SIMIER,
Relieur du Roi &c.
Rue St. Honoré, No. 152,
à Paris.

XIII S.

Italian, probably Siena, 13th century.

39

106 BIBLIA SACRA LATINA. Italian MS. of the fourteenth century, most minutely written on the finest vellum, with wide margins, large illuminated initials with miniatures. and hundreds of smaller initials, with most beautiful pen work extending the full length of the page, in red and blue, sm. 8vo., black morocco gilt and blind tooled, g.e., with gilt clasps, XIV. Cent.

⁂ On many of the wide margins and on some preliminary leaves is some of the most minute writing we have ever seen, it averages from 20 to 24 lines to the inch, and is yet quite clear and readable.

Modern minute writing ?

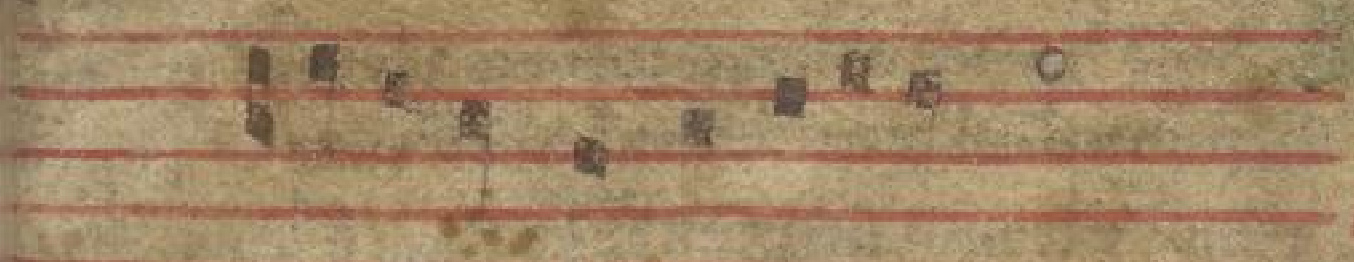

Ist modi divisio [illegible] ... tempa [illegible].

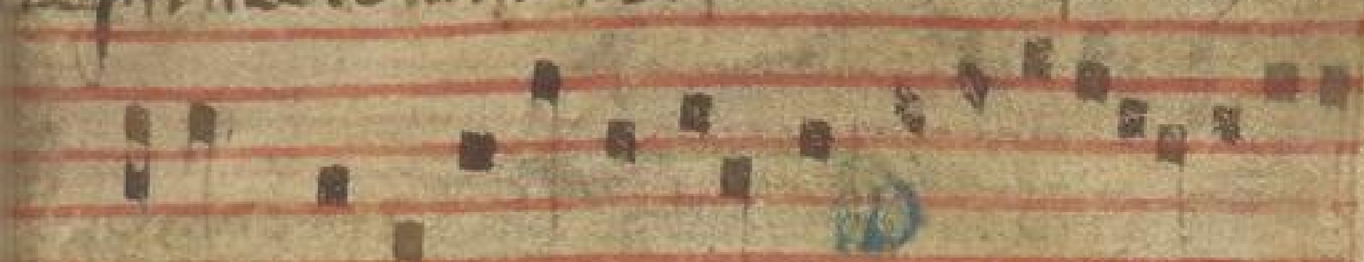

Superans oia candor [illegible] ...
Duplex longa sic formatur [illegible] vz sex tpa [illegible]
[illegible] nimis frangentes [illegible] verum modum proferendi
totaliter [illegible] ponit [illegible]
[illegible] tenet solam breve [illegible] sola [illegible] longa [illegible]
[illegible] illa [illegible] choree [illegible]
[illegible] intitulatur. Et non [illegible] in teno
ribz duplex imo [illegible] longa est [illegible] fo
[illegible] quatuor longas que sic duplicantur ne
[illegible] series dirumpatur. Est [illegible]
[illegible] forma [illegible] longas valens. Conductus form
[illegible] [illegible] notatoribz vel
[illegible] difficile [illegible] si sit longa [illegible] caudula [illegible]
[illegible] longa [illegible] caudas [illegible] notatur
[illegible] et eius valor de facili cognoscetur.
[illegible] duplex longa valet [illegible] tpa [illegible]
[illegible] compilando [illegible] ut hic [illegible].

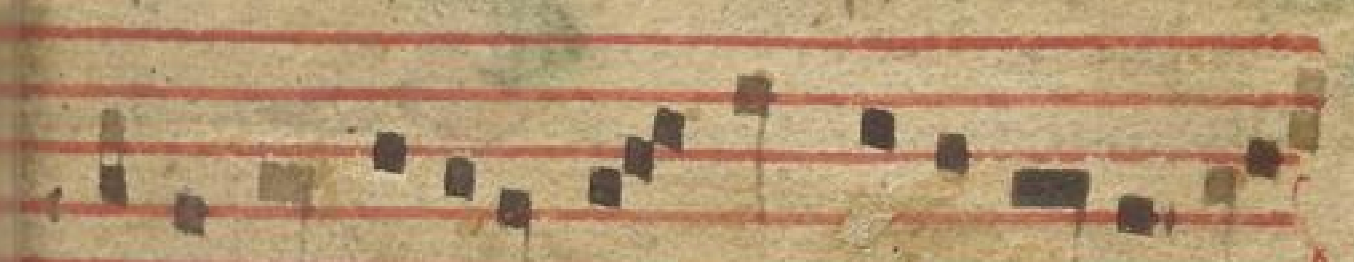

[illegible] velle diligere [illegible]

Brevis est formata valet .i. tpa [illegible]
[illegible] perfectionibz [illegible] non [illegible] proprietas si po
natur in principio [illegible] longam [illegible] illa
[illegible] tpa [illegible] duo [illegible] quedam [illegible]
[illegible] brevis [illegible] que vz .i. tpa [illegible] que vz duo
tpa [illegible] altera brevis [illegible] sic.

Sonores [illegible] ...

Semibrevium est [illegible] ◆◆◆
[illegible] quecunque [illegible]
[illegible] in principio [illegible]
[illegible]

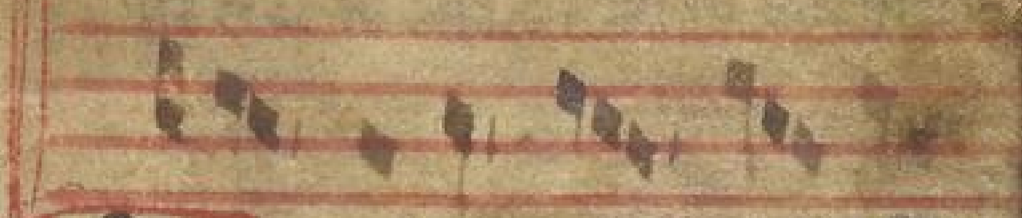

[illegible] prima [illegible]
[illegible] semibrevium [illegible] ponitur [illegible]
[illegible] ul [illegible] ul [illegible] ul [illegible]
[illegible] ut hic.

Aucem [illegible]
Plica [illegible] in unisono [illegible]
[illegible] in acutum [illegible]
[illegible] Plica longa [illegible]
[illegible] longior [illegible]
[illegible] Valor [illegible]

Mellis stilla [illegible]
Semibreves sic plicantur.

Figure [illegible] plice est [illegible]
[illegible] Valor plice [illegible]
[illegible] ex predictis.
Ligature [illegible] ordinate [illegible]
[illegible] ordinate [illegible]
[illegible] descendens. [illegible]
[illegible] longa [illegible]

Alia descendens [illegible]

Singepllo. aq. a flux^o. i noidr gdinna
f. i. singnis q̄ sit giua mandite.

...m ex^o sequenti.

...s citrens oi ĉtu ɔ ppe dr ū h pz.

...ascendens bris ĉtu. ascendente descendente sine
...ut hic.

...descendens bris ĉtu descendente a late
...ptee dr ut hic.

...ero sine ppetate dr ū h.

...sa. descendens ligata brues ĉtr de
...e ɔ opposita ppetate dicit ū h pz.

...ac ɔ ppe p'ma bris. Simil' ppe longa.
...pp'e p'ma semibrus et sequēs nō
...ola semibus ē nō p. Propetas
...ne iuctōnis a plana musica dicta
...ruutōne hic. Pfcōnis desectio
...z in fine. 7 ppetas i p'ncipio.
...ee recg eneris vltimū pūctū sup
...ū. vel sb penultimo bris pūctū qd
...e pfcā dr. 7 3 longa ū h pz.

Omnis ligature oblique generis vltimū pūctū
sup p'mū. ul' penultimū. ul' sb p'mo ul' penul
timo. vltima inpfcā dr. 7 brius ū h pz.

Item rc̄a obliquitas habens plica a pte dextr' ascen
dente ul' descendente pfcā dr 7 3 longa. nimir ɔ
pfcōnis percipz ū h pz.

Et si plica ponat a pte sinistr' tūc 3 brius
plica ascendente. et si descendēte plica tūc pro obliq
tas esset necessaria ut h pz.

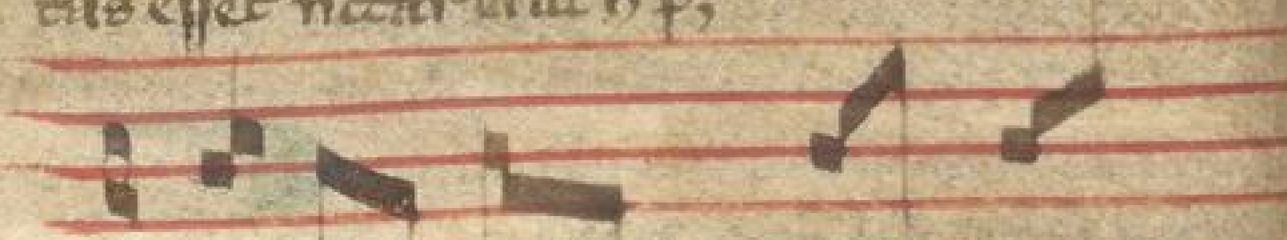

Aut. n. omēs ligature plicabiles i fine ascen
dendo qua descendendo vt h pz.

Vltimarū valor mepibz cognoscitur ex pdcis
ut. Longa sic formata 7c. Item vltimarū
alie simplices ū sup visū 7. Alie duplices
ū hic.

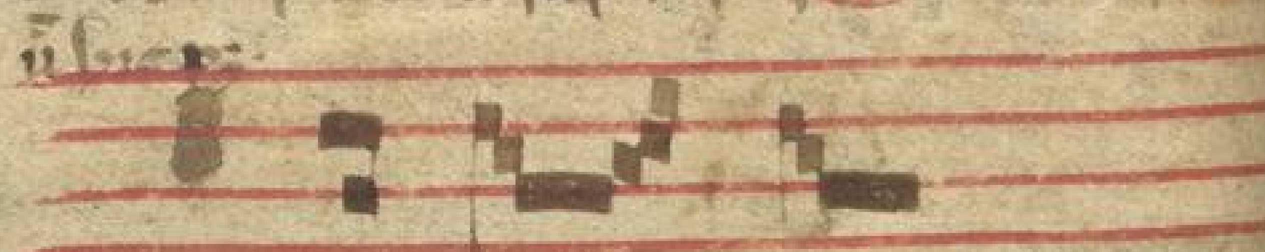

Sequitur de modis qp sic mo dcm 3 f. Modus
ali 3 ex longa 7 brui 7 longa 7 c. i p'mo dr vulga
ū h pz.

Laus sit tegi glorie. Sed ɔstat ex longa brui
et longa 7 breui vt hic pz in exemplo se
quenti.

Modorum et prolacionum hec cognitio per predicta. Item alie ordinationes due prime semibreves et ultima brevis. Cum sperari et modi divisio et acceptio sillabe minime differebant. Ego vero quod perfectum modum cantum nunc scio non potest narrare figuraliter.

Explicit ars motectorum hoquetorum organorum et discantus.

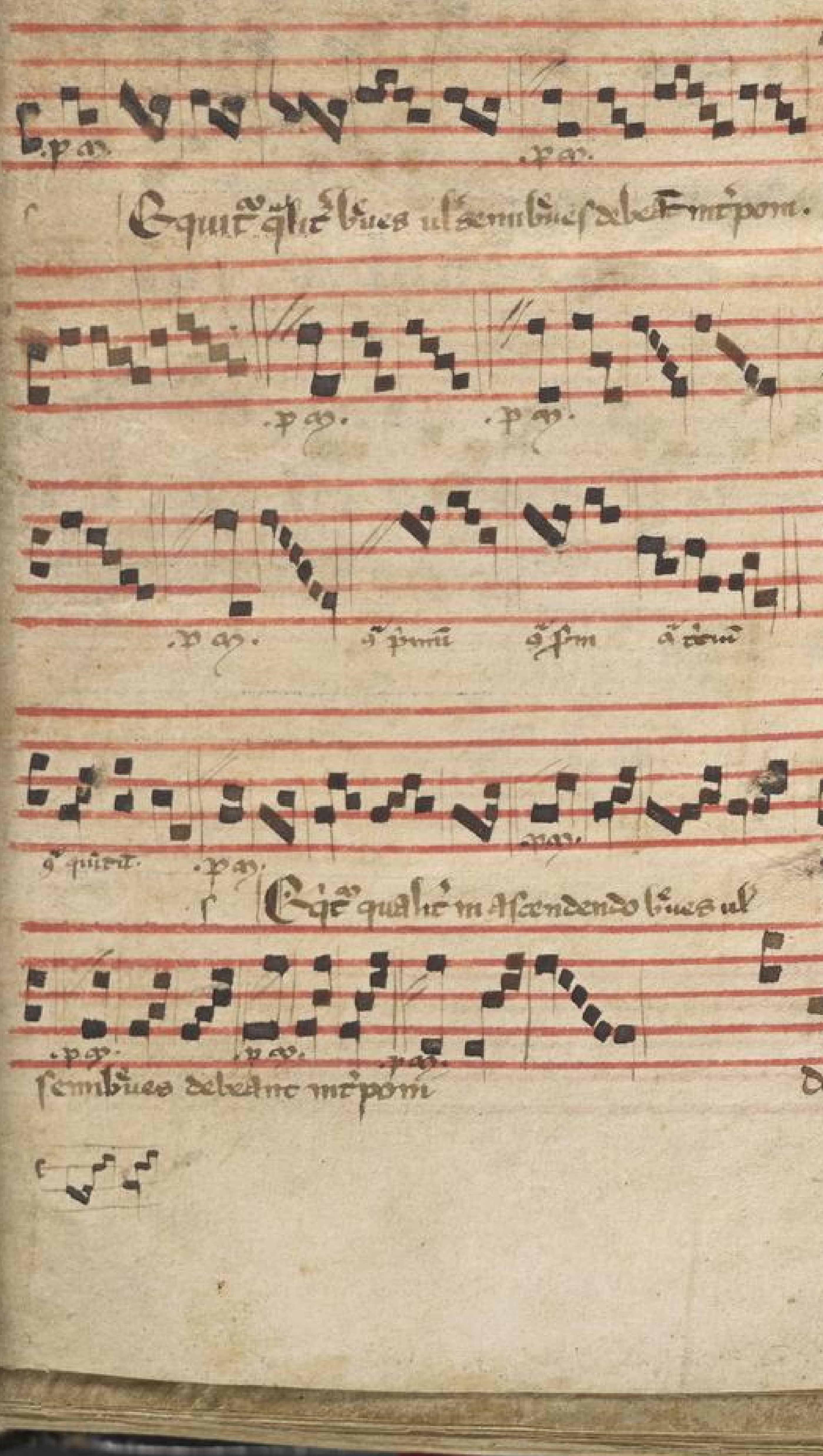


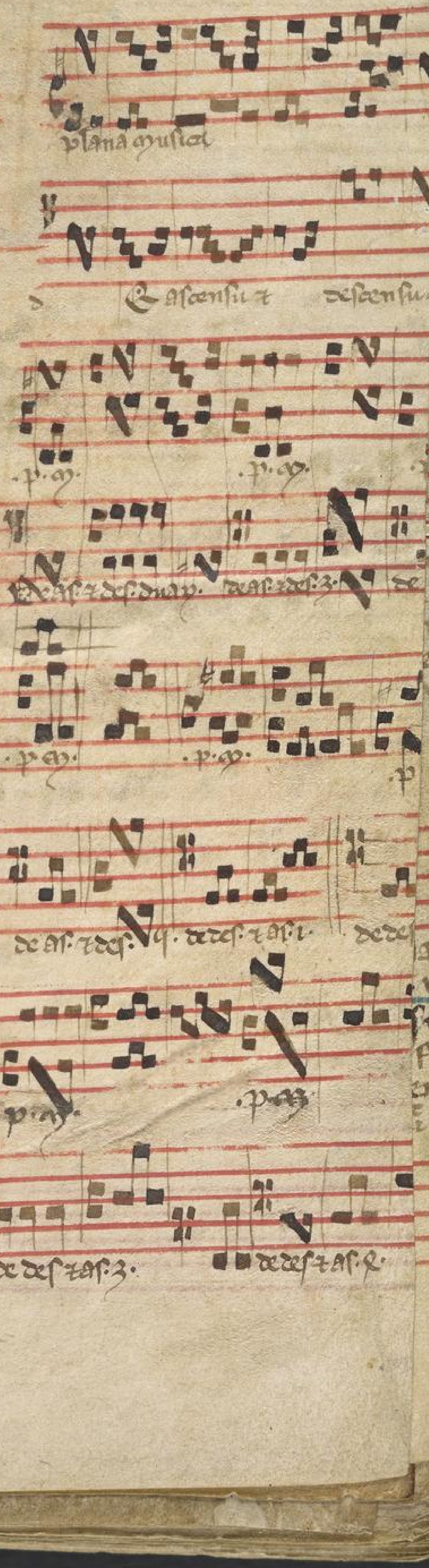

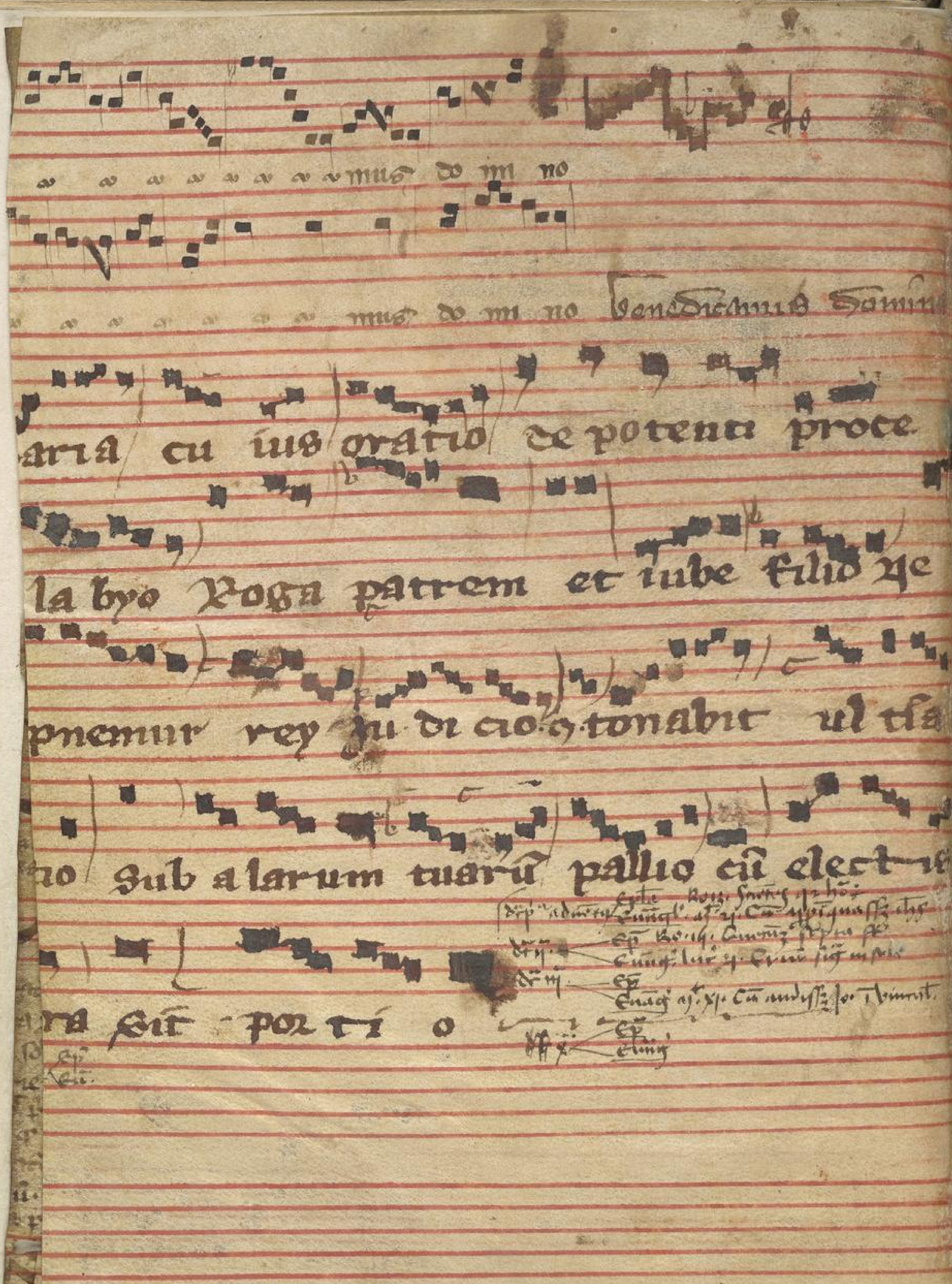
mus do mi no
mus do mi no Benedicamus domin
aria cu ius gratia de potenti proce
la bys Roga patrem et iube filiū
pnemur rex iu di cio tonabit ul tra
no Sub a larum tuarū pallio cū elect
ra sit por ti o

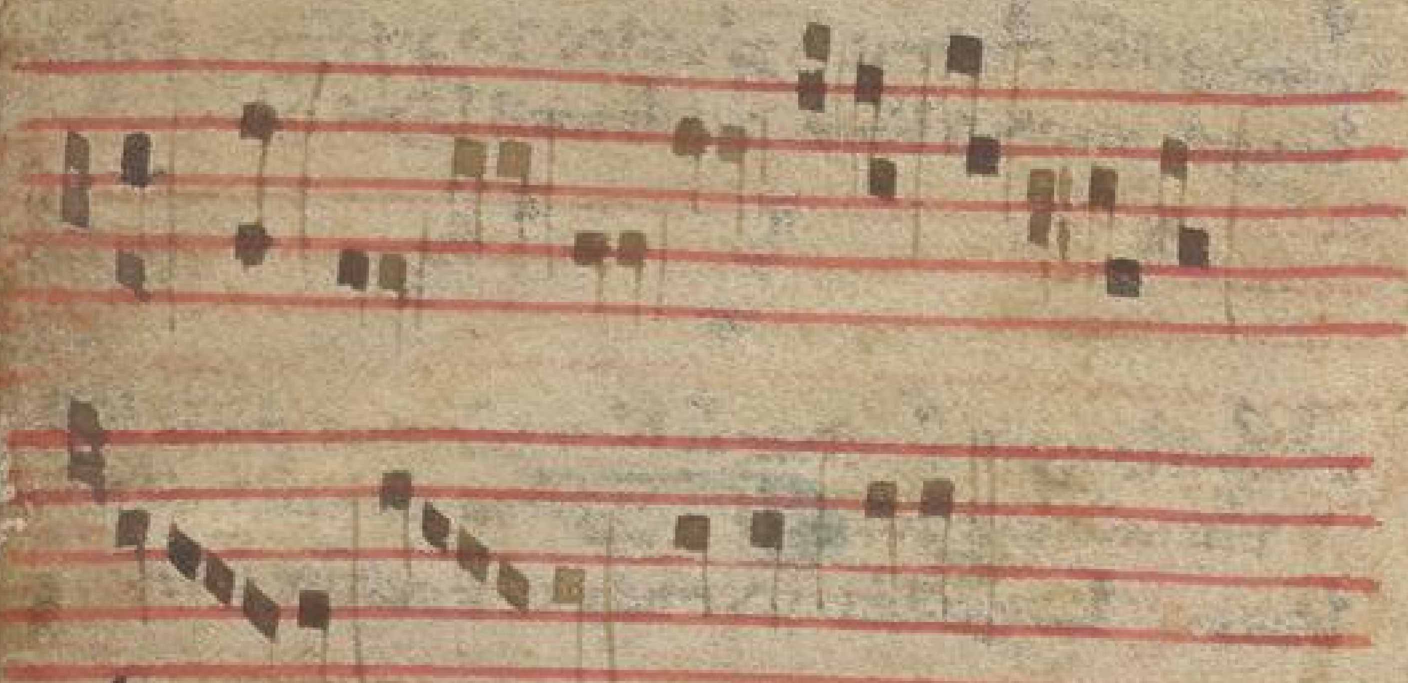

Ad toni[um] [con]diapente in plana musica q[ua]r[e]ro vsitatu[m] discantus incipiens in dia[pason] sup[er] vel in diap[ente] inf[er]i[us] ascende .ii. voces fac dito[nu]m. Vel incipiens in dia[tessaron] s[upra] vel [con] tenore fac toni[um] ascendendo. Vel incipie[n]s i[n] dia[pason] s[upra] vel [con] tenore fac semiditonu[m] deponendo.

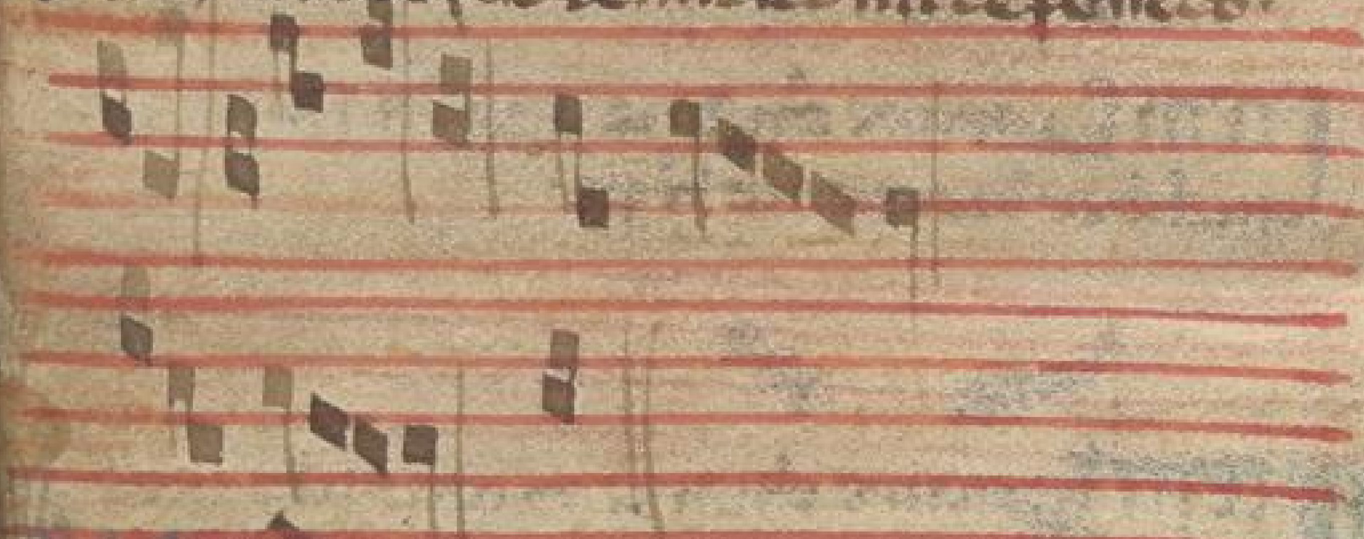

Ad toni[um] vel semitoniu[m] v[e]l semitoniu[m] descendendo. discantus incipie[n]s i[n] dia[pente] s[upra]. vel in diapason inf[er]i[us] fac [con]tra tonu[m] semiditoni[um]. ditoni[um] v[e]l semitoniu[m] eleua[n]do. Incipie[n]s a[utem] in dia[pente] inf[er]i[us]. v[e]l [con] tenore asce[n]dendo voces faciendo diatessaro[n] [con] toni[um]. dito[n]u[m] v[e]l [con] semitoniu[m]. Vel incipie[n]s in dia[pason] inf[er]i[us]. vel [con] tenore vel in dia[pente] inf[er]i[us] ascende .i. voce

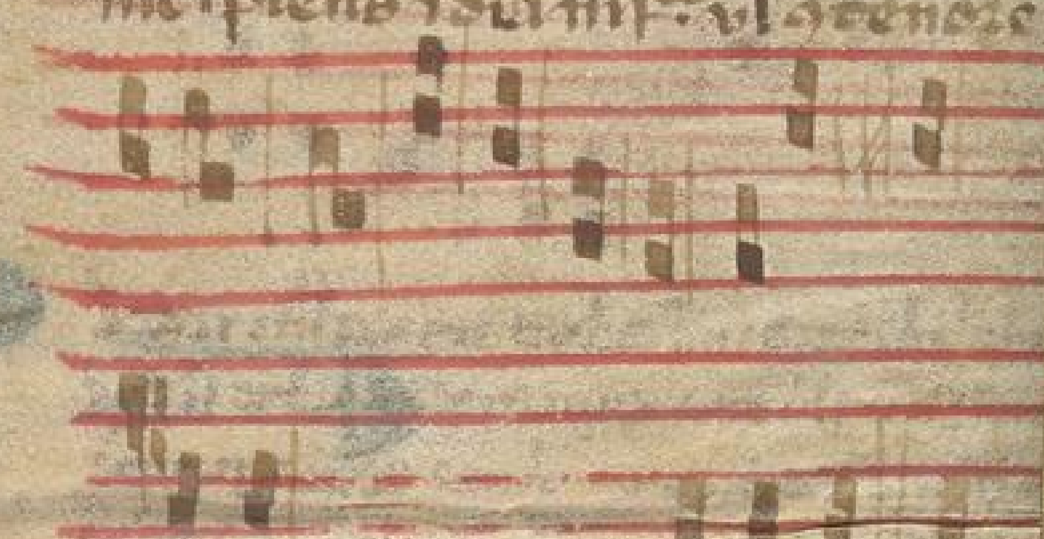

Si fiat diton[us] in plana mu[sica] diton[us] deponendo discantans in dia[pente] s[upra]. vel in diapason inf[er]i[us] fac [con]tra toniu[m]. toniu[m] v[e]l [con] semiditonu[m]. Incipie[n]s a[utem] in dia[pente] inf[er]i[us] vel [con] te[nore] ditoni[um] semiditoniu[m]. f[ac] ditonu[m] ditonu[m]. eleuando ascendendo .ii. incipiens i[n] dia[pente] inf[er]i[us] vel [con] tenore

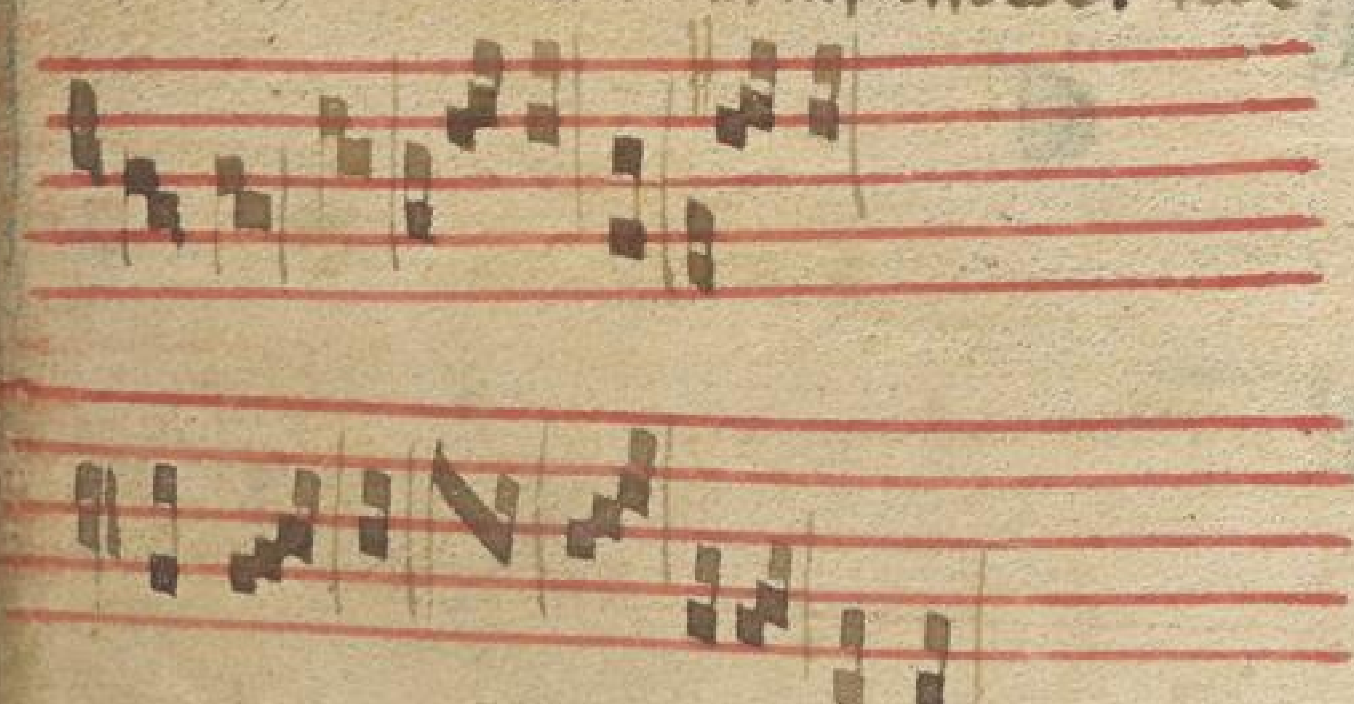

Ad diatessaron in plana mu[sica] discantus incipiens in dia[pente] s[upra] v[e]l inf[er]i[us] fac vnisoni[um]. Incipiens s[upra] v[e]l [con] tenore fac toni[um] ascen[dendo] incipie[n]s in diapason inf[er]i[us] v[e]l [con] diapente eleuando vt hic.

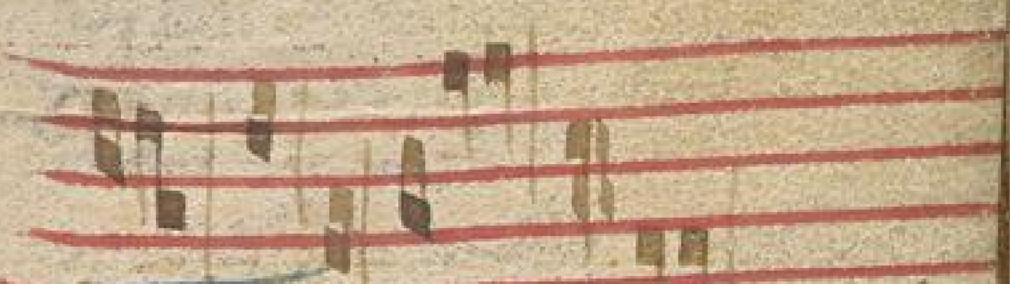

Ad diapente deponendo in plan[a] discantus incipie[n]s in dia[pente] s[upra] v[e]l inf[er]i[us] fac toniu[m] deponendo. Si in diapente inf[er]i[us] v[e]l [con] tenore f[ac] v[e]l incipie[n]s in dia[pente] inf[er]i[us] v[e]l [con] tenore voces faciendo dia[tessaron] eleuando ii

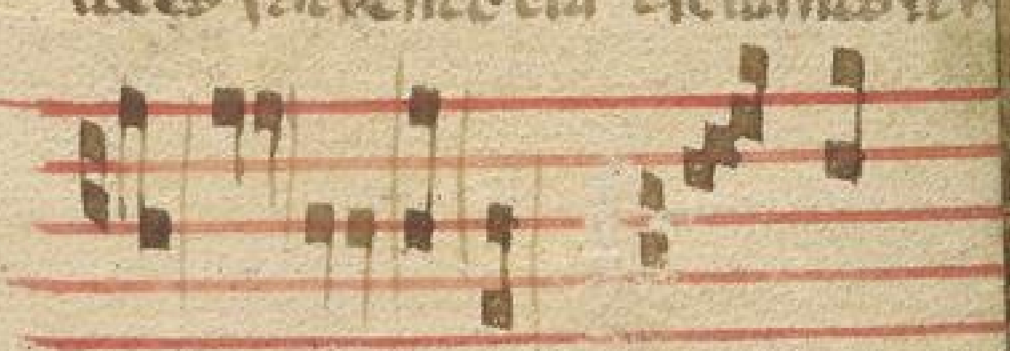

34. E.

... dicta sunt in plana musica de ... q...
...t. Discantus incipiens in dyapente vel
dyatessaron ... voce per dytonum de...
... in ... ut tenore fac...
Vel incipiens in diapason inf...
... duas voces facit semiditonum ...

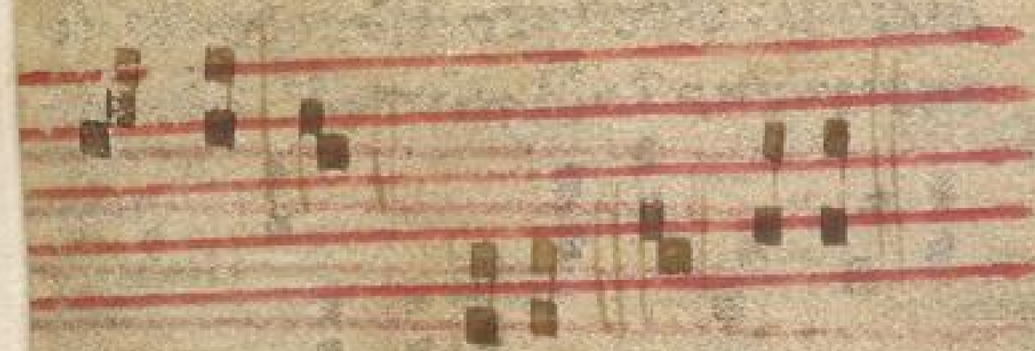

... ultima ... [illegible]
... cantare. Et si duo
... posterius prima debes ponere
... [illegible] causa
... manus ... [illegible]
... [illegible] pausa ...
... longa brevis semibrevis divisi...
... [illegible] cognitione ...
... breves ... duplices ...
... Respiciendo in
...entia ... In hoquetis que in ...
... fuit ... In aductis et ...
... [illegible] cantum quem po...
... nobiliter discantare
... plana musica secundum quod videbi...
... [illegible]
... modi notitia ...
... plures ... notitie de mo...
... Ligature ... habent
... ligata ... de ligatura
Unde ligature binarie cum proprietate et ap...
... et ... prima brevis et ul...
...me ... cum perfectione prima
... brevis. Cum proprietate et sine per...
... ut hic

Ligature ternarie cum proprietate et perfectione prima longa, media brevis et ultima longa ut hic.

Et si longa precedat ut hic et tunc due prime ... et ultima longa. In organo ponebantur ... breves. Ligatura quaternaria precedat ut hic

Item ligature ternarie sine proprietate et perfectione prima brevis et media longa et ultima brevis ut hic patet.

Item ligature binarie cum proprietate et sine perfectione quelibet brevis ut hic patet.

Item ligature binarie in tenoribus in ... longis pausatis ponitur quelibet longa ut hic.

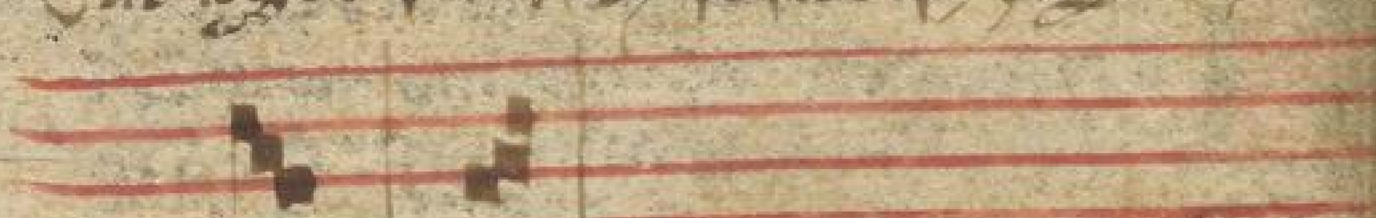

Ligature quaternarie tres prime breves et ultima longa ut hic.

Aliqui ponebant omnes breves cum ... patet supra. Item talis ordinationis prima brevis due sequentes semibreves et ultima brevis.
Item talis ordinationis due prime semibreves et ultima brevis.
Item talis ordinatio ponebatur pro uno tempore ... aliquibus ... modos.
Omnis ligatura cum opposita proprietate due prime sem...

[illegible]

... ad natiuitatem ... anni ... cc. xl ...
... ad ... anni dccc. ...
... anni ... de egypto. anni d. v.
... templi ... anni cccc. lxxx.
... templi ... anni ... lxx.
... ad ... templum ... anni ... xxxiv.
... ad restaurationem templi. anni lxx.
... templi usque ad ... regnante ... anni ...
... usque ad ... anni Augusti ...
... usque ad natiuitatem domini. anni ... ccxxxv.
... usque ad natiuitatem domini anni ... dccc. lxviij.
... usque ad natiuitatem domini anni ... xl.
... de egypto usque ad passionem domini. anni m. d. ...
... templi usque ad natiuitatem domini anni ...
... usque ad natiuitatem domini anni dcc. ...
... templi ... usque ad natiuitatem domini anni ...
... templi usque ad natiuitatem domini anni ...
... usque ad natiuitatem domini anni ...
... usque ad ... anni m. cc. ...
... anni ... cccc. ...

[illegible]

Obolus ad pueros. — ponitur ibi ubi dimidium est ...
Obolus ante puerum. — ponitur ibi ubi dulia ...
Languens cum puero. — ponitur ibi ubi ...
Paucigentes. — ponitur ibi ubi capitula ...
Pontum. — fines ...
Orifach. — ponitur ...
Anualia sub puero. — ponitur ubi ordo ...
Annulus cum puero. — ponitur ...
Anchora superior. — ponitur ...
Anchora inferior. — ponitur ...
Communis. — ponitur ...
Crismon. — ponitur ad notitiam ...
Pretium — ponitur ubi aliquid obliteratum est.

Ianuarie ap hebr dr Sabath, ap grec ...
Februarie ap hebr dr Adar ap grec ...
Marcii ap hebr dr Nisan ap grec ...
Aprilis ap hebr dr Yair ap grec ...
Maii ap hebr dr Sivan ap grec ...
Iunii ap hebr dr Thamuz ap grec ...
Iulii ap hebr dr ... ap grec ...
Augusti ap hebr dr Elul ap grec ...
Septembris ap hebr dr ... ap grec ...
Octobris ap hebr dr Marsuan ap grec ...
Novembris ap hebr dr Casleu ap grec ...
Decembris ap hebr dr Thebeth ap grec ...

Fornicatio ... — ydolatria ... / Lapidis ... / ... mortale culpa ... / ... scandalum ...

[illegible]

Q

[illegible]

Quale sit [illegible] spiritualis ... pf. ... sp. 23.

Quales [illegible]

Quid pugnandum ... ep. 13.

Quod de [illegible]

Quot modis [illegible]

V

Vana [illegible]

Va ... Vala morti ... 28 ...

Vae culpe ... 1.

Vae malis ... 24.

Velum [illegible]

Vestigium [illegible]

Via de [illegible]

Vigilia [illegible]

Vinculum [illegible]

Vinea [illegible]

Virgo [illegible]

Virtus [illegible]

Visio [illegible]

Vita [illegible]

Voluntas [illegible]

Vulnus [illegible]

R

[illegible]

Y

Ydola ... cap. 8.

Ymago ... [illegible]

Ymago dei ... [illegible]

X

[illegible]

S

[illegible]

T

[illegible]

In adventu dni.

[illegible]

In natiuitate dni.

[illegible]

In circumcisione dni.

[illegible]

In epyphania dni.

[illegible]

In capite ieiunii

[illegible]

Dnica palmarum

[illegible]

In cena dni.

[illegible]

Dnica resurrectionis.

[illegible]

In rogationibus

[illegible]

In ascensione.

[illegible]

In pentecoste.

[illegible]

In dedicatione ecclie.

[illegible]

In festo Sci Andree

[illegible]

In festo S Nicolai epi.

[illegible]

In festo Sce lucie virg.

[illegible]

In festo Sci Thome apli.

[illegible]

In festo Sci Stephani

[illegible]

In festo Sci Johis euglste

[illegible]

In festo Scor innocentum

[illegible]

In festo Sci Thome archiepi & mris.

[illegible]

In festo Sce Agnetis virg & mris.

[illegible]

In festo Sci Vincentii mris.

[illegible]

In festo conversionis Sci pauli apli.

[illegible]

In purificatione virg mariae

[illegible]

In cathedra S Pet.

[illegible]

In festo S mathie apli.

[illegible]

In annuntiatione virg mariae.

[illegible]

[illegible]

In festo sci georgii mris

[illegible]

In festo sci marci euglist(e)

[illegible]

In festo aplor(um) philippi (et) iacobi

[illegible]

In invencione sce crucis

[illegible]

In festo anglor(um)

[illegible]

In festo sci barnabe apli

[illegible]

In nat(ivitate) sci johis baptiste

[illegible]

In festo aplor(um) petri (et) pauli

[illegible]

In passione s(an)c(t)i petri

[illegible]

In passione sci pauli

[illegible]

In festo sce margarete

[illegible]

In festo sce marie magdalene

[illegible]

In festo sci iacobi apli

[illegible]

In vincul(a) sci petri

[illegible]

In invencione corporis sci stephani

[illegible]

In festo sci laurencii mris

[illegible]

In assumpcione virg(inis) marie

[illegible]

In festo s(an)c(t)i bartholomei apli

[illegible]

In decollacione s(an)c(t)i johis baptiste

[illegible]

In nativitate virginis marie

[illegible]

In exaltacione sce crucis

[illegible]

In festo s(an)c(t)i mathei apli (et) euglist(e)

[illegible]

In festo s(an)c(t)i francisci

[illegible]

In festo sci luce euglist(e)

[illegible]

[illegible]

In festo apostolorum Symonis et Jude

[illegible]

In festo omnium sanctorum

[illegible]

In commemoratione defunctorum

[illegible]

In festo sancti Martini episcopi

[illegible]

In festo sancte Cecilie virginis

[illegible]

In festo sancti Clementis

[illegible]

In festo sancte Katerine virginis

[illegible]

In festis evangelistarum

[illegible]

In festis apostolorum

[illegible]

In festo unius martiris

[illegible]

In festo plurimorum martirum

[illegible]

In festo unius confessoris pontificis

[illegible]

In festo unius confessoris non pontificis

[illegible]

In festo plurimorum confessorum

[illegible]

In festo unius confessoris doctoris

[illegible]

In festo unius virginis et martiris

[illegible]

In festo unius virginis non martiris

[illegible]

[illegible]

In festo plurimarum virginum

[illegible]

In translatione sanctorum

[illegible]

Ad inclusos solitarios

[illegible]

Ad claustrales

[illegible]

Ad coniugales

[illegible]

Ad decanos et presbiteros in sinodo

[illegible]

Ad ordinandos

[illegible]

Ad magistros et scolares

[illegible]

In electione prelati

[illegible]

¶ Ad curiales.
ps. xxi. [illegible]
Ib. xxii. [illegible] habent aud [illegible]
Ib. xxx. [illegible]
Reg. iii. [illegible] ꝛ famio nudauer [illegible]
Qui. i. [illegible] pauperes [illegible] dñant [illegible]
Ecc. v. [illegible]
Mt. xi. [illegible] mollibus [illegible] domibꝫ regum [illegible]
Mr. xv. Ioseph ab arimathia [illegible] nobilis decurio

¶ Ad paupes ꝛ hospitalibꝫ.
Lc. xxii. [illegible]
Iob. v. [illegible]
Ps. [illegible] ꝛ morti [illegible] me.
Eccl. xxxi. [illegible]
Ib. [illegible]
Ps. [illegible]
Ib. [illegible]
[illegible]
Ib. [illegible]

¶ Ad leprosos.
Leuit. xiii. [illegible] aaron [illegible]
Reg. v. [illegible]
Ib. [illegible] vade ꝛ lauare [illegible]
[illegible] ad [illegible]
Iob. ii. [illegible]
Mt. viii. [illegible] potes me mundare [illegible]
Luc. xvi. [illegible] ulcera eius.
[illegible] iob [illegible]

¶ Ad pegrinos.
Gen. xii. [illegible]
Ib. [illegible] egyptum [illegible]
Ib. xv. [illegible]
Ib. xx. [illegible]
Ib. [illegible] in egypto [illegible]
Exo. xii. [illegible]
Ruth. i. [illegible]
[illegible]
Ps. Aduena ego sum [illegible]
Amos. v. [illegible]
Soph. i. [illegible]
Mt. [illegible]
Heb. xi. [illegible]
Ib. xiii. [illegible]

¶ Ad mariners ꝛ nautas.
Ps. [illegible] mare [illegible]
Eccl. [illegible] in medio [illegible]
Ps. [illegible]
[illegible]
Ib. [illegible]
Ose. xii. [illegible]
Ib. [illegible] chanaan [illegible]
Mich. [illegible]
Zach. xiv. [illegible]
Mach. [illegible]
Apoc. xviii. negociatores [illegible]

A
[illegible]

C
[illegible]

B
[illegible]

D
[illegible]

A

[illegible]

G

[illegible]

H

[illegible]

I

[illegible]

L

[illegible]

M

[illegible]

N

[illegible]

O

Obedia. ro. 13.
Oblatio. exo. 25. eph. v.
Oblatio dissimilis [illegible]. Obligatio accepti [illegible]
[illegible]
Onerosa. io. xvi.
Onerosa. ro. 30.
Opera carnalia. ga. v.
Opera dei quadruplicia. ps. cx.
Opus [illegible]. ps. 48.
[illegible]
Opera mala [illegible]
[illegible]

P

[illegible]

[illegible]

Q

[illegible]

R

[illegible]

S

[illegible]

T

[illegible]

V

[illegible]

X

[illegible]

Y

Ydola [illegible]

Ymago [illegible]

Ymago dei [illegible]

Colum. ccc. 26

[illegible]

Incipit prologus sancti Ieronimi presbiteri in omnibus divine hystorie libris.

Frater Ambrosius tua michi munuscula perferens detulit simul et suavissimas litteras, que a principio amicitiarum fidem probate iam fidei et veteris amicitie nova preferebant. Vera enim illa necessitudo est et Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non presentia tantum corporum, non subdola et palpans adulatio, sed Dei timor et divinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in veteribus hystoriis quosdam lustrasse provincias, novos adisse populos, maria transisse, ut eos quos ex libris noverant coram quoque viderent. Sic Pytagoras Memphiticos vates, sic Plato Egyptum et Architam Tarentinum eamdemque oram Ytalie que quondam magna Grecia dicebatur laboriosissime peragravit, ut qui Athenis magister erat et potens, cuiusque doctrinas Achademie gymnasia personabant, fieret peregrinus atque discipulus, malens aliena verecunde discere quam sua impudenter ingerere. Denique cum litteras quasi toto orbe fugientes persequitur, captus a piratis et venundatus, etiam tyranno crudelissimo paruit, ductus captivus, vinctus et servus; tamen quia philosophus, maior ementi se fuit. Ad Titum Livium lacteo eloquentie fonte manantem de ultimis Hyspanie Galliarumque finibus quosdam venisse nobiles legimus, et quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit. Habuit illa etas inauditum omnibus seculis celebrandumque miraculum, ut urbem tantam ingressi aliud extra urbem quererent. Apollonius sive ille magus ut vulgus loquitur, sive philosophus ut Pytagorici tradunt, intravit Persas, pertransivit Caucasum, Albanos, Scitas, Massagetas, opulentissima Indie regna penetravit, et ad extremum latissimo Phison amne transmisso pervenit ad Bragmanas, ut Hyarcam in throno sedentem aureo et de Tantali fonte potantem inter paucos discipulos de natura, de moribus ac de cursu dierum et siderum audiret docentem. Inde per Elamitas, Babylonios, Chaldeos, Medos, Assyrios, Parthos, Syros, Phenices, Arabes, Palestinos reversus Alexandriam, perrexit ad Ethiopiam, ut gymnosophistas et famosissimam solis mensam videret in sabulo. Invenit ille vir ubique quod disceret, et semper proficiens semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissime octo voluminibus Phylostratus. II.

Quid loquar de seculi hominibus, cum apostolus Paulus vas electionis et magister gentium, qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur dicens: An experimentum queritis eius qui in me loquitur Christus? post Damascum Arabiamque lustratam ascenderit Ierosolimam ut videret Petrum, et manserit apud eum diebus quindecim. Hoc enim misterio ebdomadis et ogdoadis futurus gentium predicator instruendus erat. Rursumque post annos quatuordecim assumpto Barnaba et Tito exposuerit cum apostolis evangelium, ne forte in vacuum curreret aut cucurrisset. Habet nescio quid latentis energie viva vox, et in aures discipuli de auctoris ore transfusa fortius sonat. Unde et Eschines cum Rodi exularet et legeretur illa Demostenis oratio quam adversus eum habuerat, mirantibus cunctis atque laudantibus suspirans ait: Quid si ipsam audissetis bestiam sua verba resonantem?

III. Et hec non dico quo sit aliquid in me tale quod vel possis vel velis discere, sed quo ardor tuus et discendi studium etiam absque nobis per se probari debeat. Ingenium docile et sine doctore laudabile est. Non quid invenias, sed quid queras consideramus. Mollis cera et ad formandum facilis, etiam si artificis et plaste cessent manus, tamen virtute totum est quicquid esse potest.

IIII. Paulus apostolus ad pedes Gamalielis legem Moysi et prophetas didicisse se gloriatur, ut armatus spiritualibus telis postea diceret confidenter: Arma enim militie nostre non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et captivantes omnem intellectum ad obediendum Christo, et parati ulcisci omnem inobedientiam. V. Ad Timotheum scribit ab infantia sacris litteris eruditum, et hortatur ad studium lectionis, ne negligat gratiam que data est ei per impositionem manuum presbiterii. Tito precipit ut inter ceteras virtutes episcopi, quem brevi sermone depinxit, scientiam quoque eligat scripturarum: Obtinentem, inquit, eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana et eos qui contradicunt arguere. Sancta quippe rusticitas solum sibi prodest; et quantum edificat ex vite merito ecclesiam Christi, tantum nocet si destruentibus non resistit. Malachias propheta, immo per Malachiam Dominus: Interroga, ait, sacerdotes legem. In tantum sacerdotis officium est interrogatum respondere de lege. Et in Deuteronomio legimus: Interroga patrem tuum et annuntiabit tibi, presbiteros tuos et dicent tibi. In psalmo quoque centesimo octavo decimo: Cantabiles michi erant iustificationes tue in loco peregrinationis mee. Et in descriptione iusti viri, cum eum arbori vite que in paradiso est compararet

vivitur? hoc est in multis: In lege domini voluntas eius, et in lege eius meditabitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissime visionis iustos ait fulgere sicut stellas, et intelligentes, id est doctos, quasi firmamentum. Vides quantum inter se distent iusta rusticitas et docta iustitia? Alii stellis, alii celo comparantur. Quamquam iuxta Hebraicam veritatem utrumque de eruditis possit intelligi. Ita enim apud eos legimus: Qui autem docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stelle in perpetuas eternitates. Cur dicitur Paulus apostolus vas electionis? Nempe quia legis et sanctarum scripturarum erat armarium. Pharisei stupent in domini doctrina, et mirantur in Petro et Iohanne quomodo legem sciant, cum litteras non didicerint. Quicquid enim aliis exercitatio et cotidiana in lege meditatio tribuere solet, illis spiritus sanctus hoc suggerebat. Et erant iuxta quod scriptum est theodidacti, id est a deo docibiles. Duodecim annos salvator impleverat, et in templo sedens de questionibus legis interrogans magis docet dum prudenter interrogat. Nisi forte rusticum Petrum, rusticum dicamus Iohannem, quorum uterque dicere poterat: Etsi imperitus sermone, non tamen scientia. Iohannes rusticus, piscator, indoctus? Et unde illa vox, obsecro: In principio erat verbum, et verbum erat apud deum, et deus erat verbum? Logos enim grece multa significat. Nam et verbum est, et ratio, et supputatio, et causa uniuscuiusque rei, per quam sunt singula que subsistunt. Que universa recte intelligimus in Christo. Hoc doctus Plato nescivit, hoc Demosthenes eloquens ignoravit. Perdam, inquit, sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobabo. Vera sapientia perdet falsam sapientiam, et quamquam stultitia predicationis in cruce sit, tamen Paulus sapientiam loquitur inter perfectos; sapientiam autem non seculi huius, nec principum seculi istius, qui destruuntur; sed loquitur dei sapientiam in misterio absconditam, quam predestinavit deus ante secula. Dei sapientia Christus est. Christus enim dei virtus et dei sapientia. Hec sapientia in misterio abscondita est, de qua et noni psalmi titulus prenotatur: Pro occultis filii; in quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie dei absconditi. Et qui in misterio absconditus erat, ante secula predestinatus est. Predestinatus autem et prefiguratus in lege et prophetis. Unde et prophete appellabantur videntes, quia videbant eum quem ceteri non videbant. Abraham vidit diem eius et letatus est. Aperiebantur celi Ezechieli, qui populo peccatori clausi erant. Revela, inquit David, oculos meos et considerabo mirabilia de lege tua. Lex enim spiritualis est, et revelatione opus est ut intelligatur, ac revelata facie dei gloriam contemplemur. Liber in Apocalipsi septem sigillis signatus ostenditur, quem si dederis homini scienti litteras ut legat, respondebit tibi: Non possum, signatus est enim. Quantos hodie putamus esse qui nosse se litteras, teneant signatum librum, nec aperire possint, nisi ille reseraverit qui habet clavem David, qui aperit et nemo claudit, claudit et nemo aperit? In Actibus apostolorum sanctus eunuchus, immo vir (sic enim eum scriptura cognominat) cum legeret Isaiam, interrogatus a Philippo: Putasne intelligis que legis? respondit: Quomodo possum intelligere, nisi aliquis me docuerit? Ego, ut de me loquar interim, nec sanctior sum hoc eunucho nec studiosior, qui de Ethiopia, id est de extremis mundi finibus, venit ad templum, reliquit aulam regiam, et tantus amator legis divineque scientie fuit, ut etiam in vehiculo sacras litteras legeret. Et tamen cum librum teneret, et verba domini cogitatione conciperet, lingua volveret, labiis personaret, ignorabat eum quem in libro nesciens venerabatur. Venit Philippus, ostendit ei Ihesum, qui clausus latebat in littera. O mira doctoris virtus! Eadem hora credidit, baptizatus est, fidelis et sanctus factus est, ac magister de discipulo: plus in deserto fonte ecclesie quam in aurato synagoge templo repperit. Hec a me perstricta sunt breviter (neque enim epistolaris angustia evagari longius patiebatur) ut intelligeres te in scripturis sanctis sine previo et monstrante semitam non posse ingredi. Taceo de grammaticis, rhetoribus, philosophis, geometricis, dialecticis, musicis, astrologis, medicis, quorum scientia mortalibus utilissima est, et in tres partes scinditur: in doctrinam, in rationem, in usum. Ad minores veniam artes, et que non tam lingua quam manu administrantur. Agricole, cementarii, fabri metallorum lignorumque ... lanarii quoque et fullones, et ceteri qui variam supellectilem et vilia opuscula fabricantur, absque doctore non possunt esse quod cupiunt. Quod medicorum est promittunt medici, tractant fabrilia fabri. Sola scripturarum ars est quam sibi omnes passim vindicant: Scribimus indocti doctique poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi presumunt, lacerant, docent antequam discant. Alii adducto supercilio grandia verba trutinantes inter mulierculas de sacris litteris philosophantur; alii discunt, pro pudor, a feminis quod viros doceant; et ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, immo audacia, edisserunt aliis quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus, qui si forte ad scripturas sanctas post seculares litteras venerint, et sermone composito aurem populi mulserint, quicquid dixerint, hoc legem dei putant, nec scire dignantur quid prophete, quid apostoli senserint

ad sensum suum incongrua aptant testimonia: quasi grande sit et non vitiosissimum dicendi genus depravare sententias et ad voluntatem suam scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus homerocentonas et virgiliocentonas. Ac sic etiam Maronem sine Christo possimus dicere christianum quia scripserit: Iam redit et virgo, redeunt saturnia regna, iam nova progenies celo demittitur alto. Et patrem loquentem ad filium: Nate, meae vires, mea magna potentia solus. Et post verba salvatoris in cruce: Talia perstabat memorans fixusque manebat. Puerilia sunt haec et circulatorum ludo similia, docere quod ignores; immo, ut cum stomacho loquar, ne hoc quidem scire quod nescias.

Videlicet manifestissima est Genesis, in qua de creatione mundi, de exordio generis humani, de divisione terre, de confusione linguarum et descensu usque ad Egyptum scribitur Hebreorum. Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum misticis divinisque preceptis. Promptus est Leviticus liber, in quo singula sacrificia, immo singule pene sillabe et vestes Aaron et totus ordo leviticus spirant celestia sacramenta. Numeri vero nonne totius arithmetice et prophetie Balaam et quadraginta duarum per heremum mansionum misteria continent? Deuteronomium quoque secunda lex et evangelice legis prefiguratio, nonne sic ea habet que priora sunt ut tamen nova sint omnia de veteribus? Hucusque Moyses, hucusque pentateuchus, quibus quinque verbis loqui se velle apostolus in ecclesia gloriatur. Iob exemplar patientie, que non misteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, versu labitur, pedestri sermone finitur, omnesque leges dialectice propositione, assumptione, confirmatione, conclusione determinat. Singula in eo verba plena sunt sensibus. Et ut de ceteris sileam, resurrectionem corporum sic prophetat ut nullus de ea vel manifestius vel cautius scripserit. Scio, inquit, quod redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum, et rursum circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo deum salvatorem meum, quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt, et non alius. Reposita est hec spes mea in sinu meo. Veniam ad Iesum Nave, qui typus domini non solum in gestis, verum etiam in nomine fuit. Transit Iordanem, hostium regna subvertit, dividit terram victori populo, et per singulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes atque confinia ecclesie celestisque Ierusalem spiritualia regna describit. In Iudicum libro quot principes populi, tot figure sunt. Ruth Moabitis Ysaie explet vaticinium dicentis: Emitte agnum, domine, dominatorem terre de petra deserti ad montem filie Syon. Samuel in Hely mortuo et occiso Saul veterem legem abolitam monstrat. Porro in Sadoch atque David novi sacerdotii novique imperii

sacramenta testatur. Malachim, id est tertius et quartus Regum liber, a Salomone usque ad Iechoniam et a Ieroboam filio Nabath usque ad Osee qui ductus est in Assyrios, regnum Iuda et regnum describit Israel. Si hystoriam respicias, verba simplicia sunt; si in litteris sensum latentem inspexeris, ecclesie paucitatem, hereticorum contra ecclesiam bella narrari. Duodecim prophete in unius voluminis angustias coartati multo aliud quam sonant in littera figurant. Osee crebro nominat Effraim, Samariam, Ioseph, Iezrahel, et uxorem fornicariam et fornicationis filios, et adulteram cubiculo clausam mariti multo tempore sedere viduam et sub veste lugubri viri ad se reditum prestolari. Iohel filius Phatuel describit terram duodecim tribuum eruca, brucho, locusta, rubigine vastante corruptam, et post eversionem prioris populi effusum iri spiritum sanctum super servos dei et ancillas, id est super centum viginti credentium nomina, qui effundendus erat in cenaculo Syon. Qui centum viginti ab uno usque ad quindecim paulatim et per incrementa surgentes quindecim graduum numerum efficiunt, qui in psalterio mistice continentur. Amos pastor et rusticus et ruborum mora distringens paucis verbis explicari non potest. Quis enim digne exprimat tria vel quattuor scelera Damasci, Gaze, Tyri, Ydumee, filiorum Amon et Moab, et in septimo octavoque gradu Iude et Israel? Hic loquitur ad vaccas pingues que sunt in monte Samarie, et ruituram domum maiorem minoremque testatur. Ipse cernit fictorem locuste et stantem dominum super murum litum vel adamantinum, et uncinum pomorum attrahentem supplicia peccatoribus, et famem in terra, non famem panis neque sitim aque, sed audiendi verbum dei. Abdias, qui interpretatur servus domini, personat contra Edom sanguineum terrenumque hominem; fratris quoque Iacob semper emulum hasta percutit spirituali. Ionas, columba pulcherrima, naufragio suo passionem domini prefigurans, mundum ad penitentiam revocat, et sub nomine Ninive salutem gentibus nuntiat. Micheas de Morasthi, coheres Christi, vastationem annuntiat filie latronis et obsidionem ponit contra eam, quia maxillam percusserit iudicis Israel. Naum, consolator orbis, increpat civitatem sanguinum, et post eversionem illius loquitur: Ecce super montes pedes evangelizantis et annuntiantis pacem. Abacuc luctator fortis et rigidus stat super custodiam suam et figit gradum super munitionem, ut Christum in cruce contempletur et dicat: Operuit celos gloria eius, et laudis eius plena est terra. Splendor eius ut lux erit, cornua in manibus eius, ibi abscondita est fortitudo eius. Sophonias, speculator et arcanorum domini cognitor, audit clamorem a porta piscium, et eiulatum a secunda, et contritionem a collibus. Indicit ululatum habitatoribus pile, quia conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt universi qui involuti erant argento. Aggeus festivus et letus, qui seminavit

effusum [illegible]

in lacrimis ut in gaudio meteret destructum templum edificat, Dominumque omnipotentem inducit loquentem: Adhuc unum modicum et ego commovebo celum et terram et mare et aridam, et movebo omnes gentes, et veniet desideratus cunctis gentibus. Zacharias memor Domini sui, multiplex in prophetia, Ihesum vestibus sordidis indutum, et lapidem oculorum septem, candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculis, duas quoque olivas a sinistris lampadis cernit et dextris, ut post equos nigros, rufos, albos et varios, et dissipatas quadrigas ex Effraim, et equum de Ierusalem, pauperem regem vaticinetur et predicet, sedentem super pullum filium asine subiugalis. Malachias aperte et in fine omnium prophetarum de abiectione Israel et vocatione gentium: Non est mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, et munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda. Ysaiam, Ieremiam, Ezechielem et Danielem quis possit vel intelligere vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere sed evangelium. Secundus virgam nuceam et ollam succensam a facie aquilonis, et pardum spoliatum suis coloribus, et quadruplex diversis metris nectit alphabetum. Tercius principia et finem tantis habet obscuritatibus involuta, ut apud Hebreos iste partes cum exordio Genesis ante annos XXX non legantur. Quartus vero, qui et extremus inter quatuor prophetas, temporum conscius et totius mundi philosophus, lapidem precisum de monte sine manibus, et regna omnia subvertentem claro sermone pronuntiat. David, Symonides noster, Pyndarus et Alcheus, Flaccus quoque, Catullus atque Serenus, Christum lira personat, et in decacordo psalterio ab inferis suscitat resurgentem. Salomon pacificus et amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, ecclesiam iungit et Christum, sanctarumque nuptiarum dulce canit epythalamium. Hester ecclesie typum liberat de periculo, et interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes convivii et diem celebrem mittit in posteros. Paralypomenon liber, id est instrumenti veteris epythome, tantus ac talis est, ut absque illo si quis scientiam scripturarum sibi voluerit arrogare, seipsum irrideat. Per singula quippe nomina iuncturasque verborum, et pretermisse in Regum libris tanguntur historie, et innumerabiles explicantur evangelii questiones. Esdras et Neemias, adiutor videlicet et consolator a Domino, in uno volumine artantur; instaurant templum, muros extruunt civitatis; omnisque illa turba populi redeuntis in patriam, et descriptio sacerdotum, Levitarum, Israelis, proselitorum, ac per singulas familias murorum ac turrium opera divisa, aliud in cortice preferunt, aliud retinent in medulla. Cernis me scripturarum amore raptum excessisse modum epistole, et tamen non

implesse quod volui. Audivimus tantum quid nosse, quid cupere debeamus, ut et nos possimus dicere: Concupivit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Ceterum illud Socraticum impletur in nobis: Hoc tantum scio quod nescio. Tangam et Novum breviter Testamentum. Matheus, Marcus, Lucas et Iohannes quadriga Domini et verum cherubin, quod interpretatur scientie multitudo, per totum corpus oculati sunt, scintille emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos et in sublime tendentes, terga pennata et ubique volitantia. Tenent se mutuo sibique perplexi sunt, et quasi rota in rota volvuntur, et pergunt quocumque eos flatus Sancti Spiritus perduxerit. Paulus apostolus ad septem scribit ecclesias; octava enim ad Hebreos a plerisque extra numerum ponitur. Timotheum instruit ac Tytum, Phylemonem pro fugitivo famulo deprecatur. Super quo melius reor tacere quam pauca scribere. Actus apostolorum nudam quidem sonare videntur historiam, et nascentis ecclesie infantiam texere; sed si noverimus scriptorem eorum Lucam esse medicum, cuius laus est in evangelio, animadvertimus pariter omnia verba illius anime languentis esse medicinam. Iacobus, Petrus, Iohannes, Iudas, septem epistolas ediderunt tam misticas quam succinctas, et breves pariter et longas: breves in verbis, longas in sententiis, ut rarus sit qui non in earum lectione cecutiat. Apocalipsis Iohannis tot habet sacramenta quot verba. Parum dixi pro merito voluminis. Laus omnis inferior est: in verbis singulis multiplices latent intelligentie. Oro te, frater karissime, inter hec vivere, ista meditari, nil aliud nosse, nichil querere. Nonne tibi videtur iam hic in terris regni celestis habitaculum? Nolo offendaris in scripturis sanctis simplicitate et quasi vilitate verborum, que vel vitio interpretum vel de industria sic prolata sunt, ut rusticam contionem facilius instruerent, et in una eademque sententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans et hebes, ut hec me nosse pollicear, et eorum in terris fructus carpere, quorum radices in celo fixe sunt; sed velle fateor. Sedenti me prefero, magistrum me comitem spondeo. Petenti datur, pulsanti aperitur, qui querit invenit. Discamus in terris quorum nobis scientia perseveret in celo. Obviis te manibus excipiam et, ut inepte aliquid ac Hermagore tumiditate effundam, quicquid queris tecum scire conabor. Explicit.

Habes hic amantissimum tuum Eusebium fratrem, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicavit, referens honestatem morum tuorum, contemptum seculi, fidem amicitie, amorem Christi. Nam prudentiam et eloquii venustatem et absque illo ipsa epistola preferebat. Festina, queso te, et herentis in salo navicule funem magis precide quam solve. Nemo renuntiaturus seculo bene potest vendere que contempsit ut venderet. Quicquid in sumptus de tuo tuleris pro lucro computa.

antique divine est. Nunc vero cum deest quod habeat,
quia quod habet. Credenti totus mundus divitiarum
est; infidelis autem etiam obolo indiget. Sic
vivamus quasi nichil habentes et omnia possiden-
tes. Victus atque vestitus divitie christianorum sunt.
Si habes in potestate rem tuam vende; si non habes
proice. Tollenti tunicam et pallium relinquendum est.
Scilicet nisi tu semper retractans et diem de
die trahens caute et pedetemptim tuas possessi-
unculas vendideris, non habet Christus unde alat pau-
peres suos. Totum deo dedit qui se ipsum optulit.
Apostoli tantum navem et retia reliquerunt. Vidua duo
era mittit in gazophilacium, et preferetur
Cresi divitiis. Facile contempnit omnia qui se semper
cogitat esse moriturum. Incipit prologus in
Pentateucum.

Desiderii mei desideratas accepi
epistolas, qui quodam presagio futurorum cum Da-
niele sortitus est nomen, obsecrantis ut translatum
in latinam linguam de hebreo sermo-
ne Pentateucum nostrorum auribus traderem. Pe-
riculosum opus certe, obtrectatorum meorum
latratibus patens, qui me asserunt in septuaginta inter-
pretum sugillationem nova pro veteribus cudere,
ita ingenium quasi vinum probantes, cum ego sae-
pissime testatus sim me pro parte qua in ta-
bernaculo dei offerre que possim, nec opes alieni-
orum pauperitate fedari. Quod ut auderem O-
rigenis me studium provocavit, qui editioni
antique translationem Theodotionis miscuit, a-
sterisco et obelo, id est stella et veru, opus omne disti-
nguens, dum aut illucescere facit que minus
ante fuerant, aut superflua queque iugulat et
confodit; maximeque evangelistarum et apostolorum auctoritas,
qui multa de veteri testamento legi-
mus que in nostris codicibus non habentur, ut est illud: Ex
Egypto vocavi filium meum; et: Quoniam Nazare-
us vocabitur; et: Videbunt in quem conpunxerunt; et:
Flumina de ventre eius fluent aque vive; et: Que nec
oculus vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascen-
derunt que preparavit deus diligentibus se; et multa alia
que proprium syntagma desiderant. Interro-
gemus ergo eos ubi hec scripta sint, et cum
dicere non potuerint, de libris hebraicis profera-
mus. Primum testimonium est in Osee, secundum in Ysa-
ia, tertium in Zacharia, quartum in Proverbiis, quintum ae-
que in Ysaia; quod multi ignorantes apocri-
forum deliramenta sectantur et hiberas nenias
libris autenticis preferunt. Causas erroris non est
meum exponere. Iudei prudenti factum dicunt
consilio, ne Ptolomeus unius dei cultor
etiam apud hebreos duplicem divinitatem de-
prehenderet, quos maxime idcirco faciebant, quia in
Platonis dogma cadere videbatur. Denique
ubicumque sacratum aliquid scriptura testatur
de patre et filio et spiritu sancto, aut aliter interpretati sunt,

aut omnino tacuerunt, ut et regi satisfacerent
et archanum fidei non vulgarent. Et nescio quis
primus auctor septuaginta cellulas Alexandrie men-
dacio suo extruxerit, quibus divisi eadem scrip-
titarent, cum Aristeus eiusdem Ptholomei
hyperaspistes, et multo post tempore Iosephus
nichil tale retulerint, sed in una basilica con-
gregatos contulisse scribant, non prophetasse. Aliud est e-
nim vatem, aliud esse interpretem. Ibi spiritus ventura
predicit; hic eruditio et verborum copia ea
que intelligit transfert. Nisi forte putandus
est Tullius Economicum Xenofontis et Pla-
tonis Prothagoram et Demostenis pro Ctesifon-
tem afflatus rethorico spiritu transtulisse. Aut
aliter de hisdem libris per septuaginta interpretes, aliter per
apostolos spiritus sanctus testimonia texuit, ut quod illi tacu-
erunt hi scriptum esse mentiti sint. Quid igitur? Damp-
namus veteres? Minime, sed post priorum studia
in domo domini quod possumus laboramus. Il-
li interpretati sunt ante adventum Christi, et quod
nesciebant dubiis protulere sententiis. Nos post
passionem et resurrectionem eius non tam prophetiam quam
hystoriam scribimus. Aliter enim audita,
aliter visa narrantur. Quod melius intelligi-
mus, melius et proferimus. Audi igitur, emule; ob-
trectator, ausculta. Non dampno, non reprehendo
septuaginta, sed confidenter cunctis illis apostolos prefe-
ro. Per istorum os michi Christus sonat, quos ante prophetas
inter spiritualia carismata positos lego, in quibus
ultimum pene gradum interpretes tenent. Quid
livore torqueris? Quid inperitorum animos contra
me concitas? Sicubi in translatione tibi vide-
or errare, interroga hebreos, diversarum ur-
bium magistros consule. Quod illi habent de Christo,
tui codices non habent. Aliud est si contra se postea
ab apostolis usurpata testimonia probaverunt,
et emendatiora sunt exemplaria latina quam
greca, greca quam hebrea. Verum hec contra in-
vidos. Nunc te precor, Desideri carissime, ut qui
tantum me opus subire fecisti et a Genesi ex-
ordium capere, orationibus iuves, quo possim
eodem spiritu quo scripti sunt libri in latinum
eos transferre sermonem. Incipit liber geneseos.

In principio

A

In principio creavit deus celum et terram.
Terra autem erat inanis et vacua, et
tenebre erant super faciem abyssi: et spiritus
dei ferebatur super aquas. Dixitque deus: Fiat lux.
Et facta est lux. Et vidit deus lucem quod
esset bona: et divisit deus lucem a tenebris.
Appellavitque lucem diem, et tenebras
noctem. Factumque est vespere et mane
dies unus. Dixit quoque deus: Fiat firmamen-
tum in medio aquarum: et dividat aquas
ab aquis. Et fecit deus firmamentum, di-
visitque aquas que erant sub fir-
mamento ab his que erant super fir-
mamentum. Et factum est ita. Vocavitque deus
firmamentum celum. Et factum est vespere
et mane dies secundus. Dixit vero deus: Con-
gregentur aque que sub celo sunt in lo-
cum unum, et appareat arida. Factumque est
ita. Et vocavit deus aridam terram: con-
gregationesque aquarum appellavit maria.
Et vidit deus quod esset bonum, et ait: Ger-
minet terra herbam virentem et fa-
cientem semen, et lignum pomiferum fa-
ciens fructum iuxta genus suum, cuius
semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita.
Et protulit terra herbam virentem et af-
ferentem semen iuxta genus suum, lignumque
faciens fructum, et habens unumquodque se-
mentem secundum speciem suam. Et vidit deus quod
esset bonum. Factumque est vespere et mane dies
tertius. Dixit autem deus: Fiant luminaria in
firmamento celi, et dividant diem ac noctem,
et sint in signa et tempora et dies et annos: et luceant
in firmamento celi, et illuminent terram. Et factum
est ita. Fecitque deus duo magna luminaria:
luminare maius ut preesset diei, et luminare
minus ut preesset nocti: et stellas. Et po-
suit eas in firmamento celi, ut lucerent super terram,
et preessent diei ac nocti, et dividerent lucem ac te-
nebras. Et vidit deus quod esset bonum. Et factum est ve-
spere et mane dies quartus. Dixit etiam deus: Producant
aque reptile anime viventis, et volatile super
terram sub firmamento celi. Creavitque deus cete
grandia, et omnem animam viventem atque mo-
tabilem quam produxerant aque in species suas,
et omne volatile secundum genus suum. Et vidit deus
quod esset bonum. Benedixitque eis dicens: Crescite et mul-
tiplicamini, et replete aquas maris: avesque
multiplicentur super terram. Et factum est ve-
spere et mane dies quintus. Dixit quoque deus:
Producat terra animam viventem in genere suo, iumen-
ta et reptilia, et bestias terre secundum species suas. Factumque
est ita. Et fecit deus bestias terre iuxta species suas,
et iumenta, et omne reptile terre in genere suo. Et vidit
deus quod esset bonum, et ait: Faciamus hominem ad ymaginem
et similitudinem nostram: et presit pisci-
bus maris, et volatilibus celi, et bestiis universe-
que terre, omnique reptili quod movetur in terra. Et creavit
deus hominem ad ymaginem et similitudinem suam: ad
ymaginem dei creavit illum, masculum et fe-
minam creavit eos. Benedixitque illis deus, et ait: Cre-
scite et multiplicamini, et replete terram, et subi-
cite eam, et dominamini piscibus maris, et vola-
tilibus celi, et universis animantibus que moventur
super terram. Dixitque deus: Ecce dedi vobis omnem herbam
afferentem semen super terram, et universa ligna
que habent in semetipsis sementem generis sui, ut
sint vobis in escam: et cunctis animantibus terre, omni-
que volucri celi, et universis que moventur in terra, et in quibus
est anima vivens, ut habeant ad vescendum. Et factum
est ita. Viditque deus cuncta que fecerat, et erant val-
de bona. Et factum est vespere et mane dies sextus.
Igitur perfecti sunt celi et terra, et omnis ornatus eorum.
Complevitque deus die septimo opus suum quod fece-
rat: et requievit die septimo ab universo ope-
re quod patrarat. Et benedixit diei septimo et sanctifica-
vit illum: quia in ipso cessaverat ab omni opere suo quod
creavit deus ut faceret. Iste sunt generationes celi et
terre quando create sunt, in die quo fecit deus celum et
terram, et omne virgultum agri antequam orire-
tur in terra, omnemque herbam regionis prius-
quam germinaret. Non enim pluerat dominus deus super
terram, et homo non erat qui operaretur terram: sed fons ascen-
debat e terra, irrigans universam superficiem terre.
Formavit igitur dominus deus hominem de limo
terre, et inspiravit in faciem eius spiraculum vite:
et factus est homo in animam viventem. Plantaverat
autem dominus deus paradisum voluptatis a prin-
cipio: in quo posuit hominem quem formaverat.
Produxitque dominus deus de humo omne lignum pulchrum
visu, et ad vescendum suave: lignum etiam vite in
medio paradisi, lignumque scientie boni et mali. Et
fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad
irrigandum paradisum, qui inde dividitur
in quatuor capita. Nomen uni phison: ipse est
qui circuit omnem terram evilath ubi nascitur
aurum: et aurum terre illius optimum est, ibique
invenitur bdellium, et lapis onichinus. Et
nomen fluvii secundi gyon: ipse est qui circuit omnem ter-
ram ethiopie. Nomen vero fluminis tertii tygris: ipse
vadit contra assirios. Fluvius autem quartus, ipse est
eufrates. Tulit ergo dominus deus hominem et
posuit eum in paradiso voluptatis ut opera-
retur et custodiret illum. Precepitque ei dicens:
Ex omni ligno paradisi comede: de ligno autem sci-
entie boni et mali ne comedas. In quocumque enim die
comederis ex eo, morte morieris. Dixit quoque
dominus deus: Non est bonum esse hominem solum:
faciamus ei adiutorium simile sibi. Formatis
igitur dominus deus de humo cunctis animantibus terre, et universis

[illegible gloss]

volatilibus celi adduxit ea ad adam ut vi-
deret quid vocaret ea. Omne autem quod vocavit a-
dam anime viventis ipsum est nomen eius. Appel-
lavitque adam nominibus suis cuncta animantia et u-
niversa volatilia celi et omnes bestias terre. Ade
vero non inveniebatur adiutor similis eius. Im-
misit ergo dominus deus soporem in adam. Cumque obdor-
misset tulit unam de costis eius et replevit car-
nem pro ea. Et edificavit dominus deus costam quam
tulerat de adam in mulierem et adduxit eam
ad adam. Dixitque adam. Hoc nunc os ex ossibus me-
is et caro de carne mea. Hec vocabitur virago
quoniam de viro sumpta est. Quam ob rem relinquet
homo patrem suum et matrem suam et adherebit uxori
sue et erunt duo in carne una. Erat autem
uterque nudus. adam scilicet et uxor eius. et non erubesce-
bant.

III

Sed et serpens erat callidior cunctis
animantibus terre que fecerat dominus deus. Qui
dixit ad mulierem. Cur precepit vobis deus ut non come-
deretis de omni ligno paradisi. Cui respondit mulier. De fruc-
tu lignorum que sunt in paradiso vescimur. De fructu
vero ligni quod est in medio paradisi precepit nobis deus ne
comederemus et ne tangeremus illud. ne for-
te moriamur. Dixit autem serpens ad mulierem. Nequaquam
morte moriemini. Scit enim deus quod in quocumque
die comederitis ex eo aperientur oculi vestri. et eri-
tis sicut dii scientes bonum et malum. Vidit igitur mulier
quod bonum esset lignum ad vescendum. et pulchrum ocu-
lis aspectuque delectabile. et tulit de fructu illius
et comedit. deditque viro suo. qui comedit. Et
aperti sunt oculi amborum. Cumque cognovissent
se esse nudos. consuerunt folia ficus. et fecerunt sibi
perizomata. Et cum audissent vocem domini dei
deambulantis in paradiso ad auram post meri-
diem. abscondit se adam et uxor eius a facie do-
mini dei in medio ligni paradisi. Vocavitque do-
minus deus adam. et dixit ei. Ubi es. Qui ait. Vocem
tuam audivi in paradiso et timui eo quod nudus essem
et abscondi me. Cui dixit. Quis enim indicavit
tibi quod nudus esses. nisi quod ex ligno de quo tibi pre-
ceperam ne comederes comedisti. Dixitque a-
dam. Mulier quam dedisti sociam michi dedit michi de
ligno et comedi. Et dixit dominus deus ad mulie-
rem. Quid hoc fecisti. Que respondit. Serpens dece-
pit me et comedi. Et ait dominus deus ad serpentem.
Quia fecisti hoc. maledictus es inter omnia animantia et
bestias terre. Super pectus tuum gradieris. et terram co-
medes cunctis diebus vite tue. Inimicitias ponam in-
ter te et mulierem. et semen tuum et semen illius. Ipsa con-
teret caput tuum. et tu insidiaberis calcaneo eius.
Mulieri quoque dixit. Multiplicabo erumnas tuas et concep-
tus tuos. in dolore paries filios. et sub viri potestate
eris. et ipse dominabitur tui.
Ade vero dixit. Quia audisti vocem uxoris tue.
et comedisti de ligno ex quo preceperam tibi ne
comederes. maledicta terra in opere tuo. In laboribus
comedes eam. cunctis diebus vite tue. Spinas et
tribulos germinabit tibi. et comedes herbas ter-
re. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. donec
revertaris in terram de qua assumptus es. quia pulvis
es et in pulverem reverteris. Et vocavit adam
nomen uxoris sue evam. eo quod mater esset cunctorum
viventium. Fecit quoque dominus deus ade et uxori sue tunicas
pelliceas. et induit eos. et ait. Ecce adam factus est
quasi unus ex nobis. sciens bonum et malum. Nunc ergo ne
forte mittat manum suam. et sumat etiam de ligno vi-
te et comedat. et vivat in eternum. Et emisit eum do-
minus deus de paradiso voluptatis. ut operaretur terram
de qua sumptus est. Eiecitque adam et collocavit ante
paradisum voluptatis cherubin et flammeum gla-
dium atque versatilem ad custodiendam viam ligni
vite.

IIII

Adam vero cognovit evam uxorem suam. que concepit
et peperit cayn dicens. Possedi hominem per deum.
Rursumque peperit fratrem eius abel. Fuit autem a-
bel pastor ovium. et cayn agricola. Factum est autem
post multos dies. ut offerret cayn de fructibus ter-
re munera domino. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis
sui. et de adipibus eorum. Et respexit dominus ad a-
bel et ad munera eius. Ad cayn vero et ad munera
illius non respexit. Iratusque est cayn vehementer
et concidit vultus eius. Dixitque dominus ad eum.
Quare iratus es. et cur concidit facies tua. Non-
ne si bene egeris recipies. Sin autem male statim
in foribus peccatum aderit. Sed sub te erit appetitus eius et
tu dominaberis illius. Dixitque cayn ad abel fratrem
suum. Egrediamur foras. Cumque essent in agro. con-
surrexit cayn adversus abel fratrem suum. et interfe-
cit eum. Et ait dominus ad cayn. Ubi est abel fra-
ter tuus. Qui respondit. Nescio. Numquid custos fratris mei
sum. Dixitque ad eum. Quid fecisti. Vox sanguinis fratris
tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris su-
per terram que aperuit os suum et suscepit sanguinem fratris tui
de manu tua. Cum operatus fueris eam non dabit tibi
fructus suos. Vagus et profugus eris super terram. Dixitque
cayn ad dominum. Maior est iniquitas mea quam ut
veniam merear. Ecce eicis me hodie a facie terre et
a facie tua abscondar. et ero vagus et profu-
gus in terra. Omnis igitur qui invenerit me occidet me. Dixit-
que ei dominus. Nequaquam ita fiet. Sed omnis qui occiderit
cayn septuplum punietur. Posuitque dominus si-
gnum in cayn. ut non eum interficeret omnis qui in-
venisset eum. Egressusque cayn a facie domi-
ni. habitavit in terra profugus ad orientalem pla-
gam eden. Cognovit autem cayn uxorem suam.
que concepit et peperit enoch. Et edificavit civitatem
vocavitque nomen eius ex nomine filii sui enoch. Porro
enoch genuit irad. Et irad genuit ma-
viahel. et maviahel genuit mathusael.
Et mathusael genuit lamech. Qui accepit

[illegible marginal glosses]

duas uxores: nomen uni Ada, nomen alteri Sella. Genuitque Ada Iabel, qui fuit pater habitantium in tentoriis atque pastorum. Et nomen fratris eius Iubal; ipse fuit pater canentium cithara et organo. Sella quoque genuit Tubalcain, qui fuit malleator et faber in cuncta opera aeris et ferri. Soror vero Tubalcain Noema. Dixitque Lamech uxoribus suis Adae et Sellae: Audite vocem meam, uxores Lamech, auscultate sermonem meum: quoniam occidi virum in vulnus meum, et adolescentulum in livorem meum. Septuplum ultio dabitur de Cain, de Lamech vero septuagies septies. Cognovit quoque adhuc Adam uxorem suam, et peperit filium, vocavitque nomen eius Seth, dicens: Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain. Sed et Seth natus est filius, quem vocavit Enos: iste coepit invocare nomen Domini.

V

Hic est liber generationis Adam. In die qua creavit Deus hominem, ad imaginem et similitudinem Dei fecit illum. Masculum et feminam creavit eos, et benedixit illis: et vocavit nomen eorum Adam, in die quo creati sunt. Vixit autem Adam centum triginta annis, et genuit filium ad imaginem et similitudinem suam, vocavitque nomen eius Seth. Et facti sunt dies Adam, postquam genuit Seth, octingenti anni: genuitque filios et filias. Et factum est omne tempus quod vixit Adam anni nongenti triginta, et mortuus est. Vixit quoque Seth centum quinque annis, et genuit Enos. Vixitque Seth postquam genuit Enos, octingentis septem annis, genuitque filios et filias. Et facti sunt omnes dies Seth nongentorum duodecim annorum, et mortuus est. Vixit vero Enos nonaginta annis, et genuit Cainan. Post cuius ortum vixit octingentis quindecim annis, et genuit filios et filias. Factique sunt omnes dies Enos nongenti quinque anni, et mortuus est. Vixit quoque Cainan septuaginta annis, et genuit Malaleel. Et vixit Cainan postquam genuit Malaleel, octingentis quadraginta annis, genuitque filios et filias. Et facti sunt omnes dies Cainan nongenti decem anni, et mortuus est. Vixit autem Malaleel sexaginta quinque annis, et genuit Iared. Et vixit Malaleel postquam genuit Iared, octingentis triginta annis, et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies Malaleel octingenti nonaginta quinque anni, et mortuus est. Vixitque Iared centum sexaginta duobus annis, et genuit Enoch. Et vixit Iared postquam genuit Enoch, octingentis annis, et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies Iared nongenti sexaginta duo anni, et mortuus est. Porro Enoch vixit sexaginta quinque annis, et genuit Mathusalam. Et ambulavit Enoch cum Deo: et vixit Enoch postquam genuit Mathusalam, trecentis annis, et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies Enoch trecenti sexaginta quinque anni. Ambulavitque cum Deo, et non apparuit: quia tulit eum Deus. Vixit quoque Mathusala centum octoginta septem annis, et genuit Lamech. Et vixit Mathusala postquam genuit Lamech, septingentis octoginta duobus annis, et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies Mathusalae nongenti sexaginta novem anni, et mortuus est. Vixit autem Lamech centum octoginta duobus annis, et genuit filium: vocavitque nomen eius Noe, dicens: Iste consolabitur nos ab operibus et laboribus manuum nostrarum in terra cui maledixit Dominus. Vixitque Lamech, postquam genuit Noe, quingentis nonaginta quinque annis, et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies Lamech septingenti septuaginta septem anni, et mortuus est. Noe vero cum quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham, et Iapheth.

VI

Cumque coepissent homines multiplicari super terram, et filias procreassent, videntes filii Dei filias hominum quod essent pulchrae, acceperunt uxores sibi ex omnibus quas elegerant. Dixitque Deus: Non permanebit spiritus meus in homine in aeternum, quia caro est: eruntque dies illius centum viginti annorum. Gigantes autem erant super terram in diebus illis. Postquam enim ingressi sunt filii Dei ad filias hominum, illaeque genuerunt, isti sunt potentes a saeculo viri famosi. Videns autem Deus quod multa malitia hominum esset in terra, et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, paenituit eum quod hominem fecisset in terra. Et praecavens in futurum, et tactus dolore cordis intrinsecus, Delebo, inquit, hominem quem creavi a facie terrae, ab homine usque ad animantia, a reptili usque ad volucres caeli: paenitet enim me fecisse eos. Noe vero invenit gratiam coram Domino. Hae sunt generationes Noe: Noe vir iustus atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulavit. Et genuit tres filios, Sem, Cham, et Iapheth. Corrupta est autem terra coram Deo, et repleta est iniquitate. Cumque vidisset Deus terram esse corruptam (omnis quippe caro corruperat viam suam super terram), dixit ad Noe: Finis universae carnis venit coram me: repleta est terra iniquitate a facie eorum, et ego disperdam eos cum terra. Fac tibi arcam de lignis levigatis: mansiunculas in arca facies, et bitumine linies intrinsecus et extrinsecus. Et sic facies eam: Trecentorum cubitorum erit longitudo arcae, quinquaginta cubitorum latitudo, et triginta cubitorum altitudo illius. Fenestram in arca facies, et in cubito consummabis summitatem: ostium autem arcae pones ex latere: deorsum, cenacula et tristega facies in ea. Ecce ego adducam diluvii aquas super terram, ut interficiam omnem carnem, in qua spiritus vitae est subter caelum. Universa quae in terra sunt, consumentur. Ponamque foedus meum tecum: et ingredieris arcam tu et filii tui, uxor tua et uxores filiorum tuorum tecum. Et ex cunctis animantibus universae carnis bina induces in arcam, ut vivant tecum: masculini sexus et feminini. De volucribus iuxta genus suum, et de iumentis in genere suo, et ex omni reptili terrae secundum genus suum: bina de omnibus ingredientur tecum, ut possint vivere. Tolles igitur tecum ex omnibus escis, quae mandi possunt, et comportabis apud te: et erunt tam tibi quam illis in cibum.

Fecit igitur noe omnia que preceperat illi deus.

VII Dixitque dominus ad eum. Ingredere tu et omnis domus tua in arcam. te enim vidi iustum coram me in generatione hac. Ex omnibus animantibus mundis tolle septena et septena, masculum et feminam. de animantibus vero immundis duo et duo, masculum et feminam. Sed et de volatilibus celi septena et septena, masculum et feminam. ut salvetur semen super faciem universe terre. Adhuc enim et post dies septem ego pluam super terram quadraginta diebus et quadraginta noctibus. et delebo omnem substantiam quam feci de superficie terre. Fecit ergo noe omnia que mandaverat ei dominus. Eratque sexcentorum annorum quando diluvii aque inundaverunt super terram. Et ingressus est noe et filii eius, uxor eius et uxores filiorum eius cum eo in arcam propter aquas diluvii. De animantibus quoque mundis et immundis, et de volucribus, et ex omni quod movetur super terram, duo et duo ingressa sunt ad noe in arcam, masculus et femina, sicut preceperat dominus noe. Cumque transissent septem dies, aque diluvii inundaverunt super terram. Anno sexcentesimo vite noe, mense secundo, septimodecimo die mensis, rupti sunt omnes fontes abyssi magne, et cataracte celi aperte sunt. et facta est pluvia super terram quadraginta diebus et quadraginta noctibus. In articulo diei illius ingressus est noe, et sem et cham et iapheth filii eius, uxor illius et tres uxores filiorum eius cum eis in arcam. ipsi et omne animal secundum genus suum, universaque iumenta in genere suo, et omne quod movetur super terram in genere suo, cunctumque volatile secundum genus suum, universe aves omnesque volucres ingresse sunt ad noe in arcam, bina et bina ex omni carne in qua erat spiritus vite. Et que ingressa sunt, masculus et femina ex omni carne introierunt, sicut preceperat ei deus. et inclusit eum dominus deforis. Factumque est diluvium quadraginta diebus super terram. et multiplicate sunt aque, et elevaverunt arcam in sublime a terra. Vehementer enim inundaverunt. et omnia repleverunt in superficie terre. porro archa ferebatur super aquas. Et aque prevaluerunt nimis super terram. opertique sunt omnes montes excelsi sub universo celo. Quindecim cubitis altior fuit aqua super montes quos operuerat. Consumptaque est omnis caro que movebatur super terram, volucrum, animantium, bestiarum, omniumque reptilium que reptant super terram. universi homines et cuncta in quibus spiraculum vite est in terra mortua sunt. Et delevit omnem substantiam que erat super terram, ab homine usque ad pecus, tam reptile quam volucres celi. et deleta sunt de terra. remansit autem solus noe et qui cum eo erant in archa. Obtinueruntque aque terram centum quinquaginta diebus.

VIII Recordatus autem deus noe, cunctorumque animantium et omnium iumentorum que erant cum eo in archa, adduxit spiritum super terram, et imminute sunt aque. Et clausi sunt fontes abyssi et cataracte celi. et prohibite sunt pluvie de celo. Reverseque sunt aque de terra euntes et redeuntes. et ceperunt minui post centum quinquaginta dies. Requievitque archa mense septimo, vicesimo septimo die mensis, super montes armenie. At vero aque ibant et decrescebant usque ad decimum mensem. Decimo enim mense, prima die mensis, apparuerunt cacumina montium. Cumque transissent quadraginta dies, aperiens noe fenestram arche quam fecerat, dimisit corvum. qui egrediebatur et non revertebatur, donec siccarentur aque super terram. Emisit quoque columbam post eum, ut videret si iam cessassent aque super faciem terre. Que cum non invenisset ubi requiesceret pes eius, reversa est ad eum in archam. aque enim erant super universam terram. Extenditque manum suam, et apprehensam intulit in archam. Expectatis autem ultra septem diebus aliis, rursum dimisit columbam ex archa. At illa venit ad eum ad vesperam, portans ramum olive virentibus foliis in ore suo. Intellexit ergo noe quod cessassent aque super terram. Expectavitque nichilominus septem alios dies. et emisit columbam, que non est reversa ultra ad eum. Igitur sexcentesimo primo anno, primo mense, prima die mensis, imminute sunt aque super terram. et aperiens noe tectum arche aspexit, viditque quod exsiccata esset superficies terre. Mense secundo, septimo et vicesimo die mensis arefacta est terra. Locutus est autem deus ad noe dicens. Egredere de archa tu et uxor tua, filii tui et uxores filiorum tuorum tecum. Cuncta animantia que sunt apud te ex omni carne, tam in volatilibus quam in bestiis et universis reptilibus que reptant super terram, educ tecum, et ingredimini super terram. crescite et multiplicamini super terram. Egressus est ergo noe et filii eius, uxor illius et uxores filiorum eius cum eo. Sed et omnia animantia, iumenta et reptilia que reptant super terram, secundum genus suum egressa sunt de archa. Edificavit autem noe altare domino. et tollens de cunctis pecoribus et volucribus mundis, obtulit holocausta super altare. Odoratusque est dominus odorem suavitatis, et ait ad eum. Nequaquam ultra maledicam terre propter homines. sensus enim et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. Non igitur ultra percutiam omnem animam viventem sicut feci. Cunctis diebus terre, sementis et messis, frigus et estus, estas et hyemps, nox et dies non requiescent.

IX Benedixitque deus noe et filiis eius. Et dixit ad eos. Crescite et multiplicamini et replete terram. Et terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terre, et super omnes volucres celi, cum universis que moventur super terram. omnes pisces maris manui vestre traditi sunt. Et omne quod movetur et vivit erit vobis in cibum. quasi olera virentia tradidi vobis omnia. excepto quod carnem cum sanguine non comedetis. Sanguinem enim animarum vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum. et de manu hominis, de manu viri et fratris eius requiram animam hominis. Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. ad imaginem quippe dei factus est homo. Vos autem crescite et multiplicamini, et ingredimini super terram et implete eam. Hec quoque dixit deus ad noe et ad filios eius cum eo. Ecce ego statuam pactum meum vobiscum et cum semine vestro post vos. et ad

omnem animam viventem que est vobiscum tam in volucribus quam in iumentis et pecudibus terre cunctisque que egressa sunt de archa et universis bestiis terre. Statuam pactum meum vobiscum et nequaquam ultra interficietur omnis caro aquis diluvii neque erit deinceps diluvium dissipans terram. Dixitque Deus: Hoc signum federis quod do inter me et vos et ad omnem animam viventem que est vobiscum in generationes sempiternas. Arcum meum ponam in nubibus et erit signum federis inter me et inter terram. Cumque obduxero nubibus celum apparebit arcus meus in nubibus et recordabor federis mei vobiscum et cum omni anima vivente que carnem vegetat et non erunt ultra aque diluvii ad delendum universam carnem. Eritque arcus meus in nubibus et videbo illum et recordabor federis sempiterni quod pactum est inter Deum et inter omnem animam viventem universe carnis que est super terram. Dixitque Deus ad Noe: Hoc erit signum federis quod constitui inter me et omnem carnem super terram. Erant ergo filii Noe qui egressi sunt de archa Sem, Cham et Iapheth. Porro Cham ipse est pater Chanaan. Tres isti sunt filii Noe. Et ab his disseminatum est omne hominum genus super universam terram. Cepitque Noe vir agricola exercere terram et plantavit vineam. Bibensque vinum inebriatus est et nudatus in tabernaculo suo. Quod cum vidisset Cham pater Chanaan verenda scilicet patris sui esse nudata, nuntiavit duobus fratribus suis foras. At vero Sem et Iapheth pallium imposuerunt humeris suis et incedentes retrorsum operuerunt verecunda patris sui faciesque eorum averse erant et patris virilia non viderunt. Evigilans autem Noe ex vino cum didicisset que fecerat ei filius suus minor ait: Maledictus Chanaan puer, servus servorum erit fratribus suis. Dixitque: Benedictus Dominus Deus Sem, sit Chanaan servus eius. Dilatet Deus Iapheth et habitet in tabernaculis Sem sitque Chanaan servus eius. Vixit autem Noe post diluvium .ccc.l. annis et impleti sunt omnes dies eius nongentorum .l. annorum et mortuus est.

X Hee generationes filiorum Noe: Sem, Cham et Iapheth, natique sunt eis filii post diluvium. Filii Iapheth: Gomer et Magog et Madai et Iavan et Thubal et Mosoch et Thiras. Porro filii Gomer: Ascenez et Riphath et Thogorma. Filii autem Iavan: Elisa et Tharsis, Cethim et Dodanim. Ab his divise sunt insule gentium in regionibus suis unusquisque secundum linguam et familias suas in nationibus suis. Filii autem Cham: Chus et Mesraim et Phuth et Chanaan. Filii Chus: Saba et Evila et Sabatha et Regma et Sabathaca. Filii Regma: Saba et Dadan. Porro Chus genuit Nemroth; ipse cepit esse potens in terra et erat robustus venator coram Domino. Ab hoc exivit proverbium: Quasi Nemroth robustus venator coram Domino. Fuit autem principium regni eius Babilon et Arach et Achad et Chalanne in terra Sennaar. De terra illa egressus est Assur et edificavit Niniven et plateas civitatis et Chale. Resen quoque inter Niniven et Chale; hec est civitas magna. At vero Mesraim genuit Ludim et Anamim et Laabim, Nepthuim et Phetrusim et Casluim, de quibus egressi sunt Philistiim et Capthurim. Chanaan autem genuit Sidonem primogenitum suum, Eteum et Iebuseum et Amorreum, Gergeseum, Eveum et Aruceum, Sineum et Aradium, Samariten et Amathiten. Et post hec disseminati sunt populi Chananeorum. Factique sunt termini Chanaan venientibus a Sidone Geraram usque Gazan donec ingrediaris Sodomam et Gomorram et Adama et Seboim usque Lesa. Hii filii Cham in cognationibus et linguis et generationibus terrisque et gentibus suis. De Sem quoque nati sunt, patre omnium filiorum Heber, fratre Iapheth maiore. Filii Sem: Elam et Assur et Arphaxath et Lud et Aram. Filii Aram: Us et Hul et Gether et Mes. At vero Arphaxath genuit Sala, de quo ortus est Heber. Natique sunt Heber filii duo: nomen uni Phaleg, eo quod in diebus eius divisa sit terra, et nomen fratris eius Iectan. Qui Iectan genuit Helmodad et Saleph et Asarmoth, Iare et Aduram et Uzal et Decla et Ebal et Abimahel, Saba et Ophir et Evila et Iobab. Omnes isti filii Iectan. Et facta est habitatio eorum de Messa pergentibus usque Sephar montem orientalem. Isti filii Sem secundum cognationes et linguas et regiones in gentibus suis. Hee familie Noe iuxta populos et nationes suas. Ab his divise sunt gentes in terra post diluvium.

XI Erat autem terra labii unius et sermonum eorundem. Cumque proficiscerentur de oriente invenerunt campum in terra Sennaar et habitaverunt in eo. Dixitque alter ad proximum suum: Venite, faciamus lateres et coquamus eos igni. Habueruntque lateres pro saxis et bitumen pro cemento. Et dixerunt: Venite, faciamus nobis civitatem et turrim cuius culmen pertingat ad celum, et celebremus nomen nostrum antequam dividamur in universas terras. Descendit autem Dominus ut videret civitatem et turrim quam edificabant filii Adam. Et dixit: Ecce unus est populus et unum labium omnibus. Ceperuntque hoc facere nec desistent a cogitationibus suis donec eas opere compleant. Venite igitur, descendamus et confundamus ibi linguam eorum ut non audiat unusquisque vocem proximi sui. Atque ita divisit eos Dominus ex illo loco in universas terras et cessaverunt edificare civitatem. Et idcirco vocatum est nomen eius Babel, quia ibi confusum est labium universe terre. Et inde dispersit eos Dominus super faciem cunctarum regionum. Hee generationes Sem. Sem .c. erat annorum quando genuit Arphaxad biennio post diluvium. Vixitque Sem postquam genuit Arphaxath quingentis annis et genuit filios et filias. Porro Arphaxath vixit .xxxv. annis et genuit Sale. Vixitque

[illegible]

[illegible]

[illegible]

arphaxat postquam genuit sale. ccc. tri-
bus annis. et genuit filios et filias. Sale quoque vixit
xxx. annis et genuit heber. Vixitque sale postquam
genuit heber. ccc. tribus annis. et genuit fili-
os et filias. Vixit autem heber. xxxiiii. annis. et
genuit phaleg. Et vixit heber postquam genuit
phaleg. ccc. xxx. annis. et genuit filios et fili-
as. Vixit quoque phaleg. xxx. annis. et genuit reu. Vi-
xitque phaleg postquam genuit reu. cc. novem an-
nis. et genuit filios et filias. Vixit autem reu. xxxii.
annis. et genuit sarug. Vixit quoque reu postquam
genuit sarug. cc. vii. annis. et genuit filios et fi-
lias. Vixit vero sarug. xxx. annis. et genuit nachor.
Vixit sarug postquam genuit nachor. cc. annis. et
genuit filios et filias. Vixit autem nachor xx-
viiii. annis. et genuit thare. Vixitque nachor
postquam genuit thare. c. x. viiii. annis. et
genuit filios et filias. Vixitque thare lxx. an-
nis. et genuit abram. et nachor. et aram. Hee
sunt autem generationes thare. Thare genuit abram
nachor et aram. Porro aram genuit loth. Mor-
tuusque est aram. ante thare patrem suum in ter-
ra nativitatis sue. in ur chaldeorum. Duxerunt
autem abram et nachor uxores. Nomen uxoris
abram sarai. et nomen uxoris nachor melcha
filia aram patris melche et patris iesche.
Erat autem sarai sterilis. nec habebat liberos. Tulit
itaque thare abram filium suum. et loth filium
aram filium filii sui. et sarai nurum suam.
uxorem abram filii sui. et eduxit eos de ur chal-
deorum ut irent in terram chanaan. Veneruntque
usque aram. et habitaverunt ibi. Et facti sunt dies
thare ducentorum. v. annorum. et mortuus est in ha-
XII ran. Dixit autem dominus ad abram. Egredere
de terra tua et de cognatione tua. et de domo patris
tui. in terram quam monstravero tibi. Faciam-
que te in gentem magnam. et benedicam tibi. et ma-
gnificabo nomen tuum. erisque benedictus. Benedicam
benedicentibus tibi. et maledicam maledicentibus tibi. et
atque in te benedicentur universe cognationes terre. E-
gressus est itaque abram sicut preceperat ei dominus. et i-
vit cum eo loth. Septuaginta quinque annorum erat
abram. cum egrederetur de aran. Tulitque sa-
rai uxorem suam. et loth filium fratris sui. universam-
que substantiam quam possederant. et animas quas fece-
rant in aran. et egressi sunt ut irent in terram cha-
naan. Cumque venissent in eam. pertran-
sivit abram terram usque ad locum sichem. et
usque ad convallem illustrem. Chananeus autem
tunc erat in terra. Apparuitque dominus abram.
et dixit ei. Semini tuo dabo terram hanc. Qui e-
dificavit ibi altare domino qui apparuerat ei.
Et invocavit nomen eius. Et inde transgrediens
ad montem qui erat contra orientem bethel. te-
tendit ibi tabernaculum suum. ab occidente

habens bethel. et ab oriente hai. Edificavit quoque
ibi altare domino. et invocavit nomen eius. Perrexitque
abram vadens et ultra progrediens ad meridiem. Fa-
cta est autem fames in terra. Descenditque abram in egyptum
ut peregrinaretur ibi. prevaluerat enim fames in terra.
Cumque prope esset ut ingrederetur egyptum. dixit
sarai uxori sue. Novi quod pulchra sis mulier. et quod cum
viderint te egyptii dicturi sunt uxor ipsius est. et in-
terficient me. et te reservabunt. Dic ergo obsecro te quod
soror mea sis. ut bene sit michi propter te. et vivat ani-
ma mea ob gratiam tui. Cum itaque ingressus esset abram
egyptum. viderunt egyptii mulierem quod esset pul-
chra nimis. Et nuntiaverunt principes pharaoni. et
laudaverunt eam apud illum. Et sublata est mulier in do-
mo pharaonis. Abram vero bene usi sunt propter illam.
Fueruntque ei oves et boves. et asini. et servi. et famu-
le. et asine. et cameli. Flagellavit autem dominus pha-
raonem plagis maximis. et domum eius. propter sarai
uxorem abram. Vocavitque pharao abram. et
dixit ei. Quidnam est quod fecisti michi? Cur non indi-
casti quod uxor tua esset? Quam ob causam dixisti esse
sororem tuam. ut tollerem eam michi in uxorem? Nunc igitur
ecce coniux tua. accipe eam et vade. Precepitque
pharao super abram viris. et deduxerunt eum et uxo-
rem illius. et omnia que habebat.
Ascendit ergo abram de egypto ipse et uxor eius. et omnia XIII
que habebat. et loth cum eo. ad australem plagam.
Erat autem dives valde in possessione auri et argenti.
Reversusque est per iter quo venerat a meridie in be-
thel. usque ad locum ubi prius fixerat tabernacu-
lum inter bethel et hai. in loco altaris
quod fecerat prius. et invocavit ibi nomen domini. Sed et loth qui
erat cum abram fuerunt greges ovium et armenta
et tabernacula. nec poterat eos capere terra ut habitarent
simul. Erat quippe substantia eorum multa. et nequibant ha-
bitare communiter. Unde et facta est rixa inter pastores gregum a-
brahe et loth. Eo autem tempore chananeus et pherezeus
habitabant in illa terra. Dixit ergo abram ad loth. Ne
quaeso sit iurgium inter me et te. et inter pastores meos et
pastores tuos. fratres enim sumus. Ecce universa ter-
ra coram te est. recede a me obsecro. Si ad sinistram ie-
ris. ego dexteram tenebo. si tu dexteram elegeris.
ego ad sinistram pergam. Elevatis itaque loth o-
culis. vidit omnem circa regionem iordanis que univer-
sa irrigabatur antequam subverteret dominus sodo-
mam et gomorram. sicut paradisus domini. et sicut
egyptus venientibus in segor. Elegitque sibi loth regi-
onem circa iordanem. et recessit ab oriente. Divisique sunt
alterutrum a fratre suo. Abram habitavit in terra cha-
naan. loth vero moratus est in oppidis que erant cir-
ca iordanem. et habitavit in sodomis. Homines
autem sodomite pessimi erant et peccatores coram domino
nimis. Dixitque dominus ad abram. postquam divi-
sus est ab eo loth. Leva oculos tuos et vide a loco in
quo nunc es ad aquilonem et meridiem. ad orientem

[illegible]

[illegible]

et occidentem. Omnem terram quam conspicis tibi da-
bo et semini tuo usque in sempiternum. Faciamque
semen tuum sicut pulverem terre. Si quis potest hominum
numerare pulverem terre, semen quoque tuum numerare
poterit. Surge et perambula terram in longitudi-
ne et in latitudine sua, quia tibi daturus sum eam.
Movens igitur Abram tabernaculum suum, venit et habita-
vit iuxta convallem Mambre que est in Ebron. Edi-
ficavitque ibi altare domino.

XIIII

Factum est autem in illo tempore ut Amrafel rex Sennaar
et Arioch rex Ponti et Codorlahomor rex E-
lamitarum et Thadal rex gentium inirent bel-
lum contra Bara regem Sodome et Bersa regem
Gomorre et Sennaab regem Adame et Semeber
regem Seboim contraque regem Bale, ipsa est
Segor. Omnes hii convenerunt in vallem silvestrem
que nunc est mare salis. Duodecim enim annis servie-
rant Codorlahomor, et tertio decimo anno recesserunt ab
eo. Igitur quarto decimo anno venit Codorlahomor et reges
qui erant cum eo, percusseruntque Rafaim in Asta-
roth Carnaim et Zuzim cum eis et Emim in Sa-
ve Cariathaim, et Correos in montibus Seir usque
ad campestria Pharan que est in solitudine. Rever-
sique sunt et venerunt ad fontem Misphat,
ipsa est Cades, et percusserunt omnem regionem Ama-
lechitarum et Amorreum qui habitabat in Asason-
thamar. Et egressi sunt rex Sodomorum et rex Gomorre
rexque Adame et rex Seboim necnon et rex Bale que est
Segor, et direxerunt aciem contra eos in valle silvestri,
scilicet adversum Codorlahomor regem Elamitarum
et Thadal regem gentium et Amrafel regem Sen-
naar et Arioch regem Ponti: quattuor reges adversus quin-
que. Vallis autem silvestris habebat puteos multos bitu-
minis. Itaque rex Sodomorum et Gomorre terga verte-
runt, cecideruntque ibi; et qui remanserant fugerunt
ad montem. Tulerunt autem omnem substantiam Sodomorum et Gomorre
et universa que ad cibum pertinent et abie-
runt, necnon et Loth et substantiam eius, filium fratris Abram,
qui habitabat in Sodomis. Et ecce unus qui evase-
rat nuntiavit Abram Hebreo qui habitabat
in valle Mambre Amorrei, fratris Escol et fratris Aner;
hii enim pepigerant fedus cum
Abram. Quod cum audisset Abram, captum vi-
delicet Loth fratrem suum, numeravit expeditos ver-
naculos suos trecentos decem et octo, et persecutus est usque
Dan. Et divisis sociis, irruit super eos nocte, percus-
sitque eos et persecutus est eos usque Hoba, que est ad levam
Damasci. Reduxitque omnem substantiam et Loth fratrem su-
um cum substantia illius, mulieres quoque et populum. Egres-
sus est autem rex Sodomorum in occursum eius postquam
reversus est a cede Codorlahomor et regum qui cum eo
erant in valle Save, que est vallis regis. At vero Mel-
chisedech rex Salem, proferens panem et vinum, e-
rat enim sacerdos dei altissimi, benedixit ei et ait: Be-
nedictus Abram deo excelso qui creavit celum
et terram, et benedictus deus excelsus quo protegente hostes in manibus tu-
is sunt. Et dedit ei decimas ex omnibus. Dixit autem rex
Sodomorum ad Abram: Da mihi animas, cetera tolle ti-
bi. Qui respondit ei: Levo manum meam ad dominum deum ex-
celsum possessorem celi et terre, quod a filo subteg-
minis usque ad corrigiam calige non accipiam ex
omnibus que tua sunt, ne dicas: Ego ditavi Abram,
exceptis his que comederunt iuvenes et partibus viro-
rum qui venerunt mecum, Aner, Escol et Mambre; is-
ti accipient partes suas.

XV

His itaque transactis, factus est sermo domini ad Abram
per visionem dicens: Noli timere Abram, ego protector
tuus sum, et merces tua magna nimis. Dixitque A-
bram: Domine deus, quid dabis mihi? Ego vadam absque
liberis, et filius procuratoris domus mee iste Da-
mascus Eliezer. Addiditque Abram: Mihi autem
non dedisti semen, et ecce vernaculus meus heres meus e-
rit. Statimque sermo domini factus est ad eum dicens:
Non erit hic heres tuus, sed qui egredietur de utero tuo, ip-
sum habebis heredem. Eduxitque eum foras et ait il-
li: Suspice celum et numera stellas si potes. Et dixit e-
i: Sic erit semen tuum. Credidit Abram deo, et re-
putatum est ei ad iustitiam. Dixitque ad eum: Ego
dominus qui eduxi te de Ur Chaldeorum, ut darem tibi ter-
ram istam et possideres eam. At ille ait: Domine deus, un-
de scire possum quod possessurus sim eam? Et respon-
dens dominus: Sume, inquit, mihi vaccam triennem et capram
trimam et arietem annorum trium, turturem quoque et
columbam. Qui tollens universa hec divisit per
medium et utrasque partes contra se altrinsecus posuit;
aves autem non divisit. Descendebantque volucres super
cadavera, et abigebat eas Abram. Cumque sol oc-
cumberet, sopor irruit super Abram, et horror magnus
et tenebrosus invasit eum. Dictumque est ad
eum: Scito prenoscens quod peregrinum futurum sit semen
tuum in terra non sua, et subicient eos servituti et af-
fligent quadringentis annis. Verumtamen gentem cui
servituri sunt ego iudicabo, et post hec egredien-
tur cum magna substantia. Tu autem ibis ad patres tu-
os in pace, sepultus in senectute bona. Generatione
autem quarta revertentur huc; needum enim complete
sunt iniquitates Amorreorum usque ad presens tempus. Cum
ergo occubuisset sol, facta est caligo tenebrosa, et appa-
ruit clibanus fumans et lampas ignis transi-
ens inter divisiones illas. In die illo pepigit
dominus fedus cum Abram dicens: Semini tuo
dabo terram hanc a fluvio Egypti usque ad fluvi-
um magnum Eufraten, Cineos et Cenezeos, Ced-
moneos et Ettheos et Ferezeos, Rafaim quoque et
Amorreos et Cananeos et Gergeseos et Iebuseos.

XVI

Igitur Sarai uxor Abram non genuerat liberos; sed
habens ancillam Egyptiam nomine Agar, dixit ma-
rito suo: Ecce conclusit me dominus ne parerem; ingre-
dere ad ancillam meam, si forte saltem ex illa
suscipiam filios. Cumque ille adquiesceret depre-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

non tulit agar egyptiam ancillam suam post annos .x. quam habitare ceperunt in terra chanaan. et dedit eam viro suo uxorem. Qui ingressus est ad illam. At illa concepisse se videns. despexit dominam suam. Dixitque sarray ad abram. Inique agis contra me. Ego dedi ancillam meam in sinum tuum. que quia vidit quod conceperit despectui me habet. Iudicet dominus inter me et te. Cui respondens abram. ecce ait ancilla tua in manu tua est. utere ea ut libet. Affligente eam sarray. fugam iniit. Cumque invenisset eam angelus domini iuxta fontem aque in solitudine qui est in via sur in deserto. dixit ad illam. Agar ancilla sarray unde venis et quo vadis? Que respondit. A facie sarray domine mee ego fugio. Dixitque ei angelus domini. Revertere ad dominam tuam. et humiliare sub manu ipsius. Et rursum. multiplicans inquit multiplicabo semen tuum. et non numerabitur pre multitudine. Ac deinceps. Ecce ait concepisti et paries filium. vocabisque nomen eius ismael. eo quod audierit dominus afflictionem tuam. Hic erit ferus homo. manus eius contra omnes. et manus omnium contra eum. et e regione universorum fratrum suorum figet tabernacula. Vocavit autem nomen domini qui loquebatur ad eam. tu deus qui vidisti me. Dixit enim. profecto hic vidi posteriora videntis me. Propterea appellavit puteum illum puteum viventis et videntis me. Ipse est inter cades et barad. Peperitque agar abram filium. qui vocavit nomen eius ismahel. Octoginta et sex annorum erat abram quando peperit ei agar ismahelem.

XVII

Postquam vero nonaginta et novem annorum esse ceperat apparuit ei dominus. Dixitque ad eum. Ego deus omnipotens. Ambula coram me et esto perfectus. Ponamque fedus meum inter me et te et multiplicabo te vehementer nimis. Cecidit abram pronus in faciem. Dixitque ei deus. Ego sum et pactum meum tecum. Erisque pater multarum gentium. Nec ultra vocabitur nomen tuum abram. sed appellaberis abraham. quia patrem multarum gentium constitui te. Faciamque te crescere vehementissime et ponam te in gentibus. regesque ex te egredientur. Et statuam pactum meum inter me et te. et inter semen tuum post te in generationibus suis federe sempiterno. ut sim deus tuus et seminis tui post te. Daboque tibi et semini tuo terram peregrinationis tue. omnem terram chanaan in possessionem eternam. eroque deus eorum. Dixit iterum deus ad abraham. Et tu ergo custodies pactum meum et semen tuum post te in generationibus suis. Hoc est pactum quod observabitis inter me et vos et semen tuum post te. Circumcidetur ex vobis omne masculinum. et circumcidetis carnem preputii vestri. ut sit in signum federis inter me et vos. Infans octo dierum circumcidetur in vobis. Omne masculinum in generationibus vestris. tam vernaculus quam empticius circumcidetur. et quicumque non fuerit de stirpe vestra. Eritque pactum meum in carne vestra in fedus eternum. Masculus cuius preputii caro circumcisa non fuerit delebitur anima illa de populo suo. quia pactum meum irritum fecit.

Dixit quoque deus ad abraham. Sarray uxorem tuam non vocabis sarray. sed saram. Et benedicam ei. et ex illa dabo tibi filium cui benedicturus sum. Eritque in nationes. et reges populorum orientur ex eo. Cecidit abraham in faciem suam et risit dicens in corde suo. Putasne centenario nascetur filius. et sara nonagenaria pariet? Dixitque ad deum. Utinam ysmael vivat coram te. Et ait deus ad abraham. Sara uxor tua pariet tibi filium. vocabisque nomen eius ysaac. Et constituam pactum meum illi in fedus sempiternum. et semini eius post eum. Super ysmael quoque exaudivi te. Ecce benedicam ei. et augebo eum et multiplicabo eum valde. Duodecim duces generabit. et faciam illum crescere in gentem magnam. Pactum vero meum statuam ad ysaac. quem pariet tibi sara tempore isto in anno altero. Cumque finitus esset sermo loquentis cum eo. ascendit deus ab abraham. Tulit autem abraham ysmahelem filium suum. et omnes vernaculos domus sue. universosque quos emerat. cunctos mares ex omnibus viris domus sue. et circumcidit carnem preputii eorum. statim in ipsa die sicut preceperat ei deus. Abraham nonaginta et novem erat annorum quando circumcidit carnem preputii sui. et ismael filius eius tredecim annos impleverat tempore circumcisionis sue. Eadem die circumcisus est abraham et ismahel filius eius. Et omnes viri domus illius. tam vernaculi quam empticii et alienigene pariter circumcisi sunt.

XVIII

Apparuit autem ei dominus in convalle mambre sedenti in ostio tabernaculi sui in ipso fervore diei. Cumque elevasset oculos. apparuerunt ei tres viri stantes prope eum. Quos cum vidisset. cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi sui. et adoravit in terram. et dixit. Domine si inveni gratiam in oculis tuis ne transeas servum tuum. sed afferam pauxillum aque. et lavate pedes vestros. et requiescite sub arbore. Ponamque buccellam panis. et confortate cor vestrum. postea transibitis. Idcirco enim declinastis ad servum vestrum. Qui dixerunt. Fac ut locutus es. Festinavit abraham in tabernaculum ad saram. dixitque ei. Accelera tria sata simile commisce. et fac subcinericios panes. Ipse vero ad armentum cucurrit et tulit inde vitulum tenerrimum et optimum. deditque puero. qui festinavit et coxit illum. Tulit quoque butyrum et lac. et vitulum quem coxerat. et posuit coram eis. Ipse vero stabat iuxta eos sub arbore. Cumque comedissent. dixerunt ad eum. Ubi est sara uxor tua? Ille respondit. Ecce in tabernaculo est. Cui dixit. Revertens veniam ad te tempore isto vita comite. et habebit filium sara uxor tua. Quo audito. sara risit post hostium tabernaculi. Erant autem ambo senes provecteque etatis. et desierant sare fieri muliebria. Que risit occulte dicens. Postquam consenui. et dominus meus vetulus est. voluptati operam dabo? Dixit autem dominus ad abraham. quare risit sara

[illegible]

[illegible]

sum anus? Numquid deo est quicquam difficile? Iuxta condictum revertar ad te hoc eodem tempore, vita comite, et habebit Sara filium. Negavit Sara, dicens: Non risi: timore perterrita. Dominus autem: Non est, inquit, ita; sed risisti. Cum ergo surrexissent inde viri, direxerunt oculos contra Sodomam: et Abraham simul gradiebatur, deducens eos. Dixitque dominus: Num celare potero Abraham quae gesturus sum, cum futurus sit in gentem magnam ac robustissimam, et benedicendae sint in illo omnes nationes terrae? Scio enim quod praecepturus sit filiis suis, et domui suae post se, ut custodiant viam domini, et faciant iustitiam et iudicium: ut adducat dominus propter Abraham omnia quae locutus est ad eum. Dixit itaque dominus: Clamor Sodomorum et Gomorrhae multiplicatus est, et peccatum eorum aggravatum est nimis. Descendam et videbo utrum clamorem qui venit ad me opere compleverint: an non est ita, ut sciam. Converteruntque se inde, et abierunt Sodomam: Abraham vero adhuc stabat coram domino. Et appropinquans ait: Numquid perdes iustum cum impio? Si fuerint quinquaginta iusti in civitate, peribunt simul? et non parces loco illi propter quinquaginta iustos, si fuerint in eo? Absit a te ut rem hanc facias, et occidas iustum cum impio, fiatque iustus sicut impius. Non est hoc tuum: qui iudicas omnem terram, nequaquam facies iudicium hoc. Dixitque dominus ad eum: Si invenero Sodomis quinquaginta iustos in medio civitatis, dimittam omni loco propter eos. Respondensque Abraham ait: Quia semel coepi, loquar ad dominum meum, cum sim pulvis et cinis. Quid si minus quinquaginta iustis quinque fuerint? delebis propter quadraginta quinque universam urbem? Et ait: Non delebo, si invenero ibi quadraginta quinque. Rursumque locutus est ad eum: Sin autem quadraginta inventi fuerint ibi, quid facies? Ait: Non percutiam propter quadraginta. Ne quaeso, inquit, indigneris domine, si loquar: Quid si inventi fuerint ibi triginta? Respondit: Non faciam, si invenero ibi triginta. Quia semel, ait, coepi, loquar ad dominum meum: Quid si inventi fuerint ibi viginti? Ait: Non interficiam propter viginti. Obsecro, inquit, ne irascaris domine, si loquar adhuc semel: Quid si inventi fuerint ibi decem? Dixit: Non delebo propter decem. Abiitque dominus, postquam cessavit loqui ad Abraham: et ille reversus est in locum suum.

XIX

[illegible]

Veneruntque duo angeli Sodomam vespere, et sedente Loth in foribus civitatis. Qui cum vidisset eos, surrexit, et ivit obviam eis: adoravitque pronus in terram, et dixit: Obsecro, domini, declinate in domum pueri vestri, et manete ibi: lavate pedes vestros, et mane proficiscemini in viam vestram. Qui dixerunt: Minime, sed in platea manebimus. Compulit illos oppido ut diverterent ad eum: ingressisque domum illius fecit convivium, et coxit azyma, et comederunt. Prius autem quam irent cubitum, viri civitatis vallaverunt domum, a puero usque ad senem, omnis populus simul. Vocaveruntque Loth, et dixerunt ei: Ubi sunt viri qui introierunt ad te nocte? Educ illos huc ut cognoscamus eos. Egressus ad eos Loth, post tergum occludens ostium, ait: Nolite quaeso fratres mei, nolite malum hoc facere. Habeo duas filias quae necdum cognoverunt virum: educam eas ad vos, et abutimini eis sicut vobis placuerit, dummodo viris istis nihil mali faciatis, quia ingressi sunt sub umbra culminis mei. At illi dixerunt: Recede illuc. Et rursus: Ingressus es, inquiunt, ut advena; numquid ut iudices? Te ergo ipsum magis quam hos affligemus. Vimque faciebant Loth vehementissime: iamque prope erat ut infringerent fores. Et ecce miserunt manum viri, et introduxerunt ad se Loth, clauseruntque ostium: et eos qui erant foris percusserunt caecitate a minimo usque ad maximum, ita ut ostium invenire non possent. Dixerunt autem ad Loth: Habes hic quempiam tuorum? generum, aut filios, aut filias, omnes qui tui sunt, educ de urbe hac: delebimus enim locum istum, eo quod increverit clamor eorum coram domino, qui misit nos ut perdamus illos. Egressus itaque Loth, locutus est ad generos suos qui accepturi erant filias eius, et dixit: Surgite, egredimini de loco isto: quia delebit dominus civitatem hanc. Et visus est eis quasi ludens loqui. Cumque esset mane, cogebant eum angeli, dicentes: Surge, tolle uxorem tuam, et duas filias quas habes, ne et tu pariter pereas in scelere civitatis. Dissimulante illo, apprehenderunt manum eius, et manum uxoris ac duarum filiarum eius, eo quod parceret dominus illi. Eduxeruntque eum, et posuerunt extra civitatem: ibique locuti sunt ad eum, dicentes: Salva animam tuam: noli respicere post tergum, nec stes in omni circa regione: sed in monte salvum te fac, ne et tu simul pereas. Dixitque Loth ad eos: Quaeso domine mi, quia invenit servus tuus gratiam coram te, et magnificasti misericordiam tuam quam fecisti mecum, ut salvares animam meam, nec possum in monte salvari, ne forte apprehendat me malum, et moriar: est civitas haec iuxta, ad quam possum fugere, parva, et salvabor in ea. Numquid non modica est, et vivet anima mea? Dixitque ad eum: Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem pro qua locutus es. Festina et salvare ibi: quia non potero facere quidquam donec ingrediaris illuc. Idcirco vocatum est nomen urbis illius Segor. Sol egressus est super terram, et Loth ingressus est Segor. Igitur dominus pluit super Sodomam et Gomorrham sulphur et ignem a domino de caelo: et subvertit civitates has, et omnem circa regionem, universos habitatores urbium, et cuncta terrae virentia. Respiciensque uxor eius post se, versa est in statuam salis. Abraham autem

consurgens mane ubi steterat prius cum domino intuitus est sodomam et gomorram et universam terram regionis illius. viditque ascendentem favillam de terra quasi fornacis fumum. Cum enim subverteret deus civitates regionis illius recordatus est abrahe et liberavit loth de subversione urbium in quibus habitaverat. Ascenditque loth de segor et mansit in monte. duae quoque filiae eius cum eo. Timuerat enim manere in segor. et mansit in spelunca ipse et duae filiae eius. Dixitque maior ad minorem. Pater noster senex est et nullus virorum remansit in terra qui possit ingredi ad nos iuxta morem universae terrae. Veni inebriemus eum vino. dormiamusque cum eo. ut servare possimus ex patre nostro semen. Dederunt itaque patri suo bibere vinum nocte illa. et ingressa est maior dormivitque cum patre. At ille non sensit nec quando accubuit filia nec quando surrexit. Altera quoque die dixit maior ad minorem. Ecce dormivi heri cum patre meo. Demus ei bibere vinum etiam hac nocte et dormies cum eo. ut salvemus semen de patre nostro. Dederunt et illa nocte patri vinum. ingressaque minor filia dormivit cum eo. et ne tunc quidem sensit quando concubuerit vel quando illa surrexerit. Conceperunt ergo duae filiae loth de patre suo. Peperitque maior filium et vocavit nomen eius moab. ipse est pater moabitarum usque in praesentem diem. Minor quoque peperit filium et vocavit nomen eius ammon id est filius populi mei. ipse est pater ammonitarum usque hodie.

XX

Profectus inde abraham in terram australem habitavit inter cades et sur. et peregrinatus est in geraris. Dixitque de sarra uxore sua soror mea est. Misit ergo abimelech rex gerare et tulit eam. Venit autem deus ad abimelech per somnium nocte et ait ei. En morieris propter mulierem quam tulisti. habet enim virum. Abimelech vero non tetigerat eam et ait. Domine num gentem ignorantem et iustam interficies? Nonne ipse dixit mihi soror mea est. et ipsa ait frater meus est? In simplicitate cordis mei et munditia manuum mearum feci hoc. Dixitque ad eum deus. Et ego scio quod simplici corde feceris. et ideo custodivi te ne peccares in me. et non dimisi ut tangeres eam. Nunc ergo redde viro suo uxorem quia propheta est. et orabit pro te et vives. Si autem nolueris reddere scito quod morte morieris tu et omnia quae tua sunt. Statimque de nocte consurgens abimelech vocavit omnes servos suos et locutus est universa verba haec in auribus eorum. Timueruntque omnes viri valde. Vocavit autem abimelech etiam abraham et dixit ei. Quid fecisti nobis? quid peccavimus in te quia induxisti super me et super regnum meum peccatum grande? Quae non debuisti facere fecisti nobis. Rursumque expostulans ait. Quid vidisti ut hoc faceres? Respondit abraham. Cogitavi mecum dicens. forsitan non est timor dei in loco isto. et interficient me propter uxorem meam. Alias autem et vere soror mea est filia patris mei. et non filia matris meae. et duxi eam uxorem. Postquam autem eduxit me deus de domo patris mei. dixi ad eam. Hanc misericordiam facies mecum. In omni loco ad quem ingrediemur dices quod frater tuus sim. Tulit igitur abimelech oves et boves et servos et ancillas et dedit abraham. reddiditque illi sarram uxorem suam. et ait. Terra coram vobis est. ubicumque tibi placuerit habita. Sarrae autem dixit. Ecce mille argenteos dedi fratri tuo. hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes qui tecum sunt. et quocumque perrexeris mementoque te deprehensam. Orante autem abraham sanavit deus abimelech et uxorem ancillasque eius et pepererunt. Concluserat enim dominus omnem vulvam domus abimelech propter sarram uxorem abraham.

XXI

Visitavit autem dominus sarram sicut promiserat. et implevit quae locutus est. Concepitque et peperit filium in senectute sua. tempore quo praedixerat ei deus. Vocavitque abraham nomen filii sui quem genuit ei sarra ysaac. et circumcidit eum octavo die sicut praeceperat ei deus. cum centum esset annorum. Hac quippe aetate patris natus est ysaac. Dixitque sarra. Risum fecit mihi deus. Quicumque audierit conridebit mihi. Rursumque ait. Quis auditurum crederet abraham quod sarra lactaret filium quem peperit ei iam seni? Crevit igitur puer et ablactatus est. fecitque abraham grande convivium in die ablactationis eius. Cumque vidisset sarra filium agar aegyptiae ludentem. dixit ad abraham. Eice ancillam hanc et filium eius. Non enim erit heres filius ancillae cum filio meo ysaac. Dure accepit hoc abraham pro filio suo. Cui dixit deus. Non tibi videatur asperum super puero et super ancilla tua. Omnia quae dixerit tibi sarra audi vocem eius. quia in ysaac vocabitur tibi semen. Sed et filium ancillae faciam in gentem magnam quia semen tuum est. Surrexit itaque abraham mane. et tollens panem et utrem aquae inposuit scapulae eius. tradiditque puerum et dimisit eam. Quae cum abisset errabat in solitudine bersabee. Cumque consumpta esset aqua in utre. abiecit puerum subter unam arborum quae ibi erant. et abiit seditque e regione procul quantum potest arcus iacere. Dixit enim. Non videbo morientem puerum. Et sedens contra levavit vocem suam et flevit. Exaudivit autem deus vocem pueri. vocavitque angelus domini agar de caelo dicens. Quid agis agar? Noli timere. Exaudivit enim deus vocem pueri de loco in quo est. Surge tolle puerum et tene manum eius. quia in gentem magnam faciam eum. Aperuitque oculos eius deus. Quae videns puteum aquae abiit et implevit utrem. deditque puero bibere. Et fuit cum eo. Qui crevit

et moratus est in solitudine. factusque est iuvenis
sagittarius. et habitavit in deserto pharan. et ac-
cepit illi mater sua uxorem de terra egypti. Eo-
dem tempore dixit abimelech et phicol princeps exercitus eius
ad abraham. deus tecum est in universis que agis.
Iura ergo per dominum ne noceas michi et posteris meis sti-
pique mee. sed iuxta misericordiam quam feci tecum facies mi-
chi et terre in qua versatus es advena. Dixitque abraham
Ego iurabo. Et increpavit abymelech propter pu-
teum aque quem vi abstulerant servi illius. Re-
spondit abimelech. Nescivi quis fecerit hanc rem.
sed et tu non indicasti michi. et ego non audivi preter hodie.
Tulit itaque abraham oves et boves et dedit
abimelech. percusseruntque ambo fedus. Et sta-
tuit abraham vii agnas gregis seorsum. Cui dixit
abymelech. Quid sibi volunt vii agne iste quas
stare fecisti seorsum? At ille. septem inquit
agnas accipies de manu mea. ut sint in testimo-
nium michi. quod fodi puteum istum. Ideo vocatus est
locus ille bersabee. quia ibi uterque iuravit. et ini-
erunt fedus pro puteo iuramenti. Surrexit autem
abymelech et phicol princeps exercitus eius. re-
versique sunt in terram palestinorum. Abraham autem
plantavit nemus in bersabee. et invocavit
ibi nomen domini dei eterni. et fuit colonus ter-
re philistiim diebus multis.

XXII

Que postquam gesta sunt. temptavit deus abraham
et dixit ad eum. Abraham. At ille respondit. Adsum. Ait ei.
Tolle filium tuum unigenitum quem diligis ysa-
ac. et vade in terram visionis atque offer eum ibi
in holocaustum super unum montium quem monstravero
tibi. Igitur abraham de nocte consurgens stravit
asinum suum. ducens secum duos iuvenes.
et ysaac filium suum. Cumque concidisset ligna in
holocaustum abiit ad locum quem preceperat ei
deus. Die autem tercio elevatis oculis vidit locum pro-
cul. dixitque ad pueros suos. Expectate hic cum
asino. ego et puer illuc usque properantes postquam
adoraverimus revertemur ad vos. Tulit quoque
ligna holocausti. et imposuit super ysaac filium
suum. ipse vero portabat in manibus ignem et gladium.
Cumque duo pergerent simul dixit ysaac patri suo.
Pater mi. At ille respondit. Quid vis fili? Ecce inquit ignis
et ligna. ubi est victima holocausti? Dixit abra-
ham. Deus providebit sibi victimam holocausti. fili
mi. Pergebant ergo pariter. veneruntque ad locum quem o-
stenderat ei deus. in quo edificavit altare. et de-
super ligna composuit. Cumque colligasset ysaac fi-
lium suum. posuit eum in altari super struem
lignorum. Extenditque manum et arripuit gla-
dium. ut immolaret filium suum. Et ecce angelus
domini de celo clamavit dicens. Abraham. Abra-
ham. Qui respondit. Adsum. Dixitque ei. Non extendas
manum tuam super puerum. neque facias illi quicquam.
Nunc cognovi quod timeas deum. et non pepercisti filio tu-

v. Expectate hic cum asino etc. pueri sunt pueriles
sensus qui cum asino expectant quia semper carnalia
amant. non ascendunt cum ysaac in montem. porta-
tores pileas et similia quasi ad asinum pertinent
non ignem et gladium que pertinent ad sacrificium.
Duo domini cum pueris ostendit ubi et tempora.
[illegible]

o unigenito propter me. Levavit abraham oculos.
viditque post tergum arietem inter vepres herentem cor-
nibus. Quem assumens obtulit holocaustum pro filio.
Appellavitque nomen loci illius. dominus videt. Unde usque ho-
die dicitur. In monte dominus videbit. Vocavit autem angelus
domini abraham secundo de celo dicens. Per memetipsum
iuravi dicit dominus. quia fecisti hanc rem. et non pepercisti
filio tuo unigenito propter me. benedicam tibi et
multiplicabo semen tuum sicut stellas celi. et ve-
lud harenam que est in litore maris. Possidebit semen
tuum portas inimicorum suorum. et benedicentur in se-
mine tuo omnes gentes terre. quia obedisti voci mee. Re-
versus est abraham ad pueros suos. abieruntque
bersabee simul. et habitavit ibi. His ita gestis. nun-
tiatum est abrahe quod melcha quoque genuisset fi-
lios nachor fratri suo. hus primogenitum et buz fratrem
eius. Camuhel patrem syrorum. et casad et a-
zau. pheldas quoque et iedlaph. ac batuel. de
quo nata est rebecca. Octo istos genuit mel-
cha. nachor fratri abrahe. Concubina vero illius no-
mine roma. peperit thabee. et gaon. et thaas. et
maacha.

XXIII

Vixit autem sara. c. xxvii. annis. et mortua est
in civitate arbee. que est ebron. in terra chanaan.
Venitque abraham ut plangeret et fleret eam.
Cumque surrexisset ab officio funeris. locutus est
ad filios heth dicens. Advena sum et peregrinus apud
vos. date michi ius sepulcri vobiscum ut sepeliam
mortuum meum. Responderuntque filii heth dicentes. Audi
nos domine. princeps dei es apud nos. in electis sepul-
cris nostris sepeli mortuum tuum. Nullusque te pro-
hibere poterit. quin in monumento eius sepelias mor-
tuum tuum. Surrexit abraham et adoravit populum
terre. filios videlicet heth. Dixitque ad eos. Si placet
anime vestre ut sepeliam mortuum meum. audi-
te me. et intercedite pro me apud ephron filium seor.
ut det michi speluncam duplicem quam habet in
extrema parte agri sui. pecunia digna tradat
eam michi coram vobis. in possessionem sepulcri.
Habitabat autem ephron in medio filiorum heth. Respondit-
que ephron ad abraham. cunctis audientibus qui
ingrediebantur portam civitatis illius dicens.
Nequaquam fiet ita domine mi. sed magis ab-
sculta quod loquor. Agrum trado tibi et spe-
luncam que in eo est. presentibus filiis populi mei. se-
peli mortuum tuum. Adoravit abraham coram
populo terre. et locutus est ad ephron circumstante ple-
be. Queso ut audias me. Dabo pecuniam
pro agro. suscipe eam et sic sepeliam mortuum
meum in eo. Respondit ephron. Domine mi audi me.
Terra quam postulas quadringentis argenti siclis
valet. istud est precium inter me et te. sed quantum est
hoc? Sepeli mortuum tuum. Quod cum audisset
abraham. appendit pecuniam quam ephron
postulaverat. audientibus filiis heth. quadrin-

gentos siclos argenti probate monete publice.
Confirmatusque est ager quondam Ephronis
in quo erat spelunca duplex respiciens Mam-
bre tam ipse quam spelunca et omnes arbores
eius in cunctis terminis eius per circuitum, Abrahe
in possessionem, videntibus filiis Heth et cunctis qui in-
troibant portam civitatis illius. Atque ita se-
pelivit Abraham Saram uxorem suam
in spelunca agri duplici que respiciebat Mam-
bre. Hec est Ebron in terra Chanaan. Et confirmatus
est ager et antrum quod erat in eo Abrahe in posses-
sionem monumenti a filiis Heth.

XXIIII

Erat autem Abraham senex dierumque multorum, et Do-
minus in cunctis benedixerat ei. Dixitque ad servum
seniorem domus sue qui preerat omnibus que habe-
bat: Pone manum tuam subter femur meum ut adiu-
rem te per Dominum Deum celi et terre, ut non accipias uxorem
filio meo de filiabus Chananeorum inter quos habito,
sed ad terram et cognationem meam proficiscaris et inde
accipias uxorem filio meo Ysaac. Respondit servus:
Si noluerit mulier venire mecum in terram hanc, num
reducere debeo filium tuum ad locum de quo egressus es?
Dixit Abraham: Cave nequando reducas filium meum
illuc. Dominus Deus celi qui tulit me de domo patris
mei et de terra nativitatis mee, qui locutus est mihi et
iuravit dicens: Semini tuo dabo terram hanc,
ipse mittet angelum suum coram te, et accipies inde uxo-
rem filio meo. Sin autem noluerit mulier sequi te,
non teneberis iuramento. Filium tantum meum ne reducas
illuc. Posuit ergo servus manum sub femore Abra-
he domini sui et iuravit illi super sermone hoc. Tulitque
decem camelos de grege domini sui et abiit ex omnibus bo-
nis eius portans secum. Profectusque perrexit
Mesopotamiam ad urbem Nachor. Cumque
camelos fecisset accumbere extra oppidum iuxta
puteum aque vespere eo tempore quo solent mulie-
res egredi ad hauriendam aquam, et dixit: Do-
mine Deus domini mei Abraham, occurre
obsecro hodie mihi et fac misericordiam cum domino
meo Abraham. Ecce ego sto prope fontem aque, et
filie habitatorum huius civitatis egredientur ad
hauriendam aquam. Igitur puella cui ego di-
xero: Inclina ydriam tuam ut bibam, et il-
la responderit: Bibe, quin et camelis tuis dabo po-
tum, ipsa est quam preparasti servo tuo Ysaac.
Et per hoc intelligam quod feceris misericordiam cum do-
mino meo. Necdum intra se verba compleve-
rat, et ecce Rebecca egrediebatur, filia Bathuel fi-
lii Melche uxoris Nachor fratris Abrahe, ha-
bens ydriam in scapula sua, puella decora
nimis virgoque pulcherrima et incognita vi-
ro. Descenderat autem ad fontem et impleverat
ydriam ac revertebatur. Occurritque ei servus
et ait: Pauxillum mihi ad sorbendum prebe aque de
ydria tua. Que respondit: Bibe domine mi. Celeriterque

[illegible]

deposuit ydriam super ulnam suam et dedit ei potum.
Cumque ille bibisset, adiecit: Quin et camelis
tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant. Effun-
densque ydriam in canalibus, recurrit ad puteum
ut hauriret aquam, et haustam omnibus camelis de-
dit. Ille autem contemplabatur eam tacitus, scire vo-
lens utrum prosperum iter suum fecisset Dominus an non. Postquam autem
biberunt cameli, protulit vir inaures aureas appen-
dentes siclos duos et armillas totidem pondo siclorum
decem. Dixitque ad eam: Cuius es filia? Indica mihi. Est-
ne in domo patris tui locus ad manendum? Que respondit:
Filia Bathuelis sum filii Melche, quem peperit
ipsi Nachor. Et addidit dicens: Palearum quoque et
feni plurimum est apud nos et locus spatiosus ad ma-
nendum. Inclinavit se homo et adoravit Dominum dicens:
Benedictus Dominus Deus domini mei Abraham qui non ab-
stulit misericordiam et veritatem suam a domino meo, et rec-
to me itinere perduxit in domum fratris domini mei.
Cucurrit itaque puella et nuntiavit in domum
matris sue omnia que audierat. Habebat autem
Rebecca fratrem nomine Laban, qui festinus
egressus est ad hominem ubi erat fons. Cumque vidisset
inaures et armillas in manibus sororis sue,
et audisset cuncta verba referentis: Hec locutus est
mihi homo, venit ad virum qui stabat iuxta came-
los et prope fontem aque, dixitque ad eum: Ingredere be-
nedicte Domini. Cur foris stas? Preparavi domum
et locum camelis. Et introduxit eum in hospitium,
ac destravit camelos, deditque paleas et fenum,
et aquam ad lavandos pedes eius et virorum qui
venerant cum eo. Et appositus est in conspectu eius
panis. Qui ait: Non comedam donec loquar ser-
mones meos. Respondit ei: Loquere. At ille: Servus, inquit,
Abrahe sum, et Dominus benedixit domino meo val-
de, magnificatusque est, et dedit ei oves et boves, ar-
gentum et aurum, servos et ancillas, camelos et asinos.
Et peperit Sara uxor domini mei filium domino meo
in senectute sua, deditque illi omnia que habuerat. Et ad-
iuravit me dominus meus dicens: Non accipies uxorem
filio meo de filiabus Chananeorum in quorum terra habi-
to, sed ad domum patris mei perges et de cognatione mea
accipies uxorem filio meo. Ego vero respondi do-
mino meo: Quid si noluerit venire mecum
mulier? Dominus, ait, in cuius conspectu ambulo, mittet
angelum suum tecum et diriget viam tuam, accipiesque
uxorem filio meo de cognatione mea et de domo
patris mei. Innocens eris a maledictione mea cum
veneris ad propinquos meos et non dederint tibi. Veni ergo
hodie ad fontem aque et dixi: Domine Deus domini mei
Abraham, si direxisti viam meam in qua nunc ambu-
lo, ecce sto iuxta fontem aque, et virgo que egredietur
ad hauriendam aquam audierit a me: Da mihi
pauxillum aque ad bibendum ex ydria tua, et dixerit mihi:
Et tu bibe, et camelis tuis hauriam, ipsa est mulier
quam preparavit Dominus filio domini mei.

[illegible]

hec mecum tacitus uoluerem: apparuit rebecca
ueniens cum ydria quam portabat in scapula. Descen-
ditque ad fontem. et hausit aquam. Et aio ad eam.
Da michi paululum bibere. Que festinans deposuit y-
driam de humero. et dixit michi. Et tu bibe: et camelis tu-
is potum tribuam. Bibi et adaquauit camelos. In-
terrogauique eam et dixi. Cuius es filia? Que re-
spondit: Filia bathuelis sum filii nachor. quem peperit
illi melcha. Suspendi itaque inaures ad ornan-
dam faciem eius. et armillas posui in manibus
eius. Pronusque adoraui dominum benedicens domino deo
domini mei abraham. qui perduxit me recto iti-
nere ut sumerem filiam fratris domini mei filio eius.
Quam ob rem si facitis misericordiam et ueritatem cum domino
meo indicate michi. Sin autem aliud placet. et hoc
dicite michi. ut uadam ad dexteram siue ad si-
nistram. Responderuntque laban et bathuel. A domino e-
gressus est sermo. non possumus extra placitum eius
quicquam aliud tecum loqui. En rebecca coram te
est. Tolle eam et proficiscere. et sit uxor filii domini
tui. sicut locutus est dominus. Quod cum audis-
set puer abraham. procidens adorauit in terram do-
minum. Prolatisque uasis argenteis et aureis ac
uestibus. dedit ea rebecce pro munere. Fratribus quoque eius
et matri dona obtulit. Inito conuiuio uescentes
pariter et bibentes. manserunt ibi. Surgens autem
mane. locutus est puer. Dimittite me ut uadam
ad dominum meum. Responderuntque fratres eius et mater. Maneat
puella saltem x. dies apud nos. et postea proficiscetur.
Nolite ait me retinere. quia dominus direxit
uiam meam. Dimittite me ut pergam ad dominum
meum. Et dixerunt. Uocemus puellam et queramus
ipsius uoluntatem. Cumque uocata uenisset. sci-
scitati sunt. Uis ire cum homine isto? Que ait.
Uadam. Dimiserunt ergo eam. et nutricem
illius. seruumque abraham et comites eius. imprecantes
prospera sorori sue. atque dicentes. Soror nostra es. cres-
cas in mille milia. et possideat semen tuum portas i-
nimicorum suorum. Igitur rebecca et puelle illius
ascensis camelis secute sunt uirum. Qui festinus
reuertebatur ad dominum suum. Eo tempore ysaac deambu-
labat per uiam que ducit ad puteum. cuius nomen
est uiuentis et uidentis. habitabat enim in terra austra-
li. et egressus fuerat ad meditandum in agro inclinata
iam die. Cumque eleuasset oculos. uidit
camelos uenientes procul. Rebecca quoque conspecto
ysaac descendit de camelo. et ait ad puerum.
Quis est ille homo qui uenit per agrum in occursum
nobis? Dixitque ei. Ipse est dominus meus. At illa
tollens cito pallium. operuit se. Seruus autem
cuncta que gesserat narrauit ysaac. Qui
introduxit eam in tabernaculum matris sue
sare. et accepit eam uxorem. Et in tantum dilexit eam
ut dolorem qui ex morte matris acciderat temperaret.

XXV

Abraham uero aliam duxit uxorem nomine cethu-
ra. que peperit ei zamram et iexan. et madan
et madian. et iesboc. et sue. Iexan quoque genuit
saba et dadan. Filii dadan. fuerunt assurim
et lathusim et loomim. At uero ex madian or-
tus est epha. et opher. et enoch. et abida. et eldaa.
Omnes hii filii cethure. Deditque abraham cuncta
que possederat ysaac. Filiis autem con-
cubinarum largitus est munera. et separauit e-
os ab ysaac filio suo dum adhuc ipse uiueret
ad plagam orientalem. Fuerunt autem dies
uite abrahe c. lxxv. anni. Et deficiens mor-
tuus est in senectute bona. prouecteque etatis et
plenus dierum. Congregatusque est ad populum su-
um. Et sepelierunt eum ysaac et ysmael filii
sui in spelunca duplici. que sita est in agro ephron
filii seor ethei. e regione mambre. quam emerat
a filiis heth. Ibi sepultus est ipse et sara uxor eius.
Et post obitum illius benedixit deus ysaac filio
eius. qui habitabat iuxta puteum nomine uiuen-
tis et uidentis. Hee sunt generationes ysmael filii
abrahe quem peperit ei agar egyptia famula
sare. et hec nomina filiorum eius in uocabulis et
generationibus suis. Primogenitus ysmaelis na-
baioth. deinde cedar. et abdeel. et mapsam.
masma quoque et duma. et massa. adad et thema. et ithur
et naphis. et cedma. Isti sunt filii ysmael
et hec nomina per castella et oppida eorum. xii. principes
tribuum suarum. Et facti sunt anni uite ysmael
c. xxx. vii. Deficiensque mortuus est et appositus
est ad populum suum. Habitauit autem ab euila usque
sur. que respicit egyptum introeuntibus assyri-
os. Coram cunctis fratribus suis obiit. Hee sunt
generationes ysaac filii abraham. Abraham genuit
ysaac. Qui cum xl. esset annorum. duxit uxorem re-
beccam filiam bathuel syri de mesopotamia so-
rorem laban. Deprecatusque est ysaac dominum pro uxo-
re sua. eo quod esset sterilis. Qui exaudiuit eum.
et dedit conceptum rebecce. Sed collidebantur in
utero eius paruuli. Que ait. Si sic futurum erat
quid necesse fuit concipere? Perrexitque ut consuleret do-
minum. Qui respondens ait. Due gentes in utero tuo sunt
et duo populi ex uentre tuo diuidentur. Populusque
populum superabit. et maior minori seruiet. Iam
tempus pariendi aduenerat. et ecce gemini in utero
eius reperti sunt. Qui prior egressus est. rufus erat. et
totus in morem pellis hyspidus. Uocatumque est
nomen eius esau. Protinus alter egrediens plantam
fratris tenebat manu. et idcirco appellauit eum ia-
cob. Sexagenarius erat ysaac quando nati sunt
paruuli. Quibus adultis. factus est esau uir gnarus
uenandi. et homo agricola. Iacob autem uir sim-
plex habitabat in tabernaculis. Ysaac amabat
esau. eo quod de uenationibus illius uesceretur. et re-
becca diligebat iacob. Coxit autem iacob pul-
mentum. ad quem cum uenisset esau de agro lassus.

[illegible]

ait. Da mihi de coctione hac rufa quia oppido lassus sum. Quam ob causam vocatum est nomen eius Edom. Cui dixit Iacob: Vende mihi primogenita tua. Ille respondit: En morior, quid mihi proderunt primogenita? Ait Iacob: Iura ergo mihi. Iuravit Esau et vendidit primogenita. Et sic accepto pane et lentis edulio comedit et bibit, et abiit, parvipendens quod primogenita vendidisset.

XXVI

Orta autem fame super terram post eam sterilitatem que acciderat in diebus Abraham, abiit Ysaac ad Abymelech regem Palestinorum in Gerara. Apparuitque ei Dominus et ait: Ne descendas in Egyptum, sed quiesce in terra quam dixero tibi, et peregrinare in ea, eroque tecum et benedicam tibi. Tibi enim et semini tuo dabo universas regiones has, complens iuramentum quod spopondi Abraham patri tuo. Et multiplicabo semen tuum sicut stellas celi, daboque posteris tuis universas regiones has, et benedicentur in semine tuo omnes gentes terre, eo quod obedierit Abraham voci mee et custodierit precepta et mandata mea et cerimonias legesque servaverit. Mansit itaque Ysaac in Geraris. Qui cum interrogaretur a viris loci illius super uxore sua, respondit: Soror mea est. Timuerat enim confiteri quod sibi esset sociata coniugio, reputans ne forte interficerent eum propter illius pulcritudinem. Cumque pertransissent dies plurimi et ibidem moraretur, prospiciens Abimelech rex Palestinorum per fenestram vidit eum iocantem cum Rebecca uxore sua. Et accersito ait: Perspicuum est quod uxor tua sit. Cur mentitus es sororem tuam esse? Respondit: Timui ne morerer propter eam. Dixitque Abimelech: Quid imposuisti nobis? Potuit coire quispiam de populo cum uxore tua, et induxeras super nos grande peccatum. Precepitque omni populo dicens: Qui tetigerit hominis huius uxorem, morte morietur. Sevit autem Ysaac in terra illa, et invenit in ipso anno centuplum. Benedixitque ei Dominus, et locupletatus est homo, et ibat proficiens atque succrescens donec magnus vehementer effectus est. Habuit quoque possessionem ovium et armentorum et familie plurimum. Ob hec invidentes ei Palestini, omnes puteos quos foderant servi patris illius Abraham illo tempore obstruxerunt implentes humo, intantum ut et ipse Abimelech diceret ad Ysaac: Recede a nobis, quoniam potentior nobis factus es valde. Et ille discedens ut veniret ad torrentem Gerare habitaretque ibi, rursum fodit alios puteos quos foderant servi patris sui Abraham, et quos illo mortuo olim obstruxerant Philistiim. Appellavitque eos hisdem nominibus quibus ante pater vocaverat. Foderuntque in torrente et reppererunt aquam vivam. Sed ibi quoque iurgium fuit pastorum Gerare adversus pastores Ysaac dicentium: Nostra est aqua. Quam ob rem nomen putei ex eo quod acciderat vocavit Calumpniam. Foderunt et alium, et pro illo quoque rixati sunt, appellavitque eum Inimicitias. Profectus inde fodit alium puteum pro quo non contenderunt. Itaque vocavit nomen eius Latitudo, dicens: Nunc dilatavit nos Dominus et fecit crescere super terram. Ascendit autem ex illo loco in Bersabee, ubi apparuit ei Dominus in ipsa nocte dicens: Ego sum Deus Abraham patris tui. Noli timere, quia tecum sum. Benedicam tibi et multiplicabo semen tuum propter servum meum Abraham. Itaque edificavit ibi altare, et invocato nomine Domini extendit tabernaculum, precepitque servis suis ut foderent puteum. Ad quem locum cum venissent de Geraris Abimelech et Ochozat amicus illius et Phicol dux militum, locutus est eis Ysaac: Quid venistis ad me hominem quem odistis et expulistis a vobis? Qui responderunt: Vidimus tecum esse Dominum, et idcirco nos diximus: Sit iuramentum inter nos, et ineamus fedus ut non facias nobis quicquam mali, sicut et nos nichil tuorum attigimus, nec fecimus que te lederent, sed cum pace dimisimus auctum benedictione Domini. Fecit ergo eis convivium, et post cibum et potum surgentes mane iuraverunt sibi mutuo. Dimisitque eos Ysaac pacifice in locum suum. Ecce autem venerunt in ipso die servi Ysaac annuntiantes ei de puteo quem foderant atque dicentes: Invenimus aquam. Unde appellavit eum Habundantiam, et nomen urbi inpositum est Bersabee usque in presentem diem. Esau vero quadragenarius duxit uxores Iudith filiam Beeri Ethei et Basemath filiam Elon eiusdem loci, que ambe offenderant animum Ysaac et Rebecce.

XXVII

Senuit autem Ysaac, et caligaverunt oculi eius et videre non poterat. Vocavitque Esau filium suum maiorem et dixit ei: Fili mi. Qui respondit: Adsum. Cui pater: Vides, inquit, quod senuerim et ignorem diem mortis mee. Sume arma tua, pharetram et arcum, et egredere foras. Cumque venatu aliquid apprehenderis, fac mihi inde pulmentum sicut velle me nosti, et affer ut comedam, et benedicat tibi anima mea antequam moriar. Quod cum audisset Rebecca, et ille abisset in agrum ut iussionem patris expleret, dixit filio suo Iacob: Audivi patrem tuum loquentem cum Esau fratre tuo et dicentem ei: Affer mihi de venatione tua et fac cibos ut comedam et benedicam tibi coram Domino antequam moriar. Nunc ergo, fili mi, acquiesce consiliis meis, et pergens ad gregem affer mihi duos hedos optimos, ut faciam ex eis escas patri tuo quibus libenter vescitur. Quas cum intuleris et comederit, benedicat tibi priusquam moriatur. Cui ille respondit: Nosti quod Esau frater meus homo pilosus sit et ego lenis. Si attrectaverit me pater meus et senserit, timeo ne putet sibi voluis-

[illegible]

se illudere: et inducam super me maledictionem pro bene-
dictione. Ad quem mater: In me sit, ait, ista maledic-
tio fili mi. tantum audi vocem meam, et pergens
affer que dixi. Abiit et attulit, deditque matri. Pa-
ravit illa cibos, sicut noverat velle patrem illius. Et
vestibus Esau valde bonis, quas apud se habebat do-
mi, induit eum: pelliculasque edorum circumdedit ma-
nibus, et colli nuda protexit. Deditque pulmentum
et panes, quos coxerat, tradidit. Quibus illatis, di-
xit: Pater mi? At ille respondit: Audio. Quis es tu, fi-
li mi? Dixitque Iacob: Ego sum Esau primogeni-
tus tuus: feci sicut precepisti mihi: surge, sede, et co-
mede de venatione mea, ut benedicat mihi ani-
ma tua. Rursumque Ysaac ad filium suum: Quomodo, inquit, tam
cito invenire potuisti fili mi? Qui respondit: Volun-
tas Dei fuit, ut cito mihi occurreret quod volebam.
Dixitque Ysaac: Accede huc, ut tangam te
fili mi, et probem utrum tu sis filius meus Esau, an non.
Accessit ille ad patrem, et palpato eo dixit Ysaac:
Vox quidem vox Iacob est: sed manus, manus sunt Esau.
Et non cognovit eum, quia pilose manus similitu-
dinem maioris expresserant. Benedicens ergo illi, ait:
Tu es filius meus Esau? Respondit: Ego sum. At ille: Af-
fer mihi, inquit, cibos de venatione tua fili mi, ut bene-
dicat tibi anima mea. Quos cum oblatos come-
disset, obtulit ei etiam vinum. Quo hausto, dixit ad eum:
Accede ad me, et da mihi osculum fili mi. Accessit,
et osculatus est eum. Statimque ut sensit vesti-
mentorum illius fragrantiam, benedicens illi, ait: Ec-
ce odor filii mei sicut odor agri pleni, cui benedixit
Dominus. Det tibi Deus de rore celi, et de pingue-
dine terre habundantiam frumenti et vini et ole-
i. Serviant tibi populi, et adorent te tribus: esto domi-
nus fratrum tuorum, et incurventur ante te filii matris
tue. Qui maledixerit tibi, sit ille maledictus: et qui
benedixerit tibi, benedictionibus repleatur. Vix Ysaac
sermonem impleverat: et egresso Iacob foras, venit
Esau, coctosque de venatione cibos intulit pa-
tri dicens: Surge pater mi, et comede de venatione
filii tui, ut benedicat mihi anima tua. Dixitque illi
Ysaac: Quis enim es tu? Qui respondit: Ego sum fili-
us tuus primogenitus Esau. Expavit Ysaac stupo-
re vehementi, et ultra quam credi potest admirans,
ait: Quis igitur ille est qui dudum captam venationem
attulit mihi, et comedi ex omnibus priusquam tu ve-
nires? Benedixique ei, et erit benedictus. Auditis E-
sau sermonibus patris, irrugiit clamore magno:
et consternatus, ait: Benedic etiam et mihi pater mi. Qui
ait: Venit germanus tuus fraudulenter, et acce-
pit benedictionem tuam. At ille subiunxit: Iuste vo-
catum est nomen eius Iacob: supplantavit enim me
en altera vice: primogenita mea ante tulit, et
nunc secundo surripuit benedictionem meam. Rursumque
ad patrem: Numquid non reservasti, ait, et mihi benedic-
tionem? Respondit Ysaac: Dominum tuum illum constitui,

[illegible]

et omnes fratres eius servituti illius subiugavi: frumen-
to et vino stabilivi eum; et tibi post hec fili mi ultra quid fa-
ciam? Cui Esau: Num unam, inquit, tantum benedic-
tionem habes pater? mihi quoque obsecro ut benedicas. Cum-
que heiulatu magno fleret, motus Ysaac, dixit ad eum:
In pinguedine terre, et in rore celi desuper erit bene-
dictio tua. Vives in gladio, et fratri tuo servies: tem-
pus veniet cum excutias, et solvas iugum eius de cervici-
bus tuis. Oderat ergo semper Esau Iacob pro benedictione qua
benedixerat ei pater: dixitque in corde
suo: Venient dies luctus patris mei, ut occidam
Iacob fratrem meum. Nuntiata sunt hec Rebec-
ce: que mittens et vocans Iacob filium suum, dixit
ad eum: Ecce Esau frater tuus minatur ut occi-
dat te. Nunc ergo fili audi vocem meam, et con-
surgens fuge ad Laban fratrem meum in Aran: Ha-
bitabisque cum eo dies paucos, donec requiescat furor fra-
tris tui, et cesset indignatio eius, obliviscaturque eorum
que fecisti in eum: postea mittam, et adducam te
inde huc. Cur utroque orbabor filio in una die?
Dixitque Rebecca ad Ysaac: Tedet me vi-
te mee propter filias Heth: si acceperit Iacob uxorem de
stirpe huius terre, nolo vivere.

Vocavit itaque Ysaac Iacob, et benedixit eum, precepit- XXVIII
que ei dicens: Noli accipere coniugem de genere Cha-
naan: sed vade, et proficiscere in Mesopotamiam Syrie
ad domum Bathuel patris matris tue, et accipe
tibi inde uxorem de filiabus Laban avunculi tu-
i. Deus autem omnipotens benedicat tibi, et crescere te fa-
ciat, atque multiplicet: ut sis in turbas populo-
rum. Et det tibi benedictiones Abrahe, tibi et semini tuo post te:
ut possideas terram peregrinationis tue, quam pollicitus est
avo tuo. Cumque dimisisset eum Ysaac, profectus
venit in Mesopotamiam Syrie ad Laban filium Ba-
thuel Syri, fratrem Rebecce matris sue. Vi-
dens autem Esau quod benedixisset pater suus Iacob, et mi-
sisset eum in Mesopotamiam Syrie, ut inde uxorem
duceret: et quod post benedictionem precepisset ei, dicens:
Non accipies coniugem de filiabus Chanaan: quodque o-
bediens Iacob parentibus isset in Syriam: pro-
bans quoque quod non libenter aspiceret filias
Chanaan pater suus, ivit ad Ismaelem, et duxit
uxorem absque his quas prius habebat, Maeleth filiam
Ismael filii Abraham, sororem Nabaioth. Er-
go egressus Iacob de Bersabee, pergebat Aran.
Cumque venisset ad quemdam locum, et vellet in eo re-
quiescere post solis occubitum, tulit de lapidi-
bus qui iacebant, et supponens capiti suo dormivit
in eodem loco. Viditque in somnis scalam stan-
tem super terram, et cacumen illius tangens celum: ange-
los quoque Dei ascendentes et descendentes per eam,
et Dominum innixum scale dicentem sibi: Ego sum Domi-
nus Deus Abraham patris tui, et Deus Ysaac: terram in
qua dormis, tibi dabo et semini tuo. Eritque ger-
men tuum quasi pulvis terre: dilataberis ad occi-

orientem et occidentem. septentrionem et meridiem.
et benedicentur in te et in semine tuo cuncte tribus ter-
re. Et ero custos tuus quocumque perrexeris. et reducam
te in terram hanc. nec dimittam nisi conplevero
universa que dixi. Cumque evigilasset iacob de sompno
ait. Vere dominus est in loco isto. et ego nesciebam.
Pavensque. quam terribilis est inquit locus iste. non est hic ali-
ud nisi domus dei. et porta celi. Surgens ergo
mane. tulit lapidem quem supposuerat capi-
ti suo. et erexit in titulum. fundens oleum
desuper. appellavitque nomen urbis bethel. que prius
luza vocabatur. Vovit etiam votum dicens. Si
fuerit deus mecum. et custodierit me in via
per quam ambulo. et dederit mihi panem ad vescen-
dum et vestimentum ad induendum. reversusque fu-
ero prospere ad domum patris mei. erit mihi do-
minus in deum. et lapis iste quem erexi in titulum:
vocabitur domus dei. cunctorumque que dederis mihi
decimas offeram tibi.

XXIX

Profectus ergo iacob venit ad terram orientalem.
et vidit puteum in agro. tres quoque greges ovium ac-
cubantes iuxta eum. Nam ex illo adaquabantur
pecora. et os eius grandi lapide claudebatur.
Morisque erat ut cunctis ovibus congregatis devol-
verent lapidem. et refectis gregibus rursum super
os putei ponerent. Dixitque ad pastores. fra-
tres unde estis. Qui responderunt. de aran. Quos in-
terrogans. Numquid ait nostis laban filium
nachor. dixerunt. Novimus. Sanus ne est
inquit. Valet inquiunt. Et ecce rachel filia
eius venit cum grege suo. Dixitque ia-
cob. Adhuc multum diei superest. nec est tempus ut
reducantur ad caulas greges. Date ante potum
ovibus. et sic ad pastum eas reducite. Qui responde-
runt. Non possumus donec omnia pecora congregentur. et amo-
veamus lapidem de ore putei. ut adaque-
mus greges. Adhuc loquebantur. et ecce rachel
veniebat cum ovibus patris sui. Nam gregem
ipsa pascebat. Quam cum vidisset iacob et sci-
ret consobrinam suam. ovesque laban avuncu-
li sui. amovit lapidem quo puteus claudebatur.
Et adaquato grege osculatus est eam. Elevataque
voce flevit. et indicavit ei quod frater esset patris e-
ius et filius rebecce. At illa festinans nuntiavit pa-
tri suo. Qui cum audisset venisse iacob fi-
lium sororis sue. cucurrit obviam ei. conplexus-
que eum et in oscula ruens duxit in domum
suam. Auditis autem causis itineris respondit. Os
meum. et caro mea es. Et postquam expleti
sunt dies mensis unius. dixit ei. Num quia frater me-
us es. gratis servies mihi? Dic quid mercedis accipias.
Habebat vero duas filias. nomen maioris lia.
minor appellabatur rachel. Sed lya lippis erat
oculis. rachel decora facie. et venusta aspec-
tu. Quam diligens iacob ait. Serviam tibi
pro rachel filia tua minore .vii. annis. Respon-
dit laban. Melius est ut tibi eam dem quam alte-
ri viro. mane apud me. Servivit ergo iacob pro rache-
le .vii. annis. et videbantur illi dies pauci pre a-
moris magnitudine. Dixitque ad laban. Da mi-
chi uxorem meam. quia iam tempus expletum est ut ingre-
diar ad illam. Qui vocatis multis amicorum tur-
bis ad convivium fecit nuptias. Et vespere filiam suam li-
am introduxit ad eum. dans ancillam filie zel-
pham nomine. Ad quam cum ex more iacob fuis-
set ingressus. facto mane vidit lyam. et dixit ad
socerum suum. Quid est quod facere voluisti? Nonne pro rachel
servivi tibi? Quare inposuisti mihi? Respondit laban.
Non est in loco nostro consuetudinis. ut minores
ante tradamus ad nuptias. Imple ebdoma-
dam dierum huius copule. et hanc quoque dabo ti-
bi pro opere quo serviturus es mihi .vii. annis aliis. Ac-
quievit placito. et ebdomada transacta ra-
chel duxit uxorem. cui pater servam balam de-
derat. Tandemque potitus optatis nuptiis amo-
rem sequentis priori pretulit. serviens apud eum .vii.
annis aliis. Videns autem dominus quod despi-
ceret lyam. aperuit vulvam eius. sorore sterili
permanente. Que conceptum genuit filium. no-
cavitque nomen eius ruben dicens. Vidit dominus hu-
militatem meam. Nunc amabit me vir meus. Ru-
sumque concepit et peperit filium. et ait. Quoniam audivit
me dominus haberi contemptui. dedit etiam istum
mihi. Vocavitque nomen eius symeon. Concepitque ter-
tio et genuit alium. Dixitque. Nunc quoque copulabitur
michi maritus meus. eo quod pepererim ei tres filios. Et
idcirco appellavit nomen eius levi. Quarto con-
cepit et peperit filium. et ait. Modo confitebor domino.
Et ob hoc vocavit eum iudam. Cessavitque pa-
rere.

XXX

Cernens autem rachel quod infecunda esset. invidit soro-
ri et ait marito suo. Da michi liberos. alioquin moriar.
Cui iratus respondit iacob. Num pro deo ego sum qui
privavit te fructu ventris tui? At illa. Habe-
o inquit famulam balam. ingredere ad illam ut pa-
riat super genua mea. et habeam ex ea filios. Dedit-
que illi balam in coniugium. Que ingresso ad se vi-
ro. concepit et peperit filium. Dixitque rachel. Iudicavit
michi dominus. et exaudivit vocem meam dans michi
filium. Et idcirco appellavit nomen eius dan. Rursum-
que bala concipiens peperit alterum. pro quo ait ra-
chel. Conparavit me dominus cum sorore mea. et
invalui. vocavitque eum neptalim. Sentiens
lia quod parere desiisset. zelpham ancillam suam
marito tradidit. Qua post conceptum edente fili-
um. dixit. Feliciter. et idcirco vocavit nomen
eius gad. Peperitque zelpha alterum. Dixitque lya.
Hoc pro beatitudine mea. Beatam quippe me
dicent mulieres. Propterea appellavit eum aser.
Egressus autem ruben tempore messis triticee in agro

[illegible marginal glosses]

repperit mandragoras quas matri Lie detulit. Dixitque Rachel: Da mihi partem de mandragoris filii tui. Illa respondit: Parumne tibi videtur quod praeripueris maritum mihi, nisi etiam mandragoras filii mei tuleris? Ait Rachel: Dormiat tecum hac nocte pro mandragoris filii tui. Redeuntique ad vesperum de agro Iacob, egressa est in occursum eius Lia et ait: Ad me intrabis, quia mercede conduxi te pro mandragoris filii mei. Dormivitque cum ea nocte illa, et exaudivit Deus preces eius. Concepit et peperit filium quintum et ait: Dedit Deus mercedem michi, quia dedi ancillam meam viro meo. Appellavitque nomen illius Ysachar. Rursum Lya concipiens peperit sextum filium et ait: Ditavit me Deus dote bona; etiam hac vice mecum erit maritus meus, eo quod genuerim ei sex filios. Et idcirco appellavit nomen eius Zabulon. Post quem peperit filiam nomine Dinam. Recordatus quoque est Dominus Rachelis, exaudivit eam et aperuit vulvam illius. Quae concepit et peperit filium dicens: Abstulit Deus obprobrium meum. Et vocavit nomen illius Ioseph dicens: Addat michi Dominus filium alterum. Nato autem Ioseph dixit Iacob socero suo: Dimitte me ut revertar in patriam et ad terram meam. Da mihi uxores et liberos meos pro quibus servivi tibi ut abeam. Tu nosti servitutem qua servivi tibi. Ait ei Laban: Inveniam gratiam in conspectu tuo. Experimento didici quia benedixerit mihi Deus propter te. Constitue mercedem tuam quam dem tibi. At ille respondit: Tu nosti quomodo servierim tibi, et quanta in manibus meis fuerit possessio tua. Modicum habuisti antequam venirem ad te, et nunc dives effectus es; benedixitque tibi Dominus ad introitum meum. Iustum est igitur ut aliquando provideam etiam domui meae. Dixitque Laban: Quid dabo tibi? At ille ait: Nichil volo; sed si feceris quod postulo, iterum pascam et custodiam pecora tua. Gyra omnes greges tuos et separa cunctas oves varias et sparso vellere, et quodcumque furvum et maculosum variumque fuerit tam in ovibus quam in capris erit merces mea. Respondebitque michi cras iustitia mea, quando placiti tempus advenerit coram te; et omnia quae non fuerint varia et maculosa et fulva tam in ovibus quam in capris furti me arguent. Dixit Laban: Gratum habeo quod petis. Et separavit in die illa capras et oves et hircos et arietes varios atque maculosos. Cunctum autem gregem unicolorem, id est albi et nigri velleris, tradidit in manibus filiorum suorum. Et posuit spatium itineris inter se et generum dierum trium, qui pascebat reliquos greges eius. Tollens ergo Iacob virgas populeas virides et amigdalinas et platanus, ex parte decorticavit eas. Detractisque corticibus, in his quae expoliata fuerant candor apparuit. Illa vero quae integra erant viridia permanserunt, atque in hunc modum color effectus est varius. Posuitque eas in canalibus, ubi effundebatur aqua, ut cum venissent greges ad bibendum ante oculos haberent virgas, et in aspectu earum conciperent. Factumque est ut in ipso calore coitus oves intuerentur virgas et parerent maculosa et varia et diverso colore respersa. Divisitque gregem Iacob, et posuit virgas in canalibus ante oculos arietum. Erant autem alba quaeque et nigra Laban, cetera vero Iacob, separatis inter se gregibus. Igitur quando primo tempore ascendebantur oves, ponebat Iacob virgas in canalibus aquae ante oculos arietum et ovium, ut in earum contemplatione conciperent. Quando vero serotina admissura erat et conceptus extremus, non ponebat eas. Factaque sunt ea quae erant serotina Laban, et quae primi temporis Iacob. Ditatusque est homo ultra modum, et habuit greges multos, ancillas et servos, camelos et asinos.

XXXI

Postquam autem audivit verba filiorum Laban dicentium: Tulit Iacob omnia quae fuerunt patris nostri, et de illius facultate ditatus factus est inclitus; animadvertit quoque faciem Laban quod non esset erga se sicut heri et nudiustertius, maxime dicente sibi Domino: Revertere in terram patrum tuorum et ad generationem tuam, eroque tecum. Misit et vocavit Rachel et Liam in agrum, ubi pascebat greges, dixitque eis: Video faciem patris vestri quod non sit erga me sicut heri et nudiustertius; Deus autem patris mei fuit mecum. Et ipsae nostis quod totis viribus meis servierim patri vestro. Sed et pater vester circumvenit me et mutavit mercedem meam decem vicibus; et tamen non dimisit eum Deus ut noceret michi. Si quando dixit: Variae erunt mercedes tuae, pariebant omnes oves varios fetus; quando vero e contrario ait: Alba quaeque accipies pro mercede, omnes greges alba pepererunt. Tulitque Deus substantiam patris vestri et dedit michi. Postquam enim conceptus ovium tempus advenerat, levavi oculos meos et vidi in sompnis ascendentes mares super feminas, varios et maculosos et diversorum colorum. Dixitque angelus Dei ad me in sompnis: Iacob. Et ego respondi: Adsum. Qui ait: Leva oculos tuos et vide universos masculos ascendentes super feminas, varios, respersos atque maculosos. Vidi enim omnia quae fecit tibi Laban. Ego sum Deus Bethel, ubi unxisti lapidem et votum vovisti michi. Nunc ergo surge et egredere de terra hac revertens in terram nativitatis tuae. Responderunt Rachel et Lya: Numquid habemus residui quicquam in facultatibus et hereditate domus patris nostri? Nonne quasi alienas reputavit nos et vendidit comeditque pretium nostrum? Sed Deus tulit opes patris nostri et nobis eas tradidit ac filiis nostris. Quia

[illegible marginal glosses]

[illegible]

omnia que precepit tibi dominus fac. Surrexit itaque iacob et inpositis liberis ac coniugibus suis super camelos abiit. Tulitque omnem substantiam suam et greges et quicquid in mesopotamia acquisierat pergens ad ysaac patrem suum in terram chanaan. Eo tempore ierat ad tondendas oves laban et rachel furata est ydola patris sui. Noluitque iacob confiteri socero suo quod fugeret. Cumque abisset tam ipse quam omnia que iuris eius erant et amne transmisso pergeret contra montem galaad nuntiatum est laban die tertio quod fugeret iacob. Qui assumptis fratribus suis persecutus est eum diebus septem et comprehendit eum in monte galaad. Viditque in somnis dicentem sibi dominum. Cave ne quicquam aspere loquaris contra iacob. Iamque iacob extenderat in monte tabernaculum. Cum ille consecutus eum cum fratribus suis in eodem monte galaad fixit tentorium. Et dixit ad iacob. Quare ita egisti ut clam me abigeres filias meas quasi captivas gladio? Cur ignorante me fugere voluisti nec indicare michi ut prosequerer te cum gaudio et canticis et tympanis et citharis. Non es passus ut oscularer filios meos et filias. Stulte operatus es. Et nunc quidem valet manus mea reddere tibi malum. Sed deus patris vestri heri dixit michi. Cave ne loquaris cum iacob quicquam durius. Esto ad tuos ire cupiebas et desiderio erat tibi domus patris tui. Cur furatus es deos meos? Respondit iacob. Quod inscio te profectus sum timui ne violenter auferres filias tuas. Quod autem furti me arguis, apud quemcumque inveneris deos tuos necetur coram fratribus nostris. Scrutare quicquid tuorum apud me inveneris et aufer. Hec dicens ignorabat quod rachel furata esset ydola. Ingressus itaque laban tabernaculum iacob et lie et utriusque famule non invenit. Cumque intrasset tentorium rachelis illa festinans abscondit ydola subter stramenta cameli et sedit desuper. Scrutantique omne tentorium et nichil invenienti ait. Ne irascatur dominus meus quod coram te assurgere nequeo quia iuxta consuetudinem feminarum nunc accidit michi. Sic delusa sollicitudo querentis est. Tumensque iacob cum iurgio ait. Ob quam culpam meam et ob quod peccatum meum sic exarsisti post me et scrutatus es omnem supellectilem meam? Quid invenisti de cuncta substantia domus tue? Pone hic coram fratribus meis et fratribus tuis et iudicent inter me et te. Idcirco viginti annis fui tecum. Oves tue et capre steriles non fuerunt arietes gregis tui non comedi. Nec captum a bestia ostendi tibi. Ego damnum omne reddebam. Quicquid furto peribat a me exigebas. Die ac nocte estu urebar et gelu. Fugiebatque somnus ab oculis meis. Sic per viginti annos in domo tua servivi tibi: quattuordecim pro filiabus et sex pro gregibus tuis. Inmutasti quoque mercedem meam decem vicibus. Nisi deus patris mei abraham et timor ysaac affuisset michi forsitan modo nudum me dimisisses. Afflictionem meam et laborem manuum mearum respexit deus et arguit te heri. Respondit ei laban. Filie et filii et greges tui et omnia que cernis mea sunt. Quid possum facere filiis et nepotibus meis? Veni ergo ineamus fedus ut sit in testimonium inter me et te. Tulit itaque iacob lapidem et erexit illum in titulum. Dixitque fratribus suis. Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tumulum. Et comederunt super eum. Quem vocavit laban tumulum testis et iacob acervum testimonii uterque iuxta proprietatem lingue sue. Dixitque laban. Tumulus iste testis erit inter me et te hodie. Et idcirco vocatum est nomen eius galaad id est tumulus testis. Et addidit laban. Intueatur dominus et iudicet inter nos quando recesserimus a nobis. Si afflixeris filias meas et si introduxeris uxores alias super eas. Nullus sermonis nostri testis est absque deo qui presens respicit. Dixitque rursus ad iacob. En tumulus hic et lapis quem erexi inter me et te testis erit. Tumulus inquam iste et lapis sint in testimonio si aut ego transiero illum pergens ad te aut tu preterieris male michi cogitans. Deus abraham et deus nachor iudicet inter nos deus patris eorum. Iuravit ergo iacob per timorem patris sui ysaac. Immolatisque victimis in monte vocavit fratres suos ut ederent panem. Qui cum comedissent manserunt ibi. Laban vero de nocte consurgens osculatus est filios et filias suas et benedixit illis. Reversusque est in locum suum.

XXXII

Iacob quoque abiit itinere quo ceperat. Fueruntque ei obviam angeli dei. Quos cum vidisset ait. Castra dei sunt hec. Et appellavit nomen loci illius manaym id est castra. Misit autem et nuntios ante se ad esau fratrem suum in terram seyr regionis edom. Precepitque eis dicens. Sic loquimini domino meo esau. Hec dicit frater tuus iacob. Apud laban peregrinatus sum et fui usque in presentem diem. Habeo boves et asinos oves et servos et ancillas. Mittoque nunc legationem ad dominum meum ut inveniam gratiam in conspectu tuo. Reversique sunt nuntii ad iacob dicentes. Venimus ad esau fratrem tuum. Et ecce properat in occursum tibi cum quadringentis viris. Timuit iacob valde et perterritus divisit populum qui secum erat greges quoque et oves et boves et camelos in duas turmas dicens. Si venerit esau ad unam turmam et percusserit eam alia turma que reliqua est salvabitur.

Dixitque Iacob. Deus patris mei Abraham, et Deus patris mei Isaac, Domine qui dixisti mihi: Revertere in terram tuam, et in locum nativitatis tuae, et benefaciam tibi: minor sum cunctis miserationibus tuis et veritate tua, quam explevisti servo tuo. In baculo meo transivi Iordanem istum: et nunc cum duabus turmis regredior. Erue me de manu fratris mei Esau, quia valde eum timeo: ne forte veniens percutiat matrem cum filiis. Tu locutus es quod benefaceres mihi, et dilatares semen meum sicut arenam maris, quae prae multitudine numerari non potest. Cumque dormisset ibi nocte illa, separavit de his quae habebat munera Esau fratri suo, capras ducentas, hircos xx. oves ducentas, et arietes xx. camelos fetas cum pullis suis xxx. vaccas xl. et tauros xx. asinas xx. et pullos earum x. Et misit per manus servorum suorum singulos seorsum greges. Dixitque pueris suis: Antecedite me, et sit spatium inter gregem et gregem. Et praecepit priori dicens: Si obviam habueris Esau fratrem meum, et interrogaverit te: Cuius es? aut quo vadis? et cuius sunt ista quae sequeris? respondebis: Servi tui Iacob, munera misit domino meo Esau: ipse quoque post nos venit. Similiter dedit mandata secundo et tertio, et cunctis qui sequebantur greges, dicens: Iisdem verbis loquimini ad Esau, cum inveneritis eum. Et addetis: Ipse quoque servus tuus Iacob iter nostrum insequitur. Dixit enim: Placabo illum muneribus quae praecedunt, et postea videbo illum, forsitan propitiabitur mihi. Praecesserunt itaque munera ante eum, ipse vero mansit nocte illa in castris. Cumque mature surrexisset, tulit duas uxores suas, et totidem famulas cum xi. filiis, et transivit vadum Iaboc. Transductisque omnibus quae ad se pertinebant, remansit solus: et ecce vir luctabatur cum eo usque mane. Qui cum videret quod eum superare non posset, tetigit nervum femoris eius, et statim emarcuit. Dixitque ad eum: Dimitte me, iam enim ascendit aurora. Respondit: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Ait ergo: Quod nomen est tibi? Respondit: Iacob. At ille: Nequaquam, inquit, appellabitur nomen tuum Iacob, sed Israel: quoniam si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines praevalebis? Interrogavit eum Iacob: Dic mihi quo appellaris nomine? Respondit: Cur quaeris nomen meum, quod est mirabile? Et benedixit ei in eodem loco. Vocavitque Iacob nomen loci illius Phanuel, dicens: Vidi Deum facie ad faciem, et salva facta est anima mea. Ortusque est ei statim sol, postquam transgressus est Phanuel: ipse vero claudicabat pede. Quam ob causam non comedunt filii Israel nervum qui emarcuit in femore Iacob, usque in praesentem diem: eo quod tetigerit nervum femoris eius, et obstupuerit.

XXXIII Elevans autem oculos suos Iacob, vidit venientem Esau, et cum eo quadringentos viros: divisitque filios Liae et Rachel, ambarumque famularum. Et posuit utramque ancillam et liberos earum in principio: Liam vero et filios eius in secundo loco: Rachel autem et Ioseph novissimos. Et ipse progrediens adoravit pronus in terram septies, donec appropinquaret frater eius. Currens itaque Esau obviam fratri suo, amplexatus est eum: stringensque collum eius, et osculans flevit. Levatisque oculis, vidit mulieres et parvulos earum, et ait: Quid sibi volunt isti? et si ad te pertinent? Respondit: Parvuli sunt, quos donavit mihi Deus servo tuo. Et appropinquantes ancillae et filii earum, incurvati sunt. Accessit quoque Lia cum pueris suis: et cum similiter adorassent, extremi Ioseph et Rachel adoraverunt. Dixitque Esau: Quaenam sunt istae turmae quas obviam habui? Respondit: Ut invenirem gratiam coram domino meo. At ille ait: Habeo plurima, frater mi, sint tua tibi. Dixitque Iacob: Noli ita obsecro: sed si inveni gratiam in oculis tuis, accipe munusculum de manibus meis: sic enim vidi faciem tuam, quasi viderim vultum Dei: esto mihi propitius, et suscipe benedictionem quam attuli tibi, et quam donavit mihi Deus tribuens omnia. Vix fratre compellente suscipiens, ait: Gradiamur simul, eroque socius itineris tui. Dixitque Iacob: Nosti domine mi, quod parvulos habeam teneros, et oves et boves fetas mecum: quas si plus in ambulando fecero laborare, morientur una die cuncti greges. Praecedat dominus meus ante servum suum: et ego sequar paulatim vestigia eius, sicut videro parvulos meos posse, donec veniam ad dominum meum in Seir. Respondit Esau: Oro te, ut de populo qui mecum est, saltem socii remaneant viae tuae. Non est, inquit, necesse: hoc uno tantum indigeo, ut inveniam gratiam in conspectu tuo, domine mi. Reversus est itaque illo die Esau itinere quo venerat, in Seir. Et Iacob venit in Socoth: ubi aedificata domo, et fixis tentoriis, appellavit nomen loci illius Socoth, id est, Tabernacula. Transivitque in Salem urbem Sichimorum, quae est in terra Chanaan, postquam reversus est de Mesopotamia Syriae: et habitavit iuxta oppidum. Emitque partem agri, in qua fixerat tabernacula, a filiis Emor patris Sichem, c. agnis. Et erecto ibi altari, invocavit super illud fortissimum Deum Israel.

XXXIIII Egressa est autem Dina filia Liae ut videret mulieres regionis illius. Quam cum vidisset Sichem filius Emor Evaei, princeps terrae illius, adamavit eam: et rapuit, et dormivit cum illa, vi opprimens virginem. Et conglutinata est anima eius cum ea, tristemque blanditiis delinivit. Et pergens ad Emor patrem suum: Accipe, inquit, mihi puellam hanc coniugem. Quod cum audisset Iacob

absentibus filiis et in pastu pecorum occupatis siluit donec redirent. Egresso autem Emor patre Sichem ut loqueretur ad Iacob, ecce filii eius veniebant de agro; auditoque quod acciderat irati sunt valde eo quod foedam rem esset operatus in Israhel, et violata filia Iacob rem inlicitam perpetrasset. Locutus est itaque Emor ad eos: Sichem filii mei adhesit anima filiae vestrae; date eam illi uxorem, et iungamus vicissim conubia: filias vestras tradite nobis, et filias nostras accipite, et habitate nobiscum. Terra in potestate vestra est, exercete, negotiamini, et possidete eam. Sed et Sichem ad patrem et ad fratres eius ait: Inveniam gratiam coram vobis, et quaecumque statueritis dabo; augete dotem et munera postulate, libenter tribuam quod petieritis, tantum date mihi puellam hanc uxorem. Responderunt filii Iacob Sichem et patri eius in dolo, saevientes ob stuprum sororis: Non possumus facere quod petitis, nec dare sororem nostram homini incircumciso, quod inlicitum et nefarium est apud nos. Sed in hoc valebimus foederari, si volueritis esse similes nostri, et circumcidatur in vobis omne masculini sexus; tunc dabimus et accipiemus mutuo filias vestras ac nostras, et habitabimus vobiscum, erimusque unus populus. Si autem circumcidi nolueritis, tollemus filiam nostram et recedemus. Placuit oblatio eorum Emor et Sichem filio eius, nec distulit adulescens quin statim quod petebatur expleret; amabat enim puellam valde, et ipse erat inclitus in omni domo patris sui. Ingressique portam urbis locuti sunt populo: Viri isti pacifici sunt et volunt habitare nobiscum; negotientur in terra et exerceant eam, quae spatiosa et lata cultoribus indiget. Filias eorum accipiemus uxores, et nostras illis dabimus. Unum est quod differtur tantum bonum: si circumcidamus masculos nostros ritum gentis imitantes, et substantia eorum et pecora et cuncta quae possident nostra erunt; tantum in hoc adquiescamus, et habitantes simul unum efficiemus populum. Adsenseruntque omnes, circumcisis cunctis maribus. Et ecce die tertio, quando gravissimus vulnerum dolor est, arreptis duo filii Iacob Symeon et Levi fratres Dinae gladiis ingressi sunt urbem confidenter, interfectisque omnibus masculis, Emor et Sichem pariter necaverunt, tollentes Dinam de domo Sichem sororem suam. Quibus egressis, inruerunt super occisos ceteri filii Iacob, et depopulati sunt urbem in ultionem stupri; oves eorum et armenta et asinos cunctaque vastantes quae in domibus et in agris erant, parvulos quoque et uxores duxere captivas. Quibus perpetratis audacter, Iacob dixit ad Symeon et Levi: Turbastis me et odiosum fecistis Chananeis et Ferezeis habitatoribus terrae huius. Nos pauci sumus; illi congregati percutient me, et delebor ego et domus mea. Responderunt: Numquid ut scorto abuti debuere sorore nostra?

XXXV

Interea locutus est Deus ad Iacob: Surge et ascende Bethel, et habita ibi, facque altare Deo qui apparuit tibi quando fugiebas Esau fratrem tuum. Iacob vero convocata omni domo sua ait: Abicite deos alienos qui in medio vestri sunt et mundamini ac mutate vestimenta vestra. Surgite et ascendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Deo qui exaudivit me in die tribulationis meae, et fuit socius itineris mei. Dederunt ergo ei omnes deos alienos quos habebant et inaures quae erant in auribus eorum; at ille infodit ea subter terebinthum quae est post urbem Sichem. Cumque profecti essent, terror Dei invasit omnes per circuitum civitates, et non sunt ausi persequi recedentes. Venit igitur Iacob Luzam quae est in terra Chanaan, cognomento Bethel, ipse et omnis populus cum eo. Aedificavitque ibi altare et appellavit nomen loci illius Domus Dei; ibi enim apparuit ei Deus cum fugeret fratrem suum. Eodem tempore mortua est Debbora nutrix Rebeccae, et sepulta ad radices Bethel subter quercum, vocatumque est nomen loci illius Quercus Fletus. Apparuit autem iterum Deus Iacob postquam reversus est de Mesopotamiam Syriae, benedixitque ei dicens: Non vocaberis ultra Iacob, sed Israhel erit nomen tuum. Et appellavit eum Israhel, dixitque ei: Ego Deus omnipotens, cresce et multiplicare; gentes et populi nationum ex te erunt, reges de lumbis tuis egredientur. Terramque quam dedi Abraham et Isaac dabo tibi et semini tuo post te. Et recessit ab eo. Ille vero erexit titulum lapideum in loco quo locutus ei fuerat Deus, libans super eum libamina et effundens oleum, vocansque nomen loci illius Bethel. Egressus autem inde venit verno tempore ad terram quae ducit Ephratam, in qua cum parturiret Rachel ob difficultatem partus periclitari coepit, dixitque ei obsetrix: Noli timere, quia et hunc habebis filium. Egrediente autem anima prae dolore et inminente iam morte, vocavit nomen filii sui Benoni, id est filius doloris mei; pater vero appellavit eum Beniamin, id est filius dexterae. Mortua est ergo Rachel et sepulta est in via quae ducit Ephratam, haec est Bethleem. Erexitque Iacob titulum super sepulchrum eius; hic est titulus monumenti Rachel usque in praesentem diem. Egressus inde tetendit tabernaculum trans Turrem Gregis. Cumque habitaret in illa regione, abiit Ruben et dormivit cum Bala concubina patris sui; quod illum minime latuit. Erant autem filii Iacob duodecim. Filii Liae: primogenitus Ruben et Symeon et Levi et Iudas et Isachar et Zabulon. Filii Rachel: Ioseph et Beniamin. Filii Balae ancillae Rachelis: Dan et Nepthalim. Filii Zelphae ancillae Liae: Gad et Aser. Hi filii Iacob qui nati sunt ei in Mesopotamiam Syriae. Venit etiam ad Isaac patrem suum in Mambre civitatem Arbee, haec est Hebron, in qua peregrinatus est Abraham et Isaac.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

## XXXVI

Impleti sunt dies ysaac .c. octoginta annorum. consumptusque etate mortuus est. et appositus est populo suo senex et plenus dierum. et sepelierunt eum esau et iacob filii sui. Hee sunt autem generationes esau. ipse est edom. Esau accepit uxores de filiabus chanaan. ada filiam elon ethei. et oolibama filiam ane filie sebeon evei. et basemath filiam ysmael sororem nabaioth. Peperit autem ada eliphaz. basemath genuit rahuel. oolibama genuit iehus et ielon et chore. Hii filii esau qui nati sunt ei in terra chanaan. Tulit autem esau uxores suas et filios et filias et omnem animam domus sue et substantiam et pecora et cuncta que habere poterat in terra chanaan. et abiit in alteram regionem. recessitque a fratre suo iacob. Divites enim erant valde. et simul habitare non poterant. nec sustinebat eos terra peregrinationis eorum pre multitudine gregum. Habitavitque esau in monte seyr. ipse est edom. Hee autem sunt generationes esau patris edom in monte seyr. et hec nomina filiorum eius. Eliphaz filius ade uxoris esau. Rahuel quoque filius basemath uxoris eius. Fueruntque filii eliphaz. theman. omar. sepho. et gatham. et cenez. Erat autem thamna concubina eliphaz filii esau. que peperit ei amalech. Hii sunt filii ade uxoris esau. Filii autem rahuel. naath et zara. sema et meza. Hii filii basemath uxoris esau. Isti quoque erant filii oolibama filie ane filie sebeon uxoris esau. quos genuit ei. iehus et ielon et chore. Hii duces filiorum esau. filii eliphaz primogeniti esau. dux theman. dux omar. dux sepho. dux cenez. dux chore. dux gatham. dux amalech. Hii filii eliphaz in terra edom. et hii filii ade. Hii quoque filii rahuel in terra edom. isti filii basemath uxoris esau. Hii autem filii oolibama uxoris esau. dux iehus. dux ielon. dux chore. Hii duces oolibama filie ane uxoris esau. Isti filii esau et hii duces eorum. ipse est edom. Isti filii seyr horrei habitatores terre. lotan et sobal et sebeon et anam. dison et eser et disan. Hii duces horrei filii seyr in terra edom. Facti sunt autem filii lothan. horri et theman. Erat autem soror lothan thamna. Et isti filii sobal. alvan et manaath et ebal et sepho et onam. Et hii filii sebeon. aia et anam. Iste est ana qui invenit aquas calidas in solitudine cum pasceret asinos sebeon patris sui. Habuitque filium dison. et filiam oolibama. Et isti filii dison. amdan et eseban et iethram et charan. Hii quoque filii eser. balaan et zevan et acham. Habuit autem filios disan. hus et aram. Isti duces horreorum. dux lotan. dux sobal. dux sebeon. dux anam. dux dison. dux eser. dux disan. Isti duces horreorum qui imperaverunt in terra seyr. Reges autem qui regnaverunt in terra edom antequam haberent regem filii israel. fuerunt hii. bala filius beor. nomen urbis eius denaba. Mortuus est autem bale. et regnavit pro eo iobab filius zare de bosra. Cumque mortuus esset iobab. regnavit pro eo husam de terra themanorum. Hoc quoque mortuo regnavit pro eo adad filius badad qui percussit madian in regione moab. Et nomen urbis eius avith. Cumque mortuus esset adad. regnavit pro eo semla de masreca. Hoc quoque mortuo regnavit pro eo saul de fluvio rooboth. Cumque et hic obisset. successit in regnum balanan filius achobor. Isto quoque mortuo regnavit pro eo adad. nomenque urbis eius phau. Et appellabatur uxor illius meetabel. filia matred filie mezaab. Hec ergo nomina ducum esau in cognationibus et locis et vocabulis suis. dux thamna. dux alva. dux ietheth. dux oolibama. dux ela. dux phinon. dux cenez. dux theman. dux mabsar. dux magdiel. dux hiram. Hii duces edom habitantes in terra imperii sui. Ipse est esau pater ydumeorum. Habitavit autem iacob in terra chanaan in qua peregrinatus est pater suus. et hee sunt generationes eius.

## XXXVII

Ioseph cum sedecim esset annorum pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer. et erat cum filiis bale et zelphe uxorum patris sui. Accusavitque fratres suos apud patrem crimine pessimo. Israel autem diligebat ioseph super omnes filios suos. eo quod in senectute genuisset eum. fecitque ei tunicam polimitam. Videntes autem fratres eius quod a patre plus cunctis filiis amaretur. oderant eum. nec poterant ei quicquam pacifice loqui. Accidit quoque ut visum somnium referret fratribus suis. que causa maioris odii seminarium fuit. Dixitque ad eos. Audite somnium meum quod vidi. Putabam nos ligare manipulos in agro. et quasi consurgere manipulum meum et stare. vestrosque manipulos circumstantes adorare manipulum meum. Responderunt fratres eius. Numquid rex noster eris. aut subiciemur dicioni tue? Hec ergo causa somniorum atque sermonum invidie et odii fomitem ministravit. Aliud quoque vidit somnium quod narrans fratribus ait. Vidi per somnium quasi solem et lunam et stellas .xi. adorare me. Quod cum patri suo et fratribus retulisset. increpavit eum pater et dixit. Quid sibi vult hoc somnium quod vidisti? Num ego et mater tua et fratres tui adorabimus te super terram? Invidebant ei igitur fratres sui. pater vero rem tacitus considerabat. Cumque fratres illius in pascendis gregibus patris morarentur in sichem. dixit ad eum

[dix]it. Fratres tui pascunt oves in Sichimis: veni, mittam te ad eos. Quo respondente: Presto sum, ait: Vade, et vide si cuncta prospera sint erga fratres tuos, et pecora: et renuntia mihi quid agatur. Missus de valle Hebron, venit in Sichem: invenitque eum vir errantem in agro, et interrogavit quid quereret. At ille respondit: Fratres meos quero, indica mihi ubi pascant greges. Dixitque ei vir: Recesserunt de loco isto: audivi autem eos dicentes: Eamus in Dothaim. Perrexit ergo Ioseph post fratres suos, et invenit eos in Dothaim. Qui cum vidissent eum procul, antequam accederet ad eos, cogitaverunt eum occidere: et mutuo loquebantur: Ecce somniator venit: venite, occidamus eum, et mittamus in cisternam veterem: dicemusque: Fera pessima devoravit eum: et tunc apparebit quid illi prosint somnia sua. Audiens autem hoc Ruben, nitebatur liberare eum de manibus eorum, et dicebat: Non interficiatis animam eius, nec effundatis sanguinem: sed proicite eum in cisternam hanc, que est in solitudine, manusque vestras servate innoxias. Hoc autem dicebat, volens eripere eum de manibus eorum, et reddere patri suo. Confestim igitur ut pervenit ad fratres suos, nudaverunt eum tunica talari et polymita: miseruntque eum in cisternam veterem, que non habebat aquam. Et sedentes ut comederent panem, viderunt Ismaelitas viatores venire de Galaad, et camelos eorum portantes aromata, et resinam, et stacten in Egyptum. Dixit ergo Iudas fratribus suis: Quid nobis prodest si occiderimus fratrem nostrum, et celaverimus sanguinem ipsius? Melius est ut venundetur Ismaelitis, et manus nostre non polluantur: frater enim et caro nostra est. Acquieverunt fratres sermonibus illius. Et pretereuntibus Madianitis negotiatoribus, extrahentes eum de cisterna, vendiderunt eum Ismaelitis xxx argenteis: qui duxerunt eum in Egyptum. Reversusque Ruben ad cisternam, non invenit puerum: et scissis vestibus pergens ad fratres suos, ait: Puer non comparet, et ego quo ibo? Tulerunt autem tunicam eius, et in sanguine hedi, quem occiderant, tinxerunt: mittentes qui ferrent ad patrem, et dicerent: Hanc invenimus: vide utrum tunica filii tui sit, an non. Quam cum agnovisset pater, ait: Tunica filii mei est, fera pessima comedit eum, bestia devoravit Ioseph. Scissisque vestibus, indutus est cilicio, lugens filium suum multo tempore. Congregatis autem cunctis liberis eius ut lenirent dolorem patris, noluit consolationem recipere, sed ait: Descendam ad filium meum lugens in infernum. Et illo perseverante in fletu, Madianite vendiderunt Ioseph in Egypto Phutiphar eunucho Pharaonis, magistro militum.

XXXVIII

Eodem tempore descendens Iudas a fratribus suis, divertit ad virum Odollamitem, nomine Hyram. Viditque ibi filiam hominis Chananei, vocabulo Sue: et uxore accepta, ingressus est ad eam. Que concepit, et peperit filium, et vocavit nomen eius Her. Rursusque concepto fetu, natum filium nominavit Onam. Tertium quoque peperit, quem appellavit Sela: quo nato, parere ultra cessavit. Dedit autem Iudas uxorem primogenito suo Her, nomine Thamar. Fuit quoque Her primogenitus Iude nequam in conspectu Domini: et ab eo occisus est. Dixit ergo Iudas ad Onam filium suum: Ingredere ad uxorem fratris tui, et sociare illi, ut suscites semen fratri tuo. Ille sciens non sibi nasci filios, introiens ad uxorem fratris sui, semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur. Et idcirco percussit eum Dominus, quod rem detestabilem faceret. Quam ob rem dixit Iudas Thamar nurui sue: Esto vidua in domo patris tui, donec crescat Sela filius meus. Timebat enim ne et ipse moreretur, sicut fratres eius. Que abiit, et habitavit in domo patris sui. Evolutis autem multis diebus, mortua est filia Sue uxor Iude: qui post luctum consolatione suscepta, ascendebat ad tonsores ovium suarum, ipse et Hyras opilio gregis Odollamites, in Thamnas. Nuntiatumque est Thamar quod socer illius ascenderet in Thamnas ad tondendas oves. Que depositis viduitatis vestibus, assumpsit theristrum: et mutato habitu, sedit in bivio itineris, quod ducit Thamnam: eo quod crevisset Sela, et non eum accepisset maritum. Quam cum vidisset Iudas, suspicatus est esse meretricem: operuerat enim vultum suum, ne agnosceretur. Ingrediensque ad eam, ait: Dimitte me ut coeam tecum: nesciebat enim quod nurus sua esset. Qua respondente: Quid dabis mihi ut fruar concubitu meo? Dixit: Mittam tibi hedum de gregibus. Rursumque illa dicente: Patiar quod vis, si dederis mihi arrabonem, donec mittas quod polliceris. Ait Iudas: Quid tibi vis pro arrabone dari? Respondit: Anulum tuum, et armillam, et baculum quem manu tenes. Ad unum igitur coitum mulier concepit, et surgens abiit: depositoque habitu quem assumpserat, induta est viduitatis vestibus. Misit autem Iudas hedum per pastorem suum Odollamitem, ut reciperet pignus quod dederat mulieri: qui cum non invenisset eam, interrogavit homines loci illius: Ubi est mulier que sedebat in bivio? Respondentibus cunctis: Non fuit in loco isto meretrix. Reversus est ad Iudam, et dixit ei: Non inveni eam: sed et homines loci illius dixerunt mihi, nunquam sedisse ibi scortum. Ait Iudas: Habeat sibi, certe mendacii arguere nos non poterit: ego misi hedum quem promiseram, et tu non invenisti eam. Ecce autem post tres menses nuntiaverunt Iude, dicentes: Fornicata est Thamar nurus tua, et videtur uterus illius intumescere. Dix[it]

das. Quae cum duceretur ad poenam, misit ad socerum suum dicens: De viro cuius haec sunt concepi. Cognosce cuius sit anulus et armilla et baculus. Qui agnitis muneribus ait: Iustior me est, quia non tradidi eam Sela filio meo. Attamen ultra non cognovit illam. Instante autem partu, apparuerunt gemini in utero atque in ipsa effusione infantium unus protulit manum, in qua obstetrix ligavit coccinum dicens: Iste egredietur prior. Illo vero retrahente manum, egressus est alter. Dixitque mulier: Quare divisa est propter te maceria? Et ob hanc causam vocavit nomen eius Phares. Postea egressus est frater eius, in cuius manu erat coccinum, quem appellavit Zaram.

[illegible]

XXXIX

Igitur Ioseph ductus est in Egyptum, emitque eum Phutiphar eunuchus pharaonis princeps exercitus, vir egyptius, de manu Ismaelitarum a quibus perductus erat. Fuitque Dominus cum eo, et erat vir in cunctis prospere agens; habitavitque in domo domini sui, qui optime noverat esse Dominum cum eo, et omnia quae gereret ab eo dirigi in manu illius. Invenitque Ioseph gratiam coram domino suo, et ministrabat ei. A quo praepositus omnibus gubernabat creditam sibi domum et universa quae tradita ei fuerant. Benedixitque Dominus domui Egyptii propter Ioseph, et multiplicavit tam in aedibus quam in agris cunctam eius substantiam. Nec quicquam aliud noverat nisi panem quo vescebatur. Erat autem Ioseph pulchra facie et decorus aspectu. Post multos itaque dies iniecit domina oculos suos in Ioseph et ait: Dormi mecum. Qui nequaquam acquiescens operi nefario dixit ad eam: Ecce dominus meus omnibus mihi traditis ignorat quid habeat in domo sua, nec quicquam est quod non in mea sit potestate vel non tradiderit mihi, praeter te quae uxor eius es. Quomodo ergo possum hoc malum facere et peccare in Dominum meum? Huiuscemodi verbis per singulos dies et mulier molesta erat adolescenti, et ille recusabat stuprum. Accidit autem quadam die ut intraret Ioseph domum et operis quippiam absque arbitris faceret, et illa apprehensa lacinia vestimenti eius diceret: Dormi mecum. Qui relicto in manu eius pallio fugit et egressus est foras. Cumque vidisset mulier vestem in manibus suis et se esse contemptam, vocavit homines domus suae et ait ad eos: En introduxit virum hebreum ut illuderet nobis. Ingressus est ad me ut coiret mecum. Cumque ego succlamassem et audisset vocem meam, reliquit pallium quod tenebam et fugit foras. In argumentum ergo fidei retentum pallium ostendit marito revertenti domum, et ait: Ingressus est ad me servus hebreus quem adduxisti ut illuderet mihi. Cumque vidisset me clamare, reliquit pallium quod tenebam et fugit foras. His auditis dominus nimium credulus verbis coniugis iratus est valde. Tradiditque Ioseph in carcerem ubi vincti regis custodiebantur, et erat ibi clausus. Fuit autem Dominus cum Ioseph, et misertus illius dedit ei gratiam in conspectu principis carceris, qui tradidit in manu illius universos vinctos qui in custodia tenebantur; et quicquid fiebat sub ipso erat. Nec noverat aliquid cunctis ei creditis; Dominus enim erat cum illo, et omnia opera eius dirigebat.

XL

His itaque gestis accidit ut peccarent duo eunuchi, pincerna regis Egypti et pistor, domino suo. Iratusque contra eos pharao (nam alter pincernis praeerat, alter pistoribus) misit eos in carcerem principis militum, in quo erat vinctus et Ioseph. At custos carceris tradidit eos Ioseph, qui et ministrabat eis. Aliquantulum temporis fluxerat, et illi in custodia tenebantur. Videruntque ambo somnium nocte una iuxta interpretationem congruam sibi. Ad quos cum introisset Ioseph mane et vidisset eos tristes, sciscitatus est dicens: Cur tristior est hodie solito facies vestra? Qui responderunt: Somnium vidimus, et non est qui interpretetur nobis. Dixitque ad eos Ioseph: Numquid non Dei est interpretatio? Referte mihi quid videritis. Narravit prior praepositus pincernarum somnium suum: Videbam coram me vitem in qua erant tres propagines crescere paulatim in gemmas, et post flores uvas maturescere, calicemque pharaonis in manu mea. Tuli ergo uvas et expressi in calicem quem tenebam, et tradidi poculum pharaoni. Respondit Ioseph: Haec est interpretatio somnii: Tres propagines tres adhuc dies sunt, post quos recordabitur pharao ministerii tui et restituet te in gradum pristinum; dabisque ei calicem iuxta officium tuum, sicut ante facere consueveras. Tantum memento mei cum tibi bene fuerit, et facias mecum misericordiam ut suggeras pharaoni ut educat me de isto carcere, quia furto sublatus sum de terra Hebreorum et hic innocens in lacum missus sum. Videns pistorum magister quod prudenter somnium dissolvisset, ait: Et ego vidi somnium, quod haberem tria canistra farinae super caput meum, et in uno canistro quod erat excelsius portare me omnes cibos qui fiunt arte pistoria, avesque comedere ex eo. Respondit Ioseph: Haec est interpretatio somnii: Tria canistra tres adhuc dies sunt, post quos auferet pharao caput tuum ac suspendet te in cruce, et lacerabunt volucres carnes tuas. Exin dies tertius natalicius pharaonis erat, qui faciens grande convivium pueris suis recordatus est inter epulas magistri pincernarum et pistorum principis. Restituitque alterum in locum suum ut porrigeret ei poculum, alterum suspendit in patibulo, ut coniectoris veritas probaretur. Et tamen succedentibus prosperis praepositus pincernarum oblitus est interpretis sui.

XLI

Post duos annos vidit pharao somnium. Putabat se stare super fluvium, de quo ascendebant septem boves pulchrae et crassae nimis, et pascebantur

-tur in locis palustribus. Alie quoque septem emergebant de flumine fede confecteque macie: et pascebantur in ipsa amnis ripa in locis virentibus: devoraveruntque eas quarum mira species et habitudo corporum erat. Expergefactus Pharao rursum dormivit, et vidit alterum somnium. Septem spice pullulabant in culmo uno plene atque formose: alie quoque totidem spice tenues et percusse uredine oriebantur, devorantes omnem priorum pulchritudinem. Evigilans Pharao post quietem, et facto mane pavore perterritus misit ad omnes coniectores Egypti, cunctosque sapientes: et accersitis narravit somnium, nec erat qui interpretaretur. Tunc demum reminiscens pincerna magister ait: Confiteor peccatum meum. Iratus rex servis suis, me et magistrum pistorum retrudi iussit in carcerem principis militum: ubi una nocte uterque vidimus somnium presagum futurorum. Erat ibi puer hebreus eiusdem ducis militum famulus: cui narrantes somnia, audivimus quicquid postea rei probavit eventus. Ego enim redditus sum officio meo, et ille suspensus est in cruce. Protinus ad regis imperium eductum de carcere Ioseph totonderunt: ac veste mutata obtulerunt ei. Cui ille ait: Vidi somnia, nec est qui edisserat: que audivi te prudentissime conicere. Respondit Ioseph: Absque me deus respondebit prospera Pharaoni. Narravit ergo Pharao quod viderat. Putabam me stare super ripam fluminis, et septem boves de amne conscendere pulchras nimis et obesis carnibus: que in pastu paludis virecta carpebant. Et ecce has sequebantur alie septem boves in tantum deformes et macilente, ut numquam tales in terra Egypti viderim: que devoratis et consumptis prioribus nullum saturitatis dedere vestigium: sed simili macie et squalore torpebant. Evigilans rursus sopore depressus, vidi somnium. Septem spice pullulabant in culmo uno plene atque pulcherrime. Alie quoque septem tenues et percusse uredine oriebantur e stipula: que priorum pulchritudinem devoraverunt. Narravi coniectoribus somnium, et nemo est qui edisserat. Respondit Ioseph: Somnium regis unum est: que facturus est deus ostendit Pharaoni. Septem boves pulchre et septem spice plene, septem ubertatis anni sunt: eandemque vim somnii comprehendunt. Septem quoque boves tenues atque macilente que ascenderunt post eas, et septem spice tenues et vento urente percusse, septem anni venture sunt famis. Qui hoc ordine complebuntur. Ecce septem anni venient fertilitatis magne in universa terra Egypti: quos sequentur septem anni alii tante sterilitatis, ut oblivioni tradatur cuncta retro habundantia. Consumptura est enim fames omnem terram, et ubertatis magnitudinem perditura est inopie magnitudo. Quod autem vidisti secundo ad eandem rem pertinens somnium, firmitatis indicium est, eo quod fiat sermo dei, et velocius impleatur. Nunc ergo provideat rex virum sapientem et industrium, et preficiat eum terre Egypti: qui constituat prepositos per singulas regiones, et quintam partem fructuum per septem annos fertilitatis, qui iam nunc futuri sunt, congreget in horrea: et omne frumentum sub Pharaonis potestate condatur, serveturque in urbibus. Et preparetur future septem annorum fami que oppressura est Egyptum, et non consumetur terra inopia. Placuit Pharaoni consilium, et cunctis ministris eius. Locutusque est ad eos: Num invenire poterimus talem virum qui spiritu dei plenus sit? Dixit ergo ad Ioseph: Quia ostendit tibi deus omnia que locutus es, numquid sapientiorem et similem tui invenire potero? Tu eris super domum meam, et ad tui oris imperium cunctus populus obediet: uno tantum regni solio te precedam. Dixitque rursus Pharao ad Ioseph: Ecce constitui te super universam terram Egypti. Tulitque anulum de manu sua, et dedit eum in manu eius: vestivitque eum stola byssina, et collo torquem auream circumposuit. Fecitque eum ascendere super currum suum secundum, clamante precone ut omnes coram eo genu flecterent, et prepositum esse scirent universe terre Egypti. Dixit quoque rex ad Ioseph: Ego sum Pharao: absque tuo imperio non movebit quisquam manum aut pedem in omni terra Egypti. Vertitque nomen eius, et vocavit eum lingua egyptiaca Salvatorem mundi. Deditque illi uxorem Aseneth filiam Phutiphare sacerdotis Heliopoleos. Egressus itaque Ioseph ad terram Egypti (triginta autem annorum erat quando stetit in conspectu regis Pharaonis) circuivit omnes regiones Egypti. Venitque fertilitas septem annorum: et in manipulos redacte segetes congregate sunt in horrea Egypti. Omnis etiam frugum habundantia in singulis urbibus condita est. Tantaque fuit multitudo tritici, ut harene maris coequaretur, et copia mensuram excederet. Nati sunt autem Ioseph filii duo antequam veniret fames: quos peperit ei Aseneth filia Phutiphare sacerdotis Heliopoleos. Vocavitque nomen primogeniti Manasses, dicens: Oblivisci me fecit deus omnium laborum meorum et domus patris mei. Nomen quoque secundi appellavit Ephraym, dicens: Crescere me fecit deus in terra paupertatis mee. Igitur transactis septem ubertatis annis qui fuerant in Egypto, ceperunt venire septem anni inopie, quos predixerat Ioseph: et in universo orbe fames prevaluit: in cuncta autem terra Egypti erat panis. Qua esuriente, clamavit populus ad Pharaonem alimenta petens. Quibus ille respondit: Ite ad Ioseph: et quicquid ipse vobis dixerit, facite. Crescebat autem cotidie fames in omni terra: aperuitque Ioseph universa horrea, et vendebat Egyptiis: nam et illos oppresserat fames. Omnesque provincie veniebant in Egyptum ut emerent escas, et malum inopie temperarent.

XLII

Audiens autem Iacob quod alimenta venderentur in Egypto, dixit filiis suis: Quare negligitis? Audivi quod tri-

triticum venundetur in egypto. descendite et
emite nobis necessaria ut possimus vivere et non con-
sumamur inopia. Descenderunt ergo fratres ioseph
x ut emerent frumenta in egypto. beniamin
domi retento a iacob. qui dixerat fratribus suis
ne forte in itinere quicquam patiatur mali. In-
gressi sunt terram egypti cum aliis qui perge-
bant ad emendum. Erat autem fames in terra chana-
an. et ioseph princeps erat egypti, atque ad illius
nutum frumenta populis vendebantur. Cumque ado-
rassent eum fratres sui. et agnovisset eos. quasi ad
alienos durius loquebatur interrogans eos. Unde ve-
nistis. Qui responderunt. de terra chanaan. ut e-
mamus victui necessaria. Et tamen fratres ipse cognoscens
non est cognitus ab eis. Recordatusque somniorum que a-
liquando viderat. ait ad eos. Exploratores estis. ut
videatis infirmiora terre venistis. Qui dixerunt.
Non est ita domine. sed servi tui venerunt ut emerent
cibos. Omnes filii unius viri sumus. Pacifici veni-
mus. nec quicquam famuli tui machinantur mali.
Quibus ille respondit. Aliter est. inmunita terre huius con-
siderare venistis. At illi. Duodecim inquiunt servi tui
fratres sumus. filii viri unius in terra chanaan.
minimus cum patre nostro est. alius non est super. Hoc
est ait quod locutus sum. exploratores estis. Iam nunc
experimentum vestri capiam. Per salutem pharaonis
non egrediemini hinc donec veniat frater vester minimus.
mittite ex vobis unum. et adducat eum. vos autem
eritis in vinculis. donec probentur que dixistis utrum fal-
sa an vera sint. Alioquin per salutem pharaonis explo-
ratores estis. Tradidit ergo illos custodie tribus di-
ebus. Die autem tertio eductis de carcere ait. Facite
que dixi et vivetis. Deum enim timeo. Si pacifi-
ci estis. frater vester unus ligetur in carcere. Vos autem a-
bite et ferte frumenta que emistis in domos
vestras. et fratrem vestrum minimum ad me adducite
ut possim vestros probare sermones et non moriamini.
Fecerunt ut dixerat. et locuti sunt invicem. Merito
hec patimur quia peccavimus in fratrem nostrum.
videntes angustiam anime illius cum deprecaretur nos
et non audivimus. idcirco venit super nos ista tribula-
tio. E quibus unus ruben ait. Numquid non
dixi vobis nolite peccare in puerum. et non audi-
stis me. En sanguis eius exquiritur. Nesciebant
autem quod intelligeret ioseph. eo quod per interpretem
loqueretur ad eos. Avertitque se parumper et
flevit. Et reversus locutus est ad eos. Tollensque
symeon et ligans illis presentibus. iussit mini-
stris ut implerent saccos eorum tritico et repo-
nerent pecunias singulorum in sacculis suis
datis super cibariis in via. Qui fecerunt ita. At
illi portantes frumenta in asinis profecti sunt.
Aperto que unus sacco ut daret iumento pabu-
lum in diversorio. contemplatus pecuniam in ore
sacculi dixit fratribus suis. Reddita est mihi pecunia.
en habetur in sacco. Et obstupefacti turbati-
que dixerunt mutuo. Quidnam est hoc quod fecit nobis
deus. Veneruntque ad iacob patrem suum in terra chana-
an. et narraverunt ei omnia que accidissent sibi di-
centes. Locutus est nobis dominus terre dure. et putavit
nos exploratores esse provincie. Cui respondimus.
Pacifici sumus. nec ullas molimur insidias.
xii fratres uno patre geniti sumus. Unus non est
super. minimus cum patre nostro est in terra chana-
an. Qui ait nobis. Sic probabo quod pacifici sitis. Fra-
trem vestrum unum dimittite apud me. et cibaria domibus
vestris necessaria sumite et abite. fratremque vestrum mi-
nimum adducite ad me. ut sciam quod non sitis ex-
ploratores. et istum qui tenetur in vinculis recipere pos-
sitis. ac deinceps que vultis emendi habeatis licentiam.
His dictis cum frumenta effunderent singuli re-
perierunt in ore saccorum ligatas pecunias. Exter-
ritisque simul omnibus. dixit pater iacob. Absque liberis
me esse fecistis. Ioseph non est super. symeon tenetur
in vinculis. beniamin auferetis. In me hec omnia
mala reciderunt. Cui respondit ruben. Duos filios meos in-
terfice. si non reduxero illum tibi. Trade il-
lum in manu mea. et ego eum tibi restituam.
At ille. Non descendet inquit filius meus vobiscum.
Frater eius mortuus est. et ipse solus remansit. Si quid ei
adversi acciderit in terra ad quam pergitis. deduce-
tis canos meos cum dolore ad inferos.
Interim fames omnem terram vehementer premebat. XLII
Consumptisque cibis quos ex egypto detulerant. dixit
iacob ad filios suos. Revertimini et emite
nobis pauxillum escarum. Respondit iudas. Denunti-
avit nobis vir ille sub testificatione iurisiuran-
di dicens. Non videbitis faciem meam nisi fratrem vestrum mi-
nimum adduxeritis vobiscum. Si ergo vis mittere
eum nobiscum. pergemus pariter et ememus
tibi necessaria. Sin autem non vis. non ibimus. Vir enim
ut sepe diximus. denuntiavit nobis dicens. Non
videbitis faciem meam absque fratre vestro mi-
nimo. Dixit eis israhel. In meam hoc fecistis
miseriam. ut indicaretis ei et alium habere vos fratrem.
At illi responderunt. Interrogavit nos homo per ordinem
nostram progeniem. si pater viveret. si haberemus
fratrem. et nos respondimus ei consequenter iuxta id
quod fuerat sciscitatus. Numquid scire poteramus
quod dicturus esset. Adducite fratrem vestrum vobiscum.
Iudas quoque dixit patri suo. Mitte pue-
rum mecum. ut proficiscamur et possimus vive-
re ne moriamur nos et parvuli nostri. Ego suscipio
puerum. de manu mea require illum. Ni-
si reduxero et reddidero eum tibi. ero peccati
reus in omni tempore. Si non intercessisset dilatio. iam
vice altera venissemus. Igitur israhel pater eo-
rum dixit ad eos. Si sic necesse est. facite quod vultis.
Sumite de optimis terre fructibus in vasis
vestris. et deferte viro munera. modicum resine

ne et mellis, et storacis, et stactes, et terebinthi, et amigdalarum. Pecuniam quoque duplicem ferte vobiscum, et illam quam invenistis in sacculis reportate, ne forte errore factum sit. Sed et fratrem vestrum tollite, et ite ad virum. Deus autem meus omnipotens faciat eum vobis placabilem, et remittat vobiscum fratrem vestrum quem tenet, et hunc Beniamin. Ego autem quasi orbatus absque liberis ero. Tulerunt ergo viri munera, et pecuniam duplicem, et Beniamin; descenderuntque in Egyptum, et steterunt coram Ioseph. Quos cum ille vidisset, et Beniamin simul, precepit dispensatori domus sue dicens: Introduc viros domum, et occide victimas, et instrue convivium: quoniam mecum sunt hodie comesturi meridie. Fecit ille sicut fuerat sibi imperatum, et introduxit viros domum. Illique exterriti dixerunt mutuo: Propter pecuniam quam retulimus prius in saccis nostris introducti sumus: ut devolvat in nos calumpniam, et violenter subiciat servituti et nos, et asinos nostros. Quam ob rem in ipsis foribus accedentes ad dispensatorem locuti sunt: Oramus domine ut audias nos. Iam ante descendimus ut emeremus escas. Quibus emptis, cum venissemus ad diversorium, aperuimus saccos nostros et invenimus pecuniam in ore saccorum: quam nunc eodem pondere reportavimus. Sed et aliud attulimus argentum, ut emamus que nobis necessaria sunt. Non est in nostra conscientia quis posuerit eam in marsupiis nostris. At ille respondit: Pax vobiscum. Nolite timere. Deus vester et Deus patris vestri dedit vobis thesauros in saccis vestris. Nam pecuniam quam dedistis mihi, probatam ego habeo. Eduxitque ad eos Symeon. Et introductis domum, attulit aquam, et laverunt pedes suos, deditque pabula asinis eorum. Illi vero parabant munera, donec ingrederetur Ioseph meridie. Audierant enim quod ibi comesturi essent panem. Igitur ingressus est Ioseph domum suam, obtuleruntque ei munera, tenentes in manibus suis, et adoraverunt proni in terram. At ille clementer resalutatis eis, interrogavit eos dicens: Salvusne est pater vester senex, de quo dixeratis mihi? Adhuc vivit? Qui responderunt: Sospes est servus tuus pater noster, adhuc vivit. Et incurvati adoraverunt eum. Attollens autem oculos Ioseph, vidit Beniamin fratrem suum uterinum, et ait: Iste est frater vester parvulus de quo dixeratis mihi? Et rursum: Deus, inquit, misereatur tui, fili mi. Festinavitque, quia commota fuerant viscera eius super fratre suo, et erumpebant lacrime; et introiens cubiculum flevit. Rursusque lota facie egressus, continuit se, et ait: Ponite panes. Quibus appositis seorsum Ioseph, et seorsum fratribus, Egyptiis quoque qui vescebantur simul seorsum (illicitum est enim Egyptiis comedere cum Ebreis, et profanum putant huiuscemodi convivium), sederunt coram eo, primogenitus iuxta primogenita sua, et minimus iuxta etatem suam. Et mirabantur nimis, sumptis partibus quas ab eo acceperant: maiorque pars venit Beniamin, ita ut quinque partibus excederet. Biberuntque et inebriati sunt cum eo.

XLIIII

Precepit autem Ioseph dispensatori domus sue dicens: Imple saccos eorum frumento, quantum possunt capere, et pone pecuniam singulorum in summitate sacci. Sciphum autem meum argenteum et pretium quod dedit tritici, pone in ore sacci iunioris. Factumque est ita. Et orto mane, dimissi sunt cum asinis suis. Iamque urbem exierant, et processerant paululum. Tunc Ioseph accersito dispensatore domus: Surge, inquit, et persequere viros, et apprehensis dicito: Quare reddidistis malum pro bono? Sciphus quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus, et in quo augurari solet. Pessimam rem fecistis. Fecit ille ut iusserat. Et apprehensis per ordinem locutus est. Qui responderunt: Quare sic loquitur dominus noster, ut servi tui tantum flagitii commiserint? Pecuniam quam invenimus in summitate saccorum reportavimus ad te de terra Chanaan. Et quomodo consequens est ut furati simus de domo domini tui aurum vel argentum? Apud quemcumque fuerit inventum servorum tuorum quod queris, moriatur, et nos erimus servi domini nostri. Qui dixit eis: Fiat iuxta sententiam vestram. Apud quemcumque fuerit inventum, ipse sit servus meus, vos autem eritis innoxii. Itaque festinato deponentes in terram saccos, aperuerunt singuli. Quos scrutatus, incipiens a maiore usque ad minimum, invenit sciphum in sacco Beniamin. At illi scissis vestibus, oneratisque rursum asinis, reversi sunt in oppidum. Primusque Iudas cum fratribus ingressus est ad Ioseph (necdum enim de loco abierat) omnesque ante eum pariter in terram corruerunt. Quibus ille ait: Cur sic agere voluistis? An ignoratis quod non sit similis mei in augurandi scientia? Cui Iudas: Quid respondebimus, inquit, domino meo? Vel quid loquemur, aut iuste poterimus obtendere? Deus invenit iniquitatem servorum tuorum. En omnes servi sumus domini mei, et nos, et apud quem inventus est sciphus. Respondit Ioseph: Absit a me ut sic agam. Qui furatus est sciphum, ipse sit servus meus. Vos autem abite liberi ad patrem vestrum. Accedens autem propius Iudas, confidenter ait: Oro domine mi, loquatur servus tuus verbum in auribus tuis, et ne irascaris famulo tuo. Tu es enim post Pharaonem dominus meus. Interrogasti prius servos tuos: Habetis patrem aut fratrem? Et nos respondimus tibi domino meo: Est nobis pater senex, et puer parvulus qui in senectute illius natus est, cuius uterinus frater mortuus est, et ipsum solum habet mater sua, pater vero tenere diligit eum. Dixistique servis tuis: Adducite eum ad me, et ponam oculos meos super illum. Suggessimus domino

¶ Nota [illegible]

meo. Non potest puer relinquere patrem suum;
si enim illum dimiserit morietur. Et dixisti ser-
vis tuis: Nisi venerit frater vester minimus vobis-
cum, non videbitis faciem meam amplius. Cum
ergo ascendissemus ad famulum tuum patrem nostrum,
narravimus ei omnia quae locutus est dominus meus. Et
dixit pater noster: Revertimini, et emite nobis parum
tritici. Cui diximus: Ire non possumus. Si fra-
ter noster minimus descenderit nobiscum, proficiscemur si-
mul. Alioquin illo absente non audemus videre
faciem viri. Ad quae ille respondit: Vos scitis quod
duos genuerit mihi uxor mea. Egressus est unus,
et dixistis: Bestia devoravit eum; et huc usque
non comparet. Si tuleritis et istum, et aliquid ei in via con-
tigerit, deducetis canos meos cum merore ad in-
feros. Igitur si intravero ad servum tuum patrem
nostrum, et puer defuerit, cum anima illius ex huius
anima pendeat, videritque eum non esse nobiscum, mo-
rietur, et deducent famuli tui canos eius cum do-
lore ad inferos. Ego proprie servus tuus sim, qui in meam
hunc recepi fidem, et spopondi dicens: Nisi re-
duxero eum, peccati reus ero in patrem meum omni tem-
pore. Manebo itaque servus tuus pro puero in mi-
nisterio domini mei, et puer ascendat cum fratribus su-
is. Non enim possum redire ad patrem meum absente pu-
ero, ne calamitatis quae oppressura est patrem me-
um testis assistam.

XLV Non se poterat ultra cohibere Ioseph multis co-
ram adstantibus; unde praecepit ut egrederentur cunc-
ti foras, et nullus interesset alienus agnitioni mu-
tuae. Elevavitque vocem cum fletu, quam au-
dierunt Aegyptii, omnisque domus Pharaonis. Et dixit
fratribus suis: Ego sum Ioseph; adhuc pater meus
vivit? Non poterant respondere fratres nimio ti-
more perterriti. Ad quos ille clementer: Accedite
inquit ad me. Et cum accessissent prope, Ego sum
ait frater vester Ioseph quem vendidistis in Aegyptum.
Nolite pavere, nec vobis durum esse videatur
quod vendidistis me in his regionibus; pro salute
enim vestra misit me Deus ante vos in Aegyptum. Bien-
nium est enim quod coepit fames esse in terra, et adhuc quin-
que anni restant quibus nec arari poterit nec me-
ti. Praemisitque me Deus ut reservemini super ter-
ram, et escas ad vivendum habere possitis. Non vestro consilio,
sed Dei huc missus voluntate sum; qui fecit me quasi
patrem Pharaonis, et dominum universae domus
eius, ac principem in omni terra Aegypti. Festinate et
ascendite ad patrem meum, et dicetis ei: Haec manda-
t filius tuus Ioseph: Deus me fecit dominum u-
niversae terrae Aegypti; descende ad me, ne mo-
reris, et habitabis in terra Gessen; erisque iuxta me tu et fi-
lii tui, et filii filiorum tuorum; oves tuae et armen-
ta tua, et universa quae possides. Ibique te pascam, ad-
huc enim quinque anni residui sunt famis, ne et
tu pereas et domus tua, et omnia quae possides. En ocu-
li vestri et oculi fratris mei Beniamin vident quod os me-
um loquatur ad vos. Nuntiate patri meo uni-
versam gloriam meam, et cuncta quae vidistis in Aegypto. Fe-
stinate et adducite eum ad me. Cumque am-
plexatus recidisset in collum Beniamin fratris sui,
flevit, illo quoque similiter flente super collum eius. Os-
culatusque est Ioseph omnes fratres suos, et ploravit
super singulos. Post quae ausi sunt loqui ad eum.
Auditumque est, et celebri sermone vulgatum
in aula regis: Venerunt fratres Ioseph. Et ga-
visus est Pharao atque omnis familia eius. Dixitque
ad Ioseph ut imperaret fratribus suis dicens: Ho-
nerantes iumenta, ite in terram Chanaan. Et tol-
lite inde patrem vestrum et cognationem, et venite
ad me; et ego dabo vobis omnia bona Aegypti, ut co-
medatis medullam terrae. Praecipe etiam ut tollant
plaustra de terra Aegypti ad subvectionem parvu-
lorum suorum ac coniugum, et dicito: Tollite pa-
trem vestrum, et properate quantocius venientes. Ne-
dimittatis quicquam de supellectili vestra, quia
omnes opes Aegypti erunt vestrae. Feceruntque filii Israel ut
eis mandatum fuerat. Quibus dedit Ioseph
plaustra secundum Pharaonis imperium, et cibaria in
itinere. Singulis quoque proferri iussit binas
stolas; Beniamin vero dedit trecentos argenteos cum
quinque stolis optimis. Tantumdem pecuniae et vesti-
um mittens patri suo, addens et asinos qui
subveherent ex omnibus divitiis Aegypti, et totidem
asinas triticum in itinere panesque portantes.
Dimisit ergo fratres suos, et proficiscentibus ait: Ne i-
rascimini in via. Qui ascendentes ex Aegypto ve-
nerunt in terram Chanaan ad patrem suum Iacob. Et
nuntiaverunt ei dicentes: Ioseph vivit, et ipse dominatur
in omni terra Aegypti. Quo audito Iacob quasi de
gravi somno evigilans, non tamen credebat eis. Illi con-
tra referebant omnem ordinem rei. Cumque vidisset
plaustra universaque quae miserat, revixit spiritus eius,
et ait: Sufficit mihi si adhuc vivit filius meus Ioseph;
vadam et videbo illum antequam moriar.
Profectusque Israel cum omnibus quae habebat, venit ad Pu-
teum Iuramenti; et mactatis ibi victimis Deo
patris sui Isaac, audivit eum per visionem no-
ctis vocantem se et dicentem sibi: Iacob, Iacob. Cui
ille respondit: Ecce adsum. Ait illi Deus: Ego sum fortis-
simus Deus patris tui. Noli timere, descende in
Aegyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi.
Ego descendam tecum illuc, et ego inde addu-
cam te revertentem. Ioseph quoque ponet manum
suam super oculos tuos. Surrexit autem Iacob a Pu-
teo Iuramenti, tuleruntque eum filii cum parvulis
et uxoribus suis in plaustris quae miserat Pharao ad
portandum senem, et omnia quae possederat in terra Cha-
naan; venitque in Aegyptum cum omni semine suo,
filii eius et nepotes, filiae et cuncta simul progenies.
Haec sunt autem nomina filiorum Israel qui ingressi sunt in

egyptum, ipse cum liberis suis. Primogenitus ruben. Filii ruben: enoch et phallu et esron et charmi. Filii symeon: iemuel et iamin et ahod et iachin et saher et saul filius chananitidis. Filii levi: gerson et caath et merari. Filii iuda: her et onan et sela et phares et zaram. Mortui sunt autem her et onan in terra chanaan. Natique sunt filii phares: esron et hamul. Filii ysachar: thola et phua et iob et semron. Filii zabulon: sareth et elon et iahelel. Hii filii lye quos genuit in mesopotamia syrie cum dina filia sua. Omnes anime filiorum eius et filiarum xxxiii. Filii gad: sephion et aggi et suni et esebon et heri et arodi et areli. Filii aser: iamne et iesua et iessui et beria, sara quoque soror eorum. Filii beria: heber et melchiel. Hii filii zelphe quam dedit laban lye filie sue, et hos genuit iacob xvi animas. Filii rachel uxoris iacob: ioseph et beniamin. Natique sunt ioseph filii in terra egypti quos genuit ei aseneth filia putiphare sacerdotis eliopoleos: manasses et effraym. Filii beniamin: bela et bechor et asbel, gera et naaman et echi et ros et mophim et ophim et ared. Hii filii rachel quos genuit iacob, omnes anime xiiii. Filii dan: usim. Filii neptalim: iasiel et guni et iesem et sallem. Hii filii bale quam dedit laban racheli filie sue, et hos genuit iacob, omnes anime vii. Cuncte anime que ingresse sunt cum iacob in egyptum et egresse sunt de femore illius absque uxoribus filiorum eius, lxvi. Filii autem ioseph qui nati sunt ei in terra egypti anime due. Omnes anime domus iacob que ingresse sunt in egyptum fuere lxx. Misit autem iudam ante se ad ioseph ut nuntiaret ei et occurreret in gessen. Quo cum pervenisset, iunctis ioseph curru suo ascendit obviam patri suo ad eundem locum, vidensque eum irruit super collum eius et inter amplexus flevit. Dixitque pater ad ioseph: Iam letus moriar quia vidi faciem tuam et superstitem te relinquo. At ille locutus est ad fratres suos et ad omnem domum patris sui: Ascendam et nuntiabo pharaoni dicamque ei: Fratres mei et domus patris mei qui erant in terra chanaan venerunt ad me, et sunt viri pastores ovium curamque habent alendorum gregum; pecora sua et armenta et omnia que habere potuerunt adduxerunt secum. Cumque vocaverit vos et dixerit: Quod est opus vestrum? respondebitis: Viri pastores sumus servi tui ab infantia nostra usque in presens, et nos et patres nostri. Hec autem dicetis ut habitare possitis in terra gessen, quia detestantur egyptii omnes pastores ovium.

XLVII

Ingressus ergo ioseph nuntiavit pharaoni dicens: Pater meus et fratres, oves eorum et armenta et cuncta que possident venerunt de terra chanaan, et ecce consistunt in terra gessen. Extremos quoque fratrum suorum v viros statuit coram rege. Quos ille interrogavit: Quid habetis operis? Responderunt: Pastores ovium sumus servi tui, et nos et patres nostri. Ad peregrinandum in terram tuam venimus, quoniam non est herba gregibus servorum tuorum, ingravescente fame in terra chanaan. Petimusque ut nos esse iubeas servos tuos in terra gessen. Dixit itaque rex ad ioseph: Pater tuus et fratres tui venerunt ad te. Terra egypti in conspectu tuo est; in optimo loco fac eos habitare, et trade eis terram gessen. Quod si nosti esse in eis viros industrios, constitue illos magistros pecorum meorum. Post hec introduxit ioseph patrem suum ad regem et statuit eum coram eo, qui benedicens illi et interrogatus ab eo: Quot sunt dies annorum vite tue? Respondit: Dies peregrinationis mee cxxx annorum sunt, parvi et mali, et non pervenerunt ad dies patrum meorum quibus peregrinati sunt. Et benedicto rege egressus est foras. Ioseph vero patri et fratribus suis dedit possessionem in egypto in optimo terre loco, ramesses, ut preceperat pharao. Et alebat eos omnemque domum patris sui, prebens cibaria singulis. In toto enim orbe panis deerat, et oppresserat fames terram, maxime egypti et chanaan, ex quibus omnem pecuniam congregavit pro venditione frumenti, et intulit eam in erarium regis. Cumque defecisset emptoribus pretium, venit cuncta egyptus ad ioseph dicens: Da nobis panes; quare morimur coram te deficiente pecunia? Quibus ille respondit: Adducite pecora vestra et dabo vobis pro eis cibos, si pretium non habetis. Que cum adduxissent, dedit eis alimenta pro equis et ovibus et bobus et asinis, sustentavitque eos illo anno pro commutatione pecorum. Venerunt quoque anno secundo et dixerunt ei: Non celabimus dominum nostrum quod deficiente pecunia pecora simul defecerint, nec clam te est quod absque corporibus et terra nichil habemus. Cur ergo moriemur te vidente? Et nos et terra nostra tui erimus; eme nos in servitutem regiam, et prebe semina ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinem. Emit igitur ioseph omnem terram egypti, vendentibus singulis possessiones suas pre magnitudine famis. Subiecitque eam pharaoni et cunctos populos eius a novissimis terminis egypti usque ad extremos fines eius, preter terram sacerdotum que a rege tradita fuerat eis, quibus et statuta cibaria ex horreis publicis prebebantur, et idcirco non sunt compulsi vendere possessiones suas. Dixit ergo ioseph ad populos: En ut cernitis, et vos et terram vestram pharao possidet. Accipite semina et serite agros, ut fruges habere possitis. Quintam partem regi dabitis; quattuor reliquas permitto vobis in sementem et in cibum familiis et liberis vestris. Qui responderunt: Salus nostra in manu tua est; respiciat nos tantum dominus noster, et leti serviemus regi. Ex eo tempore usque in presentem diem in universa terra egypti regibus quinta pars solvitur, et factum est quasi in legem absque terra sacerdotali que libera ab hac conditione fuit. Habitavit ergo israel in egypto, id est in terra gessen, et possedit eam, auctusque est et multiplicatus nimis.

uixit in ea .xvii. annis. factique sunt omnes dies uite
illius .c.xlvii. annorum. Cumque appropinquare
cerneret mortis diem, uocauit filium suum ioseph
et dixit ad eum. Si inueni gratiam in conspectu tu-
o, pone manum tuam sub femore meo. et facies
michi misericordiam et ueritatem ut non sepelias me in egyp-
to. sed dormiam cum patribus meis. et auferas
me de terra hac, condasque in sepulchro patrum
maiorum. Cui ioseph. Ego faciam quod iussis-
ti. Et ille, Iura ergo inquit michi. Quo iurante
adorauit israel deum, conuersus ad lectuli caput.

XLVIII

His itaque transactis, nunciatum est ioseph quod
egrotaret pater eius. Qui assumptis duobus fi-
liis manasse et effraim ire perrexit. Dictumque
est seni. Ecce filius tuus ioseph uenit ad te.
Qui confortatus sedit in lectulo. et ingresso ad se
ioseph ait. Deus omnipotens apparuit michi in luza que est
in terra chanaan. benedixitque michi et ait. Ego te
augebo et multiplicabo. et faciam in turbas po-
pulorum. daboque tibi terram hanc. et semini tuo
post te in possessionem sempiternam. Duo ergo filii
tui qui nati sunt tibi in terra egypti ante-
quam huc uenirem ad te mei erunt. Ephra-
im et manasses. sicut ruben et symeon repu-
tabuntur michi. Reliquos autem quos genueris
post eos tui erunt. et nomine fratrum suorum uo-
cabuntur in possessionibus suis. Michi enim quando
ueniebam de mesopotamia. mortua est ra-
chel in terra chanaan in ipso itinere. eratque
uernum tempus. et ingrediebar effratam. et sepeli-
ui eam iuxta uiam effrate. que alio nomine appel-
latur bethleem. Videns autem filios eius, dixit
ad eum. Qui sunt isti? Respondit. Filii mei sunt quos
donauit michi deus in hoc loco. Adduc inquit eos ad
me ut benedicam illis. Oculi enim israel caliga-
bant pre nimia senectute. et clare uidere non poterat.
Applicitosque ad se deosculatus et circumplexus dixit ad
filium. Non sum fraudatus aspectu tuo. insuper
ostendit michi deus semen tuum. Cumque tulisset eos
ioseph de gremio patris. adorauit pronus in ter-
ram. Et posuit effraim ad dexteram suam. id est ad
sinistram israel. manassen uero in sinistra
sua. ad dexteram scilicet patris. applicuitque am-
bos ad eum. Qui extendens manum dexteram
posuit super caput effraim iunioris fratris. si-
nistram autem super caput manasse qui maior na-
tu erat. commutans manus. Benedixitque
iacob filiis ioseph, et ait. Deus in cuius conspec-
tu ambulauerunt patres mei abraham et ysa-
ac. deus qui pascit me ab adolescentia mea
usque in presentem diem. angelus qui eruit
me de cunctis malis, benedicat pueris istis.
et inuocetur nomen meum super eos. nomina quoque patrum
meorum abraham et ysaac. et crescant in multi-
tudinem super terram. Videns autem ioseph quod po-
suisset pater suus dexteram manum super caput effraym,
grauiter accepit. et apprehensam patris manum le-
uare conatus est de capite effraim. et transfer-
re super caput manasse. dixitque ad patrem. Non
ita conuenit pater. quia hic est primogenitus. pone dex-
teram tuam super caput eius. Qui renuens a-
it. Scio fili mi scio. Et iste quidem erit in populos et
multiplicabitur. sed frater eius minor maior illo erit.
et semen illius crescet in gentes. Benedixitque eis in ipso
tempore dicens. In te benedicetur israel. atque dicetur. Faciat
tibi deus sicut effraym et manasse. Constituitque
effraym ante manassem. et ait ad ioseph filium
suum. En ego morior. et erit deus uobiscum.
reducetque uos ad terram patrum uestrorum. Do tibi
partem unam extra fratres tuos. quam tuli de manu
amorrei in gladio et arcu meo.

XLIX

Vocauit autem iacob filios suos. et ait eis. Congrega-
mini ut annuntiem que uentura sunt uobis in di-
ebus nouissimis. Congregamini et audite filii
iacob. audite israel patrem uestrum. Ruben primo-
genitus meus. tu fortitudo mea et principium dolo-
ris mei. Prior in donis. maior in imperio. Effu-
sus es sicut aqua non crescas. quia ascendisti cubile
patris tui. et maculasti stratum eius. Symeon
et leui fratres. uasa iniquitatis bellantia. In consilio
eorum non ueniat anima mea. et in cetu illorum non sit
gloria mea. quia in furore suo occiderunt uirum. et in
uoluntate sua suffoderunt murum. Maledictus furor
eorum quia pertinax. et indignatio eorum quia dura.
Diuidam eos in iacob. et dispergam illos in israel. Iu-
da te laudabunt fratres tui. manus tua in ceruici-
bus inimicorum tuorum. adorabunt te filii
patris tui. Catulus leonis iuda. ad predam fi-
li mi ascendisti. requiescens accubuisti ut
leo. et quasi leena. Quis suscitabit eum? Non aufe-
retur sceptrum de iuda. et dux de femore eius,
donec ueniat qui mittendus est. et ipse erit ex-
spectatio gentium. Ligans ad uineam pullum
suum. et ad uitem o fili mi asinam suam. Lauabit
in uino stolam suam. et in sanguine uue
pallium suum. Pulchriores oculi eius uino. et den-
tes eius lacte candidiores. Zabulon in lit-
tore maris habitabit. et in statione nauium
pertingens usque ad sydonem. Ysachar asinus
fortis. accubans inter terminos. Vidit requiem
quod esset bona. et terram quod optima. et supposuit hu-
merum suum ad portandum. factusque est tributis
seruiens. Dan iudicabit populum suum sicut et
alia tribus israel. Fiat dan coluber in uia. ce-
rastes in semita. mordens ungulas equi
ut cadat ascensor eius retro. Salutare tuum
expectabo domine. Gad accinctus preliabitur an-
te eum. et ipse accingetur retrorsum. Aser pin-
guis panis eius. et prebebit delicias regibus. Nep-
talim ceruus emissus. et dans eloquia pulchri-

tudinis. Filius accrescens Joseph, filius accrescens et decorus aspectu; filiae discurrerunt super murum, sed exasperaverunt eum, et iurgati sunt, inviderunt que ei habentes iacula. Sedit in forti arcus eius, et dissoluta sunt vincula brachiorum et manuum illius per manus potentis Iacob: inde pastor egressus est lapis Israhel. Deus patris tui erit adiutor tuus, et omnipotens benedicet tibi benedictionibus caeli desuper, benedictionibus abyssi iacentis deorsum, benedictionibus uberum et vulvae. Benedictiones patris tui confortatae sunt benedictionibus patrum eius, donec veniret desiderium collium aeternorum: fiant in capite Ioseph, et in vertice nazaraei inter fratres suos. Beniamin lupus rapax, mane comedet praedam, et vespere dividet spolia. Omnes hii in tribubus Israhel duodecim. Haec locutus est eis pater suus, benedixitque singulis benedictionibus propriis. Et praecepit eis dicens: Ego congregor ad populum meum; sepelite me cum patribus meis in spelunca duplici, quae est in agro Ephron Hetthei, contra Mambre in terra Chanaan, quam emit Abraham cum agro ab Ephron Hettheo in possessionem sepulchri. Ibi sepelierunt eum, et Saram uxorem eius; ibi sepultus est Isaac cum Rebecca coniuge sua; ibi et Lia condita iacet. Finitisque mandatis quibus filios instruebat, collegit pedes suos super lectulum, et obiit; appositusque est ad populum suum. Quod cernens Ioseph, ruit super faciem patris flens et deosculans eum.

L

Praecepitque servis suis medicis, ut aromatibus condirent patrem. Quibus iussa explentibus, transierunt quadraginta dies: iste quippe mos erat cadaverum conditorum. Flevitque eum Aegyptus septuaginta diebus. Et expleto planctus tempore, locutus est Ioseph ad familiam Pharaonis: Si inveni gratiam in conspectu vestro, loquimini in auribus Pharaonis, eo quod pater meus adiuraverit me dicens: En morior; in sepulchro meo quod fodi mihi in terra Chanaan sepelies me. Ascendam igitur, et sepeliam patrem meum, ac revertar. Dixitque ei Pharao: Ascende, et sepeli patrem tuum, sicut adiuratus es. Quo ascendente, ierunt cum eo omnes senes domus Pharaonis, cunctique maiores natu terrae Aegypti, domus Ioseph cum fratribus suis, absque parvulis et gregibus atque armentis, quae dereliquerant in terra Gessen. Habuit quoque in comitatu currus et equites; et facta est turba non modica. Veneruntque ad aream Atad, quae sita est trans Iordanem; ubi celebrantes exequias planctu magno atque vehementi impleverunt septem dies. Quod cum vidissent habitatores terrae Chanaan, dixerunt: Planctus magnus est iste Aegyptiis. Et idcirco appellatum est nomen loci illius Planctus Aegypti. Fecerunt ergo filii Iacob sicut praeceperat eis, et portantes eum in terram Chanaan, sepelierunt eum in spelunca duplici, quam emerat Abraham cum agro in possessionem sepulchri ab Ephron Hettheo contra faciem Mambre. Reversusque est Ioseph in Aegyptum cum fratribus suis et omni comitatu, sepulto patre. Quo mortuo, timentes fratres eius, et mutuo colloquentes: Ne forte memor sit iniuriae quam passus est, et reddat nobis omne malum quod fecimus, mandaverunt ei dicentes: Pater tuus praecepit nobis antequam moreretur, ut haec tibi verbis illius diceremus: Obsecro ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum, et peccati atque malitiae quam exercuerunt in te; nos quoque oramus ut servis Dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis flevit Ioseph. Veneruntque ad eum fratres sui, et proni in terram dixerunt: Servi tui sumus. Quibus ille respondit: Nolite timere: num Dei possumus resistere voluntati? Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me, sicut in praesentiarum cernitis, et salvos faceret multos populos. Nolite timere: ego pascam vos et parvulos vestros. Consolatusque est eos, et blande ac leniter est locutus. Et habitavit in Aegypto cum omni domo patris sui; vixitque centum decem annis. Et vidit Ephraim filios usque ad tertiam generationem. Filii quoque Machir filii Manasse nati sunt in genibus Ioseph. Quibus transactis, locutus est fratribus suis: Post mortem meam Deus visitabit vos, et ascendere vos faciet de terra ista ad terram quam iuravit Abraham, Isaac et Iacob. Cumque adiurasset eos atque dixisset: Deus visitabit vos, asportate ossa mea vobiscum de loco isto; mortuus est, expletis centum decem vitae suae annis. Et conditus aromatibus, repositus est in loculo in Aegypto.

# Incipit Hellesmoth quod grece Exodus dicitur

I

Haec sunt nomina filiorum Israhel, qui ingressi sunt in Aegyptum cum Iacob; singuli cum domibus suis introierunt: Ruben, Symeon, Levi, Iuda, Isachar, Zabulon et Beniamin, Dan et Nepthalim, Gad et Aser. Erant igitur omnes animae eorum qui egressi sunt de femore Iacob septuaginta; Ioseph autem in Aegypto erat. Quo mortuo, et universis fratribus eius, omnique cognatione sua, filii Israhel creverunt, et quasi germinantes multiplicati sunt, ac roborati nimis impleverunt terram. Surrexit interea rex novus super Aegyptum, qui ignorabat Ioseph. Et ait ad populum suum: Ecce populus filiorum Israhel multus et fortior nobis est. Venite, sapienter opprimamus eum, ne forte multiplicetur, et si ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatisque nobis egrediatur de terra. Praeposuit itaque eis magistros

operibus ut affligerent eos oneribus. Edificaveruntque urbes tabernaculorum pharaoni, Phiton et Ramesses. Quantoque opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur et crescebant. Oderantque filios Israel Egyptii, et affligebant illudentes eis, atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris luti et lateris, omnique famulatu quo in terre operibus premebantur. Dixit autem rex Egypti obstetricibus Hebreorum, quarum una vocabatur Sephora, altera Phua, precipiens eis: Quando obstetricabitis Hebreas, et partus tempus advenerit, si masculus fuerit, interficite illum; si femina, reservate. Timuerunt autem obstetrices Deum, et non fecerunt iuxta preceptum regis Egypti, sed conservabant mares. Quibus ad se accersitis rex ait: Quidnam est hoc quod facere voluistis, ut pueros servaretis? Que responderunt: Non sunt Hebree sicut Egyptie mulieres; ipse enim obstetricandi habent scientiam, et priusquam veniamus ad eas pariunt. Bene ergo fecit Deus obstetricibus. Et crevit populus confortatusque est nimis. Et quia timuerunt obstetrices Deum, edificavit illis domos. Precepit ergo pharao omni populo suo dicens: Quicquid masculini sexus natum fuerit, in flumen proicite; quicquid feminei, reservate.

[illegible]

II

Egressus est post hec vir de domo Levi, et accepit uxorem stirpis sue; que concepit et peperit filium. Et videns eum elegantem, abscondit tribus mensibus. Cumque iam celare non posset, sumpsit fiscellam scirpeam et linivit eam bitumine ac pice, posuitque intus infantulum et exposuit eum in carecto ripe fluminis, stante procul sorore eius et considerante eventum rei. Ecce autem descendebat filia pharaonis ut lavaretur in flumine, et puelle eius gradiebantur per crepidinem alvei. Que cum vidisset fiscellam in papyrione, misit unam e famulabus suis, et allatam aperiens cernensque in ea parvulum vagientem, miserta eius ait: De infantibus Hebreorum est hic. Cui soror pueri: Vis, inquit, ut vadam et vocem tibi hebream mulierem que nutrire possit infantulum? Respondit: Vade. Perrexit puella et vocavit matrem eius. Ad quam locuta filia pharaonis: Accipe, ait, puerum istum et nutri mihi; ego dabo tibi mercedem tuam. Suscepit mulier et nutrivit puerum, adultumque tradidit filie pharaonis. Quem illa adoptavit in locum filii, vocavitque nomen eius Moysen, dicens: Quia de aqua tuli eum. In diebus illis postquam creverat Moyses, egressus est ad fratres suos, viditque afflictionem eorum et virum egyptium percutientem quendam de Hebreis fratribus suis. Cumque circumspexisset huc atque illuc et nullum adesse vidisset, percussum Egyptium abscondit sabulo. Et egressus die altero conspexit duos Hebreos rixantes, dixitque ei qui faciebat iniuriam: Quare percutis proximum tuum? Qui respondit: Quis te constituit principem aut iudicem super nos? Num occidere me tu vis, sicut occidisti heri Egyptium? Timuit Moyses et ait: Quomodo palam factum est verbum istud? Audivitque pharao sermonem hunc et querebat occidere Moysen. Qui fugiens de conspectu eius moratus est in terra Madian, et sedit iuxta puteum. Erant autem sacerdoti Madian septem filie, que venerunt ad hauriendam aquam, et impletis canalibus adaquare cupiebant greges patris sui. Supervenere pastores et eiecerunt eas. Surrexitque Moyses, et defensis puellis adaquavit oves earum. Que cum revertissent ad Raguel patrem suum, dixit ad eas: Cur velocius venistis solito? Responderunt: Vir egyptius liberavit nos de manu pastorum; insuper et hausit aquam nobiscum, potumque dedit ovibus. At ille: Ubi est? inquit. Quare dimisistis hominem? Vocate eum ut comedat panem. Iuravit ergo Moyses quod habitaret cum eo. Accepitque Sephoram filiam eius uxorem. Que peperit ei filium, quem vocavit Gersan dicens: Advena fui in terra aliena. Alterum vero peperit, quem vocavit Eliezer, dicens: Deus enim patris mei adiutor meus eripuit me de manu pharaonis. Post multum vero temporis mortuus est rex Egypti; et ingemiscentes filii Israel propter opera vociferati sunt; ascenditque clamor eorum ad Deum ab operibus. Et audivit gemitum eorum, ac recordatus est federis quod pepigit cum Abraham, Isaac et Iacob. Et respexit Dominus filios Israel, et cognovit eos.

III

Moyses autem pascebat oves Iethro soceri sui sacerdotis Madian. Cumque minasset gregem ad interiora deserti, venit ad montem Dei Oreb. Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi; et videbat quod rubus arderet et non combureretur. Dixit ergo Moyses: Vadam et videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus. Cernens autem Dominus quod pergeret ad videndum, vocavit eum de medio rubi et ait: Moyses, Moyses. Qui respondit: Adsum. At ille: Ne appropies, inquit, huc; solve calciamentum de pedibus tuis; locus enim in quo stas terra sancta est. Et ait: Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac et Deus Iacob. Abscondit Moyses faciem suam; non enim audebat aspicere contra Deum. Cui ait Dominus: Vidi afflictionem populi mei in Egypto, et clamorem eius audivi propter duritiam eorum qui presunt operibus. Et sciens dolorem eius, descendi ut liberem eum de manibus Egyptiorum, et educam de terra illa in terram bonam et spatiosam, in terram que fluit lacte et melle, ad loca Chananei et Hethei et Amorrei et Pherezei et Evei et Iebusei. Clamor ergo filiorum Israel venit ad me, vidique afflictionem eorum qua ab Egyptiis opprimuntur. Sed veni, et mittam te ad pharaonem, ut educas populum meum filios Israel de Egypto. Dixitque Moyses ad Deum: Quis ego sum ut vadam ad pharaonem, et educam filios Israel de Egypto? Qui dixit ei: Ego ero tecum; et hoc habebis signum quod miserim te: cum eduxeris populum meum de Egypto

immolabis deo super montem istum. Ait moyses ad deum. Ecce ego uadam ad filios israel, et dicam eis: Deus patrum uestrorum misit me ad uos. Si dixerint mihi: Quod est nomen eius? quid dicam eis? Dixit deus ad moysen: Ego sum qui sum. Ait: Sic dices filiis israel: Qui est, misit me ad uos. Dixitque iterum deus ad moysen: Hec dices filiis israel: Dominus deus patrum uestrorum, deus abraham, deus ysaac et deus iacob misit me ad uos. Hoc nomen mihi est in eternum, et hoc memoriale meum in generationem et generationem. Vade et congrega seniores israel, et dices ad eos: Dominus deus patrum uestrorum apparuit mihi, deus abraham, deus ysaac, et deus iacob dicens: Visitans uisitaui uos, et uidi omnia que acciderunt uobis in egypto. Et dixi ut educam uos de afflictione egypti in terram chananei, et ethei, et amorrei, et pherezei, et euei, et iebusei, ad terram fluentem lacte et melle. Et audient uocem tuam. Ingredierisque tu et seniores israel ad regem egypti, et dices ad eum: Dominus deus hebreorum uocauit nos. Ibimus uiam trium dierum in solitudinem, ut immolemus domino deo nostro. Sed ego scio quod non dimittet uos rex egypti ut eatis, nisi per manum ualidam. Extendam enim manum meam, et percutiam egyptum in cunctis mirabilibus meis, que facturus sum in medio eorum. Post hec dimittet uos. Daboque gratiam populo huic coram egyptiis; et cum egrediemini, non exibitis uacui, sed postulabit mulier a uicina sua et ab hospita sua uasa argentea et aurea ac uestes, ponetisque eas super filios et filias uestras, et spoliabitis egyptum.

IIII

Respondens moyses ait: Non credent mihi, neque audient uocem meam, sed dicent: Non apparuit tibi dominus. Dixit ergo ad eum: Quid est quod tenes in manu tua? Respondit: Virga. Dixitque dominus: Proice eam in terram. Proiecit, et uersa est in colubrum, ita ut fugeret moyses. Dixitque dominus: Extende manum tuam, et apprehende caudam eius. Extendit, et tenuit, uersaque est in uirgam. Ut credant, inquit, quod apparuerit tibi dominus deus patrum suorum, deus abraham, deus ysaac, et deus iacob. Dixitque dominus rursum: Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam cum misisset in sinum, protulit leprosam instar niuis. Retrahe, ait, manum tuam in sinum tuum. Retraxit, et protulit iterum, et erat similis carni relique. Si non crediderint, inquit, tibi, neque audierint sermonem signi prioris, credent uerbo signi sequentis. Quod si nec duobus quidem his signis crediderint, neque audierint uocem tuam, sume aquam fluminis, et effunde eam super aridam, et quicquid hauseris de fluuio, uertetur in sanguinem. Ait moyses: Obsecro, domine, non sum eloquens ab heri et nudiustertius; et ex quo locutus es ad seruum tuum, impeditioris et tardioris lingue sum. Dixit dominus ad eum: Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus est mutum et surdum, uidentem et cecum? nonne ego? Perge igitur, et ego ero in ore tuo; doceboque te quid loquaris. At ille: Obsecro, inquit, domine, mitte quem missurus es. Iratus dominus in moysen, ait: Aaron frater tuus leuites, scio quod eloquens sit. Ecce ipse egreditur in occursum tuum, uidensque te letabitur corde. Loquere ad eum, et pone uerba mea in ore eius; et ego ero in ore tuo, et in ore illius, et ostendam uobis quid agere debeatis. Ipse loquetur pro te ad populum, et erit os tuum; tu autem eris ei in his que ad deum pertinent. Virgam quoque hanc sume in manu tua, in qua facturus es signa. Abiit moyses, et reuersus est ad iethro socerum suum, dixitque ei: Vadam et reuertar ad fratres meos in egyptum, ut uideam si adhuc uiuant. Cui ait iethro: Vade in pace. Dixit ergo dominus ad moysen in madian: Vade, et reuertere in egyptum; mortui sunt enim omnes qui querebant animam tuam. Tulit ergo moyses uxorem suam et filios suos, et imposuit eos super asinum, reuersusque est in egyptum, portans uirgam dei in manu sua. Dixitque ei dominus reuertenti in egyptum: Vide ut omnia ostenta que posui in manu tua, facias coram pharaone. Ego indurabo cor eius, et non dimittet populum. Dicesque ad eum: Hec dicit dominus: Filius meus primogenitus israel. Dixi tibi: Dimitte filium meum ut seruiat mihi; et noluisti dimittere eum. Ecce ego interficiam filium tuum primogenitum. Cumque esset in itinere, in diuersorio, occurrit ei dominus, et uolebat occidere eum. Tulit ilico sephora acutissimam petram, et circumcidit preputium filii sui, tetigitque pedes eius, et ait: Sponsus sanguinum tu mihi es. Et dimisit eum postquam dixerat: Sponsus sanguinum, ob circumcisionem. Dixit autem dominus ad aaron: Vade in occursum moysi in desertum. Qui perrexit obuiam ei in montem dei, et osculatus est eum. Narrauitque moyses aaron omnia uerba domini, quibus miserat eum, et signa que mandauerat. Veneruntque simul, et congregauerunt cunctos seniores filiorum israel. Locutusque est aaron omnia uerba que dixerat dominus ad moysen, et fecit signa coram populo, et credidit populus. Audieruntque quod uisitasset dominus filios israel, et quod respexisset afflictionem eorum, et proni adorauerunt.

V

Post hec ingressi sunt moyses et aaron, et dixerunt pharaoni: Hec dicit dominus deus israel: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto. At ille respondit: Quis est dominus, ut audiam uocem eius, et dimittam israel? Nescio dominum, et israel non dimittam. Dixeruntque: Deus hebreorum uocauit nos, ut eamus uiam trium dierum in solitudinem, et sacrificemus domino deo nostro, ne forte accidat nobis pestis aut gladius. Ait ad eos rex egypti: Quare, moyses et aaron, sollicitatis populum ab operibus suis? Ite ad onera uestra.

[illegible marginal notes]

Dixitque pharao. Multus est populus terre. Videtis
quod turba succreverit. quanto magis si dederitis
eis requiem ab operibus. Precepit ergo in die illo pre-
fectis operum et exactoribus populi dicens. Nequaquam
ultra dabitis paleas populo ad conficiendos late-
res sicut prius. sed ipsi vadant et colligant sti-
pulas. Et mensuram laterum quam prius faciebant
imponetis super eos. nec minuetis quicquam. Vacant
enim. et ideo vociferantur dicentes. Eamus
et sacrificemus domino deo nostro. Opprimantur ope-
ribus et expleant ea. ut non adquiescant verbis
mendacii. Igitur egressi prefecti operum et exactores di-
xerunt ad populum. Sic dicit pharao. Non do vobis
paleas. Ite et colligite sicubi invenire po-
teritis. nec minuetur quicquam de opere vestro. Dis-
persusque est populus per omnem terram egypti. ad colli-
gendas paleas. Prefecti quoque operum instabant
dicentes. Complete opus vestrum cotidie. ut
prius facere solebatis quando dabantur vobis palee.
Flagellatique sunt qui preerant operibus filiorum
israel ab exactoribus pharaonis dicentibus. Quare non
impletis mensuram laterum sicut prius. nec heri nec
hodie. Veneruntque prepositi filiorum israel. et vocife-
rati sunt dicentes ad pharaonem. Cur ita agis contra
servos tuos. Palee non dantur nobis. et lateres si-
militer imperantur. En famuli tui flagellis ce-
dimur. et iniuste agitur contra populum tuum. Qui ait. Va-
catis otio. et ideo dicitis. Eamus et sacrificemus
domino. Ite ergo et operamini. palee non dabuntur.
et reddetis consuetum numerum laterum. Videbantque
se prepositi filiorum israel in malo. eo quod diceretur
eis. Non minuetur quicquam de lateribus per singulos
dies. Occurreruntque moysi et aaron qui sta-
bant ex adverso egredientes a pharaone. et dixerunt
ad eos. Videat dominus et iudicet. quoniam fete-
re fecistis odorem nostrum coram pharaone et ser-
vis eius. et prebuistis ei gladium ut occideret
nos. Reversusque est moyses ad dominum et ait. Domine cur
afflixisti populum istum. Quare misisti me. Ex quo
enim ingressus sum ad pharaonem ut loquerer
in nomine tuo. afflixit populum tuum. et non liberasti

VI

Dixitque dominus ad moysen. eos.
Nunc videbis que facturus sim pharaoni. Per manum
enim fortem dimittet eos. et in manu robus-
ta eiciet illos de terra sua. Locutusque est dominus
ad moysen dicens. Ego dominus qui apparui abra-
ham. ysaac et iacob. in deo omnipotente. et
nomen meum adonay non indicavi eis. Pepigi-
que cum eis fedus. ut darem illis terram cha-
naan. terram peregrinationis eorum in qua fuerunt
advene. Ego audivi gemitum filiorum israel quo
egyptii oppresserunt eos. et recordatus sum pacti
mei. Ideo dic filiis israel. Ego dominus qui e-
ducam vos de ergastulo egyptiorum. et eruam
de servitute ac redimam in brachio excelso
et iudiciis magnis. Et assumam vos mihi in popu-
lum et ero vester deus. Et scietis quod ego sum dominus deus vester qui
eduxerim vos de ergastulo egyptiorum et in-
duxerim in terram super quam levavi manum
meam ut darem eam abraham. ysaac et iacob.
Daboque illam vobis possidendam ego dominus.
Narravit ergo moyses omnia filiis israel. Qui non
adquieverunt ei propter angustiam spiritus et opus duris-
simum. Locutusque est dominus ad moysen
dicens. Ingredere et loquere ad pharaonem regem
egypti ut dimittat filios israel de terra sua. Respondit
moyses coram domino. Ecce filii israel non
me audiunt. et quomodo audiet pharao. presertim
cum sim incircumcisus labiis. Locutusque est dominus
ad moysen et aaron. et dedit mandatum ad fi-
lios israel. et ad pharaonem regem egypti. ut
educerent filios israel de terra egypti. Isti sunt
principes domorum per familias suas. Filii ru-
ben primogeniti israelis. enoch et phallu. es-
rom et charmi. Hee cognationes ruben. Filii sy-
meon. iamuel et iamin et aod et iachin
et soar et saul filius chananitidis. Hee pro-
genies symeon. Et hec nomina filiorum levi per
cognationes suas. gerson et caath et me-
rari. Anni autem vite levi fuerunt c. xxxvii.
Filii gerson. lobni et semei per cognationes
suas. Filii caath. amram et ysuar et he-
bron et oziel. Anni quoque vite caath c. xxx
tres. Filii merari. mooli et musi. Hee
cognationes levi per familias suas. Accepit
autem amram uxorem iochabed patruelem
suam que peperit ei aaron et moysen. Fue-
runtque anni vite amram c. xxxvii.
Filii quoque ysuar chore et napheg et ze-
chri. Filii quoque oziel. misael et elsa-
phan et sethri. Accepit autem aaron uxorem
elisabeth filiam aminadab sororem na-
asson que peperit ei nadab et abiu et eleazar
et ythamar. Filii quoque chore. asir et hel-
chana et abiasaph. Hee sunt cognationes
choritarum. At vero eleazar filius aaron acce-
pit uxorem de filiabus phutiel. que peperit ei
finees. Hii sunt principes familiarum levi-
ticarum per cognationes suas. Iste est aaron et
moyses quibus precepit dominus ut educerent fi-
lios israel de terra egypti per turmas suas. Hii
sunt qui loquuntur ad pharaonem regem egypti
ut educant filios israel de egypto. iste
moyses et aaron in die qua locutus est dominus ad moy-
sen in terra egypti.
Et locutus est dominus ad moysen dicens.
Ego dominus. loquere ad pharaonem regem
egypti omnia que ego loquor tibi. Et ait moy-
ses coram domino. En incircumcisus labiis sum
quomodo audiet me pharao. Dixitque dominus ad

[illegible marginal note]

[illegible]

moysen. Ecce constitui te deum pharaonis:
aaron frater tuus erit propheta tuus. Tu loqueris ei
omnia que mando tibi. ille loquetur ad pharao
nem ut dimittat filios israel de terra sua. Sed e
go indurabo cor eius et multiplicabo signa et
ostenta mea in terra egypti. et non audiet vos.
Inmittamque manum meam super egyptum et edu
cam exercitum et populum meum filios israel de terra
egypti per iudicia maxima. Et scient egyp
tii quod ego sum dominus qui extenderim manum
meam super egyptum. et eduxerim filios israel
de medio eorum. Fecit itaque moyses et aaron.
sicut preceperat eis dominus. ita egerunt. Erat
autem moyses octoginta annorum. et aaron
octoginta trium. quando locuti sunt ad pharao
nem. Dixitque dominus ad moysen et aaron. Cum
dixerit vobis pharao ostendite signa
dices ad aaron. Tolle virgam tuam et proice
eam coram pharaone. ac vertetur in colubrum.
Ingressi itaque moyses et aaron ad pharaonem
fecerunt sicut preceperat dominus. Tulitque aaron
virgam coram pharaone et servis eius. que versa est
in colubrum. Vocavit autem pharao sapientes et
maleficos. et fecerunt etiam ipsi per incantationes egyp
tiacas et arcana quedam similiter. Proieceruntque
singuli virgas suas. que verse sunt in dracones.
Sed devoravit virga aaron virgas eorum. Indu
ratumque est cor pharaonis. et non audivit eos sicut pre
ceperat dominus. Dixit autem dominus ad moysen.
Ingravatum est cor pharaonis. non vult dimit
tere populum. Vade ad eum mane. Ecce egredietur
ad aquas. et stabis in occursum eius super ripam
fluminis. et virgam que versa est in draco
nem tolles in manu tua. Dicesque ad eum.
Dominus deus hebreorum misit me ad te dicens. Di
mitte populum meum ut sacrificet michi in deserto.
et usque ad presens audire noluisti. Hec igitur di
cit dominus. In hoc scies quod sim dominus. Ecce per
cutiam virga que in manu mea est aquam flu
minis. et vertetur in sanguinem. Pisces quoque qui
sunt in flumine morientur. et computrescent aque.
et affligentur egyptii bibentes aquam flumi
nis. Dixit quoque dominus ad moysen. Dic ad aaron.
Tolle virgam tuam. et extende manum tuam super aquas
egypti. et super fluvios eorum et rivos ac paludes
et omnes lacus aquarum. ut vertantur in sanguinem.
et sit cruor in omni terra egypti tam in ligneis
vasis quam in saxeis. Feceruntque ita moyses
et aaron. sicut preceperat dominus. Et elevans
virgam percussit aquam fluminis coram
pharaone et servis eius. que versa est in sanguinem. Et
pisces qui erant in flumine mortui sunt. et
Computruitque flumen. et non poterant egyp
tii bibere aquam fluminis. et fuit sanguis in
tota terra egypti. Feceruntque similiter malefici egyp
tiorum incantationibus suis. et induratum est cor pha
raonis. nec audivit eos sicut preceperat dominus.
Avertitque se et ingressus est domum suam. nec appo
suit cor etiam hac vice. Foderunt autem omnes egyptii per
circuitum fluminis aquam ut biberent. non enim
poterant bibere de aqua fluminis. Impleti
que sunt vii. dies. postquam percussit dominus fluvium.

## VIII

Dixit quoque dominus ad moysen. Ingredere ad pharao
nem. et dices ad eum. Hec dicit dominus. Dimitte
populum meum. ut sacrificet michi. Si autem
nolueris dimittere. ecce ego percutiam omnes ter
minos tuos ranis. Et ebulliet fluvius ranas. que a
scendent. et ingredientur domum tuam. et cubiculum
lecti tui. et super stratum tuum. et in domos servorum tu
orum. et in populum tuum. et in furnos tuos. et in reliquias
ciborum tuorum. Et ad te et ad populum tuum. et ad omnes
servos tuos intrabunt rane. Dixitque dominus ad
moysen. Dic ad aaron. Extende manum
tuam super fluvios et rivos ac paludes. et educ
ranas super terram egypti. Et extendit aaron
manum suam super aquas egypti. et ascenderunt rane
operueruntque terram egypti. Fecerunt autem malefici
per incantationes suas similiter. eduxeruntque ranas
super terram egypti. Vocavit autem pharao mo
ysen et aaron. et dixit. Orate dominum ut auferat ra
nas a me et a populo meo. et dimittam populum ut
sacrificet domino. Dixitque moyses ad pharaonem.
Constitue michi quando deprecer pro te et pro servis tuis et pro
populo tuo ut abigantur rane a te et a domo
tua. et tantum in flumine remaneant. Qui respondit
Cras. At ille. Iuxta verbum tuum inquit faci
am. ut scias quoniam non est sicut dominus deus noster. Et re
cedent rane a te et a domo tua. et a servis tuis
et a populo tuo. tantum in flumine remanebunt.
Egressique sunt moyses et aaron a pharaone.
Et clamavit moyses ad dominum pro sponsione ra
narum. quam condixerat pharaoni. Fecitque
dominus iuxta verbum moysi. et mortue sunt ra
ne de domibus et de villis et de agris. Congrega
veruntque eas in immensos aggeres. et computru
it terra. Videns autem pharao quod data esset requies.
ingravavit cor suum. et non audivit eos sicut
preceperat dominus. Dixitque dominus ad moysen. Loquere
ad aaron. Extende virgam tuam et percute pul
verem terre. et sint sciniphes in universa terra e
gypti. Feceruntque ita. Et extendit aaron ma
num virgam tenens. percussitque pulverem
terre. et facti sunt sciniphes in hominibus et in iumen
tis. Omnis pulvis terre versus est in sciniphes per
totam terram egypti. Feceruntque similiter malefici in
cantationibus suis. ut educerent sciniphes et non
potuerunt. Erantque sciniphes tam in hominibus quam
in iumentis. et dixerunt malefici ad pharaonem.
Digitus dei est hic. Induratumque est cor phara
onis. et non audivit eos sicut preceperat dominus. Dixit

[illegible]

Prima rubet unda. ranarum plaga secunda.
Inde culex tristis. post musca nocentior istis.
Quinta pecus stravit. vesicas sexta creavit.
Septima fit grando. post bruchus dente nephando.
Nona tegit solem. primam necat ultima prolem.

quoque dominus ad moysen. Consurge diluculo et sta coram pharaone. Egredietur enim ad aquas: et dices ad eum. Hec dicit dominus. Dimitte populum meum ut sacrificet mihi. Quod si non dimiseris eum: ecce ego mittam in te et in servos tuos et in populum tuum et in domos tuas omne genus muscarum: et implebuntur domus egyptiorum muscis diversi generis: et universa terra in qua fuerint. Faciamque mirabilem in die illa terram gessen in qua populus meus est: ut non sint ibi musce: et scias quia ego dominus in medio terre. Ponamque divisionem inter populum meum et populum tuum. Cras erit signum istud. Fecitque dominus ita. Et venit musca gravissima in domos pharaonis et servorum eius et in omnem terram egypti: corruptaque est terra ab huiuscemodi muscis. Vocavitque pharao moysen et aaron: et ait eis. Ite sacrificate deo vestro in terra hac. Et ait moyses. Non potest ita fieri. Abominationes enim egyptiorum immolabimus domino deo nostro. Quod si mactaverimus ea que colunt egyptii coram eis: lapidibus nos obruent. Viam trium dierum pergemus in solitudine: et sacrificabimus domino deo nostro sicut precepit nobis. Dixitque pharao. Ego dimittam vos ut sacrificetis domino deo vestro in deserto: verumtamen longius ne abeatis. Rogate pro me. Et ait moyses. Egressus a te orabo dominum: et recedet musca a pharaone et a servis eius et a populo eius cras. Verumtamen noli ultra fallere: ut non dimittas populum sacrificare domino. Egressusque moyses a pharaone: oravit dominum. Qui fecit iuxta verbum illius: et abstulit muscas a pharaone et a servis et a populo eius. Non superfuit ne una quidem. Et ingravatum est cor pharaonis: ita ut ne hac quidem vice dimitteret populum.

IX

Dixit autem dominus ad moysen. Ingredere ad pharaonem et loquere ad eum. Hec dicit dominus deus hebreorum. Dimitte populum meum ut sacrificet mihi. Quod si adhuc renuis et retines eos: ecce manus mea erit super agros tuos et super equos et asinos et camelos et boves et oves: pestis valde gravis. Et faciet dominus mirabile inter possessiones israel et possessiones egyptiorum: ut nihil omnino pereat ex his que pertinent ad filios israel. Constituitque dominus tempus dicens. Cras faciet dominus verbum istud in terra. Fecit ergo dominus verbum hoc altero die: mortuaque sunt omnia animantia egyptiorum. De animalibus vero filiorum israel nihil omnino periit. Et misit pharao ad videndum. Nec erat quicquam mortuum de his que possidebat israel. Ingravatumque est cor pharaonis: et non dimisit populum. Et dixit dominus ad moysen et aaron. Tollite plenas manus cineris de camino: et spargat illud moyses in celum coram pharaone. Sitque pulvis super omnem terram egypti. Erunt enim in hominibus et iumentis vulnera et vesice turgentes in universa terra egypti.

Tuleruntque cinerem de camino: et steterunt coram pharaone. Et sparsit illum moyses in celum: factaque sunt vulnera vesicarum turgentium in hominibus et iumentis. Nec poterant malefici stare coram moyse propter vulnera que in illis erant et in omni terra egypti. Induravitque dominus cor pharaonis: et non audivit eos sicut locutus est dominus ad moysen. Dixit quoque dominus ad moysen. Mane consurge: et sta coram pharaone: et dices ad eum. Hec dicit dominus deus hebreorum. Dimitte populum meum ut sacrificet mihi. Quia in hac vice mittam omnes plagas meas super cor tuum et super servos tuos et super populum tuum: ut scias quod non sit similis mei in omni terra. Nunc enim extendens manum percutiam te et populum tuum peste: peribisque de terra. Idcirco autem posui te: ut ostendam in te fortitudinem meam: et narretur nomen meum in omni terra. Adhuc retines populum meum: et non vis eum dimittere? En pluam hac ipsa hora cras grandinem multam nimis: qualis non fuit in egypto a die qua fundata est usque in presens tempus. Mitte ergo iam nunc et congrega iumenta tua et omnia que habes in agro. Homines enim et iumenta et universa que inventa fuerint foris nec congregata de agris: cecideritque super ea grando: morientur. Qui timuit verbum domini de servis pharaonis: fecit confugere servos suos et iumenta in domos. Qui autem neglexit sermonem domini: dimisit servos suos et iumenta in agris. Et dixit dominus ad moysen. Extende manum tuam in celum: ut fiat grando in universa terra egypti super homines et super iumenta et super omnem herbam agri in terra egypti. Extenditque moyses virgam in celum: et dominus dedit tonitrua et grandinem ac discurrentia fulgura super terram. Pluitque dominus grandinem super terram egypti: et grando et ignis mixta pariter ferebantur. Tanteque fuit magnitudinis: quanta ante numquam apparuit in universa terra egypti ex quo gens illa condita est. Et percussit grando in omni terra egypti cuncta que fuerunt in agris ab homine usque ad iumentum. Cunctamque herbam agri percussit grando: et omne lignum regionis confregit. Tantum in terra gessen ubi erant filii israel grando non cecidit. Misitque pharao et vocavit moysen et aaron dicens ad eos. Peccavi etiam nunc. Dominus iustus: ego et populus meus impii. Orate dominum ut desinant tonitrua dei et grando: ut dimittam vos et nequaquam hic ultra maneatis. Ait moyses. Cum egressus fuero de urbe extendam palmas meas ad dominum: et cessabunt tonitrua: et grando non erit: ut scias quia domini est terra. Novi autem quod et tu et servi tui necdum timeatis dominum deum. Linum ergo et ordeum lesum est: eo quod ordeum esset virens et linum iam folliculos germinaret. Triticum autem et far non sunt lesa: quia serotina erant. Egressusque moyses a pharaone ex urbe tetendit manus ad dominum: et cessaverunt tonitrua et grando: nec ultra stilla

[st]illavit pluvia super terram. Videns autem pharao quod cessasset pluvia et grando et tonitrua, auxit peccatum et ingravatum est cor eius et servorum eius et induratum est cor nimis: nec dimisit filios israel sicut preceperat dominus per manum moysi.

X Et dixit dominus ad moysen: Ingredere ad pharaonem. Ego enim induravi cor eius et servorum illius ut faciam signa mea hec in eo, et narres in auribus filii tui et nepotum tuorum quotiens contriverim egyptios, et signa mea fecerim in eis: et sciatis quia ego dominus. Introierunt ergo moyses et aaron ad pharaonem, et dixerunt ei: Hec dicit dominus deus hebreorum: Usquequo non vis subici mihi? Dimitte populum meum ut sacrificet mihi. Sin autem resistis et non vis dimittere eum, ecce ego inducam cras locustam in fines tuos, que operiat superficiem terre, ne quicquam eius appareat, sed comedatur quod residuum fuerit grandini. Corrodet enim omnia ligna que germinant in agris, et implebunt domos tuas et servorum tuorum et omnium egyptiorum: quantam non viderunt patres tui et avi, ex quo orti sunt super terram usque in presentem diem. Avertitque se et egressus est a pharaone. Dixerunt autem servi pharaonis ad eum: Usquequo patiemur hoc scandalum? Dimitte homines ut sacrificent domino deo suo. Nonne vides quod perierit egyptus? Revocaveruntque moysen et aaron ad pharaonem, qui dixit eis: Ite, sacrificate domino deo vestro. Quinam sunt qui ituri sunt? Ait moyses: Cum parvulis nostris et senibus pergemus, cum filiis et filiabus, cum ovibus et armentis: est enim sollempnitas domini dei nostri. Et respondit pharao: Sic dominus sit vobiscum, quomodo ego dimittam vos et parvulos vestros. Cui dubium est quod pessime cogitetis? Non fiet ita, sed ite tantum viri, et sacrificate domino: hoc enim et ipsi petistis. Statimque eiecti sunt de conspectu pharaonis. Dixit autem dominus ad moysen: Extende manum tuam super terram egypti ad locustam, ut ascendat super eam, et devoret omnem herbam que residua fuerit grandini. Extendit moyses virgam super terram egypti: et dominus induxit ventum urentem tota die illa et nocte. Et mane facto ventus urens levavit locustas, que ascenderunt super universam terram egypti, et sederunt in cunctis finibus egyptiorum innumerabiles, quales ante illud tempus non fuerant, nec postea future sunt. Operueruntque universam superficiem terre, vastantes omnia. Devorata est igitur herba terre, et quicquid pomorum in arboribus fuit, que grando dimiserat: nihilque omnino virens relictum est in lignis et in herbis terre in cuncta egypto. Quamobrem festinus pharao vocavit moysen et aaron, et dixit eis: Peccavi in dominum deum vestrum

et in vos. Sed nunc dimittite peccatum mihi etiam hac vice, et rogate dominum deum vestrum ut auferat a me mortem istam. Egressusque de conspectu pharaonis oravit dominum. Qui flare fecit ventum ab occidente vehementissimum, et arreptam locustam proiecit in mare rubrum. Non remansit ne una quidem in cunctis finibus egypti. Et induravit dominus cor pharaonis, nec dimisit filios israel. Dixit autem dominus ad moysen: Extende manum tuam in celum, et sint tenebre super terram egypti tam dense ut palpari queant. Extenditque moyses manum in celum, et facte sunt tenebre horribiles in universa terra egypti tribus diebus. Nemo vidit fratrem suum, nec movit se de loco in quo erat. Ubicumque autem habitabant filii israel lux erat. Vocavitque pharao moysen et aaron, et dixit eis: Ite, sacrificate domino. Oves tantum vestre et armenta remaneant, parvuli vestri eant vobiscum. Ait moyses: Hostias quoque et holocausta dabis nobis, que offeramus domino deo nostro. Cuncti greges pergent nobiscum: non remanebit ex eis ungula, que necessaria sunt in cultum domini dei nostri: presertim cum ignoremus quid debeat immolari, donec ad ipsum locum perveniamus. Induravit autem dominus cor pharaonis, et noluit dimittere eos. Dixitque pharao ad moysen: Recede a me, et cave ne ultra videas faciem meam: quocumque die apparueris mihi, morieris. Respondit moyses: Ita fiat ut locutus es, non videbo ultra faciem tuam.

XI Et dixit dominus ad moysen: Adhuc una plaga tangam pharaonem et egyptum, et post hec dimittet vos et exire compellet. Dices ergo omni plebi ut postulet vir ab amico suo, et mulier a vicina sua vasa argentea et aurea. Dabit autem dominus gratiam populo suo coram egyptiis. Fuitque moyses vir magnus valde in terra egypti, coram servis pharaonis et omni populo. Et ait: Hec dicit dominus: Media nocte ingrediar in egyptum: et morietur omne primogenitum in terra egyptiorum, a primogenito pharaonis qui sedet in solio eius, usque ad primogenitum ancille que est ad molam, et omnia primogenita iumentorum. Eritque clamor magnus in universa terra egypti, qualis nec ante fuit, nec postea futurus est. Apud omnes autem filios israel non mutiet canis ab homine usque ad pecus: ut sciatis quanto miraculo dividat dominus egyptios et israel. Descendentque omnes servi tui isti ad me, et adorabunt me, dicentes: Egredere tu et omnis populus qui subiectus est tibi. Post hec egrediemur. Et exivit a pharaone iratus nimis. Dixit autem dominus ad moysen: Non audiet vos pharao, ut multa signa fiant in terra egypti. Moyses autem et aaron fecerunt omnia ostenta que scripta sunt coram pharaone. Et induravit dominus cor pharaonis, nec dimisit filios israel de terra sua.

XII

Dixit quoque Dominus ad Moysen et Aaron in terra Egypti: Mensis iste vobis principium mensium: primus erit in mensibus anni. Loquimini ad universum cetum filiorum Israel, et dicite eis: Decima die mensis huius tollat unusquisque agnum per familias et domos suas. Sin autem minor est numerus ut sufficere possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum qui iunctus est domui sue, iuxta numerum animarum que sufficere possunt ad esum agni. Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus: iuxta quem ritum tolletis et hedum. Et servabitis eum usque ad quartamdecimam diem mensis huius: immolabitque eum universa multitudo filiorum Israel ad vesperam. Et assument de sanguine eius, ac ponent super utrumque postem, et in superliminaribus domorum, in quibus comedent illum. Et edent carnes nocte illa assas igni, et azimos panes cum lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed tantum assum igni: caput cum pedibus eius et intestinis vorabitis. Nec remanebit ex eo quicquam usque mane. Si quid residuum fuerit, igni comburetis. Sic autem comedetis illum: renes vestros accingetis, et calciamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, et comedetis festinanter: est enim phase, id est transitus Domini. Et transibo per terram Egypti nocte illa, percutiamque omne primogenitum in terra Egypti ab homine usque ad pecus: et in cunctis diis Egypti faciam iudicia, ego Dominus. Erit autem sanguis vobis in signum in edibus in quibus eritis: et videbo sanguinem, et transibo vos: nec erit in vobis plaga disperdens quando percussero terram Egypti. Habebitis autem hanc diem in monumentum: et celebrabitis eam sollempnem Domino in generationibus vestris cultu sempiterno. Septem diebus azima comedetis: in die primo non erit fermentum in domibus vestris: quicumque comederit fermentum, peribit anima illa de Israel, a primo die usque ad diem septimum. Dies prima erit sancta atque sollempnis, et dies septima eadem festivitate venerabilis: nichil operis facietis in eis, exceptis his que ad vescendum pertinent. Et observabitis azima: in eadem enim ipsa die educam exercitum vestrum de terra Egypti, et custodietis diem istum in generationes vestras ritu perpetuo. Primo mense, quartadecima die mensis ad vesperam, comedetis azima usque ad diem vicesimam primam eiusdem mensis ad vesperam. Septem diebus fermentum non invenietur in domibus vestris: qui comederit fermentatum, peribit anima eius de cetu Israel, tam de advenis quam de indigenis terre. Omne fermentatum non comedetis: in cunctis habitaculis vestris edetis azima. Vocavit autem Moyses omnes seniores filiorum Israel, et dixit ad eos: Ite tollentes animal per familias vestras, et immolate phase. Fasciculumque ysopi tingite in sanguine qui est in limine, et aspergite ex eo superliminare, et utrumque postem: nullus vestrum egrediatur ostium domus sue usque mane. Transibit enim Dominus percutiens Egyptios: cumque viderit sanguinem in superliminari, et in utroque poste, transcendet ostium domus, et non sinet percussorem ingredi domos vestras et ledere. Custodi verbum istud legitimum tibi et filiis tuis usque in eternum. Cumque introieritis terram quam Dominus daturus est vobis ut pollicitus est, observabitis cerimonias istas. Et cum dixerint vobis filii vestri: Que est ista religio? dicetis eis: Victima transitus Domini est, quando transivit super domos filiorum Israel in Egypto, percutiens Egyptios, et domos nostras liberans. Incurvatusque populus adoravit. Et egressi filii Israel fecerunt sicut preceperat Dominus Moysi et Aaron. Factum est autem in noctis medio, percussit Dominus omne primogenitum in terra Egypti, a primogenito Pharaonis, qui in solio eius sedebat, usque ad primogenitum captive que erat in carcere, et omne primogenitum iumentorum. Surrexitque Pharao nocte, et omnes servi eius, cunctaque Egyptus: et ortus est clamor magnus in Egypto: neque enim erat domus in qua non iaceret mortuus. Vocatisque Moyse et Aaron nocte, ait: Surgite et egredimini a populo meo, vos et filii Israel: ite, immolate Domino sicut dicitis. Oves vestras et armenta assumite ut petieratis, et abeuntes benedicite michi. Urgebantque Egyptii populum de terra exire velociter, dicentes: Omnes moriemur. Tulit igitur populus conspersam farinam antequam fermentaretur: et ligans in palliis, posuit super humeros suos. Feceruntque filii Israel sicut preceperat Moyses: et petierunt ab Egyptiis vasa argentea et aurea, vestemque plurimam. Dedit autem Dominus gratiam populo coram Egyptiis, ut commodarent eis: et spoliaverunt Egyptios. Profectique sunt filii Israel de Ramesse in Socoth, sexcenta fere milia peditum virorum, absque parvulis. Sed et vulgus promiscuum innumerabile ascendit cum eis, oves et armenta, et animantia diversi generis multa nimis. Coxeruntque farinam, quam dudum de Egypto conspersam tulerant: et fecerunt subcinericios panes azimos: neque enim poterant fermentari, cogentibus exire Egyptiis, et nullam facere sinentibus moram: nec pulmenti quicquam occurrerat preparare. Habitatio autem filiorum Israel qua manserunt in Egypto, fuit quadringentorum triginta annorum. Quibus expletis, eadem die egressus est omnis exercitus Domini de terra Egypti. Nox ista est observabilis Domini, quando eduxit eos de terra Egypti: hanc observare debent omnes filii Israel in generationibus suis. Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron: Hec est religio phase: Omnis alienigena non comedet ex eo. Omnis autem servus emptitius circumcidetur, et sic comedet. Advena et mercenarius non comedent ex eo. In una domo comedetur nec efferetis de

[illegible]

nibus eius foras: nec os illius confringetis. Omnis coetus filiorum Israel faciet illud. Quod si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam, et facere phase Domini, circumcidetur prius omne masculinum eius, et tunc rite celebrabit, eritque sicut indigena terrae: si quis autem circumcisus non fuerit, non vescetur ex eo. Eadem lex erit indigenae, et colono qui peregrinatur apud vos. Feceruntque filii Israel sicut praeceperat Dominus Moysi et Aaron. Et in eadem die eduxit Dominus filios Israel de terra Aegypti per turmas suas.

XIII. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Sanctifica mihi omne primogenitum quod aperit vulvam in filiis Israel, tam de hominibus quam de iumentis: mea sunt enim omnia. Et ait Moyses ad populum: Mementote diei huius in qua egressi estis de Aegypto et de domo servitutis, quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco isto: ut non comedatis fermentatum panem. Hodie egredimini mense novarum frugum. Cumque introduxerit te Dominus in terram Chananei, et Hethei, et Amorrei, et Evei, et Iebusei, quam iuravit patribus tuis ut daret tibi, terram fluentem lacte et melle, celebrabis hunc morem sacrorum mense isto. Septem diebus vesceris azimis, et in die septimo erit sollempnitas Domini. Azima comedetis septem diebus: non apparebit apud te aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus tuis. Narrabisque filio tuo in die illo, dicens: Hoc est quod fecit mihi Dominus quando egressus sum de Aegypto. Et erit quasi signum in manu tua, et quasi monumentum ante oculos tuos, et ut lex Domini semper sit in ore tuo: in manu enim forti eduxit te Dominus de Aegypto. Custodies huiuscemodi cultum statuto tempore a diebus in dies. Cumque introduxerit te Dominus in terram Chananei, sicut iuravit tibi et patribus tuis, et dederit tibi eam: separabis omne quod aperit vulvam Domino, et quod primitivum est in pecoribus tuis: quicquid habueris masculini sexus, consecrabis Domino. Primogenitum asini mutabis ove: quod si non redemeris, interficies. Omne autem primogenitum hominis de filiis tuis, pretio redimes. Cumque interrogaverit te filius tuus cras, dicens: Quid est hoc? respondebis ei: In manu forti eduxit nos Dominus de Aegypto, de domo servitutis. Nam cum induratus esset Pharao, et nollet nos dimittere, occidit Dominus omne primogenitum in terra Aegypti, a primogenito hominis usque ad primogenitum iumentorum: idcirco immolo Domino omne quod aperit vulvam masculini sexus, et omnia primogenita filiorum meorum redimo. Erit igitur quasi signum in manu tua, et quasi appensum quid, ob recordationem, inter oculos tuos: eo quod in manu forti eduxit nos Dominus de Aegypto. Igitur cum emisisset Pharao populum, non eos duxit Deus per viam terrae Philistiim quae vicina est, reputans ne forte peniteret eum, si vidisset adversum se bella consurgere, et reverteretur in Aegyptum. Sed circumduxit per viam deserti quae est iuxta mare Rubrum. Et armati ascenderunt filii Israel de terra Aegypti. Tulit quoque Moyses ossa Ioseph secum, eo quod adiurasset filios Israel, dicens: Visitabit vos Deus, efferte ossa mea hinc vobiscum. Profectique de Socoth castrametati sunt in Etham, in extremis finibus solitudinis. Dominus autem praecedebat eos ad ostendendam viam per diem in columpna nubis, et per noctem in columpna ignis, ut dux esset itineris utroque tempore. Numquam defuit columpna nubis per diem, nec columpna ignis per noctem, coram populo.

XIIII. Locutus est autem Dominus ad Moysen dicens: Loquere ad filios Israel: Reversi castrametentur e regione Phiahiroth quae est inter Magdalum et mare contra Beelsephon: in conspectu eius castra ponetis super mare. Dicturusque est Pharao super filiis Israel: Coartati sunt in terra, conclusit eos desertum. Et indurabo cor eius, ac persequetur vos, et glorificabor in Pharaone, et in omni exercitu eius: scientque Aegyptii quia ego sum Dominus. Feceruntque ita. Et nuntiatum est regi Aegyptiorum quod fugisset populus: immutatumque est cor Pharaonis et servorum eius super populo, et dixerunt: Quid voluimus facere ut dimitteremus Israel, ne serviret nobis? Iunxit ergo currum, et omnem populum suum assumpsit secum. Tulitque sexcentos currus electos, quicquid in Aegypto curruum fuit, et duces totius exercitus. Induravitque Dominus cor Pharaonis regis Aegypti, et persecutus est filios Israel: at illi egressi erant in manu excelsa. Cumque persequerentur Aegyptii vestigia praecedentium, reppererunt eos in castris super mare: omnis equitatus et currus Pharaonis, et universus exercitus erant in Phiahiroth contra Beelsephon. Cumque appropinquasset Pharao, levantes filii Israel oculos, viderunt Aegyptios post se, et timuerunt valde: clamaveruntque ad Dominum, et dixerunt ad Moysen: Forsitan non erant sepulchra in Aegypto, ideo tulisti nos ut moreremur in solitudine: quid hoc facere voluisti, ut educeres nos ex Aegypto? Nonne iste est sermo quem loquebamur ad te in Aegypto, dicentes: Recede a nobis ut serviamus Aegyptiis? Multo enim melius erat servire eis, quam mori in solitudine. Et ait Moyses ad populum: Nolite timere: state, et videte magnalia Domini quae facturus est hodie: Aegyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis usque in sempiternum. Dominus pugnabit pro vobis, et vos tacebitis. Dixitque Dominus ad Moysen: Quid clamas ad me? Loquere filiis Israel ut proficiscantur. Tu autem eleva virgam tuam, et extende manum tuam super mare, et divide illud, ut gradiantur filii Israel in medio mari per siccum. Ego autem indurabo cor Aegyptiorum ut persequantur vos, et glorificabor in Pharaone, et in omni exercitu eius, et in curribus et in equitibus illius. Et scient Aegyptii quia ego sum Dominus, cum glorificatus fuero in

fuero in Pharaone, et in curribus atque in equitibus eius. Tollensque se angelus Dei, qui praecedebat castra Israel, abiit post eos: et cum eo pariter columna nubis, priora dimittens, post tergum stetit inter castra Aegyptiorum et castra Israel: et erat nubes tenebrosa, et illuminans noctem, ita ut ad se invicem toto noctis tempore accedere non valerent. Cumque extendisset Moyses manum super mare, abstulit illud Dominus flante vento vehementi et urente tota nocte, et vertit in siccum: divisaque est aqua. Et ingressi sunt filii Israel per medium sicci maris: erat enim aqua quasi murus a dextra eorum et laeva. Persequentesque Aegyptii ingressi sunt post eos, et omnis equitatus Pharaonis, currus eius et equites per medium maris. Iamque advenerat vigilia matutina, et ecce respiciens Dominus super castra Aegyptiorum per columnam ignis et nubis, interfecit exercitum eorum: et subvertit rotas curruum, ferebanturque in profundum. Dixerunt ergo Aegyptii: Fugiamus Israelem: Dominus enim pugnat pro eis contra nos. Et ait Dominus ad Moysen: Extende manum tuam super mare, ut revertantur aquae ad Aegyptios super currus et equites eorum. Cumque extendisset Moyses manum contra mare, reversum est primo diluculo ad priorem locum: fugientibusque Aegyptiis occurrerunt aquae, et involvit eos Dominus in mediis fluctibus. Reversaeque sunt aquae, et operuerunt currus et equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare: nec unus quidem superfuit ex eis. Filii autem Israel perrexerunt per medium sicci maris, et aquae eis erant quasi pro muro a dextris et a sinistris: liberavitque Dominus in die illo Israel de manu Aegyptiorum. Et viderunt Aegyptios mortuos super litus maris, et manum magnam quam exercuerat Dominus contra eos: timuitque populus Dominum, et crediderunt Domino, et Moysi servo eius.

XV

Tunc cecinit Moyses et filii Israel carmen hoc Domino, et dixerunt: Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est, equum et ascensorem deiecit in mare. Fortitudo mea et laus mea Dominus, et factus est mihi in salutem: iste Deus meus, et glorificabo eum: Deus patris mei, et exaltabo eum. Dominus quasi vir pugnator, omnipotens nomen eius. Currus Pharaonis et exercitum eius proiecit in mare: electi principes eius submersi sunt in mari Rubro. Abyssi operuerunt eos, descenderunt in profundum quasi lapis. Dextera tua, Domine, magnificata est in fortitudine: dextera tua, Domine, percussit inimicum. Et in multitudine gloriae tuae deposuisti adversarios meos: misisti iram tuam, quae devoravit eos sicut stipulam. Et in spiritu furoris tui congregatae sunt aquae: stetit unda fluens, congregatae sunt abyssi in medio mari. Dixit inimicus: Persequar et comprehendam, dividam spolia, implebitur anima mea: evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Flavit spiritus tuus, et operuit eos mare: submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus. Quis similis tui in fortibus, Domine? quis similis tui, magnificus in sanctitate, terribilis atque laudabilis, faciens mirabilia? Extendisti manum tuam, et devoravit eos terra. Dux fuisti in misericordia tua populo quem redemisti: et portasti eum in fortitudine tua, ad habitaculum sanctum tuum. Ascenderunt populi, et irati sunt: dolores obtinuerunt habitatores Philisthiim. Tunc conturbati sunt principes Edom, robustos Moab obtinuit tremor: obriguerunt omnes habitatores Chanaan. Irruat super eos formido et pavor, in magnitudine brachii tui: fiant immobiles quasi lapis, donec pertranseat populus tuus, Domine, donec pertranseat populus tuus iste, quem possedisti. Introduces eos, et plantabis in monte hereditatis tuae, firmissimo habitaculo tuo quod operatus es, Domine: sanctuarium tuum, Domine, quod firmaverunt manus tuae. Dominus regnabit in aeternum et ultra. Ingressus est enim eques Pharao cum curribus et equitibus eius in mare: et reduxit super eos Dominus aquas maris: filii autem Israel ambulaverunt per siccum in medio eius. Sumpsit ergo Maria prophetissa, soror Aaron, tympanum in manu sua: egressaeque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis et choris, quibus praecinebat, dicens: Cantemus Domino, quoniam gloriose magnificatus est, equum et ascensorem eius deiecit in mare. Tulit autem Moyses Israel de mari Rubro, et egressi sunt in desertum Sur: ambulaveruntque tribus diebus per solitudinem, et non inveniebant aquam. Et venerunt in Mara, nec poterant bibere aquas de Mara, eo quod essent amarae: unde et congruum loco nomen imposuit, vocans illum Mara, id est, amaritudinem. Et murmuravit populus contra Moysen, dicens: Quid bibemus? At ille clamavit ad Dominum, qui ostendit ei lignum: quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versae sunt. Ibi constituit ei praecepta atque iudicia, et ibi temptavit eum, dicens: Si audieris vocem Domini Dei tui, et quod rectum est coram eo feceris, et obedieris mandatis eius, custodierisque omnia praecepta illius, cunctum languorem, quem posui in Aegypto, non inducam super te: ego enim Dominus sanator tuus. Venerunt autem in Elim filii Israel, ubi erant duodecim fontes aquarum et septuaginta palmae: et castrametati sunt iuxta aquas.

XVI

Profectique sunt de Elim, et venit omnis multitudo filiorum Israel in desertum Sin, quod est inter Elim et Sinai: quintodecimo die mensis secundi, postquam egressi sunt de terra Aegypti. Et murmuravit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysen et Aaron in solitudine. Dixeruntque ad eos filii Israel: Utinam mortui essemus per manum Domini in terra Aegypti, quando sedebamus super ollas carnium, et comedebamus panem in saturitate: cur induxistis nos in desertum istud, ut occideretis omnem multitudinem fame? Dixit autem Dominus ad Moysen: Ecce ego pluam vobis panes de caelo. Egrediatur populus et colli-

[illegible]

quantum sufficiat per singulos dies: ut temptem eum utrum ambulet in lege mea an non. Die autem sexto parent quod inferant: et sit duplum quam colligere solebant per singulos dies. Dixeruntque Moyses et Aaron ad omnes filios Israel: Vespere scietis quod Dominus eduxerit vos de terra Egypti: et mane videbitis gloriam Domini. Audivit enim murmur vestrum contra Dominum. Nos vero quid sumus, quia mussitatis contra nos? Et ait Moyses: Dabit vobis Dominus vespere carnes edere, et mane panes in saturitate: eo quod audierit murmurationes vestras quibus murmurati estis contra eum. Nos enim quid sumus? Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum. Dixit quoque Moyses ad Aaron: Dic universe congregationi filiorum Israel: Accedite coram Domino: audivit enim murmur vestrum. Cumque loqueretur Aaron ad omnem cetum filiorum Israel, respexerunt ad solitudinem: et ecce gloria Domini apparuit in nube. Locutus est autem Dominus ad Moysen dicens: Audivi murmurationes filiorum Israel. Loquere ad eos: Vespere comedetis carnes, et mane saturabimini panibus: scietisque quod ego sum Dominus Deus vester. Factum est ergo vespere, et ascendens coturnix cooperuit castra: mane quoque ros iacuit per circuitum castrorum. Cumque operuisset superficiem terre, apparuit in solitudine minutum, et quasi pilo tunsum, in similitudinem pruine super terram. Quod cum vidissent filii Israel, dixerunt ad invicem: Manhu? quod significat: Quid est hoc? Ignorabant enim quid esset. Quibus ait Moyses: Iste est panis quem Dominus dedit vobis ad vescendum. Hic est sermo quem precepit Dominus: Colligat unusquisque ex eo quantum sufficit ad vescendum: gomor per singula capita, iuxta numerum animarum vestrarum que habitant in tabernaculo, sic tolletis. Feceruntque ita filii Israel: et collegerunt alius plus, alius minus. Et mensi sunt ad mensuram gomor: nec qui plus collegerat habuit amplius, nec qui minus paraverat repperit minus: sed singuli iuxta id quod edere poterant congregaverunt. Dixitque Moyses ad eos: Nullus relinquat ex eo in mane. Qui non audierunt eum, sed dimiserunt quidam ex eis usque mane, et scatere cepit vermibus, atque computruit: et iratus est contra eos Moyses. Colligebant autem mane singuli quantum sufficere poterat ad vescendum. Cumque incaluisset sol, liquefiebat. In die autem sexta collegerunt cibos duplices, id est duo gomor per singulos homines. Venerunt autem omnes principes multitudinis, et narraverunt Moysi. Qui ait eis: Hoc est quod locutus est Dominus: Requies sabbati sanctificata est Domino cras. Quodcumque operandum est facite, et que coquenda sunt coquite: quicquid autem reliquum fuerit, reponite usque in mane. Feceruntque ita ut preceperat Moyses, et non computruit, neque vermis inventus est in eo. Dixitque Moyses: Comedite illud hodie, quia sabbatum est Domini: non invenietur hodie in agro. Sex diebus colligite: in die autem septimo sabbatum est Domini, idcirco non invenietur. Venitque septima dies: et egressi de populo ut colligerent, non invenerunt. Dixit autem Dominus ad Moysen: Usquequo non vultis custodire mandata mea et legem meam? Videte quod Dominus dederit vobis sabbatum, et propter hoc die sexto tribuit vobis cibos duplices. Maneat unusquisque apud semetipsum: nullus egrediatur de loco suo die septimo. Et sabbatizavit populus die septimo. Appellavitque domus Israel nomen eius man: quod erat quasi semen coriandri album, gustusque eius quasi simile cum melle. Dixit autem Moyses: Iste est sermo quem precepit Dominus: Imple gomor ex eo, et custodiatur in futuras retro generationes, ut noverint panem quo alui vos in solitudine, quando educti estis de terra Egypti. Dixitque Moyses ad Aaron: Sume vas unum, et mitte ibi man quantum potest capere gomor: et repone coram Domino ad servandum in generationes vestras, sicut precepit Dominus Moysi. Posuitque illud Aaron in tabernaculo reservandum. Filii autem Israel comederunt man quadraginta annis, donec venirent in terram habitabilem: hoc cibo aliti sunt, usquequo tangerent fines terre Chanaan. Gomor autem decima pars est ephi.

XVII

Igitur profecta omnis multitudo filiorum Israel de deserto Syn per mansiones suas, iuxta sermonem Domini, castrametati sunt in Raphidim, ubi non erat aqua ad bibendum populo. Qui iurgatus contra Moysen ait: Da nobis aquam ut bibamus. Quibus respondit Moyses: Quid iurgamini contra me? Cur temptatis Dominum? Sitivit ergo ibi populus pre aque penuria, et murmuravit contra Moysen, dicens: Cur fecisti nos exire de Egypto, ut occideres nos et liberos nostros ac iumenta siti? Clamavit autem Moyses ad Dominum, dicens: Quid faciam populo huic? Adhuc paululum, et lapidabit me. Et ait Dominus ad Moysen: Antecede populum, et sume tecum de senioribus Israel: et virgam qua percussisti fluvium tolle in manu tua, et vade. En ego stabo ibi coram te supra petram Oreb: percutiesque petram, et exibit ex ea aqua, ut bibat populus. Fecit Moyses ita coram senioribus Israel: et vocavit nomen loci illius Temptatio, propter iurgium filiorum Israel, et quia temptaverunt Dominum, dicentes: Estne Dominus in nobis an non? Venit autem Amalech, et pugnabat contra Israel in Raphidim. Dixitque Moyses ad Iosue: Elige viros, et egressus pugna contra Amalech: cras ego stabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea. Fecit Iosue ut locutus erat Moyses, et pugnavit contra Amalech. Moyses autem et Aaron et Hur ascenderunt super verticem collis. Cumque levaret Moyses manus, vincebat Israel: sin autem paululum remisisset, superabat Amalech. Manus autem Moysi erant graves: sumentes igitur lapidem, posuerunt subter eum, in quo sedit: Aaron autem et Hur sustentabant manus eius ex utraque

parte. Et factum est ut manus illius non lassarentur usque ad occasum solis. Fugavitque Iosue Amalech et populum eius in ore gladii. Dixit autem Dominus ad Moysen: Scribe hoc ob monimentum in libro, et trade auribus Iosue: delebo enim memoriam Amalech sub caelo. Aedificavitque Moyses altare; et vocavit nomen eius, Dominus exaltatio mea, dicens: Quia manus solii Domini, et bellum Dei erit contra Amalech, a generatione in generationem.

XVIII

Cumque audisset Iethro sacerdos Madian, cognatus Moysi, omnia quae fecerat Dominus Moysi et Israeli populo suo, eo quod eduxisset Dominus Israel de Aegypto: tulit Sephoram uxorem Moysi quam remiserat, et duos filios eius, quorum unus vocabatur Gersam, dicente patre: Advena fui in terra aliena. Alter vero Eliezer: Deus enim, ait, patris mei adiutor meus, et eruit me de gladio Pharaonis. Venit ergo Iethro cognatus Moysi, et filii eius et uxor eius ad Moysen in desertum, ubi erat castrametatus iuxta montem Dei. Et mandavit Moysi, dicens: Ego cognatus tuus Iethro venio ad te, et uxor tua, et duo filii tui cum ea. Qui egressus in occursum cognati sui, adoravit, et osculatus est eum: salutaveruntque se mutuo verbis pacificis. Cumque intrasset tabernaculum, narravit Moyses cognato suo cuncta quae fecerat Dominus Pharaoni et Aegyptiis propter Israel: universumque laborem, qui accidisset eis in itinere, quo liberaverat eos Dominus. Laetatusque est Iethro super omnibus bonis quae fecerat Dominus Israeli, eo quod eruisset eum de manu Aegyptiorum. Et ait: Benedictus Dominus, qui liberavit vos de manu Aegyptiorum, et de manu Pharaonis, qui eruit populum suum de manu Aegypti. Nunc cognovi, quia magnus Dominus super omnes deos: eo quod superbe egerint contra illos. Obtulit ergo Iethro cognatus Moysi holocausta et hostias Deo: veneruntque Aaron et omnes seniores Israel, ut comederent panem cum eo coram Deo. Altero autem die sedit Moyses ut iudicaret populum, qui assistebat Moysi de mane usque ad vesperam. Quod cum vidisset cognatus eius, omnia scilicet quae agebat in populo, ait: Quid est hoc quod facis in plebe? cur solus sedes, et omnis populus praestolatur de mane usque ad vesperam? Cui respondit Moyses: Venit ad me populus quaerens sententiam Dei. Cumque acciderit eis aliqua disceptatio, veniunt ad me ut iudicem inter eos, et ostendam praecepta Dei, et leges eius. At ille: Non bonam, inquit, rem facis: stulto labore consumeris et tu, et populus iste qui tecum est: ultra vires tuas est negotium, solus illud non poteris sustinere. Sed audi verba mea atque consilia, et erit Dominus tecum. Esto tu populo in his quae ad Deum pertinent, ut referas quae dicuntur ad eum: ostendasque populo ceremonias et ritum colendi, viamque per quam ingredi debeant, et opus quod facere debeant. Provide autem de omni plebe viros potentes, et timentes Deum, in quibus sit veritas, et qui oderint avaritiam, et constitue ex eis tribunos, et centuriones, et quinquagenarios, et decanos, qui iudicent populum omni tempore: quidquid autem maius fuerit, referant ad te, et ipsi minora tantummodo iudicent: leviusque sit tibi, partito in alios onere. Si hoc feceris, implebis imperium Dei, et praecepta eius poteris sustentare: et omnis hic populus revertetur cum pace ad loca sua. Quibus auditis, Moyses fecit omnia quae ille suggesserat. Et electis viris strenuis de cuncto Israel, constituit eos principes populi, tribunos, et centuriones, et quinquagenarios, et decanos. Qui iudicabant plebem omni tempore: quidquid autem gravius erat, referebant ad eum, faciliora tantummodo iudicantes. Dimisitque cognatum suum: qui reversus abiit in terram suam.

XIX

Mense tertio egressionis Israel de terra Aegypti, in die hac venerunt in solitudinem Sinai. Nam profecti de Raphidim, et pervenientes usque in desertum Sinai, castrametati sunt in eodem loco, ibique Israel fixit tentoria e regione montis. Moyses autem ascendit ad Deum: vocavitque eum Dominus de monte, et ait: Haec dices domui Iacob, et annuntiabis filiis Israel: Vos ipsi vidistis quae fecerim Aegyptiis, quomodo portaverim vos super alas aquilarum, et assumpserim mihi. Si ergo audieritis vocem meam, et custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis: mea est enim omnis terra. Et vos eritis mihi in regnum sacerdotale, et gens sancta. Haec sunt verba quae loqueris ad filios Israel. Venit Moyses: et convocatis maioribus natu populi, exposuit omnes sermones quos mandaverat Dominus. Responditque universus populus simul: Cuncta quae locutus est Dominus, faciemus. Cumque retulisset Moyses verba populi ad Dominum, ait ei Dominus: Iam nunc veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus loquentem ad te, et credat tibi in perpetuum. Nuntiavit ergo Moyses verba populi ad Dominum. Qui dixit ei: Vade ad populum, et sanctifica illos hodie, et cras, laventque vestimenta sua. Et sint parati in diem tertium: in die enim tertio descendet Dominus coram omni plebe super montem Sinai. Constituesque terminos populo per circuitum, et dices ad eos: Cavete ne ascendatis in montem, nec tangatis fines illius: omnis qui tetigerit montem, morte morietur. Manus non tanget eum, sed lapidibus opprimetur, aut confodietur iaculis: sive iumentum fuerit, sive homo, non vivet. Cum coeperit clangere buccina, tunc ascendant in montem. Descenditque Moyses de monte ad populum, et sanctificavit eum. Cumque lavissent vestimenta sua, ait ad eos: Estote parati in diem tertium, et ne appropinquetis uxoribus vestris. Iamque advenerat tertius dies, et mane inclaruerat: et ecce coeperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, et nubes densissima operire montem, clangorque buccinae vehementius perstrepebat:

Et timuit populus qui erat in castris. Cumque eduxisset eos Moyses in occursum Dei de loco castrorum steterunt ad radices montis. Totus autem mons Synai fumabat eo quod descendisset Dominus super eum in igne et ascenderet fumus ex eo quasi de fornace. Eratque mons omnis terribilis, et sonitus buccine paulatim crescebat in maius et prolixius tendebatur. Moyses loquebatur et Deus respondebat ei. Descenditque Dominus super montem Synai in ipso montis vertice, et vocavit Moysen in cacumen eius. Quo cum ascendisset dixit ad eum: Descende et contestare populum, ne forte velit transcendere terminos ad videndum Dominum, et pereat ex eis plurima multitudo. Sacerdotes quoque qui accedunt ad Dominum sanctificentur, ne percutiat eos. Dixitque Moyses ad Dominum: Non poterit vulgus ascendere in montem Synai. Tu enim testificatus es et iussisti dicens: Pone terminos circa montem et sanctifica illum. Cui ait Dominus: Vade, descende, ascendesque tu et Aaron tecum. Sacerdotes autem et populus ne transeant, nec ascendant ad Dominum, ne forte interficiat illos. Descenditque Moyses ad populum, et omnia narravit eis.

XX

Locutusque est Dominus cunctos sermones hos: Ego sum Dominus Deus tuus qui eduxi te de terra Egypti, de domo servitutis. Non habebis deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem que est in celo desuper, et que in terra deorsum, nec eorum que sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea neque coles. Ego sum Dominus Deus tuus fortis zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios in tertiam et quartam generationem eorum qui oderunt me, et faciens misericordiam in milia his qui diligunt me et custodiunt precepta mea. Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum, nec enim habebit insontem Dominus eum qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra. Memento ut diem sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis et facies omnia opera tua. Septimo autem die sabbatum Domini Dei tui est. Non facies omne opus in eo, tu et filius tuus et filia tua, servus tuus et ancilla tua, iumentum tuum et advena qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit Dominus celum et terram et mare et omnia que in eis sunt, et requievit in die septimo. Idcirco benedixit Dominus diei sabbati et sanctificavit eum. Honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longevus super terram quam Dominus Deus tuus dabit tibi. Non occides. Non mechaberis. Non furtum facies. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem eius, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia que illius sunt. Cunctus autem populus videbat voces et lampades et sonitum buccine montemque fumantem. Et perterriti ac pavore concussi steterunt procul, dicentes Moysi: Loquere tu nobis et audiemus. Non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur. Et ait Moyses ad populum: Nolite timere. Ut enim probaret vos venit Deus, et ut terror illius esset in vobis et non peccaretis. Stetitque populus de longe. Moyses autem accessit ad caliginem in qua erat Deus. Dixit preterea Dominus ad Moysen: Hec dices filiis Israel: Vos vidistis quod de celo locutus sim vobis. Non facietis mecum deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis. Altare de terra facietis mihi, et offeretis super eo holocausta et pacifica vestra, oves vestras et boves in omni loco in quo fuerit memoria nominis mei. Veniam ad te et benedicam tibi. Quod si altare lapideum feceris mihi, non edificabis illud de sectis lapidibus. Si enim levaveris cultrum super eo, polluetur. Non ascendes per gradus ad altare meum, ne reveletur turpitudo tua.

XXI

Hec sunt iudicia que propones eis. Si emeris servum Hebreum, sex annis serviet tibi; in septimo egredietur liber gratis. Cum quali veste intraverit, cum tali exeat. Si habens uxorem, et uxor egredietur simul. Sin autem dominus dederit illi uxorem, et pepererit filios et filias, mulier et liberi eius erunt domini sui, ipse vero exibit cum vestitu suo. Quod si dixerit servus: Diligo dominum meum et uxorem ac liberos, non egrediar liber, offeret eum dominus diis, et applicabitur ad ostium et postes, perforabitque aurem eius subula, et erit ei servus in seculum. Si quis vendiderit filiam suam in famulam, non egredietur sicut ancille exire consueverunt. Si displicuerit oculis domini sui cui tradita fuerit, dimittet eam. Populo autem alieno vendendi non habebit potestatem, si spreverit eam. Sin autem filio suo desponderit eam, iuxta morem filiarum faciet illi. Quod si alteram ei acceperit, providebit puelle nuptias et vestimenta, et pretium pudicitie non negabit. Si tria ista non fecerit, egredietur gratis absque pecunia. Qui percusserit hominem volens occidere, morte moriatur. Qui autem non est insidiatus, sed Deus illum tradidit in manus eius, constituam tibi locum quo fugere debeat. Si quis per industriam occiderit proximum suum et per insidias, ab altari meo evelles eum ut moriatur. Qui percusserit patrem suum aut matrem, morte moriatur. Qui furatus fuerit hominem et vendiderit eum, convictus noxe morte moriatur. Qui maledixerit patri suo aut matri, morte moriatur. Si rixati fuerint viri, et percusserit alter proximum suum lapide vel pugno, et ille mortuus non fuerit, sed iacuerit in lectulo, si surrexerit et ambulaverit foris super baculum suum, innocens erit qui percusserit, ita tamen ut operas eius et impensas in medicos restituat. Qui percusserit servum suum vel ancillam virga, et mortui fuerint in manibus eius, criminis reus erit. Sin autem uno die vel duobus supervixerit, non subiacebit pene, quia pecunia illius est. Si rixati fuerint viri et percusserit quis mulierem pregnantem, et abortivum quidem fecerit, sed ipsa vixerit, subiacebit

damno quantum expetierit maritus mulieris, et arbitri iudicaverint. Sin autem mors eius fuerit subsecuta, reddet animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, livorem pro livore. Si percusserit quispiam oculum servi sui aut ancillae, et luscos eos fecerit, dimittet eos liberos pro oculo quem eruit. Dentem quoque si excusserit servo vel ancillae suae, similiter dimittet eos liberos. Si bos cornu percusserit virum aut mulierem, et mortui fuerint, lapidibus obruetur, et non comedentur carnes eius; dominus quoque bovis innocens erit. Quod si bos cornupeta fuerit ab heri et nudiustertius, et contestati sunt dominum eius, nec recluserit eum, occideritque virum aut mulierem, et bos lapidibus obruetur, et dominum illius occident. Quod si pretium fuerit ei impositum, dabit pro anima sua quidquid fuerit postulatus. Filium quoque et filiam si cornu percusserit, simili sententiae subiacebit. Si servum ancillamque invaserit, triginta siclos argenti domino dabit, bos vero lapidibus opprimetur. Si quis aperuerit cisternam, et foderit, et non operuerit eam, cecideritque bos vel asinus in eam, dominus cisternae reddet pretium iumentorum; quod autem mortuum est, ipsius erit. Si bos alienus bovem alterius vulneraverit, et ille mortuus fuerit, vendent bovem vivum, et dividunt pretium, cadaver autem mortui inter se dispertient. Sin autem sciebat quod bos cornupeta esset ab heri et nudiustertius, et non custodivit eum dominus suus, reddet bovem pro bove, et cadaver integrum accipiet.

XXII

Si quis furatus fuerit bovem aut ovem, et occiderit vel vendiderit, quinque boves pro uno bove restituet, et quattuor oves pro una ove. Si effringens fur domum sive suffodiens fuerit inventus, et accepto vulnere mortuus fuerit, percussor non erit reus sanguinis. Quod si orto sole hoc fecerit, homicidium perpetravit, et ipse morietur. Si non habuerit quod pro furto reddat, venundabitur. Si inventum fuerit apud eum quod furatus est, vivens, sive bos, sive asinus, sive ovis, duplum restituet. Si laeserit quispiam agrum vel vineam, et dimiserit iumentum suum ut depascatur aliena, quidquid optimum habuerit in agro suo vel in vinea, pro damni aestimatione restituet. Si egressus ignis invenerit spinas, et comprehenderit acervos frugum sive stantes segetes in agris, reddet damnum qui ignem succenderit. Si quis commendaverit amico pecuniam, aut vas in custodiam, et ab eo qui susceperat furto ablata fuerint, si invenitur fur, duplum reddet; si latet fur, dominus domus applicabitur ad deos, et iurabit quod non extenderit manum in rem proximi sui ad perpetrandam fraudem, tam in bove quam in asino et ove ac vestimento, et quidquid damnum inferre potest, ad deos utriusque causa perveniet; et si illi iudicaverint, duplum restituet proximo suo. Si quis commendaverit proximo suo asinum, bovem, ovem, et omne iumentum ad custodiam, et mortuum fuerit, aut debilitatum, vel captum ab hostibus, nullusque hoc viderit, iusiurandum erit in medio quod non extenderit manum ad rem proximi sui, suscipietque dominus iuramentum, et ille reddere non cogetur. Quod si furto ablatum fuerit, restituet damnum domino. Si comestum a bestia, deferat ad eum quod occisum est, et non restituet. Qui a proximo suo quidquam horum mutuo postulaverit, et debilitatum aut mortuum fuerit, domino non praesente, reddere compelletur. Quod si impraesentiarum dominus fuerit, non restituet, maxime si conductum venerat pro mercede operis sui. Si seduxerit quis virginem necdum desponsatam, dormieritque cum ea, dotabit eam, et habebit eam uxorem. Si pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam iuxta modum dotis quam virgines accipere consueverunt. Maleficos non patieris vivere. Qui coierit cum iumento, morte moriatur. Qui immolat diis, occidetur, praeterquam Domino soli. Advenam non contristabis, neque affliges eum; advenae enim et ipsi fuistis in terra Aegypti. Viduae et pupillo non nocebitis. Si laeseritis eos, vociferabuntur ad me, et ego audiam clamorem eorum, et indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, et erunt uxores vestrae viduae, et filii vestri pupilli. Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, non urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimes. Si pignus a proximo tuo acceperis vestimentum, ante solis occasum reddes ei. Ipsum enim est solum quo operitur, indumentum carnis eius, nec habet aliud in quo dormiat; si clamaverit ad me, exaudiam eum, quia misericors sum. Diis non detrahes, et principi populi tui non maledices. Decimas tuas et primitias non tardabis offerre; primogenitum filiorum tuorum dabis mihi. De bobus quoque et ovibus similiter facies: septem diebus sit cum matre sua, die octavo reddes illum mihi. Viri sancti eritis mihi; carnem quae a bestiis fuerit praegustata non comedetis, sed proicietis canibus.

Non suscipies vocem mendacii, nec iunges manum tuam ut pro impio dicas falsum testimonium. Non sequeris turbam ad faciendum malum, nec in iudicio plurimorum acquiesces sententiae ut a vero devies. Pauperis quoque non misereberis in negotio. Si occurreris bovi inimici tui aut asino erranti, reduc ad eum. Si videris asinum odientis te iacere sub onere, non pertransibis, sed sublevabis cum eo. Non declinabis in iudicio pauperis. Mendacium fugies. Insontem et iustum non occides, quia aversor impium. Nec accipias munera, quae excaecant etiam prudentes, et subvertunt verba iustorum. Peregrino molestus non eris

enim advenarum animas, quia et ipsi peregrini fuistis in terra Egypti. Sex annis seminabis terram tuam et congregabis fruges eius. Anno autem septimo dimittes eam et requiescere facies, ut comedant pauperes populi tui; et quicquid reliquum fuerit, comedant bestie agri. Ita facies in vinea et oliveto tuo. Sex diebus operaberis; septimo die cessabis, ut requiescat bos et asinus tuus, et refrigeretur filius ancille tue et advena. Omnia que dixi vobis custodite. Et per nomen externorum deorum non iurabitis, neque audietur ex ore vestro. Tribus vicibus per singulos annos mihi festa celebrabitis. Sollemnitatem azimorum custodies. Septem diebus comedes azima sicut precepi tibi, tempore mensis novorum, quando egressus es de Egypto. Non apparebis in conspectu meo vacuus. Et sollemnitatem messis primitivorum operis tui quecumque seminaveris in agro. Sollemnitatem quoque in exitu anni, quando congregaveris omnes fruges tuas de agro. Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram domino deo tuo. Non immolabis super fermento sanguinem victime mee, nec remanebit adeps sollemnitatis mee usque mane. Primitias frugum terre tue deferes in domum domini dei tui. Non coques hedum in lacte matris sue. Ecce ego mittam angelum meum qui precedat te et custodiat in via, et introducat in locum quem paravi. Observa eum et audi vocem eius, nec contemnendum putes, quia non dimittet cum peccaveritis, et est nomen meum in illo. Quod si audieris vocem eius et feceris omnia que loquor, inimicus ero inimicis tuis et affligam affligentes te. Precedetque te angelus meus et introducet te ad Amorreum et Hetheum et Pherezeum, Chananeumque et Eveum et Iebuseum, quos ego conteram. Non adorabis deos eorum nec coles eos; non facies opera eorum, sed destrues eos et confringes statuas eorum. Servietisque domino deo vestro, ut benedicam panibus tuis et aquis, et auferam infirmitatem de medio tui. Non erit infecunda nec sterilis in terra tua; numerum dierum tuorum implebo. Terrorem meum mittam in precursum tuum, et occidam omnem populum ad quem ingredieris, cunctorumque inimicorum tuorum coram te terga vertam, emittens crabrones prius, qui fugabunt Eveum et Chananeum et Hetheum antequam introeas. Non eiciam eos a facie tua anno uno, ne terra in solitudinem redigatur et crescant contra te bestie. Paulatim expellam eos de conspectu tuo, donec augearis et possideas terram. Ponam autem terminos tuos a mari Rubro usque ad mare Palestinorum, et a deserto usque ad fluvium. Tradam in manibus vestris habitatores terre, et eiciam eos de conspectu vestro. Non inibis cum eis fedus, nec cum diis eorum. Non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant in me, si servieris diis eorum, quod tibi certe erit in scandalum.

XXIIII

Moysi quoque dixit: Ascende ad dominum tu et Aaron, Nadab et Abiu, et septuaginta senes ex Israel, et adorabitis procul. Solusque Moyses ascendet ad dominum, et illi non appropinquabunt, nec populus ascendet cum eo. Venit ergo Moyses et narravit plebi omnia verba domini atque iudicia; responditque cunctus populus una voce: Omnia verba domini que locutus est faciemus. Scripsit autem Moyses universos sermones domini, et mane consurgens edificavit altare ad radices montis, et duodecim titulos per duodecim tribus Israel. Misitque iuvenes de filiis Israel, et obtulerunt holocausta, immolaveruntque victimas pacificas domino vitulos. Tulit itaque Moyses dimidiam partem sanguinis et misit in crateras; partem autem residuam fudit super altare. Assumensque volumen federis legit audiente populo; qui dixerunt: Omnia que locutus est dominus faciemus, et erimus obedientes. Ille vero sumptum sanguinem respersit in populum, et ait: Hic est sanguis federis quod pepigit dominus vobiscum super cunctis sermonibus his. Ascenderuntque Moyses et Aaron, Nadab et Abiu, et septuaginta de senioribus Israel; et viderunt deum Israel, et sub pedibus eius quasi opus lapidis sapphirini, et quasi celum cum serenum est. Nec super eos qui procul recesserant de filiis Israel misit manum suam; videruntque deum, et comederunt ac biberunt. Dixit autem dominus ad Moysen: Ascende ad me in montem et esto ibi, daboque tibi duas tabulas lapideas, et legem ac mandata que scripsi, ut doceas filios Israel. Surrexerunt Moyses et Iosue minister eius, ascendensque Moyses in montem dei, senioribus ait: Expectate hic donec revertamur ad vos. Habetis Aaron et Hur vobiscum; si quid natum fuerit questionis, referetis ad eos. Cumque ascendisset Moyses, operuit nubes montem, et habitavit gloria domini super Synai, tegens illum nube sex diebus; septimo autem die vocavit eum de medio caliginis. Erat autem species glorie domini quasi ignis ardens super verticem montis in conspectu filiorum Israel. Ingressusque Moyses medium nebule ascendit in montem, et fuit ibi quadraginta diebus et quadraginta noctibus.

XXV

Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel ut tollant mihi primitias; ab omni homine qui offert ultroneus accipietis eas. Hec sunt autem que accipere debetis: aurum et argentum et es, iacinctum et purpuram coccumque bis tinctum et bissum, pilos caprarum et pelles arietum rubricatas, pellesque ianthinas et ligna sethim, oleum ad luminaria concinnanda, aromata in unguentum

et thymiama boni odoris. lapides onychinos et gemmas ad ornandum ephod ac rationale. Facientque mihi sanctuarium et habitabo in medio eorum. iuxta omnem similitudinem tabernaculi quod ostendam tibi et omnium vasorum in cultum eius. Sicque facietis illud. Arcam de lignis sethim compingite. cuius longitudo habeat duos semis cubitos. Latitudo cubitum et dimidium. Altitudo cubitum similiter ac semissem. et deaurabis eam auro mundissimo intus et foris. Faciesque supra coronam auream per circuitum. et quattuor circulos aureos. quos pones per quattuor angulos arche. Duo circuli sint in latere uno. et duo in altero. Facies quoque vectes de lignis sethim. et operies eos auro. Inducesque per circulos qui sunt in arche lateribus. ut portetur in eis. Qui semper erunt in circulis. nec umquam extrahentur ab eis. Ponesque in archa testificationem quam dabo tibi. Facies et propitiatorium de auro mundissimo. Duos cubitos et dimidium tenebit longitudo eius. cubitum ac semissem latitudo. Duos quoque cherubin aureos et productiles facies. ex utraque parte oraculi. Cherub unus sit in latere uno. et alter in altero. Utrumque latus propitiatorii tegant expandentes alas. et operientes oraculum. Respiciantque se mutuo versis vultibus in propitiatorium quo operienda est archa. in qua pones testimonium quod dabo tibi. Inde precipiam et loquar ad te supra propitiatorium scilicet ac medio duorum cherubin qui erunt super archam testimonii. cuncta que mandabo per te filiis Israel. Facies et mensam de lignis sethim. habentem duos cubitos longitudinis. et in latitudine cubitum. et in altitudine cubitum ac semissem. et inaurabis eam auro purissimo. Faciesque illi labium aureum per circuitum. et ipsi labio coronam interrasilem altam quattuor digitis. et super illam alteram coronam aureolam. Quattuor quoque circulos aureos preparabis. et pones eos in quattuor angulis eiusdem mense per singulos pedes. Subter coronam erunt circuli aurei. ut mittantur vectes per eos. et possit mensa portari. Ipsosque vectes facies de lignis sethim. et circumdabis auro. ad subvehendam mensam. Parabis et acetabula ac phialas. thuribula. ac cyathos in quibus offerenda sunt libamina. ex auro purissimo. Et pones super mensam panes propositionis in conspectu meo semper. Facies et candelabrum ductile de auro mundissimo. hastile eius et calamos. scyphos et spherulas ac lilia ex ipso procedentia. Sex calami egredientur de lateribus. tres ex uno latere. et tres ex altero. Tres scyphi quasi in nucis modum per calamos singulos. spherulaque simul et lilium. Et tres similiter scyphi instar nucis in calamo altero. spherulaque simul et lilium. Hoc erit opus sex calamorum qui producendi sunt de hastili. In ipso autem candelabro erunt quattuor scyphi in nucis modum. spherulaeque per singulos. et lilia. Spherula sub duobus calamis per tria loca. qui simul sex fiunt procedentes de hastili uno. Et spherule igitur et calami ex ipso erunt universa ductilia de auro purissimo. Facies et lucernas septem et pones eas super candelabrum ut luceant ex adverso. Emunctoria quoque et ubi que emuncta sunt extinguantur. fiant de auro purissimo. Omne pondus candelabri cum universis vasis suis habebit talentum auri purissimi. Inspice et fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est.

Tabernaculum vero ita facies. Decem cortinas de bysso retorta et iacincto ac purpura coccoque bis tincto. variatas opere plumario facies. Longitudo cortine unius habebit viginti octo cubitos. latitudo quattuor cubitorum erit. Unius mensure fient universa tentoria. Quinque cortine sibi iungentur mutuo. et alie quinque nexu simili coherebunt. Ansulas iacinctinas in lateribus ac summitatibus facies cortinarum. ut possint invicem copulari. Quinquagenas ansulas cortina habebit in utraque parte. ita insertas ut ansa contra ansam veniat. et altera alteri possit aptari. Facies et quinquaginta circulos aureos quibus cortinarum vela iungenda sunt. ut unum tabernaculum fiat. Facies et saga cilicina undecim ad operiendum tectum tabernaculi. Longitudo sagi unius habebit triginta cubitos. et latitudo quattuor. Equa erit mensura sagorum omnium. E quibus quinque iunges seorsum. et sex sibi mutuo copulabis. ita ut sextum sagum in fronte tecti duplices. Facies et quinquaginta ansas in ora sagi unius ut coniungi cum altero queat. et quinquaginta ansas in ora sagi alterius ut cum altero copuletur. Quinquaginta fibulas eneas facies. quibus iungantur anse. ut unum ex omnibus operimentum fiat. Quod autem superfuerit in sagis que parantur tecto. id est unum sagum quod amplius est. ex medietate eius operies posteriora tabernaculi. et cubitus ex una parte pendebit. et alter ex altera. qui plus est in sagorum longitudine. utrumque latus tabernaculi protegens. Facies et operimentum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis. et super hoc rursum aliud operimentum de iacinctinis pellibus. Facies et tabulas stantes tabernaculi de lignis sethim. que singule denos cubitos in longitudine habeant. et in latitudine singulos ac semissem. In lateribus tabule due incastrature fient. quibus tabula alteri tabule connectatur. atque in hunc modum cuncte tabule parabuntur. Quarum viginti erunt in latere meridiano quod vergit ad austrum. Quibus quadraginta bases argenteas fundes. ut bine bases singulis tabulis per duos angulos subiciantur. In latere quoque secundo tabernaculi quod vergit ad aquilonem. viginti tabule erunt. quadraginta habentes bases argenteas. bine bases singulis tabulis supponentur. Ad occidentalem vero plagam tabernaculi facies

[illegible]

 

sex tabulas. Et rursum alias duas que in angulis erigentur post tergum tabernaculi. Eruntque coniuncte a deorsum usque sursum, et una omnes compago retinebit. Duabus quoque tabulis que in angulis ponende sunt, similis iunctura servabitur. Et erunt simul tabule octo, bases earum argentee sedecim, duabus basibus per unam tabulam supputatis. Facies et vectes de lignis setthim quinque ad continendas tabulas in uno latere tabernaculi, et quinque alios in altero, et eiusdem numeri ad occidentalem plagam, qui mittentur per medias tabulas a summo usque ad summum. Ipsasque tabulas deaurabis, et fundes eis anulos aureos per quos vectes tabulata contineant, quos operies laminis aureis. Et eriges tabernaculum iuxta exemplum quod tibi in monte monstratum est. Facies et velum de iacincto et purpura, coccoque bis tincto et bysso retorta, opere plumario et pulchra varietate contextum, quod appendes ante quattuor columpnas de lignis setthim, que ipse quidem deaurate erunt, et habebunt capita aurea, sed bases argenteas. Inseretur autem velum per circulos, intra quod pones archam testimonii, quo et sanctuarium et sanctuarii sanctuaria dividentur. Pones et propiciatorium super archam testimonii in sancta sanctorum, mensamque extra velum, et contra mensam candelabrum in latere tabernaculi meridiano. Mensa enim stabit in parte aquilonis. Facies et tentorium in introitu tabernaculi, de iacincto et purpura coccoque bis tincto et bysso retorta, opere plumario. Et quinque columpnas deaurabis lignorum setthim, ante quas ducetur tentorium, quarum erunt capita aurea, et bases enee.

XXVII

Facies et altare de lignis setthim, quod habebit quinque cubitos in longitudine et totidem in latitudine, id est quadrum, et tres cubitos in altitudine. Cornua autem per quattuor angulos ex ipso erunt. Et operies illud ere. Faciesque in usus eius lebetes ad suscipiendos cineres, et forcipes atque fuscinulas et ignium receptacula. Omnia vasa ex ere fabricabis. Craticulamque in modum retis eneam, per cuius quattuor angulos erunt quattuor anuli enei, quos pones subter arulam altaris. Eritque craticula usque ad altaris medium. Facies et vectes altaris de lignis setthim duos, quos operies laminis eneis, et induces per circulos, eruntque ex utroque latere altaris ad portandum. Non solidum sed inane et cavum intrinsecus facies illud, sicut tibi in monte monstratum est. Facies et atrium tabernaculi, in cuius plaga australi contra meridiem erunt tentoria de bysso retorta. Centum cubitos unum latus tenebit in longitudine, et columpnas viginti cum basibus totidem eneis, que capita cum celaturis suis habebunt argentea. Similiter in latere aquilonis per longum erunt tentoria centum cubitorum, columpne viginti, et bases enee eiusdem numeri, et capita earum cum celaturis suis argentea. In latitudine vero atrii quod respicit ad occidentem, erunt tentoria per quinquaginta cubitos, et columpne decem, basesque totidem. In ea quoque atrii latitudine que respicit ad orientem, quinquaginta cubiti erunt, in quibus quindecim cubitorum tentoria lateri uno deputabuntur, columpneque tres et bases totidem. Et in latere altero erunt tentoria cubitos obtinentia quindecim, columpne tres et bases totidem. In introitu vero atrii fiet tentorium cubitorum viginti, ex iacincto et purpura coccoque bis tincto et bysso retorta, opere plumarii. Columpnas habebit quattuor cum basibus totidem. Omnes columpne atrii per circuitum vestite erunt argenteis laminis, capitibus argenteis et basibus eneis. In longitudine occupabit atrium cubitos centum, in latitudine quinquaginta, altitudo quinque cubitorum erit. Fietque de bysso retorta, et habebit bases eneas. Cuncta vasa tabernaculi in omnes usus et cerimonias tam paxillos eius quam atrii ex ere facies. Precipe filiis Israel ut afferant tibi oleum de arboribus olivarum purissimum piloque contusum, ut ardeat lucerna semper in tabernaculo testimonii extra velum quod oppansum est testimonio. Et collocabunt eam Aaron et filii eius, ut usque mane luceant coram Domino. Perpetuus erit cultus per successiones eorum a filiis Israel.

XXVIII

Applica quoque ad te Aaron fratrem tuum cum filiis suis de medio filiorum Israel, ut sacerdotio fungantur michi, Aaron, Nadab et Abiu, Eleazar et Ithamar. Faciesque vestem sanctam Aaron fratri tuo in gloriam et decorem. Et loqueris cunctis sapientibus corde quos replevi spiritu prudentie, ut faciant vestes Aaron, in quibus sanctificatus ministret michi. Hec autem erunt vestimenta que facient: rationale et superhumerale, tunicam et lineam strictam, cidarim et balteum. Facient vestimenta sancta fratri tuo Aaron et filiis eius, ut sacerdotio fungantur michi. Accipientque aurum et iacinctum et purpuram coccumque bis tinctum et byssum. Facient autem superhumerale de auro et iacincto ac purpura coccoque bis tincto et bysso retorta, opere polimito. Duas oras iunctas habebit in utroque latere summitatum, ut in unum redeant. Ipsa quoque textura et cuncta operis varietas erit ex auro et iacincto ac purpura coccoque bis tincto et bysso retorta. Sumesque duos lapides onichinos, et sculpes in eis nomina filiorum Israel, sex nomina in lapide uno, et sex reliqua in altero, iuxta ordinem nativitatis eorum. Opere sculptoris et celatura gemmarii sculpes eos nominibus filiorum Israel, inclusos auro atque circumdatos. Et pones in utroque latere superhumeralis, memoriale filiis Israel. Portabitque Aaron nomina eorum coram Domino super utrumque humerum ob recordationem. Facies et uncinos ex auro et duas cate-

Feminalia [illegible]

XXVIII

nulas auri purissimi sibimet invicem coherentes, quas inseres uncinis. Rationale quoque iudicii facies opere polimito iuxta texturam superhumeralis ex auro, iacincto et purpura, coccoque bis tincto et bysso retorta. Quadrangulum erit et duplex: mensuram palmi habebit tam in longitudine quam in latitudine. Ponesque in eo quatuor ordines lapidum. In primo versu erit lapis sardius et topazius et smaragdus; in secundo carbunculus, saphirus et iaspis; in tertio ligurius, achates et ametistus; in quarto crisolitus, onichinus et berillus. Inclusi auro erunt per ordines suos. Habebuntque nomina filiorum Israel: duodecim nominibus celabuntur singuli lapides nominibus singulorum per duodecim tribus. Facies in rationali catenas sibi invicem coherentes ex auro purissimo, et duos anulos aureos, quos pones in utraque rationalis summitate; catenasque aureas iunges anulis qui sunt in marginibus eius, et ipsarum catenarum extrema duobus copulabis uncinis in utroque latere superhumeralis quod rationale respicit. Facies et duos anulos aureos quos pones in summitatibus rationalis, in oris que e regione sunt superhumeralis et posteriora eius aspiciunt. Necnon et alios duos anulos aureos qui ponendi sunt in utroque latere superhumeralis deorsum, quod respicit contra faciem iuncture inferioris, ut aptari possit cum superhumerali, et stringatur rationale anulis suis cum anulis superhumeralis vitta iacinctina, ut maneat iunctura fabrefacta, et a se invicem rationale et superhumerale nequeant separari. Portabitque Aaron nomina filiorum Israel in rationali iudicii super pectus suum quando ingredietur sanctuarium, memoriale coram domino in eternum. Pones autem in rationali iudicii doctrinam et veritatem, que erunt in pectore Aaron quando ingredietur coram domino, et gestabit iudicium filiorum Israel in pectore suo in conspectu domini semper. Facies et tunicam superhumeralis totam iacinctinam, in cuius medio supra erit capitium, et ora per gyrum eius textilis, sicut fieri solet in extremis vestium partibus, ne facile rumpatur. Deorsum vero ad pedes eiusdem tunice per circuitum quasi mala punica facies ex iacincto et purpura et cocco bis tincto et bysso retorta, mixtis in medio tintinnabulis, ita ut tintinnabulum sit aureum et malum punicum, rursumque tintinnabulum aliud aureum et malum punicum. Et vestietur ea Aaron in officio ministerii, ut audiatur sonitus quando ingreditur et egreditur sanctuarium in conspectu domini, et non moriatur. Facies et laminam de auro purissimo, in qua sculpes opere celatoris: Sanctum domino. Ligabisque eam vitta iacinctina, et erit super tiaram imminens fronti pontificis. Portabitque Aaron iniquitates eorum que obtulerint et sanctificaverint filii Israel in cunctis muneribus et donariis suis. Erit autem lamina semper in fronte eius, ut placatus eis sit dominus. Stringesque tunicam bysso, et tiaram byssinam facies, et balteum opere plumarii. Porro filiis Aaron tunicas lineas parabis et balteos ac tiaras in gloriam et decorem. Vestiesque his omnibus Aaron fratrem tuum et filios eius cum eo. Et cunctorum consecrabis manus, sanctificabisque illos ut sacerdotio fungantur michi. Facies et feminalia linea ut operiant carnem turpitudinis sue a renibus usque ad femora. Et utentur eis Aaron et filii eius quando ingredientur tabernaculum testimonii, vel quando appropinquant ad altare ut ministrent in sanctuario, ne iniquitatis rei moriantur. Legitimum sempiternum erit Aaron et semini eius post eum.

XXIX

Sed et hoc facies, ut michi in sacerdotio consecrentur. Tolle vitulum de armento et arietes duos immaculatos, panesque azimos et crustulam absque fermento que conspersa sit oleo, lagana quoque azima oleo lita. De simila triticea cuncta facies, et posita in canistro offeres. Vitulum autem et duos arietes et Aaron et filios eius applicabis ad hostium tabernaculi testimonii. Cumque laveris patrem cum filiis suis aqua, indues Aaron vestimentis suis, id est linea et tunica et superhumerali et rationali, quod constringes balteo. Et pones tiaram in capite eius, et laminam sanctam super tiaram, et oleum unctionis fundes super caput eius, atque hoc ritu consecrabitur. Filios quoque illius applicabis, et indues tunicis lineis, cingesque balteo Aaron scilicet et liberos eius, et impones eis mitras, eruntque sacerdotes mei religione perpetua. Postquam initiaveris manus eorum, applicabis et vitulum coram tabernaculo testimonii. Imponentque Aaron et filii eius manus super caput illius, et mactabis eum in conspectu domini iuxta hostium tabernaculi testimonii. Sumptumque de sanguine vituli pones super cornua altaris digito tuo. Reliquum autem sanguinem fundes iuxta basim eius. Sumes et adipem totum qui operit intestina, et reticulum iecoris ac duos renes, et adipem qui super eos est, et offeres incensum super altare. Carnes vero vituli et corium et fimum combures foris extra castra, eo quod pro peccato sit. Unum quoque arietem sumes, super cuius caput ponent Aaron et filii eius manus. Quem cum mactaveris, tolles de sanguine eius et fundes circa altare. Ipsum autem arietem secabis in frusta, lotaque intestina eius ac pedes pones super concisas carnes et super caput eius. Et offeres totum arietem in incensum super altare. Oblatio est domino, odor suavissimus victime domini. Tolles quoque arietem alterum, super cuius caput Aaron et filii eius ponent manus. Quem cum immolaveris, sumes de sanguine ipsius et pones super extremum auricule Aaron et filiorum eius dextre et super pollices ma-

 

[ma]nus eorum et pedis dextri, fundesque sanguinem super altare per circuitum. Cumque tuleris de sanguine qui est super altare, et de oleo unctionis, asperges Aaron et vestes eius, filios et vestimenta eorum. Consecratisque ipsis et vestibus, tolles adipem de ariete, et caudam, et arvinam quae operit vitalia, ac reticulum iecoris, et duos renes, atque adipem qui super eos est, armumque dextrum, eo quod sit aries consecrationum; tortamque panis unius, crustulam conspersam oleo, laganum de canistro azymorum, quod positum est in conspectu Domini. Ponesque omnia super manus Aaron et filiorum eius, et sanctificabis eos elevans coram Domino. Suscipiesque universa de manibus eorum, et incendes super altare in holocaustum, odorem suavissimum in conspectu Domini, quia oblatio eius est. Sumes quoque pectusculum de ariete quo initiatus est Aaron, sanctificabisque illud elevatum coram Domino, et cedet in partem tuam. Sanctificabisque et pectusculum consecratum, et armum quem de ariete separasti, quo initiatus est Aaron et filii eius; cedentque in partem Aaron et filiorum eius iure perpetuo a filiis Israel, quia primitiva sunt et initia de victimis eorum pacificis, quae offerunt Domino. Vestem autem sanctam qua utetur Aaron, habebunt filii eius post eum, ut ungantur in ea, et consecrentur manus eorum. Septem diebus utetur illa qui pontifex pro eo fuerit constitutus de filiis eius, et qui ingredietur tabernaculum testimonii ut ministret in sanctuario. Arietem autem consecrationum tolles, et coques carnes eius in loco sancto, quibus vescetur Aaron et filii eius. Panes quoque qui sunt in canistro, in vestibulo tabernaculi testimonii comedent, ut sit placabile sacrificium, et sanctificentur offerentium manus. Alienigena non vescetur ex eis, quia sancti sunt. Quod si remanserit de carnibus consecratis sive de panibus usque mane, combures reliquias igni; non comedentur, quia sanctificata sunt. Omnia quae praecepi tibi facies super Aaron et filiis eius. Septem diebus consecrabis manus eorum, et vitulum pro peccato offeres per singulos dies ad expiandum. Mundabisque altare cum immolaveris expiationis hostiam, et unges illud in sanctificationem. Septem diebus expiabis altare et sanctificabis, et erit sanctum sanctorum. Omnis qui tetigerit illud sanctificabitur. Hoc est quod facies in altari. Agnos anniculos duos per singulos dies iugiter, unum agnum mane, et alterum vespere; decimam partem similae conspersae oleo tunso, quod habeat mensuram quartam partem hin, et vinum ad libandum eiusdem mensurae in agno uno. Alterum vero agnum offeres ad vesperam, iuxta ritum matutinae oblationis et iuxta ea quae diximus, in odorem suavitatis. Sacrificium est Domino oblatione perpetua in generationes vestras, ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino, ubi constituam ut loquar ad te. Ibique praecipiam filiis Israel, et sanctificabitur altare in gloria mea. Sanctificabo et tabernaculum testimonii cum altari, et Aaron cum filiis eius, ut sacerdotio fungantur mihi. Et habitabo in medio filiorum Israel, eroque eis Deus, et scient quia ego Dominus Deus eorum, qui eduxi eos de terra Aegypti, ut manerem inter illos, ego Dominus Deus ipsorum.

XXX

Facies quoque altare ad adolendum thymiama de lignis setim, habens cubitum longitudinis, et alterum latitudinis, id est quadrangulum, et duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipso procedent. Vestiesque illud auro purissimo, tam craticulam eius quam parietes per circuitum, et cornua. Faciesque ei coronam aureolam per gyrum, et duos anulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur in eos vectes, et altare portetur. Ipsos quoque vectes facies de lignis setim, et inaurabis. Ponesque altare contra velum quod ante arcam pendet testimonii coram propitiatorio quo tegitur testimonium, ubi loquar tibi. Et adolebit incensum super eo Aaron suave fragrans mane. Quando componet lucernas, incendet illud; et quando collocabit eas ad vesperum, uret thymiama sempiternum coram Domino in generationes vestras. Non offeretis super eo thymiama compositionis alterius, nec oblationem et victimam, nec libabitis libamina. Et deprecabitur Aaron super cornua eius semel per annum in sanguine quod oblatum est pro peccato, et placabit super eo in generationibus vestris. Sanctum sanctorum erit Domino. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Quando tuleris summam filiorum Israel iuxta numerum, dabunt singuli pretium pro animabus suis Domino, et non erit plaga in eis, cum fuerint recensiti. Hoc autem dabit omnis qui transit ad nomen, dimidium sicli iuxta mensuram templi. Siclus viginti obolos habet. Media pars sicli offeretur Domino. Qui habetur in numero a viginti annis et supra, dabit pretium. Dives non addet ad medium sicli, et pauper nihil minuet. Susceptamque pecuniam quae collata est a filiis Israel, trades in usus tabernaculi testimonii, ut sit monumentum eorum coram Domino, et propitietur animabus eorum. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Facies et labrum aeneum cum basi sua ad lavandum; ponesque illud inter tabernaculum testimonii et altare. Et missa aqua, lavabunt in eo Aaron et filii eius manus suas ac pedes, quando ingressuri sunt tabernaculum testimonii, et quando accessuri sunt ad altare ut offerant in eo thymiama Domino, ne forte moriantur. Legitimum sempiternum erit ipsi, et semini eius per successiones. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Sume tibi aromata, primae myrrhae et electae quingentos siclos, et cinnamomi medium, id est ducentos quinquaginta siclos, calami similiter ducentos quinquaginta, casiae autem quingentos siclos in pondere sanctuarii, olei de olivetis mensuram hin. Faciesque unctionis oleum sanctum, unguentum compositum opere unguentarii. Et un-

[illegible]

unges ex eo tabernaculum testimonii, et archam testamenti, mensamque cum vasis suis, et candelabrum et utensilia ejus, altaria thimiamatis et holocausti, et universam supellectilem que ad cultum eorum pertinet. Sanctificabisque omnia, et erunt sancta sanctorum. Qui tetigerit ea, sanctificabitur. Aaron et filios ejus unges, sanctificabisque eos, ut sacerdotio fungantur michi. Filiis quoque Israel dices: Hoc oleum unctionis sanctum erit michi in generationes vestras. Caro hominis non ungetur ex eo, et juxta compositionem ejus non facietis aliud, quia sanctificatum est, et sanctum erit vobis. Homo quicumque tale composuerit, et dederit ex eo alieno, exterminabitur de populo suo. Dixitque Dominus ad Moysen: Sume tibi aromata, stacten et onicha, galbanum boni odoris, et thus lucidissimum: equalis ponderis erunt omnia. Faciesque thimiama compositum opere unguentarii, mixtum diligenter, et purum, et sanctificatione dignissimum. Cumque in tenuissimum pulverem universa contuderis, pones ex eo coram testimonio tabernaculi, in quo loco apparebo tibi. Sanctum sanctorum erit vobis thimiama. Talem compositionem non facietis in usus vestros, quia sanctum est Domino. Homo quicumque fecerit simile, ut odore illius perfruatur, peribit de populis suis.

XXXI

Locutusque est Dominus ad Moysen: Ecce vocavi ex nomine Beseleel filium Uri filii Hur de tribu Juda, et implevi eum spiritu Dei, sapientia et intelligentia et scientia in omni opere, ad excogitandum fabre quidquid fieri potest ex auro et argento et ere, marmore et gemmis, et diversitate lignorum. Dedique ei socium Ooliab filium Achisamech de tribu Dan. Et in corde omnis eruditi posui sapientiam, ut faciant cuncta que precepi tibi: tabernaculum federis, et archam testimonii, et propitiatorium quod super eam est, et cuncta vasa tabernaculi, mensamque et vasa ejus, candelabrum purissimum cum vasis suis, et altaria thimiamatis et holocausti, et omnia vasa eorum, labrum cum basi sua, vestes sanctas in ministerio Aaron sacerdoti et filiis ejus, ut fungantur officio suo in sacris: oleum unctionis et thimiama aromatum in sanctuario: omnia que precepi tibi facient. Et locutus est Dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel et dices ad eos: Videte ut sabbatum meum custodiatis, quia signum est inter me et vos in generationibus vestris, ut sciatis quia ego Dominus qui sanctifico vos. Custodite sabbatum meum, sanctum est enim vobis. Qui polluerit illud, morte morietur. Qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi sui. Sex diebus facietis opus; in die septimo sabbatum est, requies sancta Domino. Omnis qui fecerit opus in hac die, morietur. Custodiant filii Israel sabbatum, et celebrent illud in generationibus suis. Pactum est sempiternum inter me et filios Israel, signumque perpetuum. Sex enim diebus fecit Dominus celum et terram, et in septimo ab opere cessavit. Deditque Dominus Moysi, completis hujuscemodi sermonibus in monte Synai, duas tabulas testimonii lapideas, scriptas digito Dei.

XXXII

Videns autem populus quod moram faceret descendendi de monte Moyses, congregatus adversus Aaron, ait: Surge, fac nobis deos qui nos precedant. Moysi enim huic viro qui nos eduxit de terra Egypti, ignoramus quid acciderit. Dixitque ad eos Aaron: Tollite inaures aureas de uxorum, filiorumque et filiarum vestrarum auribus, et afferte ad me. Fecitque populus que jusserat, deferens inaures ad Aaron. Quas cum ille accepisset, formavit opere fusorio, et fecit ex eis vitulum conflatilem. Dixeruntque: Hii sunt dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Egypti. Quod cum vidisset Aaron, edificavit altare coram eo, et preconis voce clamavit dicens: Cras sollempnitas Domini est. Surgentesque mane, obtulerunt holocausta et hostias pacificas, et sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere. Locutus est autem Dominus ad Moysen dicens: Vade, descende: peccavit populus tuus, quem eduxisti de terra Egypti. Recesserunt cito de via quam ostendisti eis, feceruntque sibi vitulum conflatilem, et adoraverunt, atque immolantes ei hostias dixerunt: Isti sunt dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Egypti. Rursumque ait Dominus ad Moysen: Cerno quod populus iste dure cervicis sit. Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, et deleam eos, faciamque te in gentem magnam. Moyses autem orabat Dominum Deum suum dicens: Cur, Domine, irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra Egypti in fortitudine magna et in manu robusta? Ne queso dicant Egyptii: Callide eduxit eos, ut interficeret in montibus, et deleret e terra. Quiescat ira tua, et esto placabilis super nequitia populi tui. Recordare Abraham, Ysaac et Israel servorum tuorum, quibus jurasti per temetipsum dicens: Multiplicabo semen vestrum sicut stellas celi, et universam terram hanc de qua locutus sum dabo semini vestro, et possidebitis eam semper. Placatusque est Dominus ne faceret malum quod locutus fuerat adversus populum suum. Et reversus est Moyses de monte, portans duas tabulas testimonii in manu sua, scriptas ex utraque parte, et factas opere Dei. Scriptura quoque Dei erat sculpta in tabulis. Audiens autem Josue tumultum populi vociferantis, dixit ad Moysen: Ululatus pugne auditur in castris. Qui respondit: Non est clamor adhortantium ad pugnam, neque vociferatio compellentium ad fugam, sed vocem cantantium ego audio. Cumque appropinquasset ad castra, vidit vitulum et choros; iratusque valde, projecit de manu tabulas, et confregit eas ad radicem montis. Arripiensque vitulum quem fecerant, combussit, et contrivit usque ad pulverem, quem sparsit in aquam, et dedit ex eo potum filiis Israel. Dixitque ad Aaron: Quid tibi fecit hic populus, ut induceres super eum peccatum maximum? Cui ille respondit: Ne indigneris, domine mi. Tu enim nosti populum istum, quod pronus sit ad malum. Dixerunt michi:

nobis deos. qui precedant nos. huic enim moy-
si qui nos eduxit de terra egypti. nescimus
quid acciderit. Quibus ego dixi. Quis uestrum habet
aurum? Tulerunt et dederunt mihi. et proie-
ci illud in ignem. egressusque est hic uitulus.
Videns ergo moyses populum quod esset nudatus. spolia-
uerat enim eum aaron propter ignominiam sordis. et in-
ter hostes nudum constituerat. et stans in porta
castrorum ait. Si quis est domini iungatur mihi. Con-
gregatique sunt ad eum omnes filii leui. Quibus ait.
Hec dicit dominus deus israel. Ponat uir gladium
super femur suum. ite et redite de porta usque ad
portam per medium castrorum. et occidat unusquis-
que fratrem et amicum et proximum suum. Feceruntque fi-
lii leui iuxta sermonem moysi. cecideruntque in die
illo quasi .xx. tria milia hominum. Et ait mo-
yses. Consecrastis manus uestras hodie domino
unusquisque in filio et fratre suo. ut detur uobis bene-
dictio. Facto autem altero die. locutus est moyses
ad populum. Peccastis peccatum maximum. ascen-
dam ad dominum. si quomodo eum quiuero depre-
cari pro scelere uestro. Reuersusque ad dominum ait.
Obsecro domine. peccauit populus iste peccatum ma-
ximum. feceruntque sibi deos aureos. aut dimit-
te eis hanc noxam. aut si non facis dele me de
libro tuo quem scripsisti. Cui respondit dominus.
Qui peccauerit mihi. delebo eum de libro meo. Tu
autem uade et duc populum istum quo locutus sum tibi.
angelus meus precedet te. Ego autem in die ultionis
uisitabo et hoc peccatum eorum. Percussit autem dominus pro
reatu uituli quem fecit aaron.

XXXIII

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Vade
ascende de loco isto tu et populus tuus quem eduxisti
de terra egypti in terram quam iuraui abraham
ysaac et iacob dicens. Semini tuo dabo eam.
Et mittam precursorem tui angelum ut eiciam
chananeum et amorreum et etheum et ferezeum
et eueum et iebuseum. et intres in terram fluentem
lacte et melle. Non enim ascendam tecum
quia populus dure ceruicis est. ne forte disperdam
te in uia. Audiensque populus sermonem hunc pessimum
luxit. et nullus ex more indutus est cultu suo.
Dixitque dominus ad moysen. Loquere filiis
israel. Populus dure ceruicis es. semel ascendam in
medio tui et delebo te. Iam nunc depone ornatum
tuum ut sciam quid faciam tibi. Deposue-
runt ergo filii israel ornatum suum a monte o-
reb. Moyses quoque tollens tabernaculum tetendit
extra castra procul. uocauitque nomen eius taberna-
culum federis. Et omnis populus qui habebat aliquam
questionem egrediebatur ad tabernaculum federis extra
castra. Cumque egrederetur moyses ad tabernacu-
lum surgebat uniuersa plebs. et stabat unus-
quisque in ostio papilionis sui. aspiciebantque
tergum moysi donec ingrederetur tentorium.
Ingresso autem illo tabernaculum federis descendebat
columpna nubis et stabat ad hostium taber-
naculi. et loquebatur cum moyse. cernentibus uni-
uersis quod columpna nubis staret ad hostium
tabernaculi. Stabantque ipsi et adorabant per fo-
res tabernaculorum suorum. Loquebatur autem dominus ad
moysen facie ad faciem sicut solet homo loqui ad a-
micum suum. Cumque ille reuerteretur in castra. minis-
ter eius iosue filius nun puer non recedebat
de tabernaculo. Dixit autem moyses ad dominum. Pre-
cipis ut educam populum istum et non indicas mihi quem
missurus sis mecum. presertim cum dixeris. No-
ui te ex nomine. et inuenisti gratiam coram
me. Si ergo inueni gratiam in conspectu tuo. ostende
mihi faciem tuam. ut sciam te et inueniam gratiam
ante oculos tuos. Respice populum tuum gentem
hanc. Dixitque dominus. Facies mea precedet te. et requiem
dabo tibi. Et ait moyses. Si non tu ipse precedas
ne educas nos de loco isto. In quo enim scire po-
terimus ego et populus tuus inuenisse nos gratiam
in conspectu tuo nisi ambulaueris nobiscum ut glorifi-
cemur ab omnibus populis qui habitant super terram. Di-
xit autem dominus ad moysen. Et uerbum istud
quod locutus es faciam. Inuenisti enim gratiam coram
me et te ipsum noui ex nomine. Qui ait. Ostende
mihi gloriam tuam. Respondit. Ego ostendam omne bonum
tibi et uocabo in nomine domini coram te. et miserebor
cui uoluero et clemens ero in quem mihi placuerit.
Rursumque ait. Non poteris uidere faciem meam. Non enim
uidebit me homo et uiuet. Et iterum. Ecce inquit est
locus apud me. et stabis supra petram. Cumque tran-
sibit gloria mea. ponam te in foramine petre. et
protegam dextera mea donec transeam. tollamque
manum meam et uidebis posteriora mea. faciem
autem meam uidere non poteris.

XXXIIII

Hac deinceps precide ait duas tabulas lapide-
as ad instar priorum et scribam super eas uerba que
habuerunt tabule quas fregisti. Esto paratus ma-
ne ut ascendas statim in montem synai. stabisque me-
cum super uerticem montis. Nullus ascendat tecum ne-
c uideatur quispiam per totum montem. boues quoque et
oues non pascantur e contra. Excidit ergo duas tabulas
lapideas quales antea fuerant. et de nocte consur-
gens ascendit in montem synai. sicut preceperat dominus
portans secum duas tabulas. Cumque descendisset
dominus per nubem stetit moyses cum eo inuocans
nomen domini. Quo transeunte coram eo ait. Domina-
tor domine deus misericors et clemens patiens et multe mise-
rationis ac uerus. qui custodis misericordiam in milia. qui au-
fers iniquitatem et scelera atque peccata. nullusque a-
pud te per se innocens est. qui reddis iniquitatem patrum
filiis ac nepotibus. in tertiam et quartam progeniem.
Festinusque moyses curuatus est pronus in terram
et adorans ait. Si inueni gratiam in conspectu tuo do-
mine. obsecro ut gradiaris nobiscum. populus enim

dure ceruicis est et auferas iniquitates nostras atque peccatum nostrumque possideas. Respondit dominus. Ego inibo pactum videntibus cunctis signa faciam que numquam sunt visa super terram nec in ullis gentibus ut cernat populus iste in cuius es medio opus domini terribile quod facturus sum. Observa cuncta que hodie mando tibi. Ego ipse eiciam ante faciem tuam amorreum et chananeum et etheum, ferezeum quoque et eveum et iebuseum. Cave ne umquam cum habitatoribus terre illius iungas amicitias que tibi sint in ruinam. Sed aras eorum destrue, confringe statuas lucosque succide. Noli adorare deum alienum. Dominus zelotes nomen eius deus est emulator. Ne ineas pactum cum hominibus illarum regionum, ne cum fornicati fuerint cum diis suis et adoraverint simulacra eorum, vocet te quispiam ut comedas de immolatis. Nec uxorem de filiabus eorum accipias filiis tuis, ne postquam ipse fuerint fornicate, fornicari faciant et filios tuos in deos suos. Deos conflatiles non facies tibi. Sollempnitatem azimorum custodies. Septem diebus vesceris azimis sicut precepi tibi in tempore mensis novorum. Mense enim verni temporis egressus es de egypto. Omne quod aperit vulvam generis masculini meum erit. De cunctis animantibus tam de bobus quam de ovibus meum erit. Primogenitum asini redimes ove; sin autem nec pretium pro eo dederis occidetur. Primogenitum filiorum tuorum redimes, nec apparebis in conspectu meo vacuus. Sex diebus operaberis, die septimo cessabis arare et metere. Sollempnitatem ebdomadarum facies tibi in primitiis frugum messis tue tritice, et sollempnitatem quando redeunte anni tempore cuncta conduntur. Tribus temporibus anni apparebit omne masculinum tuum in conspectu omnipotentis domini dei tui israel. Cum enim tulero gentes a facie tua et dilatavero terminos tuos, nullus insidiabitur terre tue ascendente te et apparente in conspectu domini dei tui ter in anno. Non immolabis super fermento sanguinem hostie mee, neque residebit mane de victima sollempnitatis phase. Primitias frugum terre tue offeres in domo domini dei tui. Non coques edum in lacte matris sue. Dixitque dominus ad moysen. Scribe tibi verba hec quibus et tecum et cum israel pepigi fedus. Fuit ergo ibi cum domino XL dies et XL noctes. Panem non comedit et aquam non bibit et scripsit in tabulis verba federis X. Cumque descenderet moyses de monte synai, tenebat duas tabulas testimonii, et ignorabat quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis domini. Videntes autem aaron et filii israel cornutam moysi faciem timuerunt prope accedere. Vocatique ab eo reversi sunt tam aaron quam principes synagoge. Et postquam locutus est, venerunt ad eum etiam omnes filii israel quibus precepit cuncta que audierat a domino in monte synai. Impletisque sermonibus posuit velamen super faciem suam. Quem ingressus ad dominum et loquens cum eo auferebat donec exiret, et tunc loquebatur ad filios israel omnia que sibi fuerant imperata. Qui videbant faciem egredientis moysi esse cornutam, sed operiebat ille rursus faciem suam si quando loquebatur ad eos.

Igitur congregata omni turba filiorum israel dixit ad eos. Hec sunt que iussit dominus fieri. Sex diebus facietis opus; septimus dies erit vobis sanctus, sabbatum et requies domini. Qui fecerit opus in eo occidetur. Non succendetis ignem in omnibus habitaculis vestris per diem sabbati. Et ait moyses ad omnem catervam filiorum israel. Iste est sermo quem precepit dominus dicens. Separate apud vos primitias domino. Omnis voluntarius et prono animo offerat eas domino: aurum et argentum et es, iacinctum et purpuram, coccumque bis tinctum et byssum, pilos caprarum et pelles arietum rubricatas et ianthinas, ligna setim et oleum ad luminaria concinnanda et ut conficiatur unguentum et thymiama suavissimum, lapides onichinos et gemmas ad ornatum superhumeralis et rationalis. Quisquis vestrum sapiens est veniat et faciat quod dominus imperavit: tabernaculum scilicet et tectum eius atque operimentum, anulos et tabulata cum vectibus, paxillos et bases. Archam et vectes, propitiatorium et velum quod ante illud oppanditur. Mensam cum vectibus et vasis et propositionis panibus. Candelabrum ad luminaria sustentanda, vasa illius et lucernas et oleum ad nutrimenta ignium. Altare thymiamatis et vectes, oleum unctionis et thymiama ex aromatibus. Tentorium ad ostium tabernaculi, altare holocausti et craticulam eius eneam cum vectibus et vasis suis, labrum et basim eius. Cortinas atrii cum columnis et basibus, tentorium in foribus vestibuli, paxillos tabernaculi et atrii cum funiculis suis. Vestes quarum usus est in ministerio sanctuarii, vestes aaron pontificis ac filiorum eius ut sacerdotio fungantur michi. Egressaque omnis multitudo filiorum israel de conspectu moysi, obtulerunt mente promptissima atque devota primitias domino ad faciendum opus tabernaculi testimonii. Quicquid ad cultum et ad vestes sanctas necessarium erat, viri cum mulieribus prebuerunt armillas et inaures, anulos et dextralia. Omne vas aureum in donaria domini separatum est. Si quis habebat iacinctum et purpuram coccumque bis tinctum, byssum et pilos caprarum, pelles arietum rubricatas et ianthinas, argenti erisque metalla obtulerunt domino, lignaque setim in varios usus. Sed et mulieres docte que neverant dederunt iacinctum purpuram et vermiculum ac byssum et pilos caprarum, sponte propria cuncta tribuentes. Principes vero obtulerunt lapides onichinos et gemmas

ad superhumerale et rationale. aromataque et
oleum ad luminaria concinnanda et ad pre-
parandum unguentum ac thymiama odoris
suavissimi conponendum. Omnes viri et mulieres
mente devota obtulerunt donaria ut fierent
opera que iusserat dominus per manum moy-
si. Cuncti filii israel voluntaria domino dedi-
caverunt. Dixitque moyses ad filios israel. Ecce
vocavit dominus ex nomine beseleel fi-
lium uri filii hur de tribu iuda. et im-
plevitque eum spiritu dei. sapientia et intelli-
gentia et scientia et omni doctrina. ad excogitandum
et faciendum opus in auro et argento et ere scul-
pendisque lapidibus et opere carpentario quicquid
fabre adinveniri potest. dedit in corde eius
ooliab quoque filium achisamech de tribu
dan. Ambos erudivit sapientia ut faciant
opera abietarii polymitarii ac plumarii
de iacincto et purpura coccoque bis tincto et bys-
so. et texant omnia ac nova queque repperiant.

XVI

Fecit ergo beseleel et ooliab et omnis vir sapiens
quibus dedit dominus sapientiam et intellectum ut scirent
fabre operari que in usus sanctuarii necessaria sunt
et que precepit dominus. Cumque vocasset eos moy-
ses et omnem eruditum virum cui dederat dominus
sapientiam et qui sponte sua obtulerant se ad facien-
dum opus. tradidit eis universa donaria filio-
rum israel. Qui cum instarent operi cotidie mane
vota populus offerebat. unde artifices venien-
te compulsi dixerunt moysi. Plus offert populus quam
necessarium est. Iussit ergo moyses preconis voce can-
tari. Nec vir nec mulier quicquam ultra
offerant in opere sanctuarii. Sicque cessatum est a
muneribus offerendis. eo quod oblata sufficerent
et superabundarent. Feceruntque omnes corde sa-
pientes ad explendum opus tabernaculi cor-
tinas x de bysso retorta et iacincto et purpu-
ra coccoque bis tincto opere vario et arte poly-
mita. quarum una habebat in longitudine xxviii
cubitos et in latitudine iiii. una mensura erat
omnium cortinarum. Coniunxitque cortinas
v alteram alteri et alias v sibi invicem copulavit. Fe-
cit et ansas iacinthinas in ora cortine unius ex utroque latere
et in ora cortine alterius similiter ut contra se invicem ve-
nirent anse et mutuo iungerentur. Unde et fudit circulos au-
reos qui morderent cortinarum ansas et fieret
unum tabernaculum. Fecit et saga xi de pilis
caprarum ad operiendum tectum tabernaculi. Unum
sagum habebat in longitudine cubitos xxx et
in latitudine iiii cubitos. unius mensure erant omnia
saga. quorum v iunxit seorsum et vi alia separatim.
Feceruntque ansas l in ora sagi unius et l in
ora sagi alterius ut sibi invicem necterentur. et ta-
bulas eneas l quibus necteretur tectum ut unum
pallium ex omnibus sagis fieret. Fecit et opertorium
tabernaculi de pellibus arietum rubricatis. aliud-
que desuper velamentum de pellibus iacinthinis. Fecit
et tabulas tabernaculi de lignis setim stantes. Decem
cubitorum erat longitudo tabule unius. et unum
ac semis cubitum latitudo retinebat. Bine in-
castrature erant per singulas tabulas ut altera alteri
iungeretur. Sic fecit in omnibus tabulis tabernaculi.
Ex quibus xx ad plagam meridianam erant contra
austrum cum xl basibus argenteis. Due ba-
ses sub una tabula ponebantur ex utraque angu-
lorum parte ubi incastrature laterum in angulis
terminantur. Ad plagam quoque tabernaculi que respicit
ad aquilonem fecit xx tabulas cum xl basibus
argenteis. duas bases per singulas tabulas.
Contra occidentem vero id est ad eam partem tabernaculi
que mare respicit fecit vi tabulas et duas alias
per singulos angulos tabernaculi retro que iuncte e-
rant a deorsum usque sursum et in una com-
page pariter ferebantur. Ita fecit ex utraque parte
per angulos ut octo essent simul tabule et haberent
bases argenteas xvi binas scilicet bases sub singu-
lis tabulis. Fecit et vectes de lignis setim v ad
continendas tabulas unius lateris tabernaculi et v ali-
os ad alterius lateris tabulas coaptandas. et ex-
tra hos v alios vectes ad occidentalem plagam ta-
bernaculi contra mare. Fecit quoque vectem alium qui per me-
dias tabulas ab angulo usque ad angulum per-
veniret. Ipsas autem tabulas deauravit fusis ba-
sibus earum argenteis. et circulos earum fecit aureos
per quos vectes induci possent. quos et ipsos la-
minis aureis operuit. Fecit et velum ex iacin-
to purpura vermiculo ac bysso retorta opere plu-
mario varium atque distinctum. iiii columpnas
de lignis setim quas cum capitibus deaura-
vit fusis basibus earum argenteis. Fecit et tentorium
in introitu tabernaculi ex iacincto purpura vermiculo bys-
soque retorta opere plumarii. et columpnas v cum
capitibus suis quas operuit auro. basesque earum
fudit eneas. quas operuit auro.

Fecit autem beseleel et archam de lignis setim
habentem duos semis cubitos in longitudine
et cubitum ac semissem in latitudine. Altitu-
do quoque unius cubiti fuit et dimidii. vestivitque
eam auro purissimo intus ac foris. Et fecit
illi coronam auream per gyrum. conflans iiii a-
nulos aureos per iiii angulos eius. duos anu-
los in latere uno et duos in altero. Vectes quoque
fecit de lignis setim quos vestivit auro. et quos mi-
sit in anulos qui erant in lateribus arche ad portan-
dum eam. Fecit et propitiatorium id est oraculum
de auro mundissimo duorum cubitorum et dimi-
dii in longitudine et cubiti ac semissis in latitudine.
Duos etiam cherubin ex auro ductili quos posuit
ex utraque parte propitiatorii. cherub unum in sum-
mitate unius partis. et cherub alterum in sum-
mitate.

[illegible]

XXXVII

[illegible]

in summitate partis alterius. duos cherubin in singulis summitatibus propitiatorii extendentes alas et tegentes propitiatorium seseque mutuo et illud respicientes. Fecit et mensam de lignis sethim in longitudine duorum cubitorum et in latitudine unius cubiti. que habebat in altitudine cubitum ac semissem. circumdeditque eam auro mundissimo. Et fecit illi labium aureum per gyrum. ipsique labio coronam auream interrasilem .iiii. digitorum. et super eamdem alteram coronam auream. Fudit et .iiii. circulos aureos quos posuit in .iiii. angulis per singulos pedes mense contra coronam. misitque in eos vectes ut possit mensa portari. Ipsos quoque vectes fecit de lignis sethim. et circumdedit eos auro. Et vasa ad diversos usus mense. acetabula. fialas. cyathos et turibula ex auro puro. in quibus offerenda sunt libamina. Fecit et candelabrum ductile de auro mundissimo de cuius vecte calami. scyphi. sperule ac lilia procedebant. sex ex utroque latere. tres calami ex parte una. et tres ex altera. tres scyphi in nucis modum per calamos singulos. sperule simul et lilia. et tres scyphi instar nucis in calamo altero. sperulequae simul et lilia. Equum erat opus .vi. calamorum. qui procedebant de stipite candelabri. In ipso autem vecte erant quattuor scyphi in nucis modum. sperulequae per singulos simul et lilia. et sperule sub duobus calamis per loca tria. qui simul sex fiunt calami procedentes de vecte uno. Et sperule igitur et calami ex ipso erant universa ductilia de auro purissimo. Fecit et lucernas .vii. cum emunctoriis suis et vasa ubi ea que emuncta sunt extinguntur. de auro mundissimo. Talentum auri appendebat candelabrum cum omnibus vasis suis. Fecit et altare thymiamatis de lignis sethim habens per quadrum singulos cubitos et in altitudine duos. e cuius angulis procedebant cornua. vestivitque illud auro purissimo cum craticula ac parietibus ac cornibus. fecitque ei coronam aureolam per gyrum. et duos anulos aureos sub corona per singula latera. ut mittantur in eos vectes et possit altare portari. Ipsos autem vectes fecit de lignis sethim et operuit laminis aureis. Composuit et oleum ad sanctificationis unguentum. et thymiama de aromatibus mundissimis opere pigmentarii.

XXXVIII

Fecit et altare holocausti de lignis sethim .v. cubitorum per quadrum et trium in altitudine. cuius cornua de angulis procedebant. operuitque illud eneis laminis. Et in usus eius paravit ex ere vasa diversa. lebetes. forcipes. fuscinulas. uncinos et ignium receptacula. Craticulamque eius in modum retis fecit eneam. et subter eam in altaris medio arulam fusis .iiii. anulis per totidem retiaculi summitates ad inmittendos vectes ad portandum. Quos et ipsos fecit de lignis sethim et operuit laminis eneis. induxitque in circulos qui in altaris lateribus eminebant. Ipsum autem altare non erat solidum sed cavum ex tabulis et intus vacuum. Fecit et labrum eneum cum basi sua de speculis mulierum. que excubabant in hostio tabernaculi. Fecit et atrium in cuius australi plaga erant tentoria de bysso retorta cubitorum .c. columpne enee .xx. cum basibus suis. capita columpnarum et tota operis celatura argentea. Eque ad septentrionalem plagam tentoria columpne basesque et capita columpnarum eiusdem mensure et operis ac metalli erant. In ea vero plaga que ad occidentem respicit fuerunt tentoria cubitorum .l. columpne .x. cum basibus suis enee. et capita columpnarum et tota operis celatura argentea. Porro contra orientem .l. cubitorum paravit tentoria. e quibus .xv. cubitos columpnarum trium cum basibus suis unum tenebat latus. et in parte altera quia inter utrumque introitum tabernaculi fecit. xv. eque cubitorum erant tentoria. columpneque tres et bases totidem. Cuncta atrii tentoria bissus retorta texuerat. Bases columpnarum fuere enee. capita autem earum cum cunctis celaturis suis argentea. Sed et ipsas columpnas atrii vestivit argento. Et in introitu eius opere plumario fecit tentorium ex iacinto purpura vermiculo ac bysso retorta. quod habebat .xx. cubitos in longitudine. Altitudo vero .v. cubitorum erat iuxta mensuram quam cuncta atrii habebant tentoria. Columpne autem in ingressu fuere .iiii. cum basibus eneis. capitaque earum et celature argentee. Paxillos quoque tabernaculi et atrii per gyrum fecit eneos. Hec sunt instrumenta tabernaculi testimonii que enumerata sunt iuxta preceptum Moysi in ceremoniis levitarum per manum Ythamar filii Aaron sacerdotis. quae Beseleel filius Uri filii Hur de tribu Iuda domino per Moysen precipiente compleverat. iuncto sibi socio Hooliab filio Achisamech de tribu Dan. qui et ipse artifex lignorum egregius fuit et polimitarius atque plumarius ex iacincto purpura vermiculo ac bisso. Omne aurum quod expensum est in opere sanctuarii et quod oblatum est in donariis .xxix. talentorum fuit et septingentorum .xxx. siclorum ad mensuram sanctuarii. Oblatum est autem ab his qui transierunt ad numerum a .xx. annis et supra de sexcentis tribus milibus et quingentis .l. armatorum. Fuerunt preterea centum talenta argenti e quibus conflate sunt bases sanctuarii et introitus ubi velum pendet. Centum bases facte sunt de talentis centum singulis talentis per bases singulas supputatis. De mille autem

(mille autem septi)ngentis et lxxv. fecit capita columpnarum quas et ipsas vestivit argento. Eris quoque oblata sunt talenta dcc. milia et quadringenti sicli ex quibus fusae sunt bases in introitu tabernaculi testimonii et altare eneum cum craticula sua omniaque vasa que ad usum eius pertinent et bases atrii tam in circuitu quam in ingressu eius et paxilli tabernaculi atque atrii per gyrum.

XXXIX De iacincto vero et purpura vermiculo ac bysso fecit vestes quibus indueretur aaron quando ministrabat in sanctis sicut precepit dominus moysi. Fecit igitur superhumerale de auro iacincto et purpura coccoque bis tincto et bysso retorta opere polimitario. Incidit bratteas aureas et extenuavit in fila ut possent torqueri cum priorum colorum subtegmine duas quoque oras sibi invicem copulatas in utroque latere summitatum et balteum ex eisdem coloribus sicut preceperat dominus moysi. Paravit et duos lapides onichinos astrictos et inclusos auro et sculptos arte gemmaria nominibus filiorum israel. Et posuit eos in lateribus superhumeralis in monimentum filiorum israel sicut preceperat dominus moysi. Fecit et rationale opere polimito iuxta opus superhumeralis ex auro iacincto purpura coccoque bis tincto et bysso retorta quadrangulum duplex mensure palmi. Et posuit in eo gemmarum ordines quattuor. In primo versu erat sardius topazius smaragdus. In secundo carbunculus saphirus et iaspis. In tercio ligurius achates et ametistus. In quarto crisolitus onichinus et berillus circumdati et inclusi auro per ordines suos. Ipsique lapides xii. sculpti erant nominibus xii. tribuum israel singuli per nomina singulorum. Fecerunt in rationali et catenulas sibi invicem coherentes de auro purissimo et duos uncinos totidemque anulos aureos. Porro anulos posuerunt in utroque latere rationalis e quibus penderent due catene aureae quas inseruerunt uncinis qui in superhumeralis angulis eminebant. Hec et ante et retro ita conveniebant sibi ut superhumerale et rationale mutuo necterentur stricta ad balteum et anulis fortius copulata quos iungebat vitta iacinctina ne laxe fluerent et a se invicem moverentur sicut precepit dominus moysi. Fecerunt quoque tunicam superhumeralis totam iacinctinam et capitium in superiori parte contra medium oram per gyrum capitii textilem. Et deorsum ad pedes mala punica ex iacincto purpura vermiculo ac bysso retorta et tintinnabula de auro purissimo que posuerunt inter mala granata in extrema parte tunice per gyrum. Tintinnabulum autem aureum et malum punicum quibus ornatus incedebat pontifex quando ministerio fungebatur sicut preceperat dominus moysi. Fecerunt et tunicas byssinas opere textili aaron et filiis eius et mitras cum coronulis suis ex bysso. Feminalia quoque linea byssina. Cingulum vero de bysso retorta iacincto purpura ac vermiculo distinctum arte plumaria sicut preceperat dominus moysi. Fecerunt et laminam sacre venerationis de auro purissimo scripseruntque in ea opere gemmario sanctum domini et strinxerunt eam cum mitra vitta iacinctina sicut preceperat dominus moysi. Perfectum est igitur omne opus tabernaculi et tecti testimonii. Feceruntque filii israel cuncta que preceperat dominus moysi. Et obtulerunt tabernaculum et tectum et universam supellectilem anulos tabulas vectes columpnas ac bases opertorium de pellibus arietum rubricatis et aliud operimentum de ianthinis pellibus velum altare aureum et oleum unctionis et incensum ex aromatibus et tentorium in introitu tabernaculi altare eneum retiaculum vectes et vasa eius omnia labrum cum basi sua tentoria atrii et columpnas cum basibus suis tentorium in introitu atrii funiculosque illius et paxillos. Nichil ex vasis defuit que in ministerium tabernaculi et in tectum federis iussa sunt fieri. Vestes quoque quibus sacerdotes utuntur in sanctuario aaron scilicet et filii eius ut ministrent in suo officio. Obtulerunt filii israel sicut preceperat dominus moysi. Que postquam moyses cuncta vidit expleta benedixit eis.

XL Locutusque est dominus ad moysen dicens. Mense primo prima die mensis eriges tabernaculum testimonii et pones in eo archam dimittesque ante illam velum. Et illata mensa pones super eam que rite precepta sunt. Candelabrum stabit cum lucernis suis et altare aureum in quo adoletur incensum coram archa testimonii. Tentorium in introitu tabernaculi pones et ante illud altare holocausti. Labrum inter altare et tabernaculum quod implebis aqua. Circumdabisque atrium tentoriis et ingressum eius. Et assumpto unctionis oleo unges tabernaculum cum vasis suis ut sanctificentur. Altare holocausti et omnia vasa eius. Labrum cum basi sua. Omnia unctionis oleo consecrabis ut sint sancta sanctorum. Applicabisque aaron et filios eius ad fores tabernaculi testimonii et lotos aqua indues sanctis vestibus ut ministrent michi et unctio eorum in sacerdotium sempiternum proficiat. Fecitque moyses omnia que preceperat dominus. Igitur mense primo anni secundi prima die mensis collocatum est tabernaculum. Erexitque moyses illud et posuit tabulas ac bases et vectes statuitque columpnas et expandit tectum super tabernaculum imposito desuper operimento sicut dominus imperarat. Posuit et testimonium in

[illegible]

et archam subditis infra vectibus et oraculum desuper. Cumque intulisset archam in tabernaculum testimonii, appendit ante eam velum, ut expleret domini iussionem. Posuit et mensam in tabernaculo testimonii ad plagam septentrionalem extra velum, ordinatis coram propositionis panibus, sicut preceperat dominus moysi. Posuit et candelabrum in tabernaculo testimonii e regione mense in parte australi, locatis per ordinem lucernis iuxta preceptum domini. Posuit et altare aureum sub tecto testimonii contra velum, et adolevit super eo incensum aromatum, sicut iusserat dominus moysi. Posuit et tentorium in introitu tabernaculi, et altare holocausti in vestibulo testimonii, offerens in eo holocaustum et sacrificia, ut dominus imperaverat. Labrum quoque statuit inter tabernaculum testimonii et altare, implens illud aqua. Laveruntque moyses et aaron ac filii eius manus suas ac pedes, cum ingrederentur tectum federis et accederent ad altare, sicut preceperat dominus. Erexit et atrium per gyrum tabernaculi et altaris, ducto in introitu eius tentorio. Postquam omnia perfecta sunt, operuit nubes tabernaculum testimonii, et gloria domini implevit illud. Nec poterat moyses ingredi tectum federis, nube operiente omnia et maiestate domini coruscante, quia cuncta nubes operuerat. Si quando nubes tabernaculum deserebat, proficiscebantur filii israel per turmas suas; si pendebat desuper, manebant in eodem loco. Nubes quippe domini incubabat per diem tabernaculo, et ignis in nocte, videntibus cunctis populis israel per cunctas mansiones suas.

Incipit Uagecra, qui grece Leviticus dicitur.

Vocavit autem moysen et locutus est ei dominus de tabernaculo testimonii dicens: Loquere filiis israel et dices ad eos: Homo qui obtulerit ex vobis hostiam domino de pecoribus, id est de bobus et ovibus offerens victimas, si holocaustum fuerit eius oblatio, ac de armento, masculum immaculatum offeret ad ostium tabernaculi testimonii ad placandum sibi dominum, ponetque manus super caput hostie, et acceptabilis erit atque in expiationem eius proficiens. Immolabitque vitulum coram domino, et offerent filii aaron sacerdotes sanguinem eius, fundentes per altaris circuitum, quod est ante ostium tabernaculi testimonii. Detractaque pelle hostie, artus in frusta concident, et subicient in altari ignem, strue lignorum ante composita, et membra que cesa sunt desuper ordinantes, caput videlicet et cuncta que adherent iecori, intestinis et pedibus lotis aqua. Adolebitque ea sacerdos super altare in holocaustum et suavem odorem domino. Quod si de pecoribus oblatio est, de ovibus sive de capris holocaustum, masculum absque macula offeret. Immolabitque ad latus altaris quod respicit ad aquilonem coram domino, sanguinem vero illius fundent super altare filii aaron per circuitum. Dividentque membra, caput et omnia que adherent iecori, et inponent super ligna quibus subiciendus est ignis. Intestina vero et pedes lavabunt aqua, et oblata omnia adolebit sacerdos super altare in holocaustum et odorem suavissimum domino. Si autem de avibus holocausti oblatio fuerit domino, de turturibus aut pullis columbe, offeret eam sacerdos ad altare, et retorto ad collum capite ac rupto vulneris loco decurrere faciet sanguinem super crepidinem altaris. Vesiculam vero gutturis et plumas proiciet prope altare ad orientalem plagam, in loco in quo cineres effundi solent. Confringetque ascellas eius et non secabit, neque ferro dividet eam, et adolebit super altare, lignis igne supposito. Holocaustum est et oblatio suavissimi odoris domino.

Anima cum obtulerit oblationem sacrificii domino, simila erit eius oblatio; fundetque super eam oleum et ponet thus, ac deferet ad filios aaron sacerdotes. Quorum unus tollet pugillum plenum simile et olei ac totum thus, et ponet memoriale super altare in odorem suavissimum domino. Quod autem reliquum fuerit de sacrificio, erit aaron et filiorum eius, sanctum sanctorum de oblationibus domini. Cum autem obtuleris sacrificium coctum in clibano, de simila, panes scilicet absque fermento conspersos oleo, et lagana azima oleo lita. Si oblatio tua fuerit de sartagine, simile consperse oleo et absque fermento, divides eam minutatim et fundes super eam oleum. Sin autem de craticula fuerit sacrificium, eque simila oleo conspergetur; quam offerens domino trades manibus sacerdotis. Qui cum obtulerit eam, tollet memoriale de sacrificio et adolebit super altare in odorem suavitatis domino. Quicquid autem reliquum est, erit aaron et filiorum eius, sanctum sanctorum de oblationibus domini. Omnis oblatio que offertur domino absque fermento fiet, nec quicquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio domini. Primitias tantum eorum offeretis ac munera; super altare vero non inponentur in odorem suavitatis. Quicquid obtuleris sacrificii sale condies, nec auferes sal federis dei tui de sacrificio tuo. In omni oblatione tua offeres sal. Si autem obtuleris munus primarum frugum tuarum domino de spicis adhuc virentibus, torrebis igni et confringes in morem farris, et sic offeres primitias tuas domino, fundens supra oleum et thus inponens, quia oblatio domini est. De qua adolebit sacerdos in memoriam muneris partem farris fracti

[illegible]

ac totum thus.

III. Quod si hostia pacificorum fuerit eius oblatio, et de bobus voluerit offerre marem sive feminam, immaculatam offeret coram domino. Ponetque manum super caput victime sue, que immolabitur in introitu tabernaculi testimonii, ante altare testimonii. Fundentque filii Aaron sacerdotis sanguinem per circuitum altaris, et offerent de hostia pacificorum in oblationem domino: adipem qui operit vitalia, et quicquid pinguedinis intrinsecus est, duos renes cum adipe quo teguntur ylia, et reticulum iecoris cum renunculis, adolebuntque ea super altare in holocaustum, lignis igne supposito, in oblationem suavissimi odoris domino. Si vero de ovibus fuerit eius oblatio et pacificorum hostia, sive masculum sive feminam obtulerit, immaculata erunt. Si agnum obtulerit coram domino, ponet manum suam super caput victime sue, que immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonii; et fundent filii Aaron sanguinem eius per circuitum altaris. Et offerent de pacificorum hostia sacrificium domino: adipem et caudam totam cum renibus, et pinguedinem que operit ventrem atque universa vitalia, et utrumque renunculum, cum adipe qui est iuxta ilia, reticulumque iecoris cum renunculis. Et adolebit ea sacerdos super altare in pabulum ignis et oblationis domini. Si capra fuerit eius oblatio et obtulerit eam domino, ponet manum suam super caput eius, immolabitque eam in introitu tabernaculi testimonii; et fundent filii Aaron sanguinem eius per altaris circuitum. Tollentque ex ea in pastum ignis dominici adipem qui operit ventrem et qui tegit universa vitalia; duos renunculos cum reticulo quod est super eos iuxta ilia, et arvinam iecoris cum renunculis; adolebitque ea super altare sacerdos in alimoniam ignis et suavissimi odoris. Omnis adeps domini erit iure perpetuo in generationibus et cunctis habitaculis vestris, nec sanguinem nec adipem omnino comedetis.

IIII. Locutus est dominus ad Moysen, dicens: Loquere filiis Israel: Anima que peccaverit per ignorantiam, et de universis mandatis domini quod facere non debuit fecerit quippiam, si sacerdos qui est unctus peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum domino, et adducet illum ad ostium tabernaculi testimonii coram domino, ponetque manum super caput eius et immolabit eum domino. Hauriet quoque de sanguine vituli, inferens illum in tabernaculum testimonii. Cumque intinxerit digitum in sanguine, asperget eum septies coram domino contra velum sanctuarii. Ponetque de eodem sanguine super cornua altaris thymiamatis gratissimi domino quod est in tabernaculo testimonii. Omnem autem reliquum sanguinem fundet in basim altaris holocausti in introitu tabernaculi. Et adipem vituli offeret pro peccato, tam eum qui operit vitalia quam omnia que intrinsecus sunt, duos renunculos et reticulum quod est super eos iuxta ilia, et adipem iecoris cum renunculis, sicut offertur de vitulo hostie pacificorum, et adolebit ea super altare holocausti. Pellem vero et omnes carnes cum capite et pedibus et intestinis et fimo, et reliquo corpore efferet extra castra in locum mundum, ubi cineres effundi solent, incendetque ea super lignorum struem, que in loco effusorum cinerum cremabuntur. Quod si omnis turba Israel ignoraverit, et per imperitiam fecerit quod contra mandatum domini est, et postea intellexerit peccatum suum, offeret vitulum pro peccato, adducetque eum ad ostium tabernaculi. Et ponent seniores populi manus super caput eius coram domino. Immolatoque vitulo in conspectu domini, inferet sacerdos qui unctus est de sanguine eius in tabernaculum testimonii, tincto digito aspergens septies contra velum. Ponetque de eodem sanguine in cornibus altaris quod est coram domino in tabernaculo testimonii; reliquum autem sanguinem fundet iuxta basim altaris holocaustorum, quod est in ostio tabernaculi testimonii. Omnemque eius adipem tollet, et adolebit super altare, sic faciens et de hoc vitulo quomodo fecit et prius; et rogante pro eis sacerdote, propitius erit eis dominus. Ipsum autem vitulum efferet extra castra atque comburet sicut et priorem vitulum, quia est pro peccato multitudinis. Si peccaverit princeps, et fecerit unum e pluribus per ignorantiam quod domini lege prohibetur, et postea intellexerit peccatum suum, offeret hostiam domino, hircum de capris immaculatum, ponetque manum suam super caput eius. Cumque immolaverit eum in loco ubi solet mactari holocaustum coram domino, quia pro peccato est, tinget sacerdos digitum in sanguine hostie pro peccato, tangens cornua altaris holocausti, et reliquum fundens ad basim eius. Adipem vero adolebit supra, sicut in victimis pacificorum fieri solet; rogabitque

[illegible]

eo: et dimittetur ei. Si autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato, ovem scilicet immaculatam ponet manum super caput eius, et immolabit eam in loco ubi solent holocaustorum cedi hostie. Sumetque sacerdos de sanguine eius digito suo, et tanget cornua altaris holocausti: reliquum fundet ad basim eius. Omnem quoque adipem auferet sicut auferri solet adeps arietis qui immolatur pro pacificis: et cremabit super altare in incensum domini, et rogabit pro eo et pro peccato eius, et dimittetur illi.

V

Si peccaverit anima et audierit vocem iurantis, testisque fuerit quod aut ipse vidit aut conscius est: nisi indicaverit, portabit iniquitatem suam. Anima que tetigerit aliquid immundum, sive quod occisum est a bestia, aut per se mortuum, vel quodlibet aliud reptile: et oblita fuerit immunditie sue, rea est et deliquit. Et si tetigerit quicquam de immunditia hominis iuxta omnem impuritatem qua pollui solet, oblitaque cognoverit postea, subiacebit delicto. Anima que iuraverit et protulerit labiis suis ut vel male quid faceret vel bene, et idipsum iuramento et sermone firmaverit, oblitaque postea intellexerit delictum suum, agat penitentiam pro peccato, et offerat agnam de gregibus sive capram, orabitque pro eo sacerdos et pro peccato eius. Sin autem non potuerit offerre pecus, offerat duos turtures vel duos pullos columbarum domino, unum pro peccato et alterum in holocaustum, dabitque eos sacerdoti. Qui primum offerens pro peccato, retorquebit caput eius ad pinnulas ita ut collo hereat et non penitus abrumpatur. Et asperget de sanguine eius parietem altaris. Quicquid autem reliquum fuerit faciet distillare ad fundamentum eius, quia pro peccato est. Alterum vero adolebit in holocaustum ut fieri solet. Rogabitque pro eo sacerdos et pro peccato eius, et dimittetur ei. Quod si non quiverit manus eius offerre duos turtures vel duos pullos columbarum, offeret pro peccato suo similam partem ephi decimam. Non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato est. Tradetque eam sacerdoti. Qui plenum ex eo pugillum hauriens cremabit super altare in monimentum eius qui obtulit, rogans pro illo et expians; reliquam vero partem ipse habebit in munere. Locutusque est dominus ad Moysen dicens. Anima si prevaricans cerimonias per errorem in his que domino sunt sanctificata peccaverit, offeret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus, qui emi potest duobus siclis iuxta pondus sanctuarii. Ipsumque quod intulit damni restituet, et quintam partem ponet supra, tradens sacerdoti. Qui rogabit pro eo offerens arietem, et dimittetur ei. Anima si peccaverit per ignorantiam, feceritque unum ex his que domini lege prohibentur, et peccati rea intellexerit iniquitatem suam, offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti iuxta mensuram estimationemque peccati. Qui orabit pro eo quia nesciens fecerit, et dimittetur ei, quia per errorem deliquit in dominum.

Locutusque est dominus ad Moysen dicens. Anima que peccaverit et contempto domino negaverit depositum proximo suo quod fidei eius creditum fuerat, vel aliquid vi extorserit, aut calumpniam fecerit, sive rem perditam invenerit et infitians insuper peieraverit, et quodlibet aliud ex pluribus fecerit in quibus peccare solent homines, convicta delicti reddet omnia que per fraudem voluit obtinere integra, et quintam insuper partem domino cui dampnum intulerat. Pro peccato autem suo offeret arietem immaculatum de grege, et dabit eum sacerdoti iuxta estimationem mensuramque delicti. Qui rogabit pro eo coram domino, et dimittetur illi pro singulis que faciendo peccavit. Locutusque est dominus ad Moysen dicens. Precipe Aaron et filiis eius. Hec est lex holocausti. Cremabitur in altari tota nocte usque mane. Ignis ex eodem altari erit. Vestietur sacerdos tunica et feminalibus lineis, tolletque cineres quos vorans ignis exussit, et ponens iuxta altare, spoliabitur prioribus vestimentis, indutusque aliis efferet eos extra castra, et in loco mundissimo usque ad favillam consumi faciet. Ignis autem in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos subiciens ligna mane per singulos dies, et imposito holocausto desuper adolebit adipes pacificorum. Ignis est iste perpetuus qui numquam deficiet in altari. Hec est lex sacrificii et libamentorum que offerent filii Aaron coram domino et coram altari. Tollet sacerdos pugillum simile que conspersa sit oleo, et totum thus quod super similam positum est, adolebitque illud in altari in monimentum odoris suavissimi domino. Reliquam autem partem simile comedet Aaron cum filiis suis absque fermento, et comedet in loco sancto atrii tabernaculi. Ideo autem non fermentabitur quia pars eius in domino offertur incensum. Sancta sanctorum erit, sicut pro peccato atque delicto. Mares tantum stirpis Aaron comedent illud. Legitimum ac sempiternum erit in generationibus vestris de sacrificiis domini. Omnis qui tetigerit illa sanctificabitur. Locutusque est dominus ad Moysen dicens. Hec est oblatio Aaron et filiorum eius quam offerre debent domino in die unctionis sue. Decimam partem ephi offerent simile in sacrificio sempiterno, medium eius mane et medium eius vespere, que in sartagine oleo conspersa frigetur. Offeret autem eam calidam in odorem suavissimum domino sacerdos qui iure patri successerit, et tota cremabitur in altari. Omne enim sacrificium sacerdotum igne consumetur, nec quisquam comedet ex eo. Locutus est autem dominus ad Moysen di-

dicens. Loquere Aaron et filiis eius. Ista est lex hostiae pro peccato. In loco ubi offertur holocaustum, immolabitur coram domino. Sancta sanctorum est. Sacerdos qui offert comedet eam in loco sancto in atrio tabernaculi. Quicquid tetigerit carnes eius sanctificabitur. Si de sanguine illius vestis fuerit aspersa, lavabitur in loco sancto. Vas autem fictile in quo cocta est confringetur. Quod si vas aeneum fuerit, defricabitur et lavabitur aqua. Omnis masculus de genere sacerdotali vescetur carnibus eius, quia sanctum sanctorum est. Hostia enim quae caeditur pro peccato, cuius sanguis infertur in tabernaculum testimonii ad expiandum in sanctuario, non comedetur, sed comburetur igni.

VII

Haec quoque est lex hostiae pro delicto. Sancta sanctorum est. Idcirco ubi immolabitur holocaustum, mactabitur et victima pro delicto. Sanguis eius per gyrum fundetur altaris. Offerent ex ea caudam et adipem qui operit vitalia, duos renunculos et pinguedinem quae iuxta ilia est, reticulumque iecoris cum renunculis. Et adolebit ea sacerdos super altare. Incensum est domini pro delicto. Omnis masculus de sacerdotali genere in loco sancto vescetur his carnibus, quia sanctum sanctorum est. Sicut pro peccato offertur hostia, ita et pro delicto. Utriusque hostiae lex una erit. Ad sacerdotem qui eam obtulerit pertinebit. Sacerdos qui offert holocausti victimam habebit pellem eius. Et omne sacrificium similae quod coquitur in clibano, et quicquid in craticula vel in sartagine praeparatur, eius erit sacerdotis a quo offertur, sive oleo conspersa sive arida fuerint. Cunctis filiis Aaron mensura aequa per singulos dividetur. Haec est lex hostiae pacificorum quae offertur domino. Si pro gratiarum actione fuerit oblatio, offerent panes absque fermento conspersos oleo, et lagana azyma uncta oleo, coctamque similam et collyridas olei admixtione conspersas, panes quoque fermentatos cum hostia gratiarum quae immolatur pro pacificis, ex quibus unus pro primitiis offeretur domino, et erit sacerdotis qui fundet hostiae sanguinem. Cuius carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis quicquam usque mane. Si voto vel sponte quispiam obtulerit hostiam, eadem similiter edetur die. Sed et si quid in crastinum remanserit, vesci licitum est. Quicquid autem tertius invenerit dies, ignis absumet. Si quis de carnibus victimae pacificorum die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti. Quin potius quaecumque anima tali se edulio contaminaverit, praevaricationis rea erit. Caro quae aliquid tetigerit immundum non comedetur, sed comburetur igni. Qui fuerit mundus vescetur ea. Anima polluta quae ederit de carnibus hostiae pacificorum quae oblata est domino peribit de populis suis. Et quae tetigerit immunditiam hominis vel iumenti, sive omnis rei quae polluere potest, et comederit de huiuscemodi carnibus, interibit de populis suis. Locutusque est dominus ad Moysen dicens. Loquere filiis Israel. Adipem ovis et bovis et caprae non comedetis. Adipem cadaveris morticini et eius animalis quod a bestia captum est habebitis in varios usus. Si quis adipem qui offerri debet in incensum domini comederit, peribit de populo suo. Sanguinem quoque omnis animalis non sumetis in cibo, tam de avibus quam de pecoribus. Omnis anima quae ederit sanguinem peribit de populis suis. Locutusque est dominus ad Moysen dicens. Loquere filiis Israel dicens. Qui offert victimam pacificorum domino, offerat simul et sacrificium, id est libamenta eius. Tenebit manibus adipem hostiae et pectusculum. Cumque ambo oblata domino consecrarit, tradet sacerdoti, qui adolebit adipem super altare. Pectusculum autem erit Aaron et filiorum eius. Armus quoque dexter de pacificorum hostiis cedet in primitias sacerdotis. Qui obtulerit sanguinem et adipem filiorum Aaron, ipse habebit et armum dextrum in portione sua. Pectusculum enim elevationis et armum separationis tuli a filiis Israel de hostiis eorum pacificis, et dedi Aaron sacerdoti ac filiis eius lege perpetua ab omni populo Israel. Haec est unctio Aaron et filiorum eius in caeremoniis domini, die qua obtulit eos Moyses ut sacerdotio fungerentur, et quae praecepit dari eis dominus a filiis Israel religione perpetua in generationibus suis. Ista est lex holocausti et sacrificii pro peccato atque delicto et pro consecratione et pacificorum victimis, quam constituit dominus Moysi in monte Sinai, quando mandavit filiis Israel ut offerrent oblationes suas domino in deserto Sinai.

VIII

Locutusque est dominus ad Moysen dicens. Tolle Aaron cum filiis suis, vestes eorum et unctionis oleum, vitulum pro peccato, duos arietes, canistrum cum azymis, et congregabis omnem coetum ad ostium tabernaculi. Fecit Moyses ut dominus imperarat. Congregataque omni turba ante fores tabernaculi, ait. Iste est sermo quem iussit dominus fieri. Statimque obtulit Aaron et filios eius. Cumque lavisset eos, vestivit pontificem subucula linea, accingens eum balteo, et induens tunica hyacinthina, et desuper humerale imposuit, quod astringens cingulo aptavit rationali, in quo erat Doctrina et Veritas. Cidari quoque texit caput, et super eam contra frontem posuit laminam auream consecratam in sanctificatione, sicut praeceperat ei dominus. Tulit et unctionis oleum quo linivit tabernaculum cum omni supellectili sua. Cumque sanctificans aspersisset altare septem vicibus, unxit illud et omnia vasa eius, labrumque cum basi su

a sanctificavit oleo. Quod fundens super caput Aaron unxit eum et consecravit. Filios quoque eius oblatos vestivit tunicis lineis et cinxit baltheo, imposuitque mitras ut iusserat dominus. Obtulit et vitulum pro peccato. Cumque super caput eius posuissent Aaron et filii eius manus suas, immolavit eum hauriens sanguinem, et tincto digito tetigit cornua altaris per gyrum. Quo expiato et sanctificato, fudit reliquum sanguinem ad fundamenta eius. Adipem autem qui erat super vitalia, et reticulum iecoris, et duos renunculos cum arvinulis suis adolevit super altare, vitulum cum pelle et carnibus et fimo cremans extra castra sicut preceperat dominus. Obtulit et arietem in holocaustum, super cuius caput cum imposuissent Aaron et filii eius manus suas, immolavit eum et fudit sanguinem eius per altaris circuitum. Ipsumque arietem in frusta concidens, caput eius et artus et adipem adolevit igni, lotis prius intestinis et pedibus. Totumque simul arietem incendit super altare, eo quod esset holocaustum suavissimi odoris domino, sicut preceperat ei dominus. Obtulit et arietem secundum in consecratione sacerdotum, posueruntque super illum Aaron et filii eius manus suas. Quem cum immolasset Moyses, sumens de sanguine eius tetigit extremum auricule dextre Aaron, et pollicem manus eius dextre similiter et pedis. Obtulit et filios Aaron. Cumque de sanguine arietis immolati tetigisset extremum auricule singulorum dextre, et pollices manus ac pedis dextri, reliquum fudit super altare per circuitum. Adipem vero et caudam omnemque pinguedinem que operit intestina, reticulumque iecoris, et duos renes cum adipibus suis et armo dextro separavit. Tollens autem de canistro azimorum quod erat coram domino panem absque fermento, et collyridam conspersam oleo, laganumque posuit super adipes et armum dextrum, tradens simul omnia Aaron et filiis eius. Qui postquam levaverunt ea coram domino, rursum suscepta de manibus eorum adolevit super altare holocausti, eo quod consecrationis esset oblatio in odorem suavitatis sacrificii domino. Tulitque pectusculum, elevans illud coram domino, de ariete consecrationis in partem suam, sicut preceperat ei dominus. Assumensque unguentum et sanguinem qui erat in altari, aspersit super Aaron et vestimenta eius, et super filios illius ac vestes eorum. Cumque sanctificasset eos in vestitu suo, precepit eis dicens: Coquite carnes ante fores tabernaculi, et ibi comedite eas. Panes quoque consecrationis edite qui positi sunt in canistro, sicut precepit mihi dicens: Aaron et filii eius comedent eos. Quicquid autem reliquum fuerit de carne et panibus ignis absumet. De ostio quoque tabernaculi non exibitis septem diebus, usque ad diem quo complebitur tempus consecrationis vestre; septem enim diebus finitur consecratio,

VIII

sicut et in presentiarum factum est ut ritus sacrificii compleretur. Die ac nocte manebitis in tabernaculo observantes custodias domini ne moriamini, sic enim mihi preceptum est. Feceruntque Aaron et filii eius cuncta que locutus est dominus per manum Moysi.

Facto autem octavo die, vocavit Moyses Aaron et filios eius ac maiores natu Israel, dixitque ad Aaron: Tolle de armento vitulum pro peccato, et arietem in holocaustum, utrumque immaculatum, et offer illos coram domino. Et ad filios Israel loqueris: Tollite hircum pro peccato, et vitulum atque agnum anniculos et sine macula in holocaustum, bovem et arietem pro pacificis, et immolate eos coram domino in sacrificio, similam oleo conspersam offerentes in singulis; hodie enim dominus apparebit vobis. Tulerunt ergo cuncta que iusserat Moyses ad ostium tabernaculi. Ubi cum omnis staret multitudo, ait Moyses: Iste est sermo quem precepit dominus; facite, et apparebit vobis gloria eius. Et dixit ad Aaron: Accede ad altare, et immola pro peccato tuo; offer holocaustum, et deprecare pro te et pro populo. Cumque mactaveris hostiam populi, ora pro eo sicut precepit dominus. Statimque Aaron accedens ad altare immolavit vitulum pro peccato suo, cuius sanguinem obtulerunt ei filii sui, in quo tingens digitum tetigit cornua altaris, et fudit residuum ad basim eius. Adipemque et renunculos ac reticulum iecoris que sunt pro peccato adolevit super altare, sicut preceperat dominus Moysi. Carnes vero et pellem eius extra castra combussit igni. Immolavit et holocausti victimam, obtuleruntque ei filii sui sanguinem eius, quem fudit per altaris circuitum. Ipsam etiam hostiam in frusta concisam cum capite et membris singulis obtulerunt, que omnia super altare cremavit igni, lotis aqua prius intestinis et pedibus. Et pro peccato populi offerens, mactavit hircum, expiatoque altari fecit holocaustum, addens in sacrificio libamenta que pariter offeruntur, et adolens ea super altare, absque ceremoniis holocausti matutini. Immolavit et bovem atque arietem, hostias pacificas populi. Obtuleruntque ei filii sui sanguinem quem fudit super altare in circuitum. Adipem autem bovis et caudam arietis, renunculosque cum adipibus suis, et reticulum iecoris posuerunt super pectora. Cumque cremati essent adipes super altare, pectora eorum et armos dextros separavit Aaron, elevans coram domino, sicut preceperat Moyses. Et extendens manus ad populum benedixit eis. Sicque completis hostiis pro peccato et holocaustis et pacificis, descendit. Ingressi autem Moyses et Aaron tabernaculum testimonii, et deinceps egressi, benedixerunt populo. Apparuitque gloria domini omni multitudini. Et ecce egressus ignis a domino devoravit holocaustum et adipes qui erant super altare. Quod cum vidissent turbe, laudaverunt dominum ruentes in facies suas.

Arreptisque nadab et abiu filii aaron turibulis posuerunt ignem et incensum desuper offerentes coram domino ignem alienum quod eis preceptum non erat. Egressusque ignis a domino devoravit eos et mortui sunt coram domino. Dixitque moyses ad aaron. Hoc est quod locutus est dominus. Sanctificabor in his qui appropinquant michi et in conspectu omnis populi glorificabor. Quod audiens tacuit aaron. Vocatis autem moyses misaele et elisaphan filiis oziel patrui aaron ait ad eos. Ite et tollite fratres vestros de conspectu sanctuarii et asportate extra castra. Confestimque pergentes tulerunt eos sicut iacebant vestitos lineis tunicis et eiecerunt foras ut sibi fuerat imperatum. Locutusque est moyses ad aaron et ad eleazar atque ythamar filios eius. Capita vestra nolite nudare et vestimenta nolite scindere ne forte moriamini et super omnem cetum oriatur indignatio. Fratres vestri et omnis domus israel plangant incendium quod dominus suscitavit. Vos autem non egrediemini fores tabernaculi alioquin peribitis. Oleum quippe sancte unctionis est super vos. Qui fecerunt omnia iuxta preceptum moysi. Dixit quoque dominus ad aaron. Vinum et omne quod inebriare potest non bibetis tu et filii tui quando intratis in tabernaculum testimonii ne moriamini. Quia preceptum sempiternum est in generationes vestras. Et ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum et prophanum inter pollutum et mundum. Doceatisque filios israel omnia legitima mea que locutus est dominus ad eos per manum moysi. Locutusque est moyses ad aaron et ad eleazar et ythamar filios eius qui residui erant. Tollite sacrificium quod remansit de oblatione domini et comedite illud absque fermento iuxta altare quia sanctum sanctorum est. Comedetis autem in loco sancto quod datum est tibi et filiis tuis de oblationibus domini sicut preceptum est michi. Pectusculum quoque quod oblatum est et armum qui separatus est edetis in loco mundissimo tu et filii tui et filie tue tecum. Tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de hostiis salutaribus filiorum israel. Eo quod armum et pectus et adipes qui cremantur in altari elevaverunt coram domino et pertineant ad te et ad filios tuos lege perpetua sicut precepit dominus. Inter hec hircum qui oblatus fuerat pro peccato cum quereret moyses exustum reperit. Iratusque contra eleazar et ythamar filios aaron qui remanserant ait. Cur non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto que sancta sanctorum est et data vobis ut portetis iniquitatem multitudinis et rogetis pro ea in conspectu domini. Presertim cum de sanguine illius non sit illatum intra sancta et comedere eam debueritis in sanctuario sicut preceptum est michi. Respondit aaron. Oblata est hodie victima pro peccato et holocaustum coram domino. Michi autem accidit quod vides. Quomodo potui comedere eam aut placere deo in cerimoniis mente lugubri.

Quod cum audisset moyses recepit satisfactionem.

XI

Locutusque est dominus ad moysen et aaron dicens. Dicite filiis israel. Hec sunt animalia que comedere debetis de cunctis animantibus terre. Omne quod habet divisam ungulam et ruminat in pecoribus comedetis. Quicquid autem ruminat quidem et habet ungulam sed non dividit eam sicut camelus et cetera non comedetis illud et inter immunda reputabitis. Chirogryllius qui ruminat ungulamque non dividit immundus est. Lepus quoque nam et ipse ruminat sed ungulam non dividit. Et sus qui cum ungulam dividat non ruminat. Horum carnibus non vescemini nec cadavera contingetis quia immunda sunt vobis. Hec sunt que gignuntur in aquis et vesci licitum est. Omne quod habet pinnulas et squamas tam in mari quam in fluminibus et stagnis comedetis. Quicquid autem pinnulas et squamas non habet eorum que in aquis moventur et vivunt abominabile vobis execrandumque erit. Carnes eorum non comedetis et morticina vitabitis. Cuncta que non habent pinnulas et squamas in aquis polluta erunt. Hec sunt que de avibus comedere non debetis et vitanda sunt vobis. Aquilam et grifem et alietum et milvum ac vulturem iuxta genus suum et omne corvini generis in similitudinem suam. Strutionem et noctuam et larum et accipitrem iuxta genus suum. Bubonem et mergulum et ibin et cignum et onocrotalum et porphirionem. Herodionem et caradrion iuxta genus suum. Upupam quoque et vespertilionem. Omne de volucribus quod graditur super quattuor pedes abominabile erit vobis. Quicquid autem ambulat quidem super quattuor pedes sed habet longiora retro crura per que salit super terram comedere debetis ut est bruchus in genere suo et attacus atque ophiomachus ac locusta singula iuxta genus suum. Quicquid autem ex volucribus quattuor tantum habet pedes execrabile erit vobis. Et quicumque morticina eorum tetigerit polluetur et erit immundus usque ad vesperum. Et si necesse fuerit ut portet quippiam horum mortuum lavabit vestimenta sua et immundus erit usque ad occasum solis. Omne animal quod habet quidem ungulam sed non dividit eam nec ruminat immundum erit. Et qui tetigerit illud contaminabitur. Quod ambulat super manus ex cunctis animantibus que incedunt quadrupedia immunda erunt. Qui tetigerit morticina eorum polluetur usque ad vesperum. Et qui portaverit huiuscemodi cadavera lavabit vestimenta sua et immundus erit usque ad vesperum. Quia omnia hec immunda sunt vobis. Hec quoque inter polluta reputabuntur de his que moventur in terra. Mustela et mus et corcodrillus singula iuxta genus suum. Migale et camaleon et stellio et lacerta et talpa. Omnia hec immunda sunt vobis. Qui tetigerit morticina

[...]ticina. inmundus erit usque ad vesperum.
et super quod ceciderit quicquam de morticinis eorum
polluetur. Tam vas ligneum et vestimentum
tum quam pelles et cilicia. et in quocumque fit opus
tinguentur aqua et polluta erunt usque ad
vesperum. et sic postea mundabuntur. Vas autem fic
tile in quod horum quicquam intro ceciderit pol
luetur. ideoque frangendum est. Omnis cibus
quem comederitis si fusa fuerit super eum aqua inmun
dus erit. et omne liquens quod bibitur de universo vase
inmundum erit. Et quicquid de morticinis istiusmo
di ceciderit super illud inmundum erit. sive clibani
sive cytropodes destruentur et inmundi erunt.
Fontes vero et cisterne et omnis aquarum congregatio munda e
rit. Qui morticinum eorum tetigerit polluetur. Si ce
ciderit super sementem non polluet eam. Sin autem quis
piam aqua sementem perfuderit et postea morti
cinis tacta fuerit illico polluetur. Si mortu
um fuerit animal quod licet vobis comedere. qui cada
ver eius tetigerit inmundus erit usque ad vespe
rum. Et qui comederit ex eo quippiam sive
portaverit lavabit vestimenta sua. et inmundus
erit usque ad vesperum. Omne quod reptat super
terram abominabile erit nec assumetur
in cibum. Quicquid super pectus quadrupes gradi
tur. et multos habet pedes sive per humum trahitur non co
medetis quia abominabile est. Nolite contamina
re animas vestras. nec tangatis quicquam eorum ne in
mundi sitis. Ego enim sum dominus deus vester. Sancti esto
te quia ego sanctus sum. Ne polluatis animas vestras
in omni reptili quod movetur super terram. Ego e
nim sum dominus qui eduxi vos de terra egipti
ut essem vobis in deum. Sancti eritis quia ego sanctus sum.
Ista est lex animantium et volucrum et omnis anime vi
ventis que movetur in aqua et reptat in terra ut
differentias noveritis mundi et inmundi. et sciatis
quid comedere et quid respuere debeatis.

XII

Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere
filiis israhel. et dices ad eos. Mulier si suscepto semine
pepererit masculum inmunda erit .vii. diebus iuxta
dies separationis menstrue. et die octavo circum
cidetur infantulus. Ipsa vero .xxx. tribus diebus
manebit in sanguine purificationis sue. Omne
sanctum non tanget. nec ingredietur sanctuarium donec im
pleantur dies purgationis eius. Sin autem fe
minam pepererit inmunda erit duabus ebdomadibus
iuxta ritum fluxus menstrui. et .lxvi. diebus
manebit in sanguine purificationis sue.
Cumque expleti fuerint dies purificationis eius
pro filio sive pro filia deferet agnum anniculum
in holocaustum. et pullum columbe sive turturem
pro peccato ad ostium tabernaculi testimonii. et tra
det sacerdoti. qui offeret illa coram domino et roga
bit pro ea. et sic mundabitur a profluvio sanguinis sui.
Ista est lex parientis masculum ac feminam.

[illegible]

Quod si non invenerit manus eius nec potuerit offer
re agnum. sumet duos turtures vel duos
pullos columbe. unum in holocaustum. et alterum
pro peccato. orabitque pro ea sacerdos. et sic mundabitur.

XIII

Locutus est dominus ad moysen et aaron dicens.
Homo in cuius cute et carne ortus fuerit color
diversus sive pustula aut quasi lucens quippiam id est pla
ga lepre. adducetur ad aaron sacerdotem vel
unum quemlibet filiorum eius. Qui cum viderit
lepram in cute. et pilos in album mutatos colorem.
ipsamque speciem lepre humiliorem cute et carne
reliqua. plaga lepre est. et ad arbitrium eius sepa
rabitur. Sin autem lucens candor fuerit in cute
nec humilior carne reliqua. et pili coloris pri
stini. recludet eum sacerdos .vii. diebus. et consi
derabit die septimo. Et siquidem lepra ultra non cre
verit nec transierit in cute priores terminos. ru
rsum includet eum .vii. diebus aliis. et die .vii.
contemplabitur. Si obscurior fuerit lepra. et non
creverit in cute. mundabit eum quia scabies est. lava
bitque homo vestimenta sua. et mundus erit. Quod si
postquam a sacerdote visus est et redditus munditie
iterum lepra creverit. adducetur ad eum. et inmunditie
condempnabitur. Plaga lepre si fuerit in homine
adducetur ad sacerdotem. et videbit eum. Cumque
color albus in cute fuerit. et capillorum mutaverit
aspectum. ipsa quoque caro viva apparuerit
lepra vetustissima iudicabitur atque inolita
cuti. Contaminabit itaque eum sacerdos. et non recludet
quia perspicue inmunditie est. Sin autem effloru
erit discurrens lepra in cute. et operuerit omnem
carnem a capite usque ad pedes. quicquid sub
aspectu oculorum cadit. considerabit eum sacer
dos. et teneri lepra mundissima iudicabit. eo quod
omnis in candorem versa sit. et idcirco homo mundus erit.
Quando vero caro vivens in eo apparuerit. tunc sacerdotis
iudicio polluetur. et inter inmundos reputabitur. Caro
enim viva si lepra aspergitur inmunda est.
Quod si rursum versa fuerit in alborem. et totum hominem
operuerit considerabit eum sacerdos. et mundum esse
decernet. Caro autem et cutis in qua ulcus natum est et sa
natum. et in loco ulceris cicatrix apparuerit alba
sive subrufa. adducetur homo ad sacerdotem. Qui
cum viderit locum lepre humiliorem carne reliqua
et pilos versos in candorem. contaminabit eum. pla
ga enim lepre orta est in ulcere. Quod si pilus coloris
est pristini et cicatrix subobscura et vicina carne
non est humilior. recludet eum .vii. diebus. Et si qui
dem creverit adiudicabit eum lepre. Sin autem ste
terit in loco suo. ulceris est cicatrix. et homo mundus
erit. Caro autem et cutis quam ignis exusserit
et sanata albam sive rufam habuerit cicatricem.
considerabit eam sacerdos. Et ecce versa est in alborem
et locus eius est reliqua cute humilior. contamina
bit eum. quia plaga lepre in cicatrice orta est.

Quod si pilorum color non fuerit immutatus, et humilior
plaga carne reliqua, et ipsa leprae species fuerit subob-
scura, recludet eum septem diebus, et die septimo
contemplabitur. Si creverit in cute lepra, con-
taminabit eum. Sin autem in loco suo candor
steterit non satis clarus, plaga combustionis est,
et ideo mundabitur, quia cicatrix est combusturae. Vir
sive mulier in cuius capite vel barba germinaverit
lepra, videbit eos sacerdos. Et siquidem hu-
milior fuerit locus carne reliqua, et capillus fla-
vus solitoque subtilior, contaminabit eos, quia
lepra capitis ac barbae est. Sin autem viderit
locum maculae aequalem vicinae carni, et ca-
pillum nigrum, recludet eum septem diebus, et
die septimo intuebitur. Si non creverit ma-
cula, et capillus sui coloris est, et locus plagae
carni reliquae aequalis, radetur homo absque loco ma-
culae, et includetur septem diebus aliis. Si die sep-
timo visa fuerit stetisse plaga in loco suo
nec humilior carne reliqua, mundabit eum,
lotisque vestibus mundus erit. Sin autem post e-
mundationem rursus creverit macula in cu-
te, non quaeret amplius utrum capillus in flavum
sit colorem commutatus, quia aperte immundus est.
Porro si steterit macula et capilli nigri fuerint,
noverit hominem esse sanatum, et confidenter eum
pronuntiet mundum. Vir sive mulier in cuius cute candor
apparuerit, intuebitur eum sacerdos. Si deprehen-
derit subobscurum alborem lucere in cute, sci-
at non esse lepram, sed maculam coloris can-
didi, et hominem mundum. Vir de cuius capite
fluunt capilli, calvus ac mundus est. Et si a fr-
onte ceciderint pili, recalvaster et mundus est.
Sin autem in calvitio sive in recalvatione albus
vel rufus color fuerit exortus, et hoc sacerdos viderit,
condemnabit eum haud dubiae leprae, quae orta
est in calvitio. Quicumque ergo maculatus fuerit
lepra, et separatus est ad arbitrium sacerdotis, habebit
vestimenta dissuta, caput nudum, os veste con-
tectum. Contaminatum ac sordidum se cla-
mabit omni tempore quo leprosus est et immundus. Solus
habitabit extra castra. Vestis lanea sive line-
a quae lepram habuerit in stamine aut subtegmi-
ne, aut certe pellis, vel quidquid ex pelle confectum est,
si alba vel rufa macula fuerit infecta, lepra repu-
tabitur, ostendeturque sacerdoti. Qui consideratam
recludet septem diebus, et die septimo rursum as-
piciens, si deprehenderit crevisse, lepra perseverans est;
pollutum iudicabit vestimentum, et omne in quo
fuerit inventa, et idcirco comburetur flammis.
Quod si eam viderit non crevisse, praecipiet et lava-
bunt id in quo lepra est, recludetque illud septem diebus
aliis. Et cum viderit faciem quidem pristi-
nam non reversam, nec tamen crevisse lepram, im-
mundum iudicabit, et igne comburet, eo quod infusa
sit in superficie vestimenti, vel per totum lepra.
Sin autem subobscurior fuerit locus leprae, postquam
vestis est lota, abrumpet eum et a solido dividet.
Quod si ultra apparuerit in his locis quae prius imma-
culata erant, lepra volatilis et vaga, debet igne
comburi. Si cessaverit, lavabit aqua, quae pura sunt,
secundo, et munda erunt. Ista est lex leprae vestimenti
lanei et linei, staminis atque subtegminis,
omnisque supellectilis pelliceae, quomodo mundari
debeat vel contaminari.

Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Hic est ritus XIIII
leprosi, quando mundandus est. Adducetur ad sacerdotem,
qui egressus extra castra, cum invenerit lepram
esse mundatam, praecipiet ei qui purificatur
ut offerat pro se duos passeres vivos, quos vesci
licitum est, et lignum cedrinum, vermiculumque
et hyssopum. Et unum ex passeribus immolari
iubebit in vase fictili super aquas viventes;
alium autem vivum cum ligno cedrino et cocco
et hyssopo tinguet in sanguine passeris
immolati, quo asperget illum qui mundandus
est septies, ut iure purgetur; et dimittet pas-
serem vivum, ut in agrum avolet. Cumque la-
verit homo vestimenta sua, radet omnes pi-
los corporis, et lavabitur aqua; purificatusque in-
gredietur castra, ita dumtaxat ut mane-
at extra tabernaculum suum septem diebus, et die sep-
timo radet capillos capitis, barbamque et
supercilia, ac totius corporis pilos. Et lotis rur-
sum vestibus et corpore, die octavo assumet
duos agnos immaculatos, et ovem anniculam
absque macula, et tres decimas similae in sacri-
ficium, quae conspersa sit oleo, et seorsum olei sex-
tarium. Cumque sacerdos purificans hominem sta-
tuerit eum et haec omnia coram Domino in
ostio tabernaculi testimonii, tollet agnum,
et offeret eum pro delicto, oleique sextarium;
et oblatis ante Dominum omnibus, immolabit ag-
num ubi immolari solet hostia pro peccato et holocaustum,
id est, in loco sancto. Sicut enim pro peccato, ita et
pro delicto ad sacerdotem pertinet hostia: sancta sancto-
rum est. Assumensque sacerdos de sanguine hostiae quae immolata est
pro delicto, ponet super extremum auriculae dextrae
eius qui mundatur, et super pollices manus dextrae et pedis.
Et de olei sextario mittet in manum suam sinistram,
tingetque digitum dextrum in eo, et asperget septies
contra Dominum. Quod autem reliquum est olei
in leva manu, fundet super extremum auriculae
dextrae eius qui mundatur, et super pollices manus
ac pedis dextri, et super sanguinem qui effusus est
pro delicto, et super caput eius. Rogabitque pro eo
coram Domino, et faciet sacrificium pro peccato. Tunc immo-
labit holocaustum, et ponet illud in altari cum
libaminibus suis, et homo rite mundabitur. Quod si pauper
est, et non potest manus eius invenire quae dicta sunt,

[illegible]

al' libabit

XIIII

-met agnum pro delicto ad oblationem ut roget pro eo sacerdotem decimamque partem simile conspersae oleo in sacrificium et olei sextarium, duosque turtures sive duos pullos columbe quorum sit unus pro peccato et alter in holocaustum. offeretque ea die octavo purificationis sue sacerdoti ad hostium tabernaculi testimonii coram domino. Qui suscipiens agnum pro delicto et sextarium olei lauabit simul. Immolatoque agno de sanguine eius ponet super extremum auriculae dextre illius qui mundatur et super pollices manus eius ac pedis dextri. Olei vero partem mittet in manum suam sinistram in quo tingens digitum dextre manus asperget septies coram domino; tangetque extremum dextre auricule illius qui mundatur et pollices manus ac pedis dextri in loco sanguinis qui effusus est pro delicto. Reliquam autem partem olei que est in sinistra manu mittet super caput purificati ut placet pro eo dominum. Et turturem sive pullum columbe offeret unum pro delicto et alterum in holocaustum cum libamentis suis. Hoc est sacrificium leprosi qui habere non potest omnia in emundationem sui. Locutusque est dominus ad Moysen et Aaron dicens. Cumque ingressi fueritis terram chanaan quam ego dabo vobis in possessionem si fuerit plaga lepre in edibus, ibit cuius est domus nuntians sacerdoti et dicet. Quasi plaga lepre videtur mihi esse in domo mea. At ille precipiet ut efferant universa de domo priusquam ingrediatur eam et videat utrum leprosa sit, ne immunda fiant omnia que in domo sunt. Intrabitque postea ut consideret lepram domus. Et cum viderit in parietibus illius quasi valliculas pallore sive rubore deformes et humiliores superficie reliqua, egredietur hostium domus et statim claudet eam septem diebus. Reversusque die septimo considerabit eam. Si invenerit crevisse lepram, iubebit erui lapides in quibus lepra est et proici eos extra civitatem in locum immundum. Domum autem ipsam radi intrinsecus per circuitum, et spargi pulverem rasure extra urbem in locum immundum. Lapidesque alios reponi pro his qui ablati fuerint, et luto alio liniri domum. Sin autem postquam eruti sunt lapides et pulvis erasus et alio luto lita, ingressus sacerdos viderit reversam lepram et parietes respersos maculis, lepra est perseverans et immunda domus. Quam statim destruent et lapides eius ac ligna atque universum pulverem proicient extra oppidum in locum immundum. Qui intraverit domum quando clausa est, immundus erit usque ad vesperum; et qui dormierit in ea et comederit quippiam, lavabit vestimenta sua. Quod si ingrediens sacerdos viderit lepram non crevisse in domo postquam denuo lita fuerit, purificabit eam reddita sanitate. Et in purificationem eius sumet duos passeres, lignumque cedrinum et vermiculum atque ysopum. Et immolato uno passere in vase fic-tili super aquas vivas, tollet lignum cedrinum et ysopum et coccum et passerem vivum, et tinguet omnia in sanguine passeris immolati atque in aquis viventibus, et asperget domum septies. purificabitque eam tam in sanguine passeris quam in aquis viventibus et in passere vivo lignoque cedrino et ysopo atque vermiculo. Cumque dimiserit passerem avolare in agrum libere, orabit pro domo et iure mundabitur. Ista est lex omnis lepre et percussure, lepre vestium et domorum, cicatricis et erumpentium papularum, lucentis macule et in varias species coloribus immutatis, ut possit sciri quo tempore mundum quid vel immundum sit.

XV

Locutusque est dominus ad Moysen et Aaron dicens. Loquimini filiis Israel et dicite eis. Vir qui patitur fluxum seminis immundus erit. Et tunc iudicabitur huic vitio subiacere, cum per momenta singula adheserit carni illius atque concreverit fedus humor. Omne stratum in quo dormierit immundum erit et ubicumque sederit. Si quis hominum tetigerit lectum eius lavabit vestimenta sua et ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Si sederit ubi ille sederat et ipse lavabit vestimenta sua et lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Qui tetigerit carnem eius lavabit vestimenta sua et ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Si salivam huiuscemodi homo iecerit super eum qui mundus est lavabit vestem suam et lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Sagma super quod sederit immundum erit. et quicquid sub eo fuerit qui fluxum seminis patitur pollutum erit usque ad vesperum. Qui portaverit horum aliquid lavabit vestimenta sua et ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Omnis quem tetigerit qui talis est non lotis ante manibus lavabit vestimenta sua et lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Vas fictile quod tetigerit confringetur. vas autem ligneum lavabitur aqua. Si sanatus fuerit qui huiuscemodi sustinet passionem numerabit septem dies post emundationem sui et lotis vestibus ac toto corpore in aquis viventibus erit mundus. Die autem octavo sumet duos turtures aut duos pullos columbe et veniet in conspectu domini ad hostium tabernaculi testimonii dabitque eos sacerdoti. Qui faciet unum pro peccato et alterum in holocaustum, rogabitque pro eo coram domino ut emundetur a fluxu seminis sui. Vir de quo egreditur semen coitus lavabit aqua omne corpus suum et immundus erit usque ad vesperum. Vestem et pellem quam habuerit lavabit aqua et immunda erit usque ad vesperum. Mulier cum qua coierit lavabitur aqua et immunda erit usque ad

vesperum. Mulier que redeunte mense patitur fluxum sanguinis, septem diebus separabitur. Omnis qui tetigerit eam, immundus erit usque ad vesperum. Et in quo dormierit vel sederit diebus separationis sue, polluetur. Qui tetigerit lectum eius, lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. Omne vas super quo illa sederit, quisquis attigerit, lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua pollutus erit usque ad vesperum. Si coierit cum ea vir tempore sanguinis menstrualis, immundus erit septem diebus. Et omne stratum in quo dormierit, polluetur. Mulier que patitur multis diebus fluxum sanguinis non in tempore menstruali, vel que post menstruum sanguinem fluere non cessat, quamdiu huic subiacet passioni, immunda erit quasi sit in tempore menstruo. Omne stratum in quo dormierit, et vas in quo sederit, pollutum erit. Quicumque tetigerit ea, lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. Si steterit sanguis et fluere cessaverit, numerabit septem dies purificationis sue, et octavo die offeret pro se sacerdoti duos turtures vel duos pullos columbe, ad ostium tabernaculi testimonii. Qui unum faciet pro peccato, et alterum in holocaustum, rogabitque pro ea coram Domino, et pro fluxu immunditie sue. Docebitis ergo filios Israel ut caveant immunditiam, et non moriantur in sordibus suis, cum polluerint tabernaculum meum quod est inter eos. Ista est lex eius qui patitur fluxum seminis, et qui polluitur coitu, et que menstruis temporibus separatur, vel que iugi fluit sanguine, et hominis qui dormierit cum ea.

XVI

Locutusque est Dominus ad Moysen post mortem duorum filiorum Aaron, quando offerentes ignem alienum interfecti sunt, et precepit ei dicens: Loquere ad Aaron fratrem tuum, ne omni tempore ingrediatur sanctuarium quod est intra velum coram propitiatorio quo tegitur archa, ut non moriatur, quia in nube apparebo super oraculum, nisi hec ante fecerit: vitulum offeret pro peccato, et arietem in holocaustum. Tunica linea vestietur, feminalibus lineis verecunda celabit; accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti. Hec enim vestimenta sunt sancta, quibus cunctis, cum lotus fuerit, induetur. Suscipietque ab universa multitudine filiorum Israel duos hircos pro peccato, et unum arietem in holocaustum. Cumque obtulerit vitulum, et oraverit pro se et pro domo sua, duos hircos stare faciet coram Domino in ostio tabernaculi testimonii, mittens super utrumque sortem, unam Domino, et alteram capro emissario. Cuius sors exierit

Domino, offeret illum pro peccato. Cuius autem in caprum emissarium, statuet eum vivum coram Domino, ut fundat preces super eo, et emittat illum in solitudinem. His rite celebratis, offeret vitulum, et rogans pro se et pro domo sua, immolabit eum. Assumptoque thuribulo, quod de prunis altaris impleverit, et hauriens manu compositum thimiama in incensum, ultra velum intrabit in sancta, ut positis super ignem aromatibus, nebula eorum et vapor operiat oraculum quod est super testimonium, et non moriatur. Tollet quoque de sanguine vituli, et asperget digito septies contra propitiatorium ad orientem. Cumque mactaverit hircum pro peccato populi, inferet sanguinem eius intra velum, sicut preceptum est de sanguine vituli, ut aspergat e regione oraculi, et expiet sanctuarium ab immunditiis filiorum Israel, et a prevaricationibus eorum, cunctisque peccatis. Iuxta hunc ritum faciet tabernaculo testimonii, quod fixum est inter eos in medio sordium habitationis eorum. Nullus hominum sit in tabernaculo quando pontifex ingreditur sanctuarium, ut roget pro se et pro domo sua et pro universo cetu filiorum Israel, donec egrediatur. Cum autem exierit ad altare quod coram Domino est, oret pro se, et pro domo sua, et sumptum sanguinem vituli atque hirci fundat super cornua eius per girum. Aspergensque digito septies, expiet et sanctificet illud ab immunditiis filiorum Israel. Postquam emundaverit sanctuarium et tabernaculum et altare, tunc offerat hircum viventem, et posita utraque manu super caput eius, confiteatur omnes iniquitates filiorum Israel, et universa delicta atque peccata eorum, que imprecans capiti eius, emittet illum per hominem paratum in desertum. Cumque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in terram solitariam, et dimissus fuerit in deserto, revertetur Aaron in tabernaculum testimonii, et depositis vestibus quibus prius indutus erat cum intraret sanctuarium, relictisque ibi, lavabit carnem suam in loco sancto, indueturque vestibus suis. Et postquam egressus obtulerit holocaustum suum ac plebis, rogabit tam pro se quam pro populo, et adipem qui oblatus est pro peccatis, adolebit super altare. Ille vero qui dimiserit caprum emissarium, lavabit vestimenta sua et corpus aqua, et sic ingredietur in castra. Vitulum autem et hircum qui pro peccato fuerant immolati, et quorum sanguis illatus est in sanctuarium ut expiatio compleretur, asportabunt foras extra castra, et comburent igni tam pelles quam carnes eorum ac fimum. Et quicumque combusserit ea, lavabit vestimenta sua et carnem aqua, et sic ingredietur in castra. Eritque vobis hoc legitimum sempiternum. Mense autem septimo de-

enim a die mensis affligetis animas vestras. Nullumque facietis opus sive indigena sive advena qui peregrinatur inter vos. In hac die expiatio erit vestri atque mundatio. Ab omnibus peccatis vestris coram domino mundabimini. Sabbatum enim requietionis est. Et affligetis animas vestras religione perpetua. Expiabit autem sacerdos qui unctus fuerit, et cuius initiatae sunt manus ut sacerdotio fungatur pro patre suo. Induetur que stola linea et vestibus sanctis, et expiabit sanctuarium et tabernaculum testimonii atque altare, sacerdotes quoque et universum populum. Eritque hoc vobis legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis Israel et pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur sicut praeceperat dominus Moysi.

XVII

Et locutus est dominus ad Moysen dicens. Loquere ad Aaron et filios eius et cunctos filios Israel, et dices ad eos. Iste est sermo quem mandavit dominus dicens. Homo quilibet de domo Israel si occiderit bovem aut ovem sive capram in castris vel extra castra, et non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem domino, sanguinis reus erit. Quasi si sanguinem fuderit, sic peribit de medio populi sui. Ideo offerre debent sacerdoti filii Israel hostias suas quas occidunt in agro, ut sanctificentur domino ante ostium tabernaculi testimonii, et adolebit adipem in odorem suavitatis domino. Et nequaquam ultra immolabunt hostias suas demonibus, cum quibus fornicati sunt. Legitimum sempiternum erit illis et posteris eorum. Et ad ipsos dicetis. Homo de filiis Israel et de advenis qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit holocaustum sive victimam, et ad ostium tabernaculi testimonii non adduxerit eam ut offeratur domino, interibit de populo suo. Homo quilibet de domo Israel et de advenis qui peregrinantur inter eos, si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius et disperdam eam de populo suo, quia anima carnis in sanguine est. Et ego dedi illum vobis ut super altare in eo expietis pro animabus vestris, et sanguis pro animae piaculo sit. Ideo dixi filiis Israel. Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem, nec ex advenis qui peregrinantur apud vos. Homo quicumque de filiis Israel et de advenis qui peregrinantur apud vos, si venatione atque aucupio ceperit feram vel avem quibus vesci licitum est, fundat sanguinem eius et operiat illum terra. Anima enim omnis carnis in sanguine est. Unde dixi filiis Israel. Sanguinem universae carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est. Et quicumque comederit illum interibit. Anima quae comederit morticinum vel captum a bestia, tam de indigenis quam de advenis, lavabit vestimenta sua et semetipsum aqua, et contaminatus erit usque ad vesperum. Et hoc ordine mundus fiet. Quod si non laverit vestimenta sua nec corpus, portabit iniquitatem suam.

XVIII

Locutusque est dominus ad Moysen dicens. Loquere filiis Israel et dices ad eos. Ego dominus deus vester. Iuxta consuetudinem terrae Egypti in qua habitastis non facietis, et iuxta morem regionis Chanaan ad quam ego introducturus sum vos non agetis, nec in legitimis eorum ambulabitis. Facietis iudicia mea et praecepta mea servabitis, et ambulabitis in eis. Ego dominus deus vester. Custodite leges meas atque iudicia, quae faciens homo vivet in eis. Ego dominus deus vester. Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet ut revelet turpitudinem eius. Ego dominus. Turpitudinem patris tui et turpitudinem matris tuae non discoperies. Mater tua est, non revelabis turpitudinem eius. Turpitudinem uxoris patris tui non discoperies, turpitudo enim patris tui est. Turpitudinem sororis matris tuae non revelabis, eo quod caro sit matris tuae. Turpitudinem patrui tui non revelabis, nec accedes ad uxorem eius quae tibi affinitate coniungitur. Turpitudinem nurus tuae non revelabis, quia uxor filii tui est, nec discoperies ignominiam eius. Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis, quia turpitudo fratris tui est. Turpitudinem uxoris tuae et filiae eius non revelabis. Filiam filii eius et filiae illius non sumes ut reveles ignominiam eius, quia caro illius sunt, et talis coitus incestus est. Sororem uxoris tuae in pellicatum illius non accipies, nec revelabis turpitudinem eius adhuc illa vivente. Ad mulierem quae patitur menstrua non accedes, nec revelabis foeditatem eius. Cum uxore proximi tui non coibis, nec seminis commixtione maculaberis. De semine tuo non dabis ut consecretur idolo Moloch, nec polluas nomen dei tui. Ego dominus. Cum masculo non commiscearis coitu femineo, quia abominatio est. Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo. Mulier non succumbet iumento, nec miscebitur ei, quia scelus est. Ne polluamini in omnibus his quibus contaminatae sunt universae gentes quas ego eiciam ante conspectum vestrum, et quibus polluta est terra, cuius ego scelera visitabo ut evomat habitatores suos. Custodite legitima mea atque iudicia, et non faciatis ex omnibus abominationibus istis, tam indigena quam colonus qui peregrinatur

sororis tuae ex patre sive ex matre, quae domi vel foris genita est, non revelabis. Turpitudinem filiae filii tui vel neptis ex filia non revelabis, quia turpitudo tua est. Turpitudinem filiae uxoris patris tui quam peperit patri tuo, et soror tua, non revelabis. Turpitudinem sororis patris tui non discoperies, quia caro est patris tui. Turpitudinem

[illegible]

apud vos. Omnes enim execrationes istas fece-
runt accole terre qui fuerunt ante vos et pollu-
erunt eam. Cavete ergo ne et vos similiter
evomat cum paria feceritis sicut evomu-
it gentem que fuit ante vos. Omnis anima que fecerit
de abhominationibus his quippiam peribit
de medio populi sui. Custodite mandata mea.
nolite facere que fecerunt hii qui fuer-
ant ante vos et ne polluamini in eis. Ego dominus
deus vester.

X Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loque-
re ad omnem cetum filiorum israel et dices ad eos. Sancti
estote quia ego sanctus sum dominus deus vester. Unusquisque
patrem et matrem suam timeat. Sabbata
mea custodite. Ego dominus deus vester. Nolite converti
ad ydola. nec deos conflatiles faciatis vobis.
Ego dominus deus vester. Si immolaveritis hostiam
pacificorum domino ut sit placabilis eo die quo
fuerit immolata comedetis eam et die altero.
Quicquid autem residuum fuerit in diem tercium
igne comburetis. Si quis post biduum ex eo co-
mederit profanus erit et impietatis reus. Por-
tabit iniquitatem suam. quia sanctum domini polluit.
et peribit anima illa de populo suo. Cum messueritis
segetes terre tue non tondebis usque ad solum
superficiem terre. nec remanentes spicas colli-
ges. neque in vinea tua racemos et grana deci-
dentia congregabis. sed pauperibus et peregrinis
carpenda dimittes. Ego dominus deus vester. Non facie-
tis furtum. Non mentiemini. nec decipiet
unusquisque proximum suum. Non periurabis in
nomine meo. nec pollues nomen dei tui. Ego do-
minus. Non facies calumpniam proximo tuo
nec vi opprimes eum. Non morabitur opus
mercennarii tui apud te usque mane. Non ma-
ledices surdo. nec coram ceco pones offendicu-
lum. sed timebis dominum deum tuum quia ego sum
dominus. Non facies quod iniquum est nec iniuste
iudicabis. Non consideres personam pauperis nec
honores vultum potentis. Iuste iudica proxi-
mo tuo. Non eris criminator nec susurro in
populis. Non stabis contra sanguinem proximi tui.
Ego dominus. Ne oderis fratrem tuum in corde
tuo. sed publice argue eum. ne habeas super illo pec-
catum. Non queras ultionem. nec memor eris in-
iurie civium tuorum. Diliges amicum tuum
sicut teipsum. Ego dominus. Leges meas cus-
todite. Iumentum tuum non facies coire cum al-
terius generis animantibus. Agrum tuum non seres
diverso semine. Veste que ex duobus texta est
non indueris. Homo si dormierit cum mulie-
re coitu seminis que sit ancilla etiam nubilis
et tamen pretio non redempta nec libertate donata va-
pulabunt ambo et non morientur quia non fuit
libera. Pro delicto autem suo offeret domino ad hosti-

[illegible marginal notes]

am tabernaculi testimonii arietem. Ora-
bitque pro eo sacerdos et pro delicto eius coram domino et re-
propitiabitur ei. dimitteturque peccatum. Quando
ingressi fueritis terram et plantaveritis in ea
ligna pomifera auferetis preputia eorum. Po-
ma que germinant inmunda erunt vobis. nec e-
detis ex eis. Quarto autem anno omnis fructus
eorum sanctificabitur laudabilis domino. Quinto
autem anno comedetis fructus congregantes
poma que proferunt. Ego dominus deus vester. Non co-
medetis cum sanguine. Non au-
gurabimini. nec observabitis sompnia. Ne-
que in rotundum attondebitis comam. nec radetis
barbam. Et super mortuo non incidetis car-
nem vestram. neque figuras aliquas aut stigmata facie-
tis vobis. Ego dominus. Ne prostituas
filiam tuam. ne contaminetur terra. et
impleatur piaculo. Sabbata mea custodite. et
sanctuarium meum metuite. Ego dominus. Ne
declinetis ad magos. nec ab ariolis aliquid sc-
isciteminí ut polluamini per eos. Ego dominus de-
us vester. Coram cano capite consurge. et honora
personam senis. et time dominum deum tuum. Ego sum
dominus. Si habitaverit advena in terra vestra
et moratus fuerit inter vos. ne exprobretis ei.
sed sit inter vos quasi indigena. et diligetis eum quasi
vosmetipsos. fuistis enim et vos advene in terra e-
gypti. Ego dominus deus vester. Nolite facere
aliquid iniquum in iudicio in regula in pondere
in mensura. Statera iusta et equa sint pondera
iustus modius equusque sextarius. Ego dominus
deus vester qui eduxi vos de terra egypti. Custodi-
te omnia precepta mea et universa iudicia
et facite ea. Ego dominus.

XX

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Hec loque-
ris filiis israel. Homo de filiis israel et de advenis
qui habitant in israel si quis dederit de semine
suo ydolo moloch morte moriatur. Populus terre
lapidabit eum. Et ego ponam faciem meam contra
illum. succidamque eum de medio populi mei.
eo quod dederit de semine suo ydolo moloch et con-
taminaverit sanctuarium meum ac polluerit nomen
sanctum meum. Quod si negligens populus terre et quasi
parvipendens imperium meum dimiserit hominem
qui dederit de semine suo moloch nec voluerit
eum occidere. ponam faciem meam super hominem
illum et cognationem eius succidamque et ipsum et
omnes qui consenserunt ei ut fornicarentur cum mo-
loch de medio populi sui. Anima que declinaverit ad
magos et ariolos et fornicata fuerit cum eis po-
nam faciem meam contra eam et interficiam illam de
medio populi sui. Sanctificamini et estote sancti quia ego
sum dominus deus vester. Custodite precepta mea et
facite ea. Ego dominus qui sanctifico vos. Qui
maledixerit patri suo et matri morte moria-

[illegible marginal notes]

tur: Qui matri patrique maledixerit. sanguis eius sit super eum. Si mechatus quis fuerit cum uxore alterius. et adulterium perpetrauerit cum uxore proximi sui. morte moriatur et mechus et adultera. Qui dormierit cum nouerca sua et reuelauerit ignominiam patris sui morte moriantur ambo. sanguis eorum sit super eos. Si quis dormierit cum nuru sua uterque moriatur quia scelus operati sunt sanguis eorum sit super eos. Qui dormierit cum masculo coitu femineo. uterque operatus est nephas. morte moriantur. sit sanguis eorum super eos. Qui super uxorem filiam matrem eius duxerit scelus operatus est. uiuus ardebit cum eis. nec permanebit tantum nephas in medio uestri. Qui cum iumento et pecore coierit morte moriatur. pecus quoque occidite. Mulier que succubuerit cuilibet iumento. simul interficietur cum eo. Sanguis eorum sit super eos. Qui acceperit sororem suam filiam patris sui. uel filiam matris sue. et uiderit turpitudinem eius. et illa conspexerit fratris ignominiam. nefaria res est. occidentur in conspectu populi sui. eo quod turpitudinem suam mutuo reuelauerint. et portabunt iniquitatem suam. Qui coierit cum muliere in fluxu menstruo et reuelauerit turpitudinem eius. ipsaque aperuerit fontem sanguinis sui. interficientur ambo de medio populi sui. Turpitudinem matertere et amite tue non discoperies. Qui hoc fecerit: ignominiam carnis sue nudauit. portabunt ambo iniquitatem suam. Qui coierit cum uxore patrui uel auunculi sui et reuelauerit ignominiam cognationis sue. portabunt ambo peccatum suum. absque liberis morientur. Qui duxerit uxorem fratris sui. rem facit illicitam. turpitudinem fratris sui reuelauit. absque liberis erunt. Custodite leges meas atque iudicia. et facite ea ne et uos euomat terra quam intraturi estis et habitaturi. Nolite ambulare in legitimis nationum quas ego expulsurus sum ante uos. Omnia enim hec fecerunt. et abominatus sum eos. Vobis autem loquor. Possidete terram eorum quam dabo uobis in hereditatem. terram fluentem lacte et melle. Ego dominus deus uester qui separaui uos a ceteris populis. Separate ergo et uos iumentum mundum ab inmundo. et auem mundam ab inmunda. Ne polluatis animas uestras in pecore et auibus. et cunctis que mouentur in terra. et que uobis ostendi esse polluta. Eritis sancti mihi quia sanctus sum ego dominus. et separaui uos a ceteris populis ut essetis mei. Vir siue mulier in quibus pythonicus uel diuinationis fuerit spiritus morte moriantur. lapidibus obruent eos. sanguis eorum sit super eos.

XXI

Dixit quoque dominus ad moysen. Loquere ad sacerdotes filios aaron. et dices ad eos. Ne contaminetur sacerdos in mortibus ciuium suorum. nisi tantum in consanguineis ac propinquis. id est super matre et patre et filio ac filia. fratre quoque et sorore uirgine que non est nupta uiro. Sed nec in principe populi sui contaminabitur. Non radent caput nec barbam. nec in carnibus suis facient incisuras. Sancti erunt deo suo. et non polluent nomen eius. Incensum enim domini. et panes dei sui offerunt. et ideo sancti erunt. Scortum et uile prostibulum non ducent uxorem. nec eam que repudiata est a marito. quia consecratus est deo suo. et panes propositionis offert. Sit ergo sanctus. quia et ego sanctus sum dominus qui sanctifico eos. Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro. et uiolauerit nomen patris sui. flammis exuretur. Pontifex id est sacerdos maximus inter fratres suos super cuius caput fusum est unctionis oleum. et cuius manus in sacerdotio consecrate sunt. uestitusque est sanctis uestibus. caput suum non discoperiet. uestimenta non scindet. et ad omnem mortuum non ingredietur omnino. Super patre quoque suo et matre non contaminabitur. nec egredietur de sanctis ne polluat sanctuarium domini. quia oleum sancte unctionis dei sui super eum est. Ego dominus. Virginem ducet uxorem. Viduam et repudiatam et sordidam atque meretricem non accipiet. sed puellam de populo suo. ne commisceat stirpem generis sui uulgo gentis sue. quia ego dominus qui sanctifico eum. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere ad aaron. Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam non offeret panes deo suo. nec accedet ad ministerium eius. si cecus fuerit. si claudus. si uel paruo uel grandi et torto naso. si fracto pede. si manu. si gibbus. si lippus. si albuginem habens in oculo. si iugem scabiem. si inpetiginem in corpore uel hirniosus. Omnis qui habuerit maculam de semine aaron sacerdotis non accedet offerre hostias domino. nec panes deo suo. Vescetur tamen panibus qui offeruntur in sanctuario. ita dumtaxat ut intra uelum non ingrediatur. nec accedat ad altare. quia maculam habet. et contaminare non debet sanctuarium meum. Ego dominus qui sanctifico eos. Locutus est ergo moyses ad aaron et ad filios eius. et ad omnem israel cuncta que fuerant sibi imperata.

Locutus quoque est dominus ad moysen dicens. Loquere ad aaron et ad filios eius ut caueant ab his que consecrata sunt filiorum israel. et non contaminent nomen sanctificatorum mihi que ipsi offerunt. Ego dominus. Dic ad eos et ad posteros eorum. Omnis homo qui accesserit de stirpe uestra ad ea que consecrata sunt. et que obtulerint filii israel domino in quo est inmunditia peribit coram domino. Ego sum dominus. Homo de semine aaron qui fuerit leprosus aut patiens fluxum seminis

uescetur de his que sanctificata sunt mihi. donec sa-
netur. Qui tetigerit inmundum super mortuo.
et ex quo egreditur semen quasi coitus. et qui tangit
reptile et quodlibet inmundum cuius tactus est sor-
didus inmundus erit usque ad uesperum. Et non ue-
scetur his que sanctificata sunt donec sanetur.
Sed cum lauerit carnem suam aqua et occubuerit sol. tunc
mundatus uescetur sanctificatis. quia cibus illius est.
Morticinum et captum a bestia non comedent
nec pollu[e]ntur in eis. Ego sum dominus. Custo-
diant precepta mea ut non subiaceant peccato.
et moriantur in sanctuario. cum polluerint illud.
Ego dominus qui sanctifico eos. Omnis alienigena non
comedet de sanctificatis. Inquilinus sacerdotis et
mercennarius non uescentur ex eis. Quem autem
sacerdos emerit. et qui uernaculus domus eius fuerit.
hii comedent ex eis. Si filia sacerdotis cuilibet
ex populo nupta fuerit. de his que sanctificata sunt et de pri-
mitiis non uescetur. Sin autem uidua uel repudi-
ata et absque liberis reuersa fuerit ad domum patris
sui sicut puella consueuerat aletur cibis patris
sui. Omnis alienigena comedendi ex eis non
habet potestatem. Qui comederit de sanctificatis per i-
gnorantiam. addet quintam partem cum eo quod
comedit et dabit sacerdoti in sanctuarium. Nec con-
taminabunt sanctificata filiorum israel que offerunt domino
ne forte sustineant iniquitatem delicti sui.
cum sanctificata comederint. Ego dominus qui sanctifico eos.
Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere
ad aaron et filios eius. et ad omnes filios israel. et dices
ad eos. Homo de domo israel et de aduenis qui ha-
bitant apud uos qui obtulerit oblationem suam
uel uota soluens uel sponte offerens. quicquid illud
obtulerit in holocaustum domini. ut offeratur
per uos masculus inmaculatus erit ex bobus
et ouibus et ex capris. Si maculam habuerit non of-
feretis neque erit acceptabile. Homo qui obtule-
rit uictimam pacificorum domino uel uota sol-
uens uel sponte offerens tam de bobus quam de ouibus
inmaculatum offeret ut acceptabile sit. Omnis
macula non erit in eo. Si cecum fuerit si fractum si
cicatricem habens. si papulas aut scabiem uel impeti-
ginem. non offeretis ea domino. neque adolebitis ex e-
is super altare domini. Bouem et ouem aure et
cauda amputatis uoluntarie offerre potes. uo-
tum autem ex eis solui non potest. Omne animal quod uel con-
tritis uel tunsis uel sectis ablatisque testiculis est
non offeretis domino. et in terra uestra hoc omnino ne
faciatis. De manu alienigene non offeretis
panes deo uestro. et quicquid aliud dare uoluerit. Quia
corrupta et maculata sunt omnia. non
suscipietis ea. Locutusque est dominus ad moy-
sen dicens. Bos ouis et capra cum genita fue-
rint. vii. diebus erunt sub ubere matris sue.
Die autem octauo et deinceps offerri poterunt

domino. Siue illa bos. siue illa ouis. non immola-
buntur una die cum fetibus suis. Si immola-
ueritis hostiam pro gratiarum actione domino ut possit esse
placabilis. eodem die quo immolatur comedetis.
Non remanebit quicquam in mane alterius diei. Ego
dominus. Custodite mandata mea et facite ea. Ego
dominus. Ne polluatis nomen meum sanctum ut sanctificer
in medio filiorum israel. Ego dominus qui sanctifico uos.
et eduxi uos de terra egypti ut essem uobis in deum.
ego dominus.

XXIII — exo. 23. num. 28.

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis
israel et dices ad eos. Hee sunt ferie domini quas
uocabitis sanctas. Sex diebus facietis opus. Dies sep-
timus quia sabbati requies est. uocabitur sanctus. Omne
opus non facietis in eo. Sabbatum domini est in cunctis
habitationibus uestris. Hee sunt ergo ferie domini sancte. quas
celebrare debetis temporibus suis. Mense primo quartadeci-
ma die mensis ad uesperum phase domini est. et quinta-
decima die mensis huius. sollempnitas azimorum
domini est. Septem diebus azima comedetis. Dies primus
erit uobis celeberrimus. sanctusque. Omne opus ser-
uile non facietis in eo. sed offeretis sacrificium in
igne domino. vii. diebus. Dies autem septimus erit
celebrior et sanctior. nullumque seruile opus fiet in eo.
Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loque-
re filiis israel et dices ad eos. Cum ingressi fueritis
terram quam ego dabo uobis. et messueritis segetem
feretis manipulos spicarum primitias messis uestre
ad sacerdotem. qui eleuabit fasciculum coram domino.
ut acceptabile sit pro uobis altero die sabbati. et
sanctificabit illum. Atque eodem die quo manipulus
consecratur. cedetur agnus inmaculatus annicu-
lus in holocaustum domini. et libamenta offerentur
cum eo. due decime simile conspersae oleo in incen-
sum domini. odoremque suauissimum. Libamina quoque
uini quarta pars hin. Panem et polentam et pul-
tes non comedetis ex segete usque ad diem qua
offeretis ex ea deo uestro. Preceptum est sempiternum
in generationibus cunctisque habitaculis uestris. Numera-
bitis ergo ab altero die sabbati in quo obtulistis ma-
nipulum primitiarum. vii. ebdomadas plenas.
usque ad alteram diem expletionis ebdomade
septime. id est quinquaginta dies. et sic offeretis sacri-
ficium nouum domino ex omnibus habitaculis uestris.
Panes primitiarum duos de duabus decimis simile fer-
mentate. quos coquetis in primitias domini. Offeretis-
que cum panibus. vii. agnos inmaculatos annicu-
los. et uitulum de armento unum. et arietes duos. et
erunt in holocausto cum libaminibus suis in odo-
rem suauissimum domino. Facietis et hircum pro pec-
cato. duosque agnos anniculos hostias pacifi-
corum. Cumque eleuauerit eos sacerdos cum panibus
primitiarum coram domino. cedent in usum eius.
Et uocabitis hunc diem celeberrimum atque sanctissimum.
Omne opus seruile non facietis in eo. Legitimum

XXIIII

sempiternum erit in cunctis habitaculis et generationibus vestris. Postquam autem messueritis segetem terrae vestrae, non secabitis eam usque ad solum: nec remanentes spicas colligetis, sed pauperibus et peregrinis dimittetis eas. Ego dominus deus vester. Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel. Mense septimo, prima die mensis erit vobis sabbatum memoriale, clangentibus tubis, et vocabitur sanctum. Omne opus servile non facietis in eo, et offeretis holocaustum domino. Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Decimo die mensis huius septimi, dies expiationum erit celeberrimus, et vocabitur sanctus. Affligetisque animas vestras in eo, et offeretis holocaustum domino. Omne opus non facietis in tempore diei huius: quia dies propitiationis est, ut propitietur vobis dominus deus vester. Omnis anima quae afflicta non fuerit die hoc, peribit de populis suis. Et quae operis quippiam fecerit, delebo eam de populo suo. Nihil ergo operis facietis in eo. Legitimum sempiternum erit vobis in cunctis generationibus et habitationibus vestris. Sabbatum requietionis est. Affligetis animas vestras die nono mensis: a vespera usque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra. Et locutus est dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel. A quintodecimo die mensis huius septimi, erunt feriae tabernaculorum septem diebus domino. Dies primus vocabitur celeberrimus atque sanctissimus: omne opus servile non facietis in eo. Et septem diebus offeretis holocausta domino. Dies quoque octavus erit celeberrimus atque sanctissimus, et offeretis holocaustum domino. Est enim coetus atque collectae. Omne opus servile non facietis in eo. Haec sunt feriae domini, quas vocabitis celeberrimas atque sanctissimas, offeretisque in eis oblationes domino: holocausta et libamenta iuxta ritum uniuscuiusque diei, exceptis sabbatis domini, donisque vestris, et quae offertis ex voto, vel quae sponte tribuetis domino. A quintodecimo ergo die mensis septimi, quando congregaveritis omnes fructus terrae vestrae, celebrabitis ferias domini septem diebus. Die primo et die octavo erit sabbatum, id est requies. Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrimae, spatulasque palmarum, et ramos ligni densarum frondium, et salices de torrente, et laetabimini coram domino deo vestro. Celebrabitisque sollemnitatem eius septem diebus per annum. Legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Mense septimo festa celebrabitis, et habitabitis in umbraculis septem diebus. Omnis qui de genere est Israel, manebit in tabernaculis, ut discant posteri vestri quod in tabernaculis habitare fecerim filios Israel, cum educerem eos de terra Aegypti. Ego dominus deus vester. Locutusque est Moyses super sollemnitatibus domini ad filios Israel.

Nu. 29

XXIIII

Et locutus est dominus ad Moysen dicens: Praecipe filiis Israel ut afferant tibi oleum de olivis purissimum ac lucidum, ad concinnandas lucernas iugiter extra velum testimonii in tabernaculo foederis. Ponetque eas Aaron a vespere usque ad mane coram domino, cultu rituque perpetuo in generationibus vestris. Super candelabrum mundissimum ponentur semper in conspectu domini. Accipies quoque similam, et coques ex ea duodecim panes, qui singuli habebunt duas decimas. Quorum senos altrinsecus super mensam purissimam coram domino statues. Et pones super eos thus lucidissimum, ut sit panis in monumentum oblationis domini. Per singula sabbata mutabuntur coram domino, suscepti a filiis Israel foedere sempiterno. Eruntque Aaron et filiorum eius, ut comedant eos in loco sancto: quia sanctum sanctorum est de sacrificiis domini iure perpetuo. Ecce autem egressus filius mulieris Israelitis, quem pepererat de viro Aegyptio inter filios Israel, iurgatus est in castris cum viro Israelita. Cumque blasphemasset nomen domini, et maledixisset ei, adductus est ad Moysen (vocabatur autem mater eius Salumith, filia Dabri de tribu Dan). Miseruntque eum in carcerem, donec nossent quid iuberet dominus. Qui locutus est ad Moysen dicens: Educ blasphemum extra castra, et ponant omnes qui audierunt manus suas super caput eius, et lapidet eum populus universus. Et ad filios Israel loqueris. Homo qui maledixerit deo suo, portabit peccatum suum. Et qui blasphemaverit nomen domini, morte moriatur. Lapidibus obruet eum omnis multitudo, sive ille civis sive peregrinus fuerit. Qui blasphemaverit nomen domini, morte moriatur. Qui percusserit et occiderit hominem, morte moriatur. Qui percusserit animal, reddet vicarium, id est animam pro anima. Qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum, sicut fecit sic fiet ei: fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente restituet. Qualem inflixerit maculam, talem sustinere cogetur. Qui percusserit iumentum, reddet aliud. Qui percusserit hominem, punietur. Aequum iudicium sit inter vos, sive peregrinus sive civis peccaverit: quia ego sum dominus deus vester. Locutusque est Moyses ad filios Israel, et eduxerunt eum qui blasphemaverat extra castra, ac lapidibus oppresserunt. Feceruntque filii Israel sicut praeceperat dominus Moysi.

Locutusque est dominus ad Moysen in monte Sinai dicens: Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Quando ingressi fueritis terram quam ego dabo vobis, sabbatizet sabbatum domino. Sex annis seres agrum tuum, et sex annis putabis vineam tuam, colligesque fructus eius. Septimo autem anno sabbatum erit terrae requietionis domini: agrum non seres, et vineam non putabis. Quae sponte gignet humus, non metes: et uvas primitiarum tuarum non colliges quasi vindemiam. Annus

Qui irrogaverit maculam [illegible]

[illegible]



enim regenerationis terre est. Sed erunt vobis in cibum tibi et
servo tuo, ancille et mercennario tuo et adve-
ne qui peregrinantur apud te. Iumentis tuis
et pecoribus omnia que nascuntur prebebunt cibum.
Numerabis quoque tibi .vii. ebdomadas annorum,
id est septem septies que simul faciunt annos
.xlviiii. et clanges buccina mense septimo
decima die mensis propitiationis tempore in univer-
sa terra vestra. Sanctificabisque annum quinquage-
simum, et vocabis remissionem cunctis habi-
tatoribus terre tue. Ipse est enim iubileus. Re-
vertetur homo ad possessionem suam, et unus-
quisque redibit ad familiam pristinam, quia
iubileus est et quinquagesimus annus. Non sere-
tis, neque metetis sponte in agro nascentia, et pri-
mitias vindemie non colligetis ob sanctifica-
tionem iubilei, sed statim ablata comede-
tis. Anno iubilei redeant omnes ad possessiones
suas. Quando vendes quippiam civi tuo vel
emes ab eo, ne contristes fratrem tuum, sed iuxta
numerum annorum iubilei emes ab eo, et iuxta sup-
putationem frugum vendet tibi. Quanto plu-
res anni remanserint post iubileum, tanto cre-
scet et pretium. Et quanto minus temporis numeraveris,
tanto minoris et emptio constabit. Tempus
enim frugum vendet tibi. Nolite affligere contri-
bules vestros, sed timeat unusquisque deum suum,
quia ego dominus deus vester. Facite precepta me-
a et iudicia custodite, et implete ea ut habita-
re possitis in terra absque ullo pavore, et gignat
vobis humus fructus suos quibus vescami-
ni usque ad saturitatem, nullius impetum formi-
dantes. Quod si dixeritis quid comedemus anno
septimo si non seruerimus neque collegerimus
fruges nostras? Dabo benedictionem meam vobis
anno sexto, et faciet fructus trium annorum. Se-
retisque anno octavo, et comedetis fruges ve-
teres usque ad nonum annum. Donec nova nas-
cantur, edetis vetera. Terra quoque non vendetur
in perpetuum, quia mea est, et vos advene et colo-
ni mei estis. Unde cuncta regio possessionis ve-
stre sub redemptionis conditione vendetur. Si
attenuatus frater tuus vendiderit possessiun-
culam suam, et voluerit propinquus eius, potest
redimere quod ille vendiderat. Sin autem non ha-
buerit proximum, et ipse pretium ad redimen-
dum potuerit invenire, computabuntur fruc-
tus ex eo tempore quo vendidit, et quod reliquum est red-
det emptori, sicque recipiet possessionem suam.
Quod si non invenerit manus eius ut reddat
pretium, habebit emptor quod emerat usque ad
annum iubileum. In ipso enim omnis vendi-
tio redibit ad dominum et ad possessorem pristi-
num. Qui vendiderit domum intra urbis
muros, habebit licentiam redimendi donec unus

impleatur annus. Si non redemerit, et anni cir-
culus fuerit evolutus, emptor possidebit
eam et posteri eius in perpetuum, et redimi non po-
terit etiam in iubileo. Si autem in villa fuerit do-
mus que muros non habet, agrorum iure vendetur. Si
ante redempta non fuerit, in iubileo revertetur ad do-
minum. Edes levitarum que in urbibus sunt, semper
possunt redimi. Si redempte non fuerint, in iubile-
o revertentur ad dominos, quia domus urbium levitarum
pro possessionibus sunt inter filios Israel. Suburbana autem
eorum non vendantur, quia possessio sempiterna est. Si
attenuatus fuerit frater tuus et infirmus manu,
et susceperis eum quasi advenam et peregrinum, et vi-
xerit tecum, ne accipias usuram ab eo nec
amplius quam dedisti. Time deum tuum, ut vi-
vere possit frater tuus apud te. Pecuniam tuam non
dabis ei ad usuram, et frugum superhabun-
dantiam non exiges. Ego dominus deus vester qui
eduxi vos de terra Egypti, ut darem vobis terram Cha-
naan et essem vester deus. Si paupertate compulsus
vendiderit se tibi frater tuus, non eum opprimes ser-
vitute famulorum, sed quasi mercennarius et colonus
erit. Usque ad annum iubileum operabitur apud
te, et postea egredietur cum liberis suis, et rever-
tetur ad cognationem et ad possessionem patrum suorum.
Mei enim servi sunt, et ego eduxi eos de terra Egypti.
Non veneant conditione servorum. Ne affligas eum per
potentiam, sed metuito deum tuum. Servus et ancilla
sint vobis de nationibus que in circuitu vestro sunt, et de ad-
venis qui peregrinantur apud vos, vel qui ex his nati fue-
rint in terra vestra. Hos habebitis famulos, et heredi-
tario iure transmittetis ad posteros, ac posside-
bitis in eternum. Fratres autem vestros filios Israel ne opprima-
tis per potentiam. Si invaluerit apud vos manus
advene atque peregrini, et attenuatus frater tuus
vendiderit se ei, aut cuiquam de stirpe eius, post
venditionem potest redimi. Qui voluerit ex fratri-
bus suis redimet eum, et patruus et patruelis et con-
sanguineus et affinis. Sin autem et ipse potuerit,
redimet se, supputatis dumtaxat annis
a tempore venditionis sue usque ad annum iubile-
um, et pecunia qua venditus fuerat iuxta an-
norum numerum et rationem mercennarii supputata. Si plures
fuerint anni qui remanent usque ad iubileum,
secundum hos reddet et pretium. Si pauci, ponet
rationem cum eo iuxta annorum numerum, et reddet em-
ptori quod reliquum est annorum, quibus ante servivit
mercedibus imputatis. Non affliget eum vio-
lenter in conspectu tuo. Quod si per hec redimi non pote-
rit, anno iubileo egredietur cum liberis suis. Mei
enim sunt servi filii Israel, quos eduxi de terra Egypti.

XXVI

Ego dominus deus vester. Non facietis vobis idolum xxvj
et sculptile, nec titulos erigetis, nec insignem
lapidem ponetis in terra vestra ut adoretis eum.
Ego enim sum dominus deus vester. Custodite sabbata

mea. et pavete ad sanctuarium meum. Ego dominus. Si in preceptis meis ambulaveritis et mandata mea custodieritis et feceritis ea dabo vobis pluvias temporibus suis. et terra gignet germen suum. et pomis arbores replebuntur. Apprehendet messium tritura vindemiam. et vindemia occupabit sementem. Et comedetis panem vestrum in saturitate. et absque pavore habitabitis in terra vestra. Dabo pacem in finibus vestris. dormietis et non erit qui exterreat. Auferam malas bestias. et gladius non transibit terminos vestros. Persequemini inimicos vestros. et corruent coram vobis. Persequentur v de vestris c alienos. et c ex vobis x milia. Cadent inimici vestri in conspectu vestro gladio. Respiciam vos et crescere faciam. multiplicabimini et firmabo pactum meum vobiscum. Comedetis vetustissima veterum. et vetera novis supervenientibus proicietis. Ponam tabernaculum meum in medio vestri. et non abiciet vos anima mea. Ambulabo inter vos et ero vester deus. vosque eritis populus meus. Ego dominus deus vester qui eduxi vos de terra egyptiorum ne serviretis eis. et qui confregi cathenas cervicum vestrarum ut incederetis erecti. Quod si non audieritis me. nec feceritis omnia mandata mea. si spreveritis leges meas. et iudicia mea contempseritis ut non faciatis ea que a me constituta sunt. et ad irritum perducatis pactum meum. Ego quoque hec faciam vobis. Visitabo vos velociter in egestate et ardore qui conficiat oculos vestros. et consumat animas vestras. Frustra seretis sementem que ab hostibus devorabitur. Ponam faciem meam contra vos. et corruetis coram hostibus vestris. et subiciemini his qui oderunt vos. fugietis nemine persequente. Sin autem nec sic obedieritis michi addam correctiones vestras septuplum propter peccata vestra. et conteram superbiam duritie vestre. daboque vobis celum desuper sicut ferrum. et terram eneam. Consumetur in cassum labor vester. Non proferet terra germen. nec arbores poma prebebunt. Si ambulaveritis ex adverso michi. nec volueritis audire me. addam plagas vestras usque in septuplum propter peccata vestra. Inmittamque in vos bestias agri que consumant vos et pecora vestra. et ad paucitatem cuncta redigant. desertaeque fiant vie vestre. Quod si nec sic volueritis recipere disciplinam. sed ambulaveritis ex adverso michi. ego quoque contra vos adversus incedam. et percutiam vos septies propter peccata vestra. inducamque super vos gladium ultorem federis mei. Cumque confugeritis in urbes. mittam pestilentiam in medio vestri. et trademini hostium manibus postquam confregero baculum panis vestri. ita ut x mulieres in uno clibano coquant panes. et reddant eos ad pondus. Et comedetis et non saturabimini. Sin autem nec per hec audieritis me. sed ambulaveritis contra me. et ego incedam adversus vos in furore contrario. et corripiam vos vii plagis propter peccata vestra. ita ut comedatis carnes filiorum vestrorum et filiarum vestrarum. Destruam excelsa vestra. et simulacra confringam. Cadetis inter ruinas ydolorum vestrorum. et abominabitur vos anima mea in tantum ut urbes vestras redigam in solitudinem. et deserta faciam sanctuaria vestra. nec recipiam ultra odorem suavissimum. Disperdamque terram vestram. et stupebunt super ea inimici vestri cum habitatores illius fuerint. Vos autem dispergam in gentes. et evaginabo post vos gladium. Eritque terra vestra deserta. et civitates vestre dirute. Tunc placebunt terre sabbata sua cunctis diebus solitudinis sue. quando fueritis in terra hostili sabbatizabit. et requiescet in sabbatis solitudinis sue. eo quod non requieverit in sabbatis vestris quando habitabatis in ea. Et qui de vobis remanserint dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hostium. terrebit eos sonitus folii volantis. Et ita fugient quasi gladium. Cadent nullo persequente. et corruent singuli super fratres suos quasi bella fugientes. Nemo vestrum inimicis resistere audebit. peribitis inter gentes. et hostilis vos terra consumet. Quod si et de his aliqui remanserint tabescent in iniquitatibus suis in terra inimicorum suorum. Et propter peccata patrum suorum et sua affligentur. donec confiteantur iniquitates suas et maiorum suorum quibus prevaricati sunt in me. et ambulaverunt ex adverso michi. Ambulabo igitur et ego contra eos. et inducam illos in terram hostilem. donec erubescat incircumcisa mens eorum. Tunc orabunt pro impietatibus suis. et recordabor federis mei quod pepigi cum iacob et ysaac et abraham. Terre quoque memor ero. que cum relicta fuerit ab eis complacebit sibi in sabbatis suis. patiens solitudinem propter illos. Ipsi vero rogabunt pro peccatis suis quia abiecerunt iudicia mea. et leges meas despexerunt. Et tamen etiam cum essent in terra hostili non penitus abieci eos. neque sic despexi ut consumerentur. et irritum facerem pactum meum cum eis. Ego enim sum dominus deus eorum. Et recordabor federis mei pristini quando eduxi eos de terra egypti in conspectu gentium ut essem deus eorum. Ego dominus. Hec sunt precepta atque iudicia et leges quas dedit dominus inter se et inter filios israel in monte synai per manum moysi.

XXVII

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel. et dices ad eos. Homo qui votum fecerit et spoponderit deo animam suam sub estimatione dabit pretium. Si fuerit masculus a vicesimo usque ad sexagesimum annum dabit

siclos argenti ad mensuram sanctuarii. Si mulier,
.xxx. A quinto autem anno usque ad .xx. masculus
dabit .xx. siclos, femina .x. Ab uno mense usque
ad annum quintum pro masculo dabuntur .v. si
cli, pro femina .iii. Sexagenarius et ultra ma
sculus dabit .xv. siclos, femina .x. Si pauper
fuerit, et aestimationem reddere non valebit,
stabit coram sacerdote, et quantum ille aestima
verit, et viderit eum posse reddere, tantum da
bit. Animal autem quod immolari potest domino, si quis vove
rit, sanctum erit, et mutari non poterit, id est nec me
lius malo, nec peius bono. Quod si mutaverit, et ip
sum quod mutatum est, et illud pro quo mutatum
est, consecratum erit domino. Animal autem inmundum
quod immolari domino non potest, si quis voverit, ad
ducetur ante sacerdotem. Qui diiudicans utrum si
t bonum an malum sit, statuet pretium.
Quod si dare voluerit is qui offert, addet supra
aestimationem quintam partem. Homo si vove
rit domum suam et sanctificaverit domino, con
siderabit eam sacerdos utrum bona an mala sit, et iux
ta pretium quod ab eo fuerit constitutum venundabi
tur. Sin autem ille qui voverat voluerit redi
mere eam, dabit quintam partem aestimatio
nis supra, et habebit domum. Quod si agrum pos
sessionis suae voverit et consecraverit domino, iuxta
mensuram sementis aestimabitur pretium. Si .xxx.
modiis hordei seritur terra, .l. siclis venundetur ar
genti. Si statim ab anno incipientis iubilei
voverit agrum, quanto valere potest, tanto aestima
bitur. Sin autem post aliquantum temporis, supputa
bit sacerdos pecuniam iuxta annorum qui re
liqui sunt numerum usque ad iubileum, et detra
hetur ex pretio. Quod si voluerit redimere a
grum ille qui voverat, addet quintam partem
aestimatae pecuniae, et possidebit eum. Sin aut
noluerit redimere, sed alteri cuilibet fuerit ve
numdatus, ultra eum qui voverat redi
mere non poterit. Quia cum iubilei venerit
dies, sanctificatus erit domino, et possessio con
secrata ad ius pertinet sacerdotum. Si ager
emptus est, et non de possessione maiorum sanctificatus fu
erit domino, supputabit sacerdos iuxta an
norum numerum usque ad iubileum pretium, et da
bit ille qui voverat eum domino. In iubi
leo autem revertetur ad priorem dominum qui vendi
derat eum, et habuerat in sortem possessionis
suae. Omnis aestimatio siclo sanctuarii ponde
rabitur. Siclus .xx. obolos habet. Primogeni
ta quae ad dominum pertinent, nemo sanctifica
re poterit et vovere, sive bos sive ovis fuerit,
domini sunt. Quod si inmundum est animal, redimet qui
obtulerit iuxta aestimationem suam, et ad
det quintam partem pretii. Si redimere nolu
erit, vendetur alteri quantocumque fuerit aestima

tum. Omne quod domino consecratur, sive homo fuerit, sive
animal, sive ager, non vendetur, nec redimi poterit.
Quicquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit
domino. Et omnis consecratio quae offertur ab ho
mine, non redimetur, sed morte morietur. Omnes
decimae terrae, sive de frugibus, sive de pomis arbo
rum, domini sunt, et illi sanctificantur. Si quis autem vo
luerit redimere decimas suas, addet quintam par
tem. Omnium decimarum, bovis et ovis et
caprae, quae sub pastoris virga transe
unt, quicquid decimum venerit, sanctifica
bitur domino. Non eligetur nec bonum
nec malum, nec altero commutabitur.
Si quis mutaverit, et quod mutatum est
et pro quo mutatum est sanctificabitur
domino, et non redimetur. Haec sunt pre
cepta quae mandavit dominus per manum
Moysi ad filios Israhel in monte Synai.

**Incipit vagedaber. quod grece liber numeri dicitur.**

Locutusque est dominus ad Moysen in de
serto Synai in tabernaculo
foederis prima die mensis
secundi, anno altero egressio
nis eorum ex Aegypto, dicens: Tol  I
lite summam universae congregationis filiorum
Israhel per cognationes et domos suas, et nomina si
ngulorum, quicquid sexus est masculini, a vice
simo anno et supra, omnium virorum fortium ex Isra
hel, et numerabitis eos per turmas suas, tu et
Aaron. Eruntque vobiscum principes tribuum
ac domorum in cognationibus suis, quorum ista sunt
nomina. De tribu Ruben, Elisur filius Sedeur.
De Symeon, Salamiel filius Surisaddai. De
Iuda, Naason filius Aminadab. De Zabulon,
Heliab filius Helon. De Ysachar, Nathanael
filius Suar. Filiorum autem Ioseph: de Effraim,
Elysama filius Amiud. De Manasse, Gama
liel filius Phadassur. De Beniamin, Abidan
filius Gedeonis. De Dan, Ahiezer filius Amisada
y. De Aser, Phegiel filius Ochran. De Gad,
Helyasaph filius Duel. De Neptalim, Ahira
filius Enan. Hii nobilissimi principes mul
titudinis per tribus et cognationes suas, et capita exer
citus Israhel. Quos tulerunt Moyses et Aaron cum omni vul
gi multitudine, et congregaverunt primo die mensis secun
di, recensentes eos per cognationes et domos ac familias
et capita et nomina singulorum a .xx. anno et supra, sicut
praeceperat dominus Moysi. Numeratique sunt in deserto
Synai. De Ruben primogenito Israhel per generationes et fa
milias ac domos suas, et nomina capitum sin
gulorum, omne quod sexus est masculini, a .xx. anno et
supra procedentium ad bellum, .xlvi. milia quingenti.
De filiis Symeon per generationes et familias ac do
mos cognationum suarum, recensiti sunt per capi

A

m. nomina singulorum omne quod sexus masculini
est a .xx. anno et supra procedentium ad bellum
.lviiii. milia trecenti. De filiis Gad per generationes
et familias ac domos cognationum suarum
recensiti sunt per nomina singulorum a .xx. anno et supra.
omnes qui poterant ad bella procedere .xlv. milia
sexcenti .l. De filiis Iuda per generationes et familias
ac domos cognationum suarum per nomina singulorum
a .xx. anno et supra. omnes qui poterant ad bel-
la procedere recensiti sunt .lxxiiii. milia sexcenti.
De filiis Ysachar per generationes et familias ac do-
mos cognationum suarum per nomina singulorum a
.xx. anno et supra. omnes qui ad bella procederent
recensiti sunt .liiii. milia .cccc. De filiis Za-
bulon per generationes et familias ac domos cog-
nationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum
a .xx. anno et supra omnes qui poterant ad bel-
la procedere .lvii. milia quadringenti. De fili-
is Ioseph filiorum Ephraim per generationes et fa-
milias ac domos cognationum suarum recensi-
ti sunt per nomina singulorum a .xx. anno et supra omnes
qui poterant ad bella procedere .xl. milia quin-
genti. Porro filiorum Manasse per generationes et fa-
milias ac domos cognationum suarum recen-
siti sunt per nomina singulorum a .xx. anno et supra.
omnes qui poterant ad bella procedere .xxx. duo
milia .cc. De filiis Beniamin per generationes
et familias ac domos cognationum suarum re-
censiti sunt nominibus singulorum a vicesimo
anno et supra. omnes qui poterant ad bella procedere
.xxxv. milia quadringenti. De filiis Dan
per generationes et familias ac domos cognationum
suarum recensiti sunt nominibus singulorum a .xx. anno
et supra. omnes qui poterant ad bella procedere
.xlii. milia septingenti. De filiis Aser per ge-
nerationes et familias ac domos cognationum
suarum recensiti sunt per nomina singulorum a .xx. anno
et supra omnes qui poterant ad bella procedere .xl. mi-
lia et mille quingenti. De filiis Nepthalim per
generationes et familias ac domos cognationum
suarum recensiti sunt nominibus singulorum a .xx. an-
no et supra. omnes qui poterant ad bella procedere .l.
tria milia quadringenti. Hii sunt quos numera-
verunt Moyses et Aaron .xii. principes Israel
singulos per domos cognationum suarum. Fuerunt-
que omnes filii Israel per domos et familias suas
a .xx. anno et supra qui poterant ad bella pro-
cedere sexcenta tria milia virorum quingenti
.l. Levite autem in tribubus familiarum suarum non
sunt numerati cum eis.

II

Locutusque est dominus ad Moysen dicens. Tribum
Levi noli numerare neque pones summam eorum cum
filiis Israel. Sed constitue eos super tabernaculum
testimonii. Et cuncta vasa eius et quicquid ad ce-
rimonias pertinet. Ipsi portabunt tabernacu-
lum et omnia utensilia eius. Et erunt in ministerio eius
ac per gyrum tabernaculi metabuntur. Cum proficiscen-
dum fuerit deponent Levite tabernaculum. Cum cas-
tra metanda erigent. Quisquis externorum accesserit
occidetur. Metabuntur autem castra filii Israel unus-
quisque per turmas et cuneos atque exercitum suum.
Porro Levite per gyrum tabernaculi figent ten-
toria ne fiat indignatio super multitudinem
filiorum Israel. et excubabunt in custodiis taber-
naculi testimonii. Fecerunt ergo filii Israel iuxta omnia
que preceperat dominus Moysi. Locutusque est dominus ad
Moysen et Aaron dicens. Singuli per turmas signa
atque vexilla et domos cognationum suarum castra
metabuntur filiorum Israel per gyrum tabernaculi fede-
ris. Ad orientem Iudas figet tentoria per turmas
exercitus sui. Cuius princeps fuit Naason
filius Aminadab. Et omnis de stirpe eius summa
pugnantium .lxxiiii. milia sexcenti. Iuxta
eum castrametati sunt de tribu Ysachar quorum
princeps fuit Nathanael filius Suar. Et omnis
numerus pugnatorum eius .liiii. milia .cccc. In tribu Za-
bulon princeps fuit Eliab filius Helon. Omnis de stir-
pe eius exercitus pugnatorum .lvii. milia .cccc.
Universi qui fuerunt in castris Iude annumerati
fuerunt .c. lxxxvi. milia .cccc. Et per turmas suas
primi egredientur. In castris filiorum Ruben ad
meridianam plagam erit princeps Elisur filius
Sedeur. Et cunctus exercitus pugnatorum eius
qui numerati sunt .xlvi. milia quingenti. Iuxta
eum castrametati sunt de tribu Symeon quorum
princeps fuit Salamiel filius Surisaddai. Et cunc-
tus exercitus eius pugnatorum qui numerati sunt
.lviiii. milia .ccc. In tribu Gad princeps fuit
Heliasaph filius Duel. Et cunctus exercitus pug-
ne eius qui numerati sunt .xlv. milia .dc.l. Omnes
qui recensiti sunt in castris Ruben .c.l. milia
et mille .cccc.l. per turmas suas in secundo loco
proficiscentur. Levabitur autem tabernaculum testi-
monii per officia Levitarum et turmas eorum. Quomodo
erigetur ita et deponetur. Singuli per loca et or-
dines suos proficiscentur. Ad occidentalem
plagam erunt castra filiorum Effraym quorum
princeps fuit Helisama filius Amiud. Cunctus
exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt .xl. mi-
lia quingenti. Et cum eis tribus filiorum Manasse
quorum princeps fuit Gamaliel filius Phadas-
sur. Cunctusque exercitus pugnatorum eius qui numera-
ti sunt .xxx. duo milia .cc. In tribu filiorum
Beniamin princeps fuit Abidan filius Gedeonis.
Et cunctus exercitus pugnatorum eius qui
sunt .xxxv. milia .cccc. Omnes qui numerati
in castris Ephraim .c. viii. milia .c. per tur-
mas suas tertii proficiscentur. Ad aquilonem
castrametati sunt filii Dan. quorum princeps
fuit Ahiezer filius Amisaddai. Cunctus

ercitus pugnatorum eius qui numerati sunt .l
iii. milia .cccc. Iuxta eum fixere tentoria de
tribu aser quorum princeps fuit phagiel filius
ochran. Et cunctus exercitus pugnatorum eius qui
numerati sunt .xl. milia et mille quingenti.
De tribu filiorum neptalim princeps fuit achi
ra filius enan. Cunctus exercitus pugnato
rum eius .liii. milia quadringenti. Omnes qui
numerati sunt in castris dan fuerunt .clvii. milia
sexcenti. Et novissimi proficiscentur. Hic nu
merus filiorum israel per domos cognationum sua
rum et turmas divisi exercitus. Sexcenta tria
milia quingenti quinquaginta. Levite autem non sunt numerati inter
filios israel. Sic enim preceperat dominus moysi. Fe
ceruntque filii israel iuxta omnia que preceperat eis do
minus. Castrametati sunt per turmas suas
et profecti per familias ac domos patrum suorum.

Hec sunt generationes moysi et aaron in die qua lo
cutus est dominus ad moysen in monte synai.
Et hec nomina filiorum aaron. Primogenitus
eius nadab. Deinde abiu et eleazar et itha
mar. Hec nomina filiorum aaron sacerdotum qui
uncti sunt et quorum replete et consecrate manus
ut sacerdotio fungerentur. Mortui sunt enim na
dab et abiu cum offerrent ignem alienum
in conspectu domini in deserto synai absque liberis. Func
tique sunt sacerdotio eleazar et ythamar coram aaron
patre suo. Locutusque est dominus ad moysen
dicens. Applica tribum levi et fac stare in conspec
tu aaron sacerdotis ut ministrent ei et excubent
et observent quicquid ad cultum pertinet multitu
dinis coram tabernaculo testimonii. Et custo
diant vasa tabernaculi servientes in ministerio eius. Dab
isque dono levitas aaron et filiis eius quibus tra
diti sunt a filiis israel. Aaron autem et filios eius con
stitues super cultum sacerdotii. Externus qui ad mi
nistrandum accesserit morietur. Locutusque est dominus
ad moysen dicens. Ego tuli levitas a filiis israel
pro omni primogenito qui aperit vulvam in filiis israel.
Eruntque levite mei. Meum est enim omne
primogenitum ex quo percussi primogenitos
in terra egypti. Sanctificavi mihi quic
quid primum nascitur in israel. Ab homine usque
ad pecus mei sunt ego dominus. Locu
tus est dominus ad moysen in deserto synai
dicens. Numera filios levi per domos pa
trum suorum et familias omnem masculum
ab uno mense et supra. Numeravit moyses
ut preceperat dominus. Inventi sunt filii levi per
nomina sua gerson et caath et merari. Fi
lii gerson lebni et semei. Filii caath am
ram et ysaar hebron et oziel. Filii me
rari mooli et musi. De gerson fuere fami
lie due lebnitica et semeitica. Quarum
numeratus est populus sexus masculini ab

uno mense et supra .vii. milia quingenti.
Hii post tabernaculum castrametabuntur ad
occidentem sub principe heliasaph filio lael.
Et habebunt excubias in tabernaculo federis
ipsum tabernaculum et operimentum eius. Tento
rium quod trahitur ante fores tecti federis et corti
nas atrii. Tentorium quoque quod appenditur in in
troitu atrii tabernaculi et quicquid ad ritum alta
ris pertinet funes tabernaculi et omnia utensilia eius.
Cognatio caath habebit populos amramitas
et ysaaritas et hebronitas et ozielitas. Hee sunt
familie caathitarum recensite per nomina sua omnis
generis masculini ab uno mense et supra .viii.
milia sexcenti. habebunt excubias sanctuarii et
castrametabuntur ad meridianam plagam.
Princepsque eorum erit elisaphan filius oziel.
Et custodient archam mensamque et candelabrum
altaria et vasa sanctuarii in quibus ministratur
et velum cunctamque huiuscemodi supellecti
lem. Princeps autem principum levitarum ele
azar filius aaron sacerdotis erit super ex
cubitores custodie sanctuarii. At vero de mera
ri erunt populi moolite et musite recensiti per
nomina sua omnis generis masculini ab uno me
se et supra .vi. milia ducenti. Princeps eorum suri
el filius abiahiel. In plaga septentrionali castra
metabuntur. Erunt sub custodia eorum tabule
tabernaculi et vectes ac columpne et bases ear
um et omnia que ad cultum huiusmodi pertinent. Columpneque
atrii per circuitum cum basibus suis et paxilli cum
funibus. Castrametabuntur ante tabernaculum
federis id est ad orientalem plagam moyses et aaron
cum filiis suis habentes custodiam sanctuarii in
medio filiorum israel. Quisquis alienus accesserit
morietur. Omnes levite quos numeraverunt
moyses et aaron iuxta preceptum domini per fa
milias suas in genere masculino a mense uno
et supra fuerunt .xxii. milia. Et ait dominus ad moy
sen. Numera primogenitos sexus masculi
ni de filiis israel a mense uno et supra et habebis
summam eorum. Tollesque levitas mihi pro omni
primogenito filiorum israel ego sum dominus.
Et pecora eorum pro universis primogenitis pecoris
filiorum israel. Recensuit moyses sicut preceperat do
minus primogenitos filiorum israel et fuerunt mas
culi per nomina sua a mense uno et supra .xx. duo
milia ducenti .lxxiii. Locutusque est dominus
ad moysen. Tolle levitas pro primogenitis filiorum
israel et pecora levitarum pro pecoribus eorum. Eruntque le
vite mei. Ego sum dominus. In preceptis meis
ambulent. In precio autem ducentorum .lxx. trium qui
excedunt numerum levitarum de primogenitis fi
liorum israel accipies .v. siclos per singula capita
ad mensuram sanctuarii. Siclus habet obulos .xx.
Dabisque pecuniam aaron et filiis eius precium eorum

et ysaaritas

qui super sunt. Tulit igitur moyses pecuniam eorum qui fuerant amplius et quos redemerant a levitis pro primogenitis filiorum israel mille trecentorum lxv siclorum iuxta pondus sanctuarii et dedit eam aaron et filiis eius iuxta verbum quod preceperat sibi dominus.

IIII

Locutusque est dominus ad moysen et aaron dicens. Tolle summam filiorum caath de medio levitarum per domos et familias suas a xxx anno et supra usque ad quinquagesimum annum omnium qui ingrediuntur ut stent et ministrent in tabernaculo federis. Hic est cultus filiorum caath. Tabernaculum federis et sanctum sanctorum ingredietur aaron et filii eius quando movenda sunt castra. et deponent velum quod pendet ante fores. et involvent eo archam testimonii et operient rursum velamine ianthinarum pellium. extendentque desuper pallium hyacinthinum. et inducent vectes. Mensam quoque propositionis involvent hyacinthino pallio. et ponent cum ea turibula et mortariola cyathos et crateras ad liba fundenda. panes semper in ea erunt. Extendentque desuper pallium coccineum quod rursum operient velamento ianthinarum pellium et inducent vectes. Sument et pallium hyacinthinum quo operient candelabrum cum lucernis et forcipibus suis et emunctoriis et cunctis vasis olei que ad concinnandas lucernas necessaria sunt. Et super omnia ponent operimentum ianthinarum pellium et inducent vectes. Nec non et altare aureum involvent hyacinthino vestimento. Et extendent desuper operimentum ianthinarum pellium. inducentque vectes. Omnia vasa quibus ministratur in sanctuario involvent hyacinthino pallio. et extendent desuper operimentum ianthinarum pellium. inducentque vectes. Sed et altare mundabunt cinere. et involvent illud purpureo vestimento. Ponentque cum eo omnia vasa quibus in ministerio eius utuntur. id est ignium receptacula. fuscinulas ac tridentes uncinos et batilla. Cuncta vasa altaris operient simul velamine ianthinarum pellium. et inducent vectes. Cumque involverint aaron et filii eius sanctuarium et omnia vasa eius in commotione castrorum. tunc intrabunt filii caath ut portent involuta. Et non tangant vasa sanctuarii ne moriantur. Ista sunt honera filiorum caath in tabernaculo federis. super quos erit eleazar filius aaron sacerdotis. ad cuius pertinet curam oleum ad concinnandas lucernas. et compositionis incensum. et sacrificium quod semper offertur. et oleum unctionis et quicquid ad cultum tabernaculi pertinet. omniumque vasorum que in sanctuario sunt. Locutusque est dominus ad moysen et aaron dicens. Nolite perdere populum caath de medio levitarum. sed hoc facite eis ut vivant et non moriantur. si tetigerint sancta sanctorum. Aaron et filii eius intrabunt ipsique disponent opera singulorum. et divident que portare quis debeat. Alii nulla curiositate videant que sunt in sanctuario priusquam involvantur alioquin morientur. Locutus est dominus ad moysen dicens. Tolle et summam filiorum gerson per domos ac familias et cognationes suas a triginta annis et supra usque ad annos l. Numera omnes qui ingrediuntur et ministrant in tabernaculo federis. Hoc est officium familie gersonitarum. ut portent cortinas tabernaculi et tectum federis. Operimentum aliud et super omnia velamen ianthinum. tentoriumque quoque quod pendet in introitu federis tabernaculi. Cortinas atrii et velum in introitu quod est ante tabernaculum. Omnia que ad altare pertinent funiculos et vasa ministerii que iubente aaron et filiis eius portabunt filii gerson. et scient singuli cui debeant honeri mancipari. Hic est cultus familie gersonitarum in tabernaculo federis. eruntque sub manu ythamar filii aaron sacerdotis. Filios quoque merari per familias et domos patrum suorum recensebis. a xxx annis et supra usque ad annos quinquaginta. omnes qui ingrediuntur ad officium ministerii sui et cultum federis testimonii. Hec sunt honera eorum. Portabunt tabulas tabernaculi et vectes eius. columpnas et bases earum. Columpnas quoque atrii per circuitum cum basibus et paxillis et funibus suis. Omnia vasa et supellectilem ad numerum accipient sic que portabunt. Hoc est officium familie meraritarum et ministerium in tabernaculo federis. Eruntque sub manu ythamar filii aaron sacerdotis. Recensuerunt igitur moyses et aaron et principes synagoge filios caath per cognationes et domos patrum suorum a xxx annis et supra usque ad annum quinquagesimum. Omnes qui ingrediuntur ad ministerium tabernaculi federis. et inventi sunt duo milia septingenti l. Hic est numerus populi caath qui intrant tabernaculum federis. Hos numeravit moyses et aaron iuxta sermonem domini per manum moysi. Numerati sunt et filii gerson per cognationes et domos patrum suorum a xxx annis et supra usque ad annum quinquagesimum omnes qui ingrediuntur ut ministrent in tabernaculo federis. et inventi sunt duo milia sexcenti xxx. Hic est populus gersonitarum quos numeraverunt moyses et aaron iuxta verbum domini. Numerati sunt et filii merari per cognationes et domos

patrum suorum a triginta annis et supra usque ad
annum quinquagesimum omnes qui ingre-
diuntur ad explendos ritus tabernaculi fe-
deris inventi sunt quattuor milia ducenti. Hic est
numerus filiorum merari quos recense-
runt moyses et aaron iuxta imperium do-
mini per manum moysi. Omnes qui recen-
siti sunt de levitis et quos recenseri fecit ad
nomen moyses et aaron et principes israel per
cognationes et domos patrum suorum a
triginta annis et supra usque ad annum quinqua-
gesimum ingredientes ad ministerium ta-
bernaculi et onera portanda fuerunt
simul octo milia quingenti octoginta.
Iuxta verbum domini recensuit eos moyses
unumquemque iuxta officium et onera sua
sicut preceperat ei dominus.

Locutusque est dominus ad moysen dicens.
Precipe filiis israel ut eiciant de castris om-
nem leprosum et qui semine fluit pollutusque est
super mortuo. Tam masculum quam fe-
minam eicite de castris ne contaminent
ea cum habitaverint vobiscum. Fecerunt-
que ita filii israel et eiecerunt eos extra ca-
stra sicut locutus est dominus moysi. Locutusque
est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis
israel. Vir sive mulier cum fecerint ex omni-
bus peccatis que solent hominibus accidere et per
negligentiam transgressi fuerint manda-
tum domini atque deliquerint confitebuntur
peccatum suum et reddent ipsum caput
quintamque partem desuper ei in quem pec-
caverint. Sin autem non fuerit qui recipiat
dabunt domino et erit sacerdotis excepto
ariete qui offertur pro expiatione ut sit pla-
cabilis hostia. Omnes quoque primitie que
offerunt filii israel ad sacerdotem pertinent
et quicquid in sanctuarium offertur a sin-
gulis et traditur manibus sacerdotis ipsius
erit. Locutusque est dominus ad moy-
sen dicens. Loquere ad filios israel et dices
ad eos. Vir cuius uxor erraverit mari-
tumque contempnens dormierit cum altero
viro et hoc maritus deprehendere nequiverit
sed latet adulterium et testibus argui non potest
quia non est inventa in stupro si spiritus zelo-
typie concitaverit virum contra uxorem su-
am que vel polluta est vel falsa suspi-
cione appetitur adducet eam ad sacer-
dotem et offeret oblationem pro illa
decimam partem sati farine ordeacee.
Non fundet super eam oleum nec im-
ponet thus quia sacrificium zelotypie est
et oblatio investigans adulterium. Offe-
ret eam igitur sacerdos et statuet coram
domino. Assumetque aquam sanctam in vase fic-
tili et pulverem terre de pavimento taber-
naculi mittet in eam. Cumque steterit mu-
lier in conspectu domini discooperiet caput eius
et ponet manus super illius sacrificium
recordationis et oblationem zelotypie. Ip-
se autem tenebit aquas amarissimas in quibus
cum execratione maledicta congessit adiura-
bitque eam et dicet. Si non dormivit vir alie-
nus tecum et si non polluta es deserto ma-
riti thoro non te nocebunt aque iste ama-
rissime in quas maledicta congessi. Sin au-
tem declinasti a viro tuo atque polluta es et con-
cubuisti cum altero viro his maledictionibus
subiacebis. Det te dominus in maledictionem
exemplumque cunctorum in populo suo. Putre-
scere faciat femur tuum et tumens uterus
tuus disrumpatur. Ingrediantur aque ma-
ledicte in ventrem tuum et utero tumescente
putrescat femur tuum. Et respondebit mu-
lier. Amen amen. Scribetque sacerdos in libel-
lo ista maledicta et delebit ea aquis ama-
rissimis in quas maledicta congessit et da-
bit ei bibere. Quas cum exhauserit tollet sa-
cerdos de manu eius sacrificium zelotypie et
elevabit illud coram domino imponetque
super altare ita dumtaxat ut prius pugillum
sacrificii tollat de eo quod offertur et incendat
super altare et sic potum det mulieri aquas
amarissimas. Quas cum biberit si pollu-
ta est et contempto viro adulterii rea pertransibit
eam aque maledictionis et inflato ventre com-
putrescet femur. Eritque mulier in maledicti-
onem et in exemplum omni populo. Quod si pol-
luta non fuerit erit innoxia et faciet liberos.
Ista est lex zelotypie. Si declinaverit mulier
a viro suo et si polluta fuerit maritusque zelo-
typie spiritu concitatus adduxerit eam in conspectu do-
mini et fecerit ei sacerdos iuxta omnia que scrip-
ta sunt maritus absque culpa erit et illa re-
cipiet iniquitatem suam.

VI

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loque-
re ad filios israel et dices ad eos. Vir sive mu-
lier cum fecerint votum ut sanctificentur et
se voluerint deo consecrare a vino et omni quod
inebriare potest abstinebunt. Acetum
ex vino et ex qualibet potione et quicquid de
uva exprimitur non bibent. Uvas recentes
siccasque non comedent cunctis diebus quibus
ex voto domino consecrantur. Quicquid ex vi-
nea esse potest ab uva passa usque ad acinum
non comedent. Omni tempore separationis sue no-
vacula non transibit super caput eius usque
ad completum diem quo domino consecratur.
Sanctus erit crescente cesarie capitis eius

Omni tempore consecrationis sue super mortuum non ingredietur. nec super patris quidem et matris et fratris sororisque funere contaminabitur. quia consecratio dei sui super caput eius est. Omnibus diebus separationis sue sanctus erit domino. quod si mortuus fuerit subito quispiam coram eo polluetur caput consecrationis eius. Quod radet illico in eadem die purgationis sue et rursum septima. In octavo autem die offeret duos turtures vel duos pullos columbe sacerdoti in introitu federis testimonii. Facietque sacerdos unum pro peccato et alterum in holocaustum. Et deprecabitur pro eo quia peccavit super mortuo. Sanctificabitque caput eius in die illo et consecrabit domino dies separationis illius offerens agnum anniculum pro peccato. ita tamen ut dies priores irriti fiant quia polluta est sanctificatio eius. Ista est lex consecrationis. Cum dies quos ex voto decreverat complebuntur. adducet eum ad hostium tabernaculi federis. et offeret oblationem eius domino agnum anniculum immaculatum in holocaustum. Et ovem anniculam immaculatam pro peccato. et arietem immaculatum. hostiam pacificam. canistrum quoque panum azimorum qui conspersi sint oleo et lagana absque fermento uncta oleo. ac libamina singulorum. Que offeret sacerdos coram domino. et faciet tam pro peccato quam in holocaustum. Arietem vero immolabit hostiam pacificam domino. offerens simul canistrum azimorum. et libamina que ex more debentur. Tunc radetur nazareus ante hostium tabernaculi federis cesarie consecrationis sue. Tolletque capillos eius et ponet super ignem qui est suppositus sacrificio pacificorum. Et armum coctum arietis. tortamque absque fermento unam de canistro et laganum azimum unum. et tradet in manibus nazarei postquam rasum fuerit caput eius. Susceptaque rursum ab eo. levabit in conspectu domini. Et sanctificata sacerdotis erunt sicut pectusculum quod separari iussum est et femur. Post hec potest bibere nazareus vinum. Ista est lex nazarei cum voverit oblationem suam domino tempore consecrationis sue. exceptis hiis que invenerit manus eius. Iuxta quod mente devoverat ita faciet ad perfectionem sanctificationis sue. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere aaron et filiis eius. Sic benedicetis filiis israel et dicetis eis. Benedicat tibi dominus et custodiat te. Ostendat dominus faciem suam et misereatur tui. Convertat dominus vultum suum ad te et det tibi pacem. Invocabunt nomen meum super filios israel. et ego benedicam eis.

VII

Factum est autem in die qua complevit moyses tabernaculum et erexit illud. unxitque et sanctificavit cum omnibus vasis suis altare similiter et vasa eius. obtulerunt principes israel et capita familiarum que erant per singulas tribus. prefectique eorum qui numerati fuerant munera coram domino sex plaustra tecta cum .xii. bobus. Unum plaustrum obtulerunt duo duces. et unum bovem singuli. Obtuleruntque ea in conspectu tabernaculi. Ait autem dominus ad moysen. Suscipe ab eis ut serviant in ministerio tabernaculi. et trades ea levitis iuxta ordinem ministerii sui. Itaque cum suscepisset moyses plaustra et boves. tradidit eos levitis. Duo plaustra et quatuor boves dedit filiis gerson. iuxta id quod habebant necessarium. Quatuor alia plaustra et octo boves dedit filiis merari secundum officia et cultum suum sub manu ythamar filii aaron sacerdotis. Filiis autem caath non dedit plaustra et boves. quia in sanctuario serviunt et onera propriis portant humeris. Igitur obtulerunt duces in dedicationem altaris die qua unctum est oblationem suam ante altare. Dixitque dominus ad moysen. Singuli duces per singulos dies offerant munera in dedicationem altaris. Primo die obtulit oblationem suam naason filius aminadab de tribu iuda. Fueruntque in ea acetabulum argenteum pondo .cxxx. siclorum. fialam argenteam habentem .lxx. siclos iuxta pondus sanctuarii. utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium. mortariolum ex .x. siclis aureis plenum incenso. Bovem de armento. et arietem. et agnum anniculum in holocaustum. hircumque pro peccato. Et in sacrificio pacificorum boves .ii. arietes .v. hyrcos quinque. agnos anniculos .v. Hec est oblatio naason filii aminadab. Secundo die obtulit nathanael filius suar dux de tribu ysachar acetabulum argenteum appendens .c.xxx. siclos. fialam argenteam habentem .lxx. siclos iuxta pondus sanctuarii. utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium. mortariolum aureum habens .x. siclos plenum incenso. Bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum. hircumque pro peccato. Et in sacrificio pacificorum boves duos. arietes .v. hyrcos quinque. agnos anniculos .v. Hec fuit oblatio nathanael filii suar. Tertio die princeps filiorum zabulon heliab filius elon obtulit acetabulum argenteum appendens .c.xxx. siclos. fialam argenteam habentem .lxx. siclos

iuxta pondus sanctuarii utrumque plenum si
mila conspersa oleo in sacrificium. Morta
riolum aureum appendentem decem siclos ple
num incenso. Bovem de armento et arie
tem et agnum anniculum in holocaustum
hircumque pro peccato. Et in sacrificio pa
cificorum boves ii. arietes v. hircos v.
agnos anniculos v. Hec est oblatio heliab
filii helon. Die quarto princeps filiorum
ruben helisur filius sedeur obtulit ac
cetabulum argenteum appendens c.xxx.
siclos. fialam argenteam habentem lxx.
siclos ad pondus sanctuarii. utrumque ple
num simila conspersa oleo in sacrificium. Mor
tariolum aureum appendens x. siclos plenum
incenso. bovem de armento et arietem et agnum
anniculum in holocaustum hircumque pro peccato.
Et in hostias pacificorum boves duos. hir
cos quinque. arietes quinque. agnos anni
culos quinque. Hec fuit oblatio helisur fi
lii sedeur. Die quinto princeps filiorum sy
meon. salamihel filius surisaddai obtu
lit acetabulum argenteum appendens
c.xxx. siclos. fialam argenteam habentem
lxx. siclos ad pondus sanctuarii. utrumque ple
num simila conspersa oleo in sacrificium. mor
tariolum aureum appendens x. siclos ple
num incenso. Bovem de armento et arietem
et agnum anniculum in holocaustum. hir
cumque pro peccato. Et in hostias pacificorum bo
ves duos arietes v. hircos v. agnos an
niculos quinque. Hec fuit oblatio salamihel
filii surisaddai. Die sexto princeps fili
orum gad eliasaph filius duel. obtulit ac
cetabulum argenteum appendens c.xxx.
siclos. fialam argenteam habentem lxx. si
clos ad pondus sanctuarii. utrumque plenum
simila conspersa oleo in sacrificium. Morta
riolum aureum appendens decem siclos
plenum incenso. bovem de armento et arietem
et agnum anniculum in holocaustum. hircum
que pro peccato. Et in hostias pacificorum boves
duos arietes v. et hircos v. agnos annicu
los v. Hec fuit oblatio heliasaph filii
duel. Die vii. princeps filiorum effraym he
lisama filius amiud. obtulit accepta
bulum argenteum appendens c.xxx. siclos
fialam argenteam habentem lxx. siclos
ad pondus sanctuarii. utrumque plenum si
mila conspersa oleo in sacrificium. morta
riolum aureum appendens decem siclos
plenum incenso. Bovem de armento et
arietem et agnum anniculum in holocau
stum. hircumque pro peccato. Et in hostias
pacificorum boves duos. arietes v. hircos
quinque. agnos anniculos v. Hec fuit ob
latio helisama filii amiud. Die octavo
princeps filiorum manasse gamaliel filius
phadassur. obtulit acetabulum argen
teum appendens c.xxx. siclos. fialam argenteam
habentem lxx. siclos ad pondus sanctuarii. utrum
que plenum simila conspersa oleo in sacrificium
mortariolum aureum appendens x. siclos ple
num incenso. Bovem de armento et arietem et a
gnum anniculum in holocaustum. hircumque
pro peccato. Et in hostias pacificorum. boves
ii. arietes v. hircos v. agnos annicu
los v. Hec fuit oblatio gamalihel filii
phadassur. Die nono princeps filiorum benia
min. abidan filius gedeonis obtulit
acetabulum argenteum appendens c.
xxx. siclos. fialam argenteam habentem lxx. siclos
ad pondus sanctuarii. utrumque plenum simila
conspersa oleo in sacrificium. mortariolum aureum
appendens x. siclos. plenum incenso. Bovem
de armento et arietem. et agnum anniculum
in holocaustum. hircumque pro peccato. Et in
hostias pacificorum boves duos. arietes
v. hircos v. et agnos anniculos v. Hec fu
it oblatio abidan filii gedeonis. Die deci
mo princeps filiorum dan ahiezer filius a
misaday obtulit acetabulum argenteum
appendens c.xxx. siclos. fialam argenteam habentem
lxx. siclos ad pondus sanctuarii. utrumque ple
num simila conspersa oleo in sacrificium. morta
riolum aureum appendens x. siclos plenum
incenso. Bovem de armento et arietem et a
gnum anniculum in holocaustum. hircumque pro
peccato. Et in hostias pacificorum. boves du
os arietes v. hircos v. agnos anniculos
v. Hec fuit oblatio ahiezer filii amisa
day. Die xi. princeps filiorum aser phegiel
filius ochran obtulit acetabulum arge
nteum appendens c.xxx. siclos. fialam
argenteam habentem lxx. siclos ad pon
dus sanctuarii. utrumque plenum simila consper
sa oleo in sacrificium. mortariolum aure
um appendens x. siclos plenum incenso.
Bovem de armento et arietem et agnum
anniculum in holocaustum. hircumque pro
peccato. Et in hostias pacificorum. boves
duos arietes v. hircos v. agnos anni
culos quinque. Hec fuit oblatio phegiel
filii ochran. Die duodecimo princeps
filiorum neptalim achira filius enan ob
tulit acetabulum argenteum appen
dens c.xxx. siclos. fialam argenteam ha
bentem lxx. siclos ad pondus sanctuarii.
utrumque plenum simila conspersa oleo
in sacrificium. mortariolum aureum
appendens x. siclos plenum incenso. Bo

uenti decem et octo et arietes · et agnum anniculum hyrcumque pro peccato · Et in hostias pacificorum boves · xii · arietes · lx · hyrcos · lx · agnos anniculos · lx · Hec fuit oblatio achira filii enan. Hec in dedicatione altaris oblata sunt a principibus israel in die qua consecratum est · Acetabula argentea duodecim · fiale argentee · xii · mortariola aurea · xii · ita ut · cxxx · siclos haberet unum acetabulum · et · lxx · siclos · una fiala · id est in commune omnium vasorum ex argento sicli duo milia quadringenti pondere sanctuarii. Mortariola aurea · xii · plena incenso · denos siclos appendentia pondere sanctuarii · id est simul auri sicli · cxx · Boves de armento · xii · in holocaustum · arietes duodecim · agni anniculi · xii · et libamenta eorum · hyrci duodecim pro peccato. Hostie pacificorum · boves · xxiiii · arietes · lx · hyrci · lx · agni anniculi · lx · Hec oblata sunt in dedicatione altaris quando unctum est. Cumque ingrederetur moyses tabernaculum federis ut consuleret oraculum · audiebat vocem loquentis ad se de propitiatorio quod erat super archam testimonii inter duos cherubin · unde et loquebatur ei.

VIII

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere ad aaron et dices ad eum. Cum posueris · vii · lucernas · candelabrum in australi parte erigatur. Hoc igitur precipe ut lucerne contra boream e regione respiciant ad mensam panum propositionis · contra eam partem quam candelabrum respicit lucere debebunt. Fecitque aaron · et imposuit lucernas super candelabrum · ut preceperat dominus moysi. Hec autem erat factura candelabri · ex auro ductili tam medius stipes quam cuncta ex utroque calamorum latere nascebantur. Iuxta exemplum quod ostendit dominus moysi · ita operatus est candelabrum. Et locutus est dominus ad moysen dicens. Tolle levitas de medio filiorum israel · et purificabis eos iuxta hunc ritum. Aspergantur aqua lustrationis · et radant omnes pilos carnis sue. Cumque laverint vestimenta sua et mundati fuerint · tollent bovem de armentis · et libamentum eius similam oleo conspersam. Bovem autem alterum de armento accipies pro peccato · et applicabis levitas coram tabernaculo federis · convocata omni multitudine filiorum israel. Cumque levite fuerint coram domino · ponent filii israel manus suas super eos · et offeret aaron levitas munus in conspectu domini a filiis israel · ut serviant in ministerio eius. Levite quoque manus suas ponent super capita boum · e quibus unum facies pro peccato · et alterum in holocaustum domini · ut depreceris pro eis. Statuesque levitas in conspectu aaron et filiorum eius · et consecrabis oblatos domino · ac separabis de medio filiorum israel · ut sint mei · et postea ingrediantur tabernaculum federis · ut serviant michi. Sicque purificabis et consecrabis eos in oblationem domini · quoniam dono donati sunt michi a filiis israel. Pro primogenitis que aperiunt omnem vulvam in israel accepi eos. Mea sunt enim omnia primogenita filiorum israel · tam ex hominibus quam ex iumentis. Ex die quo percussi omne primogenitum in terra egypti · sanctificavi eos michi · et tuli levitas pro cunctis primogenitis filiorum israel · tradidique eos dono aaron et filiis eius de medio populi · ut serviant michi pro israel in tabernaculo federis · et orent pro eis · ne sit in populo plaga · si ausi fuerint accedere ad sanctuarium. Feceruntque moyses et aaron et omnis multitudo filiorum israel super levitis que preceperat dominus moysi · purificatique sunt et laverunt vestimenta sua. Elevavitque eos aaron in conspectu domini · et oravit pro eis · ut purificati ingrederentur ad officia sua in tabernaculum federis coram aaron et filiis eius. Sicut preceperat dominus moysi de levitis · ita factum est. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Hec est lex levitarum · a · xxv · annis et supra ingredientur ut ministrent in tabernaculo federis. Cumque quinquagesimum annum etatis impleverint · servire cessabunt · eruntque ministri fratrum suorum in tabernaculo federis · ut custodiant que sibi fuerint commendata · opera autem ipsa non faciant. Sic dispones levitis in custodiis suis.

Locutus est dominus ad moysen in deserto synai anno secundo postquam egressi sunt de terra egypti mense primo dicens. Faciant filii israel phase in tempore suo quartadecima die mensis huius ad vesperam · iuxta omnes cerimonias et iustificationes eius. Precepitque moyses filiis israel ut facerent phase. Qui fecerunt tempore suo · xiiii · die mensis ad vesperam in monte synai. Iuxta omnia que mandaverat dominus moysi · fecerunt filii israel. Ecce autem quidam immundi super anima hominis · qui non poterant facere phase in die illo · accedentes ad moysen et aaron dixerunt eis. Immundi sumus super anima hominis. Quare fraudamur ut non valeamus offerre oblationem domino in tempore suo inter filios israel? Quibus respondit moyses. State ut consulam quid precipiat dominus de vobis. Locutusque est dominus ad

moysen dicens. loquere filiis isr'l.
Homo qui fuerit inmundus super anima, siue
in uia procul in gente uestra faciat phase do
mino. mense secundo. quarta decima die
mensis ad uesperam cum azimis et lactucis ag
restibus comedent illud. Non relinquent ex
eo quippiam usque mane. et os eius non
confringent. Omnem ritum phase obseruabunt.
Si quis autem et mundus est et in itinere non fuit
et tamen non fecit phase. exterminabitur
anima illa de populis suis. quia sacrificium domino
non obtulit tempore suo. peccatum suum ipse
portabit. Peregrinus quoque et aduena si fu
erit apud uos faciet phase domini iuxta ce
rimonias et iustificationes eius. preceptum
idem erit apud uos tam aduene quam indige
ne. Igitur die qua erectum est tabernaculum
operuit illud nubes. A uespere autem super taber
naculum erat quasi species ignis usque mane. Sic
fiebat iugiter. per diem operiebat illud nu
bes. et per noctem quasi species ignis. Cumque
ablata fuisset nubes que tabernaculum
protegebat. tunc proficiscebantur filii isr'l
et in loco ubi stetisset nubes. ibi castrametaba
ntur. Ad imperium domini proficiscebantur
et ad imperium illius figebant taber
naculum. Cunctis diebus quibus stabat nu
bes super tabernaculum. manebant in eodem
loco. Et si euenisset ut multo tempore maneret
super illud erant filii isr'l in excubiis domini
et non proficiscebantur. quot quot diebus fuisset
nubes super tabernaculum. Ad imperium do
mini erigebant tentoria et ad imperium eius
deponebant. Si fuisset nubes a uespere usque
mane. et statim diluculo reliquisset taberna
culum, proficiscebantur. Et si post diem et noctem
recessisset. dissipabant tentoria. Si
biduo aut mense uno uel longiori tempore fuis
set super tabernaculum. manebant filii isr'l
in eodem loco. et non proficiscebantur. Statim autem
ut recessisset mouebant castra. Per uer
bum domini figebant tentoria. et per
uerbum proficiscebantur. Erantque in excubiis
domini iuxta imperium eius per manum moysi.
X Locutusque est dominus ad moysen dicens.
Fac tibi duas tubas argenteas ductiles quibus
conuocare possis multitudinem quando mo
uenda sunt castra. Cumque increpueris
tubis. congregabitur ad te omnis turba ad
hostium tabernaculi federis. Si semel clan
xeris uenient ad te principes et capita mul
titudinis isr'l. Si autem prolixior atque con
cisus clangor increpuerit. mouebunt castra
primi qui sunt ad orientalem pla
gam. In secundo autem sonitu et pari ululatu
tube. leuabunt tentoria qui habitant ad me
ridiem. Et iuxta hunc modum reliqui fa
cient. ululantibus tubis in profectione. Quan
do autem congregandus est populus. simplex
tubarum erit clangor. et non concise ululabunt.
Filii autem aaron sacerdotis clangent tubis.
Eritque legittimum sempiternum in generationibus uestris.
Si exieritis ad bellum de terra uestra contra hostes qui
dimicant aduersus uos clangetis ululan
tibus tubis. et erit recordatio uestri coram domino deo
uestro. ut eruamini de manibus inimicorum ue
strorum. Si quando habebitis epulum et dies
festos et kalendas. canetis tubis super ho
locaustis et pacificis uictimis. ut sint uobis
in recordationem dei uestri. Ego dominus deus
uester. Anno secundo mense secundo. xx. die mensis eleua
ta est nubes de tabernaculo federis. profectique sunt
filii isr'l per turmas suas de deserto synai. et
recubuit nubes in solitudine pharan.
Mouerunt que castra primi iuxta imperium
domini in manu moysi. filii iuda per turmas
suas quorum princeps erat naason filius ami
nadab. In tribu filiorum ysachar erat prin
ceps nathanael filius suar. In tribu zabu
lon erat princeps heliab filius helon. De
positumque est tabernaculum. quod portantes e
gressi sunt filii gerson et merari. Profectique
sunt et filii ruben per turmas. et ordi
nem suum quorum princeps erat helisur filius sedeur.
In tribu autem filiorum symeon princeps fu
it salamiel filius surisaddai. Porro in
tribu gad erat princeps heliasaph filius
duel. Profectique sunt et caath portantes sanctua
rium. Tam diu tabernaculum portabatur
donec uenirent ad erectionis locum. Moue
runt castra et filii ephraim per turmas suas. in
quorum exercitu princeps erat helisama filius
amiud. In tribu autem filiorum manasse prin
ceps fuit gamaliel filius phadassur. Et
in tribu beniamin erat dux abidan filius
gedeonis. Nouissimi castrorum omnium pro
fecti sunt filii dan per turmas suas. in quorum
exercitu princeps fuit ahiezer filius amisa
dai. In tribu autem filiorum aser erat princeps
phegiel. filius ochran. In tribu filiorum
neptalim princeps fuit ahira filius enan.
Hec sunt castra et profectiones filiorum isr'l
per turmas suas quando egrediebantur. Di
xitque moyses hobab filio raguel madiani
te cognato suo. Proficiscimur ad locum quem
dominus daturus est nobis. Veni nobiscum
ut benefaciamus tibi. quia dominus bona pro
misit isr'l. Cui ille respondit. Non uadam
tecum. sed reuertar in terram meam in qua
natus sum. Et ille. Noli inquit nos re

Eleuata est nubes [illegible]
[illegible]

linquere. tu enim nosti in quibus locis per de-
sertum castra ponere debeamus. et eris
ductor noster. Cumque nobiscum veneris quic-
quid optimum fuerit ex opibus quas nobis
tradiderit dominus dabimus tibi.
Profecti sunt ergo de monte domini vi-
am trium dierum. archaque federis domini prece-
debat eos per tres dies. providens castrorum loc-
um. Nubes quoque domini super eos erat per
diem cum incederent. Cumque elevaretur
archa. dicebat moyses. Surge domine. et
dissipentur inimici tui. et fugiant qui o-
derunt te a facie tua. Cum autem depone-
retur aiebat. Revertere domine ad multitudi-
nem exercitus israel.

XI

Interea ortum est murmur populi quasi dolentium
pro labore contra dominum. Quod cum audisset
iratus est. et accensus in eos ignis domini devo-
ravit extremam castrorum partem. Cumque cla-
masset populus ad moysen. oravit moyses
dominum. et absortus est ignis. Vocavitque no-
men loci illius incensio. eo quod incensus fuis-
set contra eos ignis domini. Vulgus quip-
pe promiscuum quod ascenderat cum eis. fla-
gravit desiderio carnium sedens et flens iunc-
tis pariter sibi filiis israel. Et ait. Quis
dabit nobis ad vescendum carnes. Re-
cordamur piscium quos comedebamus
in egypto gratis. In mentem nobis veniunt
cucumeres. et pepones. porrique. et cepe. et al-
lia. Anima nostra arida est. Nichil aliud
respiciunt oculi nostri nisi man. Erat autem
man quasi semen coriandri coloris b-
dellii. Circuibatque populus et colligens il-
lud. frangebat mola. sive terebat in mor-
tario coquens in olla. et faciens ex eo tor-
tulas saporis quasi panis oleati. Cumque
descenderet nocte super castra ros de-
scendebat pariter et man. Audivit
ergo moyses flentem populum per familias
singulos per hostia tentorii sui. Ira-
tusque est furor domini valde. Sed et mo-
ysi intolleranda res visa est. Et ait
ad dominum. Cur afflixisti servum tuum.
Quare non invenio gratiam coram te.
et cur imposuisti pondus universi
populi super me. Numquid ergo conce-
pi hanc omnem multitudinem vel genui
eam. ut dicas michi. porta eos in sinu
tuo sicut portare solet nutrix infantu-
lum. et defer in terram pro qua iurasti pa-
tribus eorum. Unde michi carnes ut dem tante
multitudini. Flent contra me dicentes. Da no-
bis carnes ut comedamus. Non possum
solus sustinere omnem hunc populum. quia gra-
vis est michi. Sin aliter tibi videtur
obsecro ut interficias me. et inveniam
gratiam in oculis tuis. ne tantis affi-
ciar malis. Et dixit dominus ad mo-
ysen. Congrega michi lxx. viros de seni-
bus israel. quos tu nosti quod senes sint populi
ac magistri. et duces eos ad hostium ta-
bernaculi federis. faciesque ibi stare te-
cum ut descendam et loquar tibi. et au-
feram de spiritu tuo. tradamque eis ut
sustentent tecum onus populi. et non tu so-
lus graveris. Populo quoque dices. Sancti-
ficamini. Cras comedetis carnes. Ego enim
audivi vos dicere. Quis dabit nobis
escas carnium. Bene nobis erat in e-
gypto. ut det dominus vobis carnes
et comedatis. non uno die vel duobus. vel
v. aut x. nec xx. quidem. sed usque ad
mensem dierum. donec exeant per nares ve-
stras. et vertantur in nauseam. eo quod repule-
ritis dominum qui in medio vestri est. et fle-
veritis coram eo dicentes. Quare e-
gressi sumus ex egypto. Et ait moy-
ses ad dominum. Sexcenta milia pedi-
tum huius populi sunt. et tu dicis. Dabo e-
is esum carnium mense integro. Numquid
ovium et boum multitudo cedetur ut
possit sufficere ad cibum. vel omnes pisces
maris in unum congregabuntur ut eos satient.
Cui respondit dominus. Numquid manus do-
mini invalida est. Iam nunc videbis utrum
meus sermo opere compleatur. Venit igitur
moyses et narravit populo verba domini. congre-
gans lxx. viros de senibus israel. quos
stare fecit circa tabernaculum. Descen-
ditque dominus per nubem et locutus est ad eum
auferens de spiritu qui erat in moyse et dans
lxx. viris. Cumque requievisset in eis spiritus
prophetaverunt nec ultra cessaverunt. Reman-
serunt autem in castris duo viri. quorum
unus vocabatur heldath. et alter medad
super quos requievit spiritus. nam et ipsi de-
scripti fuerunt. et non exierant ad taber-
naculum. Cumque prophetarent in castris
cucurrit puer et nuntiavit moysi di-
cens. Heldath et medad prophetant in ca-
stris. Statim iosue filius nun minister
moysi. et electus e pluribus ait. Domine mi
moyses prohibe illos. At ille. Quid inquit
emularis pro me. Quis tribuat ut omnis
populus prophetet. et det eis deus spiritum suum.
Reversusque est moyses et maiores
natu israel in castra. Ventus autem egre-
diens a domino arreptans trans mare coturni-
ces detulit. et dimisit in castra

quantum uno die conficitur. et operuerunt
ea per circuitum. Volabantque in aere
duobus cubitis altitudine super terram. Sur-
gens ergo populus toto die illo et nocte, ac die
altero, congregavit coturnicum qui minimum
decem coros. Et siccaverunt
eas per gyrum castrorum. Adhuc carnes e-
rant in dentibus eorum, nec defecerat huius-
modi cibus. et ecce furor domini concitatus in po-
pulum, percussit eum plaga magna
nimis. Vocatusque est ille locus sepulcra
concupiscentie. Ibi enim sepelierunt populum
qui desideraverat carnes. Egressi autem de
sepulcris concupiscentie venerunt in asse-
roth, et manserunt ibi.

Locutaque est contra moysen maria et aaron
propter uxorem eius ethiopissam.
et dixerunt. Num per solum moysen lo-
cutus est dominus? Nonne et nobis similiter est
locutus? Quod cum audisset dominus, iratus
est valde. Erat enim moyses vir miti-
ssimus super omnes homines qui mora-
bantur in terra. Statim locutus est do-
minus ad eum et aaron et ad mariam.
Egredimini vos tantum tres ad tabernaculum
federis. Cumque fuissent egressi, descen-
dit dominus in columpna nubis, et ste-
tit in introitu tabernaculi vocans aaron
et mariam. Qui cum issent, dixit ad eos. Au-
dite sermones meos. Si quis fuerit inter
vos propheta domini, in visione apparebo ei,
vel per somnium loquar ad illum. At non
talis servus meus moyses qui in omni do-
mo mea fidelissimus est. Ore enim ad
os loquor ei, et palam. Non per enigmata
et figuras dominum videt. Quare igitur
non timuistis detrahere servo meo moysi?
Iratusque contra eos abiit. nubes quoque re-
cessit que erat super tabernaculum. Et
ecce maria apparuit candens lepra
quasi nix. Cumque respexisset eam aa-
ron, et vidisset perfusam lepra, ait ad
moysen. Obsecro domine mi, ne im-
ponas nobis hoc peccatum quod stul-
te commisimus, ne fiat hec quasi mor-
tua, et ut abortivum quod proicitur de vul-
va matris sue. Ecce iam medium
carnis eius devoratum est lepra. Cla-
mavitque moyses ad dominum dicens.
Domine deus obsecro, sana eam. Cui re-
spondit dominus. Si pater eius spuisset in
faciem illius, nonne debuerat saltem vii
dierum rubore suffundi? Separetur vii
diebus extra castra, et postea revoca-
bitur. Exclusa est itaque maria extra

castra vii diebus, et populus non est mo-
tus de loco illo, donec revocata est maria.
Profectusque est de aseroth fixis tentoriis in de-

XIII — xiii

serto pharan. Ibique locutus est dominus ad
moysen dicens. Mitte viros qui consi-
derent terram chanaan quam daturus
sum filiis israel, singulos de singulis tribubus ex prin-
cipibus. Fecit moyses quod dominus impera-
verat de deserto pharan mittens principes viros,
quorum ista sunt nomina. De tribu ruben, sam-
mua filium zechur. De tribu symeon, sa-
phat filium hur. De tribu iuda, caleph filium
iephone. De tribu ysachar, igal filium
ioseph. De tribu ephraym, osee filium
nun. De tribu beniamin, phalti fi-
lium raphu. De tribu zabulon, gediel
filium sodi. De tribu ioseph, sceptri manas-
se, gaddi filium susi. De tribu dan, am-
mihel filium gemalli. De tribu aser,
sthur filium michael. De tribu neptali,
naabbi filium vapsi. De tribu gad,
guhel filium machi. Hec sunt nomina
virorum quos misit moyses ad considerandam
terram chanaan. Vocavitque osee
filium nun iosue. Misit ergo moyses
eos ad considerandam terram chanaan, et
dixit ad eos. Ascendite per meridianam
plagam. Cumque veneritis ad montes,
considerate terram qualis sit, et populum qui habita-
tor est eius, utrum fortis sit an infirmus,
pauci numero an plures. Ipsa terra bona an
mala. urbes quales, murate an absque
muris. Humus pinguis an sterilis, ne-
morosa an absque arboribus. Confortamini
et afferte nobis de fructibus terre illius.
Erat autem tempus quando iam precoque uve ve-
sci possunt. Cumque ascendissent, explora-
verunt terram a deserto syn usque rohob
intrantibus emath. Ascenderuntque
ad meridiem, et venerunt in hebron, ubi
erant achiman et sisai et tolmay filii e-
nach. Nam hebron vii annis ante
thanim urbem egypti condita est. Pergen-
tesque usque ad torrentem botri, absciderunt pal-
mitem cum uva sua, quem portaverunt
in vecte duo viri. De malis quoque granatis
et de ficis loci illius tulerunt, qui appella-
tus est nehelescol, id est torrens botri, eo quod
botrum inde portassent filii israel. Reversi-
que exploratores terre post xl dies omni
regione circuita venerunt ad moysen
et aaron et ad omnem cetum filiorum israel in de-
sertum pharan, quod est in cades. Locutique
eis et omni multitudini, ostenderunt fruc-
tus terre, et narraverunt dicentes. Venimus

al' gaguel

al' gudiel

[illegible]

terram ad quam misisti nos: que revera fluit lacte et melle ut ex his fructibus cognosci potest. Sed cultores fortissimos habet, et urbes grandes atque muratas. Stirpem Enach vidimus ibi. Amalech habitat in meridie. Etheus, Iebuseus, Amorreus in montanis. Chananeus vero moratur iuxta mare et circa fluenta Iordanis. Inter hec Caleb compescens murmur populi qui oriebatur contra Moysen ait: Ascendamus et possideamus terram, quoniam poterimus obtinere eam. Alii vero qui fuerant cum eo dicebant: Nequaquam ad hunc populum valemus ascendere, quia fortior nobis est. Detraxeruntque terre quam inspexerant apud filios Israel dicentes: Terra quam lustravimus devorat habitatores suos. Populus quem aspeximus procere stature est. Ibi vidimus monstra quedam filiorum Enach de genere gigantheo: quibus comparati quasi locuste videbamur.

XIIII

Igitur vociferans omnis turba flevit nocte illa. Et murmurati sunt contra Moysen et Aaron cuncti filii Israel dicentes: Utinam mortui essemus in Egypto, et in hac vasta solitudine utinam pereamus, et non inducat nos Dominus in terram istam, ne cadamus gladio, et uxores ac liberi nostri ducantur captivi. Nonne melius est reverti in Egyptum? Dixeruntque alter ad alterum: Constituamus nobis ducem, et revertamur in Egyptum. Quo audito Moyses et Aaron ceciderunt proni in terram coram omni multitudine filiorum Israel. At vero Iosue filius Nun et Caleb filius Iephone, qui et ipsi lustraverant terram, sciderunt vestimenta sua, et ad omnem multitudinem filiorum Israel locuti sunt: Terra quam circuivimus valde bona est. Si propitius fuerit Dominus, inducet nos in eam, et tradet humum lacte et melle manantem. Nolite rebelles esse contra Dominum: neque timeatis populum terre huius, quia sicut panem ita eos possumus devorare. Recessit ab illis omne presidium: Dominus nobiscum est, nolite metuere. Cumque clamaret omnis multitudo, et lapidibus eos vellet opprimere, apparuit gloria Domini super tectum federis cunctis filiis Israel. Et dixit Dominus ad Moysen: Usquequo detrahet michi populus iste? Quousque non credent michi in omnibus signis que feci coram eis? Feriam igitur eos pestilentia atque consumam: te autem faciam principem super gentem magnam et fortiorem quam hec est. Et ait Moyses ad Dominum: Ut audiant Egyptii, de quorum medio eduxisti populum istum, et habitatores terre huius, qui audierunt quod tu Domine in populo isto sis, et facie videaris ad faciem, et nubes tua protegat illos, et in columpna nubis precedas eos per diem, et in columpna ignis per noctem: quod occideris tantam multitudinem quasi unum hominem, et dicant: Non poterat introducere populum in terram pro qua iuraverat, ideo occidit eos in solitudine. Magnificetur ergo fortitudo Domini sicut iurasti dicens: Dominus patiens et multe misericordie, auferens iniquitatem et scelera, nullumque innoxium derelinquens, qui visitas peccata patrum in filios in tertiam et quartam generationem. Dimitte obsecro peccatum populi tui huius secundum magnitudinem misericordie tue, sicut propitius fuisti egredientibus de Egypto usque ad locum istum. Dixitque Dominus: Dimisi iuxta verbum tuum. Vivo ego: et implebitur gloria Domini universa terra. Attamen omnes homines qui viderunt maiestatem meam, et signa que feci in Egypto et in solitudine, et temptaverunt me iam per decem vices, nec obedierunt voci mee, non videbunt terram pro qua iuravi patribus eorum, nec quisquam ex illis qui detraxit michi intuebitur eam. Servum meum Caleb, qui alio spiritu secutus est me, inducam in terram hanc quam circuivit, et semen eius possidebit eam. Quoniam Amalechites et Chananeus habitant in vallibus. Cras movete castra, et revertimini in solitudinem per viam maris rubri. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron dicens: Usquequo multitudo hec pessima murmurat contra me? Querelas filiorum Israel audivi. Dic ergo eis: Vivo ego, dicit Dominus: sicut locuti estis audiente me, sic faciam vobis. In solitudine hac iacebunt cadavera vestra. Omnes qui numerati estis a viginti annis et supra, et murmurastis contra me, non intrabitis terram super quam levavi manum meam ut habitare vos facerem, preter Caleb filium Iephone, et Iosue filium Nun. Parvulos autem vestros, de quibus dixistis quod prede hostibus forent, introducam ut videant terram que vobis displicuit. Vestra cadavera iacebunt in solitudine. Filii vestri erunt vagi in deserto annis quadraginta, et portabunt fornicationem vestram, donec consumantur cadavera patrum in deserto, iuxta numerum quadraginta dierum quibus considerastis terram: annus pro die imputabitur.

Qui alio spiritu secutus est me. quo de [illegible]

[illegible]

annis recipietis iniquitates vestras. et scietis
ultionem meam. quoniam sicut locutus sum
ita faciam omni multitudini huic pessime.
que consurrexit adversus me. in solitudine
hac deficiet et morietur. Igitur omnes vi-
ri quos miserat moyses ad contemplandam
terram. et qui reversi murmurare fecerant
contra eum omnem multitudinem detrahentes terre quod
esset mala. mortui sunt atque percussi in conspectu
domini. Iosue autem filius nun. et caleph filius
iephone vixerunt ex omnibus qui perrexerant
ad considerandam terram. Locutusque est moy-
ses universa hec verba ad omnes filios israel. Et
luxit populus nimis. Et ecce mane primo surgen-
tes ascenderunt verticem montis atque dixerunt.
Parati sumus ascendere ad locum de quo dominus
locutus est quia peccavimus. Quibus moy-
ses. cur inquit transgredimini verbum domini
quod vobis non cedet in prosperum. Nolite ascen-
dere. non enim est deus vobiscum ne corruatis
coram inimicis vestris. Amalechites et cha-
naneus. ante vos sunt. quorum gladio corrueti-
s eo quod nolueritis adquiescere domino. nec erit do-
minus vobiscum. At illi contenebrati ascen-
derunt in verticem montis. archa autem testamenti
domini et moyses non recesserunt de castris.
Descenditque amalechites et chananeus. qui
habitabant in monte. et percutiens eos atque concidens
persecutus est usque horma.

Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel
et dices ad eos. Cum ingressi fueritis terram habitationis vestre
quam ego dabo vobis et feceritis oblationem domino in ho-
locaustum aut victimam pacificam vota solventes
vel sponte offerentes munera. aut in sollempnitati-
bus vestris adolentes odorem suavitatis domino de bo-
bus sive de ovibus offeret quicumque immolave-
rit victimam. sacrificium simile decimam partem
ephi conspersam oleo quod mensuram habe-
bit quartam partem hyn. Et vinum ad liba
fundenda eiusdem mensure dabit in holo-
causto sive in victimam. Per agnos singu-
los erit. et arietes erit sacrificium simile duarum deci-
marum que conspersa sit oleo tercie partis hyn. et
vinum ad libamentum tercie partis eius-
dem. offeret in odorem suavitatis
domino. Quando vero de bobus feceris
holocaustum aut hostiam ut impleas votum
vel pacificas victimas. dabis per sin-
gulos boves simile tres decimas conspersas o-
leo quod habeat medium mensure hyn. Et vinum
ad liba fundenda eiusdem mensure in oblati-
onem suavissimi odoris domino. Sic facie-
tis per singulos boves et arietes et agnos et
hedos. Tam indigene quam peregrini eo-
dem ritu offerent sacrificia. Unum preceptum
erit atque iudicium. tam vobis quam advenis
terre. Locutus est dominus ad moysen di-
cens. Loquere filiis israel et dices ad eos. Cum
veneritis in terram quam dabo vobis et come-
deritis de panibus regionis illius. separabitis pri-
micias domino de cibis vestris. Sicut de areis primicias
separabitis ita et de pulmentis dabitis primicias
domino. Quod si per ignorantiam preteritis quicquam
horum que locutus est dominus ad moysen. et man-
davit per eum ad vos a die qua cepit iubere et ultra.
oblitaque fuerit facere multitudo offeret vitu-
lum de armento holocaustum in odorem su-
avissimum domino. et sacrificium eius ac liba ut
cerimonie postulant. hircumque pro peccato. et
rogabit sacerdos pro omni multitudine filiorum israel.
Et dimittetur eis quoniam non sponte peccave-
runt. nichilominus offerentes incensum domino
pro se. et pro peccato atque errore suo. Et dimittetur
universe plebi filiorum israel. et advenis qui
peregrinantur inter eos. quoniam culpa est omnis
populi per ignorantiam. Quod si anima una nesciens
peccaverit. offeret capram anniculam pro peccato
suo. Et deprecabitur pro ea sacerdos. quod inscia pec-
caverit coram domino. impetrabitque ei veniam. et
dimittetur illi. Tam indigenis quam advenis.
una lex erit omnium. qui peccaverint igno-
rantes. Anima vero que per superbiam aliquid com-
miserit. sive civis sit ille. sive peregrinus. quoniam
adversus dominum rebellis fuit. peribit de populo suo.
Verbum enim domini contempsit. et preceptum il-
lius fecit irritum. idcirco delebitur. et por-
tabit iniquitatem suam. Factum est autem
cum essent filii israel in solitudine. et invenis-
sent hominem colligentem ligna in die
sabbati. obtulerunt eum moysi et aaron et
universe multitudini. Qui recluserunt
eum in carcerem. nescientes quid super eo
facere deberent. Dixitque dominus ad moysen. Mor-
te moriatur homo iste. Obruat eum lapidibus
omnis turba extra castra. Cumque eduxissent
eum foras. obruerunt eum lapidibus et mor-
tuus est. sicut preceperat dominus. Dixitque dominus ad
moysen. Loquere filiis israel et dices ad eos. ut fa-
ciant sibi fimbrias per angulos palliorum. po-
nentes in eis vittas iacinctinas. Quas
cum viderint. recordentur omnium mandatorum
domini. nec sequantur cogitationes suas
et oculos per res varias fornicantes. sed magis
memores preceptorum domini. faciant ea. Sint-
que sancti deo suo. Ego dominus deus vester qui eduxi vos
de terra egypti ut essem vobis deus.

XVI Ecce autem core filius ysaar. filii caath. filii
levi. et dathan. atque abyron. filii heliab.
on quoque filius pheleth de filiis ruben. sur-
rexerunt contra moysen. aliique filiorum

israel ducenti quinquaginta viri proceres sy-
nagoge. et qui tempore concilii per nomina vocabantur.
Cumque stetissent adversum adversum mo-
ysen et aaron dixerunt. Sufficiat vobis quia
omnis multitudo sanctorum est. et in ipsis est dominus.
Cur elevamini super populum domini. Quod cum
audisset moyses cecidit pronus in faciem.
Locutusque est ad chore et ad omnem multi-
tudinem. Mane inquid notum faciet dominus qui
ad se pertineant. et sanctos applicabit sibi. et quos
elegerit appropinquabunt ei. Hoc igitur facite.
Tollat unusquisque turibula sua. tu cho-
re et omne concilium tuum. et hausto cras igne
ponite desuper thimiamata coram domino. et quem-
cumque elegerit. ipse erit sanctus. Multum erigimi-
ni filii levi. Dixitque rursum ad chore. Au-
dite filii levi. Num parum vobis est quod se-
paravit deus vos israel ab omni populo suo. et iun-
xit sibi ut serviretis ei in cultu tabernaculi.
et staretis coram frequentia populi. et ministra-
retis ei. Idcirco ad se fecit accedere te. et omnes
fratres tuos filios levi. ut vobis et sacerdoti-
um vendicetis. et omnis globus tuus stet contra
dominum. Quid est enim aaron ut murmura-
retis contra eum. Misit ergo moyses ut voca-
ret dathan et abiron filios heliab. Qui re-
sponderunt. Non venimus. Numquid parum est
quod eduxisti nos de terra que lacte et melle
manabat ut occideres nos in deserto. nisi do-
mineris etiam nostri. Revera induxisti nos
in terram que fluit rivis lactis et mellis. et de-
disti nobis possessiones agrorum et vinearum.
An et oculos nostros vis eruere. Non venimus.
Iratusque moyses valde. ait ad dominum.
Ne respicias sacrificia eorum. Tu scis quod
nec asellum quidem umquam acceperim ab eis
nec afflixerim quempiam eorum. Dixitque
ad chore. Tu et omnis congregatio tua state seor-
sum coram domino. et aaron die crastino se-
paratim. Tollite singuli turibula vestra. et
ponite super ea incensum. offerentes domino du-
centa .l. turibula. aaron quoque teneat
turibulum suum. Quod cum fecissent stanti-
bus moyse et aaron. et coadunasset adversum
eos omnem multitudinem ad ostium tabernaculi
apparuit cunctis gloria domini. Locutusque est
dominus ad moysen et aaron. et ait. Separa-
mini de medio congregationis huius. ut eos repen-
te disperdam. Qui ceciderunt proni in faciem
atque dixerunt. Fortissime deus spirituum universe
carnis. num uno peccante contra omnes ira tua de-
seviet. Et ait dominus ad moysen. Precipe
universo populo ut separentur a tabernaculis
chore et dathan et abiron. Surrexit-
que moyses et abiit ad dathan et abiron et

sequentibus eum senioribus israel dixit ad
turbam. Recedite a tabernaculis hominum im-
piorum et nolite tangere que ad eos pertinent
ne involvamini in peccatis eorum. Cumque re-
cessissent a tentoriis eorum per circuitum dathan
et abiron egressi stabant in introitu papilio-
num suorum cum uxoribus et liberis et omni
frequentia. et ait moyses. In hoc scietis
quod dominus miserit me ut facerem universa
que cernitis. et non ex proprio ea corde protulerim.
Si consueta hominum morte interierint. et vi-
sitaverit eos plaga qua et ceteri visitari solent
non misit me dominus. Sin autem novam
rem fecerit dominus. ut aperiens terra os
suum deglutiat eos et omnia que ad illos per-
tinent cum tabernaculis suis cuncta sub-
stantia eius. descenderintque viventes in
infernum. scietis quod blasphemaverint
dominum. Confestim igitur ut cessavit loqui
disrupta est terra sub pedibus eorum. et aperiens
os suum. devoravit illos cum tabernaculis
suis et universa substantia eorum. Descenderunt-
que vivi in infernum operti humo. et perierunt de me-
dio multitudinis. At vero omnis israel qui sta-
bat per gyrum fugit ad clamorem pereun-
tium. dicens. Ne forte et nos terra deglutiat. Sed et
ignis egressus a domino interfecit ducentos .l.
viros qui offerebant incensum.
Locutusque est dominus ad moysen dicens. Pre-
cipe eleazaro filio aaron sacerdoti ut tol-
lat turibula que iacent in incendio. et ig-
nem huc illucque dispergat. quia sanctificata
sunt in mortibus peccatorum. producatque ea in la-
minas. et affigat altari. eo quod oblatum
sit in eis incensum domino. et sanctificata sint
ut cernant ea pro signo et monimento filii
israel. Tulit ergo eleazar sacerdos turibula
enea in quibus obtulerant hii quos in-
cendium devoravit. et produxit ea in laminas af-
figens altari ut haberent postea filii israel
quibus commonerentur ne quis accedat alie-
nigena. et qui non est de semine aaron
ad offerendum incensum domino ne pa-
tiatur sicut passus est chore et omnis congregatio
eius loquente ad moysen domino. Murmura-
vit autem omnis multitudo filiorum israel seque-
nti die contra moysen et aaron dicens. Vos inter-
fecistis populum domini. Cumque oriretur se-
ditio et tumultus increbresceret. moyses et aa-
ron fugerunt ad tabernaculum federis. Quod
postquam ingressi sunt operuit nubes ta-
naculum et apparuit gloria domini. Dixitque
dominus ad moysen. Recedite de medio
multitudinis. Etiam nunc delebo eos.
Cumque iacerent in terra. dixit moyses ad

aaron. Tolle turibulum et hausto igne
de altari mitte incensum desuper pergens
cito ad populum ut roges pro eis. iam enim egres-
sa est ira a domino et plaga desevit. Quod cum
fecisset aaron et cucurrisset ad mediam mul-
titudinem quam iam vastabat incen-
dium. obtulit thymiama et stans inter mor-
tuos ac viventes pro populo deprecatus
est et plaga cessavit. Fuerunt autem qui
percussi sunt. xiiii. milia hominum et septin-
genti absque hiis qui perierant in seditione
chore. Reversusque est aaron ad moysen
ad hostium tabernaculi federis postquam
quievit interitus. Et locutus est dominus ad mo-
ysen dicens. Loquere ad filios israel et accipe
ab eis virgas singulas per cognationes suas
a cunctis principibus tribuum virgas. xii. et unius-
cuiusque nomen superscribe virge sue. No-
men autem aaron erit in tribu levi. Et una
virga cunctas separatim familias eorum continebit.
Pones eas in tabernaculo federis coram
testimonio ubi loquar ad te. Quem ex his
elegero germinabit virga eius et cohibebo
a me querimonias filiorum israel quibus contra me
murmurant. Locutusque est moyses ad filios
israel. Et dederunt ei omnes principes virgas per
singulas tribus. Fueruntque virge. xii. absque
virga aaron. Quas cum posuisset moyses
coram domino in tabernaculo testimonii. se-
quenti die regressus invenit germinasse vir-
gam aaron in domo levi et turgentibus gem-
mis eruperant flores. Qui foliis dilatatis in
amigdalas deformati sunt. Protulit ergo
moyses omnes virgas de conspectu domini
ad cunctos filios israel. Videruntque et rece-
perunt singuli virgas suas. Dixitque dominus ad
moysen. Refer virgam aaron in tabernacu-
lum testimonii. ut servetur ibi in signum
rebellium filiorum israel et quiescant querimonie eo-
rum a me ne moriantur. Fecitque moyses sicut
preceperat ei dominus. Dixerunt autem filii israel
ad moysen. Ecce consumpti sumus. Omnes
perivimus. Quicumque accedit ad ta-
bernaculum domini moritur. Numquid
usque ad internecionem cuncti delendi sumus.

Dixitque dominus ad aaron. Tu et filii tui et do-
mus patris tui tecum portabitis iniqui-
tatem sanctuarii. Et tu et filii tui simul sustine-
bitis peccata sacerdotii vestri. Sed et fratres tu-
os de tribu levi et sceptrum patris tui sume
tecum. prestoque sint et ministrent tibi.
Tu autem et filii tui ministrabitis in tabernacu-
lo testimonii. Excubabuntque levite ad pre-
cepta tua et ad cuncta opera tabernaculi.
ita dumtaxat ut ad vasa sanctuarii et ad al-
tare non accedant. ne et illi moriantur et vos pe-
reatis simul. Sint autem tecum et excubent in custodi-
is tabernaculi et in omnibus cerimoniis eius.
Alienigena non miscebitur vobis. Excuba-
te in custodia sanctuarii et in ministerio altaris
ne oriatur indignatio super filios israel. Ego
dedi vobis fratres vestros levitas de medio filiorum
israel et tradidi donum domino ut serviant in ministeriis
tabernaculi eius. Tu autem et filii tui custodite sa-
cerdotium vestrum. Et omnia que ad cultum altaris pertinent
et intra velum sunt per sacerdotes administrabuntur.
Siquis externus accesserit occidetur. Locutus-
que est dominus ad aaron. Ecce dedi tibi custodiam
primitiarum mearum. Omnia que sanctificantur a filiis
israel tibi tradidi et filiis tuis pro officio sacerdotali
legitima sempiterna. Hec ergo accipies de his
que sanctificantur et oblata sunt domino. Omnis obla-
tio et sacrificium et quicquid pro peccato atque delicto redditur
michi et cedet in sancta sanctorum. tuum erit et filio-
rum tuorum. In sanctuario comedes illud. Mares tan-
tum comedent ex eo. quia consecratum est domino.
Primitias autem quas voverint et obtulerint
filii israel tibi dedi et filiis ac filiabus tuis iure
perpetuo. Qui mundus est in domo tua vescetur eis.
Omnem medullam olei et vini ac frumenti quicquid
offerunt primiciarum domino tibi dedi. Univer-
sa frugum initia que gignit humus et
domino deportantur cedent in usus tuos. Qui
mundus est in domo tua vescetur eis. Omne
quod ex voto reddiderint filii israel tuum erit. Quicquid
primum erumpet e vulva cuncte carnis quam
offerunt domino sive ex hominibus sive ex pecoribus
fuerit tui iuris erit. ita dumtaxat ut pro hominis
primogenito pretium accipias. Et omne animal quod in-
mundum est redimi facias. cuius redemptio
erit post unum mensem siclis argenti v. pon-
dere sanctuarii. Siclus. xx. obulos habet. Pri-
mogenitum autem bovis et ovis et capre non facia-
es redimi quia sanctificata sunt domino. Sanguinem
tantum eorum fundes super altare et adipes adolebis
in suavissimum odorem domino. Carnes vero in usum
tuum cedent. Sicut pectusculum consecratum
et armus dexter tua erunt. Omnes primitias sanctuarii
quas offerunt filii israel domino tibi dedi et fi-
liis ac filiabus tuis iure perpetuo. Pactum
salis est sempiternum coram domino tibi ac filiis
tuis. Dixitque dominus ad aaron. In terra
eorum nichil possidebitis. nec habebitis par-
tem inter eos. Ego pars et hereditas tua in medio
filiorum israel. Filiis autem levi dedi omnes de-
cimas israelis in possessionem pro ministerio quo
serviunt michi in tabernaculo federis. ut non accedant
ultra filii israel ad tabernaculum federis. nec com-
mittant peccatum mortiferum. solis filiis levi in
tabernaculo servientibus et portantibus peccata

populi. Legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Nihil aliud possidebunt decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum et necessaria separavi. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Praecipe Levitis atque denuntia: Cum acceperitis a filiis Israel decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, id est decimam partem decimae, ut reputetur vobis in oblationem primitivorum, tam de areis quam de torcularibus: et universis quorum accipitis primitias, offerte Domino, et date Aaron sacerdoti. Omnia quae offeretis ex decimis, et in donaria Domini separabitis, optima et electa erunt cuncta. Dicesque ad eos: Si praeclara et meliora quaeque obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis quasi de area et torculari dederitis primitias. Et comedetis eas in omnibus locis vestris tam vos quam familiae vestrae: quia pretium est pro ministerio quo servitis in tabernaculo testimonii. Et non peccabitis super hoc, egregia vobis et pinguia reservantes, ne polluatis oblationes filiorum Israel, et moriamini.

XIX

Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron dicens: Ista est religio victimae, quam constituit Dominus. Praecipe filiis Israel, ut adducant ad te vaccam rufam aetatis integrae, in qua nulla sit macula, nec portaverit iugum: tradesque eam Eleazaro sacerdoti, qui eductam extra castra, immolabit in conspectu omnium: et tingens digitum in sanguine eius, asperget contra fores tabernaculi septem vicibus, comburetque eam cunctis videntibus, tam pelle et carnibus eius quam sanguine et fimo flammae traditis. Lignum quoque cedrinum, et hyssopum, coccumque bis tinctum sacerdos mittet in flammam, quae vaccam vorat. Et tunc demum lotis vestibus et corpore suo, ingredietur in castra, commaculatusque erit usque ad vesperum. Sed et ille qui combusserit eam, lavabit vestimenta sua et corpus, et immundus erit usque ad vesperum. Colliget autem vir mundus cineres vaccae, et effundet eos extra castra in loco purissimo, ut sint multitudini filiorum Israel in custodiam, et in aquam aspersionis: quia pro peccato vacca combusta est. Cumque laverit qui vaccae portaverat cineres vestimenta sua, immundus erit usque ad vesperum. Habebunt hoc filii Israel, et advenae qui habitant inter eos, sanctum iure perpetuo. Qui tetigerit cadaver hominis, et propter hoc septem diebus fuerit immundus, aspergetur ex hac aqua die tertio et septimo, et sic mundabitur. Si die tertio aspersus non fuerit, septimo non poterit emundari. Omnis qui tetigerit humanae animae morticinum, et aspersus hac commixtione non fuerit, polluet tabernaculum Domini, et peribit ex Israel: quia aqua expiationis non est aspersus, immundus erit, et manebit spurcitia eius super eum. Ista est lex hominis qui moritur in tabernaculo: Omnes qui ingrediuntur tentorium illius, et universa vasa quae ibi sunt, polluta erunt septem diebus. Vas quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit. Si quis in agro tetigerit cadaver occisi hominis, aut per se mortui, sive os illius, vel sepulcrum, immundus erit septem diebus. Tollentque de cineribus combustionis atque peccati, et mittent aquas vivas super eos in vas. In quibus cum homo mundus tinxerit hyssopum, asperget ex eo omne tentorium, et cunctam supellectilem, et homines huiuscemodi pollutione contaminatos: atque hoc modo mundus lustrabit immundum tertio et septimo die. Expiatusque die septimo, lavabit et se et vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum. Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio ecclesiae: quia sanctuarium Domini polluit, et non est aqua lustrationis aspersus. Erit hoc praeceptum legitimum sempiternum. Ipse quoque qui aspergit aquas, lavabit vestimenta sua. Omnis qui tetigerit aquas expiationis, immundus erit usque ad vesperam. Quicquid tetigerit immundus, immundum faciet: et anima quae horum quippiam tetigerit, immunda erit usque ad vesperum.

Veneruntque filii Israel et omnis multitudo in desertum Sin mense primo: et mansit populus in Cades. Mortuaque est ibi Maria, et sepulta in eodem loco. Cumque indigeret aqua populus, convenerunt adversum Moysen et Aaron: et versi in seditionem, dixerunt: Utinam periissemus inter fratres nostros coram Domino. Cur eduxistis ecclesiam Domini in solitudinem, ut et nos et nostra iumenta moriamur? Quare nos fecistis ascendere de Aegypto, et adduxistis in locum istum pessimum, qui seri non potest, qui nec ficum gignit, nec vineas, nec malogranata, insuper et aquam non habet ad bibendum? Ingressusque Moyses et Aaron dimissa multitudine tabernaculum foederis, corruerunt proni in terram, clamaveruntque ad Dominum atque dixerunt: Domine Deus, audi clamorem huius populi, et aperi eis thesaurum tuum, fontem aquae vivae, ut satiati, cesset murmuratio eorum. Et apparuit gloria Domini super eos. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Tolle virgam, et congrega populum, tu et Aaron frater tuus, et loquimini ad petram coram eis, et illa dabit aquas.

[illegible]

educemus aquam de petra. bibit omnis multitudo et iumenta eius. Tulit ergo moyses virgam que erat in conspectu domini sicut preceperat ei. congregata omni multitudine ante petram. dixitque eis. Audite rebelles et increduli. Num de petra hac vobis aquam poterimus eicere. Cumque elevasset moyses manum percutiens virga bis silicem. egresse sunt aque largissime. ita ut biberet populus et iumenta. Dixitque dominus ad moysen et aaron. Quia non credidistis mihi ut sanctificaretis me coram filiis israel. non introducetis hos populos in terram quam dabo eis. Hec est aqua contradictionis ubi iurgati sunt filii israel contra dominum. et sanctificatus est in eis. Misit interea nuntios moyses de cades ad regem edom qui dicerent. Hec mandat frater tuus israel. Nosti omnem laborem qui apprehendit nos. quomodo descenderint patres nostri in egyptum. et habitaverimus ibi multo tempore. afflixerintque nos egyptii et patres nostros. et quomodo clamaverimus ad dominum. et exaudierit nos. miseritque angelum qui eduxerit nos de egypto. Ecce in urbe cades que est in extremis finibus tuis positi obsecramus te. ut nobis liceat transire per terram tuam. Non ibimus per agros nec per vineas. neque bibemus aquas de puteis tuis. sed gradiemur via publica. nec ad dextram nec ad sinistram declinantes. donec transeamus terminos tuos. Cui respondit edom. Non transibis per me. Alioquin armatus occurram tibi. Dixeruntque filii israel. Per tritam gradiemur viam. Et si biberimus aquas tuas nos et pecora nostra. dabimus quod iustum est. Nulla erit in pretio difficultas. tantum velociter transeamus. At ille respondit. Non transibis. Statimque egressus est obvius cum infinita multitudine et manu forti. nec voluit acquiescere deprecanti. ut concederet transitum per fines suos. Quam ob rem divertit ab eo israel. Cumque castra movissent de cades. venerunt in montem hor. qui est in finibus terre edom. ubi locutus est dominus ad moysen. Pergat inquit aaron ad populos suos. non enim intrabit terram quam dedi filiis israel. eo quod incredulus fuerit ori meo ad aquas contradictionis. Tolle aaron et filium eius cum eo. et duces eos in montem hor. Cumque nudaveris patrem veste sua. indues ea eleazarum filium eius. et aaron colligetur et morietur ibi. Fecit moyses ut preceperat dominus. et ascenderunt in montem hor coram omni multitudine. Cumque aaron spoliasset vestibus suis. induit eis eleazarum filium eius. Illo mortuo in montis supercilio. descendit moyses cum eleazaro.

Omnis autem multitudo videns occubuisse aaron. flevit super eum. xxx. diebus per cunctas familias suas.

XXI

Quod cum audisset chananeus rex arad. qui habitabat ad meridiem. venisse scilicet israel per exploratorum viam. pugnavit contra illum. et victor existens. duxit ex eo predam. At israel voto se domino obligans ait. Si tradideris populum istum in manu mea. delebo urbes eius. Exaudivitque dominus preces israel. et tradidit chananeum. Quem ille interfecit subversis urbibus eius. Et vocavit nomen loci illius horma. id est anathema. Profecti sunt autem et de monte hor per viam que ducit ad mare rubrum. ut circumirent terram edom. Et tedere cepit populum itineris ac laboris. locutusque contra deum et moysen ait. Cur eduxisti nos de egypto. ut moreremur in solitudine. Deest panis. non sunt aque. anima nostra iam nauseat super cibo isto levissimo. Quam ob rem misit dominus in populum ignitos serpentes. Ad quorum plagas et mortes plurimorum venerunt ad moysen atque dixerunt. Peccavimus quia locuti sumus contra dominum et te. Ora ut tollat a nobis serpentes. Oravitque moyses pro populo. et locutus est dominus ad eum. Fac serpentem eneum. et pone eum pro signo. Qui percussus aspexerit eum vivet. Fecit ergo moyses serpentem eneum. et posuit pro signo. Quem cum percussi aspicerent. sanabantur. Profectique filii israel castrametati sunt in oboth. Unde egressi fixere tentoria in ieabarim. in solitudine que respicit moab. contra orientalem plagam. Et inde moventes venerunt ad torrentem zared. Quem relinquentes. castrametati sunt contra arnon. que est in deserto. et prominet in finibus amorrei. Siquidem arnon terminus est moab. dividens moabitas et amorreos. Unde dicitur in libro bellorum domini. Sicut fecit in mari rubro. sic faciet in torrentibus arnon. Scopuli torrentium inclinati sunt ut requiescerent in ar. et recumberent in finibus moabitarum. Ex eo loco apparuit puteus super quo locutus est dominus ad moysen. Congrega populum et dabo ei aquam. Tunc cecinit israel carmen istud. Ascendat puteus. concinebant. Puteus quem foderunt principes. et paraverunt duces multitudinis in datore legis et in baculis suis. Profectique sunt de solitudine in matthana. de matthana in nahaliel. de nahaliel in bamoth. de bamoth vallis est in regione moab in vertice phasge. et quod respicit contra desertum. Misit autem israel nuntios ante se ad seon regem amorreorum dicens. Obsecro ut mihi transire liceat per terram tuam. Non declinabimus in agros et vineas. Non bibemus aquas

[illegible marginal glosses]

expugnetis. Via regia gradiemur donec transeamus terminos tuos. Qui concedere noluit ut transiret Israel per fines suos: quin potius exercitu congregato egressus est obviam in desertum, et venit in Iasa, pugnavitque contra eum. A quo percussus est in ore gladii, et possessa est terra eius ab Arnon usque Ieboc, et filios Amon: quia forti praesidio tenebantur termini Ammonitarum. Tulit ergo Israel omnes civitates eius, et habitavit in urbibus Amorrei, in Esebon scilicet, et viculis eius. Urbs Esebon fuit Seon regis Amorrei, qui pugnavit contra regem Moab, et tulit omnem terram quae dicionis illius fuerat, usque Arnon. Idcirco dicitur in proverbio: Venite in Esebon, aedificetur, et construatur civitas Seon. Ignis egressus est de Esebon, flamma de oppido Seon, et devoravit Ar Moabitarum, et habitatores excelsorum Arnon. Vae tibi Moab; peristi popule Chamos. Dedit filios eius in fugam, et filias in captivitatem regi Amorreorum Seon. Iugum ipsorum disperiit ab Esebon usque Dibon; lassi pervenerunt in Nophe, et usque Medaba. Habitavit itaque Israel in terra Amorrei. Misitque Moyses qui explorarent Iazer: cuius ceperunt viculos, et possederunt habitatores. Verteruntque se, et ascenderunt per viam Basan, et occurrit eis Og rex Basan cum omni populo suo pugnaturus in Edrai. Dixitque Dominus ad Moysen: Ne timeas eum, quia in manu tua tradidi illum, et omnem populum ac terram eius: faciesque illi sicut fecisti Seon regi Amorreorum habitatori Esebon. Percusserunt igitur et hunc cum filiis suis, universumque populum eius usque ad internecionem, et possederunt terram illius.

XXII

Profectique castrametati sunt in campestribus Moab, ubi trans Iordanem Iericho sita est. Videns autem Balach filius Sephor omnia quae fecerat Israel Amorreo, et quod pertimuissent eum Moabitae, et impetum eius ferre non possent, dixit ad maiores natu Madian: Ita delebit hic populus omnes qui in nostris finibus commorantur, quomodo solet bos herbas usque ad radices carpere. Ipse erat eo tempore rex in Moab. Misit ergo nuntios ad Balaam filium Beor ariolum, qui habitabat super flumen terrae filiorum Amon, ut vocarent eum, et dicerent: Ecce egressus est populus ex Aegypto, qui operuit superficiem terrae, sedens contra me. Veni igitur, et maledic populo huic, quia fortior me est: si quomodo possim percutere et eicere eum de terra mea. Novi enim quod benedictus sit cui benedixeris, et maledictus in quem maledicta congesseris. Perrexerunt seniores Moab, et maiores natu Madian, habentes divinationis pretium in manibus. Cumque venissent ad Balaam, et narrassent ei omnia verba Balach: ille respondit: Manete hic nocte, et respondebo quicquid mihi dixerit Dominus. Manentibus illis apud Balaam, venit Deus, et ait ad eum: Quid sibi volunt homines isti apud te? Respondit: Balach filius Sephor rex Moabitarum misit ad me, dicens: Ecce populus qui egressus est de Aegypto, operuit superficiem terrae: veni et maledic ei, si quomodo possim pugnans abigere eum. Dixitque Deus ad Balaam: Noli ire cum eis, neque maledicas populo: quia benedictus est. Qui mane consurgens dixit ad principes: Ite in terram vestram, quia prohibuit me Deus venire vobiscum. Reversi principes dixerunt ad Balach: Noluit Balaam venire nobiscum. Rursum ille multo plures et nobiliores quam ante miserat, misit. Qui cum venissent ad Balaam, dixerunt: Sic dicit Balach filius Sephor: Ne cuncteris venire ad me: paratum honorare te, et quicquid volueris dabo: veni, et maledic populo isti. Respondit Balaam: Si dederit mihi Balach plenam domum suam argenti et auri, non potero immutare verbum Domini Dei mei, ut vel plus, vel minus loquar. Obsecro ut hic maneatis etiam hac nocte, et scire queam quid mihi rursum respondeat Dominus. Venit ergo Deus ad Balaam nocte, et ait ei: Si vocare te venerunt homines isti, surge et vade cum eis: ita dumtaxat, ut quod tibi praecepero, facias. Surrexit Balaam mane, et strata asina profectus est cum eis. Et iratus est Deus. Stetitque angelus Domini in via contra Balaam, qui sedebat asinae, et duos pueros habebat secum. Cernens asina angelum stantem in via, evaginato gladio, avertit se de itinere, et ibat per agrum. Quam cum verberaret Balaam, et vellet ad semitam reducere, stetit angelus in angustiis duarum maceriarum, quibus vineae cingebantur. Quem videns asina iunxit se parieti, et attrivit sedentis pedem. At ille iterum verberabat. Et nihilominus angelus ad locum angustum transiens, ubi nec ad dexteram, nec ad sinistram poterat deviari, obvius stetit. Cumque vidisset asina stantem angelum, concidit sub pedibus sedentis. Qui iratus vehementius caedebat fuste latera eius. Aperuitque Dominus os asinae, et locuta est: Quid feci tibi? cur percutis me? ecce iam tertio. Respondit Balaam: Quia commeruisti, et illusisti mihi: utinam haberem gladium, ut te percuterem. Dixitque asina: Nonne animal tuum sum, cui semper sedere consuesti usque in praesentem diem? dic quid simile unquam fecerim tibi. At ille ait: Numquam. Protinus aperuit Dominus oculos Balaam, et vidit angelum stantem in via evaginato gladio, adoravitque eum pronus in terram. Cui angelus: Cur, inquit, tertio verberas asinam tuam? Ego veni ut adversarer tibi, quia perversa est via tua, mihique contraria: et nisi asina declinasset de via, dans locum resistenti, te occidissem, et illa viveret. Dixit Balaam: Peccavi, nesciens quod tu stares

 

me. Et nunc si displicet tibi ut vadam, reuer-
tar. Ait angelus: Vade cum istis, et caue ne
aliud quam precepero tibi loquaris. Iuit igitur cum
principibus. Quod cum audisset Balac, egressus
est in occursum eius in oppido Moabitarum,
quod situm est in extremis finibus Arnon. Dixitque
ad Balaam: Misi nuncios ut uocarent te;
cur non statim uenisti ad me? an quia mercedem
aduentui tuo reddere nequeo? Cui ille respondit:
Ecce adsum. Numquid loqui potero aliud nisi
quod deus posuerit in ore meo? Perrexerunt ergo simul et
uenerunt in urbem que in extremis regni eius fi-
nibus erat. Cumque occidisset Balac boues et
oues, misit ad Balaam et principes qui cum eo
erant munera. Mane autem facto duxit eum ad
excelsa Baal, et intuitus est extremam partem populi.

II

Dixitque Balaam ad Balac: Edifica mihi hic
vii. aras, et para totidem uitulos eiusdem-
que numeri arietes. Cumque fecisset iuxta sermonem
Balaam, imposuerunt simul uitulum et arietem
super aram. Dixitque Balaam ad Balac: Sta paulisper
iuxta holocaustum tuum donec uadam si forte
occurrat mihi dominus, et quodcumque imperauerit
loquar tibi. Cumque abisset uelociter, occurrit
ei deus. Locutusque est ad eum Balaam: Septem
inquit aras erexi, et imposui uitulum et arietem
desuper. Dominus autem posuit uerbum in ore eius et ait:
Reuertere ad Balac et hec loqueris. Reuersus inue-
nit stantem Balac iuxta holocaustum suum et omnes princi-
pes Moabitarum. Assumptaque parabola sua dixit:
De Aram adduxit me Balac rex Moabitarum,
de montibus orientis: Veni inquit et maledic Iacob,
propera et detestare Israel. Quomodo maledicam cui non
maledixit deus? qua ratione detester quem dominus non
detestatur? De summis silicibus uidebo eum, et de
collibus considerabo eum. Populus solus habitabit et in-
ter gentes non reputabitur. Quis dinumerare possit
puluerem Iacob, et nosse numerum stirpis Israel?
Moriatur anima mea morte iustorum, et fiant no-
uissima mea horum similia. Dixitque Balac ad
Balaam: Quid est hoc quod agis? ut malediceres ini-
micis meis uocaui te, et tu e contrario benedicis eis.
Cui ille respondit: Num aliud possum loqui nisi quod
iusserit dominus? Dixit ergo Balac ad Balaam: Veni
mecum in alterum locum unde partem Israel uideas, et totum
uidere non possis; inde maledicito ei. Cumque du-
xisset eum in locum sublimem super uerticem montis Phasga, e-
dificauit Balaam vii. aras, et impositis supra
uitulo atque ariete dixit ad Balac: Sta hic iuxta
holocaustum tuum donec ego pergam obuius.
Cui cum dominus occurrisset posuissetque uerbum in ore
eius, ait: Reuertere ad Balac et hec loqueris ei. Re-
uersus inuenit eum stantem iuxta holocaustum
suum, et principes Moabitarum cum eo. Ad quem
Balac: Quid inquit locutus est dominus? At ille

assumpta parabola sua ait: Sta, Balac,
et ausculta; audi fili Sephor. Non est deus quasi
homo ut mentiatur, nec ut filius hominis
ut mutetur. Dixit ergo et non faciet? locutus
est et non implebit? Ad benedicendum adductus
sum; benedictionem prohibere non ualeo.
Non est ydolum in Iacob, nec uidetur simulacrum
in Israel. Dominus deus eius cum eo est, et cla-
gor uictorie regis in illo. Deus eduxit eum
de Egypto, cuius fortitudo similis est rinocerotis.
Non est augurium in Iacob nec diuinatio in
Israel. Temporibus suis dicetur Iacob et Israel quid opera-
tus sit deus. Ecce populus ut leena consurget, et quasi leo
erigetur. Non accubabit donec deuoret predam
et occisorum sanguinem bibat. Dixitque Balac ad Ba-
laam: Nec maledicas ei nec benedicas. Et ille
Nonne ait dixi tibi quod quicquid mihi deus imperaret hoc fac-
rem? Et ait Balac ad eum: Veni et ducam te
ad alium locum, si forte placeat deo ut inde male-
dicas eis. Cumque duxisset eum super uerticem
montis Phogor, qui respicit solitudinem, dixit ei
Balaam: Edifica mihi hic vii. aras, et para to-
tidem uitulos, eiusdemque numeri arietes. Fecit Balac
ut Balaam dixerat, imposuitque
uitulos et arietes per singulas aras.

XXIIII

Cumque uidisset Balaam quod placeret domino ut
benediceret Israeli, nequaquam abiit ut ante perre-
xerat ut augurium quereret, sed dirigens contra desertum
uultum suum, et eleuans oculos, uidit Israelem
in tentoriis commorantem per tribus suas. Et irruente in se
spiritu dei, assumpta parabola ait: Dixit Balaam
filius Beor, dixit homo cuius obturatus est oculus.
Dixit auditor sermonum dei, qui uisionem omnipotentis
intuitus est, qui cadit et sic aperiuntur oculi
eius. Quam pulchra tabernacula tua Iacob et ten-
toria tua Israel. Ut ualles nemorose, ut horti
iuxta fluuios irrigui, ut tabernacula que fixit
dominus, quasi cedri prope aquas. Fluet aqua de situla
eius, et semen illius erit in aquas multas. Tolletur
propter Agag rex eius, et auferetur regnum illius.
Deus eduxit illum de Egypto, cuius fortitudo
similis est rinocerotis. Deuorabunt gentes hostes
illius, ossaque eorum confringent et perforabunt sa-
gittis. Accubans dormiuit ut leo, et quasi leena
quam suscitare nullus audebit. Qui benedi-
xerit tibi, erit et ipse benedictus; qui maledixerit, in ma-
ledictione reputabitur. Iratusque Balac contra Balaam
complosis manibus ait: Ad maledicendum inimicis
meis uocaui te, quibus e contrario tercio benedixisti. Re-
uertere ad locum tuum. Decreueram quidem magnifice ho-
norare te, sed dominus priuauit te honore disposito.
Respondit Balaam ad Balac: Nonne nunciis tuis quos misis-
ti ad me dixi: Si dederit mihi Balac plenam domum
suam argenti et auri, non potero preterire sermonem domini dei
mei, ut uel boni uel mali quid proferam ex corde meo.

xxiiij

et quae ego dominus dixerit haec loquar. Verumtamen pergens ad populum meum dabo consilium quid populus tuus populo huic faciat extremo tempore. Sumpta igitur parabola rursum ait: Dixit Balaam filius Beor, dixit homo cuius obturatus est oculus; dixit auditor sermonum Dei, qui novit doctrinam Altissimi et visiones Omnipotentis videt, qui cadens apertos habet oculos. Videbo eum sed non modo, intuebor illum sed non prope. Orietur stella ex Iacob et consurget virga de Israhel, et percutiet duces Moab vastabitque omnes filios Seth. Et erit Idumea possessio eius, hereditas Seir cedet inimicis suis; Israhel vero fortiter aget. De Iacob erit qui dominetur et perdat reliquias civitatis. Cumque vidisset Amalech, assumens parabolam ait: Principium gentium Amalech, cuius extrema perient. Vidit quoque Cineum et assumpta parabola ait: Robustum quidem est habitaculum tuum, sed si in petra posueris nidum tuum et fueris electus de stirpe Cain, quamdiu poteris permanere? Assur enim capiet te. Assumptaque parabola iterum locutus est: Heu quis victurus est quando ista faciet Deus? Venient in trieribus de Italia, superabunt Assyrios vastabuntque Hebreos, et ad extremum etiam ipsi peribunt. Surrexitque Balaam et reversus est in locum suum; Balach quoque via qua venerat rediit.

XXV

Morabatur autem eo tempore Israhel in Setthim et fornicatus est populus cum filiabus Moab, quae vocaverunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt et adoraverunt deos earum. Initiatusque est Israhel Beelphegor; et iratus Dominus ait ad Moysen: Tolle cunctos principes populi et suspende eos contra solem in patibulis, ut avertatur furor meus ab Israhel. Dixitque Moyses ad iudices Israhel: Occidat unusquisque proximos suos qui initiati sunt Beelphegor. Et ecce unus de filiis Israhel intravit coram fratribus suis ad scortum madianitem vidente Moyse et omni turba filiorum Israhel, qui flebant ante fores tabernaculi. Quod cum vidisset Phinees filius Eleazari filii Aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis et arrepto pugione ingressus est post virum israhelitem in lupanar, et perfodit ambos simul, virum scilicet et mulierem in locis genitalibus. Cessavitque plaga a filiis Israhel, et occisi sunt viginti quattuor milia hominum. Dixitque Dominus ad Moysen: Phinees filius Eleazari filii Aaron sacerdotis avertit iram meam a filiis Israhel, quia zelo meo commotus est contra eos, ut non ipse delerem filios Israhel in zelo meo. Idcirco loquere ad eum: Ecce do ei pacem foederis mei, et erit tam ipsi quam semini illius pactum sacerdotii sempiternum, quia zelatus est pro Deo suo et expiavit scelus filiorum Israhel. Erat autem nomen viri israhelitae qui occisus est cum madianitide Zambri filius Salu, dux de cognatione tribus Symeonis. Porro mulier madianitis quae pariter interfecta est vocabatur Cozbi filia Sur principis nobilissimi madianitarum. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Hostes vos sentiant madianitae, et percutite eos, quia et ipsi hostiliter egerunt contra vos et decepere insidiis per idolum Phogor et Cozbi filiam ducis Madian sororem suam, quae percussa est in die plagae pro sacrilegio Phogor.

XXVI

Postquam noxiorum sanguis effusus est, dixit Dominus ad Moysen et Eleazarum filium Aaron sacerdotem: Numerate omnem summam filiorum Israhel a xx. annis et supra per domos et cognationes suas, cunctos qui possunt ad bella procedere. Locuti sunt itaque Moyses et Eleazar sacerdos in campestribus Moab super Iordanem contra Iericho ad eos qui erant a xx. annis et supra sicut Dominus imperarat, quorum iste est numerus. Ruben primogenitus Israhel. Huius filius Enoch, a quo familia Enochitarum; et Phallu, a quo familia Phalluitarum; et Esrom, a quo familia Esromitarum; et Carmi, a quo familia Carmitarum. Hae sunt familiae de stirpe Ruben, quarum numerus inventus est xliii. milia et septingenti xxx. Filius Phallu Heliab. Huius filii Namuel et Dathan et Abiram. Isti sunt Dathan et Abiram principes populi qui surrexerunt contra Moysen et Aaron in seditione Core, quando adversum Dominum rebellaverunt, et aperiens terra os suum devoravit Core, morientibus plurimis, quando combussit ignis ducentos l. viros. Et factum est grande miraculum, ut Core pereunte filii illius non perirent. Filii Symeon per cognationes suas: Namuel, ab hoc familia Namuelitarum; Iamin, ab hoc familia Iaminitarum; Iachin, ab hoc familia Iachinitarum; Zare, ab hoc familia Zareitarum; Saul, ab hoc familia Saulitarum. Hae sunt familiae de stirpe Symeon, quarum omnis numerus fuit xxii. milia ducenti. Filii Gad per cognationes suas: Sephon, ab hoc familia Sephonitarum; Aggi, ab hoc familia Aggitarum; Suni, ab hoc familia Sunitarum; Ozni, ab hoc familia Oznitarum; Heri, ab hoc familia Heritarum; Arod, ab hoc familia Aroditarum; Arihel, ab hoc familia Arihelitarum. Istae sunt familiae Gad, quarum omnis numerus fuit xl. milia quingenti. Filii Iuda Her et Onan, qui ambo mortui sunt in terra Chanaan. Fueruntque filii Iuda per cognationes suas: Sela, a quo familia Selaitarum; Phares, a quo familia Pharesitarum; Zare, a quo familia Zareitarum. Porro filii Phares: Esrom, a quo familia Esromitarum; et Amul, a quo familia Amulitarum. Istae sunt familiae Iuda, quarum omnis numerus fuit lxx. milia. Filii Isachar per cognationes suas: Thola, a quo familia Tholaitarum; Phua, a quo familia Phuaitarum; Iasub, a quo familia Iasubitarum; Semran, a quo familia Semranitarum.

Hee sunt cognationes ysachar quarum numerus fuit lxiiii milia ccc. Filii zabulon per cognationes suas: sared a quo familia sareditarum. Elon a quo familia elonitarum. Iahelel a quo familia iahelelitarum. Hee sunt cognationes zabulon quarum numerus fuit lx milia quingenti. Filii ioseph per cognationes suas: manasse et effraim. De manasse ortus est machir a quo familia machiritarum. Machir genuit galaad a quo familia galaaditarum. Galaad habuit filios: iezer a quo familia iezeritarum. Et helec a quo familia helecitarum. Et asriel a quo familia asrielitarum. Et sechem a quo familia sechemitarum. Et semida a quo familia semidaitarum. Et epher a quo familia epheritarum. Fuit autem epher pater salphaad qui filios non habebat sed tantum filias quarum ista sunt nomina: maala et noa et egla et melcha et thersa. Hee sunt familie manasse et numerus earum lii milia septingenti. Filii autem effraim per cognationes suas fuerunt hii: suthala a quo familia suthalitarum. Becher a quo familia becheritarum. Theen a quo familia theenitarum. Porro filius suthala fuit heran a quo familia heranitarum. Hee sunt cognationes filiorum effraim quarum numerus fuit xxxii milia quingenti. Isti sunt filii ioseph per familias suas. Filii beniamin in cognationibus suis: bale a quo familia baleitarum. Asbel a quo familia asbelitarum. Ahiram a quo familia ahiramitarum. Supham a quo familia suphamitarum. Hupham a quo familia huphamitarum. Filii bale: hered et noeman. De hered familia hereditarum. De noeman familia noemitarum. Hii sunt filii beniamin per cognationes suas quorum numerus fuit xlv milia sexcenti. Filii dan per cognationes suas: suham a quo familia suhamitarum. Hee cognationes dan per familias suas. Omnes fuere suhamite quorum numerus erat lxiiii milia cccc. Filii aser per cognationes suas: iemna a quo familia iemnaitarum. Iessui a quo familia iessuitarum. Brie a quo familia brieitarum. Filii brie: heber a quo familia heberitarum. Et melchiel a quo familia melchielitarum. Nomen autem filie aser fuit sara. Hee cognationes filiorum aser et numerus eorum liii milia quadringenti. Filii neptalim per cognationes suas: iessiel a quo familia iessielitarum. Guni a quo familia gunitarum. Ieser a quo familia ieseritarum. Sellem a quo familia sellemitarum. Hee sunt cognationes filiorum neptalim per familias suas quorum numerus fuit xlv milia cccc. Ista est summa filiorum israel qui recensiti sunt: sexcenta milia et mille septingenti xxx. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Istis dividetur terra iuxta numerum vocabulorum possessiones suas. Pluribus maiorem partem dabis et paucioribus minorem. Singulis sicut nunc recensiti sunt tradetur possessio. Ita dumtaxat ut sors terram tribubus dividat et familiis. Quicquid sorte contigerit hoc vel plures accipiant vel pauciores. Hic quoque est numerus filiorum levi per familias suas: Gerson a quo familia gersonitarum. Caath a quo familia caathitarum. Merari a quo familia meraritarum. Hee sunt familie levi: familia lobni, familia hebroni, familia mooli, familia musi, familia core. At vero caath genuit amram qui habuit uxorem iochabeth filiam levi que nata est ei in egypto. Hec genuit viro suo amram filios aaron et moysen et mariam sororem eorum. De aaron orti sunt nadab et abiu et eleazar et ythamar. Quorum nadab et abiu mortui sunt cum obtulissent ignem alienum coram domino. Fueruntque omnes qui numerati sunt xxiii milia generis masculini ab uno mense et supra. Quia non sunt recensiti inter filios israel nec eis cum ceteris data possessio. Hic est numerus filiorum israel qui descripti sunt a moyse et eleazaro sacerdote in campestribus moab supra iordanem contra iericho. Inter quos nullus fuit eorum qui ante numerati sunt a moyse et aaron in deserto synay. Predixerat enim dominus quod omnes morerentur in solitudine. Nullusque remansit ex eis nisi caleph filius iephone et iosue filius nun.

XXVII

Accesserunt autem filie salphaad filii epher filii galaad filii machir filii manasse qui fuit filius ioseph quarum sunt nomina maala et noa et egla et melcha et thersa. Steteruntque coram moyse et eleazaro sacerdote et cunctis principibus populi ad ostium tabernaculi federis atque dixerunt: Pater noster mortuus est in deserto nec fuit in seditione que concitata est contra dominum sub chore sed in peccato suo mortuus est. Hic non habuit mares filios. Cur tollitur nomen illius de familia sua quia non habuit filium? Date nobis possessionem inter cognatos patris nostri. Retulitque moyses causam earum ad iudicium domini. Qui dixit ad eum: Iustam rem postulant filie salphaad. Da eis possessionem inter cognatos patris sui et ei in hereditatem succedant. Ad filios autem israel loqueris hec: Homo cum mortuus fuerit absque filio ad filiam eius transibit hereditas. Si filiam non habuerit habebit successores fratres suos. Quod si et fratres non fuerint dabitis hereditatem fratribus patris eius. Sin autem nec patruos habuerit dabitur hereditas his qui ei proximi sunt. Eritque hoc filiis israel sanctum lege perpetua sicut precepit dominus moysi. Dixit quoque dominus ad moysen: Ascende in montem istum abarim et contempla inde terram quam daturus sum filiis israel. Cumque videris eam ibis et tu ad populum tuum sicut ivit frater tuus aaron, quia offendistis me in deserto

[illegible]

sin in contradictione multitudinis, nec sanctificare me voluistis coram ea super aquas. Hec sunt aque contradictionis in Cades deserti Sin. Cui respondit Moyses: Provideat Dominus Deus spirituum omnis carnis hominem, qui sit super multitudinem hanc, et possit exire et intrare ante eos, et educere illos vel introducere, ne sit populus Domini sicut oves absque pastore. Dixitque Dominus ad eum: Tolle Iosue filium Nun, virum in quo est spiritus Dei, et pone manum tuam super eum. Qui stabit coram Eleazaro sacerdote et omni multitudine, et dabis ei precepta cunctis videntibus, et partem glorie tue, ut audiat eum omnis synagoga filiorum Israel. Pro hoc, si quid agendum erit, Eleazar sacerdos consulet Dominum. Ad verbum eius egredietur et ingredietur ipse, et omnes filii Israel cum eo, et cetera multitudo. Fecit Moyses ut preceperat Dominus. Cumque tulisset Iosue, statuit eum coram Eleazaro sacerdote et omni frequentia populi. Et impositis capiti eius manibus, cuncta replicavit que mandaverat Dominus.

XXVIII Dixit quoque Dominus ad Moysen: Precipe filiis Israel, et dices ad eos: Oblationem meam et panes, et incensum odoris suavissimi offerte per tempora sua. Hec sunt sacrificia que offerre debetis: Agnos anniculos immaculatos duos cotidie in holocaustum sempiternum: unum offeretis mane, et alterum ad vesperam. Decimam partem ephi simile, que conspersa sit oleo purissimo, et habeat quartam partem hin. Holocaustum iuge est quod obtulistis in monte Synai in odorem suavissimum incensi Domino. Et libabitis vini quartam partem hin per agnos singulos in sanctuario Domini. Alterumque agnum similiter offeretis ad vesperam iuxta omnem ritum sacrificii matutini, et libamentorum eius, oblationem suavissimi odoris Domino. Die autem sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos, et duas decimas simile oleo consperse in sacrificio, et liba que rite funduntur per singula sabbata in holocausto sempiterno. In kalendis autem, id est in mensium exordiis, offeretis holocaustum Domino vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos septem immaculatos, et tres decimas simile oleo consperse in sacrificio per singulos vitulos, et duas decimas simile oleo conspersae per singulos arietes, et decimam decime simile ex oleo in sacrificio per agnos singulos: holocaustum suavissimi odoris atque incensi est Domino. Libamenta autem vini, que per singulas fundenda sunt victimas, ista erunt: media pars hin per singulos vitulos, tertia per arietem, quarta per agnum: hoc erit holocaustum per omnes menses, qui sibi anno vertente succedunt. Hyrcus quoque offeretur Domino pro peccatis in holocaustum sempiternum cum libationibus suis. Mense autem primo, quartadecima die mensis, Phase Domini erit, et quintadecima die sollempnitas: septem diebus vescentur azimis. Quarum dies prima venerabilis et sancta erit: omne opus servile non facietis in ea. Offeretisque incensum holocaustum Domino vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem. Et sacrificia singulorum ex simila que conspersa sit oleo, tres decimas per singulos vitulos, et duas decimas per arietem, et decimam decime per agnos singulos, id est per septem agnos. Et hyrcum pro peccato unum, ut expietur pro vobis, preter holocaustum matutinum, quod semper offeretis. Ita facietis per singulos dies septem dierum in fomitem ignis, et in odorem suavissimum Domino, qui surget de holocausto, et de libationibus singulorum. Dies quoque septimus celeberrimus et sanctus erit vobis: omne opus servile non facietis in eo. Dies etiam primitivorum quando offeretis novas fruges Domino, expletis ebdomadibus, venerabilis et sancta erit vobis: omne opus servile non facietis in ea. Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, et agnos anniculos immaculatos septem: atque in sacrificiis eorum simile oleo conspersae tres decimas per singulos vitulos, per arietes duas, per agnos decimam decime, qui simul sunt agni septem. Hyrcum quoque qui mactatur pro expiatione, preter holocaustum sempiternum et liba eius. Immaculata omnia offeretis cum libationibus suis.

Mensis autem septimi prima dies venerabilis et sancta erit vobis: omne opus servile non facietis in ea, quia dies clangoris est et tubarum. Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulum de armento unum, arietem unum, et agnos anniculos immaculatos septem. Et in sacrificiis eorum simile oleo conspersae tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem, unam decimam per agnum, qui simul sunt agni septem. Et hyrcum pro peccato, qui offertur in expiationem populi, preter holocaustum kalendarum cum sacrificiis suis, et holocaustum sempiternum cum libationibus solitis. Eisdem ceremoniis offeretis in odorem suavissimum incensum Domino. Decima quoque dies mensis huius septimi erit vobis sancta atque venerabilis, et affligetis animas vestras: omne opus servile non facietis in ea. Offeretisque holocaustum Domino in odorem suavissimum, vitulum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem. Et in sacrificiis eorum simile oleo conspersae tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem, decimam decime per agnos singulos, qui simul sunt septem agni.

Et yrcum pro peccato absque hiis que offerri pro de-
licto solent in expiationem et holocaustum
sempiternum in sacrificio et libaminibus eorum.
Quintadecima uero die mensis .vii. que uob-
is erit sancta atque uenerabilis omne opus seruile
non facietis in ea. sed celebrabitis sollempni-
tatem domino .vii. diebus. Offeretisque ho-
locaustum in odorem suauissimum domino. uitu-
los de armento .xiii. arietes duos. agnos an-
niculos immaculatos .xiiii. Et in libamenti-
s eorum simile oleo conspersae tres decimas
per uitulos singulos qui sunt simul .xiii.
uitulis. et duas decimas arieti uno. id est si-
mul duobus arietibus. et decimam decime
agnis singulis qui sunt simul agni .xiiii.
Et hyrcum pro peccato absque holocausto sem-
piterno. et sacrificio et libamine eius. In die
altero offeretis uitulos de armento .xii. ari-
etes .ii. agnos anniculos immaculatos .xiiii.
Sacrificiaque et libamina singulorum per uitu-
los et arietes et agnos rite celebrabitis. et hy-
rcum unum pro peccato absque holocausto sempi-
terno. sacrificioque et libamine eius. Die tertio
offeretis uitulos .xi. arietes .ii. agnos an-
niculos immaculatos .xiiii. Sacrificiaque et li-
bamina singulorum per uitulos et arietes et ag-
nos rite celebrabitis. et hyrcum pro peccato absque
holocausto sempiterno. et sacrificium et liba-
mine eius. Die quarto offeretis uitulos .x. a-
rietes duos. agnos anniculos immacula-
tos .xiiii. Sacrificiaque eorum et libamina
singulorum per uitulos et arietes et agnos rite ce-
lebrabitis. et hyrcum pro peccato absque holoca-
usto sempiterno sacrificioque eius et libamine.
Die .v. offeretis uitulos .viiii. arietes du-
os. agnos anniculos immaculatos .xiiii.
Sacrificiaque et libamina singulorum per uitulos
et arietes et agnos rite celebrabitis. et hyrcum
pro peccato absque holocausto sempiterno. sacri-
ficioque eius et libamine. Die .vi. offeretis
uitulos .viii. arietes .ii. agnos anniculos
immaculatos .xiiii. Sacrificiaque et libami-
na singulorum per uitulos et arietes et agnos
rite celebrabitis. et hyrcum pro peccato absque
holocausto sempiterno sacrificioque eius
et libamine. Die .vii. offeretis uitulos .vii.
arietes .ii. agnos anniculos immaculatos
.xiiii. Sacrificiaque et libamina singulorum per
uitulos et arietes et agnos rite celebrabitis.
et hyrcum pro peccato absque holocausto sem-
piterno sacrificioque eius et libamine. Die
.viii. qui est celeberrimus omne opus seruile non
facietis. offerentes holocaustum in odo-
rem suauissimum domino. uitulum unum. ari-
etem unum. agnos anniculos immaculatos
.vii. Sacrificiaque et libamina singulorum per ui-
tulos et arietes et agnos rite celebrabitis. et hy-
rcum pro peccato absque holocausto sempiterno sacri-
ficioque eius et libamine. Hec offeretis domino
in sollempnitatibus uestris preter uota et oblationes
spontaneas in holocausto. in sacrificio. in
libamine et in hostiis pacificis.

XXX

Narrauitque moyses filiis israhel omnia que ei dominus im-
peraverat. Et locutus est ad principes tribuum filio-
rum israhel. Iste est sermo quem precepit dominus. [illegible]
Si quis uirorum uotum domino uouerit aut
se constrinxerit iuramento. non faciet irritum uer-
bum. sed omne quod promisit implebit. Mulier si
quippiam uouerit et se constrinxerit iuramen-
to que est in domo patris sui. et in etate adhuc
puellari. si cognouerit pater uotum quod pol-
licita est et iuramentum quo obligauit animam suam
et tacuerit. uoti rea erit. Quicquid pollicita est et iu-
rauit opere complebit. Sin autem statim ut audie-
rit contradixerit pater. et uota et iuramenta eius
irrita erunt. nec obnoxia tenebitur sponsioni
eo quod contradixerit pater. Si maritum habuerit et uoue-
rit aliquid. et semel uerbum de ore eius egrediens a-
nimam illius obligauerit iuramento. quo die
audierit uir. et non contradixerit uoti rea erit.
Reddetque quodcumque promiserat. Sin autem audiens statim
contradixerit. irrita faciet pollicitationes eius.
Verbaque quibus obstrinxerat animam suam. propitius
erit ei dominus. Vidua et repudiata quicquid uo-
uerint reddent. Uxor in domo uiri cum se uoto
constrinxerit et iuramento. si audierit uir et tacu-
erit. nec contradixerit sponsioni. reddet quodcumque
promiserat. Sin autem extemplo contradixerit non te-
nebitur promissionis rea. quia maritus contradixit. et do-
minus ei propitius erit. Si uouerit et iuramento
se constrinxerit ut per ieiunium uel ceterarum rerum
abstinentiam affligat animam suam. in arbitri-
o uiri erit ut faciat siue non faciat. Quod si
audiens uir tacuerit. et in alterum diem distu-
lerit sententiam. quicquid uouerat atque promiserat red-
det. quia statim ut audiuit tacuit. Sin autem con-
tradixerit postquam rescivit portabit ipse ini-
quitatem eius. Iste sunt leges quas constituit domi-
nus moysi inter uirum et uxorem. inter patrem et fi-
liam que in puellari adhuc etate est uel que ma-
net in patris domo.

XXXI

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Ul-
ciscere prius filios israhel de madianitis. et sic col-
ligeris ad populum tuum. Statimque moyses
armate inquit ex uobis uiros ad pugnam qui
possint ultionem domini expetere de madia-
nitis. Mille uiri de singulis tribubus eligantur
ex israhel qui mittantur ad bellum. Dederuntque mille
nos de cunctis tribubus id est .xii. milia expeditorum
ad pugnam. quos misit moyses cum finees

filio eleazari sacerdotis. vasa quoque sancta et tubas
ad clangendum tradidit ei. Cumque pugnassent
contra madianitas atque vicissent omnes mares oc-
ciderunt. reges eorum evi. et recem. et sur. et hur. et
rebe. v. principes gentis eorum. Balaam quoque fi-
lium beor interfecerunt gladio. Ceperuntque mu-
lieres eorum et parvulos. Omniaque pecora et cuncta
suppellectilem quicquid habere potuerant depopulati
sunt. Tam urbes quam viculos et castella flam-
ma consumpsit. Et tulerunt praedam. et universa que
ceperant tam ex hominibus quam ex iumentis. et addu-
xerunt ad moysen et ad eleazarum sacerdotem. et ad
omnem multitudinem filiorum israel. Reliqua autem uten-
silia portaverunt ad castra in campestribus mo-
ab iuxta iordanem contra iericho. Egressi sunt autem mo-
yses et eleazar sacerdos et omnes principes synagoge
in occursum eorum extra castra. Iratusque moy-
ses principibus exercitus tribunis et centurio-
nibus qui venerant de bello ait. Cur femi-
nas reservastis. Nonne iste sunt que deceperunt filios
israel ad suggestionem balaam. et praevaricari vos
fecerunt in domino super peccato phogor. Unde et percussus
est populus. Ergo cunctos interficite quicquid est ge-
neris masculini. etiam in parvulis. et mulieres que no-
verunt viros in coitu. iugulate. puellas autem
et feminas virgines reservate vobis. vii. di-
ebus manete extra castra. Qui occiderit ho-
minem vel occisum tetigerit lustrabitur die ter-
tio et septimo. Et de omni praeda sive vestimen-
tum fuerit sive vas et aliquid in utensilia praepara-
tum de caprarum pellibus et pilis et ligno expiabitur.
Eleazar quoque sacerdos ad viros exercitus qui pugna-
verant sic locutus est. Hoc est praeceptum legis
quod mandavit dominus moysi. Aurum et argentum
et aes et ferrum et stagnum et plumbum. et omne
quod potest transire per flammas igne purgabitur. Quic-
quid autem ignem non potest sustinere aqua expia-
tionis sanctificabitur. Et lavabitis vestimen-
ta vestra die septimo et purificati postea castra
intrabitis. Dixit quoque dominus ad moysen.
Tollite summam eorum que capta sunt ab homine usque ad
pecus. tu et eleazar sacerdos et principes vul-
gi. dividesque ex equo praedam inter eos qui pugna-
verunt et egressi sunt ad bellum. et inter omnem re-
liquam multitudinem. Et separabis partem domino
ab his qui pugnaverunt et fuerunt in bello. u-
nam animam de quingentis tam ex hominibus quam
ex bobus et asinis et ovibus. et dabis eam eleazaro
sacerdoti quia primitie domini sunt. Ex media quoque
parte filiorum israel accipies quinquagesimum caput
hominum et boum et asinorum et ovium. et cunctorum
animantium. et dabis ea levitis qui excubant in
custodiis tabernaculi domini. Feceruntque moyses
et eleazar sicut praeceperat dominus. Fuit autem praeda
quam exercitus ceperat. ovium sescenta. lxxv. mi-
lia. boum. lxxii. milia. asinorum. lxi. mi-
lia. Anime hominum sexus feminei que
non cognoverant viros. xxxii. milia. Dataque est
media pars his qui in prelio fuerant. ovium
trecenta xxxvii. milia quingente. E quibus in
domini partem supputate sunt oves sescente
septuaginta quinque. Et de bobus xxxvi. milibus. boves lxxii. De asinis
xxx. milibus quingentis. asini lxi. De animabus
hominum xvi. milibus. cesserunt in partem
domini xxxii. anime. Tradiditque moyses
numerum primitiarum domini eleazaro sacerdoti sicut
ei fuerat imperatum ex media parte filiorum israel
quam separaverat his qui in prelio fuerant. De media
vero parte que contigerat reliquae multitudini. id est de
ovibus. ccc. xxxvii. milibus quingentis. et de bo-
bus xxxvi. milibus. et de asinis xxx. milibus quin-
gentis et de hominibus xvi. milibus. Tulit moyses
quinquagesimum caput. et dedit levitis qui excubant
in tabernaculo domini. sicut praeceperat dominus. Cum-
que accessissent principes exercitus ad moysen et
tribuni centurionesque dixerunt. Nos servi tui
recensuimus numerum pugnatorum quos habuimus sub
manu nostra. et ne unus quidem defuit. Ob hanc cau-
sam offerimus in donaria domini singuli quod
in praeda auri potuimus invenire. periscelides et ar-
millas. anulos et dextralia. ac murenulas. ut depreceris
pro nobis dominum. Susceperuntque moyses et ele-
azar sacerdos aurum in diversis speciebus. pondo
xvi. milia septingentos. l. siclos. a tribunis et
centurionibus. Unusquisque enim quod in praeda rapuerat
suum erat. Et susceptum intulerunt in tabernaculum
testimonii in monimentum filiorum israel coram domino.

Filii autem ruben et gad habebant pecora multa.
et erat illis in iumentis infinita substantia. Cumque
vidissent iazer et galaad aptas alendis animalibus
venerunt ad moysen et ad eleazarum sacerdotem
et principes multitudinis atque dixerunt. Atha-
roth et dibon et iazer et nemra esebon et e-
leale et saban et nebo et beon. terra quam percussit
dominus in conspectu filiorum israel regionis uberrime
est ad pastum animalium. et nos servi tui
habemus iumenta plurima. Precamurque
si invenimus gratiam coram te ut des nobis famu-
lis tuis eam in possessionem. nec facias nos transire
iordanem. Quibus respondit moyses. Numquid fratres
vestri ibunt ad pugnam et vos hic sedebitis. Cur
subvertitis mentes filiorum israel ne transire audeant
in locum quem eis daturus est dominus. Nonne
ita egerunt patres vestri quando misi de cadesbarne
ad explorandam terram. Cumque venis-
sent usque ad vallem botri lustrata omni
regione. subverterunt cor filiorum israel ut non in-
trarent fines quos eis dominus dedit. Qui iratus
iuravit dicens. Si videbunt homines isti qui
ascenderunt ex egypto a. xx. annis

terram quam sub iuramento pollicitus sum abraham ysaac et iacob et noluerunt sequi me, preter caleb filium iephone cenezeum et iosue filium nun: isti impleverunt voluntatem meam. Iratusque dominus adversum israel circumduxit eum per desertum xl. annis donec consumeretur universa generatio que fecerat malum in conspectu eius. Et ecce inquit vos surrexistis pro patribus vestris, incrementa et alumpni hominum peccatorum, ut augeretis furorem domini contra israel. Quod si nolueritis sequi eum, in solitudine populum derelinquet, et vos cause eritis necis omnium. At illi prope accedentes dixerunt. Caulas ovium fabricabimus et stabula iumentorum, parvulis quoque nostris urbes munitas. Nos autem ipsi armati et accincti pergemus ad bellum ante filios israel donec introducamus eos ad loca sua. Parvuli nostri et quicquid habere possumus erunt in urbibus muratis propter habitatorum insidias. Non revertemur in domos nostras usque dum possideant filii israel hereditatem suam. nec quicquam querimus trans iordanem, quia iam habemus possessionem nostram in orientali eius plaga. Quibus moyses ait. Si facitis quod promittitis, expediti pergite coram domino ad pugnam, et omnis vir bellator armatus iordanem transeat, donec subvertat dominus inimicos suos, et subiciatur ei omnis terra. Tunc eritis inculpabiles et apud dominum et apud israel, et obtinebitis regiones quas vultis coram domino. Sin autem quod dicitis non feceritis, nulli dubium est quin peccetis in deum. Et scitote quoniam peccatum vestrum apprehendet vos. Edificate ergo urbes parvulis vestris, et caulas et stabula ovibus ac iumentis, et quod polliciti estis implete. Dixeruntque filii gad et ruben ad moysen. Servi tui sumus. Faciemus quod iubet dominus noster. Parvulos nostros et mulieres et pecora ac iumenta relinquemus in urbibus galaad, nos autem famuli tui omnes expediti pergemus ad bellum sicut tu domine loqueris. Precepit ergo moyses eleazaro sacerdoti et iosue filio nun et principibus familiarum per tribus israel et dixit ad eos. Si transierint filii gad et filii ruben vobiscum iordanem, omnes armati ad bellum coram domino, et vobis fuerit terra subiecta, date eis galaad in possessionem. Sin autem noluerint transire armati vobiscum in terram chanaan, inter vos habitandi accipiant loca. Responderuntque filii gad et filii ruben. Sicut locutus est dominus servis suis, ita faciemus. Ipsi armati pergemus coram domino in terram chanaan, et possessionem iam suscepisse nos confitemur trans iordanem. Dedit itaque moyses filiis gad et ruben et dimidie tribui manasse filii ioseph regnum seon regis amorrei et regnum og regis basan, et terram eorum cum urbibus suis per circuitum. Igitur extruxerunt filii gad dibon et atharoth et aroer, et ethroth et sophan et iazer et iegbaa et bethnemra et betharan urbes munitas et caulas pecoribus suis. Filii vero ruben edificaverunt esebon et eleale et cariathaim et nabo et baalmeon versis nominibus, sabama quoque, imponentes vocabula urbibus quas extruxerant. Porro filii machir filii manasse perrexerunt in galaad et vastaverunt eam, interfecto amorreo habitatore eius. Dedit ergo moyses terram galaad machir filio manasse, qui habitavit in ea. Iair autem filius manasse abiit et occupavit vicos eius, quos appellavit avothiair, id est villas iair. Nobe quoque perrexit et apprehendit canath cum viculis suis, vocavitque eam ex nomine suo nobe.

## XXXIII

Hec sunt mansiones filiorum israel qui egressi sunt de egypto per turmas suas in manu moysi et aaron, quas descripsit moyses iuxta castrorum loca, que domini iussio mutabat. Profecti igitur de ramesse mense primo, quintadecima die mensis primi, altera die phase, filii israel in manu excelsa videntibus cunctis egyptiis et sepelientibus primogenitos quos percusserat dominus, nam et in diis eorum exercuerat ultionem, castrametati sunt in socoth. Et de socoth venerunt in etham que est in extremis finibus solitudinis. Inde egressi venerunt contra phiahiroth que respicit beelsephon, et castrametati sunt ante magdalum. Profectique de phiahiroth transierunt per medium mare in solitudinem, et ambulantes tribus diebus per desertum etham castrametati sunt in mara. Profectique de mara venerunt in helim ubi erant xii. fontes aquarum et lxx. palme, ibique castrametati sunt. Sed et inde egressi fixere tentoria super mare rubrum. Profectique de mari rubro castrametati sunt in deserto sin. Unde egressi venerunt in depheca. Profectique de depheca castrametati sunt in alus. Egressique de alus in raphidim fixere tentoria, ubi populo aqua defuit ad bibendum. Profectique de raphidim castrametati sunt in deserto synai. Sed et de solitudine synai egressi venerunt ad sepulcra concupiscentie. Profectique de sepulcris concupiscentie castrametati sunt in aseroth. De aseroth venerunt in rethma. Profectique de rethma castrametati sunt in remmonphares. Unde egressi venerunt in lebna. De lebna castrametati sunt in ressa. Egressi de ressa venerunt in ceelatha. Unde profecti castrametati sunt in monte sepher. Egressi de monte sepher venerunt in arada. Inde proficiscentes castrametati sunt in maceloth. Profectique de maceloth venerunt in thaath. De thaath castrametati sunt in thare. Unde egressi fixere tentoria in methca. Et de methca castrametati sunt in esmona. Profectique de esmona venerunt in moseroth. Et de moseroth castra

metati sunt in Beneiacan. Egressique inde
venerunt in montem Gadgad. Unde profecti castrameta-
ti sunt in Ietebatha. Et de Ietebatha ve-
nerunt in Ebrona. Egressique de Ebrona castra-
metati sunt in Asiongaber. Unde profecti venerunt
in desertum Sin, haec est Cades. Egressique de Cades cas-
trametati sunt in monte Hor in extremis fini-
bus terrae Edom. Ascenditque Aaron sacerdos in montem
Hor iubente Domino, et ibi mortuus est anno
quadragesimo egressionis filiorum Israel ex Egypto,
mense quinto, prima die mensis, cum esset annorum centum viginti
trium. Audivitque Chananeus rex Arad qui
habitabat ad meridiem in terra Chanaan venis-
se filios Israel. Et profecti de monte Hor castrametati
sunt in Salmona. Inde egressi venerunt in Phinon.
Profectique de Phinon castrametati sunt in Oboth.
Et de Oboth venerunt in Ieabarim, quae est in finibus
Moabitarum. Profectique de Ieabarim fixere tentoria
in Dibon Gad. Inde egressi castrametati sunt
in Helmon Deblathaim. Egressique de Helmon
Deblathaim venerunt ad montes Abarim contra Nabo.
Profectique de montibus Abarim transierunt ad campestria
Moab super Iordanem contra Iericho. Ibique castra-
metati sunt de Bethsimon usque ad Belsatim
in planioribus locis Moabitarum, ubi locutus
est Dominus ad Moysen: Praecipe filiis Israel
et dic ad eos: Quando transieritis Iordanem intrantes
terram Chanaan, disperdite cunctos habitatores
regionis illius. Confringite titulos et statuas
comminuite, atque omnia excelsa vastate, emun-
dantes terram et habitantes in ea. Ego enim
dedi vobis illam in possessionem, quam dividetis
vobis sorte. Pluribus dabitis latiorem, et
paucis angustiorem. Singulis ut sors ceci-
derit, ita tribuetur hereditas. Per tribus et familias
possessio dividetur. Sin autem nolueritis inter-
ficere habitatores terrae, qui remanserint erunt
vobis quasi clavi in oculis et lanceae in lateribus,
et adversabuntur vobis in terra habitationis vestrae.
Et quicquid illis facere cogitaveram, vobis faciam.

XXXIIII

Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Praeci-
pe filiis Israel et dices ad eos: Cum ingressi fueritis
terram Chanaan et in possessionem vobis sorte ceci-
derit, his finibus terminabitur. Pars meridiana
incipiet a solitudine Sin, quae est iuxta Edom,
et habebit terminos contra orientem mare salsissi-
mum. Qui circuibit australem plagam per ascen-
sum Scorpionis, ita ut transeat in Senna et per-
veniat a meridie usque ad Cadesbarne, unde egredien-
tur confinia ad villam nomine Adar, et ten-
dent usque ad Asemona. Ibitque per gyrum
terminus ab Asemona usque ad torrentem E-
gypti et maris magni littore finietur.
Plaga autem occidentalis a mari magno incipiet et
ipso fine claudetur. Porro ad septentrionalem
plagam a mari magno incipient termini per-
venientes usque ad montem altissimum, a quo ven-
ient in Emath usque ad terminos Sedada,
ibuntque confinia usque ad Zephrona et villam
Enan. Hi erunt termini in parte aquilonis. Inde
metabuntur fines contra orientalem plagam de
villa Enan usque Sephama, et de Sephama de-
scendent termini in Rebla contra fontem Daphnim.
Inde pervenient contra orientem ad mare Ce-
nereth, et tendent usque ad Iordanem, et ad ulti-
mum salsissimo mari cludentur. Hanc ha-
bebitis terram per fines suos in circuitu. Praece-
pitque Moyses filiis Israel dicens: Haec erit terra
quam possidebitis sorte, et quam iussit Dominus dari
novem tribubus et dimidiae tribui. Tribus enim fi-
liorum Ruben per familias suas et tribus filiorum Gad
cognationum numero, media quoque tribus Ma-
nasse, id est duae semis tribus, acceperunt partem
suam trans Iordanem contra Iericho ad orientalem pla-
gam. Et ait Dominus ad Moysen: Haec
nomina virorum qui terram vobis divident: Eleazar
sacerdos et Iosue filius Nun, et singuli principes
de tribubus singulis, quorum ista sunt vocabula:
De tribu Iuda, Caleb filius Iephone. De tri-
bu Symeon, Samuhel filius Ammiud. De tri-
bu Beniamin, Helidad filius Chaselon. De
tribu filiorum Dan, Bocci filius Iogli. Filiorum
Ioseph de tribu Manasse, Hanniel filius
Ephod. De tribu Ephraim, Camuhel filius Sephtan.
De tribu Zabulon, Elisaphan filius Pharnach.
De tribu Isachar dux Phaltiel filius
Ozan. De tribu Aser, Ahiud filius Salomi.
De tribu Neptalim, Phedael filius Ammiud.
Hii sunt quibus praecepit Dominus ut divi-
derent filiis Israel terram Chanaan.

Haec quoque locutus est Dominus ad Moysen in
campestribus Moab super Iordanem contra Iericho:
Praecipe filiis Israel ut dent Levitis de possessioni-
bus suis urbes ad habitandum, et suburbana
earum per circuitum, ut ipsi in oppidis ma-
neant, et suburbana sint pecoribus ac iumentis,
quae a muris civitatum forinsecus per circuitum
mille passuum spatio tendentur. Contra ori-
entem duo milia erunt cubiti, et contra meridiem similiter duo milia
erunt. Ad mare quoque, quod respicit ad occidentem, eadem mensura
erit, et septentrionalis plaga aequali termino
finietur. Eruntque urbes in medio, et foris
suburbana. De ipsis autem oppidis, quae Levitis
dabitis, sex erunt in fugitivorum auxilia se-
parata, ut fugiat ad ea qui fuderit sanguinem.
Exceptis his alia quadraginta duo oppida, id est simul
quadraginta octo cum suburbanis suis. Ipsaque
urbes quae dabuntur de possessionibus filiorum Israel, ab his
qui plus habent plures auferentur, et qui
minus, pauciores. Singuli iuxta mensuram he-

tis sue dabit oppida levitis. Ait dominus ad Moysen. Loquere filiis Israel et dices ad eos: Quando transgressi fueritis Iordanem in terram Chanaan, decernite que urbes esse debeant in presidia fugitivorum qui nolentes sanguinem fuderint. In quibus cum fuerit profugus, cognatus occisi eum non poterit occidere, donec stet in conspectu multitudinis, et causa illius iudicetur. De ipsis autem urbibus que ad fugitivorum subsidia separantur, tres erunt trans Iordanem et tres in terra Chanaan, tam filiis Israel quam advenis atque peregrinis, ut confugiat ad eas qui nolens sanguinem fuderit. Si quis ferro percusserit, et mortuus fuerit qui percussus est, reus erit homicidii, et ipse morietur. Si lapidem iecerit, et ictus occubuerit, similiter punietur. Si ligno percussus interierit, percussoris sanguine vindicabitur. Propinquus occisi homicidam interficiet: statim ut apprehenderit eum, interficiet. Si per odium quis hominem impulerit, vel iecerit quippiam in eum per insidias, aut cum esset inimicus, manu percusserit, et ille mortuus fuerit, percussor homicidii reus erit: cognatus occisi statim ut invenerit eum, iugulabit. Quod si fortuito et absque odio et inimicitiis quicquam horum fecerit, et hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percussorem et propinquum sanguinis questio ventilata, liberabitur innocens de ultoris manu, et reducetur per sententiam in urbem ad quam confugerat, manebitque ibi donec sacerdos magnus, qui oleo sancto unctus est, moriatur. Si interfector extra fines urbium que exulibus deputate sunt fuerit inventus, et percussus ab eo qui ultor est sanguinis: absque noxa erit qui eum occiderit. Debuerat enim profugus usque ad mortem pontificis in urbe residere: postquam autem ille obierit, homicida revertetur in terram suam. Hec sempiterna erunt et legitima in cunctis habitationibus vestris. Homicida sub testibus punietur: ad unius testimonium nullus condempnabitur. Non accipietis pretium ab eo qui reus est sanguinis, statim et ipse morietur. Exules et profugi ante mortem pontificis nullo modo in urbes suas reverti poterunt, ne polluatis terram habitationis vestre, que insontium cruore maculatur: nec aliter expiari potest, nisi per eius sanguinem qui alterius sanguinem fuderit. Atque ita emundabitur vestra possessio, me commorante vobiscum. Ego enim sum dominus, qui habito inter filios Israel.

VI

Accesserunt autem et principes familiarum Galaad filii Machir filii Manasse de stirpe filiorum Ioseph, locutique sunt Moysi coram principibus Israel, et dixerunt: Tibi domino nostro precepit dominus ut terram sorte divideres filiis Israel, et ut filiabus Salphaad fratris nostri dares possessionem debitam patri. Quas si alterius tribus homines uxores acceperint, sequetur possessio sua, et translata ad aliam tribum, de nostra hereditate minuetur. Atque ita fiet ut cum iubileus id est quinquagesimus annus remissionis advenerit, confundatur sortium distributio, et aliorum possessio ad alios transeat. Respondit Moyses filiis Israel, et domino precipiente ait: Recte tribus filiorum Ioseph locuta est. Et hec lex super filiabus Salphaad a domino promulgata est: Nubant quibus volunt, tantum ut sue tribus hominibus, ne commisceatur possessio filiorum Israel de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent uxores de tribu et cognatione sua, et cuncte femine maritos de eadem tribu accipient, ut hereditas permaneat in familiis, nec sibi misceantur tribus, sed ita maneant ut a domino separate sunt. Feceruntque filie Salphaad ut fuerat imperatum: et nupserunt Maala, et Thersa, et Hegla, et Melcha, et Noa, filiis patrui sui de familia Manasse qui fuit filius Ioseph: et possessio que illis fuerat attributa, mansit in tribu et familia patris earum. Hec sunt mandata atque iudicia que precepit dominus per manum Moysi ad filios Israel in campestribus Moab super Iordanem contra Iericho.

**Incipit addabarim quod deuteronomium.**

Hec sunt verba que **prenotatur.** locutus est Moyses ad omnem Israel trans Iordanem in solitudine campestri contra mare rubrum, inter Pharan et Thophel et Laban et Aseroth, ubi auri est plurimum, xi. diebus de Oreb per viam montis Seir usque ad Cadesbarne. Quadragesimo anno, xi. mense, prima die mensis, locutus est Moyses ad filios Israel omnia que preceperat illi dominus ut diceret eis: postquam percussit Seon regem Amorreorum qui habitavit in Esebon, et Og regem Basan, qui mansit in Asteroth et in Edrai, trans Iordanem in terra Moab. Cepitque Moyses explanare legem et dicere: Dominus deus noster locutus est ad nos in Oreb dicens: Sufficit vobis quod in hoc monte mansistis. Revertimini et venite ad montem Amorreorum, et ad cetera que ei proxima sunt campestria atque montana et humiliora loca contra meridiem, et iuxta litus maris, terram Chananeorum et Libani, usque ad flumen magnum Eufraten. En, inquit, tradidi vobis: ingredimini et possidete eam, super qua iuravit dominus patribus vestris Abraham, Ysaac et Iacob, ut daret eam illis

semini eorum post eos. Dixique vobis in illo tempore: Non possum solus sustinere vos, quia dominus deus vester multiplicavit vos, et estis hodie sicut stelle celi plurimi. Dominus deus patrum vestrorum addat ad hunc numerum multa milia, et benedicat vobis sicut locutus est. Non valeo solus negotia vestra sustinere et pondus ac iurgia. Date ex vobis viros sapientes et gnaros, et quorum conversatio sit probata in tribubus vestris, ut ponam eos vobis principes. Tunc respondistis mihi: Bona res est quam vis facere. Tulique de tribubus vestris viros sapientes et nobiles, et constitui eos principes, tribunos et centuriones, et quinquagenarios ac decanos, qui docerent vos singula. Precepique eis dicens: Audite illos, et quod iustum est iudicate: sive civis sit ille sive peregrinus. Nulla erit distantia personarum, ita parvum audietis ut magnum, nec accipietis cuiusquam personam, quia dei iudicium est. Quod si difficile vobis aliquid visum fuerit, referte ad me, et ego audiam. Precepique omnia que facere deberetis. Profecti autem de Oreb transivimus per heremum terribilem et maximam quam vidistis per viam montis Amorrei, sicut preceperat dominus deus noster nobis. Cumque venissemus in Cadesbarne, dixi vobis: Venistis ad montem Amorrei quem dominus deus noster daturus est nobis. Vide terram quam dominus deus tuus dat tibi: ascende et posside eam, sicut locutus est dominus deus patribus tuis. Noli metuere nec quicquam paveas. Et accessistis ad me omnes atque dixistis: Mittamus viros qui considerent terram, et renuntient per quod iter debeamus ascendere, et ad quas pergere civitates. Cumque mihi sermo placuisset, misi ex vobis duodecim viros, singulos de tribubus suis. Qui cum perrexissent et ascendissent in montana, venerunt usque ad Vallem botri, et considerata terra sumentes de fructibus eius ut ostenderent ubertatem, attulerunt ad nos atque dixerunt: Bona est terra quam dominus deus noster daturus est nobis. Et noluistis ascendere, sed increduli ad sermonem domini dei nostri murmurastis in tabernaculis vestris, atque dixistis: Odit nos dominus, et idcirco eduxit nos de terra Egypti, ut traderet in manu Amorrei atque deleret. Quo ascendemus? Nuntii terruerunt cor nostrum dicentes: Maxima multitudo est, et nobis statura procerior: urbes magne et ad celum usque munite: filios Enachim vidimus ibi. Et dixi vobis: Nolite metuere nec timeatis eos. Dominus deus qui ductor est vester pro vobis ipse pugnabit, sicut fecit in Egypto videntibus cunctis. Et in solitudine ipsi vidistis. Portavit te dominus deus tuus ut solet homo gestare parvulum filium suum in omni via per quam ambulastis, donec veniretis ad locum istum. Et nec sic quidem credidistis domino deo vestro, qui precessit vos in via, et metatus est locum in quo tentoria figere deberetis, nocte ostendens vobis iter per ignem, et die per columpnam nubis. Cumque audisset dominus vocem sermonum vestrorum, iratus iuravit et ait: Non videbit quispiam de hominibus generationis huius pessime terram bonam quam sub iuramento pollicitus sum patribus vestris, preter Caleph filium Iephone. Ipse enim videbit eam, et ipsi dabo terram quam calcavit, et filiis eius, quia secutus est dominum. Nec miranda indignatio in populum, cum mihi quoque iratus dominus propter vos dixerit: Nec tu ingredieris illuc. Sed Iosue filius Nun minister tuus ipse intrabit pro te: hunc exhortare et robora, et ipse sorte terram dividet Israeli. Parvuli vestri de quibus dixistis quod captivi ducerentur, et filii qui hodie boni ac mali ignorant distantiam, ipsi ingredientur: et ipsis dabo terram, et possidebunt eam. Vos autem revertimini, et abite in solitudinem per viam maris rubri. Et respondistis mihi: Peccavimus domino. Ascendemus atque pugnabimus sicut precepit dominus deus noster. Cumque instructi armis pergeretis in montem, ait mihi dominus: Dic ad eos: Nolite ascendere, neque pugnetis: non enim sum vobiscum, ne cadatis coram inimicis vestris. Locutus sum, et non audistis, sed adversantes imperio domini, et tumidi superbia ascendistis in montem. Itaque egressus Amorreus qui habitabat in montibus, et obviam veniens persecutus est vos, sicut solent apes persequi, et cecidit de Seir usque Horma. Cumque reversi ploraretis coram domino, non audivit vos, nec voluit vocem vestram acquiescere. Sedistis ergo in Cadesbarne multo tempore.

Profectique inde venimus in solitudinem que ducit ad mare rubrum, sicut mihi dixerat dominus: et circuivimus montem Seir longo tempore. Dixitque dominus ad me: Sufficit vobis circuire montem istum: ite contra aquilonem. Et populo precipe dicens: Transibitis per terminos fratrum vestrorum filiorum Esau, qui habitant in Seir, et timebunt vos. Videte ergo diligenter ne moveamini contra eos. Neque enim dabo vobis de terra eorum quantum potest unius pedis calcare vestigium, quia in possessionem Esau dedi montem Seir. Cibos emetis ab eis pecunia, et comedetis: aquam emptam haurietis et bibetis. Dominus deus tuus benedixit tibi in omni opere manuum tuarum: novit iter tuum, quomodo transieris solitudinem hanc magnam per quadraginta annos habitans tecum dominus deus tuus, et nihil tibi defuit. Cumque transissemus fratres nostros filios Esau qui habitabant in Seir per viam campestrem de Elath et de Asiongaber, venimus ad iter quod ducit ad desertum Moab. Dixitque dominus ad me: Non pugnes contra Moabitas, nec

eis adversus eos proelium. Non enim dabo tibi quicquam de terra eorum, quia filiis Loth tradidi Ar in possessionem. Emim primi fuerunt habitatores eius, populus magnus et validus, et tam excelsus ut de Enacim stirpe quasi gigantes crederentur, et essent similes filiorum Enacim. Denique Moabitae appellant eos Emim. In Seir autem prius habitaverunt Horrei: quibus expulsis atque deletis, habitaverunt filii Esau, sicut fecit Israel in terra possessionis suae quam dedit ei Dominus. Surgentes ergo ut transiremus torrentem Zared, venimus ad eum. Tempus autem quo ambulavimus de Cadesbarne usque ad transitum torrentis Zared, triginta et octo annorum fuit, donec consumeretur omnis generatio hominum bellatorum de castris, sicut iuraverat Dominus: cuius manus fuit adversus eos, ut interirent de castrorum medio. Postquam autem universi ceciderunt pugnatores, locutus est Dominus ad me, dicens: Tu transibis hodie terminos Moab, urbem nomine Ar: et accedens in vicinia filiorum Ammon, cave ne pugnes contra eos, nec movearis ad proelium: non enim dabo tibi de terra filiorum Ammon, quia filiis Loth dedi eam in possessionem. Terra gigantum reputata est: et in ipsa olim habitaverunt gigantes, quos Ammonitae vocant Zomzommim, populus magnus et multus, et procerae longitudinis, sicut Enacim, quos delevit Dominus a facie eorum: et fecit illos habitare pro eis, sicut fecerat filiis Esau, qui habitant in Seir, delens Horreos, et terram eorum illis tradens, quam possident usque in praesens. Hevaeos quoque, qui habitabant in Haserim usque Gazam, Cappadoces expulerunt: qui egressi de Cappadocia deleverunt eos, et habitaverunt pro illis. Surgite, et transite torrentem Arnon: ecce tradidi in manu tua Sehon regem Hesebon Amorrhaeum, et terram eius incipe possidere, et committe adversus eum proelium. Hodie incipiam mittere terrorem atque formidinem tuam in populos, qui habitant sub omni caelo: ut audito nomine tuo paveant, et in morem parturientium contremiscant, et dolore teneantur. Misi ergo nuntios de solitudine Cademoth ad Sehon regem Hesebon verbis pacificis, dicens: Transibimus per terram tuam, publica gradiemur via: non declinabimus neque ad dexteram, neque ad sinistram. Alimenta pretio vende nobis, ut vescamur: aquam pecunia tribue, et sic bibemus. Tantum est ut nobis concedas transitum, sicut fecerunt filii Esau, qui habitant in Seir, et Moabitae, qui morantur in Ar: donec veniamus ad Iordanem, et transeamus ad terram, quam Dominus Deus noster daturus est nobis. Noluitque Sehon rex Hesebon dare nobis transitum: quia induraverat Dominus Deus tuus spiritum eius, et obfirmaverat cor illius,

ut traderetur in manus tuas, sicut nunc vides. Dixitque Dominus ad me: Ecce coepi tradere tibi Sehon, et terram eius, incipe possidere eam. Egressusque est Sehon obviam nobis cum omni populo suo ad proelium in Iasa. Et tradidit eum Dominus Deus noster nobis: percussimusque eum cum filiis suis et omni populo suo. Cunctasque urbes in tempore illo cepimus, interfectis habitatoribus earum, viris ac mulieribus et parvulis. Non reliquimus in eis quicquam, absque iumentis quae in partem venere praedantium: et spoliis urbium quas cepimus, ab Aroer, quae est super ripam torrentis Arnon, oppido quod in valle situm est, usque Galaad. Non fuit vicus et civitas, quae nostras effugeret manus: omnes tradidit Dominus Deus noster nobis: absque terra filiorum Ammon, ad quam non accessimus: et cunctis quae adiacent torrenti Ieboc, et urbibus montanis, universisque locis, a quibus nos prohibuit Dominus Deus noster.

III

Itaque conversi ascendimus per iter Basan: egressusque est Og rex Basan in occursum nobis cum populo suo ad bellandum in Edrai. Dixitque Dominus ad me: Ne timeas eum, quia in manu tua traditus est cum omni populo ac terra sua: faciesque ei sicut fecisti Sehon regi Amorrhaeorum, qui habitavit in Hesebon. Tradidit ergo Dominus Deus noster in manibus nostris etiam Og regem Basan, et universum populum eius: percussimusque eos usque ad internecionem, vastantes cunctas civitates illius uno tempore: non fuit oppidum, quod nos effugeret: sexaginta urbes, omnem regionem Argob regni Og in Basan. Cunctae urbes erant munitae muris altissimis, portisque et vectibus, absque oppidis innumeris, quae non habebant muros. Et delevimus eos, sicut feceramus Sehon regi Hesebon, disperdentes omnem civitatem, virosque ac mulieres et parvulos: iumenta autem et spolia urbium diripuimus. Tulimusque in tempore illo terram de manu duorum regum Amorrhaeorum, qui erant trans Iordanem: a torrente Arnon usque ad montem Hermon, quem Sidonii Sarion vocant, et Amorrhaei Sanir: omnes civitates, quae sitae sunt in planitie, et universam terram Galaad et Basan usque Selcha et Edrai, civitates regni Og in Basan. Solus quippe Og rex Basan restiterat de stirpe gigantum. Monstratur lectus eius ferreus, qui est in Rabbath filiorum Ammon, novem cubitos habens longitudinis, et quattuor latitudinis ad mensuram cubiti virilis manus. Terramque possedimus tempore illo ab Aroer, quae est super ripam torrentis Arnon, usque ad mediam partem montis Galaad: et civitates illius dedi Ruben et Gad. Reliquam autem partem Galaad, et omnem Basan regni Og, tradidi dimidiae tribui Manasse, omnem regionem Argob: cuncta Basan vocatur terra gigantum. Iair filius Manasse pos-

sedit omnem regionem argob usque ad terminos
gessuri et machati. vocavitque ex nomine suo
basan avothiair id est villas iair usque in presen-
tem diem. Machir quoque dedi galaad. et tribubus ruben
et gad dedi de terra galaad usque ad torrentem
arnon. medium torrentis et confinium usque ad
torrentem ieboc qui est terminus filiorum ammon
et planitiem solitudinis atque iordanem
et terminos cenereth usque ad mare deserti quod
est salsissimum. ad radices montis phasga
contra orientem. Precepique vobis in tempore illo dicens
dominus deus vester dat vobis terram hanc in heredi-
tatem. Expediti precedite fratres vestros filios
israel omnes viri robusti absque uxoribus et parvu-
lis ac iumentis. Novi enim quod plura habeatis pecora
et in urbibus remanere debebunt quas dedi
vobis donec requiem tribuat dominus fratribus
vestris sicut vobis tribuit et possideant etiam ipsi terram
quam daturus est eis trans iordanem. Tunc rever-
tetur unusquisque in possessionem suam quam dedi
vobis. Iosue quoque in tempore illo precepi dicens.
Oculi tui viderunt que fecit dominus deus vester
duobus his regibus. Sic faciet omnibus regnis
ad que transiturus es. Ne timeas eos. dominus
enim deus vester pugnabit pro vobis. Precatusque sum
dominum in tempore illo dicens. Domine deus tu ce-
pisti ostendere servo tuo magnitudinem tuam
manumque fortissimam. Neque enim est alius deus
vel in celo vel in terra qui possit facere opera tua
et comparari fortitudini tue. Transibo igitur et vi-
debo terram hanc optimam trans iordanem
et montem istum egregium et libanum. Iratusque
est dominus mihi propter vos nec exaudivit
me sed dixit mihi. Sufficit tibi. Nequaquam
ultra loquaris de hac re ad me. Ascende ca-
cumen fasge et oculos tuos circumfer ad
occidentem et aquilonem austrumque et ori-
entem. et aspice. nec enim transibis iorda-
nem istum. Precipe iosue et corrobora eum atque
conforta. quia ipse precedet populum istum. et divi-
det eis terram quam visurus es. Mansimus-
que in valle contra planum phegor.

IIII

Et nunc israel audi precepta et iudicia que ego doce-
o te ut faciens ea vivas et ingrediens possi-
deas terram quam dominus deus patrum vestrorum daturus est
vobis. Non addetis ad verbum quod vobis loquor nec
auferetis ex eo. Custodite mandata domini dei
vestri que ego precipio vobis. Oculi vestri viderunt
omnia que fecit dominus contra beelphegor. quo-
modo contriverit omnes cultores eius de medio ve-
stri. Vos autem qui adheretis domino deo ve-
stro vivitis universi usque in presentem diem. Scitis
quod docuerim vos precepta atque iustitias. Sicut
mandavit mihi dominus deus meus. sic facietis
ea in terra quam possessuri estis. et observabitis

et implebitis opere. Hec est enim sapientia vestra
et intellectus coram populis ut audientes univer-
sa precepta hec dicant. En populus sapi-
ens et intelligens gens magna. nec est alia
natio tam grandis que habeat deos appro-
pinquantes sibi sicut deus noster adest cunctis obse-
crationibus nostris. Que est enim alia gens
sic inclita ut habeat cerimonias iustaque iu-
dicia et universam legem quam ego proponam
hodie ante oculos vestros. Custodi igitur
temetipsum et animam tuam sollicite. Ne obli-
viscaris verborum que viderunt oculi tui et ne excedant
de corde tuo cunctis diebus vite tue. Docebis
ea filios ac nepotes tuos a die in quo stetisti
coram domino deo tuo in oreb. quando dominus lo-
cutus est mihi dicens. Congrega ad me populum
ut audiat sermones meos et discat timere me
omni tempore quo vivit in terra. doceantque filios
suos. Et accessistis ad radices montis
qui ardebat usque ad celum. erantque in eo tene-
bre et nubes et caligo. Locutusque est dominus ad vos
de medio ignis. Vocem verborum eius audistis
et formam penitus non vidistis. Et ostendit
vobis pactum suum quod precepit ut faceretis et decem
verba que scripsit in duabus tabulis lapideis.
Mandavitque in illo tempore ut docerem vos cerimo-
nias et iudicia que facere deberetis in terra quam
possessuri estis. Custodite igitur sollicite
animas vestras. Non vidistis aliquam similitudinem
in die qua locutus est dominus vobis in oreb de me-
dio ignis ne forte decepti faciatis vobis sculp-
tam similitudinem aut imaginem ma-
sculi vel femine. similitudinem omnium iumen-
torum que sunt super terram. vel avium sub celo vo-
lantium atque reptilium que moventur in terra
sive piscium qui morantur sub terra in aquis.
ne forte elevatis oculis ad celum videas solem et lu-
nam et omnia astra celi et errore deceptus ad-
ores ea et colas que creavit dominus deus tuus
in ministerium cunctis gentibus que sub celo
sunt. Vos autem tulit dominus et eduxit de fornace fer-
rea egypti ut haberet populum hereditarium sicut est
in presenti die. Iratusque est dominus contra me prop-
ter sermones vestros et iuravit ut non transirem iordanem
nec ingrederer terram optimam quam daturus est
vobis. Ecce morior in hac humo. non transi-
bo iordanem. Vos transibitis et possidebitis
terram egregiam. Cave ne quando obliviscaris
pacti domini dei tui quod pepigit tecum. et fa-
cias tibi sculptam similitudinem eorum que fieri
dominus prohibuit quia dominus deus tuus ignis con-
sumens est deus emulator. Si genueritis filios
ac nepotes et morati fueritis in terra et de-
cepti feceritis vobis aliquam similitudinem patran-
tes malum coram domino deo vestro ut eum ad iracundiam

perituros esse velociter de terra quam transito Iordane possessuri estis. Non habitabitis in ea longo tempore, sed delebit vos Dominus atque disperget in omnes gentes, et remanebitis pauci in nationibus ad quas vos ducturus est Dominus. Ibique servietis diis qui hominum manu fabricati sunt, ligno et lapidi, qui non vident nec audiunt nec comedunt nec odorantur. Cumque quaesieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum, si tamen toto corde quaesieris et tota tribulatione animae tuae. Postquam te invenerint omnia quae praedicta sunt, novissimo tempore reverteris ad Dominum Deum tuum et audies vocem eius. Quia Deus misericors Dominus Deus tuus est, non dimittet te neque omnino delebit, neque obliviscetur pacti in quo iuravit patribus tuis. Interroga de diebus antiquis qui fuerunt ante te, ex die quo creavit Deus hominem super terram, a summo caelo usque ad summum eius, si facta est aliquando huiuscemodi res aut umquam cognitum est, ut audiret populus vocem Dei loquentis de medio ignis, sicut tu audisti et vixisti. Si fecit Deus ut ingrederetur et tolleret sibi gentem de medio nationum per temptationes, signa atque portenta, per pugnam et robustam manum extentumque brachium et horribiles visiones, iuxta omnia quae fecit pro vobis Dominus Deus vester in Aegypto, videntibus oculis tuis; ut scires quoniam Dominus ipse est Deus, et non est alius praeter eum. De caelo te fecit audire vocem suam ut doceret te, et in terra ostendit tibi ignem suum maximum, et audisti verba illius de medio ignis. Quia dilexit patres tuos et elegit semen eorum post eos. Eduxitque te praecedens in virtute sua magna ex Aegypto, ut deleret nationes maximas et fortiores te in introitu tuo, et introduceret te et daret tibi terram earum in possessionem, sicut cernis in praesenti die. Scito ergo hodie et cogitato in corde tuo quod Dominus ipse sit Deus in caelo sursum et in terra deorsum, et non sit alius. Custodi praecepta eius atque mandata quae ego praecipio tibi, ut bene sit tibi et filiis tuis post te, et permaneas multo tempore super terram quam Dominus Deus tuus daturus est tibi. Tunc separavit Moyses tres civitates trans Iordanem ad orientalem plagam, ut confugiat ad eas qui occiderit nolens proximum suum, nec sibi fuerit inimicus ante unum et alterum diem, et ad harum aliquam urbium possit evadere: Bosor in solitudine, quae sita est in terra campestri de tribu Ruben, et Ramoth in Galaad, quae est in tribu Gad, et Golan in Basan, quae est in tribu Manasse. Ista est lex quam proposuit Moyses coram filiis Israel, et haec testimonia et caerimoniae atque iudicia quae locutus est ad filios Israel quando egressi sunt de Aegypto, trans Iordanem in valle contra fanum Phogor, in terra Seon regis Amorrei, qui habitavit in Esebon, quem percussit Moyses. Filii quoque Israel egressi ex Aegypto possederunt terram eius et terram Og regis Basan, duorum regum Amorreorum, qui erant trans Iordanem ad solis ortum, ab Aroer quae sita est super ripam torrentis Arnon usque ad montem Sion, qui est et Hermon, omnem planitiem trans Iordanem ad orientalem plagam usque ad mare solitudinis, et usque ad radices montis Phasga.

V

Vocavitque Moyses omnem Israel, et dixit ad eum: Audi Israel caerimonias atque iudicia quae ego loquor in auribus vestris hodie; discite ea et opere complete. Dominus Deus noster pepigit nobiscum foedus in Horeb. Non cum patribus nostris iniit pactum, sed nobiscum qui impraesentiarum sumus et vivimus. Facie ad faciem locutus est nobis in monte de medio ignis. Ego sequester et medius fui inter Dominum et vos in tempore illo, ut annuntiarem vobis verba eius; timuistis enim ignem, et non ascendistis in montem, et ait: Ego Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti, de domo servitutis. Non habebis deos alienos in conspectu meo. Non facies tibi sculptile, nec similitudinem omnium quae in caelo sunt desuper et quae in terra deorsum, et quae versantur in aquis sub terra. Non adorabis ea et non coles. Ego enim sum Dominus Deus tuus, Deus aemulator, reddens iniquitatem patrum super filios in tertiam et quartam generationem his qui oderunt me, et faciens misericordiam in multa milia diligentibus me et custodientibus praecepta mea. Non usurpabis nomen Domini Dei tui frustra, quia non erit impunitus qui super re vana nomen eius assumpserit. Observa diem sabbati ut sanctifices eum, sicut praecepit tibi Dominus Deus tuus. Sex diebus operaberis et facies omnia opera tua. Septimus dies sabbati est, id est requies Domini Dei tui. Non facies in eo quicquam operis tu et filius tuus et filia, servus et ancilla, et bos et asinus et omne iumentum tuum, et peregrinus qui est intra portas tuas, ut requiescat servus tuus et ancilla tua sicut et tu. Mem-

[illegible]

[illegible]

to quod tu servieris in egypto et eduxerit te dominus deus tuus inde in manu forti et brachio extento. Idcirco precepit tibi ut observares diem sabbati. Honora patrem tuum et matrem sicut precepit tibi dominus deus tuus ut longo vivas tempore et bene sit tibi in terra quam dominus deus tuus daturus est tibi. Non occides. Neque mechaberis. Furtumque non facies. Nec loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces uxorem proximi tui. Non domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, et universa que illius sunt. Hec verba locutus est dominus ad omnem multitudinem vestram in monte de medio ignis et nubis et caliginis voce magna nihil addens amplius, et scripsit ea in duabus tabulis lapideis quas tradidit michi. Vos autem postquam audistis vocem de medio tenebrarum et montem ardere vidistis, accessistis ad me omnes principes tribuum et maiores natu atque dixistis: Ecce ostendit nobis dominus deus noster maiestatem et magnitudinem suam, vocem eius audivimus de medio ignis et probavimus hodie quod loquente deo cum homine vixerit homo. Cur ergo moriemur et devorabit nos ignis hic maximus? Si enim audierimus ultra vocem domini dei nostri moriemur. Quid est omnis caro ut audiat vocem domini dei viventis qui de medio ignis loquitur sicut nos audivimus et possit vivere? Tu magis accede et audi cuncta que dixerit dominus deus noster tibi, loquerisque ad nos et nos audientes faciemus ea. Quod cum audisset dominus ait ad me: Audivi vocem verborum populi huius que locuti sunt tibi, bene omnia sunt locuti. Quis det ut talem eos habere mentem ut timeant me et custodiant universa mandata mea in omni tempore ut bene sit eis et filiis eorum in sempiternum. Vade et dic eis: Revertimini in tentoria vestra. Tu vero hic sta mecum et loquar tibi omnia mandata et ceremonias atque iudicia que doces eos ut faciant ea in terra quam dabo illis in possessionem. Custodite igitur et facite que precepit dominus deus vobis. Non declinabitis neque ad dexteram neque ad sinistram, sed per viam quam precepit dominus deus vester ambulabitis ut vivatis et bene sit vobis et protelentur dies in terra possessionis vestre.

VI

Hec sunt precepta et ceremonie atque iudicia que mandavit dominus deus vester ut docerem vos et faciatis ea in terra ad quam transgredimini possidendam, ut timeas dominum deum tuum et custodias omnia mandata et precepta eius que ego precipio tibi et filiis et nepotibus tuis cunctis diebus vite tue ut prolongentur dies tui. Audi Israel et observa ut facias et bene sit tibi et multiplliceris amplius sicut pollicitus est dominus deus patrum tuorum tibi terram lacte et melle manantem. Audi Israel. Dominus deus noster dominus unus est. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex tota fortitudine tua. Eruntque verba hec que ego precipio tibi hodie in corde tuo et narrabis ea filiis tuis et meditaberis in eis sedens in domo tua et ambulans in itinere, dormiens atque consurgens. Et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque et movebuntur ante oculos tuos, scribesque ea in limine et ostiis domus tue. Cumque introduxerit te dominus deus tuus in terram pro qua iuravit patribus tuis Abraham Ysaac et Iacob et dederit tibi civitates magnas et optimas quas non edificasti, domos plenas cunctarum opum quas non extruxisti, cisternas quas non fodisti, vineta et oliveta que non plantasti, et comederis et saturatus fueris, cave diligenter ne obliviscaris domini qui eduxit te de terra Egypti de domo servitutis. Dominum deum tuum timebis et illi soli servies ac per nomen illius iurabis. Non ibitis post deos alienos cunctarum gentium que in circuitu vestro sunt, quoniam deus emulator dominus deus tuus in medio tui, nequando irascatur furor domini dei tui contra te et auferat te de superficie terre. Non temptabis dominum deum tuum sicut temptasti in loco temptationis. Custodi precepta domini dei tui ac testimonia et ceremonias quas precepit tibi, et fac quod placitum est et bonum in conspectu domini ut bene sit tibi et ingressus possideas terram optimam de qua iuravit dominus patribus tuis ut deleret omnes inimicos tuos coram te sicut locutus est. Cumque interrogaverit te filius tuus cras dicens: Quid sibi volunt testimonia hec et ceremonie atque iudicia que precepit dominus deus noster nobis? dices ei: Servi eramus pharaonis in Egypto et eduxit nos de Egypto in manu forti, fecitque signa atque prodigia magna et pessima in Egypto contra pharaonem et omnem domum illius in conspectu nostro, et eduxit nos inde ut introductis daret terram super qua iuravit patribus nostris. Precepitque nobis dominus ut faciamus omnia legitima hec et timeamus dominum deum nostrum ut bene sit nobis cunctis diebus vite nostre sicut est hodie. Eritque nostri misericors si custodierimus et fecerimus omnia precepta eius coram domino deo nostro sicut mandavit nobis.

Cum introduxerit te dominus deus tuus in terram quam possessurus ingredieris et deleverit gentes multas coram te, Ettheum et Gergeseum et Amorreum, Chananeum et Pherezeum et Eveum et Iebuseum, septem gentes multo maioris numeri quam tu es et robustiores te, tradideritque eas dominus deus tuus tibi, percuties eas usque ad internicionem. Non inibis cum eis fedus nec misereberis earum. Neque sociabis cum eis

filiam eorum non dabis filio eius, nec filiam illius accipies filio tuo: quia seducet filium tuum ne sequatur me, et ut magis serviat diis alienis: irasceturque furor Domini, et delebit te cito. Quin potius haec facietis eis: aras eorum subvertite, et confringite statuas, lucosque succidite, et sculptilia comburite: quia populus sanctus es Domino Deo tuo. Te elegit Dominus Deus tuus ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis qui sunt super terram. Non quia cunctas gentes numero vincebatis, vobis iunctus est Dominus, et elegit vos, cum omnibus sitis populis pauciores: sed quia dilexit vos Dominus, et custodivit iuramentum quod iuravit patribus vestris: eduxitque vos in manu forti, et redemit de domo servitutis, de manu Pharaonis regis Aegypti. Et scies quia Dominus Deus tuus, ipse est Deus fortis et fidelis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus se, et his qui custodiunt praecepta eius, in mille generationes: et reddens odientibus se statim, ita ut disperdat eos, et ultra non differat, protinus eis restituens quod merentur. Custodi ergo praecepta et caeremonias atque iudicia, quae ego mando tibi hodie ut facias. Si postquam audieris haec iudicia, custodieris ea et feceris, custodiet et Dominus Deus tuus tibi pactum, et misericordiam quam iuravit patribus tuis: et diliget te ac multiplicabit, benedicetque fructui ventris tui, et fructui terrae tuae, frumento tuo atque vindemiae, oleo, et armentis, gregibus ovium tuarum super terram, pro qua iuravit patribus tuis ut daret eam tibi. Benedictus eris inter omnes populos. Non erit apud te sterilis utriusque sexus, tam in hominibus quam in gregibus tuis. Auferet Dominus a te omnem languorem: et infirmitates Aegypti pessimas, quas novisti, non inferet tibi, sed cunctis hostibus tuis. Devorabis omnes populos, quos Dominus Deus tuus daturus est tibi. Non parcet eis oculus tuus, nec servies diis eorum, ne sint in ruinam tui. Si dixeris in corde tuo: Plures sunt gentes istae quam ego, quomodo potero delere eas? noli metuere, sed recordare quae fecerit Dominus Deus tuus Pharaoni et cunctis Aegyptiis, plagas maximas, quas viderunt oculi tui, et signa atque portenta, manumque robustam, et extentum brachium, ut educeret te Dominus Deus tuus: sic faciet cunctis populis, quos metuis. Insuper et crabrones mittet Dominus Deus tuus in eos, donec deleat omnes atque disperdat, qui te fugerint, et latere potuerint. Non timebis eos, quia Dominus Deus tuus in medio tui est, Deus magnus et terribilis: ipse consumet nationes has in conspectu tuo paulatim atque per partes. Non poteris eas delere pariter: ne forte multiplicentur contra te bestiae terrae. Dabitque eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo: et interficiet illos donec penitus deleantur. Tradetque reges eorum in manus tuas, et disperdes nomina eorum sub caelo: nullus poterit resistere tibi, donec conteras eos. Sculptilia eorum igne combures: non concupisces argentum et aurum, de quibus facta sunt, neque assumes ex eis tibi quidquam, ne offendas, propter quod abominatio est Domini Dei tui. Nec inferes quippiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema, sicut et illud est. Quasi spurcitiam detestaberis, et velut inquinamentum ac sordes abominationi habebis, quia anathema est.

## VIII

Omne mandatum, quod ego praecipio tibi hodie, cave diligenter ut facias: ut possitis vivere, et multiplicemini, ingressique possideatis terram, pro qua iuravit Dominus patribus vestris. Et recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per desertum, ut affligeret te atque tentaret, et nota fierent quae in tuo animo versabantur, utrum custodires mandata illius an non. Afflixit te penuria, et dedit tibi cibum manna, quod ignorabas tu et patres tui: ut ostenderet tibi quod non in solo pane vivat homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore Dei. Vestimentum tuum, quo operiebaris, nequaquam vetustate defecit, et pes tuus non est subtritus, en quadragesimus annus est, ut recogites in corde tuo, quia sicut erudit filium suum homo, sic Dominus Deus tuus erudivit te, ut custodias mandata Domini Dei tui, et ambules in viis eius, et timeas eum. Dominus enim Deus tuus introducet te in terram bonam, terram rivorum aquarumque et fontium: in cuius campis et montibus erumpunt fluviorum abyssi: terram frumenti, hordei, ac vinearum, in qua ficus et malogranata, et oliveta nascuntur: terram olei ac mellis. Ubi absque ulla penuria comedes panem tuum, et rerum omnium abundantia perfrueris: cuius lapides ferrum sunt, et de montibus eius aeris metalla fodiuntur: ut cum comederis, et satiatus fueris, benedicas Domino Deo tuo pro terra optima, quam dedit tibi. Observa, et cave ne quando obliviscaris Domini Dei tui, et negligas mandata eius atque iudicia et caeremonias, quas ego praecipio tibi hodie: ne postquam comederis et satiatus fueris, domos pulchras aedificaveris, et habitaveris in eis, habuerisque armenta boum et ovium greges, argenti et auri, cunctarumque rerum copiam, elevetur cor tuum, et non reminiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de terra Aegypti, de domo servitutis: et ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili, in qua erat serpens flatu adurens, et scorpio ac dipsas, et nullae omnino aquae: qui eduxit rivos de petra durissima, et cibavit te

manna in solitudine, quod nescierunt patres tui. Et postquam afflixit ac probavit, ad extremum misertus est tui, ne diceres in corde tuo: Fortitudo mea, et robur manus meae, haec omnia mihi praestitit. Sed recorderis domini dei tui, quod ipse vires tibi praebuerit, ut impleret pactum suum, super quo iuravit patribus tuis, sicut praesens indicat dies. Sin autem oblitus domini dei tui, secutus fueris deos alienos, coluerisque illos et adoraveris: ecce nunc praedico tibi quod omnino dispereas. Sicut gentes, quas delevit dominus in introitu tuo, ita et vos peribitis, si inobedientes fueritis voci domini dei vestri.

IX

Audi Israel. Tu transgredieris hodie Iordanem, ut possideas nationes maximas et fortiores te, civitates ingentes, et ad caelum usque muratas, populum magnum atque sublimem, filios Enacim, quos ipse vidisti et audisti, quibus nullus potest ex adverso resistere. Scies ergo hodie quod dominus deus tuus ipse transibit ante te, ignis devorans atque consumens, qui conterat eos et deleat atque disperdat ante faciem tuam velociter, sicut locutus est tibi. Ne dicas in corde tuo, cum deleverit eos dominus deus tuus in conspectu tuo: Propter iustitiam meam introduxit me dominus ut terram hanc possiderem, cum propter impietates suas istae deletae sint nationes. Neque enim propter iustitias tuas, et aequitatem cordis tui ingredieris ut possideas terras earum: sed quia illae egerunt impie, te introeunte deletae sunt: et ut compleret verbum suum dominus, quod sub iuramento pollicitus est patribus tuis Abraham, Isaac et Iacob. Scito ergo quod non propter iustitias tuas dominus deus tuus dederit tibi terram hanc optimam in possessionem, cum durissimae cervicis sis populus. Memento, et ne obliviscaris quomodo ad iracundiam provocaveris dominum deum tuum in solitudine. Ex eo die quo egressus es ex Aegypto usque ad locum istum, semper adversum dominum contendisti. Nam et in Horeb provocasti eum, et iratus delere te voluit, quando ascendi in montem ut acciperem tabulas lapideas, tabulas pacti quod pepigit vobiscum dominus: et perseveravi in monte quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens, et aquam non bibens. Deditque mihi dominus duas tabulas lapideas scriptas digito dei, et continentes omnia verba quae vobis locutus est in monte de medio ignis, quando contio populi congregata est. Cumque transissent quadraginta dies, et totidem noctes, dedit mihi dominus duas tabulas lapideas, tabulas foederis, dixitque mihi: Surge, et descende hinc cito: quia populus tuus, quem eduxisti de Aegypto, deseruerunt velociter viam quam demonstrasti eis, feceruntque sibi conflatile. Rursumque ait dominus ad me: Cerno quod populus iste durae cervicis sit: dimitte me ut conteram eum, et deleam nomen eius de sub caelo, et constituam te super gentem, quae hac maior et fortior sit. Cumque de monte ardente descenderem, et duas tabulas foederis utraque tenerem manu, vidissem vos peccasse domino deo vestro, et fecisse vobis vitulum conflatilem, ac deseruisse velociter viam eius, quam vobis ostenderat, proieci tabulas de manibus meis, confregique eas in conspectu vestro. Et procidi ante dominum sicut prius, quadraginta diebus et noctibus panem non comedens, et aquam non bibens, propter omnia peccata vestra, quae gessistis contra dominum, et eum ad iracundiam provocastis: timui enim indignationem et iram illius, qua adversum vos concitatus delere vos voluit. Et exaudivit me dominus etiam hac vice. Adversum Aaron quoque vehementer iratus, voluit eum conterere, et pro illo similiter deprecatus sum. Peccatum autem vestrum quod feceratis, id est, vitulum, arripiens, igne combussi, et in frusta comminuens, ut in pulverem penitus redigerem, proieci in torrentem, qui de monte descendit. In Incendio quoque, et in Tentatione, et in Sepulcris concupiscentiae provocastis dominum: et quando misit vos de Cadesbarne, dicens: Ascendite, et possidete terram, quam dedi vobis, et contempsistis imperium domini dei vestri, et non credidistis ei, neque vocem eius audire voluistis: sed semper fuistis rebelles a die qua nosse vos coepi. Et iacui coram domino quadraginta diebus ac noctibus, quibus eum suppliciter deprecabar, ne deleret vos, ut fuerat comminatus: et orans dixi: Domine deus, ne disperdas populum tuum, et hereditatem tuam, quam redemisti in magnitudine tua, quos eduxisti de Aegypto in manu forti. Recordare servorum tuorum Abraham, Isaac et Iacob: ne aspicias duritiam populi huius, et impietatem atque peccatum: ne forte dicant habitatores terrae, de qua eduxisti nos: Non poterat dominus introducere eos in terram, quam pollicitus est eis, et oderat illos: idcirco eduxit, ut interficeret eos in solitudine. Qui sunt populus tuus et hereditas tua, quos eduxisti in fortitudine tua magna, et in brachio tuo extento.

X

In tempore illo dixit dominus ad me: Dola tibi duas tabulas lapideas sicut priores fuerunt, et ascende ad me in montem: faciesque arcam ligneam, et scribam in tabulis verba quae fuerunt in his, quas ante confregisti, ponesque eas in arca. Feci igitur arcam de lignis setim. Cumque dolassem duas tabulas lapideas instar priorum, ascendi in montem, habens eas in manibus. Scripsitque in tabulis, iuxta id quod prius scripserat, verba decem, quae locutus est dominus ad vos in monte de medio ignis quando

nus, et reddidit eas mihi. Reversusque de monte
descendi, et posui tabulas in arcam quam
feceram, quae hucusque ibi sunt, sicut mihi praecepit
Dominus. Filii autem Israel castra moverunt
ex Beroth filiorum Iacan in Mosera,
ubi Aaron mortuus ac sepultus est, pro
quo sacerdotio functus est Eleazar filius
eius. Inde venerunt in Gadgad. De quo
loco profecti castrametati sunt in Ietheba-
tha, in terra aquarum atque torrentium. Eo
tempore separavit tribum Levi, ut portaret
arcam foederis Domini, et staret coram
eo in ministerio, ac benediceret in nomine illius
usque in praesentem diem. Quam ob rem non
habuit Levi partem neque possessionem cum fratribus suis,
quia ipse Dominus possessio eius est, sicut pro-
misit ei Dominus Deus tuus. Ego autem
steti in monte sicut prius, quadraginta diebus ac quadraginta noc-
tibus. Exaudivitque me Dominus etiam hac
vice, et te perdere noluit. Dixitque mihi: Vade et prae-
cede populum, ut ingrediatur et possideat terram,
quam iuravi patribus eorum ut traderem eis.
Et nunc Israel, quid Dominus Deus tuus pet-
it a te, nisi ut timeas Dominum Deum tuum, et
ambules in viis eius, et diligas eum, ac
servias Domino Deo tuo in toto corde tuo,
et in tota anima tua, custodiasque mandata
Domini Dei tui, et caerimonias eius quas ego hodie
praecipio, ut bene sit tibi. En Domini Dei tui
caelum est, et caelum caeli, terra et omnia quae in ea sunt,
et tamen patribus tuis conglutinatus est Dominus, et
amavit eos, elegitque semen eorum post eos,
id est vos, de cunctis gentibus, sicut hodie comprobatur.
Circumcidite igitur praeputium cordis vestri,
et cervicem vestram ne induretis amplius,
quia Dominus Deus vester ipse est Deus deorum et Dominus domi-
nantium, Deus magnus et potens et terribilis, qui
personam non accipit nec munera. Facit iu-
dicium pupillo et viduae, amat peregrinum,
et dat ei victum atque vestitum. Et vos ergo
amate peregrinos, quia et ipsi fuistis advenae
in terra Aegypti. Dominum Deum tuum timebis,
et ei soli servies. Ipsi adhaerebis, iurabisque in
nomine illius. Ipse est laus tua et Deus tuus, qui
fecit tibi haec magnalia et terribilia quae vi-
derunt oculi tui. In septuaginta animabus descende-
runt patres tui in Aegyptum; et ecce nunc multi-
plicavit te Dominus Deus tuus sicut astra caeli.
Ama itaque Dominum Deum tuum, et observa praecepta
eius et caerimonias, iudicia atque mandata
omni tempore. Cognoscite hodie quae ignorant
filii vestri, qui non viderunt disciplinam Domini
Dei vestri, magnalia eius, robustam ma-
num, extentumque brachium, signa atque
opera quae fecit in medio Aegypti Pharaoni re-
gi, et universae terrae eius, omnique exercitui Aegypti-
orum, et equis ac curribus: quomodo operuerint eos aquae
Rubri maris, cum vos persequerentur, et dele-
verit eos Dominus usque in praesentem diem; vo-
bisque quae fecerit in solitudine, donec veni-
retis ad hunc locum; et Dathan atque Abiron filiis
Eliab, qui fuit filius Ruben, quos aperto
ore suo terra absorbuit cum domibus et taber-
naculis, et universa substantia eorum, quam habebant
in medio Israel. Oculi vestri viderunt omnia opera Domini
magna quae fecit, ut custodiatis universa
mandata illius, quae ego hodie praecipio vobis,
ut possitis introire et possidere terram ad quam in-
gredimini, multoque in ea vivatis tempore, quam
sub iuramento pollicitus est Dominus patribus
vestris et semini eorum, lacte et melle manantem.
Terra enim ad quam ingrederis possidendam,
non est sicut terra Aegypti de qua existi, ubi iacto semi-
ne in hortorum morem aquae ducuntur irriguae; sed mon-
tuosa est et campestris, de caelo expectans plu-
vias, quam Dominus Deus tuus semper invisit, et
oculi illius in ea sunt a principio anni usque ad
finem eius. Si ergo oboedieritis mandatis meis quae
ego hodie praecipio vobis, ut diligatis Dominum Deum
vestrum, et serviatis ei in toto corde vestro et in tota
anima vestra, dabit pluviam terrae vestrae temporaneam
et serotinam, ut colligatis frumentum et vinum et ole-
um, faenumque ex agris ad pascenda iumenta, et ut ip-
si comedatis ac saturemini. Cavete ne forte
decipiatur cor vestrum, et recedatis a Domino, serviatisque
diis alienis, et adoretis eos; iratusque Dominus
claudat caelum, et pluviae non descendant, nec ter-
ra det germen suum, pereatisque velociter de terra optima,
quam Dominus daturus est vobis. Ponite
haec verba mea in cordibus et animis vestris, et suspendite ea
pro signo in manibus, et inter vestros oculos collo-
cate. Docete filios vestros ut illa meditentur,
quando sederis in domo tua, et ambulaveris in
via, et accubueris atque surrexeris. Scribes ea
super postes et ianuas domus tuae, ut multipli-
centur dies tui et filiorum tuorum in terra quam iuravit
Dominus patribus tuis ut daret eis, quamdiu caelum
imminet terrae. Si enim custodieritis mandata
quae ego praecipio vobis, et feceritis ea, ut diligatis Do-
minum Deum vestrum, et ambuletis in omnibus viis eius,
adhaerentes ei, disperdet Dominus omnes gentes istas ante
faciem vestram, et possidebitis eas, quae maio-
res et fortiores vobis sunt. Omnis locus quem
calcaverit pes vester, vester erit. A deserto et a Libano,
a flumine magno Eufrate usque ad occiden-
tale mare erunt termini vestri. Nullus stabit contra
vos. Terrorem vestrum et formidinem dabit Dominus
Deus vester super omnem terram quam calcaturi estis, sicut
locutus est vobis. En propono in conspectu vestro ho-
die benedictionem et maledictionem. Benedictionem,

si non audieritis mandata domini dei vestri que ego precipio hodie: maledictionem. si non audieritis mandata domini dei vestri, sed recesseritis de via quam ego nunc ostendo vobis, et ambulaveritis post deos alienos quos ignoratis. Cum vero introduxerit te dominus deus tuus in terram ad quam pergis habitandam, pones benedictionem super montem Garizim, maledictionem super montem Hebal, qui sunt trans Iordanem post viam que vergit ad solis occubitum in terra Chananei qui habitat in campestribus contra Galgalam que est iuxta vallem tendentem et intrantem procul. Vos enim transibitis Iordanem ut possideatis terram quam dominus deus vester daturus est vobis, ut habeatis et possideatis illam. Videte ergo ut impleatis cerimonias atque iudicia que ego hodie ponam in conspectu vestro.

XII

Hec sunt precepta atque iudicia que facere debetis in terra quam dominus deus patrum tuorum daturus est tibi ut possideas eam, cunctis diebus quibus super humum gradieris. Subvertite omnia loca in quibus coluerunt gentes quas possessuri estis deos suos super montes excelsos et colles et subter omne lignum frondosum. Dissipate aras eorum et confringite statuas, lucos igne comburite, et ydola comminuite; disperdite nomina eorum de locis illis. Non facietis ita domino deo vestro, sed ad locum quem elegerit dominus deus vester de cunctis tribubus vestris, ut ponat nomen suum ibi, et habitet in eo, venietis, et offeretis in illo loco holocausta et victimas vestras, decimas et primitias manuum vestrarum, et vota atque donaria, primogenita boum et ovium; et comedetis ibi in conspectu domini dei vestri; ac letabimini in cunctis ad que miseritis manum, vos et domus vestre, in quibus benedixerit vobis dominus deus vester. Non facietis ibi que nos hic facimus hodie singuli quod sibi rectum videtur. neque enim usque in presens tempus venistis ad requiem et possessionem quam dominus deus vester daturus est vobis. Transibitis Iordanem et habitabitis in terra quam dominus deus vester daturus est vobis, ut requiescatis a cunctis hostibus per circuitum, et absque ullo timore habitetis in loco quem elegerit dominus deus vester ut sit nomen eius in eo. Illuc omnia que precipio offeretis, holocausta et hostias ac decimas et primitias manuum vestrarum, et quicquid precipuum est in muneribus que vovistis domino. Ibi epulabimini coram domino deo vestro vos et filii ac filie vestre, famuli et famule atque levites qui in urbibus vestris commorantur; neque enim habet aliam partem et possessionem inter vos. Cave ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris, sed in eo quem elegerit dominus in una tribuum tuarum offeres hostias, et facies quecumque precipio tibi. Si autem comedere volueris et te esus carnium delectaverit, occide et comede iuxta benedictionem domini dei tui quam dedit tibi in urbibus tuis; sive inmundum fuerit, hoc est maculatum et debile, sive mundum, hoc est integrum et sine macula, quod offerri licet, sicut capream et cervum comedes; absque esu dumtaxat sanguinis, quem super terram quasi aquam effundes. Non poteris comedere in oppidis tuis decimas frumenti vini et olei tui, primogenita armentorum et pecorum, et omnia que voveris et sponte offerre volueris, et primitias manuum tuarum; sed coram domino deo tuo comedes ea in loco quem elegerit dominus deus tuus, tu et filius tuus ac filia, servus et famula atque levites qui manet in urbibus tuis. Et letaberis et reficieris coram domino deo tuo in cunctis ad que extenderis manum tuam. Cave ne derelinquas levitem omni tempore quo versaris in terra. Quando dilataverit dominus deus tuus terminos tuos sicut locutus est tibi, et volueris vesci carnibus quas desiderat anima tua, locus autem quem elegerit dominus deus tuus ut sit nomen eius ibi procul fuerit, occides de armentis et pecoribus que habueris sicut precepi tibi, et comedes in oppidis tuis ut tibi placet. sicut comeditur caprea et cervus, ita vesceris eis; et mundus et inmundus in commune vescentur. Hoc solum cave ne sanguinem comedas. Sanguis enim pro anima est, et idcirco non debes animam comedere cum carnibus, sed super terram fundes quasi aquam, ut bene sit tibi et filiis tuis post te cum feceris quod placet in conspectu domini. Que autem sanctificaveris et voveris domino, tolles et venies ad locum quem elegerit dominus, et offeres oblationes tuas carnem et sanguinem super altare domini dei tui; sanguinem hostiarum fundes in altari, carnibus autem ipse vesceris. Observa et audi omnia que ego precipio tibi, ut bene sit tibi et filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris quod bonum est et placitum in conspectu domini dei tui. Cum disperdiderit dominus deus tuus ante faciem tuam gentes ad quas ingredieris possidendas, et possederis eas atque habitaveris in terra earum, cave ne imiteris eas postquam te fuerint introeunte subverse, et requiras cerimonias earum dicens: Sicut coluerunt gentes iste deos suos, ita et ego colam. Non facies similiter domino deo tuo. Omnes enim abominationes quas aversatur dominus fecerunt diis suis, offerentes filios et filias ac comburentes igni. Quod precipio tibi hoc tantum facito domino, nec addas quicquam nec minuas.

Si surrexerit in medio tui prophetes aut qui somnium vidisse se dicat, et predixerit signum atque portentum, et evenerit quod locutus est, et dixerit tibi

et sequamur deos alienos quos ignoras [illegible]

[illegible]

F [illegible]

[illegible]

nec comedetis [illegible]

[illegible]

XV

S eptimo anno facies remissionem [illegible]

[illegible]

XVI

in possessionem. Si tamen audieris vocem domini dei tui, et custodieris universa quae iussit et quae ego praecipio tibi hodie, benedicet tibi ut pollicitus est. Fenerabis gentibus multis, et ipse a nullo accipies mutuum. Dominaberis nationibus plurimis, et tui nemo dominabitur. Si unus de fratribus tuis qui morantur intra portas civitatis tuae, in terra quam dominus deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem venerit, non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, sed aperies eam pauperi, et dabis mutuum quo eum indigere perspexeris. Cave ne forte subripiat tibi impia cogitatio, et dicas in corde tuo: Appropinquat septimus annus remissionis, et avertas oculos a paupere fratre tuo, nolens ei quod postulat mutuum commodare, ne clamet contra te ad dominum, et fiat tibi in peccatum. Sed dabis ei, nec ages quippiam callide in eius necessitatibus sublevandis, ut benedicat tibi dominus deus tuus in omni tempore et in cunctis ad quae manum miseris. Non deerunt pauperes in terra habitationis tuae; idcirco ego praecipio tibi ut aperias manum fratri tuo egeno et pauperi qui tecum versatur in terra. Cum tibi venditus fuerit frater tuus hebraeus aut hebraea, et sex annis servierit tibi, in septimo anno dimittes eum liberum. Et quem libertate donaveris, nequaquam vacuum abire patieris, sed dabis viaticum de gregibus, et de area, et torculari tuo, quibus dominus deus tuus benedixerit tibi. Memento quod et ipse servieris in terra Aegypti, et liberaverit te dominus deus tuus; et idcirco ego nunc praecipio tibi. (secundo Exo. 21.) Sin autem dixerit: Nolo egredi, eo quod diligat te et domum tuam, et bene sibi apud te esse sentiat, assumes subulam, et perforabis aurem eius in ianua domus tuae, et serviet tibi usque in aeternum. Ancillae quoque similiter facies. Non avertas ab eis oculos tuos quando dimiseris eos liberos, quia iuxta mercedem mercenarii per sex annos servivit tibi; ut benedicat tibi dominus deus tuus in cunctis operibus quae agis. De primogenitis quae nascuntur in armentis et in ovibus tuis, quidquid est masculini sexus, sanctificabis domino deo tuo. Non operaberis in primogenito bovis, et non tondebis primogenita ovium. In conspectu domini dei tui comedes ea per annos singulos, in loco quem elegerit dominus, tu et domus tua. Sin autem habuerit maculam, vel claudum fuerit, vel caecum, aut in aliqua parte deforme vel debile, non immolabitur domino deo tuo, sed intra portas urbis tuae comedes illud: tam mundus quam immundus similiter vescentur eis, quasi caprea et cervo. Hoc solum observabis, ut sanguinem eorum non comedas, sed effundes in terram quasi aquam.

XVI

Observa mensem novarum frugum, et verni primum temporis, ut facias phase domino deo tuo; quoniam in isto mense eduxit te dominus deus tuus de Aegypto nocte. Immolabisque phase domino deo tuo de ovibus et de bobus, in loco quem elegerit dominus deus tuus, ut habitet nomen eius ibi. Non comedes in eo panem fermentatum; septem diebus comedes absque fermento, afflictionis panem, quoniam in pavore egressus es de Aegypto, ut memineris diei egressionis tuae de Aegypto omnibus diebus vitae tuae. Non apparebit fermentum in omnibus terminis tuis septem diebus, et non remanebit de carnibus eius quod immolatum est vespere in die primo usque mane. Non poteris immolare phase in qualibet urbium tuarum quas dominus deus tuus daturus est tibi, sed in loco quem elegerit dominus deus tuus, ut habitet nomen eius ibi; immolabis phase vespere ad solis occasum, quando egressus es de Aegypto. Et coques, et comedes in loco quem elegerit dominus deus tuus, maneque consurgens vades in tabernacula tua. Sex diebus comedes azyma; et in die septimo, quia collecta est domini dei tui, non facies opus. Septem ebdomadas numerabis tibi ab ea die qua falcem in segetem miseris; et celebrabis diem festum ebdomadarum domino deo tuo, oblationem spontaneam manus tuae, quam offeres iuxta benedictionem domini dei tui. Et epulaberis coram domino deo tuo, tu, filius tuus et filia tua, servus tuus et ancilla tua, et levites qui est intra portas tuas, advena ac pupillus et vidua, qui morantur vobiscum, in loco quem elegerit dominus deus tuus ut habitet nomen eius ibi; et recordaberis quoniam servus fueris in Aegypto, custodiesque ac facies quae praecepta sunt. Sollemnitatem quoque tabernaculorum celebrabis per septem dies, quando collegeris de area et torculari fruges tuas; et epulaberis in festivitate tua, tu, filius tuus et filia, servus tuus et ancilla, levites quoque et advena, pupillus et vidua, qui intra portas tuas sunt. Septem diebus domino deo tuo festa celebrabis in loco quem elegerit dominus; benedicetque tibi dominus deus tuus in cunctis frugibus tuis et in omni opere manuum tuarum, eritisque in laetitia. Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuum in conspectu domini dei tui in loco quem elegerit: in sollemnitate azymorum, in sollemnitate ebdomadarum, et in sollemnitate tabernaculorum. Non apparebit ante dominum vacuus, sed offeret unusquisque secundum quod habuerit iuxta benedictionem domini dei sui quam dederit ei. Iudices et magistros constitues in omnibus portis tuis quas dominus deus tuus dederit tibi per singulas tribus tuas, ut iudicent populum iusto iudicio, nec in alteram partem declinent. Non accipies personam nec munera, quia munera excaecant oculos sapientum et mutant verba iustorum. Iuste q

persequaris ut vivas et possideas terram quam dominus deus tuus dederit tibi. Non plantabis lucum et omnem arborem iuxta altare domini dei tui. nec facies tibi atque constitues statuam quam odit dominus deus tuus.

XVII

Non immolabis domino deo tuo bovem et ovem in quo est macula aut quippiam vitii quia abominatio est domino deo tuo. Cum reperti fuerint apud te intra unam portarum tuarum quas dominus deus tuus dabit tibi vir aut mulier qui faciant malum in conspectu domini dei tui et transgrediantur pactum illius ut vadant et serviant diis alienis et adorent eos solem et lunam et omnem militiam celi quae non praecepi, et hoc tibi fuerit nuntiatum audiensque inquisieris diligenter et verum esse repperis et abominatio facta est in Israhel educes virum ac mulierem qui rem sceleratissimam patraverunt ad portas civitatis tuae et lapidibus obruentur. In ore duorum aut trium testium peribit qui interficietur. Nemo occidatur uno contra se dicente testimonium. Manus testium prima interficiet eum et manus reliqui populi extrema mittetur ut auferas malum de medio tui. Si difficile et ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem et sanguinem causam et causam lepram et non lepram et iudicum intra portas tuas videris verba variari surge et ascende ad locum quem elegerit dominus deus tuus. venies ad sacerdotes levitici generis et ad iudicem qui fuerit illo tempore quaeresque ab eis. Qui indicabunt tibi iudicii veritatem. Et facies quodcumque dixerint qui praesunt loco quem elegerit dominus et docuerint te iuxta legem eius sequeris sententiam eorum. Nec declinabis ad dexteram vel ad sinistram. Qui autem superbierit nolens oboedire sacerdotis imperio qui eo tempore ministrat domino deo tuo et decreto iudicis morietur homo ille et auferes malum de medio Israhel. Cunctusque populus audiens timebit ut nullus deinceps intumescat superbia. Cum ingressus fueris terram quam dominus deus tuus dabit tibi et possederis eam habitaverisque in illa et dixeris constituam super me regem sicut habent omnes per circuitum nationes, eum constitues quem dominus deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem regem facere qui non sit frater tuus. Cumque fuerit constitutus non multiplicabit sibi equos nec reducet populum in Aegyptum equitatus numero sublevatus praesertim cum dominus praeceperit vobis ut nequaquam amplius per eandem viam revertamini. Non habebit uxores plurimas quae inliciant animum eius neque argenti et auri inmensa pondera. Postquam autem sederit in solio regni sui describet sibi deuteronomium legis huius in volumine accipiens exemplar a sacerdotibus leviticae tribus. et habebit secum legetque illud omnibus diebus vitae suae ut discat timere dominum deum suum et custodire verba et caerimonias eius quae in lege praecepta sunt. Nec elevetur cor eius in superbiam super fratres suos neque declinet in partem dextram vel sinistram ut longo tempore regnet ipse et filii eius super Israhel.

XVIII

Non habebunt sacerdotes et levitae et omnes qui de eadem tribu sunt partem et hereditatem cum reliquo Israhel quia sacrificia domini et oblationes eius comedent. Et nihil aliud accipient de possessione fratrum suorum. dominus enim ipse est hereditas eorum sicut locutus est illis. Hoc erit iudicium sacerdotum a populo et ab his qui offerunt victimas. Sive bovem sive ovem immolaverint dabunt sacerdoti armum ac ventriculum. primitias frumenti vini et olei et lanarum partem ex ovium tonsione. Ipsum enim elegit dominus deus tuus de cunctis tribubus tuis ut stet et ministret nomini domini ipse et filii eius in sempiternum. Si exierit levites ex una urbium tuarum ex omni Israhel in qua habitat et voluerit venire desiderans locum quem elegerit dominus ministrabit in nomine domini dei sui sicut omnes fratres eius levitae qui stabunt eo tempore coram domino. Partem ciborum eandem accipiet quam et ceteri excepto eo quod in urbe sua ex paterna ei successione debetur. Quando ingressus fueris terram quam dominus deus tuus dabit tibi cave ne imitari velis abominationes illarum gentium. nec inveniatur in te qui lustret filium suum aut filiam ducens per ignem aut qui ariolos sciscitetur et observet somnia atque auguria. nec sit maleficus nec incantator nec pythones consulat nec divinos et quaerat a mortuis veritatem. Omnia enim haec abominatur dominus et propter istius modi scelera delebit eos in introitu tuo. Perfectus eris et absque macula cum domino deo tuo. Gentes istae quarum possidebis terram augures et divinos audiunt. tu autem a domino deo tuo aliter institutus es. Prophetam de gente tua et de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi dominus deus tuus ipsum audies ut petisti a domino deo tuo in Choreb quando contio congregata est atque dixisti ultra non audiam vocem domini dei mei et ignem hunc amplius non videbo ne moriar. Et ait dominus mihi bene omnia sunt locuti. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui et ponam verba mea in ore eius loqueturque ad eos omnia quae praecepero illi. Qui autem verba eius quae loquetur in nomine meo audire noluerit ego ultor existam. Propheta autem qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine meo quae ego non praecepi illi ut diceret aut ex nomine alienorum

deorum interficietur. Quod si tacita cogitatione responderis: Quomodo possum intelligere verbum quod non est locutus Dominus? hoc signum habebis: Quod in nomine Domini propheta ille praedixerit, et non evenerit, hoc Dominus non est locutus, sed per tumorem animi sui propheta confinxit: et idcirco non timebis eum.

XIX

Cum disperdiderit Dominus Deus tuus gentes quarum tibi traditurus est terram, et possederis eam, et habitaveris in urbibus eius et in aedibus: tres civitates separabis tibi in medio terrae quam Dominus Deus tuus dabit tibi in possessionem, sternens diligenter viam: et in tres aequaliter partes totam terrae tuae provinciam divides, ut habeat e vicino qui propter homicidium profugus est, quo possit evadere. Haec erit lex homicidae fugientis, cuius vita servanda est: Qui percusserit proximum suum nesciens, et qui heri et nudiustertius nullum contra eum odium habuisse comprobatur, sed abiisse cum eo simpliciter in silvam ad ligna caedenda, et in succisione lignorum securis fugerit manu, ferrumque lapsum de manubrio amicum eius percusserit et occiderit: hic ad unam supradictarum urbium confugiet, et vivet: ne forsitan proximus eius cuius effusus est sanguis, dolore stimulatus, persequatur et apprehendat eum, si longior via fuerit, et percutiat animam eius, qui non est reus mortis, quia nullum contra eum qui occisus est odium prius habuisse monstratur. Idcirco praecipio tibi ut tres civitates aequalis inter se spatii dividas. Cum autem dilataverit Dominus Deus tuus terminos tuos, sicut iuravit patribus tuis, et dederit tibi cunctam terram quam eis pollicitus est (si tamen custodieris mandata eius, et feceris quae ego praecipio tibi hodie, ut diligas Dominum Deum tuum, et ambules in viis eius omni tempore) addes tibi alias tres civitates, et supradictarum trium urbium numerum duplicabis: ut non effundatur sanguis innoxius in medio terrae quam Dominus Deus tuus dabit tibi possidendam, ne sis sanguinis reus. Si quis autem odio habens proximum suum insidiatus fuerit vitae eius, surgensque percusserit illum, et mortuus fuerit, fugeritque ad unam de supradictis urbibus, mittent seniores civitatis illius, et arripient eum de loco effugii, tradentque in manu proximi cuius sanguis effusus est, et morietur. Nec misereberis eius, et auferes innoxium sanguinem de Israel, ut bene sit tibi. Non assumes et transferes terminos proximi tui quos fixerunt priores in possessione tua, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in terra quam acceperis possidendam. Non stabit testis unus contra aliquem, quidquid illud peccati et facinoris fuerit: sed in ore duorum aut trium testium stabit omne verbum. Si steterit testis mendax contra hominem, accusans eum praevaricationis, stabunt ambo quorum causa est ante Dominum in conspectu sacerdotum et iudicum qui fuerint in diebus illis. Cumque diligentissime perscrutantes invenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium: reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit, et auferes malum de medio tui, ut audientes ceteri timorem habeant, et nequaquam talia audeant facere. Non misereberis eius: sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges.

Si exieris ad bellum contra hostes tuos, et videris equitatus et currus, et maiorem quam tu habeas adversarii exercitus multitudinem, non timebis eos: quia Dominus Deus tuus tecum est, qui eduxit te de terra Aegypti. Appropinquante autem iam praelio, stabit sacerdos ante aciem, et sic loquetur ad populum: Audi Israel, vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis, non pertimescat cor vestrum, nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos: quia Dominus Deus vester in medio vestri est, et pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat vos de periculo. Duces quoque per singulas turmas, audiente exercitu, proclamabunt: Quis est homo qui aedificavit domum novam, et non dedicavit eam? vadat et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius dedicet eam. Quis est homo qui plantavit vineam, et necdum fecit eam esse communem, de qua vesci omnibus liceat? vadat et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius homo eius fungatur officio. Quis est homo qui despondit uxorem, et non accepit eam? vadat et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius homo accipiat eam. His dictis addent reliqua, et loquentur ad populum: Quis est homo formidolosus et corde pavido? vadat et revertatur in domum suam, ne pavere faciat corda fratrum suorum, sicut ipse timore perterritus est. Cumque siluerint duces exercitus, et finem loquendi fecerint, unusquisque suos ad bellum cuneos praeparabit. Si quando accesseris ad expugnandam civitatem, offeres ei primum pacem. Si receperit, et aperuerit tibi portas, cunctus populus qui in ea est salvabitur, et serviet tibi sub tributo. Sin autem foedus inire noluerint, et coeperint contra te bellum, oppugnabis eam. Cumque tradiderit Dominus Deus tuus illam in manu tua, percuties omne quod in ea generis masculini est in ore gladii, absque mulieribus et infantibus, iumentis et ceteris quae in civitate sunt. Omnem praedam exercitui divides, et comedes de spoliis hostium tuorum quae Dominus Deus tuus dederit tibi. Sic facies cunctis civitatibus quae a te procul valde sunt, et non sunt de his urbibus quas in possessionem accepturus es. De his autem civitatibus quae dabuntur tibi, nullum omnino permittes vivere: sed interficies in ore gladii, Hethaeum videlicet et Amorrhaeum et Chananaeum, Pherezaeum et Hevaeum et Iebusaeum, sicut praecepit tibi Dominus Deus tuus: ne forte doceant vos facere cunctas abominationes quas ipsi operati sunt diis suis, et peccetis in Dominum Deum vestrum. Quando obsederis

circum multo tempore et munitionibus circumdederis ut expugnes eam, non succides arbores de quibus vesci potest, nec securibus per circuitum debes vastare regionem, quoniam lignum est et non homo, nec potest bellantium contra te augere numerum. Si qua autem ligna non sunt pomifera sed agrestia et in ceteros apta usus, succide et instrue machinas donec capias civitatem quae contra te dimicat.

Quando inventum fuerit in terra quam Dominus Deus tuus daturus est tibi hominis cadaver occisi, et ignoratur caedis reus, egredientur maiores natu et iudices tui, et metientur a loco cadaveris singularum per circuitum spatia civitatum, et quam viciniorem ceteris esse perspexerint, seniores civitatis illius tollent vitulam de armento quae non traxit iugum nec terram scidit vomere, et ducent eam ad vallem asperam atque saxosam quae numquam arata est nec sementem recepit, et caedent in ea cervices vitulae. Accedentque sacerdotes filii Levi quos elegerit Dominus Deus tuus ut ministrent ei et benedicant in nomine eius, et ad verbum eorum omne negotium pendeat et quicquid mundum vel inmundum est iudicetur. Et venient maiores natu civitatis illius ad interfectum, lavabuntque manus suas super vitulam quae in valle percussa est, et dicent: Manus nostrae non effuderunt sanguinem hunc nec oculi viderunt. Propitius esto populo tuo Israel quem redemisti Domine, et ne reputes sanguinem innocentem in medio populi tui Israel. Et auferetur ab eis reatus sanguinis. Tu autem alienus eris ab innocentis cruore qui fusus est, cum feceris quod praecepit Dominus. Si egressus fueris ad pugnam contra inimicos tuos et tradiderit eos Dominus Deus tuus in manu tua captivosque duxeris, et videris in numero captivorum mulierem pulchram et adamaveris eam voluerisque habere uxorem, introduces eam in domum tuam. Quae radet caesariem et circumcidet ungues et deponet vestem in qua capta est, et sedens in domo tua flebit patrem et matrem suam uno mense, et postea intrabis ad eam dormiesque cum illa et erit uxor tua. Si autem postea non sederit animo tuo, dimittes eam liberam, nec vendere poteris pecunia nec opprimere per potentiam, quia humiliasti eam. Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam et alteram odiosam, genuerintque ex eo liberos, et fuerit filius odiosae primogenitus, volueritque substantiam inter filios suos dividere, non poterit filium dilectae facere primogenitum et praeferre filio odiosae, sed filium odiosae agnoscet primogenitum dabitque ei de his quae habuerit cuncta duplicia; iste est enim principium liberorum eius et huic debentur primogenita. Si genuerit homo filium contumacem et protervum qui non audiat patris ac matris imperium, et coercitus oboedire contempserit, adprehendent eum et ducent ad seniores civitatis illius et ad portam iudicii, dicentque ad eos: Filius noster iste protervus et contumax est, monita nostra audire contemnit, comesationibus vacat et luxuriae atque conviviis. Lapidibus eum obruet populus civitatis et morietur, ut auferatis malum de medio vestri et universus Israel audiens pertimescat. Quando peccaverit homo quod morte plectendum est et adiudicatus morti adpensus fuerit in patibulo, non permanebit cadaver eius in ligno, sed in eadem die sepelietur, quia maledictus a Deo est qui pendet in ligno; et nequaquam contaminabis terram tuam quam Dominus Deus tuus dederit tibi in possessionem.

XXII

Non videbis bovem fratris tui aut ovem errantem et praeteribis, sed reduces fratri tuo. Etiam si non est propinquus tuus frater nec nosti eum, duces in domum tuam et erunt apud te quamdiu quaerat ea frater tuus et recipiat. Similiter facies de asino et de vestimento et de omni re fratris tui quae perierit; si inveneris eam, ne neglegas quasi alienam. Si videris asinum fratris tui aut bovem cecidisse in via, non despicies, sed sublevabis cum eo. Non induetur mulier veste virili nec vir utetur veste feminea; abominabilis enim apud Deum est qui facit haec. Si ambulans per viam in arbore vel in terra nidum avis inveneris et matrem pullis vel ovis desuper incubantem, non tenebis eam cum filiis, sed abire patieris captis tenens filiis, ut bene sit tibi et longo vivas tempore. Cum aedificaveris domum novam, facies murum tecti per circuitum, ne effundatur sanguis in domo tua et sis reus labente alio et in praeceps ruente. Non seres vineam tuam altero semine, ne et sementis quam sevisti et quae nascuntur ex vinea pariter sanctificentur. Non arabis in bove simul et asino. Non indueris vestimento quod ex lana linoque contextum est. Funiculos in fimbriis facies per quattuor angulos pallii tui quo operieris. Si duxerit vir uxorem et postea eam odio habuerit, quaesieritque occasiones quibus dimittat eam, obiciens ei nomen pessimum et dixerit: Uxorem hanc accepi et ingressus ad eam non inveni virginem; tollent eam pater et mater eius et ferent secum signa virginitatis eius ad seniores urbis qui in porta sunt, et dicet pater: Filiam meam dedi huic uxorem, quam quia odit, inponit ei nomen pessimum ut dicat: Non inveni filiam tuam virginem; et ecce haec sunt signa virginitatis filiae meae. Expandent vestimentum coram senioribus civitatis, adprehendentque senes urbis illius virum et verberabunt illum, condemnantes insuper centum siclis argenti quos dabit patri puellae, quoniam diffamavit nomen pessimum super virginem Israel, et habebit eam uxorem et non poterit dimittere omni tempore vitae suae. Quod si verum est quod obicit et non est in puella inventa virginitas, eicient eam extra fores domus patris sui, et lapidibus obruent viri civitatis eius et morietur, quoniam fecit nefas in Israel ut fornicaretur in domo patris sui, et auferes malum de medio tui. Si dormierit vir cum uxore alterius, uterque mo

[illegible]

rietur. i. adulter et adultera. et auferes malum
de israel. Si puellam virginem desponsaverit vir
et invenerit eam aliquis in civitate et concubuerit
cum ea, educes utrumque ad portam civitatis il-
lius et lapidibus obruentur: puella quia non cla-
mavit cum esset in civitate, vir quia humiliavit
uxorem proximi sui. et auferes malum de me-
dio tui. Sin autem in agro reppererit vir
puellam que desponsata est et apprehendens con-
cubuerit cum illa, morietur ipse solus. Puel-
la nichil patietur nec est rea mortis. quoniam sic-
ut latro consurgit contra fratrem suum et occidit ani-
mam eius, ita et puella perpessa est. Sola erat in
agro. Clamavit et nullus affuit qui liberaret
eam. Si invenerit vir puellam virginem
que non habet sponsum, et apprehendens concubuerit
cum ea, et res ad iudicium venerit: dabit qui
dormivit cum ea patri puelle quinquaginta siclos ar-
genti et habebit eam uxorem. quia humiliavit
eam non poterit dimittere cunctis diebus vite sue.

XXIII

Non accipiet homo uxorem patris sui, nec reve-
labit operimentum eius. Non intrabit eunu-
chus attritis vel amputatis testiculis et ab-
scisso veretro ecclesiam domini. Non ingre-
dietur mamzer, hoc est de scorto natus, in
ecclesiam dei usque ad decimam generationem.
Ammonites et moabites etiam post decimam gene-
rationem non intrabunt ecclesiam dei in eternum:
quia noluerunt vobis occurrere cum pane et aqua
in via quando egressi estis de egypto. et quia condu-
xerunt contra te balaam filium beor de me-
sopotamia syrie ut malediceret tibi. et
noluit dominus deus tuus audire balaam.
Et vertit maledictionem eius in benedictionem tuam
eo quod diligeret te. Non facies cum eis pacem
nec queres eis bona cunctis diebus vite tue
in sempiternum. Non abominaberis ydume-
um quia frater tuus est, nec egyptium quia advena
fuisti in terra eius. Qui nati fuerint ex eis,
tertia generatione intrabunt in ecclesiam domini.
Quando egressus fueris adversus hostes tuos in pugnam,
custodies te ab omni re mala. Si fuerit inter
vos homo qui nocturno pollutus sit somnio, egre-
dietur extra castra. et non revertetur priusquam
ad vesperam lavetur aqua. et post solis occa-
sum regredietur in castra. Habebis locum
extra castra ad quem egrediaris ad requisita
nature, gerens paxillum in balteo. Cumque
sederis, fodies per circuitum. et egesta humo ope-
ries quo relevatus es. Dominus enim deus tuus
ambulat in medio castrorum ut eruat te et tra-
dat tibi inimicos tuos. ut sint castra tua sancta et
nichil in eis appareat feditatis ne derelinquat te.
Non trades servum domino suo qui ad te confugerit.
Habitabit tecum in loco qui ei placuerit et in una

urbium tuarum requiescat, ne contristes eum. Non
erit meretrix de filiabus israel, nec scortator de
filiis israel. Non offeres mercedem prostibuli nec
pretium canis in domo domini dei tui, quicquid
illud est quod voverint: quia abominatio est utrumque
apud dominum deum tuum. Non fenerabis fra-
tri tuo ad usuram pecuniam nec fruges nec quam-
libet aliam rem, sed alieno. Fratri autem tuo absque
usura id quo indiget commodabis, ut benedicat tibi
dominus deus tuus in omni opere tuo in terra ad
quam ingredieris possidendam. Cum vo-
tum voveris domino deo tuo, non tardabis reddere,
quia requiret illud dominus deus tuus. Et si mo-
ratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Si no-
lueris polliceri, absque peccato eris. Quod autem
semel egressum est de labiis tuis, observabis et fa-
cies sicut promisisti domino deo tuo, et propria
voluntate et ore tuo locutus es. Ingressus vineam
proximi tui, comede uvas quantum tibi pla-
cuerit. foras autem ne efferas tecum. Si intra-
veris segetem amici tui, franges spicas manu
et falce autem non metes.

Si acceperit homo uxorem et habuerit eam, et non in-
venerit gratiam ante oculos eius propter aliquam fe-
ditatem: scribet libellum repudii et dabit in ma-
nu illius, et dimittet eam de domo sua. Cumque e-
gressa alterum maritum duxerit, et ille quoque o-
derit eam, dederitque ei libellum repudii et di-
miserit de domo sua, vel certe mortuus fuerit,
non poterit prior maritus recipere eam in uxorem,
quia polluta est et abominabilis facta est coram domino.
Ne peccare facias terram tuam quam dominus
deus tuus tibi tradiderit possidendam. Cum ac-
ceperit homo nuper uxorem, non procedet ad bel-
lum, nec ei quippiam necessitatis iniungetur pu-
blice; sed vacabit absque culpa domui sue, ut le-
tetur cum uxore sua. Non accipies lo-
co pignoris inferiorem aut superiorem mo-
lam, quia animam suam apposuit tibi. Si deprehen-
sus fuerit homo sollicitans fratrem suum de filiis israel, et ven-
dito eo acceperit pretium, interficietur, et aufe-
res malum de medio tui. Observa diligen-
ter ne incurras plagam lepre, sed facies quecumque
docuerint te sacerdotes levitici generis iuxta id
quod precepi eis, et imple sollicite. Mementote
que fecerit dominus deus vester marie in via
cum egrederemini de egypto. Cum repetes a
proximo tuo rem aliquam quam debet tibi, non
ingredieris domum eius ut pignus au-
feras, sed stabis foris et ille tibi proferet quod habu-
erit. Sin autem pauper est, non pernoctabit apud te pignus,
sed statim reddes ei ante solis occasum, ut dor-
miens in vestimento suo benedicat tibi, et habe-
as iustitiam coram domino deo tuo. Non negabis mer-
cedem indigentis et pauperis fratris tui

advene qui tecum moratur in terra et intra portas tuas est, sed eadem die reddes ei pretium laboris sui ante solis occasum quia pauper est et ex eo sustentat animam suam, ne clamet contra te ad dominum et reputetur tibi in peccatum. Non occidentur patres pro filiis nec filii pro patribus, sed unusquisque pro peccato suo morietur. Non pervertes iudicium advene et pupilli, nec auferes pignoris loco vestimentum vidue. Memento quod servieris in egypto et eruerit te dominus deus tuus inde. Idcirco precipio tibi ut facias hanc rem. Quando messueris segetem in agro tuo et oblitus manipulum reliqueris, non reverteris ut tollas eum, sed advenam et pupillum et viduam auferre patieris, ut benedicat tibi dominus deus tuus in omni opere manuum tuarum. Si fruges collegeris olivarum, quicquid remanserit in arboribus non reverteris ut colligas, sed relinques advene pupillo ac vidue. Si vindemiaveris vineam tuam, non colliges remanentes racemos, sed cedent in usus advene pupilli ac vidue. Memento quod et tu servieris in egypto, et idcirco precipio tibi ut facias hanc rem.

XXV

Si fuerit causa inter aliquos et interpellaverint iudices, quem iustum esse perspexerint illi iustitie palmam dabunt, quem impium condempnabunt impietatis. Sin autem eum qui peccavit dignum viderint plagis, prosternent et coram se facient verberari. Pro mensura peccati erit et plagarum modus, ita dumtaxat ut quadragenarium numerum non excedant, ne fede laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus. Non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas. Quando habitaverint fratres simul et unus ex eis absque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri, sed accipiet eam frater eius et suscitabit semen fratris sui, et primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit ut non deleatur nomen eius ex israel. Sin autem noluerit accipere uxorem fratris sui que ei lege debetur, perget mulier ad portam civitatis et interpellabit maiores natu dicetque: Non vult frater viri mei suscitare nomen fratris sui in israel, nec me in coniugium sumere. Statimque accersiri eum facient et interrogabunt. Si responderit: Nolo eam uxorem accipere, accedet mulier ad eum coram senioribus et tollet calciamentum de pede eius spuetque in faciem illius et dicet: Sic fiet homini qui non edificat domum fratris sui. Et vocabitur nomen illius in israel domus discalciati. Si habuerint inter se iurgium viri duo et unus contra alterum rixari ceperit, volensque uxor alterius eruere virum suum de manu fortioris miseritque manum et apprehenderit verenda eius, abscides manum illius nec flecteris super eam ulla misericordia. Non habebis in sacculo diversa pondera maius et minus, nec erit in domo tua modius maior et minor. Pondus habebis iustum et verum, et modius equalis et verus erit tibi, ut multo vivas tempore super terram quam dominus deus tuus dederit tibi. Abhominatur enim dominus tuus eum qui facit hec, et aversatur omnem iniustitiam. Memento que fecerit tibi amalech in via quando egrediebaris ex egypto, quomodo occurrerit tibi et extremos agminis tui qui lassi residebant ceciderit, quando tu eras fame et labore confectus, et non timuerit deum. Cum ergo dominus deus tuus dederit tibi requiem et subiecerit cunctas per circuitum nationes in terra quam tibi pollicitus est, delebis nomen eius sub celo. Cave ne obliviscaris.

XXVI

Cumque intraveris terram quam dominus deus tuus tibi daturus est possidendam et obtinueris eam atque habitaveris in illa, tolles de cunctis frugibus tuis primitias et pones in cartallo, pergesque ad locum quem dominus deus tuus elegerit ut ibi invocetur nomen eius, accedesque ad sacerdotem qui fuerit in diebus illis et dices ad eum: Profiteor hodie coram domino deo tuo quod ingressus sim in terram pro qua iuravit patribus nostris ut daret eam nobis. Suscipiensque sacerdos cartallum de manu eius ponet ante altare domini dei tui, et loqueris in conspectu domini dei tui: Syrus persequebatur patrem meum qui descendit in egyptum et ibi peregrinatus est in paucissimo numero, crevitque in gentem magnam ac robustam et infinite multitudinis. Afflixeruntque nos egyptii et persecuti sunt imponentes onera gravissima, et clamavimus ad dominum deum patrum nostrorum, qui exaudivit nos et respexit humilitatem nostram et laborem atque angustiam, et eduxit nos de egypto in manu forti et brachio extento, in ingenti pavore, in signis atque portentis, et introduxit ad locum istum et tradidit nobis terram lacte et melle manantem. Et idcirco nunc offero primitias frugum terre quam dominus dedit mihi. Et dimittes eas in conspectu domini dei tui, et adorato domino deo tuo. Et epulaberis in omnibus bonis que dominus deus tuus dederit tibi et domui tue, tu et levites et advena qui tecum est. Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum, anno decimarum tertio dabis levite et advene et pupillo et vidue ut comedant intra portas tuas et saturentur, loquerisque in conspectu domini dei tui: Abstuli quod sanctificatum est de domo mea et dedi illud levite et advene pupillo et vidue sicut iussisti mihi. Non preterivi mandata tua nec sum oblitus imperii tui. Non comedi ex eis in luctu meo, nec

[illegible]

XXVII

[illegible]

et maledictae reliquiae tuae. Maledictus fructus ventris tui et fructus terrae tuae, armenta boum tuorum et greges ovium tuarum. Maledictus eris ingrediens et egrediens. Mittet dominus super te famem et esuriem et increpationem in omnia opera tua quae facies, donec conterat te et perdat velociter propter adinventiones tuas pessimas quibus reliquisti me. Adiungat tibi dominus pestilentiam donec consumat te de terra ad quam ingredieris possidendam. Percutiat te dominus egestate, febri et frigore, ardore et aestu, et aere corrupto ac rubigine, et persequatur donec pereas. Sit caelum quod supra te est aeneum, et terra quam calcas ferrea. Det dominus imbrem terrae tuae pulverem, et de caelo descendat super te cinis donec conteraris. Tradat te dominus corruentem ante hostes tuos. Per unam viam egrediaris contra eos, et per septem fugias, et dispergaris per omnia regna terrae. Sitque cadaver tuum in escam cunctis volatilibus caeli et bestiis terrae, et non sit qui abigat. Percutiat te dominus ulcere Aegypti et partem corporis per qua stercora egeruntur, scabie quoque et prurigine, ita ut curari nequeas. Percutiat te dominus amentia et caecitate ac furore mentis, et palpes in meridie sicut palpare solet caecus in tenebris, et non dirigas vias tuas. Omnique tempore calumniam sustineas et opprimaris violentia, nec habeas qui liberet te. Uxorem accipias, et alius dormiat cum ea. Domum aedifices, et non habites in ea. Plantes vineam et non vindemies eam. Bos tuus immoletur coram te, et non comedas ex eo. Asinus tuus rapiatur in conspectu tuo, et non reddatur tibi. Oves tuae dentur inimicis tuis, et non sit qui te adiuvet. Filii tui et filiae tuae tradantur alteri populo, videntibus oculis tuis, et deficientibus ad conspectum eorum tota die, et non sit fortitudo in manu tua. Fructus terrae tuae et omnes labores tuos comedat populus quem ignoras, et sis semper calumniam sustinens et oppressus cunctis diebus, et stupens ad terrorem eorum quae videbunt oculi tui. Percutiat te dominus ulcere pessimo in genibus et in suris, sanarique non possis a planta pedis usque ad verticem. Ducet te dominus et regem tuum quem constitueris super te in gentem quam ignoras tu et patres tui, et servies ibi diis alienis, ligno et lapidi. Et eris perditus in proverbium ac fabulam omnibus populis ad quos te introduxerit dominus. Sementem multam iacies in terram, et modicum congregabis, quia locustae devorabunt omnia. Vineam plantabis et fodies, et vinum non bibes nec colliges ex ea quippiam, quoniam vastabitur vermibus. Olivas habebis in omnibus terminis tuis, et non ungeris oleo, quia defluent et peribunt. Filios generabis et filias, et non frueris eis, quoniam ducentur in captivitatem. Omnes arbores tuas et fruges

terrae tuae rubigo consumet. Advena qui tecum versatur in terra ascendet super te eritque sublimior; tu autem descendes et eris inferior. Ipse fenerabit tibi, et tu non fenerabis ei. Ipse erit in caput, et tu eris in caudam. Et venient super te omnes maledictiones istae, et persequentes apprehendent te, donec intereas, quia non audisti vocem domini dei tui, nec servasti mandata eius et caerimonias quas praecepit tibi. Et erunt in te signa atque prodigia, et in semine tuo usque in sempiternum. Eo quod non servieris domino deo tuo in gaudio cordisque laetitia propter rerum omnium abundantiam. Servies inimico tuo quem immittet dominus tibi in fame et siti et nuditate et omnium penuria; et ponet iugum ferreum super cervicem tuam donec te conterat. Adducet dominus super te gentem de longinquo et de extremis finibus terrae in similitudinem aquilae volantis cum impetu, cuius linguam intellegere non possis, gentem procacissimam, quae non deferat seni, nec misereatur parvuli, et devoret fructum iumentorum tuorum ac fruges terrae tuae, donec intereas, et non relinquat tibi triticum, vinum et oleum, armenta boum et greges ovium, donec te disperdat, et conterat in cunctis urbibus tuis, et destruantur muri tui firmi atque sublimes, in quibus habebas fiduciam in omni terra tua. Obsideberis intra portas tuas in omni terra quam dabit tibi dominus deus tuus. Et comedes fructum uteri tui, et carnes filiorum tuorum et filiarum tuarum, quas dederit tibi dominus deus tuus, in angustia et vastitate qua opprimet te hostis tuus. Homo delicatus in te et luxuriosus valde invidebit fratri suo et uxori quae cubat in sinu suo, ne det eis de carnibus filiorum suorum quas comedet, eo quod nihil aliud habeat in obsidione et penuria qua vastaverint te inimici tui intra omnes portas tuas. Tenera mulier et delicata, quae super terram ingredi non valebat nec pedis vestigium figere propter mollitiem et teneritudinem nimiam, invidebit viro suo qui cubat in sinu eius super filii et filiae carnibus, et illuvie secundarum quae egrediuntur de medio feminum eius, et super liberis qui eadem hora nati sunt; comedent enim eos clam propter rerum omnium penuriam in obsidione et vastitate qua opprimet te inimicus tuus intra portas tuas. Nisi custodieris et feceris omnia verba legis huius quae scripta sunt in hoc volumine, et timueris nomen eius gloriosum et terribile, hoc est dominum deum tuum, augebit dominus plagas tuas et plagas seminis tui, plagas magnas et perseverantes, infirmitates pessimas et perpetuas, et convertet in te omnes afflictiones Aegypti quas timuisti, et adhaerebunt tibi. Insuper et universos languores et plagas quae non sunt scripta in volumine legis huius inducet

dominus super te donec te conterat. Et remanebitis pauci numero qui fueratis sicut astra caeli prae multitudine, quoniam non audisti vocem domini dei tui. Et sicut ante laetatus est dominus super vos, bene vobis faciens vosque multiplicans, sic laetabitur disperdens vos atque subvertens, ut auferamini de terra ad quam ingredieris possidendam. Disperget te dominus in omnes populos, a summitate terrae usque ad terminos eius, et servies ibi diis alienis quos et tu ignoras et patres tui, lignis et lapidibus. In gentibus quoque illis non quiesces, neque erit requies vestigio pedis tui. Dabit enim tibi dominus ibi cor pavidum et deficientes oculos et animam consumptam maerore, et erit vita tua quasi pendens ante te. Timebis nocte et die, et non credes vitae tuae. Mane dices: Quis mihi det vesperum? et vespere: Quis mihi det mane? propter cordis tui formidinem qua terreberis, et propter ea quae tuis videbis oculis. Reducet te dominus classibus in Aegyptum per viam de qua dixit tibi ut eam amplius non videres. Ibi venderis inimicis tuis in servos et ancillas, et non erit qui emat.

XXIX

Haec sunt verba foederis quod praecepit dominus Moysi ut feriret cum filiis Israel in terra Moab, praeter illud foedus quod cum eis pepigit in Oreb. Vocavitque Moyses omnem Israel et dixit ad eos: Vos vidistis universa quae fecit dominus coram vobis in terra Aegypti Pharaoni et omnibus servis eius universaeque terrae illius, temptationes magnas quas viderunt oculi tui, signa illa portentaque ingentia, et non dedit vobis dominus cor intellegens et oculos videntes et aures quae possint audire usque in praesentem diem. Adduxit vos quadraginta annis per desertum; non sunt adtrita vestimenta vestra, nec calciamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt. Panem non comedistis, vinum et siceram non bibistis, ut sciretis quia ego sum dominus deus vester. Et venistis ad hunc locum. Egressusque est Seon rex Esebon et Og rex Basan occurrentes nobis ad pugnam. Et percussimus eos, et tulimus terram eorum, ac tradidimus possidendam Ruben et Gad et dimidiae tribui Manasse. Custodite ergo verba pacti huius et implete ea, ut intellegatis universa quae facitis. Vos statis hodie cuncti coram domino deo vestro, principes vestri et tribus ac maiores natu atque doctores, omnis populus Israel, liberi et uxores vestrae et advena qui tecum moratur in castris, exceptis lignorum caesoribus et his qui conportant aquas, ut transeas in foedere domini dei tui et in iureiurando quod hodie dominus deus tuus percutit tecum, ut suscitet te sibi in populum, et ipse sit deus tuus, sicut locutus est tibi et sicut iuravit patribus tuis Abraham, Isaac et Iacob. Nec vobis solis ego hoc foedus ferio et haec iuramenta confirmo, sed cunctis praesentibus et absentibus. Vos enim scitis quomodo habitaverimus in terra Aegypti et quomodo transierimus per medium nationum, quas transeuntes vidistis abominationes et sordes, id est idola eorum, lignum et lapidem, argentum et aurum, quae colebant. Ne forte sit inter vos vir aut mulier, familia aut tribus, cuius cor aversum est hodie a domino deo nostro, ut vadat et serviat diis illarum gentium, et sit inter vos radix germinans fel et amaritudinem. Cumque audierit verba iuramenti huius, benedicat sibi in corde suo dicens: Pax erit mihi, et ambulabo in pravitate cordis mei; et adsumat ebria sitientem, et dominus non ignoscat ei, sed tunc quam maxime furor eius fumet et zelus contra hominem illum, et sedeant super eum omnia maledicta quae scripta sunt in hoc volumine, et deleat dominus nomen eius sub caelo, et consumat eum in perditionem ex omnibus tribubus Israel, iuxta maledictiones quae in libro legis huius ac foederis continentur. Dicetque sequens generatio et filii qui nascentur deinceps, et peregrini qui de longe venerint, videntes plagas terrae illius et infirmitates quibus eam adflixerit dominus, sulphure et salis ardore conburens, ita ut ultra non seratur nec virens quippiam germinet, in exemplum subversionis Sodomae et Gomorrae, Adamae et Seboim, quas subvertit dominus in ira et furore suo; et dicent omnes gentes: Quare sic fecit dominus terrae huic? Quae est haec ira furoris eius inmensa? Et respondebunt: Quia dereliquerunt pactum domini quod pepigit cum patribus eorum quando eduxit eos de terra Aegypti, et servierunt diis alienis et adoraverunt eos, quos nesciebant et quibus non fuerant adtributi. Idcirco iratus est furor domini contra terram istam, ut induceret super eam omnia maledicta quae in hoc volumine scripta sunt, et eiecit eos de terra sua in ira et in furore et in indignatione maxima, proiecitque in terram alienam, sicut hodie conprobatur. Abscondita domino deo nostro; quae manifesta sunt, nobis et filiis nostris usque in sempiternum, ut faciamus universa verba legis huius.

Cum ergo venerint super te omnes sermones isti, benedictio sive maledictio quam proposui in conspectu tuo, et ductus paenitudine cordis tui in universis gentibus in quas disperserit te dominus deus tuus, et reversus fueris ad eum et oboedieris eius imperiis, sicut ego hodie praecipio tibi, cum filiis tuis in toto corde tuo et in tota anima tua, reducet dominus deus tuus captivitatem tuam ac miserebitur tui, et rursum congregabit te de cunctis populis in quos te ante dispersit. Si ad cardines caeli fueris dissipatus, inde te retrahet dominus deus tuus, et adsumet atque introducet in terram quam possederunt patres tui, et obtinebis eam; et benedicens tibi maioris numeri te esse faciet quam fuerunt

inde te retrahet dominus deus tuus et assumet atque introducet in terram quam possederunt patres tui, et obtinebis eam: et benedicens tibi maioris numeri te esse faciet quam fuerunt patres tui. Circumcidet dominus deus tuus cor tuum et cor seminis tui, ut diligas dominum deum tuum in toto corde tuo et in tota anima tua ut possis vivere. Omnes autem maledictiones has convertet super inimicos tuos et eos qui oderunt te et persequuntur. Tu autem reverteris et audies vocem domini dei tui faciesque universa mandata quae ego praecipio tibi hodie: et abundare te faciet dominus deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum, in sobole uteri tui, in fructu iumentorum tuorum, et in ubertate terrae tuae, et in rerum omnium largitate. Revertetur enim dominus ut gaudeat super te in omnibus bonis sicut gavisus est in patribus tuis: si tamen audieris vocem domini dei tui et custodieris praecepta eius et caeremonias quae in hac lege conscripta sunt, et revertaris ad dominum deum tuum in toto corde tuo et in tota anima tua. Mandatum hoc quod ego praecipio tibi hodie non supra te est neque procul positum, nec in caelo situm ut possis dicere: Quis nostrum valet ad caelum ascendere ut deferat illud ad nos et audiamus atque opere compleamus? Neque trans mare positum ut causeris et dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare et illud ad nos usque deferre ut possimus audire et facere quod praeceptum est? Sed iuxta te est sermo valde, in ore tuo et in corde tuo ut facias illum. Considera quod hodie proposuerim in conspectu tuo vitam et bonum, et e contrario mortem et malum: ut diligas dominum deum tuum et ambules in viis eius et custodias mandata illius ac caeremonias atque iudicia, et vivas atque multiplicet te benedicatque tibi in terra ad quam ingredieris possidendam. Si autem aversum fuerit cor tuum et audire nolueris atque errore deceptus adoraveris deos alienos et servieris eis, praedico tibi hodie quod pereas et parvo tempore moreris in terra ad quam Iordane transmisso ingredieris ad possidendam. Testes invoco hodie caelum et terram quod proposuerim vobis vitam et mortem, benedictionem et maledictionem. Elige ergo vitam ut et tu vivas et semen tuum, et diligas dominum deum tuum atque oboedias voci eius et illi adhaereas: ipse est enim vita tua et longitudo dierum tuorum, ut habites in terra pro qua iuravit dominus patribus tuis Abraham Isaac et Iacob ut daret eam illis.

XXXI

Abiit itaque Moyses et locutus est omnia verba haec ad universum Israel, et dixit ad eos: Centum viginti annorum sum hodie, non possum ultra egredi et ingredi, praesertim cum et dominus dixerit mihi: Non transibis Iordanem istum. Dominus ergo deus tuus transibit ante te, ipse delebit omnes gentes has in conspectu tuo et possidebis eas: et Iosue iste transibit ante te sicut locutus est dominus. Facietque dominus eis sicut fecit Seon et Og regibus Amorreorum et terrae eorum, delebitque eos. Cum ergo et hos tradiderit vobis, similiter facietis eis sicut praecepi vobis. Viriliter agite et confortamini. Nolite timere nec paveatis ad conspectum eorum, quia dominus deus tuus ipse est ductor tuus et non dimittet nec derelinquet te. Vocavitque Moyses Iosue et dixit ei coram omni Israel: Confortare et esto robustus; tu enim introduces populum istum in terram quam daturum se patribus eorum iuravit dominus, et tu eam sorte divides. Et dominus qui ductor est vester ipse erit tecum: non dimittet nec derelinquet te; noli timere nec paveas. Scripsit itaque Moyses legem hanc et tradidit eam sacerdotibus filiis Levi qui portabant arcam foederis domini, et cunctis senioribus Israel. Praecepitque eis dicens: Post septem annos, anno remissionis, in sollemnitate tabernaculorum, convenientibus cunctis ex Israel ut appareant in conspectu domini dei tui in loco quem elegerit dominus, leges verba legis huius coram omni Israel audientibus eis, et in unum omni populo congregato tam viris quam mulieribus, parvulis et advenis qui sunt intra portas tuas, ut audientes discant et timeant dominum deum vestrum et custodiant impleantque omnes sermones legis huius. Filii quoque eorum qui nunc ignorant ut audire possint et timeant dominum deum suum cunctis diebus quibus versantur in terra ad quam vos Iordane transmisso pergitis obtinendam. Et ait dominus ad Moysen: Ecce prope sunt dies mortis tuae; voca Iosue et state in tabernaculo testimonii ut praecipiam ei. Abierunt ergo Moyses et Iosue et steterunt in tabernaculo testimonii, apparuitque dominus ibi in columna nubis quae stetit in introitu tabernaculi. Dixitque dominus ad Moysen: Ecce tu dormies cum patribus tuis, et populus iste consurgens fornicabitur post deos alienos in terra ad quam ingreditur ut habitet in ea; ibi derelinquet me et irritum faciet foedus quod pepigi cum eo. Et irascetur furor meus contra eum in die illo, et derelinquam eum et abscondam faciem meam ab eo, et erit in devorationem; invenient eum omnia mala et afflictiones, ita ut dicat in illo die: Vere quia non est deus mecum invenerunt me haec omnia mala. Ego autem abscondam et celabo faciem meam in die illo propter omnia mala quae fecit, quia secutus est deos alienos. Nunc itaque scribite vobis canticum

istud, et doce filios Israel: ut memoriter teneant, et ore decantent: et sit mihi carmen istud pro testimonio inter filios Israel. Introducam enim eum in terram, pro qua iuravi patribus eorum, lacte et melle manantem. Cumque comederint, et saturati crassique fuerint, avertentur ad deos alienos, et servient eis: detrahentque mihi, et irritum facient pactum meum. Postquam invenerint eum mala multa et afflictiones, respondebit ei canticum istud pro testimonio, quod nulla delebit oblivio ex ore seminis tui. Scio enim cogitationes eius, quae facturus sit hodie, antequam introducam eum in terram quam ei pollicitus sum. Scripsit ergo Moyses canticum, et docuit filios Israel. Praecepitque Dominus Iosue filio Nun, et ait: Confortare, et esto robustus: tu enim introduces filios Israel in terram quam pollicitus sum, et ego ero tecum. Postquam ergo scripsit Moyses verba legis huius in volumine, atque complevit: praecepit Levitis, qui portabant arcam foederis Domini, dicens: Tollite librum istum, et ponite eum in latere arcae foederis Domini Dei vestri: ut sit ibi contra te in testimonium. Ego enim scio contentionem tuam, et cervicem tuam durissimam. Adhuc vivente me, et ingrediente vobiscum, semper contentiose egistis contra Dominum: quanto magis cum mortuus fuero? Congregate ad me omnes maiores natu per tribus vestras, atque doctores, et loquar audientibus eis sermones istos, et invocabo contra eos caelum et terram. Novi enim quod post mortem meam inique agetis, et declinabitis cito de via quam praecepi vobis: et occurrent vobis mala in extremo tempore, quando feceritis malum in conspectu Domini, ut irritetis eum per opera manuum vestrarum. Locutus est ergo Moyses, audiente universo coetu Israel, verba carminis huius, et ad finem usque complevit.

XXXII

Audite caeli quae loquor, audiat terra verba oris mei. Concrescat in pluvia doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum, quasi imber super herbam, et quasi stillae super gramina. Quia nomen Domini invocabo: date magnificentiam Deo nostro. Dei perfecta sunt opera, et omnes viae eius iudicia: Deus fidelis et absque ulla iniquitate, iustus et rectus. Peccaverunt ei, et non filii eius in sordibus: generatio prava atque perversa. Haeccine reddis Domino, popule stulte et insipiens? Numquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, et fecit et creavit te? Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas: interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi: maiores tuos, et dicent tibi. Quando dividebat Altissimus gentes: quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Israel. Pars autem Domini, populus eius: Iacob funiculus hereditatis eius. Invenit eum in terra deserta, in loco horroris et vastae solitudinis. Circumduxit eum, et docuit: et custodivit quasi pupillam oculi sui. Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, et super eos volitans, expandit alas suas, et assumpsit eum, atque portavit in humeris suis. Dominus solus dux eius fuit: et non erat cum eo deus alienus. Constituit eum super excelsam terram: ut comederet fructus agrorum, ut sugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo, butyrum de armento, et lac de ovibus cum adipe agnorum, et arietum filiorum Basan: et hircos cum medulla tritici, et sanguinem uvae biberet meracissimum. Incrassatus est dilectus, et recalcitravit: incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, et recessit a Deo salutari suo. Provocaverunt eum in diis alienis, et in abominationibus ad iracundiam concitaverunt. Immolaverunt daemoniis et non Deo, diis quos ignorabant: novi recentesque venerunt, quos non coluerunt patres eorum. Deum qui te genuit dereliquisti, et oblitus es Domini creatoris tui. Vidit Dominus, et ad iracundiam concitatus est: quia provocaverunt eum filii sui et filiae. Et ait: Abscondam faciem meam ab eis, et considerabo novissima eorum: generatio enim perversa est, et infideles filii. Ipsi me provocaverunt in eo qui non erat Deus, et irritaverunt in vanitatibus suis: et ego provocabo eos in eo qui non est populus, et in gente stulta irritabo illos. Ignis succensus est in furore meo, et ardebit usque ad inferni novissima: devorabitque terram cum germine suo, et montium fundamenta comburet. Congregabo super eos mala, et sagittas meas complebo in eis. Consumentur fame, et devorabunt eos aves morsu amarissimo: dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium super terram, atque serpentium. Foris vastabit eos gladius, et intus pavor, iuvenem simul ac virginem, lactentem cum homine sene. Dixi: Ubinam sunt? Cessare faciam ex hominibus memoriam eorum. Sed propter iram inimicorum distuli: ne forte superbirent hostes eorum, et dicerent: Manus nostra excelsa, et non Dominus, fecit haec omnia. Gens absque consilio est et sine prudentia. Utinam saperent et intelligerent, ac novissima providerent. Quomodo persequatur unus mille, et duo fugent decem milia? Nonne ideo, quia Deus suus vendidit eos, et Dominus conclusit illos? Non enim est Deus noster ut dii eorum: et inimici nostri sunt iudices. De vinea Sodomorum, vinea eorum, et de suburbanis Gomorrae: uva eorum uva fellis, et botri amarissimi. Fel draconum vinum eorum, et venenum aspidum insanabile. Nonne haec condita sunt apud me, et signata in thesauris meis? Mea est ultio, et ego retribuam in tempore, ut labatur pes eorum. Iuxta est dies

onis, et adesse festinant tempora. Iudicabit Dominus populum suum, et in servis suis miserebitur: videbit quod infirmata sit manus, et clausi quoque defecerunt, residuique consumpti sunt. Et dicent: Ubi sunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam? De quorum victimis comedebant adipes, et bibebant vinum libaminum: surgant et opitulentur vobis, et in necessitate vos protegant. Videte quod ego sim solus, et non sit alius deus praeter me. Ego occidam et ego vivere faciam: percutiam et ego sanabo, et non est qui de manu mea possit eruere. Levabo ad caelum manum meam, et dicam: Vivo ego in aeternum. Si acuero ut fulgur gladium meum, et arripuerit iudicium manus mea: reddam ultionem hostibus meis, et his qui oderunt me retribuam. Inebriabo sagittas meas sanguine, et gladius meus devorabit carnes, de cruore occisorum, et de captivitate nudati inimicorum capitis. Laudate gentes populum eius, quia sanguinem servorum suorum ulciscetur: et vindictam retribuet in hostes eorum, et propitius erit terrae populi sui. Venit ergo Moyses, et locutus est omnia verba cantici huius in auribus populi, ipse et Iosue filius Nun. Complevitque omnes sermones hos loquens ad universum Israel. Et dixit ad eos: Ponite corda vestra in omnia verba, quae ego testificor vobis hodie: ut mandetis ea filiis vestris custodire et facere, et implere universa quae scripta sunt legis huius: quia non incassum praecepta sunt vobis, sed ut singuli in eis viverent: quae facientes longo perseveretis tempore in terra, ad quam Iordane transmisso ingredimini possidendam. Locutusque est Dominus ad Moysen in eadem die, dicens: Ascende in montem istum Abarim, id est, transituum, in montem Nebo, qui est in terra Moab contra Iericho: et vide terram Chanaan, quam ego tradam filiis Israel obtinendam, et morere in monte. Quem conscendens iungeris populis tuis, sicut mortuus est Aaron frater tuus in monte Hor, et appositus populis suis. Quia praevaricati estis contra me in medio filiorum Israel, ad Aquas contradictionis in Cades deserti Sin: et non sanctificastis me inter filios Israel. E contra videbis terram, et non ingredieris in eam, quam ego dabo filiis Israel.

XXXIII Haec est benedictio, qua benedixit Moyses homo Dei filiis Israel ante mortem suam. Et ait: Dominus de Sinai venit, et de Seir ortus est nobis: apparuit de monte Pharan, et cum eo sanctorum millia. In dextera eius ignea lex. Dilexit populos, omnes sancti in manu illius sunt: et qui appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina illius. Legem praecepit nobis Moyses, hereditatem multitudinis Iacob. Erit apud rectissimum rex, congregatis principibus populi cum tribubus Israel. Vivat Ruben, et non moriatur, et sit parvus in numero. Haec est Iudae benedictio. Audi Domine vocem Iudae, et ad populum suum introduc eum: manus eius pugnabunt pro eo, et adiutor illius contra adversarios eius erit. Levi quoque ait: Perfectio tua, et doctrina tua viro sancto tuo, quem probasti in tentatione, et iudicasti ad Aquas contradictionis. Qui dixit patri suo, et matri suae: Nescio vos; et fratribus suis: Ignoro illos: et nescierunt filios suos. Hi custodierunt eloquium tuum, et pactum tuum servaverunt, iudicia tua, o Iacob, et legem tuam, o Israel. Ponent thymiama in furore tuo, et holocaustum super altare tuum. Benedic Domine fortitudini eius, et opera manuum illius suscipe. Percute dorsa inimicorum eius: et qui oderunt eum, non consurgant. Et Beniamin ait: Amantissimus Domini habitabit confidenter in eo: quasi in thalamo tota die morabitur, et inter humeros illius requiescet. Ioseph quoque ait: De benedictione Domini terra eius, de pomis caeli, et rore, atque abysso subiacente. De pomis fructuum solis ac lunae, de vertice antiquorum montium, de pomis collium aeternorum: et de frugibus terrae, et plenitudine eius. Benedictio illius, qui apparuit in rubo, veniat super caput Ioseph, et super verticem nazaraei inter fratres suos. Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius, cornua rhinocerotis cornua illius: in ipsis ventilabit gentes usque ad terminos terrae. Hae sunt multitudines Ephraim: et haec millia Manasse. Et Zabulon ait: Laetare Zabulon in exitu tuo, et Issachar in tabernaculis tuis. Populos ad montem vocabunt: ibi immolabunt victimas iustitiae. Qui inundationem maris quasi lac sugent, et thesauros absconditos arenarum. Et Gad ait: Benedictus in latitudine Gad: quasi leo requievit, cepitque brachium et verticem. Et vidit principatum suum quod in parte sua doctor esset repositus: qui fuit cum principibus populi, et fecit iustitias Domini, et iudicium suum cum Israel. Dan quoque ait: Dan catulus leonis, fluet largiter de Basan. Et Nephthali dixit: Nephthali abundantia perfruetur, et plenus erit benedictionibus Domini: mare et meridiem possidebit. Aser quoque ait: Benedictus in filiis Aser, sit placens fratribus suis, et tingat in oleo pedem suum. Ferrum et aes calceamentum eius. Sicut dies iuventutis tuae, ita et senectus tua. Non est alius ut Deus rectissimi: ascensor caeli auxiliator tuus. Magnificentia eius discurrunt nubes, habitaculum eius sursum, et subter brachia sempiterna. Eiciet a facie tua inimicum, dicetque: Conterere. Habitabit Israel confidenter et solus. Oculus Iacob in terra frumenti et vini, caelique caligabunt rore. Beatus es tu Israel. Quis similis tui

populus qui salvaris in domino scutum auxilii tui et gladius gloriae tuae. negabunt te inimici tui et tu eorum colla calcabis.

xxxiiij. XXXIIII

Ascendit ergo Moyses de campestribus Moab super montem Nebo in verticem Phasga contra Iericho. ostenditque ei dominus omnem terram Galaad usque Dan, et universum Nepthalim, terramque Effraim et Manasse, et omnem terram Iuda usque ad mare novissimum, et australem plagam, et latitudinem campi Iericho civitatis palmarum usque Segor. Dixitque dominus ad eum. Haec est terra pro qua iuravi Abraham Ysaac et Iacob dicens. Semini tuo dabo eam. Vidisti eam oculis tuis et non transibis ad illam. Mortuusque est ibi Moyses servus domini in terra Moab iubente domino. et sepelivit eum in valle terrae Moab contra Phogor. Et non cognovit homo sepulchrum eius usque in praesentem diem. Moyses centum viginti annorum erat quando mortuus est. Non caligavit oculus eius nec dentes illius moti sunt. Fleveruntque eum filii Israel in campestribus Moab triginta diebus. Et expleti sunt dies planctus lugentium Moysen. Iosue vero filius Nun repletus est spiritu sapientiae quia Moyses posuit super eum manus suas. et oboedierunt ei filii Israel feceruntque sicut praecepit dominus Moysi. Et non surrexit propheta ultra in Israel sicut Moyses quem nosset dominus facie ad faciem in omnibus signis atque portentis quae misit per eum ut faceret in terra Egypti Pharaoni et omnibus servis eius universaeque terrae illius, et cunctam manum robustam magnaque mirabilia quae fecit Moyses coram universo Israel.

[illegible]

## Incipit prologus super Iosue.

Tandem finito pentateucho Moysi velut grandi fenore liberati, ad Iesum filium Nave manum mittimus, quem Hebraei Iosue Ben Nun, id est Iosue filium Nun vocant, et ad Iudicum librum quem Sopthim appellant. ad Ruth quoque et Hester, quos isdem nominibus efferunt. Monemusque lectorem ut silvam Hebraicorum nominum et distinctiones per membra divisas diligens scriptor conservet, ne et noster labor et illius studium pereat. Et ut in primis, quod saepe testatus sum, sciat me non in reprehensionem veterum nova cudere, sicut amici mei criminantur, sed pro virili parte offerre linguae meae hominibus, qui tamen nostra diligunt, ut pro Graecis exaplois, quae et sumptu et labore maximo indigent, editionem nostram habeant, et sicubi in antiquorum voluminum lectione dubitaverint, haec illis conferentes inveniant quod requirunt, maxime cum apud Latinos tot sint exemplaria quot codices, et unusquisque pro arbitrio suo vel addiderit vel subtraxerit quod ei visum est, et utique non possit verum esse quod dissonat. Unde cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius, et sanctum opus venenata carpere lingua desistat, vel suscipiens si placet, vel contemnens si displicet. memor illorum versuum. Os tuum abundavit malitia, et lingua tua concinnabat dolos. Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, et adversus filium matris tuae ponebas scandalum. Haec fecisti et tacui. Existimasti inique quod ero tui similis. arguam te et statuam contra faciem tuam. Quae enim audientis aut legentis utilitas est, nos laborando sudare et alios detrahendo laborare? dolere Iudaeos quod calumniandi eis et irridendi Christianos sit ablata occasio, et ecclesiae homines id despicere, immo lacerare, unde adversarii torquentur? Quod si tantum eis interpretatio placet [illegible] Aut quae fuit [illegible] quam vana diversitate [illegible] in novo testamento [illegible] testimonia quae in libris veteribus [illegible]. Haec dum nescio [illegible]. Ceterum [illegible]

[illegible]

Iesus filius Nave typum domini non solum in gestis verum etiam in nomine gerit. transit Iordanem, hostium regna subvertit, dividit terram victori populo, et per singulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes atque confinia ecclesiae caelestisque Ierusalem spiritualia regna describit.

## Incipit liber Iosue.

Et factum est post mortem Moysi servi domini [illegible] Moyses servus meus [illegible]

[illegible]

et omnis populus tecum in terram quam ego dabo filiis Israel. Omnem locum quem calcaverit vestigium pedis vestri vobis tradam, sicut locutus sum Moysi. A deserto et Libano usque ad fluvium magnum Eufraten, omnis terra Ettheorum usque ad mare magnum contra solis occasum erit terminus vester. Nullus poterit vobis resistere cunctis diebus vite tue. Sicut fui cum Moyse ita ero tecum; non dimittam nec derelinquam te. Confortare et esto robustus; tu enim sorte divides populo huic terram pro qua iuravi patribus suis ut traderem eam illis. Confortare igitur et esto robustus valde, ut custodias et facias omnem legem quam precepit tibi Moyses servus meus; ne declines ab ea ad dexteram vel ad sinistram, ut intelligas cuncta que agis. Non recedat volumen legis huius de ore tuo, sed meditaberis in eo diebus ac noctibus, ut custodias et facias omnia que scripta sunt in eo; tunc diriges viam tuam et intelliges eam. Ecce precipio tibi: confortare et esto robustus; noli metuere et noli timere, quoniam tecum est dominus deus tuus in omnibus ad quecumque perrexeris. Precepitque Iosue principibus populi dicens: Transite per medium castrorum et imperate populo ac dicite: Preparate vobis cibaria, quoniam post diem tertium transibitis Iordanem et intrabitis ad possidendam terram quam dominus deus vester daturus est vobis. Rubenitis quoque et Gaditis et dimidie tribui Manasse ait: Mementote sermonis quem precepit vobis Moyses famulus domini dicens: Dominus deus vester dedit vobis requiem et omnem terram. Uxores vestre et filii ac iumenta manebunt in terra quam tradidit vobis Moyses trans Iordanem; vos autem transite armati ante fratres vestros, omnes fortes manu, et pugnate pro eis, donec det dominus requiem fratribus vestris sicut et vobis dedit, et possideant ipsi quoque terram quam dominus deus vester daturus est eis; et sic revertemini in terram possessionis vestre et habitabitis in ea quam vobis dedit Moyses famulus domini trans Iordanem contra solis ortum. Responderuntque ad Iosue atque dixerunt: Omnia que precepisti nobis faciemus et quocumque miseris ibimus. Sicut obedivimus in cunctis Moysi, ita obediemus et tibi; tantum sit dominus deus tuus tecum sicut fuit cum Moyse. Qui contradixerit ori tuo et non obedierit cunctis sermonibus quos preceperis ei, moriatur; tu tantum confortare et viriliter age.

2 Misit igitur Iosue filius Nun de Sethim duos viros exploratores in abscondito et dixit eis: Ite et considerate terram urbemque Iericho. Qui pergentes ingressi sunt domum mulieris meretricis nomine Raab et quieverunt apud eam. Nuntiatumque est regi Iericho et dictum: Ecce viri ingressi sunt huc per noctem de filiis Israel ut explorarent terram. Misitque rex Iericho ad Raab dicens: Educ viros qui venerunt ad te et ingressi sunt domum tuam; exploratores quippe sunt et omnem terram considerare venerunt. Tollensque mulier viros abscondit et ait: Fateor venerunt ad me, sed nesciebam unde essent; cumque porta clauderetur in tenebris et illi pariter exierunt, nescio quo abierunt; persequimini cito et comprehendetis eos. Ipsa autem fecit ascendere viros in solarium domus sue operuitque eos lini stipula que ibi erat. Hii autem qui missi fuerant secuti sunt eos per viam que ducit ad vadum Iordanis; illisque egressis statim porta clausa est. Necdum obdormierant qui latebant, et ecce mulier ascendit ad eos et ait: Novi quod tradiderit dominus vobis terram; etenim irruit in nos terror vester et elanguerunt omnes habitatores terre. Audivimus quod siccaverit dominus aquas maris rubri ad vestrum introitum quando egressi estis ex Egypto, et que feceritis duobus Amorreorum regibus qui erant trans Iordanem, Seon et Og, quos interfecistis. Et hec audientes pertimuimus et elanguit cor nostrum, nec remansit in nobis spiritus ad introitum vestrum; dominus enim deus vester ipse est deus in celo sursum et in terra deorsum. Nunc ergo iurate mihi per dominum ut quomodo ego misericordiam feci vobiscum, ita et vos faciatis cum domo patris mei, detisque mihi verum signum ut salvetis patrem meum et matrem, fratres ac sorores meas et omnia que eorum sunt, et eruatis animas nostras de morte. Qui responderunt ei: Anima nostra sit pro vobis in mortem, si tamen non prodideris nos. Cumque tradiderit nobis dominus terram, faciemus in te misericordiam et veritatem. Demisit ergo eos per funem de fenestra; domus enim eius herebat muro. Dixitque ad eos: Ad montana conscendite, ne forte occurrant vobis revertentes, ibique latete diebus tribus donec redeant, et sic ibitis per viam vestram. Qui dixerunt ad eam: Innoxii erimus a iuramento hoc quo adiurasti nos, si ingredientibus nobis terram signum non fuerit funiculus iste coccineus et ligaveris eum in fenestra per quam nos demisisti, et patrem tuum ac matrem fratresque et omnem cognationem tuam congregaveris in domum tuam. Qui ostium domus tue egressus fuerit, sanguis ipsius erit in caput eius, et nos erimus alieni; cunctorum autem sanguis qui tecum in domo fuerint redundabit in caput nostrum, si eos aliquis tetigerit. Quod si nos prodere volueris et sermonem istum proferre in medium, erimus mundi ab hoc iuramento quo adiurasti nos. Et illa respondit: Sicut locuti estis, ita fiat. Dimittensque eos ut pergerent, appendit funiculum coccineum in fenestra. Illi vero ambulantes pervenerunt ad montana et manserunt ibi tribus diebus donec reverterentur qui fuerant persecuti

quesierunt eos per omnem viam non repererunt.
Quibus urbem ingressis reversi sunt et descenderunt
exploratores de monte: et passo Iordane venerunt
ad Iosue filium Nun. Narraveruntque ei
omnia que acciderant sibi atque dixerunt: Tradidit
dominus in manus nostras omnem terram hanc et
timore prostrati sunt cuncti habitatores eius.

III

Igitur Iosue de nocte consurgens movit castra.
Egredientesque de Setim venerunt ad Iordanem
ipse et omnes filii Israel et morati sunt ibi per tres
dies. Quibus evolutis transierunt preecones per
medium castrorum et clamare ceperunt: Quando videritis
archam federis domini dei vestri et sacerdotes
stirpis levitice portantes eam, vos quoque consurgite
et sequimini precedentes. Sitque inter vos
et archam spatium cubitorum duum milium
ut procul videre possitis et nosse per quam
viam ingrediamini quia prius non ambulastis
per eam. Et cavete ne appropinquetis ad
archam. Dixitque Iosue ad populum: Sanctificamini.
Cras enim faciet dominus inter vos mirabilia. Et
ait ad sacerdotes: Tollite archam federis
domini et precedite populum. Qui iussa complentes
tulerunt et ambulaverunt ante eos. Dixitque
dominus ad Iosue: Hodie incipiam exaltare
te coram omni Israel ut sciant quod sicut cum moyse
fui ita et tecum sim. Tu autem precipe sacerdotibus
qui portant archam federis et dic eis:
Cum ingressi fueritis partem aque Iordanis
state in ea. Dixitque Iosue ad filios Israel: Accedite
huc et audite verbum domini dei vestri. Et rursum:
In hoc inquit scietis quod dominus deus viventis
in medio vestri est et disperdet in conspectu vestro chananeum,
etheum, eveum et ferezeum, gergeseum
quoque et amorreum et iebuseum. Ecce archa
federis domini omnis terre antecedet vos per Iordanem.
Parate duodecim viros de tribubus Israel singulos
per singulas tribus. Et cum posuerint vestigia
pedum suorum sacerdotes qui portant archam
federis domini dei universe terre in aquis Iordanis,
aque que inferiores sunt decurrent atque
deficient; que autem desuper veniunt in una mole
consistent. Itaque egressus est populus de tabernaculis
suis ut transiret Iordanem et sacerdotes qui
portabant archam federis pergebant
ante eum. Ingressisque eis Iordanem et pedibus
eorum tinctis in parte aque, Iordanis autem ripas alvei
sui tempore messis impleverat, steterunt aque
descendentes in uno loco et ad instar montis
intumescentes apparebant procul ab urbe que
vocatur Adom usque ad locum Sarthan; que autem
inferiores erant in mare solitudinis quod nunc
vocatur mortuum descenderunt usque quo omnino deficerent.
Populus autem incedebat contra Iordanem et sacerdotes qui
portabant archam federis domini stabant
super siccam humum in medio Iordanis accincti
omnisque populus per arentem alveum transibat.

IIII

Quibus transgressis dixit dominus ad Iosue:
Elige duodecim viros singulos per singulas
tribus et precipe eis ut tollant de medio
Iordanis alveo ubi steterunt pedes sacerdotum
duodecim durissimos lapides quos ponetis
in loco castrorum ubi fixeritis hac nocte
tentoria. Vocavitque Iosue duodecim viros quos
elegerat de filiis Israel singulos de tribubus
singulis et ait ad eos: Ite ante archam domini
dei vestri ad Iordanis medium et portate
singuli singulos lapides in humeris vestris
iuxta numerum filiorum Israel ut sit signum
inter vos. Et quando interrogaverint vos
filii vestri cras dicentes: Quid sibi volunt
isti lapides? Respondebitis eis: Defecerunt aque
Iordanis ante archam federis domini cum
transiret eum. Ideo positi sunt lapides
isti in monumentum filiorum Israel usque in eternum.
Fecerunt ergo filii Israel sicut
precepit eis Iosue portantes de medio Iordanis
alveo duodecim lapides ut ei dominus imperarat
iuxta numerum filiorum Israel usque ad locum
in quo castrametati sunt ibique posuerunt eos.
Alios quoque duodecim lapides posuit Iosue
in medio Iordanis alveo ubi steterunt sacerdotes
qui portabant archam federis domini
et sunt ibi usque in presentem diem. Sacerdotes
autem qui portabant archam stabant
in medio donec omnia complerentur que
Iosue ut loqueretur ad populum ut preceperat
ei moyses. Festinavitque populus et transiit.
Cumque transissent omnes transivit et archa domini.
Sacerdotes quoque pergebant ante populum.
Filii quoque Ruben et Gad et dimidia
tribus Manasse armati precedebant filios Israel
sicut eis preceperat moyses. Et quadraginta pugnatorum
milia per turmas et cuneos incedebant per
plana atque campestria urbis Iericho. In illo
die magnificavit dominus Iosue coram omni
Israel ut timerent eum sicut timuerant
moysen dum adhuc viveret. Dixitque dominus
ad eum: Precipe sacerdotibus qui portant
archam federis ut ascendant de Iordane.
Qui precepit eis dicens: Ascendite de Iordane. Cumque
ascendissent portantes archam federis domini
et siccam humum calcare cepissent,
reverse sunt aque in alveum suum et fluebant
sicut ante consueverant. Populus
autem ascendit de Iordane decimo die
mensis primi et castrametati sunt in Galgalis
contra orientalem plagam urbis Iericho. Duodecim
quoque lapides quos de Iordanis alveo
sumpserant posuit Iosue in Galgalis.

et dixit ad filios israel. Quando interrogave-
rint filii vestri cras patres suos dicentes.
quid sibi volunt lapides isti? docebitis eos
atque dicetis. Per arentem alveum transi-
vit israel iordanem istum. siccante domino
deo vestro aquas eius in conspectu vestro donec
transiretis. sicut fecerat prius in mari ru-
bro quod siccavit donec transiremus. ut disc-
ant omnes terrarum populi fortissimam domini ma-
num. ut et vos timeatis dominum deum vestrum omni tempore.

V

Postquam ergo audierunt omnes reges a-
morreorum qui habitabant trans iordanem ad
occidentalem plagam. et cuncti reges cha-
naan qui propinqua possidebant magni ma-
ris loca. quod siccasset dominus fluenta iorda-
nis coram filiis israel donec transirent. disso-
lutum est cor eorum. et non remansit in eis spi-
ritus timentium introitum filiorum israel. Eo tempore
ait dominus ad iosue. Fac tibi cultros la-
pideos et circumcide secundo filios israel. Fecit quod ius-
serat dominus. et circumcidit filios israel in col-
le preputiorum. Hec autem causa est secunde circumci-
sionis. Omnis populus qui egressus est de egipto
generis masculini universi bellatores viri mortui
sunt in deserto per longissimos vie circuitus.
Qui omnes circumcisi erant. Populus autem qui
natus est in deserto per xl annos itineris la-
tissime solitudinis incircumcisus fuit donec
consumerentur. qui non audierant vocem domini et
quibus ante iuraverat ut ostenderet eis ter-
ram lacte et melle manantem. Horum filii
in locum successerunt patrum et circumcisi sunt
ab iosue. Quia sicut nati fuerant in preputio
erant. nec eos aliquis in via circumciderat.
Postquam autem omnes circumcisi sunt man-
serunt in eodem castrorum loco donec sanaren-
tur. Dixitque dominus ad iosue. Hodie abstuli ob-
probrium egipti a vobis. Vocatumque est nomen
illius loci galgala usque in presentem diem.
Manseruntque filii israel in galgalis. Et fece-
runt phase xiiii die mensis ad vesperum in cam-
pestribus iericho. et comederunt de frugibus ter-
re die altero azimos panes et polentam eiusdem
anni. Defecitque manna postquam comede-
runt de frugibus terre. nec usi sunt ultra cibo
illo filii israel. sed comederunt de frugibus pre-
sentis anni terre chanaan. Cum autem esset
iosue in agro urbis iericho. levavit oculos et vi-
dit virum stantem contra se evaginatum gla-
dium tenentem. Perrexitque ad eum et ait. Noster es
an adversariorum. Qui respondit. Nequaquam.
sed sum princeps exercitus domini et nunc venio. Ce-
cidit iosue pronus in terram et adorans ait. Quid
dominus meus loquitur ad servum suum. Solve
inquit calciamentum tuum de pedibus tuis. locus enim in quo stas
sanctus est.

VI

Iericho autem clausa erat atque munita timore
filiorum israel. et nullus egredi audebat aut in-
gredi. Dixitque dominus ad iosue. Ecce de-
di in manu tua iericho et regem eius. et
omnes fortes viros. Circuite urbem cuncti bella-
tores semel per diem. Sic facietis sex diebus.
Septimo autem die sacerdotes tollant vii
bucinas quarum usus est in iubileo. et precedant
archam federis. septiesque circuibitis civitatem.
et sacerdotes clangent bucinis. Cumque inso-
nuerit vox tube longior atque concisior. et in au-
ribus vestris increpuerit. conclamabit omnis populus
vociferatione maxima. et muri funditus cor-
ruent civitatis. ingredienturque singuli
per locum contra quem steterint. Vocavit ergo
iosue filius nun sacerdotes. et dixit ad eos.
Tollite archam federis domini. et vii alii
sacerdotes tollant vii iubileorum bucinas
et incedant ante archam domini. Ad populum
quoque ait. Ite et circuite civitatem arman-
ti precedentes archam domini. Cumque iosue fi-
nisset verba. et vii sacerdotes vii bucinis
clangerent ante archam federis domini. omnisque pre-
cederet armatus exercitus. reliquum vulgus archam
sequebatur. ac bucinis omnia concrepabant.
Preceperat autem iosue populo dicens. Non cla-
mabitis. nec audietur vox vestra. neque ullus
sermo ex ore vestro egredietur. donec veniat di-
es in quo dicam vobis. clamate et vocife-
ramini. Circuivit ergo archa domini civi-
tatem semel per diem. et reversa in castra man-
sit ibi. Igitur iosue de nocte consurgente tu-
lerunt sacerdotes archam domini. et vii ex eis
vii bucinas quarum in iubileo usus est. Et prece-
debant archam domini ambulantes atque clan-
gentes. et armatus populus ibat ante eos.
vulgus autem reliquum sequebatur archam
et bucinis personabat. Circuieruntque ci-
vitatem secundo die semel. et reversi sunt in castra.
Sic fecerunt sex diebus. Die autem
septimo diluculo consurgentes circuie-
runt urbem sicut dispositum erat septies. Cum-
que septimo circuitu clangerent bucinis sacer-
dotes. dixit iosue ad omnem israel. Vocifera-
mini. tradidit enim vobis dominus civitatem.
Sitque urbs hec anathema et omnia que in ea
sunt domino. Sola raab meretrix vi-
vat cum universis qui cum ea in domo sunt. Abs-
condit enim nuntios quos direximus.
Vos autem cavete ne de his que precepta sunt
nobis quippiam contingatis et sitis prevaricationis
rei et omnia castra israel sub peccato sint atque tur-
bentur. Quicquid autem auri et argenti fu-

VII

fuerit et uasorum eneorum ac ferri domino consecretur repositum in thesauris eius. Igitur omni uociferante populo et clangentibus tubis postquam in aures multitudinis uox sonitusque increpuit, muri illico corruerunt. Et ascendit unusquisque per locum qui contra se erat. Ceperuntque ciuitatem et interfecerunt omnia que erant in ea a uiro usque ad mulierem, ab infante usque ad senem. Boues quoque et oues et asinos in ore gladii percusserunt. Duobus autem uiris qui exploratores missi fuerant dixit iosue: Ingredimini domum mulieris meretricis et producite eam omniaque que illius sunt, sicut illi iuramento firmastis. Ingressique iuuenes eduxerunt raab et parentes eius, fratres quoque et cunctam supellectilem ac cognationem illius, et extra castra israel manere fecerunt. Urbem autem et omnia que inuenta sunt in ea succenderunt, absque argento et auro et uasis eneis ac ferro que in erarium domini consecrauerunt. Raab uero meretricem et domum patris eius atque omnia que habebat fecit iosue uiuere. Et habitauerunt in medio israel usque in presentem diem, eo quod absconderit nuntios quos miserat ut explorarent iericho. In tempore illo imprecatus est iosue dicens: Maledictus uir coram domino qui suscitauerit et edificauerit ciuitatem iericho. In primogenito suo fundamenta illius iaciat, et in nouissimo liberorum ponat portas eius. Fuit ergo dominus cum iosue et nomen eius in omni terra uulgatum est.

VII

Filii autem israel preuaricati sunt mandatum et usurpauerunt de anathemate. Nam achan filius charmi filii zabdi filii zare de tribu iuda tulit aliquid de anathemate. Iratusque est dominus contra filios israel. Cumque mitteret iosue de iericho uiros contra hai que est iuxta bethauen ad orientalem plagam oppidi bethel, dixit eis: Ascendite et explorate terram. Qui precepta complentes explorauerunt hai. Et reuersi dixerunt ei: Non ascendat omnis populus, sed duo uel tria milia uirorum pergant et deleant ciuitatem. Quare omnis populus frustra uexetur contra hostes paucissimos. Ascenderunt ergo tria milia pugnatores. Qui statim terga uertentes percussi sunt a uiris urbis hai, et corruerunt ex eis triginta et sex homines. Persecutique sunt eos aduersarii de porta usque sabarim, et ceciderunt per prona fugientes. Pertimuitque cor populi et ad instar aque liquefactum est. Iosue uero scidit uestimenta sua, et cecidit pronus in terram coram archa domini usque ad uesperum, tam ipse quam omnes senes israel, miseruntque puluerem super capita sua. Et dixit iosue: Heu domine deus, quid uoluisti traducere populum istum iordanem fluuium, ut traderes nos in manus amorrei et perderes? Utinam mansissemus trans iordanem ut cepimus. Mi domine deus, quid dicam uidens israelem hostibus suis terga uertentem? Audient chananei et omnes habitatores terre, et pariter conglobati circumdabunt nos atque delebunt nomen nostrum de terra. Et quid facies magno nomini tuo? Dixitque dominus ad iosue: Surge. Cur iaces pronus in terra? Peccauit israel et preuaricatus est pactum meum, tuleruntque de anathemate et furati sunt atque mentiti et absconderunt inter uasa sua. Nec poterit israel stare ante hostes suos, eosque fugiet, quia pollutus est anathemate. Non ero ultra uobiscum donec conteratis eum qui huius sceleris reus est. Surge, sanctifica populum et dic eis: Sanctificamini in crastinum. Hec enim dicit dominus deus israel: Anathema in medio tui israel. Non poteris stare coram hostibus tuis donec deleatur ex te qui hoc contaminatus est scelere. Accedetisque mane singuli per tribus uestras, et quamcumque tribum sors inuenerit accedet per cognationes suas, et cognatio per domos, domusque per uiros. Et quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehensus comburetur igni cum omni substantia sua, quoniam preuaricatus est pactum domini et fecit nefas in israel. Surgens itaque iosue mane applicauit israel per tribus suas, et inuenta est tribus iuda. Que cum iuxta familias suas esset oblata, inuenta est familia zare. Illam quoque per uiros offerens repperit zabdi, cuius domum in singulos diuidens uiros inuenit achan filium charmi filii zabdi filii zare de tribu iuda. Et ait ad achan: Fili mi, da gloriam domino deo israel et confitere atque indica michi quid feceris, ne abscondas. Responditque achan iosue et dixit ei: Uere ego peccaui domino deo israel, et sic et sic feci. Uidi enim inter spolia pallium coccineum ualde bonum et ducentos siclos argenti regulamque auream quinquaginta siclorum, et concupiscens abstuli et abscondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque fossa humo operui. Misit ergo iosue ministros. Qui currentes ad tabernaculum illius repperuerunt cuncta abscondita in eodem loco et argentum simul. Auferentesque de tentorio tulerunt ea ad iosue et ad omnes filios israel, proiecerunt ante dominum. Tollens itaque iosue achan filium zare et argentum

et auream regulam filios quoque eius et filias boves et asinos et oves ipsumque tabernaculum et cunctam supellectilem et omnis Israhel cum eo duxerunt eos ad vallem Achor. ubi dixit Iosue quia turbasti nos exturbet te Dominus in die hac. lapidavitque eum omnis Israhel et cuncta quae illius erant igne consumpta sunt. congregaverunt quoque super eum acervum magnum lapidum qui permanet usque in praesentem diem. et aversus est furor Domini ab eis vocatumque est nomen loci illius vallis Achor usque hodie.

VIII Dixit autem Dominus ad Iosue ne timeas neque formides. tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum et consurgens ascende in oppidum Hai. ecce tradidi in manu tua regem eius et populum urbemque et terram. faciesque urbi Hai et regi eius sicut fecisti Hiericho et regi illius praedam vero et omnia animantia diripietis vobis. pone insidias urbi post eam. surrexitque Iosue et omnis exercitus bellatorum cum eo ut ascenderent in Hai et electa triginta milia virorum fortium misit nocte praecepitque eis dicens ponite insidias post civitatem nec longius recedatis et eritis omnes parati. ego autem et reliqua multitudo quae mecum est accedemus ex adverso contra urbem. cumque exierint contra nos sicut ante fecimus fugiemus et terga vertemus donec persequentes ab urbe longius protrahantur. putabunt enim fugere nos sicut prius. nobis ergo fugientibus et illis sequentibus consurgetis de insidiis et vastabitis civitatem tradetque eam Dominus Deus vester in manus vestras. cumque ceperitis succendite eam. et sic omnia facietis ut iussi. dimisitque eos et perrexerunt ad insidiarum locum sederuntque inter Bethel et Hai ad occidentalem plagam urbis Hai. Iosue autem nocte illa in medio mansit populi. surgensque diluculo recensuit socios et ascendit cum senioribus in fronte exercitus vallatus auxilio pugnatorum. cumque venissent et ascendissent ex adverso civitatis steterunt ad septentrionalem plagam urbis inter quam et eos erat vallis media. quinque autem milia viros elegerat et posuerat in insidiis inter Bethel et Hai ex occidentali parte eiusdem civitatis. omnis vero reliquus exercitus ad aquilonem aciem dirigebat ita ut novissimi multitudinis occidentalem plagam urbis adtingerent. abiit ergo Iosue nocte illa et stetit in vallis medio. quod cum vidisset rex Hai festinavit mane et egressus est cum omni exercitu civitatis direxitque aciem contra desertum

ignorans quod post tergum laterent insidiae. Iosue vero et omnis multitudo Israhel cesserunt locum simulantes metum et fugientes per viam solitudinis. at illi vociferantes pariter et mutuo se hortantes persecuti sunt eos. cumque recessissent a civitate et ne unus quidem in urbe Hai et Bethel remansisset qui non persequeretur Israhel sicut eruperant aperta oppida relinquentes dixit Dominus ad Iosue leva clypeum qui in manu tua est contra urbem Hai quia tibi tradam eam. cumque elevasset clypeum ex adverso civitatis insidiae quae latebant surrexerunt confestim et pergentes ad civitatem ceperunt et succenderunt eam. viri autem civitatis qui persequebantur Iosue respicientes et videntes fumum urbis ad caelum usque conscendere non potuerunt ultra huc illucque diffugere praesertim cum hii qui simulaverant fugam et tendebant ad solitudinem contra persequentes fortissime restitissent. vidensque Iosue et omnis Israhel quod capta esset civitas et fumus urbis ascenderet reversus percussit viros Hai. siquidem et illi qui ceperant et succenderant civitatem egressi ex urbe contra suos medios hostium ferire coeperunt. cum ergo ex utraque parte adversarii caederentur ita ut nullus de tanta multitudine salvaretur regem quoque urbis Hai adprehenderunt viventem et obtulerunt Iosue. igitur omnibus interfectis qui Israhelem ad deserta tendentem fuerant persecuti et in eodem loco gladio corruentibus reversi filii Israhel percusserunt civitatem. erant autem qui in eodem die conciderant a viro usque ad mulierem duodecim milia hominum omnes urbis Hai. Iosue vero non contraxit manum quam in sublime porrexerat tenens clypeum donec interficerentur omnes habitatores Hai. iumenta autem et praedam civitatis diviserunt sibi filii Israhel sicut praeceperat Dominus Iosue. qui succendit urbem et fecit eam tumulum sempiternum. regem quoque eius suspendit in patibulo usque ad vesperum et solis occasum. praecepitque Iosue et deposuerunt cadaver eius de cruce proieceruntque in ipso introitu civitatis congesto super eum magno acervo lapidum qui permanet usque in praesentem diem. tunc aedificavit Iosue altare Domino Deo Israhel in monte Hebal sicut praeceperat Moses famulus Domini filiis Israhel et scriptum est in volumine legis Mosi altare de lapidibus inpolitis quos ferrum non tetigit et obtulit super eo holocausta Domino immolavitque pacificas victimas et scripsit super lapides deuteronomium legis Mosi quod ille digesserat coram filiis Israhel. omnis autem populus et maiores natu ducesque

ac iudices stabant ex utraque parte arche in conspectu sacerdotum levitarum qui portabant archam federis domini ut advena ita et indigena. Media eorum pars iuxta montem Garizim et media iuxta montem Hebal sicut preceperat Moyses famulus domini. Et primum quidem benedixit populo Israel. Post hec legit omnia verba benedictionis et maledictionis et cuncta que scripta erant in legis volumine. Nichil ex his que Moyses iusserat reliquid intactum sed universa replicavit coram omni multitudine Israel mulieribus quoque ac parvulis et advenis qui inter eos morabantur.

IX

Quibus auditis cuncti reges trans Iordanem qui versabantur in montanis et campestribus in maritimis ac litore maris magni hii quoque qui habitabant iuxta Libanum Ettheus et Amorreus Chananeus Ferezeus et Eveus et Iebuseus congregati sunt pariter ut pugnarent contra Iosue et Israel uno animo eademque sententia. At hii qui habitabant in Gabaon audientes cuncta que fecerat Iosue Iericho et Hai et callide cogitantes tulerunt sibi cibaria saccos veteres asinis imponentes et utres vinarios scissos atque consutos calciamentaque perantiqua que ad indicium vetustatis pittaciis consuta erant induti veteribus vestimentis panes quoque quos portabant ob viaticum duri erant et in frusta comminuti. Perrexeruntque ad Iosue qui tunc morabatur in castris Galgale et dixerunt ei atque omni simul Israel: de terra longinqua venimus pacem vobiscum facere cupientes. Responderuntque viri Israel ad eos atque dixerunt: ne forte in terra que nobis sorte debetur habitetis et non possimus fedus inire vobiscum. At illi ad Iosue: servi inquiunt tui sumus. Quibus Iosue: quinam inquit estis et unde venistis? Responderunt: de terra longinqua valde venerunt servi tui in nomine domini dei tui. Audivimus enim famam potentie eius cuncta que fecit in Egipto et duobus Amorreorum regibus qui fuerunt trans Iordanem Seon regi Esebon et Og regi Basan qui erat in Astaroth. Dixeruntque nobis seniores et omnes habitatores terre nostre: tollite in manibus cibaria ob longissimam viam et occurrite eis et dicite: servi vestri sumus fedus inite nobiscum. En panes quando egressi sumus de domibus nostris ut veniremus ad vos calidos sumpsimus nunc sicci facti sunt et vetustate nimia comminuti. Utres vini novos implevimus nunc rupti sunt et soluti. Vestes et calciamenta quibus induimur et que habemus in pedibus ob longitudinem longioris vie trita sunt et pene consumpta. Susceperunt igitur de cibariis eorum et os domini non interrogaverunt.

Fecitque Iosue cum eis pacem et inito federe pollicitus est quod non occiderentur. Principes quoque multitudinis iuraverunt eis. Post dies autem tres initi federis audierunt quod in vicino habitarent et inter eos futuri essent. Moveruntque castra filii Israel et venerunt in civitates eorum die tercio quarum hec vocabula sunt Gabaon et Caphira et Beroth et Cariathiarim. Et non percusserunt eos eo quod iurassent eis principes multitudinis in nomine domini dei Israel. Murmuravit itaque omne vulgus contra principes. Qui responderunt eis: iuravimus illis in nomine domini dei Israel et idcirco non possumus eos contingere. Sed hoc faciemus eis: reserventur quidem ut vivant ne contra nos ira domini concitetur si peieraverimus. Sed sic vivant ut in usus universe multitudinis ligna cedant aquasque comportent. Quibus hec loquentibus vocavit Gabaonitas Iosue et dixit eis: cur nos decipere fraude voluistis ut diceretis procul valde habitamus a vobis cum in medio nostri sitis? Itaque sub maledicto eritis et non deficiet de stirpe vestra ligna cedens aquasque comportans in domum dei mei. Qui responderunt: nunciatum est nobis servis tuis quod promisisset dominus deus tuus Moysi servo suo ut traderet vobis omnem terram et disperderet omnes habitatores eius. Timuimus igitur valde et providimus animabus nostris vestro terrore compulsi et hoc consilium inivimus. Nunc autem in manu tua sumus quod tibi bonum et rectum videtur fac nobis. Fecit ergo Iosue ut dixerat et liberavit eos de manu filiorum Israel ut non occiderentur. Decrevitque in illo die esse eos in ministerio cuncti populi et altaris domini cedentes ligna et aquas comportantes usque in presens tempus in loco quem dominus elegisset.

X

Quod cum audisset Adonisedech rex Ierusalem quod scilicet cepisset Iosue Hai et subvertisset eam sicut enim fecerat Iericho et regi eius sic fecit Hai et regi illius et quod transfugissent Gabaonite ad Israel et essent federati eorum timuit valde. Urbs enim magna erat Gabaon et una civitatum regalium et maior oppido Hai omnesque bellatores eius robustissimi. Misit ergo Adonisedech rex Ierusalem ad Oham regem Ebron et ad Pharam regem Ierimoth ad Iaphie quoque regem Lachis et ad Dabir regem Eglon dicens: ascendite ad me et ferte presidium ut expugnemus Gabaon quare transfugerit ad Iosue et ad filios Israel. Congregati igitur ascenderunt quinque reges Amorreorum rex Ierusalem rex Ebron rex Ierimoth rex Lachis rex Eglon simul cum exercitibus suis et castrametati sunt circa Gabaon oppugnantes eam. Viri autem Gabaon urbis obsesse miserunt ad Iosue qui

Pictacium ē cedula [illegible]

incolebant in castris apud Galgalam, et dixerunt ei: Ne retrahas manus tuas ab auxilio servorum tuorum. Ascende cito, et libera nos, ferque praesidium: convenerunt enim adversum nos omnes reges Amorreorum, qui habitant in montanis. Ascenditque Iosue de Galgalis, et omnis exercitus bellatorum cum eo, viri fortissimi. Dixitque Dominus ad Iosue: Ne timeas eos: in manus enim tuas tradidi illos: nullus ex eis tibi resistere poterit. Irruit itaque Iosue super eos repente, tota nocte ascendens de Galgalis. Et conturbavit eos Dominus a facie Israel: contrivitque plaga magna in Gabaon, ac persecutus est eos per viam ascensus Bethoron, et percussit usque Azeca et Maceda. Cumque fugerent filios Israel, et essent in descensu Bethoron, Dominus misit super eos lapides magnos de caelo usque ad Azeca: et mortui sunt multo plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percusserant filii Israel. Tunc locutus est Iosue Domino in die qua tradidit Amorreum in conspectu filiorum Israel, dixitque coram eis: Sol contra Gabaon ne movearis, et luna contra vallem Aialon. Steteruntque sol et luna, donec ulcisceretur se gens de inimicis suis. Nonne scriptum est hoc in libro iustorum? Stetit itaque sol in medio caeli, et non festinavit occumbere spatio unius diei. Non fuit antea nec postea tam longa dies, obediente Domino voci hominis, et pugnante pro Israel. Reversusque est cum omni Israel in castra Galgalae. Fugerant enim quinque reges, et se absconderant in spelunca urbis Maceda. Nuntiatumque est Iosue quod inventi essent quinque reges latentes in spelunca urbis Maceda. Qui praecepit sociis, et ait: Volvite saxa ingentia ad os speluncae, et ponite viros industrios, qui clausos custodiant: vos autem nolite stare, sed persequimini hostes, et extremos quosque fugientium caedite: nec dimittatis eos urbium suarum intrare praesidia, quos tradidit Dominus Deus in manus vestras. Caesis ergo adversariis plaga magna, et usque ad internecionem paene consumptis, hi qui Israel effugere potuerunt, ingressi sunt civitates munitas. Reversusque est omnis exercitus ad Iosue in Maceda, ubi tunc erant castra, sani et integro numero: nullusque contra filios Israel mutire ausus est. Praecepitque Iosue, dicens: Aperite os speluncae, et producite ad me quinque reges, qui in ea latitant. Feceruntque ministri ut sibi fuerat imperatum: et eduxerunt ad eum quinque reges de spelunca: regem Ierusalem, regem Hebron, regem Ierimoth, regem Lachis, regem Eglon. Cumque educti essent ad eum, vocavit omnes viros Israel, et ait ad principes exercitus qui secum erant: Ite, et ponite pedes super colla regum istorum. Qui cum

perrexissent, et subiectorum pedibus colla calcarent, rursum ait ad eos: Nolite timere, nec paveatis: confortamini, et estote robusti: sic enim faciet Dominus cunctis hostibus vestris, adversum quos dimicatis. Percussitque Iosue, et interfecit eos, atque suspendit super quinque stipites: fueruntque suspensi usque ad vesperum. Cumque occumberet sol, praecepit sociis ut deponerent eos de patibulis. Qui depositos proiecerunt in speluncam, in qua latuerant, et posuerunt super os eius saxa ingentia, quae permanent usque in praesens. Eodem die Macedam cepit Iosue, et percussit eam in ore gladii, regemque illius interfecit, et omnes habitatores eius: non dimisit in ea saltem parvas reliquias. Fecitque regi Maceda sicut fecerat regi Iericho. Transivit autem cum omni Israel de Maceda in Lebna, et pugnabat contra eam: quam tradidit Dominus cum rege suo in manus Israel: percusseruntque urbem in ore gladii, et omnes habitatores eius: non dimiserunt in ea ullas reliquias. Feceruntque regi Lebna sicut fecerant regi Iericho. De Lebna transivit in Lachis cum omni Israel: et exercitu per gyrum disposito oppugnabat eam. Tradiditque Dominus Lachis in manus filiorum Israel, et cepit eam die altero, atque percussit in ore gladii, omnemque animam quae fuerat in ea, sicut fecerat Lebna. Eo tempore ascendit Horam rex Gazer, ut auxiliaretur Lachis: quem percussit Iosue cum omni populo eius usque ad internecionem. Transivitque de Lachis in Eglon, et circumdedit eam, expugnavitque eadem die: percussitque in ore gladii omnes animas quae erant in ea, iuxta omnia quae fecerat Lachis. Ascendit quoque cum omni Israel de Eglon in Hebron, et pugnavit contra eam: cepit eam, et percussit in ore gladii, regem quoque eius, et omnia oppida regionis illius, universasque animas quae in ea fuerant commoratae: non reliquit in ea ullas reliquias: sicut fecerat Eglon, sic fecit et Hebron, cuncta quae in ea reperit consumens gladio. Inde reversus in Dabir, cepit eam atque vastavit: regem quoque eius, et omnia per circuitum oppida percussit in ore gladii: non dimisit in ea ullas reliquias: sicut fecerat Hebron et Lebna et regibus earum, sic fecit Dabir et regi illius. Percussit itaque Iosue omnem terram montanam et meridianam atque campestrem, et Asedoth cum regibus suis: non dimisit in ea ullas reliquias, sed omne quod spirare poterat interfecit, sicut praeceperat ei Dominus Deus Israel, a Cadesbarne usque Gazam. Omnem terram Gosen usque Gabaon, universos reges et regiones eorum uno impetu cepit atque vastavit: quia Dominus Deus Israel pugnavit pro eo. Reversusque est cum omni Israel ad locum castrorum in Galgala.

rum in galgala.

XI Que cum audisset iabin rex asor misit ad iobab regem madon. et ad regem semeron atque ad regem acsaph. ad reges quoque aquilonis qui habitabant in montanis et in planitie contra meridiem ceneroth. in campestribus quoque et in regionibus dor iuxta mare. chananeum quoque ab oriente et occidente. et amorreum atque etheum ac pherezeum et iebuseum in montanis. eveum quoque qui habitabat ad radices hermon in terra masphe. Egressique sunt omnes cum turmis suis populus multus nimis sicut harena que est in littore maris. equi quoque et currus immense multitudinis. Conveneruntque omnes reges isti in unum ad aquas meron. ut pugnarent contra israel. Dixitque dominus ad iosue. Ne timeas eos. cras enim hac eadem hora ego tradam omnes istos vulnerandos in conspectu israel. equos eorum subnervabis. et currus eorum igne combures. Venitque iosue et omnis exercitus cum eo adversus illos ad aquas meron subito et irruerunt super eos. Et tradidit illos dominus in manus israel. Qui percusserunt eos et persecuti sunt usque ad sidonem magnam et aquas maserephoth et campum masphe qui est ad orientalem illius partem. Itaque percussit omnes ut nullas dimitteret ex eis reliquias. Fecitque sicut preceperat ei dominus. Equos eorum subnervavit. currusque combussit. Reversusque statim cepit asor et regem eius percussit gladio. Asor enim antiquitus inter omnia regna hec principatum tenebat. Percussitque omnes animas que ibidem morabantur. Non dimisit in ea ullas reliquias. sed usque ad internecionem universa vastavit. Ipsam quoque urbem permisit incendio. et omnes per circuitum civitates. et reges earum cepit percussit atque delevit sicut preceperat moyses famulus domini. Absque urbibus que erant in collibus et in tumulis site. ceteras succendit israel. Unam tantum asor munitissimam flamma consumpsit. Omnemque predam istarum urbium ac iumenta diviserunt sibi filii israel cunctis hominibus interfectis. Sicut preceperat dominus moysi servo suo. ita precepit moyses iosue. et ille universa complevit. Non preteriit de universis mandatis nec unum quidem verbum quod iusserat dominus moysi. Cepit itaque iosue omnem terram montanam et meridianam terram quoque gosen et planitiem et occidentalem plagam montemque israel et campestria eius. et partem montis que ascendit seir usque baalgad per planitiem libani subter montem hermon. omnes reges eorum cepit percussit et occidit. Multo tempore pugnavit iosue contra reges istos. Non fuit civitas que se non traderet filiis israel. preter eveum qui habitabat in gabaon. omnes bellando cepit. Domini enim sententia fuit ut indurarentur corda eorum et pugnarent contra israel et caderent. et non mererentur ullam clementiam ac perirent sicut preceperat dominus moysi. In tempore illo venit iosue et interfecit enachim de montanis. hebron et dabir et anab et de omni monte iuda et israel. et urbes eorum delevit. Non reliquit ullum de stirpe enachim in terra filiorum israel absque civitatibus gaza et geth et azoto in quibus solis relicti sunt. Cepit ergo iosue omnem terram sicut locutus est dominus ad moysen. et tradidit eam in possessionem filiis israel secundum partes et tribus suas. Quievitque terra a preliis.

Hi sunt reges quos percusserunt filii israel et possederunt terram eorum trans iordanem ad solis ortum. a torrente arnon usque ad montem hermon et omnem orientalem plagam que respicit solitudinem. Seon rex amorreorum qui habitavit in esebon dominatus ab aroer que sita est super ripam torrentis arnon et medie partis in valle dimidiique galaad usque ad torrentem iaboc qui est terminus filiorum ammon. et a solitudine usque ad mare ceneroth contra orientem et usque ad mare deserti quod est mare salsissimum ad orientalem plagam per viam que ducit bethsimoth. et ab australi parte que subiacet asedoth phasga. Terminus og regis basan de reliquiis raphaim qui habitavit in astaroth et in edrai et dominatus est in monte hermon et in salecha atque in universa basan usque ad terminos gessuri et machati et dimidie partis galaad terminos seon regis esebon. Moyses famulus domini et filii israel percusserunt eos. tradiditque terram eorum moyses in possessionem rubenitis et gaditis et dimidie tribui manasse. Hii sunt reges terre quos percussit iosue et filii israel trans iordanem ad occidentalem plagam a baalgad in campo libani usque ad montem cuius pars ascendit in seir. Tradiditque eam iosue in possessionem tribubus israel singulis partes suas tam in montanis quam in planis atque campestribus. In aseroth et in solitudine et in meridie. etheus fuit et amorreus. chananeus et pherezeus. eveus et iebuseus. Rex iericho unus. Rex hai que est ex latere bethel unus. Rex ierusalem unus. Rex hebron unus. Rex ierimoth unus. Rex lachis unus. Rex eglon unus. Rex gazer unus. Rex dabir unus. Rex gader un-

herma unus. Rex hereth unus. Rex
lebna unus. Rex odollam unus. Rex
maceda unus. Rex bethel unus. Rex
taffua unus. Rex hay que est ex latere
bethel unus. Rex afer unus. Rex affec
unus. Rex saron unus. Rex madon
unus. Rex asor unus. Rex semeron
unus. Rex achsaf unus. Rex thenac unus.
Rex mageddo unus. Rex cedes unus.
Rex iachanaem carmeli unus. Rex dor et
provincie dor unus. Rex gentium galgal
unus. Rex tersa unus. Omnes reges xxx
et unus.

XIII
Iosue senex provecteque etatis erat. Et dixit
dominus ad eum. Senuisti et longevus es
terraque latissima derelicta est que necdum
est sorte divisa. Omnis videlicet galilea phili
sthiim et universa gessuri. A fluvio turbido qui
irrigat egyptum usque ad terminos accaron
contra aquilonem. Terra chanaan que in v. re
gulos philisthiim dividitur. Gazeos et azo
tios. ascalonitas. gethcos et accaronitas.
Ad meridiem vero sunt evei. Omnis terra cha
naan et maara sydoniorum usque ad afeca termi
nos amorrei et confinia eius. Libani quoque
regio contra orientem. a baalgad sub mon
te hermon donec ingrediaris emath. Omnium
qui habitant in monte libano usque ad aquas
maserefoth. universique sydonii. Ego sum
qui delebo eos a facie filiorum israel. Veniat
ergo in partem hereditatis israel sicut precepi
tibi. Et nunc divide terram in possessionem
novem tribubus et dimidie tribui manasse. cum
qua ruben et gad possederunt terram quam
tradidit eis moyses famulus domini trans flu
enta iordanis ad orientalem plagam.
Ab aroer que sita est in ripa torrentis ar
non et in vallis medio. Universaque cam
pestria medaba usque dibon et cunctas
civitates seon regis amorrei qui regnavit
in esebon usque ad terminos filiorum amon
et galaad. ac terminum gessuri et ma
chati. et omnem montem hermon
et universam basan usque selecha. Omne re
gnum og in basan qui regnavit in a
starot et edrai. Ipse fuit de reliquiis
raphaim. Percussitque eos moyses atque
delevit. Nolueruntque disperdere filii israel
gessuri et machati. et habitaverunt
in medio israel usque in presentem diem. Tri
bui autem levi non dedit possessionem.
sed sacrificia et victime domini dei israel. ipsa
est hereditas eius sicut locutus est illi. Dedit
ergo moyses possessionem tribui filiorum
ruben iuxta cognationes suas. Fuitque termi
nus eorum ab aroer que sita est in ripa torrentis arnon et
in valle eiusdem torrentis media. universam planitiem
que ducit medaba et esebon cunctosque viculos earum
que sunt in campestribus. Dibon quoque
et bamoth baal et oppidum baalmaon et ie
sa et cedimoth et mephaath et cariathaim et sa
bama et sarathasar in monte convallis. beth
fegor et asedoth fasga et bethaisimoth. et omnes
urbes campestres universaque regna seon
regis amorrei qui regnavit in esebon quem
percussit moyses cum principibus madian
eveum et recem et sur et hur et rebe. duces
seon habitatores terre. Et balaam filium
beor ariolum occiderunt filii israel gladio
cum ceteris interfectis. Factusque est terminus fili
orum ruben iordanis fluvius. Hec est posses
sio rubenitarum per cognationes suas urbium et
viculorum. Deditque moyses tribui gad et fi
liis eius per cognationes suas possessionem. cuius
hec est divisio. Terminus iazer et omnes civita
tes galaad. dimidiamque partem terre filiorum
amon usque ad aroer que est contra rabba. et ab
esebon usque ramoth. masphe et bathanim
et manaim usque ad terminos dabir. In valle
quoque betharan et bethnemra et socoth et
saphon. reliquam partem regni seon regis esebo
nis. Huius quoque iordanis finis est usque ad extre
mam partem maris cenereth trans iordanem
ad orientalem plagam. Hec est possessio filiorum
gad per familias suas. civitates et ville earum.
Dedit et dimidie tribui manasse filiisque
eius iuxta cognationes suas possessionem
cuius hec principium est a manaim universam
basan. et cuncta regna og regis basan. et om
nes vicos iair qui sunt in basan sexaginta oppida.
et dimidiam partem galaad. et astaroth
et edrai urbes regni og regis in basan. Fi
liis machir filii manasse et dimidie parti
filiorum machir iuxta cognationes suas hanc
possessionem divisit moyses in campestribus
moab trans iordanem contra iericho ad orienta
lem plagam. Tribui autem levi non dedit
possessionem. quoniam dominus deus israel ipse est posses
sio eius ut locutus est illi.

Hoc est quod possederunt filii israel in terra cha XIIII
naan. quam dederunt eis eleazar sacerdos
et iosue filius nun et principes familiarum per
tribus israel sorte omnia dividentes sicut pre
ceperat dominus in manu moysi. ix. tri
bubus et dimidie tribui manasse. duabus
enim tribubus et dimidie tribui dede
rat moyses trans iordanem possessionem
absque levitis qui nichil terre acceperunt inter fra
tres suos. Sed in eorum successerant locum filii ioseph in

in diuisas duarum tribuum manasse et effraim. Nec acceperunt leuite aliam in terra partem nisi urbes ad habitandum et suburbana earum ad alenda iumenta et pecora sua. Sicut preceperat dominus moysi ita fecerunt filii israel et diuiserunt terram. Accesserunt itaque filii iuda ad iosue in galgal. locutusque est ad eum caleph filius iephone cenezeus. Nosti quid locutus sit dominus ad moysen hominem dei de me et te in cades barne. Quadraginta annorum eram quando me misit moyses famulus domini de cades barne ut considerarem terram. nuntiauique ei quod mihi uerum uidebatur. Fratres autem mei qui ascenderant mecum dissoluerunt cor populi et nichilominus ego secutus sum dominum deum meum. Iurauitque moyses in die illo dicens. Terra quam calcauit pes tuus erit possessio tua et filiorum tuorum in eternum quia secutus es dominum deum tuum. Concessit ergo dominus uitam michi sicut pollicitus est usque in presentem diem. Quadraginta et quinque anni sunt ex quo locutus est dominus uerbum istud ad moysen cum ambularet israel per solitudinem. Hodie octoginta quinque annorum sum sicut ualens ut eo ualebam tempore quo ad explorandum missus sum. Illius in me temporis fortitudo usque hodie perseuerat tam ad bellandum quam ad gradiendum. Da michi ergo montem istum quem pollicitus est michi dominus me audiente in quo enachim sunt et urbes magne atque munite si forte sit dominus mecum et potuero delere eos sicut promisit michi. Benedixitque ei iosue et tradidit ei hebron in possessionem. Atque ex eo fuit hebron caleph filio iephone cenezeo usque in presentem diem quia secutus est dominum deum israel. Nomen hebron ante uocabatur cariatharbe. adam maximus ibi inter enachim situs est. et terra cessauit a preliis.

XV

Igitur sors filiorum iude per cognationes suas ista fuit. a termino edom desertum sin contra meridiem et usque ad extremam partem australis plage. Initium eius a summitate maris salsissimi et a lingua eius que respicit ad meridiem. Egrediturque contra ascensum scorpionis et pertransit in sina. ascenditque in cades barne et peruenit in esron. ascendens ad addar et circuiens carcaa. atque inde pertransiens in asemona et perueniens ad torrentem egypti. Eruntque termini eius mare magnum. Hic erit finis meridiane plage. Ab oriente uero erit initium mare salsissimum usque ad extrema iordanis. Et ea que respiciunt ad aquilonem a lingua maris usque ad eundem iordanis fluuium. Ascenditque terminus in bethagla et transit ab aquilone in betharaba. ascendens ad lapidem boen filii ruben. et tendens usque ad terminos debera de ualle achor. contra aquilonem respiciens galgala que est ex aduerso ascensionis adommim ab australi parte torrentis. transitque aquas que uocantur fons solis. et erunt exitus eius ad fontem rogel. ascenditque per conuallem filii ennom ex latere iebusei ad meridiem. hec est ierusalem. Et inde se erigens ad uerticem montis qui est contra gehennom ad occidentem in summitate uallis raphaim contra aquilonem. pertransitque a uertice montis usque ad fontem aque nepthoa. et peruenit usque ad uicos montis ephron. inclinaturque in baala que est cariathiarim id est urbs siluarum. et circuit de baala contra occidentem usque ad montem seir. transitque iuxta latus montis iarim ad aquilonem in cheslon. et descendit in bethsames. transitque in thamna et peruenit contra aquilonem partis accaron ex latere. inclinaturque sechrona et transit montem baala. peruenitque in iebneel et maris magni contra occidentem fine concluditur. Hii sunt termini filiorum iuda per circuitum in cognationibus suis. Caleph uero filio iephone dedit partem in medio filiorum iuda sicut preceperat ei dominus. cariatharbe patris enach. ipsa est hebron. Deleuitque ex ea caleph tres filios enach. sesai et achiman et tholmai de stirpe enach. Atque inde conscendens uenit ad habitatores dabir. que prius uocabatur cariathsepher id est ciuitas litterarum. Dixitque caleph. Qui percusserit cariathsepher et ceperit eam dabo illi axam filiam meam uxorem. Cepitque eam othoniel filius cenez frater caleph iunior. Deditque ei axam filiam suam uxorem. Que cum pergeret simul suasa est a uiro suo ut peteret a patre suo agrum. Suspirauitque ut sedebat in asino. Cui caleph. quid habes. At illa respondit. Da michi benedictionem. Terram australem et arentem dedisti michi. iunge et irriguam. Dedit itaque ei caleph irriguum superius et inferius. Hec est possessio tribus filiorum iuda per cognationes suas. Erantque ciuitates ab extremis partibus filiorum iuda iuxta terminos edom a meridie capseel et eder et iagur et cina et dimona et adada et cedes et asor et iethnam. ziph et telem et baloth. asor noua et carioth hesron. hec est asor. Aman. sama et molada et asergadda et asemon et bethfeleth et asersual et bersabee et baziothia et baala et iim et esem et heltholad et xil et harma. et siceleg et medemena et sensenna. lebaoth et selim et aen et remmon. omnes ciuitates uiginti nouem et uille earum. In campestribus uero esthaol et sarea et asena et zanoe et aengannim. taffua et enaim et hierimoth et adullam. socho et azeca et sarim et adithaim et gedera et giderothaim. urbes quattuordecim et uille earum. Sanan et hadasa et magdalgad. delean et mesfa et iecthel. lachis et bascath et eglon. chebbon et leemas et chethlis et gideroth

gon et Nebsan et Maceda: civitates xvi et villae earum. Labana et Ether et Asan, Iephtha et Esna et Nesib et Ceila et Achzib et Maresa: civitates viiii et villae earum. Accaron cum vicis et villulis suis. Ab Accaron usque ad mare: omnia quae vergunt ad Azotum et viculos eius. Azotus cum vicis et villulis suis. Gaza cum vicis et villulis suis, usque ad torrentem Aegypti, et mare magnum terminus eius. Et in monte Samir et Iether et Socoth et Edenna, et Cariathsenna, haec est Dabir, Anab et Isthemo et Anim, Gosen et Olon et Gilo: civitates xi et villae earum. Arab et Ruma et Esaan et Ianum et Bethaphua et Apheca, Athmatha et Cariatharbe, haec est Hebron, et Sior: civitates viiii et villae earum. Maon et Carmel et Ziph et Iota, Iezrael et Iucadam et Zanoe, Accain, Gabaa et Thamna: civitates x et villae earum. Halhul et Bethsur et Gedor, Mareth et Bethanoth et Eltecon: civitates vi et villae earum. Cariathbaal, haec est Cariathiarim urbs silvarum, et Arebba: civitates duae et villae earum. In deserto Betharaba, Meddin et Sachacha et Nebsan et civitas salis et Engaddi: civitates vi et villae earum. Iebusaeum autem habitatorem Ierusalem non potuerunt filii Iuda delere; habitavitque Iebusaeus cum filiis Iuda in Ierusalem usque in praesentem diem.

XVI Cecidit quoque sors filiorum Ioseph ab Iordane contra Iericho et aquas eius ab oriente: solitudo quae ascendit de Iericho ad montem Bethel, et egreditur de Bethel Luzam, transitque terminum Archi, Ataroth, et descendit ad occidentem iuxta terminum Iephleti usque ad terminos Bethoron inferioris et Gazer; finiunturque regiones eius mari magno, quas possederunt filii Ioseph Manasses et Ephraim. Et factus est terminus filiorum Ephraim per cognationes suas; et possessio eorum contra orientem Atharothaddar usque Bethoron superiorem. Egrediunturque confinia in mare; Machmethath vero aquilonem respicit, et circuit terminos contra orientem in Thanathselo, et pertransit ab oriente Ianoe; descenditque de Ianoe in Ataroth et Naaratha, et pervenit in Iericho, egrediturque ad Iordanem. De Taphua pertransit contra mare in vallem arundineti, suntque egressus eius in mare salsissimum. Haec est possessio tribus filiorum Ephraim per familias suas. Urbesque separatae sunt filiis Ephraim in medio possessionis filiorum Manasse, et villae earum. Et non interfecerunt filii Ephraim Chananaeum qui habitabat in Gazer; habitavitque Chananaeus in medio Ephraim usque in diem hanc tributarius.

XVII Cecidit autem sors tribui Manasse (ipse est enim primogenitus Ioseph) Machir primogenito Manasse patri Galaad, qui fuit vir pugnator, habuitque possessionem Galaad et Basan. Et reliquis filiorum Manasse iuxta familias suas: filiis Abiezer et filiis Helec et filiis Esriel et filiis Sechem et filiis Hepher et filiis Semida. Isti sunt filii Manasse filii Ioseph, mares, per cognationes suas. Salphaad vero filio Hepher filii Galaad filii Machir filii Manasse non erant filii, sed solae filiae, quarum ista sunt nomina: Maala et Noa et Hegla et Melcha et Thersa. Veneruntque in conspectu Eleazari sacerdotis et Iosue filii Nun et principum, dicentes: Dominus praecepit per manum Moysi ut daretur nobis possessio in medio fratrum nostrorum. Deditque eis iuxta imperium Domini possessionem in medio fratrum patris earum. Et ceciderunt funiculi Manasse decem, absque terra Galaad et Basan trans Iordanem. Filiae enim Manasse possederunt hereditatem in medio filiorum eius. Terra autem Galaad cecidit in sortem filiorum Manasse qui reliqui erant. Fuitque terminus Manasse ab Aser, Machmethath quae respicit Sichem, et egreditur ad dexteram iuxta habitatores fontis Taphuae. Etenim in sorte Manasse ceciderat terra Taphuae, quae est iuxta terminos Manasse filiorum Ephraim. Descenditque terminus vallis arundineti in meridiem torrentis civitatum Ephraim, quae in medio sunt urbium Manasse. Terminus Manasse ab aquilone torrentis, et exitus eius pergit ad mare, ita ut ab austro sit possessio Ephraim, et ab aquilone Manasse, et utramque claudat mare, et coniungantur sibi in tribu Aser ab aquilone, et in tribu Issachar ab oriente. Fuitque hereditas Manasse in Issachar et in Aser, Bethsan et viculi eius, et Ieblaam cum viculis suis, et habitatores Dor cum oppidis suis, habitatores quoque Endor cum viculis suis, similiterque habitatores Thanach cum viculis suis, et habitatores Mageddo cum viculis suis, et tertia pars urbis Nopheth. Nec potuerunt filii Manasse has civitates subvertere, sed coepit Chananaeus habitare in terra sua. Postquam autem convaluerunt filii Israel, subiecerunt Chananaeos et fecerunt sibi tributarios, nec interfecerunt eos. Locutique sunt filii Ioseph ad Iosue et dixerunt: Quare dedisti michi possessionem sortis et funiculi unius, cum sim tantae multitudinis et benedixerit michi Dominus? Ad quos Iosue ait: Si populus multus es, ascende in silvam et succide tibi spatia in terra Pherezaei et Raphaim, quia angusta est tibi possessio montis Ephraim. Cui responderunt filii Ioseph: Non poterimus ad montana conscendere, cum ferreis curribus utantur Chananaei qui habitant in terra campestri, in qua sitae sunt Bethsan cum viculis suis, et Iezrael mediam possidens vallem. Dixitque Iosue ad domum Ioseph, Ephraim et Manasse: Populus multus es et magnae fortitudinis. Non h

sed transibis ad montem et succides tibi atque purgabis ad habitandum spatia. Et poteris ultra procedere cum subverteris Chananeum quem dicis ferreos currus habere et esse fortissimum.

XVIII Congregatique sunt omnes filii Israhel in Sylo ubique fixerunt tabernaculum testimonii et fuit eis terra subiecta. Remanserant autem filiorum Israhel septem tribus que necdum acceperant possessiones suas. Ad quos Iosue ait usquequo marcetis ignavia et non intratis ad possidendam terram quam Dominus Deus patrum vestrorum dedit vobis. Eligite de singulis tribubus ternos viros ut mittam eos et pergant atque circumeant terram et describant eam iuxta numerum uniuscuiusque multitudinis et referant ad me quod descripserint. Dividite vobis terram in septem partes. Iudas sit in terminis suis ad australem plagam et domus Ioseph ab aquilone. Mediam inter hos terram in septem partes describite et huc venietis ad me ut coram Domino Deo nostro mittam vobis hic sortem quia non est inter vos pars Levitarum sed sacerdotium Domini est eorum hereditas. Gad autem et Ruben et dimidia tribus Manasse iam acceperant possessiones suas trans Iordanem ad orientalem plagam quas dedit eis Moyses famulus Domini. Cumque surrexissent viri ut pergerent ad describendam terram precepit eis Iosue dicens circuite terram et describite eam ac revertimini ad me ut hic coram Domino Deo in Sylo mittam vobis sortem. Itaque perrexerunt et lustrantes eam in septem partes descripserunt scribentes in volumine. Reversique sunt ad Iosue in castra Sylo. Qui misit sortes coram Domino in Sylo divisitque terram filiis Israhel in septem partes. Et ascendit sors prima filiorum Beniamin per familias suas ut possiderent terram inter filios Iuda et filios Ioseph. Fuitque terminus eorum contra aquilonem a Iordane pergens iuxta latus Iericho septentrionalis plage et inde contra occidentem ad montana conscendens et perveniens ad solitudinem Bethaven atque pertransiens iuxta Luzam ad meridiem ipsa est Bethel descenditque in Astharothaddar in montem qui est ad meridiem Bethoron inferioris et inclinatur circuiens contra mare ad meridiem montis qui respicit Bethoron contra africum. Suntque exitus eius in Cariathbaal que vocatur et Cariathiarim urbem filiorum Iuda. Hec est plaga contra mare ad occidentem. A meridie autem ex parte Cariathiarim urbem egreditur terminus contra mare et pervenit usque ad fontem aquarum Nepthoa. Descenditque in partem montis qui respicit vallem filiorum Ennom et est contra septentrionalem plagam in extrema parte vallis Raphaim. Descenditque in Geennom id est vallem Ennom iuxta latus Iebusei ad austrum et pervenit ad fontem Rogel transiens ad aquilonem et egrediens ad Ensemes id est fontem solis et pertransit usque ad tumulos qui sunt e regione ascensus Adommim. Descenditque ad Abenboen id est lapidem Boen filii Ruben et pertransit ex latere aquilonis ad campestria descenditque in planitiem et pretergreditur contra aquilonem Bethagla. Suntque exitus eius contra linguam maris salsissimi ab aquilone in fine Iordanis ad australem plagam qui est terminus illius ab oriente. Hec est possessio filiorum Beniamin per terminos suos in circuitu et familias suas. Fueruntque civitates eius Iericho et Bethagla et vallis Casis Betharaba et Samaraim et Bethel et Avim et Affara et Ofera villa Emona et Ofni et Gabee civitates duodecim et ville earum. Gabaon et Rama et Beroth et Mesphe et Cafara et Amosa et Recem Iarafel et Tharala et Sela Eleph et Iebus que est Iherusalem Gabaath et Cariath civitates quatuordecim et ville earum. Hec est possessio filiorum Beniamin iuxta familias suas.

XIX Et egressa est sors secunda filiorum Symeon per cognationes suas. Fuitque hereditas eorum in medio possessionis filiorum Iuda Bersabee et Sabee et Molada et Asersual Bala et Asem et Eltholad Bethul et Harma et Siceleg et Bethmarchaboth et Asersusa et Bethlebaoth et Sarohen civitates tredecim et ville earum. Ahin et Remmon et Athar et Asan civitates quatuor et ville earum omnes viculi per circuitum urbium istarum usque ad Baalathbeer Rameth contra australem plagam. Hec est hereditas filiorum Symeon iuxta cognationes suas in funiculo et possessione filiorum Iuda quia maior erat et ideo filii Symeon possederunt in medio hereditatis eorum. Ceciditque sors tertia filiorum Zabulon per cognationes suas. Et factus est terminus possessionis eorum usque Sarith. Ascenditque de mari et Merala et pervenit in Debbaseth usque ad torrentem qui est contra Iecnam et revertitur de Sarith contra orientem in fines Ceselethtabor et egreditur ad Dabereth ascenditque contra Iafie et inde pertransit ad orientalem plagam Gethepher et Thacasin

inmon. Amthar et Noa. Et circuit aqui-
lonem Nathon. Suntque egressus eius vall-
is Iephtahel et Cateth et Naamal et Semeron
et Iedala et Bethleem: civitates xii et vil-
le earum. Hec est hereditas tribus filiorum Zabu-
lon per cognationes suas urbes et viculi
earum. Ysachar egressa est sors quar-
ta per cognationes suas. Fuitque her-
editas eius Iezrahel et Casaloth et Sunem
et Hapharaim et Seon et Anaharath et Rabbith
et Cesion, Abes et Rameth et Engan-
nim et Enadda et Bethpheses. Et pervenit
terminus eius usque Thabor et Sesimaa et Beth-
sames. Eruntque exitus eius Iordanis:
civitates xvi et ville earum. Hec est possessio
filiorum Ysachar per cognationes suas
urbes et viculi earum. Ceciditque sors quin-
ta tribui filiorum Aser per cognationes suas.
Fuitque terminus eorum Alchath et Chali et Bethen
et Axaph et Elmelech et Amaad et Messal: et per-
venit usque ad Carmelum maris et Sior et La-
banath, ac revertitur contra orientem Bethdagon
et pertransit usque Zabulon et vallem Iephtahel
contra aquilonem in Bethemech et Nehiel. Egre-
diturque ad levam Chabul et Abran
et Roob et Amon et Chane usque ad Sidonem
magnam. Revertiturque in Horma usque ad civita-
tem munitissimam Tyrum et usque Osam. Eruntque
exitus eius in mare de funiculo Achziba et Am-
ma et Aphech et Roob: civitates viginti du-
e et ville earum. Hec est possessio filiorum Aser per cogna-
tiones suas, urbes et viculi earum. Filiorum
Nepthalim sexta sors cecidit per familias su-
as. Et cepit terminus de Heleph et Helon in
Saananim et Adami, que est Neceb et Ieb-
nael usque Lecum; et egrediuntur usque ad Iorda-
nem. Revertiturque terminus contra occidentem in Az-
noth Thabor atque inde egreditur in Hucu-
ca et pertransit in Zabulon contra meridiem et in Aser
contra occidentem et in Iuda ad Iordanem contra ortum
solis. Civitates munitissime Asedim, Ser et
Emath et Reccath et Cenereth et Ede-
ma et Arama, Asor et Cedes et Edrai, En-
asor et Ieron et Magdalel, Horem et Bethanath et Bethsemes:
civitates xix et ville earum. Hec est posses-
sio tribus filiorum Nepthalim per cognationes su-
as, urbes et viculi earum. Tribui filiorum
Dan per familias suas egressa est sors sep-
tima. Et fuit terminus possessionis eius Sa-
raa et Esthaol et Hirsemes, id est civitas so-
lis, Selebin et Ailon et Iethela, Helon et The-
nna et Acron, Helthece, Gebbethon et Ba-
laath, Iud et Bane et Barach et Gethremmon, et Me-
iarcon et Arecon cum termino suo qui
respicit Ioppen et ipso fine concluditur. Ascen-
deruntque filii Dan et pugnaverunt contra Le-
sem, ceperuntque eam et percusserunt e-
am in ore gladii ac possederunt
et habitaverunt in ea, vocantes nomen eius
Lesem Dan, ex nomine Dan patris sui.
Hec est possessio tribus filiorum Dan per co-
gnationes suas, urbes et viculi earum.
Cumque complesset terram sorte dividere sin-
gulis per tribus suas, dederunt filii Israel
possessionem Iosue filio Nun in medio
sui iuxta preceptum Domini urbem quam
postulavit Tamnath Saraa in monte Effraim
et edificavit civitatem habitavitque in ea. Hec
sunt possessiones quas diviserunt quas
sorte diviserunt Iosue filius Nun et Elea-
zar sacerdos et principes familiarum ac tri-
buum filiorum Israel in Sylo coram Domino ad ho-
stium tabernaculi testimonii partitique sunt
terram.

Et locutus est Dominus ad Iosue dicens: XX
Loquere filiis Israel et dic eis: Separate urbes
fugitivorum de quibus locutus sum ad vos per ma-
num Moysi, ut confugiat ad eas quicumque
animam percusserit nesciens, et possit evadere i-
ram proximi qui ultor est sanguinis. Cum ad
unam harum confugerit civitatum, stabit
ante portam civitatis et loquetur senioribus
urbis illius ea que se comprobent innocentem. Sicque
suscipient eum et dabunt ei locum ad habitan-
dum. Cumque ultor sanguinis eum fuerit
persecutus, non tradent in manus eius, quia
ignorans percussit proximum eius, nec ante bi-
duum triduumve eius comprobatur inimicus.
Et habitabit in civitate donec stet ante iu-
dicium causam reddens facti sui et moriatur qui
interfecit donec moriatur sacerdos ma-
gnus qui fuit in illo tempore. Tunc re-
vertetur homicida et ingredietur civitatem
et domum suam et in domum suam de qua
fugerat. Decreveruntque Cedes in Galilea
montis Nepthalim et Sichem in monte
Effraim et Cariatharbe, ipsa est Hebron in
monte Iuda. Et trans Iordanem contra orientalem
plagam Iericho statuerunt Bosor, que sita
est in campestri solitudine de tribu Ruben,
et Ramoth in Galaad de tribu Gad, et Gabu-
lon in Basan de tribu Manasse. Hec civitates
constitute sunt cunctis filiis Israel et advenis
qui habitabant inter eos, ut fugeret ad eas
qui animam nesciens percussisset et non more-
retur in manu proximi, effusum sanguinem
vindicare cupientis, donec staret ante
populum expositurus causam suam.

Accesseruntque principes familiarum Levi ad XXI
Eleazarum sacerdotem et ad Iosue filium

nium et duces cognationum per singulas tri-
bus filiorum israhel locutique sunt ad eos in silo
terre chanaan atque dixerunt. Dominus prece-
pit per manum moysi ut darentur nobis ur-
bes ad habitandum et suburbana earum ad alen-
da iumenta. Dederuntque filii israhel de posses-
sionibus suis iuxta imperium domini civitates et sub-
urbana earum. Egressaque est sors in familiam
caath filiorum aaron sacerdotis de tribubus
iuda et symeon et beniamin civitates xiii.
et reliquis filiorum caath id est levitis qui super-
fuerant de tribubus effraim et dan et dimidia
tribu manasse civitates x. Porro filiis
gerson egressa est sors ut acciperent de tribu-
bus ysachar et aser et neptalim dimidia-
que tribu manasse in basan civitates
numero xiii. Et filiis merari per cognatio-
nes suas de tribubus ruben et gad et zabulon
urbes xii. Dederuntque filii israhel levitis ci-
vitates et suburbana earum sicut precepit dominus
per manum moysi singulis sorte tribuentes.
De tribubus filiorum iuda et symeon dedit iosue
civitates quarum ista sunt nomina filiis aaron
per familias caath levitici generis. Prima enim sors
egressa est illis. cariatharbe patris enach que vocatur
ebron in monte iuda et suburbana eius per
circuitum. Agros vero et villas eius dederat caleph
filio iephone ad possidendum. Dedit ergo filiis
aaron sacerdotis ebron confugii civitatem
ac suburbana eius et lebnam cum subur-
banis suis et iether et istimon et helon et
dabir et ain et ietham et bethsames cum sub-
urbanis suis civitates ix. de tribubus ut
dictum est duabus. De tribu autem filiorum
beniamin. gabaon et gabaa et anathoth et
almon cum suburbanis suis civitates iiii.
Omnes simul civitates filiorum aaron sacerdotum
xiii. cum suburbanis suis. Reliquis vero
per familias filiorum caath levitici generis hec est
data possessio. De tribu effraim urbes confugii
sichem cum suburbanis suis in monte effra-
im et gazer et cibsaim et bethoron cum subur-
banis suis civitates iiii. Porro de dimidia
tribu manasse thanac et gethremmon cum sub-
urbanis suis civitates due. De tribu quoque
dan. helthece et gebbethon et haialon et gethre-
mon. cum suburbanis suis civitates iiii.
Omnes civitates x et suburbana earum date
sunt filiis caath inferioris gradus. Filiis quoque
gerson levitici generis de dimidia tribu ma-
nasse confugii civitatem gaulon in basan et
bosram cum suburbanis suis civitates du-
as. Porro de tribu ysachar cesion et daberath
et ieramoth et engannim cum suburbanis
suis civitates iiii. De tribu autem aser masa-

lacon et abdon et alacoth et roob cum suburba-
nis suis civitates quatuor. De tribu quo-
que neptalim civitatem confugii cedes in galilea
et amothdor et carthan cum suburbanis suis
civitates iii. Omnes urbes familiarum gerson
civitates xiii cum suburbanis suis. Fi-
liis autem merari levitis inferioris gradus per fa-
milias suas de tribu zabulon dathan et gep-
nam et cartha et damna et naalol civitates
quatuor cum suburbanis suis. De tri-
bu gad civitatem confugii ramoth in
galaad et manaim et esebon et iazer ci-
vitates iiii cum suburbanis suis. De tribu
ruben ultra iordanem contra iericho civita-
tem confugii bosor in solitudine misor et ia-
ser et iethon et mafaa civitates iiii cum sub-
urbanis suis. Omnes urbes filiorum merari
per familias et cognationes suas xii. Igitur
universe civitates levitarum in medio pos-
sessionis filiorum israhel fuerunt xlviii cum
suburbanis suis singule per familias distri-
bute. Deditque dominus israheli omnem ter-
ram quam traditurum se patribus eorum iuraverat
et possederunt illam atque habitaverunt in ea.
Dataque est ab eo pax in omnes per circui-
tu nationes nullusque eis hostium resistere ausus
est. sed cuncti in eorum ditionem redacti
sunt. Ne unum quidem verbum quod illis prestitu-
rum se esse promiserat irritum fuit sed rebus
expleta sunt.

Eodem tempore vocavit iosue rubenitas
et gaditas et dimidiam tribum manasse
quibus dixit. Fecistis omnia que vobis pre-
cepit moyses famulus domini. mihi quoque
in omnibus obedistis. nec reliquistis fratres vestros
longo tempore usque in presentem diem. cu-
stodientes imperium domini dei vestri. Quia igitur
dedit dominus deus vester fratribus vestris quietem
et pacem sicut pollicitus est revertimini et ite in taber-
nacula vestra et in terram possessionis vestre quam
tradidit vobis moyses famulus domini trans
iordanem. ita dumtaxat ut custodiatis
attente. et opere compleatis mandatum et le-
gem quam precepit vobis moyses famulus domini
ut diligatis dominum deum vestrum et ambuletis
in omnibus viis eius et observetis mandata il-
lius. adhereatisque ei ac serviatis in omni corde
et in omni anima vestra. Benedixitque eis iosue dimisit-
que eos. Qui reversi sunt in tabernacula sua.
Tribui autem manasse medie possessionem
moyses dederat in basan et idcirco medie
que super fuit dedit iosue sortem inter
fratres suos. trans iordanem ad occidenta-
lem plagam. Cumque dimitteret eos in taberna-
cula sua et benedixisset illis dixit ad eos.

 

substantia atque divitiis revertimini ad sedes vestras in argento et auro ere ac ferro veste multiplici. Dividite predam hostium cum fratribus vestris. Reversique sunt et abierunt filii ruben et filii gad et dimidie tribus manasse a filiis israel de silo que sita est in chanaan ut intrarent galaad terram possessionis sue quam obtinuerant iuxta imperium domini in manu moysi. Cumque venissent ad tumulos iordanis in terram chanaan edificaverunt iuxta iordanem altare infinite magnitudinis. Quod cum audissent filii israel et ad eos certi nuntii detulissent edificasse filios ruben et gad et dimidie tribus manasse altare in terra chanaan super iordanis tumulos contra filios israel. Convenerunt omnes in silo ut ascenderent et dimicarent contra eos. Et miserunt ad illos in terram galaad phinees filium eleazari sacerdotis et decem principes cum eo singulos de tribubus singulis. Qui venerunt ad filios ruben et gad et dimidie tribus manasse in terram galaad dixeruntque ad eos. Hec mandat omnis populus domini. Que est ista transgressio? Cur reliquistis dominum deum israel edificantes altare sacrilegum et a cultu illius recedentes? An parum vobis est quod peccastis in beelphegor et usque in presentem diem macula huius sceleris in nobis permanet multique de populo corruerunt? Et vos hodie reliquistis dominum et cras in universum israel eius ira deseviet. Quod si putatis immundam esse terram possessionis vestre transite ad terram in qua tabernaculum domini est et habitate inter nos tantum ut a domino et a nostro consortio non recedatis edificato altari preter altare domini dei nostri. Nonne achor filius zare preteriit mandatum domini et super omnem populum israel ira eius incubuit? Et ille erat unus homo atque utinam solus perisset in scelere suo. Responderuntque filii ruben et gad et dimidie tribus manasse principibus legationis israel. Fortissimus deus dominus ipse novit et israel simul intelliget. Si prevaricationis animo hoc altare extruximus non custodiat nos sed puniat in presenti. Et si eo animo fecimus ut holocausta et sacrificium et pacificas victimas super eo imponeremus ipse querat et iudicet. Et non ea magis cogitatione atque tractatu ut diceremus. Cras dicent filii vestri filiis nostris. Quid vobis et domino deo israel? Terminum posuit dominus inter nos et vos o filii ruben et o filii gad iordanem fluvium et idcirco partem non habetis in domino. Et per hanc occasionem avertent filii vestri filios nostros a timore domini. Putavimus itaque melius et diximus. Extruamus nobis altare non in holocausta neque ad victimas offerendas sed in testimonium inter nos et vos et sobolem nostram et vestram sobolem usque in finem, ut serviamus domino et iuris nostri sit offerre holocausta et victimas et pacificas hostias, et nequaquam dicant cras filii vestri filiis nostris non est vobis pars in domino. Quod si voluerint dicere respondebunt eis. Ecce altare domini quod fecerunt patres nostri non in holocaustum neque in sacrificium sed in testimonium vestrum ac nostrum. Absit a nobis scelus hoc ut recedamus a domino et eius vestigia relinquamus extructo altari ad holocausta et sacrificia et victimas offerendas preter altare domini dei nostri quod extructum est ante tabernaculum eius. Quibus auditis phinees sacerdos et principes legationis israel qui erant cum eo placati sunt et verba filiorum ruben et gad et dimidie tribus manasse libentissime susceperunt. Dixitque phinees filius eleazari sacerdos ad eos. Nunc scimus quod nobiscum sit dominus quoniam alieni estis a prevaricatione hac et liberastis filios israel de manu domini. Reversusque est cum principibus a filiis ruben et gad de terra galaad finium chanaan ad filios israel et retulit eis. Placuitque sermo cunctis audientibus et laudaverunt deum filii israel et nequaquam ultra dixerunt ut ascenderent contra eos atque pugnarent et delerent terram possessionis eorum. Vocaveruntque filii ruben et filii gad altare quod extruxerunt testimonium nostrum quod dominus ipse sit deus.

XXIII

Evoluto autem multo tempore postquam pacem dominus dederat israel subiectis in gyro nationibus universis et iosue iam longevo et persenilis etatis, postquam divisit terram filiis israel sicut dominus imperaverit, vocavitque iosue omnem israel maioresque natu et principes ac duces et magistros dixitque ad eos. Ego senui et progressioris etatis sum, vosque cernitis omnia que fecerit dominus deus vester cunctis per circuitum nationibus quomodo pro vobis ipse pugnaverit. Et nunc quia vobis sorte divisit omnem terram ab oriente iordanis usque ad mare magnum multeque adhuc supersunt nationes, dominus deus vester disperdet eas et auferet a facie vestra et possidebitis terram sicut vobis pollicitus est. Tantum confortamini et estote solliciti ut custodiatis cuncta que scripta sunt in volumine legis moysi et non declinetis ab eis neque ad dexteram neque ad sinistram. Ne postquam intraveritis ad gentes que inter vos future sunt iuretis in nomine deorum earum et serviatis eis et adoretis illos, sed adhereatis domino deo vestro quod fecistis usque in diem hanc. Et tunc auferet dominus in conspectu vestro gentes magnas et robustissimas et nullus vobis resistere poterit. Unus e vobis

bis persequetur hostium mille viros.
quia dominus deus vester pro vobis ipse pu
gnabit. sicut pollicitus est. Hoc tantum
diligentissime praecavete ut diligatis do
minum deum vestrum. Quod si volueri
tis gentium harum quae inter vos habi
tant erroribus adhaerere. et cum eis misce
ri conubia. atque amicitias copulare. iam
nunc scitote quod dominus deus vester
non eas deleat ante faciem vestram. Sed sint vo
bis in foveam ac laqueum. et offen
diculum ex latere vestro et sudes in oculis
vestris. donec vos auferat atque disperdat de
terra hac optima quam tradidit vobis.
En ego hodie ingredior viam universae ter
rae. et toto animo cognoscetis quod de omnibus ver
bis quae se dominus praestiturum vobis esse pol
licitus est unum non praeterierit in cassum. Sicut
ergo complevit opere quod promisit et pro
spera cuncta venerunt. sic adducet super vos quic
quid malorum comminatus est donec vos au
ferat atque disperdat de terra hac optima quam
tradidit vobis. eo quod praeteritis pactum do
mini dei vestri quod pepigit vobiscum. et
servieritis diis alienis et adoraveritis eos.
Cito atque velociter consurget in vos furor
domini. et auferemini de terra hac optima
quam tradidit vobis.

XXIIII

Congregavitque iosue omnes filios israel in
sichem. et vocavit maiores natu ac prin
cipes et iudices ac magistratus. steteruntque
in conspectu domini. et ad populum sic locutus est.
Haec dicit dominus deus israel. Trans fluvium
habitaverunt patres vestri ab initio thare
pater abraham et nachor. servieruntque diis
alienis. Tuli ergo patrem vestrum abraham
de mesopotamiae finibus. et adduxi eum in
terram chanaan. multiplicavique semen eius et de
di ei ysaac. illique rursum dedi iacob et esau.
e quibus dedi esau montem seyr ad possi
dendum. Iacob vero et filii eius descende
runt in egyptum. Misique moysen et aa
ron. et percussi egyptum multis signis atque
portentis. Eduxique vos et patres vestros de
egypto. venistisque ad mare. Persecutique sunt
egyptii patres vestros cum curribus et equi
tatu usque ad mare rubrum. Clamaverunt
autem ad dominum filii israel qui posuit
tenebras inter vos et egyptios. et adduxit
super eos mare et operuit illos. Viderunt
oculi vestri cuncta quae in egypto fecerim
et habitastis in solitudine multo tempore
et introduxi vos ad terram amorrei qui habi
tabat trans iordanem. Cumque pugna
rent contra vos tradidi eos in manus vestras
et possedistis terram eorum atque interfecistis eos.
Surrexit autem balac filius sephor rex
moab et pugnavit contra israelem. Misitque et
vocavit balaam filium beor ut male
diceret vobis. Et ego nolui audire eum
sed e contrario per illum benedixi vobis et liberavi
vos de manu eius. Transistisque iordanem. et ve
nistis ad iericho. Pugnaveruntque contra
vos viri civitatis illius. amorreus et pherezeus
et chananeus. etheus. gergeseus.
et eveus et iebuseus. et tradidi illos in manus
vestras. Misique ante vos crabrones. et eieci eos
de locis suis duos reges amorreorum non in gla
dio et arcu tuo. Dedique vobis terram in qua
non laborastis. et urbes quas non aedificastis
ut habitaretis in eis. vineas et oliveta quae
non plantastis. Nunc ergo timete dominum et servi
te ei perfecto corde atque verissimo. et auferte deos
quibus servierunt patres vestri in mesopotamia
et in egypto ac servite domino. Sin autem malum
vobis videtur ut domino serviatis optio vobis datur.
eligite hodie quod placet cui servire
potissimum debeatis. utrum diis quibus servierunt
patres vestri in mesopotamia. an diis amor
reorum in quorum terra habitatis. Ego autem et do
mus mea serviemus domino. Responditque popu
lus et ait. Absit a nobis ut relinquamus domi
num et serviamus diis alienis. Dominus deus
noster ipse eduxit nos et patres nostros de terra
egypti de domo servitutis. fecitque videnti
bus signa ingentia. et custodivit nos in
omni via per quam ambulavimus et in cunctis po
pulis per quos transivimus. Et eiecit universas
gentes amorreum habitatorem terrae quam
nos intravimus. Serviemus igitur domino
quia ipse est dominus deus noster. Dixitque iosue
ad populum. Non poteritis servire domi
no. Deus enim sanctus et fortis
aemulator est. nec ignoscet sceleribus
vestris atque peccatis. Si dimiseritis dominum
et servieritis diis alienis. convertet se et affliget
vos atque subvertet postquam vobis praestiterit
bona. Dixitque populus ad iosue. Nequaquam
ita ut loqueris erit sed domino serviemus.
Et iosue ad populum. Testes inquit vos
estis quia ipsi elegeritis vobis dominum ut servia
tis ei. Responderuntque. Testes. Nunc
ergo ait auferte deos alienos de medio
vestri et inclinate corda vestra ad dominum
deum israel. Dixitque populus ad iosue. Do
mino deo nostro serviemus. et obedientes
erimus praeceptis eius. Percussit igitur iosue
in die illo foedus et proposuit populo
praecepta atque iudicia in sichem. Scripsit
quoque omnia verba haec in volumine legis

tulit lapidem pergrandem posuitque eum
subter quercum que erat in sanctuario
domini. et dixit ad omnem populum. En lapis
iste erit vobis in testimonium. quod au-
dierit omnia verba domini que locutus est
vobis. ne forte postea negare velitis
domino deo vestro. Dimisitque populum sin-
gulos in possessionem suam. Et post hec mor-
tuus est iosue filius nun servus domini. c.x. anno-
rum. Et sepelierunt eum in finibus possessio-
nis sue in thamnathsare que sita est in monte
ephraim a septentrionali parte montis gaa-
as. Servivitque israel domino cunctis di-
ebus iosue et seniorum qui longo vixerunt
tempore post iosue. et qui noverant omnia opera
domini que fecerat in israel. Ossa quoque ioseph
que tulerant filii israel de egypto sepelie-
runt in sichem in parte agri quem eme-
rat iacob a filiis emor patris sichem c.
novellis ovibus. et fuit in possessione filiorum io-
seph. Eleazar quoque filius aaron sacer-
dos mortuus est et sepelierunt eum in gabaa
phinees filii eius que data est ei in
monte ephraim. Explicit ios. incipit liber iudicum.

Post mortem iosue consu-
luerunt filii israel dominum dicen-
tes. Quis ascendet ante nos contra
chananeum et erit dux belli.
Dixitque dominus. Iudas ascen-
det. Ecce tradidi terram in manus
eius. Dixitque iudas symeoni
fratri suo. Ascende mecum in sor-
tem meam et pugna contra chananeum
ut et ego pergam tecum in sortem tuam. et abiit
cum eo symeon. Ascenditque iudas. et tradi-
dit dominus chananeum ac pherezeum in manus
eorum. Et percusserunt in bezech de-
cem milia virorum. Inveneruntque adonibe-
zech in bezech et pugnaverunt contra eum.
ac percusserunt chananeum et phe-
rezeum. Fugit autem adonibezech. Quem
secuti comprehenderunt cesis summi-
tatibus manuum eius ac pedum. Dixit-
que adonibezech. Septuaginta re-
ges amputatis manuum ac pedum
summitatibus colligebant sub men-
sa mea ciborum reliquias. Sicut fe-
ci ita reddidit michi deus. Adduxe-
runtque eum in ierusalem et ibi mortuus est.
Oppugnantes ergo filii iuda ierusalem cepe-
runt eam et percusserunt in ore gladii. tra-
dentes cunctam incendio civitatem. Et postea
descendentes pugnaverunt contra chana-
neum qui habitabat in montanis et ad meridi-
em et in campestribus. Pergensque iudas contra cha-
naneum qui habitabat in hebron. cuius
nomen fuit antiquitus cariatharbe.
percussit sisai et achiman et tholmai. Atque
inde profectus abiit ad habitatores dabir cuius
nomen vetus erat cariathsepher id est ci-
vitas litterarum. Dixitque caleb. Qui percus-
serit cariathsepher et vastaverit eam dabo
ei axam filiam meam uxorem. Cumque
cepisset eam othoniel filius cenez frater
caleb minor. dedit ei axam filiam suam
coniugem. Quam pergentem in itinere moni-
it vir suus ut peteret a patre suo agrum.
Que cum suspirasset asino sedens. dixit ei
caleb. Quid habes? At illa respondit. Da
michi benedictionem. Quia enim aridam
dedisti michi. da et irriguam aquis. Dedit
itaque ei caleb irriguum superius et irriguum
inferius. Filii autem cinei cognati moysi
ascenderunt de civitate palmarum cum
filiis iuda in desertum sortis eius quod est ad
meridiem arad et habitaverunt cum eo.
Abiit autem iudas cum symeone fratre suo et
percusserunt simul chananeum qui
habitabat in sephath et interfecerunt eum.
vocatumque est nomen urbis horma id est
anathema. Cepitque iudas gazam cum
finibus suis et ascalon atque accaron cum
terminis suis. Fuitque dominus cum iuda et
montana possedit nec potuit delere
habitatores vallis quia falcatis curribus ha-
bundabant. Dederuntque caleb hebron
sicut dixerat moyses. Qui delevit
ex ea tres filios enach. Iebuseum autem
habitatorem ierusalem non deleverunt filii be-
niamin. Habitavitque iebuseus cum filiis be-
niamin in ierusalem usque in presentem diem. Domus
quoque ioseph ascendit in bethel. fuitque do-
minus cum eis. Nam cum obsiderent
urbem que prius luza vocabatur viderunt
hominem egredientem de civitate. dixerunt-
que ad eum. Ostende nobis introitum
civitatis et faciemus tecum misericordiam. Qui
cum ostendisset eis percusserunt urbem
in ore gladii. hominem autem illum
et omnem cognationem eius dimiserunt.
Qui dimissus abiit in terram ethim et
edificavit ibi civitatem vocavitque eam lu-
zam. que ita appellatur usque in presentem di-
em. Manasses quoque non delevit beth-
san et thanac cum viculis suis et habitatores
endor et ieblaam et mageddo cum viculis suis.
Cepitque chananeus habitare cum eis. Post-
quam autem confortatus est israel. fecit eos
tributarios et delere noluit. Ephraim
quoque non interfecit chananeum qui habitabat in gazer.

sed habitavit cum eo. Zabulon non delevit ha-
bitatores Cethron et Naalon. sed habitavit Chana-
neus in medio eius. factusque est ei tributa-
rius. Aser quoque non delevit habitatores
Achon et Sidonis Ahalab et Achazib et Alba et Af-
fec et Alba et Ple et Roob. Habitavitque in me-
dio Chananei habitatoris illius terrae nec
interfecit eum. Nephthalim quoque non de-
levit habitatores Bethsames et Bethanath.
et habitavit inter Chananeum habitatorem
terrae. fueruntque ei Bethsamitae et Bethanitae
tributarii. Artavitque Amorreus filios Dan
in monte nec dedit eis locum ut ad plani-
ora descenderent. Habitavitque in monte
Phares quod interpretatur testatio Mach-
lon et Salabin. Et aggravata est manus
domus Ioseph. factusque est ei tributarius.
Fuit autem terminus Amorrei ab ascensu scorpi-
onis petra et superiora loca.
II Ascenditque angelus Domini de Galgal ad locum flen-
tium et ait. Eduxi vos de Egypto et intro-
duxi in terram pro qua iuravi patribus vestris
et pollicitus sum ut non facerem irritum
pactum meum vobiscum in sempiternum.
ita dumtaxat ut non feriretis foedus cum
habitatoribus terrae huius et aras eorum subverteretis
et noluistis audire vocem meam. cur hoc
fecistis. Quam ob rem nolui delere eos a facie
vestra. ut habeatis hostes et dii eorum sint vobis
in ruinam. Cumque loquerentur angelus Do-
mini verba haec ad omnes filios Israel. ele-
vaverunt vocem suam et fleverunt. Et
vocatum est nomen loci illius Flentium
sive Lacrimarum. immolaveruntque ibi ho-
stias Domino. Dimisit ergo Iosue populum
et abierunt filii Israel unusquisque in posses-
sionem suam ut obtinerent eam. Servieruntque Do-
mino cunctis diebus eius et seniorum qui lon-
go post eum vixerunt tempore et noverant omnia
opera Domini quae fecerat cum Israel. Mortuus est
autem Iosue filius Nun famulus Domini
centum et decem annorum. et sepelierunt eum in finibus
possessionis suae in Thamnathsare in mon-
te Ephraim a septentrionali plaga mon-
tis Gaas. Omnisque illa generatio congregata
est ad patres suos. Et surrexerunt alii
qui non noverant Dominum et opera quae
fecerat cum Israel. Feceruntque filii Israel
malum in conspectu Domini et servierunt Baa-
lim. ac dimiserunt Dominum Deum pa-
trum suorum qui eduxerat eos de terra Egyp-
ti. et secuti sunt deos alienos. deosque
populorum qui habitabant in circuitu eorum et ado-
raverunt eos. et ad iracundiam concitaverunt Do-
minum. dimittentes eum. et servientes Baalim
et Astaroth. Iratusque Dominus contra Isra-
hel tradidit eos in manus diripientium.
Qui ceperunt eos et vendiderunt hosti-
bus qui habitabant per gyrum. Nec po-
tuerunt resistere adversariis suis. sed quo-
cumque pergere voluissent manus Domini
super eos erat sicut locutus est et iuravit eis.
et vehementer afflicti sunt. Suscitavitque
Dominus iudices qui liberarent eos
de vastantium manibus. Sed nec illos au-
dire voluerunt. fornicantes cum diis
alienis et adorantes eos. Cito deseru-
erunt viam per quam ingressi fuerant patres
eorum. et audientes mandata Domini om-
nia fecere contraria. Cumque Dominus suscita-
ret iudices in diebus eorum flectebatur miseri-
cordia et audiebat afflictorum gemitus et libera-
bat eos de caede vastantium. Postquam autem
mortuus esset iudex revertebantur et mul-
to maiora faciebant quam fecerant pa-
tres eorum. sequentes deos alienos et servi-
entes eis et adorantes eos. Non dimiserunt
adinventiones suas et viam durissimam
per quam ambulare consueverant. Iratusque
furor Domini in Israel. et ait. Quia irritum
fecit gens ista pactum meum quod pe-
pigeram cum patribus eorum. et vocem meam
audire contempsit. et ego non delebo gentes
quas dimisit Iosue et mortuus est. ut in
ipsis experiar Israel. utrum custodiant viam Do-
mini et ambulent in ea sicut custodierunt
patres eorum an non. Dimisit ergo Do-
minus omnes nationes has et cito subverte-
re noluit nec tradidit in manus Iosue.
Hae sunt gentes quas Dominus dereliquit ut
erudiret in eis Israel. omnes qui non
noverant bella Chananeorum. et postea di-
scerent filii eorum certare cum hostibus et ha-
bere consuetudinem proeliandi. Quinque satrapas
Philistinorum omnemque Chananeum et Sido-
nium atque Eveum qui habitabat in monte Li-
bano de monte Baal Hermon usque ad introi-
tum Emath. Dimisitque eos ut in ipsis ex-
periretur Israel. utrum audirent manda-
ta Domini quae praeceperat patribus eorum per
manum Moysi an non. Itaque filii Israel
habitaverunt in medio Chananei et Ethei
et Amorrei et Pherezei et Evei et Iebusei. et
duxerunt uxores filias eorum. ipsique filias
suas eorum filiis tradiderunt et servierunt
diis eorum. Feceruntque malum in conspectu Do-
mini et obliti sunt Dei sui servientes Baalim
et Astaroth. Iratusque Dominus contra Israel
tradidit eos in manus Chusanrasathaim re-
gis Mesopotamiae et servierunt ei octo

Et clamaverunt ad dominum. Qui suscita-
vit eis salvatorem et liberavit eos othoni-
el videlicet filium cenez fratrem caleb mi-
norem. Fuitque in eo spiritus domini et iudicavit is-
rael. Egressusque est ad pugnam et tradidit
dominus in manus eius chusan rasathaim regem
syrie et oppressit eum. Quievitque terra xl.
annis. Et mortuus est othoniel filius ce-
nez. Addiderunt autem filii israel facere malum
in conspectu domini. Qui confortavit adver-
sus eos eglon regem moab quia fecerunt ma-
lum in conspectu domini et copulavit ei filios
amon et amalech. Abiitque et percussit israel at-
que possedit urbem palmarum. Servieruntque
filii israel eglon regi moab xviii. annis. Et
postea clamaverunt ad dominum. Qui
suscitavit eis salvatorem vocabulo aioth fi-
lium gera filii gemini qui utraque manu
utebatur pro dextera. Miseruntque filii is-
rael per illum munera eglon regi moab. Qui
fecit sibi gladium ancipitem habentem in me-
dio capulum longitudinis palme manus
et accinctus est eo subter sagum in dextro fe-
more. Obtulitque munera eglon regi mo-
ab. Erat autem eglon crassus nimis. Cum-
que obtulisset ei munera prosecutus est socios
qui cum eo venerant. Et reversus de galga-
lis ubi erant ydola dixit ad regem. Verbum
secretum habeo ad te o rex. Et ille imperavit
silentium. Egressisque omnibus qui erant cum
eo, ingressus est aioth ad eum. Sedebat autem
in estivo cenaculo solus. Dixitque. Verbum dei
habeo ad te. Qui statim surrexit de throno.
Extenditque aioth manum sinistram et tu-
lit sicam de dextro femore suo. Infixitque eam in
ventrem eius tam valide ut capulus ferrum
sequeretur in vulnere ac pinguissimo adipe
stringeretur. Nec eduxit gladium sed ita ut
percusserat reliquit in corpore. Statimque per secreta
nature alvi stercora proruperunt. Aioth autem
clausis diligentissime hostiis cenaculi et
firmatis sera per posticum egressus est. Servi-
que regis ingressi viderunt clausas fores cenacu-
li atque dixerunt. Forsitan purgat alvum
in estivo cenaculo. Expectantesque diu
donec erubescerent videntes quod nullus ape-
riret, tulerunt clavem et aperientes invenerunt do-
minum suum iacentem in terra mortuum. A-
ioth autem dum illi turbarentur effugit
et pertransiit locum ydolorum unde reversus fu-
erat. Venitque in seirath. Et statim insonuit
bucina in monte ephraim. Descenderunt-
que cum eo filii israel ipso in fronte gradiente.
Qui dixit ad eos. Sequimini me. Tradidit
enim dominus inimicos nostros moabitas in
manus nostras. Descenderuntque post eum et oc-
cupaverunt vada iordanis que transmittunt
in moab et non dimiserunt transire quemquam
sed percusserunt moabitas in tempore illo circiter x. milia
omnes robustos et fortes viros. Nullus eorum
evadere potuit. Humiliatusque est moab die illo
sub manu israel. Et quievit terra octoginta an-
nis amplius. Post hunc fuit sangar filius ana-
th qui percussit de philistiim sexcentos viros
vomere et ipse quoque defendit israel.

IIII

Addideruntque filii israel facere malum in conspec-
tu domini post mortem aioth. Et tradidit
illos dominus in manus iabin regis chanaan qui
regnavit in asor. Habuitque ducem exercitus su-
i nomine sisaram. Ipse autem habitabat in aroseth gen-
tium. Clamaveruntque filii israel ad dominum.
Nongentos enim habebat falcatos currus
et per xx. annos vehementer oppresserat eos. Erat
autem debbora prophetis uxor lapidoth que iudica-
bat populum in illo tempore et sedebat sub palma
que nomine illius vocabatur inter rama et bethel
in monte ephraim. Ascendebantque ad eam filii
israel in omne iudicium. Que misit et vocavit ba-
rach filium abinoem de cedes neptalim dixitque
ad eum. Precepit tibi dominus deus israel. Vade
et duc exercitum in montem thabor. Tollesque tecum
x. milia pugnatorum de filiis neptalim et de filiis
zabulon. Ego autem ducam ad te in loco torren-
tis cison sisaram principem exercitus iabin et currus
eius atque omnem multitudinem et tradam eos
in manu tua. Dixitque ad eam barach. Si
venis mecum vadam. Si nolueris venire non
pergam. Que dixit ad eum. Ego quidem ibo te-
cum sed hac vice victoria tibi non reputabitur quia
manu mulieris tradetur sisara. Surrexit ita-
que debbora et perrexit cum barach in cedes.
Qui accitis zabulon et neptalim ascendit
cum x. milibus pugnatorum habens debboram in
comitatu suo. Aber autem cineus recesserat quon-
dam a ceteris cineis fratribus suis filiis obab cogna-
ti moysi et tetenderat tabernacula usque ad val-
lem que vocatur sennim et erat iuxta cedes. Nun-
tiatumque est sisare quod ascendisset barach filius
abinoem in montem thabor. Et congregavit non-
gentos falcatos currus omnemque exercitum de
aroseth gentium ad torrentem cison. Dixitque
debbora ad barach. Surge. Hec est enim dies
in qua tradidit dominus sisaram in manus
tuas. En ipse ductor tuus est. Descendit ita-
que barach de monte thabor et x. milia pugna-
torum cum eo. Perterruitque dominus sisaram et
omnes currus eius universamque multitudi-
nem in ore gladii ad conspectum barach in tantum
ut sisara de curru desiliens pedibus fugeret.
Et barach persequeretur fugientes currus et

exercitus usque ad aroseth gentium et omnis
hostium multitudo usque ad internitionem
cecidit. Sisara autem fugiens pervenit
ad tentorium iahel uxoris aber cinei. Erat
enim pax inter iabin regem asor et domum
aber cinei. Egressa igitur iahel in occursum
sisare dixit ad eum. Intra ad me domine mi,
intra ne timeas. Qui ingressus tabernaculum
eius et opertus ab ea pallio. dixit ad eam. Da
michi obsecro paululum aque quia valde si
tio. Que aperuit utrem lactis et dedit ei bibe
re et operuit illum. Dixitque sisara ad eam. Sta
ante hostium tabernaculi. Et cum venerit a
liquis interrogans te dicens. Numquid hic est
aliquis. Respondebis. Nullus est. Tulit itaque
iahel uxor aber clavum tabernaculi. assu
mens pariter et malleum et ingressa abscon
se cum silentio posuit supra tempus capi
tis eius clavum. percussumque malleo defixit
in cerebrum usque ad terram. Qui soporem mor
ti socians defecit et mortuus est. Et ecce bar
ach sequens sisaram veniebat. Egressaque
iahel in occursum eius dixit ei. Veni et o
stendam tibi virum quem queris. Qui cum
intrasset ad eam vidit sisaram iacentem
mortuum et clavum infixum in tempore eius.
Humiliavit ergo deus in die illo iabin
regem canaan coram filiis israel. qui cresce
bant cotidie et forti manu opprimebant ia
bin regem chanaam donec delerent eum.

V

Cecineruntque delbora et barach filius abi
noem in die illo dicentes. Qui sponte obtuli
stis de israel animas vestras ad periculum. benedicite
domino. Audite reges. auribus percipite prin
cipes. Ego sum ego sum que domino canam
psallam domino deo israel. Domine cum exi
res de seyr et transires per regiones edom
terra mota est. celique ac nubes distillaverunt
aquis. Montes fluxerunt a facie domini.
et synai a facie domini dei israel. In diebus
sangar filii anath. in diebus iahel quieve
runt semite. et qui ingrediebantur per eas
ambulaverunt per calles devios. Cessa
verunt fortes in israel et quieverunt donec
surgeret delbora surgeret mater in israel.
Nova bella elegit dominus. et portas hosti
um ipse subvertit. Clypeus et hasta si appa
ruerunt in xl milibus israel. Cor meum di
ligit principes israel. Qui propria voluntate ob
tulistis vos discrimini. benedicite domi
no. Qui ascenditis super nitentes asinos et
sedetis in iudicio. et ambulatis in via loqui
mini. Ubi collisi sunt currus. et hostium est
suffocatus exercitus. Ibi narrentur
iustitie domini. et clementia in fortes is
rael. Tunc descendit populus domini ad
portas. et obtinuit principatum. Surge
surge delbora. surge surge et loquere can
ticum. Surge barach et apprehende cap
tivos tuos fili abinoem. Salvate sunt
reliquie populi. Dominus in fortibus
dimicavit. Effraym delevit eos in ama
lech. et post eum in beniamin. In populos
tuos o amalech. De machir principes de
scenderunt. et de zabulon qui exercitum du
cerent ad bellandum. Duces ysachar fu
ere cum delbora. et barach vestigia sunt
secuti. qui quasi in preceps ac barathrum se
discrimini dedit. Diviso contra se ruben ma
gnanimorum reperta contentio est. Quare
habitas inter duos terminos ut audias si
bilos gregum. Diviso contra se ruben mag
nanimorum reperta est contentio. Galaad trans
iordanem quiescebat. et dan vacabat na
vibus. Aser habitabat in littore maris. et in por
tubus morabatur. Zabulon vero et neptalim
obtulerunt animas suas morti in regione
merome. Venerunt reges et pugnaverunt
pugnaverunt reges chanaan in thanac
iuxta aquas maggedon. et tamen nichil
predantes. De celo dimicatum est contra eos. stel
le manentes in ordine et cursu suo adver
sus sisaram pugnaverunt. Torrens cison
traxit cadavera eorum. Torrens cadu
miorum torrens cyson. Conculca anima mea robu
stos. Ungule equorum ceciderunt fugientibus
impetu et per preceps ruentibus fortissimis hos
tium. Maledicite terre meroz. dixit ange
lus domini. maledicite habitatoribus
eius. quia non venerunt ad auxilium do
mini. in adiutorium fortissimorum eius.
Benedicta inter mulieres iahel uxor aber ci
nei. benedicatur in tabernaculo suo.
Aquam petenti lac dedit. et in phiala princi
pum obtulit butirum. Sinistram manum mi
sit ad clavum. et dexteram ad fabrorum mal
leos. percussitque sisaram querens in capite vul
neri locum. et tempus valide perforans. Inter
pedes eius ruit defecit et mortuus est. Ante
pedes eius volvebatur et iacebat ex
anime et miserabilis. Per fenestram prospiciens ul
labat mater eius. et de cenaculo loquebatur.
Cur moratur regredi currus eius. Quare
tardaverunt pedes quadrigarum illius.
Una sapientior ceteris uxoribus eius
socrui verba respondit. Forsitan nunc
dividit spolia. et pulcherrima feminarum
eligitur ei. Vestes diversorum colorum
sisare traduntur in predam. et supellex va
ria ad ornanda colla congeritur. Sic

[illegible]

omnes inimici tui domine: qui autem di
ligunt te sicut sol in ortu suo splendet i
ta rutilent. Quievitque terra per xl annos.
VI Fecerunt autem filii israel malum in conspectu
domini. Qui tradidit eos in manus ma
dian vii annis. et oppressi sunt valde. Fece
runtque sibi antra et speluncas in mon
tibus et munitissima ad pugnandum loca.
Cumque sevisset israel ascendebat madian
et amalech ceterique orientalium nationum
et apud eos figentes tentoria sicut erant in herb
is cuncta vastabant usque ad introitum ga
ze. Nichilque omnino ad vitam pertinens relin
quebant israel. Non oves non bo
ves non asinos. Ipsi enim et universi greges eo
rum veniebant cum tabernaculis suis
ad instar locustarum universa complebant in
numera multitudo hominum et camelorum que
quid tetigerant devastantes. Humiliatus
que est israel valde in conspectu madian. Et cla
mavit ad dominum postulans auxilium contra
madianitas. Qui misit ad eos virum
prophetam. Et locutus est. Hec dicit dominus
deus israel. Ego vos feci conscendere de egyp
to et eduxi vos de domo servitutis. et libera
vi de manu egyptiorum et omnium inimicorum
qui affligebant vos. eiecique eos ad introitum vestrum.
et tradidi vobis terram eorum et dixi. Ego domi
nus deus vester. Ne timeatis deos amor
reorum in quorum terra habitatis. et noluistis
audire vocem meam. Venit autem an
gelus domini et sedit sub quercu que
erat in ephra et pertinebat ad ioas patrem
familie ezri. Cumque gedeon filius eius
excuteret atque purgaret frumenta in tor
culari ut fugeret madian. apparuit
ei angelus domini et ait. Dominus te
cum virorum fortissime. Dixitque ei ge
deon. Obsecro domine. Si dominus
nobiscum est. cur ergo apprehenderunt
nos hec mala. Ubi sunt mirabilia eius
que narraverunt patres nostri atque
dixerunt de egypto eduxit nos dominus.
Nunc autem dereliquit nos. et tradidit in
manibus madian. Respexitque ad eum
dominus et ait. Vade in hac fortitudi
ne tua et liberabis israel de manu madian.
Scito quod miserim te. Qui respondens
ait. Obsecro mi domine. in quo libe
rabo israel. Ecce familia mea infima est
in manasse. et ego minimus in domo
patris mei. Dixitque dominus ei. Ego
ero tecum et percuties madian quasi unum
virum. Et ille. Si inveni inquid
gratiam coram te da michi signum
quod tu sis qui loquaris ad me. Ne recedas
hinc donec revertar ad te. portans sacrificium
et offerens tibi. Qui respondit. Ego prestola
bor adventum tuum. Ingressus est ita
que gedeon. et coxit edum et de farine modio
azimos panes carnesque ponens in canistro.
et ius carnium mittens in ollam tulit omnia
sub quercu et obtulit ei. Cui dixit ange
lus domini. Tolle carnes et panes azi
mos et pone super petram illam et ius desuper
funde. Cumque fecisset ita extendit angelus
domini summitatem virge quam tene
bat in manu et tetigit carnes et azimos pa
nes. Ascenditque ignis de petra et carnes azi
mosque panes consumpsit. angelus autem
domini evanuit ex oculis eius. Videnque
gedeon quod esset angelus domini ait. Heu
michi domine deus. quia vidi angelum domini
facie ad faciem. Dixitque ei dominus. Pax
tecum. Ne timeas. Non morieris. Edi
ficavit ergo ibi gedeon altare domino.
vocavitque illud domini pax usque in presentem
diem. Cumque adhuc esset in ephra que est
familie ezri nocte illa dixit dominus ad
eum. Tolle taurum patris tui et alterum tau
rum annorum vii. destruesque aram baal
que est patris tui et nemus quod circa aram est
succide. et edificabis altare domino deo tuo in
summitate petre huius super quam ante sa
crificium posuisti. tollesque taurum secundum et of
feres holocaustum super struem lignorum
que de nemore succideris. Assumptis ergo
gedeon x viris de servis suis fecit sicut
preceperat ei dominus. Timens autem domum
patris sui et homines illius civitatis per diem
facere noluit. sed omnia nocte complevit. Cumque
surrexissent viri oppidi illius mane vide
runt destructam aram baal lucumque suc
cisum et taurum alterum impositum super al
tare quod tunc edificatum erat. Dixeruntque
ad invicem. Quis hoc fecit. Cumque perqui
rerent auctorem facti dictum est. Gedeon fi
lius ioas fecit hec omnia. Et dixerunt
ad ioas. Produc filium tuum ut moriatur
quia destruxit aram baal et succidit nemus.
Quibus ille respondit. Numquid ultores estis
baal et pugnatis pro eo. Qui adversarius
est eius moriatur antequam lux crasti
na veniat. Si deus est vindicet se de eo qui
suffodit aram eius. Ex illo die vocatus
est gedeon ierobaal eo quod dixisset ioas ul
ciscatur se de eo baal qui suffodit aram
eius. Igitur omnis madian et amalech et
orientales populi congregati sunt simul. et tran
seuntes iordanem castrametati sunt

in valle iezrahel. Spiritus autem domini indu
it gedeon: qui clangens bucina convocavit
domum abiezer ut sequeretur se. Misitque
nuntios in universum manassem. Qui et ipse
secutus est eum. Et alios nuntios in aser et za
bulon et neptalim. Qui occurrerunt ei.
Dixitque gedeon ad dominum. Si salvum
facis per manum meam israel sicut locutus es,
ponam hoc vellus lane in area. Si ros
in solo vellere fuerit et in omni terra siccitas, sciam quod
per manum meam sicut locutus es liberabis
israel. Factumque est ita. Et de nocte consurgens
expresso vellere concham rore complevit. Dixitque
rursus ad dominum. Ne irascatur furor
tuus contra me si adhuc semel temptavero signum
querens in vellere. Oro ut solum vellus siccum
sit et omnis terra rore madens. Fecitque
dominus nocte illa ut postulaverat. Et fuit
siccitas in solo vellere et ros in omni terra.

VII

Igitur ierobaal qui et gedeon de nocte consur
gens et omnis populus cum eo venit ad
fontem qui vocatur arad. Erant autem ca
stra madian in valle ad septentrionalem
plagam collis excelsi. Dixitque dominus ad
gedeon. Multus tecum est populus nec tra
detur madian in manus eius ne glorietur
contra me israel et dicat meis viribus liberatus sum.
Loquere ad populum et cunctis audientibus pre
dica. Qui formidolosus et timidus est revertatur.
Recesserunt itaque de monte galaad et reversi sunt de
populo viginti duo milia virorum et tantum
decem milia remanserunt. Dixitque domi
nus ad gedeon. Adhuc populus multus est.
Duc eos ad aquas et ibi probabo illos. Et de quo
dixero tibi ut tecum vadat ipse vadat. Quem
ire prohibuero revertatur. Cumque descen
disset populus ad aquas, dixit dominus
ad gedeon. Qui manu et lingua lambue
rint aquas sicut solent canes lambere,
separabis eos seorsum. Qui autem curvatis
genibus biberint in altera parte erunt. Fu
it itaque numerus eorum qui manu ad os
proiciente aquas lambuerant, trecenti vi
ri. Omnis autem reliqua multitudo fle
xo poplite biberat. Et ait dominus ad ge
deon. In trecentis viris qui lambuerunt aquas
liberabo vos et tradam madian in manu
tua. Omnis autem reliqua multitudo
revertatur in locum suum. Sumptis itaque
cibariis pro numero et tubis, omnem reliquam mul
titudinem abire precepit ad tabernacula sua
et ipse cum trecentis viris se certamini dedit. Ca
stra autem madian erant subter in valle.
Eadem nocte dixit dominus ad eum.
Surge et descende in castra quia tradidi e

[illegible]

os in manu tua. Sin autem solus ire for
midas, descendat tecum phara puer
tuus. Et cum audieris quid loquantur, tunc
confortabuntur manus tue, et securior ad
hostium castra descendes. Descendit er
go ipse et phara puer eius in partem castro
rum ubi erant armatorum vigilie. Madian au
tem et amalech et omnes orientales populi fu
si iacebant in valle ut locustarum multitu
do. Cameli quoque innumerabiles erant sicut
harena que iacet in litore maris. Cum
que venisset gedeon narrabat aliquis
somnium proximo suo et in hunc mo
dum referebat quod viderat. Vidi som
nium et videbatur michi quasi subci
nericius panis ex ordeo volvi et in ma
dian castra descendere. Cumque pervenis
set ad tabernaculum percussit illud atque subver
tit et terre funditus coequavit. Respondit is cum
loquebatur: Non est hoc aliud nisi gladius
gedeonis filii ioas viri israelite. Tradidit
dominus in manus eius madian et omnia castra
eius. Cumque audisset gedeon somnium
et interpretationem eius, adoravit, et reversus ad
castra israel ait. Surgite, tradidit enim
dominus in manus nostras castra madian.
Divisitque trecentos viros in tres partes, et dedit
tubas in manibus eorum lagenasque va
cuas ac lampades in medio lagenarum. Et
dixit ad eos. Quod me facere videritis hoc
facite. Ingrediar partem castrorum, et quod
fecero sectamini. Quando personuerit tu
ba in manu mea, vos quoque per castrorum
circuitum clangite et conclamate domino et ge
deoni. Ingressusque est gedeon et tre
centi viri qui erant cum eo in partem ca
strorum incipientibus vigiliis noctis me
die. Et custodibus suscitatis ce
perunt bucinis clangere et complodere in
vicem lagenas. Cumque per gyrum castrorum in tribus
personarent locis et hydrias confregissent,
tenuerunt sinistris manibus lampadas
et dextris sonantes tubas clamaverunt.
Gladius domini et gedeonis. Stantes sin
guli in circuitu castrorum hostilium in loco suo.
Omnia itaque castra turbata sunt et vo
ciferantes ululantesque fugerunt. Et nichilominus
insistebant trecenti viri bucinis
personantes. Immisitque dominus gladi
um in omnibus castris et mutua se
de trucidabant fugientes usque ad bethse
tta et crepidinem abelmeula in thebbath.
Conclamantes autem viri israel de nep
talim et aser et omni manasse persequeban
tur madian. Et dedit dominus

[...]um populo suo in die illo. Misitque gedeon nuntios in omnem montem ephraim dicens. Descendite in occursum madian et occupate aquas usque bethberam atque iordanem. Clamavitque omnis ephraym et preoccupavit aquas atque iordanem usque bethberam. Apprehensosque duos viros madian oreb et zeb interfecit oreb in petra oreb zeb vero in torculari zeb. Et persecuti sunt madian capita oreb et zeb portantes ad gedeon trans fluenta iordanis.

VIII

Dixeruntque ad eum viri effraym. Quid est hoc quod facere voluisti ut nos non vocares cum ad pugnam pergeres contra madian iurgantes fortiter et prope vim inferentes. Quibus ille respondit. Quid enim tale facere potui quale vos fecistis. Nonne melior est racemus effraim vindemiis abiezer. In manus vestras dominus tradidit principes madian oreb et zeb. Quid tale facere potui quale vos fecistis. Quod cum locutus fuisset requievit spiritus eorum quo tumebant contra eum. Cumque venisset gedeon ad iordanem transivit eum cum trecentis viris qui secum erant et pre lassitudine fugientes persequi non poterant. Dixitque ad viros socoth. Date obsecro panes populo qui mecum est quia valde defecerunt ut possimus persequi zebee et salmana reges madian. Responderunt principes socoth. Forsitan palme manuum zebee et salmana in manu tua sunt et ideo postulas ut demus exercitui tuo panes. Quibus ille ait. Cum ergo tradiderit dominus zebee et salmana in manus meas conteram carnes vestras cum spinis tribulisque deserti. Et inde conscendens venit in phanuel. Locutusque est ad viros loci illius similia. Cui et illi responderunt sicut responderant viri socoth. Dixit itaque et eis. Cum reversus fuero victor in pace destruam turrim hanc. Zebee autem et salmana requiescebant cum omni exercitu suo. xv. milia enim viri remanserant ex omnibus turmis orientalium populorum cesis. c. xx. milibus bellatorum educentium gladium. Ascendensque gedeon per viam eorum qui in tabernaculis morabantur ad orientalem plagam nobe et iegbaa percussit castra hostium qui securi erant et nichil adversi suspicabantur. Fugeruntque zebee et salmana. Quos persequens gedeon comprehendit turbato omni exercitu eorum. Revertensque de bello ante solis ortum apprehendit puerum de viris socoth. Interrogavitque eum nomina principum et seniorum socoth. et descripsit. lxxvii. viros. Venitque ad socoth et dixit eis. En zebee et salmana super quibus exprobrastis michi dicentes. Forsitan manus zebee et salmana in manibus tuis sunt et ideo postulas ut demus viris qui lassi sunt et defecerunt panes. Tulit ergo seniores civitatis et spinas deserti ac tribulos et contrivit cum eis atque comminuit viros socoth. Turrim quoque phanuel subvertit occisis habitatoribus civitatis. Dixitque ad zebee et salmana. Quales fuerunt viri quos occidistis in thabor. Qui responderunt. Similes tui et unus quidem ex eis quasi filius regis. Quibus ille ait. Fratres mei fuerunt filii matris mee. Vivit dominus quia si servassetis eos non vos occiderem. Dixitque iether primogenito suo. Surge et interfice eos. Qui non eduxit gladium. timebat enim quia adhuc puer erat. Dixeruntque zebee et salmana. Tu surge et irrue in nos. quia iuxta etatem robur est hominis. Surrexit gedeon et interfecit zebee et salmana et tulit ornamenta ac bullas quibus colla regalium camelorum decorari solent. Dixeruntque omnes viri israel ad gedeon. Dominare nostri tu et filius tuus et filius filii tui quia liberasti nos de manu madian. Quibus ille ait. Non dominabor vestri nec dominabitur in vos filius meus sed dominabitur vobis dominus. Dixitque ad eos. Unam petitionem postulo a vobis. Date michi inaures ex preda vestra. Inaures enim aureas ismaelite habere consueverant. Qui responderunt. Libentissime dabimus. Expandentesque super terram pallium proiecerunt in eo inaures de preda. Et fuit pondus postulatarum inaurium. Mille septingenti auri sicli absque ornamentis et monilibus et veste purpurea quibus reges madian uti soliti erant et preter torques aureas camelorum. Fecitque ex eo gedeon ephot et posuit illud in civitate sua ephra. Fornicatusque est omnis israel in eo. Et factum est gedeoni et omni domui eius in ruinam. Humiliatus est autem madian coram filiis israel nec potuerunt ultra elevare cervices. Sed quievit terra per xl. annos quibus prefuit gedeon. Abiit itaque ierobaal filius ioas et habitavit in domo sua. Habuitque lxx. filios qui egressi sunt de femore eius eo quod plures uxores haberet. Concubina autem illius quam habebat in sichem genuit ei filium nomine abimelech. Mortuusque est gedeon filius ioas in senectute bona et sepultus est in sepulcro ioas patris sui in ephra de familia ezri. Postquam autem mortuus

est gedeon aversi sunt filii israhel et fornicati sunt cum baalim. Percusseruntque cum baal foedus ut esset eis in deum nec recordati sunt domini dei sui qui eruit eos de manibus omnium inimicorum suorum per circuitum nec fecerunt misericordiam cum domo ierobaal gedeon iuxta omnia bona que fecerat israheli.

IX

Abiit autem abimelech filius ierobaal in sichem ad fratres matris sue et locutus est ad eos et ad omnem cognationem patris matris sue dicens. Loquimini ad omnes viros sichem. Quid vobis est melius ut dominentur vestri .lxx. viri omnes filii ierobaal an ut dominetur vobis unus vir. Simulque considerate quia os vestrum et caro vestra sum. Locutique sunt fratres matris eius de eo ad omnes viros sichem universos sermones istos. Et inclinaverunt cor eorum post abimelech dicentes frater noster est. Dederuntque illi .lxx. pondo argenti de fano baalberith. Qui conduxit sibi ex eo viros inopes et vagos secutique sunt eum. Et venit in domum patris sui in ephra et occidit fratres suos filios ierobaal .lxx. viros super lapidem unum. Remansitque ioatham filius ierobaal minimus et absconditus est. Congregati sunt autem omnes viri sichem et universe familie urbis mello. abieruntque et constituerunt regem abimelech iuxta quercum que stabat in sichem. Quod cum nuntiatum esset ioatham ivit et stetit in vertice montis garizim elevataque voce clamavit et dixit. Audite me viri sichem ita audiat vos deus. Ierunt ligna ut ungerent super se regem. Dixeruntque olive. Impera nobis. Que respondit. Numquid possum deserere pinguedinem meam qua et dii utuntur et homines et venire ut inter ligna promovear. Dixeruntque ligna ad ficum. Veni et super nos regnum accipe. Que respondit eis. Numquid possum deserere dulcedinem meam. fructusque suavissimos et ire ut inter cetera ligna promovear. Locuta sunt quoque ligna ad vitem. Veni et impera nobis. Que respondit. Numquid possum deserere vinum meum quod letificat deum et homines et inter ligna cetera promoveri. Dixeruntque omnia ligna ad ramnum. Veni et impera super nos. Qui respondit eis. Si vere me regem constituitis vos venite et sub mea umbra requiescite. Si autem non vultis egrediatur ignis de ramno et devoret cedros libani. Nunc ergo si recte et absque peccato constituistis super vos regem abimelech et bene egistis cum ierobaal et cum domo eius et reddidistis beneficiis eius qui pugnavit pro vobis et animam suam dedit periculis ut erueret vos de manu madian. qui nunc surrexistis contra domum patris mei et interfecistis filios eius .lxx. viros super unum lapidem et constituistis regem abimelech filium ancille eius super habitatores sichem eo quod frater vester sit. Si ergo recte et absque vitio egistis cum ierobaal et domo eius hodie letamini in abimelech et ille letetur in vobis. Si autem perverse egrediatur ignis ex eo et consumat habitatores sichem et oppidum mello. Egrediaturque ignis de viris sichem et de oppido mello et devoret abimelech. Que cum dixisset fugit et abiit in bera habitavitque ibi metu abimelech fratris sui. Regnavit itaque abimelech super israhel tribus annis. Misitque dominus spiritum pessimum inter abimelech et habitatores sichem. Qui ceperunt eum detestari et scelus interfectionis .lxx. filiorum ierobaal et effusionem sanguinis eorum conferre in abimelech fratrem suum et in ceteros sichimitarum principes qui eum adiuverant. Posueruntque insidias adversus eum in summitate montium. Et dum illius prestolabantur adventum exercebant latrocinia agentes predas de pretereuntibus. Nuntiatumque est abimelech. Venit autem gaal filius obed cum fratribus suis et transivit in sichimam ad cuius adventum erecti habitatores sichem egressi sunt in agros vastantes vineas uvasque calcantes. Et factis cantantium choris ingressi sunt fanum dei sui et inter epulas et pocula maledicebant abimelech clamante gaal filio obed. Quis est abimelech et que est sichem ut serviamus ei. Numquid non est filius ierobaal et constituit principem zebul servum suum super viros emor patris sichem. Cur ergo serviemus ei. Utinam daret aliquis populum istum sub manu mea ut auferrem de medio abimelech. Dictumque est abimelech congrega exercitus

Dixerunt ligna [illegible]

dinem et veni. Zebul enim princeps civitatis audiens sermones Gaal filii Obed iratus est valde. Et misit clam ad Abimelech nuntios dicens. Ecce Gaal filius Obed venit in Sichimam cum fratribus suis et oppugnat adversum te civitatem. Surge itaque nocte cum populo qui tecum est et latita in agro. Et primo mane oriente sole irrue super civitatem. Illo autem egrediente cum populo suo adversum te fac ei quod potueris. Surrexit itaque Abimelech cum omni exercitu suo nocte et tetendit insidias iuxta Sichimam in quatuor locis. Egressusque est Gaal filius Obed et stetit in introitu porte civitatis. Surrexit autem Abimelech et omnis exercitus cum eo de insidiarum loco. Cumque vidisset populum Gaal dixit ad Zebul. Ecce de montibus multitudo descendit. Cui ille respondit. Umbras montium vides quasi capita hominum et hoc errore deciperis. Rursumque Gaal ait. Ecce populus de umbilico terre descendit et unus cuneus venit per viam que respicit quercum. Cui dixit Zebul. Ubi est nunc os tuum quo loquebaris. Quis est Abimelech ut serviamus ei? Nonne iste est populus quem despiciebas? Egredere et pugna contra eum. Abiit ergo Gaal spectante Sichimorum populo et pugnavit contra Abimelech. Qui persecutus est eum fugientem et in urbem compulit. Et ceciderunt ex parte eius plurimi usque ad portam civitatis. Et Abimelech sedit in Ruma. Zebul autem Gaal et socios eius expulit de urbe nec in ea passus est commorari. Sequenti ergo die egressus est populus in campum. Quod cum nuntiatum esset Abimelech tulit exercitum suum et divisit in tres turmas tendens insidias in agris. Vidensque quod egrederetur populus de civitate surrexit et irruit in eos cum cuneo suo oppugnans et obsidens civitatem. Due autem turme palantes per campum adversarios persequebantur. Porro Abimelech omni die illo oppugnabat urbem. Quam cepit interfectis habitatoribus eius ita ut destrueret eam et sal in ea dispergeret. Quod cum audissent qui habitabant in turre Sichimorum ingressi sunt phanum dei sui Berith ubi fedus cum eo pepigerant et ex eo locus nomen acceperat qui erat valde munitus. Abimelech quoque audiens viros turris Sichem pariter conglobatos ascendit in montem Selmon cum omni populo suo et arrepta securi precidit arboris ramum impositumque ferens humero dixit ad socios. Quod me videtis facere cito facite. Igitur certatim ramos de arboribus precidentes sequebantur ducem. Quos circumdantes presidium succenderunt. Atque ita factum est ut fumo et igne mille homines necarentur viri pariter ac mulieres habitatores turris Sichem. Abimelech autem inde proficiscens venit ad oppidum Thebes quod circumdans obsidebat exercitu. Erat autem turris excelsa in media civitate ad quam confugerant simul viri ac mulieres et omnes principes civitatis clausa firmissime ianua et super turris tectum stantes per propugnacula. Accedensque Abimelech iuxta turrim pugnabat fortiter. Et appropinquans ostio ignem supponere nitebatur. Et ecce una mulier fragmen mole desuper iaciens illisit capiti Abimelech et confregit cerebrum eius. Qui vocavit cito armigerum suum et ait ad eum. Evagina gladium tuum et percute me ne forte dicatur quod a femina interfectus sim. Qui iussa perficiens interfecit eum. Illoque mortuo omnes qui cum eo erant de Israel reversi sunt in sedes suas. Et reddidit deus malum quod fecerat Abimelech contra patrem suum interfectis lxx fratribus suis. Sichimitis quoque quod operati erant retributum est. Et venit super eos maledictio Ioatham filii Ierobaal.

X

Post Abimelech surrexit dux in Israel Thola filius Phua patrui Abimelech vir de Issachar. Qui habitavit in Samir montis Ephraim. Et iudicavit Israel xxiij annis mortuusque ac sepultus est in Samir. Huic successit Iair Galaadites. Qui iudicavit Israel per xxij annos habens xxx filios sedentes super xxx pullos asinarum et principes xxx civitatum que ex nomine eius appellate sunt Avothiair id est oppida Iair usque in presentem diem in terra Galaad. Mortuusque est Iair ac sepultus in loco cui est vocabulum Camon. Filii autem Israel peccatis veteribus iungentes nova fecerunt malum in conspectu domini et servierunt ydolis Baalim et Astaroth et diis Syrie ac Sidonis et Moab et filiorum Ammon et Philistiim. Dimiseruntque dominum et non coluerunt eum. Contra quos dominus iratus tradidit eos in manus Philistiim et filiorum Ammon. Afflictique sunt et vehementer oppressi per annos xviij omnes qui habitabant

trans Iordanem in terra Amorrei que est in
Galaad intantum ut filii Amon Iordane
transmisso vastarent Iudam et Beniamin et
Effraim. Afflictusque est Israel nimis. Et cla-
mantes ad dominum dixerunt. Peccavimus
tibi quia dereliquimus deum nostrum et servivimus
Baalim. Quibus locutus est dominus. Num-
quid non Egyptii et Amorrei. filiique Amon
et Philistiim Sidonii quoque et Amalech et
Chanaan oppresserunt vos et clamastis ad
me. et erui vos de manu eorum. et tamen reliqui-
stis me et coluistis deos alienos. Idcirco
non addam ut ultra vos liberem. Ite et in-
vocate deos quos non elegistis. Ipsi vos
liberent tempore angustie. Dixeruntque filii
Israel ad dominum. Peccavimus. Redde
tu nobis quicquid tibi placet. tantum nunc
libera nos. Que dicentes omnia de fini-
bus suis alienorum deorum ydola proiecerunt.
et servierunt domino. Qui doluit super
miseriis eorum. Itaque filii Amon conclaman-
tes in Galaad fixere tentoria. Contra
quos congregati filii Israel in Maspha castrame-
tati sunt. Dixeruntque principes Galaad.
singuli ad proximos suos. Qui primus contra
nobis contra filios Amon ceperit dimicare erit
dux populi Galaad.

XI Fuit itaque in tempore illo Iepte Galaadites
vir fortissimus atque pugnator. filius mere-
tricis mulieris qui natus est de Galaad.
Habuit autem Galaad uxorem de qua suscepit
filios. Qui postquam creverant eiecerunt
Iepte dicentes. Heres in domo patris nostri
esse non poteris. quia de altera matre natus
es. Quos ille fugiens. atque devitans ha-
bitavit in terra Tob. Congregatique sunt ad eum
viri inopes et latrocinantes. et quasi principem
sequebantur. In illis diebus pugnabant
filii Amon contra Israel. Quibus acriter insi-
stentibus perrexerunt maiores natu de Galaad.
ut tollerent in auxilium sui Iepte de
terra Tob. Dixeruntque ad eum. Veni et e-
sto princeps noster. et pugna contra filios Amon.
Quibus ille respondit. Nonne vos estis
qui odistis me. et eiecistis de domo patris mei.
Et nunc venistis ad me necessitate compul-
si. Dixeruntque principes Galaad ad Iep-
te. Ob hanc causam nunc ad te venimus
ut proficiscaris nobiscum et pugnes contra
filios Amon. sisque dux omnium qui ha-
bitant in Galaad. Iepte quoque dixit eis. Si
vere venistis ad me. ut pugnem pro vobis
contra filios Amon. tradideritque eos dominus in ma-
nus meas ego ero princeps vester. Qui responde-
runt ei. Dominus qui hec audit ipse inter nos
mediator sit ac testis quod nostra promissa fa-
ciemus. Abiit itaque Iepte cum principibus
Galaad. fecitque eum omnis populus principem
sui. Locutusque est Iepte omnes sermones
suos coram domino in Maspha. Et misit nun-
tios ad regem filiorum Amon. qui ex perso-
na sua dicerent. Quid michi et tibi est quia
venisti contra me ut vastares terram meam.
Quibus ille respondit. Quia tulit Israel terram
meam quando ascendit de Egypto. a fini-
bus Arnon usque Iaboc atque Iordanem. Nunc
igitur cum pace michi redde eam. Per quos
rursum mandavit Iepte et imperavit eis
ut dicerent regi Amon. Hec dicit Iepte.
Non tulit Israel terram Moab nec terram fi-
liorum Amon. sed quando de Egypto conscenderunt
ambulavit per solitudinem usque ad ma-
re Rubrum. et venit in Cades. misitque nun-
tios ad regem Edom dicens. Dimitte ut
transeam per terram tuam. Qui noluit ac-
quiescere petitioni eius. Misit quoque ad regem Mo-
ab. Qui et ipse transitum prebere contemp-
sit. Mansit itaque in Cades. et circuivit ex latere ter-
ram Edom et terram Moab. Venitque contra orientalem plagam
terre Moab. et castrametatus est trans Arnon. nec
voluit intrare terminos Moab. Arnon quippe
confinium est terre Moab. Misit itaque Israel
nuntios ad Seon regem Amorreorum qui habitabat in
Esebon. et dixerunt ei. Dimitte ut trans-
eam per terram tuam usque ad fluvium. Qui et ipse
verba despiciens Israel non dimisit eum
transire per terminos suos. sed infinita multitudi-
ne congregata egressus est contra eum in Iasa
et fortiter resistebat. Tradiditque eum dominus
in manus Israel cum omni exercitu suo. qui per-
cussit eum et possedit omnem terram Amorrei
habitatoris illius regionis. et universos fines eius
de Arnon usque Iaboc. et de solitudine usque
Iordanem. Dominus ergo deus Israel sub-
vertit Amorreum pugnante contra illum populo suo
et tu nunc vis possidere terram eius. Nonne ea
que possedit Chamos deus tuus tibi iure debentur.
Que autem dominus deus noster victor obtinuit in nostram
cedent possessionem. nisi forte melior
es Balac filio Sephor rege Moab. aut docere
potes quod iurgatus sit contra Israel et pugnaverit contra eum
quando habitavit in Esebon et viculis eius et in Aroer
et villis illius vel in cunctis civitatibus iuxta Iorda-
nem per trecentos annos. Quare tanto tempore
nihil super hac repetitione temptastis. Igitur
non ego pecco in te. sed tu contra me male fa-
cis indicens michi bella non iusta. Iudicet domi-
nus arbiter huius diei inter Israel et filios Amon. Et
noluit acquiescere rex filiorum Amon verbis Iepte
que per nuntios mandaverat. Factus est ergo

Iepte spiritus domini et circuiens galaad et manasse, maspha quoque galaad et inde transiens ad filios amon votum vovit domino dicens: Si tradideris filios amon in manus meas, quicumque primus fuerit egressus de foribus domus mee michique occurrerit revertenti cum pace a filiis amon, eum holocaustum offeram domino. Transivitque iepte ad filios amon ut pugnaret contra eos. Quos tradidit dominus in manus eius. Percussitque ab aroer usque dum venias in mennith, xx civitates, et usque ad abel que est vineis consita, plaga magna nimis. Humiliatique sunt filii amon a filiis israel. Revertenti autem iepte in maspha domum suam, occurrit ei unigenita filia sua cum tympanis et choris. Non enim habebat alios liberos. Qua visa scidit vestimenta sua et ait: Heu filia mi, decepisti me et ipsa decepta es. Aperui enim os meum ad dominum et aliud facere non potero. Cui illa respondit: Pater mi, si aperuisti os tuum ad dominum, fac michi quodcumque pollicitus es, concessa tibi ultione atque victoria de hostibus tuis. Dixitque ad patrem: Hoc solum michi presta quod deprecor: dimitte me ut duobus mensibus circumeam montes et plangam virginitatem meam cum sodalibus meis. Cui ille respondit: Vade. Et dimisit eam duobus mensibus. Cumque abisset cum sociis ac sodalibus suis, flebat virginitatem suam in montibus. Expletisque duobus mensibus reversa est ad patrem suum et fecit ei sicut voverat, que ignorabat virum. Exinde mos increbuit in israel et consuetudo servata est ut post anni circulum conveniant in unum filie israel et plangant filiam iepte galaaditis diebus quattuor.

Ecce autem in ephraym orta est seditio. Nam transeuntes contra aquilonem dixerunt ad iepte: Quare vadens ad pugnam contra filios amon vocare nos noluisti ut pergeremus tecum? Igitur incendemus domum tuam. Quibus ille respondit: Disceptatio erat michi et populo meo contra filios amon vehemens. Vocavique vos ut michi preberetis auxilium, et facere noluistis. Quod cernens posui in manibus meis animam meam, transivique ad filios amon, et tradidit eos dominus in manus meas. Quid commerui ut adversum me consurgatis in prelium? Vocatis itaque ad se cunctis viris galaad pugnabat contra effraym. Percusseruntque viri galaad effraym, quia dixerat: Fugitivus est galaad de effraym et habitat in medio effraym et manasse. Occupaveruntque galaadite vada iordanis per que effraym reversurus erat. Cumque venisset ad ea de ephraym numero fugiens atque dixisset: Obsecro ut me transire dimittatis, dicebant ei galaadite: Numquid ephrateus es? Quo dicente: Non sum, interrogabant eum: Dic ergo sebboleth, quod interpretatur spica. Qui respondebat sebboleth, eadem littera spicam exprimere non valens. Statimque apprehensum iugulabant in ipso iordanis transitu. Et ceciderunt in illo tempore de ephraym xlii milia. Iudicavit itaque iepte galaadites israel vi annis, et mortuus est ac sepultus in civitate sua galaad. Post hunc iudicavit israel abessam de bethleem. Qui habuit xxx filios et totidem filias, quas emittens foras maritis dedit, et eiusdem numeri filiis suis accepit uxores introducens in domum suam. Qui vii annis iudicavit israel. Mortuusque est ac sepultus in bethleem. Cui successit aylon zabulonites, et iudicavit israel x annis. Mortuusque est ac sepultus in zabulon. Post hunc iudicavit israel abdon filius hylel pharatonites. Qui habuit xl filios et xxx ex eis nepotes ascendentes super lxx pullos asinarum, et iudicavit israel octo annis. Mortuusque est ac sepultus in pharathon terre ephraym in monte amalech.

XIII

Rursumque filii israel fecerunt malum in conspectu domini, qui tradidit eos in manus philisthinorum xl annis. Erat autem quidam vir de saraa et de stirpe dan, nomine manue, habens uxorem sterilem. Cui apparuit angelus domini et dixit ad eam: Sterilis es et absque liberis, sed concipies et paries filium. Cave ergo ne bibas vinum ac siceram nec immundum quicquam comedas, quia concipies et paries filium, cuius non tanget caput novacula. Erit enim nazareus dei ab infantia sua et ex matris utero, et ipse incipiet liberare israel de manu philisthinorum. Que cum venisset ad maritum suum, dixit ei: Vir dei venit ad me habens vultum angelicum, terribilis nimis. Quem cum interrogassem quis esset et unde venisset et quo nomine vocaretur, noluit michi dicere, sed hoc respondit: Ecce concipies et paries filium. Cave ne vinum bibas nec siceram, et ne aliquo vescaris inmundo. Erit enim puer nazareus dei ab infantia sua ex utero matris sue usque ad diem mortis sue. Oravit itaque manue dominum et ait: Obsecro domine ut vir dei quem misisti veniat iterum, et doceat nos quid debeamus facere de puero qui nasciturus est. Exaudivitque dominus deprecantem manue, et apparuit rursum angelus domini uxori eius sedenti in agro. Manue autem maritus eius non erat cum ea. Que cum vidisset angelum, festinavit et cucurrit ad virum suum, nuntiavitque ei dicens: Ecce apparuit michi vir quem ante videram. Qui surrexit et secutus est uxorem suam, veniensque ad virum dixit ei: Tu es qui locutus es

[illegible marginal note]

mulieri? Et ille respondit. Ego sum.
Cui manue. quando inquit sermo tuus fu-
erit expletus. quid vis ut faciat pu-
er. aut a quo se observare debebit. Di-
xitque angelus domini ad manue. Ab o-
mnibus que locutus sum uxori tue se abstineat
et quicquid ex vinea nascitur non comedat.
Vinum et siceram non bibat. nullo ves-
catur inmundo. et quod ei precepi impleat et
custodiat. Dixitque manue ad angelum
domini. Obsecro te ut adquiescas pre-
cibus meis et faciamus tibi edum de ca-
pris. Cui respondit angelus. Si me cogis
non comedam panes tuos. Si autem vis
holocaustum facere offer illud domino.
Et nesciebat manue quod angelus domini
esset. Dixitque ei. Quod est tibi nomen
ut si sermo tuus fuerit expletus honore-
mus te. Cui ille respondit. Cur queris
nomen meum quod est mirabile. Tulit ita-
que manue edum de capris et libamenta
et posuit super petram offerens domino
qui facit mirabilia. Ipse autem et uxor eius in-
tuebantur. Cumque ascenderet flamma
altaris in celum. angelus domini pari-
ter in flamma ascendit. Quod cum vi-
dissent manue et uxor eius proni ceciderunt
in terram. Et ultra non eis apparuit an-
gelus domini. Statimque intellexit ma-
nue angelum esse domini. Et dixit ad uxo-
rem suam. Morte moriemur quia vi-
dimus deum. Cui respondit mulier. Si
dominus nos vellet occidere. de mani-
bus nostris holocaustum et libamenta non su-
scepisset. nec ostendisset nobis hec omni-
a neque ea que sunt ventura dixisset.
Peperit itaque filium et vocavit nomen eius
sanson. Crevitque puer et benedixit ei domi-
nus. Cepitque spiritus domini esse cum eo in castris
dan inter saraa et esthaol.

XIIII
Descendit igitur sanson in thamna-
tha. vidensque ibi mulierem de filia-
bus philistiim. ascendit et nuntiavit
patri suo et matri sue dicens. Vidi mulie-
rem in thamnatha de filiabus philisti-
norum. Quam queso ut michi accipiatis
uxorem. Cui dixerunt pater et mater
sua. Numquid non est mulier in filia-
bus fratrum tuorum et in omni populo meo quia vis
accipere uxorem de philistiim qui in-
circumcisi sunt. Dixitque sanson ad patrem
suum. Hanc michi accipe quia placu-
it oculis meis. Parentes autem eius
nesciebant quod res a domino fieret.
et quereret occasionem contra philistiim.
Eo enim tempore philistiim dominabantur israheli.
Descendit itaque sanson cum patre
suo et matre sua in thamnatha. Cum-
que venissent ad vineas oppidi. appa-
ruit catulus leonis sevus rugiens et
occurrit ei. Irruit autem spiritus
domini in sanson et dilaceravit leonem
quasi edum in frusta discerperet nichil om-
nino habens in manu. Et hoc patri et matri
noluit indicare. Descenditque et locu-
tus est mulieri que placuerat oculis eius.
Et post aliquot dies revertens ut acci-
peret eam. declinavit ut videret cadaver
leonis. Et ecce examen apium in ore leo-
nis erat ac favus mellis. Quem cum sum-
psisset in manibus comedebat in via. Veni-
ensque ad patrem suum et matrem de-
dit eis partem. Qui et ipsi comederunt.
nec tamen eis voluit indicare quod mel
de corpore leonis assumpserat. Descendit
itaque pater eius ad mulierem et fecit fi-
lio suo sanson convivium. Sic enim iuve-
nes facere consueverant. Cum igitur ci-
ves loci illius vidissent eum. dederunt
ei sodales .xxx. qui essent cum eo. Qui-
bus locutus est sanson. Proponam vo-
bis problema. Quod si solveritis mi-
chi .vii. diebus convivii dabo vobis .xxx. sin-
dones. et totidem tunicas. Si autem non
potueritis solvere. dabitis michi .xxx. sin-
dones. et eiusdem numeri tunicas. Qui
responderunt ei. Propone problema ut au-
diamus. Dixitque eis. De comedente
exivit cibus. et de forti egressa est dul-
cedo. Nec potuerunt per tres dies pro-
positionem solvere. Cumque adesset dies
.vii. dixerunt ad uxorem sanson. Blan-
dire viro tuo et indica ei ut indicet tibi
quid significet problema. Quod si nol-
ueris incendemus te et do-
mum patris tui. An idcirco vocastis nos ad
nuptias ut spoliaretis nos. Que fun-
debat apud sanson lacrimas et que-
rebatur dicens. Odisti me et non diligis. id-
circo problema quod proposuisti filiis populi mei
non vis michi exponere. At ille. Pa-
tri meo et matri nolui dicere. et tibi
indicare potero. Septem igitur diebus convivii fle-
bat apud eum. Tandemque die septimo
cum ei molesta esset exposuit. Que
statim indicavit civibus suis. Qui
dixerunt ei die .vii. ante solis oc-
casum. Quid dulcius melle. quid fortius
leone. Qui ait ad eos. Si non ara-
ssetis in vitula mea non invenissetis propositionem.

autem. Irruit in eum spiritus domini
descenditque ascalonem et percussit ibi triginta
viros. Quorum ablatas vestes dedit his
qui problema solverant. Iratusque nimis
ascendit in domum patris sui. Uxor autem
eius accepit maritum unum de amicis eius
et pronubis.

Post aliquantulum autem temporis cum
dies triticee messis instarent venit San-
son invisere volens uxorem suam et attu-
lit ei edum de capris. Cumque cubiculum
eius solito vellet intrare: prohibuit
eum pater illius dicens. Putavi quod
odisses eam et ideo tradidi eam amico tuo. Sed
habet sororem que iunior et pulcrior est illa.
Sit tibi pro uxore. Cui respondit Sanson.
Ab hac die non erit culpa in me contra philisteos.
faciam enim vobis mala. Perrexitque et ce-
pit .ccc. vulpes caudasque earum iunxit ad
caudas et faces ligavit in medio. Quas
igne succendens dimisit ut huc
illucque discurrerent. Que statim perrexe-
runt in segetes philistinorum. Quibus succen-
sis et comportate iam fruges et adhuc stan-
tes in stipula concremate sunt in tantum
ut vineas quoque et oliveta flamma consu-
meret. Dixeruntque philistim. Quis
fecit hanc rem? Quibus dictum est. Sanson
gener thamnathei. Quia tulit uxo-
rem eius et alteri tradidit hec operatus est.
Ascenderuntque philistim et combusserunt
tam mulierem quam patrem eius.
Quibus ait Sanson. Licet hec feceritis tamen
adhuc ex vobis expetam ultionem. et tunc
quiescam. Percussitque eos ingenti plaga
ita ut stupentes suram femori imponerent.
Et descendens habitavit in spelunca
petre etham. Igitur ascendentes philis-
thim in terra iuda castrametati sunt in loco
qui postea vocatus est lechi id est maxilla. ubi
eorum fusus est exercitus. Dixeruntque ad eos
viri de tribu iuda. Cur ascendistis ad-
versum nos? Qui responderunt. Ut ligemus
Sansonem venimus et reddamus ei que
in nos operatus est. Descenderunt ergo tria
milia virorum de iuda ad speluncam si-
licis etham. Dixeruntque ad Sansonem.
Nescis quod philistim imperent nobis?
Quare hoc facere voluisti? Quibus ille
ait. Sicut fecerunt mihi sic feci eis. Li-
gare inquiunt te venimus et tradere in ma-
nus philistinorum. Et ait Sanson. Iu-
rate et spondete michi quod non me occi-
datis. Dixerunt. Non te occidemus.
sed vinctum tradimus. Ligaveruntque
eum duobus funibus novis et tulerunt de pe-
tra etham. Qui cum venisset ad locum
maxille et philistei vociferantes occur-
rissent ei. irruit spiritus domini in eum.
et sicut solent ad odorem ignis ligna con-
sumi. ita et vincula quibus ligatus erat di-
ssipata sunt et soluta. Inventamque ma-
xillam id est mandibulam asini. que iace-
bat in via arripiens interfecit in ea mil-
le viros. et ait. In maxilla asini in man-
dibula pulli asinarum delevi eos et percussi
mille viros. Cumque hec canens verba complesset
proiecit mandibulam de manu. et vocavit
nomen loci illius ramathlechi. quod interpreta-
tur elevatio maxille. Sitiensque valde ad
dominum clamavit et ait. Tu dedisti in manu
servi tui salutem hanc maximam atque vic-
toriam. En siti morior incidamque in manus
incircumcisorum. Aperuit itaque dominus
molarem dentem in maxilla asini. et egres-
se sunt ex eo aque. Quibus haustis refocil-
lavit spiritum et vires recepit. Idcirco appella-
tum est nomen loci illius fons invocantis
de maxilla usque in presentem diem. Iudica-
vitque israel in diebus philistim .xx. annis.

XVI

Abiit quoque in gazam: et vidit ibi mere-
tricem mulierem ingressusque est ad eam. Quod
cum audissent philistei et percrebruisset apud eos
intrasse urbem Sanson. circumdederunt eum
positis in porta civitatis custodibus. et ibi
tota nocte cum silentio prestolantes ut facto
mane exeuntem occiderent. Dormivit autem
Sanson usque ad noctis medium. et inde consur-
gens apprehendit ambas porte fores cum
postibus suis et sera impositasque humeris por-
tavit ad verticem montis qui respicit ebron.
Post hec amavit mulierem que habitabat
in valle soreth. et vocabatur dalida. Vene-
runtque ad eam principes philistinorum et
dixerunt. Decipe eum et disce ab illo
in quo tantam habeat fortitudinem. et quo
eum superare valeamus et vinctum affli-
gere. Quod si feceris dabimus tibi singuli
mille et centum argenteos. Locuta est ergo dalida ad
Sanson. Dic michi obsecro in quo sit
tua maxima fortitudo. et quid sit quo li-
gatus erumpere nequeas. Cui respondit
Sanson. Si septem nerviceis funibus nec-
dum siccis et adhuc humentibus ligatus
fuero infirmus ero ut ceteri homines. At-
tuleruntque ad eam satrape philistinorum
.vii. funes ut dixerat. Quibus vinxit
eum latentibus apud se insidiis in cubiculo
finem rei expectantibus. Clamavitque ad
eum. Philistim super te Sanson. Qui rup-

XVI

pit uncia. quo si rumpat quis filum de
stupa tortum ul' stamminis cum odorem ignis
acceperit. et non est cognitum in quo esset fortitudo
eius. Dixitque ad eum Dalida. ecce illusisti mi
et falsum locutus es. Saltem nunc indica mi
chi quo ligari debeas. Cui ille respondit. Si liga
tus fuero novis funibus qui numquam fue
runt in opere infirmus ero et aliorum hominum
similis. Quibus rursum Dalida vinxit eum
et clamavit. Philistim super te Sanson in cubiculo
insidiis preparatis. Qui ita rupit vincula quasi fi
la telarum. Dixitque Dalida rursum ad eum.
Usque quo decipis me et falsum loqueris. Os
tende michi quo vinciri debeas. Cui Sanson
dixit. Si inquid. vii. crines capitis mei
cum licio plexueris et clavum his circumli
gatum terre fixeris infirmus ero. Quod cum
fecisset Dalida dixit ad eum. Philistim super
te Sanson. Qui consurgens de sompno extra
xit clavum cum crinibus et licio. Dixitque ad
eum Dalida. Quomodo dicis quod amas me.
cum animus tuus non sit mecum. Per tres
vices mentitus es michi et noluisti michi
dicere in quo sit tua maxima fortitudo. Cum
que molesta esset ei et per multos dies iugiter
adhereret spatium ad quietem non tri
buens defecit anima eius et usque ad mortem
lassata est. Tunc aperiens veritatem rei dixit
ad eam. Ferrum numquam. Ferrum num
quam ascendit super caput meum. quia nazi
reus. id est consecratus sum domino de utero ma
tris mee. Si rasum fuerit caput meum rece
det a me fortitudo mea et deficiam ero
que ut ceteri homines. Videns illa quod confes
sus ei omnem animum suum misit ad prin
cipes Philistinorum atque mandavit. Ascendite
adhuc semel quia nunc aperuit michi cor suum. Qui
ascenderunt assumpta pecunia quam
promiserant. At illa dormire eum fecit su
per genua sua et in sinu suo reclinare caput.
Vocavitque tonsorem et rasit. vii. crines eius
et cepit abicere eum a se et repellere. Statim
enim ab eo fortitudo discessit. Dixitque. Phi
listim super te Sanson. Qui de sompno consur
gens dixit in animo suo. Egrediar sicut ante
feci et me excutiam nesciens quod dominus
recessisset ab eo. Quem cum apprehendissent
Philistim statim eruerunt oculos eius et du
xerunt Gazam vinctum catenis et clausum
in carcere molere fecerunt. Iamque capilli eius
renasci ceperant. et principes Philistinorum conve
nerunt in unum. ut immolarent hostias
magnificas Dagon deo suo et epularentur di
centes. Tradidit deus noster Sanson ini
micum nostrum in manus nostras. Quod etiam populus videns
laudabat deum suum eademque dicebat. Tradidit
deus noster adversarium nostrum in manus nostras. Qui de
levit terram nostram et occidit plurimos. Letantes
que per convivia sumptis iam epulis preceperunt
ut vocaretur Sanson et ante eos luderet. Qui
adductus de carcere ludebat ante eos. Fece
runtque eum stare inter duas columpnas. Qui
dixit puero regenti gressus suos. Dimitte
me ut tangam columpnas quibus omnis im
minet domus et recliner super eas et paulu
lum requiescam. Domus autem erat plena
virorum ac mulierum. Et erant omnes ibi
principes Philistinorum ac de tecto et solario circi
ter tria milia utriusque sexus spectantes lu
dentem Sanson. At ille invocato domino ait. Do
mine deus meus memento mei. Redde
michi pristinam fortitudinem deus meus ut ulci
scar me de hostibus meis. et pro amissione duo
rum luminum unam ultionem recipiam. Et
apprehendens ambas columpnas quibus innite
batur domus. alteramque earum dextera et alte
ram leva tenens ait. Moriatur anima mea
cum Philistim. Concussisque fortiter colump
nis cecidit domus super omnes principes et ceteram mul
titudinem que ibi erat multoque plures inter
fecit moriens quam ante vivus occiderat.
Descendentes autem fratres eius et uni
versa cognatio tulerunt corpus eius et se
pelierunt inter Saraa et Escahol. in sepulcro
patris sui Manue. Iudicavitque Israel
xx. annis.

Fuit eo tempore vir quidam de monte Effraim
Michas nomine. qui dixit matri sue. M. C. argen
teos quos separaveras tibi et super quibus me au
diente iuraveras. ecce ego habeo et apud me
sunt. Cui illa respondit. Benedictus filius meus do
mino. Reddidit ergo eos matri sue. que
dixerat ei. Consecravi et vovi argentum hoc do
mino de manu mea suscipiat filius meus
et faciat sculptile atque conflatile et nunc trado
tibi. Reddidit ergo eos matri sue. Que
tulit .cc. argenteos et dedit eos argenta
rio ut faceret ex eis sculptile atque conflatile quod
fuit in domo Miche. Qui edicculam quoque
deo separavit et fecit ephod ac theraphim
id est vestem sacerdotalem et ydola. et implevit unius
filiorum suorum manum et factus est ei sacer
dos. In diebus illis non erat rex in Israel. sed unus
quisque quod sibi rectum videbatur hoc fa
ciebat. Fuit quoque alter adolescens de Beth
leem Iuda ex cognatione eius. eratque ipse
levites et habitabat ibi. Egressusque de civitate
Bethleem peregrinari voluit ubicumque
sibi commodum repperisset. Cumque venisset
in monte Effraim et iter faciens declinasset pa
rumper in domum Miche. interrogatus est ab eo
Unde venis. Qui respondit. Levita sum

bethleem iuda. et vado ut habitem ubi potu
ero et utile mihi esse perspexero. Dixitque Micha
Mane inquid apud me. et esto mihi parens ac
sacerdos. daboque tibi per annos singulos .x. argen
teos ac vestem duplicem. et que ad victum
necessaria sunt. Acquievit et mansit apud
hominem. fuitque ei quasi unus de filiis. Im
plevitque Micha manum eius et habuit apud
se puerum sacerdotem. nunc scio dicens quod bene
michi faciat deus habenti levitici generis sacerdo
tem.

XVIII

In diebus illis non erat rex in Israel. et tribus Dan quere
rebat possessionem sibi ut habitaret in ea. Usque
ad illum enim diem inter ceteras tribus sortem non acce
perat. Miserunt igitur filii Dan stirpis
et familie sue .v. fortissimos viros de Sa
raa et Esthaol. ut explorarent terram et di
ligenter inspicerent. Dixeruntque eis. I
te et considerate terram. Qui cum venissent et
pertransissent montem Ephraim. et intrassent
domum Miche requieverunt ibi. Et agnoscentes
vocem adolescentis levite utentesque
illius diversorio dixerunt ad eum. Quis
te huc adduxit. Quid hic agis. Quam ob
causam huc venire voluisti. Qui respondit
eis. Hec et hec prestitit michi Micha et me mer
cede conduxit ut sim ei sacerdos. Rogaverunt
autem eum ut consuleret dominum ut scire possent
si prospero itinere pergerent et res haberet effec
tum. Qui respondit eis. Ite cum pace dominus
respicit viam vestram et iter quo pergitis. E
untes itaque .v. viri venerunt Lachis viderunt
que populum habitantem in ea absque ul
lo timore iuxta Sydoniorum consuetudinem securum
et quietum nullo eis penitus resistente ma
gnarum opum. et procul a Sydone atque a cunctis
hominibus separatum. Reversique ad fratres suos in
Saraa et Esthaol. et quid egissent sciscitantibus
responderunt. Surgite et ascendamus ad eos. Vi
dimus enim terram valde opulentam et uberem. Noli
te negligere. Nolite cessare. Eamus et pos
sideamus eam. nullus erit labor. Intrabi
mus ad securos in regionem latissimam. Tra
detque nobis dominus locum in quo nullius
rei est penuria eorum que gignuntur in terra. Pro
fecti sunt igitur de cognatione Dan. id est de Sa
raa et Esthaol .dc. viri accincti armis belli
cis. Ascendentesque manserunt in Cariathi
arim Iude. qui locus ex eo tempore castro
rum Dan nomen accepit. et est post tergum Ca
riathiarim. Inde transierunt in montem E
fraim. Cumque venissent ad domum Miche.
dixerunt quinque viri qui prius missi fuerant
ad considerandam terram Lachis ceteris fratribus
suis. Nostis quod in domibus istis sit e
ephod et theraphim et sculptile atque confla
tile. Videte quid vobis placeat. Et cum pau
lulum declinassent. ingressi sunt domum
adolescentis levite qui erat in domo Mi
che. salutaveruntque eum verbis pacificis.
Sexcenti autem viri ita ut erant armati stabant
ante hostium. At illi qui ingressi fue
rant domum iuvenis sculptile et ephod et
theraphim atque conflatile tollere nitebantur. et sacerdos stabat
ante hostium .dc. viris fortissimis haut pro
cul expectantibus. Tulerunt igitur qui intraverant
sculptile et ephod et ydola atque conflatile.
Quibus dixit sacerdos. Quid facitis. Cui re
sponderunt. Tace et pone digitum super os tuum.
venique nobiscum ut habeamus te patrem
et sacerdotem. Quid tibi melius est ut sis sacer
dos in domo unius viri an in una tribu et fa
milia in Israel. Quod cum audisset acquievit
sermonibus eorum et tulit ephod et ydola ac sculp
tile et cum eis profectus est. Qui cum pergerent et ante
se ire fecissent parvulos ac iumenta et omne quod
erat preciosum. cumque iam a domo Miche
essent procul viri qui habitabant in domo Miche cla
mantes secuti sunt et post tergum clamare ce
perunt. Qui cum respexissent dixerunt
ad Micham. Quid tibi vis. Quid clamas.
Qui respondit. Deos meos quos michi feci tu
listis et sacerdotem et omnia que habeo. et dicitis
quid tibi est. Dixeruntque ei filii Dan. Cave ne ul
tra loquaris ad nos. et veniant ad te viri ani
mo concitati. et ipse cum omni domo tua pereas. Et sic i
cepto itinere perrexerunt. Videns autem Micha
quod fortiores se essent reversus est in domum su
am. Sexcenti autem viri tulerunt sacerdotem
et que supra diximus. veneruntque in Lachis ad
populum quiescentem et securum. et percusserunt eos in ore gla
dii. et urbem incendio tradiderunt nullo
penitus ferente presidium. eo quod procul habita
rent a Sydone. et cum nullo hominum habe
rent quippiam societatis ac negotii. Erat
autem civitas sita in regione Roob. quam rursum
extruentes habitaverunt in ea. vocato nomine ci
vitatis Dan. iuxta vocabulum patris sui quem ge
nuerat Israel que prius Lachis vocabatur.
Posueruntque ibi sculptile et Ionathan filium
Gersom filii Moysi. ac filios eius sacerdotes
in tribu Dan usque ad diem captivitatis su
e. Mansitque apud eos ydolum Miche omni
tempore quo fuit domus dei in Sylo. In diebus
illis non erat rex in Israel.

XIX

Fuit quidam vir levites habitans in latere mon
tis Ephraim qui accepit uxorem de Bethleem
Iuda. Que reliquit eum et reversa est in domum
patris sui in Bethleem. et mansit apud eum .iiii.
mensibus. Secutusque est eam vir suus volens

reconciliari atque blandiri et secum
reducere habens in comitatu puerum et
duos asinos. Que suscepit eum et in
troduxit eum in domum patris
sui. Quod cum audisset socer eius eum
que vidisset occurrit ei letus et ample
xatus est hominem. Mansitque gener
in domo soceri tribus diebus comedens
cum eo et bibens familiariter. Die autem
quarto de nocte consurgens proficisci
voluit. Quem tenuit socer et ait
ad eum. Gusta prius pauxillum panis
et conforta stomachum et sic proficisceris. Sede
runtque simul et comederunt et biberunt.
Dixitque pater puelle ad generum su
um. Queso te ut hic maneas hodie
pariterque letemur. At ille consurgens
cepit velle proficisci et nichilominus
obnixe eum socer tenuit et apud se
fecit manere. Mane autem facto pa
rabat levites iter. Cui rursum socer. O
ro te inquit ut paululum cibi capias
et assumptis viribus donec increscat die
postea proficiscaris. Comederunt er
go simul. Surrexitque adolescens ut
pergeret cum uxore sua et puero. Cui
rursum locutus est socer. Considera
quod dies ad occasum declinior sit et propin
quet ad vesperum. Mane apud me etiam ho
die apud me et duc letum diem et cras
proficisceris ut vadas in domum tuam.
Noluit gener acquiescere sermonibus
eius. Sed statim perrexit et venit contra iebus
que altero nomine vocabatur ierusalem
ducens secum duos asinos onustos et
concubinam. Iamque erant iuxta iebus
et dies mutabatur in noctem. Dixitque pu
er ad dominum suum. Veni obsecro
declinemus ad urbem iebuseorum et ma
neamus in ea. Cui respondit dominus.
Non ingrediar oppidum gentis alie
ne que non est de filiis israel. Sed transibo
usque gabaa et cum illuc pervenero mane
bimus in ea aut certe in urbe rama.
Transierunt igitur iebus et ceptum
carpebant iter. Occubuitque eis sol
iuxta gabaa que est in tribu benia
min. Diverteruntque ad eam ut manerent
ibi. Quo cum intrassent sedebant
in platea civitatis et nullus eos recipere
volebat hospitio. Et ecce apparuit
eis homo senex revertens de agro et
de opere suo vespere qui et ipse erat de mon
te ephraim et peregrinus habitabat in ga
baa. Homines autem regionis illius
erant filii gemini. Elevatisque oculis
vidit senex sedentem hominem cum sar
cinulis suis in platea civitatis et dixit
ad eum. Unde venis et quo vadis. Qui re
spondit ei. Profecti sumus de bethleem
iuda et pergimus ad locum nostrum qui est in
latere montis ephraim unde ieramus
in bethleem iuda et nunc vadimus ad do
mum dei nullusque nos sub tectum suum
vult recipere habentes paleas et fenum in
asinorum pabulum et panem ac vinum in
meos et ancille tue usus et pueri qui
mecum est. Nulla re indigemus nisi
hospitio. Cui respondit senex. Pax tecum
sit. Ego prebebo omnia que necessaria
sunt. Tantum queso ne in platea maneas.
Introduxitque eum in domum suam et pa
bulum asinis prebuit. Ac postquam la
verunt pedes suos recepit eos in convivi
um. Illis epulantibus et post laborem iti
neris cibo et potu reficientibus corpora ve
nerunt viri civitatis illius filii belial
id est absque iugo et circumdantes domum
senis fores pulsare ceperunt clamantes
ad dominum domus atque dicentes.
Educ virum qui ingressus est domum tu
am ut abutamur eo. Egressusque est
ad eos senex et ait. Nolite fratres no
lite facere hoc malum quia ingressus est
hospitium meum et cessate ab hac
stultitia. Habeo filiam virginem
et hic homo habet concubinam. Edu
cam eas ad vos ut humilietis eas et vestram
libidinem compleatis. Tantum obsecro
ne scelus hoc contra naturam operemini in
virum. Nolebant acquiescere sermonibus
eius. Quod cernens homo eduxit
ad eos concubinam suam et eis tradidit illu
dendam. Qua tota nocte abusi
dimiserunt eam mane. At mulier
recedentibus tenebris venit ad ostium
domus ubi manebat dominus suus
et ibi corruit. Mane autem facto surrexit
homo et aperuit ostium ut ceptam expleret
viam. Et ecce concubina eius iacebat
ante ostium sparsis in limine ma
nibus. Cui ille putans eam quiescere
loquebatur. Surge et ambulemus.
Qua nichil respondente intelligens quod
erat mortua tulit eam et imposuit asi
no reversusque est in domum suam.
Quam cum esset ingressus arripuit gladium
et cadaver uxoris cum ossibus suis in xii
partes ac frusta concidens misit in omnes
terminos israel. Quod cum vidissent

clamabant. Numquam res talis facta est in israhel ex eo die quo ascenderunt patres nostri de egypto usque in presens tempus. Ferte sententiam et in commune decernite quid facto opus sit.

XX Egressi itaque sunt omnes filii israhel et pariter congregati quasi vir unus de dan usque bersabee et terra galaad ad dominum in masphat. omnesque anguli populorum et cuncte tribus israhel in ecclesiam populi dei convenerunt. cccc. milia peditum pugnatorum. Nec latuit filios beniamin quod ascendissent filii israhel in masphat. interrogatusque levita maritus mulieris interfecte quomodo tantum scelus perpetratum esset. respondit. Veni in gabaa beniamin cum uxore mea illucque diverti. et ecce homines civitatis illius circumdederunt nocte domum in qua manebam volentes me occidere. et uxorem meam incredibili libidinis furore vexantes denique mortua est. Quam arreptam in frusta concidi. misique partes in omnes possessionis vestre terminos quia numquam tam nephas et tam grande piaculum factum est in israhel. Adestis omnes filii israhel decernite quid facere debeatis. Stansque omnis populus quasi unius hominis sermone respondit. Non recedemus in tabernacula nostra nec suam quisquam intrabit domum. Sed hoc contra gabaa in commune faciamus. Decem viri eligantur e centum ex omnibus tribubus israhel et centum de mille et mille de decem milibus ut comportent exercitui cibaria. et possimus pugnare contra gabaa beniamin et reddere ei pro scelere quod meretur. Convenitque israhel universus ad civitatem quasi unus homo. eadem mente unoque consilio. Et miserunt nuntios ad omnem tribum beniamin qui dicerent. Cur tantum nephas in vobis repertum est. Tradite homines de gabaa qui hoc flagitium perpetraverunt ut moriantur et auferatur malum de israhel. Qui noluerunt fratrum suorum filiorum israhel audire mandatum. sed ex cunctis urbibus que sue sortis erant convenerunt in gabaa ut illis ferrent auxilium et contra universum israhel populum dimicarent. Inventique sunt .xxv. milia de beniamin educentium gladium preter habitatores gabaa qui septingenti erant viri fortissimi ita sinistra ut dextera preliantes. et sic fundis ad certum iacientes lapides ut capillum quoque possent percutere et nequaquam in alteram partem ictus lapidis deferretur. Virorum quoque israhel absque filiis beniamin inventa sunt cccc. milia educentium gladios et paratorum ad pugnam. Qui surgentes venerunt in domum dei hoc est in sylo consulueruntque eum atque dixerunt. Quis erit in exercitu nostro princeps certaminis contra filios beniamin. Quibus respondit dominus. Iudas sit dux vester. Statimque filii israhel surgentes mane castrametati sunt iuxta gabaa. et inde procedentes ad pugnam contra beniamin urbem oppugnare ceperunt. Egressique filii beniamin de gabaa occiderunt de filiis israhel die illo .xxii. milia virorum. Rursumque filii israhel et fortitudine et numero confidentes in eodem loco in quo prius certaverant aciem direxerunt. ita tamen ut prius ascenderent et flerent coram domino usque ad noctem. consulerentque eum et dicerent. Debemus ultra procedere ad dimicandum contra filios beniamin fratres nostros an non. Quibus ille respondit. Ascendite ad eos et inite certamen. Cumque filii israhel altero die ad prelium processissent contra filios beniamin. eruperunt filii beniamin de portis gabaa. et occurrentes eis tanta in illos cede bachati sunt. ut .xviii. milia virorum educentium gladium prosternerent. Quam ob rem omnes filii israhel venerunt in domum dei. et sedentes flebant coram domino. Ieiunaveruntque illo die usque ad vesperam et obtulerunt ei holocausta. et victimas pacificas super hostiis suis interrogaverunt. Eo tempore ibi erat archa federis dei. et finees filius eleazari filii aaron prepositus domus. Consuluerunt igitur dominum atque dixerunt. Exire ultra debemus ad pugnam contra filios beniamin fratres nostros an quiescere. Quibus ait dominus. Ascendite. Cras enim tradam eos in manus vestras. Posueruntque filii israhel insidias per circuitum urbis gabaa. et tertia vice sicut semel et bis contra beniamin exercitum produxerunt. Sed et filii beniamin audacter eruperunt de civitate et fugientes adversarios longius persecuti sunt. ita ut vulnerarent ex eis sicut primo et secundo die et cederent per duas semitas vertentes terga. quarum una ferebatur in bethel. altera in gabaa. atque prosternerent .xxx. circiter viros. Putaverunt enim solito eos more cedere. Qui fugam arte simulantes inierunt consilium ut abstraherent eos de civitate. et quasi fugientes ad supradictas semitas perducerent. Omnes itaque filii israhel surgentes de sedibus suis tetenderunt aciem in loco qui vocatur baalthamar. Insidie quoque que circa urbem erant paulatim se aperire ceperunt. et ab occidentali urbis parte procedere. Sed et alia .x. milia virorum de universo israhel habitatores urbis ad certamina provocabant. Ingravatumque est bellum contra filios beniamin. et non intellexerunt quod ex omni parte illis instaret interitus. Percussitque eos dominus in conspectu filiorum israhel. et interfecerunt ex eis illo die .xxv. milia et centum viros omnes bellatores et educentes gladium. Filii autem beniamin cum se inferiores esse vidissent ceperunt fugere. Quod cernentes

filii autem Israel dederunt eis ad fugiendum locum
ut ad preparatas venirent insidias quas iuxta
urbem posuerant. Qui cum repente de latibulis
surrexissent et Beniamin terga cedentibus da-
rent ingressi sunt civitatem et percusserunt eam
in ore gladii. Signum autem dederant filii
Israel hiis quos in insidiis collocaverant ut
postquam urbem cepissent ignem accende-
rent et ascendente in altum fumo captam
urbem demonstrarent. Quod cum cernerent fi-
lii Israel in ipso certamine positi. putaverunt
enim filii Beniamin eos fugere et instan-
tius persequebantur cesis de exercitu eorum .xxx.
viris. Et viderunt quasi columpnam fumi de civi-
tate conscendere. Beniamin quoque retro aspi-
ciens cum captam cerneret civitatem et flam-
mam in sublime ferri. qui prius simulaverant
fugam versa facie fortius resistebant.
Quod cum vidissent filii Beniamin in fugam
versi sunt et viam deserti ire ceperunt illuc
quoque eos adversariis persequentibus. Sed et hii qui urbem
succenderant occurrerunt eis. Atque ita factum est
ut ex utraque parte ab hostibus ceciderentur. nec
erat ulla morientium requies. Cecideruntque
atque prostrati sunt ad orientalem partem urbis
Gabaa. Fuerunt autem qui in eodem loco in-
terfecti sunt .xviii. milia virorum et robustissi-
mi pugnatores. Quod cum vidissent qui re-
manserant de Beniamin fugerunt in solitu-
dinem. et pergebant ad petram cuius vocabulum
est Remmon. In illa quoque fuga palantes et in di-
versa tendentes occiderunt .v. milia viros.
Et cum ultra tenderent persecuti sunt eos
et interfecerunt alia duo milia. Et sic fac-
tum est ut omnes qui ceciderant de Beniamin
in diversis locis essent .xxv. milia pugnatores
ad bella promptissimi. Remanserunt itaque
de omni multitudine Beniamin qui evadere
potuerunt et fugere in solitudinem sexcen-
ti viri. sederuntque in petra Remmon mensibus .iiii.
Regressi autem filii Israel omnes reliquias civitatis a
viro usque ad iumentum gladio percusserunt. Cunctas-
que urbes et viculos Beniamin vorax flamma
consumpsit.

XXI

Iuraverunt quoque filii Israel in Maspha et dixe-
runt. Nullus nostrum dabit filiis Beniamin de filia-
bus suis uxorem. Veneruntque omnes ad domum dei
in Silo. et in conspectu eius sedentes usque ad vespe-
ram levaverunt vocem et magno ululatu ce-
perunt flere dicentes. Quare domine deus Israel fac-
tum est hoc malum in populo tuo ut hodie u-
na tribus auferretur ex nobis. Altera autem die dilu-
culo consurgentes extruxerunt altare et obtulerunt
ibi holocausta et pacificas victimas et dixe-
runt. Quis non ascendit in exercitum domini
de universis tribubus Israel. Grandi enim
iuramento se constrinxerant cum essent in Mas-
pha interfici eos qui defuissent. Ductique
penitentia filii Israel super fratre suo Beniamin ce-
perunt dicere. Ablata est una tribus de Israel. Unde uxo-
res accipient? Omnes enim in commune iuravimus
ut non demus hiis filias nostras. Idcirco dixerunt. Quis est
de universis tribubus Israel qui non ascendit ad
dominum in Maspha. Et ecce inventi sunt habita-
tores Iabes Galaad in illo exercitu non fuisse.
Eo quoque tempore cum essent in Silo. nullus ex eis
ibi repertus est. Miserunt itaque .x. milia viros
robustissimos et preceperunt eis. Ite et percutite
habitatores Iabes Galaad in ore gladii. tam
uxores quam parvulos eorum. Et hoc erit quod ob-
servare debetis. Omne generis masculini et mu-
lieres que cognoverunt viros interficite. virgines autem
reservate. Inventeque sunt de Iabes Galaad
quadringente virgines que nescierunt viri torum. et addu-
xerunt eas ad castra in Silo in terram Cha-
naan. Miseruntque nuntios ad filios Beniamin
qui erant in petra Remmon. et preceperunt eis ut eos
pace susciperent. Veneruntque filii Beniamin
in illo tempore et date sunt eis uxores de filiabus
Iabes Galaad. Alias autem non repererunt quas
similiter traderent. Universusque Israel
doluit valde et egit penitentiam super interfectio-
ne unius tribus ex Israel. Dixeruntque maiores na-
tu. Quid faciemus reliquis qui non acceperunt uxo-
res? Omnes in Beniamin femine conciderunt. et magna
nobis cura ingentique studio provi-
dendum est ne una tribus deleatur ex Israel. Fi-
lias enim nostras eis dare non possumus obstricti iura-
mento et maledictione qua diximus. Maledictus qui
dederit de filiabus suis uxorem Beniamin. Ce-
perunt consilium atque dixerunt. Ecce sollemni-
tas domini est in Silo anniversaria que sita
est ad septentrionalem plagam urbis Bethel et ad
orientalem plagam vie que de Bethel tendit
ad Sichimam et ad meridiem oppidi Lebona.
Preceperuntque filiis Beniamin atque dixe-
runt. Ite et latitate in vineis. Cumque videritis fi-
lias Silo ad ducendos choros ex more procedere.
exite repente de vineis et rapite ex eis singuli
uxores singulas et pergite in terram Beniamin.
Cumque venerint patres earum ac fratres. et adver-
sum vos queri ceperint atque iurgari dicemus
eis. Misereamini eorum. Non enim rapuerunt eas
iure bellantium atque victorum. sed rogantibus
ut acciperent non dedistis. et a vestra parte
peccatum est. Feceruntque filii Beniamin
ut sibi fuerat imperatum. Et iuxta numerum
suum rapuerunt sibi de hiis que ducebant
choros uxores singulas. Abieruntque in possessio-
nem suam. edificantes urbes et habitantes in eis.

Filii quoque Israel reversi sunt per tribus et familias in tabernacula sua. In diebus illis non erat rex in Israel: sed unusquisque quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

Incipit liber Ruth.

In diebus unius iudicis, quando iudices praeerant, facta est fames in terra. Abiitque homo de Bethlehem Iuda, ut peregrinaretur in regione Moabitide cum uxore sua ac duobus liberis. Ipse vocabatur Elimelech, uxor autem eius Noemi, et duo filii eius, alter Maalon, et alter Chelion, Ephrathaei de Bethlehem Iuda. Ingressique regionem Moabitidem morabantur ibi. Et mortuus est Elimelech maritus Noemi: remansitque ipsa cum filiis. Qui acceperunt uxores Moabitidas, quarum una vocabatur Orpha, altera vero Ruth. Manseruntque ibi decem annis: et ambo mortui sunt, Maalon videlicet et Chelion: remansitque mulier orbata duobus liberis ac marito. Et surrexit ut in patriam pergeret cum utraque nuru sua de regione Moabitide: audierat enim quod respexisset Dominus populum suum, et dedisset eis escas. Egressa est itaque de loco peregrinationis suae cum utraque nuru: et iam in via posita revertendi in terram Iuda, dixit ad eas: Ite in domum patris vestri: faciat vobiscum Dominus misericordiam, sicut fecistis cum mortuis et mecum. Det vobis requiem invenire in domibus virorum quos sortiturae estis. Et osculata est eas. Quae elevata voce flere coeperunt, et dicere: Tecum pergemus ad populum tuum. Quibus illa respondit: Revertimini filiae meae: cur venitis mecum? Num ultra habeo filios in utero meo, ut viros ex me sperare possitis? Revertimini filiae meae Moabitides, et abite: iam enim senectute confecta sum, nec apta vinculo coniugali. Etiam si possem hac nocte concipere, et parere filios, si eos expectare velitis donec crescant, et annos impleant pubertatis, ante eritis vetulae quam nubatis. Nolite quaeso filiae meae: quia vestra angustia me magis premit, et egressa est manus Domini contra me. Elevata igitur voce rursum flere coeperunt: Orpha osculata est socrum ac reversa: Ruth adhaesit socrui suae. Cui dixit Noemi: En reversa est cognata tua ad populum suum, et ad deos suos, vade cum ea. Quae respondit: Ne adverseris mihi ut relinquam te et abeam. Quocumque enim perrexeris, pergam: ubi morata fueris, et ego pariter morabor. Populus tuus populus meus: et Deus tuus Deus meus. Quae te morientem terra susceperit, in ea moriar: ibique locum accipiam sepulturae. Haec faciat mihi Deus, et haec addat, si non sola mors me et te separaverit. Videns ergo Noemi quod obstinato Ruth animo decrevisset secum pergere, adversari noluit, nec ultra ad suos reditum persuadere. Profectaeque sunt simul, et venerunt in Bethlehem. Quibus urbem ingressis, velox apud cunctos fama percrebuit: dicebantque mulieres: Haec est illa Noemi. [illegible] ... ta, hoc est amaram, quia valde me amaritudine replevit Omnipotens. Egressa sum plena, et vacuam reduxit me Dominus. Cur igitur vocatis me Noemi, quam humiliavit Dominus, et afflixit Omnipotens? Venit ergo Noemi cum Ruth Moabitide nuru sua, de terra peregrinationis suae: ac reversa est in Bethlehem, quando primum hordea metebantur.

II

Erat autem vir Elimelech consanguineus, homo potens et magnarum opum, nomine Booz. Dixitque Ruth Moabitidis ad socrum suam: Si iubes, vadam in agrum, et colligam spicas quae metentium fugerint manus, ubicumque clementis in me patrisfamilias repperero gratiam. Cui illa respondit: Vade filia mi. Abiit itaque, et colligebat spicas post terga metentium. Accidit autem ut ager ille haberet dominum nomine Booz, qui erat de cognatione Elimelech. Et ecce ipse veniebat de Bethlehem, dixitque messoribus: Dominus vobiscum. Qui responderunt ei: Benedicat te Dominus. Dixitque Booz iuveni qui messoribus praeerat: Cuius est haec puella? Qui respondit: Haec est Moabitis quae venit cum Noemi de regione Moabitide, et rogavit ut spicas colligeret remanentes, sequens messorum vestigia, et de mane usque nunc stat in agro, et ne ad momentum quidem domum reversa est. Et ait Booz ad Ruth: Audi filia, ne vadas ad colligendum in alterum agrum, nec recedas ab hoc loco: sed iungere puellis meis, et ubi messuerint sequere. Mandavi enim pueris meis ut nemo molestus sit tibi: sed etiam si sitieris, vade ad sarcinulas, et bibe aquas de quibus et pueri bibunt. Quae cadens in faciem suam et adorans super terram, dixit ad eum: Unde mihi hoc, ut invenirem gratiam ante oculos tuos, et nosse me dignareris peregrinam mulierem? Cui ille respondit: Nuntiata sunt mihi omnia quae feceris socrui tuae post mortem viri tui: et quod dereliqueris parentes tuos, et terram in qua nata es, et veneris ad populum quem ante nesciebas. Reddat tibi Dominus pro opere tuo, et plenam mercedem recipias a Domino Deo Israel, ad quem venisti, et sub cuius confugisti

b

In agro viri Booz quem mactat messor [illegible] spicas colligit quae fugiunt a manibus doctoribus in [illegible] diligentiae. Haec Ruth Moabitis [illegible] socrui nurui suae [illegible] in agro Booz [illegible] pergit [illegible] a doctrina [illegible] spicas, id est sententias colligit. [illegible] pupillis et advenae remanentes [illegible] sua [illegible] dilectae [illegible] tres modios [illegible] doctoris [illegible] ipsa famis ut [illegible].

alas. Que ait: Inveni gratiam in oculis tuis domine mi qui consolatus es me et locutus es ad cor ancille tue que non sum similis unius puellarum tuarum. Dixitque ad eam Booz: Cum hora vescendi fuerit veni huc et comede panem et intinge buccellam tuam in aceto. Sedit itaque ad messorum latus. et congessit polentam sibi comeditque et saturata est. et tulit reliquias atque inde surrexit ut ex more spicas colligeret. Precepit autem Booz pueris suis dicens: Etiam si vobiscum metere voluerit ne prohibeatis eam. et de vestris quoque manipulis proicite de industria. et remanere permittite ut absque rubore colligat, et colligentem nemo corripiat. Collegit ergo in agro usque ad vesperam. et que collegerat virga cedens et excutiens invenit ordei quasi ephi mensuram id est tres modios. Quos portans reversa est in civitatem et ostendit socrui sue. insuper protulit et dedit ei de reliquiis cibi sui quo saturata fuerat. Dixitque ei socrus: Ubi hodie collegisti et ubi hodie fecisti opus? Sit benedictus qui misertus est tui. Indicavitque ei apud quem esset operata. et nomen viri dixit quod Booz vocaretur. Cui respondit Noemi: Benedictus sit a domino quoniam eandem gratiam quam prebuerat vivis servavit et mortuis. Rursumque ait: Propinquus noster est homo. Et Ruth: Hoc quoque inquit precepit michi ut tam diu messoribus eius iungerer donec omnes segetes meterentur. Cui dixit socrus: Melius est filia mi ut cum puellis eius exeas ad metendum. ne in alieno agro quispiam resistat tibi. Iuncta est itaque puellis Booz et tam diu cum eis messuit donec ordea et triticum in horreis conderentur.

III. Postquam autem reversa est ad socrum suam audivit ab ea: Filia mi queram tibi requiem et providebo ut bene sit tibi. Booz iste cuius puellis in agro iuncta es propinquus noster est. et hac nocte aream ordei ventilat. Lava igitur et ungere et induere cultioribus vestimentis ac descende in aream. Non te videat homo donec esum potumque finierit. Quando autem ierit ad dormiendum nota locum in quo dormiat veniensque discoperies pallium quo operitur a parte pedum et proicies te et ibi iacebis. Ipse autem dicet tibi quid agere debeas. Que respondit: Quicquid preceperis faciam. Descenditque in aream. et fecit omnia que sibi imperaverat socrus. Cumque comedisset Booz et bibisset et factus esset hilarior issetque ad dormiendum iuxta acervum manipulorum venit abscondite et discooperto pallio a pedibus eius se proiecit. Et ecce iam nocte media expavit homo et conturbatus est. viditque mulierem iacentem ad pedes suos. Et ait illi: Que es? Illaque respondit: Ego sum Ruth ancilla tua. Expande pallium tuum super famulam tuam quia propinquus es. Et ille: Benedicta es inquit a domino filia et priorem misericordiam posteriore superasti. quia non es secuta iuvenes pauperes sive divites. Noli ergo metuere. sed quecumque dixeris faciam tibi. Scit enim omnis populus qui habitat intra portas urbis mee mulierem te esse virtutis. Nec abnuo me propinquum. sed est alius me propinquior. Quiesce hac nocte. et facto mane si te voluerit propinquitatis iure retinere bene res acta est. Sin autem ille noluerit ego te absque ulla dubitatione suscipiam. vivit dominus. Dormi usque mane. Dormivit itaque ad pedes eius usque ad noctis abscessionem. Surrexit itaque antequam homines se cognoscerent mutuo. Et dixit Booz: Cave ne quis noverit quod huc veneris. Et rursum: Expande inquit palliolum tuum quo operiris et tene utraque manu. Qua extendente et tenente mensus est sex modios ordei et posuit super eam. Que portans ingressa est civitatem et venit ad socrum suam. Que dixit ei: Quid egisti filia? Narravitque ei omnia que sibi fecisset homo. Et ait: Ecce sex modios ordei dedit michi et ait: Nolo vacuam te reverti ad socrum tuam. Dixitque Noemi: Expecta filia donec videamus quem res exitum habeat. Neque enim cessabit homo nisi compleverit quod locutus est.

Ascendit ergo Booz ad portam et sedit ibi. Cumque vidisset propinquum preterire de quo prius sermo habitus est dixit ad eum: Declina paulisper et sede hic vocans eum nomine suo. Qui divertit et sedit. Tollens autem Booz decem viros de senioribus civitatis dixit ad eos: Sedete hic. Quibus residentibus locutus est ad propinquum: Partem agri fratris nostri Helimelech vendit Noemi que reversa est de regione Moabitide. Quod audire te volui et tibi dicere coram cunctis sedentibus et maioribus natu de populo meo. Si vis possidere agrum iure propinquitatis eme et posside. Sin autem tibi displicet hoc ipsum indica michi ut sciam quid facere debeam. Nullus est enim propinquus excepto te qui prior es et me qui secundus sum. At ille respondit: Ego agrum emam. Cui dixit Booz: Quando emeris agrum de manu mulieris. Ruth quoque Moabitidem que uxor defuncti fuit debes accipere ut suscites nomen propinqui tui in hereditate sua. Qui

re propinquior. Nec enim posteritatem mee familie delere debeo. Tu meo utere privilegio quo me carere libenter profiteor. Hic autem erat mos antiquitus in Israel inter propinquos ut si quando alter alteri suo cedebat iure ut esset firma concessio. solvebat homo calciamentum suum et dabat proximo suo. Hoc erat testimonium cessionis in Israel. Dixit ergo propinquo suo Booz. Tolle calciamentum tibi. Quod statim solvit de pede suo. At ille maioribus natu et universo populo testes vos inquit estis hodie quod possederim omnia que fuerunt Elimelech et Chelion et Maalon tradente Noemi et Ruth moabitidem uxorem Maalon in coniugium sumpserim ut suscitem nomen defuncti in hereditate sua ne vocabulum eius de familia et fratribus ac populo deleatur. Vos inquam huius rei testes estis. Respondit omnis populus qui erat in porta et maiores natu. Nos testes sumus. Faciat dominus hanc mulierem que ingreditur domum tuam sicut Rachel et Liam que edificaverunt domum Israel. ut sit exemplum virtutis in Ephrata. et habeat celebre nomen in Bethleem. Fiatque domus tua sicut domus Phares quem Thamar peperit Iude de semine quod dominus dederit tibi ex hac puella. Tulit itaque Booz Ruth et accepit uxorem. Ingressusque est ad eam et dedit illi dominus ut conciperet et pareret filium. Dixeruntque mulieres ad Noemi. Benedictus dominus qui non est passus ut deficeret successor familie tue et vocaretur nomen eius in Israel. Et habeas qui consoletur animam tuam et enutriat senectutem. De nuru enim tua natus est que te diligit. et multo tibi est melior quam si septem haberes filios. Susceptumque Noemi puerum posuit in sinu suo. et nutricis ac gerule officio fungebatur. Vicine autem mulieres congratulantes ei et dicentes natus est filius Noemi. Vocaveruntque nomen eius Obed. Hic est pater ysay patris David. He sunt generationes Phares. Phares genuit Esrom. Esrom autem genuit Aram. Aram genuit Aminadab. Aminadab genuit Naasson. Naasson genuit Salmon. Salmon genuit Booz. Booz genuit Obed. Obed genuit ysay. Ysay genuit David regem.

Viginti et duas esse litteras apud Hebreos Syrorum quoque et Chaldeorum lingua testatur que hebree magna ex parte confinis est. Nam et ipsi .xxii. elementa habent eodem sono sed diversis caracteribus. Samaritani etiam pentateuchum Moysi totidem litteris scriptitant figuris tantum et apicibus discrepantes. Certumque est Esdram scribam legisque doctorem post captam Ierosolimam et instaurationem templi sub Zorobabel alias litteras repperisse quibus nunc utimur cum ad illud usque tempus idem Samaritanorum et Hebreorum caracteres fuerint. In libro quoque Numerorum hec eadem supputatio sub Levitarum ac sacerdotum censu mystice ostenditur. Et nomen domini tetragrammaton in quibusdam grecis voluminibus usque hodie antiquis expressum litteris invenimus. Sed et psalmi tricesimus sextus et centesimus decimus et centesimus xi. et centesimus octavus decimus et centesimus quadragesimus quartus quamquam diverso scribantur metro. eiusdem tamen numeri texuntur alphabeto. Et Ieremie lamentationes et oratio eius. Et Salomonis quoque in fine proverbia ab eo loco in quo ait Mulierem fortem quis inveniet. eisdem alphabetis vel incisionibus supputantur. Porro quinque littere duplices apud hebreos sunt. Chaph. mem. nun. phe. sade. Aliter enim per has scribunt principia medietatesque verborum. aliter fines. Unde et quinque a plerisque libri duplices estimantur. Samuel. Malachim. Dabreiamin. Esdras. Ieremias cum Cinoth. id est lamentationibus suis. Quomodo igitur .xxii. elementa sunt per que scribimus hebraice omne quod loquimur. et eorum initiis vox humana comprehenditur. ita .xxii. volumina supputantur quibus quasi litteris et exordiis in dei doctrina tenera adhuc et lactens viri iusti eruditur infantia. Primus apud eos liber vocatur Bresith. quem nos Genesim dicimus. Secundus Hellesmoth qui Exodus appellatur. Tertius Vaiecra id est Leviticus. Quartus Vagedaber quem Numeros vocamus. Quintus Haddabarim qui Deuteronomium prenotatur. Hii sunt quinque libri Moysi. quos proprie Thorath id est legem appellant. Secundum prophetarum ordinem faciunt. et incipiunt ab Iesu filio Nave qui apud eos Iosue bennun dicitur. Deinde subtexunt Sophtim id est Iudicum librum. et in eundem compingunt Ruth. quia in diebus iudicum facta narratur ystoria. Tertius sequitur Samuel quem nos Regnorum primum et secundum dicimus. Quartus Malachim id est Regum qui tertio et quarto Regnorum volumine continetur. Meliusque multo est Malachim id est regum quam Malachoth id est regnorum dicere. non enim multarum gentium regna describit. sed unius israhelitici populi qui tribubus .xii. continetur. Quintus est Ysaias. Sextus Ieremias. Septimus Ezechiel. Octavus liber .xii. prophetarum qui apud illos vocatur Thareasra. Tertius ordo agiographa possidet. Et

Marginal glosses:

1\. Bresith quod sonat in principio.
2\. Hellesmoth quod sonat hec nomina.
Vaiecra quod sonat et vocavit.
3\. 4. Vagedaber quod sonat et locutus.
5\. Haddabarim ...

1\.
2\.
3\.
4\.
4\. 5. 6.
7\. 8. xii.

Agios sanctum. grapha scriptura ...

[illegible marginal gloss]

primus liber incipit ab Iob. Secundus a David, quem quinque incisionibus et uno psalmorum volumine comprehendunt. Tercius est Salomon tres libros habens: proverbia, que illi parabolas, id est masloth appellant. Quartum ecclesiasten, id est coeleth. Quintum canticum canticorum, quem titulo sirasirim prenotant. Sextus est Daniel. Septimus dabreiamin, id est verba dierum, quod significantius chronicon totius divine historie possumus appellare. Qui liber apud nos paralipomenon primus et secundus inscribitur. Octavus Esdras, qui et ipse similiter apud grecos et latinos in duos libros divisus est. Nonus Hester. Atque ita fiunt pariter veteris legis libri xxii, id est Moysi v, prophetarum octo, agiographorum viiii. Quamquam nonnulli Ruth et Cinoth inter agiographa scriptitent et libros hos in suo putent numero supputandos, ac per hoc esse prisce legis libros xxiiii. Quos sub numero xxiiii seniorum apocalipsis Iohannis inducit adorantes agnum et coronas suas prostratis vultibus offerentes, stantibus coram quatuor animalibus oculatis retro et ante, id est in preteritum et in futurum, et indefessa voce clamantibus: Sanctus, sanctus, sanctus dominus deus omnipotens, qui erat et qui est et qui venturus est. Hic prologus scripturarum quasi galeatum principium omnibus libris, quos de hebreo vertimus in latinum, convenire potest, ut scire valeamus quicquid extra hos est inter apocrifa esse ponendum. Igitur sapientia que vulgo Salomonis inscribitur, et Ihesu filii Syrach liber, et Iudith et Tobias et Pastor non sunt in canone. Machabeorum primum librum hebraicum repperi. Secundus grecus est, quod ex ipsa frasin probari potest. Que cum ita se habeant, obsecro te lector, ne laborem meum reprehensionem estimes antiquorum. In tabernaculo dei offert unusquisque quod potest. Alii aurum et argentum et lapides preciosos, alii bissum et purpuram et coccum offerunt et iacinctum. Nobiscum bene agitur si obtulimus pelles et caprarum pilos. Et tamen apostolus contemptibiliora nostra magis necessaria iudicat. Unde et tota illa tabernaculi pulchritudo et per singulas species ecclesie presentis futureque distinctio pellibus tegitur et ciliciis, que solis et iniuriam ymbrium ea que viliora sunt prohibent. Lege ergo primum Samuel et Malachim meum, meum inquam meum. Quicquid enim crebrius vertendo et emendando sollicitius et didicimus et tenemus nostrum est. Et cum intellexeris quod antea nesciebas, vel interpretem me estimato si gratus es, vel parafrasten si ingratus. Quamquam mihi omnino conscius non sim mutasse me quippiam de hebraica veritate. Certe si incredulus es, lege grecos codices et latinos et

[illegible marginal glosses]

confer cum his opusculis, que nuper emendavimus. Et ubicumque inter se videris discrepare, interroga quemlibet hebreorum cui magis accomodare debeas fidem. Et si nostra firmaverit, puto quod eum non estimes coniectorem, ut in eodem loco mecum similiter divinaverit. Sed et vos famulas Christi rogo, que domini discumbentis pretiosissimo fidei myrro unguitis caput, que nequaquam salvatorem queritis in sepulchro, quibus iam ad patrem Christus ascendit, ut contra latrantes canes qui adversum me rabido ore deseviunt et circumeunt civitatem atque in eo se doctos arbitrantur, si aliis detrahant, orationum vestrarum clipeos opponatis. Ego sciens humilitatem meam illius semper sententie recordabor: Dixi custodiam vias meas ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, dum consisteret peccator adversum me. Obmutui et humiliatus sum et silui a bonis.

Fuit vir unus de Ramathaim Sophim de monte Effraim, et nomen eius Elchana filius Ieroam filii Eliud filii Thau filii Suph Effrateus. Et habuit duas uxores: nomen uni Anna, et nomen secunde Fenenna. Fueruntque Fenenne filii, Anne autem non erant liberi. Et ascendebat vir ille de civitate sua statutis diebus ut adoraret et sacrificaret domino exercituum in Sylo. Erant autem ibi duo filii Heli, Ofni et Finees, sacerdotes domini. Venit ergo dies et immolavit Elchana deditque Fenenne uxori sue et cunctis filiis eius et filiabus partes. Anne autem dedit partem unam tristis, quia Annam diligebat. Dominus autem concluserat vulvam eius. Affligebat quoque eam emula eius et vehementer angebat, in tantum ut exprobraret quod conclusisset dominus vulvam eius. Sicque faciebat per singulos annos, cum redeunte tempore ascenderent templum domini. Et sic provocabat eam. Porro illa flebat et non capiebat cibum. Dixit ergo ei Elchana vir suus: Anna, cur fles, et quare non comedis, et quam ob rem affligitur cor tuum? Numquid non ego melior tibi sum quam decem filii? Surrexit autem Anna postquam comederat et biberat in Sylo. Et Heli sacerdote sedente super sellam ante

[illegible glosses]

templi domini. cum esset anna amaro animo. oravit dominum flens largiter. et votum vovit dicens. Domine exercituum si respiciens videris afflictionem famule tue et recordatus mei fueris. nec oblitus ancille tue. dederisque serve tue sexum virilem. dabo eum domino omnibus diebus vite eius. et novacula non ascendet super caput eius. Factum est autem cum illa multiplicaret preces coram domino. ut heli observaret os eius. Porro anna loquebatur in corde suo. tantumque labia illius movebantur. et vox penitus non audiebatur. Estimavit ergo eam heli temulentam. dixitque ei. Usquequo ebria eris? digere paulisper vinum quo mades. Respondens anna. Nequaquam inquit domine mi. nam mulier infelix nimis ego sum. vinumque et omne quod inebriare potest non bibi. sed effudi animam meam in conspectu domini. Ne reputes ancillam tuam quasi unam de filiabus belial. quia ex multitudine doloris et meroris mei locuta sum usque in presens. Tunc heli ait ei. Vade in pace. et deus israel det tibi petitionem quam rogasti eum. Et illa dixit. Utinam inveniat ancilla tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier in viam suam. et comedit et bibit. vultusque eius non sunt amplius in diversa mutati. Et surrexerunt mane. et adoraverunt coram domino. reversique sunt et venerunt in domum suam in ramatha. Cognovit autem helchana annam uxorem suam. et recordatus est eius dominus. Et factum est post circulum dierum concepit anna et peperit filium. vocavitque nomen eius samuhel eo quod a domino postulasset eum. Ascendit autem vir eius helchana. et omnis domus eius ut immolaret domino hostiam sollempnem et votum suum. et anna non ascendit. Dixit enim viro suo. Non vadam donec ablactetur infans. et ducam eum. et appareat ante conspectum domini. et maneat ibi iugiter. Et ait ei helchana vir suus. Fac quod bonum tibi videtur. et mane donec ablactes eum. precorque ut impleat dominus verbum suum. Mansit ergo mulier et lactavit filium suum donec amoveret eum a lacte. Et adduxit eum secum postquam ablactaverat in vitulis tribus. et tribus modiis farine. et amphora vini. et adduxit eum ad domum domini in sylo. Puer autem erat adhuc infantulus. et immolaverunt vitulum. et obtulerunt puerum heli. Et ait anna. Obsecro mi domine. vivit anima tua. ego sum illa mulier que steti coram te hic orans dominum. Pro puero isto oravi. et dedit mihi dominus petitionem meam quam postulavi eum. Idcirco et ego commodavi eum domino cunctis diebus quibus fuerit accommodatus domino. Et adoraverunt ibi dominum. et oravit anna et ait.

Exultavit cor meum in domino. et exaltatum est cornu meum in deo meo. Dilatatum est os meum super inimicos meos. quia letata sum in salutari tuo. Non est sanctus ut est dominus. neque enim est alius extra te. et non est fortis sicut deus noster. Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes. recedant vetera de ore vestro. quia deus scientiarum dominus est. et ipsi preparantur cogitationes. Arcus fortium superatus est. et infirmi accincti sunt robore. Repleti prius pro panibus se locaverunt. et famelici saturati sunt. donec sterilis peperit plurimos. et que multos habebat filios infirmata est. Dominus mortificat et vivificat. deducit ad inferos et reducit. Dominus pauperem facit et ditat. humiliat et sublimat. Suscitat de pulvere egenum. et de stercore erigit pauperem. ut sedeat cum principibus. et solium glorie teneat. Domini enim sunt cardines terre. et posuit super eos orbem. Pedes sanctorum suorum servabit. et impii in tenebris conticescent. quia non in fortitudine sua roborabitur vir. Dominum formidabunt adversarii eius. et super ipsos in celis tonabit. Dominus iudicabit fines terre. et dabit imperium regi suo. et sublimabit cornu christi sui. Et abiit helchana in ramatha in domum suam. Puer autem erat minister in conspectu domini ante faciem heli sacerdotis. Porro filii heli filii belial. nescientes dominum. neque officium sacerdotum ad populum. Sed quicumque immolasset victimam. veniebat puer sacerdotis dum coquerentur carnes. et habebat fuscinulam tridentem in manu sua. et mittebat eam in lebetem vel in caldariam. aut in ollam sive in cacabum. et omne quod levabat fuscinula tollebat sacerdos sibi. Sic faciebant universo israel venientium in sylo. Etiam antequam adolerent adipem veniebat puer sacerdotis. et dicebat immolanti. Da mihi carnem ut coquam sacerdoti. Non enim accipiam a te carnem coctam sed crudam. Dicebatque illi immolans. Incendatur primum iuxta morem hodie adeps. et tolle tibi quantumcumque desiderat anima tua. Qui respondens aiebat ei. Nequaquam. nunc enim dabis. alioquin tollam vi. Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram domino. quia detrahebant homines a sacrificio domini. Samuhel autem ministrabat ante faciem domini puer accinctus ephot lineo. Et tunicam parvam faciebat ei mater sua. quam afferebat statutis diebus ascendens cum viro suo ut immolaret hostiam sollempnem et votum suum. Et benedixit heli helchane et uxori

Contra prepositos malos audientes crimina [illegible] corrigere [illegible] sic heli qui ad correptionem filiorum destitit [illegible] quia [illegible] negligentia a filiorum [illegible] ut [illegible] et archa dei capta ab allophilis [illegible]

eius. Dixitque: dominus reddat tibi semen de muli
ere hac pro fenore quod commodasti domino.
Et abierunt in locum suum. Visitavit
ergo dominus annam et concepit et pepe
rit tres filios et duas filias. Et magnificatus
est puer samuhel apud dominum. Heli autem e
rat senex valde, et audivit omnia que facie
bant filii sui universo israheli. Et quomodo dor
miebant cum mulieribus que observa
bant ad ostium tabernaculi. Et dixit
eis: Quare facitis res huiuscemodi quas ego
audio, res pessimas ab omni populo? Nolite
filii mei. Non est enim bona fama quam
ego audio ut transgredi faciatis populum
domini. Si peccaverit vir in virum, placari
potest ei deus. Si autem in dominum peccaverit vir, quis
orabit pro eo? Et non audierunt vocem pa
tris sui, quia voluit dominus occidere eos. Puer autem
samuhel proficiebat atque crescebat et place
bat tam deo quam hominibus. Venit autem
vir dei ad heli et ait ad eum: Hec dicit dominus: Num
quid non aperte revelatus sum domui patris tui
cum esset in egypto in domo pharaonis? Et ele
gi eum ex omnibus tribubus israhel michi in sacerdo
tem ut ascenderet ad altare meum et ado
leret incensum et portaret ephot coram me.
Et dedi domui patris tui omnia de sacrificiis
filiorum israhel. Quare calce abicitis victimam me
am et munera mea que precepi ut offerrentur in
templo. Et magis honorasti filios tuos quam
me, ut comederetis primitias omnis sacrificii
israhel populi mei. Propterea ait dominus deus israhel: Loquens
locutus sum ut domus tua et domus patris
tui ministraret in conspectu meo usque in
sempiternum. Nunc autem dicit dominus: Absit hoc
a me. Sed quicumque glorificaverit me glorifi
cabo eum. Qui autem contempnunt me erunt
ignobiles. Ecce dies veniunt et precidam bra
chium tuum et brachium domus patris tui,
ut non sit senex in domo tua. Et videbis emu
lum tuum in templo in universis prosperis israhel. Et
non erit senex in domo tua omnibus diebus.
Verumtamen non auferam penitus virum
ex te ab altari meo, sed ut deficiant oculi tu
i et tabescat anima tua. Et pars magna domus tu
e morietur cum ad virilem etatem venerit. Hoc autem
erit tibi signum quod venturum est duobus filiis
tuis ophni et phinees: In una die morientur
ambo. Et suscitabo michi sacerdotem fidelem qui
iuxta cor meum et animam meam faciet.
Et hedificabo ei domum fidelem et ambula
bit coram christo meo cunctis diebus. Futurum
est autem ut quicumque remanserit in domo tu
a veniat ut oretur pro eo et offerat num
mum argenteum et tortam panis dicatque:
dimitte me obsecro ad unam partem sacerdo
talem ut comedam buccellam panis.

III

Puer autem samuhel ministrabat domino coram
hely, et sermo domini erat preciosus in diebus
illis; non erat visio manifesta. Factum est ergo
die quadam, hely iacebat in loco suo,
et oculi eius caligaverant nec poterat vide
re lucernam dei antequam extingueretur. Samuhel
autem dormiebat in templo domini ubi
erat archa dei. Et vocavit dominus sa
muhel. Qui respondens ait: Ecce ego. Et
cucurrit ad hely et dixit: Ecce ego; voca
sti enim me. Qui dixit: Non vocavi; rever
tere et dormi. Et abiit et dormivit. Et adie
cit dominus rursum vocare samuhelem.
Consurgensque samuhel abiit ad hely et
dixit: Ecce ego quia vocasti me. Qui re
spondit: Non vocavi te fili mi; revertere et dormi.
Porro samuhel necdum sciebat dominum, neque
revelatus fuerat ei sermo domini. Et adie
cit dominus et vocavit adhuc samuhelem ter
tio. Qui consurgens abiit ad hely et dixit:
Ecce ego quia vocasti me. Intellexit ergo hely quia do
minus vocaret puerum. Et ait ad samuhelem:
Vade et dormi, et si deinceps vocaverit te, di
ces: Loquere domine quia audit servus tuus. A
biit ergo samuhel et dormivit in loco suo. Et
venit dominus et stetit et vocavit sicut voca
verat: Samuhel, Samuhel. Et ait samuhel:
Loquere domine quia audit servus tuus. Et
dixit dominus ad samuhelem: Ecce ego facio ver
bum in israhel quod quicumque audierit tinnient
ambe aures eius. In die illa suscitabo adversum
hely omnia que locutus sum super domum eius. Incipiam
et complebo. Predixi enim ei quod iudica
turus essem domum eius in eternum propter iniqui
tatem, eo quod noverit indigne agere filios suos et
non corripuerit eos. Ideo iuravi domui
hely quod non expietur iniquitas domus
eius victimis et muneribus usque in eternum. Dormi
vit autem samuhel usque mane, aperuitque o
stia domus domini. Et samuhel timebat in
dicare visionem hely. Vocavit ergo hely samu
helem et dixit: Samuhel fili mi. Qui respondens
ait: Presto sum. Et interrogavit eum: Quis
est sermo quem locutus est ad te dominus? Oro
te ne celaveris me. Hec faciat tibi deus et hec
addat si absconderis a me sermonem ex omnibus
verbis que dicta sunt tibi. Indicavit itaque sa
muhel universos sermones et non abscon
dit ab eo. Et ille respondit: Dominus est; quod bonum
est in oculis suis faciat. Crevit autem
samuhel et dominus erat cum eo, et non
cecidit ex omnibus verbis eius in terram. Et co
gnovit universus israhel a dan usque

quia fidelis Samuhel propheta esset domini. Et
addidit ut appareret in Sylo, quoniam revela-
tus fuerat dominus Samuheli in Sylo iuxta
verbum domini. Et venit sermo Samuelis in
IIII universo Israel. Et factum est in diebus illis, convene-
runt Philistiim in pugnam.
Egressus est namque Israel obviam Philisthiim
in prelium, et castrametatus est iuxta lapi-
dem adiutorii. Porro Philisthiim venerunt in Afec
et instruxerunt aciem contra Israel. Inito autem
certamine, terga vertit Israel Philisteis. Et ce-
si sunt in illo certamine passim per agros
quasi quattuor milia virorum. Et reversus est
populus ad castra. Dixeruntque maiores na-
tu de Israel: Quare percussit nos dominus hodie
coram Philistiim? Afferamus ad nos de
Sylo archam federis domini, et veniat
in medium nostri, ut salvet nos de manu ini-
micorum nostrorum. Misit ergo populus in Sylo, et tulerunt
inde archam federis domini exercituum
sedentis super cherubim. Eratque duo filii He-
li cum archa federis domini, Ophni et Fine-
es. Cumque venisset archa federis domini
in castra, vociferatus est omnis Israel clamore
grandi, et personuit terra. Et audierunt Phili-
stiim vocem clamoris, dixeruntque: Que-
nam est hec vox clamoris magni in castris He-
breorum? Et cognoverunt quod archa domini venis-
set in castra. Timueruntque Philistiim di-
centes: Venit deus in castra. Et ingemuerunt
dicentes: Ve nobis. Non enim fuit tanta exul-
tatio heri et nudiustercius. Ve nobis. Quis
nos salvabit de manu deorum sublimium istorum?
Hii sunt dii qui percusserunt Egyptum omni pla-
ga in deserto. Confortamini et estote viri
Philistiim, ne serviatis Hebreis sicut
ipsi servierunt nobis. Confortamini et bel-
late. Pugnaverunt ergo Philisthiim. Et cesus est Israel, et
fugit unusquisque in tabernaculum suum. Et
facta est plaga magna nimis. Et ceciderunt de
Israel xxx milia peditum. Et archa dei capta
est, duoque filii Hely mortui sunt, Ophni et Fi-
nees. Currens autem vir de Beniamin ex acie
venit in Sylo in die illa scissa veste et conspersus
pulvere caput. Cumque ille venisset, Hely se-
debat super sellam contra viam spectans. Erat
enim cor eius pavens pro archa domini. Vir
autem ille postquam ingressus est, nuntiavit
urbi. Et ululavit omnis civitas. Et audivit
Hely sonitum clamoris dixitque: Quis est hic
sonitus tumultus huius? At ille festinavit
et venit et nuntiavit Hely. Hely autem erat no-
naginta viii annorum, et oculi eius caliga-
verant et videre non poterat. Et dixit ad
Hely: Ego sum qui veni de prelio, et ego qui
de acie fugi hodie. Cui ille ait: Quid actum est
fili mi? Respondens autem ille qui nuntiabat: Fugit
inquit Israel coram Philistiim, et ruina ma-
gna facta est in populo. Insuper et duo filii tui mor-
tui sunt, Ophni et Finees, et archa dei capta
est. Cumque ille nominasset archam dei, cecidit de
sella retrorsum iuxta hostium. Et fractis
cervicibus mortuus est. Senex enim erat et gran-
devus. Et ipse iudicavit Israel xl annis. Nurus
autem eius uxor Finees pregnans erat vicinaque
partui. Et audito nuntio quod capta esset ar-
cha dei et mortuus esset socer eius et vir suus, in-
curvavit se et peperit. Irruerant enim in eam
dolores subiti. In ipso autem momento mortis
eius dixerunt ei que stabant circa eam: Ne
timeas, quia filium peperisti. Que non respondit eis
neque animadvertit. Et vocavit puerum Hy-
chaboth dicens: Translata est gloria dei de Israel,
quia capta est archa dei. Et pro socero suo et pro
viro suo ait: Translata est gloria dei ab Israel eo
quod capta esset archa dei.
Philistiim autem tulerunt archam dei et aspor- V
taverunt eam a lapide adiutorii in Azotum.
Tuleruntque Philistiim archam dei et intu-
lerunt eam in templum Dagon, et statuerunt
eam iuxta Dagon. Cumque surrexissent di-
luculo Azotii altera die, ecce Dagon iacebat
pronus in terra ante archam dei. Et tulerunt
Dagon et restituerunt eum in locum suum. Rur-
sumque mane die altera consurgentes invene-
runt Dagon iacentem super faciem suam in terra co-
ram archa domini. Caput autem Dagon et
due palme manuum eius abscisse erant su-
per limen. Porro Dagon truncus solus remanserat
in loco suo. Propter hanc causam non calcant sac-
erdotes Dagon et omnes qui ingrediuntur templum
eius super limen Dagon in Azoto usque in hodi-
ernum diem. Aggravata est autem manus
domini super Azotios, et demolitus est eos et per-
cussit in secretiori parte natium Azotum et
fines eius. Et ebullierunt ville et agri in
medio regionis illius, et nati sunt mures,
et facta est confusio mortis magne in civitate. Videntes
autem viri Azotii huiuscemodi plagam dixerunt:
Quid faciemus de archa dei Israel apud nos? quo-
niam dura est manus eius super nos et super Dagon de-
um nostrum. Et mittentes congregaverunt om-
nes satrapas Philistinorum ad se et dixerunt:
Quid faciemus de archa dei Israel? Responderunt-
que Gethei: Circumducatur archa dei Israel.
Et circumduxerunt archam dei Israel. Illis autem
circumducentibus eam, fiebat manus domini
per singulas civitates interfectionis magne
nimis. Et percutiebat viros uniuscuiusque urbis
a parvo usque ad maiorem, et computrescebant

prominebant extales eorum. Inieruntque Getthei
consilium et fecerunt sibi sedes pelliceas. Mise-
runt ergo archam Dei in Accaron. Cumque venisset ar-
cham Dei in Accaron, exclamaverunt Accaronite
dicentes: Adduxerunt ad nos archam Dei Israel ut in-
terficiat nos et populum nostrum. Miserunt itaque et
congregaverunt omnes satrapas Phylistinorum,
qui dixerunt: Dimittite archam Dei Israel et revertatur
in locum suum, et non interficiat nos cum po-
pulo nostro. Fiebat enim pavor mortis in singulis ur-
bibus et gravissima valde manus Dei. Viri quoque
qui mortui non fuerant percutiebantur in secretiori p-
arte natium, et ascendebat ululatus uniuscuiusque ci-
vitatis in celum.

VI Fuit ergo archa Domini in regione Phylistinorum
septem mensibus. Et post hec vocaverunt Phylistiim sa-
cerdotes et divinos dicentes: Quid faciemus de ar-
cha Dei? Indicate nobis quomodo remittamus eam
in locum suum. Qui dixerunt: Si remittitis ar-
cham Dei Israel, nolite dimittere eam vacuam,
sed quod debetis reddite ei pro peccato, et tunc curabimini
et scietis quare non recedat manus eius a vobis. Qui dixe-
runt: Quid est quod pro delicto reddere debeamus ei?
Responderuntque illi: Iuxta numerum provinciarum Phylisti-
norum quinque anos aureos facietis et quinque mures aure-
os, quia plaga una fuit omnibus vobis et satrapis ve-
stris. Facietisque similitudinem anorum vestrorum et si-
militudinem murium qui demoliti sunt terram,
et dabitis gloriam Deo Israel, si forte relevet ma-
num suam a vobis et a diis vestris et a terra vestra. Quare
aggravatis corda vestra sicut aggravavit Egyptus et Pharao
cor suum? Nonne postquam percussus est tunc dimi-
sit eos et abierunt? Nunc ergo arripite et facite
plaustrum novum unum, et duas vaccas fe-
tas quibus non est impositum iugum iungite in
plaustro, et recludite vitulos earum domi. Tol-
letisque archam Domini et ponetis in plaustro,
et vasa aurea que exsolvistis ei pro delicto ponetis
in capsella ad latus eius, et dimittite eam ut
vadat. Et aspicietis: et siquidem per viam fini-
um suorum ascenderit contra Bethsames, ipse fecit
nobis malum hoc grande; sin autem, minime, scie-
mus quia nequaquam manus eius tetigit nos, sed ca-
su accidit. Fecerunt ergo illi hoc modo. Et tollentes
duas vaccas que lactabant vitulos, iunxerunt
ad plaustrum, vitulosque earum concluserunt
domi. Et posuerunt archam Dei super plaus-
trum, et capsellam que habebat mures aureos et
similitudinem anorum. Ibant autem in directum
vacce per viam que ducit Bethsames, et iti-
nere uno gradiebantur pergentes et mugientes,
et non declinabant neque ad dexteram neque ad si-
nistram. Sed et satrape Philistinorum sequebantur
usque ad terminos Bethsames. Porro Bethsa-
mite metebant triticum in valle. Et ele-
vantes oculos suos viderunt archam Domini, et
gavisi sunt cum vidissent. Et plaustrum
venit in agrum Iosue Bethsamite et sta-
tit ibi. Erat autem ibi lapis magnus, et conciderunt li-
gna plaustri, vaccasque imposuerunt super ea holocau-
stum Domino. Levite autem deposuerunt archam
et capsellam que erat iuxta eam, in qua
erant vasa aurea, et posuerunt super lapidem
grandem. Viri autem Bethsamite obtule-
runt holocausta et immolaverunt victimas in die
illa Domino. Et quinque satrape Phylistino-
rum viderunt et reversi sunt in Accaron in die
illa. Hii sunt autem ani aurei quos reddiderunt Phy-
listiim pro delicto Domino: Azotus unum, Ga-
za unum, Ascalon unum, Geth unum, Accaron
unum. Et mures aureos secundum numerum urbium
Phylistiim quinque provinciarum, ab urbe murata
usque ad villam que erat absque muro, et usque
ad Abel magnum super quem posuerunt archam Domini,
que erat usque in illo die in agro Iosue Beth-
samitis. Percussit autem Dominus de viris
Bethsamitibus, eo quod vidissent archam Domini. Et per-
cussit de populo septuaginta viros et quinquaginta milia ple-
bis. Luxitque populus eo quod percussisset Dominus plebem
plaga magna. Et dixerunt viri Bethsa-
mite: Quis poterit stare in conspectu Domini
Dei sancti huius? Et ad quem ascendet a nobis? Mi-
seruntque nuntios ad habitatores Cariathiarim
dicentes: Reduxerunt Phylistiim archam Domini;
descendite et reducite eam ad vos.

VII Venerunt ergo viri Cariathiarim et redu-
xerunt archam Domini et intulerunt eam in domum
Aminadab in Gabaa. Eleazarum autem fi-
lium eius sanctificaverunt ut custodiret archam
Domini. Et factum est ex qua die mansit archa Dei in Ca-
riathiarim, multiplicati sunt dies; erat quippe
iam annus vicesimus. Et requievit omnis
Israel post Dominum. Ait autem Samuel ad uni-
versam domum Israel dicens: Si in toto corde
vestro revertimini ad Dominum, auferte deos alienos
de medio vestri, Baalim et Astaroth, et preparate cor-
da vestra Domino, et servite illi soli, et eruet vos de manu
Phylistiim. Abstulerunt ergo filii Israel Baa-
lim et Astaroth et servierunt Domino soli. Dixit
autem Samuel: Congregate universum Israel in
Masphath ut orem pro vobis Dominum. Et conve-
nerunt in Masphat, hauseruntque aquam et ef-
fuderunt in conspectu Domini, et ieiunaverunt
in die illa atque dixerunt ibi: Peccavimus Domino.
Iudicavitque Samuel filios Israel in Masphat.
Et audierunt Phylistiim quod congregati essent
filii Israel in Masphat, et ascenderunt satrape Phy-
listinorum ad Israel. Quod cum audissent filii Israel
timuerunt a facie Phylistinorum. Dixeruntque ad Sa-
muelem: Ne cesses pro nobis clamare

minum deum nostrum ut salvet nos de manu
philistinorum. Tulit autem Samuel agnum
lactentem unum et obtulit illum holocaustum
integrum domino. Et clamavit Samuhel
ad dominum pro Israel, et exaudivit eum dominus. Factum
est autem cum Samuel offerret holocaustum, Philistiim
inire proelium contra Israel. Intonuit autem
dominus fragore magno in die illo super
Philistiim et exterruit eos, et caesi sunt a filiis
Israel. Egressique filii Israel de Maspha persecuti
sunt Philisteos et percusserunt eos usque ad locum
qui erat subter Bethchar. Tulit autem Samuel
lapidem unum et posuit eum inter Maspha
et inter Sen. Et vocavit nomen loci illius lapis
adiutorii. Dixitque: Huc usque auxiliatus est
nobis dominus. Et humiliati sunt Philis
tiim, nec apposuerunt ultra ut venirent in ter
minos Israel. Facta est itaque manus domini
super Philisteos cunctis diebus Samuel. Et
redditae sunt urbes quas tulerant Philistiim
ab Israel, ab Accaron usque Geth et terminos
suos. Liberavitque Israel de manu Philistinorum,
eratque pax inter Israel et Amorreum. Iudica
bat quoque Samuel Israel cunctis diebus vitae
suae. Et ibat per singulos annos circuiens Bethel
et Galgala et Maspha, et iudicabat Israel
in supradictis locis. Revertebaturque in Ramatha,
ibi enim erat domus eius, et ibi iudicabat
Israel. Et aedificavit ibi etiam altare domino.
VIII Factum est autem cum senuisset Samuel, po
suit filios suos iudices Israel. Fuitque nomen
filii eius primogeniti Iohel, et nomen secundi Abi
a, iudicum in Bersabee. Et non ambulaverunt
filii illius in viis eius, sed declinaverunt post
avaritiam, acceperuntque munera, et perverte
runt iudicium. Congregati ergo universi maiores natu
Israel venerunt ad Samuhelem in Ramatha
et dixerunt ei: Ecce tu senuisti, et filii tui non
ambulant in viis tuis. Constitue nobis re
gem ut iudicet nos sicut et universae habent
nationes. Displicuitque sermo in oculis Samuelis
eo quod dixissent: Da nobis regem ut iudicet
nos. Et oravit Samuhel ad dominum. Dixit
autem dominus ad Samuhelem: Audi vocem
populi in omnibus quae loquuntur tibi. Non enim te
abiecerunt, sed me, ne regnem super eos. Iuxta
omnia opera sua quae fecerunt a die qua eduxi
eos de Egypto usque ad diem hanc: sicut dere
liquerunt me et servierunt diis alienis, sic faci
unt etiam tibi. Nunc ergo audi vocem eorum. Ve
rumtamen contestare eos et praedic eis ius regis
qui regnaturus est super eos. Dixit itaque Samu
hel omnia verba domini ad populum qui petierat
a se regem, et ait: Hoc erit ius regis qui impe
raturus est vobis: Filios vestros tollet et ponet in cur
ribus suis. Facietque sibi equites et praecursores quadri
garum suarum, et constituet sibi tribunos et centu
riones, et aratores agrorum suorum et messores se
getum, et fabros armorum et curruum suorum.
Filias quoque vestras faciet sibi unguentarias et fo
carias et panificas. Agros quoque vestros et vineas
et oliveta optima tollet et dabit servis suis. Sed et
segetes vestras et vinearum reditus addecimabit
ut det eunuchis et famulis suis. Servos etiam vestros et
ancillas et iuvenes optimos et asinos auferet
et ponet in opere suo. Greges quoque vestros addecima
bit, vosque eritis ei servi. Et clamabitis in di
e illa a facie regis vestri quem elegistis vobis, et non
exaudiet vos dominus in die illa, quia petistis
vobis regem. Noluit autem populus audire vocem Sa
muhel, sed dixerunt: Nequaquam. Rex enim erit su
per nos, et erimus nos quoque sicut omnes gentes. Et iudi
cabit nos rex noster et egredietur ante nos et pugna
bit bella nostra pro nobis. Et audivit Samuhel omni
a verba populi et locutus est ea in auribus domini. Dixit
autem dominus ad Samuhelem: Audi vocem eorum et
constitue regem super eos. Et ait Samuel ad viros
Israel: Vadat unusquisque in civitatem suam.
IX Et erat vir de Beniamin nomine Cis, filius Abiel
filii Seror, filii Bechorath, filii Aphi
a, filii viri Iemini, fortis robore. Et erat ei fili
us vocabulo Saul, electus et bonus. Et non erat vir
de filiis Israel melior illo. Ab humero et sursum
eminebat super omnem populum. Perierant autem asinae
Cis patris Saul. Et dixit Cis ad Saul filium
suum: Tolle unum de pueris tecum, et surgens
vade et quaere asinas. Qui cum transissent per mon
tem Ephraim, et per terram Salisa, et non invenissent,
transierunt etiam per terram Salim, et non erant; sed et per
terram Iemini, et minime repperierunt. Cum autem
venissent in terram Suph, et non invenissent, dixit
Saul ad puerum suum qui erat cum eo: Veni
et revertamur, ne forte dimiserit pater meus asinas
et sollicitus sit pro nobis. Qui ait ei: Ecce vir
dei est in civitate hac, vir nobilis; omne quod loquitur
absque ambiguitate venit. Nunc ergo eamus
illuc, si forte indicet nobis de via nostra propter quam
venimus. Dixitque Saul ad puerum suum: Ecce ibimus;
quid feremus ad virum? Panis defecit in sitarciis nostris, et spor
tulam non habemus ut demus homini dei, nec quicquam
aliud. Rursum puer respondit Sauli et dixit: Ec
ce inventa est in manu mea quarta pars
stateris argenti. Demus homini dei ut indicet no
bis viam nostram. Olim in Israel sic loquebatur unus
quisque vadens consulere dominum: Venite et eamus
ad videntem. Qui enim propheta dicitur hodie vocaba
tur olim videns. Et dixit Saul ad puerum suum:
Optimus sermo tuus; veni, eamus. Et ie
runt in civitatem in qua erat vir dei. Cumque ascende
rent clivum civitatis, invenerunt puellas egre

[illegible marginal note]

[illegible marginal note]

dientes ad hauriendam aquam. Et dixerunt eis: Num hic est videns? Que respondentes dixerunt illis: Hic est. Ecce ante te: festina nunc. Hodie enim venit in civitatem, quia sacrificium est hodie populi in excelso. Ingredientes urbem statim invenietis eum antequam ascendat in excelsum ad vescendum. Neque enim comesturus est populus donec ille veniat, quia ipse benedicit hostie, et deinceps comedunt qui vocati sunt. Nunc ergo conscendite, quia hodie reperietis eum. Et ascenderunt in civitatem. Cumque illi ambularent in medio urbis, apparuit Samuel egrediens obviam eis, ut ascenderet in excelsum. Dominus autem revelaverat auriculam Samuel ante unam diem quam veniret Saul, dicens: Hac ipsa qua nunc est hora cras mittam ad te virum de terra Beniamin, et unges eum ducem super populum meum Israel. Et salvabit populum meum de manu Philistinorum, quia respexi populum meum: venit enim clamor eorum ad me. Cumque aspexisset Samuel Saulem, Dominus ait ei: Ecce vir quem dixeram tibi: iste dominabitur populo meo. Accessit autem Saul ad Samuelem in medio porte et ait: Indica oro mihi ubi est domus videntis. Et respondit Samuel Sauli dicens: Ego sum videns. Ascende ante me in excelsum ut comedas mecum hodie, et dimittam te mane, et omnia que sunt in corde tuo indicabo tibi. Et de asinis quas perdidisti nudiustertius ne sollicitus sis, quia invente sunt. Et cuius erunt optima queque Israel? Nonne tibi et omni domui patris tui? Respondens autem Saul ait: Numquid non filius Gemini ego sum de minima tribu Israel, et cognatio mea novissima inter omnes familias de tribu Beniamin? Quare ergo locutus es mihi sermonem istum? Assumens itaque Samuel Saulem et puerum eius introduxit eos in triclinium, et dedit eis locum in capite eorum qui fuerant invitati: erant enim quasi xxx viri. Dixitque Samuel coco: Da partem quam dedi tibi et precepi ut reponeres seorsum apud te. Levavit autem cocus armum et posuit ante Saul. Dixitque Samuel: Ecce quod remansit pone ante te et comede, quia de industria servatum est tibi quando populum vocavi. Et comedit Saul cum Samuele in die illa. Et descenderunt de excelso in oppidum, et locutus est cum Saul in solario. Stravitque Saul in solario et dormivit. Cumque mane surrexissent, et iam dies dilucesceret, vocavit Samuel Saul in solarium dicens: Surge ut dimittam te. Et surrexit Saul, egressique sunt ambo, ipse videlicet et Samuel. Cumque descenderent in extrema parte civitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero ut antecedat nos et transeat; tu autem subsiste paulisper ut indicem tibi verbum Domini.

Tulit autem Samuel lenticulam olei et effudit super caput eius, et osculatus est eum et ait: Ecce unxit te Dominus super hereditatem suam in principem, et liberabis populum suum de manibus inimicorum eius qui in circuitu eius sunt. Et hoc tibi signum quia unxit te Deus in principem. Cum abieris a me hodie, invenies duos viros iuxta sepulcrum Rachel in finibus Beniamin in meridie salientes magnas foveas, dicentque tibi: Invente sunt asine ad quas ieras perquirendas, et intermissis pater tuus asinabus sollicitus est pro vobis et dicit: Quid faciam de filio meo? Cumque abieris inde et ultra transieris veneris ad quercum Thabor, invenient te ibi tres viri ascendentes ad Deum in Bethel, unus portans tres hedos et alius tres tortas panis et alius portans lagenam vini. Cumque te salutaverint, dabunt tibi duos panes, et accipies de manu eorum. Post hec venies in collem Dei ubi est statio Philistinorum. Et cum ingressus fueris ibi urbem, obvium habebis gregem prophetarum descendentium de excelso, et ante eos psalterium et tympanum et tibiam et citharam, ipsosque prophetantes. Et insiliet in te spiritus Domini, et prophetabis cum eis, et mutaberis in virum alium. Quando ergo evenerint omnia signa hec tibi, fac quecumque invenerit manus tua, quia Dominus tecum est. Et descendes ante me in Galgala (ego quippe descendam ad te) ut offeras oblationem et immoles victimas pacificas. Septem diebus expectabis, donec veniam ad te et ostendam tibi quid facias. Itaque cum avertisset humerum suum ut abiret a Samuele, immutavit ei Deus cor aliud, et venerunt omnia signa hec in die illa. Veneruntque ad predictum collem, et ecce cuneus prophetarum obvius ei. Et insiluit super eum spiritus Domini, et prophetavit in medio eorum. Videntes autem omnes qui noverant eum heri et nudiustertius quod esset cum prophetis et prophetaret, dixerunt ad invicem: Quenam res accidit filio Cis? Num et Saul inter prophetas? Responditque alius ad alterum dicens: Et quis pater eorum? Propterea versum est in proverbium: Num et Saul inter prophetas? Cessavit autem prophetare et venit ad excelsum. Dixitque patruus Saul ad eum et ad puerum eius: Quo abistis? Qui responderunt: Querere asinas. Quas cum non repperissemus venimus ad Samuelem. Et dixit ei patruus suus: Indica mihi quid dixerit tibi Samuel. Et ait Saul ad patruum suum: Indicavit nobis quia invente essent asine.

sermone autem regni non indicauit ei quem locutus
illi fuerat samuel. Et conuocauit samuel
populum ad dominum in masphat. et ait ad filios
israel. Hec dicit dominus deus israel. Ego
eduxi israel de egipto et erui uos de manu e-
giptiorum. et de manu omnium regum qui affligeb-
bant uos. uos autem hodie proiecistis dominum deum
uestrum qui solus saluauit uos de uniuersis mal-
is et tribulationibus uestris. Et dixistis. Nequaquam
sed regem constitue super nos. Nunc ergo state co-
ram domino per tribus uestras et familias.
Et applicauit samuel omnes tribus israel. et ce-
cidit sors super tribum beniamin. Et appli-
cuit tribum beniamin et cognationes eius.
et cecidit cognatio metri. et peruenit
usque ad saul filium cis. Quesierunt ergo eum
et non est inuentus ille. Et consuluerunt
post hec dominum utrumnam uenturus
esset illuc. Responditque dominus. Ecce absconditus est
domi. Cucurrerunt itaque et tulerunt eum inde.
Stetitque in medio populi. et altior fuit uniuerso
populo ab humero et sursum. Et ait sa-
muel ad omnem populum. Certe uidetis quem
elegit dominus quia non sit similis illi in omni
populo. Et clamauit cunctus populus et ait. Vi-
uat rex. Locutus est autem samuel ad populum
legem regni et scripsit in libro et reposuit
coram domino. Et dimisit samuel omnem
populum singulos in domum suam. Sed et saul
abiit in domum suam in gabaath. et abiit
cum eo pars exercitus quorum tetigerat deus
corda. Filii uero belial dixerunt. Num sal-
uare nos poterit iste? Et despexerunt eum
et non attulerunt ei munera. Ille uero dissi-
mulabat se audire.

I

Et factum est quasi post mensem ascendit naas
amonites et pugnare cepit aduersus iabes
galaath. Dixeruntque omnes uiri iabes ad
naas. Habeto nos federatos et seruiemus tibi.
Et respondit ad eos naas amonites. In hoc feri-
am uobiscum fedus. ut eruam omnium
uestrum oculos dextros. ponamque uos ob-
probrium in uniuerso israel. Et dixe-
runt ad eum seniores iabes. Concede nobis
vii. dies ut mittamus nuntios ad uni-
uersos terminos israel. Et si non fuerit qui defendat
nos egrediemur ad te. Venerunt ergo nuntii
in gabaath saulis. et locuti sunt uerba
audiente populo. Et leuauit omnis populus uo-
cem suam et fleuit. Et ecce saul ue-
niebat sequens boues de agro et ait. Quid
habet populus quod plorat? Et narrauerunt ei uer-
ba uirorum iabes. Et insiluit spiritus domini in
saul cum audisset uerba hec. et iratus est
furor eius nimis. Et assumens utrumque
bouem concidit in frusta. misitque in omnes termi-
nos israel per manum nuntiorum dicens. Quicumque non
exierit et secutus fuerit saul et samuelem
sic fiet bobus eius. Inuasit ergo timor domini populum
et egressi sunt quasi uir unus. Et recensuit eos
in bezech. Fueruntque filiorum israel trecenta mi-
lia. uirorum autem iuda. xxx. milia. Et dixe-
runt nuntiis qui uenerant. Sic dicetis uiris qui
sunt in iabes galaad. Cras erit uobis salus
cum incaluerit sol. Venerunt ergo nuntii et nun-
tiauerunt uiris iabes. Qui letati sunt et di-
xerunt. Mane exibimus ad uos et facietis
nobis omne quod placuerit uobis. Et factum est cum uenis-
set dies crastinus. constituit saul populum in tres partes.
Et ingressus est saul media castra in uigilia
matutina et percussit amon usque dum incale-
sceret dies. Reliqui autem dispersi sunt ita ut
non relinquerentur ex eis duo pariter. Et ait populus
ad samuelem. Quis est iste qui dixit.
saul non regnabit super nos? Date uiros et inter-
ficiemus eos. Et ait saul. Non occidetur quisquam
in die hac. quia hodie fecit dominus salutem in israel.
Dixit autem samuel ad populum. Venite et eamus
in galgala. et innouemus ibi regnum. Et
fecerunt ibi regem saul coram domino in gal-
gala. et immolauerunt ibi uictimas pacifi-
cas coram domino. Et letatus est ibi saul
et omnes uiri israel nimis.

XII

Dixit autem samuel ad uniuersum israel. Ecce audi-
ui uocem uestram iuxta omnia que locuti estis ad
me. et constitui super uos regem. Et nunc rex graditur
ante uos. Ego autem senui et incanui. Porro
filii mei uobiscum sunt. Itaque conuersatus sum
coram uobis ab adolescentia mea usque ad di-
em hanc. Ecce presto sum. Loquimini de
me coram domino et coram christo eius. utrum
bouem cuiusquam tulerim. aut asinum. si quempi-
am calumpniatus sum. si oppressi aliquem
si de manu cuiusquam munus accepi. et con-
tempnam illud hodie. restituamque uobis. Et
dixerunt. Non es calumpniatus nos. neque op-
pressisti. neque tulisti de manu alicuius quippiam.
Dixitque ad eos. Testis est dominus ad-
uersus uos. et testis christus eius in die hac. quia non
inueneritis in manu mea quippiam. Et di-
xerunt. Testis. Et ait samuel ad populum.
Dominus qui fecit moysen et aaron et eduxit pa-
tres nostros de terra egipti adest. Nunc ergo sta-
te ut iudicio contendam aduersus uos coram
domino de omnibus misericordiis domini que
fecit uobiscum et cum patribus uestris. quomodo in-
gressus est iacob in egiptum. et clamauerunt
patres nostri ad dominum. Et misit dominus moy-
sen et aaron. et eduxit patres uestros de egipto.
et collocauit eos in loco hoc. Qui obliti sunt

domini dei sui, et tradidit eos in manu Sisare magistri militie Asor, et in manu Philisthinorum, et in manu regis Moab, et pugnaverunt adversum eos. Postea autem clamaverunt ad dominum, et dixerunt: Peccavimus, quia dereliquimus dominum, et servivimus Baalim et Astaroth. Nunc ergo erue nos de manu inimicorum nostrorum, et serviemus tibi. Et misit dominus Ierobaal, et Badan, et Iepte, et Samuel, et eruit vos de manu inimicorum vestrorum per circuitum, et habitastis confidenter. Videntes autem quod Naas rex filiorum Ammon venisset adversum vos, dixistis mihi: Nequaquam, sed rex imperabit nobis: cum dominus deus vester regnaret in vobis. Nunc ergo presto est rex vester, quem elegistis et petistis. Ecce dedit dominus vobis regem. Si timueritis dominum, et servieritis ei, et audieritis vocem eius, et non exasperaveritis os domini, eritis et vos et rex qui imperat vobis sequentes dominum deum vestrum. Si autem non audieritis vocem domini, sed exasperaveritis sermones eius, erit manus domini super vos, et super patres vestros. Sed et nunc state, et videte rem istam grandem, quam facturus est dominus in conspectu vestro. Numquid non messis tritici est hodie? Invocabo dominum, et dabit voces et pluvias: et scietis et videbitis, quia grande malum feceritis vobis in conspectu domini, petentes super vos regem.

XII

Et clamavit Samuel ad dominum, et dedit dominus voces et pluvias in illa die. Et timuit omnis populus nimis dominum et Samuelem. Et dixit universus populus ad Samuelem: Ora pro servis tuis ad dominum deum tuum, ut non moriamur: addidimus enim universis peccatis nostris malum, ut peteremus nobis regem. Dixit autem Samuel ad populum: Nolite timere, vos fecistis universum malum hoc: verumtamen nolite recedere a tergo domini, sed servite domino in omni corde vestro. Et nolite declinare post vana, que non proderunt vobis, neque eruent vos, quia vana sunt. Et non derelinquet dominus populum suum propter nomen suum magnum: quia iuravit dominus facere vos sibi populum. Absit autem a me hoc peccatum in domino, ut cessem orare pro vobis: et docebo vos viam bonam et rectam. Igitur timete dominum, et servite ei in veritate, et ex toto corde vestro. Vidistis enim magnifica que in vobis gesserit dominus. Quod si perseveraveritis in malitia, et vos et rex vester pariter peribitis.

XIII

Filius unius anni erat Saul cum regnare cepisset, duobus autem annis regnavit super Israel. Et elegit sibi Saul tria milia de Israel: et erant cum Saule duo milia in Machmas, et in monte Bethel: mille autem cum Ionatha in Gabaa Beniamin: porro ceterum populum remisit unumquemque in tabernacula sua. Et percussit Ionathas stationem Philisthinorum, que erat in Gabaa. Quod cum audissent Philisthiim, Saul cecinit bucina in omni terra, dicens: Audiant Hebrei. Et universus Israel audivit huiuscemodi famam: Percussit Saul stationem Philisthinorum: et erexit se Israel adversus Philisthiim. Clamavit ergo populus post Saul in Galgala. Et Philisthiim congregati sunt ad preliandum contra Israel, triginta milia curruum, et sex milia equitum, et reliquum vulgus, sicut arena que est in litore maris plurima. Et ascendentes castrametati sunt in Machmas ad orientem Bethaven. Quod cum vidissent viri Israel se in arto positos (afflictus enim erat populus) absconderunt se in speluncis, et in abditis, in petris quoque, et in antris, et in cisternis. Hebrei autem transierunt Iordanem in terram Gad et Galaad. Cumque adhuc esset Saul in Galgala, universus populus perterritus est, qui sequebatur eum. Et expectavit septem diebus iuxta placitum Samuelis, et non venit Samuel in Galgala, dilapsusque est populus ab eo. Ait ergo Saul: Afferte mihi holocaustum, et pacifica. Et obtulit holocaustum. Cumque complesset offerens holocaustum, ecce Samuel veniebat: et egressus est Saul obviam ei ut salutaret eum. Locutusque est ad eum Samuel: Quid fecisti? Respondit Saul: Quia vidi quod dilaberetur populus a me, et tu non veneras iuxta placitos dies, porro Philisthiim congregati fuerant in Machmas, dixi: Nunc descendent Philisthiim ad me in Galgala, et faciem domini non placavi. Necessitate compulsus, obtuli holocaustum domino. Dixitque Samuel ad Saul: Stulte egisti, nec custodisti mandata domini dei tui, que precepit tibi. Quod si non fecisses, iam nunc preparasset dominus regnum tuum super Israel in sempiternum: sed nequaquam regnum tuum ultra consurget. Quesivit sibi dominus virum iuxta cor suum: et precepit ei dominus ut esset dux super populum suum, eo quod non servaveris que precepit dominus. Surrexit autem Samuel, et ascendit de Galgalis in Gabaa Beniamin. Et reliqui populi ascenderunt post Saul obviam populo qui expugnabant eos, venientes de Galgala in Gabaa, in colle Beniamin. Et recensuit Saul populum, qui inventi fuerant cum eo, quasi sexcentos viros. Et Saul, et Ionathas filius eius, et populus qui inventus fuerat cum eis, erat in Gabaa Beniamin: porro Philisthiim consederant in Machmas. Et egressi sunt ad predandum de castris Philisthinorum tres cunei. Unus cuneus pergebat contra viam Ephra ad terram Sual. Porro alius ingrediebatur per viam Bethoron, tertius autem verterat se ad iter termini, imminentis valli Seboim contra desertum. Porro faber ferrarius non inveniebatur in omni terra Israel, caverant enim

Filius unius anni [illegible]

ne forte facerent hebrei gladium aut lan
ceam. Descendebat ergo omnis israhel ad philisti
im ut exacueret unusquisque vomerem suum
et ligonem et securim et sarculum. Retu
se itaque erant acies vomerum et ligonum
et tridentium et securium usque ad stimu
lum corrigendum. Cumque venisset dies prelii
non est inventus ensis et lancea in manu totius
populi qui erant cum saul et ionatha filio eius
excepto saul et ionatha filio eius. Egressa est
autem statio philistiim ut transcenderet in machmas.
XIIII Et accidit quadam die ut diceret ionathas
filius saul ad adolescentem armigerum
suum. Veni et transeamus ad stationem philistiim
que est trans locum illum. Patri autem suo hoc
ipsum non indicavit. Porro saul morabatur
in extrema parte gabaa sub malogranato
que erat in magron. Et erat populus cum eo
quasi sescentorum virorum. Et achias filius achi
tob fratris ichabod filii finees qui procreatus fu
erat ex heli sacerdote domini in silo portabat
ephod. Sed et populus ignorabat quo isset io
nathas. Erant autem inter ascensus per quos nitebatur
ionathas transire ad stationem philistiorum
eminentes petre ex utraque parte et in
modum dentium scopuli hinc et inde prerup
ti. Nomen uni boses et nomen alteri sene. Unus
scopulus prominens ad aquilonem ex adverso
machmas et alter ad meridiem contra gabaa.
Dixit autem ionathas ad adolescentem armi
gerum suum. Veni transeamus ad stationem in
circumcisorum horum si forte faciat dominus pro
nobis quia non est domino difficile salvare vel in multis
vel in paucis. Dixitque ei armiger suus.
Fac omnia que placent animo tuo. Perge quo
cupis. Ero tecum quocumque volueris. Et
ait ionathas. Ecce nos transimus ad
viros istos. Cumque apparuerimus eis si ta
liter locuti fuerint ad nos manete donec ve
niamus ad vos. stemus in loco nostro nec ascen
damus ad eos. Si autem dixerint ascendite ad
nos ascendamus ad eos quia tradidit eos dominus
in manibus nostris. Hoc erit nobis signum. Ap
paruit igitur uterque stationi philistinorum.
Dixeruntque philistiim. En hebrei egredi
untur de cavernis in quibus absconditi fuerant.
Et locuti sunt viri de statione ad ionathan
et ad armigerum eius dixeruntque. Ascendite
ad nos et ostendemus vobis rem. Et ait iona
thas ad armigerum suum. Ascendamus.
Sequere me. tradidit enim eos dominus in
manus israhel. Ascendit autem ionathas reptans
manibus et pedibus et armiger eius post eum. Et
cum vidissent faciem ionathe alii
cadebant ante ionathan. alios armiger

eius interficiebat sequens eum. Et facta est plaga
prima quam percussit ionathas et armiger
eius quasi viginti virorum in media parte iugeri quam
par boum in die arare consuevit. Et factum est
miraculum in castris per agros. Sed et omnis populus
stationis eorum qui ierant ad predandum obstu
puit et conturbata est terra et accidit quasi
miraculum a deo. Et respexerunt speculato
res saul qui erant in gabaa beniamin et
ecce multitudo prostrata et huc illucque dif
fugiens. Et ait saul populo qui erat cum eo.
Requirite et videte quis abierit ex nobis. Cum
que requisissent repertum est non adesse ionathan
et armigerum eius. Et ait saul ad achiam.
Applica archam domini. Erat enim ibi archa dei
die illa cum filiis israhel. Cumque loqueretur saul ad sacerdo
tem tumultus magnus exortus est in castris philistiorum. Et
crescebat paulatim et clarius resonabat. Et ait saul
ad sacerdotem. Contrahe manum tuam. Conclamavit ergo sa
ul et omnis populus qui erat cum eo. et venerunt usque ad locum cer
taminis. Et ecce versus fuerat gladius uniuscuiusque ad pro
ximum suum et cedes magna nimis. Sed et hebrei qui fu
erant cum philistiim heri et nudiustertius ascenderantque cum eis
in castris reversi sunt ut essent cum israhel qui erant cum saul et iona
tha. Omnes quoque israhelite qui se absconderant in monte ephra
im audientes quod fugissent philistiim sociaverunt
se cum suis in prelio. et erant cum saul quasi
saul quasi x milia virorum. Et salvavit in
die illa dominus israhel. Pugna autem pervenit usque
bethaven. Et viri israhel sociati sunt sibi in die
illa. Adiuravit autem saul populum in die illa
dicens. Maledictus vir qui comederit panem
usque ad vesperum. donec ulciscar de inimi
cis meis. Et non gustavit universus populus
panem. Omneque terre vulgus venit in saltum in
quo erat mel super faciem agri. Ingressus est
itaque populus saltum et apparuit fluens mel.
nullusque applicuit manum ad os suum. Ti
mebat enim populus iuramentum. Porro ionathas
non audierat cum adiuraret pater eius populum.
Extenditque summitatem virge quam tenebat
in manu. et intinxit in favo mellis. et convertit
manum suam ad os suum. et illuminati sunt
oculi eius. Respondensque unus de populo ait. Iure iuran
do constrinxit pater tuus populum dicens. Maledictus
qui comederit panem hodie. Defecerat autem
populus. Dixitque ionathas. Turbavit pater meus
terram. Vidistis ipsi quia illuminati sunt oculi
mei eo quod gustaverim paululum de melle
isto. Quanto magis si comedisset populus de preda
inimicorum suorum quam repperit. Nonne maior
facta esset plaga in philistiim. Percusserunt
ergo in die illa philistheos a machmis usque in
aialon. Defatigatus est autem populus nimis.
Et versus ad predam tulit oves et boves et vitulos

los et mactaverunt in terram. comeditque populus cum
sanguine. Nuntiaverunt autem Sauli dicentes:
quod populus peccasset domino comedens cum sangui-
ne. Qui ait: Prevaricati estis. Volvite
ad me iam nunc saxum grande. Et dixit
Saul: Dispergimini in vulgus et dicite eis
ut adducat ad me unusquisque bovem suum et
arietem et occidite super istud et vescimi-
ni et non peccabitis domino comedentes cum
sanguine. Adduxit itaque omnis populus quisque
bovem in manu sua usque ad noctem et occide-
runt ibi. Edificavit autem Saul altare domino.
Tuncque primum cepit edificare altare domino. Et
dixit Saul: Irruamus super Philistiim noc-
te et vastemus eos usque dum illucescat ma-
ne, nec relinquamus de eis virum. Dixitque
populus: Omne quod bonum videtur in oculis tuis fac.
Et ait sacerdos: Accedamus huc ad deum. Et
consuluit Saul dominum dicens: Num persequar Phi-
listiim? si trades eos in manus Israhel? Et non
respondit ei in die illa. Dixitque Saul: Applicate
huc universos angulos populi et scitote et videte
per quem acciderit peccatum hoc hodie.
Vivit dominus salvator Israhel, quia si per Iona-
than filium meum factum est, absque retractatione
morietur. Ad quod nullus contradixit ei de omni populo.
Et ait ad universum Israhel: Separa-
mini vos in partem unam, et ego cum Iona-
than filio meo ero in parte altera. Responditque populus
ad Saul: Quod bonum videtur in oculis tuis fac. Et
dixit Saul ad dominum deum Israhel: Domine deus Israhel da
indicium. Quid est quod non responderis servo tuo hodi-
e? Si in me aut in Ionatha filio meo est ini-
quitas hec, da ostensionem; aut si in populo tuo est
hec iniquitas, da sanctitatem. Et deprehensus
est Ionathas et Saul, populus autem exivit. Et
ait Saul: Mittite sortem inter me et inter
Ionathan filium meum. Et captus est Iona-
thas. Dixit autem Saul ad Ionathan: Indica
mihi quid feceris. Et indicavit ei Ionathas et
ait: Gustans gustavi in summitate virge
que erat in manu mea paululum mellis. Et ec-
ce ego morior. Et ait Saul: Hec faciat mihi
deus et hec addat, quia morte morieris Iona-
tha. Dixitque populus ad Saul: Ergo ne Ionathas
morietur qui fecit salutem hanc magnam
in Israhel? Hoc nephas est. Vivit dominus si ce-
ciderit capillus de capite eius in terram,
quia cum deo operatus est hodie. Liberavit ergo
populus Ionathan ut non moreretur. Recessit-
que Saul nec persecutus est Philistiim. Por-
ro Philistiim abierunt in loca sua. Et Sa-
ul confirmato regno super Israhel pugnabat
per circuitum adversus omnes inimicos eius,
contra Moab et filios Amon et Edom et reges

Soba et Philisthiim, et quocumque se verte-
rat superabat. Congregatoque exercitu percussit A-
malech et eruit Israhel de manu vastatorum
eius. Fuerunt autem filii Saul Ionathas et Ies-
sui et Melchisua. Nomina duarum filiarum
eius: nomen primogenite Merob, et nomen
minoris Michol. Et nomen uxoris Saul
Achinoam filia Achimaas. Et nomen
principis militie eius Abner filius Ner
patruelis Saul. Porro Cis fuit pater
Saul, et Ner pater Abner filius Abiel. Erat
autem bellum potens adversus Philisthiim omnibus
diebus Saul. Nam quemcumque viderat Saul
virum fortem et aptum ad prelium sociabat
eum sibi.

Et dixit Samuel ad Saul: Me misit domi-
nus ut ungerem te in regem super populum eius Israhel.
Nunc ergo audi vocem domini. Hec dicit dominus
exercituum: Recensui quecumque fecit Amalech
Israheli, quomodo restitit ei in via cum ascende-
ret de Egypto. Nunc ergo vade et percute Amalech et de-
molire universa eius. Non parcas ei, et non
concupiscas ex rebus ipsius aliquid. Sed interfice
a viro usque ad mulierem et parvulum atque lac-
tentem, bovem et ovem, camelum et asinum.
Precepit itaque Saul populo et recensuit eos
quasi agnos: ducenta milia peditum, et decem milia
virorum Iuda. Cumque venisset Saul ad civi-
tatem Amalech tetendit insidias in torrente.
Dixitque Saul Cyneo: Abite, recedite atque de-
scendite ab Amalech, ne forte involvam te
cum eo. Tu enim fecisti misericordiam cum omnibus filiis
Israhel cum ascenderent de Egypto. Et recessit
Cyneus de medio Amalech. Percussitque Sa-
ul Amalech ab Evila donec venias ad Sur
que est e regione Egypti. Et apprehendit A-
gag regem Amalech vivum. Omne autem vulgus
interfecit in ore gladii. Et pepercit Saul et
populus Agag et optimis gregibus ovium et armen-
torum et vestibus et arietibus et universis que pul-
chra erant, nec voluerunt disperdere ea. Quic-
quid vero vile fuit et reprobum, hoc demoli-
ti sunt. Factum est autem verbum domini ad Samu-
elem dicens: Penitet me quod constituerim Saul
regem, quia dereliquit me et verba mea opere non
implevit. Contristatusque est Samuel et
clamavit ad dominum tota nocte. Cumque de
luculo surrexisset Samuel ut iret ad Saul mane, nun-
tiatum est Samueli eo quod venisset Saul
in Carmelum et erexisset sibi fornicem
triumphalem, et reversus transisset descendis-
setque in Galgala. Venit ergo Samuel ad Sa-
ul, et Saul offerebat holocaustum domino
de initiis predarum que attulerat de Amalech.
Et cum venisset Samuel ad Saul, dixit

saul. Benedictus tu a domino. impleui uerbum domini.
Dixitque samuel. Et quae est haec uox gregum quae
resonat in auribus meis. et armentorum quam ego
audio? Et ait saul. De amalech adduxe-
runt ea. pepercit enim populus melioribus o-
uibus et armentis ut immolarentur domino deo tuo.
reliqua uero occidimus. Ait autem samuel
ad saul. Sine me et indicabo tibi quae locutus
sit dominus ad me nocte. Dixitque ei. Lo-
quere. Et ait samuel. Nonne cum paruu-
lus esses in oculis tuis caput in tribubus israhel
factus es? unxitque te dominus in regem super israhel. et misit te
dominus in uiam et ait. Vade et interfice peccatores a-
malech et pugnabis contra eos usque ad internici-
onem eorum. Quare ergo non audisti uocem
domini. sed uersus ad predam es. et fecisti malum
in oculis domini. Et ait saul ad samuelem.
Immo audiui uocem domini. et ambulaui in ui-
a per quam misit me dominus. et adduxi agag re-
gem amalech. et amalech interfeci. Tulit
autem populus de preda oues et boues. primitias eo-
rum que cesa sunt ut immolaret domino deo
suo in galgalis. Et ait samuel. Numquid
uult dominus holocausta aut uictimas
et non potius ut obediatur uoci domini? Melior est
enim obedientia quam uictime. et auscultare
magis quam offerre adipem arietum. quoniam
quasi peccatum ariolandi est repugnare. et quasi sce-
lus ydolatrie nolle adquiescere. Pro eo ergo
quod abiecisti sermonem domini. abiecit
te dominus ne sis rex. Dixitque saul ad samu-
elem. Peccaui quia preuaricatus sum sermo-
nem domini. et uerba tua timens populum. et
obediens uoci eorum. Sed nunc porta quaeso peccatum
meum. et reuertere mecum ut adorem dominum.
Et ait samuel ad saul. Non reuertar tecum
quia proiecisti sermonem domini. et proiecit te do-
minus ne sis rex super israhel. Et conuersus est
samuel ut abiret. ille autem adprehendit sum-
mitatem pallii eius. que scissa est. Et ait
ad eum samuel. Scidit dominus regnum
israhel a te hodie. et tradidit illud proximo tuo
meliori te. Porro triumphator in israhel non
parcet et penitudine non flectetur. neque enim homo est
ut agat penitentiam. At ille ait. Peccaui. sed
nunc honora me coram senioribus populi mei
et coram israhel. et reuertere mecum ut adorem domi-
num deum tuum. Reuersus ergo samuel secutus est
saul. et adorauit saul dominum. Dixitque samu-
el. Adducite ad me agag regem ama-
lech. Et oblatus est ei agag pinguissimus
et tremens. Et dixit agag. Siccine separat
amara mors? Et ait samuel. Sicut fecit
absque liberis mulieres gladius tuus. sic
absque liberis erit inter mulieres mater

[illegible]

tua. Et in frusta concidit samuel agag co-
ram domino in galgalis. Abiit autem samu-
el in ramatha. saul uero ascendit in domum suam in
gabaa. Et non uidit samuel ultra saul usque
ad diem mortis sue. Verumtamen lugebat
samuel saul. quoniam dominum penitebat quod consti-
tuisset regem saul super israhel.

[illegible]

XVI

DIxitque dominus ad samuelem. Usquequo tu
luges saul cum ego proiecerim eum ne
regnet super israhel? Imple cornu tuum oleo et
ueni ut mittam te ad ysai bethleemi-
tem. prouidi enim in filiis eius mihi regem. Et
ait samuel. Quomodo uadam? Audiet enim
saul et interficiet me. Et ait dominus. Vitu-
lum de armento tolles in manu tua. et dices. Ad
immolandum domino ueni. Et uocabis ysai ad uic-
timam et ego ostendam tibi quid facias. Et un-
ges quemcumque monstrauero tibi. Fecit ergo samu-
el sicut locutus est ei dominus. uenitque in bethle-
em. Et admirati sunt seniores ciuitatis oc-
currentes ei dixeruntque. Pacificusne est in-
gressus tuus? Et ait. Pacificus. Ad immolan-
dum domino ueni. Sanctificamini et uenite mecum
ut immolem. Sanctificauit ergo ysai et filios eius
et uocauit eos ad sacrificium. Cumque ingres-
si essent uidit heliab et ait. Num coram domino
est xpistus eius? Et dixit dominus ad samuelem. Ne re-
spicias uultum eius neque altitudinem stature ei-
us quoniam abieci eum. Nec iuxta intuitum hominis iu-
dico. Homo enim uidet ea que parent. dominus autem
intuetur cor. Et uocauit ysai aminadab
et adduxit eum coram samuele. Qui dixit.
Nec hunc elegit dominus. Adduxit autem
ysai samma. de quo ait. Etiam hunc non elegit
dominus. Adduxit itaque ysai septem filios
suos coram samuele. Et ait samuel ad ysai.
Non elegit dominus ex istis. Dixitque samuel
ad ysai. Numquid iam completi sunt filii? Qui
respondit. Adhuc reliquus est paruulus et pascit
oues. Et ait samuel ad ysai. Mitte et adduc
eum. nec enim discumbemus priusquam ille
huc ueniat. Misit ergo et adduxit eum. Erat
enim rufus et pulcher aspectu decoraque fa-
cie. Et ait dominus. Surge et unge eum.
ipse est enim. Tulit ergo samuel cornu olei et
unxit eum in medio fratrum eius. Et directus
est spiritus domini in dauid a die illa et in reliquum.
Surgensque samuel abiit in ramatha. Spiritus
autem domini recessit a saul. et agitabat eum
spiritus nequam a domino. Dixeruntque serui saul
ad eum. Ecce spiritus dei malus exagitat te. Iu-
beat dominus noster et serui tui qui coram te sunt
querant hominem scientem psallere cythara
ut quando arripuerit te spiritus dei malus psallat
manu sua. et leuius feras. Et ait saul ad

[illegible]

servi tui. Providete mihi aliquem bene psallen-
tem, et adducite eum ad me. Et respondens unus
de pueris ait: Ecce vidi filium Isai Bethlehemi-
tem scientem psallere, et fortissimum robo-
re, et virum bellicosum, et prudentem in verbis, et vi-
rum pulchrum: et Dominus est cum eo. Misit er-
go Saul nuntios ad Isai, dicens: Mitte ad me
David filium tuum, qui est in pascuis. Tulit ita-
que Isai asinum plenum panibus, et lagunculam
vini, et hedum de capris unum, et misit per
manum David filii sui Sauli. Et venit David ad
Saul, et stetit coram eo. At ille dilexit eum
nimis, et factus est eius armiger. Misitque Saul
ad Isai, dicens: Stet David in conspectu meo: in-
venit enim gratiam in oculis meis. Igitur quandocumque
spiritus Dei malus arripiebat Saul, tollebat
David citharam, et percutiebat manu sua, et re-
focillabatur Saul, et levius habebat: recedebat
enim ab eo spiritus malus.

XVII

Congregantes vero Philisthiim agmina sua
in proelium, convenerunt in Socho Iudae: et ca-
strametati sunt inter Socho et Azeca in fini-
bus Dommim. Porro Saul et viri Israel congregati ve-
nerunt in vallem Terebinthi, et direxerunt
aciem ad pugnandum contra Philisthiim. Et Phi-
listhiim stabant super montem ex hac parte,
et Israel stabat super montem ex altera parte: vallisque
erat inter eos. Et egressus est vir spurius de
castris Philisthinorum nomine Goliath, de
Geth, altitudinis sex cubitorum et palmi: et
cassis aerea super caput eius, et lorica hamata
induebatur. Porro pondus loricae eius quinque mi-
lia siclorum aeris erat: et ocreas aereas habebat in
cruribus, et clypeus aereus tegebat humeros eius.
Hastile autem hastae eius erat quasi liciatorium tex-
entium, ipsum autem ferrum hastae eius sexcentos
siclos habebat ferri: et armiger eius antece-
debat eum. Stansque clamabat adversum pha-
langas Israel, et dicebat eis: Quare venistis parati
ad proelium? numquid ego non sum Phili-
stheus, et vos servi Saul? Eligite ex vobis virum,
et descendat ad singulare certamen. Si quiverit
pugnare mecum, et percusserit me, erimus
vobis servi: si autem ego praevaluero, et percussero
eum, vos servi eritis, et servietis nobis. Et a-
iebat Philistheus: Ego exprobravi agmini-
bus Israel hodie: Date mihi virum, et ineat
mecum certamen singulare. Audiens autem
Saul et omnes Israelitae sermones Philisthei huiusce-
modi, stupebant, et metuebant nimis. Da-
vid autem erat filius viri Ephrathaei, de quo supra
dictum est, de Bethlehem Iuda, cui nomen erat Isai,
qui habebat octo filios, et erat vir in diebus Sa-
ul senex, et grandaevus inter viros. Abierunt autem
tres filii eius maiores post Saul in proelium:

et nomina trium filiorum eius qui perrexerant
ad bellum, Eliab primogenitus, et secundus
Abinadab, tertiusque Samma. David autem
erat minimus. Tribus ergo maioribus secutis
Saulem, abiit David, et reversus est a Saul, ut
pasceret gregem patris sui in Bethlehem. Proce-
debat vero Philistheus mane et vespere, et stabat
quadraginta diebus. Dixit autem Isai ad David filium
suum: Accipe fratribus tuis ephi polentae, et de-
cem panes istos, et curre in castra ad fratres tuos. Et
decem formellas casei has deferes ad tribunum:
et fratres tuos visitabis, si recte agant: et cum qui-
bus ordinati sint, disce. Saul autem et illi et
omnes filii Israel in valle Terebinthi pugna-
bant adversum Philisthiim. Surrexit itaque David
mane, et commendavit gregem custodi: et onus-
tus abiit, sicut praeceperat ei Isai. Et venit
ad locum Magala, et ad exercitum, qui egres-
sus ad pugnam vociferatus erat in certa-
mine. Direxerat enim aciem Israel, sed et Phi-
listhiim ex adverso fuerant praeparati. Derelin-
quens ergo David vasa quae attulerat sub manu cu-
stodis ad sarcinas, cucurrit ad locum certa-
minis, et interrogabat si omnia recte agerentur
erga fratres suos. Cumque adhuc ille loque-
retur eis, apparuit vir ille spurius ascendens,
Goliath nomine, Philistheus de Geth, de ca-
stris Philisthinorum: et loquente eo haec eadem
verba, audivit David. Omnes autem Israelitae cum
vidissent virum, fugerunt a facie eius, timen-
tes eum valde. Et dixit unus quispiam de Is-
rael: Num vidistis virum hunc qui ascendit? ad ex-
probrandum enim Israeli ascendit. Virum ergo qui per-
cusserit eum, ditabit rex divitiis magnis,
et filiam suam dabit ei, et domum patris eius
faciet absque tributo in Israel. Et ait David ad viros
qui secum stabant, dicens: Quid dabitur viro
qui percusserit Philistheum hunc, et tulerit op-
probrium de Israel? quis enim est hic Philistheus
incircumcisus, qui exprobravit acies Dei viven-
tis? Referebat autem ei populus eundem sermonem,
dicens: Haec dabuntur viro qui percusserit
eum. Quod cum audisset Eliab frater eius maior,
loquente eo cum aliis, iratus est contra David, et
ait: Quare venisti? et quare dereliquisti pauculas
oves illas in deserto? Ego novi superbiam tuam,
et nequitiam cordis tui: quia ut videres proelium
descendisti. Et dixit David: Quid feci? numquid
non verbum est? Et declinavit paululum ab eo
ad alium: dixitque eundem sermonem. Et respondit ei
populus verbum sicut prius. Audita sunt autem verba
quae locutus est David, et annuntiata in conspectu
Saul. Ad quem cum fuisset adductus, locutus
est ei: Non concidat cor cuiusquam in eo: ego
servus tuus vadam, et pugnabo adversus Philistheum.

um. Et ait Saul ad David: Non vales re-
sistere philisteo isti, nec pugnare adversus
eum, quia puer es. Hic autem vir bellator
est ab adolescentia sua. Dixitque David ad Sa-
ul: Pascebat servus tuus gregem patris
sui, et veniebat leo vel ursus, et tollebant
arietem de medio gregis, et sequebar eos, et
percutiebam, eruebamque de ore eorum. Et illi
consurgebant adversum me, et apprehende-
bamque mentum eorum, et suffocabam,
interficiebamque eos. Nam et leonem et
ursum interfeci ego servus tuus. Erit igitur
et philisteus hic incircumcisus quasi unus
ex eis. Nunc vadam et auferam obprobrium popu-
li. Quoniam quis est iste incircumcisus philisteus,
qui ausus est maledicere exercitui Dei vi-
ventis? Et ait David: Dominus qui eruit
me de ore leonis et de manu ursi, ipse liberabit
me de manu philistei huius. Dixit autem Sa-
ul ad David: Vade, et Dominus tecum sit. Et
induit Saul David vestimentis suis, et
imposuit galeam aeream super caput eius, et
vestivit eum lorica. Accinctus ergo David gla-
dio eius super veste sua, coepit temptare
si armatus posset incedere. Non enim habe-
bat consuetudinem. Dixitque David ad Sa-
ulem: Non possum sic incedere, quia nec usum
habeo. Et deposuit ea. Et tulit baculum
suum, quem semper habebat in manibus, et elegit
sibi quinque limpidissimos lapides de torren-
te, et misit eos in peram pastoralem quam
habebat secum, et fundam manu tulit,
et processit adversum philisteum. Ibat autem phy-
listeus incedens, et appropinquans adver-
sum David, et armiger eius ante eum. Cumque
inspexisset phylisteus et vidisset David, de-
spexit eum. Erat enim adolescens rufus et
pulcher aspectu. Et dixit philisteus ad David:
Numquid ego canis sum, quod tu venis ad me
cum baculo? Et maledixit phylisteus David
in diis suis. Dixitque ad David: Veni ad me,
et dabo carnes tuas volatilibus caeli et be-
stiis terrae. Dixit autem David ad philisteum:
Tu venis ad me cum gladio et hasta et clipeo;
Ego autem venio ad te in nomine Domini exer-
cituum, Dei agminum Israel, quibus exprobra-
sti hodie. Et dabit te Dominus in manu mea,
et percutiam te, et auferam caput tuum a te.

Et dabo cadavera phylistiim hodie vola-
tilibus caeli et bestiis terrae, ut sciat omnis ter-
ra quia est Dominus Deus in Israel, et nove-
rit universa ecclesia haec quia non in gladio
nec in hasta salvat Dominus. Ipsius enim est
bellum, et tradet vos in manus nostras. Cum
ergo surrexisset phylisteus et veniret et appro-
pinquaret contra David, festinavit David
et cucurrit ad pugnam ex adverso phyli-
stei. Et misit manum suam in peram, tu-
litque unum lapidem, et funda iecit et cir-
cumducens percussit eum in fronte. Et infixus est lapis
in fronte eius, et cecidit in faciem suam super ter-
ram. Praevaluitque David adversus phylisteum
in funda et lapide, percussumque phyliste-
um interfecit. Cumque gladium non haberet
in manu David, cucurrit et stetit super phy-
listeum, et tulit gladium eius, et eduxit
eum de vagina sua, et interfecit eum, praeciditque
caput eius. Videntes autem phylistiim quod
mortuus esset fortissimus eorum, fugerunt.
Et consurgentes viri Israel et Iuda vociferati
sunt, et persecuti sunt phylisteos usque
dum venirent in vallem et usque ad por-
tas Accaron. Ceciderunt vulnerati de phy-
listiim in via Sarim, et usque ad Geth et
usque ad Accaron. Et revertentes filii Israel
postquam persecuti fuerant phylisteos, inva-
serunt castra eorum. Assumens autem David ca-
put phylistei, attulit illud in Ierusalem; arma
vero eius posuit in tabernaculo suo. Eo autem
tempore quo viderat Saul David egredientem
contra phylisteum, ait ad Abner principem
militiae suae: De qua stirpe descendit
hic adolescens, Abner? Dixitque Abner:
Vivit anima tua, rex, si novi. Et ait rex:
Interroga tu cuius filius sit puer iste.
Cumque regressus esset David percusso philisteo,
tulit eum Abner et introduxit
coram Saule, caput phylistei habentem in
manu. Et ait ad eum Saul: De qua
progenie es, adolescens? Dixitque David:
Filius servi tui Isai Bethleemitae ego
sum.

XVIII

Et factum est cum complesset loqui ad Saul,
anima Ionathae colligata est animae David,
et dilexit eum Ionathan quasi animam suam.
Tulitque eum Saul in die illa, et non con-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Nota ut ait iosephus hic [illegible]

hugo.

Est uox dicentis ad subiectos de prelatis dicens. Que dicunt facite. que autem faciunt facere nolite. Ut prelatis obedias prelatis innuit. quia et male operantibus obedire iussit ut sic [illegible] cum [illegible] saule. et eidem honores [illegible] samuele. In obedientiam [illegible] se [illegible] quia prelatis [illegible] non obediunt. et eos non ue nerantur. Nec bonis tamen obedias in malis. nec prelatis [illegible] in bonis.

cessit ei ut reuerteretur in domum patris
sui. Inierunt autem fedus ionathas et d.
diligebat enim eum quasi animam
suam. Nam expoliauit se ionathas
tunica qua erat indutus et dedit eam
dauid. et reliqua uestimenta sua usque
ad gladium et arcum suum et usque ad
baltheum. Egrediebatur quoque dauid
ad omnia quecumque misisset eum saul.
et prudenter se agebat. Posuitque eum sa
ul super uiros belli. et acceptus erat in
oculis uniuersi populi. maximeque in conspectu
famulorum saul. Porro cum reuerteretur
percusso phylisteo d. et ferret caput eius
in ierusalem. egresse sunt mulieres de uni
uersis urbibus israel. cantantes choros
que ducentes. in occursum saul regis
in tympanis letitie et sistris. et precine
bant mulieres ludentes atque dicen
tes. Percussit saul mille. et dauid .x.
milia. Iratus est saul nimis et displi
cuit in oculis eius iste sermo. dixitque.
Dederunt dauid .x. milia. et michi de
derunt mille. Quid ei superest nisi solum
regnum. Non rectis ergo oculis aspiciebat
saul dauid. a die illa et deinceps.
Post diem autem alteram inuasit spiritus
dei malus saul. et prophetabat in medio
domus sue. Dauid autem psallebat in
manu sua. sicut per singulos dies. Tene
batque saul lanceam. et misit eam pu
tans quod configere posset dauid cum parie
te. Et declinauit dauid a facie eius
secundo. Et timuit saul dauid eo quod esset
dominus cum eo. et a se recessisset. Amouit
eum saul a se. et fecit eum tribunum
super mille uiros. Et egrediebatur
et intrabat in conspectu populi. In omnibus
quoque uiis suis dauid prudenter se age
bat. et dominus erat cum eo. Vidit itaque
saul quod prudens esset nimis. et cepit ca
uere eum. Omnis autem israel et iuda
diligebat dauid. Ipse enim egredie
batur et ingrediebatur ante eos. Dixit autem
saul ad dauid. Ecce filia mea maior
merob. ipsam tibi dabo uxorem. tantum
modo esto uir fortis et preliare bella domini.
Saul autem reputabat dicens. Non sit

manus mea in eo. sed sit super eum
manus phylistinorum. Ait autem dauid
ad saul. Quis ego sum. aut que est
uita mea aut cognatio patris mei in israel
ut fiam gener regis. Factum est
autem tempus cum deberet dari merob filia saul
dauid. data est adriel molathi
uxor. Dilexit autem dauid michol fil
iam saul alteram. Et nuntiatum est
saul et placuit ei. Dixitque saul. Da
bo eam illi. ut fiat ei in scandalum
et sit super eum manus phylistinorum.
Dixit ergo saul ad dauid. In duabus re
bus gener meus eris hodie. Et mandauit
saul seruis suis. Loquimini ad dauid
clam me dicentes. Ecce places regi
et omnes serui eius diligunt te. Nunc
ergo esto gener regis. Et locuti sunt
serui saul in auribus dauid omnia uer
ba hec. Et ait dauid. Num parum uobis
uidetur generum regis esse. Ego autem sum
uir pauper et tenuis. Et renuntiauerunt
serui saul dicentes. Huiuscemodi uer
ba locutus est dauid. Dixit autem saul
Sic loquimini ad dauid. Non habet ne
cesse rex sponsalia nisi tantum centum preputia
phylistinorum. ut fiat ultio de inimi
cis regis. Porro saul cogitabat tra
dere dauid in manibus phylistinorum.
Cumque renuntiassent serui eius dauid
uerba que dixerat saul. placuit sermo in
oculis dauid ut fieret gener re
gis. Et post dies paucos surgens
abiit in acharon cum uiris qui cum
eo erant. et percussit ex phylistiim
ducentos uiros. et attulit preputia eorum et annume
rauit ea regi. ut esset gener eius. De
dit itaque ei michol filiam suam
uxorem. Et uidit saul et intellexit
quod dominus esset cum dauid. Michol autem
filia saul diligebat eum. Et saul
magis cepit timere dauid. Factusque est
saul inimicus dauid cunctis diebus.
Et egressi sunt principes phylistinorum.
A principio autem egressionis eorum
prudentius se agebat dauid quam omnes
serui saul. et celebre factum est no
men eius nimis.

Iosephus in .vi. [illegible] dc capita [illegible]
[illegible] saul filiam suam [illegible]

Locutus est autem saul ad ionatham fi
lium suum et ad omnes servos suos ut
occiderent david. Porro ionathas
filius saul diligebat david valde.
Et indicavit ionathas david dicens.
Querit saul pater meus occidere te. Quapro
pter observa queso mane. et manebis clam
et absconderis. Ego autem egrediens stabo
iuxta patrem meum in agro ubicumque
fuerit. et ego loquar de te ad patrem me
um. et quodcumque videro nuntiabo tibi. Locu
tus est ergo ionathas bona de david ad saul pa
trem suum. dixitque ad eum. Ne pecces
rex in servum tuum david. quia non pec
cavit tibi et opera eius bona sunt tibi nimis.
Et posuit animam suam in manu su
a et percussit philisteum. et fecit dominus sa
lutem magnam universo israeli. Vi
disti et letatus es. Quare ergo peccas in
sanguine innoxio interficiens david qui est
absque culpa. Quod cum audisset saul
placatus voce ionathe iuravit. Vi
vit dominus quia non occidetur. Vocavit i
taque ionathas david. et indicavit ei omnia
verba hec. Et introduxit ionathas david
ad saul. et fuit ante eum sicut fuerat
heri et nudiustertius. Motum est autem
rursum bellum et egressus david pugna
vit adversum philisteum. Percussitque
eos plaga magna. et fugerunt a facie
eius. Et factus est spiritus domini malus in
saul. Sedebat autem in domo sua. et te
nebat lanceam. Porro david psalle
bat in manu sua. Nisus quoque est saul con
figere lancea david in pariete. et declina
vit david a facie saul. Lancea autem
cassa vulnere perlata est in parietem.
Et david fugit et salvatus est nocte
illa. Misit ergo saul satellites suos no
cte in domum david ut custodirent
eum. et interficeretur mane. Quod cum
annuntiasset david michol uxor sua
dicens. nisi salvaveris te nocte hac cras
morieris. deposuit eum per fenestram.
Porro abiit ille et aufugit. atque salva
tus est. Tulit autem michol statuam et po
suit eam super lectum et pellem pilosam
caprarum posuit ad caput eius. et operuit eam
vestimentis. Misit autem saul apparitores
qui raperent david. Et responsum est quod
egrotaret. Rursumque misit saul nun
tios ut viderent david dicens. Afferte
eum ad me in lecto ut occidatur. Cumque
venissent nuntii inventum est simula
crum super lectum et pelles caprarum ad cap
ut eius. Dixitque saul ad michol. Quare
sic inlusisti michi. et dimisisti inimicum
meum ut fugeret. Et respondit michol
ad saul. Quia ipse locutus est michi. Di
mitte me alioquin interficiam te. Da
vid autem fugiens salvatus est. Et venit
ad samuelem in ramatha. et nuntiavit
ei omnia que fecerat sibi saul. Et abier
unt ipse et samuel et morati sunt in naioth.
Nuntiatum est autem sauli a dicentibus.
Ecce david est in naioth in ramatha.
Misit ergo saul lictores ut raperent david.
Qui cum vidissent cuneum prophe
tarum vaticinantium et samuel stantem su
per eos. factus est et in illis spiritus domini et prophe
tare ceperunt et ipsi. Quod cum nuntiatum
esset sauli misit et alios nuntios. Propha
verunt autem et illi. Et iratus iracundia
saul abiit etiam ipse in ramatha. Et
venit usque ad cisternam magnam que
est in socoth. et interrogavit et dixit. In
quo loco sunt samuel et david. Dictumque est
ei. Ecce in naioth sunt in ramatha.
Et abiit in naioth in ramatha. Et fac
tus est et super eum spiritus domini. et ambulabat in
grediens et prophetabat usque dum veniret
in naioth in ramatha. Et expoliavit
se et ipse vestimentis suis. et prophetavit
cum ceteris coram samuel. et cecidit nu
dus tota die illa et nocte. Unde exivit
proverbium. Num et saul inter prophetas.

[illegible]

XX

Fugit autem david de naioth que est in rama
tha. veniensque locutus est coram ionatha.
Quid feci. Que est iniquitas mea.
et quod peccatum meum in patrem tuum. quia
querit animam meam. Qui dixit ei. Ab
sit a te. Non morieris. Neque enim faci
et pater meus quicquam grande vel par
vum nisi prius indicaverit michi.
Hunc ergo celavit me pater meus sermonem
tantummodo. Nequaquam erit istud. Et iuravit

rursum david. Et ille ait. Scit profecto pa-
ter tuus quia inveni gratiam in oculis tu-
is. et dicet. Nesciat hoc ionathas ne for-
te tristetur. Quinimmo. vivit dominus et vivit
anima tua quia uno tantum ut ita dicam
gradu ego et tu morsque dividimur. Et
ait ionatas ad david. Quodcumque dixerit mihi
anima tua faciam tibi. Dixit autem david ad
ionathan. Ecce kalendae sunt crastino et
ego ex more sedere soleo iuxta regem ad
vescendum. Dimitte ergo me ut ab-
scondar in agro usque ad vesperam diei ter-
tie. Si respiciens requisierit me pater tuus
respondebis ei. Rogavit me david ut
iret celeriter in bethleem civitatem suam
quia victime solempnes ibi sunt universis
contribulibus eius. Si dixerit bene. pax erit servo
tuo. Si autem fuerit iratus. scito quia comple-
ta est malitia eius. Fac ergo misericordiam in servum
tuum. quia fedus domini me famulum tuum
inire fecisti. Si autem est in me aliqua
iniquitas tu me interfice. et ad patrem
tuum ne introducas me. Et ait ionathas
absit hoc a te. Neque enim hoc fieri potest.
ut si certe cognovero completam esse pa-
tris mei malitiam contra te. non annuntiem tibi.
Responditque david ad ionatham. Quis renun-
tiabit michi si quid forte responderit tibi
pater tuus dure de me. Et ait ionathas
ad david. Veni et egrediamur foras in agrum.
Cumque exissent ambo in agrum. ait
ionathas ad david. Domine deus israel si in-
vestigavero sententiam patris mei crastino vel
perendie. et aliquid boni fuerit super david
et non statim misero ad te et notum tibi
fecero. hec faciat dominus ionathe et hec augeat.
Si autem perseveraverit malitia patris mei ad-
versum te. revelabo aurem tuam. et
dimittam te ut vadas in pace et sit dominus
tecum sicut fuit cum patre meo. Et si
vixero facias michi misericordias domini. Si vero mor-
tuus fuero. non auferes misericordiam tuam
a domo mea. usque in sempiternum. Quan-
do eradicaverit dominus inimicos
david. unumquemque de terra. auferat
ionatham de domo sua. et requirat dominus
de manu inimicorum david. Pepigit ergo fe-
dus ionathas cum domo david. Et requi-
sivit dominus de manu inimicorum david.
Et addidit ionathas deierare david
eo quod diligeret eum. Sicut enim a-
nimam suam ita diligebat eum.
Dixitque ad eum ionathas. Cras ka-
lende sunt et requireris. Requiretur enim ses-
sio tua usque perendie. Descendes er-
go festinus et venies in locum ubi cela-
beris in die qua operari licet. et sedebis iuxta
lapidem cui nomen est ezel. Et ego tres
sagittas iactam iuxta eum et iaciam
quasi exercens me ad signum. Mittam
quoque puerum dicens ei. Vade et affer
sagittas. Si dixero puero ecce sagitte in-
tra te sunt tolle eas. tu veni ad me quia pax
tibi est. et nichil est mali vivit dominus. Si autem
sic locutus fuero puero. ecce sagitte ul-
tra te sunt. vade in pace quia dimisit te dominus.
De verbo autem quod locuti sumus ego et
tu. sit dominus inter me et te usque in sem-
piternum. Absconditus est ergo david in agro.
Et venerunt kalende. et sedit rex ad co-
medendum panem. Cumque sedisset rex
super cathedram suam secundum con-
suetudinem que erat iuxta parietem. surrexit
ionathas et sedit abner ex latere saul.
vacuusque apparuit locus david. Et non
est locutus saul quicquam in die illa.
Cogitabat enim quod forte evenisset ei ut
non esset mundus nec purificatus. Cumque il-
luxisset dies secunda post kalendas. rursum ap-
paruit vacuus locus david. Dixitque saul
ad ionatham filium suum. Cur non venit
filius ysai nec heri nec hodie ad mandu-
candum. Et respondit ionathas sauli. Rogavit
me obnixe ut iret in bethleem et ait.
Dimitte me quia sacrificium sollempne
est in civitate mea. Unus de fratribus meis
accersivit me. Nunc ergo si inveni gratiam
in oculis tuis vadam cito et videbo fratres meos.
Ob hanc causam non venit ad mensam re-
gis. Iratus autem saul adversus ionatham
dixit ei. Fili mulieris ultro virum rapien-
tis. numquid ignoro quia diligis
filium ysai in confusionem tuam et in con-
fusionem ignominiose matris tue.
Omnibus enim diebus quibus filius ysai vixerit super ter-
ram. non stabilieris tu neque regnum tuum.

Ergo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible marginal gloss]

Itaque iam nunc mitte et adduc eum ad
me quia filius mortis est. Respondens autem iona
thas Sauli patri suo ait. Quare moritur.
Quid fecit? Et arripuit Saul lanceam
ut percuteret eum. Et intellexit ionathas quod
definitum esset a patre suo ut interficeret David.
Surrexit ergo ionathas a mensa in ira furoris
et non comedit in die kalendarum secunda panem.
Contristatus est enim super David eo quod
confudisset eum pater suus. Cumque illuxisset
mane venit ionathas in agrum iuxta
placitum David et puer parvulus cum
eo. Et ait ad puerum suum. Vade et affer
michi sagittas quas ego iacio. Cumque
puer cucurrisset iecit aliam sagittam
trans puerum. Venit itaque puer ad locum
iaculi quod miserat ionathas et clamavit io
nathas et ait. Ecce ibi non est sagitta ul
tra te. Clamavitque iterum ionathas post
tergum pueri dicens. Festina velociter ne
steteris. Collegit autem puer ionathe sagit
tas et attulit ad dominum suum. Et quid ageretur
penitus ignorabat. Tantummodo enim
ionathas et David rem noverant. Dedit
ergo ionathas arma sua puero et dixit ei. Va
de defer in civitatem. Cumque abisset pu
er surrexit David de loco qui vergebat ad
austrum. Et cadens pronus in terram adoravit
tercio. Et osculantes se alterutrum fle
verunt pariter. David autem amplius. Dixit
autem ionathas ad David. Vade in pace.
Quecumque iuravimus ambo in nomine
domini dicentes. Dominus sit inter me et te et inter
semen meum et semen tuum usque in sem
piternum. Et surrexit David et abiit. Sed et io
nathas ingressus est civitatem.

Venit autem David in nobe ad achimelech
sacerdotem. Et obstupuit achimelech
eo quod venisset David. Et dixit ei. Quare tu so
lus et nullus est tecum. Et ait David ad
achimelech sacerdotem. Rex precepit michi
sermonem et dixit. Nemo sciat rem propter quam
missus es a me et cuiusmodi tibi dederim
precepta. Nam et pueris condixi in illum et illum
locum. Nunc ergo si quid habes ad manum
vel quinque panes da michi aut quicquid inveneris.
Et respondens sacerdos David ait ei. Non
habeo panes laicos ad manum sed tantum panem
sanctum. Si mundi sunt pueri maxime a mu
lieribus. Et respondit David sacerdoti et dixit
ei. Et quidem si de mulieribus agitur contin
uimus nos ab heri et nudius tercius quando ege
diebamur. Et fuerunt vasa puerorum san
cta. Porro via hec polluta est. Sed et ipsa hodie
sanctificabitur in vasis. Dedit ergo ei sacerdos san
ctificatum panem. Neque enim erat ibi
panis nisi tantum panes propositionis qui sub
lati fuerant a facie domini ut ponerentur pa
nes calidi. Erat autem ibi vir quidam de
servis Saul in die illa intus in tabernaculo
domini. Et nomen eius doech ydumeus poten
tissimus pastorum Saul. Hic pascebat mu
las Saul. Dixit autem David ad achimelech. Si
habes hic ad manum hastam aut gladium.
quia gladium meum et arma mea non tuli me
cum. Sermo enim regis urgebat. Et dixit
sacerdos. Ecce hic gladius goliath phili
stei quem percussisti in valle therebinthi.
est involutus pallio post ephot. Si istum
vis tollere tolle. Neque enim est hic alius absque
eo. Et ait David. Non est huic alter similis.
Da michi eum. Surrexit itaque David et
fugit in die illa a facie Saul et venit ad
achis regem geth. Dixeruntque servi
achis cum vidissent David. Numquid
non iste est David rex terre. Nonne huic
cantabant per choros dicentes. Percussit
Saul mille et David decem milia. Posuit autem
David sermones istos in corde suo et ex
timuit valde a facie achis regis geth.
Et immutavit os suum coram eis et
collabebatur inter manus eorum et inpinge
bat in ostia porte. Defluebantque salive
eius in barbam. Et ait achis ad servos
suos. Vidistis hominem insanum. Quare
adduxistis eum ad me. An desunt nobis
furiosi quod introduxistis istum ut fureret
me presente. Hic ne ingredietur domum
meam.

XXII

Abiit ergo inde David et fugit in speluncam
odollam. Quod cum audissent fratres eius
et omnis domus patris eius descenderunt
ad eum illuc. Et convenerunt ad eum omnes
qui erant in angustia constituti et op
pressi ere alieno et amaro animo. Et
factus est eorum princeps. Fueruntque cum eo
quasi quadringenti viri. Et profectus est
David inde in masphat que est in

[illegible marginal glosses]

moab. et dixit ad regem moab. Mane-
at oro pater meus et mater mea vo-
biscum. donec sciam quid faciat
michi dominus. Et reliquid eos an-
faciem regis moab. Manseruntque
apud eum cunctis diebus quibus david
fuid in presidio. Dixitque gath ad david.
Noli manere in presidio. proficiscere et
vade in terram iuda. Et profectus est
david et venit in saltum areth. Et a-
udivit saul quod apparuisset david et
viri qui erant cum eo. Saul autem
cum maneret in gabaa. et esset in nemo-
re quod est in rama. hastam manu te-
nens. cunctique eius servi circumstarent
eum. ait ad servos suos qui assistebant
ei. Audite me nunc filii gemini.
Numquid omnibus vobis dabit filius ys-
ai. agros et vineas et universos vos
faciet tribunos et centuriones quia
coniurastis adversus me omnes. et non
est qui michi renuntiet maxime cum
et filius meus fedus ineat cum filio y-
sai. Non est qui vicem meam dole-
at ex vobis. nec qui annuntiet michi
eo quod suscitaverit filius meus servum meum
adversum me insidiantem mi-
chi usque hodie. Respondens autem doech ydu-
meus qui assistebat et erat primus
inter servos saul. Vidi inquid filium
ysai in nobe apud achimelech fi-
lium achitob sacerdotem. qui con-
suluit pro eo dominum. et cibaria dedit ei.
Sed et gladium goliath philistei de-
dit illi. Misit ergo rex ad accersiendum
achimelech filium achitob sacerdo-
tem et omnem domum patris eius sacer-
dotum qui erant in nobe. Qui uni-
versi venerunt ad regem. Et ait sa-
ul ad achimelech. Audi fili achitob.
Qui respondit. Presto sum domine.
Dixitque ad eum saul. Quare coniurastis
adversum me tu et filius ysai. et de-
disti ei panes et gladium. et consuluisti pro
eo dominum. ut consurgeret adversum me
insidiator usque hodie permanens.
Respondensque achimelech regi ait. Et quis
in omnibus servis tuis sicut david fidelis

et gener regis et pergens ad impe-
rium tuum et gloriosus in domo tua. Num
hodie cepi consulere pro eo dominum.
Absit hoc a me. Ne suspicetur rex a-
dversus servum suum huiuscemodi rem
in universa domo patris mei. Non enim scivit
servus tuus quicquam super hoc negotio
vel modicum vel grande. Dixitque
rex. Morte morieris abymelech. tu et o-
mnis domus patris tui. Et ait rex emissariis
qui circumstabant eum. Convertimini
et interficite sacerdotes domini. nam ma-
nus eorum cum david est. Scientes
quod fugisset et non indicaverunt michi.
Noluerunt autem servi regis extendere manum
suam in sacerdotes domini. Conversusque
doech ydumeus irruit in sacerdotes. et trucidavit
in die illa octoginta quinque viros
vestitos ephod lineo. Nobe autem civi-
tatem sacerdotum percussit in ore
gladii. viros et mulieres. parvulos et
lactentes. bovemque et asinum et ovem
in ore gladii. Evadens autem unus fi-
lius achimelech filii achitob cuius
erat abiathar. fugit ad david. et annun-
tiavit ei quod occidisset saul sacerdotes
domini. Et ait david ad abiathar. Scie-
bam in die illa quod cum ibi esset doech
ydumeus procul dubio annuntiaret saul.
Ego sum reus omnium animarum patris tui.
Mane mecum ne timeas. Si quis
quesierit animam meam. queret et animam tu-
am mecumque servaberis.

Et nuntiaverunt david dicentes. Ecce
philistiim oppugnant ceilam
et diripiunt areas. Consuluit ergo david
dominum dicens. Num vadam et percutiam phili-
steos istos. Et ait dominus ad david.
Vade et percuties philisteos et salvabis
ceilam. Et dixerunt viri qui erant
cum david ad eum. Ecce nos hic in iudea
consistentes timemus. quanto magis
si ierimus in ceilam adversus agmina
philistinorum. Rursum ergo david con-
suluit dominum. Qui respondens ait. Surge et
vade in ceilam. Ego enim tradam phi-
listeos in manu tua. Abiit ergo david et
viri eius in ceilam et pugnavit

Erat rex ... ad doech. Convertimini et interficite
sacerdotes domini.

Iste achimelech est achimelech ... [illegible]
... abyathar ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] ... hebre-
... achimelech ... abymelec.

[percuss]it philistheos et abegit iumenta
eorum et percussit eos plaga magna et sal-
vavit David habitatores Ceile. Porro
eo tempore quo fugiebat Abiathar filius
Achimelech ad David in Ceilam ephod
secum habens descendat. Nuntiatum est
autem Saul quod venisset David in Ceilam.
Et ait Saul. Tradidit eum eum deus
in manus meas. Conclususque est introgressus
urbem in qua porte et sere sunt.
Et precepit Saul omni populo ut ad pugnam
descenderet in Ceilam et obsideret David
et viros eius. Quod cum rescisset David
quia prepararet ei Saul clam malum, dixit
ad Abiathar sacerdotem. Applica ephod.
Et ait David. Domine deus Israel, audi-
vit famam servus tuus quod disponat
Saul venire ad Ceilam ut evertat urbem propter
me. Si tradent me viri Cei-
le in manus eius. Et si descendet Saul
sicut audivit servus tuus, domine deus Israel,
indica servo tuo. Et ait dominus. Descendet.
Dixitque David. Si tradent me viri Cei-
le et viros qui sunt mecum in manus
Saul. Et dixit dominus. Tradent. Surre-
xit ergo David et viri eius quasi sexcenti
et egressi de Ceila huc atque illuc vaga-
bantur incerti. Nuntiatumque est Saul
quod fugisset David de Ceila et salvatus esset.
Quam ob rem dissimulavit exire.
Morabatur autem David in deserto in lo-
cis firmissimis mansitque in monte so-
litudinis Ziph in monte opaco. Quere-
bat eum Saul cunctis diebus et non
tradidit eum deus in manus eius. Et
vidit David quod egressus esset Saul ut
quereret animam eius.
Porro David erat in deserto Ziph in silva.
Et surrexit Ionathas filius Saul et
abiit ad David in silvam et confortavit
manus eius in deo. Dixitque ei. Ne time-
as. Neque enim inveniet te manus
Saul patris mei. Et tu regnabis super Israel
et ego ero tibi secundus. Sed et Saul pater
meus scit hoc. Percussit ergo uterque fedus
coram domino. Mansitque David in silva.
Ionathas autem reversus est in domum
suam. Ascenderunt autem Ziphei ad Sa-
ul in Gabaa dicentes. Nonne ecce David
latitat apud nos in locis tutissimis sil-
ve in colle Achile, que est ad dexte-
ram silve deserti. Nunc ergo sicut desidera-
vit anima tua ut descenderes descen-
de. Nostrum autem erit ut tradamus e-
um in manus regis. Dixitque Saul.
Benedicti vos a domino, quia doluistis vi-
cem meam. Abite ergo et diligentius prepara-
te et curiosius agite et considerate locum
ubi sit pes eius, vel quis viderit eum
ibi ubi dixistis. Recogitant enim de me
quod callide insidier ei. Considerate et vide-
te omnia latibula eius in quibus abscon-
ditur et revertimini ad me ad rem certam
ut vadam vobiscum. Quod si etiam
in terram se obstruxerit perscrutabor eum
in cunctis milibus Iuda. At illi surgentes
abierunt in Ziph ante Saul. David autem
et viri eius erant in deserto Maon in cam-
pestribus ad dexteram Iesimuth. Iit ergo Sa-
ul et socii eius ad querendum eum. Et
nuntiatum est David statimque descen-
dit ad petram et versabatur in deserto Ma-
on. Quod cum audisset Saul persecutus
est David in deserto Maon. Et ibat Saul
et viri eius ad latus montis ex parte una.
David autem et viri eius ex parte altera. Por-
ro David desperabat se posse evadere a fa-
cie Saul. Itaque Saul et viri eius in modum
corone cingebant David et viros eius
ut caperent eos. Et nuntius venit ad Sa-
ul dicens. Festina et veni quoniam infuderunt
se Philistiim super terram. Reversus est ergo
Saul desistens persequi David et perrexit in
occursum Philistinorum. Propter hoc vocave-
runt locum illum petram dividentem.
XXIIII Ascendit ergo David inde
et habitavit in locis tutissimis Engaddi.
Cumque reversus esset Saul postquam perse-
cutus est Philisteos, nuntiaverunt ei
dicentes. Ecce David in deserto est Engaddi.
Assumens ergo Saul tria milia electorum vi-
rorum ex omni Israel perrexit ad investigandum
David et viros eius etiam super abruptissimas
petras que solis ibicibus pervie sunt. Et venit
ad caulas ovium que se offerebant vian-
ti. Eratque ibi spelunca quam ingressus est Saul ut
purgaret ventrem. Porro David et viri
eius in interiori parte spelunce latebant.
Et dixerunt servi David ad eum. Ecce dies
de qua locutus est dominus ad te. Ego tra-
dam tibi inimicum tuum ut facias ei
sicut placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo
David et precidit horam clamidis Saul si-
lenter. Post hoc percussit cor suum David eo

quod abscidisset oram clamidis saul. Dixitque
ad viros suos. Propitius sit michi dominus
ne faciam hanc rem domino meo christo domini,
ut mittam manum meam in eum quia christus
domini est. Vivit dominus quia nisi dominus
percusserit eum aut dies eius venerit ut mo-
riatur. Aut descendens in prelio perierit. propi-
tius sit michi dominus. ut non mittam
manum meam in christum domini. Et confre-
git viros suos david sermonibus suis. et non
permisit eos ut consurgerent in saul. Por-
ro saul exurgens de spelunca pergebat cep-
to itinere. Surrexit autem et david post e-
um. et egressus de spelunca clamavit
post tergum saul dicens. Domine mi rex.
Et respexit saul post se. Et inclinans se
david pronus in terram adoravit. Dixitque ad
saul. Quare audis verba hominum loquentium.
david querit malum adversum te. Ec-
ce hodie viderunt oculi tui. quod tradiderit
dominus te in manu mea in spelunca. Et co-
gitavi ut occiderem te. sed pepercit tibi oculus
meus. Dixi enim non extendam manum
meam in dominum meum. quia christus domini
est. Quin potius pater mi vide et cognosce
oram clamidis tue in manu mea. quoniam
cum precidam summitatem clamidis tue. no-
lui extendere manum meam in te. Anima-
dverte et vide quoniam non est in manu mea
malum. neque iniquitas. neque peccavi in
te. Tu autem insidiaris anime mee ut
auferas eam. Iudicet dominus inter me et
te. et ulciscatur me dominus ex te. Manus
autem mea non sit in te. Sicut et in proverbio antiquo dicitur.
Ab impiis egredietur impietas. Manus ergo
mea non sit in te. Quem persequeris rex israel?
quem persequeris? canem mortuum perse-
queris et pulicem unum. Sit dominus iudex
et iudicet inter me et te. et videat et iudicet
causam meam et eruat me de manu tua. Cum
autem complesset david loquens sermones
huiuscemodi ad saul. dixit saul. Numquid
hec vox tua est fili mi david. Et levavit saul
vocem suam et flevit. Dixitque ad david. Iu-
stior tu es quam ego. Tu enim tribuisti michi
bona. ego autem reddidi tibi mala. Et tu in-
dicasti michi hodie que feceris michi bona.
quomodo tradiderit me dominus in manu
tua et non occideris me. Quis enim cum invenerit i-
nimicum suum dimittet eum in via
bona. Sed dominus reddet tibi vicissitudinem
hanc pro eo quod hodie operatus es in me. Et nunc
quia scio quod certissime regnaturus sis et

habiturus in manu tua regnum israel. iura
michi in domino ne deleas semen meum post
me neque auferas nomen meum de domo pa-
tris mei. Et iuravit david sauli. Abiit
ergo saul in domum suam. et david et viri
ascenderunt ad tutiora loca.

Mortuus est autem samuel et congregatus est uni-
versus israel. et planxerunt eum et sepelierunt
eum in domo sua in ramatha. Consur-
gensque david descendit in desertum pharan. Erat
autem vir quispiam in solitudine maon et
possessio eius in carmelo. et homo ille ma-
gnus nimis. Erantque ei oves tria milia et mille
capre. Et accidit ut tonderetur grex eius in
carmelo. Nomen autem viri illius erat nabal.
et nomen uxoris eius abigail. Eratque mulier
illa prudentissima et speciosa. Porro vir
durus et pessimus et malitiosus. Erat autem
de genere caleph. Cum ergo audisset david in deserto
quod tonderet nabal gregem suum. misit
iuvenes. et dixit eis. Ascendite in carmelum
et venietis ad nabal. et salutabitis eum ex
nomine meo pacifice. et sic dicetis. Sit fratri-
bus meis et tibi pax. et domui tue pax. et omnibus
quecumque habes sit pax. Et multis annis
salvos facias tuos et omnia tua. Audivi
quod tonderent pastores tui greges qui erant
nobiscum in deserto. Numquam eis molesti
fuimus. nec aliquando defuit eis quicquam de
grege omni tempore quo fuerunt nobiscum in carme-
lo. Interroga pueros tuos et indicabunt tibi.
Nunc ergo inveniant pueri tui gratiam in oculis
tuis. In die enim bona venimus. Quod-
cumque invenerit manus tua da servis
tuis et filio tuo david. Cumque venissent
pueri david locuti sunt ad nabal omnia verba
hec ex nomine david. et siluerunt. Respondens autem
nabal pueris david ait. Quis est david
et quis est filius ysai. Hodie increve-
runt servi qui fugiunt dominos suos. Tollam ergo pa-
nes meos et aquas meas et carnes pecorum
que occidi tonsoribus meis et dabo viris quos nescio unde
sint. Regressi sunt itaque pueri
david per viam suam. et reversi venerunt et nuntia-
verunt ei omnia verba que dixerat nabal. Tunc
ait david pueris suis. Accingatur unus-
quisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gla-
diis suis. accinctusque est et david ense suo.
Et secuti sunt david quasi quadringenti
viri. porro ducenti remanserunt ad sarcinas. Abiga-
il autem uxori nabal nuntiavit unus de pue-
ris suis dicens. Ecce david misit nuntios
de deserto ut benedicerent domino nostro. et

nus est eos. Homines isti boni satis fuerunt
nobis, et non molesti: nec quicquam aliquando periit
omni tempore quo fuimus conversati cum eis in deserto.
Pro muro erant nobis tam in nocte quam
in die omnibus diebus quibus pavimus apud eos
greges. Quam ob rem considera, et recogita
quid facias: quoniam completa est malitia adver-
sum domum tuam. Et ipse filius est Belial,
ita ut nemo possit ei loqui. Festinavit igitur A-
bigail, et tulit ducentos panes, et duos utres
vini, et quinque arietes coctos, et quinque sata polen-
te, et centum ligaturas uvae passae, et ducentas
massas caricarum, et imposuit super asinos,
dixitque pueris suis: Praecedite me: ecce ego post
tergum sequar vos. Viro autem suo Nabal
non indicavit. Cum ergo ascendisset asinum, et
descenderet ad radicem montis, David et viri
eius descendebant in occursum eius: quibus
et illa occurrit. Et ait David: Vere frustra
servavi omnia quae huius erant in deserto, et non periit
quicquam de cunctis quae ad eum pertinebant:
et reddidit mihi malum pro bono. Haec faciat
Deus inimicis David, et haec addat, si reliquero
de omnibus quae ad eum pertinent usque mane min-
gentem ad parietem. Cum autem vidisset Abi-
gail David, festinavit et descendit de asino, et
procidit coram David super faciem suam, et adoravit
super terram. Et cecidit ad pedes eius, et dixit:
In me sit, domine mi, haec iniquitas: loquatur ob-
secro ancilla tua in auribus tuis, et audi verba
famulae tuae. Ne ponat, oro, dominus meus rex cor suum
super virum istum iniquum Nabal: quoniam iuxta nomen
suum stultus est, et est stultitia cum eo. Ego autem
ancilla tua non vidi pueros tuos, domine mi,
quos misisti. Nunc ergo, domine mi, vivit Dominus, et
vivit anima tua, qui prohibuit te ne
venires in sanguinem, et salvavit manum
tuam tibi. Et nunc fiant sicut Nabal ini-
mici tui, et qui quaerunt domino meo malum. Qua-
propter suscipe benedictionem hanc quam attulit an-
cilla tua tibi domino meo, et da pueris qui
sequuntur te dominum meum. Aufer iniqui-
tatem famulae tuae: faciens enim faciet tibi Dominus
domino meo fidelem domum, quia proelia Domini, domine
mi, tu proeliaris: malitia ergo non inveniatur
in te omnibus diebus vitae tuae. Si enim surrexerit
aliquando homo persequens te, et quaerens animam tuam,
erit anima domini mei custodita, quasi in fasciculo
viventium, apud Dominum Deum tuum. Porro rotaba-
tur anima inimicorum tuorum quasi in impetu et
circulo fundae. Cum ergo fecerit Dominus domino meo o-
mnia haec quae locutus est bona de te, et constituerit te
ducem super Israel, non erit tibi hoc in singultum et
in scrupulum cordis domino meo, quod effuderis san-
guinem innoxium, aut ipse te ultus
fueris. Et cum bene fecerit Dominus domino meo, recor-
daberis ancillae tuae, et benedices ei. Et ait
David ad Abigail: Benedictus Dominus Deus Israel, qui
misit te hodie in occursum meum, et benedictum
eloquium tuum, et benedicta tu, quae prohibuisti me ne i-
rem hodie ad sanguinem, et ulciscerer me
manu mea. Alioquin vivit Dominus Deus Israel,
qui prohibuit me ne malum facerem tibi: nisi
venisses cito in occursum meum, non remansisset
Nabal usque ad matutinam lucem mingens
ad parietem. Suscepit ergo David de manu eius
omnia quae attulerat ei, dixitque ei: Vade pacifice
in domum tuam: ecce audivi vocem tuam,
et honoravi faciem tuam. Venit autem Abiga-
il ad Nabal: et ecce erat ei convivium in domo eius
quasi convivium regis, et cor Nabal iucundum: erat
enim ebrius nimis: et non indicavit ei ver-
bum pusillum aut grande usque mane. Di-
luculo autem, cum digessisset vinum Nabal, in-
dicavit ei uxor sua verba haec, et emortuum est cor
eius intrinsecus, et factus est quasi lapis. Cumque
pertransissent decem dies, percussit Dominus Nabal, et
mortuus est. Quod cum audisset David mor-
tuum Nabal, ait: Benedictus Dominus qui iudicavit
causam opprobrii mei de manu Nabal, et servum su-
um custodivit a malo, et malitiam Nabal red-
didit Dominus in caput eius. Misit ergo David, et locutus
est ad Abigail ut sumeret eam sibi in uxorem. Et vene-
runt pueri David ad Abigail in Carmelum,
et locuti sunt ad eam, dicentes: David misit nos
ad te ut accipiat te sibi in uxorem. Quae consur-
gens adoravit prona in terram, et ait: Ecce
famula tua sit in ancillam ut lavet pedes servorum
domini mei. Et festinavit, et surrexit Abigail, et
ascendit super asinum, et quinque puellae ierunt cum
ea pedisequae eius, et secuta est nuntios David,
et facta est illi uxor. Sed et Achinoam accepit David
de Iezrahel: et fuit utraque uxor eius. Saul autem
dedit Michol filiam suam uxorem David
Phalti filio Lais, qui erat de Gallim.

XXVI

Et venerunt Ziphaei in Gabaa, dicentes: Ecce
David absconditus est in colle Achila, quae est ex
adverso solitudinis. Et surrexit Saul, et descendit in desertum
Ziph, et cum eo tria milia virorum de electis Israel,
ut quaereret David in deserto Ziph. Et castrame-
tatus est Saul in Gabaa Achila, quae erat ex ad-
verso solitudinis in via: David autem habitabat
in deserto. Videns autem quod venisset Saul post
se in desertum, misit exploratores, et didicit quod
illuc venisset certissime. Et surrexit clam, et
venit ad locum ubi erat Saul: cumque vidisset
locum in quo dormiebat Saul, et Abner filius
Ner princeps militiae eius, et Saulem dor-

mentem in tentorio et reliquum uulgus per circuitum eius. Ait dauid ad achimelech etheum et abisai filium sarue fratrem ioab dicens. Quis descendet mecum ad saul in castra? Dixitque abisai. Ego descendam tecum. Venerunt ergo dauid et abisai ad populum nocte. et inuenerunt saul iacentem et dormientem in tentorio et hastam fixam ad capud eius in terra. Abner autem et populum eius dormientes in circuitu eius. Dixitque abisai ad dauid. Conclusit deus hodie inimicum tuum in manus tuas. Nunc ergo perfodiam eum lancea semel. et secundo opus non erit. Et dixit dauid ad abisai. Ne interficias eum. Quis enim extendet manum suam in xpistum domini et innocens erit? Et dixit dauid. Viuit dominus quia nisi dominus percusserit eum aut dies eius uenerit ut moriatur aut in prelium descendens perierit propitius sit michi dominus ne extendam manum meam in xpistum domini. Nunc ergo tolle hastam que est ad caput eius et sciphum aque et abeamus. Tulit ergo dauid hastam et sciphum aque qui erat ad caput saul et abierunt. Et non erat quisquam qui uideret et intelligeret et uigilaret sed omnes dormiebant. quia sopor domini irruerat super eos. Cumque transisset dauid ex aduerso et stetisset in uertice montis de longe et esset grande interuallum inter eos. clamauit ad populum dauid et ad abner filium ner dicens. Nonne respondebis abner. Et respondens abner ait. Quis es tu qui clamas et inquietas regem? Et ait dauid ad abner. Nunquid non uir tu es. Et quis alius similis tui in israel? Quare ergo non custodisti dominum tuum regem? Ingressus est enim unus de turba ut interficeret regem dominum tuum. Non est bonum hoc quod fecisti. Viuit dominus quoniam filii mortis estis uos. qui non custodistis dominum uestrum xpistum domini. Nunc ergo uide ubi sit hasta regis et ubi sciphus aque qui erat ad caput eius. Cognouit autem saul uocem dauid. et dixit. Nunquid uox tua hec fili mi dauid. Et ait dauid. Vox mea domine mi rex et ait. Quam ob causam dominus meus persequitur seruum suum? Quid feci? aut quod est in manu mea malum? Nunc ergo audi oro domine mi rex uerba serui tui. Si dominus incitat te aduersum me odoretur sacrificium. Si autem filii hominum maledicti sunt in conspectu domini qui eiecerunt me hodie ut non habitem in hereditate domini dicentes. Vade serui diis alienis. Et nunc non effundatur sanguis meus in terra coram domino quia egressus est rex israel ut querat pulicem unum sicut persequitur perdix in montibus. Et ait saul. Peccaui. Reuertere fili mi dauid. Nequaquam enim ultra male tibi faciam eo quod preciosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie. Apparet enim quod stulte egerim et ignorauerim multa nimis. Et respondens dauid ait. Ecce hasta regis. transeat unus de pueris regis et tollat eam. Dominus autem retribuet unicuique secundum iustitiam suam et fidem. Tradidit enim dominus te hodie in manum meam et nolui extendere manum meam in xpistum domini. Et sicut magnificata est hodie anima tua in oculis meis. sic magnificetur anima mea in oculis domini. et liberet me de omni angustia. Ait ergo saul ad dauid. Benedictus tu fili mi dauid. et quidem faciens facies. et potens poteris. Abiit autem dauid in uiam suam. et saul reuersus est in locum suum.

Et ait dauid in corde suo. Aliquando incidam uno die in manus saul. Nonne melius est ut fugiam et saluer in terra philistiim ut desperet saul. cessetque me querere in cunctis finibus israel. Fugiam ergo manus eius. Et surrexit dauid et abiit ipse et sescenti uiri cum eo. ad achis filium maoch regem geth. Et habitauit dauid cum achis ipse et uiri eius et domus eius. dauid et due uxores eius achinoem iezrahelites et abigail uxor nabal carmeli. Et nuntiatum est saul quod fugisset dauid in geth. et non addidit ultra ut quereret eum. Dixit autem dauid ad achis. Si inueni gratiam in oculis tuis detur michi locus in una urbium regionis huius ut habitem ibi. Cur enim in ciuitate regis manet seruus tuus tecum? Dedit itaque ei achis in die illa sicelech. Propter quam causam facta est sicelech regum iuda usque in diem hanc. Fuit autem numerus dierum quibus habitauit dauid in regione philistiim. quatuor mensium. Et ascendit dauid et uiri eius et agebant predas de gessuri et de gethri et de amalechite. Hii enim pagi habitabantur in terra antiquitus euntibus sur usque ad terram egypti.

Saul abstulit magos … [illegible]

et percutiebat david omnem terram illorum
nec relinquebat viventem virum et muli-
erem. Tollensque oves et boves et asinos
et camelos et vestes. revertebatur et ve-
niebat ad achis. Dicebat autem ei achis
in quem irruistis hodie. Respondebat david.
contra meridiem iude et contra meridiem ieramel.
et contra meridiem ceni. Virum et mulierem non vivi-
ficabat david. nec adducebat in geth.
dicens. Ne forte loquantur adversum nos.
Hec fecit david. et hoc erat decretum illius
omnibus diebus quibus habitavit in regione
philistinorum. Credidit ergo achis david
dicens. Multa mala operatus est contra populum su-
um israel. Erit ergo michi servus sempiternus.

XXVIII

Factum est autem in diebus illis
congregaverunt philistiim agmina sua ut prepararentur
contra israel ad bellum. Dixitque achis ad david
Sciens nunc scito. quoniam mecum egredieris in
castris tu et viri tui. Dixitque david ad achis
Nunc scies que facturus est servus tuus.
Et ait achis ad david. Ego custodem capi-
tis mei ponam te cunctis diebus. Samu-
el autem mortuus est planxitque eum omnis israel
et sepelierunt eum in ramatha urbe sua
Et saul abstulit magos et ariolos de terra
et interfecit eos qui phitones habebant in
ventre. Congregatique sunt philistiim et
venerunt et castrametati sunt in sunam. Con-
gregavit autem et saul universum israel et ve-
nit in gelboe. Et vidit saul castra phy-
listiim et timuit et expavit cor eius nimis.
Consuluitque dominum et non respondit ei. neque
per somnia neque per sacerdotes. neque per pro-
phetas. Dixitque saul servis suis. Querite
michi mulierem habentem phitonem et va-
dam ad eam et sciscitabor per illam. et dixerunt
servi eius ad eum. Est mulier habens phitonem in
endor. Mutavit ergo habitum suum. vesti-
tusque est aliis vestimentis et abiit ipse
et duo viri cum eo. Veneruntque ad mulie-
rem nocte. et ait. Divina michi in phi-
tone et suscita michi quem dixero tibi. Et
ait mulier ad eum. Ecce tu nosti quanta
fecerit saul et quomodo eraserit magos et ari-
olos de terra. Quare ergo insidiaris anime mee
ut occidar. Et iuravit ei saul in domino di-
cens. Vivit dominus quia non eveniet tibi quicquam
mali propter hanc rem. Dixitque ei mulier. Quem
suscitabo tibi. Qui ait. Suscita michi
samuelem. Cum autem vidisset mulier samu-
el. exclamavit voce magna et dixit ad
saul. Quare imposuisti michi. Tu es
enim saul. Dixitque ei rex. Noli timere. Quid
vidisti. Et ait mulier ad saul. Deos vi-
di ascendentes de terra. Dixitque ei. Qualis
est forma eius. Que ait. Vir senex a-
scendit. et ipse amictus est pallio. Et in-
tellexit saul quod samuel esset et inclinavit
se super faciem suam in terra et adoravit.
Dixit autem samuel ad saul. Quare in-
quietasti me ut suscitarer. Et ait saul
Coartor nimis. Siquidem philistiim
pugnant adversum me et deus recessit a me.
et exaudire me noluit neque in manu pro-
phetarum neque per somnia. Vocavi ergo te ut o-
stenderes michi quid faciam. Et ait samu-
el. Quid interrogas me cum dominus recesserit
a te. et transierit ad emulum tuum. Faciet
enim dominus tibi sicut locutus est in manu mea
et scindet regnum de manu tua. et dabit illud
proximo tuo david. quia non obedisti voci
domini neque fecisti iram furoris eius in ama-
lech. Idcirco quod pateris fecit tibi deus hodie
et dabit dominus etiam israel tecum in manu phyli-
stiim. Cras autem tu et filii tui mecum eri-
tis. Sed et castra israel tradet dominus in manu
philistiim. Statimque saul cecidit porrectus
in terram. Extimuerat enim verba samuel
et robur non erat in eo. quia non comederat
panem tota die illa. Ingressa est itaque mu-
lier illa ad saul. conturbatus enim erat val-
de. dixitque ad eum. Ecce obedivit ancilla
tua voci tue et posui animam meam in ma-
nu mea. et audivi sermones tuos quos
locutus es ad me. Nunc igitur et tu audi vo-
cem ancille tue. et ponam coram te buccel-
lam panis ut comedens convalescas et possis
iter agere. Qui renuit et ait non comedam
Coegerunt autem eum servi sui et mulier. et ta-
dem audita voce eorum surrexit de terra et
sedit super lectum. Mulier autem illa habebat
vitulum pascualem in domo et festinavit
et occidit eum. Tollensque farinam miscuit
eam et coxit azima et posuit ante saul et
ante servos eius. Qui cum comedissent sur-
rexerunt et ambulaverunt per totam noc-
tem illam.

XXIX

Congregata sunt ergo agmina philistiim uni-
versa in aphec. Sed et israel castrametatus est
super fontem qui erat in iezrahel. Et sa-
trape quidem philistiim incedebant

[illegible]

incedebant in centuriis et milibus. David
autem et viri eius erant in novissimo agmine
cum Achis. Dixeruntque principes phy-
listiim ad Achis. Quid sibi volunt he-
brei isti? Et ait Achis ad principes phy-
listiim. Num ignoratis David qui fuit servus
Saul regis Israhel, et est apud me multis die-
bus vel annis, et non inveni in eo quicquam ma-
li ex die qua transfugit ad me usque ad di-
em hanc. Irati sunt autem adversus eum
principes phylistiim et dixerunt ei. Re-
vertatur vir iste, et sedeat in loco suo in quo con-
stituisti eum, et non descendat nobiscum
in prelium, ne fiat nobis adversarius cum
preliari ceperimus. Quomodo enim placare poterit
dominum suum nisi in capitibus nostris? Nonne
iste est David cui cantabant in choris dicen-
tes, Percussit in milibus Saul, et David in decem
milibus suis? Vocavit ergo Achis David et dixit
ei. Vivit dominus quia rectus es tu et bonus in
conspectu meo, et exitus tuus et introitus tuus
mecum est in castris, et non inveni in te quicquam
mali ex die qua venisti ad me usque ad di-
em hanc. Sed satrapis non places. Revertere
ergo et vade in pace, et non offendas oculos satra-
parum phylistiim. Dixitque David ad Achis.
Quid enim feci? Et quid invenisti in me
servo tuo a die qua fui in conspectu tuo usque ad
diem hanc, ut non veniam et pugnem contra inimi-
cos domini mei regis? Respondens autem Achis
locutus est ad David. Scio quia bonus es tu
in oculis meis sicut angelus dei. Sed principes phy-
listiim dixerunt. Non ascendet nobiscum
in prelium. Igitur consurge mane tu et servi domini tui
qui venerunt tecum. Et cum de nocte surrexe-
ritis et ceperit dilucescere, pergite. Surrexit itaque
David de nocte ipse et viri eius ut proficisceren-
tur mane, et reverterentur ad terram phylistiim.
Phylistiim autem ascenderunt in Iezrahel.

XXX

Cumque venissent David et viri eius in Sice-
leg die tercia, amalechite impetum fe-
cerant ex parte australi in Siceleg, et per-
cusserant Siceleg, et succenderant eam igni.
Et captivas duxerant mulieres ex ea a mi-
nimo usque ad magnum. Et non interfecerant quem-
quam, sed secum duxerant, et pergebant itinere
suo. Cum ergo venissent David et viri eius ad civita-
tem, et invenissent eam succensam igni,
et uxores suas et filios suos et filias ductas
esse captivas, levaverunt David et populus qui
erat cum eo voces suas et planxerunt
donec deficerent in lacrimis. Siquidem et du-
e uxores David captive ducte fuerant,
Achinoem iezrahelites et Abigail uxor
Nabal carmeli. Et contristatus est David val-
de. Volebat enim eum populus lapidare, quia
amara erat anima uniuscuiusque viri super
filiis suis et filiabus. Confortatus est autem
David in domino deo suo, et ait ad Abyathar
sacerdotem filium Achymelech. Applica
ad me ephod. Et applicavit Abiathar
ad David ephod, et consuluit David dominum
dicens. Persequar an non latrunculos hos,
et comprehendam eos? Dixitque dominus ei. Persequere:
absque dubio enim comprehendes eos, et excu-
ties predam. Abiit ergo David ipse et sexcenti
viri qui cum eo erant, et venerunt usque
ad torrentem Besor, et lassi quidem sub-
stiterunt. Persecutus est autem David ipse et qua-
dringenti viri. Substiterant enim ducenti
qui lassi transire non poterant torrentem
Besor. Et invenerunt virum egyptium in agro,
et adduxerunt eum ad David. Dederuntque
ei panem ut comederet, et biberet aquam, sed et
fragmen masse caricarum, et duas ligaturas
uve passe. Que cum comedisset reversus
est spiritus eius et refocillatus est. Non enim co-
mederat panem neque biberat aquam tribus
diebus et tribus noctibus. Dixit itaque ei David.
Cuius es tu vel unde? Aut quo pergis? Qui ait.
Puer egyptius ego sum, servus viri ama-
lechite. Dereliquit autem me dominus meus quia
egrotare cepi nudius tercius. Siquidem
nos erupimus ad australem plagam cerethi
et contra Iudam, et ad meridiem Caleph, et Siceleg
succendimus igni. Dixitque ei David. Potes
me ducere ad cuneum istum? Qui ait. Iura
michi per deum quod non occidas me, et non tradas
me in manus domini mei, et ego ducam te ad
cuneum istum. Et iuravit ei David.
Cumque duxisset eum, ecce illi discumbebant
super faciem universe terre, comedentes et biben-
tes, et quasi festum celebrantes diem
pro cuncta preda et spoliis que ceperant de terra phy-
listiim et de terra Iuda. Et percussit eos
David a vespera usque ad vesperam alterius diei,
et non evasit ex eis quisquam, nisi quadrin-
genti viri adolescentes qui ascenderant
camelos et fugerant. Eruit ergo David omnia
que tulerant amalechite, et duas uxores
suas eruit. Nec defuit quicquam a parvo usque ad
magnum, tam de filiis quam de filiabus, et de spo-
liis, et quecumque rapuerant, omnia reduxit David,
et tulit universos greges et armenta, et mi-
navit ante faciem suam. Dixeruntque: He-
c est preda David. Venit autem David ad ducentos viros
qui lassi substiterant nec sequi potuerant David,
et residere eos iusserat in torrente Be-
sor. Qui egressi sunt obviam David et populo qui
erat cum eo. Accedens autem David ad populum sa-

tum eos pacifice. Respondensque vir pessimus
et iniquus de viris qui ierant cum David dixit:
Quia non venerunt nobiscum non dabimus
eis quicquam de preda quam eruimus. Sed suffi-
ciat unicuique uxor sua et filii. Quos cum
acceperint recedant. Dixit autem David:
Non sic facietis fratres mei de his que
tradidit dominus nobis et custodivit nos et de-
dit latrunculos qui eruperant adversum nos
in manus nostras. Nec audiet vos quisquam
super sermone hoc. Equa enim pars erit descenden-
tis ad prelium et remanentis ad sarcinas, et si-
militer divident. Et factum est hoc ex die illa
et deinceps constitutum et prefinitum et quasi lex in Israel
usque ad diem hanc. Venit ergo David in Siche-
leg et misit de preda senioribus Iuda proxi-
mis suis dicens: Accipite benedictionem de
preda hostium domini. His qui erant in Bethel
et qui in Ramoth ad meridiem et qui in Iether,
et qui in Aroer et qui in Sephamoth et qui
in Esthamo et qui in Rachal et qui in urbibus
Ieramehel et qui in urbibus Ceni et qui in
Arama et qui in lacu Asan et qui in Athec et
qui in Hebron et reliquis qui erant in his lo-
cis in quibus fuerat commoratus David ipse et viri eius.

Philistiim autem pugnabant
adversum Israel, et fugerunt viri Israel ante faciem
Philistiim et ceciderunt interfecti in monte
Gelboe. Irrueruntque Philistiim in Saul
et filios eius, et percusserunt Ionathan et
Abinadab et Melchisue filios Saul. Totumque
pondus prelii versum est in Saul. Et consecuti sunt eum
viri sagittarii, et vulneratus est vehementer
a sagittariis. Dixitque Saul ad armigerum
suum: Evagina gladium tuum et percute me,
ne forte veniant incircumcisi isti et interfi-
ciant me illudentes michi. Et noluit ar-
miger eius: fuerat enim nimio timore per-
territus. Arripuit itaque Saul gladium suum
et irruit super eum. Quod cum vidisset armiger
eius, videlicet quod mortuus esset Saul, irru-
it etiam ipse super gladium suum et mortuus est
cum eo. Mortuus est ergo Saul et tres filii eius
et armiger illius et universi viri eius in die
illa pariter. Videntes autem viri Israel qui erant
trans vallem et trans Iordanem quod fugissent
viri Israelite et quod mortuus esset Saul et filii eius,
reliquerunt civitates suas et fugerunt. Vene-
runtque Philistiim et habitaverunt ibi. Facta
autem die altera venerunt Philistiim ut expo-
liarent interfectos, et invenerunt Saul et
tres filios eius iacentes in monte Gelboe.
Et preciderunt caput Saul et expoliaverunt eum
armis et miserunt in terram Philistinorum per circui-
tum ut annuntiaretur in templo ydolorum et in populis.
Et posuerunt arma eius in templo Astaroth,
corpus vero eius suspenderunt in muro Bethsan.
Quod cum audissent habitatores Iabes Gala-
ad quecumque fecerant Philistiim Saul, sur-
rexerunt omnes viri fortissimi et ambulaverunt
tota nocte, et tulerunt cadaver Saul et ca-
davera filiorum eius de muro Bethsan. Vene-
runtque Iabes et combusserunt ea igni. Et tule-
runt ossa eorum et sepelierunt in nemore Iabes,
et ieiunaverunt septem diebus. **Explicit liber regum I. Incipit II.**

A

Factum est autem postquam mortuus est Sa-
ul, ut David reverteretur a cede Amalech
et maneret duos dies in Sicheleg.
In die autem tertia apparuit homo veniens
de castris Saul, veste conscissa et pulvere
conspersus caput. Et ut venit ad David, cecidit
super faciem suam et adoravit. Dixitque ad eum David:
Unde venis? Qui ait ad eum: De castris Israel
fugi. Et dixit ad eum David: Quod est verbum quod
factum est? Indica michi. Qui ait: Fugit populus
ex prelio et multi corruentes e populo mortui sunt. Sed et Sa-
ul et Ionathas filius eius interierunt. Di-
xitque David ad adolescentem qui nuntiabat ei: Un-
de scis quia mortuus est Saul et Ionathas filius eius?
Et ait adolescens qui narrabat ei: Casu
veni in montem Gelboe, et Saul incumbebat
super hastam suam. Porro currus et equites
appropinquabant ei. Et conversus post tergum
suum vidensque me vocavit. Cui cum respondis-
sem: Adsum, dixit michi: Quisnam es tu? Et
aio ad eum: Amalechites sum. Et locutus
est michi: Sta super me et interfice me, quoniam te-
nent me angustie et adhuc tota anima mea in me
est. Stansque super eum occidi illum. Sciebam
enim quod vivere non poterat post ruinam. Et
tuli diadema quod erat in capite eius et armil-
lam de brachio illius et attuli ad te dominum meum
huc. Apprehendens autem David vestimenta sua
scidit, omnesque viri qui erant cum eo. Et planxe-
runt et fleverunt et ieiunaverunt usque ad ve-
speram super Saul et super Ionathan filium eius et super
populum domini et super domum Israel, quod corruis-
sent gladio. Dixitque David ad iuvenem qui
nuntiaverat ei: Unde es tu? Qui respondit: Filius
hominis advene Amalechite ego sum. Et ait
David ad eum: Quare non timuisti mittere manum
tuam ut occideres christum domini? Vocansque David unum
de pueris suis ait: Accedens irrue in eum. Qui percus-
sit illum et mortuus est. Et ait ad eum David: San-
guis tuus super caput tuum. Os enim tuum locutum
est adversum te dicens: Ego interfeci christum domini.
Planxit autem David planctum huiuscemodi super Saul
et super Ionathan filium eius, et precepit ut docerent
filios Iuda arcum, sicut scriptum est in libro iustorum.
Et ait: Considera Israel pro his qui mortui sunt super

Iste filius fuit doech ydumei ... Saul ... reg. ... xx.

planctu

excelsa tua vulnerati. Inclyti Israel super montes tuos interfecti sunt. Quomodo ceciderunt fortes? Nolite annuntiare in Geth, neque annuntietis in compitis Ascalonis, ne forte laetentur filiae Philisthiim, ne exultent filiae incircumcisorum. Montes Gelboe nec ros nec pluvia veniant super vos, neque sint agri primitiarum: quia ibi abjectus est clypeus fortium, clypeus Saul, quasi non esset unctus oleo. A sanguine interfectorum, ab adipe fortium, sagitta Jonathae numquam abiit retrorsum, et gladius Saul non est reversus inanis. Saul et Jonathas amabiles et decori in vita sua, in morte quoque non sunt divisi: aquilis velociores, leonibus fortiores. Filiae Israel super Saul flete, qui vestiebat vos coccino in deliciis, qui praebebat ornamenta aurea cultui vestro. Quomodo ceciderunt fortes in praelio? Jonathas in excelsis tuis occisus est? Doleo super te frater mi Jonatha, decore nimis, et amabilis super amorem mulierum. Sicut mater unicum amat filium suum, ita te diligebam. Quomodo ceciderunt robusti, et perierunt arma bellica?

II

Igitur post haec consuluit David Dominum dicens: Num ascendam in unam de civitatibus Juda? Et ait Dominus ad eum: Ascende. Dixitque David: Quo ascendam? Et respondit ei: In Hebron. Ascendit ergo David, et duae uxores ejus, Achinoam Jezraelites, et Abigail uxor Nabal Carmeli: sed et viros qui erant cum eo duxit David singulos cum domo sua, et manserunt in oppidis Hebron. Veneruntque viri Juda, et unxerunt ibi David ut regnaret super domum Juda. Et nuntiatum est David quod viri Jabes Galaad sepelissent Saul. Misit ergo David nuntios ad viros Jabes Galaad, dixitque ad eos: Benedicti vos Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro Saul, et sepelistis eum. Et nunc retribuet quidem vobis Dominus misericordiam et veritatem: sed et ego reddam gratiam, eo quod fecistis verbum istud. Confortentur manus vestrae, et estote filii fortitudinis: licet enim mortuus sit dominus vester Saul, tamen unxit me domus Juda in regem sibi. Abner autem filius Ner princeps exercitus Saul, tulit Isboseth filium Saul, et circumduxit eum per castra, regemque constituit super Galaad, et super Gessuri, et super Jezrahel, et super Ephraim, et super Benjamin, et super Israel universum. Quadraginta annorum erat Isboseth filius Saul cum regnare coepisset super Israel, et duobus annis regnavit. Sola autem domus Juda sequebatur David. Et fuit numerus dierum quos commoratus est David imperans in Hebron super domum Juda, septem annorum et sex mensium. Egressusque est Abner filius Ner, et pueri Isboseth filii Saul, de castris in Gabaon. Porro Joab filius Sarviae, et pueri David egressi sunt, et occurrerunt eis juxta piscinam Gabaon. Et cum in unum convenissent, e regione sederunt: hi ex una parte piscinae, et illi ex altera. Dixitque Abner ad Joab: Surgant pueri, et ludant coram nobis. Et respondit Joab: Surgant. Surrexerunt ergo et transierunt numero duodecim de Benjamin ex parte Isboseth filii Saul, et duodecim de pueris David. Apprehensoque unusquisque capite comparis sui, defixit gladium in latus contrarii, et ceciderunt simul: vocatumque est nomen loci illius, Ager robustorum, in Gabaon. Et ortum est bellum durum satis in die illa: fugatusque est Abner et viri Israel a pueris David. Erant autem ibi tres filii Sarviae, Joab, et Abisai, et Asahel: porro Asahel cursor velocissimus fuit, quasi unus ex capreis quae morantur in silvis. Persequebatur autem Asahel Abner, et non declinavit neque ad dexteram neque ad sinistram, omittens persequi Abner. Respexit itaque Abner post tergum suum, et ait: Tune es Asahel? Qui respondit: Ego sum. Dixitque ei Abner: Vade ad dexteram sive ad sinistram, et apprehende unum de adolescentibus, et tolle tibi spolia ejus. Noluit autem Asahel omittere quin urgeret eum. Rursumque locutus est Abner ad Asahel: Recede, noli me sequi, ne compellar confodere te in terram, et levare non potero faciem meam ad Joab fratrem tuum. Qui audire contempsit, et noluit declinare: percussit ergo eum Abner aversa hasta in inguine, et transfodit, et mortuus est in eodem loco: omnesque qui transibant per locum in quo ceciderat Asahel et mortuus erat, subsistebant. Persequentibus autem Joab et Abisai fugientem Abner, sol occubuit: et venerunt usque ad collem aquaeductus, qui est ex adverso vallis itineris deserti in Gabaon. Congregatique sunt filii Benjamin ad Abner, et conglobati in unum cuneum, steterunt in summitate tumuli unius. Et exclamavit Abner ad Joab, et ait: Num usque ad internecionem tuus mucro desaeviet? an ignoras quod periculosa sit desperatio? Usque quo non di

populo ut omittat persequi fratres suos. Et (fratres suos)
ait ioab. Vivit dominus si locutus fuisses mane
recessisset populus persequens fratrem suum.
Insonuit ergo ioab bucina et stetit omnis
exercitus. nec persecuti sunt ultra israel. neque
iniere certamen. Abner autem et viri eius
abierunt per campestria. tota nocte illa
et transierunt iordanem. et lustrata
omni bethoron venerunt ad castra.
Porro ioab reversus. omisso abnere con
gregavit omnem populum et defuerunt de pueris
david. xviiii. viri. excepto asahe
le. Servi autem david percusserunt de beni
amin et de viris qui erant cum abne
ccc.lx. qui et mortui sunt. Tuleruntque asa
hel et sepelierunt eum in sepulcro
patris sui in bethleem. Et ambulave
runt tota nocte ioab et viri qui erant
cum eo. et in ipso crepusculo venerunt in
ebron.

Facta est ergo longa concertatio inter domum saul
et domum david. David proficiens et semper
se ipso robustior. domus autem saul de
crescens cotidie. Natique sunt filii david in
ebron. Fuitque primogenitus eius amnon
de achinoem iezrahelite. Et post eum
celeab de abigail uxore nabal carme
li. Porro tertius absalon filius maacha
filie tholomai regis gessur. Quartus
autem adonias filius aggith. et quintus sapha
tias filius abithal. Sextus quoque iethe
raha. de egla uxore david. Hi nati sunt david
in ebron. Cum ergo esset prelium inter domum
david et domum saul. abner filius ner
regebat domum saul. Fuerat autem respha
saul concubina nomine respha filia
achia. Dixitque isboseth ad abner. Qua
re ingressus es ad concubinam patris
mei. Qui iratus nimis propter verba isboseth
ait. Numquid caput canis ego sum in iuda
hodie. qui fecerim misericordiam super domum sa
ul patris tui et super fratres et proximos eius
et non tradidi te in manus david. et tu
requisisti in me quod argueres pro muli
ere hodie. Hec faciat deus abner et hec
addat ei. nisi quomodo iuravit dominus david sic
faciam cum eo ut transferatur regnum
de domo saul et elevetur thronus david
super israel. et super iudam a dan usque bersa
bee. Et non potuit ei respondere quicquam
quia metuebat illum. Misit ergo abner nun
tios ad david pro se dicentes. Cuius est
terra. Et ut loquerentur. Fac mecum ami
citias. et erit manus mea tecum et

reducam ad te universum israel. Qui
ait. Optime. ego faciam tecum ami
citias. sed unam rem peto a te dicens.
Non videbis faciem meam antequam
adduxeris michol filiam saul. et
sic venies et videbis me. Misit autem david
nuntios ad isboseth filium saul dicens.
Redde uxorem meam michol quam
despondi michi centum preputiis philistiim.
Misit ergo isboseth et tulit eam a viro suo
faltiel filio lais. Sequebaturque eam
vir suus plorans usque bahurim. Et
dixit ad eum abner. Vade et revertere.
Qui reversus est. Sermonem quoque
intulit abner ad seniores israel dicens.
Tam heri quam nudiustertius que
rebatis david ut regnaret super vos.
Nunc ergo facite quoniam dominus locutus est ad da
vid dicens. In manu servi mei david salva
bo populum meum israel de manu philisti
norum et omnium inimicorum eius. Locutus est
autem abner etiam ad beniamin. Et abiit
ut loqueretur ad david in ebron omnia que pla
cuerant israel et universo beniamin. Venitque
ad david in ebron cum .xx. viris. Et fecit
david abner et viris eius qui erant cum eo con
vivium. Et dixit abner ad david. Surgam
ut congregem ad te dominum meum regem omnem israel
et ineam tecum fedus. et imperes omnibus sicut
desiderat anima tua. Cum ergo deduxisset david
abner et ille isset in pace statim pueri da
vid et ioab venerunt cesis latronibus cum
preda magna nimis. Abner autem non erat cum
david in ebron. quia iam dimiserat eum et pro
fectus erat in pace. Et ioab et omnis exercitus
qui erat cum eo postea venerunt. Nuntiatum
est itaque ioab a narrantibus. Venit abner
abner filius ner ad regem et dimisit eum
et abiit in pace. Et ingressus est ioab ad regem
et ait. Quid fecisti. Ecce venit abner ad te.
Quare dimisisti eum et abiit et recessit. Ig
noras abner filium ner. quia ad hoc venit ut de
ciperet te. et sciret exitum tuum et introitum
tuum et nosset omnia que agis. Egressus itaque
ioab a david misit nuntios post abner
et reduxit eum a cisterna sira ignorante david.
Cumque redisset abner in ebron seorsum
adduxit eum ioab ad medium porte ut loque
retur ei in dolo. Et percussit eum ibi in ingui
ne et mortuus est in ultionem sanguinis asa
hel fratris eius. Quod cum audisset david
rem iam gestam ait. Mundus ego sum et re
gnum meum apud dominum usque in sempiternum a san
guine abner filii ner. et veniat super

Iste est qui dicitur et phalti. [illegible]

[illegible]

caput ioab et super omnem domum patris eius nec
deficiat de domo ioab fluxum seminis sustinens
et leprosus et tenens fusum et cadens
gladio et indigens pane. Igitur ioab et
abysai frater eius interfecerunt abner
eo quod occidisset asahel fratrem eorum in ga
baon in prelio. Dixit autem david ad ioab et ad
omnem populum qui erat cum eo. Scindite ve
stimenta vestra et accingimini saccis et pla
gite ante exequias abner. Porro rex david
sequebatur feretrum. Cumque sepelissent ab
ner in hebron. levavit rex david vocem
suam et flevit super tumulum abner. Fle
vit autem omnis populus. Plangensque rex et lugens
abner ait. Nequaquam ut solent mori
ignavi. mortuus est abner. Manus tue non
sunt ligate et pedes tui non sunt compedibus aggra
vati. sed sicut solent cadere coram filiis i
niquitatis sic corruisti. Congeminansque omnis
populus flevit super eum. Cumque venisset universa
multitudo cibum capere cum david. clarus
adhuc die. iuravit david dicens. Hec faciat michi
deus et hec addat si ante occasum solis gustavero
panem vel aliud quicquam. Omnisque populus audivit
et placuerunt eis cuncta que fecit rex in conspe
ctu totius populi. Et cognovit omne vulgus et univer
sus israel in die illa. quia non actum fuisset
a rege ut occideretur abner filius ner. Dixit
quoque rex ad servos suos. Num ignoratis
quoniam princeps et maximus cecidit hodie
in israel. Ego autem adhuc delicatus et unctus rex.
Porro viri isti filii sarvie duri michi sunt.
Retribuat dominus facienti malum iuxta
maliciam suam.

IIII

Audivit autem isboseth filius saul quod cecidis
set abner in hebron. et dissolute sunt manus
eius omnisque israel perturbatus est. Duo autem
viri principes latronum erant filio saul. nomen
uni baana. et nomen alteri rechab. filii rem
mon berothite de filiis beniamin. Siquidem
et beroth reputata est in beniamin. Et fuge
runt berothite in gethaim. fueruntque ibi
advene usque ad tempus illud. Erat autem ionathe
filio saul. filius debilis pedibus. Quinquen
nis enim fuit. quando venit nuntius de saul et
ionatha ex iezrahel. Tollens itaque eum nu
trix sua eum fugit. Cumque festinaret ut fu
geret. cecidit et claudus effectus est. Habu
itque vocabulum miphiboseth. Venientes
igitur filii remmon berothite. rechab et baa
na ingressi sunt fervente die domum isboseth
qui dormiebat super stratum suum meridie.
et ostiaria domus purgans triticum ob
dormivit. Ingressi sunt autem domum latenter assu
mentes spicas tritici. Et percusserunt
eum in inguine rechab et baana fratres
eius et fugerunt. Cum autem ingressi fu
issent domum. ille dormiebat super lectum
suum in conclavi. Et percutientes interfece
runt eum. sublatoque capite eius abierunt per
viam deserti tota nocte. et attulerunt ca
put isboseth ad david in hebron. Dixerunt
que ad regem. Ecce caput isboseth filii saul
inimici tui qui querebat animam tuam.
Et dedit dominus domino meo regi ultionem ho
die de saul et de semine eius. Respondens autem david
rechab et baana fratri eius filiis remmon
berothei. dixit ad eos. Vivit dominus qui eru
it animam meam de omni angustia.
quoniam eum qui annuntiaverat michi et dixerat
mortuus est saul. qui putabat se prospera
nuntiare. tenui et occidi eum in siceleg
cui oportebat me dare mercedem pro nun
tio. Quanto magis nunc cum homines impii
interfecerunt virum innoxium in domo
sua super lectum suum. Nonne queram san
guinem eius de manu vestra. et auferam vos de
terra. Precepit itaque david pueris suis et
interfecerunt eos. Precidentesque manus et
pedes eorum. suspenderunt eos super piscinam
in hebron. Caput autem isboseth tulerunt et
sepelierunt in sepulchro abner in hebron.

V

Et venerunt universe tribus israel ad david in
hebron dicentes. Ecce nos os tuum et
caro tua sumus. Sed et heri et nudius tertius
cum esset rex saul super nos. tu eras
educens et reducens israel. Dixit autem dominus ad te
tu pasces populum meum israel. et tu eris dux
super israel. Venerunt quoque et seniores
israel ad regem in hebron. et percussit cum
eis rex david fedus in hebron coram domino.
Unxeruntque david in regem super israel. Fi
lius .xxx. annorum erat david cum regna
re cepisset. et .xl. annis regnavit. In hebron
regnavit super iudam .vii. annis et sex men
sibus. In ierusalem autem regnavit .xxxiii. annis
super omnem israel et iudam. Et abiit rex et
omnes viri qui erant cum eo in ierusalem ad
iebuseum habitatorem terre. Dictumque est
ad david ab eis. Non ingredieris huc nisi
abstuleris cecos et claudos dicentes. Non ingre
dietur david huc. Cepit autem david arcem
syon. hec est civitas david. Proposuerat enim
david in die illa premium ei qui percus
sisset iebuseum et tetigisset domatum
fistulas et abstulisset cecos et claudos odi
entes animam david. Ideo dicitur in proverbio.
Cecus et claudus non intrabunt in templum.

ydola ceci et claudi [illegible]

habitauit autem dauid in arce. et uocauit eam
ciuitatem dauid. Et edificauit per gyrum a
mello et intrinsecus. Et ingrediebatur
proficiens atque succrescens. et dominus deus exer-
cituum erat cum eo. Misit quoque iram rex
tyri nuncios ad dauid. et ligna cedrina et
artifices lignorum. artificesque lapidum ad pa-
rietes. et hedificauerunt domum dauid.
Et cognouit dauid quoniam confirmasset eum dominus
regem super israhel. et quoniam exaltasset regnum
eius super populum suum israhel. Accepit ergo dauid
adhuc concubinas et uxores de ierusalem postquam
uenerat de ebron. natique sunt dauid et alii filii
et filie. Et hec nomina eorum. qui nati sunt ei in ierusalem
Samua. et sobab. et nathan. et salomon. et
iebaar. et helisua. et nepheg. et iafia. et elisa-
ma. et helida. et heliphaleth. Audierunt ergo
philistiim. quod unxissent dauid regem
super israhel. et ascenderunt uniuersi ut quererent
dauid. Quod cum audisset dauid descendit
in presidium. Philistiim autem uenientes dif-
fusi sunt in ualle raphaim. Et consuluit dauid
dominum dicens. Si ascendam ad philistiim. et si
dabis eos in manu mea. Et dixit dominus ad dauid.
Ascende. quia tradens dabo philistiim in
manu tua. Venit ergo dauid in baalpharasim.
et percussit eos ibi. et dixit. Diuisit dominus inimi-
cos meos coram me. sicut diuiduntur aque. Prop-
terea uocatum est nomen loci illius baalpharasim.
Et reliquerunt ibi sculptilia sua. que tulit dauid
et uiri eius. Et addiderunt adhuc philistiim ut
ascenderent. et diffusi sunt in ualle raphaim.
Consuluit autem dauid dominum. Si ascendam contra
philistheos. et si tradas eos in manus meas.
Qui respondit. Non ascendas contra eos sed gyra post
tergum eorum. et uenies ad eos ex aduerso pirorum.
Et cum audieris sonitum gradientis in cacumi-
ne pirorum. tunc inibis prelium. quia tunc egredietur
dominus ante faciem tuam ut percutiat castra phi-
listiim. Fecit itaque dauid sicut preceperat ei dominus
et percussit phylistiim de gabaa usque dum ueni-
as gezer.

Congregauit autem dauid rursum omnes elec-
tos ex israhel. xxx. milia. Surrexitque dauid et a-
biit. et uniuersus populus qui erat cum eo de ui-
ris iuda ut adducerent archam dei. super quam
inuocatum est nomen domini exercituum sedentis in che-
rubin super eam. Et inposuerunt archam dei super
plaustrum nouum. Tuleruntque eam de domo ami-
nadab. qui erat in gabaa. Oza autem et ahio
filii aminadab minabant plaustrum nouum.
Cumque tulissent eam de domo aminadab qui
erat in gabaa. custodiens archam dei ahio pre-
cedebat archam. Dauid autem et omnis israhel ludebant
coram domino in omnibus lignis fabrefactis. et cytha-
ris. et lyris. et tympanis. et sistris. et cymbalis.
Postquam autem uenerunt ad aream nachon. extendit
oza manum ad archam dei et tenuit eam.
quoniam calcitrabant boues. et declinauerunt eam.
Iratusque est indignatione dominus contra ozam. et percus-
sit eum super temeritate. Qui mortuus est ibi
iuxta archam dei. Contristatus est autem dauid
eo quod percussisset dominus ozam. Et uocatum est nomen
loci illius percussio oze usque in diem hanc.
Et extimuit dauid dominum in die illa dicens.
Quomodo ingredietur ad me archa domini. Et noluit
diuertere ad se archam domini in ciuitate dauid.
sed diuertit eam in domum obededom gethei.
Et habitauit archa domini in domo obededom ge-
thei tribus mensibus. et benedixit dominus obededom et
omnem domum eius. Nuntiatumque est regi dauid
quia benedixisset dominus obededom et omnia eius
propter archam dei. Abiit ergo dauid. Ibo et reducam
archam dei cum benedictione in domum meam.
Abiit ergo dauid et adduxit archam dei de domo obed-
edom. in ciuitatem dauid cum gaudio. Et erant
cum dauid vii. chori. et uictima uituli. Cumque
transcendissent qui portabant archam domini
vi. passus. immolabant bouem et arietem.
et dauid percutiebat in organis armigatis
et saltabat totis uiribus ante dominum. Porro dauid
accinctus erat ephod lineo. Et dauid et omnis
israhel deducebant archam testamenti domini. in iubilo
et clangore bucine. Cumque intrasset archa domini
in ciuitatem dauid. michol filia saul prospicie-
ens ~~per fenestram~~ per fenestram. uidit regem dauid
subsilientem atque saltantem coram domino saltantem.
et despexit eum michol in corde suo. Et intro-
duxerunt archam domini. et posuerunt eam in loco
suo in medio tabernaculi quod tetenderat ei dauid.
Et obtulit dauid holocausta coram domino. et paci-
fica. Cumque conplesset offerens holocausta
et pacifica. benedixit populo in nomine domini exer-
cituum. Et partitus est uniuerse multitudini israhel tam
uiro quam mulieri singulis collyridam panis
unam. et assaturam unam carnis bubale. et si-
milam frixam oleo. Et abiit omnis populus
unusquisque in domum suam. Reuersusque est
et dauid ut benediceret domui sue. Et egressa mi-
chol filia saul in occursum dauid. ait.
Quam gloriosus fuit hodie rex israhel. discoope-
riens se ante ancillas seruorum suorum. et nudatus est
quasi si nudetur unus de scurris. Dixitque dauid ad
michol. Viuit dominus quia ludam ante dominum qui
elegit me potius quam patrem tuum. et quam
omnem domum eius. et precepit michi ut essem dux su-
per populum domini israhel. et ludam et uilior fiam plus quam
factus sum et ero humilis in oculis meis. et cum

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ancille servorum suorum et nudatus est quasi si nudetur unus de scurris. Dixitque David ad Michol: Ante Dominum qui elegit me potius quam patrem tuum et quam omnem domum eius, et praecepit mihi ut essem dux super populum Domini Israel, et ludam et vilior fiam plus quam factus sum, et ero humilis in oculis meis; et cum

ancillis de quibus locuta es gloriosior appare-
bo. Igitur Michol filie Saul non est natus fi-
lius usque ad diem mortis sue.

VII

Factum est autem cum sedisset rex in domo sua
et dominus dedisset ei requiem undique ab uni-
versis inimicis suis, dixit ad Nathan pro-
phetam: Videsne quod ego habitem in domo
cedrina et archa Dei posita sit in medio pel-
lium? Dixitque Nathan ad regem: Omne quod est
in corde tuo vade fac, quia Dominus tecum est.
Factum est autem in nocte illa et ecce sermo Domini
ad Nathan dicens: Vade et loquere ad servum
meum David: Hec dicit Dominus: Numquid tu edifi-
cabis michi domum ad habitandum? Neque enim
habitavi in domo ex die qua eduxi filios Israel
de terra Egypti usque in diem hanc, sed ambu-
labam in tabernaculo et in tentorio per cuncta lo-
ca que transivi cum omnibus filiis Israel. Numquid
loquens locutus sum ad unam de tribubus
Israel cui precepi ut pasceret populum meum
Israel dicens: Quare non edificastis michi
domum cedrinam? Et nunc hec dices servo meo David:
Hec dicit Dominus exercituum: Ego te tuli de
pascuis sequentem greges ut esses dux
super populum meum Israel, et fui tecum in omnibus
ubicumque ambulasti, et interfeci universos ini-
micos tuos a facie tua, fecique tibi nomen
grande iuxta nomen magnorum qui sunt in
terra. Et ponam locum populo meo Israel et plan-
tabo eum et habitabit cum eo et non turbabitur
amplius, nec addent filii iniquitatis ut
affligant eum sicut prius, ex die qua
constitui iudices super populum meum Israel.
Et requiem dabo tibi ab omnibus inimi-
cis tuis. Predicitque tibi Dominus quod domum
faciat tibi Dominus. Cumque completi fuerint di-
es tui et dormieris cum patribus tuis, sus-
citabo semen tuum post te quod egredietur de u-
tero tuo, et firmabo regnum eius. Ipse edifi-
cabit domum nomini meo, et stabiliam thronum
regni eius usque in sempiternum. Ego ero illi
in patrem et ipse erit michi in filium. Qui
si inique aliquid gesserit, arguam eum in vir-
ga virorum et in plagis filiorum hominum. Misericordiam
autem meam non auferam ab eo sicut ab-
stuli a Saul quem amovi a facie tua. Et fi-
delis erit domus tua et regnum tuum usque
in sempiternum ante faciem meam, et thro-
nus tuus erit firmus iugiter. Secundum omnia
verba hec et iuxta universam visionem
istam sic locutus est Nathan ad David.
Ingressus est autem David rex et sedit coram
Domino et dixit: Quis ego sum Domine Deus et que do-
mus mea quia adduxisti me huc usque?
Sed et hoc parum visum est in conspectu tuo Domine
Deus, nisi loquereris etiam de domo servi tui in
longinquum. Ista est enim lex Adam Domine
Deus. Quid ergo addere poterit adhuc David
ut loquatur ad te? Tu enim scis servum
tuum Domine Deus. Propter verbum tuum et secundum
cor tuum fecisti omnia magnalia hec,
ita ut notum faceres servo tuo. Idcirco magni-
ficatus es Domine Deus, quia non est similis
tui neque est Deus extra te in omnibus que audi-
vimus auribus nostris. Que est autem ut populus
tuus Israel gens in terra propter quam ivit Deus ut rede-
meret eam sibi in populum et poneret sibi nomen, face-
retque eis magnalia et horribilia super terram, a facie
populi tui quem redemisti tibi ex Egypto,
gentem et deos eius? Et firmasti tibi populum
tuum Israel in populum sempiternum, et tu Domine
Deus factus es eis in Deum. Nunc ergo Domine Deus verbum quod locutus es super servum tuum et super
domum eius suscita in sempiternum et fac sicut
locutus es, et magnificetur nomen tuum
usque in sempiternum atque dicatur: Dominus exerci-
tuum Deus super Israel. Et domus servi tui David
erit stabilita coram Domino. Quia tu Domine exerci-
tuum Deus Israel revelasti aurem servi
tui dicens: Domum edificabo tibi, propterea
invenit servus tuus cor suum ut oraret te
oratione hac. Nunc ergo Domine Deus tu es
Deus et verba tua erunt vera. Locutus es
enim ad servum tuum bona hec. Nunc
ergo incipe et benedic domui servi tui ut sit in
sempiternum coram te, quia tu Domine Deus
locutus es et benedictione tua bene-
dicetur domus servi tui in sempiternum.

Factum est autem post hec percussit David Phi-
listiim et humiliavit eos, et tulit
frenum tributi de manu Philistiim. Et
percussit Moab et mensus est eos funiculo
coequans terre. Mensus est autem duos funi-
culos, unum ad occidendum et unum ad
vivificandum. Factusque est Moab David
serviens sub tributo. Et percussit David
Adadezer filium Roob regem Soba quando
profectus est ut dominaretur super flumen Eufra-
ten. Et cepit David ex parte eius mille
septingentos equites et viginti milia
peditum, subnervavitque omnes iugales
curruum, dereliquit autem ex eis centum currus.
Venit quoque Syria Damasci ut presi-

feret adadezer regis soba. Et percussit
david de syria xviii. milia virorum. Et po-
suit david presidium in syria damasci.
factaque est syria david serviens sub tri-
buto. Servavitque dominus david in omnibus
ad quecumque profectus est. Et tulit david
arma aurea et torques que habebant
servi adadezer et detulit ea in ierusalem.
Et de bete et de berothai civitatibus ad-
adezer tulit rex david es multum ni-
mis. De quo fecit salomon vasa ere-
a in templo et mare eneum et colum-
nas et altare. Audivit autem thou rex e-
math quod percussisset david omne ro-
bur adadezer. Et misit thou ioram fi-
lium suum ad regem david ut salu-
taret eum congratulans et gratias ager-
et eo quod expugnasset adadezer et percussisset
eum. Hostis quippe erat thou adad-
ezer. Et in manu eius erant vasa ar-
gentea et vasa aurea et vasa erea que et
ipsa sanctificavit rex david domino cum argen-
to et auro que sanctificaverat de universis gentibus
quas subegerat de syria et moab et filiis
amon et philistiim et amalech et de ma-
nubiis adadezer filii roob regis soba.
Fecit quoque sibi david nomen. cum re-
verteretur capta syria in valle sali-
narum cesis xviii. milibus et in gebe-
lem ad xviii. milia et posuit in idu-
mea custodes statuitque presidium et fac-
ta est universa ydumea serviens david.
Et servavit dominus david in omnibus
ad quecumque profectus est. Et regnavit
david super omnem israel. Faciebat quoque
david iudicium et iustitiam omni populo
suo. Ioab autem filius sarvie erat su-
per exercitum. Porro iosaphath filius achi-
lud erat a commentariis. Et sadoch filius
achitob et abimelech filius abiathar
erant sacerdotes et sarias scriba. Ba-
naias autem filius ioiade super cerethi
et phelethi. Filii autem david sacerdotes e-
rant. Et dixit.

IX Et dixit david. Putasne est aliquis qui re-
manserit de domo saul ut faciam cum eo
misericordiam propter ionathan? Erat autem de domo
saul servus nomine siba. Quem cum
vocasset rex ad se dixit ei. Tunc es siba?
Et ille respondit. Ego sum servus tuus.
Et ait rex. Numquid superest aliquis de domo
saul ut faciam cum eo misericordiam dei? Dixitque
siba regi. Superest filius ionathan debi-
lis pedibus. Ubi inquid est? Et siba ad
regem. Ecce ait in domo est machir
filii amiel in lodabar. Cum autem venisset
miphiboseth filius ionathan filii sa-
ul ad david. corruit in faciem suam et
adoravit. Dixitque david. Miphiboseth.
Qui respondit. Adsum servus tuus. Et ait
ei david. Ne timeas quia faciens faciam
in te misericordiam propter ionathan patrem tuum et
restituam tibi omnes agros saul patris
tui et tu comedes panem in mensa mea
semper. Qui adorans eum dixit. Quis ego
sum servus tuus quoniam respexisti super ca-
nem mortuum similem mei? Vocavit i-
taque rex sibam puerum saul et dixit ei.
Omnia quecumque fuerunt saul et univ-
ersam domum eius dedi filio domini tui.
Operare igitur ei terram tu et filii tui et servi
tui et inferes filio domini tui cibos ut ala-
tur. Miphiboseth autem filius domini tui
comedet semper panem super mensam meam.
Erant autem sibe xv. filii et xx. servi. Dixitque
siba ad regem. Sicut iussisti domine mi
rex servo tuo. sic faciet servus tuus. Et mi-
phiboseth comedet panem super mensam
meam quasi unus de filiis regis. Habebat
autem miphiboseth filium parvulum nomine
micha. Omnis vero cognatio domus sibe
serviebat miphiboseth. Porro miphibo-
seth habitabat in ierusalem quia de mensa
regis iugiter vescebatur. Et erat claudus
utroque pede.

X Factum est autem post hec ut moreretur rex filiorum
amon et regnavit anon filius eius pro eo. Di-
xitque david. Faciam misericordiam cum anon filio na-
as. sicut fecit pater eius mecum misericordiam. Mi-
sit ergo david consolans eum per servos suos super
patris interitu. Cum autem venissent servi
david in terram filiorum amon dixerunt prin-
cipes filiorum amon ad anon dominum suum.
Putas quod propter honorem patris tui david a-
te miserit consolatores. et non ideo ut explo-
raret et investigaret civitatem et ever-
teret eam. misit david servos suos ad te.
Tulit itaque anon servos david. rasitque di-
midiam partem barbe eorum et precidit ve-
stes eorum medias usque ad nates et di-
misit eos. Quod cum nuntiatum esset
david misit in occursum eorum. Erant

Unde igitur tulit eum de domo machir filii amiel de lodobar

erant uiri confusi turpiter ualde. Et mandauit
eis dauid. Manete in iericho donec crescat
barba uestra et tunc reuertimini. Videntes autem
filii amon quod iniuriam fecissent dauid: mi-
serunt et conduxerunt mercede syrum roob.
et syrum soba .xx. milia peditum. et a rege
maacha mille uiros. et ab istob.
.xii. milia uirorum. Quod cum audisset dauid: mi-
sit ioab et omnem exercitum bellatorum. Egressi sunt
ergo filii amon et direxerunt aciem ante ipsum
introitum porte. Syrus autem soba et roob et istob
et maacha. seorsum erant in campo. Videns
ergo ioab quod preparatum esset aduersum se prelium et
ex aduerso et post tergum. elegit ex omnibus electis
israel. et instruxit aciem contra syrum. reliquam
autem partem populi. tradidit abisai fratri suo. qui direxit
aciem contra filios amon. Et ait ioab. Si preua-
luerint aduersum me syri: eris mihi in adiutori-
um. Si autem filii amon preualuerint aduersum
te auxiliabor tibi. Esto uir fortis et pugne-
mus pro populo nostro et ciuitate dei nostri. Dominus autem
faciet quod bonum est in conspectu suo. Iniit itaque
ioab et populus qui erat cum eo certamen contra syros.
Qui statim fugerunt a facie eius. Filii autem
amon uidentes quod fugissent syri. fuge-
runt et ipsi a facie abysai. et ingressi sunt ciui-
tatem. Reuersusque est ioab a filiis amon. et ue-
nit ierusalem. Videntes ergo syri quoniam corruissent
coram israel. congregati sunt pariter. Misitque adad-
ezer et eduxit syros qui erant trans fluuium.
et adduxit eorum exercitum. Sobach autem ma-
gister militie adadezer. erat princeps eorum.
Quod cum nunciatum esset dauid. contraxit
omnem israel. et transiuit iordanem. uenitque
in helam. Et direxerunt aciem syri ex ad-
uerso dauid. et pugnauerunt contra eum. Fugeruntque
syri a facie israel. Et occidit dauid de syris
septingentos currus. et xl milia equitum.
et sobach principem militie percussit qui statim
mortuus est. Videntes autem uniuersi reges qui
erant in presidio adadezer seruos se esse ab
israel: fecerunt pacem cum israel. et seruierunt
eis. Timueruntque syri auxilium prebere filiis
amon.

XI

Factum est autem uertente anno eo tempore quo solent
reges ad bella procedere. misit dauid ioab
et seruos suos cum eo. et uniuersum israel. qui ua-
stauerunt filios amon. et obsederunt rabbath.
Dauid autem remansit in ierusalem. Dum hec agerentur
accidit quadam die ut surgeret dauid de
strato suo post meridiem et deambularet in so-
lario domus regie. Viditque mulierem se la-
uantem ex aduerso super solarium suum.
Erat autem mulier pulchra ualde. Misit ergo
et requisiuit que esset mulier. Et nuncia-
tum est ei quod ipsa esset bethsabee filia he[liam]
uxor urie ethei. Missis itaque dauid nun[tiis]
tulit eam. Que cum ingressa esset ad
illum. dormiuit cum ea. Statimque sancti-
ficata est ab inmunditia sua. et reuersa est in
domum suam concepto fetu. Mittensque nun[tiauit]
dauid. et ait. Concepi. Misit autem da[uid]
ad ioab dicens. Mitte ad me uriam [etheum].
Misitque ioab uriam ad dauid. Et ue-
nit urias ad dauid. Quesiuitque dauid quam
recte ageret ioab et populus. et quomodo adminis-
traretur bellum. Et dixit dauid ad uriam. Vade in
domum tuam. et laua pedes tuos. Egressusque est
urias de domo regis. secutusque est eum
cibus regius. Dormiuit autem urias ante portam
domus regie cum aliis seruis domini sui. et
non descendit in domum suam. Nunciatum est
autem dauid a dicentibus. Non iuit urias in do-
mum suam. Et ait dauid ad uriam. Numquid
non de uia uenisti? Quare non descendi-
sti ad domum tuam? Et ait urias ad [dauid].
Archa dei et israel et iuda habitant in papi-
lionibus. et dominus meus ioab et serui domini
mei super faciem terre manent. et ego in-
grediar domum meam ut comedam et bi-
bam. et dormiam cum uxore mea? Per salu-
tem tuam. et per salutem anime tue: quia non faci-
am rem hanc. Ait ergo dauid ad uriam. Ma-
ne hic et hodie. et cras dimittam te. Man-
sit urias in ierusalem die illa et altera. Et
uocauit eum dauid ut comederet coram
se et biberet. et inebriauit eum. Qui egres-
sus uespere dormiuit in strato suo. cum seruis domini
sui. et in domum suam non descendit. Fac-
tum est ergo mane. et scripsit dauid epistolam
ad ioab. misitque per manum urie scribens
in epistola. Ponite uriam ex aduerso belli ubi
fortissimum est prelium. et derelinquite eum
ut percussus intereat. Igitur cum ioab ob-
sideret urbem. posuit uriam in loco ubi
sciebat uiros esse fortissimos. Egressique
uiri de ciuitate bellabant aduersum io-
ab. Et ceciderunt de populo seruorum dauid.
et mortuus est urias etheus. Misit itaque
ioab et nunciauit dauid omnia uerba prelii.
Precepitque nuncio dicens. Cum compleueris
uniuersos sermones belli ad regem. si
eum uideris indignari et dixerit. Quare ac-
cessistis ad murum ut preliaremini.

ignorabatis quod multa desuper ex muro tela mittantur? quis percussit Abimelech filium Ierobaal? nonne mulier misit super eum fragmentum molae de muro, et interfecit eum in Thebes? quare iuxta murum accessistis? dices: Etiam servus tuus Urias Hetheus occubuit. Abiit ergo nuntius, et venit, et narravit David omnia quae ei praeceperat Ioab. Et dixit nuntius ad David: Praevaluerunt adversum nos viri, et egressi sunt ad nos in agrum: nos autem facto impetu persecuti eos sumus usque ad portam civitatis. Et direxerunt iacula sagittarii ad servos tuos ex muro desuper: mortuique sunt de servis regis, quin etiam et servus tuus Urias Hetheus mortuus est. Et dixit David ad nuntium: Haec dices Ioab: Non te frangat ista res: varius enim eventus est pugnae: nunc hunc et nunc illum consumit gladius: conforta bellatores tuos adversus urbem, ut destruas eam, et exhortare eos. Audivit autem uxor Uriae quod mortuus esset Urias vir suus, et planxit eum. Transactoque luctu, misit David, et introduxit eam in domum suam, et facta est ei uxor, peperitque ei filium. Et displicuit verbum hoc quod fecerat David coram Domino.

XII

Misit ergo Dominus Nathan ad David: qui cum venisset ad eum, dixit ei: Responde mihi iudicium: Duo viri erant in civitate una, unus dives et alter pauper. Dives habebat oves et boves plurimas valde. Pauper autem nihil habebat omnino praeter ovem unam parvulam, quam emerat et nutrierat, et quae creverat apud eum cum filiis eius simul, de pane illius comedens, et de calice eius bibens, et in sinu illius dormiens: eratque illi sicut filia. Cum autem peregrinus quidam venisset ad divitem, parcens ille sumere de ovibus et de bobus suis, ut exhiberet convivium peregrino illi qui venerat ad se, tulit ovem pauperis viri, et praeparavit cibos homini qui venerat ad se. Iratus David indignatione adversus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus, quia filius mortis est vir qui fecit hoc. Ovem reddet in quadruplum, eo quod fecerit verbum istud, et non pepercerit. Dixit autem Nathan ad David: Tu es ille vir qui fecisti hanc rem. Haec dicit Dominus Deus Israel: Ego unxi te in regem super Israel, et ego erui te de manu Saul, et dedi tibi domum domini tui, et uxores domini tui in sinu tuo, dedique tibi domum Israel et Iuda: et si parva sunt ista, adiciam tibi multo maiora. Quare ergo contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo? Uriam Hetheum percussisti gladio, et uxorem illius accepisti uxorem, et interfecisti eum gladio filiorum Amon. Quamobrem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, eo quod despexeris me, et tuleris uxorem Uriae Hethei ut esset uxor tua. Itaque haec dicit Dominus: Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, et tollam uxores tuas in oculis tuis, et dabo proximo tuo, et dormiet cum uxoribus tuis in oculis solis huius. Tu enim fecisti abscondite: ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, et in conspectu solis. Et dixit David ad Nathan: Peccavi Domino. Dixitque Nathan ad David: Dominus quoque transtulit peccatum tuum: non morieris. Verumtamen quoniam blasphemare fecisti inimicos nomen Domini propter verbum hoc, filius qui natus est tibi, morte morietur. Et reversus est Nathan in domum suam. Percussitque Dominus parvulum quem peperit uxor Uriae David, et desperatus est. Deprecatusque est David Dominum pro parvulo: et ieiunavit David ieiunio, et ingressus seorsum iacuit super terram. Venerunt autem seniores domus eius, cogentes eum ut surgeret de terra: qui noluit, neque comedit cum eis cibum. Accidit autem die septima ut moreretur infans: timueruntque servi David nuntiare ei quod mortuus esset parvulus; dixerunt enim: Ecce cum parvulus adhuc viveret, loquebamur ad eum, et non audiebat vocem nostram: quanto magis si dixerimus: Mortuus est puer, se affliget? Cum ergo audisset David servos suos mussitantes, intellexit quod mortuus esset infantulus: dixitque ad servos suos: Num quid mortuus est puer? Qui responderunt ei: Mortuus est. Surrexit ergo David de terra, et lotus unctusque est: cumque mutasset vestem, ingressus est domum Domini, et adoravit, et venit in domum suam, petivitque ut ponerent ei panem, et comedit. Dixerunt autem ei servi sui: Quis est sermo quem fecisti? propter infantem, cum adhuc viveret, ieiunasti et flebas: mortuo autem puero surrexisti, et comedisti panem. Qui ait: Propter infantem, dum adhuc viveret, ieiunavi et flevi: dicebam enim: Quis scit si forte donet eum mihi Dominus, et vivat infans? Nunc autem quia mortuus est, quare ieiunem? numquid potero revocare eum amplius? Ego vadam magis ad eum: ille vero non revertetur ad me. Et consolatus est David Bethsabee uxorem suam, ingressusque ad eam dormivit cum ea: quae genuit filium, et vocavit nomen eius Salomon, et Dominus dilexit eum. Misitque eum in manu Nathan prophetae, et vocavit nomen eius Amabilis Domino.

eo quod diligeret eum dominus. Igitur pugna
bat Ioab contra Rabbath filiorum Ammon et expu
gnabat urbem regiam. Misitque Ioab nun
tios ad David dicens. Dimicavi adversus
Rabbath et capienda est urbs aquarum.
Nunc igitur congrega reliquam partem populi
et obside civitatem et cape eam, ne cum
a me vastata fuerit urbs, nomini meo
ascribatur victoria. Congregavit itaque
David omnem populum et profectus est adversus
Rabbath. Cumque dimicasset cepit eam.
Et tulit diadema regis eorum de capite
eius, pondo auri talentum, habens gem
mas pretiosissimas, et impositum est
super caput David. Sed et predam civitatis
asportavit multam valde. Populum
quoque eius adducens serravit et circume
git super eos ferrata carpenta, divisitque
cultris, et transduxit in typo laterum.
Sic fecit universis civitatibus filiorum A
mon. Et reversus est David et omnis exer
citus in Ierusalem.

XIII Factum est autem post hec ut Absalon filius
David haberet sororem speciosissimam,
vocabulo Thamar, quam adamaverat
Amnon filius David et deperiret eam
valde, ita ut propter amorem eius egrota
ret; quia cum esset virgo difficile ei videba
tur ut quippiam inhoneste ageret cum
ea. Erat autem Amnon amicus nomi
ne Ionadab filius Semmaa fratris David,
vir prudens valde. Qui dixit ad eum.
Quare sic attenuaris macie fili regis
per singulos dies? Cur non indicas michi?
Dixitque ei Amnon. Thamar sororem
fratris mei amo. Cui respondit Ionadab.
Cuba super lectum tuum et langorem si
mula. Cumque venerit pater tuus ut visi
tet te, dic ei. Veniat oro Thamar so
ror mea ut det michi cibum, et faciat
pulmentum ut comedam de manu ei(us).
Accubuit itaque Amnon et quasi egrotare
cepit. Cumque venisset rex ad visitan
dum eum, ait Amnon ad regem. Veni
at obsecro Thamar soror mea, ut facia
at in oculis meis duas sorbitiunculas et ci
bum paratum capiam de manu eius.
Misit ergo David ad Thamar domum dicens.
Veni in domum Amnon fratris tui et fac
ei pulmentum. Venitque Thamar in do
mum Amnon fratris sui. Ille autem iacebat.
Que tollens farinam commiscuit et

al. adamaret eam

al. langue te

liquefaciens in oculis eius coxit sorbi
tiunculas. Tollensque quod coxerat ef…
et posuit coram eo. Et noluit co…
medere. Dixitque Amnon. Eicite uni…
versos a me. Cumque eiecissent om…
dixit Amnon ad Thamar. Infer ci…
in conclave ut vescar de manu tua. …
lit ergo Thamar sorbitiunculas quas
fecerat et intulit ad Amnon fratrem su…
in conclave. Cumque obtulisset ei cibum
apprehendit eam et ait. Veni cuba…
cum soror mea. Que respondit ei. No…
frater mi, noli opprimere me; ne…
hoc fas est in Israel. Noli facere stulti…
am hanc. Ego enim ferre non po…
tero obprobrium meum, et tu eris …
unus de insipientibus in Israel. Quin po…
loquere ad regem et non negabit me
tibi. Noluit autem acquiescere precibus …
sed prevalens viribus eam, cu…
bavit cum illa. Et exosam eam ha…
Amnon magno odio nimis, ita ut
maius esset odium quo oderat eam
amore quo ante dilexerat. Dixitque …
mon. Surge et vade. Que respon…
ei. Maius est hoc malum quod nunc a…
adversum me quam quod ante fe…
sti expellens me. Et noluit au…
eam. Sed vocato puero qui ministra…
bat ei, dixit. Eice hanc a me foras
et claude ostium post eam. Que …
ta erat talari tunica; huiuscemodi …
filie regis virgines vestibus ute…
tur. Eiecit itaque eam minister eius …
clausitque fores post eam. Que as…
cinerem capiti suo, scissa talari tunica
positisque manibus super caput suum, i…
gradiens et clamans. Dixit autem ei Absa…
frater suus. Num Amnon frater tuus con…
tecum? Sed nunc soror tace. Frater tuus
est, ne affligas cor tuum pro hac re. Man…
sit itaque Thamar contabescens in domo Ab
salonis fratris sui. Cum autem audisset rex
David hec, contristatus est valde. Et noluit
contristari spiritum Amnon filii sui, quia dili…
gebat eum quia primogenitus erat ei. Porro non
est locutus Absalon ad Amnon nec bonum
nec malum. Oderat enim Absalon Am…
mon, eo quod violasset Thamar sororem
suam. Factum est autem post tempus biennii ut
tonderentur oves Absalon in Baal…
que est iuxta Effraim. Et vocavit

salon omnes filios regis. venitque ad regem
et ait ad eum. Ecce tondentur oves filii
tui. veniat oro rex cum servis suis ad
servum suum. Dixitque rex ad absalon.
Noli fili mi noli rogare ut veniamus omnes
et gravemus te. Cum autem cogeret eum et nollet
ire. benedixit ei. Et ait absalon. Si non
vis venire. veniat saltem obsecro no
biscum amon frater meus. Dixitque ad e
um rex. Non est necesse. ut vadat tecum. Co
egit itaque eum absalon. et dimisit cum eo amon
et universos filios regis. fecerat autem absalon
convivium quasi convivium regis. Prece
pit autem absalon pueris suis dicens. Ob
servate cum temulentus fuerit amon
vino. et dixero vobis percutite eum et inter
ficite. nolite timere. Ego sum qui precipio
vobis. Roboramini. et estote viri fortes.
Fecerunt ergo pueri absalon adversum a
mon. sicut preceperat illis absalon. Surgentes
que omnes filii regis. ascenderunt singuli mu
las suas. et fugerunt. Cumque adhuc pergerent
in itinere. fama pervenit ad david di
cens. Percussit absalon omnes filios regis. et
non remansit ex eis saltem unus. Surre
xit itaque rex et scidit vestimenta sua. et
cecidit super terram. Et omnes servi ipsius qui as
sistebant ei. sciderunt vestimenta sua.
Respondens autem ionadab filius semmaa fratris
david dixit. Ne estimet dominus meus rex quod omnes
pueri filii regis occisi sint. Amon solus mor
tuus est. quia in ore absalon erat positus.
ex die qua oppressit thamar sororem eius.
Nunc ergo ne ponat dominus meus rex super cor suum
verbum istud dicens. Omnes filii regis occisi sunt.
quia amon solus mortuus est. Fugit autem absa
lon. Et levavit puer speculator oculos suos
et aspexit. et ecce populus multus veniebat per
iter devium ex latere montis. Dixit autem iona
dab ad regem. Ecce filii regis adsunt. iu
xta verbum servi tui sic factum est. Cumque
cessasset loqui. apparuerunt et filii regis.
Et intrantes levaverunt vocem suam
et fleverunt. Sed et rex et omnes servi eius.
fleverunt ploratu magno nimis. Por
ro absalon fugiens abiit ad tholomai
filium amiur regem gessur. Luxit ergo
david filium suum amon multis diebus.
Absalon autem cum fugisset et venisset in gessur.
fuit ibi tribus annis. Cessavitque
david rex persequi absalon. eo quod consolatus
esset super amon interitu.



Intelligens autem ioab filius sarvie. quod cor
regis versum esset ad absalon. misit the
cuam et tulit inde mulierem sapientem.
Dixitque ad eam. Lugere te simula. et in
duere veste lugubri. et ne ungaris oleo
ut sis quasi mulier iam plurimo tempore lugens mor
tuum. et ingredieris ad regem. et loqueris ad
eum sermones huiuscemodi. Posuit autem
ioab verba in ore eius. Itaque cum ingres
sa fuisset mulier thecuitis ad regem. ce
cidit coram eo super terram. et adoravit et
dixit. Serva me rex. Et ait ad eam rex.
Quid cause habes? Que respondit. Heu
mulier vidua ego sum. Mortuus est enim
vir meus. Et ancille tue erant. erant duo
filii. Qui rixati sunt adversum se in agro.
nullusque erat qui eos prohibere posset. et
percussit alter alterum et interfecit eum. Et
ecce consurgens universa cognatio adversus
ancillam tuam dicit. Trade eum qui percussit
fratrem suum ut occidamus eum pro anima fratris
sui quem interfecit. et deleamus heredem. Et que
runt extinguere scintillam meam que
relicta est. ut non supersit viro meo nomen
et reliquie super terram. Et ait rex ad mulie
rem. Vade in domum tuam. et ego iubebo pro te.
Dixitque mulier thecuites ad regem. In me
domine mi rex sit ista iniquitas. et in domum
patris mei. Rex autem et thronus eius sit in
nocens. Et ait rex. Qui contradixerit tibi duc
eum ad me. et ultra non addet ut tangat te.
Que ait. Recordetur rex domini dei sui. ut non
multiplicentur proximi sanguinis ad ulciscen
dum. et nequaquam interficient filium meum.
Qui ait. Vivit dominus. quia non cadet de capillis
filii tui super terram. Dixit ergo mulier. Loqua
tur ancilla tua ad dominum meum regem verbum.
Et ait. Loquere. Dixitque mulier. Quare cogi
tasti huiuscemodi rem contra populum dei? Et locutus
est rex verbum istud. ut non peccet et non redu
cat eiectum suum. Omnes morimur et quasi aque
dilabimur in terram que non revertuntur. Nec
vult perire deus animam. sed retractat cogitans
ne penitus pereat qui abiectus est. Nunc igitur ve
ni ut loquar/adloquar adloquar ad dominum
meum regem verbum hoc presente populo. Et
dixit ancilla tua. Loquar ad regem. si quo
modo faciat rex verbum ancille sue.
Et audivit rex verba. ut liberaret ancillam
suam de manu omnium qui volebant de here
ditate domini delere me et filium meum simul.
Dicat ergo ancilla tua. ut fiat verbum domini mei

XIIII

regis sicut sacrificium. Sicut enim angelus dei sic est dominus meus rex ut nec benedictione nec maledictione moveatur. Unde et dominus deus tuus tecum est. Et respondens rex dixit ad mulierem. Ne abscondas a me verbum quod te interrogo. Dixitque ei mulier. Loquere domine mi rex. Et ait rex. Numquid manus ioab tecum est in omnibus istis? Respondit mulier et ait. Per salutem anime tue domine mi rex, nec ad dexteram nec ad sinistram est ex omnibus his que locutus est dominus meus rex. Servus enim tuus ioab ipse precepit michi, et ipse posuit in os ancille tue omnia verba hec. ut verterem figuram sermonis huius. Precepit istud ioab servus tuus. Tu autem domine mi rex sapiens es sicut habet sapientiam angelus dei ut intelligas omnia super terram. Et ait rex ad ioab. Ecce placatus feci verbum tuum. Vade igitur et revoca puerum absalon. Cadensque ioab super faciem suam in terram adoravit et benedixit regi. et dixit ioab. Hodie intellexit servus tuus quia inveni gratiam in oculis tuis domine mi rex. fecisti enim sermonem servi tui. Surrexit ergo ioab et abiit in gessur. et adduxit absalon in ierusalem. Dixit autem rex. Revertatur in domum suam. et faciem meam non videat. Reversus est itaque absalon in domum suam. et faciem regis non vidit. Porro sicut absalon vir non erat pulcher in omnibus israel et decorus nimis. a vestigio pedis usque ad verticem non erat in eo ulla macula. Et quanto magis tondebat capillos, tanto magis crescebant. Semel autem in anno tondebatur. quia gravabat eum cesaries. Ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis pondere publico. Nati sunt autem absalon filii tres. et filia una nomine thamar. eleganti forme. Mansitque absalon in ierusalem duobus annis. et faciem regis non vidit. Misit itaque ad ioab ut mitteret eum ad regem. Qui noluit venire ad eum. Cumque secundo misisset. et ille noluisset venire ad eum. dixit servis suis. Scitis agrum ioab iuxta agrum meum habentem messem ordei. Ite igitur et succendite eum igni. Succenderunt ergo servi absalon segetem igni. Et venientes servi ioab scissis vestibus suis dixerunt. Succenderunt servi absalon partem agri igni. Surrexitque ioab et venit ad absalon in domum eius. et dixit. Quare succenderunt servi tui segetem meam igni? Et respondit absalon ad ioab. Misi ad te obsecrans ut venires ad me et mitterem te ad regem. et diceres ei. Quare veni de gessur? melius erat michi ibi esse. Obsecro ergo ut videam faciem regis. Quod si memor est iniquitatis mee. interficiat me. Ingressus ioab ad regem nuntiavit ei. Vocatusque absalon intravit ad regem. et adoravit super faciem terre coram eo. Osculatusque est rex absalon.

Igitur post hec absalon fecit sibi currus et equites. et l. viros qui precederent eum. Et mane consurgens absalon stabat iuxta introitum porte in via. et ad omnem virum qui habebat negotium ut veniret ad regis iudicium. vocabat absalon ad se. et dicebat. De qua civitate es tu? Qui respondens aiebat. Ex una tribu israel ego sum servus tuus. Respondebatque ei absalon. Videntur michi sermones tui boni et iusti. Sed non est qui te audiat constitutus a rege. Dicebatque absalon. Quis me constituat iudicem super terram. ut ad me veniant omnes qui habent negotium et iuste iudicem? Sed et cum accederet ad eum homo ut salutaret illum. extendebat manum suam. et apprehendens osculabatur eum. Faciebatque hoc omni israel. qui veniebat ad iudicium ut audiretur a rege. et sollicitabat corda virorum israel. Post quadraginta autem annos dixit absalon ad david regem. Vadam et reddam vota mea que vovi domino in hebron. Vovens enim vovit servus tuus cum esset in gessur syrie dicens. Si reduxerit me dominus in ierusalem litabo domino. Dixitque ei rex. Vade in pace. Et surrexit et abiit in hebron. Misit autem absalon exploratores in universas tribus israel dicens. Statim ut audieritis clangorem bucine dicite. Regnavit absalon in hebron. Porro cum absalon ierunt ducenti viri de ierusalem vocati. euntes simplici corde. et causam penitus ignorantes. Accersivit quoque absalon achitofel gilonitem consiliarium david de civitate sua gilo. Cumque immolaret victimas, facta est coniuratio valida. populusque concurrens augebatur cum absalon. Venit igitur nuntius ad david dicens. Toto corde universus israel sequitur absalon. Et ait david servis suis qui erant cum eo in ierusalem

[illegible]

surgite et fugiamus. Neque enim erit
nobis effugium a facie absalon. Festi
nate egredi ne forte veniens occupet
nos, et impellat super nos ruinam, et per
cutiat civitatem in ore gladii. Dixeruntque
servi regis ad eum: Omnia quecumque pre
ceperit dominus noster rex, libenter exequimur servi
tui. Egressus est ergo rex et universa do
mus eius pedibus suis. Et reliquit rex
x. mulieres concubinas ad custodiendam
domum. Egressusque rex et omnis israel pedi
bus suis, stetit procul a domo, et universi
servi eius ambulabant iuxta eum, et
legiones cerethi et phelethi, et omnes gethei
pugnatores validi sexcenti viri qui
secuti fuerant eum de geth, pedites
precedebant regem. Dixit autem rex ad e
thai getheum: Cur venis nobiscum? Re
vertere et habita cum rege, quia peregrinus
es, et egressus es de loco tuo. Heri veni
sti, et hodie compelleris nobiscum egredi?
Ego autem vadam quo iturus sum. Re
vertere et reduc tecum fratres tuos, et dominus faci
et tecum misericordiam et veritatem, quia ostendisti
gratiam et fidem. Et respondit ethai regi di
cens: Vivit dominus et vivit dominus meus rex, quoniam
in quocumque loco fueris domine mi rex, sive
in morte sive in vita, ibi erit servus tuus. Et ait
david ethai: Veni et transi. Et transivit e
thai getheus, et rex et omnes viri qui cum eo e
rant, et reliqua multitudo. Omnesque flebant
voce magna, et universus populus transibat.
Rex quoque transgrediebatur torrentem
cedron, et cunctus populus incedebat contra viam o
live que respicit ad desertum. Venit autem et sa
doch sacerdos, et universi levite cum eo,
portantes archam federis dei, et deposuerunt
archam dei. Et ascendit abiathar, donec
expletus esset omnis populus qui egressus fuerat
de civitate. Et dixit rex ad sadoch: Reporta
archam dei in urbem. Si invenero gratiam in
oculis domini, reducet me, et ostendet michi eam et
tabernaculum suum. Si autem dixerit: Non places michi,
presto sum, faciat quod bonum est coram se.
Et dixit rex ad sadoch sacerdotem: O videns,
revertere in civitatem in pace, et achima
as filius tuus, et ionathan filius abiathar,
duo filii vestri sint vobiscum. Ecce ego abscondar
in agro in campestribus deserti, donec veniat
sermo a vobis indicans michi. Reportaverunt
ergo sadoch et abiathar archam dei in ierusalem

et manserunt ibi. Porro david ascendebat
clivum olivarum, scandens et flens, operto capite
et nudis pedibus incedens. Sed et omnis populus qui e
rat cum eo operto capite ascendebat plorans.
Nunciatum est autem david quod et achitofel
esset in coniuratione cum absalon. Dixitque david:
Infatua queso domine consilium achitofel. Cumque
ascenderet david summitatem montis in quo
adoraturus erat dominum, ecce occurrit ei chu
si arachites scissa veste et terra pleno capite.
Et dixit ei david: Si veneris mecum, eris mi
chi oneri. Si autem in civitatem revertaris et dixeris
absalon: Servus tuus sum rex, patere me
vivere; sicut fui servus patris tui, sic ero ser
vus tuus, dissipabis consilium achitofel. Habes
autem tecum sadoch et abiathar sacerdotes, et om
ne verbum quodcumque audieris in domo regis, indi
cabis sadoch et abiathar sacerdotibus. Sunt
autem cum eis duo filii eorum, achimaas filius
sadoch, et ionathan filius abiathar, et mit
tetis per eos ad me omne verbum quod audie
ritis. Veniente ergo chusi amico david in civi
tatem, absalon quoque ingressus est ierusalem.

XVI

Cumque david transisset paululum
montis verticem, apparuit siba puer miphi
boseth in occursum eius, cum duobus asinis
qui onerati erant ducentis panibus, et c. li
gaturis uve passe, et c. massis palatarum, et du
obus utribus vini. Et dixit rex sibe: Quid sibi
volunt hec? Responditque siba: Domine mi rex, asi
ni domestici regis ut sedeant, et panes et
palate ad vescendum pueris tuis, vinum autem ut
bibat si quis defecerit in deserto. Et ait rex: Ubi
est filius domini tui? Responditque siba regi: Re
mansit in ierusalem dicens: Hodie restituet
michi domus israel regnum patris mei. Et ait
rex sibe: Tua sint omnia que fuerunt mi
phiboseth. Dixitque siba: Oro ut inveniam gratiam
coram te domine mi rex. Venit ergo rex david
usque bahurim, et ecce egrediebatur vir inde
de cognatione domus saul nomine semei fi
lius gera, procedebat egrediens et maledice
bat, mittebatque lapides contra david et contra uni
versos servos regis david. Omnis autem populus et u
niversi bellatores a dextro et a sinistro latere
regis david incedebant. Ita autem loquebatur se
mei cum malediceret regi: Egredere egredere
vir sanguinum et vir belial. Reddidit
tibi dominus universum sanguinem domus sa XVII
ul, quoniam invasisti regnum pro eo, et dedit dominus
regnum in manu absalon filii tui. Et ecce

D. vero perfecta. Achitofel malitias pu[illegible]. Absalon [illegible] superba. [illegible]
[illegible]

premunt te mala tua. quoniam uir sangui
num es. Dixit autem abysai filius saruie
regi. Quare maledicit canis hic mor
tuus domino meo regi. Vadam et ampu
tabo caput eius. Et ait rex. Quid mi
chi et uobis filii saruie. Dimitte eum ut
maledicat. Dominus enim precepit ei. ut
malediceret dauid. Et quis est qui audeat
dicere quare sic fecerit. Et ait rex aby
sai. et uniuersis seruis suis. Ecce filius
meus qui egressus est de utero meo querit
animam meam. quanto magis nunc
hic filius gemini. Dimitte eum ut
maledicat iuxta preceptum domini. si for
te respiciat dominus afflictionem meam.
et reddat michi bonum pro maledictione hac
hodierna. Ambulabat itaque dauid et socii
eius per uiam cum eo. Semei autem per iugum
montis ex latere contra illum. gradiebatur ma
ledicens. et mittens lapides aduersus eum
terramque spargens. Venit itaque rex et uni
uersus populus cum eo lassus. et refocillati sunt
ibi. Absalon autem et uniuersus populus eius
ingressi sunt ierusalem. Sed et achitophel cum eo.
Cum autem uenisset chusi arachites amicus
dauid ad absalon. locutus est ad eum.
Salue rex. salue rex. Ad quem absalon
Hec est inquid gratia tua ad amicum tuum.
Quare non isti cum amico tuo. Respon
ditque chusi ad absalon. Nequaquam
quia illius ero quem elegit dominus. et omnis hic
populus. et uniuersus israel. et cum eo manebo.
Sed et hoc inferam cui ego seruiturus sum.
Nonne filio regis. Sicut parui patri tuo
ita parebo et tibi. Dixit autem absalon ad a
chitophel. Inite consilium quid agere
debeamus. Et ait achitofel. ad absalon.
Ingredere ad concubinas patris tui quas
dimisit ad custodiendam domum. ut
cum audierit omnis populus israel. quod fedaueris
patrem tuum. roborentur manus eorum tecum.
Tetenderunt ergo absalon tabernaculum in
solario. Ingressusque est ad concubinas patris
sui. coram uniuerso israel. Consilium autem achito
fel quod dabat in diebus illis. quasi siquis con
suleret deum. Sic erat omne consilium achito
fel. et cum esset cum dauid et cum esset cum absalon.
xvii XVII Dixit ergo achitofel ad absalon.
Eligam michi .xii. milia uirorum et consur
gens persequar dauid hac nocte. et irruens
super eum quippe qui lassus est et so
tis manibus pauentem eum. Cum
gerit omnis populus qui cum eo est. perc
desolatum. et reducam uniuersum p
quomodo omnis homo reuerti solet. Unum
uirum tu queris. et omnis populus e
pace. Placuitque sermo eius absal
cunctis maioribus natu israel. Ait
salon. Vocate et chusi arachiten
diamus quid etiam ipse dicat. Cumq
set chusi ad absalon. ait absalon
eum. Huiuscemodi sermonem locutus
achitofel. facere debemus an non
Quod das consilium. Et dixit chusi ad
salon. Non est bonum hoc consilium quod dedit
tofel hac uice. Et rursum intulit
si. Tu nosti patrem tuum et uiros qui
eo esse fortissimos et amaro anim
ueluti si ursa raptis catulis in
seuiat. Sed et pater tuus uir bella
nec morabitur cum populo. forsitan
latitat in foueis aut in uno
luerit loco. et cum ceciderit unus quili
in principio. audiet quicumque au
et dicet. Facta est plaga in populo
quebatur absalon. Et fortissimus quis
cuius cor est quasi leonis. pauore sol
Scit enim populus israel fortem esse pa
tuum. et robustos omnes qui cum eo
Sed hoc michi uidetur rectum esse con
Congregetur ad te uniuersus is
usque bersabee quasi arena ma
numerabilis. et tu eris in medio eo
Et irruemus super eum in quocu
loco inuentus fuerit. et operiemus e
cadere ros solet super terram. et n
quemus de uiris qui cum eo sunt ne
quidem. Quod si urbem aliquam
sus fuerit. circumdabit omnis is
urbi illi funes. et trahemus eam
in torrentem ut non reperiatur ne calcu
quidem ex ea. Dixitque absalon et omnes
ri israel. Melius consilium chusi arach
consilio achitofel. Domini autem nutu d
sipatum est consilium achitofel utile
ut induceret dominus super absalon
lum. Et ait chusi sadoch et abiathar
sacerdotibus. Hoc et hoc modo consilium de
achitofel absalon et senioribus is
et ego tale et tale dedi consilium. Nunc

mittite cito et nuntiate David dicentes:
Ne moreris nocte hac in campestribus
deserti, sed absque dilatione transgredere: ne
forte absorbeatur rex et omnis populus qui
cum eo est. Jonathan autem et Achimaas
stabant iuxta fontem Rogel. Abiit ancil-
la et nuntiavit eis: et illi profecti sunt
ut referrent ad regem David nuntium:
non enim poterant videri aut introire
civitatem. Vidit autem eos quidam puer
et indicavit Absalon. Illi vero concito gradu
ingressi sunt domum cuiusdam viri in Bahu-
rim, qui habebat puteum in vestibulo suo,
et descenderunt in eum. Tulit autem mulier
et expandit velamen super os putei, quasi sic-
cans ptisanas: et sic latuit res. Cumque
venissent servi Absalon in domum, dixe-
runt ad mulierem: Ubi est Achimaas et Iona-
thas? Respondit eis mulier: Transierunt
festinanter, gustata paululum aqua. At
hi qui quaerebant, cum non invenissent,
reversi sunt Ierusalem. Cumque abissent, ascen-
derunt illi de puteo, et pergentes nunti-
averunt regi David et dixerunt: Surgite,
transite cito fluvium: quia huiuscemodi
dedit consilium contra vos Achitofel. Surrexit
ergo David et omnis populus qui cum eo erat, et
transierunt Iordanem donec dilucesce-
ret, antequam divulgaretur verbum: et ne
unus quidem residuus fuit qui non tran-
sisset fluvium. Porro Achitofel videns
quod non fuisset factum consilium suum, stra-
vit asinum suum, surrexitque et abiit in
domum suam et in civitatem suam. Et dispo-
sita domo sua, suspendio interiit, et sepul-
tus est in sepulchro patris sui. David au-
tem venit in castra, et Absalon transivit
Iordanem, ipse et omnes viri Israel cum eo.
Amasam vero constituit Absalon pro Ioab
super exercitum. Amasa autem erat filius viri qui
vocabatur Iethra de Iezreeli, qui ingressus
est ad Abigail filiam Naas, sororem Sar-
vie, que fuit mater Ioab. Et castrametatus
est Israel cum Absalon in terra Galaad.
Cumque venisset David in castra, Sobi fi-
lius Naas de Rabbath filiorum Amon, et Ma-
chir filius Amiel de Lodabar, et Berzellai
Galaadites de Rogelim obtulerunt ei
stratoria et tapetia et vasa fictilia, fru-
mentum et ordeum et farinam et polentam
et fabam et lentem et frixum cicer, et mel
et butirum, oves et pingues vitulos, de-
deruntque David et populo qui cum eo erant
ad vescendum. Suspicati enim sunt
populum fame et siti fatigari in deserto.

XVIII

Igitur considerato David populo suo,
constituit super eum tribunos et centuriones,
et dedit populi tertiam partem sub manu Ioab,
et tertiam sub manu Abisai filii Sarvie
fratris Ioab, et tertiam sub manu Ethai qui e-
rat de Geth. Dixitque rex ad populum: Egredi-
ar et ego vobiscum. Et respondit populus: Non
exibis: sive enim fugerimus, non magnopere
ad eos de nobis pertinebit: sive media pars
ceciderit e nobis, non satis curabunt: quia tu
unus pro decem milibus computaris: melius est
igitur ut sis nobis in urbe presidio. Ad quos
rex ait: Quod vobis rectum videtur, hoc faciam.
Stetit ergo rex iuxta portam: egrediebaturque
populus per turmas suas centeni et milleni.
Et precepit rex Ioab et Abisai et Ethai, di-
cens: Servate michi puerum Absalon.
Et omnis populus audiebat precipientem re-
gem cunctis principibus pro Absalon. Itaque
egressus est populus in campum contra Israel. Et
factum est prelium in saltu Effraim. Et ce-
sus est ibi populus Israel ab exercitu David, fac-
taque est plaga magna in die illa, viginti mi-
lium. Fuit autem ibi prelium dispersum
super faciem omnis terre: et multo plures erant
quos saltus consumpserat de populo, quam
hii quos voraverat gladius in die illa.
Accidit autem ut occurreret Absalon servis
David, sedens mulo: cumque ingressus fu-
isset mulus subter condempsam quercum et ma-
gnam, adhesit caput eius quercui: et illo su-
spenso inter celum et terram, mulus cui in-
sederat pertransivit. Vidit autem hoc quispiam
et nuntiavit Ioab, dicens: Vidi Absalon pen-
dere de quercu. Et ait Ioab viro qui nun-
tiaverat ei: Si vidisti, quare non confodisti eum
cum terra, et ego dedissem tibi decem argenti
siclos et unum baltheum? Qui dixit ad Ioab:
Si appenderes in manibus meis mille argenteos,
nequaquam mitterem manum meam in filium
regis: audientibus enim nobis precepit rex tibi
et Abisai et Ethai, dicens: Custodite michi
puerum Absalon. Sed et si fecissem contra animam
meam audacter, nequaquam hoc latere potuisset
regem, et tu stares ex adverso. Et ait Ioab:

xviii.

S' putat⁹ filii achis amici D.

Glo. Non curent si perierimus.

Absalon in crinibus in herens quercui est designatio
eius libere obstinati, qui dum patris exercitum fugere
contendit ut condescendere quercum crinibus inherebit. Absalon
pax patris interpretatur quia pater cum eum persequente patiebatur,
non pax filii quia patrem nolebat pati. Quod vero
mulo sedens ... ab
salon suspensus inhesit ... obstinatus ...
... fugiliens ... comitatur ... crinibus inherens
suspenditur quia ... amicus ...
... sub ... quercu suspensus
inhesit ... luxuria ... subiaceat
... remansit.

b
Tribus lapidum s. auaritia, superbia, luxuria ... est ... [illegible] ... magnus lapidum ... [illegible] ... nimis si magnus acervus lapidum fuit ... obstinatione usque in fine eo in peccatis gessit.

[illegible]

[illegible]

consistit, tunc si aggrediar eum cora
te. Tulit ergo ioab tres lanceas in manu sua
et infixit eas in corde absalon. Cumque adhuc
palpitaret herens in quercu, cucurrerunt x.
iuvenes armigeri ioab. et percutientes in
terfecerunt eum. Cecinit autem ioab bucina
et retinuit populum ne persequeretur fugientem israel
volens parcere multitudini. Et tulerunt
absalon et proiecerunt eum in saltu in fove
am grandem. et comportaverunt super eo acervum
lapidum magnum nimis. Omnis autem israel
fugit in tabernacula sua. Porro absalon ere
xerat sibi cum adhuc viveret titulum qui est
in valle regis. Dixerat enim. Non habeo filium
et hoc erit monumentum nominis mei. vocavitque
titulum nomine suo. et appellatur manus absalon
usque ad hanc diem. Achimaas autem filius
sadoch. ait. Curram et nuntiabo regi. quia
iudicium fecit ei dominus de manu inimicorum eius.
Ad quem ioab dixit. Non eris nuntius in hac die
sed nuntiabis in alia. hodie nolo te nuntia
re. filius enim regis est mortuus. Et ait io
ab chusi. Vade. et nuntia regi que vidisti. A
doravit chusi ioab et cucurrit. Rursus a
chimaas filius sadoch dixit ad ioab. Quid
impedit si etiam ego curram post chusi. Dixit
ei ioab. Quid vis currere fili mi. veni huc
non eris boni nuntii baiulus. Qui respondit
Quid enim si cucurrero? Et ait ei. Curre. Cur
rens ergo achimaas per viam compendii. transi
vit chusi. David autem sedebat inter duas
portas. Speculator vero qui erat in fastigio
porte super murum elevans oculos vidit hominem
solum currentem. et exclamans indicavit
regi. Dixitque rex. Si solus est bonus est nun
cius in ore eius. Properante autem illo et acce
dente propius. vidit speculator hominem alterum
currentem. et vociferans in culmine ait. Ap
paret michi alter homo currens solus. Dixitque rex.
Et iste bonus est nuntius. Speculator autem
Contemplor cursum prioris. quasi cursum
achimaas filii sadoch. Et ait rex. Vir bo
nus est et nuntium portans bonum venit.
Clamans autem achimaas dixit ad regem. Sal
ve rex. Et adorans regem coram eo pronus in
terram. ait. Benedictus dominus deus tuus qui con
clusit homines qui levaverunt manus suas
contra dominum meum regem. Et ait rex. Est ne
pax puero absalon? Dixitque achimaas.
Vidi tumultum magnum cum mitteret
servus tuus ioab me servum tuum. Nescio
aliud. Ad quem rex. Transi ait et sta hic. Cum
ille transisset et staret apparuit chusi. et
veniens ait. Bonum apporto nuntium do
mine mi rex. Iudicavit enim pro te
die dominus de manu omnium qui surrexerunt
contra te. Dixit autem rex ad chusi. Est ne pax pu
ero absalon? Cui respondens chusi. Fi
ant sicut puer inimici domini mei regis et
universi qui consurgunt adversus eum in
malum. Contristatus itaque rex ascendit ce
naculum porte et flevit. et sic loquebatur va
dens. Fili mi absalon. absalon fili mi.
Quis michi tribuat ut ego moriar pro te
absalon fili mi. fili mi absalon.
Nunciatum est autem ioab. quod rex fleret et
lugeret filium suum. et versa est victoria in
die illa in luctum omni populo. Audivit enim
populus in die illa dici. Dolet rex super filio suo.
Et declinavit populus in die illa ingredi ci
vitatem. quomodo declinare solet populus versus et
fugiens de prelio. Porro rex operuit ca
put suum. et clamabat voce magna. Fili mi
absalon. absalon fili mi. Ingressus ergo
ioab ad regem in domum dixit. Con
fudisti hodie vultus omnium servorum tuorum qui sal
vam fecerunt animam tuam et animam
filiorum tuorum et filiarum tuarum. et animam uxorum
tuarum. et animam concubinarum tuarum. Diligis
odientes te. et odio habes diligentes te.
Et ostendisti hodie quia non cu
ras de ducibus tuis et de servis tuis. Et vere co
gnovi modo quia si absalon viveret
et omnes nos occubuissemus tunc placeret
tibi. Nunc igitur surge et procede. et alloquens sa
tisfac servis tuis. Iuro enim tibi per dominum
quod si non exieris ne unus quidem remansurus sit
tecum nocte hac. et peius erit hoc tibi quam omnia
mala que venerunt super te ab adolescen
tia tua usque in presens. Surrexit ergo rex et
sedit in porta. Et omni populo nuntiatum
est quod rex sederet in porta. Venitque univer
sa multitudo coram rege. Israel autem
fugit in tabernacula sua. Omnis quoque populus
certabat in cunctis tribubus israel dicens.
Rex liberavit nos de manu inimicorum
nostrorum. Ipse salvavit nos de manu phi
listinorum. et nunc fugit de terra pro absalon.

[illegible]

Absalon autem quem unximus regem su-
per nos mortuus est in bello. Usque quo siletis
et non reducitis regem? Et consilium totius
israel venit ad regem. Rex vero david mi-
sit ad sadoch et abiathar dicens. Loqui-
mini ad maiores natu iuda dicentes.
Cur venitis novissimi ad reducendum
regem in domum suam? Sermo autem omnis israel
pervenerat ad regem ut reduceret eum in
domum eius quia dixit rex. Hec dicetis ad
populum. Fratres mei vos. os meum et caro
mea vos. Quare reducitis novissimi
regem? Et amase dicite. Nonne os meum
et caro mea es? Hec faciat michi deus et hec
addat si non magister militie fueris cora-
me omni tempore post ioab. Et inclinavit
cor omnium virorum iuda quasi viri unius.
Miseruntque ad regem dicentes. Revertere
tu et omnes servi tui. Et reversus est rex. et
venit usque ad iordanem et omnis iuda veni-
t in galgala ut occurreret regi et tra-
duceret eum iordanem. Festinavit autem
semei filius gera filii gemini de bauri-
m et descendit cum viris iuda in occursum
regis david. cum mille viris de beniamin
et siba puer de domo saul. xv. filii eius
ac servi xx. erant cum eo. Et irrumpentes
iordanem ante regem transierunt vada ut
transducerent domum regis et facerent iuxta
iussionem eius. Semei autem filius gera
prostratus coram rege. cum iam transisset
iordanem dixit ad eum. Ne reputes mihi
domine mi iniquitatem neque memineris in-
iuriarum servi tui. in die qua egressus es
domine mi rex de ierusalem neque ponas rex in
corde tuo. Agnosco enim servus tuus in-
peccatum meum et idcirco hodie primus
veni de omni domo ioseph. descendique in
occursum domini mei regis. Respondens vero
abysai filius sarvie dixit. Numquid
pro hiis verbis non occidetur semei qui maledi-
xit christo domini. Et ait david. Quid michi et
vobis filii sarvie? Cur efficimini michi ho-
die in sathan? Ergo ne hodie in-
terficietur vir in israel. An ignoro hodie me
factum regem super israel? Et ait semei. Non
morieris. Iuravitque ei. Et miphiboseth quo-
que filius saul descendit in occursum
regis. illotis pedibus et intonsa barba. ve-

stesque suas non laverat. a die qua egressus
fuerat rex. usque ad diem reversionis eius in pa-
ce. Cumque ierusalem occurrisset regi dixit ei rex.
Quare non venisti mecum miphiboseth?
Et respondens ait. Domine mi rex servus meus contemp-
sit me. Dixique ei. ego famulus tuus. ut
sterneret michi asinum. et ascendens a-
birem cum rege. Claudus enim sum
servus tuus. Insuper et accusavit me ser-
vum tuum ad te dominum meum regem.
Tu autem domine mi rex sicut angelus dei es.
fac quod placitum est tibi. Neque enim
fuit domus patris mei nisi morti ob-
noxia. domino meo regi. Tu autem posuisti
me servum tuum inter convivas mense tue.
Quid ergo habeo iuste querele. aut quid pos-
sum ultra vociferari ad regem? Ait autem
ei rex. Quid ultra loqueris? Fixum est quod lo-
cutus sum. Tu et siba dividite possessiones.
Respondique miphiboseth regi. Etiam
cuncta accipiat postquam reversus est dominus
meus rex pacifice in domum suam. Berzel-
lai quoque galaadites descendens de roge-
lim transduxit regem iordanem paratus etiam
ultra fluvium prosequi eum. Erat autem
berzellai galaadites senex valde. id est oc-
togenarius. et ipse prebuit alimenta regi.
cum moraretur in castris. Fuit quippe vir
dives nimis. Dixit itaque rex ad berzellai
Veni mecum ut requiescas securus
mecum in ierusalem. Et ait berzellai ad regem.
Quot sunt dies annorum vite mee. ut
ascendam cum rege ierusalem. Octogenarius
sum hodie. Numquid vigent sensus mei
ad discernendum suave aut amarum. aut de-
lectare potest servum tuum cibus aut potus. vel audi-
re possum ultra vocem cantorum atque cantatricum?
Quare servus tuus sit honeri domino suo meo re-
gi. Paululum procedam famulus tuus. ab io-
rdane tecum. nec indigeo hac vicissitudine.
sed obsecro ut revertar servus tuus et moriar
in civitate mea. et sepeliar iuxta sepulchrum
patris mei et matris mee. Est autem servus tu-
us chamaam. ipse vadat tecum domine mi rex et
fac ei quod bonum tibi videtur. Dixit itaque ei rex.
Mecum transeat chamaam et ego faciam
ei quicquid tibi placuerit et omne quod petieris
a me impetrabis. Cumque transisset univer-
sus populus et rex iordanem. osculatus est rex ber-

berzellai et benedixit ei. Et ille reversus est in locum suum. Transivit ergo rex in Galgalam, et Chamaam cum eo. Omnis autem populus iuda traduxerat regem, et media tantum pars affuerat de populo israel. Itaque omnes viri israel concurrentes ad regem dixerunt ei. Quare te furati sunt fratres nostri viri iuda, et transduxerunt regem et domum eius iordanem, omnesque viros david cum eo? Et respondit omnis vir iuda ad viros israel. Quia propior est michi rex. Cur irasceris super hac re? Numquid comedimus aliquid ex rege aut munera nobis data sunt? Et respondit vir israel ad viros iuda, et ait. Decem partibus ego maior sum apud regem, magisque ad me pertinet david quam ad te. Cur michi fecisti iniuriam, et non nunciatum est michi prior, ut reducerem regem meum? Durius autem responderunt viri iuda viris israel.

XX

Accidit quoque ut esset ibi vir belial nomine Siba, filius bochri vir iemineus, et cecinit bucina et ait. Non est nobis pars in david, neque hereditas in filio ysai. Revertere in tabernacula tua vir israel. Et separatus est omnis israel a david, secutusque est Sibam filium bochri. Viri autem iuda adheserunt regi suo a iordane usque ierusalem. Cumque venisset rex in domum suam in ierusalem, tulit x mulieres concubinas suas quas dereliquerat ad custodiendam domum, et tradidit eas in custodiam alimenta eis prebens. Et non est ingressus ad eas, sed erant clause usque ad diem mortis sue in viduitate viventes. Dixit autem rex amase. Convoca michi omnes viros iuda in diem tertium, et tu adesto presens. Abiit ergo amasa ut convocaret iudam, et moratus est extra placitum quod ei constituerat rex. Ait autem david ad abysai. Nunc magis afflicturus est nos Siba filius bochri quam absalon. Tolle igitur servos domini tui, et persequere eum, ne forte inveniat civitates munitas, et effugiat nos. Egressi sunt ergo cum eo viri ioab, cerethi quoque et phelethi, et omnes robusti exierunt de ierusalem ad persequendum Sibam filium bochri. Cumque illi essent iuxta lapidem grandem qui est in gabaon, amasa veniens occurrit eis. Porro ioab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habitus sui, et desuper accinctus gladio dependente usque ad ilia in vagina, qui fabre factus levi motu[...] di poterat et percutere. Dixit itaque ioab amasam. Salve mi frater. Et tenuit manu dextera mentum amase[...] si osculans eum. Porro amasa non observavit gladium quem habebat ioab. [...] cussit eum in latere, et effudit intestina eius in terram, et mortuus est, nec se[cundum] vulnus apposuit. Ioab autem et abysai [...] eius persecuti sunt Sibam filium boch[ri]. Interea quidam viri cum substitissent [...] de sociis ioab iuxta cadaver amase [...] ioab dixerunt. Ecce qui esse voluit [...] ab comes david. Amasa autem conspersus sanguine iacebat in via media. Vid[it ...] quidam vir quod subsisteret omnis popul[us ...] videndum eum, et amovit amasa[m de] via in agrum, et operuit eum veste[...] ne subsisterent transeuntes pro[pter] eum. Amoto ergo illo de via transibat omnis [...] sequens ioab ad persequendum [Sibam] filium bochri. Porro ille transie[rat per] omnes tribus israel usque in abelam [et beth]macha. Omnesque viri electi congregati [fuerant] ad eum. Venerunt itaque et oppugna[bant] eum in abela, et in bethmacha, [et] circumdederunt munitionibus civitat[em], et obsessa est urbs. Omnis autem tur[ba] que erat cum ioab moliebatur de[struere] muros. Et exclamavit mulier sa[pi]ens de civitate. Audite, audit[e. Dici]te ioab. Appropinqua huc, et lo[quar] tecum. Qui cum accessisset ad eam, a[it il]li. Tu es ioab? Et respondit ille. Eg[o. Ad quem] sic locuta est. Audi sermones an[cille tue]. Qui respondit. Audio. Rursum [illa ...] mo inquid dicebatur in veteri pro[verbio. Qui] interrogant, interrogent in abela. [Et sic] perficiebant. Nonne ego sum que [respondeo] veritatem in israel? Et tu queris subv[ertere ci]vitatem, et evertere matrem in israel? Quare precipitas hereditatem [domini? Respondens]que ioab ait. Absit, absit hoc a me. Non pr[eci]pito, neque demolior. Non sic se res hab[et], sed homo de monte effraim, Siba filius [bochri] cognomine levavit manum [suam contra] regem david. Tradite illum so[lum], et recedemus a civitate. Et ait m[ulier] ad ioab. Ecce caput eius mitte[tur] ad te per murum. Ingressa est ergo ad om[nem] populum, et locuta est eis sapienter. [...]

absalom exp̄ sibe filii tochu. & recepit
ad ioab. Et ille eiecit cubi. & recessit
ab urbe. unus quisque in tabernacula sua.
Ioab aut̄ reuersus est ierlm ad rege.
Fuit ergo ioab sup omnem exercitum isrl.
Banaias autem filius ioiade sup che-
rethos & phelethos. Aduram uero
sup tributa. Porro iosaphat filius ahi-
lud a commentariis. Siba autem scriba.
Sadoch uero & abiathar sacerdotes.
Hira autem hiarites erat sacerdos
dauid.

Facta est quoque fames in diebus dauid. tri-
bus annis iugiter. & consuluit dauid ora-
culum domini. Dixitque dominus. Propter
saul & domum sanguinum. quia occi-
dit gabaonitas. Vocatis ergo gabaonitis
rex dixit ad eos. Porro gabaonite non e-
rant de filiis isrl. sed reliquie amor-
rei. Filii quippe isrl iurauerant eis.
ne perimerent eos. Et uoluit saul p̄-
cutere eos zelo. quasi pro filiis isrl &
iuda. Dixit ergo dauid ad gabaonitas.
Quid faciam uobis. & quod erit uri pia-
culum. ut benedicatis hereditati domini.
Dixeruntque ei gabaonite. Non est nob
sup aurum & argentum questio. sed contra saul & contra dom
eius. neque uolumus ut interficiatur homo de
isrl. Ad quos ait rex. Quid ergo uultis ut
faciam uobis. Qui dixerunt regi. Virum
qui attriuit nos & oppressit inique ita de-
lere debemus ut ne unus quidem resi-
duus sit de stirpe eius. in cunctis finibus
isrl. Dentur nobis. vii. uiri de filiis eius
ut crucifigamus eos coram dno in gaba-
ba saul quondam electi domini. Et ait rex.
Ego dabo. Pepercitque rex miphiboseth filio
ionathan. filii saul. propter ius iurandum
dni quod fuerat inter dauid & inter ionatha
filium saul. Tulit itaque rex duos filios res-
pha filie ahia quos peperit saul armoni
& miphiboseth. & v. filios michol filie sa-
ul. quos genuerat adrieli filio berzellai qui
fuit de molathi. & dedit eos in manus ga-
baonitarum. Qui crucifixerunt eos in
monte coram dno. Et ceciderunt hii
vii. simul occisi in diebus messis primis.
incipiente messione ordei. Tollens autem
respha filia ahia cilicium. substrauit
sibi sup petram ab initio messis donec
stillaret sup eos aqua de celo. & non di-
misit aues lacerare eos per diem neque be-
stias per noctem. Et nunciata sunt dauid
que fecerat respha filia ahia concubina sa-
ul. Et abiit dauid & tulit ossa saul. & os-
sa ionathan filii eius. a uiris iabes ga-
laad qui furati fuerant ea de platea bethsan.
in qua suspenderant eos philistiim
cum interfecissent saul in gelboe. & a-
sportauit inde ossa saul. & ossa ionatha
filii eius. Et colligentes ossa eorum qui affi-
xi fuerant. sepelierunt ea cum ossibus sa-
ul & ionathan filii eius. in terra beniamin
in latere sepulchri cis patris eius. Feceruntque
omnia que preceperat rex. Et repropiti-
atus est dominus terre post hec. Factum
est autem rursum prelium philistinorum ad-
uersum isrl. & descendit dauid & serui
eius cum eo. & pugnabant contra philisti-
im. Deficiente autem dauid. iesbidenob
qui fuit de genere arapha. cuius ferrum
haste trecentas uncias appendebat. &
accinctus erat ense nouo. nisus est per-
cutere dauid. Presidioque ei fuit abysai
filius saruie. & percussum philisteum
interfecit. Tunc iurauerunt uiri dauid
dicentes. Iam non egredieris nobiscum
in bellum. ne extinguas lucernam isrl.
Secundum quoque bellum fuit in gob contra phyli-
steos. Tunc percussit sobochai de usathi
sephi de stirpe arapha de genere gigantum.
Tertium quoque fuit bellum in gob contra phy-
listeos. in quo percussit adeodatus filius
saltus polimitarius bethleemites. goliath
getheum. cuius hastile haste e-
rat quasi liciatorium texentium. Quartum
bellum fuit in geth. in quo fuit uir excel-
sus. qui senos in manibus & pedibus habe-
bat digitos. i. xxiiii. Et erat de origine ara-
pha. & blasphemauit isrl. Percussit aut̄
eum ionathan filius samaa fratris dauid.
Hii quatuor nati sunt de arapha in geth.
& ceciderunt in manu dauid & seruorum eius.



Locutus est aut̄ dauid dno.
uerba carminis huius in die qua liberauit eum
dns de manu omnium inimicorum suorum. &
de manu saul. Et ait. Dns petra mea &
robur meum & saluator meus. Deus meus
fortis meus sperabo in eum. Scutum meum
& cornu salutis mee. eleuator meus & re-
fugium meum. saluator meus de ini-
quitate liberabis me. Laudabilem inuoca-

bo dominum: et ab inimicis meis salvus ero. Quia
circumdederunt me contritiones mortis. tor-
rentes belial terruerunt me. Funes inferi
circumdederunt me. prevenerunt me
laquei mortis. In tribulatione invocabo dominum
et ad deum meum clamabo. Et exaudiet de tem-
plo sancto suo vocem meam. et clamor meus veni-
et ad aures eius. Commota est et contremuit ter-
ra. fundamenta montium concussa et conquassa-
ta: quoniam iratus est eis deus. Ascendit fumus de
naribus eius. et ignis de ore eius vorabit: carbo-
nes succensi sunt ab eo. Et inclinavit celos et de-
scendit: et caligo sub pedibus eius. Et ascendit su-
per cherubin et volavit: et lapsus est super pennas
venti. Posuit tenebras in circuitu suo latibulum
cribrans aquas de nubibus celorum. Pre fulgore in
conspectu eius succensi sunt carbones ignis. Tonabit
de celo dominus. et excelsus dabit vocem suam. Mi-
sit sagittas suas et dissipavit eos. fulgur et
consumpsit eos. Et apparuerunt effusiones
maris. et revelata sunt fundamenta orbis ab increpa-
tione domini. ab inspiratione spiritus furoris eius.
Misit de excelso et assumpsit me. et extraxit me
de aquis multis. Liberavit me ab inimico potentis-
simo. et ab hiis qui oderant me: quoniam robustio-
res me erant. Prevenit me in die afflictionis
mee et factus est dominus firmamentum meum.
et eduxit me in latitudinem. Liberavit me quia
placuit ei. Retribuet michi dominus secundum iusticiam
meam. et secundum munditiam manuum mea-
rum reddet michi. quia custodivi vias domini.
et non egi impie a deo meo. Omnia enim iudi-
cia eius in conspectu meo. et precepta eius non
amovi a me. Et ero perfectus cum eo et cu-
stodiam me ab iniquitate mea. Et restituet
michi dominus secundum iusticiam meam et secundum
munditiam manuum mearum in conspectu o-
culorum suorum. Cum sancto sanctus eris. et cum robu-
sto perfectus. Et cum electo electus eris. et cum
perverso perverteris. Et populum pauperem salvum
facies. oculisque tuis excelsos humiliabis.
Quia tu lucerna mea domine. et tu domine illumi-
nabis tenebras meas. In te enim curram accin-
ctus: in deo meo transiliam murum. Deus in-
maculata via eius eloquium domini igne exa-
minatum. Scutum est omnium sperantium in se.
Quis est deus preter dominum. et quis fortis preter deum
nostrum. Deus qui accinxit me fortitudine. et com-
planavit perfectam viam meam. Coequans me-
os pedes cervis. et super excelsa mea sta-
tuens me. Docens manus meas ad prelium
et componens quasi arcum ereum brachia mea.
Dedisti michi clipeum salutis tue. et man-

suetudo mea multiplicavit me. Dilata-
bis gressus meos subtus me. et non defi-
cient tali mei. Persequar inimicos meos et
conteram: et non revertar donec consu-
mam eos. Consumam eos et confringam ut non
consurgant. cadent sub pedibus meis. Accin-
xisti me fortitudine ad prelium. incurvasti
resistentes michi sub me. Inimicos meos
dedisti michi dorsum odientes me et dis-
perdam eos. Clamabunt et non erit qui salvet. ad
dominum et non exaudiet eos. Delebo eos ut pul-
verem terre. quasi lutum platearum com-
minuam eos atque confringam. Salvabis me a contradicti-
onibus populi mei. custodies me in caput gen-
tium. Populus quem ignoro serviet michi. Filii a-
lieni resistent michi. auditu auris o-
bedient michi. Filii alieni defluxerunt
et contrahentur in angustiis suis. Vivit
dominus et benedictus deus meus. et exaltabitur deus for-
tis salutis mee. Deus qui das michi vindi-
ctas et deicis populos sub me. Qui educis
me ab inimicis meis. et a resistentibus michi
elevas me. A viro iniquo liberabis me. Prop-
terea confitebor tibi in gentibus domine. et nomini
tuo cantabo. Magnificans salutes re-
gis sui. et faciens misericordiam christo suo david
et semini eius usque in sempiternum.

Hec autem verba sunt novissima que dixit da-
vid filius ysai. Dixit vir cui constitutum est de
christo dei iacob. egregius psaltes israel. Spiritus
domini locutus est per me. et sermo eius per lin-
guam meam. Dixit deus israel michi
locutus est fortis israel dominator homi-
num iustus dominator in timore dei. Sicut lux au-
rore oriente sole mane absque nubibus
rutilat. et sicut pluviis germinat herba
de terra. Nec tanta est domus mea apud deum
ut pactum eternum iniret mecum
firmum omnibus atque munitum. Cuncta enim
salus mea et omnis voluntas nec est quicquam
ex ea quod non germinet. Prevaricatores autem
quasi spine evellentur universi que non
tolluntur manibus. Et si quis tangere eas
voluerit. armabitur ferro et ligno lanceato.
igneque succense comburentur usque ad nihil.
Hec nomina fortium david. Sedens
in cathedra sapientissimus princeps in-
ter tres. ipse est quasi tenerrimus ligni ver-
miculus qui octingentos interfecit impetu uno. Post
hunc eleazar filius patrui eius ahohites inter tres
fortes qui erant cum david quando exprobraverunt
philistim et congregati sunt
in prelium. Cumque ascendissent

[illegible]

[illegible]

ipse stetit et percussit philisteos donec defi
ceret manus eius et obrigesceret cum gla
dio. Fecitque dominus salutem magnam in die il
la et populus qui fugerat reversus est ad cesorum
spolia detrahenda. Et post hunc Semma fili
us age de arari. Et congregati sunt phylistiim in
statione. Erat quippe ibi ager plenus lente. Cum
fugisset populus a facie phylistiim stetit ille
in medio agri et tuitus est eum. Percussitque
phylisteos et fecit dominus salutem magnam.
Necnon et ante descenderunt tres qui erant princi
pes inter xxx et venerant tempore messis ad david
in speluncam odollam. Castra autem phyli
stiim erant posita in valle gigantum. Et
david erat in presidio. Porro statio phylisti
norum tunc erat in bethleem. Desideravit ergo david
aquam de lacu et ait. Si quis potum michi daret
aque de cisterna que est in bethleem iuxta portam.
Irruperunt ergo tres fortes castra phylistinorum
et hauserunt aquam de cisterna bethleem
que erat iuxta portam et attulerunt ad david.
At ille noluit bibere sed libavit eam domino di
cens. Propitius sit michi dominus ne faciam hoc. Num
sanguinem istorum hominum qui profecti sunt
et animarum periculum bibam? Noluit ergo bibere.
Hec fecerunt tres robustissimi. Abysai quoque
frater ioab filius sarvie princeps erat de tribus.
Ipse est qui levavit hastam suam contra trecentos quos
interfecit nominatus in tribus et inter tres no
bilior. Eratque eorum princeps sed usque ad tres
primos non pervenerat. Et banaias filius io
iade viri fortissimi magnorum operum de capse
el. Ipse percussit duos leones moab et ipse descen
dit et percussit leonem in media cisterna in diebus
nivis. Ipse quoque interfecit virum egiptium virum
dignum spectaculo habentem in manu hastam.
Itaque cum descendisset ad eum in virga vi extorsit ha
stam de manu egypti et interfecit eum hasta
sua. Hec fecit banaias filius ioiade et ipse nomi
natus inter tres robustos qui erant inter xxx
nobiliores. Verumtamen usque ad tres non pervenerat.
Fecitque eum david auricularium a secreto. Asa
el frater ioab inter xxx. Eleanan filius pa
trui eius de bethleem. Semma de arodi. He
lica de arodi. Heles de phalti. Hyra filius
achos de thecua. Abiezer de anatoth. Mobon
nay de usathi. Selmon achoites. Maharai
nethophatites. Heleth filius banaa et ipse ne
tophatites. Ythai filius ribai de gabaath fi
liorum beniamin. Banaia pharathonites. Hed
dai de torrente gaas. Abialbon arbathites.
Azmaveth de beromi. Eliaba de salaboni. Filii ia
sen ionathan. Semma de orodi. Haia
filius sarar arorites. Eliphelech filius aasbai

bai filii maachati. Heliam filius achytophel
gilonites. Hesrai de carmelo. Pharai de arbi. Igaal
filius nathan de soba. Bonni de gaddi. Selech
de ammoni. Naarai berothites armiger ioab
filii sarvie. Hyra iethrites. Gareb et ipse ge
thrites. Urias etheus. Omnes xxx et vii.

XXIIII

Et addidit furor domini irasci contra israel commovitque da
vid in eis dicentem ad ioab. Vade numera israel et iu
dam. Dixitque rex ad ioab principem exercitus sui.
Perambula omnes tribus israel a dan usque bersabee
et numerate populum ut sciam numerum eius. Dixitque
ioab regi. Adaugeat dominus deus tuus ad populum tuum
quantus nunc est et iterum centuplicet in conspec
tu domini mei regis. Sed quid sibi dominus meus rex
vult in re huiuscemodi? Obtinuit autem sermo regis
verba ioab et principum exercitus. Egressusque est
ioab et principes militum a facie regis ut nume
rarent populum israel. Cumque pertransissent iordanem
venerunt in aroer ad dexteram urbis que est in
valle gad. Et per iazer transierunt in galaad.
Et in terram inferiorem hodsi et venerunt in dan
silvestria. Circumeuntesque iuxta sydonem
transierunt prope menia tyri et omnem terram e
vei et chananei. Veneruntque ad meridiem iu
da in bersabee. Et lustrata universa terra affue
runt post novem menses et xx dies in ierusalem.
Dedit ergo ioab numerum descriptionis populi regi et
inventa sunt de israel octingenta milia virorum for
tium qui educerent gladium et de iuda quinqua
ginta milia pugnatorum. Percussit autem david
cor suum postquam numeratus est populus. Et dixit david
ad dominum. Peccavi valde in hoc facto. Sed precor domine
ut transferas iniquitatem servi tui quia stulte e
gi nimis. Surrexit itaque david mane et sermo
domini factus est ad gad prophetam et videntem
dicens. Vade et loquere ad david. Hec dicit domi
nus. Trium tibi datur optio. Elige unum quod volueris ex
his ut faciam tibi. Cumque venisset gad ad david
nuntiavit ei dicens. Aut vii annis veniet tibi
fames in terra tua aut tribus mensibus fugies
adversarios tuos et illi te persequentur aut certe tribus
diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo deli
bera et vide quem respondeam ei qui me misit
sermonem. Dixit autem david ad gad. Coartor undique
nimis. Sed melius est ut incidam in manus domini
multe enim sunt misericordie eius quam in manus hominum.
Inmisitque dominus pestilentiam in israel de mane usque
ad tempus constitutum et mortui sunt ex populo a dan usque be
sabee septuaginta milia virorum. Cumque exten
disset manum suam angelus dei super ierusalem ut di
sperderet eam misertus est dominus super afflictione et ait
angelo percutienti populum. Sufficit nunc contine
manum tuam. Erat autem angelus domini iuxta are
am areuna iebusei. Dixitque david ad dominum,

cum vidisset angelum caedentem populum. Ego
sum qui peccavi, et ego inique gessi. Isti
qui oves sunt quid fecerunt? Vertatur ob
secro manus tua contra me et contra domum pa
tris mei. Venit autem gad ad david in die illa
et dixit ei: Ascende et constitue domino altare in
area areuna iebusei. Et ascendit david
iuxta sermonem gad quem praeceperat ei
dominus. Conspiciensque areuna animadver
tit regem et servos eius transire ad se. Et
egressus adoravit regem prono vultu in terram
et ait: Quid causae est ut veniat dominus meus
rex ad servum suum? Cui david ait: Ut e
mam a te aream, et aedificem altare domino et
cesset interfectio quae grassatur in populo. Et
ait ad david areuna: Accipiat et offerat do
minus rex sicut placet ei. Habes boves in ho
locaustum, et plaustrum et iuga boum in
usum lignorum. Omnia dedit areuna regi.
Dixitque areuna ad regem: Dominus deus tuus
suscipiat votum tuum. Cui respondit rex
et ait: Nequaquam ut vis, sed emam pretio a
te, et non offeram domino deo meo holocausta gra
tuita. Emit ergo david aream et boves argen
ti siclis L. Et aedificavit ibi david altare
domino et obtulit holocausta et pacifica. Et pro
pitiatus est dominus terrae, et cohibita est pla
ga ab israel. **Incipit liber regum tertius.**

I E[t] rex david senuerat ha
bebatque aetatis plurimos dies.
Cumque operiretur vestibus
non calefiebat. Dixerunt er
go ei servi sui: Quaeramus domino no
stro regi adolescentulam vir
ginem, et stet coram rege et
foveat eum, dormiatque in si
nu suo et calefaciat dominum nostrum regem. Quae
sierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus
finibus israel, et invenerunt abysag suna
mitem et adduxerunt eam ad regem. Erat
autem puella pulchra nimis. Dormiebatque cum
rege et ministrabat ei. Rex vero non cog
novit eam. Adonias autem filius agith eleva
batur dicens: Ego regnabo. Fecitque sibi
currum et equites et L viros qui ante eum cur
rerent. Nec corripuit eum pater suus aliquando
dicens: Quare hoc fecisti? Erat
autem et ipse pulcher valde, secundus natus post absa
lon. Et sermo eius cum ioab filio sarviae et cum
abyathar sacerdote qui adiuvabant partes
adoniae. Sadoch vero sacerdos et banaias fi
lius ioiadae et nathan propheta et semei et cere
thi et phelethi et omne robur exercitus david
non erat cum adonia. Immolatis ergo ado

nias arietibus et vitulis et universis pin
iuxta lapidem zoheleth qui erat vici
num rogel, vocavit universos fratres
suos filios regis et omnes viros iuda ser
vos regis. Nathan autem prophetam non vocavit
et banaiam et robustos quosque et salomonem
fratrem suum non vocavit. Dixit itaque
ad bersabee matrem salomonis: Num au
disti quod regnaverit adonias filius ag
dominus noster david hoc ignorat? Nunc ergo
accipe consilium a me et salva animam
filiique tui salomonis. Vade et ingredere
ad regem david et dic ei: Nonne tu
mine mi rex iurasti mihi ancillae
dicens: Quod salomon filius tuus regna
post me et ipse sedebit in solio me
re ergo regnat adonias? Et adhuc ibi
quente cum rege ego veniam post
et complebo sermones tuos. Ingressa est
sabee ad regem in cubiculo. Rex au
senuerat nimis et abisag sunamitis
nistrabat ei. Inclinavit se bersabee
ravit regem. Ad quam rex: Quid tibi
Quae respondens ait: Domine mi, tu iurasti
dominum deum tuum ancillae tuae: Salomon fi
us regnabit post me et ipse sedebit
meo. Et ecce nunc adonias regna
te domine mi rex ignorante. Mactavit
ves et pinguia quaeque et arietes plu
et vocavit omnes filios regis, abiatha
sacerdotem et ioab principem mi
salomonem autem servum tuum non
Verumtamen domine mi rex, in te oculi
totius israel ut indices eis qui se
deat in solio tuo domine mi rex p
eritque cum dormierit dominus meus
tribus suis, erimus ego et filius m
lomon peccatores. Adhuc illa lo
rege, nathan propheta venit. Et
verunt regi dicentes: Adest na
propheta. Cumque introisset in conspectum
et adorasset eum pronus in terram
nathan: Domine mi rex, tu dixisti: Ado
as regnet post me, et ipse sedeat
super thronum meum? Quia descendit
die et immolavit boves et pingu
arietes plurimos, et vocavit universos fi
regis et principes exercitus, abiathar quoque sa
cerdotem. Illisque bibentibus et vescenti
tium coram eo et dicentibus: Vivat rex ado
me servum tuum et sadoch sacerdotem et ba
naiam filium ioiadae et famulum tuum salo
filium tuum non vocavit. Numquid a domino
rege exivit hoc verbum, et mihi non indica

suo meo quis sessurus esset super thronum domini mei
regis post eum. Et respondit David dicens: Vo-
cate ad me Bethsabee. Que cum fuisset ingressa
coram rege et stetisset ante eum iuravit rex et
ait: Vivit dominus qui eruit animam meam de omni
angustia quia sicut iuravi tibi per dominum deum
Israel dicens: Salomon filius tuus regnabit
post me et ipse sedebit super solium meum pro
me, sic faciam hodie. Submissoque Bethsabee
in terram vultu adoravit regem dicens:
Vivat dominus meus rex David in eternum. Dixit
quoque rex David: Vocate michi Sadoch sacer-
dotem et Nathan prophetam et Banaiam fili-
um Ioiade. Qui cum ingressi fuissent
coram rege, dixit ad eos: Tollite vobiscum ser-
vos domini vestri et imponite Salomonem filium
meum super mulam meam et ducite eum
in Gyon, et ungat eum ibi Sadoch sacerdos et
Nathan propheta in regem super Israel. Et cane-
tis bucina atque dicetis: Vivat rex Salomon.
Et ascendetis post eum et veniet et sede-
bit super solium meum, et ipse regnabit pro me.
Illique precipiam ut sit dux super Israel et super
Iudam. Et respondit Banaias filius Ioiade
regi dicens: Amen. Sic loquatur dominus deus domini
mei regis. Quomodo fuit dominus cum domino meo
rege, sic sit cum Salomone, et sublimius fa-
ciat solium eius a solio domini mei regis David.
Descendit ergo Sadoch sacerdos et Nathan propheta
et Banaias filius Ioiade et Cerethi et Phele-
thi, et imposuerunt Salomonem super mu-
lam regis David, et adduxerunt eum in Gyon.
Sumpsitque Sadoch sacerdos cornu olei de ta-
bernaculo et unxit Salomonem. Et cecinerunt bucina,
et dixit omnis populus: Vivat rex Salomon.
Et ascendit universa multitudo post eum,
et populus canentium tibiis et letantium gaudio
magno, et insonuit terra a clamore eorum.
Audivit autem Adonias et omnes qui invita-
ti fuerant ab eo, iamque convivium finitum erat.
Sed et Ioab audita voce bucine ait: Quid
sibi vult clamor civitatis tumultuantis?
Adhuc illo loquente Ionathan filius Abi-
athar sacerdotis venit. Cui dixit Adonias:
Ingredere, quia vir fortis es et bona nunti-
ans. Responditque Ionathan Adonie: Nequaquam;
dominus enim noster rex David regem constituit
Salomonem. Misitque cum eo Sadoch sacerdo-
tem et Nathan prophetam et Banaiam filium
Ioiade et Cerethi et Phelethi, et imposu-
erunt eum super mulam regis. Unxeruntque
eum Sadoch sacerdos et Nathan propheta regem
in Gyon. Et ascenderunt inde letantes,
et insonuit civitas. Hec est vox quam audistis.
Sed et Salomon sedet super solium regni.
Et ingressi servi regis benedixerunt domino nostro
regi David dicentes: Amplificet dominus nomen
Salomonis super nomen tuum, et magnificet
thronum eius super thronum tuum. Et adoravit rex
in lectulo suo, et insuper hec locutus est: Benedictus
dominus deus Israel qui dedit hodie sedentem
in solio meo, videntibus oculis meis. Territi
sunt ergo et surrexerunt omnes qui invitati fuerant
ab Adonia, et iit unusquisque in viam suam.
Adonias autem timens Salomonem surrexit
et abiit in tabernaculum domini, tenuitque cornu
altaris. Et nuntiaverunt Salomoni dicen-
tes: Ecce Adonias timens regem Salomonem
tenet cornu altaris dicens: Iuret michi rex
Salomon hodie quod non interficiat servum
suum gladio. Dixitque Salomon: Si fuerit vir
bonus, non cadet ne unus quidem capillus eius
in terram. Si autem malum fuerit inventum
in eo, morietur. Misit ergo rex Salomon et e-
duxit eum ab altari. Et ingressus adoravit
regem Salomonem. Dixitque ei Salomon: Va-
de in domum tuam.

II

Appropinquaverunt autem dies David ut mo-
reretur, precepitque Salomoni filio suo dicens:
Ecce ego ingredior viam universe terre.
Confortare et esto vir fortis, et observa cu-
stodias domini dei tui, ut ambules in viis eius
et custodias cerimonias eius et precepta eius
et iudicia et testimonia, sicut scriptum est
in lege Moysi, ut intelligas universa que fa-
cis et quocumque te verteris, ut confirmet
dominus sermones suos quos locutus est de me
dicens: Si custodierint filii tui vias me-
as et ambulaverint coram me in veritate
in omni corde suo et in omni anima sua, non au-
feretur tibi vir de solio Israel. Tu quoque nosti
que fecerit michi Ioab filius Sarvie, que
fecerit duobus principibus Israel, Abner filio Ner
et Amase filio Iether, quos occidit et effu-
dit sanguinem belli in pace, et posuit cruorem
belli in balteo suo qui erat circa lumbos eius
et in calciamento suo quod erat in pedibus
eius. Facies ergo iuxta sapientiam tuam, et non dedu-
ces canitiem eius pacifice ad inferos.
Sed et filiis Berzellai Galaaditidis reddes
gratiam, eruntque comedentes in mensa tua. Oc-
currerunt enim michi quando fugiebam a facie
Absalon fratris tui. Habes quoque apud te Se-
mei filium Gera filii Gemini de Bahurim,
qui maledixit michi maledictione pessima
quando ibam ad castra. Sed quia descendit michi in
occursum cum transirem Iordanem, et iuravi
ei per dominum dicens: Non te interficiam gladio

Tu noli pati eum esse innoxium. Vir autem sapi
ens es, et scies que facies ei. deducesque canos
eius cum sanguine ad inferos. Dormivit
igitur david cum patribus suis, et sepultus est in civitate
david. Dies autem quibus regnavit david super
israel .xl. anni sunt. In hebron regnavit .vii. an
nis. in ierusalem .xxv. tribus. Salomon autem sedit
super thronum david patris sui, et firmatum est
regnum eius nimis. Et ingressus est adonias
filius aggith ad bethsabee matrem salomonis.
Que dixit ei. Pacificus ne ingressus tuus.
Qui respondit. Pacificus. Addiditque. Sermo mihi
ad te est. Cui ait. Loquere. Et ille. Tu inquid
nosti quia meum erat regnum, et me preposu
erat omnis israel sibi in regem. Sed translatum est re
gnum et factum est fratris mei. A domino enim constitutum
est ei. Nunc ergo petitionem unam precor a te.
ne confundas faciem meam. Que dixit ad eum.
Loquere. Et ille ait. Precor ut dicas salomo
ni regi. neque enim tibi negare quicquam pot
est. ut det michi abysag sunamitem uxorem.
Et ait bethsabee. Bene ego loquar pro te regi. Ve
nit ergo bethsabee ad regem salomonem ut lo
queretur ei pro adonia. Et surrexit in occursum ei
rex adoravitque eam, et resedit super thronum suum.
Positusque est thronus matri regis.
Que sedit ad dexteram eius. Dixitque ei. Petiti
onem unam parvulam ego deprecor a te. ne confun
das faciem meam. Dixitque ei rex. Pete mater
mi. neque enim fas est ut avertam faciem tuam. Que
ait. Detur abysag sunamitis fratri tuo adonie
uxor. Responditque rex salomon et dixit matri sue.
Quare postulas abysag sunamitem adonie.
Postula ei et regnum. Ipse enim est maior me frater
meus. et habet abyathar sacerdotem, et ioab fi
lium sarvie. Iuravit itaque rex salomon per dominum
dicens. Hec faciat michi deus, et hec addat. quia contra
animam suam locutus est adonias verbum hoc. Et
nunc vivit dominus qui firmavit me. et colloca
vit me super solium david patris mei. et qui fe
cit michi domum sicut locutus est. quia hodie occide
tur adonias. Misitque rex salomon per manum
banaie filii ioiade. qui interfecit eum et mor
tuus est. Abiathar quoque sacerdoti dixit rex. Va
de in anathot ad agrum tuum. ad agrum. Et quidem
vir mortis es, sed hodie te non interficiam
quia portasti archam domini dei coram david pa
tre meo. et sustinuisti laborem in omnibus in quibus
laboravit pater meus. Eiecit ergo salomon abyathar
ut non esset sacerdos domini: ut impleretur sermo domini quem
locutus est super domum heli in silo. Venit autem nuntius
ad salomonem quod ioab declinasset post adoniam,
et post salomonem non declinasset. Fugit ergo ioab
in tabernaculum domini. et apprehendit cornu altaris.

Nuntiatumque est regi salomoni quod fu
ioab in tabernaculum domini. et esset iuxta a
Misitque salomon banaiam filium ioiad
dicens. Vade interfice eum. Et venit banaias
bernaculum domini. et dixit ei. Hec dicit rex. Egre
Qui ait. Non egrediar. sed hic moriar. Renun
banaias regi sermonem dicens. Hec locut
et hec respondit michi. Dixitque ei rex. Fac sicut l
est. et interfice eum et sepeli. et amovebis
guinem innocentem qui effusus est a ioab
et a domo patris mei. Et reddet dominus sangu
eius super caput eius. quia interfecit duos vi
stos meliores que se, et occidit eos gladio p
meo david ignorante. abner filium ne
principem militie israel. et amasam filium gethe
cipem exercitus iuda. Et revertetur sangui
in caput ioab et in caput seminis eius in sem
ternum. David autem et semini eius et domui et thro
lius sit pax usque in eternum a domino. Ascendit
banaias filius ioiade et aggressus eum in
Sepultusque est in domo sua in deserto. Et consti
rex banaiam filium ioiade pro eo super exercitum
doch sacerdotem posuit pro abiathar. Misit
rex et vocavit semei. dixitque ei. Edifica t
in ierusalem et habita ibi. et non egredieris i
illuc. Quacumque autem die egressus fueris et tra
torrentem cedron. scito te interficiendum. S
guis tuus erit super caput tuum. Dixitque semei re
sermo regis. Sicut locutus est dominus meus rex
faciet servus tuus. Habitavit itaque semei
rusalem diebus multis. Factum est autem post an
ut fugerent servi semei ad achis fi
regem geth. Nuntiatumque est semei
essent in geth. Et surrexit semei et
num suum. ivitque ad achis in geth
rendum servos suos. et adduxit eos de geth
atum est autem regi salomoni. quod is
ierusalem in geth et redisset. Et mitte
eum dixitque illi. Nonne testificatus su
et predixi tibi. quacumque die egressus
atque illuc scito te esse moriturum. Et
michi. Bonus sermo quem audivi. Quare
custodisti iusiurandum domini. et preceptum
precepi tibi. Dixitque rex ad semei. Tu nosti o
lum cuius conscius est tibi cor tuum quod fecisti
patri meo. Reddidit dominus malitiam tuam
tuum. Et rex salomon benedictus. et thronus
erit stabilis coram domino usque in sempiternum
Iussit itaque rex banaie filio ioiade. qui egr
percussit eum. et mortuus est.

Confirmatum est igitur regnum in manu salomonis
et affinitate coniunctus est pharaoni regi
Accepit namque filiam eius. et adduxit in civ
david. donec compleret edificans domum su

domum domini et murum Ierusalem per circuitum. Attamen populus
immolabat in excelsis. Non enim edificatum
erat templum nomini domini usque in diem illum.
Dilexit autem Salomon dominum ambulans in preceptis
David patris sui, excepto quod in excelsis im
molabat et accendebat thimiamata. Abiit i
taque Salomon in gabaon, ut immolaret ibi:
illud quippe erat excelsum maximum. Mille
hostias in holocaustum obtulit Salomon super
altare illud in gabaon. Apparuit autem dominus Sa
lomoni per somnium nocte dicens: Postula quid
vis ut dem tibi. Et ait Salomon: Tu fecisti cum ser
vo tuo David patre meo misericordiam magnam sicut am
bulavit in conspectu tuo in veritate et iustitia et
recto corde tecum. Custodisti enim misericordiam tu
am grandem et dedisti ei filium sedentem super
thronum eius sicut est hodie. Et nunc domine deus,
tu regnare fecisti servum tuum pro David patre meo.
Ego autem sum puer parvulus et ignorans
egressum et introitum meum. Et servus tuus in
medio populi est quem elegisti, populi infiniti
qui numerari et supputari non potest pre multitudine.
Dabis ergo servo tuo cor docile, ut possit iudica
re populum tuum et discernere inter bonum et malum.
Quis enim poterit iudicare populum istum populum
tuum hunc multum. Placuit ergo sermo coram domino
quod Salomon rem huiuscemodi postulasset. Et
dixit dominus Salomoni: Quia postulasti verbum hoc et non
petisti tibi dies multos nec divitias aut
animas inimicorum tuorum, sed postulasti tibi sapi
entiam ad discernendum iudicium, ecce feci tibi
secundum sermones tuos et dedi tibi cor sapiens et in
telligens, in tantum ut nullus ante te similis tui fuerit
nec post te surrecturus sit. Sed et hec que non postula
sti dedi tibi, divitias scilicet et gloriam, ut nemo fuerit similis
tui in regibus cunctis retro diebus. Si autem am
bulaveris in viis meis et custodieris precepta mea
et mandata mea sicut ambulavit pater tuus,
longos faciam dies tuos. Igitur evigilavit Sa
lomon et intellexit quod esset somnium. Cumque
venisset Ierusalem stetit coram archa federis domini
et obtulit holocausta et fecit victimas pacifi
cas et grande convivium universis famulis suis.
Tunc venerunt due mulieres meretrices ad
regem steteruntque coram eo. Quarum una ait: Ob
secro mi domine: Ego et mulier hec habitabamus
in domo una, et peperi apud eam in cubiculo. Ter
tia autem die postquam ego peperi, peperit et hec. Et
eramus simul nullusque alius in domo nobiscum,
exceptis nobis duabus. Mortuus est autem filius mu
lieris huius nocte: dormiens quippe oppressit eum.
Et consurgens intempeste noctis silentio, tu
lit filium meum de latere meo ancille tue dormi
entis et collocavit in sinu suo. Suum autem fi
lium qui erat mortuus posuit in sinu meo.
Cumque surrexissem mane ut darem lac fi
lio meo, apparuit mortuus. Quem diligentius
intuens clara luce, deprehendi non esse meum quem ge
nueram. Responditque altera mulier: Non est ita, sed fi
lius tuus mortuus est, meus autem vivit. E contrario
illa dicebat: Mentiris. Filius quippe meus vivit
et filius tuus mortuus est. Atque in hunc modum
contendebant coram rege. Tunc rex ait: Hec dicit: Fi
lius meus vivit et filius tuus mortuus est. Et ista
respondit: Non, sed filius tuus mortuus est, meus
autem vivit. Dixit ergo rex: Afferte michi gladium.
Cumque attulissent gladium coram rege, Divi
dite inquid infantem vivum in duas partes, et
date dimidiam partem uni et dimidiam parte
alteri. Dixit autem mulier cuius filius erat vivus
ad regem: commota sunt quippe viscera eius
super filio suo: Obsecro domine, date illi infantem
vivum et nolite interficere eum. E contrario illa dice
bat: Nec michi nec tibi sit, sed dividatur. Respondit
rex et ait: Date huic infantem vivum et non oc
cidatur: hec est enim mater eius. Audivit itaque omnis Israel
iudicium quod iudicasset rex, et timuerunt regem
videntes sapientiam dei esse in eo ad faciendum
iudicium.

IIII

Erat autem rex Salomon regnans super omnem
Israel. Et hii principes quos habebat: Azarias
filius Sadoch sacerdos. Helioreb et Ahia filii
Sisa scribe. Iosaphat filius Ahilud a commenta
riis. Banaias filius Ioiade super exercitum. Sadoch
autem et Abiathar sacerdotes. Azarias filius Natha
super eos qui assistebant regi. Zabud filius Na
than sacerdos amicus regis. Et Ahisar pre
positus domus. Et Adoniram filius Abda super
tributa. Habebat autem Salomon .xii. prefectos
super omnem Israel qui prebebant annonam regi
et domui eius. Per singulos enim menses in anno
singuli necessaria ministrabant. Et hec nomina
eorum: Benhur in monte Effraim. Bendechar
in Macces et in Salebim et in Bethsames et
in Helon et in Bethanan. Benesed in Aruboth.
Ipsius erat Socho et omnis terra Epher. Benabina
dab, cuius omnis Nephath Dor: Thapheth fi
liam Salomonis habebat uxorem. Bena filius He
lud regebat Thanath et Mageddo et univer
sam Bethsan, que est iuxta Sarthana subter Ies
rael a Bethsan usque Abelmeula e regione Iec
maan. Bengaber in Ramoth Galaad habe
bat Avothiair filii Manasse in Galaad. Et
ipse preerat in omni regione Argob, que est in Ba
san, .lx. civitatibus magnis atque muratis,
que habent seras ereas. Abinadab filius
Addo preerat in Manaim. Achimaas in Nep
talim. Sed et ipse habebat Basemath filiam Salo

nionis in Argob. Ahinadab filius Addo in Ma-
naim. Achimaas in Nephthali, sed et ipse habebat Basemath
filiam Salomonis in coniugio. Baana filius Husi in Aser
et in Baloth. Iosaphath filius Pharue in Ysa-
char. Semei filius Hela in Beniamin. Ga-
ber filius Uri in terra Galaad, et in terra Se-
on regis Amorrei, et Og regis Basan, super omnia
que erant in terra illa. Iuda et Israhel innumera-
biles, sicut arena maris in multitudine,
comedentes et bibentes atque letantes. Sa-
lomon autem erat in ditione sua habens
omnia regna a flumine terre Philistiim usque
ad terminum Egypti, offerentium munera
sibi et servientium ei cunctis diebus vite
eius. Erat autem cibus Salomonis per dies sin-
gulos triginta chori simile et sexaginta chori farine,
decem boves pingues et viginti boves pascua-
les et centum arietes, excepta venatione cer-
vorum, caprearum atque bubalorum et avium alti-
lium. Ipse enim obtinebat omnem regionem
que erat trans flumen, a Thapsa usque ad Ga-
zam, et cunctos reges illarum regionum, et
habebat pacem ex omni parte in circuitu. Habitabatque
Iuda et Israhel absque timore ullo, unusquisque
sub vite sua et sub ficu sua, a Dan usque Ber-
sabee, cunctis diebus Salomonis. Et habebat Sa-
lomon quadraginta milia presepia equorum curri-
lium, et duodecim milia equestrium. Nutriebantque
eos supradicti regis prefecti. Sed et neces-
saria mense regis Salomonis cum inge-
ti cura prebebant in tempore suo. Ordeum quoque
et paleas equorum et iumentorum deferebant
in locum ubi erat rex, iuxta constitutum sibi.
Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni et pru-
dentiam multam nimis, et latitudinem
cordis quasi arenam que est in litore maris.
Et precedebat sapientia Salomonis sapientiam
omnium orientalium et Egyptiorum, et erat sa-
pientior cunctis hominibus, sapientior Ethan Ez-
raite et Eman et Chalcal et Dorda filiis Ma-
ol. Et erat nominatus in universis gentibus
per circuitum. Locutus quoque est Salomon tria mi-
lia parabolas, et fuerunt carmina eius quinque
milia. Et disputavit super lignis a cedro
que est in Libano, usque ad ysopum que e-
greditur de pariete. Et disseruit de iumentis
et volucribus et reptilibus et piscibus. Et veni-
ebant de cunctis populis ad audiendam sa-
pientiam Salomonis, et ab universis regi-
bus terre qui audiebant sapientiam eius.

Disputavit a cedro [illegible]

V

Misit quoque Yram rex Tyri servos suos ad Sa-
lomonem. Audivit enim quod ipsum unxis-
sent regem pro patre eius, quia amicus
fuerat Yram David omni tempore. Misit autem
et Salomon ad Yram dicens: Tu scis vo-
luntatem David patris mei, et quia non
potuerit edificare domum nomini Dei sui prop-
ter bella imminentia per circuitum, donec
daret Dominus eos sub vestigio pedum eius. Nunc
autem requiem dedit Dominus Deus meus michi
per circuitum, et non est Sathan neque occursus
malus. Quam ob rem cogito edificare
templum nomini Domini Dei mei, sicut locutus
est Dominus David patri meo dicens: Filius tuus
quem dabo pro te super solium tuum, ipse edi-
ficabit domum nomini meo. Precipe igitur
ut precidant michi cedros de Libano, et servi
mei sint cum servis tuis. Mercedem autem ser-
vorum tuorum dabo tibi quamcumque petieris.
Scis enim quomodo in populo meo non est vir qui
noverit ligna cedere sicut Sydonii. Cum ergo
audisset Yram verba Salomonis, letatus est
valde et ait: Benedictus Dominus hodie qui
dedit David filium sapientissimum super
populum hunc plurimum. Et misit Yram ad Sa-
lomonem dicens: Audivi quecumque mandasti
michi. Ego faciam omnem volun-
tatem tuam in lignis cedrinis et abie-
gnis. Servi mei deponent ea de Libano ad
mare, et ego componam ea in ratibus in mari
usque ad locum quem significaveris michi,
et applicabo ea ibi, et tu tolles ea. Prae-
bebisque necessaria michi, ut detur cibus do-
mui mee. Itaque Yram dabat Salomoni ligna
cedrina et ligna abiegna iuxta omnem
voluntatem eius. Salomon autem prebebat
Yram viginti milia choros tritici in cibum
domui eius, et viginti choros purissimi olei.
Hec tribuebat Salomon Yram per singulos
annos. Dedit quoque Dominus sapientiam Salomoni
sicut locutus est ei. Et erat pax inter Yram
et Salomonem, et percusserunt ambo fedus.
Elegitque rex Salomon operarios de omni Israhel,
et erat indictio triginta milia virorum. Mit-
tebatque eos in Libanum, decem milia per menses
singulos vicissim, ita ut duobus mensibus
essent in domibus suis. Et Adoniram erat
super huiuscemodi indictione. Fueruntque
Salomoni septuaginta milia eorum qui onera por-
tabant, et octoginta milia latomorum in
monte, absque prepositis qui preerant
operibus numero trium milium et trecentorum
precipientium populo et his qui faciebant opus.
Precepitque rex ut tollerent lapides gran-
des, lapides pretiosos in fundamentum
templi, et quadrarent eos. Quos dola-
verunt cementarii Salomonis et cemen-
tarii Yram. Porro Biblii preparaverunt ligna
et lapides ad edificandum domum.

Factum est autem quadringentesimo et

gesimo anno egressionis filiorum Israel de
terra Egypti in anno quarto mense Zi-
ipse est mensis secundus regni Salomonis super
Israel: edificare cepit domum Domino. Et
Domus autem quam edificavit Salomon Do-
mino habebat xl cubitos in longitudi-
ne. et xx cubitos in latitudine. et xxx
cubitos in altitudine. Et porticus erat
ante templum xx cubitorum longitudinis iuxta
mensuram latitudinis templi. Et habebat x cu-
bitos latitudinis templi ante faciem. Fecit-
que in templo fenestras obliquas. Et edifi-
cavit super parietem templi tabulata per
gyrum in parietibus domus per circuitum tem-
pli et oraculi. et fecit latera in circuitu. Ta-
bulatum quod subter erat v cubitos habebat lati-
tudinis. et medium tabulatum vi cubi-
torum latitudinis. et tercium tabulatum vii habens
cubitos latitudinis. Trabes autem posuit in
domo per circuitum forinsecus. ut non he-
rerent muris templi. Domus autem cum
edificaretur de lapidibus dolatis atque perfectis
edificata est. et malleus et securis et omne
ferramentum non sunt audita in domo
cum edificaretur. Hostium lateris medii
in pariete erat domus dextre. et per cocleam
ascendebant in medium cenaculum. et a me-
dio in tercium. et edificavit domum et consum-
mavit eam. Texit quoque domum laquearibus
cedrinis. et edificavit tabulatum super omnem
domum v cubitis altitudinis: et operuit domum
lignis cedrinis. Et factus est sermo Domini ad
Salomonem dicens: Domus hec quam edificas
si ambulaveris in preceptis meis et iudicia mea
feceris. et custodieris omnia mandata mea gra-
diens per ea. gradiens. firmabo sermonem
meum tibi quem locutus sum ad David
patrem tuum. et habitabo in medio filiorum
Israel. et non derelinquam populum meum Israel. Igitur
edificavit Salomon domum et consummavit eam.
Et edificavit parietes domus intrinsecus
tabulatis cedrinis. a pavimento domus
usque ad summitatem parietum et usque ad laque-
aria operuit lignis cedrinis intrinsecus.
et texit pavimentum domus tabulis abie-
gnis. Edificavitque xx cubitorum ad posterio-
rem partem templi tabulata cedrina. a
pavimento usque ad superiora. et fecit inte-
riorem domum oraculi in sanctum sanctorum. Porro
xl cubitorum erat ipsum templum pro foribus
oraculi. et cedro omnis domus intrinsecus
vestiebatur. habens tornaturas suas. et
iuncturas suas fabrefactas. et celaturas
eminentes. Omnia cedrinis tabulis ve-
stiebantur. nec omnino lapis apparere pote-
rat in pariete. Oraculum autem in medio do-
mus in interiori parte domus fecerat ut po-
neret ibi archam federis Domini. Porro ora-
culum habebat xx cubitos longitudinis. et xx
cubitos latitudinis. et xx cubitos altitudinis.
et operuit illud atque vestivit auro purissimo
Sed et altare vestivit cedro. Domum quoque
ante oraculum operuit auro purissimo. et
affixit laminas clavis aureis. Nichil erat
in templo quod non auro tegeretur. Sed et totum
altare oraculi texit auro. Et fecit in oraculo
duos cherubim de lignis olivarum x cubitorum
altitudinis. v cubitorum ala cherub una. et v
cubitorum ala cherub altera. id est x cubitos haben-
tes a summitate ale unius usque ad ale alterius
summitatem. Decem quoque cubitorum erat che-
rub secundus. in mensura pari. Et opus unum erat
in duobus cherubim. id est altitudinem habebat unus
cherub x cubitorum. et similiter cherub secundus. Po-
suitque cherubim in medio templi interio-
ris. Extendebant autem alas suas cherubim.
et tangebat una ala parietem. Et ala cherub
secundi tangebat parietem alterum. Ale autem
altere in media parte templi se invicem con-
tingebant. Texit quoque cherubim. et omnes pa-
rietes domus per circuitum. et sculpsit variis
celaturis et torno. Et fecit in eis cherubim et
palmas et picturas varias quasi prominentes
de pariete et egredientes. Sed et pavimentum
domus texit auro intrinsecus et extrinsecus.
Et in ingressu oraculi fecit ostiola duo de lignis
olivarum. Postesque angulorum v. et duo ostia de lignis
olivarum. Et sculpsit in eis picturam cherubim
et palmarum species. et anaglipha valde prominen-
tia. et texit ea auro. et operuit tam cherubim
quam palmas et cetera auro. Fecitque in introitu
templi postes de lignis olivarum quadrangula-
tos. et duo ostia de lignis abiegnis. alterum
secus alterum. et utrumque ostium duplex erat. et se in-
vicem tenens aperiebatur. Et sculpsit che-
rubim et palmas. et celaturas valde emi-
nentes. Operuitque omnia laminis aureis o-
pere quadro ad regulam. et edificavit atrium
interius tribus ordinibus lapidum politorum. et u-
no ordine lignorum cedri. Anno quarto fundata
est domus Domini in mense Zio. et in anno unde- Zio apud nos dicitur april.
cimo mense Ebul. ipse est mensis octavus Ebul apud nos dicitur octob.
perfecta est domus in omni opere suo. et in universis
utensilibus. Edificavitque eam vii annis.

VII

Domum autem suam edificavit Salomon
xiii annis. et ad perfectum usque perduxit. Edi-
ficavit quoque domum saltus Libani c cubitorum
longitudinis. et l cubitorum latitudinis. et xxx.

cubitorum altitudinis. et quattuor deambulatoria inter columpnas cedrinas. ligna quippe cedrina exciderat in columpnis et tabulatis cedrinis vestivit totam cameram que .xlv. columpnis sustentabatur. Unus autem ordo habebat columpnas .xv. contra se invicem positas. et contra se respicientes equali spatio inter columpnas. et super columpnas quadrangulata ligna in cunctis equalia. Et porticum columpnarum fecit .l. cubitorum longitudinis. et .xxx. cubitorum latitudinis. et alteram porticum in facie maioris porticus. et columpnas et epistilia super columpnas fecit. Porticum quoque solii in qua tribunal est. fecit et texit lignis cedrinis a pavimento usque ad summitatem. et domuncula in qua sedebatur ad iudicandum erat in media porticu simili opere. Domum quoque fecit filie pharaonis quam uxorem duxerat salomon. tali opere quali et hanc porticum. Omnia lapidibus preciosis qui ad normam quandam atque mensuram. tam intrinsecus quam extrinsecus serrati erant a fundamento usque ad summitatem parietum. et intrinsecus usque ad atrium maius. Fundamenta autem de lapidibus preciosis lapidibus magnis .x. sive octo cubitorum. et desuper lapides preciosi equalis mensure secti erant. similiterque de cedro. Et atrium maius rotundum trium ordinum de lapidibus sectis. et unius ordinis de dolata cedro. Nec non et in atrio domus domini interiori. et in porticu domus domini. Misit quoque rex salomon et tulit yram de tyro filium mulieris vidue de tribu neptalim. patre tyrio. artificem erarium. et plenum sapientia et intelligentia. et doctrina. ad faciendum omne opus ex ere. Qui cum venisset ad regem salomonem fecit omne opus eius. Et finxit duas columpnas ereas. xviii. cubitorum altitudinis columpnam unam. et linea .xii. cubitorum ambiebat columpnam utramque. Duo quoque capitella fecit que ponerentur super capita columpnarum fusilia ex ere. Quinque cubitorum altitudinis capitellum unum. et .v. cubitorum altitudinis capitellum alterum. et quasi in modum retis et catenarum sibi invicem miro opere contextarum. Utrumque capitellum columpnarum fusile erat. Septena versuum retiacula in capitello uno. et septena retiacula in capitello altero. Et perfecit columpnas et duos ordines per circuitum retiaculorum singulorum. ut tegerent capitella que erant super summitatem malogranatorum. Eodem modo fecit et capitello secundo. Capitella autem que erant super capita columpnarum. quasi opere lilii fabricata erant in porticu cubitorum .iiii. Et rursum alia capitella in summitate columpnarum desuper iuxta mensuram columpne contra re-

tiacula. Malogranatorum autem .cc. o
erant in circuitu capitelli secundi. E
duas columpnas in porticu templi.
statuisset columpnam dexteram. voca
nomine iachim. Similiter erexit co
secundam. et vocavit nomen eius booz. Et
pita columpnarum opus in modum lili
Perfectumque est opus columpnarum. Fec
mare fusile .x. cubitorum a labio usque
bium rotundum in circuitu. Quinque
torum altitudo eius. Et resticula .xxx.
cingebat illud per circuitum. Et sculptura
labium circuibat illud .x. cubitis am
mare. Duo ordines sculpturarum stria
erant fusiles. Et stabat super .xii. bo
quibus tres respiciebant ad aquilo
ad occidentem. et tres ad meridiem.
orientem. et mare super eos desuper
posteriora universa intrinsecus latitaba
situdo autem luteris trium unciarum
umque eius quasi labium calicis et fo
pandi lilii. Duo milia batos capie
milia metretas. et fecit bases .x.
Quattuor cubitorum longitudinis ba
gulas. et quattuor cubitorum latitudinis
cubitorum altitudinis. Et ipsum opus
interrasile erat. Et sculpture inter
et inter coronulas et plectas leones
et cherubin. et inter iuncturas si
super. Et subter leones et boves quasi lo
dependentia. Et quattuor rote
gulas. et axes erei. Et per quattuor
humeruli subter luterem fusiles
invicem respectantes. Os quoque lu
secus erat in capitis summitate
forinsecus apparebat unius
totum rotundum. pariterque hab
et dimidium. In angulis autem co
ne celature erant. et media in
quadrata non rotunda. Quattuor
que per quattuor angulos basis e
bant sibi subter basim. Una rota ha
cubitum et semis. Tales autem rote
solent in curru fieri. Et axes ea
canthi et modioli. omnia fusilia.
nuli illi .iiii. per singulos angulos basis
ex ipsa basi fusiles et iuncti erant
In summitate autem basis erat quedam
unius et dimidii cubiti. ita fabrefa
lus desuper posset imponi habens cela
as variasque sculpturas ex semetipsa
sit quoque in tabulatis illis que erant
re et in angulis cherubin et leones et
quasi in similitudinem hominis stantis

et celata sed appositas per circuitum in directum.
In hunc modum fecit .x. bases: fusura una
et mensura sculpturaque consimili. Fecit quoque
x. luteres eneos. Quadraginta batos capie-
bat luter unus: eratque quatuor cubitorum. Sin-
gulos quoque luteres per singulas id est x. bases posuit. Et
constituit .x. bases .v. ad dexteram partem templi
et v. ad sinistram. Mare autem posuit ad dexteram
partem templi contra orientem ad meridiem. Fecit
quoque yram lebetes et scutras et amulas. Et
perfecit omne opus regis salomonis in templo
domini. Columpnas duas et funiculos capi-
tellorum super capita illa columpnarum duos. Et
reticula duo: ut operirent duos funiculos qui
erant super capita columpnarum. Et malogranata
quadringenta in duobus reticulis. Duos versus
malogranatorum in reticulis singulis ad o-
periendos funiculos capitellorum qui erant super
capita columpnarum. Et bases .x. et luteres .x.
super bases. Et mare unum. Et boves .xii. sub-
ter mare. Et lebetes et scutras et amulas. Et
Omnia vasa que fecit yram regi salomoni
in domo domini de aurichalco erant. Et in
campestri regione iordanis fudit ea rex in
argillosa terra inter sochot et sarthan. Et
posuit salomon omnia vasa. Propter multitu-
dinem autem nimiam non erat pondus eris. Fe-
citque salomon omnia vasa in domum domini
altare aureum et mensam super quam pone-
rentur panes propositionis auream. et candela-
bra aurea .v. ad dexteram. et .v. ad sinistram
contra oraculum ex auro puro et quasi lilii flores et
lucernas desuper aureas. et forcipes aureos. et y-
drias et fuscinulas et fialas et mortariola.
et thuribula de auro purissimo. Et cardines
ostiorum domus interioris sancti sanctorum et ostiorum do-
mus templi ex auro erant. Et perfecit omne
opus quod faciebat salomon in domo domini.
et intulit que sanctificaverat david pater suus
argentum et aurum et vasa: reposuitque in the-
sauris domus domini.

Tunc congregati sunt omnes maiores natu israel.
cum principibus tribuum et duces familiarum
filiorum israel ad regem salomonem in
ierusalem. ut deferrent archam federis domini
de civitate david id est de syon. Convenitque ad
regem salomonem universus israel in mense e-
thanim in sollempni die. Ipse est mensis sep-
timus. Veneruntque cuncti senes de israel.
et tulerunt sacerdotes archam et portave-
runt archam domini et tabernaculum federis et
omnia vasa sanctuarii que erant in tabernaculo.
et ferebant ea sacerdotes et levite. Rex autem sa-
lomon et omnis multitudo israel que convenerat
ad eum. gradiebantur cum illo ante archam.
et immolabant oves et boves absque extima-
tione et numero. Et intulerunt sacerdotes archam
federis domini in locum suum in oraculum tem-
pli in sancta sanctorum. subter alas cherubin. Siquidem
cherubin expandebant alas super locum arche.
et protegebant archam et vectes eius desuper.
Cumque eminerent vectes et apparerent sum-
mitates eorum foris sanctuarium ante oraculum
non apparebant ultra extrinsecus: qui et fue-
runt ibi usque in presentem diem. In archa autem
non est aliud nisi due tabule lapidee quas po-
suerat in ea moyses in oreb. quando pepigit fe-
dus dominus cum filiis israel. cum egrederentur de
terra egypti. Factum est autem cum exissent sa-
cerdotes de sanctuario. nebula implevit domum
domini. et non poterant sacerdotes stare et mini-
strare propter nebulam. Impleverat enim gloria domini
domum domini. Tunc ait salomon. Dominus dixit ut
habitaret in nebula. Edificans edificavi do-
mum in habitaculum tuum firmissimum. solium
tuum in sempiternum. Convertitque rex faciem
suam. et benedixit omni ecclesie israel. Omnis enim
ecclesia israel stabat. Et ait salomon. Benedictus
dominus deus israel. qui locutus est ore suo ad
david patrem meum. et in manibus eius per-
fecit dicens. A die qua eduxi populum meum
israel de egypto. non elegi civitatem de uni-
versis tribubus israel. ut edificaretur domus
et esset nomen meum ibi. sed elegi david ut
esset israel super populum meum. Voluitque david pater
meus edificare domum nomini domini dei israel. Et
ait dominus ad david patrem meum. Quod co-
gitasti in corde tuo edificare domum nomi-
ni meo: bene fecisti hoc ipsum mente tractans. Ve-
rumtamen tu non edificabis michi domum. sed filius
tuus qui egredietur de renibus tuis. ipse edificabit
domum nomini meo. Confirmavit dominus sermo-
nem suum: quem locutus est. Stetique pro david
patre meo. et sedi super tronum israel. sicut locutus
est dominus. Et edificavi domum nomini
domini dei israel. et constitui ibi locum arche in qua
fedus domini est. quod percussit cum patribus
nostris. quando egressi sunt de terra egypti. Stetit autem
salomon ante altare domini in conspectu ecclesie israel.
et expandit manus suas in celum. et ait. Domine
deus israel non est similis tui in celo desuper. et su-
per terram deorsum. Qui custodis pactum et misericordiam
servis tuis. qui ambulant coram te in toto cor-
de suo: qui custodisti david servo tuo patri meo
que locutus es ei. Ore locutus es et manibus
perfecisti ut hec dies probat. Nunc igitur domine deus israel
conserva famulo tuo david patri meo que locu-
tus es ei dicens. Non auferetur vir coram me

de te qui sedeat super thronum israel. ita tamen
si custodierint filii tui viam tuam ut
ambulent coram me sicut tu ambula
sti in conspectu meo. Et nunc domine deus
israel firmentur verba tua quae locutus
es David patri meo servo tuo. Ergo ne pu
tandum est quod vere deus habitet super terram.
Si enim caelum et caeli caelorum te capere non pos
sunt quanto magis domus haec quam aedifi
cavi tibi. Sed respice ad orationem servi tui
et ad preces eius domine deus meus. Audi hymnum
et orationem quam servus tuus orat coram te
hodie. ut sint oculi tui aperti super domum hanc
nocte ac die. super domum de qua dixisti.
erit nomen meum ibi ut exaudias oratio
nem quam orat servus tuus ad te in loco i
sto. ut exaudias deprecationem servi tui et populi
tui israel. quodcumque oraverit in loco isto et exaudi
es in loco habitaculi tui in caelo. et cum exaudieris
propitius eris. Si peccaverit homo in proximum
suum et habuerit aliquod iuramentum quo te
neatur astrictus. et venerit propter iuramentum
coram altari in domum tuam tu exaudies
in caelo et facies et iudicabis servos tuos condemnans
impium et reddens viam suam super caput
eius iustificansque iustum et retribuens ei
secundum iustitiam suam. Si fugerit populus tuus
israel inimicos suos quia peccaturus est tibi
et agentes paenitentiam et confitentes nomini tuo
venerint et oraverint et deprecati fuerint te in
domo hac. exaudi in caelo et dimitte pecca
tum populi tui israel et reduces eos in terram quam
dedisti patribus eorum. Si clausum fuerit caelum
et non pluerit propter peccata eorum et orantes in loco
isto paenitentiam egerint nomini tuo et a pec
catis suis conversi fuerint propter afflictionem suam
exaudi eos in caelo et dimitte peccata servorum
tuorum et populi tui israel et ostende eis viam bo
nam per quam ambulent et da pluviam
super terram quam dedisti populo tuo in posses
sionem. Fames si oborta fuerit in terra. aut
pestilentia. aut corruptus aer. aut erugo.
aut locusta. aut rubigo. et afflixerit eum
inimicus eius obsidens portas. omnis pla
ga. universa infirmitas. cuncta devotatio et
imprecatio quae acciderit omni homini de populo tuo israel
si quis cognoverit plagam cordis sui et expan
derit manus suas in domo hac. tu exaudies
in caelo in loco habitationis tuae et repropitiaberis
et facies ut des unicuique secundum vias suas sicut vi
deris cor eius. quia tu nosti solus cor omnium
filiorum hominum. ut timeant te cunctis diebus
quibus vivunt super faciem terrae quam dedisti pa
tribus nostris. Insuper et alienigena qui non est

de populo tuo israel. cum venerit de terra lon
ginqua propter nomen tuum. audietur enim no
men tuum magnum et manus tua fortis et
brachium tuum extentum ubique. cum
venerit igitur et oraverit in loco hoc. tu exaudies
in caelo in firmamento habitaculi tui et fa
cies omnia pro quibus invocaverit te alie
na. ut discant universi populi terrarum no
men tuum timere sicut populus tuus israel
quia nomen tuum invocatum est super
domum hanc quam aedificavi. Si egressus
fuerit populus tuus ad bellum contra inimicos suos
per viam quocumque miseris eos orabunt te contra
viam civitatis quam elegisti et contra domum
quam aedificavi nomini tuo. et exaudies
in caelo orationes eorum et preces eorum et facies
iudicium eorum. Quod si peccaverint tibi
non est enim homo qui non peccet. et ira
tus tradideris eos inimicis suis et cap
tivi ducti fuerint in terram inimicorum
vel prope. et egerint paenitentiam in corde suo
in loco captivitatis et conversi deprecati te fuerint
in captivitate sua dicentes peccavimus
inique egimus impie gessimus et
si reversi fuerint ad te in universo corde suo et
tota anima sua in terra inimicorum suorum
ad quam captivi ducti fuerint. et orave
rint te contra viam terrae suae quam
dedisti patribus eorum et civitatis quam ele
gisti. et templi quod aedificavi nomini
tuo exaudies in caelo in firmamento solii
tui. orationes eorum et preces eorum et facies
iudicium eorum et propitiaberis populo tuo qui pec
cavit tibi. et omnibus iniquitatibus eorum quibus
praevaricati sunt in te. et dabis misericordiam coram
eis qui eos captivos habuerint ut miserean
tur eis. populus enim tuus est et hereditas tua
quos eduxisti de terra egypti. de medio for
nacis ferreae. ut sint oculi tui aperti
ad deprecationem servi tui et populi tui israel et ex
audies eos in universis pro quibus invoca
verint te. Tu enim separasti eos tibi in here
ditatem de universis populis terrae sicut locutus
es per Moysen servum tuum quando eduxisti
patres nostros de egypto domine deus. Factum
est autem cum complesset Salomon orans
omnem orationem et deprecationem hanc ad dominum
surrexit de conspectu altaris domini. utrumque
enim genu in terram fixerat. et manus ex
panderat ad caelum. Stetit ergo et benedixit
omni ecclesiae israel voce magna dicens. Bene
dictus dominus deus qui dedit requiem populo
suo israel iuxta omnia quae locutus est.
Non cecidit nec unus quidem sermo

bonis que locutus est per moysen servum su-
um. Sit dominus deus noster nobiscum
sicut fuit cum patribus nostris non derelin-
quens nos neque proiciens sed inclinet cor-
da nostra ad se: ut ambulemus in universis vi-
is eius. et custodiamus mandata eius
et cerimonias et iudicia quecumque mandavit
patribus nostris. et sint sermones mei isti quibus
deprecatus sum coram domino. appropin-
quantes domino deo nostro die ac nocte: ut fa-
ciat iudicium servo suo et populo suo israel per singulos
dies. et sciant omnes populi terre. quia dominus
ipse est deus. et non est ultra absque eo. Sit quoque
cor nostrum perfectum cum domino deo nostro ut am-
bulemus in decretis eius. et custodiamus
mandata eius sicut et hodie. Igitur rex et omnis
israel cum eo immolabant victimas coram
domino. Mactavitque salomon hostias pa-
cificas quas immolavit domino. boum
xxii. milia. et ovium. c. xx. milia. et de-
dicaverunt templum domini rex et fi-
lii israel. In die illa sanctificavit rex medium
atrii quod erat ante domum domini. Fecit quippe
ibi holocaustum et sacrificium et adi-
pem pacificorum. quoniam altare ene-
um quod erat coram domino minus
erat et capere non poterat holocaustum et
sacrificium et adipem pacificorum. Fecit
ergo salomon in tempore illo festivitatem cele-
brem. et omnis israel cum eo multitudo ma-
gna ab introitu emath usque ad rivum e-
gypti coram domino deo nostro. vii. die-
bus et vii. diebus. xiiii. diebus. Et in die oc-
tavo dimisit populos. Qui benedicentes re-
gi profecti sunt in tabernacula sua letantes a-
lacri corde: super omnibus bonis que fecerat
dominus david servo suo et israel populo suo.
Factum est autem cum perfecisset salomon
edificium domus domini et edificium
regis. et omne quod optaverat et volu-
erat facere. apparuit ei dominus secundo si-
cut apparuerat ei in gabaon. Dixitque
dominus ad eum. Exaudivi orationem
tuam et deprecationem tuam qua deprecatus
es coram me. Sanctificavi domum hanc
quam edificasti ut ponerem nomen meum
ibi in sempiternum et erunt oculi mei et
cor meum ibi cunctis diebus. Tu quoque
si ambulaveris coram me sicut ambula-
vit pater tuus in simplicitate cordis
et in equitate. et feceris omnia que precepi ti-
bi et legitima mea et iudicia mea serva-
veris ponam thronum meum regni tui
super israel in sempiternum sicut locutus sum

david patri tuo dicens. Non auferetur de gene-
re tuo vir de solio israel. Si autem aversione a-
versi fueritis. vos et filii vestri non sequentes
me. nec custodientes mandata mea. et
cerimonias quas proposui vobis. sed abieritis
et colueritis deos alienos et adoraveritis eos
auferam israel de superficie terre quam dedi e-
is. et templum quod sanctificavi nomini meo proiciam
a conspectu meo. Eritque israel in proverbium et
in fabulam cunctis populis. et domus hec erit
in exemplum. Omnis qui transierit per eam
stupebit et sibilabit et dicet. Quare fecit
dominus sic terre huic et domui huic. Et respon-
debunt. quia dereliquerunt dominum deum suum
qui eduxit patres eorum de terra egypti. et secuti sunt
deos alienos. et coluerunt eos et adoraverunt
eos. idcirco induxit dominus super eos omne malum
hoc. Expletis autem annis. xx. postquam edifica-
verat salomon duas domos. id est domum domini
et domum regis. yram rege tyri prebente regi
salomoni ligna cedrina et abiegna et aurum iu-
xta omne quod opus habuerat. tunc salomon
dedit yram. xx. oppida in terra galilee. Et egressus
est yram de tyro ut videret oppida que dederat
ei salomon et non placuerunt ei. Et ait. Hec-
cine sunt civitates quas dedisti michi frater.
Et appellavit eas terram chabul: usque in diem hanc.
Misit quoque yram ad regem salomonem. c. xx.
talenta auri. Hec est summa expensarum quam
obtulit salomon rex. ad edificandum domum
domini. et domum suam. et mello. et murum ierusalem
et aser. et mageddo. et gazer. Pharao rex egypti
ascendit et cepit gazer. succenditque eam igni.
Et chananeum qui habitabat in civitate inter-
fecit et dedit eam in dotem filie sue uxori
salomonis. Edificavit ergo salomon gazer et be-
thoron inferiorem. et baalath et palmiram
in terra solitudinis. et omnes vicos qui ad se perti-
nebant. et erant absque muro munivit et
civitates curruum. et civitates equitum
et quodcumque ei placuit ut edificaret in ierusalem
et in libano. et in omni terra potestatis sue. Universum
populum qui remanserat de amorreis et etheis et phe-
rezeis. et eveis. et iebuseis. qui non sunt de fi-
liis israel. horum filios qui remanserant in terra. quos scilicet
non potuerant filii israel exterminare. fecit
salomon tributarios usque ad diem hanc. De fi-
liis autem israel non constituit rex salomon servire
quemquam. sed erant viri bellatores et ministri eius.
et principes et duces. et prefecti curruum et equorum.
Erant autem principes super omnia opera salomonis
prepositi quingenti. l. qui habebant subiectum populum
et statutis operibus imperabant. Filia autem phara-
onis ascendit de civitate david in domum suam

X

quam edificaverat ei salomon. Tunc edificavit
mello. Offerebat quoque salomon tribus vicibus
per annos singulos holocausta et pacificas victi
mas super altare quod edificaverat domino. et
adolebat thymiama coram domino. Perfectumque est
templum. Classem quoque fecit rex salomon
in asiongaber que est iuxta ahilam in litore
maris rubri. in terra ydumee. Misitque yram in
classe illa. servos suos viros nauticos et gnaros
maris cum servis salomonis. Qui cum venissent
in ophir. sumptum inde aurum. quadringentorum. xx.
talentorum detulerunt ad regem salomonem.
**S**ed et regina saba audita fama
salomonis in nomine domini venit temptare
eum in enigmatibus. Et ingressa ierusalem cum comi
tatu multo et divitiis. camelis portantibus aro
mata. et aurum infinitum nimis et gemmas pretio
sas. venit ad salomonem. et locuta est ei uni
versa que habebat in corde suo. Et docuit eam
salomon omnia verba que proposuit. Non fuit sermo
qui regem posset latere. et quod non responderet ei. Videns
autem regina saba omnem sapientiam salomonis.
et domum quam edificaverat. et cibos mense eius
et habitacula servorum. et ordines ministrantium.
vestesque eorum et pincernas. et holocausta que
offerebat in domo domini. non habebat ultra spi
ritum. Dixitque ad regem. Verus est sermo quem audi
vi in terra mea. super sermonibus tuis et super sapientia
tua. et non credebam narrantibus michi. donec
ipsa veni et vidi oculis meis. et probavi quod medi
a pars michi nuntiata non fuerat. Maior est sapientia
tua et opera tua. quam rumor quem audivi. Bea
ti viri tui et beati servi tui hii qui stant coram te
semper et audiunt sapientiam tuam. Sit dominus
deus tuus benedictus. cui complacuisti. et posuit te super
thronum israel. eo quod dilexerit dominus israel
in sempiternum. et constituit te regem. ut faceres
iudicium et iustitiam. Dedit ergo regi. c. xx. ta
lenta auri. et aromata multa nimis. et gemmas
pretiosas. Non sunt allata ultra aromata tam multa quam
ea que dedit regina saba regi salomoni. Sed
et classis yram que portabat aurum de ophir
ligna thyina multa nimis. et gemmas pretio
sas. Fecitque rex de lignis thyinis fulchra domus
domini. et domus regie. et cytharas lyras
cantoribus. Non sunt allata huiuscemodi ligna thy
ina. neque visa usque in presentem diem. Rex autem
salomon dedit regine saba. omnia que volu
it et petivit ab eo. exceptis hiis que ultro ob
tulerat ei munere regio. Que reversa est et abiit
in terram suam cum servis suis. Erat autem pondus
auri quod afferebatur salomoni per singulos annos
sexcentorum. lxvi. talentorum auri. excepto eo quod
afferebant viri qui super vectigalia erant.

et negotiatores universique scuta vendentes
omnes reges arabie. ducesque terre. Fecit quoque
salomon. cc. scuta de auro purissimo
centos auri siclos dedit in lamina scuti
et trecentas peltas ex auro probato. Tre
centae auri. unam peltam vestiebant
posuitque eas rex in domo saltus libani. Fecit
salomon thronum de ebore grandem
stivit eum auro fulvo nimis. qui habe
Et summitas throni rotunda erat in parte
eri. Et due manus hinc atque inde tenentes
le. et duo leones stabant iuxta manus
gulas. et xii. leunculi stantes super vi. gradus
atque inde. Non est factum tale opus in
regnis. Sed et omnia vasa de quibus pota
salomon erant aurea. et universa supellex
mus saltus libani de auro purissimo
erat argentum nec alicuius pretii putaba
in diebus salomonis. quia classis regis pe
cum classe yram semel per tres annos
in tharsis. deferens inde aurum et argentum
tes elephantorum et simias et pavos. Ma
ctus est ergo rex salomon. super omnes reges
divitiis et sapientia. et universa terra desid
det vultum salomonis ut audiret sa
eius. quam dederat dominus in corde
singuli deferebant ei munera. vasa aur
gentea. vestes et arma bellica. aro
quoque et equos et mulos per annos sin
Congregavitque salomon currus et
et facti sunt ei mille quadringenti cu
milia equitum. et disposuit eos per
munitas. et cum rege in ierusalem
tantam esse habundantiam argen
tum quam lapidum. et cedrorum prebuit
nem. quasi sicomoros. que nascun
stribus. Et educebantur equi salo
to. et de choa. Negotiatores enim regis
de choa. et statuto pretio perducebant
batur autem ex egypto quadriga sex
siclis argenti. et equus. c. l. atque
modum cuncti reges etheorum et
venundabant.
**R**ex autem salomon adamavit mulier
alienigenas multas. filiam quoque pha
et moabitidas. et amonitidas. et idumeas
et sydonias. et etheas. de gentibus super quibus
filiis israel. Non ingredietur ad eas
illis ingredientur ad vestras. Certissime enim
tent corda vestra ut sequamini deos eorum
ita copulatus est salomon ardentissimo
more. Fueruntque ei uxores quasi regine
tingente. et concubine trecente. et aver
mulieres cor eius. Cumque iam esset

depravatum est cor eius per mulieres ut seque-
retur deos alienos. nec erat cor eius perfec-
tum cum domino deo suo sicut cor David pa-
tris eius. Sed colebat Salomon Astarten deam
Sidoniorum et Chamos deum Moabitarum et Moloch
idolum Ammonitarum. Fecitque Salomon quod
non placuerat coram domino et non adimple-
vit ut sequeretur dominum sicut David pater eius.
Tunc edificavit Salomon phanum Chamos
idolo Moab in monte qui est contra Ierusalem et Moloch
idolo filiorum Ammon. atque in hunc modum fecit
universis uxoribus suis alienigenis que ado-
lebant thura et immolabant diis suis.
Iratus igitur est dominus Salomoni eo quod aver-
sa esset mens eius a domino deo Israel qui apparuit
ei secundo et preceperat ei de verbo hoc ne sequeretur deos
alienos et non custodivit que mandavit
dominus. Dixit itaque dominus Salomoni. Quia
habuisti hoc apud te et non custodisti pactum meum
et precepta mea que mandavi tibi disrumpens
scindam regnum tuum et dabo illud servo tuo.
Verumtamen in diebus tuis non faciam propter David pa-
trem tuum. De manu filii tui scindam illud.
Nec totum regnum auferam sed tribum unam
dabo filio tuo propter David servum meum et Ierusalem quam
elegi. Suscitavit autem dominus adversarium Salo-
moni Adad Idumeum de semine regio qui
erat in Edom. Cum enim esset David in Idumea
et ascendisset Ioab princeps militie ad sepelien-
dum eos qui fuerant interfecti et occidisset omne
masculinum in Idumea. Sex enim mensibus ibi com-
moratus est Ioab et omnis Israel donec interime-
ret omne masculinum in Idumea. Fugit Adad
ipse et viri ydumei de servis patris eius cum eo
ut ingrederetur Egyptum. Erat autem Adad
puer parvulus. Cumque surrexissent de Madi-
an venerunt in Pharan. Tuleruntque secum
viros de Pharan. Tuleruntque et introierunt
Egyptum ad Pharaonem regem Egypti.
Qui dedit eis domum et cibos constituit et terram
delegavit. Et invenit Adad gratiam coram
Pharaone valde intantum ut daret ei uxorem
sororem uxoris sue germanam Taphnes regine.
Genuitque ei Taphnes soror Genubath filium
et nutrivit eum Taphnes in domo Pharao-
nis. Eratque Genubath habitans apud Pharao-
nem cum filiis eius. Cumque audisset Adad
in Egypto dormisse David cum patribus suis et
mortuum esse Ioab principem militie dixit Pha-
raoni. Dimitte me ut vadam in terram meam.
Dixitque ei Pharao. Qua enim re apud me indiges
ut queras ire ad terram tuam. At ille respondit
nulla. Sed obsecro te ut dimittas me. Su-
scitavit quoque ei deus adversarium Razon filium
Eliadam qui fugerat Adadezer regem So-
ba dominum suum et congregavit contra eum viros.
Et factus est princeps latronum cum interfi-
ceret eos David. Abieruntque Damascum et
habitaverunt ibi et constituerunt eum regem
in Damasco. Eratque adversarius Israel cunctis
diebus Salomonis. Et hoc est malum Adad et o-
dium contra Israel. Regnavitque in Syria. Ieroboam
quoque filius Nabath Ephrateus de Sareda servus
Salomonis cuius mater erat vidua mulier nomine Sarva
levavit manum contra regem. Et hec causa rebellionis
adversus eum. quia Salomon Mello edificavit
et coequavit voraginem civitatis David patris
sui. Erat autem Ieroboam vir fortis et potens. Vi-
densque Salomon adolescentem bone indolis
et industrium constituerat eum prefectum super tri-
buta universe domus Ioseph. Factum est igitur in
tempore illo ut Ieroboam egrederetur de Ierusalem et in-
veniret eum Ahias Silonites propheta in via. oper-
tus pallio novo. Erant autem duo tantum in agro.
Apprehendensque Ahias pallium suum novum quo oper-
tus erat scidit in duodecim partes. Et ait ad Ieroboam.
Tolle tibi decem scissuras. Hec enim dicit dominus
deus Israel. Ecce ego scindam regnum de manu Sa-
lomonis et dabo tibi decem tribus. Porro una tribus re-
manebit ei propter servum meum David et Ierusalem
civitatem quam elegi ex omnibus tribubus Israel
eo quod dereliquerit me et adoraverit Astarten
deam Sidoniorum et Chamos deum Moab et Moloch
deum filiorum Ammon. et non ambulaverit in viis me-
is ut faceret iustitiam coram me et precepta
mea et iudicia mea sicut David pater eius. Nec
auferam omne regnum de manu eius sed du-
cem ponam eum cunctis diebus vite sue propter
David servum meum quem elegi qui custodivit
mandata mea et precepta mea. Auferam autem
regnum de manu filii eius et dabo tibi decem tribus.
Filio autem eius dabo tribum unam ut rema-
neat lucerna David servo meo cunctis diebus co-
ram me in Ierusalem civitate quam elegi ut esset
nomen meum ibi. Te autem assumam et regnabis
super omnia que desiderat anima tua. erisque rex
super Israel. Si igitur audieris omnia que precepero tibi et am-
bulaveris in viis meis et feceris quod rectum est
coram me custodiens mandata mea et precepta
mea sicut fecit David servus meus. ero tecum
et edificabo tibi domum fidelem quomodo edificavi
David domum et tradam tibi Israel et affligam semen
David super hoc verumtamen non cunctis diebus. Voluit
ergo Salomon interficere Ieroboam. Qui surrexit et
aufugit in Egyptum ad Susac regem Egypti.
et fuit in Egypto usque ad mortem Salomonis. Ce-
Reliquum autem verborum Salomonis et omnia que
fecit et sapientia eius. ecce universa scripta sunt in libro

[illegible]

XII

uerborum dierum salomonis. Dies autem quibus
regnauit salomon in ierusalem super omnem
israel: xl. anni sunt. Dormiuitque salomon cum
patribus suis. sepultusque est in ciuitate
dauid patris sui. Regnauitque roboam fili-
us eius pro eo.
Uenit autem roboam in sichem. Illuc enim
congregatus erat omnis israel: ad constituen-
dum eum regem. At uero ieroboam filius
nabath cum adhuc esset in egypto profugus
a facie regis salomonis. audita morte eius
reuersus est de egypto. Miseruntque et uocauerunt
eum. Uenit ergo ieroboam et omnis multitudo
israel: et locuti sunt ad roboam dicentes. Pater tuus
durissimum iugum imposuit nobis. Tu itaque nunc
imminue paululum de imperio patris tui duris-
simo et de iugo grauissimo quod imposuit
nobis: et seruiemus tibi. Qui ait eis. Ite usque
ad tertium diem: et reuertimini ad me. Cumque
abisset populus: iniit consilium rex roboam cum
senioribus qui assistebant coram salomo-
ne patre eius. dum adhuc uiueret et
ait. Quod mihi datis consilium ut respondeam populo?
Qui dixerunt ei. Si hodie obedieris populo hu-
ic et seruieris. et petitioni eorum cesseris. locutusque
fueris ad eos uerba lenia erunt tibi serui
cunctis diebus. Qui dereliquid consilium seniorum
quod dederunt ei. et adhibuit adolescentes qui
nutriti fuerant cum eo: et assistebant illi
dixitque ad eos. Quod datis mihi consilium: ut
respondeam populo huic. qui dixerunt michi
leuius fac iugum quod imposuit pater tuus
super nos? Et dixerunt ei iuuenes. qui nu-
triti fuerant cum eo. Sic loquere populo huic
huic qui locuti sunt ad te dicentes. Pater
tuus aggrauauit iugum nostrum. tu rele-
ua nos: sic loquere ad eos. Minimus digitus meus
grossior est dorso patris mei. Et nunc posuit
pater meus super uos iugum graue. ego autem
addam super iugum uestrum. Pater meus cecidit
uos flagellis. ego autem cedam uos scorpio-
nibus. Uenit ergo ieroboam et omnis populus ad roboam
die tertia. sicut locutus fuerat rex dicens. Re-
uertimini ad me die tertia. Responditque populo
durum. derelicto consilio seniorum quod ei dederant
et locutus est eis secundum consilium iuuenum dicens.
Pater meus aggrauauit iugum uestrum: ego autem
addam iugo uestro. Pater meus cecidit uos fla-
gellis. ego autem cedam uos scorpionibus. Et
non adquieuit rex populo: quoniam auersatus fuerat
eum dominus ut suscitaret uerbum suum
quod locutus fuerat in manu ahie siloni-
the. ad ieroboam filium nabath. Uidens itaque
populus quod noluisset audire eos rex. respondit

[illegible]

eis dicens. Que nobis pars in dauid uel here-
ditas in filio ysai. Uade in tabernacula
tua israel. nunc uide domum tuam dauid.
Et abiit israel in tabernacula sua. Super
autem israel quicumque habitabant in ciuitatibus
iuda: regnauit roboam. Misit ergo rex roboam
aduram qui erat super tributa. et
lapidauit eum omnis populus et mortuus est.
Porro rex roboam festinus ascendit currum
et fugit in ierusalem. Recessitque israel a domo dauid
usque in presentem diem. Factum est autem
cum audisset omnis israel quod reuersus esset ieroboam
miserunt et uocauerunt eum congregato cetu
et constituerunt eum regem super omnem israel
nec secutus est quisquam domum dauid
preter tribum iuda solam. Uenit autem roboam in ierusalem
et congregauit uniuersam domum iuda et tribum
beniamin. centum octoginta milia electorum
uirorum bellatorum. ut pugnaret contra domum israel
et reduceret regnum roboam filio salomonis.
Factus est autem sermo domini ad semeiam uirum
dei dicens. Loquere ad roboam filium salomonis
regem iuda. et ad omnem domum iuda et
beniamin: et reliquos de populo dicens. Hec dicit
dominus. Non ascendetis nec bellabitis con-
tra fratres uestros filios israel. Reuertatur uir in
domum suam. A me enim factum est uerbum
hoc. Audierunt sermonem domini et reuersi sunt
de itinere sicut eis preceperat dominus. Edificauit
autem ieroboam sichem in monte effraim et
habitauit ibi. Et egressus inde edificauit
phanuhel. Dixitque ieroboam in corde
suo. Nunc reuertetur regnum ad domum dauid
si ascenderit populus iste ut faciat sacrificia in
domo domini in ierusalem. et conuertetur cor populi
huius ad dominum suum roboam regem iu-
da: interficientque me et reuertentur ad eum. Et excogitato
consilio fecit duos uitulos aureos
et dixit eis. Nolite ultra ascendere in ierusalem.
Ecce dii tui israel. qui edu-
xerunt te de terra egypti. Posuitque unum
in bethel: et alterum in dan. Et factum est
uerbum hoc in peccatum. Ibat enim populus
ad adorandum uitulum usque in dan. Et fecit fa-
na in excelsis: et sacerdotes de extremis populi
qui non erant de filiis leui. Constituitque
sollempnitatem in mense octauo. xv. die mensis
in similitudinem sollempnitatis que celebrabatur
in iuda. Et ascendens super altare. Sic
fecit in bethel. ut immolaret uitulis
quos fabricatus fuerat. Constituitque in
bethel sacerdotes excelsorum que fecerat.
Et ascendit super altare quod extruxerat in
bethel. quintadecima die mensis

[illegible]

XIII

quem finxerat de corde suo. et fecit sollempni
tatem filiis Israel. et ascendit super altare
ut adoleret incensum.
Et ecce vir dei venit de Iuda in sermone do
mini in bethel. Ieroboam stante super
altare et thus iaciente. et exclamavit
contra altare in sermone domini et ait. Al
tare altare. Hec dicit dominus. Ecce
filius nascetur domui David. Iosias nomi
ne. et immolabit super te sacerdotes excelsorum
qui nunc in te thura succendunt. et os
sa hominum incendet super te. Deditque in die
illa signum dicens. Hoc signum erit. quod
locutus est dominus. Ecce altare scindetur et
effundetur cinis qui in eo est. Cumque audisset
rex sermonem hominis dei. quem inclama
verat contra altare in bethel. extendit
manum suam de altari. dicens. Apprehendite
eum. Et exaruit manus eius quam ex
tenderat contra eum nec valuit retrahere eam
ad se. Altare quoque scissum est et effusus est
cinis de altari. iuxta signum quod predi
xerat vir dei in sermone domini. Et ait rex
ad virum dei. Deprecare faciem domini dei
tui. et ora pro me. ut restituatur manus
mea michi. Oravitque vir dei faciem domini
et reversa est manus regis ad eum et fac
ta est sicut prius fuerat. Locutus est autem
rex ad virum dei. Veni mecum domum
ut prandeas. et dabo tibi munera. Responditque
vir dei ad regem. Si dederis michi mediam
partem domus tue. non veniam tecum neque
comedam panem nec bibam aquam
in loco isto. Sic enim mandatum est
michi in sermone domini precipientis.
Non comedes panem neque bibes aquam.
nec reverteris per viam qua venisti. Abiit
ergo per aliam viam. et non est reversus per
quam venerat in bethel. Propheta autem
quidam senex habitabat in bethel. ad
quem venerunt filii sui. et narraverunt
ei omnia opera que fecerat vir dei die illa in
bethel. et verba que locutus fuerat ad regem
narraverunt patri suo. Et dixit eis pater eo
rum. Per quam viam abiit? Ostenderunt
ei filii sui viam per quam abierat vir dei
qui venerat de Iuda. Et ait filiis suis. Ster
nite michi asinum. Qui cum stravissent
ascendit et abiit post virum dei. et inve
nit eum sedentem subtus therebintum. Et
ait illi. Tune es vir dei qui venisti de Iu
da? Respondit ille. Ego sum. Et dixit ad eum.
Veni mecum domum. ut comedas panem.
Qui ait. Non possum reverti neque venire

tecum. nec comedam panem. nec bibam
aquam in loco isto. quia locutus est dominus
ad me in sermone domini dicens. Non co
medes panem. et non bibes ibi aquam.
nec reverteris per viam qua ieris. Qui
ait ei. Et ego propheta sum similis tui. et an
gelus locutus est michi in sermone domini
dicens. Reduc eum tecum in domum tuam
et comedat panem et bibat aquam. Fefellit
eum. et reduxit secum. Comedit ergo pa
nem in domo eius. et bibit aquam. Cumque
sederent ad mensam. factus est sermo domini
ad prophetam qui reduxerat eum. et exclama
vit ad virum dei qui venerat de Iuda dicens.
Hec dicit dominus. Quia non obediens fuisti ori
domini. et non custodisti mandatum quod
precepit tibi dominus deus tuus. et reversus es
et comedisti panem et bibisti aquam in
loco in quo precepit tibi. ne comederes panem
nec biberes aquam. non inferetur cada
ver tuum in sepulchrum patrum tuorum.
Cumque comedisset et bibisset. stravit asinum
suum propheta quem reduxerat. Qui cum abis
set invenit eum leo in via. et occidit. Et e
rat cadaver eius proiectum in itinere. A
sinus autem stabat iuxta illum. et leo sta
bat iuxta cadaver. Et ecce viri transeun
tes viderunt cadaver proiectum in via et leonem
stantem iuxta cadaver. Et venerunt et di
vulgaverunt in civitate in qua propheta
senex ille habitabat. Quod cum audisset pro
pheta ille qui reduxerat eum de via ait. Vir
dei est. qui inobediens fuit ori domini. et tra
didit eum dominus leoni. et confregit eum et oc
cidit. iuxta verbum domini quod locutus est ei.
Dixitque ad filios suos. Sternite michi asinum.
Qui cum stravissent. et ille abisset. invenit
cadaver eius proiectum in via. et leonem et a
sinum stantes iuxta cadaver. Et non come
dit leo de cadavere. nec lesit asinum. Tulit
ergo propheta cadaver viri dei. et posuit illud super
asinum. et reversus intulit in civitatem
prophete senis ut plangerent eum. Et posuit
cadaver eius in sepulchro suo. et planxerunt
eum. Heu heu mi frater. Cumque planxissent
eum. dixit ad filios suos. Cum mortuus
fuero. sepelite me in sepulchro in quo vir
dei sepultus est. Iuxta ossa eius ponite ossa
mea. Profecto enim veniet sermo quem predi
xit in sermone domini contra altare quod est in be
thel. et contra omnia phana excelsorum. que sunt
in urbibus Samarie. Post verba hec non est re
versus Ieroboam de via sua pessima. sed e contra
rio fecit de novissimis populi sacerdotes excel

[illegible]

sorum. Quicumque volebat implebat manum
suam, et fiebat sacerdos excelsorum. Et propter hanc
causam peccavit domus Ieroboam, et eversa est, et de-
leta de superficie terrae.

XIIII

In tempore illo aegrotavit Abia filius Ieroboam. Di-
xitque Ieroboam uxori suae: Surge et commuta ha-
bitum, ne cognoscaris quod sis uxor Ieroboam,
et vade in Silo, ubi est Ahia propheta qui locutus est mihi
quod regnaturus essem super populum hunc. Tolle quoque
in manu tua decem panes et crustulam, et vas mel-
lis, et vade ad eum: ipse enim indicabit tibi quid
eventurum sit huic puero. Fecit ut dixerat uxor
Ieroboam, et consurgens abiit in Silo, et venit in
domum Ahiae. At ille non poterat videre, quia cali-
gaverant oculi eius prae senectute. Dixit autem Dominus
ad Ahiam: Ecce uxor Ieroboam ingreditur ut con-
sulat te super filio suo qui aegrotat: haec et haec loqueris
ei. Cum ergo illa intraret, et dissimularet se esse quae
erat, audivit Ahias sonitum pedum eius in-
troeuntis per ostium, et ait: Ingredere, uxor Ierobo-
am. Quare aliam esse te simulas? Ego autem ad
te missus sum durus nuntius. Vade, et dic Iero-
boam: Haec dicit Dominus Deus Israel: Quia exaltavi te
de medio populi, et dedi te ducem super populum meum
Israel, et scidi regnum domus David, et dedi illud ti-
bi, et non fuisti sicut servus meus David, qui custodi-
vit mandata mea, et secutus est me in toto cor-
de suo, faciens quod placitum esset in conspectu
meo, sed operatus es malum super omnes qui fuerunt
ante te, et fecisti tibi deos alienos et conflatiles, ut
me ad iracundiam provocares, me autem proiecisti
post corpus tuum: idcirco ecce ego inducam
mala super domum Ieroboam, et percutiam de Iero-
boam mingentem ad parietem, et clausum
et novissimum in Israel, et mundabo reliquias
reliquias domus Ieroboam, sicut mundari
solet fimus usque ad purum. Qui mortui fuerint
de Ieroboam in civitate, comedent eos canes:
qui autem mortui fuerint in agro, vorabunt eos
aves caeli: quia Dominus locutus est. Tu igitur sur-
ge, et vade in domum tuam, et in ipso introitu pe-
dum tuorum in urbem morietur puer, et plan-
get eum omnis Israel et sepeliet. Iste enim solus
inferetur de Ieroboam in sepulchrum, quia inven-
tus est super eo sermo bonus a Domino Deo Israel in domo
Ieroboam. Constituet autem sibi Dominus regem
super Israel, qui percutiet domum Ieroboam in
hac die et in hoc tempore. Et percutiet Dominus Deus Israel sicut
moveri solet harundo in aqua, et evellet Israel de
terra bona hac quam dedit patribus eorum, et venti-
labit eos trans flumen, quia fecerunt sibi lucos
ut irritarent Dominum. Et tradet Dominus Deus
Israel propter peccata Ieroboam qui peccavit et peccare
fecit Israel. Surrexit itaque uxor Ieroboam et abiit

et venit in Thersa: cumque illa ingrederetur
limen domus, puer mortuus est, et sepelierunt
eum. Et planxit illum omnis Israel, iuxta ser-
monem Domini quem locutus est in manu servi sui
Ahiae prophetae. Reliqua autem verborum Iero-
boam, quomodo pugnaverit et quomodo regnaverit, ecce
scripta sunt in libro verborum dierum regum Israel.
Dies autem quibus regnavit Ieroboam viginti duo anni sunt: et
dormivit Ieroboam cum patribus suis, re-
gnavitque Nadab filius eius pro eo. Porro Roboam
filius Salomonis regnavit in Iuda. Qua-
draginta et unius anni erat Roboam cum regna-
re coepisset, decem et septem annis regnavit in Ierusalem
civitatem quam elegit Dominus ut poneret
nomen suum ibi ex omnibus tribubus Israel. Nomen autem
matris eius Naama Ammanites. Et fecit Iu-
das malum coram Domino, et irritaverunt eum
super omnibus quae fecerant patres eorum in pecca-
tis suis quae peccaverunt. Aedificaverunt enim et
ipsi sibi aras et statuas et lucos super omnem collem
excelsum et subter omnem arborem frondosam.
Sed et effeminati fuerunt in terra, feceruntque
omnes abominationes gentium quas attrivit Dominus
ante faciem filiorum Israel. In quinto autem anno re-
gni Roboam ascendit Sesac rex Aegypti in Ie-
rusalem, et tulit thesauros domus Domini
et thesauros regios, et universa diripuit, scu-
ta quoque aurea quae fecerat Salomon: pro qui-
bus fecit rex Roboam scuta aerea, et tradidit ea in
manum ducum scutariorum, et eorum qui excuba-
bant ante ostium domus regis. Cumque ingre-
deretur rex in domum Domini, portabant ea qui
praeeundi habebant officium, et postea repor-
tabant ad armamentarium scu[illegible]
Reliqua autem sermonum Roboam et omnia quae fe-
cit, ecce scripta sunt in libro verborum dierum regum
Iuda. Fuitque bellum inter Roboam et Ieroboam cunc-
tis diebus. Dormivitque Roboam cum patribus
suis, et sepultus est cum eis in civitate David. No-
men autem matris eius Naama Ammanitis. Et
regnavit Abia filius eius pro eo.

Igitur in octavo decimo anno regni Ieroboam
filii Nabath regnavit Abia super Iudam. Tri-
bus annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius
Maacha filia Abessalom. Ambulavitque in
omnibus peccatis patris sui quae fecerat ante eum,
nec erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor
David patris eius. Sed propter David dedit ei Dominus Deus
suus lucernam in Ierusalem, ut suscitaret fi-
lium eius post eum, et staret Ierusalem: eo quod
fecisset David rectum in oculis Domini, et non decli-
nasset ab omnibus quae praeceperat ei cunctis diebus
vitae suae, excepto sermone Uriae Hetthei.
Attamen bellum fuit inter Roboam et Ieroboam [illegible]

ei. Reliqua autem sermonum Abia et omnia que fecit, nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda? Fuitque prelium inter Abiam et Ieroboam. Et dormivit Abia cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate David. Regnavitque Asa filius eius pro eo. In anno ergo xx. Ieroboam regis Israel, regnavit Asa rex Iuda, et xli. anno regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Maacha filia Absalon. Et fecit Asa rectum ante conspectum Domini sicut David pater eius, et abstulit effeminatos de terra, purgavitque universas sordes ydolorum que fecerant patres eius. Insuper et Maacham matrem suam amovit ne esset princeps in sacris Priapi, et in luco eius quem consecraverat. Subvertitque specum eius et confregit simulachrum turpissimum, et combussit in torrente Cedron. Excelsa autem non abstulit. Verumtamen cor Asa perfectum erat cum Domino cunctis diebus suis. Et intulit ea que sanctificaverat pater suus et voverat in domum Domini, argentum et aurum et vasa. Bellum autem erat inter Asa et Baasa regem Israel cunctis diebus eorum. Ascendit quoque Baasa rex Israel in Iudam, et edificavit Rama, ut non posset quispiam egredi vel ingredi de parte Asa regis Iude. Tollens itaque Asa omne argentum et aurum quod remanserat in thesauris domus Domini et in thesauris domus regie, dedit illud in manus servorum suorum, et misit ad Benadab filium Thabremon filii Ezion regem Syrie, qui habitabat in Damasco, dicens: Fedus est inter me et te, et inter patrem meum et patrem tuum. Ideo misi tibi munera, argentum et aurum; et peto ut venias et irritum facias fedus quod habes cum Baasa rege Israel, et recedat a me. Acquiescens Benadab regi Asa, misit principes exercitus sui in civitates Israel, et percusserunt Ahion et Dan et Abel domum Maacha et universam Cheneroth, omnem scilicet terram Neptalim. Quod cum audisset Baasa, intermisit edificare Rama, et reversus est in Thersa. Rex autem Asa misit nuntium in omnem Iudam, dicens: Nemo sit excusatus. Et tulerunt lapides de Rama et ligna eius quibus edificaverat Baasa, et extruxit de eis rex Asa Gabaa Beniamin et Maspha. Reliqua autem omnium sermonum Asa et universe fortitudines eius, et cuncta que fecit, et civitates quas extruxit, nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda? Verumtamen in tempore senectutis sue doluit pedes. Et dormivit cum patribus suis, et sepultus est cum eis in civitate David patris sui. Regnavitque Iosaphat filius eius pro eo. Nadab vero filius Ieroboam regnavit super Israel anno secundo Asa regis Iuda; regnavitque super Israel duobus annis. Et fecit quod malum est in conspectu Domini, et ambulavit in viis patris sui et in peccatis eius quibus peccare fecit Israel. Insidiatus est autem ei Baasa filius Ahia de domo Ysachar, et percussit eum in Gebethon, que est urbs Phylistinorum. Siquidem Nadab et omnis Israel obsidebant Gebethon. Interfecit ergo eum Baasa in anno tertio Asa regis Iude, et regnavit pro eo. Cumque regnasset, percussit omnem domum Ieroboam; non dimisit ne unam quidem animam de semine eius, donec deleret eum iuxta verbum Domini quod locutus fuerat in manu servi sui Ahie Silonitis, propter peccata Ieroboam que peccaverat et quibus peccare fecerat Israel, et propter delictum quo irritaverat Dominum Deum Israel. Reliqua autem sermonum Nadab et omnia que operatus est, nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israel? Fuitque bellum inter Asa et Baasa regem Israel cunctis diebus eorum. Anno tertio Asa regis Iude, regnavit Baasa filius Ahia super omnem Israel in Thersa xxiiii. annis. Et fecit malum coram Domino, ambulavitque in via Ieroboam et in peccatis eius quibus peccare fecit Israel.

XVI

Factus est autem sermo Domini ad Iehu filium Anani contra Baasa dicens: Pro eo quod exaltavi te de pulvere et posui ducem super populum meum Israel, tu autem ambulasti in via Ieroboam et peccare fecisti populum meum Israel, ut me irritares in peccatis eorum, ecce ego demetam posteriora Baasa et posteriora domus eius, et faciam domum tuam sicut domum Ieroboam filii Nabath. Qui mortuus fuerit de Baasa in civitate, comedent eum canes; et qui mortuus fuerit ex eo in regione, comedent eum volucres celi. Reliqua autem sermonum Baasa et quecumque fecit et prelia eius, nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israel? Dormivit ergo Baasa cum patribus suis, sepultusque est in Thersa. Et regnavit Hela filius eius pro eo. Cum autem in manu Iehu filii Anani prophete verbum Domini factum esset contra Baasa et contra domum eius, et contra omne malum quod fecerat coram Domino ad irritandum eum in operibus manuum suarum, ut fieret sicut domus Ieroboam, ob hanc causam occidit eum, hoc est Iehu filium Anani prophetam. Anno xxvi. Asa regis Iude, regnavit Hela filius Baasa super Israel in Thersa duobus annis. Et rebellavit contra eum servus suus Zamri, dux medie partis equitum. Erat autem Hela in Thersa bibens et temulentus in domo Arsa prefecti Thersa. Irruens ergo Zamri percussit et occidit eum anno xxvii. Asa regis Iude, et regnavit pro eo. Cumque regnasset et sedisset super solium eius, percussit omnem domum Baasa, et non dereliquit ex eo mingentem ad parietem, et propinquos et amicos eius. Delevitque Zamri omnem domum Baasa iuxta verbum

bum domini quod locutus fuerat ad baasa in
manu hieu prophete. propter uniuersa peccata baasa et
peccata hela filii eius qui peccauerunt et peccare
fecerunt israel. prouocantes dominum de-
um israel. in uanitatibus suis. Reliqua autem
sermonum hela et omnia que fecit nonne hec
scripta sunt in libro uerborum dierum regum israel.
Anno xxvii. asa regis iuda. regnauit zamri
vii. diebus in thersa. Porro exercitus obsidebat
gebethon. urbem philistinorum. Cumque a-
udisset rebellasse zamri et occidisse regem.
fecit sibi regem omnis israel amri qui erat prin-
ceps militie super israel in die illa in castris.
Ascendit ergo amri et omnis israel cum eo de ge-
bethon. et obsidebant thersa. Uidens autem zam-
ri quod expugnanda esset ciuitas. ingressus
est palatium et succendit se cum domo regia
et mortuus est in peccatis suis que peccauerat
faciens malum coram domino. et ambulans in uia
ieroboam. et in peccato eius quo israel peccare
fecit. Reliqua autem sermonum zamri et insi-
diarum eius. et tyrannidis. nonne hec scripta
sunt in libro uerborum dierum regum israel.
Tunc diuisus est populus israel. in duas partes.
Media pars populi sequebatur thebni filium gi-
neth ut constitueret eum regem. et media
pars amri. Preualuit autem populus qui erat
cum amri. populo qui sequebatur thebni filium gi-
neth. mortuusque est thebni. et regnauit am-
regnauit amri ri. Anno xxxi. asa regis iuda super israel. xii.
annis. In thersa regnauit vi. annis. Emit-
que montem samarie a somer duobus
talentis argenti. edificauitque eum et uoca-
uit nomen ciuitatis quam extruxerat nomine
somer .i. montem domini uel montem
samarie. Fecit autem amri malum in conspec-
tu domini. et operatus est nequiter super omnes
qui fuerant ante eum. Ambulauitque in omni
uia ieroboam filii nabath et in peccatis eius
quibus peccare fecit israel. ut irritaret do-
minum deum israel in uanitatibus suis. Re-
liqua autem sermonum amri et prelia eius que
gessit. nonne hec scripta sunt in libro sermonum
dierum regum israel. Dormiuitque amri cum
patribus suis. et sepultus est in samaria.
Regnauitque achab filius eius pro eo. A-
chab uero filius amri regnauit super israel.
anno xxxviii. asa regis iuda. Regnauit
achab filius amri super israel in samaria. xx.
et duobus annis. Et fecit achab filius amri
malum in conspectu domini. super omnes qui fu-
erunt ante eum. Nec suffecit ei ut ambula-
ret in peccatis ieroboam filii nabath. insu-
per duxit uxorem iezabel filiam methbaal

regis sydoniorum. Et abiit et seruiuit baal et
adorauit eum. Et posuit aram baal in tem-
plo baal. quod edificauerat in samaria. et
plantauit lucum. Et addidit achab in ope-
re suo. irritans dominum deum israel. super omnes
reges israel qui fuerunt ante eum. In diebus
autem eius edificauit ahiel de bethel ieri-
co. In abiram primitiuo suo fundauit eam
et in segub nouissimo suo posuit portas
eius. iuxta uerbum domini quod locutus fuerat
in manu iosue filii nun.

Et dixit elyas thesbites de habitatoribus galaad
ad achab. Uiuit dominus deus israel in cuius
conspectu sto. si erit annis his ros et pluuia
nisi iuxta oris mei uerba. Et factum est uer-
bum domini ad eum dicens. Recede hinc et
uade contra orientem et abscondere in
torrente carith
qui est contra iordanem. et ibi de torrente bibes
coruisque precepi ut pascant te ibi. Abiit ergo
et fecit iuxta uerbum domini. Cumque abisset se-
dit in torrente charith. qui est contra iordanem.
Corui quoque deferebant ei panem et car-
nes. similiter panem et carnes uesperi. et bibe-
bat de torrente. Post dies autem aliquantos sicca-
tus est torrens. non enim pluerat super terram.
Factus est ergo sermo domini ad eum dicens. Sur-
ge et uade in sareptam sydoniorum et manebis
ibi. Precepi enim ibi mulieri uidue ut pa-
scat te. Surrexit et abiit in sareptam. Cumque
uenisset ad portam ciuitatis. apparuit ei
mulier uidua colligens ligna. et uocauit
eam. dixitque illi. Da paululum aque in ua-
se ut bibam. Cumque illa pergeret ut affer-
ret. clamauit post tergum eius dicens.
Affer michi obsecro et buccellam panis
in manu tua. Que respondit. Uiuit dominus
deus tuus quia non habeo panem nisi quantum
pugillus capere potest farine in hydria et
paululum olei in lechito. En colligo duo
ligna ut ingrediar et faciam illud michi
et filio meo ut comedamus et moriamur.
Ad quam helyas ait. Noli timere sed uade
et fac sicut dixisti. Uerum tamen michi primum
fac de ipsa farinula subcinericium panem
paruulum et affer ad me. Tibi autem
et filio tuo facies postea. Hec autem dicit dominus
deus israel. Ydria farine non deficiet nec lechi-
tus olei minuetur. usque in diem qua da-
turus est dominus pluuiam super faciem terre.
Que abiit et fecit iuxta uerbum helye.
Et comedit ipse et illa et domus eius. Et ex
illa die ydria farine non defecit et lechi-
tus olei non est imminutus. iuxta uerbum
domini quod locutus fuerat in manu helye.

helie. Factum est autem post hec, egrotavit
filius mulieris matris familias, et e-
rat languor fortissimus ita ut non rema-
neret in eo halitus. Dixit ergo ad helyam. Quid
michi et tibi vir dei? Ingressus es ad me
ut rememorarentur iniquitates mee
et interficeres filium meum. Et ait ad eam
helyas. Da michi filium tuum. Tulitque eum
de sinu eius, et portavit in cenaculum ubi
ipse manebat, et posuit super lectulum suum,
et clamavit ad dominum, et dixit. Domine deus
meus, etiam ne viduam apud quam ego utcum-
que sustentor afflixisti ut interficeres filium
eius? Et expandit se atque mensus est super
puerum tribus vicibus, et clamavit ad domi-
num et ait. Domine deus meus, revertatur oro
anima pueri huius in viscera eius. Et
exaudivit dominus vocem helye, et reversa est
anima pueri intra eum, et revixit. Tulit-
que helias puerum, et deposuit eum de cena-
culo in inferiorem domum, et tradidit ma-
tri sue. Et ait illi. En vivit filius tuus.
Dixitque mulier ad heliam. Nunc in isto
cognovi quoniam vir dei es tu, et verbum domini
in ore tuo verum est.
Post dies multos factum est verbum domini ad
heliam in anno tertio dicens. Vade et osten-
de te achab, ut dem pluviam super faciem
terre. Ivit ergo helias ut ostenderet se achab.
Erat autem fames vehemens in samaria.
Vocavitque achab abdiam dispensatorem
domus sue. Abdias autem timebat dominum
deum valde. Nam cum interficeret iezabel pro-
phetas domini, tulit ille centum prophetas et abs-
condit eos quinquagenos et quinquage-
nos in speluncis, et pavit eos pane et aqua.
Dixit ergo achab ad abdiam. Vade in terram
ad universos fontes aquarum et in cunctas
valles, si forte invenire possimus her-
bam et salvare equos et mulos, et non pe-
nitus iumenta intereant. Diviseruntque sibi
regiones ut circuirent eas. Achab ibat
per viam unam, et abdias per viam alteram
seorsum. Cumque esset abdias in via, helias
occurrit ei. Qui cum cognovisset eum, cecidit
super faciem suam et ait. Num tu es domine
mi helias? Cui ille respondit. Ego. Et dixit.
Vade et dic domino tuo, adest helyas. Et
ille. Quid peccavi, inquid, quoniam tradis me
servum tuum in manu achab ut interfici-
at me? Vivit dominus deus tuus, non est gens
aut regnum quo non miserit dominus meus
te requirens. Et respondentibus cunctis non est
hic, adiuravit regna singula et gentes,

eo quod minime reperiris. Et nunc dicis
michi. Vade et dic domino tuo adest helyas?
Cumque recessero a te, spiritus domini asportabit
te in locum quem ego ignoro. Et ingressus
nuntiabo achab, et non inveniens te in-
terficiet me. Servus autem tuus timet do-
minum ab infantia sua. Numquid non in-
dicatum est tibi domino meo quid fecerim cum
interficeret iezabel prophetas domini, quod ab-
sconderim de prophetis domini centum viros, quinquage-
nos et quinquagenos in speluncis, et pave-
rim eos pane et aqua? Et nunc tu dicis vade
et dic domino tuo adest helyas, ut interfi-
ciat me? Et dixit helyas. Vivit dominus
exercituum ante cuius vultum sto, quia ho-
die apparebo ei. Abiit ergo abdias in occursum — Iste abdias unus fuit de .xii. prophetis
achab et indicavit ei. Venitque achab in oc-
cursum helye, et cum vidisset eum ait. Tu-
ne es ille qui conturbas israel? Et ille ait. Non
ego turbavi israel, sed tu et domus patris tu-
i qui dereliquistis mandata domini et secu-
ti estis baalim. Verumtamen nunc mitte et congre-
ga ad me universum israel in monte carme-
li, et prophetas baal quadringentos l, prophetasque
lucorum quadringentos qui comedunt de
mensa iezabel. Misit achab ad omnes filios
israel, et congregavit prophetas in monte carmeli.
Accedens autem helyas ad omnem populum ait.
Usquequo claudicatis in duas partes? Si do-
minus est deus sequimini eum. Si autem baal,
sequimini illum. Et non respondit ei populus verbum.
Et ait rursum helyas ad populum. Ego remansi
propheta domini solus. Prophete autem baal qua-
dringenti l. Prophete autem lucorum quadrin-
genti viri sunt. Dentur nobis duo boves, et illi
eligant bovem unum, et in frusta cedentes
ponant super ligna, ignem autem non supponant.
Et ego faciam bovem alterum, et imponam
super ligna, ignemque non supponam. Invo-
cate nomina deorum vestrorum, et ego invocabo
nomen domini dei mei. Et deus qui exaudie-
rit per ignem, ipse sit deus. Respondensque omnis populus ait.
Optima propositio quam locutus est helyas.
Dixit ergo helyas prophetis baal. Eligite vobis bovem
unum et facite primi quia vos plures e-
stis, et invocate nomina deorum vestrorum, ignemque non
supponatis. Qui cum tulissent bovem quem
dederat eis, fecerunt, et invocabant nomen baal
de mane usque ad meridiem dicentes. Baal
exaudi nos. Et non erat vox, nec qui responderet.
Transiliebantque altare quod fecerant. Cumque
esset iam meridies, illudebat eis helias dicens.
Clamate voce maiori, deus enim est, et forsi-
tan loquitur, aut in diversorio est, aut in itinere

aut certe dormit ut excitetur. Clamabant ergo
voce magna et incidebant se iuxta ritum sui
cultris et lanceolis donec perfunderentur sanguine.
Postquam autem transiit meridies et illis prophetan
tibus venerat tempus quo sacrificium offerri solet,
nec audiebatur vox neque aliquis respondebat
nec attendebat orantes. Dixit helyas populo: Ve
nite ad me. Et accedente ad se omni populo
curavit altare domini quod destructum fue
rat. et tulit xii lapides iuxta numerum tribu
um filiorum iacob ad quem factus est sermo domini
dicens: israel erit nomen tuum. et edificavit de
lapidibus altare in nomine domini. fecitque
aqueductum quasi per duas aratiunculas
in circuitu altaris. et composuit ligna. divisitque
per membra bovem et posuit super ligna et ait:
Implete iiii ydrias aqua et fundite super holo
caustum et super ligna. Rursumque dixit. Etiam
secundo hoc facite. Qui cum fecissent et secundo, ait. Et
iam tertio id ipsum facite. Feceruntque et tertio. Et cur
rebant aque circa altare. et fossa aqueductus
repleta est. Cumque iam tempus esset ut offerretur
holocaustum, accedens helyas propheta ait. Domine
deus abraham ysaac et israel, hodie ostende quia tu
es deus israel. et ego servus tuus, et iuxta preceptum
tuum feci omnia verba hec. Exaudi me domine
exaudi me, ut discat populus iste quia tu es dominus
deus, et tu convertisti cor eorum iterum. Cecidit autem
ignis domini et voravit holocaustum et ligna
et lapides, pulverem quoque et aquam que erat in
aqueductu lambens. Quod cum vidisset omnis populus
cecidit in faciem suam et ait. Dominus ipse est deus
dominus ipse est deus. Dixitque helyas ad eos. Appre
hendite prophetas baal, et ne unus quidem effugi
at ex eis. Quos cum comprehendissent, duxit eos heli
as ad torrentem cyson et interfecit eos ibi. Et
ait helyas ad achab. Ascende, comede et bibe,
quia sonus multe pluvie est. Ascendit achab
achab ut comederet et biberet. Helyas autem ascen
dit in verticem carmeli, et pronus in terram posu
it faciem inter genua sua. Et dixit ad puerum su
um. Ascende et prospice contra mare. Qui cum ascen
disset et contemplatus esset, ait. Non est quicquam.
Et rursum ait illi. Revertere vii vicibus. In sep
tima autem vice ecce nubecula parva quasi vesti
gium hominis ascendebat de mari. Qui ait. Ascende
et dic achab. Iunge currum tuum et descende ne oc
cupet te pluvia. Et cum se verterent huc atque il
luc, ecce celi contenebrati sunt et nubes et ventus
et facta est pluvia grandis. Ascendens itaque
achab abiit in iezrahel. Et manus domini
facta est super heliam. accinctisque lumbis cur
rebat ante achab donec veniret in iezrahel.

XIX

Nuntiavit autem achab iezabel omnia que
fecerat helyas, et quomodo occidisset univer[sos]
baal gladio. Misitque iezabel nun[tium ad]
helyam dicens. Hec faciant mihi dii et hec ad
dant, nisi hac hora cras posuero an[imam]
sicut animam unius ex illis. Timuit er[go]
et surgens habiit quocumque fer[ebat eum]
voluntas. Venitque in bersabee iu[da et dimi]
sit ibi puerum suum. et perrexit in deser[tum]
viam unius diei. Cumque venisset et sederet [subter]
unam iuniperum, petivit anime sue [ut mo]
reretur. et ait. Sufficit mihi domine [tol]
le animam meam. Neque enim melior [sum quam]
patres mei. Proiecitque se et obdormi[vit in]
umbra iuniperi. Et ecce angelus domini [teti]
git eum, dixitque illi. Surge et [comede. Re]
spexit et ecce ad caput suum subcinericius [panis et vas]
aque. Comedit ergo et bibit. et [rursum]
obdormivit. Reversusque est angelus do[mini]
secundo et tetigit eum, dixitque illi. Surge [comede.]
grandis enim tibi restat via. [Qui cum]
surrexisset, comedit et bibit. et am[bulavit]
in fortitudine cibi illius xl diebus [et noc]
tibus usque ad montem dei oreb. Cumque [venisset]
illuc, mansit in spelunca. Et ecce [sermo domini]
ad eum, dixitque illi. Quid hic agis [helya]
At ille respondit. Zelo zelatus sum [pro domino]
exercituum. quia dereliquerunt pactum [tuum]
Altaria tua destruxerunt. prophetas [tuos occi]
derunt gladio. et derelictus sum [ego solus]
et quesierunt animam meam ut auferant [eam. Et]
ait ei. Egredere et sta in monte co[ram domino]
Et ecce dominus transit. et spiritus grandis
subvertens montes et conterens pe[tras]
Non in spiritu dominus. Et post s[piritum com]
motio. non in commotione dominus. Et [post commoti]
onem ignis. non in igne dominus. Et [post ignem]
sibilus aure tenuis. Quod cum [audisset heli]
as. operuit vultum suum pallio [et egressus]
stetit in ostio spelunce. Et [ecce vox ad e]
um dicens. Quid hic agis helya. [Et ille respon]
dit. Zelo zelatus sum pro domino [deo exercituum]
quia dereliquerunt pactum tuum filii [israel. Altaria]
tua destruxerunt. prophetas tuos [occiderunt gla]
dio. et derelictus sum ego solus. et [quesierunt ani]
mam meam ut auferant eam. Et ait do[minus ad eum]
Vade. revertere in viam tuam per de[sertum in dama]
scum. Cumque perveneris illuc. unges a[zahel re]
gem super syriam. et hieu filium nam[si un]
ges super israel. helyseum autem fili[um saphat]
qui est de abel meula. unges prophe[tam pro te.]
Et erit quicumque fugerit gladium aza[hel occi]
det eum hieu. Et qui fugerit gla[dium hieu inter]
ficiet eum helyseus. Et dereliqu[am mihi in israel]
vii milia virorum quorum genua non

[illegible]

ante baal. et omne os quod non adoravit eum
osculans manum. Profectus igitur inde repperit he-
liseum filium saphat arantem in xii. iugis
boum. et ipse in xii. armentis unus erat.
Cumque venisset helyas ad eum. misit palli-
um suum super eum. Qui statim relictis bobus cu-
currit post helyam. et ait. Osculer oro te
patrem meum et matrem meam. et sic sequar te. Dixit-
que ei. Vade et revertere. Quod enim meum erat
feci tibi. Reversus autem ab eo. tulit par boum et
mactavit illud. et in aratro boum coxit carnes
et dedit populo et comederunt. Consurgensque abiit
et secutus est helyam. et ministrabat ei.

XX

Porro benadab rex syrie congregavit omnem
exercitum suum. et xxxii. reges secum. et equos
et currus. et ascendens pugnabat contra samari-
am. et obsidebat eam. Mittensque nuncios ad
achab regem israel in civitatem. ait. Hec dicit
benadab. Argentum tuum et aurum tuum meum
est. et uxores tue et filii tui optimi. mei sunt.
Responditque rex israel. Iuxta verbum tuum
domine mi rex. tuus sum ego et omnia mea.
Revertentesque nuncii dixerunt. Hec dicit bena-
dab. qui misit nos ad te. Argentum tuum
et aurum tuum et uxores tuas et filios tu-
os dabis michi. Cras igitur hac eadem hora
mittam servos meos ad te. et scrutabun-
tur domum tuam et domum servorum tuorum. et
omne quod eis placuerit. ponent in manibus
suis et auferent. Vocavit autem rex israel omnes
seniores terre. et ait. Animadvertite et vide-
te quoniam insidietur nobis. Misit enim ad me pro
uxoribus meis et filiis. et pro argento et auro. et non
abnui. Dixeruntque maiores natu. et omnis
populus ad eum. Non audias neque acqui-
escas illi. Respondit itaque nunciis benadab.
Dicite domino meo regi. Omnia propter que misisti
ad me servum tuum in initio faciam. Hanc
autem rem facere non possum. Reversique nuncii
retulerunt ei omnia. Qui remisit et ait.
Hec faciant michi dii et hec addant. si suffe-
cerit pulvis samarie. pugillis omnis populi
qui sequitur me. Et respondens rex israel ait.
Dicite ei. Ne glorietur accinctus eque ut di-
scinctus. Factum est autem cum audisset bena-
dab verbum illud. bibebat ipse et reges in um-
braculis. Et ait servis suis. Circumdate
civitatem. et circumdederunt eam. Et ecce pro-
pheta unus accedens ad achab regem israel ait
ei. Hec dicit dominus. Certe vidisti omnem
multitudinem hanc nimiam. Ecce ego tra-
dam eam in manu tua hodie. ut scias quia
ego sum dominus. Et ait achab. Per quem. Dixitque ei.
Hec dicit dominus. Per pedisequos principum
provinciarum. Et ait. Quis incipiet preliari.
Et ille dixit. Tu. Recensuit igitur rex pueros
principum provinciarum. et repperit numerum
ducentorum xxx. duorum. Et post eos recensu-
it populum omnes filios israel vii. milia. et egres-
si sunt meridie. Benadab autem bibebat te-
mulentus in umbraculo suo. et reges xxxii.
cum eo qui ad auxilium eius venerant. Egres-
si sunt autem pueri principum provinciarum in prima
fronte. Misit itaque benadab. qui nunciave-
runt ei dicentes. Viri egressi sunt de samaria. At
ille. Sive ait pro pace veniunt. apprehendite
eos vivos. sive ut prelientur. vivos eos capi-
te. Egressi igitur pueri principum provinciarum et re-
liquus exercitus sequebatur. et percussit
unusquisque virum qui contra se veniebat.
Fugeruntque syri et persecutus est eos israel.
Fugit quoque benadab rex syrie in equo cum equi-
tibus suis. Nec non et egressus rex israel per-
cussit equos et currus. et percussit syriam pla-
ga magna. Accedens autem propheta ad regem
israel. dixit ei. Vade et confortare. et scito et vide quid
facias. Sequenti autem anno rex syrie ascen-
det. Servi vero regis syrie dixerunt ei. Dii mon-
tium sunt dii eorum. ideo superaverunt nos. Sed melius
est ut pugnemus adversum eos in campestri-
bus. et obtinebimus eos. Tu ergo verbum hoc fac. Am-
move reges singulos ab exercitu tuo. et pone
principes pro eis. et instaura numerum militum
qui ceciderunt de tuis. et equos secundum equos pri-
stinos. et currus secundum currus quos ante habuisti. et
pugnabimus contra eos in campestribus. et vide-
bimus quod obtinebimus eos. Credidit con-
silio eorum. et fecit ita. Igitur postquam annus tran-
sierat. recensuit benadab syros et ascendit in
affech. ut pugnaret contra israel. Porro filii israel
recensiti sunt. et accepti cibariis profecti ex adver-
so castraque metati sunt contra eos quasi duo greges
parvi caprarum. Syri autem repleverunt terram. Et ac-
cedens unus vir dei dixit ad regem israel. Hec di-
cit dominus. Quia dixerunt syri. deus montium
est dominus. et non est deus vallium. dabo omnem multi-
tudinem hanc grandem in manu tua. et scietis quia
ego sum dominus. Dirigebant vii. diebus ex ad-
verso hi atque illi acies. Septima autem die. com-
missum est bellum. Percusseruntque filii israel de sy-
ris c. milia peditum in die una. Fugerunt autem
qui remanserant in affech in civitatem. et ce-
cidit murus super xxvii. milia hominum qui
remanserant. Porro benadab fugiens ingres-
sus est civitatem in cubiculum quod erat intra
cubiculum. Dixeruntque ei servi sui. Ecce audi-
vimus quod reges domus israel clementes sint.
Ponamus itaque saccos in lumbis nostris et funes

culos in capitibus nostris, et egrediamur ad re-
gem israel: forsitan salvabit animas nostras.
Accinxerunt ergo saccis lumbos suos et po-
suerunt funes in capitibus suis, veneruntque ad
regem israel: et dixerunt ei. Servus tuus
benadab dicit: Vivat oro te anima mea. Et
ille ait: Si adhuc vivit, frater meus est.
Quod acceperunt viri pro homine. Et festinantes
rapuerunt verbum ex ore eius, atque dixerunt:
Frater tuus benadab vivit. Et dixit eis: Ite
adducite eum ad me. Egressus est ergo bena-
dab ad eum. Et levavit eum in currum suum.
Qui dixit ei: Civitates quas tulit pater meus
a patre tuo reddam, et plateas fac tibi in da-
masco, sicut fecit pater meus in samaria.
Et ego foederatus recedam a te. Pepigit ergo foedus
et dimisit eum. Tunc vir quidam de filiis israel
prophetarum dixit ad socium suum in sermone do-
mini: Percute me. At ille noluit percutere.
Cui ait: Quia noluisti audire vocem do-
mini, ecce recedes a me et percutiet te leo.
Cumque paululum recessisset ab eo, invenit
eum leo atque percussit. Sed et alterum inve-
niens virum, dixit ad eum: Percute me.
Qui percussit illum et vulneravit. Abiit ergo pro-
pheta et occurrit regi in via, et mutavit asper-
sione pulveris os et oculos suos. Cumque rex tran-
sisset, clamavit ad regem et dixit: Ser-
vus tuus egressus est ad proeliandum comi-
nus. Cumque fugisset vir unus, adduxit
eum quidam ad me et ait: Custodi virum
istum. Qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro
anima illius, aut talentum argenti ap-
pendes. Dum autem ego turbatus huc illuc
me verterem, subito non comparuit.
Et ait rex israel ad eum: Hoc est iudicium
tuum quod ipse decrevisti. At ille statim
abstersit pulverem de facie sua, et cognovit
rex israel eum quod esset de prophetis. Qui ait
ad eum: Haec dicit dominus: Quia dimisi-
sti virum dignum morte de manu tua, erit
anima tua pro anima illius, et populus tuus
pro populo eius. Reversus est ergo rex israel in domum
suam audire contemnens, et furibundus ve-
nit in samariam.

XXI

Post haec autem verba, in tempore illo vinea erat naboth
iezrahelitae quae erat in iezrahel, iuxta
palatium achab regis samariae. Locutus
est ergo achab ad naboth dicens: Da mihi
vineam tuam, ut faciam mihi hortum
olerum, quia vicina est et prope domum meam.
Daboque tibi pro ea vineam meliorem. Aut
si commodius putas, argenti pretium quan-
tum digna est dabo. Cui respondit naboth:

Propitius sit mihi dominus, ne dem
hereditatem patrum meorum tibi. Venit ergo
in domum suam indignans et fre-
mens super verbo quod locutus fuerat ad eum na-
both iezrahelites dicens: Non dabo
hereditatem patrum meorum. Et pro-
iciens se in lectulum suum, avertit faciem suam
ad parietem, et non comedit panem.
Ingressa autem ad eum iezabel uxor sua,
dixit illi: Quid est hoc unde anima tua contri-
stata est? Et quare non comedis panem? Qui respon-
dit ei: Locutus sum naboth iezrahe-
litae, et dixi illi: Da mihi vineam tuam
accepta pecunia, aut si placet
tibi, dabo vineam meliorem pro ea. Et
ille ait: Non dabo tibi vineam meam.
Dixit ergo ad eum iezabel uxor eius: Gran-
dis auctoritatis es, et bene regis regnum
israel. Surge et comede panem, et aequo animo
esto. Ego dabo tibi vineam naboth iez-
rahelitae. Scripsit itaque litteras ex nomi-
ne achab, et signavit eas anulo eius, et
misit ad maiores natu et optima-
tes qui erant in civitate eius, et habitabant
cum naboth. Litterarum autem erat
haec sententia: Praedicate ieiunium et sedere facite
naboth inter primos populi, et submittite duos
viros filios belial contra eum, et falsum testimo-
nium dicant: Benedixit deum et regem. Et
educite eum et lapidate, sicque moria-
tur. Fecerunt ergo cives eius maiores natu et optimates
qui habitabant cum eo in urbe,
sicut praeceperat eis iezabel, et sicut scriptum
erat in litteris quas miserat ad eos.
Praedicaverunt ieiunium, et sedere fece-
runt naboth inter primos populi. Et adductis duobus viris
filiis diaboli, fecerunt eos sedere contra eum.
At illi, scilicet ut viri diabolici, dixerunt contra eum
testimonium coram omni multitudine:
Benedixit naboth deum et regem. Quam ob rem edu-
xerunt eum extra civitatem, et lapidibus
interfecerunt. Miseruntque ad iezabel di-
centes: Lapidatus est naboth, et mortuus
est. Factum est autem cum audisset iezabel
lapidatum naboth et mortuum, locuta est
ad achab: Surge, posside vineam naboth
iezrahelitae, qui noluit tibi acquiescere
et dare eam accepta pecunia. Non enim vi-
vit naboth, sed mortuus est. Quod cum
audisset achab, mortuum videlicet na-
both, surrexit et descendebat in vineam
naboth iezrahelitae, ut possideret eam.
Factus est ergo sermo domini ad heliam thesbiten
dicens: Surge et descende in occursum

[illegible]

achab regis israhel. qui est in samaria. Ecce
ad vineam naboth descendit ut possideat
eam. Et loqueris ad eum dicens. Haec dicit dominus.
Occidisti: insuper et possedisti. Et post
haec addes. Haec dicit dominus. In loco hoc in quo
linxerunt canes sanguinem naboth.
lambent quoque sanguinem tuum. Et ait
achab ad heliam. Numquid invenisti me ini-
micum tibi? Qui dixit. Inveni, eo quod venundatus
sis ut faceres malum in conspectu domini. Haec
dicit dominus. Ecce ego inducam
super te malum. et demetam posteriora tua
et interficiam de achab mingentem ad parie-
tem. et clausum et ultimum in israhel. Et da-
bo domum tuam sicut domum ieroboam filii nabath.
et sicut domum baasa filii ahia. quia egisti
ut me ad iracundiam provocares. et pec-
care fecisti israhel. Sed et de iezabel
locutus est dominus dicens. Canes com-
medent iezabel in agro iezrahel. Si mor-
tuus fuerit achab in civitate. comedent eum
canes. Si autem mortuus fuerit in agro. com-
medent eum volucres caeli. Igitur non fuit al-
ter talis sicut achab qui venundatus est
ut faceret malum in conspectu domini. Con-
citavit enim eum iezabel uxor sua. et
abhominabilis effectus est in tantum ut
sequeretur ydola que fecerant amorrei quos
consumpsit dominus a facie filiorum israhel. Ita-
que cum audisset achab sermones istos. sci-
dit vestem suam. et operuit cilicio carnem
suam. ieiunavitque et dormivit in sacco.
et ambulavit dimisso capite. Factus est autem
sermo domini ad heliam thesbitem dicens.
Nonne vidisti humiliatum achab coram me?
Quia igitur humiliatus est mei causa non
inducam malum in diebus eius. sed in die-
bus filii sui inferam malum domui eius.
XXII Transierunt igitur tres anni
absque bello. inter syriam et israhel. In anno
autem tertio descendit iosaphath rex iuda ad
regem israhel. Dixitque rex israhel ad servos suos.
Ignoratis quod nostra sit ramoth galaad.
et negligimus eam tollere de manu regis
syrie? Et ait ad iosaphath. Venies mecum
ad preliandum in ramoth galaad? Dixit-
que iosaphat ad regem israhel. Sicut ego
sum ita et tu. populus meus et populus tuus unum
sunt. et equites mei. equites tui. Dixitque
iosaphat ad regem israhel. Quere oro te
hodie sermonem domini. Congregavit ergo
rex israhel prophetas quadringentos circiter viros
et ait ad eos. Ire debeo in ramoth galaad
ad bellandum. an quiescere? Qui responderunt.

Ascende et dabit eam dominus in manu
regis. Dixit autem iosaphath. Non est hic
propheta domini quispiam. ut interrogemus
per eum? Et ait rex israhel ad iosaphat. Re-
mansit vir unus per quem possemus
interrogare dominum. sed ego odi eum
quia non prophetat michi bonum sed malum
micheas filius hiemla. Cui iosaphath
ait. Ne loquaris ita rex. Vocavit ergo rex
israhel eunuchum quendam. dixitque ei. Festi-
na adducere micheam filium hiemla. Rex
autem israhel et iosaphath rex iuda.
sedebant unusquisque in solio suo. ve-
stiti cultu regio. in area iuxta ostium
porte samarie. et universi prophete propheta-
bant in conspectu eorum. Fecit quoque sibi se-
dechias filius chanaana cornua ferrea
et ait. Hec dicit dominus. His ventilabis
syriam. donec deleas eam. Omnesque prophete
similiter prophetabant. dicentes. Ascende in
ramoth galaad. et vade prospere. et tradet
dominus in manu regis inimicos tuos. Nun-
cius vero qui ierat ut vocaret miche-
am locutus est ad eum dicens. Ecce sermones
prophetarum ore uno bona regi predicant. Sit
ergo et sermo tuus similis eorum. et loquere bona.
Cui micheas ait. Vivit dominus quia quod-
cumque dixerit michi dominus hoc loquar.
Venit itaque ad regem. et ait illi rex. Michea.
ire debemus in ramoth galaad ad prelian-
dum. an cessare? Cui ille respondit. Ascen-
de et vade prospere. et tradet eam dominus in
manu regis. Dixit autem rex ad eum. Iterum
atque iterum adiuro te ut non loquaris michi
nisi quod verum est in nomine domini.
Et ille ait. Vidi cunctum israhel dispersum
in montibus. quasi oves non habentes pastorem.
Et ait dominus. Non habent isti dominum.
revertatur unusquisque in domum suam
in pace. Dixit ergo rex israhel ad iosaphat. Num-
quid non dixi tibi. quia non prophetat michi
bonum sed semper malum? Ille vero addens
ait. Propterea audi sermonem domini. Vidi
dominum sedentem super solium suum. et omnem
exercitum celi assistentem ei. a dextris
et a sinistris. Et ait dominus. Quis decipi-
et achab regem israhel. ut ascendat et cadat
in ramoth galaad? Et dixit unus huiuscemodi
verba. et alius aliter. Egressus est autem
spiritus et stetit coram domino. et ait. Ego de-
cipiam illum. Cui locutus est dominus.
In quo? Et ille ait. Egrediar et ero spiritus menda-
x in ore omnium prophetarum. Et dixit dominus.
Decipies et prevalebis. Egredere et fac ita. Nunc

[illegible]

quod ecce dedit dominus spiritum mendacii in ore
omnium prophetarum tuorum qui hic sunt, et dominus locu-
tus est contra te malum. Accessit autem Sedechi-
as filius Chanaana, et percussit Micheam in
maxillam, et dixit: Mene ergo dimisit spiritus domini,
et locutus est tibi? Et ait Micheas: Visurus
es in die illa, quando ingredieris cubiculum intra
cubiculum ut abscondaris. Et ait rex Israel:
Tollite Micheam et maneat apud Amon princi-
pem civitatis, et apud Ioas filium Amelech, et di-
cite eis: Hec dicit rex: Mittite virum istum in carce-
rem, et sustentate eum pane tribulationis, et
aqua angustie, donec revertar in pace. Dixitque
Micheas: Si reversus fueris in pace, non est dominus
locutus in me. Et ait: Audite populi omnes. Ascen-
dit itaque rex Israel et Iosaphat rex Iuda in Ramoth
Galaad. Dixit itaque rex Israel ad Iosaphat: Sume
arma et ingredere prelium, et induere vestibus tuis.
Porro rex Israel mutavit habitum suum, et ingressus
est bellum. Rex autem Syrie preceperat principibus
curruum triginta duobus, dicens: Non pugnabitis
contra minorem et maiorem quempiam, nisi con-
tra regem Israel solum. Cum ergo vidissent princi-
pes curruum Iosaphat, suspicati sunt quod ipse
esset rex Israel. Et impetu facto pugnabant contra eum.
Et exclamavit Iosaphat. Intellexeruntque prin-
cipes curruum quod non esset rex Israel, et cessaverunt
ab eo. Vir autem quidam tetendit arcum, in incer-
tum sagittam dirigens, et casu percussit regem Israel
inter pulmonem et stomachum. At ille dixit auri-
ge suo: Verte manum tuam et eice me de exercitu,
quia graviter vulneratus sum. Commissum est ergo prelium
in die illa. Et rex Israel stabat in curru suo
contra Syros, et mortuus est vespere. Fluebat autem san-
guis plage in sinum currus, et preco insonuit in
universo exercitu antequam sol occumberet dicens:
Unusquisque revertatur in civitatem et in terram
suam. Mortuus est autem rex, et perlatus est in Samariam.
Sepelieruntque regem in Samaria. Et laverunt cur-
rum eius in piscina Samarie, et linxerunt canes
sanguinem eius, et habenas laverunt, iuxta ver-
bum domini quod locutus fuerat. Reliqua vero sermonum
Achab, et universa que fecit, et domus eburnee quam
edificavit, cunctarumque urbium quas extruxit,
nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum
Israel? Dormivit ergo Achab cum patribus suis, et
regnavit Ochozias filius eius pro eo. Iosaphat
vero filius Asa regnare ceperat super Iudam anno
quarto Achab regis Israel. Triginta quinque annorum
erat cum regnare cepisset, et viginti quinque annis reg-
navit in Ierusalem. Nomen matris eius Azuba filia Sa-
lai. Et ambulavit in omni via Asa patris sui, et
non declinavit ex ea. Fecitque quod rectum est in
conspectu domini. Verumtamen excelsa non abstulit;
adhuc enim populus sacrificabat et adole-
bat incensum in excelsis. Pacemque habuit
cum rege Israel. Reliqua autem verbo-
rum et opera eius que gessit et prelia, nonne hec
in libro verborum dierum regum Iuda? Sed et re-
liquias effeminatorum qui remanserant in di-
ebus Asa patris eius abstulit de terra. Nec erat
rex constitutus in Edom. Rex vero Iosaphat fecerat
classes in mari que navigarent in Ophir
propter aurum, et ire non potuerunt, quia con-
fracte sunt in Asiongaber. Tunc ait Ochozias filius
Achab ad Iosaphat: Vadant servi mei cum ser-
vis tuis in navibus. Et noluit Iosaphat.
Dormivitque Iosaphat cum patribus suis, et sepultus
est cum eis in civitate David patris sui. Regnavitque
Ioram filius eius pro eo. Ochozias autem filius Achab
regnare ceperat super Israel in Samaria anno sep-
timo decimo Iosaphat regis Iude, regnavitque
super Israel duobus annis. Et fecit malum in conspec-
tu domini, et ambulavit in via patris sui et
matris sue, et in via Ieroboam filii Nabath qui
peccare fecit Israel. Servivit quoque Baal et ad-
oravit eum, et irritavit dominum deum Israel iuxta omnia
que fecerat pater eius.

Incipit liber IIII.

PRevaricatus est autem Moab
in Israel postquam mortuus
est Achab. Ceciditque Ochozias
per cancellos cenaculi sui quod ha-
bebat in Samaria, et egrotavit. Misitque nun-
tios dicens ad eos: Ite, consulite Beelzebub deum Ac-
caron utrum vivere queam de infirmitate mea hac.
Angelus autem domini locutus est ad Heliam Thes-
biten dicens: Surge et ascende in occursum nuntiorum
regis Samarie, et dices ad eos: Numquid non est
deus in Israel, ut eatis ad consulendum Beelzebub
deum Accaron? Quam ob rem hec dicit dominus:
De lectulo super quem ascendisti non descendes,
sed morte morieris. Et abiit Helias. Rever-
sique sunt nuntii ad Ochoziam. Qui dixit eis: Quare
reversi estis? At illi responderunt ei: Vir occurrit
nobis et dixit ad nos: Ite, revertimini ad regem
qui misit vos, et dicetis ei: Hec dicit dominus:
Numquid quia non erat deus in Israel mittis
ut consulatur Beelzebub deus Accaron? Idcirco de
lectulo super quem ascendisti non descendes, sed mor-
te morieris. Qui dixit eis: Cuius figure et habi-
tus est vir qui occurrit vobis, et locutus est verba hec?
At illi dixerunt: Vir pilosus et zona pellicea
accinctus renibus. Qui ait: Helias Thesbites
est. Misitque ad eum quinquagenarium principem
et quinquaginta qui erant sub eo. Qui ascen-
dit ad eum, sedentique in vertice montis

praecepit ut descendas. Respondensque Helias dixit
quinquagenario: Si homo Dei sum, descendat i-
gnis de caelo et devoret te et quinquaginta tuos.
Descendit itaque ignis de caelo et devoravit eum
et quinquaginta qui erant cum eo. Rursum
misit ad eum principem quinquagenarium alterum
et quinquaginta cum eo. Qui locutus est ei: Ho-
mo Dei, haec dicit rex: Festina, descende. Respondens
Helias ait: Si homo Dei ego sum, descendat ignis
de caelo et devoret te et quinquaginta tuos. De-
scendit ergo ignis Dei de caelo et devoravit eum et
quinquaginta eius. Iterum misit principem
quinquagenarium tertium, et l. qui erant cum
eo. Qui cum venisset, curvavit genua
contra Heliam et precatus est eum et ait: Homo Dei,
noli despicere animam meam et animas servo-
rum tuorum qui mecum sunt. Ecce descendit ignis de caelo
et devoravit duos principes quinquagenarios
primos et quinquagenos qui cum eis erant;
sed nunc obsecro ut miserearis animae meae. Lo-
cutus est autem angelus Domini ad Heliam dicens:
Descende cum eo, ne timeas. Surrexit igitur et
descendit cum eo ad regem et locutus est ei: Haec
dicit Dominus: Quia misisti nuntios ad consulen-
dum Beelzebub deum Accaron, quasi non esset Deus
in Israel a quo posses interrogare sermonem,
ideo de lectulo super quem ascendisti non descendes,
sed morte morieris. Mortuus est ergo iuxta sermo-
nem Domini quem locutus est Helias, et re-
gnavit Ioram frater eius pro eo, anno secundo Io-
ram filii Iosaphat regis Iudae; non enim habebat
filium. Reliqua autem verborum Ochoziae quae
operatus est, nonne haec scripta sunt in libro sermo-
num dierum regum Israel?

Factum est autem cum levare vellet Dominus
Heliam per turbinem in caelum, ibant Helias
et Heliseus de Galgalis. Dixitque Helias ad Helise-
um: Sede hic, quia Dominus misit me usque
in Bethel. Cui dixit Heliseus: Vivit Dominus
et vivit anima tua, quia non derelinquam te.
Cumque descendissent Bethel, egressi sunt filii propheta-
rum qui erant in Bethel ad Heliseum et
dixerunt ei: Numquid nosti quia hodie tol-
let Dominus dominum tuum a te? Qui respon-
dit: Et ego novi; silete. Dixit autem Helias
ad Heliseum: Sede hic, quia Dominus mi-
sit me in Iericho. Et ille ait: Vivit Dominus
et vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cum-
que venissent Iericho, accesserunt filii prophetarum
qui erant in Iericho ad Heliseum et dixerunt ei:
Numquid nosti quia hodie tollet Dominus domi-
num tuum a te? Et ait: Et ego novi; silete. Di-
xit autem ei Helias: Sede hic, quia Dominus mi-
sit me ad Iordanem. Qui ait: Vivit Dominus
et vivit anima tua, quia non
derelinquam te. Ierunt igitur ambo pariter, et quinquaginta vi-
ri de filiis prophetarum secuti sunt qui et steterunt
e contra longe; illi autem ambo stabant super Iorda-
nem. Tulitque Helias pallium suum et invol-
vit illud et percussit aquas, quae divisae sunt in utram-
que partem, et transierunt ambo per siccum. Cumque
transissent, Helias dixit ad Heliseum: Postu-
la quod vis ut faciam tibi antequam tollar
a te. Dixitque Heliseus: Obsecro ut fiat spiritus tuus
duplex in me. Qui respondit: Rem difficilem po-
stulasti; attamen si videris me quando tollar a te, erit quod
petisti; si autem non videris, non erit. Cumque pergerent
et incedentes sermocinarentur, ecce currus
igneus et equi ignei diviserunt utrumque,
et ascendit Helias per turbinem in caelum.
Heliseus autem videbat et clamabat: Pater mi,
pater mi, currus Israel et auriga eius. Et non vi-
dit eum amplius. Apprehenditque vestimenta sua
et scidit illa in duas partes. Et levavit palli-
um Heliae quod ceciderat ei, reversusque stetit
super ripam Iordanis, et pallio Heliae quod
ceciderat ei percussit aquas et non sunt divisae. Et
dixit: Ubi est Deus Heliae etiam nunc? Percussitque aquas
et divisae sunt huc atque illuc, et transiit Heliseus.
Videntes autem filii prophetarum qui erant in Iericho
de contra dixerunt: Requievit spiritus Heliae super He-
liseum. Et venientes in occursum eius ado-
raverunt eum proni in terram, dixeruntque ad
eum: Ecce cum servis tuis sunt l. viri fortes
qui possunt ire et quaerere dominum tuum, ne
forte tulerit eum spiritus Domini et proiecerit eum
in unum montium aut in unam vallium. Qui ait:
Nolite mittere. Coegeruntque eum donec acqui-
esceret et diceret: Mittite. Et miserunt l. viros.
Qui cum quaesissent tribus diebus, non invenerunt.
Et reversi sunt ad eum; at ille habitabat in Iericho.
Dixitque ad eos: Numquid non dixi vobis, nolite mit-
tere? Dixerunt quoque viri civitatis ad Heliseum:
Ecce habitatio civitatis huius optima est,
sicut tu ipse, domine, perspicis; sed aquae pessimae
sunt et terra sterilis. At ille ait: Afferte mihi vas
novum et mittite in illud sal. Quod cum at-
tulissent, egressus ad fontem aquarum mi-
sit in illum sal et ait: Haec dicit Dominus: Sa-
navi aquas has, et non erit ultra in eis mors neque
sterilitas. Sanatae sunt ergo aquae usque in diem hanc
iuxta verbum Helisei quod locutus est. Ascen-
dit autem inde Heliseus in Bethel. Cumque
ascenderet per viam, pueri parvi egressi sunt de civita-
te et illudebant ei dicentes: Ascende, calve,
ascende, calve. Qui cum respexisset, vidit e-
os et maledixit eis in nomine Domini. Egressique
sunt duo ursi de saltu et laceraverunt ex eis quadraginta

[illegible]

III

xlii. pueros. Abiit autem inde in montem carmeli. et inde reversus est samariam.

IOram vero filius achab regnavit super israel in samaria. anno octavo decimo iosaphat regis iude. Regnavitque xii. annis. et fecit malum coram domino. sed non sicut pater eius et mater. Tulit enim statuas baal quas fecerat pater eius. Verumtamen in peccatis ieroboam filii nabath. qui peccare fecit israel adhesit. nec recessit ab eis. Porro mesa rex moab nutriebat pecora multa. et solvebat regi israel. c. milia agnorum. et c. milia arietum cum velleribus suis. Cumque mortuus fuisset achab. prevaricatus est fedus quod habebat cum rege israel. Egressus est ergo rex ioram in die illa de samaria. et recensuit universum israel. Misitque ad iosaphat regem iuda dicens. Rex moab recessit a me. veni mecum contra eum ad prelium. Qui respondit. Ascendam. Qui meus est tuus est. populus meus. populus tuus. et equi mei. equi tui. Dixitque. Per quam viam ascendemus? At ille respondit. Per desertum idumee. Perrexerunt igitur rex israel. et rex iuda. et rex edom. et circuierunt per viam vii. dierum. nec erat aqua exercitui. et iumentis que sequebantur eos. Aitque rex israel. Heu heu heu. congregavit nos dominus tres reges. ut traderet in manu moab. Et ait iosaphat. Estne hic propheta domini. ut deprecemur per eum dominum? Et respondit unus de servis regis israel. Est hic heliseus filius saphat qui fundebat aquam super manus helie. Et ait iosaphat. Est apud eum sermo domini. Descenditque ad eum rex israel. et rex iosaphat. et rex edom. Dixit autem heliseus ad regem israel. Quid mihi et tibi est? Vade ad prophetas patris tui. et matris tue. Et ait illi rex israel. Quare congregavit dominus tres reges hos. ut traderet eos in manu moab? Dixitque ad eum heliseus. Vivit dominus exercituum in cuius conspectu sto. quod si non vultum iosaphat regis iude erubescerem. nec attendissem quidem te. nec respexissem. Nunc autem adducite michi psaltem. Cumque caneret psaltes. facta est super eum manus domini. et ait. Hec dicit dominus. Facite alveum torrentis huius fossas et fossas. Hec enim dicit dominus. Non videbitis ventum neque pluviam. et alveus iste replebitur aquis. et bibetis vos et familie vestre. et iumenta vestra. Parumque est in conspectu domini. Insuper et tradet moab in manus vestras. Et percutietis omnem civitatem munitam. et omnem electam. et universum lignum fructiferum succidetis. Cunctosque fontes aquarum obturabitis. et omnem agrum egregium operietis lapidibus. Factum est igitur mane quando sacrificium offerri solet. et ecce aque veniebant per viam edom. et repleta est terra aquis. Universi autem moabite audientes quod ascendissent reges ut pugnarent adversum eos. convocaverunt omnes qui accincti erant balteo desuper. et steterunt in terminis. Primoque mane surgentes. et orto iam sole ex adverso aquarum. viderunt moabite e contra aquas rubras. quasi sanguinem. Dixeruntque. Sanguis gladii est. Pugnaverunt reges contra se. et cesi sunt mutuo. Nunc perge ad predam moab. Perrexeruntque in castra israel. Porro consurgens israel percussit moab. At illi fugerunt coram eis. Venerunt igitur qui vicerant. et percusserunt moab. et civitates destruxerunt. et omnem agrum optimum mittentes singuli lapides repleverunt. et universos fontes aquarum obturaverunt. et omnia ligna fructifera succiderunt. ita ut muri tantum fictiles manerent. Et circumdata est civitas a fundibulariis. et magna ex parte percussa. Quod cum vidisset rex moab. prevaluisse scilicet hostes. tulit secum septingentos viros educentes gladium ut irrumperent ad regem edom. et non potuerunt. Arripiensque filium primogenitum qui regnaturus erat pro eo. obtulit holocaustum super murum. Et facta est indignatio magna magna in israel. Statimque recesserunt ab eo. et reversi sunt in terram suam.

Mulier autem quedam de uxoribus prophetarum clamabat ad heliseum dicens. Servus tuus vir meus mortuus est. et tu nosti quia servus tuus fuit timens dominum. Et ecce creditor venit ut tollat duos filios meos ad serviendum sibi. Cui dixit heliseus. Quid vis ut faciam tibi? Dic michi, quid habes in domo tua? At illa respondit. Non habet ancilla tua quicquam in domo mea nisi parum olei quo ungar. Cui ait. Vade pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca. Et ingredere et claude ostium cum intrinsecus fueris. tu et filii tui. et mitte inde in omnia vasa hec. Et cum plena fuerint tolles. Ivit itaque mulier et clausit ostium super se et super filios suos. Illi offerebant vasa. et illa infundebat. Cumque plena fuissent vasa. dixit ad filium suum. Affer michi adhuc vas. Et ille respondit

non habeo. Stetitque oleum. Venit autem il-
la et indicavit homini dei. Et ille. Vade
inquid vende oleum. et redde creditori tu-
o. Tu autem et filii tui vivite de reliquo.
Facta autem dies quedam et transibat He-
liseus per Sunam. Erat autem ibi mulier ma-
gna: que tenuit eum ut comederet panem.
Cumque frequenter inde transiret. divertebat
ad eam ut comederet panem. Que dixit
ad virum suum. Animadverto quod vir dei
sanctus est iste. qui transit per nos frequenter.
Faciamus ergo ei cenaculum parvum. et ponamus
ei in eo lectulum. et mensam. et sellam. et
candelabrum. ut cum venerit ad nos mane-
at ibi. Facta est ergo dies quedam. et veni-
ens divertit in cenaculum. et requievit ibi.
Dixitque ad Giezi puerum suum. Voca Su-
namitem istam. Qui cum vocasset eam.
et illa stetisset coram eo. dixit ad puerum su-
um. Loquere ad eam. Ecce sedule in omnibus
ministrasti nobis. Quid vis ut faciam tibi.
Numquid habes negotium. et vis ut loquar re-
gi. sive principi militie. Que respondit. In
medio populi mei habito. Et ait. Quid ergo vult
ut faciam ei. Dixitque Giezi. Ne queras. filium
enim non habet. et vir illius senex est. Pre-
cepit itaque ut vocaret eam. Que cum vocata
fuisset. et stetisset ante ostium. dixit ad eam. In tem-
pore isto. et in hac eadem hora. si vita comes fu-
erit. habebis in utero filium. At illa respondit. Noli
queso domine mi vir dei. noli mentiri an-
cille tue. Et concepit mulier. et peperit filium. in tem-
pore et hora eadem. qua dixerat Heliseus. Cre-
vit autem puer. Et cum esset quedam dies
et egressus isset ad patrem suum. ad messo-
res. ait patri suo. Caput meum doleo. caput
meum doleo. At ille dixit puero. Tolle
et duc eum ad matrem suam. Qui cum tu-
lisset et adduxisset ad matrem. posuit illa eum
super genua sua. usque ad meridiem. et mor-
tuus est. Ascendit autem et collocavit eum
super lectulum hominis dei. et clausit ostium. Et egres-
sa vocavit virum suum. et ait. Mitte me-
cum obsecro unum de pueris et asinam. ut
excurram usque ad hominem dei. et revertar.
Qui ait ei. Quam ob causam vadis ad
eum. hodie non sunt kalende. neque sabbatum.
Que respondit. Vadam. Stravitque asinam.
et precepit puero. Mina et propera. ne michi mo-
ram facias in eundo. et hoc age quod pre-
cipio tibi. Profecta est ergo et venit ad virum
dei in montem Carmeli. Cumque vidisset
eam vir dei e contra. ait ad Giezi puerum
suum. Ecce Sunamitis illa. Vade ergo in occur-
sum eius. et dic ei. Recte ne agitur circa te et
circa virum tuum. et circa filium tuum. Que
respondit. Recte. Cumque venisset ad virum dei
in montem. apprehendit pedes eius. Et acces-
sit Giezi. ut amoveret eam. Et ait homo dei.
Dimitte illam. Anima enim eius in ama-
ritudine est. et dominus celavit a me et non
indicavit michi. Que dixit illi. Numquid
petivi filium meum a domino meo. Numquid
non dixi tibi. ne illudas me. Et ille ait
ad Giezi. Accinge lumbos tuos. et tolle ba-
culum meum in manu tua. et vade. Si oc-
currerit tibi homo non salutes eum. Et si salu-
taverit te quispiam. non respondeas ei. Et po-
nes baculum meum super faciem pueri.
Porro mater pueri ait. Vivit dominus et
vivit anima tua. non dimittam te. Sur-
rexit ergo. et secutus est eam. Giezi autem pre-
cesserat eos. et posuerat baculum super faciem
pueri. et non erat vox neque sensus. Reversus-
que est in occursum eius. et nuntiavit ei di-
cens. Non surrexit puer. Ingressus est ergo Heli-
seus domum. et ecce puer mortuus iace-
bat in lectulo eius. Ingressusque clausit o-
stium super se et super puerum. Et oravit ad
dominum. Et ascendit et incubuit super pu-
erum. Posuitque os suum super os eius. et oculos
suos super oculos eius. et manus suas super
manus eius. et incurvavit se super eum.
et calefacta est caro pueri. At ille reversus de-
ambulabat in domo semel. huc atque
illuc. Et ascendit atque incubuit super eum.
Et oscitavit puer septies. Aperuitque oculos.
At ille vocavit Giezi. et dixit ei. Voca Suna-
mitem hanc. Que vocata ingressa est ad
eum. Qui ait. Tolle filium tuum. Venit
illa et corruit ad pedes eius. et adoravit
super terram. Tulitque filium suum. et egressa
est. Et Heliseus reversus est in Galgal-
gala. Erat autem fames in terra. et filii
prophetarum habitabant coram eo. Dixitque uni
de pueris suis. Pone ollam grandem. et
coque pulmentum filiis prophetarum. Et
egressus est unus in agrum. ut colli-
geret herbas agrestes. Invenitque quasi vi-
tem silvestrem. et collegit ex ea colo-
quintidas agri. et implevit pallium su-
um. et reversus concidit in ollam pulmen-
ti. Nesciebat enim quid esset. Infuderunt
ergo sociis ut comederent. Cumque gustas-
sent de coctione. exclamaverunt dicen-
tes. Mors in olla. vir dei. Et non potuerunt
comedere. At ille. Afferte inquid fari-
nam. Cumque tulissent. misit in ol-

[illegible marginal gloss]

[illegible marginal gloss]

la. Et ait: Infunde turbe, ut comedant. Et
non fuit amplius quicquam amaritudinis
in olla. Vir autem quidam venit de Baalsalisa, de-
ferens viro dei panes primitiarum, et xx pa-
nes ordeaceos, et frumentum novum in pe-
ra sua. At ille ait: Da populo ut comedat. Respondit-
que ei minister eius: Quantum est hoc ut appo-
nam coram centum viris? Rursum ille ait: Da
populo ut comedat. Hec enim dicit dominus:
Comedent et supererit. Posuit itaque coram eis:
qui comederunt et superfuit iuxta verbum domini.

V
Naaman princeps militie regis Syrie
erat vir magnus apud dominum suum et ho-
noratus. Per illum enim dedit dominus salu-
tem Syrie. Erat autem vir fortis et dives,
sed leprosus. Porro de Syria egressi fuerant
latrunculi, et captivam duxerant de terra Israel
puellam parvulam que erat in obsequio
uxoris Naaman. Que ait ad dominam
suam: Utinam fuisset dominus meus ad prophetam
qui est in Samaria. Profecto curasset eum
a lepra quam habet. Ingressus est itaque Na-
aman ad dominum suum, et nunciavit ei
dicens: Sic et sic locuta est puella de terra Israel.
Dixitque ei rex Syrie: Vade, et mittam litteras
ad regem Israel. Qui cum profectus esset et tu-
lisset secum x talenta argenti et vi mi-
lia aureos et x mutatoria vestimentorum,
detulit litteras ad regem Israel in hec verba:
Cum acceperis epistolam hanc, scito quod mi-
serim ad te Naaman servum meum ut cu-
res eum a lepra sua. Cumque legisset rex Is-
rael litteras, scidit vestimenta sua et ait:
Numquid deus ego sum ut occidere possim
et vivificare, quia iste misit ad me ut
curem hominem a lepra sua? Animadvertite
et videte quod occasiones querat adversum
me. Quod cum audisset vir dei Heliseus
scidisse videlicet regem Israel vestimenta sua,
misit ad eum dicens: Quare scidisti vesti-
menta tua? Veniat ad me, et sciat prophetam
esse in Israel. Venit ergo Naaman cum equis et cur-
ribus, et stetit ad ostium domus Helisei. Mi-
sitque Heliseus ad eum nuncium dicens: Vade
et lavare septies in Iordane, et recipiet caro
tua sanitatem, atque mundaberis. Iratus Na-
aman recedebat dicens: Putabam quod egrede-
retur ad me, et stans invocaret nomen domini dei sui,
et tangeret manu sua locum lepre, et curaret
me. Numquid non meliores sunt Abana et Pha-
phar fluvii Damasci omnibus aquis Israel, ut
laver in eis et munder? Cum ergo vertisset se
et abiret indignans, accesserunt ad eum ser-
vi sui, et locuti sunt ei: Pater, et si rem grandem dixisset

tibi propheta, certe facere debueras. Quanto m…
quia nunc dixit tibi: Lavare et mundaberis? Desc…
dit ergo et lavit in Iordane septies iux…
nem viri dei, et restituta est caro eius sicut…
caro pueri parvuli, et mundatus est. Rev…
virum dei cum omni comitatu suo ven…
it coram eo et ait: Vere scio quod non sit…
in universa terra nisi tantum in Israel. Obsecro…
ut accipias benedictionem a servo tuo. At ill…
Vivit dominus ante quem sto, quia non acc…
Cumque vim faceret penitus non acquie…
Naaman. Ut vis. Sed obsecro concede…
vo tuo ut tollam onus duorum burdo…
Non enim faciet servus tuus ultra ho…
ustum aut victimam diis alienis nis…
Hoc autem solum est de quo depreceris domin…
pro servo tuo quando dominus meus ingredietur tem…
templum Remmon ut adoret et illo innitente…
manum meam si adoravero in templo R…
mon, adorante eo in eodem loco, ut ig…
michi dominus servo tuo pro hac re. Qui…
Vade in pace. Abiit ergo ab eo electo…
Dixitque Giezi puer viri dei: Pepercit do…
meus Naaman Syro isti ut non ac…
ab eo que attulit. Vivit dominus…
curram post eum et accipiam ab e…
Et secutus est Giezi post tergum Na…
Quem cum vidisset ille currentem…
desiluit de curru suo in occursum e…
Recte ne sunt omnia? Et ille ait: Re…
minus meus misit me dicens…
nerunt ad me duo adolescentes…
Effraim ex filiis prophetarum. Da ei…
argentum et vestes mutatorias…
Dixitque Naaman: Melius est ut…
talenta. Et coegit eum. Ligavitque…
lenta argenti in duobus saccis…
vestimenta et imposuit duobus…
qui et portaverunt coram eo. Cumque…
vesperi tulit de manu eorum et repo…
dimisitque viros et abierunt. Ip…
gressus stetit coram domino suo…
liseus: Unde venis Giezi? Qui re…
ivit servus tuus quoquam. Et ille…
ne cor meum in presenti erat, qua…
de curru suo in occursum tui…
cepisti argentum et accepisti…
oliveta et vineas et oves et…
Sed et lepra Naaman adherebit…
in sempiternum. Et egressus est ab eo…
quasi nix.

Dixerunt autem filii prophetarum ad Helise…
locus in quo habitamus coram te an…
est nobis. Eamus usque ad Iordanem…

[illegible]

[illegible]

singuli de silva materias singulas, ut hedificemus nobis ibi locum ad habitandum. Qui dixit: Ite. Et ait unus ex illis: Veni ergo et tu cum servis tuis. Respondit: Ego veniam. Et abiit cum eis. Cumque venissent ad iordanem, cedebant ligna. Accidit autem ut cum unus materiam succideret, caderet ferrum securis in aquam. Exclamavitque ille et ait: Heu heu heu domine mi, et hoc ipsum mutuo acceperam. Dixit autem homo dei: Ubi cecidit? At ille monstravit ei locum. Precidit ergo lignum et misit illuc; natavitque ferrum. Et ait: Tolle. Qui extendit manum et tulit illud. Rex autem syrie pugnabat contra israel, consiliumque iniit cum servis suis dicens: In loco illo et illo ponemus insidias. Misit itaque vir dei ad regem israel dicens: Cave ne transeas in locum illum, quia ibi syri in insidiis sunt. Misit itaque rex israel ad locum quem dixerat ei vir dei, et preoccupavit eum, et observavit se ibi non semel neque bis. Conturbatumque est cor regis syrie pro hac re. Et convocatis servis suis, ait: Quare non indicatis michi quis proditor mei sit apud regem israel? Dixitque unus servorum eius: Nequaquam domine mi rex, sed heliseus propheta qui est in israel indicat regi israel omnia verba quecumque locutus fueris in conclavi tuo. Dixit eis: Ite et videte ubi sit, ut mittam et capiam eum. Annunciaveruntque ei dicentes: Ecce in dothaim. Misit ergo illuc equos et currus et robur exercitus. Qui cum venissent nocte, circumdederunt civitatem. Consurgens autem diluculo minister viri dei egressus est, viditque exercitum in circuitu civitatis, et equos et currus. Nunciavitque ei dicens: Heu heu heu domine mi, quid faciemus? At ille respondit: Noli timere; plures enim nobiscum sunt quam cum illis. Cumque orasset heliseus, ait: Domine aperi oculos huius pueri ut videat. Et aperuit dominus oculos pueri, et vidit. Et ecce mons plenus equorum et curruum igneorum in circuitu helisei. Hostes vero descenderunt ad eum. Porro heliseus oravit ad dominum dicens: Percute obsecro gentem hanc cecitate. Percussitque eos dominus ne viderent, iuxta verbum helisei. Dixit autem ad eos heliseus: Non est hec via, nec ista est civitas. Sequimini me, et ostendam vobis virum quem queritis. Duxit ergo eos in samariam. Cumque ingressi fuissent samariam, dixit heliseus: Domine aperi oculos istorum ut videant. Aperuitque dominus oculos illorum, et viderunt se esse in medio samarie. Dixitque rex israel ad heliseum cum vidisset eos: Numquid percutiam eos pater mi? At ille ait: Non percuties. Neque enim cepisti eos

[illegible]

gladio et arcu tuo ut percutias. Sed pone panem et aquam coram eis ut comedant et bibant, et vadant ad dominum suum. Et apposita est eis ciborum magna preparatio, et comederunt et biberunt. Et dimisit eos. Abieruntque ad dominum suum. Et ultra non venerunt latrones syrie in terram israel. Factum est autem post hec, congregavit benadab rex syrie universum exercitum suum, et ascendit et obsidebat samariam. Factaque est fames magna in samaria, et tamdiu obsessa est, donec venundaretur caput asini octoginta argenteis, et quarta pars cabi stercoris columbarum quinque argenteis. Cumque rex israel transiret per murum, mulier quedam exclamavit dicens ad eum: Salva me domine mi rex. Qui ait: Non te salvet dominus; unde te salvare possum? De area aut de torculari? Dixitque ad eam rex: Quid tibi vis? Que respondit: Mulier ista dixit michi: Da filium tuum ut comedamus eum hodie, et filium meum comedemus cras. Coximus ergo filium meum et comedimus. Dixique ei die altera: Da filium tuum ut comedamus eum. Que abscondit filium suum. Quod cum audisset rex, scidit vestimenta sua, et transibat per murum. Viditque omnis populus cilicium quo vestitus erat rex ad carnem intrinsecus. Et ait rex: Hec michi faciat deus et hec addat, si steterit caput helisei filii saphat super ipsum hodie. Heliseus autem sedebat in domo sua, et senes sedebant cum eo. Premisit itaque virum, et antequam veniret nuncius ille, dixit ad senes: Numquid scitis quod miserit filius homicide hic ut precidatur caput meum? Videte ergo cum venerit nuncius, claudite ostium et non sinatis eum introire. Ecce enim sonitus pedum domini eius post eum est. Et adhuc illo loquente illis, apparuit nuncius qui veniebat ad eum, et ait: Ecce tantum malum a domino est. Quid amplius expectabo a domino?

[illegible]

VII

Dixit autem heliseus: Audite verbum domini. Hec dicit dominus: In tempore hoc cras modius simile uno statere erit, et duo modii ordei statere uno in porta samarie. Respondens unus de ducibus super cuius manum rex incumbebat, homini dei dixit: Si dominus fecerit etiam cataractas in celo, numquid poterit esse quod loqueris? Qui ait: Videbis oculis tuis, et non inde comedes. Quatuor ergo viri erant leprosi iuxta introitum porte, qui dixerunt ad invicem: Quid hic esse volumus donec moriamur? Sive ingredi voluerimus civitatem, fame moriemur; sive manserimus hic, moriendum nobis est. Venite ergo et transfugiamus ad castra syrie. Si pepercerint nobis, vi-

venimus. Sin autem occidere voluerint nichilo-
minus moriemur. Surrexerunt ergo ve-
speri ut venirent ad castra Syrie. Cumque
venissent ad principium castrorum Syrie,
nullum ibidem repperierunt. Siquidem Dominus
sonitum audiri fecerat in castris Syrie
curruum, et equorum, et exercitus plurimi. Dixe-
runtque ad invicem. Ecce mercede condu-
xit adversum nos rex Israel reges Ethęorum
et Egyptiorum, et venerunt super nos. Sur-
rexerunt ergo et fugerunt in tenebris, et
dereliquerunt tentoria sua, et equos et asinos
et mulos in castris. Fugeruntque animas
tantum suas salvare cupientes. Igitur cum
venissent leprosi illi ad principium castrorum,
ingressi sunt unum tabernaculum, et comede-
runt et biberunt. Tuleruntque inde argentum
et aurum et vestes, et abierunt et absconderunt.
Et rursum reversi sunt ad aliud tabernaculum,
et inde similiter auferentes absconderunt. Dixe-
runtque ad invicem. Non recte facimus. Hec
enim dies boni nuntii est. Si tacuerimus et
noluerimus nuntiare usque mane, sceleris
arguemur. Venite eamus et nuntiemus in
aula regis. Cumque venissent ad portam ci-
vitatis, narraverunt eis dicentes. Ivimus
ad castra Syrie, et nullum ibi repperimus ho-
minem, nisi equos et asinos alligatos, et
fixa tentoria. Ierunt ergo portarii, et nunci-
averunt in palatio regis intrinsecus. Qui
surrexit nocte et ait ad servos suos. Dico
vobis quid fecerint nobis Syri. Sciunt quia
fame laboramus. Ideo egressi sunt de castris,
et latitant in agris dicentes. Cum egressi
fuerint de civitate capiemus eos vivos,
et tunc civitatem ingredi poterimus. Respon-
dit autem unus servorum suorum eius. Tollamus
.v. equos qui remanserunt in urbe, quia
ipsi tantum sunt in universa multitudine Israel,
alii enim consumpti sunt, et mittentes explorare
poterimus. Adduxerunt ergo duos equos,
misitque rex ad castra Syrorum dicens. Ite et vi-
dete. Qui abierunt post eos usque ad Iordanem.
Ecce autem omnis via plena erat vestibus
et vasis, que proiecerant Syri cum turbarentur.
Reversique nuntii indicaverunt regi. Et egressus
populus diripuit castra Syrie. Factusque est
modius simile statere uno, et duo modii or-
dei statere uno, iuxta verbum Domini. Por-
ro rex ducem illum in cuius manu incum-
bebat, constituit ad portam. Quem concul-
cavit turba in introitu porte, et mortuus
est, iuxta quod locutus fuerat vir Dei, quando de-
scenderat ad eum rex. Factumque est iuxta

sermonem viri Dei, quem dixerat regi quando
Duo modii ordei statere uno erunt, et mo-
dius simile statere uno, hoc eodem tempore
in porta Samarie. Quando responderat dux il-
le viro Dei, et dixerat, Etiam si Dominus fecerit cataractas
in celo, numquid fieri poterit quod loqueris?
Dixit. Videbis oculis tuis, et inde non comedes. E-
venit ergo ei sicut predictum fuerat, et conculcavit
populus in porta, et mortuus est.

Heliseus autem locutus est ad mulierem
cuius vivere fecerat filium, dicens. Surge vade
tu et domus tua, et peregrinare ubicumque
reperis. Vocavit enim Dominus famem, et veniet
super terram .vii. annis. Que surrexit et fe-
cit iuxta verbum hominis Dei. Et vadens cum domo
sua peregrinata est in terra Philisthiim diebus
Cumque finiti fuissent anni .vii., reversa
est mulier de terra Philisthiim, et egressa est ut in-
terpellaret regem pro domo sua et agris suis.
Rex autem loquebatur cum Giezi puero viri
Dei dicens. Narra mihi omnia magnalia que fecit
Heliseus. Cumque ille narraret regi quo-
modo mortuum suscitasset, apparuit mulier cuius
vivificaverat filium, clamans ad regem pro
domo et agris suis. Dixitque Giezi. Domine mi
rex, hec est mulier, et hic est filius eius quem
suscitavit Heliseus. Et interrogavit rex mu-
lierem. Que narravit ei. Deditque
ei rex eunuchum unum dicens. Restitue ei
omnia que sua sunt, et universos reditus
agrorum a die qua reliquit terram usque ad
Venit quoque Heliseus Damascum, et Benadad
rex Syrie egrotabat. Nuntiaveruntque ei dicen-
tes. Venit vir Dei huc. Et ait rex
Tolle tecum munera, et vade in
viri Dei, et consule per eum Dominum
evadere potero de infirmitate
Ivit igitur Azahel in occursum eius, ha-
bens munera, et omnia bona Damasci, onera
Cumque stetisset coram eo, ait.
Benadad rex Syrie misit me
Si sanari potero de infirmitate
Dixitque ei Heliseus. Vade dic ei.
Porro ostendit mihi Dominus
te morietur. Stetitque cum eo et contur-
batus est usque ad suffusionem vultus. Flevitque
Azahel ait. Quare dominus meus flet.
dixit. Quia scio que facturus sis filiis
Israel mala. Civitates eorum munitas igne
succendes, et iuvenes eorum interficies gladio
et parvulos eorum elides, et pregnantes
divides. Dixitque ei Azahel. Quid enim sum servus
tuus, ut faciam rem istam magnam? Et ait He-
liseus. Ostendit mihi Dominus

[illegible]

syrie suo. Qui cum venisset ad heliseo-
venit ad dominum suum. Qui ait ei. Quid dixit
tibi heliseus? At ille respondit. Dixit michi.
Recipies sanitatem. Cumque venisset dies al-
tera tulit stragulum et infudit aquam et ex-
pandit super faciem eius. Quo mortuo. re-
gnavit azahel pro eo. Anno v. ioram filii achab
regis israel. regnavit ioram filius iosaphat
regis iuda. Triginta duorum erat annorum cum
regnare cepisset. et viii. annis regnavit in
ierusalem. Ambulavitque in viis regum israel sicut
ambulaverat domus achab. filia enim
achab erat uxor eius. Et fecit quod malum
est in conspectu domini. Noluit autem dominus disperde-
re iudam. propter david servum suum. sicut promiserat ei
ut daret illi lucernam et filiis eius cunctis di-
ebus. In diebus eius recessit edom. ne esset sub
iuda. et constituit sibi regem. Venitque ioram
seira. et omnes currus cum eo. Et surrexit no-
cte percussitque edomitas qui eum circumde-
derant et principes curruum. Populus autem fu-
git in tabernacula sua. Recessit ergo edom ne esset
sub iuda. usque ad diem hanc. Tunc recessit
et lobna in tempore illo. Reliqua autem sermonum
ioram et universa que fecit nonne hec scripta sunt
in libro verborum dierum regum iuda? Et dormivit
ioram cum patribus suis. sepultusque est cum eis
in civitate david. et regnavit ochozias fi-
lius eius pro eo. Anno xii. ioram filii achab
regis israel. regnavit ochozias filius ioram
regis iude. Viginti duorum annorum erat ocho-
zias cum regnare cepisset. et uno anno re-
gnavit in ierusalem. Nomen matris eius atha-
lia filia amri regis israel. Et ambulavit in
viis domus achab. et fecit quod ma-
lum est coram domino sicut domus achab fuit:
Abiit quoque cum ioram filio achab. ad proeli-
andum contra azahel regem syrie. in ramoth ga-
laad. Et vulneraverunt syri ioram. Qui rever-
sus est ut curaretur in iezrahel: quia vul-
neraverunt eum syri in ramoth prelian-
tem contra azahel regem syrie. Porro ochozias filius
ioram rex iuda descendit invisere ioram fili-
um achab in iezrahel. quia egrotabat.

X Heliseus autem propheta. vocavit unum de filiis pro-
phetarum: et ait illi. Accinge lumbos tuos.
et tolle lenticulam hanc olei in manu tua.
et vade in ramoth galaad. Cumque veneris
illuc videbis hieu filium iosaphat filii
namsi. et ingressus suscitabis eum de medio
fratrum suorum. et introduces interius cubiculum.
tenensque lenticulam olei fundes super ca-
put eius. et dices. Hec dicit dominus. Unxi te
regem super israel. aperiesque ostium et fugies

et non ibi subsistes. Abiit ergo adolescens pu-
er prophete in ramoth galaad. et ingressus est illuc.
Ecce autem principes exercitus sedebant. Et
ait. Verbum michi ad te o princeps. Dixitque ei
hieu. Ad quem ex omnibus nobis? At ille dixit. Ad
te o princeps. Et surrexit et ingressus est cu-
biculum. At ille fudit oleum super caput ei-
us et ait. Hec dicit dominus deus israel. Unxi te re-
gem super populum domini israel: et percuties domum
achab domini tui. ut ulciscar sanguinem
servorum meorum prophetarum. et sanguinem omnium ser-
vorum domini de manu iezabel. Perdamque omnem do-
mum achab. et interficiam de domo achab min-
gentem ad parietem. et clausum et novis-
simum in israel: et dabo domum achab sicut domum
ieroboam filii nabath. et sicut domum baasa
filii ahia. Iezabel quoque comedent canes in agro
iezrahel. nec erit qui sepeliat eam. Aperuitque
ostium et fugit. Hieu autem egressus est ad servos
domini sui. Qui dixerunt ei. Recte ne sunt
omnia? Quid venit insanus iste ad te? Qui
ait eis. Nostis hominem et quid sit locutus.
At illi responderunt. Falsum est. Sed magis nar-
ra nobis. Qui ait eis. Hec et hec locutus est michi
et ait. Hec dicit dominus. Unxi te regem super israel.
Festinaverunt itaque. et unusquisque tollens
pallium suum posuerunt sub pedibus eius
in similitudinem tribunalis. et cecinerunt
tuba. atque dixerunt. Regnabit hieu. Con-
iuravit ergo hieu filius iosaphat filii nam-
si contra ioram. Porro ioram obsederat ra-
moth galaad. ipse et omnis israel. contra azahel re-
gem syrie: et reversus fuerat ut curaretur in
iezrahel. propter vulnera. quia percusserant eum sy-
ri. preliantem contra azahel. regem syrie.
Dixitque hieu. Si placet vobis nemo egre-
diatur profugus de civitate. ne vadat et nun-
ciet in iezrahel. Et ascendit et profectus est
in iezrahel. Ioram enim egrotabat ibi.
et ochozias rex iude descenderat ad visitan-
dum ioram. Igitur speculator qui stabat super
turrim iezrahel. vidit globum hieu ve-
nientis et ait. Video ego globum. Dixitque io-
ram. Tolle currum. et mitte in occursum e-
orum et dicat vadens. Recte ne sunt omnia? Abiit ergo qui
ascenderat currum in occursum eius. et ait.
Hec dicit rex. Pacata ne sunt omnia? Dixitque ei hieu. Quid
tibi et paci? Transi et sequere me. Nunciavit
quoque speculator dicens. Venit nuncius ad eos
et non revertitur. Misit etiam currum equorum
secundum. venitque ad eos et ait. Hec dicit rex. Numquid
pax est? Et ait hieu. Quid tibi et paci? Tran-
si et sequere me. Nunciavit autem speculator
dicens. Venit usque ad eos et non revertitur. Est

aut incessus quasi incessus hieu. filii nam-
si; preceps enim graditur. Et ait ioram. Iun-
ge currum. Iunxeruntque currum eius. Et
egressus est ioram rex israel. et ochozias rex iuda
singuli in curribus suis. Egressique sunt in occursum
hieu. et invenerunt eum in agro naboth
iezrahelite. Cumque vidisset ioram hieu. dixit.
Pax est hieu? At ille respondit. Que pax? Ad-
huc fornicationes iezabel matris tue. et ve-
neficia eius multa vigent. Convertit autem ioram
manum suam. et fugiens ait ad ochoziam.
Insidie ochozia. Porro hieu. tetendit arcum
manu. et percussit ioram inter scapulas. et egres-
sa est sagitta per cor eius. Statimque corruit
in curru suo. Et ait hieu. ad badacher du-
cem. Tolle proice eum in agro naboth iezra-
helite. Memini enim quando ego et tu sedentes in
curru sequebamur achab patrem eius. quod dominus
levaverit onus hoc super eum dicens. Si non pro sangui-
ne naboth et pro sanguine filiorum eius quem vidi heri
ait dominus. reddam tibi in agro isto dicit dominus.
Nunc ergo tolle et proice eum in agro iuxta verbum
domini. Ochozias autem rex iuda. videns hoc. fu-
git per viam domus orti. Persecutusque est eum hieu
et ait. Etiam hunc percutite in curru suo. Et
percusserunt eum in ascensu gaver. qui est iux-
ta ieblaam; qui fugit in mageddo. et mor-
tuus est ibi. Et imposuerunt eum super currum
suum. servi eius et tulerunt ierusalem. Sepelie-
runtque eum in sepulcro cum patribus suis in ci-
vitate david. Anno undecimo ioram filii achab
regis israel. regnavit ochozias super iudam. et
venitque hieu in iezrahel. Porro iezabel intro-
itu eius audito. depinxit oculos suos stibio et or-
navit caput suum. Et respexit per fenestram ingre-
dientem hieu per portam. et ait. Numquid pax
potest esse zambri. qui interfecit dominum suum?
Levavitque hieu faciem suam ad fenestram.
et ait. Que est ista? Et inclinaverunt se ad e-
um duo vel tres eunuchi. At ille dixit eis. Pre-
cipitate eam deorsum. Et precipitaverunt eam.
Aspersusque est sanguine paries. et equorum un-
gule. qui conculcaverunt eam. Cumque ingres-
sus esset ut comederet biberetque. ait. Ite videte
maledictam illam. et sepelite eam: quia fi-
lia regis est. Cumque issent ut sepelirent eam.
non invenerunt nisi calvariam. et pedes et summas
manus. Reversique nuntiaverunt ei. Et ait hieu.
Sermo domini est. quem locutus est per servum suum heli-
am thesbitem dicens. In agro iezrahel come-
dent canes carnes iezabel; et erunt carnes
iezabel sicut stercus super faciem terre. in agro iez-
rahel. ita ut pretereuntes dicant. Hecine est
illa iezabel?

Erant autem achab septuaginta filii in sa-
Scripsit ergo hieu litteras. et misit in samariam
optimatibus civitatis. et ad maiores natu
nutritiosque achab dicens. Statim ut ac-
ceperitis litteras has qui habetis filios domini vestri et cur-
rus et equos. et civitates firmas et arma. eligite
meliorem et eum qui vobis placuerit de filiis do-
et eum ponite super solium patris sui. et pu-
gnate pro domo domini vestri. Timuerunt illi
nimis. et dixerunt. Ecce duo reges non potuerunt
stare coram eo, et quomodo nos valebimus resiste-
re? Miserunt ergo prepositi domus et prefecti civitatis
et maiores natu et nutritii ad hieu dicentes. Ser-
vi tui sumus. Quecumque iusseris faciemus;
non constituemus regem. Quodcumque tibi placet
Rescripsit autem eis litteras secundo dicens. Si m-
ei estis et obeditis michi. tollite capita fi-
liorum domini vestri. et venite ad me hac eadem
hora cras in iezrahel. Porro filii regis septua-
ginta viri. apud optimates civitatis nutrieban-
tur. Qui cum venissent littere ad eos. tulerunt fi-
lios regis et occiderunt septuaginta viros. et posue-
runt capita eorum in cophinis. et miserunt ad eum
in iezrahel. Venit autem nuntius ad eum et
indicavit ei dicens. Attulerunt capita filio-
Qui respondit. Ponite ea ad duos acervos
iuxta introitum porte. usque mane. Cumque
diluxisset egressus est. et stans dixit ad omnem popu-
lum. Iusti estis. Si ego coniuravi contra dominum meum
et interfeci eum. quis percussit omnes hos? Videte
quoniam non cecidit de sermonibus domini in terra
quos locutus est dominus super domum achab
et fecit quod locutus est in manu servi sui
Percussit ergo hieu. omnes qui reliqui
de domo achab in iezrahel. et op-
timates eius. et notos et sacerdotes
remanerent ex eo reliquie. Et
venit in samariam. Cumque veni-
ret ad cameram pastorum. in via invenit fra-
tres regis iuda. dixitque ad eos. Quinam
At illi responderunt. Fratres ochozie
et descendimus ad salutandum fi-
lios regis et filios regine. Qui ait. Comprehendite
vivos. Quos cum comprehendissent vi-
vos iugulaverunt eos in cisterna iuxta ca-
meram. xlii. viros. et non dereliquit ex eis quem-
quam. Cumque abisset inde invenit iona-
dab filium rechab in occursum suum et
dixit ei. Et ait ad eum. Numquid est cor
tuum rectum cum corde meo. sicut cor meum
cum corde tuo? Et ait ionadab. Est. Si est
da manum tuam. At ille levavit eum ad
se in currum. dixitque ad eum. Veni mecum et
vide zelum meum pro domino. Et impo-

Erant autem achab [illegible] septuaginta [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] glosa [illegible].

in curru suo duxit in Samariam. Et percussit
omnes qui reliqui fuerant de Achab in Samaria
usque ad unum iuxta verbum Domini quod
locutus est per Heliam. Congregavit ergo Hieu om-
nem populum, et dixit ad eos: Achab coluit Baal parum,
ego autem colam amplius eum. Nunc ergo omnes
prophetas Baal, et universos servos eius, et omnes
sacerdotes illius vocate ad me: nullus sit
qui non veniat. Sacrificium enim grande est
mihi Baal. Quicumque defuerit non vivet. Porro
Hieu faciebat hoc insidiose, ut disperderet
cultores Baal. Et dixit: Sanctificate diem sollep-
nem Baal. Vocavitque, et misit in universos termi-
nos Israel. Et venerunt cuncti servi Baal. Non
fuit residuus nec unus quidem qui non
veniret. Et ingressi sunt templum Baal. Et re-
pleta est domus Baal a summo usque ad sum-
mum. Dixitque his qui erant super vestes: Pro-
ferte vestimenta universis servis Baal. Et pro-
tulerunt eis vestes. Ingressusque Hieu et Io-
nadab filius Rechab in templum Baal, ait
cultoribus Baal: Perquirite et videte ne quis for-
te vobiscum sit de servis Domini, sed ut sint soli ser-
vi Baal. Ingressi sunt igitur ut facerent victimas et
holocausta. Hieu autem praeparaverat sibi foris oc-
toginta viros, et dixerat eis: Quicumque fugerit
de hominibus his quos ego adduxero in manus ve-
stras, anima eius erit pro anima illius. Factum
est autem cum completum esset holocaustum, prae-
cepit Hieu militibus et ducibus suis: Ingredimini
et percutite eos, nullus evadat. Percusseruntque
eos in ore gladii, et proiecerunt milites et
duces. Et ierunt in civitatem templi Baal
et protulerunt statuam de fano Baal, et combusse-
runt et comminuerunt eam. Destruxerunt
quoque aedem Baal, et fecerunt pro ea latrinas
usque in diem hanc. Delevit itaque Hieu Baal
de Israel. Verumtamen a peccatis Ieroboam filii Nabath
qui peccare fecit Israel non recessit, nec dere-
liquit vitulos aureos qui erant in Bethel
et in Dan. Dixit autem Dominus ad Hieu: Quia
studiose egisti quod rectum erat et place-
bat in oculis meis, et omnia quae erant in corde
meo fecisti contra domum Achab, filii tui
usque ad quartam generationem sedebunt super
thronum Israel. Porro Hieu non custodivit ut
ambularet in lege Domini Dei Israel in toto cor-
de suo. Non enim recessit a peccatis Ieroboam
qui peccare fecerat Israel. In diebus illis coepit
Dominus taedere super Israel. Percussitque eos Aza-
el in universis finibus Israel, a Iordane contra
orientalem plagam, omnem terram Gala-
ad et Gad et Ruben et Manasse, ab Aroer
quae est super torrentem Arnon, et Galaad et

Basan. Reliqua autem verborum Hieu et universa
quae fecit et fortitudo eius, nonne haec scripta
sunt in libro verborum dierum regum Israel? Et dor-
mivit Hieu cum patribus suis, sepelieruntque eum
in Samaria. Et regnavit Ioachaz filius eius
pro eo. Dies autem quibus regnavit Hieu super Israel
viginti et octo anni sunt in Samaria.
Athalia vero mater Ochoziae videns filium suum XI
mortuum, surrexit et interfecit omne semen regi-
um. Tollens autem Iosaba filia regis Ioram so-
ror Ochoziae Ioas filium Ochoziae, furata est
eum de medio filiorum regis qui interficiebantur, et
nutricem eius de triclinio, et abscondit eum a fa-
cie Athaliae ut non interficeretur. Eratque cum ea
in domo Domini clam sex annis. Porro Athalia
regnavit super terram. Anno autem septimo misit
Ioiada, et assumens centuriones et milites in-
troduxit ad se in templum Domini, pepigitque cum eis
foedus. Et adiurans eos in templo Domini osten-
dit eis filium regis. Et praecepit illis dicens: Iste est
sermo domini quem facere debetis. Tertia
pars vestrum introeat sabbato, et observet excubi-
as domus regis. Tertia autem pars sit ad por-
tam Seir, et tertia pars sit ad portam quae est
post habitaculum scutariorum, et custodietis excubi-
tum domus Messa. Duae vero partes ex vobis XII
omnes egredientes sabbato, custodient excu-
bias domus Domini circa regem, et vallabitis eum
habentes arma in manibus vestris. Si quis autem
ingressus fuerit septum templi, interficiatur. Eri-
tisque cum rege introeunte et egrediente. Et
fecerunt centuriones iuxta omnia quae praecepe-
rat eis Ioiada sacerdos. Et assumentes singuli vi-
ros suos qui ingrediebantur ad sabbatum, cum
his qui egrediebantur e sabbato, venerunt
ad Ioiadam sacerdotem. Qui dedit eis hastas
et arma regis David, quae erant in domo Domini.
Et steterunt singuli habentes arma in manu sua
a parte templi dextera usque ad partem sinistram
altaris et aedis, circum regem. Et produxit fi-
lium regis, et posuit super eum diadema et te-
stimonium. Feceruntque eum regem et unxe-
runt. Et plaudentes manu dixerunt: Vivat
rex. Audivit autem Athalia vocem populi currentis,
et ingressa ad turbas in templum Domini, vi-
dit regem stantem super tribunal iuxta morem,
et cantores et tubas prope eum, omnemque populum
terrae laetantem et canentem tubis. Et scidit vestimen-
ta sua, clamavitque: Coniuratio, coniuratio. Prae-
cepitque Ioiada centurionibus qui erant super exercitum
et ait eis: Educite eam extra septa templi, et
quicumque eam secutus fuerit, feriatur gladio.
Dixerat enim sacerdos: Non occidatur in templo Domini.
Imposueruntque ei manus, et impegerunt eam

priuam introitus equorum iuxta palatium
et interfecta est ibi. Pepigit ergo ioiada fedus in
ter dominum et inter regem et inter populum ut
esset populus domini: et inter regem et populum. Ingres
susque est omnis populus terre templum baal et
destruxerunt aras eius et ymagines con
triverunt valide. Mathan quoque sacerdotem
baal occiderunt coram altari. Et posuit
sacerdos custodias in domo domini. tulitque
centuriones et cerethi et phelethi. legiones
et omnem populum terre. deduxeruntque regem
de domo domini. et venerunt per viam porte
scutariorum in palatium. et sedit super thronum
regum. Letatusque est omnis populus terre. et
civitas conquievit. Athalia autem occisa est
gladio in domo regis. Septem quoque annorum
erat ioas cum regnare cepisset.
XII Anno septimo iehu regnavit ioas. xl. an
nis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius
sebia de bersabee. Fecitque ioas rectum coram
domino cunctis diebus quibus docuit eum ioia
da sacerdos. Verumtamen excelsa non abstulit. Ad
huc enim populus immolabat et adolebat in
censum in excelsis. Dixitque ioas ad sacerdo
tes. Omnem pecuniam sanctorum que illata fuerit
in templum domini a pretereuntibus que of
fertur pro precio anime. et quam sponte et arbitrio
cordis sui inferunt in templum domini. accipi
ant illam sacerdotes iuxta ordinem su
um. et instaurent sarta tecta domus. siqua
necessaria viderint instauratione. Igitur
usque ad vicesimum tercium annum regis io
as. non instauraverunt sacerdotes sar
tatecta templi. Vocavitque rex ioas ioiadam
pontificem et sacerdotes dicens eis. Qua
re sartatecta templi non instauratis. Nolite ergo am
plius accipere pecuniam iuxta ordinem vestrum
sed ad instaurationem templi reddite eam.
Prohibitique sunt sacerdotes ultra accipere pecu
niam a populo. et instaurare sartatecta do
mus. Et tulit ioiada pontifex gazophi
lacium unum. aperuitque foramen desuper
et posuit illud iuxta altare ad dexteram
ingredientium domum domini. Mittebantque in
eo sacerdotes qui custodiebant ostia.
omnem pecuniam que deferebatur ad tem
plum domini. Cumque viderent nimiam pe
cuniam esse in gazophilacio. ascendebat
scriba regis et pontifex. effundebantque et
numerabant pecuniam que inveniebatur
in domo domini. et dabant eam iuxta
numerum atque mensuram in manu eorum qui
preerant cementariis domus domini. Qui im
pendebant eam in fabris lignorum. et ce

mentariis his qui operabantur in do
domini. et sartatecta faciebant. et
his qui cedebant saxa. et ut emerent
ligna et lapides qui excidebantur in
impleretur instauratio domus do
in universis que indigebant expensa
ad muniendam domum. Verumtamen non
fiebant ex eadem pecunia hydrie tem
pli domini. et fuscinule et thuribula
tube. Omne vas aureum et argenteum
pecunia que inferebatur in templum
mini. His enim qui faciebant opus
batur. ut instauraretur templum
Et non fiebat ratio his hominibus
accipiebant pecuniam ut distribuerent
am artificibus. sed in fide tractabant
Pecuniam vero pro delicto. et pecuniam
catis non inferebant in templum
quia sacerdotum erat. Tunc ascend
azael rex syrie et pugnabat contra
Cepitque eam. et direxit faciem suam
ascenderet in ierusalem. Quam ob rem
ioas rex iuda. omnia sanctificata que
consecraverat iosaphath. et ioram et
zias patres eius reges iuda. et que
obtulerat. et universum argentum
inveniri potuit in thesauris
mini. et in palacio regis. misitque
regi syrie. et recessit ab ierusalem.
sermonum ioas. et universa que fecit
scripta sunt in libro verborum dierum
iuda. Surrexerunt autem servi eius
iuraverunt inter se. percusserunt
in domo mello. in descensu sela
namque filius semath. et iozabad
somer servi eius percusserunt
tuus est. et sepelierunt eum
bus suis in civitate david. Re
amasias filius eius pro eo.
Anno vicesimo tercio ioas filii ochozie
regnavit ioachaz filius iehu
in samaria. xvii. annis. et fecit
coram domino. Secutusque est pec
ieroboam filii nabath qui peccare
israel. et non declinavit ab eis. Iratus
furor domini contra israel et tradidit
in manu azael regis syrie. et in manu
benadab filii azael cunctis diebus
cavit autem ioachaz faciem domini
et audivit eum dominus. Vidit enim
gustiam israel. quia attriverat eos
syrie. Et dedit dominus salvatorem
israel. et liberatus est de manu regis
Habitaveruntque filii israel in tabernaculis

sue. sicut heri et nudius tertius. Verumtamen
non recesserunt a peccatis ieroboam qui
peccare fecit israel. in ipsis ambulaverunt.
Siquidem et lucus permansit in sama
ria. Et non sunt derelicti ioachaz de populo nisi
l. equites. et x. currus. et x. milia peditum.
Interfecerat enim eos rex syrie. et redegerat
quasi pulverem in tritura aree. Reliqua
autem sermonum ioachaz et universa que fecit
et fortitudo eius nonne hec scripta sunt in li
bro sermonum dierum regum israel. Dormivitque
ioachaz cum patribus suis. et sepelierunt e
um in samaria. Regnavitque ioas filius
eius pro eo. Anno tricesimo septimo ioas
regis iuda. regnavit ioas filius ioachaz
super israel in samaria. xvi. annis. et fecit
quod malum est in conspectu domini. Non
declinavit ab omnibus peccatis ieroboam fi
lii nabath qui peccare fecit israel. in ipsis
ambulavit. Reliqua autem sermonum ioas
et universa que fecit. et fortitudo eius
quomodo pugnaverit contra amasiam regem
iuda. nonne hec scripta sunt in libro sermonum
dierum regum israel. Et dormivit ioas cum
patribus suis. Ieroboam autem sedit super so
lium eius. Porro ioas sepultus est in sama
ria cum regibus israel. Heliseus autem egrota
bat infirmitate. qua et mortuus est. De
scenditque ad eum ioas rex israel. et flebat
coram eo. dicebatque. Pater mi. pater mi.
currus israel et auriga eius. Et ait illi he
liseus. Affer arcum et sagittas. Cumque
attulisset ad eum arcum et sagittas. dixit
ad regem israel. Pone manum tuam super
arcum. Et cum posuisset ille manum suam.
superposuit heliseus manus suas mani
bus regis. et ait. Aperi fenestram orientalem.
Cumque aperuisset. dixit heliseus. Iace sa
gittam. Et iecit. Et ait heliseus. Sa
gitta salutis domini. et sagitta salutis
contra syriam. Percutiesque syriam in afech
donec consumas eam. Et ait. Tolle sagit
tas. Qui cum tulisset. rursum dixit ei. Per
cute iaculo terram. Et cum percussisset tribus vi
cibus et stetisset. iratus est contra eum vir dei. et ait.
Si percussisses quinquies aut sexies. si
ve septies. percussisses syriam usque ad con
sumptionem. Nunc autem percuties tribus vi
cibus eam. Mortuus est ergo heliseus. et sepeli
erunt eum. Latrunculi quoque de moab vene
runt in terram. in ipso anno. Quidam autem
sepelientes hominem viderunt latrunculos. et pro
iecerunt cadaver in sepulcro helisei. Quod cum
tetigisset ossa helisei. revixit homo et stetit super

pedes suos. Igitur azael rex syrie afflixit israel cun
ctis diebus ioachaz. Et misertus est dominus
eorum. et reversus est ad eos propter pactum suum
quod habebat cum habraam. ysaac. et iacob.
et noluit disperdere eos neque proicere penitus usque
in presens tempus. Mortuus est autem azael rex sy
rie. et regnavit benadab filius eius pro eo.
Porro ioas filius ioachaz tulit urbes de
manu benadab filii azahel. quas tulerat
de manu ioachaz patris sui iure prelii. Tri
bus vicibus percussit eum ioas et reddidit ci
vitates israel.

XIIII

In anno secundo ioas filii ioachaz regis israel.
regnavit amasias filius ioas regis iuda.
Viginti quinque annorum erat cum regnare ce
pisset. xx. autem et viiii. annis regnavit in
ierusalem. Nomen matris eius ioaden de ieru
salem. Et fecit rectum coram domino. verumtamen
non ut david pater eius. Iuxta omnia que fe
cit ioas pater suus fecit. nisi hoc tantum quod ex
celsa non abstulit. Adhuc enim immolabat
populus et adolebat incensum in excelsis. Cum
que obtinuisset regnum percussit servos suos qui
interfecerant regem patrem suum. Filios
autem eorum qui occiderant non occidit. iuxta quod
scriptum est in libro legis moysi. sicut pre
cepit dominus dicens. Non morientur pa
tres pro filiis. neque filii pro patribus. sed unusquis
que in peccato suo morietur. Ipse percussit edom
in valle salinarum. x. milia. et apprehendit pe
tram in prelio. Vocavitque nomen eius iectel
usque in presentem diem. Tunc misit amasi
as nuntios ad ioas filium ioachaz filii iehu
regis israel dicens. Veni et videamus nos. Re
misitque ioas rex israel. ad amasiam regem
iuda. dicens. Carduus libani. misit ad cedrum
que est in libano dicens. Da filiam tuam filio
meo uxorem. Transieruntque bestie saltus que
sunt in libano. et conculcaverunt carduum.
Percutiens invaluisti edom. et sublevavit
te cor tuum. Contentus esto gloria. et sede
in domo tua. Quare provocas malum ut
cadas tu. et iudas tecum. Et non acquievit
amasias. Ascenditque ioas rex israel et vide
runt se ipse et amasias rex iuda. in beth
sames oppido iude. Percussusque est iuda
coram israel. et fugerunt unusquisque in ta
bernacula sua. Amasiam vero regem iuda fi
lium ioas filii ochozie cepit ioas rex israel
in bethsames. et adduxit eum in ierusalem.
Et interrupit murum ierusalem a porta effraim
usque ad portam anguli. quadringentis cu
bitis. Tulitque omne aurum et argentum et u
niversa vasa que inventa sunt in domo domini

et in thesauris regis et obsides et reversus est in
Samariam. Reliqua autem verborum Ioas que fecit et
fortitudo eius qua pugnavit contra Amasiam
regem Iuda, nonne hec scripta sunt in libro sermo-
num dierum regum Israel? Dormivitque Ioas cum
patribus suis et sepultus est in Samaria cum regibus
Israel. Et regnavit Ieroboam filius eius pro eo.
Vixit autem Amasias filius Ioas rex Iuda post-
quam mortuus est Ioas filius Ioachaz regis Isra-
hel, xv annis. Reliqua autem sermonum Ama-
sie, nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum
regum Iuda? Factaque est contra eum coniuratio
in Ierusalem. At ille fugit in Lachis. Miseruntque
post eum in Lachis et interfecerunt eum ibi. Et
asportaverunt in equis, sepultusque est in Ieru-
salem cum patribus suis in civitate David.
Tulit autem universus populus Iude Azariam an-
nos natum xvi et constituerunt regem pro pa-
tre eius Amasia. Ipse edificavit Ahilam et
restituit eam Iude, postquam dormivit rex
cum patribus suis. Anno xv Amasie filii Io-
as regis Iude regnavit Ieroboam filius Ioas
regis Israel in Samaria xli annis. Et fecit quod
malum est coram Domino. Non recessit ab omnibus
peccatis Ieroboam filii Nabath qui peccare fe-
cit Israel. Ipse restituit terminos Israel ab intro-
itu Emath usque ad mare solitudinis, iuxta ser-
monem Domini Dei Israel quem locutus est per ser-
vum suum Ionam filium Amathi prophetam qui
erat de Geth que est in Opher. Vidit enim Dominus
afflictionem Israel amaram nimis et quod con-
sumpti essent usque ad clausos carcere et extremos,
et non esset qui auxiliaretur Israel. Nec locutus est
Dominus ut deleret nomen Israel de sub celo, sed salvavit
eos in manu Ieroboam filii Ioas. Reliqua autem
sermonum Ieroboam et universa que fecit et fortitudo
eius qua preliatus est et quomodo restituit Damascum
et Emath Iude in Israel, nonne hec scripta sunt
in libro sermonum dierum regum Israel? Dormivitque
Ieroboam cum patribus suis regibus Israel, et re-
gnavit Azarias filius eius pro eo.

XV Anno xxvii Ieroboam regis Israel regnavit
Azarias filius Amasie regis Iude. Sedecim
annorum erat cum regnare cepisset et l duo-
bus annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris
eius Iechelia de Ierusalem. Fecitque quod erat pla-
citum coram Domino iuxta omnia que fecerat Amasi-
as pater eius. Verumtamen excelsa non est demolitus.
Adhuc populus sacrificabat et adolebat incensum
in excelsis. Percussit autem Dominus regem et
fuit leprosus usque in diem mortis sue, et habita-
bat in domo libera seorsum. Ioathan vero filius
regis gubernabat palatium et iudicabat populum ter-
re. Reliqua autem sermonum Azarie et universa que

fecit, nonne hec scripta sunt in libro verbo
regum Iuda? Et dormivit Azarias cum pa-
tribus suis sepelieruntque eum cum ma
bus suis in civitate David. Et regna
than filius eius pro eo. Anno tricesim
Azarie regis Iude regnavit Zachari
Ieroboam super Israel in Samaria vi m
et fecit quod malum est coram Do
rant patres eius. Non recessit a pec
boam filii Nabath qui peccare fec
Coniuravit autem contra eum Sellum fili
percussitque eum palam et interfecit regna
pro eo. Reliqua autem verborum Zacharie
scripta sunt in libro sermonum dierum regu
Iste est sermo Domini quem locutus est a
dicens: Filii tui usque ad quartam ge
sedebunt de super thronum Israel. Factum
ta. Sellum filius Iabes regnavit
anno Azarie regis Iude. Regnavit
no mense in Samaria. Et ascendit
filius Gaddi de Thersa venitque in Sa
et percussit Sellum filium Iabes in
et interfecit eum regnavitque pro
autem verborum Sellum et coniuratio eius
tetendit insidias, nonne hec scripta
sermonum dierum regum Israel? Tunc
Manahen Thersam et omnes qui era
terminos eius de Thersa; noluerunt
ei, et interfecit omnes pregnantes eius
eas. Anno tricesimo nono Azarie
regnavit Manahen filius Gadi
x annis in Samaria. Fecitque
erat coram Domino. Non recessit
boam filii Nabath qui pecca
cunctis diebus eius. Veniebat
syriorum in terram, et dabat Ma
mille talenta argenti ut
et firmaret regnum eius. In
super Israel argentum cunctis
vitibus ut daret regi Assyrio
ti per singulos. Reversusque est re
et non est moratus in terra. Reliqua
Manahen et universa que fecit, non
est in libro sermonum dierum regum
Dormivit Manahen cum patribus
vitque Phaceia filius eius pro eo. An
gesimo Azarie regis Iude regna
a filius Manahen super Israel in Sa
ennio, et fecit quod malum est
Domino. Non recessit a peccatis Iero
Nabath qui peccare fecit Israel.
autem adversus eum Phacee filius
dux exercitus eius et percussit eum in Sa
in turre domus regie iuxta

XVI

et arieh. et cum eo quinquaginta uiros
de filiis galaaditarum. et interfecit eum. regnauit-
que pro eo. Reliqua autem sermonum phacee et
uniuersa que fecit nonne hec scripta sunt in li
bro sermonum dierum regum israel. Anno lii.
azarie regis iude. regnauit phacee filius
romelie super israel in samaria .xx. annis. et fe
cit quod malum erat coram domino. non
recessit a peccatis ieroboam filii nabath
qui peccare fecit israel. In diebus phacee re
gis israel uenit theglath phalasar rex assu
r et cepit aion et abel domum maacha. et ianoe
et cedes. et asor. et galaad. et galileam. uni
uersam terram neptalim. et transtulit eos in assy
rios. Coniurauit autem et tetendit insidias osee
filius hela contra phacee filium romelie. et
percussit eum et interfecit. Regnauitque pro eo .xx. an
no ioathan filii ozie. Reliqua autem sermonum
phacee et uniuersa que fecit. nonne hec scripta
sunt in libro sermonum dierum regum israel.
Anno secundo phacee filii romelie regis israel.
regnauit ioathan filius ozie regis iuda.
Viginti quinque annorum erat cum regnare ce
pisset. et .xvi. annis regnauit in ierusalem. No
men matris eius ierusa filia sadoch. Fecitque
quod placitum erat coram domino. Iuxta
omnia que fecerat ozias pater suus operatus est.
Verumtamen excelsa non abstulit. Adhuc enim populus
immolabat et adolebat incensum in excel
sis. Ipse edificauit portam domus domini
sublimissimam. Reliqua autem sermonum ioatham.
et uniuersa que fecit. nonne hec scripta sunt in libro
uerborum dierum regum iuda. In diebus illis cepit
dominus mittere in iudam rasin regem
syrie. et phacee filium romelie. Et dormiuit
ioathan cum patribus suis. sepultusque est cum
eis in ciuitate dauid patris sui. Et regnauit
Achaz filius eius pro eo.
Anno .xvii. phacee filii romelie regnauit
achaz filius ioathan regis iuda. Viginti
annorum erat achaz cum regnare cepisset.
et .xvi. annis regnauit in ierusalem. Non fecit
quod erat placitum in conspectu domini dei sui.
sicut dauid pater eius. sed ambulauit in uia
regum israel. Insuper et filium suum consecrauit
transferens per ignem secundum ydola gentium. que
dissipauit dominus coram filiis israel.
Immolabat quoque uictimas. et adolebat
incensum in excelsis. et in collibus. et sub omni
ligno frondoso. Tunc ascendit rasin rex
syrie. et phacee filius romelie rex israel.
in ierusalem ad preliandum. Cumque obside
rent achaz. non ualuerunt superare eum.
In tempore illo restituit rasin rex syrie ahilam
syrie. et eiecit iudeos de ahila. et idumei et sy
ri uenerunt in ahilam. et habitauerunt ibi
usque in diem hanc. Misit autem achaz nuntios
ad theglath phalasar regem assyriorum. di
cens. Seruus tuus et filius tuus ego sum.
Ascende et saluum me fac de manu regis syrie
et de manu regis israel. qui consurrexerunt ad
uersum me. Et cum collegisset argentum et au
rum. quod inueniri potuit in domo domini.
et in thesauris regis. misit regi assyriorum mu
nera. Qui et acquieuit uoluntati eius. Ascen
dit enim rex assyriorum in damascum et uastauit
eam. et transtulit habitatores eius. cyrenen.
rasin autem interfecit. Perrexitque rex achaz in occur
sum theglathphalasar regis assyriorum in da
mascum. Cumque uidisset altare damasci.
misit rex achaz ad uriam sacerdotem e
xemplar eius. et similitudinem iuxta om
ne opus eius. Extruxitque urias sacerdos altare. Iu
xta omnia que preceperat rex achaz de damasco
ita fecit urias sacerdos donec ueniret rex
achaz de damasco. Cumque uenisset rex de da
masco. uidit altare et ueneratus est illud. Ascen
ditque et immolauit holocausta et sacrificium
suum. et libauit libamina. et fudit sanguinem
pacificorum que obtulerat super altare. Porro altare
ereum quod erat coram domino transtulit
de facie templi. et de loco altaris. et de loco templi
domini. posuitque illud ex latere altaris ad aquilonem.
Precepit quoque rex achaz urie sacerdoti dicens.
Super altare maius offer holocaustum ma
tutinum. et sacrificium uespertinum. et holo
caustum regis. et sacrificium eius. et holoca
ustum uniuersi populi terre. et sacrificia eorum. et
libamina eorum. et omnem sanguinem holocau
sti. et uniuersum sanguinem uictime super illud
effundes. Altare uero ereum erit paratum ad
uoluntatem meam. Fecit igitur urias sacerdos iuxta
omnia que preceperat ei rex achaz. Tulit autem rex achaz
celatas bases. et luterem qui erat desuper. et mare
deposuit de bobus ereis qui sustentabant illud. et
posuit super pauimentum stratum lapide. Musach
quoque sabbati quod edificauerat in templo. et in
gressum regis exterius. conuertit in templum do
mini. propter regem assyriorum. Reliqua autem uerborum
achaz. et omnia que fecit. nonne hec scripta sunt
in libro sermonum dierum regum iuda. Dormi
uitque achaz cum patribus suis. et sepultus est cum eis
in ciuitate dauid. et regnauit ezechias filius
eius pro eo.

XVII

[illegible]

Anno .xii. achaz regis iuda. regnauit osee
filius hela in samaria super israel .ix. annis.
Fecitque malum coram domino. sed non sicut reges
israel. qui ante eum fuerant. Contra hunc

ascendit salmanasar rex assyriorum et fac
tus est ei osee servus . reddebatque ei tribu
ta . Cumque deprehendisset rex assyriorum osee
quod rebellare nitens misisset nuntios ad
sua regem egypti ne prestaret tributa
regi assyriorum sicut singulis annis solitus
erat . obsedit eum . et vinctum misit in car
cerem . Pervagatusque est omnem terram . et
ascendens samariam obsedit eam tri
bus annis . Anno autem nono osee . cepit rex
assyriorum samariam . et transtulit israel in
assyrios . posuitque eos in thalam et in abor
iuxta fluvium gozam . in civitatibus me
dorum . Factum est enim cum peccassent fi
lii israel coram domino deo suo qui eduxerat
eos de terra egypti de manu pharaonis regis
egypti . coluerunt deos alienos . et ambula
verunt iuxta ritum gentium quas consump
serat dominus in conspectu filiorum israel . et
regum israel . quia similiter fecerant . Et offen
derunt filii israel verbis non rectis dominum
deum suum . et edificaverunt sibi excelsa in
cunctis urbibus suis . a turre custodum us
que ad civitatem munitam . Feceruntque sibi
statuas et lucos . in omni colle sublimi . et
subter omne lignum nemorosum . et ado
lebant ibi incensum super aras . in more
gentium quas transtulerat dominus a fa
cie eorum . Feceruntque verba pessima irri
tantes dominum . et coluerunt immundi
cias de quibus precepit dominus eis ne facerent
verbum hoc . Et testificatus est dominus in israel
et in iuda per manum omnium prophetarum et videntium
dicens . Revertimini a viis vestris pessimis
et custodite precepta mea et cerimonias iux
ta omnem legem quam precepi patribus vestris
et sicut misi ad vos in manu servorum meorum
prophetarum . Qui non audierunt sed indurave
runt cervicem suam iuxta cervicem
patrum suorum qui noluerunt obedire
domino deo suo . Et abiecerunt legitima
eius . et pactum quod pepigit cum patribus
eorum et testificationes quibus contestatus est
eos . Secutique sunt vanitates et vane
egerunt . et secuti sunt gentes que erant per
circuitum eorum super quibus preceperat dominus eis
ut non facerent sicut et illi faciebant . et
dereliquerunt omnia precepta domini dei sui .
Feceruntque sibi conflatiles duos vitulos et lu
cos . et adoraverunt universam miliciam
celi . Servieruntque baal et consecrabant
ei filios suos et filias suas per ignem . et
divinationibus inserviebant et auguriis . Et
tradiderunt se ut facerent malum coram

domino . et irritaverunt eum . Iratusque
est dominus vehementer israel et abstu
lit eos de conspectu suo . et non remansit
nisi tribus iuda tantummodo . Sed nec
iuda custodivit mandata domini dei
sui . verum etiam ambulavit in
erroribus israel . quos operatus fuerat .
Proiecitque dominus omne semen israel . et af
flixit eos et tradidit eos in manu di
ripientium donec proiceret eos a facie sua
ex eo iam tempore quo scissus est israel a domo
david . et constituerunt sibi regem iero
boam filium nabath . Separavit enim ieroboam
israel a domino . et peccare eos fecit peccatum
magnum . Et ambulaverunt filii israel
in universis peccatis ieroboam que fecerat
non recesserunt ab eis usquequo auferret dominus
israel a facie sua . sicut locutus fuerat in ma
nu omnium servorum suorum prophetarum . Trans
latusque est israel de terra sua in assyrios
in diem hanc . Adduxit autem rex assyriorum de
babilone . et de cutha . et de haiath et de
ath . et de emath . et de sepharvaim et col
locavit eos in civitatibus samarie pro filiis
israel . Qui possederunt samariam et habi
taverunt in urbibus eius . Cumque ibi ha
bitare cepissent non timebant dominum . et im
misit in eos dominus leones qui interfici
ebant eos . Nuntiatumque est regi assyri
orum et dictum . Gentes quas transtulisti et
habitare fecisti in civitatibus samarie
ignorant legitima dei terre . et im
misit in eos dominus leones et ecce interficiunt
eos . eo quod ignorent ritum dei terre . Pre
cepit autem rex assyriorum dicens . Ducite illuc
unum de sacerdotibus quos inde captivos ad
duxistis . et vadat et habitet cum eis et doce
at eos legitima dei terre . Igitur ve
nit unus de sacerdotibus his qui captivi duc
ti fuerant de samaria . habitavit in bethel
et docebat eos quomodo colerent dominum . Et una
queque gens fabricata est deum suum . posu
eruntque eos in phanis excelsis que fecerant
samarite . gens et gens in urbibus suis in quibus ha
bitabant . Viri enim babilonii fecerunt so
choth benoth . Viri autem cutheni fecerunt
nergel . et viri de emath fecerunt asima .
Porro evei fecerunt nebaaz et tharthac . Hi
autem qui erant de sepharvaim combure
bant filios suos igni adramelech et a
namelech diis sepharvaim . et nihilominus
colebant dominum . Fecerunt autem sibi de novis
simis sacerdotes excelsorum et ponebant eos in
phanis sublimibus . Et cum dominum

et diis quoque suis serviebant iuxta consue-
tudinem gentium de quibus translati fue-
rant Samariam. usque in presentem diem
morem sequuntur antiquum. Non timent dominum
neque custodiunt ceremonias eius et iudicia
et legem et mandatum quod preceperat dominus
filiis Iacob quem cognominavit Israel. et per-
cusserat cum eis pactum et mandaverat eis di-
cens. Nolite timere deos alienos et non adore-
tis eos. neque colatis eos et non immoletis eis
sed dominum deum vestrum qui eduxit vos de terra
Egypti in fortitudine magna et in brachio
extento. ipsum timete et illum adorate et ipsi
immolate. Ceremonias quoque et iudicia
et legem et mandatum quod scripsit vobis custodi-
te ut faciatis cunctis diebus et non timea-
tis deos alienos. Et pactum quod percussit
vobiscum nolite oblivisci nec colatis deos
alienos sed dominum deum vestrum timete. et ipse eru-
et vos de manu omnium inimicorum vestrorum. Illi vero
non audierunt sed iuxta consuetudinem su-
am priorem perpetrabant. fuerunt igitur gentes
iste timentes quidem dominum sed nichilominus
et idolis suis servientes. Nam et filii eorum et nepo-
tes sicut fecerunt patres sui. ita faciunt
usque in presentem diem.

XVIII
Anno tercio Osee filii Hela regis Israel regna-
vit Ezechias filius Achaz regis Iuda.
viginti quinque annorum erat cum regna-
re cepisset. XXVIIII annis regnavit in
Ierusalem. nomen matris eius Abia filia Zacha-
rie. Fecitque quod erat bonum coram domino.
iuxta omnia que fecerat David pater eius. ip-
se dissipavit excelsa et contrivit statuas
et succidit lucos. confregitque serpentem ene-
um quem fecerat Moyses. Siquidem usque
ad illud tempus filii Israel adolebant ei incensum
vocavitque eum Noestan. In domino deo Israel
speravit. Itaque post eum non fuit similis de cunc-
tis regibus Iuda. sed neque in hiis qui ante eum
fuerunt. Et adhesit domino et non recessit
a vestigiis eius. fecitque mandata eius
que preceperat dominus Moysi. unde et erat
dominus cum eo. et in cunctis ad que perge-
bat sapienter se agebat. Rebellavit
quoque contra regem Assyriorum et non servivit
ei. Ipse percussit Philisteos usque Gazam et
omnes terminos eorum a turre custodum usque ad
civitatem munitam. Anno quarto regis E-
zechie qui erat annus septimus Osee
filii Hela regis Israel. ascendit Salmana-
sar rex Assyriorum Samariam et oppugnavit
eam et cepit. Nam post annos tres. anno sexto
Ezechie id est anno nono Osee regis Israel.
capta est Samaria. Et transtulit rex Assyri-
orum Israel in Assyrios collocavitque eos in Ha-
la et in Habor fluviis Gozam in civitatibus
Medorum. quia non audierunt vocem domini
dei sui. sed pretergressi sunt pactum eius. Omnia
que preceperat Moyses servus domini non au-
dierunt. nec fecerunt. Anno quarto decimo
regis Ezechie. ascendit Sennacherib rex
Assyriorum ad universas civitates Iuda mu-
nitas et cepit eas. Tunc misit Ezechias rex
Iuda nuncios ad regem Assyriorum in Lachis
dicens. Peccavi recede a me. et omne quod in-
posueris michi feram. Indixit itaque rex
Assyriorum Ezechie regi Iude trecenta talen-
ta argenti. et XXX talenta auri. Dedit-
que Ezechias omne argentum quod rep-
ertum fuerat in domo domini et in thesauris
regis. In tempore illo confregit Ezechias valvas
templi domini. et laminas auri quas ipse
affixerat et dedit eas regi Assyriorum. Misit autem
rex Assyriorum Tharthan et Rabsaris et Rabsa-
cen de Lachis ad regem Ezechiam cum manu
valida Ierusalem. Qui cum ascendissent ve-
nerunt Ierusalem. et steterunt iuxta aqueduc-
tum piscine superioris. que est in via agri
fullonis. vocaveruntque regem. Egressus est
autem ad eos Elyachim filius Helchie prepositus
domus. et Sobna scriba. et Iohae filius A-
saph a commentariis. Dixitque ad eos Rapsa-
ces. Loquimini Ezechie. Hec dicit rex magnus
rex Assyriorum. Que est ista fiducia qua nite-
ris? forsitan inisti consilium ut prepares
te ad prelium. In quo confidis ut audeas rebella-
re? An speras in baculo harundineo atque
confracto Egypto. Super quem si incubuerit
homo comminutus ingredietur in manum eius
et perforabit eam. Sic est Pharao rex Egyp-
ti omnibus qui confidunt in eo. Quod si dixeri-
tis michi in domino deo nostro habemus fi-
duciam. nonne iste est cuius abstulit E-
zechias excelsa et altaria. et precepit Iude et Ie-
rusalem ante altare hoc adorabitis in Ierusalem.
Nunc igitur transite ad dominum meum rege
Assyriorum et dabo vobis duo milia equorum. et qui-
dem an habere valeatis ascensores eorum. Et quo-
modo potestis resistere ante unum satrapam de servis
domini mei minimis? An fiduciam habes
in Egypto propter currus et equites? Numquid
sine domini voluntate ascendi ad locum is-
tum ut demolirer eum? Dominus dixit michi.
Ascende ad terram hanc et demolire eam. Dixe-
runt autem Helyachim filius Helchie et Sobna et Io-
hae Rapsaci. Precamur ut loquaris nobis
servis tuis syriace. siquidem intelligimus

hac lingua. et non loquaris nobis iudaice. au
diente populo qui est super murum. Responditque ei rap
saces dicens. Numquid ad dominum tuum et ad
te misit dominus meus me. ut loquerer ser
mones hos. et non potius ad viros qui sedent super
murum. ut comedant stercora sua et bibant uri
nam suam vobiscum. Stetit itaque rapsaces et clamavit
voce magna iudaice et ait. Audite verba regis
magni regis assyriorum. Hec dicit rex. Non vos se
ducat ezechias. Non enim poterit vos eruere
de manu mea. Neque fiduciam vobis tribuat super
domino dicens. eruens liberabit nos dominus. et non
tradetur civitas hec in manu regis assyriorum. Noli
te audire ezechiam. Hec enim dicit rex assyriorum. Faci
te mecum quod vobis utile est. et egredimini ad me.
et comedet unusquisque de vinea sua et de ficu sua.
et bibetis aquas de cisternis vestris. donec veniam et
transferam vos in terram que similis est terre vestre
in terram fructiferam et fertilem vini. terram pa
nis et vinearum. terram olivarum et olei ac
mellis. et vivetis et non moriemini. Nolite audi
re ezechiam. qui vos decipit dicens. dominus liberabit nos.
Numquid liberaverunt dii gentium terram suam
de manu regis assyriorum? Ubi est deus emath et arphath?
ubi est deus sepharvaym. ana. et ava. Numquid li
beraverunt samariam de manu mea. Quinam
illi sunt in universis diis terrarum qui eruerunt regi
onem suam de manu mea. ut possit eruere do
minus ierusalem de manu mea. Tacuit itaque populus
et non respondit ei quicquam. Siquidem preceptum
regis acceperant ut non responderent ei. Venitque he
liachim filius helchie prepositus domus. et sob
na scriba. et ioahe filius asaph a commentariis ad
ezechiam scissis vestibus. et nuntiaverunt ei
verba rapsacis.

XIX

Que cum audisset rex ezechias scidit vestimen
ta sua et opertus est sacco. ingressusque est domum
domini. Et misit heliachim prepositum domus.
et sobnam scribam. et senes de sacerdotibus oper
tos saccis ad ysaiam prophetam filium amos. Qui
dixerunt. Hec dicit ezechias. Dies tribulationis
et increpationis et blasphemie dies iste. Venerunt filii
usque ad partum. et vires non habet parturiens. Si for
te audiat dominus deus tuus universa verba rapsacis
quem misit rex assyriorum dominus suus. ut expro
braret deum viventem. et argueret verbis que au
divit dominus deus tuus. et fac orationem pro reliqui
is que reperte sunt. Venerunt ergo servi regis ezechie
ad ysaiam. dixitque eis ysaias. Hec dicetis domino ve
stro. Hec dicit dominus. Noli timere a facie sermo
num quos audisti. quibus blasphemaverunt pu
eri regis assyriorum me. Ecce ego inmittam
ei spiritum. et audiet nuntium et revertetur in terram su
am. et deiciam eum gladio in terra sua. Reversus est

ergo rapsaces et invenit regem assyriorum
tem lobnam. Audierat enim quod
de lachis. Cumque audisset de tharaca
ethiopie dicentes. Ecce egressus est
gnet adversum te. ut iret contra eum.
os ad ezechiam dicens. Hec dicite ezech
de. Non te seducat deus tuus. in quo
duciam. neque dicas non tradetur ier
regis assyriorum. Tu enim ipse audis
cerunt reges assyriorum universis ter
vastaverunt eas. Num ergo solus pot
liberaverunt dii gentium singulos quos
verunt patres mei. gozam videlicet
reseph et filios eden qui erant in thela
est rex emath. et rex arphath. et rex
sepharvaim. ana. et ava. Itaque cum
ezechias litteras de manu nuntiorum
ascendit in domum domini. et expandit
domino. et oravit in conspectu eius di
deus israhel qui sedes super cherubin.
solus regum terre. tu fecisti celum
clina aurem tuam et audi. aperi
et vide. et audi omnia verba sennacherib
ut exprobraret nobis deum viventem. Ve
vastaverunt reges assyriorum gentes
et miserunt deos earum in ignem.
dii sed opera manuum hominum. ex ligno
et perdiderunt eos. Nunc ergo domine
ter salvos nos fac de manu eorum. ut sci
gna terre quia tu es dominus deus
autem ysaias filius amos ad eze
Hec dicit dominus deus israhel. Que depreca
nacherib rege assyriorum. audi
que locutus est sermo que locut
Sprevit te et subsannavit te
post tergum tuum caput movit
exprobrasti et quem blasphemasti
in vocem tuam. et elevasti in
tuos? Contra sanctum israhel. Per manu
exprobrasti domino et dixisti.
curruum meorum ascendi excel
summitatem libani. et succidi
eius. et electas abietes eius.
usque ad terminos eius. et saltum
ego succidi. et bibi aquas alienas
stigiis pedum meorum omnes aquas
Numquid non audisti quid ab initio fe
bus antiquis plasmavi illud. et nunc
tumque in ruinam collium. pugnantium
munitarum. et qui sedent in eis
nu. contremuerunt et confusi sunt
num agri et virens herba tectorum
est antequam veniret ad maturitatem
tuum et egressum tuum. et introitum

[illegible]

praescivi. et furorem tuum contra me. Insanisti
in me: et superbia tua ascendit in aures meas.
Ponam itaque circulum in auribus tuis et reducam
te in viam per quam venisti. Tibi autem Ezechia hoc
erit signum. Comede hoc anno quae repperis. In secundo
autem anno quae sponte nascuntur. Porro in anno tertio
seminate et metite. plantate vineas et come-
dite fructum earum. Et quodcumque reliquum fu-
erit de domo Iuda. mittet radicem deorsum et fa-
ciet fructum sursum. De Ierusalem quippe egredien-
tur reliquiae. et quod salvetur de monte Sion. Ze-
lus domini exercituum faciet hoc. Quam ob rem haec dicit
dominus de rege Assyriorum. Non ingredietur urbem
hanc. nec mittet in eam sagittam. nec
occupabit eam clypeus. nec circumdabit
eam munitio. Per viam qua venit revertetur et ur-
bem hanc non ingredietur dicit dominus.
Protegamque urbem hanc et salvabo eam propter me
et propter David servum meum. Factum est igitur in nocte il-
la, venit angelus domini et percussit in castris Assy-
riorum. c. octoginta v. milia. Cumque diluculo
surrexisset. vidit omnia corpora mortuorum. et re-
cedens abiit. Et reversus est Sennacherib rex
Assyriorum. et mansit in Ninive. Cumque adora-
ret in templo Nesrach deum suum. Adramme-
lech et Sarasar filii eius percusserunt eum gladio
fugeruntque in terram Armeniorum. Et regnavit
Asaraddon filius eius pro eo.

XX

In diebus illis aegrotavit Ezechias usque ad mor-
tem. et venit ad eum Isaias filius Amos
propheta. dixitque ei. Haec dicit dominus deus. Dispo-
ne domui tuae. morieris enim tu et non vives.
Qui convertit faciem suam ad parietem. et oravit
dominum dicens. Obsecro domine. memento quomodo am-
bulaverim coram te in veritate et in corde perfecto.
et quod placitum est coram te fecerim. Flevit itaque Eze-
chias fletu magno. Et antequam egrederetur
Isaias mediam partem atrii. factus est sermo
domini ad eum dicens. Revertere et dic Ezechiae duci
populi mei. Haec dicit dominus deus David patris tui.
Audivi orationem tuam. et vidi lacrimas tuas.
et ecce sanavi te. Die tertia ascendes templum
domini. et addam diebus tuis xv. annos. Sed et
de manu regis Assyriorum liberabo te et civitatem
hanc. et protegam urbem istam propter me et propter David
servum meum. Dixitque Isaias. Afferte massam
ficorum. Quam cum attulissent. et posuissent super ul-
cus eius. curatus est. Dixerat autem Ezechias ad Isaiam.
Quod erit signum quia dominus me sanabit. et quod
ascensurus sum die tertio templum domini? Cui ait
Isaias. Hoc erit signum a domino. quod facturus
sit dominus sermonem quem locutus est. Vis ut
ascendat umbra x. lineis. an ut revertatur to-
tidem gradibus? Et ait Ezechias. Facile est
umbram crescere x. lineis. Nec hoc volo ut fi-
at. sed ut revertatur retrorsum x. gradibus.
Invocavit itaque Isaias propheta dominum. et redu-
xit umbram per lineas quibus iam descenderat
in horologio Achaz. retrorsum x. gradibus.
In illo tempore misit Merodach Baladan filius Ba-
ladan rex Babyloniorum litteras et munera ad
Ezechiam. Audierat enim quod aegrotasset Eze-
chias. Laetatus est autem in adventu eorum Ezechi-
as. et ostendit eis domum aromatum. et aurum
et argentum. et pigmenta varia. unguenta quoque et
domum vasorum suorum. et omnia quae habere poterat in the-
sauris suis. Non fuit verbum quod non ostenderet
eis Ezechias in domo sua. et in omni potestate sua.
Venit autem Isaias propheta ad regem Ezechiam.
dixitque ei. Quid dixerunt viri isti aut unde
venerunt ad te? Cui ait Ezechias. De terra lon-
ginqua venerunt ad me de Babylone. At ille
respondit. Quid viderunt in domo tua? Ait Ezechi-
as. Omnia quaecumque sunt in domo mea viderunt.
nihil est quod non monstraverim eis. Dixit itaque I-
saias Ezechiae. Audi sermonem domini. Ecce
dies venient et auferentur omnia quae in domo tua sunt
et quae condiderunt patres tui usque in diem hanc
in Babylonem. Non remanebit quicquam ait
dominus. Sed et de filiis tuis qui egredientur
ex te. quos generabis tollentur. et erunt eunuchi
in palatio regis Babylonis. Dixit Ezechias ad
Isaiam. Bonus sermo domini quem locutus est.
Sit pax et veritas in diebus meis. Reliqua autem
sermonum Ezechiae et omnis fortitudo eius. et
quomodo fecerit piscinam et aquaeductum. et intro-
duxerit aquas in civitatem. nonne haec scripta sunt in
libro sermonum dierum regum Iuda?

XXI

Dormivitque Ezechias cum patribus suis. et regnavit
Manasses filius eius pro eo. Filius duodecim an-
norum erat Manasses cum regnare coepisset. et
lv. annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius
Aphsiba. Fecitque malum in conspectu domini. iuxta
idola gentium quas delevit dominus a facie filiorum
Israel. Conversusque est et aedificavit excelsa quae dissipa-
verat Ezechias pater eius. et erexit aras Baal. et fe-
cit lucos sicut fecerat Achab rex Israel. et adora-
vit omnem militiam caeli et coluit eam. Exstru-
xitque aras in domo domini. de qua dixit dominus. In
Ierusalem ponam nomen meum. Et exstruxit altaria
universae militiae caeli in duobus atriis templi
domini. Et transduxit filium suum per ignem. et ariola-
tus est. et observavit auguria. et fecit pythones
et aruspices multiplicavit. ut faceret malum
coram domino. et irritaret eum. Posuit quoque
idolum luci quod fecerat in templo domini.
super quo locutus est dominus ad David et ad Salo-
monem filium eius. In templo hoc et in Ierusalem quam

[illegible]

elegi de cunctis tribubus israhel. ponam nomen
meum sempiternum. et ultra non faciam
moveri pedem israhel de terra quam dedi patri-
bus eorum. sic tamen si custodierint opere omnia
que precepi eis. et universam legem quam man-
davit eis servus meus moyses. Illi vero non
audierunt. sed seducti sunt a manasse. ut fa-
cerent malum super gentes quas contrivit
dominus a facie filiorum israhel. Locutusque est
dominus in manu servorum suorum prophetarum dicens.
Quia fecit manasses rex iuda abhomina-
tiones istas pessimas. super omnia que fecerunt
amorrei ante eum. et peccare fecit et iudam
in inmunditiis suis. propterea hec dicit dominus
deus israhel. Ecce ego inducam mala super ierusalem
et iudam. ut quicumque audierit tinniant
ambe aures eius. Et extendam super ierusalem
funiculum samarie. et pondus domus achab.
et delebo ierusalem sicut deleri solent tabule.
et delens vertam et ducam crebrius stilum
super faciem eius. Dimittam vero reliquias
hereditatis mee. et tradam eas in manu ini-
micorum eius. Eruntque in vastitatem et in rapinam
cunctis adversariis suis. eo quod fecerint
malum coram me. et perseveraverint in-
ritantes me. ex die qua egressi sunt patres
eorum ex egypto usque ad diem hanc. Insuper et
sanguinem innoxium fudit manasses mul-
tum nimis. donec impleret ierusalem usque ad os.
absque peccatis suis quibus peccare fecit iudam.
ut faceret malum coram domino. Reliqua
autem sermonum manasse et universa que fecit
et peccatum eius quod peccavit nonne
hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum iuda.
Dormivitque manasses cum patribus suis
et sepultus est in orto domus sue in or-
to azam. Et regnavit amon filius eius
pro eo. Viginti duorum annorum erat amon cum
regnare cepisset. duobus quoque annis reg-
navit in ierusalem. Nomen matris eius mesal-
lameth filia arus de getheba. Fecitque ma-
lum in conspectu domini sicut fecerat ma-
nasses pater eius. Servivitque inmundi-
ciis quibus servierat pater eius. et adoravit
eas. et dereliquid dominum deum patrum suo-
rum et non ambulavit in via domini. Tetende-
runtque ei insidias servi sui et interfecerunt
regem in domo sua. Percussit autem populus ter-
re omnes qui coniuraverant contra regem amon.
et constituerunt sibi regem iosiam filium eius
pro eo. Reliqua autem sermonum amon que fecit
nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum
regum iuda. Sepelieruntque eum in sepul-
cro suo in orto azam. Et regnavit

Octo annorum erat iosias cum regnare ce-
pisset. et xxx. uno anno regnavit
Nomen matris eius idida filia pha-
de besecath. Fecitque quod placitum
coram domino et ambulavit ad
per omnes vias david patris sui. non
navit ad dexteram neque ad sinistram.
Anno autem octavo decimo regis io-
sie rex saphan filium aslia filii
lam scribam templi domini. di-
vade ad helchiam sacerdotem
ut confletur pecunia que illata est in
domini. quam collegerunt
pli a populo. Detturque fabris per pre-
domini. Qui et distribuant eam
operantur in templo domini. ad instau-
randa tecta templi domini. tignariis
et cementariis et his qui interrupta
nunt. et ut emantur ligna et
lapidicinis ad instaurandum tem-
plum. Verumtamen non supputetur eis argentum
acceperunt. sed in potestate
Dixit autem helchias pontifex
scribam. Librum legis repperi
domini. Deditque helchias volumen
Qui et legit illud. Venit quoque
ba ad regem. et renunciavit
par et ait. Conflaverunt
niam que reperta est in domo
runt ut distribueretur fabris
operum templi domini. Narravit
scriba regi dicens. Librum dedit
chias sacerdos. Quem cum
coram rege et audisset rex
scidit vestimenta sua. Et
sacerdoti et achiam filio
filio micha et saphan
regis dicens. Ite et consulite
et super populo et super omni iuda
quod inventum est. Magna enim
succensa est contra nos. quia
patres nostri. verba libri huius
ferent omne quod scriptum
runt ergo helchias sacerdos
et achobor et saphan et asia
phetem. uxorem sellum filii
arcas custodis vestium. que
ierusalem in secunda. locutique sunt ad eam
spondit eis. Hec dicit dominus deus israhel
virum qui misit vos ad me.
Ecce ego adducam mala super
et super habitatores eius omnia verba
legit rex iuda. quia dereliquerunt

Traditus est manasses rege babiloniorum ... [illegible]

... xij.

sacrificaverunt diis alienis irritantes me-
in cunctis operibus manuum suarum et succen-
detur indignatio mea in loco hoc et non ex-
tinguetur. Regi autem iuda qui misit vos
ut consuleretis dominum sic dicetis. Hec dicit dominus
deus israel. Pro eo quod audisti verba voluminis
et perterritum est cor tuum et humiliatus es
coram domino auditis sermonibus contra
locum istum et habitatores eius quod vi-
delicet fierent in stuporem et in male-
dictum et scidisti vestimenta tua et flevisti
coram me et ego audivi ait dominus; ideo
colligam te ad patres tuos et colligeris ad
sepulcrum tuum in pace ut non videant o-
culi tui mala omnia que introducturus sum
super locum istum.
XXIII Et renunciaverunt regi quod dixerat. Et
misit et congregati sunt ad eum omnes senes
iuda et ierusalem. Ascenditque rex templum
domini et omnes viri iuda universique qui
habitabant in ierusalem cum eo sacerdotes et
prophete et omnis populus a parvo usque ad magnum
legitque cunctis audientibus omnia verba libri
federis qui inventus est in domo domini.
Stetitque rex super gradum et percussit coram fedus
domino ut ambularent post dominum
et custodirent precepta eius et testimonia
et cerimonias in omni corde et in tota anima
et suscitarent verba federis huius que
scripta erant in libro illo. Adquievitque populus
pacto. Et precepit rex elchie pontifici et
sacerdotibus secundi ordinis et ianitoribus ut
proicerent de templo domini omnia vasa que
facta fuerant baal et in luco et universe
milicie celi et combussit ea foris ierusalem in
convalle cedron et tulit pulverem eorum in
bethel. Et delevit aruspices quos posu-
erant reges iuda ad sacrificandum in
excelsis per civitates iuda et in circuitu ie-
rusalem et eos qui adolebant incensum
baal et soli et lune et duodecim signis et
omni milicie celi. Et efferri fecit lucum
de domo domini foras ierusalem in convalle ce-
dron et combussit eum ibi et redegit in pul-
verem et proiecit super sepulchra vulgi.
Destruxit quoque edículas effeminatorum
que erant in domo domini pro quibus et
mulieres texebant quasi domunculas luci.
Congregavitque omnes sacerdotes de civita-
tibus iuda et contaminavit excelsa ubi sa-
crificabant sacerdotes de gabaa usque ber-
sabee et destruxit aras portarum in introi-
tu ostii iosue principis civitatis quod
erat ad sinistram porte civitatis. Ve-
rumtamen non ascendebant sacerdotes excelsorum ad
altare domini in ierusalem sed tantum comedebant
azima in medio fratrum suorum. Contaminavit quoque
topheth quod est in convalle filii ennom ut
ut nemo consecraret filium suum aut fi-
liam per ignem moloch. Abstulit quoque equos
quos dederant reges iude soli in introitu
templi domini iuxta exedram nathan me-
lech eunuchi qui erat in pharurim. Cur-
rus autem solis combussit igni. Altaria quoque que
erant super tecta cenaculi achaz que fece-
rant reges iuda et altaria que fecerat manas-
ses in duobus atriis templi domini destruxit rex.
Et cucurrit inde et dispersit cinerem eorum in tor-
rentem cedron. Excelsa quoque que erant in
ierusalem ad dexteram partem montis offensionis
que edificaverat salomon rex israel astaroth
ydolo sydoniorum et chamos offensioni
moab et melchom abhominationi filiorum
amon polluit rex et contrivit statuas et suc-
cidit lucos replevitque loca eorum ossibus mor-
tuorum. Insuper et altare quod erat in bethel
et excelsum quod fecerat ieroboam filius na-
bath qui peccare fecit israel et altare illud
et excelsum destruxit atque combussit et comminuit
in pulverem succenditque etiam lucum. Et conver-
sus iosias vidit ibi sepulchra que erant in mon-
te misitque et tulit ossa de sepulchris et combussit
ea super altare et polluit illud iuxta verbum
domini quod locutus est vir dei qui predixerat
verba hec. Et ait. Quis est titulus iste quem
video? Responderuntque ei cives illius urbis.
Sepulcrum est hominis dei qui venit de iuda et pre-
dixit verba hec que fecisti super altare bethel. Et
ait. Dimittite eum. Nemo commoveat ossa eius.
Et intacta manserunt ossa illius cum ossibus
prophete qui venerat de samaria. Insuper et omnia
phana excelsorum que erant in civitatibus
samarie que fecerant reges israel ad irritan-
dum dominum abstulit iosias et fecit eis secundum
omnia opera que fecerat in bethel. Et occidit u-
niversos sacerdotes excelsorum qui erant
ibi super altaria et combussit ossa humana su-
per ea. Reversusque est ierusalem et precepit omni populo
dicens. Facite phase domino deo vestro secundum
quod scriptum est in libro federis huius. Nec enim
factum est tale phase a diebus iudicum qui
iudicaverunt israel et omnium dierum regum
israel et regum iuda sicut in octavo decimo an-
no regis iosie factum est phase istud do-
mino in ierusalem. Sed et phytones et ario-
los et figuras ydolorum et inmunditias et abho-
minationes que fuerant in terra iuda
et in ierusalem abstulit iosias ut statueret

uba legis que scripta sunt in libro quem inue-
nit helchias sacerdos in templo domini. Si-
milis ei non fuit ante eum rex qui reuerteretur
ad dominum in omni corde suo et in tota anima
sua et in uniuersa uirtute sua iuxta omnem le-
gem moysi. neque post eum surrexit similis illi.
Verumtamen non est auersus dominus ab ira furoris
sui magni. quo iratus est furor eius contra iudam
propter irritationes quibus prouocauerat eum manas-
ses. Dixit itaque dominus. Etiam iudam auferam a
facie mea sicut abstuli israel. et proiciam ciuitatem
hanc quam elegi ierusalem et domum de qua dixi erit no-
men meum ibi. Reliqua autem sermonum iosie et uni-
uersa que fecit. nonne hec scripta sunt in libro uerborum die-
rum regum iuda? In diebus eius ascendit pharao
nechao rex egypti contra regem assyriorum ad
flumen eufraten. Et abiit iosias rex iuda
in occursum eius et occisus est in mageddo.
cum uidisset eum. et portauerunt eum serui sui
mortuum de mageddo. et tulerunt eum in
ierusalem. et sepelierunt eum in sepulchro suo. Tu-
litque populus terre ioachaz filium iosie. et unxerunt eum
et constituerunt eum regem pro patre suo. Viginti trium
annorum erat ioachaz cum regnare cepisset
et tribus mensibus regnauit in ierusalem. Nomen ma-
tris eius amithal filia ieremie de lobna. Et
fecit malum coram domino. iuxta omnia que
fecerant patres eius. Vinxitque eum pharao ne-
chao in reblatha. que est in terra emath ne re-
gnaret in ierusalem. et imposuit mulctam terre .c.
talentis argenti et talento auri. Regemque con-
stituit pharao nechao heliachim filium iosie
pro iosia patre eius. uertitque nomen eius ioachim;
porro ioachaz tulit et duxit in egyptum. Argen-
tum et aurum dedit ioachim pharaoni cum indi-
xisset terre per singulos ut conferretur iuxta precep-
tum pharaonis. et unumquemque secundum uires suas ex-
egit. tam argentum quam aurum de populo terre ut
daret pharaoni nechao. Viginti quinque annorum
erat ioachim cum regnare cepisset. et .xi. annis
regnauit in ierusalem. Nomen matris eius zebida fi-
lia phadaia de ruma. Et fecit malum coram
domino iuxta omnia que fecerant patres eius.

XXIIII

In diebus eius ascendit nabuchodonosor
rex babilonis. et factus est ei ioachim seruus tribus
annis. et rursum rebellauit contra eum. Inmi-
sitque ei dominus latrunculos chaldeorum et latrun-
culos syrie. et latrunculos moab. et latrunculos
filiorum amon. et inmisit eos in iudam ut disper-
derent eum iuxta uerbum domini quod locutus
erat per seruos suos prophetas. Factum est autem hoc per
uerbum domini contra iudam ut auferret eum
coram se propter peccata manasse uniuersa que fecit. et propter
sanguinem innoxium quem effudit et impleuit
ierusalem cruore innocentium. et ob hanc
luit dominus propitiari. Reliqua autem
ioachim et uniuersa que fecit nonne
sunt in libro sermonum dierum regum iuda?
miuit ioachim cum patribus suis. Regna
ioachin filius eius pro eo. Et ultra non ad
rex egypti ut egrederetur de terra sua.
enim rex babilonis a riuo egypti usque
eufraten. omnia que fuerant regis egypti.
Decem et octo annorum erat ioachin cum regna
set et tribus mensibus regnauit in ierusalem.
matris eius nestha filia helnathan
Et fecit malum coram domino iuxta
fecerat pater eius. In tempore illo ascenderunt
buchodonosor regis babilonis in ierusalem
data est urbs munitionibus. Venitque
nosor rex babilonis ad ciuitatem cum
sui ut oppugnarent eam. Egressusque
chim rex iuda ad regem babilonis
eius et principes eius et serui eius
et suscepit eum rex babilonis anno
sui. et protulit inde omnes thesauros
ni et thesauros domus regie. et con
uasa aurea que fecerat salomon
plo domini. iuxta uerbum domini.
omnem ierusalem. et uniuersos principes
exercitus .x. milia in captiuitatem.
tificem et inclusorem. nichilque relic
ris pauperibus populi terre. Transtulit
in babilonem. et matrem regis.
et eunuchos regis. et iudices terre
tem de ierusalem in babilonem.
stos .vii. milia. et artifices
omnes uiros fortes et bellatores.
babilonis captiuos in babilo
mathathiam patruum eius
nomen ei sedechiam. Vicesimum
etatis habebat sedechias cum reg
.xi. annis regnauit in ierusalem.
erat amithal filia ieremie de
malum coram domino. iuxta
chim. Irascebatur enim dominus
et contra iudam. donec proiceret eos a facie
ssitque sedechias a rege babilonis.
Factum est autem anno nono regni eius
se decimo die mensis. uenit nabu
rex babilonis ipse et omnis exercitus eius
et circumdederunt eam. et extruxerunt
munitiones. Et clausa est ciuitas
usque ad undecimum annum regis sedechie
mensis. Preualuitque fames in ci
panis populo terre. Et interrupta est ciuitas
bellatores nocte fugerunt. per uiam
inter duplicem murum ad ortum regis

[illegible marginal gloss]

i. fecit uiuere nomen eius

Sub spe honorandi eum.

uires suas

[illegible marginal gloss]

bellatores nocte fugerunt per viam portae quae est inter duplicem murum ad hortum regis. Porro Chaldaei obsidebant in circuitu civitatem. Fugit itaque Sedecias per viam quae ducit ad campestria solitudinis. Et persecutus est exercitus Chaldeorum regem, comprehenditque eum in planitie Iericho. Et omnes bellatores qui erant cum eo dispersi sunt et reliquerunt eum. Apprehensum ergo regem adduxerunt ad regem Babylonis in Reblatha. Qui locutus est cum eo iudicium. Filios autem Sedeciae occidit coram eo, et oculos eius effodit, vinxitque eum catenis et adduxit in Babylonem. Mense quinto septima die mensis, ipse est annus nonus decimus regis Babylonis, venit Nabuzardan princeps exercitus servus regis Babylonis in Ierusalem. Et succendit domum Domini et domum regis et domos Ierusalem, omnemque domum combussit igni. Et muros Ierusalem in circuitu destruxit omnis exercitus Chaldeorum qui erat cum principe militum. Reliquam autem populi partem quae remanserat in civitate, et perfugas qui transfugerant ad regem Babylonis, et reliquum vulgus, transtulit Nabuzardan princeps militiae. Et de pauperibus terrae reliquit vinitores et agricolas. Columnas autem aereas quae erant in templo Domini, et bases et mare aereum quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldaei et transtulerunt aes omne in Babylonem. Ollas quoque et trullas et tridentes et scyphos et mortariola aurea, et omnia vasa aerea in quibus ministrabant, tulerunt. Necnon et thuribula et phialas. Quae aurea aurea, et quae argentea argentea, tulit princeps militiae, id est columnas duas, mare unum, et bases quas fecerat Salomon in templo Domini. Non erat pondus aeris omnium vasorum. Decem et octo cubitos altitudinis habebat columna una, et capitellum aereum super se altitudinis trium cubitorum. Et reticulum et malogranata super capitellum columnae omnia aerea. Similem et secunda columna habebat ornatum. Tulit quoque princeps militiae Saraiam sacerdotem primum et Sophoniam sacerdotem secundum et tres ianitores, et de civitate eunuchum unum qui erat praefectus super bellatores viros, et quinque viros de his qui steterant coram rege quos reperit in civitate, et Sopher principem exercitus qui probabat tyrones de populo terrae, et sexaginta viros e vulgo qui inventi fuerant in civitate, quos tollens Nabuzardan princeps militiae duxit ad regem Babylonis in Reblatha. Percussitque eos rex Babylonis et interfecit in Reblatha in terra Emath. Et translatus est Iuda de terra sua. Populo autem qui relictus erat in terra Iuda quem dimiserat Nabuchodonosor rex Babylonis, praefecit Godoliam filium Ahicham filii Saphan. Quod cum audissent omnes duces militum, ipsi et viri qui erant cum eis, videlicet quod constituisset rex Babylonis Godoliam, venerunt ad Godoliam in Maspha,

Hismahel filius Nathaniae, et Iohanan filius Charee, et Saraia filius Thanehumeth Netophatites, et Iezonias filius Maachathi, ipsi et socii eorum. Iuravitque eis Godolias et sociis eorum dicens: Nolite timere servire Chaldaeis. Manete in terra et servite regi Babylonis, et bene erit vobis. Factum est autem in mense septimo venit Hismahel filius Nathaniae filii Elisama de semine regio, et decem viri cum eo, percusseruntque Godoliam, qui mortuus est, sed et Iudaeos et Chaldaeos qui erant cum eo in Maspha. Consurgensque omnis populus a parvo usque ad magnum et principes militum venerunt in Aegyptum, timentes Chaldaeos. Factum est vero in anno tricesimo septimo transmigrationis Ioachin regis Iuda, mense duodecimo, vicesima septima die mensis, sublevavit Evilmarodach rex Babylonis, anno quo regnare coeperat, caput Ioachin regis Iuda de carcere. Et locutus est ei benigne. Et posuit thronum eius super thronum regum qui erant cum eo in Babylone. Et mutavit vestes eius quas habuerat in carcere. Et comedebat panem semper in conspectu eius cunctis diebus vitae suae. Annonam quoque constituit ei sine intermissione, quae et dabatur ei a rege per singulos dies omnibus diebus vitae suae.

occidit ismahel

**Incipit prologus in librum Tobie.** Tobias exposuit Beda.

Chromatio et Helyodoro episcopis Ieronimus presbyter in Domino salutem. Mirari non desino exactionis vestrae instantiam. Exigitis enim ut librum Chaldeo sermone conscriptum ad Latinum stilum traham, librum utique Tobiae, quem Hebraei de catalogo divinarum scripturarum secantes his quae apocrypha memorant manciparunt. Feci satis desiderio vestro, non tamen meo studio. Arguunt enim nos Hebraeorum studia et imputant nobis contra suum canonem Latinis auribus ista transferre. Sed melius esse iudicans Pharisaeorum displicere iudicio et episcoporum iussionibus deservire, institi ut potui. Et quia vicina est Chaldeorum lingua sermoni Hebraico, utriusque linguae peritissimum loquacem repperiens, unius diei laborem arripui, et quicquid ille mihi Hebraicis verbis expressit, hoc ego accito notario sermonibus Latinis exposui. Orationibus vestris mercedem huius operis compensabo, cum gratum vobis didicero me quod iubere estis dignati complesse.

**Incipit liber Tobie.**

Tobias ex tribu et civitate Nepthalim, quae est in superioribus Galileae super Naasson post viam quae ducit ad occidentem, in sinistro habens civitatem Sephet. Cum captus esset in diebus Salmanasar regis Assyriorum, in captivitate tamen positus viam veritatis non deseruit, ita ut omnia quae habere poterat cotidie cum captivis fratribus

fratribus qui erant ex genere suo impertiret. Cumque
esset iunior omnibus in tribu Nepthalim nichil
tamen puerile gessit in opere. Denique cum irent
omnes ad vitulos aureos quos Ieroboam rex
Israel fecerat, hic solus fugiebat consortia omnium
et pergebat ad Ierusalem ad templum domini et
ibi adorabat dominum deum Israel, omnia
primitiva sua et decimas suas fideliter offerens
ita ut in tertio anno proselitis et advenis mini-
straret omnem decimationem. Hec et his similia
secundum legem dei puerulus observabat.
Cum vero factus fuisset vir, accepit uxorem Annam
de tribu sua, genuitque ex ea filium nomen suum
imponens ei. Quem ab infancia timere deum do-
cuit et abstinere ab omni peccato. Igitur cum per capti-
vitatem devenisset cum uxore sua et filio in
civitatem Niniven cum omni tribu sua, et omnes
ederent ex cibis gentilium, iste custodivit animam
suam et numquam contaminatus est in escis eorum. Et
quoniam memor fuit domini in toto corde suo,
dedit illi deus gratiam in conspectu Salmanasar
regis, et dedit ei potestatem quocumque vellet ire
habens libertatem quecumque facere voluisset. Perge-
bat ergo per omnes qui erant in captivitate et mo-
nita salutis dabat eis. Cum autem veni-
sset in Rages civitatem Medorum, et ex hiis qui-
bus honoratus fuerat a rege habuisset decem talen-
ta argenti, et cum multa turba generis sui
Gabelum egentem videret qui erat ex tri-
bu eius, sub cyrographo dedit illi memo-
ratum pondus argenti. Post multum vero
temporis mortuo Salmanasar rege, cum regnaret
Sennacherib filius eius pro eo, et exosos ha-
beret in conspectu suo, Tobias cotidie perge-
bat per omnem cognationem suam, et consola-
batur eos, dividebatque unicuique prout poterat de
facultatibus suis. Esurientes alebat, nudis-
que vestimenta prebebat, et mortuis atque occisis se-
pulturam sollicitus exhibebat. Denique cum rever-
sus esset rex Sennacherib fugiens a Iudea
plaga quam circa eum fecerat deus propter blasphe-
miam suam, et iratus multos occideret ex
filiis Israel, Tobias sepeliebat corpora eorum.
At ubi nunciatum est regi, iussit eum occi-
di, et tulit omnem substantiam eius. Tobias vero cum
filio suo et uxore fugiens, nudus latuit quia
multi diligebant eum. Post dies vero XLV
occiderunt regem filii ipsius, et reversus est
Tobias ad domum suam, omnisque facultas eius
restituta est ei.

II

Post hec vero cum esset dies festus domini et fac-
tum esset prandium bonum in domo Tobie,
dixit filio suo: Vade et adduc aliquos de tri-
bu nostra timentes deum ut epulentur nobiscum.

Cumque abisset reversus nunciavit ei …
lius Israel iugulatum iacere in pla…
tea; statimque exiliens de accubitu suo …
prandium ieiunus pervenit ad …
tollensque illud portavit ad domum suam …
ut dum sol occubuisset caute sep…
eum. Cumque occultasset corpus mand…
panem cum luctu et tremore, m…
illum sermonem quem dixit dominus per …
Amos prophetam: Dies festi vestri …
lamentationem et luctum. Cum …
buisset, abiit et sepelivit eum. Ar…
autem eum omnes proximi sui …
Iam huius rei causa interfici iussus …
effugisti mortis imperium, et iter…
mortuos? Sed Tobias plus tim…
quam regem, rapiebat corpora …
et occultabat in domo sua, et …
tibus sepeliebat ea. Contigit au…
dam die fatigatus a sepultura …
domum iactasset se iuxta parie…
dormisset, ex nido hirundinum …
li calida stercora insidente …
fieretque cecus. Hanc autem …
ideo permisit dominus evenir…
posteris daretur exemplum pa…
tie sicut et sancti Iob. Nam cum ab …
semper deum timuerit et manda…
dierit, non est contristatus …
plaga cecitatis evenerit ei …
lis in timore dei permansit …
omnibus diebus vite sue. Nam …
insultabant reges, ita isti …
cognati eius irridebant vitam …
centes: Ubi est spes tua pro qua …
faciebas et sepulturas? Tob…
pabat eos dicens: Nolite …
filii sanctorum sumus et vitam …
quam deus daturus est hiis qui …
numquam mutant ab eo. An…
uxor eius ibat ad textrinum …
et de labore manuum suarum …
sequi poterat deferebat. Und…
ut edum caprarum accipiens d…
Cuius cum vocem balantis …
audisset dixit: Videte ne furti…
sit; reddite eum dominis suis, qu…
nobis aut edere ex furto aliquid …
gere. Ad hec uxor eius irata respo…
teste vana facta est spes tua et …
mosine tue modo apparuerunt …
et aliis sermonibus huiuscemodi …

Tunc Tobias ingemuit
et cepit orare cum lacrimis dicens …

in deos

ſ. 17. 19. 48. 31.

[illegible]

Domine. et omnia iudicia tua iusta sunt et omnes viae tuae misericordia et veritas et iudicium. Et nunc domine memor esto mei. et ne vindictam sumas de peccatis meis. neque reminiscaris delicta mea vel parentum meorum. Quia non obedivimus preceptis tuis. ideo traditi sumus in direptionem et captivitatem et mortem et in fabulam et in improperium omnibus nationibus in quibus dispersisti nos. Et nunc domine magna iudicia tua. quia non egimus secundum precepta tua. et non ambulavimus sinceriter coram te. Et nunc domine secundum voluntatem tuam fac mecum. et precipe in pace recipi spiritum meum. Expedit enim michi mori magis quam vivere. Eadem itaque die contigit ut Sarra filia Raguelis in Rages civitate Medorum. et ipsa audiret improperium ab una ex ancillis patris sui. quoniam tradita fuerat vii. viris et demonium nomine Asmodeus occiderat eos mox ut ingressi fuissent ad eam. Ergo cum pro culpa sua increparet puellam. respondit ei dicens. Amplius ex te non videamus filium aut filiam super terram. interfectrix virorum tuorum. Numquid et occidere me vis sicut occidisti vii. viros. Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus sue. et tribus diebus ac tribus noctibus non manducavit neque bibit. Sed in oratione persistens cum lacrimis deprecabatur dominum ut ab isto improperio liberaret eam. Factum est autem tertia die dum compleret orationem benedicens dominum dixit. Benedictum est nomen tuum deus patrum nostrorum. qui cum iratus fueris misericordiam facies. et in tempore tribulationis peccata dimittis. his qui invocant te. Ad te domine faciem meam converto. ad te oculos meos dirigo. Peto domine ut de vinculo improperii huius absolvas me. aut certe desuper terram eripias me. Tu scis domine quia numquam concupivi virum. et mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia. Numquam cum ludentibus miscui me. neque cum his qui in levitate ambulant participem me prebui. Virum autem cum timore tuo non cum libidine mea consensi suscipere. Et aut ego indigna fui illis. aut illi forsitan michi non fuerunt digni. quia forsitan viro alii conservasti me. Non est enim in hominis potestate consilium tuum. Hoc autem pro certo habet omnis qui colit te. quia vita eius si in probatione fuerit coronabitur. Si autem in tribulatione fuerit liberabitur. et si in correptione fuerit ad misericordiam tuam venire licebit. Non enim delectaris in perditionibus nostris. quia post tempestatem tranquillum facis. et post lacrimationem et fletum exultationem infundis. Sit nomen tuum deus Israel benedictum in secula. In illo tempore exaudite sunt preces amborum in conspectu glorie summi dei. et missus est angelus domini sanctus Raphael ut curaret eos ambos. quorum uno tempore sunt orationes in conspectu domini recitate.

IIII

Igitur cum Tobias putaret orationem suam exaudiri ut mori potuisset. vocavit ad se Tobiam filium suum. dixitque ei. Audi fili mi verba oris mei. et ea in corde tuo quasi fundamentum construe. Cum acceperit deus animam meam. corpus meum sepeli. et honorem habebis matri tue omnibus diebus vite eius. Memor enim esse debes que et quanta pericula sit passa propter te in utero suo. Cum autem et ipsa compleverit tempus vite sue. sepelies eam circa me. Omnibus autem diebus vite tue in mente habeto deum. et cave ne aliquando peccato consentias. et pretermittas precepta dei nostri. Ex substantia tua fac elemosinam. et noli avertere faciem tuam ab ullo paupere. Ita enim fiet ut nec a te avertatur facies domini. Quomodo potueris ita esto misericors. Si multum tibi fuerit habundanter tribue. Si exiguum fuerit tibi. etiam exiguum libenter impertiri stude. Premium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis. Quoniam elemosina ab omni peccato et a morte liberat. et non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo deo elemosina omnibus facientibus eam. Attende tibi fili mi ab omni fornicatione. et preter uxorem tuam numquam patiaris crimen scire. Superbiam numquam in tuo sensu aut in tuo verbo dominari permittas. In ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. Quicumque tibi aliquid operatus fuerit. statim ei mercedem restitue. et merces mercennarii tui apud te omnino non maneat. Quod ab alio oderis fieri tibi. vide ne tu aliquando alteri facias. Panem tuum cum esurientibus et egenis comede. et de vestimentis tuis nudos tege. Panem tuum et vinum tuum super sepulturam iusti constitue. et noli ex eo manducare et bibere cum peccatoribus. Consilium semper a sapiente perquire. Omni tempore benedic deum. et pete ab eo ut vias tuas dirigat. et omnia consilia tua in ipso permaneant. Indico etiam tibi fili mi. dedisse me x. talenta argenti dum adhuc infantulus esses Gabelo in Rages civitate Medorum. et cirographum eius apud me habeo. Et ideo perquire quomodo ad eum pervenias. et recipias ab eo supra memoratum pondus argenti. et restituas ei cirographum suum. Noli timere fili mi. pauperem quidem vitam gerimus

[illegible]

V

si multa bona habebimus si timuerimus deum
et recesserimus ab omni peccato et fecerimus bene.

Tunc respondit tobias patri suo et dixit. Omnia que
precepisti michi faciam pater. Quomodo autem pecuniam hanc
inquiram ignoro. Ille me nescit et ego eum ignoro.
Quod signum dabo ei? Sed neque viam per quam pergatur illuc
aliquando cognovi. Tunc pater suus respondit illi et
dixit. Cyrographum quidem illius penes me
habeo: quod dum illi ostenderis statim restituet.
Sed nunc perge et inquire tibi aliquem fidelem vi-
rum qui eat tecum salva mercede sua dum adhuc vi-
vo: ut recipias eam. Tunc egressus tobias inve-
nit iuvenem stantem splendidum precinctum et
quasi paratum ad ambulandum. Et ignorans quod an-
gelus dei esset. salutavit eum et dixit. Unde te
habemus bone iuvenis? At ille respondit. Ex
filiis israel. Et dixit ei tobias. Nosti viam que ducit
in regionem medorum? Cui respondit. Novi et omnia
itinera eius frequenter ambulavi. et mansi. et man-
si apud gabelum fratrem nostrum qui moratur in
rages civitate medorum que posita est in monte ec-
bathanis. Cui tobias ait. Sustine me obse-
cro donec hec ipsa nuntiem patri meo. Tunc in-
gressus tobias indicavit universa hec patri suo.
Super que admiratus pater rogavit ut introi-
ret ad eum. Ingressus itaque salutavit eum et di-
xit. Gaudium tibi semper sit. Et tobias ait. Qua-
le michi gaudium erit qui in tenebris sedeo et
lumen celi non video. Cui ait iuvenis. Forti animo
esto. in proximo est ut a deo cureris. Dixit itaque illi to-
bias. Numquid poteris perducere filium meum
ad gabelum in rages civitatem medorum? et cum redi-
eris restituam tibi mercedem tuam. Et dixit ei angelus. Ego
ducam eum et reducam sanum ad te. Cui to-
bias. Rogo te indica michi de qua domo aut
de qua tribu es tu. Cui raphahel angelus dixit. Genus
queris mercennarii an ipsum mercennarium qui
cum filio tuo eat? Sed ne forte sollicitum te reddam
ego sum azarias ananie magni filius. Et to-
bias respondit. Ex magno genere es tu. Sed peto
ne irascaris quod voluerim cognoscere genus tu-
um. Dixit autem illi angelus. Ego sanum ducam et
sanum reducam filium tuum. Respondens autem tobias
dixit. Bene ambuletis et sit deus in itinere vestro et an-
gelus eius comitetur vobiscum. Tunc paratis omnibus
que erant in via portanda fecit tobias vale
patri suo et matri sue. et ambulaverunt ambo si-
mul. Cumque profecti essent. cepit flere mater eius
et dicere. Baculum senectutis nostre tulisti et transmi-
sisti a nobis. Numquam esset pecunia ipsa pro qua
misisti eum. Sufficiebat enim nobis paupertas
nostra ut divitias computaremus hoc quod videbamus
filium nostrum. Dixitque ei tobias. Noli flere. Salvus
perveniet filius noster. et salvus revertetur ad nos

et oculi tui videbunt eum. Credo enim quod an-
gelus dei bonus comitetur ei. et bene dispo[nat]
que circa ipsum geruntur. ita ut cum [gaudio re-]
vertatur ad nos. Ad hanc vocem cessa[vit mater]
eius flere et tacuit.

Profectus est autem tobias et canis secu[tus]
et mansit prima mansione iuxta flu[vium tigris.]
Et exivit ut lavaret pedes suos. et [ecce piscis]
immanis exivit ad devorandum eum. [Quem ex-]
pavescens tobias. clamavit voce [magna]
dicens. Domine invadit me. Et [dixit ei angelus.]
Apprehende branchiam eius et trahe e[am ad te. Quod]
cum fecisset attraxit eum in siccum [et palpitare]
cepit ante pedes eius. Tunc dixit ei an[gelus. Exen-]
tera hunc piscem. et cor eius et fel [et iecur re-]
pone tibi. Sunt enim necessaria a[d medicamen-]
ta utiliter. Quod cum fecisset. assa[vit carnes]
eius et secum tulerunt in via. Cetera sa[laverunt que]
sufficerent eis in via quousque per[venirent in ra-]
ges civitatem medorum. Tunc tob[ias interroga-]
vit angelum. et dixit ei. Obsecro te [azaria frater]
ut dicas michi quod remedium ha[bebunt]
ista que de pisce servare iussisti. [Et respondens angelus]
dixit ei. Cordis eius particulam si su[per carbones]
ponas. fumus eius extricat omne ge[nus de-]
moniorum sive a viro sive a muliere [ita ut ultra]
non accedat ad eos. Et fel valet a[d unguendos oculos]
in quibus fuerit albugo et sanabun[tur. Et dixit ei tobias: ubi vis]
ut maneamus. Respondensque ange[lus ait: Est hic]
raguel nomine propinquus vir [de tribu tua et]
hic habet filiam nomine saram. [sed neque masculum]
neque feminam ullam habet preter eam[. Tibi debetur]
omnis substantia eius. et oportet te ea[m accipere coniu-]
gem. Pete ergo eam a patre eius et [dabit tibi eam u-]
xorem. Tunc respondit tobias [et dixit. Audio]
quod tradita est viris septem. et [mortui sunt. sed et hoc]
audivi quia demonium illos oc[cidit. Timeo ergo]
ne forte et michi hec eveniant. [et cum sim u-]
nicus parentibus meis deponam [senectutem il-]
lorum cum tristitia ad inferos. T[unc raphahel]
angelus dixit ei. Audi me et osten[dam tibi]
quibus prevalere potest demonium. [Hii namque qui]
coniugium ita suscipiunt ut deum a se et a su[a mente ex-]
cludant. et sue libidini ita vacent [sicut equus]
et mulus quibus non est intellectus. [habet potestatem]
demonium super eos. Tu autem cum ac[ceperis eam]
ingressus cubiculum per tres dies [continens esto]
ab ea. et nichil aliud nisi orationib[us vacabis]
Ipsa autem nocte incenso iecore pi[scis fugabitur]
demonium. Secunda vero nocte in copula[tione sanctorum]
patriarcharum admitteris. Tertia au[tem nocte]
benedictionem consequeris. ut filii ex vob[is sani]
procreentur. Transacta autem nocte [tertia accipies]
virginem cum timore domini a[more filiorum]

magis quam libidinis ductus ut in semi-
ne Abrahae benedictionem in filiis consequaris.

VII Ingressi sunt autem ad Raguelem, et suscepit eos Ra-
guel cum gaudio. Intuensque Tobiam Raguel, di-
xit Annae uxori suae: Quam similis est iuvenis iste
consobrino meo. Et cum haec dixisset, ait: Unde estis iu-
venes fratres nostri? At illi dixerunt: Ex tribu
Nepthalim sumus, ex captivitate Ninive. Dix-
itque illis Raguel: Nostis Tobiam fratrem meum? Qui di-
xerunt: Novimus. Cumque multa bona loqueretur
de eo, dixit angelus ad Raguel: Tobias de quo in-
terrogas pater huius est. Tunc Raguel cum lacrimis
misit se ad collum eius et osculatus est eum, et
plorans super collum eius dixit: Benedictio sit ti-
bi fili, quia boni et optimi viri filius es. Et
Anna uxor eius et Sarra filia ipsorum lacrimatae sunt.
Postquam autem locuti sunt, praecepit Raguel occidi
arietem et parari convivium. Cumque hortaretur
eos discumbere ad prandium, Tobias dixit: Hic ego
hodie non manducabo neque bibam, nisi prius peti-
tionem meam confirmes, et promittas mihi da-
re Sarram filiam tuam. Quo audito verbo Ragu-
el expavit, sciens quid evenerit illis .vii. viris
qui ingressi sunt ad eam. et timere coepit ne forte et
huic similiter accideret. Et cum nutaret et non daret
ullum petenti responsum, dixit ei angelus: Noli ti-
mere dare eam isti, quoniam huic timenti Deum debe-
tur filia tua. Propterea alius non potuit habere illam.
Tunc dixit Raguel: Non dubito quod Deus preces
et lacrimas meas in conspectu suo admiserit, et cre-
do quoniam ideo vos fecit ad me venire ut ista
coniungeretur cognationi suae secundum legem Moysi. Et
nunc noli dubium gerere quod tibi eam
tradam. Et apprehendens dexteram filiae suae dex-
terae Tobiae tradidit dicens: Deus Abraham
et Deus Isaac et Deus Iacob vobiscum sit, et ipse
coniungat vos, impleatque benedictionem suam
in vobis. Et accepta carta fecerunt conscripti-
onem coniugii. Et post haec epulati sunt benedicentes Deum.
Vocavitque ad se Raguel Annam uxorem suam,
et praecepit ei ut praepararet alterum cubiculum. Et intro-
duxit in eo Sarram filiam suam, et lacrimata est.
Dixitque ei: Forti animo esto filia mea. Dominus
caeli det tibi gaudium pro taedio quod perpessa es.

VIII Postquam vero cenaverunt, introduxerunt iuve-
nem ad eam. Recordatus itaque Tobias sermonum an-
geli, protulit de cassidili suo partem iecoris, posuit-
que eam super carbones vivos. Tunc Raphael angelus
apprehendit daemonium, et religavit illud in deserto su-
perioris Aegypti. Tunc hortatus est virginem Tobi-
as, dixitque ei: Sarra exsurge et deprecemur Deum ho-
die et cras et secundum cras, quia istis tribus nocti-
bus Deo iungimur. Tertia autem transacta nocte in
nostro erimus coniugio. Filii quippe sanctorum sumus
et non possumus ita coniungi sicut et gentes
quae ignorant Deum. Surgentes autem pariter in-
stanter orabant ambo simul ut sanitas dare-
tur eis. Dixitque Tobias: Domine Deus patrum no-
strorum, benedicant te caeli et terrae, et mare et fontes
et flumina, et omnis creatura tua quae in eis est.
Tu fecisti Adam de limo terrae, dedistique ei adiuto-
rium Evam. Et nunc Domine tu scis quia non
luxuriae causa accipio sororem meam, sed sola
posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen
tuum in saecula saeculorum. Dixit itaque Sarra: Miserere no-
bis Domine miserere nobis, et consenescamus am-
bo pariter sani. Et factum est circa pullorum cantum
accersiri iussit Raguel servos suos, et
abierunt cum eo ut foderent sepulchrum.
Dicebat enim: ne forte simili modo evenerit ei quod et ceteris
illis .vii. qui sunt ingressi ad eam. Cumque para-
sissent fossam, reversus ad uxorem Raguel
suam dixit ei: Mitte unam ex ancillis tuis, et vi-
deat si mortuus est, ut sepeliam eum antequam illu-
cescat. Et misit unam ex ancillis suis. Quae in-
gressa cubiculum repperit eos salvos et incolu-
mes, secum pariter dormientes. Et reversa nun-
tiavit bonum nuntium. Et benedixerunt Dominum Ra-
guel videlicet et Anna uxor eius, et dixerunt:
Benedicimus te Domine Deus Israhel, quia non contigit
nobis quemadmodum putabamus. Fecisti enim
nobiscum misericordiam tuam, et exclusisti a nobis inimi-
cum persequentem nos. Misertus es autem duobus
unicis. Fac eos Domine plenius benedicere te,
et sacrificium laudis tuae tibi et suae sanitatis
offerre, ut cognoscat universitas gentium quia tu
es Deus solus in universa terra. Statimque praecepit
servis suis Raguel ut replerent fossam quam
fecerant priusquam illucesceret. Uxori autem
suae dixit ut instrueret convivium, et praepararet omnia quae
in cibos erant iter agentibus necessaria. Duas quoque
pingues vaccas et quattuor arietes occidi fecit,
et parari epulas omnibus vicinis suis, cunctisque a-
micis. Et adiuravit Raguel Tobiam ut duas
ebdomadas moraretur apud eum. De omnibus
autem quae possidebat Raguel dimidiam partem de-
dit Tobiae, et fecit hanc scripturam ut pars di-
midia quae supererat post obitum eorum Tobiae
dominio deveniret.

IX Tunc vocavit Tobias ad se angelum quem quidem
hominem existimabat, dixitque ei: Azaria frater, peto
ut auscultes verba mea. Si me ipsum tradam tibi servum,
non ero condignus providentiae tuae. Tamen obsecro
te ut assumas tibi animalia sive servitia et va-
das ad Gabelum in Rages civitatem Medorum,
reddasque ei chirographum suum, et recipias ab eo
pecuniam, et roges eum venire ad nuptias me-
as. Scis enim ipse quoniam pater meus dies numerat

et si tardavero una die plus contristabitur anima eius. Et certe vides quomodo raguel adiuravit me: cuius adiuramentum spernere non possum. Tunc raphael assumens quatuor ex servis raguelis et duos camelos in rages civitatem medorum perrexit: et inveniens gabelum reddidit ei cyrographum suum: et recepit omnem pecuniam. Indicavitque ei de tobia filio tobie omnia que gesta sunt: fecitque eum venire secum ad nuptias. Cumque ingressus fuisset domum raguelis invenit tobiam discumbentem: et exiliens osculati sunt se invicem. Et flevit gabelus benedixitque deum: et dixit: Benedicat te dominus deus israel: quia filius es viri optimi et iusti et timentis deum: et helemosinas facientis: et dicatur benedictio super uxorem tuam et super parentes vestros. Et videatis filios vestros et filios filiorum vestrorum usque in tertiam et quartam generationem: et sit semen vestrum benedictum a deo israel qui regnat in secula seculorum. Cumque omnes dixissent amen: accesserunt ad convivium. Sed et cum timore domini nuptiarum convivium exercebant.

X Cum vero moras faceret tobias causa nuptiarum: sollicitus erat pater eius tobias dicens: Putas quare moratur filius meus aut quare detentus est ibi? Putasne gabelus mortuus est: et nemo illi reddet pecuniam? Cepit autem contristari nimis ipse et anna uxor eius cum eo: et ceperunt ambo simul flere eo quod die statuto minime reverteretur filius eorum ad eos. Flebat igitur mater eius irremediabilibus lacrimis atque dicebat: Heu fili mi: ut quid te misimus peregrinari: lumen oculorum nostrorum: baculum senectutis nostre: solatium vite nostre: spem posteritatis nostre? Omnia simul in te uno habentes: te non debuimus dimittere a nobis. Cui dicebat tobias: Tace et noli turbari: sanus est filius noster. Satis fidelis est vir ille cum quo misimus eum. Illa autem nullo modo consolari poterat: sed cotidie exiliens circumspiciebat et circuibat vias omnes per quas spes remeandi videbatur. At vero raguel dicebat ad generum suum: Mane hic: et ego mittam nuntium salutis de te ad tobiam patrem tuum. Cui tobias ait: Ego novi quia pater meus et mater mea modo dies computant: et cruciatur spiritus eorum in ipsis. Cumque verbis multis rogaret raguel tobiam: et ille eum nulla ratione vellet audire: tradidit ei saram: et dimidiam partem omnis substantie sue in pueris: in puellis: in pecudibus: in camelis et in vaccis: et in pecunia multa: et salvum atque gaudentem dimisit eum a se dicens: Angelus domini sanctus sit in itinere vestro: perducatque vos incolumes: et inveniatis omnia recte circa parentes vestros: et videant oculi mei filios vestros priusquam moriar. Et apprehendentes parentes filiam suam osculati sunt eam: et dimiserunt ire: monentes eam honorare soceros: diligere maritum: regere familiam: gubernare domum: et seipsam irreprehensibilem exhibere.

XI Cumque reverterentur pervenerunt ad charan que est in medio itinere contra niniven undecimo die. Dixitque angelus: Tobia frater: scis quemadmodum reliquisti patrem tuum. Si placet itaque tibi precedamus: et lento gradu sequantur iter nostrum familie simul cum coniuge tua et cum animalibus. Cumque hoc placuisset ut irent: dixit raphael ad tobiam: Tolle tecum ex felle piscis: erit enim necessarium. Tulit itaque tobias ex felle illo: et abierunt. Anna autem sedebat secus viam cotidie in supercilio montis: unde respicere poterat de longinquo. Et dum ex eodem loco specularetur adventum eius: vidit a longe et illico cognovit venientem filium suum: currensque nuntiavit viro suo dicens: Ecce venit filius tuus. Dixitque raphael ad tobiam: At ubi introieris domum tuam: statim adora dominum deum tuum: et gratias agens ei: accede ad patrem tuum et osculare eum: statimque lini super oculos eius ex felle isto piscis quod portas tecum. Scias enim quoniam mox aperientur oculi eius: et videbit pater tuus lumen celi: et in aspectu tuo gaudebit. Tunc precucurrit canis qui simul fuerat in via: et quasi nuntius adveniens blandimento sue caude gaudebat. Et consurgens cecus pater eius cepit offendens pedibus currere: et data manu puero occurrit obviam filio suo. Et suscipiens osculatus est eum cum uxore sua: et ceperunt ambo flere pre gaudio. Cumque adorassent deum et gratias egissent consederunt. Tunc sumens tobias de felle piscis linivit oculos patris sui. Et sustinuit quasi dimidiam fere horam: et cepit albugo ex oculis eius quasi membrana ovi egredi. Quam apprehendens tobias traxit ab oculis eius: statimque visum recepit. Et glorificabant deum: ipse videlicet et uxor eius et omnes qui sciebant eum. Dicebatque tobias: Benedico te domine deus israel: quia tu castigasti me: et tu sanasti me: et ecce ego video tobiam filium meum. Et ingressa est post septem dies sara uxor filii eius: et omnis familia sana: et pecora...

[illegible]

sara et camelis et pecunia multa nimis
mecum, et cum pecunia quam receperat a Gabe-
lo. Et narravit parentibus suis omnia beneficia
dei que fecisset circa eum per hominem
qui eum duxerat. Veneruntque Achior et Na-
bath consobrini Tobie gaudentes ad Tobiam
et congratulantes ei de omnibus bonis que cir-
ca illum ostenderat deus. Et per vii dies epulan-
tes cum gaudio magno gavisi sunt.
XII Tunc Tobias vocavit ad se filium suum
dixitque ei. Quid possumus dare viro sancto
qui venit tecum? Respondens Tobias dixit
patri suo. Pater quam mercedem dabimus
ei aut quid dignum poterit esse beneficiis eius?
Me duxit et reduxit sanum, pecuniam a Ga-
belo ipse suscepit, uxorem ipse me habe-
re fecit, et demonium ab ea ipse compescuit, ga-
udium parentibus eius fecit, me ipsum a de-
voratione piscis eripuit, te quoque fecit
videre lumen celi, et bonis omnibus
per eum repleti sumus. Quid illi ad hec di-
gnum poterimus dare? Sed peto te pater mi
roges eum si forte dignabitur de omnibus
quecumque allata sunt medietatem sibi assumere.
Et vocantes eum pater scilicet et filius
tulerunt eum in partem, et rogare eum
ceperunt ut dignaretur dimidiam partem
omnium que attulerant acceptam habere.
Tunc dixit eis occulte. Benedicite deum
celi et coram omnibus viventibus confitemini
ei quia fecit vobiscum misericordiam suam. Etenim
sacramentum regis abscondere bonum est,
opera autem dei revelare et confiteri honorificum
est. Bona est oratio cum ieiunio et elemo-
sina magis quam thesauros auri condere,
quoniam elemosina a morte liberat et ipsa est
que purgat peccata et facit invenire vitam
eternam. Qui autem faciunt peccatum et ini-
quitatem hostes sunt anime sue. Ma-
nifesto ergo vobis veritatem et non abscondam
a vobis occultum sermonem. Quando orabas
cum lacrimis et sepeliebas mortuos et dere-
linquebas prandium tuum et mortu-
os abscondebas per diem in domo tua et
nocte sepeliebas, ego obtuli orationem
tuam domino. Et quia acceptus eras deo
necesse fuit ut temptatio probaret te. Et nunc
misit me dominus ut curarem te et Saram
uxorem filii tui a demonio liberarem. Ego enim
sum Raphael angelus unus ex septem qui
astamus ante dominum. Cumque hec audissent
turbati sunt et trementes ceciderunt super fa-
ciem suam. Dixitque eis angelus. Nolite time-
re, pax vobis. Etenim cum essem vobiscum per
voluntatem dei. Videbar quidem vobiscum man-
ducare et bibere, sed ego cibo invisibili et potu
qui ab hominibus non potest videri utor. Tem-
pus est ergo ut revertar ad eum qui me
misit. Vos autem benedicite dominum et e-
narrate omnia mirabilia eius. Ipsum benedi-
cite et cantate ei. Et cum hec dixisset ab a-
spectu eorum ablatus est, et ulterius eum vi-
dere non potuerunt. Tunc prostrati per ho-
ras tres in faciem benedixerunt deum
et exsurgentes narraverunt omnia mira-
bilia eius. Aperiens
XIII Aperiens autem Tobias senior os suum benedi-
xit dominum et dixit. Magnus es domine in e-
ternum et in omnia secula regnum tuum,
quoniam tu flagellas et salvas, et deducis ad infe-
ros et reducis, et non est qui effugiat ma-
num tuam. Confitemini domino filii Israel
in conspectu gentium laudate eum, quoniam i-
deo dispersit vos inter gentes que ignorant eum
ut vos enarretis mirabilia eius et faciatis
scire eos quia non est alius deus omnipotens
preter eum. Ipse castigavit nos propter iniquita-
tes nostras, et ipse salvabit nos propter misericordiam suam.
Aspicite ergo que fecit nobiscum et cum timo-
re et tremore confitemini illi, regemque se-
culorum exaltate in operibus vestris. Ego autem
in terra captivitatis mee confitebor illi, quoniam
ostendit majestatem suam in gen-
tem peccatricem. Convertimini itaque
peccatores et facite iustitiam coram
deo, credentes quod faciat vobiscum misericordiam
suam. Ego autem et anima mea in eo leta-
bimur. Benedicite dominum omnes electi eius,
agite dies letitie et confitemini illi. Ierusalem
civitas dei, castigavit te dominus in operibus ma-
nuum tuarum. Confitere domino in bonis tuis
et benedic deum seculorum ut reedificet in te ta-
bernaculum suum, et revocet ad te omnes cap-
tivos et gaudeas in omnia secula seculorum. Luce
splendida fulgebis, et omnes fines terre adorabunt
te. Nationes ex longinquo ad te venient
et munera deferentes adorabunt dominum in
te, et terram tuam in sanctificationem habebunt.
Nomen enim magnum invocabunt in te. Maledicti
erunt qui contempserint te, et condempnati erunt
qui blasphemaverint te, benedictique erunt qui
edificaverint te. Tu autem letaberis in filiis
tuis quoniam omnes benedicentur et congregabuntur ad do-
minum. Beati omnes qui diligunt te et qui gau-
dent super pace tua. Anima mea benedic do-
minum quoniam liberavit Ierusalem civitatem
suam a cunctis tribulationibus eius dominus
deus noster. Beatus ero si fuerint reliquie

Agite dies letitie et confitemini illi ... [illegible]

[illegible]

Leticiae nigri ad videndam claritatem Ierusalem
Porte Ierusalem ex saphiro et smaragdo edi-
ficabuntur, et ex lapide pretioso omnis circu-
itus murorum eius. Ex lapide candido
et mundo omnes plateae eius sternentur, et per
vicos eius alleluia cantabitur. Benedictus Dominus qui
exaltavit eam, et sit regnum eius in saecula sae-
culorum super eam. Amen.

XIIII

Et consummati sunt sermones Tobiae. Et postquam
illuminatus est Tobias, vixit annis xlii, et vidit filios
nepotum suorum. Completis itaque annis centum duobus,
sepultus est honorifice in Ninive. Quinquaginta
enim namque sex annorum lumen oculorum amisit,
sexagenarius vero recepit. Reliquum vero vitae suae
in gaudio fuit, et cum bono profectu timoris
Dei perrexit in pace. In hora autem mortis suae vo-
cavit ad se Tobiam filium suum, et septem iu-
venes filios eius nepotes suos, dixitque eis:
Prope erit interitus Ninive. Non enim exci-
dit verbum Domini. Et fratres nostri qui dispersi sunt
a terra Israel, revertentur ad eam. Omnis autem
terra eius deserta replebitur, et domus Dei quae in
ea incensa est, iterum reaedificabitur. Ibique revertentur omnes
timentes Deum. Et relinquent gentes idola sua,
et venient in Ierusalem, et inhabitabunt in ea. Et gau-
debunt in ea omnes reges terrae, adorantes regem
Israel. Audite ergo, filii mei, patrem vestrum. Servi-
te Domino in veritate, et inquirite ut faciatis
quae sunt placita illi. Et filiis vestris mandate,
ut faciant iustitias et eleemosynas, ut sint
memores Dei, et benedicant eum in omni tempore in veri-
tate et in tota virtute sua. Nunc ergo, filii, audi-
te me, et nolite manere hic. Sed quacumque die se-
pelieritis matrem vestram circa me in uno sepulchro,
ex eo dirigite gressus vestros, ut exeatis hinc. Video
enim quia iniquitas eius finem dabit ei.
Factum est autem post obitum matris suae, Tobi-
as abscessit ex Ninive cum uxore sua, et fi-
liis, et filiorum filiis, et reversus est ad soceros su-
os. Invenitque eos incolumes in senectute bo-
na, et curam eorum gessit. Et ipse clausit oculos
eorum, et omnem hereditatem domus Raguelis ipse
percepit. Viditque quintam generationem, filios filio-
rum suorum. Et completis annis nonaginta et no-
vem in timore Domini, cum gaudio sepe-
lierunt eum. Omnis autem cognatio eius, et omnis generatio eius
in bona vita et in sancta conversatione permansit,
ita ut accepti essent tam Deo quam hominibus,
et cunctis habitantibus in terra.

Apud Hebraeos liber Iudith inter
agiographa legitur, cu…
auctoritas ad roboranda…
quae in contentionem ve…
minus idonea iudicatur. …
Chaldeo tamen sermone conscri…
nter historias computatur. Se…
hunc librum synodus Nicae…
ra in numero sanctarum scripturarum legitur compu…
se, acquievi postulationi vestrae, immo exac…
tioni. Et sepositis occupationibus quibus vehe…
menter arctabar, huic unam lucubratiunculam…
dedi, magis sensum e sensu quam ex verbo ver…
bum transferens. Multorum codicum varie…
tatem vitiosissimam amputavi. Sola ea…
intelligentia integra in verbis chaldeis…
nire potui, Latinis expressi. Accipite…
viduam castitatis exemplum, et trium…
li laude perpetuis eam praeconiis declara…
Hanc enim non solum feminis sed et viris im…
bilem dedit, qui castitatis eius remu…
virtutem talem ei tribuit, ut invictam…
omnibus hominibus vinceret quem superab…
putaret.

Arphaxad itaque rex…
subiugaverat mul…
tas imperio suo, et ip…
dificavit civitatem po…
tissimam, quam appel…
Ecbathanis. Ex lapi…
quadratis et sectis fec…
ros eius in altitudine cubitorum…
latitudine cubitorum xxx. Turres…
posuit in altitudine cubitorum…
Per quadrum vero earum latus utrumque…
spatio tendebatur. Posuitque portas…
titudine turrium, et gloriabatur q…
potentia exercitus sui, et in gloria qua…
rum suarum. Anno igitur duodecimo regni sui…
chodonosor rex Assyriorum, qui regna…
in Ninive civitate magna, pugna…
Arphaxad, et obtinuit eum in cam…
magno, qui appellatur Ragau circa…
et Tigrim, et Iadason, in campo…
Erioch. Tunc exaltatum est regnum…
donosor, et cor eius elevatum est; et mi…
ad omnes qui habitabant in Cilicia et Dama…
et Libano, et ad gentes quae sunt in Carmelo et Ced…
habitantes Galilaeam, et in campo mag…
Esdrelon, et ad omnes qui erant in Chanaan…
flumen Iordanem usque ad Ierusalem et ad omnem…
terram Iesse, quousque perveniatur ad montes…
Aethiopiae. Ad hos omnes misit nuntios…

-chodonosor rex assyriorum. Omnes unanimo contradixerunt et remiserunt eos vacuos, ac sine honore abiecerunt. Tunc indignatus nabuchodonosor rex ad omnem terram illam: iuravit per regnum et thronum suum, quod defenderet se de omnibus.

II. Anno tertiodecimo regni nabuchodonosor regis, vicesima et secunda die mensis primi factum est verbum in domo nabuchodonosor regis assiriorum ut defenderet se. Vocavitque ad se omnes maiores natu omnesque duces bellatores suos et habuit cum eis misterium consilii sui. Dixitque cogitationem suam in eo esse: ut omnem terram suo subiugaret imperio. Quod dictum cum placuisset omnibus, vocavit nabuchodonosor rex olofernem principem militie sue et dixit ei: Egredere adversum omne regnum occidentis et contra eos precipue qui contempserunt imperium meum. Non parcet oculus tuus ulli regno: omnemque urbem munitam subiugabis michi. Tunc olofernes vocavit duces et magistratus virtutis assiriorum, et dinumeravit viros in expeditionem sicut precepit ei rex. c. xx. milia peditum pugnatorum, et equites sagittarios xii. milia. Omnemque expeditionem suam fecit preire in multitudine innumerabilium camelorum, cum hiis que exercitibus sufficerent copiose, boum quoque armenta gregesque ovium quorum non erat numerus. Frumentum ex omni syria in transitu suo parari constituit. Aurum vero et argentum de domo regis assumpsit multum nimis. Et profectus est ipse et omnis exercitus cum quadrigis et equitibus et sagittariis qui cooperuerunt faciem terre sicut locuste. Cumque pertransisset fines assiriorum, venit ad magnos montes ange, qui sunt a sinistro cilicie, ascenditque omnia castella eorum et obtinuit omnem munitionem. Effregit autem civitatem opinatissimam melothi, predavitque omnes filios tharsis et filios ismael, qui erant contra faciem deserti et ad austrum terre cellon. Et transiit eufraten et venit in mesopotamiam et fregit omnes civitates excelsas que erant ibi, a torrente mambre usquequo pervenitur ad mare. Et occupavit terminos eius a cilicia usque ad fines iapheth qui sunt ad austrum. Adduxitque omnes filios madian, et predavit omnem locupletationem eorum, omnesque resistentes sibi occidit in ore gladii. Et post hec descendit in campos damasci in diebus messis et succendit omnia sata, omnesque arbores et vineas fecit incidi. Et cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram.

III. Tunc miserunt legatos suos universarum urbium ac provinciarum reges ac principes syrie, scilicet mesopotamie et syrie sobal et libie atque cilicie, qui venientes ad olofernem dixerunt: Desinat indignatio tua circa nos. Melius enim est ut viventes serviamus nabuchodonosor regi magno et subditi simus tibi, quam morientes cum interitu nostro ipsi servitutis nostre dampna patiamur. Omnis civitas nostra omnisque possessio, omnes montes et colles et campi et armenta boum, gregesque ovium, caprarumque equorumque et camelorum, et universe facultates nostre atque familie in conspectu tuo sunt. Sint omnia sub lege tua. Nos etiam et filii nostri servi tui sumus. Veni nobis pacificus dominus, et utere servitio nostro sicut placuerit tibi. Tunc descendit de montibus cum equitibus in virtute magna, et obtinuit omnem civitatem, et omnem inhabitantem terram. De omnibus autem urbibus assumpsit sibi auxiliarios viros fortes et electos ad bellum. Tantusque metus provinciis illis incubuit, ut universarum urbium habitatores principes et honorati simul cum populis exirent obviam venienti, excipientes eum cum coronis et lampadibus, ducentes choros in tibiis et tympanis. Nec tamen ista facientes ferocitatem pectoris eius mitigare potuerunt. Nam et civitates eorum destruxit et lucos eorum succidit. Preceperat enim illi nabuchodonosor rex ut omnes deos terre exterminaret, videlicet ut ipse solus diceretur deus ab hiis nationibus que potuissent olofernis potentia subiugari. Pertransiens autem syriam sobal et omnem apamiam omnemque mesopotamiam, venit ad idumeos in terram gabaa, accepitque civitates eorum et sedit ibi per xxx. dies, in quibus diebus adunari precepit universum exercitum virtutis sue.

IIII. Tunc audientes hec filii israel qui habitabant in terra iuda, timuerunt valde a facie eius. Tremor et horror invasit sensus eorum, ne hoc faceret ierusalem et templo domini quod fecerat ceteris civitatibus et templis earum. Et miserunt in omnem samariam per circuitum usque iericho, et preoccupaverunt omnes vertices montium, et muris circumdederunt vicos suos, et congregaverunt frumenta in preparatione pugne. Sacerdos etiam eliachim scripsit ad universos qui erant contra esdrelon, que est contra faciem campi magni iuxta dothaym, et universos per quos viam transitus esse poterat, ut obtinerent ascensus montium per quos via esse poterat ad ierusalem, et illic custodirent ubi angustum iter esse poterat inter montes. Et fecerunt filii israel secundum quod constituerat eis sacerdos domini eliachim. Et clamavit omnis populus ad dominum instantia magna, et humiliaverunt animas suas in ieiuniis ipsi et mulieres eorum. Et induerunt se sacerdotes ciliciis, et infantes prostra-

uerunt contra faciem templi domini. et
altare domini operuerunt cilicio. Et cla
maverunt ad dominum deum israel unanimi
ter ne darentur in predam infantes eorum
et uxores eorum in divisionem. et civitates
eorum in exterminium. et sancta eorum in pollu
tionem. Tunc heliachim sacerdos domini
magnus. circuivit omnem israel. allocutusque
est eos dicens. Scitote quoniam exaudiet domi
nus preces vestras. si manentes permanseritis
in ieiuniis et orationibus in conspectu domini.
Memores estote moysi servi domini. qui a
malech confidentem in virtute sua. et in po
tentia sua. et in exercitu suo et in clipeis suis
et in curribus suis et in equitibus suis. non
ferro pugnando sed precibus sanctis oran
do deiecit. Sic erunt universi hostes israel.
si perseveraveritis in hoc opere quod cepistis.
Ad hanc igitur exhortationem eius de
precantes dominum permanebant in con
spectu domini. ita ut etiam hii qui holo
causta offerebant domino precincti ciliciis
offerrent sacrificia domino. et erat cinis
super capita eorum. Et ex toto corde suo omnes
orabant dominum ut visitaret populum
suum israel.

V Nuntiatumque est olofernis principi militie
assiriorum quod filii israel prepararent se ad
resistendum ac montium itinera conclu
sissent. et furore nimio exarsit in iracun
diam magnam. Vocavitque omnes principes
moab et duces amon. et dixit eis. Dicite mi
chi quis sit populus iste qui montana obsidet
aut que aut quales et quante sint civita
tes eorum. que etiam sit virtus eorum. aut que
sit multitudo eorum. vel quis est rex militie e
orum. et quare pre omnibus qui habitant in oriente
isti contempserunt nos. et non exierunt obvi
am nobis. ut susciperent nos cum pace. Tunc
achior dux omnium filiorum amon respondens a
it. Si digneris audire domine mi dicam
veritatem in conspectu tuo de populo isto qui in
montanis habitat. et non egredietur verbum fal
sum ex ore meo. Populus iste ex progenie
chaldeorum est. Hic primum in mesopotamia
habitavit. quoniam noluerunt sequi deos patrum
suorum qui erant in terra chaldeorum. deserentes
itaque cerimonias patrum suorum que in multitudine
deorum erant. unum deum celi coluerunt
qui et precepit eis ut exirent inde. et habita
rent in charram. Cumque operuisset omnem
terram fames descenderunt in egyptum illicque
per quadringentos annos sic multiplicati
sunt ut dinumerari eorum non posset exercitus. Cumque

gravaret eos rex egypti atque in edi
ficationibus urbium suarum in luto et la
tere subiugasset eos. clamaverunt ad do
minum suum et percussit totam terram egypti
plagis variis. Cumque eiecissent eos
a se egyptii et cessasset plaga ab eis
et iterum vellent eos capere et ad
servitium revocare. fugientibus his
deus celi mare aperuit ita ut hinc inde
aque quasi murus solidarentur et isti pede sicco fundum
maris perambulando transirent. In quo
loco dum innumerabilis exercitus egypti
orum eos persequeretur. ita aquis coopertus est
ut non remaneret vel unus qui factum
posteris nuntiaret. Egressi quoque mare
deserta syna montis occupaverunt. in
numquam homo habitare potuit. vel filius
hominis requievit. Illic fontes amari
obdulcati sunt eis ad bibendum. et per annos
xl. annonam de celo consecuti sunt. Ubicumque
ingressi sunt sine arcu et sagitta et absque scu
to et gladio deus eorum pro eis pugnavit
et non fuit qui insultaret populo isti
nisi quando recessit a cultura domini dei sui.
Quotienscumque autem preter ipsum deum suum alterum
coluerunt. dati sunt in predam et in gladium
et in obprobrium. Quotienscumque autem peni
tuerunt se recessisse a cultura
dedit eis deus celi virtutem resistendi.
Denique regem chananeum et iebuseum
et phereseum et etheum et eveum
et amorreum et omnes potentes in esebon pro
straverunt. et terras eorum et civitates eorum
possederunt. et usque dum non peccarent in
conspectu dei sui. erant cum illis bona. De
us enim illorum odit iniquitatem.
hos annos cum recessissent a via quam
dederat illis deus ut ambularent
exterminati sunt preliis multis a multis nationibus
plurimi eorum captivi abducti sunt in terram
non suam. Nuper autem reversi ad dominum
deum suum ex dispersione qua dispersi fue
rant adunati sunt et ascenderunt montana
hec omnia. et iterum possident ierusalem
ubi sunt sancta sanctorum eorum. Nunc ergo domine mi perquire
re si est aliqua iniquitas eorum in conspectu dei
eorum et ascendamus ad illos. quoniam tra
dens tradet illos deus eorum tibi et subiugati erunt
tibi sub iugo potentie tue. Si vero non est of
fensio populi huius coram deo suo non pote
rimus resistere illis. quoniam deus eorum defendet
illos et erimus in obprobrium universe terre.
Et factum est cum cessasset loqui achior
verba hec. irati sunt omnes magnates olofernis

[co]gitabant interficere eum dicentes ad alterutrum: Quis iste est qui filios Israel posse dicat resistere regi Nabuchodonosor et exercitibus eius, homines inermes et sine virtute et sine peritia artis pugne? Ut ergo agnoscat Achior quoniam fallit nos, ascendamus in montana. Et cum capti fuerint potentes eorum, tunc cum eisdem gladio transverberabitur, ut sciat omnis gens quoniam Nabuchodonosor deus terre est, et preter ipsum alius non est.

VI Factum est autem cum cessasset loqui, indignatus Holofernes vehementer dixit ad Achior: Quoniam prophetasti nobis dicens quod gens Israel defendatur a deo suo, ut ostendam tibi quoniam non est deus nisi Nabuchodonosor, cum percusserimus eos omnes sicut hominem unum, tunc et tu cum illis Assyriorum gladio interibis, et omnis Israel tecum perditione disperiet. Et probabis quoniam Nabuchodonosor dominus sit universe terre. Tuncque gladius militie mee transiet per latera tua, et confixus cades inter vulneratos Israel, et non respirabis ultra donec extermineris cum illis. Porro autem si prophetiam tuam veram existimas, non concidat vultus tuus, et pallor qui faciem tuam obtinuit abscedat a te, si verba mea hec putas impleri non posse. Ut autem noveris quia simul cum illis hec experieris, ecce ex hac hora illorum populo sociaberis, ut dum dignas mei gladii penas exceperint, ipse simul ultioni subiaceas. Tunc Holofernes precepit servis suis ut comprehenderent Achior et perducerent eum in Bethuliam, et traderent eum in manus filiorum Israel. Et accipientes eum servi Holofernis profecti sunt per campestria. Sed cum appropinquassent ad montana, exierunt contra eos fundibularii. Illi autem divertentes a latere montis, ligaverunt Achior ad arborem manibus et pedibus, et sic vinctum de restibus dimiserunt eum, et reversi sunt ad dominum suum. Porro filii Israel descendentes de Bethulia venerunt ad eum, quem solventes duxerunt ad Bethuliam, atque in medium populi illum statuentes, percunctati sunt quid rerum esset quod illum vinctum Assyrii reliquissent. In diebus illis erant illic principes Ozias filius Micha de tribu Symeon, et Charmi qui et Gothoniel. In medio itaque seniorum et in conspectu omnium Achior dixit omnia que locutus ipse fuerat ab Holoferne interrogatus, et qualiter populus Holofernis voluisset propter hoc verbum interficere eum, et quemadmodum ipse Holofernes iratus iusserit eum Israhelitis hac de causa tradi, ut dum vicerit filios Israel, tunc et ipsum Achior diversis iubeat interire suppliciis, propter hoc quod dixisset: Deus celi defensor eorum est. Cumque Achior universa exposuisset, omnis populus cecidit in faciem adorantes dominum, et communi lamentatione et fletu unanimes preces suas domino effuderunt, dicentes: Domine deus celi et terre, intuere superbiam illorum, et respice ad nostram humilitatem, et faciem sanctorum tuorum attende, et ostende quia non derelinquis presumentes de te, et presumentes de se et de sua virtute gloriantes humilias. Finito itaque fletu, et per totam diem populorum oratione completa, consolati sunt Achior dicentes: Deus patrum nostrorum, cuius tu virtutem predicasti, ipse tibi dabit hanc vicissitudinem, ut eorum magis tu interitum videas. Cum vero dominus deus noster dederit hanc libertatem servis suis, sit et tecum dominus in medio nostri, ut sicut placuit tibi, ita cum tuis omnibus conversaris. Tunc Ozias, finito consilio, suscepit eum in domum suam, et fecit ei cenam magnam. Et vocatis omnibus presbyteris, simul expleto ieiunio refecerunt. Postea vero convocatus est omnis populus, et per totam noctem intra ecclesiam oraverunt, petentes auxilium a deo Israel.

VII Holofernes autem altera die precepit exercitibus suis ut ascenderent contra Bethuliam. Erant autem pedites bellatorum centum viginti milia, et equites viginti duo milia, preter preparationes virorum illorum quos occupaverat captivitas, et adducti fuerant de provinciis et urbibus universe iuventutis. Omnes pariter paraverunt se ad pugnandum contra filios Israel, et venerunt per crepidinem montis usque ad apicem qui respicit Dothaim, a loco qui dicitur Belma usque ad Chelmon, qui est contra Esdrelon. Filii autem Israel ut viderunt multitudinem illorum, prostraverunt se super terram, mittentes cinerem super capita sua, unanimes orantes ut deus Israel misericordiam suam ostenderet super populum suum. Et assumentes arma sua bellica, sederunt per loca que angusti itineris tramitem dirigunt inter montuosa, et erant custodientes ea tota die et nocte. Porro Holofernes dum circuit per gyrum, reperit quod fons qui influebat aqueductum illorum a parte australi extra civitatem dirigeret, et incidi precepit aqueductum illorum. Erant tamen non longe a muris fontes, ex quibus furtim videbantur

hauriunt aquam: ad refocillandum potius
quam ad potandum. Et filii Ammon et Moab
accesserunt ad Holofernem dicentes. Filii Is-
rael non in lancea nec in sagitta confidunt.
sed montes defendunt illos et muniunt illos
colles in praecipitio constituti. Ut ergo sine congres-
sione pugnae possis superare eos. pone cu-
stodes fontium ut non hauriant ex eis et si-
ne gladio interficies eos. vel certe fatigati tra-
dent civitatem suam quam putant in montibus
positam superari non posse. Et placuerunt ve-
rba haec coram Holoferne et coram omnibus satelli-
tibus eius. Et constituit per gyrum centenarios per
singulos fontes. Cumque ista custodia per di-
es .xx. fuisset expleta. defecerunt cisternae
et collectiones aquarum omnibus inhabitantibus
Bethuliam ita ut non esset intra civita-
tem unde satiarentur vel una die. quoniam ad
mensuram dabatur populis aqua cotidie. Tunc
ad Oziam congregati omnes viri feminaeque iu-
venes et parvuli. omnes simul una voce
dixerunt. Iudicet Dominus inter nos et
te. quoniam fecisti in nos mala nolens loqui
pacifice cum Assyriis. et propter hoc vendidit nos
Deus in manibus eorum. et ideo non est qui adiu-
vet cum prosternamur ante oculos eorum in siti
et perditione magna. Et nunc congregate u-
niversos qui in civitate sunt ut sponte nos
tradamus omnes populo Holofernis. Melius est
ut captivi benedicamus Dominum viventes
quam moriamur et simus in obprobrium omni car-
ni. cum viderimus uxores nostras et infantes
nostros mori ante oculos nostros. Contestamur ho-
die caelum et terram et Deum patrum nostrorum qui
ulciscatur nos secundum peccata nostra. ut iam trada-
tis civitatem in manu militiae Holofernis
et sit finis noster brevis in ore gladii. qui lon-
gior efficitur in ariditate sitis. Et cum haec di-
xissent. factus est fletus et ululatus magnus
in ecclesia omnibus. et per multas horas una vo-
ce clamaverunt ad Dominum dicentes.
Peccavimus cum patribus nostris. iniuste egimus
iniquitatem fecimus. Tu quia pius es
miserere nostri. et in tuo flagello vindica ini-
quitates nostras. et noli tradere confitentes te po-
pulo qui ignorat te. ut non dicant inter gentes ubi
est Deus eorum. Et cum fatigati his clamoribus
et his fletibus lassati siluissent. exsurgens O-
zias infusus lacrimis dixit. Aequo animo
estote fratres. et hos .v. dies expectemus a
Domino misericordiam. Forsitan enim indignationem suam
abscidet et dabit gloriam nomini suo. Si autem trans-
actis .v. diebus non venerit adiutorium. fa-
ciemus haec verba quae locuti estis.

Et factum est cum audisset haec verba Iudith vi-
dua quae erat filia Merari filii Idox filii
Ioseph filii Oziae filii Elai filii Iamnor fi-
lii Gedeon filii Raphaim filii Achitob filii
Melchiae filii Enan filii Nathaniae filii Sa-
lathiel filii Simeon filii Ruben. Et vir e-
ius fuit Manasses qui mortuus est in die-
bus messis hordeaceae. Instabat enim super
alligantes manipulos in campo et ve-
nit aestus super caput eius et mortuus est in Bethu-
lia civitate sua. et sepultus est illic cum pa-
tribus suis. Erat autem Iudith vidua relicta
eius iam annis tribus et mensibus sex. Et in superi-
oribus domus suae fecit sibi secretum cubiculum
in quo cum puellis suis clausa mo-
rabatur. Et habens super lumbos suos cilicium
ieiunabat omnibus diebus vitae suae praeter sab-
bata et neomenias et festa domus Israel.
Erat autem eleganti aspectu nimis cui vir
suus reliquerat divitias multas et famili-
am copiosam. ac possessiones armen-
tis et gregibus ovium plenas. Et erat in
omnibus famosissima quia timebat Dominum
valde. nec erat qui loqueretur de illa verbum
malum. Haec itaque cum audisset quoniam Ozias
promisisset quod transacto quinto die
traderet civitatem misit ad presbyteros Chabri et
Charmi. Et venerunt ad illam et dixit illis.
Quod est hoc verbum in quo consensit Ozias ut
tradat civitatem Assyriis si intra quinque dies non
venerit nobis adiutorium. Et qui estis vos
qui temptatis Dominum. Non est iste sermo
qui misericordiam provocet sed potius qui iram excitet
et furorem accendat. Posuistis vos tempus
miserationis Domini. et in arbitrio vestro diem constituistis
ei. Sed quia patiens est Dominus in hoc ipso pae-
niteamus. et indulgentiam eius fusis lacri-
mis postulemus. Non enim quasi homo sic Deus commi-
nabitur. neque sicut filius hominis ad iracun-
diam inflammabitur. Et ideo humiliemus illi
animas nostras et in spiritu constituti humili ser-
vientes ei dicamus flentes Domi-
no ut secundum voluntatem suam sic faciat no-
biscum misericordiam suam. ut sicut conturbatum est cor nostrum in
superbia eorum. ita etiam de nostra humilitate glorie-
mur. quoniam non secuti sumus peccata patrum
nostrorum qui dereliquerunt Deum suum et adora-
verunt deos alienos pro quo scelere dati sunt in gladi-
um et in rapinam et in confusionem inimicis
suis. Nos autem alterum deum nescimus praeter ipsum.
Expectemus humiles consolationem eius
et exquiret sanguinem nostrum de afflictionibus
inimicorum nostrorum. et humiliabit omnes
gentes quaecumque insurgunt contra nos. et faciet

...us sine honore domini dei nostri. Et nunc
fratres quoniam vos qui estis presbyteri in populo dei. ex vo
bis pendet anima illorum. ad eloquium vestrum
corda illorum erigite. ut memores sint quia
temptati sunt patres nostri. ut probarentur si vere
colerent deum suum. Memores esse debent quo
modo pater noster abraham temptatus est. et per mul
tas tribulationes probatus dei amicus effec
tus est. Sic ysaac. sic iacob. sic moyses. et
omnes qui placuerunt deo per multas tribu
lationes transierunt fideles. Illi autem qui tempta
tiones non susceperunt cum timore domini
et impatientiam suam et improperium
murmurationis sue contra dominum protulerunt ex
terminati sunt ab exterminatore. et a serpentibus
perierunt. Et nos ergo non ulciscamur nos pro
his que patimur. sed reputantes peccatis nostris
hec ipsa supplicia minora esse. flagella domini
quasi servi qui corripimur ad emendationem et non
ad perditionem evenisse credamus. Et dixerunt
illi ozias et presbyteri. Omnia que locuta es vera
sunt. et non est in sermonibus tuis ulla reprehensio.
Nunc ergo ora pro nobis. quoniam mulier sancta es. et
timens dominum. Et dixit illis iudith. Sicut
quod loqui potui dei esse cognoscitis. ita quod
facere disposui probate si ex deo est. et orate ut
firmum faciat consilium meum deus. Stabitis vos
ad portam nocte ista. et ego exeam cum
abra mea. et orate ut sicut dixistis in di
ebus .v. respiciat dominus populum suum
israel. Vos autem volo ut scrutemini ac
tum meum. et usque dum renunciem vobis
nichil aliud fiat nisi oratio pro me ad dominum
deum nostrum. Et dixit ad eam ozias princeps
iude. Vade in pace. et dominus sit tecum
in ultionem inimicorum nostrorum. Et revertentes
abierunt.

IX Quibus abscedentibus. iudith ingressa est orato
rium suum. et induens se cilicio posuit
cinerem super caput suum. et prosternens se
domino clamabat ad dominum dicens. Do
mine deus patris mei symeon. qui dedisti
illi gladium in defensionem alienigenarum
qui violatores extiterunt in coinquinatione sua
et denudaverunt femur virginis in confusi
onem. et dedisti mulieres illorum in predam.
et filias illorum in captivitatem. et omnem pre
dam in divisionem servis tuis. qui zelaverunt
zelum tuum. subveni queso te domine deus
meus michi vidue. Tu enim fecisti priora et illa
post illa cogitasti. et hoc factum est quod ipse
voluisti. Omnes enim vie tue parate sunt
et tua iudicia in providentia tua posuisti.
Respice nunc castra assyriorum. sicut tunc castra
egyptiorum videre dignatus es. quando post servos
tuos armati currebant. confidentes in qua
drigis et in equitatu suo et in multitudine
bellatorum. Sed aspexisti super castra eorum et
tenebre fatigaverunt eos. Tenuit pedes
eorum abyssus. et aque operuerunt eos. Sic fi
ant et isti domine qui confidunt in multitu
dine sua. et in virtute sua. et in curribus suis et
in contis et in sagittis suis et in lanceis suis
gloriantur. et nesciunt quia tu ipse es deus noster
qui conteris bella ab initio et dominus nomen tibi est.
Erige brachium tuum sicut ab initio. et al
lide virtutem eorum in virtute tua. Cadat virtus
eorum in iracundia tua. qui promittunt se vio
lare sancta tua. et polluere tabernaculum nominis
tui. et deicere gladio suo cornu altaris tui. Fac
domine ut gladio proprio eius superbia amputetur.
Capiatur laqueo oculorum suorum in me. et percuties
eum ex labiis caritatis mee. Da michi in animo con
stantiam. ut contempnam illum. et virtutem eius ut ever
tam illum. Erit enim memoriale nominis
tui. cum manus femine deiecerit eum. Non
enim in multitudine est virtus tua domine. neque
in equorum viribus voluntas tua. nec superbi
ab initio placuerunt tibi. Sed humilium et mansueto
rum semper tibi placuit deprecatio. Deus celorum
creator aquarum et dominus totius creature
exaudi me miseram deprecantem. et de tua
misericordia presumentem. Memento domine testamenti
tui et da verbum in ore meo. et in corde meo
consilium corrobora. ut domus tua in tua sanctifica
tione permaneat. et omnes gentes agnoscant quia tu
es deus et alius non est preter te.

Factum est autem cum cessasset clamare ad dominum X
surrexit de loco quo iacuerat prostrata domino.
Vocavitque abram suam. et descendens in do
mum suam abstulit a se cilicium. et exuit se
vestimentis viduitatis sue. et lavit corpus
suum. et unxit se myro optimo. et discrimi
navit crinem capitis sui. et imposuit mitram
super caput suum. et induit se vestimentis iocun
ditatis sue. Induitque sandalia pedibus suis.
assumpsitque dextraliola. et lilia. et inaures et a
nulos. et omnibus ornamentis suis ornavit se. Cui
etiam dominus contulit splendorem. quoniam omnis ista com
positio non ex libidine sed ex virtute pendebat.
Et ideo dominus hanc in illam pulchritudinem
ampliavit. ut incomparabili decore omnium oculis
appareret. Imposuit itaque abre sue ascopam
vini et vas olei. et polentam et palates et panes
et caseum. et profecta est. Cumque venissent
ad portam civitatis. invenerunt expectantem
oziam et presbyteros civitatis. Qui cum vidissent
eam stupentes mirati sunt nimis pulchritudi

Ca. 9. Superbi ab initio non placuerunt tibi. Nota quod displicent deo [illegible]

laudis
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

nem eius. Videntes autem interrogantes eam. dimi-
serunt eam transire, dicentes. Deus pa-
trum nostrorum det gratiam tibi, et omne consilium
cordis tui sua virtute corroboret, et glorietur
super te Ierusalem, et sit nomen tuum in numero
sanctorum et iustorum. Et dixerunt hi qui
illic erant omnes una voce. Fiat, fiat. Iudith
vero orans Dominum transivit per portas ipsa
et abra eius. Factum est autem cum descenderet
de monte circa ortum diei, occurrerunt ei
exploratores Assyriorum, et tenuerunt eam
dicentes. Unde venis, aut quo vadis? Quae re-
spondit. Filia sum Hebraeorum. Ideo ego fugio
a facie eorum, quoniam futurum agnovi quod dentur
vobis in depraedationem, pro eo quod contem-
nentes vos noluerunt ultro tradere se-
ipsos, ut invenirent misericordiam in conspectu
vestro. Hac de causa cogitavi mecum dicens. Va-
dam ad faciem principis Holofernis, ut in-
dicem illi secreta illorum, et ostendam illi quo
aditu possit obtinere eos, ita ut non cadat
unus vir de exercitu eius. Et cum audissent
viri illi verba eius, considerabant faciem eius,
et erat in oculis eorum stupor, quoniam mirabantur
eius pulchritudinem nimis. Et dixerunt
ad eam. Conservasti animam tuam quod ta-
le reperisti consilium, ut descenderes ad domi-
num nostrum. Hoc autem scias, quod cum steteris
in conspectu eius, bene tibi faciet, et eris gra-
tissima in corde eius. Duxeruntque illam
ad tabernaculum Holofernis, annuntiantes eam.
Cumque intrasset ante faciem eius, statim captus
est in oculis suis Holofernes. Dixeruntque
ad eum satellites eius. Quis contemnat
populum Hebraeorum, qui tam decoras mulieres
habent, ut non pro his merito contra eos pu-
gnare debeamus? Videns itaque Iudith Holo-
fernem sedentem in conopeo quod erat
ex purpura et auro et smaragdo et lapidi-
bus pretiosissimis intextum, et cum in faci-
em eius intendisset, adoravit eum, prosternens
se super terram. Et levaverunt eam servi Ho-
lofernis, iubente domino suo.

XI

Tunc Holofernes dixit ei. Aequo animo esto
et noli pavere in corde tuo, quoniam ego numquam
nocui viro qui voluit servire Nabuchodo-
nosor regi. Populus autem tuus si non con-
tempsisset me, non levassem lanceam
meam super eum. Nunc autem dic mihi qua
ex causa recessisti ab illis, et placuit tibi ut ve-
nires ad nos. Et dixit Iudith. Sume ver-
ba ancillae tuae, quoniam si secutus fueris verba an-
cillae tuae, perfectam rem faciet Dominus
tecum. Vivit enim Nabuchodonosor rex

terrae, et vivit virtus eius quae est in te ad corre-
ptionem omnium animarum errantium, quoniam non solum
homines servient illi per te, sed et bestiae
obtemperant illi. Nuntiatur enim in-
dustria animi tui universis gentibus, quia di-
ctum est omni saeculo quoniam tu solus bonus et potens
es in omni regno eius, et disciplina tua
omnibus provinciis praedicatur. Nec hoc latet quod locutus
est Achior, nec illud ignoratur quod ei ius-
seris evenire. Constat enim Deum eorum
sic peccatis offensum, ut mandaverit per
prophetas suos ad populum quod tradat eum
pro peccatis suis. Et quoniam sciunt se offendisse
Dominum Deum suum filii Israel, tremor tu-
us super ipsos est. Insuper etiam fames invasit
eos, et ab ariditate aquae iam inter mortuos compu-
tantur. Denique hoc ordinant ut interficiant
pecora sua, et sanguinem eorum bibant. Et sancta
Domini Dei sui quae praecepit Deus non contingi, in
frumento, vino et oleo, haec cogitaverunt im-
pendere, et volunt consumere quae nec manibus de-
berent contingere. Ergo quoniam haec faciunt, certum
est quod in perditionem dabuntur. Quod ego ancilla
tua cognoscens, fugi ab illis, et misit
me Dominus haec ipsa nuntiare tibi. Ego enim
ancilla tua Deum colo, et nunc apud te.
Et exiet ancilla tua, et adorabo Deum, et di-
cet mihi quando eis reddat peccatum suum, et
veniens nuntiabo tibi, ita ut ego ad-
ducam te per medium Ierusalem, et habebis
omnem populum Israel sicut oves quibus non est
pastor. Et non latrabit vel unus canis
contra te, quoniam haec mihi dicta sunt per providentiam Dei.
Et quoniam iratus est illis Deus, haec ipsa missa sum
nuntiare tibi. Placuerunt autem omnia verba haec co-
ram Holoferne et coram pueris eius, et
mirabantur ad sapientiam eius, et
dicebant alter ad alterum. Non est talis mu-
lier super terram in aspectu, in pulchri-
tudine, et in sensu verborum. Et dixit ad
illam Holofernes. Bene fecit Deus qui misit
te ante populum, ut des illum tu in mani-
bus nostris. Et quoniam bona est promissio tua,
si fecerit mihi hoc Deus tuus, erit et Deus meus,
et tu in domo Nabuchodonosor magna
eris, et nomen tuum nominabitur in universa
terra.
Tunc iussit eam introire ubi repositi
fuerant thesauri eius, et iussit illic ma-
nere eam, et constituit quid illi daretur de con-
vivio suo. Cui respondit Iudith, et dixit.
Nunc non potero manducare ex his quae tibi
praecipis tribui, ne veniat super me offen-
sio. Ex his autem quae mihi detuli manducabo.

ba. Cui olofernes ait. Si defecerint tibi ista
que tecum detulisti. quid faciemus tibi?
Et dixit iudith. Vivit anima tua domine
meus quoniam non expendet omnia hec ancil
la tua. donec faciat deus in manu mea
hec que cogitavi. Et induxerunt eam servi il-
li in tabernaculum quod preceperat. Et petiit dum
introiret ut daretur ei copia nocte et ante
lucem egrediendi foras ad orationem et
deprecandi dominum. Et precepit cubicularis suis
ut sicut placeret illi exiret et introiret ad
orandum deum suum per triduum. Et exi-
ebat noctibus in vallem bethulie. et baptiza-
bat se in fonte aque. Et ut ascendebat orabat
dominum deum israel. ut dirigeret viam eius
ad liberationem populi sui. Et introiens munda
manebat in tabernaculo. usque dum acci-
peret escam suam in vesperum. Et factum est
in quarto die olofernes fecit cenam servis su-
is. et dixit ad vagao eunuchum. Vade et
suade hebream illam. ut sponte consentiat
habitare mecum. Fedum est enim apud assy-
rios. si femina irrideat virum. agendo ut im-
munis transeat ab eo. Tunc introivit va-
gao ad iudith. et dixit. Non vereatur bona pu-
ella introire ad dominum meum ut ho-
norificetur ante faciem eius. et manducet cum
eo et bibat vinum in iocunditate. Cui iu-
dith respondit. Que ego sum ut contradi-
cam domino meo. Omne quod erit ante o-
culos eius bonum et optimum. faciam.
Quicquid autem placuerit illi. hoc michi erit
optimum omnibus diebus vite mee. Et surrexit
et ornavit se vestimentis suis. et ingressa ste-
tit ante faciem eius. Cor autem olofernis con-
cussum est. erat enim ardens in concupiscentia eius.
Et dixit ad eam olofernes. Bibe nunc et
accumbe in iocunditate. quoniam gratiam inve-
nisti coram me. Et dixit iudith. Bibam do-
mine. quoniam magnificata est anima mea
hodie pre omnibus diebus meis. Et accepit. et
manducavit et bibit coram ipso. ea que pre-
paraverat ei ancilla eius. Et iocundus fac-
tus est olofernes ad eam. bibitque vinum
multum nimis quantum in una die numquam
biberat in vita sua.

XIII Ut autem sero factum est. festinaverunt servi
eius ad hospitia sua. et conclusit vagao ostia
cubiculi. et abiit. Erant autem omnes fatiga-
ti a vino. Eratque iudith sola in cubiculo.
Porro olofernes iacebat in lecto nimia
ebrietate sopitus. Dixitque iudith puelle
sue. ut staret foris ante cubiculum. et
observaret. Stetitque iudith ante lectum
orans cum lacrimis et labiorum motu in silen-
tio dicens. Confirma me domine deus israel
et respice in hac hora. ad opera manuum me-
arum. ut sicut promisisti ierusalem civitatem
tuam erigas. et hoc quod credens per te posse
fieri cogitavi perficiam. Et cum hec dixisset
accessit ad columpnam que erat ad caput
lectuli eius. et pugionem eius qui in ea
ligatus pendebat exsolvit. Cumque evagi-
nasset illum apprehendit comam capitis eius
et ait. Confirma me domine deus israel in hac
hora. Et percussit bis in cervicem eius. et ab-
scidit caput eius. Et abstulit conopeum e-
ius a columpnis. et evolvit corpus eius trun-
cum. Et post pusillum exivit. et tradidit
caput holofernis ancille sue. et iussit ut
mitteret illud in peram suam. Et exierunt
due secundum consuetudinem suam quasi ad oratio-
nem. et transierunt castra. Et girantes val-
lem. venerunt ad portam civitatis. Et di-
xit iudith a longe custodibus murorum. Aperi-
te portas quoniam nobiscum est deus qui fecit vir-
tutem in israel. Et factum est cum audis-
sent viri vocem eius. vocaverunt presbiteros
civitatis. Et concurrerunt ad eam omnes.
a minimo usque ad maximum. quoniam sperave-
runt eam iam non esse venturam. Et accen-
dentes luminaria congiraverunt circa eam
universi. Illa autem ascendens in eminen-
tiorem locum. iussit fieri silentium. Cumque
omnes tacuissent. dixit iudith. Laudate do-
minum deum nostrum. qui non deseruit speran-
tes in se. et in me ancilla sua adimplevit
misericordiam suam quam promisit domui israel. et
interfecit in manu mea hostem populi sui in
hac nocte. Et proferens de pera caput olo-
fernis. ostendit illis dicens. Ecce caput
olofernis principis militie assyriorum. et
ecce conopeum eius in quo recumbebat
in ebrietate sua. ubi et per manum femi-
ne percussit illum dominus deus noster.
Vivit autem ipse dominus quoniam custo-
divit me angelus eius. et hinc euntem
et ibi commorantem. et inde huc revertentem.
et non permisit me ancillam suam dominus coin-
quinari. sed sine pollutione peccati revocavit
me vobis gaudentem in victoria sua. in
evasione mea. in liberatione vestra. Confite-
mini illi omnes. quoniam bonus quoniam in seculum
misericordia eius. Universi autem adorantes dominum
dixerunt ad eam. Benedixit te dominus in
virtute sua. quia per te ad nichilum re-
degit inimicos nostros. Porro ozias princeps
populi israel. dixit ad eam. Benedicta es tu filia

a domino deo excelso prae omnibus mulieribus
super terram. Benedictus dominus qui creavit
caelum et terram. qui te direxit in vulnera capi-
tis principis inimicorum nostrorum. quia hodie no-
men tuum ita magnificavit ut non recedat
laus tua de ore hominum. qui memores fu-
erint virtutis domini in aeternum. pro quibus
non pepercisti animae tuae propter angustias et tri-
bulationes generis tui. sed subvenisti ruinae
ante conspectum dei nostri. Et dixit omnis populus:
Fiat fiat. Porro Achior vocatus venit. Et
dixit ei Iudith. Deus Israel cui tu testimonium
dedisti quod ulciscatur se de inimicis suis
ipse caput omnium incredulorum incidit in hac
nocte in manu mea. Et ut probes quia ita
est ecce caput Olofernis qui in contemptu superbiae
suae deum Israel contempsit et tibi interitum com-
minabatur dicens. Cum captus fuerit populus Isra-
hel. gladio perforari praecipiam latera tua.
Videns autem Achior caput Olofernis
angustiatus prae pavore cecidit in faciem suam
super terram. et aestuavit anima eius. Postea
vero quam resumpto spiritu recreatus est. procidit ad pe-
des eius et adoravit eam. et dixit. Benedicta tu a
domino deo tuo in omni tabernaculo Iacob. quoniam in
omni gente quae audierit nomen tuum magni-
ficabitur deus Israel super te.
XIIII Dixit autem Iudith ad omnem populum. Audite fra-
tres. Suspendite caput hoc super muros no-
stros. Et erit. Cum exierit sol. accipiat u-
nusquisque arma sua. et exite cum impetu
non ut descendatis deorsum sed quasi impetum fa-
cientes. Tunc exploratores necesse erit ut
fugiant ad principem suum excitandum ad
pugnam. Cumque duces eorum cucurrerint
ad tabernaculum Olofernis et invenerint eum
truncum in suo sanguine volutatum. decidet
super eos timor. Cumque cognoveritis fugere
illos. ite post eos securi. quoniam dominus conteret eos
sub pedibus vestris. Tunc Achior videns virtutem
quam fecit deus Israel. relicto gentilitatis
ritu. credidit deo. et circumcidit carnem pre-
putii sui. Et appositus est ad populum Israel
et omnis successio generis eius usque in hodier-
num diem. Mox autem ut ortus est dies suspen-
derunt super muros caput Olofernis. Accepitque
unusquisque vir arma sua. et egressi sunt cum
grandi strepitu et ululatu. Quod videntes
exploratores ad tabernaculum cucurrerunt. Porro
hii qui in tabernaculo erant venientes et
ante ingressum cubiculi perstrepentes excitan-
di gratia inquietudinem arte moliebantur. ut
non ab excitantibus sed a sonantibus Olofer-
nes evigilaret. Nullus enim audebat tab-
ernaculum virtutis Assyriorum pulsan-
do aut intrando aperire. Sed cum venis-
sent duces eius et tribuni et universi maio-
res exercitus Assyriorum dixerunt cubicula-
Intrate et excitate illum. quoniam egressi
res de cavernis suis ausi sunt provo-
ad proelium. Tunc ingressus Vagao cu-
lum eius. stetit ante cortinam et p-
fecit manibus suis. Suspicabatur
illum dormire cum Iudith. Sed cum
motum iacentis sensu aurium perc-
accessit proximans ad cortinam. et ele-
vans eam. vidensque cadaver absque capite Olofer-
in suo sanguine tabefactum iacere
exclamavit voce magna cum fletu
scidit vestimenta sua. Et ingressus tabernacul-
Iudith non invenit eam. Et exilivit
ad populum et dixit. Una mulier hebraea fe-
cit confusionem in domo regis Nabuchodo-
Ecce enim Olofernes iacet in terra et
caput eius non est in illo. Quod cum audis-
principes virtutis Assyriorum sciderunt
vestimenta sua. et intolerabilis timor et
cecidit super eos. et turbati sunt animi eorum
Et factus est clamor incomparabilis in m-
castrorum eorum.
XV Cumque omnis exercitus decollatum Olofer-
audisset. fugit mens et consilium ab e-
tremore et metu agitati fugae praesi-
sumunt. ita ut nullus loqueretur cum
suo. sed inclinato capite relictis om-
nibus hebraeos quos armatos venire s-
dierant conarentur. Fugientes per
et semitas collium. Videntes ita-
fugientes illos. descenderunt clan-
tubis et ululantes post ipsos. Et quoniam Assyrii
in fugam ibant praecipites. filii
uno agmine persequentes debilitab-
quos invenire potuissent. Misit
nuntios per omnes civitates et region-
Omnis itaque regio. omnisque urbs elec-
iuventutem armatam misit post eos. et per-
secuti sunt eos in ore gladii. quousque per-
ad extremitatem finium suorum. R-
autem qui erant in Bethulia ingressi sunt ca-
Assyriorum. et praedam quam fugientes Assy-
reliquerant abstulerunt. et onustati
Hii vero qui victores reversi sunt ad Bethu-
omnia quae erant illorum attulerunt secum ita
non esset numerus in pecoribus et iument-
universis mobilibus eorum. ut a minimo
ad maximum omnes divites fierent de p-
tionibus eorum. Ioachim autem summus p-
de Ierusalem venit in Bethuliam cum

Castitas [illegible]

filius suis ut uideret iudith. Que cum exisset
ad illum: benedixerunt illam uoce dicentes
Tu gloria ierusalem. tu leticia israel. tu honorificen-
tia populi nostri. quia fecisti uiriliter et confortatum
est cor tuum. eo quod castitatem amaueris. et
post uirum tuum alterum nescieris. Ideo et ma-
nus domini confortauit te. et ideo eris benedicta
in eternum. Et dixit omnis populus. fiat fiat. Per
dies autem .xxx. uix collecta sunt spolia assyriorum
a populo israel. Porro autem uniuersa que olofernis
peculiaria fuisse probata sunt. dederunt iudith
in auro et argento et uestibus et gemmis et omni
supellectili. et tradita sunt illi omnia a populo.
Et omnes populi gaudebant cum mulieribus et
uirginibus et iuuenibus in organis et cytharis.
XVI Tunc cantauit canticum hoc domino
iudith. dicens. Incipite domino in tympanis.
cantate domino in cymbalis. Modulamini
illi psalmum nouum. exultate et inuocate no-
men eius. Dominus conterens bella. dominus no-
men est illi. qui posuit castra sua in medio popu-
li sui. ut eriperet nos de manu omnium inimicorum
nostrorum. Venit assur ex montibus ab aquilone
in multitudine fortitudinis sue. cuius multi-
tudo obturauit torrentes. et equi eorum co-
operuerunt ualles. Dixit se incensurum fi-
nes meos. et iuuenes meos occisurum gladio
infantes meos dare in predam. et uirgines
in captiuitatem. Dominus autem omnipotens no-
cuit eum. et tradidit eum in manus femine et
confudit eum. Non enim cecidit potens eorum
a iuuenibus. nec filii titan. percusserunt eum.
nec excelsi gigantes imposuerunt se il-
li. sed iudith filia merari in specie faciei sue
dissoluit eum. Exuit enim se uestimento
uiduitatis. et induit se uestimento letitie. in
exultatione filiorum israel. Vnxit faciem suam
unguento. et colligauit cincinnos suos mitra
ad decipiendum illum. Sandalia eius ra-
puerunt oculos eius. pulcritudo eius capti-
uam fecit animam eius. Amputauit ce-
ruicem pugione eius. Horruerunt perse con-
stantiam eius. et medi audatiam eius. Tunc
ululauerunt castra assyriorum quando
apparuerunt humiles mei arescentes in siti.
Filii puellarum compunxerunt eos. et sicut pu-
eros fugientes occiderunt eos. Perierunt
in prelio a facie domini dei mei. Hymnum cantemus domino
hymnum nouum cantemus deo nostro. Adonay
domine deus magnus es tu. et preclarus in
uirtute tua. et quem nemo superare pot-
est. Tibi seruiat omnis creatura tua quia dixisti et
facta sunt. misisti spiritum tuum et creata sunt.
et non est qui resistat uoci tue. Montes a fun-
damentis mouebuntur cum aquis. petre sicut
cera liquescent ante faciem tuam. Qui autem ti-
ment te. magni erunt apud te per omnia. Ve gen-
ti insurgenti super genus meum. Dominus
enim omnipotens uindicabit in eis. in die iudicii
uisitabit illos. Dabit enim ignem et uer-
mes in carnes eorum. ut urantur et sentiant
usque in sempiternum. Et factum est post hec
omnis populus post uictoriam uenit in ierusalem ado-
rare dominum. et mox ut purificati sunt obtule-
runt omnes holocausta et uota. et repromissiones
suas. Porro iudith uniuersa arma bellica olo-
fernis que dedit illi populus. et conopeum quod
ipsa sustulerat. tradidit in anathema obliui-
onis. Erat autem populus iocundus secundum faciem sanc-
torum. et per tres menses gaudium huius uic-
torie celebratum est cum iudith. Post dies
autem illos unusquisque rediit in sua. Et iu-
dith magna facta est in bethulia. et preclarior
erat uniuerse terre israel. Erat enim uirtuti
castitas adiuncta. ita ut uirum non cognosce-
ret omnibus diebus uite sue. ex quo defunctus
est manasses uir eius. Erat autem festis diebus
procedens cum gloria magna. Mansit autem in
domo uiri sui annos .c.v. et dimisit abram
suam. liberam. Et defuncta est. ac sepulta
cum uiro suo in bethulia. Luxitque illam omnis
populus diebus .vii. In omni autem spatio uite eius
non fuit qui perturbaret israel. et post mortem
eius annis multis. Dies autem uictorie huius
festiuitatis ab hebreis in numero sanctorum
accipitur. et colitur a iudeis ex illo tempore usque
in presentem diem.

Incipit prologus in librum hester.
Librum hester uariis trans-
latoribus constat esse uiciatum.
quem ego de archiuis hebre-
orum releuans uerbum e uerbo
expressius transtuli. Quem
librum editio uulgata la-
ciniosis hinc inde uerbo-
rum finibus trahit. addens ea
que ex tempore dici poterant et
audiri. sicut solitum
est scolaribus discipli-
nis. sumpto themate
excogitare quibus uerbis uti potuit qui iniuriam
passus est. uel ille qui iniuriam fecit. Vos
autem o paula et eustochium que et bibliothe-
cas hebreorum studuistis intrare. et interpretum
certamina comprobastis. tenentes hester
hebraicum librum. per singula uerba nostram
translationem aspicite. ut possitis agnosce-
re me nichil augmentasse addendo. sed fideli

[illegible]
Ante [illegible] .ccc.xl.iii. [illegible] ptolomei phyladel-
phi [illegible] post [illegible] .c.xx[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[I]n testimonio simpliciter. sicut in hebreo habetur ystoriam hebraicam latine lingue tradidisse. Nec affectamus laudes hominum. nec vituperationes expavescimus. Deo enim placere curantes. minas hominum penitus non timemus. quia deus dissipavit ossa eorum qui hominibus placere desiderant. et secundum apostolum qui huiusmodi sunt servi Christi esse non possunt. Item alius prologus.

Rursum in libro hester alfabetum ex minio usque ad thetam litteram fecimus in diversis locis. volentes scilicet septuaginta interpretum ordinem per hoc insinuare studioso lectori. Nos enim iuxta morem hebreorum ordinem prosequi etiam in septuaginta editione maluimus.

Incipit liber ester.

A

[I]n diebus assueri qui regnavit ab india usque ethiopiam. super .c.xxvii. provincias quando sedit in solio regni sui. Susa civitas regni eius exordium fuit. Tertio igitur anno imperii sui fecit grande convivium cunctis principibus et pueris suis. fortissimis persarum et medorum inclitis et prefectis provinciarum coram se ut ostenderet divitias glorie regni sui. ac magnitudinem atque iactantiam potentie sue multo tempore. c. videlicet et octoginta diebus. Cumque implerentur dies convivii invitavit omnem populum qui inventus est in susis a maximo usque ad minimum .vii. diebus iussit convivium preparari in vestibulo orti. et nemoris quod regio cultu et manu consitum erat. Et pendebant ex omni parte tentoria aerii coloris et carpasini et iacinctini sustentata funibus bissinis ac purpureis qui eburneis circulis inserti erant. et columpnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei et argentei super pavimentum smaragdino et pario stratum lapide dispositi erant. quod mira varietate pictura decorabat. Bibebant autem qui invitati erant aureis poculis. et aliis atque aliis vasis cibi inferebantur. Vinum quoque ut magnificentia regia dignum erat. habundans et precipuum ponebatur. Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum. sed sicut rex statuerat preponens mensis singulos de principibus suis. ut sumeret unusquisque quod vellet. Vasthi quoque regina fecit convivium feminarum in palatio ubi rex assuerus manere consueverat. Itaque die .vii.

cum rex esset hylarior. et post nimiam
potationem incaluisset mero. precepit
maumam et bagatha et arbona et bagatha
et abgatha. et zarath. et charchas .vii. eunu
chis qui in conspectu eius ministrabant
ut introducerent reginam vasthi coram
rege posito super capite eius diadema
ut ostenderet cunctis populis et principibus
illius pulcritudinem. Erat enim
valde. Que renuit. et ad regis im
quod per eunuchos mandaverat
contempsit. Unde iratus rex et nimio f
succensus. interrogavit sapientes
more regio ei semper aderant et illo
ciebat cuncta consilio scientium leges
maiorum. Erant autem primi et pro
charsena. et sethar. et admatha. et
sis. et mares. et marsana. et mamu
.vii. duces persarum atque medorum qui
bant faciem regis et primi post eum
residere soliti erant cui sententie va
gina subiaceret que assueri regis
rium quod per eunuchos mandaverat
noluisset. Responditque mamu
diente rege atque principibus. Non
regem lesit regina vasthi. sed
cipes et populos qui sunt in cun
cis regis assueri. Egredietur enim
regine ad omnes mulieres ut con
viros suos et dicant. Rex assue
sit ut regina vasthi intraret
et illa noluit. Atque hoc exemplo
principum coniuges persarum atque me
pendent imperia maritorum. U
iusta est indignatio. Si tibi
cet egrediatur edictum a facie tu
iuxta legem persarum atq
picere illicitum est. ut ne
vasthi ingrediatur ad re
gnum illius altera que melior
accipiat. et hoc in omne quod late
provinciarum tuarum divulgetur
ut cuncte uxores tam maio
minorum deferant maritis
rem. Placuit consilium eius regi et princi
bus. fecitque iuxta consilium mamu
et misit epistolas per universas pro
regni sui. ut queque gens audire
poterat diversis linguis et litteris
principes ac maiores in domibus
et hoc per cunctos populos divulgari.

[H]is itaque gestis postquam re
sueri indignatio deferbuerat. re
datus est vasthi et que fecisset

pissa esset. Dixeruntque pueri regis atque
ministri eius. Querantur regi puelle
virgines ac speciose. et mittantur qui
considerent per universas provincias. puellas
speciosas et virgines. et adducant eas ad
civitatem susan. et tradant eas in domum
feminarum sub manu egei eunuchi. qui est
prepositus et custos puellarum regiarum. et acci
piant mundum muliebrem et cetera
usibus necessaria. et quecumque inter omnes
oculis regis placuerit. ipsa regnet pro vasthi.
Placuit sermo regi. et ita ut suggesserant
iussit fieri. Erat autem vir iudeus in su
sis civitate vocabulo mardocheus filius
iair. filii semei. filii cis de stirpe gemini
qui translatus fuerat de ierusalem eo tempore quo
iechoniam regem iuda nabuchodono
sor rex babilonis transtulerat. Qui
fuit nutricius filie fratris sui edisse que
altero nomine hester vocabatur. et utrumque
parentem amiserat. pulcra nimis et de
cora facie. Mortuisque patre eius ac ma
tre. mardocheus sibi eam adoptavit
in filiam. Cumque percrebuisset regis impe
rium. et iuxta mandatum illius multe
pulcre mulieres virgines adducerentur
susan. et egeo traderentur eunucho he
ster quoque inter ceteras puellas ei tradita
est. ut servaretur in numero feminarum.
Que placuit ei. et invenit gratiam
in conspectu illius. ut acceleraret mun
dum muliebrem. et traderet ei partes
suas. et .vii. puellas speciosissimas de do
mo regis. et tam ipsam quam pedissequas
eius ornaret atque excoleret. Que nolu
it indicare ei populum et patriam suam.
Mardocheus enim preceperat ei ut de hac
re omnino reticeret. Qui deambulabat coti
die ante vestibulum domus in qua electe
virgines servabantur. curam agens salu
tis hester. et scire volens quid ei accideret.
Cum autem venisset tempus singularum per ordinem
puellarum ut intrarent ad regem. expletis
omnibus que ad cultum muliebrem per
tinebant. mensis duodecimus ver
tebatur. ita dumtaxat ut .vi. mensibus
oleo ungerentur myrtino. et aliis .vi.
quibusdam pigmentis et aromatibus ute
rentur. Ingredientesque ad regem quicquid
postulassent ad ornatum pertinens acci
piebant. et ut eis placuerat composite de
triclinio feminarum ad regis cubiculum
transibant. Et que intraverat vespere
egrediebatur mane. atque inde

in secundas edes deducebatur que sub manu
sasagazi eunuchi erant qui concubinis regis
presidebat. nec habebat potestatem ad re
gem ultra redeundi nisi voluisset rex. et
eam venire iussisset ex nomine. Evoluto
autem tempore per ordinem. instabat dies quo he
ster filia abiahel fratris mardochei quam sibi
adoptaverat in filiam. intrare deberet ad
regem. Que non quesivit muliebrem
cultum sed quecumque voluit egeus eunu
chus custos virginum. hec ei ad ornatum
dedit. Erat enim formosa valde. et incre
dibili pulcritudine. omniumque oculis graciosa
et amabilis videbatur. Ducta est itaque ad cubi
culum regis assueri. mense decimo qui
vocatur thebeth. septimo anno regni eius. Thebeth apud nos december.
Et amavit eam rex plus quam omnes mulie
res. habuitque gratiam et misericordiam coram eo. super omnes
mulieres. Et posuit diadema regni in ca
pite eius. fecitque eam regnare in loco va
sthi. Et iussit convivium preparari perma
gnificum cunctis principibus et servis suis. pro
coniunctione et nuptiis hester. Et dedit requi
em universis provinciis. ac dona largitus est
iuxta magnificentiam principalem. Cum
que et secundo quererentur virgines et congregarentur
mardocheus manebat ad regis ianuam.
Necdum prodiderat hester populum suum et patri
am suam iuxta mandatum eius. Quicquid
enim ille precipiebat observabat hester. et
ita cuncta faciebat ut eo tempore solita erat.
quo eam parvulam nutriebat. Eo igitur tempore quo
mardocheus ad regis ianuam morabatur
irati sunt bagathan et thares duo eunuchi re
gis qui ianitores erant. et in primo palatii
limine presidebant. volueruntque in regem
insurgere et occidere eum. Quod mardo
cheum non latuit. Statimque nunciavit
regine hester. et illa regi ex nomine mar
dochei. qui ad se rem detulerat. Quesitum
est et inventum. et appensus est uterque in
patibulo. Mandatumque est hystoriis et an
nalibus traditum coram rege.

III

Post hec rex assuerus exaltavit aman filium
amadathi. qui erat de stirpe agag. et posu
it solium eius super omnes principes quos ha
bebat. Cunctique servi regis qui in foribus pa
latii versabantur. flectebant genua. et adora
bant aman. Sic enim eis preceperat imperator.
Solus mardocheus non flectebat genu neque
adorabat eum. Cui dixerunt regis pu
eri. qui ad fores palatii presidebant. Cur preter
ceteros non observas mandatum regis.
Cumque hec crebrius dicerent. et ille nollet

Ysdor. Facti mox adio quidem dolebant amalechitas.

audire. nunciaverunt aman scire cupientes
utrum perseveraret in sententia. Dixerat enim eis
se esse iudeum. Quod cum audisset aman
et experimento probasset quod mardocheus non
flecteret sibi genu. nec se adoraret iratus
est valde. Et pro nichilo duxit in unum mardo
cheum mittere manus suas. Audierat enim
quod esset gentis iudee. magisque voluit omnem
iudeorum qui erant in regno assueri perdere nati
onem. Mense primo cuius vocabulum est ni
san. anno duodecimo regni assueri. missa
est sors in urnam que hebraice dicitur phu
r coram aman. quo die et quo mense. gens
iudeorum deberet interfici. Et exivit mensis duode
cimus qui vocatur adar. Dixitque aman regi
assuero. Est populus per omnes provincias regni tui
dispersus. et a se mutuo separatus. novis utens
legibus et ceremoniis. insuper et regis scita con
temptnens. Et optime nosti. quod non expe
diat regno tuo. ut insolescat per licentiam. Si
tibi placet decerne ut pereat. et decem milia talen
torum appendam arcariis gaze tue. Tulit ergo
rex anulum quo utebatur de manu sua. et
dedit eum aman. filio amadathi. de progenie
agag hosti iudeorum. Dixitque ad eum. Argentum
quod polliceris tuum sit. de populo age quod tibi
placet. Vocatique sunt scribe regis mense pri
mo nisan. tercia decima die mensis eiusdem. et
scriptum est ut iusserat aman ad omnes satra
pas regis. et iudices provinciarum diversarumque
gentium. ut quaque gens legere poterat et au
dire pro varietate linguarum ex nomine assue
ri regis. Et littere signate ipsius anulo. mis
se sunt per cursores regis ad universas provin
cias. ut occiderent et delerent omnes iudeos a
puero usque ad senem. parvulos et mulieres u
no die. hoc est tercio decimo die mensis duodeci
mi qui vocatur adar. et bona eorum diriperent. Sum
ma autem epistolarum hec fuit. ut omnes provincie scirent
et pararent se ad predictam diem. Festina
bantque cursores qui missi erant regis
imperium explere. Statimque in susis pepen
dit edictum. rege et aman celebrante con
vivium. et cunctis iudeis qui in urbe erant
flentibus.

Adar quem nos dicimus februarium.

Nisan quem nos dicimus martium.

IIII

Que cum audisset mardocheus. scidit vesti
menta sua. et indutus est sacco. spargens ci
nerem capiti suo. et in platea medie civita
tis voce magna clamabat. ostendens ama
ritudinem animi sui. et heiulatu usque ad fores
palatii gradiens. Non enim erat licitum
indutum sacco aulam regis intrare. In cunctis
quoque provinciis oppidis ac locis. ad que
crudele regis dogma pervenerat. planctus i
gens erat apud iudeos. ieiunium u
tus et fletus. sacco et cinere multis
pro strato utentibus. Ingresse sunt autem puelle
et eunuchi. nunciaveruntque ei. Q
ens consternata est. et misit vestem ut
sacco indueret eum. quam accipere no
Accitoque athac eunucho quem rex mi
strum ei dederat. precepit ut iret ad
docheum. et disceret ab eo cur hoc f
Egressusque athac. ivit ad mardoche
um in platea civitatis. stantem ante ostium p
Qui indicavit ei omnia que acciderant
aman promisisset ut in thesauros reg
iudeorum nece inferret argentum. E
quoque edicti quod pendebat in susis
dit ei. ut regine ostenderet et moner
ut intraret ad regem et deprecaretur eum
populo suo. Regressus athac nun
hester omnia que mardocheus dix
respondit ei. et iussit mardocheo
Omnes servi regis et cuncte que sub
sunt norunt provincie. quod sive
mulier non vocatus interius atri
intraverit absque ulla cuncta
tim interficiatur. nisi forte auream
rex ad eum tetenderit pro signo cleme
atque ita possit vivere. Ego igitur quomodo
intrare potero. que triginta iam
sum vocata ad eum. Quod cum au
mardocheus. rursum mandavit
cens. Ne putes quod animam tuam
quia in domo regis es pre cunctis
nunc silueris. per aliam occasionem
tur iudei. et tu et domus patris tui
quis novit utrum idcirco ad
ut in tali tempore parareris
ter hec mardocheo verba man
et congrega omnes iudeos quos i
ris. et orate pro me. Non comedatis
tribus diebus et tribus noctibus
ancillis meis similiter ieiunabo
diar ad regem. contra legem
vocata. tradensque me morti et peric
itaque mardocheus et fecit omnia que
preceperat.

Die autem tercio induta est hester reg
vestimentis. et stetit in atrio domus
quod erat interius. contra basilicam re
ille sedebat super solium suum in consi
latii contra ostium domus. Cumque
hester reginam stantem placuit oc
et extendit contra eam virgam aur
tenebat manu. Que accedens osc
est summitatem virge eius. Dixitque

rex. Quid vis hester regina? Quae est peti
tio tua? Etiam si dimidiam regni partem
petieris. dabitur tibi. At illa respondit. Si re
gi placet: ut venias obsecro ad me hodie
et aman tecum. ad convivium quod paravi. Sta
timque rex. Vocate inquid aman cito. ut
hester obediat voluntati. Venerunt i
taque rex et aman. ad convivium quod eis re
gina paraverat. Dixitque ei rex. postquam
vinum biberat habundanter. Quid petis ut
detur tibi. et pro qua re postulas? Etiam si di
midiam partem regni mei petieris. impe
trabis. Cui respondit hester. Petitio mea. et
preces iste sunt. Si inveni gratiam in conspec
tu regis. et si regi placet. ut des michi quod
postulo. et meam impleas petitionem. Ve
niat rex et aman ad convivium quod para
vi eis. et cras regi aperiam voluntatem me
am. Egressus est itaque illo die aman. le
tus et alacer. Cumque vidisset mardocheum
sedentem ante fores palatii. et non solum
non assurrexisse sibi. sed nec motum quidem
de loco sessionis sue. indignatus est val
de. et dissimulata ira. reversus in domum
suam. vocavit ad se amicos. et zares uxo
rem suam. et exposuit illis magnitudinem
divitiarum suarum. filiorumque turbam. et quanta
eum gloria super omnes principes et servos eius
rex elevasset. Et post hec ait. Regina quoque
hester nullum alium vocavit cum rege
ad convivium preter me. apud quam etiam cras
cum rege pransurus sum. Et cum hec omnia habeam.
nichil me habere puto quamdiu videro mar
docheum iudeum sedentem ante fores regias.
Responderuntque ei zares uxor eius et ceteri ami
ci. Iube parari excelsam trabem habentem alti
tudinis .l. cubitos. et dic mane regi ut
appendatur mardocheus super eam. et sic i
bis cum rege letus ad convivium. Placuit
ei consilium. et iussit parari excelsam crucem.
Noctem illam rex duxit insompnem.
Iussitque sibi afferri historias. et annales pri
orum temporum. Que cum illo presente legerentur
ventum est ad eum locum. ubi scriptum erat
quomodo nuntiasset mardocheus insidias baga
than et thares eunuchorum. regem assuerum
iugulare cupientium. Quod cum rex au
disset ait. Quid pro hac fide honoris ac pre
mii mardocheus consecutus est. Dixeruntque ei
servi illius ac ministri. Nichil omnino mercedis
accepit. Statimque rex. Quis est inquid
in atrio? Aman quippe interius atrium do
mus regie intraverat. ut suggereret re
gi ut iuberet mardocheum affigi patibulo. quod
fuerat preparatum. Responderuntque pueri. A
man stat in atrio. Dixitque rex. Ingrediatur.
Cumque esset ingressus. ait illi. Quid debet
fieri viro. quem rex honorare desiderat? Co
gitans autem aman in corde suo. et reputans quod
nullum alium rex nisi se vellet honorare. re
spondit. Homo quem rex honorare cupit.
debet indui vestibus regiis. et imponi super equum
qui de sella regis est. et accipere regium diade
ma super caput suum. et primus de regiis prin
cipibus ac tyrannis teneat eius equum. et
per plateam civitatis incedens clamet. et di
cat. Sic honorabitur quemcumque rex volue
rit honorare. Dixitque ei rex. Festina et sumpta sto
la et equo. fac ut locutus es mardocheo iudeo
qui sedet ante fores palatii. Cave ne quicquam
de his que locutus es pretermittas. Tulit itaque
aman stolam et equum. indutumque mardoche
um in platea civitatis. et inpositum equo
precedebat atque clamabat. Hoc honore dignus
est quemcumque rex voluerit honorare. Re
versusque est mardocheus ad ianuam palatii
et aman festinavit ire in domum suam. lugens
et operto capite. Narravitque zares uxori sue et
amicis omnia que evenissent sibi. Cui responderunt
sapientes quos habebat in consilio. et uxor eius.
Si de semine iudeorum est mardocheus ante quem
cadere cepisti. non poteris ei resistere. sed cades in con
spectu eius. Adhuc illis loquentibus. venerunt
eunuchi regis. et cito eum ad convivium quod
regina paraverat pergere conpulerunt.
Intravit itaque rex et aman. ut biberent cum VII
regina. Dixitque ei rex. Etiam in die secundo.
postquam vino incaluerat. Que est petitio
tua hester ut detur tibi. et quid vis fieri tibi.
Etiam si dimidiam partem regni mei pe
tieris. impetrabis. Ad quem illa respondit.
Si inveni gratiam in oculis tuis o rex. et si tibi
placet. dona michi animam meam. pro qua
rogo. et populum meum pro quo obsecro. Tradi
ti enim sumus ego et populus meus. ut conteramur
iugulemur. et pereamus. Atque utinam in ser
vos et in famulas venderemur. esset tolera
bile malum. et gemens tacerem. Nunc autem
hostis noster est. cuius crudelitas redundat in re
gem. Respondensque rex assuerus. ait. Quis
est iste et cuius potentie. ut hec audeat facere.
Dixitque hester. Hostis et inimicus noster pessimus
iste est aman. Quod ille audiens. illico obstupu
it vultum regis ac regine ferre non sustinens.
Rex autem surrexit iratus. et de loco convivii in
travit in ortum arboribus consitum. Aman
quoque surrexit ut rogaret hester reginam pro
anima sua. Intellexit enim a rege sibi para

tum malum. Qui cum reversus esset de orto
nemoribus consito, et intrasset convivii locum,
reperit Aman super lectulum corruisse in quo
iacebat Hester. Et ait. Etiam reginam
vult opprimere me presente in domo me-
a. Necdum verbum de ore regis exierat
et statim operuerunt faciem eius. Dixitque
Arbona unus de eunuchis qui stabant in
ministerio regis. En lignum quod paraverat
Mardocheo qui locutus est pro rege stat
in domo Aman, habens altitudinis .L. cubi
tos. Cui dixit rex. Appendite eum in eo.
Suspensus est itaque Aman in patibulo quod
paraverat Mardocheo. et regis ira quievit.

VIII. Die illo dedit rex Assuerus
Hester regine domum Aman adversarii
iudeorum. et Mardocheus ingressus est ante
faciem regis. Confessa est enim ei Hester
quod esset patruus eius. Tulitque rex anu
lum quem ab Aman recipi iusserat. et
tradidit Mardocheo. Hester autem consti
tuit Mardocheum super domum suam. Nec
his contenta procidit ad pedes regis flevitque
et locuta ad eum. oravit ut maliciam Aman
agagite. et machinationes eius pessimas
quas excogitaverat contra iudeos. iuberet
irritas fieri. At ille ex more sceptrum
aureum protendit manu. quo signum
clementie monstrabatur. Illaque consurgens
stetit ante eum. et ait. Si placet regi. et si
inveni gratiam in oculis eius. et deprecatio mea
non ei videtur esse contraria. obsecro ut novis e-
pistolis veteres Aman littere insidiato
ris et hostis iudeorum quibus eos in cunctis
regis provinciis perire preceperat corrigantur.
Quomodo enim potero sustinere necem
et interfectionem populi mei. Respondit rex Assu
erus Hester regine et Mardocheo iudeo.
Domum Aman concessi Hester regine.
et ipsum iussi affigi cruci. quia ausus est
manum mittere in iudeos. Scribite ergo
iudeis sicut vobis placet ex regis nomine
signantes litteras anulo meo. Hec enim
erat consuetudo. ut epistolis que ex regis nomi-
ne mittebantur et illius anulo signate erant
nemo auderet contradicere. Accitisque scribis
et librariis regis. erat autem tempus tercii men-
sis qui appellatur Siban. vicesima et tercia
die illius epistole scripte sunt. ut Mardocheus
voluerat. ad iudeos et ad principes. procu
ratoresque et iudices. qui .C.XX. et VII. pro
vinciis ab India usque Ethyopiam presi
debant. provincie atque provincie. populo et populo
iuxta linguas et litteras suas. et iude-
is ut legere et audire poterant. Ipseque
epistole que ex regis nomine mitteban-
tur anulo eius obsignate sunt. et misse per vere-
darios qui per omnes provincias discurren-
tes. veteres litteras novis nunciis pre-
venirent. Quibus imperavit rex ut conve-
nire iudeos per singulas civitates et in unum
preciperent congregari. ut starent pro anima-
bus suis. et omnes inimicos suos cum coniugi-
bus ac liberis et universis domibus interfice-
rent atque delerent. Et constituta est per omnes provin-
cias una ultionis dies. id est tercia decima mensis
duodecimi adar. Summaque epistole hec fuit.
ut in omnibus terris ac populis qui regis Assueri im-
perio subiacebant. notum fieret paratos
esse iudeos ad capiendam vindictam de ho-
stibus suis. Egressique sunt veredarii celeri-
ter nuncios perferentes. Et edictum regis
pependit in Susis. Mardocheus autem de pa-
latio et de conspectu regis egrediens fulgebat
vestibus regiis. iacinthinis videlicet et aeri-
nis. coronam auream portans in capite
et amictus serico pallio atque purpureo.
Omnisque civitas exultavit atque letata est.
Iudeis autem nova lux oriri visa est.
gaudium. honor. et tripudium. Apud om-
nes populos urbes atque provincias. quo-
cumque regis iussa veniebant. mira gaudia
epule atque convivia. et festus dies.
ut plures alterius gentis et secte eorum reli-
gioni et cerimoniis iungerentur. Grandis
enim cunctos iudaici nominis terror invase-
rat.

Igitur duodecimi mensis quem
Adar iam diximus. tercia decima
die cum iudeis interfectio pararetur. et ho-
stes inhiarent sanguini. versa vice iude-
i superiores esse ceperunt. et se de adversari-
is vindicare. Congregatique sunt per singu-
las urbes. oppida et loca. ut extenderent
manum contra inimicos et persecutores suos. Nul-
lusque ausus est resistere. eo quod omnes
magnitudinis eorum formido penetra-
ret. Nam et provinciarum iudices. duces et
procuratores omnisque dignitas que singu-
lis locis et operibus preerat. extollebant iu-
deos timore Mardochei. quem princi-
pem esse palatii. et plurimum posse cognoverant.
Fama quoque nominis eius crescebat co-
tidie et per cunctorum ora volitabat.

[illegible]

[illegible]

percusserunt iudei inimicos suos plaga magna. et occiderunt eos reddentes eis quod sibi paraverant facere. In tantum ut etiam in susis quingentos viros interficerent. extra .x. filios aman agagite hostis iudeorum. Quorum ista sunt nomina. pharsandatha. delphon et esphata. et ansi. et andal. et naicatha. Quos cum occidissent. predas eorum diripere noluerunt. Statimque numerus eorum qui occisi erant in susis ad regem relatus est. Qui dixit regine. In urbe susis interfecerunt iudei quingentos viros. et alios .x. filios aman. Quantam putas exercere eos cedem in universis provinciis. Quid ultra postulas. et quid vis ut fieri iubeam. Cui illa respondit. Si regi placet detur potestas iudeis ut sicut hodie fecerunt in susis. sic et faciant cras. et .x. filii aman in patibulis suspendantur. Precepitque rex ut ita fieret. Statimque in susis pependit edictum. et .x. filii aman suspensi sunt. Congregatis iudeis quarta decima die mensis adar interfecti sunt in susis trecenti viri. nec eorum ab illis direpta substantia est. Sed et per omnes provincias que dicioni regis subiacebant. pro animabus suis steterunt iudei interfectis hostibus ac persecutoribus suis. in tantum ut septuaginta quinque milia occisorum implerent. et nullus de substantiis eorum aliquid contingeret. Dies autem tercius decimus mensis adar. unus apud omnes interfectionis fuit. et quarto decimo die cedere desierunt. quem constituerunt esse sollempnem ut in eo deinceps omni tempore vacarent epulis gaudio. atque conviviis. At hii qui in urbe susis cedem exercuerunt .xiii. et .xiiii. eiusdem mensis die. in cede versati sunt. Quinto decimo autem die percutere desierunt. et idcirco eundem diem constituerunt sollempnem epularum atque leticie. Hii vero iudei qui in oppidis non muratis ac villis morabantur. quartum decimum diem mensis adar conviviorum et gaudii decreverunt. ita ut exultent in eo. et mittant sibi mutuo partes epularum et ciborum. Scripsit itaque mardocheus omnia hec. et litteris comprehensa misit ad iudeos. qui in omnibus regis provinciis morabantur. tam in vicino positis quam procul. ut quartum decimum et quintum decimum diem mensis adar pro festis susciperent. et revertente semper anno sollempni honore celebrarent. quia in ipsis diebus se ulti sunt iudei de inimicis suis. et luctus atque tristicia in hylaritatem gaudiumque conversa sunt. Essentque isti dies epularum atque leticie. et mitterent sibi invicem ciborum partes. et pauperibus munuscula largirentur. Susceperuntque iudei in sollempnem ritum. cuncta que eo tempore facere ceperant. et que mardocheus litteris mandaverat facienda. Aman enim filius amadathi stirpis agag. hostis et adversarius iudeorum. cogitavit contra eos malum ut occideret illos atque deleret. et misit phur quod nostra lingua vertitur in sortem. Et postea ingressa est hester ad regem. obsecrans ut conatus eius litteris regis irriti fierent. et malum quod contra iudeos cogitaverat reverteretur in caput eius. Denique et ipsum et filios eius affixerunt cruci. atque ex illo tempore dies isti appellati sunt phurim. id est sortium. eo quod phur. id est sors in urnam missa fuerit. Et cuncta que gesta sunt epistole. id est libri huius volumine continentur. queque sustinuerunt. et que deinceps mutata sunt. Susceperunt iudei super se et semen suum. et super cunctos qui religioni eorum voluerunt copulari. ut nulli liceat duos hos dies absque sollempnitate transigere quos scriptura testatur. et certa expetunt tempora annis sibi iugiter succedentibus. Isti sunt dies quos nulla umquam delebit oblivio et per singulas generationes cuncte que toto orbe sunt provincie celebrabunt. nec est ulla civitas in qua dies phurim id est sortium non observentur a iudeis. et ab eorum progenie que hiis cerimoniis obligata est. Scripseruntque hester regina filia abyahel. et mardocheus iudeus etiam secundam epistolam. ut omni studio dies ista sollempnis sanciretur in posterum. Et miserunt ad omnes iudeos qui in .c.xxvii. provinciis regis assueri versabantur. ut haberent pacem. et susciperent veritatem observantes dies sortium. et suo tempore cum gaudio celebrarent. sicut constituerat mardocheus et hester. et illi observanda susceperunt a se. et a semine suo. ieiunia atque clamores. et sortium dies et omnia que libri huius qui vocatur hester hystoria continentur.

X

Rex vero assuerus omnem terram et cunctas maris insulas fecit tributarias. cuius fortitudo et imperii et dignitatis atque sub

sublimitatis qua exaltavit mardocheum scripta
sunt in libris medorum et persarum. et quomodo
mardocheus iudaici generis secundus a rege assue-
ro fuerit et magnus apud iudeos et accepta-
bilis plebi fratrum suorum querens bona populo
suo et loquens ea que ad pacem sui seminis
pertinerent. Que habentur in hebreo plena
fide expressi. Hec autem que secuntur
scripta reperi in editione vulgata que grecorum
lingua et litteris continentur. Et interim
post finem libri hoc capitulum ferebatur
quod iuxta consuetudinem nostram obelo id est veru
prenotavimus. Dixitque mardocheus. A deo facta
sunt ista. Recordatus sum somnii quod vi-
deram hec eadem significantis. nec eorum quic-
quam irritum fuit. Parvus fons qui crevit in
fluvium et in lucem solemque conversus est et in
aquas plurimas redundavit. hester est quam
rex accepit uxorem et voluit esse reginam.
Duo autem dracones ego sum et aman. Gentes
que convenerant hii sunt qui delere nomen
conati sunt iudeorum. Gens autem mea israel est
que clamavit ad dominum et salvum fecit
dominus populum suum. liberavitque nos de omnibus
malis et fecit signa magna atque portenta in-
ter gentes. Et duas sortes esse precepit unam populi dei
et alteram cunctarum gentium. Venitque utraque
sors in statutum ex illo iam tempore diem coram
deo universis gentibus. Et recordatus est dominus
populi sui ac misertus est hereditatis sue. Et ob-
servabuntur dies isti in mense adar. xiiii. et
xv. die mensis eiusdem. cum omni gaudio et
studio. in unum populi cetum congregati. in
cunctas deinceps generationes populi israel.

XI a

Anno quarto regnantibus ptolomeo
et cleopatra. attulerunt dositheus qui se
sacerdotem et levitici generis ferebat. et pto-
lomeus filius eius. hanc epistolam phurim
quam dixerunt interpretatum esse lisimachum ptolomei
filium in ierusalem. Hoc
quoque principium erat in editione vulga-
ta. quod nec in hebreo nec apud ullum fer-
tur interpretum. Anno secundo regnante arta-
xerse maximo prima die mensis nisan vidit
somnium mardocheus filius iairi filii semei
filii cis de tribu beniamin homo iudeus qui ha-
bitabat in urbe susis. vir magnus et inter pri-
mos aule regie. Erat autem de eo numero cap-
tivorum quos transtulerat nabuchodono-
sor rex babilonis de ierusalem cum iechonia
rege iude. et hoc eius somnium fuit. Ap-

paruerunt voces. et tumultus. et [illegible]
et terremotus. et conturbatio super terram. [illegible]
ecce duo dracones magni paratique contra se
in prelium. ad quorum clamorem cun[cte con]-
citate sunt nationes ut pugnarent contra
gentem iustorum. Fuitque dies illa tenebra-
rum et discriminis. tribulationis et an-
gustie. et ingens formido super ter[ram]. Con-
turbataque est gens iustorum timen[tium]
mala sua. et preparata ad mortem. Cla-
maveruntque ad dominum. et illis claman-
tibus fons parvus crevit in fluvium ma-
ximum. et in aquas plurimas redunda[vit].
Lux et sol ortus est. et humiles exaltati [sunt]
et devoraverunt inclitos. Quod cum [vidis]-
set mardocheus et surrexisset de strato co-
gitabat quid deus facere vellet. et fixum
habebat in animo. scire cupiens quid
significaret somnium.

Morabatur autem eo tempore in aula regis cum
bagatha et thara eunuchis regis qui
ianitores erant palatii. Cumque in[tellexisset]
cogitationes eorum. et curas dilige[ntius]
pervidisset. didicit quod conarentur in
artaxersen regem manus mittere. et nun-
tiavit super eo regi. Qui de utroque ha[bita]
questione. et confessos iussit duci ad mortem.
Rex autem quod gestum erat scri[psit]
in commentariis. Sed et mardocheus rei
memoriam litteris tradidit. Precep[itque ei]
rex ut in aula palatii moraretur
datis pro delatione muneribus. Aman [vero]
filius amadathi bugeus gloriosus [erat]
coram rege. et voluit nocere mardocheo
et populo eius. pro duobus eunuchis [regis qui]
fuerant interfecti. Hucusque [illegible]
Que sequuntur in eo loco ubi [scriptum est]
et diripuerunt bona vel substantias [eorum]
que in sola vulgata editione reperimus. [Epistole]
ta editione reperimus. Epi[stole exem]-
plar fuit. Rex maximus
artaxerses ab india usque
ethiopiam. c. xxvii. provinciarum principi-
bus et ducibus qui eius imperio subiecti sunt
salutem dicit. Cum plurimis gentibus
imperarem. et universum orbem meo di-
tioni subiugassem. volui nequaquam
magnitudine abuti potentie. sed clemen-
tia et lenitate gubernare subiectos.
ut absque ullo terrore vitam silentio tran[sigentes]
optata cunctis mortalibus [illegible]

pacem. Querente autem me a consiliariis
meis quomodo hoc posset impleri, unus qui
sapientia et fide ceteros precellebat, et e-
rat post regem secundus, Aman nomine, in-
dicavit michi in toto orbe terrarum populum
esse dispersum, qui novis uteretur
legibus et contra omnium gentium faciens con-
suetudinem, regum iussa contempneret,
et universarum concordiam nationum
sua dissensione violaret. Quod cum di-
dicissemus, videntes unam gentem re-
bellem adversum omne hominum genus
perversis uti legibus, nostrisque iussionibus contraire,
et turbare subiectarum nobis provinciarum pa-
cem atque concordiam, iussimus ut quos
Aman, qui omnibus provinciis prepositus
est et secundus a rege, et quem patris loco
colimus, monstraverit, cum coniugibus ac li-
beris deleantur ab inimicis suis, nullusque e-
orum misereatur, quartadecima die mensis
duodecimi adar anni presentis, ut nefarii
homines uno die ad inferos descendentes
reddant imperio nostro pacem quam tur-
baverant. Huc usque exemplar epistole. Que
secuntur post eum locum scripta reppe-
ri ubi legitur: Pergensque Mardocheus fecit o-
mnia que preceperat ei Hester. nec tamen ha-
bentur in hebraico, et apud nullum penitus
feruntur interpretum. Mardocheus autem
precatus est dominum, memor omnium operum
eius, et dixit: Domine domine rex omnipotens,
in ditione tua cuncta sunt posita, et non
est qui possit tue resistere voluntati, si
decreveris salvare Israel. Tu fecisti celum et
terram, et quicquid celi ambitu continetur.
Dominus omnium es, nec est qui resistat
maiestati tue. Cuncta nosti et scis, quia
non pro superbia et contumelia, et aliqua cu-
piditate glorie fecerim hoc, ut non adora-
rem Aman superbissimum. Libenter enim
pro salute Israel etiam vestigia pedum eius de-
osculari paratus essem. Sed timui ne hono-
rem dei mei transferrem ad hominem,
et nequaquam adorarem excepto deo
meo. Et nunc domine rex deus Abraham,
miserere populi tui, quia volunt nos ini-
mici nostri perdere, et hereditatem tuam dele-
re. Ne despicias partem tuam quam redemisti
de egypto. Exaudi deprecationem meam,
et propitius esto sorti et funiculo hereditatis
tue. Et converte luctum nostrum in gaudium

[illegible]

ut viventes laudemus nomen tuum domine,
et ne claudas ora canentium te. Omnisque
Israel pari mente et obsecratione clama-
vit ad dominum, eo quod eis certa mors inpen-
deret.

XIIII

Hester quoque regina confugit ad dominum,
pavens periculum quod inminebat. Cumque
deposuisset vestes regias, fletibus et luctui
apta indumenta suscepit, et pro unguentis
variis cinere et stercore inplevit caput,
et corpus suum humiliavit ieiuniis. Omnia-
que loca in quibus ante letari consueverat cri-
nium laceratione conplevit. Et depreca-
batur dominum deum Israel dicens: Domine mi,
qui rex noster es solus, adiuva me solitariam
et cuius preter te nullus auxiliator est alius.
Periculum meum in manibus meis est. Audivi
a patre meo quod tu domine tulisses Israel
de cunctis gentibus, et patres nostros ex omnibus
retro maioribus suis, ut possideres hereditatem
sempiternam, fecistique eis sicut locutus es.
Peccavimus in conspectu tuo, et idcirco tra-
didisti nos in manus inimicorum nostrorum. Colu-
imus enim deos eorum. Iustus es domine. Et
nunc non eis sufficit quod durissima nos
opprimunt servitute, sed robur manuum suarum
ydolorum potentie deputantes, volunt tua
mutare promissa, et delere hereditatem tuam,
et claudere ora te laudantium, atque extin-
guere gloriam templi et altaris tui, ut aperi-
ant ora gentium, et laudent ydolorum forti-
tudinem, et predicent carnalem regem in sem-
piternum. Ne tradas domine sceptrum tuum
hiis qui non sunt, ne rideant ad ruinam
nostram. Sed converte consilium eorum super eos, et eum
qui in nos cepit sevire disperde. Memento do-
mine, et ostende te nobis in tempore tribulationis
nostre, et domine da michi fiduciam, et univer-
se domine potestatis. Tribue sermonem con-
positum in ore meo in conspectu leonis, et trans-
fer cor illius in odium hostis nostri, ut ipse pe-
reat et ceteri qui ei consentiunt. Nos autem libera
manu tua, et adiuva me nullum alium
habentem auxilium nisi te domine, qui habes omnium
scientiam. et nosti quia oderim gloriam
iniquorum, et detester cubile incircumci-
sorum et omnis alienigene. Tu scis infirmi-
tatem et necessitatem meam, quod abhominer
signum superbie et glorie mee, quod est super
caput meum in diebus ostentationis mee, et
detester illud quasi pannum menstruate, et non por-

tem in diebus festis meis, et quod non comederim in mensa aman, nec mihi placuerit convivium regis, et non biberim vinum libaminum, et numquam laetata sit ancilla tua ex quo huc translata sum usque in praesentem diem nisi in te domine deus abraham. Deus fortis super omnes, exaudi vocem eorum qui nullam aliam spem habent, et libera nos de manu iniquorum, et erue me a timore meo. Haec quoque addita reperi in editione vulgata.

XV

Et mandavit ei haud dubium quin hester mardocheus ut ingrederetur ad regem et rogaret pro populo suo et pro patria sua. Memor inquit dierum humilitatis tuae quomodo nutrita sis in manu mea, quia aman secundus a rege locutus est contra nos in mortem. Et tu invoca dominum et loquere regi pro nobis, et libera nos de morte. Nec non et ista quae subdita sunt in editione vulgata repperi. Die autem tertio posuit vestimenta sui ornatus, et circumdata est gloria sua. Cumque regi fulgeret et invocasset omnium rectorem et salvatorem deum, assumpsit duas famulas, et super unam quidem innitebatur quasi prae deliciis et nimia teneritudine corpus suum ferre non sustinens; altera autem famularum sequebatur dominam, defluentia in humum indumenta sustentans. Ipsa autem roseo vultum colore perfusa, et gratis ac nitentibus oculis tristem celabat animum et nimio timore contractum. Ingressa igitur cuncta per ordinem ostia stetit contra regem ubi ille residebat super solium regni sui, indutus vestibus regiis auroque fulgens et pretiosis lapidibus, eratque terribilis aspectu. Cumque elevasset faciem et ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, regina corruit et in pallorem colore mutato lassum super ancillam reclinavit caput. Convertitque deus spiritum regis in mansuetudinem, et festinus ac metuens exilivit de solio, et sustentans eam ulnis suis donec rediret ad se, his verbis blandiebatur. Quid habes hester? Ego sum frater tuus, noli metuere, non morieris. Non enim pro te sed pro omnibus haec lex constituta est. Accede igitur et tange sceptrum. Cumque illa taceret, tulit auream virgam et posuit super collum eius, et osculatus est eam et ait. Cur mihi non loqueris? Quae respondit. Vidi te domine quasi angelum dei, et conturbatum est cor meum prae timore gloriae tuae. Valde enim mirabilis es domine, et facies tua plena est gratiarum. Cumque loqueretur, rursus corruit et pene exanimata est. Rex autem turbabatur, et omnes ministri eius consolabantur eum. Exemplar epistolae regis artaxerxis quam pro iudaeis ad totas regni sui provincias misit. Quod et ipsum in hebraico volumine non habetur.

Rex magnus artaxerxes ab india usque ethiopiam centum viginti septem provinciarum ducibus ac principibus qui nostrae iussioni oboediunt salutem dicit. Multi bonitate principum et honore qui in eos collatus est abusi sunt in superbiam, et non solum subiectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos qui dederunt moliuntur insidias. Nec contenti sunt gratias non agere beneficiis et humanitatis in se iura violare, sed dei quoque cuncta cernentis arbitrantur se posse fugere sententiam. Et in tantum vesaniae proruperunt ut eos qui credita sibi officia diligenter observant et ita cuncta agunt ut omnium laude digni sint, mendaciorum cuniculis conentur subvertere, dum aures principum simplices et ex sua natura alios aestimantes callida fraude decipiunt. Quae res et ex veteribus probatur historiis, et ex his quae geruntur cotidie, quomodo malis quorundam suggestionibus regum studia depraventur. Unde providendum est paci omnium provinciarum. Nec putare debetis si diversa iubeamus ex animi nostri venire levitate, sed pro qualitate et necessitate temporum ut rei publicae poscit utilitas ferre sententiam. Et ut manifestius quod dicimus intellegatis, aman filius amadathi, et animo et gente macedo, alienusque a persarum sanguine, et pietatem nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus a nobis susceptus est, et tantam in se expertus nostram humanitatem ut pater noster vocaretur, et adoraretur ab omnibus post regem secundus, qui in tantum arrogantiae tumorem sublatus est ut regno nos privare niteretur et spiritu. Nam mardocheum cuius fide et beneficiis vivimus, et consortem regni nostri hester, cum omni gente sua novis quibusdam atque inauditis machinis expetivit in mortem, hoc cogitans ut illis interfectis insidiaretur nostrae solitudini, et regnum persarum transferret in macedonas.

a pessimo mortalium iudeos neci destinatos
in nulla penitus culpa repperimus. sed
e contrario iustis utentes legibus. et filios
altissimi et maximi semperque viventis
dei. cuius beneficio et patribus eorum et nobis
regnum est traditum. et usque hodie
custoditur. Unde eas litteras quas sub nomi-
ne nostro ille direxerat. sciatis esse irritas
pro quo scelere ante portas huius urbis
id est susis. et ipse qui machinatus est et omnis
cognatio eius pendet in patibulis. non
nobis sed deo reddente quod meruit. hoc
autem edictum. quod nunc mittimus
in cunctis urbibus proponatur ut liceat iu-
deis uti legibus suis. quibus debetis esse ad-
miniculo ut eos qui se ad necem eorum
paraverant possint interficere. tertiade-
cima die mensis duodecimi qui vocatur
adar. hanc enim diem deus omnipotens mero-
ris eis vertit in gaudium. Unde et
vos inter ceteros festos dies. hanc habetote
diem. et celebrate eam cum omni leti-
tia. ut in posterum cognoscatur omnes
qui fideliter persis obediunt. dignam pro
fide recipere mercedem. qui autem in-
sidiantur regno eorum. perire pro scelere. Omnis
autem provincia et civitas que noluerit
sollempnitatis huius esse particeps. gla-
dio et igne pereat. et sic deleatur ut
non solum hominibus. sed etiam bestiis
invia sit in sempiternum. pro exemplo con-
temptus et inobedientie.

**Incipit prologus in librum Iob.**

Terram quidem habitasse iob ausiti-
di in finibus ydumee et arabie. et
erat ei ante nomen iobab. Et accepit
uxorem arabissam. et genuit fi-
lium quem vocavit ennon. Erat
autem ipse filius quidem zareth
de esau filiis. filius de matre vero bos-
ra ita ut sit quintus ab abraha-
m. Et hii sunt reges qui regnaverunt in
edom. in qua et ipse regnavit. sed pri-
mus in ea regnavit balach filius
beor et nomen civitatis eiusdem na-
daba. post hunc autem balach. pro
cum iobab qui vocatur iob. post iob
autem assum qui erat dux ex
temanorum regionis et post illum re-
gnavit adar filius barath qui excidit
madian in campo moab. et nomen
civitatis eius iecheth. **Item alius prologus.**

**Prologus**

Cogor per singulos divine
scripture libros adver-
sariorum respondere ma-
ledictis qui interpreta-
tionem meam reprehen-
sionem. lxx. interpretum
criminantur quasi non et
apud grecos aquila syma-
chus et theodotion. vel verbum e verbo
vel sensum ex sensu. vel ex utroque com-
mixtum et medie temperamentum ge-
nus translationis expresserint. et omnia
veteris instrumenti volumina. origenes
obelis asteriscisque distinxerit. quos vel
additos vel de theodotione sumptos
translationi antique inseruit. probans
defuisse quod additum est. Discant
igitur obtrectatores mei recipere in to-
to quod in partibus susceperunt aut in-
terpretationem meam cum asteriscis
suis radere. Neque enim fieri potest ut quos
plura intermisisse perspexerint non eosdem
etiam in quibusdam errasse fateantur.
precipue in iob. Cui si ea que sub asteri-
scis addita sunt subtraxeris. pars maxima
voluminis detruncabitur et hoc dumtaxat
apud grecos. Ceterum et apud latinos
ante eam translationem quam sub a-
steriscis et obelis nuper edidimus septingenti
ferme aut octingenti versus desunt
ut decurtatus et laceratus corrosusque liber
feditatem sui publice legentibus prodat.
Hec autem translatio nullum de veteribus
sequitur interpretem. sed ex ipso hebraico
arabicoque sermone et interdum syro nunc
verba nunc sensum nunc simul utrumque
resonabit. Obliquus enim est apud hebre-
os totus liber fertur et lubricus et quod gra-
ce rhetores vocant schematismenos. dum-
que aliud loquitur aliud agit. ut si velis
anguillam aut murenulam strictis
tenere manibus quanto fortius presse-
ris tanto citius elabitur. Memini me
ob intelligentiam huius voluminis lodde-
um quendam preceptorem qui apud
hebreos primus haberi putabatur
non parvis redemisse nummis cuius
doctrina an aliquid profecerim nescio.
hoc unum scio non potuisse me interpreta-
ri nisi quod ante intellexeram. A principio
itaque voluminis usque ad verba iob apud
hebreos prosa oratio est. Porro a verbis
iob in quibus ait. pereat dies in qua na-

[illegible]

[illegible]

tus sum. Quos magna dicentur e ceptus
est homo. usque ad eum locum ubi ante
finem voluminis scriptum est: Idcirco ipse
me reprehendo et ago penitentiam in favil
la et cinere, exametri versus sunt dactilo
spondeoque currentes. et propter lingue ydioma
crebro recipientes et alios pedes non earun
dem sillabarum sed eorundem temporum. Interdum quoque
rithmus ipse dulcis et tinnulus fertur
numeris lege solutis. quod metrici magis quam
simplex lector intelligunt. A supradicto autem
versu usque ad finem libri parvum comma quod
remanet, prosa oratione contexitur. Quod si
cui videtur incredulum metra scilicet esse apud
hebreos et in morem nostri flacci grecique pin
dari et alchei et saffo. vel psalterium vel la
mentationes iheremie. vel omnia ferme
scripturarum cantica conprehendi. legat
filonem. iosephum. origenem. cesariensem
eusebium. et eorum testimonio me verum di
cere comprobabit. Audiant quapropter canes mei
idcirco me in hoc volumine laborasse, non
ut interpretationem antiquam reprehenderem.
sed ut ea que in illa aut obscura sunt aut o
missa aut certe scriptorum vitio depravata
manifestiora nostra interpretatione fierent
qui hebreum sermonem ex parte didicimus.
et in latino pene ab ipsis cunabulis inter gra
maticos et rethores et philosophos detriti
sumus. Quod si apud grecos post septuaginta editio
nem iam christi evangelio coruscante iudeus
aquila. et simachus ac theodotion. iudaizan
tes heretici sunt recepti. qui multa misteria
salvatoris subdola interpretatione celarunt
et tamen in exaplois habentur apud ecclesias et explanantur
ab ecclesiasticis viris, quanto magis ego christia
nus de parentibus christianis natus. et vexillum
crucis in mea fronte portans. cuius studium
fuit omissa repetere, depravata corrigere,
et sacramenta ecclesie puro et fideli aperire
sermone. vel fastidiosis vel malignis lecto
ribus non debeo reprobari. Habeant qui volunt
veteres libros vel in membranis purpure
is auro argentoque descriptos vel uncialibus
ut vulgo aiunt litteris onera magis exa
rata quam codices. dummodo michi meisque
permittant pauperes habere scedulas. et non tam
pulchros habere codices quam emendatos. Utraque
autem editio et septuaginta iuxta grecos. et mea iuxta
hebreos in latinum meo labore transla
ta est. Eligat unusquisque quod vult. et
studiosum se magis quam malivolum esse
probet. Item alius prologus.

Pl

Si aut fiscellam iunco te
xerem. aut palmarum fo
lia complicarem. ut in sudore vul
tus mei comederem pa
nem et ventris opus sollicita men
te tractarem. nullus morderet. nemo
reprehenderet. Nunc autem quia iuxta
salvatoris volo operari cibum qui
et antiquam divinorum voluminum
sentibus virgultisque purgare. 
geminus ingeritur error. 
vocor. et errores non auferre sed
ta enim est vetustatis consuetudo ut
confessa plerisque vitia placeant.
gis pulchros volunt habere codices
emendatos. Qua propter
eam nobilissimas exemplar
...
et beatum iob qui adhuc apud
tinos iacebat in sterquilinio et vermi
bus errorum. integrum immaculatum
gaudete. Quomodo enim post probationem
victoriam duplicata ei omnia sunt
dita. ita ego in lingua nostra
ter loquar. feci eum habere que amiserat
Igitur vos et unumquemque lectorem
...

Liber Iob

Vir erat in terra hus
nomine iob. et erat
vir ille simplex et
rectus ac timens deum et
recedens a malo. Natique sunt
ei septem filii et tres filie.
Et fuit possessio eius
septem milia ovium. et tria
milia camelorum. quingenta quoque iuga
boum. et quingente asine. ac familia mul
ta nimis. Eratque vir ille magnus inter
omnes orientales. Et ibant filii eius

faciebant convivia per domos unusquisque
in die suo. Et mittentes vocabant tres
sorores suas ut comederent et biberent cum
eis. Cumque in orbem transissent dies convivii
mittebat ad eos iob et sanctificabat illos.
consurgensque diluculo offerebat holocausta
per singulos. Dicebat enim. Ne forte peccaverint
filii mei et benedixerint deo in cordibus suis.
Sic faciebat iob cunctis diebus. Quadam
autem die cum venissent filii dei ut assi-
sterent coram domino. affuit inter eos etiam
sathan. Cui dixit dominus. Unde venis? Qui
respondens ait. Circuivi terram et perambulavi
eam. Dixitque dominus ad eum. Numquid con-
siderasti servum meum iob quod non sit similis
ei in terra. homo simplex et rectus. ac timens
deum et recedens a malo? Cui respon-
dit sathan. Numquid frustra iob timet de-
um? Nonne tu vallasti eum ac domum ei-
us universamque substantiam eius per circuitum. Operibus
manuum eius benedixisti. et possessio eius
crevit in terra. Sed extende paululum ma-
num tuam et tange cuncta que possidet.
nisi in faciem benedixerit tibi. Dixit ergo dominus
ad sathan. Ecce universa que habet in manu
tua sunt. tantum in eum ne extendas ma-
num tuam. Egressusque est sathan a facie do-
mini. Cum autem quadam die filii et filie
eius comederent et biberent vinum in do-
mo fratris sui primogeniti. nuncius ve-
nit ad iob qui diceret. Boves arabant et a-
sine pascebantur iuxta eos. et irruerunt
sabei. tuleruntque omnia. et pueros percusser-
unt gladio. et evasi ego solus ut nunciarem tibi.
Cumque adhuc ille loqueretur. venit alter.
et dixit. Ignis dei cecidit de celo. et tactas oves
puerosque consumpsit. et effugi ego solus ut
nunciarem tibi. Sed et adhuc illo loquente.
venit alius et dixit. Chaldei fecerunt tres tur-
mas et invaserunt camelos et tulerunt eos
nec non et pueros percusserunt gladio. et
effugi ego solus ut nunciarem tibi. Adhuc
loquebatur ille. et ecce alius intravit et
dixit. Filiis tuis et filiabus vescentibus et biben-
tibus vinum in domo fratris sui primogeniti.
repente ventus vehemens irruit a regi-
one deserti. et concussit quattuor angulos domus
que corruens oppressit liberos tuos et mortui sunt
et effugi ego solus ut nunciarem tibi. Tunc
surrexit iob. et scidit vestimenta sua. et
tonso capite corruens in terram. adoravit et dixit.
Nudus egressus sum de utero matris mee.
nudus revertar illuc. Dominus dedit dominus
abstulit. sicut domino placuit ita factum
est. Sit nomen domini benedictum. In omnibus

[illegible]

his non peccavit iob. neque stultum quid con-
tra dominum locutus est.
II Factum est autem cum quadam die venis-
sent filii dei. et starent coram domino. venis-
set quoque sathan inter eos. et staret in conspectu
eius ut diceret dominus ad sathan. Unde ve-
nis? Qui respondens ait. Circuivi terram et per-
ambulavi eam. Et dixit dominus ad sathan
Numquid considerasti servum meum iob quod
non sit ei similis in terra. vir simplex et rectus
et timens deum ac recedens a malo. et adhuc
retinens innocentiam? Tu autem commovisti me
adversus eum ut affligerem illum frustra
Cui respondens sathan ait. Pellem pro pelle
et cuncta que habet homo dabit pro anima sua. A-
lioquin mitte manum tuam. et tange os
eius et carnem et tunc videbis quod in faciem
benedicat tibi. Dixit ergo dominus ad sathan.
Ecce in manu tua est. verumtamen animam
illius serva. Egressus igitur sathan a facie
domini. percussit iob ulcere pessimo. a planta
pedis usque ad verticem. Qui testa sanie-
m radebat sedens in sterquilinio. Dixit autem
illi uxor sua. Adhuc tu permanes in simpli-
citate tua? Benedic deo et morere. Qui ait ad
illam. Quasi una de stultis mulieribus locu-
ta es. Si bona suscepimus de manu domini
mala autem quare non sustineamus? In omnibus
his non peccavit iob labiis suis. Igitur
audientes tres amici iob omne malum quod
accidisset ei. venerunt singuli de loco suo. eli-
phath themanites. et baldath suithes.
et sophar naamathites. Condixerant enim
sibi. ut pariter venientes visitarent eum.
et consolarentur. Cumque elevassent procul
oculos suos. non cognoverunt eum. Et ex-
clamantes ploraverunt. Scissisque vestibus
sparserunt pulverem super caput suum in ce-
lum. et sederunt cum eo in terra .vii. diebus
et .vii. noctibus. et nemo loquebatur ei verbum.
videbant enim dolorem esse vehementem.
III Post hec aperuit iob os suum.
et maledixit diei suo. et dixit. Pereat dies in
qua natus sum. et nox in qua dictum est con-
ceptus est homo. Dies ille vertatur in
tenebras. Non requirat eum deus desuper. et non
sit in recordatione. et non illustretur lumine
Obscurent eum tenebre et umbra mortis.
occupet eum caligo et involvatur amaritu-
dine. Noctem illam tenebrosus turbo pos-
sideat. non computetur in diebus anni nec numeretur
in mensibus. Sit nox illa solitaria nec laude
digna. Maledicant ei qui maledicunt diei
qui parati sunt suscitare leviathan. Obtene-
brentur stelle caligine eius. Expectet lu

[illegible]

cem et non videat nec ortum surgentis
aurore. Quia non conclusit ostia ventris
qui portavit me, nec abstulit ma
la ab oculis meis. Quare non in vulva
mortuus sum, egressus ex utero non sta
tim perii? Cur exceptus genibus? Cur lac
tatus uberibus? Nunc enim dormiens
silerem, et somno meo requiescerem
cum regibus et consulibus
terre, qui edificant sibi solitudines,
aut cum principibus qui possident au
rum, et replent domos suas
argento. Aut sicut abortivum abscon
ditum non subsisterem, vel qui concepti
non viderunt lucem. Ibi impii cessave
runt a tumultu, et ibi requieverunt
fessi robore. Et quondam vincti pariter
sine molestia non exaudierunt vocem
exactoris. Parvus et magnus ibi sunt, et
servus liber a domino suo. Quare data est
misero lux, et vita his qui in amaritudine
anime sunt? Qui expectant mortem et
non venit, quasi effodientes thesau
rum, gaudentque vehementer cum
invenerint sepulchrum. Viro cuius ab
sconditum est via, et circumdedit eum deus
tenebris. Antequam comedam suspi
ro, et quasi inundantes aque sic rugitus
meus. Quia timor quem timebam e
venit michi, et quod verebar accidit.
Nonne dissimulavi? Nonne silui? Nonne
quievi? Et venit super me indignatio.

IIII

Respondens autem Eliphath Themanites
dixit. Si ceperimus loqui tibi forsitan
moleste accipies, sed conceptum sermonem
tenere quis poterit? Ecce docuisti plurimos
et manus lassas roborasti. Vacillan
tes confirmaverunt sermones tui, et ge
nua trementia confortasti. Nunc autem
venit super te plaga et defecisti; tetigit
te et conturbatus es. Ubi est timor tuus, for
titudo tua, patientia tua, et perfectio via
rum tuarum? Recordare obsecro te quis un
quam innocens periit, aut quando recti deleti
sunt. Quin potius vidi eos qui operantur
iniquitatem, et seminant dolores, et me
tunt eos, flante deo perisse, et spiritu ire eius
esse consumptos. Rugitus leonis et vox leene
et dentes catulorum leonum contriti sunt. Tigris
periit eo quod non haberet predam, et catuli leonis
dissipati sunt. Porro ad me dictum est verbum
absconditum, et quasi furtive suscepit au
ris mea venas susurri eius. In horrore
visionis nocturne, quando solet sopor occupa

re homines, pavor tenuit me et tremor,
et omnia ossa mea perterrita sunt. Et
cum spiritus me presente transiret, inhorru
erunt pili carnis mee. Stetit quidam
cuius non agnoscebam vultum ima
go coram oculis meis, et vocem quasi
aure levis audivi. Numquid homo dei
comparatione iustificabitur, aut factore
suo purior erit vir? Ecce qui servi
unt ei non sunt stabiles, et in angelis suis
reperit pravitatem. Quanto magis hi
qui habitant domos luteas, qui ter
renum habent fundamentum consumentur
velut a tinea. De mane usque ad vesperum
succidentur, et quia nullus intel
ligit, in eternum peribunt. Qui autem
reliqui fuerint auferentur ex eis;
morientur et non in sapientia.

V

Voca ergo si est qui tibi respondeat, et
ad aliquem sanctorum convertere. Vere stul
tum interficit iracundia, et parvulum
occidit invidia. Ego vidi stultum fir
ma radice, et maledixi pulchritudini
eius statim. Longe fient filii eius a
salute, et conterentur in porta, et non erit qui
eripiat. Cuius messem famelicus
comedet, et ipsum rapiet armatus, et ebibent
sitientes divitias eius. Nichil in terra
sine causa fit, et de humo non oritur
dolor. Homo ad laborem nascitur, et avis
ad volandum. Quam ob rem ego
deprecabor dominum, et ad deum
ponam eloquium meum, qui facit
magna et inscrutabilia, et mirabilia
absque numero. Qui dat pluviam super
faciem terre, et irrigat aquis universa.
Qui ponit humiles in sublime, et meren
tes erigit sospitate. Qui dissipat co
gitationes malignorum, ne possint im
plere manus eorum quod ceperant.
Qui apprehendit sapientes in astutia eorum, et
consilium pravorum dissipat. Per diem in
current tenebras, et quasi in nocte sic
palpabunt in meridie. Porro salvum
faciet egenum a gladio oris eorum,
et de manu violenti pauperem. Et erit
egeno spes, iniquitas autem contrahet
os suum. Beatus homo qui corripitur
a domino; increpationem ergo domini
ne reprobes, quia ipse vulnerat et me
detur, percutit et manus eius sanabunt.
In sex tribulationibus liberabit te, et in sep
tima non tanget te malum. In fame eru
et te de morte, et in bello de manu

gladii. A flagello linguae absconderis et
non timebis calamitatem cum venerit.
In vastitate et fame ridebis. et bestiam
terrae non formidabis. sed cum lapidibus
regionum pactum tuum. et bestiae ter-
rae erunt pacificae tibi. Et scies quod pa-
cem habeat tabernaculum tuum. et visitans
speciem tuam non peccabis. Et scies
quoniam multiplex erit semen tuum.
et progenies tua quasi herba terrae.
Ingredieris in abundantia sepulchrum
sicut infertur acervus tritici in tempore suo.
Ecce hoc ut investigavimus ita est.
quod auditum mente pertracta.
VI Respondens autem iob dixit. Utinam
appenderentur peccata mea quibus iram
merui. et calamitas quam patior in
statera. Quasi harena maris. haec gravi-
or appareret. unde et verba dolore mea
sunt plena. quia sagittae domini in me
sunt. quarum indignatio ebibit spiritum
meum. et terrores domini militant con-
tra me. Numquid rugiet onager cum ha-
buerit herbam. aut mugiet bos cum
ad praesepe plenum steterit. aut pote-
rit comedi insulsum quod non est
sale conditum. Aut potest aliquis gusta-
re quod gustatum affert mortem.
Quae prius tangere nolebat anima
mea. nunc prae angustia cibi mei sunt. Quis
det ut veniat petitio mea. et quod ex-
specto tribuat michi deus. Animae enim
esurienti etiam amara dulcia vi-
dentur. Qui coepit ipse me conterat. solvat
manum suam et succidat me. Et haec mi-
chi sit consolatio ut affligens me dolore
non parcat. nec contradicam sermonibus
sancti. Quae est enim fortitudo mea ut sus-
tineam. Aut quis finis meus ut pati-
enter agam. Nec fortitudo lapidum for-
titudo mea. nec caro mea aenea est. Ec-
ce non est auxilium michi in me. et ne-
cessarii quoque mei recesserunt a me.
Qui tollit ab amico suo misericordiam. timorem
domini derelinquit. Fratres mei praeterie-
runt me. sicut torrens qui raptim trans-
it in convallibus. Qui timent pru-
inam irruet super eos nix. Tempore quo fu-
erint dissipati peribunt. et ut incaluerint
solventur de loco suo. Involutae sunt
semitae gressuum eorum. ambulabunt
in vacuum et peribunt. Considerate semi-
tas theman. itinera saba. et exspectate
paulisper. Confusi sunt quia speravi.

Venerunt quoque usque ad me. et pudore
cooperti sunt. Nunc venistis et modo vi-
dentes plagam meam timetis. Numquid
dixi afferte michi. et de substantia vestra donate
michi. vel liberate me de manu hostis et
de manu robustorum eruite me. Docete me
et ego tacebo. et si quid forte ignoravi in-
struite me. Quare detraxistis sermonibus
veritatis. cum e vobis nullus sit qui pos-
sit arguere me. Ad increpandum tan-
tum eloquia concinnatis. et in ventum
verba profertis. Super pupillum irruitis
et subvertere nitimini amicum vestrum.
Verumtamen quod coepistis explete. prae-
bete aurem. et videte an mentiar. Re-
spondete obsecro absque contentione. et lo-
quentes id quod iustum est iudicate.
et non invenietis in lingua mea iniqui-
tatem. nec in faucibus meis stultitia per-
sonabit.
Militia est vita hominis super terram. et sicut VII
mercennarii dies eius. Sicut servus
desiderat umbram. et sicut mercennarius
praestolatur finem operis sui. sic et ego habui
menses vacuos. et noctes laboriosas enu-
meravi michi. Si dormiero dicam. Quando
consurgam. Et rursus exspectabo vespe-
ram et replebor doloribus usque ad tenebras. In-
duta est caro mea putredine. et sordibus
pulveris. Cutis mea aruit. et contracta est.
Dies mei velocius transierunt quam
a texente tela succiditur. et consumpti sunt
absque ulla spe. Memento quia ventus
est vita mea. et non revertetur oculus meus
ut videat bona. nec aspiciet me visus
hominis. Oculi tui in me. et non subsistam.
Sicut consumitur nubes et pertransit. sic
qui descenderit ad inferos non ascendet.
nec revertetur ultra in domum suam.
neque cognoscet eum amplius locus eius.
Quapropter et ego non parcam ori meo. loquar
in tribulatione spiritus mei. confabula-
bor cum amaritudine animae meae.
Numquid mare sum ego aut cetus quia
circumdedisti me carcere. Si dixero con-
solabitur me lectulus meus. et releva-
bor loquens mecum in strato meo.
terrebis me per somnia. et per visiones hor-
rore concuties. Quam ob rem elegit
suspendium anima mea. et mortem os-
sa mea. Desperavi. nequaquam ultra
iam vivam. Parce michi domine. ni-
chil enim sunt dies mei. Quid est homo
quia magnificas eum. aut quid appo-

me erga eum cor tuum. Visitas eum di
luculo et subito probas illum. Usque quo
non parcis nec dimittis me ut glutiam
salivam meam. Peccavi. Quid faciam t(ibi)
o custos hominum. Quare posuisti me con
trarium tibi et factus sum michi metipsi
gravis. Cur non tollis peccatum meum.
et quare non aufers iniquitatem meam.
Ecce nunc in pulvere dormiam et si mane
me quesieris non subsistam.

VIII

Respondens autem baldach suithes dixit.
Usque quo loqueris talia et spiritus multiplex
sermonis oris tui. Numquid deus supplan
tat iudicium. et omnipotens subvertit quod
iustum est. Etiam si filii tui peccaverunt ei.
et dimisit eos in manu iniquitatis sue.
tu tamen si diluculo consurrexeris ad deum
et omnipotentem fueris deprecatus. si mun
dus et rectus incesseris statim evigilabit
ad te et pacatum reddet habitaculum iustitie
tue. in tantum ut priora tua fuerint par
va. et novissima tua multiplicentur ni
mis. Interroga enim generationem pristinam
et diligenter investiga patrum memoriam.
Hesterni quippe sumus et ignoramus
quoniam sicut umbra dies nostri sunt super terram.
Ipsi docebunt te. loquentur tibi et de cor
de suo proferent eloquia. Numquid vi
rere potest scirpus absque humore. aut
crescere carectum sine aqua. Cum adhuc
sit in flore nec carpatur manu. ante omnes
herbas arescit. Sic vie omnium qui obliv
iscuntur deum. et spes ypocrite peribit. non
ei placebit vecordia sua. et sicut tela ara
nearum fiducia eius. Innitetur super do
mum suam et non stabit. fulciet eam et
non consurget. Humectus videtur antequam
veniat sol. et in ortu suo germen eius egre
ditur. Super acervum petrarum radices
eius densabuntur et inter lapides com
morabitur. Si absorbuerit eum de lo
co suo. negabit eum et dicet. Non novi
te. Hec est enim letitia vie eius. ut rur
sum de terra alii germinentur. Deus non
proiciet simplicem. nec porriget ma
num malignis. donec impleatur risu
os tuum. et labia tua iubilo. Qui oderunt
te induentur confusione. et tabernaculum im
piorum non subsistet.

IX

Et respondens iob ait. Vere scio quod ita
sit quod non iustificetur homo compositus deo.
Si voluerit contendere cum eo. non poterit re
spondere ei unum pro mille. Sapiens corde est
et fortis robore. Quis restitit ei et pacem
habuit. Qui transtulit montes et nes
cierunt hii quos subvertit in furore suo.
Qui commovet terram de loco suo et colum
ne eius concutiuntur. Qui precipit soli
et non oritur. et stellas claudit quasi sub
signaculo. Qui extendit celos solus et
graditur super fluctus maris. Qui facit
arcturum et oriona. et hyadas et interiora au
stri. Qui facit magna et incomprehensibilia
et mirabilia quorum non est numerus. Si
venerit ad me non videbo eum. si abierit
non intelligam. Si repente interroget
quis respondebit ei. vel quis dicere potest
cur ita facis. Deus cuius ire resistere
nemo potest. et sub quo curvantur qui
portant orbem. Quantus ergo sum ego ut
respondeam ei. et loquar verbis meis cum
eo. Qui etiam si habuero quippiam iustum
non respondebo. sed meum iudicem deprecabor.
Et cum invocantem me exaudierit. non
credo quod exaudierit vocem meam. In
turbine enim conteret me. et multiplicabit
vulnera mea etiam sine causa. Non concedit re
quiescere spiritum meum. et implet me ama
ritudinibus. Si fortitudo queritur robustissimus
est. si equitas iudicii. nemo audet pro me te
stimonium dicere. Si iustificare me voluero
os meum condempnabit me. Si inno
centem ostendero pravum me comprobabit.
Etiam si simplex fuero hoc ipsum ignorabit
anima mea. et tedebit me vite mee.
Unum est quod locutus sum. innocentem et
impium ipse consumit. Si flagellat occidat
semel et non de penis innocentium rideat. Ter
ra data est in manus impii. vultum iudicum
eius operit. Quod si non ille est. quis ergo
est. Dies mei velociores fuerunt cursore.
fugerunt et non viderunt bonum. Pertransi
erunt quasi naves poma portantes sicut
aquila volans ad escam. Cum dixero
nequaquam ita loquar. commuto faciem me
am et dolore torqueor. Verebar omnia opera
mea. sciens quod non parceres delinquenti.
Si autem et sic impius sum quare frustra
laboravi. Si lotus fuero quasi aquis ni
vis et fulserint quasi mundissime ma
nus mee. tamen sordibus intinges me.
et abhominabuntur me vestimenta
mea. Neque enim viro qui similis mei est
respondebo. nec qui mecum in iudicio ex
equo possit audiri. Non est qui utrumque va
leat arguere. et ponere manum suam in am
bobus. Auferat a me virgam suam et
pavor eius non me terreat. Loquar et non

timebo eum: neque enim possum metuens
respondere.
Tedet animam meam vite mee. dimittam ad
versum me eloquium meum. Loquar in
amaritudine anime mee. dicam deo. Noli
me condempnare. Indica michi cur me ita
iudices. Numquid bonum tibi videtur si ca
lumpnieris et opprimas me opus manuum
tuarum: et consilium impiorum adiuves? Num
quid oculi carnei tibi sunt. aut sicut videt homo
et tu videbis. Numquid sicut dies hominis dies
tui. et anni tui sicut humana sunt tempora.
ut queras iniquitatem meam et peccatum
meum scruteris. et scias quia nichil impium
fecerim cum sit nemo qui de manu tua possit
eruere. Manus tue fecerunt me. et plas
maverunt me totum in circuitu: et sic re
pente precipitas me. Memento queso quod
sicut lutum feceris me. et in pulverem re
duces me. Nonne sicut lac mulsisti me.
et sicut caseum me coagulasti. Pelle et car
nibus vestisti me. ossibus et nervis compegisti
me. Vitam et misericordiam tribuisti michi et
visitatio tua custodivit spiritum meum. Licet
hec celes in corde tuo. tamen scio quia univer
sorum memineris. Si peccavi et ad horam
pepercisti michi. cur ab iniquitate mea
mundum me esse non pateris. Et si im
pius fuero. ve michi est. Et si iustus non le
vabo caput saturatus afflictione et miseria.
Et propter superbiam quasi leenam capies me.
reversusque mirabiliter me crucias. Instau
ras testes tuos contra me. et multiplicas iram
tuam adversum me. et pene militant in
me. Quare de vulva eduxisti me. qui uti
nam consumptus essem ne oculus me videret.
Fuissem quasi non essem. de utero translatus ad tu
mulum. Numquid non paucitas dierum meorum
finietur brevi. Dimitte ergo me ut plangam
paululum dolorem meum antequam va
dam et non revertar ad terram tenebrosam et
opertam mortis caligine. terram miserie et
tenebrarum. ubi umbra mortis et nullus
ordo sed sempiternus horror inhabitat.

Respondens autem Sophar naamathites. dixit.
Numquid qui multa loquitur non et audiet? aut
vir verbosus iustificabitur. Tibi soli ta
cebunt homines. et cum ceteros irriseris a nul
lo confutaberis. Dixisti enim. Purus est sermo
meus. et mundus sum in conspectu tuo. Atque
utinam deus loqueretur tecum. et aperiret
labia sua tibi. ut ostenderet tibi secreta sapi
entie. et quod multiplex sit lex eius. et intelligeres
quod multo minora exigaris ab eo quam
meretur iniquitas tua. Forsitan vestigia
dei comprehendes. et usque ad perfectum omnipotentem
reperies. Excelsior celo est. et quid facies?
Profundior inferno. et unde cognosces? Lon
gior terra mensura eius. et latior mari. Si
subverterit omnia vel in unum coartaverit.
quis contradicet ei? vel quis ei dicere poterit
cur ita facis? Ipse enim novit hominum
vanitatem. et videns iniquitatem nonne
considerat. Vir vanus in superbiam erigi
tur et tamquam pullum onagri natum se li
berum putat. Tu autem firmasti cor tu
um. et expandisti ad eum manus tuas.
Si iniquitatem que est in manu tua abstu
leris a te: et non permanserit in tabernaculo tuo
iniustitia. tunc levare poteris faciem tuam
absque macula. et eris stabilis et non timebis.
Miserie quoque oblivisceris. et quasi aquarum que
preterierunt non recordaberis. Et quasi meri
dianus fulgor consurget tibi ad vesperam.
et cum te consumptum putaveris. orieris ut lu
cifer. Et habebis fiduciam proposita tibi
spe. et defossus securus dormies. Requiesces
et non erit qui te exterreat. et deprecabuntur fa
ciem tuam plurimi. Oculi autem impiorum
deficient. et effugium peribit ab eis. et spes
illorum abhominatio anime.

XII

Respondens autem iob dixit. Ergo vos estis soli
homines. et vobiscum morietur sapientia.
Et michi est cor sicut et vobis. nec inferior
vestri sum. Quis enim hec que nostis ignorat.
Qui deridetur ab amico suo sicut ego. Invo
cabit deum et exaudiet eum. Deridetur enim
iusti simplicitas. Lampas contempta apud
cogitationes divitum. parata ad tempus statu
tum. Habundant tabernacula predonum et
audacter provocant deum. cum ipse dederit omnia
in manus eorum. Nimirum interroga iumenta et
docebunt te. et volatilia celi indicabunt
tibi. Loquere terre et respondebit tibi. et nar
rabunt pisces maris. Quis ignorat quod
omnia hec manus domini fecerit. In cuius
manu est anima omnis viventis. et spiritus univer
se carnis hominis. Nonne auris verba diiudi
cat. et fauces comedentis saporem. In anti
quis est sapientia. et in multo tempore pruden
tia. Apud ipsum est sapientia et fortitudo. ipse habet
consilium et intelligentiam. Si destruxerit nemo
est qui hedificet. Si incluserit hominem nul
lus est qui aperiat. Si continuerit aquas omnia
siccabuntur. Si emiserit eas subvertent
terram. Apud ipsum est fortitudo et sapientia.
Ipse novit et decipientem. et eum qui deci
pit. Adducit consiliarios in stultum finem

et iudices in stuporem. Balteum regum
dissolvit, et praecingit fune renes eorum.
Ducit sacerdotes inglorios, et optima-
tes supplantat. Commutans labium
veracium, et doctrinam senum auferens.
Effundit despectionem super principes,
et eos qui oppressi fuerant relevans. Qui
revelat profunda de tenebris, et producit
in lucem umbram mortis. Qui multi-
plicat gentes et perdit eas, et subversas in in-
tegrum restituit. Qui immutat cor prin-
cipum populi terrae, et decipit eos ut frustra
incedant per invium. Palpabunt qua-
si in tenebris et non in luce, et errare eos fa-
ciet quasi ebrios.

XIII

Ecce omnia vidit oculus meus, et audivit
auris mea, et intellexi singula. Secundum sci-
entiam vestram et ego novi, nec inferior
vestri sum. Sed tamen ad omnipotentem loquar,
et disputare cum Deo cupio, prius vos osten-
dens fabricatores mendacii, et cultores per-
versorum dogmatum. Atque utinam tacere-
tis, ut putaremini esse sapientes. Audite ergo
correptiones meas, et iudicium labiorum
meorum attendite. Numquid Deus indiget
vestro mendacio, ut pro illo loquamini dolos?
Numquid faciem eius accipitis, et pro Deo
iudicare nitimini? Aut placebit ei quem ce-
lare nihil potest? Aut decipietur ut homo vestris
fraudulentiis? Ipse vos arguet, quia in abs-
condito faciem eius accipitis. Statim ut
se commoverit, turbabit vos, et terror eius ir-
ruet super vos. Memoria vestra comparabitur
cineri, et redigentur in lutum cervices vestrae.
Tacete paulisper, ut loquar quodcumque mi-
hi mens suggesserit. Quare lacero carnes
meas dentibus meis, et animam meam porto
in manibus meis? Etiam si occiderit me,
in ipso sperabo. Verumtamen vias meas in con-
spectu eius arguam. Et ipse erit salvator
meus; non enim veniet in conspectu eius
omnis hypocrita. Audite sermonem meum, et aenig-
mata percipite auribus vestris. Si fuero iu-
dicatus, scio quod iustus inveniar. Quis
est qui iudicetur mecum? Veniat. Qua-
re tacens consumor? Duo tantum ne facias mi-
hi, et tunc a facie tua non abscondar. Manum
tuam longe fac a me, et formido tua non
me terreat. Voca me et ego respondebo tibi, vel
certe loquar, et tu responde mihi.
Cur faciem tuam abscondis, et arbitra-
ris me inimicum tuum? Contra folium
quod vento rapitur ostendis potentiam
tuam, et stipulam siccam persequeris. Scri-
bis enim contra me amaritudines, et
consumere me vis peccatis adolescen-
tiae meae. Posuisti in nervo pedem meum,
et observasti omnes semitas meas, et ve-
stigia pedum meorum considerasti. Qui
quasi putredo consumendus sum, et quasi
vestimentum quod comeditur a tinea.

Homo natus de muliere, brevi vivens
tempore, repletur multis miseriis. Qui quasi
flos egreditur et conteritur, et fugit velut
umbra, et numquam in eodem statu per-
manet. Et dignum ducis super huiusce-
modi aperire oculos tuos, et adducere eum
tecum in iudicium? Quis potest facere
mundum de immundo conceptum se-
mine? Nonne tu qui solus es? Breves dies ho-
minis sunt; numerus mensium eius
apud te est. Constituisti terminos eius
qui praeteriri non poterunt. Recede pau-
lulum ab eo, ut quiescat, donec op-
tata veniat sicut mercenarii dies eius.
Lignum habet spem. Si praecisum fuerit,
rursum virescit, et rami eius pullulant.
Si senuerit in terra radix eius, et in pul-
vere emortuus fuerit truncus illius,
ad odorem aquae germinabit, et faciet
comam quasi cum primum plantatum
est. Homo vero cum mortuus fuerit et
nudatus atque consumptus, ubi, quaeso, est?
Quomodo si recedant aquae de mari,
et fluvius vacuefactus arescat, sic homo
cum dormierit non resurget; donec
atteratur caelum non evigilabit, nec con-
surget de somno suo. Quis mihi [illegible]
at ut in inferno protegas me, et abscon-
das me donec pertranseat fu-
[illegible] et constituas mihi tempus in quo
[illegible] mei? Putasne mortuus homo rursum
vivat? Cunctis diebus quibus nunc mi-
lito expecto donec veniat immutatio
mea. Vocabis me, et ego respondebo tibi;
operi manuum tuarum porriges dexteram.
Tu quidem gressus meos dinume-
rasti, sed parce peccatis meis. Signasti
quasi in sacculo delicta mea, sed cu-
rasti iniquitatem meam. Mons cadens
fluit, et saxum transfertur de loco suo.
Lapides excavant aquae, et alluvione
paulatim terra consumitur; et hominem
ergo similiter perdes. Roborasti eum paul-
lulum, ut in perpetuum pertransiret; im-
mutabis faciem eius, et emittes eum.
Sive nobiles fuerint filii eius, sive
ignobiles, non intelliget. At tamen

quantas habeo iniquitates et
peccata, scelera mea et de-
licta ostende michi.

caro eius dum uiuet dolebit. et anima
illius sub semetipso lugebit.

XV

Respondens autem eliphaz themanites
dixit. Numquid sapiens respondebit quasi
in uentum loquens. et implebit ardo-
re stomachum suum. Arguis eum uer-
bis qui non est equalis tibi. et loqueris
quod tibi non expedit. Quantum in
te est euacuasti timorem. et tulisti pre-
ces coram deo. Docuit enim iniquitas tua
os tuum. et imitaris linguam blasphe-
mantium. Condempnabit te os tuum
et non ego. et labia tua respondebunt tibi.
Numquid primus homo tu natus es. et ante
colles formatus. Numquid consilium dei
audisti. et inferior te erit eius sapien-
tia. Quid nosti quod ignoremus. Quid
intelligis quod nesciamus. Et senes et
antiqui sunt in nobis. multo uetustio-
res quam patres tui. Numquid grande
est ut consoletur te deus. Sed uerba tua p-
raua hoc prohibent. Quid te eleuat cor tuum.
et quasi magna cogitans. attonitos
habes oculos. Quid tumet contra deum spiritus tuus.
ut proferas de ore tuo huiuscemodi sermo-
nes. Quid est homo ut immaculatus sit. et ut
iustus appareat natus de muliere. Ecce inter
sanctos eius nemo immutabilis. et celi
non sunt mundi in conspectu eius. Quan-
to magis abhominabilis. et inutilis homo
qui bibit quasi aquam iniquitatem. Os-
tendam tibi audi me. quod uidi narra-
bo tibi. Sapientes confitentur. et non ab-
scondunt patres suos. quibus solis data est
terra. et non transibit alienus per eos. Cunc-
tis diebus suis impius superbit. et nume-
rus annorum incertus est tyrannidis eius.
Sonitus terroris semper in auribus eius. et
cum pax sit. ille semper insidias suspica-
tur. Non credit quod reuerti possit de
tenebris. circumspectans undique gladium.
Cum se mouerit ad querendum panem
nouit quod paratus sit in manu eius te-
nebrarum dies. Terrebit eum tribu-
latio. et angustia uallabit eum sicut
regem qui preparatur ad prelium. Tetendit
enim aduersum deum manum suam. et con-
tra omnipotentem roboratus est. Cucurrit
aduersum eum erecto collo. et pingui cer-
uice armatus est. Operuit faciem eius cras-
situdo. et de lateribus eius aruina dependet.
Habitabit in ciuitatibus desolatis et in do-
mibus desertis que in tumulos sunt re-
dacte. Non ditabitur neque perseuerabit
substantia eius. nec mittet in terra radicem
suam. Non recedet de tenebris. Ramos eius
arefaciet flamma. et auferetur spiritu oris
sui. Non credet frustra errore deceptus
quod aliquo pretio redimendus sit. Ante-
quam dies eius impleantur peribit. et ma-
nus eius arescent. Ledetur quasi uinea
in primo flore botrus eius. et quasi oliua
proiciens florem suum. Congregatio enim
ypocrite sterilis. et ignis deuorabit taber-
nacula eorum qui munera libenter accipiunt.
Concepit dolorem et peperit iniquitatem. et
uterus eius preparat dolos.

XVI

Respondens autem iob dixit. Audiui fre-
quenter talia. Consolatores onerosi omnes
estis uos. Numquid habebunt finem uer-
ba uentosa. aut aliquid molestum tibi est
si loquaris. Poteram et ego similia uestri
loqui. Atque utinam esset anima uestra pro
anima mea. Consolarer et ego uos sermo-
nibus. et mouerem caput meum super uos.
Roborarem uos ore meo. et mouerem la-
bia quasi parcens uobis. Sed quid agam. Si
locutus fuero non quiescet dolor meus.
et si tacuero non recedet a me.
Nunc autem oppressit me dolor meus. et in ni-
chilum redacti sunt omnes artus mei. Ru-
ge mee testimonium dicunt contra me. et susci-
tatur falsiloquus aduersus faciem meam
contradicens michi. Collegit furorem suum
in me. et comminans michi. infremuit
contra me dentibus suis. Hostis meus terribi-
libus oculis me intuitus est. Aperuerunt super me
ora sua. et exprobrantes percusserunt ma-
xillam meam. saciati sunt penis meis.
Conclusit me deus apud iniquum. et ma-
nibus impiorum me tradidit. Ego ille quon-
dam opulentus repente contritus sum.
Tenuit ceruicem meam. confregit me et
posuit me quasi in signum. Circumdedit
me lanceis suis. conuulnerauit lumbos meos
non pepercit. et effudit in terram uiscera mea.
Concidit me uulnere super uulnus. irruit
in me quasi gigas. Saccum consui super cutem
meam. et operui cinere carnem meam. Fa-
cies mea intumuit a fletu. et palpebre
mee caligauerunt. Hec passus sum absque
iniquitate manus mee. cum haberem mun-
das ad deum preces. Terra ne operias san-
guinem meum. neque inueniat locum in
te latitandi clamor meus. Ecce enim in
celo testis meus. et conscius meus in excel-
sis. Verbosi amici mei. ad deum stillat oculus
meus. Atque utinam sic iudicaretur uir

[illegible]

cum deo. quomodo iudicatur filius hominis
cum collega suo. Ecce enim breves anni
transeunt. et semitam per quam non rever-
tar ambulo.

XVII

Spiritus meus attenuabitur, dies mei brevia-
buntur. et solum michi superest sepulchrum.
Non peccavi. et in amaritudinibus moratur o-
culus meus. Libera me et pone me iuxta te.
et cuiusvis manus pugnet contra me. Cor
eorum longe fecisti a disciplina. propterea non e-
xaltabuntur. Predam pollicetur sociis.
et oculi filiorum eius deficient. Posuit me qua-
si in proverbium vulgi. et exemplum sum
coram eis. Caligavit ad indignationem
oculus meus. et membra mea quasi in ni-
chilum redacta sunt. Stupebunt iusti su-
per hoc. et innocens contra ypocritam suscitabitur.
Et tenebit iustus viam suam. et mundis
manibus addet fortitudinem. Igitur omnes vos
convertimini et venite. et non inveniam in vobis
ullum sapientem. Dies mei transierunt
cogitationes mee dissipate sunt torquen-
tes cor meum. Noctem verterunt in diem
et rursum post tenebras spero lucem. Si susti-
nuero infernus domus mea est. et in tenebris
stravi lectulum meum. Putredini dixi
pater meus es. mater mea et soror mea ver-
mibus. Ubi est ergo nunc prestolatio mea. et pati-
entia mea quis considerat. In profundissimum
infernum descendent omnia mea. Putasne
saltem ibi erit requies michi.

XVIII

Respondens autem Baldath Suhites dixit. Usque
ad quem finem verba iactabitis. Intelligite prius
et sic loquamur. Quare reputati sumus
ut iumenta. et sorduimus coram vobis. Qui
perdis animam tuam in furore tuo. Numquid
propter te derelinquetur terra. et transferen-
tur rupes de loco suo. Nonne lux impii ex-
tinguetur. nec splendebit flamma ignis eius.
Lux obtenebrescet in tabernaculo illius. et
lucerna que super eum est extinguetur. Arta-
buntur gressus virtutis eius. et precipita-
bit eum consilium suum. Inmisit enim
in rete pedes suos. et in maculis eius am-
bulat. Tenebitur planta illius laqueo.
et exardescet contra eum sitis. Abscondita est
in terra pedica eius. et decipula illius super
semitam. Undique terrebunt eum formi-
dines. et involvent pedes eius. Attenuetur
fame robur eius. et inedia invadat co-
stas eius. Devoret pulcritudinem cutis
eius. consumat brachia illius primogenita
mors. Avellatur de tabernaculo suo fiducia
eius. et calcet super eum quasi rex interitus.

Habitent in tabernaculo illius socii
eius qui non est. aspergatur in tabernaculo eius
sulphur. Deorsum radices eius sic-
centur. sursum autem atteratur messis eius.
Memoria illius pereat de terra. et non cele-
bretur nomen eius in plateis. Expellent eum
de luce in tenebras. et de orbe transferent eum.
Non erit semen eius neque progenies in popu-
lo suo. nec ulle reliquie in regionibus eius. In die
eius stupebunt novissimi. et primos inva-
det horror. Hec sunt ergo tabernacula iniqui. et iste
locus eius qui ignorat deum.

Respondens autem Iob dixit. Usque quo affli-
gitis animam meam. et atteritis me sermo-
nibus. En decies confunditis me. et non erubescitis
opprimentes me. Nempe et si ignoravi
mecum erit ignorantia mea. At vos con-
tra me erigimini. et arguitis me oppro-
briis meis. Saltem nunc intelligite
quia deus non equo iudicio afflixerit me. et flagellis
suis me cinxerit. Ecce clamabo vim pa-
tiens. et nemo audiet. vociferabor et non est
qui iudicet. Semitam meam circumsep-
sit. et transire non possum. et in calle meo
tenebras posuit. Spoliavit me glo-
ria mea. et abstulit coronam de capite meo. Destru-
xit me undique et pereo. quasi evulse ar-
bori abstulit spem meam. Iratus est con-
tra me furor eius. et sic me habuit quasi hostem suum.
Simul venerunt latrones eius. et fecerunt sibi
viam per me. et obsederunt in gyro taber-
naculum meum. Fratres meos longe fecit a me
et noti mei quasi alieni recesserunt a me.
Dereliquerunt me propinqui mei. et qui no-
verant obliti sunt mei. Inquilini domus
mee et ancille mee. sicut alienum habue-
runt me. et quasi peregrinus fui in oculis e-
orum. Servum meum vocavi et non respondit
michi. ore proprio deprecabar illum. Halitum
meum exhorruit uxor mea. et ora-
bam filios uteri mei. Stulti quoque despiciebant
me. et cum ab eis recessissem detrahebant
michi. Abhominati sunt me quondam consiliarii
mei. et quem maxime diligebam aver-
satus est me. Pelli mee consumptis carnibus
adhesit os meum. et derelicta sunt tantum-
modo labia circa dentes meos. Miseremini
mei miseremini mei. saltem vos amici mei.
quia manus domini tetigit me. Quare
persequimini me sicut deus. et carnibus meis
saturamini. Quis michi tribuat ut scri-
bantur sermones mei. Quis michi det ut
exarentur in libro stilo ferreo. et plumbi
lamina vel certe sculpantur in silice.

Scio enim quod redemptor meus vivit
et in novissimo die de terra surrecturus
sum. et rursum circumdabor pelle mea.
et in carne mea videbo deum salvatorem me-
um. Quem visurus sum ego ipse et oculi mei
conspecturi sunt et non alius. Reposita est hec
spes mea in sinu meo. Quare ergo nunc di-
citis persequamur eum. et radicem verbi in-
veniamus contra eum. Fugite ergo a facie
gladii. quoniam ultor iniquitatum gla-
dius est. et scitote esse iudicium.

XX Respondens autem sophar naamathites dixit.
Idcirco cogitationes mee varie succedunt
sibi. et mens in diversa rapitur. Doctrinam
qua me arguis audiam. et spiritus intelligen-
tie mee respondebit michi. Hoc scio a prin-
cipio ex quo positus est homo super terram. quod
laus impiorum brevis sit. et gaudium ypo-
crite ad instar puncti. Si ascenderit
usque in celum superbia eius. et caput eius
nubes tetigerit. quasi sterquilinium in fi-
ne perdetur. et qui eum viderant dicent. Ubi
est. Velut sompnium avolans non invenietur.
transiet sicut visio nocturna. Oculus qui eum
viderat non videbit. neque ultra intuebitur
eum locus eius. Filii eius atterentur ege-
state. et manus illius reddent ei dolorem
suum. Ossa eius implebuntur viciis a-
dolescentie eius. et cum eo in pulvere dor-
mient. Cum enim dulce fuerit in ore
eius malum. abscondet illud sub lingua
sua. Parcet illi et non derelinquet illud.
et celabit in gutture suo. Panis eius in
utero illius vertetur in fel aspidum
intrinsecus. Divicias quas devoravit e-
vomet. et de ventre illius extrahet eas
deus. Caput aspidum suget. et occidet eum
lingua vipere. Non videat rivulos fluminis
torrentes mellis et butyri. Luet que fecit
omnia. nec tamen consumetur. Iuxta multitudinem
adinventionum suarum sic et sustinebit.
quoniam confringens nudavit pauperis do-
mum. rapuit et non edificavit eam. nec
est saciatus venter eius. Et cum habuerit que
cupierat possidere non poterit. Non remansit
de cibo eius. et propterea nichil permanebit de bo-
nis eius. Cum saciatus fuerit artabitur
estuabit et omnis dolor irruet in eum. Uti-
nam impleatur venter eius ut emittat
in eum iram furoris sui. et pluat super illum
bellum suum. Fugiet arma ferrea. et ir-
ruet in arcum ereum. Eductus et egredi-
ens de vagina sua. et fulgurans in ama-
ritudine sua. Vadent et venient super eum
horribiles. Omnes tenebre abscondite sunt
in occultis eius. Devorabit eum ignis
qui non succenditur. affligetur relictus
in tabernaculo suo. Revelabunt celi in-
iquitatem eius. et terra consurget adversus e-
um. Apertum erit germen domus illius
detrahetur in die furoris dei. Hec est pars ho-
minis impii a deo. et hereditas verborum eius
a domino.

XXI Respondens autem iob dixit. Audite queso ser-
mones meos. et agite penitentiam. Sustinete
me ut et ego loquar. et post mea si videbitur
verba ridete. Numquid contra hominem dis-
putatio mea est. ut merito non debeam con-
tristari. Attendite me et obstupescite. et suppo-
nite digitum ori vestro. Et ego quando recordatus
fuero. pertimesco. et concutit carnem meam
tremor. Quare ergo impii vivunt. suble-
vati sunt. confortatique divitiis. Semen eorum per-
manet coram eis. propinquorum turba et ne-
potum in conspectu eorum. Domus eorum secure sunt
et pacate. et non est virga dei super eos. Bos eorum
concepit et non abortivit. vacca peperit et non est
privata fetu suo. Egrediuntur quasi gre-
ges parvuli eorum. et infantes eorum exultant lu-
dibus. Tenent tympanum et cytharam.
et gaudent ad sonitum organi. Ducunt in
bonis dies suos. et in puncto ad inferna de-
scendunt. Qui dixerunt deo recede a nobis
scientiam viarum tuarum nolumus. Quis est omnipotens
ut serviamus ei. Et quid nobis prodest si
oraverimus illum. Verumtamen quia non sunt
in manu eorum bona sua. consilium impiorum
longe sit a me. Quotiens lucerna impiorum
extinguetur. et superveniet eis inundatio.
et dolores dividet furoris sui. Erunt sicut
palee ante faciem venti. et sicut favilla quam
turbo dispergit. Deus servabit filiis illius
dolorem patris. et cum reddiderit tunc sciet.
Videbunt oculi eius interfectionem suam.
et de furore omnipotentis bibet. Quid enim ad e-
um pertinet de domo sua post se. et si numerus
mensium eius dimidietur. Iste moritur ro-
bustus et sanus dives et felix. Numquid de-
um docebit quispiam scientiam. qui excelsos
iudicat. Viscera eius plena sunt adipe.
et medullis ossa illius irrigantur. Alius vero
moritur in amaritudine anime sue. absque
ullis opibus. Et tamen simul in pulvere dormi-
ent. et vermes operient eos. Certe novi co-
gitationes vestras. et sententias contra me ini-
quas. Dicitis enim. Ubi est domus principis et
ubi tabernacula impiorum. Interrogate quemlibet
de viatoribus. et hec eadem intelligere

[illegible]

cognoscetis. quia in diem perditionis ser
vatur malus. et ad diem furoris duce
tur. Quis arguet coram eo viam eius.
et que fecit quis reddet illi. Ipse ad sepul
chra ducetur. et in congerie mortuorum
vigilabit. Dulcis fuit glareis cocyti.
et post se omnem hominem trahit. et an
te innumerabiles. Quomodo ergo conso
lamini me frustra. cum responsio vestra
repugnare ostensa sit veritati.

XXII

Respondens autem eliphaz themanites dixit.
Numquid deo homo potest comparari. etiam cum
perfectus fuerit scientie. Quid prodest deo si iustus
fueris. aut quid ei confers. si immaculata
fuerit vita tua. Numquid timens ar
guet te. et veniet tecum in iudicium.
et non propter malitiam tuam plurimam. et in
finitas iniquitates tuas. Abstulisti
enim pignus fratrum tuorum sine cau
sa. et nudos spoliasti vestibus. Aquam las
so non dedisti. et esurienti subtraxi
sti panem. In fortitudine brachii tui
possidebas terram. et potentissimus obti
nebas eam. Viduas dimisisti vacuas.
et lacertos pupillorum comminuisti. Prop
terea circumdatus es laqueis. et conturbat
te formido subitanea. Et putabas te
tenebras non visurum. et impetu aqua
rum inundantium non oppressum iri.
An cogitas quod deus excelsior celo sit.
et super stellarum verticem sublimetur.
Et dicis. Quid enim novit deus. Et quasi
per caliginem iudicat. Nubes latibulum
eius nec nostra considerat. et circa cardines
celi perambulat. Numquid semitam seculorum
custodire cupis quam calcaverunt viri
iniqui. Qui sublati sunt ante tempus
suum. et fluvius subvertit fundamentum
eorum. Qui dicebant deo recede a nobis.
et quasi nichil posset facere omnipotens estima
bant eum. cum ille implesset domus e
orum bonis. Quorum sententia procul sit a me.
Videbunt iusti et letabuntur. et innocens
subsannabit eos. Nonne succisa est erec
tio eorum. et reliquias eorum devoravit ignis.
Adquiesce igitur ei et habeto pacem. et
per hec habebis fructus optimos. Suscipe
ex ore illius legem. et pone sermones eius
in corde tuo. Si reversus fueris ad omnipoten
tem edificaberis. et longe facies iniquita
tem a tabernaculo tuo. Dabit pro terra silicem.
et pro silice torrentes aureos. Eritque omnipotens
contra hostes tuos. et argentum coacerva
bitur tibi. Tunc super omnipotentem deliciis
affluens. et elevabis ad deum faciem tuam.
Rogabis eum et exaudiet te. et vota tu
a reddes. Decernes rem et veniet tibi. et in vi
is tuis splendebit lumen. Qui enim humi
liatus fuerit erit in gloria. et qui inclinaverit
oculos suos ipse salvabitur. Salvabitur
innocens. salvabitur autem in munditia ma
nuum suarum.
Respondens autem iob dixit. Nunc quoque in ama
ritudine est sermo meus. et manus plage
mee aggravata est super gemitum me
um. Quis michi tribuat ut cognoscam
et inveniam illum. et veniam usque ad so
lium eius. Ponam coram eo iudicium
et os meum replebo increpationibus. ut sciam
verba que michi respondeat. et intelligam
quid loquatur michi. Nolo multa fortitu
dine contendat mecum. nec magnitudi
nis sue mole me premat. Proponat equita
tem contra me. et perveniat ad victoriam iu
dicium meum. Si abiero ad orientem non ap
paret. si ad occidentem non intelligam
illum. Si ad sinistram quid agam. non
apprehendam eum. Si me vertam ad dex
teram non videbo illum. Ipse vero scit viam
meam. et probabit me quasi aurum
quod per ignem transit. Vestigia
secutus est pes meus. viam eius custo
divi et non declinavi ex ea. A mandatis
labiorum eius non recessi. et in sinu meo
abscondi verba oris eius. Ipse enim solus
et nemo avertere potest cogitationem eius.
et anima eius quodcumque voluit hoc fe
cit. Cum expleverit in me voluntatem suam
et alia multa similia presto sunt ei.
Et idcirco a facie eius turbatus sum.
et considerans eum timore sollicitor.
Deus mollivit cor meum. et omnipotens conturba
vit me. Non enim perii propter imminentes
tenebras. nec faciem meam operuit ca
ligo. XXIV
Ab omnipotente non sunt abscondita tempora.
qui autem noverunt eum ignorant dies
illius. Alii terminos transtulerunt.
diripuerunt greges et paverunt eos.
Asinum pupillorum abegerunt. et abstulerunt
pro pignore bovem vidue. Sub
verterunt pauperum viam. et oppresserunt
pariter mansuetos terre. Alii quasi ona
gri in deserto egrediuntur ad opus suum.
vigilantesque ad predam. preparant panem
liberis. Agrum non suum demetunt.
et vineam eius quem vi oppresserint
vindemiant. Nudos dimittunt homi
nes indumenta tollentes. quibus non est
operimentum in frigore. Quos imbres

montium rigant. et non habentes uelamen
amplexantur lapides. Vim fecerunt
depredantes pupillos. et uulgum pauperem
spoliauerunt. Nudis et incedentibus absque
uestitu: et esurientibus tulerunt spicas.
Inter aceruos eorum meridiati sunt. qui calcatis
torcularibus sitiunt. De ciuitatibus fecerunt
uiros gemere. et anima uulneratorum clamabit
et deus inultum abire non patitur. Ipsi fue
runt rebelles lumini. nescierunt uias
eius. nec reuersi sunt per semitas illius.
Mane primo consurgit homicida. interficit
egenum et pauperem. per noctem uero erit
quasi fur. Oculus adulteri obseruat caligi
nem: dicens. Non me uidebit oculus. Et ope
riet uultum suum. Perfodit in tenebris do
mos. sicut in die condixerant sibi. et ignora
uerunt lucem. Si subito apparuerit au
rora. arbitrantur umbram mortis. et sic
in tenebris quasi in luce ambulant. Leuis
est super faciem aque. maledicta sit pars
eius in terra. nec ambulet per uiam tene
barum. uinearum. Ad nimium calorem
transeat ab aquis niuium. et usque ad in
feros peccatum illius. Obliuiscatur eius
misericordia. dulcedo illius uermis. Non sit in re
cordatione. sed conteratur quasi lignum in
fructuosum. Pauit enim sterilem et que
non parit. et uidue bene non fecit. Detraxit
fortes in fortitudine sua. et cum steterit
non credet uite sue. Dedit ei deus locum
penitentie. et ille abutitur eo in superbiam.
Oculi autem eius sunt in uiis illius. Eleua
ti sunt ad modicum et non subsistent. et
humiliabuntur sicut omnia et auferentur
et sicut summitates spicarum conterentur.
Quod si non est ita quis me potest arguere
esse mentitum. et ponere ante deum uerba
mea.

XXV

Respondens autem baldach suites dixit. Potestas
et terror apud eum est. qui facit concordiam
in sublimibus suis. Numquid est numerus
militum eius. et super quem non surget
lumen illius. Numquid iustificari potest
homo comparatus deo. aut apparere mundus natus
de muliere. Ecce etiam luna non splendet et stel
le non sunt munde in conspectu eius. quanto
magis homo putredo et filius hominis uermis.

XXVI

Respondens autem iob dixit. Cuius adiuto
es. numquid inbecillis. et sustentas
brachium eius qui non est fortis. Cui
dedisti consilium. forsitan illi qui non habet sa
pientiam. et prudentiam tuam ostendisti plu
rimam. Quem docere uoluisti. Nonne e
um qui fecit spiramentum. Ecce gigantes
gemunt sub aquis. et qui habitant cum
eis. Nudus est infernus coram illo. et nul
lum est operimentum perditioni. Qui extendit
aquilonem super uacuum. et appendit ter
ram super nichilum. Qui ligat aquas in nu
bibus suis. ut non erumpant pariter deorsum.
Qui tenet uultum solii sui. et expandit
super illum nebulam suam. Terminum cir
cumdedit aquis. usque dum finiantur lux
et tenebre. Columpne celi contremiscunt
et pauent ad nutum eius. In fortitudi
ne illius repente maria congregata sunt. et
prudentia eius percussit superbum. Spiritus ei
us ornauit celos. et obstetricante manu e
ius. eductus est coluber tortuosus. Ecce hec
ex parte dicta sunt uiarum eius. Et cum uix par
uam stillam sermonis eius audierimus.
quis poterit tonitruum magnitudinis eius
intueri.

XXVII

Addidit quoque iob assumens parabolam suam.
et ait. Viuit dominus qui abstulit iu
dicium meum. et omnipotens qui ad amaritu
dinem adduxit animam meam. quia do
nec superest halitus in me. et spiritus dei in naribus
meis. non loquentur labia mea iniquita
tem. nec lingua mea meditabitur men
dacium. Absit a me ut iustos uos esse iudi
cem. Donec deficiam non recedam ab in
nocentia mea. Iustificationem meam quam
cepi tenere non deseram. Nec enim repre
hendit me cor meum in omni uita mea.
Sit ut impius inimicus meus. et aduersari
us meus quasi iniquus. Que enim est spes
ypocrite si auare rapiat et non liberet deus
animam eius. Numquid clamorem illius
deus audiet. cum uenerit super illum angustia.
Aut poterit in omnipotente delectari. et inuoca
re deum in omni tempore. Docebo uos per manum
dei. que omnipotens habeat nec abscondam.
Ecce uos omnes nostis. et quid sine causa
uana loquimini. Hec est pars hominis impii
apud deum. et hereditas uiolentorum quam
ab omnipotente suscipient. Si multiplicati
fuerint filii eius. in gladio erunt. et ne
potes eius non saturabuntur pane. Qui reliqui
fuerint ex eo sepelientur in interitu. et uidue
illius non plorabunt. Si conportauerit quasi
terram argentum. et sicut lutum prepa
rauerit uestimenta. preparabit quidem sed iu
stus uestietur illis. et argentum inno
cens diuidet. Edificauit sicut tinea do
mum suam. et sicut custos fecit umbra
culum. Diues cum dormierit nichil secum
afferet. aperiet oculos suos et nichil inueniet.
Apprehendet eum quasi aqua inopia. nocte

opprimet eum tempestas. Tollet eum ventus urens et auferet, et velud turbo rapiet eum de loco suo. Et mittet super eum et non parcet; de manu eius fugiens fugiet. Stringet super eum manus suas, et sibilabit super illum intuens locum eius.

XXVIII

Habet argentum venarum suarum principia, et auro locus est in quo conflatur. Ferrum de terra tollitur, et lapis solutus calore in es vertitur. Tempus posuit tenebris, et universorum finem ipse considerat. Lapidem quoque caliginis et umbram mortis dividit torrens a populo peregrinante, eos quos oblitus est pes egentis hominis et invios. Terra de qua oriebatur panis, in loco suo igni subversa est. Locus saphiri lapides eius, et glebe illius aurum. Semitam ignoravit avis, nec intuitus est eam oculus vulturis. Non calcaverunt eam filii institorum, nec pertransivit per eam leena. Ad silicem extendit manum suam, subvertit a radicibus montes. In petris rivos excidit, et omne preciosum vidit oculus eius. Profunda quoque fluviorum scrutatus est, et abscondita produxit in lucem. Sapientia vero ubi invenitur? et quis est locus intelligentie? Nescit homo precium eius, nec invenitur in terra suaviter viventium. Abyssus dicit: Non est in me; et mare loquitur: Non est mecum. Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec appendetur argentum in commutatione eius. Non conferetur tinctis Indie coloribus, nec lapidi sardonico preciosissimo vel saphyro. Non adequabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vasa auri excelsa et eminentia. Non commemorabuntur in comparatione eius. Trahitur autem sapientia de occultis. Non adequabitur ei topazius de Ethyopia, nec tincture mundissime componetur. Unde ergo sapientia venit? et quis est locus intelligentie? Abscondita est ab oculis omnium viventium, volucres quoque celi latet. Perditio et mors dixerunt: Auribus nostris audivimus famam eius. Deus intelligit viam eius, et ipse novit locum eius. Ipse enim fines mundi intuetur, et omnia que sub celo sunt respicit. Qui fecit ventis pondus, et aquas appendit in mensura. Quando ponebat pluviis legem, et viam procellis sonantibus, tunc vidit illam et enarravit, et preparavit et investigavit. Et dixit homini: Ecce timor Domini ipsa est sapientia, et recedere a malo intelligentia.

XXIX

Addidit autem Iob assumens parabolam suam et dixit: Quis michi tribuat ut sim iuxta menses pristinos, secundum dies in quibus Deus custodiebat me? Quando splendebat lucerna eius super caput meum, et ad lumen eius ambulabam in tenebris. Sicut fui in diebus adolescentie mee, quando secreto Deus erat in tabernaculo meo. Quando erat omnipotens mecum, et in circuitu meo pueri mei. Quando lavabam pedes meos butyro, et petra fundebat michi rivos olei. Quando procedebam ad portam civitatis, et in platea parabant cathedram michi. Videbant me iuvenes et abscondebantur, et senes assurgentes stabant. Principes cessabant loqui, et digitum superponebant ori suo. Vocem suam cohibebant duces, et lingua eorum gutturi suo adherebat. Auris audiens beatificabat me, et oculus videns testimonium reddebat michi. Eo quod liberassem pauperem vociferantem, et pupillum cui non esset adiutor. Benedictio perituri super me veniebat, et cor vidue consolatus sum. Iustitia indutus sum, et vestivit me sicut vestimento et diademate iudicio meo. Oculus fui ceco, et pes claudo. Pater eram pauperum, et causam quam nesciebam diligentissime investigabam. Conterebam molas iniqui, et de dentibus illius auferebam predam. Dicebamque: In nidulo meo moriar, et sicut palma multiplicabo dies. Radix mea aperta est secus aquas, et ros morabitur in messione mea. Gloria mea semper innovabitur, et arcus meus in manu mea instaurabitur. Qui me audiebant expectabant sententiam meam, et intenti tacebant ad consilium meum. Verbis meis addere nichil audebant, et super illos stillabat eloquium meum. Expectabant me sicut pluviam, et os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum. Si quando ridebam ad eos, non credebant, et lux vultus mei non cadebat in terram. Si voluissem ire ad eos, sedebam primus; cumque sederem quasi rex circumstante exercitu, eram tamen merentium consolator.

Nunc autem derident me iuniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei. Quorum virtus manuum erat michi pro nichilo, et vita ipsa putabantur indigni. Egestate et fame steriles, qui rodebant in solitudine, squalentes calamitate et miseria. Et mandebant herbas et arborum cortices, et radix iuniperorum erat cibus eorum. Qui de convallibus ista rapientes, cum singula reperissent, ad ea cum clamore currebant. In desertis habitabant torrentium, et in cavernis terre vel super glaream.

huiuscemodi letabantur et esse sub sentibus
delicias computabant. Filii stultorum et igno
bilium et in terra penitus non parentes.
Nunc autem in eorum canticum versus sum, et
factus sum eis in proverbium. Abominan
tur me et fugiunt a me longe. et faciem
meam conspuere non verentur. Pharetram
enim suam aperuit et afflixit me. et frenum
posuit in os meum. Ad dexteram orientis
calamitates mee illico surrexerunt. pe
des meos subverterunt et oppresserunt quasi
fluctibus semitis suis. Dissipaverunt
itinera mea. insidiati sunt michi et preva
luerunt. et non fuit qui ferret auxilium.
Quasi rupto muro et aperta ianua. irruerunt
super me. et ad meas miserias devoluti sunt.
Redactus sum in nichilum. Abstulisti quasi
ventus desiderium meum. et velut nubes
pertransiit salus mea. Nunc autem in me
metipso marcescit anima mea. et possident
me dies afflictionis. Nocte os meum perforatur
doloribus. et qui me comedunt non dormiunt.
In multitudine eorum consumitur vestimen
tum meum. et quasi capitio tunice succinxe
runt me. Comparatus sum luto. et as
similatus sum faville et cineri. Clamabo
ad te et non exaudies me. sto et non respicis
me. Mutatus es michi in crudelem. et in du
ritia manus tue adversaris michi. Elevasti me.
et quasi super ventum ponens elisisti me va
lide. Scio quia morti trades me. ubi constitu
ta est domus omni viventi. Verumtamen non ad con
sumptionem eorum emittis manum tuam. et si cor
ruerint ipse salvabis. Flebam quondam super
eo qui afflictus erat. et compatiebatur anima
mea pauperi. Expectabam bona et venerunt
michi mala. prestolabar lucem et eruperunt tenebre.
Interiora mea efferbuerunt absque ulla
requie. prevenerunt me dies afflictionis.
Merens incedebam sine furore. consurgens
in turba clamabam. Frater fui draconum.
et socius struthionum. Cutis mea denigrata
est super me. et ossa mea aruerunt pre caumate.
Versa est in luctum cythara mea. et organum
meum in vocem flentium.

Pepigi fedus cum oculis meis. ut ne cogitarem
quidem de virgine. Quam enim partem haberet in
me deus desuper. et hereditatem omnipotens de excel
sis. Numquid non perditio est iniquo. et alie
natio operantibus iniquitatem. Nonne ipse considerat
vias meas. et cunctos gressus meos dinumerat.
Si ambulavi in vanitate. et festinavit in do
lo pes meus. appendat me in statera iusta.
et sciat deus simplicitatem meam. Si declinavit
gressus meus de via. si secutum est oculos meos
cor meum. et manibus meis adhesit macula. se
ram et alius comedat. et progenies mea e
radicetur. Si deceptum est cor meum super
muliere. et si ad ostium amici mei
insidiatus sum. scortum sit alterius uxor
mea. et super illam incurventur alii. Hoc enim
nefas est et iniquitas maxima. Ignis est
usque ad perditionem devorans. et omnia e
radicans genimina. Si contempsi subire
iudicium cum servo meo et ancilla mea. cum
disceptarent adversum me. Quid enim faciam cum
surrexerit ad iudicandum deus. et cum quesierit
quid respondebo illi. Numquid non in utero fecit
me. qui et illum operatus est. et formavit me in
vulva unus. Si negavi quod vo
lebant pauperibus. et oculos vidue expectare feci. Si
comedi buccellam meam solus. et non comedit
pupillus ex ea. quia ab infantia mea cre
vit mecum miseratio. et de utero matris mee
egressa est mecum. Si despexi pereuntem
eo quod non habuerit indumentum. et absque operi
mento pauperem. Si non benedixerunt michi latera
eius. et de velleribus ovium mearum calefactus est.
Si levavi super pupillum manum meam.
etiam cum viderem me in porta superiorem.
Humerus meus a iunctura sua cadat. et
brachium meum cum suis ossibus confringatur.
Semper enim quasi tumentes super me fluctus ti
mui deum. et pondus eius ferre non potui.
Si putavi aurum robur meum. et obrizo
dixi fiducia mea. Si letatus sum super mul
tis divitiis meis. et quia plurima repperit manus
mea. Si vidi solem cum fulgeret. et lunam
incedentem clare. et letatum est in abscondito cor
meum. et osculatus sum manum meam ore
meo. que est iniquitas maxima et negatio
contra deum altissimum. Si gavisus sum ad
ruinam eius qui me oderat. et exultavi quod
invenisset eum malum. Non enim dedi ad
peccandum guttur meum. ut expeterem
maledicens animam eius. Si non dixerunt vi
ri tabernaculi mei. quis det de carnibus eius ut sa
turemur. Foris non mansit peregrinus. ostium
meum viatori patuit. Si abscondi quasi ho
mo peccatum meum. et celavi in sinu meo iniqui
tatem meam. Si expavi ad multitudinem
nimiam. et despectio propinquorum terruit me. et non
magis tacui nec egressus sum ostium. Quis
michi tribuat auditorem. ut desiderium me
um omnipotens audiat. et librum scribat ipse qui
iudicat. ut in humero meo portem illum. et circum
dem illum quasi coronam michi. Per singulos gradus
meos pronuntiabo illum. et quasi principi offe

rum eum. Si adversum me terra mea
clamat, et cum ipsa sulci eius deflent;
Si fructus eius comedi absque pecunia,
et animam agricolarum eius afflixi;
pro frumento oriatur michi tribulus,
et pro ordeo spina.

XXXII

Omiserunt autem tres viri isti respondere Iob, eo
quod iustus sibi videretur. Et iratus
indignatusque est Elihu filius Bara
chel Buzites, de cognatione Ram. Iratus
est autem adversus Iob, eo quod iustum se
esse diceret coram Deo. Porro adversum tres
amicos eius indignatus est, eo quod
non invenissent responsionem ratio
nabilem, sed tantum modo condempnassent
Iob. Igitur Eliu expectavit Iob lo
quentem, eo quod seniores essent qui loque
bantur. Cum autem vidisset quod tres
respondere non possent, iratus est vehemen
ter. Respondensque Heliu filius Barachel
Buzites dixit: Iunior sum tempore, vos autem
antiquiores; idcirco demisso capite
veritus sum indicare vobis meam sen
tentiam. Sperabam enim quod etas pro
lixior loqueretur, et annorum multitudo doce
ret sapientiam. Sed ut video, spiritus est
in hominibus, et inspiratio omnipotentis
dat intelligentiam. Non sunt longevi
sapientes, nec senes intelligunt iudici
um. Ideo dicam: Audite me, ostendam vo
bis etiam ego sapientiam meam. Expec
tavi enim sermones vestros, audivi pru
dentiam vestram, donec disceptaremini sermo
nibus vestris; et donec putabam vos aliquid
dicere, considerabam. Sed ut video non est
qui possit arguere Iob, et respondere ex
vobis sermonibus eius. Ne forte dicatis:
Invenimus sapientiam; Deus proiecit eum,
non homo. Nichil locutus est michi, et ego non
secundum sermones vestros respondebo illi. Extimu
erunt nec responderunt ultra, ab
stuleruntque a se eloquia. Quoniam igitur
expectavi et non sunt locuti, steterunt
nec responderunt ultra, Respondebo et
ego partem meam, et ostendam scientiam
meam. Plenus sum enim sermonibus,
et coartat me spiritus uteri mei. En venter
meus quasi mustum absque spiraculo,
quod lagunculas novas dirumpit. Lo
quar et respirabo paululum; aperiam labia
mea et respondebo. Non accipiam personam
viri, et deum homini non equabo. Ne
scio enim quamdiu subsistam, et si post
modicum tollat me factor meus.

Audi ergo Iob eloquia mea: et omnes ser
nes meos ausculta. Ecce aperui os m
loquatur lingua mea in faucibus
Simplici corde sermones mei, et sci
labia mea puram loquentur. Sp
fecit me, et spiraculum omnipoten
vivificavit me. Si potes responde
et adversus faciem meam consi
Ecce et me sicut et te fecit Deus, et de eo
luto ego quoque formatus sum. Ve
miraculum meum non te terreat, e
tia mea non sit tibi gravis. Dixisti
auribus meis, et vocem verborum au
Mundus ego sum et absque delictis
culatus, et non est iniquitas in me
querelas in me repperit, ideo arbitr
inimicum sibi. Posuit in nervo pe
custodivit omnes semitas meas.
ergo in quo non es iustificatus, re
bo tibi, quia maior sit Deus hom
versus eum contendis quod non ad
verba responderit tibi. Semel
Deus, et secundo id ipsum non repe
in visione nocturna, quando
por super homines et dormiunt
tunc aperit aures virorum, et er
instruit disciplina, ut aver
ab his que facit, et liberet eum
Eruens animam eius a corr
vitam illius ut non transeat
Increpat quoque per dolorem in
ossa eius marcescere facit.
bilis fit ei in vita sua panis
illius cibus ante desiderabilis
caro eius, et ossa que te
dabuntur. Appropinquabit
eius, et vita illius mortife
pro eo angelus loquens un
aut annunciet hominis equi
tur eius et dicet: Libera eu
scendat in corruptionem,
ei propicier. Consumpta est ca
pliciis, revertatur ad die
tie sue. Deprecabitur deum et pla
erit, et videbit faciem eius
det homini iustitiam suam.
homines et dicet: Peccavi
et ut eram dignus non recep
animam suam ne pergeret in i
vivens lucem videret. Ecce h
tur Deus tribus vicibus per singulos
cet animas eorum a corruptione
net luce viventium. Attende Io
me, et tace dum ego loquor.

habes quod loquaris responde michi. Loquere, volo enim te apparere iustum. Quod si non habes audi me. Tace et docebo te sapientiam.

XXXIIII

Pronuncians itaque heliu etiam hec locutus est. Audite sapientes verba mea, et eruditi auscultate me. Auris enim verba probat, et guttur escas gustu diiudicat. Iudicium eligamus nobis, et inter nos videamus quid sit melius. Quia dixit iob iustus sum, et deus subvertit iudicium meum. In iudicando enim me mendacium est, violenta est sagitta mea absque ullo peccato. Quis est vir ut est iob, qui bibit subsannationem quasi aquam. Qui graditur cum operantibus iniquitatem, et ambulat cum viris impiis. Dixit enim: non placebit vir deo, etiam si cucurrerit cum eo. Ideo viri cordati audite me, absit a deo impietas, et ab omnipotente iniquitas. Opus enim hominis reddet ei, et iuxta vias singulorum restituet eis. Vere enim deus non condempnabit frustra, nec omnipotens subvertet iudicium. Quem constituit alium super terram, aut quem posuit super orbem quem fabricatus est. Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius et flatum ad se trahet. Deficiet omnis caro simul, et homo in cinerem revertetur. Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur, et ausculta vocem eloquii mei. Numquid qui non amat iudicium sanari potest. Et quomodo tu qui iustus est in tantum condempnas. Qui dicit regi apostata, qui vocat duces impios. Qui non accipit personas principum, nec cognovit tyrannum cum disceptaret contra pauperem. Opus enim manuum eius sunt universi. Subito morientur, et in media nocte turbabuntur populi, et pertransibunt, et auferent violentum absque manu. Oculi enim eius super vias hominum, et omnes gressus eorum considerat. Non sunt tenebre et non est umbra mortis, ut abscondantur ibi qui operantur iniquitatem. Neque enim ultra in hominis potestate est, ut veniat ad deum in iudicium. Conteret multos et innumerabiles, et stare faciet alios pro eis. Novit enim opera eorum, et idcirco inducet noctem, et conterentur. Quasi impios percussit eos in loco videntium. Qui quasi de industria recesserunt ab eo, et omnes vias eius intelligere noluerunt. Ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni, et audiret vocem pauperum. Ipso enim concedente pacem, quis est qui condempnet.

Ex quo absconderit vultum suum, quis est qui contempletur eum. Et super gentem et super omnes homines, qui regnare facit hominem ypocritam propter peccata populi. Quia ergo ego locutus sum ad deum, te quoque non prohibeo. Si erravi, tu doce me. Si iniquitatem locutus sum, ultra non addam. Numquid a te deus expetit eam, quia displicuit tibi. Tu enim cepisti loqui et non ego. Quod si quid nosti melius, loquere. Viri intelligentes loquantur michi, et vir sapiens audiat me. Iob autem stulte locutus est, et verba illius non sonant disciplinam. Pater mi, probetur iob usque ad finem. Ne desinas ab homine iniquitatis, quia addit super peccata sua blasphemiam. Inter nos interim constringatur, et tunc ad iudicium provocet sermonibus suis deum.

XXXV

Igitur eliu hec rursum locutus est. Numquid equa tibi videtur tua cogitatio, ut diceres iustior deo sum. Dixisti enim: non tibi placet quod rectum est. Vel quid tibi proderit si ego peccavero. Itaque ego respondebo sermonibus tuis, et amicis tuis tecum. Suspice celum et intuere, et contemplare ethera quod altior te sit. Si peccaveris, quid ei nocebis, et si multiplicate fuerint iniquitates tue, quid facies contra eum. Porro si iuste egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet. Homini qui similis tui est nocebit impietas tua, et filium hominis adiuvabit iustitia tua. Pre multitudine calumpniatorum clamabunt, et eiulabunt propter vim brachii tyrannorum. Et non dixit: ubi est deus qui fecit me, qui dedit carmina in nocte. Qui docet nos super iumenta terre, et super volucres celi erudit nos. Ibi clamabunt et non exaudiet, propter superbiam malorum. Non enim frustra audiet deus, et omnipotens singulorum causas intuebitur. Etiam cum dixeris non considerat, iudicare coram illo, et expecta eum. Nunc enim non infert furorem suum, nec ulciscitur scelus valde. Ergo iob frustra aperit os suum, et absque scientia verba multiplicat.

XXXVI

Addens quoque heliu hec locutus est. Sustine me paululum et indicabo tibi, adhuc enim habeo quod pro deo loquar. Repetam scientiam meam a principio, et operatorem meum probabo iustum. Vere enim absque mendacio sermones mei, et perfecta scientia probabitur tibi. Deus potentes non abicit, cum et ipse sit potens. Sed non salvat impios, et iudicium pauperibus tribuit. Non aufert ab iusto oculos suos, et reges in solio col

[illegible]

locat in perpetuum, et illi eriguntur. Et si fuerint in cathenis, et vinciantur funibus paupertatis, indicabit eis opera eorum, et scelera eorum, quia violenti fuerunt. Revelabit quoque aurem eorum ut corripiat, et loquetur ut revertantur ab iniquitate. Si audierint et observaverint, complebunt dies suos in bono, et annos suos in gloria. Si autem non audierint, transibunt per gladium, et consumentur in stultitia. Simulatores et callidi provocant iram Dei, neque clamabunt cum vincti fuerint. Morietur in tempestate anima eorum, et vita eorum inter effeminatos. Eripiet pauperem de angustia sua, et revelabit in tribulatione aurem eius. Igitur salvabit te de ore angusto latissime, et non habente fundamentum subter se. Requies autem mense tue erit plena pinguedine. Causa tua quasi impii iudicata est, causam iudiciumque recipies. Non te ergo superet ira ut aliquem opprimas, nec multitudo donorum inclinet te. Depone magnitudinem tuam absque tribulatione, et omnes robustos fortitudine. Ne protrahas noctem, ut ascendant populi pro eis. Cave ne declines ad iniquitatem; hanc enim cepisti sequi post miseriam. Ecce Deus excelsus in fortitudine sua, et nullus ei similis in legislatoribus. Quis poterit scrutari vias eius? aut quis ei audet dicere: Operatus es iniquitatem? Memento quod ignores opus eius, de quo cecinerunt viri. Omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul. Ecce Deus magnus vincens scientiam nostram; numerus annorum eius inestimabilis. Qui aufert stillas pluvie, et effundit ymbres ad instar gurgitum, qui de nubibus fluunt, que pretexunt cuncta desuper. Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum, et fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet. Per hec enim iudicat populos, et dat escas multis mortalibus. In manibus abscondit lucem, et precepit ei ut rursus adveniat. Annuntiat de ea amico suo, quod possessio eius sit, et ad eam possit ascendere.

XXXVII Super hoc expavit cor meum, et emotum est de loco suo. Audiet auditionem in terrore vocis eius, et sonum de ore illius procedentem. Sub omnibus celis ipse considerat, et lumen illius super terminos terre. Post eum rugiet sonitus, tonabit voce magnitudinis sue, et non investigabitur cum audita fuerit vox eius. Tonabit Deus in voce sua mirabiliter, qui facit magna et inscrutabilia. Qui precipit nivi ut descendat super terram, et hyemis pluviis, et ymbri fortitudinis sue. Qui in manu omnium hominum signat, ut noverint singuli opera sua. Ingredietur bestia latibulum suum, et in antro suo morabitur. Ab interioribus egredietur tempestas, et ab arcturo frigus. Flante Deo concrescit gelu, et rursum latissime funduntur aque. Frumentum desiderat nubes, et nubes spargunt lumen suum. Que lustrant cuncta per circuitum, quocumque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod preceperit illis super faciem orbis terrarum, sive in una tribu, sive in terra sua, sive in quocumque loco misericordie sue eas iusserit inveniri. Ausculta hec Iob; sta, et considera mirabilia Dei. Numquid scis quando preceperit Deus pluviis ut ostenderent lucem nubium eius? Numquid nosti semitas nubium magnas, et perfectas scientias? Nonne vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra austro? Tu forsitan cum eo fabricatus es celos, qui solidissimi quasi ere fusi sunt. Ostende nobis quid dicamus illi; nos quippe involvimur tenebris. Quis narrabit ei que loquor? Etiam si locutus fuerit homo, devorabitur. At nunc non vident lucem; subito aer cogetur in nubes, et ventus transiens fugabit eas. Ab aquilone aurum veniet, et ad Deum formidolosa laudatio. Digne eum invenire non possumus: magnus fortitudine, et iudicio, et iustitia, et enarrari non potest. Ideo timebunt eum viri, et non audebunt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes.

Respondens autem Dominus Iob de turbine, dixit: Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis? Accinge sicut vir lumbos tuos; interrogabo te, et responde michi. Ubi eras quando ponebam fundamenta terre? Indica michi, si habes intelligentiam. Quis posuit mensuras eius, si nosti? vel quis tetendit super eam lineam? Super quo bases illius solidate sunt? aut quis demisit lapidem angularem eius, cum me laudarent simul astra matutina, et iubilarent omnes filii Dei? Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat quasi de vulva

[illegible]

porus cum ponerem nubem vestimentum
eius, et caligine illud quasi pannis in-
fantie obvolverem. Circumdedi illud ter-
minis meis, et posui vectem et ostia. Et dixi:
Usque huc venies, et non procedes amplius,
et hic confringes tumentes fluctus tuos.
Numquid post ortum tuum precepisti di-
luculo, et ostendisti aurore locum suum?
Numquid tenuisti concutiens extrema
terre, et excussisti impios ex ea? Restitue-
tur ut lutum signaculum, et stabit sicut
vestimentum. Auferetur ab impiis lux sua,
et brachium excelsum confringetur. Numquid
ingressus es profunda maris, et in no-
vissimis abyssi deambulasti? Numquid aper-
te tibi sunt porte mortis, et ostia tene-
brosa vidisti? Numquid considerasti latitudi-
nem terre? Indica michi, si nosti omnia, in
qua via lux habitet, et tenebrarum quis lo-
cus sit: ut ducas unumquodque ad terminos su-
os, et intelligas semitas domus eius. Scie-
bas tunc quod nasciturus esses, et numerum
dierum tuorum noveras? Numquid ingressus es
thesauros nivis, aut thesauros grandi-
nis aspexisti, que preparavi in tempus hostis,
in diem pugne et belli? Per quam viam spar-
gitur lux, dividitur estus super terram? Quis
dedit vehementissimo imbri cursum, et viam
sonantis tonitrui, ut plueret super terram
absque homine in deserto, ubi nullus mor-
talium commoratur; ut impleret inviam et deso-
latam, et produceret herbas virentes? Quis
est pluvie pater? vel quis genuit stillas ro-
ris? De cuius utero egressa est glacies? et ge-
lu de celo quis genuit? In similitudinem
lapidis aque durantur, et superficies a-
byssi constringitur. Numquid coniungere vale-
bis micantes stellas pliadis, aut gyrum
arcturi poteris dissipare? Numquid producis
luciferum in tempore suo, et vesperum super filios
terre consurgere facis? Numquid nosti ordi-
nem celi, et pones rationem eius in terra?
Numquid elevabis in nebula vocem
tuam, et impetus aquarum operiet te? Numquid
mittes fulgura, et ibunt, et revertentia di-
cent tibi: Adsumus? Quis posuit in vis-
ceribus hominis sapientiam? vel quis dedit gallo
intelligentiam? Quis enarrabit celorum
rationem, et concentum celi quis dormi-
re faciet? Quando fundabatur pulvis
in terra, et glebe compingebantur? Numquid
capies leene predam, et animam catulorum eius
implebis, quando cubant in antris, et in specu-
bus insidiantur? Quis preparat corvo escam su-
am, quando pulli eius clamant ad dominum, vagan-
tes eo quod non habeant cibos?

XXXIX

Numquid nosti tempus partus ibicum in petris, vel
parturientes cervas observasti? Dinume-
rasti menses conceptus earum, et scisti tempus
partus earum? Incurvantur ad fetum, et pariunt,
et rugitus emittunt. Separantur filii earum, et per-
gunt ad pastum: egrediuntur, et non revertuntur
ad eas. Quis dimisit onagrum liberum, et vin-
cula eius quis solvit? Cui dedi in solitudine
domum, et tabernacula eius in terra salsuginis. Con-
temnit multitudinem civitatis, clamorem
exactoris non audit. Circumspicit montes pascue
sue, et virentia queque perquirit. Numquid vo-
let rinoceros servire tibi, aut morabitur
ad presepe tuum? Numquid alligabis ad a-
randum rinocerotem loro tuo? aut confringet
glebas vallium post te? Numquid fi-
duciam habebis in magna fortitudine eius,
et derelinques ei labores tuos? Numquid
credes ei quod reddat tibi sementem, et a-
ream tuam congreget? Penna strutionis
similis est pennis herodii et accipitris. Que
derelinquit ova sua in terra. Tu forsitan
in pulvere calefacies ea? Obliviscitur quod
pes conculcet ea, aut bestia agri conterat.
Duratur ad filios suos quasi non sint sui,
frustra laboravit nullo timore cogente.
Privavit enim eam deus sapientia, nec dedit ei in-
telligentiam. Cum tempus fuerit, in altum alas
erigit: deridet equum et ascensorem eius.
Numquid prebebis equo fortitudinem, aut
circumdabis collo eius hinnitum? Numquid
suscitabis eum quasi locustas? gloria narium eius
terror. Terram ungula fodit, exultat auda-
cter, in occursum pergit armatis. Contemnit
pavorem, nec cedit gladio. Super ipsum so-
nabit pharetra, vibrabit hasta et clipeus.
Fervens et fremens sorbet terram, nec repu-
tat tube sonare clangorem. Ubi audie-
rit buccinam, dicit: Vah. Procul odoratur bel-
lum, exhortationem ducum, et ululatum
exercitus. Numquid per sapientiam tuam plume-
scit accipiter, expandens alas suas ad austrum?
Numquid ad preceptum tuum elevabitur aquila,
et in arduis ponet nidum suum? In petris
manet, et in preruptis silicibus commoratur,
atque inaccessis rupibus. Inde contemplatur

[illegible]

escam et de longe oculi eius prospiciunt. Pul
li eius lambunt sanguinem, et ubicumque
cadaver fuerit statim adest. Et adiecit
dominus et locutus est ad iob. Numquid
qui contendit cum deo, tam facile conqui
escat? Utique qui arguit deum, debet respon
dere ei. Respondens autem iob domino dixit.
Qui leviter locutus sum, respondere
quid possum? Manum meam ponam
super os meum. Unum locutus sum quod
utinam non dixissem, et alterum quibus
ultra non addam.

XL Respondens autem dominus iob de turbine
dixit. Accinge sicut vir lumbos tuos,
et interrogabo te, et indica michi. Numquid
irritum facies iudicium meum, et condempnabis
me ut tu iustificeris? Et si habes brachium
sicut deus, et si voce simili tonas? Circumda
tibi decorem, et in sublime erigere, et esto
gloriosus, et speciosis induere vestibus.
Disperge superbos in furore tuo, et respicia
eius omnem arrogantem humilia. Re
spice cunctos superbos et confunde eos, et con
tere impios in loco suo. Absconde eos
in pulvere simul, et facies eorum demer
ge in foveam. Et ego confitebor quod sal
vare te possit dextera tua. Ecce be
emoth quem feci tecum, fenum quasi bos
comedet. Fortitudo eius in lumbis eius,
et virtus illius in umbilico ventris e
ius. Stringit caudam suam quasi
cedrum, nervi testiculorum eius perplexi
sunt. Ossa eius velut fistule eris,
cartilago illius quasi lamine ferree.
Ipse est principium viarum dei. Qui fe
cit eum applicabit gladium eius. Huic
montes herbas ferunt, omnes bestie
agri ludunt ibi. Sub umbra dor
mit in secreto calami, in locis humen
tibus. Protegunt umbre umbram eius,
circumdabunt eum salices torrentis.
Ecce absorbebit fluvium et non mira
bitur, et habet fiduciam quod influat ior
danis in os eius. In oculis eius quasi
hamo capiet eum, et in sudibus perfo
rabit nares eius. An extrahere poteris
leviathan hamo, et fune ligabis lin
guam eius? Numquid pones circulum
in naribus eius, et armilla perforabis
maxillam eius? Numquid multi

plicabit ad te preces, aut loque
tibi mollia? Numquid feriet te
pactum, et accipies eum servum se
ternum? Numquid illudes ei qu
avi, aut ligabis illum ancillis
Concident eum amici, divide
illum negotiatores? Numquid
plebis sagenas pelle eius, et gu
stium piscium capite illius? Po
eum manum tuam.
Memento belli, nec ultra addas
Ecce spes eius frustrabitur eum
videntibus cunctis precipitabit
dulis suscitabo illum. Quis en
sistere potest vultui meo? Et quis a
dedit michi ut reddam ei? Omn
sub celos mea sunt. Non parcam
bis potentibus, et ad deprecandum
sitis. Quis revelabit faciem in
ti eius, et in medium oris eius
trabit? Portas vultus eius quis
et? Per gyrum dentium eius formi
pus eius quasi scuta fusilia, co
squamis sese prementibus. Un
iungitur, et ne spiraculum quidem
per eas. Una alteri adherebunt, e
tes se nequaquam separabuntur. S
tio eius splendor ignis, et o
ut palpebre diluculi. De o
pades procedunt, sicut tede
se. De naribus eius procedit f
olle succense atque fervien
eius prunas ardere facit
de ore eius egreditur. In c
morabitur fortitudo, et f
cedet egestas. Membra c
coherentia sibi. Mittet contra
et ad locum alium non feren
indurabitur quasi lapis, et s
malleatoris incus. Cum su
fuerit, timebunt angeli, et te
buntur. Cum apprehenderit eum
subsistere non poterit neque ha
thorax. Reputabit enim quasi p
rum, et quasi lignum putridum es
bit eum vir sagittarius, in st
versi sunt ei lapides funde
stipulam estimabit malle
debit vibrantem hastam. Su
erunt radii solis, et sternet

qui lutum. Fervescere faciet quasi ollam
profundum mare, et ponet quasi cum unguenta
bulliunt. Post eum lucebit semi-
ta, estimabit abyssum quasi senescentem.
Non est super terram potestas que comparetur
ei, qui factus est ut nullum timeret.
Omne sublime videt, ipse est rex super
universos filios superbie.
XLII Respondens autem iob domino dixit. Scio
quia omnia potes, et nulla te latet cogi-
tatio. Quis est iste qui celat consilium
absque scientia? Ideo insipienter locutus sum
et que ultra modum excederent scien-
tiam meam. Audi et ego loquar: interro-
gabo te et responde michi. Auditu au-
ris audivi te, nunc autem oculus meus
videt te. Idcirco ipse me reprehendo, et
ago penitentiam in favilla et cinere. Post-
quam autem locutus est dominus verba
hec ad iob, dixit ad eliphaz themanitem:
Iratus est furor meus in te et in duos a-
micos tuos, quia non estis locuti coram
me rectum sicut servus meus iob. Su-
mite ergo vobis vii. tauros et vii. arietes
et ite ad servum meum iob et offerte pro
vobis holocaustum. Iob autem servus meus
orabit pro vobis. Faciem eius suscipiam
ut non vobis imputetur stultitia. Neque enim
locuti estis contra me rectum sicut servus
meus iob. Abierunt ergo eliphaz themani-
tes et baldach suithes et sophar naa-
mathites, et fecerunt sicut locutus fu-
erat dominus ad eos. Et suscepit dominus
faciem iob. Dominus quoque conversus est
ad penitentiam iob, cum oraret ille pro amicis
suis. Et addidit dominus omnia quecumque
fuerant iob duplicia. Venerunt autem ad
eum omnes fratres sui et universe sorores
sue et cuncti qui noverant eum prius,
et comederunt cum eo panem in domo eius
et moverunt super eum caput, et consolati sunt
eum super omni malo quod intulerat dominus
super eum. Et dederunt ei unusquisque
ovem unam et inaurem auream
unam. Dominus autem benedixit novis-
simis iob magis quam principio eius.
Et facta sunt ei quatuordecim milia ovium
et vi. milia camelorum et mille iuga
boum et mille asine. Et fuerunt ei
vii. filii et tres filie. Et vocavit no-
men unius diem, et nomen secunde cassi-
am, et nomen tertie cornus stibii. Non sunt autem
invente mulieres speciose sicut filie
iob in universa terra. Deditque eis
pater suus hereditatem inter fratres earum.
Vixit autem iob post flagella hec c. xl.
annis, et vidit filios suos et filios fi-
liorum suorum usque ad quartam generatio-
nem, et mortuus est senex et plenus di-
erum.

Liber psalmorum

Incipit prologus sancti ieronimi presbiteri in

Psalterium rome dudum
positus emendaram et iuxta
lxx. interpretes licet cursim
magna illud ex parte corre-
xeram. quod quia rursus videtis
o paula et eustochi-
um scriptorum vitio depravatum, plusque an-
tiquum errorem quam novam emendationem
valere, cogitis ut veluti quodam novali
scissum iam arvum exerceam, et obliquis
sulcis renascentes spinas eradicem. E-
quum esse dicens ut quod crebro male pullu-
lat crebrius succidatur. Unde consueta pre-
fatione commoneo tam vos quibus for-
te labor iste desudat, quam eos qui
exemplaria huiuscemodi habere voluerint,
ut que diligenter emendavi, cum cura et
diligentia transcribantur. Notet sibi unus-
quisque vel iacentem lineam vel signa ra-
diantia, id est obelus vel asteriscus, et ubicumque
viderit virgulam precedentem, ab ea usque
ad duo puncta que impressimus sciat
in lxx. translatoribus plus haberi. Ubi autem
stelle similitudinem perspexerit de hebreis
voluminibus additum noverit, eque usque
ad duo puncta iuxta theodotionis dun-
taxat editionem, qui simplicitate sermo-
nis a lxx. interpretibus non discordat. Hec
vobis studioso cuique fecisse me sciens
non ambigo multos fore, qui vel invi-
dia vel supercilio malent contempne-
re videri preclara quam discere, et e turbulen-
to magis rivo quam de purissimo fon-
te potare.

Explicit prologus sancti ieronimi.

Ter quinquagenos d' cant ordine ps.
Versus bis mille sexcentos sex cant ille.

Incipit lib' ymnor' ul' soliloq' d' xpo et de ecc'.

Beatus vir qui non
abiit in consilio im
piorum et in via pecca
torum non stetit: et in cathe
dra pestilentie non
sedit. Sed in le
ge domini volun
tas eius. et in lege
eius meditabitur di
e ac nocte. Et e
rit tanquam lignum
quod plantatum est
secus decursus aquarum: quod fructum suum
dabit in tempore suo. Et folium eius non
defluet: et omnia quecumque faciet prospera
buntur. Non sic impii non sic. sed tanquam
pulvis quem proicit ventus a facie terre.
Ideo non resurgunt impii in iudicio:
neque peccatores in consilio iustorum. Quoniam no
vit dominus viam iustorum: et iter impiorum
peribit. Psalmus david.

Quare fremuerunt gentes: et populi meditati
sunt inania. Astiterunt reges terre et princi
pes convenerunt in unum: adversus dominum
et adversus xpm eius. Dirumpamus vin
cula eorum: et proiciamus a nobis iugum
ipsorum. Qui habitat in celis irridebit eos:
et dominus subsannabit eos. Tunc
loquetur ad eos in ira sua: et in furore suo
conturbabit eos. Ego autem constitutus sum
rex ab eo super syon montem sanctum eius:
predicans preceptum eius. Dominus dixit
ad me filius meus es tu: ego hodie ge
nui te. Postula a me et dabo tibi gentes
hereditatem tuam: et possessionem tuam
terminos terre. Reges eos in virga ferre
a: et tanquam vas figuli confringes eos.
Et nunc reges intelligite: erudimini
qui iudicatis terram. Servite domino
in timore: et exultate ei cum tremore.
Apprehendite disciplinam: nequando irascatur
dominus et pereatis de via iusta. Cum
exarserit in brevi ira eius. beati omnes qui
confidunt in eo. Ps. d. cum fugeret a facie
Domine quid multiplicati absalon filii
sunt qui tribulant me: multi insurgunt sui.
adversum me. Multi dicunt anime mee:

non est salus ipsi in deo eius. Tu autem [illegible]
susceptor meus es: gloria mea et exaltans
caput meum. Voce mea ad dominum
clamavi: et exaudivit me de monte
suo. Ego dormivi et soporatus sum
et resurrexi: quia dominus suscepit me. Non
timebo milia populi circumdantis me: exur
ge domine salvum me fac deus meus. Quoniam
tu percussisti omnes adversantes mihi
sine causa: dentes peccatorum contrivisti. Domini
est salus: et super populum tuum benedictio tua.
Cum invocarem In finem ps. [illegible]
exaudivit me deus iustitie mee:
in tribulatione dilatasti mihi. [illegible]
mei: et exaudi orationem meam. [illegible]
hominum usquequo gravi corde: ut [illegible]
diligitis vanitatem et queritis menda[cium]
Et scitote quoniam mirificavit dominus [illegible]
sanctum suum: dominus exaudiet me cum cla[]
mavero ad eum. Irascimini et [nolite]
peccare: que dicitis in cordibus vestris in
cubilibus vestris compungimini. Sacrifica[te]
sacrificium iustitie et sperate in do[mino]
multi dicunt quis ostendit nobis bona.
Signatum est super nos lumen vultus tui [domine]
dedisti letitiam in corde meo. A
fructu frumenti vini et olei sui multiplica[ti]
In pace in idipsum dormiam et requiescam.
Quoniam tu domine singulariter in spe [constituisti]
me. In finem pro ea que hereditatem [consequitur]
Verba mea auribus percipe domine:
clamorem meum. Intende [voci]
mee: deus clamanti ad te. rex meus [illegible]
Quoniam ad te orabo domine: [mane]
exaudies vocem meam. Mane asta[bo]
tibi et videbo: quoniam non deus volens iniquitatem
Neque habitabit iuxta te malignus: neque per
manebunt iniusti ante oculos tuos. [Odisti]
omnes qui operantur iniquitatem: [perdes]
qui loquuntur mendacium. Virum [sangui]
num et dolosum abhominabitur dominus
in multitudine misericordie tue. Introibo [in]
domum tuam: adorabo ad templum
sanctum tuum in timore tuo. Domine deduc
[me] in iustitia tua propter inimicos meos: [dirige]
in conspectu tuo viam meam. Quoniam [non est]
in ore eorum veritas: cor eorum vanum [est].
Sepulchrum patens est guttur eorum

[illegible marginal glosses]

guis suis dolose agebant iudica illos
deus. Decidant a cogitationibus suis: secundum
multitudinem impietatum eorum expel
le eos quoniam irritaverunt te domine. Et
letentur omnes qui sperant in te: in eternum e
xultabunt et habitabis in eis. Et gloriabuntur
in te omnes qui diligunt nomen tuum: quoniam tu
benedices iusto. Domine ut scuto bone
voluntatis tue coronasti nos. Psalmus david
Domine ne in furore in finem pro octava.
tuo arguas me: neque in ira tua corripias
me. Miserere mei domine quoniam infirmus
sum: sana me domine quoniam conturbata
sunt ossa mea. Et anima mea turba
ta est valde: sed tu domine usquequo. Conver
tere domine et eripe animam meam:
salvum me fac propter misericordiam tuam. Quoniam
non est in morte qui memor sit tui: in inferno
autem quis confitebitur tibi. Laboravi in ge
mitu meo lavabo per singulas noctes lec
tum meum: lacrimis meis stratum me
um rigabo. Turbatus est a furore
oculus meus: inveteravi inter omnes inimi
cos meos. Discedite a me omnes qui o
peramini iniquitatem: quoniam exaudivit dominus
vocem fletus mei. Exaudivit domi
nus deprecationem meam: dominus orationem
meam suscepit. Erubescant et conturbentur
vehementer omnes inimici mei: convertantur et
erubescant valde velociter. In finem psalmus david
Domine deus meus que cantavit domino
in te speravi salvum me fac pro verbis chusi
ex omnibus persequentibus me et libera me. filii ge
Nequando rapiat ut leo mi
animam meam: dum non est qui redi ni
mat neque qui salvum faciat. Domine
deus meus si feci istud: si est iniquitas in
manibus meis. Si reddidi retribuenti
bus michi mala: decidam merito ab ini
micis meis inanis. Persequatur ini
micus animam meam et comprehendat
et conculcet in terra vitam meam: et gloriam
meam in pulverem deducat. Exur
ge domine in ira tua et exaltare in
finibus inimicorum meorum. Et exurge domine
deus meus in precepto quod mandasti: et syna

goga populorum circumdabit te. Et propter
hanc in altum regredere: dominus iudi
cat populos. Iudica me domine secundum
iusticiam meam: et secundum innocentiam
meam super me. Consumetur nequi
cia peccatorum et diriges iustum: scrutans
corda et renes deus. Iustum adiutorium
meum a domino: qui salvos facit rectos cor
de. Deus iudex iustus fortis et paciens:
numquid irascitur per singulos dies. Ni
si conversi fueritis gladium suum vibrabit:
arcum suum tetendit et paravit illum.
Et in eo paravit vasa mortis: sagittas
suas ardentibus effecit. Ecce parturit
iniusticiam: concepit dolorem et peperit ini
quitatem. Lacum aperuit et effodit eum:
et incidit in foveam quam fecit. Conver
tetur dolor eius in caput eius: et in verticem
ipsius iniquitas eius descendet. Confite
bor domino secundum iusticiam eius: et
psallam nomini domini altissimi. In fi
Domine dominus psalmus david pro
noster: quam admirabile est torculari
nomen tuum in universa terra. bus.
Quoniam elevata est magnificencia tua: super
celos. Ex ore infancium et lactenci
um perfecisti laudem propter inimicos tu
os: ut destruas inimicum et ultorem.
Quoniam videbo celos tuos opera digitorum
tuorum: lunam et stellas que tu fundasti. Quid
est homo quod memor es eius: aut fi
lius hominis quoniam visitas eum. Mi
nuisti eum paulo minus ab angelis:
gloria et honore coronasti eum: et consti
tuisti eum super opera manuum tuarum.
Omnia subiecisti sub pedibus eius: oves
et boves universas insuper et pecora campi.
Volucres celi et pisces maris: qui per
ambulant semitas maris. Domine do
minus noster: quam admirabile est nomen tuum
in universa terra. Pro occultis filii psal
Confitebor tibi domine mus david.
in toto corde meo: narrabo omnia mi
rabilia tua. Letabor et exultabo in
te: psallam nomini tuo altissime.
In convertendo inimicum meum retr

[illegible]

sum. infirmabuntur et peribunt a facie
tua. Quoniam fecisti iudicium meum et
causam meam: sedisti super thronum
qui iudicas iustitiam. Increpasti
gentes et periit impius: nomen eorum non
delesti in eternum et in seculum seculi. Ini
mici defecerunt framee in finem:
et civitates eorum destruxisti. Periit
memoria eorum cum sonitu: et dominus
in eternum permanet. Paravit in iu
dicio thronum suum: et ipse iudicabit
orbem terre in equitate, iudicabit populos
in iustitia. Et factus est dominus
refugium pauperi: adiutor in oportuni
tatibus in tribulatione. Et sperent in te
qui noverunt nomen tuum: quoniam non dereli
quisti querentes te domine. Psallite
domino qui habitat in syon: annunciate
inter gentes studia eius. Quoniam requirens
sanguinem eorum recordatus est: non est
oblitus clamorem pauperum. Misere
re mei domine: vide humilitatem meam
de inimicis meis. Qui exaltas me de
portis mortis: ut annunciem omnes lau
dationes tuas in portis filie syon. Exul
tabo in salutari tuo: infixe sunt gentes
in interitu quem fecerunt. In laqueo isto
quem absconderunt comprehensus est pes eorum.
Cognoscetur dominus iudicia faciens:
in operibus manuum suarum comprehensus est
peccator. Convertantur peccatores in in
fernum: omnes gentes que obliviscuntur
deum. Quoniam non in finem oblivio erit
pauperis: patientia pauperum non peribit in
finem. Exurge domine non conforte
tur homo: iudicentur gentes in conspec
tu tuo. Constitue domine legisla
torem super eos: ut sciant gentes quoniam homines
sunt. Ut quid domine recessisti longe:
despicis in oportunitatibus in tribulati
one. Dum superbit impius incen
ditur pauper: comprehenduntur in consiliis qui
bus cogitant. Quoniam laudatur peccator
in desideriis anime sue: et iniquus bene
dicitur. Exacerbavit dominum peccator:
secundum multitudinem ire sue non que
ret. Non est deus in conspectu eius: inqui
nate sunt vie illius in omni tempore. Au

feruntur iudicia tua a facie eius o
mnium inimicorum suorum dominabitur. D
enim in corde suo non movebor a
generatione in generationem sine ma
Cuius maledictione os plen
et amaritudine et dolo: sub lingu
labor et dolor. Sedet in insidiis
cum divitibus in occultis: ut interfic
innocentem. Oculi eius in paup
respiciunt: insidiatur in abs
quasi leo in spelunca sua. I
tur ut rapiat pauperem: rap
dum attrahit eum. In laq
humiliabit eum: inclinabit se
cadet cum dominatus fuerit pauperum. D
in corde suo oblitus est deus: aver
tit faciem suam ne videat in finem. E
ge domine deus meus et exalte
tur manus tua: ne obliviscaris pauperum. P
quid irritavit impius deum: d
in corde suo non requiret. V
tu laborem et dolorem considera
das eos in manus tuas. T
derelictus est pauper: orphano
tu eris adiutor. Contere brachium p
et maligni: queretur peccatum
non invenietur. Dominus regnabit
in eternum et in seculum seculi: peribitis
illius. Desiderium paupe
rum exaudivit dominus: preparationem cor
dis eorum audivit auris tua. Iudica
re pupillo et humili: ut non appona
t ultra magnificare se homo super ter

In domino confido: quomodo
dicitis anime mee. trans
migra in montem sicut passer. Q
peccatores intenderunt arcum
runt sagittas suas in phare
sagittent in obscuro rectos
quem perfecisti destruxerunt.
autem quid fecit. Dominus in t
emplo sancto suo. dominus in celo sedes e
Oculi eius in pauperem respici
unt: palpebre eius interrogant filios h
Dominus interrogat iustum et impi
autem diligit iniquitatem odit a
Pluet super peccatores laqueos: i
gnis sulphur et spiritus procellarum pars cali

[illegible]

Quoniam iustus dominus et iustitias dilexit
equitatem vidit vultus eius. In fi-
Salvum me fac nem pro octava
domine quoniam defecit sanctus: ps david. xj
quoniam diminute sunt veritates a filiis hominum.
Vana locuti sunt unusquisque ad proxi-
mum suum. labia dolosa in corde
et corde locuti sunt. Disperdat dominus u-
niversa labia dolosa: et linguam ma-
gniloquam. Qui dixerunt linguam
nostram magnificabimus. labia nostra
a nobis sunt quis noster dominus est.
Propter miseriam inopum et gemitum
pauperum: nunc exurgam dicit dominus.
Ponam in salutari fiducialiter agam
in eo. Eloquia domini eloquia casta.
argentum igne examinatum. probatum
terre purgatum septuplum.
Tu domine servabis nos. et custodies nos.
a generatione hac in eternum. In circu-
itu impii ambulant. secundum altitudinem
tuam multiplicasti filios hominum.
Usquequo domine In finem ps david.
oblivisceris me in finem: usquequo aver- 12
tis faciem tuam a me. Quamdiu
ponam consilia in anima mea: dolo-
rem in corde meo per diem.
Usquequo exaltabitur inimicus meus
super me. respice et exaudi me domine
deus meus. Illumina oculos meos ne
umquam obdormiam in morte. nequando
dicat inimicus meus prevalui adversus
eum. Qui tribulant me exultabunt
si motus fuero. ego autem in misericordia tua
speravi. Exultabit cor meum in salu-
tari tuo. cantabo domino qui bona tri-
buit michi. et psallam nomini domini
altissimi. In finem psalmus david.
Dixit insipiens in corde suo: non est deus. 13
Corrupti sunt et abhominabiles facti sunt
in studiis suis. non est qui faciat bo-
num non est usque ad unum. Dominus
de celo prospexit super filios hominum. ut vi-
deat si est intelligens aut requirens
deum. Omnes declinaverunt simul in-
utiles facti sunt. non est qui faciat bonum
non est usque ad unum. Sepulchrum
patens est guttur eorum: linguis suis
dolose agebant. venenum aspidum
sub labiis eorum. Quorum os maledicti-
one et amaritudine plenum est. ve-
loces pedes eorum ad effundendum san-
guinem. Contritio et infelicitas in vi-
is eorum et viam pacis non cognoverunt.
non est timor dei ante oculos eorum. None
cognoscent omnes qui operantur iniquita-
tem. qui devorant plebem meam sicut
escam panis. Dominum non invocaverunt
illic trepidaverunt timore. ubi non erat
timor. Quoniam dominus in generatione iu-
sta est. consilium inopis confudistis. quoniam dominus
spes eius est. Quis dabit ex syon salu-
tare israel. cum averterit dominus capti-
vitatem plebis sue. exultabit iacob
et letabitur israel. In finem ps david. 14
Domine quis habitabit in tabernaculo
tuo: aut quis requiescet in monte sancto
tuo. Qui ingreditur sine macula
et operatur iustitiam. Qui loquitur verita-
tem in corde suo. qui non egit dolum in
lingua sua. Nec fecit proximo suo ma-
lum. et obprobrium non accepit adversus
proximos suos. Ad nichilum deductus
est in conspectu eius malignus: timen-
tes autem dominum glorificat. Qui iurat pro-
ximo suo et non decipit. qui pecuniam
suam non dedit ad usuram. et munera super
innocentem non accepit. Qui facit hec
non movebitur in eternum. Tituli inscrip-
Conserva me domine tio ipsi david. 15
quoniam speravi in te. dixi domino deus meus es tu
quoniam bonorum meorum non eges. Sanctis qui
sunt in terra eius mirificavit omnes vo-
luntates meas in eis. Multiplicate
sunt infirmitates eorum: postea accele-
raverunt. Non congregabo conventicula
eorum de sanguinibus; nec memor ero nominum
eorum per labia mea. Dominus pars heredita-
tis mee et calicis mei. tu es qui resti-
tues hereditatem meam michi. Funes
ceciderunt michi in preclaris. etenim here-
ditas mea preclara est michi. Benedicam
dominum qui tribuit michi intellectum.
insuper et usque ad noctem increpuerunt
me renes mei. Providebam dominum in con-
spectu meo semper: quoniam a dextris est mi-

Auribus percipe orationes meas.

[illegible]

chi nec como nec. Prope i(n) sanctuarium est
os meum et exultavit lingua mea: insu-
per et caro mea requiescet in spe. Quoniam non dere-
linques animam meam in inferno: nec
dabis sanctum tuum videre corruptionem. Notas
michi fecisti vias vite. adimplebis me leti-
cia cum vultu tuo. delectationes in dextera tua usque
in finem. Oratio david propheta.

Exaudi domine iusticiam meam: intende
deprecationem meam. Auribus percipe orationem meam non in labiis dolosis.
De vultu tuo iudicium meum prodeat: oculi
tui videant equitatem. Probasti cor meum
et visitasti nocte: igne me examinasti et
non est inventa in me iniquitas. Ut non
loquatur os meum opera hominum: propter
verba labiorum tuorum ego custodivi vias du-
ras. Perfice gressus meos in semitis
tuis. ut non moveantur vestigia mea.
Ego clamavi quoniam exaudisti me deus. incli-
na aurem tuam michi et exaudi verba
mea. Mirifica misericordias tuas: qui salvos fa-
cis sperantes in te. A resistentibus dextere tue
custodi me ut pupillam oculi. Sub umbra
alarum tuarum protege me. a facie impiorum qui
me afflixerunt. Inimici mei animam me-
am circumdederunt. adipem suum concluserunt:
os eorum locutum est superbiam. Proicientes
me nunc circumdederunt me. oculos suos
statuerunt declinare in terram. Susceperunt
me sicut leo paratus ad predam. et sicut catulus
leonis habitans in abditis. Exurge domine
preveni eum. et supplanta eum: eripe animam
meam ab impio frameam tuam ab inimi-
cis manus tue. Domine a paucis de terra
divide eos in vita eorum: de absconditis tuis
adimpletus est venter eorum. Saturati sunt
filiis. et dimiserunt reliquias suas parvulis
suis. Ego autem in iusticia apparebo conspec-
tui tuo: satiabor cum apparuerit gloria tua.

In finem puero domini david qui
locutus est domino verba cantici huius.
in die qua eripuit eum dominus de manu
inimicorum eius. et de manu saul et dixit.

Diligam te domine fortitudo mea: domi-
nus firmamentum meum et refugium meum
et liberator meus. Deus meus adiutor meus
et sperabo in eum. Protector meus et cornu sa-
lutis mee. et susceptor meus. Laudans in-
vocabo dominum. et ab inimicis meis sal-
vus ero. Circumdederunt me dolores mortis
et torrentes iniquitatis conturbaverunt me.
Dolores inferni circumdederunt me: pre-
occupaverunt me laquei mortis. In [tribulatio]-
ne mea invocavi dominum: et ad [deum]
meum clamavi. Et exaudivit [de templo]
sancto suo vocem meam. et clamor me[us in conspectu eius]
introivit in aures eius
Commota est et contremuit terra: fun-
damenta montium conturbata sunt et commota sunt: quoniam
iratus est eis. Ascendit fumus in ira eius
et ignis a facie eius exarsit. carbones succensi
sunt ab eo. Inclinavit celos et descen-
dit et caligo sub pedibus eius. Et ascendit super
cherubim et volavit. volavit super pennas
ventorum. Et posuit tenebras latibulum
suum in circuitu eius tabernaculum eius.
tenebrosa aqua in nubibus aeris. Pre
fulgore in conspectu eius nubes transierunt:
grando et carbones ignis. Et intonuit de celo
dominus. et altissimus dedit vocem suam
grando et carbones ignis. Et misit sagit-
tas suas. et dissipavit eos: fulgura mul-
tiplicavit et conturbavit eos. Et apparue-
runt fontes aquarum. et revelata sunt
fundamenta orbis terrarum. Ab increpati-
one tua domine. ab inspiratione spiritus ire tue.
Misit de summo et accepit me. et assumpsit
me de aquis multis. Eripuit me de inimic-
is meis fortissimis et ab his qui oderunt me:
quoniam confortati sunt super me. Preve-
nerunt me in die afflictionis mee. et factus est dominus pro-
tector meus. Et eduxit me in latitudinem:
salvum me fecit quoniam voluit me.
Et retribuet michi dominus secundum iu-
sticiam meam. et secundum puritatem ma-
nuum mearum retribuet michi. Quia custo-
divi vias domini nec impie gessi a deo
meo. Quoniam omnia iudicia eius in conspectu
meo. et iusticias eius non repuli a me.
Et ero immaculatus cum eo: et observabo
me ab iniquitate mea. Et retribuet
michi dominus secundum iusticiam meam:
et secundum puritatem manuum mearum
in conspectu oculorum eius. Cum sancto sanctus eri-
s. et cum viro innocente innocens eris.
Et cum electo electus eris: et cum per-
verso perverteris. Quoniam tu populum humilem sal-
vum facies. et oculos superborum humiliabis.
Quoniam tu illuminas lucernam meam domine:
deus meus illumina tenebras meas. Quoniam in te
eripiar a temptatione. et in deo meo trans-
grediar murum. Deus meus impollu-
ta via eius: eloquia domini igne examinata:
protector est omnium sperantium in se. Quoniam

[illegible]

preter dominum? aut quis deus preter deum nostrum?
Deus qui precinxit me virtute ad bellum
posuit immaculatam viam meam. Qui
perfecit pedes meos tamquam cervorum
et super excelsa statuens me. Qui docet
manus meas ad prelium: et posuisti ut ar
cum ereum brachia mea. Et dedisti mi
chi protectionem salutis tue: et dextera tua suscepit
me. Et disciplina tua correxit me in finem
et disciplina tua ipsa me docebit. Dilatasti
gressus meos subtus me: et non sunt in
firmata vestigia mea. Persequar inimi
cos meos et comprehendam illos: et non convertar
donec deficiant. Confringam illos nec
poterunt stare: cadent subtus pedes meos.
Et precinxisti me virtute ad bellum: et
supplantasti insurgentes in me subtus me.
Et inimicos meos dedisti michi dorsum:
et odientes me disperdidisti. Clamaverunt
nec erat qui salvos faceret: ad dominum
nec exaudivit eos. Et comminuam eos
ut pulverem ante faciem venti: ut lutum
platearum delebo eos. Eripies me de contra
dictionibus populi: constitues me in caput gentium.
Populus quem non cognovi servivit michi:
in auditu auris obedivit michi. Filii a
lieni mentiti sunt michi, filii alieni in
veterati sunt: et claudicaverunt a semitis suis.
Vivit dominus et benedictus deus meus: et exalte
tur deus salutis mee. Deus qui das vindictas
michi et subdis populos sub me: liberator meus
de inimicis meis iracundis. Et ab insur
gentibus in me exaltabis me: a viro iniquo e
ripies me. Propterea confitebor tibi in na
tionibus domine: et nomini tuo psalmum
dicam. Magnificans salutes regis eius:
et faciens misericordiam christo suo david et semini eius
usque in seculum. In finem psalmus david. 18
Celi enarrant gloriam dei: et opera manuum eius
annuntiat firmamentum. Dies diei eruc
tat verbum: et nox nocti indicat scientiam. Non
sunt loquele neque sermones: quorum non audi
antur voces eorum. In omnem terram exi
vit sonus eorum: et in fines orbis terre verba eorum.
In sole posuit tabernaculum suum: et ipse tam
quam sponsus procedens de thalamo suo. E
xultavit ut gigas ad currendam viam:
a summo celo egressio eius. Et occursus
eius usque ad summum eius: nec est qui
se abscondat a calore eius. Lex domini
immaculata convertens animas: testimo
nium domini fidele: sapientiam prestans par
vulis. Iustitie domini recte letifican
tes corda: preceptum domini lucidum:
illuminans oculos. Timor domini sanctus

[illegible]

[illegible]

permanet in seculum seculi: iudicia domini vera
iustificata in semetipsa. Desiderabilia super
aurum et lapidem pretiosum multum: et dulcio
ra super mel et favum. Etenim servus tu
us custodit ea: in custodiendis illis retribu
tio multa. Delicta quis intelligit: ab occul
tis meis munda me: et ab alienis parce servo tuo.
Si mei non fuerint dominati tunc immaculatus
ero: et emundabor a delicto maximo. Et e
runt ut complaceant eloquia oris mei: et meditatio
cordis mei in conspectu tuo semper. Domine ad
iutor meus: et redemptor meus. In finem psalmus david. 19.
Exaudiat te dominus in die tribulationis: pro
tegat te nomen dei iacob. Mittat tibi auxi
lium de sancto: et de syon tueatur te. Memor sit omnis
sacrificii tui: et holocaustum tuum pingue
fiat. Tribuat tibi secundum cor tuum: et omne
consilium tuum confirmet. Letabimur in sa
lutari tuo: et in nomine dei nostri magnificabi
mur. Impleat dominus omnes petitiones
tuas: nunc cognovi quoniam salvum fecit dominus
christum suum. Exaudiet illum de celo sancto
suo: in potentatibus salus dextere eius. Hii in cur
ribus et hii in equis: nos autem in nomine dei no
stri invocabimus. Ipsi obligati sunt et ceci
derunt: nos autem surreximus et erecti sumus.
Domine salvum fac regem: et exaudi nos
in die qua invocaverimus te. In finem psalmus david. 20.
Domine in virtute tua letabitur rex: et super salutare
tuum exultabit vehementer. Desiderium ani
me eius tribuisti ei: et voluntate labiorum eius
non fraudasti eum. Quoniam prevenisti eum in
benedictionibus dulcedinis: posuisti in capite eius
coronam de lapide pretioso. Vitam petiit a
te et tribuisti ei: longitudinem dierum in seculum
et in seculum seculi. Magna est gloria eius in salutari
tuo: gloriam et magnum decorem impones
super eum. Quoniam dabis eum in benedictionem
in seculum seculi: letificabis eum in gaudio cum
vultu tuo. Quoniam rex sperat in domino: et in
misericordia altissimi non commovebitur. Inveniatur
manus tua omnibus inimicis tuis: dextera
tua inveniat omnes qui te oderunt. Pones
eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui:
dominus in ira sua conturbabit eos: et devora
bit eos ignis. Fructum eorum de terra perdes: et
semen eorum a filiis hominum. Quoniam declinave
runt in te mala: cogitaverunt consilia que non
potuerunt stabilire. Quoniam pones eos dor
sum: in reliquiis tuis preparabis vultum illorum.
Exaltare domine in virtute tua: canta
bimus et psallemus virtutes tuas. In fi
nem pro assumptione matutina psalmus david. 21.
Deus deus meus respice in me: quare me de
reliquisti longe a salute mea. Verba delictorum

[illegible]

[illegible]

[illegible] ... iacobi ... [illegible]

[illegible]

rum meorum. Deus meus clamabo per di
em et non exaudies, et nocte et non ad in
sipientiam michi. Tu autem in sancto habitas
laus Israel. In te speraverunt patres nostri
speraverunt et liberasti eos. Ad te clamave
runt et salvi facti sunt; in te speraverunt et
non sunt confusi. Ego autem sum vermis
et non homo, obprobrium hominum et ab
iectio plebis. Omnes videntes me deri
serunt me, locuti sunt labiis et moverunt
caput. Speravit in domino eripiat eum,
salvum faciat eum quoniam vult eum. Quoniam
tu es qui extraxisti me de ventre, spes
mea ab uberibus matris mee. In te proiec
tus sum ex utero. De ventre matris
mee deus meus es tu, ne discesseris a me.
Quoniam tribulatio proxima est et non est qui
adiuvet. Circumdederunt me vituli
multi, tauri pingues obsederunt me.
Aperuerunt super me os suum, sicut leo
rapiens et rugiens. Sicut aqua effusus
sum, et dispersa sunt omnia ossa mea. Fac
tum est cor meum tanquam cera lique
scens in medio ventris mei. Aruit tanquam
testa virtus mea, et lingua mea adhe
sit faucibus meis, et in pulverem mortis
deduxisti me. Quoniam circumdederunt me ca
nes multi, concilium malignantium
obsedit me. Foderunt manus meas
et pedes meos, dinumeraverunt omnia
ossa mea. Ipsi vero consideraverunt et
inspexerunt me, diviserunt sibi vesti
menta mea, et super vestem meam mi
serunt sortem. Tu autem domine ne elon
gaveris auxilium tuum a me, ad defensio
nem meam conspice. Erue a framea deus
animam meam, et de manu canis uni
cam meam. Salva me ex ore leonis
et a cornibus unicornium humilitatem
meam. Narrabo nomen tuum fratribus
meis, in medio ecclesie laudabo te. Qui
timetis dominum laudate eum, universum
semen Iacob magnificate eum.
Timeat eum omne semen Israel, quoniam non
sprevit neque despexit deprecationem pauperis.
Nec avertit faciem suam a me, et cum
clamarem ad eum exaudivit me. Apud
te laus mea in ecclesia magna, vota mea
reddam in conspectu timentium eum. Edent
pauperes et saturabuntur, et laudabunt do
minum qui requirunt eum, vivent
corda eorum in seculum seculi. Reminiscentur
et convertentur ad dominum universi fines ter

re. Et adorabunt in conspectu eius universe familie
gentium. Quoniam domini est regnum, et ipse dominabitur gentium. Manducaverunt
et adoraverunt omnes pingues terre,
in conspectu eius cadent omnes qui descen
dunt in terram. Et anima mea illi vi
vet, et semen meum serviet ipsi. An
nunciabitur domino generatio ventura,
et annunciabunt celi iustitiam eius
populo qui nascetur quem fecit dominus.
Dominus regit me. Psalmus David.
et nichil michi deerit, in loco pascue
ibi me collocavit. Super aquam refectionis
educavit me, animam meam conver
tit. Deduxit me super semitas iustitie
propter nomen suum. Nam et si ambu
lavero in medio umbre mortis non
timebo mala quoniam tu mecum es. Vir
ga tua et baculus tuus, ipsa me conso
lata sunt. Parasti in conspectu meo mensam
adversus eos qui tribulant me. Impin
guasti in oleo caput meum, et ca
lix meus inebrians quam preclarus est.
Et misericordia tua subsequetur me omnibus
diebus vite mee. Et ut inhabitem in do
mo domini in longitudinem dierum.
Domini est terra. Psalmus David prima sabbati.
et plenitudo eius, orbis terrarum et universi
qui habitant in eo. Quia ipse super ma
ria fundavit eum, et super flumina prepara
vit eum. Quis ascendet in montem
domini, aut quis stabit in loco sancto eius?
Innocens manibus et mundo corde,
qui non accepit in vano animam suam, nec
iuravit in dolo proximo suo. Hic ac
cipiet benedictionem a domino, et misericordiam
a deo salutari suo. Hec est generatio
querentium eum, querentium faciem dei
Iacob. Attollite portas principes vestras,
et elevamini porte eternales, et introibit
rex glorie. Quis est iste rex glorie? Domi
nus fortis et potens, dominus potens in pre
lio. Attollite portas principes vestras,
et elevamini porte eternales, et introibit
rex glorie. Quis est iste rex glorie? Dominus vir
tutum ipse est rex glorie. In finem. Psalmus David.
Ad te levavi animam meam, deus meus in
te confido, non erubescam. Neque irrideant
me inimici mei, etenim universi qui sustinent
te non confundentur. Confundantur omnes
iniqua agentes supervacue. Vias tuas
domine demonstra michi, et semitas tuas e
doce me. Dirige me in veritate tua
et doce me, quia tu es deus salvator meus.

In archa tabernaculi virga fuit et manna [illegible]
[illegible] et manna dulcedinis [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible marginal notes]

te sustinui tota die. Reminiscere mi
serationum tuarum domine et misericordiarum tu
arum que a seculo sunt. Delicta iuuen
tutis mee et ignorantias meas ne me
mineris. Secundum misericordiam tuam
memento mei tu propter bonitatem tuam domine.
Dulcis et rectus dominus propter hoc legem
dabit delinquentibus in uia. Diriget
mansuetos in iudicio docebit mites
uias suas. Uniuerse uie domini misericordia
et ueritas requirentibus testamentum eius
et testimonia eius. Propter nomen tuum
domine propitiaberis peccato meo multum
est enim. Quis est homo qui timet
dominum legem statuit ei in uia quam
elegit. Anima eius in bonis demora
bitur et semen eius hereditabit terram.
Firmamentum est dominus timen
tibus eum et testamentum ipsius ut
manifestetur illis. Oculi mei semper ad do
minum quoniam ipse euellet de laqueo pe
des meos. Respice in me et miserere mei
quia unicus et pauper sum ego. Tri
bulationes cordis mei multiplicate sunt
de necessitatibus meis eripe me. Vide hu
militatem meam et laborem meum
et dimitte uniuersa peccata mea. Respi
ce inimicos meos quoniam multiplicati sunt
et odio iniquo oderunt me. Custodi
animam meam et eripe me non erube
scam quoniam speraui in te. Innocen
tes et recti adheserunt michi quia su
stinui te. Libera deus israel ex omnibus
tribulationibus suis. Psalmus dauid. 25
Iudica me domine quoniam ego in innocen
tia mea ingressus sum et in domino sperans
non infirmabor. Proba me domine et
tempta me ure renes meos et cor meum.
Quoniam misericordia tua ante oculos meos est et com
placui in ueritate tua. Non sedi cum
concilio uanitatis et cum iniqua geren
tibus non introibo. Odiui ecclesiam ma
lignantium et cum impiis non sedebo.
Lauabo inter innocentes manus me
as et circumdabo altare tuum domine.
Ut audiam uocem laudis et enarrem
uniuersa mirabilia tua. Domine
dilexi decorem domus tue et locum ha
bitationis glorie tue. Ne perdas cum im
piis animam meam et cum uiris san
guinum uitam meam. In quorum ma
nibus iniquitates sunt dextera eorum reple

ta est muneribus. Ego autem in innocentia
mea ingressus sum redime me et mi
serere mei. Pes meus stetit in directo
in ecclesiis benedicam te domine.

In finem psalmus dauid priusquam liniretur. 26

Dominus illumina
tio mea et salus mea
quem timebo. Do
minus protector uite
mee a quo trepida
bo. Dum appropiant
super me nocentes ut
edant carnes meas.
Qui tribulant me
inimici mei ipsi in
firmati sunt et ceciderunt. Si consistant
aduersum me castra non timebit cor meum. Si exurgat
Unam petii a domino hanc requiram ut
inhabitem in domo domini omnibus diebus ui
te mee. Ut uideam uoluntatem domini
et uisitem templum eius. Quoniam abscon
dit me in tabernaculo suo in die malorum
protexit me in abscondito tabernaculi sui.
In petra exaltauit me et nunc exalta
uit caput meum super inimicos
meos. Circuiui et immolaui in taberna
culo eius hostiam uociferationis cantabo
et psalmum dicam domino. Exaudi
domine uocem meam qua clamaui ad
te miserere mei et exaudi me. Tibi dixit
cor meum exquisiuit te facies mea fa
ciem tuam domine requiram. Ne auertas
faciem tuam a me ne declines in ira a
seruo tuo. Adiutor meus esto ne derelin
quas me neque despicias me deus salutaris
meus. Quoniam pater meus et mater mea
dereliquerunt me dominus autem assump
sit me. Legem pone michi domine
in uia tua et dirige me in semitam rectam
propter inimicos meos. Ne tradideris me
in animas tribulantium me quoniam insur
rexerunt in me testes iniqui et men
tita est iniquitas sibi. Credo uidere bona
domini in terra uiuentium. Expecta
dominum uiriliter age et confortetur cor tuum et su
stine dominum. Psalmus dauid.
Ad te domine clamabo deus meus ne sileas
a me nequando taceas a me et assimilabor
descendentibus in lacum. Exaudi domine
uocem deprecationis mee dum oro ad te dum
extollo manus meas ad templum sanc
tum tuum. Ne simul tradas me cum pec
catoribus et cum operantibus iniquitatem

ne fiias me. Qui loquuntur pacem cum
proximo suo: mala autem in cordibus eorum.
Da illis secundum opera eorum: et secundum nequitiam
adinventionum ipsorum. Secundum opera
manuum eorum tribue illis: redde retri
butionem eorum ipsis. Quoniam non intellexe
runt opera domini et in opera manuum eius:
destrues illos et non edificabis eos. Benedic
tus dominus: quoniam exaudivit quoniam exaudi
vit vocem deprecationis mee. Dominus adiutor
meus et protector meus: in ipso speravit cor
meum et adiutus sum. Et refloruit ca
ro mea: et ex voluntate mea confitebor ei.
Dominus fortitudo plebis sue: et protec
tor salvationum christi sui est. Salvum
fac populum tuum domine: et benedic heredita
ti tue: et rege eos et extolle illos usque in
eternum. Psalmus david in assumptione tabernaculi.
Afferte domino filii dei: afferte domino 28
filios arietum. Afferte domino gloriam
et honorem: afferte domino gloriam nomini
eius: adorate dominum in atrio sancto eius.
Vox domini super aquas, deus maiestatis
intonuit: dominus super aquas multas.
Vox domini in virtute: vox domini in
magnificentia. Vox domini in magni
ficentia. confringentis cedros: et confringet
dominus cedros libani. Et comminuet e
as tanquam vitulum libani: et dilectus
quemadmodum filius unicornium.
Vox domini intercidentis flammam ignis:
vox domini concutientis desertum: et commovebit
dominus desertum cades. Vox domini preparan
tis cervos et revelabit condensa: et in tem
plo eius omnes dicent gloriam. Dominus diluvi
um inhabitare facit: et sedebit dominus
rex in eternum. Dominus virtutem populo
suo dabit: dominus benedicet populo suo in pace.
Exaltabo te Psalmus david cantici in dedicatione domus david.
domine quoniam suscepisti me:
nec delectasti inimicos meos super me. 29
Domine deus meus clamavi ad te: et sanasti me.
Domine eduxisti ab inferno animam
meam: salvasti me a descendentibus in la
cum. Psallite domino sancti eius: et confitemini
memorie sanctitatis eius. Quoniam ira in indi
gnatione eius: et vita in voluntate eius.
Ad vesperum demorabitur fletus: et ad ma
tutinum letitia. Ego autem dixi in ha
bundantia mea: non movebor in eternum.

Domine in voluntate tua: prestiti
decori meo virtutem. Avertisti faci
tuam a me: et factus sum conturbat
Ad te domine clamabo: et ad deum me
um deprecabor. Que utilitas in sangui
ne meo dum descendo in corruptionem
Numquid confitebitur tibi pulvis: aut
nuntiabit veritatem tuam. Audivit
dominus et misertus est mei: domin
factus est adiutor meus. Convertisti pl
ctum meum in gaudium michi: conci
sti saccum meum: et circumdedisti me le
tia. Ut cantet tibi gloria mea et non
pungar: domine deus meus in eternum
fitebor tibi. In finem psalmus david pro ext
In te domine speravi non confundar in eternum
in iustitia tua libera me. Inclina a
aurem tuam: accelera ut eruas me.
Esto michi in deum protectorem et in
refugii: ut salvum me facias. Q
fortitudo mea et refugium meum
et propter nomen tuum deduces me e
tries me. Educes me de laqueo
hunc quem absconderunt michi: quoniam tu
tector meus. In manus tuas c
commendo spiritum meum: redemisti
me domine deus veritatis. Odisti obs
vantes vanitates supervacue. Ego au
domino speravi: exultabo et letabor in
Quoniam respexisti humilitatem me
salvasti de necessitatibus animam me
Nec conclusisti me in manibus in
statuisti in loco spatioso pedes
Miserere mei domine quoniam tri
lor: conturbatus est in ira oculus m
mea et venter meus. Quoniam def
re vita mea: et anni mei in ge
Infirmata est in paupertate v
mea: et ossa mea conturbata sunt
omnes inimicos meos factus sum
brium vicinis meis nimis: et tim
tis meis. Qui videbant me
me fugerunt a me: oblivioni da
tanquam mortuus a corde. Fact
tanquam vas perditum: quoniam audi
tuperationem multorum commorantium
circuitu. In eo dum convenirent simul
adversum me: accipere animam meam consil
Ego autem in te speravi domine: dixi
meus es tu: in manibus tuis sortes

[illegible]

Eripe me de manu inimicorum meorum et
a persequentibus me. Illustra faciem tuam
super servum tuum. salvum me fac in
misericordia tua domine non confundar quoniam in-
vocavi te. Erubescant impii et deducan-
tur in infernum. muta fiant labia do-
losa. Que loquuntur adversus iustum i-
niquitatem: in superbia et abusione.
Quam magna multitudo dulcedinis tue
domine. quam abscondisti timentibus
te. Perfecisti eis qui sperant in te. in con-
spectu filiorum hominum. Abscondes e-
os in abscondito faciei tue. a conturbatio-
ne hominum. Proteges eos in taber-
naculo tuo. a contradictione linguarum.
Benedictus dominus quoniam mirificavit miseri-
cordiam suam michi in civitate munita. Ego
autem dixi in excessu mentis mee. pro-
iectus sum a facie oculorum tuorum. Ideo
exaudisti vocem orationis mee. dum
clamarem ad te. Diligite dominum
omnes sancti eius. quoniam veritatem requiret do-
minus et retribuet habundanter facientibus
superbiam. Viriliter agite. et confortetur
cor vestrum omnes qui speratis in domino.
Beati quorum remisse *Intellectus david.* 31
sunt iniquitates. et quorum tecta sunt
peccata. Beatus vir cui non imputabit
dominus peccatum. nec est in spiritu eius dolus.
Quoniam tacui inveteraverunt ossa mea
dum clamarem tota die. Quoniam die ac
nocte gravata est super me manus tu-
a: conversus sum in erumpna mea dum
configitur spina. Delictum meum cog-
nitum tibi feci. et iniustitiam meam non
abscondi. Dixi confitebor adversum me in-
iustitiam meam domino. et tu remisisti
impietatem peccati mei. Pro hac orabit
ad te omnis sanctus. in tempore oportuno. Ve-
rumtamen in diluvio aquarum multarum ad eum
non approximabunt. Tu es refugium
meum a tribulatione que circumdedit me.
exultatio mea erue me a circumdantibus
me. Intellectum tibi dabo et instruam
te. in via hac qua gradieris firmabo super
te oculos meos. Nolite fieri sicut equus
et mulus quibus non est intellectus. In
camo et freno maxillas eorum constringe.
qui non approximant ad te. Multa fla-
gella peccatoris. sperantem autem in domino mise-
ricordia circumdabit. Letamini in domino et
exultate iusti. et gloriamini omnes recti corde.
Exultate iusti *In finem psalmus david.* 32
in domino: rectos decet collaudatio. Con-
fitemini domino in cythara: in psalterio decem
cordarum psallite illi. Cantate ei can-
ticum novum. bene psallite ei in vociferati-
one. Quia rectum est verbum domini
et omnia opera eius in fide. Diligit misericordiam et
iudicium. misericordia domini plena est terra.
Verbo domini celi firmati sunt. et spiritu oris
eius omnis virtus eorum. Congregans
sicut in utre aquas maris. ponens in the-
sauris abyssos. Timeat dominum omnis
terra: ab eo autem commoveantur omnes inhabitantes
orbem. Quoniam ipse dixit et facta sunt. ipse manda-
vit et creata sunt. Dominus dissipat consilia
gentium. reprobat autem cogitationes po-
pulorum: et reprobat consilia principum.
Consilium autem domini in eternum perma-
net. cogitationes cordis eius in generatione et
generationem. Beata gens cuius est dominus
deus eius. populus quem elegit in hereditatem
sibi. De celo respexit dominus vidit omnes
filios hominum. De preparato habitaculo
suo respexit super omnes qui habitant terram. Qui
finxit sigillatim corda eorum. qui intelli-
git omnia opera eorum. Non salvatur rex per
multam virtutem. et gigas non salvabitur
in multitudine virtutis sue. Fallax equus
ad salutem in habundantia autem virtutis sue
non salvabitur. Ecce oculi domini super metu-
entes eum. et in eis qui sperant super misericordia eius.
Ut eruat a morte animas eorum. et alat eos
in fame. Anima nostra sustinet dominum. quoniam
adiutor et protector noster est. Quia in eo letabi-
tur cor nostrum. et in nomine sancto eius speravimus.
Fiat misericordia domine super nos. quemadmo-
dum speravimus in te. *Psalmus david* 33
Benedicam *cum mutavit vultum suum*
dominum in omni tempore. *coram abymelech et dimisit eum*
semper laus eius in ore meo. In domino *et abiit.*
laudabitur anima mea. audiant man-
sueti et letentur. Magnificate dominum
mecum: et exaltemus nomen eius in idipsum.
Exquisivi dominum et exaudivit me.
et ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.
Accedite ad eum et illuminamini. et faci-
es vestre non confundentur. Iste pauper clama-
vit et dominus exaudivit eum. et de omnibus

[illegible]

[illegible]

[illegible]

tribulationibus eius saluauit eum.
Inmittet angelus domini in circuitu ti-
mentium eum et eripiet eos. Gu-
state et uidete quoniam suauis est dominus
beatus uir qui sperat in eo. Timete dominum
omnes sancti eius quoniam non est inopia timen-
tibus eum. Diuites eguerunt et esuri-
erunt inquirentes autem dominum
non minuentur omni bono. Venite
filii audite me timorem domini do-
cebo uos. Quis est homo qui uult ui-
tam diligit dies uidere bonos. Pro-
hibe linguam tuam a malo et labia
tua ne loquantur dolum. Diuerte a ma-
lo et fac bonum inquire pacem et perse-
quere eam. Oculi domini super iustos
et aures eius in preces eorum. Vultus autem
domini super facientes mala ut per-
dat de terra memoriam eorum. Clama-
uerunt iusti et dominus exaudiuit
eos et ex omnibus tribulationibus eorum
liberauit eos. Iuxta est dominus his
qui tribulato sunt corde et humiles
spiritu saluabit. Multe tribulationes
iustorum et de omnibus his liberauit eos dominus.
Custodit dominus omnia ossa eorum unum
ex his non conteretur. Mors peccatorum pes-
sima et qui oderunt iustum delinquent.
Redimet dominus animas seruorum suo-
rum et non delinquent omnes qui sperant
in eo. In finem psalmus dauid. 34
Iudica me domine nocentes me expu-
gna impugnantes me. Apprehende
arma et scutum et exurge in adiutori-
um michi. Effunde frameam et con-
clude aduersus eos qui persequuntur
me dic anime mee salus tua ego
sum. Confundantur et reuereantur
querentes animam meam. Auer-
tantur retrorsum et confundantur qui cogitant
michi mala. Fiant tamquam pul-
uis ante faciem uenti et angelus domini co-
artans eos. Fiat uia illorum tene-
bre et lubricum et angelus domini per-
sequens eos. Quoniam gratis absconderunt michi
interitum laquei sui superuacue ex-
probrauerunt animam meam. Veni-
at illi laqueus quem ignorat et captio
quam abscondit apprehendat eum et
in laqueum cadat in ipsum. Anima
autem mea exultabit in domino et de-
lectabitur super salutari suo. Omnia

[illegible]

ossa mea dicent domine quis simi-
lis tibi. Eripiens inopem de manu for-
tiorum eius egenum et pauperem a di-
ripientibus eum. Surgentes testes
iniqui que ignorabam interroga-
me. Retribuebant michi mala pro
bonis sterilitatem anime mee. E-
autem cum michi molesti essent indu-
ebar cilicio. Humiliabam in ieiu-
nio animam meam et oratio mea in
sinu meo conuertetur. Quasi proxi-
quasi fratrem nostrum sic compla-
bam quasi lugens et contristatus sic
humiliabar. Et aduersum me leta-
et conuenerunt congregata sunt super
flagella et ignoraui. Dissipati
nec compuncti temptauerunt me sub-
sannauerunt me subsannatione fren-
duerunt super me dentibus suis. Domine
respicies restitue animam meam a
malignitate eorum a leonibus uni-
cam meam. Confitebor tibi in eccle-
sia magna in populo graui laudabo te. N-
super gaudeant michi qui aduersan-
tur michi inique qui oderunt me gra-
tis et annuunt oculis. Quoniam michi
pacifice loquebantur et in iracun-
dia terre loquentes dolos cogitaba-
Et dilatauerunt super me os
dixerunt euge euge uiderunt
oculi nostri. Vidisti domine ne si-
leas domine ne discedas a me. Ex-
et intende iudicio meo deus
et dominus meus in causam
Iudica me secundum iu-
stitiam tuam domine deus meus et
gaudeant michi. Non
cordibus suis euge euge an-
nec dicant deuorabimus eum.
Erubescant et reuereantur
qui gratulantur malis meis.
Induantur confusione et reuerean-
magna loquuntur super me. Ex-
et letentur qui uolunt iustitiam
am et dicant semper magnifice-
dominus qui uolunt pacem
Et lingua mea meditabitur ius-
titiam tuam tota die laudem
Dixit iniustus In finem seru-
ut delinquat in semetipso ps-
non est timor dei ante oculos eius. Q-
dolose egit in conspectu eius ut in-

natur iniquitas eius ad odium.
Verba oris eius iniquitas et dolus:
noluit intelligere ut bene ageret.
Iniquitatem meditatus est in cu
bili suo: astitit omni vie non bone ma
litiam autem non odivit. Domine in celo
misericordia tua: et veritas tua usque ad nubes.
Iustitia tua sicut montes dei: iudi
cia tua abyssus multa. Homines
et iumenta salvabis domine: quem
admodum multiplicasti misericordiam tuam
deus. Filii autem hominum: in teg
mine alarum tuarum sperabunt. Inebri
abuntur ab ubertate domus tue: et tor
rente voluptatis tue potabis eos.
Quoniam apud te est fons vite: et in lumine
tuo videbimus lumen. Pretende
misericordiam tuam scientibus te: et iustitiam
tuam his qui recto sunt corde. Non
veniat michi pes superbie: et manus
peccatoris non moveat me. Ibi ceci
derunt omnes qui operantur iniquita
tem: expulsi sunt nec potuerunt stare.
Noli emulari in malignantibus: Ps. xxxvi. 36.
neque zelaveris facientes iniquitatem.
Quoniam tanquam fenum velociter arescent:
et quem admodum olera herbarum cito
decident. Spera in domino et fac bonita
tem: et inhabita terram et pasceris in di
vitiis eius. Delectare in domino et
dabit tibi petitiones cordis tui. Re
vela domino viam tuam: et spera in eo:
et ipse faciet. Et educet quasi lu
men iustitiam tuam: et iudicium tuum tan
quam meridiem: subditus esto domino et
ora eum. Noli emulari in eo qui prospe
ratur in via sua: in homine faciente in
iustitias. Desine ab ira et derelinque
furorem: noli emulari ut maligneris.
Quoniam qui malignantur exterminabuntur:
sustinentes autem dominum ipsi here
ditabunt terram. Et adhuc pusillum
et non erit peccator: et queres locum eius
et non invenies. Mansueti autem here
ditabunt terram: et delectabuntur in mul
titudine pacis. Observabit peccator iu
stum: et stridebit super eum dentibus su
is. Dominus autem irridebit eum: quoniam
prospicit quod veniet dies eius. Gla
dium evaginaverunt peccatores: in
tenderunt arcum suum. Ut decipi
ant pauperem et inopem: ut trucident
rectos corde. Gladius eorum intret in
corda ipsorum: et arcus eorum confringatur.
Melius est modicum iusto: super divi
tias peccatorum multas. Quoniam brachia
peccatorum conterentur: confirmat autem iu
stos dominus. Novit dominus dies
immaculatorum: et hereditas eorum in eternum
erit. Non confundentur in tempore malo:
et in diebus famis saturabuntur: quia pec
catores peribunt. Inimici vero domini
mox honorificati fuerint et exaltati: defi
cientes autem quemadmodum fumus
deficient. Mutuabitur peccator et non sol
vet: iustus autem miseretur et tribuet. Quia
benedicentes ei hereditabunt terram: male
dicentes autem ei disperibunt. Apud domi
num gressus hominis dirigentur: et viam
eius volet. Cum ceciderit non collidetur
quia dominus supponit manum suam.
Iunior fui etenim senui: et non vidi iustum
derelictum: nec semen eius querens panem.
Tota die miseretur et commodat: et semen
illius in benedictione erit. Declina a ma
lo et fac bonum: inquire pacem et persequ
ere eam. Quia dominus amat iudici
um: et non derelinquet sanctos suos in eternum
conservabuntur. Iniusti punientur: et
semen impiorum peribit. Iusti autem here
ditabunt terram: et inhabitabunt in seculum
seculi super eam. Os iusti meditabitur sa
pientiam: et lingua eius loquetur iudicium.
Lex dei eius in corde ipsius: et non supplan
tabuntur gressus eius. Considerat pecca
tor iustum: et querit mortificare eum.
Dominus autem non derelinquet eum
in manibus eius: nec damnabit eum cum
iudicabitur illi. Expecta dominum
et custodi viam eius: et exaltabit te ut
hereditate capias terram: cum perierint
peccatores videbis. Vidi impium super
exaltatum: et elevatum sicut cedros li
bani. Et transivi et ecce non erat: que
sivi eum et non est inventus locus eius.
Custodi innocentiam et vide equitatem:
quoniam sunt reliquie homini pacifico.
Iniusti autem disperibunt simul: reli
quie impiorum interibunt. Salus autem
iustorum a domino: et protector eorum in tempore
tribulationis. Et adiuvabit eos
dominus et liberabit eos: et eruet eos a
peccatoribus: et salvabit eos quia
speraverunt in eo.

Domine ne in furore tuo *psalmus David in rememorationem de sabbato*
arguas me, neque in ira tua corripias me. 37.
Quoniam sagitte tue infixe sunt michi,
et confirmasti super me manum tuam. Non
est sanitas in carne mea a facie ire tue,
non est pax ossibus meis a facie peccatorum
meorum. Quoniam iniquitates mee super-
gresse sunt caput meum, et sicut o-
nus grave gravate sunt super me. Pu-
truerunt et corrupte sunt cicatrices mee
a facie insipientie mee. Miser factus sum
et curvatus sum usque in finem, tota die
contristatus ingrediebar. Quoniam lumbi
mei impleti sunt illusionibus, et non est sa-
nitas in carne mea. Afflictus sum
et humiliatus sum nimis, rugiebam a
gemitu cordis mei. Domine ante
te omne desiderium meum, et gemitus
meus a te non est absconditus. Cor me-
um conturbatum est in me, dereliquit me
virtus mea, et lumen oculorum meorum et ipsum
non est mecum. Amici mei et proximi mei
adversum me appropinquaverunt et
steterunt. Et qui iuxta me erant de
longe steterunt, et vim faciebant qui
querebant animam meam. Et qui
inquirebant mala michi locuti sunt
vanitates, et dolos tota die meditabantur.
Ego autem tamquam surdus non audie-
bam, et sicut mutus non aperiens os suum.
Et factus sum sicut homo non audiens
et non habens in ore suo redargutiones.
Quoniam in te domine speravi, tu exaudies
domine deus meus. Quia dixi ne quando super-
gaudeant michi inimici mei, et dum com-
moventur pedes mei super me magna lo-
cuti sunt. Quoniam ego in flagella pa-
ratus sum, et dolor meus in conspectu meo semper.
Quoniam iniquitatem meam annun-
tiabo, et cogitabo pro peccato meo. Ini-
mici autem mei vivunt, et confirmati sunt
super me, et multiplicati sunt qui oderunt
me inique. Qui retribuunt mala pro
bonis detrahebant michi, quoniam se-
quebar bonitatem. Ne derelinquas
me domine deus meus, ne discesseris
a me. Intende in adiutorium meum
domine deus salutis mee. *In finem pro Idithun.*

Dixi custodiam
vias meas ut
non delinquam
in lingua mea.
Posui ori meo
custodiam cum
consisteret pec-
cator adversum me.
Obmutui et
humiliatus
sum et silui a bonis, et dolor meus re-
novatus est. Concaluit cor meum intra me
et in meditatione mea exardescet ignis.
Locutus sum in lingua mea, notum fac
michi domine finem meum. Et nu-
merum dierum meorum quis est, ut sciam quid de-
sit michi. Ecce mensurabiles posuisti dies meos,
et substantia mea tamquam nichilum an-
te te. Verumtamen universa vanitas omnis homo
vivens. Verumtamen in ymagine pertransit
homo, sed et frustra conturbatur. The-
saurizat, et ignorat cui congregabit ea. Et
nunc que est expectatio mea, nonne do-
minus, et substantia mea apud te est. Ab om-
nibus iniquitatibus meis eripe me, obprobrium in-
sipienti dedisti me. Obmutui et non aperui
os meum, quoniam tu fecisti; amove
a me plagas tuas. A fortitudine ma-
nus tue ego defeci in increpationibus; propter
iniquitatem corripuisti hominem. Et
tabescere fecisti sicut araneam animam
eius, verumtamen vane conturbatur omnis homo.
Exaudi orationem meam domine et deprecationem
meam, auribus percipe lacrimas meas. Ne sileas
quoniam advena ego sum et peregrinus sicut
omnes patres mei. Remitte michi ut re-
frigerer priusquam abeam et amplius
non ero. *In finem psalmus David.*

Expectans expectavi dominum, et intendit
michi. Et exaudivit preces meas, et
eduxit me de lacu miserie et de luto fecis.
Et statuit super petram pedes meos, et direxit
gressus meos. Et immisit in os me-
um canticum novum, carmen deo nostro.
Videbunt multi et timebunt, et sperabunt
in domino. Beatus vir cuius est nomen
domini spes eius, et non respexit in vani-
tates et insanias falsas. Multa fecisti
tu domine deus meus mirabilia tua, et cogita-
tionibus tuis non est qui similis sit tibi.

Ego dixi custodiam. ps. 38.

[illegible]

Amicicam gloriatus sum: multiplica
uerunt super numerum. Sacrificium et oblatio
nem noluisti: aures autem perfecisti michi.
Holocaustum et pro peccato non postula
sti: tunc dixi ecce uenio. In capite li
bri scriptum est de me: ut facerem uolun
tatem tuam deus meus uolui: et legem tuam
in medio cordis mei. Annunciaui iusti
ciam tuam in ecclesia magna, ecce labia
mea non prohibebo domine tu scisti. Iu
sticiam tuam non abscondi in corde meo.
ueritatem tuam et salutare tuum dixi.
Non abscondi misericordiam tuam et ueritatem tu
am a consilio multo. Tu autem domine ne
longe facias miserationes tuas a me: mi
sericordia tua et ueritas tua semper susceperunt
me. Quoniam circumdederunt me mala quo
rum non est numerus: comprehenderunt me
iniquitates mee et non potui ut uiderem.
Multiplicate sunt super capillos capitis mei.
et cor meum dereliquid me. Complaceat
tibi domine ut eruas me: domine ad ad
iuuandum me respice. Confundantur
et reuereantur simul: qui querunt animam
meam ut auferant eam. Auertantur re
trorsum et reuereantur qui uolunt michi ma
la. Ferant confestim confusionem suam:
qui dicunt michi euge euge. Exul
tent et letentur omnes querentes te et di
cant semper magnificetur dominus qui
diligunt salutare tuum. Ego autem
mendicus sum et pauper. dominus sollici
tus est mei. Adiutor meus et protector meus
tu es. deus meus ne tardaueris. In finem psalmus
Beatus qui intelligit super egenum David
et pauperem. in die mala liberabit eum dominus.
Dominus conseruet eum et uiuificet eum
et beatum faciat eum in terra. et non tra
dat eum in animam inimicorum eius. et
Dominus opem ferat illi super lectum
doloris eius. uniuersum stratum eius.
uersasti in infirmitate eius. Ego dixi
domine miserere mei. sana animam meam quia
peccaui tibi. Inimici mei dixerunt mala
michi. quando morietur et peribit nomen eius.
Et si ingrediebatur ut uideret uana lo
quebatur: cor eius congregauit iniquitatem sibi.
Egrediebatur foras et loquebatur in id
ipsum. Aduersum me susurrabant omnes
inimici mei. aduersum me cogitabant ma
la michi. Verbum iniquum constituerunt
aduersum me: numquid qui dormit non

adiciet ut resurgat. Et enim homo pa
cis mee in quo speraui. qui edebat panes meos
magnificauit super me supplantationem.
Tu autem domine miserere mei. et resuscita me
et retribuam eis. In hoc cognoui quoniam
uoluisti me. quoniam non gaudebit inimicus meus
super me. Me autem propter innocentiam suscepisti
et confirmasti me in conspectu tuo in eternum.
Benedictus dominus deus Israel. a seculo et in
seculum fiat fiat. In finem psalmus in ·XLI·
Quemadmodum desiderat ceruus intellectus filiis chore.
ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea
ad te deus. Sitiuit anima mea ad deum
fontem uiuum. quando ueniam et apparebo
ante faciem dei. Fuerunt michi lacrime
mee panes die ac nocte. dum dicitur
michi cotidie ubi est deus tuus. Hec re
cordatus sum et effudi in me animam meam.
quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis
usque ad domum dei. In uoce exultationis
et confessionis sonus epulantis. Quare
tristis es anima mea et quare conturbas
me. Spera in deo quoniam adhuc confite
bor illi salutare uultus mei et deus meus.
Ad me ipsum anima mea turbata est.
propterea memor ero tui de terra iordanis et
hermoniim a monte modico. Abyssus
abyssum inuocat. in uoce cataracta
rum tuarum. Omnia excelsa tua et fluctus
tui super me transierunt. In die manda
uit dominus misericordiam suam. et nocte can
ticum eius. Apud me oratio deo uite
mee. dicam deo susceptor meus es. Qua
re oblitus es mei et quare contristatus ince
do dum affligit me inimicus. Dum
confringuntur ossa mea. exprobrauerunt
michi qui tribulant me inimici mei. Dum
dicunt michi per singulos dies ubi est deus tuus.
Quare tristis es anima mea et quare con
turbas me. Spera in deo quoniam adhuc confite
bor illi. salutare uultus mei et deus meus.
Iudica me deus In finem psalmus David.
et discerne causam meam de gente non sancta: ab
homine iniquo et doloso erue me. Quia
tu es deus fortitudo mea. quare me repu
listi et quare tristis incedo dum affligit
me inimicus. Emitte lucem tuam et
ueritatem tuam: ipsa me deduxerunt et
adduxerunt in montem sanctum tuum et in
tabernacula tua. Et introibo ad altare
dei. ad deum qui letificat iuuentutem meam.
Confitebor tibi in cythara deus deus meus:

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

quare tristis es anima mea et quare
conturbas me. Spera in deo quoniam ad
huc confitebor illi: salutare vultus mei
et deus meus. In finem ps. filiis chore ad intellectum.
Deus auribus nostris audivimus: patres nostri
nostri annunciaverunt nobis. n on
sunt. Opus quod operatus es in di
ebus eorum in diebus antiquis. Manus
tua gentes disperdidit et plantasti eos
afflixisti populos et expulisti eos.
Non enim in gladio suo possederunt
terram. et brachium eorum non salvavit
eos. Sed dextera tua et brachium vul
tus tui. quoniam complacuisti in eis.
Tu es ipse rex meus et deus meus qui
mandas salutes iacob. In te inimi
cos nostros ventilabimus cornu.
et in nomine tuo spernemus insurgen
tes in nobis. Non enim in arcu meo
sperabo: et gladius meus non salvabit
me. Salvasti enim nos de affligen
tibus nos et odientes nos confudisti.
In deo laudabimur tota die. et in no
mine tuo confitebimur in seculum.
Nunc autem confudisti et repulisti nos. et
non egredieris deus in virtutibus nostris.
Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros
et qui oderunt nos diripiebant sibi. De
disti nos tanquam oves escarum. et in
gentibus dispersisti nos. Vendidisti po
pulum tuum sine precio. et non fuit
multitudo in commutationibus eorum. Po
suisti nos obprobrium vicinis nostris. subsa
nationem et derisum his qui in circuitu
nostro sunt. Posuisti nos in similitudi
nem gentibus: commotionem capitis in
populis. Tota die verecundia mea
contra me est. et confusio faciei mee co
operuit me. A voce exprobrantis et ob
loquentis. a facie inimici et persequentis.
Hec omnia venerunt super nos nec obli
ti sumus nomen dei nostri. et inique non egi
mus in testamento tuo. Et non re
cessit retro cor nostrum. et declinasti semitas
nostras a via tua. Quoniam humiliasti nos
in loco afflictionis. et cooperuit nos um
bra mortis. Si obliti sumus nomen
dei nostri. et si expandimus manus
nostras ad deum alienum. Nonne deus
requiret ista. ipse enim novit ab
scondita cordis. Quoniam propter te morti

ficamur tota die. existimati
sicut oves occisionis. Exurge
obdormis domine. exurge et ne
las in finem. Quare faciem
avertis. oblivisceris inopie et tri
bulationis nostre. Quoniam
liata est in pulvere anima
conglutinatus est in terra venter
Exurge domine adiuva nos. et re
dime nos propter nomen tuum.
pro his qui commutabuntur filiis
ad intellectum canticum pro dil
Eructavit cor meum verbum bo
dico ego opera mea regi. Lingua
calamus scribe velociter scribe
Speciosus forma pre filiis ho
diffusa est gratia in labiis tuis
benedixit te deus in eternum. A
gladio tuo super femur tuum po
tissime. Specie tua et pulchritu
ne tua intende prospere proce
Propter veritatem et mansuetu
et iusticiam. et deducet te mi
dextera tua. Sagitte tue acute
sub te cadent in corda inimico
Sedes tua deus in seculum seculi: virga
directionis virga regni tui. Di
iusticiam et odisti iniquitatem
unxit te deus deus tuus oleo
pre consortibus tuis. Mirra et gut
ta et casia a vestimentis tuis a domi
burneis. ex quibus delectaverunt
lie regum in honore tuo.
regina a dextris tuis in vesti
to. circumdata varietate.
et vide et inclina aurem tu
viscere populum tuum et
tris tui. Et concupiscet rex
tuum. quoniam ipse est do
tuus et adorabunt eum. E
tyri in muneribus vultum tu
precabuntur omnes divites plebis.
gloria eius filie regis ab intus
briis aureis. circumamicta varieta
tibus. Adducentur regi virgines
eam proxime eius afferentur ti
Afferentur in leticia et exulta
adducentur in templum re
Pro patribus tuis nati sunt ti
constitues eos principes super
Memores erunt nominis tui in

omni generatione et generationem. Prop
terea populi confitebuntur tibi in eternum
et in seculum seculi. In finem filiis chore
Deus noster pro arcanis psalmus David.
refugium et virtus. Parthamis — 45
adiutor in tribulationibus que invene
runt nos nimis. Propterea non
timebimus dum turbabitur terra.
et transferentur montes in cor maris.
Sonuerunt et turbate sunt aque
eorum: conturbati sunt montes in for
titudine eius. Fluminis impetus
letificat civitatem dei. sanctificavit taber
naculum suum altissimus. Deus in
medio eius non commovebitur. adiuvabit
eam deus mane diluculo. Contur
bate sunt gentes et inclinata sunt
regna. dedit vocem suam mota est
terra. Dominus virtutum nobiscum
susceptor noster deus iacob. Venite et
videte opera domini que posuit prodi
gia super terram. Auferens bella
usque ad finem terre. Arcum conteret
et confringet arma. et scuta comburet igni.
Vacate et videte quoniam ego sum deus
exaltabor in gen-
tibus et exaltabor in terra. Dominus
virtutum nobiscum susceptor noster
deus iacob. In finem psalmus David pro filiis
Omnes gentes plaudite manibus. chore
iubilate deo in voce exultationis. 46
Quoniam dominus excelsus terribilis
rex magnus super omnem terram. Sub
iecit populos nobis et gentes sub pedi
bus nostris. Elegit nobis hereditatem
suam speciem iacob quam di-
lexit. Ascendit deus in iubilo. et do
minus in voce tube. Psallite deo
nostro psallite. psallite regi nostro psalli
te. Quoniam rex omnis terre deus. psallite sa
pienter. Regnabit deus super gentes
deus sedet super sedem sanctam suam. Princi
pes populorum congregati sunt cum deo
abraham. quoniam dii fortes terre ve
hementer elevati sunt. Psalmus cantici fi
Magnus dominus liorum chore. psalmus Da 47
et laudabilis nimis. vid secunda sabbati
in civitate dei nostri in monte sancto eius.
Fundatur exultatione universe terre
mons syon latera aquilonis civitas
regis magni. Deus in domibus eius

cognoscetur cum suscipiet eam. Quoniam
ecce reges terre congregati sunt. convenerunt in
unum. Ipsi videntes sic admirati sunt
conturbati sunt commoti sunt. tremor ap
prehendit eos. Ibi dolores ut parturi
entis in spiritu vehementi conteres naves
tharsis. Sicut audivimus sic vidi
mus in civitate domini virtutum. in
civitate dei nostri deus fundavit eam in eter
num. Suscepimus deus misericordiam tuam
in medio templi tui. Secundum nomen
tuum deus sic et laus tua in fines terre. iu
stitia plena est dextera tua. Letetur mons
syon et exultent filie iude. propter iudicia
tua domine. Circumdate syon et
complectimini eam. narrate in turribus eius.
Ponite corda vestra in virtute eius. et
distribuite domos eius ut enarretis in
progenie altera. Quoniam hic est deus deus noster
in eternum et in seculum seculi. ipse reget nos
in secula. In finem psalmus David filiis chore. 48
Audite hec omnes gentes. auribus percipite omnes qui habi
tatis orbem. Quique terrigene et filii
hominum. simul in unum dives et pau
per. Os meum loquetur sapientiam et
meditatio cordis mei prudentiam. In
clinabo in parabolam aurem meam. a
periam in psalterio propositionem meam.
Cur timebo in die mala. iniquitas
calcanei mei circumdabit me. Qui con
fidunt in virtute sua et in multitudi
ne divitiarum suarum gloriantur. Frater non
redimit redimet homo. non dabit deo
placationem suam. Et pretium redemp
tionis anime sue et laborabit in eternum
et vivet adhuc in finem. Non videbit in
teritum cum viderit sapientes morien
tes simul insipiens et stultus peribunt.
Et relinquent alienis divitias suas
et sepulcra eorum domus illorum in eternum.
Tabernacula eorum in progenie et progenie
vocaverunt nomina sua in terris suis.
Et homo cum in honore esset non in
tellexit. comparatus est iumentis insipientibus
et similis factus est illis. Hec via illorum
scandalum ipsis. et postea in ore suo
complacebunt. Sicut oves in inferno
positi sunt. mors depascet eos. Et do
minabuntur eorum iusti in matutino. et
auxilium eorum veterascet in inferno a gloria
eorum. Verumtamen deus redimet animam me-

[illegible]

am de manu inferi. cum acceperit me. Ne
timueris cum dives factus fuerit homo
et cum multiplicata fuerit gloria domus eius.
Quia anima eius in vita ipsius benedicetur
et confitebitur tibi cum benefeceris ei. Introi
bit usque in progenies patrum suorum
usque in eternum non videbit lumen. Et ho
mo cum in honore esset non intellexit. comparatus
est iumentis insipientibus et similis factus
est illis. Psalmus asaph. 82.
Deus deorum dominus locutus est. et vocavit ter
ram. A solis ortu usque ad occasum. ex
syon species decoris eius. Deus manifeste
veniet. deus noster et non silebit. Ignis in
conspectu eius exardescet. et in circuitu eius
tempestas valida. Advocavit celum
desursum. et terram discernere populum suum.
Congregate illi sanctos eius. qui ordinant
testamentum eius super sacrificia. Et
annunciabunt celi iusticiam eius. quoniam
deus iudex est. Audi populus meus et loquar
israel et testificabor tibi. deus deus tuus ego sum.
Non in sacrificiis tuis arguam te. ho
locausta autem tua in conspectu meo sunt semper.
Non accipiam de domo tua vitulos. et
de gregibus tuis hyrcos. Quoniam mee sunt
omnes fere silvarum. iumenta in montibus et
boves. Cognovi omnia volatilia celi
et pulcritudo agri mecum est. Si esu
riero non dicam tibi. meus est enim orbis
terre et plenitudo eius. Numquid man
ducabo carnes taurorum. aut sanguinem
hyrcorum potabo. Immola deo sacrificium
laudis. et redde altissimo vota tua.
Et invoca me in die tribulationis. eruam
te et honorificabis me. Peccatori autem
dixit deus. quare tu enarras iusticias me
as et assumis testamentum meum per os tuum.
Tu vero odisti disciplinam. et proiecisti ser
mones meos retrorsum. Si videbas fu
rem currebas cum eo. et cum adulteris por
tionem tuam ponebas. Os tuum ha
bundavit malicia. et lingua tua concinna
bat dolos. Sedens adversus fratrem tuum
loquebaris. et adversus filium matris tue pone
bas scandalum. hec fecisti et tacui. Exi
stimasti inique quod ero tui similis. arguam
te et statuam contra faciem tuam. Intelli
gite hec qui obliviscimini deum. ne quando rapiat

et non sit qui eripiat. Sacrificium la
udis honorificabit me. et illic iter quo
ostendam illi salutare dei. In finem psalmus
quando facta loquela est ipsi david in
temptatione cum venerit cum alio...
Miserere mei deus. secundum magnam misericordi
am. Et secundum multitudinem mise
rationum tuarum. dele iniquitatem meam.
Amplius lava me ab iniquitate mea
et a peccato meo munda me. Quoniam ini
quitatem meam ego cognosco. et peccatum
meum contra me est semper. Tibi soli pec
cavi et malum coram te feci: ut iustifi
ceris in sermonibus tuis et vincas cum
iudicaris. Ecce enim in iniquitatibus concep
tus sum: et in peccatis concepit me mater mea.
Ecce enim veritatem dilexisti. in
certa et occulta sapientie tue manifestasti michi.
Asperges me ysopo et mundabor: lavabis
me et super nivem dealbabor. Auditui
meo dabis gaudium et leticiam: et exulta
bunt ossa humiliata. Averte faciem
tuam a peccatis meis. et omnes iniquitates
meas dele. Cor mundum crea in me
deus. et spiritum rectum innova in visceribus
meis. Ne proicias me a facie tua.
et spiritum sanctum tuum ne auferas a me. Red
de michi leticiam salutaris tui. et spiritu prin
cipali confirma me. Redde michi leti
ciam salutaris tui. et spiritu principali confirma
me. Docebo iniquos vias tuas. et im
pii ad te convertentur. Libera me de sangui
nibus deus deus salutis mee. et exultabit lin
gua mea iusticiam tuam. Domine labia
mea aperies: et os meum annunciabit
laudem tuam. Quoniam si voluisses sacri
ficium dedissem. utique holocaustis non
delectaberis. Sacrificium deo spiritus contribula
tus. cor contritum et humiliatum deus non
despicies. Benigne fac domine in bona voluntate
tua syon. ut edificentur muri ierusalem.
Tunc acceptabis sacrificium iusticie
oblationes et holocausta. tunc imponent
super altare tuum vitulos. In finem intel
lectus david cum venit doech ydumeus
et nunciavit saul venit david in do
mum abimelech.
Quid gloriaris in malicia: qui potens es
in iniquitate. Tota die iniusticiam

[illegible]

grauit lingua tua. sicut nouacula acuta
fecisti dolum. Dilexisti maliciam super
benignitatem. iniquitatem magis quam lo
qui equitatem. Dilexisti omnia omnia
uerba precipitationis. lingua dolosa.
Propterea deus destruet te in finem. euel
let te et emigrabit te de tabernaculo suo
et radicem tuam de terra uiuentium. Vi
debunt iusti et timebunt et super eum ri
debunt et dicent. ecce homo qui non posu
it deum adiutorem suum. Sed sperauit
in multitudine diuiciarum suarum: et preua
luit in uanitate sua. Ego autem sicut
oliua fructifera in domo dei speraui. in mia
dei in eternum et in seculum seculi. Confitebor
tibi in seculum quia fecisti. et expectabo
nomen tuum quoniam bonum est
in conspectu sanctorum tuorum.

In finem pro amalech intellectus dauid. 92

Dixit insipiens
in corde suo: non
est deus. Corrupti
sunt et abhomi
nabiles facti sunt
in iniquitatibus:
non est qui fa
ciat bonum non
est usque ad unum.
Deus de celo prospe
xit super filios hominum. ut uideat si est in
telligens aut requirens deum. Omnes de
clinauerunt simul inutiles facti sunt:
non est qui faciat bonum non est usque ad u
num. Nonne scient omnes qui operantur
iniquitatem. qui deuorant plebem me
am ut cibum panis. Deum non inuoca
uerunt. illic trepidauerunt timore ubi
non erat timor. Quoniam deus dissipauit ossa
eorum qui hominibus placent. confusi sunt
quoniam deus spreuit eos. Quis dabit
ex syon salutare israel. cum auerterit domi
nus captiuitatem plebis sue. exultabit
iacob et letabitur israel. In finem in car
minibus intellectus dauid. cum uenissent zi
phei et dixissent ad saul nonne da
uid absconditus est apud nos. 93

Deus in nomine tuo saluum me fac et in uir
tute tua libera me. Deus exaudi orationem
meam: auribus percipe uerba oris mei.
Quoniam alieni insurrexerunt aduersum
me: et fortes quesierunt animam meam
et non proposuerunt deum ante conspectum suum.
Ecce enim deus adiuuat me: et dominus
susceptor est anime mee. Auerte ma
la inimicis meis. et in ueritate tua disper
de illos. Voluntarie sacrificabo tibi. et
confitebor nomini tuo domine quoniam bonum est.
Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me:
et super inimicos meos respexit oculus meus.
Exaudi deus orationem In finem in carmi
meam. et ne despexeris deprecatio nibus intellectus
nem meam: intende michi et ex dauid.
audi me. Contristatus sum in 94
exercitatione mea: et conturbatus sum a uo
ce inimici. et a tribulatione peccatoris.
Quoniam declinauerunt in me iniquita
tes et in ira molesti erant michi. Cor me
um conturbatum est in me. et formido mor
tis cecidit super me. Timor et tremor ue
nerunt super me. et contexerunt me te
nebre. Et dixi quis dabit michi pen
nas sicut columbe et uolabo et requi
escam. Ecce elongaui fugiens et mansi
in solitudine. Expectabam eum
qui saluum me fecit. a pusillanimita
te spiritus et tempestate. Precipita domine
diuide linguas eorum: quoniam uidi iniquita
tem et contradictionem in ciuitate. Die
ac nocte circundabit eam super muros eius
iniquitas: et labor in medio eius et in
iusticia. Et non defecit de plateis eius
usura et dolus. Quoniam si inimicus meus
maledixisset michi sustinuissem utique.
Et si is qui oderat me super me magna lo
cutus fuisset. abscondissem me forsitan
ab eo. Tu uero homo unanimis. dux
meus et notus meus. Qui simul mecum
dulces capiebas cibos. in domo dei am
bulauimus cum consensu. Veniat
mors super illos et descendant in infernum
uiuentes. Quoniam nequicie in habitaculis
eorum: in medio eorum. Ego autem ad de
um clamaui. et dominus saluauit me.
Vespere mane et meridie narrabo et
annunciabo: et exaudiet uocem meam.
Redimet in pace animam meam
ab hiis qui appropinquant michi.

quoniam inter multos erant mecum.
Exaudiet deus et humiliabit illos qui est
ante secula. Non enim est illis commu
tatio et non timuerunt deum extendit
manum suam in retribuendo.
Contaminaverunt testamentum eius
divisi sunt ab ira vultus eius et ap
propinquavit cor illius. Molliti sunt
sermones eius super oleum et ipsi sunt
iacula. Iacta super dominum curam
tuam et ipse te enutriet non dabit in
eternum fluctuationem iusto. Tu
vero deus deduces eos in puteum interitus.
Viri sanguinum et dolosi non dimi
diabunt dies suos. ego autem sperabo
in te domine. In finem psalmus david
cum venit ad eum nathan propheta
quando intravit ad bersabee. 55.
Miserere mei deus quoniam conculcavit me homo. tota
die impugnans tribulavit me.
Conculcaverunt me inimici mei
tota die: quoniam multi bellantes
adversum me. Ab altitudine diei
timebo. ego vero in te sperabo. In deo
laudabo sermones meos. in deo speravi non
timebo quid faciat michi caro. To
ta die verba mea execrabantur: omnes
cogitationes eorum in malum. In
habitabunt et abscondent. ipsi calca
neum meum observabunt. Sicut
sustinuerunt animam meam pro
nichilo salvos facies illos. in ira po
pulos confringes. Deus vitam me
am annunciavi tibi. posuisti lacri
mas meas in conspectu tuo. Sicut et
in promissione tua. tunc convertentur
inimici mei retrorsum. In quacumque
die invocavero te. ecce cognovi quoniam
deus meus es. In deo laudabo verbum in
domino laudabo sermonem. in deo spe
ravi non timebo quid faciat michi homo.
In me sunt deus vota tua que red
dam laudationes tibi. Quoniam eri
puisti animam meam de morte
et pedes meos de lapsu: ut place
am coram deo in lumine viven
tium.

In finem ne disperdas david in
in tituli inscriptione cum fugeret a facie sa
Miserere mei deus miserere
quoniam in te confidit anima
Et in umbra alarum tuarum
donec transeat iniquitas. C
bo ad deum altissimum. deum
benefecit michi. Misit de celo
vit me: dedit in opprobrium con
tes me. Misit deus misericordiam suam
veritatem suam. et eripuit anim
meam de medio catulorum leonum
dormivi conturbatus. Filii hom
dentes eorum arma et sagitte
eorum gladius acutus. E
per celos deus: et in omnem terram gl
Laqueum paraverunt pedib
et incurvaverunt animam me
Foderunt ante faciem meam
et inciderunt in eam. Para
meum deus paratum cor meum
bo et psalmum dicam. Ex
mea exurge psalterium et
exurgam diluculo. Confite
in populis domine: et psalm
tibi in gentibus. Quoniam
ficata est usque ad celos mi
ad nubes veritas tua. E
super celos deus: et super omnem
tua. In finem ne disperdas d
Si vere utique iustitiam
loquimini. recte iudica
Etenim in corde iniqu
in terra. iniustitias man
cinnant. Alienati sunt p
a vulva. erraverunt ab u
sunt falsa. Furor illis
tudinem serpentis. sicut as
de et obturantis aures suas. Q
non exaudiet vocem incanta
venefici incantantis sapien
conteret dentes eorum in ore ipso
las leonum confringet domin
nichilum devenient tamqu
decurrens. intendit arcum suum
infirmentur. Sicut cera que
ante faciem. auferentur

per ignis et non viderunt solem.
Priusquam intelligerent spine vestre
ramnum. sicut viventes sic in
ira absorbet eos. Letabitur iustus
cum viderit vindictam. manus suas
lavabit in sanguine peccatoris.
Et dicet homo si utique est fructus iu-
sto. utique est deus iudicans eos in terra.
In finem ne disperdas david in
tituli inscriptione quando
misit saul et custodivit domum
eius ut interficeret eum.
Eripe me de inimicis meis deus meus.
et ab insurgentibus in me libera me. Eri-
pe me de operantibus iniquitatem. et de
viris sanguinum salva me. Quia ec-
ce ceperunt animam meam. irruer-
unt in me fortes. Neque iniquitas mea
neque peccatum meum domine. sine
iniquitate cucurri et direxi. Exur-
ge in occursum meum et vide. et
tu domine deus virtutum deus israel.
Intende ad visitandas omnes gentes
non miserearis omnibus qui operantur
iniquitatem. Convertentur ad
vesperam et famem patientur ut canes
et circuibunt civitatem. Ecce loquentur
in ore suo. et gladius in labiis eo-
rum quoniam quis audivit. Et tu do-
mine deridebis eos. ad nichilum de-
duces omnes gentes. Fortitudinem
meam ad te custodiam. quia deus
meus susceptor meus es. deus meus
misericordia eius preveniet me. Deus ostendet
mihi super inimicos meos ne oc-
cidas eos. ne quando obliviscantur populi mei.
Disperge illos in virtute tua. et de-
pone eos protector meus domine. Delic-
tum oris eorum sermonem labiorum ipsorum.
et comprehendantur in superbia sua. Et
de execratione et mendacio annuncia-
buntur in consummatione. in ira consumma-
tionis et non erunt. Et scient quia
deus dominabitur iacob. et finium ter-
re. Convertentur ad vesperam et
famem patientur ut canes. et cir-
cuibunt civitatem. Ipsi dispergentur

[illegible]

ad manducandum. si vero non fuerint saturati
et murmurabunt. Ego autem can-
tabo fortitudinem tuam et exaltabo
mane misericordiam tuam. Quia factus
es susceptor meus. et refugium meum
in die tribulationis mee. Adiutor
meus tibi psallam. quia deus suscep-
tor meus es. deus meus misericordia mea.
In finem pro hiis qui commutabun-
tur in tituli inscriptione ipsi david
in doctrinam cum succendit me-
sopotamiam syrie. et syriam sobal
et percussit edom in valle salinarum xii. m.
Deus repulisti nos et destruxisti nos. irat-
us es et misertus es nobis. Commovisti ter-
ram et conturbasti eam sana contritiones
eius quia commota est. Ostendisti populo
tuo dura. potasti nos vino compunctionis.
Dedisti metuentibus te significationem
ut fugiant a facie arcus. Ut liberen-
tur dilecti tui. salvum fac dextera tua
et exaudi me. Deus locutus est in sancto suo
letabor et partibor sicimam. et convallem
tabernaculorum metibor. Meus est gala-
ad et meus est manasses. et effraym for-
titudo capitis mei. Iuda rex meus
moab olla spei mee. In ydumeam
extendam calciamentum meum. mi-
chi alienigene subditi sunt. Quis
deducet me in civitatem munitam
quis deducet me usque in ydumeam.
Nonne tu deus qui repulisti nos. et non
egredieris deus in virtutibus nostris. Da
nobis auxilium de tribulatione. quia va-
na salus hominis. In deo faciemus
virtutem. et ipse ad nichilum deducet
tribulantes nos. In finem in ympnis
Exaudi deus deprecationem meam. psalmus david.
intende orationi mee. A finibus terre ad
te clamavi. dum anxiaretur cor me-
um in petra exaltasti me. Deduxisti
me quia factus es spes mea. turris for-
titudinis a facie inimici. Inhabita-
bo in tabernaculo tuo in secula. protegar
in velamento alarum tuarum. Quoniam tu
deus meus exaudisti orationem me-
am dedisti hereditatem timentibus nomen

[illegible]

tuum. Dies super dies regis adicies: annos eius usque in diem generationis et generationis. Permanet in eternum in conspectu dei: misericordiam et veritatem eius quis requiret. Sic psalmum dicam nomini tuo in seculum seculi: ut reddam vota mea de die in diem.

In finem pro idithun psalmus david.

Nonne deo subiecta erit anima mea: ab ipso enim salutare meum. Nam et ipse deus meus et salutaris meus: susceptor meus non movebor amplius. Quousque irruitis in hominem: interficitis universi vos: tamquam parieti inclinato et macerie depulse. Verumtamen precium meum cogitaverunt repellere, cucurri in siti: ore suo benedicebant et corde suo maledicebant. Verumtamen deo subiecta esto anima mea: quoniam ab ipso patientia mea. Quia ipse deus meus et salvator meus: adiutor meus non emigrabo. In deo salutare meum et gloria mea: deus auxilii mei, et spes mea in deo est. Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda vestra: quia deus adiutor noster in eternum. Verumtamen vani filii hominum: mendaces filii hominum in stateris: ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum. Nolite sperare in iniquitate et rapinas nolite concupiscere: divitie si affluant nolite cor apponere. Semel locutus est deus duo hec audivi quia potestas dei est, et tibi domine misericordia: quia tu reddes unicuique secundum opera sua.

Psalmus david cum esset in deserto idumee.

Deus deus meus ad te de luce vigilo. Sitivit in te anima mea: quam multipliciter et caro mea. In terra deserta et invia et inaquosa: sic in sancto apparui tibi: ut viderem virtutem tuam et gloriam tuam. Quoniam melior est misericordia tua super vitas: labia mea laudabunt te. Sic benedicam te in vita mea: et in nomine tuo levabo manus meas. Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea: et labiis exultationis laudabit os meum. Si memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te: quia fuisti adiutor meus. Et in velamento alarum tuarum exultabo, adhesit anima mea post te: me suscepit dextera tua. Ipsi vero in vanum quesierunt animam meam, introibunt in inferiora terre: tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt. Rex vero letabitur in deo, laudabuntur omnes qui iurant in eo: quia obstructum est os loquentium iniqua.

In finem psalmus david.

Exaudi deus orationem meam cum deprecor: a timore inimici eripe animam meam. Protexisti me a conventu malignantium: a multitudine operantium iniquitatem. Quia exacuerunt ut gladium linguas suas: intenderunt arcum rem amaram, ut sagittent in occultis immaculatum. Subito sagittabunt eum et non timebunt: firmaverunt sibi sermonem nequam. Narraverunt ut absconderent laqueos: dixerunt quis videbit eos. Scrutati sunt iniquitates: defecerunt scrutantes scrutinio. Accedet homo ad cor altum: et exaltabitur deus. Sagitte parvulorum facte sunt plage eorum: et infirmate sunt contra eos lingue eorum. Conturbati sunt omnes qui videbant eos: et timuit omnis homo. Et annunciaverunt opera dei: et facta eius intellexerunt. Letabitur iustus in domino et sperabit in eo: et laudabuntur omnes recti corde.

In finem psalmus david canticum ieremie et aggei [illegible] de verbo peregrinationis cum inciperent [illegible].

Te decet hymnus deus in syon: et tibi reddetur votum in ierusalem. Exaudi orationem meam: ad te omnis caro veniet. Verba iniquorum prevaluerunt super nos: et impietatibus nostris tu propitiaberis. Beatus quem elegisti et assumpsisti: inhabitabit in atriis tuis. Replebimur in bonis domus tue: sanctum est templum tuum, mirabile in equitate. Exaudi nos deus salutaris noster: spes omnium finium terre et in mari longe. Preparans montes in virtute tua, accinctus potentia: qui conturbas profundum maris sonum fluctuum eius. Turbabuntur gentes, et timebunt qui habitant terminos a signis tuis: exitus matutini et vespere delectabis. Visitasti terram et inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam. Flumen dei repletum est aquis, parasti [illegible]

quoniam ita est preparatio eius. Rivos
eius inebrians multiplica genimina
eius. in stillicidiis eius letabitur germi
nans. Benedices corone anni benigni
tatis tue. et campi tui replebuntur u
bertate. Pinguescent speciosa deserti
et exultatione colles accingentur. In
duti sunt arietes ovium. et valles abun
dabunt frumento. clamabunt etenim
ympnum dicent. In finem canticum
psalmi resurrectionis.

Iubilate deo omnis terra. psalmum dicite
nomini eius date gloriam laudi eius.
Dicite deo quam terribilia sunt opera tua
domine. in multitudine virtutis tue men
tientur tibi inimici tui. Omnis terra
adoret te et psallat tibi. psalmum dicat
nomini tuo. Venite et videte opera dei.
terribilis in consiliis super filios hominum.
Qui convertit mare in aridam in flumine
pertransibunt pede. ibi letabimur in
ipso. Qui dominatur in virtute sua in
eternum. oculi eius super gentes respi
ciunt. qui exasperant non exaltentur
in semetipsis. Benedicite gentes deum
nostrum. et auditam facite vocem laudis ei.
Qui posuit animam meam ad vitam.
et non dedit in commotionem pedes meos. Quoniam
probasti nos deus. igne nos examinasti
sicut examinatur argentum. Induxi
sti nos in laqueum posuisti tribulationes
in dorso nostro. imposuisti homines super
capita nostra. Transivimus per ignem et
aquam. et induxisti nos in refrigerium.
Introibo in domum tuam in holocaustis
ut reddam tibi vota mea de die in
diem. que distinxerunt labia mea.
Holocausta medullata offeram tibi
cum incenso arietum. offeram tibi bo
ves cum hyrcis. Venite audite et nar
rabo omnes qui timetis deum. quanta fecit
anime mee. Ad ipsum ore meo clama
vi. et exultavi sub lingua mea. Ini
quitatem si aspexi in corde meo. non e
xaudiet dominus. Propterea exau
divit deus. et attendit voci deprecationis
mee. Benedictus dominus qui non amo
vit orationem meam. et misericordiam suam
a me. In finem in ymnis psalmus
cantici david.

Deus misereatur nostri et benedicat nobis. illuminet
vultum suum super nos et misereatur nostri.
Ut cognoscamus in terra viam tuam.
in omnibus gentibus salutare tuum. Con
fiteantur tibi populi deus. confiteantur tibi
populi omnes. Letentur et exultent gentes
quoniam iudicas populos in equitate.
et gentes in terra dirigis. Confiteantur
tibi populi deus. confiteantur tibi populi omnes terra de
dit fructum suum. Benedicat nos
deus deus noster benedicat nos deus. et metuant
eum omnes fines terre. In finem psalmus
cantici david.

Exurgat deus et dissipentur inimici
eius. et fugiant qui oderunt eum
a facie eius. Sicut deficit fumus de
ficiant. sicut fluit cera a facie ignis sic
pereant peccatores a facie dei. Et iusti
epulentur et exultent in conspectu dei
et delectentur in letitia. Cantate deo
psalmum dicite nomini eius. iter fa
cite ei qui ascendit super occasum. dominus
nomen illi. Exultate in conspectu eius
turbabuntur a facie eius patris orphano
rum et iudicis viduarum. Deus in loco sancto
suo. deus qui inhabitare facit unius moris
in domo. Qui educit vinctos in forti
tudine. similiter eos qui exasperant qui habi
tant in sepulcris. Deus cum egredereris in
conspectu populi tui. cum pertransires in deserto.
Terra mota est etenim celi distillave
runt a facie dei synai. a facie dei israel.
Pluviam voluntariam segregabis deus
hereditati tue. et infirmata est. tu vero
perfecisti eam. Animalia tua habitabi
nt in ea. parasti in dulcedine tua pauperi deus.
Dominus dabit verbum evangelizan
tibus virtute multa. Rex virtutum
dilecti dilecti. et speciei domus dividere
spolia. Si dormiatis inter medios cle
ros. penne columbe deargentate. et
posteriora dorsi eius in pallore auri. Dum
discernit celestis reges super eam. nive
dealbabuntur in selmon. mons dei mons
pinguis. Mons coagulatus mons pi
nguis. ut quid suspicamini montes coagula
tos. Mons in quo beneplacitum est deo
habitare in eo. etenim dominus habitabit in finem.
Currus dei decem millibus multiplex milia
letantium. dominus in eis in synai in sancto.
Ascendisti in altum cepisti captivitatem

¶ Si dormiatis inter medios cleros. Glo. [illegible]

¶ Glo. [illegible]

¶ Pesti[illegible] ultima [illegible]

propter [illegible]

Viderunt ingressus tuos deus.
ingressus dei mei regis
mei qui est in sancto.

accepisti dona in hominibus. Et enim
non credentes inhabitare dominum deum.
Benedictus dominus die cotidie pro
sperum iter faciet nobis deus salutarium
nostrorum. Deus noster deus salvos fa
ciendi. et domini domini exitus mortis.
Verumtamen deus confringet capita inimi
corum suorum. verticem capilli perambulan
tium in delictis suis. Dixit dominus ex
basan convertam. convertam in profun
dum maris. Ut intinguatur pes tu
us in sanguine lingua canum tuorum
ex inimicis ab ipso. Prevenerunt prin
cipes coniuncti psallentibus. in medio iu
vencularum tympanistriarum. In ecclesiis
benedicite deo domino: de fontibus israel.
Ibi beniamin adolescentulus. in men
tis excessu. Principes iuda duces e
orum. principes zabulon et principes nep
talim. Manda deus virtuti tue. confirma
deus hoc quod operatus es in nobis. A tem
plo tuo in ierusalem tibi offerent reges mu
nera. Increpa feras arundinis con
gregatio taurorum in vaccis populorum ut
excludant eos qui probati sunt argen
to. Dissipa gentes que bella volunt
venient legati ex egypto. ethyopia
preveniet manus eius deo. Regna ter
re cantate deo. psallite domino. Psal
lite deo qui ascendit super celum celi ad
orientem. Ecce dabit voci sue vo
cem virtutis date gloriam deo super israel
magnificentia eius et virtus eius in
nubibus. Mirabilis deus in sanctis suis. deus
israel ipse dabit virtutem et fortitudinem
plebi sue. benedictus deus.

In finem pro his qui commutabuntur ipsi David.

68

Salvum me
fac deus. quo
niam intra
verunt aque
usque ad ani
mam meam.
Infixus sum
in limo pro
fundi. et non
est substantia.
Veni in altitu
dinem maris. et tempestas demersit
me. Laboravi clamans rauce
sunt fauces mee. defecerunt ocu
li mei. dum spero in deum meum. Multiplicati
sunt super capillos capitis mei. qui
oderunt me gratis. Confortati
qui persecuti sunt me inimici mei
iniuste. que non rapui tunc exsolvebam.
Deus tu scis insipientiam meam
et delicta mea a te non sunt abscondita.
erubescant in me qui expectant te
domine domine virtutum. Non con
fundantur super me qui querunt te deus
israel. Quoniam propter te sustinui op
probrium. operuit confusio faciem meam.
Extraneus factus sum fratribus
meis. et peregrinus filiis matris mee.
Quoniam zelus domus tue comedit
me. et opprobria exprobrantium tibi
ceciderunt super me. Et operui in ieiu
nio animam meam. et factum est in
opprobrium michi. Et posui vesti
mentum meum cilicium. et factus sum il
lis in parabolam. Adversum me lo
quebantur qui sedebant in porta. et in me
psallebant qui bibebant vinum.
Ego vero orationem meam ad te domine
tempus beneplaciti deus. In multitudi
ne misericordie tue exaudi me in veritate
salutis tue. Eripe me de luto ut non
infigar: libera me ab his qui oderunt
me. et de profundis aquarum. Non
me demergat tempestas aque. neque
absorbeat me profundum neque urge
at super me puteus os suum. Exau
di me domine quoniam benigna
est misericordia tua. secundum multitudinem
miserationum tuarum respice in me.
Et ne avertas faciem tuam a pue
ro tuo. quoniam tribulor velociter
exaudi me. Intende anime mee et
libera eam. propter inimicos meos eripe
me. Tu scis improperium meum et
confusionem meam. et reverentiam
meam. In conspectu tuo sunt omnes
qui tribulant me. improperium ex
pectavit cor meum et miseriam.
Et sustinui qui simul contristaretur

[illegible]

sustinui. qui consolaretur quesivi et non inveni.
Et dederunt in escam meam fel. et
in siti mea potaverunt me aceto.
Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum
et in retributiones et in scandalum.
Obscurentur oculi eorum ne videant. et
dorsum eorum semper incurva. Effunde
super eos iram tuam. et furor ire
tue comprehendat eos. Fiat habitatio eorum
deserta. et in tabernaculis eorum non
sit qui inhabitet. Quoniam quem tu percussisti
persecuti sunt. et super dolorem vulnerum
eorum addiderunt. Appone
iniquitatem super iniquitatem eorum
et non intrent in iustitiam tuam.
Deleantur de libro viventium. et cum
iustis non scribantur. Ego sum pauper
et dolens. salus tua deus suscepit me.
Laudabo nomen dei cum cantico. et
magnificabo eum in laude. Et
placebit deo super vitulum novellum:
cornua producentem et ungulas. Videant
pauperes et letentur querite dominum
et vivet anima vestra. Quoniam
exaudivit pauperes dominus. et vinctos
suos non despexit. Laudent illum
celi et terra mare et omnia reptilia in eis.
Quoniam deus salvam faciet Syon. et
edificabuntur civitates Iude. Et
inhabitabunt ibi. et hereditate acquirent
eam. Et semen servorum eius possidebit
eam. et qui diligunt nomen
eius habitabunt in ea.

In finem in rememoratione psalmus David.

Deus in adiutorium meum intende. domine 69
ne ad adiuvandum me festina.
Confundantur et revereantur. qui querunt
animam meam. Avertantur
retrorsum et erubescant qui volunt
michi mala. Avertantur statim
erubescentes. qui dicunt michi euge
euge. Exultent et letentur in te
omnes qui querunt te. et dicant semper
magnificetur dominus qui diligunt
salutare tuum. Ego vero egenus
et pauper sum. deus adiuva me.
Adiutor meus et liberator meus es tu
domine ne moreris.

[illegible]

Psalmus David filiorum Ionadab et priorum captivorum.

In te domine speravi non confundar in
eternum. in iustitia tua libera me et eripe
me. Inclina ad me aurem
tuam. et salva me. Esto michi in
deum protectorem et in locum munitum
ut salvum me facias. Quoniam
firmamentum meum et refugium
meum es tu. Deus meus eripe me de
manu peccatoris. et de manu contra legem
agentis et iniqui. Quoniam tu es patientia
mea domine. domine spes mea
a iuventute mea. In te confirmatus
sum ex utero. de ventre matris mee tu
es protector meus. In te cantatio
mea semper tanquam prodigium factus
sum multis et tu adiutor fortis. Repleatur
os meum laude. ut cantem
gloriam tuam tota die magnitudinem
tuam. Ne proicias me in tempore senectutis
cum defecerit virtus mea ne derelinquas
me. Quia dixerunt inimici
mei michi. et qui custodiebant
animam meam consilium fecerunt
in unum. Dicentes deus dereliquit
eum persequimini et comprehendite eum
quia non est qui eripiat. Deus ne
elongeris a me. deus meus in auxilium
meum respice. Confundantur et deficiant
detrahentes anime mee. operiantur
confusione et pudore qui querunt
mala michi. Ego autem semper sperabo
et adiciam super omnem laudem tuam.
Os meum annuntiabit iustitiam tuam
tota die salutare tuum. Quoniam non cognovi
litteraturam introibo in potentias
domini. domine memorabor iustitie
tue solius. Deus docuisti me ex
iuventute mea. et usque nunc pronuntiabo
mirabilia tua. Et usque in senectam
et senium deus ne derelinquas me.
Donec annuntiem brachium tuum. generationi
omni que ventura est. Potentiam
tuam et iustitiam tuam deus usque
in altissima que fecisti magnalia. deus
quis similis tibi. Quantas ostendisti
michi tribulationes multas et
malas. et conversus vivificasti me. et

[illegible]

de abyssis terre iterum reduxisti me. Mul-
tiplicasti magnificentiam tuam deus: et conversus
consolatus es me. Nam et ego confitebor
tibi in vasis psalmi veritatem tuam deus: psal-
lam tibi in cythara sanctus israel. Exultabunt
labia mea cum cantavero tibi: et anima mea
quam redemisti. Sed et lingua mea tota
die meditabitur iustitiam tuam: cum con-
fusi et reveriti fuerint qui querunt mala mi-
chi. Titulus in salomonem.

Deus iudicium tuum regi da: et iustitiam
tuam filio regis. Iudicare populum tuum
in iustitia: et pauperes tuos in iudicio. Su-
scipiant montes pacem populo: et colles
iustitiam. Iudicabit pauperes populi:
et salvos faciet filios pauperum: et humi-
liabit calumpniatorem. Et permane-
bit cum sole et ante lunam in generati-
one et generatione. Descendet sicut plu-
via in vellus: et sicut stillicidia stillantia
super terram. Orietur in diebus eius iusti-
tia et habundantia pacis donec auferatur
luna. Et dominabitur a mari usque
ad mare: et a flumine usque ad terminos or-
bis terrarum. Coram illo procident ethiopes:
et inimici eius terram lingent. Reges
tharsis et insule munera offerent: reges a-
rabum et saba dona adducent. Et a-
dorabunt eum omnes reges: omnes gentes
servient illi. Quia liberavit pauperem a
potente: et pauperem cui non erat adiutor.
Parcet pauperi et inopi: et animas pau-
perum salvas faciet. Ex usuris et iniqui-
tate redimet animas eorum: et honora-
bile nomen eorum coram illo. Et vivet et dabi-
tur ei de auro arabie: et adorabunt de ipso sem-
per tota die benedicent ei. Et erit firma-
mentum in terra in summis montium: super-
extolletur super libanum fructus eius: et flo-
rebunt de civitate sicut fenum terre.
Sit nomen eius benedictum in secula: ante so-
lem permanet nomen eius. Et benedicentur
in ipso omnes tribus terre: omnes gentes magnifica-
bunt eum. Benedictus dominus deus
israel: qui facit mirabilia solus. Et bene-
dictum nomen maiestatis eius in eternum:
et replebitur maiestate eius omnis terra: fi-
at fiat. Defecerunt laudes vel hym-
ni david filii yesse. psalmus asaph.

Quam bonus israel deus: his qui recto [sunt cor]-
de. Mei autem pene moti sunt pe[des]:
pene effusi sunt gressus mei.
Quia zelavi super iniquos: pacem pec[catorum]
videns. Quia non est respectus
morti eorum: et firmamentum in plaga
eorum. In labore hominum non sunt:
et cum hominibus non flagellabuntur. Ideo
tenuit eos superbia: operti sunt in[iquitate]
et impietate sua. Prodiit quasi ex adi-
pe iniquitas eorum: transierunt in affec-
tum cordis. Cogitaverunt et locuti sunt
nequitiam: iniquitatem in excelso
locuti sunt. Posuerunt in celum os su-
um: et lingua eorum transivit in terra.
Ideo convertetur populus meus hic: et dies
pleni invenientur in eis. Et dixerunt
quomodo scit deus: et si est scientia in ex[celso].
Ecce ipsi peccatores et habundantes in
seculo: obtinuerunt divitias. Et dixi
ergo sine causa iustificavi cor meum: et lavi
inter innocentes manus meas. Et fui
flagellatus tota die: et castigatio mea
in matutinis. Si dicebam narrabo sic:
ecce nationem filiorum tuorum reprobavi.
Existimabam ut cognoscerem hoc:
labor est ante me. Donec intrem
in sanctuarium dei: et intelligam in novissimis
eorum. Verumtamen propter dolos posuisti
eis: deiecisti eos dum allevarentur. Quomodo
facti sunt in desolationem: subito de-
fecerunt: perierunt propter iniquitatem suam.
Velut somnium surgentium domine: in ci-
vitate tua ymaginem ipsorum ad nichilum
redige. Quia inflammatum est cor me-
um: et renes mei commutati sunt: et ego
ad nichilum redactus sum et nescivi.
Ut iumentum factus sum apud te:
et ego semper tecum. Tenuisti manum
dexteram meam: et in voluntate tua
deduxisti me: et cum gloria suscepisti me.
Quid enim michi est in celo: et a te
volui super terram. Defecit caro mea et
cor meum: deus cordis mei: et pars mea deus
in eternum. Quia ecce qui elongant se a te pe-
ribunt: perdidisti omnes qui fornicantur abs te.
Michi autem adherere deo bonum est: po-
nere in domino deo spem meam. Ut annunciem omnes
predicationes tuas in portis filie syon.

[illegible]

Intellectus asaph. [title] Ut quid deus repulisti in finem: iratus est furor tuus super oves pascue tue. 73
Memor esto congregationis tue quam possedisti ab initio. Redemisti virgam hereditatis tue: mons syon in quo habitasti in eo. Leva manus tuas in superbias eorum in finem: quanta malignatus est inimicus in sancto. Et gloriati sunt qui oderunt te: in medio solempnitatis tue. Posuerunt signa sua signa: et non cognoverunt sicut in exitu super summum. Quasi in silva lignorum securibus exciderunt ianuas eius in idipsum: in securi et ascia deiecerunt eam. Incenderunt igni sanctuarium tuum: in terra polluerunt tabernaculum nominis tui. Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul: quiescere faciamus omnes dies festos dei a terra. Signa nostra non vidimus iam non est propheta: et nos non cognoscet amplius. Usquequo deus improperabit inimicus: irritat adversarius nomen tuum in finem. Ut quid avertis manum tuam et dexteram tuam de medio sinu tuo in finem. Deus autem rex noster ante secula: operatus est salutem in medio terre. Tu confirmasti in virtute tua mare: contribulasti capita draconum in aquis. Tu confregisti capita draconis: dedisti eum escam populis ethiopum. Tu dirupisti fontes et torrentes: dedisti eum escam populis ethyopum: tu siccasti fluvios ethan. Tuus est dies et tua est nox: tu fabricatus es auroram et solem. Tu fecisti omnes terminos terre: estatem et ver tu plasmasti ea. Memor esto huius inimicus improperavit domino: et populus insipiens incitavit nomen tuum. Ne tradas bestiis animas confitentes tibi: et animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem. Respice in testamentum tuum: qui repleti sunt terre domibus iniquitatum. Ne avertatur humilis factus confusus: pauper et inops laudabunt nomen tuum. Exurge deus iudica causam meam: memor esto improperiorum tuorum eorum que ab insipiente sunt tota die. Ne obliviscaris voces inimicorum tuorum: superbia eorum qui te oderunt ascendit semper.

titulus in finem ne disperdas vel corrumpas. psalmus.

Confitebimur tibi deus: confitebimur et invocabimus nomen tuum. 74
Narrabimus mirabilia tua: cum accepero tempus ego iustitias iudicabo. Liquefacta est terra et omnes qui habitant in ea: ego confirmavi columpnas eius. Dixi iniquis nolite inique agere: et delinquentibus nolite exaltare cornu. Nolite extollere in altum cornu vestrum: nolite loqui adversus deum iniquitatem. Quia neque ab oriente neque ab occidente neque a desertis montibus: quoniam deus iudex est. Hunc humiliat et hunc exaltat: quia calix in manu domini vini meri plenus misto. Et inclinavit ex hoc in hoc: verumtamen fex eius non est exinanita: bibent omnes peccatores terre. Ego autem annuntiabo in seculum: cantabo deo iacob. Et omnia cornua peccatorum confringam: et exaltabuntur cornua iusti.

calix

titulus in finem in [illegible] canticum ad assyrios psalmus asaph.

Notus in iudea deus: in israel magnum nomen eius. 75
Et factus est in pace locus eius: et habitatio eius in syon. Ibi confregit potentias arcuum scutum gladium et bellum. Illuminans tu mirabiliter a montibus eternis: turbati sunt omnes insipientes corde. Dormierunt somnum suum: et nichil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis. Ab increpatione tua deus iacob: dormitaverunt qui ascenderunt equos. Tu terribilis es et quis resistet tibi: ex tunc ira tua. De celo auditum fecisti iudicium: terra tremuit et quievit. Cum exurgeret in iudicium deus: ut salvos faceret omnes mansuetos terre. Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi: et reliquie cogitationis diem festum agent tibi. Vovete et reddite domino deo vestro: omnes qui in circuitu eius affertis munera. Terribili et ei qui aufert spiritum principum: terribili apud reges terre.

[illegible marginal gloss]

titulus in finem pro idithun psalmus asaph.

Voce mea ad dominum clamavi: voce mea ad dominum et intendit michi. 76
In die tribulationis mee deum exquisivi manibus meis nocte contra eum: et non sum deceptus. Renuit consolari anima mea: memor fui dei et delectatus sum: et exercitatus sum: et defecit spiritus meus. Anticipa-

[illegible marginal gloss]

uerunt uigilias oculi mei. turbatus sum
et non sum locutus. Cogitaui dies
antiquos et annos eternos in mente
habui. Et meditatus sum nocte
cum corde meo. et exercitabar et sco
pebam spiritum meum. Numquid in
eternum proiciet deus. aut non apponet
ut complacitior sit adhuc. Aut in finem
misericordiam suam abscindet. a generatione in
generationem. Aut obliuiscetur
misereri deus. aut continebit in ira sua
misericordias suas. Et dixi nunc cepi hec
mutatio dextere excelsi. Memor fui
operum domini quia memor ero ab
initio mirabilium tuorum. Et me
ditabor in omnibus operibus tuis. et in ad
inuentionibus tuis exercebor. Deus in
sancto uia tua quis deus magnus sicut
deus noster. tu es deus qui facis mirabilia.
Notam fecisti in populis uirtutem tu
am redemisti in brachio tuo populum tu
um. filios iacob et ioseph. Vide
runt te aque deus. uiderunt te et timuerunt.
et turbate sunt abyssi. Multitudo
sonitus aquarum uocem dederunt nubes.
Etenim sagitte tue transeunt uox
tonitrui tui in rota. Illuxerunt cor
uscationes tue orbi terre. commota
est et contremuit terra. In mari uia tua et
semite tue in aquis multis. et ue
stigia tua non cognoscentur. Dedu
xisti sicut oues populum tuum. in manu
moysi et aaron. titulus intellectus asaph.
Attendite popule meus legem meam. ·λλ·
inclinate aurem uestram in uerba oris
mei. Aperiam in parabolis os meum
loquar propositiones ab initio. Quan
ta audiuimus et cognouimus ea. et patres
nostri narrauerunt nobis. Non sunt
occultata a filiis eorum in generatione al
tera. Narrantes laudes domini et
uirtutes eius. et mirabilia eius que
fecit. Et suscitauit testimonium
in iacob. et legem posuit in israel.
Quanta mandauit patribus nostris
nota facere ea filiis suis ut cogno
scat generatio altera. Filii qui nascen
tur et exurgent. et narrabunt filiis suis
Ut ponant in deo spem meam. et non

obliuiscantur operum dei. et man
exquirant. Ne fiant sicut pa
eorum. generatio praua et exa
generatio que non direxit co
et non est creditus cum deo spi
Filii effrem intendentes et
tes arcum. conuersi sunt in die
Non custodierunt testamentum
et in lege eius noluerunt am
Et obliti sunt benefactorum
mirabilium eius que ostendit
Coram patribus eorum fecit
in terra egypti. in campo
Interrupit mare et perdu
statuit aquas quasi in utre
deduxit eos in nube diei.
te in illuminatione ignis.
rupit petram in heremo. et a
uit eos uelut in abysso mu
duxit aquam de petra.
flumina aquas. Et apposu
huc peccare ei. in iram conci
celsum in inaquoso. Et t
uerunt deum in cordibus suis ut
escas animabus suis. Et
cuti sunt de deo. et dixerunt
poterit deus parare mensam
Quoniam percussit petram
aque. et torrentes inunda
quid et panem poterit da
mensam populo suo. I
minus et distulit.
est in iacob. et ira ascen
Quia non crediderunt
rauerunt in salutari
dauit nubibus desuper.
peruit. Et pluit illis ma
ducandum. et panem
Panem angelorum man
baria misit eis in habun
Transtulit austrum de
in uirtute sua africum
super eos sicut puluerem
et sicut arenam maris uola
nata. Et ceciderunt in m
strorum eorum. circa tabernacula
manducauerunt et saturati
nimis. et desiderium eorum
lit eis. non sunt fraudati
suo. Adhuc esce eorum

ira dei ascendit super eos. Et
occidit pingues eorum: et electos israel im
pedivit. In omnibus his peccaverunt
adhuc. et non crediderunt in mirabilibus
eius. Et defecerunt in vanitate
dies eorum: et anni eorum cum festinatione.
Cum occideret eos querebant eum. et
revertebantur. et diluculo veniebant
ad eum. Et rememorati sunt quia
deus adiutor est eorum. et deus excelsus re
demptor eorum est. Et dilexerunt
eum in ore suo. et lingua sua menti
ti sunt ei. Cor autem eorum non erat
rectum cum eo. nec fideles habiti sunt
in testamento eius. Ipse autem est mi
sericors et propitius fiet peccatis eorum. et non
disperdet eos. Et habundavit ut aver
teret iram suam. et non accendit omnem
iram suam. Et recordatus est quia
caro sunt. spiritus vadens et non rediens.
Quotiens exacerbaverunt eum in deserto
in ira concitaverunt eum in inaquoso.
Et conversi sunt et temptaverunt deum.
et sanctum israel exacerbaverunt. Non
sunt recordati manus eius. die qua re
demit eos de manu tribulantis. Sicut
posuit in egypto signa sua. et prodigia
sua in campo thaneos. Et convertit in
sanguinem flumina eorum: et imbres
eorum ne biberent. Misit in eos cino
miam et comedit eos. et ranam et disperdi
dit eos. Et dedit erugini fructus e
orum. et labores eorum locuste. Et occidit
in grandine vineas eorum. et moros eorum
in pruina. Et tradidit grandini
iumenta eorum: et possessionem eorum
igni. Misit in eos iram indignatio
nis sue. indignationem et iram et
tribulationem. immissionem per an
gelos malos. Viam fecit semite ire
sue. non pepercit a morte animarum
eorum. et iumenta eorum in morte conclusit.
Et percussit omne primogenitum in
egypto. primitias omnis laboris eorum
in tabernaculis cham. Et abstulit si
cut oves populum suum. et perduxit eos
quasi gregem in deserto. Et dedu
xit eos in spe et non timuerunt. et
inimicos eorum operuit mare. Et in
duxit eos in montem sanctificationis

[illegible marginal notes]

sue. montem quem adquisivit dex
tera eius. Et eiecit a facie eorum gentes
et sorte divisit eis terram in funiculo
distributionis. Et habitare fecit in
tabernaculis eorum: tribus israel. Et temp
taverunt et exacerbaverunt deum
excelsum. et testimonia eius non cu
stodierunt. Et averterunt se et non
servaverunt pactum. quemadmodum pa
tres eorum conversi sunt in arcum pravum.
In iram concitaverunt eum in collibus
suis. et in sculptilibus suis. ad emulatio
nem eum provocaverunt. Audivit
deus et sprevit. et ad nichilum redegit val
de israel. Et repulit tabernaculum si
lo: tabernaculum suum ubi habitavit in
hominibus. Et tradidit in captivita
tem virtutem eorum. et pulchritudinem
eorum in manus inimici. Et conclusit
in gladio populum suum: et hereditatem su
am sprevit. Iuvenes eorum comedit
ignis. et virgines eorum non sunt lamen
tate. Sacerdotes eorum in gladio ceci
derunt. et vidue eorum non plorabantur.
Et excitatus est dominus tamquam dormi
ens. tamquam potens crapulatus a vi
no. Et percussit inimicos suos in po
steriora. obprobrium sempiternum dedit illis.
Et repulit tabernaculum ioseph. et
tribum effraim non elegit. Sed elegit
tribum iuda. montem syon quem dile
xit. Et edificavit sicut unicornium
sanctificium suum. in terra quam fundavit
in secula. Et elegit david servum suum
et sustulit eum de gregibus ovium:
de post fetantes accepit eum. Pa
scere iacob servum suum. et israel heredita
tem suam. Et pavit eos in innocen
tia cordis sui. et in intellectibus manuum
suarum deduxit eos. titulus psalmus asaph.
Deus venerunt gentes in hereditatem tuam: Ag.
polluerunt templum sanctum tuum. po
suerunt ierusalem in pomorum custodia.
Posuerunt morticina servorum tuorum:
escas volatilibus celi. carnes sanctorum tuorum
bestiis terre. Effuderunt sanguinem
eorum tamquam aquam in circuitu ierusalem et
non erat qui sepeliret. Facti sumus
obprobrium vicinis nostris. subsannatio
et illusio his qui in circuitu nostro sunt.

[illegible marginal notes]

Usque quo domine irasceris in finem:
accendetur velud ignis zelus tuus.
Effunde iram tuam in gentes que te non
noverunt: et in regna que nomen tuum
non invocaverunt. Quia comederunt
iacob: et locum eius desolaverunt. Ne
memineris iniquitatum nostrarum antiquarum
cito anticipent nos misericordie tue: quia pau
peres facti sumus nimis. Adiuva
nos deus salutaris noster: et propter gloriam nominis
tui domine libera nos: et propitius esto
peccatis nostris propter nomen tuum. Ne for
te dicant in gentibus ubi est deus eorum: et in
notescat in nationibus coram oculis nostris.
Ultio sanguinis servorum tuorum qui effu
sus est: introeat in conspectu tuo gemitus
compeditorum. Secundum magnitudi
nem brachii tui posside filios mortifica
torum. Et redde vicinis nostris septuplum
in sinu eorum: improperium ipsorum quod exprobra
verunt tibi domine. Nos autem populus
tuus et oves pascue tue: confitebimur tibi
in seculum. In generatione et generatione
adnuntiabimus laudem tuam. titulus
pro hiis qui commutabuntur. psalmus pro
assyrius testimonium asaph.
Qui regis israel intende: qui deducis ve
lud ovem ioseph. Qui sedes super che
rubin manifestare coram effraym
beniamin et manasse. Excita poten
tiam tuam et veni: ut salvos facias
nos. Deus converte nos et ostende faciem
tuam et salvi erimus. Domine deus
virtutum quousque irasceris super oratio
nem servi tui. Cibabis nos pane la
crimarum: et potum dabis nobis in lacrimis in
mensura. Posuisti nos in contradictio
nem vicinis nostris: et inimici nostri subsan
naverunt nos. Deus virtutum converte
nos: et ostende faciem tuam et salvi erimus.
Vineam de egypto transtulisti: eiecisti
gentes et plantasti eam. Dux itineris
fuisti in conspectu eius: et plantasti radices
eius et implevit terram. Operuit montes
umbra eius: et arbusta eius cedros dei.
Extendit palmites suos usque ad ma
re: et usque ad flumen propagines eius. Ut
quid destruxisti maceriam eius: et vindemi
ant eam omnes qui pretergrediuntur viam.
Exterminavit eam aper de silva: et singu
laris ferus depastus est eam. Deus virtutum
convertere: respice de celo et vide et visita
vineam istam. Et perfice eam quam

plantavit dextera tua: et super fi[illegible]
minis quem confirmasti tibi. [illegible]
igni et suffossa: ab increpatione
vultus tui peribunt. Fiat manus tua
super virum dextere tue: et super fi[illegible]
quem confirmasti tibi. Et non dis[illegible]
a te vivificabis nos: et nomen tuum
invocabimus. Domine deus virtutum
converte nos: et ostende faciem tuam et salvi
erimus.
titulus in finem pro torcularibus psalmus ipsi asaph.
Exultate d[illegible]
tori nostro [illegible]
iacob. S[illegible]
psalmum [illegible]
tympanum [illegible]
iocundum [illegible]
[illegible]
tuba in [illegible]
tibi [illegible]
sollempnitatis
tue. Quia preceptum in israel est: et iu
dicium deo iacob. Testimonium in ioseph
posuit illud cum exiret de terra [illegible]
linguam quam non noverat audivit.
Divertit ab oneribus dorsum eius: manus
eius in cophino servierunt. In tribulatione
invocasti me: et liberavi te: exaudivi te
in abscondito tempestatis: probavi te
apud aquam contradictionis. Audi populus meus
et contestabor te: israel si audieris
me non erit in te deus recens neque adorabis
Ego enim sum dominus [illegible]
duxi te de terra egypti: dilata [illegible]
plebo illud. Et non audivit [illegible]
meus vocem meam: et [illegible]
michi. Et dimisi eos [illegible]
desideria cordis eorum: ibunt [illegible]
omnibus suis. Si populus meus [illegible]
me: israel si in viis meis ambula[illegible]
Pro nichilo forsitan inimicos eorum [illegible]
liassem: et super tribulantes eos [illegible]
manum meam. Inimici [illegible]
mentiti sunt ei: et erit tempus eorum [illegible]
Et cibavit illos ex adipe [illegible]
de petra melle saturavit eos.
Deus stetit in synagoga deorum:
in medio autem deos diiudicat.
Usque quo iudicatis iniquitatem: et fa
cies peccatorum sumitis. Iudicate ege
no et pupillo: humilem et pauperem iu
stificate. Eripite pauperem: et e
genum de manu peccatoris libera[illegible]

scierunt neque intellexerunt in tenebris
ambulant: movebuntur omnia funda-
menta terre. Ego dixi dii estis et filii
excelsi omnes. Vos autem sicut homines
moriemini: et sicut unus de principibus
cadetis. Exurge deus iudica terram: quoniam
tu hereditabis in omnibus gentibus. Canticum psalmi 82
Deus quis similis erit tibi. ne taceas. Asaph
neque compescaris deus. Quoniam ecce ini-
mici tui sonuerunt: et qui oderunt te
extulerunt caput. Super populum tuum
malignaverunt consilium: et cogitaverunt
adversus sanctos tuos. Dixerunt venite
et disperdamus eos de gente: et non memo-
retur nomen israel ultra. Quoniam
cogitaverunt unanimiter simul: ad-
versus te testamentum disposue-
runt tabernacula ydumeorum et ismahelite.
Moab et agareni. gebal et amon
et amalech: alienigene cum habitantibus
tyrum. Etenim assur venit cum
illis. facti sunt in adiutorium filiis loth.
Fac illis sicut madian et sisare. sicut
iabin in torrente cyson. Disperierunt
in endor. facti sunt ut stercus terre. Po-
ne principes eorum sicut oreb et zeb et ze-
bee et salmana. Omnes principes eorum
qui dixerunt hereditate possideamus sanc-
tuarium dei. Deus meus pone illos ut rotam
et sicut stipulam ante faciem venti. Sicut
ignis qui comburit silvam: et sicut flamma
comburens montes. Ita persequeris illos
in tempestate tua: et in ira tua turbabis
eos. Imple facies eorum ignominia: et
querent nomen tuum domine. Erube-
scant et conturbentur in seculum seculi: et confun-
dantur et pereant. Ut cognoscant quia
nomen tibi dominus: tu solus altissimus
in omni terra. In finem pro torcularibus filiis
Quam dilecta tabernacula tua domine virtu- chore
tum: concupiscit et deficit anima mea in 83
atria domini. Cor meum et caro mea
exultaverunt in deum vivum. Etenim
passer invenit sibi domum: et turtur nidum
sibi ubi reponat pullos suos. Altaria
tua domine virtutum: rex meus et deus
meus. Beati qui habitant in domo tua do-
mine: in secula seculorum laudabunt te. Be-
atus vir cuius est auxilium abs te: ascen-
siones in corde suo disposuit in valle
lacrimarum. in loco quem posuit. Etenim be-
nedictionem dabit legislator: ibunt
de virtute in virtutem: videbitur deus deo-
rum in syon. Domine deus virtutum
exaudi orationem meam: auribus perci-
pe deus iacob. Protector noster aspice deus: et respi-
ce in faciem christi tui. Quia melior dies
una in atriis tuis: super milia. Elegi ab-
iectus esse in domo dei mei: magis quam ha-
bitare in tabernaculis peccatorum. Quia mi-
sericordiam et veritatem diligit deus: gratiam et glori-
am dabit dominus. Non privabit bonis
eos qui ambulant in innocentia: domine
virtutum beatus homo qui sperat in te.
Benedixisti domine titulus in finem filiis chore
terram tuam: avertisti captivitatem iacob. 84
Remisisti iniquitatem plebis tue: operu-
isti omnia peccata eorum. Mitigasti omnem
iram tuam: avertisti ab ira indignationis
tue. Converte nos deus salutaris noster: et averte
iram tuam a nobis. Numquid in eternum
irasceris nobis: aut extendes iram tuam a
generatione in generationem. Deus tu
conversus vivificabis nos: et plebs tua leta-
bitur in te. Ostende nobis domine mi-
sericordiam tuam: et salutare tuum da no-
bis. Audiam quid loquatur in me dominus
deus: quoniam loquetur pacem in plebem
suam. Et super sanctos suos: et in eos qui conver-
tuntur ad cor. Verumtamen prope timentes
eum salutare ipsius: ut inhabitet gloria in terra
nostra. Misericordia et veritas obviaverunt sibi: iusti-
tia et pax osculate sunt. Veritas de terra or-
ta est: et iustitia de celo prospexit. Etenim
dominus dabit benignitatem: et terra nostra
dabit fructum suum. Iustitia ante eum
ambulabit: et ponet in via gressus suos.
Inclina domine titulus oratio david prophe. 85
aurem tuam et exaudi me: quoniam inops et
pauper sum ego. Custodi animam meam
quoniam sanctus sum: salvum fac servum
tuum deus meus sperantem in te. Misere-
re mihi domine quoniam ad te clamavi to-
ta die: letifica animam servi tui: quoniam
ad te domine animam meam levavi. Quo-
niam tu domine suavis et mitis: et multe
misericordie omnibus invocantibus te. Auribus
percipe domine orationem meam: et inten-
de voci orationis mee. In die tribulati-
onis mee clamavi ad te: quia exaudisti
me. Non est similis tui in diis domine:
et non est secundum opera tua. Omnes
gentes quascumque fecisti: venient et ado-
rabunt coram te domine: et glorificabunt
nomen tuum. Quoniam magnus es tu et fa-
ciens mirabilia: tu es deus solus. Deduc me
domine in via tua: et ingrediar in veritate
tua. Letetur cor meum ut timeat
nomen tuum. Confitebor tibi domine

174

deus meus in toto corde meo. et glorificabo
nomen tuum in eternum. Quia misericordia
tua magna est super me. et eruisti animam
meam ex inferno inferiori. Deus iniqui
insurrexerunt in me et synagoga po
tentium quesierunt animam meam
et non proposuerunt te in conspectu suo.
Et tu domine deus miserator et misericors
patiens et multe misericordie et verax. Respi
ce in me et miserere mei. da imperium tuum
puero tuo. et salvum fac filium ancil
le tue. Fac mecum domine signum
in bonum ut videant qui oderunt me et
confundantur quoniam tu domine adiu
visti me et consolatus es me. titulus psalmi
Fundamenta eius cantica filiis chore.
in montibus sanctis. diligit dominus 86.
portas syon super omnia tabernacula iacob.
Gloriosa dicta sunt de te civitas dei. Me
mor ero raab et babylonis scientium me.
Ecce alienigene et tyrus et populus
ethyopum. hii fuerunt illic. Nunquid
syon dicet homo et homo natus est in ea
et ipse fundavit eam altissimus. Do
minus narrabit in scripturis popu
lorum et principum horum qui fuerunt in ea.
Sicut letantium omnium habitatio est in te.
titulus cantica psalmi filiis chore in finem
pro amalech intellectus ad respondendum
Domine deus salutis mee eman ysraite. 87.
in die clamavi et nocte coram te. In
tret in conspectu tuo oratio mea. incli
na aurem tuam ad precem meam. Qui
a repleta est malis anima mea. et vita
mea in inferno appropinquavit. Esti
matus sum cum descendentibus in lacum.
factus sum sicut homo non audiens
sine adiutorio inter mortuos liber. Si
cut vulnerati dormientes in sepulcris
quorum non es memor amplius. et ipsi de
manu tua repulsi sunt. Posuerunt
me in lacu inferiori in tenebrosis et in um
bra mortis. Super me confirmatus est fu
ror tuus. et omnes fluctus tuos induxisti
super me. Longe fecisti notos meos a me
posuerunt me abhominationem sibi.
Traditus sum et non egrediebar. oculi
mei languerunt pre inopia. Clamavi ad
ad te domine tota die. expandi ad te
manus meas. Nunquid mortuis
facies mirabilia. aut medici suscita
bunt et confitebuntur tibi. Nunquid nar
rabit aliquis in sepulchro misericordiam tu
am. et veritatem tuam in perditionem.
Nunquid cognoscentur in tenebris

mirabilia tua. et iustitia tua in terra
oblivionis. Et ego ad te domine
clamavi. et mane oratio mea pre
veniet te. Ut quid domine repellis ora
tionem meam. avertis faciem tuam
a me. Pauper sum ego et in laboribus
a iuventute mea. exaltatus autem
humiliatus sum et conturbatus. In
me transierunt ire tue. et terrores tui
conturbaverunt me. Circumdederunt
me sicut aqua tota die. circumdederunt
me simul. Elongasti a me amicum
et proximum. et notos meos a miseria.
Misericordias titulus intellectus
domini in eternum cantabo.
In generationem et generationem an
nunciabo veritatem tuam in ore meo.
Quoniam dixisti in eternum mi
sericordia edificabitur in celis. preparabitur
tas tua in eis. Disposui testamentum
electis meis. iuravi david servo meo
in eternum preparabo semen tuum. Et
edificabo in generatione et generationem
sedem tuam. Confitebuntur celi mirabi
lia tua domine. etenim veritatem tuam
in ecclesia sanctorum. Quoniam quis in nu
bibus equabitur domino. similis erit
in filiis dei. Deus qui glorificatur in con
cilio sanctorum. magnus et terribilis super
in circuitu eius sunt. Domine deus
virtutum quis similis tibi. potens es
et veritas tua in circuitu tuo. Tu
dominaris potestati maris. motum autem
fluctuum eius tu mitigas. Tu humi
liasti sicut vulneratum superbum. in
brachio virtutis tue dispersisti inimic
os tuos. Tui sunt celi et tua
orbem terre et plenitudinem
tu fundasti. aquilonem et mare tu
creasti. Thabor et hermon in nomine
tuo exultabunt. tuum brachium cum
potentia. Firmetur manus tua
et exaltetur dextera tua. iustitia et
iudicium preparatio sedis tue. Misericordia
precedent faciem tuam. Beatus popu
lus qui scit iubilationem. Domine
in lumine vultus tui ambulabunt
et in nomine tuo exultabunt tota
die et in iustitia tua exaltabuntur.
Quoniam gloria virtutis eorum
et in beneplacito tuo exaltabitur cor
nu nostrum. Quia domini est assumptio
et sancti israel regis nostri. Tunc locutus
es in visione sanctis tuis et dixisti
adiutorium in potente et exaltavi

lectum de plebe mea. Inveni da-
vid servum meum. oleo sancto meo unxi eum.
Manus enim mea auxiliabitur ei. et
brachium meum confortabit eum.
Nihil proficiet inimicus in eo. et fili-
us iniquitatis non apponet nocere ei.
Et concidam a facie ipsius inimicos e-
ius. et odientes eum in fugam convertam.
Et veritas mea et misericordia mea cum ipso. et
in nomine meo exaltabitur cornu eius.
Et ponam in mari manum eius. et
in fluminibus dexteram eius. Ipse in-
vocabit me pater meus es tu. deus meus
et susceptor salutis meae. Et ego pri-
mogenitum ponam illum. excelsum
prae regibus terrae. In aeternum servabo illi
misericordiam meam. et testamentum
meum fidele ipsi. Et ponam in saeculum
saeculi semen eius. et thronum eius sicut
dies caeli. Si autem dereliquerint filii eius
legem meam. et in iudiciis meis non am-
bulaverint. Si iustitias meas pro-
fanaverint. et mandata mea non cu-
stodierint. Visitabo in virga iniqui-
tates eorum. et in verberibus peccata eorum. Misericordiam
autem meam non dispergam ab eo. neque
nocebo in veritate mea. Neque profana-
bo testamentum meum. et quae procedunt
de labiis meis non faciam irrita. Se-
mel iuravi in sancto meo si david mentiar
semen eius in aeternum manebit. Et
thronus eius sicut sol in conspectu meo. et
sicut luna perfecta in aeternum. et te-
stis in caelo fidelis. Tu vero repulisti
et despexisti. distulisti christum tuum.
Avertisti testamentum servi tui. profa-
nasti in terra sanctuarium eius. Destruxisti
omnes sepes eius. posuisti firmamentum
eius formidinem. Diripuerunt eum
omnes transeuntes viam. factus est opprobri-
um vicinis suis. Exaltasti dexteram
deprimentium eum. laetificasti omnes ini-
micos eius. Avertisti adiutorium
gladii eius. et non es auxiliatus ei in
bello. Destruxisti eum ab emunda-
tione. et sedem eius in terram collisisti. Mi-
norasti dies temporis eius. perfudisti eum
confusione. Usque quo domine avertis in
finem. exardescet sicut ignis ira tua.
Memorare quae mea substantia. numquid
enim vane constituisti omnes filios hominum.
Quis est homo qui vivet et non videbit
mortem. eruet animam suam de manu
inferi. Ubi sunt misericordiae tuae antiquae domine
sicut iurasti david in veritate tua. Me-
mor esto domine opprobrii servorum tuorum
quod continui in sinu meo multarum gentium.
Quod exprobraverunt inimici tui do-
mine. quod exprobraverunt commutationem
christi tui. Benedictus dominus in aeternum
fiat fiat. *titulus laus cantici quinti libri.*
Domine refugium factus es nobis. a genera- 89
tione in generationem. Priusquam
montes fierent aut formaretur terra et
orbis. a saeculo et usque in saeculum tu es deus. Ne aver-
tas hominem in humilitatem. et dixisti con-
vertimini filii hominum. Quoniam mil-
le anni ante oculos tuos. tamquam dies hester-
na quae praeteriit. Et custodia in nocte quae pro
nihilo habentur eorum anni erunt. Ma-
ne sicut herba transeat. mane floreat et
transeat. vespere decidat induret et arescat.
Quia defecimus in ira tua. et in furore tu-
o turbati sumus. Posuisti iniquitates
nostras in conspectu tuo. saeculum nostrum in illumi-
natione vultus tui. Quoniam omnes
dies nostri defecerunt. et in ira tua defecimus.
Anni nostri sicut aranea meditabuntur. di-
es annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni.
Si autem in potentatibus octoginta anni.
et amplius eorum labor et dolor. Quoniam
supervenit mansuetudo. et corripiemur.
Quis novit potestatem irae tuae. et prae timo-
re tuo iram tuam dinumerare. Dexteram tu-
am sic notam fac. et eruditos corde in sa-
pientia. Convertere domine usquequo.
et deprecabilis esto super servos tuos. Reple-
ti sumus mane misericordia tua. et exultavimus
et delectati sumus in omnibus diebus nostris.
Laetati sumus pro diebus quibus nos humili-
asti. annis quibus vidimus mala. Re-
spice in servos tuos et in opera tua et dirige
filios eorum. Et sit splendor domini dei
nostri super nos. et opera manuum nostrarum dirige
super nos. et opus manuum nostrarum dirige.
Qui habitat in adiutorio *titulus laus cantici david*
altissimi. in protectione dei caeli commorabitur. 90
Dicet domino susceptor meus es tu. et
refugium meum deus meus sperabo in
eum. Quoniam ipse liberavit me de laqueo
venantium. et a verbo aspero. Scapulis su-
is obumbrabit tibi. et sub pennis eius
sperabis. Scuto circumdabit te veritas eius
non timebis a timore nocturno. A sagit-
ta volante in die a negotio perambulante in
tenebris. ab incursu et daemonio meridiano.
Cadent a latere tuo mille et decem milia
a dextris tuis ad te autem non appropinquabit.
Verumtamen oculis tuis considerabis. et retributionem
peccatorum videbis. Quoniam tu es

domine spes mea. altissimu posuisti
refugiu tuum. Non accedet ad te ma
lum. et flagellum non appropinquabit ta
bernaculo tuo. Quoniam angelis suis
mandavit de te. ut custodiant te in omib;
viis tuis. In manib; portabunt te.
ut non offendas ad lapidem pedem tuu.
Super aspidem et basiliscum ambulab
et conculcabis leonem et draconem. Qm
in me speravit liberabo eum. protegam eu
quoniam cognovit nome meum.
Clamabit ad me et ego exaudiam eu
cum ipso sum in tribulatione. eripiam
eum et glorificabo eum. Longitudine
dieru replebo eum. et ostendam illi salu
tare meum. titulus psalmus cantici in die sabbati
Bonum est confiteri domino. et psallere nomi 91
tuo altissime. Ad annuntiandum
mane misericordiam tuam. et veritatem tuam
per noctem. In decacordo psalterio. cum
cantico et cythara. Quia delectasti me do
mine in factura tua. et in operib; manuu
tuaru exultabo. Quam magnifica
ta sunt opera tua domine. nimis profunde
facte sunt. cogitationes tue. Vir in
sipiens non cognoscet. et stultus non in
telliget h. Cum exorti fuerint pecca
tores sicut fenum. et apparuerint omes
qui operantur iniquitatem. Ut intere
ant in seculum seculi. tu autem altissimus in e
ternum dne. Quoniam ecce inimici
tui domine. quoniam ecce inimici tui
peribunt et dispergentur omes qui operant
iniquitate. Et exaltabitur sicut uni
cornis cornu meum. et senectus mea in
misericordia uberi. Et despexit oculus meus ini
micos meos. et in insurgentib; in me ma
lignantib; audiet auris mea. Iustus
ut palma florebit. sicut cedrus libani
multiplicabitur. Plantati in domo
domini in atriis domus dei nostri florebunt.
Adhuc multiplicabunt in senecta u
beri. bene patientes erunt ut annuntient
Quoniam rectus dominus deus noster. et non
est iniquitas in eo. titulus laus cantici
david quia fundata est in die ante sabbatum. 92
Dominus regnavit decorem indutus e
indutus est dominus fortitudinem et
precinxit se. Etenim firmavit orbem
terre qui non commovebitur. Parata sedes
tua ex tunc a seculo tu es. Elevaverunt
flumina domine. elevaverunt flumi
na fluctus suos a vocib; aquaru multaru.
Mirabiles elationes maris mirabilis
in altis dominus. Testimonia tua cre

dibilia facta sunt nimis. domum
decet sanctitudo sanctitudo domine in lon
gitudinem dieru. titulus laus cantici
Deus ultionum dominus. deus ultio
num libere egit. Exaltare qui iudica
terram. redde retributionem superb
Usque quo peccatores domine. u
quo peccatores gloriabunt. Ef
fabuntur et loquentur iniquitat
loquentur omes qui operantur in
iquitatem. Populum tuum dne hu
miliaverunt. et hereditatem tuam vexa
verunt. Viduam et advenam in
terfecerunt. et pupillos occiderunt. Et
dixerunt non videbit dominus. nec in
telliget deus iacob. Intelligite insip
in populo. et stulti aliquando sapite. Qu
plantavit aurem non audiet. aut q
oculum non considerat. Qui corrip
nationes arguet. qui docet hominem sc
Dominus scit cogitationes ho
quoniam vane sunt. Beatus
quem tu erudieris domine. et d
lege tua docueris eum. Ut mitiges
ei a dieb; malis. donec fodiatur pe
cca. Quia non repellet domi
plebem suam. et hereditatem suam
non derelinquet. Quo usque iusti
convertatur in iudicium. et qui iuxta illa
recto sunt corde. Quis consurget
mihi adversus malignantes. a
stabit mecum adversus ope
rantes iniquitatem. Nisi quia domi
adiuvit me. paulominus habit
in inferno anima mea. Si dice
motus est pes meus. misericordia tua do
adiuvabat me. Secundum
dolorum meorum in corde meo.
tue letificaverunt animam
Numquid adheret tibi sedes
tis. qui fingis laborem in pr
Captabunt in animam iu
sanguinem innocentem cond
Et factus est mihi dominus
refugium. et deus meus in adiutor
mee. Reddet illis iniquitatem
et in malitia eoru disperdet illos do
deus noster. titulus laus cantici ps.
Venite exultemus domino. iubi
deo salutari nostro. Preoccupem
faciem eius in confessione. et in psal
iubilemus ei. Quoniam deus mag
dominus et rex magnus super omes
Quia in manu eius sunt omes
fines terre et altitudines montium ip

Quoniam ipsius est mare et ipse fecit
illud. et siccam manus eius formaverunt.
Venite adoremus et procidamus et plo
remus ante deum. qui fecit nos. quia ip
se est dominus deus noster. Et nos populus pascu
e eius et oves manus eius. Hodie si vocem
eius audieritis. nolite obdurare corda
vestra. Sicut in irritatione secundum
diem temptationis in deserto. Ubi temptave
runt me patres vestri. probaverunt et
viderunt opera mea. Quadraginta annis
proximus fui generationi illi. et dixi semper
errant corde. Et isti non cognoverunt
vias meas. ut iuravi in ira mea si intro
ibunt in requiem meam.
titulus psalmi david quando domus edifica
batur post captivitatem. 95
Cantate domino canticum novum. can
tate domino omnis terra. Cantate domino
et benedicite nomini eius. annuntiate de
die in diem salutare eius. Annuntia
te inter gentes gloriam eius. in omnibus
populis mirabilia eius. Quoniam ma
gnus dominus et laudabilis nimis. terribilis
est super omnes deos. Quoniam omnes dii
gentium demonia. dominus autem celos
fecit. Confessio et pulcritudo in con
spectu eius. sanctimonia et magnificentia
in sanctificatione eius. Afferte domino pa
trie gentium afferte domino gloriam et
honorem. afferte domino gloriam nomini eius.
Tollite hostias et introite in atria eius
adorate dominum in atrio sancto eius. Com
moveatur a facie eius universa terra. dicite
in gentibus quia dominus regnavit.
Etenim correxit orbem terre qui non
movebitur. iudicabit populos in equitate.
Letentur celi et exultet terra. commovea
tur mare et plenitudo eius. gaudebunt
campi et omnia que in eis sunt. Tunc
exultabunt omnia ligna silvarum a facie do
mini quia venit. quoniam venit iudica
re terram. Iudicabit orbem terre in e
quitate. et populos in veritate sua. titulus
Dominus regnavit psalmi david quando terra eius restituta est. 96
exultet terra. letentur insule multe. tunc est.
Nubes et caligo in circuitu eius. iustitia
et iudicium correctio sedis eius. Ignis
ante ipsum precedet. et inflammabit in circuitu
inimicos eius. Illuxerunt fulgura
eius orbi terre. vidit et commota est terra. Mon
tes sicut cera fluxerunt a facie domini.
a facie domini omnis terra. Annuntiaverunt
celi iustitiam eius. et viderunt omnes populi
gloriam eius. Confundantur omnes qui ado
rant sculptilia. et qui gloriantur in simulacris
suis. Adorate eum omnes angeli eius. au
divit et letata est syon. Et exultaverunt
filie iude. propter iudicia tua domine. Quoniam
tu dominus altissimus super omnem terram
nimis exaltatus es super omnes deos. Qui di
ligitis dominum odite malum. custodit do
minus animas sanctorum suorum. de manu peccato
ris liberabit eos. Lux orta est iusto. et rectis
corde letitia. Letamini iusti in domino.
et confitemini memorie sanctificationis eius.
titulus psalmi david.
Cantate domino canti 97
cum novum. quia mi
rabilia fecit. Sal
vavit sibi dextera eius
et brachium sanctum
eius. Notum fecit
dominus salutare
suum. in conspectu
gentium revelavit
iustitiam suam.
Recordatus est misericordie sue et veritatis sue. do
mui israel. Viderunt omnes termini terre salu
tare dei nostri. Iubilate deo omnis terra. canta
te et exultate et psallite. Psallite domino
in cythara in cythara et voce psalmi. in
tubis ductilibus et voce tube cornee. Iu
bilate in conspectu regis domini. moveatur
mare et plenitudo eius. orbis terrarum et universi
qui habitant in eo. Flumina plaudent ma
nu simul. montes exultabunt a conspectu do
mini quia venit. quoniam venit iudicare
terram. Iudicabit orbem terrarum in iustitia
et populos in equitate. titulus patet. 98
Dominus regnavit irascantur populi. qui sedes
super cherubym moveatur terra. Dominus
in syon magnus. et excelsus super omnes populos.
Confiteantur nomini tuo magno. quoniam
terribile et sanctum est. et honor regis iudicium di
ligit. Tu parasti directiones. iudicium et
iustitiam. in iacob tu fecisti. Exalta
te dominum deum nostrum. et adorate sca
bellum pedum eius. quoniam sanctum est. Moyses
et aaron in sacerdotibus eius. et samuel inter
eos. qui invocant nomen eius. Invo
cabant dominum et ipse exaudiebat eos.
in columpna nubis loquebatur ad eos. Cu
stodiebant testimonia eius. et precep
tum quod dedit illis. Domine deus noster
tu exaudiebas eos. deus tu propitius fu
isti eis. et ulciscens in omnes adinventiones
eorum. Exaltate dominum deum nostrum.
et adorate in monte sancto eius. quoniam
sanctus dominus deus noster.

99.
Iubilate deo omnis terra. servite domino i
leticia. Introite in conspectu eius in
exultatione. Scitote quoniam do
minus ipse est deus. ipse fecit nos et non
ipsi nos. Populus eius et oves pascu
e eius. introite portas eius in confessio
ne atria eius in hymnis confitemini illi.
Laudate nomen eius quoniam sua
vis est dominus. in eternum misericordia eius et
usque in generatione et generationem veritas eius. titulus ps
Misericordiam et iudicium cantabo in confessione.
tibi domine. Psallam et intelligam i
n via immaculata. quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis mei
in medio domus mee. Non proponebam
ante oculos meos rem iniustam. facientes
prevaricationes odivi. Non adhesit m
ichi cor pravum declinantem a me malignum
non cognoscebam. Detrahentem secre
to proximo suo. hunc persequebar. Superbo
oculo et insatiabili corde. cum hoc non e
debam. Oculi mei ad fideles terre ut se
deant mecum. ambulans in via immacula
ta hic michi ministrabat. Non habitabit
in medio domus mee qui facit superbiam
qui loquitur iniqua non direxit in con
spectu oculorum meorum. In matutino in
terficiebam omnes peccatores terre. ut dis
perderem de civitate domini. omnes operantes
iniquitatem. titulus oratio pauperis cum
anxiatus fuerit in conspectu dei.
Domine exaudi orationem meam. et clamor
meus ad te veniat. Non avertas faciem
tuam a me: in quacumque die tribulor
inclina ad me aurem tuam. In quacumque
die invocavero te. velociter exaudi me.
Quia defecerunt sicut fumus dies mei.
et ossa mea sicut cremium aruerunt. Per
cussus sum ut fenum et aruit cor meum.
quia oblitus sum comedere panem me
um. A voce gemitus mei. adhesit os
meum carni mee. Similis factus
sum pellicano solitudinis. factus sum
sicut nicticorax in domicilio. Vigila
vi et factus sum sicut passer solitarius
in tecto. Tota die exprobrabant m
ichi inimici mei. et qui laudabant me adv
ersum me iurabant. Quia cinerem
tamquam panem manducabam. et po
tum meum cum fletu miscebam.
A facie ire indignationis tue. quia e
levans allisisti me. Dies mei sicut um
bra declinaverunt. et ego sicut fenum
arui. Tu autem domine in eternum
permanes. et memoriale tuum in genera

tionem et generationem. Tu exurgens
domine misereberis syon. quia tempus
miserendi eius. quia venit tempus.
Quoniam placuerunt servis tuis
lapides eius et terre eius miserebuntur.
Et timebunt gentes nomen tuum
domine. et omnes reges terre gloriam […]
Quia edificavit dominus syon
et videbitur in gloria sua. Respexit […]
orationem humilium. et non sprevit
precem eorum. Scribantur hec in genera[tione]
altera. et populus qui creabitur lau[da]
bit dominum. Quia prospexit de ex[cel]
so sancto suo. dominus de celo in terram [aspe]
xit. Ut audiret gemitus compe[ditorum]
et solveret filios interemptorum. Ut an[nun]
tient in syon nomen domini. et laudem [eius]
in ierusalem. In conveniendo popu[los]
in unum et reges. ut serviant domino.
Respondit ei in via virtutis […]
paucitatem dierum meorum nuntia […]
Ne revoces me in dimidio die[rum me]
orum. in generationem et generationem [an]
ni. Initio tu domine terram [fun]
dasti. et opera manuum tuarum […]
Ipsi peribunt tu autem perma[nes] […]
omnes sicut vestimentum ve[terascent]
Et sicut opertorium mutabis […]
mutabuntur. tu autem idem ipse […]
ni tui non deficient. Filii ser[vorum tu]
orum habitabunt. et semen […]
seculum dirigetur. titulus ps[almus]
Benedic anima mea domino […]
intra me sunt nomini s[ancto eius. Be]
nedic anima mea domino […]
oblivisci omnes retributiones […]
propitiatur omnibus iniquitatibus […]
qui sanat omnes infirmitates […]
Qui redimit de interitu […]
qui coronat te in misericordia […]
Qui replet in bonis desiderium [tu]
um. renovabitur ut aquile [iuven]
tus tua. Faciens misericordias […]
et iudicium omnibus iniuriam [patien]
tibus. Notas fecit vias suas […]
si. filiis israel voluntates suas.
Miserator et misericors dominus. lon[gani]
mis et multum misericors. N[on in]
perpetuum irascetur. neque in eter[num]
comminabitur. Non secundum pec[cata nos]
tra fecit nobis. neque secundum iniq[uitates nostras]
retribuit nobis. Quoniam [secundum]
altitudinem celi a terra. corrobora[vit]
misericordiam suam super timentes se.
Quantum distat ortus ab occidente

[illegible]

orto longe fecit a nobis iniquitates
nostras. Quomodo miseretur pater fi
liorum: misertus est dominus timentibus
se. quoniam ipse cognovit figmen
tum nostrum. Recordatus est quoniam pul
vis sumus homo sicut fenum dies
eius tamquam flos agri sic efflore
bit. Quoniam spiritus pertransibit
in illo et non subsistet. et non cogno
scet amplius locum suum. Misericordia aut
em domini ab eterno. et usque in eternum super
timentes eum. Et iustitia illius in fi
lios filiorum: his qui servant testamentum
eius. Et memores sunt mandatorum
ipsius ad faciendum ea. Dominus
in celo paravit sedem suam. et regnum
ipsius omnibus dominabitur. Benedicite do
mino omnes angeli eius potentes virtute
facientes verbum illius. ad audiendam
vocem sermonum eius. Benedicite
domino omnes virtutes eius. ministri eius
qui facitis voluntatem eius. Benedi
cite domino omnia opera eius. in omni loco domina
tionis eius. benedic anima mea domino.
Benedic anima mea titulus psalmus. c.iij.
domino. domine deus meus magnificatus es
vehementer. Confessionem et
decorem induisti. amictus lumine sicut
vestimento. Extendens celum
sicut pellem. qui tegis aquis superiora
eius. Qui ponis nubem ascensum tu
um. qui ambulas super pennas ventorum
Qui facis angelos tuos spiritus. et mini
stros tuos ignem urentem. Qui fun
dasti terram super stabilitatem suam. non
inclinabitur in seculum seculi. Abyssus sicut
vestimentum amictus eius. super mon
tes stabunt aque. Ab increpatione tua
fugient. a voce tonitrui tui formida
bunt. Ascendunt montes et descendunt
campi. in locum quem fundasti eis.
Terminum posuisti quem non transgre
dientur. neque convertentur operire ter
ram. Qui emittis fontes in conval
libus; inter medium montium pertran
sibunt aque. Potabunt omnes be
stie agri expectabunt onagri in siti
sua. Super ea volucres celi habita
bunt. de medio petrarum dabunt voces.
Rigans montes de superioribus suis. de
fructu operum tuorum satiabitur terra.
Producens fenum iumentis. et herbam
servituti hominum. Ut educas pa
nem de terra. et vinum letificet cor hominis.
Ut exhilaret faciem in oleo. et panis

cor hominis confirmet. Saturabun
tur ligna campi et cedri libani quas
plantavit. illic passeres nidificabunt
Herodii domus dux est eorum. mon
tes excelsi cervis. petra refugium her
inaciis. Fecit lunam in tempora. sol cog
novit occasum suum. Posuisti tenebras
et facta est nox. in ipsa pertransibunt omnes
bestie silve. Catuli leonum rugientes
ut rapiant. et querant a deo escam sibi. Or
tus est sol et congregati sunt. et in cu
bilibus suis collocabuntur. Exibit ho
mo ad opus suum. et ad operationem suam
usque ad vesperam. Quam magnificata
sunt opera tua domine omnia in sapientia fe
cisti. impleta est terra possessione tua.
Hoc mare magnum et spatiosum
manibus. illic reptilia quorum non est numerus.
Animalia pusilla cum magnis. il
lic naves pertransibunt. Draco iste
quem formasti ad illudendum ei. Om
nia a te expectant. ut des illis escam
in tempore. Dante te illis colligent. ap
eriente te manum tuam omnia imple
buntur bonitate. Avertente aut
em te faciem turbabuntur. auferes spiritum eo
rum. et deficient. et in pulverem suum
revertentur. Emitte spiritum tuum et
creabuntur: et renovabis faciem terre.
Sit gloria domini in seculum. letabitur dominus
in operibus suis. Qui respicit terram et
facit eam tremere. qui tangit montes
et fumigant. Cantabo domino in vita
mea. psallam deo meo quamdiu sum
Iocundum sit ei eloquium meum. e
go vero delectabor in domino. Deficiant
peccatores a terra et iniqui ita ut non sint.
benedic anima mea domino. titulus psalmus c.iiij.
Confitemini domino et invocate david alleluia.
nomen eius. annuntiate inter gentes
opera eius. Cantate ei et psallite ei.
narrate omnia mirabilia eius. Lau
damini in nomine sancto eius. letetur
cor querentium dominum. Querite do
minum et confirmamini. querite faciem
eius semper. Mementote mirabili
um eius que fecit. prodigia eius. et iu
dicia oris eius. Ipse dominus deus no
ster in universa terra iudicia eius. Memor
fuit in seculum testamenti sui. verbi quod
mandavit in mille generationes. Quod
disposuit ad abraham. et iuramenti
sui ad ysaac. Et statuit illud iacob
in preceptum. et israel in testamentum e
ternum. Dicens tibi dabo terram cha

Semen abrahe servi eius. filii iacob
electi eius.

[illegible]

[illegible]

naam. funiculum hereditatis vestre. Cum
essent numero brevi. paucissimi et incole e-
ius. Et pertransierunt de gente in gen
tem. et de regno ad populum alterum. Non
reliquit hominem nocere eis. et corripuit pro eis
reges. Nolite tangere christos meos. et in
prophetis meis nolite malignari. Et vocavit
famem super terram. et omne firmamentum pa
nis contrivit. Misit ante eos virum. in servum
venundatus est ioseph. Humiliaverunt
in compedibus pedes eius. ferrum pertransiit animam eius
donec veniret verbum eius. Eloquium domini
inflammavit eum. misit rex et solvit eum
princeps populorum et dimisit eum. Consti
tuit eum dominum domus sue. et principem omnis
possessionis sue. Ut erudiret princi
pes eius sicut semetipsum. et senes eius pru
dentiam doceret. Et intravit israel in egyp
tum. et iacob accola fuit in terra cham.
Et auxit populum suum vehementer. et
firmavit super inimicos eius. Conver
tit cor eorum ut odirent populum eius. et dolum fa
cerent in servos eius. Misit moy
sen servum suum. aaron quem elegit ipsum.
Posuit in eis verba signorum suorum. et prodigiorum
suorum in terra cham. Misit tenebras et obscura
vit. et non exacerbavit sermones suos.
Convertit aquas eorum in sanguinem. et occidit
pisces eorum. Et edidit terra eorum ranas in
penetrabilibus regum ipsorum. Dixit et ve
nit cynomia et cinifes in omnibus finibus
eorum. Posuit pluvias eorum grandinem
ignem comburentem in terra ipsorum. Et percus
sit vineas eorum et ficulneas eorum. et contrivit
lignum finium eorum. Dixit et venit locusta
et bruchus. cuius non erat numerus. Et come
dit omne fenum in terra eorum. et comedit
omnem fructum terre eorum. Et per
cussit omne primogenitum in terra eorum. primitias
omnis laboris eorum. Et eduxit eos cum argento
et auro. et non erat in tribubus eorum infirmus.
Letata est egyptus in profectione eorum.
quia incubuit timor eorum super eos. Expandit
nubem in protectionem eorum. et ignem ut luceret eis
per noctem. Petierunt et venit coturnix. et pane ce
li saturavit eos. Dirupit petram et fluxe
runt aque. abierunt in sicco flumina. Quoniam me
mor fuit verbi sancti sui. quod habuit ad abraam
puerum suum. Et eduxit populum suum in
exultatione. et electos suos in letitia.
Et dedit illis regiones gentium. et labores
populorum possederunt. Ut custodiant iustifica
tiones eius. et legem eius requirant. titulus
Confitemini domino quoniam bonus. alleluia all.
quoniam in seculum misericordia eius. Quis loquetur poten

tias domini. auditas faciet omnes laudes
eius. Beati qui custodiunt iudicium et
faciunt iustitiam in omni tempore. Memento
nostri domine in beneplacito populi tui. visita nos
in salutari tuo. Ad videndum in bonitate
electorum tuorum. ad letandum in letitia gentis tue
ut lauderis cum hereditate tua. Peccavimus
cum patribus nostris. iniuste egimus
iniquitatem fecimus. Patres nostri
in egypto non intellexerunt mirabilia tua
non fuerunt memores multitudinis misericordie
tue. Et irritaverunt ascendentes in mare
rubrum. Et salvavit eos propter nomen suum
ut notam faceret potentiam suam. Et
increpuit mare rubrum et exsiccatum est
et deduxit eos in abyssis sicut in deserto.
Et salvavit eos de manu odientium
et redemit eos de manu inimici. Et operu
it aqua tribulantes eos. unus ex eis non reman
sit. Et crediderunt verbis eius. et lauda
verunt laudem eius. Cito fecerunt ob
liti sunt operum eius. non sustinuerunt
consilium eius. Et concupierunt concupiscen
tiam in deserto. et temptaverunt deum in in
aquoso. Et dedit eis petitionem ipsorum
et misit saturitatem in animas eorum.
Et irritaverunt moysen in castris. aa
ron sanctum domini. Aperta est terra et deglutivit
dathan. et operuit super congregationem abiron.
Et exarsit ignis in synagoga eorum. flam
ma combussit peccatores. Et fecerunt
vitulum in oreb. et adoraverunt sculptile.
Et mutaverunt gloriam suam in simili
tudinem vituli comedentis fenum. Obliti
sunt deum qui salvavit eos. qui fecit ma
gnalia in egypto. mirabilia in terra cham. terri
bilia in mari rubro. Et dixit ut disper
deret eos. si non moyses electus eius
stetisset in confractione in conspectu eius. Ut
averteret iram eius ne disperderet eos. Et pro
nichilo habuerunt terram desiderabilem.
Non crediderunt verbo eius. et mur
muraverunt in tabernaculis suis. non exau
dierunt vocem domini. Et elevavit ma
num suam super eos ut prosterneret eos in deserto.
Et ut deiceret semen eorum in nationibus.
et dispergeret eos in regionibus. Et ini
tiati sunt beelphegor. et comederunt sa
crificia mortuorum. Et irritaverunt eum
in adinventionibus suis. et multiplicata
est in eis ruina. Et stetit finees
et placavit. et cessavit quassatio. Et
reputatum est ei ad iustitiam. in genera
tione et generationem usque in sempiternum. Et
irritaverunt eum ad aquas contradictionis.

[illegible]

-cati sunt ex operibus eorum. et fornicati sunt in adinventionibus suis. Et iratus est furore dominus in populum suum: et abhominatus est hereditatem suam. Et tradidit eos in manus gentium: et dominati sunt eorum qui oderunt eos. Et tribulaverunt eos inimici eorum: et humiliati sunt sub manibus eorum: sepe liberavit eos. Ipsi autem exacerbaverunt eum in consilio suo: et humiliati sunt in iniquitatibus suis. Et vidit cum tribularentur: et audivit orationem eorum. Et memor fuit testamenti sui: et penituit eum secundum multitudinem misericordie sue. Et dedit eos in misericordias: in conspectu omnium qui ceperant eos. Salvos fac nos domine deus noster: et congrega nos de nationibus. Ut confiteamur nomini sancto tuo: et gloriemur in laude tua. Benedictus dominus deus israel a seculo et usque in seculum: et dicet omnis populus fiat fiat.

Confitemini domino *titulus psalmus david alleluia* quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius. *alleluia* cvj.

Dicant qui redempti sunt a domino quos redemit de manu inimici: et de regionibus congregavit eos. A solis ortu et occasu: ab aquilone et mari. Erraverunt in solitudine in inaquoso: viam civitatis habitaculi non invenerunt. Esurientes et sitientes: anima eorum in ipsis defecit. Et clamaverunt ad dominum cum tribularentur: et de necessitatibus eorum eripuit eos. Et deduxit eos in viam rectam: ut irent in civitatem habitationis. Confiteantur domino misericordie eius: et mirabilia eius filiis hominum. Quia satiavit animam inanem: et animam esurientem satiavit bonis. Sedentes in tenebris et umbra mortis: vinctos in mendicitate et ferro. Quia exacerbaverunt eloquia dei: et consilium altissimi irritaverunt. Et humiliatum est in laboribus cor eorum: infirmati sunt nec fuit qui adiuvaret. Et clamaverunt ad dominum cum tribularentur: et de necessitatibus eorum liberavit eos. Et eduxit eos de tenebris et umbra mortis: et vincula eorum disrupit. Confiteantur domino misericordie eius: et mirabilia eius filiis hominum. Quia contrivit portas ereas: et vectes ferreos confregit. Suscepit eos de via iniquitatis eorum: propter iniustitias enim suas humiliati sunt. Omnem escam abhominata est anima eorum: et appropinquaverunt usque ad portas mortis. Et clamaverunt ad dominum cum tribularentur: et de necessitatibus eorum liberavit eos. Misit verbum suum et sanavit eos: et eripuit eos de interitionibus eorum. Confiteantur domino misericordie eius: et mirabilia eius filiis hominum. Et sacrificent sacrificium laudis: et annuntient opera eius in exultatione. Qui descendunt mare in navibus: facientes operationem in aquis multis. Ipsi viderunt opera domini: et mirabilia eius in profundo. Dixit et stetit spiritus procelle: et exaltati sunt fluctus eius. Ascendunt usque ad celos et descendunt usque ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat. Turbati sunt et moti sunt sicut ebrius: et omnis sapientia eorum devorata est. Et clamaverunt ad dominum cum tribularentur: et de necessitatibus eorum eduxit eos. Et statuit procellam eius in auram: et siluerunt fluctus eius. Et letati sunt quia siluerunt: et deduxit eos in portum voluntatis eorum. Confiteantur domino misericordie eius: et mirabilia eius filiis hominum. Et exaltent eum in ecclesia plebis: et in cathedra seniorum laudent eum. Posuit flumina in desertum: et exitus aquarum in sitim. Terram fructiferam in salsuginem: a malitia inhabitantium in ea. Posuit desertum in stagna aquarum: et terram sine aqua in exitus aquarum. Et collocavit illic esurientes: et constituerunt civitatem habitationis. Et seminaverunt agros et plantaverunt vineas: et fecerunt fructum nativitatis. Et benedixit eis et multiplicati sunt nimis: et iumenta eorum non minoravit. Et pauci facti sunt et vexati sunt a tribulatione malorum et dolore. Effusa est contentio super principes: et errare fecit eos in invio et non in via. Et adiuvit pauperem de inopia: et posuit sicut oves familias. Videbunt recti et letabuntur: et omnis iniquitas oppilabit os suum. Quis sapiens et custodiet hec: et intelliget misericordias domini. *titulus canticum psalmi ipsi david.* cvij.

Paratum cor meum deus paratum cor meum: cantabo et psallam in gloria mea. Exurge psalterium et cythara: exurgam diluculo

Glo. Christus primum in veteri testamento nominatur ...

Confitebor tibi in populis domine. et tibi
tuo psalmum dicam. Quam magna
est super celos misericordia tua. et usque ad nu
bes veritas tua. Exaltare super
celos deus. et super omnem terram gloria tua
ut liberentur dilecti tui salvum fac dextera
tua et exaudi me. Deus locutus
est in sancto suo exultabo et dividam Sici
mam. et convallem tabernaculorum dimetiar
Meus est galaad et meus est manas
ses. et ephraym susceptio capitis mei.
Iuda rex meus moab lebes spei mee.
In ydumeam extendam calciamentum
meum. michi alienigene amici facti sunt.
Quis deducet me in civitatem muni
tam. quis deducet me usque in ydumeam
Nonne tu deus qui repulisti nos. et non
exibis deus in virtutibus nostris. Da nobis
auxilium de tribulatione quia vana
salus hominis. In deo faciemus virtu
tem. et ipse ad nichilum deducet inimicos
nostros. titulus cantici ps. ipi david. c. vesp.
Deus laudem meam ne tacueris. quia os pecca
toris et os dolosi super me apertum est. Locu
ti sunt adversum me lingua dolosa. et ser
monibus odii circumdederunt me. et expu
gnaverunt me gratis. Pro eo ut me
diligerent detrahebant michi. ego autem
orabam. Posuerunt adversum me ma
la pro bonis. et odium pro dilectione mea.
Constitue super eum peccatorem. et dya
bolus stet a dextris eius. Cum iudi
catur exeat condempnatus et oratio eius
fiat in peccatum. Fiant dies eius
pauci et episcopatum eius accipiat alter. Fi
ant filii eius orphani. et uxor eius vidua.
Nutantes transferantur filii eius et mendicent
et eiciantur de habitationibus suis. Scrutetur
fenerator omnem substantiam eius. et diripiant
alieni labores eius. Non sit illi adiutor
nec sit qui misereatur pupillis eius. Fi
ant nati eius in interitum. in generatione una
deleatur nomen eius. In memoriam
redeat iniquitas patrum eius in conspe
ctu domini. et peccatum matris eius non deleatur.
Fiant contra dominum semper. et dispereat de
terra memoria eorum. pro eo quod non est recorda
tus facere misericordiam. Et persecutus est hominem ino
pem et mendicum. et compunctum corde mor
tificare. Et dilexit maledictionem
et veniet ei. et noluit benedictionem et elonga
bitur ab eo. Et induit maledictionem sicut
vestimentum. et intravit maledictio sicut
aqua in interiora eius. et sicut oleum in ossibus
eius. Fiat ei sicut vestimentum quo operi

tur et sicut zona qua semper precingitur. H[oc opus]
eorum qui detrahunt michi apud do
minum. et qui loquuntur mala adversus a[nimam]
meam. Et tu domine domine fa[c me]
cum propter nomen
tuum quia suavis [est misericordia]
tua. Libera me quia egenus et pau
per ego sum. et cor meum conturbatum
est intra me. Sicut umbra cum decli
nat ablatus sum. et excussus sum
sicut locuste. Genua mea infirma
ta sunt a ieiunio. et caro mea im
mutata est propter oleum. Et ego fac
tus sum obprobrium illis. viderunt me
et moverunt capita sua. Adiuva me
domine deus meus. salvum me fac secundum mise
ricordiam tuam. Et sciant quia manus
tua hec. et tu domine fecisti eam. Maledicent
illi et tu benedices qui insurgunt in
me confundantur. servus autem tuus le
tabitur. Induantur qui detrahunt michi
pudore. et operiantur sicut diploide
confusione sua. Confitebor domino nimis in ore
meo. et in medio multorum laudabo eum.
Qui astitit a dextris pauperis. ut
salvam faceret a persequentibus animam
meam. titulus ps. david.

ixit do
minus do
mino meo
sede a dex
tris meis. Donec
ponam
inimicos
tuos
scabellum
pedum
in medio inimicorum tuorum. Tecum
principium in die virtutis tue in splen
doribus sanctorum ex utero ante lucife
rum genui te. Iuravit dominus et non peni
tebit eum. tu es sacerdos in eternum
secundum ordinem melchisedech. Dominus a dex
tris tuis. confregit
in die ire sue reges. Iudicabit in nati
onibus implebit ruinas conquassabit capita
in terra multorum. De torrente in via
bibet. propterea exaltabit caput.
Confitebor tibi domine in
toto corde meo. in consilio iustorum et congrega
tione. Magna opera domini. exquisita in omnes
voluntates eius. Confessio et magni
ficentia opus eius. et iusticia eius
manet in seculum seculi. Memoriam fe
cit mirabilium suorum misericors

Audite celi ... 32.

[illegible marginal gloss]

[illegible marginal gloss]

tem dominus escam dedit timentibus se.
Memor erit in seculum testamenti sui. virtutem
operum suorum annuntiabit populo suo. Ut
det illis hereditatem gentium. opera ma
nuum eius veritas et iudicium. Fi
delia omnia mandata eius confirmata
in seculum seculi facta in veritate et equitate.
Redemptionem misit dominus populo suo:
mandavit in eternum testamentum
suum. Sanctum et terribile nomen eius
initium sapientie timor domini. Intel
lectus bonus omnibus facientibus eum laudatio
eius manet in seculum seculi. titulus alle
luia reversionis
Beatus vir qui timet dominum aggei.
in mandatis eius volet nimis. et zacha
Potens in terra erit semen eius: generatio rie. c.x[i]
rectorum benedicetur. Gloria et divitie
in domo eius: et iustitia eius
manet in seculum seculi. Exortum est
in tenebris lumen rectis: misericors et mi
serator et iustus. Iocundus homo qui mi
seretur et commodat disponet sermones suos
in iudicio: quia in eternum non commovebitur.
In memoria eterna erit iustus: ab au
ditione mala non timebit. Para
tum cor eius sperare in domino: confir
matum est cor eius non commovebitur
donec despiciat inimicos suos. Di
spersit dedit pauperibus: iustitia eius manet
in seculum seculi: cornu eius exaltabitur
in gloria. Peccator videbit et irascetur:
dentibus suis fremet et tabescet: desiderium
peccatorum peribit. c.xii.
Laudate pueri dominum: laudate no
men domini. Sit nomen domini benedic
tum: ex hoc nunc et usque in seculum. A so
lis ortu usque ad occasum: laudabile no
men domini. Excelsus super omnes gentes
dominus: et super celos gloria eius. Quis sicut
dominus deus noster qui in altis habitat: et humilia
respicit in celo et in terra. Suscitans a
terra inopem: et de stercore erigens pau
perem. Ut collocet eum cum principibus:
cum principibus populi sui. Qui habitare fa
cit sterilem in domo: matrem filiorum
letantem. titulus alleluia. c.xiii.
In exitu israel de egypto: domus iacob de po
pulo barbaro. Facta est iudea sanctificatio
eius: israel potestas eius. Mare vidit
et fugit: iordanis conversus est retrorsum.
Montes exultaverunt ut arietes: et col
les sicut agni ovium. Quid est tibi
mare quod fugisti: et tu iordanis quia conversus
es retrorsum. Montes exultastis
sicut arietes: et colles sicut agni ovium.

A facie domini mota est terra: a facie dei iacob.
Qui convertit petram in stagna aquarum:
et rupem in fontes aquarum. Non nobis
domine non nobis: sed nomini tuo da gloriam.
Super misericordia tua et veritate tua: nequando dicant
gentes ubi est deus eorum. Deus autem noster
in celo: omnia quecumque voluit fecit. Si
mulacra gentium argentum et au
rum: opera manuum hominum. Os ha
bent et non loquentur: oculos habent et non
videbunt. Aures habent et non audient:
nares habent et non odorabunt. Manus
habent et non palpabunt: pedes habent et non
ambulabunt: non clamabunt in gutture
suo. Similes illis fiant qui faciunt ea:
et omnes qui confidunt in eis. Domus israel
speravit in domino: adiutor eorum et protector
eorum est. Domus aaron speravit in domino:
adiutor eorum et protector eorum est. Qui
timent dominum speraverunt in domino:
adiutor eorum et protector eorum est. Dominus
memor fuit nostri: et benedixit nobis. Benedixit
domui israel: benedixit domui aaron. Bene
dixit omnibus qui timent dominum: pusillis cum
maioribus. Adiciat dominus super vos:
super vos et super filios vestros. Benedicti vos a domino
qui fecit celum et terram. Celum celi
domino: terram autem dedit filiis hominum.
Non mortui laudabunt te domine: neque omnes
qui descendunt in infernum. Sed nos qui
vivimus benedicimus domino: ex hoc nunc
et usque in seculum. titulus alleluia. c.xiiii.
Dilexi quoniam exaudiet
dominus: vocem orationis
mee. Quia inclinavit
aurem suam michi: in
diebus meis invocabo
eum. Circumdederunt
me dolores mortis: et pe
ricula inferni invenerunt
me. Tribulationem et dolorem inveni:
et nomen domini invocavi. O domine libera
animam meam: misericors dominus et iustus: et deus
noster miseretur. Custodiens parvulos dominus:
humiliatus sum et liberavit me. Conver
tere anima mea in requiem tuam: quia dominus
benefecit tibi. Quia eripuit animam meam
de morte: oculos meos a lacrimis: pedes meos
a lapsu. Placebo domino in regi
one vivorum. titulus alleluia. c.xv.
Credidi propter quod locutus sum: ego autem hu
miliatus sum nimis. Ego dixi in ex
cessu meo: omnis homo mendax. Quid
retribuam domino: pro omnibus que retribuit
michi. Calicem salutaris accipiam: et no
men domini invocabo. Vota mea domino
reddam coram omni populo eius: pretiosa in con

[illegible marginal gloss]

[illegible]

spectu domini mors sanctorum eius. O domine quia
ego servus tuus. ego servus tuus et filius an-
cille tue. Dirupisti domine vincula
mea. tibi sacrificabo hostiam laudis
et nomen domini invocabo. Vota mea
domino reddam in conspectu omnis populi eius. in atriis
domus domini in medio tui ierusalem. titulus all'.
Laudate dominum omnes gentes. et collaudate eum
omnes populi. Quoniam confirmata est super nos miseri-
cordia eius et veritas domini manet in eternum. titulus all'.
Confitemini domino quoniam bonus. quoniam in
seculum misericordia eius. Dicat nunc israel quoniam bo-
nus. quoniam in seculum misericordia eius. Dicat nunc do-
mus aaron quoniam bonus. quoniam in seculum misericordia eius.
Dicant nunc qui timent dominum quoniam bonus. quoniam
in seculum misericordia eius. De tribulatione invocavi
dominum et exaudivit me in latitudine do-
minus. Dominus michi adiutor. non
timebo quid faciat michi homo. Dominus
michi adiutor. et ego despiciam inimicos meos.
Bonum est confidere in domino. quam confidere in homine.
Bonum est sperare in domino. quam sperare in principibus.
Omnes gentes circuierunt me. et in nomine domini
quia ultus sum in eos. Circumdantes circumdede-
runt me. et in nomine domini quia ultus sum
in eos. Circumdederunt me sicut apes.
et exarserunt sicut ignis in spinis. et in no-
mine domini quia ultus sum in eos. Impulsus
eversus sum ut caderem. et dominus suscepit me.
Fortitudo mea et laus mea dominus. et fac-
tus est michi in salutem. Vox exultationis et sa-
lutis in tabernaculis iustorum. Dextera domini
fecit virtutem. dextera domini exaltavit me.
dextera domini fecit virtutem. Non moriar sed
vivam. et narrabo opera domini. Castigans
castigavit me dominus. et morti non tradidit me.
Aperite michi portas iustitie ingressus in eas con-
fitebor domino. hec porta domini iusti intrabunt
in eam. Confitebor tibi domine quoniam ex-
audisti me. et factus es michi in salutem.
Lapidem quem reprobaverunt edificantes
hic factus est in caput anguli. A domino factum
est istud. et est mirabile in oculis nostris.
Hec est dies quam fecit dominus. exul-
temus et letemur in ea. O domine sal-
vum me fac. o domine bene prosperare. Benedic-
tus qui venit in nomine domini. Benediximus
vobis de domo domini. deus dominus et
illuxit nobis. Constituite diem sollempnem
in condensis usque ad cornu altaris. Deus me-
us es tu et confitebor tibi. deus meus es tu
et exaltabo te. Confitebor tibi quoniam
exaudisti me. et factus es michi in salutem.
Confitemini domino quoniam bonus
quoniam in seculum misericordia eius. titulus aleph.

Beati immaculati in via. qui a
lege domini. Beati qui scru
monia eius. in toto corde
Non enim qui operantur iniqui
tatem in viis eius ambulaverunt. Tu
mandasti mandata tua custodiri nimis.
Utinam dirigantur vie mee. ad custo
diendas iustificationes tuas. Tunc non
confundar cum perspexero in omnibus mandatis
Confitebor tibi in directione cor
in eo quod didici iudicia iustitie tue. Iu
stificationes tuas custodiam. non me
derelinquas usquequaque. titulus beth.
In quo corrigit adolescentior
in custodiendo sermones tuos. In
toto corde meo exquisivi te. ne repellas
a mandatis tuis. In corde meo
eloquia tua. ut non peccem
tibi. Benedictus es domine. doce me
iustificationes tuas. In labiis meis pronun
tiavi omnia iudicia oris tui. In via testimon
iorum tuorum delectatus sum. sicut in omnibus
In mandatis tuis exercebor. et conside
rabo vias. In iustificationibus tuis me
ditabor non obliviscar sermones tuos.
Retribue servo tuo. vivifica
sermones tuos. Revela ocu
los et considerabo mirabilia de lege
Incola ego sum in terra. non abs
condas mandata tua. Concupivit
desiderare iustificationes tuas in
Increpasti superbos. maledicti
a mandatis tuis. Aufer a
um et contemptum. quia
quisivi. Et enim sede
runt principes et adversum me loquebant
exercebatur in
tuis. Nam et testimonia
mea est. et consilium meum
tue. titulus daleth.
Adhesit pavimento anima
mea secundum verbum tuum.
Vias meas enuntiavi et exaudisti
iustificationes tuas. Viam
iustificationum tuarum instrue me
in mirabilibus tuis. Dormitavit
pre tedio. confirma me in verbis
tuis. Viam iniquitatis amove a me
et de lege tua miserere mei. Viam veri
tatis elegi. iudicia tua non sum oblitus.
Adhesi testimoniis tuis domine
confundere. Viam mandatorum
cucurri. cum dilatasti cor meum.
Legem pone michi domine viam
iustificationum tuarum. et exquiram eam

[illegible]

[illegible]

michi intellectum et scrutabor legem tuam
et custodiam illam in toto corde meo. D educ
me in semitam mandatorum tuorum quia
ipsam volui. I nclina cor meum in te-
stimonia tua et non in avaritiam. A verte
oculos meos ne videant vanitatem:
in via tua vivifica me. S tatue servo
tuo eloquium tuum in timore tuo. A m-
puta obprobrium meum quod suspicatus sum:
quia iudicia tua iocunda. E cce concupivi
mandata tua: in equitate tua vivifica
me. titulus vau.
E t veniat super me misericordia tua domine: salu-
tare tuum secundum eloquium tuum. E t respon-
debo exprobrantibus michi verbum: quia speravi in
sermonibus tuis. E t ne auferas de ore meo
verbum veritatis usquequaque: quia in iudiciis tuis
supersperavi. E t custodiam legem tuam
semper: in seculum et in seculum seculi. E t ambu-
labam in latitudine: quia mandata tua ex-
quisivi. E t loquebar de testimoniis tuis
in conspectu regum: et non confundebar. E t me-
ditabar in mandatis tuis que dilexi. E t le-
vavi manus meas ad mandata tua que dile-
xi: et exercebar in iustificationibus tuis.
M emor esto verbi tui servo tuo: in quo titulus zai[n].
michi spem dedisti. H ec me consolata est in
humilitate mea: quia eloquium tuum vivi-
ficavit me. S uperbi inique agebant usque-
quaque: a lege autem tua non declinavi. M emor
fui iudiciorum tuorum a seculo domine: et consolatus
sum. D efectio tenuit me pro peccatoribus:
derelinquentibus legem tuam. C antabiles
michi erant iustificationes tue: in loco
peregrinationis mee. M emor fui nocte nominis
tui domine: et custodivi legem tuam.
H ec facta est michi: quia iustificationes tuas
exquisivi. titulus heth.
P ortio mea domine: dixi custodire legem
tuam. D eprecatus sum faciem tuam in toto
corde meo: miserere mei secundum eloquium tuum.
C ogitavi vias meas: et converti pedes meos
in testimonia tua. P aratus sum et non
sum turbatus: ut custodiam mandata tua.
F unes peccatorum circumplexi sunt me: et
legem tuam non sum oblitus. M edia
nocte surgebam ad confitendum tibi:
super iudicia iustificationis tue. P articeps
ego sum omnium timentium te: et custodi-
entium mandata tua. M isericordia tua domine
plena est terra: iustificationes tuas doce me.
B onitatem fecisti cum servo tuo domine: titulus theth
secundum verbum tuum. B onitatem et discipli-
nam et scientiam doce me: quia mandatis tuis
credidi. P riusquam humiliarer ego de-
liqui: ideo eloquium tuum custodivi.
B onus es tu: et in bonitate tua doce me
iustificationes tuas. M ultiplicata est super
me iniquitas superborum: ego autem in toto
corde meo scrutabor mandata tua. C oa-
gulatum est sicut lac cor eorum: ego vero legem
tuam meditatus sum. B onum michi
quia humiliasti me: ut discam iustificationes
tuas. B onum michi lex oris tui: super mi-
lia auri et argenti. titulus ioth.
M anus tue fecerunt me et plasmaverunt me: da
michi intellectum ut discam mandata tua.
Q ui timent te videbunt me et letabuntur:
quia in verba tua supersperavi. C ognovi domine quia
equitas iudicia tua: et in veritate tua humi-
liasti me. F iat misericordia tua domine super nos
ut consoletur me: secundum eloquium tuum servo tuo.
V eniant michi miserationes tue et vivam:
quia lex tua meditatio mea est. C onfundantur
superbi quia iniuste iniquitatem fecerunt
in me: ego autem exercebor in mandatis tuis.
C onvertantur michi timentes te: et qui nove-
runt testimonia tua. F iat cor meum inma-
culatum in iustificationibus tuis ut non confun-
dar. D efecit in salutare tuo anima mea: titulus caph
et in verbum tuum supersperavi. D efecerunt
oculi mei in eloquium tuum: dicentes quando con-
solaberis me. Q uia factus sum sicut uter
in pruina: iustificationes tuas non
sum oblitus. Q uot sunt dies servi tui:
quando facies de persequentibus me iudicium. N ar-
raverunt michi iniqui fabulationes: sed non ut
lex tua. O mnia mandata tua veritas:
inique persecuti sunt me adiuva me. P au-
lominus consummaverunt me in terra: ego autem
non dereliqui mandata tua. S ecundum misericordiam
tuam vivifica me: et custodiam testimo-
nia oris tui. titulus lamech.
I n eternum domine permanet verbum tuum
in celo. I n generatione et generationem
veritas tua: fundasti terram et permanet. E[t]
O rdinatione tua perseverat dies: quoniam
omnia serviunt tibi. N isi quod lex tua medi-
tatio mea est: tunc forte perissem in humili-
tate mea. I n eternum non obliviscar iusti-
ficationes tuas: quia in ipsis vivificasti me.
T uus sum ego salvum me fac: quoniam iusti-
ficationes tuas exquisivi. M e expectaverunt
peccatores ut perderent me: testimonia
tua intellexi. O mnis consummationis vidi
finem: latum mandatum tuum nimis. titulus mem
Q uomodo dilexi legem tuam domine: tota die me-
ditatio mea est. S uper inimicos meos pru-
dentem me fecisti mandato tuo: quia in eternum
michi est. S uper omnes docentes me intel-

[illegible]

lex. que testimonia tua meditatio mea
est. S uper senes intellexi. quia mandata
tua quesivi. A b omni via mala prohi
bui pedes meos. ut custodiam verba
tua. A iudiciis tuis non declinavi. qui
tu legem posuisti michi. Q uam dul
cia faucibus meis eloquia tua super mel
ori meo. A mandatis tuis intellexi.
propterea odivi omnem viam iniquitatis.
L ucerna pedibus meis verbum titulus nun
tuum. et lumen semitis meis. I uravi et
statui. custodire iudicia iusticie tue.
H umiliatus sum usquequaque domine. vivifi
ca me. secundum verbum tuum. V oluntaria
oris mei beneplacita fac domine. et iudi
cia tua doce me. A nima mea in manibus
meis semper. et legem tuam non sum ob
litus. P osuerunt peccatores laqueum
michi. et de mandatis tuis non erravi.
H ereditate adquisivi testimonia tua in
eternum. quia exultatio cordis mei sunt. I n
clinavi cor meum ad faciendas iustifi
cationes tuas. in eternum propter retributionem.
I niquos odio habui. titulus samech.
et legem tuam dilexi. A diutor et suscep
tor meus es tu. et in verbo tuo supersperavi.
D eclinate a me maligni. et scrutabor
mandata dei mei. S uscipe me secundum elo
quium tuum et vivam. et non confundas me
ab expectatione mea. A diuva me et
salvus ero. et meditabor in iustificationibus
tuis semper. S previsti omnes discedentes a
iudiciis tuis. quia iniusta cogitatio eorum.
P revaricantes reputavi omnes peccatores
terre. ideo dilexi testimonia tua. C onfige
timore tuo carnes meas. a iudiciis enim
tuis timui. titulus ayn.
F eci iudicium et iusticiam. non tradas me calum
pniantibus me. S uscipe servum tuum
in bonum. non calumpnientur me super
bi. O culi mei defecerunt in salutare tu
um. et in eloquium iusticie tue. F ac
cum servo tuo secundum misericordiam tuam. et iusti
ficationes tuas doce me. S ervus tu
us sum ego. da michi intellectum ut
sciam testimonia tua. T empus facien
di domine. dissipaverunt legem tuam.
I deo dilexi mandata tua. super aurum
et topazion. P ropterea ad omnia man
data tua dirigebar omnem viam iniquam odio
habui. titulus phe.
M irabilia testimonia tua. ideo scrutata est
anima mea. D eclaratio sermonum
tuorum illuminat. et intellectum dat par
vulis. O s meum aperui et attraxi spiritum

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

quia mandata tua desiderabam. A
in me et miserere mei. secundum iu
diligentium nomen tuum. G
meos dirige secundum eloquium tu
et non dominetur mei omnis iniusti
R edime me a calumpniis hominum
ut custodiam mandata tua. F
tuam illumina super servum tuum
et doce me iustificationes tuas. E
aquarum deduxerunt oculi mei
custodierunt legem tuam. titulus
I ustus es domine. et rectum iu
tuum. M andasti iusticiam testi
monia tua. et veritatem tuam nimis. T
fecit me zelus tuus. quia obliti
verba tua inimici mei. I gnitum elo
tuum vehementer. et servus tuus
xit illud. A dolescentulus sum
et contemptus. iustificationes tuas
non sum oblitus. I usticia tua
in eternum. et lex tua veritas. T
et angustia invenerunt me. m
tua meditatio mea est. E quitas testi
monia tua in eternum. intellectum
et vivam. titulus coph.
C lamavi in toto corde exaudi
iustificationes tuas requiram
mavi ad te et salvum me fac
stodiam mandata tua. P
maturitate et clamavi. quia
supersperavi. P revenerunt
te diluculo. ut meditarer elo
V ocem meam audi secundum
domine. et secundum iudicium tuum
A ppropinquaverunt persequentes
tati. a lege autem tua longe
P rope es tu domine. et omnes
veritas. I nicio cognovi de testi
tuis. quia in eternum fundasti
V ide humilitatem meam titulus
et eripe me. quia legem tuam
litus. I udica iudicium meum
me. propter eloquium tuum
fica me. L onge a peccatoribus
quia iustificationes tuas non exquisi
erunt. M isericordie tue multe domine
dicium tuum vivifica me. M
qui persequuntur me et tribulant
testimoniis tuis non declinavi
prevaricantes et tabescebam. quia
tua non custodierunt. V ide quoniam
data tua dilexi domine. in misericordia tua
fica me. P rincipium verborum
tuorum veritas. in eternum omnia iudicia
tue. titulus sin.

Principes persecuti sunt me gratis: et a verbis tuis
formidavit cor meum. Letabor ego
super eloquia tua: sicut qui invenit spo-
lia multa. Iniquitatem odio habui
et abhominatus sum: legem autem tuam
dilexi. Septies in die laudem dixi
tibi: super iudicia iustitie tue. Pax
multa diligentibus legem tuam: et non est
illis scandalum. Expectabam
salutare tuum domine: et mandata tua
dilexi. Custodivit anima mea testimo-
nia tua: et dilexit ea vehementer.
Servavi mandata tua et testimonia tua:
quia omnes vie mee in conspectu tuo.
Appropinquet deprecatio mea. titulus thau
in conspectu tuo domine: iuxta eloquium tu-
um da michi intellectum. Intret
postulatio mea in conspectu tuo: secundum elo-
quium tuum eripe me. Eructabunt
labia mea hymnum: cum docueris me iusti-
ficationes tuas. Pronuntiabit lingua
mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua
equitas. Fiat manus tua ut sal-
vet me: quoniam mandata tua elegi. Con-
cupivi salutare tuum domine: et lex
tua meditatio mea est. Vivet anima
mea et laudabit te: et iudicia tua ad-
iuvabunt me. Erravi sicut ovis
que periit: quere servum tuum: quia mandata
tua non sum oblitus. canticum graduum
Ad dominum cum tribularer clamavi:
et exaudivit me. Domine libera ani-
mam meam a labiis iniquis: et a lingua
dolosa. Quid detur tibi aut quid apponatur
tibi: ad linguam dolosam. Sagitte
potentis acute: cum carbonibus desolato-
riis. Heu michi quia incolatus meus
prolongatus est: habitavi cum habitantibus
cedar: multum incola fuit anima mea.
Cum his qui oderunt pacem eram pa-
cificus: cum loquebar illis impugnabant
me gratis. canticum graduum C.xx.
Levavi oculos meos in montes: unde veniet
auxilium michi. Auxilium meum
a domino: qui fecit celum et terram.
Non det in commotionem pedem tuum:
neque dormitet qui custodit te. Ecce
non dormitabit neque dormiet: qui
custodit israel. Dominus custodit
te: dominus protectio tua super manum dexteram
tuam. Per diem sol non uret te:
neque luna per noctem. Dominus cu-
stodit te ab omni malo: custodiat ani-
mam tuam dominus. Dominus custo-
diat introitum tuum et exitum tuum

Salomon in templo in ierusalem erexit xv gradus [illegible]

ex hoc nunc et usque in seculum. canticum graduum C.xxi.
Letatus sum in his que dicta sunt michi: in domum
domini ibimus. Stantes erant pedes nostri:
in atriis tuis ierusalem. Ierusalem que edi-
ficatur ut civitas: cuius participatio eius
in idipsum. Illuc enim ascenderunt tri-
bus tribus domini: testimonium israel ad con-
fitendum nomini domini. Quia illic sede-
runt sedes in iudicio: sedes super domum david.
Rogate que ad pacem sunt ierusalem: et
habundantia diligentibus te. Fiat pax
in virtute tua: et habundantia in turribus
tuis. Propter fratres meos et proximos meos
loquebar pacem de te. Propter domum do-
mini dei nostri: quesivi bona tibi. canticum graduum
Ad te levavi oculos meos: qui habitas in celis. C.xxii.
Ecce sicut oculi servorum: in manibus dominorum suorum.
Sicut oculi ancille in manibus domine sue: i-
ta oculi nostri ad dominum deum nostrum donec mi-
sereatur nostri. Miserere nostri domine miserere nostri: quia
multum repleti sumus despectione. Quia
multum repleta est anima nostra: obprobrium ha-
bundantibus et despectio superbis. canticum graduum C.xxiii.
Nisi quia dominus erat in nobis: dicat nunc israel:
nisi quia dominus erat in nobis. Cum exurgerent ho-
mines in nos: forte vivos deglutissent nos.
Cum irasceretur furor eorum in nos: forsitan a-
qua absorbuisset nos. Torrentem pertran-
sivit anima nostra: forsitan pertransisset a-
nima nostra aquam intollerabilem. Benedictus
dominus: qui non dedit nos in captionem
dentibus eorum. Anima nostra sicut passer
erepta est: de laqueo venantium. Laqueus
contritus est: et nos liberati sumus. Adiu-
torium nostrum in nomine domini: qui fecit celum et
terram. canticum graduum. C.xxiiii.
Qui confidunt in domino sicut mons syon: non
commovebitur in eternum qui habitat in ierusalem. Mon-
tes in circuitu eius: et dominus in circuitu
populi sui: ex hoc nunc et usque in seculum. Quia
non relinquet virgam peccatorum super sor-
tem iustorum: ut non extendant iusti ad
iniquitatem manus suas. Benefac
domine bonis: et rectis corde. Declinantes
autem in obligationes adducet dominus
cum operantibus iniquitatem: pax super
israel. canticum graduum. C.xxv.
In convertendo dominus captivitatem syon:
facti sumus sicut consolati. Tunc re-
pletum est gaudio os nostrum: et lingua no-
stra exultatione. Tunc dicent inter gentes:
magnificavit dominus facere cum eis. Ma-
gnificavit dominus facere nobiscum: facti sumus
letantes. Converte domine captivitatem
nostram: sicut torrens in austro. Qui

seminant in lacrimis in gaudio metent.
Euntes ibant et flebant mittentes semi-
na sua. Venientes autem venient cum
exultatione portantes manipulos suos.
Nisi dominus edificaverit canticum graduum. c.
domum in vanum laboraverunt qui edifi- xxvi.
cant eam. Nisi dominus custodierit ci-
vitatem frustra vigilat qui custodit eam.
Vanum est vobis ante lucem surgere: sur-
gite postquam sederitis qui manducatis
panem doloris. Cum dederit dilectis suis
sompnum: ecce hereditas domini filii merces fruc-
tus ventris. Sicut sagitte in manu po-
tentis: ita filii excussorum. Beatus vir qui
implevit desiderium suum ex ipsis non confundetur
cum loquetur inimicis suis in
porta. canticum graduum. c.xxvii.
Beati omnes qui timent dominum. qui ambulant
in viis eius. Labores manuum tuarum
quia manducabis: beatus es et bene tibi erit. Uxor
tua sicut vitis habundans: in lateribus do-
mus tue. Filii tui sicut novelle oliva-
rum: in circuitu mense tue. Ecce sic be-
nedicetur homo qui timet dominum. Be-
nedicat tibi dominus ex syon: et videas
bona ierusalem omnibus diebus vite tue. Et
videas filios filiorum tuorum: pacem super israel.
Sepe expugnaverunt canticum graduum. c.xx
me a iuventute mea dicat nunc israel. viii.
Sepe expugnaverunt me a iuventute
mea: etenim non potuerunt
mihi. Supra dorsum meum fabricaverunt pec-
catores: prolongaverunt iniquitatem su-
am. Dominus iustus concidit cervices peccatorum:
confundantur et convertantur retrorsum omnes qui ode-
runt syon. Fiant sicut fenum tectorum:
quod priusquam evellatur exaruit. De
quo non implevit manum suam qui metet:
et sinum suum qui manipulos colliget.
Et non dixerunt qui preteribant benedic-
tio domini super vos benediximus vobis in no-
mine domini. canticum graduum. c.xxix.
De profundis clamavi ad te domine: domine ex-
audi vocem meam. Fiant aures
tue intendentes in vocem deprecationis mee.
Si iniquitates observaveris domine:
domine quis sustinebit. Quia apud
te propiciatio est: et propter legem tuam sustinu-
i te domine. Sustinuit anima mea
in verbo eius: speravit anima mea in domino.
A custodia matutina usque ad noctem: spe-
ret israel in domino. Quia apud dominum mi-
sericordia: et copiosa apud eum redemptio. Et ipse
redimet israel: ex omnibus iniquitatibus eius.
Domine non est exaltatum canticum graduum
c.xxx.

cor meum: neque elati sunt oculi
Neque ambulavi in magnis: neque
bilibus super me. Si non humilit
tiebam: sed exaltavi animam m
Sicut ablactatus est super matre
retributio in anima mea. S
in domino: ex hoc nunc et usque
Memento domine david canticum
et omnis mansuetudinis eius. S
ravit domino: votum vovit de
Si introiero in tabernaculum
e: si ascendero in lectum strati mei. S
sompnum oculis meis: et palpebris
mitationem. Et requiem tempor
nec inveniam locum domino: ta
lum deo iacob. Ecce audivim
eam in effrata: invenimus eam in cam
ve. Introibimus in tabernacul
adorabimus in loco ubi steteru
eius. Surge domine in requi
tuam: tu et archa sanctificationis tue. S
induantur iusticiam: et sancti tui e
Propter david servum tuum: non
tas faciem christi tui. Iuravit dominus
veritatem et non frustrabitur e
ventris tui ponam super sede
Si custodierint filii tui testa
meum: et testimonia mea hec
Et filii eorum usque in seculum se
sedem tuam. Quoniam elegit do
syon: elegit eam in habitatione
Hec requies mea in seculum seculi. hic ha
legi eam. Viduam eius benedic
dicam: pauperes eius saturabo
Sacerdotes eius induam salut
exultatione exultabunt. I
cam cornu david: paravi luc
Inimicos eius induam
super ipsum autem efflorebit sa
Ecce quam bonum canticum
et quam iocundum: habitare fr
Sicut unguentum in capite
dit in barbam barbam aaron. Q
descendit in oram vestimenti
ros hermon: qui descendit in m
syon. Quoniam illic mandavit do
dictionem: et vitam usque in seculum.
Ecce nunc benedicite dominum: o
Qui statis in domo domini: in atri
dei nostri. In noctibus extollite
in sancta: et benedicite dominum. B
te dominus ex syon: qui fecit
terram. titulus alleluia. c.xxxiiii
Laudate nomen domini: laudate s
Qui statis in domo domini: in atri

luia. Laudate dominum quoniam bonus est.
psallite nomini eius. quoniam suaue.
Quoniam iacob elegit sibi dominus. israel in possessio
nem. Quia ego cognoui quod magnus
dominus. et deus noster pre omnibus diis. Omnia
quecumque uoluit dominus fecit. in celo
et in terra. in mari et in omnibus abyssis.
Educens nubes ab extremo terre. fulgura
in pluuiam fecit. Qui producit uentos
de thesauris suis. qui percussit primogenita
egypti. ab homine usque ad pecus. Et
misit signa et prodigia in medio tui egyp
te. in pharaonem et in omnes seruos eius. Qui
percussit gentes multas. et occidit reges fortes.
Seon regem amorreorum. et og regem basan.
et omnia regna chanaan. Et dedit terram
eorum hereditatem. hereditatem israel populo suo.
Domine nomen tuum in eternum. domine memo
riale tuum in generatione et generationem. Quia
iudicabit dominus populum suum. et in ser
uis suis deprecabitur. Simulacra gen
tium argentum et aurum. opera manuum
hominum. Os habent et non loquentur. oculos
habent et non uidebunt. Aures habent et non audi
ent. neque enim est spiritus in ore ipsorum. Simi
les illis fiant qui faciunt ea. et omnes
qui confidunt in eis. Domus israel benedicite
domino. domus aaron benedicite domino.
Domus leui benedicite domino. qui timetis
dominum benedicite domino. Benedictus
dominus ex syon. qui habitat in ierusa
lem. titulus in finem psalmus dauid. c.xxxv.
Confitemini domino quoniam bonus. quoniam in
eternum misericordia eius. Confitemini deo deorum. Con
fitemini domino dominorum. Qui facit
mirabilia magna solus. Qui fecit ce
los in intellectu. Qui firmauit terram
super aquas. Qui fecit luminaria magna.
Solem in potestatem diei. Lunam et
stellas in potestatem noctis. Qui percussit
egyptum. cum primogenitis eorum.
Qui eduxit israel de medio eorum. In
manu potenti et brachio excelso. Qui
diuisit mare rubrum in diuisiones. Et
eduxit israel per medium eius. Et excussit
pharaonem et uirtutem eius in mari
rubro. Qui traduxit populum suum
per desertum. Qui percussit reges magnos.
Et occidit reges fortes. Seon regem
amorreorum. Et og regem basan. Et
omnia regna chanaan. Et dedit terram eorum
hereditatem. Hereditatem israel seruo
suo. Quia in humilitate nostra memor
fuit nostri. Et redemit nos ab inimicis
nostris. Qui dat escam omni carni. Confite

mini deo celi. Confitemini domino dominorum
quoniam in eternum misericordia eius.
Super flumina babylonis titulus psalmus ipsi dauid. c.xxxvi.
illic sedimus et fleuimus. dum recordare
mur tui syon. In salicibus in medio
eius. suspendimus organa nostra. Quia
illic interrogauerunt nos. qui captiuos
duxerunt nos. uerba cantionum. Et
qui abduxerunt nos. hymnum cantate
nobis de canticis syon. Quomodo cantabi
mus canticum domini. in terra aliena. Si
oblitus fuero tui ierusalem. obliuioni detur
dextera mea. Adhereat lingua mea fauci
bus meis. si non meminero tui. Si non proposue
ro tui ierusalem. in principio letitie mee. Me
mor esto domine filiorum edom. in die ierusalem.
Qui dicunt exinanite exinanite. usque
ad fundamentum in ea. Filia babylo
nis misera. beatus qui retribuet tibi re
tributionem tuam. quam retribuisti nobis.
Beatus qui tenebit et allidet paruulos su
os ad petram. titulus psalmus ipsi dauid. c.xxxvii.
Confitebor tibi domine. in toto corde meo.
quoniam audisti uerba oris mei. In conspectu an
gelorum psallam tibi. adorabo ad templum
sanctum tuum. et confitebor nomini tuo. Super
misericordia tua et ueritate tua. quoniam mag
nificasti super omne nomen sanctum tuum. In qua
cumque die inuocauero te exaudi me. mul
tiplicabis in anima mea uirtutem. Con
fiteantur tibi domine omnes reges terre. quia
audierunt omnia uerba oris tui. Et cantent
in uiis domini quoniam magna est gloria domini.
Quoniam excelsus dominus et humilia respi
cit. et alta a longe cognoscit. Si ambula
uero in medio tribulationis uiuificabis me.
et super iram inimicorum meorum extendisti
manum tuam. et saluum me fecit dex
tera tua. Domine retribues pro me. do
mine misericordia tua in seculum. opera manuum
tuarum ne despicias. titulus in finem psalmus dauid. c.xxxviii.
Domine probasti me et cognouisti me. tu
cognouisti sessionem meam et resurrecti
onem meam. Intellexisti cogitationes
meas de longe. semitam meam et funiculum
meum inuestigasti. Et omnes ui
as meas preuidisti. quia non est sermo in lin
gua mea. Ecce domine tu cognoui
sti omnia nouissima et antiqua. tu formasti
me et posuisti super me manum tuam.
Mirabilis facta est scientia tua ex me. con
fortata est et non potero ad eam. Quo ibo
a spiritu tuo. et quo a facie tua fugiam.
Si ascendero in celum tu illic es. si descen
dero ad infernum ades. Si sumpsero pen

nas meas diluculo. et habitavero in ex-
tremis maris. Et enim illuc manus
tua deducet me. et tenebit me dextera tua
Et dixi forsitan tenebre conculcabunt
me. et nox illuminatio mea in deliciis
meis. Quia tenebre non obscurabuntur
a te. et nox sicut dies illuminabitur. sicut
tenebre eius. ita et lumen eius. Quia
tu tenebre non obscurabuntur a te.
Quia tu possedisti renes meos. suscepi-
sti me de utero matris mee. Confitebor
tibi quia terribiliter magnificatus es. mira-
bilia opera tua. et anima mea cognoscet
nimis. Non est occultatum os meum
a te quod fecisti in occulto. et substantia mea in in-
ferioribus terre. Imperfectum meum
viderunt oculi tui. et in libro tuo omnes
scribentur. dies formabuntur. et nemo
in eis. Michi autem nimis honorificati
sunt amici tui deus. nimis confortatus est
principatus eorum. Dinumerabo eos
et super arenam multiplicabuntur. exur-
rexi et adhuc sum tecum. Si occideris
deus peccatores. viri sanguinum declina-
te a me. Quia dicitis in cogitatione.
accipiant in vanitate civitates suas
Nonne qui oderunt te domine oderam. et
super inimicos tuos tabescebam. Per-
fecto odio oderam illos. et inimici facti sunt
michi. Proba me deus et scito cor meum
interroga me et cognosce semitas meas
Et vide si via iniquitatis in me est.
et deduc me in via eterna. titulus in finem psalmus
Eripe me domine ab homine malo. a viro
iniquo eripe me. Qui cogitaverunt
iniquitates in corde. tota die constitue-
bant prelia. Acuerunt linguas suas
sicut serpentes. venenum aspidum sub
labiis eorum. Custodi me domine de manu
peccatoris. et ab hominibus iniquis eripe me.
Qui cogitaverunt supplantare gres-
sus meos. absconderunt superbi laqueum michi
Et funes extenderunt in laqueum michi
iuxta iter scandalum posuerunt michi. Et funes
extenderunt in laqueum. Dixi domino deus meus
es tu. exaudi domine vocem deprecati-
onis mee. Domine domine virtus salutis
mee. obumbrasti super caput meum in die
belli. Ne tradas me domine a desiderio
meo peccatori. cogitaverunt contra me
ne derelinquas me. ne forte exaltentur.
Caput circuitus eorum. labor labiorum
ipsorum operiet eos. Cadent super eos carbo-
nes. in ignem deicies eos. in miseriis non
subsistent. Vir linguosus non diri-

getur in terra. virum iniustum mal
capient in interitu. Cognovi
faciet dominus iudicium inop
et vindictam pauperum. Verumtamen
fitebuntur nomini tuo. et habita
recti cum vultu tuo. titulus ps
Domine clamavi ad te exaudi
de voci mee dum clamavero ad
Dirigatur oratio mea. sicut incen
in conspectu tuo. elevatio man
mearum sacrificium vespertinum. Po
custodiam ori meo. et hostium
ne labiis meis. Non declines cor
in verba malitie. ad excusandas ex
sationes in peccatis. Cum homi
operantibus iniquitatem. et non com
cum electis eorum. Corripiet
iustus in misericordia et increpabit me. o
autem peccatoris non impinguet
meum. Quoniam adhuc et
mea in beneplacitis eorum. absor
iuncti petre iudices eorum. A
verba mea quoniam potuerunt. si
tudo terre erupta est super terram.
sipata sunt ossa nostra secus
quia ad te domine domine oc
speravi non auferas animam
Custodi me a laqueo quem
michi. et a scandalis operan
tatem. Cadent in retiaculo
peccatores. singulariter sum
transeam. titulus intel
Voce mea ad dominum clama
ad dominum deprecatus sum. E
tu eius orationem meam
meam ante ipsum pronunti
do ex me spiritum meum.
semitas meas. In via
bulabam absconderunt sup
Considerabam ad dexteram
et non erat qui cognosceret me
fuga a me et non est qui requi
am. Clamavi ad te domine
tu es spes mea portio mea i
viventium. Intende ad depre
meam. quia humiliatus sum ni
bamine a persequentibus me. q
ti sunt super me. Educ de
meam ad confitendum nomini
me expectant iusti donec re
michi. titulus psalmus david quando persequebatur
Domine exaudi orationem meam. auri
pe obsecrationem meam. in
tua exaudi me in tua iusti
non intres in iudicium cum

iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Quia persecutus est inimicus animam meam, humiliavit in terra vitam meam. Collocavit me in obscuris sicut mortuos saeculi, et anxiatus est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum. Memor fui dierum antiquorum, meditatus sum in omnibus operibus tuis, in factis manuum tuarum meditabar. Expandi manus meas ad te, anima mea sicut terra sine aqua tibi. Velociter exaudi me domine, defecit spiritus meus. Non avertas faciem tuam a me, et similis ero descendentibus in lacum. Auditam fac mihi mane misericordiam tuam, quia in te speravi. Notam fac mihi viam in qua ambulem, quia ad te levavi animam meam. Eripe me de inimicis meis domine, ad te confugi, doce me facere voluntatem tuam, quia deus meus es tu. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam, propter nomen tuum domine vivificabis me in aequitate tua. Educes de tribulatione animam meam, et in misericordia tua disperdes inimicos meos. Et perdes omnes qui tribulant animam meam, quoniam ego servus tuus sum. c.xliii

Benedictus dominus **titulus psalmus david adversus goliath.** deus meus qui docet manus meas ad proelium, et digitos meos ad bellum. Misericordia mea et refugium meum, susceptor meus et liberator meus. Protector meus et in ipso speravi, qui subdit populum meum sub me. Domine quid est homo quia innotuisti ei, aut filius hominis quia reputas eum. Homo vanitati similis factus est, dies eius sicut umbra praetereunt. Domine inclina caelos tuos et descende, tange montes et fumigabunt. Fulgura coruscationem et dissipabis eos, emitte sagittas tuas et conturbabis eos. Emitte manum tuam de alto, eripe me et libera me de aquis multis, de manu filiorum alienorum. Quorum os locutum est vanitatem, et dextera eorum dextera iniquitatis. Deus canticum novum cantabo tibi, in psalterio decachordo psallam tibi. Qui das salutem regibus, qui redemisti david servum tuum de gladio maligno, eripe me. Et erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem, et dextera eorum dextera iniquitatis. Quorum filii sicut novellae plantationes in iuventute sua. Filiae eorum compositae circumornatae ut similitudo templi. Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud. Oves eorum fetosae abundantes in egressibus suis, boves eorum crassae. Non est ruina maceriae neque transitus, neque clamor in plateis eorum. Beatum dixerunt populum cui haec sunt, beatus populus cuius est dominus deus eius. **laudatio ipsi david per se.**

Exaltabo te deus meus rex, et benedicam c.xliiii nomini tuo in saeculum et in saeculum saeculi. Per singulos dies benedicam tibi, et laudabo nomen tuum in saeculum et in saeculum saeculi. Magnus dominus et laudabilis nimis, et magnitudinis eius non est finis. Generatio et generatio laudabit opera tua, et potentiam tuam pronuntiabunt. Magnificentiam gloriae sanctitatis tuae loquentur, et mirabilia tua narrabunt. Et virtutem terribilium tuorum dicent, et magnitudinem tuam narrabunt. Memoriam abundantiae suavitatis tuae eructabunt, et iustitia tua exultabunt. Miserator et misericors dominus, patiens et multum misericors. Suavis dominus universis, et miserationes eius super omnia opera eius. Confiteantur tibi domine omnia opera tua, et sancti tui benedicant tibi. Gloriam regni tui dicent, et potentiam tuam loquentur. Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam, et gloriam magnificentiae regni tui. Regnum tuum regnum omnium saeculorum, et dominatio tua in omni generatione et generationem. Fidelis dominus in omnibus verbis suis, et sanctus in omnibus operibus suis. Allevat dominus omnes qui corruunt, et erigit omnes elisos. Oculi omnium in te sperant domine, et tu das escam illorum in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam, et imples omne animal benedictione. Iustus dominus in omnibus viis suis, et sanctus in omnibus operibus suis. Prope est dominus omnibus invocantibus eum, omnibus invocantibus eum in veritate. Voluntatem timentium se faciet, et deprecationem eorum exaudiet, et salvos faciet eos. Custodit dominus omnes diligentes se, et omnes peccatores disperdet. Laudationem domini loquetur os meum, et benedicat omnis caro nomini sancto eius, in saeculum et in saeculum saeculi. c.xlv

Lauda anima mea dominum **titulus alleluia** laudabo dominum in vita mea, psallam deo meo quamdiu fuero. Nolite confidere in principibus, in filiis hominum in quibus non est salus. Exibit spiritus eius et revertetur in terram suam, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Beatus cuius deus

[illegible]

iacob adiutor eius. spes eius in domino deo
ipsius. qui fecit celum et terram mare et omnia
que in eis sunt. Qui custodit ueritatem in se-
culum. facit iudicium iniuriam patientibus
dat escam esurientibus. Dominus soluit
compeditos: dominus illuminat cecos. Do-
minus erigit elisos. dominus diligit iustos.
Dominus custodit aduenas pupillum
et uiduam suscipiet. et uias peccatorum disperdet.
Regnabit dominus in secula deus tuus syon.
in generatione et generationem. Alleluia. Canticum aggei et zacharie.
Laudate dominum quoniam bonus est psalmus:
deo nostro sit iocunda decoraque laudatio. Hedifi-
cans ierusalem dominus. dispersiones israelis con-
gregabit. Qui sanat contritos corde. et al-
ligat contritiones eorum. Qui numerat mul-
titudinem stellarum. et omnibus eis nomina uo-
cat. Magnus dominus noster et magna uirtus
eius. et sapientie eius non est numerus. Suscipiens
mansuetos dominus. humilians autem peccatores
usque ad terram. Precinite domino in confes-
sione psallite deo nostro in cythara. Qui operit
celum nubibus et parat terre pluuiam. Qui
producit in montibus fenum. et herbam ser-
uituti hominum. Qui dat iumentis escam
ipsorum. et pullis coruorum inuocantibus eum.
Non in fortitudine equi uoluntatem
habebit. nec in tibiis uiri beneplacitum
erit ei. Beneplacitum est domino super
timentes eum. et in eis qui sperant super miseri-
cordia eius. Alleluia. Canticum aggei et zacharie.
Lauda ierusalem dominum. lauda deum tuum syon.
Quoniam confortauit seras portarum tu-
arum. benedixit filiis tuis in te. Qui posuit
fines tuos pacem. et adipe frumenti sati-
at te. Qui emittit eloquium suum ter-
re. uelociter currit sermo eius. Qui dat niuem
sicut lanam. nebulam sicut cinerem spargit.
Mittit cristallum suam sicut buccellas
ante faciem frigoris eius quis sustinebit.
Emittet uerbum suum et liquefaciet ea.
flabit spiritus eius et fluent aque. Qui an-
nuntiat uerbum suum iacob. iustitias et iu-
dicia sua israel. Non fecit taliter omni nati-
oni. et iudicia sua non manifestauit eis.
Laudate dominum. Alleluia. Canticum aggei et zacharie.
de celis. laudate eum in excelsis. Lauda-
te eum omnes angeli eius. laudate eum omnes
uirtutes eius. Laudate eum sol et luna.
laudate eum omnes stelle et lumen. Lauda-
te eum celi celorum. et aque que super celos sunt
laudent nomen domini. Quia ipse dixit
et facta sunt. ipse mandauit et creata sunt.
Statuit ea in eternum et in seculum seculi. precep-
tum posuit et non preteribit. Laudate do-
minum de terra. dracones et omnes abyssi.
Ignis grando nix glacies spiritus
procellarum que faciunt uerbum eius.
Montes et omnes colles ligna fructifera
et omnes cedri. Bestie et uniuerse pecora.
serpentes et uolucres pennate. Reges
terre et omnes populi. principes et omnes
iudices terre. Iuuenes et uirgines
senes cum iunioribus laudent nomen domini
quia exaltatum est nomen eius solius.
Confessio eius super celum et terram.
et exaltauit cornu populi sui. Hymnus
omnibus sanctis eius. filiis israel populo appropinquanti
sibi. Alleluia.
Cantate domino canticum nouum
laus eius in ecclesia sanctorum. Letetur israel
in eo qui fecit eum. et filie syon exultent in
rege suo. Laudent nomen eius in choro
in tympano et psalterio psallant ei.
Quia beneplacitum est domino in populo
suo. et exaltabit mansuetos in salutem.
Exultabunt sancti in gloria. letabuntur
in cubilibus suis. Exultationes dei
in gutture eorum. et gladii ancipites in
manibus eorum. Ad faciendam uindic-
tam in nationibus. increpationes in populis.
Ad alligandos reges eorum in compedibus.
et nobiles eorum in manicis ferreis.
Ut faciant in eis iudicium conscriptum.
gloria hec est omnibus sanctis eius. Alleluia.
Laudate dominum in sanctis eius. lauda-
te eum in firmamento uirtutis eius.
Laudate eum in uirtutibus eius.
laudate eum secundum multitu-
dinem magnitudinis eius. Laudate eum in sono
tube. laudate eum in psalterio et cythara.
Laudate eum in tympano et choro
laudate eum in cordis et organo.
Laudate eum in cymbalis bene sonantibus
laudate eum in cymbalis iubilationis
omnis spiritus laudet dominum.

Incipit prologus in parabolas salomonis

Chromatio et heliodoro episcopis iheronimus. Iungat epistola quos iungit sacerdotium ... [illegible]

[illegible]

Explicit prologus. Incipiunt parabole salomonis

Parabole salomonis filii david regis israel ad sciendam sapientiam et disciplinam ... [illegible]

et intellectus. Audiens sapiens sapientior erit: et intelligens gubernacula possidebit. Animadvertet parabolam et interpretationem, verba sapientium et enigmata eorum. Timor domini principium sapientie. Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. Audi fili mi disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tue: ut addatur gratia capiti tuo, et torques collo tuo. Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum, insidiemur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontem frustra; deglutiamus eum sicut infernus viventem, et integrum quasi descendentem in lacum. Omnem pretiosam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spoliis. Sortem mitte nobiscum, marsupium unum sit omnium nostrum. Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum a semitis eorum. Pedes enim eorum ad malum currunt, et festinant ut effundant sanguinem. Frustra autem iacitur rete ante oculos pennatorum. Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur, et moliuntur fraudes contra animas suas. Sic semite omnis avari animas possidentium rapiunt. Sapientia foris predicat, in plateis dat vocem suam, in capite turbarum clamitat, in foribus portarum urbis profert verba sua dicens: Usquequo parvuli diligitis infantiam, et stulti ea que sibi sunt noxia cupient, et imprudentes odibunt scientiam? Convertimini ad correptionem meam: en proferam vobis spiritum meum, et ostendam vobis verba mea. Quia vocavi et renuistis, extendi manum meam et non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, et subsannabo cum vobis id quod timebatis advenerit. Cum irruerit repentina calamitas, et interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio et angustia, tunc invocabunt me et non exaudiam, mane consurgent et non invenient me. Eo quod exosam habuerint disciplinam, et timorem domini non susceperint, nec acquieverint consilio meo, et detraxerint universe correptioni mee. Comedent igitur fructus vie sue, suisque consiliis saturabuntur. Aversio parvulorum interficiet eos, et prosperitas stultorum perdet illos. Qui autem me audierit absque terrore requiescet, et abundantia perfruetur, malorum timore sublato.

II

Fili mi, si susceperis sermones meos, et mandata mea absconderis penes te, ut audiat sapientiam auris tua, inclina cor tuum ad agnoscendam prudentiam. Si enim sapientiam invocaveris, et inclinaveris cor tuum prudentie; si quesieris eam quasi pecuniam, et sicut thesauros effoderis illam: tunc intelliges timorem domini, et scientiam dei invenies. Quia dominus dat sapientiam, et ex ore eius scientia et prudentia. Custodiet rectorum salutem, et proteget gradientes simpliciter, servans semitas iustitiam et iudicium et equitatem et omnem semitam bonam. Si intraverit sapientia cor tuum, et scientia anime tue placuerit, consilium custodiet te, et prudentia servabit te, ut eruaris a via mala, et ab homine qui perversa loquitur; qui relinquunt iter rectum, et ambulant per vias tenebrosas; qui letantur cum malefecerint, et exultant in rebus pessimis; quorum vie perverse sunt, et infames gressus eorum. Ut eruaris a muliere aliena, et ab extranea que mollit sermones suos, et relinquit ducem pubertatis sue, et pacti dei sui oblita est. Inclinata est enim ad mortem domus eius, et ad inferos semite ipsius. Omnes qui ingrediuntur ad eam non revertentur, nec apprehendent semitas vite. Ut ambules in via bona, et calles iustorum custodias. Qui enim recti sunt habitabunt in terra, et simplices permanebunt in ea. Impii vero de terra peribunt: et qui inique agunt auferentur ex ea.

III

Fili mi, ne obliviscaris legis mee, et precepta mea cor tuum custodiat. Longitudinem enim dierum, et annos vite, et pacem apponent tibi. Misericordia et veritas te non deserant; circumda eas gutturi tuo, et describe in tabulis cordis tui, et invenies gratiam et disciplinam bonam coram deo et hominibus. Habe fiduciam in domino ex toto corde tuo, et ne innitaris prudentie tue. In omnibus viis tuis cogita illum, et ipse diriget gressus tuos. Ne sis sapiens apud temetipsum; time deum et recede a malo. Sanitas quippe erit umbilico tuo, et irrigatio ossium tuorum. Honora dominum de tua substantia, et de primitiis omnium frugum tuarum da ei; et implebuntur horrea tua saturitate, et vino torcularia tua redundabunt. Disciplinam domini, fili mi, ne abiicias, nec deficias cum ab eo corriperis; quem enim diligit dominus corripit, et quasi pater in filio complacet sibi. Beatus homo qui invenit sapientiam, et qui affluit prudentia. Melior est acquisitio eius negotiatione argenti, et auri primi et purissimi fructus eius. Pretiosior est cunctis opibus, et omnia que desiderantur huic non valent comparari. Longitudo dierum in dextera eius, et in sinistra illius divitie et gloria. Vie eius vie pulchre, et omnes semite illius pacifice. Lignum vite est his qui apprehenderint eam, et qui tenuerit eam beatus. Dominus sapientia fundavit terram, stabilivit celos prudentia. Sapientia illius eruperunt abyssi, et nubes rore concrescunt. Fili mi, ne effluant hec ab oculis tuis; custodi legem atque consilium, et erit vita anime tue, et gratia faucibus tuis. Tunc ambulabis fiducialiter in via tua, et pes tuus non impinget. Si dormieris non timebis; quiesces, et suavis erit somnus tuus. Ne paveas repentino terrore, et irruentes tibi potentias impiorum. Dominus enim erit in latere tuo, et custodiet pedem tuum ne capiaris. Noli prohibere benefacere eum qui potest; si vales, et ipse benefac. Ne dicas amico tuo: Vade et revertere, cras dabo tibi: cum statim possis dare. Ne moliaris amico tuo malum, cum ille in te habeat fiduciam.

185

[illegible]

adversus hominem frustra, cum ipse tibi nihil mali fecerit. Ne aemuleris hominem iniustum, nec imiteris vias eius: quia abominatio Domini est omnis illusor, et cum simplicibus sermocinatio eius. Egestas a Domino in domo impii; habitacula autem iustorum benedicentur. Ipse deludet illusores, et mansuetis dabit gratiam. Gloriam sapientes possidebunt; stultorum exaltatio ignominia.

Audite filii disciplinam patris, et attendite ut sciatis prudentiam. Donum bonum tribuam vobis; legem meam ne derelinquatis. Nam et ego filius fui patris mei tenellus, et unigenitus coram matre mea; et docebat me, atque dicebat: Suscipiat verba mea cor tuum; custodi praecepta mea, et vives. Posside sapientiam, posside prudentiam; ne obliviscaris, neque declines a verbis oris mei. Ne dimittas eam, et custodiet te; dilige eam, et conservabit te. Principium sapientiae, posside sapientiam, et in omni possessione tua acquire prudentiam. Arripe illam, et exaltabit te; glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, et corona inclyta proteget te. Audi fili mi, et suscipe verba mea, ut multiplicentur tibi anni vitae. Viam sapientiae monstrabo tibi; ducam te per semitas aequitatis: quas cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui, et currens non habebis offendiculum. Tene disciplinam, ne dimittas eam; custodi illam, quia ipsa est vita tua. Ne delecteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via. Fuge ab ea, nec transeas per illam; declina, et desere eam. Non enim dormiunt nisi malefecerint, et rapitur somnus ab eis nisi supplantaverint. Comedunt panem impietatis, et vinum iniquitatis bibunt. Iustorum autem semita quasi lux splendens procedit, et crescit usque ad perfectam diem. Via impiorum tenebrosa; nesciunt ubi corruant. Fili mi, ausculta sermones meos, et ad eloquia mea inclina aurem tuam. Ne recedant ab oculis tuis; custodi ea in medio cordis tui. Vita enim sunt invenientibus ea, et universae carni sanitas. Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit. Remove a te os pravum, et detrahentia labia sint procul a te. Oculi tui recta videant, et palpebrae tuae praecedant gressus tuos. Dirige semitam pedibus tuis, et omnes viae tuae stabilientur. Ne declines ad dexteram neque ad sinistram; averte pedem tuum a malo. Vias enim quae a dextris sunt novit Dominus; perversae vero sunt quae a sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in pace producet.

Fili mi, attende ad sapientiam meam, et prudentiae meae inclina aurem tuam, ut custodias cogitationes, et disciplinam labia tua conservent. Ne attenderis fallaciae mulieris: favus enim distillans labia meretricis, et nitidius oleo guttur eius. Novissima autem illius amara quasi absinthium, et lingua eius acuta quasi gladius biceps. Pedes eius descendunt in mortem, et ad inferos gressus illius penetrant. Per semitam vitae non ambulant; vagi sunt gressus eius et investigabiles. Nunc ergo fili audi me, et ne recedas a verbis oris mei. Longe fac ab ea viam tuam, et ne appropinques foribus domus eius. Ne des alienis honorem tuum, et annos tuos crudeli; ne forte impleantur extranei viribus tuis, et labores tui sint in domo aliena, et gemas in novissimis, quando consumpseris carnes tuas et corpus tuum, et dicas: Cur detestatus sum disciplinam, et increpationibus non acquievit cor meum, nec audivi vocem docentium me, et magistris non inclinavi aurem meam? Pene fui in omni malo, in medio ecclesiae et synagogae. Bibe aquam de cisterna tua, et fluenta putei tui. Deriventur fontes tui foras, et in plateis aquas tuas divide. Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui. Sit vena tua benedicta, et laetare cum muliere adolescentiae tuae. Cerva carissima, et gratissimus hinnulus; ubera eius inebrient te in omni tempore; in amore eius delectare iugiter. Quare seduceris fili mi ab aliena, et foveris in sinu alterius? Respicit Dominus vias hominis, et omnes gressus eius considerat. Iniquitates suae capiunt impium, et funibus peccatorum suorum constringitur. Ipse morietur, quia non habuit disciplinam, et in multitudine stultitiae suae decipietur.

VI

Fili mi, si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam. Illaqueatus es verbis oris tui, et captus propriis sermonibus. Fac ergo quod dico, fili mi, et temetipsum libera, quia incidisti in manum proximi tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum. Ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebrae tuae. Eruere quasi damula de manu, et quasi avis de manu aucupis. Vade ad formicam, o piger, et considera vias eius, et disce sapientiam: quae cum non habeat ducem, nec praeceptorem, nec principem, parat in aestate cibum sibi, et congregat in messe quod comedat. Usquequo piger dormies? quando consurges e somno tuo? Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conseres manus ut dormias: et veniet tibi quasi viator egestas, et pauperies quasi vir armatus. Si vero impiger fueris, veniet ut fons messis tua, et egestas longe fugiet a te. Homo apostata, vir inutilis, graditur ore perverso; annuit oculis, terit pede, digito loquitur; pravo corde machinatur malum, et in omni tempore iurgia seminat. Huic extemplo veniet perditio sua, et subito conteretur, nec habebit ultra medicinam. Sex sunt quae odit Dominus, et septimum detestatur anima eius: oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem, cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum, proferentem mendacia testem fallacem, et eum qui seminat inter fratres discordias. Conserva fili mi praecepta patris tui, et ne dimittas legem matris tuae. Liga ea in corde tuo iugiter, et circumda gutturi tuo. Cum ambulaveris, gradiantur tecum; cum dormie-

[illegible]

[illegible marginal gloss]

tis custodiant te, et evigilans loquere cum eis. Quia mandatum lucerna est et lex lux, et via vite increpatio disciplinae, ut custodiant te a muliere mala et a blanda lingua extraneae. Non concupiscat pulchritudinem eius cor tuum, nec capiaris nutibus illius. Pretium enim scorti vix unius est panis; mulier autem viri pretiosam animam capit. Numquid abscondere potest homo ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant? Aut ambulare super prunas, ut non comburantur plantae eius? Sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit mundus cum tetigerit eam. Non grandis est culpa cum quis furatus fuerit; furatur enim ut esurientem impleat animam. Deprehensus quoque reddet septuplum, et omnem substantiam domus suae tradet. Qui autem adulter est propter cordis inopiam perdet animam suam. Turpitudinem et ignominiam congregat sibi, et opprobrium illius non delebitur. Quia zelus et furor viri non parcet in die vindictae, nec acquiescet cuiusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima.

VII

Fili mi, custodi sermones meos, et praecepta mea reconde tibi. Fili, serva mandata mea et vives, et legem meam quasi pupillam oculi tui. Liga eam in digitis tuis, scribe illam in tabulis cordis tui. Dic sapientiae: Soror mea es, et prudentiam voca amicam tuam, ut custodiat te a muliere extranea, et ab aliena quae verba sua dulcia facit. De fenestra enim domus meae per cancellos prospexi, et video parvulos. Considero vecordem iuvenem, qui transit per plateam iuxta angulum, et prope viam domus illius graditur in obscuro, advesperascente die, in noctis tenebris et caligine. Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, praeparata ad capiendas animas, garrula et vaga, quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis, nunc foris, nunc in plateis, nunc iuxta angulos insidians. Apprehensumque deosculatur iuvenem, et procaci vultu blanditur dicens: Victimas pro salute vovi, hodie reddidi vota mea. Idcirco egressa sum in occursum tuum, desiderans te videre, et reperi. Intexui funibus lectulum meum, stravi tapetibus pictis ex Aegypto. Aspersi cubile meum murra et aloe et cinnamomo. Veni, inebriemur uberibus, et fruamur cupitis amplexibus donec illucescat dies. Non est enim vir in domo sua; abiit via longissima. Sacculum pecuniae secum tulit; in die plenae lunae reversurus est in domum suam. Irretivit eum multis sermonibus, et blanditiis labiorum protraxit illum. Statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam, et quasi agnus lasciviens, et ignorans quod ad vincula stultus trahatur, donec transfigat sagitta iecur eius; velut si avis festinet ad laqueum, et nescit quod de periculo animae illius agitur. Nunc ergo fili audi me, et attende verbis oris mei. Ne abstrahatur in viis illius mens tua, neque decipiaris semitis eius. Multos enim vulneratos deiecit, et fortissimi quique interfecti sunt ab ea. Viae inferi domus eius, penetrantes in inferiora mortis.

Numquid non sapientia clamitat et prudentia dat vocem suam? In summis excelsisque verticibus super viam in mediis semitis stans, iuxta portas civitatis in ipsis foribus loquitur dicens: O viri, ad vos clamito, et vox mea ad filios hominum. Intellegite parvuli astutiam, et insipientes animadvertite. Audite quoniam de rebus magnis locutura sum, et aperientur labia mea ut recta praedicent. Veritatem meditabitur guttur meum, et labia mea detestabuntur impium. Iusti sunt omnes sermones mei, non est in eis pravum quid neque perversum. Recti sunt intellegentibus, et aequi invenientibus scientiam. Accipite disciplinam meam et non pecuniam, doctrinam magis quam aurum eligite. Melior est enim sapientia cunctis pretiosissimis, et omne desiderabile ei non potest comparari. Ego sapientia habito in consilio, et eruditis intersum cogitationibus. Timor Domini odit malum; arrogantiam et superbiam et viam pravam et os bilingue detestor. Meum est consilium et aequitas, mea est prudentia, mea est fortitudo. Per me reges regnant, et conditores legum iusta decernunt. Per me principes imperant, et potentes decernunt iustitiam. Ego diligentes me diligo, et qui mane vigilant ad me invenient me. Mecum sunt divitiae et gloria, opes superbae et iustitia. Melior est enim fructus meus auro et lapide pretioso, et genimina mea argento electo. In viis iustitiae ambulo, in medio semitarum iudicii, ut ditem diligentes me, et thesauros eorum repleam. Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quicquam faceret a principio. Ab aeterno ordinata sum, et ex antiquis antequam terra fieret. Nondum erant abyssi, et ego iam concepta eram; necdum fontes aquarum eruperant; necdum montes gravi mole constiterant, ante colles ego parturiebar. Adhuc terram non fecerat, et flumina, et cardines orbis terrae. Quando praeparabat caelos aderam; quando certa lege et gyro vallabat abyssos; quando aethera firmabat sursum, et librabat fontes aquarum; quando circumdabat mari terminum suum, et legem ponebat aquis ne transirent fines suos; quando appendebat fundamenta terrae, cum eo eram cuncta componens, et delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum, et deliciae meae esse cum filiis hominum. Nunc ergo filii audite me: beati qui custodiunt vias meas. Audite disciplinam et estote sapientes, et nolite abicere eam. Beatus homo qui audit me, et qui vigilat ad fores meas quotidie, et observat ad postes ostii mei. Qui me invenerit inveniet vitam, et hauriet salutem a Domino. Qui autem in me peccaverit laedet animam suam; omnes qui me oderunt diligunt mortem.

Sapientia aedificavit sibi domum, excidit columnas septem. Immolavit victimas suas, miscuit vinum, et proposuit mensam suam. Misit ancillas suas ut vocarent ad arcem et ad moenia civitatis: Si quis est parvulus veniat ad me. Et insipientibus locuta est:

[illegible marginal and interlinear gloss]

comedite panem meum, et bibite vinum quod miscui vobis. Relinquite infantiam et vivite, et ambulate per vias prudentiae. Qui erudit derisorem ipse iniuriam facit sibi, et qui arguit impium generat maculam sibi. Noli arguere derisorem ne oderit te; argue sapientem et diliget te. Da sapienti occasionem et addetur ei sapientia; doce iustum et festinabit accipere. Principium sapientiae timor Domini, et scientia sanctorum prudentia. Per me enim multiplicabuntur dies tui, et addentur tibi anni vitae. Si sapiens fueris, tibimetipsi eris; si autem illusor, solus portabis malum. Mulier stulta et clamosa plenaque illecebris, et nihil omnino sciens, sedit in foribus domus suae super sellam in excelso urbis loco, ut vocaret transeuntes per viam et pergentes itinere suo. Qui est parvulus declinet ad me. Et vecordi locuta est: Aquae furtivae dulciores sunt, et panis absconditus suavior. Et ignoravit quod ibi sint gigantes, et in profundis inferni convivae eius. Qui enim applicabitur illi descendet ad inferos. Nam qui abscesserit ab ea salvabitur.

X

Parabolae Salomonis. Filius sapiens laetificat patrem; filius vero stultus maestitia est matris suae. Non proderunt thesauri impietatis; iustitia vero liberabit a morte. Non affliget Dominus fame animam iusti, et insidias impiorum subvertet. Egestatem operata est manus remissa; manus autem fortium divitias parat. Qui nititur mendaciis hic pascit ventos, idem autem ipse sequitur aves volantes. Qui congregat in messe filius sapiens est; qui autem stertit aestate filius confusionis. Benedictio Domini super caput iusti; os autem impiorum operit iniquitatem. Memoria iusti cum laudibus, et nomen impiorum putrescet. Sapiens corde praecepta suscipit; stultus caeditur labiis. Qui ambulat simpliciter ambulat confidenter; qui autem depravat vias suas manifestus erit. Qui annuit oculo dabit dolorem, et stultus labiis verberabitur. Vena vitae os iusti, et os impiorum operit iniquitatem. Odium suscitat rixas, et universa delicta operit caritas. In labiis sapientis invenitur sapientia, et virga in dorso eius qui indiget corde. Sapientes abscondunt scientiam; os autem stulti confusioni proximum est. Substantia divitis urbs fortitudinis eius; pavor pauperum egestas eorum. Opus iusti ad vitam; fructus autem impii ad peccatum. Via vitae custodienti disciplinam; qui autem increpationes relinquit errat. Abscondunt odium labia mendacia; qui profert contumeliam insipiens est. In multiloquio non deerit peccatum; qui autem moderatur labia sua prudentissimus est. Argentum electum lingua iusti; cor autem impiorum pro nihilo. Labia iusti erudiunt plurimos; qui autem indocti sunt in cordis egestate morientur. Benedictio Domini divites facit, nec sociabitur eis afflictio. Quasi per risum stultus operatur scelus; sapientia autem est viro prudentia. Quod timet impius veniet super eum; desiderium suum iustis dabitur. Quasi tempestas transiens non erit impius; iustus autem quasi fundamentum sempiternum. Sicut acetum dentibus et fumus oculis, sic piger his qui miserunt eum. Timor Domini apponet dies, et anni impiorum breviabuntur. Expectatio iustorum laetitia; spes autem impiorum peribit. Fortitudo simplicis via Domini, et pavor his qui operantur malum. Iustus in aeternum non commovebitur; impii autem non habitabunt super terram. Os iusti parturiet sapientiam; lingua pravorum peribit. Labia iusti considerant placita, et os impiorum perversa.

XI

Statera dolosa abominatio est apud Dominum, et pondus aequum voluntas eius. Ubi fuerit superbia ibi erit et contumelia; ubi autem est humilitas ibi et sapientia. Simplicitas iustorum diriget eos, et supplantatio perversorum vastabit illos. Non proderunt divitiae in die ultionis; iustitia autem liberabit a morte. Iustitia simplicis diriget viam eius, et in impietate sua corruet impius. Iustitia rectorum liberabit eos, et in insidiis suis capientur iniqui. Mortuo homine impio nulla erit ultra spes, et expectatio sollicitorum peribit. Iustus de angustia liberatus est, et tradetur impius pro eo. Simulator ore decipit amicum suum; iusti autem liberabuntur scientia. In bonis iustorum exultabit civitas, et in perditione impiorum erit laudatio. Benedictione iustorum exaltabitur civitas, et ore impiorum subvertetur. Qui despicit amicum suum indigens corde est; vir autem prudens tacebit. Qui ambulat fraudulenter revelat arcana; qui autem fidelis est celat amici commissum. Ubi non est gubernator populus corruet; salus autem ubi multa consilia. Affligetur malo qui fidem facit pro extraneo; qui autem cavet laqueos securus erit. Mulier gratiosa inveniet gloriam, et robusti habebunt divitias. Benefacit animae suae vir misericors; qui autem crudelis est etiam propinquos abicit. Impius facit opus instabile; seminanti autem iustitiam merces fidelis. Clementia praeparat vitam, et sectatio malorum mortem. Abominabile Domino cor pravum, et voluntas eius in his qui simpliciter ambulant. Manus in manu non erit innocens malus; semen autem iustorum salvabitur. Circulus aureus in naribus suis mulier pulchra et fatua. Desiderium iustorum omne bonum est; praestolatio impiorum furor. Alii dividunt propria et ditiores fiunt; alii rapiunt non sua et semper in egestate sunt. Anima quae benedicit impinguabitur, et qui inebriat ipse quoque inebriabitur. Qui abscondit frumenta maledicetur in populis; benedictio autem super caput vendentium. Bene consurgit diluculo qui quaerit bona; qui autem investigator malorum est opprimetur ab eis. Qui confidit in divitiis suis corruet; iusti autem quasi virens folium germinabunt. Qui conturbat domum suam possidebit ventos, et qui stultus est serviet sapienti. Fructus iusti lignum vitae, et qui suscipit animas sapiens est. Si iustus in terra recipit, quanto magis impius et peccator.

XII Qui diligit disciplinam diligit scientiam; qui autem odit increpationes insipiens est. Qui bonus est hauriet gratiam a Domino; qui autem confidit in cogitationibus suis impie agit. Non roborabitur homo ex impietate, et radix iustorum non commovebitur. Mulier diligens corona est viro suo, et putredo in ossibus eius que confusione res dignas gerit. Cogitationes iustorum iudicia, et consilia impiorum fraudulenta. Verba impiorum insidiantur sanguini; os iustorum liberabit eos. Verte impios et non erunt; domus autem iustorum permanebit. Doctrina sua noscetur vir; qui autem vanus et excors est patebit contemptui. Melior est pauper et sufficiens sibi quam gloriosus et indigens pane. Novit iustus animas iumentorum suorum; viscera autem impiorum crudelia. Qui operatur terram suam satiabitur panibus; qui autem sectatur otium stultissimus est. Desiderium impii monimentum est pessimorum; radix autem iustorum proficiet. Propter peccata labiorum ruina proximat malo; effugiet autem iustus de angustia. De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis, et iuxta opera manuum suarum retribuetur ei. Via stulti recta in oculis eius; qui autem sapiens est audit consilia. Fatuus statim indicat iram suam; qui autem dissimulat iniuriam callidus est. Qui quod novit loquitur index iustitie est; qui autem mentitur testis est fraudulentus. Est qui promittit et quasi gladio pungitur conscientie; lingua autem sapientium sanitas est. Labium veritatis firmum erit in perpetuum; qui autem testis est repentinus concinnat linguam mendacii. Dolus in corde cogitantium mala; qui autem pacis ineunt consilia sequitur eos gaudium. Non contristabit iustum quicquid ei acciderit; impii autem replebuntur malo. Abominatio est Domino labia mendacia; qui autem fideliter agunt placent ei. Homo versutus celat scientiam, et cor insipientium provocat stultitiam. Manus fortium dominabitur; que autem remissa est tributis serviet. Meror in corde viri humiliabit illum, et sermone bono letificabitur. Qui negligit damnum propter amicum iustus est; iter autem impiorum decipiet eos. Non inveniet fraudulentus lucrum, et substantia hominis erit auri pretium.

XIII In semita iustitie vita; iter autem devium ducit ad mortem. Filius sapiens doctrina patris; qui autem illusor est non audit cum arguitur. De fructu oris sui homo satiabitur bonis; anima autem prevaricatorum iniqua. Qui custodit os suum custodit animam suam; qui autem inconsideratus est ad loquendum sentiet mala. Vult et non vult piger; anima autem operantium impinguabitur. Verbum mendax iustus detestabitur; impius autem confundit et confundetur. Iustitia custodit innocentis viam; impietas autem peccatorem supplantat. Est quasi dives cum nichil habeat, et est quasi pauper cum in multis divitiis sit. Redemptio anime viri divitie sue; qui autem pauper est increpationem non sustinet. Lux iustorum letificat; lucerna autem impiorum extinguetur. Inter superbos semper iurgia sunt; qui autem agunt omnia cum consilio reguntur sapientia. Substantia festinata minuetur; que autem paulatim colligitur manu multiplicabitur. Spes que differtur affligit animam; lignum vite desiderium veniens. Qui detrahit alicui rei ipse se in futurum obligat; qui autem timet preceptum in pace versabitur. Anime dolose errant in peccatis; iusti autem misericordes sunt et miserantur. Lex sapientis fons vite, ut declinet a ruina mortis. Doctrina bona dabit gratiam; in itinere contemptorum vorago. Astutus omnia agit cum consilio; qui autem fatuus est aperit stultitiam. Nuntius impii cadet in malum; legatus fidelis sanitas. Egestas et ignominia ei qui deserit disciplinam; qui autem acquiescit arguenti glorificabitur. Desiderium si compleatur delectat animam; detestantur stulti eos qui fugiunt mala. Qui cum sapientibus graditur sapiens erit; amicus stultorum efficietur similis. Peccatores persequitur malum, et iustis retribuentur bona. Bonus relinquit heredes filios et nepotes, et custoditur iusto substantia peccatoris. Multi cibi in novalibus patrum, et aliis congregantur absque iudicio. Qui parcit virge odit filium suum; qui autem diligit illum instanter erudit. Iustus comedit et replet animam suam; venter autem impiorum insaturabilis.

Sapiens mulier edificat domum suam; insipiens extructam quoque destruet manibus. Ambulans recto itinere et timens Deum despicitur ab eo qui infami graditur via. In ore stulti virga superbie; labia autem sapientium custodiunt eos. Ubi non sunt boves presepe vacuum est; ubi autem plurime segetes ibi manifesta est fortitudo bovis. Testis fidelis non mentitur; profert autem mendacium dolosus testis. Querit derisor sapientiam et non invenit; doctrina prudentium facilis. Vade contra virum stultum et nescit labia prudentie. Sapientia callidi est intelligere viam suam, et imprudentia stultorum errans. Stultus illudet peccatum, et inter iustos morabitur gratia. Cor quod novit amaritudinem anime sue, in gaudio eius non miscebitur extraneus. Domus impiorum delebitur; tabernacula vero iustorum germinabunt. Est via que videtur homini iusta, novissima autem eius deducunt ad mortem. Risus dolore miscebitur, et extrema gaudii luctus occupat. Viis suis replebitur stultus, et super eum erit vir bonus. Innocens credit omni verbo; astutus considerat gressus suos. Filio doloso nichil erit boni; servo autem sapienti prosperi erunt actus, et dirigetur via eius. Sapiens timet et declinat a malo; stultus transilit et confidit. Impatiens operabitur stultitiam, et vir versutus odiosus est. Possidebunt parvuli stultitiam, et expectabunt astuti scientiam. Iacebunt mali ante bonos, et impii ante portas iustorum. Etiam proximo suo pauper odiosus erit; amici vero divitum multi. Qui despicit proximum suum peccat; qui autem miseretur pauperis beatus erit. Qui credit in Domino misericordiam diligit. Errant qui operantur malum; misericordia et veritas preparant bona.

…laboris in omni opere erit habundantia. Ubi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas. Corona sapientium divitie eorum; fatuitas stultorum imprudentia. Liberat animas testis fidelis, et profert mendacia versipellis. In timore domini fiducia fortitudinis, et filiis eius erit spes. Timor domini fons vite, ut declinet a ruina mortis. In multitudine populi dignitas regis, et in paucitate plebis ignominia principis. Qui patiens est multa gubernatur prudentia; qui autem impatiens est exaltat stultitiam suam. Vita carnium sanitas cordis; putredo ossium invidia. Qui calumpniatur egentem exprobrat factori eius; honorat autem eum qui miseretur pauperis. In malitia sua expelletur impius; sperat autem iustus in morte sua. In corde prudentis requiescit sapientia, et indoctos quosque erudiet. Iustitia elevat gentem, miseros autem facit populos peccatum. Acceptus est regi minister intelligens; iracundiam eius inutilis sustinebit.

XV

Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitat furorem. Lingua sapientium ornat scientiam, os fatuorum ebullit stultitiam. In omni loco oculi domini contemplantur malos et bonos. Lingua placabilis lignum vite; que autem inmoderata est conteret spiritum. Stultus irridet disciplinam patris sui; qui autem custodit increpationes astutior fiet. In habundanti iustitia virtus maxima est; cogitationes autem impiorum eradicabuntur. Domus iusti plurima fortitudo, et in fructibus impii conturbatio. Labia sapientium disseminabunt scientiam, cor stultorum dissimile erit. Victime impiorum abominabiles domino; vota iustorum placabilia. Abominatio est domino via impii; qui sequitur iustitiam diligetur ab eo. Doctrina mala deserenti viam vite; qui increpationes odit morietur. Infernus et perditio coram domino; quanto magis corda filiorum hominum. Non amat pestilens eum qui se corripit, nec ad sapientes graditur. Cor gaudens exhilarat faciem; in merore animi deicitur spiritus. Cor sapientis querit doctrinam, et os stultorum pascitur imperitia. Omnes dies pauperis mali; secura mens quasi iuge convivium. Melius est parum cum timore domini quam thesauri magni et insatiabiles. Melius est vocari ad olera cum caritate quam ad vitulum saginatum cum odio. Vir iracundus provocat rixas; qui patiens est mitigat suscitatas. Iter pigrorum quasi sepes spinarum; via iustorum absque offendiculo. Filius sapiens letificat patrem, et stultus homo despicit matrem suam. Stultitia gaudium stulto, et vir prudens dirigit gressus suos. Dissipantur cogitationes ubi non est consilium; ubi vero sunt plures consiliarii confirmantur. Letatur homo in sententia oris sui, et sermo oportunus optimus. Semita vite super eruditum, ut declinet de inferno novissimo. Domum superborum demolietur dominus, et firmos faciet terminos vidue. Abominatio domini cogitationes male, et purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo. Conturbat domum suam qui sectatur avaritiam; qui autem odit munera vivet.

Per misericordiam et fidem purgantur peccata. Per timorem domini declinat omnis a malo.

Mens iusti meditatur obedientiam; os impiorum redundat malis. Longe est dominus ab impiis, et orationes iustorum exaudiet. Lux oculorum letificat animam; fama bona impinguat ossa. Auris que audit increpationes vite in medio sapientium commorabitur. Qui abicit disciplinam despicit animam suam; qui autem acquiescit increpationibus possessor est cordis. Timor domini disciplina sapientie, et gloriam precedit humilitas.

XVI

Hominis est animam preparare, et domini gubernare linguam. Omnes vie hominum patent oculis eius; spirituum ponderator est dominus. Revela domino opera tua, et dirigentur cogitationes tue. Universa propter semetipsum operatus est dominus, impium quoque ad diem malum. Abominatio domini est omnis arrogans; etiam si manus ad manum fuerit non est innocens. Per misericordiam et veritatem redimitur iniquitas, et in timore domini declinatur a malo. Cum placuerint domino vie hominis, inimicos quoque eius convertet ad pacem. Melius est parum cum iustitia quam multi fructus cum iniquitate. Cor hominis disponit viam suam, sed domini est dirigere gressus eius. Divinatio in labiis regis, in iudicio non errabit os eius. Pondus et statera iudicia domini sunt, et opera eius omnes lapides sacculi. Abominabiles regi qui agunt impie, quoniam iustitia firmatur solium. Voluntas regum labia iusta; qui recta loquitur diligetur. Indignatio regis nuntii mortis, et vir sapiens placabit eam. In hilaritate vultus regis vita, et clementia eius quasi ymber serotinus. Posside sapientiam quia auro melior est, et acquire prudentiam quia pretiosior est argento. Semita iustorum declinat mala; custos anime sue servat viam suam. Contritionem precedit superbia, et ante ruinam exaltatur spiritus. Melius est humiliari cum mitibus quam dividere spolia cum superbis. Eruditus in verbo reperiet bona, et qui sperat in domino beatus est. Qui sapiens est corde appellabitur prudens, et qui dulcis eloquio maiora percipiet. Fons vite eruditio possidentis; doctrina stultorum fatuitas. Cor sapientis erudiet os eius, et labiis eius addet gratiam. Favus mellis verba composita, dulcedo anime sanitas ossium. Est via que videtur homini recta, et novissima eius ducunt ad mortem. Anima laborantis laborat sibi, quia compulit eum os suum. Vir impius fodit malum, et in labiis eius ignis ardescit. Homo perversus suscitat lites, et verbosus separat principes. Vir iniquus lactat amicum suum, et ducit eum per viam non bonam. Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens labia sua perficit malum. Corona dignitatis senectus, que in viis iustitie reperietur. Melior est patiens viro forti, et qui dominatur animo suo expugnatore urbium. Sortes mittuntur in sinum, sed a domino temperantur.

XVII

Melior est buccella sicca cum gaudio quam domus plena victimis cum iurgio. Servus sapiens dominabitur filiis stultis, et inter fratres hereditatem dividet.

sicut igne probatur argentum et aurum camino, ita corda probat Dominus. Malus obedit linguae iniquae et fallax obtemperat labiis mendacibus. Qui despicit pauperem exprobrat factori eius, et qui ruina laetatur alterius non erit impunitus. Corona senum filii filiorum, et gloria filiorum patres eorum. Non decent stultum verba composita, nec principem labium mentiens. Gemma gratissima expectatio praestolantis; quocumque se verterit prudenter intelligit. Qui celat delictum quaerit amicitias; qui altero sermone repetit separat foederatos. Plus proficit correptio apud prudentem quam centum plagae apud stultum. Semper iurgia quaerit malus; angelus autem crudelis mittetur contra eum. Expedit magis ursae occurrere raptis fetibus quam fatuo confidenti sibi in stultitia sua. Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius. Qui dimittit aquam caput est iurgiorum, et antequam patiatur contumeliam iudicium deserit. Et qui iustificat impium et qui condemnat iustum, abominabilis est uterque apud Deum. Qui altum facit domum suam quaerit ruinam, et qui evitat discere incidet in mala. Quid prodest stulto habere divitias, cum sapientiam emere non possit? Omni tempore diligit qui amicus est, et frater in angustiis comprobatur. Stultus homo plaudet manibus, cum spoponderit pro amico suo. Qui meditatur discordias diligit rixas, et qui exaltat ostium quaerit ruinam. Qui perversi cordis est non inveniet bonum, et qui vertit linguam incidet in malum. Natus est stultus in ignominiam suam, sed nec pater in fatuo laetabitur. Animus gaudens aetatem floridam facit; spiritus tristis exsiccat ossa. Munera de sinu impius accipit, ut pervertat semitas iudicii. In facie prudentis lucet sapientia; oculi stultorum in finibus terrae. Ira patris filius stultus, et dolor matris quae genuit eum. Non est bonum damnum inferre iusto, nec percutere principem qui recta iudicat. Qui moderatur sermones suos doctus et prudens est, et pretiosi spiritus vir eruditus. Stultus quoque si tacuerit sapiens reputabitur, et si compresserit labia sua intelligens.

XVIII

Occasiones quaerit qui vult recedere ab amico; omni tempore erit exprobrabilis. Non recipit stultus verba prudentiae, nisi ea dixeris quae versantur in corde eius. Impius cum in profundum venerit peccatorum contemnit, sed sequitur eum ignominia et opprobrium. Aqua profunda verba ex ore viri, et torrens redundans fons sapientiae. Accipere personam impii in iudicio non est bonum, ut declines a veritate iudicii. Labia stulti immiscent se rixis, et os eius iurgia provocat. Os stulti contritio eius, et labia ipsius ruina animae eius. Verba bilinguis quasi simplicia, et ipsa perveniunt ad interiora ventris. Pigrum deicit timor; animae autem effeminatorum esurient. Qui mollis et dissolutus est in opere suo frater est sua opera dissipantis. Turris fortissima nomen Domini; ad ipsum currit iustus et exaltabitur. Substantia divitis urbs roboris eius, et quasi murus validus circumdans eum. Antequam conteratur exaltatur cor hominis, et antequam glorificetur humiliatur. Qui prius respondet quam audiat stultum se esse demonstrat et confusione dignum. Spiritus viri sustentat imbecillitatem suam; spiritum vero ad irascendum facilem quis poterit sustinere? Cor prudens possidebit scientiam, et auris sapientium quaerit doctrinam. Donum hominis dilatat viam eius et ante principes spatium ei facit. Iustus prior est accusator sui; venit amicus eius et investigabit eum. Contradictiones comprimit sors et inter potentes quoque diiudicat. Frater qui adiuvatur a fratre quasi civitas firma, et iudicia quasi vectes urbium. De fructu oris viri replebitur venter eius, et genimina labiorum ipsius saturabunt eum. Mors et vita in manibus linguae; qui diligunt eam comedent fructus eius. Qui invenit mulierem bonam invenit bonum et hauriet iocunditatem a Domino. Qui expellit mulierem bonam expellit bonum; qui autem tenet adulteram stultus est et insipiens. Cum obsecrationibus loquetur pauper, et dives effabitur rigide. Vir amabilis ad societatem magis amicus erit quam frater.

Melior est pauper qui ambulat in simplicitate sua quam dives torquens labia sua et insipiens. Ubi non est scientia animae non est bonum, et qui festinus est pedibus offendit. Stultitia hominis supplantat gressus eius, et contra Deum fervet animo suo. Divitiae addunt amicos plurimos; a paupere autem et hi quos habuit separantur. Testis falsus non erit impunitus, et qui loquitur mendacia peribit. Non decent stultum deliciae, nec servum dominari principibus. Doctrina viri per patientiam noscitur, et gloria eius est iniqua praetergredi. Sicut fremitus leonis, ita et regis ira, et sicut ros super herbam, ita et hilaritas eius. Dolor patris filius stultus, et tecta iugiter perstillantia litigiosa mulier. Domus et divitiae dantur a parentibus, a Domino autem proprie uxor prudens. Pigredo immittit soporem, et anima dissoluta esuriet. Qui custodit mandatum custodit animam suam; qui autem negligit vias suas mortificabitur. Feneratur Domino qui miseretur pauperis, et vicissitudinem suam reddet ei. Erudi filium tuum ne desperes; ad interfectionem autem eius ne ponas animam tuam. Qui impatiens est sustinebit damnum, et cum rapuerit aliud apponet. Audi consilium et suscipe disciplinam, ut sis sapiens in novissimis tuis. Multae cogitationes in corde viri; voluntas autem Domini permanebit. Homo indigens misericors est, et melior est pauper quam vir mendax. Timor Domini ad vitam, et in plenitudine commorabitur absque visitatione pessima. Abscondit piger manum suam sub ascella nec ad os suum applicat eam. Pestilente flagellato stultus sapientior erit; si autem corripueris sapientem intelliget disciplinam. Qui affligit patrem et fugit matrem ignominiosus est et infelix. Non cesses fili audire doctrinam, nec ignores sermones scientiae. Testis iniquus deridet iudicium, et os impiorum devorat iniquitatem. Parata sunt derisoribus iudicia, et mallei percutientes stultorum corporibus.

Luxuriosa res vinum, tumultuosa ebrietas

Multi colunt personam potentis et amici sunt dona tribuentis. Fratres hominis pauperis oderunt eum, insuper et amici procul recesserunt ab eo.

...ebrietas quicumque his delectatur non erit sapiens. Sicut rugitus leonis ita et terror regis; qui provocat eum peccat in animam suam. Honor est homini qui separat se a contentionibus; omnes autem stulti miscentur contumeliis. Propter frigus piger arare noluit; mendicabit ergo aestate et non dabitur illi. Sicut aqua profunda sic consilium in corde viri, sed homo sapiens exhauriet illud. Multi homines misericordes vocantur; virum autem fidelem quis inveniet? Iustus autem qui ambulat in simplicitate sua beatos post se filios derelinquet. Rex qui sedet in solio iudicii dissipat omne malum intuitu suo. Quis potest dicere: mundum est cor meum, purus sum a peccato? Pondus et pondus, mensura et mensura, utrumque abominabile est apud Deum. Ex studiis suis intellegitur puer si munda et recta sint opera eius. Aurem audientem et oculum videntem Dominus fecit utrumque. Noli diligere somnum ne te egestas opprimat; aperi oculos tuos et saturare panibus. Malum est, malum est, dicit omnis emptor, et cum recesserit tunc gloriabitur. Est aurum et multitudo gemmarum et vas pretiosum labia scientiae. Tolle vestimentum eius qui fideiussor extitit alieni, et pro extraneis aufer pignus ab eo. Suavis est homini panis mendacii, et postea implebitur os eius calculo. Cogitationes consiliis roborantur, et gubernaculis tractanda sunt bella. Ei qui revelat mysteria et ambulat fraudulenter et dilatat labia sua ne commiscearis. Qui maledicit patri suo et matri, extinguetur lucerna eius in mediis tenebris. Hereditas ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit. Ne dicas: reddam malum; expecta Dominum et liberabit te. Abominatio est apud Dominum pondus et pondus; statera dolosa non est bona. A Domino diriguntur gressus viri; quis autem hominum intellegere potest viam suam? Ruina est homini devotare sanctos, et post vota retractare. Dissipat impios rex sapiens, et incurvat super eos fornicem. Lucerna Domini spiraculum hominis, quae investigat omnia secreta ventris. Misericordia et veritas custodiunt regem, et roboratur clementia thronus eius. Exultatio iuvenum fortitudo eorum, et dignitas senum canities. Livor vulneris absterget mala, et plagae in secretioribus ventris.

Sicut divisiones aquarum ita cor regis in manu Domini; quocumque voluerit inclinabit illud. Omnis via viri recta sibi videtur; appendit autem corda Dominus. Facere misericordiam et iudicium magis placet Domino quam victimae. Exaltatio oculorum est dilatatio cordis; lucerna impiorum peccatum. Cogitationes robusti semper in abundantia; omnis autem piger semper in egestate est. Qui congregat thesauros lingua mendacii vanus et excors est, et inpingetur ad laqueos mortis. Rapinae impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere iudicium. Perversa via viri aliena est; qui autem mundus est, rectum opus eius. Melius est sedere in angulo domatis quam cum muliere litigiosa et in domo communi. Anima impii desiderat malum; non miserebitur proximo suo. Mul-

tato pestilente sapientior erit parvulus, et si sectetur sapientem sumet scientiam. Excogitat iustus de domo impii ut detrahat impios a malo. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, et ipse clamabit et non exaudietur. Munus absconditum extinguit iras, et donum in sinu indignationem maximam. Gaudium iusto est facere iudicium, et pavor operantibus iniquitatem. Vir qui erraverit a via doctrinae in coetu gigantum commorabitur. Qui diligit epulas in egestate erit; qui amat vinum et pinguia non ditabitur. Pro iusto datur impius, et pro rectis iniquus. Melius est habitare in terra deserta quam cum muliere rixosa et iracunda. Thesaurus desiderabilis et oleum in habitaculo iusti, et imprudens homo dissipabit illud. Qui sequitur iustitiam et misericordiam inveniet vitam, iustitiam et gloriam. Civitatem fortium ascendit sapiens, et destruxit robur fiduciae eius. Qui custodit os suum et linguam suam custodit ab angustiis animam suam. Superbus et arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam. Desideria occidunt pigrum; noluerunt enim quicquam manus eius operari. Tota die concupiscit et desiderat; qui autem iustus est tribuet et non cessabit. Hostiae impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere. Testis mendax peribit; vir oboediens loquetur victoriam. Vir impius procaciter obfirmat vultum suum; qui autem rectus est corrigit viam suam. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. Equus paratur ad diem belli, Dominus autem salutem tribuet.

XXII

Melius est nomen bonum quam divitiae multae; super argentum et aurum gratia bona. Dives et pauper obviaverunt sibi; utriusque operator est Dominus. Callidus vidit malum et abscondit se; innocens pertransiit et adflictus est damno. Finis modestiae timor Domini, divitiae et gloria et vita. Arma et gladii in via perversi; custos animae suae longe recedit ab eis. Proverbium est: adulescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit non recedet ab ea. Dives pauperibus imperat, et qui accipit mutuum servus est fenerantis. Qui seminat iniquitatem metet mala, et virga irae suae consummabitur. Qui pronus est ad misericordiam benedicetur; de panibus enim suis dedit pauperi. Victoriam et honorem adquiret qui dat munera; animam autem aufert accipientium. Eice derisorem et exibit cum eo iurgium, cessabuntque causae et contumeliae. Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem. Oculi Domini custodiunt scientiam, et supplantantur verba iniqui. Dicit piger: leo est foris, in medio platearum occidendus sum. Fovea profunda os alienae; cui iratus est Dominus incidet in eam. Stultitia colligata est in corde pueri, et virga disciplinae fugabit eam. Qui calumniatur pauperem ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori et egebit. Inclina aurem tuam et audi verba sapientium; appone autem cor ad doctrinam meam, quae pulchra erit tibi cum servaveris eam in ventre tuo, et redundabit in labiis tuis, ut sit in Domino fiducia tua.

Fuit mulier [illegible] ... [illegible]

[illegible marginal notes]

[illegible marginal notes]

[illegible]

unde et ostendi eam tibi hodie. Ecce descripsi eam tibi tripliciter in cogitationibus et scientia, ut ostenderem tibi firmitatem et eloquia veritatis, respondere ex his illis qui miserunt te. Non facias violentiam pauperi quia pauper est, neque conteras egenum in porta, quia dominus iudicabit causam eius, et configet eos qui confixerunt animam eius. Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso, ne forte discas semitas eius, et sumas scandalum anime tue. Noli esse cum his qui defigunt manus suas, et qui vades se offerunt pro debitis. Si enim non habes unde restituas, quid cause est ut tollat operimentum de cubili tuo? Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui. Vidisti virum velocem in opere suo? coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

XXIII

Quando sederis ut comedas cum principe, diligenter attende que posita sunt ante faciem tuam, et statue cultrum in gutture tuo. Si tamen habes in potestate animam tuam, ne desideres de cibis eius in quo est panis mendacii. Noli laborare ut diteris, sed prudentie tue pone modum. Ne erigas oculos tuos ad opes quas habere non potes, quia facient sibi pennas quasi aquile et volabunt in celum. Ne comedas cum homine invido, neque desideres cibos eius, quoniam in similitudinem arioli et coniectoris estimat quod ignorat. Comede et bibe dicet tibi, et mens eius non est tecum. Cibos quos comederas evomes, et perdes pulchros sermones tuos. In auribus insipientium ne loquaris, quia despicient doctrinam eloquii tui. Ne attingas terminos parvulorum, et agrum pupillorum ne introeas; propinquus enim eorum fortis est, et ipse iudicabit contra te causam illorum. Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, et aures tue ad verba scientie. Noli subtrahere a puero disciplinam; si enim percusseris eum virga non morietur. Tu virga percuties eum, et animam eius de inferno liberabis. Fili mi si sapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor meum, et exultabunt renes mei cum locuta fuerint rectum labia tua. Non emuletur cor tuum peccatores, sed in timore domini esto tota die, quia habebis spem in novissimo, et prestolatio tua non auferetur. Audi fili mi et esto sapiens, et dirige in via animum tuum. Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus eorum qui carnes ad vescendum conferunt, quia vacantes potibus et dantes symbola consumentur, et vestietur pannis dormitatio. Audi patrem tuum qui te genuit, et ne contempnas cum senuerit mater tua. Veritatem eme et noli vendere sapientiam et intelligentiam. Exultat gaudio pater iusti; qui sapientem genuit letabitur in eo. Gaudeat pater tuus et mater tua, et exultet que genuit te. Prebe fili mi cor tuum mihi, et oculi tui vias meas custodiant. Fovea enim profunda est meretrix, et puteus angustus aliena. Insidiatur in via quasi latro, et quos incautos viderit interficiet. Cui ve? cuius patri ve? cui rixe? cui fovee? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? nonne his qui commorantur in vino et student calicibus epotandis? Ne intuearis vinum quando flavescit, cum splenduerit in vitro color eius; ingreditur blande, sed in novissimo mordebit ut coluber, et sicut regulus venena diffundet. Oculi tui videbunt extraneas, et cor tuum loquetur perversa. Et eris sicut dormiens in medio maris, et quasi sopitus gubernator amisso clavo. Et dices: verberaverunt me sed non dolui; traxerunt me et ego non sensi. Quando evigilabo et rursum vina reperiam?

Ne emuleris viros malos, nec desideres esse cum eis, quia rapinas meditatur mens eorum, et labia eorum fraudes loquuntur. Sapientia edificabitur domus, et prudentia roborabitur. In doctrina replebuntur cellaria universa substantia pretiosa et pulcherrima. Vir sapiens fortis est, et vir doctus robustus et validus. Quia cum dispositione initur bellum, et erit salus ubi multa consilia sunt. Excelsa stulto sapientia, in porta non aperiet os suum. Qui cogitat mala facere stultus vocabitur. Cogitatio stulti peccatum est, et abominatio hominum detractor. Si desperaveris lapsus in die angustie, minuetur fortitudo tua. Erue eos qui ducuntur ad mortem, et qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. Si dixeris vires non suppetunt, qui inspector est cordis ipse intelligit, et servatorem anime tue nichil fallit, reddetque homini iuxta opera sua. Comede fili mi mel quia bonum est, et favum dulcissimum gutturi tuo. Sic et doctrina sapientie anime tue, quam cum inveneris habebis in novissimis spem, et spes tua non peribit. Ne insidieris et queras impietatem in domo iusti, neque vastes requiem eius. Septies enim cadet iustus et resurget, impii autem corruent in malum. Cum ceciderit inimicus tuus ne gaudeas, et in ruina eius ne exultet cor tuum, ne forte videat dominus et displiceat ei, et auferat ab eo iram suam. Ne contendas cum pessimis, nec emuleris impios, quia non habent futurorum spem mali, et lucerna impiorum extinguetur. Time dominum fili mi et regem, et cum detractoribus non commiscearis, quoniam repente consurget perditio eorum, et ruinam utriusque quis novit? Hec quoque sapientibus. Cognoscere personam in iudicio non est bonum. Qui dicunt impio iustus es, maledicent eis populi et detestabuntur eos tribus. Qui arguunt laudabuntur, et super ipsos veniet benedictio. Labia deosculabitur qui recta verba respondet. Prepara foris opus tuum, et diligenter exerce agrum tuum, ut postea edifices domum tuam. Ne sis testis frustra contra proximum tuum, nec lactes quemquam labiis tuis. Ne dicas quomodo fecit mihi sic faciam ei, reddam unicuique secundum opus suum. Per agrum hominis pigri transivi, et per vineam viri stulti, et ecce totum repleverant urtice, operuerant superficiem eius spine, et maceria lapidum destructa erat. Quod cum vidissem posui in corde meo, et exemplo didici disciplinam. [illegible] Parum inquam dormies [illegible]

[illegible]

...dormies, paululum manus conseres ut quiescas, et veniet tibi quasi cursor egestas tua, et mendicitas quasi vir armatus. Hae quoque parabolae Salomonis quas transtulerunt viri Ezechiae regis Iuda.

XXV Gloria Dei est celare verbum, et gloria regum investigare sermonem. Caelum sursum et terra deorsum, et cor regum inscrutabile. Aufer rubiginem de argento, et egredietur vas purissimum. Aufer impietatem de vultu regis, et firmabitur iustitia thronus eius. Ne gloriosus appareas coram rege, et in loco magnorum ne steteris. Melius est enim ut dicatur tibi: Ascende huc, quam ut humilieris coram principe. Quae viderunt oculi tui, ne proferas in iurgio cito, ne postea emendare non possis, cum dehonestaveris amicum tuum. Causam tuam tracta cum amico tuo, et secretum extraneo ne reveles, ne forte insultet tibi cum audierit, et exprobrare non cesset. Mala aurea in lectis argenteis qui loquitur verbum in tempore suo. Inauris aurea et margaritum fulgens qui arguit sapientem et aurem obedientem. Sicut frigus nivis in die messis, ita legatus fidelis ei qui misit eum, animam ipsius requiescere facit. Nubes et ventus et pluviae non sequentes, vir gloriosus et promissa non complens. Patientia lenietur princeps, et lingua mollis confringet duritiam. Mel invenisti, comede quod sufficit tibi, ne forte saturatus evomas illud. Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, nequando satiatus oderit te. Iaculum et gladius et sagitta acuta, homo qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium. Dens putridus et pes lapsus, qui sperat super infideli in die angustiae, et amittit pallium in die frigoris. Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi pessimo. Sicut tinea vestimento et vermis ligno, ita tristitia viri nocet cordi. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitierit, da ei aquam bibere. Prunas enim congregabis super caput eius, et Dominus reddet tibi. Ventus aquilo dissipat pluvias, et facies tristis linguam detrahentem. Melius est sedere in angulo domatis, quam cum muliere litigiosa et in domo communi. Aqua frigida animae sitienti, et nuntius bonus de terra longinqua. Fons turbatus pede et vena corrupta, iustus cadens coram impio. Sicut qui mel multum comedit non est ei bonum, sic qui scrutator est maiestatis opprimetur a gloria. Sicut urbs patens et absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

XXVI Quomodo nix in aestate et pluviae in messe, sic indecens est stulto gloria. Nam sicut avis ad alta transvolans et passer quolibet vadens, sic maledictum frustra prolatum in quempiam superveniet. Flagellum equo, et camus asino, et virga in dorso imprudentium. Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis. Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur. Claudus pedibus et iniquitatem bibens, qui mittit verba per nuntium stultum. Quomodo frustra pulchras habet claudus tibias, sic indecens est in ore stultorum parabola. Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii, ita qui tribuit insipienti honorem. Quomodo si spina nascatur in manu temulenti, sic parabola in ore stultorum. Iudicium determinat causas, et qui imponit stulto silentium iras mitigat. Sicut canis qui revertitur ad vomitum suum, sic stultus qui iterat stultitiam suam. Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habebit stultus. Dicit piger: leaena est in via, et leo in itineribus. Sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo. Abscondit piger manus sub ascella sua, et laborat si ad os suum eas converterit. Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias. Sicut qui apprehendit auribus canem, sic qui transit impatiens et commiscetur rixae alterius. Sicut noxius est qui mittit lanceas et sagittas in mortem, sic vir qui fraudulenter nocet amico suo, et cum fuerit deprehensus dicit: Ludens feci. Cum defecerint ligna extinguetur ignis, et susurrone subtracto iurgia conquiescent. Sicut carbones ad prunas et ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitat rixas. Verba susurronis quasi simplicia, et ipsa perveniunt ad intima ventris. Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile, sic labia tumentia cum pessimo corde sociata. Labiis suis intellegitur inimicus, cum in corde tractaverit dolos. Quando submiserit vocem suam, ne credideris ei, quoniam septem nequitiae sunt in corde illius. Qui operit odium fraudulenter, revelabitur malitia eius in concilio. Qui fodit foveam incidet in eam, et qui volvit lapidem revertetur ad eum. Lingua fallax non amat veritatem, et os lubricum operatur ruinas.

XXVII Ne glorieris in crastinum, ignorans quid superventura pariat dies. Laudet te alienus et non os tuum, extraneus et non labia tua. Grave est saxum et onerosa harena, sed ira stulti utroque gravior. Ira non habet misericordiam nec erumpens furor, et impetum concitati ferre quis poterit? Melior est manifesta correptio quam amor absconditus. Meliora sunt vulnera diligentis quam fraudulenta odientis oscula. Anima saturata calcabit favum, anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet. Sicut avis transmigrans de nido suo, sic vir qui derelinquit locum suum. Unguento et variis odoribus delectatur cor, et bonis amici consiliis anima dulcoratur. Amicum tuum et amicum patris tui ne dimiseris, et domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuae. Melior est vicinus iuxta quam frater procul. Stude sapientiae, fili mi, et laetifica cor meum, ut possis exprobranti respondere sermonem. Astutus videns malum absconditus est, parvuli transeuntes sustinuere dispendia. Tolle vestimentum eius qui spopondit pro extraneo, et pro alienis aufer ei pignus. Qui benedicit proximo suo voce grandi de nocte consurgens, maledicenti similis erit. Tecta perstillantia in die...

[illegible]

frigoris et litigiosa mulier comparantur. Qui retinet eam quasi qui ventum teneat, et oleum dextere sue vocabit. Ferrum ferro acuitur, et homo exacuit faciem amici sui. Qui servat ficum comedet fructus eius, et qui custos est domini sui glorificabitur. Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus. Infernus et perditio numquam implentur, similiter et oculi hominum insatiabiles. Quomodo probatur in conflatorio argentum, et in fornace aurum, sic probatur homo ore laudantis. Cor iniqui exquirit mala, cor autem rectum exquirit scientiam. Si contuderis stultum in pila quasi tipsanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia eius. Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera. Non enim habebis iugiter potestatem, sed corona tribuetur tibi in generatione et generationem. Aperta sunt prata, et apparuerunt herbe virentes, et collecta sunt fena de montibus. Agni ad vestimentum tuum, et edi ad agri pretium. Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, et in necessaria domus tue, et ad victum ancillis tuis.

XXVIII

Fugit impius nemine persequente; iustus autem quasi leo confidens absque terrore erit. Propter peccata terre multi principes eius, et propter hominis sapientiam et horum scientiam que dicuntur, vita ducis longior erit. Vir pauper calumnians pauperes, similis est imbri vehementi in quo paratur fames. Qui derelinquunt legem laudant impium; qui custodiunt succenduntur contra eum. Viri mali non cogitant iudicium; qui autem requirunt Dominum animadvertunt omnia. Melior est pauper ambulans in simplicitate sua, quam dives in pravis itineribus. Qui custodit legem filius sapiens est; qui autem comessatores pascit confundit patrem suum. Qui coacervat divitias usuris et fenore, liberali in pauperes congregat eas. Qui declinat aurem suam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Qui decipit iustos in via mala, in interitu suo corruet, et simplices possidebunt bona eius. Sapiens sibi videtur vir dives; pauper autem prudens scrutabitur eum. In exultatione iustorum multa gloria est; regnantibus impiis ruine hominum. Qui abscondit scelera sua non dirigetur; qui autem confessus fuerit et reliquerit ea, misericordiam consequetur. Beatus homo qui semper est pavidus; qui vero mentis est dure corruet in malum. Leo rugiens et ursus esuriens princeps impius super populum pauperem. Dux indigens prudentia multos opprimet per calumniam; qui autem odit avaritiam longi fient dies eius. Hominem qui calumniatur anime sanguinem, si usque ad lacum fugerit, nemo sustineat. Qui ambulat simpliciter salvus erit; qui perversis graditur viis concidet semel. Qui operatur terram suam satiabitur panibus; qui sectatur otium replebitur egestate. Vir fidelis multum laudabitur; qui autem festinat ditari non erit innocens. Qui cognoscit in iudicio faciem non facit bene; iste et pro buccella panis deserit veritatem. Vir qui festinat ditari et aliis invidet ignorat quod egestas superveniat ei. Qui corripit hominem gratiam postea inveniet apud eum magis quam ille qui per lingue blandimenta decipit. Qui subtrahit aliquid a patre suo et a matre, et dicit hoc non esse peccatum, particeps homicide est. Qui se iactat et dilatat iurgia concitat; qui vero sperat in Domino sanabitur. Qui confidit in corde suo stultus est; qui autem graditur sapienter ipse salvabitur. Qui dat pauperi non indigebit; qui despicit deprecantem sustinebit penuriam. Cum surrexerint impii abscondentur homines; cum illi perierint multiplicabuntur iusti.

Viro qui corripientem dura cervice contemnit repentinus superveniet interitus, et eum sanitas non sequetur. In multiplicatione iustorum letabitur vulgus; cum impii sumpserint principatum gemet populus. Vir qui amat sapientiam letificat patrem suum; qui autem nutrit scorta perdet substantiam. Rex iustus erigit terram; vir avarus destruet eam. Homo qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo rete expandit gressibus eius. Peccantem virum iniquum involvet laqueus, et iustus laudabit atque gaudebit. Novit iustus causam pauperum; impius ignorat scientiam. Homines pestilentes dissipant civitatem; sapientes vero avertunt furorem. Vir sapiens si cum stulto contenderit, sive irascatur sive rideat, non inveniet requiem. Viri sanguinum oderunt simplicem; iusti autem querunt animam eius. Totum spiritum suum profert stultus; sapiens differt et reservat in posterum. Princeps qui libenter audit verba mendacii omnes ministros habet impios. Pauper et creditor obviaverunt sibi; utriusque illuminator est Dominus. Rex qui iudicat in veritate pauperes, thronus eius in eternum firmabitur. Virga atque correptio tribuit sapientiam; puer autem qui dimittitur voluntati sue confundit matrem suam. In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera, et iusti ruinas eorum videbunt. Erudi filium tuum et refrigerabit te, et dabit delicias anime tue. Cum prophetia defecerit dissipabitur populus; qui vero custodit legem beatus est. Servus verbis non potest erudiri, quia quod dicis intelligit et respondere contemnit. Vidisti hominem velocem ad loquendum? Stultitia magis speranda est quam illius correptio. Qui delicate a pueritia nutrit servum suum postea sentiet eum contumacem. Vir iracundus provocat rixas, et qui ad indignandum facilis est erit ad peccandum proclivior. Superbum sequitur humilitas, et humilem spiritu suscipiet gloria. Qui cum fure participat odit animam suam; adiurantem audit et non indicat. Qui timet hominem cito corruet; qui sperat in Domino sublevabitur. Multi requirunt faciem principis, et iudicium a Domino egreditur singulorum. Abominantur iusti virum impium, et abominantur impii eos qui in recta sunt via.

Verba congregantis filii vomentis. Visio quam locutus est vir cum quo est Deus, et qui Deo secum morante confortatus ait:

...sapientiam et non novi scientiam sanctorum. Quis ascendit in caelum atque descendit? quis continuit spiritum in manibus suis? quis colligavit aquas quasi in vestimento? quis suscitavit omnes terminos terrae? quod nomen est eius et quod nomen filii eius si nosti? Omnis sermo Dei ignitus clypeus est sperantibus in se. Ne addas quicquam verbis illius et arguaris inveniarisque mendax. Duo rogavi te ne deneges mihi antequam moriar. Vanitatem et verba mendacia longe fac a me. Mendicitatem et divitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo necessaria; ne forte satiatus inliciar ad negandum et dicam: Quis est Dominus? et egestate compulsus furer et periurem nomen Dei mei. Ne accuses servum ad dominum suum ne forte maledicat tibi et corruas. Generatio quae patri suo maledicit et quae matri suae non benedicit. Generatio quae sibi munda videtur et tamen non est lota a sordibus suis. Generatio cuius excelsi sunt oculi et palpebrae eius in alta subrectae. Generatio quae pro dentibus gladios habet et commandit molaribus suis ut comedat inopes de terra et pauperes ex hominibus. Sanguisugae duae sunt filiae dicentes: Affer, affer. Tria sunt insaturabilia et quartum quod numquam dicit: Sufficit. Infernus et os vulvae et terra quae non satiatur aqua; ignis vero numquam dicit: Sufficit. Oculum qui subsannat patrem et qui despicit partum matris suae effodiant eum corvi de torrentibus et comedant eum filii aquilae. Tria sunt difficilia mihi et quartum penitus ignoro: viam aquilae in caelo, viam colubri super petram, viam navis in medio mari, et viam viri in adolescentia. Talis est et via mulieris adulterae quae comedit et tergens os suum dicit: Non sum operata malum. Per tria movetur terra et quartum non potest sustinere: per servum cum regnaverit, per stultum cum saturatus fuerit cibo, per odiosam mulierem cum in matrimonio fuerit assumpta, et per ancillam cum fuerit heres dominae suae. Quattuor sunt minima terrae et ipsa sunt sapientiora sapientibus: formicae populus infirmus qui praeparant in messe cibum sibi, lepusculus plebs invalida qui collocat in petra cubile suum, regem locusta non habet et egreditur universa per turmas suas, stellio manibus nititur et moratur in aedibus regis. Tria sunt quae bene gradiuntur et quartum quod incedit feliciter: leo fortissimus bestiarum ad nullius pavebit occursum, gallus succinctus lumbos et aries nec est rex qui resistat ei. Est qui stultus apparuit postquam elatus est in sublime; si enim intellexisset ori suo imposuisset manum. Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac exprimit butyrum et qui vehementer emungit elicit sanguinem et qui provocat iras producit discordias. Verba Lamuelis regis. Visio qua erudivit eum mater sua. Quid dilecte mi, quid dilecte uteri mei, quid dilecte votorum meorum? Ne dederis mulieribus substantiam tuam et divitias tuas ad delendos reges. Noli regibus o Lamuel, noli regibus dare vinum, quia nullum secretum est ubi regnat ebrietas; et ne forte bibant et obliviscantur iudiciorum et mutent causam filiorum pauperis. Date siceram maerentibus et vinum his qui amaro sunt animo; bibant et obliviscantur egestatis suae et doloris sui non recordentur amplius. Aperi os tuum muto et causis omnium filiorum qui pertranseunt. Aperi os tuum, decerne quod iustum est et iudica inopem et pauperem. Mulierem fortem quis inveniet? procul et de ultimis finibus pretium eius. Confidit in ea cor viri sui et spoliis non indigebit. Reddet ei bonum et non malum omnibus diebus vitae suae. Quaesivit lanam et linum et operata est consilio manuum suarum. Facta est quasi navis institoris de longe portans panem suum. Et de nocte surrexit deditque praedam domesticis suis et cibaria ancillis suis. Consideravit agrum et emit eum; de fructu manuum suarum plantavit vineam. Accinxit fortitudine lumbos suos et roboravit brachium suum. Gustavit et vidit quia bona est negotiatio eius; non extinguetur in nocte lucerna eius. Manum suam misit ad fortia et digiti eius apprehenderunt fusum. Manum suam aperuit inopi et palmas suas extendit ad pauperem. Non timebit domui suae a frigoribus nivis; omnes enim domestici eius vestiti duplicibus. Stragulatam vestem fecit sibi; byssus et purpura indumentum eius. Nobilis in portis vir eius quando sederit cum senatoribus terrae. Sindonem fecit et vendidit et cingulum tradidit Chananeo. Fortitudo et decor indumentum eius et ridebit in die novissimo. Os suum aperuit sapientiae et lex clementiae in lingua eius. Consideravit semitas domus suae et panem otiosa non comedit. Surrexerunt filii eius et beatissimam praedicaverunt; vir eius et laudavit eam. Multae filiae congregaverunt divitias, tu supergressa es universas. Fallax gratia et vana est pulchritudo; mulier timens Dominum ipsa laudabitur. Date ei de fructu manuum suarum et laudent eam in portis opera eius.

## Incipit prologus in libro ecclesiastes.

Memini me hoc ferme ante quinquennium cum adhuc Romae essem et Ecclesiasten sanctae Blesillae legerem, ut eam ad contemptum istius saeculi provocarem et omne quod in mundo cerneret putaret esse pro nihilo, rogatum ab ea ut in morem commentarioli obscura quaeque dissererem, ut absque me posset intellegere quae legebat. Itaque quoniam in procinctu nostri operis subita morte subtracta est et non meruimus, o Paula et Eustochium, talem vitae nostrae habere consortem, tantoque tunc vulnere perculsus obmutui, nunc in Bethleem positus, augustiori videlicet civitate, illius memoriae et vobis reddo quod debeo. Hoc breviter admonens quod nullius auctoritatem secutus sum, sed de hebraeo transferens magis me ad septuaginta interpretum consuetudinem coaptavi, in his dumtaxat quae non multum ab hebraicis discrepabant. Interdum Aquilae quoque et Symmachi et Theodotionis recordatus sum, ut nec novitate nimia lectoris studium deterrerem, nec rursum contra conscientiam meam fonte veritatis omisso opinionum rivulos consectarer.

## Incipit ecclesiastes.

Verba ecclesiastes filii david regis ierusalem. Vanitas vanitatum dixit ecclesiastes. vanitas vanitatum et omnia vanitas. Quid habet amplius homo de universo labore suo quo laborat sub sole. Generatio preterit et generatio advenit. terra vero in eternum stat. Oritur sol et occidit et ad locum suum revertitur. ibique renascens gyrat per meridiem. et flectitur ad aquilonem. lustrans universa in circuitu pergit spiritus. et in circulos suos revertitur. Omnia flumina intrant in mare. et mare non redundat. Ad locum unde exeunt flumina revertuntur ut iterum fluant. Cuncte res difficiles. non potest eas homo explicare sermone. Non saturatur oculus visu. nec auris impletur auditu. Quid est quod fuit. ipsum quod futurum est. Quid est quod factum est. ipsum quod faciendum est. Nichil sub sole novum. nec valet quisquam dicere. ecce hoc recens est. Iam enim precessit in seculis que fuerunt ante nos. non est priorum memoria. Sed nec eorum quidem que postea futura sunt erit recordatio apud eos qui futuri sunt in novissimo. Ego ecclesiastes fui rex israel in ierusalem. et proposui in animo meo querere et investigare sapienter de omnibus que fiunt sub sole. Hanc occupationem pessimam dedit deus filiis hominum ut occuparentur in ea. Vidi cuncta que fiunt cuncta sub sole. et ecce universa vanitas. et afflictio spiritus. Perversi difficile corriguntur. et stultorum infinitus est numerus. Locutus sum in corde meo dicens. Ecce magnus effectus sum. et precessi sapientia omnes qui fuerunt ante me in ierusalem. et mens mea contemplata est multa sapienter et didici. Dedique cor meum ut scirem prudentiam atque doctrinam. erroresque et stultitiam. et agnovi quod in his quoque esset labor et afflictio spiritus. eo quod in multa sapientia multa sit indignatio. et qui addit scientiam addit et laborem.

Dixi in corde meo. vadam et affluam deliciis et fruar bonis. et vidi quod hoc quoque esset vanitas. Risum reputavi errorem. et gaudio dixi quid frustra deciperis. Cogitavi in corde meo abstrahere a vino carnem meam. ut animum meum transferrem ad sapientiam devitaremque stultitiam donec viderem quid esset utile filiis hominum. quo facto opus est sub sole numero dierum vite sue. Magnificavi opera mea. edificavi michi domos. plantavi vineas. feci ortos et pomeria. et consevi ea cuncti generis arboribus. extruxi michi piscinas aquarum. ut irrigarem silvam lignorum germinantium. Possedi servos et ancillas. multamque familiam habui. Armenta quoque et magnos ovium greges ultra omnes qui fuerunt ante me in ierusalem. Coacervavi michi argentum et aurum. et substantias regum ac provinciarum. Feci michi cantores et cantatrices. et delicias filiorum hominum scyphos et urceos in ministerio ad vina fundenda. et superavi opibus omnes qui fuerunt ante me in ierusalem. Sapientia quoque perseveravit mecum. et omnia que desideraverunt oculi mei non negavi eis. nec prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur. et oblectaret se in his que preparaveram. et hanc ratus sum partem meam si uterer labore meo. Cumque me convertissem ad universa opera que fecerant manus mee. et ad labores in quibus frustra sudaveram. vidi in omnibus vanitatem et afflictionem animi. et nichil permanere sub sole. Transivi ad contemplandam sapientiam erroresque et stultitiam. Quid est inquam homo ut sequi possit regem factorem suum. Et vidi quod tantum precederet sapientia stultitiam quantum differt lux a tenebris. Sapientis oculi in capite eius. stultus in tenebris ambulat. Et didici quod unus utriusque esset interitus. et dixi in corde meo. Si unus et stulti et meus occasus erit. quid michi prodest quod maiorem sapientie dedi operam. Locutusque cum mente mea animadverti quod hoc quoque esset vanitas. Non enim erit memoria sapientis similiter ut stulti in perpetuum. et futura tempora oblivione cuncta pariter operient. Moritur doctus similiter ut indoctus. Et idcirco taeduit me vite mee videntem mala universa esse sub sole. et cuncta vanitatem et afflictionem spiritus. Rursus detestatus sum omnem industriam meam qua sub sole studiosissime laboravi. habiturus heredem post me quem ignoro utrum sapiens an stultus futurus sit. et dominabitur in laboribus meis quibus desudavi et sollicitus fui. et est quicquam tam vanum. Unde cessavi renuntiavitque cor meum ultra laborare sub sole. Nam cum alius laboret in sapientia et doctrina et sollicitudine. homini otioso quesita dimittit. et hoc ergo vanitas et magnum malum. Quid enim proderit homini de universo labore suo et afflictione spiritus qua sub sole cruciatus est. Cuncti dies eius doloribus et erumpnis pleni sunt. nec per noctem mente requiescit. et hoc non vanitas est. Nonne melius est comedere et bibere et ostendere anime sue bona de laboribus suis. et hoc de manu dei est. Quis ita devorabit et deliciis affluet ut ego. Homini bono in conspectu suo dedit deus sapientiam et scientiam et leticiam. Peccatori autem dedit afflictionem et curam superfluam. ut addat et congreget et tradat ei qui placuit deo. Sed et hoc vanitas et cassa sollicitudo mentis.

Omnia tempus habent. et suis spatiis transeunt universa sub celo. Tempus nascendi et tempus moriendi. Tempus plantandi et tempus evellendi quod plantatum est. Tempus occidendi et tempus sanandi. Tempus destruendi et tempus edificandi. Tempus flendi et tempus ridendi. Tempus plangendi et tempus saltandi. Tempus spargendi lapides et tempus colligendi. Tempus amplexandi et tempus longe fieri a complexibus. Tempus acquirendi et tempus perdendi. Tempus custodiendi et tempus abiciendi. Tempus scindendi et tempus consuendi. Tempus tacendi et tempus loquendi. Tempus dilectionis et tempus odii. Tempus belli et tempus pacis. Quid habet amplius homo de labore suo. Vidi afflictionem quam dedit deus filiis hominum ut distendantur in ea. Cuncta fecit bona in tempore suo. et mundum tradidit disputationi eorum. ut non inveniat homo opus quod operatus est deus ab initio usque ad finem. Et cog

esse melius nisi letari et facere bonum in vita sua. Omnis enim homo qui comedit et bibit, et videt bonum de labore suo, hoc donum Dei est. Didici quod omnia opera que fecit Deus perseverent in perpetuum: non possumus eis quicquam addere nec auferre, que fecit Deus ut timeatur. Quod factum est, ipsum permanet; que futura sunt, iam fuerunt: et Deus instaurat quod abiit. Vidi sub sole in loco iudicii impietatem, et in loco iustitie iniquitatem. Et dixi in corde meo: Iustum et impium iudicabit Deus, et tempus omnis rei tunc erit. Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probaret eos Deus, et ostenderet similes esse bestiis. Idcirco unus interitus est hominis et iumentorum, et equa utriusque conditio: sicut moritur homo, sic et illa moriuntur: similiter spirant omnia, et nihil habet homo iumento amplius: cuncta subiacent vanitati, et omnia pergunt ad unum locum: de terra facta sunt, et in terram pariter revertuntur. Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, et si spiritus iumentorum descendat deorsum? Et deprehendi nihil esse melius quam letari hominem in opere suo, et hanc esse partem illius. Quis enim adducet eum ut post se futura cognoscat?

Verti me ad alia, et vidi calumnias que sub sole geruntur, et lacrimas innocentium, et neminem consolatorem; nec posse resistere eorum violentie, cunctorum auxilio destitutos. Et laudavi magis mortuos quam viventes, et feliciorem utroque iudicavi qui necdum natus est, nec vidit mala que sub sole fiunt. Rursum contemplatus sum omnes labores hominum, et industrias animadverti patere invidie proximi: et in hoc ergo vanitas et cura superflua est. Stultus complicat manus suas, et comedit carnes suas, dicens: Melior est pugillus cum requie, quam plena utraque manus cum labore et afflictione animi. Considerans reperi et aliam vanitatem sub sole: Unus est, et secundum non habet, non filium, non fratrem; et tamen laborare non cessat, nec satiantur oculi eius divitiis, nec recogitat, dicens: Cui laboro, et fraudo animam meam bonis? In hoc quoque vanitas est, et afflictio pessima. Melius est ergo duos esse simul quam unum; habent enim emolumentum societatis sue. Si unus ceciderit, ab altero fulcietur. Ve soli, quia cum ceciderit, non habet sublevantem se. Et si dormierint duo, fovebuntur mutuo; unus quomodo calefiet? Et si quispiam prevaluerit contra unum, duo resistunt ei; funiculus triplex difficile rumpitur. Melior est puer pauper et sapiens rege sene et stulto, qui nescit previdere in posterum. Quod de carcere catenisque interdum quis egrediatur ad regnum, et alius natus in regno inopia consumatur. Vidi cunctos viventes qui ambulant sub sole cum adolescente secundo, qui consurget pro eo. Infinitus numerus est populi omnium qui fuerunt ante eum, et qui postea futuri sunt non letabuntur in eo: sed et hoc vanitas et afflictio spiritus. Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei, et appropinqua ut audias: multo enim melior est obedientia quam stultorum victime, qui nesciunt quid faciant mali.

[illegible]

V

Ne temere quid loquaris, neque cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram Deo. Deus enim in celo, et tu super terram; idcirco sint pauci sermones tui. Multas curas sequuntur somnia, et in multis sermonibus invenietur stultitia. Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere; displicet enim ei infidelis et stulta promissio: sed quodcumque voveris, redde. Multoque melius est non vovere, quam post votum promissa non reddere. Ne dederis os tuum ut peccare facias carnem tuam, neque dicas coram angelo: Non est providentia; ne forte iratus Deus contra sermones tuos dissipet cuncta opera manuum tuarum. Ubi multa sunt somnia, plurime sunt vanitates, et sermones innumeri; tu vero Deum time. Si videris calumnias egenorum, et violenta iudicia, et subverti iustitiam in provincia, non mireris super hoc negotio: quia excelso excelsior est alius, et super hos quoque eminentiores sunt alii; et insuper universe terre rex imperat servienti. Avarus non implebitur pecunia; et qui amat divitias, fructum non capiet ex eis: et hoc ergo vanitas. Ubi multe sunt opes, multi et qui comedunt eas. Et quid prodest possessori, nisi quod cernit divitias oculis suis? Dulcis est somnus operanti, sive parum sive multum comedat; saturitas autem divitis non sinit eum dormire. Est et alia infirmitas pessima quam vidi sub sole: divitie conservate in malum domini sui. Pereunt enim in afflictione pessima; generavit filium, qui in summa egestate erit. Sicut egressus est nudus de utero matris sue, sic revertetur, et nihil auferet secum de labore suo. Miserabilis prorsus infirmitas: quomodo venit, sic revertetur. Quid ergo prodest ei quod laboravit in ventum? Cunctis diebus vite sue comedit in tenebris, et in curis multis, et in erumna atque tristitia. Hoc itaque visum est mihi bonum, ut comedat quis et bibat, et fruatur letitia ex labore suo, quo laboravit ipse sub sole numero dierum vite sue quos dedit ei Deus: et hec est pars illius. Et omni homini cui dedit Deus divitias atque substantiam, potestatemque ei tribuit ut comedat ex eis, et fruatur parte sua, et letetur de labore suo: hoc est donum Dei. Non enim satis recordabitur dierum vite sue, eo quod Deus occupet deliciis cor eius.

[illegible]

VI

Est et aliud malum quod vidi sub sole, et quidem frequens apud homines: vir cui dedit Deus divitias, et substantiam, et honorem, et nihil deest anime sue ex omnibus que desiderat; nec tribuit ei potestatem Deus ut comedat ex eo, sed homo extraneus vorabit illud: hoc vanitas et magna miseria est. Si genuerit quispiam centum liberos, et vixerit multos annos, et plures dies etatis habuerit, et anima illius non utatur bonis substantie sue, sepulturaque careat: de hoc ego pronuntio quod melior illo sit abortivus. Frustra enim venit, et pergit ad tenebras, et oblivione delebitur nomen eius. Non vidit solem, neque cognovit distantiam boni et mali. Etiamsi duobus millibus annis vixerit, et non fuerit perfruitus bonis, nonne ad unum locum properant omnia? Omnis labor hominis in ore eius, sed anima eius non implebitur. Quid habet amplius sapiens a stulto? et quid pauper, nisi ut pergat illuc, ubi est vita? Melius est videre quod cupias, quam desi-

...rare quod nescias. Sed et hoc vanitas et praesumptio spiritus. Qui futurus est, iam vocatum est nomen eius, et scitur quod homo sit, et non possit contra fortiorem se in iudicio contendere. Verba sunt plurima multamque in disputando habentia vanitatem. Quid necesse est homini maiora se quaerere, cum ignoret quid conducat sibi in vita sua numero dierum peregrinationis suae, et tempore quo velut umbra praeterit? aut quis ei poterit indicare quid post eum futurum sub sole sit?

VII Melius est nomen bonum quam unguenta pretiosa, et dies mortis die nativitatis. Melius est ire ad domum luctus quam ad domum convivii; in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, et vivens cogitat quid futurum sit. Melior est ira risu, quia per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis. Cor sapientium ubi tristitia est, et cor stultorum ubi laetitia. Melius est a sapiente corripi, quam stultorum adulatione decipi; quia sicut sonitus spinarum ardentium sub olla, sic risus stulti; sed et hoc vanitas. Calumnia conturbat sapientem, et perdet robur cordis illius. Melior est finis orationis quam principium. Melior est patiens arrogante. Ne sis velox ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit. Ne dicas: Quid putas causae est quod priora tempora meliora fuere quam nunc sunt? stulta enim est huiuscemodi interrogatio. Utilior est sapientia cum divitiis, et magis prodest videntibus solem. Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia; hoc autem plus habet eruditio et sapientia, quod vitam tribuunt possessori suo. Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere quem ille despexerit. In die bona fruere bonis, et malam diem praecave; sicut enim hanc, sic et illam fecit Deus, ut non inveniat homo contra eum iustas querimonias. Haec quoque vidi in diebus vanitatis meae: iustus perit in iustitia sua, et impius multo vivit tempore in malitia sua. Noli esse iustus multum, neque plus sapias quam necesse est, ne obstupescas. Ne impie agas multum, et noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo. Bonum est te sustentare iustum, sed et ab illo ne subtrahas manum tuam, quia qui timet Deum nihil negligit. Sapientia confortavit sapientem super decem principes civitatis. Non est enim homo iustus in terra qui faciat bonum et non peccet. Sed et cunctis sermonibus qui dicuntur ne accommodes cor tuum, ne forte audias servum tuum maledicentem tibi; scit enim conscientia tua quia et tu crebro maledixisti aliis. Cuncta tentavi in sapientia. Dixi: Sapiens efficiar; et ipsa longius recessit a me multo magis quam erat; et alta profunditas, quis inveniet eam? Lustravi universa animo meo ut scirem et considerarem et quaererem sapientiam et rationem, et ut cognoscerem impietatem stulti et errorem imprudentium. Et inveni amariorem morte mulierem, quae laqueus venatorum est, et sagena cor eius; vincula sunt manus illius. Qui placet Deo effugiet eam; qui autem peccator est capietur ab illa. Ecce hoc inveni, dixit Ecclesiastes, unum et alterum, ut invenirem rationem quam adhuc quaerit anima mea, et non inveni. Virum de mille unum repperi; mulierem ex omnibus non inveni. Solummodo hoc inveni, quod fecerit Deus hominem rectum, et ipse se infinitis miscuerit quaestionibus. Quis talis ut sapiens est? et quis cognovit solutionem verbi?

Sapientia hominis lucet in vultu eius, et potentissimus faciem illius commutabit. Ego os regis observo, et praecepta iuramenti Dei. Ne festines recedere a facie eius, neque permaneas in opere malo, quia omne quod voluerit faciet; et sermo illius potestate plenus est, nec dicere ei quisquam potest: Quare ita facis? Qui custodit praeceptum non experietur quicquam mali. Tempus et responsionem cor sapientis intelligit. Omni negotio tempus est et opportunitas, et multa hominis afflictio, quia ignorat praeterita, et futura nullo scire potest nuntio. Non est in hominis potestate prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis, nec sinitur quiescere ingruente bello, neque salvabit impietas impium. Omnia haec consideravi, et dedi cor meum in cunctis operibus quae fiunt sub sole. Interdum dominatur homo homini in malum suum. Vidi impios sepultos, qui etiam cum adhuc viverent in loco sancto erant, et laudabantur in civitate quasi iustorum operum; sed et hoc vanitas est. Etenim quia non profertur cito contra malos sententia, absque ullo timore filii hominum perpetrant mala. Attamen peccator ex eo quod centies facit malum, et per patientiam sustentatur, ego cognovi quod erit bonum timentibus Deum, qui verentur faciem eius. Non sit bonum impio, nec prolongentur dies eius, sed quasi umbra transeant qui non timent faciem Domini. Est et alia vanitas quae fit super terram.

Sunt iusti quibus mala proveniunt quasi opera egerint impiorum; et sunt impii qui ita securi sunt quasi iustorum facta habeant. Sed et hoc vanissimum iudico. Laudavi igitur laetitiam, quod non esset homini bonum sub sole, nisi quod comederet et biberet atque gauderet; et hoc solum secum auferret de labore suo in diebus vitae suae quos dedit ei Deus sub sole. Et apposui cor meum ut scirem sapientiam, et intelligerem distentionem quae versatur in terra. Est homo qui diebus et noctibus somnum non capit oculis. Et intellexi quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem eorum quae fiunt sub sole; et quanto plus laboraverit ad quaerendum, tanto minus inveniat; etiam si dixerit sapiens se nosse, non poterit reperire. Omnia haec tractavi in corde meo, ut curiose intelligerem. Sunt iusti atque sapientes, et opera eorum in manu Dei; et tamen nescit homo utrum amore an odio dignus sit; sed omnia in futurum servantur incerta, eo quod universa aeque eveniant iusto et impio, bono et malo, mundo et immundo, immolanti victimas et sacrificia contemnenti. Sicut bonus, sic et peccator; ut periurus, ita et ille qui verum deierat. Hoc est pessimum inter omnia quae sub sole fiunt, quia eadem cunctis eveniunt. Unde et corda filiorum hominum implentur malitia et contemptu in vita sua, et post haec ad inferos deducentur. Nemo est qui semper vivat, et qui huius rei habeat fiduciam. Melior est canis vivus leone mortuo. Viventes enim sciunt se esse morituros, mortui vero nihil noverunt amplius, nec habent ultra mercedem, quia oblivioni tradita est memoria eorum. Amor quoque et odium et invidia simul perierunt, nec habent partem in hoc saeculo et in opere quod sub sole geritur. Vade ergo, et comede in laetitia panem tuum...

vinum cum gaudio vinum tuum. quia deo placent opera tua. Omni tempore sint vestimenta tua candida. et oleum de capite tuo non deficiat. Perfruere vita cum uxore quam diligis. cunctis diebus vite instabilitatis tue qui dati sunt tibi sub sole omni tempore vanitatis tue. Hec est enim pars in vita et in labore tuo quo laboras sub sole. Quodcumque facere potest manus tua instanter operare. quia nec opus nec ratio nec sapientia nec scientia erunt apud inferos quo tu properas. Verti me ad aliud et vidi sub sole nec velocium esse cursum nec fortium bellum. nec sapientium panem. nec doctorum divitias. nec artificum gratiam. sed tempus casumque in omnibus. Nescit homo finem suum. sed sicut pisces capiuntur hamo et sicut aves laqueo comprehenduntur. sic capiuntur homines in tempore malo cum eis extemplo supervenerit. Hanc quoque sub sole vidi sapientiam et probavi maximam. Civitas parva et pauci in ea viri. venit contra eam rex magnus et vallavit eam. extruxitque munitiones per gyrum. et perfecta est obsidio. Inventusque est in ea vir pauper et sapiens. et liberavit urbem per sapientiam suam. et nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis. Et dicebam ego meliorem esse sapientiam fortitudine. quomodo ergo sapientia pauperis contempta est. et verba eius non sunt audita. Verba sapientium audiuntur in silentio plus quam clamor principis inter stultos. Melior est sapientia quam arma bellica. et qui in uno peccaverit multa bona perdet.

Musce morientes perdunt suavitatem unguenti. Pretiosior est sapientia et gloria parva et ad tempus stultitia. Cor sapientis in dextera eius. et cor stulti in sinistra illius. Sed et in via stultus ambulans. cum ipse insipiens sit. omnes stultos estimat. Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te. locum tuum ne dimiseris. quia curatio faciet cessare peccata maxima. Est malum quod vidi sub sole. quasi per errorem egrediens a facie principis. positum stultum in dignitate sublimi. et divites sedere deorsum. Vidi servos in equis. et principes ambulantes super terram quasi servos. Qui fodit foveam incidet in eam. et qui dissipat sepem mordebit eum coluber. Qui transfert lapides affligetur in eis. et qui scindit ligna vulnerabitur ab eis. Si retusum fuerit ferrum. et hoc non ut prius sed hebetatum fuerit. multo labore exacuetur. et post industriam sequetur sapientia. Si mordeat serpens in silentio. nihil eo minus habet qui occulte detrahit. Verba oris sapientis gratia. et labia insipientis precipitabunt eum. Initium verborum eius stultitia. et novissimum oris illius error pessimus. Stultus verba multiplicat. Ignorat homo quid ante se fuerit. et quid post se futurum sit quis ei poterit indicare. Labor stultorum affliget eos qui nesciunt in urbem pergere. Ve tibi terra cuius rex puer est. et cuius principes mane comedunt. Beata terra cuius rex nobilis est. et cuius principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum et non ad luxuriam. In pigritiis humiliabitur contignatio. et in infirmitate manuum perstillabit domus. In risum faciunt panem et vinum ut epulentur viventes. et pecunie obediunt omnia. In cogitatione tua regi ne detrahas. et in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti. quia aves celi portabunt vocem tuam. et qui habet pennas annuntiabit sententiam.

XI

Mitte panem tuum super transeuntes aquas. quia post tempora multa invenies illum. Da partem septem nec non et octo. quia ignoras quid futurum sit mali super terram. Si repleta fuerint nubes. ymbrem super terram effundent. Si ceciderit lignum ad austrum aut ad aquilonem. in quocumque loco ceciderit ibi erit. Qui observat ventum non seminat. et qui considerat nubes numquam metet. Quomodo ignoras que sit via spiritus et qua ratione compingantur ossa in ventre pregnantis. sic nescis opera dei qui fabricator est omnium. Mane semina semen tuum. et vespere ne cesset manus tua. quia nescis quid magis oriatur hoc aut illud. et si utrumque simul melius erit. Dulce lumen. et delectabile est oculis videre solem. Si annis multis vixerit homo. et in his omnibus letatus fuerit. meminisse debet tenebrosi temporis et dierum multorum. qui cum venerint vanitatis arguentur preterita. Letare ergo iuvenis in adolescentia tua. et in bono sit cor tuum in diebus iuventutis tue. et ambula in viis cordis tui et in intuitu oculorum tuorum. et scito quod pro omnibus his adducet te deus in iudicium. Aufer iram a corde tuo. et amove malitiam a carne tua. Adolescentia enim et voluptas vana sunt.

XII

Memento creatoris tui in diebus iuventutis tue. antequam veniat tempus afflictionis. et appropinquent anni de quibus dicas. Non mihi placent. Antequam tenebrescat sol et lumen et luna et stelle. et revertantur nubes post pluviam. Quando commovebuntur custodes domus. et nutabunt viri fortissimi. et otiose erunt molentes in minuto numero. et tenebrescent videntes per foramina. et claudent ostia in platea in humilitate vocis molentis. et consurgent ad vocem volucris. et obsurdescent omnes filie carminis. Excelsa quoque timebunt et formidabunt in via. Florebit amigdalus. impinguabitur locusta. et dissipabitur capparis. quoniam ibit homo in domum eternitatis sue. et circuibunt in platea plangentes. Antequam rumpatur funiculus argenteus. et recurrat vitta aurea. et conteratur ydria super fontem. et confringatur rota super cisternam. et revertatur pulvis in terram suam unde erat. et spiritus redeat ad deum qui dedit illum. Vanitas vanitatum dixit ecclesiastes. et omnia vanitas. Cumque esset sapientissimus ecclesiastes docuit populum. et enarravit que fecerat. et investigans composuit parabolas multas. Quesivit verba utilia. et conscripsit sermones rectissimos ac veritate plenos. Verba sapientium sicut stimuli. et quasi clavi in altum defixi. que per magistrorum consilium data sunt a pastore uno. His amplius fili mi ne requiras. Faciendi plures libros nullus est finis.

Cantica canticorum ... usque ... de Libano.

Cantica canticorum exposuerunt: Origenes, Beda, Ambrosius, Gregorius, Bernardus.

... tinguitur; meditatio carnis afflictio est. Finem loquendi omnes pariter audiamus. Deum time et mandata illius observa, hoc est enim omnis homo. Et cuncta que fiunt adducet deus in iudicium pro omni errato, sive bonum sive malum sit. Incipit cantica canticorum.

Vox ecclesie ad Christum.

Osculetur me osculo oris sui, quia meliora sunt ubera tua vino, fragantia unguentis optimis. Oleum effusum nomen tuum, ideo adulescentule dilexerunt te. Trahe me, post te curremus in odore unguentorum tuorum. *Adolescentulis sponsa narrat de sponso.* Introduxit me rex in cellaria sua. Exultabimus et letabimur in te, memores uberum tuorum super vinum; recti diligunt te.

Nigra sum sed formosa, filie Ierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. Nolite me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol. Filii matris mee pugnaverunt contra me, posuerunt me custodem in vineis. Vineam meam non custodivi. *Vox ecclesie ad sponsum.* Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. *Vox Christi.* Si ignoras te, o pulcherrima mulierum, egredere et abi post vestigia gregum, et pasce hedos tuos iuxta tabernacula pastorum. Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea. *Vox adolescentularum ad sponsam.* Pulcre sunt gene tue sicut turturis, collum tuum sicut monilia. Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. *Vox ecclesie.* Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Fasciculus mirre dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. Botrus cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi. *Vox Christi.* Ecce tu pulcra es, amica mea, ecce tu pulcra, oculi tui columbarum. *Vox ecclesie.* Ecce tu pulcher es, dilecte mi, et decorus. Lectulus noster floridus. Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina. *Vox Christi.*

Ego flos campi et lilium convallium. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. *Vox ecclesie.* Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius quem desideraveram sedi, et fructus eius dulcis gutturi meo. Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinavit in me caritatem. Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Leva eius sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me. *Vox Christi.* Adiuro vos, filie Ierusalem, per capreas cervosque camporum, ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam quoadusque ipsa velit. *Vox ecclesie.* Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles. Similis est dilectus meus capree hinnuloque cervorum. En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. En dilectus meus loquitur mihi.

*Vox Christi.* Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni. Iam enim hiems transiit, imber abiit et recessit. Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit, vox turturis audita est in terra nostra. Ficus protulit grossos suos, vinee florentes dederunt odorem. *Vox ...* Surge, amica mea, speciosa mea, et veni, columba mea, in foraminibus petre, in caverna macerie. Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis; vox enim tua dulcis et facies tua decora. *Vox ... hereses.* Capite nobis vulpes parvulas que demoliuntur vineas, nam vinea nostra floruit. *Vox ecclesie.* Dilectus meus mihi et ego illi, qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies et inclinentur umbre. Revertere, similis esto, dilecte mi, capree hinnuloque cervorum super montes Bether.

*Vox ecclesie.* In lectulo meo per noctes quesivi quem diligit anima mea; quesivi illum et non inveni. Surgam et circuibo civitatem per vicos et plateas, queram quem diligit anima mea. Quesivi illum et non inveni. Invenerunt me vigiles qui custodiunt civitatem. *... de Christo dicit.* Num quem diligit anima mea vidistis? Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea. Tenui eum nec dimittam, donec introducam illum in domum matris mee et in cubiculum genetricis mee. *Vox Christi.* Adiuro vos, filie Ierusalem, per capreas cervosque camporum, ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam donec ipsa velit. *Synagoga ...* Que est ista que ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus mirre et turis et universi pulveris pigmentarii? *Vox ecclesie.* En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios et ad bella doctissimi; uniuscuiusque ensis super femur suum propter timores nocturnos. Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani; columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum, media caritate constravit propter filias Ierusalem. *Vox ecclesie de Christo.* Egredimini et videte, filie Sion, regem Salomonem in diademate quo coronavit eum mater sua in die desponsationis illius et in die letitie cordis eius. *Vox Christi ad ...*

Quam pulcra es, amica mea, quam pulcra es. Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges caprarum que ascenderunt de monte Galaad. Dentes tui sicut greges tonsarum que ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fetibus, et sterilis non est inter eas. Sicut vitta coccinea labia tua, et eloquium tuum dulce. Sicut fragmen mali punici, ita gene tue absque eo quod intrinsecus latet. Sicut turris David collum tuum, que edificata est cum propugnaculis; mille clipei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Duo ubera tua sicut duo hinnuli capree gemelli, qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies ...

Nigra sum sed formosa ... [illegible]
Adiuro vos filie Ierusalem ... [illegible]
Equitatui meo ... [illegible]
Botrus ... [illegible]
Ego flos campi ... [illegible]
Tigna ... [illegible]
Sicut lilium ... [illegible]
Fasciculus mirre ... [illegible]
Domus ... [illegible]
Ferculum fecit sibi rex Salomon ... [illegible]
Egredimini ... regem Salomonem ... [illegible]
Que ascendit ... [illegible]
Illustres
Sedile ...
Fugite in ...
Lectulus Salomonis.

cinnamomum cum universis lignis Libani, myrrha et aloe cum omnibus primis unguentis. Fons hortorum, puteus aquarum viventium quae fluunt impetu de Libano. Surge aquilo et veni auster, perfla hortum meum et fluant aromata illius. **Vox ecclesiae.** Veniat dilectus meus in hortum suum et comedat fructum pomorum suorum. **Christus dicit ad ecclesiam.** Veni in hortum meum soror mea sponsa, messui myrrham meam cum aromatibus meis, comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. **[ad apostolos] dicit.** Comedite amici et bibite et inebriamini carissimi. **Vox ecclesiae.** Ego dormio et cor meum vigilat. **Vox Christi.** Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rore et cincinni mei guttis noctium. **Ecclesia dicit.** Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos? **Vox ecclesiae de Christo.** Dilectus meus misit manum suam per foramen et venter meus intremuit ad tactum eius. Surrexi ut aperirem dilecto meo; manus meae stillaverunt myrrham et digiti mei pleni myrrha probatissima. Pessulum ostii mei aperui dilecto meo, at ille declinaverat atque transierat. Anima mea liquefacta est ut locutus est. Quaesivi et non inveni illum, vocavi et non respondit mihi. Invenerunt me custodes qui circumeunt civitatem, percusserunt me et vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi custodes murorum. Adiuro vos filiae Ierusalem, si inveneritis dilectum meum ut nuntietis ei quia amore langueo. **Vox synagogae.** Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos? **Vox ecclesiae de Christo.** Dilectus meus candidus et rubicundus, electus ex milibus. Caput eius aurum optimum. Comae eius sicut elatae palmarum, nigrae quasi corvus. Oculi eius sicut columbae super rivulos aquarum, quae lacte sunt lotae et resident iuxta fluenta plenissima. Genae illius sicut areolae aromatum consitae a pigmentariis.

[illegible marginal notes]

[illegible] dilecto meo

eius [illegible]. Labia eius lilia distillantia myrrham primam. Manus illius tornatiles aureae plenae hyacinthis. Venter eius eburneus distinctus sapphiris. Crura illius columnae marmoreae quae fundatae sunt super bases aureas. Species eius ut Libani, electus ut cedri. Guttur illius suavissimum et totus desiderabilis. Talis est dilectus meus et iste est amicus meus, filiae Ierusalem. **Vox synagogae ad ecclesiam.** Quo abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum? Quo declinavit dilectus tuus? Et quaeremus eum tecum.

VI

Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum. **Vox ecclesiae.** ...ut pascatur in hortis et lilia colligat. Ego dilecto meo et dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia. **Vox Christi ad ecclesiam.** Pulchra es amica mea, suavis et decora sicut Ierusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata. Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum quae apparuerunt de Galaad. Dentes tui sicut grex ovium quae ascenderunt de lavacro; omnes gemellis fetibus, et sterilis non est in eis. Sicut cortex mali punici, sic genae tuae absque occultis tuis. Sexaginta sunt reginae et octoginta concubinae et adulescentularum non est numerus. Una est columba mea, perfecta mea; una est matris suae, electa genetrici suae. Viderunt eam filiae et beatissimam praedicaverunt, reginae et concubinae, et laudaverunt eam. Quae est ista quae progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata? **Vox ecclesiae ad synagogam.** Descendi in hortum nucum ut viderem poma convallium et inspicerem si floruisset vinea et germinassent mala punica. Nescivi; anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab. Revertere, revertere Sunamitis, revertere, revertere ut intueamur te. **Vox synagogae.**

VII

Quid videbis in Sunamite nisi choros castrorum? **Vox Christi ad ecclesiam.** Quam pulchri sunt gressus tui in calciamentis, filia principis. Iuncturae feminum tuorum sicut monilia quae fabricata sunt manu artificis. Umbilicus tuus crater tornatilis numquam indigens poculis. Venter tuus sicut acervus tritici vallatus liliis. Duo ubera tua sicut duo hinnuli capreae gemelli. Collum tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut piscinae in Esebon, quae sunt in porta filiae multitudinis. Nasus tuus sicut turris Libani quae respicit contra Damascum. Caput tuum ut Carmelus, et comae capitis tui sicut purpura regis vincta canalibus. Quam pulchra es et quam decora, carissima, in deliciis. Statura tua assimilata est palmae, et ubera tua botris. **Christus de ecclesia dicit.** Dixi: ascendam in palmam et apprehendam fructus eius. **Sponsus de sponsa dicit.** Et erunt ubera tua sicut botri vineae, et odor oris tui sicut malorum. Guttur tuum sicut vinum optimum. **Ecclesia de Christo dicit.** Dignum dilecto meo ad potandum, labiisque et dentibus illius ad ruminandum. **Sponsa de sponso.** Ego dilecto meo, et ad me conversio eius. **Ecclesia [ex]...**

veni dilecte mi egrediamur in agrum commoremur in villis. Mane surgamus ad vineas. videamus si floruit vinea si flores fructus parturiunt si floruerunt mala punica. ibi dabo tibi ubera mea. Mandragore dederunt odorem in portis nostris. Omnia poma nova et vetera dilecte mi servavi tibi. Vox patriarcharum ad Christum.

VIII

Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris mee ut inveniam te foris et deosculer te et iam me nemo despiciat. Apprehendam te et ducam in domum matris mee et in cubiculum genitricis mee. Ibi me docebis et dabo tibi poculum ex vino condito et mustum malorum granatorum meorum. Leva eius sub capite meo et dextera illius amplexabitur me. Vox Christi. Adiuro vos filie Ierusalem ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam donec ipsa velit. Vox synagoge de ecclesia. Que est ista que ascendit de deserto deliciis affluens innixa super dilectum suum. Vox sponse ad synagogam. Sub arbore malo suscitavi te ibi corrupta est mater tua ibi violata est genitrix tua. Vox Christi ad ecclesiam dicit. Pone me ut signaculum super cor tuum ut signaculum super brachium tuum quia fortis est ut mors dilectio dura sicut infernus emulatio lampades eius lampades ignis atque flammarum. Aque multe non potuerunt extinguere caritatem neque flumina obruent illam. Si dederit homo omnem substantiam domus sue pro dilectione quasi nihil despiciet eam. Vox Christi ad synagogam de ecclesia. Soror nostra parva et ubera non habet. Quid faciemus sorori nostre in die quando alloquenda est. Vox synagoge respondentis. Si murus est edificemus super eum propugnacula argentea. Si ostium est compingamus illud tabulis cedrinis. Vox ecclesie. Ego murus et ubera mea sicut turris ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens. Vinea fuit pacifico in ea que habet populos tradidit eam custodibus vir affert pro fructu eius mille argenteos. Vox Christi dicit. Vinea mea coram me est. Mille tui pacifici et ducenti his qui custodiunt fructus eius. Vox ecclesie. Que habitas in hortis amici auscultant fac me audire vocem tuam. Vox ecclesie ad Christum. Fuge dilecte mi et assimilare capree hinnuloque cervorum super montes aromatum. Explicit Cantica canticorum.

Incipit prologus libri sapientie.

Liber sapientie apud Hebreos nusquam est. Unde et ipse stilus grecam magis eloquentiam redolet. Hunc iudei Philonis esse affirmant. Qui proinde sapientie nominatur quia in eo Christi adventus qui est sapientia patris et passio eius evidenter exprimitur. Explicit prologus.

Incipit liber sapientie.

I

Diligite iusticiam qui iudicatis terram. Sentite de domino in bonitate et in simplicitate cordis querite illum quoniam invenitur ab his qui non temptant illum apparet autem eis qui fidem habent in illum. Perverse enim cogitationes separant a deo. Probata autem virtus corripit insipientes. Quoniam in malivolam animam non introibit sapientia nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus enim sanctus discipline effugiet fictum et auferet se a cogitationibus que sunt sine intellectu et corripietur a superveniente iniquitate. Benignus est enim spiritus sapientie et non liberabit maledicum a labiis suis quoniam renum illius testis est deus et cordis illius scrutator est verus et lingue illius auditor. Quoniam spiritus domini replevit orbem terrarum et hoc quod continet omnia scientiam habet vocis. Propter hoc qui loquitur iniqua non potest latere nec preteriet illum corripiens iudicium. In cogitationibus enim impii interrogatio erit sermonum autem illius auditio ad deum veniet ad correptionem iniquitatum illius. Quoniam auris zeli audit omnia et tumultus murmurationum non abscondetur. Custodite ergo vos a murmuratione que nihil prodest et a detractione parcite lingue quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit os autem quod mentitur occidit animam. Nolite zelare mortem in errore vite vestre neque adquiratis perditionem in operibus manuum vestrarum. Quoniam deus mortem non fecit nec letatur in perditione vivorum. Creavit enim ut essent omnia et sanabiles fecit nationes orbis terrarum et non est in illis medicamentum exterminii nec inferorum regnum in terra. Iustitia enim perpetua est et immortalis. Iniusti autem manibus et verbis accersierunt illam et estimantes illam amicam defluxerunt et sponsiones posuerunt ad illam quoniam digni sunt qui sint ex parte illius.

Dixerunt enim apud se cogitantes non recte. Exiguum et cum tedio est tempus vite nostre et non est refrigerium in fine hominis et non est qui agnitus sit reversus ab inferis. Quia ex nihilo nati sumus et post hoc erimus tamquam non fuerimus quoniam fumus flatus est in naribus nostris et sermo scintille ad commovendum cor nostrum. Qua extincta cinis erit corpus et spiritus diffundetur tamquam mollis aer et transibit vita nostra tamquam vestigium nubis et sicut nebula dissolvetur que fugata est a radiis solis et a calore illius adgravata. Et nomen nostrum oblivionem accipiet per tempus et nemo memoriam habebit operum nostrorum. Umbre enim transitus est tempus nostrum et non est reversio finis nostri quoniam consignata est et nemo revertitur. Venite ergo et fruamur bonis que sunt et utamur creatura tamquam in iuventute celeriter. Vino pretioso et unguentis nos impleamus et non pretereat nos flos temporis. Coronemus nos rosis antequam marcescant nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra. Nemo nostrum exors sit luxurie nostre ubique relinquamus signa letitie quoniam hec est pars nostra et hec est sors. Opprimamus pauperem iustum et non parcamus vidue nec veterani revereamur canos multi temporis. Sit autem fortitudo nostra lex iustitie quod enim infirmum est inutile invenitur. Circumveniamus ergo iustum quoniam inutilis est nobis et contrarius est operibus nostris et improperat nobis peccata legis et diffamat in nos peccata discipline nostre. Promittit se scientiam

194

[illum] ... [fac]tus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum. Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius, et immutatae sunt viae ejus. Tamquam nugaces aestimati sumus ab illo, et abstinet se a viis nostris tamquam ab immunditiis, et praefert novissima justorum, et gloriatur patrem se habere Deum. Videamus ergo si sermones illius veri sint, et tentemus quae ventura sunt illi, et sciemus quae erunt novissima illius. Si enim est verus filius Dei, suscipiet illum, et liberabit eum de manibus contrariorum. Contumelia et tormento interrogemus eum, ut sciamus reverentiam illius, et probemus patientiam illius. Morte turpissima condemnemus eum: erit enim ei respectus ex sermonibus illius. Haec cogitaverunt, et erraverunt: excaecavit enim illos malitia eorum. Et nescierunt sacramenta Dei, neque mercedem speraverunt justitiae, nec judicaverunt honorem animarum sanctarum. Quoniam Deus creavit hominem inexterminabilem, et ad imaginem similitudinis suae fecit illum. Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum: imitantur autem illum qui sunt ex parte illius.

III Justorum autem animae in manu Dei sunt, et non tanget illos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipientium mori, et aestimata est afflictio exitus illorum, et quod a nobis est iter, exterminium: illi autem sunt in pace. Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. In paucis vexati, in multis bene disponentur: quoniam Deus tentavit eos, et invenit illos dignos se. Tamquam aurum in fornace probavit illos, et quasi holocausti hostiam accepit illos, et in tempore erit respectus illorum. Fulgebunt justi, et tamquam scintillae in arundineto discurrent. Judicabunt nationes, et dominabuntur populis, et regnabit Dominus illorum in perpetuum. Qui confidunt in illo, intelligent veritatem, et fideles in dilectione acquiescent illi: quoniam donum et pax est electis ejus. Impii autem secundum quae cogitaverunt correptionem habebunt: qui neglexerunt justum, et a Domino recesserunt. Sapientiam enim et disciplinam qui abjicit, infelix est: et vacua est spes illorum, et labores sine fructu, et inhabitabilia opera eorum. Mulieres eorum insensatae sunt, et nequissimi filii eorum. Maledicta creatura eorum, quoniam felix est sterilis et incoinquinata, quae nescivit thorum in delicto: habebit fructum in respectione animarum sanctarum. Et spado qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitavit adversus Deum nequissima: dabitur enim illi fidei donum electum, et sors in templo Dei acceptissima. Bonorum enim laborum gloriosus est fructus, et quae non concidat radix sapientiae. Filii autem adulterorum in inconsummatione erunt, et ab iniquo thoro semen exterminabitur. Et si quidem longae vitae erunt, in nihilum computabuntur, et sine honore erit novissima senectus illorum. Et si celerius defuncti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocutionem: nationis enim iniquae dirae sunt consummationes.

IIII O quam pulchra est casta generatio cum claritate: immortalis est enim memoria illius, quoniam et apud Deum nota est, et apud homines. Cum praesens est, imitantur illam, et desiderant eam cum se eduxerit, et in perpetuum coronata triumphat, incoinquinatorum certaminum praemium vincens. Multigena autem impiorum multitudo non erit utilis, et spuria vitulamina non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt. Et si in ramis in tempore germinaverint, infirmiter posita, a vento commovebuntur, et a nimietate ventorum eradicabuntur. Confringentur enim rami inconsummati, et fructus illorum inutiles, et acerbi ad manducandum, et ad nihilum apti. Ex iniquis enim omnes filii qui nascuntur testes sunt nequitiae adversus parentes in interrogatione sua. Justus autem si morte praeoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque numero annorum computata: cani sunt autem sensus hominis, et aetas senectutis vita immaculata. Placens Deo factus est dilectus, et vivens inter peccatores translatus est. Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius. Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, et inconstantia concupiscentiae transvertit sensum sine malitia. Consummatus in brevi explevit tempora multa: placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum. Populi autem videntes et non intelligentes, nec ponentes in praecordiis talia: quoniam gratia Dei et misericordia est in sanctos ejus, et respectus in electos illius. Condemnat autem justus mortuus vivos impios, et juventus celerius consummata longam vitam injusti. Videbunt enim finem sapientis, et non intelligent quid cogitaverit de illo Deus, et quare munierit illum Dominus. Videbunt enim, et contemnent eos: illos autem Dominus irridebit. Et erunt post haec decidentes sine honore, et in contumelia inter mortuos in perpetuum: quoniam disrumpet illos inflatos sine voce, et commovebit illos a fundamentis, et usque ad supremum desolabuntur: et erunt gementes, et memoria illorum peribit. Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, et traducent illos ex adverso iniquitates ipsorum.

V Tunc stabunt justi in magna constantia adversus eos qui se angustiaverunt, et qui abstulerunt labores illorum. Videntes turbabuntur timore horribili, et mirabuntur in subitatione insperatae salutis, dicentes intra se, poenitentiam agentes, et prae angustia spiritus gementes: Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, et in similitudinem improperii. Nos insensati vitam illorum aestimabamus insaniam, et finem illorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, et inter sanctos sors illorum est. Ergo erravimus a via veritatis, et justitiae lumen non luxit nobis, et sol intelligentiae non est ortus nobis. Lassati sumus in via iniquitatis et perditionis, et ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus. Quid nobis profuit superbia? aut quid divitiarum jactantia contulit nobis? Transierunt omnia illa tamquam umbra, et tamquam

transeuntis figuram. et tamquam navis que pertransit fluctuantem aquam. cuius cum preterierit non est vestigium invenire. neque semitam carine illius in fluctibus. Aut avis que transvolat in aere. nullum invenitur argumentum itineris illius. sed tantum sonitus alarum verberans levem ventum. et scindens per vim itineris aerem. Commotis alis transvolavit. et post hoc nullum signum invenitur itineris illius. Aut tamquam sagitte emisse in locum destinatum. divisus aer continuo in se reclusus est. ut ignoretur transitus illius. Sic et nos nati continuo desivimus esse. et virtutis quidem signum nullum valuimus ostendere. in malignitate autem nostra consumpti sumus. Talia dixerunt in inferno hii qui peccaverunt. quoniam spes impii tamquam lanugo est que a vento tollitur. et tamquam spuma gracilis que a procella dispergitur. et tamquam fumus qui a vento diffusus est. et tamquam memoria hospitis unius diei pretereuntis. Iusti autem in perpetuum vivent. et apud dominum est merces eorum. et cogitatio illorum apud altissimum. Ideo accipient regnum decoris. et diadema speciei de manu domini. Quoniam dextera sua teget eos. et brachio sancto suo defendet illos. Et accipiet armaturam zelus illius. et armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Induet pro thorace iustitiam. et accipiet pro galea iudicium certum. Sumet scutum inexpugnabile equitatem. Acuet autem duram iram in lanceam. et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Ibunt directe emissiones fulgurum. et tamquam a bene curvato arcu nubium exterminabuntur. et ad certum locum insilient. et a petrosa ira plene mittentur grandines. et excandescet in illos aqua maris. et flumina concurrent duriter. Contra illos stabit spiritus virtutis. et tamquam turbo venti dividet eos. et ad heremum perducet omnem terram iniquitas eorum. et malignitas evertet sedes potentium. Melior est sapientia quam vires. et vir prudens magis quam fortis.

VI

Audite ergo reges et intelligite. discite iudices finium terre. Prebete aures vos qui continetis multitudines. et placetis vobis in turbis nationum. Quoniam data est a domino potestas vobis. et virtus ab altissimo. qui interrogabit opera vestra. et cogitationes scrutabitur. quoniam cum essetis ministri regni illius. non recte iudicastis. nec custodistis legem iustitie. neque secundum voluntatem dei ambulastis. Horrende et cito apparebit vobis. quoniam iudicium durissimum in his qui presunt fiet. Exiguo enim conceditur misericordia. Potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim subtrahet personam cuiusquam deus. nec verebitur magnitudinem cuiusquam. quoniam pusillum et magnum ipse fecit. et equaliter cura est illi de omnibus. Fortioribus autem fortior instat cruciatio. Ad vos ergo reges sunt hii sermones mei. ut discatis sapientiam. et ne excidatis. Qui enim custodierint iusta iuste iustificabuntur. et qui didicerint ista invenient quid respondeant. Concupiscite ergo sermones meos. diligite illos. et habebitis disciplinam. Clara

est et que numquam marcescit sapientia. et facile videtur ab his qui diligunt eam. et invenietur ab his qui querunt illam. Preoccupat qui se concupiscunt ut illis se prior ostendat. Qui de luce vigilaverit ad illam non laborabit. assidentem enim illam foribus suis inveniet. Cogitare ergo de illa sensus est consummatus. et qui vigilaverit propter illam cito securus erit. Quoniam dignos se ipsa circuit querens. et in viis suis ostendit se illis hilariter. et in omni providentia occurrit illis. Initium enim illius verissima est concupiscentia discipline. Cura ergo discipline dilectio est. et dilectio custodia legum illius est. Custoditio autem legum consummatio incorruptionis est. incorruptio autem facit esse proximum deo. Concupiscentia itaque sapientie deducet ad regnum perpetuum. Si ergo delectamini sedibus et sceptris o reges populi. diligite sapientiam ut in perpetuum regnetis. Diligite lumen sapientie omnes qui preestis populis. Quid est autem sapientia et quemadmodum facta sit referam. et non abscondam a vobis sacramenta dei. sed ab initio nativitatis investigabo. et ponam in lucem scientiam illius. et non preteribo veritatem. Neque cum invidia tabescente iter habebo. quoniam talis homo non erit particeps sapientie. Multitudo autem sapientium sanitas est orbis terrarum. et rex sapiens stabilimentum populi est. Ergo accipite disciplinam per sermones meos. et proderit vobis.

VII

Sum quidem et ego mortalis homo similis omnibus. et ex genere terreni illius qui prior factus est. et in ventre matris figuratus sum caro. Decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine. ex semine hominis et delectamento somni conveniente. Et ego natus accepi communem aerem. et in similiter factam decidi terram. et primam vocem similem omnibus emisi plorans. In involumentis nutritus sum et curis magnis. Nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium. Unus ergo introitus est omnibus ad vitam. et similis exitus. Propter hoc optavi et datus est mihi sensus. et invocavi et venit in me spiritus sapientie. et preposui illam regnis et sedibus. et divitias nichil esse duxi in comparatione illius. nec comparavi illi lapidem pretiosum. quoniam omne aurum in comparatione illius arena est exigua. et tamquam lutum estimabitur argentum in conspectu illius. Super salutem et speciem dilexi illam. et proposui pro luce habere illam. quoniam inextinguibile est lumen illius. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa. et innumerabilis honestas per manus illius. et letatus sum in omnibus. quoniam antecedebat me ista sapientia. et ignorabam quoniam horum omnium mater est. Quam sine fictione didici. et sine invidia communico. et honestatem illius non abscondo. Infinitus enim thesaurus est hominibus. quo qui usi sunt participes facti sunt amicitie dei. propter discipline dona commendati. Mihi autem dedit deus dicere ex sententia. et presumere digna horum que mihi dantur. quoniam ipse sapientie dux est. et sapientium emendator. In manu enim illius et nos et sermones nostri. et omnis sapientia et operum scientia et disciplina.

... mihi dedit horum quae sunt verorum scientiam, ut sciam dispositionem orbis terrarum et virtutes elementorum, initium et consummationem et medietatem temporum, vicissitudinum permutationes et commutationes temporum, anni cursus et stellarum dispositiones, naturas animalium et iras bestiarum, vim ventorum et cogitationes hominum, differentias virgultorum et virtutes radicum, et quaecumque sunt absconsa et improvisa didici. Omnium enim artifex docuit me sapientia. Est enim in illa spiritus intellegentiae sanctus, unicus, multiplex, subtilis, disertus, mobilis, incoinquinatus, certus, suavis, amans bonum, acutus, quem nihil vetat, benefaciens, humanus, benignus, stabilis, certus, securus, omnem habens virtutem, omnia prospiciens, et qui capiat omnes spiritus intellegibilis, mundus, subtilis. Omnibus enim mobilibus mobilior est sapientia. Attingit autem ubique propter suam munditiam. Vapor est enim virtutis Dei, et emanatio quaedam est claritatis omnipotentis Dei sincera, et ideo nihil inquinatum in illam incurrit. Candor est enim lucis aeternae, et speculum sine macula Dei maiestatis, et imago bonitatis illius. Et cum sit una, omnia potest, et in se permanens omnia innovat, et per nationes in animas sanctas se transfert. Amicos Dei et prophetas constituit. Neminem enim diligit Deus nisi eum qui cum sapientia inhabitat. Est enim haec speciosior sole, et super omnem dispositionem stellarum, luci comparata invenitur prior. Illi enim succedit nox,

VIII sapientiam autem non vincit malitia. Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter. Hanc amavi et exquisivi a iuventute mea, et quaesivi sponsam mihi eam assumere, et amator factus sum formae illius. Generositatem illius glorificat, contubernium habens Dei; sed et omnium Dominus dilexit illam. Doctrix enim est disciplinae Dei, et electrix operum illius. Et si divitiae appetuntur in vita, quid sapientia locupletius, quae operatur omnia? Si autem sensus operatur, quis horum quae sunt magis quam illa est artifex? Et si iustitiam quis diligit, labores huius magnas habent virtutes; sobrietatem enim et prudentiam docet, et iustitiam et virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus. Et si multitudinem scientiae desiderat quis, scit praeterita, et de futuris aestimat; scit versutias sermonum, et dissolutiones argumentorum; signa et monstra scit antequam fiant, et eventus temporum et saeculorum. Proposui ergo hanc adducere mihi ad convivendum, sciens quoniam mecum communicabit de bonis, et erit allocutio cogitationis et taedii mei. Habebo propter hanc claritatem ad turbas, et honorem apud seniores iuvenis; et acutus inveniar in iudicio, et in conspectu potentium admirabilis ero, et facies principum mirabuntur me; tacentem me sustinebunt, et loquentem me respicient, et sermocinante me plura, manus ori suo imponent. Praeterea habebo per hanc immortalitatem, et memoriam aeternam his qui post me futuri sunt relinquam. Disponam populos, et nationes mihi erunt subditae. Timebunt me audientes reges horrendi; in multitudine videbor bonus, et in bello fortis. Intrans in domum meam conquiescam cum illa; non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec taedium convictus illius, sed laetitiam et gaudium. Haec cogitans apud me, et commemorans in corde meo, quoniam immortalitas est in cognatione sapientiae, et in amicitia illius delectatio bona, et in operibus manuum illius honestas sine defectione, et in certamine loquelae illius sapientia, et praeclaritas in communicatione sermonum ipsius, circuibam quaerens ut mihi illam assumerem. Puer autem eram ingeniosus, et sortitus sum animam bonam. Et cum essem magis bonus, veni ad corpus incoinquinatum. Et ut scivi quoniam aliter non possem esse continens nisi Deus det, et hoc ipsum erat sapientiae, scire cuius esset hoc donum, adii Dominum et deprecatus sum illum, et dixi ex totis praecordiis meis:

IX Deus patrum meorum et Domine misericordiae, qui fecisti omnia verbo tuo, et sapientia tua constituisti hominem, ut dominaretur creaturae quae a te facta est, ut disponat orbem terrarum in aequitate et iustitia, et in directione cordis iudicium iudicet: da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, et noli me reprobare a pueris tuis, quoniam servus tuus sum ego, et filius ancillae tuae, homo infirmus et exigui temporis, et minor ad intellectum iudicii et legum. Nam et si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nihilum computabitur. Tu elegisti me regem populo tuo, et iudicem filiorum tuorum et filiarum; et dixisti aedificare templum in monte sancto tuo, et in civitate habitationis tuae altare, similitudinem tabernaculi sancti tui, quod praeparasti ab initio; et tecum sapientia tua, quae novit opera tua, quae et affuit tunc cum orbem terrarum faceres, et sciebat quid esset placitum oculis tuis, et quid directum in praeceptis tuis. Mitte illam de caelis sanctis tuis, et a sede magnitudinis tuae, ut mecum sit et mecum laboret, et sciam quid acceptum sit apud te. Scit enim illa omnia et intellegit, et deducet me in operibus meis sobrie, et custodiet me in sua potentia. Et erunt accepta opera mea, et disponam populum tuum iuste, et ero dignus sedium patris mei. Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare quid velit Deus? Cogitationes enim mortalium timidae, et incertae providentiae nostrae. Corpus enim quod corrumpitur aggravat animam, et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Et difficile aestimamus quae in terra sunt, et quae in prospectu sunt invenimus cum labore. Quae autem in caelis sunt quis investigabit? Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, et miseris spiritum sanctum tuum de altissimis? Et sic correctae sint semitae eorum qui sunt in terris, et quae tibi placent didicerint homines, et per sapientiam sanati sunt quicumque placuerunt tibi, Domine, a principio.

[illegible]

X

Hec illum qui primus formatus est a deo pater orbis terrarum cum solus esset creatus custodivit et eduxit illum a delicto suo. et eduxit illum de limo terre: et dedit illi virtutem continendi omnia. Ab hac ut recessit iniustus in ira sua. per iram homicidii fraterni deperiit. Propter quem cum aqua deleret terram. sanavit iterum sapientia per contemptibile lignum iustum gubernans. Hec et in consensu nequitie cum se nationes contulissent. scivit iustum et conservavit sine querela deo. et in filii misericordia fortem custodivit. Hec iustum ab impiis pereuntibus liberavit fugientem. descendente igne in pentapolim. quibus in testimonium nequitie fumigabunda constat deserta terra. et incerto tempore fructus habentes arbores. et incredibilis anime memoria stans figmentum salis. Sapientiam enim pretereuntes non tantum in hoc lapsi sunt ut ignorarent bona. sed et insipientie sue reliquerunt hominibus memoriam. ut in his que peccaverunt nec latere potuissent. Sapientia autem hos qui se observant a doloribus liberavit. Hec autem profugum ire fratris iustum deduxit per vias rectas. et ostendit illi regnum dei. et dedit illi scientiam sanctorum; honestavit illum in laboribus. et complevit labores illius. In fraude circumvenientium illum affuit illi. et honestum illum fecit. Custodivit illum ab inimicis. et a seductoribus tutavit illum. et certamen forte dedit illi ut vinceret. et sciret quoniam omnium potentior est sapientia. Hec venditum iustum non dereliquit. sed a peccatoribus liberavit eum. descenditque cum illo in foveam. et in vinculis non dereliquit illum. donec afferret illi sceptrum regni. et potentiam adversus eos qui eum deprimebant. Et mendaces ostendit qui maculaverunt illum. et dedit illi claritatem eternam. Hec populum iustum et semen sine querela liberavit a nationibus que illum deprimebant. Intravit in animam servi dei. et stetit contra reges horrendos in portentis et signis. Et reddidit iustis mercedem laborum suorum. et deduxit illos in via mirabili. et fuit illis in velamento diei. et in luce stellarum per noctem. Transtulit illos per mare rubrum. et transvexit illos per aquam nimiam. Inimicos autem illorum demersit in mare. et ab altitudine inferorum eduxit illos. Ideo iusti tulerunt spolia impiorum. et decantaverunt domine nomen sanctum tuum. et victricem manum tuam laudaverunt pariter. Quoniam sapientia aperuit os mutorum. et linguas infantium fecit disertas. Direxit opera eorum in manibus prophete sancti.

XI

Iter fecerunt per solitudines que non habitabantur. et in locis desertis fixerunt casas. Steterunt contra hostes. et de inimicis se vindicaverunt. Sitierunt et invocaverunt te. et data est illis aqua de petra altissima. et requies sitis de lapide duro. Per que enim penas passi sunt inimici illorum a defectione potus sui. et in eis cum abundarent filii israel letati sunt. per hec cum illis deessent bene cum illis actum est. Nam pro fonte quidem sempiterni fluminis humanum sanguinem dedisti iniustis. Qui cum minuerentur in traductione infantium occisorum. dedisti illis abundantem aquam insperate. ostendens per sitim que tunc fuit quemadmodum tuos exaltares. et adversarios illorum necares. Cum enim temptati sunt. et quidem cum misericordia disciplinam accipientes. scierunt quemadmodum cum ira iudicati impii tormenta paterentur. Hos quidem tamquam pater monens probasti. illos autem tamquam durus rex interrogans condempnasti. Absentes enim et presentes similiter torquebantur. Duplex enim illos acceperat tedium. et gemitus cum memoria preteritorum. Cum enim audirent per sua tormenta bene secum agi. commemorati sunt dominum. admirantes in finem exitus. Quem enim in expositione prava proiectum deriserunt. in finem exitus mirati sunt. non similiter iustis sitientes. Pro cogitationibus autem insensatis iniquitatis illorum. quod quidam errantes colebant mutos serpentes et bestias supervacuas. immisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam. ut scirent quia per que peccat quis per hec et torquetur. Non enim impossibilis erat omnipotens manus tua que creavit orbem terrarum ex materia invisa. immittere illis multitudinem ursorum aut audaces leones. aut novi generis ira plenas ignotas bestias. aut vaporem ignitum spirantes. aut fumi odorem proferentes. aut horrendas ab oculis scintillas emittentes. quarum non solum lesura poterat illos exterminare. sed et aspectus per timorem occidere. Sed et sine his uno spiritu poterant occidi. persecutionem passi ab ipsis factis suis. et dispersi per spiritum virtutis tue. sed omnia in mensura et numero et pondere disposuisti. Multum enim valere tibi soli supererat semper. et virtuti brachii tui quis resistet? Quoniam tamquam momentum statere sic est ante te orbis terrarum. et tamquam gutta roris antelucani que descendit in terram. Sed misereris omnium quia omnia potes. et dissimulas peccata hominum propter penitentiam. Diligis enim omnia que sunt. et nichil odisti eorum que fecisti. nec enim odiens aliquid constituisti aut fecisti. Quomodo autem posset aliquid permanere nisi tu voluisses? aut quod a te vocatum non esset conservaretur? Parcis autem omnibus quoniam tua sunt domine qui amas animas.

O quam bonus et suavis est domine spiritus tuus in omnibus. Ideoque hos qui exerrant partibus corripis. et de quibus peccant admones et alloqueris. ut relicta malitia credant in te domine. Illos enim antiquos inhabitatores terre sancte tue quos exhorruisti. quoniam odibilia opera tibi faciebant per medicamina et sacrificia iniusta. et filiorum suorum necatores sine misericordia. et comestores viscerum hominum. et devoratores sanguinis a medio sacramento tuo. et auctores parentes animarum inauxiliatarum. perdere voluisti per manus parentum nostrorum. ut dignam perciperent peregrinationem puerorum dei. que tibi omnium carior est terra. Sed et his tamquam hominibus pepercisti. et misisti antecessores exercitus tui vespas. ut illos paulatim exterminarent. Non quia impotens eras in bello subicere impios iustis. aut bestiis sevis aut verbo duro simul exterminare. sed partibus iudicans dabas locum penitentie.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

XIIII

[illegible]

ne erunt in perpetuum. Supervacuitas enim hominum hec advenit in orbem terrarum et ideo brevis illorum finis est inventus. Acerbo enim luctu dolens pater cito sibi rapti filii fecit imaginem et illum qui tunc quasi homo mortuus fuerat nunc tamquam deum colere cepit et constituit inter servos suos sacra et sacrificia. Deinde interveniente tempore convalescente iniqua consuetudine hic error tamquam lex custoditus est et tyrannorum imperio colebantur figmenta. Et hos quos in palam homines honorare non poterant propter hoc quod longe essent e longinquo figura eorum allata evidentem imaginem regis quem honorare volebant fecerunt ut illum qui aberat tamquam presentem colerent sua sollicitudine. Provexit autem ad horum culturam et hos qui ignorabant artificis eximia diligentia. Ille enim volens placere illi qui se assumpsit elaboravit arte sua ut similitudinem in melius figuraret. Multitudo autem hominum abducta per speciem operis eum qui ante tempus tamquam homo honoratus fuerat nunc deum estimaverunt. Et hec fuit vite humane deceptio quoniam aut affectui aut regibus deservientes homines incommunicabile nomen lapidibus et lignis imposuerunt. Et non suffecerat errasse eos circa Dei scientiam sed et in magno viventes inscientie bello tot et tam magna mala pacem appellant. Aut enim filios suos sacrificantes aut obscura sacrificia facientes aut insanie plenas vigilias habentes neque vitam neque nuptias mundas iam custodiunt sed alius alium per invidiam occidit aut adulterans contristat et omnia commixta sunt sanguis homicidium furtum et fictio corruptio et infidelitas turbatio et periurium tumultus bonorum Dei immemoratio animarum inquinatio nativitatis immutatio nuptiarum inconstantia inordinatio mechie et impudicitie. Infandorum enim idolorum cultura omnis mali causa est et initium et finis. Aut enim dum letantur insaniunt aut certe vaticinantur falsa aut vivunt iniuste aut peierant cito. Dum enim confidunt in idolis que sine anima sunt male iurantes noceri se non sperant. Utraque ergo illis evenient digne quoniam male senserunt de Deo attendentes idolis et iuraverunt iniuste in dolo contempnentes iustitiam. Non enim iuratorum virtus sed peccantium pena perambulat semper iniustorum prevaricationem.

XV

Tu autem Deus noster suavis et verus es patiens et in misericordia disponens omnia. Etenim si peccaverimus tui sumus scientes magnitudinem tuam et si non peccaverimus scimus quoniam apud te sumus computati. Nosse enim te consummata iustitia est et scire iustitiam et virtutem tuam radix est immortalitatis. Non enim in errorem induxit nos hominum male artis excogitatio nec umbra picture labor sine fructu effigies sculpta per varios colores.

Cuius aspectus insensato dat concupiscentiam et diligit mortue imaginis effigiem sine anima. Malorum amatores digni sunt qui spem habeant in talibus et qui faciunt illos et qui diligunt et qui colunt. Sed et figulus mollem terram premens laboriose fingit ad usus nostros unumquodque vas et de eodem luto fingit que munda sunt in usum vasa et similiter que his sunt contraria. Horum autem vasorum quis sit usus iudex est figulus. Et cum labore vano deum fingit de eodem luto ille qui paulo ante de terra factus fuerat et post pusillum reducit se unde acceptus est repetitus anime debitum quam habebat. Sed cura est illi non quia laboraturus est nec quoniam brevis illi vita est sed concertatur aurificibus et argentariis sed et erarios imitatur et gloriam prefert quoniam res supervacuas fingit. Cinis est enim cor eius et terra supervacua spes illius et luto vilior vita eius quoniam ignoravit qui se finxit et qui inspiravit illi animam que operatur et qui insufflavit ei spiritum vitalem. Sed et estimaverunt lusum esse vitam nostram et conversationem vite compositam ad lucrum et oportere undecumque etiam ex malo acquirere. Hic enim scit se super omnes delinquere qui ex terre materia fragilia vasa et sculptilia fingit. Omnes enim insipientes et infelices supra modum anime superbi sunt inimici populi tui et imperantes illi quoniam omnia idola nationum deos estimaverunt quibus neque oculorum usus est ad videndum neque nares ad percipiendum spiritum neque aures ad audiendum neque digiti manuum ad tractandum sed et pedes eorum pigri ad ambulandum. Homo enim fecit illos et qui spiritum mutuatus est is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit deum fingere. Cum enim sit mortalis mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse his quos colit quia ipse quidem vixit cum esset mortalis illi autem numquam. Sed et animalia miserrima colunt insensata enim comparata his illis sunt deteriora. Sed nec aspectu aliquis ex his animalibus bona potest conspicere effugerunt autem Dei laudem et benedictionem eius.

Propter hec et per his similia passi sunt digne tormenta et per multitudinem bestiarum exterminati sunt. Pro quibus tormentis bene disposuisti populum tuum quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui novum saporem escam parans eis ortygometram ut illi quidem concupiscentes escam propter ea que illis ostensa et missa sunt etiam a necessaria concupiscentia averterentur. Hi autem in brevi inopes facti novam gustaverunt escam. Oportebat enim illis sine excusatione quidem supervenire interitum exercentibus tyrannidem his autem tantum ostendere quemadmodum inimici eorum exterminabantur. Etenim cum illis supervenit seva bestiarum ira morsibus perversorum colubrorum exterminabantur. Sed non in perpetuum ira tua permansit sed ad correptionem in brevi turbati sunt signum habentes salutis ad commemorationem mandati legis tue. Qui enim conversus est non per hoc quod videbat sanabatur sed per te omnium

salvatorem. Et in hoc autem ostendisti inimicis nostris quia tu es qui liberas ab omni malo. Illos enim locustarum et muscarum occiderunt morsus, et non est inventa sanitas anime illorum, quia digni erant ab huiusmodi exterminari. Filios autem tuos nec draconum venenatorum vicerunt dentes: misericordia autem tua adveniens sanabat illos. In memoria enim sermonum tuorum examinabantur, et velociter salvabantur, ne in altam incidentes oblivionem, non possent tuo uti adiutorio. Etenim neque herba neque malagma sanavit illos, sed tuus, domine, sermo qui sanat omnia. Tu es enim, domine, qui vite et mortis habes potestatem, et deducis ad portas mortis et reducis: homo autem occidit quidem per malitiam, et cum exierit spiritus non revertetur, nec revocabit animam que recepta est: sed tuam manum effugere impossibile est. Negantes enim te nosse impii, per fortitudinem brachii tui flagellati sunt: novis aquis et grandinibus et pluviis persecutionem passi, et per ignem consumpti. Quod enim mirabile erat, in aqua que omnia extinguit, plus ignis valebat: vindex est enim orbis iustorum. Quodam enim tempore mansuetabatur ignis, ne comburerentur que ad impios missa erant animalia: sed ut ipsi videntes scirent quoniam dei iudicio patiuntur persecutionem. Et quodam tempore in aqua supra virtutem ignis exardescebat undique, ut iniuste terre nationem exterminaret. Pro quibus angelorum esca nutrivisti populum tuum, et paratum panem de celo prestitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem et omnis saporis suavitatem. Substantia enim tua dulcedinem tuam quam in filios habes ostendebat: et deserviens uniuscuiusque voluntati, ad quod quisque volebat convertebatur. Nix autem et glacies sustinebant vim ignis et non tabescebant: ut scirent quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens in grandine et pluvia coruscans. Hic autem iterum ut nutrirentur iusti, etiam sue virtutis oblitus est. Creatura enim tibi factori deserviens, exardescit in tormentum adversus iniustos, et lenior fit ad benefaciendum pro his qui in te confidunt. Propter hoc et tunc in omnia transfigurata, omnium nutrici gratie tue deserviebat, ad voluntatem eorum qui a te desiderabant: ut scirent filii tui quos dilexisti, domine, quoniam non nativitatis fructus pascunt homines, sed sermo tuus hos qui in te crediderint conservat. Quod enim ab igne non poterat exterminari, statim ab exiguo radio solis calefactum tabescebat: ut notum omnibus esset quoniam oportet prevenire solem ad benedictionem tuam, et ad ortum lucis te adorare. Ingrati enim spes tamquam hybernalis glacies tabescet, et disperiet tamquam aqua supervacua.

Magna enim sunt iudicia tua, domine, et inenarrabilia verba tua: propter hoc indisciplinate anime erraverunt. Dum enim persuasum habent iniqui posse dominari nationi sancte, vinculis tenebrarum et longe noctis compediti, inclusi sub tectis, fugitivi perpetue providentie iacuerunt. Et dum putant se latere in obscuris peccatis, tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt, paventes horrende et cum admiratione nimia perturbati. Neque enim que continebat illos spelunca sine timore custodiebat: quoniam sonitus descendens perturbabat illos, et persone triste illis apparentes pavorem illis prestabant. Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen prebere, nec siderum limpide flamme illuminare poterant illam noctem horrendam. Apparebat autem illis subitaneus ignis timore plenus: et timore perculsi illius que non videbatur faciei, estimabant deteriora esse que videbantur. Et magice artis appositi erant derisus, et sapientie glorie correptio cum contumelia. Illi enim qui promittebant timores et perturbationes expellere se ab anima languente, hi cum derisu pleni timore languebant. Nam et si nihil illos ex monstris perturbabat, transitu animalium et serpentium sibilatione commoti, tremebundi peribant: et aerem quem nulla ratione quis effugere posset, negantes se videre. Cum sit enim timida nequitia, dat testimonium condemnationis: semper enim presumit seva, perturbata conscientia. Nihil enim est timor nisi proditio cogitationis auxiliorum. Et dum ab intus minor est expectatio, maiorem computat inscientiam eius cause de qua tormentum prestat. Illi autem qui impotentem vere noctem, et ab infimis et ab altissimis inferis supervenientem, eundem somnum dormientes, aliquando monstris exagitabantur timore, aliquando anime deficiebant traductione: subitaneus enim illis et insperatus timor supervenerat. Deinde si quisquam ex illis decidisset, custodiebatur in carcere sine ferro reclusus. Si enim rusticus quis erat, aut pastor, aut agri operum laborator preoccupatus esset, ineffugibilem sustinebat necessitatem. Una enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Sive spiritus sibilans, aut inter spissos arborum ramos avium sonus suavis, aut vis aque decurrentis nimium, aut sonus validus precipitatarum petrarum, aut ludentium animalium cursus invisus, aut mugientium valida bestiarum vox, aut resonans de altissimis montibus echo, deficientes faciebant illos pre timore. Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine, et non impeditis operibus continebatur. Solis autem illis superposita erat gravis nox, imago tenebrarum que superventura illis erat. Ipsi ergo sibi erant graviores tenebris.

al' perenna

XVIII

Sanctis autem tuis maxima erat lux, et horum quidem vocem audiebant, sed figuram non videbant. Et quia non et ipsi eadem passi sunt, magnificabant te: et qui ante lesi erant, quia non ledebantur gratias agebant tibi: et ut esset differentia, donum petebant. Propter quod ignis ardentem columpnam ducem habuerunt ignote vie, et solem sine lesura boni hospitii prestitisti. Digni quidem illi carere luce et pati carcerem tenebrarum, qui inclusos custodiebant filios tuos, per quos incipie-

al' te dm

[illegible]

bat incorruptum legis lumen saeculo dari. Cum cogitarent iustos occidere infantes, et uno exposito filio et liberato, in traductionem illorum multitudinem filiorum abstulisti, et pariter illos perdidisti in aqua valida. Illa enim nox ante cognita est a patribus nostris, ut vere scientes quibus iuramentis crediderunt animaequiores essent. Suscepta est autem a populo tuo sanitas quidem iustorum, iniustorum autem exterminatio. Sicut enim laesisti adversarios, sic et nos provocans magnificasti. Absconse enim sacrificabant iusti pueri bonorum, et iustitiae legem in concordia disposuerunt, similiter et bona et mala percepturos iustos, patrum iam decantantes laudes. Resonabat autem inconveniens inimicorum vox, et flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium. Simili autem poena servus cum domino afflictus est, et popularis homo regi similia passus. Similiter ergo omnes uno nomine mortis mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad sepeliendum vivi sufficiebant, quoniam uno momento quae erat praeclarior natio illorum exterminata est. De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc vero primum cum fuit exterminium primogenitorum spoponderunt populum Dei esse. Cum enim quietum silentium contineret omnia, et nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus de caelo a regalibus sedibus, durus debellator, in mediam exterminii terram prosilivit, gladius acutus insimulatum imperium tuum portans, et stans replevit omnia morte, et usque ad caelum attingebat stans in terra. Tunc continuo visus somniorum malorum turbaverunt illos, et timores supervenerunt insperati. Et alius alibi proiectus semivivus propter quam moriebatur causam demonstrabat mortis. Visiones enim quae illos turbaverunt haec praemonebant, ne inscii quare mala patiebantur perirent. Tetigit autem tunc et iustos temptatio mortis, et commotio in eremo facta est multitudinis, sed non diu permansit ira tua. Properans enim homo sine querella deprecari pro populis, proferens servitutis suae scutum, orationem et per incensum deprecationem allegans, restitit irae et finem imposuit necessitati, ostendens quoniam tuus est famulus. Vicit autem turbas non in virtute corporis, nec armaturae potentia, sed verbo illum qui se vexabat subiecit, iuramenta parentum et testamentum commemorans. Cum enim iam acervatim cecidissent super alterutrum mortui, interstitit et amputavit impetum, et divisit illam quae ad vivos ducebat viam. In veste enim poderis quam habebat totus erat orbis terrarum, et parentum magnalia in quattuor ordinibus lapidum erant sculpta, et magnificentia tua in diademate capitis illius sculpta erat. His autem cessit qui exterminabat, et haec extimuit; erat enim sola temptatio irae sufficiens.

[illegible]

XIX

Impiis autem usque in novissimum sine misericordia ira supervenit. Praesciebat enim et futura illorum, quoniam cum ipsi permisissent ut se educerent, et cum magna sollicitudine praemisissent illos, consequebantur illos paenitentia acti. Adhuc enim inter manus habentes luctum, et deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam sibi assumpserunt cogitationem inscientiae, et quos rogantes proiecerant hos tamquam fugitivos persequebantur. Ducebat enim illos ad hunc finem digna necessitas, et horum quae acciderant commemorationem amittebant, ut quae deerant tormentis repleret punitio, et populus quidem tuus mirabiliter transiret, illi autem novam mortem invenirent. Omnis enim creatura ad suum genus ab initio refigurabatur, deserviens tuis praeceptis, ut pueri tui custodirentur illaesi. Nam nubes castra eorum obumbrabat, et ex aqua quae ante erat terra arida apparuit, et in mari Rubro via sine impedimento, et campus germinans de profundo nimio, per quem omnis natio transivit quae tegebatur tua manu, videntes tua mirabilia et monstra. Tamquam enim equi depaverunt escam, et tamquam agni exsultaverunt, magnificantes te Domine qui liberasti illos. Memores enim erant adhuc eorum quae in incolatu illorum facta fuerant, quemadmodum pro natione animalium eduxit terra muscas, et pro piscibus eructavit fluvius multitudinem ranarum. Novissime autem viderunt novam creaturam avium, cum adducti concupiscentia postulaverunt escas epulationis. In allocutione enim desiderii ascendit illis de mari ortygometra, et vexationes peccatoribus supervenerunt, non sine illis quae ante facta erant argumentis per vim fulminum; iuste enim patiebantur secundum suas nequitias. Etenim detestabiliorem inhospitalitatem instituerunt: alii quidem ignotos non recipiebant advenas, alii autem bonos hospites in servitutem redigebant. Et non solum haec, sed et alius quidam respectus illorum erat, quoniam inviti recipiebant extraneos. Qui autem cum laetitia receperunt hos qui eisdem usi erant iustitiis, saevissimis afflixerunt doloribus. Percussi sunt autem caecitate, sicut illi in foribus iusti, cum subitaneis cooperti essent tenebris, unusquisque transitum ostii sui quaerebat. In se enim elementa dum convertuntur, sicut in organo qualitatis sonus immutatur et omnia suum sonum custodiunt, unde aestimari ex ipso visu certo potest. Agrestia enim in aquatica convertebantur, et quaecumque erant natantia in terram transibant. Ignis in aqua valebat supra suam virtutem, et aqua extinguentis naturae obliviscebatur. Flammae e contrario corruptibilium animalium non vexaverunt carnes coambulantium, nec dissolvebant illam quae facile dissolvebatur sicut glacies bonam escam. In omnibus enim magnificasti populum tuum Domine et honorasti, et non despexisti, in omni tempore et in omni loco assistens eis.

## Incipit prologus in Ecclesiasticum

Multorum nobis et magnorum per legem et prophetas aliosque qui secuti sunt illos sapientia demonstrata est, in quibus oportet laudare Israel doctrinae et sapientiae causa, quia non solum ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse et dicentes et scribentes doctissimos fieri. Avus meus Iesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis et prophetarum et aliorum librorum qui nobis a parentibus

...sapientiae: sed et in his qui foris sunt, et qui per se scire volunt, et ad discendum et scribendum. Nam et ipsa lex et prophetae, ceterique libri non parvam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam et ego octavo et tricesimo anno temporibus Ptolomaei Evergetis regis, postquam perveni in Aegyptum, et cum multum temporis ibi fecissem, inveni ibi libros relictos non parvae neque contemnendae doctrinae. Itaque bonum et necessarium putavi et ipse aliquam addere diligentiam et laborem interpretandi librum istum, et multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis ad illa quae ad finem ducunt, et illa dare his qui volunt animum intendere et discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundum legem Domini proposuerunt vitam agere.

**Incipit ecclesiasticus i. liber Ihesu filii Syrach.**

Omnis sapientia a Domino Deo est, et cum illo fuit semper, et est ante aevum. Arenam maris, et pluviae guttas, et dies saeculi quis dinumeravit? Altitudinem caeli, et latitudinem terrae, et profundum abyssi quis dimensus est? Sapientiam Dei praecedentem omnia quis investigavit? Prior omnium creata est sapientia, et intellectus prudentiae ab aevo. Fons sapientiae verbum Dei in excelsis, et ingressus illius mandata aeterna. Radix sapientiae cui revelata est, et astutias illius quis agnovit? Disciplina sapientiae cui revelata est et manifestata? et multiplicationem ingressus illius quis intellexit? Unus est altissimus Creator omnipotens, et Rex potens et metuendus nimis, sedens super thronum illius, et dominans Deus. Ipse creavit illam in Spiritu Sancto, et vidit, et dinumeravit, et mensus est. Et effudit illam super omnia opera sua, et super omnem carnem secundum datum suum, et praebet illam diligentibus se. Timor Domini gloria, et gloriatio, et laetitia, et corona exsultationis. Timor Domini delectabit cor, et dabit laetitiam et gaudium in longitudinem dierum. Timenti Dominum bene erit in extremis, et in die defunctionis suae benedicetur. Dilectio Dei honorabilis sapientia. Quibus autem apparuerit in visu, diligunt eam in visione, et in agnitione magnalium suorum. Initium sapientiae timor Domini, et cum fidelibus in vulva concreatus est, cum electis feminis graditur, et cum iustis et fidelibus agnoscitur. Timor Domini scientiae religiositas. Religiositas custodiet et iustificabit cor, iucunditatem atque gaudium dabit. Timenti Dominum bene erit, et in diebus consummationis illius benedicetur. Plenitudo sapientiae est timere Deum, et plenitudo a fructibus illius. Omnem domum illius implebit a generationibus, et receptacula a thesauris illius. Corona sapientiae timor Domini, replens pacem et salutis fructum. Et vidit, et dinumeravit eam: utraque autem sunt dona Dei. Scientiam et intellectum prudentiae sapientia compartietur, et gloriam tenentium se exaltat. Radix sapientiae est timere Dominum, et rami illius longaevi. In thesauris sapientiae intellectus et scientiae religiositas; exsecratio autem peccatoribus sapientia. Timor Domini expellit peccatum, nam qui sine timore est non poterit iustificari: iracundia enim animositatis illius subversio illius est. Usque in tempus sustinebit patiens, et postea redditio iucunditatis. Bonus sensus usque in tempus abscondet verba illius, et labia multorum enarrabunt sensum illius. In thesauris sapientiae significatio disciplinae: exsecratio autem peccatori cultura Dei. Fili, concupiscens sapientiam, conserva iustitiam, et Deus praebebit illam tibi. Sapientia enim et disciplina timor Domini, et quod beneplacitum est illi fides et mansuetudo: et adimplebit thesauros illius. Ne sis incredibilis timori Domini, et ne accesseris ad illum duplici corde. Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, et non scandalizeris in labiis tuis. Attende in illis, ne forte cadas, et adducas animae tuae inhonorationem; et revelet Deus absconsa tua, et in medio synagogae elidat te: quoniam accessisti maligne ad Dominum, et cor tuum plenum est dolo et fallacia.

Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in iustitia et timore, et praepara animam tuam ad tentationem. Deprime cor tuum, et sustine; inclina aurem tuam, et excipe verba intellectus, et ne festines in tempore obductionis. Sustine sustentationes Dei; coniungere Deo, et sustine, ut crescat in novissimo vita tua. Omne quod tibi applicitum fuerit accipe, et in dolore sustine, et in humilitate tua patientiam habe: quoniam in igne probatur aurum et argentum, homines vero receptibiles in camino humiliationis. Crede Deo, et recuperabit te; et dirige viam tuam, et spera in illum. Serva timorem illius, et in illo veterasce. Metuentes Dominum, sustinete misericordiam eius, et non deflectatis ab illo, ne cadatis. Qui timetis Dominum, credite illi, et non evacuabitur merces vestra. Qui timetis Dominum, sperate in illum, et in oblectationem veniet vobis misericordia. Qui timetis Dominum, diligite illum, et illuminabuntur corda vestra. Respicite, filii, nationes hominum, et scitote quia nullus speravit in Domino, et confusus est. Quis enim permansit in mandatis eius, et derelictus est? aut quis invocavit eum, et despexit illum? Quoniam pius et misericors est Deus, et remittet in die tribulationis peccata, et protector est omnibus exquirentibus se in veritate. Vae duplici corde, et labiis scelestis, et manibus malefacientibus, et peccatori terram ingredienti duabus viis. Vae dissolutis corde, qui non credunt Deo, et ideo non protegentur ab eo. Vae his qui perdiderunt sustinentiam, et qui dereliquerunt vias rectas, et diverterunt in vias pravas. Et quid facient cum inspicere coeperit Dominus? Qui timent Dominum non erunt incredibiles verbo illius, et qui diligunt illum conservabunt viam illius.

timent dominum inquirent que beneplacita sunt illi, et qui diligunt eum replebuntur lege ipsius. Qui timent dominum preparabunt corda sua, et in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Qui timent dominum custodiunt mandata illius, et patientiam habebunt usque ad inspectionem illius, dicentes: Si penitentiam non egerimus, incidemus in manus domini et non in manus hominum. Secundum enim magnitudinem ipsius sic et misericordia ipsius cum ipso est.

III

Filii sapientie ecclesia iustorum, et natio illorum obedientia et dilectio. Iudicium patris audite filii, et sic facite ut salvi sitis. Deus enim honoravit patrem in filiis, et iudicium matris exquirens firmavit in filios. Qui diligit deum exorabit pro peccatis, et continebit se ab illis, et in oratione dierum exaudietur. Et sicut qui thesaurizat, ita et qui honorificat matrem suam. Qui honorat patrem suum iocundabitur in filiis, et in die orationis sue exaudietur. Qui honorat patrem suum vita vivet longiore, et qui obedit patri refrigerabit matrem. Qui timet dominum honorat parentes, et quasi dominis serviet his qui se genuerunt. In opere et sermone et omni patientia honora patrem tuum, ut superveniat tibi benedictio ab eo, et benedictio illius in novissimo maneat. Benedictio patris firmat domos filiorum, maledictio autem matris eradicat fundamenta. Ne glorieris in contumelia patris tui, non enim est tibi gloria sed confusio. Gloria enim hominis ex honore patris sui, et dedecus filii pater sine honore. Fili, suscipe senectam patris tui, et ne contristes eum in vita illius. Et si defecerit sensu veniam da, et ne spernas eum in virtute tua. Elemosina enim patris non erit in oblivione. Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum, et in iustitia edificabitur tibi, et in die tribulationis commemorabitur tui, et sicut in sereno glacies solventur peccata tua. Quam male fame est qui relinquit patrem, et est maledictus a deo qui exasperat matrem. Fili, in mansuetudine opera tua perfice, et super hominum gloriam diligeris. Quanto magnus es, humilia te in omnibus, et coram deo invenies gratiam. Quoniam magna potentia dei soli, et ab humilibus honoratur. Altiora te ne quesieris, et fortiora te ne scrutatus fueris; sed que precepit tibi deus, illa cogita semper, et in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Non est enim tibi necessarium ea que abscondita sunt videre oculis tuis. In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter, et in pluribus operibus eius non eris curiosus. Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi. Multos quoque supplantavit suspitio illorum, et in vanitate detinuit sensus illorum. Cor durum male habebit in novissimo, et qui amat periculum in illo peribit. Cor ingrediens duas vias non habebit successus, et pravus corde in illis scandalizabitur. Cor nequam gravabitur in doloribus, et peccator adiciet ad peccandum. Synagoge superborum non erit sanitas, frutex enim peccati eradicabitur in illis, et non intelligetur. Cor sapientie intelligitur in sapientia, et auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam. Sapiens cor et intelligibile abstinebit se a peccatis, et in operibus iustitie successus habebit. Ignem ardentem extinguit aqua, et elemosina resistit peccatis; et deus conspector est eius qui reddit gratiam, meminit eius in posterum, et in tempore casus sui inveniet firmamentum.

IIII

Fili, elemosinam pauperis ne defraudes, et oculos tuos ne transvertas a paupere. Animam esurientem ne despexeris, et non exasperes pauperem in inopia sua. Cor inopis ne afflixeris, et non protrahas datum angustianti. Rogationem contribulati ne abicias, et non avertas faciem tuam ab egeno. Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram, et non relinquas querentibus tibi retro maledicere. Maledicentis enim tibi in amaritudine anime exaudietur deprecatio illius; exaudiet autem eum qui fecit illum. Congregationi pauperum affabilem te facito, et presbitero humilia animam tuam, et magnato humilia caput tuum. Declina pauperi sine tristitia aurem tuam, et redde debitum tuum, et responde illi pacifica in mansuetudine. Libera eum qui iniuriam patitur de manu superbi, et non acide feras in anima tua. In iudicando esto pupillis misericors ut pater, et pro viro matri illorum; et eris tu velut filius altissimi obediens, et miserebitur tui magis quam mater. Sapientia filiis suis vitam inspirat, et suscipit inquirentes se, et preibit in via iustitie; et qui illam diligit diligit vitam, et qui vigilaverint ad illam complectentur placorem eius. Qui tenuerint illam vitam hereditabunt, et quo introibit benedicet deus. Qui serviunt ei obsequentes erunt sancto, et eos qui diligunt illam diligit deus. Qui audit illam iudicabit gentes, et qui intuetur illam permanebit confidens. Si crediderit ei, hereditabit illam, et erunt in confirmatione creature illius; quoniam in temptatione ambulat cum eo, et in primis eligit eum. Timorem et metum et probationem inducet super illum, et cruciabit illum in tribulatione doctrine sue, donec temptet illum in cogitationibus suis, et credat anime illius. Et firmabit illum, et iter adducet directum ad illum, et letificabit illum, et denudabit absconsa sua illi, et thesaurizabit super illum scientiam et intellectum iustitie. Si autem oberraverit, derelinquet eum, et tradet eum in manus inimici sui. Fili, conserva tempus, et devita a malo. Pro anima tua ne confundaris dicere verum. Est enim confusio adducens peccatum, et est confusio adducens gloriam et gratiam. Ne accipias faciem adversus faciem tuam, nec adversus animam tuam mendacium. Ne reverearis proximum tuum in casu suo, nec retineas verbum in tempore salutis. Non abscondas sapientiam tuam in decore suo. In lingua enim agnoscitur sapientia, et sensus et scientia et doctrina in verbo sensati, et firmamentum in operibus iustitie. Non contradicas verbo veritatis ullo modo, et de mendacio ineruditionis tue confundere. Non confundaris confiteri peccata tua, et ne subicias te omni homini pro peccato.

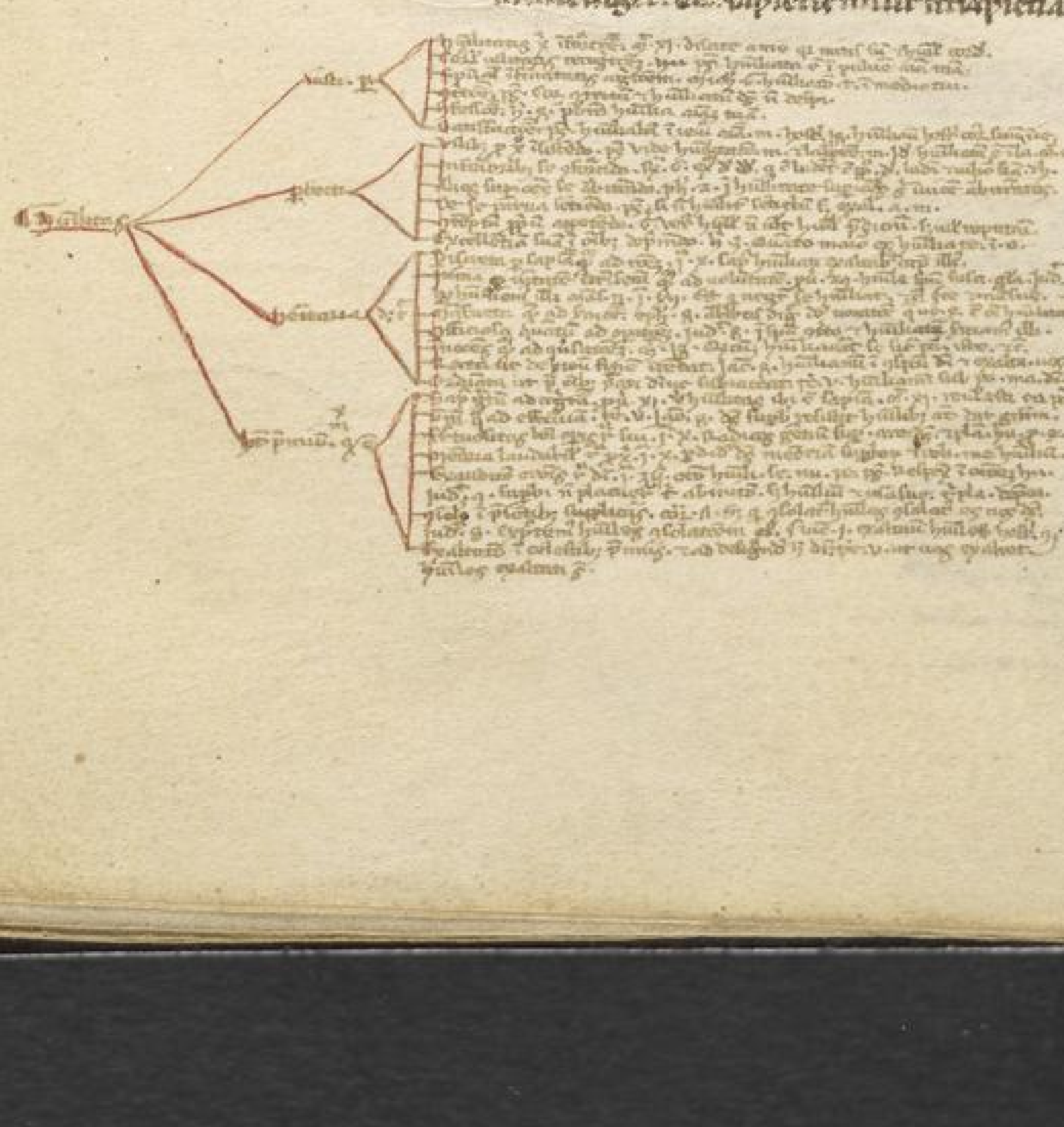

Pro iustitia agonizare pro anima tua, et usque ad mortem certa pro iustitia, et Deus expugnabit pro te inimicos tuos. Noli citatus esse in lingua tua, et inutilis et remissus in operibus tuis. Noli esse sicut leo in domo tua, evertens domesticos tuos et opprimens subiectos tibi. Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, et ad dandum collecta.

Noli attendere ad possessiones iniquas, et ne dixeris: Est mihi sufficiens vita; nihil enim proderit in tempore vindictae et obductionis. Non sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui; et ne dixeris: Quomodo potui? aut quis me subiciet propter facta mea? Deus enim vindicans vindicabit. Ne dixeris: Peccavi, et quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor. De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adicias peccatum super peccatum. Et ne dicas: Miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim et ira ab illo cito proximant, et in peccatores respicit ira illius. Non tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem; subito enim veniet ira illius, et in tempore vindictae disperdet te. Noli anxius esse in divitiis iniustis; non enim proderunt tibi in die obductionis et vindictae. Non ventiles te in omnem ventum, et non eas in omni via; sic enim omnis peccator probatur in duplici lingua. Esto firmus in via Domini, et in veritate sensus tui et scientia; et prosequatur te verbum pacis et iustitiae. Esto mansuetus ad audiendum verbum, ut intelligas, et cum sapientia proferas responsum verum. Si est tibi intellectus, responde proximo; sin autem, sit manus tua super os tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato et confundaris. Honor et gloria in sermone sensati; lingua vero imprudentis subversio est ipsius. Non appelleris susurro, et lingua tua ne capiaris et confundaris. Super furem enim est confusio et poenitentia, et denotatio pessima super bilinguem; susurratori autem odium et inimicitia et contumelia. Iustifica pusillum et magnum similiter.

VI

Noli fieri pro amico inimicus proximo: improperium enim et contumeliam malus hereditabit, et omnis peccator invidus et bilinguis. Non te extollas in cogitatione animae tuae velut taurus, ne forte elidatur virtus tua per stultitiam, et folia tua comedat, et fructus tuos perdat, et relinquaris velut lignum aridum in eremo. Anima enim nequam disperdet qui se habet, et in gaudium inimicis dat illum, et deducet in sortem impiorum. Verbum dulce multiplicat amicos et mitigat inimicos, et lingua eucharis in bono homine abundat. Multi pacifici sint tibi, et consiliarius sit tibi unus de mille. Si possides amicum, in tentatione posside eum, et ne facile credas illi. Est enim amicus secundum tempus suum, et non permanebit in die tribulationis. Et est amicus qui convertitur ad inimicitiam; et est amicus qui odium et rixam et convicia denudabit. Est autem amicus socius mensae, et non permanebit in die necessitatis; amicus si permanserit fixus, erit tibi quasi coaequalis, et in domesticis tuis fiducialiter aget. Si humiliaverit se contra te, et a facie tua absconderit se, unanimem habebis amicitiam bonam. Ab inimicis tuis separare, et ab amicis tuis attende. Amicus fidelis protectio fortis; qui autem invenit illum, invenit thesaurum. Amico fideli nulla est comparatio, et non est digna ponderatio auri et argenti contra bonitatem fidei illius. Amicus fidelis medicamentum vitae et immortalitatis, et qui metuunt Dominum invenient illum. Qui timet Deum aeque habebit amicitiam bonam, quoniam secundum illum erit amicus illius. Fili, a iuventute tua excipe doctrinam, et usque ad canos invenies sapientiam. Quasi is qui arat et qui seminat accede ad illam, et sustine bonos fructus illius. In opere enim ipsius exiguum laborabis, et cito edes de generationibus illius. Quam aspera est nimium sapientia indoctis hominibus, et non permanebit in illa excors. Quasi lapidis virtus probatio erit in illis, et non demorabuntur proicere illam. Sapientia enim doctrinae secundum nomen est eius, et non est multis manifestata; quibus autem cognita est, permanet usque ad conspectum Dei. Audi fili, et accipe consilium intellectus, et ne abicias consilium meum. Inice pedem tuum in compedes illius, et in torques illius collum tuum. Subice humerum tuum et porta illam, et ne acedieris vinculis eius. In omni animo tuo accede ad illam, et in omni virtute tua conserva vias eius. Investiga illam et manifestabitur tibi, et continens factus ne derelinquas eam. In novissimis enim invenies requiem in ea, et convertetur tibi in oblectationem. Et erunt tibi compedes eius in protectionem fortitudinis et bases virtutis, et torques illius in stolam gloriae. Decor enim vitae est in illa, et vincula illius alligatura salutaris. Stolam gloriae indues eam, et coronam gratulationis superpones tibi. Fili, si attenderis mihi, disces; et si accommodaveris animum tuum, sapiens eris. Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam; et si dilexeris audire, sapiens eris. In multitudine presbyterorum prudentium sta, et sapientiae illorum ex corde coniungere, ut omnem narrationem Dei possis audire, et proverbia laudis non effugiant a te. Et si videris sensatum, evigila ad illum, et gradus ostiorum illius exterat pes tuus. Cogitatum tuum habe in praeceptis Dei, et in mandatis illius maxime assiduus esto; et ipse dabit tibi cor, et concupiscentia sapientiae dabitur tibi.

VII

Noli facere mala, et non te apprehendent. Discede ab iniquo, et deficient mala abs te. Fili, non semines mala in sulcis iniustitiae, et non metes ea in septuplum. Noli quaerere a Domino ducatum, neque a rege cathedram honoris. Non te iustifices ante Deum, quoniam agnitor cordis ipse est; et penes regem noli velle videri sapiens. Noli quaerere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates, ne forte extimescas faciem potentis, et ponas scandalum in agilitate tua. Non pecces in multitudinem civitatis, nec te immittas in populum, neque alliges duplicia peccata; nec enim in uno eris immunis. Noli esse pusillanimis in animo tuo; exorare et facere eleemosynam ne despicias.

[illegible]

dicas in multitudine munerum meorum respiciet deus, et offerente me deo altissimo suscipiet munera mea. Non irrideas hominem in amaritudine animae, est enim qui humiliat et exaltat circumspector deus. Noli arare mendacium adversus fratrem tuum, neque in amicum similiter facias. Noli velle mentiri omne mendacium, assiduitas enim illius non est bona. Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum, et non iterabis verbum in oratione tua. Non oderis laboriosa opera, et rusticationem ab altissimo creatam. Non te reputes in multitudine indisciplinatorum. Memento irae, quoniam non tardabit. Humilia valde spiritum tuum, quoniam vindicta carnis impii ignis et vermis. Noli praevaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem carissimum auro spreveris. Noli discedere a muliere sensata et bona, quam sortitus es in timore domini; gratia enim verecundiae illius super aurum. Non laedas servum in veritate operantem, neque mercennarium dantem animam suam. Servus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua; non defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum. Pecora tibi sunt? attende illis, et si sunt utilia, perseverent apud te. Filii tibi sunt? erudi illos, et curva illos a pueritia illorum. Filiae tibi sunt? serva corpus illarum, et non ostendas hilarem faciem tuam ad illas. Trade filiam et grande opus feceris, et homini sensato da illam. Mulier si est tibi secundum animam tuam, non proicias illam, et odibili non credas te. In toto corde tuo honora patrem tuum, et gemitus matris tuae ne obliviscaris. Memento quoniam nisi per illos natus non fuisses, et retribue illis quomodo et illi tibi. In tota anima tua time dominum, et sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute dilige eum qui te fecit, et ministros eius ne derelinquas. Honora deum ex tota anima tua, et honorifica sacerdotes, et propurga te cum brachiis. Da illis partem, sicut mandatum est tibi, primitiarum et purgationis, et de neglegentia tua purga te cum paucis. Datum brachiorum tuorum et sacrificium sanctificationis offeres domino, et initia sanctorum. Et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio et benedictio tua. Gratia dati in conspectu omnis viventis, et mortuo non prohibeas gratiam. Non desis plorantibus in consolatione, et cum lugentibus ambula. Non te pigeat visitare infirmum, ex his enim in dilectione firmaberis. In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in aeternum non peccabis.

VIII

Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius. Non contendas cum viro locuplete, ne forte contra te constituat litem tibi. Multos enim perdidit aurum et argentum, et usque ad cor regum extendit et convertit. Non litiges cum homine linguato, et non struas in ignem illius ligna. Non communices homini indocto, ne male de progenie tua loquatur. Ne despicias hominem avertentem se a peccato, neque improperes ei; memento quoniam omnes in correptione sumus. Ne spernas hominem in sua senectute, etenim ex nobis senescunt. Noli de mortuo inimico tuo gaudere, sciens quoniam omnes morimur et in gaudium nolumus venire. Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium, et in proverbiis eorum conversare; ab ipsis enim disces sapientiam et doctrinam intellectus, et servire magnatis sine querela. Non te praetereat narratio seniorum, ipsi enim didicerunt a patribus suis, quoniam ab ipsis disces intellectum, et in tempore necessitatis dabis responsum. Non incendas carbones peccatorum arguens eos, et ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum. Ne contra faciem stes contumeliosi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo. Noli fenerari homini fortiori te; quod si feneraveris, quasi perditum habe. Non spondeas super virtutem tuam; quod si spoponderis, quasi restituens cogita. Non iudices contra iudicem, quoniam secundum quod iustum est iudicat. Cum audace non eas in via, ne forte gravet mala sua in te; ipse enim secundum voluntatem suam vadit, et simul cum stultitia illius peries. Cum iracundo non facias rixam, et cum audace non eas in desertum, quoniam quasi nihil est ante ipsum sanguis, et ubi non est adiutorium elidet te. Cum fatuis consilium non habeas; non enim poterunt diligere nisi quae eis placent. Coram extraneo ne facias consilium; nescis enim quid pariet. Non omni homini cor tuum manifestes, ne forte inferat tibi gratiam falsam et convitietur tibi.

Non zeles mulierem sinus tui, ne ostendat super te malitiam doctrinae nequam. Non des mulieri potestatem animae tuae, ne ingrediatur in virtute tua et confundaris. Ne respicias mulierem multivolam, ne forte incidas in laqueos illius. Cum saltatrice ne assiduus sis, nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius. Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius. Ne des fornicariis animam tuam in ullo, ne perdas te et hereditatem tuam. Noli circumspicere in vicis civitatis, nec oberraveris in plateis illius. Averte faciem tuam a muliere compta, et ne circumspicias speciem alienam. Propter speciem mulieris multi perierunt, et ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. Omnis mulier quae est fornicaria, quasi stercus in via conculcabitur. Speciem mulieris alienae multi admirati reprobi facti sunt; colloquium enim illius quasi ignis exardescit. Cum aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum; et non alterceris cum illa in vino, ne forte declinet cor tuum in illam, et sanguine tuo labaris in perditionem. Ne derelinquas amicum antiquum, novus enim non erit similis illi. Vinum novum amicus novus; veterascet, et cum suavitate bibes illud. Non zeles gloriam et opes peccatoris; non enim scis quae futura sit illius subversio. Non placeat tibi iniuria iniustorum, sciens quoniam usque ad inferos non placebit impius. Longe abesto ab homine potestatem habente occidendi, et non suspicaberis timorem mortis. Et si accesseris ad illum, noli aliquid committere, ne forte auferat vitam tuam. Communionem mortis scito, quoniam in medio laqueorum ingredieris, et super dolentium arma ambulabis. Secundum virtutem tuam cave te a proximo tuo, et cum sapientibus et prudentibus tracta.

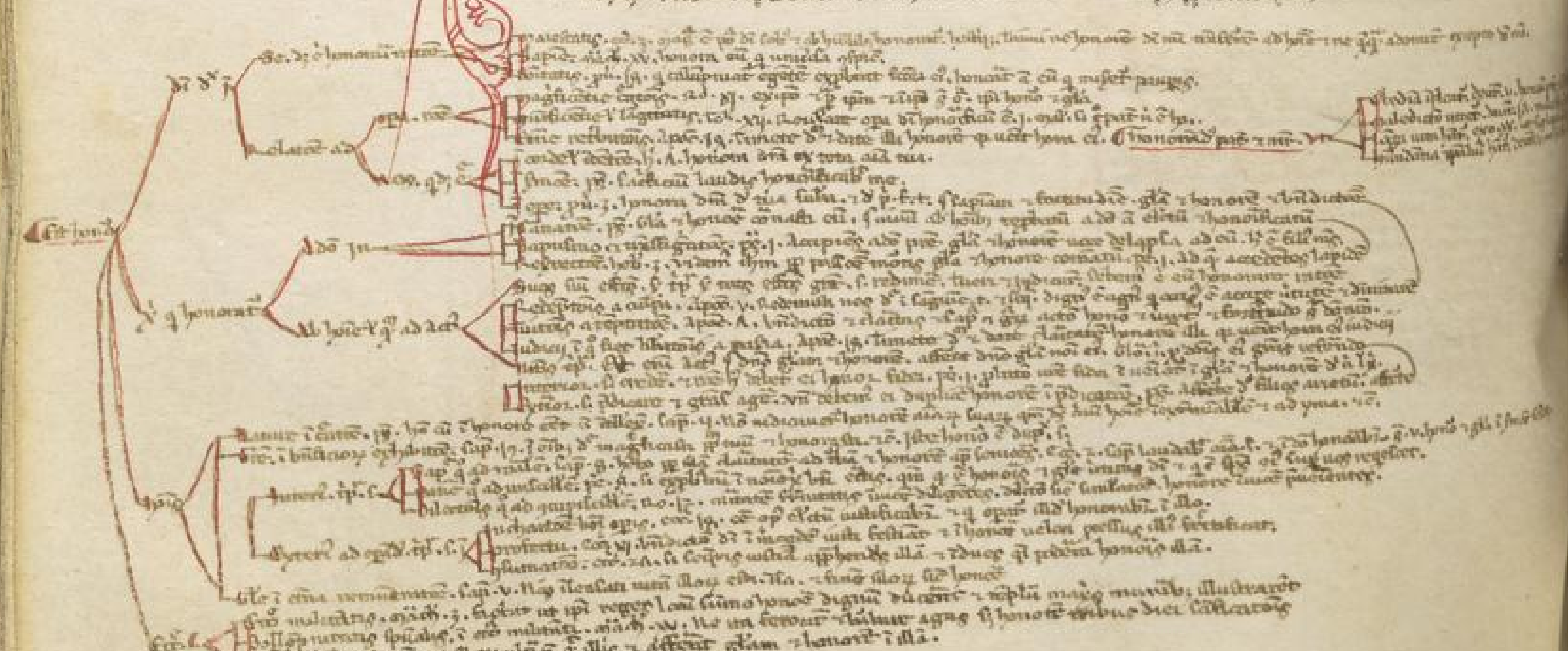

eam. Terribilis est in civitate sua homo linguosus et temerarius in verbo suo odibilis erit.

X Iudex sapiens iudicabit populum suum et principatus sensati stabilis erit. Secundum iudicem populi sic et ministri eius. Et qualis rector est civitatis tales et inhabitantes in ea. Rex insipiens perdet populum suum et civitates inhabitabuntur per sensum prudentium. In manu dei potestas terre et execrabilis omnis iniquitas gentium. [illegible] in manu dei prosperitas hominis et super faciem scribe imponet honorem suum. Omnis iniurie proximi ne memineris et nichil agas in operibus iniurie. Odibilis coram deo et hominibus est superbia et execrabilis omnis iniquitas gentium. [illegible]

[illegible]

Sapientia humiliati exaltabit caput illius et in medio magnatorum consedere illum faciet. Non laudes virum in specie sua neque spernas hominem in visu suo. Brevis in volatilibus est apis et initium dulcoris habet fructus illius. In vestitu ne glorieris unquam nec in die honoris tui extollaris quoniam mirabilia opera altissimi solius et gloriosa et absconsa et invisa opera illius. Multi tyranni sederunt in throno et insuspicabilis portavit diadema. Multi potentes oppressi sunt valide et gloriosi traditi sunt in manus alterorum. Priusquam interroges ne vituperes quemquam et cum interrogaveris corripe iuste. Priusquam audias ne respondeas verbum et in medio seniorum ne adicias loqui. De ea re que te non molestat ne certeris et in iudicio peccantium ne consistas. Fili ne in multis sint actus tui et si dives fueris non eris immunis a delicto. Si enim secutus fueris non apprehendes et non effugies si praecurreris. [illegible]

[illegible]

XII Si benefeceris scito cui feceris et erit gratia in bonis tuis multa. [illegible]

XI

[illegible]

[illegible]

Sapientia et disciplina et scientia legis apud dominum. Dilectio et vie bonorum apud ipsum. Error et tenebre peccatoribus creata sunt. Qui autem exultant in malis consenescunt in malo.

[illegible]

et helemosinam non dantis. quoniam et altissimus odio habet peccatores et misertus est paenitentibus. Et impiis et peccatoribus reddet vindictam custodiens eos in diem vindictae. Da bono et non receperis peccatorem. Benefac humili et non dederis impio. Prohibe panes illi dari ne in ipsis potentior te sit. Nam duplicia mala invenies in omnibus bonis quae feceris illi, quoniam et altissimus odio habet peccatores et impiis reddet vindictam. Non agnoscetur in bonis amicus et non abscondetur in malis inimicus. In bonis viri inimici illius in tristitia, et in malitia illius amicus agnitus est. Non credas inimico tuo in aeternum, sicut enim aeramentum aeruginat nequitia illius. Et si humiliatus vadat curvus, adice animum tuum et custodi te ab illo. Non statuas illum penes te nec sedeat ad dexteram tuam ne forte conversus stet in loco tuo, ne forte quaerat cathedram tuam et in novissimo agnoscas verba mea et in sermonibus meis stimuleris. Quis miserebitur incantatori a serpente percusso et omnibus qui appropiant bestiis? Sic qui comitatur cum viro iniquo et obvolutus est in peccatis eius. Una hora tecum permanebit, si autem declinaveris non supportabit. In labiis suis indulcat inimicus et in corde suo insidiatur ut subvertat te in foveam. In oculis suis lacrimatur inimicus et quasi adiuvans suffodiet plantas tuas. Caput suum movebit et plaudet manu et multa susurrans commutabit vultum suum.

XIII

Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea, et qui communicaverit superbo induet superbiam. Pondus super se tollit qui honestiori se communicat, et ditiori te ne socius fueris. Quid communicabit cacabus ad ollam? quando enim se colliserint confringetur. Dives iniuste egit et fremet, pauper autem laesus tacebit. Si largitus fueris assumet te, et si non habueris derelinquet te. Si habes convivet tecum et evacuabit te et ipse non dolebit super te. Si necessarius illi fueris supplantabit te et subridens spem dabit narrans tibi bona et dicet quid opus est tibi? Et confundet te in cibis suis donec te exinaniat bis et ter, et in novissimo deridebit te, et postea videns derelinquet te et caput suum movebit ad te. Humiliare Deo et expecta manus eius. Attende ne seductus in stultitiam humilieris. Noli esse humilis in sapientia tua ne humiliatus in stultitiam seducaris. Advocatus a potentiore discede, ex hoc enim magis te advocabit. Ne improbus sis ne impingaris, et ne longe sis ab eo ne eas in oblivionem. Ne retineas ex aequo loqui cum illo nec credas multis verbis illius; ex multa enim loquella temptabit te et subridens interrogabit te de absconditis tuis. Immitis animus illius conservabit verba tua et non parcet de malitia et de vinculis. Cave tibi et attende diligenter auditui tuo quoniam cum subversore tuo ambulas. Audiens vero illa quasi in somnis vide et vigilabis. Omni vita tua dilige Deum et invoca illum in salute tua. Omne animal diligit simile sibi, sic et omnis homo proximum sibi. Omnis caro ad similem sibi coniungetur et omnis homo simili sui sociabitur. Si communicabit lupus agno aliquando, sic peccator iusto. Quae communicatio sancto homini ad canem? aut quae pars diviti ad pauperem? Venatio leonis onager in heremo, sic et pascua divitum sunt pauperes. Et sicut abominatio est superbo humilitas, sic et execratio divitis pauper. Dives commotus confirmatur ab amicis suis, humilis autem cum ceciderit expelletur et a notis. Diviti decepto multi recuperatores; locutus est superba et iustificaverunt illum. Humilis deceptus est insuper et arguitur; locutus est sensate et non est datus ei locus. Dives locutus est et omnes tacuerunt et verbum illius usque ad nubes perducent. Pauper locutus est et dicunt quis est hic? et si offenderit subvertent illum. Bona est substantia cui non est peccatum in conscientia, et nequissima paupertas in ore impii. Cor hominis inmutat faciem illius sive in bona sive in mala. Vestigium cordis boni et faciem bonam difficile invenies et cum labore.

Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo et non est stimulatus in tristitia delicti. Felix qui non habuit animi sui tristitiam et non excidit a spe sua. Viro cupido et tenaci sine ratione est substantia, et homini livido ad quid aurum? Qui acervat ex animo suo iniuste aliis congregat, et in bonis illius alius luxuriabitur. Qui sibi nequam est cui alii bonus erit? et non iucundabitur in bonis suis. Qui sibi invidet nihil est illo nequius, et haec redditio est malitiae illius. Et si bene fecerit ignoranter et non volens facit, et in novissimo manifestat malitiam suam. Nequam est oculus lividi, et avertens faciem suam et despiciens animam suam. Insatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis; non satiabitur donec consummet arefaciens animam suam. Oculus malus ad mala, et non satiabitur pane sed indigens et in tristitia erit super mensam suam. Fili si habes benefac tecum et Deo dignas oblationes offer. Memor esto quoniam mors non tardat, et testamentum inferorum quia demonstratum est tibi; testamentum enim huius mundi morte morietur. Ante mortem benefac amico tuo et secundum vires tuas exporrigens da pauperi. Non defrauderis a die bono et particula boni doni non te praetereat. Nonne aliis relinques dolores et labores tuos in divisione sortis? Da et accipe et iustifica animam tuam. Ante obitum tuum operare iustitiam quoniam non est apud inferos invenire cibum. Omnis caro sicut faenum veterescet et sicut folium fructificans in arbore viridi. Alia generantur et alia deiciuntur, sic generatio carnis et sanguinis alia finitur et alia nascitur. Omne opus corruptibile in fine deficiet et qui illud operatur ibit cum illo. Et omne opus electum iustificabitur et qui operatur illud honorabitur in illo. Beatus vir qui in sapientia morabitur et qui in iustitia sua meditabitur et in sensu cogitabit circumspectionem Dei. Qui excogitat vias illius in corde suo et in abs

…is intelligens, vadens post illam quasi investigator, et in viis illius consistens; qui respicit per fenestras illius, et in ianuis illius audiens; qui requiescit iuxta domum illius, et in parietibus illius figens palum, statuet casulam suam ad manus illius, et requiescent in casula illius bona per evum; statuet filios suos sub tegmine illius, et sub ramis eius morabitur; protegetur sub tegmine illius a fervore, et in gloria eius requiescet.

Qui timet deum faciet bona, et qui continens est iustitie apprehendet illam, et obviabit illi quasi mater honorificata, et quasi mulier a virginitate suscipiet illum. Cibabit illum pane vite et intellectus, et aqua sapientie salutaris potabit illum; et firmabitur in illo, et non flectetur; et continebit illum, et non confundetur; et exaltabit illum apud proximos suos, et in medio ecclesie aperiet os eius, et adimplebit illum spiritu sapientie et intellectus, et stola glorie vestiet illum. Iocunditatem et exultationem thesaurizabit super illum, et nomine eterno hereditabit illum. Homines stulti non apprehendent illam, et homines sensati obviabunt illi; homines stulti non videbunt eam, longe enim abest a superbia et dolo. Viri mendaces non erunt illius memores, et viri veraces invenientur in illa, et successum habebunt usque ad inspectionem dei. Non est speciosa laus in ore peccatoris, quoniam non est missa a domino. A deo enim profecta est sapientia; sapientie enim dei adstabit laus, et in ore fideli abundabit, et dominator dabit eam illi. Non dixeris: per deum abest; que enim odit ne feceris. Non dicas: ille me implanavit; non enim necessarii sunt ei homines impii. Omne execramentum erroris odit dominus, et non erit amabile timentibus eum. Deus ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui. Adiecit mandata et precepta sua: si volueris mandata conservare, conservabunt te, et in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam et ignem: ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita et mors, bonum et malum: quod placuerit ei dabitur illi: quoniam multa sapientia dei, et fortis in potentia, videns omnes sine intermissione. Oculi domini ad timentes eum, et ipse agnoscit omnem operam hominis. Nemini mandavit impie agere, et nemini dedit spatium peccandi; non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium et inutilium.

Ne iocunderis in filiis impiis si multiplicentur; nec oblecteris super ipsos, si non est timor dei cum illis. Non credas vite illorum, et ne respexeris in labores eorum: melior est enim unus timens deum quam mille filii impii; et utile est mori sine filiis quam relinquere filios impios. Ab uno sensato inhabitabitur patria; tribus impiorum deseretur. Multa talia vidit oculus meus, et fortiora horum audivit auris mea. In synagoga peccantium exardebit ignis, et in gente incredibili exardescet ira. Non oraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes, qui destructi sunt confidentes sue virtuti; et non pepercit peregrinationi illorum, et execratus est illos pre superbia verbi illorum. Non misertus est illis, gentem totam perdens, et extollentem se in peccatis suis. Et sicut sescenta milia peditum qui congregati sunt in duritia cordis sui: et si unus fuisset cervicatus, mirum si fuisset immunis; misericordia enim et ira est cum illo. Potens exoratio, et effundens iram; secundum misericordiam suam, sic correptio illius hominem secundum opera sua iudicat. Non effugiet in rapina peccator, et non retardabit sufferentia misericordiam facientis. Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum, et secundum intellectum peregrinationis ipsius. Non dicas: a deo abscondar, et ex summo quis mei memorabitur? In populo magno non agnoscar: que est enim anima mea in tam immensa creatura? Ecce celum et celi celorum, abyssus et universa terra, et que in eis sunt, in conspectu illius commovebuntur; montes simul et colles et fundamenta terre; cum conspexerit illa deus, tremore concutientur. Et in omnibus his insensatum est cor; et omne cor intelligitur ab illo: et vias illius quis intelligit, et procellam, quam nec oculus videbit hominis? Nam plurima opera illius sunt in absconsis; sed opera iustitie eius quis enuntiabit? aut quis sustinebit? longe enim est testamentum a quibusdam, et interrogatio omnium in consummatione est. Qui minoratur corde cogitat inania; et vir imprudens et errans cogitat stulta. Audi me, fili, et disce disciplinam sensus, et in verbis meis attende in corde tuo: et dicam in equitate disciplinam, et scrutabor enarrare sapientiam; et in verbis meis attende in corde tuo, et dico in equitate spiritus virtutes quas posuit deus in opera sua ab initio, et in veritate enuntio scientiam eius. In iudicio dei opera eius ab initio, et ab institutione ipsorum distinxit partes illorum, et initia eorum in gentibus suis. Ornavit in eternum opera illorum; nec esurierunt nec laboraverunt, et non destiterunt ab operibus suis. Unusquisque proximum sibi non angustiabit usque in eternum. Non sis incredibilis verbo illius. Post hec deus in terram respexit, et implevit illam bonis suis. Anima omnis vitalis denuntiavit ante faciem ipsius, et in ipsam iterum reversio illorum.

XVII

Deus creavit de terra hominem, et secundum imaginem suam fecit illum. Et iterum convertit illum in ipsam, et secundum se vestivit illum virtute. Numerum dierum et tempus dedit illi, et dedit illi potestatem eorum que sunt super terram. Posuit timorem illius super omnem carnem, et dominatus est bestiarum et volatilium. Creavit ex ipso adiutorium simile sibi; consilium et linguam et oculos et aures et cor dedit illis excogitandi: et disciplina intellectus replevit illos. Creavit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor illorum, et mala et bona ostendit illis. Posuit oculum suum super corda illorum, ostendere illis magnalia operum suorum: ut nomen sanctificationis collaudent, et gloriari in mirabilibus illius, ut magnalia enarrent operum eius. Addidit illis disciplinam, et legem vite hereditavit illos. Testamentum eternum constituit cum illis, et iustitiam et iudicia sua ostendit illis. Et magnalia

honorem eius vidit oculus eorum, et honorem vocis audierunt aures illorum. Et dixit illis: Attendite ab omni iniquo. Et mandavit illis unicuique de proximo suo. Viae illorum coram ipso sunt semper, non sunt absconsae ab oculis ipsius. In unamquamque gentem praeposuit rectorem, et pars Dei Israel facta est manifesta. Et omnia opera illorum velut sol in conspectu Dei, et oculi eius sine intermissione inspicientes in viis eorum. Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem eorum, et omnes iniquitates eorum in conspectu Dei. Elemosina viri quasi sacculus cum ipso, et gratiam hominis quasi pupillam conservabit. Et postea resurget, et retribuet illis retributionem unicuique in caput ipsorum, et convertet in interiores partes terrae. Poenitentibus autem dedit viam iustitiae, et confirmavit deficientes sustinere, et destinavit illis sortem veritatis. Convertere ad Dominum, et relinque peccata tua; precare ante faciem Domini, et minue offendicula. Revertere ad Dominum, et avertere ab iniustitia tua, et nimis odito execrationem; et cognosce iustitias et iudicia Dei, et sta in sorte propositionis et orationis altissimi Dei. In partes vade saeculi sancti, cum vivis et dantibus confessionem Deo. Non demoreris in errore impiorum; ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil perit confessio. Confiteberis vivens, vivus et sanus confiteberis, et laudabis Deum, et gloriaberis in miserationibus illius. Quam magna misericordia Domini, et propitiatio illius convertentibus ad se! Nec enim omnia possunt esse in hominibus, quoniam non est immortalis filius hominis, et in vanitate malitiae placuerunt. Quid lucidius sole? et hic deficiet. Aut quid nequius quam quod excogitavit caro et sanguis? et hoc arguetur. Virtutem altitudinis caeli ipse conspicit, et omnes homines terra et cinis.

Eccli. c. 29.

XVIII

Qui vivit in aeternum creavit omnia simul. Deus solus iustificabitur, et manet invictus rex in aeternum. Quis sufficit enarrare opera illius? Quis enim investigabit magnalia eius? Virtutem autem magnitudinis eius quis enuntiabit? aut quis adiciet enarrare misericordiam eius? Non est minuere neque adicere, nec est invenire magnalia Dei. Cum consummaverit homo, tunc incipiet; et cum quieverit, aporiabitur. Quid est homo, et quae est gratia illius? et quid bonum aut quid nequam illius? Numerus dierum hominum ut multum centum anni; quasi gutta aquae maris deputati sunt, et sicut calculus arenae, sic exigui anni in die aevi. Propter hoc patiens est Deus in illis, et effundit super eos misericordiam suam. Vidit praesumptionem cordis illorum, quoniam mala est, et cognovit subversionem illorum, quoniam nequam est. Ideo adimplevit propitiationem suam in illis, et ostendit eis viam aequitatis. Miseratio hominis circa proximum suum; misericordia autem Dei super omnem carnem. Qui misericordiam habet, docet et erudit quasi pastor gregem suum. Miseretur excipientis doctrinam miserationis, et qui festinat in iudiciis eius. Fili, in bonis non des querelam, et in omni dato non des tristitiam verbi mali. Nonne ardorem refrigerabit ros? sic et verbum melius quam datum. Nonne ecce verbum super datum bonum? sed utraque cum homine iustificato. Stultus acriter improperabit, et datus indisciplinati tabescere facit oculos. Ante iudicium para iustitiam tibi, et antequam loquaris disce. Ante languorem adhibe medicinam, et ante iudicium interroga teipsum, et in conspectu Dei invenies propitiationem. Ante languorem humilia te, et in tempore infirmitatis ostende conversationem tuam. Non impediaris orare semper, et ne verearis usque ad mortem iustificari, quoniam merces Dei manet in aeternum. Ante orationem praepara animam tuam, et noli esse quasi homo qui tentat Deum. Memento irae in die consummationis, et tempus retributionis in conversatione faciei. Memento paupertatis in tempore abundantiae, et necessitatum paupertatis in die divitiarum. A mane usque ad vesperam immutabitur tempus, et haec omnia citata in oculis Dei. Homo sapiens in omnibus metuet, et in diebus delictorum attendet ab inertia. Omnis astutus agnoscit sapientiam, et invenienti eam dabit confessionem. Sensati in verbis et ipsi sapienter egerunt, et intellexerunt veritatem et iustitiam, et impleverunt proverbia et iudicia. Post concupiscentias tuas non eas, et a voluntate tua avertere. Si praestes animae tuae concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis. Ne oblecteris in turbis nec in modicis: assidua enim est commissio illorum. Ne fueris mediocris in contentione ex foenore, et est tibi nihil in sacculo: eris enim invidus vitae tuae.

Operarius ebriosus non locupletabitur, et qui spernit modica paulatim decidet. Vinum et mulieres apostatare faciunt sapientes, et arguent sensatos; et qui se iungit fornicariis erit nequam; putredo et vermes hereditabunt illum, et extolletur in exemplum maius, et tolletur de numero anima eius. Qui credit cito levis corde est, et minorabitur; et qui delinquit in animam suam insuper habebitur. Qui gaudet iniquitate denotabitur, et qui odit correptionem minuetur vita; et qui odit loquacitatem extinguit malitiam. Qui peccat in animam suam poenitebit; et qui iucundatur in malitia denotabitur. Ne iteres verbum nequam et durum, et non minoraberis. Amico et inimico noli enarrare sensum tuum; et si est tibi delictum, noli denudare. Audiet enim te, et custodiet te, et quasi defendens peccatum odiet te, et sic aderit tibi semper. Audisti verbum adversus proximum tuum? commoriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet. A facie verbi parturit fatuus, tamquam gemitus partus infantis. Sagitta infixa femori carnis, sic verbum in corde stulti. Corripe amicum, ne forte non intellexerit, et dicat: Non feci; aut si fecerit, ne iterum addat facere. Corripe proximum, ne forte non dixerit; et si dixerit, ne forte iteret. Corripe amicum, saepe enim fit commissio; et non omni verbo credas. Est qui labitur lingua sua, sed non ex animo; quis est enim qui non deliquerit in lingua sua? Corripe proximum antequam commineris [illegible]

nis sapientia timor dei et in illa timere deum et in omni sapientia dispositio legis. Et non est sapientia nequitie disciplina et non est cogitatus peccatorum prudentia. Est nequitia et in ipsa execratio et est insipiens qui minuitur sapientia. Melior est homo qui minuitur sapientia et deficiens sensu in timore quam qui abundat sensu et transgreditur legem altissimi. Est solertia certa et ipsa iniqua. Et est qui emittit verbum certum enarrans veritatem. Est qui nequiter humiliat se et interiora eius plena sunt dolo. Et est qui se nimium submittit a multa humilitate et est qui inclinat faciem suam et fingit se non videre quod ignoratum est. Et si ab imbecillitate virium vetetur peccare si invenerit tempus malefaciendi malefaciet. Ex visu cognoscitur vir et ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Amictus corporis et risus dentium et ingressus hominis enuntiant de illo. Est correptio mendax in ira contumeliosi et est iudicium quod non probatur esse bonum et est tacens et ipse est prudens. Quam bonum est arguere quam irasci et confitentem in oratione non prohibere. Concupiscentia spadonis devirginabit iuvenculam: sic qui facit per vim iudicium iniquum. Quam bonum est correptum manifestare penitentiam. Sic enim effugies voluntarium peccatum. Est tacens qui invenitur sapiens et est odibilis qui procax est ad loquendum. Est tacens non habens sensum loquele et est tacens sciens tempus aptum. Homo sapiens tacebit usque ad tempus. Lascivus autem et imprudens non servabunt tempus. Qui multis utitur verbis ledet animam suam et qui potestatem sibi sumit iniuste odietur. Est processio in malis viro indisciplinato et est inventio in detrimentum. Est datum quod non est utile et est datum cuius retributio duplex. Est propter gloriam minoratio et est qui ab humilitate levabit caput. Est qui multa redimat modico pretio et restituens ea in septuplum. Sapiens in verbis seipsum amabilem facit. Gratie autem fatuorum effundentur. Datum insipientis non erit utile tibi. Oculi enim illius septemplices sunt. Exigua dabit et multa improperabit et apertio oris illius inflammatio est. Hodie feneratur quis et cras expetit. Odibilis est homo huiusmodi. Fatuo non erit amicus et non erit gratia bonis illius. Qui enim edunt panem illius false lingue sunt. Quotiens et quanti irridebunt eum. Neque enim quod habendum erat directo sensu distribuit similiter et quod non erat habendum. Lapsus false lingue quasi qui in pavimento cadens. Sic casus malorum festinanter veniet. Homo acharis quasi fabula vana in ore indisciplinatorum assidua erit. Ex ore fatui reprobabitur parabola. Non enim dicit illam in tempore suo. Est qui vetatur peccare pre inopia et in requie sua stimulabitur. Est qui perdet animam suam pre confusione et ab imprudenti persona perdet eam. Personae autem acceptione perdet se. Est qui pre confusione promittit amico et lucratus est eum inimicum gratis.

Opprobrium enim nequam in homine mendacium et in ore indisciplinatorum assidue erit. Potior fur quam assiduitas viri mendacis. Perditionem autem ambo hereditabunt. Mores hominum mendacium sine honore et confusio illorum cum ipsis sine intermissione. Sapiens in verbis producet seipsum et homo prudens placebit magnatis. Qui operatur terram suam inaltabit acervum frugum et qui operatur iustitiam ipse exaltabitur. Qui vero placet magnatis effugiet iniquitatem. Xenia et dona excecant oculos iudicum et quasi mutus in ore avertit correptiones eorum. Sapientia absconsa et thesaurus invisus que utilitas in utrisque? Melior est qui celat insipientiam suam quam homo qui abscondit sapientiam suam.

XXI

Fili peccasti non adicias iterum sed et de pristinis deprecare ut tibi dimittantur. Quasi a facie colubri fuge peccata et si accesseris ad illa suscipient te. Dentes leonis dentes eius interficientes animas hominum. Quasi romphea bis acuta omnis iniquitas. Plage illius non est sanitas. Obiurgatio et iniurie annullabunt substantiam et domus que nimis locuples est annullabitur superbia. Sic substantia superbi eradicabitur. Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures eius perveniet et iudicium festinato adveniet illi. Qui odit correptionem vestigium est peccatoris et qui timet deum convertetur ad cor suum. Notus a longe potens lingua audaci et sensatus scit labi se ab ipso. Qui edificat domum suam impendiis alienis quasi qui colligit lapides suos in hieme. Stuppa collecta synagoga peccantium et consummatio illorum flamma ignis. Via peccantium complanata lapidibus et in fine illorum inferi et tenebre et pene. Qui custodit iustitiam continebit sensum eius. Consummatio timoris dei sapientia et sensus. Non erudietur qui non est sapiens in bono. Est autem sapientia que abundat in malo et non est sensus ubi est amaritudo. Scientia sapientis tamquam inundatio abundabit et consilium illius sicut fons vite permanet. Cor fatui quasi vas confractum et omnem sapientiam non tenebit. Verbum sapiens quodcumque audierit scius laudabit et ad se adiciet. Audivit luxuriosus et displicebit illi et proiciet illud post dorsum suum. Narratio fatui quasi sarcina in via. Nam in labiis sensati invenietur gratia. Os prudentis queritur in ecclesia et verba illius cogitabunt in cordibus suis. Tamquam domus exterminata sic fatuo sapientia et scientia insensati inenarrabilia verba. Compedes in pedibus stulto doctrina et quasi vincula manuum super manum dextram. Fatuus in risu exaltat vocem suam. Vir autem sapiens vix tacite ridebit. Ornamentum aureum prudenti doctrina et quasi brachiale in brachio dextro. Pes fatui facilis in domum proximi et homo peritus confundetur a persona potentis. Stultus a fenestra respiciet in domum. Vir autem eruditus foris stabit. Stultitia hominis auscultare per ostium et prudens gravabitur contumelia. Labia imprudentium stulta narrabunt. Verba autem prudentium statera

[illegible]

[illegible]

In ore fatuorum cor illorum, et in corde sapientium os illorum. Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam. Susurro coinquinabit animam suam, et in omnibus odietur; et qui cum eo manserit odiosus erit. Tacitus et sensatus honorabitur.

XXII

In lapide luteo lapidatus est piger, et omnes loquentur super aspernationem illius. De stercore boum lapidatus est piger, et omnis qui tetigerit eum excutiet manus. Confusio patris est de filio indisciplinato; filia autem in deminoratione fiet. Filia prudens hereditas viro suo; nam que confundit in contumeliam fit genitoris. Patrem et virum confundit audax, et ab impiis non minorabitur; ab utrisque autem inhonorabitur. Musica in luctu importuna narratio; flagella et doctrina in omni tempore sapientia. Qui docet fatuum quasi qui conglutinat testam. Qui narrat verbum non audienti, quasi qui excitat dormientem de gravi somno. Cum dormiente loquitur qui enarrat stulto sapientiam, et in fine narrationis dicit: Quis est hic? Supra mortuum plora, defecit enim lux eius; et supra fatuum plora, defecit enim sensus. Modicum plora super mortuum, quoniam requievit; nequissimi enim nequissima vita super mortem fatui. Luctus mortui septem dierum, fatui autem et impii omnes dies vite illorum. Cum stulto ne multum loquaris, et cum insensato ne abieris. Serva te ab illo, ut non molestiam habeas, et non coinquinaberis peccato illius. Deflecte ab illo et invenies requiem, et non acediaberis in stultitia illius. Super plumbum quid gravabitur? et quod illi aliud nomen quam fatuus? Arenam et salem et massam ferri facilius est ferre quam hominem imprudentem et fatuum et impium. Loramentum ligneum colligatum in fundamento edificii non dissolvetur; sic et cor confirmatum in cogitatione consilii. Cogitatus sensati in omni tempore metu non depravabitur. Sicut palee in excelsis et cementa sine impensa posita contra faciem venti non permanebunt, sic et cor timidum in cogitatione stulti contra impetum timoris non resistet. Sicut cor trepidum in cogitatione fatui omni tempore non metuet, sic et qui in preceptis Dei permanet semper. Pungens oculum deducit lacrimas, et qui pungit cor profert sensum. Mittens lapidem in volatilia deiciet illa; sic et qui conviciatur amico dissolvit amicitiam. Ad amicum etsi produxeris gladium, non desperes; est enim regressus ad amicum. Si aperueris os triste, non timeas; est enim concordatio, excepto convicio et improperio et superbia et misterii revelatione et plaga dolosa; in his omnibus effugiet amicus. Fidem posside cum amico in paupertate illius, ut et in bonis illius leteris. In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, ut et in hereditate illius coheres sis. Ante ignem camini vapor et fumus ignis inaltatur; sic et ante sanguinem maledicta et contumelie et mine. Amicum salutare non confundar, a facie illius non me abscondam; et si mala mihi evenerint per illum, sustinebo. Omnis qui audiet cavebit se ab eo. Quis dabit ori meo custodiam et super labia mea signaculum certum, ut non cadam ab ipsis, et lingua mea perdat me?

XXIII

Domine pater et dominator vite mee, ne derelinquas me in consilio eorum, nec sinas me cadere in illis. Quis superponet in cogitatu meo flagella, et in corde meo doctrinam sapientie, ut ignorationibus eorum non parcant mihi, et non appareant delicta eorum, ne adincrescant ignorantie mee, et multiplicentur delicta mea, et peccata mea abundent, et incidam in conspectu adversariorum meorum, et gaudeat super me inimicus meus? Domine pater et Deus vite mee, ne derelinquas me in cogitatu illorum. Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi, et omne desiderium averte a me. Aufer a me ventris concupiscentias, et concubitus concupiscentie ne apprehendant me, et anime irreverenti et infrunite ne tradas me. Doctrinam oris audite, filii; et qui custodierit illam non periet labiis, nec scandalizabitur in operibus nequissimis. In vanitate sua apprehenditur peccator, et superbus et maledicus scandalizabitur in illis. Iurationi non assuescat os tuum, multi enim casus in illa. Nominatio vero Dei non sit assidua in ore tuo, et nominibus sanctorum non admiscearis, quoniam non eris immunis ab eis. Sicut enim servus interrogatus assidue a livore non minuitur, sic omnis iurans et nominans in toto a peccato non purgabitur. Vir multum iurans implebitur iniquitate, et non discedet a domo illius plaga. Et si frustraverit, delictum illius super ipsum erit; et si dissimulaverit, delinquit dupliciter; et si in vacuum iuraverit, non iustificabitur, replebitur enim retributione domus illius. Est et alia loquela contraria morti: non inveniatur in hereditate Iacob. Etenim a misericordibus omnia hec auferentur, et in delictis non volutabuntur. Indisciplinate loquele non assuescat os tuum; est enim in illa verbum peccati. Memento patris et matris tue; in medio enim magnatorum consistis, ne forte obliviscatur te Deus in conspectu illorum, et assiduitate tua infatuatus, improperium patiaris, et malles non esse natus, et diem nativitatis tue maledicas. Homo assuetus in verbis improperii in omnibus diebus suis non erudietur. Duo genera abundant in peccatis, et tertium adducit iram et perditionem. Anima calida quasi ignis ardens non extinguetur donec aliquid glutiat; et homo nequam in ore carnis sue non desinet donec incendat ignem. Homini fornicario omnis panis dulcis; non fatigabitur transgrediens usque ad finem. Omnis homo qui transgreditur lectum suum, contemnens in animam suam et dicens: Quis me videt? tenebre circumdant me, et parietes cooperiunt me, et nemo circumspicit me; quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altissimus. Et non intelligit quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit a se timorem Dei huiusmodi hominis timor, et oculi hominum timentes illum

quoniam oculi domini multo plus lucidiores
sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, et pro-
fundum abyssi, et hominum corda intuentes in abs-
conditas partes. Domino enim deo antequam crearentur
omnia agnita sunt: sic et post perfectum respicit omnia.
Hic in plateis civitatis vindicabitur, et quasi pul-
lus equinus fugabitur: et ubi non speravit apprehendetur.
Et erit dedecus omnibus, eo quod non intellexerit timorem
domini. Sic et mulier omnis relinquens virum suum,
et statuens hereditatem ex alieno matrimonio. Primo
enim in lege altissimi incredibilis fuit: et secundo virum
suum dereliquit: tertio in adulterio fornicata est,
et ex alio viro filios statuit sibi. Haec in ecclesiam ad-
ducetur, et in filios eius respicietur. Non tradent
filii eius radices, et rami eius non dabunt fructum. Dere-
linquet in maledictum memoriam illius, et dede-
cus illius non delebitur. Et agnoscent qui dere-
licti sunt, quoniam nihil melius quam timor dei: et nihil
dulcius quam respicere in mandatis domini. Gloria
magna est sequi dominum: longitudo enim dierum assume-
tur. Sapientia laudabit animam suam, et ab eo
et in deo honorabitur, et in medio populi sui gloriabitur,
et in ecclesiis altissimi aperiet os suum, et in conspectu
virtutis illius gloriabitur, et in medio populi sui ex-
altabitur, et in plenitudine sancta admirabitur, et in mul-
titudine electorum habebit laudem, et inter benedictos
benedicetur. Ego ex ore altissimi prodivi
primogenita ante omnem creaturam. Ego feci in caelis
ut oriretur lumen indeficiens, et sicut nebula texi omnem
terram. Ego in altissimis habitavi, et thronus meus
in columna nubis. Gyrum caeli circuivi sola, et in
profundum abyssi penetravi, et in fluctibus maris
ambulavi, et in omni terra steti: et in omni populo, et in omni
gente primatum habui: et omnium excellentium et humilium
corda virtute calcavi: et in his omnibus requiem quaesivi,
et in hereditate domini morabor. Tunc praecepit
et dixit mihi creator omnium: et qui creavit me, requie-
vit in tabernaculo meo, et dixit mihi: In Iacob
inhabita, et in Israel hereditare, et in electis meis mit-
te radices. Ab initio et ante saecula creata sum, et usque
ad futurum saeculum non desinam, et in habitatione sancta coram
ipso ministravi. Et sic in Sion firmata sum, et
in civitate sanctificata similiter requievi, et in Ierusalem po-
testas mea. Et radicavi in populo honorificato, et
in parte dei mei hereditas illius, et in plenitudine sancto-
rum detentio mea. Quasi cedrus exaltata sum
in Libano, et quasi cypressus in monte Sion. Et quasi palm-
a exaltata sum in Cades, et quasi plantatio rosae in Ie-
richo. Quasi oliva speciosa in campis, et quasi pla-
tanus exaltata sum iuxta aquam in plateis. Sicut
cinnamomum et balsamum aromatizans odorem de-
di: quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris.
Et quasi storax, et galbanum, et ungula, et gutta, et quasi
Libanus non incisus vaporavi habitationem meam, et quasi
balsamum non mixtum odor meus. Ego quasi terebinthus ex-
tendi ramos meos, et rami mei honoris et gratiae. Ego quasi
vitis fructificavi suavitatem odoris: et flores mei
fructus honoris et honestatis. Ego mater pulchrae dilec-
tionis, et timoris, et agnitionis, et sanctae spei. In me gratia vi-
ae et veritatis, in me omnis spes vitae et virtutis. Transite
ad me omnes qui concupiscitis me, et a generationibus meis ad-
implemini. Spiritus enim meus super mel dulcis, et hereditas
mea super mel et favum. Memoria mea in generationibus
saeculorum. Qui edunt me, adhuc esurient: et qui bibunt
me, adhuc sitient. Qui audit me, non confundetur:
et qui operantur in me, non peccabunt. Qui elucidant
me, vitam aeternam habebunt. Haec omnia liber vi-
tae, et testamentum altissimi, et agnitio veritatis. Legem mandavit
Moyses in praeceptis iustitiarum, et hereditatem domui Ia-
cob, et Israel promissiones. Posuit David puero suo excitare
regem ex ipso fortissimum, et in throno honoris sedentem
in sempiternum. Qui implet quasi Phison sapientiam, et si-
cut Tigris in diebus novorum. Qui adimplet quasi Euphra-
tes sensum: qui multiplicat quasi Iordanis in tempore mes-
sis. Qui mittit disciplinam sicut lucem, et assistens quasi
Gehon in tempore vindemiae. Qui perficit primus scire
ipsam, et infirmior non investigabit eam. A mari
enim abundavit cogitatio eius, et consilium illius ab abys-
so magna. Ego sapientia effudi flumina. Ego quasi tra-
mes aquae immensae de fluvio. Ego quasi fluvii dio-
ryx, et sicut aquaeductus exivi a paradiso. Dixi: Rigabo or-
tum plantationum, et inebriabo partus mei fructum.
Et ecce factus est mihi trames abundans, et fluvius
meus appropinquavit ad mare: quoniam doctrinam quasi antelu-
canum illumino omnibus, et enarrabo illam usque ad lon-
ginquum. Penetrabo inferiores partes terrae, et inspici-
am omnes dormientes, et illuminabo sperantes in do-
mino. Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam, et relinquam illam
quaerentibus sapientiam, et non desinam in progenies illorum usque in
aevum sanctum. Videte quoniam non soli mihi laboravi, sed
omnibus exquirentibus veritatem.

XXV

In tribus placitum est spiritui meo, quae sunt probata coram deo et
hominibus: Concordia fratrum, et amor proximorum, et vir et
mulier bene sibi consentientes. Tres species odivit anima
mea, et aggravor valde animae illorum: pauperem superbum, et divi-
tem mendacem, senem fatuum et insensatum.
Quae in iuventute tua non congregasti, quomodo in senec-
tute tua invenies? Quam speciosum canitiei iudi-
cium, et presbyteris cognoscere consilium! Quam speciosa ve-
teranis sapientia, et gloriosis intellectus et consilium! Co-
rona senum multa peritia, et gloria illorum timor dei.
Novem insuspicabilia cordis magnificavi, et decimum
dicam in lingua hominibus: Homo qui iucundatur
in filiis: vivens et videns subversionem inimicorum su-
orum. Beatus qui habitat cum muliere sensata, et qui
lingua sua non est lapsus, et qui non servivit indignis
se. Beatus qui invenit amicum verum, et qui enarrat
iustitiam auri audienti. Quam magnus qui invenit
sapientiam et scientiam! sed non est super timentem dominum. Timor
dei super omnia se superposuit. Beatus homo cui donatum est

[illegible]

habere timorem domini. qui tenet illum cui assimilabitur. Timor dei initium dilectionis eius. fidei autem initium agglutinandum est ei. Omnis plaga tristitia cordis est. et omnis malitia nequitia mulieris est. Et omnem plagam et non plagam videbit cordis. et omnem nequitiam et non nequitiam mulieris. Et omnem obductum et non obductum odientium. Et omnem vindictam et non vindictam inimicorum. Non est caput nequius super caput colubri. et non est ira super iram mulieris. Commorari leoni et draconi placebit. quam habitare cum muliere nequam. Nequitia mulieris immutat faciem eius. et obcaecat vultum suum tamquam ursus. et quasi saccum ostendit. In medio proximorum eius ingemuit vir eius. et audiens suspiravit modicum. Brevis omnis malitia super malitiam mulieris. sors peccatorum cadat super illam. Sicut ascensus arenosus in pedibus veterani. sic mulier linguata homini quieto. Ne respicias mulieris speciem. et non concupiscas mulierem in specie. Mulieris ira et irreverentia et confusio magna. Mulier si primatum habeat contraria est viro suo. Cor humile et facies tristis et plaga mortis mulier nequam. Manus debiles et genua dissoluta. mulier quae non beatificat virum suum. A muliere initium factum est peccati. et per illam omnes morimur. Non des aquae tuae exitum nec modicum. nec mulieri nequam veniam prodeundi. Si non ambulaverit ad manum tuam. confundet te in conspectu inimicorum. A carnibus tuis abscide illam. ne semper te abutatur.

XXVI Mulieris bonae beatus vir. numerus enim annorum illorum duplex. Mulier fortis oblectat virum suum. et annos vitae illius in pace implebit. Pars bona mulier bona. in parte bona timentium deum dabitur viro pro factis bonis. Divitis autem et pauperis cor bonum. in omni tempore vultus illorum hilaris. A tribus timuit cor meum. et in quarto facies mea metuit. Delaturam civitatis. et collectionem populi. et calumniam mendacem. super mortem omnia gravia. Dolor cordis et luctus mulier zelotypa. In muliere zelotypa flagellum linguae omnibus communicans. Sicut boum iugum quod movetur. ita et mulier nequam. Qui tenet illam quasi qui apprehendit scorpionem. Mulier ebriosa ira magna et contumelia. et turpitudo illius non tegetur. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum. et in palpebris illius agnoscetur. In filia non avertente se firma custodiam. ne inventa occasione utatur se. Ab omni irreverentia oculorum eius cave. et ne mireris si te neglexerit. Sicut viator sitiens ad fontem os aperiet. et ab omni aqua proxima bibet. et contra omnem palum sedebit. et contra omnem sagittam aperiet pharetram donec deficiat. Gratia mulieris sedulae delectabit virum suum. et ossa illius impinguabit. Disciplina illius datum dei est. Mulier sensata et tacita. non est immutatio eruditae animae. Gratia super gratiam mulier sancta et pudorata. Omnis autem ponderatio non est digna continentis animae. Sicut sol oriens mundo in altissimis dei. sic mulieris bonae species in ornamentum domus eius. Lucerna splendens super candelabrum sanctum. et species faciei super aetatem stabilem. Columnae aureae super bases argenteas. et pedes firmi super plantas stabilis mulieris. Fundamenta aeterna supra petram solidam. et mandata dei in corde mulieris sanctae. In duobus contristatum est cor meum. et in tertio iracundia mihi advenit. Vir bellator deficiens per inopiam. et vir sensatus contemptus. Et qui transgreditur a iustitia ad peccatum. deus paravit eum ad romphaeam. Duae species difficiles et periculosae mihi apparuerunt. Difficile exuitur negotians a negligentia sua. et non iustificabitur caupo a peccatis labiorum.

Propter inopiam multi deliquerunt. et qui quaerit locupletari avertit oculum suum. Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur. sic et inter medium venditionis et emptionis angustiabitur peccatum. Conteretur cum delinquente delictum. Si non in timore domini tenueris te instanter. cito subvertetur domus tua. Sicut in percussura cribri remanebit pulvis. sic aporia hominis in cogitatu illius. Vasa figuli probat fornax. et homines iustos tentatio tribulationis. Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius. sic verbum ex cogitatu cordis hominis. Ante sermonem non laudes virum. haec enim tentatio est hominum. Si sequaris iustitiam apprehendes illam. et indues quasi poderem honoris. et inhabitabis cum ea. et proteget te in sempiternum. et in die agnitionis invenies firmamentum. Volatilia ad sibi similia conveniunt. et veritas ad eos qui operantur illam revertetur. Leo venationi insidiatur semper. sic peccata operantibus iniquitates. Homo sanctus in sapientia manet sicut sol. nam stultus sicut luna mutatur. In medio insensatorum serva verbum tempori. in medio autem cogitantium assiduus esto. Narratio peccantium odiosa. et risus illorum in deliciis peccati. Loquela multum iurans horripilationem capiti statuet. et irreverentia ipsius obturatio aurium. Effusio sanguinis in rixa superborum. et maledictio illorum auditus gravis. Qui denudat arcana amici fidem perdit. et non inveniet amicum ad animum suum. Dilige proximum et coniungere fide cum illo. Quod si denudaveris absconsa illius. non persequeris post eum. Sicut enim homo qui perdit amicum suum. sic et qui perdit amicitiam proximi sui. Et sicut qui dimittit avem de manu sua. sic reliquisti proximum tuum. et non eum capies. Non illum sequaris quoniam longe abest. effugit enim quasi caprea de laqueo. quoniam vulnerata est anima eius. Ultra eum non poteris colligare. et maledicti est concordatio. Denudare autem amici mysteria desperatio est animae infelicis. Annuens oculo fabricat iniqua. et nemo eum abiciet. In conspectu oculorum tuorum condulcabit os suum. et super sermones tuos admirabitur. Novissime autem pervertet os suum. et in verbis tuis dabit scandalum. Multa odivi et non coaequavi ei.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

eum. Qui in altum mittit lapidem super caput eius cadet, et plaga dolosa dolosi dividet vulnera. Et qui fodit foveam incidet in eam, et qui statuit lapidem proximo suo offendet in eo. Et qui laqueum alii ponit peribit in illo. Facienti nequissimum consilium super ipsum devolvetur, et non agnoscet unde adveniat illi. Illusio et improperium superborum, et vindicta sicut leo insidiabitur illi. Laqueo peribunt qui oblectantur casu iustorum, dolor autem consumet illos antequam moriantur. Ira et furor utraque execrabilia sunt, et vir peccator continens erit illorum.

Qui vindicari vult a Domino inveniet vindictam, et peccata illius servans servabit. Relinque proximo tuo nocenti te, et tunc deprecanti tibi peccata solventur. Homo homini reservat iram, et a Deo querit medelam. In hominem similem sibi non habet misericordiam, et de peccatis suis deprecatur. Ipse cum caro sit reservat iram, et propitiationem petit a Deo; quis exorabit pro delictis illius? Memento novissimorum et desine inimicari. Tabitudo enim et mors imminent in mandatis eius. Memorare timorem Dei, et non irascaris proximo. Memorare testamentum Altissimi, et despice ignorantiam proximi. Abstine te a lite, et minues peccata. Homo enim iracundus incendit litem, et vir peccator turbabit amicos, et in medio pacem habentium immittet inimicitiam. Secundum enim ligna silve sic ignis exardescit, et secundum virtutem hominis sic iracundia illius erit, et secundum substantiam suam exaltabit iram suam. Certamen festinatum incendit ignem, et lis festinans effundit sanguinem, et lingua testificans adducit mortem. Si sufflaveris in scintillam, quasi ignis exardebit, et si expueris super illam extinguetur; utraque ex ore proficiscuntur. Susurro et bilinguis maledictus; multos enim turbabit pacem habentes. Lingua tertia multos commovit et dispersit illos de gente in gentem. Civitates muratas divitum destruxit, et domos magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit, et gentes fortes dissolvit. Lingua tertia mulieres viratas eiecit, et privavit illas laboribus suis. Qui respicit illam non habebit requiem, nec habebit amicum in quo requiescat. Flagelli plaga livorem facit, plaga autem lingue comminuet ossa. Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam. Beatus qui tectus est a lingua nequam, qui in iracundiam illius non transivit, et qui non attraxit iugum illius, et in vinculis illius non est ligatus. Iugum enim illius iugum ferreum est, et vinculum illius vinculum ereum est. Mors illius mors nequissima, et utilis potius infernus quam illa. Perseverantia illius non permanebit, sed obtinebit vias iniustorum, et in flamma sua non comburet iustos. Qui relinquunt Deum incident in illam, et exardebit in illis et non extinguetur, et immittetur in illos quasi leo, et quasi pardus ledet illos. Sepi aures tuas spinis, et linguam nequam noli audire, et ori tuo facito ostia et seras. Aurum tuum et argentum tuum confla, et verbis tuis facito stateram, et frenos ori tuo rectos. Et attende ne forte labaris in lingua, et cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, et sit casus tuus insanabilis in mortem.

XXIX

Qui facit misericordiam feneratur proximo suo, et qui prevalet manu mandata servat. Fenerare proximo tuo in tempore necessitatis illius, et iterum redde proximo in tempore suo. Confirma verbum et fideliter age cum illo, et in omni tempore invenies quod tibi necessarium est. Multi quasi inventionem estimaverunt fenus, et prestiterunt molestiam his qui se adiuverunt. Donec accipiant osculantur manus dantis, et in promissionibus humiliant vocem suam, et in tempore redditionis postulabit tempus, et loquetur verba tedii et murmurationum, et tempus causabitur. Si autem potuerit reddere, adversabitur; solidi vix reddet dimidium, et computabit illud quasi inventionem. Sin autem, fraudabit illum pecunia sua, et possidebit illum inimicum gratis, et convicia et maledicta reddet illi, et pro honore et beneficio reddet illi contumeliam. Multi non causa nequitie non fenerati sunt, sed fraudari gratis timuerunt. Verumtamen super humilem animo fortior esto, et pro elemosina non trahas illum. Propter mandatum assume pauperem, et propter inopiam eius ne dimittas eum vacuum. Perde pecuniam propter fratrem et amicum tuum, et non abscondas illam sub lapide in perditionem. Pone thesaurum tuum in preceptis Altissimi, et proderit tibi magis quam aurum. Conclude elemosinam in corde pauperis, et hec pro te exorabit ab omni malo. Elemosina viri quasi sacculus cum ipso, et gratiam hominis quasi pupillam conservabit, et postea resurget et retribuet illis retributionem unicuique in caput illorum. Super scutum potentis et super lanceam adversus inimicum tuum pugnabit. Vir bonus fidem facit pro proximo suo, et qui perdiderit confusionem derelinquet sibi. Gratiam fideiussoris ne obliviscaris; dedit enim pro te animam suam. Repromissorem fugit peccator et immundus. Bona repromissoris sibi ascribit peccator, et ingratus sensu derelinquet liberantem se. Vir repromittit de proximo suo, et cum perdiderit reverentiam derelinquetur ab eo. Repromissio nequissima multos perdidit dirigentes, et commovit illos quasi fluctus maris. Viros potentes gyrans migrare fecit, et vagati sunt in gentibus alienis. Peccator transgrediens mandatum Domini incidet in promissionem nequam, et qui conatur multa agere incidet in iudicium. Recupera proximum secundum virtutem tuam, et attende tibi ne incidas. Initium vite hominis aqua et panis et vestimentum, et domus protegens turpitudinem. Melior est victus pauperis sub tegmine asserum quam epule splendide in peregre sine domicilio. Minimum pro magno placeat tibi, et improperium peregrinationis non audies. Vita nequam hospitandi de domo in domum, et ubi hospitabitur non fiducialiter aget, nec aperiet os. Hospitabitur et pascet et potabit ingratos, et ad hec amara audiet. Transi, hospes, et orna mensam, et que in manu habes ciba ceteros. A facie honoris amicorum meorum; necessitudine domus mee hospitio mihi factus est frater. Gravia hec homini

[illegible]

habenti sensum. correptio domus et improperium fenatoris.

XXX Qui diligit filium suum assiduat illi flagella ut letetur in novissimo suo et non palpet proximorum ostia. Qui docet filium suum laudabitur in illo et in medio domesticorum in illo gloriabitur. Qui docet filium suum in zelum mittit inimicum. et in medio amicorum gloriabitur in illo. Mortuus est pater illius et quasi non est mortuus. similem enim reliquit sibi post se. In vita sua vidit et letatus est in illo. et in obitu suo non est contristatus. nec confusus est coram inimicis. Reliquit enim defensorem domus contra inimicos. et amicis reddentem gratiam. Pro animabus filiorum colligabit vulnera sua. et super omnem vocem turbabuntur viscera eius. Equus indomitus evadit durus. et filius remissus evadit preceps. Lacta filium et paventem te faciet. lude cum eo et contristabit te. Non corrideas illi ne condoleas. et in novissimo obstupescent dentes tui. Non des illi potestatem in iuventute. et ne despicias cogitatus illius. Curva cervicem eius in iuventute. et tunde latera illius dum infans est. ne forte induret et non credat tibi et erit tibi dolor anime. Doce filium tuum et operare in illo. ne in turpitudinem illius offendas. Melior est pauper sanus et fortis viribus. quam dives imbecillis et flagellatus malitia. Salus anime in sanctitate iustitie. et melior est omni auro et argento. et corpus validum quam census immensus. Non est census super censum salutis corporis. et non est oblectamentum super cordis gaudium. Melior est mors quam vita amara. et requies eterna quam languor perseverans. Bona abscondita in ore clauso. quasi appositiones epularum circumposite sepulchro. Quid proderit libatio ydolo. nec enim manducabit nec odorabit. Sic qui effugatur a domino portans mercedes iniquitatis. videns in oculis et ingemiscens. sicut spado complectens virginem et suspirans. Tristitiam non des anime tue. et non affligas temetipsum in consilio tuo. Iocunditas cordis hec est vita hominis. et thesaurus sine defectione sanctitatis. et exultatio viri est longevitas. Miserere anime tue placens deo. et contine. congrega cor tuum in sanctitate eius. et tristitiam longe repelle a te. Multos enim occidit tristitia. et non est utilitas in illa. Zelus et iracundia minuunt dies. et ante tempus senectam adducet cogitatus. Splendidum cor et bonum in epulis est. epule enim illius diligenter fiunt.

XXXI Vigilia honestatis tabefaciet carnes. et cogitatus illius auferet somnum. Cogitatus prescientie avertit sensum. et infirmitas gravis sobriam facit animam. Laboravit dives in congregatione substantie. et in requie sua replebitur bonis suis. Laboravit pauper in diminutione victus. et in fine inops fit. Qui aurum diligit non iustificabitur. et qui insequitur consumptionem replebitur ex ea. Multi dati sunt in auri casus. et facta est in specie ipsius perditio illorum. Lignum offensionis est aurum sacrificantium. ve illis qui sectantur illud. et omnis imprudens deperiet in illo. Beatus dives qui inventus est sine macula. et qui post aurum non abiit. nec speravit in pecunia et thesauris. Quis est hic et laudabimus eum. fecit enim mirabilia in vita sua. Qui probatus est in illo et perfectus est. erit illi gloria eterna. Qui potuit transgredi et non est transgressus. facere mala et non fecit. ideo stabilita sunt bona illius in domino. et elemosinas illius enarrabit omnis ecclesia sanctorum. Supra mensam magnam sedisti. non aperias super illam faucem tuam prior. Non dicas sic. multa sunt que super illam sunt. Memento quoniam malus est oculus nequam. Nequius oculo quid creatum est. ideo ab omni facie sua lacrimabitur cum viderit. Ne extendas manum tuam prior. et invidia contaminatus erubescas. Ne comprimaris in convivio. Intellige que sunt proximi tui ex te ipso. Utere quasi homo frugi his que tibi apponuntur. ne cum manducas multum odio habearis. Cessa prior causa discipline. et noli nimius esse ne forte offendas. Et si in medio multorum sedisti. prior illis ne extendas manum tuam. nec prior poscas bibere. Quam sufficiens est homini erudito vinum exiguum. et in dormiendo non laborabis ab illo. et non senties dolorem. Vigilia et colera et tortura viro infrunito. Somnus sanitatis in homine parco. dormiet usque mane. et anima illius cum ipso delectabitur. Et si coactus fueris in edendo multum. surge e medio et evome. et refrigerabit te. et non adduces corpori tuo infirmitatem. Audi me fili et ne spernas me. et in novissimo invenies verba mea. In omnibus operibus tuis esto velox. et omnis infirmitas non occurret tibi. Splendidum in panibus benedicent labia multorum. et testimonium veritatis illius fidele. Nequissimo in pane murmurabit civitas. et testimonium nequitie illius verum est. Diligentes in vino noli provocare. multos enim exterminavit vinum. Ignis probat ferrum durum. sic vinum corda superborum arguet in ebrietate potatum. Equa vita hominibus vinum in sobrietate. si bibas illud moderate eris sobrius. Que vita est ei qui minuitur vino. Quid defraudat vitam. mors. Vinum in iocunditatem creatum est et non in ebrietatem ab initio. Exultatio anime et cordis vinum moderate potatum. Sanitas est anime et corpori sobrius potus. Vinum multum potatum irritationem et iram et ruinas multas facit. Amaritudo anime vinum multum potatum. Ebrietatis animositas imprudentis offensio. minorans virtutem et faciens vulnera. In convivio vini non arguas proximum. et non despicias eum in iocunditate illius. Verba improperii non dicas illi. et non premas illum in repetendo.

Rectorem te posuerunt. noli extolli. esto in illis quasi unus ex ipsis. Curam illorum habe et sic conside. et omni cura tua explicita recumbe. ut leteris propter illos. et ornamentum gratie accipias coronam. et dignationem consequaris corrogationis. Loquere maior natu. decet enim te

 

[diligenti] scientia, et non impedias musicam. Ubi auditus non est, non effundas sermonem, et importune noli extolli in sapientia. Gemmula carbunculi in ornamento auri, et comparatio musicorum in convivio vini. Sicut in fabricatione auri signum est smaragdi, sic numerus musicorum in iucundo et moderato vino. Audi tacens, et pro reverentia accedet tibi bona gratia. Adolescens, loquere in tua causa vix. Si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum. In multis esto quasi inscius, et audi tacens simul et quaerens. Et loqui in medio magnatorum non praesumas, et ubi sunt senes non multum loquaris. Ante grandinem praeibit coruscatio, et ante verecundiam praeibit gratia, et pro reverentia accedet tibi bona gratia. Et hora surgendi non te trices: praecurre autem prior in domum tuam, et illic avocare, et illic lude, et age conceptiones tuas, et non in delictis et verbo superbo. Et super his omnibus benedicito Dominum qui fecit te, et inebriantem te ab omnibus bonis suis. Qui timet Dominum excipiet doctrinam eius, et qui vigilaverint ad illum invenient benedictionem. Qui quaerit legem replebitur ab ea, et qui insidiose agit scandalizabitur in ea. Qui timent Dominum invenient iudicium iustum, et iustitias quasi lumen accendent. Peccator homo vitabit correptionem, et secundum voluntatem suam inveniet comparationem. Vir consilii non disperdet intelligentiam; alienus et superbus non pertimescet timorem, etiam postquam fecit cum eo sine consilio, et suis insectationibus arguetur. Fili, sine consilio nihil facias, et post factum non poenitebis. In via ruinae non eas, et non offendes in lapides; nec credas te viae laboriosae, ne ponas animae tuae scandalum; et a filiis tuis cave, et a domesticis tuis attende. In omni opere tuo crede ex fide animae tuae: hoc est enim conservatio mandatorum. Qui credit Deo attendit mandatis, et qui confidit in illo non minorabitur.

Timenti Dominum non occurrent mala, sed in tentatione Deus illum conservabit, et liberabit a malis. Sapiens non odit mandata et iustitias, et non illidetur quasi in procella navis. Homo sensatus credit legi Dei, et lex illi fidelis. Qui interrogationem manifestat, parabit verbum, et sic deprecatus exaudietur, et conservabit disciplinam, et tunc respondebit. Praecordia fatui quasi rota carri, et quasi axis versatilis cogitatus illius. Equus emissarius, sic et amicus subsannator, sub omni supra sedente hinnit. Quare dies diem superat, et iterum lux lucem, et annus annum a sole? A Domini scientia separati sunt, facto sole et praeceptum custodiente. Et immutavit tempora et dies festos ipsorum, et in illis dies festos celebraverunt ad horam. Ex ipsis exaltavit et magnificavit Deus, et ex ipsis posuit in numerum dierum. Et omnes homines de solo et ex terra, unde creatus est Adam. In multitudine disciplinae Dominus separavit eos, et immutavit vias eorum. Ex ipsis benedixit et exaltavit, et ex ipsis sanctificavit et ad se applicavit, et ex ipsis maledixit et humiliavit, et convertit illos a separatione ipsorum. Et quasi lutum figuli in manu ipsius, plasmare illud et disponere; omnes viae eius secundum dispositionem eius: sic homo in manu illius qui se fecit, et reddet illi secundum iudicium suum. Contra malum bonum est, et contra mortem vita; sic et contra virum iustum peccator. Et sic intuere in omnia opera Altissimi: duo et duo, et unum contra unum. Et ego novissimus evigilavi, et quasi qui colligit acinos post vindemiatores. In benedictione Dei et ipse speravi, et quasi qui vindemiat replevi torcular. Respicite quoniam non mihi soli laboravi, sed omnibus exquirentibus disciplinam. Audite me, magnates et omnes populi, et rectores ecclesiae, auribus percipite. Filio et mulieri, fratri et amico non des potestatem super te in vita tua; et non dederis alii possessionem tuam, ne forte poeniteat te, et deprecеris pro illis. Dum adhuc superes et aspiras, non immutabit te omnis caro. Melius est enim ut filii tui te rogent, quam te respicere in manus filiorum tuorum. In omnibus operibus tuis praecellens esto. Ne dederis maculam in gloria tua. In die consummationis dierum vitae tuae, et in tempore excessus tui, distribue hereditatem tuam. Cibaria et virga et onus asino; panis et disciplina et opus servo. Operatur in disciplina, et quaerit requiescere; laxa manus illi, et quaerit libertatem. Iugum et lorum curvant collum durum, et servum inclinant operationes assiduae. Servo malevolo tortura et compedes; mitte illum in operationem, ne vacet: multam enim malitiam docuit otiositas. In opera enim constitue eum: sic enim condecet illum. Quod si non obaudierit, curva illum compedibus, et non amplifices super omnem carnem; verum sine iudicio nihil facias grave. Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua; quasi fratrem sic eum tracta, quoniam in sanguine animae comparasti illum. Si laeseris eum iniuste, in fugam convertetur; et si extollens discesserit, quem quaeras, et in qua via quaeras illum, nescis.

XXXIIII

Vana spes et mendacium insensato viro, et somnia extollunt imprudentes. Quasi qui apprehendit umbram et persequitur ventum, sic et qui attendit ad visa mendacia. Hoc secundum hoc visio somniorum: ante faciem hominis similitudo hominis. Ab immundo quid mundabitur? Et a mendace quid verum dicetur? Divinatio erroris, et auguria mendacia, et somnia malefacientium vanitas est. Et sicut parturientis cor tuum phantasias patitur: nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum. Multos enim errare fecerunt somnia, et exciderunt sperantes in illis. Sine mendacio consummabitur verbum legis, et sapientia in ore fidelis complanabitur. Qui non est tentatus, quid scit? Vir in multis expertus cogitabit multa, et qui multa didicit enarrabit intellectum. Qui non est expertus, pauca recognoscit; qui autem in multis factus est, multiplicat malitiam. Qui tentatus non est, qualia scit? Qui implanatus est, abundabit nequitia. Multa vidi errando, et plurimas verborum consuetudines. Aliquoties usque ad mortem periclitatus sum horum causa, et liberatus sum gratia Dei.

[illegible]

mentium deum queritur et in respectu illius benedicetur. Spes enim illorum in salvantem illos et oculi dei in diligentes se. Qui timet dominum nihil trepidabit et non pavebit quoniam ipse est spes eius. Timentis dominum beata est anima eius. Ad quem respicit et quis est fortitudo eius? Oculi domini super timentes eum, protector potentie, firmamentum virtutis, tegimen ardoris et umbraculum meridiani, deprecatio offensionis et adiutorium casus, exaltans animam et illuminans oculos, dans sanitatem et vitam et benedictionem. Immolantis ex iniquo oblatio est maculata, et non sunt beneplacite subsannationes iniustorum. Dominus solus sustinentibus se in via veritatis et iustitie. Dona iniquorum non probat altissimus nec respicit in oblationes iniquorum nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Qui offert sacrificium ex substantia pauperum quasi qui victimat filium in conspectu patris sui. Panis egentium vita pauperis est; qui defraudat illum homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem quasi qui occidit proximum suum. Qui effundit sanguinem et qui fraudem facit mercenario fratres sunt. Unus edificans et unus destruens: quid prodest illis nisi labor? Unus orans et unus maledicens: cuius vocem exaudiet deus? Qui baptizatur a mortuo et iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius? Sic et homo qui ieiunat in peccatis suis et iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se? Orationem illius quis exaudiet?

XXXV

Qui conservat legem multiplicat orationem. Sacrificium salutare est attendere mandatis et discedere ab omni iniquitate, et propitiationem litare sacrificii super iniustitias, et deprecatio pro peccatis recedere ab iniustitia. Retribuet gratiam qui offert similaginem, et qui facit misericordiam offert sacrificium. Beneplacitum est domino recedere ab iniquitate, et deprecatio pro peccatis recedere ab iniustitia. Non apparebis in conspectu domini vacuus. Hec enim omnia propter mandatum dei fiunt. Oblatio iusti impinguat altare, et odor suavitatis est in conspectu altissimi. Sacrificium iusti acceptum est, et memoriam eius non obliviscetur dominus. Bono animo gloriam redde deo, et non minuas primitias manuum tuarum. In omni dato hylarem fac vultum tuum, et in exultatione sanctifica decimas tuas. Da altissimo secundum datum eius, et in bono oculo adinventionem facito manuum tuarum, quoniam dominus retribuens est et septies tantum reddet tibi. Noli offerre munera prava, non enim suscipiet illa. Et noli inspicere sacrificium iniustum, quoniam dominus iudex est et non est apud illum gloria persone. Non accipiet dominus personam in pauperem, et deprecationem lesi exaudiet. Non despiciet preces pupilli nec viduam si effundat loquelam gemitus. Nonne lacrime vidue ad maxillam descendunt, et exclamatio eius super deducentem eas? A maxilla enim ascendunt usque ad celum, et dominus exauditor non delectabitur in illis. Qui adorat deum in oblectatione suscipietur, et deprecatio illius usque ad nubes propinquabit. Oratio humiliantis se nubes penetrabit, et donec propinquet non consolabitur, et non discedet donec aspiciat altissimus. Et dominus non elongabit sed iudicabit iustos et faciet iudicium, et fortissimus non habebit in illis patientiam ut contribulet dorsum ipsorum, et gentibus reddet vindictam donec auferat plenitudinem superborum et sceptra iniquorum contribulet, donec reddat hominibus secundum actus suos et secundum opera ade et secundum presumptionem illius, donec iudicet iudicium plebis sue et oblectabit iustos misericordia sua. Speciosa misericordia dei in tempore tribulationis, quasi nubes pluvie in tempore siccitatis.

Miserere nostri deus omnium et respice nos et ostende nobis lucem miserationum tuarum, et immitte timorem tuum super gentes que non exquisierunt te, ut cognoscant quia non est deus nisi tu, et enarrent magnalia tua. Alleva manum tuam super gentes alienas ut videant potentiam tuam. Sicut enim in conspectu eorum sanctificatus es in nobis, sic in conspectu nostro magnificaberis in eis, ut cognoscant te sicut et nos agnovimus, quoniam non est alius deus preter te domine. Innova signa et immuta mirabilia. Glorifica manum et brachium dextrum. Excita furorem et effunde iram. Tolle adversarium et affligе inimicum. Festina tempus et memento finis, ut enarrent mirabilia tua. In ira flamme devoretur qui salvatur, et qui pessimant plebem tuam inveniant perditionem. Contere caput principum inimicorum dicentium: non est alius preter nos. Congrega omnes tribus iacob, ut cognoscant quia non est deus nisi tu, et enarrent magnalia tua, et hereditabis eos sicut ab initio. Miserere plebi tue super quam invocatum est nomen tuum, et israel quem coequasti primogenito tuo. Miserere civitati sanctificationis tue ierusalem, civitati requiei tue. Reple syon inenarrabilibus virtutibus tuis et gloria tua populum tuum. Da testimonium quia ab initio creature tue sunt, et suscita predicationes quas locuti sunt in nomine tuo prophete priores. Da mercedem sustinentibus te, ut prophete tui fideles inveniantur, et exaudi orationes servorum tuorum secundum benedictionem aaron de populo tuo, et dirige nos in viam iustitie, et sciant omnes qui habitant terram quia tu es deus conspector seculorum. Omnem escam manducabit venter, et est cibus cibo melior. Fauces contingunt cibum fere, et cor sensatum verba mendacia. Cor pravum dabit tristitiam, et homo peritus resistet illi. Omnem masculum excipiet mulier, et est filia melior filia. Species mulieris exhilarat faciem viri sui, et super omnem concupiscentiam hominis superducit desiderium. Si est lingua curationis, est et mitigationis et misericordie; non est vir illius secundum filios hominum. Qui possidet mulierem bonam inchoat possessionem; adiutorium secundum illum est et columna ut requies. Ubi non est sepes diripietur possessio, et ubi non est mulier ingemiscit egens. Quis credit ei qui non habet nidum et deflectens ubicumque obscuraverit, quasi succinctus latro exiliens de civitate in civitatem?

Omnis amicus dicet: et ego amicitiam copulavi; sed est amicus solo nomine amicus.

[illegible]

tristitia inest usque ad mortem. Sodalis autem et amicus ad inimicitiam convertentur. O praesumptio nequissima, unde creata es cooperire aridam malitia, et dolositate illius? Sodalis amico conjucundatur in oblectationibus, et in tempore tribulationis adversarius erit. Sodalis amico condolet causa ventris, et contra hostem accipiet scutum. Non obliviscaris amici tui in animo tuo, et non immemor sis illius in opibus tuis. Noli consiliari cum socero tuo, et a zelantibus te absconde consilium. Omnis consiliarius prodit consilium, sed est consiliarius in semetipso. A consiliario serva animam tuam: prius scito quae sit illius necessitas: et ipse enim animo suo cogitabit: ne forte mittat sudem in terram, et dicat tibi: Bona est via tua: et stet e contrario videre quid tibi eveniat. Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, et cum injusto de justitia, et cum muliere de ea quae aemulatur: cum timido de bello, cum negotiatore de trajectione, cum emptore de venditione, cum viro livido de gratiis agendis, cum impio de pietate, cum inhonesto de honestate, cum operario agrario de omni opere, cum operario annuali de consummatione anni, cum servo pigro de multa operatione: non attendas his in omni consilio. Sed cum viro sancto assiduus esto, quemcumque cognoveris observantem timorem Dei, cujus anima est secundum animam tuam: et qui, cum titubaveris in tenebris, condolebit tibi. Et cor boni consilii statue tecum: non est enim tibi aliud pluris illo. Anima viri sancti enuntiat aliquando vera, quam septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum. Et in his omnibus deprecare Altissimum, ut dirigat in veritate viam tuam. Ante omnia opera verbum verax praecedat te, et ante omnem actum consilium stabile. Verbum nequam immutabit cor: ex quo partes quatuor oriuntur, bonum et malum, vita et mors: et dominatrix illorum est assidua lingua. Vir peritus multos erudivit, et animae suae suavis est. Qui sophistice loquitur, odibilis est: in omni re defraudabitur. Non est illi data a Domino gratia: omni enim sapientia defraudatus est. Est sapiens animae suae sapiens: et fructus sensus illius laudabilis. Vir sapiens plebem suam erudit, et fructus sensus illius fideles sunt. Vir sapiens implebitur benedictionibus, et videntes illum laudabunt. Vita viri in numero dierum: dies autem Israel innumerabiles sunt. Sapiens in populo haereditabit honorem, et nomen illius erit vivens in aeternum. Fili, in vita tua tenta animam tuam: et si fuerit nequam, non des illi potestatem: non enim omnia omnibus expediunt, et non omni animae omne genus placet. Noli avidus esse in omni epulatione, et non te effundas super omnem escam: in multis enim escis erit infirmitas, et aviditas appropinquabit usque ad choleram. Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adjiciet vitam.

Honora medicum propter necessitatem: etenim illum creavit Altissimus. A Deo est enim omnis medela, et a rege accipiet donationem. Disciplina medici exaltabit caput illius, et in conspectu magnatorum collaudabitur. Altissimus creavit de terra medicinam, et vir prudens non abhorrebit illam. Nonne a ligno indulcorata est amara aqua? Ad agnitionem hominum virtus illorum, et dedit hominibus scientiam Altissimus, honorari in mirabilibus suis. In his curans mitigabit dolorem, et unguentarius faciet pigmenta suavitatis, et unctiones conficiet sanitatis, et non consummabuntur opera ejus. Pax enim Dei super faciem terrae. Fili, in tua infirmitate ne despicias te ipsum, sed ora Dominum, et ipse curabit te. Averte a delicto, et dirige manus, et ab omni delicto munda cor tuum. Da suavitatem, et memoriam similaginis, et impingua oblationem, et da locum medico: etenim illum Dominus creavit: et non discedat a te, quia opera ejus sunt necessaria. Est enim tempus quando in manus eorum incurras: ipsi vero Dominum deprecabuntur, ut dirigat requiem eorum et sanitatem, propter conversationem eorum. Qui delinquit in conspectu ejus qui fecit eum, incidet in manus medici. Fili, in mortuum produc lacrimas, et quasi dira passus incipe plorare: et secundum judicium contege corpus illius, et non despicias sepulturam illius. Propter delaturam autem fer luctum illius uno die, et consolare propter tristitiam. Et fac luctum secundum meritum ejus uno die vel duobus, propter detractionem. A tristitia enim festinat mors, et cooperit virtutem: et tristitia cordis flectit cervicem. In abductione permanet tristitia: et substantia inopis secundum cor ejus. Non dederis in tristitia cor tuum, sed repelle eam a te: et memento novissimorum. Noli oblivisci: neque enim est conversio, et huic nihil proderis, et teipsum pessimabis. Memor esto judicii mei: sic enim erit et tuum: mihi heri, et tibi hodie. In requie mortui requiescere fac memoriam ejus, et consolare illum in exitu spiritus sui. Sapientia scribae in tempore vacuitatis: et qui minoratur actu, sapientiam percipiet. Qua sapientia replebitur qui tenet aratrum, et qui gloriatur in jaculo, stimulo boves agitat, et conversatur in operibus eorum, et enarratio ejus in filiis taurorum? Cor suum dabit ad versandos sulcos, et vigilia ejus in sagina vaccarum. Sic omnis faber et architectus, qui noctem tamquam diem transigit: qui sculpit signacula sculptilia, et assiduitas ejus variat picturam: cor suum dabit in similitudinem picturae, et vigilia sua perficit opus. Sic faber ferrarius sedens juxta incudem, et considerans opus ferri: vapor ignis uret carnes ejus, et in calore fornacis concertatur. Vox mallei innovat aurem ejus, et contra similitudinem vasis oculus ejus. Cor suum dabit in consummationem operum, et vigilia sua ornabit in perfectionem. Sic figulus sedens ad opus suum, convertens pedibus suis rotam, qui in sollicitudine positus est semper propter opus suum, et in numero est omnis operatio ejus. In brachio suo formabit lutum, et ante pedes suos curvabit virtutem suam. Cor suum dabit ut consummet linitionem, et vigili-

[illegible]

a suam mundabit fornacem. Omnes hii in manibus suis speraverunt: et unusquisque in arte sua sapiens est. Sine his omnibus non edificatur civitas. Et non inhabitabunt nec inambulabunt. et in ecclesiam non transilient. Super sellam iudicis non sedebunt et testamentum iudicii non intelligent. neque palam facient disciplinam et iudicium. et in parabolis non invenientur. sed creaturam evi confirmabunt. et deprecatio illorum in operatione artis. accommodantes animam suam. et conquirentes in lege altissimi.

XXXIX Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens. et in prophetis vacabit. Narrationem virorum nominatorum conservabit. et in versutias parabolarum simul introibit. Occulta proverbiorum exquiret. et in absconditis parabolarum conversabitur. In medio magnatorum ministrabit. et in conspectu presidis apparebit. In terram alienigenarum gentium pertransiet. Bona enim et mala in hominibus temptabit. Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad dominum qui fecit illum. et in conspectu altissimi deprecabitur. Aperiet os suum in oratione. et pro delictis suis deprecabitur. Si enim dominus magnus voluerit spiritu intelligentie replebit illum. Et ipse tamquam ymbres mittet eloquia sapientie sue. et in oratione confitebitur domino. et ipse diriget consilium eius et disciplinam. et in absconditis suis consiliabitur. Ipse palam faciet disciplinam doctrine sue. et in lege testamenti domini gloriabitur. Collaudabunt multi sapientiam eius. et usque in seculum non delebitur. Non recedet memoria eius. et nomen eius requiretur a generatione in generationem. Sapientiam eius enarrabunt gentes. et laudem eius annuntiabit ecclesia. Si permanserit nomen eius. derelinquet plusquam mille. et si requieverit proderit illi. Adhuc consiliabor ut enarrem. ut furore enim repletus sum. In voce dicit. Obaudite me divini fructus. et quasi rosa plantata super rivos aquarum fructificate. Quasi libanus odorem suavitatis habete. Florete flores quasi lilium et date odorem. et frondete in gratiam. et collaudate canticum. et benedicite dominum in operibus suis. Date nomini eius magnificentiam. et confitemini illi in voce labiorum vestrorum. in canticis labiorum et in citharis. et sic dicetis in confessione. Opera domini universa bona valde. In verbo eius stetit aqua sicut congeries. et in sermone oris illius sicut exceptoria aquarum. Quoniam in precepto eius placor fit. et non est minoratio in salute illius. Opera omnis carnis coram illo. et non est quicquam absconditum ab oculis eius. A seculo usque in seculum respicit. et nichil est mirabile in conspectu eius. Non est dicere quid est hoc. aut quid est istud. Omnia enim in tempore suo querentur. Benedictio illius quasi fluvius inundabit. Et quomodo cataclismus aridam inebriavit. sic ira ipsius gentes que non exquisierunt eum hereditabit. Quomodo convertit aquas in siccitatem et siccata est terra. et vie illius viis illorum directe. Sic peccatoribus offensiones in ira eius. Bona bonis creata sunt ab initio. sic nequissimis bona et mala. Initium necessarie rei vite hominum aqua ignis et ferrum. sal et lac et panis similagineus et mel. et botrus uve et oleum et vestimentum. Omnia hec sanctis in bona. sic et impiis et peccatoribus in mala convertentur. Sunt spiritus qui ad vindictam creati sunt. et in furore suo confirmaverunt tormenta sua. In tempore consummationis effundent virtutem. et furorem eius qui fecit illos confundent. Ignis grando fames et mors. Omnia hec ad vindictam creata sunt. Bestiarum dentes et scorpii et serpentes et romphea vindicans in exterminium impios. In mandatis eius epulabuntur. et super terram in necessitatem preparabuntur. et in temporibus suis non preterient verbum. Ideo ab initio confirmatus sum et consiliatus sum et cogitavi et scripta dimisi. Omnia opera domini bona. et omne opus hora sua subministrabit. Non est dicere hoc illo nequius est. Omnia enim in tempore suo comprobabuntur. Et nunc in omni corde et ore collaudate et benedicite nomen domini.

Occupatio magna creata est omnibus hominibus. et iugum grave super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulture in matrem omnium. Cogitationes eorum et timores cordis adinventio expectationis et dies finitionis. A residente super sedem gloriosam usque ad humiliatum in terra et cinere. Ab eo qui utitur iacincto et portat coronam usque ad eum qui operitur lino crudo. furor zelus tumultus fluctuatio et timor mortis iracundia perseverans et contentio. Et in tempore refectionis in cubili somnus noctis inmutat scientiam eius. Modicum tamquam nichil in requie. et ab eo in somnis quasi in die respectus. Conturbatus est in visu cordis sui tamquam qui evaserit in die belli. In tempore salutis sue exsurrexit et admirans ad nullum timorem. Cum omni carne ab homine usque ad pecus et super peccatores septuplum. Ad hec mors sanguis contentio et romphea oppressiones fames et contritio et flagella. Super iniquos creata sunt hec omnia. et propter illos factus est cataclismus. Omnia enim que de terra sunt in terram convertentur. et omnes aque in mare convertentur. Omne munus et iniquitas delebitur. et fides in seculum stabit. Substantie iniustorum sicut fluvius siccabuntur. et sicut tonitruum magnum in pluvia personabit. In aperiendo manus suas letabitur. sic prevaricatores in consummatione tabescent. Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos. et radices inmunde super cacumen petre sonant. Super omnem aquam viriditas et ad oram fluminis ante omne fenum evelletur. Gratia sicut paradisus in benedictionibus. et misericordia in seculum permanet. Vita sibi sufficientis operarii condulcabitur. et in ea invenies thesaurum. Filii et edificatio civitatis confirmabit nomen. et super hec mulier inmaculata computabitur. Vinum et musica letificant cor.

[illegible]

XLII

[illegible]

[illegible]

XLIII

A[...]ratur [...] consilium eius.

Altitudinis firmamentum pulchritudo eius est, species celi [...] [illegible]

L[...]erant in operibus. Omnia autem [...] [illegible]

Laudemus viros gloriosos [...] [illegible]

[illegible]

illum in gloria sanctorum et magnificavit illum in timore inimicorum et in verbis suis monstra placavit. Glorificavit illum in conspectu regum et iussit illi coram populo suo et ostendit illi gloriam suam. In fide et lenitate ipsius sanctum fecit illum et elegit eum ex omni carne. Audivit enim eum et vocem ipsius et induxit illum in nubem. Et dedit illi coram precepta et legem vite et discipline docere Iacob testamentum suum et iudicia sua Israhel. Excelsum fecit Aaron fratrem eius et similem sibi de tribu Levi. Statuit ei testamentum eternum et dedit illi sacerdotium gentis et beatificavit illum in gloria et circumcinxit eum zona glorie et induit eum stolam glorie et coronavit eum in vasis virtutis. Circumpedes et femoralia et humerale posuit ei et cinxit illum tintinabulis aureis plurimis in gyro dare sonum in incessu suo, auditum facere sonitum in templo in memoriam filiis gentis sue. Stolam sanctam auro et iacincto et purpura opus textile viri sapientis iudicio et veritate prediti, opus textile torto cocco opere artificis, gemmis preciosis figuratis in ligatura auri et sculptis opere lapidarii in memoriam secundum numerum tribuum Israhel. Corona aurea super mitram eius expressa signo sanctitatis et gloria honoris, opus virtutis et desideria oculorum ornata. Sic pulchra ante ipsum non fuerunt talia usque ad originem. Non est indutus illa alienigena aliquis, sed tantum filii ipsius soli et nepotes eius per omne tempus. Sacrificia ipsius consumpta sunt igni cotidie. Complevit Moyses manus eius et unxit illum oleo sancto. Factum est illi in testamentum eternum et semini eius sicut dies celi fungi sacerdotio et habere laudem et glorificare populum suum in nomine eius. Ipsum elegit ab omni vivente afferre sacrificium Deo, incensum et bonum odorem in memoriam placare pro populo suo. Et dedit illi in preceptis suis potestatem in testamentis iudiciorum docere Iacob testimonia et in lege sua lucem dare Israhel. Quia contra illum steterunt alieni et propter invidiam circumdederunt illum homines in deserto qui erant circa Dathan et Abiron et congregatio Chore in iracundia. Vidit Dominus Deus et non placuit illi, et consumpti sunt in impetu iracundie. Fecit illis monstra et consumpsit illos in flamma ignis. Et addidit Aaron gloriam et dedit illi hereditatem et primitias frugum terre divisit illi. Panem ipsis in primis paravit in saturitatem, nam et sacrificia Domini edent que dedit illi et semini eius. Ceterum in terra gentes non hereditabit et pars non est illi in gente, ipse est enim pars eius et hereditas. Phinees filius Eleazari tertius in gloria est imitando eum in timore Domini et stare in reverentia gentis in bonitate et alacritate anime sue placuit Deo pro Israhel. Ideo statuit illi testamentum pacis principem sanctorum et gentis sue, ut sit illi et semini eius sacerdotii dignitas in eternum. Et testamentum David regi filio Iesse de tribu Iuda, hereditas ipsi et semini eius, ut daret sapientiam in cor nostrum iudicare gentem suam in iustitia, ne abolerentur bona ipsorum, et gloriam ipsorum in gentem eorum eternam fecit.

Fortis in bello Iesus Nave successor Moysi in prophetis qui fuit magnus secundum nomen suum, maximus in salutem electorum Dei expugnare insurgentes hostes ut consequeretur hereditatem Israhel. Quam gloriam adeptus est in tollendo manus suas et iactando contra civitates rompheas. Quis ante illum sic restitit? nam hostes ipse Dominus percussit. An non in iracundia eius impeditus est sol et una dies facta est quasi duo? Invocavit altissimum potentem in oppugnando inimicos undique, et audivit illum magnus et sanctus Deus in saxis grandinis virtutis valde fortis. Impetum fecit contra gentem hostilem et in descensu perdidit contrarios, ut cognoscant gentes potentiam eius, quia contra Deum pugnare non est facile; et secutus est a tergo potentis. Et in diebus Moysi misericordiam fecit ipse et Caleph filius Iephone, stare contra hostem et prohibere gentem a peccatis et perfringere murmur malitie. Et ipsi duo constituti a periculo liberati sunt a numero sexcentorum milium peditum, inducere illos in hereditatem in terram que manat lac et mel. Et dedit Dominus ipsi Caleph fortitudinem, et usque in senectutem permansit illi virtus, ut ascenderet in excelsum terre locum, et semen ipsius obtinuit hereditatem, ut viderent omnes filii Israhel quia bonum est obsequi sancto Deo. Et iudices singuli suo nomine quorum non est corruptum cor, qui non aversi sunt a Domino, ut sit memoria illorum in benedictione et ossa eorum pullulent de loco suo, et nomen eorum permaneat in eternum permanens ad filios illorum, sanctorum virorum gloria. Dilectus a Domino Deo suo Samuel propheta Domini renovavit imperium et unxit principes in gente sua. In lege Domini congregationem iudicavit, et vidit Deus Iacob, et in fide sua probatus est propheta. Et cognitus est in verbis suis fidelis, quia vidit Deum lucis. Et invocavit Dominum omnipotentem in oppugnando hostes circumstantes undique in oblatione agni inviolati. Et intonuit de celo Dominus et in sonitu magno auditam fecit vocem suam, et contrivit principes Tyriorum et omnes duces Philistiim. Et ante tempus finis vite sue et seculi testimonium prebuit in conspectu Domini et christi, pecunias et usque ad calciamentum ab omni carne non accepit, et non accusavit illum homo. Et post hoc dormivit et notum fecit regi et ostendit illi finem vite sue, et exaltavit vocem suam de terra in prophetia delere impietatem gentis.

XLVII

Post hec surrexit Nathan propheta in diebus David. Et quasi adeps separatus a carne, sic David a filiis Israhel. Cum leonibus lusit quasi cum agnis, et in ursis similiter fecit sicut in agnis ovium in iuventute sua. Numquid non occidit gigantem et abstulit opprobrium de gente, in tollendo manum saxo funde deiecit exultationem Golie? Nam invocavit Dominum omnipotentem, et dedit in dextera eius tollere hominem fortem in bello et exaltare cornu gentis sue. Sic in decem milibus glorificavit eum et laudavit illum in benedictionibus Domini, in offerendo illi coronam glorie. Contrivit enim inimicos undique et extirpavit Philistiim contrarios usque in hodiernum diem, contrivit cornu ipsorum usque in eternum. In omni opere dedit confessionem sancto et excelso in verbo glorie. De omni corde suo laudavit Dominum et dilexit Deum qui fecit illum, et dedit illi contra inimicos potentiam. Et stare fecit cantores contra altare, et in sono eorum dulces fecit modos. Et dedit in celebrationibus decus et ornavit tempora usque ad consummationem vite, ut laudarent sanctum nomen Domini et amplificarent ma-

ne dei sanctitatem. Christus purgauit peccata ipsius et exaltauit in eternum cornu eius: et dedit illi testamentum regum et sedem glorie in israel. Post ipsum surrexit filius sensatus: et propter illum deiecit omnem potentiam inimicorum. Salomon imperauit in diebus pacis cui subiecit deus omnes hostes: ut conderet domum in nomine suo et pararet sanctitatem in sempiternum. Quemadmodum eruditus es in iuuentute tua: et impletus es quasi flumen sapientia. Et terram retexit anima tua. Et replesti in comparationibus enigmata. Ad insulas longe diuulgatum est nomen tuum: et dilectus es in pace tua. In cantilenis et prouerbiis et comparationibus et interpretationibus mirate sunt terre: et in nomine domini dei cui est cognomen deus israel. Collegisti quasi auricalcum aurum: et ut plumbum complesti argentum. Et inclinasti femora tua mulieribus: potestatem habuisti in corpore tuo. Dedisti maculam in gloria tua: et prophanasti semen tuum inducere iracundiam ad liberos tuos et incitari stultitiam tuam: ut faceres imperium bipartitum et ex ephraim imperare imperium durum. Deus autem non derelinquet misericordiam suam: et non corrumpet nec delebit opera sua, neque perdet a stirpe nepotes electi sui: et semen eius qui diligit dominum non corrumpet. Dedit autem reliquum iacob et dauid de ipsa stirpe. Et finem habuit salomon cum patribus suis. Et dereliquit post se de semine suo gentis stultitiam et imminutum a prudentia roboam: qui auertit gentem consilio suo. Et ieroboam filium nabath qui peccare fecit israel: et dedit uiam peccandi ephraim et plurima redundauerunt peccata ipsorum. Valde auerterunt illos a terra sua. Et quesiuit omnes nequitias usquedum perueniret ad illos defensio: et ab omnibus peccatis liberauit eos.

XLVIII.

Et surrexit helias propheta quasi ignis: et uerbum ipsius quasi facula ardebat. Qui induxit in illos famem: et irritantes illum inuidia sua pauci facti sunt. Non enim poterant sustinere precepta domini. Verbo domini continuit celum: et deiecit de celo ignem ter. Sic amplificatus est helias in mirabilibus suis. Et quis potest similiter sic gloriari tibi? Qui sustulisti mortuum ab inferis de sorte mortis in uerbo domini dei. Qui deiecisti reges ad perniciem: et confregisti facile potentiam ipsorum: et gloriosos de lecto suo. Qui audis in syna iudicium: et in choreb iudicia defensionis. Qui ungis reges ad penitentiam: et prophetas facis successores post te. Qui receptus es in turbine ignis: in curru equorum igneorum. Qui inscriptus es in iudiciis temporum lenire iracundiam domini: conciliare cor patris ad filium et restituere tribus iacob. Beati sunt qui te uiderunt: et in amicitia tua decorati sunt. Nam nos uita uiuimus tantum: post mortem autem non erit tale nomen nostrum. Helias quidem in turbine tectus est: et in heliseo completus est spiritus eius. In diebus suis non pertimuit principem: et potentia nemo uicit illum. Nec superauit illum uerbum aliquod: et mortuum prophetauit corpus eius. In uita sua fecit monstra: et in morte mirabilia operatus est. In omnibus istis non penituit populus: et non recesserunt de peccatis suis usque dum eiecti sunt de terra sua: et dispersi sunt in omnem terram. Et relicta est gens perpauca: et princeps in domo dauid. Quidam ipsorum fecerunt quod placeret deo: alii autem multa commiserunt peccata. Ezechias muniuit ciuitatem suam: et induxit in medium ipsius aquam. Et fodit ferro rupem: et edificauit ad aquam puteum. In diebus ipsius ascendit sennacherib: et misit rapsacen. Et sustulit manum suam contra illos: et extulit manum suam in syon: et superbus factus est potentia sua. Tunc mota sunt corda et manus ipsorum: et doluerunt quasi parturientes mulieres. Et inuocauerunt dominum misericordem: et expandentes manus extulerunt ad celum. Et sanctus dominus deus audiuit cito uocem ipsorum. Non est commemoratus peccatorum illorum: neque dedit illos inimicis suis, sed purgauit eos in manu ysaie sancti prophete. Deiecit castra assyriorum: et contriuit illos angelus domini. Quia fecit ezechias quod placuit deo: et fortiter iuit in uia dauid patris sui, quam mandauerat illi ysaias propheta magnus et fidelis in conspectu dei. In diebus ipsius retro rediit sol: et addidit regi uitam. Spiritu magno uidit ultima: et consolatus est lugentes in syon. Usque in sempiternum ostendit futura: et abscondita antequam euenirent.

Memoria iosie in compositionem odoris facta opus pigmentarii. In omni ore quasi mel indulcabitur eius memoria: et ut musica in conuiuio uini. Ipse est directus diuinitus in penitentiam gentis: et tulit abominationes impietatis. Et gubernauit ad dominum cor ipsius: et in diebus peccatorum corroborauit pietatem. Preter dauid et ezechiam et iosiam omnes peccatum commiserunt. Nam reliquerunt legem altissimi reges iuda: et contempserunt timorem dei. Dederunt enim regnum suum aliis: et gloriam suam alienigene genti. Incenderunt electam sancti ciuitatem: et desertas fecerunt uias eius in manu ieremie. Nam male tractauerunt illum: qui a uentre matris consecratus est propheta euertere et eruere et perdere, et iterum edificare et renouare. Ezechiel qui uidit conspectum glorie: quam ostendit illi in curru cherubin. Nam commemoratus est inimicorum in ymbre: benefacere illis qui ostenderunt rectas uias. Et duodecim prophetarum ossa pullulent de loco suo: nam corroborauerunt iacob et redemerunt se in fide uirtutis sue. Quomodo amplificemus zorobabel? nam et ipse quasi signum in dextera manu. Sic et ihesum filium iosedech? qui in diebus suis edificauerunt domum: et exaltauerunt templum sanctum domino paratum in gloriam sempiternam. Et neemias in memoria multi temporis: qui erexit nobis muros euersos, et stare fecit portas et seras: qui erexit domos nostras. Nemo natus est in terra qualis enoch: nam et ipse receptus est a terra. Et ioseph qui natus est homo

[illegible]

Princeps fratrum, firmamentum gentis, rector fratrum, stabilimentum populi: et ossa ipsius visitata sunt, et post mortem prophetaverunt. Seth et Sem apud homines gloriam adepti sunt: et super omnem animam in origine Adam.

Simon Oniae filius, sacerdos magnus, qui in vita sua suffulsit domum, et in diebus suis corroboravit templum. Templi etiam altitudo ab ipso fundata est, duplex aedificatio, et excelsi parietes templi. In diebus ipsius emanaverunt putei aquarum, et quasi mare adimpleti sunt supra modum. Qui curavit gentem suam, et liberavit eam a perditione. Qui praevaluit amplificare civitatem, qui adeptus est gloriam in conversatione gentis: et ingressum domus et atrii amplificavit. Quasi stella matutina in medio nebulae, et quasi luna plena in diebus suis lucet. Et quasi sol refulgens, sic ille effulsit in templo Dei. Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriae, et quasi flos rosarum in diebus vernis, et quasi lilia quae sunt in transitu aquae, et quasi thus redolens in diebus aestatis. Quasi ignis effulgens, et thus ardens in igne. Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso. Quasi oliva pullulans, et cypressus in altitudinem se extollens, in accipiendo ipsum stolam gloriae, et vestiri eum in consummationem virtutis. In ascensu altaris sancti, gloriam dedit sanctitatis amictum. In accipiendo autem partes de manu sacerdotum, et ipse stans iuxta aram. Et circa illum corona fratrum: quasi plantatio cedri in monte Libano, sic circa illum steterunt quasi rami palmae, et omnes filii Aaron in gloria sua. Oblatio autem Domini in manibus ipsorum, coram omni synagoga Israel: et consummatione utens in ara, amplificare oblationem excelsi regis, porrexit manum suam in libatione, et libavit de sanguine uvae. Effudit in fundamento altaris odorem divinum excelso principi. Tunc exclamaverunt filii Aaron, in tubis productilibus sonuerunt, et auditam fecerunt magnam vocem in memoriam coram Deo. Tunc omnis populus simul properaverunt, et ceciderunt in faciem super terram adorare Dominum Deum suum, et dare preces omnipotenti Deo excelso. Et amplificaverunt psallentes in vocibus suis, et in magna domo auctus est sonus suavitatis plenus. Et rogavit populus Dominum excelsum in prece, usque dum perfectus est honor Domini, et munus suum perfecerunt. Tunc descendens, manus suas extendit in omnem congregationem filiorum Israel, dare gloriam Deo a labiis suis, et in nomine ipsius gloriari: et iteravit orationem suam, volens ostendere virtutem Dei. Et nunc orate Deum omnium, qui magna fecit in omni terra, qui auxit dies nostros a ventre matris nostrae, et fecit nobiscum secundum misericordiam suam. Det nobis iucunditatem cordis, et fieri pacem in diebus nostris in Israel per dies sempiternos: credere Israel nobiscum esse misericordiam Dei, ut liberet nos in diebus suis. Duas gentes odit anima mea: tertia autem non est gens quam oderim. Qui sedent in monte Seir, et Philisthiim, et stultus populus qui habitat in Sichimis. Doctrinam sapientiae et disciplinae scripsit in codice isto Iesus filius Sirach Ierosolymita, qui renovavit sapientiam de corde suo. Beatus qui in istis versatur bonis: qui ponit illa in corde suo, sapiens erit semper. Si enim haec fecerit, ad omnia valebit: quia lux Dei vestigium eius est.

Confitebor tibi, Domine rex, et collaudabo te Deum salvatorem meum. Confitebor nomini tuo: quoniam adiutor et protector factus es mihi, et liberasti corpus meum a perditione, a laqueo linguae iniquae, et a labiis operantium mendacium, et in conspectu astantium factus es mihi adiutor. Et liberasti me secundum multitudinem misericordiae nominis tui a rugientibus, praeparatis ad escam, de manibus quaerentium animam meam, et de portis tribulationum quae circumdederunt me: a pressura flammae quae circumdedit me, et in medio ignis non sum aestuatus. De altitudine ventris inferi, et a lingua coinquinata, et a verbo mendacii, a rege iniquo, et a lingua iniusta: laudabit usque ad mortem anima mea Dominum. Et vita mea appropinquans erat in inferno deorsum. Circumdederunt me undique, et non erat qui adiuvaret. Respiciens eram ad adiutorium hominum, et non erat. Memoratus sum misericordiae tuae Domine, et operationis tuae, quae a saeculo sunt. Quoniam eruis sustinentes te Domine, et liberas eos de manibus gentium. Exaltasti super terram habitationem meam, et pro morte defluente deprecatus sum. Invocavi Dominum patrem Domini mei, ut non derelinquat me in die tribulationis meae, et in tempore superborum sine adiutorio. Laudabo nomen tuum assidue, et collaudabo illud in confessione, et exaudita est oratio mea. Et liberasti me de perditione, et eripuisti me de tempore iniquo. Propterea confitebor, et laudem dicam tibi, et benedicam nomini Domini. Cum adhuc iunior essem, priusquam oberrarem, quaesivi sapientiam palam in oratione mea. Ante templum postulabam pro illa, et usque in novissimis inquiram eam, et efflorebit tamquam praecox uva. Laetatum est cor meum in ea, ambulavit pes meus iter rectum, a iuventute mea investigabam eam. Inclinavi modice aurem meam, et excepi illam. Multam inveni in me ipso sapientiam, et multum profeci in ea. Danti mihi sapientiam dabo gloriam. Consiliatus sum enim ut facerem illam: zelatus sum bonum, et non confundar. Colluctata est anima mea in illa, et in faciendo eam confirmatus sum. Manus meas extendi in altum, et in sapientia eius luxit anima mea, et ignorantias eius illuminavit. Animam meam direxi ad illam, et in agnitione inveni eam. Possedi cum ipsis cor ab initio: propter hoc non derelinquar. Venter meus conturbatus est quaerendo illam: propterea bonam possidebo possessionem. Dedit enim mihi Dominus linguam mercedem meam, et in ipsa laudabo eum. Appropiate ad me indocti, et congregate vos in domum disciplinae. Quid adhuc retardatis? et quid dicitis in his? animae vestrae sitiunt vehementer. Aperui os meum, et locutus sum.

Coparate vobis sine argento sapientiam. et collum vestrum subicite iugo eius. et suscipiat anima vestra disciplinam. in proximo est enim invenire eam. Videte oculis vestris quia modicum laboravi. et inveni mihi multam requiem. Assumite disciplinam in multo numero argenti. et copiosum aurum possidete in ea. Letetur anima vestra in misericordia eius. et non confundemini in laude ipsius. Operamini opus vestrum ante tempus. et dabit vobis mercedem vestram in tempore suo.

LII Et inclinavit Salomon genua sua in conspectu totius ecclesie Israel. et expandit manus suas in celum et dixit. Domine deus Israel. non est similis tibi deus in celo et in terra. qui custodis pactum et misericordiam cum pueris tuis coram te. in conspectu tuo in toto corde. qui prestitisti puero tuo David que locutus es illi. et locutus es in ore tuo. et in manu tua implesti. sicut dies iste probat. Nunc domine deus Israel. custodi puero tuo David patri meo que locutus es illi dicens. Non deficiet tibi vir coram me qui sedeat super thronum Israel. verumtamen si custodierint filii tui vias suas in lege mea. ut ingrediantur coram me ambulantes. sicut ambulasti in conspectu meo fideliter. Et nunc domine deus Israel confirmetur verbum quod locutus es puero tuo David. quia credibile est habitet deus cum hominibus super terram. Si celum et celi celorum non sufficiunt tibi. quanto magis domus ista quam edificavi. Sed respicias ad orationem pueri tui et deprecationem. ut exaudias domine placationem meam qua puer tuus orat coram te hodie. ut sint oculi tui aperti super domum hanc die ac nocte. in locum quem dixisti invocari nomen tuum. et exaudias orationem quam puer tuus orat in loco isto. et exaudias placationem pueri tui et populi tui Israel. quod oraverint in loco isto. et exaudies in loco habitationis tue de celo. et exaudies et propitius sis. [illegible] **Explicit ecclesiasticus. Incipit prologus in libro ysaie prophete.**

Nemo cum prophetas versibus viderit esse descriptos metro eos estimet apud hebreos ligari. et aliquid simile habere de psalmis vel operibus Salomonis. sed quod in Demosthene et Tullio solet fieri. ut per cola scribantur et commata. qui utique prosa et non versibus conscripserunt. nos quoque utilitati legentium providentes interpretationem novam novo scribendi genere distinximus. Ac primum de ysaia sciendum quod in sermone suo disertus sit. Quippe ut vir nobilis et urbane eloquentie. nec habens quicquam in eloquio rusticitatis admixtum. Unde accidit ut pre ceteris florem sermonis eius translatio non potuerit conservare. Deinde etiam hoc adiciendum quod non tam propheta dicendus sit quam evangelista. Ita enim universa Christi ecclesieque misteria ad liquidum persecutus est. ut non eum putes de futuro vaticinari. sed de preteritis historiam texere. Unde conicio noluisse tunc temporis lxx interpretes fidei sue sacramenta perspicue ethnicis prodere. ne sanctum canibus et margaritas porcis darent. que cum hanc editionem legeritis ab illis animadvertetis abscondita. Nec ignoro quanti laboris sit prophetas intelligere. nec facile quempiam posse iudicare de interpretatione nisi intellexerit ante quam legerit. nos quoque patere morsibus plurimorum. qui stimulante invidia. quod consequi non valent despiciunt. Sciens ergo et prudens in flammam mitto manum. et nichilominus hoc a fastidiosis lectoribus precor. ut quomodo greci post lxx translatores Aquilam et Symmachum et Theodotionem legunt. vel ob studium doctrine sue. vel ut lxx magis ex collatione eorum intelligant. sic et isti saltem unum post priores habere dignentur interpretem. Legant prius et postea despiciant. ne videantur non ex iudicio sed ex odii presumptione ignorata dampnare. Prophetavit autem ysaias in Ierusalem et in Iudea. necdum x tribubus in captivitatem ductis. ac de utroque regno nunc commixtim nunc separatim texit oraculum. Et cum interdum ad presentem respiciat historiam. et post babiloniam captivitatem reditum populi significet in Iudeam. tamen omnis ei cura de vocatione gentium et de adventu Christi est. Quem quanto plus amatis o Paula et Eustochium. tanto magis ab eo petite. ut pro obtrectatione presenti. qua me indesinenter emuli laniant. ipse mihi mercedem restituat in futurum. qui scit me ob hoc in peregrine lingue eruditione sudasse. ne Iudei de falsitate scripturarum ecclesiis eius diutius insultarent.

Ysaias vir nobilis [illegible] **Explicit prologus. Incipit ysaias propheta.**

Visio ysaie filii Amos quam vidit super Iudam et Ierusalem in diebus Ozie Ioathan Achaz et Ezechie regum Iuda. Audite celi et auribus percipe terra quoniam dominus locutus est. Filios enutrivi et exaltavi. ipsi autem spreverunt me. Cognovit bos possessorem suum et asinus presepe domini sui. Israel autem me non cognovit. et populus meus non intellexit. Ve genti peccatrici. populo gravi iniquitate. semini nequam. filiis sceleratis. Dereliquerunt dominum. blasphemaverunt sanctum Israel. abalienati sunt retrorsum. Super quo percutiam vos ultra addentes prevaricationem. Omne caput languidum et omne cor merens. A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas. Vulnus et livor et plaga tumens non est circumligata nec curata medicamine neque fota oleo. Terra vestra deserta. civitates vestre succense igni. regionem vestram coram vobis alieni devorant. et desolabitur sicut in vastitate hostili. Et derelinquetur filia Syon sicut umbraculum in vinea. et sicut tugurium in cucumerario. et sicut civitas que vastatur. Nisi dominus exercituum reliquisset nobis semen. quasi Sodoma fuissemus. et quasi Gomorra similes essemus. Audite verbum domini principes Sodomorum. percipite auribus legem dei nostri populus Gomorre. Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum dicit dominus. Plenus sum.

[illegible]

[holocausta arie]tum et adipem pinguium et sanguinem vitulorum et agnorum et hircorum nolui. Cum veneritis ante conspectum meum, quis quaesivit haec de manibus vestris, ut ambularetis in atriis meis? Ne offeratis ultra sacrificium frustra; incensum abominatio est mihi. Neomeniam et sabbatum et festivitates alias non feram; iniqui sunt coetus vestri. Kalendas vestras et sollemnitates vestras odivit anima mea; facta sunt mihi molesta, laboravi sustinens. Et cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos a vobis; et cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam: manus enim vestrae sanguine plenae sunt. Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis; quiescite agere perverse, discite benefacere, quaerite iudicium, subvenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam. Et venite et arguite me, dicit Dominus: si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur; et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Si volueritis et audieritis me, bona terrae comedetis. Quod si nolueritis et me provocaveritis ad iracundiam, gladius devorabit vos, quia os Domini locutum est. Quomodo facta est meretrix civitas fidelis, plena iudicii? Iustitia habitavit in ea, nunc autem homicidae. Argentum tuum versum est in scoriam; vinum tuum mixtum est aqua. Principes tui infideles, socii furum; omnes diligunt munera, sequuntur retributiones; pupillo non iudicant, et causa viduae non ingreditur ad illos. Propter hoc ait Dominus Deus exercituum, fortis Israel: Heu, consolabor super hostibus meis, et vindicabor de inimicis meis. Et convertam manum meam ad te, et excoquam ad purum scoriam tuam, et auferam omne stannum tuum. Et restituam iudices tuos ut fuerunt prius, et consiliarios tuos sicut antiquitus; post haec vocaberis civitas iusti, urbs fidelis. Sion in iudicio redimetur, et reducent eam in iustitia. Et conteret scelestos et peccatores simul, et qui dereliquerunt Dominum consumentur. Confundentur enim ab idolis quibus sacrificaverunt, et erubescetis super hortis quos elegeratis, cum fueritis velut quercus defluentibus foliis, et velut hortus absque aqua. Et erit fortitudo vestra ut favilla stuppae, et opus vestrum quasi scintilla; et succendetur utrumque simul, et non erit qui extinguat.

II. Verbum quod vidit Isaias filius Amos super Iudam et Ierusalem. Et erit in novissimis diebus praeparatus mons domus Domini in vertice montium, et elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes. Et ibunt populi multi et dicent: Venite et ascendamus ad montem Domini et ad domum Dei Iacob, et docebit nos vias suas, et ambulabimus in semitis eius; quia de Sion exibit lex, et verbum Domini de Ierusalem. Et iudicabit gentes, et arguet populos multos; et conflabunt gladios suos in vomeres, et lanceas suas in falces; non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad proelium.

Domus Iacob, venite et ambulemus in lumine Domini. Proiecisti enim populum tuum, domum Iacob, quia repleti sunt ut olim, et augures habuerunt ut Philisthiim, et pueris alienis adhaeserunt. Et repleta est terra argento et auro, et non est finis thesaurorum eius; et repleta est terra eius equis, et innumerabiles quadrigae eius; et repleta est terra eius idolis: opus manuum suarum adoraverunt, quod fecerunt digiti eorum. Et incurvavit se homo, et humiliatus est vir; ne ergo dimittas eis. Ingredere in petram, et abscondere in fossa humo a facie timoris Domini, et a gloria maiestatis eius. Oculi sublimes hominis humiliati sunt, et incurvabitur altitudo virorum; exaltabitur autem Dominus solus in die illa. Quia dies Domini exercituum super omnem superbum et excelsum, et super omnem arrogantem, et humiliabitur; et super omnes cedros Libani sublimes et erectas, et super omnes quercus Basan, et super omnes montes excelsos, et super omnes colles elevatos, et super omnem turrim excelsam, et super omnem murum munitum, et super omnes naves Tharsis, et super omne quod visu pulchrum est. Et incurvabitur omnis sublimitas hominum, et humiliabitur altitudo virorum, et elevabitur Dominus solus in die illa, et idola penitus conterentur. Et introibunt in speluncas petrarum, et in voragines terrae, a facie formidinis Domini, et a gloria maiestatis eius, cum surrexerit percutere terram. In die illa proiciet homo idola argenti sui et simulacra auri sui, quae fecerat sibi ut adoraret, talpas et vespertiliones. Et ingredietur fissuras petrarum et cavernas saxorum a facie formidinis Domini, et a gloria maiestatis eius, cum surrexerit percutere terram. Quiescite ergo ab homine cuius spiritus in naribus eius, quia excelsus reputatus est ipse.

III. Ecce enim dominator Dominus exercituum auferet ab Ierusalem et a Iuda validum et fortem, omne robur panis et omne robur aquae, fortem et virum bellatorem, iudicem et prophetam, et ariolum et senem, principem super quinquaginta et honorabilem vultu, et consiliarium et sapientem de architectis, et prudentem eloquii mystici. Et dabo pueros principes eorum, et effeminati dominabuntur eis. Et irruet populus, vir ad virum, et unusquisque ad proximum suum; tumultuabitur puer contra senem, et ignobilis contra nobilem. Apprehendet enim vir fratrem suum, domesticum patris sui: Vestimentum tibi est, princeps esto noster, ruina autem haec sub manu tua. Respondebit in die illa dicens: Non sum medicus, et in domo mea non est panis neque vestimentum; nolite constituere me principem populi. Ruit enim Ierusalem, et Iudas concidit, quia lingua eorum et adinventiones eorum contra Dominum, ut provocarent oculos maiestatis eius. Agnitio vultus eorum respondebit eis, et peccatum suum quasi Sodoma praedicaverunt, nec absconderunt; vae animae eorum, quoniam reddita sunt eis mala. Dicite iusto quoniam bene, quoniam fructum adinventionum suarum comedet. Vae impio in malum, retributio enim manuum eius fiet ei. Populum meum exactores sui spoliaverunt, et mulieres dominatae sunt eis. Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, et viam gressuum tuorum dissipant.

dissipant. Stat ad iudicandum dominus, et stat ad iudicandos populos. Dominus ad iudicium veniet cum senibus populi sui et principibus eius; vos enim depasti estis vineam, et rapina pauperis in domo vestra. Quare atteritis populum meum, et facies pauperum commolitis, dicit dominus deus exercituum. Et dixit dominus: pro eo quod elevate sunt filie Sion, et ambulaverunt extento collo, et nutibus oculorum ibant, et plaudebant, et ambulabant pedibus suis, et composito gradu incedebant, decalvabit dominus verticem filiarum Sion, et dominus crinem earum nudabit. In die illa auferet dominus ornamentum calciamentorum, et lunulas, et torques, et monilia, et armillas, et mitras, discriminalia, et periscelidas, et murenulas, et olfactoriola, et inaures, et anulos, et gemmas in fronte pendentes, et mutatoria, et palliola, et linteamina, et acus, et specula, et sindones, et vittas, et theristra. Et erit pro suavi odore fetor, et pro zona funiculus, et pro crispanti crine calvitium, et pro fascia pectorali cilicium. Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, et fortes tui in prelio. Et merebunt atque lugebunt porte eius, et desolata in terra sedebit.

IIII Et apprehendent septem mulieres virum unum in die illa dicentes: panem nostrum comedemus, et vestimentis nostris operiemur; tantummodo invocetur nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum. In die illa erit germen domini in magnificentia et gloria, et fructus terre sublimis, et exultatio his qui salvati fuerint de Israel. Et erit omnis qui relictus fuerit in Sion, et residuus in Ierusalem, sanctus vocabitur, omnis qui scriptus est in vita in Ierusalem. Si abluerit dominus sordem filiarum Sion, et sanguinem Ierusalem laverit de medio eius in spiritu iudicii et spiritu ardoris. Et creabit dominus super omnem locum montis Sion, et ubi invocatus est, nubem per diem, et fumum et splendorem ignis flammantis in nocte; super omnem enim gloriam protectio. Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab estu, et in securitatem et absconsionem a turbine et a pluvia.

V Cantabo dilecto meo canticum patruelis mei vinee sue. Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei. Et sepivit eam, et lapides elegit ex illa, et plantavit eam electam, et edificavit turrem in medio eius, et torcular extruxit in ea; et expectavit ut faceret uvas, et fecit labruscas. Nunc ergo habitatores Ierusalem et viri Iuda, iudicate inter me et vineam meam. Quid est quod debui ultra facere vinee mee et non feci ei? an quod expectavi ut faceret uvas, et fecit labruscas? Et nunc ostendam vobis quid ego faciam vinee mee: auferam sepem eius, et erit in direptionem; diruam maceriam eius, et erit in conculcationem. Et ponam eam desertam: non putabitur et non fodietur, et ascendent vepres et spine; et nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem. Vinea enim domini exercituum domus Israel est, et vir Iuda germen delectabile eius. Et expectavi ut faceret iudicium, et ecce iniquitas; et iustitiam, et ecce clamor. Ve qui coniungitis domum ad domum, et agrum agro copulatis usque ad terminum loci. Numquid habitabitis soli vos in medio terre? In auribus meis sunt hec, dicit dominus exercituum: nisi domus multe deserte fuerint, grandes et pulchre absque habitatore. Decem enim iugera vinearum facient lagunculam unam, et triginta modii sementis facient modios tres. Ve qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, et potandum usque ad vesperam, ut vino estuetis. Cythara et lyra et tympanum et tibia et vinum in conviviis vestris, et opus domini non respicitis, nec opera manuum eius consideratis. Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, et nobiles eius interierunt fame, et multitudo eius siti exaruit. Propterea dilatavit infernus animam suam, et aperuit os suum absque ullo termino; et descendent fortes eius et populus eius, et sublimes gloriosique eius ad eum. Et incurvabitur homo, et humiliabitur vir, et oculi sublimium deprimentur. Et exaltabitur dominus exercituum in iudicio, et deus sanctus sanctificabitur in iustitia. Et pascentur agni iuxta ordinem suum, et deserta in ubertatem versa advene comedent. Ve qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, et quasi vinculum plaustri peccatum; qui dicitis: festinet, et cito veniat opus eius, ut videamus; et appropiet et veniat consilium sancti Israel, et sciemus illud. Ve qui dicitis malum bonum, et bonum malum, ponentes tenebras lucem, et lucem tenebras, ponentes amarum in dulce, et dulce in amarum. Ve qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes. Ve qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem. Ve qui iustificatis impium pro muneribus, et iustitiam iusti aufertis ab eo. Propter hoc sicut devorat stipulam lingua ignis, et calor flamme exurit, sic radix eorum quasi favilla erit, et germen eorum ut pulvis ascendet: abiecerunt enim legem domini exercituum, et eloquium sancti Israel blasphemaverunt. Ideo iratus est furor domini in populo suo, et extendit manum suam super eum, et percussit eum; et conturbati sunt montes, et facta sunt morticina eorum quasi stercus in medio platearum. In omnibus his non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Et elevabit signum in nationibus procul, et sibilabit ad eum de finibus terre; et ecce festinus velociter veniet. Non est deficiens neque laborans in eo; non dormitabit neque dormiet, neque solvetur cingulum renum eius, nec rumpetur corrigia calciamenti eius. Sagitte eius acute, et omnes arcus eius extenti; ungule equorum eius ut silex, et rote eius quasi impetus tempestatis. Rugitus eius ut leonis, rugiet ut catuli leonum; et frendet, et tenebit predam, et amplexabitur, et non erit qui eruat. Et sonabit super eum in die illa sicut sonitus maris; aspiciemus in terram, et ecce tenebre tribulationis, et lux obtenebrata est in caligine eius.

In anno quo mortuus est rex Ozias, vidi dominum

...super solium excelsum et elevatum, et ea quae sub ipso erant replebant templum. Seraphim stabant super illud: sex alae uni et sex alae alteri; duabus velabant faciem eius, et duabus velabant pedes eius, et duabus volabant. Et clamabant alter ad alterum et dicebant: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus exercituum; plena est omnis terra gloria eius. Et commota sunt superliminaria cardinum a voce clamantis, et domus repleta est fumo. Et dixi: Vae mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, et in medio populi polluta labia habentis ego habito, et regem Dominum exercituum vidi oculis meis. Et volavit ad me unus de seraphim, et in manu eius calculus quem forcipe tulerat de altari. Et tetigit os meum et dixit: Ecce tetigit hoc labia tua, et auferetur iniquitas tua, et peccatum tuum mundabitur. Et audivi vocem Domini dicentis: Quem mittam? et quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me. Et dixit: Vade et dices populo huic: Audite audientes et nolite intelligere, et videte visionem et nolite cognoscere. Excaeca cor populi huius et aures eius aggrava et oculos eius claude, ne forte videat oculis suis et auribus suis audiat et corde suo intelligat et convertatur et sanem eum. Et dixi: Usquequo, Domine? Et dixit: Donec desolentur civitates absque habitatore, et domus sine homine, et terra relinquetur deserta. Et longe faciet Dominus homines, et multiplicabitur quae derelicta fuerat in medio terrae. Et adhuc in ea decimatio, et convertetur, et erit in ostensionem sicut terebinthus et sicut quercus quae expandit ramos suos; semen sanctum erit id quod steterit in ea.

VII

Et factum est in diebus Achaz filii Ioatham filii Oziae regis Iuda, ascendit Rasin rex Syriae et Phacee filius Romeliae rex Israel in Ierusalem ad praeliandum contra eam, et non potuerunt debellare eam. Et nuntiaverunt domui David dicentes: Requievit Syria super Ephraim; et commotum est cor eius et cor populi eius, sicut moventur ligna silvarum a facie venti. Et dixit Dominus ad Isaiam: Egredere in occursum Achaz, tu et qui derelictus est Iasub filius tuus, ad extremum aquaeductus piscinae superioris, in via agri fullonis. Et dices ad eum: Vide ut sileas; noli timere, et cor tuum ne formidet a duabus caudis titionum fumigantium istorum, in ira furoris Rasin regis Syriae et filii Romeliae. Eo quod consilium inierit contra te Syria in malum, Ephraim et filius Romeliae, dicentes: Ascendamus ad Iudam et suscitemus eum et avellamus eum ad nos, et ponamus regem in medio eius filium Tabeel. Haec dicit Dominus Deus: Non stabit et non erit istud; sed caput Syriae Damascus, et caput Damasci Rasin; et adhuc sexaginta et quinque anni, et desinet Ephraim esse populus; et caput Ephraim Samaria, et caput Samariae filius Romeliae. Si non credideritis, non permanebitis. Et adiecit Dominus loqui ad Achaz dicens: Pete tibi signum a Domino Deo tuo in profundum inferni sive in excelsum supra. Et dixit Achaz: Non petam et non temptabo Dominum. Et dixit: Audite ergo, domus David: Numquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis et Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum: Ecce virgo concipiet et pariet filium, et vocabitur nomen eius Emmanuel. Butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare malum et eligere bonum. Quia antequam sciat puer reprobare malum et eligere bonum, derelinquetur terra quam tu detestaris a facie duorum regum suorum. Adducet Dominus super te et super populum tuum et super domum patris tui dies qui non venerunt a diebus separationis Ephraim a Iuda cum rege Assyriorum. Et erit in die illa: sibilabit Dominus muscae quae est in extremo fluminum Aegypti, et api quae est in terra Assur, et venient et requiescent omnes in torrentibus vallium et in cavernis petrarum et in omnibus frutetis et in universis foraminibus. In die illa radet Dominus in novacula conducta in his qui trans flumen sunt, in rege Assyriorum, caput et pilos pedum et barbam universam. Et erit in die illa: nutriet homo vaccam boum et duas oves, et prae ubertate lactis comedet butyrum; butyrum enim et mel manducabit omnis qui relictus fuerit in medio terrae. Et erit in die illa: omnis locus ubi fuerint mille vites mille argenteis, et in spinas et in vepres erunt. Cum sagittis et arcu ingredientur illuc; vepres enim et spinae erunt in universa terra. Et omnes montes qui in sarculo sarrientur, non veniet illuc terror spinarum et veprium, et erit in pascua bovis et in conculcationem pecoris.

VIII

Et dixit Dominus ad me: Sume tibi librum grandem et scribe in eo stilo hominis: Velociter spolia detrahe, cito praedare. Et adhibui mihi testes fideles, Uriam sacerdotem et Zachariam filium Barachiae. Et accessi ad prophetissam, et concepit et peperit filium. Et dixit Dominus ad me: Voca nomen eius: Accelera spolia detrahere, festina praedari. Quia antequam sciat puer vocare patrem suum et matrem suam, auferetur fortitudo Damasci et spolia Samariae coram rege Assyriorum. Et adiecit Dominus loqui ad me adhuc dicens: Pro eo quod abiecit populus iste aquas Siloe quae vadunt cum silentio, et assumpsit magis Rasin et filium Romeliae, propter hoc ecce Dominus adducet super eos aquas fluminis fortes et multas, regem Assyriorum et omnem gloriam eius; et ascendet super omnes rivos eius et fluet super universas ripas eius. Et ibit per Iudam inundans et transiens usque ad collum veniet. Et erit extensio alarum eius implens latitudinem terrae tuae, o Emmanuel. Congregamini, populi, et vincimini, et audite universae procul terrae. Confortamini et vincimini, accingite vos et vincimini; inite consilium et dissipabitur, loquimini verbum et non fiet, quia nobiscum Deus. Haec enim ait Dominus ad me: Sicut in forti manu erudivit me ne irem in via populi huius, dicens: Non dicatis coniuratio; omnia enim quae loquitur populus iste coniuratio est; et timorem eius ne timeatis neque paveatis. Dominum exercituum ipsum...

[illegible]

[illegible]

sanctificate: ipse pavor vester et ipse terror vester; et erit vobis in sancti-
ficationem. In lapidem autem offensionis et in petram scan-
dali duabus domibus Israel, in laqueum et in ruinam habitan-
tibus Ierusalem. Et offendent ex eis plurimi, et cadent et con-
terentur, et irretientur et capientur. Liga testimo-
nium, signa legem in discipulis meis. Et expectabo
Dominum, qui abscondit faciem suam a domo Iacob,
et praestolabor eum. Ecce ego et pueri mei quos mihi de-
dit Dominus in signum et in portentum Israel a Domino exercituum
qui habitat in monte Sion. Et cum dixerint ad vos: Quae-
rite a pythonibus et a divinis, qui strident in incan-
tationibus suis: Numquid non populus a Deo suo requi-
ret pro vivis a mortuis? Ad legem magis
et ad testimonium. Quod si non dixerint iuxta verbum hoc,
non erit eis matutina lux. Et transibit per eam, corruet,
et esuriet; et cum esurierit, irascetur, et maledicet
regi suo et Deo suo, et suspiciet sursum. Et ad terram intu-
ebitur, et ecce tribulatio et tenebrae, dissolutio et angusti-
a, et caligo persequens, et non poterit avolare de angustia sua.
IX Primo tempore alleviata est terra Zabulon et terra Nephtali,
et novissimo aggravata est via maris trans Iorda-
nem Galileae gentium. Populus qui ambulabat in
tenebris, vidit lucem magnam; habitantibus in
regione umbrae mortis, lux orta est eis. Multipli-
casti gentem, et non magnificasti laetitiam. Laetabuntur coram
te, sicut qui laetantur in messe, sicut exultant victo-
res capta praeda, quando dividunt spolia. Iugum enim o-
neris eius, et virgam humeri eius, et sceptrum exactoris
eius superasti, sicut in die Madian. Quia omnis vio-
lenta praedatio cum tumultu, et vestimentum mixtum san-
guine erit in combustionem, et cibus ignis. Parvulus enim
natus est nobis, et filius datus est nobis, et factus est principa-
tus super humerum eius; et vocabitur nomen eius Admirabilis,
Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri saeculi, Princeps pacis. Et
multiplicabitur eius imperium, et pacis non erit fi-
nis. Super solium David et super regnum eius sedebit, ut
confirmet illud et corroboret in iudicio et iustitia, am-
modo et usque in sempiternum. Zelus Domini exerci-
tuum faciet hoc. Verbum misit Dominus in Iacob, et
cecidit in Israel. Et sciet populus omnis Ephraim, et habitantes
Samariam, in superbia et magnitudine cordis dicen-
tes: Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus aedifica-
bimus; sycomoros succiderunt, sed cedros immuta-
bimus. Et elevabit Dominus hostes Rasin super
eum, et inimicos eius in tumultum vertet: Syriam ab ori-
ente, et Philisthiim ab occidente; et devorabunt Israel toto o-
re. In omnibus his non est aversus furor eius, sed adhuc
manus eius extenta. Et populus non est reversus ad percutientem
se, et Dominum exercituum non inquisierunt. Et disperdet Dominus
ab Israel caput et caudam, incurvantem et refre-
nantem, in die una. Longaevus et honorabilis, ipse est ca-
put; et propheta docens mendacium, ipse est cauda. Et e-
runt qui beatificant populum istum seducentes, et qui beatifi-
cantur, praecipitati. Propter hoc super adolescentulis eius non lae-
tabitur Dominus, et pupillorum eius et viduarum non mi-
serebitur, quia omnis hypocrita est et nequam, et univer-
sum os locutum est stultitiam. In omnibus his non est aversus
furor eius, sed adhuc manus eius extenta. [illegible]
[illegible] Succensa est enim quasi ignis
impietas, vepres et spinas vorabit, et succendetur
in densitate saltus, et convolvetur superbia fu-
mi. In ira Domini exercituum conturbata est terra, et e-
rit populus quasi esca ignis; vir fratri suo non parcet. Et declinabit ad dex-
teram, et esuriet; et comedet ad sinistram, et non sa-
turabitur; unusquisque carnem brachii sui vorabit: Manas-
ses Ephraim, et Ephraim Manassen; simul ipsi
contra Iudam. In omnibus his non est aversus furor eius,
sed adhuc manus eius extenta.
X Vae qui condunt leges iniquas, et scribentes iniustitiam
scripserunt, ut opprimerent in iudicio pauperes, et vim
facerent causae humilium populi mei, ut essent
viduae praeda eorum, et pupillos diriperent. Quid faci-
etis in die visitationis et calamitatis de longe venien-
tis? ad cuius fugietis auxilium? et ubi derelinquetis glo-
riam vestram? Ne incurvemini sub vinculo, et cum inter-
fectis cadatis. Super omnibus his non est aversus furor eius,
sed adhuc manus eius extenta. Vae Assur, virga
furoris mei, et baculus ipse est, in manu eorum indignatio mea.
Ad gentem fallacem mittam eum, et contra populum furo-
ris mei mandabo illi, ut auferat spolia, et diripiat
praedam, et ponat illum in conculcationem quasi lutum platea-
rum. Ipse autem non sic arbitrabitur, et cor eius non ita existi-
mabit; sed ad conterendum erit cor eius, et ad internecionem gentium
non paucarum. Dicet enim: Numquid non principes mei
simul reges sunt? Numquid non ut Charcamis, sic Calano; et ut
Arphad, sic Emath? Numquid non ut Damascus, sic
Samaria? Quomodo invenit manus mea regna idoli,
sic et simulacra eorum de Ierusalem et de Samaria.
Numquid non sicut feci Samariae et idolis eius, sic fa-
ciam Ierusalem et idolis eius? Et erit cum impleverit
Dominus cuncta opera sua in monte Sion et in Ierusalem, visitabo
super fructum magnifici cordis regis Assur, et super gloriam
altitudinis oculorum eius. Dixit enim: In fortitudine
manus meae feci, et in sapientia mea intellexi; et abstuli
terminos populorum, et principes eorum depraedatus
sum, et detraxi quasi potens in sublimi residentes. Et
invenit quasi nidum manus mea fortitudinem
populorum; et sicut colliguntur ova quae derelicta sunt, sic uni-
versam terram ego congregavi; et non fuit qui moveret pennam, et
aperiret os, et ganniret. Numquid gloriabitur securis
contra eum qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra
eum a quo trahitur? Quomodo si elevetur virga contra
levantem se, et exaltetur baculus, qui utique lignum
est. Propter hoc mittet Dominator Dominus exercituum in pinguibus
eius tenuitatem; et subtus gloriam eius succensa ardebit
quasi combustio ignis. Et erit lumen Israel in igne, et
sanctus eius in flamma; et succendetur et devorabitur spina
eius et vepres in die una. Et gloria saltus eius et car-
meli eius, ab anima usque ad carnem consumetur; et erit
terrore profugus. Et reliquiae ligni saltus eius prae

[illegible]

[...] puer scribet eos. Et erit in die illa: non adiciet residuum Israel, et hii qui fugerint de domo Iacob, inniti super eo qui percutit eos, sed innitentur super Dominum sanctum Israel in veritate. Reliquie convertentur, reliquie inquam Iacob ad Dominum fortem. Si enim fuerit populus tuus Israel quasi arena maris, reliquie convertentur ex eo. Consummatio abbreviata inundabit iustitiam. Consummationem enim et abbreviationem Dominus Deus exercituum faciet in medio omnis terre. Propter hoc hec dicit Dominus Deus exercituum: Noli timere, populus meus habitator Sion, ab Assur. In virga percutiet te, et baculum suum levabit super te in via Egypti. Adhuc enim paululum modicumque, et consummabitur indignatio mea, et furor meus super scelus eorum. Et suscitabit super eum Dominus exercituum flagellum iuxta plagam Madian in petra Oreb, et virgam suam super mare, et levabit eam in via Egypti. Et erit in die illa: auferetur onus eius de humero tuo, et iugum eius de collo tuo, et computrescet iugum a facie olei. Veniet in Aiath, transibit in Magron, apud Machmas commendabit vasa sua. Transierunt cursim, Gabaa sedes nostra. Obstupuit Rama, Gabaath Saulis fugit. Hinni voce tua, filia Gallim, attende Laisa, paupercula Anathoth. Migravit Medemena, habitatores Gabim confortamini. Adhuc dies est ut in Nobe stetur; agitabit manum suam super montem filie Sion, collem Ierusalem. Ecce dominator Dominus exercituum confringet lagunculam in terrore, et excelsi statura succidentur, et sublimes humiliabuntur. Et subvertentur condensa saltus ferro, et Libanus cum excelsis cadet.

Et egredietur virga de radice Iesse, et flos de radice eius ascendet. Et requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientie et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientie et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini. Non secundum visionem oculorum iudicabit, neque secundum auditum aurium arguet, sed iudicabit in iustitia pauperes, et arguet in equitate pro mansuetis terre. Et percutiet terram virga oris sui, et spiritu labiorum suorum interficiet impium. Et erit iustitia cingulum lumborum eius, et fides cinctorium renum eius. Habitabit lupus cum agno, et pardus cum hedo accubabit; vitulus et leo et ovis simul morabuntur, et puer parvulus minabit eos. Vitulus et ursus pascentur, simul requiescent catuli eorum; et leo quasi bos comedet paleas. Et delectabitur infans ab ubere super foramine aspidis, et in caverna reguli qui ablactatus fuerit manum suam mittet. Non nocebunt et non occident in universo monte sancto meo, quia repleta est terra scientia Domini, sicut aque maris operientes. In die illa radix Iesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, et erit sepulchrum eius gloriosum. Et erit in die illa: adiciet Dominus secundo manum suam ad possidendum residuum populi sui, quod relinquetur ab Assyriis et ab Egypto et a Phetros et ab Ethiopia et ab Elam et a Sennaar et ab Emath et ab insulis maris. Et levabit signum in nationes, et congregabit profugos Israel, et dispersos Iuda colliget a quatuor plagis terre. Et auferetur zelus Ephraim, et hostes Iuda peribunt; Ephraim non emulabitur Iudam, et Iudas non pugnabit contra Ephraim. Et volabunt in humeros Philistiim per mare, simul predabuntur filios orientis; Idumea et Moab preceptum manus eorum, et filii Amon obedientes erunt. Et desolabit Dominus linguam maris Egypti, et levabit manum suam super flumen in fortitudine spiritus sui, et percutiet eum in septem rivis, ita ut transeant per eum calciati. Et erit via residuo populo meo qui relinquetur ab Assyriis, sicut fuit Israel in die illa qua ascendit de terra Egypti.

XII

Et dices in die illa: Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es michi; conversus est furor tuus, et consolatus es me. Ecce Deus salvator meus, fiducialiter agam et non timebo, quia fortitudo mea et laus mea Dominus, et factus est michi in salutem. Haurietis aquas in gaudio de fontibus salvatoris, et dicetis in illa die: Confitemini Domino, et invocate nomen eius; notas facite in populis adinventiones eius; mementote quoniam excelsum est nomen eius. Cantate Domino, quoniam magnifice fecit; annuntiate hoc in universa terra. Exulta et lauda, habitatio Sion, quia magnus in medio tui Sanctus Israel.

Cantate Domino quoniam magnifice fecit, annuntiate hoc in universa terra

XIII

Onus Babilonis, quod vidit Ysaias filius Amos. Super montem caligosum levate signum, exaltate vocem, levate manum, et ingrediantur portas duces. Ego mandavi sanctificatis meis, et vocavi fortes meos in ira mea, exultantes in gloria mea. Vox multitudinis in montibus, quasi populorum frequentium; vox sonitus regum, gentium congregatarum: Dominus exercituum precepit militie belli, venientibus de terra procul, a summitate celi; Dominus et vasa furoris eius, ut disperdat omnem terram. Ululate, quia prope est dies Domini; quasi vastitas a Domino veniet. Propter hoc omnes manus dissolventur, et omne cor hominis tabescet et conteretur. Torsiones et dolores tenebunt, quasi parturiens dolebunt; unusquisque ad proximum suum stupebit, facies combuste vultus eorum. Ecce dies Domini veniet, crudelis et indignationis plenus, et ire furorisque, ad ponendam terram in solitudinem, et peccatores eius conterendos de ea. Quoniam stelle celi et splendor earum non expandent lumen suum; obtenebratus est sol in ortu suo, et luna non splendebit in lumine suo. Et visitabo super orbis mala, et contra impios iniquitatem eorum; et quiescere faciam superbiam infidelium, et arrogantiam fortium humiliabo. Preciosior erit vir auro, et homo mundo obrizo. Super hoc celum turbabo, et movebitur terra de loco suo, propter indignationem Domini exercituum, et propter diem ire furoris eius. Et erit quasi damula fugiens, et quasi ovis, et non erit qui congreget; unusquisque ad populum suum convertetur, et singuli ad

terram suam fugient. Omnis qui inventus fuerit occidetur: et omnis qui supervenerit cadet in gladio. Infantes eorum allidentur in oculis eorum: diripientur domus eorum, et uxores eorum violabuntur. Ecce ego suscitabo super eos Medos, qui argentum non quaerant, nec aurum velint: sed sagittis parvulos interficient, et lactantibus uteris non miserebuntur, et super filios non parcet oculus eorum. Et erit Babylon illa gloriosa in regnis, inclyta in superbia Chaldaeorum, sicut subvertit Dominus Sodomam et Gomorrham. Non habitabitur usque in finem, et non fundabitur usque ad generationem et generationem: et non ponet ibi tentoria Arabs, nec pastores requiescent ibi. Sed requiescent ibi bestiae, et replebuntur domus eorum draconibus, et habitabunt ibi struthiones, et pilosi saltabunt ibi. Et respondebunt ibi ululae in aedibus eius, et sirenes in delubris voluptatis.

XIIII

Prope est ut veniat tempus eius, et dies eius non elongabuntur. Miserebitur enim Dominus Iacob, et eliget adhuc de Israel, et requiescere eos faciet super humum suam. Adiungetur advena ad eos, et adhaerebit domui Iacob: et tenebunt eos populi, et adducent eos in locum suum: et possidebit eos domus Israel super terram Domini in servos et ancillas. Et erunt capientes eos qui se ceperant, et subicient exactores suos. Et erit in die illa, cum requiem dederit tibi Deus a labore tuo, et a concussione tua, et a servitute dura qua ante servisti, sumes parabolam istam contra regem Babylonis, et dices: Quomodo cessavit exactor, quievit tributum? Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium, caedentem populos in indignatione, plaga insanabili, subicientem in furore gentes, persequentem crudeliter. Conquievit et siluit omnis terra, gavisa est et exsultavit. Abietes quoque laetatae sunt super te, et cedri Libani: ex quo dormisti, non ascendit qui succidat nos. Infernus subter conturbatus est in occursum adventus tui: suscitavit tibi gigantes. Omnes principes terrae surrexerunt de soliis suis, omnes principes nationum. Universi respondebunt, et dicent tibi: Et tu vulneratus es sicut et nos, nostri similis effectus es. Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadaver tuum: subter te sternetur tinea, et operimentum tuum erunt vermes. Quomodo cecidisti de caelo, lucifer, qui mane oriebaris? corruisti in terram, qui vulnerabas gentes? qui dicebas in corde tuo: In caelum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Verumtamen ad infernum detraheris in profundum laci. Qui te viderint, ad te inclinabuntur, teque prospicient: Numquid iste est vir qui conturbavit terram, qui concussit regna, qui posuit orbem desertum, et urbes eius destruxit, vinctis eius non aperuit carcerem? Omnes reges gentium universi dormierunt in gloria, vir in domo sua. Tu autem proiectus es de sepulchro tuo quasi stirps inutilis pollutus, et obvolutus cum his qui interfecti sunt gladio, et descenderunt ad fundamenta laci, quasi cadaver putridum. Non habebis consortium neque cum eis in sepultura: tu enim terram tuam disperdidisti, tu populum tuum occidisti. Non vocabitur in aeternum semen pessimorum. Praeparate filios eius occisioni in iniquitate patrum eorum: non consurgent, nec hereditabunt terram, neque implebunt faciem orbis civitatum. Et consurgam super eos, dicit Dominus exercituum: et perdam Babylonis nomen, et reliquias, et germen, et progeniem, ait Dominus. Et ponam eam in possessionem ericii, et in paludes aquarum, et scopabo eam in scopa terens, dicit Dominus exercituum. Iuravit Dominus exercituum, dicens: Si non, ut putavi, ita erit: et quomodo mente tractavi, sic eveniet: ut conteram Assyrium in terra mea, et in montibus meis conculcem eum: et auferetur ab eis iugum eius, et onus illius ab humero eorum tolletur. Hoc consilium quod cogitavi super omnem terram, et haec est manus extenta super universas gentes. Dominus enim exercituum decrevit, et quis poterit infirmare? et manus eius extenta, et quis avertet eam? In anno quo mortuus est rex Achaz, factum est onus istud. Ne laeteris Philisthaea omnis tu, quoniam comminuta est virga percussoris tui: de radice enim colubri egredietur regulus, et semen eius absorbens volucrem. Et pascentur primogeniti pauperum, et pauperes fiducialiter requiescent: et interire faciam in fame radicem tuam, et reliquias tuas interficiam. Ulula porta, clama civitas: prostrata est Philisthaea omnis: ab aquilone enim fumus veniet, et non est qui effugiat agmen eius. Et quid respondebitur nuntiis gentis? Quia Dominus fundavit Sion, et in ipsa sperabunt pauperes populi eius.

Onus Moab. Quia nocte vastata est Ar Moab, conticuit: quia nocte vastatus est murus Moab, conticuit. Ascendit domus, et Dibon ad excelsa in planctum: super Nabo et super Medaba Moab ululavit: in cunctis capitibus eius calvitium, et omnis barba radetur. In triviis eius accincti sunt sacco: super tecta eius et in plateis eius omnis ululatus descendit in fletum. Clamavit Hesebon et Eleale, usque Iasa audita est vox eorum. Super hoc expediti Moab ululabunt, anima eius ululabit sibi. Cor meum ad Moab clamabit, vectes eius usque ad Segor, vitulam conternantem: per ascensum enim Luith flens ascendet, et in via Oronaim clamorem contritionis levabunt. Aquae enim Nemrim desertae erunt, quia aruit herba, defecit germen, viror omnis interiit. Secundum magnitudinem operis eorum, et visitatio eorum, ad torrentem salicum ducent eos.

[illegible]

[quoniam circui]vit clamor finium Moab usque ad Gallim ululatus eius et usque ad puteum Helim ululatus eius quia aque Dibon replete sunt sanguine ponam enim super Dibon additamenta his qui fugerint de Moab leonem et reliquiis terre. Emitte agnum domine dominatorem terre de petra deserti ad montem filie Syon. Et erit sicut avis fugiens et pullus de nido avolans sic erunt filie Moab in transcensu Arnon. Ini consilium coge concilium pone quasi noctem umbram tuam in meridie absconde fugientes et vagos ne prodas. Habitabunt apud te profugi mei Moab esto latibulum eorum a facie vastatoris finitus est enim pulvis consummatus est miser defecit qui conculcabat terram. Et preparabitur in misericordia solium et sedebit super eum in veritate in tabernaculo David iudicans et querens iudicium et velociter reddens quod iustum est. Audivimus superbiam Moab superbus est valde superbia eius et arrogantia eius et indignatio eius plus quam fortitudo eius. Idcirco ululabit Moab ad Moab universus ululabit his qui letantur super muros cocti lateris loquimini plagas suas. Quoniam suburbana Esebon deserta sunt et vineam Sabama domini gentium exciderunt flagella eius usque ad Iazer pervenerunt erraverunt in deserto propagines eius relicte sunt transierunt mare. Super hoc plorabo in fletu Iazer vineam Sabama inebriabo te lacrima mea Esebon et Eleale quoniam super vindemiam tuam et super messem tuam vox calcantium irruit. Et auferetur letitia et exultatio de Carmelo et in vineis non exultabit neque iubilabit vinum in torculari non calcabit qui calcare consueverat vocem calcantium abstuli. Super hoc venter meus ad Moab quasi cithara sonabit et viscera mea ad murum cocti lateris. Et erit cum apparuerit quod laboraverit Moab super excelsis suis ingredietur ad sancta sua ut obsecret et non valebit. Hoc verbum quod locutus est dominus ad Moab ex tunc. Et nunc locutus est dominus dicens in tribus annis quasi anni mercenarii auferetur gloria Moab super omni populo multo et relinquetur parvus et modicus et non multus.

Onus Damasci. Ecce Damascus desinet esse civitas et erit sicut acervus lapidum in ruina. Derelicte civitates Aroer gregibus erunt et requiescent ibi et non erit qui exterreat. Et cessabit adiutorium ab Effraym et regnum a Damasco et reliquie Syrie sicut gloria filiorum Israel erunt dicit dominus exercituum. Et erit in die illa attenuabitur gloria Iacob et pingue carnis eius marcescet. Et erit sicut congregans in messe quod restiterit et brachium eius spicas leget et erit sicut querens spicas in valle Raphaim. Et relinquetur in eo sicut racemus et sicut excussio olee duarum aut trium olivarum in summitate rami sive quattuor aut quinque in cacuminibus eius fructus eius dicit dominus deus Israel. In die illa inclinabitur homo ad factorem suum et oculi eius ad sanctum Israel respicient. Et non inclinabitur ad altaria que fecerunt manus eius et que operati sunt digiti eius non respiciet lucos et delubra. In die illa erunt civitates fortitudinis eius derelicte sicut aratra et segetes que derelicte sunt a facie filiorum Israel et erit deserta. Quia oblita es dei salvatoris tui et fortis adiutoris tui non es recordata propterea plantabis plantationem fidelem et germen alienum seminabis. In die plantationis tue labrusca et mane semen tuum florebit ablata est messis in die hereditatis et dolebit graviter. Ve multitudini populorum multorum ut multitudo maris sonantis et tumultus turbarum sicut sonitus aquarum multarum. Sonabunt populi sicut sonitus aquarum inundantium et increpabit eum et fugiet procul et rapietur sicut pulvis montium a facie venti et sicut turbo coram tempestate. In tempore vespere et ecce turbatio in matutino et non subsistet. Hec est pars eorum qui nos vastaverunt et sors diripientium nos.

Ve terre cymbalo alarum que est trans flumina Ethiopie. Qui mittit in mare legatos et in vasis papyri super aquas ite angeli veloces ad gentem convulsam et dilaceratam ad populum terribilem post quem non est alius gentem expectantem et conculcatam cuius diripuerunt flumina terram eius. Omnes habitatores orbis qui moramini in terra cum elevatum fuerit signum in montibus videbitis et clangorem tube audietis. Quia hec dicit dominus ad me quiescam et considerabo in loco meo sicut meridiana lux clara est et sicut nubes roris in die messis. Ante messem enim totus effloruit et immatura perfectio germinabit et precidentur ramusculi eius falcibus et que derelicta fuerint abscidentur excutientur. Et relinquentur simul avibus montium et bestiis terre et estate perpetua erunt super eum volucres et omnes bestie terre super illum hiemabunt. In tempore illo deferetur munus domino exercituum a populo divulso et dilacerato a populo terribili post quem non fuit alius a gente expectante expectante et conculcata cuius diripuerunt flumina terram eius ad locum nominis domini exercituum montem Syon.

Onus Egypti. Ecce dominus ascendet super nubem levem et ingredietur Egyptum et commovebuntur simulacra Egypti a facie eius et cor Egypti tabescet in medio eius. Et concurrere faciam Egyptios adversus Egyptios et pugnabit vir contra fratrem suum et vir contra amicum suum civitas adv[ersus]

[illegible]

XVIII

[illegible]

XIX

[illegible]

[illegible]

sus civitatem, regnum adversus regnum. Et dirumpetur spiritus egypti in visceribus eius, et consilium eius precipitabo. Et interrogabunt simulacra sua, et divinos suos, et phitones, et ariolos. Et tradam egyptum in manu dominorum crudelium, et rex fortis dominabitur eorum, ait dominus deus exercituum. Et arescet aqua de mari, et fluvius desolabitur atque siccabitur, et deficient flumina, et attenuabuntur, et siccabuntur rivi aggerum. Calamus et iuncus marcescet, et nudabitur alveus rivi a fonte suo, et omnis sementis irrigua siccabitur, arescet et non erit. Et merebunt piscatores, et lugebunt omnes mittentes in flumen hamum, et expandentes rethe super faciem aquarum emarcescent. Confundentur qui operabantur linum, pectentes et texentes subtilia. Et erunt irrigua eius flacentia. Omnes qui faciebant lacunas ad capiendos pisces. Stulti principes Taphneos, sapientes consiliarii pharaonis dederunt consilium insipiens. Quomodo dicetis pharaoni: filius sapientium ego, filius regum antiquorum? Ubi nunc sunt sapientes tui? Annuncient tibi et indicent quid cogitaverit dominus exercituum super egyptum. Stulti facti sunt principes Taphneos, emarcuerunt principes Memphis, deceperunt egyptum angulum populorum eius. Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis. Et errare fecerunt egyptum in omni opere suo, sicut errat ebrius et vomens. Et non erit egypto opus quod faciat caput et caudam incurvantem et refrenantem. In die illa erit egyptus quasi mulieres, et stupebunt et timebunt a facie commotionis manus domini exercituum quam ipse movebit super eam. Et erit terra iuda egypto in pavorem. Omnis qui illius fuerit recordatus pavebit a facie consilii domini exercituum quod ipse cogitavit super eum. In die illa erunt quinque civitates in terra egypti loquentes lingua chanaan et iurantes per dominum exercituum. Civitas solis vocabitur una. In die illa erit altare domini in medio terre egypti, et titulus domini iuxta terminum eius. Et erit in signum et in testimonium domino exercituum in terra egypti. Clamabunt enim ad dominum a facie tribulantis, et mittet eis salvatorem et propugnatorem qui liberet eos. Et cognoscent egyptii dominum in die illa, et colent eum in hostiis et in muneribus, et vota vovebunt domino et solvent. Et percutiet dominus egyptum plaga, et sanabit eam, et revertentur egyptii ad dominum, et placabitur eis et sanabit eos. In die illa erit via de egypto in assyrios, et intrabit assyrius egyptum, et egyptius in assyrios, et servient egyptii assur. In die illa erit israel tertius egypto et assyrio, benedictio in medio terre cui benedixit dominus exercituum dicens: benedictus populus meus egypti, et opus manuum mearum assyrio, hereditas autem mea israel.

[illegible]

In anno quo ingressus est Tharthan in Azotum, cum misisset eum Sargon rex assyriorum, et pugnasset contra Azotum et cepisset eam, in tempore illo locutus est dominus in manu ysaie filii amos dicens: Vade et solve saccum de lumbis tuis, et calciamenta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit sic, vadens nudus et discalciatus. Et dixit dominus: Quomodo ambulavit servus meus ysaias nudus et discalciatus, trium annorum signum et portentum erit super egyptum et super ethiopiam, sic minabit rex assyriorum captivitatem egypti et transmigrationem ethiopie, iuvenum et senum, nudam et discalciatam, discoopertis natibus, ad ignominiam egypti. Et timebunt et confundentur ab ethiopia spe sua, et ab egypto gloria sua. Et dicet habitator insule huius in die illa: Ecce hec erat spes nostra, ad quos confugimus in auxilium ut liberaremur a facie regis assyriorum. Et quomodo effugere poterimus nos?

Onus deserti maris. Sicut turbines ab africo veniunt, de deserto venit, de terra horribili. Visio dura nunciata est mihi. Qui incredulus est infideliter agit, et qui depopulator est vastat. Ascende elam, obside mede. Omnem gemitum eius cessare feci. Propterea repleti sunt lumbi mei dolore, angustia possedit me sicut angustia parturientis. Corrui cum audirem, conturbatus sum cum viderem. Emarcuit cor meum, tenebre stupefecerunt me. Babylon dilecta mea posita est mihi in miraculum. Pone mensam, contemplare in specula comedentes et bibentes. Surgite principes, arripite clipeum. Hec enim dixit mihi dominus: Vade et pone speculatorem, et quodcumque viderit annunciet. Et vidit currum duorum equitum, ascensorem asini et ascensorem cameli. Et contemplatus est diligenter multo intuitu. Et clamavit leo: Super speculam domini ego sum stans iugiter per diem, et super custodiam meam ego sum stans totis noctibus. Ecce iste venit ascensor vir bigae equitum. Et respondit et dixit: Cecidit cecidit babilon, et omnia sculptilia deorum eius contrita sunt in terram. Tritura mea et filii aree mee, que audivi a domino exercituum deo israel annunciavi vobis. Onus duma. Ad me clamat ex seir: Custos quid de nocte? Custos quid de nocte? Dixit custos: Venit mane et nox. Si queritis, querite, convertimini, venite. Onus in arabia. In saltu ad vesperam dormietis, in semitis dedanim. Occurrentes sitienti ferte aquam, qui habitatis terram austri, cum panibus occurrite fugienti. A facie enim gladiorum fugerunt, a facie gladii imminentis, a facie arcus extenti, a facie gravis prelii. Quia hec dicit dominus ad me: Adhuc in uno anno quasi in anno mercenarii, et auferetur omnis gloria cedar. Et reliquie numeri sagittariorum fortium de filiis cedar imminuentur, quia dominus deus israel locutus est.

In die illa dicit dominus exercituum auferetur paxillus qui fixus fuerat in loco fideli et frangetur et cadet et peribit quod pependerat in eo quia dominus locutus est.

XXIII

Onus Tyri. Ululate naves maris quia vastata est domus unde venire consueverant de terra Cethim revelatum est eis. Tacete qui habitatis in insula negotiatores Sidonis transfretantes mare repleverunt te. In aquis multis semen Nili messis fluminis fruges eius et facta est negotiatio gentium. Erubesce Sidon ait enim mare fortitudo maris dicens: Non parturivi et non peperi et non enutrivi iuvenes nec ad incrementum perduxi virgines. Cum auditum fuerit in Egypto dolebunt cum audierint de Tyro. Transite maria ululate qui habitatis in insula. Numquid non hec vestra est que gloriabatur a diebus pristinis in antiquitate sua? Ducent eam pedes sui longe ad peregrinandum. Quis cogitavit hoc super Tyrum quondam coronatam cuius negotiatores principes institores eius inclyti terre? Dominus exercituum cogitavit hoc ut detraheret superbiam omnis glorie et ad ignominiam deduceret universos inclytos terre. Transi terram tuam quasi flumen filia maris non est cingulum ultra tibi. Manum suam extendit super mare conturbavit regna. Dominus mandavit adversus Chanaan ut contereret fortes eius. Et dixit: Non adicies ultra ut glorieris calumpniam sustinens virgo filia Sidonis. In Cethim consurgens transfreta ibi quoque non erit requies tibi. Ecce terra Chaldeorum talis populus non fuit Assur fundavit eam in captivitatem transduxerunt robustos eius suffoderunt domos eius posuerunt eam in ruinam. Ululate naves maris quia devastata est fortitudo vestra. Et erit in die illa in oblivione eris o Tyre septuaginta annis sicut dies regis unius. Post septuaginta autem annos erit Tyro quasi canticum meretricis. Sume citharam circui civitatem meretrix oblivioni tradita bene cane frequenta canticum ut memoria tui sit. Et erit post septuaginta annos visitabit dominus Tyrum et reducet eam ad mercedes suas et rursum fornicabitur cum universis regnis terre super faciem terre. Et erunt negotiationes eius et mercedes eius sanctificate domino non condentur neque reponentur quia his qui habitaverint coram domino erit negotiatio eius ut manducent in saturitatem et vestiantur usque ad vetustatem.

XXIIII

Ecce dominus dissipabit terram et nudabit eam et affliget faciem eius et disperget habitatores eius. Et erit sicut populus sic sacerdos et sicut servus sic dominus eius sicut ancilla sic domina eius sicut emens sic ille qui vendit sicut fenerator sic is qui mutuum accipit sicut qui repetit sic qui debet. Dissipatione dissipabitur terra et direptione predabitur dominus enim locutus est verbum hoc. Luxit et defluxit terra et infirmata est defluxit orbis infirmata est altitudo populi terre. Et terra infecta est ab habitatoribus suis quia transgressi sunt leges mutaverunt ius dissipaverunt

fedus sempiternum. Propter hoc maledictio vorabit terram, et peccabunt habitatores eius; ideoque insanient cultores eius, et relinquentur homines pauci. Luxit vindemia, infirmata est vitis, ingemuerunt omnes qui letabantur corde. Cessavit gaudium tympanorum, quievit sonitus letantium, conticuit dulcedo cythare. Cum cantico non bibent vinum; amara erit potio bibentibus illam. Attrita est civitas vanitatis, clausa est omnis domus nullo introeunte. Clamor erit super vino in plateis; deserta est omnis leticia, translatum est gaudium terre. Relicta est in urbe solitudo, et calamitas opprimet portas. Quia hec erunt in medio terre, in medio populorum, quomodo si pauce olive que remanserunt excutiantur ex olea, et racemi cum fuerit finita vindemia. Hii levabunt vocem suam atque laudabunt; cum fuerit glorificatus dominus, hinnient de mari. Propter hoc in doctrinis glorificate dominum, in insulis maris nomen domini dei israel. A finibus terre laudes audivimus, gloriam iusti. Et dixi: Secretum meum mihi, secretum meum mihi, ve mihi. Prevaricantes prevaricati sunt, et prevaricatione transgressorum prevaricati sunt. Formido et fovea et laqueus super te qui habitator es terre. Et erit: qui fugerit a voce formidinis cadet in foveam; et qui se explicuerit de fovea tenebitur laqueo, quia cataracte de excelsis aperte sunt, et concutientur fundamenta terre. Confractione confringetur terra, contritione conteretur terra, commotione commovebitur terra, agitatione agitabitur terra sicut ebrius, et auferetur quasi tabernaculum unius noctis; et gravabit eam iniquitas sua, et corruet, et non adiciet ut resurgat. Et erit: in die illa visitabit dominus super militiam celi in excelso, et super reges terre qui sunt super terram. Et congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum, et claudentur ibi in carcere, et post multos dies visitabuntur. Et erubescet luna, et confundetur sol, cum regnaverit dominus exercituum in monte syon et in ierusalem, et in conspectu senum suorum fuerit glorificatus.

XXV

Domine deus meus es tu; exaltabo te, et confitebor nomini tuo, quoniam fecisti mirabilia, cogitationes antiquas fideles. Amen. Quia posuisti civitatem in tumultum, urbem fortem in ruinam, domum alienorum, ut non sit civitas, et in sempiternum non edificetur. Super hoc laudabit te populus fortis, civitas gentium robustarum timebit te. Quia factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua, spes a turbine, umbraculum ab estu. Spiritus enim robustorum quasi turbo impellens parietem. Sicut estum in siti, tumultum alienorum humiliabis, et quasi calorem sub nube torrente, propaginem fortium marcescere facies. Et faciet dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemie, pinguium medullatorum, vindemie defecate. Et precipitabit in monte isto faciem vinculi colligati super omnes populos, et telam quam orditus est super omnes nationes. Precipitabit mortem in sempiternum, et auferet dominus deus lacrimam ab omni facie, et obprobrium populi sui auferet de universa terra, quia dominus locutus est. Et dicet in die illa: Ecce deus noster iste, expectavimus eum et salvabit nos; iste dominus, sustinuimus eum, exultabimus et letabimur in salutari eius. Quia requiescet manus domini in monte isto, et triturabitur moab sub eo sicut teruntur palee in plaustro. Et extendet manus suas sub eo sicut extendit natans ad natandum; et humiliabit gloriam eius cum allisione manuum eius. Et munimenta sublimium murorum tuorum concident, et humiliabuntur, et detrahentur in terram usque ad pulverem.

XXVI

In die illa cantabitur canticum istud in terra iuda. Urbs fortitudinis nostre syon salvator; ponetur in ea murus et antemurale. Aperite portas, et ingrediatur gens iusta, custodiens veritatem. Vetus error abiit; servabis pacem, pacem, quia in te domine speravimus. Sperastis in domino in seculis eternis, in domino deo forti in perpetuum. Quia incurvabit habitantes in excelso, civitatem sublimem humiliabit. Humiliabit eam usque ad terram, detrahet eam usque ad pulverem. Conculcabit eam pes, pedes pauperis, gressus egenorum. Semita iusti recta est, rectus callis iusti ad ambulandum. Et in semita iudiciorum tuorum, domine, sustinuimus te; nomen tuum et memoriale tuum in desiderio anime. Anima mea desideravit te in nocte, sed et spiritu meo in precordiis meis de mane vigilabo ad te. Cum feceris iudicia tua in terra, iusticiam discent habitatores orbis. Misereamur impio, et non discet iusticiam; in terra sanctorum iniqua gessit, et non videbit gloriam domini. Domine, exaltetur manus tua, et non videant; videant et confundantur zelantes populi, et ignis hostes tuos devoret. Domine, dabis pacem nobis, omnia enim opera nostra operatus es nobis. Domine deus noster, possederunt nos domini absque te; tantum in te recordemur nominis tui. Morientes non vivant, gigantes non resurgant; propterea visitasti et contrivisti eos, et perdidisti omnem memoriam eorum. Indulsisti genti, domine, indulsisti genti; numquid glorificatus es? elongasti omnes terminos terre. Domine, in angustia requisierunt te; in tribulatione murmuris doctrina tua eis. Sicut que concepit, cum appropinquaverit ad partum, dolens clamat in doloribus suis, sic facti sumus a facie tua, domine. Concepimus et quasi parturivimus, et peperimus spiritum; salutes non fecimus in terra; ideo non ceciderunt

Vivent mortui tui, interfecti mei resurgent. Expergiscimini et laudate qui habitatis in pulvere, quia ros lucis ros tuus, et terram gigantum detrahes in ruinam. Vade populus meus, intra in cubicula tua, claude ostia tua super te, abscondere modicum ad momentum, donec pertranseat indignatio. Ecce enim Dominus egredietur de loco suo, ut visitet iniquitatem habitatoris terre contra eum. Et revelabit terra sanguinem suum, et non operiet ultra interfectos suos.

In die illa visitabit Dominus in gladio suo duro et grandi et forti super Leviathan serpentem vectem, et super Leviathan serpentem tortuosum, et occidet cetum qui in mari est. In die illa vinea meri cantabit ei. Ego Dominus qui servo eam, repente propinabo ei; ne forte visitetur contra eam, nocte et die servo eam. Indignatio non est mihi. Quis dabit me spinam et veprem in prelio? Gradiar super eam, succendam eam pariter. An potius tenebit fortitudinem meam, faciet pacem mihi, pacem faciet mihi? Qui ingrediuntur impetu ad Iacob, florebit et germinabit Israel, et implebunt faciem orbis semine. Numquid iuxta plagam percutientis se percussit eum, aut sicut occidit interfectos eius, sic occisus est? In mensura contra mensuram, cum abiecta fuerit, iudicabit eam. Meditatus est in spiritu suo duro per diem estus. Idcirco super hoc dimittetur iniquitas domui Iacob, et iste omnis fructus, ut auferatur peccatum eius, cum posuerit omnes lapides altaris sicut lapides cineris allisos; non stabunt luci et delubra. Civitas enim munita desolata erit, speciosa relinquetur et dimittetur quasi desertum. Ibi pascetur vitulus et ibi accubabit, et consumet summitates eius. In siccitate messes illius conterentur; mulieres venientes et docentes eam. Non est enim populus sapiens, propterea non miserebitur eius qui fecit eum, et qui formavit eum non parcet ei. Et erit, in die illa percutiet Dominus ab alveo fluminis usque ad torrentem Egypti, et vos congregabimini unus et unus, filii Israel. Et erit, in die illa clangetur in tuba magna, et venient qui perditi fuerant de terra Assyriorum, et qui eiecti erant in terra Egypti, et adorabunt Dominum in monte sancto in Ierusalem.

Ve corone superbie, ebriis Effraim, et flori decidenti glorie exultationis eius, qui erant in vertice vallis pinguissime, errantes a vino. Ecce validus et fortis Dominus, sicut impetus grandinis, turbo confringens, sicut impetus aquarum multarum inundantium et emissarum super terram spatiosam. Pedibus conculcabitur corona superbie ebriorum Effraim. Et erit flos decidens glorie exultationis eius, qui est super verticem vallis pinguium, quasi temporaneum ante maturitatem autumpni, quod cum aspexerit videns, statim ut ma-

nu tenuerit devorabit illud. In die illa erit Dominus exercituum corona glorie et sertum exultationis residuo populi sui, et spiritus iudicii sedenti super iudicium, et fortitudo revertentibus de bello ad portam. Verum hii quoque pre vino nescierunt, et pre ebrietate erraverunt; sacerdos et propheta nescierunt pre ebrietate, absorti sunt a vino, erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt iudicium. Omnes enim mense replete sunt vomitu sordiumque, ita ut non esset ultra locus. Quem docebit scientiam, et quem intelligere faciet auditum? Ablactatos a lacte, avulsos ab uberibus. Quia manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi. In loquela enim labii et lingua altera loquetur ad populum istum. Cui dixit: Hec est requies mea, reficite lassum, et hoc est meum refrigerium; et noluerunt audire. Et erit eis verbum Domini: manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi, ut vadant et cadant retrorsum, et conterantur et illaqueentur et capiantur. Propter hoc audite verbum Domini, viri illusores, qui dominamini super populum meum qui est in Ierusalem. Dixistis enim: Percussimus fedus cum morte, et cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundans cum transierit, non veniet super nos, quia posuimus mendacium spem nostram, et mendacio protecti sumus. Ideo hec dicit Dominus Deus: Ecce ego mittam in fundamentis Syon lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum. Qui crediderit non festinet. Et ponam in pondere iudicium, et iustitiam in mensura, et subvertet grando spem mendacii, et protectionem aque inundabunt. Et delebitur fedus vestrum cum morte, et pactum vestrum cum inferno non stabit. Flagellum inundans cum transierit, eritis ei in conculcationem. Quandocumque pertransierit, tollet vos, quoniam mane diluculo pertransibit in die et in nocte, et tantummodo sola vexatio intellectum dabit auditui. Coangustatum est enim stratum, ita ut alter decidat, et pallium breve utrumque operire non potest. Sicut enim in monte divisionum stabit Dominus, sicut in valle que est in Gabaon irascetur, ut faciat opus suum, alienum opus eius, ut operetur opus suum, peregrinum est opus eius ab eo. Et nunc nolite illudere, ne forte constringantur vincula vestra. Consummationem enim et abbreviationem audivi a Domino Deo exercituum super universam terram. Auribus percipite et audite vocem meam, attendite et audite eloquium meum. Numquid tota die arabit arans ut serat, proscindet et sariet humum suam? Nonne cum adequaverit faciem eius, seret git et ciminum sparget, et ponet triticum per ordinem, et ordeum et milium et viciam in finibus suis? Et erudiet illum in iudicio, Deus suus docebit illum. Non enim in serris triturabitur git, nec rota plaustri su-

XXIX

[illegible] ... iustitiam.

Ve ariel ariel ciuitas quam expugnauit dauid. [illegible]

[illegible]

ca. xv.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

216

in vertice montis et quasi signum super collem. Propterea expectat Dominus ut misereatur vestri, et ideo exaltabitur parcens vobis, quia Deus iudicii Dominus; beati omnes qui expectant eum. Populus enim Sion habitabit in Ierusalem; plorans nequaquam plorabis; miserans miserebitur tui. Ad vocem clamoris tui statim ut audierit respondebit tibi. Et dabit vobis Dominus panem artum et aquam brevem, et non faciet avolare a te ultra doctorem tuum, et erunt oculi tui videntes praeceptorem tuum. Et aures tuae audient verbum post tergum monentis: Haec est via, ambulate in ea, et non declinetis neque ad dexteram neque ad sinistram. Et contaminabis laminas sculptilium argenti tui et vestimentum conflatilis auri tui, et disperges ea sicut inmunditiam menstruatae. Egredere dices ei. Et dabitur pluvia semini tuo ubicumque seminaveris in terra, et panis frugum terrae erit uberrimus et pinguis; pascetur in possessione tua in die illo agnus spatiose, et tauri tui et pulli asinorum qui operantur terram commixtum migma comedent sicut in area ventilatum est. Et erunt super omnem montem excelsum et super omnem collem elevatum rivi currentium aquarum in die interfectionis multorum cum ceciderint turres. Et erit lux lunae sicut lux solis, et lux solis erit septempliciter sicut lux septem dierum, in die qua alligaverit Dominus vulnus populi sui et percussuram plagae eius sanaverit. Ecce nomen Domini venit de longinquo, ardens furor eius et gravis ad portandum; labia eius repleta sunt indignatione, et lingua eius quasi ignis devorans. Spiritus eius velut torrens inundans usque ad medium colli ad perdendas gentes in nihilum, et frenum erroris quod erat in maxillis populorum. Canticum erit vobis sicut nox sanctificatae sollemnitatis, et laetitia cordis sicut qui pergit cum tibia ut intret in montem Domini ad Fortem Israel. Et auditam faciet Dominus gloriam vocis suae et terrorem brachii sui ostendet in comminatione furoris et flamma ignis devorantis; allidet in turbine et in lapide grandinis. A voce enim Domini pavebit Assur virga percussus. Et erit transitus virgae fundatus quam requiescere faciet Dominus super eum cum tympanis et citharis, et in bellis praecipuis expugnabit eos. Praeparata est enim ab heri Thofeth, a rege praeparata profunda et dilatata; nutrimenta eius ignis et ligna multa; flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam. Vae qui descendunt in Aegyptum ad auxilium, in equis sperantes et habentes fiduciam super quadrigis quia multae sunt et super equitibus quia praevalidi nimis, et non sunt confisi super Sanctum Israel et Dominum non requisierunt. Ipse autem sapiens adduxit malum et verba sua non abstulit; et consurget contra domum pessimorum et contra auxilium operantium iniquitatem. Aegyptus homo et non Deus, et equi eorum caro et non spiritus; et Dominus inclinabit manum suam et corruet auxiliator et cadet cui

praestatur auxilium, simulque omnes consumentur. Quia haec dicit Dominus ad me: Quomodo si rugiat leo et catulus leonis super praedam suam, et cum occurrerit ei multitudo pastorum a voce eorum non formidabit et a multitudine eorum non pavebit, sic descendet Dominus exercituum ut proelietur super montem Sion et super collem eius. Sicut aves volantes, sic proteget Dominus exercituum Ierusalem, protegens et liberans, transiens et salvans. Convertimini sicut in profundum recesseratis, filii Israel. In die enim illa abiciet vir idola argenti sui et idola auri sui, quae fecerunt vobis manus vestrae in peccatum. Et cadet Assur in gladio non viri, et gladius non hominis vorabit eum; et fugiet non a facie gladii, et iuvenes eius vectigales erunt. Et fortitudo eius a terrore transibit, et pavebunt fugientes principes eius, dixit Dominus cuius ignis est in Sion et caminus eius in Ierusalem.

XXXII

Ecce in iustitia regnabit rex, et principes in iudicio praeerunt. Et erit vir sicut qui absconditur a vento et celat se a tempestate, sicut rivi aquarum in siti et umbra petrae prominentis in terra deserta. Non caligabunt oculi videntium, et aures audientium diligenter auscultabunt, et cor stultorum intelleget scientiam, et lingua balborum velociter loquetur et plane. Non vocabitur ultra is qui insipiens est princeps, neque fraudulentus appellabitur maior. Stultus enim fatua loquetur, et cor eius faciet iniquitatem ut perficiat simulationem et loquatur ad Dominum fraudulenter, et vacuam faciet animam esurientis et potum sitienti auferet. Fraudulenti vasa pessima sunt; ipse enim cogitationes concinnavit ad perdendos mites in sermone mendacii cum loqueretur pauper iudicium. Princeps vero ea quae digna sunt principe cogitabit, et ipse super duces stabit. Mulieres opulentae, surgite et audite vocem meam; filiae confidentes, percipite auribus eloquium meum. Post dies et annum vos conturbabimini confidentes; consummata est enim vindemia, collectio ultra non veniet. Obstupescite opulentae, conturbamini confidentes; exuite vos et confundimini, accingite lumbos vestros. Super ubera plangite, super regione desiderabili, super vinea fertili. Super humum populi mei spinae et vepres ascendent, quanto magis super omnes domos gaudii civitatis exultantis. Domus enim dimissa est, multitudo urbis relicta est; tenebrae et palpatio factae sunt super speluncas usque in aeternum, gaudium onagrorum, pascua gregum, donec effundatur super nos spiritus de excelso; et erit desertum in Chermel, et Chermel in saltum reputabitur. Et habitabit in solitudine iudicium, et iustitia in Chermel sedebit. Et erit opus iustitiae pax, et cultus iustitiae silentium et securitas usque in sempiternum. Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis et in tabernaculis fiduciae et in requie opulenta. Grando autem in descensione saltus, et humilitate humiliabitur civitas.

[illegible]

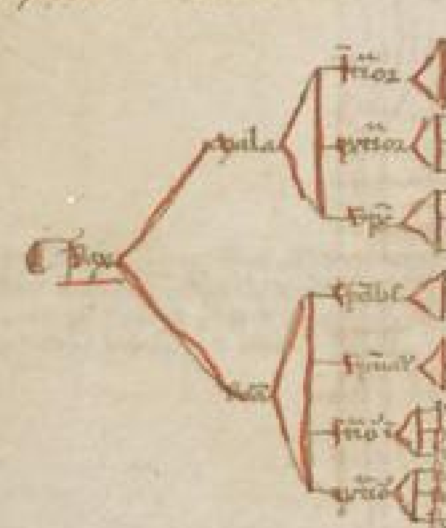

[illegible]

viros. Beati qui seminatis super omnes aquas, immittentes pedem bovis et asini.

XXXIII Vae qui praedaris, nonne et ipse praedaberis? et qui spernis, nonne et ipse sperneris? Cum consummaveris depraedationem, depraedaberis; cum fatigatus desieris contemnere, contemneris. Domine, miserere nostri, te enim exspectavimus; esto brachium nostrum in mane, et salus nostra in tempore tribulationis. A voce angeli fugerunt populi, et ab exaltatione tua dispersae sunt gentes. Et congregabuntur spolia vestra sicut colligitur bruchus, velut cum fossae plenae fuerint de eo. Magnificatus est Dominus, quoniam habitavit in excelso; implevit Sion iudicio et iustitia. Et erit fides in temporibus tuis; divitiae salutis sapientia et scientia; timor Domini ipse thesaurus eius. Ecce videntes clamabunt foris, angeli pacis amare flebunt. Dissipatae sunt viae, cessavit transiens per semitam; irritum factum est pactum, proiecit civitates, non reputavit homines. Luxit et elanguit terra; confusus est Libanus et obsorduit, et factus est Saron sicut desertum, et concussa est Basan et Carmelus. Nunc consurgam, dicit Dominus, nunc exaltabor, nunc sublevabor. Concipietis ardorem, parietis stipulam; spiritus vester ut ignis vorabit vos. Et erunt populi quasi de incendio cinis; spinae congregatae igni comburentur. Audite qui longe estis quae fecerim, et cognoscite vicini fortitudinem meam. Conterriti sunt in Sion peccatores, possedit tremor hypocritas. Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis? Qui ambulat in iustitiis et loquitur veritatem, qui proicit avaritiam ex calumnia, et excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, et claudit oculos suos ne videat malum. Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas eius; panis ei datus est, aquae eius fideles sunt. Regem in decore suo videbunt, oculi eius cernent terram de longe. Cor tuum meditabitur timorem: ubi est litteratus? ubi legis verba ponderans? ubi doctor parvulorum? Populum impudentem non videbis, populum alti sermonis, ita ut non possis intelligere disertitudinem linguae eius, in quo nulla est sapientia. Respice Sion civitatem solemnitatis nostrae; oculi tui videbunt Ierusalem, habitationem opulentam, tabernaculum quod nequaquam transferri poterit, nec auferentur clavi eius in sempiternum, et omnes funiculi eius non rumpentur; quia solummodo ibi magnificus est Dominus noster; locus fluviorum rivi latissimi et patentes; non transibit per eum navis remigum, neque trieris magna transgredietur eum. Dominus enim iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster, ipse salvabit nos. Laxati sunt funiculi tui, et non praevalebunt; sic erit malus tuus ut dilatare signum non queat. Tunc dividentur spolia praedarum multarum; claudi diripient rapinam. Nec dicet vicinus: Elangui; populus qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

[XXXIV] Accedite gentes et audite, et populi attendite; audiat terra et plenitudo eius, orbis et omne germen eius. Quia indignatio Domini super omnes gentes, et furor super universam militiam eorum; interfecit eos et dedit eos in occisionem. Interfecti eorum proicientur, et de cadaveribus eorum ascendet foetor; tabescent montes a sanguine eorum. Et tabescet omnis militia caelorum, et complicabuntur sicut liber caeli; et omnis militia eorum defluet sicut defluit folium de vinea et de ficu. Quoniam inebriatus est in caelo gladius meus; ecce super Idumaeam descendet, et super populum interfectionis meae ad iudicium. Gladius Domini repletus est sanguine, incrassatus est adipe, de sanguine agnorum et hircorum, de sanguine medullatorum arietum; victima enim Domini in Bosra, et interfectio magna in terra Edom. Et descendent unicornes cum eis, et tauri cum potentibus; inebriabitur terra eorum sanguine, et humus eorum adipe pinguium. Quia dies ultionis Domini, annus retributionum iudicii Sion. Et convertentur torrentes eius in picem, et humus eius in sulphur, et erit terra eius in picem ardentem. Nocte et die non extinguetur, in sempiternum ascendet fumus eius; a generatione in generationem desolabitur, in saecula saeculorum non erit transiens per eam. Et possidebunt illam onocrotalus et ericius; ibis et corvus habitabunt in ea; et extendetur super eam mensura ut redigatur ad nihilum, et perpendiculum in desolationem. Nobiles eius non erunt ibi; regem potius invocabunt, et omnes principes eius erunt in nihilum. Et orientur in domibus eius spinae et urticae, et paliurus in munitionibus eius; et erit cubile draconum et pascua struthionum. Et occurrent daemonia onocentauris, et pilosus clamabit alter ad alterum; ibi cubavit lamia et invenit sibi requiem. Ibi habuit foveam ericius, et enutrivit catulos, et circumfodit, et fovit in umbra eius; illuc congregati sunt milvi, alter ad alterum. Requirite diligenter in libro Domini et legite: unum ex eis non defuit, alter alterum non quaesivit; quia quod ex ore meo procedit, ille mandavit, et spiritus eius ipse congregavit ea. Et ipse misit eis sortem, et manus eius divisit eam illis in mensuram; usque in aeternum possidebunt eam, in generationem et generationem habitabunt in ea.

[XXXV] Laetabitur deserta et invia, et exsultabit solitudo, et florebit quasi lilium. Germinans germinabit, et exsultabit laetabunda et laudans; gloria Libani data est ei, decor Carmeli et Saron; ipsi videbunt gloriam Domini et decorem Dei nostri. Confortate manus dissolutas, et genua debilia roborate. Dicite pusillanimis...

[illegible]

nolite timere. Ecce deus vester ultionem adducet retributionis; deus ipse veniet et salvabit vos. Tunc aperientur oculi caecorum, et aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut cervus claudus, et aperta erit lingua mutorum, quia scissae sunt in deserto aquae, et torrentes in solitudine. Et quae erat arida erit in stagnum, et sitiens in fontes aquarum. In cubilibus in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami et iunci. Et erit ibi semita et via, et via sancta vocabitur: non transibit per eam pollutus, et haec erit vobis directa via, ita ut stulti non errent per eam. Non erit ibi leo, et mala bestia non ascendet per eam, nec invenietur ibi; et ambulabunt qui liberati fuerint. Et redempti a domino convertentur, et venient in Sion cum laude, et laetitia sempiterna super caput eorum; gaudium et laetitiam obtinebunt, et fugiet dolor et gemitus.

Et factum est in quartodecimo anno regis Ezechiae, ascendit Sennacherib rex Assyriorum super omnes civitates Iuda munitas, et cepit eas. Et misit rex Assyriorum Rabsacen de Lachis in Ierusalem ad regem Ezechiam in manu gravi, et stetit ad aquaeductum piscinae superioris in via agri fullonis. Et egressus est ad eum Eliacim filius Helciae, qui erat super domum, et Sobna scriba, et Ioahe filius Asaph a commentariis. Et dixit ad eos Rabsaces: Dicite Ezechiae: Haec dicit rex magnus, rex Assyriorum: Quae est ista fiducia, qua confidis? Aut quo consilio vel fortitudine rebellare disponis? super quem habes fiduciam, quia recessisti a me? Ecce confidis super baculum arundineum confractum istum, super Aegyptum: cui si innixus fuerit homo, intrabit in manum eius, et perforabit eam: sic Pharao rex Aegypti omnibus qui confidunt in eo. Quod si responderis mihi: In domino deo nostro confidimus, nonne ipse est cuius abstulit Ezechias excelsa et altaria, et dixit Iudae et Ierusalem: Coram altari isto adorabitis? Et nunc trade te domino meo regi Assyriorum, et dabo tibi duo millia equorum, et non poteris ex te praebere ascensores eorum. Et quomodo sustinebis faciem iudicis unius loci ex servis domini mei minoribus? quod si confidis in Aegypto, in quadrigis et in equitibus: et nunc numquid sine domino ascendi ad terram istam ut disperderem eam? Dominus dixit ad me: Ascende super terram istam, et disperde eam. Et dixit Eliacim, et Sobna, et Ioahe ad Rabsacen: Loquere ad servos tuos Syra lingua, intelligimus enim; ne loquaris ad nos Iudaice in auribus populi qui est super murum. Et dixit ad eos Rabsaces: Numquid ad dominum tuum et ad te misit me dominus meus, ut loquerer omnes sermones istos, et non potius ad viros qui sedent in muro, ut comedant stercora sua, et bibant urinam pedum suorum vobiscum? Et stetit Rabsaces, et clamavit voce magna Iudaice, et dixit: Audite verba regis magni regis Assyriorum. Haec dicit rex: Non seducat vos Ezechias, quia non poterit eruere vos. Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias super dominum dicens: Eruens liberabit nos dominus, non dabitur civitas ista in manu regis Assyriorum. Nolite audire Ezechiam: haec enim dicit rex Assyriorum: Facite mecum benedictionem, et egredimini ad me, et comedite unusquisque vineam suam, et unusquisque ficum suam, et bibite unusquisque aquam cisternae suae, donec veniam et tollam vos ad terram quae est ut terra vestra, terram frumenti et vini, terram panum et vinearum. Nec conturbet vos Ezechias, dicens: Dominus liberabit nos. Numquid liberaverunt dii gentium unusquisque terram suam de manu regis Assyriorum? Ubi est deus Emath et Arphath? ubi est deus Sepharvaim? numquid liberaverunt Samariam de manu mea? Quis est ex omnibus diis terrarum istarum, qui eruerit terram suam de manu mea, ut eruat dominus Ierusalem de manu mea? Et siluerunt, et non responderunt ei verbum. Mandaverat enim rex, dicens: Ne respondeatis ei. Et ingressus est Eliacim filius Helciae, qui erat super domum, et Sobna scriba, et Ioahe filius Asaph a commentariis, ad Ezechiam scissis vestibus, et nuntiaverunt ei verba Rabsacis.

XXXVII

Et factum est cum audisset rex Ezechias, scidit vestimenta sua, et obvolutus est sacco, et intravit in domum domini. Et misit Eliacim qui erat super domum, et Sobnam scribam, et seniores de sacerdotibus, opertos saccis, ad Isaiam filium Amos prophetam, et dixerunt ad eum: Haec dicit Ezechias: Dies tribulationis et correptionis et blasphemiae dies haec, quia venerunt filii usque ad partum, et virtus non est pariendi. Si quomodo audiat dominus deus tuus verba Rabsacis, quem misit rex Assyriorum dominus suus ad blasphemandum deum viventem, et exprobrandum sermonibus quos audivit dominus deus tuus: leva ergo orationem pro reliquiis quae reperiuntur. Et venerunt servi regis Ezechiae ad Isaiam. Et dixit ad eos Isaias: Haec dicetis domino vestro: Haec dicit dominus: Ne timeas a facie verborum quae audisti, quibus blasphemaverunt pueri regis Assyriorum me. Ecce ego dabo ei spiritum, et audiet nuntium, et revertetur ad terram suam, et corruere eum faciam gladio in terra sua. Reversus est autem Rabsaces, et invenit regem Assyriorum proeliantem adversus Lobnam; audierat enim quia profectus esset de Lachis. Et audivit de Tharaca rege Aethiopiae dicentes: Egressus est ut pugnet tecum. Quod cum audisset, misit nuntios ad Ezechiam, dicens: Haec dicetis Ezechiae regi Iudae, loquentes: Non te decipiat deus tuus, in quo tu confidis, dicens: Non dabitur Ierusalem in manu regis Assyriorum. Ecce tu audisti omnia quae fecerunt reges Assyriorum omnibus terris quas subverterunt, et tu poteris liberari? Numquid eruerunt eos dii gentium quos subverterunt patres mei, Gozam

et reseph et filios eden qui erant in thalassar.
Ubi est rex emath et rex arphath et rex urbis se-
pharvaim. ana et ava. Itaque tulit ezechias
libros de manu nuntiorum et legit eos. Et ascendit
in domum domini. Et expandit eos coram domino
et oravit ezechias ad dominum dicens. Domine deus israel
qui sedes super cherubin. tu es deus solus om-
nium regnorum terre. Tu fecisti celum et terram. Inclina
domine aurem tuam et audi. aperi oculos tuos domine et
vide et audi omnia verba sennacherib qui misit
ad blasphemandum dominum viventem. Vere enim domine
desolaverunt reges assyriorum gentes et terras omnium. et
miserunt deos earum in ignem. non enim erant dii sed opera
manuum hominum ex ligno et lapide. et commi-
nuerunt eos. Nunc igitur domine deus noster salvos nos fac de ma-
nu eius. ut sciant omnia regna terre quia tu es
dominus deus solus. Misit autem ysaias filius amos
ad ezechiam dicens. Hec dicit dominus deus israel. Que de-
precatus es me de sennacherib rege assyriorum. audivi. Hic est
sermo quem locutus est dominus de eo. Despexit te et sub-
sannavit te virgo filia syon. post tergum tuum caput mo-
vebit filia ierusalem. Cui exprobrasti et quem
blasphemasti. contra quem exaltasti vocem tuam et elevasti
in excelsum oculos tuos. contra sanctum israel. Per manum
servorum tuorum exprobrasti domino et dixisti. In multitu-

[illegible]

venit ergo in nocte illa et
angelus domini et percussit in castris assyriorum
c. lxxxv. milia. Et cum surrexisset mane vidit
cadavera mortuorum. Et egressus recessit
sennacherib rex assyriorum et mansit in ninive.
Cumque adoraret in templo nesroch deum
suum. adramelech et sarasar filii eius percusserunt
eum gladio. fugeruntque in terram armeniorum. et regnavit
asaradon filius eius pro eo.

In diebus illis egrotavit ezechias usque ad
mortem. Et venit ad eum ysaias filius amos propheta
dixitque ei. Hec dicit dominus. Dispone domui tue.
quia morieris tu et non vives. Qui convertit fa-
ciem suam ad parietem et oravit dominum
dicens. Obsecro domine memento quomodo am-
bulaverim coram te in veritate et in corde per-
fecto. et quod placitum est coram te fecerim. Flevit itaque ezechias
fletu magno. Et antequam egrederetur ysaias mediam partem atrii
factus est sermo domini ad eum dicens. Revertere et dic ezechie
duci populi mei. Hec dicit dominus deus david patris tui. audivi orationem tuam

[illegible]

signum q͞ ascendā ad domū dn͞i.

In illo t͞p͞e misit merodach baladā filius balādan rex babilonis libros et munera ad ezechiam ...

[illegible]

struxit eum. ⁊ docuit eū semitam iustitie ⁊ erudiuit eū sciā. ⁊ uiā prudentie ostendit illi. Ecce gentes quasi stilla situle ...

[illegible]

XLI

Taceant ...

[illegible]

Gen. xviii. Mt. xxvii.

XLII

[illegible]

elegi, semen Abraham amici mei, in quo apprehendi te ab extremis terre, et a longinquis eius uocaui te, et dixi tibi: Seruus meus es tu, elegi te, et non abieci te. Ne timeas, quia tecum ego sum; ne declines, quia ego deus tuus; confortaui te, et auxiliatus sum tibi, et suscepit te dextera iusti mei. Ecce confundentur et erubescent omnes qui pugnant aduersum te; erunt quasi non sint, et peribunt uiri qui contradicunt tibi. Queres eos, et non inuenies, uiros rebelles tuos. Erunt quasi non sint, et ueluti consumptio homines bellantes aduersum te, quia ego dominus deus tuus apprehendens manum tuam, dicensque tibi: Ne timeas, quia ego adiuui te. Noli timere, uermis Iacob, qui mortui estis ex Israel; ego auxiliatus sum tibi, dicit dominus, et redemptor tuus sanctus Israel. Ego posui te quasi plaustrum triturans nouum, habens rostra serrantia; triturabis montes et comminues, et colles quasi puluerem pones. Uentilabis eos, et uentus tollet, et turbo disperget eos; et tu exultabis in domino, in sancto Israel letaberis. Egeni et pauperes querunt aquas, et non sunt; lingua eorum siti aruit. Ego dominus exaudiam eos, deus Israel non derelinquam eos. Aperiam in supinis collibus flumina, et in medio camporum fontes; ponam desertum in stagna aquarum, et terram inuiam in riuos aquarum. Dabo in solitudine cedrum, et spinam, et mirtum, et lignum oliue; ponam in deserto abietem, ulmum et buxum simul, ut uideant, et sciant, et recogitent, et intelligant pariter, quia manus domini fecit hoc, et sanctus Israel creauit illud. Prope facite iudicium uestrum, dicit dominus; afferte si quid forte habetis, dicit rex Iacob. Accedant, et nuntient nobis quecumque uentura sunt; priora que fuerunt nuntiate, et ponemus cor nostrum, et sciemus nouissima eorum; et que uentura sunt indicate nobis. Annuntiate que uentura sunt in futurum, et sciemus quia dii estis uos; bene quoque aut male, si potestis, facite, et loquamur simul. Ecce uos estis ex nichilo, et opus uestrum ex eo quod non est; abominatio est qui elegit uos. Suscitaui ab aquilone, et ueniet ab ortu solis; uocabit nomen meum, et adducet magistratus quasi lutum, et uelut plastes conculcans humum. Quis annuntiauit ab exordio, ut sciamus, et a principio, ut dicamus: Iustus es? Non est annuntians, neque predicens, neque audiens sermones uestros. Primus ad Syon dicet: Ecce adsunt, et Ierusalem euangelistam dabo. Et uidi, et non erat neque ex istis quisquam qui iniret consilium, et interrogatus responderet uerbum. Ecce omnes iniusti, et uana opera eorum; uentus et inane simulacra eorum.

XLII

Ecce puer meus, suscipiam eum; electus meus, complacuit sibi in illo anima mea. Dedi spiritum meum super eum, iudicium gentibus proferet. Non clamabit, neque accipiet personam, nec audietur foris uox eius. Calamum quassatum non conteret, et linum fumigans non extinguet; in ueritate educet iudicium. Non erit tristis, neque turbulentus, donec ponat in terra iudicium; et legem eius insule expectabunt. Hec dicit dominus deus, creans celos et extendens eos, firmans terram et que germinant ex ea, dans flatum populo qui est super eam, et spiritum calcantibus eam. Ego dominus uocaui te in iustitia, et apprehendi manum tuam, et seruaui te, et dedi te in fedus populi, in lucem gentium; ut aperires oculos cecorum, et educeres de conclusione uinctum, de domo carceris sedentes in tenebris. Ego dominus, hoc est nomen meum. Gloriam meam alteri non dabo, et laudem meam sculptilibus. Que prima fuerunt, ecce uenerunt; noua quoque ego annuntio; antequam oriantur, audita uobis faciam. Cantate domino canticum nouum, laus eius ab extremis terre, qui descenditis in mare et plenitudo eius, insule et habitatores earum. Subleuetur desertum et ciuitates eius; in domibus habitabit Cedar. Laudate, habitatores petre, de uertice montium clamabunt. Ponent domino gloriam, et laudem eius in insulis nuntiabunt. Dominus sicut fortis egredietur, sicut uir preliator suscitabit zelum; uociferabitur et clamabit, super inimicos suos confortabitur. Tacui semper, silui, patiens fui; sicut parturiens loquar; dissipabo et absorbebo simul. Desertos faciam montes et colles, et omne gramen eorum exsiccabo; et ponam flumina in insulas, et stagna arefaciam. Et ducam cecos in uiam quam nesciunt, et in semitis quas ignorauerunt ambulare eos faciam; ponam tenebras coram eis in lucem, et praua in recta; hec uerba feci eis, et non dereliqui eos. Conuersi sunt retrorsum. Confundantur confusione qui confidunt in sculptili, qui dicunt conflatili: Uos dii nostri. Surdi, audite; et ceci, intuemini ad uidendum. Quis cecus, nisi seruus meus? et surdus, nisi ad quem nuntios meos misi? Quis cecus, nisi qui uenundatus est? et quis cecus, nisi seruus domini? Qui uides multa, nonne custodies? qui apertas habes aures, nonne audies? Et dominus uoluit ut sanctificaret eum, et magnificaret legem, et extolleret. Ipse autem populus direptus et uastatus; laqueus iuuenum omnes, et in domibus carcerum absconditi sunt; facti sunt in rapinam, nec est qui eruat; in direptionem, nec est qui dicat: Redde. Quis est in uobis qui audiat hoc, attendat et auscultet futura? Quis dedit in direptionem Iacob, et Israel uastantibus? Nonne dominus ipse, cui peccauimus? Et noluerunt in uiis eius ambulare, et non audierunt legem eius. Et effudit super eum indignationem furoris sui, et forte bellum; et combussit eum in circuitu, et non cognouit; et succendit eum, et non intellexit.

Et nunc hec dicit dominus creans te, Iacob, et formans te, Israel: Noli timere, quia redemi te, et uocaui te nomine tuo; meus es tu. Cum transieris per aquas, tecum ero, et flumina non

cum ambulaveris in igne non combureris, et flamma non ardebit in te. Quia ego Dominus Deus tuus, Sanctus Israel, salvator tuus. Dedi propitiationem tuam Aegyptum, Ethiopiam et Saba pro te. Ex quo honorabilis factus es in oculis meis et gloriosus, ego dilexi te. Et dabo homines pro te, et populos pro anima tua. Noli timere, quia tecum ego sum; ab oriente adducam semen tuum, et ab occidente congregabo te. Dicam aquiloni: Da; et austro: Noli prohibere. Affer filios meos de longinquo, et filias meas ab extremis terrae. Et omnem qui invocat nomen meum, in gloriam meam creavi eum, formavi eum et feci eum. Educ foras populum caecum et oculos habentem, surdum et aures ei sunt. Omnes gentes congregatae sunt simul, et collectae sunt tribus. Quis in vobis annuntiet istud, et quae prima sunt audire nos faciet? Dent testes eorum, et iustificentur, et audiant et dicant: Vere. Vos testes mei, dicit Dominus, et servus meus quem elegi, ut sciatis et credatis mihi, et intelligatis quia ego ipse sum. Ante me non est formatus Deus, et post me non erit. Ego sum, ego sum Dominus, et non est absque me salvator. Ego annuntiavi et salvavi; auditam feci, et non fuit in vobis alienus. Vos testes mei, dicit Dominus, et ego Deus. Et ab initio ego ipse, et non est qui de manu mea eruat; operabor, et quis avertet illud? Haec dicit Dominus redemptor vester, Sanctus Israel: Propter vos misi in Babylonem, et detraxi vectes universos, et Chaldaeos in navibus suis gloriantes. Ego Dominus Sanctus vester, creans Israel, rex vester. Haec dicit Dominus qui dedit in mari viam, et in aquis torrentibus semitam; qui eduxit quadrigam et equum, agmen et robustum; simul obdormierunt, nec resurgent; contriti sunt quasi linum, et extincti sunt. Ne memineritis priorum, et antiqua ne intueamini. Ecce ego facio nova, et nunc orientur; utique cognoscetis ea. Ponam in deserto viam, et in invio flumina. Glorificabit me bestia agri, dracones et struthiones, quia dedi in deserto aquas, flumina in invio, ut darem potum populo meo, electo meo. Populum istum formavi mihi, laudem meam narrabit. Non me invocasti, Iacob, nec laborasti in me, Israel. Non obtulisti mihi arietem holocausti tui, et victimis tuis non glorificasti me. Non te servire feci in oblatione, nec laborem tibi praebui in ture. Non emisti mihi argento calamum, et adipe victimarum tuarum non inebriasti me. Verumtamen servire me fecisti in peccatis tuis, praebuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Ego sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me, et peccatorum tuorum non recordabor. Reduc me in memoriam, et iudicemur simul. Narra si quid habes ut iustificeris. Pater tuus primus peccavit, et interpretes tui praevaricati sunt in me. Et contaminavi principes sanctos, dedi ad internicionem Iacob, et Israel in blasphemiam.

XLIIII

Et nunc audi, Iacob serve meus, et Israel quem elegi. Haec dicit Dominus faciens et formans te, ab utero auxiliator tuus: Noli timere, serve meus Iacob, et rectissime quem elegi. Effundam enim aquas super sitientem, et fluenta super aridam. Effundam spiritum meum super semen tuum, et benedictionem meam super stirpem tuam, et germinabunt inter herbas quasi salices iuxta praeterfluentes aquas. Iste dicet: Domini ego sum; et ille vocabit in nomine Iacob; et hic scribet manu sua: Domino; et in nomine Israel assimilabitur. Haec dicit Dominus rex Israel, et redemptor eius Dominus exercituum: Ego primus et ego novissimus, et absque me non est Deus. Quis similis mei? Vocet, et annuntiet, et ordinem exponat mihi, ex quo constitui populum antiquum; ventura et quae futura sunt annuntient eis. Nolite timere, neque conturbemini; ex tunc audire te feci, et annuntiavi; vos estis testes mei. Numquid est Deus absque me, et formatorem quem ego non noverim? Plastae idoli omnes nihil sunt, et amantissima eorum non proderunt eis. Ipsi sunt testes eorum, quia non vident neque intelligunt, ut confundantur. Quis formavit deum, et sculptile conflavit ad nihil utile? Ecce omnes participes eius confundentur; fabri enim sunt ex hominibus. Convenient omnes, stabunt, et pavebunt, et confundentur simul. Faber ferrarius lima operatus est, in prunis et in malleis formavit illud, et operatus est in brachio fortitudinis suae; esuriet et deficiet, non bibet aquam et lassescet. Artifex lignarius extendit normam, formavit illud in runcina; fecit illud angulare, et in circino tornavit illud; et fecit imaginem viri quasi speciosum hominem habitantem in domo. Succidit cedros, tulit ilicem et quercum quae steterat inter ligna saltus; plantavit pinum quam pluvia nutrivit. Et facta est hominibus in focum; sumpsit ex eis et calefactus est, et succendit et coxit panes; de reliquo autem operatus est deum et adoravit; fecit sculptile, et curvatus est ante illud. Medium eius combussit igni, et de medio eius carnes comedit; coxit pulmentum et saturatus est, et calefactus est et dixit: Vah, calefactus sum, vidi focum. Reliquum autem eius deum fecit et sculptile sibi; curvatur ante illud, et adorat illud, et obsecrat dicens: Libera me, quia deus meus es tu. Nescierunt neque intellexerunt; obliti enim sunt ne videant oculi eorum, et ne intelligant corde suo. Non recogitant in mente sua, neque cognoscunt, neque sentiunt ut dicant

ut dicatur. Medietatem eius combussi igne et coxi super carbones eius panes. coxi carnes et comedi. et de reliquo eius ydolum faciam. Ante truncum ligni procidam. pars eius cinis est. cor insipiens adoravit illud. et non liberabit animam suam. neque dicet forte mendacium est in dextera mea. Memento horum iacob et israel. quoniam servus meus es tu. Formavi te servus meus es tu israel. ne obliviscaris mei. Delevi ut nubem iniquitates tuas et quasi nebulam peccata tua. Revertere ad me quoniam redemi te. Laudate celi quoniam misericordiam fecit dominus. iubilate extrema terre. resonate montes laudationem. saltus et omne lignum eius. quoniam redemit dominus iacob et israel gloriabitur. Hec dicit dominus redemptor tuus et formator tuus ex utero. Ego sum dominus faciens omnia. extendens celos solus. stabiliens terram et nullus mecum. Irrita faciens signa divinorum. et ariolos in furorem vertens. Convertens sapientes retrorsum. et scientiam eorum stultam faciens. Suscitans verbum servi sui. et consilium nuntiorum suorum complens. Qui dico ierusalem habitaberis. et civitatibus iuda edificabimini. et deserta eius suscitabo. Qui dico profundo desolare. et flumina tua arefaciam. Qui dico cyro pastor meus es. et omnem voluntatem meam complebis. Qui dico ierusalem edificaberis. et templo fundaberis.

XLV Hec dicit dominus christo meo cyro cuius apprehendi dexteram ut subiciam ante faciem eius gentes. et dorsa regum vertam. et aperiam coram eo ianuas et porte non claudentur. Ego ante te ibo. et gloriosos terre humiliabo. Portas ereas conteram. et vectes ferreos confringam. Et dabo tibi thesauros absconditos. et archana secretorum. ut scias quia ego dominus qui voco nomen tuum deus israel. Propter servum meum iacob. et israel electum meum. vocavi te nomine tuo. assimilavi te et non cognovisti me. Ego dominus et non est amplius. extra me non est deus. accinxi te et non cognovisti me. ut sciant hii qui ab ortu solis et qui ab occidente quoniam absque me non est. Ego dominus et non est alter. formans lucem et creans tenebras. faciens pacem et creans malum. Ego dominus faciens omnia hec. Rorate celi desuper et nubes pluant iustum. aperiatur terra et germinet salvatorem. et iustitia oriatur simul. Ego dominus creavi eum. Ve qui contradicit fictori suo. testa de samiis terre. Numquid dicet lutum figulo suo quid facis. et opus tuum absque manibus est. Ve qui dicit patri quid generas. et mulieri quid parturis. Hec dicit dominus sanctus israel. plastes eius. Ventura interrogate me. super filios meos. et super opus manuum mearum mandate mihi. Ego feci terram et hominem super eam creavi ego. manus mee tetenderunt celos. et omni militie eorum mandavi. Ego suscitavi eum ad iustitiam. et omnes vias eius dirigam. Ipse edificabit civitatem meam et captivitatem

meam dimittet non in pretio neque in muneribus dicit dominus exercituum. Hec dicit dominus. Labor egypti et negotiatio ethiopie et sabaim viri sublimes ad te transibunt. et tui erunt. post te ambulabunt. vincti manicis pergent. et te adorabunt. teque deprecabuntur. Tantum in te est deus et non est absque te deus. Vere tu es deus absconditus deus israel salvator. Confusi sunt et erubuerunt omnes. simul abierunt in confusionem fabricatores errorum. Israel salvatus est in domino salute eterna. non confundemini et non erubescetis usque in seculum seculi. Quia hec dicit dominus creans celos. ipse deus formans terram et faciens eam. ipse plastes eius. non in vanum creavit eam. ut habitaretur formavit eam. Ego dominus et non est alius. Non in abscondito locutus sum. in loco terre tenebroso. Non dixi semini iacob. frustra querite me. Ego dominus loquens iustitiam. annuntians recta. Congregamini et venite et accedite simul qui salvati estis ex gentibus. Nescierunt qui levant lignum sculpture sue. et rogant deum non salvantem. Annuntiate et venite et consiliamini simul. Quis auditum fecit hoc ab initio. ex tunc predixit illud. Numquid non ego dominus. et non est ultra deus absque me. Deus iustus et salvans non est preter me. Convertimini ad me et salvi eritis omnes fines terre. quia ego deus et non est alius. In memetipso iuravi. egredietur de ore meo iustitie verbum et non revertetur. Quia mihi curvabitur omne genu. et iurabit omnis lingua. Ergo in domino dicet mee sunt iustitie et imperium. Ad eum venient. et confundentur omnes qui repugnant ei. In domino iustificabitur et laudabitur omne semen israel.

Confractus est bel. contritus est nabo. facta sunt simulacra eorum bestiis et iumentis. onera vestra gravi pondere usque ad lassitudinem. Contabuerunt et contrita sunt simul. non potuerunt salvare portantem. et anima eorum in captivitatem ibit. Audite me domus iacob. et omne residuum domus israel. qui portamini a meo utero. qui gestamini a mea vulva. Usque ad senectam ego ipse. et usque ad canos ego portabo. Ego feci et ego feram. ego portabo et salvabo. Cui assimilastis me et adequastis. et comparastis me et fecistis similem. Qui confertis aurum de sacculo. et argentum statera ponderatis. conducentes aurificem ut faciat deum. et procidunt et adorant. Portant illum in humeris gestantes. et ponentes in loco suo. et stabit ac de loco suo non movebitur. Sed et cum clamaverint ad eum non audiet. de tribulatione non salvabit eos. Mementote istud et fundamini. Redite prevaricatores ad cor. Recordamini prioris seculi. quoniam ego sum deus. et non est ultra deus. nec est similis mei. [illegible]

[illegible]

ab initio novissimum. et ab initio que nondum facta sunt dicens. Consilium meum stabit et omnis voluntas mea fiet. Vocans ab oriente avem. et de terra longinqua virum voluntatis mee. et locutus sum et adducam illud. creavi et faciam illud. Audite me duro corde qui longe estis a iustitia. Prope feci iustitiam meam non elongabitur et salus mea non morabitur. Dabo in Syon salutem. et in Israel gloriam meam.

Descende sede in pulvere virgo filia Babilon. sede in terra. non est solium filie Chaldeorum. quia ultra non vocaberis mollis et tenera. Tolle molam et mole farinam. denuda turpitudinem tuam. discooperi humerum. revela crura. transi flumina. revelabitur ignominia tua. et videbitur obprobrium tuum. Ultionem capiam. et non resistet michi homo. Redemptor noster dominus exercituum nomen illius sanctus Israel. Sede tacens et intra in tenebras filia Chaldeorum. quia non vocaberis ultra domina regnorum. Iratus sum super populum meum. contaminavi hereditatem meam. et dedi eos in manu tua. Non posuisti eis misericordiam. super senem aggravasti iugum tuum valde. et dixisti in sempiternum ero domina. Non posuisti hec super cor tuum. neque recordata es novissimi tui. Et nunc audi hec delicata et habitans confidenter. que dicis in corde tuo. Ego sum et non est amplius preter me. non sedebo vidua. et ignorabo sterilitatem. Venient tibi duo hec subito in die una. sterilitas et viduitas. Universa venerunt super te propter multitudinem maleficiorum tuorum. et propter duritiam incantatorum tuorum vehementem. Et fiducia habuisti in malitia tua. et dixisti. Non est qui videat me. Sapientia tua et scientia tua hec decepit te. Et dixisti in corde tuo. Ego sum. et preter me non est altera. Veniet super te malum. et nescies ortum eius. et irruet super te calamitas quam non poteris expiare. Veniet super te repente miseria quam nescies. Sta cum incantatoribus tuis et cum multitudine maleficiorum tuorum. in quibus laborasti ab adolescentia tua. si forte quid prosit tibi. aut si possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum. stent et salvent te augures celi qui contemplabantur sidera. et supputabant menses. ut ex eis annuntiarent ventura tibi. Ecce facti sunt quasi stipula. ignis combussit eos. Non liberabunt animam suam de manu flamme. Non sunt prunę quibus calefiant. nec focus ut sedeant ad eum. Sic facta sunt tibi in quibuscumque laboraveras. negotiatores tui ab adolescentia tua unusquisque in via sua erraverunt. non est qui salvet te.

Audite hec domus Iacob. qui vocamini nomine Israel. et de aquis Iuda existis. qui iuratis in nomine domini. et dei Israel recordamini non in veritate neque in iustitia. De civitate enim sancta vocati sunt. et super deum Israel constabiliti sunt. Dominus exercituum nomen eius. Priora ex tunc annuntiavi. et ex ore meo exierunt. et audita feci ea. repente operatus sum et venerunt. Sciui enim quia durus es tu. et nervus ferreus cervix tua. et frons tua erea. Predixi tibi ex tunc. antequam venirent indicavi tibi. ne forte diceres. Idola mea fecerunt hec. et sculptilia mea et conflatilia mandaverunt ista. Que audisti. vide omnia. Vos autem num annuntiastis? Audita feci tibi nova ex tunc. et conservata sunt que nescis. Nunc creata sunt. et non ex tunc. et ante diem et non audisti ea. ne forte dicas. Ecce ego cognovi ea. Neque audisti neque cognovisti. neque ex tunc aperta est auris tua. Scio enim quia prevaricans prevaricaberis. et transgressorem ex utero vocavi te. Propter nomen meum longe faciam furorem meum. et laude mea infrenabo te ne intereas. Ecce excoxi te. sed non quasi argentum. elegi te in camino paupertatis. Propter me faciam ut non blasphemer. et gloriam meam alteri non dabo. Audi me Iacob et Israel quem ego voco. ego ipse. ego primus et ego novissimus. Manus quoque mea fundavit terram. et dextera mea mensa est celos. ego vocabo eos et stabunt simul. Congregamini omnes vos et audite. quis de eis annuntiavit hec? Dominus dilexit eum. faciet voluntatem suam in Babilone. et brachium suum in Chaldeis. Ego ego locutus sum et vocavi eum. adduxi eum. et directa est via eius. Accedite ad me et audite hec. Non a principio in abscondito locutus sum. ex tempore antequam fieret ibi eram. Et nunc dominus deus misit me et spiritus eius. Hec dicit dominus redemptor tuus sanctus Israel. Ego dominus deus tuus docens te utilia. gubernans te in via qua ambulas. Utinam attendisses mandata mea. facta fuisset sicut flumen pax tua. et iustitia tua sicut gurgites maris. et fuisset quasi arena semen tuum. et stirps uteri tui ut lapilli eius. Non interiisset et non esset attritum nomen eius a facie mea. Egredimini de Babilone. fugite a Chaldeis. in voce exultationis annuntiate. auditum facite hoc. et efferte illud usque ad extrema terre. Dicite. Redemit dominus servum suum Iacob. Non sitierunt in deserto cum educeret eos. aquam de petra produxit eis. et scidit petram et fluxerunt aque. Non est pax impiis dicit dominus.

## XLIX

Audite insule et attendite populi de longe. Dominus ab utero vocavit me. de ventre matris mee recordatus est nominis mei. Et posuit os meum quasi gladium acutum. in umbra manus sue protexit me. et posuit me sicut sagittam electam. in pharetra sua abscondit me. Et dixit michi. Servus meus es tu Israel. quia in te gloriabor. Et ego dixi. In vacuum laboravi. sine causa et vane fortitudinem meam consumpsi. ergo iudicium meum cum domino. et opus meum cum deo meo. Et nunc dicit dominus formans me ex utero servum sibi. ut reducam Iacob ad eum. et Israel non congregabitur.

Et glorificatus sum in oculis domini, et deus meus factus est fortitudo mea. Et dixit: Parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Iacob et feces Israel convertendas. Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terre. Hec dicit dominus redemptor Israel sanctus eius, ad contemptibilem animam, ad abominatam gentem, ad servum dominorum: Reges videbunt et consurgent principes, et adorabunt propter dominum quia fidelis est, et sanctum Israel qui elegit te. Hec dicit dominus: In tempore placito exaudivi te, et in die salutis auxiliatus sum tui. Et servavi te et dedi te in fedus populi, ut suscitares terram et possideres hereditates dissipatas; ut diceres his qui vincti sunt: Exite, et his qui in tenebris: Revelamini. Super vias pascentur, et in omnibus planis pascua eorum. Non esurient neque sitient, et non percutiet eos estus et sol, quia miserator eorum reget eos et ad fontes aquarum potabit eos. Et ponam omnes montes meos in viam, et semite mee exaltabuntur. Ecce isti de longe venient, et ecce illi ab aquilone et mari, et isti de terra australi. Laudate celi et exulta terra, iubilate montes laudem, quia consolatus est dominus populum suum, et pauperum suorum miserebitur. Et dixit Sion: Dereliquit me dominus, et dominus oblitus est mei. Numquid oblivisci potest mulier infantem suum ut non misereatur filio uteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te; muri tui coram oculis meis semper. Venerunt structores tui, destruentes te et dissipantes a te exibunt. Leva in circuitu oculos tuos et vide: omnes isti congregati sunt, venerunt tibi. Vivo ego, dicit dominus, quia omnibus his velut ornamento vestieris, et circumdabis tibi eos quasi sponsa. Quia deserta tua et solitudines tue et terra ruine tue nunc angusta erunt pre habitatoribus, et longe fugabuntur qui absorbebant te. Adhuc dicent in auribus tuis filii sterilitatis tue: Angustus est mihi locus, fac spatium mihi ut habitem. Et dices in corde tuo: Quis genuit mihi istos? Ego sterilis et non pariens, transmigrata et captiva; et istos quis enutrivit? Ego destituta et sola, et isti ubi erant? Hec dicit dominus deus: Ecce levabo ad gentes manum meam, et ad populos exaltabo signum meum. Et afferent filios tuos in ulnis, et filias tuas super humeros portabunt. Et erunt reges nutricii tui, et regine nutrices tue. Vultu in terram demisso adorabunt te, et pulverem pedum tuorum lingent. Et scies quia ego dominus, super quo non confundentur qui expectant eum. Numquid tolletur a forti preda? aut quod captum fuerit a robusto salvum esse poterit? Quia hec dicit dominus: Equidem et captivitas a forti tolletur, et quod ablatum fuerit a robusto salvabitur. Eos vero qui iudicaverunt te ego iudicabo, et filios tuos ego salvabo. Et cibabo hostes tuos carnibus suis, et quasi musto sanguine suo inebriabuntur. Et sciet omnis caro quia ego dominus salvans te, et redemptor tuus fortis Iacob.

Hec dicit dominus: Quis est hic liber repudii matris vestre quo dimisi eam? aut quis est creditor meus cui vendidi vos? Ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, et in sceleribus vestris dimisi matrem vestram. Quia veni, et non erat vir; vocavi, et non erat qui audiret. Numquid abbreviata et parvula facta est manus mea ut non possim redimere? aut non est in me virtus ad liberandum? Ecce in increpatione mea desertum faciam mare, ponam flumina in siccum. Computrescent pisces sine aqua et morientur in siti. Induam celos tenebris, et saccum ponam operimentum eorum. Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eum qui lassus est verbo. Erigit mane, mane erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum. Dominus deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abii. Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus; faciem meam non averti ab increpantibus et conspuentibus in me. Dominus deus auxiliator meus, ideo non sum confusus; ideo posui faciem meam ut petram durissimam, et scio quoniam non confundar. Iuxta est qui iustificat me; quis contradicit mihi? stemus simul. Quis est adversarius meus? accedat ad me. Ecce dominus deus auxiliator meus; quis est qui condemnet me? Ecce omnes quasi vestimentum conterentur, tinea comedet eos. Quis ex vobis timens dominum, audiens vocem servi sui? Qui ambulavit in tenebris et non est lumen ei, speret in nomine domini et innitatur super deum suum. Ecce omnes vos accendentes ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri et in flammis quas succendistis. De manu mea factum est hoc vobis; in doloribus dormietis.

Audite me qui sequimini quod iustum est et queritis dominum. Attendite ad petram unde excisi estis, et ad cavernam laci de qua precisi estis. Attendite ad Abraham patrem vestrum, et ad Sarram que peperit vos; quia unum vocavi eum et benedixi ei et multiplicavi eum. Consolabitur ergo dominus Sion, et consolabitur omnes ruinas eius. Et ponet desertum eius quasi delicias, et solitudinem eius quasi hortum domini. Gaudium et leticia invenietur in ea, gratiarum actio et vox laudis. Attendite ad me popule meus, et tribus mea me audite; quia lex a me exiet, et iudicium meum in lucem populorum requiescet. Prope est iustus meus, egressus est salvator meus, et brachia mea populos iudicabunt. Me insule expectabunt, et brachium meum sustinebunt. Levate in celum oculos vestros, et videte sub terra deorsum; quia celi sicut fumus liquescent, et terra sicut vestimentum atteretur, et habitatores eius sicut hec interibunt. Salus autem mea in sempiternum erit, et iustitia mea non deficiet. Audite me qui scitis iustum, populus lex mea in corde eorum. Nolite timere opprobrium hominum, et blasphemias eorum ne metuatis. Sicut enim vestimentum sic comedet eos vermis, et sicut lanam sic devorabit eos tinea. Salus autem mea in sempiternum erit, et iustitia mea in generationes generationum.

um. Consurge consurge induere fortitudine b-
rachium domini. Consurge sicut in diebus antiquis
in generationibus seculorum. Numquid non tu percussisti superbum,
vulnerasti draconem? Numquid non tu siccasti ma-
re, aquam abyssi vehementis? Qui posuisti
profundum maris viam, ut transirent libe-
rati? Et nunc qui redempti sunt a domino revertentur,
et venient in Sion laudantes, et leticia sempiterna
super capita eorum; gaudium et leticiam obtinebunt,
fugiet dolor et gemitus. Ego ego ipse consolabor vos.
Quis tu ut timeas ab homine mortali, et a filio
hominis qui quasi fenum ita arescet? et oblitus es do-
mini factoris tui qui tetendit celos et fundavit ter-
ram, et formidasti iugiter tota die a facie furoris
eius qui te tribulabat et paraverat ad perdendum.
Ubi nunc est furor tribulantis? Cito veniet gradiens
ad aperiendum, et non interficiet usque ad internecionem,
nec deficiet panis eius. Ego autem sum dominus deus tuus, qui con-
turbo mare et intumescunt fluctus eius: dominus exer-
cituum nomen meum. Posui verba mea in ore tuo, et in
umbra manus mee protexi te, ut plantes celos et fun-
des terram, et dicas ad Sion: populus meus es tu. Elevare
elevare, consurge Ierusalem, que bibisti de manu domini
calicem ire eius; usque ad fundum calicis soporis bi-
bisti, et potasti usque ad feces. Non est qui sustentet
eam ex omnibus filiis quos genuit, et non est qui apprehendat
manum eius ex omnibus filiis quos enutrivit. Duo sunt
que occurrerunt tibi: quis contristabitur super te? Vasti-
tas et contritio, et fames et gladius: quis consolabitur te?
Filii tui proiecti sunt, dormierunt in capite omnium
viarum sicut oryx illaqueatus, pleni indignatione
domini, increpatione dei tui. Idcirco audi hoc paupercula
et ebria non a vino. Hec dicit dominator tuus
dominus et deus tuus, qui pugnavit pro populo suo: Ecce tu-
li de manu tua calicem soporis, fundum calicis
indignationis mee; non adicies ut bibas illum ultra. Et po-
nam illum in manu eorum qui te humiliaverunt et
dixerunt anime tue: incurvare ut transeamus. Et
posuisti ut terram corpus tuum et quasi viam transeuntibus.
Consurge consurge, induere fortitudine tua Sion; in-
duere vestimentis glorie tue Ierusalem civitas sancti, quia
non adiciet ultra ut pertranseat per te incircumcisus et
immundus. Excutere de pulvere, consurge, sede Ierusalem; solve vin-
cula colli tui captiva filia Sion. Quia hec dicit
dominus: Gratis venundati estis, et sine argento
redimemini. Quia hec dicit dominus deus: In Egyptum de-
scendit populus meus in principio ut colonus esset
ibi, et Assur absque ulla causa calumpniatus est eum.
Et nunc quid michi est hic, dicit dominus, quoniam ablatus est
populus meus gratis? Dominatores eius inique agunt, dicit
dominus, et iugiter tota die nomen meum blasphematur.
Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa,
quia ego ipse qui loquebar, ecce adsum. Quam pulchri
super montes pedes annuntiantis et predicantis
pacem, annuntiantis bonum, predicantis salutem, dicen-
tis Sion: regnavit deus tuus. Vox speculatorum tuorum; le-
vaverunt vocem, simul laudabunt, quia oculo ad oculum
videbunt cum converterit dominus Sion. Gaudete et lau-
date simul deserta Ierusalem, quia consolatus est dominus populum
suum, redemit Ierusalem. Paravit dominus brachium
sanctum suum in oculis omnium gentium, et videbunt
omnes fines terre salutare dei nostri. Recedite recedite,
exite inde, pollutum nolite tangere; exite de medio
eius, mundamini qui fertis vasa domini. Quoniam non in tumul-
tu exibitis, nec in fuga properabitis; precedet enim vos do-
minus, et congregabit vos deus Israel. Ecce intelliget ser-
vus meus, exaltabitur et elevabitur et sublimis erit valde. Sic-
ut obstupuerunt super te multi, sic inglorius erit
inter viros aspectus eius, et forma eius inter filios ho-
minum. Iste asperget gentes multas; super ipsum contine-
bunt reges os suum, quia quibus non est narratum de eo vi-
debunt, et qui non audierunt contemplati sunt.

LIII

Quis credidit auditui nostro? et brachium domini cui re-
velatum est? Et ascendet sicut virgultum coram eo, et sicut
radix de terra sitienti. Non est species ei neque decor. Et vidimus
eum, et non erat aspectus, et desideravimus eum, despectum et
novissimum virorum, virum dolorum et scientem infirmitatem;
(margin: et quasi absconditus vultus eius et despectus, unde nec reputavimus eum. Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit.)
Et nos putavimus eum quasi leprosum, et percussum a deo
et humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates
nostras, attritus est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostre
super eum, et livore eius sanati sumus. Omnes nos quasi oves
erravimus, unusquisque in viam suam declinavit,
et posuit dominus in eo iniquitatem omnium nostrum. Oblatus est quia ipse
voluit, et non aperuit os suum. Sicut ovis ad occisionem ducetur,
et quasi agnus coram tondente se obmutescet, et non
aperiet os suum. De angustia et de iudicio sublatus est.
Generationem eius quis enarrabit? quia abscisus est de
terra viventium. Propter scelus populi mei percussi eum. Et dabit
impios pro sepultura, et divitem pro morte sua, eo quod
iniquitatem non fecerit, neque dolus fuerit in ore eius. Et domi-
nus voluit conterere eum in infirmitate. Si posuerit
pro peccato animam suam, videbit semen longevum, et volun-
tas domini in manu eius dirigetur. Pro eo quod laboravit
anima eius, videbit et saturabitur. In scientia sua iustifica-
bit ipse iustus servus meus multos, et iniquitates eorum ip-
se portabit. Ideo dispertiam ei plurimos, et fortium dividet
spolia, pro eo quod tradidit in mortem animam suam, et cum sce-
leratis reputatus est; et ipse peccata multorum tulit,
et pro transgressoribus rogavit.

LIIII

Lauda sterilis que non paris, decanta laudem et hinni
que non pariebas, quoniam multi filii deserte magis quam
eius que habet virum, dicit dominus. Dilata locum tentorii
tui, et pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas. Lon-
gos fac funiculos tuos et clavos tuos consolida. Ad dex-
teram enim et ad levam penetrabis, et semen tuum gentes heredita-
bit, et civitates desertas inhabitabit. Noli timere quia
non confunderis, neque erubesces. Non enim te pudebit, quia
confusionis adolescentie tue oblivisceris, et obprobrii
viduitatis tue non recordaberis amplius. Quia do-
minabitur tui qui fecit te, dominus exercituum nomen

est. redemptor tuus sanctus Israhel. dominus omnis ter-
re vocabitur. Filii [illegible]
[illegible] ad me et ego sal-
vabo vos. [illegible] ait dominus. Qui-
a ut mulierem derelictam et merentem spiritu vo-
cavit te dominus, et uxorem ab adolescentia ab-
iectam dixit deus tuus. Ad punctum in modi-
co dereliqui te, et in miserationibus magnis congregabo te.
In momento indignationis abscondi faciem me-
am parumper a te, et in misericordia sempiterna misertus
sum tui, dixit redemptor tuus dominus. Sicut in die-
bus Noe istud mihi est, cui iuravi ne inducerem aquas
diluvii ultra super terram, sic iuravi ut non irascar
tibi et non increpem te. Montes enim commovebuntur
et colles contremiscent, misericordia autem mea non recedet
a te, et foedus pacis meae non movebitur, dixit mi-
serator tuus dominus. Paupercula tempestate con-
vulsa absque ulla consolatione, ecce ego sternam
per ordinem lapides tuos, et fundabo te in saphiris,
et ponam iaspidem propugnacula tua, et portas tuas
in lapides sculptos, et omnes terminos tuos in lapides de-
siderabiles. Universos filios tuos doctos a domino,
et multitudinem pacis filiis tuis, et in iustitia fun-
daberis. Recede procul a calumnia, quia non timebis,
et a pavore, quia non appropinquabit tibi. Ecce acco-
la veniet qui non erat mecum, advena quondam
tuus adiungetur tibi. Ecce ego creavi fabrum suf-
flantem in igne prunas et proferentem vas in opus suum,
et ego creavi interfectorem ad disperdendum. Omne
vas quod fictum est contra te non dirigetur, et omnem linguam
resistentem tibi in iudicio iudicabis. Haec est hereditas
servorum domini, et iustitia eorum apud me, dicit dominus.

LV

Omnes sitientes venite ad aquas, et qui non habetis ar-
gentum properate, emite et comedite. Venite
emite absque argento et absque ulla commutatione
vinum et lac. Quare appenditis argentum in non pa-
nibus, et laborem vestrum in non saturitate? Audite
audientes me et comedite bonum, et delectabitur in
crassitudine anima vestra. Inclinate aurem vestram et
venite ad me; audite, et vivet anima vestra. Et feri-
am vobiscum pactum sempiternum, misericordias David fideles.
Ecce testem populis dedi eum, ducem ac praeceptorem
gentibus. Ecce gentem quam nesciebas vocabis, et
gentes que non cognoverunt te ad te current propter dominum
dominum deum tuum, et sanctum Israhel quia glorificavit te.
Quaerite dominum dum inveniri potest, invocate eum dum
prope est. Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus
cogitationes suas, et revertatur ad dominum, et miserebi-
tur eius, et ad deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum.
Non enim cogitationes meae cogitationes vestrae, ne-
que viae vestrae viae meae, dicit dominus. Quia sicut exaltantur
caeli a terra, sic exaltatae sunt viae meae a viis vestris et
cogitationes meae a cogitationibus vestris. Et quomodo de-
scendit imber et nix de caelo, et illuc ultra non revertitur,
sed inebriat terram et infundit eam, et germinare
eam facit, et dat semen serenti et panem comedenti,
sic erit verbum meum quod egredietur de ore meo. Non re-
vertetur ad me vacuum, sed faciet quaecumque volui,
et prosperabitur in his ad quae misi illud. Quia in laetitia
egrediemini et in pace deducemini. Montes
et colles cantabunt coram vobis laudem, et omnia
ligna regionis plaudent manu. Pro saliunca as-
cendet abies, et pro urtica crescet myrtus. Et erit
dominus nominatus in signum aeternum quod non auferetur.

Haec dicit dominus: Custodite iudicium et facite
iustitiam, quia iuxta est salus mea ut veniat, et ius-
titia mea ut reveletur. Beatus vir qui facit hoc, et fi-
lius hominis qui apprehendet istud, custodiens sabba-
tum ne polluat illud, custodiens manus suas ne
faciat omne malum. Et non dicat filius adve-
nae qui adhaeret domino dicens: Separatione divi-
det me dominus a populo suo. Et non dicat eunuchus: Ecce
ego lignum aridum. Quia haec dicit dominus eunu-
chis qui custodierint sabbata mea et elegerint quae
ego volui et tenuerint foedus meum: Dabo eis in domo mea
et in muris meis locum, et nomen melius a filiis et fi-
liabus; nomen sempiternum dabo eis quod non peribit. Et fi-
lios advenae qui adhaerent domino ut colant eum
et diligant nomen eius, ut sint ei in servos, omnem cu-
stodientem sabbatum ne polluat illud, et tenen-
tem foedus meum, adducam eos in montem sanctum
meum, et laetificabo eos in domo orationis meae. Ho-
locausta eorum et victimae eorum placebunt super altari
meo, quia domus mea domus orationis voca-
bitur cunctis populis. Ait dominus deus qui congregat dis-
persos Israhel: Adhuc congregabo ad eum congregatos eius.
Omnes bestiae agri venite ad devorandum, universae
bestiae saltus. Speculatores eius caeci omnes, nescie-
runt universi; canes muti non valentes latrare, vi-
dentes vana, dormientes et amantes somnia. Et canes
impudentissimi nescierunt saturitatem; ipsi pastores
ignoraverunt intelligentiam; omnes in viam suam decli-
naverunt, unusquisque ad avaritiam suam, a summo usque
ad novissimum. Venite sumamus vinum et imple-
amur ebrietate, et erit sicut hodie sic et cras multo am-
plius.

Iustus perit, et non est qui recogitet in corde suo,
et viri misericordiae colliguntur, quia non est qui intellegat. A fa-
cie enim malitiae collectus est iustus. Veniat pax,
requiescat in cubili suo qui ambulavit in directione
sua. Vos autem accedite huc, filii auguratricis,
semen adulteri et fornicariae. Super quem lusistis? Su-
per quem dilatastis os et eiecistis linguam? Num-
quid non vos filii scelesti, semen mendax, qui consolamini
in diis subter omne lignum frondosum, immolantes
parvulos in torrentibus subter eminentes pe-
tras? In partibus torrentis pars tua, haec est sors tua,
et ipsis effudisti libamen, obtulisti sacrificium. Num-
quid super his non indignabor? Super montem excelsum et
sublimem posuisti cubile tuum, et illuc ascendisti
ut immolares hostias. Et post ostium et post

[...]posuisti memoriale tuum. quia iuxta [me] discooperuisti et suscepisti adulterum. [dilat]asti cubile tuum et pepigisti cum eis fedus. [dile]xisti stratum eorum manu aperta. et ornasti te [u]nguento. et multiplicasti pigmenta tua. [et mis]isti legatos tuos procul. et humiliata es usque [ad inf]eros. In multitudine vie tue laborasti. [non dix]isti quiescam. vitam manus tue invenisti. [propterea non] rogasti. Pro quo sollicita timuisti quia [mentita es. et] mei non es recordata. nec cogitasti in [corde tuo. quia] ego tacens et quasi non videns. et mei [oblita es.] Ego annuntiabo iusticiam tuam. et opera [tua non] proderunt tibi. Cum clamaveris liberent [te congrega]ti tui. et omnes eos auferet ventus. et [tollet aura.] Qui autem fiduciam habet mei. hereditabit [terram. et] possidebit montem sanctum meum. Et dicam [Viam facite] prebete iter. declinate de semita. [auferte] offendicula de via populi mei. Quia hec [dicit ex]celsus et sublimis habitans eternitatem. et [sanctum nomen e]ius. in excelso et in sancto habitans. et cum contrito [et humili] spiritu. ut vivificet spiritum humilium. et vivificet [cor contri]torum. Non enim in sempiternum litigabo neque usque [ad fine]m irascar. quia spiritus a facie mea egre[dietur et] flatus ego faciam. Propter iniquitatem avari[tie eius] iratus sum et percussi eum. abscondi fa[ciem meam] et indignatus sum. et abiit vagus in [vi]a cordis sui. Vias eius vidi et sanavi eum. et reduxi [eum et re]ddidi consolationes ipsi. et lugentibus eius. [Creavi fr]uctum labiorum pacem. pacem ei qui longe [est et qui] prope dixit dominus. et sanavi eum. Impii autem [quasi mare] fervens quod quiescere non potest. et redundant [fluct]us eius in conculcationem et lutum. Non est [pax] dicit dominus impiis.

[Clama ne ce]sses quasi tuba exalta vocem tuam. et annuntia [populo meo sce]lera eorum. et domui iacob peccata eorum. [Me etenim de] die in diem querunt. et scire vias meas volunt [quasi gens que] iusticiam fecerit. et iudicium [dei sui non de]reliquerit. Rogant me iudicia iusticie. [ap]propinquare deo volunt. Quare ieiunavimus [et non a]spexisti. humiliavimus animas nostras et nescisti. [Ecce in die ie]iunii vestri invenitur voluntas vestra. [et omnes debitores] vestros repetitis. Ecce ad lites et con[tentiones ie]iunatis. et percutitis pugno impie. Noli[te ieiunare] sicut usque ad hanc diem. ut audiatur [in excelso] clamor vester. Numquid tale est ieiunium [quod elegi] per diem affligere hominem animam suam. [numquid con]torquere quasi circulum caput suum et sac[cum et cinerem] sternere. Numquid istud vocabis ie[iunium et] diem acceptabilem domino. Nonne [hoc est magis] ieiunium quod elegi. Dissolve colligationes [impietatis. so]lve fasciculos deprimentes. [dimitte eos] qui confracti sunt liberos. et omne [onus disru]mpe. Frange esurienti panem tuum et [egenos vagos]que induc in domum tuam. Cum videris [nudum] operi eum. et carnem tuam ne despexeris.

Tunc erumpet quasi mane lumen tuum. et sanitas tua citius orietur. Et anteibit faciem tuam iusticia tua. et gloria domini colliget te. Tunc invocabis et dominus exaudiet. Clamabis et dicet ecce adsum. Si abstuleris de medio tui catenam. et desieris extendere digitum. et loqui quod non prodest. Cum effuderis esurienti animam tuam. et animam afflictam repleveris. orietur in tenebris lux tua. et tenebre tue erunt sicut meridies. Et requiem tibi dabit dominus semper. et implebit splendoribus animam tuam. et ossa tua liberabit. Et eris quasi ortus irriguus. et sicut fons aquarum cuius non deficient aque. Et edificabuntur in te deserta seculorum. fundamenta generationis et generationis suscitabis. Et vocaberis edificator sepium avertens semitas in quietem. Si averteris a sabbato pedem tuum facere voluntatem tuam in die sancto meo. et vocaveris sabbatum delicatum. et sanctum domini gloriosum. et glorificaveris eum dum non facis vias tuas. et non invenitur voluntas tua ut loquaris sermonem. tunc delectaberis super domino et sustollam te super altitudines terre. et cibabo te hereditate iacob patris tui. Os enim domini locutum est.

LIX

Ecce non est abbreviata manus domini ut salvare nequeat. neque aggravata est auris eius ut non exaudiat. Sed iniquitates vestre diviserunt inter vos et deum vestrum. et peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis ne exaudiret. Manus enim vestre pollute sunt sanguine et digiti vestri iniquitate. Labia vestra locuta sunt mendacium. et lingua vestra iniquitatem fatur. Non est qui invocet iusticiam. neque est qui iudicet vere. Sed confidunt in nichilo et loquuntur vanitates. Conceperunt laborem et pepererunt iniquitatem. Ova aspidum ruperunt et telas aranee texuerunt. Qui comederit de ovis eorum morietur. et quod confotum est erumpet in regulum. Tele eorum non erunt in vestimentum. neque operientur operibus suis. Opera eorum opera inutilia. et opus iniquitatis in manibus eorum. Pedes eorum ad malum currunt. et festinant ut effundant sanguinem innocentem. Cogitationes eorum cogitationes inutiles. vastitas et contritio in viis eorum. Viam pacis nescierunt et non est iudicium in gressibus eorum. Semite eorum incurvate sunt eis. omnis qui calcat in eis ignorat pacem. Propter hoc elongatum est iudicium a nobis. et non apprehendet nos iusticia. Expectavimus lucem et ecce tenebre. splendorem et in tenebris ambulavimus. Palpavimus sicut ceci parietem. et quasi absque oculis attrectavimus. Impegimus meridie quasi in tenebris. in caliginosis quasi mortui. Rugiemus quasi ursi omnes. et quasi columbe meditantes gememus. Expectavimus iudicium et non est. salutem et elongata est a nobis. Multiplicate sunt enim iniquitates nostre coram te. et peccata nostra responderunt nobis. Quia scelera nostra nobiscum. et iniquitates nostras cognovimus. peccare et mentiri contra dominum. Et aversi sumus ne iremus post tergum dei nostri. ut loqueremur calumpniam et transgressionem.

sicentem. Concepimus et locuti sumus de corde verba mendacii. Et conversum est retrorsum iudicium, et iustitia longe stetit: quia corruit in platea veritas, et aequitas non potuit ingredi. Et facta est veritas in oblivionem: et qui recessit a malo, praedae patuit. Et vidit Dominus, et malum apparuit in oculis eius, quia non est iudicium. Et vidit quia non est vir: et aporiatus est quia non est qui occurrat: et salvavit sibi brachium suum, et iustitia eius ipsa confirmavit eum. Indutus est iustitia ut lorica, et galea salutis in capite eius: indutus est vestimentis ultionis, et opertus est quasi pallio zeli. Sicut ad vindictam, quasi ad retributionem indignationis hostibus suis, et vicissitudinem inimicis suis: insulis vicem reddet. Et timebunt qui ab occidente, nomen Domini: et qui ab ortu solis, gloriam eius: cum venerit quasi fluvius violentus, quem spiritus Domini cogit: et venerit Sion redemptor, et eis qui redeunt ab iniquitate in Iacob, dicit Dominus. Hoc foedus meum cum eis, dicit Dominus: Spiritus meus qui est in te, et verba mea quae posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, et de ore seminis tui, et de ore seminis seminis tui, dicit Dominus, amodo et usque in sempiternum.

LX Surge, illuminare Ierusalem: quia venit lumen tuum, et gloria Domini super te orta est. Quia ecce tenebrae operient terram, et caligo populos: super te autem orietur Dominus, et gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui. Leva in circuitu oculos tuos, et vide: omnes isti congregati sunt, venerunt tibi: filii tui de longe venient, et filiae tuae de latere surgent. Tunc videbis, et afflues, et mirabitur et dilatabitur cor tuum, quando conversa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi. Inundatio camelorum operiet te, dromedarii Madian et Epha: omnes de Saba venient, aurum et thus deferentes, et laudem Domino annuntiantes. Omne pecus Cedar congregabitur tibi, arietes Nabaioth ministrabunt tibi: offerentur super placabili altari meo, et domum maiestatis meae glorificabo. Qui sunt isti, qui ut nubes volant, et quasi columbae ad fenestras suas? Me enim insulae expectant, et naves maris in principio, ut adducam filios tuos de longe: argentum eorum, et aurum eorum cum eis, nomini Domini Dei tui, et Sancto Israel quia glorificavit te. Et aedificabunt filii peregrinorum muros tuos, et reges eorum ministrabunt tibi: in indignatione enim mea percussi te, et in reconciliatione mea misertus sum tui. Et aperientur portae tuae iugiter: die ac nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo gentium, et reges earum adducantur. Gens enim et regnum quod non servierit tibi, peribit: et gentes solitudine vastabuntur. Gloria Libani ad te veniet, abies et buxus et pinus simul, ad ornandum locum sanctificationis meae: et locum pedum meorum glorificabo. Et venient ad te curvi filii eorum qui humiliaverunt te, et adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, et vocabunt te civitatem Domini Sion Sancti Israel. Pro eo quod fuisti derelicta, et odio habita, et non erat qui per te transiret: ponam te in superbiam saeculorum, gaudium in generationem et generationem. Et suges lac gentium, et mamilla regum lactaberis: et scies quia ego Dominus salvans te, et redemptor tuus fortis Iacob. Pro aere afferam aurum, et pro ferro afferam argentum: et pro lignis aes, et pro lapidibus ferrum: et ponam visitationem tuam pacem, et praepositos tuos iustitiam. Non audietur ultra iniquitas in terra tua, vastitas et contritio in terminis tuis, et occupabit salus muros tuos, et portas tuas laudatio. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor lunae illuminabit te: sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, et Deus tuus in gloriam tuam. Non occidet ultra sol tuus, et luna tua non minuetur: quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam, et complebuntur dies luctus tui. Populus autem tuus omnes iusti, in perpetuum hereditabunt terram, germen plantationis meae, opus manus meae ad glorificandum. Minimus erit in mille, et parvulus in gentem fortissimam: ego Dominus in tempore eius subito faciam istud.

Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus me: ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, et praedicarem captivis indulgentiam, et clausis apertionem: ut praedicarem annum placabilem Domino, et diem ultionis Deo nostro: ut consolarer omnes lugentes: ut ponerem lugentibus Sion, et darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro spiritu maeroris: et vocabuntur in ea fortes iustitiae, plantatio Domini ad glorificandum. Et aedificabunt deserta a saeculo, et ruinas antiquas erigent, et instaurabunt civitates desertas, dissipatas in generationem et generationem. Et stabunt alieni, et pascent pecora vestra: et filii peregrinorum agricolae et vinitores vestri erunt. Vos autem sacerdotes Domini vocabimini: ministri Dei nostri, dicetur vobis: fortitudinem gentium comedetis, et in gloria earum superbietis. Pro confusione vestra duplici et rubore, laudabunt partem suam: propter hoc in terra sua duplicia possidebunt, laetitia sempiterna erit eis. Quia ego Dominus diligens iudicium, et odio habens rapinam in holocausto: et dabo opus eorum in veritate, et foedus perpetuum feriam eis. Et scient in gentibus semen eorum, et germen eorum in medio populorum: omnes qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen cui benedixit Dominus. Gaudens gaudebo in Domino, et exsultabit anima mea in Deo meo: quia induit me vestimentis salutis, et indumento iustitiae circumdedit me, quasi sponsum decoratum corona, et quasi sponsam ornatam monilibus suis. Sicut enim terra profert germen suum, et sicut hortus semen suum germinat: sic Dominus Deus germinabit iustitiam, et laudem coram universis gentibus.

Propter Sion non tacebo, et propter Ierusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor iustus eius, et salvator eius ut lampas accendatur. Et videbunt

[Et videbunt gentes iustum] tuum et cuncti reges inclitum tuum et vocabitur tibi nomen novum quod os domini nominabit. Et eris corona glorie in manu domini et diadema regni in manu dei tui. Non vocaberis ultra derelicta et terra tua non vocabitur amplius desolata. Sed vocaberis voluntas mea in ea et terra tua inhabitata quia complacuit domino in te et terra tua inhabitabitur. Habitabit enim iuvenis cum virgine et habitabunt in te filii tui. Et gaudebit sponsus super sponsam et gaudebit super te deus tuus. Super muros tuos iherusalem constitui custodes. Tota die et tota nocte in perpetuum non tacebunt. Qui reminiscimini domini ne taceatis et ne detis silentium ei donec stabiliat et donec ponat iherusalem laudem in terra. Iuravit dominus in dextera sua et in brachio fortitudinis sue si dedero triticum tuum ultra cibum inimicis tuis et si biberint filii alieni vinum tuum in quo laborasti. Quia qui congregant illud comedent et laudabunt dominum et qui comportant illud bibent in atriis sanctis meis. Transite transite per portas preparate viam populo. Planum facite iter eligite lapides et elevate signum ad populos. Ecce dominus auditum fecit in extremis terre. Dicite filie syon ecce salvator tuus venit ecce merces eius cum eo et opus eius coram illo. Et vocabunt eos populus sanctus redempti a domino. Tu autem vocaberis quesita civitas et non derelicta.

Quis est iste qui venit de edom tinctis vestibus de bosra. Iste formosus in stola sua gradiens in multitudine fortitudinis sue. Ego qui loquor iustitiam et propugnator sum ad salvandum. Quare ergo rubrum est indumentum tuum et vestimenta tua sicut calcantium in torculari. Torcular calcavi solus et de gentibus non est vir mecum. Calcavi eos in furore meo et conculcavi eos in ira mea. Et aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea et omnia indumenta mea inquinavi. Dies enim ultionis in corde meo annus redemptionis mee venit. Circumspexi et non erat auxiliator quesivi et non fuit qui adiuvaret. Et salvavit michi brachium meum et indignatio mea ipsa auxiliata est michi. Et conculcavi populos in furore meo et inebriavi eos in indignatione mea et detraxi in terram virtutem eorum. Miserationum domini recordabor laudem domini super omnibus que reddidit nobis dominus et super multitudinem bonorum domui israel que largitus est eis secundum indulgentiam suam et secundum multitudinem misericordiarum suarum. Et dixit verumtamen populus meus est filii non negantes et factus est eis salvator. In omni tribulatione eorum non est tribulatus et angelus faciei eius salvavit eos. In dilectione sua et in indulgentia sua ipse redemit eos et portavit eos et elevavit eos cunctis diebus seculi. Ipsi autem ad iracundiam provocaverunt et afflixerunt spiritum sancti eius. Et conversus est eis in inimicum et ipse debellavit eos. Et recordatus est dierum seculi moysi et populi sui. Ubi est qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui. Ubi est qui posuit in medio eius spiritum sancti sui. Qui eduxit ad dexteram moysen brachio maiestatis sue. Qui scidit aquas ante eos ut faceret sibi nomen sempiternum. Qui eduxit eos per abyssos quasi equum in deserto non impingentem. Quasi animal in campo descendens spiritus domini ductor eius fuit. Sic adduxisti populum tuum ut faceres tibi nomen glorie. Attende de celo et vide de habitaculo sancto tuo et glorie tue. Ubi est zelus tuus et fortitudo tua multitudo viscerum tuorum et miserationum tuarum super me continuerunt se. Tu enim pater noster et abraham nescivit nos et israel ignoravit nos. Tu domine pater noster redemptor noster a seculo nomen tuum. Quare errare nos fecisti domine de viis tuis indurasti cor nostrum ne timeremus te. Convertere propter servos tuos tribus hereditatis tue. Quasi nichilum possederunt populum sanctum tuum hostes nostri conculcaverunt sanctificationem tuam. Facti sumus quasi in principio cum non dominareris nostri neque invocaretur nomen tuum super nos.

LXIIII

Utinam dirumperes celos et descenderes. A facie tua montes defluerent sicut exustio ignis tabescerent aque arderent igni ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis. A facie tua gentes turbarentur. Cum feceris mirabilia non sustinebimus. Descendisti et a facie tua montes defluxerunt. A seculo non audierunt neque auribus perceperunt. Oculus non vidit deus absque te que preparasti expectantibus te. Occurristi letanti et facienti iustitiam. In viis tuis recordabuntur tui. Ecce tu iratus es et peccavimus. In ipsis fuimus semper et salvabimur. Et facti sumus ut immundus omnes nos et quasi pannus menstruate universe iustitie nostre. Et cecidimus quasi folium universi et iniquitates nostre quasi ventus abstulerunt nos. Non est qui invocet nomen tuum qui consurgat et teneat te. Abscondisti faciem tuam a nobis et allisisti nos in manu iniquitatis nostre. Et nunc domine pater noster es tu nos vero lutum et fictor noster tu et opera manuum tuarum omnes nos. Ne irascaris domine satis et ne ultra memineris iniquitatis nostre. Ecce respice populus tuus omnes nos. Civitas sancti tui facta est deserta. Syon deserta facta est iherusalem desolata est. Domus sanctificationis nostre et glorie nostre ubi laudaverunt te patres nostri facta est in exustionem ignis et omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinas. Numquid super hiis continebis te domine tacebis et affliges nos vehementer.

LXV

Quesierunt me qui ante non interrogabant invenerunt qui non quesierunt me. Dixi ecce ego ecce ego ad gentem que non invocabat nomen meum. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum qui graditur in via non bona post cogitationes suas. Populus qui ad iracundiam provocat me ante faciem meam semper. Qui immolant in ortis et sacrificant super lateres. Qui habitant in sepulchris et in delubris ydolorum dormiunt. Qui comedunt carnem suillam et ius prophanum in vasis eorum. Qui dicunt recede a me non appropinques michi quia immundus es. Isti fumus

fumus in furore meo, ignis ardens tota die. Ecce scriptum est coram me: non tacebo, sed reddam et retribuam in sinum eorum iniquitates eorum et iniquitates patrum illorum simul, dicit Dominus, qui sacrificaverunt super montes, et super colles exprobraverunt mihi, et remetiar opus eorum primum in sinu eorum. Hec dicit Dominus: Quomodo si inveniatur granum in botro, et dicatur: Ne dissipes illud, quoniam benedictio est; sic faciam propter servos meos, ut non disperdam totum. Et educam de Iacob semen, et de Iuda possidentem montes meos; et hereditabunt eam electi mei, et servi mei habitabunt ibi. Et erunt campestria in pascua gregum, et vallis Achor in cubile armentorum, populo meo qui requisierunt me. Et vos qui dereliquistis Dominum, qui obliti estis montem sanctum meum, qui ponitis Fortune mensam, et libatis super eam, numerabo vos in gladio, et omnes in cede corruetis; pro eo quod vocavi, et non respondistis, locutus sum, et non audistis, et faciebatis malum in oculis meis, et que nolui elegistis. Propter hoc hec dicit Dominus Deus: Ecce servi mei comedent, et vos esurietis; ecce servi mei bibent, et vos sitietis; ecce servi mei letabuntur, et vos confundemini; ecce servi mei laudabunt pre exultatione cordis, et vos clamabitis pre dolore cordis, et pre contritione spiritus ululabitis. Et dimittetis nomen vestrum in iuramentum electis meis, et interficiet te Dominus Deus, et servos suos vocabit nomine alio. In quo qui benedictus est super terram, benedicetur in Deo amen; et qui iurat in terra, iurabit in Deo amen, quia oblivioni tradite sunt angustie priores, et quia absconse sunt ab oculis meis. Ecce enim ego creo celos novos et terram novam; et non erunt in memoria priora, et non ascendent super cor. Sed gaudebitis et exultabitis usque in sempiternum in his que ego creo; quia ecce ego creo Ierusalem exultationem, et populum eius gaudium. Et exultabo in Ierusalem, et gaudebo in populo meo; et non audietur in ea ultra vox fletus et vox clamoris. Non erit ibi amplius infans dierum, et senex qui non impleat dies suos; quoniam puer centum annorum morietur, et peccator centum annorum maledictus erit. Et edificabunt domos, et habitabunt; et plantabunt vineas, et comedent fructus earum. Non edificabunt, et alius habitabit; non plantabunt, et alius comedet; secundum enim dies ligni erunt dies populi mei, et opera manuum eorum inveterabunt. Electi mei non laborabunt frustra, neque generabunt in conturbatione, quia semen benedictorum Domini est, et nepotes eorum cum eis. Eritque antequam clament, ego exaudiam; adhuc illis loquentibus, ego audiam. Lupus et agnus pascentur simul, et leo et bos comedent paleas, et serpenti pulvis panis eius. Non nocebunt neque occident in omni monte sancto meo, dicit Dominus.

LXVI

Hec dicit Dominus: Celum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum. Que est ista domus quam edificabitis mihi? Et quis est iste locus quietis mee? Omnia hec manus mea fecit, et facta sunt universa ista, dicit Dominus. Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum et contritum spiritu, et trementem sermones meos? Qui immolat bovem, quasi qui interficiat virum; qui mactat pecus, quasi qui excerebret canem; qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat; qui recordatur thuris, quasi qui benedicat ydolo. Hec omnia elegerunt in viis suis, et in abominationibus suis anima eorum delectata est. Unde et ego eligam illusiones eorum, et que timebant adducam eis. Quia vocavi, et non erat qui responderet; locutus sum, et non audierunt; feceruntque malum in oculis meis, et que nolui elegerunt. Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbum eius. Dixerunt fratres vestri odientes vos, et abicientes propter nomen meum: Glorificetur Dominus, et videbimus in letitia vestra; ipsi autem confundentur. Vox populi de civitate, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis suis. Antequam parturiret, peperit; antequam veniret partus eius, peperit masculum. Quis audivit umquam tale? Et quis vidit huic simile? Numquid parturiet terra in die una? Aut parietur gens simul, quia parturivit et peperit Syon filios suos? Numquid ego qui alios parere facio, ipse non pariam? dicit Dominus. Si ego qui generationem ceteris tribuo, sterilis ero? ait Dominus Deus. Letamini cum Ierusalem, et exultate in ea omnes qui diligitis eam; gaudete cum ea gaudio universi qui lugetis super eam, ut sugatis et repleamini ab ubere consolationis eius, ut mulgeatis et deliciis affluatis ab omnimoda gloria eius. Quia hec dicit Dominus: Ecce ego declinabo super eam quasi fluvium pacis, et quasi torrentem inundantem gloriam gentium, quam sugetis; ad ubera portabimini, et super genua blandientur vobis. Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, et in Ierusalem consolabimini. Videbitis, et gaudebit cor vestrum, et ossa vestra quasi herba germinabunt; et cognoscetur manus Domini servis eius, et indignabitur inimicis. Quia ecce Dominus in igne veniet, et quasi turbo quadrige eius, reddere in indignatione furorem suum, et increpationem suam in flamma ignis; quia in igne Dominus diiudicabit, et in gladio suo ad omnem carnem; et multiplicabuntur interfecti a Domino. Qui sanctificabantur, et mundos se putabant in hortis post ianuam intrinsecus, qui comedebant carnem suillam, et abominationem, et murem, simul consumentur, dicit Dominus. Ego autem opera eorum et cogitationes eorum venio ut congregem cum omnibus gentibus et linguis; et venient et videbunt gloriam meam. Et ponam in eis signum, et mittam ex eis qui salvati fuerint ad gentes, in mare, in Africam et Lydiam, tendentes sagittam, in Italiam et Greciam, ad insulas longe, ad eos qui non audierunt de me et non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam gentibus, et adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino, in equis et in quadrigis et in lecticis et in mulis et in carrucis, ad montem sanctum meum Ierusalem, dicit Dominus, quomodo si inferant filii Israel munus in vase mundo in domum Domini. Et assumam ex eis in sacerdotes et levitas, dicit Dominus, quia

[illegible]

[illegible]

...novi et terra nova que ego facio stare coram me dicit dominus: sic stabit semen vestrum et nomen vestrum. Et erit mensis ex mense et sabbatum ex sabbato. Veniet omnis caro ut adoret coram facie mea dicit dominus. Et egredientur et videbunt cadavera virorum qui prevaricati sunt in me. Vermis eorum non morietur et ignis eorum non extinguetur, et erunt usque ad satietatem visionis omni carni.

**Prologus in librum Ieremie prophete.**

Ieremias propheta cui hic prologus scribitur sermone quidem apud Hebreos Ysaia et Osee et quibusdam aliis prophetis videtur esse rusticior, sed sensibus par est, quippe qui eodem spiritu prophetaverit. Porro simpliciter eloquium e loco ei in quo natus est accidit. Fuit enim Anathotites qui est usque hodie viculus tribus ab Ierosolimis distans milibus, sacerdos ex sacerdotibus et in matris utero sanctificatus, virginitate sua evangelicum virum Christi ecclesie dedicans. Hic cum esset puer, captivitatem urbis [illegible] spiritu sancto [illegible] et usque ad [illegible] colonie [illegible] possideret. Vidit [illegible] ruinam [illegible] lamentationes super quadruplici planxit alphabeto, quod [illegible] edidimus. Preterea ordinem visionum qui apud Grecos et Latinos omnino confusus est ad pristinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarii eius qui apud Hebreos nec legitur nec habetur pretermisimus, pro quibus omnibus maledicta ab emulis expecto, quibus me necesse est per singula opuscula respondere. Et hoc patior quia me cogitis, quamquam [illegible] mali [illegible] fuerit modum silentio meo ponere, quam cotidie novum [illegible] invidorum insaniam provocare. [illegible] Iosie cum tertio decimo anno [illegible] exorsus est [illegible]. Sub quo [illegible] Olda [illegible] qui alio nomine appellatus est [illegible] regnavit [illegible] Iuda [illegible] successit in regnum filius Ioachim [illegible] Iechonias. Quinto [illegible] regem [illegible] captivus adductus Nabuchodonosor [illegible] in Babilonem [illegible] Sedechias [illegible] patruus eius. Cuius anno XI Ierusalem capta [illegible] est. Nemo igitur putet eundem [illegible] Ioachim [illegible] scribitur [illegible] extrema sillaba [illegible] in evangelio secundum Matheum [illegible] filium Iosie. Et [illegible] in capite [illegible] Ioachim [illegible] ecclesie [illegible] evangelistam Matheum [illegible] Ioachim [illegible] fortitudinis [illegible] domini voluntatis.

Ieremias Anathotites qui est viculus ab Ierosolimis tribus distans milibus, apud Taphnas in Egypto a populo lapidibus obrutus occubuit. Iacet in eo loco sepultus quo dudum Pharao rex habitaverat. Et quia postulatione sua [illegible] aspidibus [illegible] securitate, magna cum religione eum venerantur.

**Incipit liber Ieremie prophete.**

Verba Ieremie filii Helchie de sacerdotibus qui fuerunt in Anathoth in terra Beniamin. Quod factum est verbum domini ad eum in diebus Iosie filii Amon regis Iuda in tertio decimo anno regni eius. Et factum est in diebus Ioachim filii Iosie regis Iuda usque ad consummationem undecimi anni Sedechie filii Iosie regis Iuda usque ad transmigrationem Ierusalem in mense quinto. Et factum est verbum domini ad me dicens: Priusquam te formarem in utero novi te, et antequam exires de vulva sanctificavi te, et prophetam in gentibus dedi te. Et dixi: A. a. a. domine deus, ecce nescio loqui quia puer ego sum. Et dixit dominus ad me: Noli dicere puer sum, quoniam ad omnia que mittam te ibis, et universa quecumque mandavero tibi loqueris. Ne timeas a facie eorum, quia tecum ego sum ut eruam te, dicit dominus. Et misit dominus manum suam et tetigit os meum. Et dixit dominus ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo. Ecce constitui te hodie super gentes et super regna, ut evellas et destruas et disperdas et dissipes et edifices et plantes. Et factum est verbum domini ad me dicens: Quid tu vides Ieremia? Et dixi: Virgam vigilantem ego video. Et dixit dominus ad me: Bene vidisti, quia vigilabo ego super verbo meo ut faciam illud. Et factum est verbum domini secundo ad me dicens: Quid tu vides? Et dixi: Ollam succensam ego video, et faciem eius a facie aquilonis. Et dixit dominus ad me: Ab aquilone pandetur malum super omnes habitatores terre. Quia ecce ego convocabo omnes cognationes regnorum aquilonis, ait dominus, et venient et ponent unusquisque solium suum in introitu portarum Ierusalem et super omnes muros eius in circuitu et super universas urbes Iuda. Et loquar iudicia mea cum eis super omni malitia eorum qui dereliquerunt me et libaverunt diis alienis et adoraverunt opus manuum suarum. Tu ergo accinge lumbos tuos et surge et loquere ad eos omnia que ego precipio tibi. Ne formides a facie eorum, nec enim timere te faciam vultum eorum. Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam et in columnam ferream et in murum ereum super omnem terram, regibus Iuda, principibus eius et sacerdotibus et populo terre. Et bellabunt adversum te et non prevalebunt, quia tecum ego sum, ait dominus, ut liberem te.

Et factum est verbum domini ad me dicens: Vade et clama in auribus Ierusalem dicens: Hec dicit dominus: Recordatus

[illegible]

tus sum tui miserans adolescentiam tuam et cari
tatem desponsationis tuae quando secuta es me in deserto
in terra quae non seminatur. Sanctus Israel domino primitiae
frugum eius. Omnes qui devorant eum delin
quunt: mala venient super eos dicit dominus.
Audite verbum domini domus Iacob et omnes cognationes do
mus Israel. Haec dicit dominus. Quid invenerunt patres vestri in
me iniquitatis quia elongaverunt a me et ambu
laverunt post vanitatem et vani facti sunt. Et non
dixerunt: Ubi est dominus qui ascendere nos fecit
de terra Aegypti, qui traduxit nos per desertum per
terram inhabitabilem et inviam, per terram sitis et
ymaginem mortis, per terram in qua non ambulavit
vir neque habitavit homo. Et induxi vos in terram car
meli ut comederetis fructum eius et optima
illius. Et ingressi contaminastis terram meam
et hereditatem meam posuistis in abominati
onem. Sacerdotes non dixerunt: Ubi est dominus? et te
nentes legem nescierunt me. Et pastores pre
varicati sunt in me, et prophetae prophetaverunt in baal
et ydola secuti sunt. Propterea adhuc iudicio conten
dam vobiscum ait dominus et cum filiis vestris
disceptabo. Transite ad insulas Cethim et vi
dete, et in Cedar mittite et considerate vehementer et
videte si factum est huiuscemodi. Si mutavit gens deos
suos, et certe ipsi non sunt dii, populus vero meus mutavit
gloriam suam in ydolum. Obstupescite caeli super
hoc et portae eius desolamini vehementer dicit dominus.
Duo enim mala fecit populus meus. Me dereliquerunt
fontem aquae vivae et foderunt sibi cisternas dissipa
tas quae continere non valent aquas. Numquid servus est Israel
aut vernaculus? quare ergo factus est in praedam? Super eum
rugierunt leones, dederunt vocem suam, posuerunt terram
in solitudinem. Civitates eius exustae sunt et non est qui habi
tet in eis. Filii quoque Mempheos et Taphnes constupraverunt
te usque ad verticem. Numquid non istud factum est
tibi quia dereliquisti dominum deum tuum eo tempore quo duce
bat te per viam. Et nunc quid tibi vis in via Aegypti ut
bibas aquam turbidam, et quid tibi cum via Assyriorum
ut bibas aquam fluminis? Arguet te malitia tu
a et aversio tua increpabit te. Scito et vide quia ma
lum et amarum est reliquisse te dominum deum tuum et non esse ti
morem mei apud te dicit dominus exercituum. A saeculo con
fregisti iugum meum, rupisti vincula mea et
dixisti: Non serviam. In omni enim colle subli
mi et sub omni ligno frondoso tu prosternebaris mere
trix. Ego autem plantavi te vineam electam
omne semen verum. Quomodo ergo conversa es mihi in pravum vine
a aliena? Si laveris te nitro et multiplicaveris
herbam borith maculata es in iniquitate tua di
cit dominus deus coram me. Quomodo dicis: Non sum pol
luta, post Baalim non ambulavi? Vide vias tu
as in convalle, scito quid feceris. Cursor levis ex
plicans vias tuas. Onager assuetus in soli
tudine in desiderio animae suae attraxit ventum

amoris sui. Nullus avertet eam. Omnes qui quae
runt eam non deficient: in menstruis eius invenient eam. Prohi
be pedem tuum a nuditate et guttur tuum a
siti. Et dixisti: Desperavi, nequaquam faciam: adamavi quippe
alienos et post eos ambulabo. Quomodo confundi
tur fur quando deprehenditur, sic confusi sunt domus Israel, ipsi
et reges eorum, principes et sacerdotes et prophetae eorum, di
centes ligno: Pater meus es tu, et lapidi: Tu me ge
nuisti. Verterunt ad me tergum et non faciem, et in tempore
afflictionis suae dicent: Surge et libera nos. Ubi sunt
dii tui quos fecisti? Surgant et liberent te in tempore
afflictionis tuae. Secundum numerum quippe civitatum
tuarum erant dii tui Iuda. Quid vultis mecum iu
dicio contendere? Omnes dereliquistis me dicit dominus.
Frustra percussi filios vestros, disciplinam non recepe
runt. Devoravit gladius vester prophetas vestros; quasi leo
vastator generatio vestra. Videte verbum domini.
Numquid solitudo factus sum Israeli aut terra sero
tina? quare ergo dixit populus meus: Recessimus, non ve
niemus ultra ad te? Numquid obliviscetur virgo
ornamenti sui aut sponsa fasciae pectoralis suae? populus
vero meus oblitus est mei diebus innumeris. Quid niteris
bonam ostendere viam tuam ad quaerendam dilectionem,
quae insuper et malitias tuas docuisti vias tuas,
et in alis tuis inventus est sanguis animarum pauperum
et innocentium? Non in fossis inveni eos, sed in omnibus quae
supra memoravi. Et dixisti: Absque peccato et innocens
ego sum, et propterea avertatur furor tuus a me.
Ecce ego iudicio contendam tecum eo quod dixeris: Non
peccavi. Quam vilis facta es nimis iterans
vias tuas! Et ab Aegypto confunderis sicut confusa es
ab Assyrio. Nam et ab isto egredieris et manus tuae
erunt super caput tuum, quoniam obtrivit dominus confiden
tiam tuam et nihil habebis prosperum.
Vulgo dicitur: Si dimiserit vir uxorem suam et rece
dens ab eo duxerit virum alterum, numquid revertetur ad eam ul
tra? numquid non polluta et contaminata erit mulier
illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus mul
tis, tamen revertere ad me dicit dominus. Leva oculos tuos in
directum et vide ubi non prostrata sis. In viis sede
bas expectans eos quasi latro in solitudine et pol
luisti terram in fornicationibus tuis et in malitiis tuis. Quam ob
rem prohibitae sunt stillae pluviarum et serotinus im
ber non fuit. Frons mulieris meretricis facta est
tibi, noluisti erubescere. Ergo saltem amodo
voca me: Pater meus, dux virginitatis meae tu es.
Numquid irascetur in perpetuum aut perseverabit
in finem? Ecce locuta es et fecisti mala et po
tuisti. Et [illegible]
masti, et implesti malam cognitionem tuam
[illegible]
possis [illegible]. Et dixit domi
nus ad me in diebus Iosiae regis. Numquid vi
disti quae fecerit aversatrix Israel? Abiit sibi super omnem
montem excelsum et sub omni ligno fr[ondoso]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

fornicata est ibi. Et dixi cum fecisset haec omnia ista ad me convertere et non est reversa. Et vidit praevaricatrix soror eius Iuda quia pro eo quod moechata esset aversatrix Israhel dimisissem eam et dedissem ei libellum repudii et non timuit praevaricatrix Iuda soror eius sed abiit et fornicata est ipsa etiam. Et facilitate fornicationis suae contaminavit terram et moechata est cum lapide et ligno. Et in omnibus his non est reversa ad me praevaricatrix soror eius Iuda in toto corde suo sed in mendacio ait Dominus. Et dixit Dominus ad me iustificavit animam suam aversatrix Israhel comparatione praevaricatricis Iudae. Vade et clama sermones istos contra aquilonem et dices. Revertere aversatrix Israhel ait Dominus et non avertam faciem meam a vobis quia sanctus ego sum dicit Dominus et non irascar in perpetuum. Tamen scito iniquitatem tuam quia in Dominum Deum tuum praevaricata es et dispersisti vias tuas alienis sub omni ligno frondoso et vocem meam non audisti ait Dominus. Convertimini filii revertentes dicit Dominus quia ego vir vester et adsumam vos unum de civitate et duos de cognatione et introducam vos in Sion. Et dabo vobis pastores iuxta cor meum et pascent vos scientia et doctrina. Cumque multiplicati fueritis et creveritis in terra in diebus illis ait Dominus non dicent ultra arca testamenti Domini neque ascendet super cor neque recordabuntur illius nec visitabitur nec fiet ultra. In tempore illo vocabunt Hierusalem solium Domini et congregabuntur ad eam omnes gentes in nomine Domini in Hierusalem et non ambulabunt post pravitatem cordis sui pessimi. In diebus illis ibit domus Iuda ad domum Israhel et venient simul de terra aquilonis ad terram quam dedi patribus vestris. Ego autem dixi quomodo ponam te in filios et tribuam tibi terram desiderabilem hereditatem praeclaram exercituum gentium. Et dixi patrem vocabis me et post me ingredi non cessabis. Sed quomodo si contemnat mulier amatorem suum sic contempsit me domus Israhel ait Dominus. Vox in viis audita est ploratus et ululatus filiorum Israhel quoniam iniquam fecerunt viam suam obliti sunt Domini Dei sui. Convertimini filii revertentes et sanabo aversiones vestras. Ecce nos venimus ad te tu enim es Dominus Deus noster. Vere mendaces erant colles multitudo montium vere in Domino Deo nostro salus Israhel. Confusio comedit laborem patrum nostrorum ab adulescentia nostra greges eorum et armenta eorum filios eorum et filias eorum. Dormiemus in confusione nostra et operiet nos ignominia nostra quoniam Domino Deo nostro peccavimus nos et patres nostri ab adulescentia nostra usque ad diem hanc et non audivimus vocem Domini Dei nostri. Si reverteris Israhel ait Dominus ad me convertere si abstuleris offendicula tua a facie mea

non commoveberis. Et iurabis vivit Dominus in veritate et in iudicio et in iustitia et benedicent eum gentes ipsumque laudabunt. Haec enim dicit Dominus viro Iuda et habitatori Hierusalem novate vobis novale et nolite serere super spinas. Circumcidimini Domino et auferte praeputia cordium vestrorum viri Iuda et habitatores Hierusalem. Ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea et succendatur et non sit qui extinguat propter malitiam cogitationum vestrarum. Adnuntiate in Iuda et in Hierusalem auditum facite. Loquimini et canite tuba in terra. Clamate fortiter et dicite. Congregamini et ingrediamur civitates munitas. Levate signum in Sion confortamini nolite stare quia malum ego adduco ab aquilone et contritionem magnam. Ascendit leo de cubili suo et praedo gentium se levavit egressus est de loco suo ut ponat terram tuam in solitudinem. Civitates tuae vastabuntur remanentes absque habitatore. Super hoc accingite vos ciliciis plangite et ululate quia non est aversa ira furoris Domini a nobis. Et erit in die illa dicit Dominus peribit cor regis et cor principum et obstupescent sacerdotes et prophetae consternabuntur. Et dixi heu heu heu Domine Deus ergo ne decepisti populum istum et Hierusalem dicens pax erit vobis et ecce pervenit gladius usque ad animam. In tempore illo dicetur populo huic et Hierusalem ventus urens in viis quae sunt in deserto viae filiae populi mei non ad ventilandum et ad purgandum. Spiritus plenus ex his veniet mihi et nunc ego loquar iudicia mea cum eis. Ecce quasi nubes ascendet et quasi tempestas currus eius. Velociores aquilis equi illius. Vae nobis quoniam vastati sumus. Lava a malitia cor tuum Hierusalem ut salva fias. Usquequo morabuntur in te cogitationes noxiae. Vox enim adnuntiantis a Dan et notum facientis idolum de monte Ephraim. Concitate gentes ecce auditum est in Hierusalem custodes venire de terra longinqua et dare super civitates Iuda vocem suam. Quasi custodes agrorum facti sunt super eam in gyro quia me ad iracundiam provocavit dicit Dominus. Viae tuae et cogitationes tuae fecerunt haec tibi ista malitia tua quia amara quia tetigit cor tuum. Ventrem meum doleo ventrem meum doleo sensus cordis mei turbati sunt in me. Non tacebo quoniam vocem bucinae audivit anima mea clamorem proelii. Contritio super contritionem vocata est et vastata est omnis terra. Repente vastata sunt tabernacula mea subito pelles meae. Usquequo videbo fugientem audiam vocem bucinae. Quia stultus populus meus me non cognovit filii insipientes sunt et vecordes. Sapientes sunt ut faciant mala bene autem facere nescierunt. Aspexi terram et ecce vacua erat et nihili et caelos et non erat lux in eis. Vidi montes et ecce movebantur et omnes colles conturbati sunt. Intuitus sum et non erat homo et omne volatile caeli recessit. Aspexi et ecce Carmelus desertus et omnes urbes eius destructae sunt a facie Domini

et a facie ire furoris eius. Hec enim dicit dominus. Deserta
erit omnis terra. Sed tamen consummationem non faciam. Lugebit
terra et merebunt celi desuper. eo quod locutus sum. Co-
gitaui et non penituit me, nec auersus sum ab eo.
A uoce equitis et mittentis sagittam. fugit omnis
ciuitas. Ingressi sunt ardua. et ascenderunt rupes. Uni-
uerse urbes derelicte sunt, et non habitat in eis homo. Tu
autem uastata quid facies? Cum uestieris te coccino.
cum ornata fueris monili aureo. et pinxeris stibio
oculos tuos. frustra componeris. Contempserunt te amato-
res tui. animam tuam querent. Uocem enim quasi parturi-
entis audiui. angustias ut puerpere. Uox filie
Syon intermorientis expandentisque manus suas.
Ve mihi quia defecit anima mea propter interfectos.
V Circuite uias Ierusalem. et aspicite et considerate et requi-
rite in plateis eius. an inueniatis uirum facientem
iudicium. et querentem fidem. et propitius ero ei. Quod
si etiam uiuit dominus dixerint. et hoc falso iurabunt. Do-
mine oculi tui respiciunt fidem. Percussisti eos et non
doluerunt. attriuisti eos et renuerunt accipere disci-
plinam. Indurauerunt facies suas supra petram. et
noluerunt reuerti. Ego autem dixi forsitan pauperes
sunt et stulti. ignorantes uiam domini. iudicium dei
sui. Ibo igitur ad optimates et loquar eis. Ipsi enim cogno-
uerunt uiam domini. iudicium dei sui. Et ecce magis
hii simul confregerunt iugum. ruperunt uincula. Propterea
percussit eos leo de silua. lupus ad uesperam uastauit
eos. Pardus uigilans super ciuitates eorum. omnis qui e-
gressus fuerit ex eis capietur. quia multiplicate sunt
preuaricationes eorum. confortate sunt auersiones eorum. Su-
per quo propitius tibi esse potero. Filii tui dereliquerunt me. et
iurant in his qui non sunt dii. Saturaui eos et
mechati sunt. et in domo meretricis luxuriabantur.
Equi amatores in feminas et emissarii facti sunt.
unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat. Num-
quid super his non uisitabo dicit dominus. et in gente tali
non ulciscetur anima mea. Ascendite muros eius et dissi-
pate. consummationem autem nolite facere. Auferte pro-
pagines eius. quia non sunt domini. Preuaricatione enim preua-
ricata est in me domus israel et domus iuda dicit dominus. Ne-
gauerunt dominum et dixerunt non est ipse. neque ueniet super nos
malum. Gladium et famem non uidebimus. Prophe-
te fuerunt in uentum locuti. et responsum non fuit in eis. Hec
ergo euenient illis. Hec dicit dominus deus exercituum. Quia lo-
cuti estis uerbum istud. Ecce ego do uerba mea in
ore tuo in ignem. et populum istum in ligna. et uorabit
eos. Ecce ego adducam super uos gentem de longin-
quo domus israel ait dominus. gentem robustam. gentem
antiquam. gentem cuius ignorabis linguam. nec in-
telliges quid loquatur. Pharetra eius quasi sepulchrum
patens. Uniuersi fortes. et comedent segetes tuas.
et panem tuum. deuorabunt filios tuos et filias tuas.
comedent gregem tuum et armenta tua. comedent ui-
neam tuam et ficum tuam. et conteret urbes munitas
tuas in quibus tu habes fiduciam gladio. Uerumtamen
et in diebus illis ait dominus non faciam uos in consumma-
tionem. Quod si dixeritis quare fecit dominus deus noster nobis hec
omnia. dices ad eos. Sicut dereliquistis me et seruis-
tis deo alieno in terra uestra. sic seruietis alienis in
terra non uestra. Annuntiate hoc domui iacob. et audi-
tum facite in iuda dicentes. Audi popule stulte. qui
non habes cor. qui habentes oculos non uidetis. et aures
et non auditis. Me ergo non timebitis ait dominus. et a facie
mea non dolebitis. qui posui harenam terminum mari
preceptum sempiternum quod non preteribit. et commo-
uebuntur et non poterunt. et intumescent fluctus eius et non tran-
sibunt illud. Populo autem huic factum est cor incredu-
lum et exasperans. Recesserunt et abierunt. et non dixerunt in corde
suo. metuamus dominum deum nostrum qui dat nobis
pluuiam temporaneam et serotinam in tempore suo. ple-
nitudinem annue messis custodientem nobis.
Iniquitates uestre declinauerunt hec. et peccata uestra pro-
hibuerunt bonum a uobis. Quia inuenti sunt in populo meo
impii insidiantes quasi aucupes. laqueos ponentes et pe-
dicas ad capiendos uiros. Sicut decipula plena
auibus. sic domus eorum plene dolo. Ideo magnificati
sunt et ditati. incrassati sunt et impinguati. et pre-
terierunt sermones meos pessime. Causam uidue
non iudicauerunt. causam pupilli non direxerunt. et iudicium
pauperum non iudicauerunt. Numquid super his non uisi-
tabo dicit dominus. aut super gentem huiuscemodi non ulciscetur
anima mea. Stupor et mirabilia facta sunt in terra.
Prophete prophetabant mendacium. et sacerdotes plaude-
bant manibus suis. et populus meus dilexit talia. Quid igitur fiet
in nouissimo eius.
Confortamini filii beniamin in medio ierusalem. et in
Thecua clangite buccina. et super bethacarem le-
uate uexillum. quia malum uisum est ab aquilo-
ne et contritio magna. Speciose et delicate assimilaui
filiam syon. Ad eam uenient pastores et greges eorum.
Fixerunt in ea tentoria in circuitu. Pascet unus-
quisque eos qui sub manu sua sunt. Sanctificate super eam
bellum. consurgite et ascendamus in meridie. Ue nobis
quia declinauit dies. quia longiores facte sunt umbre ue-
speri. Surgite et ascendamus in nocte. et dissipemus domos
eius. Quia hec dicit dominus exercituum. Cedite lignum eius
et fundite circa ierusalem aggerem. Hec est ciuitas uisitationis.
omnis calumpnia in medio eius. Sicut frigidam fecit
cisterna aquam suam. sic frigidam fecit maliciam
suam. Iniquitas et uastitas audietur in ea coram me
semper infirmitas et plaga. Erudire ierusalem ne
forte recedat anima mea a te. ne forte ponam te de-
sertam terram inhabitabilem. Hec dicit dominus
exercituum. Usque ad racemum colligent quasi in
uinea reliquias israel. Conuerte manum tuam quasi uin-
demiator ad cartallum. Cui loquar et quem conte-
stabor ut audiat. Ecce incircumcise aures eorum. et audi-
re non possunt. Ecce uerbum domini factum est eis in oppro-
brium. et non suscipient illud. Propterea furore domini
plenus sum. laboraui sustinens. Effunde

parvulum foris et super concilium iuvenum simul; vir enim cum muliere capietur, senex cum pleno dierum. Et transibunt domus eorum ad alteros, agri et uxores pariter, quia extendam manum meam super habitantes terram, dicit Dominus. A minore quippe usque ad maiorem omnes avaritiae student, et a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. Et curabant contritionem filiae populi mei cum ignominia dicentes: Pax, pax, et non erat pax. Confusi sunt qui abominationem fecerunt; quin potius confusione non sunt confusi et erubescere nescierunt. Quam ob rem cadent inter ruentes; in tempore visitationis suae corruent, dicit Dominus. Haec dicit Dominus: State super vias et videte et interrogate de semitis antiquis quae sit via bona, et ambulate in ea, et invenietis refrigerium animabus vestris. Et dixerunt: Non ambulabimus. Et constitui super vos speculatores: Audite vocem tubae. Et dixerunt: Non audiemus. Ideo audite gentes, et cognosce congregatio quanta ego faciam eis. Audi terra: Ecce ego adducam mala super populum istum, fructum cogitationum eius, quia verba mea non audierunt et legem meam proiecerunt. Ut quid mihi tus de Saba affertis et calamum suave olentem de terra longinqua? Holocautomata vestra non sunt accepta, et victimae vestrae non placuerunt mihi. Propterea haec dicit Dominus: Ecce ego dabo in populum istum ruinas, et ruent in eis patres et filii simul, vicinus et proximus peribunt. Haec dicit Dominus: Ecce populus venit de terra aquilonis, et gens magna consurget a finibus terrae. Sagittam et scutum arripiet; crudelis est et non miserebitur. Vox eius quasi mare sonabit, et super equos ascendent praeparati quasi vir ad proelium adversum te filia Sion. Audivimus famam eius, dissolutae sunt manus nostrae; tribulatio apprehendit nos, dolores ut parturientem. Nolite exire ad agros et in via ne ambuletis, quoniam gladius inimici pavor in circuitu. Filia populi mei accingere cilicio et conspergere cinere; luctum unigeniti fac tibi planctum amarum, quia repente veniet vastator super nos. Probatorem dedi te in populo meo robustum, et scies et probabis viam eorum. Omnes isti principes declinantes, ambulantes fraudulenter, aes et ferrum, universi corrupti sunt. Defecit sufflatorium, in igne consumptum est plumbum, frustra conflavit conflator; malitiae enim eorum non sunt consumptae. Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit illos. Verbum quod factum est ad Ieremiam a Domino dicens: Sta in porta domus Domini et praedica ibi verbum istud et dic: Audite verbum Domini omnis Iuda qui ingredimini per portas has ut adoretis Dominum. Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Bonas facite vias vestras et studia vestra, et habitabo vobiscum in loco isto. Nolite confidere in verbis mendacii dicentes: Templum Domini, templum Domini, templum Domini est. Quoniam si bene direxeritis vias vestras et studia vestra, si feceritis iudicium inter virum et proximum eius, advenae et pupillo et viduae non feceritis calumniam, nec sanguinem innocentem effuderitis in loco hoc, et post deos alienos non ambulaveritis in malum vobismetipsis, habitabo vobiscum in loco isto, in terra quam dedi patribus vestris a saeculo et usque in saeculum. Ecce vos confiditis vobis in sermonibus mendacii qui non proderunt vobis, furari, occidere, adulterari, iurare mendaciter, libare Baalim, et ire post deos alienos quos ignoratis. Et venistis et stetistis coram me in domo hac in qua invocatum est nomen meum, et dixistis: Liberati sumus eo quod fecerimus omnes abominationes istas. Numquid ergo spelunca latronum facta est domus ista in qua invocatum est nomen meum in oculis vestris? Ego, ego sum; ego vidi, dicit Dominus. Ite ad locum meum in Silo ubi habitavit nomen meum a principio, et videte quae fecerim ei propter malitiam populi mei Israel.

VII

Et nunc quia fecistis omnia opera haec, dicit Dominus, et locutus sum ad vos mane consurgens et loquens et non audistis, et vocavi vos et non respondistis, faciam domui huic in qua invocatum est nomen meum et in qua vos habetis fiduciam et loco quem dedi vobis et patribus vestris sicut feci Silo. Et proiciam vos a facie mea sicut proieci omnes fratres vestros, universum semen Ephraim. Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem et orationem, et non obsistas mihi, quia non exaudiam te. Nonne vides quid isti faciunt in civitatibus Iuda et in plateis Hierusalem? Filii colligunt ligna, et patres succendunt ignem, et mulieres conspergunt adipem ut faciant placentas reginae caeli, et libent diis alienis et me ad iracundiam provocent. Numquid me ad iracundiam provocant, dicit Dominus? Nonne semetipsos in confusionem vultus sui? Ideo haec dicit Dominus Deus: Ecce furor meus et indignatio mea conflatur super locum istum, super viros et super iumenta et super lignum regionis et super fruges terrae, et succendetur et non extinguetur. Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Holocautomata vestra addite victimis vestris et comedite carnes. Quia non sum locutus cum patribus vestris et non praecepi eis in die qua eduxi eos de terra Aegypti de verbo holocautomatum et victimarum. Sed hoc verbum praecepi eis dicens: Audite vocem meam et ero vobis Deus, et vos eritis mihi populus, et ambulate in omni via quam mandavi vobis ut bene sit vobis. Et non audierunt nec inclinaverunt aurem suam, sed abierunt in voluptatibus et in pravitate cordis sui mali, factique sunt retrorsum et non in ante a die qua egressi sunt patres eorum de terra Aegypti usque ad diem hanc. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas per diem consurgens diluculo et mittens. Et non audierunt me nec inclinaverunt aurem suam, sed induraverunt cervicem suam et peius operati sunt quam patres eorum. Et loqueris ad eos omnia verba haec et non audient te, et vocabis eos et non respondebunt tibi. Et dices ad eos: Haec est gens quae non audivit vocem Domini Dei sui nec recepit disciplinam

periit fides, et ablata est de ore eorum. Tonde capillum tuum et proice, et sume in directum planctum, quia proiecit Dominus et reliquit generationem furoris sui. Quia fecerunt filii Iuda malum in oculis meis, dicit Dominus. Posuerunt offendicula sua in domo in qua invocatum est nomen meum, ut polluerent eam. Et aedificaverunt excelsa Topheth, quae est in valle filii Ennom, ut incenderent filios suos et filias suas igni, quae non praecepi, nec cogitavi in corde meo. Ideo ecce dies venient, dicit Dominus, et non dicetur amplius Topheth et vallis filii Ennom, sed vallis interfectionis. Et sepelient in Topheth, eo quod non sit locus. Et erit morticinum populi huius in cibum volucribus caeli et bestiis terrae, et non erit qui abigat. Et quiescere faciam de urbibus Iuda et de plateis Ierusalem vocem gaudii et vocem laetitiae, vocem sponsi et vocem sponsae; in desolationem enim erit terra.

VIII

In tempore illo, ait Dominus, eicient ossa regum Iuda et ossa principum eius, et ossa sacerdotum, et ossa prophetarum, et ossa eorum qui habitaverunt Ierusalem, de sepulchris suis; et pandent ea ad solem et lunam et omnem militiam caeli, quae dilexerunt et quibus servierunt, et post quae ambulaverunt, et quae quaesierunt, et adoraverunt. Non colligentur et non sepelientur; in sterquilinium super faciem terrae erunt. Et eligent magis mortem quam vitam, omnes qui residui fuerint de cognatione hac pessima, in universis locis quae derelicta sunt, ad quae eieci eos, dicit Dominus exercituum. Et dices ad eos: Haec dicit Dominus: Numquid qui cadit non resurget? et qui aversus est non revertetur? Quare ergo aversus est populus iste in Ierusalem aversione contentiosa? Apprehenderunt mendacium, et noluerunt reverti. Attendi et auscultavi; nemo quod bonum est loquitur; nullus est qui agat paenitentiam super peccato suo, dicens: Quid feci? Omnes conversi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens in proelio. Milvus in caelo cognovit tempus suum; turtur et hirundo et ciconia custodierunt tempus adventus sui; populus autem meus non cognovit iudicium Domini. Quomodo dicitis: Sapientes nos sumus, et lex Domini nobiscum est? Vere mendacium operatus est stilus mendax scribarum. Confusi sunt sapientes, perterriti et capti sunt; verbum enim Domini proiecerunt, et sapientia nulla est in eis. Propterea dabo mulieres eorum exteris, agros eorum heredibus, quia a minimo usque ad maximum omnes avaritiam sequuntur; a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt mendacium. Et sanabant contritionem filiae populi mei ad ignominiam, dicentes: Pax, pax; cum non esset pax. Confusi sunt quia abominationem fecerunt; quin potius confusione non sunt confusi, et erubescere nescierunt. Idcirco cadent inter corruentes; in tempore visitationis suae corruent, dicit Dominus. Congregans congregabo eos, dicit Dominus; non est uva in vitibus, et non sunt ficus in ficulnea; folium defluxit, et dedi eis quae praetergressa sunt. Quare sedemus? convenite, et ingrediamur civitatem munitam, et sileamus ibi; quia Dominus noster silere nos fecit, et potum dedit nobis aquam fellis. Peccavimus enim Domino. Expectavimus pacem, et non erat bonum; tempus medelae, et ecce formido. A Dan auditus est fremitus equorum eius; a voce hinnituum pugnatorum eius commota est omnis terra; et venerunt et devoraverunt terram et plenitudinem eius, urbem et habitatores eius. Quia ecce ego mittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio, et mordebunt vos, ait Dominus. Dolor meus super dolorem, in me cor meum maerens. Ecce vox clamoris filiae populi mei de terra longinqua: Numquid Dominus non est in Sion, aut rex eius non est in ea? Quare ergo me ad iracundiam concitaverunt in sculptilibus suis et in vanitatibus alienis? Transiit messis, finita est aestas, et nos salvati non sumus. Super contritione filiae populi mei contritus sum et contristatus; stupor obtinuit me. Numquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Quare igitur non est obducta cicatrix filiae populi mei?

Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrimarum? et plorabo die ac nocte interfectos filiae populi mei. Quis dabit me in solitudine diversorium viatorum, et derelinquam populum meum et recedam ab eis? quia omnes adulteri sunt, coetus praevaricatorum. Et extenderunt linguam suam quasi arcum mendacii et non veritatis; confortati sunt in terra, quia de malo ad malum egressi sunt, et me non cognoverunt, dicit Dominus. Unusquisque se a proximo suo custodiat, et in omni fratre suo non habeat fiduciam, quia omnis frater supplantans supplantabit, et omnis amicus fraudulenter incedet. Et vir fratrem suum deridebit, et veritatem non loquentur; docuerunt enim linguam suam loqui mendacium; ut inique agerent laboraverunt. Habitatio tua in medio doli; in dolo renuerunt scire me, dicit Dominus. Propterea haec dicit Dominus exercituum: Ecce ego conflabo et probabo eos; quid enim aliud faciam a facie filiae populi mei? Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est; in ore suo pacem cum amico suo loquitur, et occulte ponit ei insidias. Numquid super his non visitabo, dicit Dominus, aut in gente huiuscemodi non ulciscetur anima mea? Super montes assumam fletum ac lamentum, et super speciosa deserti planctum, quoniam incensa sunt, eo quod non sit vir pertransiens, et non audierunt vocem possidentis. A volucre caeli usque ad pecora transmigraverunt et recesserunt. Et dabo Ierusalem in acervos harenae et cubilia draconum; et civitates Iuda dabo in desolationem, eo quod non sit habitator. Quis est vir sapiens qui intellegat hoc, et ad quem verbum oris Domini fiat, ut adnuntiet istud? quare perierit terra, et exusta sit quasi desertum, eo quod non sit qui pertranseat? Et dixit Dominus: Quia dereliquerunt legem meam, quam dedi eis, et non audierunt vocem meam, et non ambulaverunt in ea, et abierunt post pravitatem cordis sui et post Baalim, quod didicerunt a patribus suis. Propterea haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce

[cibabo populum] istum absinthio, et potum dabo eis aquam fellis. Et dispergam eos in gentibus quas non noverunt ipsi et patres eorum, et mittam post eos gladium donec consumantur. Haec dicit Dominus exercituum: Contemplamini et vocate lamentatrices et veniant, et ad eas quae sapientes sunt mittite et properent. Festinent et assumant super nos lamentum; deducant oculi nostri lacrimas, et palpebrae nostrae defluant aquis. Quia vox lamentationis audita est de Sion: Quomodo vastati sumus et confusi vehementer? quia dereliquimus terram, quoniam deiecta sunt tabernacula nostra. Audite ergo, mulieres, verbum Domini, et assumat auris vestra sermonem oris eius; et docete filias vestras lamentum, et unaquaeque proximam suam planctum. Quia ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras, disperdere parvulos de foris, iuvenes de plateis. Loquere: Haec dicit Dominus: Et cadet morticinum hominis quasi stercus super faciem regionis, et quasi faenum post tergum metentis, et non est qui colligat. Haec dicit Dominus: Non glorietur sapiens in sapientia sua, et non glorietur fortis in fortitudine sua, et non glorietur dives in divitiis suis; sed in hoc glorietur qui gloriatur, scire et nosse me, quia ego sum Dominus qui facio misericordiam et iudicium et iustitiam in terra: haec enim placent mihi, ait Dominus. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et visitabo super omnem qui circumcisum habet praeputium: super Aegyptum, et super Iudam, et super Edom, et super filios Ammon, et super Moab, et super omnes qui attonsi sunt in comam, habitantes in deserto: quia omnes gentes habent praeputium, omnis autem domus Israel incircumcisi sunt corde.

Audite verbum quod locutus est Dominus super vos, domus Israel. Haec dicit Dominus: Iuxta vias gentium nolite discere, et a signis caeli nolite metuere quae timent gentes, quia leges populorum vanae sunt; quia lignum de saltu praecidit opus manus artificis in ascia. Argento et auro decoravit illud; clavis et malleis compegit, ut non dissolvatur. In similitudinem palmae fabricata sunt, et non loquentur; portata tollentur, quia incedere non valent. Nolite ergo timere ea, quia nec male possunt facere nec bene. Non est similis tui, Domine; magnus es tu, et magnum nomen tuum in fortitudine. Quis non timebit te, o rex gentium? tuum est enim decus; inter cunctos sapientes gentium, et in universis regnis eorum, nullus est similis tui. Pariter insipientes et fatui probabuntur; doctrina vanitatis eorum lignum est. Argentum involutum de Tharsis affertur, et aurum de Ophaz: opus artificis et manus aerarii; hyacinthus et purpura indumentum eorum, opus artificum universa haec. Dominus autem Deus verus est; ipse Deus vivens, et rex sempiternus. Ab indignatione eius commovebitur terra, et non sustinebunt gentes comminationem eius. Sic ergo dicetis eis: Dii qui caelum et terram non fecerunt, pereant de terra et de his quae sub caelo sunt. Qui facit terram in fortitudine sua, praeparat orbem in sapientia sua, et prudentia sua extendit caelos. Ad vocem suam dat multitudinem aquarum in caelo, et elevat nebulas ab extremitatibus terrae; fulgura in pluviam facit, et educit ventum de thesauris suis. Inf. 51. c. b. Stultus factus est omnis homo a scientia sua; confusus est omnis artifex in sculptili, quia falsum est quod conflavit, et non est spiritus in eis. Vana sunt, et opus risu dignum; in tempore visitationis suae peribunt. Non est his similis pars Iacob: qui enim formavit omnia, ipse est, et Israel virga hereditatis eius: Dominus exercituum nomen illi. Congrega de terra confusionem tuam, quae habitas in obsidione. Quia haec dicit Dominus: Ecce ego longe proiciam habitatores terrae in hac vice, et tribulabo eos ita ut inveniantur. Vae mihi super contritione mea! pessima plaga mea. Ego autem dixi: Plane haec infirmitas mea est, et portabo illam. Tabernaculum meum vastatum est, omnes funiculi mei disrupti sunt; filii mei exierunt a me, et non subsistunt: non est qui extendat ultra tentorium meum, et erigat pelles meas. Quia stulte egerunt pastores, et Dominum non quaesierunt; propterea non intellexerunt, et omnis grex eorum dispersus est. Vox auditionis ecce venit, et commotio magna de terra aquilonis, ut ponat civitates Iuda solitudinem et habitaculum draconum. Scio, Domine, quia non est hominis via eius, nec viri est ut ambulet et dirigat gressus suos. Corripe me, Domine, verumtamen in iudicio, et non in furore tuo, ne forte ad nihilum redigas me. Effunde indignationem tuam super gentes quae non cognoverunt te, et super provincias quae nomen tuum non invocaverunt: quia Psal. 78. a. b. comederunt Iacob et devoraverunt eum. Consumpserunt illum, et decus eius dissipaverunt.

XI

Verbum quod factum est ad Ieremiam a Domino dicens: Audite verba pacti huius, et loquimini ad viros Iuda et ad habitatores Ierusalem, et dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus Israel: Maledictus vir qui non audierit verba pacti huius, quod praecepi patribus vestris in die qua eduxi eos de terra Aegypti, de fornace ferrea, dicens: Audite vocem meam, et facite omnia quae praecipio vobis, et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in Deum; ut suscitem iuramentum quod iuravi patribus vestris, daturum me eis terram fluentem lacte et melle, sicut est dies haec. Et respondi et dixi: Amen, Domine. Et dixit Dominus ad me: Vociferare omnia verba haec in civitatibus Iuda, et foris Ierusalem, dicens: Audite verba pacti huius, et facite illa; quia contestans contestatus sum patres vestros in die qua eduxi eos de terra Aegypti usque ad diem hanc; mane consurgens contestatus sum et dixi: Audite vocem meam. Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam, sed abierunt unusquisque in pravitate cordis sui mali; et induxi super eos omnia verba pacti huius, quod praecepi ut facerent, et non fecerunt. Et dixit Dominus ad me: Inventa est coniuratio in viris Iuda, et in habitatoribus Ierusalem. Reversi sunt ad iniquitates patrum suorum priorum, qui noluerunt audire verba mea. Et hi ergo abierunt post

deos alienos ut servirent eis. Irritum fecerunt
domus Israel et domus Iuda pactum meum quod pe-
pigi cum patribus eorum. Quam ob rem hec dicit dominus.
Ecce ego inducam super eos mala de quibus exire
non poterunt. et clamabunt ad me et non exa-
udiam eos. Et ibunt civitates Iuda et habitato-
res Ierusalem. et clamabunt ad deos quibus libant.
et non salvabunt eos in tempore afflictionis eorum. Secun-
dum enim numerum civitatum tuarum erant dii tui Iuda. Et
secundum numerum viarum Ierusalem posuisti aras con-
fusionis aras ad libandum Baalim. Tu ergo noli o-
rare pro populo hoc. et ne assumas pro eis laudem et orationem. quia
non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me in tempore af-
flictionis eorum. Quid est quod dilectus meus in domo mea
facit scelera multa. Numquid carnes sancte auferent
a te malitias tuas in quibus gloriata es. Olivam uber-
em pulchram fructiferam speciosam vocavit
dominus nomen tuum. Ad vocem loquele grandis exarsit
ignis in ea et combusta sunt fruteta eius. Et dominus
exercituum qui plantavit te locutus est super te ma-
lum pro malis domus Israel et domus Iuda. que fecerunt
sibi ad irritandum me libantes Baalim. Tu autem
domine demonstrasti mihi et cognovi. tunc ostendisti mihi studi-
a eorum. Et ego quasi agnus mansuetus qui portatur
ad victimam. et non cognovi quia super me cogitaverunt
consilia dicentes. Mittamus lignum in panem eius et e-
radamus eum de terra viventium. et nomen eius non me-
moretur amplius. Tu autem domine sabaoth qui iudi-
cas iuste et probas renes et corda. videam ultionem
tuam ex eis. Tibi enim revelavi causam meam. Propterea hec
dicit dominus ad viros Anathoth qui querunt animam tu-
am et dicunt. Non prophetabis in nomine domini. et non morie-
ris in manibus nostris. Propterea hec dicit dominus exercituum. Ec-
ce ego visitabo super eos. iuvenes morientur in
gladio. filii eorum et filie eorum morientur in fame. et
reliquie non erunt ex eis. Inducam enim malum super viros
Anathoth annum visitationis eorum.

XII

Iustus quidem tu es domine si disputem tecum. verum-
tamen iusta loquar ad te. Quare via impiorum prosperatur.
bene est omnibus qui prevaricantur et inique agunt.
Plantasti eos et radicem miserunt. proficiunt et fac-
iunt fructum. Prope es tu ori eorum et longe a renibus
eorum. Et tu domine nosti me. vidisti me et proba-
sti cor meum tecum. Congrega eos quasi gregem ad victi-
mam. et sanctifica eos in die occisionis. Usquequo lugebit
terra. et herba omnis regionis siccabitur propter mali-
tiam habitantium in ea. Consumptum est animal et volu-
cre. quoniam dixerunt. Non videbit novissima nostra. Si cum
peditibus currens laborasti. quomodo contendere poteris
cum equis. Cum autem in terra pacis securus fueris
quid facies in superbia Iordanis. Nam et fratres tui et do-
mus patris tui. etiam ipsi pugnaverunt adversum te. et clama-
verunt post te voce plena. Ne credas eis cum locuti
fuerint tibi bona. Reliqui domum meam. dimisi
hereditatem meam. Dedi dilectam animam meam
in manus inimicorum eius. Facta est mihi hereditas mea
quasi leo in silva. Dedit contra me vocem. ideo odivi
eam. Numquid avis discolor hereditas mea mihi. Numquid
avis tincta per totum. Venite congregamini omnes
bestie terre. properate ad devorandum. Pastores
multi demoliti sunt vineam meam. conculcaverunt
partem meam. Dederunt portionem meam desiderabi-
lem in desertum solitudinis. Posuerunt eam
in dissipationem. luxitque super me. Desolatione desolata est
omnis terra. quia nullus est qui recogitet corde.
Super omnes vias deserti venerunt vastatores. quia gla-
dius domini devorabit ab extremo terre usque ad extre-
mum eius. non est pax universe carni. Seminaverunt
triticum et spinas messuerunt. hereditatem
acceperunt et non eis proderit. Confundimini a fructi-
bus vestris propter iram furoris domini. Hec dicit dominus
adversus omnes vicinos meos pessimos. qui tangunt
hereditatem quam distribui populo meo Israel. Ec-
ce ego evellam eos de terra eorum. et domum Iuda evel-
lam de medio eorum. Et cum evulsero eos convertar
et miserebor eorum et reducam eos virum ad hereditatem
suam et virum ad terram suam. Et erit
si eruditi didicerint vias populi mei. ut iurent
in nomine meo vivit dominus. sicut docuerunt
populum meum iurare in Baal. edificabuntur in me-
dio populi mei. Quod si non audierint evellam gentem
illam evulsione et perditione ait dominus.

Hec dicit dominus ad me. Vade et posside tibi lum-
bare lineum. et pones illud super lumbos tuos. et in aquam
non inferes illud. Et possedi lumbare iuxta verbum
domini et posui circa lumbos meos. Et factus est sermo
domini ad me secundo dicens. Tolle lumbare quod possedisti
quod est circa lumbos tuos et surgens vade ad Eufraten
et absconde illud ibi in foramine petre. Et abii
et abscondi illud in Eufrate sicut preceperat mihi
dominus. Et factum est post dies plurimos dixit dominus ad me.
Surge vade ad Eufraten et tolle inde lum-
bare quod precepi tibi ut absconderes illud ibi. Et abii ad Eu-
fraten et fodi et tuli lumbare de loco ubi abscon-
deram. et ecce computruerat lumbare ita ut nulli
aptum esset. Et factum est verbum domini ad me
dicens. Hec dicit dominus. Sic putrescere faciam superbiam Iuda et su-
perbiam Ierusalem multam. populum istum pessimum
qui nolunt audire verba mea. et ambulant in pra-
vitate cordis sui. abieruntque post deos alienos
ut servirent eis et adorarent eos. et erunt sicut lum-
bare istud quod nullo usui aptum est. Sicut enim adheret
lumbare ad lumbos viri. sic agglutinavi mi-
hi omnem domum Israel et omnem domum Iuda dic-
it dominus. ut essent mihi in populum. et in nomen et in laudem
et in gloriam. et non audierunt. Dices ergo ad eos sermonem istum. Hec dicit
dominus deus Israel. Omnis laguncula implebi-
tur vino. Et dicent ad te. Numquid ignoramus quia
omnis laguncula implebitur vino. Et dices ad eos.
Hec dicit dominus. Ecce ego implebo omnes habitatores

qui sedent de stirpe David super thronum eius et sacerdotes et prophetas et omnes habitatores Ierusalem ebrietate. Et dispergam eos virum a fratre suo et patres et filios pariter, ait Dominus. Non parcam et non concedam neque miserebor ut non disperdam eos. Audite et auribus percipite; nolite elevari, quia Dominus locutus est. Date Domino Deo vestro gloriam antequam contenebrescat et antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos; expectabitis lucem, et ponet eam in umbram mortis et in caliginem. Quod si hoc non audieritis, in abscondito plorabit anima mea a facie superbie; plorans plorabit et deducet oculus meus lacrimam, quia captus est grex Domini. Dic regi et dominatrici: Humiliamini, sedete, quoniam descendit de capite vestro corona glorie vestre. Civitates austri clause sunt, et non est qui aperiat; translata est omnis Iuda transmigratione perfecta. Levate oculos vestros et videte qui venitis ab aquilone; ubi est grex qui datus est tibi, pecus inclitum tuum? Quid dices cum visitaverit te? Tu enim docuisti eos adversum te et erudisti in caput tuum. Numquid non dolores apprehendent te quasi mulierem parturientem? Quod si dixeris in corde tuo: Quare venerunt michi hec? Propter multitudinem iniquitatis tue revelata sunt verecundiora tua, pollute sunt plante tue. Si mutare potest Ethiops pellem suam aut pardus varietates suas, et vos poteritis benefacere cum didiceritis malum. Et disseminabo eos quasi stipulam que vento raptatur in deserto. Hec sors tua parsque mensure tue a me, dicit Dominus, quia oblita es mei et confisa es in mendacio. Unde et ego nudavi femora tua contra faciem tuam, et apparuit ignominia tua, adulteria tua et hinnitus tuus, scelus fornicationis tue; super colles in agro vidi abominationes tuas. Ve tibi Ierusalem, non mundaberis post me: usquequo adhuc? Quod factum est verbum Domini ad Ieremiam de sermonibus siccitatis. Luxit Iudea et porte eius corruerunt et obscurate sunt in terra, et clamor Ierusalem ascendit. Maiores miserunt minores suos ad aquam; venerunt ad hauriendum, non invenerunt aquam; reportaverunt vasa sua vacua; confusi sunt et afflicti et operuerunt capita sua. Propter terre vastitatem, quia non venit pluvia in terram, confusi sunt agricole, operuerunt capita sua. Nam et cerva in agro peperit et reliquit, quia non erat herba. Et onagri steterunt in rupibus, traxerunt ventum quasi dracones; defecerunt oculi eorum quia non erat herba. Si iniquitates nostre responderint nobis, Domine, fac propter nomen tuum, quoniam multe sunt aversiones nostre; tibi peccavimus. Expectatio Israel, salvator eius in tempore tribulationis, quare quasi colonus futurus es in terra et quasi viator declinans ad manendum? Quare futurus es velut vir vagus, ut fortis qui non potest salvare? Tu autem in nobis es Domine, et nomen tuum super nos invocatum est; ne derelinquas nos. Hec dicit Dominus populo huic, qui dilexit movere pedes suos et non quievit et Domino non placuit: nunc recordabitur iniquitatum

eorum et visitabit peccata eorum. Et dixit Dominus ad me: Noli orare pro populo isto in bonum. Cum ieiunaverint non exaudiam preces eorum, et si obtulerint holocausta et victimas non suscipiam ea, quoniam gladio et fame et peste consumam eos. Et dixi: A a a Domine Deus, prophete dicunt eis: Non videbitis gladium et fames non erit in vobis, sed pacem veram dabit vobis in loco isto. Et dixit Dominus ad me: Falso prophete vaticinantur in nomine meo; non misi eos et non precepi eis neque locutus sum ad eos; visionem mendacem et divinationem et fraudulentiam et seductionem cordis sui prophetant vobis. Ideo hec dicit Dominus de prophetis qui prophetant in nomine meo, quos ego non misi, dicentes: Gladius et fames non erit in terra hac: In gladio et fame consumentur prophete illi. Et populi quibus prophetant erunt proiecti in viis Ierusalem pre fame et gladio, et non erit qui sepeliat eos, ipsi et uxores eorum, filii et filie eorum; et effundam super eos malum suum. Et dices ad eos verbum istud: Deducant oculi mei lacrimas per noctem et diem et non taceant, quoniam contritione magna contrita est virgo filia populi mei, plaga pessima vehementer. Si egressus fuero ad agros, ecce occisi gladio; et si introiero in civitatem, ecce attenuati fame; propheta quoque et sacerdos abierunt in terram quam ignorabant. Numquid proiciens abiecisti Iudam, aut Syon abominata est anima tua? Quare ergo percussisti nos ita ut nulla sit sanitas? Expectavimus pacem et non est bonum, et tempus curationis et ecce turbatio. Cognovimus Domine impietates nostras, iniquitates patrum nostrorum, quia peccavimus tibi. Ne des nos in opprobrium propter nomen tuum, neque facias nobis contumeliam solii glorie tue; recordare, ne irritum facias fedus tuum nobiscum. Numquid sunt in sculptilibus gentium qui pluant, aut celi possunt dare imbres? Nonne tu es Dominus Deus noster, quem expectavimus? Tu enim fecisti omnia hec.

XV

Et dixit Dominus ad me: Si steterit Moyses et Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum; eice illos a facie mea et egrediantur. Quod si dixerint ad te: Quo egrediemur? dices ad eos: Hec dicit Dominus: Qui ad mortem, ad mortem; et qui ad gladium, ad gladium; et qui ad famem, ad famem; et qui ad captivitatem, ad captivitatem. Et visitabo super eos quattuor species, dicit Dominus: gladium ad occisionem, et canes ad lacerandum, et volatilia celi et bestias terre ad devorandum et dissipandum. Et dabo eos in fervorem universis regnis terre propter Manassen filium Ezechie regis Iuda super omnibus que fecit in Ierusalem. Quis enim miserebitur tui Ierusalem, aut quis contristabitur pro te, aut quis ibit ad rogandum pro pace tua? Tu dereliquisti me, dicit Dominus, retrorsum abisti. Et extendam manum meam super te et interficiam te; laboravi rogans. Et dispergam eos ventilabro in portis terre; interfeci et disperdidi populum meum, et tamen a viis suis non sunt reversi. Multiplicate sunt michi vidue eius super arenam maris; induxi eis super matrem adolescentis vastatorem meridie; misi super civitatem repente

rorem. Infirmata est que peperit septem. defecit anima eius. occidit ei sol cum adhuc esset dies: confusa est et erubuit: et residuos eius in gladium dabo in conspectu inimicorum eorum, ait dominus. Ve michi mater mea. Quare genuisti me virum rixe, virum discordie in universa terra? Non feneravi, nec feneravit michi quisquam: omnes maledicunt michi, dicit dominus: si non reliquie tue in bonum, si non occurri tibi in tempore afflictionis, et in tempore tribulationis adversum inimicum. Numquid federabitur ferrum ferro ab aquilone et es? Divitias tuas et thesauros tuos in direptionem dabo gratis in omnibus peccatis tuis et in omnibus terminis tuis. Et adducam inimicos tuos de terra quam nescis: quia ignis succensus est in furore meo, super vos ardebit. Tu scis domine, recordare mei, et visita me, et tuere me ab his qui persequuntur me. Noli in patientia tua suscipere me: scito quoniam sustinui propter te obprobrium. Inventi sunt sermones tui, et comedi eos. Et factum est michi verbum tuum in gaudium, et in leticiam cordis mei: quoniam invocatum est nomen tuum super me, domine deus exercituum. Non sedi in consilio ludentium, et gloriatus sum a facie manus tue: solus sedebam, quoniam comminatione replesti me. Quare factus est dolor meus perpetuus, et plaga mea desperabilis renuit curari? Facta est michi quasi mendacium aquarum infidelium. Propter hoc hec dicit dominus: Si converteris, convertam te, et ante faciem meam stabis: et si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris. Convertentur ipsi ad te, et tu non converteris ad eos. Et dabo te populo huic in murum ereum fortem: et bellabunt adversum te, et non prevalebunt: quia ego tecum sum ut salvem te et eruam te, dicit dominus. Et liberabo te de manu pessimorum, et redimam te de manu fortium.

XVI

Et factum est verbum domini ad me dicens: Non accipies uxorem, et non erunt tibi filii et filie in loco isto. Quia hec dicit dominus super filios et filias qui generantur in loco isto, et super matres eorum que genuerunt eos, et super patres eorum de quorum stirpe sunt nati in terra hac. Mortibus egrotationum morientur: non plangentur et non sepelientur: in sterquilinium super faciem terre erunt: et gladio et fame consumentur: et erit cadaver eorum in escam volatilibus celi et bestiis terre. Hec enim dicit dominus: Ne ingrediaris domum convivii, neque vadas ad plangendum, neque consoleris eos: quia abstuli pacem meam a populo isto, dicit dominus, misericordiam et miserationes. Et morientur grandes et parvi in terra ista: non sepelientur neque plangentur: et non se incident, neque calvitium fiet pro eis. Et non frangent inter eos lugenti panem ad consolandum super mortuo: et non dabunt eis potum calicis ad consolandum super patre suo et matre. Et domum convivii non ingredieris, ut sedeas cum eis, et comedas et bibas. Quia hec dicit dominus exercituum deus israel: Ecce ego auferam de loco isto in oculis vestris et in diebus vestris vocem gaudii et vocem leticie, vocem sponsi et vocem sponse. Et cum annuntiaveris populo huic omnia verba hec, et dixerint tibi: Quare locutus est dominus super nos omne malum grande istud? que iniquitas nostra? et quod peccatum nostrum quod peccavimus domino deo nostro? dices ad eos: Quia dereliquerunt me patres vestri, ait dominus, et abierunt post deos alienos, et servierunt eis, et adoraverunt eos: et me dereliquerunt, et legem meam non custodierunt. Sed et vos peius operati estis quam patres vestri. Ecce enim ambulat unusquisque post pravitatem cordis sui mali, ut me non audiat. Et eiciam vos de terra hac in terram quam ignoratis vos et patres vestri: et servietis ibi diis alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem. Propterea ecce dies veniunt, dicit dominus, et non dicetur ultra: Vivit dominus qui eduxit filios israel de terra egypti: sed, Vivit dominus qui eduxit filios israel de terra aquilonis, et de universis terris ad quas eieci eos: et reducam eos in terram suam quam dedi patribus eorum. Ecce ego mittam piscatores multos, dicit dominus, et piscabuntur eos: et post hec mittam eis multos venatores, et venabuntur eos de omni monte, et de omni colle, et de cavernis petrarum. Quia oculi mei super omnes vias eorum: non sunt abscondite a facie mea, et non fuit occultata iniquitas eorum ab oculis meis. Et reddam primum duplices iniquitates et peccata eorum, quia contaminaverunt terram meam in morticinis ydolorum suorum, et abominationibus suis impleverunt hereditatem meam. Domine fortitudo mea et robur meum, et refugium meum in die tribulationis: ad te gentes venient ab extremis terre, et dicent: Vere mendacium possederunt patres nostri, vanitatem que eis non profuit. Numquid faciet sibi homo deos, et ipsi non sunt dii? Ideo ecce ego ostendam eis per vicem hanc, ostendam eis manum meam et virtutem meam: et scient quia nomen michi dominus.

XVII

Peccatum iuda scriptum est stilo ferreo in ungue adamantino, exaratum super latitudinem cordis eorum, et in cornibus ararum eorum. Cum recordati fuerint filii eorum ararum suarum, et lucorum, lignorumque frondentium in montibus excelsis, sacrificantes in agro: fortitudinem tuam et omnes thesauros tuos in direptionem dabo, excelsa tua propter peccata in universis finibus tuis. Et relinqueris sola ab hereditate tua quam dedi tibi: et servire te faciam inimicis tuis in terra quam ignoras: quoniam ignem succendisti in furore meo, usque in eternum ardebit. Hec dicit dominus: Maledictus homo qui confidit in homine, et ponit carnem brachium suum, et a domino recedit cor eius. Erit enim quasi mirice in deserto, et non videbit cum venerit bonum: sed habitabit in siccitate in deserto, in terra salsuginis et inhabitabili. Benedictus vir qui confidit in domino, et erit dominus fiducia eius. Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas: et non timebit cum venerit estus. Et erit folium eius viride, et in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet

[illegible]

[illegible marginal gloss]

lignum. Pravum est cor omnium et inscrutabile; quis cognoscet illud? Ego dominus scrutans cor et probans renes, qui do unicuique iuxta viam suam et iuxta fructum adinventionum suarum. Perdix fovit que non peperit; fecit divitias et non in iudicio; in dimidio dierum suorum derelinquet eas, et in novissimo suo erit insipiens. Solium glorie altitudinis a principio, locus sanctificationis nostre. Expectatio Israel domine, omnes qui te derelinquunt confundentur; recedentes a te in terra scribentur, quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium dominum. Sana me domine et sanabor; salvum me fac et salvus ero, quoniam laus mea tu es. Ecce ipsi dicunt ad me: Ubi est verbum domini? veniat. Et ego non sum turbatus te pastorem sequens, et diem hominis non desideravi, tu scis. Quod egressum est de labiis meis rectum in conspectu tuo fuit. Non sis tu mihi formidini; spes mea tu in die afflictionis. Confundantur qui me persequuntur, et non confundar ego; paveant illi et non paveam ego; induc super eos diem afflictionis et duplici contritione contere eos. Hec dicit dominus ad me: Vade et sta in porta filiorum populi per quam ingrediuntur reges Iuda et egrediuntur, et in cunctis portis Ierusalem, et dices ad eos: Audite verbum domini reges Iuda et omnis Iuda cunctique habitatores Ierusalem qui ingredimini per portas istas. Hec dicit dominus: Custodite animas vestras et nolite portare pondera in die sabbati, nec inferatis per portas Ierusalem; et nolite eicere onera de domibus vestris in die sabbati, et omne opus non facietis; sanctificate diem sabbati sicut precepi patribus vestris. Et non audierunt nec inclinaverunt aurem suam, sed induraverunt cervicem suam ne audirent me et ne acciperent disciplinam. Et erit, si audieritis me, dicit dominus, ut non inferatis onera per portas civitatis huius in die sabbati, et si sanctificaveritis diem sabbati ne faciatis in eo omne opus, ingredientur per portas civitatis huius reges et principes sedentes super solium David et ascendentes in curribus et equis, ipsi et principes eorum, viri Iuda et habitatores Ierusalem, et habitabitur civitas hec in sempiternum. Et venient de civitatibus Iuda et de circuitu Ierusalem et de terra Beniamin et de campestribus et de montuosis et ab austro, portantes holocaustum et victimam et sacrificium et thus, et inferent oblationem in domum domini. Si autem non audieritis me ut sanctificetis diem sabbati et ne portetis onus et ne inferatis per portas Ierusalem in die sabbati, succendam ignem in portis eius, et devorabit domos Ierusalem, et non extinguetur.

Verbum quod factum est ad Ieremiam a domino dicens: Surge et descende in domum figuli, et ibi audies verba mea. Et descendi in domum figuli, et ecce ipse faciebat opus super rotam. Et dissipatum est vas quod ipse faciebat e luto manibus suis, conversusque fecit illud vas alterum sicut placuerat in oculis eius ut faceret. Et factum est verbum domini ad me dicens: Numquid sicut figulus iste non potero vobis facere domus Israel, ait dominus? Ecce sicut lutum in manu figuli sic vos in manu mea domus Israel. Repente loquar adversum gentem et adversus regnum ut eradicem et destruam et disperdam illud. Si penitentiam egerit gens illa a malo suo quod locutus sum adversus eam, agam et ego penitentiam super malo quod cogitavi ut facerem ei. Et subito loquar de gente et regno ut edificem et plantem illud. Si fecerit malum in oculis meis ut non audiat vocem meam, penitentiam agam super bono quod locutus sum ut facerem ei. Nunc ergo dic viro Iuda et habitatoribus Ierusalem dicens: Hec dicit dominus: Ecce ego fingo contra vos malum et cogito contra vos cogitationem; revertatur unusquisque a via sua mala, et dirigite vias vestras et studia vestra. Qui dixerunt: Desperavimus; post cogitationes enim nostras ibimus, et unusquisque pravitatem cordis sui mali faciemus. Ideo hec dicit dominus: Interrogate gentes: quis audivit talia horribilia que fecit nimis virgo Israel? Numquid deficiet de petra agri nix Libani? aut evelli possunt aque erumpentes frigide et defluentes? Quia oblitus est mei populus meus, frustra libantes et impingentes in viis suis et in semitis seculi, ut ambularent per eas in itinere non trito, ut fieret terra eorum in desolationem et in sibilum sempiternum; omnis qui preterierit per eam obstupescet et movebit caput suum. Sicut ventus urens dispergam eos coram inimico; dorsum et non faciem ostendam eis in die perditionis eorum. Et dixerunt: Venite et cogitemus contra Ieremiam cogitationes; non enim peribit lex a sacerdote neque consilium a sapiente nec sermo a propheta; venite et percutiamus eum lingua et non attendamus ad universos sermones eius. Attende domine ad me et audi vocem adversariorum meorum. Numquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam anime mee? Recordare quod steterim in conspectu tuo ut loquerer pro eis bonum et averterem indignationem tuam ab eis. Propterea da filios eorum in famem et deduc eos in manus gladii; fiant uxores eorum absque liberis et vidue, et viri earum interficiantur morte, iuvenes eorum confodiantur gladio in prelio. Audiatur clamor de domibus eorum; adduces enim super eos latronem repente, quia foderunt foveam ut caperent me et laqueos absconderunt pedibus meis. Tu autem domine scis omne consilium eorum adversum me in mortem; ne propitieris iniquitati eorum, et peccatum eorum a facie tua non deleatur; fiant corruentes in conspectu tuo, in tempore furoris tui abutere eis. xix

Hec dicit dominus: Vade et accipe lagunculam figuli XIX
testeam a senioribus populi et a senioribus sacerdotum, et egredere ad vallem filii Ennon que est iuxta introitum porte fictilis, et predicabis ibi verba que ego loquar ad te. Et dices: Audite verbum domini reges

Iuda et habitatores Ierusalem. Hec dicit Dominus exercituum Deus Israel. Ecce ego inducam afflictionem super locum istum ita ut omnis qui audierit illam tinniant aures eius eo quod dereliquerint me et alienum fecerint locum istum et libaverint in eo diis alienis quos nescierunt ipsi et patres eorum et reges Iuda et repleverint locum istum sanguine innocentium et edificaverunt excelsa Baalim ad comburendos filios suos igni in holocaustum Baalim que non precepi nec locutus sum nec ascenderunt in cor meum. Propterea ecce dies veniunt dicit Dominus et non vocabitur amplius locus iste Tophet et vallis filii Ennom sed vallis occisionis. Et dissipabo consilium Iuda et Ierusalem in loco isto et subvertam eos gladio in conspectu inimicorum suorum et in manu querentium animas eorum. Et dabo cadavera eorum escam volatilibus celi et bestiis terre. Et ponam civitatem hanc in stuporem et in sibilum. Omnis qui preterierit per eam obstupescet et sibilabit super universa plaga eius. Et cibabo eos carnibus filiorum suorum et carnibus filiarum suarum et unusquisque carnes amici sui comedet in obsidione et in angustia in qua concludent eos inimici eorum et qui querunt animas eorum. Et conteres lagunculam in oculis virorum qui ibunt tecum et dices ad eos. Hec dicit Dominus exercituum. Sic conteram populum istum et civitatem istam sicut conteritur vas figuli quod non potest ultra instaurari. Et in Tophet sepelientur eo quod non sit alius locus ad sepeliendum. Sic faciam loco huic ait Dominus et habitatoribus eius et ponam civitatem istam sicut Tophet. Et erunt domus Ierusalem et domus regum Iuda sicut locus Tophet inmunde. Omnes domus in quarum domatibus sacrificaverunt omni militie celi et libaverunt libamina diis alienis. Venit autem Ieremias de Tophet quo miserat eum Dominus ad prophetandum et stetit in atrio domus Domini et dixit ad omnem populum. Hec dicit Dominus exercituum Deus Israel. Ecce ego inducam super civitatem hanc et super omnes urbes eius universa mala que locutus sum adversum eam quoniam induraverunt cervicem suam ut non audirent sermones meos.

XX Et audivit Phassur filius Emmer sacerdos qui constitutus erat princeps in domo Domini Ieremiam prophetantem sermones istos. Et percussit Phassur Ieremiam prophetam et misit eum in nervum quod erat in porta Beniamin superiori in domo Domini. Cumque illuxisset in crastinum eduxit Phassur Ieremiam de nervo et dixit ad eum Ieremias. Non Phassur vocavit Dominus nomen tuum sed pavorem undique. Quia hec dicit Dominus. Ecce ego dabo te in pavorem te et omnes amicos tuos et corruent gladio inimicorum suorum et oculi tui videbunt. Et omnem Iudam dabo in manu regis Babilonis et traducet eos in Babilonem et percutiet eos gladio. Et dabo universam substantiam civitatis huius et omnem laborem eius omneque pretium cunctosque thesauros regum Iuda dabo in manu inimicorum eorum et diripient eos et tollent et ducent in Babilonem. Tu autem Phassur et omnes habitatores domus tue ibitis in captivitatem et in Babilonem venies et ibi morieris ibique sepelieris tu et omnes amici tui simul quibus prophetasti mendacium. Seduxisti me Domine et seductus sum. Fortior me fuisti et invaluisti. Factus sum in derisum tota die. Omnes subsannant me quia iam olim loquor vociferans iniquitatem et vastitatem clamito. Et factus est mihi sermo Domini in opprobrium et in derisum tota die. Et dixi non recordabor eius neque loquar ultra in nomine illius. Et factus est in corde meo quasi ignis exestuans claususque in ossibus meis et defeci ferre non sustinens. Audivi enim contumelias multorum et terrorem in circuitu. Persequimini et persequamur eum ab omnibus viris qui erant pacifici mei et custodientes latus meum si quomodo decipiatur et prevaleamus adversus eum et consequamur ultionem ex eo. Dominus autem mecum est quasi bellator fortis. Ideo qui persequuntur me cadent et infirmi erunt. Confundentur vehementer quia non intellexerunt opprobrium sempiternum quod numquam delebitur. Et tu Domine exercituum probator iusti qui vides renes et cor videam queso ultionem tuam ex eis. Tibi enim revelavi causam meam. Cantate Domino laudate Dominum quia liberavit animam pauperis de manu malorum. Maledicta dies in qua natus sum. Dies in qua peperit me mater mea non sit benedicta. Maledictus vir qui adnuntiavit patri meo dicens: Natus est tibi puer masculus et quasi gaudio letificavit eum. Sit homo ille ut sunt civitates quas subvertit Dominus et non penituit eum. Audiat clamorem mane et ululatum in tempore meridiano qui non me interfecit a vulva ut fieret mihi mater mea sepulchrum et vulva eius conceptus eternus. Quare de vulva egressus sum ut viderem laborem et dolorem et consumerentur in confusione dies mei?

Verbum quod factum est ad Ieremiam a Domino quando misit ad eum rex Sedechias Phassur filium Melchie et Sophoniam filium Maasie sacerdotem dicens. Interroga pro nobis Dominum quia Nabuchodonosor rex Babilonis preliatur adversum nos si forte faciat Dominus nobiscum secundum omnia mirabilia sua et recedat a nobis. Et dixit Ieremias ad eos. Sic dicetis Sedechie. Hec dicit Dominus Deus Israel. Ecce ego convertam vasa belli que in manibus vestris sunt et quibus vos pugnatis adversum regem Babilonis et Chaldeos qui obsident vos in circuitu murorum et congregabo ea in medio civitatis huius. Et debellabo ego vos in manu extenta et in brachio forti et in furore et in indignatione et in ira grandi. Et percutiam habitatores civitatis huius. Homines et bestie pestilentia magna morientur. Et post hec ait Dominus dabo Sedechiam regem Iuda et servos eius et populum eius et qui derelicti sunt in civitate hac a peste et gladio et fame in manu Nabuchodonosor regis Babilonis et in manu inimicorum eorum et in manu querentium animam eorum et percutiet eos in ore gladii et non flectetur neque parcet nec miserebitur. Et ad populum hunc dices. Hec dicit Dominus. Ecce ego do coram vobis viam vite et viam mortis. Qui habitaverit in urbe hac morietur gladio et fame et peste. Qui autem egressus fuerit et transfugerit ad Chaldeos qui obsident vos vivet. Et erit ei anima sua q

posui enim faciem meam super civitatem hanc in malum et non in bonum, ait dominus. In manu regis babilonis dabitur, et exuret eam igni. Et domui regis iuda: audite verbum domini, domus david. Haec dicit dominus: iudicate mane iudicium, et eruite vi oppressum de manu calumniantis, ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea, et succendatur, et non sit qui extinguat, propter malitiam studiorum vestrorum. Ecce ego ad te habitatricem vallis solidae atque campestris, ait dominus, qui dicitis: Quis percutiet nos? et quis ingredietur domos nostras? Et visitabo super vos iuxta fructum studiorum vestrorum, dicit dominus, et succendam ignem in saltu eius, et devorabit omnia in circuitu eius.

Haec dicit dominus: Descende in domum regis iuda, et loqueris ibi verbum hoc, et dices: Audi verbum domini, rex iuda, qui sedes super solium david, tu et servi tui, et populus tuus, qui ingredimini per portas istas. Haec dicit dominus: Facite iudicium et iustitiam, et liberate vi oppressum de manu calumniatoris; et advenam et pupillum et viduam nolite contristare, neque opprimatis inique, et sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto. Si enim facientes feceritis verbum istud, ingredientur per portas domus huius reges de genere david sedentes super thronum eius, et ascendentes currus et equos, ipsi et servi et populus eorum. Quod si non audieritis verba haec, in memetipso iuravi, dicit dominus, quia in solitudinem erit domus haec. Quia haec dicit dominus super domum regis iuda: Galaad tu mihi caput libani, si non posuero te solitudinem, urbes inhabitabiles. Et sanctificabo super te interficientem virum et arma eius, et succident electas cedros tuas, et praecipitabunt in ignem. Et pertransibunt gentes multae per civitatem hanc, et dicet unusquisque proximo suo: Quare fecit dominus sic civitati huic grandi? Et respondebunt: Eo quod dereliquerint pactum domini dei sui, et adoraverint deos alienos, et servierint eis. Nolite flere mortuum, neque lugeatis super eum fletu; plangite eum qui egreditur, quia non revertetur ultra, nec videbit terram nativitatis suae. Quia haec dicit dominus ad sellum filium iosiae regem iuda, qui regnavit pro iosia patre suo, qui egressus est de loco isto: Non revertetur huc amplius, sed in loco ad quem transtuli eum, ibi morietur, et terram istam non videbit amplius. Vae qui aedificat domum suam in iniustitia, et cenacula sua non in iudicio; amicum suum opprimet frustra, et mercedem eius non reddet ei. Qui dicit: Aedificabo mihi domum latam, et cenacula spatiosa; qui aperit sibi fenestras, et facit laquearia cedrina, pingitque sinopide. Numquid regnabis, quoniam confers te cedro? Pater tuus numquid non comedit et bibit, et fecit iudicium et iustitiam tunc cum bene erat ei? Iudicavit causam pauperis et egeni in bonum suum; numquid non ideo quia cognovit me, dicit dominus? Tui vero oculi et cor ad avaritiam, et ad sanguinem innocentem fundendum, et ad calumniam, et ad cursum mali operis. Propterea haec dicit dominus ad ioakim filium iosiae regem iuda: Non plangent eum: Vae frater, et vae soror; non concrepabunt ei: Vae domine, et vae inclite. Sepultura asini sepelietur, putrefactus et proiectus extra portas ierusalem. Ascende libanum, et clama, et in basan da vocem tuam, et clama ad transeuntes, quia contriti sunt omnes amatores tui. Locutus sum ad te in abundantia tua, et dixisti: Non audiam; haec est via tua ab adolescentia tua, quia non audisti vocem meam. Omnes pastores tuos pascet ventus, et amatores tui in captivitatem ibunt, et tunc confunderis et erubesces ab omni malitia tua. Quae sedes in libano, et nidificas in cedris, quomodo congemuisti cum venissent tibi dolores, quasi dolores parturientis? Vivo ego, dicit dominus, quia si fuerit iechonias filius ioakim regis iuda anulus in manu dextera mea, inde evellam eum. Et dabo te in manu quaerentium animam tuam, et in manu quorum tu formidas faciem, et in manu nabuchodonosor regis babilonis, et in manu chaldeorum. Et mittam te et matrem tuam, quae genuit te, in terram alienam, in qua nati non estis, ibique moriemini; et in terram ad quam ipsi levant animam suam ut revertantur illuc, non revertentur. Numquid vas fictile atque contritum vir iste iechonias? numquid vas absque omni voluptate? quare abiecti sunt ipse et semen eius, et proiecti in terram quam ignoraverunt? Terra, terra, terra, audi sermonem domini. Haec dicit dominus: Scribe virum istum sterilem, virum qui in diebus suis non prosperabitur; nec enim erit de semine eius vir qui sedeat super solium david, et potestatem habeat ultra in iuda.

XXIII

Ue pastoribus qui disperdunt et dilacerant gregem pascuae meae, dicit dominus. Ideo haec dicit dominus deus israel ad pastores qui pascunt populum meum: Vos dispersistis gregem meum, et eiecistis eos, et non visitastis eos; ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum, ait dominus. Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris ad quas eiecero eos illuc, et convertam eos ad rura sua, et crescent et multiplicabuntur. Et suscitabo super eos pastores, et pascent eos; non formidabunt ultra, et non pavebunt, et nullus quaeretur ex numero, dicit dominus. Ecce dies veniunt, dicit dominus, et suscitabo david germen iustum, et regnabit rex, et sapiens erit, et faciet iudicium et iustitiam in terra. In diebus illis salvabitur iuda, et israel habitabit confidenter; et hoc est nomen quod vocabunt eum: dominus iustus noster. Propter hoc ecce dies veniunt, dicit dominus, et non dicent ultra: Vivit dominus qui eduxit filios israel de terra aegypti, sed: Vivit dominus qui eduxit et adduxit semen domus israel de terra aquilonis, et de cunctis terris ad quas eieceram eos illuc, et habitabunt in terra sua. Ad prophetas: Contritum est cor meum in medio mei, contremuerunt omnia ossa mea; factus sum quasi vir ebrius, et quasi homo madidus a vino a facie domini, et a facie verborum sanctorum eius. Quia adulteris repleta est terra, quia a facie maledictionis luxit terra, arefacta sunt arva deserti; factus est cursus eorum malus, et fortitudo eorum dissimilis. Propheta namque et sacerdos polluti sunt, et in domo mea inveni malum eorum, ait dominus. Idcirco via eorum erit quasi lubricum in tenebris; impellentur enim et corruent in ea. Afferam enim super eos mala, annum visitationis eorum, ait dominus. Et in prophetis samariae

[illegible]

[illegible]

e uidi fatuitatem prophetabant in baal et decipiebant populum meum israhel. Et in prophetis ierusalem uidi similitudinem adulterantium et iter mendacii. Et confortauerunt manus pessimorum ut non conuerteretur unusquisque a malitia sua. Facti sunt mihi omnes ut sodoma et habitatores eius quasi gomorra. Propterea haec dicit dominus exercituum ad prophetas. Ecce ego cibabo eos absinthio et potabo eos felle. A prophetis enim ierusalem egressa est pollutio super omnem terram. Haec dicit dominus exercituum. Nolite audire uerba prophetarum qui prophetant uobis et decipiunt uos. Visionem cordis sui loquuntur non de ore domini. Dicunt his qui blasphemant me. Locutus est dominus pax erit uobis. Et omni qui ambulat in prauitate cordis sui dixerunt. Non ueniet super uos malum. Quis enim affuit in consilio domini et uidit et audiuit sermonem eius? Quis considerauit uerbum illius et audiuit? Ecce turbo dominice indignationis egredietur et tempestas erumpens super caput impiorum ueniet. Non reuertetur furor domini usque dum faciat et usque dum compleat cogitationem cordis sui. In nouissimis diebus intelligetis consilium eius. Non mittebam prophetas et ipsi currebant. Non loquebar ad eos et ipsi prophetabant. Si stetissent in consilio meo et nota fecissent uerba mea populo meo, auertissent utique eos a uia sua mala et a pessimis cogitationibus suis. Putasne deus e uicino ego sum dicit dominus et non deus de longe? Si occultabitur uir in absconditis et ego non uidebo eum dicit dominus? Numquid non celum et terram ego impleo dicit dominus? Audiui que dixerunt prophete prophetantes in nomine meo mendacium atque dicentes. Somniaui somniaui. Usquequo istud est in corde prophetarum uaticinantium mendacium et prophetantium seductiones cordis sui? Qui uolunt facere ut obliuiscatur populus meus nominis mei propter somnia eorum que narrat unusquisque ad proximum suum, sicut obliti sunt patres eorum nominis mei propter baal. Propheta qui habet somnium narret somnium, et qui habet sermonem meum loquatur sermonem meum uere. Quid paleis ad triticum dicit dominus? Numquid non uerba mea sunt quasi ignis dicit dominus et quasi malleus conterens petram? Propterea ecce ego ad prophetas dicit dominus qui furantur uerba mea unusquisque a proximo suo. Ecce ego ad prophetas dicit dominus qui assumunt linguas suas et aiunt dicit dominus. Ecce ego ad prophetas somniantes mendacium ait dominus qui narrauerunt ea et seduxerunt populum meum in mendacio suo et in miraculis suis, cum ego non misissem eos nec mandassem eis, qui nichil profuerunt populo huic dicit dominus. Si igitur interrogauerit te populus iste uel propheta aut sacerdos dicens. Quod est onus domini? dices ad eos. Vos estis onus. Proiciam quippe uos dicit dominus. Et propheta et sacerdos et populus qui dicit onus domini, uisitabo super uirum illum et super domum eius. Hec dicetis unusquisque ad proximum suum et ad fratrem suum. Quid respondit dominus et quid locutus est dominus? Et onus domini ultra non memo-

[illegible]

rabitur, quia onus erit unicuique sermo suus, et peruertistis uerba dei uiuentis domini exercituum dei nostri. Hec dices ad prophetam. Quid respondit tibi dominus et quid locutus est dominus? Si autem onus domini dixeritis, propter hoc hec dicit dominus. Quia dixistis sermonem istum onus domini, et misi ad uos dicens. Nolite dicere onus domini. Propterea ecce ego tollam uos portans et derelinquam uos et ciuitatem quam dedi uobis et patribus uestris a facie mea. Et dabo uos in obprobrium sempiternum et in ignominiam eternam que numquam obliuione delebitur.

Ostendit mihi dominus et ecce duo calathi pleni ficis positi ante templum domini, postquam transtulit nabuchodonosor rex babilonis iechoniam filium ioachim regem iuda et principes eius et fabrum et inclusorem de ierusalem et adduxit eos in babilonem. Calathus unus ficus bonas nimis habebat, ut solent ficus esse primi temporis. Et calathus unus ficus habebat malas nimis que comedi non poterant eo quod essent male. Et dixit dominus ad me. Quid tu uides ieremia? Et dixi. Ficus ficus bonas bonas ualde, et malas malas ualde, que comedi non possunt eo quod sint male. Et factum est uerbum domini ad me dicens. Hec dicit dominus deus israhel. Sicut ficus hee bone, sic cognoscam transmigrationem iuda quam emisi de loco isto in terram chaldeorum in bonum. Et ponam oculos meos super eos ad placandum et reducam eos in terram hanc, et edificabo eos et non destruam, et plantabo eos et non euellam. Et dabo eis cor ut sciant me quia ego sum dominus, et erunt mihi in populum et ego ero eis in deum, quia reuertentur ad me in toto corde suo. Et sicut ficus pessimas que comedi non possunt eo quod sint male, hec dicit dominus, sic dabo sedechiam regem iuda et principes eius et reliquos de ierusalem qui remanserunt in urbe hac et qui habitant in terra egipti. Et dabo eos in uexationem afflictionemque omnibus regnis terre, in obprobrium et in parabolam et in prouerbium et in maledictionem in uniuersis locis ad que eieci eos. Et mittam in eis gladium et famem et pestem donec consumantur de terra quam dedi eis et patribus eorum.

Verbum quod factum est ad ieremiam de omni populo iuda in anno quarto ioachim filii iosie regis iuda, ipse est annus primus nabuchodonosor regis babilonis, quod locutus est ieremias propheta ad omnem populum iuda et ad uniuersos habitatores ierusalem dicens. A tertiodecimo anno iosie filii amon regis iuda usque ad diem hanc, iste tertius et uicesimus annus, factum est uerbum domini ad me, et locutus sum ad uos de nocte consurgens et loquens et non audistis. Et misit dominus ad uos omnes seruos suos prophetas consurgens diluculo mittensque, et non audistis neque inclinastis aures uestras ut audiretis, cum diceret. Reuertimini unusquisque a uia sua mala et a pessimis cogitationibus uestris, et habitabitis in terra quam dedit dominus uobis et patribus

[...] in malum. Et nolite ire post deos ali-
enos ut serviretis eis adoretisque eos neque me ad ira-
cundiam provocetis in operibus manuum vestrarum et non af-
fligam vos. Et non audistis me dicit dominus. ut ad iracun-
diam provocaretis in operibus manuum vestrarum in ma-
lum vestrum. Propterea hec dicit dominus exercituum. Pro eo quod
non audistis verba mea. ecce ego mittam et assu-
mam universas cognationes aquilonis ait dominus et
Nabuchodonosor regem babylonis servum meum
et adducam eos super terram istam et super habitatores eius
et super omnes nationes que in circuitu illius sunt et interfi-
ciam eos et ponam eos in stuporem et in sibilum
et in solitudines sempiternas. Perdamque ex eis vo-
cem gaudii et vocem leticie. vocem sponsi
et vocem sponse. vocem mole et lumen lucerne.
Et erit universa terra eius in solitudinem et in stu-
porem. et servient omnes gentes iste regi ba-
bylonis .lxx. annis. Cumque impleti fuerint
septuaginta anni visitabo super regem babylonis et super gentem
illam dicit dominus iniquitatem eorum et super terram chal-
deorum et ponam illam in solitudines sempiternas
Et adducam super terram illam omnia verba mea que lo-
cutus sum contra eam. Omne quod scriptum est in li-
bro isto quecumque prophetavit ieremias adversus omnes
gentes quia servierunt eis cum essent gentes multe et reges
magni et reddam eis secundum opera eorum et secundum facta
manuum suarum. Quia sic dicit dominus exercituum
deus israel. Sume calicem vini furoris huius de ma-
nu mea et propinabis de illo cunctis gentibus ad
quas ego mittam te. Et bibent et inebriabuntur et
turbabuntur a facie gladii quem ego mittam inter
eos. Et accepi calicem de manu domini et propinavi
cunctis gentibus ad quas misit me dominus. ierusalem
et civitatibus iuda et regibus eius et principibus
eius ut darem eos in solitudinem et in stupo-
rem et in sibilum et in maledictionem sicut est dies
ista. Pharaoni regi egypti et servis eius et prin-
cipibus eius et omni populo eius et universis generaliter cunctis
regibus terre ausitidis et cunctis regibus terre philisthi-
ym et ascaloni et gaze et accaron et reli-
quiis azoti. idumee et moab et filiis amon. et
cunctis regibus tyri et cunctis regibus sydonis et regibus ter-
re insularum qui sunt trans mare. et dedan et theman
et buz et universis qui attonsi sunt in comam et
cunctis regibus arabie et cunctis regibus occidentis
qui habitant in deserto et cunctis regibus zambri et
cunctis regibus elam et cunctis regibus medorum
et cunctis regibus aquilonis de prope et de longe uni-
cuique contra fratrem suum. et omnibus regnis terre que super fa-
ciem eius sunt et rex sesach bibet post eos. Et
dices ad eos. Hec dicit dominus exercituum deus israel.
Bibite et inebriamini et vomite et cadite neque
surgatis a facie gladii quem ego mittam inter
vos. Cumque noluerint accipere calicem de manu tua
ut bibant dices ad eos. Hec dicit dominus exercituum bi-
bentes bibetis. quia ecce in civitate in qua invocatum
est nomen meum ego incipio affligere. et vos quasi inno-
centes et inmunes eritis? Non eritis inmunes. Gladi-
um enim ego voco super omnes habitatores terre dicit dominus ex-
ercituum. Et tu prophetabis ad eos omnia verba hec et di-
ces ad illos. Dominus de excelso rugiet et de habitaculo sancto
suo dabit vocem suam. rugiens rugiet super decorem
suum. Celeuma quasi calcantium concinetur adversum om-
nes habitatores terre. Pervenit sonitus
usque ad extrema terre quia iudicium domino cum genti-
bus iudicatur. ipse cum omni carne. impios tradidi gla-
dio dicit dominus. Hec dicit dominus exercituum. Ecce afflictio
egredietur de gente in gentem. et turbo magnus e-
gredietur a summitatibus terre. Et erunt interfecti domini in
die illa a summo terre usque ad summum eius. Non plan-
gentur et non colligentur neque sepelientur. in sterquilinium su-
per faciem terre iacebunt. Ululate pastores et clamate
et aspergite vos cinere optimates gregis quia completi sunt
dies vestri ut interficiamini. et dissipationes vestre. et
cadetis quasi vasa preciosa. Et peribit fuga a pastori-
bus. et salvatio ab optimatibus gregis. Vox clamo-
ris pastorum et ululatus optimatium gregis quia vastavit
dominus pascua eorum. et conticuerunt arva pacis
a facie ire furoris domini. Dereliquit quasi leo umbracu-
lum suum. quia facta est terra eorum in desolationem a facie
ire columbe. et a facie ire furoris domini.

XXVI

In principio regni ioachim filii iosie regis iuda
factum est verbum istud a domino dicens. Hec dicit do-
minus. Sta in atrio domus domini et loqueris ad omnes ci-
vitates iuda. de quibus veniunt ut adorent in domo domini
universos sermones quos ego mandavi tibi ut loquaris
ad eos. Noli subtrahere verbum si forte audiant
et convertantur unusquisque a via sua mala et peniteat
me mali quod cogito facere eis propter maliciam
studiorum suorum. Et dices ad eos. Hec dicit dominus. Si non
audieritis me ut ambuletis in lege mea quam
dedi vobis. et audiatis sermones servorum meorum prophetarum
quos ego misi ad vos de nocte consurgens et dirigens et
non audistis. dabo domum istam sicut sylo. et ur-
bem hanc dabo in maledictionem cunctis gentibus terre. Et
audierunt sacerdotes et prophete et omnis populus ieremiam lo-
quentem verba hec in domo domini. Cumque complesset
ieremias loquens omnia que preceperat ei dominus ut lo-
queretur ad universum populum apprehenderunt eum sacerdotes
et prophete et omnis populus dicens. Morte mori-
atur. Quare prophetavit in nomine domini dicens. Sicut sy-
lo erit domus hec. et urbs ista desolabitur eo quod non
sit habitator. Et congregatus est omnis populus adversum ie-
remiam in domo domini. Et audierunt principes iuda
omnia verba hec et ascenderunt de domo regis in domum
domini et sederunt in introitu porte domini nove. Et locuti sunt
sacerdotes et prophete ad principes et ad omnem populum dicen-
tes. Iudicium mortis est viro huic quia prophetavit ad-
versum civitatem istam sicut audistis auribus vestris.
Et ait ieremias ad omnes principes et ad universum populum

[illegible]

dicens. Dominus misit me ut prophetarem ad domum istam et ad civitatem hanc omnia verba quae audistis. Nunc ergo bonas facite vias vestras et studia vestra, et audite vocem domini dei vestri, et penitebit dominum mali quod locutus est adversum vos. Ego autem ecce in manibus vestris sum, facite mihi quod bonum et rectum est in oculis vestris. Verumtamen scitote et cognoscite quod si occideritis me, sanguinem innocentem tradetis contra vosmetipsos et contra civitatem istam et habitatores eius. In veritate enim misit me dominus ad vos ut loquerer in auribus vestris omnia verba haec. Et dixerunt principes et omnis populus ad sacerdotes et ad prophetas: Non est viro huic iudicium mortis, quia in nomine domini dei nostri locutus est ad nos. Surrexerunt ergo viri de senioribus terrae et dixerunt ad omnem coetum populi loquentes: Micheas de Morasthi fuit propheta in diebus Ezechiae regis Iuda, et ait ad omnem populum Iuda dicens: Haec dicit dominus exercituum: Sion quasi ager arabitur, et Ierusalem in acervum lapidum erit, et mons domus in excelsa silvarum. Numquid morte condempnavit eum Ezechias rex Iuda et omnis Iuda? Numquid non timuerunt dominum et deprecati sunt faciem domini, et penituit dominum mali quod locutus fuerat adversum eos? Itaque nos facimus malum grande contra animas nostras. Fuit quoque vir prophetans in nomine domini Urias filius Semei de Cariathiarim, et prophetavit adversus civitatem istam et adversum terram hanc iuxta omnia verba Ieremiae. Et audivit rex Ioachim et omnes potentes et principes eius verba haec, et quesivit rex interficere eum. Et audivit Urias et timuit fugitque et ingressus est Egyptum. Et misit rex Ioachim viros in Egyptum, Helnathan filium Achobor et viros cum eo in Egyptum. Et eduxerunt Uriam de Egypto et adduxerunt eum ad regem Ioachim, et percussit eum gladio et proiecit cadaver eius in sepulcris vulgi ignobilis. Igitur manus Ahicam filii Saphan fuit cum Ieremia ut non traderetur in manus populi et interficerent eum.

XXVII

In principio regni Ioachim filii Iosiae regis Iuda factum est verbum istud ad Ieremiam a domino dicens. Haec dicit dominus ad me: Fac tibi vincula et catenas, et pones eas in collo tuo, et mittes eas ad regem Edom et ad regem Moab et ad regem filiorum Amon et ad regem Tyri et ad regem Sidonis, in manu nuntiorum qui venerunt Ierusalem ad Sedechiam regem Iuda. Et praecipies eis ut ad dominos suos loquantur: Haec dicit dominus exercituum deus Israel. Haec dicetis ad dominos vestros: Ego feci terram et hominem et iumenta quae sunt super faciem terrae in fortitudine mea magna et in brachio meo extento, et dedi eam ei qui placuit in oculis meis. Et nunc itaque ego dedi omnes terras istas in manu Nabuchodonosor regis Babilonis servi mei, insuper et bestias agri dedi ei ut serviant illi. Et servient ei omnes gentes, et filio eius et filio filii eius, donec veniat tempus terrae eius et ipsius, et servient ei gentes multae et reges magni. Gentem autem et regnum quod non servierit Nabuchodonosor regi Babilonis, et quicumque non curvaverit collum suum sub iugo regis Babilonis, in gladio et fame et peste visitabo super gentem illam, ait dominus, donec consumam eos in manu eius. Vos ergo nolite audire prophetas vestros et divinos et somniatores et augures et maleficos qui dicunt vobis: Non servietis regi Babilonis, quia mendacium prophetant vobis, ut longe faciant vos de terra vestra et eiciant vos et pereatis. Porro gens quae subiecerit cervicem suam sub iugo regis Babilonis et servierit ei, dimittam eam in terra sua, dicit dominus, et colet eam et habitabit in ea. Et ad Sedechiam regem Iuda locutus sum secundum omnia verba haec dicens: Subicite colla vestra sub iugo regis Babilonis, et servite ei et populo eius, et vivetis. Quare moriemini tu et populus tuus gladio et fame et peste, sicut locutus est dominus ad gentem quae servire noluerit regi Babilonis? Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis: Non servietis regi Babilonis, quia mendacium ipsi loquuntur vobis, quia non misi eos, ait dominus, et ipsi prophetant in nomine meo mendaciter, ut eiciant vos et pereatis, tam vos quam prophetae qui vaticinantur vobis. Et ad sacerdotes et ad populum istum locutus sum dicens: Haec dicit dominus: Nolite audire verba prophetarum vestrorum qui prophetant vobis dicentes: Ecce vasa domini revertentur de Babilone nunc cito. Mendacium enim prophetant vobis. Nolite ergo audire eos, sed servite regi Babilonis ut vivatis. Quare datur haec civitas in solitudinem? Et si prophetae sunt et est verbum domini in eis, occurrant domino exercituum ut non veniant vasa quae derelicta fuerant in domo domini et in domo regis Iuda et in Ierusalem in Babilonem. Quia haec dicit dominus exercituum ad columnas et ad mare et ad bases et ad reliqua vasorum quae remanserunt in civitate hac, quae non tulit Nabuchodonosor rex Babilonis cum transferret Iechoniam filium Ioachim regem Iuda de Ierusalem in Babilonem, et omnes optimates Iuda et Ierusalem, quia haec dicit dominus exercituum deus Israel ad vasa quae derelicta sunt in domo domini et in domo regis Iuda et Ierusalem: In Babilonem transferentur et ibi erunt usque ad diem visitationis suae, dicit dominus, et afferri faciam ea et restitui in loco isto.

Et factum est in anno illo in principio regni Sedechiae regis Iuda, in anno quarto, in mense quinto, dixit ad me Ananias filius Azur propheta de Gabaon in domo domini coram sacerdotibus et omni populo dicens: Haec dicit dominus exercituum deus Israel: Contrivi iugum regis Babilonis. Adhuc duo anni dierum et ego referri faciam ad locum istum omnia vasa domini quae tulit Nabuchodonosor rex Babilonis de loco isto et transtulit ea in Babilonem. Et Iechoniam filium Ioachim regem Iuda et omnem transmigrationem Iudae qui ingressi sunt in Babilonem ego convertam ad locum istum, ait dominus. Conteram enim iugum regis Babilonis. Et dixit Ieremias propheta ad Ananiam prophetam in oculis sacerdotum et in oculis omnis populi qui stabant in domo domini, et ait Ieremias propheta: Amen, sic faciat dominus, suscitet dominus verba tua quae prophetasti, ut referantur vasa in domum domini

…s transmigratio de babilone ad locum istum
…omnium audiebam … ego loquor in auribus
…et in auribus universi populi. prophete qui fuerunt …

[illegible]

XXX

[illegible]

XXXI

urbibus eius. Cum convertero captivitatem eorum: Benedicat tibi dominus pulchritudo iustitie mons sanctus. Et habitabunt in eo Iudas et omnes civitates eius simul agricole et qui minant greges. Quia inebriavi animam lassam et omnem animam esurientem saturavi. Ideo quasi de somno suscitatus sum et vidi et somnus meus dulcis mihi. Ecce dies veniunt dicit dominus et seminabo domum Israel et domum Iuda semine hominum et semine iumentorum. Et sicut vigilavi super eos ut evellerem et demolirer et dissiparem et disperderem et affligerem, sic vigilabo super eos ut edificem et plantem ait dominus. In diebus illis non dicent ultra: patres comederunt uvam acerbam et dentes filiorum obstupuerunt. Sed unusquisque in iniquitate sua morietur; omnis homo qui comederit uvam acerbam obstupescent dentes eius. Ecce dies venient dicit dominus et feriam domui Israel et domui Iuda fedus novum, non secundum pactum quod pepigi cum patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum ut educerem eos de terra Egypti, pactum quod irritum fecerunt et ego dominatus sum eorum dicit dominus. Sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Israel post dies illos dicit dominus: dabo legem meam in visceribus eorum et in corde eorum scribam eam, et ero eis in deum et ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit ultra vir proximum suum et vir fratrem suum dicens: cognosce dominum; omnes enim cognoscent me a minimo eorum usque ad maximum ait dominus, quia propitiabor iniquitati eorum et peccati eorum non memorabor amplius. Hec dicit dominus qui dat solem in lumine diei, ordinem lune et stellarum in lumine noctis, qui turbat mare et sonant fluctus eius, dominus exercituum nomen illi. Si defecerint leges iste coram me dicit dominus, tunc et semen Israel deficiet ut non sit gens coram me cunctis diebus. Hec dicit dominus: si mensurari potuerint celi sursum et investigari fundamenta terre deorsum, et ego abiciam universum semen Israel propter omnia que fecerunt dicit dominus. Ecce dies veniunt dicit dominus et edificabitur civitas domino a turre Ananeel usque ad portam anguli. Et exibit ultra norma mensure in conspectu eius super collem Gareb et circuibit Goatha et omnem vallem cadaverum et cineris et universam regionem mortis usque ad torrentem Cedron et usque ad angulum porte equorum orientalis sanctum domini: non evelletur et non destruetur ultra in perpetuum.

Verbum quod factum est ad Ieremiam a domino in anno decimo Sedechie regis Iuda; ipse est annus octavus decimus Nabuchodonosor. Tunc exercitus regis Babylonis obsidebat Ierusalem, et Ieremias propheta erat clausus in atrio carceris qui erat in domo regis Iuda. Clauserat enim eum Sedechias rex Iuda dicens: quare vaticinaris dicens: hec dicit dominus: Ecce ego dabo civitatem istam in manu regis Babylonis et capiet eam, et Sedechias rex Iuda non effugiet de manu Chaldeorum, sed tradetur in manu regis Babylonis, et loquetur os eius cum ore illius et oculi eius oculos illius videbunt. Et in Babylonem ducet Sedechiam et ibi erit donec visitem eum ait dominus; si autem dimicaveritis adversum Chaldeos nihil prosperum habebitis. Et dixit Ieremias: factum est verbum domini ad me dicens: Ecce Anameel filius Sellum patruelis tuus veniet ad te dicens: eme tibi agrum meum qui est in Anathoth; tibi enim competit ex propinquitate ut emas. Et venit ad me Anameel filius patrui mei secundum verbum domini ad vestibulum carceris et ait ad me: posside agrum meum qui est in Anathoth in terra Beniamin, quia tibi competit hereditas et tu propinquus ut possideas. Intellexi autem quod verbum domini esset, et emi agrum ab Anameel filio patrui mei qui est in Anathoth, et appendi ei argentum septem stateres et decem argenteos. Et scripsi in libro et signavi et adhibui testes et appendi argentum in statera. Et accepi librum possessionis signatum et stipulationes et rata et signa forinsecus. Et dedi librum possessionis Baruch filio Neri filii Maasie in oculis Anameel patruelis mei, in oculis testium qui scripti erant in libro emptionis, in oculis omnium Iudeorum qui sedebant in atrio carceris. Et precepi Baruch coram eis dicens: Hec dicit dominus exercituum deus Israel: Sume libros istos, librum emptionis hunc signatum et librum hunc qui apertus est, et pone illos in vase fictili ut permanere possint diebus multis. Hec enim dicit dominus exercituum deus Israel: adhuc possidebuntur domus et agri et vinee in terra ista. Et oravi ad dominum postquam tradidi librum possessionis Baruch filio Neri dicens: Heu heu heu domine deus, ecce tu fecisti celum et terram in fortitudine tua magna et in brachio tuo extento; non erit tibi difficile omne verbum, qui facis misericordiam in milibus et reddis iniquitatem patrum in sinum filiorum eorum post eos. Fortissime, magne, potens, dominus exercituum nomen tibi. Magnus consilio et incomprehensibilis cogitatu, cuius oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam, ut reddas unicuique secundum vias suas et secundum fructum adinventionum eius. Qui posuisti signa et portenta in terra Egypti usque ad diem hanc et in Israel et in hominibus, et fecisti tibi nomen sicut est dies hec. Et eduxisti populum tuum Israel de terra Egypti in signis et in portentis et in manu robusta et in brachio extento et in terrore magno. Et dedisti eis terram hanc quam iurasti patribus eorum ut dares eis terram fluentem lacte et melle. Et ingressi sunt et possederunt eam, et non obedierunt voci tue et in lege tua non ambulaverunt; omnia que mandasti eis ut facerent non fecerunt, et evenerunt eis omnia mala hec. Ecce munitiones extructe sunt adversum civitatem ut capiatur, et urbs data est in manus Chaldeorum et regis Babylonis qui preliantur adversus eam a facie gladii et famis et pestilentie; et quecumque locutus es acciderunt, ut ipse tu cernis. Et tu dicis mihi domine deus: eme agrum argento et adhibe testes, cum urbs data sit in manus Chaldeorum. Et factum est verbum domini ad Ieremiam dicens: Ecce ego dominus deus universe carnis;

numquid mihi difficile erit omne verbum? Propterea haec dicit Dominus: Ecce ego tradam civitatem istam in manus Chaldaeorum, et in manu regis Babylonis, et capient eam. Et venient Chaldaei praeliantes adversum urbem hanc, et succendent eam igni, et comburent eam, et domos in quarum domatibus sacrificabant Baal, et libabant diis alienis libamina ad irritandum me. Erant enim filii Israel et filii Juda jugiter facientes malum in oculis meis ab adolescentia sua: filii Israel, qui usque nunc exacerbant me in opere manuum suarum, dicit Dominus. Quia in furore et in indignatione mea facta est mihi civitas haec, a die qua aedificaverunt eam usque ad diem istam qua auferetur de conspectu meo, propter malitiam filiorum Israel et filiorum Juda, quam fecerunt ad iracundiam me provocantes, ipsi et reges eorum, principes eorum, et sacerdotes et prophetae eorum, viri Juda et habitatores Jerusalem. Et verterunt ad me terga, et non facies: cum docerem eos diluculo, et erudirem, nolentes audire ut acciperent disciplinam. Et posuerunt idola sua in domo in qua invocatum est nomen meum, ut polluerent eam. Et aedificaverunt excelsa Baal quae sunt in valle filii Ennom, ut initiarent filios suos et filias suas Moloch: quod non mandavi eis, nec ascendit in cor meum ut facerent abominationem hanc, et in peccatum deducerent Judam. Et nunc propter ista haec dicit Dominus Deus Israel ad civitatem hanc, de qua vos dicitis quod tradetur in manus regis Babylonis in gladio, et in fame, et in peste: Ecce ego congregabo eos de universis terris ad quas ejeci eos in furore meo, et in ira mea, et in indignatione grandi: et reducam eos ad locum istum, et habitare eos faciam confidenter. Et erunt mihi in populum, et ego ero eis in Deum. Et dabo eis cor unum et viam unam, ut timeant me universis diebus, et bene sit eis et filiis eorum post eos. Et feriam eis pactum sempiternum, et non desinam eis benefacere: et timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant a me. Et laetabor super eis, cum bene eis fecero: et plantabo eos in terra ista in veritate, in toto corde meo et in tota anima mea. Quia haec dicit Dominus: Sicut adduxi super populum istum omne malum hoc grande, sic adducam super eos omne bonum quod ego loquor ad eos. Et possidebuntur agri in terra ista, de qua vos dicitis quod deserta sit, eo quod non remanserit homo et jumentum, et data sit in manus Chaldaeorum. Agri pecunia ementur, et scribentur in libro, et imprimetur signum, et testis adhibebitur, in terra Benjamin, et in circuitu Jerusalem, in civitatibus Juda, et in civitatibus montanis, et in civitatibus campestribus, et in civitatibus quae ad austrum sunt: quia convertam captivitatem eorum, ait Dominus.

*Verterunt ad me terga et non facies … (marginal gloss, largely illegible)*

XXXIII.

Et factum est verbum Domini ad Jeremiam secundo, cum adhuc clausus esset in atrio carceris, dicens: Haec dicit Dominus, qui facturus est, et formaturus illud, et paraturus, Dominus nomen ejus: Clama ad me, et exaudiam te, et annuntiabo tibi grandia, et firma quae nescis. Quia haec dicit Dominus Deus Israel ad domos urbis hujus, et ad domos regis Juda quae destructae sunt, et ad munitiones, et ad gladium venientium ut dimicent cum Chaldaeis, et impleant eas cadaveribus hominum quos percussi in furore meo et in indignatione mea, abscondens faciem meam a civitate hac propter omnem malitiam eorum. Ecce ego obducam eis cicatricem et sanitatem, et curabo eos: et revelabo illis deprecationem pacis et veritatis. Et convertam conversionem Juda, et conversionem Jerusalem: et aedificabo eos sicut a principio. Et emundabo illos ab omni iniquitate sua, in qua peccaverunt mihi: et propitius ero cunctis iniquitatibus eorum, in quibus deliquerunt mihi et spreverunt me. Et erit mihi in nomen, et in gaudium, et in laudem, et in exsultationem cunctis gentibus terrae, quae audierint omnia bona quae ego facturus sum eis: et pavebunt et turbabuntur in universis bonis, et in omni pace quam ego faciam eis. Haec dicit Dominus: Adhuc audietur in loco isto, quem vos dicitis esse desertum, eo quod non sit homo nec jumentum in civitatibus Juda, et foris Jerusalem, quae desolatae sunt absque homine, et absque habitatore, et absque pecore, vox gaudii et vox laetitiae, vox sponsi et vox sponsae, vox dicentium: Confitemini Domino exercituum, quoniam bonus Dominus, quoniam in aeternum misericordia ejus: et portantium vota in domum Domini: reducam enim conversionem terrae sicut a principio, dicit Dominus. Haec dicit Dominus exercituum: Adhuc erit in loco isto deserto absque homine et absque jumento, et in omnibus civitatibus ejus, habitaculum pastorum accubantium gregum. In civitatibus montuosis, et in civitatibus campestribus, et in civitatibus quae ad austrum sunt, et in terra Benjamin, et in circuitu Jerusalem, et in civitatibus Juda, adhuc transibunt greges ad manum numerantis, ait Dominus. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et suscitabo verbum bonum quod locutus sum ad domum Israel et ad domum Juda. In diebus illis, et in tempore illo, germinare faciam David germen justitiae, et faciet judicium et justitiam in terra. In diebus illis salvabitur Juda, et Jerusalem habitabit confidenter: et hoc est nomen quod vocabunt eum: Dominus justus noster. Quia haec dicit Dominus: Non interibit de David vir qui sedeat super thronum domus Israel. Et de sacerdotibus et de Levitis non interibit a facie mea vir qui offerat holocautomata, et incendat sacrificium, et caedat victimas omnibus diebus. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens: Haec dicit Dominus: Si irritum potest fieri pactum meum cum die, et pactum meum cum nocte, ut non sit dies et nox in tempore suo, et pactum meum irritum esse poterit cum David servo meo, ut non sit ex eo filius qui regnet in throno ejus, et Levitae et sacerdotes ministri mei. Sicut enumerari non possunt stellae caeli, et metiri arena maris, sic multiplicabo semen David servi mei, et Levitas ministros meos. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens: Numquid non vidisti quid populus hic locutus sit, dicens: Duae cognationes quas elegerat Dominus abjectae sunt: et populum meum despexerunt, eo quod non sit ultra gens coram eis? Haec dicit Dominus: Si pactum meum inter diem et noctem, et leges caelo et terrae non posui, et quidem semen Jacob et David servi mei projiciam, ut non assumam de semine ejus principes seminis Abraham, Isaac et Jacob: reducam enim conversionem eorum, et miserebor eis.

Verbum quod factum est ad Jeremiam a Domino, quando Nabuchodonosor rex Babylonis, et omnis exercitus ejus, universaque regna terrae quae erant sub potestate manus ejus

bellabant contra ierusalem et contra omnes urbes eius dicens. Hec
dicit dominus deus israel. Vade et loquere ad sedechiam
regem iuda et dices ad eum. Hec dicit dominus. Ecce
ego tradam civitatem hanc in manu regis babilonis
et succendet eam igni. et tu non effugies de manu eius
sed comprehensione capieris. et in manu eius traderis
et oculi tui oculos regis babilonis videbunt et os eius
cum ore tuo loquetur. et babilonem introibis. At tamen
audi verbum domini sedechias rex iuda. Hec dicit
dominus ad te. Non morieris in gladio sed in pace mo
rieris. et secundum combustiones patrum tuorum regum
priorum qui fuerunt ante te. sic comburent te. et ve do
mine plangent te. et dicent quia verbum ego locu
tus sum dicit dominus. Et locutus est ieremias
propheta ad sedechiam regem iuda. universa verba
hec in ierusalem. et exercitus regis babilonis pugnabat
contra ierusalem. et contra omnes civitates iude. que reliq
ue erant contra lachis et contra azecha. He enim super erant
de civitatibus iude urbes munite. Verbum quod
factum est ad ieremiam a domino postquam
percussit rex sedechias fedus cum omni populo in ie
rusalem predicans ut dimitteret unusquisque
servum suum et ancillam suam hebreum et
hebream liberos. et nequaquam dominarentur
eis. Audierunt ergo omnes principes et universus populus
qui inierant pactum ut dimitteret unusquisque
servum suum et unusquisque ancillam suam liberos
et non ultra dominaretur eis. Audierunt igitur et dimi
serunt. et conversi sunt deinceps et retraxerunt servos
et ancillas suas quos dimiserant liberos. et
subiugaverunt in famulos et in famulas. Et
factum est verbum domini ad ieremiam a domino
dicens. Hec dicit dominus deus israel. Ego percussi fed
us cum patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egy
pti de domo servitutis dicens. Cum completi fuerint
septem anni dimittat unusquisque fratrem suum he
breum qui venditus est ei. et serviet tibi sex an
nis et dimittes eum a te liberum. et non audi
erunt patres vestri me. nec inclinaverunt aurem
suam. Et conversi estis vos hodie. et fecistis quod
rectum est in oculis meis ut predicaretis liberta
tem unusquisque ad amicum suum. et inistis pac
tum in conspectu meo in domo in qua invocatum
est nomen meum super eam. et reversi estis et con
taminastis nomen meum. et reduxistis unus
quisque servum suum. et unusquisque ancillam suam
quos dimiseratis ut essent liberi. et sue potestatis.
et subiugastis eos ut sint vobis servi et ancille.
Propterea hec dicit dominus. Vos non audistis me
ut predicaretis libertatem unusquisque fratri suo
et unusquisque amico suo. Ecce ego predico vobis liber
tatem ait dominus. ad gladium et ad pestilen
tiam et ad famem. et dabo vos in commotionem cunctis
regnis terre. et dabo viros qui prevaricantur fedus meum
et non observaverunt verba federis quibus assen

sisti in conspectu meo. Vitulum quem
conciderunt in duas partes. et transierunt inter
divisiones eius. principes iuda et principes ie
rusalem. et eunuchi et sacerdotes. et omnis populus ter
re qui transierunt inter divisiones vituli. et da
bo eos in manu inimicorum suorum. et in manu inimi
corum querentium animam eorum. et erit morti
cinum eorum in escam volatilibus celi et bestiis ter
re. Et sedechiam regem iuda et principes eius dabo
in manu inimicorum suorum. et in manu querentium
animam eorum. et in manu exercitus regis babilonis
qui recesserunt a vobis. Ecce ego precipio dicit dominus
et reducam eos in civitatem hanc. et preliabuntur ad
versus eam et capient eam et incendent igni. et ci
vitates iuda dabo in solitudinem eo quod non sit habitator.

XXXV

Verbum quod factum est ad ieremiam
a domino in diebus ioachim filii iosie regis iu
de dicens. Vade ad domum rechabitarum et loquere eis
et introduces eos in domum domini in unam ex
edriis thesaurorum. et dabis eis bibere vinum. Et as
sumpsi iezoniam filium ieremie filii asanie
et fratres eius et omnes filios eius. et universam domum
rechabitarum. et introduxi eos in domum domini.
et ad gazophilacium filiorum anan. filii iegodelie
hominis dei. quod erat iuxta gazophilacium principum
super thesaurum maasie filii sellum qui erat
custos vestibuli. et posui coram filiis domus re
chabitarum scyphos plenos vino et calices. et dixi
ad eos. bibite vinum. Qui responderunt. Non bibemus
vinum. quia ionadab filius rechab pater noster
precepit nobis dicens. Non bibetis vinum vos et
filii vestri usque in sempiternum. et domum non edifi
cabitis. et sementem non seretis. et vineas non
plantabitis nec habebitis. sed in tabernaculis habi
tabitis cunctis diebus vestris. ut vivatis diebus
multis super faciem terre in qua vos peregrinamini.
Obedivimus ergo voci ionadab filii rechab patris nostri
in omnibus que precepit nobis. ita ut non biberemus vinum
cunctis diebus nostris nos et mulieres nostre et filii et
filie nostre. et non edificaremus domos ad habitan
dum. et vineam et agrum et sementem non habuimus
sed habitavimus in tabernaculis et obedientes fuimus iuxta
omnia que precepit nobis ionadab pater noster. Cum autem
ascendisset nabuchodonosor rex babilonis ad ter
ram nostram diximus. Venite. ingrediamur ierusalem
a facie exercitus chaldeorum. et a facie exercitus syrie.
et mansimus in ierusalem. Et factum est verbum domini
ad ieremiam dicens. Hec dicit dominus exercituum
deus israel. Vade et dic viris iuda et habitatoribus ierusalem
Numquid non recipietis disciplinam ut obedi
atis verbis meis dicit dominus. Prevaluerunt ser
mones ionadab filii rechab quos precepit filiis
suis ut non biberent vinum. et non biberunt usque
ad diem hanc quia obedierunt precepto patris
sui. Ego autem locutus sum ad vos de mane consur

gens et loquens, et non obedistis michi. Mi-
sique ad vos omnes servos meos prophetas consurgens
diluculo mittensque et dicens: Convertimini
unusquisque a via sua pessima, et bona faci-
te studia vestra, et nolite sequi deos alienos,
neque colatis eos, et habitabitis in terra quam dedi
vobis et patribus vestris: et non inclinastis aurem
vestram, neque audistis me. Firmaverunt igitur filii
Ionadab filii Rechab praeceptum patris sui quod prae-
cepit eis: populus autem iste non obedivit
michi. Idcirco hec dicit dominus deus exercituum deus
Israel: Ecce ego adducam super Iudam et super omnes
habitatores Ierusalem universam afflictionem quam
locutus sum adversum eos, eo quod locutus sum
ad illos et non audierunt, vocavi illos et non
responderunt michi. Domui autem Rechabitarum dixit
Ieremias: Hec dicit dominus exercituum deus Israel:
Pro eo quod obedistis praecepto praecepto Ionadab
patris vestri, et custodistis omnia eius mandata,
et fecistis universa que praecepit vobis, propterea hec
dicit dominus exercituum deus Israel: Non deficiet
vir de stirpe Ionadab filii Rechab stans in conspectu
meo cunctis diebus.

XXXVI

Et factum est in anno quarto Ioachim filii Iosie
regis Iuda, factum est verbum hoc ad Ieremiam a domino dicens:
Tolle volumen libri, et scribes in eo omnia verba que locu-
tus sum tibi adversum Israel et Iudam et adver-
sum omnes gentes, a die qua locutus sum ad te, ex diebus
Iosie usque ad diem hanc: si forte audiente domo
Iuda universa mala que ego cogito facere eis, revertatur
unusquisque a via sua pessima, et propitius ero
iniquitati et peccato eorum. Vocavit ergo Iere-
mias Baruch filium Nerie, et scripsit Baruch ex ore
Ieremie omnes sermones domini quos locutus
est ad eum in volumine libri. Et praecepit Ieremias Ba-
ruch dicens: Ego clausus sum nec valeo in-
gredi domum domini. Ingredere ergo tu et lege de volumine
in quo scripsisti ex ore meo verba domini audi-
ente populo in domo domini in die ieiunii: insuper
audiente universo Iuda qui veniunt de civita-
tibus suis leges eis: si forte cadat oratio eorum in
conspectu domini et revertatur unusquisque a via sua
pessima: quoniam magnus furor est et indignatio quam lo-
cutus est dominus adversus populum hunc. Et fecit
Baruch filius Nerie iuxta omnia que praeceperat ei Ie-
remias propheta, legens ex volumine sermones domini
in domo domini. Factum est autem in anno quinto Ioachim
filii Iosie regis Iuda in mense nono praedicaverunt
ieiunium in conspectu domini omni populo in Ierusalem et univer-
se multitudini que confluxerat de civitatibus Iuda
in Ierusalem. Legitque Baruch ex volumine sermones
Ieremie in domo domini in gazophilacio
Gamarie filii Saphan scribe in vestibulo super-
iori, in introitu porte nove domus domini,
audiente omni populo. Cumque audisset Miche-
as filius Gamarie filii Saphan omnes sermones
domini ex libro, descendit in domum regis ad
gazophilacium scribe: et ecce ibi principes se-
debant: Elisama scriba, et Dalaias filius Se-
meie, et Elnathan filius Achobor, et Ga-
marias filius Saphan, et Sedechias filius Ana-
nie, et universi principes. Et nuntiavit eis Micheas
omnia verba que audivit legente Baruch ex volu-
mine in auribus populi. Miserunt itaque omnes principes ad Ba-
ruch Iudi filium Nathanie filii Selemie filii Chu-
si, dicentes: Volumen ex quo legisti audiente populo,
sume in manu tua et veni. Tulit ergo Baruch filius
Nerie volumen in manu sua, et venit ad eos. Et di-
xerunt ad eum: Sede et lege hec in auribus nostris. Et legit Ba-
ruch in auribus eorum. Igitur cum audissent omnia ver-
ba, obstupuerunt unusquisque ad proximum suum
et dixerunt ad Baruch: Nuntiare debemus regi
omnes sermones istos. Et interrogaverunt eum dicentes:
Indica nobis quomodo scripsisti omnes sermones istos ex ore
eius. Et dixit eis Baruch: Ex ore suo loquebatur
quasi legens ad me omnes sermones istos: et ego scribebam
in volumine atramento. Et dixerunt principes
ad Baruch: Vade et abscondere tu et Ieremias,
et nemo sciat ubi sitis. Et ingressi sunt ad re-
gem in atrium. Porro volumen commendaverunt
in gazophilacio Elisame scribe. Et nuntia-
verunt audiente rege omnes sermones. Misitque rex Iu-
di ut sumeret volumen. Qui tollens illud de gazo-
philacio Elisame scribe legit audiente rege
et universis principibus qui stabant circa regem.
Rex autem sedebat in domo hyemali in mense nono,
et posita erat arula coram eo plena prunis. Cum-
que legisset Iudi tres pagellas vel quattuor, scidit
illud scalpello scribe, et proiecit in ignem qui erat
in arula, donec consumeretur omne volumen igni qui erat in
arula. Et non timuerunt neque sciderunt vesti-
menta sua rex et omnes servi eius qui audierunt omnes sermones
istos. Verumtamen Elnathan et Dalaias et Gama-
rias contradixerunt regi ne combureret librum, et non au-
divit eos. Et praecepit rex Ieremiel filio Amme-
lech et Saraie filio Ezriel et Selemie filio Ab-
deel ut comprehenderent Baruch scribam et Ieremiam
prophetam. Abscondit autem eos dominus. Et factum est verbum
domini ad Ieremiam prophetam postquam combusserat rex vo-
lumen et sermones quos scripserat Baruch ex
ore Ieremie dicens: Rursum tolle volumen ali-
ud, et scribe in eo omnes sermones priores qui erant
in volumine primo quod combussit Ioachim rex
Iuda. Et ad Ioachim regem Iuda dices: Hec
dicit dominus: Tu combussisti volumen illud dicens: Quare scrip-
sisti in eo annuntians: Festinus veniet rex Baby-
lonis, et vastabit terram hanc, et cessare faciet
ex illa hominem et iumentum? Propterea hec dicit dominus
contra Ioachim regem Iuda: Non erit ex eo qui sedeat
super solium David, et cadaver eius proicietur ad
estum per diem et ad gelu per noctem. Et visita-
bo contra eum et contra semen eius iniquitates suas.

[ad]ducam super eos et super habitatores ierusalem et super viros iuda omne malum quod locutus sum adversum eos et non audierunt. Ieremias autem tulit volumen aliud et dedit illud baruch filio nerie scribe qui scripsit in eo ex ore ieremie omnes sermones libri quem combusserat ioachim rex iuda igni. et insuper additi sunt sermones multo plures quam antea fuerant.

Et regnavit rex sedechias filius iosie pro iechonia filio ioachim quem constituit regem nabuchodonosor rex babilonis in terra iuda. et non obedivit ipse et servi eius et populus terre verbis domini que locutus est in manu ieremie prophete. Et misit rex sedechias iuchal filium selemie et sophoniam filium maasie sacerdotem ad ieremiam prophetam dicens. Ora pro nobis ad dominum deum nostrum. Ieremias autem libere ambulabat in medio populi. non enim miserant eum in custodiam carceris. Igitur exercitus pharaonis egressus est de egypto. et audientes chaldei qui obsidebant ierusalem huiuscemodi nuncium recesserunt ab ierusalem. Et factum est verbum domini ad ieremiam prophetam dicens. Hec dicit dominus deus israel. Sic dicetis regi iuda qui misit vos ad me interrogandum. Ecce exercitus pharaonis qui egressus est vobis in auxilium revertetur in terram suam in egyptum. et redient chaldei et bellabunt contra civitatem hanc et capient eam et incendent igni. Hec dicit dominus. Nolite decipere animas vestras dicentes. euntes abibunt et recedent a nobis chaldei. quia non abibunt. Sed et si percusseritis omnem exercitum chaldeorum qui preliantur adversum vos. et derelicti fuerint ex eis aliqui vulnerati. singuli de tentoriis suis consurgent et incendent civitatem hanc igni. Ergo cum recessisset exercitus chaldeorum ab ierusalem propter exercitum pharaonis egressus est ieremias de ierusalem ut iret in terram beniamin et divideret ibi possessionem in conspectu civium. Cumque pervenisset ad portam beniamin erat ibi custos porte per vices nomine ierias filius selemie filii ananie et apprehendit ieremiam prophetam dicens. ad chaldeos profugis. Et respondit ieremias. Falsum est non fugio ad chaldeos. Et non audivit eum. sed comprehendit ierias ieremiam et adduxit eum ad principes. Quam ob rem irati principes contra ieremiam ceciderunt eum miseruntque in carcerem qui erat in domo ionathe scribe. ipse enim prepositus erat super carcerem. Itaque ingressus est ieremias in domum laci et in ergastulum et sedit ibi ieremias diebus multis. Mittens autem rex sedechias tulit eum et interrogavit eum in domo sua abscondite et dixit. Putasne est sermo a domino? Et dixit ieremias. Est. Et ait. In manu regis babilonis traderis. Et dixit ieremias ad regem sedechiam. Quid peccavi tibi et servis tuis et populo tuo quia misisti me in domum carceris? Ubi sunt prophete vestri qui prophetabant vobis et dicebant. Non veniet rex babilonis super vos et super terram hanc. Nunc ergo obsecro audi domine mi rex. Valeat deprecatio mea in conspectu tuo et ne remittas me in domum ionathe scribe ne moriar ibi. Precepit ergo rex sedechias ut traderetur ieremias in vestibulo carceris et daretur ei torta panis cotidie. excepto pulmento donec consumerentur omnes panes de civitate. et mansit ieremias in vestibulo carceris.

## XXXVIII

Audivit autem saphathias filius mathan et godolias filius phassur et iuchal filius selemie et phassur filius melchie sermones quos ieremias loquebatur ad omnem populum dicens. Hec dicit dominus. Quicumque manserit in civitate hac morietur gladio et fame et peste. Qui autem profugerit ad chaldeos vivet et erit anima eius sospes et vivens. Hec dicit dominus. Tradendo tradetur civitas hec in manu exercitus regis babilonis et capiet eam. Et dixerunt principes regi. Rogamus ut occidatur homo iste. de industria enim dissolvit manus virorum bellantium qui remanserunt in civitate hac et manus universi populi loquens ad eos iuxta verba hec. Siquidem homo hic non querit pacem populo huic sed malum. Et dixit rex sedechias. Ecce in manibus vestris ipse est. Nec enim fas est regem vobis quicquam negare. Tulerunt ergo ieremiam et proiecerunt eum in lacum melchie filii amalech qui erat in vestibulo carceris. et submiserunt ieremiam in funibus in lacum in quo non erat aqua sed lutum. Descendit itaque ieremias in cenum. Audivit autem abdemelech ethiops vir eunuchus qui erat in domo regis quod misissent ieremiam in lacum. Porro rex sedebat ad portam beniamin. et egressus est abdemelech de domo regis et locutus est ad regem dicens. Domine mi rex male fecerunt viri isti omnia quecumque perpetraverunt contra ieremiam prophetam mittentes eum in lacum ut moriatur ibi fame. non sunt enim panes ultra in civitate. Precepit itaque rex abdemelech ethiopi dicens. Tolle tecum hinc xxx viros et leva ieremiam prophetam de lacu antequam moriatur. Assumptis ergo abdemelech secum viris ingressus est domum regis que erat sub cellario. et tulit inde veteres pannos et antiqua que computruerant et submisit ea ad ieremiam in lacum per funiculos. Dixitque abdemelech ethiops ad ieremiam. Pone veteres pannos et hec scissa et putrida vestimenta sub cubito manuum tuarum et super funes. Fecit ergo ieremias sic. et extraxerunt ieremiam funibus et eduxerunt eum de lacu. Mansit autem ieremias in vestibulo carceris. Et misit rex sedechias et tulit ad se ieremiam prophetam ad ostium tertium quod erat in domo domini. Et dixit rex ad ieremiam. Interrogo te sermonem ne abscondas me aliquid. Dixit autem ieremias ad sedechiam. Si annuntiavero tibi numquid non interficies me? et si consilium dedero tibi non me audies. Iuravit ergo rex sedechias ieremie

dam dicens. Vivit dominus qui fecit nobis animam hanc,
si occidero te, et si tradidero te in manu virorum istorum qui quaerunt
animam tuam. Et dixit Ieremias ad Sedechiam: Haec dicit dominus
exercituum deus Israel: Si profectus exieris ad principes re-
gis Babylonis, vivet anima tua, et civitas haec non succen-
detur igni, et salvus eris tu et domus tua. Si autem non
exieris ad principes regis Babylonis, tradetur civitas haec
in manus Chaldaeorum, et succendent eam igni, et tu non
effugies de manu eorum. Et dixit rex Sedechias ad Iere-
miam: Sollicitus sum propter Iudaeos qui transfugerunt ad Chal
daeos, ne forte tradar in manus eorum, et illudant mihi.
Respondit autem Ieremias et dixit ad eum: Non te tradent.
Audi quaeso vocem domini quam ego loquor ad te, et bene tibi erit, et vi
vet anima tua. Quod si nolueris egredi, iste est sermo quem o-
stendit mihi dominus. Ecce omnes mulieres quae re-
manserunt in domo regis Iuda, educentur ad princi
pes regis Babylonis, et ipsae dicent: Seduxerunt te et
praevaluerunt adversum te viri pacifici tui, demerse-
runt in caeno et in lubrico pedes tuos, et recesserunt
a te. Et omnes uxores tuae et filii tui educentur ad Chal
daeos, et non effugies manus eorum, sed in manu regis Ba
bylonis capieris. Si autem audierint principes quia
locutus sum tecum, et venerint ad te et dixerint tibi:
Indica nobis quid locutus sis cum rege, ne celes nos,
et non interficiemus te, et quid locutus est tecum rex. Dices
ad eos: Prostravi ego preces meas coram rege, ne
me reduci iuberet in domum Ionathan et ibi morerer.
Venerunt ergo omnes principes ad Ieremiam et interrogaverunt
eum, et locutus est eis iuxta omnia verba quae praeceperat ei rex,
et cessaverunt ab eo, nihil enim fuerat auditum. Mansit
autem Ieremias in vestibulo carceris usque ad diem
qua capta est Ierusalem.

XXXIX Et factum est ut caperetur Ierusalem. Anno nono Sedechiae re-
gis Iuda, mense decimo, venit Nabuchodonosor rex
Babylonis et omnis exercitus eius ad Ierusalem et obside-
bant eam. Undecimo autem anno Sedechiae, mense quarto,
quinta die mensis, aperta est civitas, et ingressi sunt
omnes principes regis Babylonis et sederunt in porta
media, Neregel, Sereser, Semegarnabu-
sarsachim, Rabsares, Neregel, Sereser, Rebmag,
et omnes reliqui principes regis Babylonis. Cumque vidisset
eos Sedechias rex Iuda et omnes viri bellatores, fuge-
runt et egressi sunt nocte de civitate per viam horti regis
et per portam quae erat inter duos muros, et egressi sunt ad vi-
am deserti. Persecutus est autem eos exercitus Chaldaeorum,
et comprehenderunt Sedechiam in campo solitudinis Ieri-
chontinae, et captum adduxerunt ad Nabuchodono-
sor regem Babylonis in Reblatha, quae est in terra
Emath, et locutus est ad eum iudicia. Et occidit rex
Babylonis filios Sedechiae in Reblatha in oculis
eius, et omnes nobiles Iuda occidit rex Babylonis. Oculos
quoque Sedechiae eruit, et vinxit eum compedibus ut du-
ceretur in Babylonem. Domum quoque regis et
domum vulgi succenderunt Chaldaei igni, et mu-
rum Ierusalem subverterunt. Et reliquias populi quae reman-
serant in civitate, et perfugas qui transfugerant
ad eum, et superfluos vulgi qui remanserant, trans-
tulit Nabuzardan magister militum in Baby-
lonem. Et de plebe pauperum qui nihil habebant pe-
nitus dimisit Nabuzardan magister militum
in terra Iuda, et dedit eis vineas et cisternas in die
illa. Praeceperat autem Nabuchodonosor rex Babylonis de Iere-
mia Nabuzardan magistro militiae dicens: Tolle
eum et pone super illum oculos tuos, nihilque ei mali fa-
cias, sed ut voluerit, sic facias ei. Misit ergo Nabuzar-
dan princeps militiae, et Nabusezban, et Rabsares,
et Neregel, et Sereser, et Rebmag, et omnes optimates
regis Babylonis, miserunt et tulerunt Ieremiam
de vestibulo carceris, et tradiderunt eum Godoliae filio
Aicham filii Saphan, ut intraret domum et habi-
taret in populo. Ad Ieremiam autem factus fuerat ser-
mo domini cum clausus esset in vestibulo carceris, di-
cens: Vade et dic Abdemelech Aethiopi dicens: Haec dicit dominus
exercituum deus Israel: Ecce ego induco sermones
meos super civitatem hanc in malum et non in bonum,
et erunt in conspectu tuo in die illa. Et liberabo te in die illa ait dominus,
et non traderis in manus virorum quos tu formidas, sed
eruens liberabo te, et gladio non cades, sed erit tibi ani-
ma tua in salutem, quia in me habuisti fiduciam, ait dominus.

XL Sermo qui factus est ad Ieremiam a domino postquam dimissus est
a Nabuzardan magistro militiae de Rama, quando tulit
eum vinctum catenis in medio omnium qui migra-
bant de Ierusalem et Iuda, et ducebantur in Babylonem.
Tollens ergo princeps militiae Ieremiam dixit ad eum:
Dominus deus tuus locutus est malum hoc super locum
istum, et adduxit et fecit dominus sicut locutus est, quia peccastis
domino et non audistis vocem eius, et factus est vobis sermo
hic. Nunc ergo ecce solvi te hodie de catenis quae sunt in manibus tuis.
Si placet tibi ut venias mecum in Babylonem,
veni, et ponam oculos meos super te; si autem displicet tibi
venire mecum in Babylonem, reside hic. Ecce om-
nis terra in conspectu tuo est; quod elegeris et quo
placuerit tibi ut vadas, illuc perge. Et mecum noli venire, sed habita
apud Godoliam filium Aicham filii Saphan, quem praeposuit
rex Babylonis civitatibus Iuda; habita ergo cum eo
in medio populi, vel quocumque placuerit tibi ut vadas, vade.
Dedit quoque ei magister militiae cibaria et munuscula,
et dimisit eum. Venit autem Ieremias ad Godoliam
filium Aicham in Masphath, et habitavit cum eo in
medio populi qui relictus fuerat in terra. Cumque
audissent omnes principes exercitus qui dispersi erant
per regiones, ipsi et socii eorum, quod praefecisset rex Babylo-
nis Godoliam filium Aicham terrae, et quod commendasset
ei viros et mulieres et parvulos et de pauperibus terrae
qui non fuerant translati in Babylonem, venerunt ad Go-
doliam in Masphath, et Ismahel filius Nathaniae
et Iohanna filius Caree et Ionathan et Sareas filius
Thanehumeth et filii Ophi qui erant de Netophathi,
et Iezonias filius Maachathi, ipsi et viri eorum. Et iura-
vit eis Godolias filius Aicham filii Saphan
et comitibus eorum dicens: Nolite timere servire Chal-
daeis; habitate in terra et servite regi Babylonis, et bene
erit vobis. Ecce ego habito in Masphath ut

[illegible]

cepto chaldeorum qui mittuntur ad nos. vos autem colligite vindemiam et messem et oleum et condite in vasis vestris et manete in urbibus vestris quas tenetis. Sed et omnes iudei qui erant in moab et in filiis ammon et in ydumea et in universis regionibus audito quod dedisset rex babilonis reliquias in iudea et quod preposuisset super eos godoliam filium aicham filii saphan, reversi sunt inquam omnes iudei de universis locis ad que profugerant et venerunt in terram iuda ad godoliam in maspha et collegerunt vinum et messem multam nimis. Iohanna autem filius caree et omnes principes exercitus qui dispersi fuerant in regionibus venerunt ad godoliam in maspha et dixerunt ei. Scito quia baalis rex filiorum ammon misit hysmael filium nathanie percutere animam tuam. et non credidit eis godolias filius aicham. Iohanna autem filius caree dixit ad godoliam seorsum in maspha loquens. Ibo et percutiam hysmael filium nathanie nullo sciente ne interficiat animam tuam et dissipentur omnes iudei qui congregati sunt ad te et peribunt reliquie iuda. Et ait godolias filius aicham ad iohannam filium caree. Noli facere verbum hoc. falsum enim tu loqueris de hysmahele.

Et factum est in mense septimo venit hysmael filius nathanie filii elisama de semine regali et optimates regis et decem viri cum eo ad godoliam filium aicham in maspha et comederunt ibi panes simul in maspha. Surrexit autem hysmael filius nathanie et decem viri qui cum eo erant et percusserunt godoliam filium aicham filii saphan gladio et interfecerunt eum quem prefecerat rex babilonis terre. Omnes quoque iudeos qui erant cum godolia in maspha et chaldeos qui reperti sunt ibi et viros bellatores percussit hysmael. Secundo autem die postquam occiderat godoliam nullo adhuc sciente venerunt viri de sichem et de silo et de samaria octoginta viri rasi barba et scissis vestibus et squalentes munera et thus habebant in manu ut offerrent in domo domini. Egressus ergo hysmael filius nathanie in occursum eorum de maspha incedens et plorans ibat. cum autem occurrisset eis dixit ad eos. Venite ad godoliam filium aicham. Qui cum venissent ad medium civitatis interfecit eos hysmael filius nathanie circa medium laci ipse et viri qui erant cum eo. Decem autem viri reperti sunt inter eos qui dixerunt ad hysmael. Noli occidere nos quia habemus thesauros in agro frumenti et hordei et olei et mellis. et cessavit et non interfecit eos cum fratribus suis. Lacus autem in quem proiecerat hysmael omnia cadavera virorum quos percussit propter godoliam ipse est quem fecit rex asa propter baasa regem israel. ipsum replevit hysmael filius nathanie occisis. Et captivos duxit hysmael omnes reliquias populi qui erant in maspha filias regis et universum populum qui remanserat in maspha quos commendaverat nabuzardan princeps militie godolie filio aicham. Et cepit eos hysmael filius nathanie et abiit ut transiret ad filios ammon. Audivit autem iohanna filius caree et omnes principes bellatorum qui erant cum eo omne malum quod fecerat hysmael filius nathanie. et assumptis universis viris profecti sunt ut bellarent adversum hysmaelem filium nathanie et invenerunt eum ad aquas multas que sunt in gabaon. Cumque vidisset omnis populus qui erat cum hysmael iohannam filium caree et universos principes bellatorum qui erant cum eo letati sunt. Et reversus est omnis populus quem ceperat hysmael in maspha reversusque abiit ad iohannam filium caree. Hysmael autem filius nathanie fugit cum octo viris a facie iohanna et abiit ad filios ammon. Tulit ergo iohanna filius caree et omnes principes bellatorum qui erant cum eo universas reliquias vulgi quas reduxerat ab hysmael filio nathanie de maspha postquam percussit godoliam filium aicham fortes viros ad prelium et mulieres et pueros et eunuchos quos reduxerat de gabaon. et abierunt et sederunt peregrinantes in chamaam que est iuxta bethleem ut pergerent et introirent egiptum a facie chaldeorum. Timebant enim eos quia percusserat hysmael filius nathanie godoliam filium aicham quem preposuerat rex babilonis in terra iuda.

XLII

Et accesserunt omnes principes bellatorum et iohanna filius caree et iezonias filius osie et reliquum vulgus a parvo usque ad magnum dixeruntque ad ieremiam prophetam. Cadat oratio nostra in conspectu tuo et ora pro nobis ad dominum deum tuum pro universis reliquiis istis quia derelicti sumus pauci de pluribus sicut oculi tui nos intuentur. et annuntiet nobis dominus deus tuus viam per quam pergamus et verbum quod faciamus. Dixit autem ad eos ieremias propheta. Audivi. ecce ego oro ad dominum deum vestrum secundum verba vestra. omne verbum quodcumque responderit mihi indicabo vobis nec abscondam a vobis quicquam. Et illi dixerunt ad ieremiam. Sit dominus inter nos testis veritatis et fidei si non iuxta omne verbum in quo miserit te dominus deus tuus ad nos sic faciemus. sive bonum est sive malum voci domini dei nostri ad quem mittimus te obediemus ut bene sit nobis cum audierimus vocem domini dei nostri. Cum autem completi essent decem dies factum est verbum domini ad ieremiam. Vocavitque iohannam filium caree et omnes principes bellatorum qui erant cum eo et universum populum a minimo usque ad magnum et dixit ad eos. Hec dicit dominus deus israel ad quem misistis me ut prosternerem preces vestras in conspectu eius. Si quiescentes manseritis in terra hac edificabo vos et non destruam. plantabo et non evellam. iam enim placatus sum super malo quod feci vobis. Nolite timere a facie regis babilonis quem vos pavidi formidatis. nolite eum metuere dicit dominus quia vobiscum sum

dies. +

ego ut salvos faciam vos et eruam de manu eius. et dabo vobis misericordias et miserebor vestri et habitare vos faciam in terra vestra. Si autem dixeritis non habitabimus in terra ista, nec audiemus vocem domini dei nostri, dicentes: nequaquam, sed ad terram egypti pergemus, ubi non videbimus bellum et clangorem tube non audiemus et famem non sustinebimus, et ibi habitabimus; propter hoc nunc audite verbum domini reliquie iuda. Hec dicit dominus exercituum deus israel: si posueritis faciem vestram ut ingrediamini egyptum et intraveritis ut ibi habitetis, gladius quem vos formidatis ibi comprehendet vos in terra egypti, et fames pro qua estis solliciti adherebit vobis in egypto, et ibi moriemini. omnesque viri qui posuerunt faciem suam ut ingrediantur egyptum ut habitent ibi morientur gladio et fame et peste. nullus de eis remanebit nec effugiet a facie mali quod ego afferam super eos. quia hec dicit dominus exercituum deus israel: Sicut conflatus est furor meus et indignatio mea super habitatores ierusalem, sic conflabitur indignatio mea super vos cum ingressi fueritis egyptum, et eritis in iusiurandum et in stuporem et in maledictum et in obprobrium, et nequaquam ultra videbitis locum istum. Verbum domini super vos reliquie iuda: nolite intrare egyptum. scientes scietis quia obtestatus sum vos hodie, quia decepistis animas vestras. vos enim misistis me ad dominum deum nostrum, dicentes: ora pro nobis ad dominum deum nostrum, et iuxta omnia quecumque dixerit tibi dominus deus noster, sic annuntia nobis et faciemus. Et annuntiavi vobis hodie, et non audistis vocem domini dei vestri super universis pro quibus misit me ad vos. Nunc ergo scientes scietis quia gladio et fame et peste moriemini in loco ad quem voluistis intrare ut habitaretis ibi.

XLIII

Factum est autem cum complesset ieremias loquens ad populum universos sermones domini dei eorum, pro quibus miserat eum dominus deus eorum ad illos, omnia verba hec, dixit azarias filius osaie et iohanan filius caree et omnes viri superbi, dicentes ad ieremiam: mendacium tu loqueris. non misit te dominus deus noster dicens: ne ingrediamini egyptum ut habitetis illuc. sed baruch filius nerie incitat te adversum nos, ut tradat nos in manus chaldeorum, ut interficiat nos et traduci faciat in babylonem. Et non audivit iohanan filius caree et omnes principes bellatorum et universus populus vocem domini, ut manerent in terra iuda. sed tollens iohanan filius caree et universi principes bellatorum universos reliquiarum iuda qui reversi fuerant de cunctis gentibus ad quas fuerant ante dispersi ut habitarent in terra iuda, viros et mulieres et parvulos et filias regis et omnem animam quam reliquerat nabuzardan princeps militie cum godolia filio ahicam filii saphan, et ieremiam prophetam et baruch filium nerie, et ingressi sunt terram egypti, quia non obedierunt voci domini, et venerunt usque taphnis. Et factus est sermo domini ad ieremiam in taphnis dicens: Sume lapides grandes in manu tua, et abscondes eos in crypta que est sub muro latericio in porta domus pharaonis in taphnis, cernentibus viris iudeis, et dices ad eos: Hec dicit dominus exercituum deus israel: Ecce ego mittam et assumam nabuchodonosor regem babylonis servum meum, et ponam thronum eius super lapides istos quos abscondi, et statuet solium suum super eos. veniensque percutiet terram egypti, quos in mortem in mortem, et quos in captivitatem in captivitatem, et quos in gladium in gladium, et succendet ignem in delubris deorum egypti, et comburet ea et captivos ducet illos, et amicietur terra egypti sicut amicitur pastor pallio suo, et egredietur inde in pace. et conteret statuas domus solis que sunt in terra egypti, et delubra deorum egypti comburet igni.

XLIIII

Verbum quod factum est ad ieremiam ad omnes iudeos qui habitabant in terra egypti, habitantes in magdalo et in taphnis et in memphis et in terra phatures, dicens: Hec dicit dominus exercituum deus israel: vos vidistis omne malum istud quod adduxi super ierusalem et super omnes urbes iuda, et ecce deserte sunt hodie, et non est in eis habitator, propter malitiam quam fecerunt ut me ad iracundiam provocarent, et irent ut sacrificarent et colerent deos alienos quos nesciebant et illi et vos et patres vestri. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas de nocte consurgens mittensque et dicens: nolite facere verbum abominationis huiuscemodi quod odivi. et non audierunt nec inclinaverunt aurem suam ut converterentur a malis suis et non sacrificarent diis alienis. et conflata est indignatio mea et furor meus, et succensa est in civitatibus iuda et in plateis ierusalem, et verse sunt in solitudinem et vastitatem secundum diem hanc. Et nunc hec dicit dominus exercituum deus israel: quare vos facitis malum grande hoc contra animas vestras, ut intereat ex vobis vir et mulier, parvulus et lactens de medio iude, nec relinquatur vobis quicquam residuum, provocantes me in operibus manuum vestrarum, sacrificando diis alienis in terra egypti in quam ingressi estis ut habitetis ibi, et dispereatis et sitis in maledictionem et in obprobrium cunctis gentibus terre? numquid obliti estis mala patrum vestrorum et mala regum iuda et mala uxorum eius et mala vestra et mala uxorum vestrarum que fecerunt in terra iuda et in regionibus ierusalem? non sunt mundati usque ad diem hanc, et non timuerunt et non ambulaverunt in lege domini et in preceptis meis que dedi coram vobis et coram patribus vestris. Ideo hec dicit dominus exercituum deus israel: Ecce ego ponam faciem meam in vobis in malum, et disperdam omnem iudam. et assumam reliquias iude qui posuerunt facies suas

suas ut ingrederentur terram egypti et habitarent ibi. et consumentur omnes in terra egypti. cadent in gladio et in fame. et consumentur a minimo usque ad maximum. in gladio et in fame morientur. et erunt in iusiurandum et in miraculum et in maledictionem et in obprobrium. Et visitabo super habitatores terre egypti sicut visitavi super ierusalem in gladio et in fame et in peste. Et non erit qui effugiat et sit residuus de reliquiis iudeorum qui vadunt ut peregrinentur in terra egypti. et revertantur in terram iuda ad quam ipsi elevant animas suas ut revertantur et habitent ibi. non revertentur nisi qui fugerint. Responderunt autem ieremie omnes viri scientes quod sacrificarent uxores eorum diis alienis. et universe mulieres quarum stabat multitudo grandis. et omnis populus habitantium in terra egypti in phatures dicentes. Sermonem quem locutus es ad nos in nomine domini non audiemus ex te. sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore nostro. ut sacrificemus regine celi et libemus ei libamina. sicut fecimus nos et patres nostri. reges nostri et principes nostri in urbibus iuda et in plateis ierusalem. et saturati sumus panibus et bene nobis erat. malumque non vidimus. Ex eo autem tempore quo cessavimus sacrificare regine celi et libare ei libamina. indigemus omnibus. et gladio et fame consumpti sumus. Quod si nos sacrificamus regine celi et libamus ei libamina. numquid sine viris nostris fecimus ei placentas ad colendum eam et libandum ei libamina? Et dixit ieremias ad omnem populum adversum viros et adversum mulieres et adversum universam plebem qui responderant ei verbum dicens. Numquid non sacrificium quod sacrificastis in civitatibus iuda et in plateis ierusalem vos et patres vestri. reges vestri et principes vestri et populus terre. horum recordatus est dominus et ascendit super cor eius? Et non poterat dominus ultra portare propter malitiam studiorum vestrorum et propter abominationes quas fecistis. et facta est terra vestra in desolationem et in stuporem et in maledictum eo quod non sit habitator sicut est dies hec. Propterea quod sacrificaveritis idolis et peccaveritis domino. et non audieritis vocem domini et in lege et in preceptis et in testimoniis eius non ambulaveritis. idcirco evenerunt vobis mala hec sicut est dies hec. Dixit autem ieremias ad omnem populum et ad universas mulieres. Audite verbum domini omnis iuda qui estis in terra egypti. Hec dicit dominus exercituum deus israel dicens. Vos et uxores vestre locuti estis ore vestro et manibus vestris implestis dicentes. Faciamus vota nostra que vovimus. ut sacrificemus regine celi et libemus ei libamina. implestis vota vestra et opere perpetrastis ea. Ideo audite verbum domini omnis iuda qui habitatis in terra egypti. Ecce ego iuravi in nomine meo magno ait dominus. quia nequaquam ultra vocabitur nomen meum ex ore omnis viri iudei dicentis.

Vivit dominus deus in omni terra egypti. Ecce ego vigilabo super eos in malum et non in bonum. et consumentur omnes viri iuda qui sunt in terra egypti gladio et fame donec penitus consumantur. Et qui fugerint gladium revertentur de terra egypti in terram iuda viri pauci. et scient omnes reliquie iude ingredientium terram egypti ut habitent ibi cuius sermo compleatur meus an illorum. Et hoc vobis signum ait dominus quod visitem ego super vos in loco isto. ut sciatis quia vere complebuntur sermones mei contra vos in malum. Hec dicit dominus. Ecce ego tradam pharaonem ephree regem egypti in manu inimicorum eius et in manu querentium animam illius. sicut tradidi sedeciam regem iuda in manu nabuchodonosor regis babilonis inimici sui et querentis animam eius.

XLV Verbum quod locutus est ieremias propheta ad baruch filium nerie cum scripsisset verba hec in libro de ore ieremie anno quarto ioachim filii iosie regis iuda dicens. Hec dicit dominus deus israel ad te baruch. Dixisti. Ve misero mihi quoniam addidit dominus dolorem dolori meo. laboravi in gemitu meo et requiem non inveni. Hec dicit dominus. Sic dices ad eum. Ecce quos edificavi ego destruo. et quos plantavi ego evello et universam terram hanc. Et tu queris tibi grandia? noli querere. quia ecce ego adducam malum super omnem carnem ait dominus. et dabo tibi animam tuam in salutem in omnibus locis ad quecumque perrexeris. [illegible]

XLVI Quod factum est verbum domini ad ieremiam prophetam contra gentes ad egyptum adversum exercitum pharaonis nechao regis egypti. qui erat iuxta flumen eufraten in charcamis. quem percussit nabuchodonosor rex babilonis in quarto anno ioachim filii iosie regis iuda. Preparate scutum et clipeum et procedite ad bellum. Iungite equos et ascendite equites. state in galeis. polite lanceas. induite vos loricis. Quid igitur? vidi ipsos pavidos et terga vertentes. fortes eorum cesos. fugerunt conciti nec respexerunt. terror undique ait dominus. Non fugiat velox nec salvari se putet fortis. ad aquilonem iuxta flumen eufraten victi sunt et ruerunt. Quis est iste qui quasi flumen ascendit. et veluti fluviorum intumescunt gurgites eius? Egyptus fluminis instar ascendit et velut flumina movebuntur fluctus eius. et dicet. Ascendens operiam terram. perdam civitatem et habitatores eius. Ascendite equos et exultate in curribus. et procedant fortes ethiopia et libies tenentes scutum. et lidii arripientes et iacientes sagittas. Dies autem ille domini dei exercituum dies ultionis ut sumat vindictam de inimicis suis. devorabit gladius et saturabitur et inebriabitur sanguine eorum. victima enim domini dei exercituum in terra aquilonis iuxta flumen eufraten. Ascende in galaad et tolle resinam virgo filia egypti. frustra multiplicas medicamina. sanitas non erit tibi. Audierunt gentes ignominiam tuam. et ululatus tuus replevit terram. quia fortis impegit in fortem. et ambo pariter conciderunt.

[illegible]

[illegible]

Verbum quod locutus est dominus ad ieremiam prophetam super eo quod venturus esset nabuchodonosor rex babilonis et percussurus terram egypti. Annuntiate egypto et auditum facite in magdalo et resonet in memphis et in taphnis. Dicite: Sta et prepara te quia devorabit gladius ea que per circuitum tuum sunt. Quare computruit fortis tuus? non stetit quia dominus subvertit eum. Multiplicavit ruentes ceciditque vir ad proximum suum et dicent: Surge et revertamur ad populum nostrum et ad terram nativitatis nostre a facie gladii columbe. Vocate nomen pharaonis regis egypti: Tumultum adduxit tempus. Vivo ego inquit rex dominus exercituum nomen eius: quoniam sicut thabor in montibus et sicut carmelus in mari veniet. Vasa transmigrationis fac tibi habitatrix filia egypti quia memphis in solitudinem erit et deserta inhabitabilis. Vitula elegans atque formosa egyptus. Stimulator ab aquilone veniet ei. Mercenarii quoque eius qui versabantur in medio eius quasi vituli saginati versi sunt et fugerunt simul nec stare potuerunt quia dies interfectionis eorum venit super eos tempus visitationis eorum. Vox eius quasi eris sonabit quia cum exercitu properabunt et cum securibus venient ei. Quasi ligna cedentes succiderunt saltum eius ait dominus qui supputari non potest. Multiplicati sunt super locustas et non est eis numerus. Confusa est filia egypti et tradita in manu populi aquilonis. Dixit dominus exercituum deus israel: Ecce ego visitabo super tumultum alexandrie et super egyptum et super deos eius et super pharaonem et super reges eius et super eos qui confidunt in eo. Et dabo eos in manu querentium animam eorum et in manu nabuchodonosor regis babilonis et in manu servorum eius. Et post hec habitabitur sicut diebus pristinis ait dominus. Et tu ne timeas serve meus iacob et ne paveas israel quia ecce ego salvum te faciam de longinquo et semen tuum de terra captivitatis sue. Et revertetur iacob et requiescet et prosperabitur et non erit qui exterreat eum. Et tu noli timere serve meus iacob ait dominus quia tecum ego sum quia ego consumam cunctas gentes ad quas eieci te. Te vero non consumam. Sed castigabo te in iudicio nec quasi innocenti parcam tibi.

xlvii. XLVII

Quod factum est verbum domini ad ieremiam prophetam contra palestinos antequam percuteret pharao gazam. Hec dicit dominus: Ecce aque ascendunt ab aquilone et erunt quasi torrens inundans et operient terram et plenitudinem eius urbem et habitatores eius. Clamabunt homines et ululabunt omnes habitatores terre a strepitu pompe armatorum et bellatorum eius et a commotione quadrigarum eius et multitudine rotarum. Non respexerunt patres filios ob manuum dissolutionem pro adventu diei in qua vastabuntur omnes philistiim et dissipabitur tyrus et sydon cum omnibus reliquis auxiliis suis. Depopulatus est enim dominus palestinos reliquias insule cappadocie. Venit calvitium super gazam conticuit ascalon et reliquie vallis earum. Usquequo concideris? O mucro domini usquequo non quiesces? ingredere in vaginam tuam refrigerare et sile. Quomodo quiescet cum dominus preceperit ei adversus aschalonem et adversus maritimas eius regiones ibique condixerit illi?

XLVIII

Ad moab. Hec dicit dominus exercituum deus israel: Ve super nabo quoniam vastata est et confusa. Capta est cariathaim. Confusa est fortis et tremuit. Non est ultra exultatio in moab. In esebon cogitaverunt malum. Venite et disperdamus eam de gente. Ergo silens conticesces. Sequetur te gladius. Vox clamoris de oronaim vastitas et contritio magna. Contrita est moab. Annuntiate clamorem parvulis eius. Per ascensum enim luith plorans ascendet in fletu quoniam in descensu oronaim hostes ululatum contritionis audierunt. Fugite salvate animas vestras et eritis quasi myrice in deserto. Pro eo enim quod habuisti fiduciam in munitionibus tuis et in thesauris tuis tu quoque capieris et ibit chamos in transmigrationem sacerdotes eius et principes eius simul. Et veniet predo ad omnem urbem et urbs nulla salvabitur. Et peribunt valles et dissipabuntur campestria quoniam dixit dominus. Date florem moab quia florens egredietur et civitates eius deserte erunt et inhabitabiles. Maledictus qui facit opus domini fraudulenter et maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine. Fertilis fuit moab ab adolescentia sua et requievit in fecibus suis nec transfusus est de vase in vas et in transmigrationem non abiit. Idcirco permansit gustus eius in eo et odor eius non est immutatus. Propterea ecce dies veniunt dicit dominus et mittam ei ordinatores et stratores laguncularum et sternent eum et vasa eius exhaurient et lagunculas eorum collident. Et confundetur moab a chamos sicut confusa est domus israel a bethel in qua habebat fiduciam. Quomodo dicitis: Fortes sumus et viri robusti ad preliandum? Vastata est moab et civitates illius succiderunt et electi iuvenes eius descenderunt in occisionem ait rex dominus exercituum nomen eius. Prope est interitus moab ut veniat et malum eius velociter accurret nimis. Consolamini eum omnes qui estis in circuitu eius et omnes qui scitis nomen eius dicite: Quomodo confracta est virga fortis baculus gloriosus? Descende de gloria et sede in siti habitatio filie dibon quia vastator moab ascendit ad te dissipavit munitiones tuas. In via sta et prospice habitatio aroer. Interroga fugientem et ei qui evasit dic: Quid accidit? Confusus est moab quoniam victus est. Ululate et clamate. Annuntiate in arnon quoniam vastata est moab. Et iudicium venit ad terram campestrem super helon et super iasa et super mephaath et super dibon et super nabo et super domum deblathaim et super cariathaim et super bethgamul et super bethmaon et super carioth et super bosra et super omnes civitates terre moab que longe et que prope sunt. Abscisum est cornu moab et brachium eius contritum est ait dominus. Inebriate eum quoniam contra dominum erectus est et allidet manum moab in vomitu suo et erit in derisum etiam ipse. Fuit enim in derisum tibi israel quasi inter fures

[illegible]

reperissent eum. propter verba ergo tua que adversum illum locutus es captivus duceris. Relinquite civitates et habitate in petra habitatores moab, et estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis. Audivimus superbiam moab superbus est valde, sublimitatem eius et arrogantiam et superbiam et altitudinem cordis illius. Ego scio ait dominus iactantiam eius et quod non sit iuxta eam virtus eius, nec iuxta quod poterat conata sit facere. Ideo super moab heiulabo et ad moab universam clamabo, ad viros muri fictilis lamentantes. De planctu iazer plorabo tibi vinea sabama, propagines tue transierunt mare usque ad mare iazer pervenerunt, super messem tuam et vindemiam tuam predo irruit. Ablata est leticia et exultatio de carmelo et de terra moab, et vinum de torcularibus sustuli, nequaquam calcator uve solitum celeuma cantabit. De clamore esebon usque eleale et iasa dederunt vocem suam, a segor usque ad oronaim vitula conternans, aque quoque nemrim pessime erunt. Et auferam de moab ait dominus offerentem in excelsis et sacrificantem diis eius. Propterea cor meum ad moab quasi tibia resonabit, et cor meum ad viros muri fictilis dabit sonitum tibiarum, quia plus fecit quam potuit idcirco perierunt. Omne enim caput calvitium et omnis barba rasa erit, in cunctis manibus colligatio et super omne dorsum cilicium. Super omnia tecta moab et in plateis eius omnis planctus, quia contrivi moab sicut vas inutile ait dominus. Quomodo victa est et ululaverunt. Quomodo deiecit cervicem moab et confusus est, eritque moab in derisum et in exemplum omnibus in circuitu suo. Hec dicit dominus. Ecce quasi aquila volabit et extendet alas suas ad moab. Capta est carioth et munitiones comprehense sunt, et erit cor fortium moab in die illa sicut cor mulieris parturientis. Et cessabit moab esse populus, quoniam contra dominum gloriatus est. Pavor et fovea et laqueus super te o habitator moab dicit dominus. Qui fugerit a facie pavoris cadet in foveam, et qui conscenderit de fovea capietur laqueo. Adducam enim super moab annum visitationis eorum ait dominus. In umbra esebon steterunt de laqueo fugientes, quia ignis egressus est de esebon et flamma de medio seon, et devorabit partem moab et verticem filiorum tumultus. Ve tibi moab, periisti popule chamos, quia comprehensi sunt filii tui et filie tue in captivitatem. Et convertam captivitatem moab in novissimis diebus ait dominus.

Hucusque iudicia moab. Contra? Ad filios amon. Hec dicit dominus. Numquid filii non sunt israel, aut heres non est ei? cur igitur hereditate possedit melchom gad, et populus eius in urbibus eius habitavit? Ideo ecce dies veniunt ait dominus, et auditum faciam super rabbath filiorum amon fremitum prelii, et erit in tumulum dissipata, filieque eius igne succendentur, et possidebit israel possessores suos dicit dominus. Ulula esebon quoniam vastata est hai, clamate filie rabbath, accingite vos ciliciis, plangite et circuite per sepes, quoniam melchom in transmigrationem ducetur, sacerdotes eius et principes eius simul. Quid gloriaris in vallibus? defluxit vallis tua filia delicata, que confidebas in thesauris tuis dicens, quis veniet ad me? Ecce ego inducam super te terrorem ait dominus deus exercituum, ab omnibus qui sunt in circuitu tuo, et dispergemini singuli a conspectu vestro, nec erit qui congreget fugientes. Et post hec reverti faciam captivos filiorum amon ait dominus. Ad ydumeam. Hec dicit dominus exercituum. Numquid non est ultra sapientia in theman? periit consilium a filiis, inutilis facta est sapientia eorum. Fugite et terga vertite, descendite in voraginem habitatores dedan, quoniam perditionem esau adduxi super eum, tempus visitationis eius. Si vindemiatores venissent super te non reliquissent racemum, si fures in nocte rapuissent quod sufficeret sibi. Ego vero discooperui esau, revelavi abscondita eius, et celari non poterit. Vastatum est semen eius et fratres eius et vicini eius et non erit. Relinque pupillos tuos, ego faciam eos vivere, et vidue tue in me sperabunt. Quia hec dicit dominus. Ecce quibus non erat iudicium ut biberent calicem bibentes bibent, et tu quasi innocens relinqueris? non eris innocens, sed bibens bibes. Quia per memetipsum iuravi dicit dominus, quod in solitudinem et in opprobrium et in desertum et in maledictionem erit bosra, et omnes civitates eius erunt in solitudines sempiternas. Auditum audivi a domino, et legatus ad gentes missus est. Congregamini et venite contra eam et consurgamus in prelium. Ecce enim parvulum dedi te in gentibus, contemptibilem inter homines. Arrogantia tua decepit te et superbia cordis tui, qui habitas in cavernis petre et apprehendere niteris altitudinem collis. Cum exaltaveris quasi aquila nidum tuum, inde detraham te dicit dominus. Et erit ydumea deserta, omnis qui transibit per eam stupebit et sibilabit super omnes plagas eius. Sicut subversa est sodoma et gomorra et vicine eius ait dominus, non habitabit ibi vir et non incolet eam filius hominis. Ecce quasi leo ascendet de superbia iordanis ad pulcritudinem robustam, quia subito currere faciam eum ad illam, et quis erit electus quem preponam ei? Quis enim similis mei? et quis sustinebit me? et quis est iste pastor qui resistat vultui meo? Propterea audite consilium domini quod iniit de edom, et cogitationes eius quas cogitavit de habitatoribus theman, si non deiecerint eos parvuli gregis, nisi dissipaverint cum eis habitaculum eorum. A voce ruine eorum commota est terra, clamor in mari rubro auditus est vocis eius. Ecce quasi aquila ascendet et avolabit, et expandet alas suas super bosram, et erit cor fortium ydumee in die illa quasi cor mulieris parturientis. Ad damascum. Confusa est emath et arphath, quia auditum pessimum audierunt, turbati sunt in mari, pre sollicitudine quiescere non potuit. Dissoluta est damascus, versa est in fugam, tremor apprehendit eam, angustia et dolores tenuerunt eam quasi parturientem.

Abdie i.

tem, quomodo dereliquerunt civitatem laudabilem, urbem laetitiae. Ideo cadent iuvenes eius in plateis eius, et omnes viri proelii conticescent in die illa, ait Dominus exercituum. Et succendam ignem in muro Damasci, et devorabit moenia Benadad. Ad Cedar et ad regna Asor, quae percussit Nabuchodonosor rex Babylonis. Haec dicit Dominus: Surgite et ascendite ad Cedar, et vastate filios orientis. Tabernacula eorum et greges eorum capient, pelles eorum et omnia vasa eorum, et camelos eorum tollent sibi, et vocabunt super eos formidinem in circuitu. Fugite, abite vehementer, in voraginibus sedete, qui habitatis Asor, ait Dominus. Iniit enim contra vos Nabuchodonosor rex Babylonis consilium, et cogitavit adversum vos cogitationes. Consurgite et ascendite ad gentem quietam et habitantem confidenter, ait Dominus. Non ostia nec vectes eis, soli habitant. Et erunt cameli eorum in direptionem, multitudoque iumentorum eorum in praedam, et dispergam eos in omnem ventum, qui sunt attonsi in comam, et ex omni confinio eorum adducam interitum eis, ait Dominus. Et erit Asor in habitaculum draconum, deserta usque in aeternum; non manebit ibi vir, nec incolet eam filius hominis. Quod factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam contra Aelam, in principio regni Sedeciae regis Iuda, dicens: Haec dicit Dominus exercituum: Ecce ego confringam arcum Aelam, et summam fortitudinem eorum. Et inducam super Aelam quattuor ventos a quattuor plagis caeli, et ventilabo eos in omnes ventos istos, et non erit gens ad quam non perveniant profugi Aelam. Et pavere faciam Aelam coram inimicis suis, et in conspectu quaerentium animam eorum, et adducam super eos malum, iram furoris mei, dicit Dominus. Et mittam post eos gladium, donec consumam eos. Et ponam solium meum in Aelam, et perdam inde reges et principes, ait Dominus. In novissimis autem diebus reverti faciam captivos Aelam, ait Dominus.

.L. Verbum quod locutus est Dominus de Babylone et de terra Chaldaeorum in manu Ieremiae prophetae. Annuntiate in gentibus et auditum facite, levate signum, praedicate et nolite celare; dicite: Capta est Babylon, confusus est Bel, victus est Merodach, confusa sunt sculptilia eius, superata sunt idola eorum. Quoniam ascendit contra eam gens ab aquilone, quae ponet terram eius in solitudinem, et non erit qui habitet in ea, ab homine usque ad pecus, et moti sunt et abierunt. In diebus illis et in tempore illo, ait Dominus, venient filii Israel, ipsi et filii Iuda simul, ambulantes et flentes properabunt, et Dominum Deum suum quaerent. In Sion interrogabunt viam, huc facies eorum. Venient et apponentur ad Dominum foedere sempiterno, quod nulla oblivione delebitur. Grex perditus factus est populus meus; pastores eorum seduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus; de monte in collem transierunt, obliti sunt cubilis sui. Omnes qui invenerunt comederunt eos, et hostes eorum dixerunt: Non peccavimus, pro eo quod peccaverunt Domino decori iustitiae et expectationi patrum eorum Domino. Recedite de medio Babylonis, et de terra Chaldaeorum egredimini, et estote quasi haedi ante gregem. Quoniam ecce ego suscitabo et adducam in Babylonem congregationem gentium magnarum de terra aquilonis, et praeparabuntur adversus eam, et inde capietur; sagitta eius quasi viri fortis interfectoris non revertetur vacua. Et erit Chaldaea in praedam; omnes vastantes eam replebuntur, ait Dominus. Quoniam exsultatis et magna loquimini, diripientes hereditatem meam, quoniam effusi estis sicut vituli super herbam, et mugistis sicut tauri. Confusa est mater vestra nimis, et adaequata pulveri quae genuit vos; ecce novissima erit in gentibus, deserta, invia et arens. Ab ira Domini non habitabitur, sed redigetur tota in solitudinem; omnis qui transibit per Babylonem stupebit et sibilabit super universis plagis eius. Praeparamini contra Babylonem per circuitum, omnes qui tenditis arcum; debellate eam, non parcatis iaculis, quia Domino peccavit. Clamate adversus eam, ubique dedit manum; ceciderunt fundamenta eius, destructi sunt muri eius, quoniam ultio Domini est. Ultionem accipite de ea; sicut fecit, facite ei. Disperdite satorem de Babylone, et tenentem falcem in tempore messis; a facie gladii columbae unusquisque ad populum suum convertentur, et singuli ad terram suam fugient. Grex dispersus Israel, leones eiecerunt eum; primus comedit eum rex Assur, iste novissimus exossavit eum Nabuchodonosor rex Babylonis. Propterea haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego visitabo regem Babylonis et terram eius, sicut visitavi regem Assur. Et reducam Israel ad habitaculum suum, et pascetur Carmelum et Basan, et in monte Ephraim et Galaad saturabitur anima eius. In diebus illis et in tempore illo, ait Dominus, quaeretur iniquitas Israel, et non erit, et peccatum Iuda, et non invenietur, quoniam propitius ero eis quos reliquero. Super terram dominantium ascende, et super habitatores eius visita; dissipa et interfice quae post eos sunt, ait Dominus, et fac iuxta omnia quae praecepi tibi. Vox belli in terra et contritio magna. Quomodo confractus est et contritus malleus universae terrae? Quomodo versa est in desertum Babylon in gentibus? Illaqueavi te, et capta es, Babylon, et nesciebas; inventa es et apprehensa, quoniam Dominum provocasti. Aperuit Dominus thesaurum suum, et protulit vasa irae suae, quoniam opus est Domino Deo exercituum in terra Chaldaeorum. Venite ad eam ab extremis finibus, aperite ut exeant qui conculcent eam; tollite de via lapides, et redigite in acervos, et interficite eam, nec sit quicquam reliquum. Dissipate universos fortes eius, descendant in occisionem; vae eis, quia venit dies eorum, tempus visitationis eorum. Vox

[illegible]

[illegible]

ego ad te mons pestifer, ait Dominus, qui corrumpis universam terram; et extendam manum meam super te, et evolvam te de petris, et dabo te in montem combustionis. Et non tollent de te lapidem in angulum et lapidem in fundamenta, sed perditus in aeternum eris, ait Dominus. Levate signum in terra; clangite buccina in gentibus; sanctificate super eam gentes; annuntiate contra illam regibus Ararat, Menni et Ascenez; numerate contra eam Taphsar, adducite equum quasi bruchum aculeatum. Sanctificate contra eam gentes, reges Mediae, duces ejus, et universos magistratus ejus, cunctamque terram potestatis ejus. Et commovebitur terra, et conturbabitur, quia evigilabit contra Babylonem cogitatio Domini, ut ponat terram Babylonis desertam et inhabitabilem. Cessaverunt fortes Babylonis a praelio; habitaverunt in praesidiis; devoratum est robur eorum, et facti sunt quasi mulieres; incensa sunt tabernacula ejus, contriti sunt vectes ejus. Currens obviam currenti veniet, et nuntius obvius nuntianti, ut annuntiet regi Babylonis quia capta est civitas ejus a summo usque ad summum, et vada praeoccupata sunt, et paludes incensae sunt igni, et viri bellatores conturbati sunt. Quia haec dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Filia Babylonis quasi area, tempus triturae ejus; adhuc modicum, et veniet tempus messionis ejus. Comedit me, devoravit me Nabuchodonosor rex Babylonis; reddidit me quasi vas inane; absorbuit me quasi draco, replevit ventrem suum teneritudine mea, et ejecit me. Iniquitas adversum me et caro mea super Babylonem, dicit habitatio Sion; et sanguis meus super habitatores Chaldaeae, dicit Jerusalem.

LII Propterea haec dicit Dominus: Ecce ego judicabo causam tuam, et ulciscar ultionem tuam; et desertum faciam mare ejus, et siccabo venam ejus. Et erit Babylon in tumulos, habitatio draconum, stupor et sibilus, eo quod non sit habitator. Simul ut leones rugient, excutient comas velut catuli leonum. In calore eorum ponam potus eorum, et inebriabo eos ut sopiantur, et dormiant somnum sempiternum, et non consurgant, dicit Dominus. Deducam eos quasi agnos ad victimam, et quasi arietes cum hoedis. Quomodo capta est Sesach, et comprehensa est inclyta universae terrae? Quomodo facta est in stuporem Babylon inter gentes? Ascendit super Babylonem mare; multitudine fluctuum ejus operta est. Factae sunt civitates ejus in stuporem, terra inhabitabilis et deserta, terra in qua nullus habitet, nec transeat per eam filius hominis. Et visitabo super Bel in Babylone, et ejiciam quod absorbuerat de ore ejus, et non confluent ad eum ultra gentes, siquidem et murus Babylonis corruet. Egredimini de medio ejus, populus meus, ut salvet unusquisque animam suam ab ira furoris Domini. Et ne forte mollescat cor vestrum, et timeatis auditum qui audietur in terra, et veniet in anno auditio, et post hunc annum auditio, et iniquitas in terra, et dominator super dominatorem. Propterea ecce dies veniunt, et visitabo super sculptilia Babylonis; et omnis terra ejus confundetur, et universi interfecti ejus cadent in medio ejus. Et laudabunt super Babylonem caeli et terra, et omnia quae in eis sunt, quia ab aquilone venient ei praedones, ait Dominus. Et quomodo fecit Babylon ut caderent occisi in Israel, sic de Babylone cadent occisi in universa terra. Qui fugistis gladium, venite, nolite stare; recordamini procul Domini, et Jerusalem ascendat super cor vestrum. Confusi sumus, quoniam audivimus opprobrium; operuit ignominia facies nostras, quia venerunt alieni super sanctificationem domus Domini. Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, et visitabo super sculptilia ejus, et in omni terra ejus mugiet vulneratus. Si ascenderit Babylon in caelum, et firmaverit in excelso robur suum, a me venient vastatores ejus, ait Dominus. Vox clamoris de Babylone, et contritio magna de terra Chaldaeorum, quoniam vastavit Dominus Babylonem, et perdidit ex ea vocem magnam; et sonabunt fluctus eorum quasi aquae multae; dedit sonitum vox eorum, quia venit super eam, id est super Babylonem, praedo, et apprehensi sunt fortes ejus, et emarcuit arcus eorum, quia fortis ultor Dominus reddens retribuet. Et inebriabo principes ejus, et sapientes ejus, et duces ejus, et magistratus ejus, et fortes ejus; et dormient somnum sempiternum, et non expergiscentur, ait rex, Dominus exercituum nomen ejus. Haec dicit Dominus exercituum: Murus Babylonis ille latissimus suffossione suffodietur, et portae ejus excelsae igni comburentur; et labores populorum ad nihilum, et gentium in ignem erunt, et disperibunt. Verbum quod praecepit Jeremias propheta Saraiae filio Neriae filii Maasiae, cum pergeret cum Sedecia rege in Babylonem, in anno quarto regni ejus; Saraias autem erat princeps prophetiae. Et scripsit Jeremias omne malum quod venturum erat super Babylonem in libro uno, omnia verba haec quae scripta sunt contra Babylonem. Et dixit Jeremias ad Saraiam: Cum veneris in Babylonem, et videris, et legeris omnia verba haec, dices: Domine, tu locutus es contra locum istum, ut disperderes eum, ne sit qui in eo habitet, ab homine usque ad pecus, et ut sit perpetua solitudo. Cumque compleveris legere librum istum, ligabis ad eum lapidem, et projicies illum in medium Euphraten, et dices: Sic submergetur Babylon, et non consurget a facie afflictionis quam ego adduco super eam, et dissolvetur. Hucusque verba Jeremiae.

Filius viginti et unius anni erat Sedecias cum regnare coepisset, et undecim annis regnavit in Jerusalem; et nomen matris ejus Amital, filia Jeremiae de Lobna. Et fecit malum in oculis Domini, juxta omnia quae fecit Joakim. Quoniam furor Domini erat in Jerusalem et in Juda, usquequo projiceret eos a facie sua; et recessit Sedecias a rege Babylonis. Factum est autem in anno nono regni ejus, in mense decimo, decima mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse et omnis exercitus ejus, adversus Jerusalem, et obsederunt eam, et aedificaverunt contra eam munitiones in circuitu. Et fuit civitas obsessa usque ad undecimum annum regis

[illegible]
… usque ad undecimum annum regis sedechie. in
[mense autem quarto] nona die mensis optinuit fames ci-
[vitat]em et non erant alimenta populo terre. et dirup-
[ta est ci]vitas et omnes viri bellatores eius fugerunt et exie-
[runtque de ci]vitate nocte per viam porte que est inter duos
[muros et du]cit ad ortum regis chaldeis obsidentibus urbem
[in giro] et abierunt per viam que ducit ad heremum.
[persecutus] est autem exercitus chaldeorum regem et apprehen-
[derunt se]dechiam in deserto quod est iuxta iericho et omnis
[comitatus] eius diffugit ab eo. Cum ergo comprehendissent
[regem] adduxerunt eum ad regem babilonis in reb-
[latha que] est in terra emath et locutus est ad eum iudi-
[cia. et iugul]avit rex babilonis filios sedechie in oculis eius.
[sed et o]mnes principes iuda occidit in reblatha. et o-
[culos se]dechie eruit et vinxit eum in compedibus et ad-
[duxit eu]m rex babilonis in babilonem et posuit eum
[in domo car]ceris usque ad diem mortis eius. In mense quin-
[to decim]a die mensis ipse est annus nonus decimus
[nabuchodon]osor regis babilonis venit nabuzardan
[princeps] militie qui stabat coram rege babilonis
[in ierusa]lem et incendit domum domini et domum regis
[et omnes d]omos ierusalem et omnem domum magnam igni com-
[bussit. et t]otum murum ierusalem per circuitum destrux-
[it cunctus] exercitus chaldeorum qui erant cum magistro mili-
[tie. de pau]peribus autem populi et de reliquo vulgo quod re-
[manserat in c]ivitate et de perfugis qui transfugerant
[ad regem] babilonis et ceteros multitudinis trans-
[tulit na]buzardan princeps militie vinitores et
[agric]olas. Columpnas quoque ereas que erant in do-
[mo domini] et bases et mare eneum quod erat in domo
[domini con]fregerunt chaldei et tulerunt omne es eorum in
[babi]lonem. et lebetes et creagras et psalteria et phy-
[alas et mort]ariola et omnia vasa erea que in ministerio
[fuerant t]ulerunt et thimiamateria et ydrias. et urceos
[et candel]abra et cyathos. quotquot aurea au-
[rea et] quotquot argentea argentea. Tulit autem ma-
[gister militi]e columpnas duas et mare unum et vi-
[tulos xii] ereos qui erant sub basibus. quas fecerat rex
[salomon] in domo domini. non erat pondus eris omnium
[horum va]sorum. De columpnis autem xviii cubiti alti-
[tudinis er]ant in columpna una et funiculus xii cu-
[bitorum cir]cuibat eam. Porro grossitudo eius iiii di-
[gitorum et intri]nsecus cava erat et capitella super utram-
[que erea. al]titudo capitelli unius v cubitorum et re-
[ticula et malogr]anata super coronam in circuitu omnia erea. Sic columpne alte-
[rius et malogr]anata. et fuerunt malogranata nonaginta sex dependentia
[et omnia malo]granata centum reticulis circumdabantur. Et tu-
[lit magister] militie sariam sacerdotem primum et sopho-
[niam sa]cerdotem secundum et tres custodes vestibuli.
[et de civitate] tulit eunuchum unum qui erat prepositus
[super viros] bellatores et vii viros de his qui vide-
[bant faciem regis qui inventi sunt in] civitate. Tulit autem eos nabu-
[zardan] magister militie et duxit eos ad regem babilo-
[nis in re]blatam in terra emath. et translatus est iuda
[hic est populus] quem transtulit nabuchodonosor
rex babilonis in anno vii. iudeos tria milia
et xxiii. In anno octavo decimo. nabuchodonosor de ierusalem
animas octingentas triginta duas. In anno xxiii.
nabuchodonosor rex babilonis transtulit nabuzar-
dan magister militie iudeorum animas septingentas
xlv. Omnes ergo anime iiii milia sexcente. Et factum est
in xxxvii anno transmigrationis ioachin regis
iuda xii mense xxv die mensis elevavit evil
merodach rex babilonis ipso anno regni sui caput
ioachin regis iuda. et eduxit eum de domo carceris et locu-
tus est cum eo bona. et posuit thronum eius super
thronos regum qui erant post se in babilo-
ne. Et mutavit vestimenta carceris eius et come-
debat panem coram eo semper cunctis diebus vite
sue. et cibaria eius cibaria perpetua dabantur ei a rege
babilonis statuta per singulos dies. usque ad diem
mortis sue cunctis diebus vite eius.
Et factum est postquam in captivitatem reductus est israel
et ierusalem deserta est. sedit ieremias flens et planxit lamen-
tatione hanc in ierusalem amaro animo suspirans.
et eiulans dixit. Incipit lamentatio ieremie prophete.

Trenos exposuit pascasius.

I Quomodo sedet sola civitas ple- Aleph.
na populo: facta est quasi vidua do-
mina gentium. princeps provin-
ciarum facta est sub tributo. Beth
Plorans ploravit in nocte. et la-
crime eius in maxil-
lis eius. Non est qui consoletur
eam ex omnibus caris eius. Omnes amici eius spreverunt
eam et facti sunt ei inimici. Gimel Migravit iuda
propter afflictionem et multitudinem servitutis. habitavit
inter gentes nec invenit requiem. omnes persecutores
eius apprehenderunt eam inter angustias. Deleth.
Vie syon lugent eo quod non sint qui veniant ad
solempnitatem. Omnes porte eius destructe. sacerdotes
eius gementes. virgines eius squalide. et ipsa
oppressa amaritudine. He. Facti sunt hostes
eius in capite. inimici illius locupletati sunt. quia
dominus locutus est super eam. propter multitudinem
iniquitatum illius parvuli eius ducti sunt in
captivitatem ante faciem tribulantis. Vau Egres-
sus est a filia syon omnis decor eius. facti sunt principes
eius velud arietes non invenientes pascua.
et abierunt absque fortitudine ante faciem subse-
quentis. Zai. Recordata est ierusalem dierum afflic-
tionis sue et prevaricationis omnium desiderabilium
suorum que habuerat a diebus antiquis cum caderet populus
eius in manu hostili et non esset auxiliator. Vi-
derunt eam hostes et deriserunt sabbata eius. Heth. Pec-
catum peccavit ierusalem propterea instabilis facta est.
omnes qui glorificabant eam spreverunt illam. quia viderunt
ignominiam eius. ipsa autem gemens conversa est retror-
sum. Teth. Sordes eius in pedibus eius. nec recor-
data est finis sui. deposita est vehementer non habens con-
solatorem. Vide domine afflictionem meam
quoniam erectus est inimicus. Ioth. Manum suam mi-

sit hostis ad omnia desiderabilia eius: quia vi-
dit gentes ingressas sanctuarium suum de
quibus preceperas ne intrarent in ecclesiam tuam.
Caph Omnis populus eius gemens et querens pa-
nem: dederunt preciosa queque pro cibo ad refocillan-
dam animam. Vide domine et considera quoniam facta su-
m vilis. Lamed O vos omnes qui transitis per viam at-
tendite et videte si est dolor sicut dolor meus:
quoniam vindemiavit me. Expandit rete pedibus
meis ut locutus est dominus in die furoris sui.
Mem De excelso misit ignem in ossibus meis
et erudivit me. Expandit rete pedibus meis
convertit me retrorsum posuit me desolatam
tota die merore confectam. Nun Vigilavit
iugum iniquitatum mearum in manu eius: con-
volute sunt et imposite collo meo. Infirma-
ta est virtus mea. Dedit me dominus in manu
de qua non potero surgere. Samech Abstulit dominus
omnes magnificos meos de medio mei. Vocavit ad-
versum me tempus ut contereret electos meos. Torcular
calcavit dominus virgini filie iuda. Ayn
Ideo ego plorans et oculus meus deducens lacrimas:
quia longe factus est a me consolator convertens animam
meam. Facti sunt filii mei perditi quoniam invaluit ini-
micus. Fe. Expandit syon manus suas: non est
qui consoletur eam. Mandavit dominus adversum
iacob: in circuitu eius hostes eius. Facta est
ierusalem quasi polluta menstruis inter eos. Sade
Iustus est dominus quia os eius ad iracundiam provo-
cavi. Audite obsecro universi populi et videte
dolorem meum. Virgines mee et iuvenes
mei abierunt in captivitatem. Coph. Vocavi a-
micos meos et ipsi deceperunt me. Sacerdotes
mei et senes mei in urbe consumpti sunt: quia quesi-
erunt cibum sibi ut refocillarent animam suam. Res
Vide domine quoniam tribulor: venter meus conturbatus
est. Subversum est cor meum in memetipsa quoniam
amaritudine plena sum. Foris interficit
gladius et domi mors similis est. Sin. Audierunt
quia ingemisco ego: et non est qui consoletur
me. Omnes inimici mei audierunt malum meum
letati sunt quoniam tu fecisti. Adduxisti diem consola-
tionis et fient similes mei. Tau. Ingrediatur
omne malum eorum coram te: et vindemia eos
sicut vindemiasti me propter omnes iniquitates meas:
multi enim gemitus mei et cor meum merens.

II Quomodo obtexit caligine in furore Aleph.
suo dominus filiam syon: proiecit de celo
in terram inclitam israel: et non est recordatus
scabelli pedum suorum in die furoris sui.
Beth. Precipitavit dominus nec pepercit
omnia speciosa iacob. Destruxit in furore suo
munitiones virginis iuda: deiecit in terram: pol-
luit regnum et principes eius. Gimel Confregit
in ira furoris sui omne cornu israel. Avertit retror-
sum dexteram suam a facie inimici et suc-
cendit in iacob quasi ignem flamme devorantis
in gyro. Deleth Tetendit arcum suum quasi
inimicus: firmavit dexteram suam quasi hostis:
et occidit omne quod pulchrum erat visu in ta-
bernaculo filie syon. Effudit quasi ignem indi-
gnationem suam. He. Factus est dominus velut
inimicus: precipitavit israel. Precipitavit om-
nia menia eius: dissipavit munitiones eius: et re-
plevit in filia iuda humiliatum et humilia-
tam. Vau Et dissipavit quasi ortum tentorium suum:
demolitus est tabernaculum suum. Oblivioni
tradidit dominus in syon festivitatem et sabba-
tum: et in obprobrium et in indignationem furoris sui re-
gem. Zai. Repulit dominus altare suum:
maledixit sanctificationi sue: tradidit in manus
muros turrium eius. Vocem dederunt in domo
domini sicut in die sollempni. Heth Cogitavit dominus
dissipare murum filie syon: tetendit funiculum su-
um et non avertit manum suam a perditione. Luxitque
murale: et murus pariter dissipatus est. Teth. De-
fixe sunt in terra porte eius: perdidit et contrivit vec-
tes eius. Regem eius et principes eius in gentibus: non
est lex: et prophete eius non invenerunt visionem a domino. Ioth
Sederunt in terra conticuerunt senes filie syon:
consperserunt cinere capita sua, virgines ierusalem accincti
sunt ciliciis. Abiecerunt in terram capita sua vir-
gines iuda. Caph Defecerunt pre lacrimis
oculi mei: conturbata sunt viscera mea. Effusum est in
terra iecur meum super contritione populi filie mei: cum defi-
ceret parvulus et lactens in plateis oppidi. Lamed
Matribus suis dixerunt ubi est triticum et vinum
cum deficerent quasi vulnerati in plateis civita-
tis: cum exalarent animas suas in sinu matrum suarum.
Mem Cui comparabo te vel cui assimilabo te fi-
lia ierusalem. Cui exequabo te et consolabor te vir-
go filia syon? Magna est enim velut mare contri-
tio tua quis medebitur tui. Nun Prophete tui vide-
runt tibi falsa et stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam
ut te ad penitentiam provocarent. Viderunt autem tibi as-
sumptiones falsas et eiectiones. Samech Plauserunt super
te manibus omnes transeuntes per viam: sibilaverunt
et moverunt caput suum super filiam ierusalem. Hecne
est urbs dicentes perfecti decoris gaudium
universe terre. Ayn Aperuerunt super te os suum omnes ini-
mici tui: sibilaverunt et fremuerunt dentibus et dixerunt:
Devorabimus. En ista est dies quam expecta-
bamus, invenimus, vidimus. Fe. Fecit dominus que cogitavit:
complevit sermonem suum quem preceperat a diebus an-
tiquis: destruxit et non pepercit et letificavit super te
inimicum, et exaltavit cornu hostium tuorum. Sade
Clamavit cor eorum ad dominum super muros
filie syon. Deduc quasi torrentem lacrimas per di-
em et noctem: non des requiem tibi neque taceat pupil-
la oculi tui. Coph. Consurge lauda in nocte in
principio vigiliarum: effunde sicut aquam cor tuum
ante conspectum domini. Leva ad eum manus tuas

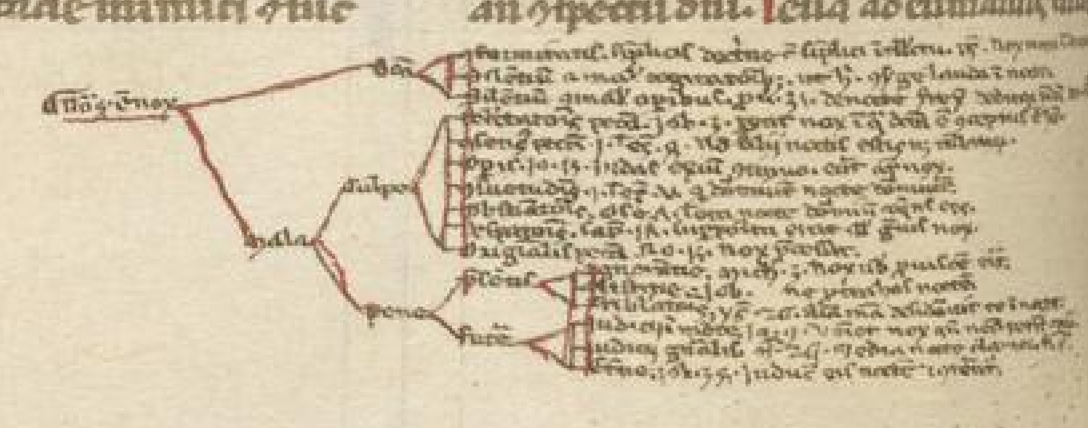

291

[illegible marginal gloss]

III

parvulorum tuorum qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum. Res. Vide domine et considera quem vindemiaveris ita. Ergone comedent mulieres fructum suum parvulos ad mensuram palme? Si occiditur in sanctuario domini sacerdos et propheta? Sin. Iacuerunt in terra foris puer et senex; virgines mee et iuvenes mei ceciderunt in gladio; interfecisti in die furoris tui, percussisti nec misertus es. Tau. Vocasti quasi ad diem sollempnem qui terrerent me de circuitu, et non fuit in die furoris domini qui effugeret et relinqueretur. Quos educavi et enutrivi inimicus meus consumpsit eos. Aleph.

Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius. Aleph. Me minavit et adduxit in tenebras et non in lucem. Aleph. Tantum in me vertit et convertit manum suam tota die. Beth. Vetustam fecit pellem meam et carnem meam, contrivit ossa mea. Beth. Edificavit in gyro meo et circumdedit me felle et labore. Beth. In tenebrosis collocavit me quasi mortuos sempiternos. Gimel. Circumedificavit adversum me ut non egrediar; aggravavit compedem meum. Gimel. Sed et cum clamavero et rogavero exclusit orationem meam. Gimel. Conclusit vias meas lapidibus quadris, semitas meas subvertit. Deleth. Ursus insidians factus est michi, leo in absconditis. Deleth. Semitas meas subvertit et confregit me; posuit me desolatam. Deleth. Tetendit arcum suum et posuit me quasi signum ad sagittam. He. Misit in renibus meis filias pharetre sue. He. Factus sum in derisum omni populo meo, canticum eorum tota die. He. Replevit me amaritudinibus, inebriavit me absinthio. Vau. Et fregit ad numerum dentes meos, cibavit me cinere. Vau. Et repulsa est a pace anima mea, oblitus sum bonorum. Vau. Et dixi: Periit finis meus et spes mea a domino. Zai. Recordare paupertatis et transgressionis mee, absinthii et fellis. Memoria memor ero et tabescet in me anima mea. Zai. Hec recolens in corde meo ideo sperabo. Heth. Misericordie domini quia non sumus consumpti, quia non defecerunt miserationes eius. Heth. Novi diluculo, multa est fides tua. Heth. Pars mea dominus, dixit anima mea, propterea expectabo eum. Teth. Bonus est dominus sperantibus in eum, anime querenti illum. Teth. Bonum est prestolari cum silentio salutare dei. Teth. Bonum est viro cum portaverit iugum ab adolescentia sua. Ioth. Sedebit solitarius et tacebit, quia levavit super se. Ioth. Ponet in pulvere os suum, si forte sit spes. Ioth. Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis. Caph. Quia non repellet in sempiternum dominus. Caph. Quia si abiecit et miserebitur secundum multitudinem misericordiarum suarum. Caph. Non enim humiliavit ex corde suo et abiecit filios hominum. Lamed. Ut contereret sub pedibus suis omnes vinctos terre. Lamed. Ut declinaret iudicium viri in conspectu vultus altissimi. Lamed. Ut perverteret hominem in iudicio suo dominus ignoravit. Mem. Quis est iste qui dixit ut fieret domino non iubente? Mem. Ex ore altissimi non egredientur nec bona nec mala? Mem. Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis suis? Nun. Scrutemur vias nostras et queramus et revertamur ad dominum. Nun. Levemus corda nostra cum manibus ad dominum in celos. Nun. Nos inique egimus et ad iracundiam provocavimus, ideo tu inexorabilis es. Samech. Operuisti in furore et percussisti nos, occidisti nec pepercisti. Samech. Opposuisti nubem tibi ne transeat oratio. Samech. Eradicationem et abiectionem posuisti me in medio populorum. Fe. Aperuerunt super nos os suum omnes inimici. Fe. Formido et laqueus facta est nobis vaticinatio et contritio. Fe. Divisiones aquarum deduxit oculus meus in contritione filie populi mei. Ayn. Oculus meus afflictus est nec tacuit, eo quod non esset requies. Ayn. Donec respiceret et videret dominus de celis. Ayn. Oculus meus depredatus est animam meam in cunctis filiabus urbis mee. Sade. Venatione ceperunt me quasi avem inimici mei gratis. Sade. Lapsa est in lacum vita mea et posuerunt lapidem super me. Sade. Inundaverunt aque super caput meum, dixi: Perii. Cof. Invocavi nomen tuum domine de lacu novissimo. Cof. Vocem meam audisti, ne avertas aurem tuam a singultu meo et clamoribus. Cof. Appropinquasti in die quando invocavi te, dixisti: Ne timeas. Res. Iudicasti domine causam anime mee, redemptor vite mee. Res. Vidisti domine iniquitatem eorum adversum me, iudica iudicium meum. Res. Vidisti omnem furorem, universas cogitationes eorum adversum me tota die. Sin. Sessionem eorum et resurrectionem eorum vide, ego sum psalmus eorum. Sin. Audisti opprobrium eorum domine, omnes cogitationes eorum adversum me. Sin. Labia insurgentium michi et meditationes eorum adversum me tota die. Tau. Reddes eis vicem domine iuxta opera manuum suarum. Tau. Dabis eis scutum cordis laborem tuum. Tau. Persequeris in furore et conteres eos sub celis domine. Aleph.

IIII

Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum. Beth. Filii Syon inclyti et amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli. Gimel. Sed et lamie nudaverunt mammam, lactaverunt catulos suos; filia populi mei crudelis quasi strutio in deserto. Deleth. Adhesit lingua lactentis ad palatum eius in siti; parvuli petierunt panem et non erat qui frangeret eis. Nobiles eius interierunt fame et multitudo siti exaruit. He. Qui vescebantur voluptuose interierunt in viis; qui nutriebantur in croceis amplexati sunt stercora. Vau. Et maior effecta est iniquitas filie populi mei peccato Sodomorum, que subversa est in momento, et non ceperunt in ea manus. Zai. Candidiores Nazarei eius nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, saphiro pulchriores. Heth. Denigrata est super carbones facies eorum, et non sunt cogniti in plateis; adhesit cutis eorum ossibus;

[illegible marginal gloss]

[illegible]

aruit et factum est quasi lignum. Teth Melius fuit occisis gladio quam interfectis fame, quoniam isti extabuerunt consumpti a sterilitate terrae. Ioth Manus mulierum misericordium coxerunt filios suos; facti sunt cibus earum in contritione filiae populi mei. Caph Complevit Dominus furorem suum, effudit iram indignationis suae, et succendit ignem in Sion, et devoravit fundamenta eius. Lamed Non crediderunt reges terrae et universi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hostis et inimicus per portas Ierusalem. Mem Propter peccata prophetarum eius et iniquitates sacerdotum eius, qui effuderunt in medio eius sanguinem iustorum. Nun Erraverunt caeci in plateis, polluti sunt sanguine; cumque non possent, tenuerunt lacinias suas. Samech Recedite polluti, clamaverunt eis: recedite, abite, nolite tangere. Iurgati quippe sunt et commoti; dixerunt inter gentes: non addet ultra ut habitet in eis. Phe Facies Domini divisit eos, non addet ut respiciat eos; facies sacerdotum non erubuerunt, neque senum miserti sunt. Ayn Cum adhuc subsisteremus, defecerunt oculi nostri ad auxilium nostrum vanum; cum respiceremus attenti ad gentem quae salvare non poterat. Sade Lubricaverunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum; appropinquavit finis noster, completi sunt dies nostri, quia venit finis noster. Coph Velociores fuerunt persecutores nostri aquilis caeli; super montes persecuti sunt nos, in deserto insidiati sunt nobis. Res Spiritus oris nostri christus Dominus captus est in peccatis nostris, cui diximus: in umbra tua vivemus in gentibus. Sin Gaude et laetare filia Edom, quae habitas in terra Hus: ad te quoque perveniet calix, inebriaberis atque nudaberis. Thau Completa est iniquitas tua filia Sion; non addet ultra ut transmigret te. Visitabit iniquitatem tuam filia Edom, discooperiet peccata tua.

Incipit oratio Ieremiae prophetae.

Recordare Domine quid acciderit nobis; intuere et respice obprobrium nostrum. Hereditas nostra versa est ad alienos, domus nostrae ad extraneos. Pupilli facti sumus absque patre, matres nostrae quasi viduae. Aquam nostram pecunia bibimus, ligna nostra pretio comparavimus. Cervicibus nostris minabamur, lassis non dabatur requies. Aegypto dedimus manum et Assyriis, ut saturaremur pane. Patres nostri peccaverunt et non sunt, et nos iniquitates eorum portavimus. Servi dominati sunt nostri; non fuit qui redimeret de manu eorum. In animabus nostris afferebamus panem nobis a facie gladii in deserto. Pellis nostra quasi clibanus exusta est a facie tempestatum famis. Mulieres in Sion humiliaverunt, et virgines in civitatibus Iuda. Principes manu suspensi sunt; facies senum non erubuerunt. Adolescentibus impudice abusi sunt, et pueri in ligno corruerunt. Senes de portis defecerunt, iuvenes de choro psallentium. Defecit gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster. Cecidit corona capitis nostri; vae nobis quia peccavimus. Propterea maestum factum est cor nostrum, ideo contenebrati sunt oculi nostri, propter montem Sion quia disperiit; vulpes ambulaverunt in eo. Tu autem Domine in aeternum permanebis, solium tuum in generationem et generationem. Quare in perpetuum oblivisceris nostri, derelinques nos in longitudinem dierum? Converte nos Domine ad te et convertemur; innova dies nostros sicut a principio. Sed proiciens repulisti nos, iratus es contra nos vehementer.

Incipit prologus Baruch Ieronimi presbiteri.

Liber iste qui Baruch nomine praenotatur in hebraeo canone non habetur, sed tantum in vulgata editione; similiter et epistola Ieremiae prophetae. Propter notitiam autem legentium hic scripta sunt, quia multa de Christo novissimisque temporibus indicant.

Et haec verba libri quae scripsit Baruch filius Neriae filii Maasiae filii Sedeciae filii Sedei filii Helciae in Babylonia, in anno quinto, in septima die mensis, in tempore quo ceperunt Chaldaei Ierusalem et succenderunt eam igni. Et legit Baruch verba libri huius ad aures Iechoniae filii Ioachim regis Iuda, et ad aures universi populi venientis ad librum, et ad aures potentium filiorum regum, et ad aures presbyterorum, et ad aures populi a minimo usque ad maximum eorum omnium habitantium in Babylonia, et ad flumen Sodi. Qui audientes plorabant et ieiunabant et orabant in conspectu Domini. Et collegerunt pecuniam secundum quod potuit uniuscuiusque manus, et miserunt in Ierusalem ad Ioachim filium Helciae filii Salom sacerdotem, et ad sacerdotes, et ad omnem populum qui inventi sunt cum eo in Ierusalem, cum acciperet vasa templi Domini quae ablata fuerant de templo, revocare in terram Iuda decima die mensis Sivan, vasa argentea quae fecit Sedecias filius Iosiae rex Iuda, posteaquam cepisset Nabuchodonosor rex Babylonis Iechoniam et principes et cunctos potentes et populum terrae ab Ierusalem, et duxit eos vinctos in Babylonem. Et dixerunt: Ecce misimus ad vos pecunias, de quibus emite holocaustomata et tus, et facite manna, et offerte pro peccato ad altare Domini Dei nostri. Et orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonis et pro vita Balthasar filii eius, ut sint dies eorum sicut dies caeli super terram, et ut det Dominus virtutem nobis et illuminet oculos nostros, ut vivamus sub umbra Nabuchodonosor regis Babylonis et sub umbra Balthasar filii eius, et serviamus eis multis diebus et inveniamus gratiam in conspectu eorum. Et pro nobis ipsis orate ad Dominum Deum nostrum, quia peccavimus Domino Deo nostro, et non est aversus furor eius a nobis usque in hunc diem. Et legite librum istum quem misimus ad vos recitari in templo in die sollemni et in die opportuno. Et dicetis: Domino Deo nostro iustitia, nobis autem confusio faciei nostrae, sicut est dies haec omni Iuda et habitantibus in Ierusalem, regibus nostris et principibus nostris et sacerdotibus nostris et prophetis nostris et patribus nostris. Peccavimus ante Dominum Deum nostrum, et non credidimus diffidentes in eum, et non fuimus subiectibiles illi, et non audivimus vocem Domini Dei nostri ut ambularemus in mandatis eius quae dedit nobis. A die qua eduxit patres nostros de terra Aegypti usque in diem hanc eramus incredibiles ad Dominum Deum nostrum, et dissipati recessimus ne audiremus vocem ipsius. Et adhaeserunt nobis mala multa et maledictiones quas constituit Dominus Moysi servo suo, qui eduxit patres nostros de terra Aegypti dare nobis terram fluentem lac et mel, sicut est hodierna die. Et non audivimus vocem Domini Dei nostri secundum omnia verba prophetarum quos misit ad nos, et abiimus unusquisque in sensum cordis sui maligni operari diis alienis, facientes mala ante oculos Domini Dei nostri.

Propter quod statuit Dominus Deus noster verbum suum quod locutus est ad nos et ad iudices nostros qui iudicaverunt Israel, et ad reges nostros et ad principes nostros et ad omnem Israel et Iuda, ut adduceret Dominus super nos mala magna quae non sunt facta sub caelo quemadmodum facta sunt in Ierusalem, secundum quae scripta sunt in lege Moysi, ut manducaret homo carnes filii sui et carnes filiae suae. Et dedit eos sub manu regum omnium qui sunt in circuitu nostro in improperium et in desolationem in omnibus populis in quibus nos dispersit Dominus. Et facti sunt subtus et non supra, quia peccavimus Domino Deo nostro non obaudiendo voci ipsius. Domino Deo nostro iustitia, nobis autem et patribus nostris confusio faciei sicut est dies haec. Quia locutus est Dominus super nos omnia mala haec quae venerunt super nos, et non sumus deprecati faciem Domini Dei nostri ut reverteremur unusquisque nostrum a viis nostris pessimis. Et vigilavit Dominus in malis et adduxit ea super nos, quia iustus est Dominus in omnibus operibus suis quae mandavit nobis, et non audivimus vocem ipsius ut iremus in praeceptis Domini quae dedit ante faciem nostram. Et nunc Domine Deus Israel, qui eduxisti populum tuum de terra Aegypti in manu valida et in signis et in prodigiis et in virtute tua magna et in brachio excelso, et fecisti tibi nomen sicut est dies iste, peccavimus, impie egimus, inique gessimus, Domine Deus noster, in omnibus iustitiis tuis. Avertatur ira tua a nobis, quia derelicti sumus pauci inter gentes ubi dispersisti nos. Exaudi Domine preces nostras et orationes nostras, et educ nos propter te, et da nobis invenire gratiam ante faciem eorum qui nos abduxerunt, ut sciat omnis terra quia tu es Dominus Deus noster, et quia nomen tuum invocatum est super Israel et super genus ipsius. Respice Domine de domo sancta tua in nos, et inclina aurem tuam et exaudi nos. Aperi oculos tuos et vide, quia non mortui qui sunt in inferno, quorum spiritus acceptus est a visceribus suis, dabunt honorem et iustificationem Domino, sed anima quae tristis est super magnitudine mali, et incedit curva et infirma, et oculi deficientes, et anima esuriens dat tibi gloriam et iustitiam Domino. Quia non secundum iustitias patrum nostrorum nos fundimus preces et petimus misericordiam ante conspectum tuum Domine Deus noster, sed quia misisti iram tuam et furorem tuum super nos, sicut locutus es in manu puerorum tuorum prophetarum dicens: Sic dicit Dominus: Inclinate humerum vestrum et cervicem vestram, et opera facite regi Babylonis, et sedebitis in terra quam dedi patribus vestris. Quod si non audieritis vocem Domini Dei vestri operari regi Babylonis, defectionem vestram faciam de civitatibus Iuda et a foris Ierusalem, et auferam a vobis vocem iucunditatis et vocem gaudii, et vocem sponsi et vocem sponsae, et erit omnis terra sine vestigio ab inhabitantibus eam. Et non audierunt vocem tuam ut operarentur regi Babylonis, et statuisti verba tua quae locutus es in manibus puerorum tuorum prophetarum, ut transferrentur ossa regum nostrorum et ossa patrum nostrorum de loco suo. Et ecce proiecta sunt in calore solis et in gelu noctis, et mortui sunt in doloribus pessimis, in fame et in gladio et in emissione. Et posuisti templum in quo invocatum est nomen tuum in ipso sicut haec dies, propter iniquitatem domus Israel et domus Iuda. Et fecisti in nos Domine Deus noster secundum omnem bonitatem tuam, et secundum omnem miserationem tuam illam magnam, sicut locutus es in manu pueri tui Moysi in die qua praecepisti ei scribere legem tuam coram filiis Israel, dicens: Si non audieritis vocem meam, multitudo haec magna convertetur in minimam inter gentes, quo ego eos dispergam. Quia scio quod me non audiet populus; populus enim est dura cervice; et convertetur ad cor suum in terra captivitatis suae, et scient quia ego sum Dominus Deus eorum. Et dabo eis cor, et intelligent; aures, et audient. Et laudabunt me in terra captivitatis suae, et memores erunt nominis mei. Et avertent se a dorso suo duro et a malignitatibus suis, quia reminiscentur viam patrum suorum qui peccaverunt in me. Et revocabo illos in terram quam iuravi patribus eorum Abraham, Isaac et Iacob, et dominabuntur eius, et multiplicabo eos et non minorabuntur. Et statuam illis testamentum alterum sempiternum, ut sim illis in Deum et ipsi erunt mihi in populum, et non movebo amplius populum meum filios Israel a terra quam dedi illis.

III

Et nunc Domine omnipotens Deus Israel, anima in angustiis et spiritus anxius clamat ad te. Audi Domine et miserere, quia Deus es misericors, et miserere nostri, quia peccavimus ante te. Quia tu sedes in sempiternum, et nos peribimus in aevum? Domine omnipotens Deus Israel, audi nunc orationem mortuorum Israel et filiorum ipsorum qui peccaverunt ante te, et non audierunt vocem Domini Dei sui, et agglutinata sunt nobis mala. Noli meminisse iniquitates patrum nostrorum, sed memento manus tuae et nominis tui in tempore isto, quia tu es Dominus Deus noster, et laudabimus te Domine. Quia propter hoc dedisti timorem tuum in cordibus nostris, et ut invocemus nomen tuum et laudemus te in captivitate nostra, quia convertimur ab iniquitate patrum nostrorum qui peccaverunt ante te. Et ecce nos in captivitate nostra sumus hodie, qua nos dispersisti in improperium et in maledictum et in peccatum, secundum omnes iniquitates patrum nostrorum qui recesserunt a te Domine Deus noster. Audi Israel mandata vitae; auribus percipe ut scias prudentiam. Quid est Israel quod in terra inimicorum es? Inveterasti in terra aliena, coinquinatus es cum mortuis, deputatus es cum descendentibus in infernum. Dereliquisti fontem sapientiae. Nam si in via Dei ambulasses, habitasses utique in pace sempiterna. Disce ubi sit prudentia, ubi sit virtus, ubi sit intellectus, ut scias simul ubi sit longiturnitas vitae et victus, ubi sit lumen oculorum et pax. Quis invenit locum eius? et quis intravit in thesauros eius? Ubi sunt principes gentium, et qui dominantur super bestias quae sunt super terram, qui in avibus caeli ludunt, qui argentum thesaurizant et aurum, in quo confidunt homines, et non est finis acquisitionis eorum, qui argentum fabricant et solliciti sunt, nec est inventio operum illorum? Exterminati sunt et ad inferos descenderunt, et alii loco eorum surrexerunt. Iuvenes viderunt lumen et habitaverunt

[illegible]

[illegible]

[illegible] filii quoque agar qui exquisierunt [illegible]

IIII

H[illegible]

[illegible]

E[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Incipit prologus in Ezechielem prophetam.

[illegible]

Hic incipit Ezechiel propheta.

[illegible]

[illegible]

bant et revertebantur in similitudinem fulguris coruscantis. Cumque aspicerem animalia apparuit rota una super terram iuxta animalia habens quattuor facies. Et aspectus rotarum et opus earum quasi visio maris. Et una similitudo ipsarum quattuor, et aspectus earum et opera quasi sit rota in medio rotae. Per quattuor partes earum euntes ibant et non revertebantur cum ambularent. Statura quoque erat rotis et altitudo et horribilis aspectus, et totum corpus plenum oculis in circuitu ipsarum quattuor. Cumque ambularent animalia ambulabant pariter et rotae iuxta ea, et cum elevarentur animalia de terra elevabantur simul et rotae. Quocumque ibat spiritus illuc eunte spiritu et rotae pariter elevabantur sequentes eum. Spiritus enim vitae erat in rotis. Cum euntibus ibant et cum stantibus stabant, et cum elevatis a terra pariter elevabantur et rotae sequentes ea, quia spiritus vitae erat in rotis. Et similitudo super capita animalium firmamenti quasi aspectus cristalli horribilis et extenti super capita eorum desuper. Sub firmamento autem pennae eorum rectae alterius ad alterum, unumquodque duabus alis velabat corpus suum, et alterum similiter velabatur. Et audiebam sonum alarum quasi sonum aquarum multarum quasi sonum sublimis Dei. Cum ambularent quasi sonus erat multitudinis ut sonus castrorum, cumque starent demittebantur pennae eorum. Nam cum fieret vox super firmamentum quod erat super caput eorum stabant et submittebant alas suas. Et super firmamentum quod erat imminens capiti eorum quasi aspectus lapidis saphiri similitudo throni, et super similitudinem throni similitudo quasi aspectus hominis desuper. Et vidi quasi speciem electri velut aspectum ignis intrinsecus eius per circuitum. A lumbis eius et desuper et a lumbis eius usque deorsum vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu, velut aspectum arcus cum fuerit in nube in die pluviae; hic erat aspectus splendoris per gyrum. Haec visio similitudinis gloriae Domini. Et vidi et cecidi in faciem meam et audivi vocem loquentis.

Et dixit ad me: Fili hominis sta super pedes tuos et loquar tecum. Et ingressus est in me spiritus postquam locutus est mihi et statuit me supra pedes meos, et audivi loquentem ad me et dicentem: Fili hominis mitto ego te ad filios Israel ad gentes apostatrices quae recesserunt a me; patres eorum praevaricati sunt pactum meum usque ad diem hanc. Et filii dura facie et indomabili corde sunt ad quos ego mitto te, et dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus. Si forte vel ipsi audiant et si forte quiescant, quoniam domus exasperans est; et scient quia propheta fuerit in medio eorum. Tu ergo fili hominis ne timeas eos neque sermones eorum metuas, quoniam increduli et subversores sunt tecum et cum scorpionibus tu habitas. Verba eorum ne timeas et vultus eorum ne formides, quia domus exasperans est. Loqueris ergo verba mea ad eos si forte audiant et quiescant, quoniam irritatores sunt. Tu autem fili hominis audi quaecumque loquor ad te et noli esse exasperans sicut domus exasperatrix est. Aperi os tuum et comede quaecumque ego do tibi. Et vidi et ecce manus missa ad me in qua erat involutus liber, et expandit illum coram me qui erat scriptus intus et foris, et scriptae erant in eo lamentationes et carmen et vae.

III

Et dixit ad me: Fili hominis quodcumque inveneris comede; comede volumen istud et vadens loquere ad filios Israel. Et aperui os meum et cibavit me volumine illo. Et dixit ad me: Fili hominis venter tuus comedet et viscera tua complebuntur volumine isto quod ego do tibi. Et comedi illud et factum est in ore meo sicut mel dulce. Et dixit ad me: Fili hominis vade ad domum Israel et loqueris verba mea ad eos. Non enim ad populum profundi sermonis et ignotae linguae tu mitteris ad domum Israel, neque ad populos multos profundi sermonis et ignotae linguae quorum non possis audire sermones; et si ad illos mittereris ipsi audirent te. Domus autem Israel nolunt audire te quia nolunt audire me. Omnis quippe domus Israel attrita fronte est et duro corde. Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum et frontem tuam duriorem frontibus eorum. Ut adamantem et ut silicem dedi faciem tuam; ne timeas eos neque metuas a facie eorum quia domus exasperans est. Et dixit ad me: Fili hominis omnes sermones meos quos ego loquor ad te assume in corde tuo et auribus tuis audi. Et vade ingredere ad transmigrationem ad filios populi tui et loqueris ad eos et dices eis: Haec dicit Dominus Deus, si forte audiant et quiescant. Et assumpsit me spiritus et audivi post me vocem commotionis magnae: Benedicta gloria Domini de loco suo. Et vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram et vocem rotarum sequentium animalia et vocem commotionis magnae. Spiritus quoque levavit me et assumpsit me et abii amarus in indignatione spiritus mei; manus enim Domini erat mecum confortans me. Et veni ad transmigrationem ad acervum novarum frugum, ad eos qui habitabant iuxta flumen Chobar, et sedi ubi illi sedebant, et mansi ibi septem diebus maerens in medio eorum. Cum autem pertransissent septem dies factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis speculatorem dedi te domui Israel, et audies de ore meo verbum et annuntiabis eis ex me. Si dicente me ad impium: Morte morieris, non annuntiaveris ei neque locutus fueris ut avertatur a via sua impia et vivat, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem tu annuntiaveris impio et ille non fuerit conversus ab impietate sua et a via sua impia, ipse quidem in iniquitate sua morietur, tu autem animam tuam liberasti. Sed et si conversus iustus a iustitia sua fuerit et fecerit iniquitatem, ponam

[illegible]

[illegible]

Dabo te in desertum et in obprobrium gentibus quae in circuitu tuo sunt in conspectu omnis praetereuntis. Et eris obprobrium et blasphemia, exemplum et stupor in gentibus quae in circuitu tuo sunt, cum fecero in te iudicia in furore et in indignatione et in increpationibus irae. Ego Dominus locutus sum. Quando misero sagittas famis pessimas in eos, quae erunt mortiferae, et quas mittam ut disperdam vos, et famem congregabo super vos, et conteram in vobis baculum panis. Et inmittam in vos famem et bestias pessimas usque ad internicionem, et pestilentia et sanguis transibunt per te, et gladium inducam super te. Ego Dominus locutus sum.

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, pone faciem tuam ad montes Israhel et prophetabis ad eos et dices: Montes Israhel, audite verbum Domini Dei. Haec dicit Dominus Deus montibus et collibus, rupibus et vallibus: Ecce ego inducam super vos gladium et disperdam excelsa vestra. Et demoliar aras vestras, et confringentur simulacra vestra, et deiciam interfectos vestros ante idola vestra. Et dabo cadavera filiorum Israhel ante faciem simulacrorum vestrorum, et dispergam ossa vestra circum aras vestras in omnibus habitationibus vestris. Urbes desertae erunt, et excelsa demolientur et dissipabuntur; et interibunt arae vestrae et confringentur, et cessabunt idola vestra, et conterentur delubra vestra, et delebuntur opera vestra. Et cadet interfectus in medio vestri, et scietis quia ego Dominus. Et relinquam in vobis eos qui fugerint gladium in gentibus, cum dispersero vos in terris. Et recordabuntur mei liberati vestri in gentibus ad quas captivi ducti sunt, quia contrivi cor eorum fornicans et recedens a me, et oculos eorum fornicantes post idola sua; et displicebunt sibimet super malis quae fecerunt in universis abominationibus suis. Et scient quia ego Dominus non frustra locutus sum ut facerem eis malum hoc. Haec dicit Dominus Deus: Percute manum tuam et allide pedem tuum et dic: Heu ad omnes abominationes malorum domus Israhel, quia gladio, fame et peste ruituri sunt. Qui longe est peste morietur, qui autem prope gladio corruet, et qui relictus fuerit et obsessus fame morietur; et conplebo indignationem meam in eis. Et scietis quia ego Dominus, cum fuerint interfecti vestri in medio idolorum vestrorum, in circuitu ararum vestrarum, in omni colle excelso, in cunctis summitatibus montium, et subtus omne lignum nemorosum, et subtus universam quercum frondosam, locum ubi accenderunt thura redolentia universis idolis suis. Et extendam manum meam super eos, et faciam terram desolatam et destitutam a deserto Deblatha in omnibus habitationibus eorum; et scient quia ego Dominus.

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Et tu, fili hominis, haec dicit Dominus Deus terrae Israhel: Finis venit, venit finis super quattuor plagas terrae. Nunc finis super te, et inmittam furorem meum in te, et iudicabo te iuxta vias tuas, et ponam contra te omnes abominationes tuas. Et non parcet oculus meus super te, et non miserebor, sed vias tuas ponam super te, et abominationes tuae in medio tui erunt, et scietis quia ego Dominus. Haec dicit Dominus Deus: Adflictio una, adflictio ecce venit. Finis venit, venit finis, evigilavit adversum te; ecce venit. Venit contritio super te qui habitas in terra; venit tempus, prope est dies occisionis, et non gloriae montium. Nunc de propinquo effundam iram meam super te, et conplebo furorem meum in te, et iudicabo te iuxta vias tuas, et inponam tibi omnia scelera tua. Et non parcet oculus meus neque miserebor, sed vias tuas inponam tibi, et abominationes tuae in medio tui erunt, et scietis quia ego sum Dominus percutiens. Ecce dies, ecce venit; egressa est contritio, floruit virga, germinavit superbia. Iniquitas surrexit in virga impietatis; non ex eis, et non ex populo, neque ex sonitu eorum, et non erit requies in eis. Venit tempus, adpropinquavit dies: qui emit non laetetur, et qui vendit non lugeat, quia ira super omnem populum eius. Quia qui vendit ad id quod vendidit non revertetur, et adhuc in viventibus vita eorum; visio enim ad omnem multitudinem eius non regredietur, et vir in iniquitate vitae suae non confortabitur. Canite tuba, praeparentur omnes, et non est qui vadat ad proelium; ira enim mea super universum populum eius. Gladius foris, et pestis et fames intrinsecus; qui in agro est gladio morietur, et qui in civitate pestilentia et fame devorabuntur. Et salvabuntur qui fugerint ex eis, et erunt in montibus quasi columbae convallium omnes trepidi, unusquisque in iniquitate sua. Omnes manus dissolventur, et omnia genua fluent aquis. Et accingent se ciliciis, et operiet eos formido, et in omni facie confusio, et in universis capitibus eorum calvitium. Argentum eorum foras proicietur, et aurum eorum in sterquilinium erit. Argentum eorum et aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini. Animam suam non saturabunt, et ventres eorum non implebuntur, quia scandalum iniquitatis eorum factum est. Et ornamentum monilium suorum in superbiam posuerunt, et imagines abominationum suarum et simulacrorum fecerunt ex eo; propter hoc dedi eis illud in inmunditiam. Et dabo illud in manus alienorum ad diripiendum, et impiis terrae in praedam, et contaminabunt illud. Et avertam faciem meam ab eis, et violabunt arcanum meum, et introibunt in illud emissarii et contaminabunt illud. Fac conclusionem, quoniam terra plena est iudicio sanguinum, et civitas plena iniquitate. Et adducam pessimos de gentibus, et possidebunt domos eorum, et quiescere faciam superbiam potentium, et possidebunt sanctuaria eorum. Angustia superveniente requirent pacem, et non erit. Conturbatio super conturbationem veniet, et auditus super auditum; et quaerent visionem de propheta, et lex peribit a sacerdote, et consilium a senioribus. Rex lugebit, et princeps induetur maerore, et manus populi terrae conturbabuntur. Secundum viam eorum faciam eis, et secundum iudicia eorum iudicabo eos, et scient quia ego Dominus.

[illegible]

VIII

Et factum est in anno sexto in sexto mense in quinta mensis: ego sedebam in domo mea, et senes Iuda sedebant coram me, et cecidit super me ibi manus Domini Dei. Et vidi, et ecce similitudo quasi aspectus ignis: ab aspectu lumborum eius et deorsum, ignis; et a lumbis eius et sursum, quasi aspectus splendoris ut visio electri. Et emissa similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei: et elevavit me spiritus inter terram et caelum, et adduxit me in Ierusalem in visione Dei, iuxta ostium interius quod respiciebat ad aquilonem, ubi erat statutum idolum zeli ad provocandam aemulationem. Et ecce ibi gloria Dei Israhel secundum visionem quam videram in campo. Et dixit ad me: Fili hominis, leva oculos tuos ad viam aquilonis. Et levavi oculos meos ad viam aquilonis, et ecce ab aquilone portae altaris idolum zeli in ipso introitu. Et dixit ad me: Fili hominis, putasne vides tu quid isti faciunt, abominationes magnas quas domus Israhel facit hic, ut procul recedam a sanctuario meo? Et adhuc conversus videbis abominationes maiores. Et introduxit me ad ostium atrii: et vidi, et ecce foramen unum in pariete. Et dixit ad me: Fili hominis, fode parietem. Et cum fodissem parietem, apparuit ostium unum. Et dixit ad me: Ingredere, et vide abominationes pessimas quas isti faciunt hic. Et ingressus vidi, et ecce omnis similitudo reptilium et animalium, abominatio, et universa idola domus Israhel depicta erant in pariete in circuitu per totum. Et septuaginta viri de senioribus domus Israhel, et Iezonias filius Saphan stabat in medio eorum, stantium ante picturas; et unusquisque habebat turibulum in manu sua, et vapor nebulae de ture consurgebat. Et dixit ad me: Certe vides, fili hominis, quae seniores domus Israhel faciunt in tenebris, unusquisque in abscondito cubiculi sui: dicunt enim, Non videt Dominus nos, dereliquit Dominus terram. Et dixit Dominus ad me: Adhuc conversus videbis abominationes maiores quas isti faciunt. Et introduxit me per ostium portae domus Domini quod respiciebat ad aquilonem: et ecce ibi mulieres sedebant plangentes Adonidem. Et dixit ad me: Certe vidisti, fili hominis: adhuc conversus videbis abominationes maiores his. Et introduxit me in atrium domus Domini interius: et ecce in ostio templi Domini inter vestibulum et altare quasi viginti quinque viri dorsa habentes contra templum Domini et facies ad orientem, et adorabant ad ortum solis. Et dixit ad me: Certe vidisti, fili hominis: numquid leve est hoc domui Iuda ut facerent abominationes istas quas fecerunt hic? quia replentes terram iniquitate, conversi sunt ad irritandum me: et ecce applicant ramum ad nares suas. Ergo et ego faciam in furore: non parcet oculus meus, nec miserebor: et cum clamaverint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos.

IX

Et clamavit in auribus meis voce magna dicens: Appropinquaverunt visitationes urbis, et unusquisque vas interfectionis habet in manu sua. Et ecce sex viri veniebant de via portae superioris quae respicit ad aquilonem, et uniuscuiusque vas interitus in manu eius: vir quoque unus in medio eorum vestitus lineis, et atramentarium scriptoris ad renes eius: et ingressi sunt, et steterunt iuxta altare aereum. Et gloria Domini Israhel assumpta est de cherub quae erat super eum, ad limen domus: et vocavit virum qui indutus erat lineis et atramentarium scriptoris habebat in lumbis suis. Et dixit Dominus ad eum: Transi per mediam civitatem in medio Ierusalem, et signa thau super frontes virorum gementium et dolentium super cunctis abominationibus quae fiunt in medio eius. Et illis dixit audiente me: Transite per civitatem sequentes eum, et percutite: non parcat oculus vester, neque misereamini. Senem, adolescentulum et virginem, parvulum et mulieres interficite usque ad internecionem: omnem autem super quem videritis thau ne occidatis, et a sanctuario meo incipite. Coeperunt ergo a viris senioribus qui erant ante faciem domus. Et dixit ad eos: Contaminate domum, et implete atria interfectis: egredimini. Et egressi sunt, et percutiebant eos qui erant in civitate. Et caede completa, remansi ego: ruique super faciem meam, et clamans aio: Heu, heu, heu, Domine Deus: ergone disperdes omnes reliquias Israhel, effundens furorem tuum super Ierusalem? Et dixit ad me: Iniquitas domus Israhel et Iuda magna est nimis valde, et repleta est terra sanguinibus, et civitas repleta est aversione: dixerunt enim, Dereliquit Dominus terram, et Dominus non videt. Igitur et meus non parcet oculus, neque miserebor: viam eorum super caput eorum reddam. Et ecce vir qui indutus erat lineis, qui habebat atramentarium in dorso suo, respondit verbum dicens: Feci sicut praecepisti mihi.

X

Et vidi, et ecce in firmamento quod erat super caput cherubin quasi lapis sapphirus, quasi species similitudinis solii, apparuit super ea. Et dixit ad virum qui indutus erat lineis, et ait: Ingredere in medio rotarum quae sunt subtus cherubin, et imple manum tuam prunis ignis quae sunt inter cherubin, et effunde super civitatem. Ingressusque est in conspectu meo. Cherubin autem stabant a dextris domus cum ingrederetur vir, et nubes implevit atrium interius. Et elevata est gloria Domini desuper cherubin ad limen domus: et repleta est domus nube, et atrium repletum est splendore gloriae Domini. Et sonitus alarum cherubin audiebatur usque ad atrium exterius, quasi vox Dei omnipotentis loquentis. Cumque praecepisset viro qui indutus erat lineis dicens, Sume ignem de medio rotarum quae sunt inter cherubin, ingressus ille stetit iuxta rotam. Et extendit cherub manum de medio cherubin ad ignem qui erat inter cherubin, et sumpsit, et dedit in manus eius qui indutus erat lineis: qui accipiens egressus est. Et apparuit in cherubin similitudo manus hominis

manibus pennas eorum. Et vidi et ecce quattuor rotae iuxta cherubim: rota una iuxta cherub unum, et rota alia iuxta cherub unum; species autem erat rotarum quasi visio lapidis chrysolithi; et aspectus earum similitudo una quattuor, quasi sit rota in medio rotae. Cumque ambularent, in quattuor partes gradiebantur, et non revertebantur ambulantes; sed ad locum ad quem ire declinabat quae prima erat, sequebantur et ceterae, nec convertebantur. Et omne corpus eorum, et colla, et manus, et pennae, et circuli plena erant oculis in circuitu quattuor rotarum. Et rotas istas vocavit volubiles, audiente me. Quattuor autem facies habebat unum: facies una facies cherub, et facies secunda facies hominis, et in tertio facies leonis, et in quarto facies aquilae. Et elevata sunt cherubim: ipsum est animal quod videram iuxta fluvium Chobar. Cumque ambularent cherubim, ambulabant pariter et rotae iuxta ea; et cum elevarent cherubim alas suas ut exaltarentur de terra, non residebant rotae, sed et ipsae iuxta erant. Stantibus illis stabant, et cum elevatis elevabantur: spiritus enim vitae erat in eis. Et egressa est gloria Domini a limine templi, et stetit super cherubim. Et elevantia cherubim alas suas exaltata sunt a terra coram me; et illis egredientibus, rotae quoque subsecutae sunt. Et stetit in introitu portae domus Domini orientalis; et gloria Dei Israel erat super ea. Ipsum est animal quod vidi subter Deum Israel iuxta fluvium Chobar; et intellexi quia cherubim essent. Quattuor vultus uni, et quattuor alae uni; et similitudo manus hominis sub alis eorum. Et similitudo vultuum eorum, ipsi vultus quos videram iuxta fluvium Chobar, et intuitus eorum, et impetus singulorum ante faciem suam ingredi.

Et elevavit me spiritus, et introduxit me ad portam domus Domini orientalem, quae respicit ad solis ortum; et ecce in introitu portae viginti quinque viri; et vidi in medio eorum Iezoniam filium Azur, et Pheltiam filium Banaiae, principes populi. Dixitque ad me: Fili hominis, hi sunt viri qui cogitant iniquitatem, et tractant consilium pessimum in urbe ista, dicentes: Nonne dudum aedificatae sunt domus? haec est lebes, nos autem carnes. Ideo vaticinare de eis, vaticinare, fili hominis. Et irruit in me spiritus Domini, et dixit ad me: Loquere: Haec dicit Dominus: Sic locuti estis, domus Israel; et cogitationes cordis vestri ego novi. Plurimos occidistis in urbe hac, et implestis vias eius interfectis. Propterea haec dicit Dominus Deus: Interfecti vestri quos posuistis in medio eius, hi sunt carnes, et haec est lebes; et educam vos de medio eius. Gladium metuistis, et gladium inducam super vos, ait Dominus Deus. Et eiciam vos de medio eius, daboque vos in manu hostium, et faciam in vobis iudicia. Gladio cadetis; in finibus Israel iudicabo vos, et scietis quia ego Dominus. Haec non erit vobis in lebetem, et vos non eritis in medio eius in carnes; in finibus Israel iudicabo vos. Et scietis quia ego Dominus, quia in praeceptis meis non ambulastis, et iudicia mea non fecistis, sed iuxta iudicia gentium quae in circuitu vestro sunt estis operati. Et factum est, cum prophetarem, Pheltias filius Banaiae mortuus est; et cecidi in faciem meam clamans voce magna, et dixi: Heu, heu, heu, Domine Deus, consummationem tu facis reliquiarum Israel? Et factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, fratres tui, fratres tui, viri propinqui tui, et omnis domus Israel universi quibus dixerunt habitatores Ierusalem: Longe recedite a Domino, nobis data est terra in possessionem. Propterea haec dicit Dominus Deus: Quia longe feci eos in gentibus, et quia dispersi eos in terris, ero eis in sanctificationem modicam in terris ad quas venerunt. Propterea loquere: Haec dicit Dominus Deus: Congregabo vos de populis, et adunabo de terris in quibus dispersi estis, daboque vobis humum Israel. Et ingredientur illuc, et auferent omnes offensiones cunctasque abominationes eius de illa. Et dabo eis cor unum, et spiritum novum tribuam in visceribus eorum; et auferam cor lapideum de carne eorum, et dabo eis cor carneum, ut in praeceptis meis ambulent, et iudicia mea custodiant, faciantque ea, et sint mihi in populum, et ego sim eis in Deum. Quorum cor post offendicula et abominationes suas ambulat, horum viam in capite suo ponam, dicit Dominus Deus. Et elevaverunt cherubim alas suas, et rotae cum eis, et gloria Dei Israel erat super ea. Et ascendit gloria Domini de medio civitatis, stetitque super montem qui est ad orientem urbis. Et spiritus levavit me, adduxitque in Chaldaeam ad transmigrationem in visione, in spiritu Dei. Et sublata est a me visio quam videram. Et locutus sum ad transmigrationem omnia verba Domini quae ostenderat mihi.

XII

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, in medio domus exasperantis tu habitas, qui oculos habent ad videndum et non vident, et aures ad audiendum et non audiunt, quia domus exasperans est. Tu ergo, fili hominis, fac tibi vasa transmigrationis, et transmigrabis per diem coram eis; transmigrabis autem de loco tuo ad locum alterum in conspectu eorum, si forte aspiciant, quia domus exasperans est. Et efferes foras vasa tua quasi vasa transmigrantis per diem in conspectu eorum; tu autem egredieris vespere coram eis, sicut egreditur migrans. Ante oculos eorum perfode tibi parietem, et egredieris per eum. In conspectu eorum in humeris portaberis, in caligine efferetis; faciem tuam velabis, et non videbis terram, quia portentum dedi te domui Israel. Feci ergo sicut praeceperat mihi Dominus: vasa mea protuli quasi vasa transmigrantis per diem, et vespere perfodi mihi parietem manu; in caligine egressus sum, in humeris portatus in conspectu eorum. Et factus est sermo Domini ad me mane dicens: Fili hominis, numquid non dixerunt ad te domus Israel, domus exasperans: Quid tu facis? Dic ad eos: Haec dicit Dominus Deus:

[illegible] ... Et dices ad populum terre ... fili hominis panem tuum in conturbacione comede, sed et aquam tuam in festinacione et merore bibe ... hec dicit dominus deus ad eos qui habitant in ierusalem ... panem suum in sollicitudine comedent et aquam suam in desolacione bibent ... [illegible]

... in longum differentur dies ... [illegible]

XIII

Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis vaticinare ad prophetas israel qui prophetant ... [illegible]

[illegible]

coram me. Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis viri isti posuerunt immunditias suas in cordibus suis, et scandalum iniquitatis suae statuerunt contra faciem suam. Numquid interrogatus respondebo eis? Propter hoc loquere eis et dices ad eos: Haec dicit dominus deus: Homo homo de domo Israel qui posuerit immunditias suas in corde suo, et scandalum iniquitatis suae statuerit contra faciem suam, et venerit ad prophetam interrogans per eum me, ego dominus respondebo ei in multitudine immunditiarum suarum, ut capiatur domus Israel in corde suo, quo recesserunt a me in cunctis idolis suis. Propterea dic ad domum Israel: Haec dicit dominus deus: Convertimini et recedite ab idolis vestris, et ab universis contaminationibus vestris avertite facies vestras. Quia homo homo de domo Israel, et de proselytis quicumque advena fuerit in Israel, si alienatus fuerit a me, et posuerit idola sua in corde suo, et scandalum iniquitatis suae statuerit contra faciem suam, et venerit ad prophetam ut interroget per eum me, ego dominus respondebo ei per me; et ponam faciem meam super hominem illum, et faciam eum in exemplum et in proverbium, et disperdam eum de medio populi mei, et scietis quia ego dominus. Et propheta cum erraverit et locutus fuerit verbum, ego dominus decepi prophetam illum, et extendam manum meam super eum, et delebo eum de medio populi mei Israel. Et portabunt iniquitatem suam; iuxta iniquitatem interrogantis sic iniquitas prophetae erit, ut non erret ultra domus Israel a me, neque polluatur in universis praevaricationibus suis, sed sit mihi in populum et ego sim eis in deum, ait dominus exercituum. Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, terra cum peccaverit mihi ut praevaricetur praevaricans, extendam manum meam super eam, et conteram virgam panis eius, et immittam in eam famem, et interficiam de ea hominem et iumentum. Et si fuerint tres viri isti in medio eius, Noe, Daniel et Iob, ipsi iustitia sua liberabunt animas suas, ait dominus exercituum. Quod si et bestias pessimas induxero super terram ut vastem eam, et fuerit invia eo quod non sit pertransiens propter bestias, tres viri isti si fuerint in ea, vivo ego, dicit dominus, quia nec filios nec filias liberabunt, sed ipsi soli liberabuntur, terra autem desolabitur. Vel si gladium induxero super terram illam, et dixero gladio: Transi per terram, et interfecero de ea hominem et iumentum, et tres viri isti fuerint in medio eius, vivo ego, dicit dominus, non liberabunt filios neque filias, sed ipsi soli liberabuntur. Si autem et pestilentiam immisero super terram illam, et effudero indignationem meam super eam in sanguine, ut auferam ex ea hominem et iumentum, et Noe et Daniel et Iob fuerint in medio eius, vivo ego, dicit dominus deus, quia filium et filiam non liberabunt, sed ipsi iustitia sua liberabunt animas suas. Quoniam haec dicit dominus deus: Quod et si quattuor iudicia mea pessima, gladium et famem et bestias malas et pestilentiam, immisero in Ierusalem, ut interficiam de ea hominem et pecus, tamen relinquetur in ea salvatio educentium filios et filias. Ecce ipsi ingredientur ad vos, et videbitis viam eorum et adinventiones eorum, et consolabimini super malo quod induxi in Ierusalem, in omnibus quae importavi super eam. Et consolabuntur vos cum videritis viam eorum et adinventiones eorum, et cognoscetis quod non frustra fecerim omnia quae feci in ea, ait dominus deus.

XV

Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis nemorum quae sunt inter ligna silvarum? Numquid tolletur de ea lignum ut fiat opus, aut fabricabitur de ea paxillus ut dependeat in eo quodcumque vas? Ecce igni datum est in escam; utramque partem eius consumpsit ignis, et medietas eius redacta est in favillam. Numquid utile erit ad opus? Etiam cum esset integrum non erat aptum ad opus; quanto magis cum illud ignis devoraverit et combusserit, nihil ex eo fiet operis? Propterea haec dicit dominus deus: Quomodo lignum vitis inter ligna silvarum quod dedi igni ad devorandum, sic tradam habitatores Ierusalem. Et ponam faciem meam in eos; de igne egredientur, et ignis consumet eos, et scietis quia ego dominus, cum posuero faciem meam in eos, et dedero terram inviam et desolatam, eo quod praevaricatores exstiterint, dicit dominus deus.

XVI

Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, notas fac Ierusalem abominationes suas, et dices: Haec dicit dominus deus Ierusalem: Radix tua et generatio tua de terra Chanaan; pater tuus Amorreus et mater tua Cethea. Et quando nata es, in die ortus tui non est praecisus umbilicus tuus, et aqua non es lota in salutem, neque sale salita, nec involuta pannis. Non pepercit super te oculus ut faceret tibi unum de his, misertus tui, sed proiecta es super faciem terrae in abiectione animae tuae, in die qua nata es. Transiens autem per te vidi te conculcari in sanguine tuo, et dixi tibi cum esses in sanguine tuo: Vive; dixi, inquam, tibi: In sanguine tuo vive. Multiplicatam quasi germen agri dedi te, et multiplicata es et grandis effecta, et ingressa es et pervenisti ad mundum muliebrem; ubera tua intumuerunt, et pilus tuus germinavit, et eras nuda et confusione plena. Et transivi per te et vidi te, et ecce tempus tuum tempus amantium, et expandi amictum meum super te, et operui ignominiam tuam. Et iuravi tibi, et ingressus sum pactum tecum, ait dominus deus, et facta es mihi. Et lavi te aqua, et emundavi sanguinem tuum ex te, et unxi te oleo. Et vestivi te discoloribus, et calceavi te ianthino, et cinxi te bysso, et indui te subtilibus. Et ornavi te ornamento, et dedi armillas in manibus tuis, et torquem circa collum tuum. Et dedi inaurem super os tuum, et circulos auribus tuis, et coronam decoris in capite tuo. Et ornata es auro

et argento, et vestita es bysso et polymito et mul-
tis coloribus. Similam et mel et oleum comme-
disti, et decora facta es vehementer nimis, et profecisti
in regnum. Et egressum est nomen tuum in gentes
propter speciem tuam: quia perfecta eras in decore meo
quem posueram super te, dicit Dominus Deus. Et habens fi-
duciam in pulchritudine tua fornicata es
in nomine tuo, et exposuisti fornicationem tuam omni
transeunti ut eius fieres. Et sumens de vestimen-
tis tuis fecisti tibi excelsa hinc inde consuta: et for-
nicata es super eis sicut non est factum, neque futurum est. Et tuli-
sti vasa decoris tui de auro meo et argento
meo quae dedi tibi, et fecisti tibi imagines mas-
culinas, et fornicata es in eis. Et sumpsisti vestimen-
ta tua multicoloria, et vestita es eis: et oleum meum
et thymiama meum posuisti coram eis. Et panem
meum quem dedi tibi, similam et oleum et mel, qui-
bus enutrivi te, posuisti in conspectu eorum in odorem
suavitatis: et factum est, ait Dominus Deus. Et tulisti
filios tuos et filias tuas quas generasti mihi: et immo-
lasti eis ad devorandum. Numquid parva est fornicatio
tua? Immolasti filios meos, et dedisti illos conse-
crans eis. Et post omnes abominationes tuas et forni-
cationes non es recordata dierum adolescentiae tuae,
quando eras nuda et confusione plena, conculcata in
sanguine tuo. Et accidit post omnem malitiam
tuam (vae, vae tibi, ait Dominus Deus) et aedificasti tibi
lupanar, et fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis.
Ad omne caput viae aedificasti signum prostitutionis tuae:
et abominabilem fecisti decorem tuum: et divi-
sisti pedes tuos omni transeunti, et multiplicasti for-
nicationes tuas. Et fornicata es cum filiis Aegyp-
ti vicinis tuis magnarum carnium: et multipli-
casti fornicationem tuam ad irritandum me. Ecce ego exten-
dam manum meam super te, et auferam iustificationem tuam: et dabo
te in animas odientium te filiarum Palaesthi-
narum, quae erubescunt in via tua scelerata. Et fornica-
ta es in filiis Assyriorum, eo quod needum fueris exple-
ta: et postquam fornicata es, nec sic es satiata.
Et multiplicasti fornicationem tuam in terra Chanaan
cum Chaldaeis: et nec sic satiata es. In quo
mundabo cor tuum, ait Dominus Deus, cum facias haec
omnia opera mulieris meretricis et procacis? Quia fabricasti
lupanar tuum in capite omnis viae, et excelsum tuum
fecisti in omni platea: nec facta es quasi meretrix fa-
stidio augens pretium, sed quasi mulier adultera, quae super
virum suum inducit alienos. Omnibus meretricibus
dantur mercedes: tu autem dedisti mercedes cunctis a-
matoribus tuis, et donabas eis ut intrarent ad te un-
dique ad fornicandum tecum. Factumque est in te contra consuetudi-
nem mulierum in fornicationibus tuis, et post te non
erit fornicatio: in eo enim quod dedisti mercedes, et mer-
cedes non accepisti, factum est in te contrarium. Propterea meretrix
audi verbum Domini. Haec dicit Dominus Deus: Quia effusum
est aes tuum, et revelata est ignominia tua in forni-

cationibus tuis super amatores tuos, et super ido-
la abominationum tuarum in sanguine fi-
liorum tuorum quos dedisti eis: ecce ego congregabo omnes
amatores tuos quibus commixta es, et omnes quos di-
lexisti cum universis quos oderas: et congregabo
eos super te undique, et nudabo ignominiam tuam
coram eis, et videbunt omnem turpitudinem tu-
am. Et iudicabo te iudiciis adulterarum et effunden-
tium sanguinem: et dabo te in sanguinem furoris et ze-
li. Et dabo te in manus eorum, et destruent lupanar tu-
um, et demolientur prostibulum tuum: et denudabunt te
vestimentis tuis, et auferent vasa decoris tui: et dere-
linquent te nudam, plenamque ignominia. Et adducent
super te multitudinem, et lapidabunt te lapi-
dibus, et trucidabunt te gladiis suis. Et comburent do-
mos tuas igni, et facient in te iudicia in oculis
mulierum plurimarum: et desines fornicari,
et ultra mercedes non dabis. Et requiescet indignatio
mea in te: et auferetur zelus meus a te, et quiescam, nec
irascar amplius. Eo quod non fueris recordata dierum adolescen-
tiae tuae, et provocasti me in omnibus his, quapropter et ego vias tuas in capi-
te tuo dedi, ait Dominus Deus, et non feci iuxta scele-
ra tua in omnibus abominationibus tuis. Ecce omnis
qui dicit vulgo proverbium, in te assumet illud, dicens: Sicut
mater, ita et filia eius. Filia matris tuae es tu, quae pro-
iecit virum suum, et filios suos: et soror sororum tua-
rum es tu, quae proiecerunt viros suos, et filios suos: mater vestra
Cethaea, et pater vester Amorrhaeus. Et soror tua maior Sama-
ria, ipsa et filiae eius, quae habitant ad sinistram tuam: so-
ror autem tua minor te, quae habitat a dextris tuis,
Sodoma et filiae eius. Sed nec in viis earum ambulas-
ti, neque secundum scelera earum fecisti pauxillulum minus: pene
sceleratiora fecisti illis in omnibus viis tuis. Vivo e-
go, dicit Dominus Deus, quia non fecit Sodoma soror tua,
ipsa et filiae eius, sicut fecisti tu et filiae tuae. Ec-
ce haec fuit iniquitas Sodomae sororis tuae, superbia, sa-
turitas panis, et abundantia, et otium ipsius, et filiarum
eius: et manum egeno et pauperi non porrige-
bant. Et elevatae sunt, et fecerunt abominationes coram me:
et abstuli eas sicut vidisti. Et Samaria dimidium
peccatorum tuorum non peccavit: sed vicisti eas scelera-
bus tuis, quas operata es. Ergo et tu porta confusionem
tuam, quae vicisti sorores tuas peccatis tuis scele-
ratius agens ab eis: iustificatae sunt enim a te: ergo et
tu confundere, et porta ignominiam tuam, quae iustifica-
sti sorores tuas. Et convertam et restituam eas conversione
Sodomorum cum filiabus suis, et conversione Samariae
et filiarum eius: et convertam reversionem tuam in medio
earum, ut portes ignominiam tuam, et confundaris in omni-
bus quae fecisti consolans eas. Et soror tua Sodoma
et filiae eius revertentur ad antiquitatem suam: et Sama-
ria et filiae eius revertentur ad antiquitatem suam: et tu et
filiae tuae revertemini ad antiquitatem vestram. Non
fuit autem Sodoma soror tua audita in ore tuo in
die superbiae tuae, antequam revelaretur malitia
tua, sicut hoc tempore in opprobrium filiarum Syriae et cun-

et cunctarum in circuitu tuo filiarum Palaestinarum, quae ambiunt te per gyrum. Scelus tuum et ignominiam tuam tu portasti, ait Dominus Deus. Quia haec dicit Dominus Deus: Et faciam tibi sicut despexisti iuramentum ut irritum faceres pactum; et recordabor ego pacti mei tecum in diebus adolescentiae tuae, et suscitabo tibi pactum sempiternum. Et recordaberis viarum tuarum et confunderis, cum receperis sorores tuas te maiores cum minoribus tuis; et dabo eas tibi in filias, sed non ex pacto tuo. Et suscitabo ego pactum meum tecum, et scies quia ego Dominus, ut recorderis et confundaris, et non sit tibi ultra aperire os prae confusione tua, cum placatus tibi fuero in omnibus quae fecisti, ait Dominus Deus.

Et factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, propone aenigma et narra parabolam ad domum Israel, et dices: Haec dicit Dominus Deus: Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis et varietate, venit ad Libanum et tulit medullam cedri. Summitatem frondium eius avulsit, et transportavit eam in terram Chanaan, in urbe negotiatorum posuit illam. Et tulit de semine terrae, et posuit illud in terra pro semine, ut firmaret radicem super aquas multas; in superficie posuit illud. Cumque germinasset, crevit in vineam latiorem humilem statura, respicientibus ramis eius ad eam, et radices eius sub illa erant. Facta est ergo vinea, et fructificavit in palmites, et emisit propagines. Et facta est aquila altera grandis, magnis alis, multisque plumis; et ecce vinea ista quasi mittens radices suas ad eam, palmites suos extendit ad eam, ut irrigaret eam de areolis germinis sui. In terra bona super aquas multas plantata est, ut faciat frondes et portet fructum, ut sit in vineam grandem. Dic: Haec dicit Dominus Deus: Ergo prosperabitur? Nonne radices eius evellet, et fructus eius distringet, et siccabit omnes palmites germinis eius, et arescet; et non in brachio grandi neque in populo multo, ut evelleret eam radicitus. Ecce plantata est: ergo prosperabitur? Nonne cum tetigerit eam ventus urens, siccabitur, et in areis germinis sui arescet? Et factum est verbum Domini ad me dicens: Dic ad domum exasperantem: Nescitis quid ista significent? Dic: Ecce venit rex Babylonis in Ierusalem, et assumet regem et principes eius, et adducet eos ad semetipsum in Babylonem. Et tollet de semine regni, ferietque cum eo foedus, et ab eo accipiet iusiurandum; sed et fortes terrae tollet, ut sit regnum humile, et non elevetur, sed custodiat pactum eius et servet illud. Qui recedens ab eo misit nuntios in Aegyptum, ut daret sibi equos et populum multum. Numquid prosperabitur, vel consequetur salutem qui fecit haec? Et qui dissolvit pactum, numquid effugiet? Vivo ego, dicit Dominus Deus, quoniam in loco regis qui constituit eum regem, cuius fecit irritum iuramentum et solvit pactum quod habebat cum eo, in medio Babylonis morietur.

Et non in exercitu grandi, neque in populo multo faciet contra eum Pharao proelium, in iactu aggeris et in exstructione vallorum, ut interficiat animas multas. Spreverat enim iuramentum ut solveret foedus, et ecce dedit manum suam; et cum omnia haec fecerit, non effugiet. Propterea haec dicit Dominus Deus: Vivo ego, quoniam iuramentum quod sprevit, et foedus quod praevaricatum est, ponam in caput eius. Et expandam super eum rete meum, et comprehendetur in sagena mea; et adducam eum in Babylonem, et iudicabo eum ibi in praevaricatione qua despexit me. Et omnes profugi eius cum universo agmine suo gladio cadent; residui autem in omnem ventum dispergentur; et scietis quia ego Dominus locutus sum. Haec dicit Dominus Deus: Et sumam ego de medulla cedri sublimis, et ponam; de vertice ramorum eius tenerum distringam, et plantabo super montem excelsum et eminentem. In monte sublimi Israel plantabo illud, et erumpet in germen, et faciet fructum, et erit in cedrum magnam; et habitabunt sub ea omnes volucres, et universum volatile sub umbra frondium eius nidificabit. Et scient omnia ligna regionis quia ego Dominus humiliavi lignum sublime, et exaltavi lignum humile; et siccavi lignum viride, et frondere feci lignum aridum. Ego Dominus locutus sum et feci.

XVIII

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, quid est quod inter vos parabolam vertitis in proverbium istud in terra Israel, dicentes: Patres comederunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupescunt? Vivo ego, dicit Dominus Deus, si erit ultra vobis parabola haec in proverbium in Israel. Ecce omnes animae meae sunt; ut anima patris, ita et anima filii mea est. Anima quae peccaverit, ipsa morietur. Et vir si fuerit iustus, et fecerit iudicium et iustitiam, in montibus non comederit, et oculos suos non levaverit ad idola domus Israel, et uxorem proximi sui non violaverit, et ad mulierem menstruatam non accesserit, et hominem non contristaverit, pignus debitori reddiderit, per vim nihil rapuerit, panem suum esurienti dederit, et nudum operuerit vestimento, ad usuram non commodaverit, et amplius non acceperit, ab iniquitate averterit manum suam, iudicium verum fecerit inter virum et virum, in praeceptis meis ambulaverit, et iudicia mea custodierit ut faciat veritatem: hic iustus est, vita vivet, ait Dominus Deus. Quod si genuerit filium latronem effundentem sanguinem, et fecerit unum de istis, et haec quidem omnia non facientem, sed in montibus comedentem, et uxorem proximi sui polluentem, egenum et pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem, et ad idola levantem oculos suos, abominationem facientem, ad usuram dantem et amplius accipientem: numquid vivet? Non vivet. Cum universa haec detestanda fecerit, morte morietur; sanguis eius in ipso erit. Quod si genuerit filium qui videns omnia peccata patris sui quae fecit, timuerit, et non fecerit simile eis: super montes non comederit, et oculos suos non levaverit ad idola domus Israel, et uxorem proximi sui non violaverit, et virum non contristaverit, pignus

[illegible] (marginal references)

[illegible] (marginal notes at foot of page)

tuerit, rapinam non rapuerit, panem suum esurienti dederit, et nudum operuerit vestimento, ab iniuria pauperis averterit manum suam, usuram et superabundantiam non acceperit, iudicia mea fecerit, in preceptis meis ambulaverit: hic non morietur in iniquitate patris sui, sed vita vivet. Pater eius, quia calumniatus est, et vim fecit fratri, et malum operatus est in medio populi sui, ecce mortuus est in iniquitate sua. Et dicitis: Quare non portavit filius iniquitatem patris? Videlicet quia filius iudicium et iustitiam operatus est, omnia precepta mea custodivit, et fecit illa, vita vivet. Anima que peccaverit, ipsa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, et pater non portabit iniquitatem filii: iustitia iusti super eum erit, et impietas impii erit super eum. Si autem impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis que operatus est, et custodierit omnia precepta mea, et fecerit iudicium et iustitiam, vita vivet, et non morietur. Omnium iniquitatum eius quas operatus est non recordabor: in iustitia sua quam operatus est vivet. Numquid voluntatis mee est mors impii, dicit Dominus Deus, et non ut convertatur a viis suis, et vivat? Si autem averterit se iustus a iustitia sua, et fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes quas operari solet impius, numquid vivet? Omnes iustitie eius quas fecerat non recordabuntur: in prevaricatione qua prevaricatus est, et in peccato suo quod peccavit, in ipsis morietur. Et dixistis: Non est equa via Domini. Audite ergo, domus Israel: numquid via mea non est equa, et non magis vie vestre prave sunt? Cum enim averterit se iustus a iustitia sua, et fecerit iniquitatem, morietur in eis: in iniustitia quam operatus est morietur. Et cum averterit se impius ab impietate sua quam operatus est, et fecerit iudicium et iustitiam, ipse animam suam vivificabit. Considerans enim et avertens se ab omnibus iniquitatibus suis quas operatus est, vita vivet, et non morietur. Et dicunt filii Israel: Non est equa via Domini. Numquid vie mee non sunt eque, domus Israel, et non magis vie vestre prave? Idcirco unumquemque iuxta vias suas iudicabo, domus Israel, ait Dominus Deus. Convertimini, et agite penitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, et non erit vobis in ruinam iniquitas. Proicite a vobis omnes prevaricationes vestras in quibus prevaricati estis, et facite vobis cor novum et spiritum novum: et quare moriemini, domus Israel? Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus: revertimini, et vivite.

XIX

Et tu, fili hominis, assume planctum super principes Israel, et dices: Quare mater tua leena inter leones cubavit, in medio leunculorum enutrivit catulos suos? Et eduxit unum de leunculis suis, leo factus est, et didicit capere predam hominemque comedere. Et audierunt de eo gentes, et non absque vulneribus suis ceperunt eum: et adduxerunt eum in catenis in terram Egypti. Que cum vidisset quoniam infirmata est, et periit expectatio eius, tulit unum de leunculis suis, leonem constituit eum. Qui incedebat inter leones, et factus est leo: et didicit predam capere et homines devorare. Didicit viduas facere, et civitates eorum in desertum adducere: et desolata est terra et plenitudo eius a voce rugitus illius. Et convenerunt adversus eum gentes undique de provinciis, et expanderunt super eum rete suum: in vulneribus earum captus est. Et miserunt eum in caveam, in catenis adduxerunt eum ad regem Babylonis, miseruntque eum in carcerem, ne audiretur vox eius ultra super montes Israel. Mater tua quasi vinea in sanguine tuo super aquam plantata: fructus eius et frondes eius creverunt ex aquis multis. Et facte sunt ei virge solide in sceptra dominantium, et exaltata est statura eius inter frondes, et vidit altitudinem suam in multitudine palmitum suorum. Et evulsa est in ira, in terramque proiecta, et ventus urens siccavit fructum eius: marcuerunt et arefacte sunt virge roboris eius: ignis comedit eam. Et nunc transplantata est in desertum, in terra invia et sitienti. Et egressus est ignis de virga ramorum eius, qui fructum eius comedit: et non fuit in ea virga fortis, sceptrum dominantium. Planctus est, et erit in planctum.

Et factum est in anno septimo, in quinto mense, decima mensis: venerunt viri de senioribus Israel ut interrogarent Dominum, et sederunt coram me. Et factus est sermo Domini ad me, dicens: Fili hominis, loquere senioribus Israel, et dices ad eos: Hec dicit Dominus Deus: Numquid ad interrogandum me vos venistis? Vivo ego, quia non respondebo vobis, ait Dominus Deus. Si iudicas eos, si iudicas, fili hominis, abominationes patrum eorum ostende eis. Et dices ad eos: Hec dicit Dominus Deus: In die qua elegi Israel, et levavi manum meam pro stirpe domus Iacob, et apparui eis in terra Egypti, et levavi manum meam pro eis, dicens: Ego Dominus Deus vester: in die illa levavi manum meam pro eis ut educerem eos de terra Egypti, in terram quam provideram eis, fluentem lacte et melle, que est egregia inter omnes terras. Et dixi ad eos: Unusquisque offensiones oculorum suorum abiciat, et in idolis Egypti nolite pollui: ego Dominus Deus vester. Et irritaverunt me, nolueruntque me audire: unusquisque abominationes oculorum suorum non proiecit, nec idola Egypti reliquerunt: et dixi ut effunderem indignationem meam super eos, et implerem iram meam in eis, in medio terre Egypti. Et feci propter nomen meum, ut non violaretur coram gentibus in quarum medio erant, et inter quas apparui eis ut educerem eos de terra Egypti. Eieci ergo eos de terra Egypti, et eduxi in desertum. Et dedi eis precepta mea, et iudicia mea ostendi eis, que faciat homo, et vivat in eis. Insuper et sabbata mea dedi eis, ut essent signum inter me et eos, et scirent quia ego Dominus sanctificans eos.

meis n[on] ambulauerunt. & iudicia mea p[ro]iecerunt ... [illegible]

XXI

[illegible]

irrevocabilem. Et tu fili hominis ingemisce in contritione lumborum, et in amaritudinibus ingemisce coram eis. Cumque dixerint ad te: Quare tu gemis? dices: Pro auditu, quia venit: et tabescet omne cor, et dissolventur universae manus, et infirmabitur omnis spiritus, et per cuncta genua fluent aquae: ecce venit, et fiet, ait Dominus Deus. Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, propheta et dices: Haec dicit Dominus Deus: Loquere: Gladius, gladius exacutus est et limatus. Ut caedat victimas exacutus est, ut splendeat limatus est: qui moves sceptrum filii mei, succidisti omne lignum. Et dedi eum ad levigandum, ut teneatur manu: iste exacutus est gladius, et iste limatus est, ut sit in manu interficientis. Clama et ulula, fili hominis, quia hic factus est in populo meo, hic in cunctis ducibus Israel qui fugerant: gladio traditi sunt cum populo meo; idcirco plaude super femur, quia probatus est: et hoc cum sceptrum subverterit, et non erit, dicit Dominus Deus. Tu ergo fili hominis, propheta, et percute manu ad manum, et duplicetur gladius, ac triplicetur gladius interfectorum: hic est gladius occisionis magnae, qui obstupescere eos facit, et corde deficere, et multiplicat ruinas. In omnibus portis eorum dedi conturbationem gladii acuti, et limati ad fulgendum, amicti ad caedem. Exacuere, vade ad dexteram sive ad sinistram, quocumque faciei tuae est appetitus. Quin et ego plaudam manu ad manum, et implebo indignationem meam: ego Dominus locutus sum. Et factus est sermo Domini ad me dicens: Et tu fili hominis, pone tibi duas vias, ut veniat gladius regis Babylonis: de terra una egredientur ambae, et manu capiet coniecturam: in capite viae civitatis coniciet. Viam pones ut veniat gladius ad Rabbath filiorum Ammon, et ad Iudam in Ierusalem munitissimam. Stetit enim rex Babylonis in bivio, in capite duarum viarum, divinationem quaerens, commiscens sagittas: interrogavit idola, exta consuluit. Ad dexteram eius facta est divinatio super Ierusalem, ut ponat arietes, ut aperiat os in caede, ut elevet vocem in ululatu, ut ponat arietes contra portas, ut comportet aggerem, ut aedificet munitiones. Eritque quasi consulens frustra oraculum in oculis eorum, et sabbatorum otium imitans: ipse autem recordabitur iniquitatis ad capiendum. Idcirco haec dicit Dominus Deus: Pro eo quod recordati estis iniquitatis vestrae, et revelastis praevaricationes vestras, et apparuerunt peccata vestra in omnibus cogitationibus vestris: pro eo, inquam, quod recordati estis, manu capiemini. Tu autem profane, impie dux Israel, cuius venit dies in tempore iniquitatis praefinita, haec dicit Dominus Deus: Aufer cidarim, tolle coronam. Nonne haec est quae humilem sublevavit, et sublimem humiliavit? Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem ponam eam: et hoc non factum est, donec veniret cuius est iudicium, et tradam ei. Et tu fili hominis, propheta, et dic: Haec dicit Dominus Deus ad filios Ammon, et ad opprobrium eorum, et dices: Mucro, mucro, evagina te ad occidendum; lima te ut interficias, et fulgeas, cum tibi viderentur vana, et divinarentur mendacia, ut dares te super colla vulneratorum impiorum, quorum venit dies in tempore iniquitatis praefinita. Revertere ad vaginam tuam in locum in quo creatus es: in terra nativitatis tuae iudicabo te, et effundam super te indignationem meam: in igne furoris mei sufflabo in te, daboque te in manus hominum insipientium, et fabricantium interitum. Igni eris cibus, sanguis tuus erit in medio terrae: oblivioni traderis, quia ego Dominus locutus sum.

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Et tu fili hominis, nonne iudicas, nonne iudicas civitatem sanguinum? et ostendes ei omnes abominationes suas, et dices: Haec dicit Dominus Deus: Civitas effundens sanguinem in medio sui, ut veniat tempus eius, et quae fecit idola contra semetipsam, ut pollueretur. In sanguine tuo, qui a te effusus est, deliquisti, et in idolis tuis, quae fecisti, polluta es: et appropinquare fecisti dies tuos, et adduxisti tempus annorum tuorum: propterea dedi te opprobrium gentibus, et irrisionem universis terris. Quae iuxta sunt, et quae procul a te, triumphabunt de te: sordida, nobilis, grandis interitu. Ecce principes Israel singuli in brachio suo fuerunt in te ad effundendum sanguinem. Patrem et matrem contumeliis affecerunt in te; advenam calumniati sunt in medio tui; pupillum et viduam contristaverunt apud te. Sanctuaria mea sprevisti, et sabbata mea polluisti. Viri detractores fuerunt in te ad effundendum sanguinem, et super montes comederunt in te; scelus operati sunt in medio tui. Verecundiora patris discooperuerunt in te; immunditiam menstruatae humiliaverunt in te. Et unusquisque in uxorem proximi sui operatus est abominationem, et socer nurum suam polluit nefarie; frater sororem suam, filiam patris sui, oppressit in te. Munera acceperunt apud te ad effundendum sanguinem; usuram et superabundantiam accepisti, et avare proximos tuos calumniabaris, meique oblita es, ait Dominus Deus. Ecce complosi manus meas super avaritiam tuam quam fecisti, et super sanguinem qui effusus est in medio tui. Numquid sustinebit cor tuum, aut praevalebunt manus tuae in diebus quos ego faciam tibi? Ego Dominus locutus sum, et faciam. Et dispergam te in nationes, et ventilabo te in terras, et deficere faciam immunditiam tuam a te. Et possidebo te in conspectu gentium, et scies quia ego Dominus. Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, versa est mihi domus Israel in scoriam: omnes isti aes, et stannum, et ferrum, et plumbum in medio fornacis; scoria argenti facti sunt. Propterea haec dicit Dominus Deus: Eo quod versi estis omnes in scoriam, propterea ecce ego congregabo vos in medio Ierusalem, congregatione argenti, et aeris, et stanni, et ferri, et plumbi in medio fornacis, ut succendam in ea ignem ad conflandum: sic congregabo in furore meo et in ira mea, et requiescam, et conflabo vos. Et congregabo vos, et succendam vos in igne furoris mei, et conflabimini in medio eius. Ut conflatur argentum in medio fornacis, sic eritis

in medio eius et scietis quia ego dominus cum effuderim indignationem meam super vos. Et factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis dic ei: Tu es terra immunda et non conpluta in die furoris. Coniuratio prophetarum in medio eius sicut leo rugiens capiensque predam animas devoraverunt, opes et pretium acceperunt, viduas eius multiplicaverunt in medio illius. Sacerdotes eius contempserunt legem meam et polluerunt sanctuaria mea; inter sanctum et prophanum non habuere distantiam, et inter pollutum et mundum non intellexerunt, et a sabbatis meis averterunt oculos suos, et coinquinabar in medio eorum. Principes eius in medio illius quasi lupi rapientes predam ad effundendum sanguinem et ad perdendas animas et avare ad lucra sectanda. Prophete autem eius liniebant eos absque temperamento, videntes vana et divinantes eis mendacium, dicentes: Hec dicit dominus deus, cum dominus non sit locutus. Populi terre calumpniabantur calumpniam et rapiebant violenter; egenum et pauperem affligebant, et advenam opprimebant calumpnia absque iudicio. Et quesivi de eis virum qui interponeret sepem et staret oppositus contra me pro terra ne dissiparem eam, et non inveni. Et effudi super eos indignationem meam, in igne ire mee consumpsi eos, viam eorum in caput eorum reddidi, ait dominus deus.

XXIII

Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, due mulieres filie matris unius fuerunt, et fornicate sunt in Egypto, in adolescentia sua fornicate sunt; ibi subacta sunt ubera earum, et fracte sunt mamme pubertatis earum. Nomina autem earum Oolla maior et Ooliba soror eius; et habui eas, et pepererunt filios et filias. Porro earum nomina Samaria Oolla et Ierusalem Ooliba. Fornicata est igitur super me Oolla, et insanivit in amatores suos, in Assyrios propinquantes, vestitos iacinctino, principes et magistratus, iuvenes cupidinis, universos equites ascensores equorum. Et dedit fornicationes suas super eos, electos filios Assyriorum universos, et in omnibus in quos insanivit in inmunditiis eorum polluta est. Insuper et fornicationes suas quas habuerat in Egypto non reliquit, nam et illi dormierunt cum ea in adolescentia sua, et illi confregerunt ubera pubertatis eius et effuderunt fornicationem suam super eam. Propterea tradidi eam in manus amatorum suorum, in manus filiorum Assur super cuius insanivit libidine. Ipsi discoperuerunt ignominiam eius, filios et filias eius tulerunt, et ipsam occiderunt gladio; et facte sunt famose mulieres, et iudicia perpetraverunt in ea. Quod cum vidisset soror eius Ooliba, plus quam illa insanivit libidine, et fornicationem suam super fornicationem sororis sue ad filios Assyriorum prebuit impudenter, ducibus et magistratibus ad se venientibus indutis veste varia, equitibus qui vectabantur equis, et adolescentibus forma egregia universis. Et vidi quod polluta esset via una ambarum. Et auxit fornicationes suas. Cumque vidisset viros depictos in pariete, ymagines Chaldeorum expressas coloribus, et accinctos baltheis renes, et thiaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium, similitudinem filiorum Babilonis Chaldeeque terre ortus sui, insanivit super eos concupiscentia oculorum suorum, et misit nuntios ad eos in Chaldeam. Cumque venissent ad eam filii Babilonis ad cubile mammarum, polluerunt eam stupris suis, et polluta est ab eis, et saciata est anima eius ab illis. Denudavit quoque fornicationes suas et discoperuit ignominiam suam, et recessit anima mea ab ea sicut recesserat anima mea a sorore eius. Multiplicavit enim fornicationes suas recordans dies adolescentie sue quibus fornicata est in terra Egypti, et insanivit libidine super concubitum eorum quorum carnes sunt ut carnes asinorum et sicut fluxus equorum fluxus eorum. Et visitasti scelus adolescentie tue, quando subacta sunt in Egypto ubera tua et fracte sunt mamme pubertatis tue. Propterea Ooliba hec dicit dominus deus: Ecce ego suscitabo omnes amatores tuos contra te, de quibus saciata est anima tua, et congregabo eos adversum te in circuitu, filios Babilonis et universos Chaldeos, nobiles tyrannosque et principes, omnes filios Assyriorum, iuvenes forma egregia, duces et magistratus universos, principes principum et nominatos ascensores equorum. Et venient super te instructi curru et rota, multitudo populorum; lorica et clipeo et galea armabuntur contra te undique, et dabo coram eis iudicium, et iudicabunt te iudiciis suis. Et ponam zelum meum in te, quem exercent tecum in furore; nasum tuum et aures tuas precident, et que remanserint gladio concident; ipsi filios tuos et filias tuas capient, et novissimum tuum devorabitur igni. Et denudabunt te vestimentis tuis, et tollent vasa glorie tue. Et requiescere faciam scelus tuum a te, et fornicationem tuam de terra Egypti, nec levabis oculos tuos ad eos, et Egypti non recordaberis amplius. Quia hec dicit dominus deus: Ecce ego tradam te in manus eorum quos odisti, in manus de quibus saciata est anima tua. Et agent tecum in odio, et tollent omnes labores tuos, et dimittent te nudam et ignominia plenam, et revelabitur ignominia fornicationum tuarum, scelus tuum et fornicationes tue. Fecerunt hec tibi, quia fornicata es post gentes inter quas polluta es in ydolis earum. In via sororis tue ambulasti, et dabo calicem eius in manu tua. Hec dicit dominus deus: Calicem sororis tue bibes profundum et latum; eris in derisum et in subsannationem, que est capacissima. Ebrietate et dolore repleberis, calice meroris et tristitie, calice sororis tue Samarie. Et bibes illum et epotabis usque ad feces, et fragmenta eius devorabis, et ubera tua lacerabis, quia ego locutus sum, ait dominus deus. Propterea hec dicit dominus deus: Quia oblita es mei et proiecisti me post corpus tuum, tu quoque porta scelus tuum et fornicationes tuas. Et ait dominus ad me dicens: Fili hominis, numquid iudicas Oollam et Oolibam, et annuncias eis scelera earum? quia adultere sunt et sanguis in manibus earum, et cum ydolis

iudicas

suis fornicatae sunt. Insuper et filios suos quos genuerunt mihi obtulerunt eis ad devorandum. Sed et hoc fecerunt mihi: polluerunt sanctuarium meum in die illa, et sabbata mea profanaverunt. Cumque immolarent filios suos idolis suis et ingrederentur sanctuarium meum in die illa ut polluerent illud, etiam haec fecerunt in medio domus meae. Miserunt ad viros venientes de longe, ad quos nuntium miserant; itaque ecce venerunt, quibus te lavisti, et circumlinisti stibio oculos tuos, et ornata es mundo muliebri. Sedisti in lecto pulcherrimo, et mensa ornata est ante te; thymiama meum et unguentum meum posuisti super eam. Et vox multitudinis exultantis erat in ea; et in viris qui de multitudine hominum adducebantur et veniebant de deserto, posuerunt armillas in manibus eorum et coronas speciosas in capitibus eorum. Et dixi ei quae attrita est in adulteriis: Nunc fornicabitur in fornicatione sua etiam haec. Et ingressi sunt ad eam quasi ad mulierem meretricem; sic ingrediebantur ad Oollam et ad Oolibam mulieres nefarias. Viri ergo iusti sunt: hi iudicabunt eas iudicio adulterarum et iudicio effundentium sanguinem, quia adulterae sunt et sanguis in manibus earum. Haec enim dicit dominus deus: Adduc ad eas multitudinem, et trade eas in tumultum et in rapinam, et lapidentur lapidibus populorum, et confodiantur gladiis eorum; filios et filias earum interficient, et domos earum igne succendent. Et auferam scelus de terra, et discent omnes mulieres ne faciant secundum scelus earum. Et dabunt scelus vestrum super vos, et peccata idolorum vestrorum portabitis, et scietis quia ego dominus deus.

## XXIIII

Et factum est verbum domini ad me in anno nono, in mense decimo, decima mensis, dicens: Fili hominis, scribe tibi nomen diei huius, in qua confirmatus est rex Babylonis adversum Ierusalem hodie. Et dices per proverbium ad domum irritatricem parabolam, et loqueris ad eos: Haec dicit dominus deus: Pone ollam, pone, inquam, et mitte in eam aquam. Congere frusta eius in eam, omnem partem bonam, femur et armum, electa et ossibus plena. Pinguissimum pecorum assume, compone quoque strues ossium sub ea; efferbuit coctio eius, et discocta sunt ossa illius in medio eius. Propterea haec dicit dominus deus: Vae civitati sanguinum, ollae cuius rubigo in ea est, et rubigo eius non exivit de ea; per partes et per partes suas eice eam; non cecidit super eam sors. Sanguis enim eius in medio eius est; super limpidissimam petram effudit illum; non effudit illum super terram ut possit operiri pulvere. Ut superinducerem indignationem meam et vindicta ulciscerer, dedi sanguinem eius super petram limpidissimam ne operiretur. Propterea haec dicit dominus deus: Vae civitati sanguinum, cuius ego grandem faciam pyram. Congere ossa, quae igne succendam; consumentur carnes, et coquetur universa compositio, et ossa tabescent. Pone quoque eam super prunas vacuam, ut incalescat et liquefiat aes eius, et confletur in medio eius inquinamentum eius, et consumatur rubigo eius. Multo labore sudatum est, et non exivit de ea nimia rubigo eius, neque per ignem. Immunditia tua execrabilis, quia mundare te volui, et non es mundata a sordibus tuis; sed nec mundaberis prius, donec quiescere faciam indignationem meam in te. Ego dominus locutus sum; veniet et faciam; non transeam, nec parcam, nec placabor; iuxta vias tuas et iuxta adinventiones tuas iudicabo te, dicit dominus. Et factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, ecce ego tollo a te desiderabile oculorum tuorum in plaga; et non planges neque plorabis, neque fluent lacrimae tuae. Ingemisce tacens, mortuorum luctum non facies; corona tua circumligata sit tibi, et calceamenta tua erunt in pedibus tuis, nec amictu ora velabis, nec cibos lugentium comedes. Locutus sum ergo ad populum mane, et mortua est uxor mea vespere; fecique mane sicut praeceperat mihi. Et dixit ad me populus: Quare non indicas nobis quid ista significent quae tu facis? Et dixi ad eos: Sermo domini factus est ad me dicens: Loquere domui Israel: Haec dicit dominus deus: Ecce ego polluam sanctuarium meum, superbiam imperii vestri, et desiderabile oculorum vestrorum, et super quo pavet anima vestra; filii vestri et filiae quas dereliquistis gladio cadent. Et facietis sicut feci; ora amicorum non velabitis, et cibos lugentium non comedetis. Coronas habebitis in capitibus vestris, et calceamenta in pedibus; non plangetis neque flebitis, sed tabescetis in iniquitatibus vestris, et unusquisque gemet ad fratrem suum. Eritque Ezechiel vobis in portentum; iuxta omnia quae fecit, facietis cum venerit istud; et scietis quia ego dominus deus. Et tu, fili hominis, ecce in die qua tollam ab eis fortitudinem eorum et gaudium dignitatis et desiderium oculorum eorum, super quo requiescunt animae eorum, filios et filias eorum: in die illa cum venerit fugiens ad te ut annuntiet tibi, in die, inquam, illa aperietur os tuum cum eo qui fugit, et loqueris et non silebis ultra; eritque eis in portentum, et scietis quia ego dominus.

Et factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, pone faciem tuam contra filios Ammon, et prophetabis de eis. Et dices filiis Ammon: Audite verbum domini dei: Haec dicit dominus deus: Pro eo quod dixisti: Euge, euge, super sanctuarium meum quia pollutum est, et super terram Israel quoniam desolata est, et super domum Iuda quoniam ducti sunt in captivitatem, idcirco ego tradam te filiis orientalibus in hereditatem, et collocabunt caulas suas in te, et ponent in te tentoria sua; ipsi comedent fruges tuas, et ipsi bibent lac tuum. Daboque Rabbath in habitaculum camelorum, et filios Ammon in cubile pecorum; et scietis quia ego dominus. Quia haec dicit dominus deus: Pro eo quod plausisti manu et percussisti pede

super sanctuarium meum quia pollutum est, et super terram Israel quoniam desolata est, et super domum Iuda quoniam ducti sunt in captivitatem: idcirco ego tradam te filiis orientalibus in hereditatem, et collocabunt caulas suas in te, et ponent in te tentoria sua: ipsi comedent fruges tuas, et ipsi bibent lac tuum. Daboque Rabbath in habitaculum camelorum, et filios Ammon in cubile pecorum: et scietis quia ego Dominus. Quia hec dicit Dominus Deus: Pro eo quod plausisti manu, et percussisti pede, et gavisus es ex toto affectu super terram Israel: idcirco ecce ego extendam manum meam super te, et tradam te in direptionem gentium, et interficiam te de populis, et perdam de terris, et conteram: et scies quia ego Dominus. Hec dicit Dominus Deus: Pro eo quod dixerunt Moab et Seir: Ecce sicut omnes gentes domus Iuda: idcirco ecce ego aperiam humerum Moab de civitatibus, de civitatibus inquam eius et de finibus eius, inclitas terre Bethiesimoth, et Beelmeon, et Cariathaim, filiis orientis cum filiis Ammon, et dabo eam in hereditatem: ut non sit ultra memoria filiorum Ammon in gentibus. Et in Moab faciam iudicia: et scient quia ego Dominus. Hec dicit Dominus Deus: Pro eo quod fecit Idumea vindictam ut se ulcisceretur de filiis Iuda, peccavitque delinquens, et vindictam expetivit de eis: idcirco hec dicit Dominus Deus: Extendam manum meam super Idumeam, et auferam de ea hominem et iumentum, et faciam eam desertam ab austro: et qui sunt in Dedan gladio cadent. Et dabo ultionem meam super Idumeam per manum populi mei Israel: et facient in Edom iuxta iram meam et furorem meum: et scient vindictam meam, dicit Dominus Deus. Hec dicit Dominus Deus: Pro eo quod fecerunt Palestini vindictam, et ulti se sunt toto animo interficientes, et implentes inimicitias veteres: propterea hec dicit Dominus Deus: Ecce ego extendam manum meam super Palestinos, et interficiam interfectores, et perdam reliquias maritime regionis: faciamque in eis ultiones magnas, arguens in furore: et scient quia ego Dominus, cum dedero vindictam meam super eos.

XXVI Et factum est in undecimo anno, prima mensis, factus est sermo Domini ad me, dicens: Fili hominis, pro eo quod dixit Tyrus de Ierusalem: Euge, confracte sunt porte populorum, conversa est ad me: implebor, deserta est: propterea hec dicit Dominus Deus: Ecce ego super te Tyre, et ascendere faciam ad te gentes multas, sicut ascendit mare fluctuans. Et dissipabunt muros Tyri, et destruent turres eius: et radam pulverem eius de ea, et dabo eam in limpidissimam petram. Siccatio sagenarum erit in medio maris, quia ego locutus sum, ait Dominus Deus: et erit in direptionem gentibus. Filie quoque eius que sunt in agro, gladio interficientur: et scient quia ego Dominus. Quia hec dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam ad Tyrum Nabuchodonosor regem Babylonis ab aquilone, regem regum, cum equis et curribus, et equitibus et cetu populoque magno. Filias tuas que sunt in agro, gladio interficiet: et circumdabit te munitionibus, et comportabit aggerem in gyro: et elevabit contra te clypeum. Et vineas et arietes temperabit in muros tuos, et turres tuas destruet in armatura sua. Inundatione equorum eius operiet te pulvis eorum: a sonitu equitum et rotarum et curruum movebuntur muri tui, cum ingressus fuerit portas tuas quasi per introitum urbis dissipate. Ungulis equorum suorum conculcabit omnes plateas tuas: populum tuum gladio cedet, et statue tue nobiles in terram corruent. Vastabunt opes tuas, diripient negotiationes tuas: et destruent muros tuos, et domos tuas preclaras subvertent: et lapides tuos, et ligna tua, et pulverem tuum in medio aquarum ponent. Et quiescere faciam multitudinem canticorum tuorum, et sonitus citharum tuarum non audietur amplius. Et dabo te in limpidissimam petram, siccatio sagenarum eris, nec edificaberis ultra: quia ego Dominus locutus sum, ait Dominus Deus. Hec dicit Dominus Deus Tyro: Numquid non a sonitu ruine tue, et gemitu interfectorum tuorum, cum occisi fuerint in medio tui, commovebuntur insule? Et descendent de sedibus suis omnes principes maris: et auferent exuvias suas, et vestimenta sua varia abiicient, et induentur stupore: in terra sedebunt, et attoniti super repentino casu tuo admirabuntur. Et assumentes super te lamentum, dicent tibi: Quomodo peristi, que habitas in mari, urbs inclyta, que fuisti fortis in mari cum habitatoribus tuis, quos formidabant universi? Nunc stupebunt naves in die pavoris tui: et turbabuntur insule in mari, eo quod nullus egrediatur ex te. Quia hec dicit Dominus Deus: Cum dedero te urbem desolatam sicut civitates que non habitantur, et adduxero super te abyssum, et operuerint te aque multe: et detraxero te cum his qui descendunt in lacum ad populum sempiternum, et collocavero te in terra novissima, sicut solitudines veteres, cum his qui deducuntur in lacum, ut non habiteris: porro cum dedero gloriam in terra viventium, in nihilum redigam te, et non eris, et requisita non invenieris ultra in sempiternum, dicit Dominus Deus.

XXVII Et factum est verbum Domini ad me, dicens: Tu ergo fili hominis, assume super Tyrum lamentum: et dices Tyro que habitat in introitu maris, negotiationi populorum ad insulas multas: Hec dicit Dominus Deus: O Tyre, tu dixisti: Perfecti decoris ego sum, et in corde maris sita. Finitimi tui qui te edificaverunt impleverunt decorem tuum: abietibus de Sanir extruxerunt te cum omnibus tabulatis maris: cedrum de Libano tulerunt ut facerent tibi malum. Quercus de Basan dolaverunt in remos tuos: et transtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico: et pretoriola de insulis Italie. Byssus varia de Egypto texta est tibi in velum ut poneretur in malo: hyacinthus et purpura de insulis Elisa facta sunt operimentum tuum. Habitatores Sidonis et Aradii fuerunt remiges tui: sapientes tui Tyre facti sunt gubernatores tui. Senes Giblii et prudentes eius habuerunt nautas ad ministerium varie supellectilis tue: omnes naves maris et naute earum fuerunt in populo negotiationis tue. Perse et Lydii et Libyes erant in exercitu tuo viri bellatores tui: clypeum et galeam suspenderunt in te pro ornatu tuo. Filii Aradii cum exercitu tuo erant super muros tuos in circuitu: sed et Pygmei qui erant in turribus tuis, pharetras suas suspenderunt in muris tuis per gyrum:

ipsi compleverunt pulchritudinem tuam. Carthaginenses negotiatores tui a multitudine cunctarum divitiarum, argento, ferro, stagno ac plumbo repleverunt nundinas tuas. Graecia, Thubal et Mosoch, ipsi institores tui; mancipia et vasa aerea advexerunt populo tuo. De domo Thogorma equos et equites et mulos adduxerunt ad forum tuum. Filii Dedan negotiatores tui; insulae multae negotiatio manus tuae; dentes eburneos et hebeninos commutaverunt in pretio tuo. Syrus negotiator tuus propter multitudinem operum tuorum; gemmam et purpuram et scutulata et byssum et sericum et chodchod proposuerunt in mercatu tuo. Iuda et terra Israhel ipsi institores tui in frumento primo; balsamum et mel et oleum et resinam proposuerunt in nundinis tuis. Damascenus negotiator tuus in multitudine operum tuorum, in multitudine diversarum opum, in vino pingui, in lanis coloris optimi. Dan et Graecia et Mosel in nundinis tuis proposuerunt ferrum fabrefactum; stacten et calamus in negotiatione tua. Dedan institores tui in tapetibus ad sedendum. Arabia et universi principes Cedar ipsi negotiatores manus tuae; cum agnis et arietibus et hedis venerunt ad te negotiatores tui. Venditores Saba et Reema, ipsi negotiatores tui cum universis primis aromatibus et lapide pretioso et auro quod proposuerunt in mercatu tuo. Aran et Chenne et Eden negotiatores tui; Saba, Assur, Chelmad venditores tui. Ipsi negotiatores tui multifariam involucris hyacinthi et polymitorum gazarumque pretiosarum, quae obvolutae et adstrictae erant funibus. Cedros quoque habebant in negotiationibus tuis; naves maris principes tuae in negotiatione tua, et repleta es et glorificata nimis in corde maris. In aquis multis adduxerunt te remiges tui; ventus auster contrivit te in corde maris. Divitiae tuae et thesauri tui et multiplex instrumentum tuum, nautae tui et gubernatores tui qui tenebant supellectilem tuam et populo tuo praeerant, viri quoque bellatores tui qui erant in te, cum universa multitudine tua quae est in medio tui, cadent in corde maris in die ruinae tuae. A sonitu clamoris gubernatorum tuorum conturbabuntur classes. Et descendent de navibus suis omnes qui tenebant remum; nautae et universi gubernatores maris in terra stabunt, et heiulabunt super te voce magna et clamabunt amare, et superiacient pulverem capitibus suis et cinere conspergentur, et radent super te calvitium et accingentur ciliciis, et plorabunt te in amaritudine animae ploratu amarissimo, et adsument super te carmen lugubre et plangent te: Quae est ut Tyrus, quae obmutuit in medio maris? Quae in exitu negotiationum tuarum de mari implesti populos multos; in multitudine divitiarum tuarum et populorum tuorum ditasti reges terrae. Nunc contrita es a mari; in profundis aquarum opes tuae et omnis multitudo tua quae erat in medio tui ceciderunt. Universi habitatores insularum obstupuerunt super te, et reges earum omnes tempestate percussi mutaverunt vultus. Negotiatores populorum sibilaverunt super te; ad nihilum deducta es, et non eris usque in perpetuum.

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, dic principi Tyri: Haec dicit Dominus Deus: Eo quod elevatum est cor tuum, et dixisti: Deus ego sum, et in cathedra Dei sedi in corde maris, cum sis homo et non Deus, et dedisti cor tuum quasi cor Dei. Ecce sapientior es tu Danihelo; omne secretum non est absconditum a te. In sapientia et prudentia tua fecisti tibi fortitudinem, et adquisisti aurum et argentum in thesauris tuis. In multitudine sapientiae tuae et in negotiatione tua multiplicasti tibi fortitudinem, et elevatum est cor tuum in robore tuo. Propterea haec dicit Dominus Deus: Eo quod elevatum est cor tuum quasi cor Dei, idcirco ecce ego adducam super te alienos, robustissimos gentium, et nudabunt gladios suos super pulchritudinem sapientiae tuae et polluent decorem tuum. Interficient et detrahent te, et morieris interitu occisorum in corde maris. Numquid dicens loqueris: Deus ego sum, coram interficientibus te, cum sis homo et non Deus, in manu occidentium te? Morte incircumcisorum morieris in manu alienorum, quia ego locutus sum, ait Dominus Deus. Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, leva planctum super regem Tyri et dices ei: Haec dicit Dominus Deus: Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia et perfectus decore; in deliciis paradisi Dei fuisti; omnis lapis pretiosus operimentum tuum: sardius, topazius et iaspis, chrysolitus et onyx et berillus, sapphyrus et carbunculus et smaragdus; aurum opus decoris tui, et foramina tua in die qua conditus es praeparata sunt. Tu cherub extentus et protegens, et posui te in monte sancto Dei; in medio lapidum ignitorum ambulasti. Perfectus in viis tuis a die conditionis tuae, donec inventa est iniquitas in te. In multitudine negotiationis tuae repleta sunt interiora tua iniquitate, et peccasti; et eieci te de monte Dei et perdidi te, o cherub protegens, de medio lapidum ignitorum. Et elevatum est cor tuum in decore tuo; perdidisti sapientiam tuam in decore tuo; in terram proieci te, ante faciem regum dedi te ut cernerent te. In multitudine iniquitatum tuarum et iniquitate negotiationis tuae polluisti sanctificationem tuam; producam ergo ignem de medio tui qui comedat te, et dabo te in cinerem super terram in conspectu omnium videntium te. Omnes qui viderint te in gentibus obstupescent super te; nihil factus es, et non eris in perpetuum. Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, pone faciem tuam contra Sidonem, et prophetabis de ea et dices: Haec dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, Sidon, et glorificabor in medio tui; et scient quia ego Dominus, cum fecero in ea iudicia et sanctificatus fuero in ea. Et immittam ei pestilentiam et sanguinem in plateis eius, et corruent interfecti in medio eius gladio per circuitum; et scient quia ego Dominus. Et non erit ultra domui Israhel offendiculum amaritudinis et spina

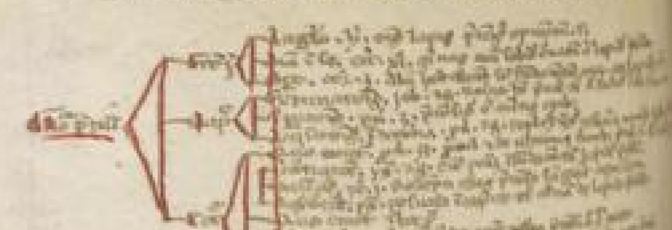

...ferens undique per circuitum eorum qui adversantur eis, et scient quia ego Dominus Deus. Haec dicit Dominus Deus: Quando congregavero domum Israel de populis in quibus dispersi sunt, sanctificabor in eis coram gentibus, et habitabunt in terra sua quam dedi servo meo Iacob. Et habitabunt in ea securi, et aedificabunt domos, et plantabunt vineas, et habitabunt confidenter, cum fecero iudicia in omnibus qui adversantur eis per circuitum; et scient quia ego Dominus Deus eorum.

In anno decimo, decimo mense, undecima die mensis, factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, pone faciem tuam contra Pharaonem regem Aegypti, et prophetabis de eo et de Aegypto universa. Loquere et dices: Haec dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Pharao rex Aegypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, et dicis: Meus est fluvius, et ego feci memetipsum. Et ponam frenum in maxillis tuis, et agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis, et extraham te de medio fluminum tuorum, et universi pisces tui squamis tuis adhaerebunt. Et proiciam te in desertum, et omnes pisces fluminis tui; super faciem terrae cades, non colligeris neque congregaberis; bestiis terrae et volatilibus caeli dedi te ad devorandum. Et scient omnes habitatores Aegypti quia ego Dominus, pro eo quod fuisti baculus arundineus domui Israel. Quando apprehenderunt te manu, et confractus es, et lacerasti omnem humerum eorum, et innitentibus eis super te, comminutus es, et dissolvisti omnes renes eorum. Propterea haec dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam super te gladium, et interficiam de te hominem et iumentum. Et erit terra Aegypti in desertum et in solitudinem, et scient quia ego Dominus, pro eo quod dixeris: Fluvius meus est, et ego feci eum. Idcirco ecce ego ad te et ad flumina tua, daboque terram Aegypti in solitudines, gladio dissipatam, a turre Syenes usque ad terminos Aethiopiae. Non pertransibit eam pes hominis, neque pes iumenti gradietur in ea, et non habitabitur quadraginta annis. Daboque terram Aegypti desertam in medio terrarum desertarum, et civitates eius in medio urbium subversarum, et erunt desolatae quadraginta annis, et dispergam Aegyptios in nationes, et ventilabo eos in terras. Quia haec dicit Dominus Deus: Post finem quadraginta annorum congregabo Aegyptum de populis in quibus dispersi fuerant. Et reducam captivitatem Aegypti, et collocabo eos in terra Phatures, in terra nativitatis suae, et erunt ibi in regnum humile. Inter cetera regna erit humillima, et non elevabitur ultra super nationes, et imminuam eos ne imperent gentibus. Neque erunt ultra domui Israel in confidentia, docentes iniquitatem, ut fugiant et sequantur eos; et scient quia ego Dominus Deus. Et factum est in .xx. et septimo anno, in primo, in una mensis, factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, Nabuchodonosor rex Babylonis servire fecit exercitum suum servitute magna adversus Tyrum; omne caput decalvatum, et omnis humerus depilatus est, et merces non est reddita ei neque exercitui eius de Tyro pro servitute qua servivit mihi adversus eam. Propterea haec dicit Dominus Deus: Ecce ego dabo in Aegypto Nabuchodonosor regem Babylonis in terra Aegypti, et accipiet multitudinem eius, et depraedabitur manubias eius, et diripiet spolia eius, et erit merces exercitui illius, et operi quo servivit adversum eam. Dedi ei terram Aegypti pro eo quod laboraverit mihi, ait Dominus Deus. In die illo pullulabit cornu domui Israel, et tibi dabo apertum os in medio eorum, et scient quia ego Dominus.

XXX

Et factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, propheta et dic: Haec dicit Dominus Deus: Ululate, vae vae diei, quia iuxta est dies, et appropinquat dies Domini, dies nubis; tempus gentium erit. Et veniet gladius in Aegyptum, et erit pavor in Aethiopia, cum ceciderint vulnerati in Aegypto, et ablata fuerit multitudo illius, et destructa fundamenta eius. Aethiopia et Libya et Lydii, et reliquum omne vulgus, et Chub, et filii terrae foederis cum eis gladio cadent. Haec dicit Dominus Deus: Et corruent fulcientes Aegyptum, et destruetur superbia imperii eius; a turre Syenes gladio cadent in ea, ait Dominus exercituum. Et dissipabuntur in medio terrarum desolatarum, et urbes eius in medio civitatum desertarum erunt. Et scient quia ego Dominus, cum dedero ignem in Aegypto, et attriti fuerint omnes auxiliatores eius. In die illa egredientur nuntii a facie mea in trieribus ad conterendam Aethiopiae confidentiam, et erit pavor in eis in die Aegypti, quia absque dubio veniet. Haec dicit Dominus Deus: Et cessare faciam multitudinem Aegypti in manu Nabuchodonosor regis Babylonis. Ipse et populus eius cum eo, fortissimi gentium, adducentur ad disperdendam terram, et evaginabunt gladios suos super Aegyptum, et implebunt terram interfectis. Et faciam alveos fluminum aridos, et tradam terram in manus pessimorum, et dissipabo terram et plenitudinem eius manu alienorum; ego Dominus locutus sum. Haec dicit Dominus Deus: Et disperdam simulacra, et cessare faciam idola de Memphis, et dux de terra Aegypti non erit amplius, et dabo terrorem in terra Aegypti. Et disperdam terram Phatures, et dabo ignem in Taphnis, et faciam iudicia in Alexandria. Et effundam indignationem meam super Pelusium, robur Aegypti, et interficiam multitudinem Alexandriae. Et dabo ignem in Aegypto; quasi parturiens dolebit Pelusium, et Alexandria erit dissipata, et in Memphis angustiae cotidianae. Iuvenes Heliopoleos et Bubasti gladio cadent, et ipsae captivae ducentur. Et in Taphnis nigrescet dies, cum contrivero ibi sceptra Aegypti, et defecerit in ea superbia potentiae eius; ipsam nubes operiet, filiae autem eius in captivitatem ducentur. Et iudicia faciam in Aegypto, et scient quia ego Dominus. Et factum est in .xi. anno, in primo mense, in septima mensis, factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, brachium Pharaonis regis Aegypti confregi, et ecce non est obvolutum ut restitueretur ei sanitas, ut ligaretur pannis, et fasciaretur linteolis, et recepto robore posset tenere gladium. Propterea haec dicit Dominus Deus: Ecce ego ad Pharaonem regem Aegypti, et comminuam brachium eius forte, sed confractum,

et deiciam gladium de manu eius et dispergam egyp-
tum in gentibus et ventilabo eos in terris. Et confortabo bra-
chia regis babilonis. Daboque gladium meum
in manu eius et confringam brachia pharaonis et ge-
ment gemitibus interfecti coram facie eius. Et confortabo
brachia regis babilonis et brachia pharaonis con-
cident et scient quia ego dominus. Cum dedero gla-
dium meum in manu regis babilonis et extenderit
eum super terram egypti et dispergam egyptum in naciones et venti-
labo eos in terras et scient quia ego dominus.

XXXI

Et factum est in .xi. anno in tercio mense una mensis factum
est verbum domini ad me dicens. Fili hominis dic pharaoni re-
gi egypti et populo eius. Cui similis factus es in magnitu-
dine tua. Ecce assur quasi cedrus in libano pulcher
ramis et frondibus nemorosus excelsusque altitu-
dine et inter condensas frondes elevatum est cacumen
eius. aque nutrierunt illum. abyssus exaltavit il-
lum. flumina eius manabant in circuitu radicum
eius. rivos suos emisit ad universa ligna regionis.
Propterea elevata est altitudo eius super omnia ligna re-
gionis et multiplicata sunt arbusta eius. Et elevati
sunt rami eius pre aquis multis. Cumque extendis-
set umbram suam in ramis eius fecerunt nidos
omnia volatilia celi. et sub frondibus eius genuerunt
omnes bestie saltuum. et sub umbraculo illius habitabat
cetus gentium plurimarum. Eratque pulcherrimus in ma-
gnitudine sua. et in dilatatione arbustorum suorum. e-
rat enim radix illius iuxta aquas multas. Cedri non
fuerunt altiores illo in paradiso dei. abietes non ad-
equaverunt summitatem eius. et platani non fuerunt equa fron-
dibus illius. Omne lignum paradisi dei non est assimilatum illi
et pulchritudini eius. Quoniam speciosum feci eum et multis
condensisque frondibus. et emulata sunt eum omnia li-
gna voluptatis que erant in paradiso dei. Propterea hec dic-
it dominus deus. Pro eo quod sublimatus est in altitudine et de-
dit summitatem suam virentem atque condensam et eleva-
tum est cor eius in altitudine sua. Tradidi eum
in manu fortissimi gentium faciens faciet ei iuxta
impietatem eius eieci eum. Et succident eum
alieni et crudelissimi nationum et proicient eum super
montes et in cunctis convallibus corruent rami eius et
confringentur arbusta eius in universis rupibus terre et re-
cedent de umbraculo eius omnes populi terre et re-
linquent eum. In ruina eius habitaverunt omnia volatilia celi
et in ramis eius fuerunt universe bestie regionis. Quam
ob rem non elevabuntur in altitudine sua omnia ligna aqua-
rum nec ponent sublimitatem suam inter nemo-
rosa atque frondosa nec stabunt in sublimitate sua
omnia que irrigantur aquis. Quia omnes tradi-
ti sunt in mortem ad terram ultimam in medio filiorum
hominum ad eos qui descendunt in lacum. Hec dicit dominus
deus. In die qua descendit ad inferos induxi luctum
operui eum abysso et prohibui flumina eius et
coercui aquas multas. Contristatus est super eum libanus et
omnia ligna agri concussa sunt. A sonitu ruine
eius commovi gentes cum deducerem eum ad infernum cum his
qui descendebant in lacum. et consolata sunt in terra
infima omnia ligna voluptatis egregia atque preclara in li-
bano universa que irrigabantur aquis. Nam et ipsi cum eo
descendent in infernum ad interfectos gladio. et
brachium uniuscuiusque sedebit sub umbraculo il-
lius in medio nationum. Cui assimilatus
es o inclite atque sublimis inter ligna volup-
tatis. Ecce deductus es cum lignis voluptatis
ad terram ultimam. in medio incircumcisorum dormies
cum his qui interfecti sunt gladio. Ipse est
pharao et omnis multitudo eius dicit dominus deus.

Et factum est in .xii. anno in mense duodecimo in
una mensis factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis
assume lamentum super pharaonem regem egypti
et dices ad eum. Leoni gentium assimilatus es et dra-
coni qui est in mari. et ventilabas cornu
in fluminibus tuis et conturbabas aquas pedibus
tuis et conculcabas flumina earum. Propterea hec
dicit dominus deus. Expandam super te rete meum in multitudi-
ne populorum multorum et extraham te in sagena
mea. et proiciam te in terram super faciem agri abici-
am te. et habitare faciam super te omnia volatilia
celi. et saturabo de te bestias universe terre. Et da-
bo carnes tuas super montes et implebo colles tuos
sanie tua. Et irrigabo terram fetore sanguinis
tui super montes et valles implebuntur ex te. Et operi-
am cum extinctus fueris celum et nigrescere fa-
ciam stellas eius. Solem nube tegam et luna non da-
bit lumen suum. Omnia luminaria celi me-
rere faciam super te et dabo tenebras super terram tuam
dicit dominus deus. Cum ceciderint vulnerati tui in medio
terre ait dominus deus. Et irritabo cor popu-
lorum multorum cum induxero contritionem tuam in gen-
tibus super terras quas nescis. Et obstupescere fa-
ciam super te populos multos. Et reges eorum horrore nimio
formidabunt super te cum volare ceperit gladius meus super facies
eorum. Et obstupescent repente singuli pro anima sua in
die ruine tue. Quia hec dicit dominus deus. Gladius
regis babilonis veniet tibi in gladiis fortium deici-
am multitudinem tuam. inexpugnabiles omnes
gentes he. et vastabunt superbiam egypti et
dissipabitur multitudo eius. Et perdam omnia iumen-
ta eius que erant super aquas plurimas et non conturbabit eas
pes hominis ultra neque ungula iumen-
torum turbabit eas. Tunc purissimas reddam
aquas eorum et flumina eorum quasi oleum addu-
cam ait dominus deus. Cum dedero terram egypti desola-
tam. deseretur autem terra a plenitudine sua cum per-
cussero omnes habitatores eius. et scient quia ego
dominus. Planctus est et plangent eum filie gentium
plangent eum super egyptum et super multitudinem eius
plangent eum ait dominus deus. Et factum est

[illegible]

[illegible]

erit eum super se speculatorem. et ille viderit [illegible]
gladium venientem super terram et cecinerit bucina
et annuntiaverit populo. audiens autem quisquis ille
sonitum bucine non se observaverit. venerit que gladius
et tulerit eum. sanguis ipsius super caput eius erit. so-
nitum bucine audivit et non se observavit. sanguis
eius in ipso erit. si autem se custodierit animam suam
salvabit. Quod si speculator viderit gladium ve-
nientem et non insonuerit bucina. et populus non se cu-
stodierit. venerit que gladius et tulerit de eis animam
ille quidem in iniquitate sua captus est. sanguinem autem
eius de manu speculatoris requiram. Et tu fili hominis
speculatorem dedi te domui israel. audiens ergo ex
ore meo sermonem. annuntiabis eis ex me. si me
dicente ad impium. impie morte morieris. non fueris
locutus ut se custodiat impius a via sua. ipse im-
pius in iniquitate sua morietur. sanguinem autem eius de ma-
nu tua requiram. Si autem annuntiante te ad impium ut a
viis suis convertatur non fuerit conversus a via sua.
ipse in iniquitate sua morietur. porro tu animam
tuam liberasti. Tu ergo fili hominis dic ad domum isra-
hel. sic locuti estis dicentes. iniquitates nostre et pec-
cata nostra super nos sunt et in ipsis nos tabescimus. quomodo ergo vi-
vere poterimus. Dic ad eos. vivo ego dicit dominus deus
nolo mortem impii. sed ut revertatur impius a via
sua et vivat. Convertimini a viis vestris pessimis. et
quare moriemini domus israel. Tu ergo fili hominis dic ad fi-
lios populi tui. iustitia iusti non liberabit eum in quacumque
die peccaverit. et impietas impii non nocebit ei
in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua. et
iustus non poterit vivere in iustitia sua. in quacumque die
peccaverit. Etiam si dixero iusto quod vita vivat. et
[illegible]

me dicens: Fili hominis, qui habitant in ruinosis his super humum Israel loquentes aiunt: Unus erat Abraham, et hereditate possedit terram: nos autem multi, nobis data est terra in possessionem. Idcirco dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus: Qui in sanguine comeditis, et oculos vestros levatis ad immunditias vestras, et sanguinem funditis: numquid terram hereditate possidebitis? Stetistis in gladiis vestris, fecistis abominationes, et unusquisque uxorem proximi sui polluit: et terram hereditate possidebitis? Haec dices ad eos: Sic dicit Dominus Deus: Vivo ego, quia qui in ruinosis habitant, gladio cadent: et qui in agro est, bestiis tradetur ad devorandum: qui autem in praesidiis et in speluncis sunt, peste morientur. Et dabo terram in solitudinem et in desertum, et deficiet superba fortitudo eius: et desolabuntur montes Israel, eo quod nullus sit qui per eos transeat. Et scient quia ego Dominus, cum dedero terram eorum desolatam et desertam propter universas abominationes suas quas operati sunt. Et tu fili hominis: filii populi tui qui loquuntur de te iuxta muros, et in ostiis domorum, et dicunt unus ad alterum, vir ad proximum suum loquentes: Venite, et audiamus quis sit sermo egrediens a Domino. Et veniunt ad te, quasi si ingrediatur populus, et sedent coram te populus meus: et audiunt sermones tuos, et non faciunt eos: quia in canticum oris sui vertunt illos, et avaritiam suam sequitur cor eorum. Et es eis quasi carmen musicum, quod suavi dulcique sono canitur: et audiunt verba tua, et non faciunt ea. Et cum venerit quod praedictum est (ecce enim venit) tunc scient quod propheta fuerit inter eos.

XXXIIII Et factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, propheta de pastoribus Israel. Haec dicit Dominus Deus: Vae pastoribus Israel qui pascebant semetipsos. Nonne greges pascuntur a pastoribus? Lac comedebatis, et lanis operiebamini, et quod crassum erat occidebatis: gregem autem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit non consolidastis, et quod aegrotum non sanastis, quod fractum est non alligastis, et quod abiectum est non reduxistis, et quod perierat non quaesistis: sed cum austeritate imperabatis eis, et cum potentia. Et dispersae sunt oves meae, eo quod non esset pastor: et factae sunt in devorationem omnium bestiarum agri, et dispersae sunt. Erraverunt greges mei in cunctis montibus, et in universo colle excelso: et super omnem faciem terrae dispersi sunt greges mei, et non erat qui requireret, non erat, inquam, qui requireret. Propterea pastores audite verbum Domini: Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia pro eo quod facti sunt greges mei in rapinam, et oves meae in devorationem omnium bestiarum agri, eo quod non esset pastor: neque enim quaesierunt pastores mei gregem meum, sed pascebant pastores semetipsos, et greges meos non pascebant: propterea pastores audite verbum Domini. Haec dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum, et cessare eos faciam ut ultra non pascant gregem meum, nec pascant amplius semetipsos: et liberabo gregem meum de ore eorum, et non erit ultra eis in escam. Quia haec dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse requiram oves meas, et visitabo eas. Sicut visitat pastor gregem suum in die quando fuerit in medio ovium suarum dissipatarum, sic visitabo oves meas, et liberabo eas de omnibus locis in quibus dispersae fuerant in die nubis et caliginis. Et educam eas de populis, et congregabo eas de terris, et inducam eas in terram suam: et pascam eas in montibus Israel, in rivis, et in cunctis sedibus terrae. In pascuis uberrimis pascam eas, et in montibus excelsis Israel erunt pascua earum: ibi requiescent in herbis virentibus, et in pascuis pinguibus pascentur super montes Israel. Ego pascam oves meas, et ego eas accubare faciam, dicit Dominus Deus. Quod perierat requiram, et quod abiectum erat reducam, et quod confractum fuerat alligabo, et quod infirmum fuerat consolidabo, et quod pingue et forte custodiam: et pascam illas in iudicio. Vos autem greges mei, haec dicit Dominus Deus: Ecce ego iudico inter pecus et pecus, arietum et hircorum. Nonne satis vobis erat pascua bona depasci? insuper et reliquias pascuarum vestrarum conculcastis pedibus vestris: et cum purissimam aquam biberetis, reliquam pedibus vestris turbabatis. Et oves meae his quae conculcata pedibus vestris fuerant pascebantur: et quae pedes vestri turbaverant, haec bibebant. Propterea haec dicit Dominus Deus ad vos: Ecce ego ipse iudico inter pecus pingue et macilentum: pro eo quod lateribus et humeris impingebatis, et cornibus vestris ventilabatis omnia infirma pecora, donec dispergerentur foras: salvabo gregem meum, et non erit ultra in rapinam, et iudicabo inter pecus et pecus. Et suscitabo super eas pastorem unum qui pascat eas, servum meum David: ipse pascet eas, et ipse erit eis in pastorem. Ego autem Dominus ero eis in Deum: et servus meus David princeps in medio eorum: ego Dominus locutus sum. Et faciam cum eis pactum pacis, et cessare faciam bestias pessimas de terra: et qui habitant in deserto securi dormient in saltibus. Et ponam eos in circuitu collis mei benedictionem: et deducam imbrem in tempore suo, pluviae benedictionis erunt. Et dabit lignum agri fructum suum, et terra dabit germen suum, et erunt in terra sua absque timore: et scient quia ego Dominus, cum contrivero catenas iugi eorum, et eruero eos de manu imperantium sibi. Et non erunt ultra in rapinam in gentibus, neque bestiae terrae devorabunt eos: sed habitabunt confidenter absque ullo terrore. Et suscitabo eis germen nominatum: et non erunt ultra imminuti fame in terra, neque portabunt ultra opprobrium gentium. Et scient quia ego Dominus Deus eorum cum eis, et ipsi populus meus domus Israel, ait Dominus Deus. Vos autem greges mei, greges pascuae meae, homines estis: et ego Dominus Deus vester, dicit Dominus Deus.

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, pone faciem tuam adversum montem Seir, et prophetabis de eo, et dices illi: Haec dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te mons Seir, et extendam manum meam super te, et dabo te desolatum atque desertum. Urbes tuas demoliar, et tu desertus eris: et scies quia ego Dominus. Eo quod fueris inimicus sempiternus, et concluseris filios Israel in manus gladii in tempore afflictionis eorum, in tempore iniquitatis extremae. Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus, quoniam sanguini tradam te, et sanguis te persequetur: et cum sanguinem oderis, sanguis persequetur te. Et dabo montem Seir desolatum et desertum, et auferam de eo euntem et redeuntem. Et implebo montes

[illegible]

…occisorum suorum. In collibus tuis et in vallibus atque in torrentibus interfecti gladio cadent. In solitudines sempiternas tradam te, et civitates tue non habitabuntur: et scietis quia ego dominus. Eo quod dixeris: Due gentes et due terre mee erunt, et hereditate possidebo eas, cum dominus esset ibi: propterea vivo ego, dicit dominus deus, quia faciam iuxta iram tuam, et secundum zelum tuum quem fecisti odio habens eos: et notus efficiar per eos cum te iudicavero. Et scies quia ego dominus audivi universa opprobria tua, que locutus es de montibus Israel, dicens: Deserti nobis dati sunt ad devorandum. Et insurrexistis super me ore vestro, et derogastis adversum me verba vestra: ego audivi. Hec dicit dominus deus: Letante universa terra in solitudinem te redigam. Sicut gavisus es super hereditatem domus Israel eo quod fuerit dissipata, sic faciam tibi: dissipatus eris, mons Seir, et Idumea omnis: et scient quia ego dominus.

Tu autem, fili hominis, propheta super montes Israel, et dices: Montes Israel, audite verbum domini. Hec dicit dominus deus: Eo quod dixerit inimicus de vobis: Euge, altitudines sempiterne in hereditatem date sunt nobis: propterea vaticinare et dic: Hec dicit dominus deus: Pro eo quod desolati estis et conculcati per circuitum, et facti in hereditatem reliquis gentibus, et ascendistis super labium lingue et opprobrium populi: propterea, montes Israel, audite verbum domini dei: Hec dicit dominus deus montibus et collibus, torrentibus vallibusque et desertis, parietinis et urbibus derelictis, que depopulate sunt et subsannate a reliquis gentibus per circuitum: propterea hec dicit dominus deus: Quoniam in igne zeli mei locutus sum de reliquis gentibus et de Idumea universa, que dederunt terram meam sibi in hereditatem cum gaudio et toto corde et ex animo, et eiecerunt eam ut vastarent: idcirco vaticinare super humum Israel, et dices montibus et collibus, iugis et vallibus: Hec dicit dominus deus: Ecce ego in zelo meo et in furore meo locutus sum, eo quod confusionem gentium sustinueritis. Ideo hec dicit dominus deus: Ego levavi manum meam, ut gentes que in circuitu vestro sunt ipse confusionem suam portent. Vos autem, montes Israel, ramos vestros germinetis, et fructum vestrum afferatis populo meo Israel: prope enim est ut veniat. Quia ecce ego ad vos, et convertar ad vos, et arabimini et accipietis sementem. Et multiplicabo in vobis homines omnemque domum Israel: et habitabuntur civitates, et ruinosa instaurabuntur. Et replebo vos hominibus et iumentis, et multiplicabuntur et crescent: et habitare vos faciam sicut a principio, bonisque donabo maioribus quam habuistis ab initio: et scietis quia ego dominus. Et adducam super vos homines, populum meum Israel, et hereditate possidebunt te, et eris eis in hereditatem, et ultra non addes ut absque eis sis. Hec dicit dominus deus: Pro eo quod dicunt de vobis: Devoratrix hominum es, et suffocans gentem tuam: propterea homines non comedes amplius, et gentem tuam non necabis ultra, ait dominus deus: nec auditam faciam in te amplius confusionem gentium, et opprobrium populorum nequaquam portabis, et gentem tuam non amittes amplius, ait dominus deus. Et factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, domus Israel habitaverunt in humo sua, et polluerunt eam in viis suis et in studiis suis: iuxta immunditiam menstruate facta est via eorum coram me. Et effudi indignationem meam super eos pro sanguine quem fuderunt super terram, et in idolis suis polluerunt eam. Et dispersi eos in gentes, et ventilati sunt in terras: iuxta vias eorum et adinventiones eorum iudicavi eos. Et ingressi sunt ad gentes ad quas introierunt, et polluerunt nomen sanctum meum, cum diceretur de eis: Populus domini iste est, et de terra eius egressi sunt. Et peperci nomini sancto meo, quod polluerat domus Israel in gentibus ad quas ingressi sunt. Idcirco dices domui Israel: Hec dicit dominus deus: Non propter vos ego faciam, domus Israel, sed propter nomen sanctum meum, quod polluistis in gentibus ad quas intrastis. Et sanctificabo nomen meum magnum, quod pollutum est inter gentes, quod polluistis in medio earum: ut sciant gentes quia ego dominus, ait dominus exercituum, cum sanctificatus fuero in vobis coram eis. Tollam quippe vos de gentibus, et congregabo vos de universis terris, et adducam vos in terram vestram. Et effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, et ab universis idolis vestris mundabo vos. Et dabo vobis cor novum, et spiritum novum ponam in medio vestri: et auferam cor lapideum de carne vestra, et dabo vobis cor carneum. Et spiritum meum ponam in medio vestri, et faciam ut in preceptis meis ambuletis, et iudicia mea custodiatis et operemini. Et habitabitis in terra quam dedi patribus vestris, et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in deum. Et salvabo vos ex universis inquinamentis vestris: et vocabo frumentum et multiplicabo illud, et non imponam vobis famem. Et multiplicabo fructum ligni et genimina agri, ut non portetis ultra opprobrium famis in gentibus. Et recordabimini viarum vestrarum pessimarum studiorumque non bonorum, et displicebunt vobis iniquitates vestre et scelera vestra. Non propter vos ego faciam, ait dominus deus, notum sit vobis: confundimini et erubescite super viis vestris, domus Israel. Hec dicit dominus deus: In die qua mundavero vos ex omnibus iniquitatibus vestris, et inhabitari fecero urbes, et instauravero ruinosa, et terra deserta fuerit exculta, que quondam erat desolata in oculis omnis viatoris, dicent: Terra illa inculta facta est ut ortus voluptatis, et civitates deserte et destitute atque suffosse munite sederunt. Et scient gentes quecumque derelicte fuerint in circuitu vestro, quia ego dominus edificavi dissipata, plantavique inculta: ego dominus locutus sum et fecerim. Hec dicit dominus deus: Adhuc in hoc invenient me domus Israel, ut faciam eis: multiplicabo eos sicut gregem hominum, ut gregem sanctum, ut gregem Ierusalem in sollempnitatibus eius: sic erunt civitates deserte plene gregibus hominum: et scient quia ego dominus.

[illegible]

XXXVII

Et facta est super me manus domini, et eduxit me in spiritu domini, et dimisit me in medio campi qui erat plenus os…

sibus mortuorum. et circumduxit me per ea in gyro.
Erant autem multa valde super faciem campi.
siccaque vehementer. Et dixit ad me. fili hominis putasne
vivent ossa ista. Et dixi. domine deus tu nosti. Et
dixit ad me. Vaticinare de ossibus istis et dices eis.
Ossa arida audite verbum domini. Hec dicit dominus
deus ossibus his. Ecce ego intromittam in vos spiritum
et vivetis. et dabo super vos nervos. et succrescere
faciam super vos carnes. et superextendam in vobis cu-
tem. et dabo vobis spiritum et vivetis. Et scietis quia
ego dominus. Et prophetavi sicut preceperat mihi. Factus est
autem sonitus prophetante me. et ecce commotio.
et accesserunt ossa ad ossa. unumquodque ad iuncturam
suam. Et vidi et ecce super ea nervi et carnes a-
scenderunt. Et extenta est in eis cutis desuper. et spiritum
non habebant. Et dixit ad me. Vaticinare ad spiritum
vaticinare fili hominis et dices ad spiritum. Hec dicit
dominus deus. A quatuor ventis veni spiritus. et insuf-
fla super interfectos istos et reviviscant. Et prophetavi
sicut preceperat mihi. Et ingressus est in ea spiritus et vixe-
runt. steteruntque super pedes suos. exercitus nimis
grandis valde. Et dixit ad me. fili hominis ossa hec uni-
versa domus israel est. Ipsi dicunt. aruerunt ossa nostra. et pe-
riit spes nostra. et abscisi sumus. Propterea vaticinare
et dices ad eos. Hec dicit dominus deus. Ecce ego aperiam
tumulos vestros. et educam vos de sepulchris vestris po-
pulus meus. et inducam vos in terram israel. et scietis
quia ego dominus cum aperuero sepulchra vestra. et eduxero
vos de tumulis vestris popule meus. et dedero spiritum meum
in vobis. et vixeritis. et requiescere vos faciam super
humum vestram. et scietis quia ego dominus locutus
sum. et feci ait dominus deus. Et factus est sermo domini ad me
dicens. Et tu fili hominis sume tibi lignum unum
et scribe super illud iude et filiorum israel et soci-
orum eius. et tolle lignum alterum. et scribe super illud
ioseph lignum ephraim et cuncte domus israel so-
ciorumque eius. et adiunge illa unum ad alterum tibi in lig-
num unum. et erunt in unionem in manu tua. Cum autem
dixerint ad te filii populi tui loquentes. Nonne indi-
cas nobis quid in his tibi velis. loqueris ad eos. Hec
dicit dominus deus. Ecce ego assumam lignum io-
seph. quod est in manu ephraim et tribus israel que iuncte
sunt ei. et dabo illud pariter cum ligno iuda. et
faciam eos in lignum unum. et erunt unum in
manu eius. Erunt autem ligna super que scripseris in manu
tua in oculis eorum. Et dices ad eos. Hec dicit dominus deus.
Ecce ego assumam filios israel de medio nati-
onum ad quas abierunt. et congregabo eos undique.
et adducam eos ad humum suam. et faciam
eos gentem unam in terra in montibus israel. et rex unus
erit omnibus imperans. et non erunt ultra due gentes. nec divi-
dentur amplius in duo regna. neque polluentur in ydo-
lis suis. et abominationibus suis. et cunctis iniq-
uitatibus suis. Et salvos eos faciam de universis sedi-
bus suis in quibus peccaverunt. et mundabo eos. et erunt

populus. et ego ero eis deus. Et servus meus david rex super
eos. et pastor unus erit omnium eorum. in iudiciis
meis ambulabunt. et mandata mea custodi-
ent et facient ea. et habitabunt super terram quam
dedi servo meo iacob in qua habitaverunt patres vestri.
et habitabunt super eam ipsi et filii eorum et filii filiorum
eorum in perpetuum. et percutiam illis fedus pacis.
pactum sempiternum erit eis. et fundabo eos et multi-
plicabo. et dabo sanctificationem meam in medio eorum
in perpetuum. Et erit tabernaculum meum in eis. et ero
eis deus. et ipsi erunt mihi populus. et scient gentes quia ego
dominus sanctificator israel. cum fuerit sanctificatio me-
a in medio eorum in perpetuum.

XXXVIII

Et factus est sermo domini ad me dicens. fili hominis pone
faciem tuam contra gog. terram magog. principem capi-
tis mosoch et thubal. et vaticinare de eo. et di-
ces ad eum. Hec dicit dominus deus. Ecce ego ad te gog
principem capitis mosoch. et thubal. et circum-
agam te et ponam frenum in maxillis tuis. et educam
te et omnem exercitum tuum. equos et equites vestitos
omnes loricis. multitudinem magnam. hastam
et clipeum arripientium et gladium. persae ethi-
opes et libyes cum eis. omnes scutati et galeati. Gomer
et universa agmina eius. domus thogorma latera
aquilonis. et totum robur eius. populique multi
tecum. Prepara et instrue te. et omnem multitudi-
nem tuam que coacervata est ad te. et esto eis in precep-
tum. Post dies multos visitaberis. In novissimo anno-
rum venies ad terram que reversa est a gladio. et congregata
est de populis multis ad montes israel qui fuerunt deserti iu-
giter. Hec de populis educta est. et habitabunt in ea confidenter
universi. Ascendens autem quasi tempestas venies
et quasi nubes ut operias terram tu et omnia agmina tua
et populi multi tecum. Hec dicit dominus deus. In die illa
ascendent sermones super cor tuum. et cogitabis
cogitationem pessimam. et dices. Ascendam ad
terram absque muro. veniam ad quiescentes habitantes-
que secure. Omnes hii habitant sine muro. vectes et porte
non sunt eis. ut diripias spolia et invadas predam.
et inferas manum tuam super eos qui deserti fuerant et po-
stea restituti. et super populum qui congregatus est ex
gentibus. qui possidere cepit. et esse habitator umbi-
lici terre. Saba et dedan. et negotiatores tharsis et omnes
leones eius dicent tibi. Numquid ad sumenda spolia
tu venis. ecce ad diripiendam predam congregasti
multitudinem tuam. ut tollas argentum et aurum. et au-
feras supellectilem atque substantiam. et diripias
manubias infinitas. Propterea vaticinare fili hominis
et dices ad gog. Hec ait dominus deus. Numquid non in die
illo cum habitaverit populus meus israel confidenter sci-
es. et venies de loco tuo a lateribus aquilonis. tu et populi
multi tecum. ascensores equorum universi. cetus
magnus et exercitus vehemens. et ascendes super populum
meum israel. quasi nubes ut operias terram. In novissi-
mis diebus eris. et adducam te super terram meam.

[illegible]

XL

[illegible]

calamo uno, altitudinem quoque calamo uno. Et venit ad portam quae respiciebat ad viam orientalem, et ascendit per gradus eius, et mensus est limen portae calamo uno latitudinem, id est limen unum calamo uno in latitudine, et thalamum uno calamo in longum, et uno calamo in latum, et inter thalamos quinque cubitos, et limen portae iuxta vestibulum portae intrinsecus calamo uno. Et mensus est vestibulum portae octo cubitorum, et frontem eius duobus cubitis; vestibulum autem portae erat intrinsecus. Porro thalami portae ad viam orientalem, tres hinc et tres inde: mensura una trium, et mensura una frontium ex utraque parte. Et mensus est latitudinem liminis portae x cubitorum, et longitudinem portae xiii cubitorum, et marginem ante thalamos cubiti unius, et cubitus unus finis utrimque; thalami autem vi cubitorum erant hinc et inde. Et mensus est portam a tecto thalami usque ad tectum eius, latitudinem xxv cubitorum; ostium contra ostium. Et fecit frontes per lx cubitos,

ar. lx

et ad frontem atrium portae undique per circuitum, et ante faciem portae quae pertingebat usque ad faciem vestibuli portae interioris l cubitos. Et fenestras obliquas in thalamis et in frontibus eorum quae erant intra portam undique per circuitum; similiter autem erant et in vestibulis fenestrae per gyrum intrinsecus, et ante frontes pictura palmarum. Et eduxit me ad atrium exterius, et ecce gazophylacia, et pavimentum stratum lapide in atrio per circuitum: triginta gazophylacia in circuitu pavimenti. Et pavimentum in fronte portarum secundum longitudinem portarum erat inferius. Et mensus est latitudinem a facie portae inferioris usque ad frontem atrii interioris extrinsecus c cubitos ad orientem et ad aquilonem. Portam quoque quae respiciebat viam aquilonis atrii exterioris mensus est tam in longitudine quam in latitudine. Et thalamos eius tres hinc et tres inde, et frontem eius et vestibulum eius secundum mensuram portae prioris, l cubitorum longitudinem eius, et latitudinem xxv cubitorum. Fenestrae autem eius et vestibulum et sculpturae secundum mensuram portae quae respiciebat ad orientem, et septem graduum erat ascensus eius, et vestibulum ante eam. Et porta atrii interioris contra portam aquilonis et orientalem, et mensus est a porta usque ad portam c cubitos. Et eduxit me ad viam australem, et ecce porta quae respiciebat ad austrum, et mensus est frontem eius et vestibulum eius iuxta mensuras superiores, et fenestras eius et vestibula in circuitu sicut fenestras ceteras, l cubitorum longitudine et latitudine xxv cubitorum. Et in gradibus septem ascendebatur ad eam, et vestibulum ante fores eius, et caelatae palmae erant, una hinc et altera inde in fronte eius. Et porta atrii interioris in via australi, et mensus est a porta usque ad portam in via australi c cubitos. Et introduxit me in atrium interius ad portam australem, et mensus est portam iuxta mensuras superiores, thalamum eius et frontem eius et vestibulum eius eisdem mensuris. Et fenestras eius et vestibulum eius in circuitu

l cubitos longitudinis et latitudinis xxv cubitos, et vestibulum per gyrum longitudine xxv cubitorum et latitudine v cubitorum, et vestibulum eius ad atrium exterius, et palmas eius in fronte, et octo gradus erant quibus ascendebatur per eum. Et introduxit me in atrium interius per viam orientalem, et mensus est portam secundum mensuras superiores, thalamum eius et frontem eius et vestibulum eius sicut supra, et fenestras eius et vestibula eius in circuitu, longitudine l cubitorum et latitudine xxv cubitorum, et vestibulum eius, id est atrii exterioris, et palmae caelatae in fronte eius hinc et inde, et in octo gradibus ascensus eius. Et introduxit me ad portam quae respiciebat ad aquilonem, et mensus est secundum mensuras superiores, thalamum eius et frontem eius et vestibulum eius et fenestras eius per circuitum, longitudine l cubitorum et latitudine xxv cubitorum. Et vestibulum eius respiciebat ad atrium exterius, et caelatura palmarum in fronte eius hinc et inde, et in octo gradibus ascensus eius. Et per singula gazophylacia ostium in frontibus portarum; ibi lavabant holocaustum. Et in vestibulo portae duae mensae hinc et duae mensae inde, ut immoletur super eas holocaustum et pro peccato et pro delicto. Et ad latus exterius quod ascendit ad ostium portae quae pergit ad aquilonem duae mensae, et ad latus alterum ante vestibulum portae duae mensae. Quattuor mensae hinc et quattuor mensae inde; per latera portae octo mensae erant, super quas immolabant. Quattuor autem mensae ad holocaustum de lapidibus quadris exstructae, longitudine cubiti unius et dimidii, et latitudine cubiti unius et dimidii, et altitudine cubiti unius, super quas ponant vasa in quibus immolatur holocaustum et victima. Et labia earum palmi unius, reflexa intrinsecus per circuitum; super mensas autem carnes oblationis. Et extra portam interiorem gazophylacia cantorum in atrio interiori, quod erat in latere portae respicientis ad aquilonem, et facies eorum contra viam australem, una ex latere portae orientalis quae respiciebat ad viam aquilonis. Et dixit ad me: Hoc est gazophylacium quod respicit viam meridianam; sacerdotum erit qui excubant in custodiis templi. Porro gazophylacium quod respicit ad viam aquilonis sacerdotum erit qui excubant ad ministerium altaris. Isti sunt filii Sadoc, qui accedunt de filiis Levi ad Dominum ut ministrent ei. Et mensus est atrium longitudine c cubitorum et latitudine c cubitorum per quadrum, et altare ante faciem templi. Et introduxit me in vestibulum templi, et mensus est vestibulum v cubitis hinc et v cubitis inde, et latitudinem portae trium cubitorum hinc et trium cubitorum inde. Longitudinem autem vestibuli xx cubitorum, et latitudinem xi cubitorum, et octo gradibus ascendebatur ad eam. Et columnae erant in frontibus, una hinc et altera inde.

Et introduxit me in templum, et mensus est frontes, sex cubitos latitudinis hinc et sex cubitos latitudinis inde, latitudinem tabernaculi. Et latitudo portae x cubitorum erat, et latera portae v cubitis hinc et v cubitis inde, et mensus est longitudinem eius xl cubitorum et latitudinem eius xx cubitorum. Et ingressus intrinsecus mensus est in fronte portae duos cubitos

[illegible]

XLII

[illegible]

Et ad ventum australem mensus est quinquaginta calamos in calamo mensurae per circuitum. Et ad ventum occidentalem mensus est quinquaginta calamos in calamo mensurae. Per quattuor ventos mensus est murum eius undique per circuitum, longitudinem quingentorum cubitorum et latitudinem quingentorum cubitorum, dividentem inter sanctuarium et vulgi locum.

XLIII

Et duxit me ad portam quae respiciebat ad viam orientalem. Et ecce gloria Dei Israhel ingrediebatur per viam orientalem, et vox erat ei quasi vox aquarum multarum, et terra splendebat a maiestate eius. Et vidi visionem secundum speciem quam videram quando venit ut disperderet civitatem, et species secundum aspectum quam videram iuxta fluvium Chobar. Et cecidi super faciem meam, et maiestas Domini ingressa est templum per viam portae quae respiciebat ad orientem. Et elevavit me spiritus, et introduxit me in atrium interius; et ecce repleta erat gloria Domini domus. Et audivi loquentem ad me de domo, et vir qui stabat iuxta me dixit ad me: Fili hominis, locus solii mei et locus vestigiorum pedum meorum, ubi habito in medio filiorum Israhel in aeternum. Et non polluent ultra domus Israhel nomen sanctum meum, ipsi et reges eorum in fornicationibus suis, et in ruinis regum suorum et in excelsis. Qui fabricati sunt limen suum iuxta limen meum, et postes suos iuxta postes meos, et murus erat inter me et eos, et polluerunt nomen sanctum meum in abominationibus suis quas fecerunt, propter quod consumpsi eos in ira mea. Nunc ergo repellant procul fornicationem suam et ruinas regum suorum a me, et habitabo in medio eorum semper. Tu autem, fili hominis, ostende domui Israhel templum, et confundantur ab iniquitatibus suis, et metiantur fabricam, et erubescant ex omnibus quae fecerunt. Figuram domus et fabricae eius, exitus et introitus, et omnem descriptionem eius et universa praecepta eius, cunctumque ordinem eius et omnes leges eius ostende eis, et scribes in oculis eorum, ut custodiant omnes descriptiones eius et praecepta illius et faciant ea. Ista est lex domus in summitate montis: omnis finis eius in circuitu sanctum sanctorum est. Haec est ergo lex domus. Istae autem mensurae altaris in cubito verissimo, qui habebat cubitum et palmum. In sinu eius erat cubitus, et cubitus in latitudine, et definitio eius usque ad labium eius et in circuitu palmus unus. Haec quoque erat fossa altaris. Et de sinu terrae usque ad crepidinem novissimam duo cubiti, et latitudo cubiti unius; et a crepidine minore usque ad crepidinem maiorem quattuor cubiti, et latitudo unius cubiti. Ipse autem arihel quattuor cubitorum, et ab arihel usque ad sursum cornua quattuor. Et arihel duodecim cubitorum in longitudine, per duodecim cubitos latitudinis, quadrangulatum aequis lateribus. Et crepido quattuordecim cubitorum longitudinis per quattuordecim cubitos latitudinis in quattuor angulis eius, et corona in circuitu eius dimidii cubiti, et sinus eius unius cubiti per circuitum. Gradus autem eius versi ad orientem. Et dixit ad me: Fili hominis, haec dicit Dominus Deus: Hii sunt ritus altaris in quacumque die fuerit fabricatum, ut offeratur super illud holocaustum et effundatur sanguis. Et dabis sacerdotibus et Levitis qui sunt de semine Sadoc, qui accedunt ad me, ait Dominus Deus, ut offerant mihi vitulum de armento pro peccato. Et adsumens de sanguine eius pones super quattuor cornua eius et super quattuor angulos crepidinis et super coronam in circuitu, et mundabis illud et expiabis. Et tolles vitulum qui oblatus fuerit pro peccato, et conburres eum in separato loco domus extra sanctuarium. Et in die secunda offeres hircum caprarum inmaculatum pro peccato, et expiabunt altare sicut expiaverunt in vitulo. Cumque conpleveris expians illud, offeres vitulum de armento inmaculatum et arietem de grege inmaculatum. Et offeres eos in conspectu Domini, et mittent sacerdotes super eos sal, et offerent eos holocaustum Domino. Septem diebus facies hircum pro peccato cotidie, et vitulum de armento et arietem de pecoribus inmaculatos offerent. Septem diebus expiabunt altare et mundabunt illud, et implebunt manum eius. Expletis autem septem diebus, in die octava et ultra facient sacerdotes super altare holocausta vestra, et quae pro pace offerunt, et placatus ero vobis, ait Dominus Deus.

Et convertit me ad viam portae sanctuarii exterioris, quae respiciebat ad orientem, et erat clausa. Et dixit Dominus ad me: Porta haec clausa erit; non aperietur, et vir non transiet per eam, quoniam Dominus Deus Israhel ingressus est per eam, eritque clausa principi. Princeps ipse sedebit in ea, ut comedat panem coram Domino; per viam vestibuli portae ingredietur, et per viam eius egredietur. Et adduxit me per viam portae aquilonis in conspectu domus, et vidi et ecce implevit gloria Domini domum Domini, et cecidi in faciem meam. Et dixit ad me Dominus: Fili hominis, pone cor tuum, et vide oculis tuis, et auribus tuis audi omnia quae ego loquor ad te de universis caerimoniis domus Domini et de cunctis legibus eius; et pones cor tuum in viis templi per omnes exitus sanctuarii. Et dices ad exasperantem me domum Israhel: Haec dicit Dominus Deus: Sufficiant vobis omnia scelera vestra, domus Israhel, eo quod inducitis filios alienos incircumcisos corde et incircumcisos carne, ut sint in sanctuario meo et polluant domum meam; et offertis panes meos, adipem et sanguinem, et dissolvitis pactum meum in omnibus sceleribus vestris. Et non servastis praecepta sanctuarii mei, et posuistis custodes observationum mearum in sanctuario meo vobismetipsis. Haec dicit Dominus Deus: Omnis alienigena incircumcisus corde et incircumcisus carne non ingredietur sanctuarium meum, omnis filius alienus qui est in medio filiorum Israhel. Sed et Levitae qui longe recesserunt a me in errore filiorum Israhel, et erraverunt a me post idola sua, et portaverunt iniquitatem suam, erunt in sanctuario meo aeditui et ianitores portarum domus et ministri domus. Ipsi mactabunt holocausta et victimas populi

XLVI

tos immaculatos cotidie .vii. diebus et pro peccato hyrcum caprarum cotidie. Et sacrificium ephi per vitulum et ephi per arietem faciet. et olei hin per singula ephi. Septimo mense .xv. die mensis in sollempnitate faciet sicut supra dicta sunt per .vii. dies. tam pro peccato quam pro holocausto. et in sacrificio et in oleo.

Hec dicit dominus deus. Porta atrii interioris que respicit ad orientem erit clausa sex diebus in quibus opus fit. die autem sabbati aperietur. sed et in die kalendarum aperietur. et intrabit princeps per viam vestibuli porte deforis et stabit in limine porte. et facient sacerdotes holocaustum eius et pacifica eius. et adorabit super limen porte et egredietur. porta autem non claudetur usque ad vesperam. Et adorabit populus terre ad ostium porte illius in sabbatis et in kalendis coram domino.

[illegible]

[illegible]

…in ordinem patribus vestris, et cadet terra haec vobis in possessionem. Hic autem est terminus terrae ad plagam septentrionalem a mari magno via Hethalon venientibus Sedada, Emath, Berotha, Sabarim quae est inter terminum Damasci et confinium Emath, domus Thichon quae est iuxta terminum Auran. Et erit terminus a mari usque ad atrium Enon terminus Damasci, et ab aquilone ad aquilonem terminus Emath plaga septentrionalis. Porro plaga orientalis de medio Auran et de medio Damasci et de medio Galaad et de medio terrae Israhel, Iordanis disterminans ad mare orientale; metiemini plagam orientalem. Plaga autem australis meridiana a Thamar usque ad aquas contradictionis Cades, et torrens usque ad mare magnum; et haec est plaga ad meridiem australis. Et plaga maris mare magnum a confinio per directum donec venias Emath; haec est plaga maris. Et dividetis terram istam vobis per tribus Israhel, et mittetis eam in hereditatem vobis et advenis qui accesserint ad vos, qui genuerint filios in medio vestrum; et erunt vobis sicut indigenae inter filios Israhel; vobiscum divident possessionem in medio tribuum Israhel. In tribu autem quacumque fuerit advena, ibi dabitis possessionem illi, ait Dominus Deus.

Et haec nomina tribuum a finibus aquilonis iuxta viam Ethalon pergentibus Emath atrium Enan terminus Damasci ad aquilonem iuxta Emath, et erit ei plaga orientalis mare Dan una. Et super terminum Dan a plaga orientali usque ad plagam maris Aser una. Et super terminum Aser a plaga orientali usque ad plagam maris Nepthalim una. Et super terminum Nepthalim a plaga orientali usque ad plagam maris Manasse una. Et super terminum Manasse a plaga orientali usque ad plagam maris Ephraim una. Et super terminum Ephraim a plaga orientali usque ad plagam maris Ruben una. Et super terminum Ruben a plaga orientali usque ad plagam maris Iuda una. Et super terminum Iuda a plaga orientali usque ad plagam maris erunt primitiae quas separabitis, xx et quinque milibus latitudinis et longitudinis, sicut singulae partes a plaga orientali usque ad plagam maris, et erit sanctuarium in medio eius. Primitiae quas separabitis Domino, longitudo xxv milibus et latitudo decem milibus. Haec autem erunt primitiae sanctuarii sacerdotum: ad aquilonem longitudinis xxv, et ad mare latitudinis x milia, et ad meridiem longitudinis xxv milia; et erit sanctuarium Domini in medio eius. Sacerdotibus sanctificatum erit de filiis Sadoch qui custodierunt caerimonias meas et non erraverunt cum errarent filii Israhel sicut erraverunt et Levitae.

Et erunt eis primitiae de primitiis terrae sanctum sanctorum iuxta terminum Levitarum. Sed et Levitis similiter iuxta fines sacerdotum xxv milia longitudinis et latitudinis x milia. Omnis longitudo xxv milium et latitudo x milium. Non venundabunt ex eo neque mutabunt nec transferentur primitiae terrae, quia sanctificatae sunt Domino. Quinque milia autem quae supersunt in latitudine per xxv milia profana erunt urbis in habitaculum et in suburbana; et erit civitas in medio eius. Et haec mensurae eius: ad plagam septentrionalem quingenta et iiii milia, et ad plagam australem quingenta et iiii milia, et ad plagam orientalem quingenta et iiii milia, et ad plagam occidentalem quingenta et quattuor milia. Erunt autem suburbana civitatis ad aquilonem ducenta quinquaginta, et ad meridiem ducenta l, et ad orientem cc l, et ad mare cc l. Quod autem reliquum fuerit in longitudine secundum primitias sanctuarii, x milia in orientem et x milia in occidentem, erunt sicut primitiae sanctuarii, et erunt fruges eius in panes his qui serviunt civitati. Servientes autem civitati operabuntur ex omnibus tribubus Israhel. Omnes primitiae xxv milium per xxv milia in quadrum separabuntur in primitias sanctuarii et possessionem civitatis. Quod autem reliquum fuerit principis erit ex omni parte primitiarum sanctuarii et possessionis civitatis e regione xxv milium primitiarum usque ad terminum orientalem, sed et ad mare e regione xxv milium usque ad terminum maris similiter in partibus principis erit. Et erunt primitiae sanctuarii et sanctuarium templi in medio eius. De possessione autem Levitarum et de possessione civitatis in medio partium principis erit inter terminum Iuda et inter terminum Beniamin, et ad principem pertinebit. Et reliquis tribubus a plaga orientali usque ad plagam occidentalem Symeon una. Contra terminum Beniamin a plaga orientali usque ad plagam occidentalem Symeon una. Et super terminum Symeonis a plaga orientali usque ad plagam occidentalem Ysachar una. Et super terminum Ysachar a plaga orientali usque ad plagam occidentalem Zabulon una. Et super terminum Zabulon a plaga orientali usque ad plagam maris Gad una. Et super terminum Gad ad plagam austri in meridie, et erit finis de Thamar usque ad aquas contradictionis Cades, hereditas contra mare magnum. Haec est terra quam mittetis in sortem tribubus Israhel, et hae partitiones earum, ait Dominus Deus. Et hii egressus civitatis: a plaga septentrionali quingentos et quattuor milia mensurabis. Et portae civitatis in nominibus tribuum Israhel, portae tres a septentrione: porta Ruben una, porta Iudae una, porta Levi una. Et ad plagam orientalem quingentos et quattuor milia, et portae tres: porta Ioseph una, porta Beniamin…

Danielis propheta Ieronimus.

una, porta Dan una. Et ad plagam meridianam quingentos et quattuor milia metietur, et portae tres: porta Symeonis una, porta Ysachar una, porta Zabulon una. Et ad plagam occidentalem quingentos et quattuor milia, et portae eorum tres: porta Gad una, porta Aser una, porta Neptalim una. Per circuitum decem et octo milia. Et nomen civitatis ex illa die: Dominus ibidem. Explicit.

Incipit prologus in Danielem prophetam.

Danielem prophetam iuxta septuaginta interpretes Domini Salvatoris ecclesie non legunt, utentes Theodotionis editione, et hoc cur acciderit nescio. Sive enim quia sermo chaldaicus est et quibusdam proprietatibus a nostro eloquio discrepat, noluerunt septuaginta interpretes easdem lingue lineas in translatione servare; sive sub nomine eorum ab alio nescio quo non satis chaldaeam linguam sciente editus liber est; sive aliud quid cause extiterit ignoro; hoc unum affirmare possum, quod multum a veritate discordet et recto iudicio repudiatus sit. Sciendum quippe Danielem maxime et Esdram hebraicis quidem litteris sed chaldaico sermone conscriptos et unam Ieremie pericopen, Iob quoque cum arabica lingua habere plurimam societatem. Denique et ego adolescentulus post Quintiliani et Tullii lectionem ac flores rethoricos, cum me in lingue huius pistrinum reclusissem et multo sudore multoque tempore vix cepissem anhelantia stridentiaque verba resonare, et quasi per cryptam ambulans rarum desuper lumen aspicerem, impegi novissime in Danielem, et tanto tedio affectus sum ut desperatione subita omnem veterem laborem voluerim contempnere. Verum adhortante me quodam hebreo et illud mihi sua lingua crebrius ingerente: labor omnia vincit improbus, qui mihi videbar sciolus inter eos, cepi rursum discipulus esse chaldaicus. Et ut verum fatear, usque ad presentem diem magis possum sermonem chaldaicum legere et intelligere quam sonare. Hec ideo retuli ut difficultatem vobis Danielis ostenderem, qui apud hebreos nec Susanne habet historiam nec ympnum trium puerorum nec Belis draconisque fabulas; quas nos, quia in toto orbe disperse sunt, veru anteposito easque iugulante subiecimus, ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncasse. Audivi ego quendam de preceptoribus iudeorum, cum Susanne derideret historiam et a greco nescio quo diceret esse confictam, illud opponere quod Origeni quoque Affricanus opposuit, ethimologias has: ΑΠΟ ΤΟΥ ΣΧΙΝΟΥ ΣΧΙΣΑΙ et ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΡΙΝΟΥ ΠΡΙΣΑΙ de greco sermone descendere. Cuius rei nos hanc intelligentiam possumus dare, ut verbi gratia dicamus ab arbore ilice dixisse eum: ilico pereas, et a lentisco: in lentem te comminuat angelus, vel non lente pereas, aut lentus, id est flexibilis, ducaris ad mortem, sive aliud quid ad arboris nomen conveniens. Deinde tantum otii fuisse tribus pueris ut in camino estuantis incendii metro luderent et per ordinem ad laudem Dei elementa omnia provocarent; aut quod miraculum divineque aspirationis indicium vel draconem interfectum offa picis vel sacerdotum Belis machinas deprehensas, que magis sollertia providi viri quam prophetali essent spiritu perpetrata. Cum vero ad Abacuc venirent et de Iudea in Chaldeam discophorum lectarium raptum, querebant exemplum ubi legissemus in toto veteri testamento quemquam sanctorum gravi volasse corpore et in puncto hore tanta terrarum spatia transisse. Cui cum quidam e nostris satis promptulus ad loquendum Ezechielem adduxisset in medium, et diceret eum de Chaldea in Iudeam fuisse translatum, derisit hominem et ex ipso volumine demonstravit Ezechielem in spiritu se vidisse transpositum. Denique et apostolum nostrum, utpote eruditum hominem et qui legem ab hebreis didicerat, non fuisse ausum affirmare se raptum in corpore, sed dixisse: Sive in corpore sive extra corpus nescio, Deus scit. His et talibus argumentis apocriphas in libro ecclesie fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio iudicium derelinquens, admoneo non haberi Danielem apud hebreos inter prophetas, sed inter eos qui agiographa conscripserunt. In tres siquidem partes omnis ab eis scriptura dividitur: in legem, in prophetas et in agiographa, id est in quinque et octo et undecim libros, de quo non est huius temporis disserere. Que autem ex hoc propheta, immo contra hunc librum Porphirius obiciat, testes sunt Methodius, Eusebius, Apollinaris, qui multis versuum milibus eius vesanie respondentes, nescio an curioso lectori satisfecerint. Unde obsecro vos, o Paula et Eustochium, fundatis pro me ad Dominum preces, ut quamdiu in hoc corpusculo sum, scribam aliquid gratum vobis, utile ecclesie, dignum posteris. Presentium quippe iudiciis non satis moveor, qui in utramque partem aut amore labuntur aut odio.

Incipit Daniel propheta.

Anno tertio regni Ioachim regis Iuda venit Nabuchodonosor rex Babilonis in Ierusalem et obsedit eam. Et tradidit Dominus in manu eius Ioachim regem Iuda et partem vasorum domus Dei et asportavit ea in terram Sennaar in domum dei sui

asportavit in domum thesauri dei sui.
Et ait rex asphanez preposito eunuchorum su-
orum ut introduceret de filiis israhel et de semine
regio et tyrannorum pueros in quibus nulla
esset macula. decoros forma et eruditos om-
ni sapientia. cautos scientia et doctos disciplina. et qui
possent stare in palatio regis. ut doceret eos
litteras et linguam chaldeorum. Et constituit eis
rex annonam per singulos dies de cibis suis.
et de vino unde bibebat ipse. ut enutriti tribus
annis postea starent in conspectu regis. Fue-
runt ergo inter eos de filiis iuda. daniel. ana-
nias. misahel. et azarias. Et imposuit eis
prepositus eunuchorum nomina. Danieli bal-
thasar. ananie sydrach. misaheli misa-
ch. et azarie abdenago. Proposuit autem da-
niel in corde suo ne pollueretur de mensa regis
neque de vino potus eius. Et rogavit eunuchorum
prepositum ne contaminaretur. Dedit autem
deus danieli gratiam et misericordiam in conspectu principis
eunuchorum. Et ait princeps eunuchorum ad
danielem. Timeo ego dominum meum regem
qui constituit vobis cibum et potum. Qui si vi-
derit vultus vestros macilentiores pre ceteris a-
dolescentibus coevis vestris. condempnabitis caput
meum regi. Et dixit daniel ad malassar quem
constituerat princeps eunuchorum super danielem
ananiam misahel et azariam. Tempta
nos obsecro servos tuos diebus x. et dentur nobis
legumina ad vescendum et aqua ad bibendum.
et contemplare vultus nostros et vultus pu-
erorum qui vescuntur cibo regio. et sicut videris fa-
cies cum servis tuis. Qui audito sermone
huiuscemodi temptavit eos diebus decem. Post
dies autem x. apparuerunt vultus eorum meliores
et corpulentiores pre omnibus pueris qui vesce-
bantur cibo regio. Porro malassar tollebat
cibaria et vinum potus eorum. dabatque eis le-
gumina. Pueris autem his dedit deus scientiam et
disciplinam in omni libro et sapientia. Danie-
li autem intelligentiam omnium visionum et somp-
niorum. Completis itaque diebus post quos
dixerat rex ut introducerentur. introduxit eos
prepositus eunuchorum in conspectu na-
buchodonosor. Cumque locutus eis fuisset
rex non sunt inventi tales de universis ut
daniel. ananias. misahel. et azarias. Et
steterunt in conspectu regis. et omne verbum sapien-
tie et intellectus quod sciscitatus est ab eis rex invenit
in eis decuplum super cunctos ariolos et magos
qui erant in universo regno eius. Fuit autem
daniel usque ad annum primum cyri regis.
Anno secundo regni nabuchodonosor vidit
nabuchodonosor somnium et conterritus est spiritus eius. et somnium eius
fugit ab eo. Precepit autem rex ut convocarentur ario-
li et magi et malefici et chaldei. ut indica-
rent regi somnia sua. Qui cum venissent
steterunt coram rege. Et dixit ad eos rex. Vidi
somnium. et mente confusus ignoro quid viderim.
Responderuntque chaldei regi syriace. Rex in sempi-
ternum vive. Dic somnium servis tuis. et inter-
pretationem eius indicabimus. Et respondens rex
ait chaldeis. Sermo recessit a me. Nisi indicaveritis
michi somnium et coniecturam eius. peribitis
vos. et domus vestre publicabuntur. Si autem
somnium et coniecturam eius narraveritis. premia
et dona et honorem multum accipietis a
me. Somnium igitur et interpretationem eius indicate
michi. Responderunt secundo atque dixerunt. Rex somnium
dicat servis suis. et interpretationem eius indi-
cabimus. Respondit rex et ait. Certe novi quod tempus re-
dimitis. scientes quod recesserit a me sermo. Si ergo
somnium non indicaveritis michi. una est de vobis
sententia. quod interpretationem quoque fallacem et decep-
tione plenam composueritis ut loquamini
michi donec tempus pertranseat. Somnium itaque di-
cite michi ut sciam quod interpretationem quoque ve-
ram loquamini. Respondentes ergo chaldei co-
ram rege dixerunt. Non est homo super terram qui
sermonem tuum rex possit implere. Sed neque regum
quisquam magnus et potens verbum huius-
cemodi sciscitatur ab omni ariolo et mago et chal-
deo. Sermo enim quem tu rex queris gravis est. nec
reperietur quisquam qui indicet illum in conspec-
tu regis. exceptis diis quorum non est cum hominibus
conversatio. Quo audito rex in furore et in ira
magna precepit ut perirent omnes sapientes
babilonis. Et egressa sententia sapientes interficie-
bantur. Querebanturque daniel et socii eius ut
perirent. Tunc daniel requisivit de lege atque
sententia ab arioch principe militie regis qui e-
gressus fuerat ad interficiendos sapientes babi-
lonis. Et interrogavit eum qui a rege acceperat
potestatem. quam ob causam tam crudelis sententia
a facie regis esset egressa. Cum ergo rem indicas-
set arioch danieli. daniel ingressus rogavit
regem ut tempus daret sibi ad solutionem
indicandam regi. Et ingressus est daniel do-
mum suam. ananieque et misaheli et azarie so-
ciis suis indicavit negotium. ut quererent
misericordiam a facie dei celi super sacramento isto. et
non perirent daniel et socii eius cum ceteris sapi-
entibus babilonis. Tunc danieli per visionem
nocte misterium revelatum est. et benedixit deum
celi et ait. Sit nomen domini benedictum a seculo
et usque in seculum. quia sapientia et fortitudo eius
sunt. Et ipse mutat tempora et etates. transfert re-
gna atque constituit. dat sapientiam sapientibus
et scientiam intelligentibus disciplinam. Ipse
revelat abscondita et profunda. novit in te-

[illegible]

[te]nebris constituta, et lux cum eo est. Tibi Deus patrum nostrorum confiteor, teque laudo: quia sapientiam et fortitudinem dedisti mihi: et nunc ostendisti mihi quae rogavimus te, quia sermonem regis aperuisti nobis. Post haec Daniel ingressus ad Arioch, quem constituerat rex ut perderet sapientes Babylonis, sic ei locutus est: Sapientes Babylonis ne perdas: introduc me in conspectu regis, et solutionem regi narrabo. Tunc Arioch festinus introduxit Danielem ad regem, et dixit ei: Inveni hominem de filiis transmigrationis Iudae, qui solutionem regi annuntiet. Respondit rex, et dixit Danieli, cuius nomen erat Baltassar: Putasne vere potes indicare mihi somnium quod vidi, et interpretationem eius? Et respondens Daniel coram rege, ait: Mysterium, quod rex interrogat, sapientes, magi, arioli et aruspices nequeunt indicare regi. Sed est Deus in caelo revelans mysteria, qui indicavit tibi rex Nabuchodonosor, quae ventura sunt in novissimis temporibus. Somnium tuum, et visiones capitis tui in cubili tuo huiuscemodi sunt: Tu rex cogitare coepisti in strato tuo, quid esset futurum post haec: et qui revelat mysteria, ostendit tibi quae ventura sunt. Mihi quoque non in sapientia, quae est in me plus quam in cunctis viventibus, sacramentum hoc revelatum est: sed ut interpretatio regi manifesta fieret, et cogitationes mentis tuae scires. Tu rex videbas, et ecce quasi statua una grandis: statua illa magna, et statura sublimis stabat contra te, et intuitus eius erat terribilis. Huius statuae caput ex auro optimo erat, pectus autem et brachia de argento, porro venter et femora ex aere: tibiae autem ferreae, pedum quaedam pars erat ferrea, quaedam autem fictilis. Videbas ita, donec abscissus est lapis de monte sine manibus: et percussit statuam in pedibus eius ferreis et fictilibus, et comminuit eos. Tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, aes, argentum, et aurum, et redacta quasi in favillam aestivae areae, quae rapta sunt vento: nullusque locus inventus est eis: lapis autem, qui percusserat statuam, factus est mons magnus, et implevit universam terram. Hoc est somnium: interpretationem quoque eius dicemus coram te, rex. Tu rex regum es: et Deus caeli regnum, fortitudinem, et imperium, et gloriam dedit tibi: et omnia, in quibus habitant filii hominum et bestiae agri, volucresque caeli: dedit in manu tua, et sub dicione tua universa constituit: tu es ergo caput aureum. Et post te consurget regnum aliud minus te, argenteum: et regnum tertium aliud aereum, quod imperabit universae terrae. Et regnum quartum erit velut ferrum. Quomodo ferrum comminuit et domat omnia, sic comminuet et conteret omnia haec. Porro quia vidisti pedum et digitorum partem testae figuli, et partem ferream: regnum divisum erit, quod tamen de plantario ferri orietur, secundum quod vidisti ferrum mixtum testae ex luto. Et digitos pedum ex parte ferreos, et ex parte fictiles: ex parte regnum erit solidum, et ex parte contritum. Quod autem vidisti ferrum mixtum testae ex luto, commiscebuntur quidem humano semine, sed non adhaerebunt sibi, sicut ferrum misceri non potest testae. In diebus autem regnorum illorum, suscitabit Deus caeli regnum, quod in aeternum non dissipabitur, et regnum eius alteri populo non tradetur: comminuet autem, et consumet universa regna haec: et ipsum stabit in aeternum. Secundum quod vidisti, quod de monte abscissus est lapis sine manibus, et comminuit testam, et ferrum, et aes, et argentum, et aurum, Deus magnus ostendit regi quae ventura sunt postea: et verum est somnium, et fidelis interpretatio eius. Tunc rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suam, et Danielem adoravit, et hostias, et incensum praecepit ut sacrificarent ei. Loquens ergo rex, ait Danieli: Vere Deus vester Deus deorum est, et Dominus regum, et revelans mysteria: quoniam tu potuisti aperire sacramentum hoc. Tunc rex Danielem in sublime extulit, et munera multa et magna dedit ei: et constituit eum principem super omnes provincias Babylonis: et praefectum magistratuum super cunctos sapientes Babylonis. Daniel autem postulavit a rege, et constituit super opera provinciae Babylonis Sidrach, Misach, et Abdenago: ipse autem Daniel erat in foribus regis.

Nabuchodonosor rex fecit statuam auream, altitudine cubitorum sexaginta, latitudine cubitorum sex, et statuit eam in campo Dura provinciae Babylonis. Itaque Nabuchodonosor rex misit ad congregandos satrapas, magistratus, et iudices, duces, et tyrannos, et praefectos, omnesque principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statuae, quam erexerat Nabuchodonosor rex. Tunc congregati sunt satrapae, magistratus, et iudices, duces, et tyranni, et optimates, qui erant in potestatibus constituti, et universi principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statuae, quam erexerat Nabuchodonosor rex. Stabant autem in conspectu statuae, quam posuerat Nabuchodonosor rex, et praeco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus, et linguis: in hora qua audieritis sonitum tubae, et fistulae, et citharae, sambucae, et psalterii, et symphoniae, et universi generis musicorum, cadentes adorate statuam auream, quam constituit Nabuchodonosor rex. Si quis autem non prostratus adoraverit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. Post haec igitur statim ut audierunt omnes populi sonitum tubae, fistulae, et citharae, sambucae, et psalterii, et symphoniae, et omnis generis musicorum, cadentes omnes populi, tribus, et linguae adoraverunt statuam auream, quam constituerat Nabuchodonosor rex. Statimque in ipso tempore accedentes viri Chaldaei accusaverunt Iudaeos: dixeruntque Nabuchodonosor regi: Rex, in aeternum vive: tu rex posuisti decretum, ut omnis homo qui audierit sonitum tubae, fistulae, et citharae, sambucae, et psalterii, et symphoniae, et universi generis musicorum ...

adoretis statuam auream. Si quis autem non prostratus adoraverit: mittetur in fornacem ignis ardentis. Sunt ergo viri iudaei quos constituisti super opera regionis babylonis. sydrach. misach. et abdenago. viri isti contempserunt rex decretum tuum. deos tuos non colunt. et statuam auream quam erexisti non adorant. Tunc nabuchodonosor in furore et in ira praecepit ut adducerentur sydrach. misach et abdenago. Qui confestim adducti sunt in conspectu regis. Pronuntiansque nabuchodonosor rex ait eis. Vere sydrach. misach. et abdenago deos meos non colitis. et statuam auream quam constitui non adoratis. Nunc ergo si estis parati quacumque hora audieritis sonitum tubae. fistulae. et citharae. sambucae. et psalterii. et symphoniae. et omnis generis musicorum prosternite vos. et adorate statuam quam feci. Quod si non adoraveritis. eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis. Et quis est deus qui eripiat vos de manu mea? Respondentes sydrach. misach et abdenago. dixerunt regi nabuchodonosor. Non oportet nos de hoc respondere tibi. Ecce enim deus noster quem colimus potest eripere nos de camino ignis ardentis et de manibus tuis o rex liberare. Quod si noluerit. notum tibi sit rex quia deos tuos non colimus et statuam auream quam erexisti non adoramus. Tunc nabuchodonosor repletus est furore. et aspectus faciei illius immutatus est super sydrach misach et abdenago. Et praecepit ut succenderetur fornax septuplum quam succendi consueverat. Et viris fortissimis de exercitu suo iussit ut ligatis pedibus sydrach. misach. et abdenago mitterent eos in fornacem ignis ardentis. Et confestim viri illi vincti cum bracis suis et tiaris et calciamentis et vestibus missi sunt in medium fornacis ignis ardentis. Nam iussio regis urgebat. fornax autem succensa erat nimis. Porro viros illos qui miserant sydrach misach et abdenago. interfecit flamma ignis. Viri autem hi tres. id est sydrach. misach. et abdenago. ceciderunt in medio camino ignis ardentis colligati. Et ambulabant in medio flammae [illegible] laudantes deum et benedicentes domino. Stans autem azarias oravit sic. aperiensque os suum in medio ignis ait. Benedictus es domine deus patrum nostrorum et laudabile et gloriosum nomen tuum in saecula. Quia iustus es in omnibus quae fecisti nobis. et universa opera tua vera. et viae tuae rectae. et omnia iudicia tua vera. Iudicia enim vera fecisti iuxta omnia quae induxisti super nos et super civitatem sanctam patrum nostrorum hierusalem. quia in veritate et in iudicio induxisti omnia haec propter peccata nostra. Peccavimus enim et inique egimus recedentes a te. et deliquimus in omnibus. et praecepta tua non audivimus. nec observavimus nec fecimus sicut praeceperas nobis ut bene nobis esset. Omnia ergo quae induxisti super nos et universa quae fecisti nobis in vero iudicio fecisti. Et tradidisti nos in manibus inimicorum nostrorum iniquorum et pessimorum praevaricatorumque. et regi iniusto et pessimo ultra omnem terram. Et nunc non possumus aperire os. confusio et obprobrium facti sumus servis tuis et his qui colunt te. Ne quaeso tradas nos in perpetuum propter nomen tuum et ne dissipes testamentum tuum. neque auferas misericordiam tuam a nobis propter abraham dilectum tuum et isaac servum tuum et israel sanctum tuum. quibus locutus es pollicens quod multiplicares semen eorum sicut stellas caeli et sicut harenam quae est in litore maris. Quia domine imminuti sumus plus quam omnes gentes. sumusque humiles in universa terra hodie propter peccata nostra. Et non est in tempore hoc princeps et propheta et dux. neque holocaustum. neque sacrificium neque oblatio neque incensum neque locus primitiarum coram te ut possimus invenire misericordiam tuam. Sed in animo contrito et spiritu humilitatis suscipiamur. Sicut in holocausto arietum et taurorum et sicut in milibus agnorum pinguium. sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie ut placeat tibi quoniam non est confusio confidentibus in te. Et nunc sequimur te in toto corde et timemus te et quaerimus faciem tuam. Ne confundas nos. sed fac nobiscum iuxta mansuetudinem tuam et secundum multitudinem misericordiae tuae. Et erue nos in mirabilibus tuis et da gloriam nomini tuo domine. et confundantur omnes qui ostendunt servis tuis mala. Confundantur in omni potentia tua et robur eorum conteratur. Et sciant quia tu es dominus deus solus et gloriosus super orbem terrarum. Et non cessabant qui miserant eos ministri regis succendere fornacem naptha et stuppa et pice et malleolis. Et effundebatur flamma super fornacem cubitis quadraginta novem. et erupit et incendit quos repperit iuxta fornacem de chaldaeis. Angelus autem domini descendit cum azaria et sociis eius in fornacem. et excussit flammam ignis de fornace. et fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem. Et non tetigit eos omnino ignis neque contristavit nec quicquam molestiae intulit. Tunc hi tres quasi ex uno ore laudabant et glorificabant et benedicebant deum in fornace dicentes. Benedictus es domine deus patrum nostrorum et laudabilis et gloriosus et superexaltatus in saecula. Et benedictum nomen gloriae tuae sanctum et laudabile et superexaltatum in omnibus saeculis. Benedictus es in templo sancto gloriae tuae et superlaudabilis et supergloriosus in saecula. Benedictus es in throno regni tui et superlaudabilis et superexaltatus in saecula. Benedictus es qui intueris abyssos et sedes super cherubin et laudabilis et superexaltatus in saecula. Benedictus es in firmamento caeli et laudabilis et gloriosus in saecula. Benedicite omnia opera domini domino laudate et superexaltate eum in saecula. Benedicite angeli domini domino. laudate et superexaltate eum in se-

[illegible]

cula. Bn̄. celi dn̄o. laudate et sup̄exaltate
eum in s(e)cla. Bn̄. aque om̄s que sup̄ celos sunt dn̄o
laudate et sup̄exaltate eum in s(e)cla. Bn̄. om̄s uirtu
tes dn̄i dn̄o. laudate et sup̄ eum in s(e)cla. Bn̄di
cite sol et luna dn̄o. laudate et sup̄exal. e. i s(e)c.
Bn̄. stelle celi dn̄o. laudate et sup̄exal. e. i s(e)c.
Bn̄. om̄s ymber et ros dn̄o. laudate et sup̄ex. e. i s(e)c.
Bn̄. om̄s sp̄s dei dn̄o. laudate et sup̄exalta. e. i s(e)c.
Bn̄. ignis et estus dn̄o. laudate et sup̄ex. e. i s(e)c.
Bn̄. frigus et estas dn̄o. laudate et sup̄ex. e. i s(e)c.
Bn̄. rores et pruina dn̄o. laudate et sup̄ex. e. i s(e)c.
Bn̄. gelu et frigus dn̄o. laudate et sup̄exal. e. i s(e)c.
Bn̄. glacies et niues dn̄o. laudate et sup̄ex. e. i s(e)c.
Bn̄. noctes et dies dn̄o. laudate et sup̄exal. e. i s(e)c.
Bn̄. lux et tenebre dn̄o. laudate et sup̄exal. e. i s(e)c.
Bn̄. fulgura et nubes dn̄o. laudate et sup̄exal. e. i s(e)c.
Bndicat terra dn̄o. laudet et sup̄exaltet eum i s(e)c.
Bn̄. montes et colles dn̄o. laudate et sup̄exal. e. i s(e)c.
Bn̄. uniu(er)sa germinatia in terra dn̄o. la. et sup̄ex. e. i s(e)c.
Bn̄. fontes dn̄o. laudate et sup̄exaltate eum i s(e)c.
Bn̄. maria et flumina dn̄o. laudate et sup̄ex. e. i s(e)c.
Bn̄. cete et om̄ia q(ue) mouentur i aquis dn̄o. la. et sup̄ex. e. i s(e)c.
Bn̄. om̄s uolucres celi dn̄o. laud. et sup̄ex. e. i s(e)c.
Bn̄. om̄s bestie et pecora dn̄o. laud. et sup̄ex. e. i s(e)c.
Bn̄. filii hominum dn̄o. laudate et sup̄ex. eu. i s(e)c.
Bndicat isr̄l dn̄o. laudet et sup̄exaltet eu. i s(e)c.
Bn̄. sacerdotes dn̄i dn̄o. laudate et sup̄ex. e. i s(e)c.
Bn̄. serui dn̄i dn̄o. laudate et sup̄exaltate. e. i s(e)c.
Bn̄. sp̄s et aīe iustorum dn̄o. laud. et sup̄exal. e. i s(e)c.
Bn̄. s(an)c(t)i et humiles corde dn̄o. la. et sup̄ex. e. i s(e)c.
Bn̄. anania. azaria. misael dn̄o. la. et sup̄exal
tate eum in s(e)cula. quia eruit nos de inferno et
saluos fecit de manu mortis. et liberauit de medio
ardentis flamme. et de medio ignis eruit nos. Co(n)
fitemini dn̄o quoniam bonus. quoniam in s(e)c(u)l(u)m m(isericord)ia ei(us).
Bn̄dicite om̄s religiosi dn̄o deo deorum. laudate et co(n)
fitemini quoniam in om̄ia s(e)cla m(isericord)ia eius. Hucusq(ue)
n(on) habetur in hebreo. et que posuimus de theodotionis
editione translata sunt. Tunc nabuch. rex ob
stupuit et surrexit propere et ait optimatibus suis.
Nonne tres uiros misimus in medio ignis compedi
tos. Qui respondentes dixerunt regi. uere rex. Et ait
ait. Ecce ego uideo uiros .iiii. solutos et ambu
lantes in medio ignis. et nichil corruptionis in eis e(st).
et species quarti similis est filio dei. Tunc accessit nabuch.
ad hostium fornacis ignis ardentis et ait. Sidr
ach. misach. et abdenago serui dei excelsi egredi
mini et uenite. Statimq(ue) egressi sunt sy
drach. misach. et abdenago de medio ignis.
de medio ignis. Et congregati satrape et magistratus
et iudices et potentes regis. contemplabantur ui
ros illos. quoniam nichil potestatis habuisset ignis in corpori
bus eorum. et capillus capitis eorum non esset adustus. et
sarabulla eorum non fuissent immutata. et odor ignis
non transisset per eos. Et erumpens nabuch. ait. Bn̄

dictus deus eorum. sidrach. misach. et abdenago
qui misit angelum suum. et eruit seruos suos qui
crediderunt in eum. et uerbum regis immutauerunt et tradi
derunt corpora sua ne seruirent et ne adorarent om̄nem
deum excepto deo suo. A me ergo positum est h(oc) decretum.
ut om̄is populus tribus et lingua quecumq(ue) locuta fuerit
blasphemiam contra deum sydrach. misach. et abdenago
pereat. et domus eius uastetur. Neque enim est alius deus
qui possit ita saluare. Tunc rex promouit sydrach
misach. et abdenago in prouincia babilonis. Na
buchodonosor rex omnibus populis gentibus et linguis qui habitant
in uniuersa terra. pax uobis multiplicetur. Signa et
mirabilia fecit apud me deus excelsus. Placuit ergo
mihi predicare signa eius quia magna sunt. et
mirabilia eius quia fortia. et regnum eius regnum sem
piternum. et potestas eius in generationem et generationem.
Ego nabuch. quietus eram in domo mea et flo
rens in palatio meo. Sompnium uidi quod per
terruit me. et cogitationes mee in stratu meo et uisiones
capitis mei conturbauerunt me. et per me
cum est decretum ut introducerentur in conspectu meo
cuncti sapientes babilonis. et ut solutionem sompnii
indicarent michi. Tunc ingrediebantur arioli. magi. chaldei
et aruspices. et sompnium narraui in conspectu eorum
et solutionem eius non indicauerunt michi. donec colle
ga ingressus est in conspectu meo daniel cui nomen
balthasar. secundum nomen dei mei. qui habet sp̄m deorum
sanctorum in semetipso. et sompnium coram eo locutus sum.
Balthasar princeps ariolorum quem ego scio quod
deorum sanctorum sp̄m habeas in te. et omne sacramentum non est impossi
bile tibi. uisiones sompniorum meorum quas uidi et
solutionem eorum narra michi. Visio capitis mei in
cubili meo. Videbam et ecce arbor in medio terre et al
titudo eius nimia. et magna arbor et fortis. et
proceritas eius contingens celum. Aspectus illius
erat usque ad terminos uniuerse terre. folia eius pulcher
rima. et fructus eius nimius. et esca uniuersorum in
ea. Subter eam habitabant animalia et bestie. et in ramis
eius conuersabantur uolucres celi. et ex ea uescebatur om̄nis
caro. Videbam in uisione capitis mei super stratum
meum. et ecce uigil et sanctus de celo descendit.
clamauit fortiter et sic ait. Succidite arborem et precidi
te ramos eius. et excutite folia eius. et dispergite
fructus eius. et fugiant bestie que subter eam sunt
et uolucres de ramis eius. Verumptamen germen radicum
eius in terra sinite. et alligetur uinculo ferreo
et ereo. in herbis que foris sunt. et rore celi tingatur.
et cum feris sit pars eius in herba terre. Cor
ab humano commutetur. et cor fere detur ei. et
.vii. tempora mutentur super eum. In sententia uigilum
decretum est. et sermo sanctorum et petitio. donec cognoscant
uiuentes quoniam dominatur excelsus in regno hominum
et cuicumque uoluerit dabit illud. et humillimum
hominem constituet super eum. Hoc sompnium
uidi ego rex nabuch. Tu ergo balthasar in

tationem narra festinus quia omnes sapientes regni mei non queunt solutionem edicere mihi. Tu autem potes quia spiritus deorum sanctorum in te est. Tunc Daniel cuius nomen Baltassar cepit intra semetipsum tacitus cogitare quasi hora una, et cogitationes eius conturbabant eum. Respondens autem rex ait: Baltassar somnium et interpretatio eius non conturbent te. Respondit Baltassar et dixit: Domine mi, somnium his qui te oderunt et interpretatio eius hostibus tuis sit. Arborem quam vidisti sublimem atque robustam cuius altitudo pertingit usque ad celum et aspectus illius in omnem terram, et rami eius pulcherrimi et fructus eius nimius et esca omnium in ea, subter eam habitantes bestie agri et in ramis eius commorantes aves celi, tu es rex qui magnificatus es et invaluisti, et magnitudo tua crevit et pervenit usque ad celum et potestas tua in terminos universe terre. Quod autem vidit rex vigilem et sanctum descendere de celo et dicere: Succidite arborem et dissipate illam, attamen germen radicum eius in terra dimittite, et vinciatur ferro et ere in herbis foris, et rore celi conspergatur et cum feris sit pabulum eius donec septem tempora mutentur super eum. Hec est interpretatio sententie altissimi que pervenit super dominum meum regem. Eicient te ab hominibus et cum bestiis ferisque erit habitatio tua, et fenum ut bos comedes et rore celi infunderis. Septem quoque tempora mutabuntur super te donec scias quod dominetur excelsus super regnum hominum et cuicumque voluerit det illud. Quod autem precepit ut relinqueretur germen radicum eius, id est arboris, regnum tuum tibi manebit postquam cognoveris potestatem esse celestem. Quamobrem rex consilium meum placeat tibi, et peccata tua elemosinis redime et iniquitates tuas misericordiis pauperum. Forsitan ignoscet delictis tuis. Omnia hec venerunt super Nabuchodonosor regem. Post finem mensium duodecim in aula Babilonis deambulabat. Responditque rex et ait: Nonne hec est Babilon civitas magna quam ego edificavi in domum regni in robore fortitudinis mee et in gloria decoris mei? Cumque sermo adhuc esset in ore regis vox de celo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor rex, regnum tuum transibit a te, et ab hominibus eicient te et cum bestiis et feris erit habitatio tua, fenum quasi bos comedes et septem tempora mutabuntur super te donec scias quod dominetur excelsus in regno hominum et cuicumque voluerit det illud. Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor, et ex hominibus abiectus est et fenum ut bos comedit, et rore celi corpus eius infectum est donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent et ungues eius quasi avium. Igitur post finem dierum ego Nabuchodonosor oculos meos ad celum levavi, et sensus meus redditus est mihi, et altissimo benedixi et viventem in sempiternum laudavi et glorificavi, quia potestas eius potestas sempiterna et regnum eius in generationem et generationem. Et omnes habitatores terre apud eum in nichilum reputati sunt. Iuxta voluntatem enim suam facit tam in virtutibus celi quam in habitatoribus terre, et non est qui resistat manui eius et dicat ei: Quare fecisti? In ipso tempore sensus meus reversus est ad me, et ad honorem regni mei decoremque perveni, et figura mea reversa est ad me, et optimates mei et magistratus mei requisierunt me, et in regno meo restitutus sum, et magnificentia amplior addita est mihi. Nunc ergo ego Nabuchodonosor laudo et magnifico et glorifico regem celi, quia omnia opera eius vera et vie eius iudicia, et gradientes in superbia potest humiliare.

V

Baltassar rex fecit grande convivium optimatibus suis mille, et unusquisque secundum suam bibebat etatem. Precepit ergo iam temulentus ut afferrentur vasa aurea et argentea que asportaverat Nabuchodonosor pater eius de templo quod fuit in Ierusalem, ut biberent in eis rex et optimates eius uxoresque eius et concubine. Tunc allata sunt vasa aurea et argentea que asportaverat de templo quod fuerat in Ierusalem, et biberunt in eis rex et optimates eius, uxores et concubine illius. Bibebant vinum et laudabant deos suos aureos et argenteos, ereos, ferreos, ligneosque et lapideos. In eadem hora apparuerunt digiti quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aule regie, et rex aspiciebat articulos manus scribentis. Tunc facies regis commutata est et cogitationes eius conturbabant eum, et compages renum eius solvebantur et genua eius ad se invicem collidebantur. Exclamavit itaque rex fortiter ut introducerent magos, Chaldeos et aruspices. Et proloquens rex ait sapientibus Babilonis: Quicumque legerit scripturam hanc et interpretationem eius manifestam mihi fecerit, purpura vestietur et torquem auream habebit in collo, et tertius in regno meo erit. Tunc ingressi omnes sapientes regis non potuerunt nec scripturam legere nec interpretationem indicare regi. Unde rex Baltassar satis conturbatus est, et vultus illius immutatus est, sed et optimates eius turbabantur. Regina autem pro re que acciderat regi et optimatibus eius domum convivii ingressa est, et proloquens ait: Rex in eternum vive. Non te conturbent cogitationes tue, neque facies tua immutetur. Est vir in regno tuo qui spiritum deorum sanctorum habet in se, et in diebus patris tui scientia et sapientia invente sunt in eo. Nam rex Nabuchodonosor pater tuus principem magorum, incantatorum, Chaldeorum et aruspicum constituit eum, pater inquam tuus o rex, quia spiritus amplior et prudentia intelligentiaque et interpretatio somniorum et ostensio secretorum ac solutio ligatorum invente sunt in eo, hoc est in Daniele, cui rex posuit nomen Baltassar. Nunc itaque Daniel vocetur, et interpretationem

narrabit. Igitur introductus est Daniel coram rege. Ad quem praefatus rex ait: Tu es Daniel de filiis captivitatis Iudae, quem adduxit rex pater meus de Iudaea? Audivi de te quoniam spiritum deorum habeas, et scientia intelligentiaque ac sapientia ampliores inventae sint in te. Et nunc introgressi sunt in conspectu meo sapientes magi, ut scripturam hanc legerent, et interpretationem eius indicarent mihi: et nequiverunt sensum sermonis edicere mihi. Porro ego audivi de te quod possis obscura interpretari, et ligata dissolvere. Si igitur vales scripturam legere, et interpretationem eius indicare mihi, purpura vestieris, et torquem auream circa collum tuum habebis, et tertius in regno meo princeps eris. Ad quae respondens Daniel, ait coram rege: Munera tua sint tibi, et dona domus tuae alteri da: scripturam autem legam tibi rex, et interpretationem eius ostendam tibi. O rex, Deus altissimus regnum et magnificentiam, gloriam, et honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo. Et propter magnificentiam quam dederat ei, universi populi, tribus, et linguae, tremebant et metuebant eum: quos volebat, interficiebat: et quos volebat, percutiebat: et quos volebat, exaltabat: et quos volebat, humiliabat. Quando autem elevatum est cor eius, et spiritus illius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, et gloria eius ablata est: et a filiis hominum eiectus est, sed et cor eius cum bestiis positum est, et cum onagris erat habitatio eius: foenum quoque ut bos comedebat, et rore caeli corpus eius infectum est, donec cognosceret quod potestatem haberet Altissimus in regno hominum: et quemcumque voluerit, suscitabit super illud. Tu quoque filius eius Baltassar non humiliasti cor tuum, cum scires omnia haec: sed adversum Dominatorem caeli elevatus es: et vasa domus eius allata sunt coram te: et tu et optimates tui, et uxores tuae, et concubinae tuae vinum bibistis in eis: deos quoque argenteos, et aureos, et aereos, ferreos, ligneosque et lapideos, qui non vident, neque audiunt, neque sentiunt, laudasti: porro Deum, qui habet flatum tuum in manu sua, et omnes vias tuas, non glorificasti. Idcirco ab eo missus est articulus manus, quae scripsit hoc quod exaratum est. Haec autem est scriptura, quae digesta est: Mane, Thecel, Phares. Et haec interpretatio sermonis. Mane: numeravit Deus regnum tuum, et complevit illud. Thecel: appensus es in statera, et inventus es minus habens. Phares: divisum est regnum tuum, et datum est Medis et Persis. Tunc iubente rege indutus est Daniel purpura, et circumdata est torques aurea collo eius: et praedicatum est de eo quod haberet potestatem tertius in regno suo. Eadem nocte interfectus est Baltassar rex Chaldaeus. Et Darius Medus successit in regnum annos natus sexaginta duos.

VI

Placuit Dario, et constituit super regnum satrapas centum viginti, ut essent in toto regno suo. Et super eos principes tres, ex quibus Daniel unus erat: ut satrapae illis redderent rationem, et rex non sustineret aliquam molestiam. Igitur Daniel superabat omnes principes, et satrapas: quia spiritus Dei amplior erat in eo. Porro rex cogitabat constituere eum super omne regnum: unde principes et satrapae quaerebant occasionem ut invenirent Danieli ex latere regis: nullamque causam et suspicionem reperire potuerunt, eo quod fidelis esset, et omnis culpa et suspicio non inveniretur in eo. Dixerunt ergo viri illi: Non inveniemus Danieli huic aliquam occasionem, nisi forte in lege Dei sui. Tunc principes et satrapae subripuerunt regi, et sic locuti sunt ei: Dari rex, in aeternum vive: consilium inierunt omnes principes regni tui, magistratus, et satrapae, senatores, et iudices, ut decretum imperatorium exeat, et edictum: ut omnis qui petierit aliquam petitionem a quocumque deo et homine usque ad triginta dies, nisi a te rex, mittatur in lacum leonum. Nunc itaque rex confirma sententiam, et scribe decretum: ut non immutetur quod statutum est a Medis atque Persis, nec praevaricari cuiquam liceat. Porro rex Darius proposuit edictum, et statuit. Quod cum Daniel comperisset, id est, constitutam legem, ingressus est domum suam: et fenestris apertis in cenaculo suo contra Ierusalem, tribus temporibus in die flectebat genua sua, et adorabat, confitebaturque coram Deo suo, sicut et ante facere consueverat. Viri ergo illi curiosius inquirentes, invenerunt Danielem orantem et obsecrantem Deum suum. Et accedentes locuti sunt regi super edicto: Rex, numquid non constituisti ut omnis homo qui rogaret quemquam de diis et hominibus usque ad dies triginta, nisi te rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quem respondens rex, ait: Verus est sermo iuxta decretum Medorum atque Persarum, quod praevaricari non licet. Tunc respondentes dixerunt coram rege: Daniel de filiis captivitatis Iuda, non curavit de lege tua, et de edicto quod constituisti: sed tribus temporibus per diem orat obsecratione sua. Quod verbum cum audisset rex, satis contristatus est: et pro Daniele posuit cor ut liberaret eum, et usque ad occasum solis laborabat ut erueret illum. Viri autem illi intelligentes regem, dixerunt ei: Scito rex quia lex Medorum atque Persarum est ut omne decretum quod constituerit rex, non liceat immutari. Tunc rex praecepit, et adduxerunt Danielem, et miserunt eum in lacum leonum. Dixitque rex Danieli: Deus tuus, quem colis semper, ipse liberabit te. Allatusque est lapis unus, et positus est super os laci: quem obsignavit rex anulo suo, et anulo optimatum suorum, ne quid fieret contra Danielem. Et abiit rex in domum suam, et dormivit incenatus, cibique non sunt allati coram eo, insuper et somnus recessit ab eo. Tunc rex primo diluculo consurgens, festinus ad lacum leonum perrexit: appropinquansque lacui, Danielem voce lacrimabili inclamavit, et affatus est eum: Daniel serve Dei viventis, Deus tuus, cui tu servis semper, putasne valuit te liberare a leonibus? Et Daniel regi respondens ait: Rex, in aeternum vive: Deus meus misit angelum suum, et conclusit ora leonum, et non nocuerunt mihi: quia coram eo iustitia inventa est in me: sed et coram te, rex, delictum non feci. Tunc vehementer rex gavisus est super eo, et Danielem praecepit educi de lacu: eductusque est Daniel de lacu, et nulla laesio inventa est in eo, quia credidit Deo suo. Iubente autem

adducti sunt viri illi qui accusaverant Danielem, et in lacum leonum missi sunt, ipsi et filii et uxores eorum; et non pervenerunt usque ad pavimentum laci, donec arriperent eos leones, et omnia ossa eorum comminuerunt. Tunc Darius rex scripsit universis populis, tribubus et linguis habitantibus in universa terra: Pax vobis multiplicetur. A me constitutum est decretum, ut in universo imperio et regno meo tremiscant et paveant Deum Danielis. Ipse est enim Deus vivens et aeternus in saecula, et regnum eius non dissipabitur, et potestas eius usque in aeternum. Ipse liberator atque salvator, faciens signa et mirabilia in caelo et in terra, qui liberavit Danielem de lacu leonum. Porro Daniel perseveravit usque ad regnum Darii, regnumque Cyri Persae.

Anno primo Balthasar regis Babylonis, Daniel somnium vidit; visio autem capitis eius in cubili suo; et somnium scribens, brevi sermone comprehendit, summatimque perstringens ait: Videbam in visione mea nocte, et ecce quattuor venti caeli pugnabant in mari magno. Et quattuor bestiae grandes ascendebant de mari, diversae inter se. Prima quasi leaena, et alas habebat aquilae. Aspiciebam donec evulsae sunt alae eius, et sublata est de terra, et super pedes quasi homo stetit, et cor hominis datum est ei. Et ecce bestia alia similis urso in parte stetit; et tres ordines erant in ore eius, et in dentibus eius, et sic dicebant ei: Surge, comede carnes plurimas. Post haec aspiciebam, et ecce alia quasi pardus, et alas habebat avis quasi quattuor super se, et quattuor capita erant in bestia, et potestas data est ei. Post haec aspiciebam in visione noctis, et ecce bestia quarta terribilis atque mirabilis, et fortis nimis; dentes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens, et reliqua pedibus suis conculcans; dissimilis autem erat ceteris bestiis, quas videram ante eam, et habebat cornua decem. Considerabam cornua, et ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum, et tria de cornibus primis evulsa sunt a facie eius; et ecce oculi quasi oculi hominis erant in cornu isto, et os loquens ingentia. Aspiciebam donec throni positi sunt, et antiquus dierum sedit; vestimentum eius candidum quasi nix, et capilli capitis eius quasi lana munda; thronus eius flammae ignis, rotae eius ignis accensus. Fluvius igneus rapidusque egrediebatur a facie eius; milia milium ministrabant ei, et decies milies centena milia assistebant ei. Iudicium sedit, et libri aperti sunt. Aspiciebam propter vocem sermonum grandium quos cornu illud loquebatur; et vidi quoniam interfecta esset bestia, et perisset corpus eius, et traditum esset ad comburendum igni; aliarum quoque bestiarum ablata esset potestas, et tempora vitae constituta essent eis usque ad tempus et tempus. Aspiciebam ergo in visione noctis, et ecce cum nubibus caeli quasi filius hominis veniebat, et usque ad antiquum dierum pervenit, et in conspectu eius obtulerunt eum. Et dedit ei potestatem, et honorem, et regnum; et omnes populi, tribus, et linguae ipsi servient; potestas eius potestas aeterna, quae non auferetur, et regnum eius quod non corrumpetur. Horruit spiritus meus; ego Daniel territus sum in his, et visiones capitis mei conturbaverunt me. Accessi ad unum de assistentibus, et veritatem quaerebam ab eo de omnibus his; qui dixit mihi interpretationem sermonum, et docuit me. Hae quattuor bestiae magnae quattuor sunt regna quae consurgent de terra. Suscipient autem regnum sancti Dei altissimi, et obtinebunt regnum usque in saeculum et saeculum saeculorum. Post hoc volui diligenter discere de bestia quarta, quae erat dissimilis valde ab omnibus, et terribilis nimis; dentes et ungues eius ferrei; comedebat et comminuebat, et reliqua pedibus suis conculcabat; et de cornibus decem quae habebat in capite, et de alio quod ortum fuerat, ante quod ceciderant tria cornua, et de cornu illo quod habebat oculos et os loquens grandia, et maius erat ceteris. Aspiciebam, et ecce cornu illud faciebat bellum adversus sanctos, et praevalebat eis, donec venit antiquus dierum, et iudicium dedit sanctis excelsi; et tempus advenit, et regnum obtinuerunt sancti. Et sic ait: Bestia quarta regnum quartum erit in terra, quod maius erit omnibus regnis, et devorabit universam terram, et conculcabit et comminuet eam. Porro cornua decem ipsius regni decem reges erunt; et alius consurget post eos, et ipse potentior erit prioribus, et tres reges humiliabit. Et sermones contra excelsum loquetur, et sanctos altissimi conteret; et putabit quod possit mutare tempora et leges; et tradentur in manu eius usque ad tempus, et tempora, et dimidium temporis. Et iudicium sedebit ut auferatur potentia, et conteratur, et dispereat usque in finem. Regnum autem et potestas, et magnitudo regni quae est subter omne caelum, detur populo sanctorum altissimi; cuius regnum, regnum sempiternum est, et omnes reges servient ei, et obedient. Huc usque finis verbi. Ego Daniel multum cogitationibus meis conturbabar, et facies mea mutata est in me; verbum autem in corde meo conservavi.

VIII

Anno tertio regni Balthasar regis visio apparuit mihi. Ego Daniel post id quod videram in principio, vidi in visione mea, cum essem in Susis castro, quod est in Elam regione; vidi autem in visione esse me super portam Ulai. Et levavi oculos meos, et vidi, et ecce aries unus stabat ante paludem, habens cornua excelsa, et unum excelsius altero atque succrescens. Postea vidi arietem cornibus ventilantem contra occidentem, et contra aquilonem, et contra meridiem, et omnes bestiae non poterant resistere ei, neque liberari de manibus eius; fecitque secundum voluntatem suam, et magnificatus est. Et ego intelligebam. Ecce autem hircus caprarum veniebat ab occidente super faciem totius terrae, et non tangebat terram; porro hircus habebat cornu insigne inter oculos suos. Et venit usque ad arietem illum cornutum, quem videram stantem ante portam, et cucurrit ad eum in impetu fortitudinis suae. Cumque appropinquasset prope arietem, efferatus est in eum, et percussit arietem, et comminuit duo cornua eius, et non poterat aries resistere ei. Cumque eum misisset in terram, conculcavit et

nemo quibat liberare arietem de manu eius. Hircus autem caprarum magnificatus est nimis. Cumque crevisset, fractum est cornu magnum, et orta sunt cornua quattuor subter illud per quattuor ventos caeli. De uno autem ex eis egressum est cornu unum modicum, et factum est grande contra meridiem, et contra orientem, et contra fortitudinem. Et magnificatum est usque ad fortitudinem caeli, et deiecit de fortitudine et de stellis, et conculcavit eas. Et usque ad principem fortitudinis magnificatum est, et ab eo tulit iuge sacrificium, et deiecit locum sanctificationis eius. Robur autem datum est ei contra iuge sacrificium propter peccata, et prosternetur veritas in terra, et faciet et prosperabitur. Et audivi unum de sanctis loquentem. Et dixit unus sanctus alteri nescio cui loquenti: Usquequo visio, et iuge sacrificium, et peccatum desolationis quae facta est, et sanctuarium, et fortitudo conculcabitur? Et dixit ei: Usque ad vesperam et mane dies duo milia trecenti, et mundabitur sanctuarium. Factum est autem cum viderem ego Daniel visionem, et quaererem intelligentiam, ecce stetit in conspectu meo quasi species viri. Et audivi vocem viri inter Ulai, et clamavit et ait: Gabriel, fac intelligere istam visionem. Et venit, et stetit iuxta ubi ego stabam. Cumque venisset, pavens corrui in faciem meam, et ait ad me: Intellige, fili hominis, quoniam in tempore finis complebitur visio. Cumque loqueretur ad me, collapsus sum pronus in terram, et tetigit me, et statuit me in gradu meo, dixitque mihi: Ego ostendam tibi quae futura sunt in novissimo maledictionis, quoniam habet tempus finem suum. Aries quem vidisti habere cornua, rex Medorum est atque Persarum. Porro hircus caprarum rex Graecorum est, et cornu grande quod erat inter oculos eius, ipse est rex primus. Quod autem fracto illo surrexerunt quattuor pro eo, quattuor reges de gente eius consurgent, sed non in fortitudine eius. Et post regnum eorum, cum creverint iniquitates, surget rex impudens facie et intelligens propositiones. Et roborabitur fortitudo eius, sed non in viribus suis, et supra quam credi potest universa vastabit, et prosperabitur, et faciet. Et interficiet robustos, et populum sanctorum secundum voluntatem suam, et dirigetur dolus in manu eius, et cor suum magnificabit, et in copia rerum omnium occidet plurimos, et contra principem principum consurget, et sine manu conteretur. Et visio vespere et mane quae dicta est, vera est. Tu ergo signa visionem, quia post multos dies erit. Et ego Daniel langui, et aegrotavi per dies plurimos. Cumque surrexissem, faciebam opera regis, et stupebam ad visionem, et non erat qui interpretaretur.

Et audivi [illegible]

IX

In anno primo Darii filii Assueri de semine Medorum, qui imperavit super regnum Chaldaeorum, anno uno regni eius, ego Daniel intellexi in libris numerum annorum, de quo factus est sermo Domini ad Ieremiam prophetam (Ier. xxix), ut complerentur desolationis Ierusalem septuaginta anni. Et posui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare et deprecari in ieiuniis, sacco et cinere. Et oravi Dominum Deum meum, et confessus sum, et dixi: Obsecro Domine Deus magne et terribilis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus te, et custodientibus mandata tua. Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie gessimus, et recessimus, et declinavimus a mandatis tuis ac iudiciis. Non obedivimus servis tuis prophetis, qui locuti sunt in nomine tuo regibus nostris, principibus nostris, patribus nostris, omnique populo terrae. Tibi Domine iustitia, nobis autem confusio faciei, sicut est hodie viro Iuda, et habitatoribus Ierusalem, et omni Israel, his qui prope sunt, et his qui procul in universis terris ad quas eiecisti eos propter iniquitates eorum, in quibus peccaverunt in te. Domine, nobis confusio faciei, regibus nostris, principibus nostris, et patribus nostris, qui peccaverunt. Tibi autem Domino Deo nostro misericordia et propitiatio, quia recessimus a te, et non audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularemus in lege eius, quam posuit nobis per servos suos prophetas. Et omnis Israel praevaricati sunt legem tuam, et declinaverunt ne audirent vocem tuam, et stillavit super nos maledictio et detestatio, quae scripta est in libro Moysi servi Dei, quia peccavimus ei. Et statuit sermones suos quos locutus est super nos, et super principes nostros qui iudicaverunt nos, ut superduceret in nos magnum malum, quale numquam fuit sub omni caelo, secundum quod factum est in Ierusalem. Sicut scriptum est in lege Moysi, omne malum hoc venit super nos, et non rogavimus faciem tuam Domine Deus noster, ut reverteremur ab iniquitatibus nostris, et cogitaremus veritatem tuam. Et vigilavit Dominus super malitiam, et adduxit eam super nos; iustus Dominus Deus noster in omnibus operibus suis quae fecit, non enim audivimus vocem eius. Et nunc Domine Deus noster, qui eduxisti populum tuum de terra Aegypti in manu forti, et fecisti tibi nomen secundum diem hanc, peccavimus, iniquitatem fecimus, Domine, in omnem iustitiam tuam; avertatur obsecro ira tua et furor tuus a civitate tua Ierusalem, et monte sancto tuo. Propter peccata enim nostra, et iniquitates patrum nostrorum, Ierusalem et populus tuus in opprobrium sunt omnibus per circuitum nostrum. Nunc ergo exaudi Domine Deus noster orationem servi tui, et preces eius, et ostende faciem tuam super sanctuarium tuum, quod desertum est, propter temetipsum. Inclina Deus meus aurem tuam, et audi; aperi oculos tuos, et vide desolationem nostram, et civitatem super quam invocatum est nomen tuum. Neque enim in iustificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis. Exaudi Domine, placare Domine, attende et fac; ne moreris propter temetipsum Deus meus, quia nomen tuum invocatum est super civitatem et super populum tuum. Cumque adhuc loquerer, et orarem, et confiterer peccata mea et peccata populi mei Israel, et prosternerem preces meas in conspectu Dei mei, pro monte sancto Dei mei, adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel, quem videram in visione a principio

volans tetigit me in tempore sacrificii vespertini. Et docuit me et locutus est mihi. Dixitque: Daniel, nunc egressus sum ut docerem te et intelligeres. Ab exordio precum tuarum egressus est sermo, ego autem veni ut indicarem tibi quia vir desideriorum es. Tu ergo animadverte sermonem et intellige visionem. Septuaginta ebdomades abbreviate sunt super populum tuum et super urbem sanctam tuam ut consummetur prevaricatio et finem accipiat peccatum et deleatur iniquitas et adducatur iustitia sempiterna et impleatur visio et prophetia et ungatur sanctus sanctorum. Scito ergo et animadverte ab exitu sermonis ut iterum edificetur Ierusalem usque ad christum ducem ebdomades septem et ebdomades sexaginta due erunt, et rursum edificabitur platea et muri in angustia temporum. Et post ebdomades sexaginta duas occidetur christus, et non erit eius populus qui eum negaturus est. Et civitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo, et finis eius vastitas, et post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis ebdomada una, et in dimidio ebdomadis deficiet hostia et sacrificium, et erit in templo abominatio desolationis, et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio.

In anno tertio Cyri regis Persarum verbum revelatum est Danieli cognomento Baltassar, et verbum verum et fortitudo magna, intellexitque sermonem, intelligentia enim est opus in visione. In diebus illis ego Daniel lugebam trium ebdomadarum diebus. Panem desiderabilem non comedi, et caro et vinum non introierunt in os meum, sed neque unguento unctus sum donec complerentur trium ebdomadarum dies. Die autem vicesima et quarta mensis primi eram iuxta fluvium magnum, qui est Tigris. Et levavi oculos meos et vidi, et ecce vir unus vestitus lineis, et renes eius accincti auro obrizo, et corpus eius quasi chrysolitus, et facies eius velut species fulguris, et oculi eius ut lampas ardens, et brachia eius et que deorsum sunt usque ad pedes quasi species eris candentis, et vox sermonum eius ut vox multitudinis. Vidi autem ego Daniel solus visionem, porro viri qui erant mecum non viderunt, sed terror nimius irruit super eos et fugerunt in absconditum. Ego autem relictus solus vidi visionem grandem hanc, et non remansit in me fortitudo, sed et species mea immutata est in me et emarcui nec habui quicquam virium. Et audivi vocem sermonum eius, et audiens iacebam consternatus super faciem meam et vultus meus herebat terre. Et ecce manus tetigit me et erexit me super genua mea et super articulos manuum mearum. Et dixit ad me: Daniel vir desideriorum, intellige verba que ego loquor ad te et sta in gradu tuo, nunc enim sum missus ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum, steti tremens. Et ait ad me: Noli metuere Daniel, quia ex die primo quo posuisti cor tuum ad intelligendum ut te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua, et ego veni propter sermones tuos. Princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti et uno diebus, et ecce Michael unus de principibus primis venit in adiutorium meum, et ego remansi ibi iuxta regem Persarum. Veni autem ut docerem te que ventura sunt populo tuo in novissimis diebus, quoniam adhuc visio in dies. Cumque loqueretur mihi huiuscemodi verbis, deieci vultum meum ad terram et tacui. Et ecce quasi similitudo filii hominis tetigit labia mea, et aperiens os meum locutus sum et dixi ad eum qui stabat contra me: Domine mi, in visione tua dissolute sunt compages mee, et nihil in me remansit virium. Et quomodo poterit servus domini mei loqui cum domino meo? Nihil enim in me remansit virium, sed et halitus meus intercluditur. Rursum ergo tetigit me quasi visio hominis et confortavit me, et dixit: Noli timere, vir desideriorum, pax tibi, confortare et esto robustus. Cumque loqueretur mecum, convalui et dixi: Loquere, domine mi, quia confortasti me. Et ait: Numquid scis quare venerim ad te? Et nunc revertar ut prelier adversum principem Persarum. Cum ego egrederer, apparuit princeps Grecorum veniens. Verumtamen annuntiabo tibi quod expressum est in scriptura veritatis, et nemo est adiutor meus in omnibus his nisi Michael princeps vester.

XI

Ego autem ab anno primo Darii Medi stabam ut confortaretur et roboraretur. Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ecce adhuc tres reges stabunt in Perside, et quartus ditabitur opibus nimiis super omnes, et cum invaluerit divitiis suis concitabit omnes adversum regnum Grecie. Surget vero rex fortis et dominabitur potestate multa et faciet quod placuerit ei. Et cum steterit conteretur regnum eius et dividetur in quattuor ventos celi, sed non in posteros eius neque secundum potentiam illius qua dominatus est, lacerabitur enim regnum eius etiam in externos exceptis his. Et confortabitur rex austri, et de principibus eius prevalebit super eum et dominabitur ditione, multa enim dominatio eius. Et post finem annorum federabuntur, filiaque regis austri veniet ad regem aquilonis facere amicitiam, et non obtinebit fortitudinem brachii, nec stabit semen eius, et tradetur ipsa et qui adduxerunt eam adolescentes eius et qui confortabant eam in temporibus.

[illegible]

regnum rex austri, et revertetur ad terram suam. Filii autem eius provocabuntur, et congregabunt multitudinem exercituum plurimorum; et veniet properans et inundans: et revertetur, et concitabitur, et congredietur cum robore eius. Et provocatus rex austri egredietur, et pugnabit adversus regem aquilonis, et praeparabit multitudinem nimiam, et dabitur multitudo in manu eius. Et capiet multitudinem, et exaltabitur cor eius, et deiciet multa milia, sed non praevalebit. Convertetur enim rex aquilonis, et praeparabit multitudinem multo maiorem quam prius: et in fine temporum annorum veniet properans cum exercitu magno et opibus nimiis. Et in temporibus illis multi consurgent adversus regem austri; filii quoque praevaricatorum populi tui extollentur ut impleant visionem, et corruent. Et veniet rex aquilonis, et comportabit aggerem, et capiet urbes munitissimas; et brachia austri non sustinebunt, et consurgent electi eius ad resistendum, et non erit fortitudo. Et faciet veniens super eum iuxta placitum suum, et non erit qui stet contra faciem eius: et stabit in terra inclyta, et consumetur in manu eius. Et ponet faciem suam ut veniat ad tenendum universum regnum eius, et recta faciet cum eo: et filiam feminarum dabit ei, ut evertat illud: et non stabit, nec illius erit. Et convertet faciem suam ad insulas, et capiet multas: et cessare faciet principem opprobrii sui, et opprobrium eius convertetur in eum. Et convertet faciem suam ad imperium terrae suae, et impinget, et corruet, et non invenietur. Et stabit in loco eius vilissimus et indignus decore regio: et in paucis diebus conteretur, non in furore nec in proelio. Et stabit in loco eius despectus, et non tribuetur ei honor regius: et veniet clam, et obtinebit regnum in fraudulentia. Et brachia pugnantis expugnabuntur a facie eius, et conterentur: insuper et dux foederis. Et post amicitias cum eo faciet dolum: et ascendet, et superabit in modico populo. Et abundantes et uberes urbes ingredietur: et faciet quae non fecerunt patres eius, et patres patrum eius: rapinas, et praedam, et divitias eorum dissipabit, et contra firmissimas cogitationes inibit: et hoc usque ad tempus. Et concitabitur fortitudo eius, et cor eius adversum regem austri in exercitu magno: et rex austri provocabitur ad bellum multis auxiliis et fortibus nimis: et non stabunt, quia inibunt adversus eum consilia. Et comedentes panem cum eo, conterent illum, exercitusque eius opprimetur: et cadent interfecti plurimi. Duorum quoque regum cor erit ut malefaciant, et ad mensam unam mendacium loquentur, et non proficient: quia adhuc finis in aliud tempus. Et revertetur in terram suam cum opibus multis: et cor eius adversum testamentum sanctum, et faciet, et revertetur in terram suam. Statuto tempore revertetur, et veniet ad austrum, et non erit priori simile novissimum. Et venient super eum trieres et Romani: et percutietur, et revertetur, et indignabitur contra testamentum sanctuarii, et faciet: reverteturque, et cogitabit adversum eos qui dereliquerunt testamentum sanctuarii. Et brachia ex eo stabunt, et polluent sanctuarium fortitudinis, et auferent iuge sacrificium: et dabunt abominationem in desolationem. Et impii in testamentum simulabunt fraudulenter: populus autem sciens Deum suum obtinebit, et faciet. Et docti in populo docebunt plurimos: et ruent in gladio, et in flamma, et in captivitate, et in rapina dierum. Cumque corruerint, sublevabuntur auxilio parvulo: et applicabuntur eis plurimi fraudulenter. Et de eruditis ruent, ut conflentur, et eligantur, et dealbentur usque ad tempus praefinitum: quia adhuc aliud tempus erit. Et faciet iuxta voluntatem suam rex, et elevabitur et magnificabitur adversus omnem deum: et adversus Deum deorum loquetur magnifica, et dirigetur donec compleatur iracundia: perpetrata quippe est definitio. Et Deum patrum suorum non reputabit: et erit in concupiscentiis feminarum, nec quemquam deorum curabit: quia adversum universa consurget. Deum autem Maozim in loco suo venerabitur: et Deum quem ignoraverunt patres eius, colet auro, et argento, et lapide pretioso, rebusque pretiosis. Et faciet ut muniat Maozim cum deo alieno, quem cognovit, et multiplicabit gloriam, et dabit eis potestatem in multis, et terram dividet gratuito. Et in tempore praefinito proeliabitur adversum eum rex austri, et quasi tempestas veniet contra illum rex aquilonis in curribus, et in equitibus, et in classe magna, et ingredietur terras, et conteret, et pertransibit. Et introibit in terram gloriosam, et multae corruent: hae autem solae salvabuntur de manu eius, Edom, et Moab, et principium filiorum Ammon. Et mittet manum suam in terras: et terra Aegypti non effugiet. Et dominabitur thesaurorum auri, et argenti, et in omnibus pretiosis Aegypti: per Libyam quoque et Aethiopiam transibit. Et fama turbabit eum ab oriente et ab aquilone: et veniet in multitudine magna ut conterat et interficiat plurimos. Et figet tabernaculum suum Apadno inter maria, super montem inclytum et sanctum: et veniet usque ad summitatem eius, et nemo auxiliabitur ei.

In tempore autem illo consurget Michael princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui: et veniet tempus quale non fuit ab eo ex quo gentes esse coeperunt usque ad tempus illud. Et in tempore illo salvabitur populus tuus, omnis qui inventus fuerit scriptus in libro. Et multi de his qui dormiunt in terrae pulvere, evigilabunt: alii in vitam aeternam, et alii in opprobrium ut videant semper. Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: et qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates. Tu autem, Daniel, claude sermones, et signa librum usque ad tempus statutum: plurimi pertransibunt, et multiplex erit scientia. Et vidi ego Daniel, et ecce quasi duo alii stabant: unus hinc super ripam fluminis, et alius inde ex altera ripa fluminis. Et dixi viro qui indu-

[illegible]

[vir]o qui stabat super aquas fluminis: Usque quo finis horum mirabilium? Et audivi virum qui indutus erat lineis, qui stabat super aquas fluminis, cum elevasset dexteram et sinistram suam in celum, et iurasset per viventem in eternum, quia in tempus et tempora et dimidium temporis. Et cum completa fuerit dispersio manus populi sancti, complebuntur universa hec. Et ego audivi et non intellexi. Et dixi: Domine mi, quid erit post hec? Et ait: Vade Daniel, quia clausi sunt signatique sermones usque ad prefinitum tempus. Eligentur et dealbabuntur et quasi ignis probabuntur multi, et impie agent impii, neque intelligent omnes impii; porro docti intelligent. Et a tempore cum ablatum fuerit iuge sacrificium, et posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille cc. xc. Beatus qui expectat et pervenit usque ad dies mille ccc. xxxv. Tu autem vade ad prefinitum, et requiesces et stabis in sorte tua in fine dierum. **Huc usque Danielem in hebreo volumine legimus. Cetera que sequuntur usque in finem libri de Theodotionis editione translata sunt.**

XIII Et erat vir habitans in Babilone, et nomen eius Ioachim. Et accepit uxorem nomine Susannam filiam Helchie pulchram nimis et timentem Deum. Parentes enim illius, cum essent iusti, erudierunt filiam suam secundum legem Moysi. Erat autem Ioachim dives valde, et erat ei pomerium vicinum domui sue, et ad ipsum confluebant Iudei, eo quod esset honorabilior omnium. Et constituti sunt duo senes iudices in illo anno, de quibus locutus est Dominus, quia egressa est iniquitas de Babilone a senioribus iudicibus qui videbantur regere populum. Isti frequentabant domum Ioachim, et veniebant ad eos omnes qui habebant iudicia. Cum autem populus revertisset per meridiem, ingrediebatur Susanna et deambulabat in pomerio viri sui. Et videbant eam senes cotidie ingredientem et deambulantem, et exarserunt in concupiscentiam eius. Et everterunt sensum suum, et declinaverunt oculos suos ut non viderent celum, neque recordarentur iudiciorum iustorum. Erant ergo ambo vulnerati amore eius, nec indicaverunt sibi vicissim dolorem suum. Erubescebant enim indicare sibi concupiscentiam suam, volentes concumbere cum ea. Et observabant cotidie sollicitius videre eam. Dixitque alter ad alterum: Eamus domum, quia hora prandii est. Et egressi recesserunt a se. Cumque revertissent, venerunt in unum, et sciscitantes ab invicem causam, confessi sunt concupiscentiam suam, et tunc in commune statuerunt tempus quando eam possent invenire solam. Factum est autem, cum observarent diem aptum, ingressa est aliquando sicut heri et nudiustertius cum duabus solis puellis, voluitque lavari in pomerio; estus quippe erat. Et non erat ibi quisquam preter duos senes absconditos et contemplantes eam. Dixit ergo puellis: Afferte michi oleum et smigmata, et hostia pomerii claudite, ut laver. Et fecerunt sicut preceperat, clauseruntque hostia pomerii, et egresse sunt per posticum ut afferrent que iusserat, nesciebantque senes intus esse absconditos. Cum autem egresse essent puelle, surrexerunt duo senes et accurrerunt ad eam, et dixerunt: Ecce hostia pomerii clausa sunt, et nemo nos videt, et in concupiscentia tui sumus; quam ob rem assentire nobis et commiscere nobiscum. Quod si nolueris, dicemus contra te testimonium quod fuerit tecum iuvenis, et ob hanc causam emiseris puellas a te. Ingemuit Susanna et ait: Angustie sunt michi undique. Si enim hoc egero, mors michi est; si autem non egero, non effugiam manus vestras. Sed melius est michi absque opere incidere in manus vestras quam peccare in conspectu Domini. Et exclamavit voce magna Susanna; exclamaverunt autem et senes adversus eam. Et cucurrit unus et aperuit hostia pomerii. Cum ergo audissent clamorem famuli domus in pomerio, irruerunt per posticum ut viderent quidnam esset. Postquam autem senes locuti sunt, erubuerunt servi vehementer, quia numquam dictus fuerat sermo huiuscemodi de Susanna. Et facta est dies crastina. Cumque venisset populus ad Ioachim virum eius, venerunt et duo presbiteri pleni iniqua cogitatione adversus Susannam ut interficerent eam. Et dixerunt coram populo: Mittite ad Susannam filiam Helchie uxorem Ioachim. Et statim miserunt. Et venit cum parentibus et filiis et universis cognatis suis. Porro Susanna erat delicata nimis et pulchra specie. At illi iniqui iusserunt ut discooperiretur (erat enim cooperta), ut vel sic satiarentur decore eius. Flebant igitur sui et omnes qui noverant eam. Consurgentes autem illi duo presbiteri in medio populi, posuerunt manus super caput eius. Que flens suspexit ad celum; erat enim cor eius fiduciam habens in Domino. Et dixerunt presbiteri: Cum deambularemus in pomerio soli, ingressa est hec cum duabus puellis, et clausit hostia pomerii, et dimisit puellas. Et venit ad eam adolescens qui erat absconditus, et concubuit cum ea. Porro nos cum essemus in angulo pomerii, videntes iniquitatem, cucurrimus ad eos, et vidimus eos pariter commisceri. Et illum quidem non quivimus comprehendere, quia fortior nobis erat, et apertis hostiis exilivit. Hanc autem cum apprehendissemus, interrogavimus quis esset adolescens, et noluit indicare nobis. Huius rei testes sumus. Credidit eis multitudo quasi senibus et iudicibus populi, et condempnaverunt eam ad mortem. Exclamavit autem voce magna Susanna et dixit: Deus eterne, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant, tu scis quoniam falsum testimonium tulerunt contra me; et ecce morior, cum nichil horum fecerim que isti malitiose composuerunt adversum me. Exaudivit autem Dominus vocem eius. Cumque duceretur ad mortem, suscitavit Dominus spiritum sanctum pueri iunioris cuius nomen Daniel. Et exclamavit voce magna: Mundus ego sum a sanguine huius. Et conversus omnis populus ad eum dixit: Quis est iste sermo quem tu locutus es? Qui cum staret in medio eorum ait: Sic fatui filii Israel, non iudicantes neque quod verum est cognoscentes, condempnastis filiam Israel? Revertimini ad iudicium, quia falsum testi[monium]

[illegible]

monium locuti sunt adversus eam. Et reversus
est ergo populus cum festinatione. Et dixerunt ei senes. Veni
et sede in medio nostri. et indica nobis quia tibi de-
dit deus honorem senectutis. Et dixit daniel.
Separate eos ab invicem procul et diiudicabo eos.
Cum ergo divisi essent alter ab altero vocavit
unum de eis et dixit ad eum. Inveterate dierum
malorum. nunc venerunt peccata tua que operaba-
ris prius. iudicans iudicia iniusta. innocentes op-
primens. et dimittens noxios. dicente domino. Innocen-
tem et iustum non interficies. Nunc ergo si vidisti eam
dic sub qua arbore videris eos colloquentes sibi. Qui
ait. Sub scyno. Dixit autem daniel. Recte men-
titus es in caput tuum. ecce enim angelus do-
mini accepta sententia ab eo scindet te medium.
Et amoto eo iussit venire alium. et dixit ei.
Semen chanaan et non iuda. species decepit te et con-
cupiscentia subvertit cor tuum. Sic facie-
batis filiabus israel. et ille timentes loquebantur
vobiscum. Sed filia iuda non sustinuit iniquita-
tem vestram. Nunc ergo dic mihi sub qua arbore compre-
henderis eos loquentes sibi. Qui ait. Sub pri-
no. Dixit autem ei daniel. Recte mentitus es et
tu in caput tuum. manet enim angelus domini gla-
dium habens ut secet te medium et interficiat vos.
Exclamavit itaque omnis cetus voce magna
et benedixerunt deum qui salvat sperantes in se.
Et consurrexerunt adversus duos presbiteros. Convice-
rat enim eos daniel ex ore suo falsum dixisse
testimonium. Feceruntque eis sicut male ege-
rant adversus proximum ut facerent secundum legem
moysi. et interfecerunt eos. et salvatus est sanguis inno-
xius in die illa. Helchias autem et uxor eius lau-
daverunt deum pro filia sua susanna cum ioachim
marito eius et cognatis omnibus quia non esset in-
venta in ea res turpis. Daniel autem factus est ma-
gnus in conspectu populi a die illa et deinceps. Et rex
astiages appositus est ad patres suos. et susce-
pit cyrus perses regnum eius. Erat enim daniel
conviva regis et honoratus super omnes amicos eius.
XIIII Erat quoque ydolum nomine bel apud babilonios. et
impendebantur in eo per singulos dies simile artabe
xii. et oves xl. vini amphore vi. Rex quoque cole-
bat eum. et ibat per singulos dies adorare eum.
porro daniel adorabat deum suum. Dixitque ei
rex. Quare non adoras bel. Qui respondens ait ei. Quia
non colo ydola manufacta. sed viventem deum qui
creavit celum et terram. et habet potestatem omnis carnis.
Et dixit rex ad eum. Non videtur tibi esse bel vivens
deus. An non vides quanta comedat et bibat coti-
die. Et ait daniel arridens. Ne erres rex. iste
enim intrinsecus luteus est et forinsecus ere-
us. neque comedit aliquando. Et iratus rex vo-
cavit sacerdotes eius et ait eis. Nisi dixeritis quis
comedat impensas has moriemini. Si autem
ostenderitis quoniam bel comedat hec. morietur da-
niel. quia blasphemavit in bel. Et dixit daniel re-
gi. Fiat iuxta verbum tuum rex. Erant autem sacerdo-
tes bel lxx. exceptis uxoribus et parvulis et filiis. Et
venit rex cum daniele in templum bel.
Et dixerunt sacerdotes bel. Ecce nos egredimur
foras. et tu rex pone escas et vinum misce. et claude
hostium et signa anulo tuo. Et cum ingressus fueris
mane nisi inveneris omnia comesta a bel morte
moriemur vel daniel qui mentitus est adversum nos.
Contempnebant autem quia fecerant sub mensa abs-
conditum introitum et per illum ingrediebantur
semper et devorabant ea. Factum est igitur postquam egres-
si sunt illi rex posuit cibos ante bel. Precepit daniel
pueris suis et attulerunt cinerem et cribravit
per totum templum coram rege. et egressi clau-
serunt hostium et signantes anulo regis abi-
erunt. Sacerdotes autem ingressi sunt nocte iuxta
consuetudinem suam. et uxores et filii eorum. et come-
derunt omnia et biberunt. Surrexit autem rex primo diluculo
et daniel cum eo. Et ait rex. Salvane sunt signa-
cula daniel. Qui respondit. Salva rex. Statimque cum
aperuisset hostium intuitus rex mensam excla-
mavit voce magna. Magnus es bel et non est apud
te dolus quisquam. Et risit daniel et tenuit re-
gem ne ingrederetur intro. et dixit. Ecce pavimentum
animadverte cuius vestigia sint hec. Et dixit rex. Video ve-
stigia virorum et mulierum et infantium. Et iratus
est rex. Tunc apprehendit sacerdotes et uxores et fi-
lios eorum. et ostenderunt ei abscondita hostiola per que in-
grediebantur et consumebant que erant super mensam.
Occidit ergo illos rex et tradidit bel in potestatem
danielis. qui subvertit eum et templum eius. Et erat
draco magnus in loco illo et colebant eum ba-
bilonii. Et dixit rex danieli. Ecce nunc non potes
dicere quia iste non sit deus vivens. adora ergo eum.
Dixitque daniel. Dominum deum meum adoro quia ipse est deus
vivens. iste autem non est deus vivens. Tu autem rex da mihi pote-
statem et interficiam draconem absque gladio et fuste. Et ait
rex. Do tibi. Tulit ergo daniel picem et adipem et pilos
et coxit pariter. fecitque massas et dedit in os draco-
nis et diruptus est draco. et dixit. Ecce quem colebatis.
Quod cum audissent babilonii indignati sunt
vehementer. et congregati adversus regem dixerunt.
Iudeus factus est rex. Bel destruxit. draconem interfe-
cit. et sacerdotes occidit. Et dixerunt cum venissent
ad regem. Trade nobis danielem. alioquin inter-
ficiemus te et domum tuam. Vidit ergo rex quod irru-
erent in eum vehementer. et necessitate compulsus tradidit
eis danielem. Qui miserunt eum in lacum leo-
num et erat ibi diebus sex. Porro in lacu erant leones sep-
tem et dabantur eis duo corpora cotidie et due oves.
Et tunc non data sunt eis ut devorarent danielem.
Erat autem abacuc propheta in iudea. et ipse

[illegible]

[illegible]

...in alveolo et ibat in campum ut ferret messoribus. Dixitque angelus domini ad Abacuc: Fer prandium quod habes in Babylonem Danieli qui est in lacu leonum. Et dixit Abacuc: Domine, Babylonem non vidi et lacum nescio. Et adprehendit eum angelus domini in vertice eius et portavit eum capillo capitis sui posuitque eum in Babylone supra lacum in impetu spiritus sui. Et clamavit Abacuc dicens: Daniel serve dei, tolle prandium quod misit tibi deus. Et ait Daniel: Recordatus es mei domine et non dereliquisti diligentes te. Surgensque Daniel comedit. Porro angelus domini restituit Abacuc confestim in loco suo. Venit ergo rex die septimo ut lugeret Danielem, et venit ad lacum et introspexit, et ecce Daniel sedens in medio leonum. Et exclamavit voce magna rex dicens: Magnus es domine deus Danielis. Et extraxit eum de lacu. Porro illos qui perditionis eius causa fuerant intromisit in lacum, et devorati sunt in momento coram eo. Tunc rex ait: Paveant omnes habitantes in universa terra deum Danielis, quia ipse est liberator faciens signa et mirabilia in celo et in terra, qui liberavit Danielem de lacu leonum.

**Prologus in libro xii prophetarum.**

Non idem ordo est duodecim prophetarum apud Hebreos qui est apud nos. Unde secundum id quod ibi legitur hic quoque dispositi sunt. Osee commaticus est et quasi per sententias loquens. Iohel planus in principiis, in fine obscurior. [illegible]

**Incipit prologus in Osee.**

[illegible]

**Incipit Osee propheta.**

Verbum domini quod factum est ad Osee filium Beeri in diebus Ozie, Ioathan, Achaz, Ezechie regum Iuda, et in diebus Ieroboam filii Ioas regis Israel. Principium loquendi domino in Osee. Et dixit dominus ad Osee: Vade, sume tibi uxorem fornicationum et fac tibi filios fornicationum, quia fornicans fornicabitur terra a domino. Et abiit et accepit Gomer filiam Debelaim, et concepit et peperit ei filium. Et dixit dominus ad eum: Voca nomen eius Iezrael, quia adhuc modicum et visitabo sanguinem Iezrael super domum Iehu, et quiescere faciam regnum domus Israel. Et in illa die conteram arcum Israel in valle Iezrael. Et concepit adhuc et peperit filiam, et dixit ei: Voca nomen eius Absque misericordia, quia non addam ultra misereri domui Israel, sed oblivione obliviscar eorum. Et domui Iuda miserebor et salvabo eos in domino deo suo, et non salvabo eos in arcu et gladio et bello et in equis et in equitibus. Et ablactavit eam que erat Absque misericordia, et concepit et peperit filium. Et dixit: Voca nomen eius Non populus meus, quia vos non populus meus et ego non ero vester. Et erit numerus filiorum Israel quasi arena maris que sine mensura est et non numerabitur. Et erit in loco ubi dicetur eis: Non populus meus vos, dicetur eis: Filii dei viventis. Et congregabuntur filii Iuda et filii Israel pariter, et ponent sibimet caput unum, et ascendent de terra, quia magnus dies Iezrael.

Dicite fratribus vestris: Populus meus, et sorori vestre: Misericordiam consecuta. Iudicate matrem vestram, iudicate, quoniam ipsa non uxor mea et ego non vir eius. Auferat fornicationes suas a facie sua et adulteria sua de medio uberum suorum, ne forte expoliem eam nudam et statuam eam secundum diem nativitatis sue, et ponam eam quasi solitudinem, et statuam eam velut terram inviam, et interficiam eam siti. Et filiorum illius non miserebor, quoniam filii fornicationum sunt, quia fornicata est mater eorum, confusa est que concepit eos, quia dixit: Vadam post amatores meos qui dant panes mihi et aquas meas, lanam meam et linum meum, oleum meum et potum meum. Propter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis, et sepiam eam maceria, et semitas suas non inveniet. Et sequetur amatores suos et non apprehendet eos, et queret eos et non inveniet, et dicet: Vadam et revertar ad virum meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis quam nunc. Et hec nescivit quia ego dedi ei frumentum et vinum et oleum, et argentum multiplicavi ei et aurum, que fecerunt Baal. Idcirco convertar et sumam frumentum meum in tempore...

I

[illegible marginal gloss]

II

vinum meum in tempore suo, et liberabo lanam meam et linum meum quae operiebant ignominiam eius. Et nunc revelabo stultitiam eius in oculis amatorum eius, et vir non eruet eam de manu mea. Et cessare faciam omne gaudium eius, sollempnitatem eius, neomeniam eius, sabbatum eius, et omnia festa tempora eius. Et corrumpam vineam eius et ficum eius, de quibus dixit: Mercedes hae meae sunt, quas dederunt mihi amatores mei. Et ponam eam in saltum, et comedet eam bestia agri. Et visitabo super eam dies Baalim, quibus accendebat incensum, et ornabatur inaure sua et monili suo, et ibat post amatores suos, et mei obliviscebatur, dicit Dominus. Propter hoc ecce ego lactabo eam, et adducam eam in solitudinem, et loquar ad cor eius. Et dabo ei vinitores eius ex eodem loco, et vallem Achor ad aperiendam spem; et canet ibi iuxta dies iuventutis suae, et iuxta dies ascensionis suae de terra Aegypti. Et erit in die illa, ait Dominus: vocabit me Vir meus, et non vocabit me ultra Baali. Et auferam nomina Baalim de ore eius, et non recordabitur ultra nominis eorum. Et percutiam eis foedus in die illa cum bestia agri et cum volucre caeli et cum reptili terrae; et arcum et gladium et bellum conteram de terra, et dormire eos faciam fiducialiter. Et sponsabo te mihi in sempiternum; et sponsabo te mihi in iustitia et iudicio et in misericordia et in miserationibus. Et sponsabo te mihi in fide, et scies quia ego Dominus. Et erit in die illa, exaudiam, dicit Dominus, exaudiam caelos, et illi exaudient terram. Et terra exaudiet triticum et vinum et oleum, et haec exaudient Iezrahel. Et seminabo eam mihi in terra, et miserebor eius quae fuit absque misericordia. Et dicam non populo meo: Populus meus es tu; et ipse dicet: Deus meus es tu.

III Et dixit Dominus ad me: Adhuc vade, et dilige mulierem dilectam amico et adulteram, sicut diligit Dominus filios Israhel, et ipsi respiciunt ad deos alienos, et diligunt vinacia uvarum. Et fodi eam mihi quindecim argenteis, et choro hordei, et dimidio choro hordei. Et dixi ad eam: Dies multos expectabis me; non fornicaberis, et non eris viro; sed et ego expectabo te. Quia dies multos sedebunt filii Israhel sine rege, et sine principe, et sine sacrificio, et sine altari, et sine ephod, et sine therafin. Et post haec revertentur filii Israhel, et quaerent Dominum Deum suum, et David regem suum, et pavebunt ad Dominum et ad bonum eius in novissimo dierum.

IIII Audite verbum Domini, filii Israhel, quia iudicium Domino cum habitatoribus terrae; non est enim veritas, et non est misericordia, et non est scientia Dei in terra. Maledictum, et mendacium, et homicidium, et furtum, et adulterium inundaverunt, et sanguis sanguinem tetigit. Propter hoc lugebit terra, et infirmabitur omnis qui habitat in ea, in bestia agri, et in volucre caeli; sed et pisces maris congregabuntur. Verumtamen unusquisque non iudicet, et non arguatur vir; populus enim tuus sicut hii qui contradicunt sacerdoti. Et corrues hodie, et corruet etiam propheta tecum; nocte tacere feci matrem tuam. Conticuit populus meus, eo quod non habuerit scientiam. Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi; et oblita es legis Dei tui, obliviscar filiorum tuorum et ego. Secundum multitudinem eorum sic peccaverunt mihi; gloriam eorum in ignominiam commutabo. Peccata populi mei comedent, et ad iniquitatem eorum sublevabunt animas eorum. Et erit sicut populus, sic sacerdos; et visitabo super eum vias eius, et cogitationes eius reddam ei. Et comedent, et non saturabuntur; fornicati sunt, et non cessaverunt, quoniam Dominum dereliquerunt in non custodiendo. Fornicatio, et vinum, et ebrietas auferunt cor. Populus meus in ligno suo interrogavit, et baculus eius annuntiavit ei; spiritus enim fornicationum decepit eos, et fornicati sunt a Deo suo. Super capita montium sacrificabant, et super colles accendebant thymiama, subtus quercum, et populum, et terebinthum, quia bona erat umbra eius; ideo fornicabuntur filiae vestrae, et sponsae vestrae adulterae erunt. Non visitabo super filias vestras cum fuerint fornicatae, et super sponsas vestras cum adulteraverint, quoniam ipsi cum meretricibus versabantur, et cum effeminatis sacrificabant; et populus non intelligens vapulabit. Si fornicaris tu, Israhel, non delinquat saltem Iuda; et nolite ingredi in Galgala, et ne ascenderitis in Bethaven, neque iuraveritis: Vivit Dominus. Quoniam sicut vacca lasciviens declinavit Israhel; nunc pascet eos Dominus quasi agnum in latitudine. Particeps idolorum Ephraim; dimitte eum. Separatum est convivium eorum; fornicatione fornicati sunt; dilexerunt afferre ignominiam protectores eius. Ligavit eum spiritus in alis suis, et confundentur a sacrificiis suis.

V Audite hoc, sacerdotes, et attendite, domus Israhel, et domus regis, auscultate, quia vobis iudicium est, quoniam laqueus facti estis speculationi, et rete expansum super Thabor. Et victimas declinastis in profundum; et ego eruditor omnium eorum. Ego scio Ephraim, et Israhel non est absconditus a me; quia nunc fornicatus est Ephraim, contaminatus est Israhel. Non dabunt cogitationes suas ut revertantur ad Deum suum, quia spiritus fornicationum in medio eorum, et Dominum non cognoverunt. Et respondebit arrogantia Israhel in facie eius; et Israhel et Ephraim ruent in iniquitate sua; ruet etiam Iudas cum eis. In gregibus suis et in armentis suis vadent ad quaerendum Dominum, et non invenient; ablatus est ab eis. In Domino praevaricati sunt, quia filios alienos genuerunt; nunc devorabit eos mensis cum partibus suis. Clangite bucina in Gabaa, tuba in Rama; ululate in Bethaven, post tergum tuum, Beniamin. Ephraim in desolatione erit in die correptionis; in tribubus Israhel ostendi fidem. Facti sunt principes Iuda quasi adsumentes terminum; super eos effundam quasi aquam iram meam. Calumniam patiens est Ephraim, fractus iudicio

[quoniam] cepit abire post sordem. Et ego quasi tinea Ephraim et quasi putredo domui Iuda. Et vidit Ephraim languorem suum et Iudas vinculum suum, et abiit Ephraim ad Assur et misit ad regem ultorem; et ipse non poterit sanare vos, nec solvere poterit a vobis vinculum. Quoniam ego quasi leaena Ephraim et quasi catulus leonis domui Iuda; ego ego capiam et vadam, tollam et non est qui eruat. Vadens revertar ad locum meum, donec deficiatis et quaeratis faciem meam.

In tribulatione sua mane consurgent ad me: Venite et revertamur ad Dominum, quia ipse cepit et sanabit nos, percutiet et curabit nos. Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, et vivemus in conspectu eius. Sciemus sequemurque ut cognoscamus Dominum; quasi diluculum praeparatus est egressus eius, et veniet quasi imber nobis temporaneus et serotinus terrae. Quid faciam tibi Ephraim? Quid faciam tibi Iuda? Misericordia vestra quasi nubes matutina et quasi ros mane pertransiens. Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in verbis oris mei, et iudicia tua quasi lux egredientur. Quia misericordiam volui et non sacrificium, et scientiam Dei plus quam holocausta. Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum, ibi praevaricati sunt in me. Galaad civitas operantium idolum supplantata sanguine. Et quasi fauces virorum latronum particeps sacerdotum in via interficientium pergentes de Sychem, quia scelus operati sunt. In domo Israhel vidi horrendum: ibi fornicationes Ephraim, contaminatus est Israhel. Sed et Iuda pone messem tibi, cum convertero captivitatem populi mei.

Cum sanare vellem Israhel, revelata est iniquitas Ephraim et malitia Samariae, quia operati sunt mendacium, et fur ingressus est spolians, latrunculus foris. Et ne forte dicant in cordibus suis omnem malitiam eorum me recordatum; nunc circumdederunt eos adinventiones suae, coram facie mea factae sunt. In malitia sua laetificaverunt regem, et in mendaciis suis principes. Omnes adulterantes, quasi clibanus succensus a coquente; quievit paululum civitas a commixtione fermenti, donec fermentaretur totum. Dies regis nostri; coeperunt principes furere a vino, extendit manum suam cum illusoribus. Quia applicuerunt quasi clibanum cor suum cum insidiaretur eis; tota nocte dormivit coquens eos, mane ipse succensus quasi ignis flammae. Omnes calefacti sunt quasi clibanus, et devoraverunt iudices suos; omnes reges eorum ceciderunt, non est qui clamet in eis ad me. Ephraim in populis ipse commiscebatur; Ephraim factus est subcinericius panis qui non reversatur. Comederunt alieni robur eius, et ipse nescivit; sed et cani effusi sunt in eo, et ipse ignoravit. Et humiliabitur superbia Israhel in facie eius, nec reversi sunt ad Dominum Deum suum, et non quaesierunt eum in omnibus his. Et factus est Ephraim quasi columba seducta non habens cor; Aegyptum invocabant, ad Assyrios abierunt. Et cum profecti fuerint, expandam super eos rete meum; quasi volucrem caeli detraham eos; caedam eos secundum auditionem coetus eorum. Vae eis quoniam recesserunt a me; vastabuntur, quia praevaricati sunt in me; et ego redemi eos, et ipsi locuti sunt contra me mendacia. Et non clamaverunt ad me in corde suo, sed ululabant in cubilibus suis; super triticum et vinum ruminabant, recesserunt a me. Et ego erudivi et confortavi brachia eorum, et in me cogitaverunt malitiam. Reversi sunt ut essent absque iugo; facti sunt quasi arcus dolosus; cadent in gladio principes eorum a furore linguae suae. Ista subsannatio eorum in terra Aegypti.

VIII

In gutture tuo sit tuba quasi aquila super domum Domini, pro eo quod transgressi sunt foedus meum, et legem meam praevaricati sunt. Me invocabunt: Deus meus, cognovimus te, Israhel. Proiecit Israhel bonum; inimicus persequetur eum. Ipsi regnaverunt et non ex me; principes extiterunt et non cognovi; argentum suum et aurum suum fecerunt sibi idola, ut interirent. Proiectus est vitulus tuus, Samaria; iratus est furor meus in eos. Usquequo non poterunt emundari? Quia ex Israhel et ipse est; artifex fecit illum, et non est Deus, quoniam in aranearum telas erit vitulus Samariae. Quia ventum seminabunt et turbinem metent; culmus stans non est in eo, germen non faciet farinam; quod et si fecerit, alieni comedent eam. Devoratus est Israhel; nunc factus est in nationibus quasi vas immundum. Quia ipsi ascenderunt ad Assur, onager solitarius sibi; Ephraim munera dederunt amatoribus. Sed et cum mercede conduxerint nationes, nunc congregabo eos, et quiescent paulisper ab onere regis et principum. Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum, factae sunt ei arae in delictum. Scribam ei multiplices leges meas, quae velut alienae computatae sunt. Hostias offerent, immolabunt carnes et comedent, et Dominus non suscipiet eas; nunc recordabitur iniquitatis eorum et visitabit peccata eorum; ipsi in Aegyptum convertentur. Et oblitus est Israhel factoris sui, et aedificavit delubra; et Iudas multiplicavit urbes munitas, et mittam ignem in civitates eius, et devorabit aedes illius.

IX

Noli laetari Israhel, noli exultare sicut populi, quia fornicatus es a Deo tuo; dilexisti mercedem super omnes areas tritici. Area et torcular non pascet eos, et vinum mentietur eis. Non habitabunt in terra Domini; reversus est Ephraim in Aegyptum, et in Assyriis pollutum comedet. Non libabunt Domino vinum, et non placebunt ei; sacrificia eorum quasi panis lugentium; omnes qui comedent eum contaminabuntur, quia panis eorum animae ipsorum non intrabit in domum Domini. Quid facietis in die sollemni, in die festivitatis Domini? Ecce enim profecti sunt a vastitate; Aegyptus congregabit eos, Memphis sepeliet eos; desiderabile argentum eorum urtica hereditabit, lappa in tabernaculis eorum. Venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis; scitote Israhel stultum prophetam, insanum virum spiritualem, propter multitudinem iniquitatis tuae et multitudi-

nem amentie. Speculator Ephraim cum deo meo, propheta laqueus ruine factus est super omnes vias eius, insania in domo dei eius. Profunde peccaverunt sicut in diebus Gabaa. Recordabitur iniquitatem eorum, et visitabit peccata eorum. Quasi uvas in deserto inveni Israel, quasi prima poma ficulnee in cacumine eius vidi patres eorum. Ipsi autem intraverunt ad Beelphegor, et abalienati sunt in confusionem, et facti sunt abominabiles sicut ea que dilexerunt. Ephraim quasi avis avolavit, gloria eorum a partu et ab utero et a conceptu. Quod si enutrierint filios suos, absque liberis eos faciam in hominibus. Sed et ve eis cum recessero ab eis. Ephraim ut vidi Tyrus erat fundata in pulchritudine, et Ephraim educet ad interfectorem filios suos. Da eis domine. quid dabis eis? Da eis vulvam sine liberis et ubera arentia. Omnis nequitia eorum in Galgal, quia ibi exosos habui eos; propter maliciam adinventionum eorum de domo mea eiciam eos, non addam ut diligam eos; omnes principes eorum recedentes. Percussus est Ephraim, radix eorum exsiccata est, fructum nequaquam facient. Quod si genuerint, interficiam amantissima uteri eorum. Abiciet eos deus meus, quia non audierunt eum, et erunt vagi in nationibus.

X

Vitis frondosa Israel, fructus adequatus est ei. Secundum multitudinem fructus sui multiplicavit altaria, iuxta ubertatem terre sue exuberavit simulacris. Divisum est cor eorum, nunc interibunt. Ipse confringet simulacra eorum, depopulabitur aras eorum. Quia nunc dicent: Non est rex nobis; non enim timemus dominum, et rex quid faciet nobis? Loquimini verba visionis inutilis, et ferietis fedus; et germinabit quasi amaritudo iudicium super sulcos agri. Vaccas Bethaven coluerunt habitatores Samarie, quia luxit super eum populus eius; et editui eius super eum exultaverunt in gloria eius, quia migravit ab eo. Siquidem et ipse in Assur delatus est, munus regi ultori. Confusio Ephraim capiet, et confundetur Israel in voluntate sua. Transire fecit Samaria regem suum quasi spumam super faciem aque. Et disperdentur excelsa ydoli, peccatum Israel; lappa et tribulus ascendet super aras eorum; et dicent montibus: Operite nos, et collibus: Cadite super nos. Ex diebus Gabaa peccavit Israel; ibi steterunt, non comprehendet eos in Gabaa prelium super filios iniquitatis. Iuxta desiderium meum corripiam eos; congregabuntur super eos populi cum corripientur propter duas iniquitates suas. Ephraim vitula docta diligere trituram, et ego transivi super pulchritudinem colli eius; ascendam super Ephraim, arabit Iudas, confringet sibi sulcos Iacob. Seminate vobis in iustitiam, et metite in ore misericordie, innovate vobis novale; tempus autem requirendi dominum, cum venerit qui docebit vos iustitiam. Arastis impietatem, iniquitatem messuistis, comedistis frugem mendacii, quia confisus es in viis tuis, in multitudine fortium tuorum. Consurget tumultus in populo tuo, et omnes munitiones tue vastabuntur, sicut vastatus est Salmana a domo eius qui iudicavit Baal in die prelii, matre super filios allisa. Sic fecit vobis Bethel a facie malicie nequitiarum vestrarum.

Sicut mane transiit, pertransiit rex Israel. Quia puer Israel, et dilexi eum, et ex Egypto vocavi filium meum. Vocaverunt eos, sic abierunt a facie eorum; Baalim immolabant, et simulacris sacrificabant. Et ego quasi nutritius Ephraim, portabam eos in brachiis meis, et nescierunt quod curarem eos. In funiculis Adam traham eos, in vinculis caritatis; et ero eis quasi exaltans iugum super maxillas eorum. Et declinavi ad eum ut vesceretur. Non revertetur in terram Egypti, et Assur ipse rex eius, quoniam noluerunt converti. Cepit gladius in civitatibus eius, et consumet electos eius, et comedet capita eorum. Et populus meus pendebit ad reditum meum; iugum autem imponetur ei simul, quod non auferetur. Quomodo dabo te Ephraim, protegam te Israel? Quomodo dabo te sicut Adama, ponam te ut Seboim? Conversum est in me cor meum, pariter conturbata est penitudo mea. Non faciam furorem ire mee, non convertar ut disperdam Ephraim, quoniam deus ego et non homo, in medio tui sanctus, et non ingrediar civitatem. Post dominum ambulabunt; quasi leo rugiet, quia ipse rugiet, et formidabunt filii maris. Et avolabunt quasi avis ex Egypto, et quasi columba de terra Assyriorum; et collocabo eos in domibus suis, dicit dominus. Circumdedit me in negatione Ephraim, et in dolo domus Israel; Iudas autem testis descendit cum deo, et cum sanctis fidelis.

Ephraim pascit ventum, et sequitur estum; tota die mendacium et vastitatem multiplicat; et fedus cum Assyriis iniit, et oleum in Egyptum ferebat. Iudicium ergo domini cum Iuda, et visitatio super Iacob; iuxta vias eius et iuxta adinventiones eius reddet ei. In utero supplantavit fratrem suum, et in fortitudine sua directus est cum angelo. Et invaluit ad angelum, et confortatus est; flevit et rogavit eum; in Bethel invenit eum, et ibi locutus est nobiscum. Et dominus deus exercituum, dominus memoriale eius. Et tu ad deum tuum converteris, misericordiam et iudicium custodi, et spera in deo tuo semper. Chanaan, in manu eius statera dolosa, calumniam dilexit. Et dixit Ephraim: Verumtamen dives effectus sum

Seminate vobis in iustitiam ... Ro. ... ut seminent ...
[illegible] ... seminat ...
... seminate vobis in veritate iustitiam.
... seminaverunt ... seminavi ...
... seminat ...
... seminat parce metet.
... xi. ... seminat ...
... xi ... seminat in lacrimis in exultatione metent.
... lacrimis ... seminat ... metent.
... seminat ...
... xi. ... seminantem ...

Nota quis iste [illegible]
[illegible]

[illegible] quia peccauit [illegible] assimilatus [illegible] sicut iacob [illegible]

[illegible]

[illegible] Dilectus [illegible] Sapiens [illegible] intelliget ista [illegible]

**Incipit prologus in Iohelem prophetam.**

[illegible]

**Item alius prologus.**

[illegible]

**Item alius prologus.**

[illegible]

stante et suspensum. et post resurrectionem preces apostolorum et
fidei spiritum sanctum sit fuerit datum et cetera
credentes homines. qui fuerunt in cenaculo syon.
qui et CXX. ab uno usque ad CXX. preter
longum ... surgentes et ... gaudium
nimium effecit. qui in ... venerit.

I

**Incipit Ioel propheta.**

Verbum domini quod factum est ad Ioel filium Phatuel. Audite hoc senes. et auribus percipite omnes habitatores terre. Si factum est istud in diebus vestris aut in diebus patrum vestrorum. Super hoc filiis vestris narrate. et filii vestri filiis suis et filii eorum generationi alteri. Residuum eruce comedit locusta. et residuum bruchi comedit rubigo. Expergiscimini ebrii et flete et ululate omnes qui bibitis vinum in dulcedine. quia periit ab ore vestro. Gens enim ascendit super terram meam fortis et innumerabilis. dentes eius ut dentes leonis. Posuit vineam meam in desertum. et ficum meam decorticavit. nudans spoliavit eam et proiecit. Albi facti sunt rami eius. Plange quasi virgo accincta sacco super virum pubertatis sue. Periit sacrificium et libatio de domo domini. Luxerunt sacerdotes ministri domini. Depopulata est regio. luxit humus. quoniam devastatum est triticum. confusum est vinum. et elanguit oleum. Confusi sunt agricole. ululaverunt vinitores super frumento et ordeo. quia periit messis agri. Vinea confusa est. et ficus elanguit. Malogranatum et palma. et malum et omnia ligna agri aruerunt. quoniam confusum est gaudium a filiis hominum. Accingite vos et plangite sacerdotes. Ululate ministri altaris. ingredimini. cubate in sacco ministri dei mei. quoniam interiit de domo dei vestri sacrificium et libatio. Sanctificate ieiunium. vocate cetum. congregate senes omnes habitatores terre in domum dei vestri. et clamate ad dominum. A. a. a. diei. quia prope est dies domini. et quasi vastitas a potente veniet. Numquid non coram oculis vestris alimenta perierunt de domo dei nostri. letitia et exultatio. Computruerunt iumenta in stercore suo. demolita sunt horrea. dissipate sunt apothece. quoniam confusum est triticum. Quid ingemuit animal. mugierunt greges armenti. quia non est pascua eis. sed et greges pecorum disperierunt. Ad te domine clamabo. quia ignis comedit speciosa deserti. et flamma succendit omnia ligna regionis. Sed et bestie agri quasi area sitiens imbrem suspexerunt ad te. quoniam exsiccati sunt fontes aquarum. et ignis devoravit speciosa deserti.

II

Canite tuba in Syon. ululate in monte sancto meo. conturbentur omnes habitatores terre. quia venit dies domini. quia prope est dies tenebrarum et caliginis. dies nubis et turbinis. quasi mane expansum super montes. populus multus et fortis. similis ei non fuit a principio et post eum non erit usque in annos generationis et generationis. Ante faciem eius ignis vorans. et post eum exurens flamma. Quasi ortus voluptatis terra coram eo. et post eum solitudo deserti. neque est qui effugiat eum. Quasi aspectus equorum aspectus eorum. et quasi equites sic current. Sicut sonitus quadrigarum super capita montium exilient. sicut sonitus flamme ignis devorantis stipulam. velut populus fortis preparatus ad prelium. A facie eius cruciabuntur populi. omnes vultus redigentur in ollam. Sicut fortes current. quasi viri bellatores ascendent murum. Viri in viis suis gradientur. et non declinabunt a semitis suis. Unusquisque fratrem suum non coartabit. singuli in calle suo ambulabunt. Sed et per fenestras cadent et non demolientur. Urbem ingredientur. in muro current. domos conscendent. per fenestras intrabunt quasi fur. A facie eius contremuit terra. moti sunt celi. sol et luna obtenebrati sunt. et stelle retraxerunt splendorem suum. Et dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui. quia multa sunt nimis castra eius. quia fortia et facientia verbum eius. Magnus enim dies domini et terribilis valde. et quis sustinebit eum? Nunc ergo dicit dominus. Convertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio et fletu et planctu. Et scindite corda vestra et non vestimenta vestra. et convertimini ad dominum deum vestrum. quia benignus et misericors est. patiens et multe misericordie. et prestabilis super malitia. Quis scit si convertatur et ignoscat et relinquat post se benedictionem. sacrificium et libamen domino deo vestro. Canite tuba in Syon. sanctificate ieiunium. vocate cetum. congregate populum. sanctificate ecclesiam. coadunate senes. congregate parvulos et sugentes ubera. Egrediatur sponsus de cubili suo. et sponsa de thalamo suo. Inter vestibulum et altare plorabunt sacerdotes ministri domini et dicent. Parce domine parce populo tuo. et ne des hereditatem tuam in opprobrium ut dominentur eis nationes. Quare dicunt in populis. Ubi est deus eorum? Zelatus est dominus terram suam et pepercit populo suo. Et respondit dominus et dixit populo suo. Ecce ego mittam vobis frumentum et vinum et oleum. et replebimini eis. et non dabo vos ultra opprobrium in gentibus. Et eum qui ab aquilone est procul faciam a vobis. et expellam eum in terram inviam et desertam. faciem eius contra mare orientale. et extremum eius ad mare novissimum. et ascendet fetor eius. et ascendet putredo eius. quia superbe egit. Noli timere terra. exulta et letare. quoniam magnificavit dominus ut faceret. Nolite timere animalia regionis. quia germinaverunt speciosa deserti. quia lignum attulit fructum suum. ficus et vinea dederunt virtutem suam. Et filii Syon exultate et letamini in domino deo vestro. quia dedit vobis doctorem iustitie. et descendere faciet ad vos imbrem matutinum et serotinum in principio. Et implebuntur aree frumento

[illegible]

redundabunt torcularia vino et oleo. Et reddam vobis annos quos comedit locusta, bruchus et rubigo et eruca, fortitudo mea magna quam misi in vos. Et comedetis vescentes et saturabimini. Et laudabitis nomen Domini Dei vestri, qui fecit vobiscum mirabilia, et non confundetur populus meus in sempiternum. Et scietis quia in medio Israel ego sum, et ego Dominus Deus vester, et non est amplius, et non confundetur populus meus in perpetuum. Et erit post hec: effundam spiritum

III

meum super omnem carnem, et prophetabunt filii vestri et filie vestre; senes vestri somnia somniabunt, et iuvenes vestri visiones videbunt. Sed et super servos meos et ancillas in diebus illis effundam spiritum meum. Et dabo prodigia in celo et in terra, sanguinem et ignem et vaporem fumi. Sol convertetur in tenebras et luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus et horribilis. Et erit: omnis qui invocaverit nomen Domini salvus erit, quia in monte Syon et in Ierusalem erit salvatio, sicut dixit Dominus, et in residuis quos Dominus vocaverit. Quia ecce in diebus illis et in tempore illo, cum convertero captivitatem Iuda et Ierusalem, congregabo omnes gentes et deducam eas in vallem Iosaphat, et disceptabo cum eis ibi super populo meo et hereditate mea Israel, quos disperserunt in nationibus, et terram meam diviserunt. Et super populum meum miserunt sortem, et posuerunt puerum in prostibulo, et puellam vendiderunt pro vino ut biberent. Verum quid mihi et vobis Tyrus et Sydon et omnis terminus Palestinorum? numquid ultionem vos reddetis mihi? et si ulciscimini vos contra me, cito velociter reddam vicissitudinem vobis super caput vestrum. Argentum enim meum et aurum tulistis, et desiderabilia mea et pulcherrima intulistis in delubra vestra. Et filios Iuda et filios Ierusalem vendidistis filiis Grecorum, ut longe faceretis eos de finibus suis. Ecce ego suscitabo eos de loco in quo vendidistis eos, et convertam retributionem vestram in caput vestrum. Et vendam filios vestros et filias vestras in manibus filiorum Iuda, et venundabunt eos Sabeis, genti longinque, quia Dominus locutus est. Clamate hoc in gentibus, sanctificate bellum, suscitate robustos; accedant, ascendant omnes viri bellatores. Concidite aratra vestra in gladios, et ligones vestros in lanceas. Infirmus dicat: quia fortis ego sum. Erumpite et venite, omnes gentes de circuitu, et congregamini. Ibi occumbere faciet Dominus robustos tuos. Consurgant et ascendant gentes in vallem Iosaphat, quia ibi sedebo ut iudicem omnes gentes in circuitu. Mittite falces, quoniam maturavit messis. Venite et descendite, quia plenum est torcular, exuberant torcularia, quia multiplicata est malitia eorum. Populi, populi in valle concisionis, quia iuxta est dies Domini in valle concisionis. Sol et luna obtenebrati sunt, et stelle retraxerunt splendorem suum. Et Dominus de Syon rugiet, et de Ierusalem dabit vocem suam, et movebuntur celi et terra; et Dominus spes populi sui, et fortitudo filiorum Israel. Et scietis quia ego Dominus Deus vester, habitans in Syon, in monte sancto meo; et erit Ierusalem sancta, et alieni non transibunt per eam amplius. Et erit in die illa: stillabunt montes dulcedinem, et colles fluent lacte, et per omnes rivos Iuda ibunt aque, et fons de domo Domini egredietur, et irrigabit torrentem spinarum. Egyptus in desolationem erit, et Ydumea in desertum perditionis, pro eo quod inique egerint in filios Iuda, et effuderint sanguinem innocentem in terra sua. Et Iudea in eternum habitabitur, et Ierusalem in generationem et generationem. Et mundabo sanguinem eorum quem non mundaveram, et Dominus commorabitur in Syon.

**Incipit prologus in Amos propheta.**

Ozias rex cum Domini legeret [illegible] sollicite emularetur religiosis [illegible] amos [illegible] contemptum legis Moysi, arreptus [illegible] ut hystoria libri Paralipomenon sedi ostendit, sacerdotale officium presumere conatus est. Ob eam rem demonii [illegible] in templo [illegible] [illegible] Zacharias propheta [illegible] ante [illegible] [illegible] Amos propheta [illegible] regis [illegible] [illegible] Ieroboam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] voluit demonstrare.

**Item alius prologus.**

Amos propheta pastor et rusticus et ruborum mora distringens, paucis verbis explicari non potest. Quis enim digne exprimat tria aut quattuor scelera Damasci, Gaze, Tyri et Ydumee, filiorum Amon et Moab, et in septimo octavoque gradu Iude et Israel? Hic loquitur ad vaccas pingues que sunt in monte Samarie, et ruituram domum maiorem minoremque testatur. Ipse cernit fictorem locuste, et stantem Dominum super murum litum vel adamantinum, et uncinum pomorum attrahentem supplicia peccatoribus, et famem in terram, non famem panis neque sitim aque, sed audiendi verbum Domini. [illegible] Amos iste non [illegible] [illegible] [illegible] Amos [illegible] plenius explanavit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

spiritalis est predicantis mortalia, sicut scriptum est: ascende in montem excelsum qui evangelizas Syon. [illegible]

Incipit Amos propheta.

I Verba Amos qui fuit in pastoribus de Thecue, quae vidit super Israel in diebus Oziae regis Iuda et in diebus Hieroboam filii Ioas regis Israel, ante duos annos terrae motus. Et dixit: Dominus de Syon rugiet et de Hierusalem dabit vocem suam, et luxerunt speciosa pastorum, et exsiccatus est vertex Carmeli. Haec dicit dominus: Super tribus sceleribus Damasci et super quattuor non convertam eum, eo quod trituraverint in plaustris ferreis Galaad. Et mittam ignem in domum Azahel, et devorabit domos Benadad. Et conteram vectem Damasci, et disperdam habitatorem de campo idoli et tenentem sceptrum de domo voluptatis, et transferetur populus Syriae Cyrenen, dicit dominus. Haec dicit dominus: Super tribus sceleribus Gazae et super quattuor non convertam eum, eo quod transtulerint captivitatem perfectam, ut concluderent eam in Idumea. Et mittam ignem in murum Gazae, et devorabit aedes eius. Et disperdam habitatorem de Azoto et tenentem sceptrum de Ascalone, et convertam manum meam super Accaron, et peribunt reliqui Philistinorum, dicit dominus deus.

B Haec dicit dominus: Super tribus sceleribus Tyri et super quattuor non convertam eum, eo quod concluserint captivitatem perfectam in Idumea et non sunt recordati foederis fratrum. Et mittam ignem in murum Tyri, et devorabit aedes eius. Haec dicit dominus: Super tribus sceleribus Edom et super quattuor non convertam eum, eo quod persecutus sit in gladio fratrem suum et violaverit misericordiam eius, et tenuerit ultra furorem suum et indignationem suam servaverit usque in finem. Mittam ignem in Theman, et devorabit aedes Bosrae. Haec dicit dominus: Super tribus sceleribus filiorum Ammon et super quattuor non convertam eum, eo quod dissecuerit praegnantes Galaad ad dilatandum terminum suum. Et succendam ignem in muro Rabba, et devorabit aedes eius in ululatu in die belli et in turbine in die commotionis. Et ibit Melchom in captivitatem, ipse et principes eius simul, dicit dominus. Haec dicit dominus: Super tribus sceleribus Moab et super quattuor non convertam eum, eo quod incenderit ossa regis Idumeae usque ad cinerem. Et mittam ignem in Moab, et devorabit aedes Carioth, et morietur in sonitu Moab, in clangore tubae. Et disperdam iudicem de medio eius, et omnes principes eius interficiam cum eo, dicit dominus. Haec dicit dominus: Super tribus sceleribus Iudae et super quattuor non convertam eum, eo quod abiecerit legem domini et mandata eius non custodierit. Deceperunt enim eos idola sua, post quae abierant patres eorum. Et mittam ignem in Iuda, et devorabit aedes Hierusalem. Haec dicit dominus: Super tribus sceleribus Israel et super quattuor non convertam eum, pro eo quod vendiderit argento iustum et pauperem pro calciamentis. Qui conterunt super pulverem terrae capita pauperum, et viam humilium declinant. Et filius ac pater eius ierunt ad puellam, ut violarent nomen sanctum meum. Et super vestimentis pignoratis accubuerunt iuxta omne altare, et vinum damnatorum bibebant in domo dei sui. Ego autem exterminavi Amorreum a facie eorum, cuius altitudo cedrorum altitudo eius, et fortis ipse quasi quercus. Et contrivi fructum eius desuper et radices eius subter. Ego sum qui ascendere vos feci de terra Aegypti, et duxi vos in deserto quadraginta annis, ut possideretis terram Amorrei. Et suscitavi de filiis vestris in prophetas et de iuvenibus vestris nazareos. Numquid non ita est, filii Israel? dicit dominus. Et propinabitis nazareis vinum, et prophetis mandabatis dicentes: Ne prophetetis. Ecce ego stridebo subter vos, sicut stridet plaustrum onustum feno. Et peribit fuga a veloce, et fortis non obtinebit virtutem suam, et robustus non salvabit animam suam. Et tenens arcum non stabit, et velox pedibus suis non salvabitur, et ascensor equi non salvabit animam suam. Et robustus corde inter fortes nudus fugiet in die illa, dicit dominus.

A Audite verbum quod locutus est dominus super vos, filii Israel, super omnem cognationem quam eduxi de terra Aegypti, dicens: Tantummodo vos cognovi ex omnibus cognationibus terrae; ideo visitabo super vos omnes iniquitates vestras. Numquid ambulabunt duo pariter, nisi convenerit eis? Numquid rugiet leo in saltu, nisi habuerit praedam? Numquid dabit catulus leonis vocem de cubili suo, nisi aliquid apprehenderit? Numquid cadet avis in laqueum terrae absque aucupe? Numquid auferetur laqueus de terra antequam quid ceperit? Si clanget tuba in civitate, et populus non expavescet? Si erit malum in civitate, quod dominus non fecerit? Quia non faciet dominus deus verbum, nisi revelaverit secretum suum ad servos suos prophetas. Leo rugiet, quis non timebit? Dominus deus locutus est, quis non prophetabit? Auditum facite in aedibus Azoti et in aedibus terrae Aegypti, et dicite: Congregamini super montes Samariae, et videte insanias multas in medio eius et calumniam patientes in penetralibus eius. Et nescierunt facere rectum, dicit dominus, thesaurizantes iniquitatem et rapinas in aedibus suis. Propterea haec dicit dominus deus:

bulabitur et circuietur terra. et detrahetur ex
te fortitudo tua. et diripientur edes tue.
Hec dicit dominus. Quomodo si eruat pastor
de ore leonis duo crura. aut extremum au-
ricule. sic eruentur filii israel qui habitant in
samaria in plaga lectuli. et in grabato da-
masci. Audite et contestamini in domo ia-
cob. dicit dominus deus exercituum. quia in die
cum visitare cepero prevaricationes israel super
eum. visitabo et super altaria bethel. et am-
putabuntur cornua altaris. et cadent in
terram. et percutiam domum hiemalem
cum domo estiva. et peribunt domus ebur-
nee. et dissipabuntur edes multe. dicit dominus.
Audite verbum hoc vacce pingues que estis in mon-
te samarie. que calumniam facitis egenis. et
confringitis pauperes. que dicitis dominis ves-
tris. afferte et bibemus. Iuravit dominus deus in sancto suo
quia ecce dies venient super vos. et levabunt vos in
contis. et reliquias vestras in ollis ferventibus. et per
aperturas exibitis altera contra alteram. et proiciemini
in armon dicit dominus. Venite ad bethel
et impie agite. ad galgalam. et multiplicate
prevaricationem. et afferte mane victimas
vestras. tribus diebus decimas vestras. et sacrificate
de fermentato laudem. et vocate voluntarias ob-
lationes. annunciate. hec enim voluistis filii
israel. dicit dominus deus. Unde et ego dedi vobis stupo-
rem dentium in cunctis urbibus vestris. et indigentiam
panum in omnibus locis vestris. et non estis reversi ad me
dicit dominus. Ego quoque prohibui a vobis ym-
brem. cum adhuc tres menses superessent usque ad mes-
IIII sem. et plui super civitatem unam. et super civitatem
alteram non plui. Pars una compluta est. et pars super quam
non plui aruit. Et venerunt due et tres civitates ad civitatem
unam. ut biberent aquam. et non sunt satiate.
et non redistis ad me dicit dominus. Percussi vos
in vento urente. et in aurugine. multitudinem orto-
rum vestrorum et vinearum vestrarum. oliveta vestra et ficeta
vestra comedit eruca. et non redistis ad me dicit dominus.
Misi in vos mortem in via egypti. percussi in gladio
iuvenes vestros usque ad captivitatem equorum
vestrorum. et ascendere feci putredinem castrorum vestrorum
in nares vestras. et non redistis ad me dicit dominus.
Subverti vos sicut subvertit deus sodomam et gomor-
ram. et facti estis quasi torris raptus ab incendio. et
non redistis ad me dicit dominus. Quapropter hec faciam
tibi israel. Postquam autem hec fecero tibi. preparare in occur-
sum dei tui israel. Quia ecce formans montes et creans
ventum. et annuncians homini eloquium
suum. faciens matutinam nebulam. et gradiens
super excelsa terre. dominus deus exercituum nomen eius.
Audite verbum istud quod ego levo super vos planctum
domus israel. Cecidit et non adiciet ut resurgat. Virgo
israel proiecta est in terram suam. non est qui suscitet
eam. Quia hec dicit dominus deus. Urbs de qua egrediebantur
mille. relinquentur in ea centum. et de qua egrediebantur centum. relin-
quentur in ea decem in domo israel. Quia hec dicit domi-
nus domui israel. Querite me et vivetis. et noli-
te querere bethel. et in galgalam nolite intrare. et in
bersabee non transibitis. quia galgala captiva du-
cetur. et bethel erit inutilis. Querite dominum et vivite.
ne forte comburatur ut ignis domus ioseph. et de-
vorabit. et non erit qui extinguat bethel. Qui convertitis
in absinthium iudicium. et iustitiam in ter-
ra relinquitis. facientem arcturum et orionem. et convertentem
in mane tenebras. et diem in noctem mutantem. Qui
vocat aquas maris. et effundit eas super faciem terre.
Dominus nomen est eius. Qui subridet vastitatem super robus-
tum. et depopulationem super potentem affert. Odio habue-
runt in porta corripientem. et loquentem perfecte abomi-
nati sunt. Idcirco pro eo quod diripiebatis paupe-
rem. et predam electam tollebatis ab eo. domos quadro
lapide edificabitis. et non habitabitis in eis. Vineas
amantissimas plantabitis. et non bibetis vinum earum.
Quia cognovi multa scelera vestra. et fortia peccata vestra.
hostes iusti. accipientes munus. et pauperes in porta
deprimentes. Ideo prudens in tempore illo tacebit. quia tem-
pus malum est. Querite bonum et non malum. ut viva-
tis. et erit dominus deus exercituum vobiscum sicut dixistis.
Odite malum. et diligite bonum. et constituite in por-
ta iudicium. si forte misereatur dominus deus exercituum
reliquiis ioseph. Propterea hec dicit dominus deus exer-
cituum dominator. In omnibus plateis planctus. et in
cunctis que foris sunt dicetur. ve ve. et vocabunt agri-
colam ad luctum. et ad planctum eos qui sciunt plange-
re. et in omnibus vineis erit planctus. quia pertransibo in me-
dio tui. dicit dominus. Ve desiderantibus diem domini. ad
quid eam vobis. Dies domini ista tenebre et non lux.
Quomodo si fugiat vir a facie leonis. et occurrat ei ur-
sus. et ingrediatur domum et innitatur manu sua
super parietem. et mordeat eum coluber. Numquid non
tenebre dies domini et non lux. et caligo et non splen-
dor in ea. Odi et proieci festivitates vestras. et non capiam
odorem cetuum vestrorum. Quod si obtuleritis mihi holo-
cautomata et munera vestra non suscipiam. et vota
pinguium vestrorum non respiciam. Aufer a me tumul-
tum carminum tuorum. et cantica lire tue non audi-
am. Et revelabitur quasi aqua iudicium. et iustitia quasi tor-
rens fortis. Numquid hostias et sacrificium obtu-
listis mihi in deserto .xl. annis domus israel. Et portas-
tis tabernaculum moloch vestro. et ymaginem ydolo-
rum vestrorum sidus dei vestri. que fecistis vobis. Et
transmigrare vos faciam trans damascum.
dicit dominus deus exercituum nomen eius.

VI

Ve qui opulenti estis in syon. et confiditis in monte sa-
marie optimates capita populorum. ingredientes
pompatice domum israel. Transite in calanne et vide-
te. et ite inde in emath magnam. et descendite in
geth palestinorum. et ad optima queque regna horum.

[illegible]

et si latior terminus eorum termino vestro est. Qui separati estis in diem malum, et appropinquatis solio iniquitatis; qui dormitis in lectis eburneis, et lascivitis in stratis vestris; qui comeditis agnum de grege, et vitulos de medio armenti; qui canitis ad vocem psalterii; sicut David putaverunt se habere vasa cantici, bibentes in phialis vinum, et optimo unguento delibuti, et nihil patiebantur super contritione Ioseph. Quapropter nunc migrabunt in capite transmigrantium, et auferetur factio lascivientium. Iuravit dominus deus in anima sua, dicit dominus deus exercituum: Detestor ego superbiam Iacob, et domos eius odi, et tradam civitatem cum habitatoribus suis. Quod si reliqui fuerint decem viri in domo una, et ipsi morientur. Et tollet eum propinquus suus, et comburet eum ut efferat ossa de domo, et dicet ei qui in penetralibus domus est: Numquid adhuc est penes te? Et respondebit: Finis est. Et dicet ei: Tace, et non recorderis nominis domini. Quia ecce dominus mandabit, et percutiet domum maiorem ruinis, et domum minorem scissionibus. Numquid currere queunt in petris equi, aut arari potest in bubalis? quoniam convertistis in amaritudinem iudicium, et fructum iustitiae in absinthium. Qui laetamini in nihilo, qui dicitis: Numquid non in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua? Ecce enim suscitabo super vos domus Israel, dicit dominus deus exercituum, gentem; et conteret vos ab introitu Emath usque ad torrentem deserti.

VII

Haec ostendit mihi dominus deus, et ecce fictor locustae in principio germinantium serotini imbris, et ecce serotinus post tonsorem regis. Et factum est, cum consummasset comedere herbam terrae, dixi: Domine deus, propitius esto, obsecro. Quis suscitabit Iacob, quia parvulus est? Misertus est dominus super hoc. Non erit, dixit dominus. Haec ostendit mihi dominus deus, et ecce vocabat iudicium ad ignem dominus deus, et devoravit abyssum multam, et comedit simul partem. Et dixi: Domine deus, quiesce, obsecro. Quis suscitabit Iacob, quia parvulus est? Misertus est dominus super hoc. Sed et istud non erit, dixit dominus deus. Haec ostendit mihi, et ecce dominus stans super murum litum, et in manu eius trulla caementarii. Et dixit dominus ad me: Quid tu vides, Amos? Et dixi: Trullam caementarii. Et dixit dominus: Ecce ego ponam trullam in medio populi mei Israel; non adiciam ultra superinducere eum. Et demolientur excelsa ydoli, et sanctificationes Israel desolabuntur, et consurgam super domum Ieroboam in gladio. Et misit Amasias sacerdos Bethel ad Ieroboam regem Israel, dicens: Rebellavit contra te Amos in medio domus Israel; non poterit terra sustinere universos sermones eius. Haec enim dicit Amos: In gladio morietur Ieroboam, et Israel captivus migrabit de terra sua. Et dixit Amasias ad Amos: Qui vides, gradere, fuge in terram Iuda, et comede ibi panem, et prophetabis ibi. Et in Bethel non adicies ultra ut prophetes, quia sanctificatio regis est, et domus regni est. Et respondit Amos et dixit ad Amasiam: Non sum propheta, et non sum filius prophetae, sed armentarius ego sum, vellicans sycomoros. Et tulit me dominus cum sequerer gregem, et dixit dominus ad me: Vade, propheta ad populum meum Israel. Et nunc audi verbum domini: Tu dicis: Non prophetabis super Israel, et non stillabis super domum ydoli. Propter hoc haec dicit dominus: Uxor tua in civitate fornicabitur, et filii tui et filiae tuae gladio cadent, et humus tua funiculo metietur, et tu in terra polluta morieris, et Israel captivus migrabit de terra sua.

VIII

Haec ostendit mihi dominus deus, et ecce uncinus pomorum. Et dixit: Quid tu vides, Amos? Et dixi: Uncinum pomorum. Et ait dominus ad me: Venit finis super populum meum Israel; non adiciam ultra ut pertranseam eum. Et stridebunt cardines templi in die illa, dicit dominus deus; multi morientur, in omni loco proicietur silentium. Audite hoc, qui conteritis pauperem, et deficere facitis egenos terrae, dicentes: Quando transibit mensis, et venundabimus merces? et sabbatum, et aperiemus frumentum, ut imminuamus mensuram, et augeamus siclum, et supponamus stateras dolosas, ut possideamus in argento egenos, et pauperes pro calciamentis, et quisquilias frumenti vendamus? Iuravit dominus in superbia Iacob: Si oblitus fuero usque ad finem omnia opera eorum. Numquid super isto non commovebitur terra, et lugebit omnis habitator eius, et ascendet quasi fluvius universus, et eicietur, et defluet quasi rivus Aegypti? Et erit in die illa, dicit dominus deus: Occidet sol in meridie, et tenebrescere faciam terram in die luminis; et convertam festivitates vestras in luctum, et omnia cantica vestra in planctum; et inducam super omne dorsum vestrum saccum, et super omne caput calvitium; et ponam eam quasi luctum unigeniti, et novissima eius quasi diem amarum. Ecce dies veniunt, dicit dominus, et mittam famem in terram; non famem panis, neque sitim aquae, sed audiendi verbum domini. Et commovebuntur a mari usque ad mare, et ab aquilone usque ad orientem; circuibunt quaerentes verbum domini, et non invenient. In die illa deficient virgines pulchrae et adolescentes in siti, qui iurant in delicto Samariae, et dicunt: Vivit deus tuus, Dan; et vivit via Bersabee; et cadent, et non resurgent ultra.

IX

Vidi dominum stantem super altare, et dixit: Percute cardinem, et commoveantur superliminaria; avaritia enim in capite omnium, et novissimum eorum in gladio interficiam; non erit fuga eis; fugiet, et non salvabitur ex eis qui fugerit. Si descenderint usque ad infernum, inde manus mea educet eos; et si ascenderint usque in caelum, inde detraham eos. Et si absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos; et si celaverint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, et mordebit eos. Et si abierint in captivitatem coram inimicis suis, ibi mandabo gladio, et occidet eos; et ponam oculos meos super eos in malum, et non in bonum. Et dominus deus exercituum, qui tangit terram, et tabescet, et lugebunt omnes habitantes in ea, et ascendet sicut rivus omnis, et defluet sicut fluvius Aegypti. Qui aedificavit in caelo ascensionem suam, et fasciculum suum super terram fundavit; qui vocat aquas maris, et effundit eas super faciem terrae: dominus nomen eius. Numquid non ut filii Aethiopum vos estis mihi, filii Israel? dicit dominus. Numquid non Israel ascendere feci de terra Aegypti, et Palaestinos de Cappadocia, et Syros de Cyrene? Ecce oculi domini dei super regnum peccans

[...]m illud a facie terrae. Verumtamen conterens non conteram domum Iacob, dicit Dominus. Ecce enim ego mandabo, et concutiam in omnibus gentibus domum Israel, sicut concutitur triticum in cribro, et non cadet lapillus super terram. In gladio morientur omnes peccatores populi mei, qui dicunt: Non appropinquabit, et non veniet super nos malum. In die illa suscitabo tabernaculum David quod cecidit, et reaedificabo aperturas murorum eius, et ea quae corruerant instaurabo, et reaedificabo illud sicut in diebus antiquis, ut possideant reliquias Idumaeae et omnes nationes, eo quod invocatum sit nomen meum super eos, dicit Dominus faciens haec. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et comprehendet arator messorem, et calcator uvae mittentem semen, et stillabunt montes dulcedinem, et omnes colles culti erunt. Et convertam captivitatem populi mei Israel, et aedificabunt civitates desertas, et habitabunt, et plantabunt vineas, et bibent vinum earum, et facient hortos, et comedent fructus eorum. Et plantabo eos super humum suam, et non evellam eos ultra de terra sua quam dedi eis, dicit Dominus Deus tuus.

Incipit prologus in Abdiam prophetam.

Iacob patriarcha fratrem habuit Esau, qui ob ruborem corporis sui Edom hebraea lingua appellatus est, id est rufus sive sanguineus [illegible] nomine fratrem suum qui vocatur [illegible] [illegible] conatus [illegible] qui postea Israel, id est filius [illegible] Iacob et de Esau Edom [illegible] Idumaei [illegible] appellati sunt [illegible] [illegible] Chaldaeorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Esau [illegible] [illegible] Abdias propheta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Samaria dicitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Hinc Samaria

parvum quidem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sicut Stephanus [illegible] [illegible] passionis, sic hic servus dei cum Paulo apostolo nomine [illegible] quod Abdias servus domini interpretatur eloquio. Item alius prologus.

Abdias, qui interpretatur servus domini, pronuntiat Edom sanguineum terrenumque, fratris quoque Iacob semper aemulum, hasta percutit spiritali. Incipit Abdias propheta.

Visio Abdiae. Haec dicit Dominus Deus ad Edom: Auditum audivimus a Domino, et legatum ad gentes misit: Surgite, et consurgamus adversus eum in proelium. Ecce parvulum dedi te in gentibus, contemptibilis tu es valde. Superbia cordis tui extulit te habitantem in scissuris petrae, exaltantem solium tuum, qui dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram? Si exaltatus fueris ut aquila, et si inter sidera posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus. Si fures introissent ad te, si latrones per noctem, quomodo conticuisses? nonne furati essent sufficientia sibi? Si vindemiatores introissent ad te, numquid saltem racemum reliquissent tibi? Quomodo scrutati sunt Esau, investigaverunt abscondita eius? Usque ad terminum emiserunt te; omnes viri foederis tui illuserunt tibi, invaluerunt adversum te viri pacis tuae; qui comedunt tecum ponent insidias subter te; non est prudentia in eo. Numquid non in die illa, dicit Dominus, perdam sapientes de Idumaea, et prudentiam de monte Esau? Et timebunt fortes tui a meridie, ut intereat vir de monte Esau. Propter interfectionem et propter iniquitatem in fratrem tuum Iacob, operiet te confusio, et peribis in aeternum. In die cum stares adversus eum, quando capiebant alieni exercitum eius, et extranei ingrediebantur portas eius, et super Ierusalem mittebant sortem, tu quoque eras quasi unus ex eis. Et non despicies in die fratris tui, in die peregrinationis eius, et non laetaberis super filios Iuda in die perditionis eorum, et non magnificabis os tuum in die angustiae. Neque ingredieris portam populi mei in die ruinae eorum, neque despicies et tu in malis eius in die vastitatis illius, et non emitteris adversus exercitum eius in die vastitatis illius. Neque stabis in exitibus, ut interficias eos qui fugerint, et non concludes reliquos eius in die tribulationis. Quoniam iuxta est dies Domini super omnes gentes; sicut fecisti, fiet tibi; retributionem tuam convertet in caput tuum. Quomodo enim bibistis super montem sanctum meum, bibent omnes gentes iugiter, et bibent, et absorbebunt, et erunt quasi non sint. Et in monte Sion erit salvatio, et erit sanctus, et possidebit domus Iacob eos qui se possederant. Et erit domus Iacob ignis, et domus Ioseph flamma, et domus Esau stipula, et succendentur in eis, et devorabunt eos, et non erit reli[quiae]

I [illegible]

que domus Esau, quia Dominus locutus est. Et hereditabunt hi qui ad austrum montem Esau, et qui in campestribus Philistiim; et possidebunt regionem Ephraim, et regionem Samarie; et Beniamin possidebit Galaad. Et transmigratio exercitus huius filiorum Israel, omnia loca Chananeorum usque ad Sareptam; et transmigratio Ierusalem, que in Bosforo est, possidebit civitates austri. Et ascendent salvatores in montem Sion iudicare montem Esau; et erit Domino regnum.

Incipit prologus in Ionam prophetam.

Ionam sanctum Hebrei affirmant filium fuisse mulieris vidue Sareptane, quem Helyas propheta mortuum suscitavit, matre postea dicente ad eum: Nunc cognovi quia vir Dei es tu, et verbum Dei in ore tuo veritas est. Et ob hanc causam etiam ipsum puerum sic vocatum. Amathi enim in nostra lingua veritatem sonat. Et ex eo enim quod verum Helyas locutus est, ille qui suscitatus est filius esse dicitur veritatis. Pro eo autem columba nuncupatur, quia Ionas columbam sonat, propter penitentiam aut quia Ionas ad gentes mittitur, et Ninive agere penitentiam [illegible] aliquid in malitia placuerunt [illegible] Ieroboam regis Israel. Quod dicitur cum propheta suo in Samaria ydolis sacrificaverit, Ionam prophetam fuisse ystoria quam in libro regnorum indicat. [illegible] in spiritu sancto penitentiam civitatis Ninive [illegible] falsa predicare videretur ad denuntiandum interitum eius civitatem [illegible] ire noluit. Nam sicut de Abraham [illegible] Sodomorum locutus est: Clamor Sodomorum et Gomorreorum pervenit ad me, ita et de Ninive dicit quia ascendit clamor malitie eius ad eum. [illegible] Ionas ad [illegible] noluit divine dispensationis ignarus qui salvare [illegible] magis [illegible]. [illegible] qui filium Sunamitis mulieris mortuum [illegible]. Pro eo a conspectu Dei fugere se Ionas [illegible] dicente David: Quo ibo a spiritu tuo, et a facie tua quo fugiam?

Item alius prologus.

Ionas [illegible] columba naufragio suo passionem Domini prefigurans mundum ad penitentiam revocat, et sub nomine Ninive salutem gentibus denuntiat. Incipit liber Ione prophete.

I

Et factum est verbum Domini ad Ionam filium Amathi dicens: Surge et vade in Ninive civitatem grandem et predica in ea, quia ascendit malitia eius coram me. Et surrexit Ionas ut fugeret in Tharsis a facie Domini, et descendit in Ioppen, et invenit navem euntem in Tharsis, et dedit naulum eius, et descendit in eam ut iret cum eis in Tharsis a facie Domini. Dominus autem misit ventum magnum in mare, et facta est tempestas magna in mari, et navis periclitabatur conteri. Et timuerunt naute, et clamaverunt viri ad deum suum, et miserunt vasa que erant in navi in mare ut alleviaretur ab eis. Et Ionas descendit ad interiora navis et dormiebat sopore gravi. Et accessit ad eum gubernator et dixit ei: Quid tu sopore deprimeris? Surge, invoca Deum tuum, si forte recogitet Deus de nobis et non pereamus. Et dixit vir ad collegam suum: Venite et mittamus sortes, et sciamus quare hoc malum sit nobis. Et miserunt sortes, et cecidit sors super Ionam. Et dixerunt ad eum: Indica nobis cuius causa malum istud sit nobis. Quod est opus tuum? Que terra tua? Et quo vadis? Vel ex quo populo es tu? Et dixit ad eos: Hebreus ego sum, et Dominum Deum celi ego timeo, qui fecit mare et aridam. Et timuerunt viri timore magno, et dixerunt ad eum: Quid hoc fecisti? Cognoverunt enim viri quod a facie Domini fugeret, quia indicaverat eis. Et dixerunt ad eum: Quid faciemus tibi, et cessabit mare a nobis? Quia mare ibat et intumescebat. Et dixit ad eos: Tollite me et mittite in mare, et cessabit mare a vobis. Scio enim quoniam propter me tempestas grandis hec venit super vos. Et remigabant viri ut reverterentur ad aridam, et non valebant, quia mare ibat et intumescebat super eos. Et clamaverunt ad Dominum et dixerunt: Quesumus, Domine, ne pereamus in anima viri istius, et ne des super nos sanguinem innocentem, quia tu Domine sicut voluisti fecisti. Et tulerunt Ionam et miserunt in mare, et stetit mare a fervore suo. Et timuerunt viri timore magno Dominum, et immolaverunt hostias Domino, et voverunt vota.

II Et preparavit Dominus piscem grandem ut deglutiret Ionam; et erat Ionas in ventre piscis tribus diebus et tribus noctibus. Et oravit Ionas ad Dominum Deum suum de ventre piscis, et dixit: Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, et exaudivit me; de ventre inferi clamavi, et exaudisti vocem meam. Et proiecisti me in profundum in corde maris, et flumen circumdedit me; omnes gurgites tui et fluctus tui super me transierunt. Et ego dixi: Abiectus sum a conspectu oculorum tuorum; verumtamen rursus videbo templum sanctum tuum. Circumdederunt me aque usque ad animam; abyssus vallavit me, pelagus operuit caput meum. Ad extrema montium descendi; terre vectes concluserunt me in eternum; et sublevabis de corruptione vitam meam, Domine Deus meus. Cum angustiaretur in me anima mea, Domini recordatus sum, ut veniat ad te oratio mea ad templum sanctum tuum. Qui custodiunt vanitates frustra misericordiam suam derelinquunt. Ego autem in voce laudis immolabo tibi; quecumque vovi reddam pro salute Domino. Et precepit Dominus pisci, et evomuit Ionam in aridam.

Et factum est verbum domini ad ionam secundo dicens. Surge et vade in nineven civitatem magnam et predica in ea predicationem quam ego loquor ad te. Et surrexit ionas et abiit in nineven iuxta verbum domini. Et nineve erat civitas magna itinere dierum trium. Et cepit ionas introire in civitatem itinere diei unius. Et clamavit et dixit. Adhuc xl. dies et ninive subvertetur. Et crediderunt viri ninivite in domino et predicaverunt ieiunium et vestiti sunt saccis a maiore usque ad minorem. Et pervenit verbum ad regem ninive et surrexit de solio suo et abiecit vestimentum suum a se et indutus est sacco et sedit in cinere. Et clamavit et dixit in ninive ex ore regis et principum eius dicens. Homines et iumenta et boves et pecora non gustent quicquam nec pascantur et aquam non bibant. Et operiantur saccis homines et iumenta et clament ad dominum in fortitudine et convertatur vir a via sua mala et ab iniquitate que est in manibus eorum. Quis scit si convertatur et ignoscat deus et revertatur a furore ire sue et non peribimus. Et vidit deus opera eorum quia conversi sunt de via sua mala. et misertus est super malitiam quam locutus fuerat ut faceret eis et non fecit.

Et afflictus est ionas afflictione magna et iratus est et oravit ad dominum et dixit. Obsecro domine numquid non hoc est verbum meum cum adhuc essem in terra mea. propter hoc preoccupavi ut fugerem in tharsis. Scio enim quia tu deus clemens et misericors es. patiens et multe miserationis et ignoscens super malitia. Et nunc domine tolle queso animam meam a me quia melior est mihi mors quam vita. Et dixit dominus. Putasne bene irasceris tu? Et egressus est ionas de civitate et sedit contra orientem civitatis. et fecit sibimet ibi umbraculum. et sedebat subter illud in umbra donec videret quid accideret civitati. Et preparavit dominus deus hederam et ascendit super caput ione ut esset umbra super caput eius et protegeret eum. laboraverat enim. Et letatus est ionas super hedera letitia magna. Et paravit dominus vermem ascensu diluculi in crastinum et percussit hederam et exaruit. Et cum ortus fuisset sol precepit dominus vento calido et urenti. et percussit sol super caput ione et estuabat. et petivit anime sue ut moreretur et dixit. Melius est mihi mori quam vivere. Et dixit dominus ad ionam. Putasne bene irasceris tu super hedera? Et dixit. Bene irascor ego usque ad mortem. Et dixit dominus. Tu doles super hederam in qua non laborasti neque fecisti ut cresceret. que sub una nocte nata est et sub una nocte periit. Et ego non parcam ninive civitati magne in qua sunt plus quam c.xx. milia hominum qui nesciunt quid sit inter dexteram et sinistram suam et iumenta multa.

Incipit prologus in micheam prophetam.

Temporibus ioatham achaz et ezechie regum iuda mistice ad hanc prophetiam spiritus sanctus replevit. huius libri lectio ipsa demonstrat. Sed descriptio duorum regum ioatham et ezechiam deo oboedientium placuisse hystoria que regum et paralipomenon indicat. Achaz vero ut licet deo ydola samarie et syrie quibus et filios suos in sacrificium igni concremavit ac obedientes [illegible] se constat. Quem ob vitam et samariam [illegible] in memoriam [illegible] simulacrorum [illegible] legit in campis [illegible] suam [illegible] constitutus est ipso [illegible] principibus eius qui cum [illegible] populum fallacia sua suasione ad colenda idola compulerunt [illegible] captivitatem [illegible] afflictionem dederunt.

Item alius prologus.

Micheas de morasthi coheres christi nostri [illegible] filie latronis [illegible] obsidionem posuit contra eum quia maxillam percussit iudicis israel.

Incipit micheas propheta.

I

Verbum domini quod factum est ad micheam morasthiten in diebus ioatham achaz et ezechie regum iuda quod vidit super samariam et ierusalem. Audite populi omnes et attendat terra et plenitudo eius et sit dominus deus vobis in testem dominus de templo sancto suo. Quia ecce dominus egredietur de loco suo et descendet et calcabit super excelsa terre et consumentur montes subtus eum et valles scindentur sicut cera a facie ignis et sicut aque que decurrunt in preceps. In scelere iacob omne istud et in peccatis domus israel. Quod scelus iacob nonne samaria? et que excelsa iude nonne ierusalem? Et ponam samariam quasi acervum lapidum in agro cum plantatur vinea et detraham in vallem lapides eius et fundamenta eius revelabo. Et omnia sculptilia eius concidentur et omnes mercedes eius comburentur igni et omnia ydola eius ponam in perditionem quia de mercedibus meretricis congregata sunt et usque ad mercedem meretricis revertentur. Super hoc plangam et ululabo vadam spoliatus et nudus faciam planctum velud draconum et luctum quasi strutionum. Quia desperata est plaga eius quia venit usque ad iudam tetigit portam populi mei usque ad ierusalem. In geth nolite annuntiare lacrimis ne ploretis in domo pulveris pulvere vos conspergite. Et transite vobis habitatio pulchra confusa ignominia. non est egressa que habitat in exitu. planctum domus vicina accipiet ex vobis que stetit sibimet. Quia infirmata est in bonum que habitat in amaritudinibus. quia descendit malum a domino in portam ierusalem. Tumultus quadrige stuporis habitanti lachis. principium peccati est filie syon. quia in te inventa sunt scelera israel. Propterea dabit emissarios super hereditatem geth. domus mendacii in deceptionem regibus israel. Adhuc heredem adducam tibi que habitas in maresa. usque ad odollam veniet gloria israel. Decalvare et tondere super filios deliciarum tuarum. dilata calvitium tuum sicut aquila. quoniam captivi

duct sunt ex te.

II Ve qui cogitatis inutile et operamini malum in cubilibus vestris; in luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum est manus eorum. Et concupierunt agros et violenter tulerunt, et domos rapuerunt; et calumniabantur virum et domum eius, virum et hereditatem eius. Ideo hec dicit Dominus: Ecce ego cogito super familiam istam malum, unde non auferetis colla vestra, et non ambulabitis superbi, quoniam tempus pessimum est. In die illa sumetur super vos parabola, et lamentabitur lamentatio cum suavitate dicentium: Depopulatione vastati sumus; pars populi mei commutata est; quomodo recedet a me, cum revertatur qui regiones nostras dividat? Propter hoc non erit tibi mittens funiculum sortis in cetu Domini. Ne loquamini loquentes; non stillabit super istos, non comprehendet confusio. Dicit domus Iacob: Numquid abbreviatus est spiritus Domini, aut tales sunt cogitationes eius? Nonne verba mea bona sunt cum eo qui recte graditur? Et econtrario populus meus in adversarium consurrexit. Desuper tunica pallium sustulistis, et eos qui transibant simpliciter convertistis in bellum. Mulieres populi mei eiecistis de domo deliciarum suarum; a parvulis earum tulistis laudem meam in perpetuum. Surgite et ite, quia non habetis hic requiem; propter immunditiam eius corrumpetur putredine pessima. Utinam non essem vir habens spiritum, et mendacium potius loquerer. Stillabo tibi in vinum et in ebrietatem; et erit super quem stillatur populus iste. Congregatione congregabo Iacob totum te, in unum conducam reliquias Israel pariter; ponam illum quasi gregem in ovili, quasi pecus in medio caularum. Tumultuabuntur a multitudine hominum. Ascendet enim pandens iter ante eos; divident et transibunt portam, et egredientur per eam; et transibit rex eorum coram eis, et Dominus in capite eorum.

III Et dixi: Audite principes Iacob et duces domus Israel: Numquid non vestrum est scire iudicium, qui odio habetis bonum et diligitis malum, qui violenter tollitis pelles eorum desuper eos, et carnem eorum desuper ossibus eorum? Qui comederunt carnem populi mei, et pellem eorum desuper excoriaverunt, et ossa eorum confregerunt, et conciderunt sicut in lebete, et quasi carnem in medio olle. Tunc clamabunt ad Dominum, et non exaudiet eos, et abscondet faciem suam ab eis in tempore illo, sicut nequiter egerunt in adinventionibus suis. Hec dicit Dominus super prophetas qui seducunt populum meum, qui mordent dentibus suis et predicant pacem; et si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum prelium. Propterea nox vobis pro visione erit, et tenebre vobis pro divinatione; et occumbet sol super prophetas, et obtenebrabitur super eos dies. Et confundentur qui vident visiones, et confundentur divini; et operient omnes vultus suos, quia non est responsum Dei. Verumtamen ego repletus sum fortitudine spiritus Domini, iudicio et virtute, ut annuntiem Iacob scelus suum et Israel peccatum suum. Audite hec principes domus Iacob et iudices domus Israel, qui abominamini iudicium et omnia recta pervertitis; qui edificatis Syon in sanguinibus et Ierusalem in iniquitate. Principes eius in muneribus iudicabant, et sacerdotes eius in mercede docebant, et prophete eius in pecunia divinabant; et super Dominum requiescebant dicentes: Numquid non Dominus in medio nostrum? Non venient super nos mala. Propter hoc causa vestri Syon quasi ager arabitur, et Ierusalem quasi acervus lapidum erit, et mons templi in excelsa silvarum.

IV Et erit in novissimo dierum, erit mons domus Domini preparatus in vertice montium et sublimis super colles; et fluent ad eum populi. Et properabunt gentes multe et dicent: Venite, ascendamus ad montem Domini et ad domum Dei Iacob; et docebit nos de viis suis, et ibimus in semitis eius; quia de Syon egredietur lex, et verbum Domini de Ierusalem. Et iudicabit inter populos multos, et corripiet gentes fortes usque in longinquum; et concident gladios suos in vomeres, et hastas suas in ligones. Non sumet gens adversus gentem gladium, et non discent ultra belligerare. Et sedebit vir subtus vitem suam et subtus ficum suam, et non erit qui deterreat, quia os Domini exercituum locutum est. Quia omnes populi ambulabunt unusquisque in nomine dei sui; nos autem ambulabimus in nomine Domini Dei nostri in eternum et ultra. In die illa, dicit Dominus, congregabo claudicantem, et eam quam eieceram colligam, et quam afflixeram; et ponam claudicantem in reliquias, et eam que laboraverat in gentem robustam; et regnabit Dominus super eos in monte Syon, ex hoc nunc et usque in eternum. Et tu turris gregis nebulosa filie Syon, usque ad te veniet; et veniet potestas prima, regnum filie Ierusalem. Nunc quare merore contraheris? Numquid rex non est tibi, aut consiliarius tuus periit, quia comprehendit te dolor sicut parturientem? Dole et satage, filia Syon, quasi parturiens; quia nunc egredieris de civitate, et habitabis in regione, et venies usque ad Babylonem; ibi liberaberis, ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum. Et nunc congregate sunt super te gentes multe, que dicunt: Lapidetur, et aspiciat in Syon oculus noster. Ipsi autem non cognoverunt cogitationes Domini, et non intellexerunt consilium eius, quia congregavit eos quasi fenum aree. Surge et tritura, filia Syon, quia cornu tuum ponam ferreum, et ungulas tuas ponam ereas; et comminues populos multos, et interficiam Domino rapinas eorum, et fortitudinem eorum Domino universe terre.

V Nunc vastaberis, filia latronis; obsidionem posuerunt super nos; in virga percutient maxillam iudicis Israel. Et tu, Bethleem Ephrata, parvulus es in milibus Iuda; ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel, et egressus eius ab initio, a diebus eternitatis. Propter hoc dabit eos usque ad tempus in quo parturiens pariet; et reliquie fratrum eius

ad filios Israel. Et stabit et pascet in fortitudine Domini, in sublimitate nominis Domini Dei sui. Et convertentur, quia nunc magnificabitur usque ad terminos terrae. Et erit iste pax. Assyrius cum venerit in terram nostram, et quando calcaverit in domibus nostris, et suscitabimus super eum septem pastores et octo primates homines. Et pascent terram Assur in gladio, et terram Nemrod in lanceis eius; et liberabit ab Assur cum venerit in terram nostram, et cum calcaverit in finibus nostris. Et erunt reliquiae Iacob in medio populorum multorum quasi ros a Domino, et quasi stillae super herbam, quae non expectat virum, et non praestolatur filios hominum. Et erunt reliquiae Iacob in gentibus in medio populorum multorum, quasi leo in iumentis silvarum, et quasi catulus leonis in gregibus pecorum, qui cum transierit, et conculcaverit, et ceperit, non est qui eruat. Exaltabitur manus tua super hostes tuos, et omnes inimici tui interibunt. Et erit in die illa, dicit Dominus, auferam equos tuos de medio tui, et disperdam quadrigas tuas. Et perdam civitates terrae tuae, et destruam omnes munitiones tuas, et auferam maleficia de manu tua, et divinationes non erunt in te. Et perire faciam sculptilia tua, et statuas tuas de medio tui, et non adorabis ultra opera manuum tuarum. Et evellam lucos tuos de medio tui, et conteram civitates tuas. Et faciam in furore et in indignatione ultionem in gentibus, quae non audierunt.

Audite quae Dominus loquitur: surge, contende iudicio adversum montes, et audiant colles vocem tuam. Audiant montes iudicium Domini, et fortia fundamenta terrae, quia iudicium Domini cum populo suo, et cum Israel diiudicabitur. Popule meus, quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? responde mihi. Quia eduxi te de terra Aegypti, et de domo servientium liberavi te, et misi ante faciem tuam Moysen, et Aaron, et Mariam. Popule meus, memento quaeso quid cogitaverit Balach rex Moab, et quid responderit ei Balaam filius Beor, de Sethim usque ad Galgalam, ut cognosceres iustitias Domini. Quid dignum offeram Domino? curvabo genu Deo excelso? numquid offeram ei holocaustomata, et vitulos anniculos? Numquid placari potest Dominus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium? numquid dabo primogenitum meum pro scelere meo, fructum ventris mei pro peccato animae meae? Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, et quid Dominus requirat a te: utique facere iudicium, et diligere misericordiam, et sollicitum ambulare cum Deo tuo. Vox Domini ad civitatem clamat, et salus erit timentibus nomen tuum. Audite tribus, et quis approbabit illud? Adhuc ignis in domo impii thesauri iniquitatis, et mensura minor irae plena. Numquid iustificabo stateram impiam, et saccelli pondera dolosa? in quibus divites eius repleti sunt iniquitate, et habitantes in ea loquebantur mendacium, et lingua eorum fraudulenta in ore eorum. Et ego ergo coepi percutere te perditione super peccatis tuis. Tu comedes, et non saturaberis, et humiliatio tua in medio tui. Et apprehendes, et non salvabis; et quos salvaveris, in gladium dabo. Tu seminabis, et non metes; tu calcabis olivam, et non ungeris oleo, et mustum, et non bibes vinum. Et custodisti praecepta Amri, et omne opus domus Achab, et ambulasti in voluntatibus eorum, ut darem te in perditionem, et habitantes in ea in sibilum, et opprobrium populi mei portabitis.

VII

Vae mihi, quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos vindemiae; non est botrus ad comedendum, praecoquas ficus desideravit anima mea. Periit sanctus de terra, et rectus in hominibus non est; omnes in sanguine insidiantur, vir fratrem suum ad mortem venatur. Malum manuum suarum dicunt bonum; princeps postulat, et iudex in reddendo est; et magnus locutus est desiderium animae suae, et conturbaverunt eam. Qui optimus in eis est, quasi paliurus, et qui rectus, quasi spina de sepe. Dies speculationis tuae, visitatio tua venit; nunc erit vastitas eorum. Nolite credere amico, et nolite confidere in duce; ab ea quae dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui. Quia filius contumeliam facit patri, et filia consurgit adversus matrem suam, nurus adversus socrum suam, et inimici hominis domestici eius. Ego autem ad Dominum aspiciam, exspectabo Deum salvatorem meum; audiet me Deus meus. Ne laeteris, inimica mea, super me, quia cecidi; consurgam cum sedero in tenebris, Dominus lux mea est. Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei, donec causam meam iudicet, et faciat iudicium meum; educet me in lucem, videbo iustitiam eius. Et aspiciet inimica mea, et operietur confusione, quae dicit ad me: Ubi est Dominus Deus tuus? Oculi mei videbunt in eam; nunc erit in conculcationem ut lutum platearum. Dies, ut aedificentur maceriae tuae; in die illa longe fiet lex. In die illa et usque ad te veniet de Assur, et usque ad civitates munitas, et a civitatibus munitis usque ad flumen, et ad mare de mari, et ad montem de monte. Et terra erit in desolationem propter habitatores suos, et propter fructum cogitationum eorum. Pasce populum tuum in virga tua, gregem hereditatis tuae, habitantes solos in saltu, in medio Carmeli; pascentur Basan et Galaad iuxta dies antiquos. Secundum dies egressionis tuae de terra Aegypti ostendam ei mirabilia. Videbunt gentes, et confundentur super omni fortitudine sua; ponent manum super os, aures eorum surdae erunt. Lingent pulverem sicut serpentes, velut reptilia terrae perturbabuntur in aedibus suis; Dominum Deum nostrum formidabunt, et timebunt te. Quis Deus similis tui, qui aufers iniquitatem, et transis peccatum reliquiarum hereditatis tuae? non immittet ultra furorem suum, quoniam volens misericordiam est. Revertetur, et miserebitur nostri; deponet iniquitates nostras, et proiiciet in profundum maris omnia peccata nostra. Dabis veritatem Iacob, misericordiam Abraham, quae iurasti patribus nostris a diebus antiquis.

Incipit prologus in Naum prophetam.

Naum prophetam ante adventum regis Assyriorum, qui Israel captivum in suas regiones transtulerat, fuisse Ebreorum

traditio confirmat. Siquidem in finem huius lectionis post decem regis ad aduentum idem propheta annuntiare monstratur. Nam cum habitatores Niniue initium suscepissent peccatorum et impii omnes per iniquitatem egissent, accepta diuina gratia cordibus sermones impia receperint. Qua de re memoratus propheta spiritu dei plenus iudicium dei annuntiat, sicut loquitur: Deus emulator et ulciscens dominus. Iam enim x. tribus ab Assyriis ducte fuerant in captiuitatem sub Ezechia rege Iuda. Sub quo iste in consolationem populi transmigrantis ad uisionem Niniue missus cernitur. Nec erat parua consolatio tam his qui iam Assyriis seruiebant quam reliquis qui sub Ezechia tribubus Iuda et Beniamin ab eisdem hostibus obsidebantur, ut audirent Assyrios quoque a Chaldeis esse capiendos, sicut in consequentibus libri huius demonstrabimus. Sciendum autem est Niniue in lingua hebrea o speciosam sonare, speciosius autem dici mundum, unde et apud Grecos cosmos ab ornatu nomen accepit. Et quid ipsa est ad distinctionem nominum dei et mundi figuraliter poterit sentire. Quia ob eam rationem quam lxx interpretantur lemma, Aquila, Assumptio interpretatus est, apud Hebreos massa ponitur, id est graue pondus. Et quam aduersus quem propheta dicatur primatur, nec sinat eleuare ceruicem. Simul et hoc attendendum quod hec ipsa assumptio et pondus prophetie uisio fit. Non enim loquitur in extasi ut Montanus et prisca Maximillaque delirant, sed quod propheta liber est uisionis intelligentis uniuersa que loquitur et pondus onustum faciens suo populo uisionem. Et consummationem itaque mundi secundum anagogen in consolationem secundum prophetiam dicitur, ut quando in mundo inueniuntur qui per penitentiam reducem ... nant et parauit se ad iudicii diem, ubi ... quod uisus est de Assyriorum afflictu est dictum.

Incipit prologus in Naum prophetam.

Naum consolator interpretatur. Increpat ciuitatem sanguinum, et post euersionem illius loquitur: Ecce super montes pedes euangelizantis et annuntiantis pacem.

Incipit Naum propheta.

Onus Niniue. Liber uisionis Naum Helchesei. Deus emulator et ulciscens dominus; ulciscens dominus et habens furorem; ulciscens dominus in hostes suos, et irascens ipse inimicis suis. Dominus patiens et magnus fortitudine, et mundans non faciet innocentem. Dominus in tempestate et turbine uie eius, et nebule puluis pedum eius. Increpans mare et exsiccans illud, et omnia flumina ad desertum deducens. Infirmatus est Basan et Carmelus, et flos Libani elanguit. Montes commoti sunt ab eo, et colles desolati sunt; et contremuit terra a facie eius, et orbis et omnes habitantes in eo. Ante faciem indignationis eius quis stabit? et quis resistet in ira furoris eius? Indignatio eius effusa est ut ignis, et petre dissolute sunt ab eo. Bonus dominus et confortans in die tribulationis, et sciens sperantes in se. Et in diluuio pretereunte consummationem faciet loci eius, et inimicos eius persequentur tenebre. Quid cogitatis contra dominum? consummationem ipse faciet; non consurget duplex tribulatio. Quia sicut spine se inuicem complectuntur, sic conuiuium eorum pariter potantium; consumentur quasi stipula ariditate plena. Ex te enim exiuit cogitans contra dominum malitiam, mente pertractans preuaricationem. Hec dicit dominus: Si perfecti fuerint et ita plures, sic quoque attondentur et pertransibit. Afflixi te, et non affligam te ultra. Et nunc conteram uirgam eius de dorso tuo, et uincula tua disrumpam. Et precipiet super te dominus: non seminabitur ex nomine tuo amplius. De domo dei tui interficiam sculptile et conflatile; ponam sepulchrum tuum, quia inhonoratus es.

Ecce super montes pedes euangelizantis et annuntiantis pacem. Celebra, Iuda, festiuitates tuas, et redde uota tua, quia non adiciet ultra ut pertranseat in te Belial: uniuersus interiit. Ascendit qui dispergat coram te, qui custodiat obsidionem. Contemplare uiam, conforta lumbos, robora uirtutem ualde. Quia sicut reddidit dominus superbiam Iacob sicut superbiam Israel, quia uastatores dissipauerunt eos et propagines eorum corruperunt. Clipeus fortium eius ignitus, uiri exercitus in coccineis; ignite habene currus in die preparationis eius, et agitatores consopiti sunt. In itineribus conturbati sunt, quadrige collise sunt in plateis; aspectus eorum quasi lampades, quasi fulgura discurrentia. Recordabitur fortium suorum, ruent in itineribus suis; uelociter ascendent muros eius, et preparabitur umbraculum. Porte fluuiorum aperte sunt, et templum ad solum dirutum. Et miles captiuus abductus est, et ancille eius minabantur gementes ut columbe, murmurantes in cordibus suis. Et Niniue quasi piscina aquarum aque eius; ipsi uero fugerunt. State, state, et non est qui reuertatur. Diripite argentum, diripite aurum, et non est finis diuitiarum ex omnibus uasis desiderabilibus. Dissipata et scissa et dilacerata, et cor tabescens, et dissolutio geniculorum, et defectio in cunctis renibus, et facies omnium sicut nigredo olle. Ubi est habitaculum leonum et pascua catulorum leonum, ad quam iuit leo ut ingrederetur illuc catulus leonis, et non est qui exterreat? Leo cepit sufficienter catulis suis, et necauit leenis suis, et impleuit preda speluncas suas, et cubile suum rapina. Ecce ego ad te, dicit dominus exercituum, et succendam usque ad fumum quadrigas

et leunculos tuos comedet gladius et exterminabo de terra predam tuam et non audietur ultra vox nuntiorum tuorum.

Ve civitas sanguinum universa mendacii dilaceratione plena non recedet a te rapina. Vox flagelli et vox impetus rote et equi frementis et quadrige ferventis et equitis ascendentis et micantis gladii et fulgurantis haste et multitudinis interfecte et gravis ruine. Nec est finis cadaverum et corruent in corporibus suis propter multitudinem fornicationum meretricis speciose et grate et habentis maleficia que vendidit gentes in fornicationibus suis et familias in maleficiis suis. Ecce ego ad te dicit dominus exercituum et revelabo pudenda tua in facie tua et ostendam gentibus nuditatem tuam et regnis ignominiam tuam. Et proiciam super te abhominationes et contumeliis te afficiam et ponam te in exemplum. Et omnis qui viderit te resiliet a te et dicet: Vastata est Ninive. Quis commovebit super te caput? Unde queram consolatorem tibi? Numquid melior es alexandria populorum que habitat in fluminibus? Aqua in circuitu eius cuius divitie mare aque muri eius. Ethiopia fortitudo eius et egyptus et non est finis. Affrica et libies fuerunt in auxilio tuo. Sed et ipsa in transmigrationem ducta est in captivitatem. Parvuli eius elisi sunt in capite omnium viarum et super inclitos eius miserunt sortem et omnes optimates eius confixi sunt in compedibus. Et tu ergo inebriaberis et eris despecta et tu queres auxilium ab inimico. Omnes munitiones tue sicut ficus cum grossis suis si concusse fuerint cadent in os comedentis. Ecce populus tuus mulieres in medio tui. Inimicis tuis adapertione pandentur porte terre tue. Devorabit ignis vectes tuos. Aquam propter obsidionem hauri tibi. Extrue munitiones tuas. Intra in lutum et calca subigens tene laterem. Ibi comedet te ignis peribis gladio devorabit te ut bruchus. Congregare ut bruchus multiplicare ut locusta. Plures fecisti negotiationes tuas quam stelle sint celi. Bruchus expansus est et avolavit. Custodes tui quasi locuste et parvuli tui sicut locuste locustarum que considunt in sepibus in die frigoris. Sol ortus est et avolaverunt et non est cognitus locus earum ubi fuerunt. Dormitaverunt pastores tui rex assur sepelientur principes tui. Latitavit populus tuus in montibus et non est qui congreget. Non est obscura contritio tua. Pessima est plaga tua. Omnes qui audierunt auditionem tuam compresserunt manum super te quia super quem non transiit malitia tua semper.

Incipit prologus in abbacuc prophetam.

Abacuch propheta amplexans quod vel ex eo quod amabilis domini fuit vocatur amplexatio vel quod in certamen cum deo congreditur amplexantis id est luctantis sortitus vocabulum est. Nullus enim tam audaci voce ausus est deum ad disceptationem iustitie provocare: cur in rebus humanis et mundi istius tantum rerum iniquitas. Hic in principio voluminis sui describit diabolum cum bestiis suis. In fine vero pronuntiat adventum passionemque domini salvatoris. Nam de quo alio quam de christi adventu qui futurus fuerit intelligi dicere: Completur communis ad me et dixit mihi: Scribe visum in buxo aperte ut assequatur qui legerit eum. Quia adhuc visio ad tempus ostendetur in fine et non mentietur. Si moram fecerit expecta eum quia veniens veniet et non tardabit. De passione autem mentio cum domino dicat: Domine audivi auditionem tuam et timui. Domine consideravi opera tua et expavi. Quid enim hoc est nisi stupor tam nove ac repentine salutis hominum ineffabilis admiratio? In medio duorum animalium cognosceris: quod est vel duorum testamentorum aut in medio duorum latronum aut in medio moysi et helie cum illo sermocinantium. Dum appropinquaverint anni cognosceris. Ad adventum tempus ostenderis. Quod enim tropheum crucis vocabulum aut salvatoris hic propheta expresserit dicens: Ego autem in domino gaudebo et exultabo in deo ihesu meo. Quod est nobis amicum adulce nominare expedieris.

Item alius prologus.

Abacuch luctator fortis et rigidus stat super custodiam suam et figit gradum super munitionem ut christum in cruce contempletur et dicat: Operuit celos gloria eius et laudis eius plena est terra. Splendor eius ut lux erit. Cornua in manibus eius. Ibi abscondita est fortitudo eius.

Incipit abbacuch propheta.

Onus quod vidit abacuch propheta. Usque quo domine clamabo et non exaudies? Vociferabor ad te vim patiens et non salvabis? Quare ostendisti mihi iniquitatem et laborem videre predam et iniustitiam contra me? Et ut species quasi perversorem? Taces conculcante impio iustiorem se. Et facies homines quasi pisces maris et quasi reptilia non habentia ducem. Et factum est iudicium et contradictio potentior. Propter hoc lacerata est lex et non pervenit ad finem iudicium. Quia impius prevalet adversus iustum propterea egreditur iudicium perversum. Aspicite in gentibus et videte et admiramini et obstupescite. Quia opus factum est in diebus vestris quod nemo credet cum narrabitur. Quia ecce ego suscitabo chaldeos gentem amaram et velocem ambulantem super latitudinem terre ut possideat tabernacula non sua. Horribilis est et terribilis ex semetipsa iudicium et onus eius egredietur. Leviores pardis equi eius et velociores lupis vespertinis et diffundentur equites eius. Equites namque eius de longe venient volabunt quasi aquila festinans ad comedendum. Omnes ad predam venient facies eorum ventus urens et congregabit quasi arenam captivitatem. Et ipse de regibus triumphabit et tyranni ridiculi eius erunt.

ipse de omni munitione ridebit et comportabit aggerem et capiet eam. Tunc mutabitur spiritus et pertransibit et corruet; hec est fortitudo dei sui. Numquid non tu a principio domine deus meus sancte meus et non moriemur? Domine in iudicium posuisti eum et fortem ut corriperes fundasti eum. Mundi sunt oculi tui ne videas malum, et respicere ad iniquitatem non poteris. Quare respicis super inique agentes et taces devorante impio iustiorem se? Et facies homines quasi pisces maris et quasi reptile non habens principem. Totum in hamo sublevavit, traxit illud in sagena sua et congregavit in rete suum. Super hoc letabitur et exultabit. Propterea immolabit sagene sue et sacrificabit reti suo, quia in ipsis incrassata est pars eius et cibus eius electus. Propter hoc ergo expandit sagenam suam et semper interficere gentes non parcet.

II Super custodiam meam stabo et figam gradum super munitionem et contemplabor ut videam quid dicatur mihi et quid respondeam ad arguentem me. Et respondit mihi dominus et dixit: Scribe visum et explana eum super tabulas ut percurrat qui legerit eum, quia adhuc visus procul et apparebit in finem et non mentietur. Si moram fecerit expecta eum, quia veniens veniet et non tardabit. Ecce qui incredulus est non erit recta anima eius in semetipso; iustus autem in fide sua vivet. Et quomodo vinum potantem decipit, sic erit vir superbus et non decorabitur, qui dilatavit quasi infernus animam suam et ipse quasi mors et non adimpletur; et congregabit ad se omnes gentes et coacervabit ad se omnes populos. Numquid non omnes isti super eum parabolam sument et loquelam enigmatum eius? et dicetur: Ve ei qui multiplicat non sua! usquequo et aggravat contra se densum lutum? Numquid non repente consurgent qui mordeant te, et suscitabuntur lacerantes te, et eris in rapinam eis? Quia tu spoliasti gentes multas, spoliabunt te omnes qui reliqui fuerint de populis propter sanguinem hominis et iniquitatem terre civitatis et omnium habitantium in ea. Ve qui congregat avaritiam malam domui sue ut sit in excelso nidus eius et liberari se putat de manu mali. Cogitasti confusionem domui tue, concidisti populos multos et peccavit anima tua. Quia lapis de pariete clamabit et lignum quod inter iuncturas edificiorum est respondebit. Ve qui edificat civitatem in sanguinibus et preparat urbem in iniquitate. Numquid non hec a domino exercituum? Laborabunt enim populi in multo igne et gentes in vacuum et deficient. Quia replebitur terra ut cognoscant gloriam domini quasi aque operientes mare. Ve qui potum dat amico suo mittens fel suum et inebrians ut aspiciat nuditatem eius. Repletus es ignominia pro gloria. Bibe tu quoque et consopire; circumdabit te calix dextere domini et vomitus ignominie super gloriam tuam. Quia iniquitas Libani operiet te et vastitas animalium deterrebit eos de sanguinibus hominum et iniquitate terre et civitatis et omnium habitantium in ea. Quid prodest sculptile quia sculpsit illud fictor suus, conflatile et imaginem falsam, quia speravit in figmento fictor eius ut faceret simulacra muta? Ve qui dicit ligno: Expergiscere; Surge, lapidi tacenti. Numquid ipse docere poterit? Ecce iste coopertus est auro et argento et omnis spiritus non est in visceribus eius. Dominus autem in templo sancto suo; sileat a facie eius omnis terra.

III Domine audivi auditionem tuam et timui. Domine opus tuum in medio annorum vivifica illud. In medio annorum notum facies; cum iratus fueris misericordie recordaberis. Deus ab austro veniet et sanctus de monte Pharan. Operuit celos gloria eius et laudis eius plena est terra. Splendor eius ut lux erit, cornua in manibus eius. Ibi abscondita est fortitudo eius. Ante faciem eius ibit mors, et egredietur diabolus ante pedes eius. Stetit et mensus est terram. Aspexit et dissolvit gentes, et contriti sunt montes seculi. Incurvati sunt colles mundi ab itineribus eternitatis eius. Pro iniquitate vidi tentoria Ethiopie; turbabuntur pelles terre Madian. Numquid in fluminibus iratus es domine, aut in fluminibus furor tuus, vel in mari indignatio tua? Qui ascendes super equos tuos et quadrige tue salvatio. Suscitans suscitabis arcum tuum, iuramenta tribubus que locutus es. Fluvios scindes terre. Viderunt te et doluerunt montes; gurges aquarum transiit. Dedit abyssus vocem suam, altitudo manus suas levavit. Sol et luna steterunt in habitaculo suo; in luce sagittarum tuarum ibunt, in splendore fulgurantis haste tue. In fremitu conculcabis terram et in furore obstupefacies gentes. Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum christo tuo. Percussisti caput de domo impii; denudasti fundamentum eius usque ad collum. Maledixisti sceptris eius, capiti bellatorum eius, venientibus ut turbo ad dispergendum me. Exultatio eorum sicut eius qui devorat pauperem in abscondito. Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum. Audivi et conturbatus est venter meus; a voce contremuerunt labia mea. Ingrediatur putredo in ossibus meis et subter me scateat. Ut requiescam in die tribulationis, ut ascendam ad populum accinctum nostrum. Ficus enim non florebit et non erit germen in vineis; mentietur opus olive et arva non afferent cibum. Abscidetur de ovili pecus et non erit armentum in presepibus. Ego autem in domino gaudebo et exultabo in deo Iesu meo. Deus dominus fortitudo mea et ponet pedes meos quasi cervorum, et super excelsa mea deducet me victor in psalmis canentem.

## Incipit prologus in Sophoniam prophetam

Tradunt hebrei cuiuscumque prophete pater aut avus ponatur in titulo, ipsos quoque prophetas fuisse, ut amos unus de duodecim prophetis qui dicit: non sum propheta nec filius prophete, sed pastor caprarum vellicans sicomoros, patris nomen in titulo non haberet. Hoc sicut et Sophonias propheta, qui [illegible] ... regia maiori fuit stirpe generatus sub [illegible] rege [illegible]. Fuit enim pater eius Chusi, avus Godoliam, proavus Amasiam, atavus Ezechiam, et [illegible]

...compleuit. Nomen Sophonie alii speculam, alii archanum domini transtulerunt. Sive igitur speculam sive absconditum domini interpreteris, utrumque prophete convenit; ad Ezechiel quippe dicitur: Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel. Iste igitur prophetat qui erat in specula constitutus... archana domini cognoscens... — et alius prologus.

Sophonias speculator et archanorum domini cognitor audivit clamorem de porta piscium et eiulatum a secunda et contritionem a collibus...

Incipit Sophonias propheta.

Verbum domini quod factum est ad Sophoniam filium Chusi filii Godolie filii Amarie filii Ezechie, in diebus Iosie filii Amon regis Iude. Congregans congregabo omnia a facie terre, dicit dominus; congregans hominem et pecus, congregans volatilia celi et pisces maris, et ruine impiorum erunt, et disperdam homines a facie terre, dicit dominus. Et extendam manum meam super Iudam et super omnes habitantes Ierusalem, et disperdam de loco hoc reliquias Baal et nomina edituorum cum sacerdotibus, et eos qui adorant super tecta militiam celi, et qui adorant et iurant in domino et iurant in Melchom, et qui avertuntur de post tergum domini, et qui non quesierunt dominum nec investigaverunt eum. Silete a facie domini dei, quia iuxta est dies domini, quia preparavit dominus hostiam, sanctificavit vocatos suos. Et erit in die hostie domini, visitabo super principes et super filios regis et super omnes qui induti sunt veste peregrina. Et visitabo super omnem qui arroganter ingreditur super limen in die illo, qui complent domum domini sui iniquitate et dolo. Et erit in die illa, dicit dominus, vox clamoris a porta piscium et ululatus a secunda et contritio magna a collibus. Ululate habitatores Pile; conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt omnes involuti argento. Et erit in tempore illo: scrutabor Ierusalem in lucernis, et visitabo super viros defixos in fecibus suis, qui dicunt in cordibus suis: Non faciet bene dominus et non faciet male. Et erit fortitudo eorum in direptionem, et domus eorum in desertum; et edificabunt domos et non habitabunt, et plantabunt vineas et non bibent vinum earum. Iuxta est dies domini magnus, iuxta est et velox nimis; vox diei domini amara, tribulabitur ibi fortis. Dies ire dies illa, dies tribulationis et angustie, dies calamitatis et miserie, dies tenebrarum et caliginis, dies nebule et turbinis, dies tube et clangoris super civitates munitas et super angulos excelsos. Et tribulabo homines et ambulabunt ut ceci, quia domino peccaverunt, et effundetur sanguis eorum sicut humus et corpora eorum sicut stercora. Sed et argentum eorum et aurum eorum non poterit liberare eos in die ire domini; in igne zeli eius devorabitur omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram.

[illegible]

II Convenite, congregamini, gens non amabilis, priusquam pariat iussio quasi pulverem transeuntem diem, antequam veniat super vos ira furoris domini, antequam veniat super vos dies indignationis domini. Querite dominum omnes mansueti terre, qui iudicium eius estis operati; querite iustum, querite mansuetum, si quo modo abscondamini in die furoris domini. Quia Gaza destructa erit et Ascalon in desertum; Azotum in meridie eicient, et Accaron eradicabitur. Ve qui habitatis funiculum maris, gens perditorum. Verbum domini super vos, Chanaan terra Philisthinorum, et disperdam te ita ut non sit inhabitator. Et erit funiculus maris requies pastorum et caule pecorum. Et erit funiculus eius qui remanserit de domo Iuda; ibi pascentur, in domibus Ascalonis ad vesperam requiescent, quia visitabit eos dominus deus eorum et avertet captivitatem eorum. Audivi obprobrium Moab et blasphemias filiorum Ammon, que exprobraverunt populo meo et magnificati sunt super terminos eorum. Propterea vivo ego, dicit dominus exercituum deus Israel, quia Moab ut Sodoma erit et filii Ammon quasi Gomorra, siccitas spinarum et acervi salis et desertum usque in eternum. Reliquie populi mei diripient illos et residui gentis mee possidebunt eos. Hoc eis veniet pro superbia sua, quia blasphemaverunt et magnificati sunt super populum domini exercituum. Horribilis dominus super eos, et attenuabit omnes deos terre, et adorabunt eum viri de loco suo omnes insule gentium. Sed et vos Ethiopes interfecti gladio meo eritis. Et extendet manum suam super aquilonem et perdet Assur, et ponet Speciosam in solitudinem et in invium quasi desertum. Et accubabunt in medio eius greges, omnes bestie gentium; et onocrotalus et ericius in liminibus eius morabuntur; vox cantantis in fenestra, corvus in superliminari, quoniam attenuabo robur eius. Hec est civitas gloriosa habitans in confidentia, que dicebat in corde suo: Ego sum et extra me non est alia amplius. Quomodo facta est in desertum cubile bestie? Omnis qui transit per eam sibilabit et movebit manum suam.

III Ve provocatrix et redempta civitas columba. Non audivit vocem et non suscepit disciplinam; in domino non est confisa, ad deum suum non appropinquavit. Principes eius in medio eius quasi leones rugientes, iudices eius lupi vespere non relinquebant in mane. Prophete eius vesani, viri infideles; sacerdotes eius polluerunt sanctum, iniuste egerunt contra legem. Dominus iustus in medio eius non faciet iniquitatem; mane mane iudicium suum dabit in lucem et non abscondetur; nescivit autem iniquus confusionem. Disperdidi gentes et dissipati sunt anguli eorum; desertas feci vias eorum dum non est qui transeat; desolate sunt civitates eorum non remanente viro neque ullo habitatore. Dixi: Attamen timebis me, suscipies disciplinam, et non peribit habitaculum eius

[illegible marginal gloss]

omnia in quibus visitavi eam. Verumtamen diluculo surgentes corruperunt omnes cogitationes suas. Quapropter expecta me, dicit Dominus, in die resurrectionis meae in futurum, quia iudicium meum ut congregem gentes et colligam regna, et effundam super eos indignationem meam, omnem iram furoris mei. In igne enim zeli mei devorabitur omnis terra. Quia tunc reddam populis labium electum ut invocent omnes in nomine Domini et serviant ei humero uno. Ultra flumina Ethiopie inde supplices mei, filii dispersorum meorum deferent munus mihi. In die illa non confunderis super cunctis adinventionibus tuis quibus prevaricata es in me, quia tunc auferam de medio tui magniloquos superbie tue, et non adicies exaltari amplius in monte sancto meo. Et derelinquam in medio tui populum pauperem et egenum, et sperabunt in nomine Domini. Reliquie Israel non facient iniquitatem, nec loquentur mendacium, et non invenietur in ore eorum lingua dolosa, quoniam ipsi pascentur et accubabunt, et non erit qui exterreat. Lauda filia Syon, iubila Israel, letare et exulta in omni corde filia Ierusalem. Abstulit Dominus iudicium tuum, avertit inimicos tuos. Rex Israel Dominus in medio tui, non timebis malum ultra. In die illa dicetur Ierusalem: Noli timere; Syon, non dissolvantur manus tue. Dominus Deus tuus in medio tui fortis, ipse salvabit. Gaudebit super te in letitia, silebit in dilectione sua, exultabit super te in laude. Nugas qui a lege recesserant congregabo, quia ex te erant, ut non ultra habeas super eis obprobrium. Ecce ego interficiam omnes qui afflixerunt te in tempore illo, et salvabo claudicantem, et eam que eiecta fuerat congregabo, et ponam eos in laudem et in nomen in omni terra confusionis eorum. In tempore illo quo adducam vos, et in tempore quo congregabo vos; dabo enim vos in nomen et in laudem omnibus populis terre, cum convertero captivitatem vestram coram oculis vestris, dicit Dominus.

**Incipit prologus in Aggeo propheta.**

Ieremias propheta ob causam primi Sedechie regis ut historia libri Paralipomenon indicat qui fuit sub Nabuchodonosor rege Chaldeorum quando [illegible] refert cum memorato rege Ierusalem expugnata Ierusalem captivum in Babilone fuisse populum. Hic enim memoratus propheta vivente [illegible] sanguinis [illegible] ipsos [illegible] gratiam [illegible] propheta [illegible] lxx annorum captivitatis [illegible] in regno Chaldeorum [illegible] ut completo numero annorum [illegible] ad renovationem Ierusalem pervenirent. Et ex [illegible] anno regno Chaldeorum [illegible] adhuc [illegible] visio Danielis ostendit. [illegible] sacrilegii [illegible] qui in medio regnavit [illegible] vii visio Danielis ostendit [illegible] in regno successit. [illegible] anno regni [illegible] visio manifestat [illegible] populo [illegible] completa [illegible] Ierusalem [illegible] cum Cyro rege [illegible] Ierusalem [illegible] templi [illegible] Aggeus propheta [illegible] templi [illegible] Zorobabel [illegible] sacerdotem [illegible] ad edificationem templi [illegible].

**Item alius prologus.**

Aggeus festivus et letus qui seminavit in lacrimis ut in gaudio metat destructum templum edificat. Dominum patrem omnipotentem loquentem introducit: Adhuc unum modicum et ego movebo celum et terram et mare et aridam et veniet desideratus cunctis gentibus.

**Incipit Aggeus propheta.**

In anno secundo Darii regis in mense sexto in die una mensis factum est verbum Domini in manu Aggei prophete ad Zorobabel filium Salathiel ducem Iuda et ad Iesum filium Iosedech sacerdotem magnum dicens: Hec ait Dominus exercituum dicens: Populus iste dicit: Nondum venit tempus domus Domini edificande. Et factum est verbum Domini in manu Aggei prophete dicens: Numquid tempus vobis est ut habitetis in domibus laqueatis et domus ista deserta? Et nunc hec dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras. Seminastis multum et intulistis parum; comedistis et non estis satiati; bibistis et non est-

Operuistis vos et non estis calefacti. Et qui mercedes congregavit misit eas in sacculum pertusum. Haec dicit Dominus exercituum. Ponite corda vestra super vias vestras. Ascendite in montem, portate lignum et aedificate domum, et acceptabilis mihi erit et glorificabor, dicit Dominus. Respexistis ad amplius, et ecce factum est minus, et intulistis in domum, et exsufflavi illud. Quam ob causam? dicit Dominus exercituum. Quia domus mea deserta est, et vos festinatis unusquisque in domum suam. Propter hoc super vos prohibiti sunt caeli ne darent rorem, et terra prohibita est ne daret germen suum; et vocavi siccitatem super terram et super montes et super triticum et super vinum et super oleum et quaecumque profert humus, et super homines et super iumenta et super omnem laborem manuum. Et audivit Zorobabel filius Salathiel et Iesus filius Iosedech sacerdos magnus et omnes reliquiae populi vocem Domini Dei sui et verba Aggei prophetae, sicut misit eum Dominus Deus eorum ad eos, et timuit populus a facie Domini. Et dixit Aggeus nuntius Domini de nuntiis Domini populo dicens: Ego vobiscum sum, dicit Dominus. Et suscitavit Dominus spiritum Zorobabel filii Salathiel ducis Iuda et spiritum Iesu filii Iosedech sacerdotis magni et spiritum reliquorum de omni populo, et ingressi sunt et faciebant opus in domo Domini exercituum Dei sui. In die vigesima et quarta mensis, in sexto mense, in anno secundo Darii regis. In septimo mense, vigesima et prima mensis, factum est verbum Domini in manu Aggei prophetae dicens: Loquere ad Zorobabel filium Salathiel ducem Iuda et ad Iesum filium Iosedech sacerdotem magnum et ad reliquos populi dicens: Quis in vobis est derelictus qui vidit domum istam in gloria sua prima? Et quid vos videtis hanc nunc? Numquid non ita est quasi non sit in oculis vestris? Et nunc confortare, Zorobabel, dicit Dominus, et confortare, Iesu fili Iosedech, sacerdos magne, et confortare, omnis populus terrae, dicit Dominus exercituum, et facite, quoniam ego vobiscum sum, dicit Dominus exercituum, verbum quod pepigi vobiscum cum egrederemini de terra Egypti, et spiritus meus erit in medio vestrum. Nolite timere, quia haec dicit Dominus exercituum: Adhuc unum modicum est, et ego commovebo caelum et terram et mare et aridam, et movebo omnes gentes, et veniet desideratus cunctis gentibus, et implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum. Meum est argentum et meum est aurum, dicit Dominus exercituum. Magna erit gloria domus istius novissimae plus quam primae, dicit Dominus exercituum, et in loco isto dabo pacem, dicit Dominus exercituum.

In vigesima et quarta noni mensis, in anno secundo Darii regis, factum est verbum Domini ad Aggeum prophetam dicens: Haec dicit Dominus exercituum: Interroga sacerdotes legem dicens: Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui et tetigerit de summitate eius panem aut pulmentum aut vinum aut oleum aut omnem cibum, numquid sanctificabitur? Respondentes autem sacerdotes dixerunt: Non. Et dixit Aggeus: Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, numquid contaminabitur? Et responderunt sacerdotes et dixerunt: Contaminabitur. Et respondit Aggeus et dixit: Sic populus iste et sic gens ista ante faciem meam, dicit Dominus, et sic omne opus manuum eorum, et omnia quae obtulerunt ibi contaminata erunt. Et nunc ponite corda vestra a die hac et supra, antequam poneretur lapis super lapidem in domo Domini. Cum accederetis ad acervum viginti modiorum et fierent decem, et intraretis ad torcular ut exprimeretis quinquaginta lagenas et fiebant viginti, percussi vos vento urente et aurugine et grandine omnia opera manuum vestrarum, et non fuit in vobis qui reverteretur ad me, dicit Dominus. Ponite corda vestra ex die ista et in futurum, a die vigesima et quarta noni mensis, a die qua fundamenta iacta sunt templi Domini, ponite super cor vestrum. Numquid iam semen in germine est, et adhuc vinea et ficus et malogranatum et lignum olivae non floruit? Ex die ista benedicam. Et factum est verbum Domini secundo ad Aggeum in vigesima et quarta mensis dicens: Loquere ad Zorobabel ducem Iuda dicens: Ego movebo caelum pariter et terram, et subvertam solium regnorum, et conteram fortitudinem regni gentium, et subvertam quadrigam et ascensorem eius, et descendent equi et ascensores eorum, vir in gladio fratris sui. In die illa, dicit Dominus exercituum, assumam te, Zorobabel fili Salathiel, serve meus, dicit Dominus, et ponam te quasi signaculum, quia te elegi, dicit Dominus exercituum.

## Incipit prologus in Zachariam prophetam

Secundo anno Darii regis Medorum Zachariam prophetasse lectori concorditer declaratur, sicut de Aggeo. Zacharias eodem modo propheta plane est, ut aliqui quos eius dictis ... cum ... ostenduntur prophetiam ... complere prophetam ... in sexto anno Darii regis ... Zacharias filius Addo propheta ... qui erant in Iudea et in Ierusalem in nomine Dei Israel super eos. Tunc surrexit Zorobabel filius Salathiel et Iesus filius Iosedech et coeperunt aedificare domum Dei quae est in Ierusalem, quibus cum adessent prophetae ... adiuvant ... ab admonitione patrum ... abominationes, cum ipsa ... libris ... ostenditur ... in medio ... equum rufum ... in medio ... umbrosis ... angeli ... sanguinis ... gentem significat ... in medio ... designari ... lignum Moyses ... fructus ... speciosi ... lignum ... visionem ... vindictam ... adversarium ...

futurum demonstrat, ob hoc necti prophetie se monstrat(?) intentionem: quia populum israel in pristinam libertatem de terra egypti noctu discessisse confitetur, cum exemplum quod filii israel aliquam partem in se retinerent, ut redeuntes iudaei (?) ut eiusdem ac reddi ius captivitatis de terra chaldeorum per noctem prophetie est revelatum.

Zacharias memor domini sui. Item alius prologus. Multiplex in prophetia, videns eum in vestibus sordidis, et lapidem oculorum vii, candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculis, duas quoque olivas a sinistris lampadis et dextris, ut post equos nigros, rufos, albos et disparatos quadrigas ex prophetiam regnum ierusalem pugnare (?) ut cognoverit (?) et predicat sedentem super pullum filium asine subiugalis.

Explicit. Incipit Zacharias propheta.

In mense octavo in anno secundo darii regis factum est verbum domini ad zachariam filium barachie filii addo prophetam dicens: Iratus est dominus super patres vestros iracundia magna. Et dices ad eos: Hec dicit dominus exercituum: Convertimini ad me, ait dominus exercituum, et convertar ad vos, dicit dominus exercituum. Ne sitis sicut patres vestri ad quos clamabant prophete priores dicentes: Hec dicit dominus exercituum: Convertimini de viis vestris malis et de cogitationibus vestris pessimis; et non audierunt neque attenderunt ad me, dicit dominus. Patres vestri ubi sunt? et prophete numquid in sempiternum vivent? Verumtamen verba mea et legitima mea que mandavi servis meis prophetis, numquid non comprehenderunt patres vestros? et conversi sunt et dixerunt: Sicut cogitavit dominus exercituum facere nobis secundum vias nostras et secundum adinventiones nostras, sic fecit nobis. In die vicesima et quarta undecimi mensis sabath in anno secundo darii regis factum est verbum domini ad zachariam filium barachie filii addo prophetam dicens: Vidi per noctem, et ecce vir ascendens super equum rufum, et ipse stabat inter mirteta que erant in profundo, et post eum equi rufi, varii et albi. Et dixi: Quid sunt isti, domine mi? Et dixit ad me angelus qui loquebatur in me: Ego ostendam tibi quid sint hec. Et respondit vir qui stabat inter mirteta et dixit: Isti sunt quos misit dominus ut perambulent terram. Et responderunt angelo domini qui stabat inter mirteta et dixerunt: Perambulavimus terram, et ecce omnis terra habitatur et quiescit. Et respondit angelus domini et dixit: Domine exercituum, usquequo tu non misereberis ierusalem et urbium iuda quibus iratus es? iste iam septuagesimus annus est. Et respondit dominus angelo qui loquebatur in me verba bona, verba consolatoria. Et dixit ad me angelus qui loquebatur in me: Clama dicens: Hec dicit dominus exercituum: Zelatus sum ierusalem et syon zelo magno, et ira magna ego irascor super gentes opulentas, quia ego iratus sum parum, ipsi vero adiuverunt in malum. Propterea hec dicit dominus exercituum: Revertar ad ierusalem in misericordiis; domus mea edificabitur in ea, ait dominus exercituum, et perpendiculum extendetur super ierusalem. Adhuc clama dicens: Hec dicit dominus exercituum: Adhuc affluent civitates mee bonis, et consolabitur dominus adhuc syon, et eliget adhuc ierusalem.

[illegible] Ianuarii.

Et levavi oculos meos et vidi, et ecce quattuor cornua. Et dixi ad angelum qui loquebatur in me: Quid sunt hec? Et dixit ad me: Hec sunt cornua que ventilaverunt iudam et israel et ierusalem. Et ostendit mihi dominus quattuor fabros. Et dixi: Quid isti veniunt facere? qui ait dicens: Hec sunt cornua que ventilaverunt iudam per singulos viros, et nemo eorum levavit caput suum; et venerunt isti deterrere ea, ut deiciant cornua gentium que levaverunt cornu super terram iuda ut dispergerent eam. Et levavi oculos meos et vidi, et ecce vir et in manu eius funiculus mensorum. Et dixi: Quo tu vadis? Et dixit ad me: Ut metiar ierusalem et videam quanta sit latitudo eius et quanta longitudo eius. Et ecce angelus qui loquebatur in me egrediebatur, et angelus alius egrediebatur in occursum eius, et dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum istum dicens: Absque muro habitabitur ierusalem pre multitudine hominum et iumentorum in medio eius. Et ego ero ei, ait dominus, murus ignis in circuitu, et in gloria ero in medio eius. O o o fugite de terra aquilonis, dicit dominus, quoniam in quattuor ventos celi dispersi vos, dicit dominus. O syon, fuge que habitas apud filiam babilonis, quia hec dicit dominus exercituum: Post gloriam misit me ad gentes que spoliaverunt vos; qui enim tetigerit vos tangit pupillam oculi mei. Quia ecce ego levo manum meam super eos, et erunt preda his qui serviebant sibi; et cognoscetis quia dominus exercituum misit me. Lauda et letare filia syon, quia ecce ego venio et habitabo in medio tui, dicit dominus. Et applicabuntur gentes multe ad dominum in die illa, et erunt mihi in populum, et habitabo in medio tui, et scies quia dominus exercituum misit me ad te. Et possidebit dominus iudam partem suam in terra sanctificata, et eliget adhuc ierusalem. Sileat omnis caro a facie domini, quia consurrexit de habitaculo sancto suo.

Et ostendit mihi dominus iesum sacerdotem magnum stantem coram angelo domini, et sathan stabat a dextris eius ut adversaretur ei. Et dixit dominus ad sathan: Increpet dominus in te, sathan, et increpet dominus in te qui elegit ierusalem. Numquid non iste torris est erutus de igne? Et iesus erat indutus vestibus sordidis, et stabat ante faciem angeli. Qui respondit et ait ad eos qui stabant coram se dicens: Auferte vestimenta sordida ab eo. Et dixit ad eum: Ecce abstuli a te iniquitatem tuam, et indui te mutatoriis. Et dixit: Ponite cidarim mundam super caput eius. Et posuerunt cidarim mundam super caput eius, et induerunt eum vestibus. Et angelus domini

[con]testabatur angelus domini Iesum dicens: Haec dicit dominus exercituum: Si in viis meis ambulaveris et custodiam meam custodieris, tu quoque iudicabis domum meam et custodies atria mea, et dabo tibi ambulantes de his qui nunc hic assistunt. Audi Iesu sacerdos magne, tu et amici tui qui habitant coram te, quia viri portendentes sunt; ecce enim ego adducam servum meum orientem. Quia ecce lapis quem dedi coram Iesu; super lapidem unum septem oculi sunt. Ecce ego caelabo sculpturam eius, ait dominus exercituum, et auferam iniquitatem terrae illius in die una. In die illa dicit dominus exercituum vocabit vir amicum suum subter vitem et subter ficum.

IIII

Et reversus est angelus qui loquebatur in me et suscitavit me quasi virum qui suscitatur de somno suo. Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Vidi et ecce candelabrum aureum totum et lampas eius super caput ipsius, et septem lucernae eius super illud, septem et septem infusoria lucernis quae erant super caput illius. Et duae olivae super illud, una a dextris lampadis et una a sinistris eius. Et respondi et aio ad angelum qui loquebatur in me dicens: Quid sunt haec domine mi? Et respondit angelus qui loquebatur in me et dixit ad me: Numquid nescis quid sunt haec? Et dixi: Non domine mi. Et respondit et ait ad me dicens: Hoc est verbum domini ad Zorobabel dicens: Non in exercitu nec in robore sed in spiritu meo, dicit dominus exercituum. Quis tu mons magne coram Zorobabel? In planum. Et educet lapidem primarium et exaequabit gratiam gratiae eius. Et factum est verbum domini ad me dicens: Manus Zorobabel fundaverunt domum istam et manus eius perficient eam, et scietis quia dominus exercituum misit me ad vos. Quis enim despexit dies parvos? Et laetabuntur et videbunt lapidem stagneum in manu Zorobabel. Septem isti oculi sunt domini qui discurrunt in universam terram. Et respondi et dixi ad eum: Quid sunt duae olivae istae ad dexteram candelabri et ad sinistram eius? Et respondi secundo et dixi ad eum: Quid sunt duae spicae olivarum quae sunt iuxta duo rostra aurea in quibus sunt suffusoria ex auro? Et ait ad me dicens: Numquid nescis quid sunt haec? Et dixi: Non domine mi. Et dixit: Isti sunt duo filii olei qui assistunt dominatori universae terrae.

V

Et conversus sum et levavi oculos meos et vidi et ecce volumen volans. Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Ego video volumen volans; longitudo eius viginti cubitorum et latitudo eius decem cubitorum. Et dixit ad me: Haec est maledictio quae egreditur super faciem omnis terrae, quia omnis fur sicut ibi scriptum est iudicabitur, et omnis iurans ex hoc similiter iudicabitur. Educam illud, dicit dominus exercituum, et veniet ad domum furis et ad domum iurantis in nomine meo mendaciter, et commorabitur in medio domus eius et consumet eam et ligna eius et lapides eius. Et egressus est angelus qui loquebatur in me et dixit ad me: Leva oculos tuos et vide quid est hoc quod egreditur. Et dixi: Quidnam est? Et ait: Haec est amphora egrediens. Et dixit: Haec est oculus eorum in universa terra. Et ecce talentum plumbi portabatur, et ecce mulier una sedens in medio amphorae. Et dixit: Haec est impietas. Et proiecit eam in medio amphorae et misit massam plumbeam in os eius. Et levavi oculos meos et vidi, et ecce duae mulieres egredientes, et spiritus in alis earum, et habebant alas quasi alas milvi, et levaverunt amphoram inter terram et caelum. Et dixi ad angelum qui loquebatur in me: Quo istae deferunt amphoram? Et dixit ad me: Ut aedificetur ei domus in terra Sennaar et stabiliatur et ponatur ibi super basem suam.

VI

Et conversus sum et levavi oculos meos et vidi, et ecce quattuor quadrigae egredientes de medio duorum montium, et montes montes aerei. In quadriga prima equi rufi, et in quadriga secunda equi nigri, et in quadriga tertia equi albi, et in quadriga quarta equi varii et fortes. Et respondi et dixi ad angelum qui loquebatur in me: Quid sunt haec domine mi? Et respondit angelus et ait ad me: Isti sunt quattuor venti caeli qui egrediuntur ut stent coram dominatore omnis terrae. In qua erant equi nigri egrediebantur in terram aquilonis, et albi egressi sunt post eos, et varii egressi sunt ad terram austri. Qui autem erant robustissimi exierunt et quaerebant ire et discurrere per omnem terram. Et dixit: Ite, perambulate terram. Et perambulaverunt terram. Et vocavit me et locutus est ad me dicens: Ecce qui egrediuntur in terram aquilonis requiescere fecerunt spiritum meum in terra aquilonis. Et factum est verbum domini ad me dicens: Sume a transmigratione ab Holdai et a Tobia et ab Idaia, et venies tu in die illa et intrabis in domum Iosiae filii Sophoniae qui venerunt de Babylone. Et sumes aurum et argentum et facies coronas et pones in capite Iesu filii Iosedech sacerdotis magni, et loqueris ad eum dicens: Haec ait dominus exercituum dicens: Ecce vir Oriens nomen eius, et subter eum orietur et aedificabit templum domino, et ipse exstruet templum domino, et ipse portabit gloriam et sedebit et dominabitur super solio suo, et erit sacerdos super solio suo, et consilium pacis erit inter duos illos. Et coronae erunt Helem et Tobiae et Idaiae et Hen filio Sophoniae memoriale in templo domini. Et qui procul sunt venient et aedificabunt in templo domini, et scietis quia dominus exercituum misit me ad vos. Erit autem hoc si auditu audieritis vocem domini dei vestri.

VII

Et factum est in anno quarto Darii regis, factum est verbum domini ad Zachariam in quarta mensis noni qui est Casleu. Et miserunt ad domum dei Sarasar et Rogommelech et viri qui erant cum eo ad deprecandam faciem domini, ut dicerent sacerdotibus domus domini exercituum et prophetis loquentes: Numquid flendum est mihi in quinto mense vel sanctificare me debeo sicut feci iam multis annis? Et factum est verbum domini exercituum ad me dicens: Loquere ad omnem populum terrae et ad sacerdotes dicens: Cum ieiunaretis et plangeretis in quinto et septimo per hos septuaginta annos, numquid ieiunium ieiunastis mihi? Et cum

[illegible]

[illegible]

comedistis et bibistis. numquid non vobis comedistis
et vobismet ipsis bibistis. Numquid non sunt verba que
locutus est dominus in manu prophetarum priorum cum
adhuc Ierusalem habitaretur et esset opulenta. ipsa et
urbes in circuitu eius. et ad austrum et in campestri-
bus habitaretur. Et factum est verbum domini ad Zachariam
dicens. Hec dicit dominus exercituum dicens. Iudicium
iudicium verum iudicate. et misericordiam et miserationes facite
unusquisque cum fratre suo. et viduam et pupillum
et advenam et pauperem nolite calumpniari. et unus-
quisque malum fratri suo non cogitet in corde suo. Et noluerunt
attendere. et averterunt scapulam recedentem.
et aures suas aggravaverunt ne audirent. et cor
suum posuerunt ut adamantem ne audirent legem
et verba que misit dominus exercituum in spiritu su-
o in manu prophetarum priorum. Et facta est indignatio
magna a domino exercituum. Et factum est sicut
locutus est et non audierunt. Sic clamabunt et non ex-
audiam dicit dominus exercituum. et dispersi eos per
omnia regna que nescierunt. et terra desolata est ab eis
eo quod non esset transiens et revertens. et posuerunt terram
desiderabilem in desertum.

VIII

Et factum est verbum domini exercituum ad me dicens.
Hec dicit dominus exercituum. Zelatus sum Syon zelo magno. et
indignatione magna zelatus sum eam. Hec dicit dominus
exercituum. Reversus sum ad Syon et habitabo in me-
dio Ierusalem. et vocabitur Ierusalem civitas veritatis
et mons domini exercituum mons sanctificatus.
Hec dicit dominus exercituum. Adhuc habitabunt senes
et anus in plateis Ierusalem. et viri baculus in manu
eius pre multitudine dierum. et platee civitatis
complebuntur infantibus et puellis ludentibus in pla-
teis eius. Hec dicit dominus exercituum. Si difficile
le videbitur in oculis reliquiarum populi huius in diebus
illis. numquid in oculis meis difficile erit dicit
dominus exercituum. Hec dicit dominus exercituum.
Ecce ego salvabo populum meum de terra orientis
et de terra occasus solis. et adducam eos. et habitabunt
in medio Ierusalem. et erunt mihi in populum. et ego ero eis in
deum in veritate et in iustitia. Hec dicit dominus exercitu-
um. Confortentur manus vestre qui auditis in die-
bus his sermones istos per os prophetarum in die qua
fundata est domus domini exercituum ut tem-
plum edificaretur. Siquidem ante dies illos merces
hominum non erat. nec merces iumentorum erat. neque
introeunti et exeunti erat pax pre tribulatione.
et dimisi omnes homines unumquemque contra proximum suum. Nunc
autem non iuxta priores dies ego faciam reliquiis populi
huius dicit dominus exercituum. sed semen pacis erit.
vinea dabit fructum suum. et terra dabit germen
suum. et celi dabunt rorem suum. et possidere
faciam reliquias populi huius universa hec. Et erit si-
cut eratis maledictio in gentibus domus Iuda et
domus Israhel sic salvabo vos et eritis benedictio.
Nolite timere confortentur manus vestre. Quia hec

dicit dominus exercituum. Sicut cogitavi ut
affligerem vos cum ad iracundiam provocas-
sent me patres vestri dicit dominus et non sum mi-
sertus. sic conversus cogitavi in diebus istis bene-
facere Ierusalem et domui Iuda. Nolite time-
re. Hec sunt ergo verba que facietis. loquimini veritatem
unusquisque cum proximo suo. veritatem et iudi-
cium pacis iudicate in portis vestris. et unusquisque
malum contra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris. et iuramentum mendax ne diligatis.
omnia enim hec sunt que odi dicit dominus. Et factum est verbum
domini exercituum ad me dicens. Hec dicit dominus ex-
ercituum. Ieiunium quarti et ieiunium quinti et ie-
iunium septimi. et ieiunium decimi. erit domui
Iuda in gaudium et letitiam. et in sollempnitates
preclaras. veritatem tantum et pacem diligite. Hec dicit
dominus exercituum. usque quo veniant populi. et ha-
bitent in civitatibus multis. et vadant habitatores
unusquisque ad alterum dicentes. Eamus et depre-
cemur faciem domini. et queramus dominum exercituum.
Vadam etiam ego. Et venient populi multi. et gentes
valide ad querendum dominum exercituum in Ierusalem.
et deprecandam faciem domini. Hec dicit dominus ex-
ercituum. In diebus illis in quibus apprehendent decem
homines ex omnibus linguis gentium. et apprehendent fimbri-
am unius viri Iudei dicentes. Ibimus vobiscum. au-
divimus enim quoniam deus vobiscum est.

IX

Onus verbi domini in terra Adrach. et Damasci requi-
ei eius. quia domini est oculus hominis et omnium tribu-
um Israhel. Emath quoque in terminis eius. et Tyrus et
Sydon. assumpserunt enim sibi sapientiam valde.
Et edificavit Tyrus munitionem suam. et coa-
cervavit argentum quasi humum. et aurum ut lutum
platearum. Ecce dominus possidebit eam. et percutiet
in mari fortitudinem eius. et hec igni devo-
rabitur. Videbit Ascalon et timebit. et Gaza et do-
lebit nimis. et Accaron quoniam confusa est spes
eius. et peribit rex de Gaza. et Ascalon non habita-
bitur. et sedebit separator in Azoto. et disperdam super-
biam Philistiim. et auferam sanguinem eius de ore
eius et abominationes eius de medio dentium eius. et re-
linquetur etiam ipse deo nostro. et erit quasi dux in Iuda. et Accaron quasi Iebuseus. Et circumdabo domum meam
ex his qui militant mihi euntes et revertentes. et non tran-
sibit super eos ultra exactor. quia nunc vidi in ocu-
lis meis. Exulta satis filia Syon. iubila filia Ierusalem
ecce rex tuus venit tibi iustus et salvator. ip-
se pauper et ascendens super asinam et pullum filium asine.
Et disperdam quadrigam ex Effraim et equum de
Ierusalem. et dissipabitur arcus belli. et loquetur
pacem gentibus. et potestas eius a mari usque ad
mare. et a fluminibus usque ad fines terre. Tu quoque in
sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de
lacu in quo non est aqua. Convertimini ad
munitionem vincti spei. hodie quoque annuntians

[illegible]

duplicia reddam tibi quoniam extendi me Iudam quasi arcum implevi Ephraim. Et suscitabo filios tuos Syon super filios tuos Grecia, et ponam te quasi gladium fortium. Et Dominus Deus super eos videbitur, et exibit ut fulgur iaculum eius, et Dominus Deus in tuba canet, et vadet in turbine austri. Dominus exercituum proteget eos, et devorabunt et subicient lapidibus funde, et bibentes inebriabuntur quasi a vino, et replebuntur ut phiale et quasi cornua altaris. Et salvabit eos Dominus Deus eorum in die illa ut gregem populi sui, quia lapides sancti elevabuntur super terram eius. Quid enim bonum eius est, et quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum et vinum germinans virgines?

Petite a Domino pluviam in tempore serotino, et Dominus faciet nives, et pluviam ymbris dabit eis, singulis herbam in agro. Quia simulacra locuta sunt inutile, et divini viderunt mendacium, et somniatores frustra locuti sunt, vane consolabantur. Idcirco abducti sunt quasi grex, affligentur quia non est eis pastor. Super pastores iratus est furor meus, et super hircos visitabo, quia visitavit Dominus exercituum gregem suum domum Iuda, et posuit eos quasi equum glorie sue in bello. Ex ipso angulus, ex ipso paxillus, ex ipso arcus prelii, ex ipso egredietur omnis exactor simul. Et erunt quasi fortes conculcantes lutum viarum in prelio, et bellabunt quia Dominus cum eis, et confundentur ascensores equorum. Et confortabo domum Iuda, et domum Ioseph salvabo, et convertam eos quia miserebor eorum, et erunt sicut fuerunt quando non proieceram eos; ego enim Dominus Deus eorum, et exaudiam eos. Et erunt quasi fortes Ephraim, et letabitur cor eorum quasi a vino, et filii eorum videbunt et letabuntur, et exultabit cor eorum in Domino. Sibilabo eis et congregabo illos, quia redemi eos, et multiplicabo eos sicut ante fuerant multiplicati. Et seminabo eos in populis, et de longe recordabuntur mei, et vivent cum filiis suis et revertentur. Et reducam eos de terra Egypti, et de Assyriis congregabo eos, et ad terram Galaad et Libani adducam eos, et non invenietur eis locus. Et transibit in maris freto, et percutiet in mari fluctus, et confundentur omnia profunda fluminis, et humiliabitur superbia Assur, et sceptrum Egypti recedet. Confortabo eos in Domino, et in nomine eius ambulabunt, dicit Dominus.

Aperi Libane portas tuas, et comedat ignis cedros tuas. Ulula abies, quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati sunt; ululate quercus Basan, quoniam succisus est saltus munitus. Vox ululatus pastorum, quia vastata est magnificentia eorum; vox rugitus leonum, quoniam vastata est superbia Iordanis. Hec dicit Dominus Deus meus: Pasce pecora occisionis, que qui possederant occidebant et non dolebant, et vendebant ea dicentes: Benedictus Dominus, divites facti sumus; et pastores eorum non parcebant eis. Et ego non parcam ultra super habitantes terram, dicit Dominus. Ecce ego tradam homines, unumquemque in manu proximi sui et in manu regis sui, et concident terram, et non eruam de manu eorum. Et pascam pecus occisionis propter hoc, o pauperes gregis. Et assumpsi michi duas virgas: unam vocavi Decorem, et alteram vocavi Funiculum, et pavi gregem. Et succidi tres pastores in mense uno, et contracta est anima mea in eis, siquidem et anima eorum variavit in me. Et dixi: Non pascam vos; quod moritur moriatur, et quod succiditur succidatur, et reliqui devorent unusquisque carnem proximi sui. Et tuli virgam meam que vocabatur Decus, et abscidi eam ut irritum facerem fedus meum quod percussi cum omnibus populis. Et in irritum deductum est in die illa, et cognoverunt sic pauperes gregis qui custodiunt michi quia verbum Domini est. Et dixi ad eos: Si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem meam, et si non, quiescite. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Et dixit Dominus ad me: Proice illud ad statuarium, decorum pretium quo appretiatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos, et proieci illos in domum Domini ad statuarium. Et precidi virgam meam secundam, que appellabatur Funiculus, ut dissolverem germanitatem inter Iudam et Israel. Et dixit Dominus ad me: Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti. Quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersa non queret, et contritum non sanabit, et id quod stat non enutriet, et carnes pinguium comedet, et ungulas eorum dissolvet. O pastor et ydolum derelinquens gregem, gladius super brachium eius et super oculum dextrum eius; brachium eius ariditate siccabitur, et oculus dexter eius tenebrescens obscurabitur.

XII

Onus verbi Domini super Israel. Dixit Dominus extendens celum et fundans terram et fingens spiritum hominis in eo: Ecce ego ponam Ierusalem superliminare crapule omnibus populis in circuitu, sed et Iuda erit in obsidione contra Ierusalem. Et erit in die illa: ponam Ierusalem lapidem oneris cunctis populis; omnes qui levabunt eam concisione lacerabuntur, et colligentur adversus eam omnia regna terre. In die illa, dicit Dominus, percutiam omnem equum in stuporem et ascensorem eius in amentiam, et super domum Iuda aperiam oculos meos, et omnem equum populorum percutiam cecitate. Et dicent duces Iuda in corde suo: Confortentur michi habitatores Ierusalem in Domino exercituum Deo eorum. In die illa ponam duces Iuda sicut caminum ignis in lignis, et sicut facem ignis in feno, et devorabunt ad dexteram et ad sinistram omnes populos in circuitu, et habitabitur Ierusalem rursum in loco suo in Ierusalem. Et salvabit Dominus tabernacula Iuda sicut in principio, ut non magnifice glorietur domus David, et gloria habitantium Ierusalem contra Iudam. In die illa proteget Dominus habitatores Ierusalem, et erit qui offenderit ex eis in die illa quasi David, et domus David quasi Dei, sicut angelus Domini in conspectu eius. Et erit in die illa: queram conterere omnes gentes que veniunt contra Ierusalem.

Vasa pastoris appellat hic [illegible], peram, baculum, fistulam et sibilum. Sed vasa stulti pastoris sunt levia et tenuia et infirma, [illegible] quod ad modum fistule reddere sonum non potest, id est cum alienis et dolosis et cum eis curantem et despicientem.

et effundam super domum David et super habitatores Jerusalem
spiritum gratiae et precum, et aspicient ad me quem confixerunt,
et plangent eum planctu quasi super unigenitum, et dolebunt
super eum ut doleri solet in morte primogeniti. In
die illa magnus erit planctus in Jerusalem, sicut planctus
Adadremmon in campo Mageddon. Et planget terra,
familiae et familiae seorsum: familiae domus
David seorsum, et mulieres eorum seorsum; familiae
domus Nathan seorsum, et mulieres eorum seor-
sum; familiae domus Levi seorsum, et mulie-
res eorum seorsum; familiae domus Semei seorsum,
et mulieres eorum seorsum; omnes familiae reliquae,
familiae et familiae seorsum, et mulieres eo-
rum seorsum.

XIII In die illa erit fons patens domui David et habitantibus
Jerusalem in ablutionem peccatoris et menstruatae. Et erit
in die illa, dicit Dominus exercituum, disperdam nomina
idolorum de terra, et non memorabuntur ultra; et pseudoprophetas
et spiritum immundum auferam de terra. Et erit cum ap-
prophetaverit quispiam ultra, dicent ei pater eius et mater
eius qui genuerunt eum: Non vives, quia mendacium
locutus es in nomine Domini; et configent eum pa-
ter eius et mater eius genitores eius cum prophetaverit. Et erit in
die illo confundentur prophetae, unusquisque ex visione sua
cum prophetaverit, nec operientur pallio saccino ut men-
tiantur; sed dicet: Non sum propheta, homo agricola ego
sum, quoniam Adam exemplum meum ab adolescentia
mea. Et dicetur ei: Quid sunt plagae istae in medio
manuum tuarum? Et dicet: His plagatus sum in domo
eorum qui diligebant me. Framea suscitare super pa-
storem meum, et super virum cohaerentem mihi, dicit Dominus
exercituum; percute pastorem, et dispergentur oves; et
convertam manum meam ad parvulos. Et erunt in omni terra,
dicit Dominus, partes duae in ea dispergentur et deficient,
et tertia pars relinquetur in ea. Et ducam tertiam partem
per ignem, et uram eos sicut uritur argentum, et pro-
babo eos sicut probatur aurum. Ipse vocabit nomen
meum, et ego exaudiam eum. Dicam: Populus meus
es; et ipse dicet: Dominus Deus meus.

XIIII Ecce dies Domini veniunt, et dividentur
spolia tua in medio tui. Et congregabo omnes gentes ad Je-
rusalem in proelium, et capietur civitas, et vastabun-
tur domus, et mulieres violabuntur; et egredietur me-
dia pars civitatis in captivitatem, et reliquum populi
non auferetur ex urbe. Et egredietur Dominus et
proeliabitur contra gentes illas, sicut proeliatus est in die cer-
taminis. Et stabunt pedes eius in die illa super mon-
tem Olivarum, qui est contra Jerusalem ad orientem; et scin-
detur mons Olivarum ex media parte sui ad orientem
et ad occidentem, praerupto grandi valde, et separabitur
medium montis ad aquilonem, et medium eius ad
meridiem. Et fugietis ad vallem montium
eorum, quoniam coniungetur vallis montium usque ad pro-
ximum; et fugietis sicut fugistis a facie terraemo-
tus in diebus Oziae regis Juda; et veniet Dominus Deus meus, omnesque
sancti cum eo. Et erit in die illa: non erit lux,
sed frigus et gelu. Et erit dies una quae nota est Domi-
no, non dies neque nox; et in tempore vesperi erit lux. Et erit in
die illo, exibunt aquae vivae de Jerusalem: medium earum
ad mare orientale, et medium earum ad mare novissi-
mum; in aestate et in hieme erunt. Et erit Dominus rex super
omnem terram; in die illo erit Dominus unus, et erit
nomen eius unum. Et revertetur omnis terra usque ad desertum,
de colle Remmon ad austrum Je-
rusalem; et exaltabitur, et habitabit in loco suo, a porta Benja-
min usque ad locum portae prioris, et usque ad portam
angulorum, et a turre Ananeel usque ad torcularia
regis. Et habitabunt in ea, et anathema non erit am-
plius, sed sedebit Jerusalem secura. Et haec erit plaga qua per-
cutiet Dominus omnes gentes quae pugnaverunt adversus Jerusalem:
tabescet caro uniuscuiusque stantis super pedes suos, et
oculi eius contabescent in foraminibus suis, et lingua
eorum contabescet in ore suo. In die illo erit
tumultus magnus Domini in eis; et apprehendet vir
manum proximi sui, et conseretur manus eius super manum proximi sui. Et Judas pugnabit adversus
Jerusalem, et congregabuntur divitiae omnium gentium
in circuitu, aurum et argentum et vestes multae
satis. Et sic erit ruina equi, et muli, et cameli, et asini,
et omnium iumentorum quae fuerint in castris illis,
sicut ruina haec. Et omnes qui reliqui fuerint de universis gen-
tibus quae venerunt contra Jerusalem, ascendent ab anno in annum
ut adorent regem Dominum exercituum, et celebrent
festivitatem tabernaculorum. Et erit: qui non ascenderit
de familiis terrae ad Jerusalem, ut adoret regem
Dominum exercituum, non erit super eos imber. Quod et si familia
Aegypti non ascenderit et non venerit, nec super
eos erit ruina qua percutiet Dominus omnes gentes
quae non ascenderint ad celebrandum festivitatem taber-
naculorum. Hoc erit peccatum Aegypti, et hoc peccatum
omnium gentium quae non ascenderint ad celebrandam
festivitatem tabernaculorum. In die illo erit quod super
frenum equi est sanctum Domino; et erunt lebetes
in domo Domini quasi phialae coram altari. Et erit omnis
lebes in Jerusalem et in Juda sanctificatus Domino exercitu-
um; et venient omnes immolantes, et sument ex eis, et coquent in eis; et non
erit mercator ultra in domo Domini exercituum in
die illo. Incipit prologus in Malachiam prophetam.

Deus per Moysen populo Israel praecepit ut sacerdotes
eius omni corporali vitio liberi hostias
vitio vacuas sibi offerrent, qui legem suam de-
gendum populum [illegible]
[illegible]
Ego dilexi vos, dicit Dominus, et dixistis: In quo dilexisti nos? Nonne frater erat Esau Jacob, dicit
Dominus, et dilexi Jacob, Esau autem odio habui [illegible]

[illegible]

[...] nolunt odio habuit [...] quia iacob dilectum manifestum [...] esau [...] sanguinis [...] iacob [...] legem [...] dilexi iacob esau autem odio habui. [...] quod liber [...] unusquisque [...] scriptum est [...] esau [...] agrestis sciens venari. [...] autem vir simplex manebat in tabernaculo. [...] reliqua que lectio [...] sunt [...] facta [...] significant. Item alius prologus.

Malachias aperte et in fine omnium prophetarum de abiectione israel et vocatione gentium. Non est mihi voluntas in vobis dicit dominus exercituum et munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus. et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda. Incipit malachias propheta.

Onus verbi domini ad israel in manu malachie prophete. Dilexi vos dicit dominus. Dilexi iacob. esau autem odio habui. Et posui montes eius in solitudinem et hereditatem eius in dracones deserti. Quod si dixerit ydumea destructi sumus, sed revertentes edificabimus que destructa sunt: hec dicit dominus exercituum. Isti edificabunt et ego destruam, et vocabuntur termini impietatis, et populus cui iratus est dominus usque in eternum. Et oculi vestri videbunt et vos dicetis: magnificetur dominus super terminum israel. Filius honorat patrem et servus dominum suum timebit. Si ergo pater ego sum, ubi est honor meus? Et si dominus ego sum, ubi est timor meus? dicit dominus exercituum ad vos o sacerdotes qui despicitis nomen meum. Et dixistis: In quo despeximus nomen tuum? Offertis super altare meum panem pollutum et dicitis: In quo polluimus te? In eo quod dicitis: mensa domini despecta est. Si offeratis cecum ad immolandum, nonne malum est? Et si offeratis claudum et languidum, nonne malum est? Offer illud duci tuo si placuerit ei, aut si susceperit faciem tuam, dicit dominus exercituum. Et nunc deprecamini vultum dei ut misereatur vestri. De manu enim vestra factum est hoc. Si quomodo suscipiat facies vestras dicit dominus exercituum. Quis est in vobis qui claudat hostia et incendat altare meum gratuito? Non est mihi voluntas in vobis dicit dominus exercituum. Quis est in vobis qui claudat [...] et munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda. Quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit dominus exercituum. Et vos polluistis illud in eo quod dicitis: mensa domini contaminata est, et quod superponitur contemptibile est, cum igne qui illud devorat. Et dixistis: ecce de labore, et exsufflastis illud, dicit dominus exercituum. Et intulistis de rapinis claudum et languidum, et intulistis munus. Numquid suscipiam illud de manu vestra? dicit dominus exercituum. Maledictus dolosus qui habet in grege suo masculum, et votum faciens immolat debile domino. Quia rex magnus ego, dicit dominus exercituum, et nomen meum horribile in gentibus.

II Et nunc ad vos mandatum hoc, o sacerdotes. Si nolueritis audire et si nolueritis ponere super cor, ut detis gloriam nomini meo, ait dominus exercituum, mittam in vos egestatem et maledicam benedictionibus vestris, et maledicam illis, quoniam non posuistis super cor. Ecce ego proiciam vobis brachium, et dispergam super vultum vestrum stercus sollempnitatum vestrarum, et assumet vos secum. Et scietis quia misi ad vos mandatum istud, ut esset pactum meum cum levi, dicit dominus exercituum. Pactum meum fuit cum eo vite et pacis, et dedi ei timorem, et timuit me, et a facie nominis mei pavebat. Lex veritatis fuit in ore eius, et iniquitas non est inventa in labiis eius. In pace et in equitate ambulavit mecum, et multos avertit ab iniquitate. Labia enim sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore eius, quia angelus domini exercituum est. Vos autem recessistis de via, et scandalizastis plurimos in lege. Irritum fecistis pactum levi, dicit dominus exercituum. Propter quod et ego dedi vos contemptibiles et humiles omnibus populis, sicut non servastis vias meas et accepistis faciem in lege. Numquid non pater unus omnium nostrum? Numquid non deus unus creavit nos? Quare ergo despicit unusquisque nostrum fratrem suum, violans pactum patrum nostrorum? Transgressus est iuda, et abominatio facta est in israel et in ierusalem, quia contaminavit iuda sanctificationem domini quam dilexit, et habuit filiam dei alieni. Disperdet dominus virum qui fecerit hoc, magistrum et discipulum, de tabernaculis iacob, et offerentem munus domino exercituum. Et hoc rursum fecistis: operiebatis lacrimis altare domini, fletu et mugitu, ita ut non respiciam ultra ad sacrificium, nec accipiam placabile quid de manu vestra. Et dixistis: quam ob causam? Quia dominus testificatus est inter te et uxorem pubertatis tue, quam tu despexisti, et hec particeps tua et uxor federis tui. Nonne unus fecit, et residuum spiritus eius est? Et quid unus querit nisi semen dei? Custodite ergo spiritum vestrum, et uxorem adolescentie tue noli despicere. Cum odio habueris, dimitte, dicit dominus deus israel. Operiet autem iniquitas vestimentum eius, dicit dominus exercituum. Custodite spiritum vestrum et nolite despicere. Laborare fecistis dominum in sermonibus vestris; et dixistis:

[illegible]

[Et dixis]tis: In quo dilexisti nos? Nonne frater erat esau iacob dicit dominus.

M

stris. In quo eum fatigavimus? In eo quod dicitis: Omnis qui facit malum bonus est in conspectu Domini, et tales ei placent: aut certe ubi est Deus iudicii?

Ecce ego mittam angelum meum, et praeparabit viam ante faciem meam. Et statim veniet ad templum sanctum suum Dominator, quem vos quaeritis, et angelus testamenti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum. Et quis poterit cogitare diem adventus eius? et quis stabit ad videndum eum? ipse enim quasi ignis conflans, et quasi herba fullonum. Et sedebit conflans et emundans argentum, et purgabit filios Levi, et colabit eos quasi aurum et quasi argentum, et erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia. Et placebit Domino sacrificium Iuda et Ierusalem, sicut dies saeculi et sicut anni antiqui. Et accedam ad vos in iudicio, et ero testis velox maledicis et adulteris et periuris, et qui calumniantur mercedem mercenarii, viduas et pupillos, et opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum. Ego enim Dominus, et non mutor: et vos filii Iacob non estis consumpti. A diebus enim patrum vestrorum recessistis a legitimis meis, et non custodistis. Revertimini ad me, et revertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Et dixistis: In quo revertemur? Si affiget homo Deum, quia vos affigitis me? Et dixistis: In quo affiximus te? In decimis et in primitiis. Et in penuria vos maledicti estis, et me vos configitis gens tota. Inferte omnem decimam in horreum meum, et sit cibus in domo mea, et probate me super hoc, dicit Dominus: si non aperuero vobis cataractas caeli, et effudero vobis benedictionem usque ad abundantiam. Et increpabo pro vobis devorantem, et non corrumpet fructum terrae vestrae, nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum. Et beatos vos dicent omnes gentes: eritis enim vos terra desiderabilis, dicit Dominus exercituum. Invaluerunt super me verba vestra, dicit Dominus. Et dixistis: Quid locuti sumus contra te? Dixistis: Vanus est qui servit Deo: et quod emolumentum quia custodivimus praecepta eius, et quia ambulavimus tristes coram Domino exercituum? Ergo nunc beatos dicimus arrogantes, siquidem aedificati sunt facientes impietatem, et tentaverunt Deum et salvi facti sunt. Tunc locuti sunt timentes Deum unusquisque cum proximo suo. Et attendit Dominus, et audivit: et scriptus est liber monumenti coram eo timentibus Dominum, et cogitantibus nomen eius. Et erunt mihi, ait Dominus exercituum, in die qua ego facio in peculium: et parcam eis sicut parcit vir filio suo servienti sibi. Et convertimini, et videbitis quid sit inter iustum et impium, et inter servientem Domino et non servientem ei.

Ecce enim dies veniet succensa quasi caminus: et erunt omnes superbi, et omnes facientes impietatem stipula: et inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quae non derelinquet eis radicem et germen. Et orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiae, et sanitas in pennis eius: et egrediemini, et salietis sicut vituli de armento. Et calcabitis impios, cum fuerint cinis sub planta pedum vestrorum in die qua ego facio, dicit Dominus exercituum. Mementote legis Moysi servi mei, quam mandavi ei in Horeb ad omnem Israel, praecepta et iudicia. Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, antequam veniat dies Domini magnus et horribilis. Et convertet cor patrum ad filios, et cor filiorum ad patres eorum: ne forte veniam, et percutiam terram anathemate.

**Incipit prologus in librum Machabeorum.**

Machabeorum libri licet non habeantur in canone Hebreorum, tamen ab ecclesia inter divinorum voluminum annumerantur hystorias. Prenotant enim prelia inter Hebreorum duces gentesque Persarum, pugnas quoque Sabbatorum, et nobilem Machabei ducis triumphum. Precum quoque amiciciam cum Romanorum ducibus atque legationum. Machabeorum autem una mater Machabei nomine genuit septem filios, qui dicentes legem patriam tradidisse, cum crudeli cruciatu ob hoc ab Antiocho rege sevissimo in Antiochia martirio coronati sunt cum matre sua atque sepulti magna veneratione ubi quiescunt. Horum libri duo prenotant victorias Persarum duces pugnamque gentium. Pugnam quoque Sabbatorum nobiles Machabei duces prefixo exercitui nomine, et librum suum nominat. Hec quoque hystoria continet et inclitam Machabeorum fratrum, qui sub Antiocho pro sacris legibus diversa tormenta perpessi sunt; mater pia cum dulcissima supplicia inspiceret, solum non flevit, sed gaudens hortabatur ad gloriam passionis.

**Incipit liber Machabeorum.**

Et factum est postquam percussit Alexander Philippi Macedo, qui primus regnavit in Grecia, egressus de terra Cethim, Darium regem Persarum et Medorum, constituit prelia multa, et omnium obtinuit munitiones. Et interfecit reges terre, et pertransiit usque ad fines terre, et accepit spolia multitudinis gentium, et siluit terra in conspectu eius. Et congregavit virtutem fortem nimis, et exaltatum est et elevatum cor eius, et obtinuit regiones gentium et tyrannos, et facti sunt illi in tributum. Et post

in lectum decidit et cognovit quia more-
retur. Et vocavit pueros suos nobiles qui secum
erant nutriti a iuventute sua et divisit il-
lis regnum suum cum adhuc viveret. Et regnavit
Alexander annis xii et mortuus est. Et obtinu-
erunt pueri eius regnum unusquisque in loco suo.
Et imposuerunt sibi omnes diademata post
mortem eius et filii eorum post eos annis multis.
Et multiplicata sunt mala in terra. Et exiit ex
eis radix peccatrix Antiochus Illustris filius
Antiochi regis qui fuerat Rome obses. Et
regnavit in anno centesimo xxx vii regni Grecorum.
In diebus illis exierunt ex Israel filii iniqui et su-
aserunt multis dicentes: Eamus et disponamus
testamentum cum gentibus que circa nos sunt, quia ex quo
recessimus ab eis invenerunt nos multa mala.
Et bonus visus est sermo in oculis eorum. Et desti-
naverunt aliqui de populo et abierunt ad regem. Et dedit
illis potestatem ut facerent iustitiam gentium.
Et edificaverunt gymnasium in Ierosolimis secundum leges
nationum. Et fecerunt sibi prepucia et recesse-
runt a testamento sancto et iuncti sunt nationibus et ve-
numdati sunt ut facerent malum. Et paratum est
regnum in conspectu Antiochi et cepit regnare in
terra Egypti ut regnaret super duo regna. Et intravit
in Egyptum in multitudine gravi in curribus
et elephantis et equitibus et copiosa navium multi-
tudine. Et constituit bellum adversus Ptolomeum
regem Egypti. Et veritus est Ptolomeus a facie eius
et fugit et ceciderunt vulnerati multi. Et comprehendit
civitates munitas in terra Egypti et accepit spo-
lia terre Egypti. Et convertit Antiochus postquam
percussit Egyptum in centesimo et quadragesimo tertio
anno et ascendit ad Israel. Et ascendit Ierosolimam
in multitudine gravi. Et intravit in
sanctificationem cum superbia. Et accepit altare
aureum et candelabrum luminis et universa
vasa eius et mensam propositionis et libatoria et
fialas et mortariola aurea et velum et coro-
nas et ornamentum aureum quod in facie templi
erat et comminuit omnia. Et accepit argentum
et aurum et vasa concupiscibilia. Et accepit
thesauros occultos quos invenit et sublatis
omnibus abiit in terram suam. Et fecit magnam cedem
hominum et locutus est in superbia magna. Et fac-
tus est planctus magnus in Israel in omni loco eo-
rum. Et ingemuerunt principes et seniores et vir-
gines et iuvenes infirmati sunt et speciositas
mulierum inmutata est. Omnis maritus sump-
sit lamentum et que sedebant in thoro maritali
lugebant. Et commota est terra super habitantes in
ea et universa domus Iacob induit confusionem.
Et post duos annos dierum misit rex principem
tributorum in civitates Iuda et venit in Ierusa-
lem cum turba magna. Et locutus est ad eos ver-
ba pacifica in dolo et crediderunt ei. Et irruit
super civitatem repente et percussit eam plaga
magna et perdidit populum multum ex Israel. Et acce-
pit spolia civitatis et succendit eam igni et de-
struxit domos eius et muros eius in circuitu. Et capti-
vas duxerunt mulieres et natos et pecora pos-
sederunt. Et edificaverunt civitatem David
muro magno et firmo et turribus firmis et
facta est illis in arcem. Et posuerunt illic gentem pecca-
tricem viros iniquos et convaluerunt in ea. Et
posuerunt arma et escas et congregaverunt spolia
Ierusalem et posuerunt illic. Et facti sunt in laqueum ma-
gnum. Et factum est hoc ad insidias sanctificationi
et in diabolum malum in Israel. Et effuderunt san-
guinem innocentem per circuitum sanctificationis
et contaminaverunt sanctificationem. Et fugerunt habitato-
res Ierusalem propter eos. Et facta est habitatio extero-
rum et facta est extera semini suo et nati eius reliquerunt eam.
Sanctificatio eius desolata est sicut solitudo. Dies
festi eius conversi sunt in luctum, sabbata eius in
obprobrium, honores eius in nichilum. Secundum glo-
riam eius multiplicata est ignominia eius et sublimi-
tas eius conversa est in luctum. Et scripsit rex
Antiochus omni regno suo ut esset omnis populus unus
Et relinqueret unusquisque legem suam et consense-
runt omnes gentes secundum verbum regis Antiochi.
Et multi ex Israel consenserunt ei et sacrificaverunt
ydolis et coinquinaverunt sabbatum. Et misit
rex Antiochus libros per manus nuntiorum in Ierusa-
lem et omnes civitates Iuda ut sequerentur leges gen-
tium terre et prohiberent holocausta et sacrificia
et placationes fieri in templo dei et prohiberent
celebrari sabbatum et dies sollempnes et coinquinari
sancta et sanctum populum Israel. Et iussit edificari aras et
templa et ydola et immolari carnes suillas et pe-
cora communia et relinquere filios suos incircumci-
sos et coinquinari animas eorum in omnibus inmunditiis
et abhominationibus ita ut obliviscerentur legem
et immutarent omnes iustificationes dei. Et qui-
cumque non fecissent secundum verbum regis Antiochi
morerentur. Secundum omnia verba hec scripsit omni
regno suo. Et prefecit principes populo qui hec fie-
ri cogerent. Et iusserunt civitatibus Iuda sacrifi-
care. Et congregati sunt multi de populo ad eos qui dere-
liquerant legem domini et fecerunt mala super ter-
ram et effugaverunt populum Israel in abditis et in abscon-
ditis fugitivorum locis. Die quintadecima mensis
casleu quinto et quadragesimo anno edificavit
rex Antiochus abhominandum ydolum desola-
tionis super altare dei. Et per universas civitates
Iuda in circuitu edificaverunt aras. Et ante ianu-
as domorum et in plateis incendebant thura et sa-
crificabant. Et libros legis dei combusserunt igni
scindentes illos et apud quemcumque inveniebantur
libri testamenti dei et quicumque observabat legem dei

secundum edictum regis trucidabant eos, qui inveniebant in civitatibus suis filios Israel, qui inveniebantur in omni mense et mense in civitatibus. Et quinta et vicesima die mensis sacrificabant super aram quae erat contra altare. Et mulieres quae circumcidebant filios suos trucidabantur secundum iussum regis Antiochi, et suspendebant pueros a cervicibus per universas domos eorum, et eos qui circumciderant illos trucidabant. Et multi de populo Israel definierunt apud se ut non manducarent immunda, et elegerunt magis mori quam cibis coinquinari immundis, et noluerunt infringere legem Dei sanctam, et trucidati sunt. Et facta est ira magna super populum vehementer.

II

In diebus illis surrexit Mathathias filius Iohannis filii Simeonis sacerdos ex filiis Ioarim ab Hierusalem, et consedit in monte Modin. Et habebat filios quinque: Iohannan qui cognominabatur Gaddis, et Simon qui cognominabatur Thasi, et Iudas qui vocabatur Machabeus, et Eleazar qui cognominabatur Abaron, et Ionathas qui cognominabatur Apphus. Hi viderunt mala quae fiebant in populo Iuda et in Hierusalem. Et dixit Mathathias: Vae mihi, ut quid natus sum videre contritionem populi mei et contritionem civitatis sanctae, et sedere illic cum datur in manibus inimicorum? Sancta in manu extraneorum facta sunt; templum eius sicut homo ignobilis; vasa gloriae eius captiva abducta sunt; trucidati sunt senes eius in plateis, et iuvenes eius ceciderunt in gladio inimicorum. Quae gens non hereditavit regnum eius et non obtinuit spolia eius? Omnis compositio eius ablata est; quae erat libera facta est ancilla. Et ecce sancta nostra et pulchritudo nostra et claritas nostra desolata est, et coinquinaverunt eam gentes. Quo ergo nobis adhuc vivere? Et scidit Mathathias et filii eius vestimenta sua, et operuerunt se ciliciis, et planxerunt valde. Et venerunt illuc qui missi erant a rege Antiocho, ut cogerent eos qui confugerant in civitatem Modin immolare et accendere tura et a lege Dei discedere. Et multi de populo Israel consentientes accesserunt ad eos; sed Mathathias et filii eius constanter steterunt. Et respondentes qui missi erant ab Antiocho dixerunt Mathathiae: Princeps et clarissimus et magnus es in hac civitate, et ornatus filiis et fratribus. Ergo accede prior, et fac iussum regis, sicut fecerunt omnes gentes et viri Iuda et qui remanserunt in Hierusalem, et eris tu et filii tui inter amicos regis, et amplificatus auro et argento et muneribus multis. Et respondit Mathathias et dixit magna voce: Et si omnes gentes regi Antiocho oboediunt, ut discedat unusquisque a servitute legis patrum suorum et consentiat mandatis eius, ego et filii mei et fratres mei oboediemus legi patrum nostrorum. Propitius sit nobis Deus; non est nobis utile relinquere legem et iustitias. Non audiemus verba regis Antiochi, nec sacrificabimus transgredientes legis nostrae mandata, ut eamus altera via. Et ut cessavit loqui verba haec, accessit quidam Iudaeus in omnium oculis sacrificare idolis super aram in civitate Modin secundum iussum regis. Et vidit Mathathias et doluit, et contremuerunt renes eius, et accensus est furor eius secundum iudicium legis, et insiliens trucidavit eum super aram. Sed et virum quem rex Antiochus miserat, qui cogebat immolare, occidit in ipso tempore, et aram destruxit, et zelatus est legem sicut fecit Finees Zamri filio Salomi. Et exclamavit Mathathias voce magna in civitate dicens: Omnis qui zelum habet legis, statuens testamentum, exeat post me. Et fugit ipse et filii eius in montes, et reliquerunt quaecumque habebant in civitate. Tunc descenderunt multi quaerentes iudicium et iustitiam in desertum, et sederunt ibi ipsi et filii eorum et mulieres eorum et pecora eorum, quoniam inundaverunt super eos mala. Et renuntiatum est viris regis et exercitui qui erat in Hierusalem civitate David, quoniam discessissent viri quidam qui dissipaverunt mandatum regis in loca occulta in deserto, et abissent post eos multi. Et statim perrexerunt ad eos, et constituerunt adversus eos proelium in die sabbatorum, et dixerunt ad eos: Resistitis et nunc adhuc? Exite et facite secundum verbum regis Antiochi, et vivetis. Et dixerunt: Non exibimus, neque faciemus verbum regis, ut polluamus diem sabbatorum. Et concitaverunt adversus eos proelium. Et non responderunt eis, nec lapidem miserunt in eos, nec oppilaverunt loca occulta, dicentes: Moriamur omnes in simplicitate nostra, et testes erunt super nos caelum et terra quod iniuste perditis nos. Et intulerunt illis bellum sabbatis, et mortui sunt ipsi et uxores eorum et filii eorum et pecora eorum, usque ad mille animas hominum. Et cognovit Mathathias et amici eius, et luctum habuerunt super eos valde. Et dixit vir proximo suo: Si omnes fecerimus sicut fratres nostri fecerunt, et non pugnaverimus adversus gentes pro animabus nostris et iustificationibus nostris, nunc citius disperdent nos a terra. Et cogitaverunt in die illa dicentes: Omnis homo quicumque venerit ad nos in bello die sabbatorum, pugnemus adversus eum, et non moriemur omnes sicut mortui sunt fratres nostri in occultis. Tunc congregata est ad eos synagoga Iudaeorum fortis viribus, omnis voluntarius in lege. Et omnes qui fugiebant a malis additi sunt ad eos, et facti sunt illis ad firmamentum. Et collegerunt exercitum, et percusserunt peccatores in ira sua et viros iniquos in indignatione sua, et ceteri fugerunt ad nationes ut evaderent. Et circuivit Mathathias et amici eius, et destruxerunt aras, et circumciderunt pueros incircumcisos quotquot invenerunt in finibus Israel, in fortitudine. Et persecuti sunt filios superbiae, et prosperatum est opus in manu eorum. Et obtinuerunt legem de manibus

gentium et de manibus regum et non dederunt cornu peccatori. Et appropinquaverunt dies Mathathiae moriendi et dixit filiis suis. Nunc confortata est superbia et castigatio et tempus eversionis et ira indignationis. Nunc ergo o filii aemulatores estote legis et date animas vestras pro testamento patrum et mementote operum patrum quae fecerunt in generationibus suis et accipietis gloriam magnam et nomen aeternum. Abraham nonne in temptatione inventus est fidelis et reputatum est ei ad iustitiam. Ioseph in tempore angustiae suae custodivit mandatum et factus est dominus Aegypti. Finees pater noster zelando zelum Dei accepit testamentum sacerdotii aeterni. Iesus dum implevit verbum factus est dux in Israhel. Caleph dum testificatur in ecclesia accepit hereditatem. David in sua misericordia consecutus est sedem regni in saecula. Helias dum zelat zelum legis receptus est in caelum. Ananias et Azarias et Misahel credentes liberati sunt de flamma. Danihel in sua simplicitate liberatus est de ore leonum. Et ita cogitate per generationem et generationem quia omnes qui sperant in eum non infirmantur. Et a verbis viri peccatoris ne timueritis quia gloria eius stercus et vermis est. Hodie extollitur et cras non invenietur quia conversus est in terram suam et cogitatio eius periit. Vos ergo filii confortamini et viriliter agite in lege quia in ipsa gloriosi eritis. Et ecce Symeon frater vester scio quod vir consilii est ipsum audite semper et ipse erit vobis pater. Et Iudas Machabeus fortis viribus a iuventute sua sit vobis princeps militiae et ipse aget bellum populi. Et adducetis ad vos omnes factores legis et vindicate vindictam populi vestri. Retribuite retributionem gentibus et intendite in praeceptum legis. Et benedixit eos et appositus est ad patres suos. Et defunctus est anno centesimo et quadragesimo sexto et sepultus est a filiis suis in sepulchris patrum suorum in Modin et planxerunt eum omnis Israhel planctu magno.

Et surrexit Iudas qui vocabatur Machabeus filius eius pro eo. Et adiuvabant eum omnes fratres eius et universi qui se iunxerant patri eius et proeliabantur proelium Israhel cum laetitia. Et dilatavit gloriam populo suo et induit se loricam sicut gigans et succinxit se arma bellica sua in proeliis et protegebat castra gladio suo. Et similis factus est leoni in operibus suis et sicut catulus leonis rugiens in venatione. Et persecutus est iniquos perscrutans eos et qui conturbabant populum suum eos succendit flammis. Et repulsi sunt inimici eius prae timore eius et omnes operarii iniquitatis conturbati sunt et directa est salus in manu eius. Et exacerbabat reges multos et laetificabat Iacob in operibus suis et in saeculum memoria eius in benedictione. Et perambulavit civitates Iuda et perdidit impios ex eis et avertit iram ab

[illegible]

Israhel. Et nominatus est usque ad novissimum terrae et congregavit pereuntes. Et congregavit Apollonius gentes et a Samaria virtutem multam et magnam ad bellandum contra Israhel. Et cognovit Iudas et exiit illi obviam et percussit et occidit illum et ceciderunt vulnerati multi et reliqui fugerunt. Et accepit spolia eorum et gladium Apollonii abstulit Iudas et erat pugnans in eo omnibus diebus. Et audivit Seron princeps exercitus Syriae quod congregavit Iudas congregationem et ecclesiam fidelium secum et ait faciam mihi nomen et glorificabor in regno et debellabo Iudam et eos qui cum ipso sunt qui spernebant verbum regis. Et praeparavit se et ascenderunt cum eo castra impiorum fortes auxiliari ut facerent vindictam in filios Israhel. Et appropinquaverunt usque Bethoron et exivit Iudas obviam illi cum paucis. Ut viderunt autem exercitum venientem sibi obviam dixerunt Iudae. Quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem tantam et tam fortem et nos fatigati sumus ieiunio hodie. Et ait Iudas. Facile est concludi multos in manus paucorum et non est differentia in conspectu Dei caeli liberare in multis et in paucis. Quoniam non in multitudine exercitus victoria belli sed de caelo fortitudo est. Ipsi veniunt ad nos in multitudine contumaci et superbia ut disperdant nos et uxores nostras et filios nostros et ut spolient nos. Nos vero pugnabimus pro animabus nostris et legibus nostris. Et ipse Dominus conteret eos ante faciem nostram. Vos autem ne timueritis eos. Ut cessavit autem loqui insiluit in eos subito et contritus est Seron et exercitus eius in conspectu ipsius. Et persecutus est eum in descensu Bethoron usque in campum et ceciderunt ex eis octingenti viri. Reliqui autem fugerunt in terram Philisthim. Et cecidit timor Iudae ac fratrum eius et formido super omnes gentes in circuitu eorum. Et pervenit ad regem nomen eius et de proeliis Iudae narrabant omnes gentes. Et audivit autem rex Antiochus sermones istos et iratus est animo et misit et congregavit exercitum universi regni sui castra fortia valde. Et aperuit aerarium suum et dedit stipendia exercitui in annum et mandavit illis ut essent parati ad omnia. Et vidit quod defecit pecunia de thesauris et tributa regionis modica propter dissensionem et plagam quam fecit in terra ut tolleret legitima quae erant a primis diebus. Et timuit ne non haberet ut semel et bis in sumptus et donaria quae dederat ante larga manu et abundaverat super reges qui ante eum fuerant. Et consternatus erat animo valde. Et cogitavit ire in Persidem et accipere tributa regionum et congregare argentum multum. Et reliquit Lysiam hominem nobilem de genere regali super negotia regia a flumine Eufraten usque ad flumen Aegypti. Et ut nutriret Antiochum filium suum donec rediret. Et tradidit ei medium exercitum et elefantos et mandavit ei de omnibus quae volebat et de inhabitantibus Iudaeam et Hierusalem. Et ut mitteret ad eos exercitum ad conterendum et extirpandum virtute-

Israel et reliquias Ierusalem, et auferendam memoriam eorum de loco. Et ut constitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum, et sorte distribueret terram eorum. Et rex assumpsit partem exercitus residui, et exivit ab Antiochia civitate regni sui anno centesimo et quadragesimo septimo: et transfretavit flumen, et perambulabat superiores regiones. Et elegit Lisias Ptolomeum filium Dorimini, et Nichanorem et Gorgiam viros potentes ex amicis regis: et misit cum eis quadraginta milia virorum, et septem milia equitum: ut venirent in terram Iuda, et disperderent eam secundum verbum regis. Et processerunt cum universa virtute sua, et venerunt, et applicuerunt Emmaum in terra campestri. Et audierunt mercatores regionum nomen eorum: et acceperunt argentum et aurum multum valde, et pueros: et venerunt in castra ut acciperent filios Israel in servos: et additi sunt ad eos exercitus Syrie et terre alienigenarum. Et vidit Iudas et fratres eius quia multiplicata sunt mala, et exercitus applicabant ad fines eorum: et cognoverunt verba regis que mandavit populo facere in interitum et consummationem. Et dixerunt unusquisque ad proximum suum: Erigamus deiectionem populi nostri, et pugnemus pro populo nostro et sanctis nostris. Et congregatus est conventus ut essent parati in prelium: et ut orarent, et peterent misericordiam et miserationes. Et Ierusalem non habitabatur, sed erat sicut desertum: non erat qui ingrederetur et egrederetur de natis eius: et sanctum conculcabatur: et filii alienigenarum erant in arce, ibi erat habitatio gentium: et ablata est voluptas a Iacob, et defecit ibi tybia et cythara. Et congregati sunt, et venerunt in Masphat contra Ierusalem: quia locus orationis erat in Masphat ante Ierusalem. Et ieiunaverunt illa die, et induerunt se ciliciis, et cinerem imposuerunt capiti suo: et disciderunt vestimenta sua: et expanderunt librum legis, de quibus scrutabantur gentes similitudinem simulacrorum suorum. Et attulerunt ornamenta sacerdotalia et primitias et decimas, et suscitaverunt Nazareos qui impleverant dies: et clamaverunt voce magna in celum, dicentes: Quid faciemus istis, et quo eos ducemus? Et sancta tua conculcata sunt, et contaminata sunt, et sacerdotes tui facti sunt in luctum et in humilitatem. Et ecce nationes convenerunt adversum nos ut nos disperdant: tu scis que cogitant in nos. Quomodo poterimus subsistere ante faciem illorum, nisi tu Deus adiuves nos? Et tubis exclamaverunt voce magna. Et post hec constituit Iudas duces populi, tribunos, et centuriones, et pentacontarchos, et decuriones. Et dixit his qui edificabant domos, et sponsabant uxores, et plantabant vineas, et formidolosis, ut redirent unusquisque in domum suam secundum legem. Et moverunt castra, et collocaverunt ad austrum Emmaum. Et ait Iudas: Accingimini, et estote filii potentes, et estote parati in mane, ut pugnetis adversus nationes has que convenerunt disperdere nos et sancta nostra: quoniam melius est nos mori in bello, quam videre mala gentis nostre et sanctorum. Sicut autem fuerit voluntas in celo, sic fiat.

Exo. 18.
Deut. xx.

Et assumpsit Gorgias quinque milia virorum, et mille equites electos: et moverunt castra nocte, ut applicarent ad castra Iudeorum, et percuterent eos subito: et filii qui erant ex arce, erant illis duces. Et audivit Iudas, et surrexit ipse et potentes percutere virtutem exercituum regis qui erant in Emmaum. Adhuc enim dispersus erat exercitus a castris. Et venit Gorgias in castra Iude noctu, et neminem invenit: et querebat eos in montibus: quoniam dixit: Fugiunt hi a nobis. Et cum dies factus esset, apparuit Iudas in campo cum tribus milibus virorum tantum: qui tegumenta et gladios non habebant. Et viderunt castra gentium valida, et loricatos, et equitatus in circuitu eorum, et hii docti ad prelium. Et ait Iudas viris qui secum erant: Ne timueritis multitudinem eorum, et impetum eorum ne formidetis. Mementote qualiter salvi facti sunt patres nostri in mari rubro, cum sequeretur eos Pharao cum exercitu multo. Et nunc clamemus in celum: et miserebitur nostri Dominus, et memor erit testamenti patrum nostrorum, et conteret exercitum istum ante faciem nostram hodie: et scient omnes gentes quia est qui redimat et liberet Israel. Et elevaverunt alienigene oculos suos, et viderunt eos venientes ex adverso. Et exierunt de castris in prelium, et tuba cecinerunt hii qui erant cum Iuda. Et congressi sunt: et contrite sunt gentes, et fugerunt in campum. Novissimi autem omnes ceciderunt in gladio, et persecuti sunt eos usque Gezeron, et usque in campos Idumee, et Azoti, et Iamnie: et ceciderunt ex illis usque ad tria milia virorum. Et reversus est Iudas, et exercitus eius sequens eum. Dixitque ad populum: Non concupiscatis spolia: quia bellum contra nos est, et Gorgias et exercitus eius prope nos in monte: sed state nunc contra inimicos nostros, et expugnate eos, et sumetis postea spolia securi. Et adhuc loquente Iuda hec, ecce apparuit pars quedam prospiciens de monte. Et vidit Gorgias quod in fugam conversi sunt sui, et succenderunt castra: fumus enim qui videbatur, declarabat quod factum est. Quibus illi conspectis timuerunt valde, aspicientes simul et Iudam et exercitum in campo paratum ad prelium. Et fugerunt omnes in campum alienigenarum. Et Iudas reversus est ad spolia castrorum, et acceperunt aurum multum, et argentum, et iacinctum, et purpuram marinam, et opes magnas. Et conversi ymnum canebant, et benedicebant Deum in celum, quoniam bonus est, quoniam in seculum misericordia eius. Et facta est salus magna in Israel in illa die. Quicumque alienigenarum evaserunt, venerunt et nuntiaverunt Lisie universa que acciderant. Quibus ille auditis consternatus animo deficiebat, quod

qualia voluit talia contigerunt in Israel, et qualia mandavit rex. Et sequenti anno congregavit Lysias electorum virorum .lx. milia, et equitum .v. milia, ut debellaret eos. Et venerunt in Iudaeam, et castra posuerunt in Bethoron, et occurrit illis Iudas cum .x. milibus virorum. Et viderunt exercitum fortem, et oravit et dixit: Benedictus es salvator Israel, qui contrivisti impetum potentis in manu servi tui David, et tradidisti castra alienigenarum in manu Ionathae filii Saul, et armigeri eius. Conclude exercitum istum in manu populi tui Israel, et confundantur in exercitu suo et in equitibus. Da illis formidinem, et tabefac audaciam virtutis eorum, et commoveantur contritione sua. Deice eos gladio diligentium te: et collaudent te omnes qui noverunt nomen tuum in hymnis. Et commiserunt proelium: et ceciderunt de exercitu Lysiae .v. milia virorum. Videns autem Lysias fugam suorum, et Iudaeorum audaciam, et quia parati sunt aut vivere aut mori fortiter, abiit ad Antiochiam, et elegit milites ut multiplicati rursus venirent in Iudaeam. Dixit autem Iudas et fratres eius: Ecce contriti sunt inimici nostri: ascendamus nunc mundare sancta et renovare. Et congregatus est omnis exercitus, et ascenderunt in montem Sion. Et viderunt sanctificationem desertam, et altare profanatum, et portas exustas, et in atriis virgulta nata sicut in saltu vel in montibus, et pastophoria diruta. Et sciderunt vestimenta sua, et planxerunt planctu magno, et imposuerunt cinerem super caput suum, et ceciderunt in faciem. Et exclamaverunt tubis signorum, et clamaverunt in caelum. Tunc ordinavit Iudas viros ut pugnarent adversus eos qui erant in arce, donec emundarent sancta. Et elegit sacerdotes sine macula, voluntatem habentes in lege Dei, et mundaverunt sancta. Et tulerunt lapides contaminationis in locum immundum. Et cogitavit de altari holocaustorum quod profanatum erat, quid de eo faceret. Et incidit illis consilium bonum, ut destruerent illud, ne forte esset illis in opprobrium, quia contaminaverunt illud gentes: et demoliti sunt illud. Et reposuerunt lapides in monte domus in loco apto, quoadusque veniret propheta et responderet de eis. Et acceperunt lapides integros secundum legem, et aedificaverunt altare novum secundum illud quod fuit prius. Et aedificaverunt sancta, et quae intra domum erant intrinsecus, et atria sanctificaverunt. Et fecerunt vasa sancta nova, et intulerunt candelabrum, et altare incensorum, et mensam in templum. Et incensum posuerunt super altare, et accenderunt lucernas quae super candelabrum erant, et lucebant in templo. Et posuerunt super mensam panes, et appenderunt vela, et consummaverunt omnia opera quae fecerant. Et ante matutinum surrexerunt quinta et vicesima die mensis noni (hic est mensis casleu) centesimi quadragesimi octavi anni. Et obtulerunt sacerdotes sacrificium domino secundum legem super altare holocaustorum novum quod fecerunt, secundum tempus et secundum diem in qua contaminaverunt illud gentes; in ipsa renovatum est in canticis et citharis et cymbalis. Et cecidit omnis populus in faciem suam, et adoraverunt et benedixerunt in caelum eum qui prosperavit eos. Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, et obtulerunt holocausta cum laetitia, et salutaris laudis. Et ornaverunt faciem templi coronis aureis et scutulis, et dedicaverunt portas et pastophoria, et imposuerunt eis ianuas. Et facta est laetitia in populo magna valde, et aversum est opprobrium gentium. Et statuit Iudas et fratres eius et universa ecclesia Israel ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis ab anno in annum per dies octo, a quinta et vicesima mensis casleu cum laetitia et gaudio. Et aedificaverunt in tempore illo montem Sion, et per circuitum muros altos et turres firmas, ne quando venirent gentes et conculcarent eum sicut antea fecerunt. Et collocavit illic exercitum ut servarent eum, et munivit eam ad custodiendam Bethsuram, ut haberet populus munitionem contra faciem Idumaeae.

V

Et factum est ut audierunt gentes in circuitu quia aedificatum est altare et sanctuarium sicut prius, iratae sunt valde. Et cogitabant tollere genus Iacob qui erant inter eos, et coeperunt occidere de populo et persequi. Et debellabat Iudas filios Esau in Idumaea, et eos qui erant in Acrabatane, quia circumsedebant Israel, et percussit eos plaga magna. Et recordatus est malitiae filiorum Bean, qui erant populo in laqueum et in scandalum, insidiantes ei in via. Et conclusi sunt ab eo in turribus. Et applicuit ad eos, et anathematizavit eos, et incendit turres eorum igni cum omnibus qui in eis erant. Et transivit ad filios Ammon, et invenit manum fortem, et populum copiosum, et Timotheum ducem ipsorum. Et commisit cum eis proelia multa, et contriti sunt in conspectu eorum, et percussit eos. Et cepit Gazer civitatem et filias eius, et reversus est in Iudaeam. Et congregatae sunt gentes quae sunt in Galaad adversus Israelitas qui erant in finibus eorum, ut tollerent eos: et fugerunt in Datheman munitionem. Et miserunt litteras ad Iudam et fratres eius, dicentes: Congregatae sunt adversum nos gentes per circuitum, ut auferant nos. Et parant venire et occupare munitionem in qua confugimus: et Timotheus est dux exercitus eorum. Nunc ergo veni, et eripe nos de manibus eorum, quia cecidit multitudo de nobis. Et omnes fratres nostri qui erant in locis Tubin, interfecti sunt: et captivas duxerunt uxores eorum et natos et spolia, et peremerunt illic fere mille viros. Et adhuc epistolae legebantur, et ecce alii nuntii venerunt de Galilaea conscissis tunicis, nuntiantes secundum verba haec, dicentes convenisse adversum se a Ptolemaide, et Tyro, et Sidone: et repleta est omnis Galilaea alienigenis, ut nos consumant. Ut audivit autem Iudas et populus sermones istos, convenit ecclesia magna cogitare quid facerent fratribus suis.

qui in tribulatione erant et expugnabantur ab eis. Dixitque iudas symoni fratri suo. Elige tibi viros et vade et libera fratres tuos in galilea. Ego enim et frater tuus ionathas ibimus in galaaditim. Et reliquit iosephum filium zacharie et azariam duces populi cum residuo exercitu in iudeam ad custodiam. Et precepit illis dicens. Preestote populo huic et nolite bellum committere adversum gentes donec revertamur. Et date sunt symoni tria milia virorum ut iret in galileam. Iude autem octo milia in galaaditim. Et abiit symon in galileam et commisit prelia multa cum gentibus et contrite sunt gentes a facie eius et persecutus est eos usque ad portam ptolomaidis. Et ceciderunt de gentibus fere tria milia virorum. Et accepit spolia eorum et assumpsit eos qui erant in galileam et in arbatis cum uxoribus et natis et omnibus que erant illic et adduxit in iudeam cum leticia magna. Et iudas machabeus et ionathas frater eius transierunt iordanem et abierunt viam trium dierum per desertum. Et occurrerunt ei nabuthei et susceperunt eos pacifice. Et narraverunt ei omnia que acciderant fratribus eorum in galaaditide. Et quia multi ex eis comprehensi sunt in barasa et bosor et in alimis et in casphor et mageth et carnaim. hee omnes civitates munite et magne. Sed et in ceteris civitatibus galaaditis tenentur comprehensi. Et in crastinum constituerunt admovere exercitum civitatibus his et comprehendere et tollere eos in una die. Et convertit iudas et exercitus eius viam in desertum bosor repente et occupavit civitatem et occidit omnem masculum in ore gladii et accepit omnia spolia eorum et succendit eam igni. Et surrexerunt inde nocte et ibant usque ad munitionem. Et factum est diluculo cum elevassent oculos suos et ecce populus multus cuius non erat numerus portantes scalas et machinas ut comprehenderent munitionem et expugnarent eos. Et vidit iudas quia cepit bellum et clamor belli ascendit ad celum sicut tuba et clamor magnus de civitate et dixit exercitui suo. pugnate hodie pro fratribus vestris. Et venit tribus ordinibus post eos. Et exclamaverunt tubis et clamaverunt in oratione. Et cognoverunt castra timothei quia machabeus est. Et refugerunt a facie eius et percusserunt eos plaga magna. et ceciderunt ex eis in illa die fere octo milia virorum. Et divertit iudas in maspha et expugnavit et cepit eam et occidit omnem masculum eius et sumpsit spolia eius et succendit eam igni. Inde perrexit et cepit casbon et mageth et bosor et reliquas civitates galaaditidis. Post hec autem verba congregavit timotheus exercitum alium et castra posuit contra raphon trans torrentem. Et misit iudas speculari exercitum et renuntiaverunt ei dicentes. quia convenerunt ad eum omnes gentes que in circuitu nostro sunt exercitus multus nimis. Et arabas conduxerunt in auxilium sibi. Et castra posuerunt trans torrentem parati venire ad te in prelium. Et abiit iudas obviam illis. Et ait timotheus principibus exercitus sui. Cum appropinquaverit iudas et exercitus eius ad torrentem aque si transierit ad nos prior non poterimus sustinere eum quia potens poterit adversum nos. Si vero timuerit transire et posuerit castra extra flumen transfretemus ad eos et poterimus adversus illum. Ut autem appropinquavit iudas ad torrentem aque statuit scribas populi secus torrentem et mandavit eis dicens. Neminem hominum reliqueritis sed veniant omnes in prelium. Et transfretavit ad illos prior et omnis populus post eum. et contrite sunt omnes gentes a facie eorum et proiecerunt arma sua et fugerunt ad fanum quod erat in carnaim. Et occupavit ipsam civitatem et fanum succendit igni cum omnibus qui erant in ipso. et oppressa est carnaim et non potuit sustinere contra faciem iude. Et congregavit iudas universos israhelitas qui erant in galaaditide a minimo usque ad maximum et uxores eorum et natos et exercitum magnum valde ut venirent in terram iuda. Et venerunt usque ephron. Et hec civitas magna in ingressu posita munita valde et non erat declinare ab ea dextera vel sinistra sed per mediam iter erat. Et incluserunt se qui erant in civitate et obstruxerunt portas lapidibus. Et misit ad eos iudas verbis pacificis dicens. Transeamus per terram vestram ut eamus in terram nostram et nemo vobis nocebit tantum pedibus transibimus. Et nolebant eis aperire. Et precepit iudas predicare in castris ut applicarent unusquisque in quo erat loco. Et applicuerunt se viri virtutis et oppugnavit civitatem illam tota die et tota nocte. Et tradita est civitas in manu eius et peremerunt omnem masculum in ore gladii et eradicavit eam et accepit spolia eius et transivit per totam civitatem super interfectos. Et transgressi sunt iordanem in campo magno contra faciem bethsan. Et erat iudas congregans extremos et exhortabatur populum per totam viam donec venirent in terram iuda. Et ascenderunt in montem syon cum leticia et gaudio et obtulerunt holocausta quod nemo ex eis cecidisset donec reverterentur in pace. Et in diebus quibus erat iudas et ionathas in terra galaad et symon frater eius in galilea contra faciem ptolomaidis. Audivit iosephus zacharie filius et azarias princeps virtutis res bene gestas et prelia que facta sunt et dixit. Faciamus et ipsi nobis nomen et eamus pugnare adversus gentes que in circuitu nostro sunt. Et precepit his qui erant in exercitu suo et abierunt iamniam. Et exivit gorgias de civitate et viri eius obviam illis in pugnam. et fugati sunt iosephus et azarias usque in fines iudee. Et ceciderunt in illa die de populo israel usque ad duo milia viri. Et facta est fuga magna in populo quia non audierunt iudam et

homines certaminis se fortiter fecerunt. Ipsi autem non erant de semine virorum illorum per quos salus facta est in Israel. Et vir Iudas magnificati sunt valde in conspectu omnis Israel et gentium omnium ubi audiebatur nomen eorum. Et conveniebant ad eos fausta acclamantes. Et exivit Iudas et fratres eius et expugnabant filios Esau in terra quae ad austrum est, et percussit Chebron et filias eius, et muros eius et turres succendit in circuitu. Et movit castra ut iret in terram alienigenarum, et perambulabat Samariam. In illa die ceciderunt sacerdotes in bello dum volunt fortiter facere dum sine consilio exeunt in proelium. Et declinavit Iudas in Azotum in terram alienigenarum, et diruit aras eorum, et sculptilia deorum ipsorum succendit igni, et cepit spolia civitatum, et reversus est in terram Iuda. Et rex Antiochus perambulabat superiores regiones, et audivit esse civitatem Elymaidem in Perside nobilissimam et copiosam in argento et auro, templumque in ea locuples valde, et illic velamina aurea et loricae et scuta quae reliquit Alexander Philippi rex Macedo qui regnavit primus in Graecia. Et venit et quaerebat capere civitatem et depraedari eam, et non potuit, quoniam innotuit sermo his qui erant in civitate, et insurrexerunt in proelium, et fugit inde, et abiit cum tristitia magna, et reversus est in Babyloniam. Et venit qui nuntiaret ei in Perside quia fugata sunt castra quae erant in terra Iuda, et quia abiit Lysias cum virtute forti in primis et fugatus est a facie Iudaeorum, et invaluerunt armis et viribus et spoliis multis quae ceperunt de castris quae exciderunt. Et diruerunt abominationem quam aedificaverat super altare quod erat in Hierusalem, et sanctificationem sicut prius circumdederunt muris excelsis, sed et Bethsuram civitatem suam. Et factum est ut audivit rex sermones istos, expavit et commotus est valde, et decidit in lectum, et incidit in languorem prae tristitia, quia non factum est ei sicut cogitabat. Et erat illic per dies multos, quia renovata est in eo tristitia magna, et arbitratus est se mori. Et vocavit omnes amicos suos et dixit illis: Recessit somnus ab oculis meis, et concidi et corrui corde prae sollicitudine. Et dixi in corde meo: in quantam tribulationem deveni, et in quos fluctus tristitiae in quibus nunc sum, qui iucundus eram et dilectus in potestate mea. Nunc vero reminiscor malorum quae feci in Hierusalem, unde et abstuli omnia spolia aurea et argentea quae erant in ea, et misi auferre habitantes Iudaeam sine causa. Cognovi ergo quia propterea invenerunt me mala ista, et ecce pereo tristitia magna in terra aliena. Et vocavit Philippum unum de amicis suis, et praeposuit eum super universum regnum suum, et dedit ei diadema et stolam suam et anulum, ut adduceret Antiochum filium suum, et nutriret eum et regnaret. Et mortuus est illic Antiochus rex anno centesimo quadragesimo nono. Et cognovit Lysias quia mortuus est rex, et constituit regnare Antiochum filium eius quem nutrivit adulescentem, et vocavit nomen eius Eupator. Et hi qui erant in arce concluserant Israel in circuitu sanctorum, et quaerebant eis mala semper et firmamentum gentium. Et cogitavit Iudas disperdere eos, et convocavit universum populum ut obsiderent eos. Et convenerunt simul et obsederunt eos anno centesimo quinquagesimo, et fecerunt balistas et machinas. Et exierunt quidam ex eis qui obsidebantur, et adiunxerunt se illis aliqui impii ex Israel, et abierunt ad regem et dixerunt: Quousque non facis iudicium et vindicas fratres nostros? Nos decrevimus servire patri tuo, et ambulare in praeceptis eius, et obsequi edictis eius. Et filii populi nostri propter hoc alienabant se a nobis, et quicumque inveniebantur ex nobis interficiebantur, et hereditates nostrae diripiebantur. Et non ad nos tantum extenderunt manum, sed et in omnes fines nostros. Et ecce applicuerunt hodie ad arcem in Hierusalem occupare eam, et munitionem Bethsuram munierunt. Et nisi praeveneris eos velocius, maiora quam haec facient, et non poteris obtinere eos. Et iratus est rex ut haec audivit, et convocavit omnes amicos suos et principes exercitus sui et eos qui super equites erant. Sed et de regnis aliis et de insulis maritimis venerunt ad eum exercitus conducticii. Et erat numerus exercitus eius centum milia peditum et viginti milia equitum, et elephanti triginta duo docti ad proelium. Et venerunt per Idumaeam et applicuerunt ad Bethsuram, et pugnaverunt dies multos, et fecerunt machinas, et exierunt et succenderunt eas igni et pugnaverunt viriliter. Et recessit Iudas ab arce, et movit castra ad Bethzacharam contra castra regis. Et surrexit rex ante lucem, et concitavit exercitus in impetum contra viam Bethzacharam, et comparaverunt se exercitus in proelium et tubis cecinerunt. Et elephantis ostenderunt sanguinem uvae et mori ad acuendos eos in proelium. Et diviserunt bestias per legiones, et astiterunt singulis elephantis mille viri in loricis catenatis, et galeae aereae in capitibus eorum, et quingenti equites ordinati unicuique bestiae electi erant. Hi ante tempus ubicumque erat bestia ibi erant, et quocumque ibat ibant et non discedebant ab ea. Sed et turres ligneae super eas firmae protegentes super singulas bestias, et super eas machinae, et super singulas viri virtutis triginta duo qui pugnabant desuper, et intus magister bestiae. Et residuum equitatum hinc et inde statuit in duas partes, tubis exercitum commovere et perurgere constipatos in legionibus eius. Et ut refulsit sol in clipeos aureos et aereos, resplenduerunt montes ab eis, et resplenduerunt sicut lampades ignis. Et distincta est pars exercitus regis per montes excelsos, et alia per loca humilia, et ibant caute et ordinate.

clinatis. Et commovebantur omnes audientes
vocem multitudinis eorum et incessu turbe
et collisione armorum. erat enim exercitus ma-
gnus valde et fortis. Et appropinquavit iudas
et exercitus eius in prelium. et ceciderunt de exercitu
regis sexcenti viri. Et vidit eleazarus filius sa-
uran unam de bestiis loricatam loricis regis
et erat eminens super ceteras bestias. et visum est
ei quod in ea esset rex. et dedit se ut liberaret populum
suum et adquireret sibi nomen eternum. Et cu-
currit ad eam audacter in medio legionis. interficiens
a dextris et a sinistris. Et cadebant ab eo huc et
illuc. Et ivit sub pedes elephanti. et supposuit se
ei et occidit eum. Et cecidit in terram super eum
et mortuus est illic. Et videntes virtutem regis
et impetum exercitus eius diverterunt ab eis. Castra
autem regis ascenderunt contra eos in ierusalem. Et applicu-
erunt castra regis ad iudeam et montem syon. et fecit
pacem cum eis qui erant in bethsura. Et exie-
runt de civitate quia non erant ibi alimenta conclu-
sis. quia sabbatum erat terre. Et comprehendit rex beth-
suram. et constituit illic custodiam servare eam.
Et convertit castra ad locum sanctificationis dies mul-
tos. et statuit illic balistas et machinas et ignis
iacula et tormenta ad lapides iactandos et spicu-
la et scorpios ad mittendas sagittas et fundibu-
las. fecerunt autem et ipsi machinas adversus ma-
chinas eorum. et pugnaverunt per dies multos. Esce
autem non erant in civitate eo quod septimus annus
esset. et qui remanserant in iudea de gentibus consump-
serant reliquias eorum que reposite fuerant.
Et remanserunt in sanctis viri pauci. quoniam obtinu-
erat eos fames. et dispersi sunt unusquisque in lo-
cum suum. Et audivit lisias quod philippus quem
constituerat rex antiochus cum adhuc viveret
ut nutriret antiochum filium suum ut regnaret
et reversus esset a perside et media. et exercitus qui abi-
erat cum ipso. Et quia querebat suscipere regni nego-
tia festinavit ire et dicere ad regem et duces exer-
citus. deficimus cotidie. et esca nobis modica est
et locus quem obsidemus est munitus et incumbit
nobis ordinare de regno. Nunc itaque demus dextras homi-
nibus istis. et faciamus cum illis pacem et cum omni
gente eorum. et constituamus eis ut ambulent in le-
gitimis suis sicut prius. propter legitima enim ipsorum que
despeximus irati sunt. et fecerunt omnia hec. Et
placuit sermo in conspectu regis et principum
et misit ad eos pacem facere. et receperunt illam.
et iuravit illis rex et principes. et exierunt de mu-
nitione. Et intravit rex montem syon et
vidit munitionem loci. et rupit citius iuramentum
quod iuravit. et mandavit destruere murum
in gyro. et discessit festinanter. et reversus est ad an-
tiochiam. Et invenit philippum dominantem civita-
ti. et pugnavit adversus eum. et occupavit civitatem

Anno centesimo quinquagesimo primo exiit deme-
trius seleuci filius ab urbe roma et ascendit
cum paucis viris in civitatem maritimam et
regnavit illic. Et factum est ut ingressus est do-
mum regni patrum suorum. comprehendit
exercitus antiochum et lisiam ut adducerent
eos ad eum. Et res ei innotuit. et ait. Nolite mihi
ostendere faciem eorum. et occidit eos exercitus. Et se-
dit demetrius super sedem regni sui. et venerunt
ad eum viri iniqui et impii ex israel. et alchi-
mus dux eorum qui volebat fieri sacerdos. et ac-
cusaverunt populum apud regem dicentes. perdidit
iudas et fratres eius omnes amicos tuos. et nos dispersit
de terra nostra. Nunc ergo mitte virum cui credis ut
eat et videat exterminium omne quod fecit nobis et regio-
nibus regis. et puniat omnes amicos eius et adiutores
eorum. Et elegit rex ex amicis suis bachidem qui
dominabatur trans flumen magnum in regno et
fidelem regi. et misit eum. Sed et alchimum impi-
um constituit in sacerdotium. et mandavit ei facere
ultionem in filiis israel. Et surrexerunt et venerunt cum
exercitu magno in terram iuda. Et miserunt nun-
cios et locuti sunt ad iudam et ad fratres eius verbis pa-
cificis in dolo. et non intenderunt sermonibus eorum. vide-
runt enim quia venerunt cum exercitu magno.
Et convenerunt ad alchimum et bachidem congre-
gatio scribarum requirere que iusta sunt. et
primi assidei qui erant in filiis israel. et exquire-
bant ab eis pacem. Dixerunt enim homo sacer-
dos de semine aaron venit non decipiet nos. Et lo-
cutus est cum eis verba pacifica. et iuravit illis di-
cens. Non inferemus vobis malum neque amicis vestris
et crediderunt ei. Et comprehendit ex eis lx. viros. et occi-
dit eos in una die. secundum verbum quod scriptum
est. carnes sanctorum tuorum et sanguinem ipsorum ef-
fuderunt in circuitu ierusalem. et non erat qui sepeliret.
Et incubuit timor et tremor in omnem populum
quia dixerunt. non est in eis veritas et iudicium. trans-
gressi sunt enim constitutum et iusiurandum
quod iuraverunt. Et movit bachides castra ab ie-
rusalem. et applicuit in bethzecha. Et misit
et comprehendit multos ex eis qui a se refugerant
et quosdam de populo mactavit. et in puteum
magnum proiecit. Et commisit regionem alchi-
mo et reliquit cum eo auxilium in adiutorium
ipsius. Et abiit bachides ad regem. et satis age-
bat alchimus pro principatu sacerdotii sui. Et con-
venerunt ad eum omnes qui perturbabant populum
suum. et optinuerunt terram iuda. et fecerunt
plagam magnam in israel. Et vidit iudas omni-
a mala que fecit alchimus et qui cum eo erant
in filiis israel. plus multo quam gentes. et exiit in omnes
fines iudee in circuitu. et fecit vindictam in vi-
ris desertoribus. et cessaverunt ultra exire in regionem.
Vidit autem alchimus quod prevaluit iudas et qui

cum eo erant. cognovit quia non potest sustinere
eos. regressus est ad regem. et accusavit eos multis
criminibus. Et misit rex nicanorem unum ex
principibus suis nobilioribus, qui erat inimicitias
exercens contra israel. Et mandavit ei evertere populum.
Et venit nicanor in ierusalem cum exercitu ma-
gno. Et misit ad iudam et ad fratres eius verbis paci-
ficis cum dolo dicens. Non sit pugna inter me et
vos. veniam cum viris paucis ut videam faci-
es vestras cum pace. Et venit ad iudam et salu-
taverunt se invicem pacifice. Et hostes erant
parati rapere iudam. Et innotuit sermo iude
quoniam cum dolo venerat ad eum. et conterritus est ab
eo amplius noluit videre faciem eius. Et cog-
novit nicanor quoniam denudatum est consilium eius. et
exivit obviam iude in pugnam iuxta ca-
pharsalama. Et ceciderunt de exercitu nica-
noris fere v. milia virorum. et fugerunt in civi-
tatem david. Et post hec verba ascendit nicanor in
montem syon. et exierunt de sacerdotibus populi sa-
lutare eum in pace et demonstrare ei holocau-
tomata que offerebantur pro rege. et irridens
sprevit eos et polluit. et locutus est superbe. Et iu-
ravit cum ira dicens. Nisi traditus fuerit iu-
das et exercitus eius in manus meas. continuo cum
regressus fuero in pace succendam domum istam.
Et exivit cum ira magna. Et intraverunt
sacerdotes et steterunt ante faciem altaris et
templi. et flentes dixerunt. Tu elegisti domum
istam domine ad invocandum nomen tuum in
ea ut esset domus orationis et obsecrationis populo tuo.
Fac vindictam in homine isto et exercitu eius et cadant
gladio. memento blasphemias eorum. et ne
dederis eis ut permaneant. Et exiit nicanor
ab ierusalem. et castra applicuit ad bethoron. et
occurrit illi exercitus syrie. Et iudas applicuit
in adarsa cum tribus milibus virorum. Et oravit
iudas et dixit. Qui missi erant a rege senna-
cherib domine quia blasphemaverunt te. exiit an-
gelus et percussit ex eis c. lxxxv. milia.
Sic contere exercitum istum in conspectu nostro ho-
die. et sciant ceteri quia male locutus est super sancta
tua. et iudica illum secundum maliciam illius. Et com-
miserunt exercitus prelium tertia decima die men-
sis adar. et contrita sunt castra nicanoris. Et cecidit
ipse primus in prelio. Ut vidit autem exercitus eius quia
cecidit nicanor. proiecerunt arma sua et fugerunt.
Et persecuti sunt eos viam unius diei ab adazer usque
dum veniatur in gazara. Et tubis cecinerunt
post eos cum significationibus. et exierunt de omnibus castel-
lis iudee in circuitu. et ventilabant eos cornibus.
et convertebantur iterum ad eos. Et ceciderunt omnes
gladio. et non est relictus ex eis nec unus. Et
acceperunt spolia eorum in predam. et caput nicano-
ris amputaverunt. et dexteram eius quam extende-

rat superbe. Et attulerunt et suspenderunt contra ierusalem. Et
letatus est populus valde. et egerunt diem illam in le-
ticia magna. Et constituit agi omnibus annis diem
istam tertia decima die mensis adar. Et siluit ter-
ra iuda dies paucos.

VIII

Et audivit iudas nomen romanorum quia sunt po-
tentes viribus. et acquiescunt ad omnia que postulan-
tur ab eis. et quicumque accesserunt ad eos statuerunt cum
eis amicicias. et quia sunt potentes viribus. Et audie-
runt prelia eorum et virtutes bonas quas fecerunt in ga-
latia. quia obtinuerunt eos et duxerunt sub tributum.
et quanta fecerunt in regione hispanie. et quod in potes-
tatem redegerunt metalla argenti et auri que illic
sunt. et possederunt omnem locum consilio suo et pacien-
tia. locaque que longe erant valde ab eis. et reges qui su-
pervenerant illis ab extremis terre contriverunt et per-
cusserunt eos plaga magna. Ceteri autem dant eis tri-
butum omnibus annis. et philippum et persen ceteorum regem. et
ceteros qui adversum eos arma tulerant contriverunt
in bello et obtinuerunt eos. Et antiochum magnum
regem asie qui eis pugnam intulerat habentem
c. xx. elephantos. et equitatum et currus et exercitum ma-
gnum valde contritum ab eis. Et quia ceperunt eum
vivum et statuerunt ei ut daret ipse et qui regnarent post
eum tributum magnum. et daret obsides et constitu-
tum. et regionem indorum et medos et lydos et de opti-
mis regionibus eorum. et acceptas eas ab illis dederunt
eumeni regi. et quia qui erant apud elladam
voluerunt ire et tollere eos. Et innotuit sermo his. et
miserunt ad eos ducem unum et pugnaverunt contra illos.
Et ceciderunt ex eis multi et captivas duxerunt uxores
eorum et filios. et diripuerunt eos et terram eorum possederunt.
Et destruxerunt muros eorum. et in servitutem illos
redegerunt usque in hunc diem. Et residua regna
et insulas que aliquando restiterant illis exterminaverunt
et in potestatem redegerunt. cum amicis autem suis
et qui in ipsis requiem habebant conservaverunt amici-
ciam. et obtinuerunt regna que erant proxima et que
longe. quia quicumque audiebant nomen eorum ti-
mebant eos. Quibus vero vellent auxilio esse ut re-
gnarent regnabant. quos autem vellent regno
deturbabant. Et exaltati sunt valde. et in omnibus
istis nemo portabat diadema nec induebatur
purpura ut magnificaretur in ea. Et quia curiam
fecerunt sibi et cotidie consulebant ccc. xx. se-
natores consilium agentes semper de multitudine ut
que digna sunt gerant. et committunt uni homi-
ni magistratum suum per singulos annos dominari uni-
verse terre sue et omnes obediunt uni. et non est invidia
neque zelus inter eos. Et elegit iudas eupolemum
filium iohannis filii iacob. et iasonem filium eleaza-
ri. et misit eos romam constituere cum illis ami-
citiam et societatem. et ut auferrent ab eis iugum
grecorum. quia viderunt quod in servitutem premerent regnum
israel. Et abierunt romam viam multam valde. et

introierunt in curiam et dixerunt: Iudas Machabeus et fratres eius et populus Iudaeorum miserunt nos ad vos statuere vobiscum societatem et pacem, et conscribere nos socios et amicos vestros. Et placuit sermo in conspectu eorum. Et hoc rescriptum quod rescripserunt in tabulis aereis et miserunt in Ierusalem, ut esset apud eos ibi memoriale pacis et societatis: Bene sit Romanis et genti Iudaeorum in mari et in terra in aeternum, gladiusque et hostis procul sit ab eis. Quod si institerit bellum Romanis prius aut omnibus sociis eorum in omni dominatione eorum, auxilium feret gens Iudaeorum prout tempus dictaverit corde pleno; et praeliantibus non dabunt neque subministrabunt triticum, arma, pecuniam, naves, sicut placuit Romanis; et custodient mandata eorum nihil ab eis accipientes. Similiter autem et si genti Iudaeorum prius acciderit bellum, adiuvabunt Romani ex animo prout eis tempus permiserit; et adiuvantibus non dabitur triticum, arma, pecunia, naves, sicut placuit Romanis; et custodient mandata eorum absque dolo. Secundum haec verba constituerunt Romani populo Iudaeorum. Quod si post haec verba hi aut illi addere aut demere ad haec aliquid voluerint, facient ex proposito suo, et quaecumque addiderint vel dempserint rata erunt. Sed et de malis quae fecit Demetrius rex in eos scripsimus ei dicentes: Quare gravasti iugum tuum super amicos nostros et socios Iudaeos? Si ergo iterum adierint nos adversum te, faciemus illis iudicium et pugnabimus tecum mari terraque. Explicit.

IX

Interea ut audivit Demetrius quia cecidit Nicanor et exercitus eius in praelio, apposuit Bacchidem et Alchimum rursum mittere in Iudaeam, et dextrum cornu cum illis. Et abierunt viam quae ducit in Galgala, et castra posuerunt in Masaloth quae est in Arbellis; et praeoccupaverunt eam et peremerunt animas hominum multas. In mense primo anni centesimi quinquagesimi secundi applicuerunt exercitum ad Ierusalem; et surrexerunt et abierunt in Beream viginti milia virorum et duo milia equitum. Et Iudas erat positus in Laisa, et tria milia viri electi cum eo. Et viderunt multitudinem exercitus quia multi sunt, et timuerunt valde; et multi subtraxerunt se de castris, et non remanserunt ex eis nisi octingenti viri. Et vidit Iudas quod defluxit exercitus suus et bellum perurgebat eum, et confractus est corde, quia non habebat tempus congregandi eos, et dissolutus est. Et dixit his qui residui erant: Surgamus et eamus ad adversarios nostros, si poterimus pugnare adversus eos. Et avertebant eum dicentes: Non poterimus, sed liberemus animas nostras modo, et revertamur ad fratres nostros, et tunc pugnabimus adversus eos; nos autem pauci sumus. Et ait Iudas: Absit istam rem facere ut fugiamus ab eis; et si appropiavit tempus nostrum, moriamur in virtute propter fratres nostros, et non inferamus crimen gloriae nostrae. Et movit exercitus de castris, et steterunt illis obviam; et divisi sunt equites in duas partes, et fundibularii et sagittarii praeibant exercitum, et primi certaminis omnes potentes. Bacchides autem erat in dextro cornu, et proximavit legio ex duabus partibus, et clamabant tubis. Exclamaverunt autem et hi qui erant ex parte Iudae etiam ipsi, et commota est terra a voce exercituum; et commissum est praelium a mane usque ad vesperam. Et vidit Iudas quod firmior est pars exercitus Bacchidis in dextris, et convenerunt cum ipso omnes constantes corde; et contrita est dextera pars ab eis, et persecutus est eos usque ad montem Azoti. Et qui in sinistro cornu erant viderunt quod contritum est dextrum cornu, et secuti sunt post Iudam et eos qui cum ipso erant a tergo; et ingravatum est praelium, et ceciderunt vulnerati multi ex his et ex illis. Et Iudas cecidit, et ceteri fugerunt. Et Ionathas et Simon tulerunt Iudam fratrem suum, et sepelierunt eum in sepulchro patrum suorum in civitate Modin. Et fleverunt eum omnis populus Israel planctu magno, et lugebant dies multos, et dixerunt: Quomodo cecidit potens qui salvum faciebat populum Israel! Et cetera verba bellorum Iudae et virtutum quas fecit et magnitudinis eius non sunt descripta; multa enim erant valde. Et factum est post obitum Iudae, emerserunt iniqui in omnibus finibus Israel, et exorti sunt omnes qui operabantur iniquitatem. In diebus illis facta est fames magna valde, et tradidit se Bacchidi omnis regio eorum cum ipsis. Et elegit Bacchides viros impios, et constituit eos dominos regionis; et exquirebant et perscrutabantur amicos Iudae, et adducebant eos ad Bacchidem, et vindicabat in illos et illudebat. Et facta est tribulatio magna in Israel, qualis non fuit ex die qua non est visus propheta in Israel. Et congregati sunt omnes amici Iudae, et dixerunt Ionathae: Ex quo frater tuus Iudas defunctus est, et non est similis ei qui exeat contra inimicos nostros, Bacchidem et eos qui inimici sunt gentis nostrae, nunc itaque te hodie elegimus esse pro eo nobis in principem et ducem ad bellandum bellum nostrum. Et suscepit Ionathas tempore illo principatum, et surrexit loco Iudae fratris sui. Et cognovit Bacchides, et quaerebat eum occidere. Et cognovit Ionathas et Simon frater eius et omnes qui cum eo erant, et fugerunt in desertum Thecue, et consederunt ad aquam lacus Asphar. Et cognovit Bacchides, et in die sabbatorum venit ipse et omnis exercitus eius trans Iordanem. Et Ionathas misit fratrem suum ducem populi, et rogavit Nabuthaeos amicos suos ut commodarent illis apparatum suum, qui erat copiosus. Et exierunt filii Iambri ex Madaba, et comprehenderunt Iohannem et omnia quae habebat, et abierunt habentes ea. Post haec verba renuntiatum est Ionathae et Simoni fratri eius quia filii Iambri faciunt nuptias magnas, et ducunt sponsam ex Madaba filiam unius de magnis principibus Chanaan cum ambitione magna. Et recordati sunt sanguinis Iohannis fratris sui,

absconderunt se sub tegumento montis. Et
levaverunt oculos suos et viderunt. Et ecce tumultus
et apparatus multus. et sponsus processit et amici
eius et fratres eius obviam illis cum tympanis et
musicis et armis multis. Et surrexerunt ad eos
ex insidiis et occiderunt eos et ceciderunt multi vul-
nerati. et residui fugerunt in montem. Et ac-
ceperunt omnia spolia eorum. et conversae sunt nuptiae
in luctum. et vox musicorum ipsorum in lamentum. Et
vindicaverunt vindictam sanguinis fratris sui.
et reversi sunt ad ripam iordanis. Et audivit
bachides et venit in die sabbatorum usque ad ex-
tremum iordanis in virtute multa. Et dixit ad su-
os ionathas. Surgamus et pugnemus contra inimi-
cos nostros. Non est enim hodie sicut heri et nudius ter-
tius. Ecce enim bellum ex adverso. aqua vero ior-
danis hinc et inde et ripae et paludes et saltus. et non est
locus divertendi. Nunc ergo clamate in caelum ut li-
beremini de manibus inimicorum vestrorum. Et com-
missum est bellum. Et extendit ionathas ma-
num suam percutere bachidem et divertit ab eo
retro. et dissiluit ionathas et qui cum eo erant in ior-
danem. et transnataverunt ad eos iordanem. Et
ceciderunt de parte bachidis die illa mille viri. et
reversi sunt in ierusalem. et aedificaverunt civita-
tes munitas in iudaea. munitionem quae erat
in iericho. et ammaum. et bethoron. et bethel. et
thamnatha. et phara. et thopo muris
excelsis et portis et seris. Et posuit in eis custo-
diam ut inimicitias exercerent in israel. Et mu-
nivit civitatem bethsuram. et gazaram. et
arcem. et posuit in eis auxilia. et apparatum escarum. Et ac-
cepit filios principum regionis obsides
et posuit eos in arce ierusalem in custodia. Et anno
centesimo quinquagesimo tertio mense secundo praecepit
alchimus destrui muros domus sanctae inte-
rioris et destrui opera prophetarum. et coepit destruere.
In tempore illo percussus est alchimus et impedita
sunt opera illius. et occlusum est os eius. et dissolu-
tus est paralysi. nec ultra potuit loqui verbum et man-
dare de domo sua. Et mortuus est alchimus
in illo tempore cum tormento magno. Et vidit
bachides quoniam mortuus est alchimus. et reversus est
ad regem. et siluit terra duobus annis. Et cogita-
verunt omnes iniqui dicentes. Ecce ionathas et
qui cum eo sunt in silentio habitant confidenter. Nunc
ergo adducamus bachidem et comprehendet eos omnes una
nocte. Et abierunt et consilium ei dederunt. Et
surrexit ut veniret cum exercitu multo. Et mi-
sit occulte epistolas sociis suis qui erant in iudaea
ut comprehenderent ionathan et eos qui cum eo
erant. sed non potuerunt quia innotuit eis consilium eorum.
Et apprehendit ionathas de viris regionis
qui principes erant malitiae quinquaginta vi-
ros et occidit eos. Et secessit ionathas et symon

et qui cum eo erant in bethbessen quae est in de-
serto. et exstruxit diruta eius et firmaverunt eam.
Et cognovit bachides et congregavit universam multi-
tudinem suam. et his qui de iudaea erant denunti-
avit. Et venit et castra posuit desuper bethbessen.
et oppugnavit eam dies multos et fecit machi-
nas. Et reliquit ionathas symonem fratrem suum
in civitate et exiit in regionem et venit cum numero
et percussit odaren et fratres eius. et filios phaseron in ta-
bernaculis ipsorum. et coepit caedere et crescere in virtutibus.
Symon vero et qui cum ipso erant exierunt de civitate
et succenderunt machinas. et pugnaverunt contra bachidem
et contritus est ab eis. et afflixerunt eum valde quoniam consilium
eius et congressus eius erat inanis. Et iratus contra viros i-
niquos qui ei consilium dederant ut veniret in regio-
nem ipsorum multos ex eis occidit. ipse autem cogita-
vit cum reliquis abire in regionem suam. Et
cognovit ionathas et misit ad eum legatos compo-
nere cum ipso pacem et reddere ei captivitatem quam
prius erat praedatus de terra iuda. et conversus abiit in terram
suam. et non apposuit amplius venire in fines
eius. et cessavit gladius ex israel. et habitavit iona-
thas in machmas. Et coepit ionathas ibi iudicare
populum. et exterminavit impios ex israel.
X
Et anno centesimo sexagesimo ascendit alexander
antiochi filius qui cognominatus est nobilis et
occupavit ptolomaidam et receperunt eum et regnavit
illic. Et audivit demetrius rex et congregavit exerci-
tum valde copiosum. et exivit obviam illi in proe-
lium. Et misit demetrius ad ionathan epistolam ver-
bis pacificis ut magnificaret eum. dixit enim. Ante-
cipiemus pacem facere cum eo prius quam faciat cum
alexandro adversum nos. recordabitur enim omnium
malorum quae fecimus ei. et in fratrem eius et in gentem eius.
Et dedit ei potestatem congregandi exercitum. et fabri-
care arma. et esse ipsum socium eius. et obsides qui erant
in arce iussit tradi ei. Et venit ionathas in ie-
rusalem. et legit epistolas in auditu omnis populi. et eorum
qui in arce erant. Et timuerunt timore magno
quoniam audierunt quod dedit ei rex potestatem congregan-
di exercitum. Et traditi sunt ionathae obsides. et red-
didit eos parentibus suis. Et habitavit ionathas in ierusa-
lem et coepit aedificare et innovare civitatem. Et dixit facien-
tibus opera ut exstruerent muros et montem syon in circui-
tu lapidibus quadratis ad munitionem. et ita fecerunt.
Et fugerunt alienigenae qui erant in munitionibus
quas aedificaverat bachides. Et reliquit unusquisque
locum suum. et abiit in terram suam. Tantum in
bethsuram remanserunt aliqui ex his qui reliquerunt
legem et praecepta dei. erat enim eis ad refugium. Et
audivit rex alexander promissa quae promisit de-
metrius ionathae. Et narraverunt ei proelia et virtutes
quas ipse fecit et fratres eius. et labores quos laboraverunt
et ait. Numquid inveniemus aliquem virum tale-
m? nunc faciemus eum amicum et socium nostrum. Et

scripsit epistolam iuxta hec verba dicens. Rex
alexander fratri ionathe salutem. Audivimus
de te quod vir potens viribus es. et aptus ut sis ami
cus noster. et nunc constituimus te hodie summum sa
cerdotem gentis tue. et ut amicus voceris regis. Et
misit ei purpuram et coronam auream. et
que nostra sunt sentias nobiscum. et serves amici
tias ad nos. Et induit se ionathas stola sancta
septimo mense. anno centesimo sexagesimo in
die sollempni scenophegie. et congregavit exer
citum. et fecit arma copiosa. Et audivit deme
trius verba ista. et contristatus est nimis et ait. Quid
hoc fecimus quod preoccupavit nos alexander appre
hendere amicitiam iudeorum ad munimen sui.
Scribam et ego illis verba deprecatoria et dignitates
et dona. ut sint mecum in adiutorio. Et scripsit
eis in hec verba. Rex demetrius genti iudeorum
salutem. Quoniam servastis ad nos pactum. et man
sistis in amicitia nostra. non accessistis ad inimi
cos nostros. audivimus et gavisi sumus. Et
nunc perseverate adhuc conservare ad nos fidem. et
retribuemus vobis bona pro his que fecistis
nobis. Et remittemus vobis prestationes multas et
dabimus vobis donationes. et nunc absolvo vos et omnes
iudeos a tributis. et pretia salis indulgeo. et coro
nas remitto. Et tertias seminis. et dimidiam par
tem fructus ligni quod est portionis mee. relinquo vobis
ex hodierno die et deinceps ne accipiatur a terra iuda
et a tribus civitatibus que addite sunt illi ex sama
ria et galilea. ex hodierna die et in totum tempus. Et
ierusalem sit sancta et libera cum finibus suis. et decime et
tributa ipsius sint. Remitto et potestatem arcis
que est in ierusalem. et do eam summo sacerdoti. ut consti
tuat in ea viros quoscumque ipse elegerit qui custodi
ant eam. Et omnem animam iudeorum que captiva
est a terra iuda in omni regno meo relinquo liberam
gratis. ut omnes a tributis solvantur. et pecorum
suorum. Et omnes dies sollempnes et sabbata et neome
nie et dies decreti et tres dies ante diem sollempnem et
tres dies post sollempnem diem. sint omnes
dies immunitatis et remissionis omnibus iudeis
qui sunt in regno meo. Et nemo habebit potestatem
agere aliquid et movere negotia adversus aliquem
eorum in omni causa. Et ascribantur ex iudeis in
exercitu regis ad xxx milia virorum. et dabuntur
illis copie ut oportet omnibus exercitibus regis. et ex eis
ordinabuntur qui sint in munitionibus regis magni.
et ex his constituentur super negotia regni que agun
tur ex fide. et principes sint ex eis. et ambulent in le
gibus suis sicut precepit rex in terra iuda. Et tres ci
vitates que addite sunt iudee ex regione samarie
cum iudea reputentur ut sint sub uno. et non obediant
alii potestati nisi summo sacerdoti. Ptolomaidam
et confines eius quas dedi donum sanctis qui sunt in ie
rusalem ad necessarios sumptus sanctorum. Et ego do sin
gulis annis quindecim milia siclorum argen
ti de rationibus regis que me contingunt. et omne quod re
liquum fuerit quod non reddiderant qui super nego
tia erant annis prioribus. Et ex hoc dabunt in opera do
mus. et super hec quinque milia siclorum argenti que
accipiebant de sanctis per singulos an
nos. et hec ad sacerdotes pertineant qui ministerio fun
guntur. Et quicumque confugerint in templum quod est in ie
rusalem et in omnibus finibus eius obnoxii regi
in omni negotio dimittantur. et universa que sunt eis in
regno meo libera habeant. et ad edificanda vel resta
uranda opera sanctorum sumptus dabuntur de ratione regis
et ad extruendos muros ierusalem. Ut audivit autem ionathas
et populus sermones istos non crediderunt eis. nec re
ceperunt eos. quia recordati sunt malitie magne
quam fecerat in israel. et tribulaverat eos valde.
et complacuit eis in alexandrum. quia ipse fuerat
eis princeps sermonum pacis. et ipsi auxilium ferebant
omnibus diebus. Et congregavit rex alexander exer
citum magnum. et admovit castra contra demetri
um. et commiserunt prelium reges. et fugit exercitus de
metrii. et insecutus est eos alexander. et incubuit
adversus eos. et invaluit prelium nimis donec
occidit sol. et cecidit demetrius in illa die
occisus est gladio. Et misit rex alexander ad
ptolomeum regem egypti legatos his verbis
dicens. Quoniam regressus sum in regnum meum et se
di in sede patrum meorum. et optinui principatum
et contrivi demetrium. et possedi regionem nostram
et commisi cum eo pugnam. et contritus est ipse et castra
eius ab eis. et sedemus in sede regni eius. Et nunc
statuamus inter nos ad invicem amicitiam. et da mihi fi
liam tuam uxorem. et ego gener ero tuus. et dabo tibi do
na et ipsi dignitatem. Et respondit ptolomeus rex di
cens. felix dies in qua reversus es ad terram patrum
tuorum. et sedisti in sede regni eorum. Et nunc faciam tibi que
scripsisti. sed occurre michi ptolomaidam ut videa
mus invicem. et spondeam tibi sicut dixisti. Et exiit pto
lomeus de egypto ipse et cleopatra filia eius et venit
ptolomaidam anno centesimo sexagesimo se
cundo. et occurrit ei alexander rex. et dedit ei cleopatram
filiam suam. et fecit nuptias eius ptolomaide
sicut reges in magna gloria. Et scripsit rex alexan
der ionathe ut veniret obviam sibi. et abiit
cum gloria ptolomaidam. et occurrit ibi duobus
regibus. et dedit illis argentum multum et au
rum et dona et invenit gratiam in conspectu eorum. Et con
venerunt adversus eum viri pestilentes ex israel
viri iniqui. interpellantes adversus eum. et non inten
dit ad eos rex. Et iussit expoliari ionathan ves
timentis suis. et indui eum purpura. et ita fecerunt.
Et collocavit eum rex sedere secum. Dixitque
principibus suis. exite cum eo in medio civitatis.
et predicate ut nemo interpellet adversus eum de
ullo negotio. nec quisquam ei molestus sit ullius

eius. Et factum est ut viderunt qui interpellabant gloriam eius quae praedicabatur, et opertum eum purpura, fugerunt omnes. Et magnificavit eum rex, et scripsit eum inter primos amicos, et posuit eum ducem et participem principatus. Et reversus est Ionathas in Ierusalem cum pace et laetitia. In anno centesimo sexagesimo quinto venit Demetrius filius Demetrii a Creta in terram patrum suorum. Et audivit Alexander rex et contristatus est valde, et reversus est Antiochiam. Et constituit Demetrius Apollonium ducem qui praeerat Coelesyriae, et congregavit exercitum magnum, et accessit ad Iamniam, et misit ad Ionathan summum sacerdotem, dicens: Tu solus resistis nobis. Ego autem factus sum in derisum et in opprobrium, propterea quia tu potestatem adversum nos exerces in montibus. Nunc ergo si confidis in virtutibus tuis, descende ad nos in campum, et comparemus illic invicem, quia mecum est virtus bellorum. Interroga et disce quis sum ego et ceteri qui auxilio sunt mihi, qui et dicunt quia non potest stare pes vester ante faciem nostram, quia bis in fugam conversi sunt patres tui in terra sua. Et nunc quomodo poteris sustinere equitatum et exercitum tantum in campo, ubi non est lapis neque saxum neque locus fugiendi? Ut autem audivit Ionathas sermones Apollonii, motus est animo, et elegit decem milia virorum, et exiit ab Ierusalem. Et occurrit ei Symon frater eius in adiutorium, et applicuerunt castra in Ioppen, et exclusit eum a civitate, quia custodia Apollonii Ioppe erat, et oppugnavit eam. Et exterriti qui erant intus civitatem aperuerunt ei. Et obtinuit Ionathas Ioppen. Et audivit Apollonius, et admovit tria milia equitum et exercitum multum, et abiit in Azotum tamquam iter faciens. Et statim exiit in campum, eo quod haberet multitudinem equitum et confideret in eis. Et insecutus est eum Ionathas in Azotum, et commiserunt proelium. Et reliquit Apollonius in castris mille equites post eos occulte. Et cognovit Ionathas quoniam sunt insidiae post se, et circuierunt castra eius, et iecerunt iacula in populum a mane usque ad vesperam. Populus autem stabat sicut praeceperat Ionathas, et laboraverunt equi eorum. Et eiecit Symon exercitum suum, et commisit contra legionem. Equites enim fatigati erant, et contriti sunt ab eo, et fugerunt. Et qui dispersi sunt in campo, fugerunt in Azotum, et intraverunt in Bethdagon idolum suum ut ibi se liberarent. Et succendit Ionathas Azotum et civitates quae erant in circuitu eius, et accepit spolia eorum, et templum Dagon, et omnes qui fugerunt in illud, succendit igni. Et fuerunt qui ceciderunt gladio cum his qui succensi sunt, fere octo milia virorum. Et movit inde Ionathas castra, et applicuit ea in Ascalonem, et exierunt de civitate obviam illi in magna gloria. Et reversus est Ionathas in Ierusalem cum suis habentibus spolia multa. Et factum est ut audivit Alexander rex sermones istos, addidit adhuc glorificare Ionathan. Et misit ei fibulam auream, sicut consuetudo est dari cognatis regum. Et dedit ei Accaron et omnes fines eius in possessionem.

XI

Et Ptolomeus rex Egypti congregavit exercitum sicut harenam quae est circa oram maris, et naves multas. Et quaerebat obtinere regnum Alexandri dolo, et addere illud regno suo. Et exiit in Syriam verbis pacificis, et aperiebant ei civitates et occurrebant ei, quia mandaverat Alexander rex exire ei obviam, eo quod socer suus esset. Cum autem introiret civitatem Ptolomeus, ponebat custodias militum in singulis civitatibus. Et ut appropiavit Azoto, ostenderunt ei templum Dagon succensum igni, et Azotum et cetera eius demolita, et corpora proiecta, et eorum ossa qui caesi erant in bello, et tumulos quos fecerant secus viam. Et narraverunt regi quia haec fecerit Ionathas, ut invidiam facerent ei. Et tacuit rex. Et occurrit Ionathas regi in Ioppen cum gloria, et invicem se salutaverunt, et dormierunt illic. Et abiit Ionathas cum rege usque ad fluvium qui vocatur Eleutherus, et reversus est in Ierusalem. Rex autem Ptolomeus obtinuit dominium civitatum usque Seleuciam maritimam, et cogitabat in Alexandrum consilia mala. Et misit legatos ad Demetrium, dicens: Veni, componamus inter nos pactum, et dabo tibi filiam meam quam habet Alexander, et regnabis in regno patris tui. Paenituit enim me quod dederim illi filiam meam; quaesivit enim me occidere. Et vituperavit eum, propter quod concupierat regnum eius. Et abstulit ei filiam suam et dedit eam Demetrio, et abalienavit se ab Alexandro, et manifestae factae sunt inimicitiae eius. Et intravit Ptolomeus Antiochiam, et imposuit sibi duo diademata capiti suo, Egypti et Asiae. Ptolomeus autem rex erat in Cilicia illis temporibus, quia rebellabant qui erant in locis illis. Et audivit Alexander et venit in bello. Et produxit Ptolomeus rex exercitum, et occurrit ei in manu valida, et fugavit eum. Et fugit Alexander in Arabiam ut ibi protegeretur. Rex autem Ptolomeus exaltatus est. Et abstulit Zabdiel Arabs caput Alexandri et misit Ptolomeo. Et rex Ptolomeus mortuus est in die tertia. Et qui erant in munitionibus perierunt ab his qui erant intra castra. Et regnavit Demetrius anno centesimo sexagesimo septimo. In diebus illis congregavit Ionathas eos qui erant in Iudaea ut expugnarent arcem quae est in Ierusalem. Et fecerunt contra eam machinas multas. Et abierunt quidam qui oderant gentem suam viri iniqui ad regem Demetrium, et renuntiaverunt ei quod Ionathas obsideret arcem. Et ut audivit, iratus est, et statim venit Ptolomaidam, et scripsit Ionathae ne obsideret arcem, sed occurreret sibi ad colloquium festinato

Ut autem audiuit ionathas iussit obsidere: et elegit de senioribus israel et de sacerdotibus et dedit se periculo. Et accepit aurum et argentum et uestem et alia exenia multa: et abiit ad regem in ptolomaidam et inuenit gratiam in conspectu eius. Et interpellabant aduersus eum quidam iniqui ex gente sua.

XI

Et fecit ei rex sicut fecerant ei qui ante eum fuerant. Et exaltauit eum in conspectu amicorum suorum: et statuit ei principatum sacerdotii et quecumque alia habuit prius pretiosa: et fecit eum principem amicorum. Et postulauit ionathas a rege ut immunem faceret iudeam et tres toparchias et samariam et confines eius: et promisit ei talenta ccc. Et consensit rex. Et scripsit ionathe epistolas de his omnibus hunc modum continentes. Rex demetrius fratri ionathe salutem et genti iudeorum. Exemplar epistole quam scripsimus lastheni parenti nostro de uobis misimus ad uos ut sciatis. Rex demetrius lastheni parenti salutem. Genti iudeorum amicis nostris et conseruantibus que iusta sunt apud nos decreuimus benefacere propter benignitatem ipsorum quam erga nos habent. Statuimus ergo illis omnes fines iudee et tres ciuitates lidda et ramathe que addite sunt iudee ex samaria et omnes confines earum sequestrari omnibus sacrificantibus in ierosolimis pro his que ab eis prius accipiebat rex per singulos annos et pro fructibus terre et pomorum. Et alia que ad nos pertinebant decimarum et tributorum ex hoc tempore remittimus eis: et areas salinarum et coronas que nobis deferebantur. Omnia ipsis concedimus: et nichil horum irritum erit ex hoc et in omne tempus. Nunc ergo curate facere horum exemplum et detur ionathe et ponatur in monte sancto in loco celebri. Et uidit demetrius rex quia siluit terra in conspectu suo et nichil ei resistit: dimisit totum exercitum suum unumquemque in locum suum excepto peregrino exercitu quem contraxit ab insulis gentium: et inimici erant ei omnes exercitus patrum eius. Triphon autem erat quidam partium alexandri prius: et uidit quoniam omnis exercitus murmurabat contra demetrium: et iuit ad emalchuel arabem qui nutriebat antiochum filium alexandri. Et assidebat ei ut traderet eum ipsi ut regnaret in loco patris sui. Et enuntiauit ei quanta fecisset demetrius et inimicitias exercitus eius aduersus illum. Et mansit illic diebus multis. Et misit ionathas ad demetrium regem ut eiceret eos qui in arce erant in ierusalem et qui in presidiis erant: quia impugnabant israel. Et misit demetrius ad ionathan dicens: Non hec tantum faciam tibi et genti tue: sed gloria illustrabo te et gentem tuam cum fuerit opportunum. Nunc ergo recte feceris si miseris in auxilium mihi uiros: quia discessit omnis exercitus meus. Et misit ei ionathas tria milia uirorum fortium antiochiam. Et uenerunt ad regem et delectatus est rex in aduentu eorum. Et conuenerunt qui erant de ciuitate c. xx. milia uirorum et uolebant interficere regem. Et fugit rex in aulam. Et occupauerunt qui erant de ciuitate itinera ciuitatis et ceperunt pugnare. Et uocauit rex iudeos in auxilium. Et conuenerunt omnes simul ad eum et dispersi sunt omnes per ciuitatem. Et occiderunt in illa die c. milia hominum et succenderunt ciuitatem et ceperunt spolia multa in illa die et liberauerunt regem.

Et uiderunt qui erant de ciuitate quod optinuissent iudei ciuitatem sicut uolebant: et infirmati sunt mente sua et clamauerunt ad regem cum precibus dicentes: Da nobis dextras et cessent iudei oppugnare nos et ciuitatem. Et proiecerunt arma et fecerunt pacem. Et glorificati sunt iudei in conspectu regis et in conspectu omnium qui erant in regno eius: et nominati sunt in regno. Et regressi sunt in ierusalem habentes spolia multa. Et sedit demetrius rex in sede regni sui: et siluit terra in conspectu eius. Et mentitus est omnia quecumque dixit. Et abalienauit se a ionatha et non retribuit ei secundum beneficia que sibi tribuerat: et uexabat eum ualde. Post hec autem reuersus est triphon et antiochus cum eo puer adolescens: et regnauit et imposuit sibi diadema. Et congregati sunt ad eum omnes exercitus quos disperserat demetrius: et pugnauerunt contra eum: et fugit et terga uertit. Et accepit triphon bestias et optinuit antiochiam. Et scripsit antiochus adolescens ionathe dicens: Constituo tibi sacerdotium et constituo te super iiii. ciuitates ut sis de amicis regis. Et misit illi uasa aurea in ministerium: et dedit ei potestatem bibendi in auro et esse in purpura et habere fibulam auream. Et symonem fratrem eius constituit ducem a terminis tyri usque ad fines egypti. Et exiuit ionathas et perambulabat trans flumen ciuitates. Et congregatus est ad eum omnis exercitus syrie in auxilium: et uenit ascalonem. Et occurrerunt ei de ciuitate honorifice. Et abiit inde gazam: et concluserunt se qui erant gaze: et obsedit eam. Et rogauerunt qui erant in gaza ionathan: et dedit illis dextram: et accepit filios eorum obsides et misit illos in ierusalem: et perambulauit regionem usque ad damascum. Et audiuit ionathas quod preuaricati sunt principes demetrii in cades que est in galilea cum exercitu multo uolentes remouere eum a negotio regni. Et occurrit illis. Fratrem autem suum symonem reliquit intra prouinciam. Et applicuit symon ad bethsuram et expugnabat eam diebus multis et conclusit eos. Et postulauerunt ab eo dextras accipere: et dedit illis: et eiecit eos inde et cepit ciuitatem et posuit in ea presidium. Et ionathas et castra eius applicuerunt ad aquam genesar: et ante lucem uigilauerunt in campo asor. Et ecce castra alienigenarum occurrebant in campo: et tendebant ei insidias in montibus. Ipse autem occurrit ex aduerso. Insidie uero exsurrexerunt de locis suis et commiserunt prelium. Et fugerunt qui erant ex parte ionathe omnes: et nemo relictus est ex eis nisi mathathias filius absalomi et iudas filius calphi princeps militie exercitus. Et scidit ionathas uestimenta

conspersit terram in capite suo et oravit. Et reversus est ad eos in prelium et convertit illos. Et pugnaverunt. Et viderunt qui fugiebant partis illius, et reversi sunt ad eum, et insequebantur cum eo usque Cades ad castra sua, et pervenerunt usque illuc. Et ceciderunt de alienigenis in die illa tria milia virorum, et reversus est Ionathas in Ierusalem.

Et vidit Ionathas quia tempus eum iuvat, et elegit viros et misit Romam statuere et renovare cum eis amicitiam; et ad Spartiatas et in alia loca misit epistolas secundum eandem formam. Et abierunt Romam et intraverunt curiam et dixerunt: Ionathas summus sacerdos et gens Iudeorum miserunt nos ut renovaremus amicitiam et societatem secundum pristinum. Et dederunt illis epistolas ad ipsos per loca, ut deducerent eos in terram Iuda cum pace. Et hoc est exemplum epistolarum quas scripsit Ionathas ad Spartiatas: Ionathas summus sacerdos et seniores gentis et sacerdotes et reliquus populus Iudeorum Spartiatis fratribus salutem. Iam pridem misse erant epistole ad Oniam summum sacerdotem ab Ario, qui regnabat apud vos, quoniam estis fratres nostri, sicut rescriptum continet quod subiectum est. Et suscepit Onias virum qui missus fuerat cum honore, et accepit epistolas in quibus significabatur de societate et amicitia. Nos, cum nullo horum indigeremus, habentes solatio sanctos libros qui sunt in manibus nostris, maluimus mittere ad vos renovare fraternitatem et amicitiam, ne forte alieni efficiamur a vobis; multa enim tempora transierunt ex quo misistis ad nos. Nos ergo in omni tempore sine intermissione in diebus sollempnibus et ceteris quibus oportet memores sumus vestri in sacrificiis que offerimus et in observationibus, sicut fas est et decet meminisse fratrum. Letamur itaque de gloria vestra. Nos autem circumdederunt multe tribulationes et multa prelia, et impugnaverunt nos reges qui sunt in circuitu nostro. Noluimus ergo vobis molesti esse neque ceteris sociis et amicis nostris in his preliis; habuimus enim de celo auxilium, et liberati sumus nos, et humiliati sunt inimici nostri. Elegimus itaque Numenium Antiochi et Antipatrum Iasonis filium, et misimus ad Romanos renovare cum eis amicitiam et societatem pristinam. Mandavimus itaque eis ut veniant et ad vos et salutent vos et reddant vobis epistolas nostras de innovatione fraternitatis nostre. Et nunc bene facietis respondentes nobis ad hec. Et hoc est rescriptum epistole quod miserat Onie: Arius rex Spartiatarum Onie sacerdoti magno salutem. Inventum est in scriptura de Spartiatis et Iudeis quoniam sunt fratres et quod sunt de genere Abraham. Et nunc ex quo hec cognovimus, bene facitis scribentes nobis de pace vestra. Sed et nos rescripsimus vobis: pecora vestra et possessiones vestre nostre sunt, et nostra vestra. Mandavimus itaque hec nuntiari vobis. Et audivit Ionathas quoniam regressi sunt principes Demetrii cum exercitu multo supra quam prius pugnare adversus eum. Et abiit ab Ierusalem et occurrit eis in Amathiti regione; non enim dederat eis spatium ut ingrederentur regionem eius. Et misit speculatores in castra eorum, et reversi renuntiaverunt quod constituunt supervenire illuc nocte. Cum occidisset autem sol, precepit Ionathas suis vigilare et esse in armis paratos ad pugnam tota nocte, et posuit custodes per circuitum castrorum. Et audierunt adversarii quod paratus est Ionathas cum suis in bello, et timuerunt et formidaverunt in corde suo, et accenderunt focos in castris suis. Ionathas autem et qui cum eo erant non cognoverunt usque mane; videbant enim luminaria ardentia. Et secutus est eos Ionathas et non comprehendit eos; transierant enim flumen Eleutherum. Et divertit Ionathas ad Arabas qui vocantur Zabadei, et percussit eos et accepit spolia eorum. Et iunxit et venit Damascum et perambulabat omnem regionem illam. XII Symon autem exiit et venit usque ad Ascalonem et ad proxima presidia, et declinavit in Ioppen et occupavit eam. Audivit enim quod vellent presidium tradere partibus Demetrii, et posuit ibi custodes ut custodirent eam. Et reversus est Ionathas et convocavit seniores populi et cogitavit cum eis edificare presidia in Iudea et edificare muros in Ierusalem et exaltare altitudinem magnam inter medium arcis et civitatis, ut separaret eam a civitate, ut esset ipsa singulariter, et neque emant neque vendant. Et convenerunt ut edificarent civitatem; et cecidit murus qui erat super torrentem ab ortu solis, et ipse reparavit eum qui vocatur Caphetetha. Et Symon edificavit Adiada in Sephela et munivit eam et imposuit portas et seras. Et cum cogitasset Tryphon regnare Asie et assumere diadema et extendere manum in Antiochum regem, timens ne forte non permitteret eum Ionathas, sed pugnaret adversus eum, querebat comprehendere eum et occidere. Et exsurgens abiit in Bethsan. Et exivit Ionathas obviam ei cum quadraginta milibus virorum electorum in prelium et venit Bethsan. Et vidit Tryphon quia venit Ionathas cum exercitu multo ut extenderet in eum manus, et timuit, et excepit eum cum honore et commendavit eum omnibus amicis suis et dedit ei munera, et precepit exercitibus suis ut obedirent ei sicut sibi. Et dixit Ionathe: Ut quid vexasti universum populum, cum bellum nobis non sit? Et nunc remitte eos in domos suas; elige autem tibi viros paucos qui tecum sint, et veni mecum Ptolomaidam, et tradam eam tibi et reliqua presidia et exercitum et universos prepositos negotii, et conversus abibo; propterea enim veni. Et credidit ei et fecit sicut dixit, et dimisit exercitum, et abierunt in terram Iuda. Retinuit autem secum tria milia virorum, ex quibus remisit in Galileam duo milia; mille autem cum eo venerunt. Ut intravit autem Ionathas

ptolomaidam clauserunt portas ptolomen-
ses. et apprehenderunt eum, et omnes qui cum eo intra-
uerant gladio interfecerunt. Et misit triphon
exercitum et equites in galileam in campum
magnum ut perderet omnes socios ionathe. At
illi cum cognouissent quia comprehensus est ionathas
et periit et omnes qui cum eo erant, hortati sunt
semetipsos et exierunt parati in prelium. Et uidentes
hii qui insecuti erant quia pro anima res est il-
lis, reuersi sunt. Illi autem omnes uenerunt
cum pace in terram iuda. et planxerunt iona-
tham et eos qui cum eo fuerant ualde. Et lu-
xit israel luctu magno. et quesierunt omnes gentes que
erant in circuitu eorum conterere eos. Dixerunt enim
non habent principem et adiutorem. Nunc ergo expugne-
mus illos. et tollamus de hominibus memoriam eorum.
XIII Et audiuit symon quod congregauit triphon exercitum
copiosum. ut ueniret in terram iuda. et atte-
reret eam. Uidensque quia in tremore populus est et in timo-
re ascendit ierusalem. et congregauit populum. et adhortans
dixit. Uos scitis quanta ego et fratres mei et domus patris
mei fecimus pro legibus et pro sanctis prelia. et angus-
tias quales uidimus. Horum gratia perierunt fratres mei
omnes propter israel. et relictus sum ego solus. Et nunc
non mihi contingat parcere anime mee in omni tempore
tribulationis. Non enim melior sum fratribus meis. Uin-
dicabo itaque gentem meam et sancta. natos quoque
nostros et uxores quia congregate sunt uniuerse gentes
conterere nos inimicitie gratia. Et accensus est spiritus populi
simul ut audiuit sermones istos. Et responderunt uoce
magna dicentes. Tu es dux noster loco iude et iona-
the fratris tui. pugna prelium nostrum. et omnia quecumque
dixeris nobis faciemus. Et congregans omnes uiros
bellatores accelerauit consummare omnes muros ie-
rusalem. et muniuit eam in gyro. Et misit io-
nathan filium absalomi et cum eo exercitum
nouum in ioppen. et eiectis hiis qui erant in ea
mansit illic ipse. Et mouit triphon a ptolo-
maida cum exercitu multo ut ueniret in terram
iuda. et ionathas cum eo in custodia. Symon
autem applicuit in addus contra faciem campi. Et ut
cognouit triphon quia surrexit symon in loco iona-
the fratris sui. et quia commissurus esset cum eo prelium
misit ad eum legatos dicens. Pro argento quod de-
bebat frater tuus ionathas in ratione regis detinui-
mus eum. Et nunc mitte argenti talenta. c.
et duos filios eius obsides. ut non dimissus fugiat
a nobis. et remittemus eum. Et cognouit sy-
mon quia cum dolo loqueretur secum. iussit ta-
men dari argentum et pueros. ne inimicitiam
magnam sumeret ad israel. ipso dicente. Quia non
misit argentum et pueros. propterea periit. Et mi-
sit pueros et talenta. c. Et mentitus est triphon
et non dimisit ionathan. Et post hec uenit triphon
in regionem ut contereret eam. Et gyrauer-

unt per uiam que ducit ador. et symon et castra eius ambu-
labant in omnem locum quocumque ibant. Qui autem in
arce erant miserunt ad triphonem legatos ut
festinaret uenire per desertum. et mitteret illis
alimonias. Et parauit triphon omnem equitatum
ut ueniret illa nocte. Erat enim nix multa ualde. et
non uenit in galaditim. Et cum appropinquas-
set bascaman occidit ionathan et filios eius.
Et conuertit triphon et abiit in terram suam. Et misit sy-
mon et accepit ossa ionathe fratris sui. et sepeli-
erunt ea in modin ciuitate patrum eius. et plan-
xerunt eum omnis israel planctu magno. et lu-
xerunt eum dies multos. Et edificauit sy-
mon super sepulchrum patris sui et fratrum suorum e-
dificium altum uisu lapide polito retro et an-
te. et statuit vii pyramidas unam contra unam
patri et matri et quattuor fratribus. et hiis circumposuit
columpnas magnas. et super columpnas arma
ad memoriam eternam. Et iuxta arma
naues sculptas que uiderentur ab omnibus nauigan-
tibus mare. Hoc est sepulchrum quod fecit in modin
usque in hunc diem. Triphon autem cum iter faceret
cum antiocho rege adolescente dolo occidit eum.
Et regnauit loco eius. et imposuit sibi diade-
ma asye. et fecit plagam magnam in terra. Et
edificauit symon presidia iudee muniens ea
turribus excelsis et muris magnis et portis et se-
ris. et posuit alimenta in munitionibus. Et ele-
git symon uiros et misit ad demetrium regem ut
faceret remissionem regioni quia actus omnes tri-
phonis per direptionem fuerant gesti. Et demetri-
us rex ad uerba ista respondit ei et scripsit epistolam talem.
Rex demetrius symoni summo sacerdoti et ami-
co regum et senioribus et genti iudeorum salutem.
Coronam auream et bahem quam misistis sus-
cepimus. et parati sumus facere uobiscum pacem
magnam. et scribere prepositis regis remittere uobis
que indulsimus. Quecumque enim constituimus
constant. munitiones quas edificastis uobis sint.
Remittimus quoque ignorantias et peccata
usque in hodiernum diem. et coronam quam debe-
tis. Et si quid aliud erat tributarium in ierusa-
lem iam non sit tributarium. Et si qui ex uobis apti
sunt conscribi inter nostros conscribantur. et sit inter uos pax.
Anno centesimo lxx. ablatum est iugum gen-
tium ab israel. et cepit populus israel scribere in tabu-
lis et gestis publicis. Anno primo sub symone
summo sacerdote magno duce et principe iude-
orum. In diebus illis applicuit symon ad gazam
et circumdedit eam castris. et fecit machinas
et applicuit ad ciuitatem et percussit turrim unam
et comprehendit. et eruperant qui erant intra ma-
chinas in ciuitatem. Et factus est motus magnus
in ciuitate. Et ascenderunt qui erant in ciui-
tate cum uxoribus et filiis supra murum scis-

…ius, et clamaverunt voce magna postulantes a symone dextras sibi dari. Et dixerunt: Non nobis reddas secundum malicias nostras, sed secundum misericordias tuas. Et flexus symon non debellavit eos, eiecit tamen eos de civitate, et mundavit edes in quibus fuerant simulacra, et tunc intravit in eam cum ymnis benedicens dominum. Et eiecta ab ea omni immundicia collocavit in ea viros qui legem facerent, et munivit eam et fecit sibi habitationem. Qui autem erant in arce in iherusalem prohibebantur egredi et ingredi regionem, et emere ac vendere, et esurierunt valde, et multi ex eis fame perierunt. Et clamaverunt ad symonem ut dextras acciperent, et dedit illis. Et eiecit eos inde et mundavit arcem a contaminationibus. Et intraverunt in eam tercia et vicesima die secundi mensis, anno centesimo septuagesimo primo, cum laude et ramis palmarum, et cinyris et cymbalis et nablis, et ymnis et canticis, quia contritus est inimicus magnus ex israel. Et constituit ut omnibus annis agerentur dies hii cum leticia. Et munivit montem templi qui erat secus arcem, et habitavit ibi ipse et qui cum eo erant. Et vidit symon iohannem filium suum quod fortis prelii vir esset, et posuit eum ducem virtutum universarum, et habitavit in gazaris.

XIIII Anno centesimo septuagesimo secundo congregavit rex demetrius exercitum suum, et abiit in mediam ad contrahenda sibi auxilia ut expugnaret triphonem. Et audivit arsaces rex persidis et medie quia intravit demetrius confines suos, et misit unum de principibus suis ut comprehenderet eum vivum et adduceret eum ad se. Et abiit et percussit castra demetrii, et comprehendit eum et duxit eum ad arsacem, et posuit eum in custodiam. Et siluit omnis terra iuda omnibus diebus symonis, et quesivit bona genti sue, et placuit illis potestas eius et gloria eius omnibus diebus. Et cum omni gloria sua accepit ioppen in portum, et fecit introitum in insulis maris. Et dilatavit fines gentis sue, et optinuit regionem, et congregavit captivitatem multam. Et dominatus est gazare et bethsure et arci, et abstulit immundicias ex ea, et non erat qui resisteret ei. Et unusquisque colebat terram suam cum pace, et terra iuda dabat fructus suos, et ligna camporum fructum suum. Seniores in plateis sedebant omnes et de bonis terre tractabant, et iuvenes induebant se gloriam et stolas belli. Et civitatibus tribuebat alimonias, et constituebat eas ut essent vasa municionis, quo usque nominatum est nomen glorie eius usque ad extremum terre. Fecit pacem super terram, et letatus est israel leticia magna. Et sedit unusquisque sub vite sua et sub ficulnea sua, et non erat qui eos terreret. Defecit impugnans eos super terram, reges contriti sunt in diebus illis. Et confirmavit omnes humiles populi sui, et legem exquisivit, et abstulit omnem iniquum et malum. Sancta glorificavit, et multiplicavit vasa sanctorum. Et auditum est rome quia defunctus esset ionathas, et usque in spartiatas, et contristati sunt valde. Ut audierunt autem quod symon frater eius factus esset summus sacerdos loco eius, et ipse optineret regionem et civitates in ea, scripserunt ad eum in tabulis ereis ut renovarent amicitias et societatem quam fecerant cum iuda et ionatha fratribus eius. Et lecte sunt in conspectu ecclesie in iherusalem. Et hoc exemplum epistolarum quas miserunt spartiate: Spartianorum principes et civitates symoni sacerdoti magno et senioribus et sacerdotibus et reliquo populo iudeorum fratribus salutem. Legati qui missi sunt ad populum nostrum nunciaverunt nobis de gloria vestra et honore ac leticia, et gavisi sumus in introitu eorum. Et scripsimus que ab ipsis erant dicta in consiliis populi sic: Numenius antiochi et antipater iasonis filius legati iudeorum venerunt ad nos renovantes nobiscum amiciciam pristinam. Et placuit populo excipere viros gloriose, et ponere exemplum sermonum eorum in segregatis populi libris, ut sit ad memoriam populo spartiatarum. Exemplum autem horum scripsimus symoni magno sacerdoti. Post hec autem misit symon numenium romam habentem clipeum aureum magnum pondus mnarum mille, ad statuendum cum eis societatem. Cum audisset populus romanus sermones istos, dixerunt: Quam graciarum actionem reddemus symoni et filiis eius? Restituit enim ipse fratres suos, et expugnavit inimicos israel ab eis. Et statuerunt ei libertatem, et descripserunt in tabulis ereis, et posuerunt in titulis in monte syon. Et hoc est exemplum scripture: Octavadecima die mensis elul, anno centesimo septuagesimo secundo, anno tercio sub symone sacerdote magno in asaramel, in conventu magno sacerdotum et populi et principum gentis et seniorum regionis, nota facta sunt hec: quoniam frequenter facta sunt prelia in regione nostra. Symon autem mathathie filius ex filiis iarib et fratres eius dederunt se periculo, et restiterunt adversariis gentis sue, ut starent sancta ipsorum et lex, et gloria magna glorificaverunt gentem suam. Et congregavit ionathas gentem suam, et factus est illis sacerdos magnus, et appositus est ad populum suum. Et voluerunt inimici eorum calcare sancta, et atterere regionem ipsorum, et extendere manus in sancta eorum. Tunc restitit symon et pugnavit pro gente sua, et erogavit multas pecunias suas, et armavit viros virtutis gentis sue, et dedit eis stipendia, et munivit civitates iudee et bethsuram que erat in finibus iudee, ubi erant arma hostium antea. Et posuit…

Elul apud nos [illegible]

illic presidium viros iudeos. et ioppen munivit que erat ad mare. et gazaram que est in finibus azoti in qua hostes antea habitaverunt. et collocavit illic iudeos. et quecumque apta erant ad correptionem eorum posuit in eis. Et vidit populus actum symonis et gloriam quam cogitabat facere genti sue. et posuerunt eum ducem suum et principem sacerdotum eo quod ipse fecerat hec omnia et iustitiam et fidem quam conservavit genti sue. Et exquisivit omni modo exaltare populum suum. Et in diebus eius prosperatum est in manibus eius ut tollerentur gentes de regione ipsorum qui in civitate david erant in ierusalem in arce de qua procedebant et contaminabant omnia que in circuitu sancta sunt et inferebant plagam magnam castitati. Et collocavit in ea viros iudeos ad tutamentum regionis et civitatis. et exaltavit muros ierusalem. et rex demetrius statuit illi summum sacerdotium. Secundum hec ista fecit eum amicum suum. et glorificavit eum gloria magna. Audivit enim quod appellati sunt iudei a romanis amici et socii et fratres. Et quia susceperunt legatos symonis gloriose. et quia iudei et sacerdotes eorum consenserunt eum esse ducem suum et sacerdotem summum in eternum donec surgat propheta fidelis. et ut sit super eos dux. et ut cura esset illi pro sanctis. et ut audiatur ab omnibus. et scribantur in nomine eius omnes conscriptiones in regione. et ut operiatur purpura et auro. et ne liceat ulli ex populo aut ex sacerdotibus irritum facere aliquid horum et contradicere his que ab eo dicuntur aut convocare conventum in regione sine ipso. et uti veste purpurea et fibula aurea. Qui autem fecerit extra hec aut irritum fecerit aliquid horum reus erit. Et complacuit omni populo statuere symonem et facere secundum verba ista. Et suscepit symon et placuit ei ut summo sacerdotio fungeretur et esset dux et princeps gentis iudeorum et sacerdotum et preesset omnibus. Et scripturam istam dixerunt ponere in tabulis ereis et ponerent eas in peribolo sanctorum in loco celebri. Exemplum autem eorum ponere in erario ut habeat symon et filii eius.

XV

Et misit rex antiochus filius demetrii epistolas ab insulis maris symoni sacerdoti et principi gentis iudeorum et universe genti. et erant continentes hunc modum. Rex antiochus symoni sacerdoti magno et genti iudeorum salutem. Quoniam quidem pestilentes obtinuerunt regnum patrum nostrorum. volo autem vindicare regnum et restituere illud sicut erat antea. et electam feci multitudinem exercitus et feci naves bellicas. volo autem procedere per regionem ut ulciscar in eos qui corruperunt regionem nostram et qui desolaverunt civitates multas in regno meo. Nunc ergo statuo tibi omnes oblationes quas remiserunt tibi ante me reges. et quecumque alia dona remiserunt. et permitto tibi facere percussuram proprii numismatis in regione tua.

Ierusalem autem sanctam esse et liberam. et omnia arma que fabricata sunt et presidia que extruxisti que tenes maneant tibi. et omne debitum regium et que futura sunt regi ex hoc et in totum tempus remittuntur tibi. Cum autem obtinuerimus regnum nostrum glorificabimus te et gentem tuam et templum gloria magna ita ut manifestetur gloria vestra in universa terra. Anno centesimo septuagesimo quarto exiit antiochus in terram patrum suorum et convenerunt ad eum omnes exercitus ita ut pauci relicti essent cum triphone. Et insecutus est eum antiochus rex et venit doram fugiens per maritimam. sciebat enim quod congregata sunt mala in eum et reliquit eum exercitus. Et applicuit antiochus super doram cum centum viginti milibus virorum bellatorum et octo milibus equitum et circuivit civitatem. Et naves a mari accesserunt et vexabant civitatem a terra et mari et neminem sinebant ingredi neque egredi. Venit autem numenius et qui cum eo fuerant ab urbe roma habentes epistolas regibus et regionibus scriptas in quibus continebantur hec. Lucius consul romanorum ptolomeo regi salutem. Legati iudeorum venerunt ad nos amici nostri renovantes pristinam amicitiam et societatem missi a symone principe sacerdotum et populo iudeorum. Attulerunt autem et clipeum aureum mnarum mille. placuit itaque nobis scribere regibus et regionibus ut non inferant illis mala neque impugnent eos et civitates eorum et regiones eorum et ut non ferant auxilium pugnantibus adversus eos. Visum autem est nobis accipere ab eis clipeum. Si qui ergo pestilentes refugerunt de regione ipsorum ad vos tradite eos symoni principi sacerdotum ut vindicet in eos secundum legem suam. Hec eadem scripta sunt demetrio regi et attalo et ariarathi et arsaci et in omnes regiones et lampsaco et spartiatis et in delum et myndum et sicyonem et cariam et samum et pamphyliam et lyciam et alicarnassum et rodum et phaselidem et coo et siden et aradon et gortynam et gnidum et cyprum et cyrenen. Exemplum autem eorum scripserunt symoni principi sacerdotum et populo iudeorum. Antiochus autem rex applicuit castra in doram secundo admovens ei semper manus et machinas faciens et conclusit tryphonem ne procederet. Et misit ad eum symon duo milia virorum electorum in auxilium et argentum et aurum et vasa copiosa. et noluit ea accipere sed rupit omnia que pactus est cum eo antea et alienavit se ab eo. Et misit ad eum athenobium unum de amicis suis ut tractaret cum ipso dicens. Vos tenetis ioppen et gazaram et arcem que est in ierusalem civitates regni mei. fines earum desolastis et fecistis plagam magnam in terra et dominati estis per loca multa in regno meo. Nunc ergo tradite civitates quas occupastis et tributa locorum quibus dominati estis extra fines iudee. Sin autem date pro illis quingenta talenta argenti et exterminii quod exterminastis et tributorum civitatum alia quingenta talenta. Sin autem veniemus et expugnabimus vos. Et venit athenobius amicus

Et venit Athenobius in Ierusalem et vidit gloriam Symonis et claritatem in auro et argento et apparatum copiosum et obstupuit et renuntiavit ei verba regis. Et respondit ei Symon et dixit ei: Neque alienam terram sumpsimus neque aliena detinemus sed hereditatem patrum nostrorum que iniuste ab inimicis nostris aliquo tempore possessa est. Nos vero tempus habentes vindicamus hereditatem patrum nostrorum. Nam de Ioppe et Gazara que expostulas, ipsi faciebant in populo nostro plagam magnam et in regione nostra; horum damus talenta centum. Et non respondit illi verbum. Reversus autem est cum ira ad regem et renuntiavit ei verba ista et gloriam Symonis et universa que vidit. Et iratus est rex ira magna. Triphon autem fugit navi in Orthosiada. Et constituit rex Cendebeum ducem maritimum, et exercitum peditum et equitum dedit illi. Et mandavit illi movere castra contra faciem Iudee et mandavit ei edificare Gedorem et obstruere portas civitatis et debellare populum. Rex autem persequebatur Triphonem. Et pervenit Cendebeus Iamniam et cepit irritare plebem et conculcare Iudeam et captivare populum et interficere et edificare Gedorem. Et collocavit illic equites et exercitum ut egressi perambularent viam Iudee sicut constituit ei rex.

Et ascendit Iohannes de Gazaris et nuntiavit Symoni patri suo que fecit Cendebeus in populo ipsorum. Et vocavit Symon duos filios suos seniores Iudam et Iohannem et ait illis: Ego et fratres mei et domus patris mei expugnavimus hostes Israel ab adolescentia usque in hunc diem, et prosperatum est in manibus nostris liberare Israel aliquotiens. Nunc autem senui, sed estote loco meo et fratris mei, et egressi pugnate pro gente nostra; auxilium vero de celo vobiscum sit. Et elegit de regione xx milia virorum belligeratorum et equitum, et profecti sunt ad Cendebeum et dormierunt in Modin. Et surrexerunt mane et abierunt in campum; et ecce exercitus copiosus in obviam illis peditum et equitum, et fluvius torrens erat inter medium ipsorum. Et admovit castra contra faciem eorum ipse et populus eius, et vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem, et transfretavit primus; et viderunt eum viri et transierunt post eum. Et divisit populum et equites in medio peditum. Erat autem equitatus adversariorum copiosus nimis. Et exclamaverunt sacris tubis, et in fugam conversus est Cendebeus et castra eius, et ceciderunt ex eis multi vulnerati; residui autem in munitionem fugerunt. Tunc vulneratus est Iudas frater Iohannis. Iohannes autem insecutus est eos donec venit Cedronem quam edificavit. Et fugerunt usque ad turres que erant in agris Azoti, et succendit eas igni, et ceciderunt ex illis duo milia virorum, et reversus est in Iudeam in pace. Et Ptolomeus filius Abobi constitutus erat dux in campo Iericho, et habebat argentum et aurum multum.

Erat enim gener summi sacerdotis. Et exaltatum est cor eius et volebat obtinere regionem et cogitabat dolum adversus Symonem et filios eius ut tolleret eos. Symon autem perambulans civitates que erant in regione Iudee et sollicitudinem gerens earum descendit in Iericho ipse et Mathathias filius eius et Iudas. Anno c.lxx. septimo, mense xi., hic est mensis Sabath. Et suscepit eos Ptolomeus filius Abobi in munitiunculam que vocatur Doch cum dolo, quam edificavit, et fecit eis convivium magnum et abscondit illic viros. Et cum inebriatus esset Symon et filii eius, surrexit Ptolomeus cum suis et sumpserunt arma sua et intraverunt in convivium et occiderunt eum et duos filios eius et quosdam pueros eius. Et fecit deceptionem magnam in Israel et reddidit mala pro bonis. Et scripsit hec Ptolomeus et misit regi ut mitteret ei exercitum in auxilium et traderet ei regionem et civitates eorum et tributa. Et misit alios in Gazaram tollere Iohannem, et tribunis misit epistolas ut venirent ad se et daret eis argentum et aurum et dona multa. Et alios misit occupare Ierusalem et montem templi. Et precurrens quidam nuntiavit Iohanni in Gazara quia periit pater eius et fratres eius et quia misit te quoque interfici. Ut autem audivit, vehementer expavit et comprehendit viros qui venerant perdere eum et occidit eos; cognovit enim quia querebant eum perdere. Et cetera sermonum Iohannis et bellorum eius et bonarum virtutum quibus fortiter gessit et edificii murorum quos extruxit et rerum gestarum eius, ecce hec scripta sunt in libro dierum sacerdotii eius ex quo factus est princeps sacerdotum post patrem suum.

Sabath apud nos dicitur ianuarius

Incipit liber Machabeorum secundus.

Fratribus qui sunt per Egyptum Iudeis salutem dicunt fratres qui sunt in Ierosolimis Iudei et qui in regione Iudee, et pacem bonam. Benefaciat vobis Deus et meminerit testamenti sui quod ad Abraham et Ysaac locutus est et Iacob servorum suorum fidelium. Et det vobis cor omnibus ut colatis eum et faciatis eius voluntatem corde magno et animo volenti. Adaperiat cor vestrum in lege sua et in preceptis suis et faciat pacem. Exaudiat orationes vestras et reconcilietur vobis nec vos deserat in tempore malo. Et nunc hic sumus orantes pro vobis regnante Demetrio anno centesimo sexagesimo nono. Nos Iudei scripsimus vobis in tribulatione et impetu qui supervenit nobis in istis annis ex quo recessit Iason a sancta terra et a regno. Portam succenderunt et effuderunt sanguinem innocentem et oravimus ad Dominum et exauditi sumus et obtulimus sacrificium et similaginem et accendimus lucernas et proposuimus panes. Et nunc

frequentate dies scenophegie mensis casleu. Anno centesimo octogesimo octavo. Populus qui est in Ierosolimis et in Iudea senatusque et Iudas Aristobolo magistro Ptolomei regis qui est de genere christorum sacerdotum et his qui in Egypto sunt Iudeis salutem et sanitatem. De magnis periculis a deo liberati magnifice gratias ipsi agimus utpote qui adversus talem regem dimicavimus. Ipse enim ebullire fecit de Perside eos qui pugnaverunt contra nos et sanctam civitatem. Nam cum in Perside esset dux ipse et cum ipso inmensus exercitus cecidit in templo Nanee consilio deceptus sacerdotum Nanee. Etenim cum ea habitaturus venit ad locum Antiochus et amici eius ut acciperent pecunias multas nomine dotis. Cumque proposuissent eas sacerdotes Nanee et ipse cum paucis ingressus esset intra ambitum fani clauserunt templum. Cum intrasset Antiochus apertoque occulto aditu templi mittentes lapides percusserunt ducem et eos qui cum eo erant. Et diviserunt membratim et capitibus amputatis foras proiecerunt. Per omnia benedictus deus qui tradidit impios. Facturi igitur quinta et vicesima die mensis casleu purificationem templi necessarium duximus significare vobis ut et vos quoque agatis diem scenophegie et diem ignis qui datus est quando Nehemias edificato templo et altari optulerit sacrificia. Nam cum in Persidem ducerentur patres nostri sacerdotes qui tunc cultores dei erant acceptum ignem de altari occulte absconderunt in valle ubi erat puteus altus et siccus et in eo contutati sunt eum ita ut omnibus ignotus esset locus. Cum autem preterissent anni multi et placuisset deo ut mitteretur Nehemias a rege Persidis nepotes sacerdotum illorum qui absconderant misit ad requirendum ignem. Et sicut narraverunt nobis non invenerunt ignem sed aquam crassam. Et iussit haurire eam et afferre sibi. Et sacrificia que inposita erant iussit sacerdos Nehemias aspergi aqua ipsa et ligna et que erant superposita. Ut hoc factum est et tempus affuit quo sol refulsit qui prius erat in nubilo accensus est ignis magnus ita ut omnes mirarentur. Orationem autem faciebant omnes sacerdotes dum consummaretur sacrificium, Ionatha inchoante ceteris autem respondentibus. Et Nehemie erat oratio hunc habens modum. Domine deus omnium creator terribilis et fortis iustus et misericors qui solus es bonus rex, solus prestans, solus iustus et omnipotens et eternus qui liberas Israhel de omni malo qui fecisti patres electos et sanctificasti eos. Accipe sacrificium pro universo populo tuo Israhel et custodi partem tuam et sanctifica. Congrega dispersionem nostram libera eos qui serviunt gentibus contemptos et abominatos respice ut sciant gentes quia tu es deus noster. Afflige opprimentes nos et contumeliam facientes in superbia. Constitue populum tuum in loco sancto tuo sicut dixit Moyses. Sacerdotes autem psallebant ymnos usque quo consumptum esset sacrificium. Cum autem consumptum fuisset sacrificium ex residua aqua Nehemias iussit lapides maiores perfundi. Ut factum est ex eis flamma accensa est sed ex lumine quod refulsit ab altari consumpta est. Ut vero manifestata est res renuntiatum est regi Persarum quod in loco in quo ignem absconderant hii qui translati fuerant sacerdotes aqua apparuit de qua Nehemias et qui cum eo erant purificaverunt sacrificia. Considerans autem rex et rem diligenter examinans fecit ei templum ut probaret quod factum erat. Et cum probasset sacerdotibus donavit multa bona et alia atque alia munera et accipiens manu sua tribuebat. Appellavit autem Nehemias hunc locum Nepthar quod interpretatur purificatio. Vocatur autem apud plures Nephi.

Invenitur autem in descriptionibus Ieremie prophete quod iussit accipere ignem eos qui transmigrabant ut significatum est et ut mandavit transmigratis. Et dedit illis legem ne obliviscerentur precepta domini et ut non exerrarent mentibus videntes simulacra aurea et argentea et ornamenta eorum. Et alia huiusmodi dicens hortabatur ne legem amoverent a corde suo. Erat autem in ipsa scriptura quomodo tabernaculum et arcam iussit propheta divino responso ad se facto comitari secum usque quo exiit in montem in quo Moyses ascendit et vidit dei hereditatem. Et veniens ibi Ieremias invenit locum spelunce et tabernaculum et arcam et altare incensi intulit illuc et ostium obstruxit. Et accesserunt simul quidam qui sequebantur ut notarent sibi locum et non potuerunt invenire. Ut autem cognovit Ieremias culpans illos dixit quod ignotus erit locus donec congreget deus congregationem populi et propitius fiat. Et tunc dominus ostendet hec et apparebit maiestas domini et nubes erit sicut et Moysi manifestabatur. Et sicut cum Salomon petiit ut locus sanctificaretur magno deo. Magnifice enim sapientiam tractabat et ut sapientiam habens obtulit sacrificium dedicationis et consummationis templi. Sicut et Moyses orante ad dominum descendit ignis de celo et consumpsit holocaustum. Et dixit Moyses eo quod non sit comestum quod erat pro peccato consumptum est. Similiter et Salomon octo diebus celebravit dedicationem. Inferebantur autem in descriptionibus et commentariis Neemie hec eadem. Et ut construens bibliothecam congregavit de regionibus libros prophetarum et David et epistolas regum et de donariis

Similiter autem iudas ea que didicerat per bellum quod nobis acciderat congregavit omnia et sunt apud nos. Si ergo desideratis hec mittite qui perferant vobis. Acturi itaque purificationem scripsimus vobis. Bene ergo facietis si egeritis hos dies. Deus autem qui liberavit populum suum et reddidit hereditatem omnibus et regnum et sacerdotium et sanctificationem sicut promisit in lege. Speramus quod cito nostri miserebitur et congregabit de sub celo in locum sanctum. Eripuit enim nos de magnis periculis et locum purgavit. De iuda vero machabeo et fratribus eius et de templi magni purificatione et de are dedicatione sed et de preliis que pertinent ad antiochum nobilem et filium eius eupatorem et de illuminationibus que de celo facte sunt ad eos qui pro iudeis fortiter fecerunt ita ut universam regionem cum pauci essent vindicarent et barbaram multitudinem fugarent et famosissimum toto orbe templum recuperarent et civitatem liberarent et leges que abolite erant restituerentur domino cum omni tranquillitate propitio facto illis. Item que a iasone cyreneo quinque libris sunt comprehensa temptavimus nos uno volumine breviare. Considerantes enim multitudinem librorum et difficultatem volentibus aggredi narrationes historiarum propter multitudinem rerum curavimus volentibus quidem legere ut esset animi oblectatio studiosis vero ut facile possint memorie commendare. Omnibus autem legentibus utilitas conferatur. Et nobis quidem ipsis qui hoc opus breviandi causa suscepimus non facilem laborem immo vero negotium plenum vigiliarum et sudoris assumpsimus. Sicut hii qui preparant convivium et querunt aliorum voluntati parere propter multorum gratiam libenter laborem sustinemus. Veritatem quidem de singulis auctoribus concedentes ipsi autem secundum datam formam brevitati studentes. Sicut enim nove domus architecto de universa structura curandum est, ei vero qui pingere curat que apta sunt ad ornatum exquirenda sunt, ita estimandum est et in nobis. Etenim intellectum colligere et ordinare sermonem et curiosius partes singulas quasque disquirere historie congruit auctori. Brevitatem vero dictionis sectari et executiones rerum vitare brevianti concedendum est. Hinc ergo narrationem incipiemus. De prefatione tantum dixisse sufficiat. Stultum etenim est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi.

Igitur cum sancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optime custodirentur propter onie pontificis pietatem et animos odio habentes mala, fiebat ut et ipsi reges et principes locum summo honore dignum ducerent et templum maximis muneribus illustrarent, ita ut seleucus asye rex de redditibus suis prestaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes. Symon autem de tribu beniamin prepositus templi constitutus contendebat obsistente sibi principe sacerdotum iniquum aliquid in civitate moliri. Sed cum vincere oniam non posset venit ad appollonium tharsee filium qui illo tempore erat dux celesyrie et fenicis. Et nuntiavit ei pecuniis innumerabilibus plenum esse erarium ierusalem et communes copias immensas esse que non pertinent ad rationem sacrificiorum. Esse autem possibile sub potestate regis cadere universa. Cumque retulisset ad regem appollonius de pecuniis que delate erant, ille accitum heliodorum qui erat super negotia eius misit cum mandatis ut predictam pecuniam transportaret. Statimque heliodorus iter est aggressus specie quidem quasi per celesyriam et feniceм civitates esset peragraturus, re vera autem regis propositum perfecturus. Sed cum venisset ierosolimam et benigne a summo sacerdote in civitate esset exceptus, narravit de dato indicio pecuniarum et cuius rei gratia adesset aperuit. Interrogabat autem si vere hec ita essent. Tunc summus sacerdos ostendit deposita esse hec et victualia viduarum ac pupillorum. Quedam vero esse hircani thobie viri valde eminentis in his que detulerat impius symon. Universa autem argenti talenta esse quadringenta et auri ducenta. Decipi vero eos qui credidissent loco et templo quod per universum mundum honoratur pro sui veneratione et sanctitate impossibile omnino esse. At ille pro his que habebat in mandatis a rege dicebat omni genere regi ea esse deferenda. Constituta autem die intrabat de his heliodorus ordinaturus. Non modica vero per universam civitatem erat trepidatio. Sacerdotes autem ante altare cum stolis sacerdotalibus iactaverunt se et invocabant de celo eum qui de depositis legem posuit, ut his qui deposuerant ea salva custodiret. Iam vero qui videbat summi sacerdotis vultum mente vulnerabatur. Facies enim et color immutatus declarabat internum animi dolorem. Circumfusa enim erat mestitia viro quedam et horror corporis per quem manifestus aspicientibus dolor cordis eius efficiebatur. Alii etiam gregatim de domibus confluebant publica supplicatione obsecrantes pro eo quod in contemptum locus esset venturus. Accincteque mulieres ciliciis pectus per plateas confluebant. Sed et virgines que concluse erant procurrebant alie ad oniam, alie autem ad murum, quedam vero per fenestras aspiciebant. Universe autem protendentes manus in celum deprecabantur. Erat enim misera commixte multitudinis et magni sacerdotis in agone constituti expectatio. Et hii quidem invocabant omnipotentem deum ut credita sibi his qui crediderant cum omni integritate conservarentur. Heliodorus autem quod decreverat perficiebat. Eodem loco ipse cum satellitibus circa erarium presens. Sed spiritus omnipotentis dei magnam

[Marginal notes: ... heliodorus ... [illegible] — fenestr[as] — al[ias] muros]

fecit suae ostensionis evidentiam, ita ut omnes qui ausi fuerant parere ei ruentes dei virtute in dissolutionem et formidinem converterentur. Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens sessorem, optimis adopertus operimentis adornatus; isque cum impetu Heliodoro priores calces elisit. Qui autem ei sedebat videbatur arma habere aurea. Alii etiam apparuerunt duo iuvenes virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu, qui circumsteterunt eum. Et ex utraque parte flagellabant sine intermissione, multis plagis verberantes. Subito autem Heliodorus concidit in terram, eumque multa caligine circumfusum rapuerunt, atque in sella gestatoria positum eiecerunt. Et is qui cum multis cursoribus et satellitibus predictum ingressus est erarium, portabatur nullo sibi auxilium ferente, manifesta dei cognita virtute. Et ille quidem per divinam virtutem iacebat mutus, atque omni spe et salute privatus. Hii autem dominum benedicebant, quia magnificabat locum suum, et templum quod paulo ante timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente domino, gaudio et leticia impletum est. Tunc vero ex amicis Heliodori quidam rogabant confestim Oniam ut invocaret altissimum, ut vitam donaret ei qui in supremo spiritu erat constitutus. Considerans autem summus sacerdos ne forte rex suspicaretur maliciam aliquam ex Iudeis circa Heliodorum consummatam, obtulit pro salute viri hostiam salutarem. Cumque summus sacerdos exoraret, iidem iuvenes eisdem vestibus amicti astantes Heliodoro dixerunt: Onie sacerdoti gratias age, nam propter eum dominus tibi vitam donavit. Tu autem a deo flagellatus nuntia omnibus magnalia dei et potestatem. Et his dictis non comparuerunt. Heliodorus autem hostia deo oblata, et votis magnis promissis ei qui vivere illi concessit, et Onie gratias agens, recepto exercitu repedabat ad regem. Testabatur autem omnibus ea que sub oculis suis viderat opera magni dei. Cum autem rex interrogasset Heliodorum quis esset aptus adhuc semel Ierosolimam mitti, ait: Si quem habes hostem aut regni tui insidiatorem, mitte illuc, et flagellatum eum recipies, si tamen evaserit, eo quod in loco sit vere dei quedam virtus. Nam ipse qui habet in celis habitationem, visitator et adiutor est loci illius, et venientes ad malefaciendum percutit ac perdit. Igitur de Heliodoro et erarii custodia ita res se habet.

IIII

Symon autem predictus pecuniarum et patrie delator, male loquebatur de Onia, tamquam ipse Heliodorum instigasset ad hec, et ipse fuisset incentor malorum, provisoremque civitatis ac defensorem gentis sue et emulatorem legis dei audebat insidiatorem regni dicere. Sed cum inimicitie in tantum procederent ut etiam per quosdam Symonis necessarios homicidia fierent. Considerans Onias periculum contentionis, et Apollonium insanire, utpote ducem Celesyrie et Fenicis, ad augendam maliciam Symonis, ad regem se contulit, non ut civium accusator, sed communem utilitatem apud semetipsum universe multitudinis considerans. Videbat enim sine regali providentia impossibile esse pacem rebus dari, nec Symonem posse cessare a stulticia sua. Sed post Seleuci vite excessum, cum suscepisset regnum Antiochus qui Nobilis appellabatur, ambiebat Iason frater Onie summum sacerdotium, adito rege, promittens ei argenti talenta trecenta sexaginta, et ex redditibus aliis talenta octoginta. Super hec promittebat et alia centum quinquaginta, si potestati eius concederetur gymnasium et ephebiam sibi constituere, et eos qui in Ierosolimis erant Antiochenos scribere. Quod cum rex annuisset et obtinuisset principatum, statim ad gentilem ritum contribules suos transferre cepit. Et amotis his que humanitatis causa Iudeis a regibus fuerant constituta, per Iohannem patrem Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia et societate functus est legatione, legitima civium iura destituens, prava instituta sanciebat. Etenim ausus est sub ipsa arce gymnasium constituere, et optimos quosque epheborum in lupanaribus ponere. Erat autem hoc non initium, sed incrementum quoddam et profectus gentilis et alienigene conversationis, propter impii et non sacerdotis Iasonis nefarium et inauditum scelus, ita ut sacerdotes iam non circa altaris officia dediti essent, sed contempto templo et sacrificiis neglectis festinarent participes fieri palestre et prebitionis eius iniuste, et in exercitiis disci. Et patrios quidem honores nichil habentes, grecas glorias optimas arbitrabantur, quarum gratia periculosa eos contentio habebat, et eorum instituta emulabantur, ac per omnia his consimiles esse cupiebant quos hostes et peremptores habuerant. In leges enim divinas impie agere impune non cedit, sed hoc tempus sequens declarabit. Cum autem quinquennalis agon Tyri celebraretur, et rex presens esset, misit Iason facinorosus ab Ierosolimis viros peccatores portantes argenti didragmas trecentas in sacrificium Herculis, quas postulaverunt hii qui asportaverant ne in sacrificiis erogarentur, quia non oporteret, sed in alios sumptus eas deputari. Sed hec oblata sunt quidem ab eo qui miserat in sacrificium Herculis, propter presentes autem data sunt in fabricam navium triremium. Misso autem in Egyptum Apollonio Mnesthei filio propter primates Ptolomei Filometoris regis, cum cognovisset Antiochus alienum se a negotiis regni effectum, propriis utilitatibus consulens, profectus inde venit Ioppen, et inde Ierosolimam. Et magnifice ab Iasone et civitate susceptus, cum facularum

...cum facibus et laudibus ingressus est, unde in Phoenicen exercitum convertit. Et post triennii tempus misit Iason Menelaum supradicti Simonis fratrem portantem pecunias regi, et de negotiis necessariis responsa perlaturum. At ille commendatus regi, cum magnificasset faciem potestatis eius, in semetipsum retorsit summum sacerdotium, superponens Iasoni talenta argenti trecenta. Acceptisque a rege mandatis venit, nihil quidem habens dignum sacerdotio, animos vero crudelis tyranni et ferae beluae iram gerens. Et Iason quidem, qui proprium fratrem captivaverat, ipse deceptus profugus in Ammaniten expulsus est regionem. Menelaus autem principatum quidem obtinuit, de pecuniis vero regi promissis nihil agebat, cum exactionem faceret Sostratus, qui arci erat praepositus. Nam ad hunc exactio vectigalium pertinebat. Quam ob causam utrique ad regem sunt evocati. Et Menelaus amotus est a sacerdotio, succedente Lysimacho fratre suo; Sostratus autem praelatus est Cypriis. Et cum haec agerentur, contigit Tharsenses et Mallotas seditionem movere, eo quod Antiochidi regis concubinae dono darentur. Festinanter itaque rex venit sedare illos, relicto suffecto uno ex comitibus suis Andronico. Ratus autem Menelaus accepisse se tempus opportunum, aurea quaedam vasa e templo furatus donavit Andronico, et alia vendiderat Tyri et per vicinas civitates. Quod cum certissime cognovisset Onias, arguebat eum, ipse in loco tuto se continens Antiochiae secus Daphnen. Unde Menelaus accedens ad Andronicum rogabat ut Oniam interficeret. Qui cum venisset ad Oniam et datis dextris cum iureiurando, quamvis esset ei suspectus, suasisset de asylo procedere, statim eum peremit, non veritus iustitiam. Ob quam causam non solum Iudaei, sed aliae quoque nationes indignabantur et moleste ferebant de nece tanti viri iniusta. Sed regem de Ciliciae locis reversum adierunt Iudaei apud Antiochiam simul et Graeci, conquerentes de iniqua nece Oniae. Contristatus itaque animo Antiochus propter Oniam, et flexus ad misericordiam, lacrimas fudit, recordatus defuncti sobrietatem et modestiam. Accensisque animis Andronicum purpura exutum circumduci per totam civitatem iubet, et in eodem loco in quo in Oniam impietatem commiserat, sacrilegum vita privari, Domino illi dignam poenam retribuente. Multis autem sacrilegiis in templo a Lysimacho commissis Menelai consilio, et divulgata fama, congregata est multitudo adversum Lysimachum, multo iam auro exportato. Turbis autem insurgentibus et animis ira repletis, Lysimachus armatis fere tribus millibus iniquis manibus uti coepit, duce quodam tyranno aetate pariter et dementia provecto. Sed ut intellexerunt conatum Lysimachi, alii lapides, alii fustes validos arripere festinantes, quidam vero cinerem in Lysimachum iacere. Et multi quidem vulnerati, quidam autem et prostrati, omnes vero in fugam conversi sunt, ipsum etiam sacrilegum secus aerarium interfecerunt. De his ergo coepit iudicium adversus Menelaum agitari. Et cum venisset rex Tyrum, ad ipsum negotium detulerunt missi tres viri a senioribus. Et cum superaretur Menelaus, promisit Ptolemaeo multas pecunias dare ad suadendum regi. Itaque Ptolemaeus in quodam atrio positum quasi refrigerandi gratia regem adiit, et a sententia deduxit. Et Menelaum quidem universae malitiae reum criminibus absolvit; miseros autem, qui etiam si apud Scythas causam dixissent, innocentes iudicarentur, hos morte damnavit. Cito ergo iniustam poenam dederunt qui pro civitate et populo et sacris vasis causam prosecuti sunt. Quamobrem Tyrii quoque indignati, erga sepulturam eorum liberalissimi exstiterunt. Menelaus autem propter eorum avaritiam qui in potentia erant, permanebat in potestate, crescens in malitia, et ad insidias civium.

V

Eodem tempore Antiochus secundam profectionem paravit in Aegyptum. Contigit autem per universam Ierosolymorum civitatem videri diebus xl. per aera equites discurrentes, auratas stolas habentes, et hastis, quasi cohortes, armatos, et cursus equorum per ordines digestos, et congressiones fieri cominus, et scutorum motus, et galeatorum multitudinem gladiis districtis, et telorum iactus, et aureorum armorum splendorem, omnisque generis loricarum. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra converti. Sed cum falsus rumor exisset, tamquam vita excessisset Antiochus, assumptis Iason non minus mille viris, repente aggressus est civitatem, et civibus ad murum convolantibus, ad ultimum apprehensa civitate, Menelaus fugit in arcem. Iason vero non parcebat in caede civibus suis, nec cogitabat prosperitatem adversum cognatos malum esse maximum, arbitrans hostium et non civium se trophaea capturum. Et principatum quidem non obtinuit, finem vero insidiarum suarum confusionem accepit, et profugus iterum abiit in Ammaniten. Ad ultimum in exitium sui conclusus ab Areta Arabum tyranno, fugiens de civitate in civitatem, omnibus odiosus, ut refuga legum et execrabilis, ut patriae et civium hostis, in Aegyptum extrusus est. Et qui multos de patria sua expulerat, peregre periit, Lacedaemonas profectus, quasi pro cognatione ibi refugium habiturus. Et qui insepultos abiecerat multos, ipse et illamentatus et insepultus abicitur, sepultura neque peregrina usus, neque patrio sepulcro participans. His ita gestis, suspicatus est rex societatem deserturos Iudaeos. Ob hoc profectus ex Aegypto efferatis animis, civitatem quidem armis cepit. Iussit autem militibus interficere, nec parcere occursantibus, et per domos ascendentes trucidare. Fiebant ergo caedes iuvenum ac seniorum, mulierum et natorum exterminia, virginumque et parvulorum neces. Erant autem toto triduo lxxx. milia interfecti, xl. milia

uincti. non minus aut uenundati. Sed nec ista
sufficiunt. ausus est etiam intrare templum uniuer-
se terre sanctius. Menelao ductore qui legum et pa-
trie fuit proditor. et scelestis manibus sumens sancta
uasa. que ab aliis regibus et ciuitatibus erant po-
sita ad ornatum loci et gloriam. contrectabat in-
digne et contaminabat. Ita alienatus mente an-
tiochus non considerabat quod propter peccata habitantium
ciuitatem modicum dominus fuerat iratus.
propter quod et accidit circa locum despectio. Alioquin
nisi contigisset eos multis peccatis esse inuolutos
sicut heliodorus qui missus est a seleuco rege
ad expoliandum erarium. etiam hic statim adue-
niens flagellatus et repulsus utique fuisset ab
audacia. Verum non propter locum gentem, sed propter gen-
tem locum dominus elegit. Ideoque et ipse locus
particeps factus est populi malorum. postea autem fiet
socius bonorum. Et qui derelictus est in ira dei om-
nipotentis. iterum in magni domini reconciliatio-
ne cum summa gloria exaltabitur. Igitur antiochus
mille et octingentis ablatis de templo talentis
uelociter antiochiam regressus est. existimans se
pre superbia terram ad nauigandum, pelagus
uero ad iter agendum deducturum propter mentis ela-
tionem. Reliquit autem et prepositos ad affligendam
gentem. Ierosolimis quidem philippum gene-
re frigem moribus crudeliorem eo ipso a quo consti-
tutus est. In garizim autem andronicum et me-
nelaum qui grauius quam ceteri imminebant
ciuibus. Cumque appositus esset contra iudeos misit o-
diosum principem apollonium cum exercitu xx.
et duobus millibus. precipiens ei omnes perfecte etatis
interficere. mulieres ac iuuenes uendere. Qui
cum uenisset ierosolimam pacem simulans
quieuit usque ad sanctum diem sabbati. Et tunc fe-
riatis iudeis arma capere suis precepit. Omnesque
qui ad spectaculum processerant trucidauit
et ciuitatem cum armatis discurrens ingentem
multitudinem peremit. Iudas autem machabeus
qui decimus fuerat. secesserat in desertum lo-
cum. ibique inter feras uitam in montibus cum
suis agebat et feni cibo uescentes demorabantur
ne participes essent coinquinationis.

VI

Sed non post multum temporis misit rex senem
quendam antiochenum qui compelleret iudeos ut
se transferrent a patriis et dei legibus. Contami-
nare etiam quod in ierosolimis erat templum. et co-
gnominare iouis olimpii. et in garizim prout
erant hii qui locum inhabitabant iouis hospi-
talis. Pessima autem et uniuersis grauis malo-
rum erat incursio. Nam templum luxuria
et comessationibus erat plenum. et scortantium
cum meretricibus. Sacratisque edibus mulieres
se ultro ingerebant intro ferentes ea que non li-
cebat. Altare etiam plenum erat illicitis que le-
gibus prohibebantur. Neque autem sabbata custodi-
ebantur. neque dies sollempnes patrii seruaban-
tur. nec simpliciter se quisquam iudeum esse con-
fitebatur. Ducebantur autem cum amara ne-
cessitate in die natalis regis ad sacri-
ficia. Et cum liberi sacra celebrarentur co-
gebantur edera coronati libero circu-
ire. Decretum autem exiit in proximas gentilium
ciuitates suggerentibus ptolomeis. ut pari
modo et ipsi aduersus iudeos agerent ut sacri-
ficarent. Eos autem qui nollent transire ad in-
stituta gentium interficerent. Erat ergo ui-
dere miseriam. Due enim mulieres delate
sunt natos suos circumcidisse. quas infantibus ad
ubera suspensis cum publice per ciuitatem cir-
cumduxissent per muros precipitauerunt. Alii
uero ad proximas coeuntes speluncas et latenter sab-
bati diem celebrantes cum indicati essent phi-
lippo flammis succensi sunt eo quod uerebantur
propter religionem et obseruantiam manu sibimet
auxilium ferre. Obsecro autem eos qui hunc librum
lecturi sunt ne abhorrescant propter aduersos
casus. sed reputent ea que acciderunt non ad inte-
ritum sed ad correptionem generis esse nostri. Etenim
multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere
sed statim ultiones adhibere magni beneficii
est indicium. Non enim sicut in aliis nationibus
dominus patienter expectat ut eas cum iu-
dicii aduenerit dies in plenitudine peccatorum
puniat. ita et in nobis statuit ut peccatis no-
stris in finem deuolutis ita demum in nos uin-
dicet. Propter quod numquam quidem a nobis misericordi-
am amouet. corripiens uero in aduersis populum
suum non derelinquit. Sed hec nobis ad commoni-
tionem legentium dicta sint paucis. Iam autem
ueniendum est ad narrationem. Igitur eleaza-
rus unus de primoribus scribarum uir etate prouec-
tus et uultu decorus. aperto ore hians compel-
lebatur carnem porcinam manducare. At
ille gloriosissimam mortem magis quam odibilem
uitam amplectens uoluntarie preibat ad sup-
plicium. Intuens autem quemadmodum opor-
teret accedere patienter sustinens destinauit non
admittere illicita propter uite amorem. Hi au-
tem qui astabant iniqua miseratione commoti propter
antiquam uiri amicitiam tollentes eum secre-
to rogabant afferri carnes quibus uesci ei
licebat. et simularet manducasse sicut rex im-
perauerat de sacrificii carnibus. ut hoc facto a morte
liberaretur. et propter ueterem uiri amicitiam hanc
in eum faciebant humanitatem. At ille cogita-
re cepit etatis ac senectutis sue eminenti-
am dignam. ingenite nobilitatis cani-
tiem. atque a puero optime conuersationis actus. Et
secundum sancte et a deo condite legis constituta respondit cito

...mitti se velle in infernum. Non enim etati nostre dignum est, inquit, fingere: ut multi adolescentium arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, et ipsi propter meam simulationem, et propter modicum corruptibilis vite tempus decipiantur, et per hoc maculam atque execrationem mee senectuti acquiram. Nam et si in presenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum Omnipotentis nec vivus nec defunctus effugiam. Quam ob rem fortiter vita excedendo, senectute quidem dignus apparebo: adolescentibus autem exemplum forte relinquam, si prompto animo ac fortiter pro gravissimis ac sanctissimis legibus honesta morte perfungar. His dictis, confestim ad supplicium trahebatur. Hi autem qui eum ducebant, et paulo ante fuerant mitiores, in iram conversi sunt propter sermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur. Sed cum plagis perimeretur, ingemuit et dixit: Domine, qui habes sanctam scientiam, manifeste tu scis quia cum a morte possem liberari, duros corporis sustineo dolores: secundum animam vero propter timorem tuum libenter hec patior. Et iste quidem hoc modo vita decessit, non solum iuvenibus, sed et universe genti memoriam mortis sue ad exemplum virtutis et fortitudinis derelinquens.

Contigit autem et septem fratres una cum matre apprehensos compelli a rege edere contra fas carnes porcinas, flagris et taureis cruciatos. Unus autem ex illis, qui erat primus, sic ait: Quid queris, et quid vis discere a nobis? parati sumus mori, magis quam patrias Dei leges prevaricari. Iratus itaque rex iussit sartagines et ollas eneas succendi: quibus statim succensis, iussit ei qui prior fuerat locutus amputari linguam, et cute capitis abstracta, summas quoque manus et pedes ei prescindi, ceteris eius fratribus et matre inspicientibus. Et cum iam per omnia inutilis factus esset, iussit ignem admoveri, et adhuc spirantem torreri in sartagine: in qua cum diu cruciaretur, ceteri una cum matre invicem se hortabantur mori fortiter, dicentes: Dominus Deus aspiciet veritatem, et consolabitur in nobis, quemadmodum in protestatione cantici declaravit Moyses: Et in servis suis consolabitur. Mortuo itaque illo primo hoc modo, sequentem deducebant ad illudendum: et cute capitis eius cum capillis abstracta, interrogabant si manducaret, priusquam toto corpore per membra singula puniretur. At ille respondens patria voce, dixit: Non faciam. Propter quod et iste, sequenti loco, primi tormenta suscepit: et in ultimo spiritu constitutus, sic ait: Tu quidem, scelestissime, in presenti vita nos perdis: sed Rex mundi defunctos nos pro suis legibus in eterne vite resurrectione suscitabit. Post hunc tertius illuditur, et linguam postulatus cito protulit, et manus constanter extendit: et cum fiducia ait: E celo ista possideo, sed propter Dei leges nunc hec ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero. Ita ut rex, et qui cum ipso erant, mirarentur adolescentis animum, quod tamquam nihilum duceret cruciatus. Et hoc ita defuncto, quartum vexabant similiter torquentes. Et cum iam esset ad mortem, sic ait: Potius est ab hominibus morti datos spem expectare a Deo, iterum ab ipso resuscitandos: tibi enim resurrectio ad vitam non erit. Et cum admovissent quintum, vexabant eum. At ille respiciens in eum, dixit: Potestatem inter homines habens, cum sis corruptibilis, facis quod vis: noli autem putare genus nostrum a Deo esse derelictum. Tu autem patienter sustine, et videbis magnam potestatem ipsius, qualiter te et semen tuum torquebit. Post hunc ducebant sextum, et is mori incipiens, sic ait: Noli frustra errare: nos enim propter nosmetipsos hec patimur, peccantes in Deum nostrum, et digna admiratione facta sunt in nobis: tu autem ne existimes tibi impune futurum quod contra Deum pugnare tentaveris. Supra modum autem mater mirabilis, et bonorum memoria digna, que pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat propter spem quam in Deum habebat: singulos illorum hortabatur voce patria fortiter, repleta sapientia: et feminee cogitationi masculinum animum inserens, dixit ad eos: Nescio qualiter in utero meo apparuistis: neque enim ego spiritum et animam donavi vobis, et vitam, et singulorum membra non ego ipsa compegi, sed enim mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, et spiritum vobis iterum cum misericordia reddet et vitam, sicut nunc vosmetipsos despicitis propter leges eius. Antiochus autem contemni se arbitratus, simul et exprobrantis voce despecta, cum adhuc adolescentior superesset, non solum verbis hortabatur, sed et cum iuramento affirmabat se divitem et beatum facturum, et translatum a patriis legibus amicum habiturum, et res necessarias ei prebiturum. Sed ad hec cum adolescens nequaquam inclinaretur, vocavit rex matrem, et suadebat ei ut adolescenti fieret in salutem. Cum autem multis eam verbis esset hortatus, promisit suasuram se filio suo. Itaque inclinata ad illum, irridens crudelem tyrannum, ait patria voce: Fili mi, miserere mei, que te in utero novem mensibus portavi, et lac triginta annis dedi, et alui, et in etatem istam perduxi. Peto, nate, ut aspicias ad celum et terram, et ad omnia que in eis sunt: et intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus, et hominum genus: ita fiet ut non timeas carnificem istum, sed dignus fratribus tuis effectus particeps, suscipe mortem, ut in illa

in iustitie cum fratribus tuis te recipiam. Cum hec illa adhuc diceret, ait adolescens: Quem sustinetis? Non obedio precepto regis, sed precepto legis, que data est nobis per Moysen. Tu vero qui inventor omnis malitie factus es in Hebreos, non effugies manum Dei. Nos enim pro peccatis nostris hec patimur. Et si nobis propter increpationem et correptionem Dominus Deus noster modicum iratus est, sed iterum reconciliabitur servis suis. Tu autem, o scelesto et omnium hominum flagitiosissime, noli frustra extolli vanis spebus in servos eius inflammatus. Nondum enim omnipotentis Dei et omnia inspicientis iudicium effugisti. Nam fratres mei modico nunc dolore sustentato sub testamento eterne vite effecti sunt, tu vero iudicio Dei iustas superbie penas solves. Ego autem sicut fratres mei modico nunc dolore sustinentes sub testamento eterne vite effecti sunt, tu vero iudicio Dei iustas superbie penas solves. Ego autem sicut fratres mei animam et corpus meum trado pro patriis legibus, invocans Deum maturius genti nostre propitium fieri, teque cum tormentis et verberibus confiteri quod ipse est Deus solus. In me vero et in fratribus meis desinet Omnipotentis ira, que super omne genus nostrum iuste superducta est. Tunc rex accensus ira, in hunc super omnes crudelius desevit, indigne ferens se derisum. Et hic itaque mundus obiit per omnia in Domino confidens. Novissime autem post filios et mater consumpta est. Igitur de sacrificiis et de nimiis crudelitatibus satis dictum est.

VIII Iudas vero Machabeus et qui cum illo erant introibant latenter in castella, et convocantes cognatos et amicos, et eos qui permanserant in Iudaismo assumentes, eduxerunt ad se sex milia virorum. Et invocabant Dominum ut respiceret in populum qui ab omnibus calcabatur, et misereretur templo quod contaminabatur ab impiis; misereretur etiam exterminio civitatis que illico esset complananda, et vocem sanguinis ad se clamantis audiret; memoraretur quoque iniquissimas mortes parvulorum innocentium, et blasphemias nomini suo illatas, et indignaretur super his. At Machabeus congregata multitudine intollerabilis gentibus efficiebatur; ira enim Domini in misericordiam conversa est. Et superveniens castellis et civitatibus improvisus, succendebat eas, et oportuna loca occupans, non paucas hostium strages dabat. Maxime autem noctibus ad huiuscemodi excursus ferebatur, et fama virtutis eius ubique diffundebatur. Videns autem Philippus paulatim virum ad profectum venire, ac frequentius res ei prospere cedere, ad Ptolomeum ducem Celesyrie et Phenicis scripsit ut auxilium ferret regis negotiis. At ille velociter misit Nicanorem Patrocli de primoribus amicum, datis ei de permixtis gentibus armatis non minus viginti milibus, ut universum Iudeorum genus deleret, adiuncto ei et Gorgia viro militari et in bellicis rebus experientissimo. Constituit autem Nicanor ut regi tributum quod Romanis erat dandum, duo milia talentorum, de captivitate Iudeorum suppleret. Statimque ad maritimas civitates misit, convocans ad coemptionem Iudaicorum mancipiorum, promittens se nonaginta mancipia talento distracturum, non respiciens ad vindictam que eum ab Omnipotente esset consecuta. Iudas autem ut comperit, indicavit his qui secum erant Iudeis Nicanoris adventum, ex quibus quidam formidantes et non credentes iustitie Dei in fugam vertebantur. Alii vero si quid eis supererat vendebant, simulque Dominum deprecabantur ut eriperet eos ab impio Nicanore, qui eos priusquam cominus venisset vendiderat. Et si non propter eos, propter testamentum tamen quod erat ad patres eorum, et propter invocationem sancti et magnifici nominis eius super illos. Convocatis autem Machabeus septem milibus qui cum ipso erant, rogabat ne hostibus reconciliarentur, neque metuerent inique venientium adversum se hostium multitudinem, sed fortiter contenderent, ante oculos habentes contumeliam que loco sancto ab his iniuste esset illata, itemque et ludibrio habite civitatis iniuriam, adhuc et veterum instituta convulsa. Nam illi quidem armis confidunt, ait, simul et audacia; nos autem in omnipotente Domino, qui potest et venientes adversum nos et universum mundum uno nutu delere, confidimus. Admonuit autem eos et de auxiliis Dei que facta sunt erga parentes, et quod sub Sennacherib centum octoginta quinque milia perierunt, et de prelio quod eis adversus Galathas fuit in Babylonia, ut omnes ubi ad rem ventum est, Macedonibus sociis hesitantibus, ipsi sex milia soli peremerunt centum viginti milia, propter auxilium illis datum de celo, et beneficia pro his plurima consecuti sunt. His verbis constantes effecti sunt, et pro legibus et patria mori parati. Constituit itaque fratres suos duces utrique ordini, Simonem et Iosephum et Ionatham, subiectis unicuique millenis et quingentis. Ad hec ab Esdra lecto illis sancto libro, et dato signo adiutorii Dei, in prima acie ipse dux commisit cum Nicanore. Et facto sibi adiutore Omnipotente, interfecerunt super novem milia hominum; maiorem autem partem exercitus Nicanoris vulneribus debilem factam fugere compulerunt. Pecuniis vero eorum qui ad emptionem ipsorum venerant sublatis, ipsos usquequaque persecuti sunt, sed reversi sunt hora conclusi. Nam erat ante sabbatum, quam ob causam non perseveraverunt insequentes. Arma autem ipsorum et spolia congregantes, sabbatum agebant, benedicentes Dominum qui liberavit eos in isto die, misericordie initium stillans in eos. Post sabbatum vero debilibus et orphanis et viduis diviserunt spolia, et residua ipsi cum suis habuere. His igitur gestis, et communiter ab omnibus facta obsecratione, misericordem Dominum postulabant ut in finem servis suis reconciliaretur. Et ex his qui cum Timotheo et Bacchide contra se contendebant, supra viginti milia interfecerunt, et munitiones excelsas optinuerunt

āl. vi.

et plures praedas diviserunt, aequam portionem debilibus, pupillis, viduis, sed et senioribus facientes. Et cum arma eorum collegissent, diligenter omnia composuerunt in locis oportunis, residua vero spolia Ierosolimam detulerunt. Et Philarchen, qui cum Timotheo erat, interfecerunt, hominem sceleratum, qui in multis Iudaeos afflixerat. Et cum epinicia agerent in Ierosolimis, eum qui sacras ianuas incenderat, id est Calistenem, cum in quodam domicilium refugisset, incenderunt, digna ei mercede pro impietatibus suis reddita. Facinorosissimus autem Nicanor, qui mille negotiatores ad venditionem Iudaeorum adduxerat, humiliatus auxilio Domini ab his quos nullos existimaverat, deposita veste gloriae per mediterranea fugiens, solus venit Antiochiam, summam infelicitatem de interitu sui exercitus consecutus. Et qui promiserat Romanis se tributum restituturum de captivitate Ierosolimorum, praedicabat nunc protectorem Iudaeos habere Deum, et ideo invulnerabiles esse, quoniam sequerentur leges ab ipso constitutas.

Eodem tempore Antiochus inhoneste revertebatur de Perside. Intraverat enim in eam quae dicitur Persepolis, et temptavit expoliare templum et civitatem opprimere; sed multitudine ad arma concurrente, in fugam versi sunt; et sic contigit ut Antiochus post fugam turpiter rediret. Et cum venisset circa Ecbathanam, recognovit quae erga Nicanorem et Timotheum gesta sunt. Elatus autem in ira arbitrabatur se iniurias illorum qui se fugaverant posse in Iudaeos retorquere; ideoque iubebat agitari currum suum, sine intermissione agens iter, caelesti eum iudicio perurgente, eo quod ita superbe locutus est se venturum Ierosolimam et congeriem sepulcri Iudaeorum eam facturum. Sed qui universa conspicit Dominus Deus Israhel percussit eum insanabili et invisibili plaga; ut enim finivit hunc ipsum sermonem, apprehendit eum dolor dirus viscerum et amara internorum tormenta, et quidem satis iuste, quippe qui multis et novis cruciatibus aliorum torserat viscera, licet ille nullo modo a sua malitia cessaret. Super haec autem superbia repletus, ignem spirans animo in Iudaeos, et praecipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, et gravi corporis collisione membra vexari. Isque qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare supra humanum modum superbia repletus, et montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur, manifestam Dei virtutem in semetipso contestans, ita ut de corpore impii vermes scaturirent, ac viventis in doloribus carnes eius effluerent, odore etiam illius et foetore exercitus gravaretur. Et qui paulo ante sidera caeli contingere se arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam foetoris portare. Hinc igitur coepit ex gravi superbia deduci ad agnitionem sui, divina admonitus plaga, per momenta singula doloribus suis augmenta capientibus. Et cum nec ipse iam foetorem suum ferre posset, ita ait: Iustum est subditum esse Deo, et mortalem non paria Deo sentire. n paria d[eo]

Orabat autem hic scelestus Dominum, a quo non esset misericordiam consecuturus. Et civitatem, ad quam festinans veniebat ut eam ad solum deduceret ac sepulcrum congestorum faceret, nunc optat liberam reddere; et Iudaeos, quos nec sepultura quidem se dignos habiturum, sed avibus ac feris diripiendos traditurum, et cum parvulis exterminaturum dixerat, aequales nunc Atheniensibus facturum pollicetur; templum etiam sanctum, quod prius expoliaverat, optimis donis ornaturum, et multiplicaturum sancta vasa, et pertinentes ad sacrificia sumptus de redditibus suis praestaturum; super haec, et Iudaeum se futurum, et omnem locum terrae perambulaturum et praedicaturum Dei potestatem. Sed non cessantibus doloribus (supervenerat enim in eum iustum Dei iudicium), desperans scripsit ad Iudaeos in modum deprecationis epistolam haec continentem: Optimis civibus Iudaeis plurimam salutem et bene valere et esse felices rex et princeps Antiochus. Si bene valetis, et filii vestri, et ex sententia vobis cuncta sunt, maximas agimus gratias. Et ego in infirmitate constitutus, vestri autem benigne memor, reversus de Persidis locis, et infirmitate gravi apprehensus, necessarium duxi pro communi utilitate curam habere; non desperans memetipsum, sed spem multam habens effugiendi infirmitatem. Respiciens autem quod et pater meus quibus temporibus in locis superioribus ducebat exercitum ostendit qui post se susciperet principatum, ut si quid contrarium accideret aut difficile nuntiaretur, scientes hi qui in regionibus erant cui esset rerum summa derelicta non turbarentur. Ad haec considerans de proximo potentes quosque et vicinos temporibus insidiantes et eventum expectantes, designavi filium meum Antiochum regem, quem saepe recurrens in superiora regna multis vestrum commendabam; et scripsi ad eum quae subiecta sunt. Oro itaque vos et peto, memores beneficiorum publice et privatim, ut unusquisque conservet fidem ad me et ad filium meum. Confido enim eum modeste et humane acturum, et sequentem propositum meum, et mediocrem fore vobis. Igitur homicida et blasphemus pessime percussus, et ut ipse alios tractaverat, peregre in montibus miserabili obitu vita functus est. Transferebat autem corpus Philippus collactaneus eius, qui metuens filium Antiochi ad Ptolomeum Philometorem in Aegyptum abiit.

X

Machabeus autem et qui cum illo erant Domino se-

protegente: templum quidem et civitatem rece-
pit. Aras autem quas alienigenae per plateas ex-
truxerant destruxit, itemque delubra demoliti
sunt. Et purgato templo aliud altare fecerunt. Et de
ignitis lapidibus igne concepto obtulerunt
sacrificia post biennium, et incensum et lucer-
nas et panes propositionis posuerunt. Quibus gestis
rogabant dominum prostrati in terram ne amplius
in talibus malis inciderent: sed et si quando peccassent
ut ab ipso mitius corriperentur, et non barbaris ac
blasphemis hominibus traderentur. Qua die autem
templum ab alienigenis pollutum fuerat contin-
git eadem die purificationem fieri, vicesima
quinta mensis qui fuit casleu. Et cum laetitia die-
bus octo egerunt in modum tabernaculorum, re-
cordantes quod ante modicum temporis diem sollemp-
nem tabernaculorum in montibus et in speluncis mo-
re bestiarum egerant. Propter quod thyrsos et ramos viri-
des et palmas praeferebant ei qui prosperavit munda-
re locum suum. Et decreverunt communi praecepto et decreto uni-
versae genti Iudaeorum omnibus annis agere dies istos.
Et Antiochi quidem qui appellatus est nobi-
lis excessus ita se habuit. Nunc autem de Eupa-
tore Antiochi filio impii quae gesta sunt nar-
rabimus, breviantes mala quae in bellis gesta
sunt. Hic suscepto regno constituit super nego-
tia regni Lysiam quendam Phoenicis et Syriae
militiae principem. Nam Ptolomeus qui dice-
batur Macer, iusti tenax quod iustum est erga Iu-
deos esse instituit, et praecipue propter iniquitatem quae
facta fuerat in eos, et pacifice agere cum eis. Sed
ob hoc accusatus ab amicis apud Eupatorem, cum
frequenter proditor audiret, eo quod Cyprum creditam
a Philometore deseruisset, et ad Antiochum no-
bilem translatus etiam ab eo recessisset, veneno vi-
tam finivit. Gorgias autem cum esset dux lo-
corum, adsumptis advenis frequenter Iudaeos debella-
bat. Iudaei vero qui tenebant opportunas muni-
tiones, fugatos ab Ierosolymis suscipiebant,
et bellare temptabant. Hi vero qui erant cum
Machabaeo per orationes Dominum rogantes esse sibi ad-
iutorem, impetum fecerunt in munitiones Idume-
orum, multaque vi insistentes loca obtinuerunt,
occurrentes interemerunt, et omnes simul non minus
a viginti quinque milibus trucidaverunt. Quidam autem cum confu-
gissent in duas turres valde munitas omnem ap-
paratum ad repugnandum habentes, Machabaeus
ad eorum expugnationem relicto Simone et Iose-
pho itemque Zacheo eisque qui cum ipsis erant
satis multis ipse ad eas quae amplius urge-
bant pugnas conversus est. Hi vero qui cum Si-
mone erant cupiditate ducti a quibusdam
qui in turribus erant suasi sunt pecunia, et septua-
ginta milibus didragmis acceptis dimiserunt quos-
dam effugere. Cum autem Machabaeo nuntia-
tum esset quod factum est, congregatis principibus ac-
cusavit eos quod pecunia fratres vendidissent
adversariis eorum dimissis. Hos igitur proditores
interfecit, et confestim duas turres occupavit. Et
armis autem ac manibus omnia prospere agendo in
his munitionibus plus quam viginti milia peremit.
At Timotheus qui prius a Iudaeis fuerat superatus
convocato exercitu peregrinae multitudinis et
congregato equitatu Asiano advenit quasi armis
Iudaeam capturus. Machabaeus autem et qui cum ip-
so erant appropinquante illo deprecabantur Dominum
caput terra aspergentes, lumbosque ciliciis praecin-
cti, ad altaris crepidinem provoluti ut sibi propi-
tius fieret, inimicis autem eorum esset inimicus et
adversariis adversaretur, sicut lex dicit. Et sic post
orationem sumptis armis longius de civitate pro-
cedentes, et proximi hostibus effecti resederunt. Pri-
mo autem solis ortu utrique commiserunt: isti quidem
victoriae et prosperitatis sponsorem cum virtute Domi-
num habentes: illi autem ducem belli animum habebant. Sed cum
vehemens pugna esset, apparuerunt adversariis de
caelo viri quinque in equis frenis aureis decori,
ducatum Iudaeis praestantes. Ex quibus duo Macha-
baeum medium habentes armis suis circumsep-
tum incolumem conservabant: in adversarios autem te-
la et fulmina iaciebant, ex quo et caecitate con-
fusi et repleti perturbatione cadebant. Interfec-
ti sunt autem viginti milia quingenti, et equites sescenti.
Timotheus autem confugit in Gazaram praesidi-
um munitum, cui praeerat Chaereas. Machabaeus au-
tem et qui cum eo erant laetantes obsederunt praesidium die-
bus quattuor. At hi qui intus erant loci firmi-
tate confisi supra modum maledicebant et ser-
mones nefandos iaciebant. Sed cum dies quin-
tus illucesceret, viginti iuvenes ex his qui cum Ma-
chabaeo erant accensi animis propter blasphemiam
viriliter accesserunt ad murum, et feroci animo in-
cedentes ascendebant turres: sed et alii similiter ascen-
dentes, turres portasque succendere aggrediebantur,
atque ipsos maledicos vivos concremare. Per continu-
um autem biduum praesidio vastato, Timotheum oc-
cultantem se in quodam repertum loco peremerunt,
et fratrem eius Chaeream et Apollophanen occi-
derunt. Quibus gestis in hymnis et confessionibus
benedicebant Dominum qui magna fecerat in Israhel et victoriam
illis dedit.

Sed parvo post tempore Lysias procurator regis
et propinquus ac negotiorum praepositus graviter
ferens de his quae acciderant congregatis octoginta mi-
libus et equitatu universo veniebat adversus Iu-
daeos existimans se civitatem quidem captam gentibus
habitaculum facturum; templum vero in pe-
cuniae quaestum sicut cetera delubra gentium habitu-
rum et per singulos annos venale sacerdotium ha-
biturum, nequaquam recogitans Dei potestatem. Sed men-

exultans in multitudine peditum et in millibus equitum et in octoginta elefantis confidebat. Et ingressus autem iudeam et appropians bethsure que erat in angusto loco ab ierosolimis intervallo quinque stadiorum illud presidium expugnabat. Ut autem machabeus et qui cum illo erant cognoverunt expugnari presidia cum fletu et lacrimis rogabant dominum et omnis turba simul ut bonum angelum mitteret ad salutem israel. Et ipse primus machabeus sumptis armis ceteros adhortatus est simul secum periculum subire et ferre auxilium fratribus suis. Cumque pariter prompto animo procederent adhuc ierosolimis apparuit precedens eos eques in veste candida armis aureis hastam vibrans. Tunc omnes simul benedixerunt misericordem dominum et convaluerunt animis non solum homines sed et bestias ferocissimas et muros ferreos parati penetrare. Ibant igitur prompti de celo habentes adiutorem et miserantem super eos dominum. Leonum autem more impetu irruentes in hostes prostraverunt ex eis undecim milia peditum et equitum mille sexcentos. Universos autem in fugam verterunt. Plures autem ex eis vulnerati nudi evaserunt sed et ipse lysias turpiter fugiens evasit. Et quia non insensatus erat secum ipse reputans factam erga se diminutionem et intelligens invictos esse hebreos omnipotentis dei auxilio innitentes misit ad eos et promisit se consensurum omnibus que iusta sunt et regem compulsurum amicum fieri. Annuit autem machabeus precibus lysie in omnibus utilitati consulens et quecumque machabeus scripsit lysie de iudeis ea rex concessit. Nam erant scripte iudeis epistole a lysia quidem hunc modum continentes. Lysias populo iudeorum salutem. Iohannes et abessalon qui missi fuerant a vobis tradentes scripta postulabant ut ea que per illos significabantur implerem. Quecumque igitur regi potuerunt perferri exposui et que res permittebat concessit. Si igitur in negotiis fidem conservaveritis et deinceps bonorum vobis causa esse temptabo. De ceteris autem per singula verbo mandavi et istis et his qui a me missi sunt colloqui vobiscum. Bene valete. Anno centesimo .xlviii. dioscori die mensis vicesima quarta. Regis autem epistola ita continebat. Rex antiochus lysie fratri salutem. Patre nostro inter deos translato nos volentes eos qui sunt in regno nostro sine tumultu agere et rebus suis adhibere diligentiam audivimus iudeos non consensisse patri meo ut transferrentur ad ritum grecorum sed tenere velle suum institutum ac propterea postulare a nobis concedi sibi legitima sua. Volentes igitur hanc quoque gentem quietam esse statuentes iudicavimus templum restitui illis ut agerent secundum suorum maiorum consuetudinem. Bene igitur feceris si miseris ad eos et dexteram dederis ut cognita nostra voluntate bono animo sint et utilitatibus propriis deserviant. Ad iudeos autem regis epistola talis erat. Rex antiochus senatui iudeorum et ceteris iudeis salutem. Si valetis sic estis ut volumus sed et ipsi bene valemus. Adiit nos menelaus dicens velle vos descendere ad vestros qui sunt apud nos. His igitur qui commeant usque ad diem tricesimum mensis xandici damus dextras securitatis ut iudei utantur cibis et legibus suis sicut et prius et nemo eorum ullo modo molestiam patiatur de his que per ignorantiam gesta sunt. Misimus autem et menelaum qui vos alloquatur. Valete. Anno centesimo .xlviii. xandici mensis quintadecima die. Miserunt autem etiam romani epistolam ita se habentem. Quintus memmius et titus manilius legati romanorum populo iudeorum salutem. De his que lysias cognatus regis concessit vobis et nos concessimus. De quibus autem ad regem iudicavit referendum confestim aliquem mittite diligentius inter vos conferentes ut decernamus sicut congruit vobis. Nos enim antiochiam accedimus. Ideoque festinate rescribere ut nos quoque sciamus cuius estis voluntatis. Bene valete.

al. xxx.

Xandicus apud nos aprilis dicitur.

XII

Anno centesimo .xlviii. quintadecima die mensis xandici. His factis pactionibus lysias pergebat ad regem. Iudei autem agriculture operam dabant. Sed hi qui resederant timotheus et apollonius gennei filius sed et ieronimus et demophon super hos et nichanor cypriarches non sinebant eos in silentio agere et quiete. Ioppite vero tale quoddam flagitium perpetrarunt. Rogaverunt iudeos cum quibus habitabant ascendere scaphas quas paraverant cum uxoribus et filiis quasi nullis inimicitiis inter eos subiacentibus. Secundum commune itaque decretum civitatis et ipsis acquiescentibus pacisque causa nihil suspectum habentibus cum in altum processissent submerserunt non minus ducentos. Quam crudelitatem iudas in sue gentis homines factam ut cognovit precepit viris qui erant cum ipso. Et invocato iusto iudice deo venit adversus interfectores fratrum et portum quidem noctu succendit scaphas exussit. Eos autem qui ab igne refugerant gladio peremit. Et cum hec ita egisset discessit quasi iterum reversurus et universos ioppitas eradicaturus. Sed cum cognovisset et eos qui erant iamnie velle pari modo facere habitantibus secum iudeis iamnitis quoque nocte supervenit et portum cum navibus succendit ita ut lumen ignis appareret ierosolimis a stadiis ducentis .xl. Inde cum iam abissent novem stadiis et iter facerent ad timotheum commiserunt cum eo arabes quinque milia viri et equites quingenti. Cumque pugna valida fieret et auxilio domini prospere cessisset residui victi arabes petebant a iuda dextram sibi dari promittentes

tentes pecora daturos, et in ceteris profuturos. Iudas autem arbitratus vere in multis eos utiles, promisit pacem: et dextris acceptis discesserunt ad tabernacula sua. Aggressus est autem et civitatem quandam firmam pontibus, murisque circumseptam, quae a turbis habitabatur gentium promiscuarum, cui nomen Casphin. Hi vero qui intus erant, confidentes in stabilitate murorum, et apparatu alimoniarum, remissius agebant, maledictis lacessentes Iudam, ac blasphemantes, et loquentes quae fas non est. Machabeus autem invocato magno principe mundi, qui sine arietibus et machinis temporibus Iesu praecipitavit Iericho, irruit ferociter muris: et capta civitate per Domini voluntatem, innumerabiles caedes fecit, ita ut adiacens stagnum stadiorum duorum latitudinis sanguine interfectorum fluere videretur.

al. cc. Inde discesserunt stadia septingenta quinquaginta, et venerunt in Characa ad eos qui dicuntur Tubianei Iudaeos. Et Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt, nullo negotio perfecto regressus est, relicto in quodam loco firmissimo praesidio. Dositheus autem et Sosipater, qui erant duces cum Machabeo, peremerunt a Timotheo relictos in praesidio decem milia viros. At Machabeus ordinatis circa se sex milibus, et constitutis per cohortes, adversus Timotheum processit, habentem secum centum viginti milia peditum, equitumque duo milia quingentos. Cognito autem Iudae adventu, Timotheus praemisit mulieres, et filios, et reliquum apparatum in praesidium quod Carnion dicitur. Erat enim inexpugnabile, et accessu difficile propter locorum angustias. Cumque cohors Iudae prima apparuisset, timor hostibus incussus est ex praesentia Dei qui universa conspicit, et in fugam versi sunt alius ab alio, ita ut magis a suis deicerentur, et gladiorum suorum ictibus debilitarentur. Iudas autem vehementer instabat puniens profanos, et prostravit ex eis triginta milia virorum. Ipse vero Timotheus incidit in partes Dosithei et Sosipatris, et multis precibus postulabat ut vivus dimitteretur, eo quod multorum ex Iudaeis parentes haberet, ac fratres, quos morte eius decipi eveniret. Et cum fidem dedisset restituturum se eos secundum constitutum, illesum eum dimiserunt propter fratrum salutem. Iudas autem egressus est ad Carnion, interfectis viginti quinque milibus. Post horum fugam et necem movit exercitum ad Ephron civitatem munitam, in qua multitudo diversarum gentium habitabat: et robusti iuvenes pro muris consistentes fortiter repugnabant: in hac autem machinae multae, et telorum erat apparatus. Sed cum omnipotentem invocassent, qui potestate sua vires hostium confringit, ceperunt civitatem: et ex eis qui intus erant, viginti quinque milia prostraverunt.

col. 4. E. c. 5. Inde ad civitatem Scytharum abierunt, quae ab Ierosolimis sexcentis stadiis aberat. Contestantibus autem his qui apud Scytopolim erant Iudaeis, quod benigne ab eis haberentur, etiam temporibus infelicitatis quod modeste secum egerint: gratias agentes eis, et exhortati etiam in reliquum erga genus suum benignos esse, venerunt Ierosolimam die sollempni septimanarum instante. Et post Pentecosten abierunt contra Gorgiam praepositum Idumeae. Exivit autem cum peditibus tribus milibus, et equitibus quadringentis. Quibus congressis contigit paucos ruere Iudaeorum. Dositheus vero quidam de Bacenoris eques, vir fortis, Gorgiam cum teneret, et vellet illum capere vivum, eques quidam de Tracibus irruit in eum, humerumque eius amputavit: atque ita Gorgias effugit in Maresa. At illis qui cum Esdrin erant diutius pugnantibus, et fatigatis, invocavit Iudas Dominum adiutorem et ducem belli fieri: incipiens voce patria, et cum ymnis clamorem extollens, fugam Gorgiae militibus incussit. Iudas autem collecto exercitu venit in civitatem Odollam. Et septima die superveniente secundum consuetudinem purificati, in eodem loco sabbatum egerunt. Et sequenti die venit cum suis Iudas, ut corpora prostratorum tolleret, et cum parentibus poneret in sepulcris paternis. Invenerunt autem sub tunicis interfectorum de donariis idolorum quae apud Iamniam fuerunt, a quibus lex prohibet Iudaeos. Omnibus ergo manifestum factum est ob hanc causam eos corruisse. Omnes itaque benedixerunt iustum iudicium Domini, qui occulta fecerat manifesta. Atque ita ad preces conversi, rogaverunt ut id quod factum erat delictum oblivioni traderetur. At vero fortissimus Iudas hortabatur populum conservare se sine peccato, sub oculis videntes quae facta sunt pro peccatis eorum qui prostrati sunt. Et facta collatione duodecim milia dragmas argenti misit Ierosolimam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, bene et religiose de resurrectione cogitans, (nisi enim eos qui ceciderant resurrecturos speraret, superfluum videretur et vanum orare pro mortuis) et quia considerabat quod hii qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam. Sancta ergo et salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur.

Anno centesimo quadragesimo nono cognovit Iudas Antiochum Eupatorem venire cum multitudine adversus Iudaeam, et cum eo Lisiam procuratorem et praepositum negotiorum, secum habentem peditum centum decem milia, et equitum quinque milia, et elephantos viginti duos, currus cum falcibus trecentos. Commiscuit autem se illis et Menelaus: et cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patriae salute, sed sperans se constitui in principatum. Sed Rex regum suscitavit animos Antiochi in peccatorem, et suggerente Lisia hunc esse causam omnium malorum, iussit (ut eis est consuetudo) adprehensum in eodem loco necari. Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggestum undique habens cinerem: haec prospectum habebat in praeceps. Inde in cinerem deici iussit sacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum.

-ge praevaricatorem legis contigit mori nec terrae dari Menelaum. Et quidem satis iuste. Nam quia multa erga aram Dei delicta commisit cuius ignis et cinis erat sanctus ipse in cineris morte damnatus est. Sed rex mente effrenatus veniebat nequiorem se patre suo Iudaeis ostensurus. Quibus Iudas cognitis praecepit populo ut die ac nocte Dominum invocarent quo sicut semper et nunc adiuvaret eos. quippe qui lege et patria sanctoque templo privari vererentur ac populum qui nuper paululum respirasset ne sineret blasphemis rursum nationibus subdi. Omnibus itaque simul id facientibus et petentibus a Domino misericordiam cum fletu et ieiuniis per triduum continuum prostratis hortatus est eos Iudas ut se praepararent. Ipse vero cum senioribus cogitavit priusquam rex admoveret exercitum ad Iudaeam et obtineret civitatem exire et Domini iudicio committere exitum rei. Dans itaque potestatem omnium Deo mundi creatori et exhortatus suos ut fortiter dimicarent et usque ad mortem pro legibus templo civitate patria et civibus starent circa Modin exercitum constituit. Et dato signo suis Dei victoriae iuvenibus fortissimis electis nocte aggressus aulam regiam in castris interfecit viros xiiii milia et maximum elephantorum cum his qui superpositi fuerant summoque metu ac perturbatione hostium castra replentes rebus prospere gestis abierunt. Hoc autem factum est die illucescente adiuvante eum Domini protectione. Sed rex accepto gustu audaciae Iudaeorum machinis arte difficultatem locorum temptabat. et Bethsurae quae erat Iudaeorum praesidium munitum castra admovebat sed fugabatur impingebat minorabatur. his autem qui intus erant Iudas necessaria mittebat. Enuntiavit autem mysteria hostibus Rhodocus quidam de Iudaico exercitu qui requisitus comprehensus est et conclusus. Iterum rex sermonem habuit ad eos qui erant in Bethsuris dextram dedit accepit abiit.

XIIII commisit cum Iuda superatus est. Ut autem cognovit rebellasse Philippum Antiochiae qui relictus erat super negotia mente consternatus Iudaeos deprecans subditusque eis iurat de omnibus quibus iustum visum est. et reconciliatus obtulit sacrificium honoravit templum et munera posuit. Machabeum amplexatus est et fecit eum a Ptolomaide usque ad Gerrenos ducem et principem. Ut autem venit Ptolomaidam graviter ferebant Ptolomenses amicitiae conventiones indignantes ne forte foedus irrumperent. Tunc ascendit Lysias tribunal et exposuit rationem et populum sedavit regressusque est Antiochiam. Et hoc modo regis profectio et reditus processit. Post triennii autem tempus cognovit Iudas et qui cum eo erant Demetrium Seleuci cum multitudine valida et navibus per portum Tripolis ascendisse ad loca opportuna et tenuisse regiones adversus Antiochum et ducem eius Lysiam. Alcimus autem quidam qui summus sacerdos fuerat sed voluntarie coinquinatus est temporibus commixtionis considerans nullo modo sibi esse salutem neque accessum ad altare venit ad regem Demetrium centesimo quinquagesimo anno offerens ei auream coronam et palmam super haec et thallos qui templi esse videbantur. et ipsa quidem die siluit. Tempus autem opportunum dementiae suae nactus convocatus a Demetrio ad consilium et interrogatus quibus rebus et consiliis Iudaei niterentur respondit. Ipsi qui dicuntur Assidaei Iudaeorum quibus praeest Iudas Machabeus bella nutriunt et seditiones movent nec patiuntur regnum esse quietum. Nam et ego defraudatus parentum gloria dico autem summo sacerdotio huc veni primo quidem utilitatibus regis fidem servans secundo autem etiam civibus consulens. Nam illorum pravitate universum genus nostrum non minime vexatur. Sed oro his singulis o rex cognitis et regioni et generi secundum humanitatem tuam pervulgatam omnibus prospice. Nam quamdiu superest Iudas impossibile est pacem esse negotiis. Talibus autem ab hoc dictis et ceteri amici hostiliter se habentes adversus Iudam inflammaverunt Demetrium. Qui statim Nicanorem praepositum elephantorum ducem misit in Iudaeam datis mandatis ut ipsum quidem Iudam caperet eos vero qui cum illo erant dispergeret constitueret autem Alcimum maximi templi summum sacerdotem. Tunc gentes quae de Iudaea fugerant Iudam gregatim se Nicanori miscebant miserias et clades Iudaeorum prosperitates rerum suarum existimantes. Audito itaque Iudaei Nicanoris adventu et conventu nationum conspersi terra rogabant eum qui populum suum constituit ut in aeternum custodiret quique suam portionem signis evidentibus protegit. Imperante autem duce statim inde moverunt conveneruntque ad castellum Dessau. Simon vero frater Iudae commiserat cum Nicanore sed conterritus est repentino adventu adversariorum. Nicanor tamen audiens virtutem comitum Iudae et animi magnitudinem quam pro patriae certaminibus habebant sanguine iudicium facere metuebat. Quam ob rem praemisit Posidonium et Theodotium et Matthiam ut darent dextras atque acciperent. Et cum diu de his consilium ageretur et ipse dux ad multitudinem retulisset omnium una fuit sententia amicitiis annuere. Itaque diem constituerunt qua secreto inter se agerent et singulis sellae prolatae sunt et positae. Praecepit autem Iudas armatos esse locis opportunis ne forte ab hostibus repente mali aliquid oriretur et congruum colloquium fecerunt. Morabatur autem Nicanor Ierosolymis nihilque inique agebat gregesque turbarum quae congregatae fuerant dimisit. Habebat autem Iudam semper carum ex animo et erat viro

ingeniatus. Rogavit eum ducere uxorem filiosque procreare. Nuptias fecit, quiete egit, communiterque vivebant. Alcimus autem videns caritatem illorum ad invicem, et conventiones, venit ad Demetrium, et dicebat Nicanorem rebus alienis assentire, Iudamque regni insidiatorem successorem sibi destinasse. Itaque rex exasperatus, et pessimis huius criminationibus irritatus, scripsit Nicanori dicens, graviter quidem se ferre de amicitiae conventione: iubere tamen Machabaeum citius vinctum mittere Antiochiam. Quibus cognitis Nicanor consternabatur, et graviter ferebat, si ea quae convenerant irrita faceret, nihil laesus a viro. Sed quia regi resistere non poterat, opportunitatem observabat, qua praeceptum perficeret. At Machabaeus videns austerius secum agere Nicanorem, et consuetum occursum ferocius exhibentem, intelligens non ex bono esse austeritatem istam, paucis suorum congregatis occultavit se a Nicanore. Quod ut ille cognovit fortiter se a viro praeventum, venit ad maximum et sanctissimum templum: et sacerdotibus solitas hostias offerentibus, iussit sibi tradi virum. Quibus cum iuramento dicentibus nescire se ubi esset qui quaerebatur, extendens manum ad templum, iuravit, dicens: Nisi mihi Iudam vinctum tradideritis, istud Dei fanum in planitiem deducam, et altare effodiam, et templum hoc Libero patri consecrabo. Et his dictis abiit. Sacerdotes autem protendentes manus in caelum, invocabant eum qui semper propugnator esset gentis ipsorum, haec dicentes: Tu Domine universorum, qui nullius indiges, voluisti templum habitationis tuae fieri in nobis. Et nunc Sancte sanctorum omnium Domine, conserva in aeternum impollutam domum istam, quae nuper mundata est. Razias autem quidam de senioribus ab Ierosolymis delatus est Nicanori, vir amator civitatis et bene audiens, qui pro affectu pater Iudaeorum appellabatur. Hic multis temporibus continentiae propositum tenuit in Iudaismo, corpusque et animam tradere contentus pro perseverantia.

XV

Volens autem Nicanor manifestare odium quod habebat in Iudaeos, misit milites quingentos ut eum comprehenderent: putabat enim si illum decepisset se cladem maximam Iudaeis illaturum. Turbis autem irruere in domum eius et ianuam disrumpere, atque ignem admovere cupientibus, cum iam comprehenderetur, gladio se petiit: eligens nobiliter mori potius quam subditus fieri peccatoribus, et contra natales suos indignis iniuriis agi. Sed cum per festinationem non certo ictu plagam dedisset, et turbae intra ostia irrumperent, recurrens audacter ad murum, praecipitavit semetipsum viriliter in turbas: quibus velociter locum dantibus casui eius, venit per mediam cervicem. Et cum adhuc spiraret, accensus animo surrexit: et cum sanguis eius magno fluxu deflueret, et gravissimis vulneribus saucius esset, cursu turbam pertransiit: et stans supra petram quandam praeruptam, et exsanguis iam effectus, complexus intestina sua utrisque manibus proiecit super turbas, invocans dominatorem vitae ac spiritus, ut haec illi iterum redderet: atque ita vita defunctus est. Nicanor autem ut comperit Iudam esse in locis Samariae, cogitavit sabbato cum omni impetu bellum committere. Iudaeis vero qui illum per necessitatem sequebantur dicentibus: Ne ita ferociter et barbare feceris: sed honorem tribue diei sanctificationis, et honora eum qui universa conspicit. At ille infelix interrogavit, si est potens in caelo qui imperavit agi diem sabbatorum. Et respondentibus illis: Est Dominus vivus ipse in caelo potens, qui iussit agi diem septimam. At ille ait: Et ego potens sum super terram, qui impero sumi arma, et negotia regis impleri. Tamen non obtinuit ut consilium perficeret. Et Nicanor quidem cum summa superbia erectus cogitaverat commune trophaeum statuere de Iuda. Machabaeus autem confidebat semper cum omni spe auxilium sibi a Deo affuturum. Et hortabatur suos ne formidarent ad adventum nationum, sed in mente haberent adiutoria sibi facta de caelo, et nunc sperarent ab Omnipotente ad futuram victoriam. Et allocutus illos de lege et prophetis, monens etiam certamina quae fecerant prius, promptiores constituit eos. Et ita animis eorum erectis, simul ostendebat gentium fallaciam et iuramentorum praevaricationem. Singulos autem armavit, non clypei et hastae munitione, sed sermonibus optimis et exhortationibus, exposito digno fide somnio, per quod universos laetificavit. Erat autem huiusmodi visio: Oniam qui fuerat summus sacerdos, virum bonum et benignum, verecundum visu, modestum moribus, et eloquio decorum, et qui a puero in virtutibus exercitatus sit, manus protendentem, orare pro omni populo Iudaeorum: post hoc apparuisse et alium virum aetate et gloria mirabilem, et magnitudinis honestate circa illum: respondentem vero Oniam dixisse: Hic est fratrum amator, et populi Israel; hic est qui multum orat pro populo et universa sancta civitate, Ieremias propheta Dei. Extendisse autem Ieremiam dexteram, et dedisse Iudae gladium aureum, dicentem: Accipe sanctum gladium munus a Deo, in quo deicies adversarios populi mei Israel. Exhortati itaque Iudae sermonibus bonis valde, de quibus extolli posset impetus, et animi iuvenum confortari, statuerunt dimicare et confligere fortiter, ut virtus de negotiis iudicaret, eo quod civitas sancta et templum periclitarentur. Erat enim pro uxoribus et filiis itemque pro fratribus et cognatis minor sollicitudo: maximus vero et primus pro sanctitate erat timor templi. Sed et eos qui in civitate erant, non minima sollicitudo habebat pro his qui congressuri erant. Et cum iam omnes sperarent iudicium futurum, hostesque adessent, atque exercitus ordi-

et bestiae equitesque oportuno in loco compositi, considerans Machabeus adventum multitudinis, et apparatum varium armorum, et ferocitatem bestiarum, extendens manus in celum prodigia facientem Dominum invocavit, qui non secundum armorum potentiam, sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam. Dixit autem invocans hoc modo: Tu Domine qui misisti angelum tuum sub Ezechia rege Iude, et interfecisti de castris Sennacherib centum octoginta quinque milia: et nunc Dominator celorum mitte angelum tuum bonum ante nos in timore et tremore magnitudinis brachii tui, ut metuant qui cum blasphemia veniunt adversus sanctum populum tuum. Et hic quidem ita peroravit. Nichanor autem et qui cum ipso erant cum tubis et canticis admovebant. Iudas vero et qui cum eo erant invocato Deo per orationes congressi sunt: manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus orantes, prostraverunt non minus triginta quinque milia, presentia Dei magnifice delectati. Cumque cessassent, et cum gaudio redirent, cognoverunt Nichanorem ruisse cum armis suis. Facto itaque clamore et perturbatione excitata, patria voce omnipotentem Dominum benedicebant. Precepit autem Iudas, qui per omnia corpore et animo mori pro civibus paratus erat, caput Nichanoris et manum cum humero abscisam Ierosolimam perferri. Quo cum pervenisset, convocatis contribulibus et sacerdotibus ad altare, accersiit eos qui in arce erant. Et ostenso capite Nichanoris et manu nefaria, quam extendens contra domum sanctam omnipotentis Dei magnifice gloriatus est, linguam etiam impii Nichanoris precisam iussit particulatim avibus dari, manum autem dementis contra templum suspendi. Omnes igitur celi benedixerunt Dominum, dicentes: Benedictus qui locum suum incontaminatum conservavit. Suspendit autem Nichanoris caput in summa arce, ut evidens esset et manifestum signum auxilii Dei. Itaque omnes communi consilio decreverunt nullo modo diem istum absque celebritate preterire: habere autem celebritatem tertiadecima die mensis Adar, quod dicitur voce Syriaca pridie Mardochei diei. Igitur his erga Nichanorem gestis, et ex illis temporibus ab Hebreis civitate possessa, ego quoque in his faciam finem sermonis. Et siquidem bene, et ut historie competit, hoc et ipse velim: sin autem minus digne, concedendum est mihi. Sicut enim vinum semper bibere, aut semper aquam, contrarium est: alternis autem uti delectabile: ita legenti, si semper exactus sit sermo, non erit gratus. Hic autem perficietur sermo. hic erit consummatus.

Beatissimo pape Damaso Ieronimus. Novum opus me facere cogis ex veteri, ut post exemplaria scripturarum toto orbe dispersa quasi quidam arbiter sedeam, et quia inter se variant, que sint illa que cum greca consentiant veritate decernam. Pius labor, sed periculosa presumptio, iudicare de ceteris ipsum ab omnibus iudicandum, senis mutare linguam, et canescentem iam mundum ad initia retrahere parvulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cum in manus volumen assumpserit, et a saliva quam semel imbibit viderit discrepare quod lectitat, non statim erumpat in vocem, me falsarium me clamans esse sacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Adversus quam invidiam duplex causa me consolatur: quod et tu qui summus sacerdos es fieri iubes, et verum non esse quod variat, etiam maledicorum testimonio comprobatur. Si enim latinis exemplaribus fides est adhibenda, respondeant quibus: tot sunt exemplaria pene quot codices. Sin autem veritas est querenda de pluribus, cur non ad grecam originem revertentes, ea que vel a vitiosis interpretibus male edita, vel a presumptoribus imperitis emendata perversius, vel a librariis dormitantibus aut addita sunt aut mutata corrigimus? Neque vero ego de veteri disputo testamento, quod a septuaginta senioribus in grecam linguam versum tertio gradu ad nos usque pervenit. Non quero quid Aquila, quid Symmachus sapiant, quare Theodotion inter novos et veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio quam apostoli probaverunt. De novo nunc loquor testamento, quod grecum esse non dubium est, excepto apostolo Mattheo, qui primus in Iudea evangelium Christi hebraicis litteris edidit. Hoc certe cum in nostro sermone discordat, et diversos rivulorum tramites ducit, uno de fonte querendum est. Pretermitto eos codices quos a Luciano et Hesychio nuncupatos paucorum hominum asserit perversa contentio: quibus utique nec in veteri instrumento post septuaginta interpretes emendare quid licuit, nec in novo profuit emendasse, cum multarum gentium linguis scriptura ante translata doceat falsa esse que addita sunt. Igitur hec presens prefatiuncula pollicetur quattuor tantum evangelia, quorum ordo iste est: Mattheus, Marcus, Lucas, Iohannes, codicum grecorum emendata collatione, sed veterum. Que ne multum a lectionis latine consuetudine discreparent, ita calamo temperavimus, ut his tantum que sensum videbantur mutare correctis, reliqua manere pateremur ut fuerant. Canones quoque quos Eusebius Cesariensis episcopus Alexandrinum secutus Ammonium in decem numeros ordinavit, sicut in greco habentur expressimus. Quos si quis de curiosis voluerit nosse que in evangeliis vel eadem vel vicina vel sola sint, eorum distinctione cognoscet. Magnus siquidem hinc

in nostris codicibus error inolevit, dum quod in eadem re alius evangelista plus dixit, in alio quia minus putaverint addiderunt. Vel dum eundem sensum alius aliter expressit, ille qui unum e quattuor primum legerat, ad eius exemplum ceteros quoque existimaverit emendandos. Unde accidit ut apud nos mixta sint omnia, et in Marco plura Luce atque Matthei, rursum in Mattheo plura Iohannis et Marci, et in ceteris reliquorum que aliis propria sunt inveniantur. Cum itaque canones legeris qui subiecti sunt, confusionis errore sublato, et similia omnium scies, et singulis sua queque restitues.

In canone primo concordant IIII. Mattheus. Marcus. Lucas. Iohannes.
In canone secundo tres. Mattheus. Marcus. Lucas.
In canone tertio tres. Mattheus. Lucas. Iohannes.
In canone quarto tres. Mattheus. Marcus. Iohannes.
In canone quinto duo. Mattheus. Lucas.
In canone sexto duo. Mattheus. Marcus.
In canone septimo duo. Mattheus. Iohannes.
In canone octavo duo. Lucas. Marcus.
In canone nono duo. Lucas. Iohannes.
In canone X. propria unusquisque que non habentur in aliis edidit.

Singulis vero evangeliis ab uno incipiens usque ad finem librorum dispar numerus increscit. Hic nigro colore perscriptus sub se habet alium ex minio numerum discolorem, qui ad decem usque procedens indicat prior numerus in quo sit canone requirendus. Cum igitur aperto codice verbi gratia illud sive illud capitulum scire volueris cuius canonis sit, statim ex subiecto numero doceberis, et recurrens ad principia in quibus canonum est distincta congeries, eodemque statim canone ex titulo frontis invento, illum quem querebas numerum eiusdem evangeliste qui et ipse ex inscriptione signatur invenies, atque e vicino ceterorum tramitibus inspectis quos numeros e regione habeant adnotabis. Et cum scieris, recurres ad volumina singulorum, et sine mora repertis numeris quos ante signaveras, reperies et loca in quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Opto ut in Christo valeas et memineris mei, papa beatissime.

Plures fuisse qui evangelia scripserunt, et Lucas evangelista testatur dicens: Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem rerum que in nobis complete sunt, sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt sermonem et ministraverunt ei. Et perseverantia usque ad presens tempus monimenta declarant, que a diversis auctoribus edita diversarum hereseon fuere principia, ut est illud iuxta Egyptios et Thomam et Mathiam et Bartholomeum, XII quoque apostolorum et Basilidis atque Apellis ac reliquorum quos enumerare longissimum est. Cum hoc tantum in presentiarum necesse sit dicere extitisse quosdam qui sine spiritu et gratia Dei conati sunt magis ordinare narrationem quam historie texere veritatem. Quibus iure potest illud propheticum coaptari: Ve qui prophetant de corde suo, qui ambulant post spiritum suum. Qui dicunt: Dicit dominus, et dominus non misit eos. De quibus et Salvator in evangelio Iohannis loquitur: Omnes qui ante me venerunt fures fuerunt et latrones. Qui venerunt, non qui missi sunt. Ipse enim ait: Veniebant, et ego non mittebam eos. In venientibus presumptio temeritatis, in missis obsequium servitutis est. Ecclesia autem que supra petram domini voce fundata est, quam introduxit rex in cubiculum suum, et ad quam per foramen descensionis occulte misit manum suam, similis damule hinnuloque cervorum, quattuor flumina paradisi instar eructans, quattuor et angulos et anulos habet, per quos quasi archa testamenti et custos legis domini lignis immobilibus vehitur. Primus omnium Mattheus est publicanus cognomento Levi, qui evangelium in Iudea hebreo sermone edidit, ob eorum vel maxime causam qui in Iesum crediderant ex Iudeis, et nequaquam legis umbram succedente evangelii veritate servabant. Secundus Marcus interpres apostoli Petri et Alexandrine ecclesie primus episcopus, qui dominum quidem Salvatorem ipse non vidit, sed ea que magistrum audierat predicantem iuxta fidem magis gestorum narravit quam ordinem. Tertius Lucas medicus natione Syrus Antiocensis, cuius laus in evangelio, qui et ipse discipulus apostoli Pauli in Achaie Boetieque partibus volumen condidit, quedam altius repetens, et ut ipse in prohemio confitetur, audita magis quam visa describens. Ultimus Iohannes apostolus et evangelista, quem Iesus amavit plurimum, qui super pectus domini recumbens purissima doctrine fluenta potavit, et qui solus de cruce meruit audire: Ecce mater tua. Is cum esset in Asia et iam tunc hereticorum semina pullularent, Cerinthi, Hebionis et ceterorum qui negant Christum in carne venisse, quos et ipse in epistola sua antichristos vocat et apostolus Paulus frequenter percutit, coactus est ab omnibus pene tunc Asie episcopis et multarum ecclesiarum legationibus de divinitate Salvatoris altius scribere, et ad ipsum ut ita dicam Dei verbum non tam audaci quam felici temeritate prorumpere. Et ecclesiastica narrat historia, cum a fratribus cogeretur ut scriberet, ita facturum se respondisse, si indicto ieiunio in commune omnes Deum deprecarentur. Quo expleto, revelatione saturatus, illud prohemium e celo veniens eructavit: In principio erat verbum, et verbum erat apud Deum, et Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Hec igitur quattuor evangelia multo ante predicta Ezechielis quoque volumen probat, in quo prima visio ita contexitur: Et in medio sicut similitudo quattuor animalium, et vultus eorum facies hominis et facies leonis et facies vituli et facies aquile. Prima hominis facies Mattheum significat, qui quasi de homine exorsus est scribere: Liber generationis

xpisti filium david filii abraham. Secundum marcum ... in excelso rugientis audiuntur clamantis in deserto parate viam domini ... Tertia vituli quod evangelista lucas a zacharia sacerdote sumpsit initium prefigurat. Quartam iohannes evangelista qui assumptis pennis aquile ... ad altiora festinans de verbo dei disputat. Ceteri quae secundum hominem ... quia rationabile est ... Sancti evangelii ... Et post pusillum plenam ... qui erat ... Quibus cunctis perspicue ostenditur ... evangelia ... Explicit.

Incipit prologus super Matheum.

Matheus ex iudea sicut in ordine primus ponitur evangelium in iudea primus scripsit. Cuius vocatio ad deum ex publicanis actibus fuit, duorum in generatione xpisti principia presumens, unius cuius prima circumcisio in carne, alterius cuius secundum cor electio fuit, et ex utrisque in patribus xpistus. Sic quaternario numero triformiter posito principium a credendi fide in electionis tempus porrigens et ex electione in transmigrationis diem dirigens atque a transmigratione usque ad xpistum definiens decursam adventus domini ostendit generationem ... [illegible]

... [illegible] ... nobis enim hoc in studio argumenti fuit et fidem facti tradere et operantis dei intelligendam diligenter esse dispositionem ... [illegible] ... Explicit prologus.

Incipit Matheus evangelista.

Liber generationis ihesu xpisti filii david filii abraham. Abraham genuit ysaac. Ysaac autem genuit iacob. Iacob autem genuit iudam et fratres eius. Iudas autem genuit phares et zaram de thamar. Phares autem genuit esrom. Esrom autem genuit aram. Aram autem genuit aminadab. Aminadab autem genuit naason. Naason autem genuit salmon. Salmon autem genuit booz de raab. Booz autem genuit obeth ex ruth. Obeth autem genuit iesse. Iesse autem genuit david regem. David autem rex genuit salomonem ex ea que fuit urie. Salomon autem genuit roboam. Roboam autem genuit abiam. Abias autem genuit asa. Asa autem genuit iosaphat. Iosaphat autem genuit ioram. Ioram autem genuit oziam. Ozias autem genuit ioatham. Ioatham autem genuit achaz. Achaz autem genuit ezechiam. Ezechias autem genuit manassen. Manasses autem genuit amon. Amon autem genuit iosiam. Iosias autem genuit iechoniam et fratres eius in transmigratione babilonis. Et post transmigrationem babilonis iechonias genuit salathiel. Salathiel autem genuit zorobabel. Zorobabel autem genuit abiud. Abiud autem genuit eliachim. Eliachim autem genuit azor. Azor autem genuit sadoch. Sadoch autem genuit achim. Achim autem genuit eliud. Eliud autem genuit eleazar.

[illegible]

[illegible marginal gloss]

eleazar genuit mathan. Mathan autem genuit iacob. Iacob autem genuit ioseph virum marie de qua natus est ihesus qui vocatur christus. Omnes ergo generationes ab abraham usque ad david generationes xiiii. Et a david usque ad transmigrationem babilonis generationes xiiii. Et a transmigratione babilonis usque ad christum generationes xiiii.

Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata mater ihesu maria ioseph, antequam convenirent inventa est in utero habens de spiritu sancto. Ioseph autem vir eius cum esset iustus et nollet eam traducere voluit occulte dimittere eam. Hec autem eo cogitante ecce angelus domini in somnis apparuit ei dicens. Ioseph fili david noli timere accipere mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum est de spiritu sancto est. Pariet autem filium et vocabis nomen eius ihesum. Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Hoc autem totum factum est ut adimpleretur quod dictum est a domino per prophetam dicentem. Ecce virgo in utero habebit et pariet filium, et vocabunt nomen eius emanuel quod est interpretatum nobiscum deus. Exurgens autem ioseph a sompno fecit sicut precepit ei angelus domini, et accepit coniugem suam, et non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum, et vocavit nomen eius ihesum.

Cum ergo natus esset ihesus in bethleem iude in diebus herodis regis, ecce magi ab oriente venerunt ierosolimam dicentes. Ubi est qui natus est rex iudeorum? vidimus enim stellam eius in oriente et venimus adorare eum. Audiens autem herodes rex turbatus est et omnis ierosolima cum illo. Et congregans omnes principes sacerdotum et scribas populi sciscitabatur ab eis ubi christus nasceretur. At illi dixerunt ei. In bethleem iude. Sic enim scriptum est per prophetam. Et tu bethleem terra iuda nequaquam minima es in principibus iuda. Ex te enim exiet dux qui regat populum meum israel. Tunc herodes clam vocatis magis diligenter didicit ab eis tempus stelle que apparuit eis, et mittens illos in bethleem dixit. Ite et interrogate diligenter de puero, et cum inveneritis renuntiate michi ut et ego veniens adorem eum. Qui cum audissent regem abierunt. Et ecce stella quam viderant in oriente antecedebat eos usque dum veniens staret supra ubi erat puer. Videntes autem stellam gavisi sunt gaudio magno valde. Et intrantes domum invenerunt puerum cum maria matre eius, et procidentes adoraverunt eum. Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum thus et mirram. Et responso accepto in sompnis ne redirent ad herodem per aliam viam reversi sunt in regionem suam. Qui cum recessissent ecce angelus domini apparuit in sompnis ioseph dicens. Surge et accipe puerum et matrem eius et fuge in egyptum, et esto ibi usque dum dicam tibi. Futurum est enim ut herodes querat puerum ad perdendum eum. Qui consurgens accepit puerum et matrem eius nocte et secessit in egyptum, et erat ibi usque ad obitum herodis, ut adimpleretur quod dictum est a domino per prophetam dicentem. Ex egypto vocavi filium meum. Tunc herodes videns quoniam illusus esset a magis iratus est valde, et mittens occidit omnes pueros qui erant in bethleem et in omnibus finibus eius a bimatu et infra, secundum tempus quod exquisierat a magis. Tunc adimpletum est quod dictum est per ieremiam prophetam dicentem. Vox in rama audita est, ploratus et ululatus multus, rachel plorans filios suos, et noluit consolari quia non sunt. Defuncto autem herode ecce apparuit angelus domini in sompnis ioseph in egypto dicens. Surge et accipe puerum et matrem eius et vade in terram israel. Defuncti sunt enim qui querebant animam pueri. Qui consurgens accepit puerum et matrem eius et venit in terram israel. Audiens autem quod archelaus regnaret in iudea pro herode patre suo timuit illo ire. Et admonitus in sompnis secessit in partes galilee, et veniens habitavit in civitate que vocatur nazareth, ut adimpleretur quod dictum est per prophetas quoniam nazareus vocabitur.

In diebus autem illis venit iohannes baptista predicans in deserto iudee et dicens. Penitentiam agite, appropinquavit enim regnum celorum. Hic est enim qui dictus est per ysaiam prophetam dicentem. Vox clamantis in deserto, parate viam domini, rectas facite semitas eius. Ipse autem iohannes habebat vestimentum de pilis camelorum et zonam pelliceam circa lumbos suos. Esca autem eius erat locuste et mel silvestre. Tunc exibat ad eum ierosolima et omnis iudea et omnis regio circa iordanem, et baptizabantur in iordane ab eo confitentes peccata sua. Videns autem multos phariseorum et saduceorum venientes ad baptismum suum dixit eis. Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fructum dignum penitentie, et ne velitis dicere intra vos, patrem habemus abraham. Dico enim vobis quoniam potens est deus de lapidibus istis suscitare filios abrahe. Iam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor que non facit fructum bonum excidetur et in ignem mittetur. Ego quidem baptizo vos in aqua in penitentiam, qui autem post me venturus est fortior me est, cuius non sum dignus calciamenta portare; ipse vos baptizabit in spiritu sancto et igne. Cuius ventilabrum in manu sua, et permundabit aream suam, et congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Tunc venit ihesus a galilea in iordanem ad iohannem ut baptizaretur ab eo. Iohannes autem prohibebat eum dicens.

Sancti v.

[illegible marginal gloss]

a te baptizari et tu venis ad me? Respondens autem Ihesus dixit ei: Sine modo. Sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Tunc dimisit eum. Baptizatus autem confestim ascendit de aqua, et ecce aperti sunt ei celi, et vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam et venientem super se. Et ecce vox de celis dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo michi bene complacui.

Tunc Ihesus ductus est in desertum a Spiritu ut temptaretur a diabolo. Et cum ieiunasset xl diebus et xl noctibus, postea esuriit. Et accedens temptator dixit ei: Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit: Scriptum est: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, et statuit eum super pinnaculum templi, et dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim: Quia angelis suis mandavit de te, et in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi Ihesus: Rursum scriptum est: Non temptabis Dominum Deum tuum. Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde, et ostendit ei omnia regna mundi et gloriam eorum, et dixit ei: Hec omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Tunc dixit ei Ihesus: Vade Sathana; scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies. Tunc reliquit eum diabolus, et ecce angeli accesserunt et ministrabant ei. Cum autem audisset Ihesus quod Iohannes traditus esset, secessit in Galileam. Et relicta civitate Nazareth, venit et habitavit in Capharnaum maritima, in finibus Zabulon et Neptalim, ut adimpleretur quod dictum est per Ysaiam prophetam: Terra Zabulon et terra Neptalim, via maris trans Iordanem, Galilee gentium, populus qui sedebat in tenebris lucem vidit magnam, et sedentibus in regione umbre mortis lux orta est eis. Exinde cepit Ihesus predicare et dicere: Penitentiam agite, appropinquavit enim regnum celorum. Ambulans autem Ihesus iuxta mare Galilee, vidit duos fratres, Symonem qui vocatur Petrus et Andream fratrem eius, mittentes rete in mare; erant enim piscatores. Et ait illis: Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuo relictis retibus secuti sunt eum. Et procedens inde vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedei et Iohannem fratrem eius, in navi cum Zebedeo patre eorum reficientes retia sua, et vocavit eos. Illi autem statim relictis retibus et patre secuti sunt eum. Et circuibat Ihesus totam Galileam, docens in synagogis eorum et predicans evangelium regni, et sanans omnem languorem et omnem infirmitatem in populo. Et abiit opinio eius in totam Syriam, et obtulerunt ei omnes male habentes variis lan-

guoribus et tormentis comprehensos, et qui demonia habebant, et lunaticos et paraliticos, et curavit eos.

Videns autem Ihesus turbas ascendit in montem, et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius. Et aperiens os suum docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati estis cum maledixerint vobis homines, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos mentientes propter me. Gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in celis. Sic enim persecuti sunt prophetas qui fuerunt ante vos. Vos estis sal terre. Quod si sal evanuerit, in quo salietur? Ad nichilum valet ultra, nisi ut mittatur foras et conculcetur ab hominibus. Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita. Neque accendunt lucernam et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra opera bona et glorificent patrem vestrum qui in celis est. Nolite putare quoniam veni solvere legem aut prophetas; non veni solvere, sed adimplere. Amen quippe dico vobis: Donec transeat celum et terra, iota unum aut unus apex non preteribit a lege, donec omnia fiant. Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno celorum. Qui autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno celorum. Dico enim vobis, quia nisi habundaverit iustitia vestra plus quam scribarum et phariseorum, non intrabitis in regnum celorum. Audistis quia dictum est antiquis: Non occides. Qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis: quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo racha, reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue, reus erit gehenne ignis. Si ergo offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo, et tunc veniens offeres munus tuum. Esto consentiens adversario tuo cito dum es in via cum eo, ne forte tradat te adversarius tuus iudici, et iudex tradat te ministro, et in carcerem mittaris. Amen dico tibi: non exies inde donec reddas novissimum quadrantem. Audistis quia dictum est antiquis: Non mechaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mechatus est eam in corde suo. Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum et proice abs te. Expedit enim tibi ut pereat

[illegible]

unum membrorum tuorum quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizat te, abscide eam et proice abs te. Expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum quam totum corpus tuum eat in gehennam. Dictum est autem: quicumque dimiserit uxorem suam, det illi libellum repudii. Ego autem dico vobis, quia omnis qui dimiserit uxorem suam, excepta causa fornicationis, facit eam moechari; et qui dimissam duxerit, adulterat. Iterum audistis quia dictum est antiquis: non periurabis, reddes autem Domino iuramenta tua. Ego autem dico vobis non iurare omnino, neque per caelum quia thronus Dei est, neque per terram quia scabellum pedum eius est, neque per Hierosolimam quia civitas est magni regis, neque per caput tuum iuraveris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. Sit autem sermo vester: est est, non non; quod autem his abundantius est, a malo est. Audistis quia dictum est: oculum pro oculo et dentem pro dente. Ego autem dico vobis non resistere malo; sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, praebe illi et alteram; et ei qui vult tecum iudicio contendere et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium; et quicumque te angariaverit mille passus, vade cum eo alia duo. Qui petit a te, da ei; et volenti mutuari a te ne averteris. Audistis quia dictum est: diliges proximum tuum et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, et orate pro persequentibus et calumniantibus vos, ut sitis filii patris vestri qui in caelis est, qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super iustos et iniustos. Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne et publicani hoc faciunt? Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne et ethnici hoc faciunt? Estote ergo vos perfecti, sicut et pater vester caelestis perfectus est. Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis; alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum qui in caelis est. Cum ergo facis elemosinam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritae faciunt in synagogis et in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Te autem faciente elemosinam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, ut sit elemosina tua in abscondito; et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi.

VI

Et cum oratis, non eritis sicut hypocritae, qui amant in synagogis et in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, et clauso ostio ora patrem tuum in abscondito; et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. Orantes autem nolite multum loqui sicut ethnici faciunt; putant enim quia in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assimilari eis; scit enim pater vester quid opus sit vobis antequam petatis eum. Sic ergo vos orabitis: Pater noster qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in caelo et in terra. Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in temptationem, sed libera nos a malo. Amen. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis pater vester caelestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. Cum autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritae tristes; exterminant enim facies suas ut pareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis quia receperunt mercedem suam. Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum et faciem tuam lava, ne videaris hominibus ieiunans sed patri tuo qui est in abscondito; et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi erugo et tinea demolitur, et ubi fures effodiunt et furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in caelo, ubi neque erugo neque tinea demolitur, et ubi fures non effodiunt nec furantur. Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si fuerit oculus tuus simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen quod in te est tenebrae sunt, ipsae tenebrae quantae erunt. Nemo potest duobus dominis servire; aut enim unum odio habebit et alterum diliget, aut unum sustinebit et alterum contemnet. Non potestis Deo servire et mammonae. Ideo dico vobis ne solliciti sitis animae vestrae quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum? Respicite volatilia caeli, quoniam non serunt neque metunt neque congregant in horrea, et pater vester caelestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? Quis autem vestrum cogitans potest adicere ad staturam suam cubitum unum? Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant neque nent. Dico autem vobis quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. Si autem faenum agri, quod hodie est et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos minimae fidei? Nolite ergo solliciti esse dicentes: quid manducabimus aut quid bibemus aut quo operiemur? Haec enim omnia gentes inquirunt

[illegible]

[illegible]



[inqui]runt. Scit enim pater vester quia his omnibus indigetis. Quaerite ergo primum regnum dei et iustitiam eius, et haec omnia adicientur vobis. Nolite ergo solliciti esse in crastinum, crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipse. Sufficit diei malitia sua.

Nolite iudicare ut non iudicemini. Nolite condemnare ut non condemnemini. In quo enim iudicio iudicaveritis iudicabimini, et in qua mensura mensi fueritis remetietur vobis. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, et trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine eiciam festucam de oculo tuo, et ecce trabes in oculo tuo est? Hypocrita, eice primum trabem de oculo tuo, et tunc videbis eicere festucam de oculo fratris tui. Nolite sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, et conversi disrumpant vos. Petite et dabitur vobis, quaerite et invenietis, pulsate et aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit, et qui quaerit invenit, et pulsanti aperietur. Aut quis est ex vobis homo quem si petierit filius suus panem, numquid lapidem porriget ei? Aut si piscem petierit, numquid serpentem porriget ei? Si ergo vos cum sitis mali nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis pater vester qui in caelis est dabit bona petentibus se. Omnia ergo quaecumque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite eis. Haec est enim lex et prophetae. Intrate per angustam portam, quia lata porta et spatiosa via quae ducit ad perditionem, et multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta porta et arta via quae ducit ad vitam, et pauci sunt qui inveniunt eam. Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autem arbor fructus malos facit. Non potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere. Omnis arbor quae non facit fructum bonum exciditur et in ignem mittitur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis qui dicit mihi Domine Domine intrabit in regnum caelorum, sed qui facit voluntatem patris mei qui in caelis est, ipse intrabit in regnum caelorum. Multi dicent mihi in illa die: Domine Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo daemonia eiecimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis quia numquam novi vos; discedite a me qui operamini iniquitatem. Omnis ergo qui audit verba mea haec et facit ea, assimilabitur viro sapienti qui aedificavit domum suam supra petram. Et descendit plu-

[illegible]

-via, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et non cecidit; fundata enim erat supra firmam petram. Et omnis qui audit verba mea haec et non facit ea similis erit viro stulto qui aedificavit domum suam super harenam. Et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et cecidit, et fuit ruina eius magna. Et factum est cum consummasset Iesus verba haec, admirabantur turbae super doctrina eius. Erat enim docens eos sicut potestatem habens, et non sicut scribae eorum et pharisaei.

VIII Cum autem descendisset Iesus de monte, secutae sunt eum turbae multae. Et ecce leprosus veniens adorabat eum dicens: Domine, si vis potes me mundare. Et extendens manum tetigit eum dicens: Volo, mundare. Et confestim mundata est lepra eius. Et ait illi Iesus: Vide nemini dixeris, sed vade ostende te sacerdoti, et offer munus quod praecepit Moyses in testimonium illis. Cum autem introisset Capharnaum, accessit ad eum centurio rogans eum et dicens: Domine, puer meus iacet in domo paralyticus et male torquetur. Et ait illi Iesus: Ego veniam et curabo eum. Et respondens centurio ait illi: Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo et sanabitur puer meus. Nam et ego homo sum sub potestate habens sub me milites, et dico huic: Vade, et vadit; et alio: Veni, et venit; et servo meo: Fac hoc, et facit. Audiens autem Iesus miratus est, et sequentibus se dixit: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israhel. Dico autem vobis quod multi ab oriente et occidente venient et recumbent cum Abraham et Isaac et Iacob in regno caelorum; filii autem regni eicientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus et stridor dentium. Et dixit Iesus centurioni: Vade, et sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer in hora illa. Et cum venisset Iesus in domum Petri, vidit socrum eius iacentem et febricitantem, et tetigit manum eius et dimisit eam febris, et surrexit et ministrabat eis. Vespere autem facto obtulerunt ei multos daemonia habentes, et eiciebat spiritus verbo, et omnes male habentes curavit, ut adimpleretur quod dictum est per Esaiam prophetam dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit et aegrotationes portavit. Videns autem Iesus turbas multas circum se iussit ire trans fretum. Et accedens unus scriba ait illi: Magister, sequar te quocumque ieris. Et dicit ei Iesus: Vulpes foveas habent et volucres caeli tabernacula, filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. Alius autem de discipulis eius ait illi: Domine, permitte me primum ire et sepelire patrem meum. Iesus autem ait illi: Sequere me, et dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Et ascendente eo in naviculam, secuti sunt eum discipuli eius. Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus; ipse vero dormiebat. Et accesserunt discipuli eius et suscitaverunt eum dicentes: Domine, salva nos, perimus. Et

[illegible]

[illegible]

dicit eis: Quid timidi estis sine modica fide? Tunc surgens imperavit ventis et mari, et facta est tranquillitas magna. Porro homines mirati sunt dicentes: Qualis est hic quia venti et mare obediunt ei? Et cum venisset trans fretum in regionem Gerasenorum, occurrerunt ei duo habentes daemonia, de monumentis exeuntes, saevi nimis, ita ut nemo posset transire per viam illam. Et ecce clamaverunt dicentes: Quid nobis et tibi, Iesu fili Dei? venisti huc ante tempus torquere nos? Erat autem non longe ab eis grex porcorum multorum pascens. Daemones autem rogabant eum dicentes: Si eicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos, et ecce impetu abiit totus grex per praeceps in mare, et mortui sunt in aquis. Pastores autem fugerunt, et venientes in civitatem nuntiaverunt omnia, et de his qui daemonia habuerant. Et ecce tota civitas exiit obviam Iesu, et viso eo rogabant ut transiret a finibus eorum.

IX

Et ascendens in naviculam transfretavit, et venit in civitatem suam. Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Et videns Iesus fidem illorum dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam de scribis dixerunt intra se: Hic blasphemat. Et cum vidisset Iesus cogitationes eorum dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata tua, an dicere: Surge et ambula? Ut sciatis autem quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum et vade in domum tuam. Et surrexit et abiit in domum suam. Videntes autem turbae timuerunt, et glorificaverunt Deum qui dedit potestatem talem hominibus. Et cum transiret inde Iesus, vidit hominem sedentem in teloneo, Matthaeum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum. Et factum est discumbente eo in domo, ecce multi publicani et peccatores venientes discumbebant cum Iesu et discipulis eius. Et videntes Pharisaei dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis et peccatoribus manducat magister vester? At Iesus audiens ait: Non est opus valentibus medicus sed male habentibus. Euntes autem discite quid est: Misericordiam volo et non sacrificium. Non enim veni vocare iustos sed peccatores. Tunc accesserunt ad eum discipuli Iohannis dicentes: Quare nos et Pharisaei ieiunamus frequenter, discipuli autem tui non ieiunant? Et ait illis Iesus: Numquid possunt filii sponsi lugere quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus, et tunc ieiunabunt. Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus. Tollit enim plenitudinem eius a vestimento, et peior scissura fit. Neque mittunt vinum novum in utres veteres. Alioquin rumpuntur utres, et vinum effunditur, et utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt, et ambo conservantur. Haec illo loquente ad eos, ecce princeps unus accessit et adorabat eum dicens: Domine, filia mea modo defuncta est; sed veni, impone manum tuam super eam, et vivet. Et surgens Iesus sequebatur eum et discipuli eius. Et ecce mulier quae sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro et tetigit fimbriam vestimenti eius. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum vestimentum eius, salva ero. At Iesus conversus et videns eam dixit: Confide filia, fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora. Et cum venisset Iesus in domum principis et vidisset tibicines et turbam tumultuantem, dicebat: Recedite, non est enim mortua puella sed dormit. Et deridebant eum. Et cum eiecta esset turba, intravit et tenuit manum eius, et surrexit puella. Et exiit fama haec in universam terram illam. Et transeunte inde Iesu, secuti sunt eum duo caeci clamantes et dicentes: Miserere nostri fili David. Cum autem venisset domum, accesserunt ad eum caeci. Et dicit eis Iesus: Creditis quia possum hoc facere vobis? Dicunt ei: Utique domine. Tunc tetigit oculos eorum dicens: Secundum fidem vestram fiat vobis. Et aperti sunt oculi eorum. Et comminatus est illis Iesus dicens: Videte ne quis sciat. Illi autem exeuntes diffamaverunt eum in tota terra illa. Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum daemonium habentem. Et eiecto daemone locutus est mutus, et miratae sunt turbae dicentes: Numquam apparuit sic in Israel. Pharisaei autem dicebant: In principe daemoniorum eicit daemones. Et circuibat Iesus civitates omnes et castella, docens in synagogis eorum et praedicans evangelium regni, et curans omnem languorem et omnem infirmitatem. Videns autem turbas misertus est eis, quia erant vexati et iacentes sicut oves non habentes pastorem. Tunc dicit discipulis suis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis ut mittat operarios in messem suam.

X

Et convocatis duodecim discipulis suis dedit illis potestatem spirituum immundorum ut eicerent eos, et curarent omnem languorem et omnem infirmitatem. Duodecim autem apostolorum nomina sunt haec: Primus Simon qui dicitur Petrus, et Andreas frater eius, Iacobus Zebedaei et Iohannes frater eius, Philippus et Bartholomaeus, Thomas et Matthaeus publicanus, Iacobus Alphaei et Thaddaeus, Simon Chananaeus et Iudas Scariotes qui et tradidit eum.

[illegible]

[illegible]

...centi. Hos xii misit Ihesus precipiens eis dicens: In viam gentium ne abieritis, et in civitates Samaritanorum ne intraveritis, sed potius ite ad oves que perierunt domus Israel. Euntes autem predicate dicentes quia appropinquavit regnum celorum. Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, demones eicite; gratis accepistis, gratis date. Nolite possidere aurum neque argentum neque pecuniam in zonis vestris, non peram in via neque duas tunicas neque calciamenta neque virgam; dignus enim est operarius cibo suo. In quamcumque autem civitatem aut castellum intraveritis, interrogate quis in ea dignus sit, et ibi manete donec exeatis. Intrantes autem in domum salutate eam dicentes: Pax huic domui. Et si quidem fuerit domus illa digna, veniet pax vestra super eam; si autem non fuerit digna, pax vestra ad vos revertetur. Et quicumque non receperit vos neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo vel civitate excutite pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terre Sodomorum et Gomorreorum in die iudicii quam illi civitati. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbe. Cavete autem ab hominibus; tradent enim vos in conciliis, et in synagogis suis flagellabunt vos, et ad presides et ad reges ducemini propter me in testimonium illis et gentibus. Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Tradet autem frater fratrem in mortem et pater filium, et insurgent filii in parentes et morte eos afficient. Et eritis odio omnibus propter nomen meum; qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Cum autem persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam. Amen dico vobis, non consummabitis civitates Israel donec veniat filius hominis. Non est discipulus super magistrum nec servus super dominum suum. Sufficit discipulo ut sit sicut magister eius, et servus sicut dominus eius. Si patrem familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos eius? Ne ergo timueritis eos. Nihil enim est opertum quod non revelabitur, et occultum quod non scietur. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, et quod in aure auditis, predicate super tecta. Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timete eum qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. Nonne duo passeres asse veneunt? et unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro. Vestri autem et capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere; multis passeribus meliores estis vos. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram patre meo qui in celis est. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram patre meo qui in celis est. Nolite arbitrari quia venerim mittere pacem in terram; non veni pacem mittere sed gladium. Veni enim separare hominem adversus patrem suum, et filiam adversus matrem suam, et nurum adversus socrum suam; et inimici hominis domestici eius. Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus; et qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. Et qui non accipit crucem suam et sequitur me, non est me dignus. Qui invenit animam suam, perdet illam; et qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam. Qui recipit vos, me recipit; et qui me recipit, recipit eum qui me misit. Qui recipit prophetam in nomine prophete, mercedem prophete accipiet; et qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aque frigide tantum in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

XI

Et factum est cum consummasset Ihesus precipiens xii discipulis suis, transiit inde ut doceret et predicaret in civitatibus eorum. Iohannes autem cum audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis ait illi: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Et respondens Ihesus ait illis: Euntes renuntiate Iohanni que audistis et vidistis. Ceci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur; et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abeuntibus, cepit Ihesus dicere ad turbas de Iohanne: Quid existis in desertum videre? harundinem vento agitatam? Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? prophetam? Etiam dico vobis, et plus quam prophetam. Hic est enim de quo scriptum est: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui preparabit viam tuam ante te. Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum maior Iohanne Baptista; qui autem minor est in regno celorum, maior est illo. A diebus autem Iohannis Baptiste usque nunc regnum celorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. Omnes enim prophete et lex usque ad Iohannem prophetaverunt; et si vultis recipere, ipse est Helias qui venturus est. Qui habet aures audiendi, audiat. Cui autem similem estimabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro, qui clamantes coequalibus dicunt: Cecinimus vobis et non saltastis, lamentavimus et non planxistis. Venit enim Iohannes neque manducans neque bibens, et dicunt: Demonium habet. Venit filius hominis manducans et bibens, et dicunt: Ecce homo vorax et potator vini, publicanorum et peccatorum amicus. Et iustificata est sapientia a filiis suis. Tunc cepit exprobrare civitatibus in quibus facte sunt plurime virtutes eius,

quia non egissent penitentiam. Ve tibi corozaim. ve tibi
bethsaida. quia si in tyro et sydone facte essent virtu-
tes que facte sunt in vobis. olim in cinere et cilicio
penitentiam egissent. Verumtamen dico vobis tyro et
sydoni remissius erit in die iudicii quam vobis.
Et tu capharnaum usque in celum exaltaberis
usque in infernum descendes. Quia si in sodomis fa-
cte fuissent virtutes que facte sunt in te forte mansissent
usque in hunc diem. Verumtamen dico vobis quia terre
sodomorum remissius erit in die iudicii quam tibi.
In illo tempore respondens ihesus dixit. Confiteor tibi domine pater
celi et terre. quia abscondisti hec a sapientibus et pruden-
tibus. et revelasti ea parvulis. Ita pater quoniam sic fuit
placitum ante te. Omnia michi tradita sunt
a patre meo. et nemo novit filium nisi pater. neque patrem
novit quis nisi filius. et cui voluerit filius reve-
lare. Venite ad me omnes qui laboratis et onerati
estis. et ego reficiam vos. Tollite iugum meum
super vos. et discite a me quia mitis sum et humilis corde.
et invenietis requiem animabus vestris. Iugum enim
meum suave est et onus meum leve est.

XII

In illo tempore abiit ihesus sabbato per sata. discipuli
autem eius esurientes ceperunt vellere spicas et man-
ducare. Pharisei autem videntes dixerunt ei. Ecce disci-
puli tui faciunt quod non licet eis facere sabbatis.
At ille dixit eis. Non legistis quid fecerit david
quando esuriit et qui cum eo erant. Quomodo intra-
vit in domum dei et panes propositionis comedit quos
non licebat ei edere neque his qui cum eo erant nisi solis
sacerdotibus. Aut non legistis in lege quia sabbatis
sacerdotes in templo sabbatum violant et sine
crimine sunt. Dico autem vobis quia templo maior est
hic. Si autem sciretis quid est misericordiam volo et non sacri-
ficium. numquam condempnassetis innocentes.
Dominus enim est filius hominis etiam sabbati. Et cum inde tran-
sisset venit in synagogam eorum. et ecce homo manum
habens aridam. Et interrogabant eum dicentes. Si li-
cet sabbatis curare. ut accusarent eum. Ipse autem
dixit illis. Quis erit ex vobis homo qui habeat ovem
unam. et si ceciderit hec sabbatis in foveam
nonne tenebit et levabit eam. Quanto magis melior
est homo ove. Itaque licet sabbatis bene facere.
Tunc ait homini. Extende manum tuam. Et extendit. et re-
stituta est sanitati sicut altera. Exeuntes autem pharisei
consilium faciebant adversus eum quomodo eum
perderent. Ihesus autem sciens recessit inde. et secuti sunt
eum multi. et curavit eos omnes. Et precepit eis ne
manifestum eum facerent. ut adimpleretur quod dictum
est per ysaiam prophetam dicentem. Ecce puer meus quem e-
legi. dilectus meus in quo bene pla-
cuit anime mee. Ponam spiritum meum super eum. et iudi-
cium gentibus nuntiabit. Non contendet neque clama-
bit. neque audiet aliquis in plateis vocem eius. Arun-
dinem quassatam non confringet. et linum fumigans
non extinguet. donec eiciat ad victoriam iudicium.

et in nomine eius gentes sperabunt. Tunc oblatus est ei demonium habens cecus et mutus. et curavit eum ita ut loqueretur et videret. Et stupebant omnes turbe et dicebant. Numquid hic est filius david. Pharisei autem audientes dixerunt. Hic non eicit demones nisi in beelzebub principe demoniorum. Ihesus autem sciens cogitationes eorum dixit eis. Omne regnum divisum contra se desolabitur. et omnis civitas vel domus divisa contra se non stabit. Et si sathanas sathanam eicit. adversus se divisus est. quomodo ergo stabit regnum eius. Et si ego in beelzebub eicio demones. filii vestri in quo eiciunt. ideo ipsi iudices vestri erunt. Si autem in spiritu dei ego eicio demones. igitur pervenit in vos regnum dei. Aut quomodo potest quisquam intrare in domum fortis et vasa eius diripere nisi prius alligaverit fortem. et tunc domum eius diripiet. Qui non est mecum contra me est. et qui non congregat mecum spargit. Ideo dico vobis. Omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus. spiritus autem blasphemia non remittetur. Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis remittetur ei. qui autem dixerit contra spiritum sanctum non remittetur ei neque in hoc seculo neque in futuro. Aut facite arborem bonam et fructum eius bonum. aut facite arborem malam et fructum eius malum. siquidem ex fructu arbor cognoscitur. Progenies viperarum quomodo potestis bona loqui cum sitis mali. Ex abundantia enim cordis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro profert bona. et malus homo de malo thesauro profert mala. Dico autem vobis quoniam omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines reddent rationem de eo in die iudicii. Ex verbis enim tuis iustificaberis et ex verbis tuis condempnaberis. Tunc responderunt ei quidam de scribis et phariseis dicentes. Magister volumus a te signum videre. Qui respondens ait illis. Generatio mala et adultera signum querit. et signum non dabitur ei nisi signum ione prophete. Sicut enim fuit ionas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus. sic erit filius hominis in corde terre tribus diebus et tribus noctibus. Viri ninivite surgent in iudicio cum generatione ista et condempnabunt eam. quia penitentiam egerunt in predicatione ione. et ecce plus quam iona hic. Regina austri surget in iudicio cum generatione ista et condempnabit eam. quia venit a finibus terre audire sapientiam salomonis. et ecce plus quam salomon hic. Cum autem immundus spiritus exierit ab homine ambulat per loca arida querens requiem et non invenit. Tunc dicit. Revertar in domum meam unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem scopis mundatam et ornatam. Tunc vadit et assumit septem alios spiritus secum nequiores se. et intrantes habitant ibi. et fiunt novissima hominis illius peiora prioribus. Sic erit et generationi huic pessime. Adhuc eo loquente ad turbas ecce mater eius et fratres stabant foris

[illegible]

[que]rentes loqui ei. Dixit autem ei quidam.
[Ec]ce mater tua et fratres tui foris stant querentes
[te]. At ille respondens dicenti sibi ait. Que est mater mea
[et qui] sunt fratres mei? Et extendens manum in di-
[sci]pulos suos dixit. Ecce mater mea et fratres mei.
[Qui]cumque enim fecerit voluntatem patris mei
[qui in c]elis est, ipse meus frater et soror et mater est.
[In ill]o die exiens Ihesus de domo sedebat secus mare.
[Et con]gregate sunt ad eum turbe multe, ita ut in
[na]viculam ascendens sederet, et omnis turba stabat
[in l]itore. Et locutus est eis multa in parabolis di-
[ce]ns. Ecce exiit qui seminat seminare se-
[me]n suum. Et dum seminat quedam ceciderunt secus
[vi]am et venerunt volucres celi et comederunt ea.
[Al]ia autem ceciderunt in petrosa ubi non habebant terram
[mult]am, et continuo exorta sunt, quia non habebant
[altitu]dinem terre. Sole autem orto estuaverunt, et quia non
[habeb]ant radicem aruerunt. Alia autem ceciderunt in
[spin]as, et creverunt spine et suffocaverunt ea. Alia vero
[cecideru]nt in terram bonam et dabant fructum aliud
[cent]esimum, aliud sexagesimum, aliud tri-
[cesi]mum. Qui habet aures audiendi audiat. Et ac-
[cede]ntes discipuli dixerunt ei. Quare in parabolis loqueris
[e]is? Qui respondens ait illis. Quia vobis datum
[est no]sse misterium regni celorum, illis autem
[non est d]atum. Qui autem non habet et quod habet auferetur
[ab eo. I]deo in parabolis loquor eis, quia videntes
[non vident] et audientes non audiunt neque intelligunt.
[Et ad]impleatur in eis prophetia Ysaie dicentis.
[Aure] audietis et non intelligetis, et videntes
[vide]bitis et non videbitis. Incrassatum est enim
[cor po]puli huius, et auribus graviter audierunt, et oculos suos
[clause]runt, ne quando oculis videant et auribus audi-
[ant et cor]de intelligant et convertantur et sanem
[eos. Vestri] autem beati oculi quia vident, et aures vestre quia au-
[di]unt. Amen quippe dico vobis quia multi pro-
[phete et i]usti cupierunt videre que videtis et non vi-
[derunt, et] audire que auditis et non audierunt. Vos ergo
[audite pa]rabolam seminantis. Omnis qui au-
[dit verbum] regni et non intelligit, venit malus et ra-
[pit quod se]minatum est in corde eius. Hic est qui
[secus vi]am seminatus est. Qui autem supra petrosa seminatus
[est, hic e]st qui verbum audit et continuo
[cu]m gaudio accipit illud. Non autem
[habet in se ra]dicem, sed est temporalis. Facta autem tribula-
[tione et per]secutione propter verbum continuo scandali-
[zatur. Qui] autem in spinis est seminatus,
[hic est qui] verbum audit, et sollicitudo seculi
[et fa]llacia divitiarum suffocant verbum
[et sine] fructu efficitur. Qui vero in terram
[bonam] seminatus est, hic est qui audit verbum
[et i]ntelligit et fructum affert, et facit aliud
[qui]dem centesimum, aliud sexagesimum, porro
[aliu]d tricesimum. Aliam parabolam proposu-
[it illis] dicens. Simile factum est regnum celorum

homini qui seminavit bonum semen in agro suo.
Cum autem dormirent homines venit inimicus eius
et superseminavit zizania in medio tritici et
abiit. Cum autem crevisset herba et fructum fe-
cisset, tunc apparuerunt et zizania. Accedentes autem servi
patrisfamilias dixerunt ei. Domine, nonne bonum
semen seminasti in agro tuo? Unde ergo habet zizania?
Et ait illis. Inimicus homo hoc fecit. Servi autem di-
xerunt. Vis imus et colligimus ea? Et ait. Non,
ne forte colligentes zizania eradicetis simul
cum eis triticum. Sinite utraque crescere
usque ad messem, et in tempore messis dicam messori-
bus. Colligite primum zizania et alligate ea in
fasciculos ad comburendum, triticum autem con-
gregate in horreum meum. Aliam parabolam
proposuit eis dicens. Simile est regnum celorum gra-
no sinapis, quod accipiens homo seminavit in agro su-
o. Quod minimum quidem est omnibus seminibus, cum
autem creverit maius est omnibus oleribus, et fit arbor
ita ut volucres celi veniant et habitent in ramis
eius. Aliam parabolam locutus est eis. Simile
est regnum celorum fermento, quod acceptum mulier abscon-
dit in farine satis tribus donec fermentatum est totum.
Hec omnia locutus est Ihesus in parabolis ad turbas, et sine
parabolis non loquebatur eis, ut impleretur quod dictum est
per prophetam dicentem. Aperiam in parabolis os meum, eruc-
tabo abscondita a constitutione mundi. Tunc dimis-
sis turbis venit in domum, et accesserunt ad eum di-
scipuli eius dicentes. Edissere nobis parabolam ziza-
niorum agri. Qui respondens ait. Qui seminat bonum
semen est filius hominis. Ager autem est mundus. Bonum vero
semen hii sunt filii regni. Zizania autem filii sunt
nequam. Inimicus autem qui seminavit ea est
diabolus. Messis vero consummatio seculi est, messores
autem angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania et
igni comburuntur, sic erit in consummatione seculi. Mit-
tet filius hominis angelos suos et colligent de regno eius
omnia scandala et eos qui faciunt iniquitatem, et
mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus
et stridor dentium. Tunc iusti fulgebunt sicut
sol in regno patris eorum. Qui habet aures audiendi
audiat. Simile est regnum celorum thesauro
abscondito in agro, quem qui invenit homo abscondit,
et pre gaudio illius vadit et vendit universa que ha-
bet et emit agrum illum. Iterum simile est regnum celorum
homini negotiatori querenti bonas margaritas. In-
venta autem una preciosa margarita abiit et ven-
didit omnia que habuit et emit eam. Iterum simile est regnum
celorum sagene misse in mare et ex omni genere piscium
congreganti, quam cum impleta esset educentes et
secus litus sedentes elegerunt bonos in vasa sua, ma-
los autem foras miserunt. Sic erit in consummatione se-
culi. Exibunt angeli et separabunt malos de medio
iustorum et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fle-
tus et stridor dentium. Intellexistis hec omnia? Dicunt

XIII

[illegible]

[illegible]

et etiam. Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in regno celorum similis est homini patrifamilias qui profert de thesauro suo nova et vetera. Et factum est cum consummasset Ihesus parabolas istas transiit inde. Et veniens in patriam suam docebat eos in synagogis eorum, ita ut mirarentur et dicerent: Unde huic sapientia hec et virtutes? Nonne hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur Maria, et fratres eius Iacobus et Ioseph et Symon et Iudas? Et sorores eius nonne omnes apud nos sunt? Unde ergo huic omnia ista? Et scandalizabantur in eo. Ihesus autem dixit eis: Non est propheta sine honore nisi in patria sua et in domo sua. Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum.

XIIII

In illo tempore audivit Herodes tetrarcha famam Ihesu, et ait pueris suis: Hic est Iohannes Baptista, ipse surrexit a mortuis, et ideo virtutes operantur in eo. Herodes enim tenuit Iohannem et alligavit eum et posuit eum in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris sui. Dicebat enim illi Iohannes: Non licet tibi habere eam. Et volens illum occidere timuit populum, quia sicut prophetam eum habebant. Die autem natalis Herodis saltavit filia Herodiadis in medio et placuit Herodi. Unde cum iuramento pollicitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo. At illa premonita a matre sua: Da mihi, inquit, hic in disco caput Iohannis Baptiste. Et contristatus est rex; propter iuramentum autem et eos qui pariter recumbebant iussit dari. Misitque et decollavit Iohannem in carcere. Et allatum est caput eius in disco et datum est puelle, et puella detulit matri sue. Et accedentes discipuli eius tulerunt corpus eius et sepelierunt illud, et venientes nuntiaverunt Ihesu. Quod cum audisset Ihesus secessit inde in navicula in locum desertum seorsum. Et cum audissent turbe secute sunt eum pedestres de civitatibus. Et exiens vidit turbam multam, et misertus est eis, et curavit languidos eorum. Vespere autem facto accesserunt ad eum discipuli eius dicentes: Desertus est locus et hora iam preteriit; dimitte turbas ut euntes in castella emant sibi escas. Ihesus autem dixit eis: Non habent necesse ire; date illis vos manducare. Responderunt ei: Non habemus hic nisi quinque panes et duos pisces. Qui ait illis: Afferte illos mihi huc. Et cum iussisset turbas discumbere super fenum, acceptis quinque panibus et duobus piscibus, aspiciens in celum benedixit et fregit et dedit discipulis panes, discipuli autem dederunt turbis. Et manducaverunt omnes et saturati sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos. Manducantium autem fuit numerus quinque milia virorum, exceptis parvulis et mulieribus. Et statim iussit discipulos ascendere in naviculam et precedere eum trans fretum donec dimitteret turbas.

Et dimissa turba ascendit in montem solus orare. Vespere autem facto solus erat ibi. Navicula autem in medio mari iactabatur fluctibus; erat enim contrarius ventus. Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulans supra mare. Et videntes eum super mare ambulantem turbati sunt dicentes quia fantasma est, et pre timore clamaverunt. Statimque Ihesus locutus est eis dicens: Habete fiduciam, ego sum, nolite timere. Respondens autem Petrus dixit: Domine, si tu es, iube me venire ad te super aquas. At ipse ait: Veni. Et descendens Petrus de navicula ambulabat super aquam ut veniret ad Ihesum. Videns vero ventum validum timuit, et cum cepisset mergi clamavit dicens: Domine, salvum me fac. Et continuo Ihesus extendens manum apprehendit eum et ait illi: Modice fidei, quare dubitasti? Et cum ascendissent in naviculam cessavit ventus. Qui autem in navicula erant venerunt et adoraverunt eum dicentes: Vere filius Dei es. Et cum transfretassent venerunt in terram Genesar. Et cum cognovissent eum viri loci illius miserunt in universam regionem illam et obtulerunt ei omnes male habentes, et rogabant eum ut vel fimbriam vestimenti eius tangerent. Et quicumque tetigerunt salvi facti sunt.

XV

Tunc accesserunt ad eum ab Ierosolimis scribe et pharisei dicentes: Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum? Non enim lavant manus suas cum panem manducant. Ipse autem respondens ait illis: Quare et vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dixit: Honora patrem et matrem, et qui maledixerit patri vel matri morte moriatur. Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri vel matri: Munus quodcumque est ex me tibi proderit, et non honorificabit patrem suum aut matrem suam; et irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram. Ypocrite, bene prophetavit de vobis Ysaias dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me. Sine causa autem colunt me docentes doctrinas et mandata hominum. Et convocatis ad se turbis dixit eis: Audite et intelligite. Non quod intrat in os coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore hoc coinquinat hominem. Tunc accedentes discipuli eius dixerunt ei: Scis quia pharisei audito verbo scandalizati sunt? At ille respondens ait: Omnis plantatio quam non plantavit pater meus celestis eradicabitur. Sinite illos, ceci sunt duces cecorum; cecus autem si ceco ducatum prestet ambo in foveam cadunt. Respondens autem Petrus dixit ei: Edissere nobis parabolam istam. At ille dixit: Adhuc et vos sine intellectu estis? Non intelligitis quia omne quod in os intrat in ventrem vadit et in

ſeſſum emittitur. Que autem procedunt de ore
de corde exeunt. cogitationes male. homicidia
adulteria. fornicationes. furta. falsa te-
stimonia. blasphemie. hec sunt que coinquinant
hominem. Non lotis autem manibus manducare
non coinquinat hominem. Et egressus inde ihesus
secessit in partes tyri et sydonis. Et ecce
mulier chananea a finibus illis egressa clamauit
dicens. Miserere mei domine fili dauid
filia mea male a demonio uexatur. Qui non
respondit ei uerbum. Et accedentes discipuli eius ro-
gabant eum dicentes. Dimitte eam quia cla-
mat post nos. Ipse autem respondens ait. Non sum
missus nisi ad oues que perierunt domus israel. At il-
la uenit et adorauit eum dicens. Domine ad-
iuua me. Qui respondens ait. Non est bonum
sumere panem filiorum et mittere canibus. At
illa dixit. Etiam domine. Nam et catelli edunt
de micis que cadunt de mensa dominorum suorum.
Tunc respondens ihesus ait illi. O mulier magna
est fides tua. fiat tibi sicut uis. Et sanata est
filia eius ex illa hora. Et cum transisset inde ihesus
uenit secus mare galilee. et ascendens in montem
sedebat ibi. Et accesserunt ad eum turbe multe
habentes secum mutos. cecos. claudos. debiles et
alios multos. et proiecerunt eos ad pedes eius. et curauit
eos. ita ut turbe mirarentur. uidentes mutos
loquentes. claudos ambulantes. cecos uidentes
et magnificabant deum israel. Ihesus autem conuo-
catis discipulis suis dixit. Misereor turbe
quia iam triduo perseuerant mecum. et non ha-
bent quod manducent. Et dimittere eos ieiunos
nolo ne deficiant in uia. Et dicunt ei discipuli. Vn-
de ergo nobis in deserto panes tantos ut saturemus
turbam tantam. Et ait illis ihesus. Quot panes
habetis. At illi dixerunt septem et paucos pisciculos.
Et precepit turbe ut discumberet super
terram. Et accipiens septem panes et pisces. et gratias
agens fregit et dedit discipulis suis. et discipuli de-
derunt populo. Et comederunt omnes et saturati sunt. Et quod super-
fuit de fragmentis sustulerunt septem sportas plenas. Erant
autem qui manducauerunt quattuor milia
hominum extra paruulos et mulieres. Et dimissa
turba ascendit in nauiculam. et uenit in fines
magedan.
Et accesserunt ad eum pharisei et saducei temptantes
et rogauerunt eum ut signum de celo ostenderet
illis. At ille respondens ait eis. Facto uespere dicitis se-
renum erit, rubicundum est enim celum. Et ma-
ne. Hodie tempestas, rutilat enim triste celum.
Faciem ergo celi diiudicare nostis. signa autem tem-
porum non potestis scire. Generatio mala et adultera
signum querit. et signum non dabitur ei nisi signum
ione prophete. Et relictis illis abiit. Et cum ue-
nissent discipuli eius trans fretum obliti sunt
panes accipere. Qui dixit illis. Intuemini et
cauete a fermento phariseorum et saduceorum. At
illi cogitabant inter se dicentes. quia panes non ac-
cepimus. Sciens autem ihesus dixit illis. Quid cogi-
tatis inter uos modice fidei quia panes non habetis.
Nondum intelligitis, neque recordamini quinque pa-
nium in quinque milia hominum. et quot cophinos
sumpsistis. Neque septem panum et quattuor milia ho-
minum. et quot sportas sumpsistis. Quare non intelli-
gitis quia non de pane dixi uobis, cauete a ferm-
luc. 9. mr. 8. ento phariseorum et saduceorum. Venit autem ihesus in
partes cesaree philippi. et interrogabat disci-
pulos suos dicens. Quem dicunt homines esse
filium hominis. At illi dixerunt. Alii iohannem bap-
tistam. alii autem heliam. alii uero ieremiam
aut unum ex prophetis. Dicit illis ihesus. Vos autem
quem me esse dicitis. Respondens symon petrus dixit.
Tu es christus filius dei uiui. Respondens autem ihesus dixit
ei. Beatus es symon bariona quia caro et sanguis
non reuelauit tibi, sed pater meus qui in celis est. Et
ego dico tibi quia tu es petrus et super hanc petram
hedificabo ecclesiam meam. et porte inferi non preuale-
bunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni
celorum. Et quodcumque ligaueris super terram erit li-
gatum in celis. et quodcumque solueris super terram
erit solutum in celis. Tunc precepit discipulis
suis ut nemini dicerent quia ipse esset ihesus christus. Ex-
inde cepit ihesus ostendere discipulis suis quia
oporteret eum ire ierosolimam. et multa pati a
senioribus et scribis et principibus sacerdotum. et
occidi et tertia die resurgere. Et assumens eum pe-
trus cepit increpare illum dicens. Absit
a te domine. non erit tibi hoc. Qui conuersus dixit
petro. Vade post me sathanas. scandalum es
michi. quia non sapis ea que dei sunt, sed ea que ho-
luc. 9. minum. Tunc ihesus dixit discipulis suis. Si quis
uult post me uenire. abneget semetipsum et
tollat crucem suam et sequatur me. Qui enim
uoluerit animam suam saluam facere perdet eam.
Qui autem perdiderit animam suam propter me inue-
niet eam. Quid enim prodest homini si uniuer-
sum mundum lucretur. anime uero sue detrimentum pa-
tiatur. Aut quam dabit homo commutationem pro
anima sua. Filius enim hominis uenturus est in gloria
patris sui cum angelis suis. et tunc reddet unicui-
que secundum opera eius. Amen dico uobis. sunt quidam de hic
stantibus, qui non gustabunt mortem donec uide-
ant filium hominis uenientem in regno suo.

XVII

Et post dies sex assumpsit ihesus petrum et ia-
cobum et iohannem fratrem eius. et duxit illos in mon-
tem excelsum seorsum. et transfiguratus est
ante eos. et resplenduit facies eius sicut sol.
uestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Et
ecce apparuerunt eis moyses et helyas cum eo
loquentes. Respondens autem petrus dixit ad ihesum.

Domine bonum est nos hic esse: si vis faciamus
hic tria tabernacula. tibi unum. moysi unum. et
helye unum. Adhuc eo loquente ecce nubes luci
da obumbravit eos. et ecce vox de nube dicens
Hic est filius meus dilectus in quo michi bene compla
cui. ipsum audite. Et audientes discipuli ceci de
runt in faciem suam et timuerunt valde. Et acces
sit ihesus et tetigit illos dixitque illis. Surgite nol
ite timere. Levantes autem oculos suos neminem vi
derunt nisi solum ihesum. Et descendentibus illis de monte
precepit eis ihesus dicens. Nemini dixeritis visionem do
nec filius hominis a mortuis resurgat. Et inter
rogaverunt eum discipuli eius dicentes. Quid ergo scri
be dicunt quod helyam oportet primum venire.
At ille respondens ait eis. Helias quidem ventu
rus est et restituet omnia. dico autem vobis quod helyas
iam venit et non cognoverunt eum. sed fecerunt in eo
quecumque voluerunt. sic et filius hominis passurus est
ab eis. Tunc intellexerunt discipuli. quod de iohanne bap
tista dixisset eis. Et cum venisset ad turbam ac
cessit ad eum homo genibus provolutus ante eum
dicens. Domine miserere filio meo quia lunati
cus est et male patitur. Nam sepe cadit in ignem
et crebro in aquam. Et optuli eum discipulis
tuis et non potuerunt curare eum. Respondens ihesus ait. O gene
ratio incredula et perversa. quousque ero vobiscum
usquequo patiar vos. Afferte huc illum ad me.
Et increpavit eum ihesus. et exiit ab eo demonium. et cura
tus est puer ex illa hora. Tunc accesserunt discipuli
ad ihesum secreto et dixerunt ei. Quare nos non potuimus
eicere illum. Dicit illis ihesus. Propter incredulitatem
vestram. Amen quippe dico vobis. si habueritis fidem
sicut granum synapis dicetis monti huic transi
hinc et transibit: et nichil impossibile erit vobis. Hoc
autem genus non eicitur nisi per orationem et ieiunium. Con
versantibus autem eis in galilea dixit illis ihesus. Filius
hominis tradendus est in manus hominum. et occi
dent eum. et tertia die resurget. Et contristati sunt
vehementer. Et cum venissent capharnaum acces
serunt qui didragma accipiebant ad petrum
et dixerunt ei. Magister vester non solvit didragma. Ait
Etiam. Et cum intrasset domum prevenit eum ihesus di
cens. Quid tibi videtur symon. reges terre a quibus
accipiunt tributum vel censum. a filiis suis an
ab alienis. Et ille dixit. ab alienis. Dixit illi ihesus.
Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandalizemus eos.
vade ad mare et mitte hamum. et eum piscem qui
primum ascenderit tolle. et aperto ore eius invenies
staterem. illum sumens da eis pro me et te.

XVIII

In illa hora accesserunt discipuli ad ihesum dicentes.
Quis putas maior est in regno celorum. Et advo
cans ihesus parvulum statuit eum in medio eorum et
dixit. Amen dico vobis nisi conversi fueritis et efficiamini
sicut parvuli non intrabitis in regnum celorum. Qui
cumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste
hic maior est in regno celorum. Et qui suscep
erit unum parvulum talem in nomine me
o me suscipit. Qui autem scandalizaverit unum de
pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut
suspendatur mola asinaria in collo eius et de
mergatur in profundum maris. Ve mundo a scan
dalis. Necesse est enim ut veniant scanda
la. verumtamen ve homini illi per quem scandalum
venit. Si autem manus tua vel pes tuus scandalizat
te: abscide eum et proice abs te. Bonum tibi est ad vi
tam ingredi debilem vel claudum, quam duas
manus vel duos pedes habentem mitti in ignem eter
num. Et si oculus tuus scandalizat
te erue eum et proice abs te. Bonum tibi est cum u
no oculo in vitam intrare: quam duos ocu
los habentem mitti in gehennam ignis. Vide
te ne contempnatis unum ex his pusillis. di
co enim vobis quia angeli eorum in celis semper vi
dent faciem patris mei qui in celis est. Ve
nit enim filius hominis salvare quod perierat. Quid
vobis videtur. Si fuerint alicui centum oves. et erraverit
una ex eis: nonne relinquet nonaginta novem
in montibus: et vadit querere eam que erravit. Et si
contigerit ut inveniat eam. amen dico vobis
quia gaudebit super eam magis quam super nona
ginta novem que non erraverunt. Sic non est
voluntas ante patrem vestrum qui in celis est ut pe
reat unus de pusillis istis. Si autem peccaverit in te
frater tuus vade et corripe eum inter te et ipsum solum.
Si te audierit lucratus es fratrem tuum. Si
autem non te audierit adhibe tecum adhuc unum vel duos
ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.
Quod si non audierit eos dic ecclesie. Si autem ecclesiam
non audierit sit tibi sicut ethnicus et publicanus.
Amen dico vobis quecumque alligaveritis super terram erunt
ligata et in celo. et quecumque solveritis super terram erunt
soluta et in celo. Iterum dico vobis quia si duo ex vobis con
senserint super terram de omni re quamcumque pe
tierint fiet illis a patre meo qui est in celis. Ubi
enim sunt duo vel tres congregati in nomine
meo ibi sum in medio eorum. Tunc accedens
petrus dixit. Domine quotiens peccabit in
me frater meus et dimittam ei usque septies. Di
cit illi ihesus. Non dico tibi usque septies sed usque sep
tuagies septies. Ideo assimilatum est regnum
celorum homini regi qui voluit rationem po
nere cum servis suis. Et cum cepisset rationem ponere
oblatus est ei unus qui debebat decem milia
talenta. Cum autem non haberet unde redderet iussit
eum dominus eius venundari et uxorem eius et fi
lios et omnia que habebat et reddi. Procidens autem servus ille ro
gabat eum dicens. Patientiam habe in me et omnia reddam
tibi. Misertus autem dominus servi illius dimisit
eum et debitum dimisit ei. Egressus autem servus
ille invenit unum de conservis suis qui debe

[illegible]

c. denarios. et tenens suffocabat eum dicens redde quod debes. Et procidens conservus eius rogabat eum dicens: Patientiam habe in me et omnia reddam tibi. Ille autem noluit: sed abiit et misit eum in carcerem donec redderet debitum. Videntes autem conservi eius que fiebant contristati sunt valde: et venerunt et narraverunt domino suo omnia que facta fuerant. Tunc vocavit illum dominus suus: et ait illi: Serve nequam omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit et te misereri conservi tui sicut et ego tui misertus sum. Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus quoadusque redderet universum debitum. Sic et pater meus celestis faciet vobis si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. Et factum est cum consummasset Ihesus sermones istos migravit a Galilea et venit in fines Iudee trans Iordanem. et secute sunt eum turbe multe et curavit eos ibi. Et accesserunt ad eum pharisei temptantes eum et dicentes: Si licet homini dimittere uxorem suam quacumque ex causa. Qui respondens ait eis: Non legistis quia qui fecit hominem ab initio masculum et feminam fecit eos? et dixit: Propter hoc dimittet homo patrem et matrem et adherebit uxori sue: et erunt duo in carne una. Itaque iam non sunt duo sed una caro. Quod ergo Deus coniunxit homo non separet. Dicunt illi: Quid ergo Moyses mandavit dari libellum repudii et dimittere? Ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras. Ab initio autem non fuit sic. Dico autem vobis quia quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem et aliam duxerit mechatur: et qui dimissam duxerit mechatur. Dicunt ei discipuli eius: Si ita est causa hominis cum uxore non expedit nubere. Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum istud sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi qui de matris utero sic nati sunt: et sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus. et sunt eunuchi qui seipsos castraverunt propter regnum celorum. Qui potest capere capiat. Tunc oblati sunt ei parvuli ut manus eis imponeret et oraret. Discipuli autem increpabant eos. Ihesus vero ait eis: Sinite parvulos et nolite eos prohibere ad me venire. Talium est enim regnum celorum. Et cum imposuisset eis manus abiit inde. Et ecce unus accedens ait illi: Magister bone quid boni faciam ut habeam vitam eternam. Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Unus est bonus Deus. Si autem vis ad vitam ingredi serva mandata. Dicit illi: Que? Ihesus autem dixit: Non homicidium facies. Non adulterabis. Non facies furtum. Non falsum testimonium dices. Honora patrem tuum et matrem. et diliges proximum tuum sicut teipsum. Dicit illi adolescens: Omnia hec custodivi a iuventute mea. Quid adhuc mihi deest?

Ait illi Ihesus: Si vis perfectus esse vade et vende omnia que habes et da pauperibus et habebis thesaurum in celo: et veni sequere me. Cum audisset autem adolescens verbum abiit tristis: erat enim habens multas possessiones. Ihesus autem dixit discipulis suis: Amen dico vobis quia dives difficile intrabit in regnum celorum. Et iterum dico vobis: Facilius est camelum per foramen acus transire quam divitem intrare in regnum celorum. Auditis his discipuli mirabantur valde dicentes: Quis ergo poterit salvus esse? Aspiciens autem Ihesus dixit eis: Apud homines hoc impossibile est: apud Deum autem omnia possibilia sunt. Tunc respondens Petrus dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te: quid ergo erit nobis? Ihesus autem dixit illis: Amen dico vobis quod vos qui secuti estis me in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue sedebitis et vos super sedes xii. iudicantes xii. tribus Israel. Et omnis qui reliquerit domum vel fratres aut sorores aut patrem aut matrem aut uxorem aut filios aut agros propter nomen meum centuplum accipiet et vitam eternam possidebit. Multi autem erunt primi novissimi et novissimi primi.

XX

Simile est regnum celorum homini patri familias qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam vidit alios stantes in foro otiosos. et illis dixit: Ite et vos in vineam meam et quod iustum fuerit dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam et nonam horam et fecit similiter. Circa undecimam vero exiit et invenit alios stantes et dicit illis: Quid hic statis tota die otiosi? Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite et vos in vineam meam. Cum sero autem factum esset dicit dominus vinee procuratori suo: Voca operarios et redde illis mercedem incipiens a novissimis usque ad primos. Cum venissent ergo qui circa undecimam horam venerant acceperunt singulos denarios. Venientes autem et primi arbitrati sunt quod plus essent accepturi. Acceperunt autem et ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant adversus patrem familias dicentes: Hi novissimi una hora fecerunt et pares illos nobis fecisti qui portavimus pondus diei et estus. At ille respondens uni eorum dixit: Amice non facio tibi iniuriam. Nonne ex denario convenisti mecum? Tolle quod tuum est et vade. Volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi. Aut non licet mihi quod volo facere? An oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? Sic erunt novissimi primi et primi novissimi. Multi enim sunt vocati pauci vero electi. Et ascendens Ihesus Ierosolimam assumpsit xii. discipulos suos secreto et ait illis: Ecce ascendimus Ierosolimam et filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis et condempnabunt eum

[illegible]

eum morti. et tradent eum gentibus ad illudendum et flagellandum et crucifigendum. Et tercia die resurget. Tunc accessit ad eum mater filiorum zebedei cum filiis suis. adorans et petens aliquid ab eo. Qui dixit illi. Quid vis. Ait illi. Dic ut sedeant hii duo filii mei unus ad dexteram tuam et alius ad sinistram tuam in regno tuo. Respondens autem ihesus dixit. Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum. Dicunt ei. Possumus. Ait illis. Calicem quidem meum bibetis. sedere autem ad dexteram meam vel ad sinistram non est meum dare vobis. sed quibus paratum est a patre meo. Et audientes x. indignati sunt de duobus fratribus. Ihesus autem vocavit eos ad se et ait. Scitis quia principes gentium dominantur eorum. et qui maiores sunt potestatem exercent in eos. Non ita erit inter vos. Sed quicumque voluerit inter vos maior fieri sit vester minister. Et quicumque voluerit inter vos primus esse. erit vester servus. Sicut filius hominis non venit ministrari sed ministrare. et dare animam suam redemptionem pro multis. Et egredientibus illis ab iericho. secuta est eum turba multa. et ecce duo ceci sedentes secus viam audierunt quia ihesus transiret. et clamaverunt dicentes. Domine miserere nostri fili david. Turba autem increpabat eos ut tacerent. At illi magis clamabant dicentes. Domine miserere nostri fili david. Et stetit ihesus et vocavit eos et ait. Quid vultis ut faciam vobis. Dicunt illi. Domine ut aperiantur oculi nostri. Misertus autem ihesus tetigit oculos eorum. et confestim viderunt et secuti sunt eum.

XXI

Et cum appropinquassent iherosolimis et venissent bethfage ad montem oliveti. tunc ihesus misit duos discipulos suos dicens eis. Ite in castellum quod contra vos est. et statim invenietis asinam alligatam et pullum cum ea. solvite et adducite michi. Et si quis vobis aliquid dixerit. dicite quia dominus his opus habet. et confestim dimittet eos. Hoc autem totum factum est ut impleretur quod dictum est per prophetam dicentem. Dicite filie syon. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus. et sedens super asinam et pullum filium subiugalis. Euntes autem discipuli fecerunt sicut precepit illis ihesus. et adduxerunt asinam et pullum et imposuerunt super eos vestimenta sua et eum desuper sedere fecerunt. Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via. Alii autem cedebant ramos de arboribus et sternebant in via. Turbe autem que precedebant et que sequebantur clamabant dicentes. Osanna filio david. benedictus qui venit in nomine domini. osanna in altissimis. Et cum intrasset iherosolimam commota est universa civitas dicens. Quis est hic. Populi autem dicebant. Hic est ihesus propheta a nazareth galilee. Et intravit ihesus in templum dei. et eiciebat omnes vendentes et ementes in templo. et mensas nummulariorum et cathedras vendentium columbas evertit. Et dicit eis. Scriptum est. Domus mea domus orationis vocabitur. vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et accesserunt ad eum ceci et claudi in templo et sanavit eos. Videntes autem principes sacerdotum et scribe mirabilia que fecit ihesus. et pueros clamantes et dicentes. Osanna filio david. indignati sunt et dixerunt ei. Audis quid isti dicunt. Ihesus autem dicit eis. Utique. Numquam legistis quia ex ore infantium et lactantium perfecisti laudem. Et relictis illis abiit foras extra civitatem in bethaniam. ibique mansit. docebatque eos de regno dei. Mane autem revertens in civitatem esuriit. Et videns fici arborem unam secus viam venit ad eam et nichil invenit in ea nisi folia tantum. et ait illi. Numquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuo ficulnea. Et videntes discipuli mirati sunt dicentes. quomodo continuo aruit. Respondens autem ihesus ait eis. Amen dico vobis si habueritis fidem et non hesitaveritis. non solum de ficulnea facietis. sed et si monti huic dixeritis tolle et iacta te in mare fiet. Et omnia quecumque petieritis in oratione credentes accipietis. Et cum venisset in templum accesserunt ad eum docentem principes sacerdotum et seniores populi dicentes. In qua potestate hec facis. et quis tibi dedit hanc potestatem. Respondens ihesus dixit illis. Interrogabo vos et ego unum sermonem. quem si dixeritis michi et ego vobis dicam in qua potestate hec facio. Baptismus iohannis unde erat. e celo an ex hominibus. At illi cogitabant inter se dicentes. Si dixerimus e celo dicet nobis. Quare ergo non credidistis illi. Si autem dixerimus ex hominibus timemus turbam. Omnes enim habebant iohannem sicut prophetam. Et respondentes ihesu dixerunt. Nescimus. Ait illis et ipse. Nec ego dico vobis in qua potestate hec facio. Quid autem vobis videtur. Homo quidam habebat duos filios et accedens ad primum dixit. Fili vade hodie operare in vinea mea. Ille autem respondens ait nolo. Postea autem penitentia motus abiit. Accedens autem ad alterum dixit similiter. At ille respondens ait eo domine et non ivit. Quis ex duobus fecit voluntatem patris. Dicunt ei primus. Dicit illis ihesus. Amen dico vobis quia publicani et meretrices precedent vos in regnum dei. Venit enim ad vos iohannes in via iustitie et non credidistis ei. publicani autem et meretrices crediderunt ei. Vos autem videntes nec penitentiam habuistis postea ut crederetis ei. Aliam parabolam audite. Homo erat paterfamilias qui plantavit vineam et sepem circumdedit ei et fodit in ea torcular et edificavit turrim et locavit eam agricolis et peregre profectus est. Cum autem tempus fructuum appropinquasset misit servos suos

…appropinquasset tempus fructuum, misit servos suos ad agricolas ut acciperent fructus eius. Et agricole apprehensis servis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium vero lapidaverunt. Iterum misit alios servos plures prioribus, et fecerunt illis similiter. Novissime autem misit ad eos filium suum dicens: verebuntur filium meum. Agricole autem videntes filium dixerunt intra se: Hic est heres, venite occidamus eum, et habebimus hereditatem eius. Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam et occiderunt. Cum ergo venerit dominus vinee, quid faciet agricolis illis? Aiunt illi: Malos male perdet, et vineam suam locabit aliis agricolis qui reddant ei fructum temporibus suis. Dicit illis Ihesus: Numquam legistis in scripturis: Lapidem quem reprobaverunt edificantes, hic factus est in caput anguli? A domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris. Ideo dico vobis quia auferetur a vobis regnum dei, et dabitur genti facienti fructus eius. Et qui ceciderit super lapidem istum confringetur; super quem vero ceciderit conteret eum. Et cum audissent principes sacerdotum et pharisei parabolas eius, cognoverunt quod de ipsis diceret. Et querentes eum tenere timuerunt turbas, quoniam sicut prophetam eum habebant. Et respondens Ihesus dixit iterum in parabolis eis dicens: Simile factum est regnum celorum homini regi qui fecit nuptias filio suo. Et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, et nolebant venire. Iterum misit alios servos dicens: Dicite invitatis: Ecce prandium meum paravi, tauri mei et altilia occisa, et omnia parata, venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt, et abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam. Reliqui vero tenuerunt servos eius et contumelia affectos occiderunt. Rex autem cum audisset iratus est, et missis exercitibus suis perdidit homicidas illos, et civitatem illorum succendit. Tunc ait servis suis: Nuptie quidem parate sunt, sed qui invitati erant non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum, et quoscumque inveneritis vocate ad nuptias. Et egressi servi eius in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt, malos et bonos, et implete sunt nuptie discumbentium. Intravit autem rex ut videret discumbentes, et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: Ligatis pedibus et manibus eius mittite eum in tenebras exteriores; ibi erit fletus et stridor dentium. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi. Tunc abeuntes pharisei consilium inierunt ut caperent eum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum herodianis dicentes: Magister, scimus quia verax es, et viam dei in veritate doces, et non est tibi cura de aliquo, non enim respicis personam hominum. Dic ergo nobis quid tibi videtur: licet censum dari cesari an non? Cognita autem Ihesus nequitia eorum ait: Quid me temptatis, ypocrite? Ostendite mihi numisma census. At illi optulerunt ei denarium. Et ait illis Ihesus: Cuius est ymago hec et superscriptio? Dicunt ei: Cesaris. Tunc ait illis: Reddite ergo que sunt cesaris cesari, et que sunt dei deo. Et audientes mirati sunt, et relicto eo abierunt. In illo die accesserunt ad eum saducei, qui dicunt non esse resurrectionem, et interrogaverunt eum dicentes: Magister, Moyses dixit: Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater eius uxorem illius et suscitet semen fratri suo. Erant autem apud nos vii fratres, et primus uxore ducta defunctus est, et non habens semen reliquit uxorem suam fratri suo. Similiter secundus et tercius usque ad septimum. Novissime autem omnium et mulier defuncta est. In resurrectione ergo cuius erit de vii uxor? Omnes enim habuerunt eam. Respondens autem Ihesus ait illis: Erratis nescientes scripturas neque virtutem dei. In resurrectione enim neque nubent neque nubentur, sed sunt sicut angeli dei in celo. De resurrectione autem mortuorum non legistis quod dictum est a deo dicente vobis: Ego sum deus Abraham, et deus Ysaac, et deus Iacob? Non est deus mortuorum, sed viventium. Et audientes turbe mirabantur in doctrina eius. Pharisei autem audientes quod silentium imposuisset saduceis convenerunt in unum, et interrogavit eum unus ex eis legis doctor temptans eum: Magister, quod est mandatum magnum in lege? Ait illi Ihesus: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, et in tota anima tua, et in tota mente tua. Hoc est maximum et primum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. In his duobus mandatis universa lex pendet et prophete. Congregatis autem phariseis interrogavit eos Ihesus dicens: Quid vobis videtur de Christo? Cuius filius est? Dicunt ei: David. Ait illis: Quomodo ergo David in spiritu vocat eum dominum dicens: Dixit dominus domino meo, sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Si ergo David vocat eum dominum, quomodo filius eius est? Et nemo poterat respondere ei verbum, neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

## XXIII

Tunc Ihesus locutus est ad turbas et ad discipulos suos dicens: Super cathedram Moysi sederunt scribe et pharisei. Omnia ergo quecumque dixerint vobis servate et facite; secundum opera vero eorum nolite facere: dicunt enim et non faciunt. Alligant autem onera gravia et importabilia, et imponunt in humeros hominum; digito autem suo nolunt ea movere. Omnia vero opera sua faciunt ut videantur ab hominibus. Dilatant enim phylacteria sua et magnificant fimbrias. Amant autem primos accubitus in cenis, et primas cathedras in synagogis…

⁊ salutationes in foro. ⁊ vocari ab hominibus rabbi.
Vos autem nolite vocari rabbi. Unus est enim ma
gister vester. Omnes autem vos fratres estis. Et patrem nolite
vocare vobis super terram. Unus est enim pater vester qui in
celis est. Nec vocemini magistri. Quia magister vester unus
est christus. Qui maior est vestrum erit minister vester. Qui
autem se exaltaverit humiliabitur. ⁊ qui se humi
liaverit exaltabitur. Ve autem vobis scribe ⁊ pharisei
ypocrite qui clauditis regnum celorum ante homines.
Vos enim non intratis. nec introeuntes sinitis in
trare. Ve vobis scribe ⁊ pharisei ypocrite qui comedi
tis domos viduarum orationes longas orantes. Propter
hoc amplius accipietis iudicium. Ve vobis scribe
⁊ pharisei qui circuitis mare ⁊ aridam ut faciatis
unum proselitum. ⁊ cum fuerit factus facitis eum filium
gehenne duplo quam vos. Ve vobis duces ceci qui di
citis quicumque iuraverit per templum dei nichil est.
Qui autem iuraverit in auro templi debet. Stulti
⁊ ceci quid enim maius est aurum an templum quod sanc
tificat aurum. Et quicumque iuraverit in altari nichil
est. Quicumque autem iuraverit in dono quod est super illud
debet. Ceci quid maius est donum an altare quod
sanctificat donum. Qui ergo iurat in altari iurat in
eo ⁊ in omnibus que super illud sunt. Et qui iura
verit in templo iurat in illo ⁊ in eo qui habitat
in ipso. Et qui iurat in celo iurat in throno dei
⁊ in eo qui sedet super eum. Ve vobis scribe ⁊ pharisei
ypocrite qui decimatis mentam ⁊ anetum ⁊ ci
minum. ⁊ reliquistis que graviora sunt legis iudi
cium ⁊ misericordiam ⁊ fidem. Hec oportuit facere ⁊ il
la non omittere. Duces ceci excolantes culicem ca
melum autem glutientes. Ve vobis scribe ⁊ pharisei
ypocrite qui mundatis quod deforis est calicis
⁊ paropsidis. intus autem pleni estis rapina ⁊ im
mundicia. Pharisee cece munda prius quod intus est
calicis ⁊ paropsidis. ut fiat id quod deforis est mun
dum. Ve vobis scribe ⁊ pharisei ypocrite. quia similes
estis sepulcris dealbatis que aforis parent hominibus
speciosa. intus vero plena sunt ossibus mortuorum ⁊
omni spurcitia. Sic ⁊ vos aforis quidem paretis hominibus
iusti. intus autem pleni estis ypocrisi ⁊ iniquitate.
Ve vobis scribe ⁊ pharisei ypocrite. qui edifica
tis sepulcra prophetarum. ⁊ ornatis monumenta ius
torum ⁊ dicitis. Si fuissemus in diebus patrum nostrorum
non essemus socii eorum in sanguine prophetarum. Itaque tes
timonio estis vobismetipsis. quia filii estis eorum
qui prophetas occiderunt. Et vos implete mensuram pa
trum vestrorum. Serpentes genimina viperarum quomodo
fugietis a iudicio gehenne. Ideo ecce ego mit
to ad vos prophetas ⁊ sapientes ⁊ scribas. ⁊ ex illis occi
detis ⁊ crucifigetis. ⁊ ex eis flagellabitis in synago
gis vestris. ⁊ persequimini de civitate in civitatem.
ut veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus
est super terram. a sanguine abel iusti. usque ad san
guinem zacharie filii barachie quem occidistis

inter templum ⁊ altare. Amen dico vobis. ven
ient hec omnia super generationem istam. Ierusalem ie
rusalem que occidis prophetas ⁊ lapidas eos qui
ad te missi sunt. Quotiens volui congregare filios
tuos quemadmodum gallina congregat pullos
suos sub alas ⁊ noluisti. Ecce relinquetur vobis
domus vestra deserta. Dico enim vobis. non me videbitis
amodo donec dicatis. Benedictus qui venit in nomine domini.
Et egressus ihesus de templo ibat. ⁊ accesserunt ad eum
discipuli eius ut ostenderent ei edificationes templi.
Ipse autem respondens dixit eis. Videtis hec omnia. Amen
dico vobis non relinquetur hic lapis super lapidem qui
non destruatur. Sedente autem eo super montem oliveti
accesserunt ad eum discipuli secreto dicentes. Dic nobis
quando hec erunt. ⁊ quod signum adventus tui ⁊
consummationis seculi. Et respondens ihesus dixit eis. Vi
dete ne quis vos seducat. Multi enim venient
in nomine meo dicentes ego sum christus. ⁊ multos sedu
cent. Audituri enim estis prelia ⁊ opiniones preliorum.
Videte ne turbemini. Oportet enim hec fieri. sed
nondum est finis. Consurget enim gens in gentem ⁊ re
gnum in regnum. ⁊ erunt pestilentie ⁊ fames ⁊
terremotus per loca. Hec autem omnia initia sunt do
lorum. Tunc tradent vos in tribulationem ⁊ occident
vos. ⁊ eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum.
⁊ tunc scandalizabuntur multi ⁊ invicem tra
dent ⁊ odio habebunt invicem. Et multi pseudopro
phete surgent ⁊ seducent multos. ⁊ quoniam habundabit ini
quitas refrigescet caritas multorum. Qui autem per
severaverit usque in finem hic salvus erit. ⁊ predicabi
tur hoc evangelium regni in universo orbe in testimoni
um omnibus gentibus. ⁊ tunc veniet consummatio.
Cum ergo videritis abominationem desolationis que dicta est
a daniele propheta stantem in loco sancto qui legit in
telligat. Tunc qui in iudea sunt fugiant ad mon
tes. ⁊ qui in tecto non descendat tollere aliquid de domo
sua. ⁊ qui in agro non revertatur tollere tunicam suam.
Ve autem pregnantibus ⁊ nutrientibus in illis diebus.
Orate autem ut non fiat fuga vestra hyeme vel sab
bato. Erit enim tunc tribulatio magna qualis
non fuit ab initio mundi usque modo neque fiet. Et nisi
breviati fuissent dies illi non fieret salva omnis
caro. Sed propter electos breviabuntur dies illi. Tunc
si quis vobis dixerit ecce hic est christus aut illic nolite
credere. Surgent enim pseudochristi ⁊ pseudoprophete ⁊ dabunt
signa magna ⁊ prodigia. ita ut in errorem inducan
tur si fieri potest etiam electi. Ecce predixi vobis. Si ergo dixe
rint vobis ecce in deserto est nolite exire. ecce in
penetralibus nolite credere. Sicut enim fulgur
exit ab oriente ⁊ paret usque in occidentem. ita erit ad
ventus filii hominis. Ubicumque fuerit corpus illuc con
gregabuntur ⁊ aquile. Statim autem post tribula
tionem dierum illorum sol obscurabitur ⁊ lu
na non dabit lumen suum. ⁊ stelle cadent de
celo. ⁊ virtutes celorum movebuntur. Et tunc appa

tūc signū

rebit signum filii hominis in celo. et tunc plan-
gent omnes tribus terre. et videbunt filium ho-
minis venientem in nubibus celi cum virtute
multa et maiestate. et mittet angelos suos
cum tuba et voce magna. et congregabunt electos
eius a quatuor ventis a summis celorum usque ad ter-
minos eorum. Cum ceperint autem hec fieri respi-
cite et levate capita vestra quoniam appropinquat redemptio
vestra. Ab arbore autem fici discite parabolam.
Cum iam ramus eius tener fuerit et folia nata
scitis quia prope est estas. ita et vos cum videritis hec
omnia scitote quia prope est in ianuis. Amen dico vobis quia
non preteribit generatio hec donec hec omnia fiant.
Celum autem et terra transibunt. verba autem mea non
preteribunt. De die autem illa et hora nemo scit
neque angeli celorum nisi pater solus. Sicut autem in di-
ebus noe ita erit et adventus filii hominis. Sicut enim
erant in diebus ante diluvium comedentes et bi-
bentes nubentes et nuptui tradentes usque ad eum
diem quo intravit noe in archam. et non co-
gnoverunt donec venit diluvium et tulit omnes. ita erit
et adventus filii hominis. Tunc duo erunt in agro. unus
assumetur et alter relinquetur. Due erunt mole-
ntes in mola. una assumetur et una relinquetur.
duo in lecto. unus assumetur et alter relinquetur.
Vigilate ergo quia nescitis qua hora dominus vester
venturus sit. Illud autem scitote quia si sciret pater
familias qua hora fur venturus esset vigila-
ret utique et non sineret perfodi domum suam.
Ideo et vos estote parati quia qua nescitis hora
filius hominis venturus est. Quis putas est fidelis
servus et prudens quem constituit dominus super familiam
suam ut det illis cibum in tempore. Beatus ille
servus quem cum venerit dominus invenerit sic
facientem. Amen dico vobis quoniam super omnia bona sua
constituet eum. Si autem dixerit malus servus ille
in corde suo moram facit dominus meus venire
et ceperit percutere conservos suos manducet autem
et bibat cum ebriosis veniet dominus servi illius
in die qua non sperat et hora qua ignorat et dividet
eum partemque eius ponet cum hypocritis. illic
erit fletus et stridor dentium.

Tunc simile erit regnum celorum decem virginibus
que accipientes lampades suas exierunt obviam
sponso et sponse. Quinque autem ex eis erant fatue et
quinque prudentes. Sed quinque fatue acceptis lampadi-
bus non sumpserunt oleum secum. prudentes vero
acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.
Moram autem faciente sponso dormitaverunt omnes
et dormierunt. Media autem nocte clamor factus est ec-
ce sponsus venit exite obviam ei. Tunc surrexerunt
omnes virgines ille et ornaverunt lampades suas. Fa-
tue autem sapientibus dixerunt. Date nobis de oleo vestro
quia lampades nostre extinguuntur. Responderunt
prudentes dicentes. Ne forte non sufficiat nobis et vobis. ite potius

ad vendentes et emite vobis. Dum autem irent eme-
re venit sponsus. et que parate erant intraverunt cum eo
ad nuptias et clausa est ianua. Novissime vero ve-
niunt et relique virgines dicentes. Domine domine aperi
nobis. At ille respondens ait. Amen dico vobis nescio vos.
Vigilate itaque quia nescitis diem neque horam. Sicut
enim homo peregre proficiscens vocavit servos suos et tra-
didit illis bona sua. Et uni dedit quinque talenta. alii
autem duo. alii vero unum. unicuique secundum propriam vir-
tutem et profectus est statim. Abiit autem qui quinque
talenta acceperat et operatus est in eis et lucratus est a-
lia quinque. Similiter et qui duo acceperat lucratus est
alia duo. Qui autem unum acceperat abiens fodit
in terram et abscondit pecuniam domini sui. Post
multum vero temporis venit dominus servorum illorum et posuit ratio-
nem cum eis. Et accedens qui quinque talenta acceperat
obtulit alia quinque talenta dicens. Domine quinque talenta
tradidisti mihi. ecce alia quinque superlucratus sum.
Ait illi dominus eius. Euge serve bone et fidelis. quia super pau-
ca fuisti fidelis super multa te constituam. intra in
gaudium domini tui. Accessit autem et qui duo ta-
lenta acceperat et ait. Domine duo talenta tradidisti
mihi. ecce alia duo lucratus sum. Ait illi dominus
eius. Euge serve bone et fidelis. quia super pauca fuisti fi-
delis supra multa te constituam. intra in gaudi-
um domini tui. Accedens autem et qui unum talentum ac-
ceperat ait. Domine scio quia homo durus es. metis ubi
non seminasti. et congregas ubi non sparsisti. et timens abii
et abscondi talentum tuum in terra. ecce habes quod tuum est.
Respondens autem dominus eius dixit ei. Serve male
et piger. sciebas quia meto ubi non semino. et congrego ubi non
sparsi. Oportuit ergo te committere pecuniam meam
nummulariis et veniens ego recepissem utique quod meum
est cum usura. Tollite itaque ab eo talentum et date
ei qui habet decem talenta. Omni enim habenti dabitur et a-
bundabit. Ei autem qui non habet et quod videtur habere auferetur
ab eo. Et inutilem servum eicite in tenebras exteriores.
illic erit fletus et stridor dentium. Cum autem venerit
filius hominis in maiestate sua et omnes angeli cum eo.
tunc sedebit super sedem maiestatis sue. et congregabun-
tur ante eum omnes gentes et separabit eos ab invicem sicut
pastor segregat oves ab hedis. Et statuet oves quidem
a dextris suis. edos autem a sinistris. Tunc dicet rex his
qui a dextris eius erunt. Venite benedicti patris mei
possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi.
Esurivi enim et dedistis mihi manducare. sitivi et de-
distis mihi bibere. hospes eram et collegistis me.
nudus et operuistis me. infirmus et visitastis me. in car-
cere eram et venistis ad me. Tunc respondebunt ei iu-
sti dicentes. Domine quando te vidimus esurientem et pavi-
mus. sitientem et dedimus tibi potum. Quando autem te vi-
dimus hospitem et collegimus te. aut nudum
et cooperuimus te. Aut quando te vidimus infirmum
aut in carcere et venimus ad te. Et respondens rex di-
cet illis. Amen dico vobis quamdiu fecistis uni de-

[illegible]

his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Tunc dicet et his qui a sinistris erunt. Discedite a me maledicti in ignem eternum, qui paratus est diabolo et angelis eius. Esurivi enim et non dedistis mihi manducare; sitivi et non dedistis mihi potum. Hospes eram et non collegistis me: nudus et non operuistis me; infirmus et in carcere et non visitastis me. Tunc respondebunt et ipsi dicentes. Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, vel in carcere, et non ministravimus tibi? Tunc respondebit illis dicens. Amen dico vobis quamdiu non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis. Et ibunt hii in supplicium eternum, iusti autem in vitam eternam.

XXVI

[illegible]

Et factum est cum consummasset Ihesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis. Scitis quia post biduum pascha fiet: et filius hominis tradetur ut crucifigatur. Tunc congregati sunt principes sacerdotum et seniores populi in atrium principis sacerdotum qui dicebatur Cayphas et consilium fecerunt ut Ihesum dolo tenerent et occiderent. Dicebant autem. Non in die festo ne forte tumultus fieret in populo. Cum autem Ihesus esset in Bethania in domo Symonis leprosi, accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti preciosi, et effudit super caput ipsius recumbentis. Videntes autem discipuli indignati sunt dicentes. Ut quid perditio hec? potuit enim istud venundari multo et dari pauperibus. Sciens autem Ihesus ait illis. Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me. Nam semper pauperes habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis. Mittens enim hec unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit. Amen dico vobis ubicumque fuerit predicatum hoc evangelium in toto mundo, dicetur et quod hec fecit in memoriam eius. Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Iudas Scariothis ad principes sacerdotum et ait illis. Quid vultis mihi dare, et ego vobis eum tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos. Et exinde querebat opportunitatem ut eum traderet. Prima autem die azimorum accesserunt discipuli ad Ihesum dicentes. Ubi vis paremus tibi comedere pascha. At Ihesus dixit. Ite in civitatem ad quemdam et dicite ei. Magister dicit. Tempus meum prope est: apud te facio pascha cum discipulis meis. Et fecerunt discipuli sicut constituit illis Ihesus, et paraverunt pascha. Vespere autem facto discumbebat cum discipulis suis. Et edentibus illis dixit. Amen dico vobis quia unus vestrum me traditurus est. Et contristati valde ceperunt singuli dicere. Numquid ego sum Domine. At ipse respondens ait. Qui intingit mecum manum in parapside, hic me tradet. Filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de eo. Ve autem homini illi per quem filius hominis tradetur. Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille. Respondens autem Iudas qui tradidit eum dixit. Numquid ego sum rabbi? Ait illi. Tu dixisti. Cenantibus autem illis accepit Ihesus panem et benedixit ac fregit, deditque discipulis suis et ait. Accipite et comedite. Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit et dedit illis dicens. Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus novi testamenti qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Dico autem vobis. Non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno patris mei. Et ymno dicto exierunt in montem oliveti. Tunc dicit illis Ihesus. Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim. Percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis. Postquam autem resurrexero precedam vos in Galileam. Respondens autem Petrus ait illi. Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego numquam scandalizabor. Ait illi Ihesus. Amen dico tibi quia in hac nocte antequam gallus cantet ter me negabis. Ait illi Petrus. Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter et omnes discipuli dixerunt. Tunc venit Ihesus cum illis in villam que dicitur Gethsemani, et dixit discipulis suis. Sedete hic donec vadam illuc et orem. Et assumpto Petro et duobus filiis Zebedei cepit contristari et mestus esse. Tunc ait illis. Tristis est anima mea usque ad mortem. Sustinete hic et vigilate mecum. Et progressus pusillum procidit in faciem suam orans et dicens. Pater mi si possibile est transeat a me calix iste. Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Et venit ad discipulos suos et invenit eos dormientes et dicit Petro. Sic non potuistis una hora vigilare mecum? Vigilate et orate ut non intretis in temptationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Iterum secundo abiit et oravit dicens. Pater mi si non potest hic calix transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua. Et venit iterum et invenit eos dormientes: erant enim oculi eorum gravati. Et relictis illis iterum abiit et oravit tertio eundem sermonem dicens. Tunc venit ad discipulos suos et dicit illis. Dormite iam et requiescite: ecce appropinquavit hora et filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite eamus: ecce appropinquavit qui me tradet. Adhuc eo loquente, ecce Iudas unus de duodecim venit, et cum eo turba multa cum gladiis et fustibus missi a principibus sacerdotum et senioribus populi. Qui autem tradidit eum, dedit illis signum dicens. Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Et confestim accedens ad Ihesum dixit. Ave rabbi. Et osculatus est eum. Dixitque illi Ihesus. Amice ad quid venisti? Tunc accesserunt et manus iniecerunt in Ihesum et tenuerunt eum. Et ecce unus ex his qui erant cum Ihesu extendens manum exemit gladium suum et percutiens servum principis sacerdotum amputavit auriculam eius.

[illegible]

ei Ihesus. Converte gladium tuum in locum suum. Omnes enim qui acceperint gladium gladio peribunt. An putas quia non possum rogare patrem meum et exhibebit mihi modo plus quam xii. milia legiones angelorum? Quomodo ergo implebuntur scripture quia sic oportet fieri? In illa hora dixit Ihesus turbis: Tamquam ad latronem existis cum gladiis et fustibus comprehendere me; cotidie apud vos sedebam docens in templo et non me tenuistis. Hoc autem totum factum est ut implerentur scripture prophetarum. Tunc discipuli omnes relicto eo fugerunt. At illi tenentes Ihesum duxerunt ad Caypham principem sacerdotum ubi scribe et seniores convenerant. Petrus autem sequebatur eum a longe usque in atrium principis sacerdotum, et ingressus intro sedebat cum ministris ut videret finem. Principes autem sacerdotum et omne concilium querebant falsum testimonium contra Ihesum ut eum morti traderent, et non invenerunt cum multi falsi testes accessissent. Novissime autem venerunt duo falsi testes et dixerunt: Hic dixit: Possum destruere templum Dei et post triduum reedificare illud. Et surgens princeps sacerdotum ait illi: Nichil respondes ad ea que isti adversum te testificantur? Ihesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi: Adiuro te per Deum vivum ut dicas nobis si tu es Christus filius Dei. Dicit illi Ihesus: Tu dixisti. Verumtamen dico vobis amodo videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei et venientem in nubibus celi. Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua dicens: Blasphemavit; quid adhuc egemus testibus? Ecce nunc audistis blasphemiam; quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt: Reus est mortis. Tunc expuerunt in faciem eius et colaphis eum ceciderunt, alii autem palmas in faciem eius dederunt dicentes: Prophetiza nobis Christe, quis est qui te percussit? Petrus vero sedebat foris in atrio, et accessit ad eum una ancilla dicens: Et tu cum Ihesu Galileo eras. At ille negavit coram omnibus dicens: Nescio quid dicis. Exeunte autem illo ianuam vidit eum alia ancilla et ait his qui erant ibi: Et hic erat cum Ihesu Nazareno. Et iterum negavit cum iuramento quia non novi hominem. Et post pusillum accesserunt qui stabant et dixerunt Petro: Vere et tu ex illis es, nam et loquela tua manifestum te facit. Tunc cepit detestari et iurare quia non novisset hominem. Et continuo gallus cantavit. Et recordatus est Petrus verbi Ihesu quod dixerat: Priusquam gallus cantet ter me negabis. Et egressus foras flevit amare.

Mane autem facto consilium inierunt omnes principes sacerdotum et seniores populi adversus Ihesum ut eum morti traderent. Et vinctum adduxerunt eum et tradiderunt Poncio Pilato presidi. Tunc videns Iudas qui eum tradidit quod dampnatus esset, penitentia ductus retulit xxx. argenteos principibus sacerdotum et senioribus dicens: Peccavi tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt: Quid ad nos? Tu videris. Et proiectis argenteis in templo recessit, et abiens laqueo se suspendit. Principes autem sacerdotum acceptis argenteis dixerunt: Non licet mittere eos in corbanam quia precium sanguinis est. Consilio autem inito emerunt ex illis agrum figuli in sepulturam peregrinorum. Propter hoc vocatus est ager ille Acheldemach, hoc est ager sanguinis, usque in hodiernum diem. Tunc impletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam dicentem: Et acceperunt xxx. argenteos precium appreciati quem appreciaverunt a filiis Israel, et dederunt eos in agrum figuli sicut constituit mihi Dominus. Ihesus autem stetit ante presidem, et interrogavit eum preses dicens: Tu es rex Iudeorum? Dicit ei Ihesus: Tu dicis. Et cum accusaretur a principibus sacerdotum et senioribus nichil respondit. Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta adversum te dicunt testimonia? Et non respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur preses vehementer. Per diem autem sollempnem consueverat preses dimittere populo unum vinctum quem voluissent. Habebat autem tunc vinctum insignem qui dicebatur Barrabas. Congregatis ergo illis dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis, Barrabam an Ihesum qui dicitur Christus? Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum. Sedente autem illo pro tribunali misit ad eum uxor eius dicens: Nichil tibi et iusto illi; multa enim passa sum hodie per visum propter eum. Principes autem sacerdotum et seniores persuaserunt populis ut peterent Barrabam, Ihesum vero perderent. Respondens autem preses ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barrabam. Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Ihesu qui dicitur Christus? Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis preses: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant dicentes: Crucifigatur. Videns autem Pilatus quia nichil proficeret sed magis tumultus fieret, accepta aqua lavit manus coram populo dicens: Innocens ego sum a sanguine iusti huius; vos videritis. Et respondens universus populus dixit: Sanguis eius super nos et super filios nostros. Tunc dimisit illis Barrabam; Ihesum autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur. Tunc milites presidis suscipientes Ihesum in pretorio congregaverunt ad eum universam cohortem, et exuentes eum clamidem coccineam circumdederunt ei. Et plectentes coronam de spinis posuerunt super caput eius et arundinem in dextera eius, et genu flexo ante eum illudebant dicentes: Ave rex Iudeorum. Et expue

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible marginal glosses]

tes coronam acceperunt harundinem et percutiebant caput eius. Et postquam illuserunt ei exuerunt eum clamidem et induerunt eum vestimentis eius et duxerunt eum ut crucifigerent. Exeuntes autem invenerunt hominem cyreneum nomine Symonem; hunc angariaverunt ut tolleret crucem eius. Et venerunt in locum qui dicitur golgotha quod est calvarie locus. Et dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum. Et cum gustasset noluit bibere. Postquam autem crucifixerunt eum diviserunt vestimenta eius sortem mittentes ut impleretur quod dictum est per prophetam dicentem: Diviserunt sibi vestimenta mea et super vestem meam miserunt sortem. Et sedentes servabant eum. Et imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptam: Hic est Iesus rex iudeorum. Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones, unus a dextris et unus a sinistris. Pretereuntes autem blasphemabant eum moventes capita sua et dicentes: Vah qui destruis templum dei et in triduo illud reedificas, salva temetipsum; si filius dei es descende de cruce. Similiter et principes sacerdotum illudentes cum scribis et senioribus dicebant: Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere. Si rex israel est descendat nunc de cruce et credimus ei. Confidit in deo; liberet nunc si vult eum. Dixit enim quia dei filius sum. Idipsum autem et latrones qui crucifixi erant cum eo improperabant ei. A sexta autem hora tenebre facte sunt super universam terram usque ad horam nonam. Et circa horam nonam clamavit Iesus voce magna dicens: Hely hely lema sabacthani, hoc est: Deus meus deus meus ut quid dereliquisti me? Quidam autem illic stantes et audientes dicebant: Heliam vocat iste. Et continuo currens unus ex eis acceptam spongiam implevit aceto et imposuit harundini et dabat ei bibere. Ceteri vero dicebant: Sine videamus an veniat Helias liberans eum. Iesus autem iterum clamans voce magna emisit spiritum. Et ecce velum templi scissum est in duas partes a summo usque deorsum, et terra mota est et petre scisse sunt, et monumenta aperta sunt, et multa corpora sanctorum qui dormierant surrexerunt, et exeuntes de monumentis post resurrectionem eius venerunt in sanctam civitatem et apparuerunt multis. Centurio autem et qui cum eo erant custodientes Iesum, viso terremotu et his que fiebant, timuerunt valde dicentes: Vere dei filius erat iste. Erant autem ibi mulieres multe a longe que secute erant Iesum a galilea ministrantes ei, inter quas erat maria magdalena et maria iacobi et ioseph mater et mater filiorum zebedei. Cum sero autem factum esset venit quidam homo dives ab arimathia nomine ioseph qui et ipse discipulus erat Iesu. Hic accessit ad pilatum et petiit corpus Iesu. Tunc pilatus iussit reddi corpus. Et accepto corpore ioseph involvit illud in sindone munda et posuit illud in monumento suo novo quod exciderat in petra. Et advolvit saxum magnum ad ostium monumenti et abiit. Erat autem ibi maria magdalena et altera maria sedentes contra sepulchrum. Altera autem die que est post parasceven convenerunt principes sacerdotum et pharisei ad pilatum dicentes: Domine recordati sumus quia seductor ille dixit adhuc vivens: post tres dies resurgam. Iube ergo custodiri sepulchrum usque in diem tertium ne forte veniant discipuli eius et furentur eum et dicant plebi: Surrexit a mortuis; et erit novissimus error peior priore. Ait illis pilatus: Habetis custodiam; ite custodite sicut scitis. Illi autem abeuntes munierunt sepulchrum signantes lapidem cum custodibus.

XXVIII

Vespere autem sabbati que lucescit in prima sabbati venit maria magdalena et altera maria videre sepulchrum. Et ecce terremotus factus est magnus. Angelus autem domini descendit de celo et accedens revolvit lapidem et sedebat super eum. Erat autem aspectus eius sicut fulgur et vestimentum eius sicut nix. Pre timore autem eius exterriti sunt custodes et facti sunt velut mortui. Respondens autem angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos. Scio enim quod Iesum qui crucifixus est queritis. Non est hic; surrexit enim sicut dixit. Venite et videte locum ubi positus erat dominus. Et cito euntes dicite discipulis eius quia surrexit; et ecce precedet vos in galileam; ibi eum videbitis. Ecce predixi vobis. Et exierunt cito de monumento cum timore et magno gaudio currentes nuntiare discipulis eius. Et ecce Iesus occurrit illis dicens: Avete. Ille autem accesserunt et tenuerunt pedes eius et adoraverunt eum. Tunc ait illis Iesus: Nolite timere. Ite nuntiate fratribus meis ut eant in galileam; ibi me videbunt. Que cum abiissent ecce quidam de custodibus venerunt in civitatem et nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia que facta fuerant. Et congregati cum senioribus consilio accepto pecuniam copiosam dederunt militibus dicentes: Dicite quia discipuli eius nocte venerunt et furati sunt eum nobis dormientibus. Et si hoc auditum fuerit a preside nos suadebimus ei et securos vos faciemus. At illi accepta pecunia fecerunt sicut erant docti. Et divulgatum est verbum istud apud iudeos usque in hodiernum diem. Undecim autem discipuli abierunt in galileam in montem ubi constituerat illis Iesus. Et videntes eum adoraverunt; quidam autem dubitaverunt. Et accedens Iesus locutus est eis dicens: Data est mihi omnis potestas in celo et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti, docentes eos servare omnia quecumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.

Incipit prologus in marcum.

Marcus evangelista dei electus et petri in baptismate filius atque in divino sermone discipulus sacerdotium in israel agens secundum carnem levita conversus ad fidem Christi evangelium in ytalia scripsit ostendens in eo quid et generi suo deberet et Christo.

[illegible gloss]

initium principii in voce prophetice exclamationis instituens ordinem levitice electionis ostenderet, ut predicans predestinatum Iohannem filium Zacharie in voce angeli annuntiantis emissum, non solum verbum caro factum, sed corpus Domini in omnia per verbum divine vocis animatum initio evangelice predicationis ostenderet, ut qui hec legens sciret cui initium carnis in Domino et Dei advenientis habitaculum caro deberet agnoscere, atque in se verbum vocis quod in consonantibus perdiderat inveniret. Denique et perfecti evangelii opus intrans et a baptismo Domini predicare Deum inchoans, non laboravit nativitatem carnis quam in prioribus viderat dicere, sed totus in expulsione deserti, ieiunium numeri, temptationem diaboli, congregationem bestiarum, ministerium protulit angelorum, ut instituens nos ad intelligendum singula in brevi compingens, nec auctoritatem facte rei demeret et perficiendi operis plenitudinem non negaret. Denique amputasse sibi post fidem pollicem dicitur, ut sacerdotio reprobus haberetur. Sed tantum consentiens fidei predestinata potuit electio, ut nec sic in opere verbi perderet quod prius meruerat in genere. Nam Alexandrie episcopus fuit, cuius per singula opus scire et evangelii in se dicta disponere et disciplinam in se legis agnoscere et divinam in carne Domini intelligere naturam; que in nobis primum requiri, deinde inquisita volumus agnosci, habentes mercedem exhortationis, quoniam qui plantat et qui rigat unum sunt, qui autem incrementum prestat Deus est.

**Incipit Marcus evangelista.**

Initium evangelii Iesu Christi filii Dei. Sicut scriptum est in Ysaia propheta: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui preparabit viam tuam ante te. Vox clamantis in deserto: parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Fuit Iohannes in deserto baptizans et predicans baptismum penitentie in remissionem peccatorum. Et egrediebatur ad eum omnis Iudee regio et Ierosolimite universi, et baptizabantur ab illo in Iordanis flumine confitentes peccata sua. Et erat Iohannes vestitus pilis cameli et zona pellicea circa lumbos eius, et locustas et mel silvestre edebat. Et predicabat dicens: Venit fortior me post me, cuius non sum dignus procumbens solvere corrigiam calciamentorum eius. Ego baptizavi vos aqua, ille vero baptizabit vos Spiritu Sancto. Et factum est in diebus illis venit Iesus a Nazareth Galilee et baptizatus est a Iohanne in Iordane. Et statim ascendens de aqua vidit apertos celos et Spiritum tamquam columbam descendentem et manentem in ipso. Et vox facta est de celis: Tu es Filius meus dilectus, in te complacui. Et statim Spiritus expulit eum in desertum. Et erat in deserto xl diebus et xl noctibus, et temptabatur a Sathana, eratque cum bestiis, et angeli ministrabant illi. Postquam autem traditus est Iohannes, venit Iesus in Galileam predicans evangelium regni Dei et dicens: Quoniam impletum est tempus et appropinquavit regnum Dei; penitemini et credite evangelio. Et preteriens secus mare Galilee vidit Simonem et Andream fratrem eius mittentes retia in mare; erant enim piscatores. Et dixit eis Iesus: Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum. Et protinus relictis retibus secuti sunt eum. Et progressus inde pusillum vidit Iacobum Zebedei et Iohannem fratrem eius, et ipsos in navi componentes retia, et statim vocavit illos. Et relicto patre suo Zebedeo in navi cum mercennariis secuti sunt eum. Et ingrediuntur Capharnaum; et statim sabbatis ingressus in synagogam docebat eos. Et stupebant super doctrina eius; erat enim docens eos quasi potestatem habens, et non sicut scribe. Et erat in synagoga eorum homo in spiritu immundo, et exclamavit dicens: Quid nobis et tibi, Iesu Nazarene? Venisti perdere nos? Scio qui sis, Sanctus Dei. Et comminatus est ei Iesus dicens: Obmutesce et exi de homine. Et discerpens eum spiritus immundus et exclamans voce magna exivit ab eo. Et mirati sunt omnes, ita ut conquirerent inter se dicentes: Quidnam est hoc? Que doctrina hec nova? Quia in potestate et spiritibus immundis imperat, et obediunt ei. Et processit rumor eius statim in omnem regionem Galilee. Et protinus egredientes de synagoga venerunt in domum Simonis et Andree cum Iacobo et Iohanne. Decumbebat autem socrus Simonis febricitans, et statim dicunt ei de illa. Et accedens elevavit eam apprehensa manu eius, et continuo dimisit eam febris, et ministrabat eis. Vespere autem facto cum occidisset sol, afferebant ad eum omnes male habentes et demonia habentes; et erat omnis civitas congregata ad ianuam. Et curavit multos qui vexabantur variis languoribus, et demonia multa eiciebat, et non sinebat ea loqui, quoniam sciebant eum. Et diluculo valde surgens egressus abiit in desertum locum ibique orabat. Et persecutus est eum Simon et qui cum illo erant. Et cum invenissent eum, dixerunt ei: Quia omnes querunt te. Et ait illis: Eamus in proximos vicos et civitates, ut et ibi predicem; ad hoc enim veni. Et erat predicans in synagogis eorum et omni Galilea, et demonia eiciens. Et venit ad eum leprosus deprecans eum, et genu flexo dixit ei: Si vis, potes me mundare. Iesus autem misertus eius extendit manum suam et tangens eum ait illi: Volo, mundare. Et cum dixisset, statim discessit ab eo lepra, et mundatus est. Et comminatus ei statim eiecit illum, et dicit ei: Vide nemini dixeris, sed vade ostende te principi sacerdotum et offer pro emundatione tua

que precepit moyses in testimonium illis. At
ille egressus cepit predicare et diffamare sermo-
nem, ita ut iam non posset manifeste in civita-
tem introire, sed foris in desertis locis esse, et con-
veniebant ad eum undique.

II

Et iterum intravit Capharnaum post di-
es octo, et auditum est quod esset in domo. Et conve-
nerunt multi ita ut non caperet neque ad ianu-
am, et loquebatur eis verbum. Et venerunt ferentes
ad eum paraliticum qui a quattuor portaba-
tur. Et cum non possent offerre eum illi pre turba,
nudaverunt tectum ubi erat, et patefacientes sub-
miserunt grabatum in quo paraliticus iacebat.
Cum vidisset autem Ihesus fidem illorum, ait paralitico:
Fili, dimittuntur tibi peccata tua. Erant autem
illic quidam de scribis sedentes et cogitantes in
cordibus suis: Quid hic sic loquitur? Blasphemat.
Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus? Quo
statim cognito Ihesus spiritu suo quia sic cogitarent
intra se, dicit illis: Quid ista cogitatis in cordibus
vestris? Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi
peccata tua, an dicere: Surge, tolle grabatum
tuum et vade in domum tuam. Et statim ille
surrexit et sublato grabato abiit coram omnibus,
ita ut admirarentur omnes et honorificarent Deum
dicentes: Quia numquam sic vidimus. Et egressus est rur-
sus ad mare, omnisque turba veniebat ad eum, et
docebat eos. Et cum preteriret, vidit Levim Alphei
sedentem ad theloneum, et ait illi: Sequere me.
Et surgens secutus est eum. Et factum est cum accu-
beret in domo illius, multi publicani et pec-
catores simul discumbebant cum Ihesu et discipu-
lis eius. Erant enim multi qui et sequebantur eum.
Et scribe et pharisei videntes quia manducaret cum
peccatoribus et publicanis, dicebant discipulis eius: Quare
cum publicanis et peccatoribus manducat et bibit
magister vester? Hoc audito Ihesus ait illis: Non necesse
habent sani medico, sed qui male habent. Non e-
nim veni vocare iustos sed peccatores. Et erant di- m. 9. luc. v.
scipuli Iohannis et pharisei ieiunantes, et veniunt
et dicunt illi: Quare discipuli Iohannis et phariseorum ieiu-
nant, tui autem discipuli non ieiunant? Et ait
illis Ihesus: Numquid possunt filii nuptiarum quam-
diu sponsus cum illis est ieiunare? Quanto tempore habent
secum sponsum non possunt ieiunare. Venient autem
dies cum auferetur ab eis sponsus, et tunc ieiunabunt
in illa die. Nemo assumentum panni rudis as-
suit vestimento veteri, alioquin aufert supple-
mentum novum a veteri, et maior scissura fit.
Et nemo mittit vinum novellum in utres ve-
teres, alioquin disrumpet vinum utres, et vinum
effunditur et utres peribunt; sed vinum novum
in utres novos mitti debet. Et factum est iterum cum m. 12. luc. 6.
dominus sabbatis ambularet per sata, et disci-
puli eius ceperunt progredi et vellere spicas. Phari-
sei autem dicebant ei: Ecce quid faciunt discipuli tui
in sabbatis quod non licet? Et ait illis: Numquam
legistis quid fecerit David quando necessitatem habuit
et esuriit ipse et qui cum eo erant? Quomodo introi-
vit in domum Dei sub Abiathar principe sacerdotum et
panes propositionis manducavit, quos non li-
cebat manducare nisi sacerdotibus, et dedit eis
qui cum eo erant? Et dicebat eis: Sabbatum
propter hominem factum est, et non homo propter sabbatum.
Itaque dominus est filius hominis etiam sabbati.

Et introivit iterum in synagogam, et erat
ibi homo habens manum aridam. Et observabant eum
si sabbatis curaret, ut accusarent illum. Et ait
homini habenti manum aridam: Surge in medium.
Et dicit eis: Licet sabbatis bene facere an male,
animam salvam facere an perdere? At illi tacebant.
Et circumspiciens eos cum ira, contristatus super
cecitatem cordis eorum, dicit homini: Extende ma-
num tuam. Et extendit, et restituta est manus illi.
Exeuntes autem statim pharisei cum herodianis
consilium faciebant adversus eum quomodo eum perderent.
Et Ihesus cum discipulis suis secessit ad mare, et
multa turba a Galilea et Iudea secuta est eum, et ab Ihero-
solimis et ab Idumea et trans Iordanem, et qui circa
Tyrum et Sydonem multitudo magna, au-
dientes que faciebat, venerunt ad eum. Et dixit
discipulis suis ut navicula sibi deserviret propter
turbam, ne comprimerent eum. Multos enim sana-
bat, ita ut irruerent in eum ut illum tan-
gerent quotquot habebant plagas. Et spiritus
inmundi cum illum videbant procidebant ei, et
clamabant dicentes: Tu es filius Dei. Et vehemen-
ter comminabatur eis ne manifestarent illum.
Et ascendens in montem vocavit ad se quos vo-
luit ipse, et venerunt ad eum. Et fecit ut essent duodecim cum
illo, et ut mitteret eos predicare. Et de-
dit illis potestatem curandi infirmitates et ei-
ciendi demonia. Et imposuit Simoni nomen
Petrus, et Iacobum Zebedei et Iohannem fratrem Iacobi,
et imposuit eis nomina Boanerges, quod est filii
tonitrui, et Andream et Philippum et Bartholome-
um et Matheum et Thomam et Iacobum Alphei
et Taddeum et Symonem Chananeum et Iudam
Scarioth qui et tradidit illum. Et veniunt ad domum,
et convenit iterum turba, ita ut non possent neque panem
manducare. Et cum audissent sui, exierunt tenere eum;
dicebant enim quoniam in furorem versus est. Et scribe
qui ab Ierosolimis descenderant dicebant quoniam Beelzebub habet, et quia in principe demo-
niorum eicit demonia. Et convocatis eis in parabolis
dicebat illis: Quomodo potest Sathanas Sathanam
eicere? Et si regnum in se dividatur, non potest stare
regnum illud. Et si domus super semetipsam dispertia-
tur, non potest domus illa stare. Et si Sathanas
consurrexit in semetipsum, dispertitus est, non pot-

m. 9. luc. [illegible]

[illegible]

locutum tuum et ambula. Ut autem sciatis
quia potestatem habet filius hominis in terra
dimittendi peccata, ait paralitico: Ti-
bi dico: Surge, tolle

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

stare, sed finem habet. Nemo potest vasa fortis ingressus
in domum diripere, nisi prius fortem alliget, et tunc
domum eius diripiet. Amen dico vobis quoniam omnia
dimittentur filiis hominum peccata, et blas-
phemie quibus blasphemaverint; qui autem
blasphemaverit in spiritum sanctum non habet remissionem
in eternum, sed reus erit eterni delicti. Quoniam dicebant:
Spiritum immundum habet. Et veniunt mater eius et fratres,
et foris stantes miserunt ad eum vocantes eum.
Et sedebat circa eum turba, et dicunt ei: Ecce mater
tua et fratres tui foris querunt te. Et respondens eis ait:
Que est mater mea et fratres mei? Et circumspiciens
eos qui in circuitu eius sedebant, ait: Ecce
mater mea et fratres mei. Qui enim fecerit voluntatem
Dei, hic frater meus et soror mea et mater est.
Et iterum cepit docere ad mare, et congregata est
ad eum turba multa, ita ut navem ascendens sederet
in mari, et omnis turba circa mare super terram
erat. Et docebat illos in parabolis multa, et dicebat
illis in doctrina sua: Audite. Ecce exiit seminans
seminare. Et dum seminat, aliud cecidit
circa viam, et venerunt volucres celi et comederunt
illud. Aliud vero cecidit super petrosa, ubi non
habuit terram multam, et statim exortum est, quoniam
non habebat altitudinem terre. Et quando exortus est sol, exestu-
avit, et eo quod non haberet radicem exaruit. Et aliud
cecidit in spinas, et ascenderunt spine et suffocaverunt
illud, et fructum non dedit. Et aliud cecidit
in terram bonam, et dabat fructum ascendentem
et crescentem, et afferebat unum tricesimum
et unum sexagesimum et unum centesimum. Et dicebat:
Qui habet aures audiendi audiat. Et cum esset sin-
gularis, interrogaverunt eum hii qui cum eo erant
duodecim parabolam. Et dicebat eis: Vobis datum est
mysterium regni Dei; illis autem qui foris sunt
in parabolis omnia fiunt, ut videntes videant et non
videant, et audientes audiant et non intelligant,
nequando convertantur et dimittantur eis peccata. Et ait
illis: Nescitis parabolam hanc? et quomodo
omnes parabolas cognoscetis? Qui seminat
verbum seminat. Hii autem sunt qui circa viam
ubi seminatur verbum, et cum audierint, confestim venit
Sathanas et aufert verbum quod seminatum est in cor-
dibus eorum. Et hii sunt similiter qui super petrosa se-
minantur, qui cum audierint verbum, statim
cum gaudio accipiunt illud, et non habent radicem
in se, sed temporales sunt; deinde orta tribulatione
et persecutione propter verbum, confestim scandalizantur.
Et alii sunt qui in spinis seminantur; hii sunt
qui verbum audiunt, et erumpne seculi et deceptio
divitiarum et circa reliqua concupiscentie introe-
untes suffocant verbum, et sine fructu efficitur.
Et hii sunt qui super terram bonam seminati sunt,
qui audiunt verbum et suscipiunt et fructificant,
unum tricesimum, unum sexagesimum, et unum
centesimum. Et dicebat illis: Numquid venit
lucerna ut sub modio ponatur aut sub lecto?
nonne ut super candelabrum ponatur? Non enim
est aliquid absconditum quod non manifestetur, nec
factum est occultum, sed ut in palam veniat. Si
quis habet aures audiendi audiat. Et dicebat
illis: Videte quid audiatis. In qua mensura mensi
fueritis, remetietur vobis, et adicietur vobis. Qui
enim habet, dabitur illi; et qui non habet, et quod habet auferetur
ab illo. Et dicebat: Sic est regnum Dei, quemad-
modum si iaciat homo sementem in terram, et dor-
miat et exsurgat nocte ac die, et semen germinet
et increscat dum nescit ille. Ultro enim terra
fructificat, primum herbam, deinde spicam,
deinde plenum frumentum in spica. Et cum ex
se produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam
adest messis. Et dicebat: Cui assimilabimus
regnum Dei, aut cui parabole comparabimus illud?
Sicut granum sinapis, quod cum seminatum
fuerit in terra, minus est omnibus seminibus que sunt
in terra; et cum seminatum fuerit, ascendit et fit
maius omnibus oleribus, et facit ramos magnos,
ita ut possint sub umbra eius aves celi habi-
tare. Et talibus multis parabolis loquebatur eis ver-
bum, prout poterant audire; sine parabola autem
non loquebatur eis; seorsum autem discipulis suis
disserebat omnia. Et ait illis in illa die, cum sero
esset factum: Transeamus contra. Et dimittentes
turbam, assumunt eum ita ut erat in navi,
et alie naves erant cum illo. Et facta est procel-
la magna venti, et fluctus mittebat in na-
vim, ita ut impleretur navis. Et erat ipse in
puppi super cervical dormiens; et excitant eum
et dicunt ei: Magister, non ad te pertinet quia perimus? Et
exurgens comminatus est vento, et dixit mari:
Tace, obmutesce. Et cessavit ventus, et facta est
tranquillitas magna. Et ait illis: Quid timidi
estis? necdum habetis fidem? Et timuerunt timo-
re magno, et dicebant ad alterutrum: Quis pu-
tas est iste, quia et ventus et mare obediunt ei?
Et venerunt trans fretum maris in regionem Ge-
rasenorum. Et exeunti ei de navi statim occurrit de
monumentis homo in spiritu immundo, qui domicilium
habebat in monumentis; et neque catenis iam quisquam
eum poterat ligare, quoniam sepe compedibus et ca-
tenis vinctus dirupisset catenas, et compedes com-
minuisset, et nemo poterat eum domare; et semper
nocte et die in monumentis et in montibus erat cla-
mans et concidens se lapidibus. Videns autem Ihesum
a longe, cucurrit et adoravit eum, et clamans voce
magna dixit: Quid mihi et tibi, Ihesu fili Dei summi?
Adiuro te per Deum ne me torqueas. Dicebat
enim illi: Exi, spiritus immunde, ab homine. Et interro-
gabat eum: Quod tibi nomen est? Et dicit
ei: Legio nomen mihi est, quia multi sumus. Et

[illegible]

deprecabatur eum multum ne se extra regionem
expelleret. Erat autem ibi circa montem grex porcorum
magnus pascens. Et deprecabantur eum spiritus dicentes
mitte nos in porcos ut in eos introeamus. Et
concessit eis statim Iesus. Et exeuntes spiritus inmundi in-
troierunt in porcos. et magno impetu grex precipi-
tatus est in mare ad duo milia et suffocati sunt
in mari. Qui autem pascebant eos fugerunt et nuntia-
verunt in civitatem et in agros. Et egressi sunt vi-
dere quid esset factum. et veniunt ad Iesum. et vi-
dent illum qui a demonio vexabatur sedentem
vestitum et sane mentis et timuerunt. Et nar-
raverunt illis qui viderant qualiter factum esset ei qui
demonium habuerat. et de porcis. Et rogare e-
um ceperunt ut discederet a finibus eorum. Cumque
ascenderet navim cepit illum deprecari qui
a demonio vexatus fuerat ut esset cum illo. Et
non admisit eum. sed ait illi. Vade in domum
tuam ad tuos. et annuntia illis quanta tibi fe-
cerit dominus. et misertus est tui. Et abiit et ce-
pit predicare in decapoli. quanta sibi fecisset Ie-
sus. et omnes mirabantur. Et cum ascendisset Iesus in
navim rursus trans fretum. convenit turba multa
ad illum. et erat circa mare. et venit quidam
de archisinagogis nomine Iairus. et videns eum
procidit ad pedes eius. et deprecabatur eum multum
dicens. Quoniam filia mea in extremis est. veni in-
pone manum super eam. ut salva sit et vivat.
Et abiit cum illo. et sequebatur eum turba multa et
comprimebant illum. Et mulier que erat in profluvio
sanguinis annis duodecim. et fuerat multa perpes-
sa a pluribus medicis. et erogaverat omnia
sua. nec quicquam profecerat. sed magis deterius
habebat. Cum audisset de Iesu venit in turba
retro. et tetigit vestimentum eius. Dicebat enim
quia si vel tetigero vestimentum eius salva e-
ro. Et confestim siccatus est fons sanguinis eius.
et sensit corpore quod sanata esset a plaga. Et statim
Iesus cognoscens in semetipso virtutem que exi-
erat de illo. conversus ad turbam aiebat. Quis te-
tigit vestimenta mea? Et dicebant ei discipuli
sui. Vides turbam comprimentem te. et dicis quis
me tetigit? Et circumspiciebat videre eam
que hoc fecerat. Mulier vero timens et tremens
sciens quod factum esset in se venit et procidit an-
te eum et dixit ei omnem veritatem. Ille autem dixit
ei. Filia fides tua te salvam fecit. vade in
pace et esto sana a plaga tua. Adhuc eo lo-
quente veniunt ab archisinagogo dicen-
tes quia mortua est filia tua. Quid ultra vexas
magistrum? Iesus autem verbo quod dicebatur au-
dito ait archisinagogo. Noli timere tantummodo
crede. Et non admisit quemquam sequi se nisi pe-
trum et iacobum et iohannem fratrem iacobi. Et
veniunt in domum archisinagogi. et videt

tumultum. et flentes et eiulantes multum. Et ingres-
sus ait illis. Quid turbamini et ploratis? puel-
la non est mortua sed dormit. Et irridebant eum.
Ipse vero eiectis omnibus. assumit patrem et matrem
puelle. et qui secum erant. et ingreditur ubi
erat puella iacens. Et tenens manum puel-
le ait illi. Thabitacumi. quod est interpretatum pu-
ella tibi dico surge. Et confestim surrexit puel-
la et ambulabat. erat autem annorum duodecim. et obstu-
puerunt stupore magno. Et precepit illis vehe-
menter ut nemo id sciret. et dixit illi dari
manducare. Et egressus inde abiit in patriam suam. Et
sequebantur illum discipuli eius. Et facto sab-
bato cepit in synagoga docere. Et multi audi-
entes admirabantur in doctrina eius dicen-
tes. Unde huic hec omnia. et que est sapientia que data est
illi. et virtutes tales que per manus eius efficiuntur?
Nonne iste est faber filius marie frater iacobi et
ioseph et iude et symonis? nonne et sorores eius
hic nobiscum sunt? Et scandalizabantur in illo. Et
dicebat illis Iesus. Quia non est propheta sine hono-
re nisi in patria sua. et in cognatione sua et in domo
sua. Et non poterat ibi virtutem ullam face-
re nisi paucos infirmos impositis manibus cura-
vit. et mirabatur propter incredulitatem eorum. Et circuibat
in circuitu castella docens. Et convocavit duodecim. et ce-
pit eos mittere binos. et dabat illis potestatem spiritu-
um inmundorum. et precepit eis ne quid tollerent in
via nisi virgam tantum. non peram non panem neque in zona
es. sed calciatos sandaliis. et ne induerentur duabus
tunicis. Et dicebat eis. Quocumque introieritis in do-
mum illic manete donec exeatis inde. Et qui-
cumque non receperint vos. nec audierint vos. exeuntes
inde excutite pulverem de pedibus vestris in testimo-
nium illis. Et exeuntes predicabant ut peniten-
tiam agerent. et demonia multa eiciebant. et ungebant
oleo multos egros. et sanabant. Et audivit
rex Herodes. manifestum enim factum est
nomen eius. et dicebat quia Iohannes baptista sur-
rexit a mortuis. et propterea operantur virtutes in illo.
Alii autem dicebant quia Helias est. alii vero dice-
bant quia propheta est quasi unus ex prophetis. Quo audito
Herodes ait. Quem ego decollavi Iohannem hic a mor-
tuis resurrexit. Ipse enim Herodes misit ac
tenuit Iohannem et vinxit eum in carcere propter
Herodiadem uxorem Philippi fratris sui. quia dux-
erat eam. Dicebat enim Iohannes Herodi. Non li-
cet tibi habere uxorem fratris tui. Herodias autem in-
sidiabatur illi et volebat occidere eum. nec pote-
rat. Herodes enim metuebat Iohannem sciens
eum virum iustum et sanctum. et custodiebat eum.
et audito eo multa faciebat et libenter eum
audiebat. Et cum dies oportunus accidisset.
Herodes natalis sui cenam fecit principibus et
tribunis et primis galilee. Cumque introisset

[illegible]

[illegible]

ipsius herodiadis et saltasset et placuisset
herodi simulque discumbentibus: rex ait puel
le: Pete a me quod vis et dabo tibi. Et iuravit illi
quia quicquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni
mei. Que cum exisset dixit matri sue: Quid
petam? At illa dixit: Caput iohannis baptiste. Cum
que introisset statim cum festinatione ad regem:
petivit dicens: Volo ut protinus des mihi in disco
caput iohannis baptiste. Et contristatus est rex propter ius
iurandum et propter simul discumbentes noluit
eam contristare: sed misso spiculatore precepit
afferri caput eius in disco. Et decollavit eum
in carcere et attulit caput eius in disco et de
dit illud puelle: et puella dedit matri sue.
Quo audito discipuli eius venerunt et tulerunt corpus
eius et posuerunt illud in monumento. Et convenien
tes apostoli ad ihesum renuntiaverunt illi omnia que ege
rant et docuerant. Et ait illis: Venite seorsum
in desertum locum et requiescite pusillum. Erant e
nim qui veniebant et qui redibant mul
ti, et nec manducandi spatium habebant. Et as
cendentes in navem abierunt in desertum lo
cum seorsum. Et viderunt eos abeuntes et cog
noverunt multi, et pedestres de omnibus civitatibus con
currerunt illuc et prevenerunt eos. Et exiens vidit
turbam multam ihesus et misertus est super eos quia
erant sicut oves non habentes pastorem, et cepit do
cere multa. Et cum iam hora multa fieret
accesserunt discipuli eius dicentes: Deser
tus est locus et iam hora preteriit: dimitte illos
ut euntes in proximas villas et vicos e
mant sibi cibos quos manducent. Et respon
dens ait eis: Date illis vos manducare. Et dixer
unt ei: Euntes emamus denariis ducentis panes
et dabimus eis manducare. Et dicit eis: Quot panes
habetis? Ite et videte. Et cum cognovissent dicunt:
Quinque et duos pisces. Et precepit illis ut accum
bere facerent omnes secundum contubernia super viride fe
num. Et discubuerunt in partes per centenos et
quinquagenos. Et acceptis quinque panibus et duobus
piscibus intuens in celum benedixit et fregit panes
et dedit discipulis suis ut ponerent ante eos. Et
duos pisces divisit omnibus. Et manducaverunt omnes
et saturati sunt. Et sustulerunt reliquias fragmentorum
duodecim cophinos plenos et de piscibus. Erant autem qui
manducaverunt quinque milia virorum. Et
statim coegit discipulos suos ascendere navem
ut precederent eum trans fretum ad bethsai
dam dum ipse dimitteret populum. Et cum dimi
sisset eos abiit in montem orare. Et cum sero
esset erat navis in medio mari et ipse solus in terra. Et
vidit eos laborantes in remigando. Erat
enim ventus contrarius eis. Et circa quartam
vigiliam noctis venit ad eos ambulans
supra mare et volebat preterire eos. At illi ut vi
derunt eum ambulantem super mare putave
runt fantasma esse et exclamaverunt. Omnes enim eum
viderunt et conturbati sunt. Et statim locutus est
cum eis et dixit illis: Confidite, ego sum, noli
te timere. Et ascendit ad illos in navem et ces
savit ventus. Et plus magis intra se stupebant.
Non enim intellexerunt de panibus. Erat enim cor
illorum obcecatum. Et cum transfretassent, ve
nerunt in terram genesareth et applicuerunt.
Cumque egressi essent de navi, continuo cognove
runt eum, et percurrentes universam regionem il
lam ceperunt in grabatis eos qui se male habe
bant circumferre ubi audiebant eum esse. Et
quocumque introibant in vicos vel in villas aut in
civitates, in plateis ponebant infirmos et depre
cabantur eum ut vel fimbriam vestimenti
eius tangerent. Et quotquot tangebant eum sal
vi fiebant.

Et conveniunt ad eum pharisei et quidam de scri VII
bis venientes ab ierosolimis. Et cum vidissent
quosdam ex discipulis eius communibus manibus id est non lotis
manducare panes vituperaverunt. Pharisei enim
et omnes iudei nisi crebro laverint manus non man
ducant tenentes traditionem seniorum. Et a foro ve
nientes nisi baptizentur non comedunt. Et
alia multa sunt que tradita sunt illis servare:
baptismata calicum et urceorum et eramentorum
et lectorum. Et interrogabant eum scribe et pharise
i: Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditi
onem seniorum, sed communibus manibus manducant
panem? At ille respondens dixit eis: Bene prophetavit
ysaias de vobis ypocritis sicut scriptum est: Populus hic
labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me.
In vanum autem me colunt docentes doctrinas et pre
cepta hominum. Relinquentes enim mandatum dei
tenetis traditionem hominum, baptismata urce
orum et calicum, et alia similia his facitis
multa. Et dicebat illis: Bene irritum facitis
preceptum dei ut traditionem vestram servetis. Moy
ses enim dixit: Honora patrem tuum et matrem
tuam, et qui maledixerit patri aut matri morte
moriatur. Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri aut
matri, corban, quod est donum, quodcumque ex me tibi
profuerit, et ultra non dimittitis eum quicquam facere
patri suo aut matri, rescindentes verbum dei per
traditionem vestram quam tradidistis. Et similia huiusmodi
multa facitis. Et advocans iterum turbam di
cebat illis: Audite me omnes et intelligite. Nichil est
extra hominem introiens in eum quod possit eum co
inquinare, sed que de homine procedunt illa sunt que co
inquinant hominem. Si quis habet aures audiendi
audiat. Et cum introisset in domum a turba, in
terrogabant eum discipuli eius parabolam. Et ait illis: Sic
et vos imprudentes estis? Non intelligitis quia omne ex
trinsecus introiens in hominem non potest eum co

[illegible]

[illegible]



inquinare: quia non introivit in cor eius, sed in ven-
trem: et in secessum exit, purgans omnes escas.
Dicebat autem quoniam quae de homine exeunt, illa
coinquinant hominem. Ab intus enim de
corde hominum cogitationes malae procedunt,
adulteria, fornicationes, homicidia, furta,
avaritiae, nequitiae, dolus, impudicitia, ocu-
lus malus, blasphemia, superbia, stultitia. Omni-
a haec mala ab intus procedunt, et coinquinant
hominem. Et inde surgens abiit in fines Ty-
ri et Sidonis: et ingressus domum, neminem vo-
luit scire, et non potuit latere. Mulier enim stati-
m ut audivit de eo, cuius habebat filia spiritum immun-
dum, intravit, et procidit ad pedes eius. Erat autem
mulier gentilis, Syrophoenissa genere. Et roga-
bat eum ut daemonium eiceret de filia eius.
Qui dixit illi: Sine prius saturari filios: non
est enim bonum sumere panem filiorum et mit-
tere canibus. At illa respondit et dicit ei: Utique domi-
ne, nam et catelli sub mensa comedunt de micis
puerorum. Et ait illi: Propter hunc sermonem vade, ex-
iit daemonium de filia tua. Et cum abisset domum
suam, invenit puellam iacentem supra lectum,
et daemonium exisse. Et iterum exiens de finibus
Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilaeae inter
medios fines Decapoleos. Et adducunt ei sur-
dum et mutum, et deprecabantur eum ut impo-
nat illi manum. Et apprehendens eum de turba
seorsum, misit digitos suos in auriculas eius,
et expuens tetigit linguam eius: et suspiciens
in caelum ingemuit, et ait illi: Effeta, quod est adaperi-
re. Et statim apertae sunt aures eius, et solutum est
vinculum linguae eius, et loquebatur recte. Et prae-
cepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis prae-
cipiebat, tanto magis plus praedicabant: et eo am-
plius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit:
et surdos fecit audire, et mutos loqui.

VIII

In illis diebus iterum cum turba multa esset, nec
haberent quod manducarent, convocatis di-
scipulis ait illis: Misereor super turbam: quia ecce iam
triduo sustinent me, nec habent quod manducent:
et si dimisero eos ieiunos in domum suam, defici-
ent in via: quidam enim ex eis de longe vene-
runt. Et responderunt ei discipuli sui: Unde istos pote-
rit quis hic saturare panibus in solitudine?
Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Qui di-
xerunt: Septem. Et praecepit turbae discumbere super
terram. Et accipiens septem panes, gratias agens
fregit, et dabat discipulis suis ut apponerent,
et apposuerunt turbae. Et habebant pisciculos pau-
cos: et ipsos benedixit, et iussit apponi. Et mandu-
caverunt et saturati sunt, et sustulerunt quod super-
averat de fragmentis, septem sportas. Erant autem
qui manducaverant quasi quattuor milia: et dimi-
sit eos. Et statim ascendens navem cum disci-
pulis suis, venit in partes Dalmanutha. Et exi-
erunt Pharisaei, et coeperunt conquirere cum eo,
quaerentes ab illo signum de caelo, temptantes eum.
Et ingemiscens spiritu ait: Quid generatio ista si-
gnum quaerit? Amen dico vobis si dabitur generationi isti
signum. Et dimittens eos ascendit iterum na-
vem, et abiit trans fretum. Et obliti sunt sumere
panes: et nisi unum panem non habebant secum in
navi. Et praecipiebat eis dicens: Videte, cavete a fer-
mento Pharisaeorum, et fermento Herodis. Et cogitabant
ad alterutrum dicentes: Quia panes non habemus.
Quo cognito ait illis Iesus: Quid cogitatis, quia pa-
nem non habetis? Nondum cognoscitis nec intelli-
gitis? Adhuc caecatum habetis cor vestrum? Oculos ha-
bentes non videtis? et aures habentes non auditis? nec re-
cordamini quando quinque panes fregi in quinque milia:
et quot cophinos fragmentorum plenos sustulis-
tis? Dicunt ei: Duodecim. Quando et septem panes in quattuor mi-
lia, quot sportas fragmentorum tulistis? Et di-
cunt ei: Septem. Et dicebat eis: Quomodo nondum intelli-
gitis? Et veniunt Bethsaidam. Et adducunt ei caecum
et rogabant eum ut illum tangeret. Et appre-
hendens manum caeci, eduxit eum extra vicum:
Et expuens in oculos eius, impositis manibus
suis, interrogavit eum si aliquid videret. Et aspici-
ens ait: Video homines velut arbores ambulan-
tes. Deinde iterum imposuit manus super ocu-
los eius: et coepit videre: et restitutus est, ita ut
videret clare omnia. Et misit illum in domum
suam dicens: Vade in domum tuam: et si in vicum
introieris, nemini dixeris. Et egressus est Iesus et
discipuli eius in castella Caesareae Philippi: et
in via interrogabat discipulos suos, dicens eis: Quem me di-
cunt esse homines? Qui responderunt illi dicentes: Alii
Iohannem Baptistam, alii Eliam, alii vero quasi unum
de prophetis. Tunc dicit illis: Vos vero quem me
dicitis esse? Respondens Petrus ait ei: Tu es Christus.
Et comminatus est eis ne cui dicerent de illo. Et coe-
pit docere illos, quoniam oportet Filium hominis multa
pati, et reprobari a senioribus, et a summis sacerdotibus
et scribis, et occidi: et post tres dies resurgere. Et pa-
lam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Pe-
trus coepit increpare eum. Qui conversus, et videns
discipulos suos, comminatus est Petro dicens:
Vade retro me Satana, quoniam non sapis quae
Dei sunt, sed quae sunt hominum. Et convocata tur-
ba cum discipulis suis, dixit eis: Si quis vult
me sequi, deneget se ipsum, et tollat crucem
suam, et sequatur me. Qui enim voluerit animam
suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit
animam suam propter me et evangelium, salvam fa-
ciet eam. Quid enim proderit homini, si lucretur
mundum totum, et detrimentum animae suae faci-
at? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?
Qui enim me confessus fuerit in generatione ista

[illegible]

generatione ista adultera et peccatrice: et filius hominis confundetur eum cum venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis.

Et dicebat illis: Amen dico vobis, quia sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem donec videant regnum dei veniens in virtute. Et post dies sex assumit Iesus Petrum et Iacobum et Iohannem, et ducit illos in montem excelsum seorsum solos, et transfiguratus est coram ipsis. Et vestimenta eius facta sunt splendentia et candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere. Et apparuit illis Helias cum Moyse, et erant loquentes cum Iesu. Et respondens Petrus ait Iesu: Rabbi, bonum est nos hic esse, et faciamus tria tabernacula, tibi unum, et Moysi unum, et Helie unum. Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti. Et facta est nubes obumbrans eos, et venit vox de nube dicens: Hic est filius meus karissimus, audite illum. Et statim circumspicientes neminem amplius viderunt, nisi Iesum tantum secum. Et descendentibus illis de monte, precepit illis ne cuiquam que vidissent narrarent, nisi cum filius hominis a mortuis resurrexerit. Et verbum continuerunt apud se, conquirentes quid esset: Cum a mortuis resurrexerit. Et interrogabant eum dicentes: Quid ergo dicunt Pharisei et scribe, quia Heliam oportet venire primum? Qui respondens ait illis: Helias cum venerit primo, restituet omnia; et quomodo scriptum est in filium hominis, ut multa patiatur et contempnatur. Sed dico vobis quia et Helias venit, et fecerunt illi quecumque voluerunt, sicut scriptum est de eo. Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, et scribas conquirentes cum illis. Et confestim omnis populus videns Iesum stupefactus est, et expaverunt, et accurrentes salutabant eum. Et interrogavit eos: Quid inter vos conquiritis? Et respondens unus de turba dixit: Magister, attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum, qui ubicumque eum apprehenderit allidit illum, et spumat et stridet dentibus et arescit: et dixi discipulis tuis ut eicerent illum, et non potuerunt. Qui respondens eis dixit: O generatio incredula, quamdiu apud vos ero? quamdiu vos patiar? Afferte illum ad me. Et attulerunt eum. Et cum vidisset illum, statim spiritus conturbavit eum, et elisus in terram volutabatur spumans. Et interrogavit patrem eius: Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia; et frequenter eum in ignem et in aquam misit ut eum perderet: sed si quid potes, adiuva nos, misertus nostri. Iesus autem ait illi: Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti. Et continuo exclamans pater pueri cum lacrimis aiebat: Credo domine, adiuva incredulitatem meam. Et cum videret Iesus concurrentem turbam, com-

minatus est spiritui inmundo dicens illi: Surde et mute spiritus, ego tibi precipio, exi ab eo, et amplius ne introeas in eum. Et exclamans et multum discerpens eum exiit ab eo, et factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent quia mortuus est. Iesus autem tenens manum eius elevavit illum, et surrexit. Et cum introisset in domum, discipuli eius secreto interrogabant eum: Quare nos non potuimus eicere eum? Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione et ieiunio. Et inde profecti pretergrediebantur Galileam, nec volebat quemquam scire. Docebat autem discipulos suos, et dicebat illis: Quoniam filius hominis tradetur in manus hominum, et occident eum, et occisus tertia die resurget. At illi ignorabant verbum, et timebant interrogare eum. Et venerunt Capharnaum. Qui cum domi essent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis? At illi tacebant. Siquidem inter se in via disputaverant quis illorum esset maior. Et residens vocavit duodecim, et ait illis: Si quis vult primus esse, erit omnium novissimus, et omnium minister. Et accipiens puerum, statuit eum in medio eorum. Quem cum complexus esset, ait illis: Quisquis unum ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit; et quicumque me susceperit, non me solum suscipit, sed eum qui me misit. Respondit illi Iohannes dicens: Magister, vidimus quemdam in nomine tuo eicientem demonia, qui non sequitur nos, et prohibuimus eum. Iesus autem ait: Nolite prohibere eum. Nemo est enim qui faciat virtutem in nomine meo, et possit cito male loqui de me. Qui enim non est adversum vos, pro vobis est. Quisquis enim potum dederit vobis calicem aque frigide in nomine meo, quia Christi estis, amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me, bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria collo eius, et in mare mitteretur. Et si scandalizaverit te manus tua, abscide illam: bonum est tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem, ubi vermis eorum non moritur et ignis non extinguitur. Et si pes tuus te scandalizat, amputa illum: bonum est tibi claudum introire in vitam eternam, quam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis, ubi vermis eorum non moritur et ignis non extinguitur. Quod si oculus tuus scandalizat te, eice eum: bonum est tibi luscum introire in regnum dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis, ubi vermis eorum non moritur et ignis non extinguitur. Omnis enim igne salietur, et omnis victima sale salietur. Bonum est sal: quod si sal insulsum fuerit, in quo illud condietis? Habete in vobis sal, et pacem habete inter vos.

X
Et inde surgens venit in fines Iudee ultra Iorda-
nem, et conveniunt iterum turbe ad eum, et sicut consue-
verat iterum docebat illos. Et accedentes pha-
risei interrogabant eum: si licet viro uxorem di-
mittere, temptantes eum. At ille respondens dixit
eis: Quid vobis precepit Moyses? Qui dixerunt: Moy-
ses permisit libellum repudii scribere et dimit-
tere. Quibus respondens Iesus ait: Ad duritiam cordis
vestri scripsit vobis preceptum istud. Ab initio autem
creature masculum et feminam fecit eos Deus.
Propter hoc relinquet homo patrem suum et ma-
trem et adherebit ad uxorem suam, et erunt du-
o in carne una. Itaque iam non sunt duo sed u-
na caro. Quod ergo Deus coniunxit homo non separet. Et in
domo iterum discipuli eius de eodem interroga-
verunt eum. Et ait illis: Quicumque dimiserit uxo-
rem suam et aliam duxerit, adulterium committit su-
per eam. Et si uxor dimiserit virum suum et alium
duxerit, mechatur. Et offerebant illi parvulos ut
tangeret illos. Discipuli autem comminabantur offe-
rentibus. Quos cum videret Iesus indigne tulit
et ait illis: Sinite parvulos venire ad me et ne pro-
hibueritis eos; talium est enim regnum Dei. Amen
dico vobis, quisquis non receperit regnum Dei velud
parvulus, non intrabit in illud. Et complexans eos et im-
ponens manus super illos benedicebat eos. Et cum
egressus esset in viam, procurrens quidam genu
flexo ante eum rogabat eum dicens: Magister
bone, quid faciam ut vitam eternam possideam?
Iesus autem dixit ei: Quid me dicis bonum? Nemo
bonus nisi unus Deus. Precepta nosti: ne adulte-
res, ne occidas, ne fureris, ne falsum testimo-
nium dixeris, ne fraudem feceris, honora pa-
trem tuum et matrem. At ille respondens ait illi: Ma-
gister, hec omnia observavi a iuventute mea.
Iesus autem intuitus eum dilexit eum et dixit illi:
Unum tibi deest: vade, quecumque habes vende et da pau-
peribus, et habebis thesaurum in celo; et veni, sequere me. Qui
contristatus in verbo abiit merens; erat enim habens posses-
siones multas. Et circumspiciens Iesus ait discipulis
suis: Quam difficile qui pecunias habent in regnum
Dei introibunt. Discipuli autem obstupescebant
in verbis eius. At Iesus rursus respondens ait eis: Fi-
lioli, quam difficile est confidentes in pecuniis in re-
gnum Dei introire. Facilius est camelum per fora-
men acus transire quam divitem intrare in regnum
Dei. Qui magis admirabantur dicentes ad semet-
ipsos: Et quis potest salvus fieri? Et intuens illos Iesus ait:
Apud homines impossibile est, sed non apud Deum; om-
nia enim possibilia sunt apud Deum. Et cepit Petrus di-
cere ei: Ecce nos dimisimus omnia et secuti su-
mus te. Respondens Iesus ait: Amen dico vobis, ne-
mo est qui reliquerit domum aut fratres aut so-
rores aut patrem aut matrem aut filios aut
agros propter me et propter evangelium, qui non accipiat cen-
ties tantum nunc in tempore hoc domos et fratres et sorores
et matres et filios et agros cum persecutionibus, et in
seculo futuro vitam eternam. Multi autem erunt
primi novissimi et novissimi primi. Erant autem in
via ascendentes in Ierosolimam, et precedebat
illos Iesus, et stupebant, et sequentes timebant.
Et assumens iterum .xii. cepit illis dicere que es-
sent ei ventura. Quia ecce ascendimus Ierosoli-
mam, et filius hominis tradetur principibus sacerdotum
et scribis et senioribus, et damnabunt eum mor-
te et tradent eum gentibus, et illudent ei et conspu-
ent eum et interficient eum, et tertia die resurget.
Et accedunt ad eum Iacobus et Iohannes filii Zebe-
dei dicentes: Magister, volumus ut quodcumque peti-
erimus facias nobis. At ille dixit eis: Quid vul-
tis ut faciam vobis? Et dixerunt: Da nobis ut u-
nus ad dexteram tuam et alius ad sinistram
tuam sedeamus in gloria tua. Iesus autem ait eis:
Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem
ego bibo, aut baptismo quo ego baptizor bap-
tizari? At illi dixerunt ei: Possumus. Iesus autem ait
eis: Calicem quidem quem ego bibo bibetis, et bap-
tismo quo ego baptizor baptizabimini; se-
dere autem ad dexteram meam vel ad sinistram non est
meum dare vobis, sed quibus paratum est. Et audien-
tes decem ceperunt indignari de Iacobo et Iohan-
ne. Iesus autem vocans eos ait illis: Scitis quia hii qui viden-
tur principari gentibus dominantur eis, et principes
eorum potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in
vobis, sed quicumque voluerit fieri maior erit vester mi-
nister, et quicumque voluerit in vobis primus esse
erit omnium servus. Nam et filius hominis non ve-
nit ut ministraretur ei, sed ut ministraret
et daret animam suam redemptionem pro multis. Et ve-
niunt Ierico. Et proficiscente eo de Ierico et di-
scipulis eius et plurima multitudine, filius Ti-
mei Bartimeus cecus sedebat iuxta viam men-
dicans. Qui cum audisset quia Iesus Nazarenus est, ce-
pit clamare et dicere: Fili David Iesu, miserere mei. Et com-
minabantur ei multi ut taceret. At ille multo
magis clamabat: Fili David, miserere mei. Et stans
Iesus precepit illum vocari. Et vocant cecum dicen-
tes ei: Animequior esto, surge, vocat te. Qui proie-
cto vestimento suo exiliens venit ad eum. Et respondens
Iesus dixit ei: Quid vis tibi faciam? Cecus autem dixit
ei: Rabboni, ut videam. Iesus autem ait illi: Vade,
fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit et se-
quebatur eum in via.
XI
Et cum appropinquaret Ierosolime et Bethanie
ad montem Olivarum, mittit duos ex discipulis
suis et ait illis: Ite in castellum quod contra vos est, et
statim introeuntes illuc invenietis pullum ligatum
super quem nemo adhuc hominum sedit; solvite illum
et adducite. Et si quis vobis dixerit: Quid facitis?
dicite quia domino necessarius est; et continuo illum di-

unt. Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in bivio et solvunt eum. Et quidam de illic stantibus dicebant illis: Quid facitis solventes pullum? Qui dixerunt eis sicut preceperat illis Ihesus, et dimiserunt eis. Et duxerunt pullum ad Ihesum, et imponunt illi vestimenta sua, et sedit super eum. Multi autem vestimenta sua straverunt in via; alii autem frondes cedebant de arboribus et sternebant in via. Et qui preibant et qui sequebantur clamabant dicentes: Osanna, benedictus qui venit in nomine Domini; benedictum quod venit regnum patris nostri David; osanna in excelsis. Et introivit Ierosolimam in templum. Et circumspectis omnibus, cum iam vespera esset hora, exiit in Bethaniam cum .xii. Et alia die cum exirent a Bethania, esuriit. Cumque vidisset ficum habentem folia a longe, venit si quid forte inveniret in ea; et cum venisset ad eam, nichil invenit preter folia. Non enim erat tempus ficorum. Et respondens dixit ei: Iam non amplius in eternum quisquam ex te fructum manducet. Et audiebant discipuli eius. Et veniunt iterum Ierosolimam. Et cum introisset in templum, cepit eicere vendentes et ementes in templo, et mensas nummulariorum et cathedras vendentium columbas evertit; et non sinebat ut quisquam transferret vas per templum. Et docebat dicens eis: Nonne scriptum est quia domus mea domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem fecistis eam speluncam latronum. Quo audito principes sacerdotum et scribe querebant quomodo eum perderent; timebant enim eum, quia universa turba admirabatur super doctrina eius. Et cum vespera facta esset, egrediebatur de civitate. Et cum mane transirent, viderunt ficum aridam factam a radicibus. Et recordatus Petrus dicit ei: Rabbi, ecce ficus cui maledixisti aruit. Et respondens Ihesus ait illis: Habete fidem Dei. Amen dico vobis quia quicumque dixerit huic monti: Tollere et mittere in mare, et non hesitaverit in corde suo, sed crediderit quia quodcumque dixerit fiat, fiet ei. Propterea dico vobis: Omnia quecumque orantes petitis, credite quia accipietis, et venient vobis. Et cum stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis adversus aliquem, ut et Pater vester qui in celis est dimittat vobis peccata vestra. Quod si vos non dimiseritis, nec Pater vester qui in celis est dimittet vobis peccata vestra. Et veniunt rursum Ierosolimam. Et cum ambularet in templo, veniunt ad eum summi sacerdotes et scribe et seniores, et dicunt illi: In qua potestate hec facis? Aut quis tibi dedit hanc potestatem ut ista facias? Ihesus autem respondens ait illis: Interrogabo vos et ego unum verbum, et respondete michi, et dicam vobis in qua potestate hec faciam. Baptismum Iohannis de celo erat an ex hominibus? Respondete michi. At illi cogitabant secum dicentes: Si dixerimus De celo, dicet nobis: Quare ergo non credidistis ei? Si dixerimus Ex hominibus, timemus populum. Omnes enim habebant Iohannem quia vere propheta esset. Et respondentes dicunt Ihesu: Nescimus. Et respondens Ihesus ait illis: Neque ego dico vobis in qua potestate hec faciam.

XII

Et cepit illis in parabolis loqui: Vineam pastinavit homo, et circumdedit sepem, et fodit lacum, et edificavit turrim, et locavit eam agricolis, et peregre profectus est. Et misit ad agricolas in tempore servum ut ab agricolis acciperet de fructu vinee. Qui apprehensum eum ceciderunt et dimiserunt vacuum. Et iterum misit ad illos alium servum, et illum in capite vulneraverunt et contumeliis affecerunt. Et rursum alium misit, et illum occiderunt; et plures alios, quosdam cedentes, alios vero occidentes. Adhuc ergo unum habens filium karissimum, et illum misit ad eos novissimum, dicens: Quia forte reverebuntur filium meum. Coloni autem dixerunt ad invicem: Hic est heres; venite occidamus eum, et nostra erit hereditas. Et apprehendentes eum occiderunt, et eiecerunt extra vineam. Quid ergo faciet dominus vinee? Veniet et perdet colonos, et dabit vineam aliis. Nec scripturam hanc legistis: Lapidem quem reprobaverunt edificantes, hic factus est in caput anguli; a Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris? Et querebant eum tenere, et timuerunt turbam; cognoverunt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt. Et mittunt ad eum quosdam ex Phariseis et Herodianis ut eum caperent in verbo. Qui venientes dicunt ei: Magister, scimus quia verax es, et non curas quemquam; nec enim vides in faciem hominum, sed in veritate viam Dei doces. Licet tributum dari Cesari, an non dabimus? Qui sciens versutiam eorum ait illis: Quid me temptatis? Afferte michi denarium ut videam. At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cuius est ymago hec et inscriptio? Dicunt illi: Cesaris. Respondens autem Ihesus dixit eis: Reddite igitur que sunt Cesaris Cesari, et que sunt Dei Deo. Et mirabantur super eo. Et veniunt ad eum Saducei, qui dicunt resurrectionem non esse, et interrogabant eum dicentes: Magister, Moyses nobis scripsit ut si cuius frater mortuus fuerit et dimiserit uxorem et filios non reliquerit, accipiat frater eius uxorem ipsius et resuscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant: et primus accepit uxorem, et mortuus est non relicto semine; et secundus accepit eam, et mortuus est, et nec iste reliquit semen; et tertius similiter. Et acceperunt eam similiter .vii. et non reliquerunt semen. Novissima omnium defuncta est et mulier. In resurrectione ergo, cum resurrexerint, cuius de his erit uxor? Septem enim habuerunt eam uxorem. Et respondens Ihesus ait illis: Nonne ideo erratis, non scientes scripturas neque virtutem Dei? Cum enim a mortuis resurrexerint, neque nubent neque nubentur, sed sunt sicut angeli Dei in celis. De mortuis autem quod resurgant, non legistis in libro

moysi super rubum quomodo dixerit illi deus inquiens
ego sum deus abraham et deus ysaac et deus iacob.
Non est deus mortuorum sed uiuorum. Vos ergo multum
erratis. Et accessit unus de scribis qui audie-
rat illos conquirentes uidens quoniam bene illis
responderit, interrogauit eum quod esset primum
omnium mandatum. Ihesus autem respondit ei quia
primum omnium mandatum est. Audi israel
dominus deus tuus deus unus est. Et diliges dominum deum
tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et
ex tota mente tua, et ex tota uirtute tua. Hoc
est primum mandatum. Secundum autem simile est
illi. Diliges proximum tuum tamquam te ipsum.
Maius horum aliud mandatum non est. Et ait illi
scriba. Bene magister in ueritate dixisti quia
unus est deus, et non est alius preter eum. Et ut diligatur
ex toto corde, et ex toto intellectu, et ex tota a-
nima, et ex tota fortitudine, et diligere proximum
tamquam se ipsum maius est omnibus holocaustomatibus
et sacrificiis. Ihesus autem uidens quod sapi-
enter respondisset, dixit illi. Non es longe a regno
dei. Et nemo iam audebat eum interrogare.
Et respondens ihesus dicebat docens in templo.
Quomodo dicunt scribe christum esse filium dauid. Ipse
enim dauid dicit in spiritu sancto. Dixit dominus domino meo
sede a dextris meis. Donec ponam inimicos
tuos scabellum pedum tuorum. Ipse ergo dauid
dicit eum dominum, et unde est filius eius. Et mul-
ta turba eum libenter audiuit. Et dicebat eis in doc-
trina sua. Cauete a scribis qui uolunt in sto-
lis ambulare et salutari in foro, et in primis ca-
thedris sedere in synagogis, et primos discu-
bitus in cenis. qui deuorant domos uiduarum
sub obtentu prolixe orationis. Hii accipient prolixius
iudicium. Et sedens ihesus contra gazophilacium
aspiciebat quomodo turba iactaret es in gazophy-
lacium, et multi diuites iactabant multa.
Cum uenisset autem una uidua pauper, misit
duo minuta quod est quadrans. Et conuocans
discipulos suos ait illis. Amen dico uobis quoniam
uidua hec pauper plus omnibus misit qui
miserunt in gazophilacium. Omnes enim ex eo
quod abundabat illis miserunt. Hec uero de penuria
sua omnia que habuit misit totum uictum
suum.

XIII Et cum egrederetur de templo
ait illi unus ex discipulis suis. Magister
aspice quales lapides et quales structure. Et
respondens ihesus ait illi. Vides has omnes magnas
edificationes? Non relinquetur lapis super
lapidem qui non destruatur. Et cum sederet in
monte oliueti contra templum, interrogabant
eum separatim petrus et iacobus et iohannes et an-
dreas. Dic nobis quando ista fient, et quod signum
erit quando hec omnia incipient consummari. Et
respondens ihesus cepit dicere illis. Videte
ne quis uos seducat. Multi enim uenient
in nomine meo dicentes quia ego sum, et mul-
tos seducent. Cum audieritis autem bella
et opiniones bellorum ne timueritis, oportet enim
hec fieri, sed nondum finis. Exurget autem gens
super gentem, et regnum super regnum, et erunt
terremotus per loca et fames. Initium dolorum
hec. Videte autem uosmet ipsos. Tradent enim
uos in conciliis, et in synagogis uapulabitis,
et ante presides et reges stabitis propter me in testimo-
nium illis. Et in omnes gentes primum oportet predicari
euangelium. Et cum duxerint uos tradentes,
nolite precogitare quid loquamini, sed quod datum
uobis fuerit in illa hora id loquimini. Non
enim estis uos loquentes, sed spiritus sanctus. Tradet autem
frater fratrem in mortem, et pater filium, et consurgent filii
in parentes, et morte afficient eos, et eritis odio
omnibus hominibus propter nomen meum. Qui autem
sustinuerit in finem hic saluus erit. Cum
autem uideritis abominationem desolationis
stantem ubi non debet, qui legit intelligat,
qui in iudea sunt fugiant in montes. Et qui super
tectum ne descendat in domum, nec introeat ut
tollat quid de domo sua. Et qui in agro erit
non reuertatur retro tollere uestimentum suum.
Ve autem pregnantibus et nutrientibus in illis diebus.
Orate ergo ut hieme non fiant. Erunt enim dies
illi tribulationes tales quales non fuerunt ab initio
creature quam condidit deus usque nunc, neque
fient. Et nisi breuiasset dominus dies, non fuisset
salua omnis caro. Sed propter electos quos elegit
breuiauit dies. Et tunc si quis uobis dixerit
ecce hic est christus, ecce illic, ne credideritis.
Exurgent enim pseudochristi et pseudoprophete
et dabunt signa et portenta ad seducendos
si fieri potest etiam electos. Vos ergo uidete. Ecce predixi uobis
omnia. Sed in illis diebus post tribulationem
illam sol contenebrabitur, et luna non dabit
splendorem suum, et stelle celi erunt
decidentes, et uirtutes que sunt in celis moue-
buntur. Et tunc uidebunt filium hominis uenientem
in nubibus celi cum uirtute multa et gloria.
Et tunc mittet angelos suos et congregabit
electos suos a quattuor uentis, a summo terre
usque ad summum celi. A ficu autem discite parabolam.
Cum iam ramus eius tener fuerit et nata
fuerint folia, cognoscitis quia in proximo sit
estas. Sic et uos cum uideritis hec fieri
scitote quod in proximo sit in ostiis. Amen dico uobis
quoniam non transibit generatio hec donec omnia
hec fiant. Celum et terra transibunt,
uerba autem mea non transibunt. De die autem
illo uel hora nemo scit, neque angeli in celo, neque
filius nisi pater. Videte uigilate et orate.
Nescitis enim quando tempus sit. Sicut homo qui pe-

5 Q 2

[illegible] relinquid tempus [illegible]
[illegible] suis per rethiam cuique opus [illegible]
[illegible] ut vigilet. vigilate ergo [illegible]
[illegible] dominus domus veniat [illegible]
[illegible] nocte an galli cantu an mane [illegible]
[illegible] repente inveniat vos dormientes. quod
[illegible] vobis omnibus dico vigilate.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible marginal gloss]

procul secutus est eum usque intro in atrium summi sacerdotis, et sedebat cum ministris ad ignem et calefaciebat se. Summi vero sacerdotes et omne concilium quaerebant adversus Ihesum testimonium ut eum morti traderent nec inveniebant. Multi enim testimonium falsum dicebant adversus eum, et convenientia testimonia non erant. Et quidam surgentes falsum testimonium ferebant adversus eum dicentes: Quoniam nos audivimus eum dicentem: Ego dissolvam templum hoc manufactum et post triduum aliud non manufactum aedificabo. Et non erat conveniens testimonium illorum. Et exsurgens summus sacerdos in medium interrogavit Ihesum dicens: Non respondes quicquam ad ea quae tibi obiciuntur ab his? Ille autem tacebat et nihil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat eum et dicit ei: Tu es Christus filius dei benedicti? Ihesus autem dixit illi: Ego sum. Et videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis et venientem cum nubibus caeli. Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua ait: Quid adhuc desideramus testes? Audistis blasphemiam. Quid vobis videtur? Qui omnes condempnaverunt eum esse reum mortis. Et coeperunt quidam conspuere eum et velare faciem eius et colaphis eum caedere et dicere ei: Prophetiza. Et ministri alapis eum caedebant. Et cum esset Petrus in atrio deorsum, venit una ex ancillis summi sacerdotis, et cum vidisset Petrum calefacientem se, aspiciens illum ait: Et tu cum Ihesu Nazareno eras. At ille negavit dicens: Neque scio neque novi quid dicas. Et exiit foras ante atrium, et gallus cantavit. Rursus autem cum vidisset illum ancilla, coepit dicere circumstantibus quia hic ex illis est. At ille iterum negavit. Et post pusillum rursus qui adstabant dicebant Petro: Vere ex illis es, nam et Galilaeus es. Ille autem coepit anathematizare et iurare quia nescio hominem istum quem dicitis. Et statim iterum gallus cantavit. Et recordatus est Petrus verbi quod dixerat ei Ihesus: Priusquam gallus cantet bis, ter me negabis. Et coepit flere.

XV

Et confestim mane consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus et scribis et universo concilio, vincientes Ihesum duxerunt et tradiderunt Pilato. Et interrogavit eum Pilatus: Tu es rex Iudaeorum? At ille respondens ait illi: Tu dicis. Et accusabant eum summi sacerdotes in multis. Pilatus autem rursum interrogavit eum dicens: Non respondes quicquam? Vide in quantis te accusant.

Ihesus autem amplius nihil respondit ita ut miraretur Pilatus. Per diem autem festum dimittere solebat illis unum ex vinctis quemcumque petissent. Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum seditiosis erat vinctus, qui in seditione fecerat homicidium. Et cum ascendisset turba, coepit rogare sicut semper faciebat illis. Pilatus autem respondit eis et dixit: Vultis dimittam vobis regem Iudaeorum? Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum summi sacerdotes. Pontifices autem concitaverunt turbam ut magis Barabban dimitteret eis. Pilatus autem iterum respondens ait illis: Quid ergo vultis faciam regi Iudaeorum? At illi iterum clamaverunt: Crucifige eum. Pilatus vero dicebat illis: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant: Crucifige eum. Pilatus autem volens populo satisfacere dimisit illis Barabban et tradidit Ihesum flagellis caesum ut crucifigeretur. Milites autem duxerunt eum in atrium praetorii et convocant totam cohortem, et induunt eum purpuram et imponunt ei plectentes spineam coronam. Et coeperunt salutare eum: Ave rex Iudaeorum. Et percutiebant caput eius harundine et conspuebant eum, et ponentes genua adorabant eum. Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpuram et induerunt eum vestimentis suis. Et educunt illum ut crucifigerent eum. Et angariaverunt praetereuntem quempiam Simonem Cyrenaeum venientem de villa, patrem Alexandri et Rufi, ut tolleret crucem eius. Et perducunt illum in Golgotha locum, quod est interpretatum Calvariae locus. Et dabant ei bibere murratum vinum, et non accepit. Et crucifigentes eum diviserunt vestimenta eius mittentes sortem super eis quis quid tolleret. Erat autem hora tertia et crucifixerunt eum. Et erat titulus causae eius inscriptus: Rex Iudaeorum. Et cum eo crucifigunt duos latrones, unum a dextris et alium a sinistris eius. Et impleta est scriptura quae dicit: Et cum iniquis reputatus est. Et praetereuntes blasphemabant eum moventes capita sua et dicentes: Va, qui destruis templum et in tribus diebus aedificas, salvum fac temet ipsum descendens de cruce. Similiter et summi sacerdotes ludentes ad alterutrum cum scribis dicebant: Alios salvos fecit, se ipsum non potest salvum facere. Christus rex Israhel descendat nunc de cruce ut videamus et credamus. Et qui cum eo crucifixi erant conviciabantur ei. Et facta hora sexta tenebrae factae sunt per totam terram usque in horam nonam. Et hora nona exclamavit Ihesus voce magna dicens: Heloi Heloi lema sabacthani, quod est interpretatum: Deus meus [illegible]

B. sic habe.

Ergo a [illegible] [illegible gloss]

…[dere]liquisti me. Et quidam de circumstantibus audientes dicebant: ecce heliam vocat. Currens autem unus et implens spongiam aceto circumponensque calamo potum dabat ei dicens: sinite, videamus si veniat helias ad deponendum eum. Ihesus autem emissa voce magna expiravit. Et velum templi scissum est in duo a summo usque deorsum. Videns autem centurio qui ex adverso stabat quia sic clamans expirasset ait: vere hic homo filius dei erat. Erant autem et mulieres de longe aspicientes, inter quas erat maria magdalene et maria iacobi minoris et ioseph mater et salome; et cum esset in galilea sequebantur eum et ministrabant ei, et alie multe que simul cum eo ascenderant ierosolimam. Et cum iam sero esset factum, quia erat parasceve quod est ante sabbatum, venit ioseph ab arimathia nobilis decurio, qui et ipse erat expectans regnum dei, et audacter introivit ad pylatum et petiit corpus ihesu. Pilatus autem mirabatur si iam obisset. Et accersito centurione interrogavit eum si iam mortuus esset. Et cum cognovisset a centurione, donavit corpus ioseph. Ioseph autem mercatus sindonem et deponens eum involvit sindone et posuit eum in monumento quod erat excisum de petra, et advolvit lapidem ad ostium monumenti. Maria autem magdalene et maria ioseph aspiciebant ubi poneretur.

xvi

Et cum transisset sabbatum, maria magdalene et maria iacobi et salome emerunt aromata ut venientes ungerent ihesum. Et valde mane una sabbatorum veniunt ad monumentum orto iam sole. Et dicebant ad invicem: quis revolvet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes viderunt revolutum lapidem; erat quippe magnus valde. Et introeuntes in monumentum viderunt iuvenem sedentem in dextris coopertum stola candida, et obstupuerunt. Qui dicit illis: nolite expavescere; ihesum queritis nazarenum crucifixum; surrexit, non est hic; ecce locus ubi posuerunt eum. Sed ite, dicite discipulis eius et petro quia precedit vos in galileam; ibi eum videbitis sicut dixit vobis. At ille exeuntes fugerunt de monumento; invaserat enim eas tremor et pavor, et nemini quicquam dixerunt; timebant enim. Surgens autem mane prima sabbati apparuit primo marie magdalene, de qua eiecerat septem demonia. Illa vadens nuntiavit his qui cum eo fuerant lugentibus et flentibus. Et illi audientes quia viveret et visus esset ab ea non crediderunt. Post hec autem duobus ex eis ambulantibus ostensus est in alia effigie euntibus in villam. Et illi euntes

luc. 24

nuntiaverunt ceteris, nec illis crediderunt. Novissime recumbentibus illis undecim apparuit, et exprobravit incredulitatem illorum et duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse a mortuis non crediderunt. Et dixit eis: euntes in mundum universum predicate evangelium omni creature. Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit; qui vero non crediderit condempnabitur. Signa autem eos qui crediderint hec sequentur: in nomine meo demonia eicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent, et si mortiferum quid biberint non eos nocebit; super egros manus imponent et bene habebunt. Et dominus quidem ihesus postquam locutus est eis assumptus est in celum et sedet a dextris dei. Illi autem profecti predicaverunt ubique, domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis.

**Incipit prologus in lucam e[vangelistam].**

Lucas syrus natione antiochensis, arte medicus, discipulus apostolorum, postea paulum secutus usque ad confessionem eius, serviens domino sine crimine. Nam neque uxorem umquam habuit neque filios; septuaginta et quatuor annorum obiit in bithinia plenus spiritu sancto. Qui cum iam scripta essent evangelia per matheum quidem in iudea, per marcum autem in ytalia, sancto instigante spiritu in achaie partibus hoc scripsit evangelium, significans etiam ipse in principio ante alia esse descripta. Cui extra ea que ordo evangelice dispositionis exposcit, ea maxime necessitas laboris fuit, ut primum grecis fidelibus omni perfectione venturi in carnem dei christi manifestata, ne iudaicis fabulis attenti in solo legis desiderio tenerentur, vel ne hereticis fabulis et stultis sollicitationibus seducti exciderent a veritate, elaboraret; dehinc ut in principio evangelii iohannis nativitate presumpta, cui evangelium scriberet et in quo electus scriberet indicaret, contestans in se completa esse que essent ab aliis inchoata. Cui ideo post baptismum filii dei a perfectione generationis in christo implete, repetende a principio nativitatis humane potestas permissa est, ut requirentibus demonstraret in quo apprehendens erat per nathan filium david introitu recurrentis in deum generationis admisso, indisparabilis dei predicans in hominibus christum suum, perfecti opus hominis redire in se per filium faceret, qui per david patrem venientibus iter prebebat in christo. Cui luce non inmerito etiam scribendorum actuum apostolicorum potestas in ministerio datur, ut deo in deum pleno et filio perditionis extincto, oratione ab apostolis facta sorte domini electionis numerus compleretur, sicque paulus consummationem apostolicis actibus daret, quem diu contra stimulum recalcitrantem dominus elegisset. Quod legentibus ac requirentibus deum, etsi per…

singula expediri a nobis utile fuerit, sciente eo qui operatur agricolam oportere de fructibus suis edere, vitavimus publicam curiositatem, ne non tam demonstrare volentibus deum videremur quam fastidientibus prodidisse.

Incipit prologus Luce.

Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem que in nobis complete sunt rerum, sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt et ministri fuerunt sermonis, visum est et michi assecuto a principio omnibus diligenter ex ordine tibi scribere optime Theophile, ut cognoscas eorum verborum de quibus eruditus es veritatem.

Incipit Lucas evangelium.

I Fuit in diebus Herodis regis Iudee sacerdos quidam nomine Zacharias de vice Abia, et uxor illius de filiabus Aaron, et nomen eius Elisabeth. Erant autem iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis et iustificationibus Domini sine querela. Et non erat illis filius, eo quod esset Elisabeth sterilis, et ambo processissent in diebus suis. Factum est autem cum sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis sue ante Deum, secundum consuetudinem sacerdotii sorte exiit ut incensum poneret, ingressus in templum Domini. Et omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi. Apparuit autem illi angelus Domini stans a dextris altaris incensi. Et Zacharias turbatus est videns, et timor irruit super eum. Ait autem ad illum angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua, et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium, et vocabis nomen eius Iohannem. Et erit gaudium tibi et exultatio, et multi in nativitate eius gaudebunt. Erit enim magnus coram Domino, et vinum et siceram non bibet, et Spiritu Sancto replebitur adhuc ex utero matris sue. Et multos filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum. Et ipse precedet ante illum in spiritu et virtute Helie, ut convertat corda patrum in filios et incredulos ad prudentiam iustorum, parare Domino plebem perfectam. Et dixit Zacharias ad angelum: Unde hoc sciam? Ego enim sum senex, et uxor mea processit in diebus suis. Et respondens angelus dixit ei: Ego sum Gabriel qui asto ante Deum, et missus sum loqui ad te et hec tibi evangelizare. Et ecce eris tacens et non poteris loqui usque in diem quo hec fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis, que implebuntur in tempore suo. Et erat plebs expectans Zachariam, et mirabantur quod tardaret ipse in templo. Egressus autem non poterat loqui ad illos, et cognoverunt quod visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, et permansit mutus. Et factum est ut impleti sunt dies officii eius, abiit in domum suam. Post hos autem dies concepit Elisabeth uxor eius, et occultabat se mensibus quinque dicens: Quia sic fecit michi Dominus in diebus quibus respexit auferre obprobrium meum inter homines. In mense autem sexto missus est angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilee cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro cui nomen erat Ioseph de domo David, et nomen virginis Maria. Et ingressus angelus ad eam dixit: Ave gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Que cum audisset turbata est in sermone eius, et cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait angelus ei: Ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in utero et paries filium, et vocabis nomen eius Iesum. Hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur, et dabit illi Dominus Deus sedem David patris eius, et regnabit in domo Iacob in eternum, et regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Et respondens angelus dixit ei: Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi; ideoque et quod nascetur ex te sanctum vocabitur Filius Dei. Et ecce Elisabeth cognata tua et ipsa concepit filium in senectute sua, et hic mensis sextus est illi que vocatur sterilis, quia non erit impossibile apud Deum omne verbum. Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat michi secundum verbum tuum. Et discessit ab illa angelus. Exurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana cum festinatione in civitatem Iuda, et intravit in domum Zacharie et salutavit Elisabeth. Et factum est ut audivit salutationem Marie Elisabeth, exultavit infans in utero eius, et repleta est Spiritu Sancto Elisabeth, et exclamavit voce magna et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui. Et unde hoc michi ut veniat mater Domini mei ad me? Ecce enim ut facta est vox salutationis tue in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo. Et beata que credidisti, quoniam perficientur ea que dicta sunt tibi a Domino. Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum, et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo, quia respexit humilitatem ancille sue. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes, quia fecit michi magna qui potens est, et sanctum nomen eius, et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum. Fecit potentiam in brachio suo

[illegible]

[illegible]

[illegible]

…sit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles. Esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes. Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiae suae. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini eius in saecula. Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus, et reversa est in domum suam. Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, et peperit filium. Et audierunt vicini et cognati eius quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa, et congratulabantur ei. Et factum est in die octavo venerunt circumcidere puerum, et vocabant eum nomine patris sui Zachariam. Et respondens mater eius dixit: Nequaquam, sed vocabitur Iohannes. Et dixerunt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. Innuebant autem patri eius quem vellet vocari eum. Et postulans pugillarem scripsit dicens: Iohannes est nomen eius. Et mirati sunt universi. Apertum est autem illico os eius et lingua eius, et loquebatur benedicens Deum. Et factus est timor super omnes vicinos eorum, et super omnia montana Iudaeae divulgabantur omnia verba haec; et posuerunt omnes qui audierant in corde suo, dicentes: Quis putas puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo. Et Zacharias pater eius impletus est Spiritu sancto, et prophetavit dicens: Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suae, et erexit cornu salutis nobis in domo David pueri sui. Sicut locutus est per os sanctorum qui a saeculo sunt prophetarum eius: salutem ex inimicis nostris, et de manu omnium qui oderunt nos; ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, et memorari testamenti sui sancti; iusiurandum quod iuravit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis, ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati serviamus illi in sanctitate et iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Et tu puer, propheta Altissimi vocaberis; praeibis enim ante faciem Domini parare vias eius, ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum eorum, per viscera misericordiae Dei nostri, in quibus visitavit nos oriens ex alto, illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Puer autem crescebat et confortabatur spiritu, et erat in desertis usque in diem ostensionis suae ad Israel.

Factum est autem in diebus illis, exiit edictum a Caesare Augusto ut describeretur universus orbis. Haec descriptio prima facta est a praeside Syriae Cyrino. Et ibant omnes ut profiterentur singuli in suam civitatem. Ascendit autem et Ioseph a Galilaea de civitate Nazareth in Iudaeam in civitatem David quae vocatur Bethleem, eo quod esset de domo et familia David, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore praegnante. Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret. Et peperit filium suum primogenitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum in praesepio, quia non erat ei locus in diversorio. Et pastores erant in regione eadem vigilantes et custodientes vigilias noctis supra gregem suum. Et ecce angelus Domini stetit iuxta illos, et claritas Dei circumfulsit illos, et timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus: Nolite timere; ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David. Et hoc vobis signum: invenietis infantem pannis involutum et positum in praesepio. Et subito facta est cum angelo multitudo militiae caelestis laudantium Deum et dicentium: Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis. Et factum est ut discesserunt ab eis angeli in caelum, pastores loquebantur ad invicem: Transeamus usque Bethleem, et videamus hoc verbum quod factum est, quod Dominus ostendit nobis. Et venerunt festinantes, et invenerunt Mariam et Ioseph et infantem positum in praesepio. Videntes autem cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc. Et omnes qui audierunt mirati sunt, et de his quae dicta erant a pastoribus ad ipsos. Maria autem conservabat omnia verba haec, conferens in corde suo. Et reversi sunt pastores glorificantes et laudantes Deum in omnibus quae audierant et viderant, sicut dictum est ad illos. Et postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur, vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur. Et postquam impleti sunt dies purgationis eius secundum legem Moysi, tulerunt illum in Hierusalem ut sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vulvam sanctum Domino vocabitur; et ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat in Hierusalem cui nomen Symeon, et homo iste iustus et timoratus, expectans consolationem Israel, et Spiritus sanctus erat in eo. Et responsum acceperat a Spiritu sancto non visurum se mortem nisi prius videret Christum Domini. Et venit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerum Iesum parentes eius ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo, et ipse accepit eum in ulnas suas, et benedixit Deum et dixit: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum…

um. quod parasti ante faciem omnium populo-
rum lumen ad revelationem gentium et gloriam
plebis tuae Israhel. Et erant pater eius et mater
mirantes super his quae dicebantur de illo.
Et benedixit illis Symeon et dixit ad Mariam
matrem eius. Ecce positus est hic in ruinam
et resurrectionem multorum in Israhel et in
signum cui contradicetur. Et tuam ipsius
animam pertransibit gladius ut revelentur
ex multis cordibus cogitationes. Et erat Anna
prophetissa filia Phanuhel de tribu Aser. Haec
processerat in diebus multis. et vixerat cum
viro suo annis septem a virginitate sua.
Et haec vidua usque ad annos octoginta quattuor
quae non discedebat de templo ieiuniis et obse-
crationibus serviens nocte ac die. Et haec ipsa
hora superveniens confitebatur domino et loque-
batur de illo omnibus qui expectabant re-
demptionem Israhel. Et ut perfecerunt omnia secundum
legem domini reversi sunt in Galilaeam in
civitatem suam Nazareth. Puer autem cresce-
bat et confortabatur plenus sapientia et gratia dei
erat in illo. Et ibant parentes eius per omnes
annos in Hierusalem in die sollempni paschae. Et
cum factus esset annorum duodecim ascendentibus
illis Hierosolimam secundum consuetudinem diei fes-
ti consummatisque diebus cum redirent remansit
puer Iesus in Hierusalem. Et non cognoverunt
parentes eius. Existimantes autem illum esse in
comitatu venerunt iter diei et requirebant
eum inter cognatos et notos. et non invenien-
tes regressi sunt in Hierusalem requirentes eum.
Et factum est post triduum invenerunt illum
in templo sedentem in medio doctorum audien-
tem illos et interrogantem. Stupebant autem omnes qui
eum audiebant super prudentia et responsis
eius. et videntes admirati sunt. Et dixit mater
eius ad illum. Fili quid fecisti nobis sic. Ecce
pater tuus et ego dolentes quaerebamus te. Et ait
ad illos. Quid est quod me quaerebatis. nesciebatis
quia in his quae patris mei sunt oportet me
esse. Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus
est ad illos. Et descendit cum eis et venit Na-
zareth et erat subditus illis. Et mater eius con-
servabat omnia verba haec conferens in corde su-
o. Et Iesus proficiebat sapientia et aetate et gratia apud
deum et homines.

III

Anno autem quinto decimo imperii Tiberii Caesaris praesidente
Pontio Pilato Iudaeae tetrarcha autem Galilae-
ae Herode Philippo autem fratre eius tetrarcha
Itureae et Traconitidis regionis et Lysania Ab-
ilinae tetrarcha sub principibus sacerdotum An-
na et Caipha factum est verbum domini super Iohan-
nem Zachariae filium in deserto. Et venit
in omnem regionem Iordanis praedicans bap-
tismum paenitentiae in remissionem peccatorum. sicut
scriptum est in libro sermonum Ysaiae pro-
phetae. Vox clamantis in deserto parate viam
domini. rectas facite semitas eius. Omnis vallis
implebitur et omnis mons et collis humilia-
bitur et erunt prava in directa et aspera in vias
planas. Et videbit omnis caro salutare dei.
Dicebat ergo ad turbas quae exiebant ut
baptizarentur ab ipso. Genimina viperarum
quis ostendit vobis fugere a ventura ira.
Facite ergo fructus dignos paenitentiae et ne coepe-
ritis dicere patrem habemus Abraham. Dico enim
vobis quia potens est deus de lapidibus istis suscitare
filios Abrahae. Iam enim securis ad radicem
arborum posita est. Omnis ergo arbor quae
non facit fructum bonum exciditur et in ignem
mittitur. Et interrogabant eum turbae dicentes
Quid ergo faciemus. Respondens autem dicebat illis. Qui
habet duas tunicas det non habenti et qui habet escas
similiter faciat. Venerunt autem et publicani ut
baptizarentur et dixerunt ad illum. Magister quid
faciemus. At ille dixit ad eos. Nihil amplius
quam quod constitutum est vobis faciatis.
Interrogabant autem eum et milites dicentes.
Quid faciemus et nos. Et ait illis. Neminem
concutiatis neque calumniam faciatis et conten-
ti estote stipendiis vestris. Existimante autem
populo et cogitantibus omnibus in cordibus suis
de Iohanne ne forte ipse esset Christus respondit Iohannes dicens
omnibus. Ego quidem aqua baptizo vos. Ve-
niet autem fortior me post me cuius non sum
dignus solvere corrigiam calciamentorum eius.
Ipse vos baptizabit in spiritu sancto et igni. Cuius ven-
tilabrum in manu eius et purgabit aream su-
am et congregabit triticum in horreum suum
paleas autem conburet igni inextinguibili.
Multa quidem et alia exhortans evange-
lizabat populum. Herodes autem tetrarcha cum
corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris sui
et de omnibus malis quae fecit Herodes adiecit
et hoc super omnia et inclusit Iohannem in car-
cere. Factum est autem cum baptizaretur omnis populus et Iesu
baptizato et orante apertum est caelum et descen-
dit spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum et
vox de caelo facta est. Tu es filius meus dilectus
in te complacuit mihi. Et ipse Iesus erat incipiens
quasi annorum XXX ut putabatur filius Ioseph
Qui fuit Heli. Qui fuit Matthat. qui fuit
Levi. qui fuit Melchi. qui fuit Ianne.
qui fuit Ioseph. Qui fuit Matthathiae qui
fuit Amos. qui fuit Naum. Qui fuit Esli
qui fuit Naggae. qui fuit Maath. Qui fuit
Matthathiae. qui fuit Semei. qui fuit Ioseph
Qui fuit Iuda. qui fuit Iohanna. qui fuit
Resa. Qui fuit Zorobabel. qui fuit Salath-

CAP

... qui fuit neri. Qui fuit melchi. qui fuit addi. qui fuit cosan. Qui fuit helmadan. qui fuit her. Qui fuit ihesu. Qui fuit eliezer. qui fuit iorim. qui fuit mathat. Qui fuit leui. Qui fuit symeon. Qui fuit iude. Qui fuit ioseph. qui fuit iona. qui fuit eliachim. Qui fuit melcha. qui fuit menna. qui fuit mathatha. Qui fuit nathan. qui fuit dauid. qui fuit iesse. Qui fuit obeth. qui fuit booz. qui fuit salmon. Qui fuit naason. qui fuit aminadab. qui fuit aram. Qui fuit esron. qui fuit phares. qui fuit iude. Qui fuit iacob. qui fuit ysaac. qui fuit abraham. Qui fuit thare. qui fuit nachor. qui fuit seruch. Qui fuit ragau. qui fuit falech. qui fuit heber. Qui fuit sale. qui fuit chainan. qui fuit arphaxath. Qui fuit sem. qui fuit noe. qui fuit lamech. Qui fuit mathusale. qui fuit enoch. qui fuit iareth. Qui fuit malaleel. qui fuit chainan. qui fuit enos. Qui fuit seth. qui fuit adam. qui fuit dei.

Ihesus autem plenus spiritu sancto regressus est a iordane, et agebatur a spiritu in desertum diebus xl. et temptabatur a diabolo. Et nichil manducauit in diebus illis. et consummatis illis esuriit. Dixit autem illi diabolus. Si filius dei es. dic lapidi huic ut panis fiat. Et respondit ad illum ihesus. Scriptum est. quia non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo dei. Et duxit illum diabolus in montem altissimum, et ostendit illi omnia regna orbis terre in momento temporis. et ait illi. Tibi dabo potestatem hanc uniuersam. et gloriam illorum. quia michi tradita sunt, et cui uolo do illa. Tu ergo si adoraueris coram me, erunt tua omnia. Et respondens ihesus dixit illi. Scriptum est. Dominum deum tuum adorabis, et illi soli seruies. Et duxit illum in ierusalem, et statuit eum supra pinnam templi. et dixit illi. Si filius dei es, mitte te hinc deorsum. Scriptum est enim quod angelis suis mandauit de te. ut conseruent te. et quia in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Et respondens ihesus ait illi. Dictum est. Non temptabis dominum deum tuum. Et consummata omni temptatione, diabolus recessit ab illo usque ad tempus. Et regressus est ihesus in uirtute spiritus in galileam. et fama exiit per uniuersam regionem de illo. Et ipse docebat in synagogis eorum. et magnificabatur ab omnibus. Et uenit nazareth ubi erat nutritus. et intrauit secundum consuetudinem suam die sabbati in synagogam. et surrexit legere. Et traditus est illi liber ysaie prophete. Et ut reuoluit librum. inuenit locum ubi scriptum erat. Spiritus domini super me. eo quod unxerit me. euangelizare pauperibus misit me. sanare contritos corde. predicare captiuis remissionem. et cecis uisum. dimittere confractos in remissionem. predicare annum domini acceptum. et diem retributionis. Et cum plicuisset librum. reddidit ministro. et sedit. Et omnium in synagoga oculi erant intendentes in eum. Cepit autem dicere ad illos. quia hodie impleta est hec scriptura in auribus uestris. Et omnes testimonium illi dabant. et mirabantur in uerbis gratie que procedebant de ore ipsius. Et dicebant. Nonne hic est filius ioseph. Et ait illis. Utique dicetis michi hanc similitudinem. Medice cura te ipsum. Quanta audiuimus facta in capharnaum. fac et hic in patria tua. Ait autem. Amen dico uobis. quia nemo propheta acceptus est in patria sua. In ueritate dico uobis. multe uidue erant in diebus helye in israel. quando clausum est celum annis tribus et mensibus sex. cum facta esset fames magna in omni terra. et ad nullam illarum missus est helyas nisi in sarepta sidonie. ad mulierem uiduam. Et multi leprosi erant in israel sub helyseo propheta. et nemo eorum mundatus est nisi naaman syrus. Et repleti sunt omnes in synagoga ira. hec audientes. Et surrexerunt et eiecerunt illum extra ciuitatem. et duxerunt illum usque ad supercilium montis supra quem ciuitas illorum erat edificata. ut precipitarent eum. Ipse autem transiens per medium illorum ibat. Et descendit in capharnaum ciuitatem galilee. ibique docebat eos sabbatis. Et stupebant in doctrina eius. quia in potestate erat sermo ipsius. Et in synagoga erat homo habens demonium inmundum. et exclamauit uoce magna dicens. Sine. quid nobis et tibi ihesu nazarene. uenisti perdere nos. Scio te qui sis sanctus dei. Et increpauit illum ihesus dicens. Obmutesce. et exi ab eo. Et cum proiecisset illud demonium in medium. exiit ab illo. nichilque eum nocuit. Et factus est pauor in omnibus. et colloquebantur ad inuicem dicentes. Quod est hoc uerbum. quia in potestate et uirtute imperat inmundis spiritibus. et exeunt. Et diuulgabatur fama de illo. in omnem locum regionis. Surgens autem de synagoga introiuit in domum symonis. Socrus autem symonis tenebatur magnis febribus. et rogauerunt illum pro ea. Et stans super illam imperauit febri. et dimisit illam. Et continuo surgens ministrabat illis. Cum sol autem occidisset. omnes qui habebant infirmos uariis languoribus ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens. curabat eos. Exibant autem demonia a multis clamantia et dicentia. Quia tu es filius dei. Et increpans non sinebat ea loqui. quia sciebant ipsum esse christum. Facta

Et rogauit illum pro illa. Et stans super illam imperauit febri.

V

Facta autem die egressus ibat in desertum locum, et turbae requirebant eum, et venerunt usque ad ipsum, et detinebant illum ne discederet ab eis. Quibus ille ait: Quia et aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum dei, quia ideo missus sum. Et erat praedicans in synagogis Galilaeae.

Factum est autem cum turbae irruerent in eum ut audirent verbum dei, et ipse stabat secus stagnum Genesareth. Et vidit duas naves stantes secus stagnum; piscatores autem descenderant et lavabant retia. Ascendens autem in unam navim quae erat Simonis, rogavit eum a terra reducere pusillum. Et sedens docebat de navicula turbas. Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, et laxate retia vestra in capturam. Et respondens Simon dixit illi: Praeceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus; in verbo autem tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam; rumpebatur autem rete eorum. Et annuerunt sociis qui erant in alia navi, ut venirent et adiuvarent eos. Et venerunt, et impleverunt ambas naviculas, ita ut pene mergerentur. Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Iesu dicens: Exi a me, quia homo peccator sum, domine. Stupor enim circumdederat eum et omnes qui cum illo erant in captura piscium quam ceperant; similiter autem Iacobum et Iohannem filios Zebedaei, qui erant socii Simonis. Et ait ad Simonem Iesus: Noli timere; ex hoc iam homines eris capiens. Et subductis ad terram navibus, relictis omnibus secuti sunt eum. Et factum est cum esset in una civitatum, et ecce vir plenus lepra, et videns Iesum, et procidens in faciem, rogavit eum dicens: Domine, si vis, potes me mundare. Et extendens manum tetigit eum dicens: Volo, mundare. Et confestim lepra discessit ab illo. Et ipse praecepit illi ut nemini diceret: sed vade, ostende te sacerdoti, et offer pro emundatione tua sicut praecepit Moyses, in testimonium illis. Perambulabat autem magis sermo de illo, et conveniebant turbae multae ut audirent et curarentur ab infirmitatibus suis. Ipse autem secedebat in desertum et orabat. Et factum est in una dierum, et ipse sedebat docens. Et erant pharisaei sedentes et legis doctores, qui venerant ex omni castello Galilaeae et Iudaeae et Hierusalem; et virtus domini erat ad sanandum eos. Et ecce viri portantes in lecto hominem qui erat paralyticus, et quaerebant eum inferre et ponere ante eum. Et non invenientes qua parte illum inferrent prae turba, ascenderunt supra tectum, et per tegulas summiserunt illum cum lecto in medium ante Iesum. Quorum fidem ut vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua. Et coeperunt cogitare scribae et pharisaei dicentes: Quis est hic qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere peccata nisi solus deus? Ut cognovit autem Iesus cogitationes eorum, respondens dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus vestris? Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata, an dicere: Surge et ambula? Ut autem sciatis quia filius hominis potestatem habet in terra dimittendi peccata, ait paralytico: Tibi dico, surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam. Et confestim consurgens coram illis tulit lectum in quo iacebat, et abiit in domum suam magnificans deum. Et stupor apprehendit omnes, et magnificabant deum. Et repleti sunt timore dicentes: Quia vidimus mirabilia hodie. Et post haec exiit, et vidit publicanum nomine Levi sedentem ad teloneum, et ait illi: Sequere me. Et relictis omnibus surgens secutus est eum. Et fecit ei convivium magnum Levi in domo sua; et erat turba multa publicanorum et aliorum qui cum illis erant discumbentes. Et murmurabant pharisaei et scribae eorum dicentes ad discipulos eius: Quare cum publicanis et peccatoribus manducatis et bibitis? Et respondens Iesus dixit ad illos: Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent. Non veni vocare iustos, sed peccatores in paenitentiam. At illi dixerunt ad eum: Quare discipuli Iohannis ieiunant frequenter et obsecrationes faciunt, similiter et pharisaeorum, tui autem edunt et bibunt? Quibus ipse ait: Numquid potestis filios sponsi, dum cum illis est sponsus, facere ieiunare? Venient autem dies cum ablatus fuerit ab illis sponsus, et tunc ieiunabunt in illis diebus. Dicebat autem et similitudinem ad illos: Quia nemo commissuram a novo vestimento immittit in vestimentum vetus; alioquin et novum rumpit, et veteri non convenit commissura a novo. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres; alioquin rumpet vinum novum utres, et ipsum effundetur, et utres peribunt; sed vinum novum in utres novos mittendum est, et utraque conservantur. Et nemo bibens vetus statim vult novum; dicit enim: Vetus melius est.

Factum est autem in sabbato secundo primo cum transiret per sata, vellebant discipuli eius spicas, et manducabant confricantes manibus. Quidam autem pharisaeorum dicebant illis: Quid facitis quod non licet in sabbatis? Et respondens Iesus ad eos dixit: Nec hoc legistis quod fecit David cum esurisset ipse et

[illegible]

in domum Dei, et panes propositionis sumpsit et manducavit, et dedit his qui cum ipso erant, quos non licet manducare nisi tantum sacerdotibus? Et dicebat illis: Quia dominus est Filius hominis etiam sabbati. Factum est autem et in alio sabbato, ut intraret in synagogam, et doceret. Et erat ibi homo, et manus eius dextra erat arida. Observabant autem scribae et pharisaei si in sabbato curaret: ut invenirent unde accusarent eum. Ipse vero sciebat cogitationes eorum: et ait homini qui habebat manum aridam: Surge, et sta in medium. Et surgens stetit. Ait autem ad illos Iesus: Interrogo vos si licet sabbatis bene facere, an male; animam salvam facere, an perdere? Et circumspectis omnibus dixit homini: Extende manum tuam. Et extendit: et restituta est manus eius. Ipsi autem repleti sunt insipientia, et colloquebantur ad invicem, quidnam facerent Iesu. Factum est autem in illis diebus, exiit in montem orare, et erat pernoctans in oratione Dei. Et cum dies factus esset, vocavit discipulos suos: et elegit duodecim ex ipsis, quos et apostolos nominavit: Simonem, quem cognominavit Petrum, et Andream fratrem eius, Iacobum, et Iohannem, Philippum, et Bartholomeum, Mattheum, et Thomam, Iacobum Alphei, et Simonem qui vocatur Zelotes, et Iudam Iacobi, et Iudam Scarioth, qui fuit proditor. Et descendens cum illis, stetit in loco campestri, et turba discipulorum eius, et multitudo copiosa plebis ab omni Iudea, et Ierusalem, et maritima, et Tyri, et Sidonis, qui venerant ut audirent eum, et sanarentur a languoribus suis. Et qui vexabantur a spiritibus immundis, curabantur. Et omnis turba querebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, et sanabat omnes. Et ipse elevatis oculis in discipulos suos, dicebat: Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei. Beati qui nunc esuritis, quia saturabimini. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Beati eritis cum vos oderint homines, et cum separaverint vos, et exprobraverint, et eiecerint nomen vestrum tamquam malum propter Filium hominis. Gaudete in illa die, et exsultate: ecce enim merces vestra multa est in celo: secundum hec enim faciebant prophetis patres eorum. Verumtamen ve vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram. Ve vobis qui saturati estis, quia esurietis. Ve vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis. Ve cum benedixerint vobis omnes homines: secundum hec enim faciebant pseudoprophetis patres eorum. Sed vobis dico qui auditis: diligite inimicos vestros, bene facite his qui oderunt vos. Benedicite maledicentibus vobis, et orate pro calumniantibus vos. Et qui te percutit in maxillam, prebe ei et alteram. Et ab eo qui aufert tibi vestimentum, et tunicam noli prohibere. Omni autem petenti te tribue: et qui aufert que tua sunt, ne repetas. Et prout vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis similiter. Et si diligitis eos qui vos diligunt, que vobis est gratia? Nam et peccatores diligentes se diligunt. Et si benefeceritis his qui vobis benefaciunt, que vobis est gratia? Siquidem et peccatores hoc faciunt. Et si mutuum dederitis his a quibus speratis recipere, que gratia est vobis? Nam et peccatores peccatoribus fenerantur, ut recipiant equalia. Verumtamen diligite inimicos vestros: benefacite, et mutuum date, nihil inde sperantes: et erit merces vestra multa, et eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos et malos. Estote ergo misericordes, sicut et Pater vester misericors est. Nolite iudicare, et non iudicabimini. Nolite condemnare, et non condemnabimini. Dimittite, et dimittetur vobis. Date, et dabitur vobis: mensuram bonam, et confertam, et coagitatam, et supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis. Dicebat autem illis et similitudinem: Numquid potest cecus cecum ducere? Nonne ambo in foveam cadunt? Non est discipulus super magistrum: perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem que in oculo tuo est non consideras? Et quomodo potes dicere fratri tuo: Frater, sine eiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita, eice primum trabem de oculo tuo: et tunc perspicies ut educas festucam de oculo fratris tui. Non est enim arbor bona que facit fructus malos: neque arbor mala faciens fructum bonum. Unaqueque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant uvam. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum: et malus homo de malo thesauro profert malum. Ex habundantia enim cordis os loquitur. Quid autem vocatis me Domine, Domine: et non facitis que dico? Omnis qui venit ad me, et audit sermones meos, et facit eos, ostendam vobis cui similis sit: similis est homini edificanti domum, qui fodit in altum, et posuit fundamentum supra petram: inundatione autem facta, illisum est flumen domui illi, et non potuit eam movere: fundata enim erat supra petram. Qui autem audit et non facit, similis est homini edificanti domum suam supra terram sine fundamento: in quam illisus est fluvius, et continuo cecidit: et facta est ruina domus illius magna.

VII

Cum autem implesset omnia verba sua in aures plebis, intravit Capharnaum. Centurionis a

autem cuiusdam servus male habens erat moriturus, qui illi erat pretiosus. Et cum audisset de Iesu, misit ad eum seniores Iudaeorum, rogans eum ut veniret et salvaret servum eius. At illi cum venissent ad Iesum, rogabant eum sollicite, dicentes ei: Quia dignus est ut hoc illi praestes; diligit enim gentem nostram, et synagogam ipse aedificavit nobis. Iesus autem ibat cum illis. Et cum iam non longe esset a domo, misit ad eum centurio amicos, dicens: Domine, noli vexari; non enim dignus sum ut sub tectum meum intres: propter quod et meipsum non sum dignum arbitratus ut venirem ad te: sed dic verbo, et sanabitur puer meus. Nam et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: et dico huic, Vade, et vadit: et alio, Veni, et venit: et servo meo, Fac hoc, et facit. Quo audito Iesus miratus est: et conversus sequentibus se turbis, dixit: Amen dico vobis, nec in Israel tantam fidem inveni. Et reversi qui missi fuerant domum, invenerunt servum qui languerat sanum. Et factum est, deinceps ibat in civitatem quae vocatur Naim: et ibant cum illo discipuli eius, et turba copiosa. Cum autem appropinquaret portae civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suae: et haec vidua erat: et turba civitatis multa cum illa. Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere. Et accessit, et tetigit loculum. Hi autem qui portabant, steterunt. Et ait: Adolescens, tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus, et coepit loqui. Et dedit illum matri suae. Accepit autem omnes timor: et magnificabant Deum, dicentes: Quia propheta magnus surrexit in nobis: et quia Deus visitavit plebem suam. Et exiit hic sermo in universam Iudaeam de eo, et in omnem circa regionem. Et nuntiaverunt Ioanni discipuli eius de omnibus his. Et convocavit duos de discipulis suis Ioannes, et misit ad Iesum, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Cum autem venissent ad eum viri, dixerunt: Ioannes Baptista misit nos ad te dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? In ipsa autem hora multos curavit a languoribus, et plagis, et spiritibus malis, et caecis multis donavit visum. Et respondens, dixit illis: Euntes renuntiate Ioanni quae audistis et vidistis: quia caeci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur: et beatus est quicumque non fuerit scandalizatus in me. Et cum discessissent nuntii Ioannis, coepit dicere de Ioanne ad turbas: Quid existis in desertum videre? arundinem vento moveri? Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce qui in veste pretiosa sunt, et in deliciis, in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? prophetam? utique dico vobis,

et plus quam prophetam. Hic est de quo scriptum est: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui praeparabit viam tuam ante te. Dico enim vobis: maior inter natos mulierum propheta Ioanne Baptista nemo est: qui autem minor est in regno Dei, maior est illo. Et omnis populus audiens et publicani, iustificaverunt Deum, baptizati baptismo Ioannis. Pharisaei autem et legisperiti consilium Dei spreverunt in semetipsos, non baptizati ab eo. Ait autem Dominus: Cui ergo similes dicam homines generationis huius? et cui similes sunt? Similes sunt pueris sedentibus in foro, et loquentibus ad invicem, et dicentibus: Cantavimus vobis tibiis, et non saltastis: lamentavimus, et non plorastis. Venit enim Ioannes Baptista, neque manducans panem, neque bibens vinum, et dicitis: Daemonium habet. Venit Filius hominis manducans et bibens, et dicitis: Ecce homo devorator, et bibens vinum, amicus publicanorum et peccatorum. Et iustificata est sapientia ab omnibus filiis suis. Rogabat autem illum quidam de pharisaeis ut manducaret cum illo. Et ingressus domum pharisaei discubuit. Et ecce mulier quae erat in civitate peccatrix, ut cognovit quod accubuisset in domo pharisaei, attulit alabastrum unguenti: et stans retro secus pedes eius, lacrimis coepit rigare pedes eius, et capillis capitis sui tergebat, et osculabatur pedes eius, et unguento ungebat. Videns autem pharisaeus, qui vocaverat eum, ait intra se dicens: Hic si esset propheta, sciret utique quae et qualis est mulier quae tangit eum: quia peccatrix est. Et respondens Iesus, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic. Duo debitores erant cuidam feneratori: unus debebat denarios quingentos, et alius quinquaginta. Non habentibus autem illis unde redderent, donavit utrisque. Quis ergo eum plus diligit? Respondens Simon dixit: Aestimo quia is cui plus donavit. At ille dixit ei: Recte iudicasti. Et conversus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: haec autem lacrimis rigavit pedes meos, et capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti: haec autem ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti: haec autem unguento unxit pedes meos. Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata. Et coeperunt qui simul accumbebant, dicere intra se: Quis est hic qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem: Fides tua te salvam fecit: vade in pace.

VIII

Et factum est deinceps, et ipse iter faciebat per civitates et castella praedicans et evangelizans regnum Dei: et duodecim cum illo. Et mulieres aliquae

[illegible]

curate erant a spiritibus malignis et infirmitatibus, Maria que vocatur Magdalene, de qua demonia vii exierant, et Iohanna uxor Cuze procuratoris Herodis, et Susanna, et alie multe, que ministrabant ei de facultatibus suis. Cum autem turba plurima conveniret et de civitatibus properarent ad eum, dixit per similitudinem: Exiit qui seminat seminare semen suum. Et dum seminat, aliud cecidit secus viam, et conculcatum est, et volucres celi comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram, et natum aruit, quia non habebat humorem. Et aliud cecidit inter spinas, et simul exorte spine suffocaverunt illud. Et aliud cecidit in terram bonam, et ortum fecit fructum centuplum. Hec dicens clamabat: Qui habet aures audiendi audiat. Interrogabant autem eum discipuli eius que esset hec parabola. Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, ceteris autem in parabolis, ut videntes non videant, et audientes non intelligant. Est autem hec parabola: Semen est verbum Dei. Qui autem secus viam, hi sunt qui audiunt; deinde venit diabolus et tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant. Nam qui supra petram, qui cum audierint cum gaudio suscipiunt verbum, et hi radices non habent, qui ad tempus credunt, et in tempore temptationis recedunt. Quod autem in spinis cecidit, hi sunt qui audierunt, et a sollicitudinibus et divitiis et voluptatibus vite euntes suffocantur, et non referunt fructum. Quod autem in bonam terram, hi sunt qui in corde bono et optimo audientes verbum retinent, et fructum afferunt in patientia. Nemo autem lucernam accendens operit eam vaso, aut subtus lectum ponit, sed supra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen. Non est enim occultum quod non manifestetur, nec absconditum quod non cognoscatur et in palam veniat. Videte ergo quomodo audiatis. Qui enim habet, dabitur illi, et quicumque non habet, etiam quod putat se habere auferetur ab illo. Venerunt autem ad illum mater et fratres eius, et non poterant adire eum pre turba. Et nuntiatum est illi: Mater tua et fratres tui stant foris, volentes te videre. Qui respondens dixit ad eos: Mater mea et fratres mei hi sunt qui verbum Dei audiunt et faciunt. Factum est autem in una dierum, et ipse ascendit in naviculam et discipuli eius, et ait ad illos: Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt. Et navigantibus illis obdormivit. Et descendit procella venti in stagnum, et complebantur, et periclitabantur. Accedentes autem suscitaverunt eum dicentes: Preceptor, perimus. At ille surgens increpavit ventum et tempestatem aque, et cessavit, et facta est tranquillitas. Dixit autem illis: Ubi est fides vestra? Qui timentes mirati sunt ad invicem dicentes: Quis putas

VIII

hic est, quia et ventis imperat et mari, et obediunt ei? Et navigaverunt ad regionem Gerasenorum, que est contra Galileam. Et cum egressus esset ad terram, occurrit illi quidam vir qui habebat demonium iam temporibus multis, et vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis. Is ut vidit Iesum, procidit ante illum, et exclamans voce magna dixit: Quid mihi et tibi est, Iesu fili Dei altissimi? Obsecro te, ne me torqueas. Precipiebat enim spiritui immundo ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, et vinciebatur catenis, et compedibus custoditus, et ruptis vinculis agebatur a demonio in deserta. Interrogavit autem illum Iesus dicens: Quod tibi nomen est? At ille dixit: Legio, quia intraverant demonia multa in eum. Et rogabant illum ne imperaret illis ut in abyssum irent. Erat autem ibi grex porcorum multorum pascentium in monte, et rogabant eum ut permitteret eos in illos ingredi. Et permisit illos. Exierunt ergo demonia ab homine et intraverunt in porcos, et impetu abiit grex per preceps in stagnum, et suffocatus est. Quod ut viderunt factum qui pascebant, fugerunt et nuntiaverunt in civitatem et in villas. Exierunt autem videre quod factum est, et venerunt ad Iesum, et invenerunt hominem sedentem a quo demonia exierant, vestitum ac sana mente, ad pedes eius, et timuerunt. Nuntiaverunt autem illis et qui viderant quomodo sanus factus esset a legione. Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Gerasenorum ut discederet ab ipsis, quia magno timore tenebantur. Ipse autem ascendens navem reversus est. Et rogabat illum vir a quo demonia exierant ut cum eo esset. Dimisit autem eum Iesus dicens: Redi in domum tuam, et narra quanta tibi fecerit Deus. Et abiit per universam civitatem, predicans quanta illi fecisset Iesus. Factum est autem cum redisset Iesus, excepit illum turba. Erant enim omnes expectantes eum. Et ecce venit vir cui nomen Iairus, et ipse princeps synagoge erat, et cecidit ad pedes Iesu, rogans eum ut intraret in domum eius, quia filia unica erat ei fere annorum xii, et hec moriebatur. Et contigit, dum iret, a turbis comprimebatur. Et mulier quedam erat in fluxu sanguinis ab annis xii, que in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari. Accessit retro et tetigit fimbriam vestimenti eius, et confestim stetit fluxus sanguinis eius. Et ait Iesus: Quis est qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus et qui cum illo erant: Preceptor, turbe te comprimunt et affligunt, et dicis: Quis me tetigit? Et dixit Iesus: Tetigit me aliquis, nam ego novi virtutem de me exisse. Videns autem mulier quia non latuit, tremens venit et procidit ante pedes eius, et ob quam causam tetigerit eum indicavit coram omni populo, et quemadmodum confestim sanata sit.

[illegible]

C IX

[illegible]

ei ipsos, et quemadmodum confestim sanata est.
At ipse dixit ei: Filia, fides tua te salvam fe-
cit, vade in pace. Adhuc illo loquente venit
quidam ad principem synagoge dicens ei:
Quia mortua est filia tua, noli vexare illum.
Ihesus autem audito hoc verbo respondit patri puel-
le: Noli timere, crede tantum et salva erit. Et
cum venisset ad domum, non permisit in-
trare secum quemquam nisi Petrum et Iohan-
nem et Iacobum et patrem et matrem puelle. Fle-
bant autem omnes et plangebant illam. At ille di-
xit: Nolite flere; non est enim mortua sed
dormit. Et deridebant eum, scientes quia mor-
tua esset. Ipse autem tenens manum eius clamavit
dicens: Puella, surge. Et reversus est spiritus eius, et
surrexit continuo. Et iussit illi dari mandu-
care. Et stupuerunt parentes eius, quibus precepit
ne alicui dicerent quod factum erat.

IX

Convocatis autem xii apostolis dedit eis virtutem
et potestatem super omnia demonia, et ut languores
curarent. Et misit illos predicare regnum
Dei et sanare infirmos. Et ait ad illos: Nichil
tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque
panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis. Et in quam-
cumque domum intraveritis, ibi manete
et inde ne exeatis. Et quicumque non receperint
vos, exeuntes de civitate illa, et pulverem
pedum vestrorum excutite in testimonium super
illos. Egressi autem circuibant per castella, e-
vangelizantes et curantes ubique. Audivit
autem Herodes tetrarcha omnia que fiebant ab
eo, et hesitabat eo quod diceretur a quibusdam quia
Iohannes surrexit a mortuis, a quibusdam vero quia
Helias apparuit, ab aliis autem quia propheta u-
nus de antiquis surrexit. Et ait Herodes: Iohan-
nem ego decollavi; quis autem est iste de quo ego
talia audio? Et querebat videre eum. Et re-
versi apostoli narraverunt illi quecumque fecerunt.
Et assumptis illis secessit seorsum in locum de-
sertum, qui est Bethsaida. Quod cum cognovissent
turbe, secute sunt illum. Et excepit
illos, et loquebatur illis de regno Dei, et eos qui
cura indigebant sanabat. Dies autem cepe-
rat declinare; et accedentes duodecim dixerunt il-
li: Dimitte turbas ut euntes in castella vil-
lasque que circa sunt divertant et inveniant
escas, quia hic in loco deserto sumus. Ait autem
ad illos: Vos date illis manducare. At il-
li dixerunt: Non sunt nobis plus quam quin-
que panes et duo pisces, nisi forte nos eamus et e-
mamus in omnem hanc turbam escas. Erant autem
fere viri quinque milia. Ait autem ad discipu-
los suos: Facite illos discumbere per convivia
quinquagenos. Et ita fecerunt. Et discumbere fe-
cerunt omnes. Acceptis autem quinque panibus

et duobus piscibus respexit in celum, et benedixit
illos et fregit, et distribuit discipulis suis ut
ponerent ante turbas. Et manducaverunt omnes
et saturati sunt. Et sublatum est quod superfuit
illis fragmentorum cophini xii. Et factum est cum
solus esset orans, erant cum illo et discipuli. Et
interrogavit illos dicens: Quem me dicunt es-
se turbe? At illi responderunt et dixerunt: Alii Iohan-
nem Baptistam, alii autem Heliam, alii autem quia pro-
pheta unus de prioribus surrexit. Dixit autem il-
lis: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Symon Pe-
trus dixit: Christum Dei. At ille increpans illos pre-
cepit ne cui dicerent hoc, dicens quia oportet fi-
lium hominis multa pati, et reprobari a senioribus
et principibus sacerdotum et scribis, et occidi, et ter-
tia die resurgere. Dicebat autem ad omnes: Si quis
vult post me venire, abneget semetipsum
et tollat crucem suam cotidie, et sequatur me.
Qui enim voluerit animam suam salvam fa-
cere, perdet eam; nam qui perdiderit animam suam
propter me, salvam faciet eam. Quid enim profi-
cit homini si lucretur universum mundum,
se autem ipsum perdat et detrimentum sui faciat?
Nam qui me erubuerit et meos sermones, hunc fi-
lius hominis erubescet, cum venerit in maies-
tate sua et patris et sanctorum angelorum. Dico autem
vobis vere, sunt aliqui hic stantes qui non gus-
tabunt mortem, donec videant regnum
Dei. Factum est autem post hec verba fere dies o-
cto, et assumpsit Petrum et Iacobum et Iohan-
nem, et ascendit in montem ut oraret. Et factum est dum
oraret, species vultus eius altera, et vestitus e-
ius albus et refulgens. Et ecce duo viri loquebantur
cum illo. Erant autem Moyses et Helias, visi in
maiestate, et dicebant excessum eius quem
completurus erat in Ierusalem. Petrus vero et qui
cum illo erant gravati erant somno. Et evigilan-
tes viderunt maiestatem eius et duos viros qui
stabant cum illo. Et factum est cum discederent ab
illo, ait Petrus ad Ihesum: Preceptor, bonum est nos
hic esse, et faciamus tria taberna-
cula, unum tibi et unum Moysi et unum He-
lie, nesciens quid diceret. Hec autem illo loquente
facta est nubes et obumbravit eos, et timuerunt in-
trantibus illis in nubem. Et vox facta est de nube di-
cens: Hic est filius meus dilectus, ipsum audite. Et
dum fieret vox, inventus est Ihesus solus. Et ipsi
tacuerunt, et nemini dixerunt in illis diebus
quicquam ex his que viderant. Factum est autem in se-
quenti die descendentibus illis de monte, occur-
rit illis turba multa. Et ecce vir de turba ex-
clamavit dicens: Magister, obsecro te, respi-
ce in filium meum, quia unicus est mihi. Et
ecce spiritus apprehendit illum et subito cla-
mat, et elidit et dissipat eum cum spuma

vix discedit lanians eum. Et rogavi discipulos tuos ut eicerent illum et non potuerunt. Respondens autem Iesus dixit: O generatio infidelis et perversa, usquequo ero apud vos et patiar vos? Adduc huc filium tuum. Et cum accederet, elisit illum daemonium et dissipavit. Et increpavit Iesus spiritum inmundum, et sanavit puerum, et reddidit illum patri eius. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei. Omnibusque mirantibus in omnibus quae faciebat, dixit ad discipulos suos: Ponite vos in cordibus vestris sermones istos. Filius enim hominis futurum est ut tradatur in manus hominum. At illi ignorabant verbum istud, et erat velatum ante eos ut non sentirent illud; et timebant eum interrogare de hoc verbo. Intravit autem cogitatio in eos, quis eorum maior esset. At Iesus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum et statuit illum secus se, et ait illis: Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit; et quicumque me receperit, recipit eum qui me misit. Nam qui minor est inter omnes vos, hic maior est. Respondens autem Iohannes dixit: Praeceptor, vidimus quendam in nomine tuo eicientem daemonia, et prohibuimus eum, quia non sequitur nobiscum. Et ait ad illum Iesus: Nolite prohibere; qui enim non est adversum vos, pro vobis est. Factum est autem dum complerentur dies assumptionis eius, et ipse faciem suam firmavit ut iret in Ierusalem. Et misit nuntios ante conspectum suum; et euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum ut pararent illi. Et non receperunt eum, quia facies eius erat euntis in Ierusalem. Cum vidissent autem discipuli eius Iacobus et Iohannes, dixerunt: Domine, vis dicimus ut ignis descendat de caelo et consumat illos? Et conversus increpavit illos, et dixit: Nescitis cuius spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare. Et abierunt in aliud castellum. Factum est autem ambulantibus illis in via, dixit quidam ad illum: Sequar te quocumque ieris. Et ait illi Iesus: Vulpes foveas habent, et volucres caeli nidos; Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. Ait autem ad alterum: Sequere me. Ille autem dixit: Domine, permitte mihi primum ire et sepelire patrem meum. Dixitque ei Iesus: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos; tu autem vade et annuntia regnum Dei. Et ait alter: Sequar te, Domine, sed primum permitte mihi renuntiare his quae domi sunt. Ait ad illum Iesus: Nemo mittens manum suam ad aratrum et aspiciens retro, aptus est regno Dei.

Post haec autem designavit Dominus et alios septuaginta duos, et misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum quo erat ipse venturus. Et dicebat illis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis ut mittat operarios in messem suam. Ite: ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculum, neque peram, neque calciamenta, et neminem per viam salutaveritis. In quamcumque domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra; sin autem, ad vos revertetur. In eadem autem domo manete, edentes et bibentes quae apud illos sunt; dignus enim est operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. Et in quamcumque civitatem intraveritis et susceperint vos, manducate quae apponuntur vobis, et curate infirmos qui in illa sunt, et dicite illis: Appropinquavit in vos regnum Dei. In quamcumque autem civitatem intraveritis et non receperint vos, exeuntes in plateas eius dicite: Etiam pulverem qui adhaesit nobis de civitate vestra extergimus in vos; tamen hoc scitote, quia appropinquavit regnum Dei. Dico vobis quia Sodomis in die illa remissius erit quam illi civitati. Vae tibi Corozain, vae tibi Bethsaida; quia si in Tyro et Sidone factae fuissent virtutes quae factae sunt in vobis, olim in cilicio et cinere sedentes paeniterent. Verumtamen Tyro et Sidoni remissius erit in iudicio quam vobis. Et tu Capharnaum usque ad caelum exaltata, usque ad infernum demergeris. Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit; qui autem me spernit, spernit eum qui me misit. Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio dicentes: Domine, etiam daemonia subiciuntur nobis in nomine tuo. Et ait illis: Videbam Satanam sicut fulgur de caelo cadentem. Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones, et super omnem virtutem inimici, et nihil vobis nocebit. Verumtamen in hoc nolite gaudere quia spiritus vobis subiciuntur; gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in caelis. In ipsa hora exsultavit Spiritu Sancto et dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine caeli et terrae, quod abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Etiam, Pater, quoniam sic placuit ante te. Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. Et nemo scit quis sit Filius nisi Pater, et quis sit Pater nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare. Et conversus ad discipulos suos dixit: Beati oculi qui vident quae vos videtis. Dico enim vobis quod multi prophetae et reges voluerunt videre quae vos videtis, et non viderunt; et audire quae auditis, et non audierunt. Et ecce quidam legisperitus surrexit temptans illum, et dicens: Magister, quid faciendo vitam aeternam possidebo? At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? Quomodo legis?

At ille respondens dixit. Diliges dominum deum tuum. ex toto corde tuo. et ex tota anima tua. et ex omnibus viribus tuis. et ex omni mente tua. et proximum tuum sicut teipsum. Dixitque illi. Recte respondisti. hoc fac et vives. Ille autem volens iustificare seipsum. dixit ad Ihesum. Et quis est meus proximus? Suscipiens autem Ihesus. dixit. Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Iericho. et incidit in latrones. Qui etiam despoliaverunt eum. et plagis impositis abierunt semivivo relicto. Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via. et viso illo preterivit. Similiter et levita cum esset secus locum et videret eum. pertransiit. Samaritanus autem quidam iter faciens venit secus eum et videns eum misericordia motus est. Et appropians alligavit vulnera eius. infundens oleum et vinum. Et imponens illum in iumentum suum duxit in stabulum. et curam eius egit. Et altera die protulit duos denarios. et dedit stabulario. et ait. Curam illius habe. et quodcumque supererogaveris ego cum rediero reddam tibi. Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit. Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Ihesus. Vade et tu fac similiter.

Factum est autem dum irent. et ipse intravit in quoddam castellum. et mulier quedam martha nomine excepit illum in domum suam. Et huic erat soror nomine maria. que etiam sedens secus pedes domini. audiebat verbum illius. Martha autem satagebat circa frequens ministerium. Que stetit et ait. Domine non est tibi cure quod soror mea reliquit me solam ministrare? Dic ergo illi ut me adiuvet. Et respondens dixit illi dominus. Martha martha sollicita es et turbaris erga plurima. Porro unum est necessarium. Maria optimam partem elegit. que non auferetur ab ea.

XI

Et factum est cum esset in quodam loco orans. ut cessavit. dixit unus ex discipulis eius ad eum. Domine doce nos orare. sicut et Iohannes docuit discipulos suos. Et ait illis. Cum oratis dicite. Pater sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. Panem nostrum cotidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis peccata nostra. siquidem et ipsi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in temptationem. Et ait ad illos. Quis vestrum habebit amicum. et ibit ad illum media nocte. et dicet illi. Amice commoda mihi tres panes. quoniam amicus meus venit de via ad me. et non habeo quod ponam ante illum. Et ille deintus respondens dicat. Noli mihi molestus esse. iam ostium clausum est. et pueri mei mecum sunt in cubili. non possum surgere et dare tibi. Et si ille perseveraverit pulsans. dico vobis et si non dabit illi surgens eo quod amicus eius sit. propter improbitatem tamen eius surget et dabit illi quotquot habet necessarios. Et ego vobis dico.

petite et dabitur vobis. Querite et invenietis. pulsate et aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit. et qui querit invenit. et pulsanti aperietur. Quis autem ex vobis patrem petit panem. numquid lapidem dabit illi? Aut piscem. numquid pro pisce serpentem dabit illi? Aut si petierit ovum. numquid porriget illi scorpionem? Si ergo vos cum sitis mali nostis bona data dare filiis vestris. quanto magis pater vester de celo dabit spiritum bonum petentibus se. Et erat eiciens demonium. et illud erat mutum. Et cum eiecisset demonium locutus est mutus. et admirate sunt turbe. Quidam autem ex eis dixerunt. In beelzebub principe demoniorum eicit demonia. Et alii temptantes signum de celo querebant ab eo. Ipse autem ut vidit cogitationes eorum. dixit eis. Omne regnum in seipsum divisum desolabitur. et domus supra domum cadet. Si autem et sathanas in seipsum divisus est quomodo stabit regnum eius? quia dicitis in beelzebub eicere me demonia. Si autem ego in beelzebub eicio demonia. filii vestri in quo eiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. Porro si in digito dei eicio demonia. profecto pervenit in vos regnum dei. Cum fortis armatus custodit atrium suum. in pace sunt ea que possidet. Si autem fortior illo superveniens vicerit eum. universa arma eius auferet in quibus confidebat. et spolia eius distribuet. Qui non est mecum adversum me est. et qui non colligit mecum dispergit. Cum immundus spiritus exierit de homine. ambulat per loca inaquosa querens requiem. et non inveniens dicit. Revertar in domum meam unde exivi. Et cum venerit invenit eam scopis mundatam et ornatam. Tunc vadit et assumit septem alios spiritus secum nequiores se. et ingressi habitant ibi. Et fiunt novissima hominis illius peiora prioribus. Factum est autem cum hec diceret. extollens vocem quedam mulier de turba dixit illi. Beatus venter qui te portavit. et ubera que suxisti. At ille dixit. Quinimmo beati qui audiunt verbum dei et custodiunt illud. Turbis autem concurrentibus cepit dicere. Generatio hec generatio nequam est. signum querit et signum non dabitur ei nisi signum Ione prophete. Nam sicut fuit Ionas signum Ninivitis. ita erit et filius hominis generationi isti. Regina austri surget in iudicio cum viris generationis huius et condempnabit illos. quia venit a finibus terre audire sapientiam Salomonis. et ecce plus quam Salomon hic. Viri ninivite surgent in iudicio cum generatione hac et condempnabunt illam. quia penitentiam egerunt ad predicationem Ione. et ecce plus quam Ionas hic. Nemo lucernam accendit et in abscondito ponit neque sub modio. sed supra candelabrum ut qui ingrediuntur lumen videant.

corpus tuum lucidum fuerit non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, et sicut lucerna fulgoris illuminabit te. Et cum loqueretur, rogavit illum quidam pharisaeus ut pranderet apud se. Et ingressus recubuit. Pharisaeus autem coepit intra se reputans dicere, quare non baptizatus esset ante prandium. Et ait dominus ad illum: Nunc vos pharisaei, quod deforis est calicis et catini mundatis: quod autem intus est vestrum, plenum est rapina et iniquitate. Stulti, nonne qui fecit quod deforis est, etiam id quod deintus est fecit? Verumtamen quod superest date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis. Sed vae vobis pharisaeis, quia decimatis mentam et rutam et omne olus, et praeteritis iudicium et caritatem dei: haec autem oportuit facere, et illa non omittere. Vae vobis pharisaeis, quia diligitis primas cathedras in synagogis, et salutationes in foro. Vae vobis, quia estis ut monumenta quae non apparent, et homines ambulantes supra nesciunt. Respondens autem quidam ex legisperitis ait illi: Magister, haec dicens etiam contumeliam nobis facis. At ille ait: Et vobis legisperitis vae, quia oneratis homines oneribus quae portare non possunt, et ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas. Vae vobis qui aedificatis monumenta prophetarum, patres autem vestri occiderunt illos. Profecto testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum, quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem aedificatis eorum sepulcra. Propterea et sapientia dei dixit: Mittam ad illos prophetas et apostolos, et ex illis occident et persequentur, ut inquiratur sanguis omnium prophetarum qui effusus est a constitutione mundi a generatione ista, a sanguine Abel usque ad sanguinem Zachariae, qui periit inter altare et aedem. Ita dico vobis, requiretur ab hac generatione. Vae vobis legisperitis, quia tulistis clavem scientiae: ipsi non introistis, et eos qui introibant prohibuistis. Cum autem haec ad illos diceret, coeperunt pharisaei et legisperiti graviter insistere, et os eius opprimere de multis, insidiantes ei, et quaerentes aliquid capere de ore eius, ut accusarent eum.

Multis autem turbis circumstantibus, ita ut se invicem conculcarent, coepit dicere ad discipulos suos: Attendite a fermento pharisaeorum, quae est hypocrisis. Nihil autem opertum est quod non reveletur, neque absconditum quod non sciatur. Quoniam quae in tenebris dixistis, in lumine dicentur: et quod in aurem locuti estis in cubiculis, praedicabitur in tectis. Dico autem vobis amicis meis: Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, et post haec non habent amplius quid faciant. Ostendam autem vobis quem timeatis: timete eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timete. Nonne quinque passeres veneunt dipondio, et unus ex illis non est in oblivione coram deo? Sed et capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus pluris estis vos. Dico autem vobis: Omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus, et filius hominis confitebitur illum coram angelis dei. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram angelis dei. Et omnis qui dicit verbum in filium hominis, remittetur illi: ei autem qui in spiritum sanctum blasphemaverit, non remittetur. Cum autem inducent vos in synagogas et ad magistratus et potestates, nolite solliciti esse qualiter aut quid respondeatis aut quid dicatis. Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora quid oporteat vos dicere. Ait autem ei quidam de turba: Magister, dic fratri meo ut dividat mecum hereditatem. At ille dixit illi: Homo, quis me constituit iudicem aut divisorem super vos? Dixitque ad illos: Videte et cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cuiusquam vita eius est ex his quae possidet. Dixit autem similitudinem ad illos dicens: Hominis cuiusdam divitis uberes fructus ager attulit, et cogitabat intra se dicens: Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam: destruam horrea mea, et maiora faciam, et illuc congregabo omnia quae nata sunt mihi et bona mea, et dicam animae meae: Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te: quae autem parasti cuius erunt? Sic est qui sibi thesaurizat, et non est in deum dives. Dixitque ad discipulos suos: Ideo dico vobis, nolite solliciti esse animae quid manducetis, neque corpori quid vestiamini. Anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum. Considerate corvos, quia non seminant neque metunt, quibus non est cellarium neque horreum, et deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis? Quis autem vestrum cogitando potest adicere ad staturam suam cubitum unum? Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de ceteris solliciti estis? Considerate lilia quomodo crescunt: non laborant neque nent: dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis. Si autem faenum quod hodie est in agro et cras in clibanum mittitur, deus sic vestit, quanto magis vos pusillae fidei? Et vos nolite quaerere quid manducetis aut quid bibatis, et nolite in sublime tolli. Haec enim omnia gentes mundi quaerunt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis. Verumtamen quaerite regnum dei, et haec omnia adicientur vobis. Nolite timere pusillus grex, quia complacuit

[illegible marginal notes]

Postulare et deleo [illegible]

[illegible]

pauperibus date ubi ... Vendite quae possidetis et date elemosinam. Facite vobis sacculos qui non veterescunt, thesaurum non deficientem in caelis, quo fur non appropiat neque tinea corrumpit. Ubi enim thesaurus vester est, ibi et cor vestrum erit. Sint lumbi vestri praecincti et lucernae ardentes in manibus vestris. Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando revertatur a nuptiis, ut cum venerit et pulsaverit confestim aperiant ei. Beati servi illi quos cum venerit dominus invenerit vigilantes. Amen dico vobis quod praecinget se et faciet illos discumbere et transiens ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia et si in tertia vigilia venerit et ita invenerit, beati sunt servi illi. Hoc autem scitote quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret utique et non sineret perfodi domum suam. Et vos estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet. Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam an et ad omnes? Dixit autem Dominus: Quis putas est fidelis dispensator et prudens quem constituit dominus super familiam suam ut det illis in tempore tritici mensuram? Beatus ille servus quem cum venerit dominus invenerit ita facientem. Vere dico vobis quoniam supra omnia quae possidet constituet illum. Quod si dixerit servus ille in corde suo: moram facit dominus meus venire, et coeperit percutere pueros et ancillas, et edere et bibere et inebriari, veniet dominus servi illius in die qua non sperat et hora qua nescit, et dividet eum partemque eius cum infidelibus ponet. Ille autem servus qui cognovit voluntatem domini sui et non praeparavit et non fecit secundum voluntatem eius vapulabit multis. Qui autem non cognovit et fecit digna plagis vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est multum quaeretur ab eo, et cui commendaverunt multum plus petent ab eo. Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur? Baptismo autem habeo baptizari, et quomodo coartor usque dum perficiatur. Putatis quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis, sed separationem. Erunt enim ex hoc quinque in domo una divisi, tres in duo et duo in tres dividentur: pater in filium et filius in patrem suum, mater in filiam et filia in matrem, socrus in nurum suam et nurus in socrum suam. Dicebat autem et ad turbas: Cum videritis nubem orientem ab occasu, statim dicitis: nimbus venit, et ita fit. Et cum austrum flantem, dicitis quia aestus erit, et fit. Hypocritae, faciem caeli et terrae nostis probare, hoc autem tempus quomodo non probatis? Quid autem et a vobis ipsis non iudicatis quod iustum est? Cum autem vadis

cum adversario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo, ne forte trahat te apud iudicem et iudex tradat te exactori et exactor mittat te in carcerem. Dico tibi, non exies inde donec etiam novissimum minutum reddas.

XIII

Aderant autem quidam ipso in tempore nuntiantes illi de Galilaeis quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. Et respondens dixit illis: Putatis quia hi Galilaei prae omnibus Galilaeis peccatores fuerunt quia talia passi sunt? Non, dico vobis, sed nisi paenitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. Sicut illi decem et octo supra quos cecidit turris in Siloam et occidit eos, putatis quia et ipsi debitores fuerunt praeter omnes homines habitantes in Hierusalem? Non, dico vobis, sed si non paenitentiam egeritis, omnes similiter peribitis. Dicebat autem hanc similitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, et venit quaerens fructum in illa et non invenit. Dixit autem ad cultorem vineae: Ecce anni tres sunt ex quo venio quaerens fructum in ficulnea hac et non invenio; succide ergo illam, ut quid etiam terram occupat? At ille respondens dicit illi: Domine, dimitte illam et hoc anno usque dum fodiam circa illam et mittam stercora; et siquidem fecerit fructum, sin autem in futurum succides eam. Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis. Et ecce mulier quae habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo, et erat inclinata nec omnino poterat sursum respicere. Quam cum videret Iesus vocavit ad se et ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. Et inposuit illi manus, et confestim erecta est et glorificabat Deum. Respondens autem archisynagogus, indignans quia sabbato curasset Iesus, dicebat turbae: Sex dies sunt in quibus oportet operari; in his ergo venite et curamini, et non in die sabbati. Respondit autem ad illum Dominus et dixit: Hypocritae, unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum aut asinum a praesepio et ducit adaquare? Hanc autem filiam Abrahae quam alligavit Satanas ecce decem et octo annis non oportuit solvi a vinculo isto die sabbati? Et cum haec diceret, erubescebant omnes adversarii eius, et omnis populus gaudebat in universis quae gloriose fiebant ab eo. Dicebat ergo: Cui simile est regnum Dei, et cui simile aestimabo illud? Simile est grano sinapis quod acceptum homo misit in hortum suum, et crevit et factum est in arborem magnam, et volucres caeli requieverunt in ramis eius. Et iterum dixit: Cui simile aestimabo regnum Dei? Simile est fermento quod acceptum mulier abscondit in farinae sata tria donec fermentaretur totum. Et ibat per civitates et castella docens et iter faciens in Hierusalem. Ait autem illi quidam: Domine, si pa

[illegible]

[illegible]

si pauci sunt qui salvantur? Ipse autem dixit ad illos: Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, quaerent intrare, et non poterunt. Cum autem intraverit paterfamilias, et clauserit ostium, incipietis foris stare, et pulsare ostium, dicentes: Domine, aperi nobis: et respondens dicet vobis: Nescio vos unde sitis. Tunc incipietis dicere: Manducavimus coram te, et bibimus, et in plateis nostris docuisti. Et dicet vobis: Nescio vos unde sitis: discedite a me omnes operarii iniquitatis. Ibi erit fletus et stridor dentium: cum videritis Abraham, et Isaac, et Iacob, et omnes prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras. Et venient ab oriente, et occidente, et aquilone, et austro, et accumbent in regno Dei. Et ecce sunt novissimi qui erunt primi, et sunt primi qui erunt novissimi. In ipsa die accesserunt quidam pharisaeorum, dicentes illi: Exi, et vade hinc: quia Herodes vult te occidere. Et ait illis: Ite, et dicite vulpi illi: Ecce eiicio daemonia, et sanitates perficio hodie, et cras, et tertia die consummor. Verumtamen oportet me hodie, et cras, et sequenti die ambulare: quia non capit prophetam perire extra Ierusalem. Ierusalem, Ierusalem, quae occidis prophetas, et lapidas eos qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos quemadmodum avis nidum suum sub pennis, et noluisti? Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis, quia non videbitis me donec veniat cum dicetis: Benedictus qui venit in nomine Domini.

XIIII

Et factum est cum intraret Iesus in domum cuiusdam principis pharisaeorum sabbato manducare panem, et ipsi observabant eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. G.x. Et respondens Iesus dixit ad legisperitos et pharisaeos, dicens: Si licet sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum, ac dimisit. Et respondens ad illos dixit: Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum die sabbati? Et non poterant ad haec respondere illi. Dicebat autem et ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit invitatus ab illo, et veniens is qui te et illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum: et tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere. Q.v. G.9. Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco: ut, cum venerit qui te invitavit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. Quia omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. Dicebat autem et ei qui se invitaverat: Cum facis prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres, neque cognatos, neque vicinos divites: ne forte te et ipsi reinvitent, et fiat tibi retributio. Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, et caecos: et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum. Haec cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi: Beatus qui manducabit panem in regno Dei. At ipse dixit ei: Homo quidam fecit cenam magnam, et vocavit multos. Et misit servum suum hora cenae dicere invitatis ut venirent, quia iam parata sunt omnia. Et coeperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam emi, et necesse habeo exire et videre illam: rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, et eo probare illa: rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Uxorem duxi, et ideo non possum venire. Et reversus servus nuntiavit haec domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit servo suo: Exi cito in plateas et vicos civitatis: et pauperes, ac debiles, et caecos, et claudos introduc huc. Et ait servus: Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est. Et ait dominus servo: Exi in vias et sepes: et compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico autem vobis quod nemo virorum illorum qui vocati sunt gustabit cenam meam. Ibant autem turbae multae cum eo: et conversus dixit ad illos: G.x. Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non baiulat crucem suam, et venit post me, non potest meus esse discipulus. Quis enim ex vobis volens turrim aedificare, non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum, ne, posteaquam posuerit fundamentum, et non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei, dicentes: Quia hic homo coepit aedificare, et non potuit consummare? Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, non sedens prius cogitat si possit cum decem millibus occurrere ei qui cum viginti millibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens rogat ea quae pacis sunt. Sic ergo omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus. Q.v. G.9. Bonum est sal: si autem sal evanuerit, in quo condietur? Neque in terram, neque in sterquilinium utile est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

XV

Erant autem appropinquantes ei publicani et peccatores ut audirent illum. Et murmurabant pharisaei et scribae dicentes: Quia hic peccatores recipit et manducat cum illis. Et ait ad illos parabolam istam dicens: Quis ex vobis homo qui habet centum oves, et si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam quae perierat donec inveniat illam? Et cum invenerit eam, imponit in humeros suos gaudens, et veniens domum convocat amicos et vicinos dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quae perierat. Dico autem vobis, ita gaudium erit in caelo super uno peccatore paenitentiam agente, quam super nonaginta novem iustis qui non indigent paenitentia. Aut quae mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam et everrit domum, et quaerit diligenter donec inveniat? Et cum invenerit, convocat amicas et vicinas dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis dei super uno peccatore paenitentiam agente. Ait autem: Homo quidam habuit duos filios, et dixit adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantiae quae me contingit. Et divisit illis substantiam. Et non post multos dies, congregatis omnibus, adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, et ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose. Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, et ipse coepit egere. Et abiit et adhaesit uni civium regionis illius, et misit illum in villam suam ut pasceret porcos. Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant, et nemo illi dabat. In se autem reversus dixit: Quanti mercenarii patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo. Surgam et ibo ad patrem meum et dicam ei: Pater, peccavi in caelum et coram te; iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum de mercenariis tuis. Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater ipsius et misericordia motus est, et accurrens cecidit super collum eius et osculatus est illum. Dixitque ei filius: Pater, peccavi in caelum et coram te; iam non sum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad servos suos: Cito proferte stolam primam et induite illum, et date anulum in manum eius et calceamenta in pedes, et adducite vitulum saginatum et occidite, et manducemus et epulemur, quia hic filius meus mortuus erat et revixit, perierat et inventus est. Et coeperunt epulari. Erat autem filius eius senior in agro, et cum veniret et appropinquaret domui, audivit symphoniam et chorum. Et vocavit unum de servis et interrogavit quae haec essent. Isque dixit illi: Frater tuus venit, et occidit pater tuus vitulum saginatum, quia salvum illum recepit. Indignatus est autem et nolebat introire. Pater ergo illius egressus coepit rogare illum. At ille respondens dixit patri suo: Ecce tot annis servio tibi, et numquam mandatum tuum praeterii, et numquam dedisti mihi haedum ut cum amicis meis epularer. Sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum. At ipse dixit illi: Fili, tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt. Epulari autem et gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat et revixit, perierat et inventus est.

XVI

Dicebat autem et ad discipulos suos: Homo quidam erat dives qui habebat vilicum, et hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius. Et vocavit illum et ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem vilicationis tuae, iam enim non poteris vilicare. Ait autem vilicus intra se: Quid faciam, quia dominus meus aufert a me vilicationem? Fodere non valeo, mendicare erubesco. Scio quid faciam, ut cum amotus fuero a vilicatione recipiant me in domos suas. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui dicebat primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam, et sede cito, scribe quinquaginta. Deinde alii dixit: Tu vero quantum debes? Qui ait: Centum choros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas et scribe octoginta. Et laudavit dominus vilicum iniquitatis quia prudenter fecisset, quia filii huius saeculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. Et ego vobis dico, facite vobis amicos de mamona iniquitatis, ut cum defeceritis recipiant vos in aeterna tabernacula. Qui fidelis est in minimo et in maiori fidelis est, et qui in modico iniquus est et in maiori iniquus est. Si ergo in iniquo mamona fideles non fuistis, quod verum est quis credet vobis? Et si in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est quis dabit vobis? Nemo servus potest duobus dominis servire: aut enim unum odiet et alterum diliget, aut uni adhaerebit et alterum contemnet. Non potestis deo servire et mamonae. Audiebant autem omnia haec pharisaei qui erant avari, et deridebant illum. Et ait illis: Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus, deus autem novit corda vestra, quia quod hominibus altum est abominatio est ante deum.

terire quam de lege unum apicem cadere. Omnis qui dimittit uxorem suam et ducit alteram mechatur. Et qui dimissam a viro ducit mechatur. Homo quidam erat dives, et induebatur purpura et bisso, et epulabatur cotidie splendide. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius ulceribus plenus, cupiens saturari de micis que cadebant de mensa divitis, et nemo illi dabat; sed et canes veniebant et lingebant ulcera eius. Factum est autem ut moreretur mendicus et portaretur ab angelis in sinum Abrahe. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. Elevans autem oculos suos cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe et Lazarum in sinu eius. Et ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala; nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Et in his omnibus inter nos et vos chaos magnum firmatum est, ut hi qui volunt hinc transire ad vos non possint, neque inde huc transmeare. Et ait: Rogo ergo te pater ut mittas eum in domum patris mei; habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne et ipsi veniant in hunc locum tormentorum. Et ait illi Abraham: Habent Moysen et prophetas; audiant illos. At ille dixit: Non, pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, penitentiam agent. Ait autem illi: Si Moysen et prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit credent.

Et ait ad discipulos suos: Impossibile est ut non veniant scandala; ve autem illi per quem veniunt. Utilius est illi si lapis molaris imponatur circa collum eius et proiciatur in mare, quam ut scandalizet unum de pusillis istis. Attendite vobis. Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum; et si penitentiam egerit, dimitte illi. Et si septies in die peccaverit in te, et septies in die conversus fuerit ad te dicens: Penitet me, dimitte illi. Et dixerunt apostoli domino: Adauge nobis fidem. Dixit autem dominus: Si haberetis fidem sicut granum sinapis, diceretis huic arbori moro: Eradicare et transplantare in mare, et obediret vobis. Quis autem vestrum habens servum arantem aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi: Statim transi et recumbe; et non dicat ei: Para quod cenem, et precinge te et ministra mihi donec manducem et bibam, et post hec tu manducabis et bibes? Numquid gratiam habet servo illi quia fecit que ei imperaverat? Non puto. Sic et vos cum feceritis omnia que precepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus; quod debuimus facere fecimus.

Et factum est dum iret in Ierusalem, transibat per mediam Samariam et Galileam. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt a longe, et levaverunt vocem dicentes: Ihesu preceptor, miserere nostri. Quos ut vidit, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est dum irent mundati sunt. Unus autem ex illis ut vidit quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans deum; et cecidit in faciem suam ante pedes eius gratias agens; et hic erat Samaritanus. Respondens autem Ihesus dixit: Nonne decem mundati sunt? et novem ubi sunt? Non est inventus qui rediret et daret gloriam deo, nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge, vade, quia fides tua te salvum fecit. Interrogatus autem a Phariseis: Quando venit regnum dei? respondit eis et dixit: Non venit regnum dei cum observatione, neque dicent: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum dei intra vos est. Et ait ad discipulos: Venient dies quando desideretis videre unum diem filii hominis, et non videbitis. Et dicent vobis: Ecce hic, ecce illic. Nolite ire neque sectemini. Nam sicut fulgur coruscans de sub celo in ea que sub celo sunt fulget, ita erit filius hominis in die sua. Primum autem oportet illum multa pati et reprobari a generatione hac. Et sicut factum est in diebus Noe, ita erit et in diebus filii hominis. Edebant et bibebant, uxores ducebant et dabantur ad nuptias, usque in diem qua intravit Noe in archam; et venit diluvium et perdidit omnes. Similiter sicut factum est in diebus Loth: edebant et bibebant, emebant et vendebant, plantabant et edificabant; qua die autem exiit Loth a Sodomis, pluit ignem et sulphur de celo et omnes perdidit; secundum hec erit qua die filius hominis revelabitur. In illa hora qui fuerit in tecto et vasa eius in domo, ne descendat tollere illa; et qui in agro similiter non redeat retro. Memores estote uxoris Loth. Quicumque quesierit animam suam salvam facere perdet illam; et quicumque perdiderit illam vivificabit eam. Dico vobis: in illa nocte erunt duo in lecto uno; unus assumetur et alter relinquetur. Due erunt molentes in unum; una assumetur et altera relinquetur. Duo in agro; unus assumetur et alter relinquetur. Respondentes dicunt illi: Ubi, domine? Qui dixit illis: Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur et aquile.

XVIII

Dicebat autem et parabolam ad illos quoniam oportet semper orare et non deficere, dicens: Iudex quidam erat in quadam civitate, qui deum non timebat et hominem non reverebatur. Vidua autem quedam erat in civitate illa, et veniebat ad eum dicens

vindica me de adversario meo. Et nolebat
per multum tempus. Post haec autem dixit intra se: Et
si Deum non timeo, nec hominem revereor: tamen
quia molesta est mihi haec vidua, vindicabo
illam, ne in novissimo veniens sugillet me.
Ait autem Dominus: Audite quid iudex iniquitatis dicit.
Deus autem non faciet vindictam electorum suorum
clamantium ad se die ac nocte, et patientiam
habebit in illis? Dico vobis quia cito faciet
vindictam illorum. Verumtamen Filius hominis ve-
niens, putas, inveniet fidem in terra?
Dixit autem et ad quosdam qui in se confidebant tamquam
iusti, et aspernabantur ceteros, parabolam istam:
Duo homines ascenderunt in templum ut orarent:
unus pharisaeus, et alter publicanus. Pharisaeus
stans, haec apud se orabat: Deus, gratias ago tibi,
quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti,
adulteri, velut etiam hic publicanus. Ieiuno
bis in sabbato: decimas do omnium quae possideo.
Et publicanus a longe stans, nolebat nec
oculos ad caelum levare: sed percutiebat pectus
suum, dicens: Deus propitius esto mihi peccatori. Dico
vobis, descendit hic iustificatus in do-
mum suam ab illo. Quia omnis qui se exaltat, hu-
miliabitur: et qui se humiliat, exaltabitur.
Afferebant autem ad illum et infantes, ut eos tangeret.
Quod cum viderent discipuli, increpabant illos. Iesus
autem convocans illos, dixit: Sinite pueros ve-
nire ad me, et nolite eos vetare: talium
enim est regnum Dei. Amen dico vobis: quicumque non acce-
perit regnum Dei sicut puer, non intrabit in illud.
Et interrogavit eum quidam princeps dicens:
Magister bone, quid faciens vitam aeternam pos-
sidebo? Dixit autem ei Iesus: Quid me dicis bonum?
nemo bonus nisi solus Deus. Mandata nosti:
Non occides: non moechaberis: non furtum facies: non
falsum testimonium dices: Honora patrem tuum
et matrem. Qui ait: Haec omnia custodivi a
iuventute mea. Quo audito Iesus ait illi: Ad-
huc unum tibi deest: omnia quaecumque habes vende, et da
pauperibus, et habebis thesaurum in caelo: et veni,
sequere me. His ille auditis, contristatus est:
quia dives erat valde. Videns autem Iesus illum
tristem factum, dixit: Quam difficile qui pecu-
nias habent, in regnum Dei intrabunt. Facilius
est enim camelum per foramen acus transire, quam divitem
intrare in regnum Dei. Et dixerunt qui
audiebant: Et quis potest salvus fieri? Ait illis:
Quae impossibilia sunt apud homines, pos-
sibilia sunt apud Deum. Ait autem Petrus: Ecce
nos dimisimus omnia, et secuti sumus te.
Qui ait eis: Amen dico vobis, nemo est qui
reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut
uxorem, aut filios propter regnum Dei, et non reci-
piat multo plura in hoc tempore, et in saeculo fu-

turo vitam aeternam. Assumpsit autem Iesus duodecim
discipulos suos, et ait illis: Ecce ascendimus
Ierosolymam, et consummabuntur omnia quae scri-
pta sunt per prophetas de Filio hominis. Tradetur enim
gentibus, et illudetur, et flagellabitur, et conspuetur:
et postquam flagellaverint, occident eum, et die
tertia resurget. Et ipsi nihil horum intellexerunt,
et erat verbum istud absconditum ab eis, et non
intellegebant quae dicebantur. Factum est autem cum
appropinquaret Iericho, caecus quidam se-
debat secus viam mendicans. Et cum audiret
turbam praetereuntem, interrogabat quid hoc esset. Dixe-
runt autem ei, quod Iesus Nazarenus transiret. Et clamavit
dicens: Iesu fili David, miserere mei. Et qui praeibant
increpabant eum ut taceret. Ipse vero multo ma-
gis clamabat: Fili David, miserere mei. Stans autem
Iesus iussit illum adduci ad se. Et cum appro-
pinquasset, interrogavit illum dicens: Quid tibi vis
faciam? At ille dixit: Domine, ut videam. Et Iesus
dixit illi: Respice, fides tua te salvum fecit. Et
confestim vidit, et sequebatur illum magnificans
Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.

XIX

Et ingressus perambulabat Iericho. Et ecce vir
nomine Zacheus: et hic erat princeps publica-
norum, et ipse dives. Et quaerebat videre Iesum quis es-
set, et non poterat prae turba, quia statura pusillus
erat. Et praecurrens ascendit in arborem sycomorum,
ut videret illum: quia inde erat transiturus. Et
cum venisset ad locum, suspiciens Iesus vidit
illum, et dixit ad eum: Zachee festinans de-
scende: quia hodie in domo tua oportet me
manere. Et festinans descendit, et excepit illum
gaudens. Et cum viderent omnes, murmurabant
dicentes, quod ad hominem peccatorem divertis-
set. Stans autem Zacheus, dixit ad Dominum: Ecce
dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: et
si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.
Ait Iesus ad eum: Quia hodie salus domui
huic facta est: eo quod et ipse filius sit Abrahae. Venit enim
Filius hominis quaerere, et salvum facere quod perie-
rat. Haec illis audientibus, adiciens dixit parabolam,
eo quod esset prope Ierusalem: et quia existimarent quod confestim
regnum Dei manifestaretur. Dixit ergo: Homo quidam
nobilis abiit in regionem longinquam
accipere sibi regnum, et reverti. Vocatis autem decem
servis suis, dedit illis decem mnas, et ait ad il-
los: Negotiamini dum venio. Cives autem
eius oderant illum: et miserunt legationem
post illum, dicentes: Nolumus hunc regnare
super nos. Et factum est ut rediret accepto re-
gno: et iussit vocari servos, quibus dedit
pecuniam, ut sciret quantum quisque negoti-
atus esset. Venit autem primus, dicens: Domine, mna
tua decem mnas acquisivit. Et ait illi:
Euge bone serve, quia in modico fuisti fidelis

eris potestatem habens super decem civitates. Et alter venit dicens: Domine, mna tua fecit quinque mnas. Et huic ait: Et tu esto super quinque civitates. Et alter venit dicens: Domine, ecce mna tua quam habui repositam in sudario. Timui enim te, quia homo austerus es: tollis quod non posuisti, et metis quod non seminasti. Dicit ei: De ore tuo te iudico, serve nequam. Sciebas quod ego austerus homo sum, tollens quod non posui, et metens quod non seminavi. Et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, et ego veniens cum usuris utique exegissem illam? Et astantibus dixit: Auferte ab illo mnam, et date illi qui decem mnas habet. Et dixerunt ei: Domine, habet decem mnas. Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur et abundabit; ab eo autem qui non habet, et quod habet auferetur ab eo. Verumtamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, et interficite ante me. Et his dictis, precedebat ascendens Ierosolimam. Et factum est cum appropinquasset ad Bethfage et Bethaniam ad montem qui vocatur Oliveti, misit duos discipulos suos dicens: Ite in castellum quod contra est, in quod introeuntes invenietis pullum asine alligatum, cui nemo umquam hominum sedit. Solvite illum et adducite. Et si quis vos interrogaverit: Quare solvitis? sic dicetis ei: Quia dominus operam eius desiderat. Abierunt autem qui missi erant, et invenerunt sicut dixit illis stantem pullum. Solventibus autem illis pullum, dixerunt domini eius ad illos: Quid solvitis pullum? At illi dixerunt: Quia dominus eum necessarium habet. Et duxerunt illum ad Iesum. Et iactantes vestimenta sua super pullum, imposuerunt Iesum. Eunte autem illo, substernebant vestimenta sua in via. Et cum appropinquaret iam ad descensum montis Oliveti, ceperunt omnes turbe descendentium gaudentes laudare Deum voce magna super omnibus quas viderant virtutibus, dicentes: Benedictus qui venit rex in nomine Domini, pax in celo et gloria in excelsis. Et quidam Phariseorum de turbis dixerunt ad illum: Magister, increpa discipulos tuos. Quibus ipse ait: Dico vobis quia si hii tacuerint, lapides clamabunt. Et ut appropinquavit, videns civitatem flevit super illam dicens: Quia si cognovisses et tu, et quidem in hac die tua, que ad pacem tibi; nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, et circumdabunt te inimici tui vallo, et circumdabunt te, et coangustabunt te undique, et ad terram prosternent te et filios tuos qui in te sunt, et non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tempus visitationis tue. Et ingressus in templum cepit

[illegible]

eicere vendentes in illo et ementes, dicens illis: Scriptum est: Quia domus mea domus orationis vocabitur; vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et erat docens cotidie in templo. Principes autem sacerdotum et scribe et principes plebis querebant illum perdere, et non inveniebant quid facerent illi. Omnis autem populus suspensus erat audiens eum.

XX

Et factum est in una dierum, docente illo populum in templo et evangelizante, convenerunt principes sacerdotum et scribe cum senioribus, et aiunt dicentes ad illum: Dic nobis in qua potestate hec facis, aut quis est qui tibi dedit hanc potestatem? Respondens autem Iesus dixit ad illos: Interrogabo vos et ego unum verbum. Respondete mihi: Baptismus Iohannis de celo erat an ex hominibus? At illi cogitabant inter se dicentes: Quia si dixerimus de celo, dicet: Quare ergo non credidistis ei? Si autem dixerimus ex hominibus, plebs universa lapidabit nos; certi sunt enim Iohannem prophetam esse. Et responderunt se nescire unde esset. Et Iesus ait illis: Neque ego vobis dico in qua potestate hec facio. Cepit autem dicere ad plebem parabolam hanc: Homo quidam plantavit vineam, et locavit eam colonis, et ipse peregre fuit multis temporibus. Et in tempore misit ad cultores servum, ut de fructu vinee darent illi. Qui cesum dimiserunt eum inanem. Et addidit alterum servum mittere. Illi autem hunc quoque cedentes et afficientes contumelia dimiserunt inanem. Et addidit tertium mittere. Qui et illum vulnerantes eiecerunt. Dixit autem dominus vinee: Quid faciam? Mittam filium meum dilectum; forsitan cum hunc viderint verebuntur. Quem cum vidissent coloni, cogitaverunt inter se dicentes: Hic est heres; occidamus illum, ut nostra fiat hereditas. Et eiectum illum extra vineam occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vinee? Veniet et perdet colonos istos, et dabit vineam aliis. Quo audito dixerunt illi: Absit. Ille autem aspiciens eos ait: Quid est ergo hoc quod scriptum est: Lapidem quem reprobaverunt edificantes, hic factus est in caput anguli? Omnis qui ceciderit super illum lapidem conquassabitur; super quem autem ceciderit, comminuet illum. Et querebant principes sacerdotum et scribe mittere in illum manus illa hora, et timuerunt populum. Cognoverunt enim quod ad ipsos dixerit similitudinem istam. Et observantes miserunt insidiatores, qui se iustos simularent, ut caperent eum in sermone, et traderent illum principatui et potestati presidis. Et interrogaverunt illum dicentes: Magister, scimus quia recte dicis et doces, et non accipis personam, sed in veritate viam Dei doces. Licet nobis dare tributum Cesari, an non? Considerans autem dolum illorum dix

dixit ad eos. Quid me temptatis? Ostendite mihi denarium. Cuius habet ymaginem et subscriptionem? Respondentes dixerunt ei. Cesaris. Et ait illis. Reddite ergo que sunt Cesaris Cesari, et que sunt dei deo. Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe. Et mirati in responso eius tacuerunt. Accesserunt autem quidam saduceorum qui negant esse resurrectionem, et interrogaverunt eum dicentes. Magister, Moyses scripsit nobis. Si frater alicuius mortuus fuerit habens uxorem, et hic sine filiis fuerit, ut accipiat eam frater eius uxorem, et suscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant. Et primus accepit uxorem, et mortuus est sine filiis. Et sequens accepit illam, et ipse mortuus est sine filio. Et tertius accepit illam. Similiter et omnes septem, et non reliquerunt semen, et mortui sunt. Novissime omnium mortua est et mulier. In resurrectione ergo cuius eorum erit uxor? Siquidem septem habuerunt eam uxorem. Et ait illis Iesus. Filii seculi huius nubunt et traduntur ad nuptias. Illi autem qui digni habebuntur seculo illo et resurrectione ex mortuis, neque nubunt neque ducunt uxores. Neque enim ultra mori poterunt. Equales enim angelis sunt, et filii sunt dei, cum sint filii resurrectionis. Quia vero resurgant mortui, et Moyses ostendit secus rubum, sicut dicit dominum deum Abraham, et deum Ysaac, et deum Iacob. Deus autem non est mortuorum sed vivorum. Omnes enim vivunt ei. Respondentes autem quidam scribarum dixerunt. Magister, bene dixisti. Et amplius non audebant eum quicquam interrogare. Dixit autem ad illos. Quomodo dicunt Christum filium David esse? Et ipse David dicit in libro psalmorum. Dixit dominus domino meo, sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. David ergo dominum illum vocat, et quomodo filius eius est? Audiente autem omni populo, dixit discipulis suis. Attendite a scribis qui volunt ambulare in stolis, et amant salutationes in foro, et primas cathedras in synagogis, et primos discubitus in conviviis, qui devorant domos viduarum, simulantes longam orationem. Hii accipient damnationem maiorem.

XXI

Respiciens autem vidit eos qui mittebant munera sua in gazophylacium divites. Vidit autem et quandam viduam pauperculam mittentem era minuta duo. Et dixit. Vere dico vobis, quia vidua hec pauper plus quam omnes misit. Nam omnes hii ex abundanti sibi miserunt in munera dei. Hec autem ex eo quod deest illi omnem victum suum quem habuit misit. Et quibusdam dicentibus de templo quod lapidibus bonis et donis ornatum esset, dixit. Hec que videtis, venient dies in quibus non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur. Interrogaverunt autem illum dicentes. Preceptor, quando hec erunt? Et quod signum cum fieri incipient? Qui dixit. Videte ne seducamini. Multi enim venient in nomine meo dicentes quia ego sum, et tempus appropinquavit. Nolite ergo ire post eos. Cum autem audieritis prelia et seditiones, nolite terreri. Oportet primum hec fieri, sed nondum statim finis. Tunc dicebat illis. Surget gens contra gentem, et regnum adversus regnum. Et terremotus magni erunt per loca, et pestilentie et fames, terroresque de celo, et signa magna erunt. Sed ante hec omnia inicient vobis manus suas, et persequentur tradentes in synagogas et custodias, trahentes ad reges et presides propter nomen meum. Continget autem vobis in testimonium. Ponite ergo in cordibus vestris non premeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri. Trademini autem a parentibus et fratribus et cognatis et amicis, et morte afficient ex vobis, et eritis odio omnibus propter nomen meum. Et capillus de capite vestro non peribit. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Cum autem videritis circumdari ab exercitu Ierusalem, tunc scitote quia appropinquavit desolatio eius. Tunc qui in Iudea sunt fugiant in montes, et qui in medio eius discedant, et qui in regionibus non intrent in eam. Quia dies ultionis hii sunt, ut impleantur omnia que scripta sunt. Ve autem pregnantibus et nutrientibus in illis diebus. Erit enim pressura magna super terram, et ira populo huic. Et cadent in ore gladii, et captivi ducentur in omnes gentes, et Ierusalem calcabitur a gentibus, donec impleantur tempora nationum. Et erunt signa in sole et luna et stellis, et in terris pressura gentium pre confusione sonitus maris et fluctuum, arescentibus hominibus pre timore et expectatione que supervenient universo orbi. Nam virtutes celorum movebuntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna et maiestate. His autem fieri incipientibus, respicite et levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Et dixit illis similitudinem. Videte ficulneam et omnes arbores. Cum producunt iam ex se fructum, scitis quoniam prope est estas. Ita et vos cum videritis hec fieri, scitote quoniam prope est regnum dei. Amen dico vobis, quia non preteribit generatio hec donec omnia fiant. Celum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Attendite autem vobis ne forte graventur corda vestra in crapula et ebrietate et curis huius vite, et superveniat in vos repentina dies illa. Tamquam laqueus enim superveniet in omnes qui sedent super faciem omnis terre. Vigilate itaque omni tempore orantes ut digni habeamini fugere ista omnia que futura sunt, et stare ante filium hominis. Erat autem diebus docens in templo, noctibus vero exiens morabatur in monte qui vocatur Oliveti. Et omnis populus

[illegible]

CA[P]

[di]luculo manicabat in templo audire eum.
Appropinquabat autem dies festus azymorum qui di-
citur pascha. et querebant principes sacerdotum et scribe
quomodo eum interficerent. timebant vero plebem. In-
travit autem sathanas in iudam qui cognominabatur
scarioth unum de duodecim. Et abiit et locutus est
cum principibus sacerdotum et magistratibus
quemadmodum illum traderet eis. Et gavisi sunt et pac-
ti sunt pecuniam illi dare. Et spopondit. Et que-
rebat oportunitatem ut traderet illum eis sine
turbis. Venit autem dies azymorum in qua necesse
erat occidi pascha. Et misit petrum et iohannem dicens
euntes parate nobis pascha ut manducemus. At illi
dixerunt: ubi vis paremus? Et dixit ad eos: Ecce
introeuntibus vobis in civitatem occurret vobis homo
quidam amphoram aque portans. sequimini eum
in domum in quam intrat. et dicetis patri fa-
milias domus: Dicit tibi magister: ubi est diversorium
ubi pascha cum discipulis meis manducem?
Et ipse vobis ostendet cenaculum magnum stratum
et ibi parate. Euntes autem invenerunt sicut dixit
illis. et paraverunt pascha. Et cum facta esset hora
discubuit et xii apostoli cum eo. Et ait illis: Desi-
derio desideravi hoc pascha manducare vobiscum
antequam patiar. Dico enim vobis quia ex hoc non mandu-
cabo illud donec impleatur in regno dei. Et
accepto calice gratias egit et dixit: Accipite et di-
vidite inter vos. Dico enim vobis quod non bibam de
generatione vitis donec regnum dei veniat. Et ac-
cepto pane gratias egit et fregit et dedit eis dicens:
Hoc est corpus meum quod pro vobis datur. hoc facite in me-
am commemorationem. Similiter et calicem postquam ce-
navit dicens: Hic est calix novum testamentum
in sanguine meo qui pro vobis effundetur. Veru-
ntamen ecce manus tradentis me mecum est in mensa. Et
filius quidem hominis secundum quod diffinitum est vadit. Ve-
rumtamen ve illi homini per quem tradetur. Et ipsi ceperunt
querere inter se quis esset ex eis qui hoc facturus esset. Fac-
ta est autem et contentio inter eos quis eorum videretur esse
maior. Dixit autem eis: Reges gentium dominantur eo-
rum et qui potestatem habent super eos benefici vocantur. Vos au-
tem non sic. sed qui maior est in vobis fiat sicut iunior
et qui precessor est sicut ministrator. Nam quis maior
est qui recumbit an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem
in medio vestrum sum sicut qui ministrat. Vos autem estis qui permansi-
stis mecum in temptationibus meis. et ego dispono vobis sicut dis-
posuit mihi pater meus regnum. ut edatis et bibatis super mensam meam in regno
meo et sedeatis super thronos iudicantes xii tribus israel. Et
ait dominus: Symon Symon ecce
sathanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum.
Ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua.
et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Qui dixit
ei: Domine tecum paratus sum et in carcerem et in mor-
tem ire. Et ille dixit: Dico tibi petre non cantabit ho-
die gallus donec ter abneges nosse me. Et

[illegible marginal gloss]

dixit eis: Quando misi vos sine sacculo et pera et cal-
ciamentis numquid aliquid defuit vobis? At illi
dixerunt: nichil. Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet sac-
culum tollat similiter et peram. Et qui non habet vendat
tunicam suam et emat gladium. Dico enim vobis
quoniam adhuc hoc quod scriptum est oportet impleri
in me. Et quod cum iniustis deputatus est. Etenim
ea que sunt de me finem habent. At illi dixerunt:
Domine ecce gladii duo hic. At ille dixit eis: Sa-
tis est. Et egressus ibat secundum consuetudinem in
montem olivarum. Secuti sunt autem illum et
discipuli. Et cum pervenisset ad locum dixit illis:
Orate ne intretis in temptationem. Et ipse avulsus
est ab eis quantum iactus est lapidis. Et positis ge-
nibus orabat dicens: Pater si vis transfer calicem
istum a me. Verumtamen non mea voluntas sed tua
fiat. Apparuit autem illi angelus de celo confortans
eum. Et factus in agonia prolixius orabat. Et
factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terram.
Et cum surrexisset ab oratione et venisset ad discipulos
suos invenit eos dormientes pre tristitia. Et ait
illis: Quid dormitis? surgite orate ne intretis
in temptationem.

Adhuc eo loquente ecce turba et qui vocabatur
iudas unus de xii antecedebat eos. Et appropinqua-
vit ihesu ut oscularetur eum. Ihesus autem dixit ei:
Iuda osculo filium hominis tradis? Videntes autem hii
qui circa ipsum erant quod futurum erat dixerunt ei:
Domine si percutimus in gladio? Et percussit unus ex
illis servum principis sacerdotum et amputavit au-
riculam eius dexteram. Respondens autem ihesus ait: Sini-
te usque huc. Et cum tetigisset auriculam eius
sanavit eum. Dixit autem ihesus ad eos qui venerant
ad se principes sacerdotum et magistratus templi et senio-
res: Quasi ad latronem existis cum gladiis et fu-
stibus? Cum cotidie vobiscum fuerim in templo non
extendistis manus in me. Sed hec est hora vestra et potestas te-
nebrarum. Comprehendentes autem eum duxerunt ad do-
mum principis sacerdotum. Petrus vero sequebatur
eum a longe. Accenso autem igne in medio atrio
et circumsedentibus illis erat petrus in medio eorum.
Quem cum vidisset ancilla quedam sedentem ad lumen
et eum fuisset intuita dixit: Et hic cum illo erat. At
ille negavit eum dicens: Mulier non novi illum.
Et post pusillum alius videns eum dixit: Et tu de
illis es. Petrus vero ait: O homo non sum. Et intervallo
facto quasi hore unius alius quidam affirmabat dicens:
Vere et hic cum illo erat. Nam et galileus est. Et
ait petrus: Homo nescio quid dicis. Et continuo ad-
huc illo loquente cantavit gallus. Et conversus
dominus respexit petrum. Et recordatus est petrus ver-
bi domini sicut dixit: quia priusquam gallus cantet ter
me negabis. Et egressus foras petrus flevit a-
mare. Et viri qui tenebant illum illudebant ei.

[illegible marginal gloss]

XXIII

[illegible marginal gloss]

in medio vestrum sum sicut qui ministrat

[illegible]

cedentes eum. Et velaverunt eum et percutiebant
faciem eius, et interrogabant eum dicentes: Pro-
phetiza, quis est qui te percussit? Et alia multa bla-
sphemantes dicebant in eum. Et ut factus est dies, con-
venerunt seniores plebis et principes sacerdotum et scri-
bae, et duxerunt illum in concilium suum, dicentes:
Si tu es Christus, dic nobis.
Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi. Si autem
interrogavero, non respondebitis mihi neque dimit-
tetis. Ex hoc autem erit filius hominis sedens a dextris
virtutis dei. Dixerunt autem omnes: Tu ergo es filius dei?
Qui ait: Vos dicitis quia ego sum. At illi dixerunt:
XXIII Quid adhuc desideramus testimonium? Ipsi enim
audivimus de ore eius. Et surgens omnis multitudo
eorum duxerunt illum ad Pilatum. Coeperunt autem
illum accusare dicentes: Hunc invenimus subver-
tentem gentem nostram et prohibentem tributa dari Cae-
sari, et dicentem se Christum regem esse. Pilatus autem
interrogavit eum dicens: Tu es rex Iudaeorum? At ille
respondens ait: Tu dicis. Ait autem Pilatus ad principes
sacerdotum et turbas: Nihil invenio causae in hoc homi-
ne. At illi invalescebant dicentes: Commovet popu-
lum docens per universam Iudaeam, incipiens a Galilaea
usque huc. Pilatus autem audiens Galilaeam, inter-
rogavit si homo Galilaeus esset. Et ut cognovit quod de
Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem,
qui et ipse Hierosolymis erat illis diebus. Herodes autem
viso Iesu gavisus est valde. Erat enim cupiens ex
multo tempore videre eum, eo quod audierat multa
de illo, et sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. Inter-
rogabat autem illum multis sermonibus. At ipse
nihil illi respondebat. Stabant autem principes sacer-
dotum et scribae constanter accusantes eum. Spre-
vit autem illum Herodes cum exercitu suo, et illusit indu-
tum veste alba, et remisit ad Pilatum. Et facti sunt
amici Herodes et Pilatus in ipsa die, nam antea
inimici erant ad invicem. Pilatus autem convocatis
principibus et magistratibus et plebe dixit
ad illos: Obtulistis mihi hunc hominem quasi avertentem
populum, et ecce ego coram vobis interrogans nullam
causam inveni in homine isto ex his in quibus eum accu-
satis. Sed neque Herodes; nam remisi vos ad illum,
et ecce nihil dignum morte actum est ei. Emendatum
ergo illum dimittam. Necesse autem habebat dimittere eis
per diem festum unum. Exclamavit autem simul universa
turba dicens: Tolle hunc, et dimitte nobis Barabbam,
qui erat propter seditionem quandam factam in civitate
et homicidium missus in carcerem. Iterum autem Pi-
latus locutus est ad illos volens dimittere Iesum. At
illi succlamabant dicentes: Crucifige, crucifige
eum. Ille autem tertio dixit ad illos: Quid enim ma-
li fecit iste? Nullam causam mortis invenio in eo.
Corripiam ergo illum et dimittam. At illi instabant
vocibus magnis postulantes ut crucifigeretur,
et invalescebant voces eorum. Et Pilatus adiudi-

cavit fieri petitionem eorum. Dimisit autem illis eum qui prop-
ter homicidium et seditionem missus fuerat in carce-
rem quem petebant, Iesum vero tradidit voluntati eorum.
Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem
quendam Cyrenensem venientem de villa, et impo-
suerunt illi crucem portare post Iesum. Sequebatur autem
illum multa turba populi et mulierum quae plangebant
et lamentabant eum. Conversus autem ad illas Iesus
dixit: Filiae Hierusalem, nolite flere super me, sed
super vos ipsas flete et super filios vestros. Quoniam ecce venient
dies in quibus dicent: Beatae steriles et ventres qui
non genuerunt et ubera quae non lactaverunt. Tunc incipient
dicere montibus: Cadite super nos, et collibus: Operite
nos. Quia si in viridi ligno haec faciunt, in
arido quid fiet? Ducebantur autem et alii duo nequam
cum eo ut interficerentur. Et postquam venerunt
in locum qui vocatur Calvariae, ibi crucifixerunt
eum, et latrones, unum a dextris et alterum a sinistris.
Iesus autem dicebat: Pater, dimitte illis, non enim sci-
unt quid faciunt. Dividentes vero vestimenta eius
miserunt sortes. Et stabat populus exspectans, et
deridebant illum principes cum eis dicentes:
Alios salvos fecit, se salvum faciat, si hic
est Christus dei electus. Illudebant autem ei et milites ac-
cedentes et acetum offerentes illi, dicentes: Si tu es
rex Iudaeorum, salvum te fac. Erat autem et super-
scriptio scripta super illum litteris graecis et latinis et hebraicis:
Hic est rex Iudaeorum. Unus autem de his qui pende-
bant latronibus blasphemabat eum dicens: Si
tu es Christus, salvum fac temetipsum et nos. Respondens
autem alter increpabat eum dicens: Neque tu times
deum, quod in eadem damnatione es? Et nos quidem
iuste, nam digna factis recipimus, hic vero nihil mali
gessit. Et dicebat ad Iesum: Domine, memento mei cum
veneris in regnum tuum. Et dixit illi Iesus: Amen
dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Erat autem
fere hora sexta, et tenebrae factae sunt in universam
terram usque in horam nonam. Et obscuratus est
sol, et velum templi scissum est medium. Et clamans
voce magna Iesus ait: Pater, in manus tuas commendo
spiritum meum. Et haec dicens exspiravit. Videns
autem centurio quod factum fuerat glorificavit deum
dicens: Vere hic homo iustus erat. Et omnis turba
eorum qui simul aderant ad spectaculum istud et vide-
bant quae fiebant, percutientes pectora sua reverte-
bantur. Stabant autem omnes noti eius a longe
et mulieres quae secutae erant eum a Galilaea haec
videntes. Et ecce vir nomine Ioseph qui erat decurio,
vir bonus et iustus. Hic non consenserat consilio et
actibus eorum, ab Arimathia civitate Iudaeae

[illegible]

[illegible]

sabbatum illucescebat. Subsecute autem
mulieres que cum ipso venerant de galilea viderunt
monumentum et quemadmodum positum erat corpus
eius. Et revertentes paraverunt aromata et ungu-
enta. et sabbato quidem siluerunt secundum mandatum.
Una autem sabbati valde diluculo venerunt ad monu-
mentum portantes que paraverant aromata. Et inve-
nerunt lapidem revolutum a monumento. et ingresse
non invenerunt corpus domini ihesu. Et factum est dum
mente consternate essent de isto. ecce duo viri steterunt
secus illas in veste fulgenti. Cum timerent autem
et declinarent vultum in terram. dixerunt ad illas.
Quid queritis viventem cum mortuis? Non est hic sed
surrexit. Recordamini qualiter locutus est vobis cum
adhuc in galilea esset dicens. Quia oportet filium
hominis tradi in manus hominum peccatorum et crucifigi
et die tertia resurgere. Et recordate sunt verborum eius.
Et regresse a monumento nuntiaverunt hec omnia
illis .xi. et ceteris omnibus. Erat autem maria mag-
dalene et iohanna et maria iacobi et cetere que
cum eis erant que dicebant ad apostolos hec. Et visa sunt
ante illos sicut deliramentum verba ista. et non credebant
illis. Petrus autem surgens cucurrit ad monu-
mentum. et procumbens vidit linteamina sola po-
sita. et abiit secum mirans quod factum fuerat.
Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum
quod erat in spatio stadiorum .lx. ab ierusalem nomine e-
maus. Et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus que ac-
ciderant. Et factum est dum fabularentur et secum que-
rerent et ipse ihesus appropinquans ibat cum illis. Ocu-
li autem illorum tenebantur ne eum agnoscerent. Et
ait ad illos. Qui sunt hi sermones quos confertis ad
invicem ambulantes et estis tristes? Et respondens
unus cui nomen cleophas dixit ei. Tu solus pe-
regrinus es in ierusalem et non cognovisti que facta sunt in illa
his diebus? Quibus ille dixit. Que? Et dixerunt
de ihesu nazareno qui fuit vir propheta potens in
opere et sermone coram deo et omni populo. et quomodo eum tra-
diderunt summi sacerdotes et principes nostri in damp-
nationem mortis et crucifixerunt eum. Nos autem spe-
rabamus quia ipse esset redempturus israel. Et nunc super hec
omnia tertia dies est hodie quod hec facta sunt. Sed et
mulieres quedam ex nostris terruerunt nos que ante
lucem fuerunt ad monumentum. et non invento corpore eius
venerunt dicentes se etiam visionem angelorum vidisse
qui dicunt eum vivere. Et abierunt quidam ex
nostris ad monumentum. et ita invene-
runt sicut mulieres dixerunt. ipsum vero non inve-
nerunt. Et ipse dixit ad eos. O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus
que locuti sunt prophete. Nonne hec oportuit pati christum
et ita intrare in gloriam suam? Et incipiens a moyse
et omnibus prophetis interpretabatur illis in omni-
bus scripturis que de ipso erant. Et appropinquaverunt
castello quo ibant. Et ipse se finxit longius
ire. Et coegerunt illum dicentes. Mane nobiscum quo-
niam advesperascit. et inclinata est iam dies. Et intra-
vit cum illis. Et factum est dum recumberet cum illis. ac-
cepit panem et benedixit ac fregit et porrigebat illis.
Et aperti sunt oculi eorum et cognoverunt illum. Et ipse e-
vanuit ex oculis eorum. Et dixerunt ad invicem. Nonne
cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur in via et
aperiret nobis scripturas? Et surgentes eadem hora regres-
si sunt in ierusalem. et invenerunt congregatos .xi. et eos qui
cum ipsis erant dicentes. Quod surrexit dominus vere
et apparuit symoni. Et ipsi narrabant que gesta e-
rant in via et quomodo cognoverunt eum in fractione panis.
Dum autem hec loquuntur ihesus stetit in medio eorum et dixit eis.
Pax vobis. Ego sum. nolite timere. Conturba-
ti vero et conterriti existimabant se spiritum vide-
re. Et dixit eis. Quid turbati estis? et cogitationes a-
scendunt in corda vestra? Videte manus meas et pedes
meos. quia ipse ego sum. Palpate et videte. quia spiritus
carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. Et cum
hec dixisset ostendit eis manus et pedes. Adhuc autem
illis non credentibus et mirantibus pre gaudio dixit.
Habetis hic aliquid quod manducetur? At illi optulerunt ei
partem piscis assi et favum mellis. Et cum mandu-
casset coram eis sumens reliquias dedit eis. Et
dixit ad illos. Hec sunt verba que locutus sum ad vos
cum adhuc essem vobiscum. quoniam necesse est impleri
omnia que scripta sunt in lege moysi et prophetis et psalmis
de me. Tunc aperuit illis sensum ut intelligerent
scripturas. Et dixit eis. Quoniam sic scriptum est. et sic opor-
tebat christum pati et resurgere a mortuis die tertia.
et predicari in nomine eius penitentiam et remissionem pec-
catorum in omnes gentes incipientibus ab ierosolima.
Vos autem testes estis horum. Et ego mittam promissum
patris mei in vos. Vos autem sedete in civitate quo-
adusque induamini virtute ex alto. Eduxit autem
eos foras in bethaniam. Et elevatis manibus suis
benedixit eis. Et factum est dum benediceret illis recessit
ab eis et ferebatur in celum. Et ipsi adorantes regressi
sunt in ierusalem cum gaudio magno. Et erant
semper in templo laudantes et benedicentes deum.

Incipit prologus sancti ieronimi super iohannem evangelistam.

Hic est iohannes evangelista unus
ex discipulis dei qui virgo electus a deo est. quem
de nuptiis volentem nubere vocavit deus. Cui
virginitatis in hoc duplex testimonium in evan-
gelio datur. quod et pre ceteris dilectus a deo dicitur
et huic matrem suam iens ad crucem commendavit deus.
ut virginem virgo servaret. Denique manifestans in evangelio quod erat ipse incorruptibilis
verbi opus inchoans. solus verbum carnem factum
esse nec lumen a tenebris comprehensum fuisse te-
statur. primum signum ponens quod in nuptiis fecit
deus. ut ostendens quod ipse erat. legentibus demon-
straret. quod ubi dominus invitatus sit deficere
nuptiarum vinum debeat. et veteribus inmutatis
nova omnia que a christo instituuntur appareant. Hoc

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

qui euangelium scripsit in asia. postquam in
pathmos insula apocalipsim scripserat:
ut cui in principio canonis incorruptibile prin
cipium in genesi et incorruptibilis etiam finis
per uirginem in apocalipsi redderetur dicente christo
Ego sum alpha et omega. Et hic est iohannes qui sciens
superuenisse diem recessus sui. conuocatis disci
pulis suis in epheso. per multa signorum experi
menta promens christum. descendens in defossum sepulture sue
locum. facta oratione positus est ad patres suos. tam
extraneus a dolore mortis. quam a corruptione
carnis inuenitur alienus. Tamen post omnes euangelium
scripsit. et hoc uirgini debebatur. Quorum tamen uel scrip
torum tempore dispositio. uel librorum ordinatio ideo per
singula a nobis non exponitur. ut sciendi desiderio
collocato. et querentibus fructus laboris. et deo magi
sterii doctrina seruetur. Incipit iohannes euangelium.

I

In principio erat uerbum. et uerbum erat apud
deum. et deus erat uerbum. Hoc erat in princi
pio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt. et
sine ipso factum est nichil. Quod factum est in ipso ui
ta erat. Et uita erat lux hominum. Et lux in te
nebris lucet. et tenebre eam non comprehenderunt.
Fuit homo missus a deo. cui nomen erat iohannes.
Hic uenit in testimonium. ut testimoni
um perhiberet de lumine. ut omnes crederent per illum.
Non erat ille lux. sed ut testimonium perhiberet
de lumine. Erat lux uera que illuminat
omnem hominem uenientem in hunc mundum.
In mundo erat. et mundus per ipsum factus est.
et mundus eum non cognouit. In propria uenit
et sui eum non receperunt. Quotquot autem rece
perunt eum. dedit eis potestatem filios
dei fieri. his qui credunt in nomine eius.
Qui non ex sanguinibus. neque ex uoluntate
carnis. neque ex uoluntate uiri. sed ex deo nati
sunt. Et uerbum caro factum est. et habitauit in
nobis. Et uidimus gloriam eius. gloriam quasi uni
geniti a patre. plenum gratie et ueritatis. Io
hannes testimonium perhibet de ipso. et cla
mat dicens. Hic erat quem dixi uobis. Qui
post me uenturus est. ante me factus est. quia
prior me erat. Et de plenitudine eius nos omnes acce
pimus. et gratiam pro gratia. Quia lex per moysen data
est. gratia et ueritas per iesum christum facta est. Deum nemo uidit
unquam. unigenitus filius qui est in sinu patris.
ipse enarrauit. Et hoc est testimonium iohannis quando
miserunt iudei ab ierosolimis sacerdotes et leuitas ad eum.
ut interrogarent eum. Tu quis es. Et confessus est et non
negauit. et confessus est. quia non sum ego christus. Et interro
gauerunt eum. Quid ergo. Helias es tu. Et dixit. Non sum.
Propheta es tu. Et respondit. Non. Dixerunt ergo ei. Quis es. ut re
sponsum demus his qui miserunt nos. Quid dicis de
te ipso. Ait. Ego uox clamantis in deserto. Dirigite
uiam domini. sicut dixit ysaias propheta. Et qui missi fue
rant erant ex phariseis. Et interrogauerunt eum et di
xerunt ei. Quid ergo baptizas. si tu non es christus neque he
lias neque propheta. Respondit eis iohannes dicens. Ego baptizo in aqua. medi
us autem uestrum stetit quem uos nescitis. Ipse est qui post me
uenturus est. qui ante me factus est. cuius ego non sum dig
nus ut soluam eius corrigiam calciamenti. Hec in beth
ania facta sunt trans iordanem. ubi erat iohannes bapti
zans. Altera die uidit iohannes iesum uenientem ad se.
et ait. Ecce agnus dei. ecce qui tollit peccatum mundi. Hic est
de quo dixi. Post me uenit uir qui ante me
factus est. quia prior me erat. et ego nesciebam eum. Sed ut mani
festetur in israel. propterea ueni ego in aqua baptizans. Et
testimonium perhibuit iohannes dicens. Quia uidi spiritum
descendentem quasi columbam de celo. et mansit super eum.
Et ego nesciebam eum. sed qui misit me baptizare
in aqua. ille mihi dixit. Super quem uideris spiritum
descendentem et manentem super eum. hic est qui baptizat in spiritu sancto.
Et ego uidi et testimonium perhibui. quia hic est fi
lius dei. Altera die iterum stabat iohannes. et ex discipulis
eius duo. Et respiciens iesum ambulantem dicit.
Ecce agnus dei. Et audierunt eum duo discipuli lo
quentem et secuti sunt iesum. Conuersus autem iesus et ui
dens eos sequentes se dicit eis. Quid queritis. Qui dixerunt
ei. Rabbi. quod dicitur interpretatum magister. ubi habitas. Dicit eis.
Venite et uidete. Venerunt et uiderunt ubi maneret. et apud eum
manserunt die illo. Hora autem erat quasi decima. Erat autem
andreas frater symonis petri unus ex duobus qui
audierant ab iohanne et secuti fuerant eum. Inuenit hic
primum fratrem suum symonem. et dicit ei. Inuenimus
messiam. quod est interpretatum christus. Et adduxit eum ad ie
sum. Intuitus autem eum iesus dixit. Tu es symon filius iohan
na. tu uocaberis cephas. quod interpretatur petrus. In crastinum
uoluit exire in galileam. et inuenit philippum. et dicit ei iesus. Sequere me. Erat autem philippus a bethsaida ciuitate andree et petri. Inuenit philippus nathanael et dicit ei. Quem scripsit moyses in lege et prophete inuenimus iesum filium ioseph a nazareth. Et dixit ei nathanael. A nazareth potest aliquid boni esse. Dicit ei philippus. Veni et uide. Vidit iesus nathanael uenientem ad se et dicit de eo. Ecce uere israelita in quo dolus non est. Dicit ei nathanael. Unde me nosti. Respondit iesus et dixit ei. Priusquam te philippus uocaret cum esses sub ficu uidi te. Respondit ei nathanael et ait. Rabbi tu es filius dei. tu es rex israel. Respondit iesus et dixit ei. Quia dixi tibi uidi te sub ficu credis. maius his uidebis. Et dicit ei. Amen amen dico uobis. uidebitis celum apertum et angelos dei ascendentes et descendentes supra
filium hominis.

II

Et die tercia nuptie facte sunt in chana galilee. et
erat mater iesu ibi. Vocatus est autem et iesus et discipuli eius
ad nuptias. Et deficiente uino dicit mater iesu ad
eum. Vinum non habent. Et dicit ei iesus. Quid michi et tibi est mulier.
nondum uenit hora mea. Dicit mater eius ministris.
Quodcumque dixerit uobis facite. Erant autem ibi la
pidee ydrie sex posite secundum purificationem iudeorum

[illegible interlinear and marginal gloss]

et singulis meretrices binas ... [illegible]

[illegible]

scendit de celo filius hominis qui est in celo. Et sicut moyses exaltavit serpentem in deserto ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum non pereat sed habeat vitam eternam. Sic enim dilexit deus mundum ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat sed habeat vitam eternam. Non enim misit deus filium suum in mundum ut iudicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. Qui credit in eum non iudicatur. Qui autem non credit iam iudicatus est, quia non credit in nomine unigeniti filii dei. Hoc est autem iudicium, quia lux venit in mundum et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui male agit odit lucem et non venit ad lucem ut non arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem venit ad lucem ... [illegible]

[illegible]

IIII

[illegible marginal notes]

Vide et ulter.

[illegible]

pater noster iacob qui dedit nobis puteum hic. et ipse
ex eo bibit et filii eius et pecora eius. Respondit ihesus et di
xit ei. Omnis qui bibit ex aqua hac sitiet iterum. Qui
autem biberit ex aqua quam ego dabo ei non sitiet
in eternum. Sed aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons
aque salientis in vitam eternam. Dicit ad eum mulier
Domine da mihi hanc aquam ut non sitiam neque ve
niam huc haurire. Dicit ei ihesus. Vade voca vi
rum tuum et veni huc. Respondit mulier et dixit. Non habeo vi(rum).
Dicit ei ihesus. Bene dixisti quia non habeo virum. Quinque enim
viros habuisti. et nunc quem habes non est tuus vir. Hoc
vere dixisti. Dicit ei mulier. Domine video quia propheta
es tu. Patres nostri in monte hoc adoraverunt. et vos
dicitis quia ierosolimis est locus ubi adorare op
ortet. Dicit ei ihesus. Mulier crede mihi. quia venit hora
quando neque in monte hoc neque ierosolimis adorabitis pa
trem. Vos adoratis quod nescitis. nos adoramus quod
scimus quia salus ex iudeis est. Sed venit hora et nunc
est quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu et
veritate. Nam et pater tales querit qui adorent eum.
Spiritus est deus. et eos qui adorant eum in spiritu et veritate
adorare oportet. Dicit ei mulier. Scio quia messias
venit qui dicitur christus. Cum ergo venerit ille nobis annuntia
bit omnia. Dicit ei ihesus. Ego sum qui loquor tecum.
Et continuo venerunt discipuli eius. et mirabantur quia
cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit. quid queris
aut quid loqueris cum ea. Reliquit ergo ydriam suam
mulier. et abiit in civitatem et dicit illis hominibus.
Venite et videte hominem qui dixit mihi omnia quecumque fe
ci. Numquid ipse est christus. Exierunt de civitate et ve
niebant ad eum. Interea rogabant eum discipuli
dicentes. Rabbi manduca. Ille autem dixit eis. Ego
cibum habeo manducare quem vos nescitis. Di
cebant ergo discipuli ad invicem. Numquid aliquis attulit
ei manducare. Dicit eis ihesus. Meus cibus est ut fa
ciam voluntatem eius qui misit me ut perficiam
opus eius. Nonne vos dicitis quod adhuc quattuor menses
sunt et messis venit. Ecce dico vobis. Levate ocu
los vestros et videte regiones quia albe sunt iam ad messem.
Et qui metit mercedem accipit et congregat fruc
tum in vitam eternam. ut et qui seminat simul gau
deat et qui metit. In hoc enim est verbum verum quia
alius est qui seminat et alius est qui metit. Ego
misi vos metere quod vos non laborastis. Alii labo
raverunt et vos in labores eorum introistis. Ex civitate autem
illa multi crediderunt in eum samaritanorum propter
verbum mulieris testimonium perhibentis. quia dixit mihi
omnia quecumque feci. Cum venissent ergo ad illum sa
maritani rogaverunt eum ut ibi maneret. Et man
sit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt propter
sermonem eius. Et mulieri dicebant. quia iam non
propter tuam loquelam credimus. Ipsi enim audivi
mus et scimus quia hic est vere salvator mundi.
Post duos autem dies exiit inde et abiit in gali
leam. Ipse enim ihesus testimonium perhibuit quia
propheta in sua patria honorem non habet. Cum ergo venisset in ga
lileam exceperunt eum galilei. cum omnia vidissent
que fecerat ierosolimis in die festo. Et ipsi enim ve
nerunt ad diem festum. Venit ergo iterum in chana ga
lilee ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus cuius
filius infirmabatur capharnaum. Hic cum audisset quia ihesus
adveniret a iudea in galileam. abiit ad eum et ro
gabat eum ut descenderet et sanaret filium eius. Incipiebat enim
mori. Dixit ergo ihesus ad eum. Nisi signa et prodigia videritis
non creditis. Dicit ad eum regulus. Domine descende
priusquam moriatur filius meus. Dicit ei ihesus. Vade filius tuus vivit.
Credidit homo sermoni quem dixit ei ihesus. et ibat. Iam autem eo
descendente servi occurrerunt ei. et nuntiaverunt dicentes
quia filius eius viveret. Interrogabat ergo horam ab eis in
qua melius habuerat. Et dixerunt ei. quia heri hora sep
tima reliquit eum febris. Cognovit ergo pater quia il
la hora erat in qua dixit ei ihesus. Vade filius tuus vivit.
Et credidit ipse et domus eius tota. Hoc iterum secundum signum
fecit ihesus cum venisset a iudea in galileam.

Post hec erat dies festus iudeorum. et ascendit ihesus iero
solimis. Est autem ierosolimis probatica piscina que cog
nominatur hebraice bethsaida. quinque porticus ha
bens. In his iacebat multitudo magna langu
entium. cecorum. claudorum. aridorum. expectantium aque
motum. Angelus autem domini descendebat secundum tempus
in piscinam et movebatur aqua. Et qui prior descendisset
in piscinam post motionem aque sanus fiebat a
quacumque detinebatur infirmitate. Erat autem quidam homo
ibi. xxxviii. annos habens in infirmitate sua. Hunc
cum vidisset ihesus iacentem. et cognovisset quia iam multum tempus
haberet dicit ei. Vis sanus fieri. Respondit ei languidus.
Domine hominem non habeo ut cum turbata fuerit aqua mit
tat me in piscinam. Dum venio enim ego. alius ante me
descendit. Dicit ei ihesus. Surge tolle grabatum tuum
et ambula. Et statim sanus factus est homo [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

lupius. Andreas et Natanaelis panes non sufficiunt eis ut unusquisque modicum quid accipiat. Dicit ei unus ex discipulis eius Andreas frater Simonis Petri. Est puer unus hic qui habet quinque panes ordeaceos et duos pisces. sed haec quid sunt inter tantos. Dixit ergo Iesus. facite homines discumbere. Erat autem fenum multum in loco. Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque milia. Accepit ergo Iesus panes et cum gratias egisset distribuit discumbentibus. similiter et ex piscibus quantum volebant. Ut autem impleti sunt dixit discipulis suis. Colligite quae superaverunt fragmenta ne pereant. Collegerunt ergo et impleverunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus ordeaceis quae superfuerunt his qui manducaverant. Illi ergo homines cum vidissent quod fecerat signum dicebant quia hic est vere propheta qui venturus est in mundum. [illegible]

misit me: ut omnis qui videt filium et credit in eum habeat
vitam eternam. Et ego resuscitabo eum in novissimo
die. Murmurabant ergo iudei de illo quia dixisset ego
sum panis qui de celo descendi. et dicebant. Nonne
hic est ihesus filius ioseph. cuius nos novimus patrem et ma
trem. Quomodo ergo dicit hic quia de celo descendi. Respondit ergo ihesus et
dixit eis. Nolite murmurare in invicem. Nemo potest
venire ad me nisi pater qui misit me traxerit eum. et ego
resuscitabo eum in novissimo die. Est scriptum in
prophetis. Et erunt omnes docibiles dei. Omnis qui audivit
a patre et didicit venit ad me. Non quia patrem vidit quis
quam nisi is qui est a deo. hic vidit patrem. Amen amen
dico vobis. qui credit in me habet vitam eternam. Ego sum
panis vite. Patres vestri manducaverunt manna in de
serto et mortui sunt. Hic est panis de celo descendens ut si
quis ex ipso manducaverit non moriatur. Ego sum panis vi
vus qui de celo descendi. Si quis manducaverit ex hoc
pane vivet in eternum. Et panis quem ego dabo caro
mea est pro mundi vita. Litigabant ergo iudei ad in

[illegible]

VII

P[illegible]

[illegible]

hic. et vade in iudeam ut et discipuli tui videant
opera tua que facis. Nemo quippe in occulto ali
quid facit et querit ipse in palam esse. Si hec facis. manifesta
teipsum mundo. Neque enim fratres eius credebant in eum.
Dicit ergo eis ihesus. Tempus meum nondum advenit. tempus autem
vestrum semper est paratum. Non potest mundus odisse vos.
me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo
quia opera eius mala sunt. Vos ascendite ad diem festum
hunc. Ego autem non ascendo ad diem festum istum.
quia tempus meum nondum impletum est. Hec cum dixisset ip
se mansit in galilea. Ut autem ascenderunt fratres eius tunc
et ipse ascendit ad diem festum non manifeste sed quasi in
occulto. Iudei ergo querebant eum in die festo et dicebant
ubi est ille. Et murmur multus erat de eo in turba. Qui
dam dicebant quia bonus est. Alii dicebant non sed se
ducit turbas. Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum iude
orum. Iam autem die festo mediante ascendit ihesus in tem
plum et docebat. Et mirabantur iudei dicentes. Quomodo hic
litteras scit cum non didicerit. Respondit eis ihesus et dixit. Mea doctrina

[illegible]

[illegible marginal glosses]

[…] flumina de ventre eius fluent aque vive. Hoc autem dixit de spiritu quem accepturi erant credentes in eum; nondum enim erat spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus. Ex illa ergo turba cum audissent hos sermones eius, dicebant: Hic est vere propheta. Alii dicebant: Hic est Christus. Quidam autem dicebant: Numquid a Galilea venit Christus? Nonne scriptura dicit quia ex semine David et de Bethleem castello, ubi erat David, venit Christus? Dissensio itaque facta est in turba propter eum. Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum, sed nemo misit super eum manus. Venerunt ergo ministri ad pontifices et phariseos. Et dixerunt eis illi: Quare non adduxistis illum? Responderunt ministri: Numquam sic locutus est homo sicut hic homo. Responderunt ergo eis pharisei: Numquid et vos seducti estis? Numquid aliquis ex principibus credidit in eum, aut ex phariseis? Sed turba hec, que non novit legem, maledicti sunt. Dixit Nicodemus ad eos, ille qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis: Numquid lex nostra iudicat hominem nisi prius audierit ab ipso et cognoverit quid faciat? Responderunt et dixerunt ei: Numquid et tu Galileus es? Scrutare scripturas et vide quia a Galilea propheta non surgit. Et reversi sunt unusquisque in domum suam. Iesus autem perrexit in montem Oliveti. Et diluculo iterum venit in templum, et omnis populus venit ad eum, et sedens docebat eos. Adducunt autem scribe et pharisei mulierem in adulterio deprehensam, et statuerunt eam in medio, et dixerunt ei: Magister, hec mulier modo deprehensa est in adulterio. In lege autem Moyses mandavit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? Hoc autem dicebant temptantes eum, ut possent accusare eum. Iesus autem inclinans se deorsum digito scribebat in terra. Cum autem perseverarent interrogantes eum, erexit se et dixit eis: Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. Et iterum se inclinans scribebat in terra. Audientes autem unus post unum exibant, incipientes a senioribus; et remansit solus Iesus, et mulier in medio stans. Erigens autem se Iesus dixit ei: Mulier, ubi sunt qui te accusabant? Nemo te condempnavit? Que dixit: Nemo, Domine. Dixit autem Iesus: Nec ego te condempnabo. Vade, et iam amplius noli peccare. Iterum ergo locutus est eis Iesus dicens: Ego sum lux mundi. Qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vite. Dixerunt ergo ei pharisei: Tu de teipso testimonium perhibes; testimonium tuum non est verum. Respondit Iesus et dixit eis: Et si ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium meum, quia scio unde veni et quo vado; vos autem nescitis unde venio aut quo vado. Vos secundum carnem iudicatis; ego non iudico quemquam. Et si iudico ego, iudicium meum verum est, quia solus non sum, sed ego et qui misit me pater. Et in lege vestra scriptum est quia duorum hominum testimonium verum est. Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso, et testimonium perhibet de me qui misit me pater. Dicebant ergo ei: Ubi est pater tuus? Respondit Iesus: Neque me scitis neque patrem meum. Si me sciretis, forsitan et patrem meum sciretis. Hec verba locutus est Iesus in gazophilacio docens in templo. Et nemo apprehendit eum, quia nondum venerat hora eius. Dixit ergo iterum eis Iesus: Ego vado, et queretis me, et in peccato vestro moriemini. Quo ego vado vos non potestis venire. Dicebant ergo Iudei: Numquid interficiet semetipsum, quia dicit: Quo ego vado vos non potestis venire? Et dicebat eis: Vos de deorsum estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo. Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris; si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro. Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Iesus: Principium, qui et loquor vobis. Multa habeo de vobis loqui et iudicare, sed qui misit me verax est, et ego que audivi ab eo, hec loquor in mundo. Et non cognoverunt quia patrem eius dicebat Deum. Dixit ergo eis Iesus: Cum exaltaveritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, et a meipso facio nichil, sed sicut docuit me pater, hec loquor. Et qui me misit mecum est, et non reliquit me solum, quia ego que placita sunt ei facio semper. Hec illo loquente, multi crediderunt in eum. Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei Iudeos: Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis, et cognoscetis veritatem, et veritas liberabit vos. Responderunt ei: Semen Abrahe sumus, et nemini servivimus umquam; quomodo tu dicis: Liberi eritis? Respondit eis Iesus: Amen amen dico vobis, quia omnis qui facit peccatum servus est peccati. Servus autem non manet in domo in eternum; filius manet in eternum. Si ergo vos filius liberaverit, vere liberi eritis. Scio quia filii Abrahe estis; sed queritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis. Ego quod vidi apud patrem meum loquor, et vos que vidistis apud patrem vestrum facitis. Responderunt et dixerunt ei: Pater noster Abraham est. Dicit eis Iesus: Si filii Abrahe estis, opera Abrahe facite. Nunc autem queritis me interficere, hominem qui veritatem vobis locutus sum, quam audivi a Deo; hoc Abraham non fecit. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non sumus nati; unum patrem habemus Deum. Dixit ergo eis Iesus: Si Deus pater vester esset, diligeretis utique me; ego enim ex Deo processi et veni; neque enim a meipso veni, sed ille me misit. Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, et in veritate non stetit, quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est et pater eius. Ego autem si veritatem dico, non creditis michi. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare vos non creditis michi? Qui ex Deo est verba Dei audit; propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Responderunt ergo Iudei et dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu et demonium habes? Respondit Iesus: Ego demonium non habeo, sed honorifico patrem meum, et vos inhonorastis me. Ego autem non quero gloriam meam; est qui querat et iudicet. Amen amen dico vobis, si quis sermonem meum […]

seruauerit, mortem non uidebit in eternum. Dixerunt ergo iu-
dei: Nunc cognouimus quia demonium habes. Abra-
ham mortuus est et prophete: et tu dicis: Si quis ser-
monem meum seruauerit, mortem non uidebit
in eternum. Numquid tu maior es patre nostro
Abraham qui mortuus est? et prophete mortui
sunt. Quem teipsum facis? Respondit Iesus: Si ego
glorifico meipsum, gloria mea nichil est. Est
pater meus qui glorificat me, quem uos dicitis quia de-
us uester est, et non cognouistis eum. Ego autem noui e-
um. Et si dixero quia nescio eum, ero similis uob-
is mendax. Sed scio eum, et sermonem eius seruo. Abra-
ham pater uester exultauit ut uideret diem meum:
et uidit et gauisus est. Dixerunt ergo iudei ad eum:
Quinquaginta annos nondum habes, et Abraham
uidisti? Dixit eis Iesus: Amen amen dico uobis, antequam
Abraham fieret ego sum. Tulerunt ergo lapides
ut iacerent in eum. Iesus autem abscondit se et
exiuit de templo.

IX
Et preteriens Iesus uidit hominem cecum a natiuitate:
et interrogauerunt eum discipuli sui: Rabbi, quis
peccauit, hic aut parentes eius, ut cecus
nasceretur? Respondit Iesus: Neque hic peccauit neque pa-
rentes eius: sed ut manifestentur opera dei in
illo. Me oportet operari opera eius qui misit me
donec dies est: uenit nox quando nemo potest operari.
Quamdiu in mundo sum, lux sum mundi. Hec
cum dixisset, expuit in terram, et fecit lutum ex
sputo, et liniuit lutum super oculos eius. Et dixit ei:
Vade, laua in natatoria Syloe, quod interpretatur Mis-
sus. Abiit ergo et lauit, et uenit uidens. Itaque ui-
cini et qui uiderant eum prius quia mendicus erat,
dicebant: Nonne hic est qui sedebat et mendicabat?
Alii dicebant: Quia hic est. Alii autem: Nequaquam, sed si-
milis est ei. Ille uero dicebat: Quia ego sum. Dice-
bant ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit:
Ille homo qui dicitur Iesus lutum fecit, et unxit
oculos meos, et dixit mihi: Vade ad natatoria Sy-
loe et laua. Et abii et laui et uidi. Et dixerunt
ei: Ubi est ille? Ait: Nescio. Adducunt eum ad
phariseos qui cecus fuerat. Erat autem sab-
batum quando lutum fecit Iesus et aperuit oculos eius.
Iterum ergo interrogabant eum pharisei quomodo
uidisset. Ille autem dixit eis: Lutum posuit mihi
super oculos, et laui, et uideo. Dicebant ergo ex phariseis
quidam: Non est hic a deo qui sabbatum non custodit.
Alii dicebant: Quomodo potest homo peccator hec signa fa-
cere? Et scisma erat inter eos. Dicunt ergo ceco iterum:
Tu quid dicis de eo qui aperuit oculos tuos? Ille
autem dixit: Quia propheta est. Non crediderunt ergo iudei
de illo quia cecus fuisset et uidisset, donec uocauerunt
parentes eius qui uiderat. Et interrogauerunt
eos dicentes: Hic est filius uester quem uos dicitis quia
cecus natus est? Quomodo ergo nunc uidet? Responderunt
eis parentes eius et dixerunt: Scimus quia hic est

filius noster, et quia cecus natus est. Quomodo autem nunc uideat nescimus, aut quis eius aperuit oculos nos nescimus. Ipsum interrogate: etatem habet, ipse de se loquatur. Hec dixerunt parentes eius, quia timebant iudeos. Iam enim conspirauerant iudei ut si quis eum confiteretur Christum, extra synagogam fieret. Propterea parentes eius dixerunt: Quia etatem habet, ipsum interrogate. Vocauerunt ergo rursum hominem qui fuerat cecus, et dixerunt ei: Da gloriam deo. Nos scimus quia hic homo peccator est. Dixit ergo ille: Si peccator est nescio; unum scio, quia cecus cum essem modo uideo. Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos? Respondit eis: Dixi uobis iam et audistis: quid iterum uultis audire? numquid et uos uultis discipuli eius fieri? Maledixerunt ergo ei et dixerunt: Tu discipulus illius sis; nos autem Moysi discipuli sumus. Nos scimus quia Moysi locutus est deus; hunc autem nescimus unde sit. Respondit ille homo et dixit eis: In hoc enim mirabile est quia uos nescitis unde sit, et aperuit meos oculos. Scimus autem quia peccatores deus non audit; sed si quis dei cultor est et uoluntatem eius facit, hunc exaudit. A seculo non est auditum quia quis aperuit oculos ceci nati. Nisi esset hic a deo, non poterat facere quicquam. Responderunt et dixerunt ei: In peccatis natus es totus, et tu doces nos? Et eiecerunt eum foras. Audiuit Iesus quia eiecerunt eum foras, et cum inuenisset eum dixit ei: Tu credis in filium dei? Respondit ille et dixit: Quis est domine ut credam in eum? Et dixit ei Iesus: Et uidisti eum, et qui loquitur tecum ipse est. At ille ait: Credo domine. Et procidens adorauit eum. Et dixit Iesus: In iudicium ego in hunc mundum ueni, ut qui non uident uideant, et qui uident ceci fiant. Et audierunt quidam ex phariseis qui cum ipso erant, et dixerunt ei: Numquid et nos ceci sumus? Dixit eis Iesus: Si ceci essetis, non haberetis peccatum; nunc uero dicitis quia uidemus: peccatum uestrum manet.

X
Amen amen dico uobis, qui non intrat per ostium in ouile ouium sed ascendit aliunde, ille fur est et latro. Qui autem intrat per ostium pastor est ouium. Huic ostiarius aperit, et oues uocem eius audiunt, et proprias oues uocat nominatim et educit eas. Et cum proprias oues emiserit, ante eas uadit, et oues illum secuntur, quia sciunt uocem eius. Alienum autem non secuntur sed fugiunt ab eo, quia non nouerunt uocem alienorum. Hoc prouerbium dixit eis Iesus; illi autem non cognouerunt quid loqueretur eis. Dixit ergo eis iterum Iesus: Amen amen dico uobis, quia ego sum ostium ouium. Omnes quotquot uenerunt fures sunt et latrones, sed non audierunt eos oues. Ego sum ostium. Per me si quis introierit saluabitur, et ingredietur et egredietur et pascua inueniet. Fur non uenit nisi ut furetur et mactet et perdat. Ego ueni ut uitam habeant et abundantius habeant. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Mercenarius autem et qui non est pastor, cuius non sunt oues propria…

[illegible marginal gloss]

et videt lupum venientem et dimittit oves et fugit et lupus rapit et dispergit oves. Mercenarius autem fugit quia mercenarius est et non pertinet ad eum de ovibus. Ego sum pastor bonus et cognosco meas et cognoscunt me meae. Sicut novit me Pater et ego agnosco Patrem et animam meam pono pro ovibus meis. Et alias oves habeo quae non sunt ex hoc ovili et illas oportet me adducere et vocem meam audient et fiet unum ovile et unus pastor. Propterea me Pater diligit quia ego pono animam meam ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam a me sed ego pono eam a me ipso. Potestatem habeo ponendi eam et potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi a Patre meo. Dissensio iterum facta est inter Iudaeos propter sermones hos. Dicebant autem multi ex ipsis: daemonium habet et insanit; quid eum auditis? Alii dicebant: haec verba non sunt daemonium habentis. Numquid daemonium potest caecorum oculos aperire? Facta sunt autem encaenia in Hierosolymis et hiems erat. Et ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis. Circumdederunt ergo eum Iudaei et dicebant ei: quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus dic nobis palam. Respondit eis Iesus: loquor vobis et non creditis. Opera quae ego facio in nomine Patris mei haec testimonium perhibent de me. Sed vos non creditis quia non estis ex ovibus meis. Oves meae vocem meam audiunt et ego cognosco eas et sequuntur me. Et ego vitam aeternam do eis et non peribunt in aeternum et non rapiet eas quisquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi maius omnibus est et nemo potest rapere de manu Patris mei. Ego et Pater unum sumus. Sustulerunt lapides Iudaei ut lapidarent eum. Respondit eis Iesus: multa opera bona ostendi vobis ex Patre meo; propter quod eorum opus me lapidatis? Responderunt ei Iudaei: de bono opere non lapidamus te sed de blasphemia et quia tu homo cum sis facis te ipsum Deum. Respondit eis Iesus: nonne scriptum est in lege vestra quia ego dixi dii estis? Si illos dixit deos ad quos sermo Dei factus est et non potest solvi scriptura, quem Pater sanctificavit et misit in mundum vos dicitis quia blasphemas quia dixi Filius Dei sum? Si non facio opera Patris mei nolite credere mihi. Si autem facio et si mihi non vultis credere operibus credite ut cognoscatis et credatis quia in me est Pater et ego in Patre. Quaerebant ergo eum prendere et exivit de manibus eorum. Et abiit iterum trans Iordanem in eum locum ubi erat Iohannes baptizans primum et mansit illic. Et multi venerunt ad eum et dicebant quia Iohannes quidem signum fecit nullum. Omnia autem quaecumque dixit Iohannes de hoc vera erant. Et multi crediderunt in eum.

Erat autem quidam languens Lazarus a Bethania de castello Mariae et Marthae sororis eius. Maria autem erat quae unxit Dominum unguento et extersit pedes eius capillis suis cuius frater Lazarus infirmabatur. Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes:

[illegible]

Domine ecce quem amas infirmatur. Audiens autem Iesus dixit eis: infirmitas haec non est ad mortem sed pro gloria Dei ut glorificetur Filius Dei per eam. Diligebat autem Iesus Martham et sororem eius Mariam et Lazarum. Ut ergo audivit quia infirmabatur tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus. Deinde post haec dicit discipulis suis: eamus in Iudaeam iterum. Dicunt ei discipuli: rabbi nunc quaerebant te Iudaei lapidare et iterum vadis illuc? Respondit Iesus: nonne duodecim horae sunt diei? Si quis ambulaverit in die non offendit quia lucem huius mundi videt. Si autem ambulaverit in nocte offendit quia lux non est in eo. Haec ait et post haec dicit eis: Lazarus amicus noster dormit sed vado ut a somno excitem eum. Dixerunt ergo discipuli eius: Domine si dormit salvus erit. Dixerat autem Iesus de morte eius; illi autem putaverunt quia de dormitione somni diceret. Tunc ergo dixit eis Iesus manifeste: Lazarus mortuus est et gaudeo propter vos ut credatis quoniam non eram ibi sed eamus ad eum. Dixit ergo Thomas qui dicitur Didymus ad condiscipulos: eamus et nos ut moriamur cum eo. Venit itaque Iesus et invenit eum quattuor dies iam in monumento habentem. Erat autem Bethania iuxta Hierosolymam quasi stadiis quindecim. Multi autem ex Iudaeis venerant ad Martham et Mariam ut consolarentur eas de fratre suo. Martha ergo ut audivit quia Iesus venit occurrit illi; Maria autem domi sedebat. Dixit ergo Martha ad Iesum: Domine si fuisses hic frater meus non fuisset mortuus. Sed et nunc scio quia quaecumque poposceris a Deo dabit tibi Deus. Dicit illi Iesus: resurget frater tuus. Dicit ei Martha: scio quia resurget in resurrectione in novissimo die. Dixit ei Iesus: ego sum resurrectio et vita. Qui credit in me et si mortuus fuerit vivet et omnis qui vivit et credit in me non morietur in aeternum. Credis hoc? Ait illi: utique Domine; ego credidi quia tu es Christus Filius Dei qui in mundum venisti. Et cum haec dixisset abiit et vocavit Mariam sororem suam silentio dicens: magister adest et vocat te. Illa ut audivit surgit cito et venit ad eum. Nondum enim venerat Iesus in castellum sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha. Iudaei ergo qui erant cum ea in domo et consolabantur eam cum vidissent Mariam quia cito surrexit et exiit secuti sunt eam dicentes quia vadit ad monumentum ut ploret ibi. Maria ergo cum venisset ubi erat Iesus videns eum cecidit ad pedes eius et dicit ei: Domine si fuisses hic non esset mortuus frater meus. Iesus ergo ut vidit eam plorantem et Iudaeos qui venerant cum ea plorantes fremuit spiritu et turbavit se ipsum et dixit: ubi posuistis eum? Dicunt ei: Domine veni et vide. Et lacrimatus est Iesus. Dixerunt ergo Iudaei: ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipsis dixerunt: non poterat hic qui aperuit oculos caeci facere ut et hic non moreretur? Iesus ergo rursum fremens in semet ipso venit ad monumentum.

[illegible marginal glosses]

[illegible]

Dicit ei martha soror eius qui mortuus fuerat: Domine iam fetet. quatriduanus enim est. Dicit ei ihesus: Nonne dixi tibi quoniam si credideris videbis gloriam dei? Tulerunt ergo lapidem.

[illegible]

Ihesus autem elevatis sursum oculis dixit: Pater gratias ago tibi quoniam audisti me. Ego autem sciebam quia semper me audis. sed propter populum qui circumstat dixi, ut credant quia tu me misisti. Hec cum dixisset, voce magna clamavit: Lazare veni foras. Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus manus et pedes institis, et facies illius sudario erat ligata. Dicit eis ihesus: Solvite eum et sinite abire. Multi ergo ex iudeis qui venerant ad mariam et martham et viderant que fecit, crediderunt in eum. Quidam autem ex ipsis abierunt ad phariseos et dixerunt eis que fecit ihesus. Collegerunt ergo pontifices et pharisei concilium adversus ihesum et dicebant: Quid facimus quia hic homo multa signa facit? Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum; et venient romani et tollent nostrum locum et gentem. Unus autem ex ipsis cayphas, cum esset pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam, nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo et non tota gens pereat. Hoc autem a semetipso non dixit, sed cum esset pontifex anni illius, prophetavit quia ihesus moriturus erat pro gente, et non tantum pro gente, sed ut filios dei qui erant dispersi congregaret in unum. Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum. Ihesus ergo iam non in palam ambulabat apud iudeos, sed abiit in regionem iuxta desertum, in civitatem que dicitur effrem, et ibi morabatur cum discipulis suis. Proximum autem erat pascha iudeorum, et ascenderunt multi ierosolimam de regione ante pascha ut sanctificarent se ipsos. Querebant ergo ihesum et colloquebantur ad invicem in templo stantes: Quid putatis quia non venit ad diem festum? Dederant autem pontifices et pharisei mandatum ut si quis cognoverit ubi sit indicet, ut apprehendant eum.

[illegible]

XII

Ihesus ergo ante sex dies pasche venit bethaniam, ubi fuerat lazarus mortuus quem suscitavit ihesus. Fecerunt autem ei cenam ibi, et martha ministrabat; lazarus vero unus erat ex discumbentibus cum eo. Maria ergo accepit libram unguenti nardi pistici pretiosi et unxit pedes ihesu et extersit capillis suis pedes eius; et domus impleta est ex odore unguenti. Dixit ergo unus ex discipulis eius, iudas scariotis, qui erat eum traditurus: Quare hoc unguentum non venit trecentis denariis et datum est egenis? Dixit autem hoc non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat et loculos habens ea que mittebantur portabat. Dixit ergo ihesus: Sine illam ut in diem sepulture mee servet illud. Pauperes enim semper habetis vobiscum, me autem non semper habetis. Cognovit ergo turba multa ex iudeis quia illic est, et venerunt non propter ihesum tantum, sed ut lazarum viderent quem suscitavit a mortuis. Cogitaverunt autem principes sacerdotum ut et lazarum interficerent, quia multi propter illum abibant ex iudeis et credebant in ihesum. In crastinum autem turba multa que venerat ad diem festum, cum audissent quia venit ihesus ierosolima,

acceperunt ramos palmarum et processerunt obviam ei et clamabant: Osanna, benedictus qui venit in nomine domini, rex israel. Et invenit ihesus asellum et sedit super eum sicut scriptum est: Noli timere filia syon; ecce rex tuus venit sedens super pullum asine. Hec non cognoverunt discipuli eius primum, sed quando glorificatus est ihesus, tunc recordati sunt quia hec erant scripta de eo et hec fecerunt ei. Testimonium ergo perhibebat turba que erat cum eo quando lazarum vocavit de monumento et suscitavit eum a mortuis. Propterea et obviam venit ei turba, quia audierunt eum fecisse hoc signum. Pharisei ergo dixerunt ad semetipsos: Videtis quia nihil proficimus? Ecce mundus totus post eum abiit. Erant autem gentiles quidam ex his qui ascenderant ut adorarent in die festo. Hi ergo accesserunt ad philippum qui erat a bethsaida galilee, et rogabant eum dicentes: Domine, volumus ihesum videre. Venit philippus et dicit andree; andreas rursum et philippus dixerunt ihesu. Ihesus autem respondit eis dicens: Venit hora ut clarificetur filius hominis. Amen amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Qui amat animam suam perdet eam, et qui odit animam suam in hoc mundo in vitam eternam custodit eam. Si quis mihi ministrat, me sequatur, et ubi sum ego illic et minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum pater meus. Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater salvifica me ex hac hora. Sed propterea veni in horam hanc. Pater clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de celo: Et clarificavi et iterum clarificabo. Turba ergo que stabat et audierat dicebat tonitruum esse factum. Alii dicebant: Angelus ei locutus est. Respondit ihesus et dixit: Non propter me hec vox venit, sed propter vos. Nunc iudicium est mundi; nunc princeps huius mundi eicietur foras. Et ego si exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum. Hoc autem dicebat significans qua morte esset moriturus. Respondit ei turba: Nos audivimus ex lege quia christus manet in eternum; et quomodo tu dicis oportet exaltari filium hominis? Quis est iste filius hominis? Dixit ergo eis ihesus: Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis, ut non tenebre vos comprehendant; et qui ambulat in tenebris nescit quo vadat. Dum lucem habetis, credite in lucem ut filii lucis sitis. Hec locutus est ihesus et abiit et abscondit se ab eis. Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum, ut sermo ysaie prophete impleretur quem dixit: Domine quis credidit auditui nostro, et brachium domini cui revelatum est? Propterea non poterant credere, quia iterum dixit ysaias: Excecavit oculos eorum et induravit cor eorum, ut non videant oculis et non intelligant corde, et convertantur et sanem eos. Hec dixit ysaias quando vidit gloriam eius et locutus est de eo.

[illegible]

[illegible]

uerunt in eum. sed propter phariseos non confitebantur ut de synagoga non eicerentur. Dilexerunt enim gloriam hominum magis quam gloriam dei. Ihc autem clamavit et dixit. Qui credit in me non credit in me sed in eum qui misit me. Et qui videt me videt eum qui misit me. Ego lux in mundum veni ut omnis qui credit in me in tenebris non maneat. Et si quis audierit verba mea et non custodierit, ego non iudico eum. Non enim veni ut iudicem mundum sed ut salvificem mundum. Qui spernit me et non accipit verba mea, habet qui iudicet eum. Sermo quem locutus sum ille iudicabit eum in novissimo die. Quia ego ex me ipso non sum locutus, sed qui misit me pater, ipse mihi mandatum dedit quid dicam et quid loquar. Et scio quia mandatum eius vita eterna est. Que ergo ego loquor, sicut dixit mihi pater sic loquor.

Ante diem festum pasche sciens Ihc quia venit eius hora ut transeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et cena facta, cum diabolus iam misisset in cor ut traderet eum Iudas Simonis Scariotis, sciens quia omnia dedit ei pater in manus et quia a deo exivit et ad deum vadit, surgit a cena et ponit vestimenta sua. Et cum accepisset linteum precinxit se. Deinde mittit aquam in pelvim et cepit lavare pedes discipulorum et extergere linteo quo erat precinctus. Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu michi lavas pedes? Respondit Ihc et dixit ei: Quod ego facio tu nescis modo, scies autem postea. Dicit ei Petrus: Non lavabis michi pedes in eternum. Respondit ei Ihc: Si non lavero te, non habebis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantum pedes meos sed et manus et caput. Dicit ei Ihc: Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes. Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum; propterea dixit: Non estis mundi omnes. Postquam ergo lavit pedes eorum et accepit vestimenta sua, cum recubuisset iterum dixit eis: Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me magister et domine, et bene dicitis, sum etenim. Si ergo ego lavi vestros pedes dominus et magister, et vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis ita et vos faciatis. Amen amen dico vobis, non est servus maior domino suo, neque apostolus maior est eo qui misit illum. Si hec scitis, beati eritis si feceritis ea. Non de omnibus vobis dico; ego scio quos elegerim, sed ut impleatur scriptura: Qui manducat mecum panem levabit contra me calcaneum suum. Amodo dico vobis priusquam fiat, ut cum factum fuerit credatis quia ego sum. Amen amen dico vobis, qui accipit si quem misero me accipit; qui autem me accipit, accipit eum qui me misit. Cum hec dixisset Ihc, turbatus est spiritu et protes-

[illegible]

tatus est et dixit. Amen amen dico vobis quia unus ex vobis tradet me. Aspiciebant ergo ad invicem discipuli, hesitantes de quo diceret. Erat ergo recumbens unus ex discipulis eius in sinu Ihu, quem diligebat Ihc. Innuit ergo huic Symon Petrus et dixit ei: Quis est de quo dicit? Itaque cum recubuisset ille supra pectus Ihu, dicit ei: Domine, quis est? Respondit Ihc: Ille est cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxisset panem, dedit Iude Symonis Scariothis. Et post buccellam introivit in illum Sathanas. Et dicit ei Ihc: Quod facis fac citius. Hoc autem nemo scivit discumbentium ad quid dixerit ei. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas, quia dixisset ei Ihc: Eme ea que opus sunt nobis ad diem festum, aut egenis ut aliquid daret. Cum ergo accepisset ille buccellam, exivit continuo. Erat autem nox. Cum ergo exisset, dixit Ihc: Nunc clarificatus est filius hominis, et deus clarificatus est in eo. Si deus clarificatus est in eo, et deus clarificabit eum in semet ipso, et continuo clarificabit eum. Filioli, adhuc modicum vobiscum sum. Queretis me, et sicut dixi Iudeis: Quo ego vado vos non potestis venire, et vobis dico modo. Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos ut et vos diligatis invicem. In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem. Dicit ei Symon Petrus: Domine, quo vadis? Respondit Ihc: Quo ego vado non potes me modo sequi, sequeris autem postea. Dicit ei Petrus: Quare non possum te sequi modo? Animam meam pro te ponam. Respondit Ihc: Animam tuam pro me pones? Amen amen dico tibi, non cantabit gallus donec ter me neges. Et ait discipulis suis:

## XIIII

Non turbetur cor vestrum. Creditis in deum, et in me credite. In domo patris mei mansiones multe sunt; si quo minus, dixissem vobis, quia vado parare vobis locum. Et si abiero et preparavero vobis locum, iterum venio et accipiam vos ad me ipsum, ut ubi sum ego et vos sitis. Et quo ego vado scitis, et viam scitis. Dicit ei Thomas: Domine, nescimus quo vadis, et quomodo possumus viam scire? Dicit ei Ihc: Ego sum via et veritas et vita. Nemo venit ad patrem nisi per me. Si cognovissetis me, et patrem meum utique cognovissetis; et amodo cognoscetis eum et vidistis eum. Dicit ei Philippus: Domine, ostende nobis patrem, et sufficit nobis. Dicit ei Ihc: Tanto tempore vobiscum sum et non cognovistis me? Philippe, qui videt me videt et patrem. Quomodo tu dicis: Ostende nobis patrem? Non creditis quia ego in patre et pater in me est? Verba que ego loquor vobis a me ipso non loquor; pater autem in me manens ipse facit opera. Non creditis quia ego in patre et pater in me est? Alioquin propter opera ipsa credite. Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera que ego facio et ipse faciet, et maiora horum faciet, quia ego ad patrem vado. Et quodcumque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur pater in filio. Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam. Si diligitis me, mandata mea servate.

[illegible]

Et ego rogabo patrem et alium paraclitum dabit vobis ut maneat vobiscum in eternum, spiritum veritatis quem mundus non potest accipere quia non videt eum nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum quia apud vos manebit et in vobis erit. Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos. Adhuc modicum et mundus me iam non videt. Vos autem videbitis me quia ego vivo et vos vivetis. In illo die vos cognoscetis quia ego sum in patre meo et vos in me et ego in vobis. Qui habet mandata mea et servat ea, ille est qui diligit me. Qui autem diligit me diligetur a patre meo et ego diligam eum et manifestabo ei meipsum. Dicit ei Iudas non ille Scarioth: Domine quid factum est quia nobis manifestaturus es teipsum et non mundo? Respondit Iesus et dixit ei: Si quis diligit me sermonem meum servabit et pater meus diliget eum et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me sermones meos non servat. Et sermonem quem audistis non est meus sed eius qui misit me patris. Hec locutus sum vobis apud vos manens. Paraclitus autem spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo ille vos docebit omnia et suggeret vobis omnia quecumque dixero vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis; non quomodo mundus dat ego do vobis. Non turbetur cor vestrum neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis vado et venio ad vos. Si diligeretis me gauderetis utique quia vado ad patrem quia pater maior me est. Et nunc dixi vobis priusquam fiat ut cum factum fuerit credatis. Iam non multa loquar vobiscum; venit enim princeps mundi huius et in me non habet quicquam. Sed ut cognoscat mundus quia diligo patrem et sicut mandatum dedit mihi pater sic facio. Surgite eamus hinc.

XV

Ego sum vitis vera et pater meus agricola est. Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum, et omnem qui fert fructum purgabit eum ut fructum plus afferat. Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Manete in me et ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis. Ego sum vitis, vos palmites. Qui manet in me et ego in eo hic fert fructum multum quia sine me nichil potestis facere. Si quis in me non manserit mittetur foras sicut palmes et arescet et colligent eum et in ignem mittent et ardet. Si manseritis in me et verba mea in vobis manserint, quodcumque volueritis petetis et fiet vobis. In hoc clarificatus est pater meus ut fructum plurimum afferatis et efficiamini mei discipuli. Sicut dilexit me pater et ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Si precepta mea servaveritis manebitis in dilectione mea, sicut et ego patris mei precepta servavi et maneo in eius dilectione. Hec locutus sum vobis ut gaudium meum in vobis sit et gaudium vestrum impleatur. Hoc est preceptum meum ut diligatis invicem sicut dilexi vos. Maiorem hac dilectionem nemo habet ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis si feceritis que ego precipio vobis. Iam non dicam vos servos quia servus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos quia omnia quecumque audivi a patre meo nota feci vobis. Non vos me elegistis sed ego elegi vos et posui vos ut eatis et fructum afferatis et fructus vester maneat, ut quodcumque petieritis patrem in nomine meo det vobis. Hec mando vobis ut diligatis invicem. Si mundus vos odit scitote quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis mundus quod suum erat diligeret; quia vero de mundo non estis sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Mementote sermonis mei quem ego dixi vobis: Non est servus maior domino suo. Si me persecuti sunt et vos persequentur; si sermonem meum servaverunt et vestrum servabunt. Sed hec omnia facient vobis propter nomen meum quia nesciunt eum qui misit me. Si non venissem et locutus fuissem eis peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Qui me odit et patrem meum odit. Si opera non fecissem in eis que nemo alius fecit peccatum non haberent; nunc autem et viderunt et oderunt et me et patrem meum. Sed ut impleatur sermo qui in lege eorum scriptus est quia odio habuerunt me gratis. Cum autem venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre spiritum veritatis qui a patre procedit ille testimonium perhibebit de me; et vos testimonium perhibebitis quia ab initio mecum estis.

XVI

Hec locutus sum vobis ut non scandalizemini. Absque synagogis facient vos; sed venit hora ut omnis qui interficit vos arbitretur obsequium se prestare deo. Et hec facient vobis quia non noverunt patrem neque me. Sed hec locutus sum vobis ut cum venerit hora eorum reminiscamini quia ego dixi vobis. Hec autem vobis ab initio non dixi quia vobiscum eram. Et nunc vado ad eum qui me misit et nemo ex vobis interrogat me quo vadis. Sed quia hec locutus sum vobis tristitia implevit cor vestrum. Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis ut ego vadam. Si enim non abiero paraclitus non veniet ad vos; si autem abiero mittam eum ad vos. Et cum venerit ille arguet mundum de peccato et de iustitia et de iudicio. De peccato quidem quia non crediderunt in me. De iustitia vero quia ad patrem vado et iam non videbitis me. De iudicio autem quia princeps mundi huius iudicatus est. Adhuc multa habeo vobis dicere sed non potestis portare modo. Cum autem venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur a semetipso sed quecumque audiet loquetur et que ventura sunt annuntiabit vobis. Ille me clarificabit quia de meo accipiet et annuntiabit vobis. Omnia quecumque habet pater mea sunt; propterea dixi vobis quia de

de meo accipiet et annuntiabit vobis. Modicum et iam non videbitis me, et iterum modicum et videbitis me, quia vado ad patrem. Dixerunt ergo ex discipulis eius ad invicem. Quid est hoc quod dicit nobis modicum et non videbitis me et iterum modicum et videbitis me, et quia vado ad patrem. Dicebant ergo quid est quod dicit nobis modicum. Nescimus quid loquitur. Cognovit autem Ihesus quia volebant eum interrogare, et dixit eis. De hoc queritis inter vos quia dixi modicum et non videbitis me, et iterum modicum et videbitis me. Amen amen dico vobis quia plorabitis et flebitis vos, mundus autem gaudebit; vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Mulier cum parit tristitiam habet quia venit hora eius. Cum autem pepererit puerum iam non meminit pressure propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis. Iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis. Et in illo die me non rogabitis quicquam. Amen amen dico vobis si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. Usque modo non petistis quicquam in nomine meo. Petite et accipietis ut gaudium vestrum sit plenum. Hec in proverbiis locutus sum vobis. Venit hora cum iam non in proverbiis loquar vobis, sed palam de patre meo annuntiabo vobis. In illo die in nomine meo petetis, et non dico vobis quia ego rogabo patrem de vobis. Ipse enim pater amat vos quia vos me amastis et credidistis quia ego a deo exivi. Exivi a patre et veni in mundum; iterum relinquo mundum et vado ad patrem. Dicunt ei discipuli eius. Ecce nunc palam loqueris, et proverbium nullum dicis. Nunc scimus quia scis omnia, et non opus est tibi ut quis te interroget. In hoc credimus quia a deo existi. Respondit eis Ihesus. Modo creditis. Ecce venit hora, et iam venit, ut dispergamini unusquisque in propria et me solum relinquatis; et non sum solus quia pater mecum est. Hec locutus sum vobis ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis, sed confidite, ego vici mundum.

XVII

Hec locutus est Ihesus, et sublevatis oculis in celum dixit. Pater venit hora, clarifica filium tuum ut filius tuus clarificet te, sicut dedisti ei potestatem omnis carnis ut omne quod dedisti ei det eis vitam eternam. Hec est autem vita eterna ut cognoscant te solum verum deum et quem misisti Ihesum Christum. Ego te clarificavi super terram; opus consummavi quod dedisti michi ut faciam. Et nunc clarifica me tu pater apud temetipsum claritate quam habui priusquam mundus esset apud te. Manifestavi nomen tuum hominibus quos dedisti michi de mundo. Tui erant et michi eos dedisti, et sermonem tuum servaverunt. Et nunc cognoverunt quia omnia que dedisti michi abs te sunt, quia verba que dedisti michi dedi eis, et ipsi acceperunt et cognoverunt vere quia a te exivi, et crediderunt quia tu me misisti. Ego pro eis rogo; non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti michi, quia tui sunt; et omnia mea tua sunt, et tua mea sunt, et clarificatus sum in eis. Et iam non sum in mundo, et hii in mundo sunt, et ego ad te venio. Pater sancte, serva eos in nomine tuo quos dedisti michi, ut sint unum sicut et nos sumus. Cum essem cum eis ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti michi ego custodivi, et nemo ex his periit nisi filius perditionis, ut scriptura impleatur. Nunc autem ad te venio, et hec loquor in mundo ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis. Ego dedi eis sermonem tuum, et mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo sicut et ego non sum de mundo. Non rogo ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos a malo. De mundo non sunt, sicut et ego non sum de mundo. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. Sicut tu me misisti in mundum, et ego misi eos in mundum. Et pro eis ego sanctifico meipsum, ut sint et ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantum, sed et pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu pater in me et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint, ut mundus credat quia tu me misisti. Et ego claritatem quam dedisti michi dedi eis, ut sint unum sicut et nos unum sumus. Ego in eis et tu in me, ut sint consummati in unum, et cognoscat mundus quia tu me misisti et dilexisti eos sicut et me dilexisti. Pater, quos dedisti michi volo ut ubi ego sum et illi sint mecum, ut videant claritatem meam quam dedisti michi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Pater iuste, mundus te non cognovit, ego autem te cognovi, et hii cognoverunt quia tu me misisti. Et notum feci eis nomen tuum et notum faciam, ut dilectio qua dilexisti me in ipsis sit et ego in ipsis.

XVIII

Hec cum dixisset Ihesus, egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron, ubi erat ortus in quem introivit ipse et discipuli eius. Sciebat autem et Iudas qui tradebat eum locum, quia frequenter Ihesus convenerat illuc cum discipulis suis. Iudas ergo cum accepisset cohortem et a pontificibus et phariseis ministros, venit illuc cum laternis et facibus et armis. Ihesus itaque sciens omnia que ventura erant super eum processit et dicit eis. Quem queritis? Responderunt ei, Ihesum Nazarenum. Dicit eis Ihesus. Ego sum. Stabat autem et Iudas qui tradebat eum cum ipsis. Ut ergo dixit eis, ego sum, abierunt retrorsum et ceciderunt in terram. Iterum ergo interrogavit eos. Quem queritis? Illi autem dixerunt, Ihesum Nazarenum. Respondit Ihesus. Dixi vobis quia ego sum. Si ergo me queritis, sinite hos abire. Ut impleretur sermo quem dixit. Quia quos dedisti michi non perdidi ex eis quemquam. Symon ergo Petrus habens gladium eduxit eum, et percussit pontificis servum, et abscidit eius auriculam dexteram. Erat autem nomen servo Malchus. Dixit ergo Ihesus Petro. Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem quem dedit michi pater non vis ut bibam illum? Cohors ergo

[illegible]

tribunus et ministri iudeorum comprehenderunt ihesum et ligaverunt eum. et adduxerunt eum ad annam primum. Erat autem socer cayphe qui erat pontifex anni illius. Erat autem cayphas qui consilium dederat iudeis quia expedit unum hominem mori pro populo. Sequebatur autem ihesum symon petrus et alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici et introivit cum ihesu in atrium pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exivit ergo discipulus ille alius qui erat notus pontifici et dixit hostiarie et introduxit petrum. Dicit ergo petro ancilla hostiaria. Numquid et tu ex discipulis es hominis istius. Dicit ille. Non sum. Stabant autem servi et ministri ad prunas quia frigus erat et calefaciebant se. Erat autem cum eis et petrus stans et calefaciens se. Pontifex ergo interrogavit ihesum de discipulis suis et de doctrina eius. Respondit ei ihesus. Ego palam locutus sum mundo. Ego autem semper docui in synagoga et in templo quo omnes iudei conveniunt. et in occulto locutus sum nichil. Quid me interrogas. Interroga eos qui audierunt quid locutus sum ipsis. Ecce hii sciunt que dixerim ego. Hec autem cum dixisset unus assistens ministrorum dedit alapam ihesu dicens. Sic respondes pontifici. Respondit ei ihesus. Si male locutus sum testimonium perhibe de malo. Si autem bene quid me cedis. Et misit eum annas ligatum ad cayphan pontificem. Erat autem symon petrus stans et calefaciens se. Dixerunt ergo ei. Numquid et tu ex discipulis eius es. Negavit ille et dixit. Non sum. Dicit unus ex servis pontificis cognatus eius cuius abscidit petrus auriculam. Nonne ego te vidi in orto cum illo. Iterum ergo negavit petrus. et statim gallus cantavit. Adducunt ergo ihesum a caypham in pretorium. Erat autem mane. Et ipsi non introierunt in pretorium ut non contaminarentur sed ut manducarent pascha. Exivit ergo pilatus ad eos foras et dixit. Quam accusationem affertis adversus hominem hunc. Responderunt et dixerunt ei. Si non esset hic malefactor non tibi tradidissemus eum. Dixit ergo eis pilatus. Accipite eum vos et secundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei iudei. Nobis non licet interficere quemquam. Ut sermo ihesu impleretur quem dixit significans qua morte esset moriturus. Introivit ergo iterum in pretorium pilatus et vocavit ihesum et dixit ei. Tu es rex iudeorum. Respondit ihesus. A temetipso hoc dicis an alii tibi dixerunt de me. Respondit pilatus. Numquid ego iudeus sum. Gens tua et pontifices tui tradiderunt te michi. Quid fecisti. Respondit ihesus. Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum ministri utique mei decertarent ut non traderer iudeis. Nunc autem regnum meum non est hinc. Dixit itaque ei pilatus. Ergo rex es tu. Respondit ihesus. Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum et ad hoc veni in mundum ut testimonium perhibeam veritati. Omnis qui est

cognatus eius

ex veritate audit meam vocem. Dicit ei pilatus. Quid est veritas. Et cum hoc dixisset iterum exivit ad iudeos et dicit eis. Ego nullam invenio in eo causam. Est autem consuetudo vobis ut unum dimittam vobis in pascha. Vultis ergo dimittam vobis regem iudeorum. Clamaverunt ergo rursum omnes dicentes. Non hunc sed barabbam. Erat autem barabbas latro.

XIX

Tunc ergo apprehendit pilatus ihesum et flagellavit. Et milites plectentes coronam de spinis inposuerunt capiti eius. et veste purpurea circumdederunt eum. et veniebant ad eum et dicebant. Ave rex iudeorum. et dabant ei alapas. Exivit iterum pilatus foras et dicit eis. Ecce adduco vobis eum foras ut cognoscatis quia in eo nullam invenio causam. Exivit ergo ihesus portans spineam coronam et purpureum vestimentum. Et dicit eis. Ecce homo. Cum ergo vidissent eum pontifices et ministri clamabant dicentes. Crucifige crucifige eum. Dicit eis pilatus. Accipite eum vos et crucifigite. Ego enim non invenio in eo causam. Responderunt ei iudei. Nos legem habemus et secundum legem debet mori quia filium dei se fecit. Cum ergo audisset pilatus hunc sermonem magis timuit. Et ingressus est pretorium iterum et dicit ad ihesum. Unde es tu. Ihesus autem responsum non dedit ei. Dicit ergo ei pilatus. Michi non loqueris. Nescis quia potestatem habeo crucifigere te et potestatem habeo dimittere te. Respondit ihesus. Non haberes potestatem adversum me ullam nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui tradidit me tibi maius peccatum habet. Exinde querebat pilatus dimittere eum. Iudei autem clamabant dicentes. Si hunc dimittis non es amicus cesaris. Omnis enim qui se regem facit contradicit cesari. Pilatus autem cum audisset hos sermones adduxit foras ihesum et sedit pro tribunali in loco qui dicitur lithostrotos hebraice autem gabbatha. Erat autem parasceve pasche hora quasi sexta. Et dicit iudeis. Ecce rex vester. Illi autem clamabant. Tolle tolle crucifige eum. Dicit eis pilatus. Regem vestrum crucifigam. Responderunt pontifices. Non habemus regem nisi cesarem. Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur. Susceperunt autem ihesum et eduxerunt. Et baiulans sibi crucem exivit in eum qui dicitur calvarie locum hebraice golgotha. ubi eum crucifixerunt et cum eo alios duos hinc et hinc medium autem ihesum. Scripsit autem et titulum pilatus et posuit super crucem. Erat autem scriptum ihesus nazarenus rex iudeorum. Hunc ergo titulum multi legerunt iudeorum quia prope civitatem erat locus ubi crucifixus est ihesus. Et erat scriptum hebraice grece et latine. Dicebant ergo pilato pontifices iudeorum. Noli scribere rex iudeorum sed quia ipse dixit rex sum iudeorum. Respondit pilatus. Quod scripsi scripsi. Milites ergo cum crucifixissent eum acceperunt vestimenta eius et fecerunt quattuor partes unicuique militi partem et tunicam. Erat autem tunica inconsutilis desuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad invicem. Non scindamus eam sed sortiamur de illa cuius sit.

[illegible]

dicens: Partiti sunt vestimenta mea sibi, et in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem haec fecerunt. Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius, et soror matris eius Maria Cleophae, et Maria Magdalene. Cum vidisset ergo Iesus matrem, et discipulum stantem quem diligebat, dicit matri suae: Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in suam. Postea sciens Iesus quia omnia consummata sunt, ut consummaretur scriptura, dicit: Sitio. Vas ergo positum erat aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto hyssopo circumponentes, obtulerunt ori eius. Cum ergo accepisset Iesus acetum, dixit: Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum. Iudaei ergo quoniam parasceve erat, ut non remanerent in cruce corpora sabbato, erat enim magnus dies ille sabbati, rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura, et tollerentur. Venerunt ergo milites, et primi quidem fregerunt crura, et alterius qui crucifixus est cum eo. Ad Iesum autem cum venissent, ut viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, sed unus militum lancea latus eius aperuit, et continuo exivit sanguis et aqua. Et qui vidit testimonium perhibuit, et verum est testimonium eius. Et ille scit quia vera dicit, ut et vos credatis. Facta sunt enim haec ut scriptura impleretur: Os non comminuetis ex eo. Et iterum alia scriptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt. Post haec autem rogavit Pilatum Ioseph ab Arimathia, eo quod esset discipulus Iesu, occultus autem propter metum Iudaeorum, ut tolleret corpus Iesu. Et permisit Pilatus. Venit ergo et tulit corpus Iesu. Venit autem et Nicodemus qui venerat ad Iesum nocte primum, ferens mixturam myrrhae et aloes quasi libras centum. Acceperunt ergo corpus Iesu, et ligaverunt eum linteis cum aromatibus, sicut mos est Iudaeis sepelire. Erat autem in loco ubi crucifixus est hortus, et in horto monumentum novum in quo nondum quisquam positus fuerat. Ibi ergo propter parasceven Iudaeorum quia iuxta erat monumentum, posuerunt Iesum.

XX

Una autem sabbati Maria Magdalene venit mane cum adhuc tenebrae essent ad monumentum, et vidit lapidem sublatum a monumento. Cucurrit ergo et venit ad Simonem Petrum et ad alium discipulum quem amabat Iesus, et dicit eis: Tulerunt Dominum de monumento et nescimus ubi posuerunt eum. Exiit ergo Petrus et ille alius discipulus, et venerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul, et ille alius discipulus praecucurrit citius Petro, et venit primus ad monumentum. Et cum se inclinasset, vidit posita linteamina, non tamen introivit. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, et introivit in monumentum, et vidit linteamina posita, et sudarium quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum. Tunc ergo introivit et ille discipulus qui venerat primus ad monumentum, et vidit et credidit. Nondum enim sciebant scripturam, quia oportebat eum a mortuis resurgere. Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos. Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret, inclinavit se et prospexit in monumentum, et vidit duos angelos in albis sedentes, unum ad caput et unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Iesu. Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum, et nescio ubi posuerunt eum. Haec cum dixisset, conversa est retrorsum, et vidit Iesum stantem, et non sciebat quia Iesus est. Dicit ei Iesus: Mulier, quid ploras? Quem quaeris? Illa existimans quia hortulanus esset, dicit ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi ubi posuisti eum, et ego eum tollam. Dicit ei Iesus: Maria. Conversa illa dicit ei: Rabboni, quod dicitur magister. Dicit ei Iesus: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum. Vade autem ad fratres meos, et dic eis: Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum, et Deum meum et Deum vestrum. Venit Maria Magdalene annuntians discipulis quia vidi Dominum, et haec dixit mihi. Cum ergo sero esset die illo una sabbatorum, et fores essent clausae ubi erant discipuli congregati propter metum Iudaeorum, venit Iesus et stetit in medio, et dicit eis: Pax vobis. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus et latus. Gavisi sunt ergo discipuli viso Domino. Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Haec cum dixisset, insufflavit et dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt. Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Iesus. Dixerunt ergo ei alii discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clavorum, et mittam digitum meum in locum clavorum, et mittam manum meam in latus eius, non credam. Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus, et Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, et stetit in medio, et dixit: Pax vobis. Deinde dicit Thomae: Infer digitum tuum huc, et vide manus meas, et affer manum tuam, et mitte in latus meum, et noli esse incredulus sed fidelis. Respondit Thomas et dixit ei: Dominus meus et Deus meus. Dicit ei Iesus: Quia vidisti me, credidisti; beati qui non viderunt et crediderunt. Multa quidem et alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quae non sunt scripta in libro hoc. Haec autem scripta sunt ut credatis quia Iesus est Christus Filius Dei, et ut credentes vitam habeatis in nomine eius.

XXI

Postea manifestavit se iterum Iesus discipulis suis ad mare Tiberiadis. Manifestavit autem sic. Erant simul Simon Petrus, et Thomas qui dicitur Didymus, et Nathanael qui erat a Cana Galilaeae, et filii Zebedaei, et alii ex discipulis eius duo. Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Venimus et nos tecum. Et exierunt et ascenderunt in navem, et illa nocte nihil prendiderunt. Mane autem iam facto stetit Iesus in litore.

non tamen cognoverunt discipuli quia Ihesus est. Dicit ergo eis Ihesus: Pueri numquid pulmentarium habetis? Responderunt ei: Non. Dixit eis: Mittite in dexteram navigii rete et invenietis. Miserunt ergo rete et iam non valebant illud trahere pre multitudine piscium. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat Ihesus Petro: Dominus est. Symon Petrus cum audisset quia Dominus est, tunica succinxit se, erat enim nudus, et misit se in mare. Alii autem discipuli navigio venerunt, non enim longe erant a terra, sed quasi cubitis ducentis, trahentes rete piscium. Ut ergo descenderunt in terram, viderunt prunas positas et piscem superpositum et panem. Dicit eis Ihesus: Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit Symon Petrus et traxit rete in terram plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent non est scissum rete. Dicit eis Ihesus: Venite prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: Tu quis es? scientes quia Dominus est. Et venit Ihesus et accipit panem et dabat eis et piscem similiter. Hoc iam tertio manifestatus est Ihesus discipulis suis cum surrexisset a mortuis. Cum ergo prandissent, dicit Symoni Petro Ihesus: Symon Iohannis diligis me plus his? Dicit ei: Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Symon Iohannis diligis me? Ait illi: Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei tertio: Symon Iohannis amas me? Contristatus est Petrus quia dixit ei tertio amas me, et dicit ei: Domine tu omnia scis, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce oves meas. Amen amen dico tibi, cum esses iunior cingebas te et ambulabas ubi volebas. Cum autem senueris extendes manus tuas et alius te cinget et ducet quo tu non vis. Hoc autem dixit significans qua morte clarificaturus esset Deum. Et cum hoc dixisset, dicit ei: Sequere me. Conversus Petrus vidit illum discipulum quem diligebat Ihesus sequentem, qui et recubuit in cena super pectus eius et dixit: Domine quis est qui tradet te? Hunc ergo cum vidisset Petrus dixit Ihesu: Domine hic autem quid? Dicit ei Ihesus: Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? Tu me sequere. Exivit ergo sermo iste inter fratres quod discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Ihesus non moritur, sed sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? Hic est discipulus ille qui testimonium perhibet de his et scripsit hec. Et scimus quia verum est testimonium eius. Sunt autem et alia multa que fecit Ihesus, que si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos qui scribendi sunt libros. Amen.

Incipit prologus sancti Ieronimi super epistolas Pauli.

Primum queritur quare post evangelia que supplementum legis sunt et in quibus nobis exempla et precepta vivendi plenissime digesta sunt, voluerit apostolus has epistolas ad singulas ecclesias destinare. Hac autem causa factum videtur, scilicet ut initia nascentis ecclesie novis causis existentibus, presentia atque orientia reseceret vitia, et post futuras excluderet questiones, exemplo prophetarum qui post editam legem Moysi, in qua omnia divina mandata legebantur, nichilominus tamen doctrina sua rediviva semper populi compressere peccata, et propter exemplum nostri ad nostram memoriam transmiserunt libris. Inde queritur cur non amplius quam decem epistolas ad ecclesias scripserit. Decem enim sunt cum illa que dicitur ad Hebreos. Nam relique quatuor ad discipulos specialiter sunt porrecte, ut ostenderet novum non discrepare a veteri testamento, et se legem non contra Moysi, ad numerum primorum decalogi mandatorum suas epistolas ordinavit. Et quot ille preceptis a Pharaone instituit liberatos, totidem hic epistolis a diaboli et ydolatrie servitute edocet acquisitos. Nam et duas tabulas lapideas duorum testamentorum figuram habuisse viri eruditissimi tradiderunt. Epistolam sane que ad Hebreos scribitur quidam Pauli non esse contendunt, eo quod non sit eius nomine titulata, et propter sermonis stilique distantiam, sed aut Barnabe iuxta Tertullianum, aut Luce iuxta quosdam, vel certe Clementis discipuli apostolorum et episcopi Romane ecclesie post apostolos ordinati. Quibus respondendum est: Si propterea Pauli non erit quia eius non habet nomen, ergo nec alicuius erit quia nullius nomine titulatur. Quod si absurdum est, ipsius magis esse credenda est que tanto doctrine sue fulget eloquio. Sed quoniam apud Hebreorum ecclesias quasi destructor legis falso putabatur, voluit tacito nomine de figuris legis et veritate Christi reddere rationem, ne odium nominis fronte prelati utilitatem excluderet lectionis. Non est sane mirum si eloquentior videatur in proprio, id est hebreo, quam in peregrino, id est greco, quo cetere epistole sunt scripte sermone. Movet etiam quosdam quare Romanorum epistola in primo sit posita, cum eam non primum scriptam ratio manifestet. Nam hanc se proficiscentem Ierosolimam scripsisse testatur, cum iam Corinthios et alios ante rogasset ut ministerium quod secum portaturus erat colligerent. Unde intelligi quidam volunt ita omnes epistolas ordinatas ut prima poneretur que posterior fuerat destinata, ut per singulas epistolas gradibus ad perfectiora veniretur. Romanorum enim plerique tam rudes erant ut non intelligerent Dei se gratia et non suis meritis esse salvatos, et ob hoc duo inter se populi conflictarent. Idcirco illos indiget confirmari vitia gentilitatis priora commemorans

mus. Corinthii vero ut ait iam dicit scire gratiam et excellentiam, et tamen est quia inter eos [illegible] non reprehendit, sicut ait: Audio inter vos fornicationem, et talem, et: Congregatis vobis et meo spiritu tradere huiusmodi Sathane. In se sua laudantur ut magis ac magis perficiantur admonentur. Galathae vero iam nullius criminis arguuntur nisi hoc quod callidissimis pseudoapostolis crediderunt. Ephesii sane nulla reprehensione sed multa laude sunt digni, quia fidem apostolicam servaverunt. Philippenses etiam multo magis collaudantur, qui nec audire quidem falsos apostolos voluerunt. Colossenses nihilominus tales erant, ut cum ab apostolo visi corporaliter non fuissent, hac tamen laude digni haberentur: Et si corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum, gaudens et videns ordinem vestrum. Thessalonicenses in duabus epistolis omni laude prosequitur, eo quod non solum fidem inconcussam servaverunt veritatis, sed et in persecutione civium fuerint constantes inventi. Hebraei vero quid dicam, quorum Thessalonicenses, qui plurimum laudantur, sunt imitatores facti, sicut ipse dicit: Et vos fratres imitatores facti estis ecclesiarum Dei quae sunt in Iudaea; eadem enim passi estis et vos a contribulibus vestris, quae et illi a Iudaeis. Apud ipsos quoque Hebraeos eadem commemorat dicens: Nam et vinctis compassi estis, et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam in caelestibus.

Incipit argumentum.

Romani sunt qui ex Iudaeis gentibusque crediderunt. Hi superba contentione volebant se alterutrum superponere. Nam Iudaei dicebant: Nos sumus populus Dei, quos ab initio dilexit et fovit. Nos circumcisi ex genere Abraham, ex stirpe sancta descendimus, et notus retro apud Iudaeam tantum Deus. Nos de Aegypto signis Dei et virtutibus liberati mare sicco pede transivimus, cum inimicos nostros gravissimi fluctus involverent. Nobis manna pluit Dominus in deserto, et quasi filiis suis caeleste pabulum ministravit. Nos die noctuque in columna nubis ignisque praecessit, ut nobis in invio iter ostenderet. Atque ut cetera eius circa nos immensa beneficia taceamus, nos soli digni fuimus Dei legem accipere, et vocem Dei loquentis audire, eiusque cognoscere voluntatem. In qua lege promissus est nobis Christus, ad quos et ipse se venisse testatus est dicens: Non veni nisi ad oves quae perierunt domus Israel, cum vos canes potius quam homines appellaverit. Aequum ergo est ut hodie idola deserentes, quibus ab initio deservistis, nos potius [illegible] et legis antiquitate [illegible] comparemini. Et tamen nec hoc mereremini nisi quia largitas Dei clementia semper voluit nos ad nostram imitationem admittere. Gentes autem e contrario respondebant: Quanto enim maiora circa vos beneficia narraveritis, tanto maioris vos criminis reos esse monstrabitis. Semper enim his omnibus exstitistis ingrati. Nam ipsis pedibus quibus aridum mare transistis, ludebatis ante idola quae fecistis; et ipso ore quo paulo ante ob necem adversariorum Domino cantaveratis, simulacra vobis fieri poposcistis. Illis oculis quibus Deum in nube vel igne conspicere solebatis, simulacra intuebamini. Manna quoque vobis fastidio fuit, et semper in deserto contra Dominum murmurastis, ad Aegyptum unde vos manu valida eiecerat volentes redire. Quid plura? Ita patres vestri crebro provocaverunt iratum Dominum, ut omnes in heremo moriantur; nec plus ex senioribus eorum quam duo homines terram repromissionis intrarent. Sed quid antiqua replicamus, cum et si illa minime fecissetis, de hoc solo nemo vos dignos venia iudicaret, quod Christum a prophetis vestris semper vocibus repromissum non solum suscipere noluistis, sed etiam morte pessima peremistis. Quem nos ut cognovimus statim credidimus, cum nobis de eo antea non fuerit praedicatum. Unde probatur quod idolorum servitus non obstinatiae fuit, sed ignorantiae deputandum. Qui enim agnitum illico sequimur, olim utique secuti fuissemus, si ante cognovissemus. Quod si vos de generis nobilitate iactatis, quasi filios morum imitatio magis quam carnalis nativitas filios faciat Abrahae; denique Esau et Ismael, cum ex Abrahae stirpe sint, minime in filiis reputantur. Huiusmodi ergo altercantibus apostolus se medium interponens ita partium dirimit quaestiones, ut neutrum eorum sua iustitia salutem meruisse confirmet. Ambos vero populos et scienter et graviter deliquisse. Iudaeos quidem quod per praevaricationem legis Deum inhonoraverint; gentes vero quod cognitum per creaturam creatorem Deum debuerint venerari, gloriam eius in manufacta mutaverint simulacra. Utrosque etiam similiter veniam consecutos, aequales esse verissima ratione demonstrat. Praesertim cum in eadem lege praedictum sit, et Iudaeos et gentes ad Christi fidem vocandos. Quam ob rem invicem eos humiliat atque ad pacem et concordiam cohortatur.

Incipit epistola ad Romanos.

I Paulus servus Iesu Christi, vocatus apostolus, segregatus in evangelium Dei, quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem, qui praedestinatus est Filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri.

per quem accepimus gratiam et apostolatum ad obedien-
dum fidei in omnibus gentibus pro nomine eius, in quibus
estis et vos vocati Ihesu Christi. Omnibus qui sunt
Rome dilectis dei vocatis sanctis. Gratia vobis et pax a deo
patre nostro et domino Ihesu Christo. Primum quidem gratias
ago deo meo per Ihesum Christum pro omnibus vobis quia fides vestra
annuntiatur in universo mundo. Testis enim mihi est deus cui
servio in spiritu meo in evangelio filii eius, quod sine in-
termissione memoriam vestri facio semper in orationibus
meis, obsecrans si quo modo tandem aliquando prosperum
iter habeam in voluntate dei veniendi ad vos. Desidero
enim videre vos, ut aliquid impertiar gratie vobis spiritualis
ad confirmandos vos, id est simul consolari in vobis per
eam que invicem est fidem vestram atque meam. Nolo autem
vos ignorare fratres, quia sepe proposui venire ad vos
et prohibitus sum usque adhuc, ut aliquem fructum
habeam in vobis, sicut et in ceteris gentibus. Grecis ac bar-
baris, sapientibus et insipientibus debitor sum.
Ita quod in me promptum est et vobis qui Rome estis
evangelizare. Non enim erubesco evangelium. Virtus
enim dei est in salutem omni credenti, Iudeo primum et Greco.
Iustitia enim dei in eo revelatur ex fide in fidem, sicut
scriptum est: Iustus autem ex fide vivit. Reve-
latur enim ira dei de celo super omnem impietatem et iniusti-
tiam hominum qui veritatem dei in iniustitia detinent,
quia quod notum est dei manifestum est in illis. Deus
enim illis manifestavit. Invisibilia enim ipsius
a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta conspi-
ciuntur, sempiterna quoque eius virtus et divinitas, ita
ut sint inexcusabiles. Quia cum cognovissent deum
non sicut deum glorificaverunt aut gratias egerunt, sed evanue-
runt in cogitationibus suis, et obscuratum est insi-
piens cor eorum. Dicentes enim se esse sapientes stulti facti
sunt, et mutaverunt gloriam incorruptibilis dei in similitudi-
nem imaginis corruptibilis hominis et volucrum et quadru-
pedum et serpentium. Propter quod tradidit illos in desi-
deria cordis eorum in immunditiam, ut contume-
liis afficiant corpora sua in semetipsis. Qui commu-
taverunt veritatem dei in mendacium, et coluerunt et servi-
erunt creature potius quam creatori, qui est benedictus in secula.
Amen. Propterea tradidit illos deus in passiones
ignominie. Nam femine eorum immutaverunt natura-
lem usum in eum usum qui est contra naturam. Similiter autem
et masculi, relicto naturali usu femine, exarse-
runt in desideriis suis in invicem, masculi in masculos tur-
pitudinem operantes, et mercedem quam oportuit erroris
sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probaverunt
deum habere in notitia, tradidit illos deus in reprobum
sensum, ut faciant que non conveniunt, repletos omni in-
iquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia,
plenos invidia, homicidio, contentione, dolo,
malignitate, susurrones, detractores, deo odibi-
les, contumeliosos, superbos, elatos, inventores ma-
lorum, parentibus non obedientes, insipientes, incompositos,
sine affectione, absque federe, sine misericordia. Qui cum

iustitiam dei cognovissent, non intellexerunt quoniam qui
talia agunt digni sunt morte. Non solum qui fa-
ciunt ea, sed et qui consentiunt facientibus.

Propter quod inexcusabilis es o homo omnis qui iudi-
cas. In quo enim iudicas alterum, te ipsum condempnas. Eadem enim
agis que iudicas. Scimus enim quoniam iudicium dei
est secundum veritatem in eos qui talia agunt. Existimas autem hoc,
o homo qui iudicas eos qui talia agunt et facis ea,
quia tu effugies iudicium dei? An divitias bonitatis
eius et patientie et longanimitatis contempnis? Ignoras
quoniam benignitas dei ad penitentiam te adducit? Secundum
duritiam autem tuam et impenitens cor thesaurizas
tibi iram in die ire et revelationis iusti iudicii dei,
qui reddet unicuique secundum opera eius. His quidem qui secundum
patientiam boni operis gloriam et honorem et incorruptio-
nem querentibus vitam eternam. His autem qui sunt ex conten-
tione et qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati,
ira et indignatio. Tribulatio et angustia in omnem
animam hominis operantis malum, Iudei primum et Greci.
Gloria autem et honor et pax omni operanti bonum, Iudeo primum
et Greco. Non est enim personarum acceptio apud deum. Quicumque enim
sine lege peccaverunt, sine lege peribunt, et quicumque in
lege peccaverunt, per legem iudicabuntur. Non enim au-
ditores legis iusti sunt apud deum, sed factores legis
iustificabuntur. Cum enim gentes que legem non
habent naturaliter ea que legis sunt faciunt, eiusmodi legem
non habentes ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis
scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis
conscientia ipsorum et inter se invicem cogitationibus ac-
cusantibus aut etiam defendentibus, in die cum iudicabit
deus occulta hominum secundum evangelium meum per Ihesum Christum.
Si autem tu Iudeus cognominaris et requiescis in
lege et gloriaris in deo et nosti voluntatem eius et proba-
bis utiliora instructus per legem, confidis te ipsum
ducem esse cecorum, lumen eorum qui in tenebris sunt, eruditorem in-
sipientium, magistrum infantium, habentem formam scien-
tie et veritatis in lege. Qui ergo alium doces, te ipsum non doces.
Qui predicas non furandum, furaris. Qui dicis non mechan-
dum, mecharis. Qui abhominaris ydola, sacrilegium facis.
Qui in lege gloriaris, per prevaricationem legis deum inhono-
ras. Nomen enim dei per vos blasphematur inter gentes, sicut
scriptum est. Circumcisio quidem prodest, si legem ob-
serves. Si autem prevaricator legis sis, circumcisio tua
preputium facta est. Si igitur preputium iustitias legis
custodiat, nonne preputium illius in circumcisionem repu-
tabitur? Et iudicabit quod ex natura est preputium, legem
consummans, te qui per litteram et circumcisionem prevaricator legis
es. Non enim qui in manifesto Iudeus est, neque que
in manifesto in carne circumcisio, sed qui in abscondito
Iudeus est, et circumcisio cordis in spiritu non littera, cuius laus
non ex hominibus sed ex deo est.

Quid ergo est amplius Iudeo, aut que utilitas circumci-
sionis? Multum per omnem modum. Primum
quidem quia credita sunt illis eloquia dei. Quid enim si quidam
illorum non crediderunt? Numquid incredulitas illorum

fidem Dei evacuavit? Absit. Est autem Deus verax: omnis autem homo mendax, sicut scriptum est: Ut iustificeris in sermonibus tuis, et vincas cum iudicaris. Si autem iniquitas nostra iustitiam Dei commendat, quid dicemus? Numquid iniquus est Deus, qui infert iram? secundum hominem dico. Absit. Alioquin quomodo iudicabit Deus hunc mundum? Si enim veritas Dei in meo mendacio abundavit in gloriam ipsius: quid adhuc et ego tamquam peccator iudicor? Et non sicut blasphemamur, et sicut aiunt quidam nos dicere faciamus mala ut veniant bona: quorum damnatio iusta est. Quid ergo? praecellimus eos? Nequaquam. Causati enim sumus Iudaeos et Graecos omnes sub peccato esse, sicut scriptum est: Quia non est iustus quisquam, non est intelligens, non est requirens Deum. Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. Sepulcrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant, venenum aspidum sub labiis eorum. Quorum os maledictione et amaritudine plenum est: veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Contritio et infelicitas in viis eorum: et viam pacis non cognoverunt: non est timor Dei ante oculos eorum. Scimus autem quoniam quaecumque lex loquitur, his qui in lege sunt, loquitur: ut omne os obstruatur, et subditus fiat omnis mundus Deo: quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati. Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est: testificata a lege et prophetis. Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes et super omnes qui credunt in eum: non enim est distinctio. Omnes enim peccaverunt, et egent gloria Dei. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quae est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiae suae propter remissionem praecedentium delictorum in sustentatione Dei, ad ostensionem iustitiae eius in hoc tempore: ut sit ipse iustus, et iustificans eum qui est ex fide Iesu Christi. Ubi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam legem? factorum? Non: sed per legem fidei. Arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus legis. An Iudaeorum Deus tantum? nonne et gentium? Immo et gentium. Quoniam quidem unus est Deus qui iustificat circumcisionem ex fide, et praeputium per fidem. Legem ergo destruimus per fidem? Absit: sed legem statuimus.

Quid ergo dicemus invenisse Abraham patrem nostrum secundum carnem? Si enim Abraham ex operibus legis iustificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum. Quid enim dicit Scriptura? Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad iustitiam. Ei autem qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum. Ei vero qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam secundum propositum gratiae Dei. Sicut et David dicit beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert iustitiam sine operibus: Beati quorum remissae sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum. Beatitudo ergo haec in circumcisione tantum manet, an etiam in praeputio? Dicimus enim quia reputata est Abrahae fides ad iustitiam. Quomodo ergo reputata est? in circumcisione, an in praeputio? Non in circumcisione, sed in praeputio. Et signum accepit circumcisionis, signaculum iustitiae fidei quae est in praeputio: ut sit pater omnium credentium per praeputium, ut reputetur et illis ad iustitiam: et sit pater circumcisionis non iis tantum qui sunt ex circumcisione, sed et iis qui sectantur vestigia fidei, quae est in praeputio patris nostri Abrahae. Non enim per legem promissio Abrahae, aut semini eius ut heres esset mundi: sed per iustitiam fidei. Si enim qui ex lege, heredes sunt: exinanita est fides, abolita est promissio. Lex enim iram operatur. Ubi enim non est lex, nec praevaricatio. Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini, non ei qui ex lege est solum, sed et ei qui ex fide est Abrahae, qui pater est omnium nostrum (sicut scriptum est: Quia patrem multarum gentium posui te) ante Deum, cui credidit, qui vivificat mortuos, et vocat ea quae non sunt, tamquam ea quae sunt. Qui contra spem in spem credidit, ut fieret pater multarum gentium secundum quod dictum est ei: Sic erit semen tuum sicut stellae caeli, et sicut arena maris. Et non infirmatus est fide, nec consideravit corpus suum emortuum, cum iam fere centum esset annorum, et emortuam vulvam Sarae. In repromissione etiam Dei non haesitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo: plenissime sciens quia quaecumque promisit, potens est et facere. Ideo et reputatum est illi ad iustitiam. Non est autem scriptum tantum propter ipsum quia reputatum est illi ad iustitiam, sed et propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum, qui suscitavit Iesum Christum Dominum nostrum a mortuis, qui traditus est propter delicta nostra, et resurrexit propter iustificationem nostram.

V

Iustificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Iesum Christum: per quem et habemus accessum per fidem in gratiam istam, in qua stamus, et gloriamur in spe gloriae filiorum Dei. Non solum autem, sed et gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur: patientia autem probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit: quia caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Ut quid enim Christus, cum adhuc infirmi essemus, secundum tempus pro impiis mortuus est? Vix enim pro iusto quis moritur: nam pro bono forsitan quis audeat mori. Commendat autem caritatem suam Deus in nobis: quoniam cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus Christus pro nobis mortuus est: multo igitur magis iustificati nunc in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum. Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii eius: multo magis reconciliati, salvi erimus in vita ipsius. Non solum autem, sed et gloriamur in Deo per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus. Propterea sicut per unum hominem in hunc mundum peccatum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. Usque ad legem enim peccatum erat

[illegible]

in mundo. peccatum autem non imputabatur cum lex non esset. Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem praevaricationis Adae, qui est forma futuri. Sed non sicut delictum, ita et donum. Si enim unius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei et donum in gratia unius hominis Iesu Christi in plures abundavit. Et non sicut per unum peccantem ita et donum. Nam iudicium quidem ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Si enim unius delicto mors regnavit per unum, multo magis abundantiam gratiae et donationis et iustitiae accipientes in vita regnabunt per unum Iesum Christum. Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic et per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitae. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per unius obeditionem iusti constituentur multi. Lex autem subintravit ut abundaret delictum. Ubi autem abundavit delictum, superabundavit gratia, ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita et gratia regnet per iustitiam in vitam aeternam per Iesum Christum dominum nostrum.

VI

Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato ut gratia abundet? Absit. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo? An ignoratis fratres quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitae ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul et resurrectionis erimus. Hoc scientes quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, ut ultra non serviamus peccato. Qui enim mortuus est, iustificatus est a peccato. Si autem mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam vivemus cum Christo. Scientes quod Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel; quod autem vivit, vivit Deo. Ita et vos existimate vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo in Christo Iesu. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut oboediatis concupiscentiis eius. Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos Deo tamquam ex mortuis viventes, et membra vestra arma iustitiae Deo. Peccatum enim vobis non dominabitur; non enim sub lege estis, sed sub gratia. Quid ergo? Peccabimus, quoniam non sumus sub lege sed sub gratia? Absit. Nescitis quoniam cui exhibetis vos servos ad oboediendum, servi estis eius cui oboeditis, sive peccati ad mortem, sive oboeditionis ad iustitiam? Gratias autem Deo quod fuistis servi peccati, oboedistis autem ex corde in eam formam doctrinae in qua traditi estis. Liberati autem a peccato, servi facti estis iustitiae. Humanum dico propter infirmitatem carnis vestrae.

sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiae et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire iustitiae in sanctificationem. Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis iustitiae. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Nunc vero liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam aeternam. Stipendia enim peccati mors. Gratia autem Dei vita aeterna in Christo Iesu domino nostro.

VII

An ignoratis fratres, scientibus enim legem loquor, quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit? Nam quae sub viro est mulier, vivente viro alligata est legi; si autem mortuus fuerit vir eius, soluta est a lege viri. Igitur vivente viro vocabitur adultera si fuerit cum alio viro; si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est a lege viri, ut non sit adultera si fuerit cum alio viro. Itaque fratres mei, et vos mortificati estis legi per corpus Christi, ut sitis alterius qui ex mortuis resurrexit, ut fructificemus Deo. Cum enim essemus in carne, passiones peccatorum quae per legem erant operabantur in membris nostris ut fructificarent morti. Nunc autem soluti sumus a lege mortis in qua detinebamur, ita ut serviamus in novitate spiritus et non in vetustate litterae. Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi nisi per legem; nam concupiscentiam nesciebam nisi lex diceret: Non concupisces. Occasione autem accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat. Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cum venisset mandatum, peccatum revixit. Ego autem mortuus sum, et inventum est mihi mandatum quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem. Nam peccatum occasione accepta per mandatum seduxit me, et per illud occidit. Itaque lex quidem sancta, et mandatum sanctum et iustum et bonum. Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem, ut fiat supra modum peccans peccatum per mandatum. Scimus enim quia lex spiritalis est; ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato. Quod enim operor non intellego; non enim quod volo bonum, hoc ago, sed quod odi malum, illud facio. Si autem quod nolo illud facio, consentio legi quoniam bona est. Nunc autem iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Scio enim quia non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum. Nam velle adiacet mihi, perficere autem bonum non invenio. Non enim quod volo bonum hoc facio, sed quod nolo malum hoc ago. Si autem quod nolo illud facio, iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Invenio igitur legem volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet. Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem; video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, et captivantem me in lege peccati quae est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum. Igitur ego

ipse mente servio legi dei, carne autem legi peccati.

Nihil ergo nunc damnationis est his qui sunt in Christo Ihesu, qui non secundum carnem ambulant. Lex enim spiritus vitae in Christo Ihesu liberavit me a lege peccati et mortis. Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati et de peccato damnavit peccatum in carne, ut iustificatio legis impleretur in nobis qui non secundum carnem ambulamus sed secundum spiritum. Qui enim secundum carnem sunt, quae carnis sunt sapiunt; qui vero secundum spiritum, quae sunt spiritus sentiunt. Nam prudentia carnis mors, prudentia autem spiritus vita et pax; quoniam sapientia carnis inimica est deo, legi enim dei non est subiecta, nec enim potest. Qui autem in carne sunt deo placere non possunt. Vos autem in carne non estis sed in spiritu, si tamen spiritus dei habitat in vobis. Si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est eius. Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vivit propter iustificationem. Quod si spiritus eius qui suscitavit Ihesum a mortuis habitat in vobis, qui suscitavit Ihesum Christum a mortuis vivificabit et mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum eius in vobis. Ergo fratres debitores sumus non carni ut secundum carnem vivamus. Si enim secundum carnem vixeritis moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaveritis vivetis. Quicumque enim spiritu dei aguntur, hii filii sunt dei. Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus Abba pater. Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro quod sumus filii dei. Si autem filii, et heredes, heredes quidem dei, coheredes autem Christi, si tamen conpatimur ut et conglorificemur. Existimo enim quod non sunt condignae passiones huius temporis ad futuram gloriam quae revelabitur in nobis. Nam expectatio creaturae revelationem filiorum dei expectat. Vanitati enim creatura subiecta est non volens, sed propter eum qui subiecit in spe, quia et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem gloriae filiorum dei. Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit et parturit usque adhuc. Non solum autem illa, sed et nos ipsi primitias spiritus habentes et ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum dei expectantes, redemptionem corporis nostri. Spe enim salvi facti sumus. Spes autem quae videtur non est spes, nam quod videt quis quid sperat? Si autem quod non videmus speramus, per patientiam expectamus. Similiter autem et spiritus adiuvat infirmitatem nostram; nam quid oremus sicut oportet nescimus, sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autem scrutatur corda scit quid desideret spiritus, quia secundum deum postulat pro sanctis. Scimus autem quoniam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos praescivit et praedestinavit conformes fieri imaginis filii eius, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem praedestinavit, hos et vocavit. Et quos vocavit, hos et iustificavit. Quos autem iustificavit, illos et magnificavit. Quid ergo dicemus ad haec? Si deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donabit? Quis accusabit adversus electos dei? Deus qui iustificat. Quis est qui condemnet? Christus Ihesus qui mortuus est, immo qui et resurrexit, qui est ad dexteram dei, qui etiam interpellat pro nobis. Quis ergo nos separabit a caritate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die, aestimati sumus ut oves occisionis. Sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim quia neque mors neque vita neque angeli neque principatus neque instantia neque futura neque fortitudo neque altitudo neque profundum neque creatura alia poterit nos separare a caritate dei quae est in Christo Ihesu domino nostro.

IX

Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in spiritu sancto, quoniam tristitia est mihi magna et continuus dolor cordi meo. Optabam enim ipse ego anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israhelitae, quorum adoptio est filiorum et gloria et testamentum et legislatio et obsequium et promissa, quorum patres, et ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia deus benedictus in saecula, amen. Non autem quod exciderit verbum dei. Non enim omnes qui ex Israhel, hii sunt Israhelitae, neque quia semen sunt Abrahae omnes filii, sed in Isaac vocabitur tibi semen. Id est, non qui filii carnis hii filii dei, sed qui filii sunt promissionis aestimantur in semine. Promissionis enim verbum hoc est: Secundum hoc tempus veniam et erit Sarrae filius. (Gen. 18) Non solum autem illa, sed et Rebecca ex uno concubitu habens Isaac patris nostri. Cum enim nondum nati fuissent aut aliquid egissent boni aut mali, ut secundum electionem propositum dei maneret, non ex operibus sed ex vocante dictum est ei quia maior serviet minori, (Gen. 25) sicut scriptum est: Iacob dilexi, Esau autem odio habui. (Mal. 1) Quid ergo dicemus? Numquid iniquitas apud deum? Absit. Moysi enim dicit: (Exo. 33) Miserebor cuius misereor et misericordiam praestabo cuius miserebor. Igitur non volentis neque currentis sed miserentis dei. Dicit enim scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitavi te ut ostendam in te virtutem meam, et ut adnuntietur nomen meum in universa terra. Ergo cuius vult miseretur, et quem vult indurat. Dicis itaque mihi: Quid adhuc queritur? Voluntati enim eius quis resistit? O homo, tu quis es qui respondeas deo? Numquid dicit figmentum ei qui se finxit: Quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem

Ex uno concubitu

aliud non in gomorream. Quod si uolens deus ostendere iram, & notum facere potentiam suam sustinuit in multa patientia uasa ire apta in interitum, ut ostenderet diuitias glorie sue in uasa misericordie que preparauit in gloriam. Quos & uocauit nos non solum ex iudeis, sed etiam ex gentibus. sicut in osee dicit. Vocabo non plebem meam plebem meam: & non dilectam meam dilectam meam: & non misericordiam consecutam misericordiam consecutam. Et erit in loco ubi dictum est eis non plebs mea uos, ibi uocabuntur filii dei uiui. Ysaias autem clamat pro israel. Si fuerit numerus filiorum israel tamquam harena maris, reliquie salue fient. Verbum enim consummans & breuians in equitate: quia uerbum breuiatum faciet dominus super terram. Et sicut predixit ysaias: nisi dominus sabaoth reliquisset nobis semen, sicut sodoma facti essemus, & sicut gomorra similes fuissemus. Quid ergo dicemus? quod gentes que non sectabantur iustitiam apprehenderunt iustitiam, iustitiam autem que ex fide est. Israel uero sectando legem iustitie, ad legem iustitie non peruenit. Quare? quia non ex fide, sed quasi ex operibus. Offenderunt in lapidem offensionis, sicut scriptum est. Ecce pono in syon lapidem offensionis, & petram scandali. & omnis qui credit in eum non confundetur.

X

Fratres, uoluntas quidem cordis mei & obsecratio ad deum fit pro illis in salutem. Testimonium enim perhibeo illis quod emulationem dei habent, sed non secundum scientiam. Ignorantes enim iustitiam dei, & suam querentes statuere, iustitie dei non sunt subiecti. Finis enim legis christus ad iustitiam omni credenti. Moyses enim scripsit, quoniam iustitiam que ex lege est qui fecerit homo uiuet in ea. Que autem ex fide est iustitia, sic dicit. Ne dixeris in corde tuo: quis ascendet in celum? id est christum deducere. Aut quis descendet in abyssum? hoc est christum ex mortuis reuocare. Sed quid dicit scriptura? Prope est uerbum in ore tuo & in corde tuo. hoc est uerbum fidei quod predicamus. Quia si confitearis in ore tuo dominum iesum, & in corde tuo credideris quod deus illum suscitauit a mortuis, saluus eris. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura. Omnis qui credit in illum non confundetur. Non enim est distinctio iudei & greci. Nam idem dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum. Omnis enim quicumque inuocauerit nomen domini saluus erit. Quomodo ergo inuocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine predicante? Quomodo uero predicabunt nisi mittantur? sicut scriptum est. Quam speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona. Sed non omnes obediunt euangelio. Ysaias enim dicit. Domine quis credidit auditui nostro? Ergo fides ex auditu, auditus autem per uerbum christi. Sed dico. Numquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terre uerba eorum. Sed dico, numquid israel non cognouit? Primus moyses dicit. Ego ad emulationem uos adducam in non gentem, in gentem insipientem in iram uos mittam. Ysaias autem audet & dicit. Inuentus sum a non querentibus me, palam apparui his qui me non interrogabant. Ad israel autem dicit. Tota die expandi manus meas ad populum non credentem & contradicentem mihi.

XI

Dico ergo. Numquid repulit deus populum suum? Absit. Nam & ego israhelita sum ex semine abraham, de tribu beniamin. Non repulit deus plebem suam quam presciuit. An nescitis in helia quid dicit scriptura, quemadmodum interpellat deum aduersum israel? Domine, prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt, & ego relictus sum solus, & querunt animam meam. Sed quid dicit illi responsum diuinum? Reliqui mihi septem milia uirorum, qui non curuauerunt genua ante baal. Sic ergo & in hoc tempore reliquie secundum electionem gratie salue facte sunt. Si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gratia. Quid ergo? Quod querebat israel, hoc non est consecutus. Electio autem consecuta est, ceteri uero excecati sunt, sicut scriptum est. Dedit illis deus spiritum compunctionis, oculos ut non uideant, & aures ut non audiant, usque in hodiernum diem. Et dauid dicit. Fiat mensa eorum in laqueum, & in captionem, & in scandalum, & in retributionem illis. Obscurentur oculi eorum ne uideant, & dorsum illorum semper incurua. Dico ergo. Numquid sic offenderunt ut caderent? Absit. Sed illorum delicto salus est gentibus, ut illos emulentur. Quod si delictum illorum diuitie sunt mundi, & diminutio eorum diuitie gentium, quanto magis plenitudo eorum? Uobis enim dico gentibus. Quamdiu quidem ego sum gentium apostolus, ministerium meum honorificabo, si quomodo ad emulandum prouocem carnem meam, & saluos faciam aliquos ex illis. Si enim amissio eorum reconciliatio est mundi, que assumptio nisi uita ex mortuis? Quod si delibatio sancta est, & massa; & si radix sancta, & rami. Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster esses insertus es in illis, & socius radicis & pinguedinis oliue factus es, noli gloriari aduersus ramos. Quod si gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te. Dices ergo. Fracti sunt rami ut ego inserar. Bene. Propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas. Noli altum sapere, sed time. Si enim deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat. Uide ergo bonitatem & seueritatem dei. In eos quidem qui ceciderunt seueritatem, in te autem bonitatem dei, si permanseris in bonitate, alioquin & tu excideris. Sed & illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur. Potens est enim deus iterum inserere illos. Nam si tu ex naturali excisus es oleastro, & contra naturam insertus es in bonam oliuam, quanto magis hi qui secundum naturam inserentur sue oliue. Nolo enim uos ignorare fratres misterium hoc, ut non sitis uobis ipsis sapientes, quia cecitas ex parte contigit in israel, donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis israel saluus fieret, sicut scriptum est. Ueniet ex syon qui eripiat & auertat impietatem a iacob.

Iacob. Et hoc illis a me testamentum, cum abstulero peccata eorum. Secundum evangelium quidem inimici propter vos: secundum electionem autem carissimi propter patres. Sine paenitentia enim sunt dona et vocatio Dei. Sicut enim aliquando et vos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter illorum incredulitatem: ita et isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam, ut et ipsi misericordiam consequantur. Conclusit enim Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur. O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei: quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, et investigabiles viae eius! Quis enim cognovit sensum Domini? Aut quis consiliarius eius fuit? Aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei? Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia: ipsi honor et gloria in saecula. Amen.

XII

Obsecro itaque vos fratres per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. Et nolite conformari huic saeculo, sed reformamini in novitate sensus vestri: ut probetis quae sit voluntas Dei bona, et beneplacens, et perfecta. Dico enim per gratiam quae data est mihi, omnibus qui sunt inter vos, non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: et unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Habentes autem donationes secundum gratiam quae data est nobis differentes: sive prophetiam secundum rationem fidei, sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui praeest in sollicitudine, qui miseretur in hilaritate. Dilectio sine simulatione. Odientes malum, adhaerentes bono: caritate fraternitatis invicem diligentes: honore invicem praevenientes: sollicitudine non pigri: spiritu ferventes: Domino servientes: spe gaudentes: in tribulatione patientes: orationi instantes: necessitatibus sanctorum communicantes: hospitalitatem sectantes. Benedicite persequentibus vos: benedicite, et nolite maledicere. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus: idipsum invicem sentientes: non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos: nulli malum pro malo reddentes: providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes: non vosmetipsos defendentes carissimi, sed date locum irae. Scriptum est enim: Mihi vindicta: ego retribuam, dicit Dominus. Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi: hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius. Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.

Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi a Deo: quae autem sunt, a Deo ordinatae sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.

Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac, et habebis laudem ex illa: Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time: non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est: vindex in iram ei qui malum agit. Ideo necessitate subditi estote non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Ideo enim et tributa praestatis: ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum servientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis: qui enim diligit proximum, legem implevit. Nam: Non adulterabis: Non occides: Non furaberis: Non falsum testimonium dices: Non concupisces: et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio. Et hoc scientes tempus: quia hora est iam nos de somno surgere. Nunc enim propior est nostra salus, quam cum credidimus. Nox praecessit, dies autem appropinquavit. Abiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis. Sicut in die honeste ambulemus: non in comessationibus et ebrietatibus, non in cubilibus et impudicitiis, non in contentione et aemulatione: sed induimini Dominum Iesum Christum, et carnis curam ne feceritis in desideriis.

XIIII

Infirmum autem in fide assumite, non in disceptationibus cogitationum. Alius enim credit se manducare omnia: qui autem infirmus est, olus manducet. Is qui manducat, non manducantem non spernat: et qui non manducat, manducantem non iudicet: Deus enim illum assumpsit. Tu quis es qui iudicas alienum servum? Suo domino stat, aut cadit: stabit autem: potens est enim Deus statuere illum. Nam alius iudicat diem inter diem: alius iudicat omnem diem: unusquisque in suo sensu abundet. Qui sapit diem, Domino sapit: et qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat, et gratias agit Deo. Nemo enim nostrum sibi vivit, et nemo sibi moritur. Sive enim vivimus, Domino vivimus: sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus. In hoc enim Christus mortuus est, et resurrexit: ut et mortuorum et vivorum dominetur. Tu autem quid iudicas fratrem tuum? Aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. Scriptum est enim: Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu: et omnis lingua confitebitur Deo. Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. Non ergo amplius invicem iudicemus: sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum. Scio et confido in Domino Iesu, quia nihil commune per ipsum, nisi ei qui existimat quid commune esse, illi commune est. Si enim propter cibum frater tuus contristatur, iam non secundum caritatem ambulas. Noli cibo

tuo illum perdere pro quo christus mortuus est. Non ergo blasphemetur bonum nostrum. Non est enim regnum dei esca et potus, sed iustitia et pax et gaudium in spiritu sancto. Qui enim in hoc servit christo placet deo et probatus est hominibus. Itaque que pacis sunt sectemur, et que edificationis sunt in invicem custodiamus. Noli propter escam destruere opus dei. Omnia quidem munda sunt, sed malum est homini qui per offendiculum manducat. Bonum est non manducare carnem, et non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur aut scandalizatur aut infirmatur. Tu fidem quam habes penes temetipsum habe coram deo. Beatus qui non iudicat semetipsum in eo quod probat. Qui autem discernit si manducaverit dampnatus est, quia non ex fide est. Omne autem quod non est ex fide peccatum est.

XV

Debemus autem nos firmiores inbecillitates infirmorum sustinere, et non nobis placere. Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum ad edificationem. Etenim christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est: Improperia improperantium tibi ceciderunt super me. Quecumque enim scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus. Deus autem patientie et solatii det vobis idipsum sapere in alterutrum secundum ihesum christum, ut unanimes uno ore honorificetis deum et patrem domini nostri ihesu christi. Propter quod suscipite invicem sicut et christus suscepit vos in honorem dei. Dico enim christum ihesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem dei, ad confirmandas promissiones patrum. Gentes autem super misericordia honorare deum sicut scriptum est: Propter hoc confitebor tibi in gentibus domine, et nomini tuo cantabo. Et iterum dicit: Letamini gentes cum plebe eius. Et iterum: Laudate omnes gentes dominum, et magnificate eum omnes populi. Et rursum ysaias ait: Erit radix iesse et qui exurget regere gentes, in eum gentes sperabunt. Deus autem spei repleat vos omni gaudio et pace in credendo, ut habundetis in spe et virtute spiritus sancti. Certus sum autem fratres mei et ego ipse de vobis, quoniam et ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita ut possitis alterutrum monere. Audacius autem scripsi vobis fratres ex parte, tamquam in memoriam vos reducens, propter gratiam que data est michi a deo, ut sim minister christi ihesu in gentibus, sanctificans evangelium dei, ut fiat oblatio gentium accepta et sanctificata in spiritu sancto. Habeo igitur gloriam in christo ihesu ad deum. Non enim audeo loqui aliquid eorum que per me non efficit christus in obedientiam gentium, verbo et factis, in virtute signorum et prodigiorum, in virtute spiritus sancti, ita ut ab iherusalem per circuitum usque ad illiricum repleverim evangelium christi. Sic autem hoc predicavi evangelium non ubi nominatus est christus, ne super alienum fundamentum edificarem, sed sicut scriptum est: Quibus non est annuntiatum de eo videbunt, et qui non audierunt intelligent.

Propter quod impediebar plurimum venire ad vos, et prohibitus sum usque adhuc. Nunc vero ulterius locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis iam precedentibus annis, cum in yspaniam proficisci cepero, spero quod preteriens videam vos, et a vobis deducar illuc, si vobis primum ex parte fruitus fuero. Nunc igitur proficiscar in iherusalem ministrare sanctis. Probaverunt enim macedonia et achaia collationem aliquam facere in pauperes sanctorum qui sunt in iherusalem. Placuit enim eis, et debitores sunt eorum. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles, debent et in carnalibus ministrare eis. Hoc igitur cum consummavero, et assignavero eis fructum hunc, per vos proficiscar in yspaniam. Scio autem quoniam veniens ad vos in habundantia benedictionis christi veniam. Obsecro igitur vos fratres per dominum nostrum ihesum christum, et per caritatem sancti spiritus, ut adiuvetis me in orationibus pro me ad deum, ut liberer ab infidelibus qui sunt in iudea, et obsequii mei oblatio accepta fiat in iherusalem sanctis, ut veniam ad vos in gaudio per voluntatem dei, et refrigerer vobiscum. Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen.

XVI

Commendo autem vobis phebem sororem nostram, que est in ministerio ecclesie que est in cencris, ut eam suscipiatis in domino digne sanctis, et assistatis ei in quocumque negotio vestri indiguerit. Etenim ipsa astitit multis et michi ipsi. Salutate priscam et aquilam adiutores meos in christo ihesu, qui pro anima mea suas cervices posuerunt, quibus non solus ego gratias ago, sed et cuncte ecclesie gentium, et domesticam eorum ecclesiam. Salutate epenetum dilectum michi, qui est primitivus asie in christo ihesu. Salutate mariam que multum laboravit in vobis. Salutate andronicum et iuniam cognatos et concaptivos meos, qui sunt nobiles in apostolis, qui et ante me fuerunt in christo. Salutate ampliatum dilectissimum michi in domino. Salutate urbanum adiutorem nostrum in christo ihesu, et stachin dilectum meum. Salutate apellen probum in christo. Salutate eos qui sunt ex aristobuli domo. Salutate herodionem cognatum meum. Salutate eos qui sunt ex narcisi domo, qui sunt in domino. Salutate triphenam et triphosam, que laborant in domino. Salutate persidem carissimam, que multum laboravit in domino. Salutate rufum electum in domino, et matrem eius et meam. Salutate asincritum, flegontem, hermen, patrobam, hermen, et qui cum eis sunt fratres. Salutate philologum et iuliam, nereum et sororem eius, et olimpiadem, et omnes qui cum eis sunt sanctos. Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes ecclesie christi. Rogo autem vos fratres ut observetis eos qui dissensiones et offendicula preter doctrinam quam vos didicistis faciunt, et declinate ab illis. Huiusmodi enim christo domino nostro non serviunt, sed suo ventri, et per dulces sermones et benedictiones

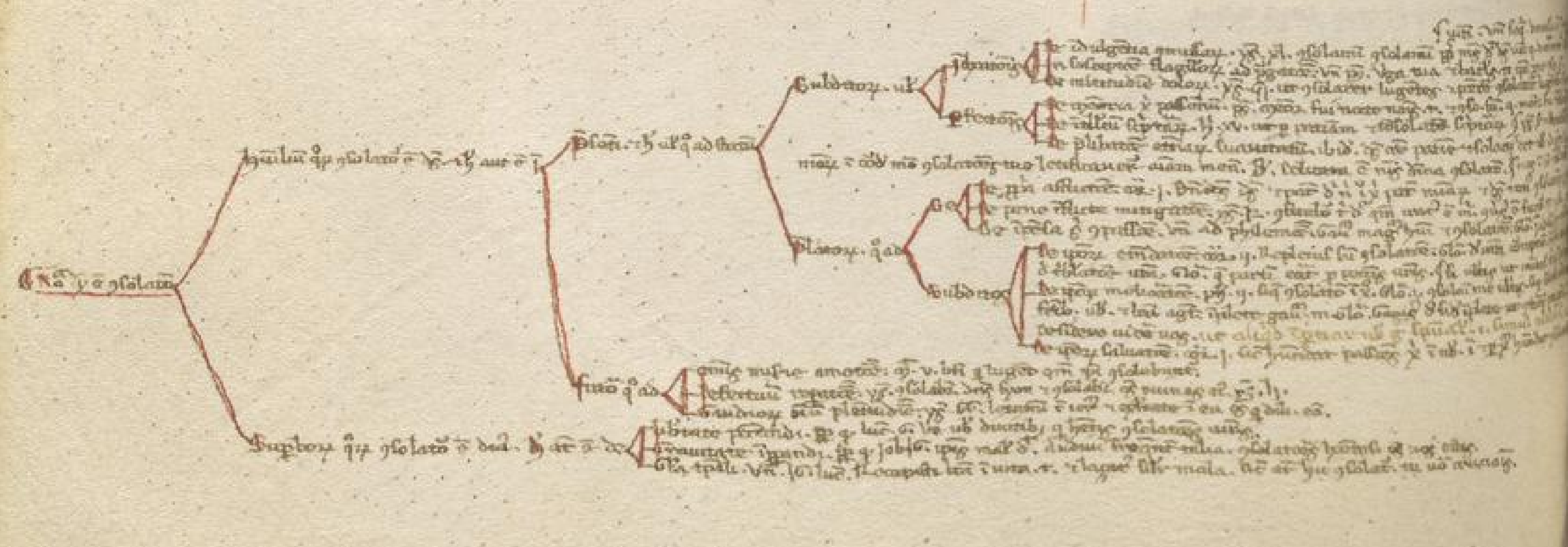

[...dulces sermones et benedictiones seducunt cor]da innocentium. Vestra enim obedientia in omnem locum divulgata est. Gaudeo igitur in vobis; sed volo vos sapientes esse in bono, et simplices in malo. Deus autem pacis conterat Satanam sub pedibus vestris velociter. Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum. Salutat vos Timotheus adiutor meus, et Lucius et Iason et Sosipater cognati mei. Saluto vos ego Tertius qui scripsi epistolam hanc in Domino. Salutat vos Gaius hospes meus et universa ecclesia. Salutat vos Erastus archarius civitatis et Quartus frater. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen. Ei autem qui potens est vos confirmare iuxta evangelium meum et predicationem Iesu Christi secundum revelationem mysterii temporibus eternis taciti, quod nunc patefactum est per scripturas prophetarum secundum preceptum eterni Dei ad obeditionem fidei in cunctis gentibus cogniti, soli sapienti Deo per Iesum Christum, cui honor et gloria in secula seculorum. Amen. [illegible] ad Romanos.

**Incipit prologus in epistola ad Corinthios.**

[illegible] Non [illegible] [illegible] Apollo [illegible] Cephe [illegible] [illegible]

Incipit argumentum epistole I ad Corinthios.

Corinthii sunt Achaici. Et hi similiter ab apostolis audierunt verbum veritatis, et subversi multifariam a falsis apostolis: quidam a philosophie verbosa eloquentia, alii a secta legis Iudaice inducti. Hos revocat apostolus ad veram et evangelicam sapientiam, scribens eis ab Epheso per Timotheum discipulum suum.

**Incipit epistola I ad Corinthios.**

Paulus vocatus apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, et Sosthenes frater, ecclesie Dei que est Corinthi, sanctificatis in Christo Iesu, vocatis sanctis, cum omnibus qui invocant nomen Domini nostri Iesu Christi in omni loco ipsorum et nostro. Gratia vobis et pax a Deo patre nostro et Domino Iesu Christo. Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei que data est vobis in Christo Iesu, quod in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo et in omni scientia, sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis, ita ut nihil vobis desit in ulla gratia, expectantibus revelationem Domini nostri Iesu Christi, qui et confirmabit vos usque in finem sine crimine in die adventus Domini nostri Iesu Christi. Fidelis Deus per quem vocati estis in societatem filii eius Iesu Christi Domini nostri. Obsecro autem vos fratres per nomen Domini nostri Iesu Christi, ut id ipsum dicatis omnes, et non sint in vobis scismata; sitis autem perfecti in eodem sensu et in eadem sententia. Significatum est enim mihi de vobis fratres mei ab his qui sunt Cloes, quia contentiones inter vos sunt. Hoc autem dico quod unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephe, ego autem Christi. Divisus est Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis? Gratias ago Deo quod neminem vestrum baptizavi nisi Crispum et Gaium, ne quis dicat quod in nomine meo baptizati estis. Baptizavi autem et Stephane domum; ceterum nescio si quem alium baptizaverim. Non enim misit me Christus baptizare sed evangelizare, non in sapientia verbi, ut non evacuetur crux Christi. Verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est; his autem qui salvi fiunt, id est nobis, Dei virtus est. Scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium et prudentiam prudentium reprobabo. Ubi sapiens? ubi scriba? ubi conquisitor huius seculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi? Nam quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam predicationis salvos facere credentes. Quoniam et Iudei signa petunt, et Greci sapientiam querunt; nos autem predicamus Christum crucifixum, Iudeis quidem scandalum,

[illegible]

gentibus autem stultitiam, ipsis autem vocatis
Iudaeis atque Graecis Christum Dei virtutem et Dei sapi-
entiam. Quia quod stultum est Dei, sapientius est
hominibus: et quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Vi-
dete enim vocationem vestram fratres, quia non multi
sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi
nobiles: sed quae stulta sunt mundi elegit Deus
ut confundat sapientes: et infirma mundi ele-
git Deus ut confundat fortia: et ignobilia mundi et
contemptibilia elegit Deus, et ea quae non sunt, ut
ea quae sunt destrueret: ut non glorietur omnis caro
in conspectu eius. Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu,
qui factus est sapientia nobis a Deo, et iustitia et sanctifica-
tio et redemptio: ut quemadmodum scriptum est: Qui
gloriatur in Domino glorietur.

II

Et ego cum venissem ad vos fratres, veni non in sublimi-
tate sermonis aut sapientiae, annuntians vobis tes-
timonium Christi. Non enim iudicavi scire me aliquid
inter vos, nisi Iesum Christum, et hunc crucifixum. Et ego in
infirmitate et timore et tremore multo fui a-
pud vos: et sermo meus et praedicatio mea non in persuasi-
bilibus humanae sapientiae verbis, sed in ostensione spiri-
tus et virtutis: ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in vir-
tute Dei. Sapientiam autem loquimur inter perfectos: sapi-
entiam vero non huius saeculi, neque principum huius saeculi, qui
destruuntur: sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quae
abscondita est, quam praedestinavit Deus ante saecula in gloriam
nostram, quam nemo principum huius saeculi cognovit:
si enim cognovissent, numquam Dominum gloriae cru-
cifixissent. Sed sicut scriptum est: Quod oculus non vi-
dit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit,
quae praeparavit Deus his qui diligunt illum. Nobis autem
revelavit Deus per Spiritum suum: Spiritus enim omnia scrutatur,
etiam profunda Dei. Quis enim scit hominum quae sunt hominis,
nisi spiritus hominis qui in ipso est? ita et quae Dei sunt nemo
cognovit, nisi Spiritus Dei. Nos autem non spiritum huius mun-
di accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus
quae a Deo donata sunt nobis: quae et loquimur non in doctis
humanae sapientiae verbis, sed in doctrina Spiritus, spiritua-
libus spiritualia comparantes. Animalis autem homo non percipit ea
quae sunt Spiritus Dei: stultitia enim est illi, et non
potest intelligere: quia spiritualiter examinatur. Spiritua-
lis autem iudicat omnia: et ipse a nemine iudicatur.
Quis enim cognovit sensum Domini, qui instruat
eum? Nos autem sensum Christi habemus.

III

Et ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi
carnalibus. Tamquam parvulis in Christo, lac vobis potum
dedi, non escam: nondum enim poteratis:
sed nec nunc quidem potestis: adhuc enim estis
carnales. Cum enim sit inter vos zelus et conten-
tio, nonne carnales estis, et secundum hominem ambu-
latis? Cum enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli:
alius autem: Ego Apollo: nonne homines
estis? Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus? Ministri
eius cui credidistis, et unicuique sicut Dominus dedit.
Ego plantavi, Apollo rigavit: sed Deus incremen-
tum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque
qui rigat: sed qui incrementum dat, Deus. Qui plan-
tat autem, et qui rigat, unum sunt. Unusquisque
autem propriam mercedem accipiet secundum suum la-
borem. Dei enim sumus adiutores: Dei agricul-
tura estis, Dei aedificatio estis. Secundum gratiam Dei
quae data est mihi, ut sapiens architectus fun-
damentum posui: alius autem superaedificat. Unus-
quisque autem videat quomodo superaedificet. Fundamen-
tum enim aliud nemo potest ponere praeter id quod po-
situm est, quod est Christus Iesus. Si quis autem superaedi-
ficat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapi-
des pretiosos, ligna, faenum, stipulam, unius-
cuiusque opus manifestum erit: dies enim Domini
declarabit, quia in igne revelabitur: et uniuscuius-
que opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus man-
serit quod superaedificavit, mercedem accipiet. Si cuius
opus arserit, detrimentum patietur: ipse autem salvus
erit: sic tamen quasi per ignem. Nescitis quia tem-
plum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem
templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Tem-
plum enim Dei sanctum est, quod estis vos. Nemo se
seducat: si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc
saeculo, stultus fiat ut sit sapiens. Sapien-
tia enim huius mundi stultitia est apud Deum. Scriptum
est enim: Comprehendam sapientes in astutia eo-
rum. Et iterum: Dominus novit cogitationes sapientium quoniam vanae
sunt. Itaque nemo glorietur in hominibus. Omnia enim
vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive
mundus, sive vita, sive mors, sive praesentia, sive
futura: omnia enim vestra sunt: vos autem Christi: Christus autem Dei.

IV

Sic nos existimet homo ut ministros Christi, et dispensa-
tores mysteriorum Dei. Hic iam quaeritur inter
dispensatores ut fidelis quis inveniatur.
Mihi autem pro minimo est ut a vobis iudicer,
aut ab humano die: sed neque meipsum iudico. Nihil
enim mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum:
qui autem iudicat me, Dominus est. Itaque nolite ante
tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus: qui et
illuminabit abscondita tenebrarum, et manife-
stabit consilia cordium: et tunc laus erit
unicuique a Deo. Haec autem fratres transfiguravi in me
et Apollo propter vos: ut in nobis discatis, ne supra quam scriptum
est, unus adversus alterum infletur pro alio. Quis
enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem
accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Iam sa-
turati estis, iam divites facti estis: sine nobis reg-
natis: et utinam regnetis, ut et nos vobiscum reg-
nemus. Puto enim quod Deus nos apostolos novissimos ostendit,
tamquam morti destinatos: quia spectaculum fac-
ti sumus mundo, et angelis, et hominibus. Nos
stulti propter Christum, vos autem prudentes in Christo: nos infir-
mi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem igno-
biles. Usque in hanc horam et esurimus

nudi sumus et colaphis caedimur et instabiles sumus et laboramus operantes manibus nostris. Maledicimur et benedicimus, persecutionem patimur et sustinemus, blasphemamur et obsecramus. Tamquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsima usque adhuc. Non ut confundam vos haec scribo, sed ut filios meos karissimos moneo. Nam si decem milia paedagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Iesu per evangelium ego vos genui. Rogo ergo vos, imitatores mei estote. Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus karissimus et fidelis in Domino, qui vos commoneat vias meas quae sunt in Christo Iesu, sicut ubique in omni ecclesia doceo. Tamquam non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidam. Veniam autem cito ad vos, si Dominus voluerit, et cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt, sed virtutem. Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute. Quid vultis? In virga veniam ad vos, an in caritate et spiritu mansuetudinis?

V Omnino auditur inter vos fornicatio, et talis fornicatio qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris aliquis habeat. Et vos inflati estis, et non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit. Ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu, iam iudicavi ut praesens eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis et meo spiritu, cum virtute Domini Iesu, tradere huiusmodi Satanae in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Iesu Christi. Non bona gloriatio vestra. Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiae et nequitiae, sed in azymis sinceritatis et veritatis. Scripsi vobis in epistula ne commisceamini fornicariis. Non utique fornicariis huius mundi, aut avaris aut rapacibus aut idolis servientibus; alioquin debueratis de hoc mundo exisse. Nunc autem scripsi vobis non commisceri: si is qui frater nominatur est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum eiusmodi nec cibum sumere. Quid enim mihi de his qui foris sunt iudicare? Nonne de his qui intus sunt vos iudicatis? Nam eos qui foris sunt Deus iudicabit. Auferte malum ex vobis ipsis.

VI Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum iudicari apud iniquos, et non apud sanctos? An nescitis quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? Et si in vobis iudicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis? Nescitis quoniam angelos iudicabimus? Quanto magis saecularia. Saecularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ecclesia illos constituite ad iudicandum. Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam

qui possit iudicare inter fratrem suum? Sed frater cum fratre iudicio contendit, et hoc apud infideles. Iam quidem omnino delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? Quare non magis fraudem patimini? Sed vos iniuriam facitis et fraudatis, et hoc fratribus. An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. Et haec aliquando quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi et in Spiritu Dei nostri. Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate. Esca ventri, et venter escis; Deus autem et hunc et has destruet. Corpus autem non fornicationi, sed Domino, et Dominus corpori. Deus vero et Dominum suscitavit, et nos suscitabit per virtutem suam. Nescitis quoniam corpora vestra membra Christi sunt? Tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis? Absit. An nescitis quoniam qui adhaeret meretrici unum corpus efficitur? Erunt enim, inquit, duo in carne una. Qui autem adhaeret Domino unus spiritus est. Fugite fornicationem. Omne peccatum quodcumque fecerit homo extra corpus est; qui autem fornicatur in corpus suum peccat. An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus Sancti qui in vobis est, quem habetis a Deo, et non estis vestri? Empti enim estis pretio magno. Glorificate et portate Deum in corpore vestro.

VII De quibus autem scripsistis, bonum est homini mulierem non tangere; propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, et unaquaeque suum virum habeat. Uxori vir debitum reddat; similiter autem et uxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir; similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi; et iterum revertimini in idipsum, ne temptet vos Satanas propter incontinentiam vestram. Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium. Volo autem omnes homines esse sicut meipsum; sed unusquisque proprium donum habet ex Deo: alius quidem sic, alius vero sic. Dico autem non nuptis et viduis: bonum est illis si sic permaneant, sicut et ego. Quod si non se continent, nubant. Melius est enim nubere quam uri. His autem qui matrimonio iuncti sunt praecipio non ego sed Dominus, uxorem a viro non discedere; quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari; et vir uxorem ne dimittat. Nam ceteris ego dico, non Dominus: si quis frater uxorem habet infidelem, et haec consentit habitare cum illo, non dimittat illam. Et si qua mulier fidelis habet virum infidelem, et hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum. Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, et sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem. Alioquin filii vestri immundi essent; nunc autem sancti sunt. Quod si infidelis discedit, discedat. Non enim servituti subiectus est frater aut soror in huiusmodi. In pace autem

336

vocavit nos deus. Unde enim scis mulier si virum salvum facies, aut unde scis vir si mulierem salvam facies? Nisi unicuique sicut divisit dominus, unumquemque sicut vocavit deus ita ambulet, et sicut in omnibus ecclesiis doceo. Circumcisus aliquis vocatus est, non adducat praeputium. In praeputio aliquis vocatus est, non circumcidatur. Circumcisio nihil est et praeputium nihil est, sed observatio mandatorum dei. Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Servus vocatus es, non sit tibi curae, sed et si potes liber fieri, magis utere. Qui enim in domino vocatus est servus, libertus est domini; similiter qui liber vocatus est, servus est Christi. Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum. Unusquisque in quo vocatus est, fratres, in hoc maneat apud deum. De virginibus autem praeceptum domini non habeo, consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus a domino ut sim fidelis. Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse. Alligatus es uxori, noli quaerere solutionem. Solutus es ab uxore, noli quaerere uxorem. Si autem acceperis uxorem, non peccasti. Et si nupserit virgo, non peccavit. Tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco. Hoc autem dico, fratres: tempus breve est. Reliquum est ut et qui habent uxores tamquam non habentes sint, et qui flent tamquam non flentes, et qui gaudent tamquam non gaudentes, et qui emunt tamquam non possidentes, et qui utuntur hoc mundo tamquam non utantur. Praeterit enim figura huius mundi. Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est quae domini sunt, quomodo placeat deo. Qui autem cum uxore est, sollicitus est quae sunt mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est. Et mulier innupta et virgo cogitat quae domini sunt, ut sit sancta corpore et spiritu. Quae autem nupta est, cogitat quae sunt mundi, quomodo placeat viro. Porro hoc ad utilitatem vestram dico, non ut laqueum vobis iniciam, sed ad id quod honestum est, et quod facultatem praebeat sine impedimento dominum obsecrandi. Si quis autem turpem se videri existimat super virgine sua, quod sit superadulta, et ita oportet fieri, quod vult faciat. Non peccat si nubat. Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suae voluntatis, et hoc iudicavit in corde suo, servare virginem suam, bene facit. Igitur et qui matrimonio iungit virginem suam melius facit. Mulier alligata est legi quanto tempore vir eius vivit. Quod si dormierit vir eius, liberata est a lege viri. Cui vult nubat, tantum in domino. Beatior autem erit si sic permanserit secundum meum consilium. Puto autem quod et ego spiritum dei habeam.

bene facit et qui non

VIII

De his autem quae idolis sacrificantur, scimus quia omnes scientiam habemus. Scientia inflat, caritas vero aedificat. Si quis autem se existimat scire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire. Si quis autem diligit deum, hic cognitus est ab eo. De escis autem quae idolis immolantur, scimus quia nihil est idolum in mundo, et quod nullus deus nisi unus. Nam et si sunt qui dicantur dii sive in caelo sive in terra, siquidem sunt dii multi et domini multi, nobis autem unus deus pater, ex quo omnia et nos in illum, et unus dominus Iesus Christus, per quem omnia et nos per ipsum. Sed non in omnibus est scientia. Quidam autem cum conscientia usque nunc idoli quasi idolothytum manducant, et conscientia ipsorum, cum sit infirma, polluitur. Esca autem nos non commendat deo. Neque enim si non manducaverimus deficiemus, neque si manducaverimus abundabimus. Videte autem ne forte haec licentia vestra offendiculum fiat infirmis. Si enim quis viderit eum qui habet scientiam in idolio recumbentem, nonne conscientia eius, cum sit infirma, aedificabitur ad manducandum idolothyta? Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est. Sic autem peccantes in fratres et percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in aeternum, ne fratrem meum scandalizem.

Non sum liber? Non sum apostolus? Nonne Christum Iesum dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in domino? Et si aliis non sum apostolus, sed tamen vobis sum. Nam signaculum apostolatus mei vos estis in domino. Mea defensio apud eos qui me interrogant haec est. Numquid non habemus potestatem manducandi et bibendi? Numquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi, sicut et ceteri apostoli et fratres domini et Cephas? Aut solus ego et Barnabas non habemus potestatem hoc operandi? Quis militat suis stipendiis umquam? Quis plantat vineam et fructum eius non edit? Quis pascit gregem et de lacte gregis non manducat? Numquid secundum hominem haec dico? An et lex haec non dicit? Scriptum est enim in lege Moysi: Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura est deo? An propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt, quoniam debet in spe qui arat arare, et qui triturat in spe fructus percipiendi. Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus? Si alii potestatis vestrae participes sunt, quare non potius nos? Sed non usi sumus hac potestate, sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus evangelio Christi. Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quae de sacrario sunt edunt, et qui altari deserviunt, cum altari participant? Ita et dominus ordinavit his qui evangelium annuntiant, de evangelio vivere. Ego autem nullo horum usus sum. Non scripsi autem haec ut ita

ne: Bonum enim mihi magis mori quam ut gloriam meam quis evacuet. Nam si evangelizavero non est mihi gloria. Necessitas enim mihi incumbit: vae enim mihi est si non evangelizavero. Si enim volens hoc ago mercedem habeo; si autem invitus, dispensatio mihi credita est. Quae est ergo merces mea? ut evangelium praedicans sine sumptu ponam evangelium, ut non abutar potestate mea in evangelio. Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrifacerem. Et factus sum Iudaeis tamquam Iudaeus, ut Iudaeos lucrarer. His qui sub lege sunt quasi sub lege essem, cum ipse non essem sub lege, ut eos qui sub lege erant lucrifacerem. His qui sine lege erant tamquam sine lege essem, cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi, ut lucrifacerem eos qui sine lege erant. Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos. Omnia autem facio propter evangelium, ut particeps eius efficiar. Nescitis quod hii qui in stadio currunt omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? Sic currite ut comprehendatis. Omnis autem qui in agone contendit ab omnibus se abstinet: et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum; sic pugno, non quasi aerem verberans; sed castigo corpus meum et in servitutem redigo, ne forte cum aliis praedicaverim, ipse reprobus efficiar.

Nolo enim vos ignorare fratres quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, et omnes mare transierunt, et omnes in Mose baptizati sunt in nube et in mari, et omnes eandem escam spiritalem manducaverunt, et omnes eundem potum spiritalem biberunt. Bibebant autem de spiritali consequenti eos petra; petra autem erat Christus. Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo: nam prostrati sunt in deserto. Haec autem in figura facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum sicut et illi concupierunt. Neque idolorum cultores efficiamini sicut quidam ex ipsis, quemadmodum scriptum est: Sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere. Neque fornicemur sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, et ceciderunt una die viginti tria milia. Neque temptemus Christum sicut quidam eorum temptaverunt, et a serpentibus perierunt. Neque murmuraveritis sicut quidam eorum murmuraverunt, et perierunt ab exterminatore. Haec autem omnia in figura contingebant illis; scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines saeculorum devenerunt. Itaque qui se existimat stare videat ne cadat. Temptatio vos non apprehendat nisi humana. Fidelis autem Deus, qui non patietur vos temptari super id quod potestis, sed faciet cum temptatione etiam proventum ut possitis sustinere. Propter quod carissimi mihi fugite ab idolorum cultura. Ut prudentibus loquor, vos ipsi iudicate quod dico. Calicem benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus. Videte Israel secundum carnem: nonne qui edunt hostias participes sunt altaris? Quid ergo dico? quod idolis immolatum sit aliquid, aut quod idolum sit aliquid? Sed quae immolant gentes daemoniis immolant et non Deo. Nolo autem vos socios fieri daemoniorum. Non potestis calicem Domini bibere et calicem daemoniorum. Non potestis mensae Domini participes esse et mensae daemoniorum. An aemulamur Dominum? Numquid fortiores illo sumus? Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Omnia mihi licent, sed non omnia aedificant. Nemo quod suum est quaerat, sed quod alterius. Omne quod in macello venit manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Domini est terra et plenitudo eius. Si quis vocat vos infidelium et vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Si quis autem dixerit: Hoc immolatum est idolis, nolite manducare propter illum qui indicavit, et propter conscientiam. Conscientiam autem dico non tuam sed alterius. Ut quid enim libertas mea iudicatur ab aliena conscientia? Si ego cum gratia participo, quid blasphemor pro eo quod gratias ago? Sive ergo manducatis sive bibitis vel aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. Sine offensione estote Iudaeis et gentibus et ecclesiae Dei, sicut et ego per omnia omnibus placeo, non quaerens quod mihi utile est sed quod multis, ut salvi fiant.

XI

Imitatores mei estote sicut et ego Christi. Laudo autem vos fratres quod per omnia mei memores estis, et sicut tradidi vobis praecepta mea tenetis. Volo autem vos scire quod omnis viri caput Christus est, caput autem mulieris vir, caput vero Christi Deus. Omnis vir orans aut prophetans velato capite deturpat caput suum. Omnis autem mulier orans aut prophetans non velato capite deturpat caput suum: unum enim est ac si decalvetur. Nam si non velatur mulier, et tondeatur. Si vero turpe est mulieri tonderi aut decalvari, velet caput suum. Vir quidem non debet velare caput, quoniam imago et gloria est Dei; mulier autem gloria viri est. Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro. Etenim non est creatus vir propter mulierem, sed mulier propter virum. Ideo debet mulier potestatem habere supra caput propter angelos. Verumtamen neque vir sine muliere, neque mulier sine viro in Domino. Nam sicut mulier de viro, ita et vir per mulierem; omnia autem ex Deo. Vos ipsi iudicate: decet mulierem non velatam orare Deum? Nec ipsa natura docet vos quod vir quidem si comam nutriat ignominia est illi; mulier vero si comam nutriat gloria est illi, quoniam capilli pro velamine ei dati sunt. Si quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque ecclesia Dei. Hoc autem praecipio, non laudans quod non in melius sed in deterius convenitis. Primum quidem convenientibus vobis in ecclesiam

mentalis audio scissuras esse, ex parte credo. Nam oportet et hereses esse, ut et qui probati sunt manifesti fiant in vobis. Convenientibus ergo vobis in unum, iam non est dominicam cenam manducare. Unusquisque enim suam cenam presumit ad manducandum. Et alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Numquid domos non habetis ad manducandum et bibendum? Aut ecclesiam Dei contempnitis, et confunditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? In hoc non laudo. Ego enim accepi a Domino quod et tradidi vobis, quoniam Dominus Iesus in qua nocte tradebatur accepit panem, et gratias agens fregit et dixit: Accipite et manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem postquam cenavit, dicens: Hic calix novum testamentum est in meo sanguine. Hoc facite quotienscumque bibetis, in meam commemorationem. Quotienscumque enim manducabitis panem hunc et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat. Itaque quicumque manducaverit panem vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo, et sic de pane illo edat et de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit, non diiudicans corpus Domini. Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi. Quod si nosmetipsos diiudicaremus, non utique iudicaremur. Dum iudicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo dampnemur. Itaque fratres mei, cum convenitis ad manducandum, invicem expectate. Si quis autem esurit, domi manducet, ut non in iudicium conveniatis. Cetera autem cum venero disponam.

XII

De spiritualibus autem nolo vos ignorare fratres. Scitis autem quoniam cum gentes essetis, ad simulacra muta prout ducebamini euntes. Ideo notum vobis facio, quod nemo in spiritu Dei loquens dicit anathema Iesu. Et nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in Spiritu Sancto. Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem Spiritus. Et divisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus. Et divisiones operationum sunt, idem vero Deus qui operatur omnia in omnibus. Unicuique autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Alii quidem datur per spiritum sermo sapientie, alii autem sermo scientie secundum eundem spiritum. Alteri fides in eodem spiritu. Alii gratia sanitatum in uno spiritu. Alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum. Hec autem omnia operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult. Sicut enim corpus unum est et membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum corpus sunt, ita et Christus. Etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Iudei, sive gentiles, sive servi, sive liberi, et omnes in uno spiritu potati sumus. Nam et corpus non est unum membrum, sed multa. Si dixerit pes: quoniam non sum manus, non sum de corpore, non ideo non est de corpore? Et si dixerit auris: quoniam non sum oculus, non sum de corpore, non ideo non est de corpore? Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus? Nunc autem posuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore sicut voluit. Quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus? Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus. Non potest autem dicere oculus manui: opera tua non indigeo; aut iterum caput pedibus: non estis michi necessarii. Sed quanto multo magis que videntur membra corporis infirmiora esse, necessariora sunt. Et que putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorem abundantiorem circumdamus, et que inhonesta sunt nostra, abundantiorem honestatem habent. Honesta autem nostra nullius egent. Sed Deus temperavit corpus, ei cui deerat abundantiorem tribuendo honorem, ut non sit scisma in corpore, sed idipsum pro invicem sollicita sint membra. Et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra; sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra. Vos autem estis corpus Christi, et membra de membro. Et quosdam quidem posuit Deus in ecclesia, primum apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exin gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. Numquid omnes apostoli? Numquid omnes prophete? Numquid omnes doctores? Numquid omnes virtutes? Numquid omnes gratiam habent curationum? Numquid omnes linguis loquuntur? Numquid omnes interpretantur? Emulamini autem carismata maiora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.

Si linguis hominum loquar et angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum velut es sonans aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, et noverim misteria omnia et omnem scientiam, et habuero omnem fidem ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nichil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nichil michi prodest. Caritas patiens est, benigna est. Caritas non emulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit que sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitatem, congaudet autem veritati. Omnia autem suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Caritas numquam excidit, sive prophetie evacuabuntur, sive lingue cessabunt, sive scientia destruetur. Ex parte enim cognoscimus, et ex parte prophetamus. Cum autem

tur quod ex parte est evacuabitur. Cum essem parvulus loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus sum vir evacuavi que erant parvuli. Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum. Nunc autem manent fides, spes, caritas, tria hec; maior autem horum est caritas.

XIIII Sectamini caritatem, emulamini spiritualia, magis autem ut prophetetis. Qui enim loquitur lingua non hominibus loquitur sed deo; nemo enim audit. Spiritus autem loquitur misteria. Nam qui prophetat hominibus loquitur ad edificationem et exhortationem et consolationem. Qui loquitur lingua semetipsum edificat; qui autem prophetat ecclesiam dei edificat. Volo autem vos omnes loqui linguis, magis autem prophetare. Nam maior est qui prophetat quam qui loquitur linguis, nisi forte interpretetur ut ecclesia edificationem accipiat. Nunc autem fratres si venero ad vos linguis loquens, quid vobis prodero nisi vobis loquar aut in revelatione aut in scientia aut in prophetia aut in doctrina? Tamen que sine anima sunt vocem dantia, sive tibia sive cithara, nisi distinctionem sonituum dederint, quomodo scietur id quod canitur aut quod citharizatur? Etenim si incertam vocem det tuba, quis parabit se ad bellum? Ita et vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis, quomodo scietur id quod dicitur? Eritis enim in aera loquentes. Tam multa ut puta genera linguarum sunt in hoc mundo, et nihil sine voce est. Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei cui loquor barbarus, et qui loquitur mihi barbarus. Sic et vos quoniam emulatores estis spirituum, ad edificationem ecclesie querite ut abundetis. Et ideo qui loquitur lingua oret ut interpretetur. Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo et mente; psallam spiritu, psallam et mente. Ceterum si benedixeris spiritu, qui supplet locum ydiote quomodo dicet amen super tuam benedictionem, quoniam quid dicas nescit? Nam tu quidem bene gratias agis, sed alter non edificatur. Gratias ago deo meo quod omnium vestrum lingua loquor. Sed in ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui ut et alios instruam, quam decem milia verborum in lingua. Fratres nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote, sensibus autem perfecti estote. In lege scriptum est: Quoniam in aliis linguis et labiis aliis loquar populo huic, et nec sic exaudient me, dicit dominus.

Itaque lingue in signum sunt non fidelibus sed infidelibus, prophetie autem non infidelibus sed fidelibus. Si ergo conveniat universa ecclesia in unum et omnes linguis loquantur, intrent autem ydiote aut infideles, nonne dicent quod insanitis? Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel ydiota, convincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus. Occulta cordis eius manifesta fiunt, et ita cadens in faciem suam adorabit deum pronuntians quod vere deus in vobis sit. Quid ergo est fratres? Cum convenitis unusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalipsim habet, linguam habet, interpretationem habet; omnia ad edificationem fiant. Sive lingua quis loquitur, secundum duos aut ut multum tres, et per partes, et unus interpretetur. Si autem non fuerit interpres, taceat in ecclesia, sibi autem loquatur et deo. Prophete autem duo aut tres dicant, et ceteri diiudicent. Quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat. Potestis enim omnes per singulos prophetare ut omnes discant et omnes exhortentur. Et spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt. Non enim est dissensionis deus sed pacis, sicut in omnibus ecclesiis sanctorum doceo. Mulieres in ecclesiis taceant; non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse sicut et lex dicit. Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in ecclesia. An a vobis verbum dei processit, aut in vos solos pervenit? Si quis videtur propheta esse aut spiritualis, cognoscat que scribo vobis, quia domini sunt mandata. Si quis autem ignorat, ignorabitur. Itaque fratres mei emulamini prophetare, et loqui linguis nolite prohibere. Omnia autem honeste et secundum ordinem fiant in vobis.

XV Notum autem vobis facio fratres evangelium quod predicavi vobis, quod et accepistis, in quo et statis, per quod et salvamini, qua ratione predicaverim vobis, si tenetis, nisi frustra credidistis. Tradidi enim vobis in primis quod et accepi, quoniam christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas, et quia sepultus est, et quia resurrexit tertia die secundum scripturas, et quia visus est cephe, et post hec undecim. Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul, ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt. Deinde visus est iacobo, deinde apostolis omnibus. Novissime autem omnium tamquam abortivo visus est et mihi. Ego enim sum minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus, quoniam persecutus sum ecclesiam dei. Gratia autem dei sum id quod sum, et gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi, non ego autem sed gratia dei mecum. Sive enim ego sive illi, sic predicamus et sic cre

dicatur. Si autem xpistus predicatur quod
resurrexit a mortuis quomodo quidam
dicunt in vobis. quoniam resurrectio mor-
tuorum non est. Si autem resurrectio
mortuorum non est. neque xpistus resurre-
xit. Si autem xpistus non resurrexit ina-
nis est ergo predicatio nostra. inanis est
ergo et fides vestra. Invenimur autem et
falsi testes dei quoniam testimonium dixi-
mus adversus deum quod suscitaverit xpistum. quem
non suscitavit. Si mortui non resur-
gunt neque xpistus resurrexit. quod si xpistus
non resurrexit vana est fides vestra.
adhuc enim estis in peccatis vestris. Er-
go et qui dormierunt in xpisto perierunt.
Si in hac vita tantum in xpisto sperantes
sumus. miserabiliores sumus omnibus
hominibus. Nunc autem xpistus resurrexit
a mortuis primitie dormientium. quoniam
quidem per hominem mors et per ho-
minem resurrectio mortuorum. Et sicut
in adam omnes moriuntur. ita et in xpisto omnes
vivificabuntur. Unusquisque autem
in suo ordine. primitie xpistus. Deinde
hii qui sunt xpisti qui in adventu eius cre-
diderunt. Deinde finis cum tradiderit
regnum deo et patri cum evacuave-
rit omnem principatum. et potesta-
tem et virtutem et dominationem.
Oportet autem illum regnare donec
ponat omnes inimicos sub pedibus
eius. Novissime autem inimica de-
struetur mors. Omnia enim subiecit sub pe-
dibus eius. Cum autem dicat omnia
subiecta sunt ei sine dubio. preter eum
qui subiecit ei omnia. Cum autem subiecta fuerint
omnia sibi tunc et ipse filius erit sub-
iectus illi qui sibi subiecit omnia
ut sit deus omnia in omnibus. Alio-
quin quid facient qui baptizantur
pro mortuis. Si omnino mortui non
resurgunt ut quid et baptizantur pro
illis. Ut quid et nos periclitamur omni
hora. Cotidie morior per vestram gloriam
fratres quam habeo in xpisto ihesu domi-
no nostro. Si secundum hominem ad besti-
as pugnavi ephesi. quid michi prodest
si mortui non resurgunt. manducemus
et bibamus cras enim moriemur. Nolite
seduci. Corrumpunt mores bonos collo-
quia mala. Evigilate iuste et nolite
peccare. Ignorantiam enim dei quidam
habent. Ad reverentiam vobis loquor. Sed
dicet aliquis. quomodo resurgunt mor-
tui. aut quali corpore venient. Insi-
piens tu quod seminas non vivificatur
nisi prius moriatur. Et quod seminas
non corpus quod futurum est seminas. sed
nudum granum ut puta tritici aut ali-
cuius ceterorum seminum. Deus autem dat
illi corpus sicut vult. et unicuique seminum pro-
prium corpus. Non omnis caro
eadem caro sed alia quidem hominum
pecorum. alia autem volucrum. alia
piscium. Et corpora celestia et corpora
terrestria. Sed alia quidem celestium gloria
alia autem terrestrium. alia claritas solis
alia claritas lune. et alia claritas stella-
rum. Stella enim a stella differt in cla-
ritate. sic et resurrectio mortuorum. Se-
minatur in corruptione surget in incor-
ruptione. Seminatur in ignobilita-
te. surget in gloria. Seminatur in in-
firmitate. surget in virtute. Semi-
natur corpus animale. surget corpus
spirituale. Si est corpus animale
est et spirituale. sicut scriptum est.
Factus est primus homo adam in animam
viventem. novissimus adam in spi-
ritum vivificantem. Sed non prius quod
spirituale est. sed quod animale. de-
inde quod spirituale est. Primus homo de
terra terrenus. secundus homo de celo
celestis. Qualis terrenus tales et terreni
et qualis celestis tales et celestes. Igitur
sicut portavimus ymaginem terreni
portemus et ymaginem celestis. Hoc
autem dico fratres quoniam caro et san-
guis regnum dei possidere non pos-
sunt neque corruptio incorruptelam possidebit.
Ecce misterium vobis dico. Omnes
quidem resurgemus. sed non omnes immu-
tabimur. in momento in ictu oculi in
novissima tuba. Canet enim tuba
et mortui resurgent incorrupti et nos
inmutabimur. Oportet enim corrupti-
bile hoc induere incorruptionem et
mortale hoc induere inmortalitatem.
Cum autem corruptibile hoc induerit in-
corruptionem et mortale hoc induerit im-
mortalitatem tunc fiet sermo qui scriptus
est. Absorta est mors in victoria. Ubi est
mors victoria tua. Ubi est mors stimu-
lus tuus. Stimulus autem mortis pec-
catum est. virtus vero peccati lex. Deo
autem gratias qui dedit nobis victoriam
per dominum nostrum ihesum xpistum. Itaque fratres
mei dilecti stabiles estote et immobiles
habundantes in omni opere domini semper
scientes quod labor vester non est inanis in domino.

De collectis autem que fiunt in sc̄os
sicut ordinaui ecclesiis galatie
ita et uos facite per unam sabbati. Vn
usquisque uestrum apud se ponat re
condens quod ei bene placuerit. ut non
cum uenero tunc collecte fiant. Cum
autem presens fuero quos probaue
ritis per epistolas hos mittam perfer
re gratiam uestram in
ierusalem. Quod si dignum fuerit ut
et ego eam mecum ibunt. Veniam
autem ad uos cum macedoniam per
transiero. nam macedoniam per
transibo. Apud uos autem forsitan
manebo uel etiam hyemabo ut uos
me deducatis quocumque iero. Nolo
enim uos modo in transitu uidere. Spe
ro enim me aliquantum temporis ma
nere apud uos si dominus permiserit. Per
manebo autem ephesi usque ad pentecosten.
Ostium enim michi apertum est magnum et eui
dens et aduersarii multi. Si autem uene
rit thymotheus uidete ut sine timo
re sit apud uos. Opus enim domini ope
ratur sicut et ego. Ne quis ergo illum
spernat. Deducite autem illum in pa
ce ut ueniat ad me. Expecto enim il
lum cum fratribus. De apollo autem fratre
uobis notum facio quod multum roga
ui eum ut ueniret ad uos cum fratribus
et utique non fuit uoluntas eius ut
nunc ueniret. ueniet autem cum ei uaca
uum fuerit. Vigilate et state in fide. uiri
liter agite et confortamini. omnia uestra in ca
ritate fiant. Obsecro autem uos fratres
nostis domum stephane et fortunati et a
chaici quoniam sunt primitie achaie et in mini
sterium sanctorum ordinauerunt seipsos ut
et uos subditi sitis huiusmodi et omni coo
peranti et laboranti in uobis. Gaudeo autem
in presentia stephane et fortunati et acha
ici. quoniam id quod uobis deerat ipsi supple
uerunt. Refecerunt enim et meum spiritum
et uestrum. Cognoscite ergo qui huiusmodi
sunt. Salutant uos omnes ecclesie asie. Sa
lutant uos in domino multum. aquila
et priscilla cum domestica sua ecclesia. apud
quos et hospitor. Salutant uos fratres
omnes. Salutate inuicem in osculo sancto. Salu
tatio mea manu pauli. Si quis non amat
dominum nostrum ihesum christum sit anathema mara
natha. Gratia domini nostri ihesu christi
uobiscum. Caritas mea cum omnibus uobis
in christo ihesu domino nostro amen. Incipit prologus
in secundam epistolam ad corinthios.

Anathema uel anatha maranatha. Gal. [illegible]

Ista ad corinthios epistola. In qua in
parte superiori post tribulationum suarum re
lationes reddit causas quare ad eos tarde
uenerit. quia non leuitate mutatus consilium suum
sese asserit. sed ne adductu suo tristitia incur
reret dum in fronte permanere dilapsos
repperisset. Deinde post agnitos fructus pe ·y·
nitentie reconciliat eum ecclesie quem in pri
ma pro fornicatione a consortio sanctorum iusserat
amoueri. Tertio quod pseudo apostolos officium ·xy·
dignitatem mentiri. et noui testamenti ministerio
tanto amplius in gloria ostendit. quanto euan
gelium est prestantius lege. In moratur
etiam illa plurimum quam breuis [illegible] magni
ficat ut pro pio ac libero animo necessaria
plenius uite non habentibus largiantur. et
utilitate spiritualis et [illegible] committet plenius
cum futuris. quia habundantia sua sanctorum ino
piam suppleat [illegible] ipsorum inopia sanctorum abun
dantia suppleatur. In fine uero quod supius
quod pseudo apostolos [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] sub de[illegible] adimmutatione sathane transfi
gurantur. [illegible] sub [illegible]
[illegible] sectantur. Post actam
penitentiam consolatoriam scribit eis per titum
a troade. et collaudans eos hortatur ad melio
ra [illegible] quidem eos [illegible] ostendit.

Incipit epistola ad corinthios secunda.

Paulus apostolus ihesu christi per
uoluntatem dei et thy
motheus frater ecclesie dei que est I
corinthi cum omnibus
sanctis qui sunt in uniuer
sa achaia. Gratia uobis
et pax a deo patre nostro
et domino nostro ihesu
christo. Benedictus deus et pater
domini nostri ihesu christi. pater misericor
diarum et deus totius consolationis qui
consolatur nos in omni tribulatione nostra
ut possimus et ipsi consolari eos qui in
omni pressura sunt per exortationem
qua exortamur et ipsi a deo. Quoniam sicut
habundant passiones christi in nobis.
ita et per christum habundat consolatio nostra.
Siue autem tribulamur pro uestra exhor
tatione et salute. siue exortamur pro
nostra exortatione. siue consolamur pro
nostra consolatione que operatur tolle
rantiam earundem passionum quas et nos
patimur et spes nostra firma est pro uobis
scientes quoniam sicut socii passionum estis

[illegible]

ne eritis et consolationis. Non enim volumus
ignorare vos fratres de tribulatione nostra que
facta est in Asia quoniam supra modum gravati sumus
supra virtutem ita ut taederet nos etiam vivere.
Sed ipsi in nobis ipsis responsum mortis habui-
mus ut non simus fidentes in nobis sed in deo
qui suscitat mortuos qui de tantis periculis
eripuit nos et eruit. in quem speramus. quoniam
adhuc eripiet adiuvantibus et vobis in oratione
pro nobis ut ex multarum personis facierum eius
que in nobis est donationis per multos gratie
agantur pro nobis. Nam gloria nostra hec est, te-
stimonium conscientie nostre quod in simplicitate et
sinceritate dei et non in sapientia carnali sed in
gratia dei conversati sumus in hoc mundo. abun-
dantius autem ad vos. Non enim alia scri-
bimus vobis quam que legistis et cognovistis.
Spero autem quod usque in finem cognoscetis sicut
et cognovistis nos ex parte quia gloria vestra
sumus sicut et vos nostra in die domini nostri Ihesu Christi.
Et hac confidentia volui prius venire ad vos
ut secundam gratiam haberetis et per vos tran-
sire in Macedoniam. et iterum a Macedonia ve-
nire ad vos et a vobis deduci in Iudeam. Cum
ergo voluissem numquid levitate usus sum. Aut que
cogito secundum carnem cogito ut sit apud me
est et non. Fidelis autem deus quia sermo noster qui fuit
apud vos non est in illo est et non. Sed est in illo est.
Dei enim filius Ihesus Christus qui in vobis per nos
predicatus est per me et Silvanum et Timothe-
um non fuit est et non sed est in illo fuit.
Quotquot enim promissiones dei sunt in illo
est. Ideo et per ipsum amen deo ad gloriam no-
stram. Qui autem confirmat nos vobiscum
in Christo et qui unxit nos deus et qui signavit
nos et dedit pignus spiritus in cordibus nostris. E-
go autem testem deum invoco in animam me-
am quod parcens vobis non veni ultra Corin-
thum. non quia dominamur fidei vestre sed adiu-
tores sumus gaudii vestri. Nam fide statis.

[illegible]

II

Statui autem hoc ipsum apud me ne iterum in tristi-
tia venirem ad vos. Si enim ego contristo
vos et quis est qui me letificet nisi qui con-
tristatur ex me. et hoc ipsum scripsi vobis ut non
cum venero tristitiam super tristitiam habeam
de quibus oportuerat me gaudere. Confidens
in omnibus vobis quia meum gaudium omnium
vestrum est. Nam ex multa tribulatione et
angustia cordis scripsi vobis per multas
lacrimas. Non ut contristemini sed ut sciatis
quam caritatem habeo habundantius in vo-
bis. Si quis autem contristavit me non me
contristavit sed ex parte ut non onerem omnes vos.
Sufficit illi qui huiusmodi est obiurgatio
hec que fit a pluribus ita ut e contrario magis donetis et consolemini
ne forte habundantiori tristitia absor-
beatur qui huiusmodi est. Propter quod
obsecro vos ut confirmetis in illum ca-
ritatem. Ideo enim et scripsi vobis ut co-
gnoscam experimentum vestrum an in om-
nibus obedientes sitis. Cui autem ali-
quid donastis et ego. nam et ego quod donavi
si quid donavi propter vos in persona Christi ut non
circumveniamur a Sathana. Non enim i-
gnoramus cogitationes eius. Cum ve-
nissem autem Troadem propter evangelium
Christi et hostium mihi apertum esset in domino
non habui requiem spiritui meo eo quod
non invenerim Titum fratrem meum sed
valefaciens eis profectus sum in Mace-
doniam. Deo autem gratias qui semper
triumphat nos in Christo Ihesu et odorem notitie
sue manifestat per nos in omni loco quia
Christi bonus odor sumus deo in his qui
salvi fiunt et in his qui pereunt. Aliis quidem
odor mortis in mortem. aliis autem odor vi-
te in vitam. Et ad hec quis tam ydoneus.
Non enim sumus sicut plurimi adulte-
rantes verbum dei sed ex sinceritate sed sicut ex
deo coram deo in Christo loquimur.

III

Incipimus iterum nosmet ipsos commendare
aut numquid egemus sicut quidam commen-
daticiis epistolis ad vos aut ex vobis. Episto-
la nostra vos estis scripta in cordibus nostris que scitur
et legitur ab omnibus hominibus manifestati
quoniam epistola estis Christi ministrata a nobis et scrip-
ta non atramento sed spiritu dei vivi non in
tabulis lapideis sed in tabulis cordis carnali-
bus. Fiduciam autem talem habemus per Christum ad
deum non quod sufficientes simus cogitare ali-
quid a nobis quasi ex nobis sed sufficien-
tia nostra ex deo est qui et ydoneos nos fecit mini-
stros novi testamenti non littera sed spi-
ritu. littera enim occidit spiritus autem vivificat. Quod
si ministratio mortis litteris deformata
in lapidibus fuit in gloria ita ut non possent inten-
dere filii Israhel in faciem Moysi propter gloriam vul-
tus eius que evacuatur quomodo non
magis ministratio spiritus erit in gloria. Nam
si ministerium dampnationis gloria est mul-
to magis habundat ministerium iustitie
in gloria. Nam nec glorificatum est quod cla-
ruit in hac parte propter excellentem gloriam.
Si enim quod evacuatur per gloriam est mul-
to magis quod manet in gloria est. Haben-
tes igitur talem spem multa fiducia
utimur. et non sicut Moyses ponebat velamen
super faciem suam ut non intenderent fi-
lii Israhel in faciem eius quod evacuatur. Sed obtu-
si sunt sensus eorum. usque in hodiernum

[illegible]

diem idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum, quoniam in Christo evacuatur. Sed usque in hodiernum diem cum legitur Moyses velamen positum est super cor eorum. Cum autem conversus fuerit ad Dominum auferetur velamen. Dominus autem spiritus est. Ubi autem spiritus Domini, ibi libertas. Nos vero omnes revelata facie gloriam Domini speculantes in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem tamquam a Domini spiritu.

Ideo habentes hanc administrationem iuxta quod misericordiam consecuti sumus non deficimus, sed abdicamus occulta dedecoris non ambulantes in astutia neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis commendantes nosmet ipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo. Quod si etiam opertum est evangelium nostrum, in his qui pereunt est opertum, in quibus deus saeculi huius excaecavit mentes infidelium ut non fulgeat illuminatio evangelii gloriae Christi qui est imago Dei. Non enim nosmet ipsos praedicamus sed Iesum Christum Dominum nostrum, nos autem servos vestros per Iesum. Quoniam Deus qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiae claritatis Dei in facie Christi Iesu. Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus ut sublimitas sit virtutis Dei et non ex nobis. In omnibus tribulationem patimur sed non angustiamur, aporiamur sed non destituimur, persecutionem patimur sed non derelinquimur, deicimur sed non perimus, semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes ut et vita Iesu in corporibus nostris manifestetur. Semper enim nos qui vivimus in mortem tradimur propter Iesum ut et vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali. Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis. Habentes autem eundem spiritum fidei sicut scriptum est: Credidi propter quod locutus sum, et nos credimus propter quod et loquimur, scientes quoniam qui suscitavit Iesum et nos cum Iesu suscitabit et constituet vobiscum. Omnia enim propter vos ut gratia abundans per multos gratiarum actione abundet in gloriam Dei. Propter quod non deficimus, sed licet is qui foris est noster homo corrumpitur, tamen is qui intus est renovatur de die in diem. Id enim quod in praesenti est momentaneum et leve tribulationis nostrae supra modum in sublimitate aeternum gloriae pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quae videntur sed quae non videntur. Quae enim videntur temporalia sunt, quae autem non videntur aeterna sunt.

Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissolvatur, quod aedificationem ex Deo habemus domum non manufactam aeternam in caelis. Nam et in hoc ingemiscimus habitationem nostram quae de caelo est superindui cupientes, si tamen vestiti non nudi inveniamur. Nam et qui sumus in hoc tabernacu-

lo ingemiscimus gravati eo quod nolumus expoliari sed supervestiri ut absorbeatur quod mortale est a vita. Qui autem efficit nos in hoc ipsum Deus qui dedit nobis pignus spiritus. Audentes igitur semper et scientes quoniam dum sumus in corpore peregrinamur a Domino, per fidem enim ambulamus non per speciem. Audemus autem et bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore et praesentes esse ad Dominum. Et ideo contendimus sive absentes sive praesentes placere illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi ut referat unusquisque propria corporis prout gessit sive bonum sive malum. Scientes ergo timorem Domini hominibus suademus, Deo autem manifesti sumus. Spero autem et in conscientiis vestris manifestos nos esse. Non iterum nos commendamus vobis sed occasionem damus vobis gloriandi pro nobis ut habeatis ad eos qui in facie gloriantur et non in corde. Sive enim mente excedimus Deo, sive sobrii sumus vobis. Caritas enim Christi urget nos, aestimantes hoc quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. Et pro omnibus mortuus est Christus ut et qui vivunt iam non sibi vivant sed ei qui pro ipsis mortuus est et resurrexit. Itaque nos ex hoc neminem novimus secundum carnem. Et si cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc iam non novimus. Si qua ergo in Christo nova creatura, vetera transierunt, ecce facta sunt nova. Omnia autem ex Deo qui reconciliavit nos sibi per Christum et dedit nobis ministerium reconciliationis. Quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, et posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur tamquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. Eum qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fecit ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso.

VI

Adiuvantes autem et exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim: Tempore accepto exaudivi te et in die salutis adiuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Nemini dantes ullam offensionem ut non vituperetur ministerium nostrum, sed in omnibus exhibeamus nosmet ipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu Sancto, in caritate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iustitiae a dextris et a sinistris, per gloriam et ignobilitatem, per infamiam et bonam famam, ut seductores et veraces, sicut qui ignoti et cogniti, quasi morientes et ecce vivimus, ut castigati et non mortificati, quasi tristes semper autem gaudentes, sicut egentes multos autem locupletantes, tamquam nihil habentes et omnia possidentes. Os nostrum patet ad vos o Corinthii, cor nostrum dilatatum est. Non angustiamini in

nobis. angustiamini autem in visceribus vestris. Eandem autem habentes remunerationem tamquam filiis dico dilatamini et vos. Nolite iugum ducere cum infidelibus. Que enim participatio iustitie cum iniquitate. Aut que societas luci ad tenebras. Que autem conventio Christi ad Belial. Aut que pars fideli cum infideli. Qui autem consensus templo dei cum ydolis. Vos enim estis templum dei vivi. sicut dicit deus. Quoniam inhabitabo in illis. et inambulabo inter illos. et ero illorum deus. et ipsi erunt mihi populus. Propter quod exite de medio eorum et separamini dicit dominus. et immundum ne tetigeritis. et ego recipiam vos et ero vobis in patrem. et vos eritis mihi in filios et filias dicit dominus omnipotens.

VII Has ergo habentes promissiones karissimi mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus perficientes sanctificationem in timore dei. Capite nos. neminem lesimus. neminem corrupimus neminem circumvenimus. Non ad condempnationem vestram dico. Predixi enim quod in cordibus nostris estis ad commoriendum et ad convivendum. Multa mihi fiducia est apud vos. multa mihi gloriatio pro vobis. repletus sum consolatione. superhabundo gaudio in omni tribulatione nostra. Nam et cum venissemus in Macedoniam nullam requiem habuit caro nostra. sed omnem tribulationem passi sumus foris autem pugne. intus timores. Sed qui consolatur humiles consolatus est nos deus in adventu Titi. Non solum autem in adventu eius. sed et in consolatione qua consolatus est in vobis. referens nobis vestrum desiderium. vestrum fletum vestram emulationem pro me. ita ut magis gauderem. Quoniam et si contristavi vos in epistola non me penitet. et si peniteret videns quod epistola illa et si ad horam vos contristavit. Nunc gaudeo non quia contristati estis. sed quia contristati estis ad penitentiam. Contristati enim estis secundum deum ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. Que enim secundum deum tristitia est penitentiam in salutem stabilem operatur. seculi autem tristitia mortem operatur. Ecce enim hoc ipsum secundum deum contristari vos quantam in vobis operatur sollicitudinem. sed et defensionem. sed indignationem. sed timorem. sed desiderium. sed emulationem. sed vindictam. In omnibus exhibuistis vos incontaminatos esse negotio. Igitur et si scripsi vobis non propter eum qui fecit iniuriam. nec propter eum qui passus est. sed ad manifestandam sollicitudinem nostram quam pro vobis habemus coram deo. Ideo consolati sumus. in consolatione autem nostra habundantius magis gavisi sumus super gaudio Titi. quia refectus est spiritus eius ab omnibus vobis. Et si quid apud illum de vobis gloriatus sum non sum confusus. sed sicut omnia in veritate vobis locuti sumus. ita et gloriatio nostra que fuit ad Titum veritas facta est. Et viscera eius habundantius in vobis sunt reminiscentis omnium vestrum obedientiam. quomodo cum timore et tremore excepistis eum. Gaudeo quod in omnibus confido in vobis.

VIII Notam autem facimus vobis fratres gratiam dei que data est in ecclesiis Macedonie. quod in multo experimento tribulationis habundantia gaudii ipsorum fuit. et altissima paupertas eorum habundavit in divitias simplicitatis eorum. quia secundum virtutem testimonium illis reddo et supra virtutem voluntarii fuerunt. cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam et communicationem ministerii quod fit in sanctos. Et non sicut speravimus. sed semetipsos dederunt primum domino. deinde nobis per voluntatem dei. ita ut rogaremus Titum ut quemadmodum cepit ita et perficiat in vobis et gratiam istam. Sed sicut in omnibus habundatis fide et sermone et scientia. et omni sollicitudine insuper et caritate vestra in nos. ut et in hac gratia habundetis. Non quasi imperans dico sed per aliorum sollicitudinem et vestre caritatis ingenium bonum comprobans. Scitis enim gratiam domini nostri Ihesu Christi quoniam propter vos egenus factus est cum esset dives. ut illius inopia vos divites essetis. Et consilium in hoc do. Hoc enim vobis utile est. qui non solum facere sed et velle cepistis ab anno priore. Nunc vero et facto perficite. ut quemadmodum promptus est animus voluntatis. ita sit et perficiendi ex eo quod habetis. Si enim voluntas prompta est. secundum id quod habet accepta est. non secundum quod non habet. Non enim ut aliis remissio. vobis autem tribulatio. sed ex equalitate. In presenti tempore vestra habundantia illorum inopiam suppleat. ut et illorum habundantia vestre inopie sit supplementum ut fiat equalitas. sicut scriptum est. Qui multum non habundavit. et qui modicum non minoravit. Gratias autem deo qui dedit eandem sollicitudinem pro vobis in corde Titi. quoniam exhortationem quidem suscepit. sed cum sollicitior esset sua voluntate profectus est ad vos. Misimus etiam cum illo fratrem cuius laus est in evangelio per omnes ecclesias. Non solum autem sed et ordinatus est ab ecclesiis comes peregrinationis nostre in hanc gratiam que ministratur a nobis ad domini gloriam et destinatam voluntatem nostram. devitantes hoc ne quis nos vituperet in hac plenitudine que ministratur a nobis. Providemus enim bona non solum coram deo sed etiam coram hominibus. Misimus autem cum illis et fratrem nostrum quem probavimus in multis sepe sollicitum esse. nunc autem multo sollicitiorem confidentia multa in vos. sive pro Tito qui est socius meus et in vos adiutor. sive fratres nostri apostoli ecclesiarum gloria Christi. Ostensionem ergo que est caritatis vestre et nostre glorie pro vobis in illos ostendite in faciem ecclesiarum. Nam de ministerio quod fit in sanctos

Est iugum
- positivum
  - ... Nolite iugum ducere cum infidelibus.
  - ... sollicitudinis ...
  - ... fortitudinis ...
  - ... 
  - ... 
  - ... 
  - Retributionis ...
- privativum
  - ... 
  - ... religionis ...
  - ... 
  - ... 
  - ... 
  - ...

[Ex] habundanti est michi scribere vobis. Scio enim promptum animum vestrum pro quo de vobis glorior apud Macedonas quoniam et Achaia parata est ab anno preterito et vestra emulatio provocavit plurimos. Misimus autem fratres ut ne quod gloriamur de vobis evacuetur in hac parte ut quemadmodum dixi parati sitis ne cum venerint mecum Macedones et invenerint vos imparatos erubescamus nos ut non dicamus vos in hac substantia. Necessarium ergo existimavi rogare fratres ut preveniant ad vos et preparent repromissam benedictionem hanc paratam esse sic quasi benedictionem non quasi avaritiam. Hoc autem dico: qui parce seminat parce et metet. Et qui seminat in benedictionibus de benedictionibus et metet. Unusquisque prout destinavit corde suo non ex tristitia aut ex necessitate. Hylarem enim datorem diligit Deus. Potens est autem Deus omnem gratiam habundare facere in vobis ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes habundetis in omne opus bonum, sicut scriptum est: Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi. Qui autem administrat semen seminanti et panem ad manducandum prestabit et multiplicabit semen vestrum et augebit incrementa frugum iustitie vestre, ut in omnibus locupletati habundetis in omnem simplicitatem que operatur per nos gratiarum actionem Deo. Quoniam ministerium huius officii non solum supplet ea que desunt sanctis sed etiam habundat per multas gratiarum actiones in Domino, per probationem ministerii huius glorificantes Deum in obedientia confessionis vestre in evangelium Christi et simplicitate communicationis in illos et in omnes, et in ipsorum obsecratione pro vobis desiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis. Gratias autem Deo super inenarrabili dono eius.

X Ipse autem ego Paulus obsecro vos per mansuetudinem et modestiam Christi qui in facie quidem humilis sum inter vos absens autem confido in vobis. Rogo autem vos ne presens audeam per eam confidentiam qua existimor audere in quosdam qui arbitrantur nos tamquam secundum carnem ambulemus. In carne enim ambulantes non secundum carnem militamus. Nam arma militie nostre non carnalia sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, et in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam cum impleta fuerit vestra obedientia. Que secundum faciem sunt videte. Si quis confidit sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum apud se quia sicut ipse Christi est ita et nos. Nam et si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra quam nobis dedit Dominus in edificationem et non in destructionem vestram non erubescam. Ut autem non existimer tamquam terrere vos per epistolas, quoniam quidem epistole inquiunt graves sunt et fortes, presentia autem corporis infirma et sermo contemptibilis. Hoc cogitet qui eiusmodi est quia quales sumus verbo per epistolas absentes tales et presentes in facto. Non enim audemus inserere aut comparare nos quibusdam qui se ipsos commendant, sed ipsi in nobis nos metientes et comparantes nosmet ipsos nobis. Nos autem non in immensum gloriamur sed secundum mensuram regule qua mensus est nobis Deus mensuram pertingendi usque ad vos. Non enim quasi non pertingentes ad vos superextendimus nos, usque ad vos enim pervenimus in evangelio Christi, non in immensum gloriantes in alienis laboribus, spem autem habentes crescentis fidei vestre in vobis magnificari secundum regulam nostram in habundantia, etiam in illa que ultra vos sunt evangelizare, non in aliena regula in his que preparata sunt gloriari. Qui autem gloriatur in Domino glorietur. Non enim qui se ipsum commendat ille probatus est sed quem Deus commendat. Utinam sustineretis modicum quid insipientie mee, sed et supportate me. Emulor enim vos Dei emulatione. Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo.

XI Timeo autem ne sicut serpens seduxit Evam astutia sua ita corrumpantur sensus vestri et excidant a simplicitate que est in Christo. Nam si is qui venit alium Christum predicat quem non predicavimus aut alium spiritum accipitis quem non accepistis aut aliud evangelium quod non recepistis recte pateremini. Existimo enim nichil me minus fecisse a magnis apostolis. Nam etsi imperitus sermone sed non scientia, in omnibus autem manifestatus sum vobis. Aut numquid peccatum feci me ipsum humilians ut vos exaltemini, quoniam gratis evangelium Dei evangelizavi vobis? Alias ecclesias expoliavi accipiens stipendium ad ministerium vestrum. Et cum essem apud vos et egerem nulli onerosus fui. Nam quod michi deerat suppleverunt fratres qui venerunt a Macedonia. Et in omnibus sine onere me vobis servavi et servabo. Est veritas Christi in me quoniam hec gloria non infringetur in me in regionibus Achaie. Quare? Quia non diligo vos? Deus scit. Quod autem facio et faciam ut amputem occasionem eorum qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur inveniantur sicut et nos. Nam eiusmodi pseudoapostoli sunt operarii subdoli transfigurantes se in apostolos Christi. Et non mirum. Ipse enim Sathanas transfigurat se in angelum lucis.

[illegible]

est. Non est ergo magnum si ministri eius transfigurentur velud ministri iustitie; quorum finis erit secundum opera ipsorum. Iterum dico ne quis me putet insipientem esse. Alioquin velud insipientem accipite me, ut et ego modicum quid glorier. Quod loquor, non loquor secundum deum, sed quasi in insipientia, in hac substantia glorie. Quoniam multi gloriantur secundum carnem, et ego gloriabor. Libenter enim suffertis insipientes cum sitis ipsi sapientes. Sustinetis enim si quis vos in servitutem redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos cedit. Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet, in insipientia dico, audeo et ego. Hebrei sunt, et ego. Israelite sunt, et ego. Semen Abrahe sunt, et ego. Ministri Christi sunt, ut minus sapiens dico, plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus habundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Iudeis quinquies quadragenas una minus accepi. Ter virgis cesus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte et die in profundo maris fui; in itineribus sepe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus; in labore et erumna, in vigiliis multis, in fame et siti, in ieiuniis multis, in frigore et nuditate; preter illa que extrinsecus sunt, instantia mea cotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum. Quis infirmatur et ego non infirmor? Quis scandalizatur et ego non uror? Si gloriari oportet, que infirmitatis mee sunt gloriabor. Deus et pater domini nostri Ihesu Christi, qui est benedictus in secula, scit quod non mentior. Damasci prepositus gentis Arethe regis custodiebat civitatem Damascenorum ut me comprehenderet; et per fenestram in sporta dimissus sum per murum, et sic effugi manus eius.

XII

Si gloriari oportet, non expedit quidem; veniam autem ad visiones et revelationes domini. Scio hominem in Christo ante annos quattuordecim, sive in corpore nescio, sive extra corpus nescio, deus scit, raptum huiusmodi usque ad tertium celum. Et scio huiusmodi hominem, sive in corpore sive extra corpus nescio, deus scit, quoniam raptus est in paradisum, et audivit archana verba que non licet homini loqui. Pro huiusmodi gloriabor; pro me autem nichil gloriabor nisi in infirmitatibus meis. Nam et si voluero gloriari, non ero insipiens; veritatem enim dicam. Parco autem ne quis me existimet supra id quod videt in me aut aliquid audit ex me. Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est michi stimulus carnis mee angelus sathane qui me colaphizet. Propter quod ter dominum rogavi ut discederet a me. Et dixit michi: Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. Propter quod placeo michi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo; cum enim infirmor, tunc potens sum. Factus sum insipiens; vos me coegistis. Ego enim debui a vobis commendari. Nichil enim minus feci ab his qui sunt supra modum apostoli, tametsi nichil sum. Signa tamen apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, signis et prodigiis et virtutibus. Quid est enim quod minus habuistis pre ceteris ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate michi hanc iniuriam. Ecce tertio hoc paratus sum venire ad vos, et non ero gravis vobis. Non enim quero que vestra sunt sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. Ego autem libentissime impendam et superimpendar ipse pro animabus vestris, licet plus vos diligens minus diligar. Sed esto, ego vos non gravavi, sed cum essem astutus dolo vos cepi. Numquid per aliquem eorum quos misi ad vos circumveni vos? Rogavi Titum, et misi cum illo fratrem. Numquid Titus vos circumvenit? Nonne eodem spiritu ambulavimus? Nonne eisdem vestigiis? Olim putatis quod excusemus nos apud vos? Coram deo in Christo loquimur. Omnia autem, karissimi, propter edificationem vestram. Timeo enim ne forte cum venero non quales volo inveniam vos, et ego inveniar a vobis qualem non vultis; ne forte contentiones, emulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrationes, inflationes, seditiones sint inter vos; ne iterum cum venero humiliet me deus apud vos, et lugeam multos ex his qui ante peccaverunt et non egerunt penitentiam super immunditia et fornicatione et impudicitia quam gesserunt.

Ecce tertio hoc venio ad vos. In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. Predixi et predico ut presens et nunc absens his qui ante peccaverunt et ceteris omnibus, quoniam si venero iterum non parcam. An experimentum queritis eius qui in me loquitur Christus, qui in vobis non infirmatur sed potens est in vobis? Nam etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute dei. Nam et nos infirmi sumus in illo, sed vivemus cum eo ex virtute dei in vobis. Vosmetipsos temptate si estis in fide, ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos quia Christus Ihesus in vobis est? nisi forte reprobi estis. Spero autem quod cognoscetis quia nos non sumus reprobi. Oramus autem deum ut nichil mali faciatis, non ut nos probati pareamus, sed ut vos quod bonum est faciatis, nos autem ut reprobi simus. Non enim possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate. Gaudemus enim quo-

[illegible]

infirmi sumus, vos autem potentes estis. Hoc et oramus vestram consummationem. Ideo haec absens scribo, ut non praesens durius agam secundum potestatem quam Dominus dedit mihi in aedificationem et non in destructionem. De cetero fratres gaudete, perfecti estote, exhortamini, idem sapite, pacem habete, et Deus pacis et dilectionis erit vobiscum. Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos sancti omnes. Gratia Domini nostri Iesu Christi et caritas Dei et communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. Amen.

**Incipit argumentum in epistola ad Galatas.**

Galatae sunt Graeci. Hi verbum veritatis primum ab apostolo acceperunt, sed post discessum eius temptati sunt a falsis apostolis ut in legem et circumcisionem verterentur. Hos revocat apostolus ad fidem veritatis scribens eis ab Epheso.

XIII **Incipit epistola ad Galathas.**

Paulus apostolus non ab hominibus neque per hominem, sed per Iesum Christum et Deum Patrem qui suscitavit eum a mortuis, et qui mecum sunt omnes fratres, ecclesiis Galatiae. Gratia vobis et pax a Deo Patre et Domino Iesu Christo, qui dedit semet ipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de praesenti saeculo nequam secundum voluntatem Dei et Patris nostri, cui est gloria in saecula saeculorum. Amen. Miror quod sic tam cito transferimini ab eo qui vos vocavit in gratiam Christi in aliud evangelium, quod non est aliud, nisi sunt aliqui qui vos conturbant et volunt convertere evangelium Christi. Sed licet nos aut angelus de caelo evangelizet vobis praeterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Sicut praediximus, et nunc iterum dico: si quis vobis evangelizaverit praeter id quod accepistis, anathema sit. Modo enim hominibus suadeo an Deo? Aut quaero hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Notum enim vobis facio, fratres, evangelium quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem; neque enim ego ab homine accepi illud neque didici, sed per revelationem Iesu Christi. Audistis enim conversationem meam aliquando in Iudaismo, quoniam supra modum persequebar ecclesiam Dei et expugnabam illam, et proficiebam in Iudaismo supra multos coaetaneos in genere meo, abundantius aemulator existens paternarum mearum traditionum. Cum autem placuit ei qui me segregavit de utero matris meae et vocavit per gratiam suam ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in gentibus, continuo non acquievi carni et sanguini, neque veni Hierosolymam ad antecessores meos apostolos, sed abii in Arabiam, et iterum reversus sum Damascum. Deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum, et mansi apud eum diebus quindecim. Alium autem apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini. Quae autem scribo vobis, ecce coram Deo quia non mentior. Deinde veni in partes Syriae et Ciliciae. Eram autem ignotus facie ecclesiis Iudaeae quae erant in Christo; tantum autem auditum habebant quoniam qui persequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem quam aliquando expugnabat, et in me clarificabant Deum.

II Deinde post annos quattuordecim iterum ascendi Hierosolymam cum Barnaba, assumpto et Tito. Ascendi autem secundum revelationem, et contuli cum illis evangelium quod praedico in gentibus, seorsum autem his qui videbantur aliquid esse, ne forte in vacuum currerem aut cucurrissem. Sed neque Titus qui mecum erat, cum esset gentilis, compulsus est circumcidi; sed propter subintroductos falsos fratres, qui subintroierunt explorare libertatem nostram quam habemus in Christo Iesu, ut nos in servitutem redigerent, quibus neque ad horam cessimus subiectioni, ut veritas evangelii permaneat apud vos. Ab his autem qui videbantur esse aliquid, quales aliquando fuerint nihil mea interest; Deus personam hominis non accipit. Mihi enim qui videbantur esse aliquid nihil contulerunt, sed e contra cum vidissent quod creditum est mihi evangelium praeputii, sicut et Petro circumcisionis, qui enim operatus est Petro in apostolatum circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes, et cum cognovissent gratiam quae data est mihi, Iacobus et Cephas et Iohannes, qui videbantur columnae esse, dextras dederunt mihi et Barnabae societatis, ut nos in gentes, ipsi autem in circumcisionem; tantum ut pauperum memores essemus, quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere. Cum autem venisset Petrus Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. Prius enim quam venirent quidam a Iacobo, cum gentibus edebat; cum autem venissent, subtrahebat et segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant. Et simulationi eius consenserunt ceteri Iudaei, ita ut et Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem. Sed cum vidissem quod non recte ambularent ad veritatem evangelii, dixi Cephae coram omnibus: si tu cum Iudaeus sis, gentiliter et non Iudaice vivis, quomodo gentes cogis iudaizare? Nos natura Iudaei et non ex gentibus peccatores; scientes autem quod non iustificatur homo ex operibus legis nisi per fidem Iesu Christi, et nos in Christo Iesu credimus, ut iustificemur ex fide Christi et non ex operibus legis, propter quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro. Quod si quaerentes iustificari in Christo inventi sumus et ipsi peccatores, numquid Christus peccati minister est? Absit. Si enim quae destruxi, haec iterum reaedifico,

III

prevaricatorem me constituo. Ego enim per le-
gem legi mortuus sum, ut deo vivam. Christo
confixus sum cruci. Vivo autem iam non ego, vivit
vero in me Christus. Quod autem nunc vivo in car-
ne, in fide vivo filii dei, qui dilexit me et tra-
didit semetipsum pro me. Non abicio gratiam
dei. Si enim per legem iustitia, ergo Christus gratis
mortuus est.
O insensati Galathe, quis vos fascinavit non
obedire veritati, ante quorum oculos Christus Ihesus
proscriptus est, in vobis crucifixus? Hoc solum
volo a vobis discere: ex operibus legis spiritum ac-
cepistis, an ex auditu fidei? Sic stulti estis,
ut cum spiritu ceperitis, nunc carne consuma-
mini? Tanta passi estis sine causa? Si tamen sine
causa. Qui ergo tribuit vobis spiritum et operatur virtutes
in vobis, ex operibus legis an ex auditu fidei? Si-
cut scriptum est: Abraham credidit deo,
et reputatum est illi ad iustitiam. Cognoscite
ergo quia qui ex fide sunt, hii sunt filii Abra-
he. Providens autem scriptura, quia ex fide iu-
stificat gentes deus, prenuntiavit Abrahe: quia
benedicentur in te omnes gentes. Igitur qui ex
fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham.
Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub ma-
ledicto sunt. Scriptum est enim: Maledic-
tus omnis qui non permanserit in operibus que scripta
sunt in libro legis, ut faciat ea. Quoniam
autem in lege nemo iustificatur apud deum,
manifestum est, quia iustus ex fide vivit. Lex
autem non est ex fide, sed qui fecerit ea vivet in illis.
Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis
maledictum, quia scriptum est: Maledictus
omnis qui pendet in ligno, ut in gentibus bene-
dictio Abrahe fieret in Christo Ihesu, ut pollici-
tationem spiritus accipiamus per fidem. Fratres, se-
cundum hominem dico. Tamen hominis confirmatum
testamentum nemo spernit aut superordinat. Abrahe
dicte sunt promissiones et semini eius. Non dicit
et seminibus, quasi in multis, sed quasi in uno: et semi-
ni tuo, qui est Christus. Hoc autem dico: testamentum confirma-
tum a deo, que post quadringentos et triginta an-
nos facta est lex, non irritum facit ad eva-
cuandam promissionem. Nam si ex lege he-
reditas, iam non ex promissione. Abrahe autem
per promissionem donavit deus. Quid ergo lex? Prop-
ter transgressiones posita est, donec veniret semen
cui promiserat, ordinata per angelos in ma-
nu mediatoris. Mediator autem unius non
est, deus autem unus est. Lex ergo adversus promissa dei?
Absit. Si enim data esset lex que posset vivifica-
re, vere ex lege esset iustitia. Sed conclusit scrip-
tura omnia sub peccato, ut promissio ex fi-
de Ihesu Christi daretur credentibus. Prius autem
quam veniret fides, sub lege custodiebamur,
conclusi in eam fidem que revelanda est.
Itaque lex pedagogus noster fuit in Christo Ihesu,
ut ex fide iustificemur. At ubi venit fides,
iam non sumus sub pedagogo. Omnes enim
filii dei estis per fidem que est in Christo Ihesu. Quicumque
enim in Christo baptizati estis, Christum induistis.
Non est Iudeus neque Grecus, non est servus neque
liber, non est masculus neque femina. Om-
nes enim vos unum estis in Christo Ihesu. Si
autem vos Christi, ergo Abrahe semen estis, secundum pro-
missionem heredes.
Dico autem, quanto tempore heres parvulus est, nichil
differt a servo, cum sit dominus omnium,
sed sub tutoribus et actoribus est usque ad prefinitum
tempus a patre. Ita et nos cum essemus parvuli,
sub elementis mundi eramus servientes. At
ubi venit plenitudo temporis, misit deus fi-
lium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos
qui sub lege erant redimeret, ut adopti-
onem filiorum reciperemus. Quoniam autem estis
filii dei, misit deus spiritum filii sui in corda vestra
clamantem: Abba pater. Itaque iam non es
servus, sed filius. Quod si filius, et heres per deum. Sed
tunc quidem ignorantes deum, hiis qui natura non
sunt dii serviebatis. Nunc autem cum cognoveritis de-
um, immo cogniti sitis a deo, quomodo convertimini
iterum ad infirma et egena elementa, quibus de-
nuo servire vultis? Dies observatis et men-
ses et tempora et annos. Timeo vos, ne forte sine causa la-
boraverim in vobis. Estote sicut ego, quia et ego
sicut vos. Fratres, obsecro vos. Nichil me lesistis.
Scitis autem quia per infirmitatem carnis evange-
lizavi vobis iam pridem, et temptationem vestram in
carne mea non sprevistis neque respuistis, sed sicut
angelum dei excepistis me, sicut Christum Ihesum.
Ubi est ergo beatitudo vestra? Testimonium enim per-
hibeo vobis quia si fieri posset, oculos vestros eru-
issetis et dedissetis michi. Ergo inimicus vobis factus
sum verum dicens vobis? Emulantur vos
non bene, sed excludere vos volunt, ut illos emule-
mini. Bonum autem emulamini in bono sem-
per, et non tantum cum presens sum apud vos. Filioli mei,
quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.
Vellem autem esse apud vos modo et mutare
vocem meam, quoniam confundor in vobis. Dicite
michi qui sub lege vultis esse, legem non legistis?
Scriptum est enim quoniam Abraham duos
filios habuit, unum de ancilla et unum de libera.
Sed qui de ancilla secundum carnem natus est,
qui autem de libera per repromissionem. Que sunt per alle-
goriam dicta. Hec enim sunt duo testamenta,
unum quidem a monte Syna in servitutem ge-
nerans, que est Agar. Syna enim mons est in
Arabia, qui coniunctus est ei que nunc est Ihe-
rusalem, et servit cum filiis suis. Illa autem que sur-

sum, que est mater nostra. Scriptum
est enim: Letare sterilis que non paris, erumpe et cla-
ma que non parturis, quia multi filii deserte ma-
gis quam eius que habet virum. Nos autem fratres secundum Ysa-
ac promissionis filii sumus. Sed quomodo tunc
hic qui secundum carnem natus fuerat persequebatur
eum qui secundum spiritum, ita et nunc. Sed quid dicit scrip-
tura? Eice ancillam et filium eius. Non enim
heres erit filius ancille cum filio libere. Itaque
fratres non sumus ancille filii sed libere: qua lib-
ertate Christus nos liberavit. State et nolite iterum iu-
go servitutis contineri.

V

Ecce ego Paulus dico vobis quoniam si circumcidamini
Christus vobis nichil proderit. Testificor autem rur-
sus omni homini circumcidenti se quoniam debitor est universe
legis faciende. Evacuati estis a Christo qui in le-
ge iustificamini; a gratia excidistis.
Nos enim spiritu ex fide spem iustitie expec-
tamus. Nam in Christo Ihesu neque circumcisio aliquid
valet neque preputium, sed fides que per caritatem operatur.
Currebatis bene; quis vos impedivit veri-
tati non obedire? Nemini consenseritis. Persua-
sio enim hec non est ex eo qui vocat vos. Mo-
dicum fermentum totam massam corrum-
pit. Ego confido in vobis in Domino quod ni-
chil aliud sapietis. Qui autem conturbat vos
portabit iudicium quicumque est ille. Ego autem
fratres si circumcisionem adhuc predico, quid adhuc per-
secutionem patior? Ergo evacuatum est
scandalum crucis. Utinam et abscindantur qui vos
conturbant. Vos enim in libertatem vocati estis
fratres; tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed
per caritatem spiritus servite invicem. Omnis enim lex
in uno sermone impletur: Diliges proximum tu-
um sicut te ipsum. Quod si invicem mordetis
et comeditis, videte ne ab invicem consuma-
mini. Dico autem in Christo: spiritu ambulate et desi-
deria carnis non perficietis. Caro enim concupi-
scit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem.
Hec enim sibi invicem adversantur, ut non quecumque
vultis illa faciatis. Quod si spiritu ducimini
non estis sub lege. Manifesta autem sunt opera
carnis, que sunt fornicatio, adulterium, im-
munditia, luxuria, impudicitia, ydolorum ser-
vitus, veneficia, inimicitie, contentiones, emu-
lationes, ire, rixe, dissensiones, secte, in-
vidie, homicidia, ebrietates, comessationes et his
similia, que predico vobis sicut predixi
quoniam qui talia agunt regnum Dei non consequentur.
Fructus autem spiritus est caritas, gaudium, pax,
patientia, longanimitas, bonitas, beni-
gnitas, mansuetudo, fides, modestia, conti-
nentia, castitas. Adversus huiusmodi non est le-
x. Qui autem sunt Christi carnem suam crucifi-
xerunt cum vitiis et concupiscentiis.

Si spiritu vivimus, spiritu et ambulemus. Non effi-
ciamur inanis glorie cupidi, invicem provocantes,
invicem invidentes. Fratres et si preoccupatus fuerit homo
in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, hui-
usmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te
ipsum ne et tu tempteris. Alter alterius onera por-
tate et sic adimplebitis legem Christi. Nam si quis
existimat se aliquid esse cum nichil sit, ipse se sedu-
cit. Opus autem suum probet unusquisque, et sic in se-
metipso tantum gloriam habebit et non in altero. Unusquisque enim o-
nus suum portabit. Communicet autem his qui ca-
thezizatur verbo ei qui se cathezizat in omnibus bonis.
Nolite errare: Deus non irridetur. Que enim semi-
naverit homo, hec et metet. Quoniam qui seminat in car-
ne sua, de carne et metet corruptionem. Qui autem
seminat in spiritu, de spiritu metet vitam eternam.
Bonum autem facientes non deficiamus; tempore enim su-
o metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus operemur bo-
num ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.
Videte qualibus litteris scripsi vobis mea manu.
Quicumque volunt placere in carne, hii cogunt
vos circumcidi, tantum ut crucis Christi persecutionem non
patiantur. Neque enim qui circumciduntur legem
custodiunt, sed volunt vos circumcidi ut
in carne vestra glorientur. Michi autem absit glori-
ari nisi in cruce Domini nostri Ihesu Christi, per quem michi
mundus crucifixus est et ego mundo. In Christo enim
Ihesu neque circumcisio aliquid valet neque preputium sed nova
creatura. Et quicumque hanc regulam secuti fue-
rint, pax super illos et misericordia, et super Israel Dei. De cetero
nemo michi molestus sit. Ego enim stigmata Domini
Ihesu in corpore meo porto. Gratia Domini nostri Ihesu Christi
cum spiritu vestro fratres. Amen.

Incipit prologus in epistolam ad Ephesios.

Ephesii sunt Asiani. Hii accepto verbo veritatis perstiterunt in fide. Hos
collaudat apostolus scribens eis ab urbe Roma de carcere per
Tychicum diaconum.

Incipit epistola ad Ephesios.

Paulus apostolus Ihesu Christi per volunta-
tem Dei omnibus sanctis qui sunt Ephesi et fidelibus
in Christo Ihesu. Gratia vobis et pax a
Deo patre nostro et Domino Ihesu
Christo. Benedictus Deus et pater Domini
nostri Ihesu Christi, qui benedixit
nos in omni benedictione spi-
rituali in celestibus in Christo, sicut elegit
nos in ipso ante mundi constitutionem, ut
essemus sancti et immaculati in conspectu eius
in caritate. Qui predestinavit nos in ad-
optionem filiorum per Ihesum Christum in ipsum
secundum propositum voluntatis sue, in laude-
m glorie gratie sue, in qua gratificavit nos in
dilecto filio suo. In quo habemus redemp-
tionem per sanguinem eius, remissionem
peccatorum secundum divitias gratie eius. Que-

A

superhabundavit in nobis in omni sapientia et prudentia, ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suae secundum bonum placitum eius quod proposuit in eo, in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo quae in caelis et quae in terra sunt in ipso. In quo etiam et nos sorte vocati sumus praedestinati secundum propositum eius qui omnia operatur secundum consilium voluntatis suae, ut simus in laudem gloriae eius nos qui ante speravimus in Christo. In quo et vos cum audissetis verbum veritatis evangelium salutis vestrae, in quo et credentes signati estis Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostrae in redemptionem acquisitionis in laudem gloriae ipsius. Propterea et ego audiens fidem vestram quae est in Domino Iesu et dilectionem in omnes sanctos, non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis, ut Deus Domini nostri Iesu Christi Pater gloriae det vobis spiritum sapientiae et revelationis in agnitione eius, illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis quae sit spes vocationis eius, et quae divitiae gloriae hereditatis eius in sanctis, et quae sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos qui credimus secundum operationem potentiae virtutis eius, quam operatus est in Christo suscitans illum a mortuis et constituens ad dexteram suam in caelestibus, supra omnem principatum et potestatem et virtutem et dominationem et omne nomen quod nominatur non solum in hoc saeculo sed et in futuro. Et omnia subiecit sub pedibus eius, et ipsum dedit caput supra omnem ecclesiam, quae est corpus ipsius et plenitudo eius qui omnia in omnibus adimpletur.

II Et vos cum essetis mortui delictis et peccatis vestris, in quibus aliquando ambulastis secundum saeculum mundi huius, secundum principem potestatis aeris huius, spiritus qui nunc operatur in filios diffidentiae, in quibus et nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostrae, facientes voluntatem carnis et cogitationum, et eramus natura filii irae sicut et ceteri. Deus autem qui dives est in misericordia, propter nimiam caritatem suam qua dilexit nos, et cum essemus mortui peccatis convivificavit nos in Christo, cuius gratia estis salvati, et conresuscitavit et consedere fecit in caelestibus in Christo Iesu, ut ostenderet in saeculis supervenientibus abundantes divitias gratiae suae in bonitate super nos in Christo Iesu. Gratia enim estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis, Dei enim donum est, non ex operibus ut ne quis glorietur. Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis quae praeparavit Deus ut in illis ambulemus. Propter quod memores estote quod aliquando vos gentes in carne, qui dicimini praeputium ab ea quae dicitur circumcisio in carne manu facta, quia eratis illo in tempore sine Christo, alienati a conversatione Israel et hospites testamentorum, promissionis spem non habentes et sine Deo in hoc mundo. Nunc autem in Christo Iesu vos qui aliquando eratis longe facti estis prope in sanguine Christi. Ipse est enim pax nostra qui fecit utraque unum, et medium parietem maceriae solvens, inimicitias in carne sua, legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in semetipso in unum novum hominem faciens pacem, et reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso. Et veniens evangelizavit pacem vobis qui longe fuistis, et pacem his qui prope, quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno Spiritu ad Patrem. Ergo iam non estis hospites et advenae, sed estis cives sanctorum et domestici Dei, superaedificati super fundamentum apostolorum et prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis aedificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, in quo et vos coaedificamini in habitaculum Dei in Spiritu.

III Huius rei gratia ego Paulus vinctus Christi Iesu pro vobis gentibus, si tamen audistis dispensationem gratiae Dei quae data est mihi in vobis, quoniam secundum revelationem notum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi in brevi, prout potestis legentes intellegere prudentiam meam in mysterio Christi, quod aliis generationibus non est agnitum filiis hominum, sicut nunc revelatum est sanctis apostolis eius et prophetis in Spiritu, esse gentes coheredes et concorporales et comparticipes promissionis eius in Christo Iesu per evangelium, cuius factus sum minister secundum donum gratiae Dei quae data est mihi secundum operationem virtutis eius. Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia haec, in gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi, et illuminare omnes quae sit dispensatio sacramenti absconditi a saeculis in Deo qui omnia creavit, ut innotescat principibus et potestatibus in caelestibus per ecclesiam multiformis sapientia Dei, secundum praefinitionem saeculorum quam fecit in Christo Iesu Domino nostro, in quo habemus fiduciam et accessum in confidentia per fidem eius. Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, quae est gloria vestra. Huius rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in caelis et in terra nominatur, ut det vobis secundum divitias gloriae suae virtutem corroborari per Spiritum eius in interiorem hominem, habitare Christum per fidem in cordibus vestris, in caritate radicati et fundati, ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis quae sit latitudo et longitudo et sublimitas et profundum, scire etiam supereminentem scientiae caritatem Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei. Ei autem qui potens est omnia facere superhabundanter quam petimus aut intellegimus, secundum virtutem quae operatur in nobis, ipsi gloria in ecclesia et in Christo Iesu in omnes generationes saeculi saeculorum. Amen.

IIII Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis, cum omni humilitate et mansuetudine, cum patientia supportantes invicem

sicut unum corpus et unus spiritus sicut vocati estis in una spe vocationis vestrae. Unus dominus una fides unum baptisma. Unus deus et pater omnium qui super omnes et per omnia et in omnibus nobis. Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Propter quod dicit: Ascendens in altum captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus. Quod autem ascendit quid est nisi quia et descendit primum in inferiores partes terrae? Qui descendit ipse est et qui ascendit super omnes caelos ut impleret omnia. Et ipse dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores et doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii in aedificationem corporis Christi. Donec occurramus omnes in unitatem fidei et agnitionis filii dei in virum perfectum in mensuram aetatis plenitudinis Christi. Ut iam non simus parvuli fluctuantes et circumferamur omni vento doctrinae in nequitia hominum in astutia ad circumventionem erroris. Veritatem autem facientes in caritate crescamus in illo per omnia qui est caput Christus. Ex quo totum corpus compactum et conexum per omnem iuncturam subministrationis secundum operationem in mensuram uniuscuiusque membri augmentum corporis facit in aedificationem sui in caritate. Hoc igitur dico et testificor in domino ut iam non ambuletis sicut et gentes ambulant in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a vita dei per ignorantiam quae est in illis propter caecitatem cordis ipsorum, qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiae in operationem immunditiae omnis in avaritia. Vos autem non ita didicistis Christum, si tamen illum audistis et in ipso edocti estis sicut est veritas in Iesu, deponere vos secundum pristinam conversationem veterem hominem qui secundum deum creatus est in iustitia et sanctitate veritatis. Propter quod deponentes mendacium loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo quoniam sumus invicem membra. Irascimini et nolite peccare; sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur iam non furetur, magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad aedificationem fidei ut det gratiam audientibus. Et nolite contristare spiritum sanctum dei in quo signati estis in diem redemptionis. Omnis amaritudo et ira et indignatio et clamor et blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia. Estote autem invicem benigni misericordes donantes invicem sicut et deus

qui corrumpitur secundum desideria erroris. Renovamini autem spiritu mentis vestrae et induite novum hominem

in Christo donavit nobis.

Estote ergo imitatores dei sicut filii karissimi et ambulate in dilectione sicut et Christus dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam deo in odorem suavitatis. Fornicatio autem et omnis immunditia aut avaritia nec nominetur in vobis sicut decet sanctos, aut turpitudo aut stultiloquium aut scurrilitas quae ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio. Hoc enim scitote intelligentes quod omnis fornicator aut immundus aut avarus quod est idolorum servitus non habet hereditatem in regno Christi et dei. Nemo vos seducat inanibus verbis; propter haec enim venit ira dei in filios diffidentiae. Nolite ergo effici participes eorum. Eratis enim aliquando tenebrae, nunc autem lux in domino; ut filii lucis ambulate. Fructus enim lucis est in omni bonitate et iustitia et veritate, probantes quid sit beneplacitum deo, et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem et redarguite. Quae enim in occulto fiunt ab ipsis turpe est et dicere. Omnia autem quae arguuntur a lumine manifestantur; omne enim quod manifestatur lumen est. Propter quod dicit: Surge qui dormis et exsurge a mortuis et illuminabit tibi Christus. Videte itaque fratres quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes sed ut sapientes, redimentes tempus quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes sed intelligentes quae sit voluntas dei. Et nolite inebriari vino in quo est luxuria, sed implemini spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in psalmis et hymnis et canticis spiritalibus, cantantes et psallentes in cordibus vestris domino, gratias agentes semper pro omnibus in nomine domini nostri Iesu Christi deo et patri. Subiecti invicem in timore Christi. Mulieres viris suis subditae sint sicut domino, quoniam vir caput est mulieris sicut Christus caput est ecclesiae, ipse salvator corporis eius. Sed sicut ecclesia subiecta est Christo, ita et mulieres viris suis in omnibus. Viri diligite uxores vestras sicut et Christus dilexit ecclesiam et se ipsum tradidit pro ea ut illam sanctificaret mundans lavacro aquae in verbo vitae, ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam non habentem maculam aut rugam aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta et immaculata. Ita et viri debent diligere uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit se ipsum diligit. Nemo enim umquam carnem suam odio habuit sed nutrit et fovet eam sicut et Christus ecclesiam, quia membra sumus corporis eius de carne eius et de ossibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem et matrem suam et adherebit uxori suae et erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo et in ecclesia. Verumtamen et vos singuli unusquisque

suam uxorem sicut se ipsum diligat: uxor autem
timeat virum suum.
VI Filii obedite parentibus vestris in domino. Hoc
enim est iustum. Honora patrem tuum et ma-
trem tuam quod est mandatum primum in pro-
missione: ut bene sit tibi, et sis longevus super terram.
Et patres nolite ad iracundiam provocare
filios vestros, sed educate illos in disciplina
et correptione domini. Servi obedite dominis
carnalibus cum omni timore et tremore in
simplicitate cordis vestri, sicut Christo. Non ad
oculum servientes quasi hominibus placentes.
sed ut servi Christi. facientes voluntatem dei ex ani-
mo cum bona voluntate servientes sicut domino et non homini-
bus. Scientes quoniam unusquisque quodcumque fecerit
bonum, hoc recipiet a domino. sive servus sive
liber. Et vos domini eadem facite illis remitten-
tes minas. Scientes quia et illorum et vester dominus
est in celis: et personarum acceptio non est apud eum.
De cetero fratres confortamini in domino et in potentia
virtutis eius. Induite vos armaturam dei ut
possitis stare adversus insidias diaboli. Quo-
niam non est nobis colluctatio adversus carnem et
sanguinem: sed adversus principes et potestates.
adversus mundi rectores tenebrarum harum.
contra spiritualia nequitie in celestibus. Propterea acci-
pite armaturam dei: ut possitis resistere
in die malo: et in omnibus perfecti stare. State er-
go succincti lumbos vestros in veritate: et induti lori-
cam iustitie: et calciati pedes in preparatione
evangelii pacis: in omnibus sumentes scutum fidei in
quo possitis omnia tela nequissimi ignea ex-
tinguere. Et galeam salutis assumi-
te: et gladium spiritus quod est verbum dei. Per omnem
orationem et obsecrationem orantes omni tem-
pore in spiritu: et in ipso vigilantes in omni instantia et
obsecratione pro omnibus sanctis: et pro me ut detur
michi sermo in apertione oris mei cum fiducia
notum facere misterium evangelii pro quo
legatione fungor in catena ita. ut in
ipso audeam prout oportet me loqui. Ut autem et
vos sciatis que circa me sunt quid agam: om-
nia nota vobis faciet Tychicus carissimus frater et fide-
lis minister in domino. quem misi ad vos in hoc
ipsum ut cognoscatis que circa nos sunt: et conso-
letur corda vestra. Pax fratribus et caritas cum fide a
deo patre et domino Ihesu Christo. Gratia cum omnibus
vobis qui diligunt dominum nostrum Ihesum Christum
in incorruptione. Amen. Incipit argumen-
Phylippenses sunt tum in epistola ad Philippenses.
macedones. Hii accepto verbo veritatis perstite-
runt in fide: nec receperunt falsos apostolos. Hos
apostolus collaudat scribens eis a Roma de car-
cere per Epaphroditum. Incipit epistola ad
Philippenses.

Paulus et Timotheus servi
Ihesu Christi. omnibus sanctis in
Christo Ihesu qui sunt Philippis cum
episcopis et diaconibus. Gratia vobis
et pax a deo patre nostro et domino
Ihesu Christo. Gratias ago deo meo
in omni memoria vestri
semper in cunctis orationibus meis
pro omnibus vobis cum gaudio de-
precationem faciens super communicatione vestra in
evangelio Christi a prima die usque nunc. Con-
fidens hoc ipsum quia qui cepit in vobis
opus bonum perficiet usque in diem
Ihesu Christi. Sicut est michi iustum hoc sentire pro omni-
bus vobis eo quod habeam vos in corde et in vin-
culis meis et in defensione et confirma-
tione evangelii socios gaudii mei omnes
vos esse. Testis enim michi est deus quomodo
cupiam omnes vos in visceribus Ihesu Christi. Et
hoc oro ut caritas vestra magis ac magis
habundet in scientia et in omni sensu: ut pro-
betis potiora: ut sitis sinceri et sine
offensa in diem Christi, repleti fructu iustitie
per Ihesum Christum in gloriam et laudem dei. Scire au-
tem vos volo fratres quia que circa me sunt magis ad pro-
fectum venerunt evangelii. ita ut vincula
mea manifesta fierent in Christo in omni pretorio
et in ceteris omnibus: et plures e fratribus in domino confidentes
vinculis meis. habundantius auderent sine
timore verbum dei loqui. Quidam quidem et propter
invidiam et contentionem. quidam autem et propter bonam volun-
tatem Christum predicant. quidam ex caritate
scientes quoniam in defensione evange-
lii positus sum. Quidam autem ex contentione
Christum annuntiant non sincere: existimantes
pressuram se suscitare vinculis meis. Quid enim?
Dum omni modo sive per occasionem sive per veri-
tatem Christus annuntietur: et in hoc gaudeo: sed et
gaudebo. Scio enim quia hoc michi proveniet in sa-
lutem per vestram orationem et subministrationem
spiritus Ihesu Christi. secundum expectationem et spem me-
am. quia in nullo confundar: sed in omni fiducia sicut sem-
per et nunc magnificabitur Christus in corpore meo sive
per vitam sive per mortem. Michi enim vivere
Christus est et mori lucrum. Quod si vivere in carne, hic
michi fructus operis est: et quid eligam igno-
ro. Coartor autem e duobus: desiderium habens dis-
solvi et esse cum Christo. multo magis enim melius.
permanere autem in carne necessarium propter
vos. Et hoc confidens scio quia manebo et perma-
nebo omnibus vobis ad profectum vestrum et gaudi-
um fidei. ut gratulatio vestra habundet in
Christo Ihesu in me per meum adventum iterum ad vos.
Tantum digne evangelio Christi conversamini. ut si-
ve cum venero et videro vos sive absens au-

…diam de vobis quia statis in uno spiritu unanimes collaborantes fidei evangelii. Et in nullo terreamini ab adversariis: quae illis est causa perditionis, vobis autem salutis, et hoc a Deo: quia vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini: idem certamen habentes quale et vidistis in me, et nunc audistis de me.

II

Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium caritatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis: implete gaudium meum ut idem sapiatis, eamdem caritatem habentes, unanimes, idipsum sentientes, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam: sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes, non quae sua sunt singuli considerantes, sed ea quae aliorum. Hoc enim sentite in vobis quod et in Christo Iesu: qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo: sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen: ut in nomine Iesu omne genu flectatur caelestium, terrestrium, et infernorum, et omnis lingua confiteatur quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris. Itaque carissimi mei, sicut semper obedistis, non ut in praesentia mei tantum, sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu et tremore vestram salutem operamini. Deus est enim qui operatur in vobis et velle et perficere pro bona voluntate. Omnia autem facite sine murmurationibus et haesitationibus: ut sitis sine querela, et simplices filii Dei, sine reprehensione in medio nationis pravae et perversae: inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, verbum vitae continentes ad gloriam meam in die Christi, quia non in vacuum cucurri, neque in vacuum laboravi. Sed et si immolor supra sacrificium et obsequium fidei vestrae, gaudeo, et congratulor omnibus vobis. Idipsum autem et vos gaudete, et congratulamini mihi. Spero autem in Domino Iesu Timotheum cito me mittere ad vos: ut et ego bono animo sim, cognitis quae circa vos sunt. Neminem enim habeo tam unanimem, qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit. Omnes enim quae sua sunt quaerunt, non quae Iesu Christi. Experimentum autem eius cognoscite, quia sicut patri filius mecum servivit in evangelio. Hunc igitur spero me mittere ad vos, mox ut videro quae circa me sunt. Confido autem in Domino quoniam et ipse veniam ad vos cito. Necessarium autem existimavi Epaphroditum fratrem, et cooperatorem, et commilitonem meum, vestrum autem apostolum, et ministrum necessitatis meae, mittere ad vos. Quoniam quidem omnes vos desiderabat: et maestus erat, propterea quod audieratis illum infirmatum. Nam et infirmatus est usque ad mortem: sed Deus misertus est eius: non solum autem eius, verum etiam et mei, ne tristitiam super tristitiam haberem. Festinantius ergo misi illum: ut viso eo iterum gaudeatis, et ego sine tristitia sim. Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino, et eiusmodi cum honore habetote: quoniam propter opus Christi usque ad mortem accessit, tradens animam suam ut impleret id quod ex vobis deerat erga meum obsequium.

III

De cetero, fratres mei, gaudete in Domino. Eadem vobis scribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium. Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem. Nos enim sumus circumcisio, qui spiritu servimus Deo, et gloriamur in Christo Iesu, et non in carne fiduciam habentes, quamquam ego habeam confidentiam et in carne. Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis, circumcisus octavo die, ex genere Israel, de tribu Beniamin, Hebraeus ex Hebraeis, secundum legem Pharisaeus, secundum aemulationem persequens ecclesiam Dei, secundum iustitiam quae in lege est conversatus sine querela. Sed quae mihi fuerunt lucra, haec arbitratus sum propter Christum detrimenta. Verumtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, et arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam, et inveniar in illo non habens meam iustitiam quae ex lege est, sed illam quae ex fide est Christi Iesu: quae ex Deo est iustitia in fide ad agnoscendum illum, et virtutem resurrectionis eius, et societatem passionum illius: configuratus morti eius, si quo modo occurram ad resurrectionem quae est ex mortuis. Non quod iam acceperim, aut iam perfectus sim: sequor autem si quo modo comprehendam, in quo et comprehensus sum a Christo Iesu. Fratres, ego me non arbitror comprehendisse. Unum autem, quae quidem retro sunt obliviscens, ad ea vero quae sunt priora extendens meipsum, ad destinatum persequor, ad bravium supernae vocationis Dei in Christo Iesu. Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus: et si quid aliter sapitis, et hoc vobis Deus revelabit. Verumtamen ad quod pervenimus ut idem sapiamus, et in eadem permaneamus regula. Imitatores mei estote, fratres, et observate eos qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram. Multi enim ambulant, quos saepe dicebam vobis (nunc autem et flens dico) inimicos crucis Christi: quorum finis interitus: quorum Deus venter est: et gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. Nostra autem conversatio in caelis est: unde etiam salvatorem exspectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformavit corpus humilitatis nostrae…

IIII

[Trans]figurabit corpus humilitatis nostrae configuratum corpori claritatis suae, secundum operationem qua possit etiam subicere sibi omnia. Itaque fratres mei karissimi et desiderantissimi, gaudium meum et corona mea, sic state in domino karissimi. Euchodiam rogo et Syntychen deprecor id ipsum sapere in domino. Etiam rogo et te germane compar, adiuva illas quae mecum laboraverunt in evangelio cum Clemente et ceteris adiutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitae. Gaudete in domino semper: iterum dico gaudete. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Dominus prope est. Nihil solliciti sitis, sed in omni oratione et obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestrae innotescant apud deum. Et pax dei quae exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra et intellegentias vestras in Christo Iesu domino nostro. De cetero fratres quaecumque sunt vera, quaecumque pudica, quaecumque iusta, quaecumque sancta, quaecumque amabilia, quaecumque bonae famae, si qua virtus, si qua laus disciplinae, haec cogitate. Quae et didicistis et accepistis et audistis et vidistis in me, haec agite: et deus pacis erit vobiscum. Gavisus sum autem in domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruistis pro me sentire, sicut et sentiebatis. Occupati autem eratis. Non quasi propter penuriam dico. Ego enim didici in quibus sum sufficiens esse. Scio et humiliari, scio et abundare: ubique et in omnibus institutus sum, et satiari et esurire, et abundare et penuriam pati. Omnia possum in eo qui me confortat. Verumtamen bene fecistis communicantes tribulationi meae. Scitis autem et vos Philippenses, quod in principio evangelii quando profectus sum a Macedonia, nulla mihi ecclesia communicavit in ratione dati et accepti nisi vos soli. Quia et Thessalonicam semel et bis in usum mihi misistis. Non quia quaero datum, sed requiro fructum abundantem in ratione vestra. Habeo autem omnia et abundo. Repletus sum acceptis ab Epaphrodito quae misistis odorem suavitatis, hostiam acceptam, placentem deo. Deus autem meus impleat omne desiderium vestrum secundum divitias suas in gloria in Christo Iesu. Deo autem et patri nostro gloria in saecula saeculorum amen. Salutate omnem sanctum in Christo Iesu. Salutant vos qui mecum sunt fratres. Salutant vos omnes sancti, maxime autem qui de Caesaris domo sunt. Gratia domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro. amen.

Incipit argumentum in epistola ad Colossenses.

Colossenses et hii sicut Laodicenses, sunt Asiani. Et ipsi praeventi erant a pseudoapostolis. Nec ad hos accessit ipse apostolus, sed et hos per epistolam recorrigit. Audierant enim verbum ab Archippo qui et ministerium in eos accepit. Ergo apostolus iam ligatus scribit eis ab Epheso per Tychicum diaconum et Onesimum acolitum.

Incipit epistola ad Colossenses.

I

Paulus apostolus Christi Iesu per voluntatem dei, et Timotheus frater, his qui sunt Colossis sanctis et fidelibus fratribus in Christo Iesu. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Iesu Christo. Gratias agimus deo et patri domini nostri Iesu Christi semper pro vobis orantes, audientes fidem vestram in Christo Iesu, et dilectionem quam habetis in sanctos omnes propter spem quae reposita est vobis in caelis, quam audistis in verbo veritatis evangelii quod pervenit ad vos, sicut et in universo mundo est, et fructificat et crescit sicut in vobis, ex ea die qua audistis et cognovistis gratiam dei in veritate. Sicut didicistis ab Epaphra carissimo conservo nostro, qui est fidelis pro vobis minister Christi Iesu, qui etiam manifestavit nobis dilectionem vestram in spiritu. Ideo et nos ex qua die audivimus, non cessamus pro vobis orantes et postulantes ut impleamini agnitione voluntatis eius in omni sapientia et intellectu spiritali: ut ambuletis digne deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes et crescentes in scientia dei, in omni virtute confortati secundum potentiam claritatis eius, in omni patientia et longanimitate cum gaudio, gratias agentes deo patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine. Qui eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum filii dilectionis suae, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum. Qui est imago dei invisibilis, primogenitus omnis creaturae. Quoniam in ipso condita sunt universa in caelis et in terra, visibilia et invisibilia, sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates. Omnia per ipsum et in ipso creata sunt, et ipse est ante omnes, et omnia in ipso constant. Et ipse est caput corporis ecclesiae, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum tenens. Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem divinitatis inhabitare, et per eum reconciliari omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis eius, sive quae in terris sive quae in caelis sunt. Et vos cum essetis aliquando alienati et inimici sensu in operibus malis, nunc autem reconciliavit in corpore carnis eius per mortem, exhibere vos sanctos et immaculatos et irreprehensibiles coram ipso. Si tamen permanetis in fide fundati et stabiles et immobiles a spe evangelii quod audistis, quod praedicatum est in universa creatura quae sub caelo est, cuius factus sum ego Paulus minister. Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis, et adimpleo ea quae desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore eius quod est ecclesia. Cuius factus sum ego minister secundum dispensationem dei quae data est mihi in vos, ut impleam verbum dei, mysterium quod absconditum fuit a saeculis et generationibus. Nunc autem manifestatum est sanctis

quibus voluit deus notas facere divitias glorie sacramenti huius in gentibus, quod est xpistus in vobis spes glorie. Quem nos annuntiamus corripientes omnem hominem, et docentes omnem hominem in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in xpisto ihesu. In quo et laboro certando secundum operationem eius quam operatur in me in virtute.

II Volo enim vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis et his qui sunt laodicie, et quicumque non viderunt faciem meam in carne, ut consolentur corda ipsorum instructi in caritate, et in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem misterii dei patris et xpisti ihesu, in quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie absconditi. Hoc autem dico ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum. Nam etsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum, gaudens et videns ordinem vestrum, et firmamentum eius que in xpisto est fidei vestre. Sicut ergo accepistis xpistum ihesum dominum, in ipso ambulate, radicati et superedificati in ipso, et confirmati fide, sicut et didicistis, habundantes in illo in gratiarum actione. Videte ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam, secundum traditionem hominum, secundum elementa huius mundi, et non secundum xpistum, quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus et potestatis, in quo et circumcisi estis circumcisione non manufacta in expoliatione corporis carnis, sed in circumcisione xpisti. Consepulti ei in baptismo, in quo et resurrexistis per fidem operationis dei, qui suscitavit illum a mortuis. Et vos cum mortui essetis in delictis et preputio carnis vestre, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta, delens quod adversum nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci. Expolians principatus et potestates traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso. Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomenie aut sabbatorum, que sunt umbra futurorum, corpus autem xpisti. Nemo vos seducat volens in humilitate et religione angelorum, que non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis sue, et non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus et coniunctiones subministratum et constructum crescit in augmentum dei. Si ergo mortui estis cum xpisto ab elementis huius mundi, quid adhuc tamquam viventes in mundo decernitis? Ne tetigeritis, neque gustaveritis, neque contrectaveritis, que sunt omnia in interitum ipso usu, secundum precepta et doctrinas hominum, que sunt rationem quidem habentia sapientie in superstitione et humilitate, et ad non parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem

III Item auctoris.

Igitur si consurrexistis cum xpisto, que sursum sunt querite, ubi xpistus est in dextera dei sedens. Que sursum sunt sapite, non que super terram. Mortui enim estis et vita vestra abscondita est cum xpisto in deo. Cum autem xpistus apparuerit vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria. Mortificate ergo membra vestra que sunt super terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, que est ydolorum servitus, propter que venit ira dei in filios incredulitatis, in quibus et vos ambulastis aliquando cum viveretis in illis. Nunc autem deponite et vos omnia: iram, indignationem, maliciam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum, qui renovatur in agnitione dei secundum ymaginem eius qui creavit eum. Ubi non est masculus et femina, gentilis et iudeus, circumcisio et preputium, barbarus et scita, servus et liber, sed omnia et in omnibus xpistus. Induite vos ergo sicut electi dei, sancti et dilecti, viscera misericordie, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes invicem et donantes vobismetipsis si quis adversus aliquem habet querelam. Sicut et dominus donavit vobis, ita et vos. Super omnia autem hec caritatem habete, quod est vinculum perfectionis. Et pax xpisti exultet in cordibus vestris, in qua et vocati estis in uno corpore, et grati estote. Verbum xpisti habitet in vobis abundanter, in omni sapientia docentes et commonentes vosmetipsos in psalmis, hymnis et canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris deo. Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia facite in nomine domini ihesu xpisti, gratias agentes deo et patri per ipsum. Mulieres subdite estote viris, sicut oportet, in domino. Viri diligite uxores vestras, et nolite amari esse ad illas. Filii obedite parentibus vestris per omnia, hoc enim placitum est in domino. Patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant. Servi obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis, timentes dominum. Quodcumque facitis ex animo operamini, sicut domino et non hominibus, scientes quod a domino accipietis retributionem hereditatis. Domino xpisto servite. Qui enim iniuriam facit, recipiet id quod inique gessit, et non est personarum acceptio apud dominum.

IIII Domini quod iustum est et equum servis prestate, scientes quoniam et vos dominum habetis in celo. Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione, orantes simul et pro nobis, ut deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum misterium xpisti, propter quod etiam vinctus sum, ut manifestem illud ita ut oportet me loqui. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt

[illegible]

tempus redimentes. Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere. Que circa me sunt omnia nota vobis faciet Tychicus karissimus frater et fidelis minister et conservus in domino, quem misi ad vos ad hoc ipsum ut cognoscat que circa vos sunt et consoletur corda vestra, cum Onesimo karissimo et fideli fratre, qui est ex vobis. Omnia que hic aguntur nota facient vobis. Salutat vos Aristarchus concaptivus meus, et Marcus consobrinus Barnabe, de quo accepistis mandata: si venerit ad vos excipite illum; et Ihesus qui dicitur Iustus, qui sunt ex circumcisione; hii soli sunt adiutores mei in regno dei, qui michi fuerunt solatio. Salutat vos Epaphras, qui est ex vobis, servus Christi Ihesu, semper sollicitus pro vobis in orationibus, ut stetis perfecti et pleni in omni voluntate dei. Testimonium enim illi perhibeo quod habet multum laborem pro vobis et pro hiis qui sunt Laodicie et qui Hierapoli. Salutat vos Lucas medicus karissimus et Demas. Salutate fratres qui sunt Laodicie, et Nympham, et que in domo eius est ecclesiam. Et cum lecta fuerit apud vos hec epistola, facite ut et in Laodicensium ecclesia legatur, et eam que Laodicensium est vos legatis. Et dicite Archippo: Vide ministerium quod accepisti in domino, ut illud impleas. Salutatio mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia domini nostri Ihesu Christi vobiscum. Amen.

Incipit argumentum in epistola ad Tesalonicenses .i.

Thessalonicenses sunt Macedones, qui accepto verbo veritatis perstiterunt in fide, etiam in persecutione civium suorum; preterea nec receperunt ea que a falsis apostolis audierunt. Hos collaudat apostolus scribens eis ab Athenis per Tithicum et Onesimum acolitum.

Incipit epistola ad Tesalonicenses .i.

Paulus et Silvanus et Timotheus ecclesie Thessalonicensium in deo patre et domino Ihesu Christo. Gratia vobis et pax. Gratias agimus deo semper pro omnibus vobis, memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione, memores operis fidei vestre et laboris et caritatis et sustinentie spei domini nostri Ihesu Christi, ante deum et patrem nostrum. Scientes fratres dilecti a deo electionem vestram, quia evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, sed et in virtute et in spiritu sancto et in plenitudine multa, sicut scitis quales fuerimus in vobis propter vos. Et vos imitatores nostri facti estis et domini, excipientes verbum in tribulatione multa cum gaudio spiritus sancti, ita ut facti sitis forma omnibus credentibus in Macedonia et in Achaia. A vobis enim diffamatus est sermo domini non solum in Macedonia et in Achaia, sed et in omni loco fides vestra que est ad deum profecta est, ita ut non sit nobis necesse quicquam loqui. Ipsi enim de vobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos, et quomodo conversi estis ad deum a simulacris servire deo vivo et vero, et expectare filium eius de celis, quem suscitavit a mortuis, Ihesum, qui eripuit nos ab ira ventura.

Nam ipsi scitis fratres introitum nostrum ad vos quia non inanis fuit, sed ante passi et contumeliis affecti, sicut scitis, in Philippis, fiduciam habuimus in domino nostro loqui ad vos evangelium dei in multa sollicitudine. Exhortatio enim nostra non de errore neque de immunditia neque in dolo, sed sicut probati sumus a deo ut crederetur nobis evangelium, ita loquimur, non quasi hominibus placentes sed deo qui probat corda nostra. Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis, neque in occasione avaritie: deus testis est. Nec querentes ab hominibus gloriam neque a vobis neque ab aliis, cum possemus oneri vobis esse ut Christi apostoli; sed facti sumus parvuli in medio vestrum, tamquam si nutrix foveat filios suos; ita desiderantes vos cupide volebamus tradere vobis non solum evangelium dei sed etiam animas nostras, quoniam karissimi nobis facti estis. Memores enim estis fratres laboris nostri et fatigationis: nocte ac die operantes ne quem vestrum gravaremus, predicavimus in vobis evangelium dei. Vos testes estis et deus, quam sancte et iuste et sine querela vobis qui credidistis fuimus, sicut scitis qualiter unumquemque vestrum tamquam pater filios suos deprecantes vos et consolantes testificati sumus ut ambularetis digne deo qui vocavit vos in suum regnum et gloriam. Ideo et nos gratias agimus deo sine intermissione, quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus dei, accepistis illud non ut verbum hominum sed sicut est vere verbum dei, qui operatur in vobis qui credidistis. Vos enim imitatores facti estis fratres ecclesiarum dei que sunt in Iudea in Christo Ihesu, quia eadem passi estis et vos a contribulibus vestris sicut et ipsi a Iudeis, qui et dominum occiderunt Ihesum et prophetas, et nos persecuti sunt, et deo non placent, et omnibus hominibus adversantur, prohibentes nos gentibus loqui ut salve fiant, ut impleant peccata sua semper. Pervenit enim ira dei super illos usque in finem. Nos autem fratres desolati a vobis ad tempus hore, aspectu non corde, abundantius festinavimus faciem vestram videre cum magno desiderio, quoniam voluimus venire ad vos, ego quidem Paulus et semel et iterum, sed impedivit nos Sathanas. Que est enim nostra spes aut gaudium

[illegible]

[illegible]

corona glorie? Nonne vos ante dominum nostrum Iesum Christum estis in adventu eius? Vos enim estis gloria nostra et gaudium.

III Propter quod non sustinentes amplius, placuit nobis remanere Athenis solis, et misimus Timotheum fratrem nostrum et ministrum dei in evangelio Christi ad confirmandos vos et exhortandos pro fide vestra, ut nemo moveatur in tribulationibus istis. Ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus. Nam et cum apud vos essemus, predicebamus vobis passuros nos tribulationes, sicut et factum est et scitis. Propterea et ego amplius non sustinens, misi ad cognoscendam fidem vestram, ne forte temptaverit vos is qui temptat, et inanis fiat labor noster. Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis, et annuntiante nobis fidem et caritatem vestram, et quia memoriam nostri habetis bonam semper, desiderantes nos videre, sicut nos quoque vos, ideo consolati sumus fratres in vobis in omni necessitate et tribulatione nostra per fidem vestram, quoniam nunc vivimus si vos statis in domino. Quam enim gratiarum actionem possumus deo retribuere pro vobis in omni gaudio quo gaudemus propter vos ante deum nostrum, nocte ac die abundantius orantes ut videamus faciem vestram, et compleamus ea que desunt fidei vestre? Ipse autem deus et pater noster et dominus noster Iesus dirigat viam nostram ad vos. Vos autem dominus multiplicet et abundare faciat caritatem vestram in invicem et in omnes, quemadmodum et nos in vobis, ad confirmanda corda vestra sine querela in sanctitate ante deum et patrem nostrum in adventu domini nostri Iesu Christi cum omnibus sanctis eius. Amen.

IIII De cetero ergo fratres rogamus vos et obsecramus in domino Iesu, ut quemadmodum accepistis a nobis quomodo vos oporteat ambulare et placere deo, sic et ambuletis ut abundetis magis. Scitis enim que precepta dederim vobis per dominum Iesum. Hec est enim voluntas dei, sanctificatio vestra, ut abstineatis vos a fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione et honore, non in passione desiderii, sicut et gentes que ignorant deum; et ne quis supergrediatur neque circumveniat in negotio fratrem suum, quoniam vindex est dominus de his omnibus, sicut predicimus vobis et testificati sumus. Non enim vocavit nos deus in immunditiam, sed in sanctificationem. Itaque qui hec spernit non hominem spernit, sed deum, qui etiam dedit spiritum suum sanctum in nobis. De caritate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis; ipsi enim vos a deo didicistis ut diligatis invicem. Etenim facitis illud in omnes fratres in universa Macedonia. Rogamus autem vos fratres ut abundetis magis, et operam detis ut quieti sitis, et ut vestrum negotium agatis, et operemini manibus vestris, sicut precepimus vobis, et ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt, et nullius aliquid desideretis. Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contristemini sicut et ceteri qui spem non habent. Si enim credimus quod Iesus mortuus est et resurrexit, ita et deus eos qui dormierunt per Iesum adducet cum eo. Hoc enim vobis dicimus in verbo domini, quia nos qui vivimus, qui residui sumus in adventum domini, non preveniemus eos qui dormierunt. Quoniam ipse dominus in iussu et in voce archangeli et in tuba dei descendet de celo, et mortui qui in Christo sunt resurgent primi. Deinde nos qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera, et sic semper cum domino erimus. Itaque consolamini invicem in verbis istis.

V De temporibus autem et momentis fratres non indigetis ut scribam vobis; ipsi enim vos diligenter scitis quia dies domini sicut fur in nocte ita veniet. Cum enim dixerint pax et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, et non effugient. Vos autem fratres non estis in tenebris, ut vos dies illa tamquam fur comprehendat. Omnes enim vos filii lucis estis et filii diei; non estis noctis neque tenebrarum. Igitur non dormiamus sicut ceteri, sed vigilemus et sobrii simus. Qui enim dormiunt nocte dormiunt, et qui ebrii sunt nocte ebrii sunt. Nos autem qui diei sumus sobrii simus, induti loricam fidei et caritatis et galeam spem salutis. Quoniam non posuit nos deus in iram, sed in acquisitionem salutis per dominum nostrum Iesum Christum, qui mortuus est pro nobis, ut sive vigilemus sive dormiamus, simul cum illo vivamus. Propter quod consolamini invicem et edificate alterutrum, sicut et facitis. Rogamus autem vos fratres ut noveritis eos qui laborant inter vos, et presunt vobis in domino, et monent vos, ut habeatis illos abundantius in caritate propter opus illorum; pacem habete cum eis. Rogamus autem fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. Videte ne quis malum pro malo alicui reddat, sed semper quod bonum est sectamini in invicem et in omnes. Semper gaudete in domino. Sine intermissione orate. In omnibus gratias agite. Hec enim voluntas dei est in Christo Iesu in omnibus vobis. Spiritum nolite extinguere. Prophetias nolite spernere. Omnia autem probate, quod bonum est tenete. Ab omni specie mala abstinete vos. Ipse autem deus pacis sanctificet vos per omnia, ut integer spiritus vester et anima et corpus sine querela in adventu domini nostri Iesu Christi servetur. Fidelis est deus qui vocavit vos, qui et faciet. Fratres orate pro nobis. Salutate fratres omnes in osculo sancto. Adiuro vos per dominum ut legatur epistola hec omnibus sanctis fratribus. Gratia domini nostri Iesu Christi cum

[illegible]

I

[gratia domini nostri iesu christi cum] omnib; nobis. amen. **Incip arg in epla .ii.**
ad thessalonicenses. Thessalonicenses scribit **ad thessalon.**
apostolus et notum facit eis de temporibus novissimis
et de adventu et de adversarii deiectione.
Scribit hanc epistolam ab athenis per titicum diaconum
et onesimum acolitum. **Incip e[pistola]**

Paulus et silvanus **ad thes. ii.**
et timotheus **prima.**
ecclesie thessalonicensium
in deo patre nostro et domino iesu
christo. Gratia vobis et pax a deo
patre nostro et domino iesu
christo. Gratias agere debemus
deo semper pro vobis fratres
ita ut dignum est quoniam supercrescit fides
vestra et habundat caritas uniuscuiusque
omnium vestrum invicem. Ita ut et nos ipsi
in vobis gloriemur in ecclesiis dei pro patientia
vestra et fide in omnibus persecutionibus vestris
et tribulationibus quas sustinetis in exemplum
iusti iudicii dei. Ut digni habeamini
in regno dei pro quo et patimini. Si tamen
iustum est apud deum retribuere tribu-
lationem his qui vos tribulant et vobis qui
tribulamini requiem nobiscum in revelatione
domini iesu de celo cum
angelis virtutis eius in flamma ignis
dantis vindictam his qui non noverunt deum et
qui non obediunt evangelio domini nostri iesu christi qui
penas dabunt in interitu eternas a facie domini
et a gloria virtutis eius. cum venerit glorificari
in sanctis suis et admirabilis fieri in omnibus qui cre-
diderunt quia creditum est testimonium
nostrum super vos in die illo. In quo et oramus
semper pro vobis ut dignetur vos vocatione
sua deus noster et impleat omnem voluntatem
bonitatis sue et opus fidei in virtute ut clarifi-
cetur nomen domini nostri iesu christi in vobis et vos
in illo secundum gratiam dei nostri et domini iesu christi.

II

Rogamus autem vos fratres per adventum domini nostri iesu
christi et nostre congregationis in ipsum ut non cito mo-
veamini a vestro sensu neque terreamini neque per spiritum
neque per sermonem neque per epistolam tamquam per nos missam
quasi instet dies domini. Ne quis vos seducat ul-
lo modo. Quoniam nisi venerit discessio primum et reve-
latus fuerit homo peccati filius perditionis qui adversa-
tur et extollitur supra omne quod dicitur deus aut quod co-
litur ita ut in templo dei sedeat ostendens se tamquam
sit deus. Non retinetis quod cum adhuc essem a-
pud vos hec dicebam vobis. Et nunc quid deti-
neat scitis ut reveletur in suo tempore. Nam mi-
sterium iam operatur iniquitatis tantum ut qui te-
net nunc teneat donec de medio fiat. Et tunc revela-
bitur ille iniquus quem dominus iesus interfi-
ciet spiritu oris sui et destruet illustratione adven-

[illegible]

tus sui eum cuius est adventus secundum operationem sa-
thane in omni virtute et signis et prodigiis men-
dacibus et in omni seductione iniquitatis his qui
pereunt eo quod caritatem veritatis non receperunt
ut salvi fierent. Ideo mittet illis deus operationem
erroris ut credant mendacio ut iudicentur omnes
qui non crediderunt veritati sed consenserunt iniquitati. Nos
autem debemus gratias agere deo semper pro vobis fratres di-
lecti a deo quod elegerit vos deus primitias in salutem
in sanctificatione spiritus et fide veritatis in qua et vocavit
vos per evangelium nostrum in adquisitionem glorie do-
mini nostri iesu christi. Itaque fratres state et tenete traditiones
quas didicistis sive per sermonem sive per epistolam
nostram. Ipse autem dominus noster iesus christus et deus et pater noster qui di-
lexit nos et dedit consolationem eternam et spem
bonam in gratia exhortetur corda vestra et confirmet in omni
opere et sermone bono.

III

De cetero fratres orate pro nobis ut sermo domini currat
et clarificetur sicut et apud vos et ut liberemur ab im-
portunis et malis hominibus. Non enim omnium est fi-
des. Fidelis autem deus est qui confirmabit vos et custo-
diet a malo. Confidimus autem fratres de vobis in domino
quoniam que precipimus et facitis et facietis. Dominus autem
dirigat corda vestra in caritate dei et patientia christi.
Denuntiamus autem vobis fratres in nomine domini
nostri iesu christi ut subtrahatis vos ab omni fratre ambu-
lante inordinate et non secundum traditionem quam acce-
perunt a nobis. Ipsi enim scitis quemadmodum
oporteat imitari nos. Quoniam non inquieti fuimus inter
vos neque gratis panem manducavimus ab aliquo
sed in labore et fatigatione nocte et die operantes
ne quem vestrum gravaremus. Non quasi non habuerimus
potestatem sed ut nosmetipsos formam daremus
vobis ad imitandum nos. Nam et cum essemus apud
vos hoc denuntiabamus vobis quoniam si quis non vult operari
non manducet. Audivimus enim inter vos quosdam
ambulare inquiete nihil operantes sed curiose
agentes. His autem qui eiusmodi sunt denunti-
amus et obsecramus in domino iesu christo ut cum
silentio operantes suum panem manducent. Vos autem
fratres nolite deficere benefacientes. Quod si quis non obe-
dierit verbo nostro per epistolam hunc notate et non com-
misceamini cum illo ut confundatur. Et nolite
quasi inimicum existimare illum sed corripite
ut fratrem. Ipse autem deus pacis det vobis pa-
cem sempiternam in omni loco. Dominus
sit cum omnibus vobis. Salutatio mea ma-
nu pauli quod est signum in omni epistola
ita scribo. Gratia domini nostri iesu christi cum
omnibus vobis. amen. **Incip argumentum**

Timotheum instruit **in epla prima ad**
et docet de ordinatione episcopatus **thimotheum**
et diaconii et omnis ecclesie disciplinae scri-
bens ab athenis. **Incip epla ad timo-
theum. prima.**

Paulus apostolus Christi Iesu secundum
imperium Dei salvatoris
nostri et Christi Iesu spei nostre Ti-
motheo dilecto filio in
fide. Gratia, misericordia et pax a
Deo patre et Christo Iesu domino nostro.
Sicut rogavi te ut remane-
res Ephesi cum irem in
Macedoniam, ut denuntiares quibusdam ne
aliter docerent, neque intenderent fabulis et ge-
nealogiis interminatis, que questiones prestant
magis quam edificationem Dei que est in fi-
de. Finis autem precepti est caritas de corde puro
et conscientia bona et fide non ficta. A quibus quidam ab-
errantes conversi sunt in vaniloquium, vo-
lentes esse legis doctores, non intelligentes neque
que loquuntur, neque de quibus affirmant. Scimus autem
quia bona est lex, si quis ea legitime utatur,
sciens hoc quia lex iusto non est posita, sed iniustis
et non subditis, impiis et peccatoribus, scele-
ratis et contaminatis, patricidis et matri-
cidis, homicidis, fornicariis, masculorum concu-
bitoribus, plagiariis, mendacibus, periuris, et si quid
aliud sane doctrine adversatur, que est secundum evangelium
glorie beati Dei, quod creditum est mihi. Gratias ago ei
qui me confortavit Christo Iesu domino nostro, quia fide-
lem me existimavit, ponens in ministerio, qui
prius blasphemus fui et persecutor et contumelio-
sus; sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans
feci in incredulitate. Superabundavit autem gra-
tia domini nostri cum fide et dilectione que est in Christo
Iesu. Fidelis sermo et omni acceptione dignus, quod Christus
Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos fa-
cere, quorum primus ego sum. Sed ideo misericordiam
consecutus sum, ut in me primo ostenderet Christus Ie-
sus omnem patientiam ad informationem eorum qui
credituri sunt illi in vitam eternam. Regi autem
seculorum immortali, invisibili, soli Deo honor et
gloria in secula seculorum, amen. Hoc enim preceptum com-
mendo tibi, fili Timothee, secundum precedentes in te pro-
phetias, ut milites in illis bonam militiam,
habens fidem et bonam conscientiam, quam quidam repellentes
circa fidem naufragaverunt. Ex quibus est Hyme-
neus et Alexander, quos tradidi Sathane, ut
discant non blasphemare.
Obsecro igitur primo omnium fieri obsecrationes, orationes,
postulationes, gratiarum actiones pro omnibus homini-
bus, pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt, ut
quietam et tranquillam vitam agamus in om-
ni pietate et castitate. Hoc enim bonum est et
acceptum coram salvatore nostro Deo, qui om-
nes homines vult salvos fieri et ad agnitionem
veritatis venire. Unus enim Deus, unus et medi-
ator Dei et hominum homo Christus Iesus, qui dedit
redemptionem semetipsum pro omnibus, cuius testimo-
nium temporibus suis confirmatum est, in quo positus
sum ego predicator et apostolus (veritatem enim dico, non
mentior), doctor gentium in fide et
veritate. Volo ergo viros orare in omni lo-
co, levantes puras manus sine ira et disceptati-
one. Similiter et mulieres in habitu ornato, cum ve-
recundia et sobrietate ornantes se, non in tortis
crinibus aut auro aut margaritis vel veste pre-
tiosa, sed quod decet mulieres promittentes pietatem
per opera bona. Mulier in silentio discat cum
omni subiectione. Docere autem mulieri non permitto,
neque dominari in virum, sed esse in silentio. Adam enim
primus formatus est, deinde Eva. Et Adam non est
seductus, mulier autem seducta in prevaricatione fuit.
Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit
in fide et dilectione et sanctificatione cum sobrietate.

III

Fidelis sermo: si quis episcopatum desiderat, bonum
opus desiderat. Oportet ergo episcopum irreprehensibi-
lem esse, unius uxoris virum, sobrium, pruden-
tem, pudicum, ornatum, hospitalem, docto-
rem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum,
non litigiosum, non cupidum, sue domui bene
prepositum, filios habentem subditos cum omni casti-
tate. Si quis autem domui sue preesse nescit, quomodo
ecclesie Dei diligentiam habebit? Non neophytum,
ne in superbiam elatus in iudicium incidat di-
aboli. Oportet autem illum et testimonium habere bonum
ab his qui foris sunt, ut non in obprobrium inci-
dat et in laqueum diaboli. Diaconos similiter pudi-
cos, non graves, non bilingues, non multo vino dedi-
tos, non turpe lucrum sectantes, habentes misterium
fidei in conscientia pura. Et hi autem probentur primum,
et sic ministrent nullum crimen habentes. Mulieres
similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fi-
deles in omnibus. Diacones sint unius uxoris
viri, qui filiis suis bene presint et suis domibus.
Qui enim bene ministraverint gradum sibi
bonum acquirent et multam fiduciam in fide que est
in Christo Iesu. Hec tibi scribo, fili Timothee,
sperans me venire ad te cito. Si autem tardavero,
ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, que
est ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veri-
tatis. Et manifeste magnum est pietatis sacramen-
tum, quod manifestatum est in carne, iustificatum
est in spiritu, apparuit angelis, predicatum est
gentibus, creditum est in mundo, assumptum
est in gloria.

IIII

Spiritus autem manifeste dicit quia in novissimis
temporibus discedent quidam a fide, attendentes
spiritibus erroris et doctrinis demoniorum, in
hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam
habentium suam conscientiam, prohibentium nubere,
abstinere a cibis quos Deus creavit ad percipien-
dum cum gratiarum actione fidelibus et his qui cognoverunt
veritatem. Quia omnis creatura Dei bona, et nihil ...

nichil abiciendum quod cum gratiarum actione accipi-
tur. Sanctificatur enim per verbum Dei et orationem.
Haec proponens fratribus, bonus eris minister Christi Iesu, enu-
tritus verbis fidei et bonae doctrinae quam asse-
cutus es. Ineptas autem et aniles fabulas de-
vita. Exerce te ipsum ad pietatem. Nam cor-
poralis exercitatio ad modicum utilis est; pietas
autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitae
quae nunc est et futurae. Fidelis sermo et omni accep-
tione dignus. In hoc enim laboramus et
maledicimur, quia speramus in Deum vivum,
qui est salvator omnium hominum, maxime
fidelium. Praecipe haec et doce. Nemo adolescen-
tiam tuam contemnat, sed exemplum esto fideli-
um in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in
castitate. Dum venio, attende lectioni, ex-
hortationi, doctrinae. Noli neglegere gratiam Dei
quae in te est, quae data est tibi per prophetiam cum imposi-
tione manuum presbyterii. Haec meditare, in
his esto, ut profectus tuus manifestus sit
omnibus. Attende tibi et doctrinae; insta illis.
Hoc enim faciens et te ipsum salvum facies
et eos qui te audiunt.

V

Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut pa-
trem, iuvenes ut fratres, anus ut matres, iuve-
nculas ut sorores in omni castitate. Viduas ho-
nora quae vere viduae sunt. Si qua autem vidua fili-
os aut nepotes habet, discat primum domum suam
pie regere et mutuam vicem reddere parenti-
bus; hoc enim acceptum est coram Deo. Quae autem
vere vidua est et desolata, speret in Dominum et
instet obsecrationibus et orationibus nocte
ac die. Nam quae in deliciis est, vivens mortua
est. Et haec praecipe ut irreprehensibiles sint. Si quis
autem suorum et maxime domesticorum curam non
habet, fidem negavit et est infideli deterior.
Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quae fue-
rit unius viri uxor, in operibus bonis testimonium
habens, si filios educavit, si hospitio recepit, si
sanctorum pedes lavit, si tribulationem patienti-
bus subministravit, si omne opus bonum
subsecuta est. Adolescentiores autem viduas
devita. Cum enim luxuriatae fuerint in Christo, nube-
re volunt, habentes damnationem, quia primam fidem
irritam fecerunt. Simul autem et otiosae discunt
circuire domos; non solum autem otiosae, sed
et verbosae et curiosae, loquentes quae non oportet.
Volo ergo iuniores nubere, filios procreare, ma-
tres familias esse, nullam occasionem dare
adversario maledicti gratia. Iam enim quaedam ex-
versae sunt retro post Satanam. Si quis fide-
lis habet viduas, subministret illis et non
gravetur ecclesia, ut his quae vere viduae sunt
sufficiat. Qui bene praesunt presbyteri, duplici
honore digni habeantur, maxime qui labo-
rant in verbo et in doctrina. Dicit enim scrip-
tura: Non alligabis os bovi trituranti, et: Dignus
est operarius mercede sua. Adver-
sus presbyterum accusationem noli recipere, nisi
sub duobus vel tribus testibus. Peccantes coram om-
nibus argue, ut et ceteri timorem habeant. Testor
coram Deo et Christo Iesu et electis angelis, ut haec cu-
stodias sine praeiudicio, nichil faciens in
partem declinando. Manus cito nemini im-
posueris, neque communicaveris peccatis alienis. Te ip-
sum castum custodi. Noli adhuc aquam bibere, sed vi-
no modico utere propter stomachum tuum et fre-
quentes tuas infirmitates. Quorundam hominum
peccata manifesta sunt, praecedentia ad iudic-
ium, quosdam autem et subsequuntur. Similiter et facta bo-
na manifesta sunt, et quae aliter se habent, abscon-
di non possunt.

Quicumque sunt sub iugo servi, dominos suos omni
honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini et
doctrina blasphemetur. Qui autem fideles habent
dominos, non contemnant, quia fratres sunt, sed magis ser-
viant, quia fideles sunt et dilecti, qui bene-
ficii participes sunt. Haec doce et exhortare.
Si quis aliter docet et non acquiescit sanis ser-
monibus Domini nostri Iesu Christi et ei quae secundum pietatem est
doctrinae, superbus est, nichil sciens, sed lan-
guens circa quaestiones et pugnas verborum, ex quibus oriuntur
invidiae, contentiones, blasphemiae, suspiciones
malae, conflictationes hominum mente corrup-
torum et qui veritate privati sunt, existimantium
quaestum esse pietatem. Est autem quaestus magnus
pietas cum sufficientia. Nichil enim intu-
limus in mundum, haud dubium quia nec auferre
quid possumus. Habentes autem alimenta et qui-
bus tegamur, his contenti simus. Nam qui volunt divi-
tes fieri, incidunt in temptationem et in laqueum
diaboli et desideria multa inutilia et nociva,
quae mergunt homines in interitum et perditionem.
Radix enim omnium malorum est cupiditas, quam qui-
dam appetentes erraverunt a fide et inseruerunt se
doloribus multis. Tu autem, o homo Dei, haec fuge;
sectare vero iustitiam, pietatem, fidem, cari-
tatem, patientiam, mansuetudinem. Certa bonum
certamen fidei, apprehende vitam aeternam in qua voca-
tus es, et confessus es bonam confessionem coram mul-
tis testibus. Praecipio tibi coram Deo qui vivi-
ficat omnia, et Christo Iesu qui testimonium red-
didit sub Pontio Pilato bonam confessio-
nem, ut serves mandatum sine macula, irreprehensi-
bile, usque in adventum Domini nostri Iesu Christi, quem tempori-
bus suis ostendet beatus et solus poten-
s, rex regum et dominus dominantium, qui solus ha-
bet immortalitatem et lucem habitat inaccessibilem,
quem vidit nullus hominum, sed nec videre potest;
cui est gloria et imperium sempiternum.

amen. Divitibus huius saeculi praecipe non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo, qui praestat nobis omnia abunde ad fruendum; bene agere, divites fieri in operibus bonis, facile tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam. O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiae, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

Incipit argumentum in secundam ad Timotheum.

Item Timotheo scribit de exhortatione martyrii et omnis regulae veritatis, et quid futurum sit temporibus novissimis, et de sua passione scribit ei ab urbe Roma.

Incipit epistola secunda ad Timotheum.

Paulus apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei secundum promissionem vitae quae est in Christo Jesu, Timotheo carissimo filio. Gratia, misericordia, pax a Deo Patre, et Christo Jesu Domino nostro. Gratias ago Deo, cui servio a progenitoribus in conscientia pura, quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte ac die desiderans te videre, memor lacrimarum tuarum, ut gaudio implear, recordationem accipiens eius fidei, quae est in te non ficta, quae et habitavit primum in avia tua Loide, et matre tua Eunice, certus sum autem quod et in te. Propter quam causam admoneo te ut resuscites gratiam Dei, quae est in te per impositionem manuum mearum. Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis. Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri, neque me vinctum eius, sed collabora evangelio secundum virtutem Dei, qui nos liberavit, et vocavit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, et gratiam, quae data est nobis in Christo Jesu ante tempora saecularia. Manifestata est autem nunc per illuminationem Salvatoris nostri Jesu Christi, qui destruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam, et incorruptionem per evangelium, in quo positus sum ego praedicator, et apostolus, et magister gentium. Ob quam causam etiam haec patior, sed non confundor. Scio enim cui credidi, et certus sum quia potens est depositum meum servare in illum diem. Formam habe sanorum verborum, quae a me audisti in fide et in dilectione in Christo Jesu. Bonum depositum custodi per Spiritum Sanctum, qui habitat in nobis. Scis hoc, quod aversi sunt a me omnes qui in Asia sunt, ex quibus est Phigelus et Hermogenes. Det misericordiam Dominus Onesiphori domui, quia saepe me refrigeravit, et catenam meam non erubuit, sed cum Romam venisset, sollicite me quaesivit, et invenit. Det illi Dominus invenire misericordiam a Domino in illa die. Et quanta Ephesi ministravit mihi, melius tu nosti.

II Tu ergo fili mi, confortare in gratia quae est in Christo Jesu, et quae audisti a me per multos testes, haec commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt et alios docere. Labora sicut bonus miles Christi Jesu. Nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus, ut ei placeat cui se probavit. Nam et qui certat in agone, non coronabitur nisi legitime certaverit. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. Intellige quae dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum. Memor esto Dominum Jesum Christum resurrexisse a mortuis ex semine David, secundum evangelium meum, in quo laboro usque ad vincula, quasi male operans: sed verbum Dei non est alligatum. Ideo omnia sustineo propter electos, ut et ipsi salutem consequantur, quae est in Christo Jesu, cum gloria caelesti. Fidelis sermo: nam si commortui sumus, et convivemus; si sustinebimus, et conregnabimus; si negaverimus, et ille negabit nos; si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum non potest. Haec commone, testificans coram Domino. Noli verbis contendere: ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium. Sollicite cura teipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis. Profana autem et vaniloquia devita: multum enim proficiunt ad impietatem, et sermo eorum ut cancer serpit: ex quibus est Hymenaeus et Philetus, qui a veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse iam factam, et subverterunt quorundam fidem. Sed firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: cognovit Dominus qui sunt eius, et discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini. In magna autem domo non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignea et fictilia: et quaedam quidem in honorem, quaedam autem in contumeliam. Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, et utile Domino, ad omne opus bonum paratum. Iuvenilia autem desideria fuge, sectare vero iustitiam, fidem, caritatem, et pacem cum his qui invocant Dominum de corde puro. Stultas autem et sine disciplina quaestiones devita,

sciens quia generant lites. Servum autem domini non oportet litigare sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, cum modestia corripientem eos qui resistunt veritati, nequando deus det illis penitentiam ad cognoscendam veritatem, et resipiscant a diaboli laqueis a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.

III

Hoc autem scito quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa. Erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, inmites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, voluptatum amatores magis quam dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Et hos devita. Ex his enim sunt qui penetrant domos et captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, que ducuntur variis desideriis, semper discentes et numquam ad scientiam veritatis pervenientes. Quemadmodum autem Iannes et Mambres restiterunt Moysi, ita et hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem, sed ultra non proficient. Insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut et illorum fuit. Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam, persecutiones, passiones, qualia mihi facta sunt Antiochie, Iconii et Lystris: quales persecutiones sustinui, et ex omnibus me eripuit dominus. Et omnes qui pie volunt vivere in Christo Iesu persecutionem patientur. Mali autem homines et seductores proficient in peius, errantes et in errorem mittentes. Tu vero permane in his que didicisti et que credita sunt tibi, sciens a quo didiceris. Et quia ab infantia sacras litteras nosti, que te possunt instruere ad salutem per fidem que est in Christo Iesu. Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia, ut perfectus sit homo dei, ad omne opus bonum instructus.

IIII

Testificor coram deo et Iesu Christo qui iudicaturus est vivos et mortuos, et adventum ipsius et regnum eius: predica verbum, insta oportune, inportune, argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes auribus, et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. Tu vero vigila in omnibus, labora, opus fac evangeliste, ministerium tuum imple. Sobrius esto. Ego enim iam delibor, et tempus mee resolutionis instat. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona iustitie, quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex; non solum autem mihi, sed et his qui diligunt adventum eius. Festina ad me venire cito. Demas enim me reliquit, diligens hoc seculum, et abiit Thessalonicam, Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam. Lucas est mecum solus. Marcum assume et adduc tecum; est enim mihi utilis in ministerium. Tychicum autem misi Ephesum. Penulam quam reliqui Troade apud Carpum veniens affer tecum, et libros, maxime autem membranas. Alexander erarius multa mala mihi ostendit; reddet ei dominus secundum opera eius, quem et tu devita; valde enim restitit verbis nostris. In prima mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt; non illis imputetur. Dominus autem mihi astitit et confortavit me, ut per me predicatio impleatur et audiant omnes gentes, et liberatus sum de ore leonis. Liberavit me dominus ab omni opere malo, et salvum faciet in regnum suum celeste, cui gloria in secula seculorum. Amen. Saluta Priscam et Aquilam et Onesiphori domum. Erastus remansit Corinthi. Trophimum autem reliqui infirmum Mileti. Festina ante hiemem venire. Salutant te Eubulus et Pudens et Linus et Claudia et fratres omnes. Dominus Iesus Christus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum. Amen.

**Incipit argumentum in epistola ad Titum.**

Titum commonefacit et instruit de constitutione presbyterii et de spirituali conversatione et hereticis vitandis qui in scripturis iudaicis credunt. A Nicopoli scribens ei.

**Incipit epistola ad Titum.**

I

Paulus servus dei, apostolus autem Iesu Christi secundum fidem electorum dei et agnitionem veritatis que secundum pietatem est in spem vite eterne, quam promisit qui non mentitur deus ante tempora secularia, manifestavit autem temporibus suis verbum suum in predicatione que credita est mihi secundum preceptum salvatoris nostri dei, Tito dilecto filio secundum communem fidem. Gratia et pax a deo patre et Christo Iesu salvatore nostro. Huius rei gratia reliqui te Crete, ut ea que desunt corrigas et constituas per civitates presbiteros, sicut et ego disposui tibi. Si quis sine crimine est, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxurie aut non subditos. Oportet enim episcopum sine crimine esse sicut dei dispensatorem, non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non cupidum

cupidum, sed hospitalem, benignum, sobrium, iustum, sanctum, continentem, amplectentem eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana, et eos qui contradicunt arguere. Sunt enim multi et inobedientes, vaniloqui et seductores, maxime qui de circumcisione sunt, quos oportet redargui, qui universas domos subvertunt, docentes que non oportet, turpis lucri gratia. Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum propheta: Cretenses semper mendaces, male bestie, ventres pigri. Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos dure, ut sani sint in fide, non intendentes Iudaicis fabulis et mandatis hominum aversantium se a veritate. Omnia munda mundis; coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum, sed inquinate sunt eorum et mens et conscientia. Confitentur se nosse Deum, factis autem negant, cum sint abhominati et incredibiles et ad omne opus bonum reprobi.

II Tu autem loquere que decent sanam doctrinam. Senes ut sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patientia. Anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino servientes, bene docentes, ut prudentiam doceant. Adolescentulas ut viros suos ament, filios diligant, prudentes, castas, sobrias, domus curam habentes, benignas, subditas viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei. Iuvenes similiter hortare ut sobrii sint. In omnibus teipsum prebe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, verbum sanum, irreprehensibile, ut is qui ex adverso est vereatur, nihil habens malum dicere de nobis. Servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes, ut doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus. Apparuit enim gratia Salvatoris nostri Dei omnibus hominibus, erudiens nos ut abnegantes impietatem et secularia desideria, sobrie et iuste et pie vivamus in hoc seculo, expectantes beatam spem et adventum glorie magni Dei et Salvatoris nostri Ihesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Hec loquere et exhortare et argue cum omni imperio. Nemo te contempnat.

III Admone illos principibus et potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse, neminem blasphemare, non litigiosos esse, sed modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. Eramus enim et nos aliquando insipientes, increduli, errantes, servientes desideriis et voluptatibus variis, in malitia et invidia agentes, odibiles, odientes invicem. Cum autem benignitas et humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei, non ex operibus iustitie que fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus sancti, quem effudit in nos habunde per Ihesum Christum Salvatorem nostrum, ut iustificati gratia ipsius heredes simus secundum spem vite eterne. Fidelis sermo est, et de his volo te confirmare, ut curent bonis operibus preesse qui credunt Deo. Hec sunt bona et utilia hominibus. Stultas autem questiones et genealogias et contentiones et pugnas legis devita; sunt enim inutiles et vane. Hereticum hominem post unam et secundam correptionem devita, sciens quia subversus est qui eiusmodi est, et delinquit, cum sit proprio iudicio condempnatus. Cum misero ad te Arthemam aut Tychicum, festina ad me venire Nicopolim; ibi enim statui hiemare. Zenam legisperitum et Apollo sollicite premitte, ut nichil illis desit. Discant autem et nostri bonis operibus preesse ad usus necessarios, ut non sint infructuosi. Salutant te qui mecum sunt omnes. Saluta eos qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

**Incipit argumentum ad Philemonem.**

Philemoni familiares litteras facit pro Onesimo servo eius. Scribit autem ei a Roma de carcere per Onesimum.

**Incipit epistola ad Philemonem.**

Paulus vinctus Christi Ihesu et Timotheus frater, Philemoni dilecto et adiutori nostro, et Apphie sorori karissime, et Archippo commilitoni nostro, et ecclesie que in domo tua est. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Ihesu Christo. Gratias ago Deo meo, semper memoriam tui faciens in orationibus meis, audiens caritatem tuam et fidem quam habes in Domino Ihesu et in omnes sanctos, ut communicatio fidei tue evidens fiat in agnitione omnis operis boni quod est in vobis in Christo Ihesu. Gaudium enim magnum habui et consolationem in caritate tua, quia viscera sanctorum requieverunt per te, frater. Propter quod multam fiduciam habens in Christo Ihesu imperandi tibi quod ad rem pertinet, propter caritatem magis obsecro, cum sis talis ut Paulus senex, nunc autem et vinctus Ihesu Christi. Obsecro te pro meo filio, quem genui in vinculis, Onesimo, qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem et mihi et tibi utilis, quem remisi tibi. Tu autem illum ut mea viscera suscipe, quem ego volueram mecum detinere, ut pro te michi ministraret in vinculis evangelii. Sine consilio autem tuo nichil volui fa-

esset: ut ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium. Forsitan enim ideo discessit ad horam a te, ut eternum illum reciperes: iam non ut servum, sed pro servo carissimum fratrem, maxime autem mihi: quanto autem magis tibi et in carne et in domino? Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me. Si autem aliquid nocuit tibi aut debet, hoc mihi imputa. Ego Paulus scripsi mea manu: ego reddam: ut non dicam tibi quod et te ipsum mihi debes. Ita frater: ego te fruar in domino: refice viscera mea in domino. Confidens obedientia tua scripsi tibi: sciens quoniam et super id quod dico facies. Simul autem et para mihi hospitium. Nam spero per orationes vestras donari me vobis. Salutat te Epaphras concaptivus meus in Christo Iesu, Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas adiutores mei. Gratia domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

Incipit prologus in epistola ad Hebreos.

In primis dicendum est cur apostolus Paulus in hac epistola scribenda non servavit morem suum, ut vel vocabulum nominis sui, vel ordinis describeret dignitatem. Hec causa est: quod ad eos scribens qui ex circumcisione crediderant, quasi gentium apostolus et non Hebreorum, sciens quoque eorum superbiam, suamque humilitatem ipse demonstrans, meritum officii sui noluit anteferre. Nam simili modo et Iohannes apostolus propter humilitatem in epistola sua nomen suum eadem ratione non pretulit. Hanc ergo epistolam fertur apostolus ad Hebreos conscriptam Hebraica lingua misisse: cuius sensum et ordinem retinens Lucas evangelista post excessum beati Pauli apostoli Greco sermone composuit.

Incipit epistola ad Hebreos.

I Multipharie multisque modis olim deus loquens patribus in prophetis, novissime diebus istis locutus est nobis in filio, quem constituit heredem universorum, per quem fecit et secula. Qui cum sit splendor glorie et figura substantie eius, portansque omnia verbo virtutis sue, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. Tanto melior angelis effectus, quanto differentius pre illis nomen hereditavit. Cui enim dixit aliquando angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? ps. ij.
Et rursum: Ego ero illi in patrem, et ipse erit michi in filium? R. vij.
Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terre, dicit: Et adorent eum omnes angeli dei. ps. xcvi.
Et ad angelos quidem dicit: Qui facit angelos suos spiritus, et ministros suos ps. ciij.
flammam ignis. Ad filium autem: Thronus tuus deus in seculum seculi: virga equitatis virga ps. xliiij.

II

regni tui. Dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem: propterea unxit te deus deus tuus oleo exultationis pre participibus tuis. Et tu in principio domine terram fundasti: et opera manuum tuarum sunt celi. Ipsi peribunt, tu autem permanebis: et omnes ut vestimentum veterascent: et velud amictum mutabis eos, et mutabuntur. Tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient. Ad quem autem angelorum dixit aliquando: Sede a dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Nonne omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis?

Propterea abundantius oportet observare nos ea que audivimus, ne forte pereffluamus. Si enim qui per angelos dictus est sermo factus est firmus, et omnis prevaricatio et inobedientia accepit iustam mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem? Que cum initium accepisset enarrari per dominum, ab eis qui audierunt in nos confirmata est, contestante deo signis et portentis, et variis virtutibus, et spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem. Non enim angelis subiecit deus orbem terre futurum, de quo loquimur. Testatus est autem in quodam loco quis dicens: Quid est homo quod memor es eius? Aut filius hominis quoniam visitas eum? Minuisti eum paulo minus ab angelis: gloria et honore coronasti eum, et constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius. In eo enim quod omnia ei subiecit, nichil dimisit non subiectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia subiecta ei. Eum autem qui modico quam angeli minoratus est, videmus Iesum propter passionem mortis gloria et honore coronatum: ut gratia dei pro omnibus gustaret mortem. Decebat enim eum propter quem omnia et per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummare. Qui enim sanctificat et qui sanctificantur, ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis, in medio ecclesie laudabo te. Et iterum: Ego ero fidens in eum. Et iterum: Ecce ego et pueri mei quos michi dedit deus. Quia ergo pueri communicaverunt sanguini et carni, et ipse similiter participavit eisdem: ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id est diabolum: et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti. Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahe apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus similari, ut misericors fieret et fidelis pontifex ad deum, ut repropitiaret delicta populi. In eo enim in quo passus est ipse et temptatus, potens est et eis qui temptantur auxiliari.

[illegible]

351

Unde fratres sancti vocationis caelestis participes considerate apostolum et pontificem confessionis nostrae Iesum, qui fidelis est ei qui fecit illum, sicut et Moyses in omni domo illius. Amplioris enim gloriae iste prae Moyse dignus habitus est, quanto ampliorem honorem habet domus qui fabricavit illam. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo; qui autem omnia creavit Deus. Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo eius tamquam famulus, in testimonium eorum quae dicenda erant; Christus vero tamquam filius in domo sua. Quae domus sumus nos, si fiduciam et gloriam spei usque ad finem firmam retineamus. Quapropter sicut dicit Spiritus Sanctus: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione secundum diem temptationis in deserto, ubi temptaverunt me patres vestri, probaverunt et viderunt opera mea quadraginta annis. Propter quod offensus fui generationi huic, et dixi: Semper errant corde. Ipsi autem non cognoverunt vias meas, sicut iuravi in ira mea: si introibunt in requiem meam. Videte fratres ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi a Deo vivo; sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim Christi effecti sumus, si tamen initium substantiae eius usque ad finem firmum retineamus, dum dicitur: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, quemadmodum in illa exacerbatione. Quidam enim audientes exacerbaverunt, sed non universi qui profecti sunt ab Aegypto per Moysen. Quibus autem offensus est quadraginta annis? Nonne illis qui peccaverunt, quorum cadavera prostrata sunt in deserto? Quibus autem iuravit non introire in requiem ipsius, nisi illis qui increduli fuerunt? Et videmus quia non potuerunt introire propter incredulitatem. Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius existimetur aliquis ex vobis deesse. Etenim et nobis nuntiatum est quemadmodum et illis; sed non profuit illis sermo auditus, non admixtus fidei ex his quae audierunt. Ingrediemur enim in requiem qui credidimus, quemadmodum dixit: Sicut iuravi in ira mea, si introibunt in requiem meam; et quidem operibus ab institutione mundi perfectis. Dixit enim quodam loco de die septima sic: Et requievit Deus die septima ab omnibus operibus suis. Et in isto rursum: Si introibunt in requiem meam. Quoniam ergo superest quosdam introire in illam, et hi quibus prioribus annuntiatum est non introierunt propter incredulitatem, iterum terminat diem quendam, Hodie, in David dicendo post tantum temporis, sicut supra dictum est: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. Nam si eis Iesus requiem praestitisset, numquam de alia loqueretur posthac die. Itaque relinquitur sabbatismus populo Dei. Qui enim ingressus est in requiem eius, etiam ipse requievit ab operibus suis, sicut a suis Deus. Festinemus ergo ingredi in illam requiem, ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum. Vivus est enim Dei sermo et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti, et pertingens usque ad divisionem animae ac spiritus, compagum quoque et medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis. Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu eius; omnia autem nuda et aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo. Habentes ergo pontificem magnum qui penetravit caelos, Iesum Filium Dei, teneamus confessionem. Non enim habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris, temptatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiae, ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

V

Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his quae sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis; qui condolere possit his qui ignorant et errant, quoniam et ipse circumdatus est infirmitate. Et propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron. Sic et Christus non semetipsum clarificavit ut pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodum et in alio loco dicit: Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech. Qui in diebus carnis suae preces supplicationesque ad eum qui possit salvum illum a morte facere cum clamore valido et lacrimis offerens, exauditus est pro sua reverentia. Et quidem cum esset Filius Dei, didicit ex his quae passus est oboedientiam; et consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis aeternae, appellatus a Deo pontifex iuxta ordinem Melchisedech. De quo grandis nobis sermo et ininterpretabilis ad dicendum, quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus, rursum indigetis ut vos doceamini quae sint elementa exordii sermonum Dei; et facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo. Omnis enim qui lactis est particeps expers est sermonis iustitiae, parvulus enim est; perfectorum autem est solidus cibus, eorum qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali.

VI

Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectionem feramur, non rursum iacientes fundamentum paenitentiae ab operibus mortuis.

[illegible]

...fidei ad deum, baptismatum doctrine, impositionis quoque manuum, ac resurrectionis mortuorum, et iudicii eterni. Et hoc faciemus si quidem permiserit deus. Impossibile est enim eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum celeste, et participes facti sunt spiritus sancti, gustaverunt nichilominus bonum dei verbum, virtutesque seculi venturi, et prolapsi sunt, renovari rursus ad penitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis filium dei et ostentui habentes. Terra enim sepe venientem super se bibens imbrem, et generans herbam oportunam illis a quibus colitur, accipit benedictionem a deo. Proferens autem spinas ac tribulos, reproba est et maledicto proxima, cuius consummatio in combustionem. Confidimus autem de vobis dilectissimi meliora et viciniora saluti, tametsi ita loquimur. Non enim iniustus deus ut obliviscatur operis vestri et dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis et ministratis. Cupimus autem unumquemque vestrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem, ut non segnes efficiamini, verum imitatores eorum qui fide et patientia hereditabunt promissiones. Abrahe namque promittens deus, quoniam neminem habuit maiorem per quem iuraret, iuravit per semetipsum, dicens: Nisi benedicens benedicam te, et multiplicans multiplicabo te. Et sic longanimiter ferens adeptus est repromissionem. Homines enim per maiorem sui iurant, et omnis controversie eorum finis ad confirmationem est iuramentum. In quo abundantius volens deus ostendere pollicitationis heredibus immobilitatem consilii sui, interposuit iusiurandum, ut per duas res immobiles quibus impossibile est mentiri deum, fortissimum solacium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem. Quam sicut anchoram habemus anime tutam ac firmam, et incedentem usque ad interiora velaminis, ubi precursor pro nobis introivit ihesus secundum ordinem melchisedech pontifex factus in eternum.

VII

Hic enim melchisedech rex salem sacerdos dei summi, qui obviavit abrahe regresso a cede regum et benedixit ei, cui et decimas omnium divisit abraham, primum quidem qui interpretatur rex iustitie, deinde autem et rex salem quod est rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum neque finem vite habens, assimilatus autem filio dei, manet sacerdos in perpetuum. Intuemini autem quantus sit hic, cui et decimam dedit de precipuis abraham patriarcha. Et quidem de filiis levi sacerdotium accipientes mandatum habent decimas sumere a populo secundum legem, id est a fratribus suis, quamquam et ipsi exierint de lumbis abrahe. Cuius autem generatio non annumeratur in eis, decimas sumpsit ab abraham, et hunc qui habebat repromissiones benedixit. Sine ulla autem contradictione quod minus est a meliori benedicitur. Et hic quidem decimas morientes homines accipiunt, ibi autem contestatur quia vivit. Et ut ita dictum sit, per abraham et levi qui decimas accepit decimatus est; adhuc enim in lumbis patris erat quando obviavit ei melchisedech. Si ergo consummatio per sacerdotium leviticum erat, populus enim sub ipso legem accepit, quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem melchisedech alium surgere sacerdotem, et non secundum ordinem aaron dici? Translato enim sacerdotio, necesse est ut et legis translatio fiat. In quo enim hec dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus altari presto fuit. Manifestum est enim quod ex iuda ortus sit dominus noster, in qua tribu nichil de sacerdotibus moyses locutus est. Et amplius adhuc manifestum est, si secundum similitudinem melchisedech exurgit alius sacerdos, qui non secundum legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutem vite insolubilis. Contestatur enim quoniam tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Reprobatio quidem fit precedentis mandati propter infirmitatem eius et inutilitatem; nichil enim ad perfectum adduxit lex; introductio vero melioris spei, per quam proximamus ad deum. Et quantum est non sine iureiurando, alii quidem sine iureiurando sacerdotes facti sunt, hic autem cum iureiurando per eum qui dixit ad illum: Iuravit dominus et non penitebit eum, tu es sacerdos in eternum. In tantum melioris testamenti sponsor factus est ihesus. Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere; hic autem eo quod maneat in eternum, sempiternum habet sacerdotium. Unde et salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad deum, semper vivens ad interpellandum pro nobis. Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, et excelsior celis factus, qui non habet necessitatem cotidie, quemadmodum sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi; hoc enim fecit semel seipsum offerendo. Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes; sermo autem iurisiurandi, qui post legem est, filium in eternum perfectum.

Capitulum autem super ea que dicuntur: talem habemus pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in celis, sanctorum minister et tabernaculi veri, quod fixit dominus et non homo. Omnis enim pontifex ad offerendum munera et hostias constituitur; unde necesse est et hunc habere aliquid quod offerat. Si ergo esset super terram, nec esset sacerdos, cum essent qui offerrent secundum legem munera, qui exemplari et umbre deserviunt

caelestium. Sicut responsum est Moysi cum consummaret tabernaculum: Vide, inquit, omnia facito secundum exemplar quod tibi ostensum est in monte. Nunc autem melius sortitus est ministerium, quanto et melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est. Nam si illud prius culpa vacasset, non utique secundi locus inquireretur. Vituperans enim eos dicit: Ecce dies venient, dicit dominus, et consummabo super domum Israel et super domum Iuda testamentum novum, non secundum testamentum quod feci patribus eorum in die qua apprehendi manum illorum ut educerem illos de terra Aegypti: quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo, et ego neglexi eos, dicit dominus. Quia hoc est testamentum quod disponam domui Israel post dies illos, dicit dominus: dando leges meas in mentem eorum, et in cordibus eorum superscribam eas: et ero eis in deum, et ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit unusquisque proximum suum, et unusquisque fratrem suum, dicens: Cognosce dominum: quoniam omnes scient me a minore usque ad maiorem eorum: quia propitius ero iniquitatibus eorum, et peccatorum illorum iam non memorabor. Dicendo autem novum, veteravit prius. Quod autem antiquatur et senescit, prope interitum est.

Habuit quidem et prius iustificationes culturae, et sanctum saeculare. Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant candelabra, et mensa, et propositio panum, quae dicitur sancta. Post velamentum autem secundum tabernaculum, quod dicitur sancta sanctorum: aureum habens turibulum, et arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, et virga Aaron, quae fronduerat, et tabulae testamenti, superque eam erant cherubin gloriae obumbrantia propitiatorium: de quibus non est modo dicendum per singula. His vero ita compositis: in priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes, sacrificiorum officia consummantes: in secundo autem semel in anno solus pontifex non sine sanguine, quem offert pro sua et populi ignorantia: hoc significante spiritu sancto, nondum propalatam esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum. Quae parabola est temporis instantis: iuxta quam munera et hostiae offeruntur, quae non possunt iuxta conscientiam perfectum facere servientem, solummodo in cibis et in potibus et variis baptismatibus et iustitiis carnis usque ad tempus correctionis impositis. Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius et perfectius tabernaculum non manufactum, id est, non huius creationis: neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, aeterna redemptione inventa. Si enim sanguis hircorum et taurorum, et cinis vitulae aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Christi, qui per spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum deo viventi? Et ideo novi testamenti mediator est: ut morte intercedente, in redemptionem earum praevaricationum quae erant sub priori testamento, repromissionem accipiant qui vocati sunt aeternae hereditatis. Ubi enim testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris. Testamentum enim in mortuis confirmatum est: alioquin nondum valet, dum vivit qui testatus est. Unde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est. Lecto enim omni mandato legis a Moyse universo populo, accipiens sanguinem vitulorum et hircorum cum aqua et lana coccinea et hysopo, ipsum quoque librum et omnem populum aspersit, dicens: Hic sanguis testamenti quod mandavit ad vos deus. Etiam tabernaculum et omnia vasa ministerii sanguine similiter aspersit. Et omnia pene in sanguine secundum legem mundantur: et sine sanguinis effusione non fit remissio. Necesse est ergo exemplaria quidem caelestium his mundari: ipsa autem caelestia melioribus hostiis quam istis. Non enim in manufacta sancta Iesus introivit exemplaria verorum: sed in ipsum caelum, ut appareat nunc vultui dei pro nobis: neque ut saepe offerat semetipsum, quemadmodum pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno: alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem semel in consummatione saeculorum, ad destitutionem peccati per hostiam suam apparuit. Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori,

X

Post hoc autem iudicium: sic et Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata: secundo sine peccato apparebit expectantibus se in salutem. Umbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum, per singulos annos eisdem ipsis hostiis quas offerunt indesinenter, numquam potest accedentes perfectos facere: alioquin cessassent offerri: ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati cultores semel mundati: sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit. Impossibile enim est sanguine taurorum et hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam et oblationem noluisti: corpus autem aptasti mihi: holocautomata pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio: in capite libri scriptum est de me: ut faciam, deus, voluntatem tuam. Superius dicens: Quia hostias et oblationes et holocautomata pro peccato noluisti, nec placita sunt tibi, quae secundum legem offeruntur, tunc dixi: Ecce venio, ut faciam, deus, voluntatem tuam: aufert primum, ut sequens statuat. In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel. Et omnis quidem sacerdos praesto est cotidie ministrans, et easdem saepe offerens hostias, quae numquam possunt auferre peccata: hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedit in dextera dei, de cetero expectans donec ponantur inimici eius scabellum

pedum eius. Una enim oblatione consummavit in se-
piternum sanctificatos. Contestatur autem nos et Spi-
ritus sanctus. Postquam autem dixit: Hoc est testamentum
Ier. 31. quod testabor ad illos post dies illos, dicit Do-
minus, dando leges meas in cordibus eorum, et
in mentibus eorum superscribam eas: et peccatorum et
iniquitatum eorum iam non memorabor amplius.
Ubi autem horum remissio, iam non oblatio pro pec-
cato. Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu sanctorum in
sanguine Christi, quam initiavit nobis viam
novam et viventem per velamen, id est, carnem suam,
et sacerdotem magnum super domum Dei, acce-
damus cum vero corde in plenitudine fidei,
aspersi corda a conscientia mala, et abluti corpus
aqua munda. Teneamus spei nostre confessionem
indeclinabilem: fidelis enim est qui repromisit. Et
consideremus invicem in provocationem caritatis
et bonorum operum, non deserentes collectionem nostram,
sicut est consuetudinis quibusdam, sed consolantes,
et tanto magis quanto videritis appropinquantem diem.
Voluntarie enim peccantibus nobis post ac-
ceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur
pro peccatis hostia. Terribilis autem quedam expecta-
tio iudicii, et ignis emulatio, que consumptura est
adversarios. Irritam quis faciens legem Moy-
si, sine ulla miseratione duobus vel tribus testi-
bus moritur: quanto magis putatis deteri-
ora mereri supplicia qui Filium Dei conculcaverit
et sanguinem testamenti pollutum duxerit,
in quo sanctificatus est, et spiritui gratie contumeliam
fecerit? Scimus enim qui dixit: Mihi vin-
dictam, et ego reddam. Et iterum: Quia iudica-
bit Dominus populum suum. Horrendum est incidere
in manus Dei viventis. Rememoramini autem
pristinos dies, in quibus illuminati magnum
certamen sustinuistis passionum. Et in altero
quidem opprobriis et tribulationibus spectacu-
lum facti: in altero autem socii taliter conversantium ef-
fecti. Nam et vinctis compassi estis, et rapinam
bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, co-
gnoscentes vos habere meliorem et manentem
substantiam. Nolite itaque amittere confidentiam
vestram, que magnam habet remunerationem. Pacien-
tia enim vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facien-
tes reportetis promissionem. Adhuc enim mo-
dicum aliquantulum, qui venturus est veniet et
non tardabit. Iustus autem meus ex fide vivit:
quod si subtraxerit se, non placebit anime mee. Nos
autem non sumus subtractionis filii in perditionem, sed fi-
dei in acquisitionem anime.

XI

Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non
apparentium. In hac enim testimonium conse-
cuti sunt senes. Fide intelligimus aptata esse
secula verbo Dei, ut ex invisibilibus visibilia fi-
erent. Fide plurimam hostiam Abel quam
Cayn obtulit Deo, per quam testimonium consecu-
tus est esse iustus, testimonium perhibente muneribus
eius Deo, et per illam defunctus adhuc loquitur.
Fide Enoch translatus est ne videret mortem,
et non inveniebatur, quia transtulit illum Deus. An-
te translationem enim testimonium habuit placuis-
se Deo. Sine fide autem impossibile est placere Deo.
Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est et in-
quirentibus se remunerator sit. Fide Noe re-
sponso accepto de hiis que adhuc non videbantur, me-
tuens aptavit archam in salutem domus sue, per quam
dampnavit mundum, et iustitie que per fidem est heres in-
stitutus est. Fide qui vocatur Abraham obedivit
in locum exire quem accepturus erat in heredi-
tatem, et exiit nesciens quo iret. Fide demora-
tus est in terra repromissionis tamquam in aliena,
in casulis habitando cum Ysaac et Iacob coheredi-
bus repromissionis eiusdem. Expectabat enim funda-
menta habentem civitatem, cuius artifex et condi-
tor Deus. Fide et ipsa Sara sterilis virtutem in concep-
tionem seminis accepit, etiam preter tempus etatis, quoniam fide-
lem credidit esse eum qui promiserat. Propter quod et ab
uno orti sunt, et hoc emortuo, tamquam side-
ra celi in multitudinem, et sicut harena que est
ad oram maris innumerabilis. Iuxta fi-
dem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed
a longe eas aspicientes, et salutantes, et confiten-
tes quia peregrini et hospites sunt super terram. Qui enim
hec dicunt, significant se patriam inquirere.
Et si quidem illius meminissent de qua exierunt, habe-
bant utique tempus revertendi. Nunc autem meliorem appetunt,
id est celestem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eo-
rum; paravit enim illis civitatem. Fide obtulit Abra-
ham Ysaac, cum temptaretur, et unigenitum offe-
rebat, qui susceperat repromissiones, ad quem dictum est:
Quia in Ysaac vocabitur tibi semen, arbitrans quia
et a mortuis suscitare potens est Deus. Unde eum et in para-
bolam accepit. Fide et de futuris benedixit Ysaac
Iacob et Esau. Fide Iacob moriens singulos
filiorum Ioseph benedixit, et adoravit fastigi-
um virge eius. Fide Ioseph moriens de profec-
tione filiorum Israel memoratus est, et de ossibus suis
mandavit. Fide Moyses natus occultatus
est mensibus tribus a parentibus suis, eo quod vidissent
elegantem infantem, et non timuerunt regis edictum.
Fide Moyses grandis factus occidit Egyptium,
[illegible] fratrum suorum. Fide Moyses
grandis factus negavit se esse filium filie Pharaonis,
magis eligens affligi cum populo Dei, quam tem-
poralis peccati habere iocunditatem, maiores divitias esti-
mans thesauro Egyptiorum improperium Christi. As-
piciebat enim in remunerationem. Fide re-
liquit Egyptum, non veritus animositatem regis;
invisibilem enim tamquam videns sustinuit. Fi-
de celebravit Pascha et sanguinis effusionem

[illegible]

filii

[trans]ierunt mare rubrum tamquam per aridam terram, quod experti Egyptii devorati sunt. Fide muri Iericho corruerunt circuitu dierum .vii. Fide Raab meretrix non periit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace. Et quid adhuc dicam? deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barach, Samson, Iepte, David, et Samuel, et aliis prophetis, qui per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones, obturaverunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugaverunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum, acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alii autem distenti sunt non suscipientes redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem. Alii vero ludibria et verbera experti, insuper et vincula et carceres. Lapidati sunt, secti sunt, temptati sunt, in occisione gladii mortui sunt. Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus et speluncis et in cavernis terre. Et hi omnes testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem, Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur.

Ideoque et nos tantam habentes impositam nubem testium, deponentes omne pondus et circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atque in dextera sedis Dei sedet. Recogitate enim eum qui talem sustinuit a peccatoribus adversum semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini animis vestris deficientes. Nondum enim usque ad sanguinem restitistis adversus peccatum repugnantes, et obliti estis consolationis que vobis tamquam filiis loquitur dicens: Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. In disciplina perseverate. Tamquam filiis vobis offert se Deus. Quis enim filius quem non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri et non filii estis. Deinde patres quidem carnis nostre eruditores habuimus, et reverebamur eos; non multo magis obtemperabimus patri spirituum et vivemus? Et illi quidem in tempore paucorum dierum secundum voluntatem suam erudiebant nos, hic autem ad id quod utile est in recipiendo sanctificationem eius. Omnis autem disciplina in present[i vi]detur non esse gaudii sed meroris, postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitie. Propter quod remissas manus et soluta genua erigite, et gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur. Pacem sequimini cum omnibus et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Contemplantes ne quis desit gratie Dei, ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat, et per illam inquinentur multi. Ne quis fornicator aut profanus ut Esau, qui propter unam escam vendidit primitiva sua. Scitote enim quoniam et postea cupiens hereditare benedictionem reprobatus est. Non enim invenit penitentie locum, quamquam cum lacrimis inquisisset eam. Non enim accessistis ad tractabilem et accessibilem ignem, et turbinem et caliginem et procellam, et tube sonum et vocem verborum, quam qui audierunt excusaverunt se, ne eis fieret verbum. Non enim portabant quod dicebatur: Et si bestia tetigerit montem, lapidabitur. Et ita terribile erat quod videbatur. Moyses dixit: Exterritus sum et tremebundus. Sed accessistis ad Syon montem, et civitatem Dei viventis, Ierusalem celestem, et multorum milium angelorum frequentiam, et ecclesiam primitivorum qui conscripti sunt in celis, et iudicem omnium Deum, et spiritus iustorum perfectorum, et testamenti novi mediatorem Iesum, et sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel. Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt recusantes eum qui super terram loquebatur, multo magis nos qui de celis loquentem nobis avertimus. Cuius vox movit terram tunc, modo autem repromittit dicens: Adhuc semel et ego movebo non solum terram, sed et celum. Quod autem Adhuc semel dicit, declarat mobilium translationem tamquam factorum, ut maneant ea que sunt immobilia. Itaque regnum immobile suscipientes, habemus gratiam per quam serviamus placentes Deo cum metu et reverentia. Etenim Deus noster ignis consumens est.

XIII

Caritas fraternitatis maneat in vobis. Et hospitalitatem nolite oblivisci. Per hanc enim placuerunt quidam angelis hospitio receptis. Mementote vinctorum tamquam simul vincti, et laborantium tamquam et ipsi in corpore morantes. Honorabile connubium in omnibus, et thorus immaculatus. Fornicatores enim et adulteros iudicabit Deus. Sint mores sine avaritia, contenti presentibus. Ipse enim dixit: Non te deseram neque derelinquam. Ita ut confidenter dicamus: Dominus michi adiutor, non timebo quid faciat michi homo. Mementote prepositorum vestrorum qui vobis locuti sunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conversationis imitamini fidem. Iesus Christus heri et hodie, ipse et in secula. Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci.

[illegible]

Obtimum est gratias habilitatori nostro ... que stipes ambulantibus meis. Primus ... quo ... per ... tabernaculo ... Quorum enim ... [illegible] ... Non enim ... futurum ... laudat ... Talibus enim hostiis ... Quod ... vobis. Gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen. Incipit prologus super actus apostolorum.

C[...] ambulabunt a virtute in virtutem. Actus apostolorum nudam quidem sonare videntur historiam ... [illegible] ... Lucas medicus antiochenus ... qui postea ... Paulo apostolo ... discipulus ... [illegible] ... languentis anime medicina. Item alius prologus.

Lucas natione Syrus cuius laus in evangelio canitur, apud Antiochiam medicine artis egregius, et apostolorum Christi discipulus, postea usque ad confessionem Paulum secutus ... sine crimine iugiter permanens ... qui octoginta et quattuor annorum in Bithinia obiit plenus spiritu sancto. Hic ergo divino stimulatus spiritu in Achaie partibus evangelium scripsit ... in omni fidelium narratione ostendit ... Cui non inmerito scribendorum actuum apostolorum potestas in ministerio datur, ut Deo in Deum pleno et filio perditionis extincto, oratione ab apostolis facta, sorte Domini electionis numerus compleretur. Sicque Paulus consummationem apostolicis actibus daret, quem diu contra stimulum calcitrantem Dominus elegisset. Quod legentibus ac requirentibus Deum breviter volui ostendere, quam pluribus aliquod fastidientibus prodere, sciens quod operantem agricolam oportet de suis fructibus edere. Quem enim divina secuta est gratia, ut non solum corporibus sed etiam animarum languoribus eius proficeret medicina.

Incipit liber actuum apostolorum.

Primum quidem sermonem feci de omnibus o Theophile que cepit Iesus facere et docere usque in diem qua precipiens apostolis per spiritum sanctum quos elegit assumptus est. Quibus et prebuit se ipsum vivum post passionem suam in multis argumentis per dies XL apparens eis et loquens de regno Dei. Et convescens precepit eis ab Ierosolimis ne discederent sed expectarent promissionem patris quam audistis per os meum. Quia Iohannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini spiritu sancto non post multos hos dies. Igitur qui convenerant interrogabant eum dicentes: Domine si in tempore hoc restitues regnum Israel? Dixit autem eis: Non est vestrum nosse tempora vel momenta que pater posuit in sua potestate, sed accipietis virtutem supervenientis spiritus sancti in vos, et eritis michi testes in Ierusalem et in omni Iudea et Samaria et usque ad ultimum terre. Et cum hec dixisset videntibus illis elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur in celum euntem illum, ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis, qui et dixerunt: Viri Galilei quid statis aspicientes in celum? Hic Iesus qui assumptus est a vobis in celum sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in celum. Tunc reversi sunt Ierosolimam a monte qui vocatur Oliveti, qui est iuxta Ierusalem sabbati habens iter. Et cum introissent in cenaculum ascenderunt ubi manebant Petrus et Iohannes, Iacobus et Andreas, Philippus et Thomas, Bartholomeus et Matheus, Iacobus Alphei et Symon Zelotes et Iudas Iacobi. Hii omnes erant unanimiter perseverantes in ora-

[illegible]

[illegible]

cum mulieribus, et Maria matre Iesu, et fratribus eius. In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum dixit. Erat autem turba hominum simul fere centum viginti. Viri fratres oportet impleri scripturam quam praedixit Spiritus Sanctus per os David de Iuda qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Iesum; qui connumeratus erat in nobis, et sortitus est sortem ministerii huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, et suspensus crepuit medius, et diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus Ierusalem, ita ut appellaretur ager iste lingua eorum Acheldemach, hoc est ager sanguinis. Scriptum est enim in libro Psalmorum: Fiat commoratio eorum deserta, et non sit qui inhabitet in ea, et episcopatum eius accipiat alius. Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt congregati in omni tempore quo intravit et exivit inter nos Dominus Iesus, incipiens a baptismate Iohannis usque in diem qua assumptus est a nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri unum ex istis. Et statuerunt duos, Ioseph qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Iustus, et Mathiam. Et orantes dixerunt: Tu Domine qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus unum, accipere locum ministerii huius et apostolatus, de quo praevaricatus est Iudas ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis, et cecidit sors super Mathiam, et connumeratus est cum undecim apostolis.

Et cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco. Et factus est repente de caelo sonus tamquam advenientis spiritus vehementis, et replevit totam domum ubi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispertitae linguae tamquam ignis, seditque supra singulos eorum. Et repleti sunt omnes Spiritu Sancto, et coeperunt loqui variis linguis prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis. Erant autem in Ierusalem habitantes Iudaei viri religiosi ex omni natione quae sub caelo est. Facta autem hac voce convenit multitudo et mente confusa est, quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes. Stupebant autem omnes et mirabantur dicentes: Nonne ecce omnes isti qui loquuntur Galilaei sunt? Et quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram in qua nati sumus? Parthi et Medi et Elamitae, et qui habitant Mesopotamiam, Iudaeam et Cappadociam, Pontum et Asiam, Frygiam et Pamphiliam, Aegyptum et partes Libyae quae est circa Cyrenen, et advenae Romani, Iudaei quoque et proselyti, Cretes et Arabes: audivimus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei. Stupebant autem omnes et mirabantur ad invicem dicentes: Quidnam vult hoc esse? Alii autem irridentes dicebant: Quia musto pleni sunt isti. Stans autem Petrus cum undecim levavit vocem suam et locutus est eis: Viri Iudaei et qui habitatis Ierusalem universi, hoc vobis notum sit et

[illegible]

auribus percipite verba mea. Non enim sicut vos aestimatis hi ebrii sunt, cum sit hora diei tertia; sed hoc est quod dictum est per prophetam Iohel: Et erit in novissimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo super omnem carnem, et prophetabunt filii vestri et filiae vestrae, et iuvenes vestri visiones videbunt, et seniores vestri somnia somniabunt. Et quidem super servos meos et super ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, et prophetabunt. Et dabo prodigia in caelo sursum et signa in terra deorsum, sanguinem et ignem et vaporem fumi. Sol convertetur in tenebras et luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus et manifestus. Et erit omnis quicumque invocaverit nomen Domini salvus erit. Viri Israhelitae audite verba haec: Iesum Nazarenum, virum approbatum a Deo in vobis virtutibus et prodigiis et signis quae fecit per illum Deus in medio vestri, sicut vos scitis, hunc definito consilio et praescientia Dei traditum per manus iniquorum affligentes interemistis; quem Deus suscitavit solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. David enim dicit in eum: Providebam Dominum coram me semper, quoniam a dextris meis est ne commovear. Propter hoc laetatum est cor meum et exultavit lingua mea, insuper et caro mea requiescet in spe; quoniam non derelinques animam meam in inferno, neque dabis sanctum tuum videre corruptionem. Notas mihi fecisti vias vitae, replebis me iucunditate cum facie tua. Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David, quoniam et defunctus est et sepultus, et sepulchrum eius est apud nos usque in hodiernum diem. [illegible] [illegible] Non enim David ascendit in caelos; dicit autem ipse: Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Certissime ergo sciat omnis domus Israhel quia et Dominum eum et Christum Deus fecit, hunc Iesum quem vos crucifixistis. His autem auditis compuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum et ad reliquos apostolos: Quid faciemus viri fratres? Petrus vero ad illos: Paenitentiam inquit agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Sancti Spiritus. Vobis enim est repromissio et filiis vestris et omnibus qui longe sunt, quoscumque advocaverit Dominus Deus noster. Aliis etiam verbis plurimis testificatus est, et exhortabatur eos dicens: Salvamini a generatione ista prava. Qui ergo receperunt

[illegible]

sermonem eius baptizati sunt et appositae sunt
in illa die animae circiter tria milia. Erant autem per-
severantes in doctrina apostolorum et communicatione
fractionis panis et orationibus. Fiebat autem omni ani-
mae timor. Multa quoque prodigia et signa per apo-
stolos fiebant in Ierusalem et metus magnus
erat in universis. Omnes etiam qui credebant erant
pariter et habebant omnia communia. Possessiones et sub-
stantias vendebant et dividebant illa omnibus
prout cuique opus erat. Cotidie quoque perdurantes
unanimiter in templo et frangentes circa domos
panem sumebant cibum cum exultatione et sim-
plicitate cordis collaudantes Deum et habe-
ntes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat
qui salvi fierent cotidie in idipsum.

III

Petrus autem et Iohannes ascendebant in templum ad ho-
ram orationis nonam. Et quidam vir qui erat cla-
udus ex utero matris suae baiulabatur quem po-
nebant cotidie ad portam templi quae dicitur Specio-
sa ut peteret elemosinam ab introeuntibus in
templum. Is cum vidisset Petrum et Iohannem incipientes
introire in templum rogabat ut elemosinam
acciperet. Intuens autem in eum Petrus cum Iohanne dixit:
Respice in nos. At ille intendebat in eos sperans
se aliquid accepturum ab eis. Petrus autem dixit: Ar-
gentum et aurum non est mihi; quod autem habeo hoc tibi do. In
nomine Iesu Christi Nazareni surge et ambula.
Et apprehensa eius manu dextera allevavit eum
et protinus consolidatae sunt bases eius et plantae. Et exi-
liens stetit et ambulabat. Et intravit cum illis
in templum ambulans et exiliens et laudans Deum.
Et vidit omnis populus eum ambulantem et laudantem Deum.
Cognoscebant autem illum quoniam ipse erat qui ad ele-
mosinam sedebat ad Speciosam portam templi.
Et impleti sunt stupore et extasi in eo quod contigerat
illi. Cum videret autem Petrum et Iohannem cucurrit omnis
populus ad eos ad porticum quae appellatur Salomonis
stupentes. Videns autem Petrus respondit ad populum: Vi-
ri Israhelitae quid miramini in hoc aut nos quid intue-
mini quasi nostra virtute aut pietate fecerimus hunc
ambulare. Deus Abraham et Deus Isaac et Deus Ia-
cob glorificavit filium suum Iesum quem vos qui-
dem tradidistis et negastis ante faciem Pilati iudi-
cante illo dimitti. Vos autem sanctum et iustum nega-
stis et petistis virum homicidam donari vobis. Auc-
torem vero vitae interfecistis quem Deus suscitavit a
mortuis. Cuius nos testes sumus. Et in fide
nominis eius hunc quem vos videtis et nostis confirma-
vit nomen eius et fides quae per eum est dedit integram
sanitatem istam in conspectu omnium vestrum. Et nunc
fratres scio quia per ignorantiam fecistis sicut et
principes vestri. Deus autem quae praenuntiavit per
os omnium prophetarum suorum pati Christum suum imple-
vit sic. Paenitemini igitur et convertimini ut deleantur
vestra peccata ut cum venerint tempora refrigerii a
conspectu Domini et miserit eum qui praedicatus est
vobis Christum Iesum. Quem oportet quidem caelum
suscipere usque in tempora restitutionis omnium quae lo-
cutus est Deus per os sanctorum suorum a saeculo prophetarum.
Moyses quidem dixit quoniam prophetam suscitabit
vobis Dominus Deus vester de fratribus vestris tamquam me
ipsum audietis iuxta omnia quaecumque locutus fuerit
vobis. Erit autem omnis anima quae non audierit
prophetam illum exterminabitur de plebe. Et omnes
prophetae a Samuhel et deinceps qui locuti sunt
et annuntiaverunt dies istos. Vos estis filii pro-
phetarum et testamenti quod disposuit Deus ad patres ve-
stros dicens ad Abraham: Et in semine tuo
benedicentur omnes familiae terrae. Vobis primum Deus
suscitans filium suum misit eum benedi-
centem vobis ut convertat se unusquisque a nequitia
sua.

Loquentibus autem illis ad populum supervenerunt sacer-
dotes et magistratus templi et Sadducaei dolentes quod
docerent populum et annuntiarent in Iesu resurrecti-
onem ex mortuis. Et iniecerunt in eos manus
et posuerunt eos in custodiam usque in crastinum.
Erat enim iam vespera. Multi autem eorum qui
audierant verbum crediderunt. Et factus est numerus
virorum quinque milia. Factum est autem in crastinum ut con-
gregarentur principes eorum et seniores et scri-
bae in Ierusalem et Annas princeps sacerdotum et Caiphas
et Iohannes et Alexander et quotquot erant de genere sacer-
dotali. Et statuentes eos in medio inter-
rogabant: In qua virtute aut in quo nomine fecistis
hoc vos? Tunc Petrus repletus Spiritu Sancto dixit
ad eos: Principes populi et seniores audite. Si nos
hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi
in quo iste salvus factus est notum sit omnibus vobis
et omni plebi Israhel quia in nomine Domini nostri Iesu Christi Na-
zareni quem vos crucifixistis quem Deus suscita-
vit a mortuis in hoc iste adstat coram vobis sanus.
Hic est lapis qui reprobatus est a vobis aedificantibus
qui factus est in caput anguli. Et non est in alio aliquo
salus. Nec enim nomen aliud est sub cae-
lo datum hominibus in quo oporteat salvos fieri nos.
Videntes autem Petri constantiam et Iohannis conperto quod homines
essent sine litteris et idiotae admirabantur et co-
gnoscebant eos quoniam cum Iesu fuerant. Hominem quoque
videntes cum eis stantem qui curatus fuerat
nihil poterant contradicere. Iusserunt autem eos extra sy-
nedrium secedere et conferebant ad invicem di-
centes: Quid faciemus hominibus istis? Quoniam quidem no-
tum signum factum est per eos omnibus habitantibus Hierusalem
manifestum et non possumus negare.
Sed ne amplius divulgetur in populum commi-
nemur eis ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum.
Et vocantes eos denuntiaverunt ne omnino
loquerentur neque docerent in nomine Iesu. Petrus vero
et Iohannes respondentes dixerunt ad eos: Si iustum
est in conspectu Dei vos potius audire quam Deum

deum iudicate. Non enim possumus que vidi
mus et audivimus non loqui. At illi commina
ntes dimiserunt eos, non invenientes quomodo puni
rent eos propter populum, quia omnes clarificabant
quod factum erat in eo quod acciderat. Annorum
autem erat amplius quadraginta homo in quo factum erat
signum istud sanitatis. Dimissi autem
venerunt ad suos et annuntiaverunt quanta ad
eos principes sacerdotum et seniores dixissent.
Qui cum audissent unanimiter levaverunt vocem
ad Dominum et dixerunt: Domine tu qui fecisti celum et terram
mare et omnia que in eis sunt, qui Spiritu Sancto per os
patris nostri David pueri tui dixisti: Quare fremu
erunt gentes et populi meditati sunt inania. Asti
terunt reges terre et principes convenerunt in unum
adversus Dominum et adversus Christum eius. Conve
nerunt enim vere in civitate ista adversus sanctum
puerum tuum Iesum quem unxisti, Herodes et Pon
tius Pilatus cum gentibus et populis Israel, facere
que manus tua et consilium tuum decreverunt fieri.
Et nunc Domine respice in minas eorum et da
servis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum
in eo quod manum tuam extendas ad sanitates et
signa et prodigia fieri per nomen sancti filii tui Iesu. Et
cum orassent motus est locus in quo erant
congregati, et repleti sunt omnes Spiritu Sancto et loqueban
tur verbum Dei cum fiducia. Multitu
dinis autem credentium erat cor unum et anima
una, nec quisquam eorum que possidebant aliquid
suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.
Et virtute magna reddebant apostoli testi
monium resurrectionis Iesu Christi Domini nostri, et gratia
magna erat in omnibus illis. Neque enim quisquam
egens erat inter illos. Quotquot enim posses
sores agrorum aut domorum erant, vendentes
afferebant pretia eorum que vendebant et ponebant
ante pedes apostolorum. Dividebatur autem singulis
prout cuique opus erat. Ioseph autem qui cognomina
tus est Barnabas ab apostolis, quod est interpretatum
filius consolationis, levites, Cyprius genere, cum habe
ret agrum vendidit illum et attulit pretium
et posuit ante pedes apostolorum.

V. Vir autem quidam nomine Ananias cum Saphira u
xore sua vendidit agrum et fraudavit
de pretio agri, conscia uxore sua, et afferens partem
quandam ad pedes apostolorum posuit. Dixit autem
Petrus ad Ananiam: Cur temptavit Sathanas
cor tuum mentiri te Spiritui Sancto et fraudare
de pretio agri? Nonne manens tibi mane
bat, et venundatum in tua erat potestate? Quare
posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus
hominibus sed Deo. Audiens autem Ananias hec verba ce
cidit et expiravit. Et factus est timor magnus
in omnes qui audierunt. Surgentes autem iuve
nes amoverunt eum et efferentes sepelierunt.
Factum est autem quasi horarum trium spatium, et uxor ipsi
us nesciens quod factum erat introivit. Respondit autem ei Pe
trus: Dic mihi mulier si tanti agrum vendidistis.
At illa dixit: Etiam tanti. Petrus autem ad eam:
Quid utique convenit vobis temptare Spiritum Do
mini? Ecce pedes eorum qui sepelierunt virum tuum
ad ostium, et efferent te. Confestim ceci
dit ante pedes eius et expiravit. Intrantes
autem iuvenes invenerunt illam mortuam
et extulerunt et sepelierunt ad virum suum. Et factus
est timor magnus in universa ecclesia et in omnes
qui audierunt hec. Per manus autem apostolorum
fiebant signa et prodigia multa in plebe. Et
erant omnes unanimiter in porticu Salomo
nis. Ceterorum autem nemo audebat se coniungere
illis, sed magnificabat eos populus. Magis autem
augebatur credentium in Domino
multitudo virorum ac mulierum, ita ut in plateas eicerent in
firmos et ponerent in lectulis et grabatis, ut ve
niente Petro saltem umbra illius obumbra
ret quemquam illorum et liberarentur ab infirmitatibus.
Concurrebat autem et multitudo vicinarum ci
vitatum Ierusalem, afferentes egros et vexatos
a spiritibus immundis, qui curabantur omnes. Ex
urgens autem princeps sacerdotum et omnes qui cum illo
erant, que est heresis Saduceorum, repleti sunt
zelo, et iniecerunt manus in apostolos et posuerunt
eos in custodia publica. Angelus autem Domini per
noctem aperiens ianuas carceris et educens eos
dixit: Ite et stantes loquimini in templo plebi omnia
verba vite huius. Qui cum audissent intraverunt
diluculo in templum et docebant. Adveniens
autem princeps sacerdotum et qui cum eo erant, con
vocaverunt concilium et omnes seniores filiorum Israel,
et miserunt ad carcerem ut adducerentur. Cum venis
sent autem ministri et aperto carcere non invenissent
illos, reversi nuntiaverunt dicentes: Carcerem qui
dem invenimus clausum cum omni diligentia et
custodes stantes ad ianuas, aperientes autem
neminem intus invenimus. Ut autem audierunt
hos sermones magistratus templi et principes
sacerdotum, ambigebant de illis quidnam
fieret. Adveniens autem quidam nuntiavit eis
quia ecce viri quos posuistis in carcerem sunt in
templo stantes et docentes populum. Tunc abiit
magistratus cum ministris et adduxit eos si
ne vi. Timebant enim populum ne lapidarentur.
Et cum adduxissent illos statuerunt in conci
lio. Et interrogavit eos princeps sacerdotum
dicens: Precipiendo precepimus vobis ne do
ceretis in nomine isto, et ecce replestis Ierusalem
doctrina vestra, et vultis inducere super nos san
guinem hominis istius. Respondens autem Petrus et apo
stoli dixerunt: Obedire oportet Deo magis
quam hominibus. Deus patrum nostrorum suscitavit

[illegible]

Ihesum quem vos interemistis suspendentes in ligno. Hunc deus principem et salvatorem exaltavit dextera sua ad dandam penitentiam Israel et remissionem peccatorum. Et nos testes sumus horum verborum et spiritus sanctus quem dedit deus omnibus obedientibus sibi. Hec cum audissent dissecabantur et cogitabant interficere illos. Surgens autem quidam in concilio phariseus nomine Gamaliel legis doctor honorabilis universe plebi iussit foras ad breve homines fieri. Dixitque ad illos: Viri israelite, attendite vobis super hominibus istis quid acturi sitis. Ante hos enim dies extitit Theodas dicens se esse aliquem magnum, cui consensit numerus virorum circiter quadringentorum, qui occisus est, et omnes quicumque credebant ei dissipati sunt et redacti sunt ad nichilum. Post hunc extitit Iudas Galileus in diebus professionis et avertit populum post se, et ipse periit et omnes quotquot consenserunt ei dispersi sunt. Et nunc itaque dico vobis, discedite ab hominibus istis et sinite illos, quoniam si est ex hominibus consilium hoc aut opus dissolvetur. Si vero ex deo est non poteritis dissolvere eos, ne forte et deo repugnare inveniamini. Consenserunt autem illi, et convocantes apostolos cesis denuntiaverunt ne omnino loquerentur in nomine Ihesu. Et dimiserunt eos. Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilii quoniam digni habiti sunt pro nomine Ihesu contumeliam pati. Omni autem die in templo et circa domos non cessabant docentes et evangelizantes Ihesum Christum.

## VI

In diebus autem illis crescente numero discipulorum factum est murmur Grecorum adversus Hebreos eo quod despicerentur in ministerio cotidiano vidue eorum. Convocantes autem XII multitudinem discipulorum dixerunt: Non est equum nos derelinquere verbum dei et ministrare mensis. Considerate ergo fratres viros ex vobis boni testimonii VII plenos spiritu sancto et sapientia quos constituamus super hoc opus. Nos vero orationi et ministerio verbi instantes erimus. Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum virum plenum fide et spiritu sancto, et Philippum et Procorum et Nicanorem et Timonem et Parmenam et Nicolaum advenam Antiochenum. Hos statuerunt ante conspectum apostolorum, et orantes imposuerunt eis manus. Et verbum dei crescebat et multiplicabatur numerus discipulorum in Ierusalem valde, multa etiam turba sacerdotum obediebat fidei. Stephanus autem plenus gratia et fortitudine faciebat prodigia et signa magna in populo. Surrexerunt autem quidam de sinagoga que appellatur Libertinorum et Cyrenensium et Alexandrinorum et eorum qui erant a Cilicia et Asia disputantes cum Stephano. Et non poterant resistere sapientie et spiritui qui loquebatur. Tunc summiserunt viros qui dicerent se audisse eum dicentem verba blasphemie in Moysen et deum. Commoverunt itaque plebem et seniores et scribas et concurrentes rapuerunt eum et adduxerunt in concilium. Et statuerunt testes falsos dicentes: Homo iste non cessat loqui verba adversus locum sanctum et legem. Audivimus enim eum dicentem quoniam Ihesus Nazarenus hic destruet locum istum et mutabit traditiones quas tradidit nobis Moyses. Et intuentes eum omnes qui sedebant in concilio viderunt faciem eius tamquam faciem angeli.

## VII

Dixit autem princeps sacerdotum: Si hec ita se habent? Qui ait: Viri fratres et patres audite. Deus glorie apparuit patri nostro Abraham cum esset in Mesopotamia priusquam moraretur in Charan, et dixit ad illum: Exi de terra tua et de cognatione tua et veni in terram quam monstravero tibi. Tunc exiit de terra Chaldeorum et habitavit in Charan. Et inde postquam mortuus est pater eius transtulit illum in terram istam in qua nunc vos habitatis. Et non dedit illi hereditatem in ea nec passum pedis, sed repromisit dare illi eam in possessionem et semini eius post ipsum cum non haberet filium. Locutus est autem ei deus quia erit semen eius accola in terra aliena et servituti eos subicient et male tractabunt eos annis quadringentis. Et gentem cui servierint iudicabo ego, dixit dominus, et post hec exibunt et servient mihi in loco isto. Et dedit illi testamentum circumcisionis, et sic genuit Isaac et circumcidit eum die octavo, et Isaac Iacob, et Iacob XII patriarchas. Et patriarche emulantes Ioseph vendiderunt in Egyptum, et erat deus cum eo, et eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius. Et dedit ei gratiam et sapientiam in conspectu Pharaonis regis Egypti, et constituit eum prepositum super Egyptum et super omnem domum suam. Venit autem fames in universam Egyptum et Chanaan et tribulatio magna, et non inveniebant cibos patres nostri. Cum audisset autem Iacob esse frumentum in Egypto, misit patres nostros primum. Et in secundo cognitus est Ioseph a fratribus suis, et manifestatum est Pharaoni genus eius. Mittens autem Ioseph accersivit Iacob patrem suum et omnem cognationem suam in animabus LXXV. Et descendit Iacob in Egyptum et defunctus est ipse et patres nostri. Et translati sunt in Sichem et positi sunt in sepulcro quod emit Abraham pretio argenti a filiis Emor filii Sichem. Cum appropinquaret autem tempus promissionis quam confessus erat deus Abrahe, crevit populus et multiplicatus est in Egypto, quoadusque surrexit alius rex in Egypto qui nesciebat Ioseph. Hic circumveniens genus nostrum afflixit patres nostros ut exponerent infantes suos ne vivificarentur. Eodem tempore natus est Moyses. Et fuit gratus

tribus mensibus in domo patris sui. Exposito autem illo in flumine sustulit eum filia pharaonis et nutrivit eum sibi in filium. Et eruditus est moyses omni sapientia egyptiorum et erat potens in verbis et operibus suis. Cum autem impleretur ei quadraginta annorum tempus ascendit in cor eius ut visitaret fratres suos filios israel. Et cum vidisset quendam iniuriam patientem vindicavit illum et fecit ultionem ei qui iniuriam sustinebat percusso egyptio. Existimabat autem intelligere fratres suos quoniam deus per manum ipsius daret salutem illis. At illi non intellexerunt. Sequenti vero die apparuit illis litigantibus et reconciliabat eos in pace dicens viri fratres estis ut quid nocetis alterutrum. Qui autem iniuriam faciebat proximo suo repulit eum dicens quis te constituit principem et iudicem super nos. Numquid interficere me tu vis quemadmodum interfecisti heri egyptium. Fugit autem moyses in verbo isto et factus est advena in terra madian ubi generavit duos filios. Et expletis annis quadraginta apparuit illi in deserto montis syna angelus in igne flamme rubi. Moyses autem videns admiratus est visum. Et accedente illo ut consideraret facta est ad eum vox domini dicens. Ego deus patrum tuorum deus abraham et ysaac et iacob. Tremefactus autem moyses non audebat considerare. Dixit autem illi dominus solve calciamentum pedum tuorum locus enim in quo stas terra sancta est. Videns vidi afflictionem populi mei qui est in egypto et gemitum eorum audivi et descendi liberare eos. Et nunc veni et mittam te in egyptum. Hunc moysen quem negaverunt dicentes quis te constituit principem et iudicem super nos hunc deus misit principem et redemptorem cum manu angeli qui apparuit illi in rubo. Hic eduxit illos faciens signa et prodigia in terra egypti et in rubro mari et in deserto annis quadraginta. Hic est moyses qui dixit filiis israel. Prophetam vobis suscitabit deus de fratribus vestris tamquam me ipsum audietis. Hic est qui fuit in ecclesia in solitudine cum angelo qui loquebatur ei in monte syna et cum patribus nostris qui accepit verba vite dare nobis. Cui noluerunt obedire patres nostri sed repulerunt et aversi sunt cordibus suis in egyptum dicentes ad aaron. Fac nobis deos qui precedant nos. Moyses enim hic qui eduxit nos de terra egypti nescimus quid factum sit ei. Et vitulum fecerunt in illis diebus et obtulerunt hostiam simulacro et letabantur in operibus manuum suarum. Convertit autem deus et tradidit illos servire militie celi sicut scriptum est in libro prophetarum. Numquid victimas aut hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto domus israel. Et suscepistis tabernaculum moloch et sidus dei vestri rempham figuras quas fecistis adorare eas. Et transferam vos trans babilonem. Tabernaculum testimonii fuit cum patribus nostris in deserto sicut disposuit deus loquens ad moysen ut faceret illud secundum formam quam viderat. Quod et induxerunt suscipientes patres nostri cum ihesu in possessionem gentium quas expulit deus a facie patrum nostrorum usque in diebus david qui invenit gratiam ante deum et petiit ut inveniret tabernaculum deo iacob. Salomon autem edificavit illi domum. Sed non excelsus in manufactis habitat sicut propheta dicit. Celum michi sedes est terra autem scabellum pedum meorum. Quam domum edificabitis michi dicit dominus aut quis locus requietionis mee. Nonne manus mea fecit hec omnia. Dura cervice et incircumcisis cordibus et auribus vos semper spiritui sancto resistitis sicut patres vestri et vos. Quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri et occiderunt eos qui prenuntiabant de adventu iusti cuius vos nunc proditores et homicide fuistis qui accepistis legem in dispositione angelorum et non custodistis. Audientes autem hec dissecabantur cordibus suis et stridebant dentibus in eum. Cum autem esset plenus spiritu sancto intendens in celum vidit gloriam dei et ihesum stantem a dextris dei et ait. Ecce video celos apertos et filium hominis stantem a dextris dei. Exclamantes autem voce magna continuerunt aures suas et impetum fecerunt unanimiter in eum. Et eicientes eum extra civitatem lapidabant. Et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis qui vocabatur saulus. Et lapidabant stephanum invocantem et dicentem. Domine ihesu suscipe spiritum meum. Positis autem genibus clamavit voce magna dicens domine ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset obdormivit in domino. Saulus autem erat consentiens neci eius.

VIII

Facta est autem in illo die persecutio magna in ecclesia que erat ierosolimis et omnes dispersi sunt per regiones iudee et samarie preter apostolos. Et sepelierunt autem stephanum viri timorati et fecerunt planctum magnum super illum. Saulus vero devastabat ecclesiam per domos intrans et trahens viros ac mulieres tradebat in custodiam. Igitur qui dispersi erant pertransiebant evangelizantes verbum dei. Philippus autem descendens in civitatem samarie predicabat illis christum. Intendebant autem turbe his que a philippo dicebantur unanimiter audientes et videntes signa que faciebat. Multi enim eorum qui habebant spiritus immundos clamantes voce magna exibant. Multi autem paralitici et claudi curati sunt. Factum est autem gaudium magnum in illa civitate. Vir autem quidam nomine symon qui ante fuerat in civitate magus seducens gentem samarie dicens esse se aliquem magnum cui auscultabant omnes a minimo usque ad maximum dicentes. Hic est virtus dei que vocatur magna.

attendebant autem eum propter quod multo tempore magicis artibus dementasset eos. Cum vero credidissent Philippo evangelizanti de regno dei in nomine Iesu Christi, baptizabantur viri ac mulieres. Tunc Symon et ipse credidit. Et cum baptizatus esset, adherebat Philippo. Videns etiam signa et virtutes maximas fieri, stupens admirabatur. Cum autem audissent apostoli qui erant Ierosolimis quia recepit Samaria verbum dei, miserunt ad illos Petrum et Iohannem. Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis ut acciperent spiritum sanctum. Nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine domini Iesu. Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant spiritum sanctum. Cum vidisset autem Symon quia per impositionem manus apostolorum daretur spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam dicens: Date et michi hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus, accipiat spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditione, quoniam donum dei existimasti pecunia possideri. Non est tibi pars neque sors in sermone isto. Cor enim tuum non est rectum coram deo. Penitentiam itaque age ab hac nequitia tua, et roga deum, si forte remittatur tibi hec cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis et obligatione iniquitatis video te esse. Respondens autem Symon dixit: Precamini vos pro me ad dominum, ut nichil veniat super me horum que dixistis. Et illi quidem testificati et locuti verbum domini redibant Ierosolimam, et multis regionibus Samaritanorum evangelizabant. Angelus autem domini locutus est ad Philippum dicens: Surge et vade contra meridianum, ad viam que descendit ab Ierusalem in Gazam; hec est deserta. Et surgens abiit. Et ecce vir Ethiops eunuchus potens Candacis regine Ethiopum, qui erat super omnes gazas eius, venerat adorare in Ierusalem, et revertebatur sedens super currum suum legensque prophetam Ysaiam. Dixit autem spiritus Philippo: Accede et adiunge te ad currum istum. Accurrens autem Philippus audivit illum legentem Ysaiam prophetam, et dixit: Putasne intelligis que legis? Qui ait: Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit michi? Rogavitque Philippum ut ascenderet et sederet secum. Locus autem scripture quem legebat erat hic: ·43· Tamquam ovis ad occisionem ductus est, et sicut agnus coram tondente se sine voce, sic non aperuit os suum. In humilitate iudicium eius sublatum est. Generationem eius quis enarrabit? Quoniam tolletur de terra vita eius. Respondens autem eunuchus Philippo dixit: Obsecro te, de quo propheta hoc dicit? De se an de alio aliquo? Aperiens autem Philippus os suum, et incipiens a scriptura ista, evangelizavit illi Iesum. Et dum irent per viam, venerunt ad quandam aquam, et ait eunuchus: Ecce aqua; quid prohibet me baptizari? Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait: Credo filium dei esse Iesum Christum. Et iussit stare currum. Et descenderunt uterque in aquam, Philippus et eunuchus, et baptizavit eum. Cum autem ascendissent de aqua, spiritus domini rapuit Philippum, et amplius non vidit eum eunuchus. Ibat enim per viam suam gaudens. Philippus autem inventus est in Azoto, et pertransiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cesaream.

Saulus autem adhuc spirans minarum et cedis in discipulos domini, accessit ad principem sacerdotum, et petiit ab eo epistolas in Damascum ad synagogas, ut si quos invenisset huius vie viros ac mulieres, vinctos perduceret in Ierusalem. Et cum iter faceret, contigit ut appropinquaret Damasco. Et subito circumfulsit eum lux de celo, et cadens in terram audivit vocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris? Qui dixit: Quis es, domine? Et ille: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et tremens ac stupens dixit: Domine, quid me vis facere? Et dominus ad eum: Surge et ingredere civitatem, et dicetur tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi qui comitabantur cum eo stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes. Surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis nichil videbat. Ad manus autem illum trahentes introduxerunt Damascum. Et erat tribus diebus non videns, et non manducavit neque bibit. Erat autem quidam discipulus Damasci nomine Ananias, et dixit ad illum in visu dominus: Anania. At ille ait: Ecce ego, domine. Et dominus ad illum: Surge et vade in vicum qui vocatur rectus, et quere in domo Iude Saulum nomine Tharsensem. Ecce enim orat. Et vidit virum Ananiam nomine introeuntem et imponentem sibi manus ut visum recipiat. Respondit autem Ananias: Domine, audivi a multis de viro hoc quanta mala fecerit sanctis tuis in Ierusalem. Et hic habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes qui invocant nomen tuum. Dixit autem ad eum dominus: Vade, quoniam vas electionis est michi iste, ut portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis Israel. Ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Et abiit Ananias et introivit in domum, et imponens ei manus dixit: Saule frater, dominus misit me Iesus, qui apparuit tibi in via qua veniebas, ut videas et implearis spiritu sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis eius tamquam squame, et visum recepit

surgens baptizatus est. Et cum accepisset ci-
bum confortatus est. Fuit autem cum discipulis
qui erant damasci per dies aliquot. Et continuo in
synagogis predicabat ihesum quoniam
hic est filius dei. Stupebant autem omnes qui audi-
ebant et dicebant. Nonne hic est qui expugna-
bat in ierusalem eos qui invocabant nomen istud. Et
huc ad hoc venit ut vinctos illos duceret ad
principes sacerdotum. Saulus autem multo
magis convalescebat et confundebat iudeos
qui habitabant damasci. affirmans quoniam hic
est christus. Cum autem implerentur dies multi, fe-
cerunt consilium iudei. ut eum interficerent.
Accipientes autem discipuli nocte per murum
dimiserunt eum. submittentes in sporta.
Cum autem venisset in ierusalem temptabat iun-
gere se discipulis. Et omnes timebant eum.
non credentes quod esset discipulus. Barnabas autem
apprehensum illum duxit ad apostolos. et narravit
illis quomodo in via vidisset dominum. et quia lo-
cutus esset ei. et quomodo in damasco fiducialiter e-
gerit in nomine ihesu. Et erat cum illis intrans
et exiens in ierusalem. et fiducialiter agens in no-
mine ihesu. Loquebatur quoque gentibus et disputa-
bat cum grecis. illi autem querebant occidere eum.
Quod cum cognovissent fratres deduxerunt eum ce-
saream et dimiserunt tharsum. Ec-
clesia quidem per totam iudeam et galileam et sa-
mariam habebat pacem. et edificabatur am-
bulans in timore domini. et consolatione
sancti spiritus replebatur. Factum est autem dum petrus per-
transiret universos. devenit ad sanctos qui ha-
bitabant lidde. Invenit ibi hominem quen-
dam nomine eneam ab annis octo iacen-
tem in grabatto. qui erat paraliticus. Et ait
illi petrus. Enea sanet te ihesus christus. surge.
et sterne tibi. Et continuo surrexit. Et vide-
runt eum omnes qui habitabant lidde et saronam. qui con-
versi sunt ad dominum. In ioppe autem erat quedam
discipula nomine tabita que interpretata dicitur dor-
cas. Hec erat plena operibus bonis et ele-
mosinis quas faciebat. Factum est autem in diebus
illis ut infirmata moreretur. Quam cum
lavissent. posuerunt eam in cenaculo. Cum
autem prope esset lidda ab ioppe. discipuli au-
dientes quia petrus esset in ea. miserunt duos vi-
ros ad eum rogantes. Ne pigriteris venire
usque ad nos. Exurgens autem petrus venit
cum illis. Et cum advenisset duxerunt eum in
cenaculum. Et circumsteterunt illum omnes vi-
due flentes et ostendentes tunicas et vestes
quas faciebat illis dorcas. Eiectis autem
omnibus foras petrus ponens genua oravit
et conversus ad corpus dixit. Tabita surge.
At illa aperuit oculos suos. et viso petro re-
sedit. Dans autem illi manum erexit eam. Et cum
vocasset sanctos et viduas assignavit eam vi-
vam. Notum autem factum est per universam
ioppen. et crediderunt multi in domino. Fac-
tum est autem ut dies multos moraretur in ioppe
apud symonem quendam coriarium.

X

Vir autem quidam erat in cesarea nomine cornelius
centurio cohortis que dicitur ytalica. religio-
sus ac timens deum cum omni domo sua. fa-
ciens elemosinas multas plebi. et deprecans
deum semper. Vidit in visu manifeste quasi ho-
ra nona diei angelum dei introeuntem
ad se et dicentem sibi. Corneli. At ille
intuens eum timore correptus dixit.
Quid est domine? Dixit autem illi. Orationes
tue et elemosine tue ascenderunt in memori-
am in conspectu dei. Et nunc mitte viros in io-
ppen et accersi symonem quendam qui cognomi-
natur petrus. Hic hospitatur apud symo-
nem quendam coriarium. cuius est domus
iuxta mare. Hic dicet tibi quid te oporteat
facere. Et cum discessisset angelus qui loque-
batur illi. vocavit duos domesticos su-
os et militem metuentem dominum ex his qui
illi parebant. Quibus cum narrasset omnia
misit illos in ioppen. Postera autem die iter
illis facientibus. et appropinquantibus civitati. a-
scendit petrus in superiora domus ut oraret
circa horam sextam. Et cum esuriret voluit
gustare. Parantibus autem illis cecidit super eum
mentis excessus. et vidit celum apertum et descen-
dens vas quoddam velud linteum magnum quatu-
or initiis submitti de celo in terram. in quo e-
rant omnia quadrupedia et serpentia terre et volati-
lia celi. Et facta est vox ad eum dicens. Surge
petre occide et manduca. Ait autem petrus.
Absit domine quia numquam manducavi omne
commune et immundum. Et vox iterum secundo ad eum.
Que deus purificavit tu ne commune dixeris. Hoc
autem factum est per ter. Et statim receptum est vas in
celum. Et dum intra se hesitaret petrus quid-
nam esset visio quam vidisset. ecce viri qui
missi erant a cornelio inquirentes domum symo-
nis astiterunt ad ianuam. Et cum vocassent in-
terrogabant si symon qui cognominatur pe-
trus illic haberet hospitium. Petro autem cogitan-
te de visione. dixit spiritus. Ecce viri tres querunt
te. Surge itaque et descende et vade cum eis ni-
chil dubitans. quia ego misi illos. Descendens autem
petrus ad viros dixit. Ecce ego sum quem que-
ritis. Que causa est propter quam venistis? Qui dixe-
runt. Cornelius centurio vir iustus et ti-
mens deum. et testimonium habens ab univer-
sa gente iudeorum. responsum accepit ab an-
gelo sancto accersire te in domum suam et audi-

[illegible]

[illegible]

re illa abs te. Introducens ergo eos recepit hospitio. Sequenti autem die surgens profectus est cum illis. Et quidam ex fratribus ab Ioppe comitati sunt eum. Altera autem die introivit Caesaream. Cornelius vero expectabat illos, convocatis cognatis suis et necessariis amicis. Et factum est cum introisset Petrus, obvius venit ei Cornelius, et procidens ad pedes eius adoravit eum. Petrus vero elevavit eum dicens: Surge, et ego ipse homo sum. Et loquens cum illo intravit, et invenit multos qui convenerant. Dixitque ad illos: Vos scitis quomodo abominatum sit viro Iudaeo coniungi aut accedere ad alienigenam; sed mihi ostendit Deus neminem communem aut immundum dicere hominem. Propter quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo ergo quam ob causam accersistis me. Et Cornelius ait: A nudius quarta die usque in hanc horam orans eram hora nona in domo mea, et ecce vir stetit ante me in veste candida, et ait: Corneli, exaudita est oratio tua, et eleemosynae tuae commemoratae sunt in conspectu Dei. Mitte ergo in Ioppen, et accersi Simonem qui cognominatur Petrus; hic hospitatur in domo Simonis coriarii iuxta mare. Hic cum venerit loquetur tibi. Confestim igitur misi ad te, et tu bene fecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus audire omnia quaecumque tibi praecepta sunt a Domino. Aperiens autem Petrus os suum dixit: In veritate comperi quia non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente qui timet eum et operatur iustitiam, acceptus est illi. Verbum misit filiis Israel, annuntians pacem per Iesum Christum: hic est omnium Dominus. Vos scitis quod factum est verbum per universam Iudaeam, incipiens enim a Galilaea post baptismum quod praedicavit Iohannes, Iesum a Nazareth, quomodo unxit eum Deus Spiritu Sancto et virtute, qui pertransiit benefaciendo et sanando omnes oppressos a diabolo, quoniam Deus erat cum illo. Et nos testes sumus omnium quae fecit in regione Iudaeorum et Hierusalem, quem occiderunt suspendentes in ligno. Hunc Deus suscitavit tertia die, et dedit eum manifestum fieri, non omni populo sed testibus praeordinatis a Deo, nobis qui manducavimus et bibimus cum illo postquam resurrexit a mortuis. Et praecepit nobis praedicare populo, et testificari quia ipse est qui constitutus est a Deo iudex vivorum et mortuorum. Huic omnes prophetae testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum. Adhuc loquente Petro verba haec, cecidit Spiritus Sanctus super omnes qui audiebant verbum. Et obstupuerunt ex circumcisione fideles qui venerant cum Petro, quia et in nationes gratia Spiritus Sancti effusa est. Audiebant enim illos loquentes linguis et magnificantes Deum. Tunc respondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere potest ut non baptizentur hi qui Spiritum Sanctum acceperunt sicut et nos? Et iussit eos in nomine Domini Iesu Christi baptizari. Tunc rogaverunt eum ut maneret apud eos aliquot diebus.

XI

Audierunt autem apostoli et fratres qui erant in Iudaea quoniam et gentes receperunt verbum Dei. Cum autem ascendisset Petrus Hierosolymam, disceptabant adversus illum qui erant ex circumcisione, dicentes: Quare introisti ad viros praeputium habentes, et manducasti cum illis? Incipiens autem Petrus exponebat illis ex ordine dicens: Ego eram in civitate Ioppe orans, et vidi in excessu mentis visionem, descendens vas quoddam velut linteum magnum quattuor initiis submitti de caelo, et venit usque ad me. In quod intuens considerabam, et vidi quadrupedia terrae et bestias et reptilia et volatilia caeli. Audivi autem et vocem dicentem mihi: Surgens Petre, occide et manduca. Dixi autem: Nequaquam, Domine, quia commune aut immundum numquam introivit in os meum. Respondit autem vox secundo de caelo: Quae Deus mundavit, tu ne commune dixeris. Hoc autem factum est per ter, et recepta sunt rursum omnia in caelum. Et ecce viri tres confestim astiterunt in domo in qua eram, missi a Caesarea ad me. Dixit autem Spiritus mihi ut irem cum illis nihil haesitans. Venerunt autem mecum et sex fratres isti, et ingressi sumus in domum viri. Narravit autem nobis quomodo vidisset angelum in domo sua stantem et dicentem sibi: Mitte in Ioppen, et accersi Simonem qui cognominatur Petrus, qui loquetur tibi verba in quibus salvus eris tu et universa domus tua. Cum autem coepissem loqui, cecidit Spiritus Sanctus super eos sicut et in nos in initio. Recordatus sum autem verbi Domini sicut dicebat: Iohannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu Sancto. Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus sicut et nobis qui credidimus in Dominum Iesum Christum, ego quis eram qui possem prohibere Deum? His auditis tacuerunt, et glorificaverunt Deum dicentes: Ergo et gentibus Deus paenitentiam ad vitam dedit. Et illi quidem qui dispersi fuerant a tribulatione quae facta fuerat sub Stephano, perambulaverunt usque Phoenicen et Cyprum et Antiochiam, nemini loquentes verbum nisi solis Iudaeis. Erant autem quidam ex eis viri Cyprii et Cyrenaei, qui cum introissent Antiochiam loquebantur et ad Graecos, annuntiantes Dominum Iesum. Et erat manus Domini cum eis, multusque numerus credentium conversus est ad Dominum. Pervenit autem sermo ad aures ecclesiae quae erat

ierosolimis super istis et miserunt barnaban usque antiochiam. Qui cum venisset et vidisset gratiam dei, gavisus est, et hortabatur omnes in proposito cordis permanere in domino. Quia erat vir bonus et plenus spiritu sancto et fide. Et apposita est turba multa domino. Profectus est autem tharsum ut quereret saulum. Quem cum invenisset, perduxit antiochiam. Et annum totum conversati sunt in ecclesia, et docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primum antiochie discipuli christiani. In his autem diebus supervenerunt ab ierosolimis prophete antiochiam. Et surgens unus ex eis nomine agabus, significabat per spiritum famem magnam futuram in universo orbe terrarum, que facta est sub claudio. Discipuli autem prout quis habebat, proposuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in iudea fratribus. Quod et fecerunt mittentes ad seniores per manus barnabe et sauli.

XII

Eodem autem tempore misit herodes rex manus ut affligeret quosdam de ecclesia. Occidit autem iacobum fratrem iohannis gladio. Videns autem quia placeret iudeis, apposuit apprehendere et petrum. Erant autem dies azimorum. Quem cum apprehendisset, misit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militum custodiendum, volens post pascha producere eum populo. Et petrus quidem servabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab ecclesia ad deum pro eo. Cum autem producturus eum esset herodes, in ipsa nocte erat petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus. Et custodes ante hostium custodiebant carcerem. Et ecce angelus domini astitit, et lumen refulsit in habitaculo carceris. Percussoque latere petri, excitavit eum dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catene de manibus eius. Dixit autem angelus ad eum: Precingere et calcia te caligas tuas. Et fecit sic. Et ait illi: Circumda tibi vestimentum tuum et sequere me. Et exiens sequebatur eum, et nesciebat quia verum est quod fiebat per angelum. Estimabat autem se visum videre. Transeuntes autem primam et secundam custodiam, venerunt ad portam ferream que ducit ad civitatem, que ultro aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum unum, et continuo discessit angelus ab eo. Et petrus ad se reversus dixit: Nunc scio vere quia dominus misit angelum suum et eripuit me de manu herodis et de omni expectatione plebis iudeorum. Consideransque venit ad domum marie matris iohannis, qui cognominatus est marcus, ubi erant multi congregati et orantes. Pulsante autem eo hostium ianue, processit puella ad audiendum nomine rhode. Et ut cognovit vocem petri, pre gaudio non aperuit ianuam, sed intro currens nuntiavit stare petrum ante ianuam. At illi dixerunt ad eam: Insanis. Illa autem affirmabat sic se habere. Illi autem dicebant: Angelus eius est. Petrus autem perseverabat pulsans. Cum autem aperuissent hostium, viderunt eum et obstupuerunt. Annuens autem eis manu ut tacerent, narravit quomodo dominus eduxisset eum de carcere, dixitque: Nuntiate iacobo et fratribus hec. Et egressus abiit in alium locum. Facta autem die erat non parva perturbatio inter milites, quidnam de petro factum esset. Herodes autem cum requisisset eum et non invenisset, inquisitione facta custodibus iussit eos duci. Descendensque a iudea in cesaream, ibi commoratus est. Erat autem iratus tyriis et sidoniis. At illi unanimes venerunt ad eum, et persuaso blasto qui erat super cubiculum regis, postulabant pacem, eo quod alerentur regiones eorum ab illo. Statuto autem die herodes indutus veste regia, sedit pro tribunali et contionabatur ad eos. Populus autem acclamabat: Dei voces et non hominis. Confestim autem percussit eum angelus domini, eo quod non dedisset honorem deo, et consumptus a vermibus expiravit. Verbum autem domini crescebat et multiplicabatur. Barnabas autem et saulus reversi sunt ab ierosolimis expleto ministerio, assumpto iohanne qui cognominatus est marcus.

XIII

Erant autem in ecclesia que erat antiochie prophete et doctores, in quibus barnabas et simon qui vocabatur niger, et lucius cyrenensis, et manaen qui erat herodis tetrarche collactaneus, et saulus. Ministrantibus autem illis domino et ieiunantibus, dixit eis spiritus sanctus: Separate michi barnabam et saulum in opus ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes et orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos. Et ipsi quidem missi a spiritu sancto abierunt seleuciam, et inde navigaverunt cyprum. Et cum venissent salaminam, predicabant verbum dei in synagogis iudeorum. Habebant autem et iohannem in ministerio. Et cum perambulassent universam insulam usque paphum, invenerunt quendam virum magum pseudoprophetam iudeum, cui nomen erat bariesu, qui erat cum proconsule sergio paulo viro prudente. Hic accersitis barnaba et paulo, desiderabat audire verbum dei. Resistebat autem illis elimas magus, sic enim interpretatur nomen eius, querens avertere proconsulem a fide. Saulus autem qui et paulus, repletus

[illegible marginal note]

spiritu sancto intuens in eum dixit. O plene
omni dolo et omni fallacia fili diaboli
inimice omnis iustitie, non desinis
subvertere vias domini rectas. Et nunc
ecce manus domini super te, et eris ce-
cus non videns solem usque ad tempus.
Et confestim cecidit in eum caligo et te-
nebre. et circuiens querebat qui ei
manum daret. Tunc proconsul cum vidis-
set factum, credidit, admirans super
doctrinam domini. Et cum a papho navi-
gassent paulus et qui cum eo erant, venerunt
pergen pamphilie. Iohannes autem disce-
dens ab eis, reversus est ierosolimam. Illi vero
pertranseuntes pergen, venerunt antiochi-
am pisidie. et ingressi synagogam die sabba-
torum sederunt. Post lectionem autem
legis et prophetarum, miserunt principes synago-
ge ad eos dicentes. Viri fratres si quis est
in vobis sermo exortationis ad plebem, di-
cite. Surgens autem paulus et manu si-
lentium indicens, ait. Viri israelite et qui ti-
metis deum audite. Deus plebis israel e-
legit patres nostros et plebem exaltavit cum
essent incole in terra egypti, et in brachio
excelso eduxit eos ex ea. et per .xl. annorum tem-
pus mores eorum sustinuit in deserto. et destru-
ens gentes septem in terra chanaan, sorte
distribuit eis terram eorum quasi post qua-
dringentos et quinquaginta annos. Et
post hec dedit iudices usque ad samuelem
Re. 8. prophetam. Et exinde postulaverunt regem, et
dedit illis deus saul filium cis virum de tri-
bu beniamin, annis .xl. et amoto illo, susci-
tavit illis david regem. cui testimonium
Re. 13. perhibens dixit. Inveni david filium iesse, vi-
rum secundum cor meum, qui faciet omnes volunta-
tes meas. Huius deus ex semine secundum promis-
sionem eduxit israel salvatorem ihesum. predi-
cante iohanne ante faciem adventus eius baptis-
mum penitentie omni populo israel. Cum impleret
autem iohannes cursum suum, dicebat. Quem
me arbitramini esse non sum ego. Sed ecce
venit post me cuius non sum dignus
calciamentum pedum solvere. Viri fratres filii generis
abraham, et qui in vobis timent deum, vobis
verbum salutis huius missum est. Qui enim ha-
bitabant ierusalem et principes eius, hunc igno-
rantes et voces prophetarum que per omne sabbatum
leguntur, iudicantes impleverunt. et nullam
causam mortis invenientes in eum, petie-
runt a pilato ut interficerent eum. Cumque
consummassent omnia que de eo scripta erant,
deponentes eum de ligno, posuerunt eum
in monumento. Deus vero suscitavit eum

a mortuis tertia die. Qui visus est per
dies multos his qui simul ascenderant
cum eo de galilea in ierusalem, qui usque
nunc testes eius sunt ad plebem. Et nos vobis
annuntiamus eam que ad patres nostros re-
promissio facta est. quoniam hanc deus adimple-
vit filiis nostris resuscitans ihesum. sicut et
in psalmo secundo scriptum est. Filius me-
us es tu, ego hodie genui te. Quod autem suscita-
vit eum a mortuis, amplius iam non reversurum
in corruptionem, ita dixit. Quia dabo vobis
sancta david fidelia. Ideoque et alias dicit. Non dabis
sanctum tuum videre corruptionem. David enim in sua
generatione cum administrasset, voluntati
dei dormivit, et appositus est ad patres suos, et vi-
dit corruptionem. Quem vero deus suscitavit,
non vidit corruptionem. Notum igitur sit vo-
bis fratres, quia per hunc vobis remissio peccatorum an-
nuntiatur ab omnibus, quibus non potuistis in lege
moysi iustificari. In hoc omnis qui credit
iustificatur. Videte ergo ne superveniat vo-
bis quod dictum est in prophetis. Videte contemptores et ad-
miramini et disperdimini, quia opus operor ego in di-
ebus vestris, opus quod non credetis si quis enarra-
verit vobis. Exeuntibus autem illis rogabant ut
sequenti sabbato loquerentur sibi verba hec. Cumque
dimissa esset synagoga, secuti sunt multi iu-
deorum et colentium advenarum, paulum et bar-
nabam. Qui loquentes suadebant eis ut per-
manerent in gratia dei. Sequenti vero sabbato, pe-
ne universa civitas convenit audire verbum domini.
Videntes autem turbas iudei, repleti sunt zelo
et contradicebant his que a paulo dicebantur, blasphe-
mantes. Tunc constanter paulus et barnabas dixerunt.
Vobis oportebat primum loqui verbum dei. sed quoniam
repellitis illud et indignos vos iudicatis eter-
ne vite, ecce convertimur ad gentes. Sic enim precepit no-
bis dominus. Posui te in lumen gentibus, ut sis in salutem
usque ad extremum terre. Audientes autem gentes, gavi-
se sunt et glorificabant verbum domini et credide-
runt quotquot erant preordinati ad vitam eternam.
Disseminabatur autem verbum domini per univer-
sam regionem. Iudei autem concitaverunt reli-
giosas mulieres et honestas et primos civitatis
et excitaverunt persecutionem in paulum et bar-
nabam et eiecerunt eos de finibus suis. At illi
excusso pulvere pedum in eos, vene-
runt iconium. Discipuli quoque replebantur gaudio et spiritu
sancto. Factum est autem iconii ut simul introi- XIIII
rent in synagogam iudeorum et loquerentur ita ut
crederet iudeorum et grecorum copiosa multitu-
do. Qui vero increduli fuerunt iudei, susci-
taverunt et ad iracundiam concitaverunt animas gen-
tium adversus fratres. Dominus autem dedit pa-
cem. [illegible]

aliter agentes in domino testimonium perhibente verbo gratie sue, dante signa et prodigia fieri per manus eorum. Divisa est autem multitudo civitatis. Et quidam quidem erant cum iudeis, quidam vero cum apostolis. Cum autem factus esset impetus gentilium et iudeorum cum principibus suis, ut contumeliis afficerent et lapidarent eos, intelligentes confugerunt ad civitates lycaonie lystram et derben, et universam in circuitu regionem, et ibi evangelizantes erant. Et quidam vir lystris infirmus pedibus sedebat, claudus ex utero matris sue, qui numquam ambulaverat. Hic audivit paulum loquentem. Qui intuitus eum et videns quia haberet fidem ut salvus fieret, dixit magna voce: Surge super pedes tuos rectus. Et exilivit et ambulabat. Turbe autem cum vidissent quod fecerat paulus, levaverunt vocem suam lycaonice dicentes: Dii similes facti hominibus descenderunt ad nos. Et vocabant barnabam iovem, paulum vero mercurium, quoniam ipse erat dux verbi. Sacerdos quoque iovis qui erat ante civitatem, tauros et coronas ante ianuas afferens, cum populis volebat sacrificare. Quod ubi audierunt apostoli barnabas et paulus, conscissis tunicis suis, exilierunt in turbas clamantes et dicentes: Viri quid hec facitis? Et nos mortales sumus, similes vobis homines, annuntiantes vobis ab his vanis converti ad deum vivum, qui fecit celum et terram et mare et omnia que in eis sunt, qui in preteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas. Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit benefaciens de celo, dans pluvias et tempora fructifera, implens cibo et letitia corda nostra. Et hec dicentes vix sedaverunt turbas ne sibi immolarent. Supervenerunt autem quidam ab antiochia et yconio iudei, et persuasis turbis lapidantesque paulum traxerunt extra civitatem, existimantes eum mortuum esse. Circumdantibus autem eum discipulis, surgens intravit civitatem. Et postera die profectus est cum barnaba in derben. Cumque evangelizassent civitati illi et docuissent multos, reversi sunt lystram et yconium et antiochiam, confirmantes animas discipulorum, exhortantesque ut permanerent in fide, et quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum dei. Et cum constituissent illis per singulas ecclesias presbyteros et orassent cum ieiunationibus, commendaverunt eos domino in quem crediderunt. Transeuntesque pisidiam venerunt in pamphiliam. Et loquentes verbum domini in pergen descenderunt in attaliam. Et inde navigaverunt antiochiam, unde erant traditi gratie dei in opus quod compleverunt. Cum autem venissent et congregassent ecclesiam, retulerunt quanta fecisset deus cum illis, et quia aperuisset gentibus hostium fidei.

Morati sunt autem non modicum tempus cum discipulis.

XV

Et quidam descendentes de iudea docebant fratres: Quia nisi circumcidamini secundum morem moysi, non potestis salvari. Facta ergo seditione non minima paulo et barnabe adversus illos, statuerunt ut ascenderent paulus et barnabas et quidam alii ex aliis ad apostolos et presbyteros in ierusalem super hac questione. Illi ergo deducti ab ecclesia pertransibant phenicem et samariam, narrantes conversionem gentium, et faciebant gaudium magnum omnibus fratribus. Cum autem venissent ierosolimam, suscepti sunt ab ecclesia et ab apostolis et senioribus, annuntiantes quanta deus fecisset cum illis. Surrexerunt autem quidam de heresi phariseorum qui crediderunt, dicentes: Quia oportet circumcidi eos, precipere quoque servare legem moysi. Conveneruntque apostoli et seniores videre de verbo hoc. Cum autem magna conquisitio fieret, surgens petrus dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus deus in nobis elegit per os meum audire gentes verbum evangelii et credere. Et qui novit corda deus testimonium perhibuit, dans illis spiritum sanctum sicut et nobis, et nichil discrevit inter nos et illos, fide purificans corda eorum. Nunc ergo quid temptatis deum imponere iugum super cervicem discipulorum, quod neque patres nostri neque nos portare potuimus? Sed per gratiam domini nostri ihesu christi credimus salvari, quemadmodum et illi. Tacuit autem omnis multitudo. Et audiebant barnabam et paulum narrantes quanta fecisset deus signa et prodigia in gentibus per eos. Et postquam tacuerunt, respondit iacobus dicens: Viri fratres, audite me. Symon narravit quemadmodum primum deus visitavit sumere ex gentibus populum nomini suo. Et huic concordant verba prophetarum, sicut scriptum est: Post hec revertar et reedificabo tabernaculum david quod decidit, et diruta eius reedificabo, et erigam illud, ut requirant ceteri hominum dominum, et omnes gentes super quas invocatum est nomen meum, dicit dominus faciens hec. Notum a seculo est domino opus suum. Propter quod ego iudico non inquietari eos qui ex gentibus convertuntur ad deum, sed scribere ad eos ut abstineant se a contaminationibus simulacrorum et fornicatione et suffocatis et sanguine. Moyses enim a temporibus antiquis habet in singulis civitatibus qui eum predicent in synagogis, ubi per omne sabbatum legitur. Tunc placuit apostolis et senioribus cum omni ecclesia eligere viros ex eis et mittere antiochiam cum paulo et barnaba, iudam qui cognominabatur barsabas, et silam, viros primos in fratribus, scribentes per manus eorum epistolam continentem hec: Apostoli et seniores

Amos ix.

XV

fratribus his qui sunt Antiochie et Syrie et Cilicie fratribus ex gentibus salutem. Quoniam audivimus quia quidam ex nobis exeuntes turbaverunt vos verbis evertentes animas vestras quibus non mandavimus, placuit nobis collectis in unum eligere viros et mittere ad vos cum carissimis nostris Barnaba et Paulo, hominibus qui tradiderunt animas suas pro nomine domini nostri Ihesu Christi. Misimus ergo Iudam et Silam qui et ipsi vobis verbis referent eadem. Visum est enim Spiritui sancto et nobis nichil ultra imponere vobis oneris quam hec necessaria: ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum et sanguine et suffocato et fornicatione, a quibus custodientes vos bene agetis. Valete. Illi igitur dimissi descenderunt Antiochiam et congregata multitudine tradiderunt epistolam. Quam cum legissent gavisi sunt super consolatione. Iudas autem et Silas et ipsi cum essent prophete verbo plurimo consolati sunt fratres et confirmaverunt. Facto autem ibi aliquanto tempore dimissi sunt cum pace a fratribus ad eos qui miserant illos. Visum est autem Sile ibi remanere; Iudas autem solus abiit Ierusalem. Paulus autem et Barnabas demorabantur Antiochie docentes et evangelizantes cum aliis pluribus verbum domini. Post aliquot autem dies dixit ad Barnabam Paulus: Revertentes visitemus fratres per universas civitates in quibus predicavimus verbum domini, quomodo se habeant. Barnabas autem volebat assumere et secum Iohannem qui cognominatur Marcus. Paulus autem rogabat eum ut qui discessisset ab eis de Pamphilia et non isset cum eis in opus, non debere recipi eum. Facta est autem dissensio ita ut discederent ab invicem, et Barnabas quidem assumpto Marco navigaret Cyprum. Paulus vero electo Syla profectus est traditus gratie dei a fratribus. Perambulabat autem Syriam et Ciliciam confirmans ecclesias, precipiens custodire precepta apostolorum et seniorum. Pervenit autem in Derben et Listram.

XVI

Et ecce discipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris Iudee fidelis, patre gentili. Huic testimonium bonum reddebant qui in Listris erant et Yconio fratres. Hunc voluit Paulus secum proficisci, et assumens circumcidit eum propter Iudeos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quod pater eius gentilis esset. Cum autem pertransirent civitates, tradebant eis custodire dogmata que erant decreta ab apostolis et senioribus qui erant Ierosolimis. Et ecclesie quidem confirmabantur fide et abundabant numero cotidie. Transeuntes autem Frigiam et Galatie regionem vetiti sunt a Spiritu sancto loqui verbum in Asia. Cum venissent autem in Misiam temptabant ire in Bithiniam, et non permisit eos Spiritus Ihesu. Cum autem pertransissent Misiam descenderunt Troadem. Et visio per noctem Paulo ostensa est: vir Macedo quidam erat stans et deprecans eum et dicens: Transiens in Macedoniam adiuva nos. Ut autem visum vidit, statim quesivimus proficisci in Macedoniam, certi facti quod vocasset nos deus evangelizare eis. Navigantes autem a Troade recto cursu venimus Samotraciam, et sequenti die Neapolim, et inde Philippis, que est prima partis Macedonie civitas colonia. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot conferentes. Die autem sabbatorum egressi sumus foras portam iuxta flumen, ubi videbatur oratio esse, et sedentes loquebamur mulieribus que convenerant. Et quedam mulier nomine Lidia purpuraria civitatis Thiatirenorum colens deum audivit, cuius dominus aperuit cor intendere his que dicebantur a Paulo. Cum autem baptizata esset et domus eius, deprecata est dicens: Si iudicastis me fidelem domino esse, introite in domum meam et manete. Et coegit nos. Factum est autem euntibus nobis ad orationem puellam quandam habentem spiritum phitonem obviare nobis, que questum magnum prestabat dominis suis divinando. Hec subsecuta Paulum et nos clamabat dicens: Isti homines servi dei excelsi sunt, qui annuntiant vobis viam salutis. Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus et conversus spiritui dixit: Precipio tibi in nomine Ihesu Christi exire ab ea. Et exiit eadem hora. Videntes autem domini eius quia exivit spes questus eorum, apprehendentes Paulum et Silam perduxerunt in forum ad principes, et offerentes eos magistratibus dixerunt: Hii homines conturbant civitatem nostram cum sint Iudei, et annuntiant morem quem non licet nobis suscipere neque facere cum simus Romani. Et concurrit plebs adversus eos, et magistratus scissis tunicis eorum iusserunt virgis cedi. Et cum multas plagas eis imposuissent, miserunt eos in carcerem, precipientes custodi ut diligenter custodiret eos. Qui cum tale preceptum accepisset, misit eos in interiorem carcerem et pedes eorum strinxit ligno. Media autem nocte Paulus et Silas adorantes laudabant deum, et audiebant eos qui in custodia erant. Subito vero terremotus factus est magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia, et universorum vincula soluta sunt. Expergefactus autem custos carceris et videns ianuas apertas carceris, evaginato gladio volebat se interficere, estimans fugisse vinctos. Clamavit autem Paulus voce magna dicens: Nichil tibi mali feceris, universi enim hic sumus. Petitoque lumine introgressus est, et tremefactus procidit Paulo et Sile, et producens eos foras ait

ait. Domini quid me oportet facere ut salvus fiam? At illi dixerunt. Crede in dominum Iesum et salvus eris tu et domus tua. Et locuti sunt ei verbum domini cum omnibus qui erant in domo eius. Et tollens eos in illa hora noctis lavit plagas eorum et baptizatus est ipse et omnis domus eius continuo. Cumque perduxisset eos in domum suam apposuit eis mensam. et laetatus est cum omni domo sua credens deo. Et cum dies factus esset, miserunt magistratus lictores dicentes. Dimitte homines illos. Nuntiavit autem custos carceris verba haec paulo. quia miserunt magistratus ut dimittamini. Nunc igitur exeuntes ite in pace. Paulus autem dixit eis. Caesos nos publice indemnatos homines romanos miserunt in carcerem. et nunc occulte nos eiciunt. Non ita, sed veniant et ipsi nos eiciant. Nuntiaverunt autem magistratibus lictores verba haec. Timueruntque audito quod romani essent. Et venientes deprecati sunt eos. et educentes rogabant ut egrederentur de urbe. Exeuntes autem de carcere introierunt ad lydiam. et visis fratribus consolati sunt eos et profecti sunt.

Cum autem perambulassent amphipolim et apolloniam, venerunt thessalonicam ubi erat synagoga iudaeorum. Secundum consuetudinem autem paulus introivit ad eos. et per sabbata tria disserebat eis de scripturis adaperiens et insinuans quia christum oportuit pati. et resurgere a mortuis. et quia hic est iesus christus quem ego annuntio vobis. Et quidam ex eis crediderunt et adiuncti sunt paulo et sile. et de colentibus gentilibusque multitudo magna. et mulieres nobiles non paucae. Zelantes autem iudaei assumentesque de vulgo viros quosdam malos et turba facta concitaverunt civitatem. Et assistentes domui iasonis quaerebant eos producere in populum. Et cum non invenissent eos, trahebant iasonem et quosdam fratres ad principes civitatis clamantes quoniam hi qui urbem concitant et huc venerunt, quos suscepit iason. Et hi omnes contra decreta caesaris faciunt regem alium dicentes esse iesum. Concitaverunt autem plebem et principes civitatis audientes haec. Et accepta satisfactione a iasone et a ceteris dimiserunt eos. Fratres vero confestim per noctem dimiserunt paulum et silam in beroeam. qui cum advenissent in synagogam iudaeorum introierunt. Hi autem erant nobiliores eorum qui sunt thessalonicae. qui susceperunt verbum cum omni aviditate, cotidie scrutantes scripturas si haec ita se haberent. Et multi quidem crediderunt ex eis. et gentilium mulierum honestarum et viri non pauci. Cum autem cognovissent in thessalonica iudaei quia et beroeae praedicatum est a paulo verbum dei, venerunt et illuc commoventes et turbantes multitudinem. Statimque tunc paulum dimiserunt fratres ut iret usque ad mare. Silas autem et timotheus remanserunt ibi. Qui autem deducebant paulum, perduxerunt eum usque athenas. Et accepto mandato ab eo ad silam et timotheum ut quam celeriter venirent ad illum profecti sunt. Paulus autem cum athenis eos exspectaret, incitabatur spiritus eius in ipso videns idololatriae deditam civitatem. Disputabat igitur in synagoga cum iudaeis et colentibus et in foro per omnes dies ad eos qui aderant. Quidam autem epicurei et stoici philosophi disserebant cum eo. Et quidam dicebant. Quid vult seminiverbius hic dicere? Alii vero dicebant. Novorum daemoniorum videtur annuntiator esse, quia iesum et resurrectionem annuntiabat eis. Et apprehensum eum ad areopagum duxerunt dicentes. Non possumus scire quae est haec nova quae a te dicitur doctrina? Nova enim quaedam infers auribus nostris. Volumus ergo scire quidnam velint haec esse. Athenienses autem omnes et advenae hospites ad nihil aliud vacabant nisi aut dicere aut audire aliquid novi. Stans autem paulus in medio areopagi ait. Viri athenienses per omnia quasi superstitiosiores vos video. Praeteriens enim et videns simulacra vestra, inveni et aram in qua scriptum erat. Ignoto deo. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis. Deus qui fecit mundum et omnia quae in eo sunt. hic caeli et terrae cum sit dominus, non in manufactis templis habitat, nec manibus humanis colitur indigens aliquo, cum ipse det omnibus vitam et inspirationem et omnia. Fecitque ex uno omne genus hominum inhabitare super universam faciem terrae definiens statuta tempora et terminos habitationis eorum quaerere deum si forte attrectent eum aut inveniant. quamvis non longe sit ab unoquoque nostrum. In ipso enim vivimus et movemur et sumus. sicut et quidam vestrorum poetarum dixerunt. Ipsius enim et genus sumus. Genus ergo cum simus dei, non debemus aestimare auro aut argento aut lapidi sculpturae artis et cogitationis hominis divinum esse simile. Et tempora quidem huius ignorantiae despiciens deus, nunc annuntiat hominibus ut omnes ubique paenitentiam agant. eo quod statuit diem in qua iudicaturus est orbem in aequitate in viro in quo statuit, fidem praebens omnibus suscitans eum a mortuis. Cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant. quidam vero dixerunt. Audiemus te de hoc iterum. Sic paulus exivit de medio eorum. Quidam vero viri adhaerentes ei crediderunt. in quibus et dionysius areopagita. et mulier nomine damaris. et alii cum eis.

XVIII

[illegible]

Post haec egressus ab Athenis venit Corinthum. Et inveniens quendam Iudaeum nomine Aquilam Ponticum genere qui nuper venerat ab Italia, et Priscillam uxorem eius, eo quod praecepisset Claudius discedere omnes Iudaeos a Roma, accessit ad eos. Et quia eiusdem erat artis manebat apud eos et operabatur. Erant autem scenofactoriae artis. Cum venissent autem de Macedonia Silas et Timotheus, disputabat Paulus in synagoga per omne sabbatum interponens nomen domini Iesu, et suadebat Iudaeis et Graecis, instabat verbo testificans Iudaeis esse Christum Iesum. Contradicentibus autem eis et blasphemantibus, excutiens vestimenta sua Paulus dixit ad eos: Sanguis vester super caput vestrum, mundus ego; ex hoc ad gentes vadam. Et migrans inde intravit in domum cuiusdam nomine Titi Iusti colentis Deum, cuius domus erat coniuncta synagogae. Crispus autem archisynagogus credidit domino cum omni domo sua. Et multi Corinthiorum audientes credebant et baptizabantur. Dixit autem dominus nocte per visionem Paulo: Noli timere, sed loquere et ne taceas, propter quod ego sum tecum, et nemo apponetur ut noceat tibi, quoniam populus est mihi multus in hac civitate. Sedit autem ibi annum et sex menses docens apud eos verbum Dei. Gallione autem proconsule Achaiae insurrexerunt uno animo Iudaei in Paulum, et adduxerunt eum ad tribunal dicentes: Quia contra legem hic persuadet hominibus colere Deum. Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Iudaeos: Si quidem esset iniquum aliquid aut facinus pessimum, o viri Iudaei, recte vos sustinerem; si vero quaestiones sunt de verbo et nominibus legis vestrae, vos ipsi videritis; iudex ego horum nolo esse. Et minavit eos a tribunali. Apprehendentes autem omnes Sosthenen principem synagogae percutiebant eum ante tribunal. Et nihil eorum Gallioni curae erat. Paulus vero cum adhuc sustinuisset dies multos, fratribus valefaciens navigavit Syriam, et cum eo Priscilla et Aquila, qui sibi totonderat in Cenchris caput; habebat enim votum. Devenitque Ephesum, et illos ibi reliquit. Ipse vero ingressus synagogam disputabat cum Iudaeis. Rogantibus autem eis ut ampliori tempore maneret apud eos, non consensit, sed valefaciens et dicens: Oportet me sollemnem diem advenientem facere Ierosolymis; iterum revertar ad vos Deo volente, profectus est ab Epheso. Et descendens Caesaream ascendit et salutavit ecclesiam, et descendit Antiochiam. Et facto ibi aliquanto tempore profectus est perambulans ex ordine Galaticam regionem et Frygiam, confirmans omnes discipulos. Iudaeus autem quidam Apollo nomine, Alexandrinus natione, vir eloquens, devenit Ephesum, potens in scripturis. Hic erat edoctus viam domini, et fervens spiritu loquebatur et docebat diligenter ea quae sunt Iesu, sciens tantum baptisma Iohannis. Hic ergo coepit fiducialiter agere in synagoga. Quem cum audissent Priscilla et Aquila, assumpserunt eum et diligentius exposuerunt ei viam domini. Cum autem vellet ire Achaiam, exhortati fratres scripserunt discipulis ut susciperent eum. Qui cum venisset, contulit multum his qui crediderant. Vehementer enim Iudaeos revincebat publice, ostendens per scripturas esse Christum Iesum.

[illegible]

Factum est autem cum Apollo esset Corinthi, ut Paulus peragratis superioribus partibus veniret Ephesum, et inveniret quosdam discipulos. Dixitque ad eos: Si Spiritum Sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque si Spiritus Sanctus est audivimus. Ille vero ait: In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt: In Iohannis baptismate. Dixit autem Paulus: Iohannes baptizavit baptismo paenitentiae populum, dicens in eum qui venturus esset post ipsum ut crederent, hoc est in Iesum. His auditis baptizati sunt in nomine domini Iesu. Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus Sanctus super eos, et loquebantur linguis et prophetabant. Erant autem omnes viri fere .xii. Introgressus autem synagogam cum fiducia loquebatur per tres menses, disputans et suadens de regno Dei. Cum autem quidam indurarentur et non crederent, maledicentes viam coram multitudine, discedens ab eis segregavit discipulos, cotidie disputans in schola tyranni cuiusdam. Hoc autem factum est per biennium, ita ut omnes qui habitabant in Asia audirent verbum domini, Iudaei atque gentiles. Virtutesque non modicas faciebat Deus per manum Pauli, ita ut et super languidos deferrentur a corpore eius sudaria vel semicinctia, et recedebant ab eis languores, et spiritus nequam egrediebantur. Temptaverunt autem quidam et de circumeuntibus Iudaeis exorcistis invocare super eos qui habebant spiritus malos nomen domini Iesu, dicentes: Adiuro vos per Iesum quem Paulus praedicat. Erant autem quidam Iudaei Scevae principis sacerdotum septem filii qui hoc faciebant. Respondens autem spiritus nequam dixit eis: Iesum novi et Paulum scio, vos autem qui estis? Et insiliens vir in eos in quo erat daemonium pessimum, et dominatus amborum invaluit contra eos, ita ut nudi et vulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem notum factum est omnibus Iudaeis atque gentilibus qui habitabant Ephesi, et cecidit timor super omnes illos, et magnificabatur nomen

Ihesu. Multique credentium veniebant confitentes et annuntiantes actus suos. Multi autem ex eis qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros et combusserunt coram omnibus. Et computatis preciis illorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta milium. Ita fortiter crescebat verbum Dei et confirmabatur. His autem expletis, proposuit Paulus in spiritu, transita Macedonia et Achaia, ire Ierusalem, dicens: Quoniam postquam fuero ibi, oportet me et Romam videre. Mittens autem in Macedoniam duos ex ministrantibus sibi, Timotheum et Erastum, ipse remansit ad tempus in Asia. Facta est autem in illo tempore turbatio non minima de via Domini. Demetrius enim quidam nomine, argentarius, faciens edes argenteas Diane, prestabat artificibus non modicum questum. Quos convocans, et eos qui eiusmodi erant opifices, dixit: Viri, scitis quia de hoc artificio est nobis adquisitio. Et videtis et auditis quia non solum Ephesi, sed pene tocius Asie, Paulus hic suadens avertit multam turbam, dicens: Quoniam non sunt dii qui manibus fiunt. Non solum autem hec periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, sed et magne Diane templum in nichilum reputabitur, sed et destrui incipiet maiestas eius, quam tota Asia et orbis colit. His auditis, repleti sunt ira, et exclamaverunt dicentes: Magna Diana Ephesiorum. Et impleta est civitas confusione, et impetum fecerunt uno animo in theatrum, rapto Gaio et Aristarcho Macedonibus, comitibus Pauli. Paulo autem volente intrare in populum, non permiserunt discipuli. Quidam autem et de Asie principibus, qui erant amici eius, miserunt ad eum rogantes ne se daret in theatrum. Alii autem aliud clamabant. Erat enim ecclesia confusa, et plures nesciebant qua ex causa convenissent. De turba autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum Iudeis. Alexander autem, manu silencio postulato, volebat reddere racionem populo. Quem ut cognoverunt Iudeum esse, vox facta est una omnium, quasi per horas duas clamancium: Magna Diana Ephesiorum. Et cum sedasset scriba turbas, dixit: Viri Ephesii, quis enim est hominum qui nesciat Ephesiorum civitatem cultricem esse magne Diane, Iovisque prolis? Cum ergo his contradici non possit, oportet vos sedatos esse, et nichil temere agere. Adduxistis enim homines istos, neque sacrilegos neque blasphemantes deam vestram. Quod si Demetrius et qui cum eo sunt artifices habent adversus aliquem causam, conventus forenses aguntur, et proconsules sunt: accusent invicem. Si quid autem alterius rei queritis, in legitima ecclesia poterit absolvi. Nam et periclitamur argui sedicionis hodierne, cum nullus obnoxius

sit, de quo possimus reddere racionem concursus istius. Et cum hec dixisset, dimisit ecclesiam.

XX

Postquam autem cessavit tumultus, vocatis Paulus discipulis et exhortatus eos, valedixit, et profectus est ut iret in Macedoniam. Cum autem perambulasset partes illas, et exhortatus eos fuisset multo sermone, venit ad Greciam. Ubi cum fecisset menses tres, facte sunt illi insidie a Iudeis navigaturo in Syriam, habuitque consilium ut reverteretur per Macedoniam. Comitatus est autem eum Sosipater Pirri Bereensis, Thessalonicensium vero Aristarchus et Secundus, et Gaius Derbeus, et Timotheus; Asiani vero Tychicus et Trophimus. Hi cum precessissent, sustinuerunt nos Troade. Nos vero navigavimus post dies azimorum a Philippis, et venimus ad eos Troadem in diebus quinque, ubi demorati sumus diebus septem. Una autem sabbati cum convenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis, profecturus in crastinum, protraxitque sermonem usque in mediam noctem. Erant autem lampades copiose in cenaculo ubi eramus congregati. Sedens autem quidam adolescens nomine Euticus super fenestram, cum mergeretur sompno gravi, disputante diu Paulo, eductus sompno cecidit de tercio cenaculo deorsum, et sublatus est mortuus. Ad quem cum descendisset Paulus, incubuit super eum, et complexus dixit: Nolite turbari, anima enim ipsius in ipso est. Ascendens autem, frangensque panem et gustans, satisque allocutus usque in lucem, sic profectus est. Adduxerunt autem puerum viventem, et consolati sunt non minime. Nos autem ascendentes navem, navigavimus in Asson, inde suscepturi Paulum; sic enim disposuerat ipse per terram iter facturus. Cum autem convenisset nos in Asson, assumpto eo venimus Mitilenen. Et inde navigantes, sequenti die venimus contra Chium, et alia applicuimus Samum, et sequenti die venimus Miletum. Proposuerat enim Paulus transnavigare Ephesum, ne qua mora illi fieret in Asia. Festinabat enim, si possibile sibi esset, ut diem Pentecostes faceret Ierosolimis. A Mileto autem mittens Ephesum, vocavit maiores natu ecclesie. Qui cum venissent ad eum et simul essent, dixit eis: Vos scitis a prima die qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim, serviens Domino cum omni humilitate et lacrimis et temptationibus, que mihi acciderunt ex insidiis Iudeorum; quomodo nichil subtraxerim utilium, quominus annunciarem vobis et docerem vos publice et per domos, testificans Iudeis atque gentilibus in Deum penitenciam, et fidem in Dominum nostrum Ihesum Christum. Et nunc ecce ego alligatus spiritu vado in Ier

que in ea ventura sint mihi ignorans, nisi quod Spiritus Sanctus per omnes civitates protestatur mihi dicens quoniam vincula et tribulationes Ierosolimis me manent. Sed nihil horum vereor, nec facio animam meam pretiosiorem quam me, dummodo consummem cursum meum et ministerium verbi quod accepi a Domino Iesu, testificari evangelium gratie Dei. Et nunc ecce ego scio quia amplius non videbitis faciem meam vos omnes per quos transivi predicans regnum Dei. Quapropter contestor vos hodierna die, quia mundus sum a sanguine omnium. Non enim subterfugi quominus annuntiarem omne consilium Dei vobis. Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit episcopos regere ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi. Et ex vobis ipsis exsurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se. Propter quod vigilate, memoria retinentes quoniam per triennium nocte et die non cessavi cum lacrimis monens unumquemque vestrum. Et nunc commendo vos Deo et verbo gratie ipsius, qui potens est edificare et dare hereditatem in sanctificatis omnibus. Argentum et aurum aut vestem nullius concupivi, sicut ipsi scitis, quoniam ad ea que mihi opus erant et his qui mecum sunt ministraverunt manus iste. Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos, ac meminisse verbi Domini Iesu, quoniam ipse dixit: Beatius est magis dare quam accipere. Et cum hec dixisset, positis genibus suis, cum omnibus illis oravit. Magnus autem fletus factus est omnium, et procumbentes super collum Pauli osculabantur eum, dolentes maxime in verbo quod dixerat, quoniam amplius faciem eius non essent visuri. Et deducebant eum ad navem.

XXI

Cum autem factum esset ut navigaremus abstracti ab eis, recto cursu venimus Choum, et sequenti die Rhodum, et inde Pataram. Et cum invenissemus navem transfretantem in Phenicen, ascendentes navigavimus. Cum apparuissemus autem Cipro, relinquentes eam ad sinistram navigavimus in Syriam, et venimus Tyrum; ibi enim navis expositura erat onus. Inventis autem discipulis, mansimus ibi diebus septem; qui Paulo dicebant per Spiritum ne ascenderet Ierosolimam. Et expletis diebus profecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum uxoribus et filiis usque foras civitatem; et positis genibus in litore oravimus. Et cum valefecissemus invicem, ascendimus navem; illi autem redierunt in sua. Nos vero navigatione expleta a Tyro descendimus Ptolomaidam, et salutatis fratribus mansimus die una apud illos. Alia autem die profecti venimus Cesaream. Et intrantes domum Philippi evangeliste, qui erat unus de septem, mansimus apud eum. Huic autem erant filie quattuor virgines prophetantes. Et cum moraremur per dies aliquot, supervenit quidam a Iudea propheta, nomine Agabus. Is cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli, et alligans sibi pedes et manus dixit: Hec dicit Spiritus Sanctus: Virum cuius est zona hec, sic alligabunt in Ierusalem Iudei, et tradent in manus gentium. Quod cum audissemus, rogabamus nos et qui loci illius erant ne ascenderet Ierosolimam. Tunc respondit Paulus et dixit: Quid facitis flentes et affligentes cor meum? Ego enim non solum alligari, sed et mori in Ierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu. Et cum ei suadere non possemus, quievimus dicentes: Domini voluntas fiat. Post dies autem istos preparati ascendebamus in Ierusalem. Venerunt autem et ex discipulis a Cesarea nobiscum, adducentes secum apud quem hospitaremur Mnasonem quendam Cyprium, antiquum discipulum. Et cum venissemus Ierosolimam, libenter exceperunt nos fratres. Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Iacobum, omnesque collecti sunt seniores. Quos cum salutasset, narrabat per singula que Deus fecisset in gentibus per ministerium ipsius. At illi cum audissent, magnificabant Deum, dixeruntque ei: Vides, frater, quot milia sunt in Iudeis qui crediderunt, et omnes emulatores sunt legis. Audierunt autem de te quia discessionem doceas a Moyse eorum qui per gentes sunt Iudeorum, dicens non debere eos circumcidere filios suos, neque secundum consuetudinem ingredi. Quid ergo est? Utique oportet convenire multitudinem; audient enim te supervenisse. Hoc ergo fac quod tibi dicimus: Sunt nobis viri quattuor votum habentes super se. His assumptis sanctifica te cum illis, et impende in illis ut radant capita; et scient omnes quia que de te audierunt falsa sunt, sed ambulas et ipse custodiens legem. De his autem qui crediderunt ex gentibus, nos scripsimus iudicantes ut abstineant se ab idolis immolato, et sanguine, et suffocato, et fornicatione. Tunc Paulus, assumptis viris, postera die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio. Dum autem septem dies consummarentur, hi qui de Asia erant Iudei, cum vidissent eum in templo, concitaverunt omnem populum, et iniecerunt ei manus clamantes: Viri Israelite, adiuvate; hic est homo qui adversus populum et legem et locum hunc omnes ubique docens, insuper et gentiles induxit in templum, et violavit sanctum locum istum. Viderant enim Trophimum Ephesium in civitate cum ipso, quem estimaverunt quoniam in templum introduxisset Paulus. Commotaque est civitas tota, et facta est concursio populi. Et apprehendentes Paulum trahebant eum extra templum, et statim clause sunt ianue. Querentibus autem eum occidere, nuntiatum est tribuno cohortis quia tota confunditur Ierusalem. Qui

tum assumptis militibus et centurionibus decurrit ad illos. Qui cum vidissent tribunum et milites, cessaverunt percutere Paulum. Tunc accedens tribunus apprehendit eum et iussit alligari catenis duabus, et interrogabat quis esset et quid fecisset. Alii autem aliud clamabant in turba. Et cum non posset certum cognoscere prae tumultu, iussit duci eum in castra. Et cum venisset ad gradus, contigit ut portaretur a militibus propter vim populi. Sequebatur enim multitudo populi clamans: Tolle eum. Et cum coepisset induci in castra Paulus, dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit: Graece nosti? Nonne tu es Aegyptius qui ante hos dies tumultum concitasti et eduxisti in desertum quattuor milia virorum sicariorum? Et dixit ad eum Paulus: Ego homo sum quidem Iudaeus a Tarso Ciliciae, non ignotae civitatis municeps. Rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum.

Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradibus annuit manu ad plebem. Et magno silentio facto, allocutus est Hebraea lingua dicens: Viri fratres et patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem. Cum audissent autem quia Hebraea lingua loqueretur ad illos, magis praestiterunt silentium. Et dixit: Ego quidem sum vir Iudaeus natus in Tarso Ciliciae, nutritus autem in ista civitate, secus pedes Gamalihel eruditus iuxta veritatem paternae legis, aemulator legis sicut et vos omnes estis hodie. Qui hanc viam persecutus sum usque ad mortem, alligans et tradens in custodias viros ac mulieres, sicut princeps sacerdotum testimonium mihi reddit et omnes maiores natu; a quibus et epistolas accipiens ad fratres Damascum pergebam, ut adducerem inde vinctos in Ierusalem ut punirentur. Factum est autem eunte me et appropinquante Damasco media die, subito de caelo circumfulsit me lux copiosa. Et decidens in terram, audivi vocem e caelo dicentem mihi: Saule, Saule, quid me persequeris? Ego autem respondi: Quis es, domine? Dixitque ad me: Ego sum Iesus Nazarenus quem tu persequeris. Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt eius qui loquebatur mecum. Et dixi: Quid faciam, domine? Dominus autem dixit ad me: Surgens vade Damascum, et ibi tibi dicetur de omnibus quae te oporteat facere. Et cum non viderem prae claritate luminis illius, ad manum deductus a comitibus veni Damascum. Ananias autem quidam, vir secundum legem testimonium habens ab omnibus habitantibus Iudaeis, veniens ad me et adstans dixit mihi: Saule frater, respice. Et ego eadem hora respexi in eum. At ille dixit: Deus patrum nostrorum praeordinavit te ut cognosceres voluntatem eius et videres iustum et audires vocem ex ore eius, quia eris testis illius ad omnes homines eorum quae vidisti et audisti. Et nunc quid moraris? Exsurge, baptizare et ablue peccata tua invocato nomine ipsius. Factum est autem revertenti mihi in Ierusalem et oranti in templo, fieri me in stupore mentis, et videre illum dicentem mihi: Festina et exi velociter ex Ierusalem, quoniam non recipient testimonium tuum de me. Et ego dixi: Domine, ipsi sciunt quia ego eram concludens in carcerem et caedens per synagogas eos qui credebant in te; et cum funderetur sanguis Stephani testis tui, ego astabam et consentiebam et custodiebam vestimenta interficientium illum. Et dixit ad me: Vade, quoniam ego in nationes longe mittam te. Audiebant autem eum usque ad hoc verbum, et levaverunt vocem suam dicentes: Tolle de terra eiusmodi, non enim fas est eum vivere. Vociferantibus autem eis et proicientibus vestimenta sua et pulverem iactantibus in aerem, iussit tribunus induci eum in castra et flagellis caedi et torqueri eum, ut sciret propter quam causam sic acclamarent ei. Et cum astrinxissent eum loris, dixit adstanti sibi centurioni Paulus: Si hominem Romanum et indemnatum licet vobis flagellare? Quo audito centurio accessit ad tribunum et nuntiavit dicens: Quid acturus es? Hic enim homo civis Romanus est. Accedens autem tribunus dixit illi: Dic mihi, si tu Romanus es? At ille dixit: Etiam. Et respondit tribunus: Ego multa summa civilitatem hanc consecutus sum. Et Paulus ait: Ego autem et natus sum. Protinus ergo discesserunt ab illo qui eum torturi erant. Tribunus quoque timuit postquam rescivit quia civis Romanus esset, et quia alligasset eum. Postera autem die volens scire diligentius qua ex causa accusaretur a Iudaeis, solvit eum et iussit principes sacerdotum convenire et omne concilium, et producens Paulum statuit inter eos.

XXIII

Intendens autem in concilium Paulus ait: Viri fratres, ego omni conscientia bona conversatus sum ante Deum usque in hodiernum diem. Princeps autem sacerdotum Ananias praecepit astantibus sibi percutere os eius. Tunc Paulus ad eum dixit: Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu sedens iudicas me secundum legem, et contra legem iubes me percuti? Et qui astabant dixerunt: Summum sacerdotem Dei maledicis? Dixit autem Paulus: Nesciebam, fratres, quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices. (Exod. xxii.) Sciens autem Paulus quia una pars esset Sadducaeorum et altera Pharisaeorum, exclamavit in concilio: Viri fratres, ego Pharisaeus sum, Pharisaeorum filius; de spe et resurrectione mortuorum ego iudicor. Et cum haec dixisset, facta est dissensio inter Pharisaeos et Sadducaeos, et soluta est multitudo. Sadducaei autem dicunt non esse resurrectionem (Math. xxii. Marc. xii. Luc. xx.) neque angelum neque spiritum; Pharisaei autem utraque

contenderunt. Factus est autem clamor magnus. Et surgentes
quidam pharisaeorum pugnabant dicentes: Nich
nichil mali invenimus in homine isto. Quod
si spiritus locutus est ei aut angelus? Et cum magna
dissensio facta esset, timens tribunus ne discerpe-
retur Paulus ab ipsis, iussit milites descende-
re et rapere eum de medio eorum ac deducere eum in
castra. Sequenti autem nocte assistens ei dominus
ait: Constans esto. Sicut enim testificatus
es de me in Hierusalem, sic te oportet et Rome testifi-
cari. Facta autem die collegerunt se quidam ex Iude-
is et devoverunt se dicentes neque man-
ducaturos neque bibituros donec occiderent Pau-
lum. Erant autem plus quam xl viri qui hanc coniura-
tionem fecerant. Qui accesserunt ad principes sacerdo-
tum et seniores et dixerunt: Devotione devovimus
nos nichil gustaturos donec occidamus Paulum.
Nunc ergo vos notum facite tribuno cum conci-
lio ut producat illum ad vos tamquam aliquid certi-
us cognituri de eo. Nos vero priusquam appropiet
parati sumus interficere illum. Quod cum audisset
filius sororis Pauli insidias, venit et intravit in castra
et nuntiavit Paulo. Vocans autem Paulus ad se
unum ex centurionibus ait: Adolescentem hunc perduc
ad tribunum, habet enim aliquid indicare illi. Et
ille quidem assumens eum duxit ad tribunum
et ait: Vinctus Paulus rogavit me hunc ado-
lescentem perducere ad te habentem aliquid loqui tecum.
Apprehendens autem tribunus manum illius se-
cessit cum eo seorsum et interrogavit illum: Quid
est quod habes indicare michi? Ille autem dixit: Iude-
is convenit rogare te ut crastina die Pau-
lum producas in concilium quasi aliquid certius inquisituri sint
de illo. Tu vero ne credideris eis. Insidiantur enim ei
ex eis viri amplius quam quadraginta, qui se
devoverunt non manducare neque bibere donec inter-
ficiant eum. Et nunc parati sunt expectantes pro-
missum tuum. Tribunus igitur dimisit adolescen-
tem precipiens ei ne cui loqueretur quoniam hec nota
sibi fecisset. Et vocatis duobus centurionibus
dixit illis: Parate milites ducentos ut eant usque
Cesaream, et equites septuaginta et lanceari-
os ducentos a tertia hora noctis. Et iumenta pre-
parate ut imponentes Paulum salvum perdu-
cerent ad Felicem presidem. Timuit enim ne
forte raperent eum Iudei et occiderent et ipse
postea calumpniam sustineret quasi pecuniam
accepturus. Scribens epistolam continentem hec:
Claudius Lysias optimo presidi Felici salutem.
Virum hunc comprehensum a Iudeis et incipien-
tem interfici ab eis superveniens cum exercitu eripui
cognito quia Romanus est. Volensque scire causam
quam obiciebant illi, deduxi eum in concilium
eorum. Quem inveni accusari de questionibus legis ipso-
rum nichil vero dignum morte aut vinculis habentem
crimen. Et cum michi perlatum esset de insidiis quas para-
verant ei, misi ad te, denuntians et accusatoribus ut
dicant que sunt adversus eum. Apud te vale. Mi-
lites ergo secundum preceptum sibi assumentes Pau-
lum duxerunt per noctem in Antipatridem.
Et postera die dimissis equitibus ut
irent cum eo, reversi sunt ad castra. Qui cum
venissent Cesaream et tradidissent epistolam
presidi, statuerunt ante illum et Paulum. Cum
legisset autem et interrogasset de qua provincia es-
set, et cognoscens quia de Cilicia: Audiam te inquit
cum et accusatores tui venerint. Iussitque in preto-
rio Herodis custodiri eum.

Post quinque autem dies descendit princeps sacerdo-
tum Ananias cum senioribus quibusdam et Tertul-
lo quodam oratore, qui adierunt presidem adversus
Paulum. Et citato Paulo cepit accusare Ter-
tullus dicens: Cum in multa pace agamus per te et
multa corrigantur per tuam providentiam,
semper et ubique suscepimus optime Felix cum
omni gratiarum actione. Ne diutius autem te protra-
ham, oro breviter ut audias nos pro tua clementia.
Invenimus hunc hominem pestiferum et concitan-
tem seditiones [illegible] fere univer-
[illegible] omnibus Iudeis in universo orbe et auc-
torem seditionis secte Nazarenorum, qui etiam tem-
plum violare conatus est. Quem et apprehendi-
mus et voluimus secundum legem nostram iudi-
care. Superveniens autem tribunus Lysias cum vi magna
eripuit eum de manibus nostris, iubens
accusatores eius ad te venire, a quo poteris ipse
iudicans de omnibus istis cognoscere de quibus nos accu-
samus eum. Adiecerunt autem Iudei dicentes hec ita
se habere. Respondit autem Paulus annuente sibi pre-
side dicere: Ex multis annis te esse iudicem gen-
ti huic sciens, bono animo pro me satisfa-
ciam. Potes enim cognoscere quia non plus sunt michi
dies quam xii ex quo ascendi adorare
in Hierusalem. Et neque in templo invenerunt me cum aliquo
disputantem aut concursum facientem turbe neque
in synagogis neque in civitate, neque probare pos-
sunt tibi de quibus nunc me accusant. Confi-
teor autem hoc tibi quod secundum sectam quam dicunt here-
sim sic deservio patri deo meo, credens omnibus que in
lege et prophetis scripta sunt, spem habens in deum
quam et hii ipsi expectant resurrectionem fu-
turam iustorum et iniquorum. In hoc et ipse studeo sine
offendiculo conscientiam habere ad deum et ad ho-
mines semper. Post annos autem plures elemosinas fac-
turus in gentem meam veni et oblationes et vota,
in quibus invenerunt me purificatum in temp-
lo non cum turba neque cum tumultu. Quidam
autem ex Asia Iudei quos oportebat apud
te presto esse et accusare si quid haberent adver-
sum me, aut hii ipsi dicant si quid invenerunt

invenerunt iniquitatis cum stem in concilio, nisi de una hac solummodo voce qua clamavi inter eos stans, quoniam de resurrectione mortuorum ego iudicor hodie a vobis. Distulit autem illos Felix, certissime sciens de via, dicens: Cum tribunus Lysias descenderit, audiam vos. Iussitque centurioni custodire eum, et habere requiem, nec quemquam de suis prohibere ministrare ei. Post aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla uxore sua, quae erat Iudaea, vocavit Paulum, et audivit ab eo fidem quae est in Christum Iesum. Disputante autem illo de iustitia et castitate et de iudicio futuro, tremefactus Felix respondit: Quod nunc attinet, vade; tempore autem opportuno accersiam te. Simul et sperans quia pecunia daretur ei a Paulo, propter quod et frequenter accersiens eum loquebatur cum eo.

Biennio autem expleto accepit successorem Felix Porcium Festum. Volens autem gratiam praestare Iudaeis Felix, reliquit Paulum vinctum. Festus ergo cum venisset in provinciam, post triduum ascendit Ierosolymam a Caesarea. Adieruntque eum principes sacerdotum et primi Iudaeorum adversus Paulum, et rogabant eum, postulantes gratiam adversus eum, ut iuberet perduci eum in Ierusalem, insidias tendentes ut interficerent eum in via. Festus autem respondit servari Paulum in Caesarea; se autem maturius profecturum. Qui ergo in vobis, inquit, potentes sunt, descendentes simul, si quod est in viro crimen, accusent eum. Demoratus autem inter eos dies non amplius quam octo aut decem, descendit Caesaream, et altera die sedit pro tribunali, et iussit Paulum adduci. Qui cum perductus esset, circumsteterunt eum qui ab Ierosolyma descenderant Iudaei, multas et graves causas obicientes, quas non poterant probare, Paulo rationem reddente: Quoniam neque in legem Iudaeorum, neque in templum, neque in Caesarem quicquam peccavi. Festus autem volens Iudaeis gratiam praestare, respondens Paulo dixit: Vis Ierosolymam ascendere, et ibi de his iudicari apud me? Dixit autem Paulus: Ad tribunal Caesaris sto, ibi me oportet iudicari: Iudaeis non nocui, sicut tu melius nosti. Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuso mori: si vero nihil est eorum quae hi accusant me, nemo potest me illis donare. Caesarem appello. Tunc Festus cum concilio locutus, respondit: Caesarem appellasti? ad Caesarem ibis. Et cum dies aliquot transacti essent, Agrippa rex et Bernice descenderunt Caesaream ad salutandum Festum. Et cum dies plures ibidem morarentur, Festus regi indicavit de Paulo, dicens: Vir quidam est derelictus a Felice vinctus, de quo cum essem Ierosolymis, adierunt me principes sacerdotum et seniores Iudaeorum, postulantes adversus illum damnationem. Ad quos respondi: Quia non est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem prius quam is qui accusatur praesentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina quae ei obiciuntur. Cum ergo huc convenissent sine ulla dilatione, sequenti die sedens pro tribunali iussi adduci virum. De quo cum stetissent accusatores, nullam causam deferebant de quibus ego suspicabar malum: quaestiones vero quasdam de sua superstitione habebant adversus eum, et de quodam Iesu defuncto, quem affirmabat Paulus vivere. Haesitans autem ego de huiusmodi quaestione, dicebam si vellet ire Ierosolymam, et ibi iudicari de istis. Paulo autem appellante ut servaretur ad Augusti cognitionem, iussi servari eum, donec mittam eum ad Caesarem. Agrippa autem dixit ad Festum: Volebam et ipse hominem audire. Cras, inquit, audies eum. Altera autem die cum venisset Agrippa et Bernice cum multa ambitione, et introissent in auditorium cum tribunis et viris principalibus civitatis, iubente Festo adductus est Paulus. Et dicit Festus: Agrippa rex, et omnes qui simul adestis nobiscum viri, videtis hunc de quo omnis multitudo Iudaeorum interpellavit me Ierosolymis, petentes et acclamantes non oportere eum vivere amplius. Ego vero comperi nihil dignum morte eum admisisse. Ipso autem hoc appellante ad Augustum, iudicavi mittere. De quo quid certum scribam domino non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, et maxime ad te, rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam quid scribam. Sine ratione enim mihi videtur mittere vinctum, et causas eius non significare. Agrippa vero ad Paulum ait: Permittitur tibi loqui pro temetipso.

XXVI

Tunc Paulus extenta manu coepit rationem reddere. De omnibus quibus accusor a Iudaeis, rex Agrippa, aestimo me beatum apud te cum sim defensurus me hodie, maxime te sciente omnia quae apud Iudaeos sunt consuetudines et quaestiones: propter quod obsecro patienter me audias. Et quidem vitam meam a iuventute, quae ab initio fuit in gente mea in Ierosolymis, noverunt omnes Iudaei, praescientes me ab initio, si velint testimonium perhibere, quoniam secundum certissimam sectam nostrae religionis vixi Pharisaeus. Et nunc in spe quae ad patres nostros repromissionis facta est a Deo, sto iudicio subiectus: in quam duodecim tribus nostrae nocte ac die deservientes sperant devenire. De qua spe accusor a Iudaeis, rex. Quid incredibile iudicatur apud vos, si Deus suscitat mortuos? Et ego quidem existimaveram me adversus nomen Iesu Nazareni debere multa contraria agere. Quod et feci Ierosolymis, et multos sanctorum ego in carceribus inclusi, a principibus sac-

sacerdotum potestate accepta. Et cum occiderentur, detuli sententiam. Et per omnes synagogas frequenter puniens eos, compellebam blasphemare. Et amplius insaniens in eos, persequebar usque in exteras civitates. In quibus dum irem Damascum cum potestate et permissu principum sacerdotum, die media in via vidi, rex, de celo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen, et eos qui simul mecum erant. Omnesque nos cum decidissemus in terram, audivi vocem loquentem mihi hebraica lingua: Saule, Saule, quid me persequeris? Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Ego autem dixi: Quis es, domine? Dominus autem dixit: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. Sed exurge et sta super pedes tuos. Ad hoc enim apparui tibi, ut constituam te ministrum et testem eorum que vidisti, et eorum quibus apparebo tibi, eripiens te de populo et gentibus, in quas nunc ego mitto te, aperire oculos eorum, ut convertantur a tenebris ad lucem, et de potestate sathane ad Deum, ut accipiant remissionem peccatorum, et sortem inter sanctos, per fidem que est in me. Unde, rex Agrippa, non fui incredulus celesti visioni, sed his qui sunt Damasci primum et Ierosolimis, et in omnem regionem Iudee, et gentibus annuntiabam, ut penitentiam agerent et converterentur ad Deum, digna penitentie opera facientes. Hac ex causa me Iudei, cum essem in templo, comprehensum temptabant interficere. Auxilio autem adiutus Dei usque in hodiernum diem, sto, testificans minori atque maiori, nichil extra dicens quam ea que prophete locuti sunt futura esse, et Moyses, si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus est populo et gentibus. Hec loquente eo et rationem reddente, Festus magna voce dixit: Insanis, Paule; multe te littere ad insaniam convertunt. Et Paulus: Non insanio, inquit, optime Feste, sed veritatis et sobrietatis verba loquor. Scit enim de his rex, ad quem et constanter loquor. Latere enim eum nichil horum arbitror. Neque enim in angulo quicquam horum gestum est. Credis, rex Agrippa, prophetis? Scio quia credis. Agrippa autem ad Paulum: In modico suades me christianum fieri. Et Paulus: Opto apud Deum, et in modico et in magno, non tantum te, sed et omnes qui audiunt hodie fieri tales, qualis et ego sum, exceptis vinculis his. Et exurrexit rex et preses et Bernice, et qui assidebant eis. Et cum secessissent, loquebantur ad invicem dicentes: Quia nichil morte aut vinculis dignum quid fecit homo iste. Agrippa autem Festo dixit: Dimitti poterat homo hic, si non appellasset Cesarem.

Ad Gal. c. i

## XXVII

Ut autem iudicatum est navigare eum in Italiam, et tradi Paulum cum reliquis custodiis centurioni nomine Iulio cohortis Auguste, ascendentes navem Adrumetinam, incipientes navigare circa Asie loca, sustulimus, perseverante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicensi. Sequenti autem die devenimus Sidonem. Humane autem tractans Iulius Paulum, permisit ad amicos ire et curam sui agere. Et inde cum sustulissemus, subnavigavimus Cyprum, propterea quod essent venti contrarii. Et pelagus Cilicie et Pamphilie navigantes, venimus Listram, que est Licie. Et ibi inveniens centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiam, transposuit nos in eam. Et cum multis diebus tarde navigaremus et vix devenissemus contra Gnidum, prohibente nos vento, adnavigavimus Crete iuxta Salmonem, et vix iuxta navigantes, venimus in locum quendam qui vocatur Boni portus, cui iuxta erat civitas Thalassa. Multo autem tempore peracto, et cum iam non esset tuta navigatio, eo quod et ieiunium iam preterisset, consolabatur Paulus, dicens eis: Viri, video quoniam cum iniuria et multo dampno non solum oneris et navis, sed etiam animarum nostrarum incipit esse navigatio. Centurio autem gubernatori et nauclero magis credebat quam his que a Paulo dicebantur. Et cum aptus portus non esset ad hiemandum, plurimi statuerunt consilium navigare inde, si quomodo possent devenientes Phenicen hiemare, portum Crete respicientem ad Affricum et ad Chorum. Aspirante autem austro, estimantes propositum se tenere, cum sustulissent de Asson, legebant Cretam. Non post multum autem misit se contra ipsam ventus tiphonicus, qui vocatur euroaquilo. Cumque arrepta esset navis et non posset conari in ventum, data nave flatibus ferebamur. In insulam autem quandam decurrentes, que vocatur Cauda, potuimus vix obtinere scapham. Qua sublata, adiutoriis utebantur, accingentes navem, timentes ne in Sirtim inciderent, summisso vase sic ferebantur. Valida autem nobis tempestate iactatis, sequenti die iactum fecerunt; et tertia die suis manibus armamenta navis proiecerunt. Neque autem sole neque sideribus apparentibus per plures dies, et tempestate non exigua imminente, iam ablata erat spes omnis salutis nostre. Et cum multa ieiunatio fuisset, tunc stans Paulus in medio eorum dixit: Oportebat quidem, o viri, audito me, non tollere a Creta, lucrique facere iniuriam hanc et iacturam. Et nunc suadeo vobis bono animo esse; amissio enim nullius anime erit ex vobis, preterquam navis. Astitit enim mihi hac nocte angelus Dei, cuius sum ego, cui

servio, dicens: Ne timeas Paule, Caesari te oportet assistere. Et ecce donavit tibi Deus omnes qui navigant tecum. Propter quod bono animo estote viri. Credo enim Deo quia sic erit quemadmodum dictum est mihi. In insulam autem quandam oportet nos devenire. Sed posteaquam quarta decima nox supervenit navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, suspicabantur nautae apparere sibi aliquam regionem. Qui et summittentes bolidem invenerunt passus viginti. Et pusillum inde separati invenerunt passus quindecim. Timentes autem ne in aspera loca incideremus, de puppi mittentes anchoras quattuor optabant diem fieri. Nautis vero quaerentibus fugere de navi, cum misissent scapham in mare sub obtentu quasi inciperent a prora anchoras extendere, dixit Paulus centurioni et militibus: Nisi hi in navi manserint, vos salvi fieri non potestis. Tunc absciderunt milites funes scaphae, et passi sunt eam excidere. Et cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum dicens: Quarta decima hodie die expectantes ieiuni permanetis, nihil accipientes. Propter quod rogo vos accipere cibum pro salute vestra, quia nullius vestrum capillus de capite peribit. Et cum haec dixisset, sumens panem gratias egit Deo in conspectu omnium. Et cum fregisset, coepit manducare. Animaequiores autem facti omnes, et ipsi assumpserunt cibum. Eramus vero universae animae in navi ducentae septuaginta sex. Et satiati cibo alleviabant navem, iactantes triticum in mare. Cum autem dies factus esset, terram non agnoscebant; sinum vero quendam considerabant habentem litus, in quem cogitabant si possent eicere navem. Et cum anchoras sustulissent, committebant se mari, simul laxantes iuncturas gubernaculorum. Et levato artemone secundum aurae flatum tendebant ad litus. Et cum incidissemus in locum dithalassum, impegerunt navem. Et prora quidem fixa manebat immobilis, puppis vero solvebatur a vi maris. Militum autem consilium fuit ut custodias occiderent, ne quis cum enatasset effugeret. Centurio autem volens servare Paulum prohibuit fieri, iussitque eos qui possent natare mittere se primos et evadere et ad terram exire, et ceteros alios in tabulis ferebant, quosdam super ea quae de navi erant. Et sic factum est ut omnes animae evaderent ad terram.

Et cum evasissemus, tunc cognovimus quia Militene insula vocatur. Barbari vero praestabant non modicam humanitatem nobis. Accensa enim pyra reficiebant nos omnes propter imbrem qui imminebat et frigus. Cum congregasset autem Paulus sarmentorum aliquantam multitudinem et imposuisset super ignem, vipera a calore cum processisset invasit manum eius. Ut vero viderunt barbari pendentem bestiam de manu eius, ad invicem dicebant: Utique homicida est homo hic, qui cum evaserit de mari, ultio non sinit vivere. Et ille quidem excutiens bestiam in ignem nihil mali passus est. At illi existimabant eum in tumorem convertendum et subito casurum et mori. Diu autem illis expectantibus et videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes se dicebant eum esse deum. In locis autem illis erant praedia principis insulae nomine Publii, qui nos suscipiens triduo benigne exhibuit. Contigit autem patrem Publii febribus et dysenteria vexatum iacere. Ad quem Paulus intravit, et cum orasset et imposuisset ei manus, salvavit eum. Quo facto, et omnes qui in insula habebant infirmitates accedebant et curabantur. Qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, et navigantibus imposuerunt quae necessaria erant. Post menses autem tres navigavimus in navi Alexandrina quae in insula hiemaverat, cui erat insigne Castorum. Et cum venissemus Syracusam, mansimus ibi triduo. Inde circumlegentes devenimus Regium. Et post unum diem flante austro, secunda die venimus Puteolos, ubi inventis fratribus rogati sumus manere apud eos dies septem. Et sic venimus Romam. Et inde cum audissent fratres, occurrerunt nobis usque ad Appii Forum et Tres Tabernas. Quos cum vidisset Paulus, gratias agens Deo accepit fiduciam. Cum autem venissemus Romam, permissum est Paulo manere sibimet cum custodiente se milite. Post tertium autem diem convocavit primos Iudaeorum. Cumque convenissent, dicebat eis: Ego viri fratres nihil adversus plebem faciens aut mores paternos, vinctus ab Ierosolymis traditus sum in manus Romanorum. Qui cum interrogationem de me habuissent, voluerunt me dimittere, eo quod nulla causa esset mortis in me. Contradicentibus autem Iudaeis, coactus sum appellare Caesarem, non quasi gentem meam habens aliquid accusare. Propter hanc igitur causam rogavi vos videre et alloqui. Propter spem enim Israel catena hac circumdatus sum. At illi dixerunt ad eum: Nos neque litteras accepimus de te a Iudaea, neque adveniens aliquis fratrum nuntiavit aut locutus est quid de te malum. Rogamus autem a te audire quae sentis. Nam de secta hac notum est nobis quia ubique ei contradicitur. Cum constituissent autem illi diem, venerunt ad eum in hospitium plures, quibus exponebat testificans regnum Dei, suadensque eis de Iesu ex lege Moysi et prophetis

amam eorum usque ad vesperum. Et quidam credebant his quae dicebantur, quidam vero non credebant. Cumque invicem non essent consentientes discedebant dicente Paulo unum verbum: quia bene Spiritus Sanctus locutus est per Isaiam prophetam ad patres nostros dicens: Vade ad populum istum et dic ad eos: Aure audietis et non intellegetis, et videntes videbitis et non perspicietis. Incrassatum est enim cor populi huius, et auribus graviter audierunt, et oculos suos compresserunt, ne forte videant oculis et auribus audiant et corde intellegant et convertantur et sanem illos. Notum ergo sit vobis quoniam gentibus missum est hoc salutare Dei, ipsi et audient. Et cum non essent intelligentes [illegible] secum conquirere. Mansit autem biennio toto in suo conducto, et suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum, praedicans regnum Dei et docens quae sunt de Domino Iesu Christo cum omni fiducia sine prohibitione.

**Incipit prologus super epistolas canonicas.**

Iacobus, Petrus, Iohannes, Iudas septem epistolas ediderunt tam misticas quam succinctas, et breves pariter et longas: breves in verbis, longas in sententiis, ut rarus sit qui non in earum lectione caecutiat.

Iacobus apostolus sanctum instruit clerum de cultu caelestium scripturarum et regula catholicae observantiae, et de iniustitiae patientiae mansuetudine, et de vitanda pluritate magistrorum.

Non idem ordo. **Item alius prologus.**

Non ita est ordo apud Graecos qui integre sapiunt et fidem rectam sectantur epistolarum septem quae canonicae nuncupantur, sicut in Latinis codicibus invenitur, ut quia Petrus primus est in ordine apostolorum, primae sint etiam eius epistolae in ordine ceterarum. Sed sicut evangelistas dudum ad veritatis lineam correximus, ita has proprio ordini Deo nos iuvante reddidimus. Est enim prima earum una Iacobi, Petri duae, Iohannis tres, Iudae una. Quae si ut ab eis digestae sunt ita quoque ab interpretibus fideliter in Latinum eloquium verterentur, nec ambiguitatem legentibus facerent, nec sermonum sese varietates impugnarent, illo praecipue loco ubi de unitate Trinitatis in prima Iohannis epistola positum legimus, in qua etiam ab infidelibus translatoribus multum erratum esse a fidei veritate comperimus, trium tantummodo vocabula, hoc est aquae, sanguinis et spiritus, in ipsa sua editione ponentes, et Patris Verbique ac Spiritus testimonium omittentes, in quo maxime et fides catholica roboratur, et Patris et Filii et Spiritus Sancti una divinitatis substantia comprobatur. In ceteris vero epistolis quantum a nostra aliorum distet editio, lectoris prudentiae derelinquo. Sed tu virgo Christi Eustochium dum a me impensius scripturae veritatem inquiris, meam quodammodo senectutem invidorum dentibus conrodendam exponis, qui me falsarium corruptoremque sanctarum pronuntiant scripturarum. Sed ego in tali opere nec aemulorum meorum invidentiam pertimesco, nec sanctae scripturae veritatem poscentibus denegabo.

**Incipit epistola Iacobi.**

I Iacobus Dei et Domini nostri Iesu Christi servus duodecim tribubus quae sunt in dispersione salutem. Omne gaudium existimate fratres mei cum in temptationes varias incideritis, scientes quod probatio fidei vestrae patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habet, ut sitis perfecti et integri in nullo deficientes. Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo qui dat omnibus affluenter et non improperat, et dabitur ei. Postulet autem in fide nihil haesitans. Qui enim haesitat similis est fluctui maris qui a vento movetur et circumfertur. Non ergo aestimet homo ille quod accipiat aliquid a Domino. Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis. Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua, dives autem in humilitate sua, quoniam sicut flos faeni transibit. Exortus est enim sol cum ardore et arefecit faenum, et flos eius decidit, et decor vultus eius deperiit; ita et dives in itineribus suis marcescet. Beatus vir qui suffert temptationem, quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitae quam repromisit Deus diligentibus se. Nemo cum temptatur dicat quoniam a Deo temptatur; Deus enim intemptator malorum est, ipse autem neminem temptat. Unusquisque vero temptatur a concupiscentia sua abstractus et inlectus. Deinde concupiscentia cum conceperit parit peccatum, peccatum vero cum consummatum fuerit generat mortem. Nolite itaque errare fratres mei dilectissimi. Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum, apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturae eius. Scitis fratres mei dilectissimi. Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum et tardus ad iram. Ira enim viri iustitiam Dei non operatur. Propter quod abicientes omnem immunditiam et abundantiam malitiae, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras. Estote autem factores verbi et non auditores tantum, fallentes vosmet ipsos. Quia si quis auditor est verbi et non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suae in speculo. Consideravit enim

se et abiit, et statim oblitus est qualis fuerit. Qui autem perspexerit in lege perfecte libertatis et permanserit in ea, non auditor obliviosus factus, sed factor operis: hic beatus in facto suo erit. Si quis autem putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio. Religio munda et immaculata apud Deum et Patrem hec est: visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum, et immaculatum se custodire ab hoc seculo.

II Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Ihesu Christi glorie. Etenim si introierit in conventu vestro vir aureum anulum habens in veste candida, introierit autem et pauper in sordido habitu, et intendatis in eum qui indutus est veste preclara et dixeritis ei: Tu sede hic bene; pauperi autem dicatis: Tu sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum: nonne iudicatis apud vosmetipsos, et facti estis iudices cogitationum iniquarum? Audite, fratres mei dilectissimi. Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, et heredes regni quod repromisit Deus diligentibus se? Vos autem exhonorastis pauperem. Nonne divites per potentiam opprimunt vos, et ipsi trahunt vos ad iudicia? Nonne ipsi blasphemant bonum nomen quod invocatum est super vos? Si tamen legem perficitis regalem secundum scripturas: Diliges proximum tuum sicut teipsum, bene facitis. Si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege quasi transgressores. Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. Qui enim dixit: Non mechaberis, dixit et: Non occides. Quod si non mechaberis, occides autem, factus es transgressor legis. Sic loquimini et sic facite sicut per legem libertatis incipientes iudicari. Iudicium enim sine misericordia illi qui non fecit misericordiam; superexaltat autem misericordia iudicium. Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides salvare eum? Si autem frater et soror nudi sint et indigeant victu cotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini et saturamini; non dederitis autem eis que necessaria sunt corpori, quid proderit? Sic et fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa. Sed dicet quis: Tu fidem habes, et ego opera habeo. Ostende mihi fidem tuam sine operibus, et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. Tu credis quoniam unus est Deus: bene facis; et demones credunt et contremiscunt. Vis autem scire, o homo inanis, quoniam fides sine operibus otiosa est? Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est, offerens Ysaac filium suum super altare? Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius, et ex operibus fides consummata est, et suppleta est scriptura dicens: Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad iustitiam, et amicus Dei appellatus est. Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo, et non ex fide tantum? Similiter autem et Raab meretrix, nonne ex operibus iustificata est, suscipiens nuntios et alia via eiciens? Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita et fides sine operibus mortua est.

III Nolite plures magistri fieri, fratres mei, scientes quoniam maius iudicium sumitis. In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir; potest etiam freno circumducere totum corpus. Si autem equorum frenos in ora mittimus ad consentiendum nobis, et omne corpus illorum circumferimus. Ecce et naves, cum magne sint et a ventis validis minentur, circumferuntur a modico gubernaculo ubi impetus dirigentis voluerit. Ita et lingua modicum quidem membrum est, et magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam silvam incendit. Et lingua ignis est, universitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris, que maculat totum corpus, et inflammat rotam nativitatis nostre inflammata a gehenna. Omnis enim natura bestiarum et volucrum et serpentium et ceterorum domantur et domita sunt a natura humana; linguam autem nullus hominum domare potest, inquietum malum, plena veneno mortifero. In ipsa benedicimus Deum et Patrem, et in ipsa maledicimus homines qui ad similitudinem Dei facti sunt. Ex ipso ore procedit benedictio et maledictio. Non oportet, fratres mei, hec ita fieri. Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem et amaram aquam? Numquid potest, fratres mei, ficus uvas facere, aut vitis ficus? Sic neque salsa dulcem potest facere aquam. Quis sapiens et disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientie. Quod si zelum amarum habetis, et contentiones sint in cordibus vestris, nolite gloriari et mendaces esse adversus veritatem. Non est enim ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. Ubi enim zelus et contentio, ibi inconstantia et omne opus pravum. Que autem desursum est sapientia primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia et fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione. Fructus autem iustitie in pace seminatur facientibus pacem.

IIII Unde bella et lites in vobis? Nonne ex concupiscentiis vestris que militant in membris vestris? Concupiscitis et non habetis; occiditis et zelatis, et non potestis adipisci; litigatis et belligeratis, et non habetis, propter quod non postulatis. Petitis et non accipitis, eo quod male petatis, ut in concupiscentiis vestris insumatis. Adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi inimica est Dei? Quicumque

ergo voluerit amicus esse seculi huius, inimicus Dei constituitur. Aut putatis quia inaniter scriptura dicat: Ad invidiam concupiscit spiritus qui habitat in vobis? maiorem autem dat gratiam. Propter quod dicit: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Subditi igitur estote Deo, resistite autem diabolo, et fugiet a vobis. Appropinquate Deo, et appropinquabit vobis. Emundate manus peccatores, et purificate corda duplices animo. Miseri estote, et lugete. Risus vester in luctum convertatur, et gaudium in merorem. Humiliamini in conspectu Domini, et exaltabit vos. Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legi, et iudicat legem. Si autem iudicas legem, non es factor legis, sed iudex. Unus est enim legislator et iudex, qui potest perdere et liberare. Tu autem quis es qui iudicas proximum tuum? Ecce nunc qui dicitis: Hodie aut crastino ibimus in illam civitatem, et faciemus ibi quidem annum, et mercabimur, et lucrum faciemus, qui ignoratis quid erit in crastino. Que est enim vita vestra? vapor est ad modicum parens, et deinceps exterminabitur. Pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit, et si vixerimus, faciemus hoc aut illud. Nunc autem exultatis in superbiis vestris. Omnis exultatio talis maligna est. Scienti igitur bonum facere et non facienti, peccatum est illi.

V Agite nunc divites, plorate ululantes in miseriis vestris que advenient vobis. Divitie vestre putrefacte sunt, et vestimenta vestra a tineis comesta sunt. Aurum et argentum vestrum eruginavit, et erugo eorum in testimonium vobis erit, et manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis iram in novissimis diebus. Ecce merces operariorum qui messuerunt regiones vestras, que fraudata est a vobis, clamat, et clamor eorum in aures Domini sabaoth introivit. Epulati estis super terram, et in luxuriis enutristis corda vestra in die occisionis. Addixistis et occidistis iustum, et non restitit vobis. Patientes igitur estote fratres usque in adventum Domini. Ecce agricola expectat pretiosum fructum terre, patienter ferens donec accipiat temporaneum et serotinum. Patientes igitur estote et vos, et confirmate corda vestra, quoniam adventus Domini appropinquavit. Nolite ingemiscere fratres in alterutrum, ut non iudicemini. Ecce iudex ante ianuam assistit. Exemplum accipite fratres exitus mali, laboris et patientie, prophetas qui locuti sunt in nomine Domini. Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob audistis, et finem Domini vidistis, quoniam misericors Dominus est et miserator. Ante omnia autem fratres mei, nolite iurare, neque per celum, neque per terram, neque aliud quodcumque iuramentum. Sit autem sermo vester: est, est; non, non; ut non sub iudicio decidatis. Tristatur aliquis vestrum? oret. Equo animo est? psallat. Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros ecclesie, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini. Et oratio fidei salvabit infirmum, et allevabit eum Dominus, et si in peccatis sit, remittentur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem ut salvemini. Multum enim valet deprecatio iusti assidua. Helias homo erat similis nobis passibilis, et oratione oravit ut non plueret super terram, et non pluit annos tres et menses sex. Et rursum oravit, et celum dedit pluviam, et terra dedit fructum suum. Fratres mei, si quis ex vobis erraverit a veritate, et converterit quis eum, scire debet quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore vie sue, salvabit animam eius a morte, et operit multitudinem peccatorum.

**Incipit prologus in epistola Petri.**

Symon Petrus filius Iohannis provincie Galilee vico Bethsaida frater Andree apostoli.

**Incipit epistola Petri .I.**

Petrus apostolus Ihesu Christi electis advenis dispersionis Ponti, Galatie, Cappadocie, Asie et Bithinie, secundum prescientiam Dei Patris, in sanctificationem spiritus, in obedientiam et aspersionem sanguinis Ihesu Christi: gratia vobis et pax multiplicetur. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Ihesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos in spem vivam, per resurrectionem Ihesu Christi ex mortuis, in hereditatem incorruptibilem, et incontaminatam, et immarcessibilem, conservatam in celis in vobis, qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem, paratam revelari in tempore novissimo. In quo exultabitis, modicum nunc si oportet contristari in variis temptationibus, ut probatio vestre fidei multo pretiosior auro, quod per ignem probatur, inveniatur in laudem et gloriam et honorem in revelatione Ihesu Christi: quem cum non videritis, diligitis; in quem nunc quoque non videntes creditis; credentes autem exultabitis letitia inenarrabili et glorificata, reportantes finem fidei vestre, salutem animarum. De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt prophete, qui de futura in vobis gratia prophetaverunt, scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis spiritus Christi, prenuntians eas que in Christo sunt passiones, et posteriores glorias: quibus revelatum est, quia non sibimetipsis, vobis autem ministrabant ea que nunc nuntiata sunt vobis per eos qui evangelizaverunt vobis, Spiritu Sancto misso de celo, in quem desiderant angeli prospicere. Propter quod succincti lumbos mentis vestre, sobrii, perfecte sperate in eam que offertur vobis gratiam, in revelatione Ihesu Christi, quasi filii obedientie, non configurati prioribus ignorantie

nitis desideratis. Secundum eum qui vocavit vos sanctum, et ipsi sancti in omni conversatione sitis. Quoniam scriptum est: Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum. Et si patrem invocatis eum, qui sine personarum acceptione iudicat secundum uniuscuiusque opus: in timore incolatus vestri tempore conversamini. Scientes quod non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paterne traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni incontaminati et inmaculati Christi. Praecogniti quidem ante constitutionem mundi, manifestati autem novissimis temporibus propter vos qui per ipsum fideles estis in deo qui suscitavit eum a mortuis, et dedit ei gloriam sempiternam, ut fides vestra et spes esset in deo. Animas vestras castificantes in obedientia caritatis, in fraternitatis amore, simplici ex corde invicem diligite attentius, renati non ex semine corruptibili sed incorruptibili per verbum dei vivi et permanentis in eternum. Quia omnis caro fenum, et omnis gloria eius tamquam flos feni. Exaruit fenum et flos eius decidit. Verbum autem domini manet in eternum. Hoc autem est verbum quod evangelizatum est in vos.

II

Deponentes igitur omnem malitiam et omnem dolum et simulationes et invidias et omnes detractiones, sicut modo geniti infantes rationabile sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem, si tamen gustastis quoniam dulcis est dominus. Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, a deo autem electum et honorificatum, et ipsi tamquam lapides vivi superedificamini, domus spiritalis, sacerdotium sanctum, offerre spiritales hostias acceptabiles deo per Iesum Christum. Propter quod continet scriptura: Ecce pono in Syon lapidem summum angularem, electum, pretiosum, et qui crediderit in eum non confundetur. Vobis igitur honor credentibus; non credentibus autem lapis quem reprobaverunt edificantes, hic factus est in caput anguli, et lapis offensionis et petra scandali his qui offendunt verbo, nec credunt in quo et positi sunt. Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus adquisitionis, ut virtutes annuntietis eius qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. Qui aliquando non populus, nunc autem populus dei; qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti. Karissimi, obsecro tamquam advenas et peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis, que militant adversus animam, conversationem vestram inter gentes habentes bonam, ut in eo quod detrectant de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes glorificent deum in die visitationis. Subiecti estote omni humane creature propter deum, sive regi quasi precellenti, sive ducibus tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum. Quia sic est voluntas dei, ut benefacientes obmutescere faciatis inprudentium hominum ignorantiam, quasi liberi, et non quasi velamen habentes malitie libertatem, sed sicut servi dei. Omnes honorate, fraternitatem diligite, deum timete, regem honorificate. Servi subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis, sed etiam discolis. Hec est enim gratia, si propter conscientiam dei sustinet quis tristitias patiens iniuste. Que enim gloria est, si peccantes et colaphizati suffertis? Sed si benefacientes patienter sustinetis, hec est gratia apud deum. In hoc enim vocati estis, quia et Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius. Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore eius. Qui cum malediceretur non maledicebat, cum pateretur non comminabatur, tradebat autem iudicanti se iniuste. Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui iustitie vivamus, cuius livore sanati estis. Eratis enim sicut oves errantes, sed conversi estis nunc ad pastorem et episcopum animarum vestrarum.

III

Similiter et mulieres subdite sint viris suis, ut et si qui non credunt verbo, per mulierum conversationem sine verbo lucrifiant, considerantes in timore castam conversationem vestram. Quarum non sit extrinsecus capillatura aut circumdatio auri aut indumenti vestimentorum cultus, sed qui absconditus cordis est homo, in incorruptibilitate quieti et modesti spiritus, qui est in conspectu dei locuples. Sic enim aliquando et sancte mulieres sperantes in deo ornabant se, subiecte propriis viris, sicut Sarra obediebat Abrahe, dominum eum vocans, cuius estis filie benefacientes et non pertimentes ullam perturbationem. Viri similiter cohabitantes secundum scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri inpertientes honorem, tamquam et coheredibus gratie vite, ut ne inpediantur orationes vestre. In fine autem omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles, non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes, quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hereditate possideatis. Qui enim vult vitam diligere et videre dies bonos, coerceat linguam suam a malo, et labia eius ne loquantur dolum. Declinet autem a malo et faciat bonum, inquirat pacem et sequatur eam. Quia oculi domini super iustos, et aures eius in preces eorum; vultus autem domini super facientes mala. Et quis est qui vobis noceat, si boni emulatores fueritis? Sed et si quid patimini propter iustitiam, beati. Timorem autem eorum ne timueritis, et non conturbemini. Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris, parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea

[illegible]

[illegible]

quae in Christo est fide. Sed cum modestia et timore, conscientiam habentes bonam: ut in eo quod detrahunt de vobis, confundantur qui calumniantur vestram bonam in Christo conversationem. Melius est enim benefacientes (si voluntas Dei velit) pati, quam malefacientes. Quia et Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu. In quo et his qui in carcere erant spiritibus veniens praedicavit: qui increduli fuerant aliquando, quando exspectabant Dei patientiam in diebus Noe, cum fabricaretur arca: in qua pauci, id est octo animae salvae factae sunt per aquam. Quod et vos nunc similis formae salvos facit baptisma: non carnis depositio sordium, sed conscientiae bonae interrogatio in Deum per resurrectionem Iesu Christi. Qui est in dextera Dei, deglutiens mortem ut vitae aeternae heredes efficeremur: profectus in caelum subiectis sibi angelis et potestatibus et virtutibus.

IIII Christo igitur passo in carne, et vos eadem cogitatione armamini: quia qui passus est in carne, desiit a peccatis: ut iam non desideriis hominum, sed voluntati Dei, quod reliquum est in carne vivat temporis. Sufficit enim praeteritum tempus ad voluntatem gentium consummandam his qui ambulaverunt in luxuriis, desideriis, vinolentiis, comessationibus, potationibus, et illicitis idolorum cultibus. In quo admirantur non concurrentibus vobis in eandem luxuriae confusionem, blasphemantes. Qui reddent rationem ei qui paratus est iudicare vivos et mortuos. Propter hoc enim et mortuis evangelizatum est: ut iudicentur quidem secundum homines in carne, vivant autem secundum Deum in spiritu. Omnium autem finis appropinquavit. Estote itaque prudentes, et vigilate in orationibus. Ante omnia autem mutuam in vobismetipsis caritatem continuam habentes: quia caritas operit multitudinem peccatorum. Hospitales invicem sine murmuratione: unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiae Dei. Si quis loquitur, quasi sermones Dei: si quis ministrat, tamquam ex virtute, quam administrat Deus: ut in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum: cui est gloria et imperium in saecula saeculorum. Amen. Karissimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad temptationem vobis fit, quasi novi aliquid vobis contingat: sed communicantes Christi passionibus gaudete, ut et in revelatione gloriae eius gaudeatis exsultantes. Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis: quoniam quod est honoris, gloriae, et virtutis Dei, et qui est eius Spiritus, super vos requiescit. Nemo autem vestrum patiatur quasi homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem ut christianus, non erubescat: glorificet autem Deum in isto nomine: quoniam tempus est ut incipiat iudicium a domo Dei. Si autem primum a nobis: quis finis eorum qui non credunt Dei evangelio? Et si iustus vix salvabitur, impius et peccator ubi parebunt? Itaque et hi qui patiuntur secundum voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas suas in benefactis.

[illegible]

Seniores ergo qui in vobis sunt, obsecro, consenior et testis Christi passionum, qui et eius quae in futuro revelanda est gloriae communicator: pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie: neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriae coronam. Similiter adolescentes subditi estote senioribus. Omnes autem invicem humilitatem insinuate, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis: omnem sollicitudinem vestram proicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. Sobrii estote, et vigilate: quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit, quaerens quem devoret: cui resistite fortes in fide, scientes eandem passionem ei quae in mundo est vestrae fraternitati fieri. Deus autem omnis gratiae, qui vocavit nos in aeternam suam gloriam in Christo Iesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque. Ipsi gloria et imperium in saecula saeculorum. Amen. Per Silvanum fidelem fratrem vobis, ut arbitror, breviter scripsi: obsecrans et contestans, hanc esse veram gratiam Dei, in qua statis. Salutat vos ecclesia quae est in Babylone collecta, et Marcus filius meus. Salutate invicem in osculo sancto. Gratia vobis omnibus qui estis in Christo Iesu. Amen.

Incipit prologus in secunda epistola petri.

Incipit epistola petri secunda.

Simon Petrus servus et apostolus Iesu Christi, his qui coaequalem nobiscum sortiti sunt fidem in iustitia Dei nostri et salvatoris Iesu Christi. Gratia vobis et pax adimpleatur in cognitione Dei et Christi Iesu Domini nostri: quomodo omnia nobis divinae virtutis suae, quae ad vitam et pietatem, donata sunt per cognitionem eius qui vocavit nos propria gloria et virtute, per quem maxima et pretiosa nobis promissa donavit: ut per haec efficiamini divinae consortes naturae: fugientes eius quae in mundo est concupiscentiae corruptionem. Vos autem curam omnem subinferentes, ministrate in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis caritatem. Haec enim si vobiscum adsint et superent, non vacuos nec sine fructu vos constituent in Domini nostri Iesu Christi cognitione.

[illegible]

est manu temptans, oblivionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum. Quapropter fratres magis satagite ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis. Hec enim facientes non peccabitis aliquando. Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in eternum regnum domini nostri et salvatoris Iesu Christi. Propter quod incipiam vos semper commonere de hiis, et quidem scientes et confirmatos vos in presenti veritate. Iustum autem arbitror quamdiu sum in hoc tabernaculo, suscitare vos in commonitione, certus quod velox est depositio tabernaculi mei, secundum quod et dominus noster Iesus Christus significavit michi. Dabo autem operam et frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis. Non enim doctas fabulas secuti notam fecimus vobis domini nostri Iesu Christi virtutem et presentiam, sed speculatores facti illius magnitudinis. Accipiens enim a deo patre honorem et gloriam, voce delapsa ad eum huiuscemodi a magnifica gloria: Hic est filius meus dilectus in quo michi complacui, ipsum audite. Et hanc vocem nos audivimus de celo allatam, cum essemus cum ipso in monte sancto. Et habemus firmiorem propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes quasi lucerne lucenti in caliginoso loco, donec dies elucescat et lucifer oriatur in cordibus vestris. Hoc primum intelligentes, quod omnis prophetia scripture propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines.

Fuerunt vero et pseudoprophete in populo, sicut et in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, et eum qui emit eos dominum negant, superducentes sibi celerem perditionem. Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur, et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur. Quibus iudicium iam olim non cessat, et perditio eorum non dormitat. Si enim deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reservari; et originali mundo non pepercit, sed octavum Noe iustitie preconem custodivit, diluvium mundo impiorum inducens; et civitates Sodomorum et Gomorreorum in cinerem redigens eversione dampnavit, exemplum eorum qui impie acturi sunt ponens; et iustum Loth oppressum a nefandorum iniuria ac luxuriosa conversatione eripuit. Aspectu enim et auditu iustus erat, habitans apud eos qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant. Novit dominus pios de temptatione eripere, iniquos vero in diem iudicii cruciandos reservare; magis autem eos qui post carnem in concupiscentia immunditie ambulant, dominationemque contempnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt introducere blasphemantes. Ubi angeli fortitudine et virtute cum sint maiores, non portant adversum se execrabile iudicium. Hii vero velut irrationabilia pecora naturaliter in captionem et in perniciem, in his que ignorant blasphemantes, in corruptione sua peribunt, percipientes mercedem iniustitie, voluptatem existimantes diei delicias, coinquinationes et macule, deliciis affluentes, in conviviis suis luxuriantes vobiscum, oculos habentes plenos adulterii et incessabilis delicti, pellicientes animas instabiles, cor exercitatum avaritia habentes, maledictionis filii, derelinquentes rectam viam erraverunt, secuti viam Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amavit, correptionem vero habuit sue vesanie: subiugale mutum hominis voce loquens prohibuit prophete insipientiam. Hii sunt fontes sine aqua, et nebule turbinibus exagitate, quibus caligo tenebrarum reservatur. Superba enim vanitatis loquentes pelliciunt in desideriis carnis luxurie eos qui paululum effugiunt, qui in errore conversantur, libertatem illis promittentes, cum ipsi servi sint corruptionis. A quo enim quis superatus est, huius et servus est. Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione domini nostri et salvatoris Iesu Christi, hiis rursus implicati superantur, facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoscere viam iustitie, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo quod illis traditum est sancto mandato. Contigit enim eis illud veri proverbii: Canis reversus ad suum vomitum, et sus lota in volutabro luti.

Hanc ecce vobis karissimi secundam scribo epistolam, in quibus vestram excito in commonitione sinceram mentem, ut memores sitis eorum que predixi verborum a sanctis prophetis, et apostolorum vestrorum preceptorum domini et salvatoris. Hoc primum scientes, quod venient in novissimis diebus in deceptione illusores, iuxta proprias concupiscentias ambulantes, dicentes: Ubi est promissio aut adventus eius? Ex quo enim patres dormierunt, omnia sic perseverant ab initio creature. Latet enim eos hoc volentes, quod celi erant prius, et terra de aqua et per aquam consistens dei verbo, per que ille tunc mundus aqua inundatus periit. Celi autem qui nunc sunt et terra eodem verbo repositi sunt, igni reservati in diem iudicii et perditionis impiorum hominum. Unum vero hoc non lateat vos karissimi, quia unus dies apud dominum sicut mille anni, et mille anni sicut dies unus. Non tardat dominus promissionem suam, sicut quidam existimant, sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad penitentiam reverti. Adveniet autem dies domini ut fur, in quo celi magno impetu transient, elementa vero calore solventur, terra autem et que in ipsa sunt opera exurentur. Cum ergo

[illegible]

[Cum igitur] hec omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conversationibus et pietatibus, expectantes et properantes in adventum diei domini nostri Ihesu Christi, per quam celi ardentes solventur, et elementa ignis ardore tabescent. Novos vero celos et novam terram et promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia habitat. Propter quod, karissimi, hec expectantes, satagite inmaculati et inviolati ei inveniri in pace. Et domini nostri longanimitatem salutem arbitremini, sicut et karissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, sicut et in omnibus epistolis, loquens in eis de his: in quibus sunt quedam difficilia intellectu, que indocti et instabiles depravant, sicut et ceteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem. Vos igitur, fratres, presentientes custodite, ne insipientium errore traducti excidatis a propria firmitate. Crescite vero in gratia, et in cognitione domini nostri Ihesu Christi et salvatoris. Ipsi gloria et nunc et in diem eternitatis. Amen. **Incipit prologus.**

R... ubi quod [illegible] ... **Incipit epistola Iohannis prima.** ... sit caritas manifestat ... odio fratrum nec deum scire nec ... posse ... dis... ut esse ... propter homicidam ... odium sit infectionis excisio. **Incipit epistola Iohannis I.**

I

Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, et manus nostre contrectaverunt de verbo vite: et vita manifestata est, et vidimus, et testamur, et annuntiamus vobis vitam eternam, que erat apud patrem, et apparuit nobis. Quod vidimus et audivimus, annuntiamus vobis, ut et vos societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit cum patre, et cum filio eius Ihesu Christo. Et hec scribimus vobis ut gaudeatis, et gaudium vestrum sit plenum. Et hec est annuntiatio quam audivimus ab eo, et annuntiamus vobis: quoniam deus lux est, et tenebre in eo non sunt ulle. Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo, et in tenebris ambulamus, mentimur, et veritatem non facimus. Si autem in luce ambulamus, sicut et ipse est in luce, societatem habemus ad invicem, et sanguis Ihesu Christi filii eius emundat nos ab omni peccato. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et iustus, ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus quoniam non peccavimus, mendacem facimus eum, et verbum eius non est in nobis.

II

Filioli mei, hec scribo vobis, ut non peccetis. Sed et si quis peccaverit, advocatum habemus apud patrem, Ihesum Christum iustum: et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Et in hoc scimus quoniam cognovimus eum, si mandata eius observemus. Qui dicit se nosse eum, et mandata eius non custodit, mendax est, et in hoc veritas non est. Qui autem servat verbum eius, vere in hoc caritas dei perfecta est. Et in hoc scimus quoniam in ipso sumus. Qui dicit se in ipso manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare. Karissimi, non mandatum novum scribo vobis, sed mandatum vetus, quod habuistis ab initio. Mandatum vetus est verbum quod audistis. Iterum mandatum novum scribo vobis, quod est verum et in ipso et in vobis: quia tenebre transierunt, et verum lumen iam lucet. Qui dicit se in luce esse, et fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, et scandalum in eo non est. Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, et in tenebris ambulat, et nescit quo eat: quia tenebre obcecaverunt oculos eius. Scribo vobis, filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen eius. Scribo vobis, patres, quoniam cognovistis eum qui ab initio est. Scribo vobis, adolescentes, quoniam vicistis malignum. Scribo vobis, infantes, quoniam cognovistis patrem. Scribo vobis, patres, quia cognovistis eum qui ab initio est. Scribo vobis, iuvenes, quia fortes estis, et verbum dei in vobis manet, et vicistis malignum. Nolite diligere mundum, neque ea que in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est caritas patris in eo. Quoniam omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vite: que non est ex patre, sed ex mundo est. Et mundus transit, et concupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem dei, manet in eternum. Filioli, novissima hora est: et sicut audistis quia antichristus venit, et nunc antichristi multi facti sunt: unde scimus quia novissima hora est. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum: sed ut manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis. Sed vos unctionem habetis a sancto, et nostis omnia. Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam: et quoniam omne mendacium ex veritate non est. Quis est mendax, nisi is qui negat quoniam Ihesus non est Christus? Hic est antichristus, qui negat patrem et filium. Omnis qui negat filium, nec patrem habet; qui confitetur filium, et patrem habet. Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat. Si in vobis permanserit quod audistis ab initio, et vos in filio et patre manebitis. Et hec est repromissio quam ipse pollicitus est nobis, vitam eternam. Hec scripsi vobis de his qui seducunt vos. Et vos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necesse habetis ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio eius docet vos de omnibus, et verum est, et non est mendacium.

[illegible]

Et sicut docuit vos manete in eo. Et nunc filioli manete in eo ut cum apparuerit habeamus fiduciam et non confundamur ab eo in adventu eius. Si scitis quoniam iustus est, scitote quoniam et omnis qui facit iustitiam ex ipso natus est.

III

Videte qualem caritatem dedit nobis Deus Pater ut filii Dei nominemur et simus. Propter hoc mundus non novit nos quia non novit eum. Karissimi nunc filii Dei sumus et nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit similes ei erimus quoniam videbimus eum sicuti est. Et omnis qui habet hanc spem in eo sanctificat se sicut et ille sanctus est. Omnis qui facit peccatum et iniquitatem facit et peccatum est iniquitas. Et scitis quia ille apparuit ut peccata tolleret et peccatum in eo non est. Omnis qui in eo manet non peccat. Et omnis qui peccat non vidit eum nec cognovit eum. Filioli nemo vos seducat. Qui facit iustitiam iustus est sicut et ille iustus est. Qui facit peccatum ex diabolo est quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit filius Dei ut dissolvat opera diaboli. Omnis qui natus est ex Deo peccatum non facit quoniam semen ipsius in eo manet et non potest peccare quoniam ex Deo natus est. In hoc manifesti sunt filii Dei et filii diaboli. Omnis qui non est iustus non est ex Deo et qui non diligit fratrem suum. Quoniam haec est annuntiatio quam audistis ab initio ut diligatis alterutrum. Non sicut Cain qui ex maligno erat et occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant, fratris autem eius iusta. Nolite mirari fratres si odit vos mundus. Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam quoniam diligimus fratres. Qui non diligit manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam aeternam in se manentem. In hoc cognovimus caritatem Dei quoniam ille pro nobis animam suam posuit et nos debemus pro fratribus animas ponere. Qui habuerit substantiam mundi et viderit fratrem suum necesse habere et clauserit viscera sua ab eo quomodo caritas Dei manet in eo? Filioli mei non diligamus verbo neque lingua sed opere et veritate. In hoc cognoscimus quoniam ex veritate sumus et in conspectu eius suadeamus corda nostra. Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum maior est Deus corde nostro et novit omnia. Karissimi si cor nostrum non reprehenderit nos fiduciam habemus ad Deum et quodcumque petierimus accipiemus ab eo quoniam mandata eius custodimus et ea quae sunt placita coram eo facimus. Et hoc est mandatum eius ut credamus in nomine Filii eius Iesu Christi et diligamus alterutrum sicut dedit mandatum nobis. Et qui servat mandata eius in illo manet et ipse in eo. Et in hoc scimus quoniam manet in nobis de Spiritu quem nobis dedit.

[illegible]

IIII

Karissimi nolite omni spiritui credere sed probate spiritus si ex Deo sint quoniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum. In hoc cognoscitur spiritus Dei. Omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne venisse ex Deo est. Et omnis spiritus qui solvit Iesum ex Deo non est. Et hic est antichristus de quo audistis quoniam venit et nunc iam in mundo est. Vos ex Deo estis filioli et vicistis eum quoniam maior est qui in vobis est quam qui in mundo. Ipsi de mundo sunt ideo de mundo loquuntur et mundus eos audit. Nos ex Deo sumus. Qui novit Deum audit nos. Qui non est ex Deo non audit nos. In hoc cognoscimus spiritum veritatis et spiritum erroris. Karissimi diligamus invicem quoniam caritas ex Deo est et omnis qui diligit fratrem suum ex Deo natus est et cognoscit Deum. Qui non diligit non novit Deum quoniam Deus caritas est. In hoc apparuit caritas Dei in nobis quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum ut vivamus per eum. In hoc est caritas non quasi nos dilexerimus Deum sed quoniam ipse dilexit nos et misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Karissimi si sic Deus dilexit nos et nos debemus invicem diligere. Deum nemo vidit umquam. Si diligamus invicem Deus in nobis manet et caritas eius in nobis perfecta est. In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus et ipse in nobis quoniam de Spiritu suo dedit nobis. Et nos vidimus et testificamur quoniam Pater misit Filium suum salvatorem mundi. Quisque confessus fuerit quoniam Iesus est Filius Dei Deus in eo manet et ipse in Deo. Et nos cognovimus et credidimus caritati quam habet Deus in nobis. Deus caritas est et qui manet in caritate in Deo manet et Deus in eo. In hoc perfecta est caritas nobiscum ut fiduciam habeamus in die iudicii quia sicut ille est et nos sumus in hoc mundo. Timor non est in caritate sed perfecta caritas foras mittit timorem quoniam timor poenam habet. Qui autem timet non est perfectus in caritate. Nos ergo diligamus Deum quoniam Deus prior dilexit nos. Si quis dixerit quoniam diligo Deum et fratrem suum oderit mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt Deum quem non videt quomodo potest diligere? Et hoc mandatum habemus ab eo ut qui diligit Deum diligat et fratrem suum.

V

Omnis qui credit quoniam Iesus est Christus ex Deo natus est. Et omnis qui diligit eum qui genuit diligit eum qui natus est ex eo. In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos Dei cum Deum diligamus et mandata eius faciamus. Haec est enim caritas Dei ut mandata eius custodiamus et mandata eius gravia non sunt. Quoniam omne quod natum est ex Deo vincit mundum et haec est victoria quae vincit mundum fides nostra. Quis est qui vincit mundum nisi qui credit quoniam Iesus est Filius Dei? Hic est qui venit per aquam et sanguinem Iesus Christus, non in aqua solum sed in aqua et sanguine. Et Spiritus est qui testificatur quoniam Christus est veritas. Quoniam tres sunt qui testimonium dant in caelo, Pater, Verbum et Spiritus Sanctus, et hi tres unum sunt. Et tres sunt qui testimonium

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Tres sunt qui testimonium dant in terra ⁊c. ... testimonium hoc effusi sanguis ... ab aqua testimonium ... [illegible] ... reperta ⁊ sanguine et aqua ⁊ spiritu hec testimonia ... si facias opera uite.

nium dant in terra. spiritus aqua ⁊ sanguis. Si testimonium hominum accipimus. testimonium dei maius est. Quoniam hoc est testimonium dei quod maius est. quoniam testificatus est de filio suo. Qui credit in filium dei habet testimonium dei in se. Qui non credit in filium mendacem facit eum. quoniam non credit in testimonium quod testificatus est deus de filio suo. Et hoc est testimonium. quoniam uitam eternam dedit nobis deus. et hec uita in filio eius est. Qui habet filium habet uitam. qui non habet filium dei uitam non habet. Hec scripsi uobis ut sciatis quoniam uitam eternam habetis. qui creditis in nomine filii dei. Et hec est fiducia quam habemus ad deum quia quodcumque petierimus secundum uoluntatem eius audit nos. Et scimus quia audit nos. quicquid petierimus scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem. petat ⁊ dabitur ei uita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem. Non pro illo dico ut roget quis. Omnis iniquitas peccatum est. et est peccatum ad mortem. Scimus quia omnis qui natus est ex deo non peccat. sed generatio dei conseruat eum. ⁊ malignus non tangit eum. Scimus quia ex deo sumus. et mundus totus in maligno positus est. Et scimus quoniam filius dei uenit. ⁊ dedit nobis sensum ut cognoscamus uerum deum. ⁊ simus in uero filio eius. Hic est uerus deus ⁊ uita eterna. Filioli custodite uos a simulacris. **Incipit prologus in ii. e. iohis.**

Usque adeo ad electam feminam scribit ... [illegible] ... appellare ... filius testimonium ... ambulent in ueritate pater. **Incipit epistola ii. io.**

Senior electe domine et natis eius quos ego diligo in ueritate. Et non ego solus sed et omnes qui cognouerunt ueritatem propter ueritatem que permanet in nobis. ⁊ nobiscum erit in eternum. Sit nobiscum gratia. misericordia. pax a deo patre. ⁊ a christo iesu filio patris in ueritate ⁊ caritate. Gauisus sum ualde quoniam inueni de filiis tuis ambulantes in ueritate. sicut mandatum accepimus a patre. Et nunc rogo te domina non tamquam mandatum nouum scribens tibi. sed quod habuimus ab initio. ut diligamus alterutrum. Et hec est caritas ut ambulemus secundum mandatum eius. Hoc enim est mandatum ut quemadmodum audistis ab initio in eo ambuletis. quoniam multi seductores exierunt in mundum qui non confitentur iesum christum uenisse in carne. hic est seductor ⁊ antichristus. Uidete uosmetipsos ne perdatis que operati estis. sed ut mercedem plenam accipiatis. Omnis qui precedit ⁊ non permanet in doctrina christi deum non habet. Qui permanet in doctrina hic ⁊ filium ⁊ patrem habet. Si quis uenit ad uos ⁊ hanc doctrinam non affert. nolite recipere eum in domum. nec aue ei dixeritis. Qui enim dicit ei aue. communicat operibus eius malignis. Plura habens uobis scribere. nolui per cartam ⁊ atramentum. Spero enim me futurum apud uos ⁊ os ad os loqui. ut gaudium uestrum plenum sit. Salutant te filii sororis tue electe. Gratia tecum. Amen. **Incipit prologus in epistola iohis iii.**

Gaium pietatis causa extollit. atque ut in ... pietate maneant exhortatur. Diotrepem ... pietatis ... ob ... Demetrio autem bonum testimonium ... [illegible]. **Incipit epistola iohis tercia.**

Senior Gaio karissimo quem ego diligo in ueritate. Karissime de omnibus orationem facio prospere te ingredi ⁊ ualere. sicut prospere agit anima tua. Gauisus sum ualde uenientibus fratribus ⁊ testimonium perhibentibus ueritati tue. sicut tu in ueritate ambulas. Maiorem horum non habeo gratiam quam ut audiam filios meos in ueritate ambulare. Karissime fideliter facis quicquid operaris in fratres. ⁊ hoc in peregrinos qui testimonium reddiderunt caritati tue in conspectu ecclesie. quos benefaciens deduces digne deo. pro nomine enim eius profecti sunt. nichil accipientes a gentibus. Nos ergo debemus suscipere huiusmodi ut cooperatores simus ueritatis. Scripsissem forsitan ecclesie. sed is qui amat primatum gerere in eis diotrepes non recipit nos. Propter hoc si uenero commoneam eius opera que facit uerbis malignis garriens in nos. Et quasi non ei ista sufficiant. neque ipse suscipit fratres. ⁊ eos qui suscipiunt prohibet. ⁊ de ecclesia eicit. Karissime noli imitari malum. sed quod bonum est. Qui benefacit ex deo est. qui malefacit non uidit deum. Demetrio testimonium redditur ab omnibus. ⁊ ab ipsa ueritate. Sed ⁊ nos testimonium perhibemus. ⁊ nosti quoniam testimonium nostrum uerum est. Multa habui tibi scribere. sed nolui per atramentum ⁊ calamum scribere tibi. Spero autem protinus te uidere. ⁊ os ad os loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos nominatim. **Incipit prologus in epistola iude.**

Iudas apostolus frater iacobi de corruptoribus ... [illegible] ... ⁊ nouare ... [illegible]. **Incipit epistola iude.**

Iudas Iesu Christi servus frater autem Iacobi his qui in Deo Patre dilectis et Christo Iesu conservatis vocatis. Misericordia vobis et pax et caritas adimpleatur. Karissimi omnem sollicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute necesse habui scribere vobis deprecans supercertari semel traditae sanctis fidei. Subintroierunt enim quidam homines qui olim praescripti sunt in hoc iudicium impii Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam et solum dominatorem et Dominum nostrum Iesum Christum negantes. Commonere autem vos volo scientes semel omnia quoniam Iesus populum de terra Aegypti salvans secundo eos qui non crediderunt perdidit. Angelos vero qui non servaverunt suum principatum sed dereliquerunt suum domicilium in iudicium magni diei vinculis aeternis sub caligine reservavit. Sicut Sodoma et Gomorra et finitimae civitates simili modo exfornicatae et abeuntes post carnem alteram factae sunt exemplum ignis aeterni poenam sustinentes. Similiter et hii carnem quidem maculant dominationem autem spernunt maiestatem autem blasphemant. Cum Michael archangelus cum diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore non est ausus iudicium inferre blasphemiae sed dixit: Imperet tibi Dominus. Hii autem quaecumque quidem ignorant blasphemant; quaecumque autem naturaliter tamquam muta animalia norunt in istis corrumpuntur. Vae illis quia in via Cain abierunt et errore Balaam mercede effusi sunt et in contradictione Core perierunt. Hii sunt in epulis suis maculae convivantes sine timore semet ipsos pascentes, nubes sine aqua quae a ventis circumferuntur, arbores autumnales infructuosae bis mortuae eradicatae, fluctus feri maris despumantes suas confusiones, sidera errantia quibus procella tenebrarum in aeternum servata est. Prophetavit autem et de his septimus ab Adam Enoch dicens: Ecce venit Dominus in sanctis milibus suis facere iudicium contra omnes et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum quibus impie egerunt et de omnibus duris quae locuti sunt contra eum peccatores impii. Hii sunt murmuratores querellosi secundum desideria sua ambulantes et os eorum loquitur superba mirantes personas quaestus causa. Vos autem karissimi memores estote verborum quae praedicta sunt ab apostolis Domini nostri Iesu Christi, qui dicebant vobis quoniam in novissimo tempore venient inlusores secundum desideria sua ambulantes impietatum. Hii sunt qui segregant semet ipsos animales spiritum non habentes. Vos autem karissimi superaedificantes vos sanctissimae vestrae fidei in Spiritu Sancto orantes, vosmet ipsos in dilectione Dei servate expectantes misericordiam Domini nostri Iesu Christi in vitam aeternam. Et hos quidem arguite iudicatos, illos vero salvate de igne rapientes. Aliis autem miseremini in timore, odientes et eam quae carnalis est maculatam tunicam. Ei autem qui potens est conservare vos sine peccato et constituere ante conspectum gloriae suae inmaculatos in exultatione in adventu Domini nostri Iesu Christi, soli Deo salvatori nostro per Iesum Christum Dominum nostrum gloria magnificentia imperium et potestas ante omne saeculum et nunc et in omnia saecula saeculorum. Amen.

**Incipit prologus super apocalipsim.**

Iohannes apostolus et evangelista a Christo electus atque dilectus in tanto amore dilectionis habitus est ut in cena super pectus eius recumberet et ad crucem astanti soli matrem suam commendaret, ut quem nubere volentem ad amplexum virginitatis asciverat ipsi etiam servandam virginem traderet. Hic itaque cum propter verbum Dei et testimonium Iesu Christi in Pathmos insulam fuisset exilio relegatus, illic ab eodem apocalipsis sibi ostensa describitur, ut sicut in principio canonis id est libri Genesis incorruptibile principium praenotatur, ita etiam incorruptibilis finis per virginem in apocalipsi redderetur dicente Christo: Ego sum alpha et omega, initium et finis. Hic est Iohannes qui sciens supervenisse diem recessionis sui de corpore, convocatis in Epheso discipulis descendit in defossum sepulturae suae locum orationeque completa reddidit spiritum, tam a dolore mortis factus extraneus quam a corruptione carnis noscitur alienus. Cuius tamen scripturae dispositio vel libri ordinatio ideo a nobis per singula non exponitur, ut nescientibus inquirendi desiderium collocetur et quaerentibus laboris fructus et Deo magisterii doctrina servetur.

**Incipit alius in apocalipsim.**

Apocalipsis Iohannis tot habet sacramenta quot verba. Parum dixi pro merito voluminis; laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intellegentiae.

**Incipit apocalipsis.**

Apocalipsis Iesu Christi quam dedit illi Deus palam facere servis suis quae oportet fieri cito, et significavit mittens per angelum suum servo suo Iohanni, qui testimonium perhibuit verbo Dei et testimonium Iesu Christi quaecumque vidit. Beatus qui legit et qui audit verba prophetiae huius et servat ea quae in ea scripta sunt; tempus enim prope est. Iohannes septem ecclesiis quae sunt in Asya: gratia vobis et pax ab eo

qui est et qui erat et qui venturus est. Et a septem spiritibus qui in conspectu throni eius sunt, et a Iesu Christo qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, et princeps regum terre. Qui dilexit nos et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo, et fecit nos regnum et sacerdotes deo et patri suo, ipsi gloria et imperium in secula seculorum amen. Ecce venit cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt, et plangent se super eum omnes tribus terre. Etiam amen. Ego sum alpha et omega, principium et finis, dicit dominus deus, qui est et qui erat et qui venturus est omnipotens. Ego Iohannes frater vester et particeps in tribulatione et regno et patientia in Christo Iesu, fui in insula que appellatur Pathmos propter verbum dei et testimonium Iesu. Fui in spiritu in dominica die. Et audivi post me vocem magnam tamquam tube dicentis: Quod vides scribe in libro et mitte septem ecclesiis, Epheso et Smirne et Pergamo et Thiatire et Sardis et Philadelphie et Laoditie. Et conversus sum ut viderem vocem que loquebatur mecum. Et conversus vidi septem candelabra aurea, et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis vestitum podere, et precinctum ad mamillas zona aurea. Caput autem eius et capilli erant candidi tamquam lana alba, et tamquam nix. Et oculi eius velut flamma ignis, et pedes eius similes auricalco sicut in camino ardenti. Et vox illius tamquam vox aquarum multarum. Et habebat in dextera sua stellas septem, et de ore eius gladius utraque parte acutus exiebat, et facies eius sicut sol lucet in virtute sua. Et cum vidissem eum, cecidi ad pedes eius tamquam mortuus. Et posuit dexteram suam super me dicens: Noli timere, ego sum primus et novissimus, et vivus, et fui mortuus, et ecce sum vivens in secula seculorum, et habeo claves mortis et inferni. Scribe ergo que vidisti et que sunt et que oportet fieri post hec. Sacramentum septem stellarum quas vidisti in dextera mea, et septem candelabra aurea. Septem stelle angeli sunt septem ecclesiarum. Et candelabra septem, septem ecclesie sunt.

II

Et angelo Ephesi ecclesie scribe: Hec dicit qui tenet septem stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum. Scio opera tua et laborem et patientiam tuam, et quia non potes sustinere malos, et temptasti eos qui se dicunt apostolos esse et non sunt, et invenisti eos mendaces. Et patientiam habes et sustinuisti propter nomen meum et non defecisti. Sed habeo adversum te pauca, quia caritatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque unde excideris, et age penitentiam, et prima opera fac. Sin autem venio tibi et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi penitentiam egeris. Sed hoc habes bonum quia odisti facta Nicolaitarum que et ego odi. Qui habet aurem audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Vincenti dabo edere de ligno vite quod est in paradiso dei mei. Et angelo Smirne ecclesie scribe: Hec dicit primus et novissimus, qui fuit mortuus et vivit. Scio tribulationem tuam et paupertatem tuam, sed dives es, et blasphemaris ab his qui se dicunt Iudeos esse et non sunt, sed sunt synagoga Sathane. Nichil horum timeas que passurus es. Ecce missurus est diabolus ex vobis in carcerem ut temptemini, et habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vite. Qui habet aurem audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Qui vicerit non ledetur a morte secunda. Et angelo Pergami ecclesie scribe: Hec dicit qui habet romphaeam utraque parte acutam. Scio ubi habitas, ubi sedes est Sathane, et tenes nomen meum, et non negasti fidem meam. Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos ubi Sathanas habitat. Sed habeo adversum te pauca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaam qui docebat Balach mittere scandalum coram filiis Israel, edere et fornicari. Ita habes et tu tenentes doctrinam Nicolaitarum. Similiter penitentiam age. Si quo minus venio tibi cito, et pugnabo cum illis in gladio oris mei. Qui habet aurem audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Vincenti dabo manna absconditum, et dabo illi calculum candidum, et in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit nisi qui accipit. Et angelo Thyatire ecclesie scribe: Hec dicit filius dei qui habet oculos ut flammam ignis, et pedes eius similes auricalco. Scio opera tua et fidem et caritatem et ministerium tuum et patientiam tuam, et opera tua novissima plura prioribus. Sed habeo adversus te pauca, quia permittis mulierem Iezabel, que se dicit prophetissam, docere et seducere servos meos fornicari et manducare de idolothitis. Et dedi illi tempus ut penitentiam ageret, et non vult penitere a fornicatione sua. Ecce mitto eam in lectum, et qui mechantur cum ea in tribulationem maximam, nisi penitentiam ab operibus suis egerint. Et filios eius interficiam in morte, et scient omnes ecclesie quia ego sum scrutans renes et corda, et dabo unicuique vestrum secundum opera sua. Vobis autem dico et ceteris qui Thyatire estis, quicumque non habent doctrinam hanc, et qui non cognoverunt altitudines Sathane, quemadmodum dicunt, non mittam super vos aliud pondus. Tamen id quod habetis tenete donec veniam. Et qui vicerit et custodierit usque in finem opera mea, dabo illi potestatem super gentes, et reget eas in virga ferrea, et tamquam vas figuli confringentur, sicut et ego accepi a patre meo. Et dabo illi stellam matutinam.

[ma]tutinam. Qui habet aurem audiat quid spiritus dicat ecclesiis.

Et angelo Sardis ecclesiae scribe: Haec dicit qui habet septem spiritus Dei et septem stellas. Scio opera tua, quia nomen habes quod vivas, et mortuus es. Esto vigilans, et confirma cetera, quae moritura erant. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo. In mente ergo habe qualiter acceperis et audieris, et serva, et paenitentiam age. Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tamquam fur, et nescies qua hora veniam ad te. Sed habes pauca nomina in Sardis qui non inquinaverunt vestimenta sua, et ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis, et non delebo nomen eius de libro vitae, et confitebor nomen eius coram Patre meo et coram angelis eius. Qui habet aurem audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Et angelo Philadelphiae ecclesiae scribe: Haec dicit Sanctus et Verus, qui habet clavem David, qui aperit et nemo claudit, claudit et nemo aperit. Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere, quia modicam habes virtutem, et servasti verbum meum, et non negasti nomen meum. Ecce dabo de synagoga Satanae, qui dicunt se Iudaeos esse, et non sunt, sed mentiuntur. Ecce faciam illos ut veniant et adorent ante pedes tuos, et scient quia ego dilexi te, quoniam servasti verbum patientiae meae, et ego servabo te ab hora temptationis quae ventura est in orbem universum temptare habitantes in terra. Ecce venio cito; tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, et foras non egredietur amplius, et scribam super eum nomen Dei mei, et nomen civitatis Dei mei novae Ierusalem, quae descendit de caelo a Deo meo, et nomen meum novum. Qui habet aurem audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Et angelo Laodiciae ecclesiae scribe: Haec dicit Amen, testis fidelis et verus, qui est principium creaturae Dei. Scio opera tua, quia neque frigidus es neque calidus; utinam frigidus esses aut calidus. Sed quia tepidus es, et nec frigidus nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo. Quia dicis quod dives sum et locupletatus, et nullius egeo, et nescis quia tu es miser et miserabilis et pauper et caecus et nudus. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, et vestimentis albis induaris, et non appareat confusio nuditatis tuae, et collyrio inunge oculos tuos ut videas. Ego quos amo arguo et castigo. Aemulare ergo, et paenitentiam age. Ecce sto ad ostium et pulso; si quis audierit vocem meam et aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, et cenabo cum illo, et ipse mecum. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut et ego vici et sedi cum Patre meo in throno eius. Qui habet aurem audiat quid spiritus dicat ecclesiis.

IIII

Post haec vidi, et ecce ostium apertum in caelo, et vox prima quam audivi tamquam tubae loquentis mecum, dicens: Ascende huc, et ostendam tibi quae oportet fieri post haec. Statim fui in spiritu, et ecce sedes posita erat in caelo, et supra sedem sedens. Et qui sedebat similis erat aspectui lapidis iaspidis et sardinis, et iris erat in circuitu sedis similis visioni smaragdinae. Et in circuitu sedis sedilia XXIIII, et super thronos XXIIII seniores sedentes, circumamicti vestimentis albis, et in capitibus eorum coronae aureae. Et de throno procedunt fulgura et voces et tonitrua. Et VII lampades ardentes ante thronum, quae sunt VII spiritus Dei. Et in conspectu sedis tamquam mare vitreum simile cristallo. Et in medio sedis et in circuitu sedis quattuor animalia plena oculis ante et retro. Et animal primum simile leoni, et secundum animal simile vitulo, et tertium animal habens faciem quasi hominis, et quartum animal simile aquilae volanti. Et quattuor animalia, singula eorum habebant alas senas, et in circuitu et intus plena sunt oculis, et requiem non habebant die ac nocte, dicentia: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat et qui est et qui venturus est. Et cum darent illa animalia gloriam et honorem et benedictionem sedenti super thronum, viventi in saecula saeculorum, procidebant XXIIII seniores ante sedentem in throno, et adorabant viventem in saecula saeculorum, et mittebant coronas suas ante thronum, dicentes: Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam et honorem et virtutem, quia tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam erant et creata sunt.

V

Et vidi in dextera sedentis supra thronum librum scriptum intus et foris, signatum sigillis VII. Et vidi angelum fortem praedicantem voce magna: Quis est dignus aperire librum et solvere signacula eius? Et nemo poterat neque in caelo neque in terra neque subtus terram aperire librum neque respicere illum. Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inventus est aperire librum nec videre eum. Et unus de senioribus dicit mihi: Ne fleveris; ecce vicit leo de tribu Iuda, radix David, aperire librum et solvere VII signacula eius. Et vidi, et ecce in medio throni et quattuor animalium, et in medio seniorum, agnum stantem tamquam occisum, habentem cornua VII et oculos VII, qui sunt VII spiritus Dei missi in omnem terram. Et venit, et accepit de dextera sedentis in throno librum.

[illegible]

animalia et xxiiii seniores ceciderunt coram a-
gno habentes singuli citharas et fialas aure-
as plenas odoramentorum que sunt orationes sanctorum.
Et cantabant canticum novum dicentes.
Dignus es domine accipere librum et aperire signa-
cula eius. quoniam occisus es et redemisti nos deo in san-
guine tuo ex omni tribu et lingua et populo et na-
tione. et fecisti nos deo nostro regnum et sacerdotes et re-
gnabimus super terram. Et vidi et audivi vocem
angelorum multorum in circuitu throni et animalium
et seniorum. Et erat numerus eorum milia mi-
lium dicentium voce magna. Dignus est a-
gnus qui occisus est accipere virtutem et divi-
nitatem et sapientiam et fortitudinem et ho-
norem et gloriam et benedictionem. et omnem creaturam
que in celo est et que super terram et sub terram et in
mari et que in eo sunt. omnes audivi dicentes.
Sedenti in throno et agno. Benedictio et hono-
r et gloria et potestas in secula seculorum. Et quatuor
animalia dicebant amen. Et xxiiii seniores
ceciderunt in facies suas et adoraverunt viventem
in secula seculorum.

VI. Et vidi quod aperuisset agnus unum de vii signa-
culis. Et audivi unum de quatuor animalibus dicen-
tem quasi vocem tonitrui magni. Veni et vi-
de. Et vidi. Et ecce equus albus et qui sedebat
super illum habebat arcum et data est ei corona. Et
exivit vincens ut vinceret. Et cum aperuisset
2 sigillum secundum audivi secundum animal dicens. Veni et vi-
de. Et exivit alius equus rufus et qui sedebat
super eum datum est ei ut sumeret pacem de terra et ut
invicem se interficiant et datus est ei gladius
3 magnus. Et cum aperuisset sigillum tertium
audivi tertium animal dicens. Veni et vide. Et
ecce equus niger et qui sedebat super eum ha-
bebat stateram in manu sua. Et audivi
quasi vocem in medio quatuor animalium dicen-
tium. Bilibris tritici denario uno et tres bi-
libres ordei denario uno et vinum et oleum
ne leseris. Et cum aperuisset sigillum quartum
audivi vocem quarti animalis dicentis. Veni
et vide. Et ecce equus pallidus et qui sedebat
super eum nomen illi mors et infernus sequebatur
eum. Et data est illi potestas super quatuor par-
tes terre interficere gladio fame et morte et be-
stiis terre. Et cum aperuisset sigillum quintum
vidi subtus altare dei animas interfectorum propter
verbum dei et propter testimonium quod habebant. et cla-
mabant voce magna dicentes. Usquequo
domine sanctus et verus non iudicas et non vindicas
sanguinem nostrum de his qui habitant in terra.
Et date sunt illis singule stole albe et dictum est
illis ut requiescerent tempus adhuc modicum do-
nec impleantur numerus conservorum eorum et
fratrum eorum qui interficiendi sunt sicut et illi. Et
vidi cum aperuisset sigillum sextum et ec-
ce terremotus factus est magnus et sol factus est ni-
ger tamquam saccus cilicinus et luna to-
ta facta est sicut sanguis et stelle celi ceciderunt
super terram sicut ficus emittit grossos suos cum a
vento magno movetur. Et celum recessit
sicut liber involutus et omnis mons et insule de
locis suis mote sunt. Et reges terre et principes et
tribuni et divites et fortes et omnis servus et li-
ber absconderunt se in speluncis et petris montium
et dicunt montibus et petris cadite super nos et ab-
scondite nos a facie sedentis super thronum
et ab ira agni. Quoniam venit dies magnus ire
ipsorum et quis poterit stare.

Post hec vidi iiii angelos stantes super iiii
angulos terre tenentes iiii ventos terre ne fla-
rent super terram neque super mare neque in ullam ar-
borem. Et vidi alterum angelum descendentem
ab ortu solis habentem signum dei vivi. et cla-
mavit voce magna quatuor angelis qui-
bus datum est nocere terre et mari dicens.
Nolite nocere terre et mari neque arboribus quoadus-
que signemus servos dei nostri in frontibus eorum.
Et audivi numerum signatorum centum xl quat-
tuor milia signati ex omni tribu filiorum
israel. Ex tribu iuda xii milia signati.
Ex tribu ruben xii milia signati. Ex tri-
bu gad xii milia signati. Ex tribu aser
xii milia signati. Ex tribu neptalim xii
milia signati. Ex tribu manasse xii mi-
lia signati. Ex tribu symeon xii milia
signati. Ex tribu levi xii milia signati.
Ex tribu ysachar xii milia signati. Ex tri-
bu zabulon xii milia signati. Ex tribu
ioseph xii milia signati. Ex tribu benia-
min xii milia signati. Post hec vidi tur-
bam magnam quam dinumerare nemo pote-
rat ex omnibus gentibus et tribubus et populis et lin-
guis stantes ante thronum in conspectu agni
amicti stolis albis et palme in manibus eorum
et clamabant voce magna dicentes. Salus
deo nostro qui sedet super thronum et agno. Et omnes angeli
stabant in circuitu throni et seniorum et qua-
tuor animalium. Et ceciderunt in conspectu throni
in facies suas et adoraverunt deum dicentes.
Amen. Benedictio et claritas et sapientia et gratiarum
actio honor et virtus et fortitudo deo nostro in secula
seculorum amen. Et respondit unus de senioribus dicens
mihi. Hii qui amicti sunt stolis albis qui
sunt et unde venerunt. Et dixi illi. Domine mi tu
scis. Et dixit michi. Hii sunt qui venerunt
de tribulatione magna et laverunt stolas suas
et dealbaverunt eas in sanguine agni. Ideo sunt
ante thronum dei et serviunt ei die ac nocte
in templo eius. Et qui sedet in throno habitat

super illos. Non esurient neque sitient amplius
neque cadet super illos sol, neque ullus aestus: quoniam
agnus qui in medio throni est reget illos,
et deducet eos ad vitae fontes aquarum, et ab-
sterget Deus omnem lacrimam ab oculis eorum. Et cum
aperuisset sigillum septimum, factum est silenti-
um in caelo quasi media hora.
Et vidi septem angelos stantes in conspectu
Dei. Et datae sunt illis septem tubae. Et alter an-
gelus venit et stetit ante altare habens thu-
ribulum aureum, et data sunt illi incensa
multa, ut daret de orationibus sanctorum omnium super
altare aureum, quod est ante thronum. Et ascendit
fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu an-
VIII geli coram Deo. Et accepit angelus turibulum
aureum, et implevit illud de igne altaris, et
misit in terram. Et facta sunt tonitrua et voces
et fulgura et terraemotus magnus. Et septem ange-
li qui habebant septem tubas praeparaverunt se ut tuba
canerent. Et primus angelus tuba cecinit,
et facta est grando et ignis mixta in sanguine, et mis-
sum est in terram. Et tertia pars terrae combusta est, et ter-
tia pars arborum combusta est, et omne fenum viri-
de combustum est. Et secundus angelus tuba cecinit,
et tamquam mons magnus igne ardens
missus est in mare. Et facta est tertia pars maris
sanguis, et mortua est tertia pars creatu-
rae quae habebant animas in mari, et tertia pars navium in-
teriit. Et tertius angelus tuba cecinit, et ce-
cidit de caelo stella magna ardens tamquam
facula, et cecidit in tertiam partem fluminum,
et in fontes aquarum, et nomen stellae di-
citur absinthium. Et facta est tertia pars aquarum in absin-
thium, et multi hominum mortui sunt de aquis
quia amarae factae sunt. Et quartus angelus tuba
cecinit, et percussa est tertia pars solis et tertia pars lu-
nae et tertia pars stellarum, ita ut obscuraretur ter-
tia pars eorum, et diei non luceret pars tertia, et noctis
similiter. Et vidi et audivi vocem unius aquilae vo-
lantis per medium caeli dicentis voce magna:
Vae, vae, vae habitantibus in terra de ceteris vocibus
trium angelorum qui erant tuba canituri.
Et quintus angelus tuba cecinit, et vidi stellam
de caelo cecidisse in terram, et data est illi clavis
putei abyssi. Et aperuit puteum abyssi: et ascendit
fumus putei sicut fumus fornacis magnae: et obscuratus est
sol et aer de fumo putei. Et de fumo putei exie-
runt locustae in terram, et data est illis potestas
sicut habent potestatem scorpiones terrae. Et praeceptum est
illis ne laederent fenum terrae, neque omne viride, neque
omnem arborem: nisi tantum homines, qui non habent si-
gnum Dei in frontibus suis. Et datum est
illis ne occiderent eos: sed ut cruciarent mensibus
quinque: et cruciatus eorum ut cruciatus scor-
pii cum percutit hominem. Et in diebus illis

quaerent homines mortem, et non invenient eam:
et cupient mori, et fugiet mors ab ipsis. Et
similitudines locustarum similes equis paratis
in praelium: et super capita earum tamquam co-
ronae similes auro: et facies earum sicut facies
hominum. Et habebant capillos sicut capillos
mulierum: et dentes earum sicut dentes leonum erant:
et habebant loricas sicut loricas ferreas, et vox
alarum earum sicut vox curruum equorum multorum
currentium in bellum. Et habebant caudas si-
miles scorpionum, et aculei erant in caudis earum:
et potestas earum nocere hominibus mensibus quinque: et
habebant super se regem angelum abyssi cui nomen
hebraice Abaddon, graece autem Apollyon, latine
habens nomen Exterminans. Vae unum abiit, et ec-
ce veniunt adhuc duo vae post haec. Et sextus
angelus tuba cecinit: et audivi vocem unam
ex quattuor cornibus altaris aurei, quod est ante
oculos Dei, dicentem sexto angelo qui habebat tubam:
Solve quattuor angelos qui alligati sunt in flu-
mine magno Euphrate. Et soluti sunt quattuor an-
geli, qui parati erant in horam, et diem, et mensem,
et annum: ut occiderent tertiam partem hominum.
Et numerus equestris exercitus vicies milies dena
milia. Et audivi numerum eorum. Et ita vidi equos
in visione: et qui sedebant super eos habebant lori-
cas igneas, et hyacinthinas et sulphureas, et
capita equorum erant tamquam capita leonum: et de
ore ipsorum procedit ignis, et fumus, et sulphur. Ab
his tribus plagis occisa est tertia pars hominum
de igne, et fumo, et sulphure, quae procedebant de ore
ipsorum. Potestas enim equorum in ore eorum est, et in cau-
dis eorum. Nam caudae eorum similes serpentibus ha-
bentes capita: et in his nocent. Et ceteri homines
qui non sunt occisi in his plagis, neque paenitentiam
egerunt de operibus manuum suarum, ut non adorarent
daemonia, et simulacra aurea, et argentea, et aerea, et
lapidea, et lignea, quae neque videre possunt, neque
audire, neque ambulare: et non egerunt paenitentiam ab ho-
micidiis suis, neque a veneficiis suis, neque a for-
nicatione sua, neque a furtis suis.
Et vidi alium angelum fortem descendentem de X
caelo amictum nube, et iris in capite eius,
et facies eius erat ut sol, et pedes eius tamquam columnae
ignis: et habebat in manu sua libellum aper-
tum: et posuit pedem suum dextrum super mare, sini-
strum autem super terram: et clamavit voce ma-
gna quemadmodum cum leo rugit. Et cum
clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces
suas. Et cum locuta fuissent septem tonitrua,
ego scripturus eram: et audivi vocem
de caelo dicentem: Signa quae locuta sunt septem
tonitrua, et noli ea scribere. Et angelus quem
vidi stantem super mare et super terram, le-
vavit manum suam ad caelum, et iuravit per vi-

[illegible]

viventem in secula seculorum, qui creavit celum et ea que in illo sunt, et terram et ea que in ea sunt, et mare et ea que in eo sunt, quia tempus amplius non erit; sed in diebus vocis septimi angeli, cum ceperit tuba canere, consummabitur misterium Dei, sicut evangelizavit per servos suos prophetas. Et audivi vocem de celo iterum loquentem mecum et dicentem: Vade, et accipe librum apertum de manu angeli stantis super mare et super terram. Et abii ad angelum, dicens ei ut daret mihi librum. Et dixit mihi: Accipe librum, et devora illum; et faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce tamquam mel. Et accepi librum de manu angeli, et devoravi illum; et erat in ore meo tamquam mel dulce. Et cum devorassem eum, amaricatus est venter meus. Et dixit mihi: Oportet te iterum prophetare gentibus et populis et linguis et regibus multis.

XI

Et datus est mihi calamus similis virge, et dictum est mihi: Surge, et metire templum Dei et altare et adorantes in eo. Atrium autem quod est foris templum eice foras, et ne metiaris illud, quoniam datum est gentibus; et civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus. Et dabo duobus testibus meis, et prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti saccis. Hii sunt due olive et duo candelabra in conspectu Domini terre stantes. Et si quis voluerit eos nocere, ignis exiet de ore illorum, et devorabit inimicos eorum; et si quis voluerit eos ledere, sic oportet eum occidi. Hii habent potestatem claudendi celum, ne pluat diebus prophetie ipsorum; et potestatem habent super aquas convertendi eas in sanguinem, et percutere terram omni plaga quotienscumque voluerint. Et cum finierint testimonium suum, bestia que ascendit de abisso faciet adversum illos bellum, et vincet illos, et occidet eos. Et corpora eorum iacebunt in plateis civitatis magne, que vocatur spiritualiter Sodoma et Egyptus, ubi et Dominus eorum crucifixus est. Et videbunt de tribubus et populis et linguis et gentibus corpora eorum per tres dies et dimidium; et corpora eorum non sinent poni in monumentis. Et inhabitantes terram gaudebunt super illos, et iocundabuntur; et munera mittent invicem, quoniam hii duo prophete cruciaverunt eos qui habitabant super terram. Et post dies tres et dimidium, spiritus vite a Deo intravit in eos. Et steterunt super pedes suos, et timor magnus cecidit super eos qui viderunt eos. Et audierunt vocem magnam de celo dicentem eis: Ascendite huc. Et ascenderunt in celum in nube; et viderunt illos inimici eorum. Et in illa hora factus est terremotus magnus, et decima pars civitatis cecidit; et occisi sunt in terremotu nomina hominum septem milia, et reliqui in timorem sunt missi, et dederunt gloriam Deo celi. Ve secundum abiit; et ecce ve tertium veniet cito. Et septimus angelus tuba cecinit; et facte sunt voces magne in celo dicentes: Factum est regnum huius mundi Domini nostri et Christi eius, et regnabit in secula seculorum. Et viginti quattuor seniores qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis ceciderunt in facies suas, et adoraverunt Deum, dicentes: Gratias agimus tibi, Domine Deus omnipotens, qui es et qui eras, quia accepisti virtutem tuam magnam et regnasti. Et irate sunt gentes, et advenit ira tua, et tempus mortuorum iudicari, et reddere mercedem servis tuis prophetis et sanctis et timentibus nomen tuum, pusillis et magnis, et exterminandi eos qui corruperunt terram.

XII

Et apertum est templum Dei in celo, et visa est archa testamenti eius in templo eius; et facta sunt fulgura et voces et terremotus et grando magna. Et signum magnum apparuit in celo: mulier amicta sole, et luna sub pedibus eius, et in capite eius corona stellarum duodecim. Et in utero habens, clamat parturiens, et cruciatur ut pariat. Et visum est aliud signum in celo: et ecce draco magnus rufus, habens capita septem et cornua decem, et in capitibus suis diademata septem. Et cauda eius trahebat tertiam partem stellarum celi, et misit eas in terram. Et draco stetit ante mulierem que erat paritura, ut, cum peperisset, filium eius devoraret. Et peperit filium masculum, qui recturus erat omnes gentes in virga ferrea; et raptus est filius eius ad Deum et ad thronum eius. Et mulier fugit in solitudinem, ubi habebat locum paratum a Deo, ut ibi pascant eam diebus mille ducentis sexaginta. Et factum est prelium magnum in celo: Michael et angeli eius preliabantur cum dracone, et draco pugnabat et angeli eius; et non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in celo. Et proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus et Sathanas, qui seducit universum orbem; et proiectus est in terram, et angeli eius cum illo missi sunt. Et audivi vocem magnam in celo dicentem: Nunc facta est salus et virtus et regnum Dei nostri, et potestas Christi eius, quia proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte. Et ipsi vicerunt illum propter sanguinem Agni et propter verbum testimonii sui, et non dilexerunt animas suas usque ad mortem. Propterea letamini, celi, et qui habitatis in eis. Ve terre et mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet. Et postquam vidit draco quod proiectus esset in terram, persecutus est mulierem que peperit masculum. Et date sunt mulieri due ale aquile magne, ut volaret in desertum

[illegible]

in locum suum ubi alitur per tempus et tempora et di-
midium temporis a facie serpentis. Et misit ser-
pens ex ore suo post mulierem tamquam
flumen ut eam faceret trahi a flumine
et adiuvit terra mulierem et aperuit terra
os suum et absorbuit flumen quod misit dra-
co ex ore suo. Et iratus est draco in mulie-
rem et abiit facere proelium cum reliquis de
semine eius qui custodiunt mandata dei
et habent testimonium Iesu Christi. Et stetit sup-
ra harenam maris.

XIII

Et vidi de mari bestiam ascendentem habentem
capita VII et cornua decem. Et super cornu-
a eius decem diademata et super capita eius
nomina blasphemiae. Et bestia quam vidi
similis erat pardo. Et pedes eius sicut pedes
ursi et os eius sicut os leonis. Et dedit illi
draco virtutem suam et potestatem magnam.
Et vidi unum de capitibus eius quasi occisum
in mortem. Et plaga mortis eius curata
est. Et admirata est universa terra post bestiam
et adoraverunt draconem qui dedit potestatem
bestiae. Et adoraverunt bestiam dicentes. Quis
similis bestiae? Quis poterit pugnare cum eam? Et
datum est ei os loquens magna et blasphemi-
as. Et data est illi potestas facere menses XLII. Et aperuit
os suum in blasphemias ad deum
blasphemare nomen eius et tabernaculum eius et
eos qui in caelo habitant. Et datum est illi bel-
lum facere cum sanctis et vincere illos. Et da-
ta est illi potestas in omnem tribum et populum
et linguam et gentem. Et adoraverunt eam omnes
qui habitant in terra quorum non sunt scrip-
ta nomina in libro vitae agni qui occisus est
ab origine mundi. Si quis habet aurem audiat.
Qui in captivitatem duxerit in captivitatem
vadet. Qui in gladio occiderit oportet eum
in gladio occidi. Hic est patientia et fides sanctorum.
Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra et ha-
bebat cornua duo similia agni et loqueba-
tur sicut draco. Et potestatem prioris bestiae omnem facie-
bat in conspectu eius. Et fecit terram et habi-
tantes in ea adorare bestiam primam cuius
curata est plaga mortis. Et fecit signa ma-
gna ut et ignem de caelo faceret descendere
in terram in conspectu hominum. Et seduci-
t habitantes in terra propter signa quae data sunt
illi facere in conspectu bestiae dicens habitan-
tibus in terra ut faciant imaginem bestiae quae
habet plagam gladii et vixit. Et datum est il-
li ut daret spiritum imagini bestiae ut loquatur
imago bestiae et faciat ut quicumque non adora-
verint imaginem bestiae occidantur. Et fa-
ciet omnes pusillos et magnos et divites et pau-
peres et liberos et servos habere caracterem in dextera
manu aut in frontibus suis. Et ne quis possit e-
mere aut vendere nisi qui habet caracterem
aut nomen bestiae aut numerum nominis eius. Hic
sapientia est. Qui habet intellectum conputet
numerum bestiae. Numerus enim hominis est et numerus eius
est sescenti sexaginta sex.

XIIII

Et vidi et ecce agnus stabat supra montem
Sion et cum illo CXLIIII milia habentes no-
men eius et nomen patris eius scriptum in fron-
tibus suis. Et audivi vocem de caelo tamquam
vocem aquarum multarum et tamquam vocem to-
nitrui magni. Et vocem quam audi-
vi sicut citharoedorum citharizantium
in citharis suis. Et cantabant quasi canticum
novum ante sedem dei et ante quattuor
animalia et seniores. Et nemo poterat dicere can-
ticum nisi illa centum quadraginta
IIII milia qui empti sunt de terra. Hii
sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati
virgines enim sunt. Hii sunt qui secuntur
agnum quocumque ierit. Hii empti sunt ex omni-
bus primitiae deo et agno et in ore ipsorum non est
inventum mendacium. Sine macula enim
sunt ante thronum dei. Et vidi alterum an-
gelum volantem per medium caeli habentem
evangelium aeternum ut evangelizaret
sedentibus super terram et super omnem gentem et
tribum et linguam et populum dicens magna
voce. Timete deum et date illi honorem
quia venit hora iudicii eius. Et adorate eum
qui fecit caelum et terram mare et fontes
aquarum et omnia quae in eis sunt. Et alius
angelus secutus est eum dicens. Ceci-
dit cecidit Babylon civitas illa magna quae
a vino irae fornicationis suae potionavit omnes
gentes. Et angelus tertius secutus est illos dicens
voce magna. Si quis adoraverit bestiam
et imaginem eius et acceperit caracterem in
fronte sua aut in manu sua et hic bibet de
vino irae dei quod mixtum est mero in calice
irae ipsius et cruciabitur igne et sulphure
in conspectu angelorum sanctorum et ante conspectum a-
gni. Et fumus tormentorum eorum ascendet in
saecula saeculorum nec habent requiem die ac nocte
qui adoraverunt bestiam et imaginem eius
et si quis acceperit caracterem nominis eius. Hic
patientia sanctorum est qui custodiunt mandata
dei et fidem Iesu. Et audivi vocem de caelo
dicentem. Scribe beati mortui qui in domino
moriuntur amodo iam dicit spiritus ut requi-
escant a laboribus suis. Opera enim illorum secun-
tur illos. Et vidi et ecce nubem candidam
et super nubem sedentem similem filio hominis haben-
tem in capite suo coronam auream et in ma-
nu sua falcem acutam. Et alter angelus exi-

XV

XVI

[illegible]

[exi]vit de templo clamans voce magna ad sedentem super nubem: Mitte falcem tuam et mete, quia venit hora ut metatur, quoniam aruit messis terrae. Et misit qui sedebat super nubem falcem suam in terram, et messuit terram. Et alius angelus exivit de templo quod est in caelo, habens et ipse falcem acutam. Et alius angelus exivit de altari, qui habebat potestatem supra ignem, et clamavit voce magna ad eum qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, et vindemia botros vineae terrae, quoniam maturae sunt uvae eius. Et misit angelus falcem suam acutam in terram, et vindemiavit vineam terrae, et misit in lacum irae Dei magnum; et calcatus est lacus extra civitatem, et exivit sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sexcenta.

XV Et vidi aliud signum in caelo magnum et mirabile, angelos septem habentes plagas septem novissimas, quoniam in illis consummata est ira Dei. Et vidi tamquam mare vitreum mixtum igne, et eos qui vicerunt bestiam et imaginem eius et numerum nominis eius, stantes super mare vitreum, habentes citharas Dei, et cantantes canticum Moysi servi Dei et canticum Agni, dicentes: Magna et mirabilia opera tua, Domine Deus omnipotens; iustae et verae viae tuae, Rex saeculorum. Quis non timebit te, Domine, et magnificabit nomen tuum? quia solus pius es; quoniam omnes gentes venient et adorabunt in conspectu tuo, quoniam iudicia tua manifesta sunt. Et post haec vidi, et ecce apertum est templum tabernaculi testimonii in caelo. Et exierunt septem angeli habentes septem plagas de templo, vestiti lapide mundo et candido, et praecincti circa pectora zonis aureis. Et unum de quattuor animalibus dedit septem angelis septem phialas aureas plenas iracundiae Dei viventis in saecula saeculorum. Et impletum est templum fumo a maiestate Dei et de virtute eius, et nemo poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagae septem angelorum.

XVI Et audivi vocem magnam de templo dicentem septem angelis: Ite et effundite septem phialas irae Dei in terram. Et abiit primus et effudit phialam suam in terram, et factum est vulnus saevum et pessimum in homines qui habebant characterem bestiae, et in eos qui adoraverunt imaginem eius. Et secundus angelus effudit phialam suam in mare, et factus est sanguis tamquam mortui, et omnis anima vivens mortua est in mari. Et tertius effudit phialam suam super flumina et super fontes aquarum, et factus est sanguis. Et audivi angelum aquarum dicentem: Iustus es, Domine, qui es et qui eras sanctus, qui haec iudicasti, quia sanguinem sanctorum et prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dedisti bibere: digni enim sunt. Et audivi alterum dicentem: Etiam, Domine Deus omnipotens, vera et iusta iudicia tua. Et quartus angelus effudit phialam suam in solem, et datum est illi aestu affligere homines et igni. Et aestuaverunt homines aestu magno, et blasphemaverunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt paenitentiam ut darent illi gloriam. Et quintus angelus effudit phialam suam super sedem bestiae, et factum est regnum eius tenebrosum, et commanducaverunt linguas suas prae dolore, et blasphemaverunt Deum caeli prae doloribus et vulneribus suis, et non egerunt paenitentiam ex operibus suis. Et sextus angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum Eufraten, et siccavit aquam eius, ut praepararetur via regibus ab ortu solis. Et vidi de ore draconis et de ore bestiae et de ore pseudoprophetae spiritus tres immundos in modum ranarum. Sunt enim spiritus daemoniorum facientes signa, et procedunt ad reges totius terrae congregare illos in proelium ad diem magnum Dei omnipotentis. Ecce venio sicut fur. Beatus qui vigilat et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet et videant turpitudinem eius. Et congregavit illos in locum qui vocatur Hebraice Hermagedon. Et septimus angelus effudit phialam suam in aerem, et exivit vox magna de templo a throno dicens: Factum est. Et facta sunt fulgura et voces et tonitrua, et terraemotus factus est magnus, qualis numquam fuit ex quo homines fuerunt super terram, talis terraemotus sic magnus. Et facta est civitas magna in tres partes, et civitates gentium ceciderunt, et Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare ei calicem vini indignationis irae eius. Et omnis insula fugit, et montes non sunt inventi. Et grando magna sicut talentum descendit de caelo in homines, et blasphemaverunt homines Deum propter plagam grandinis, quoniam magna facta est vehementer.

XVII Et venit unus de septem angelis qui habebant septem phialas, et locutus est mecum dicens: Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnae, quae sedet super aquas multas, cum qua fornicati sunt reges terrae, et inebriati sunt qui inhabitant terram de vino prostitutionis eius. Et abstulit me in spiritu in desertum. Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam plenam nominibus blasphemiae, habentem capita septem et cornua decem. Et mulier erat circumdata purpura et coccino, et inaurata auro et lapide pretioso et margaritis, habens poculum aureum in manu sua plenum abominatione et immunditia fornicationis eius, et in fronte eius nomen scriptum: Mysterium.

Babylon magna mater fornicationum et abominationum terrae. Et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum et de sanguine martyrum Iesu. Et miratus sum cum vidissem illam admiratione magna. Et dixit mihi angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi sacramentum mulieris et bestiae quae portat eam, quae habet capita septem et cornua decem. Bestia quam vidisti fuit et non est, et ascensura est de abysso et in interitum ibit. Et mirabuntur inhabitantes terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vitae a constitutione mundi, videntes bestiam quae erat et non est. Et hic est sensus qui habet sapientiam. Septem capita septem montes sunt super quos mulier sedet, et reges septem sunt. Quinque ceciderunt, unus est, et alius nondum venit; et cum venerit oportet illum breve tempus manere. Et bestia quae erat et non est, et ipsa octava est, et de septem est, et in interitum vadit. Et decem cornua quae vidisti decem reges sunt qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tamquam reges una hora accipient post bestiam. Hi unum consilium habent, et virtutem et potestatem suam bestiae tradent. Hi cum agno pugnabunt, et agnus vincet illos, quoniam dominus dominorum est et rex regum; et qui cum illo sunt vocati, electi et fideles. Et dixit mihi: Aquae quas vidisti ubi meretrix sedet, populi sunt et gentes et linguae. Et decem cornua quae vidisti in bestia, hi odient fornicariam, et desolatam facient illam et nudam, et carnes eius manducabunt, et ipsam igne concremabunt. Deus enim dedit in corda eorum ut faciant quod placitum est illi, ut dent regnum suum bestiae donec consummentur verba Dei. Et mulier quam vidisti est civitas magna quae habet regnum super reges terrae.

XVIII Et post haec vidi alium angelum descendentem de caelo, habentem potestatem magnam, et terra illuminata est a gloria eius. Et clamavit in fortitudine dicens: Cecidit, cecidit Babylon magna, et facta est habitatio daemoniorum, et custodia omnis spiritus immundi, et custodia omnis volucris immundae et odibilis, quia de ira fornicationis eius biberunt omnes gentes, et reges terrae cum illa fornicati sunt, et mercatores terrae de virtute deliciarum eius divites facti sunt. Et audivi aliam vocem de caelo dicentem: Exite de illa, populus meus, ut ne participes sitis delictorum eius, et de plagis eius non accipiatis, quoniam pervenerunt peccata eius usque ad caelum, et recordatus est Dominus iniquitatum eius. Reddite illi sicut et ipsa reddidit vobis, et duplicate duplicia secundum opera eius; in poculo quo miscuit miscete illi duplum. Quantum glorificavit se et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum et luctum, quia in corde suo dicit: Sedeo regina, et vidua non sum, et luctum non videbo. Ideo in una die venient plagae eius, mors et luctus et fames, et igne comburetur, quia fortis est Deus qui iudicabit illam. Et flebunt et plangent se super illam reges terrae qui cum illa fornicati sunt et in deliciis vixerunt, cum viderint fumum incendii eius, longe stantes propter timorem tormentorum eius, dicentes: Vae, vae, civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis, quoniam una hora venit iudicium tuum. Et negotiatores terrae flebunt et lugebunt super illam, quoniam merces eorum nemo emet amplius, merces auri et argenti et lapidis pretiosi et margaritae et byssi et purpurae et serici et cocci, et omne lignum thyinum, et omnia vasa eboris, et omnia vasa de lapide pretioso et aeramento et ferro et marmore, et cinnamomum et amomum et odoramentorum et unguenti et thuris et vini et olei et similae et tritici et iumentorum et ovium et equorum et raedarum et mancipiorum et animarum hominum. Et poma tua desiderii animae discesserunt a te, et omnia pinguia et praeclara perierunt a te, et amplius illa iam non invenient. Mercatores horum qui divites facti sunt ab ea longe stabunt propter timorem tormentorum eius, flentes ac lugentes et dicentes: Vae, vae, civitas illa magna quae amicta erat bysso et purpura et cocco, et deaurata erat auro et lapide pretioso et margaritis, quoniam una hora destitutae sunt tantae divitiae. Et omnis gubernator, et omnis qui in lacum navigat, et nautae, et qui in mari operantur, longe steterunt, et clamaverunt videntes locum incendii eius dicentes: Quae similis civitati huic magnae? Et miserunt pulverem super capita sua, et clamaverunt flentes et lugentes dicentes: Vae, vae, civitas illa magna, in qua divites facti sunt omnes qui habebant naves in mari de pretiis eius, quoniam una hora desolata est. Exsulta super eam, caelum, et sancti et apostoli et prophetae, quoniam iudicavit Deus iudicium vestrum de illa. Et sustulit unus angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, et misit in mare dicens: Hoc impetu mittetur Babylon civitas illa magna, et ultra iam non invenietur. Et vox citharoedorum et musicorum et tibia canentium et tuba non audietur in te amplius, et omnis artifex omnis artis non invenietur in te amplius, et vox molae non audietur in te amplius, et lux lucernae non lucebit tibi amplius, et vox sponsi et sponsae non audietur adhuc in te, quia mercatores tui erant principes terrae, quia in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes. Et in ea sanguis prophetarum et sanctorum inventus est, et omnium qui interfecti sunt in terra.

XIX

Post hec audivi quasi vocem magnam turbarum multarum in celo dicentium. alleluia. laus et gloria et virtus deo nostro est. quia vera et iusta iudicia eius sunt. qui iudicavit de meretrice magna que corrupit terram in prostitutione sua. et vindicavit sanguinem servorum suorum de manibus eius. Et iterum dixerunt. alleluia. et fumus eius ascendit in secula seculorum. Et ceciderunt seniores viginti quattuor et quattuor animalia. et adoraverunt deum sedentem super thronum dicentes. amen. alleluia. Et vox de throno exivit dicens. laudem dicite deo nostro omnes servi eius et qui timetis eum pusilli et magni. Et audivi vocem quasi turbe magne et sicut vocem aquarum multarum. et sicut vocem tonitruorum magnorum dicentium alleluia. quoniam regnavit dominus deus noster omnipotens. Gaudeamus et exultemus et demus gloriam ei. quia venerunt nuptie agni. et uxor eius preparavit se. Et datum est illi ut cooperiat se bissino splendenti candido. bissinum enim iustificationes sunt sanctorum. Et dicit mihi. Scribe. Beati qui ad cenam nuptiarum agni vocati sunt. Et dicit mihi. Hec verba dei vera sunt. Et cecidi ante pedes eius ut adorarem eum. Et dicit mihi. Vide ne feceris. conservus tuus sum et fratrum tuorum habentium testimonium ihesu. Deum adora. Testimonium enim ihesu est spiritus prophetie. Et vidi celum apertum. et ecce equus albus. et qui sedebat super eum vocabatur fidelis et verax. et cum iustitia iudicat et pugnat. Oculi autem eius sicut flamma ignis. et in capite eius diademata multa. habens nomen scriptum quod nemo novit nisi ipse. Et vestitus erat veste aspersa sanguine. et vocatur nomen eius verbum dei. Et exercitus qui sunt in celo sequebantur eum in equis albis vestiti bissino albo et mundo. Et de ore ipsius procedit gladius ex utraque parte acutus ut in ipso percutiat gentes. Et ipse reget eas in virga ferrea. Et ipse calcat torcular vini furoris ire dei omnipotentis. [illegible] Et vidi unum angelum stantem in sole. et clamavit voce magna dicens omnibus avibus que volabant per medium celi. [illegible] ardentis sulphure. Et ceteri occisi sunt in gladio sedentis super equum qui procedit de ore ipsius. et omnes aves saturate sunt carnibus eorum.

XX

Et vidi angelum descendentem de celo habentem clavem abyssi. et catenam magnam in manu sua. Et apprehendit draconem serpentem antiquum qui est diabolus et sathanas. et ligavit eum per annos mille. Et misit eum in abyssum et clausit et signavit super illum ut non seducat amplius gentes donec consummentur mille anni. et post hec oportet illum solvi modico tempore. Et vidi sedes et sederunt super eas et iudicium datum est illis. et animas decollatorum propter testimonium ihesu et propter verbum dei. et qui non adoraverunt bestiam neque ymaginem eius. nec acceperunt caracterem eius in frontibus aut in manibus suis. et vixerunt et regnaverunt cum christo mille annis. [illegible]

XXI

Et vidi celum novum et terram novam. [illegible]

[illegible]

absterget deus omnem lacrimam ab oculis eorum et mors ultra non erit neque luctus neque clamor neque dolor erit ultra quia prima abierunt. Et dixit qui sedebat in throno: Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi: Scribe quia hec verba fidelissima sunt et vera. Et dixit mihi: Factum est. Ego sum alpha et ω, initium et finis. Ego sitienti dabo de fonte aque vite gratis. Qui vicerit possidebit hec et ero illi deus et ille erit mihi filius. Timidis autem et incredulis et execratis et homicidis et fornicatoribus et veneficis et idolatris et omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure quod est mors secunda. Et venit unus de septem angelis habentibus phialas plenas vii plagis novissimis et locutus est mecum dicens: Veni, ostendam tibi sponsam uxorem agni. Et sustulit me in spiritu in montem magnum et altum et ostendit mihi civitatem sanctam Ierusalem descendentem de celo a deo habentem claritatem dei. Lumen eius simile lapidi pretioso tamquam lapidi iaspidis sicut cristallum. Et habebat murum magnum et altum habens portas xii et in portis angelos xii et nomina inscripta que sunt nomina xii tribuum filiorum Israel. Ab oriente porte tres et ab aquilone porte tres et ab austro porte tres et ab occasu porte tres. Et murus civitatis habens fundamenta xii et in ipsis xii nomina xii apostolorum et agni. Et qui loquebatur mecum habebat mensuram harundinem auream ut metiretur civitatem et portas eius et murum. Et civitas in quadro posita est et longitudo eius tanta est quanta et latitudo. Et mensus est civitatem de harundine aurea per stadia xii milia; longitudo et altitudo et latitudo eius equalia sunt. Et mensus est murum eius c.xl.iiii cubitorum mensura hominis que est angeli. Et erat structura muri eius ex lapide iaspide; ipsa vero civitas aurum mundum simile vitro mundo. Fundamenta muri civitatis omni lapide pretioso ornata. Fundamentum primum iaspis, secundum saphirus, tertium calcedonius, quartum smaragdus, quintum sardonix, sextum sardius, septimum crisolitus, octavum berillus, nonum topazius, decimum crisoprassus, undecimum iacinctus, duodecimum amethistus. Et xii porte xii margarite sunt per singulas et singule porte erant ex singulis margaritis. Et platea civitatis aurum mundum tamquam vitrum perlucidum. Et templum non vidi in ea; dominus enim deus omnipotens templum illius est et agnus. Et civitas non eget sole neque luna ut luceant in ea; nam claritas dei illuminavit eam et lucerna eius est agnus. Et ambulabunt gentes per lumen eius et reges terre afferent gloriam suam et honorem in illam. Et porte eius non claudentur per diem; nox enim non erit illic. Et afferent gloriam et honorem gentium in illam. Nec intrabit in illam aliquod coinquinatum et faciens abominationem et mendacium nisi qui scripti sunt in libro vite agni.

XXII

Et ostendit mihi fluvium aque vite splendidum tamquam cristallum procedentem de sede dei et agni. In medio platee eius et ex utraque parte fluminis lignum vite afferens fructus xii per menses singula reddentia fructum suum. Et folia ligni ad sanitatem gentium. Et omne maledictum non erit amplius, et sedes dei et agni in illa erunt, et servi eius servient illi. Et videbunt faciem eius et nomen eius in frontibus eorum. Et nox ultra non erit, et non egebunt lumine lucerne neque lumine solis, quoniam dominus deus illuminat illos, et regnabunt in secula seculorum. Et dixit mihi: Hec verba fidelissima et vera sunt. Et dominus deus spirituum prophetarum misit angelum suum ostendere servis suis que oportet fieri cito. Et ecce venio velociter. Beatus qui custodit verba prophetie libri huius. Et ego Iohannes qui audivi et vidi hec. Et postquam audissem et vidissem cecidi ut adorarem ante pedes angeli qui mihi hec ostendebat. Et dixit mihi: Vide ne feceris; conservus enim tuus sum et fratrum tuorum prophetarum et eorum qui servant verba libri huius. Deum adora. Et dicit mihi: Ne signaveris verba prophetie libri huius; tempus enim prope est. Qui nocet noceat adhuc, et qui in sordibus est sordescat adhuc, et qui iustus est iustificetur adhuc, et sanctus sanctificetur adhuc. Ecce venio cito, et merces mea mecum est reddere unicuique secundum opera sua. Ego sum alpha et ω, primus et novissimus, principium et finis. Beati qui lavant stolas suas in sanguine agni, ut sit potestas eorum in ligno vite, et per portas intrent in civitatem. Foris canes et venefici et impudici et homicide et idolis servientes et omnis qui amat et facit mendacium. Ego Iesus misi angelum meum testificari vobis hec in ecclesiis. Ego sum radix et genus David, stella splendida et matutina. Et spiritus et sponsa dicunt: Veni. Et qui audit dicat: Veni. Et qui sitit veniat, et qui vult accipiat aquam vite gratis. Contestor ego omni audienti verba prophetie libri huius: si quis apposuerit ad hec, apponet deus super illum plagas que scripte sunt in libro isto. Et si quis diminuerit de verbis libri prophetie huius, auferet deus partem eius de libro vite et de civitate sancta et de his que scripta sunt in libro isto. Dicit qui testimonium perhibet istorum: Etiam venio cito. Amen. Veni domine Iesu. Gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus nobis. Amen.

Dñica .i. aduentus — ro. xiii. Scientes q. hora ē.
lu. c. xxi. Erūt signa ī sole.

Dñica .ii. — ro. xv. Quecūq; scripta sūt.
mt. xi. Cū audisset io. ī uīc.

Dñica .iii. — ph. iiii. Gaudete ī dño sp.
io. i. Miserūt iudei ab ierl'imis.

f. iiii. — ysa. ii. Erit in nouissimis
ysa. vii. Locutus ē dñs ad achaz.
luc. i. Missus ē angl's ad.

f. vi. — ysa. xi. Egredietur uirga d.
luc. i. Exurgens maria

Sabbo — ys. xix. Clamabunt ad dñm.
ys. xxxv. Letabitur deserta.
ys. xl. Dices sup montē excel.
ys. xlv. Dicit dñs xpō meo ciro.
dan. iii. Angl's dñi descendit.
ep. ii. thess. ii. Rogamus uos p aduentū.
eu. luc. iii. Anno xv. īpii tibii.

Dñica .iiii. — ep. cor. iiii. Sic nos existimet ho.
eu. luc. iii. Anno xv. ipii tybij. c.

Vigil nat. — ys. lxii. Propter sion non tacebo.
ep. ro. i. Paulus appl's.
eu. mt. i. Cū eēt desponsata.

In die nat. — ys. ix. Populus gentium.
ep. tit. ii. Apparuit gra.
eu. luc. ii. Exiit edictū.

ii. missa — ys. lxi. Spūs dñi sup me.
ep. tit. iii. Apparuit benignitas.
eu. luc. ii. Pastores loqbant'.

iii. missa — ys. lii. Propter hoc sciet pplus.
ep. hebr. i. Multifariā.
eu. io. i. In principio erat uerbū.

Dñica infra — ep. gal. iiii. Quanto tpe.
eu. luc. ii. Erat ioseph & maria

In octaua nat. — ep. tit. ii. Apparuit benig.
eu. luc. ii. Postq; cōsumati s. d. oc.

In epiph. — ep. ys. lx. Surge illuminare.
eu. mt. ii. Cum natus eet ihc.

Dñica .i. p epi. — ep. ro. xii. Obsecro uos p mi.
eu. luc. ii. Cū fcūs eet ihc.
ep. ys. lx. Surge illuminare.
eu. io. i. Vidit iohēs ihm uenie.
ep. ro. xii. Habentes donationes.

Dñica .ii. p oct. epi. — eu. io. ii. Nuptie fcē s.

Dñica .iii. — ep. ro. xii. Nolite eē prudentes.
eu. mt. viii. Cū descendisset ihc.

Dñica .iiii. — ep. ro. xiii. Nemini quicq; debeatis.
eu. mt. viii. Ascendente ihu.

Dñica .v. — ep. colos. iii. Induite uos sic.
eu. mt. xiii. Sile ē. q. seminat bonū se.

vacat
Dñica .vi. — eu. mt. [illegible] ihc.

Dñica .lxx. — ep. cor. ix. Nescitis q hij.
eu. mt. xx. Sile ē rg. cel. hōi. pa. fa.
qui exiit mane cōdu. opa.

Dñica .lx. — ep. ii. cor. xi. Libenter suffertis.

Dñica [illegible] — [illegible]

eu. luc. viii. Cū turba pl'a.

Dñica .l. — ep. i. cor. xiii. Si linguis hoīum.
eu. luc. xviii. Assumpsit ihc xii.

fe. iiii. — ep. iohel. ii. Conuertimini ad me.
eu. mt. vi. Cū ieiunatis.

fe. v. — ep. ys. xxxviii. Egrotauit ezechias.
eu. mt. viii. Cū introisset ihc caph.

fe. vi. — ep. ys. lviii. Clama ne cesses.
eu. mt. v. Audistis q. dictū.

Sab. — ep. ys. lviii. Si abstuleris d medio
eu. marc. vi. Cū sero eet factū.

Dñica .xl. — ep. ii. cor. vi. Hortamur uos ne ī uacuū.
eu. mt. iiii. Ductus est ihc ī desertū.

fe. ii. — ep. eze. xxxiiii. Ego ipse requirā.
eu. mt. xxv. Cum uenerit filius ho.

fe. iii. — ep. ys. lv. Querite dñm dū in.
eu. mt. xxi. Cū intrasset ihc ierl'.

fe. iiii. — exo. xxiiii. Dix d. ad moy. ascende
iii. re. xix. Venit helyas.
eu. mt. xii. Accesserūt ad ihm scr.

fe. v. — ep. eze. xviii. Quid ē qd uos.
eu. mt. xv. Egressus ihc secessit.

fe. vi. — ep. eze. xviii. Aīa q peccauerit.
eu. Erat dies festus iu.

Sabbo — deut. xxvi. Locut' ē moy. ad po. di.
deut. xi. Dix moyses fi. isr'l.
ii. mach. i. Orōez faciebat sacerdotes.
eccl. xxxvi. Miserere nri ds.
dan. iii. Angl's dñi.
ep. thess. ult. Rogam' uos corripite.
eu. mt. xvii. Assumpsit ihc petrū.

Dñica .ii. — ep. i. thess. iiii. Rogamus uos.
eu. mt. xvii. Assūpsit ihc petrū.

fe. ii. — dan. ix. Dñe ds nr qui eduxisti.
io. viii. Ego uado & queretis.

fe. iii. — ep. iii. re. xvii. Surrexit & abiit.
eu. mt. xxiii. Locut' ē ihc ad t.

fe. iiii. — ep. hester. xiii. In dieb; ill' orauit
mt. xx. Ascendens ihc ierosoli.

fe. v. — ep. ie. xvii. Maledictus ho.
eu. luc. xvi. Ho quidā erat diues.

fe. vi. — ep. gen. xxxvii. Dix ioseph frib;
eu. mt. xxi. Homo erat paterfa.

Sabbo — gen. xxvii. Dix rebecca.
luc. xv. Ho quidā huit duos fi.

Dñica .iii. — ep. ephe. v. Estote imitatores
eu. luc. xi. Erat ihc eiciens demo.

fe. ii. — ep. iiii. re. v. Naaman princeps.
eu. luc. iiii. Quanta audiuimus.

fe. iii. — ep. iiii. re. iiii. Mulier quedā.
eu. mt. xviii. Respiciens ihc.

fe. iiii. — ep. exo. xx. Honora patrem.
eu. mt. xv. Accesserūt ad ihm.

fe. v. — ep. ie. vii. Bonū est ubi dñi.
eu. luc. iiii. Surgens ihc.

fe. vi. — ep. num. xx. Conuenerūt
eu. io. iiii. Venit ihc ī

Sabbo — ep. dan. xiii. Erat uir ī babilone
eu. io. viii. Perrexit ihc in montem

Dñica .iiii. — ep. gal. iiii. Scriptū est
eu. io. vi. Abiit ihc trans mare

fe. ii. — ep. iii. re. iii. Venerunt
eu. io. ii. Prope erat pascha

fe. iii. — ep. exo. xxxii. Locutus ē
eu. io. vii. Iā die festo mediante

fe. iiii. — ep. eze. xxxvi. [illegible]
ys. i. Lauamini mundi
eu. io. ix. Preteriens ihc

fe. v. — ep. iiii. re. iiii. Venit mulier
eu. luc. vii. Ibat ihc ī ciu.

fe. vi. — ep. iiii. re. iiii. In dieb;
eu. io. xi. Erat quidā lang.

Sabbo — ep. ys. xlix. Hec dicit dñs ī tempore placito
eu. io. viii. Ego sum lux

Dñica .v. — ep. hebr. ix. Xpc assistens
eu. io. viii. Quis ex uobis

fe. ii. — ep. ione. iii. Factū ē uerbū
eu. io. vii. Miserūt principes

fe. iii. — ep. dan. ult. Congregati sunt
eu. io. vii. Ambulabat ihc

fe. iiii. — ep. leui. xix. Loquere
eu. io. x. Facta ē encenia

fe. v. — ep. dan. iii. Oratio
eu. luc. vii. Rogabat ihm

fe. vi. — ep. ie. xviii. Dixerūt
eu. io. xi. [illegible]

Dñica in ramis palm. — mt. xxi. Cū appropinquasset
ep. phil. ii. Hoc sentite
eu. mt. xxvi. Scitis quia post biduum

fe. ii. — ep. ys. l. Dñs ds aperuit
eu. io. xii. Ante vi dies pasce

fe. iii. — ep. ie. xi. Dñe demonstrasti
eu. mar. xiiii. Erat pascha

fe. iiii. — ys. lxii. Dicite filie syon
ep. ys. liii. Dñe quis credidit
eu. luc. xxii. Appropinquabat

fe. v. — ep. i. cor. xi. Conuenientib;
eu. io. xiii. Ante diem festum

fe. vi. — ep. osee. vi. In tribulatione
exo. xii. Dix dñs ad moy.
eu. io. xviii. Egressus

Sabbo — gen. i. In principio creauit
exo. xiiii. Factū ē in uigi
ys. iiii. Apphendēt
ys. liiii. Hec ē hereditas
ep. col. iii. Si consurrexistis
eu. mt. xxviii. Vespere autē

Dñica pasce — i. cor. v. Expurgate uetus
eu. mar. xvi. Maria magdalene

fe. ii. — act. x. Stans petrus in medio

fe. iii. — [illegible] uiri fr̄s [illegible]
[illegible] xx. Cognouerunt [illegible]

[illegible] — exo. xvi. Venerūt [illegible]

eu q nati e ex do. jo. v.
ep. p. pa. eu cet sexto die illo. jo. xx.

eu. luc. xxiiii. duo ex disci. 
ep. act. xiii. surgens paulus.
eu. luc. xxiiii. stetit ihc in med.
ep. act. iii. aperiens petrus os.
eu. jo. xxi. manifestavit se.
ep. act. viii. angelus dni locutus
eu. jo. xx. m stabat ad mo.
ep. i. pe. iii. xpc semel p pecc. quinta d.
eu. mat. ult. xi discipli. . co p. d.
ep. i. pe. ii. deponentes om.
eu. jo. xx. una sabbati maria.
ep. i. pe. ii. xpc passus e.
eu. jo. x. ego sum pastor bo.
ep. i. pet. ii. obsecro vos tan
eu. jo. xvi. modicum et no in.
ep. iac. i. om datum optimum. [illegible]
eu. jo. xvi. vado ad eu.
ep. ia. i. estote factores v bi. [illegible]
eu. jo. xvi. am dico vob. si qd
ep. ia. v. confitemini alterutru. vi
eu. luc. xi. quis vrm habet.
vii
ep. heph. iiii. unicuiq nrm.
eu. jo. xvii. sublevatis ihc. viii
ep. act. i. primu qd fermo.
eu. mar. xvi. recumbentib. ix
ep. i. pe. iiii. estote prudentes.
eu. jo. xv. cum venerit paclit. x
ep.
[illegible] xxii. temptavit ds. ha. xi
deut. xxxi. scripsit moises
[illegible] iiii. apph [illegible] vii. xii
[illegible] iii. audi isrl mada
ep. act. xix. factum e cum apoll. xiii
eu. jo. xiiii. si diligitis me.
ep. act. ii. cu complerent. xiiii
eu. jo. xiiii. si quis diligit me
ep. act. x. aperiens pe. os suum xv
eu. jo. iii. sic ds dilexit mundu.
ep. act. viii. cu audissent ap. xvi
eu. jo. x. qui non intrat p ho.
sap. i. diligite iustitiam xvii
ep. act. ii. stans petrus cu xi.
eu. nemo p venire. jo. vi.
ep. act. viii. philipp descendes
eu. luc. v. convocatis ihc. xii.
ep. act. ii. ape. pe. os sum.
eu. luc. v. factum est in una dier.

joel. ii. effunda de spu meo.
leuit. xx. lo. e d. ad. loquere. cum [illegible]
iudic. xx. dixit moyses. audi. isr.
leu. xx. d ad moyses. [illegible] sab.
dan. iii. angelus dni [illegible]
ep. ro. v. iustificati g ex fid.
eu. luc. iiii. surgens ihc de sina
ep. cor. xi. Ego e accepi a dno. [illegible]
eu. jo. vi. Caro mea ve e cib.
ep. i. jo. iiii. ds caritas e.
eu. luc. vi. estote misericordes.
ep. i. jo. iii. nolite mirari.
eu. luc. xiiii. ho quida fecit ce.
ep. i. pe. ult. humiliamini sub
eu. luc. xv. erant appropinq.
ep. ro. viii. existimo enim.
eu. luc. v. cu turbe irruerent.
ep. i. pe. iii. omnes unanimes.
eu. mt. v. nisi abundaverit.
ep. ro. vi. quicumq baptiz.
eu. mt. viii. cum turba multa.
ro. vi. humanu dico.
eu. mt. vii. attendite a falsis.
ep. ro. viii. debitores sumus.
eu. luc. xvi. ho qda erat di.
ep. i. cor. x. non sim concupisc.
eu. luc. xix. cu appropinqt ier.
ep. i. cor. xii. scitis qm cu gte.
eu. luc. xviii. dix t ad qsda.
ep. i. cor. xv. notum vob facio
eu. mt. vii. exiens ihc de fi.
ep. ii. cor. iii. fiducia tale he
eu. luc. x. bti oculi qui vidnt q.
ep. gal. iii. abrae dicte s pmi
eu. luc. xvii. du iret i ier.
ep. gal. v. spu ambulate.
eu. mt. vi. nemo p duob dns.
ep. gal. vi. si spu vivim.
eu. luc. vii. ibat i civitat.
ep. ephe. iii. obsecro ne defi.
eu. luc. xiiii. cu intrasset i do.
ep. ephe. iiii. obsecro vos e
eu. mt. xxii. accesser ad i ph.
ep. amos ult. ecce dies ve.
ep. neem. viii. congregatus e om
eu. mar. xii. unde unus d
ep. osee ult. h dic d ds. conv
eu. luc. vii. rogabat i q da

[illegible] xviii
xix
xx
xxi
xxii
xxiii
xxiiii
xxv
xxvi
xxvii
s andree
s nicol
s lucie
s thome
s steph
s jo. ev.
s innocent
s thome
s silvestr
s felicis

eu. xxiii. lo. e d. ad moy. di.
eu. xxiii. lo. e d. ad moy. di.
micheas ult. dne ds n. [illegible]
mich. viii. factum e ubi di ad m. d. [illegible]
dan. iii. angelus dni.
heb. ix. in brachii factum e.
luc. xiii. arbore fici habebat.
i. cor. i. gras ago do meo.
mt. viii. ascedete ihc i
~~mt. xxii. queretes phi adihu~~
ephe. iiii. renovamini spu.
mt. xxii. simile e. rc. ho. r. qfecit n.
eph. v. videte igit quo caute.
jo. iiii. erat qda regls.
eph. vi. confortami.
mt. 18. simile e. rc. ho. r. quoluit ro.
phil. i. confidimus in dno.
mt. 22. abeuntes phi consiliu ihu.
phil. iii. imitatores.
mt. ix. loquente i ad turbas.
~~je. xxiii. ecce di~~
~~jo. vi. cu sublevasset~~
col. i. no cessamus.
mt. 24. cum videritis abho.
ro. x. corde creditur.
mt. iiii. ambulans.
eccl. xliiii. benedictio
jo. i. stabat jo. 
ro. x. corde credit.
mt. iiii. ambulans.
eccl. xliiii. ecce sac.
luc. xix. sint lumbi.
ii. cor. x. q gloriat.
mt. xiii. simile e r.
eccl. xlv. benedicto dni sup cap.
jo. xx. thomas. ep. ad. steph. pleis.
mt. xxiii. ecce ego.
eccl. xv. qui timet.
jo. ult. dix ihc pe.
apoc. xiiii. vidi sup.
mt. ii. ecce angls.
heb. v. Ois namq pontifex.
jo. x. Ego sum pastor bon.
ii. ti. iii. testificor cora do.
luc. xii. Sint lumbi vri precinc.
eccl. xv. [illegible]
luc. v. [illegible]

In nat. — ecc. xxix. iustus cor. / Sap. viii. hic quidem.
In ple. — ecc. x. q glat. / Io. xiiii. ille ē cere.
In trib. — heb. xi. sci p fidem. / lu. xii. nolite timere.
In gtis. — ps. hi[illegible]. / lu. xvi. ille ē p. c. x. ii.
In ianuarii — ecc. xliiii. bñ. ii. / Io. xii. ii gnum.
In sei pi. — act. ix. saulus. / Mt. xix. ecce nos.
In gtis. — Ps. lxxi. sequitur. / Mt. xxv. ille ē. c. x. ii.
In pasti — Mal. ii. ecce ē. / luc. ii. p qua impleti.
In gtis. — ecc. l. [illegible]. / Mt. xvi. ille ē. c. x. ii.
In Cath. — Pe. i. Petrus apls. / Mt. i. accessit ihc.
In Hexathe. — Ier. i. lugens pete. / Mt. ix. misit epi. xii.
In gtis. — ecc. xliiii. ecce sac. / Mt. xxiiii. vigilate.
In S. brida — ecc. vii. diligens do. / luc. xviii. nemo [illegible].
In annunciatio — ys. vii. pete ē sign. / luc. i. missus ē.
In S. maria eius — Ys. i. si tradi. uiij. / luc. x. diligit ē zach.
In Tiburt. ual. — Sap. i. [illegible]. / ecc. xxvi. [illegible]. / Mt. xvi. siquis uult. / ecc. xxvi. [illegible].
In Phil. et Iac. — Habuit uuh. Sap. v. / Io. xiiii. no ftet.
In Inuēco cal. — Ph. ii. hō ē sentire ini. / Io. iii. erat ho ex ph.
In Io. an. p. la. — ecc. xv. quinimet. / Io. ult. si e[illegible].
In Gordiani — heb. xi. sci p fidem. / luc. xx. [illegible].
In Ca. Aug. — eph. ii. [illegible]. / Io. xv. hoc pcepti.
In Aug. pa. b. — Ys. i. pue q̄ re ts. / luc. i. fuit i dieb.
In Pet. — ys. xlix. ecce pueri. / luc. i. dixit zacharie.
In Io. b. — ys. i. audite insule. / luc. i. helisabeth.
In Io. et pau. — Ps. iiii. sciamus. / Io. xv. meo idei.
In vig. — Act. iii. petrus et io. / Io. ii. simo io his.
In pet. — Act. xii. misit herodes. / Mt. xvi. uenit ihc.
In paulo — Gal. i. notū facio. / Mt. xix. ecce nos.
In gtis. — ii. cor. v. q glat. / Mt. xvi. ille ē ii. c.
In marci — Pu. ult. mulierē. / luc. vii. rogabat.
In paulo — Sap. xiiii. [illegible]. / luc. xiii. [illegible].
In hae — i. cor. i. bñ dc̄s d̄s. / Mt. xx. accessit.
In Madalene — Act. vii. misit he. / Mt. xvi. uenit ihc.
In Aug. — ecc. ii. q sui eo. / lu. ix. siquis uult.
In Lau. — ii. cor. ix. q pū cet. / Io. xii. ii gnum.
In Aug. — ecc. xxiiii. [illegible]. / luc. [illegible].
In Assump. — ecc. xxiiii. [illegible]. / luc. x. intrauit.
In Barto. — eph. ii. iā non estis. / Io. xv. hoc pcepti.
In Decol. io. — Pu. xi. bñ ui q. / Mt. xiiii. misit herodes.
In S. a. b. ii. — Pu. q. bñ posset. / Mt. i. liber gnatiō.
In Exalt. s. crucis — Phil. ii. hō ē sentire. / Io. xii. nūc iudi. ē.
In vig. — Pu. iii. bē v q. / luc. v. uidit ihc.
In Mathi. — ecc. i. si tradi. uiij. / Mt. ix. uidit uirum.
In Cosme — Pu. xv. [illegible]. / Mt. x. uocatis xii.
In Michael — Ape. i. significauit. / Mt. xviii. accessit.
In Ierimi — Gal. vi. mi absit gl. / Mt. xi. qfitebor tibi.
In Luce — ecc. xx. ecce [illegible]. / luc. x. designauit.
In vig. — ecc. xliiii. iustum. / Io. xv. hoc est pceptum.
In Symonis — Rom. viii. scimus. / Io. xv. hoc mando.
In vig. — Ape. v. ecce ē. / luc. vi. descēdens.
In Omnium scorum — Ape. vii. ecce ego. / Mt. v. uidens ihc.
In Nati. — ecc. xxiiii. ecce sacerdos. / luc. xii. sint lumbi.
In Andree — ecc. ult. dne deus. / Mt. iiii. ille ē c. x. ii.
In Clementis — heb. xiii. mementote. / Mt. xxiiii. vigilate.
In Martini — ii. cor. x. q glat. / Mt. xxv. ille ē c. x. ii.
In vig. — ecc. xliiii. bñdict. / Io. xv. ego sum uitis.
In Andree — eph. ii. iā non estis hospites. / Io. xv. hoc pcepti.
In Thom. a. — Ro. x. corde creditur. / Io. xx. thomas.
In Cathedra — ii. cor. i. bñdc̄s. / Io. xii. ii gnum.
In Thome c. — heb. xi. sci p fidem. / luc. xx. nō audientis.
In ann. — heb. ult. mementote. / luc. xii. sint lumbi.
In pō. — luc. xi. nemo accedit. / heb. ix. ploc sci sub lūe.
In Ded. — luc. xii. sint lumbi.
In Ded. — ii. cor. x. qui glat. / Mt. xiii. sile ē re. c. ihc. / Mt. xxv. sile ē re. c. x. ii. / ii. cor. ult. gaudete.
In xi. mi. — ecc. xxxiiii. abiiunt. / luc. [illegible] loquente. / Io. xix. stabat.
In Cor. [illegible] — Phil. ii. xpc fcs. / Mt. xv. accendens.
In Nat. — ecc. viii. ii audissent. / Io. xiiii. siquis diligit.
In Ded. glie. — Ape. viii. uidi ego. / Mt. xviii. accessit.
In Ep̄ pace — Ro. xiiii. sint quicunque. / eph. viii. uia q pmittit. / luc. x. uidit ihc. / Mac. xi. heri sic. / Io. i. in diebus.
In ep̄ famul. — Gal. vi. si pa[illegible]. / Mac. xii. ascendens ihc.
In ep̄ pbul. — Ro. xiii. sumus gratos. / luc. xviii. dicebat.
In ep̄ pace — Act. xxxiiii. multe uni. / Io. xiiii. pacem relinquo.
In ep̄ [illegible] — Ro. [illegible] rogo frēs. / luc. x. ecce ego.
In ep̄ infirmi — Iac. ult. tristatur. / luc. iii. surgens ihc.
In ep̄ pro mo. — Ape. xiiii. audiui. / Io. v. sic pat.

Hic sunt interpretationes hebraicorum nominum incipientium per A.

Aaz apprehendens vel apprehensio.
Aad testificans vel testimonium.
Aala ascensio.
Aalma virgo abscondita vel absconsio virginitatis.
Aaron montanus vel mons fortitudinis.
Aaron mons fortis vel mons fortitudinis sive montanus.
Aaronite montes robusti vel montium fortitudines sive montani aut montes eorum.
Aas sol vel lumen eius sive illuminans aut illuminatio.
Aathach de patre tuo vel ex patre tuo sive tu[illegible] aut paternis tuis.
Aaz apprehens vel fortitudo seu fortis aut
Agia patruus vel patruelis sive apprehendens dominum aut fortitudo domini.

Hic post A sequitur B.

Abba pater vel paternitas syrum non ebreum.
Abbacuch luctator fortis vel luctator rigidus seu amplexans eos aut susceptor.
Abdia servus domini vel serviens domino.
Abiga pater sollempnis vel patris sollempnitas seu pater loquens aut patris locutio.
Abaia pater domini vel pater habundantie sive pater mei [illegible] aut patris mei habundantia.
Abain pater eius vel paternitas eorum.
Abama pater gravis vel lapides colligens.
Abam patris requies vel pater timor seu pater gravitas mea aut pater vigilans domino.
Abania pater gravitatis domino vel pater gravi[illegible] deum.
Abana transiens dominus vel intransitus domini sive suscitans dominum aut pater vigilans domino.
Abarim [illegible] aut [illegible] seu montes transitus vel montes transeuntium.
Abarid pater suscitans dolorem vel pater murmurationis sive pater suscitans iniquitates aut pater vigilans iniquitate.
Abathai [illegible] vel reparat seu [illegible] aut pro sinonimo mei.
Abda serviens vel servitus sive servus eius aut serviens ei.

Hic post A et B sequitur D.

Abda servus meus vel serviens mihi sive servitus eius vel servitium eius.
Abatha pater rugiens [illegible] seu patris [illegible].
Abdiel servus dei vel serviens deo.
Abdmelech servus regis vel serviens regno sive servus regi aut servus regnator.
Abdnago servus tacens vel serviens tacenti sive [illegible] aut dominus ampliator.
Abdi servus meus vel serviens michi.
Abdias servus domini vel serviens domino sive [illegible] aut domino electus.
Abdihel servus dei vel serviens deo.
Abdo servus eius vel serviens ei.
Abdon serviens eis vel servus eorum.
Abdon servus [illegible] vel servus iniquus.
Abdon servus [illegible] vel servus mutabilis.
Abdon ancilla dolens vel serviens [illegible].

Hic post A sequitur E.

Abed servus ipse vel serviens ipso.
Abedia serviens domino vel servitium domino.
Abel committens vel commissio vel [illegible] merens vel luctus.

Abel luctus vel vapor seu vanitas sive misera[illegible]
Abela committens eis vel commissio eius vel sive lugens aut miserabilis eius.
Abelgai vapor vallium vel luctus ducens.
Abelmaim vapor [illegible] vel luctus [illegible].
Abelmeula vapor [illegible] vel luctus [illegible] seu vanitas [illegible] aut miserabilitas [illegible].
Abelsathim vapor spinosus vel luctus germinans seu miserabilis [illegible] aut vanitas [illegible].
Abenboen lapis pollicis eorum.
Abenezer lapis adiutorii vel lapis auxiliatoris.
Abenner lapis lucis vel pater lucerne.
Aber [illegible] sive princeps [illegible].
Aber vulnus vel livor sive livide aut vulnerantis [illegible].
Abessalon pater pacis vel pater pacis sive pater [illegible].
Abessan pater habundans vel patris [illegible].
Abethan patris expulsio vel via exploratoris.

Hic post A sequitur B.

Abbelsathim luctus [illegible].
Abia pater dominus vel pater domini sive domini paternitas aut pater fuit.
Abiahel pater domini dei vel paternitas domini dei.
Abiail pater meus exultatio vel pater mei exultatio.
Abiail pater meus [illegible] vel patris mei [illegible].
Abiallon pater meus super intelligens vel patris mei super intelligentia.
Abiam pater meus ipse vel pater [illegible] eorum.
Abiasab pater meus colligens vel pater mei collectio.
Abiasaph pater meus congregans vel patris mei congregatio.
Abiathar pater meus [illegible] vel pater meus superfluus sive pater meus peccatum [illegible] aut pater meus peccato vigilans.
Abida pater meus sciens vel patris mei scientia.
Abidahe pater meus sciens vel patris mei scientia.
Abidan pater meus sciens vel pater meus scientia con[illegible].
Abidam pater meus iudex vel patris mei iudicium.
Abihel pater meus deus vel patris mei divinitas.
Abiem patris mei mater vel pater meus matris.
Abiezer pater meus fortis vel patris mei auxilium sive pater meus separans aut patris mei sanctificatio.
Abiezri patris mei auxilium meum vel pater meus auxiliator meus.
Abigaon pater collis [illegible] aut pater vallis [illegible] sive pater meus vallis [illegible] vel pater meus collis [illegible].
Abigail pater meus exultans vel patris mei exultatio.
Abigail pater [illegible] sive patris mei [illegible] aut patris mei involutio.
Abilma lugens vel plorans sive luctus aut ploratio.
Abilim lugentes vel plorantes [illegible] aut miserabiles.
Abimahel pater meus deus vel pater meus exaudi.
Abimelech pater meus rex vel seu regnum patris mei regnum.
Abin pater [illegible] vel pater meus [illegible] sive pater [illegible] aut pater [illegible].
Abi[illegible] patris mei [illegible] vel patris mei [illegible].
Abi[illegible] patris mei [illegible] vel pater meus [illegible].
Abi[illegible] patris mei [illegible] vel patris mei [illegible].
Abi[illegible] pater meus magister vel patris mei magister[illegible].
Abi[illegible] pater meus excelsus vel pater meus exaltatus sive pater meus sublimis aut patris mei exaltatio.

Abiron pater meus magister [illegible] vel pater meus magister murmurationis sive pater meus magister iniquus aut pater meus magister in[illegible].
Abisa pater salutis vel patris salutare.
Abisai pater meus sacrificans vel patris mei sacrificium sive patris mei incensum aut patris mei holocaustum.
Abisua pater salutis mee vel patris salutare meum.
Abisai pater meus incensum vel pater meus sacrificans.
Abisac pater meus [illegible] vel patris mei rugitus.
Abisag patris mei incensum vel patris mei holocaustum.
Abisue pater meus [illegible] vel patris mei [illegible] sive pater meus loquens aut patris mei locutio.
Abisur pater meus murus vel pater meus directus.
Abisur pater meus robustus vel pater meus [illegible] sive pater meus [illegible] aut patris mei [illegible].
Abital pater meus ros vel pater meus irroratus seu patrem meum appendens aut patris mei appensio.
Abiu pater meus est vel pater meus ipse.
Abiud pater robur sive pater eorum aut pater meus iste.
Abner pater lucerne vel patris lucerna.
Abobi pater [illegible] vel patris amplexatio.
Abol pater [illegible] vel patris foramen seu pater luminis aut pater [illegible]. Hic post A et B sequitur R.
Abra patris magnitudo vel patris exaltatio.
Abraam pater videns populum vel pater videns multitudinem seu pater multitudinis aut pater multarum sub audiendum gentium. non est in nomine.
Abram pater excelsus vel pater exaltatus seu pater sublimis.
Abrech pater [illegible] vel pater tenerum. Ipse est ioseph qui princeps egypti [illegible] corde tener [illegible] fuit [illegible] sapientibus.
Absalom pater pacis vel pater pacis sive pater [illegible] aut patris [illegible].
Absalon patrem meum pacificans vel patris mei [illegible].
Absamas pater [illegible] vel pater habundantia domini.
Abur patris lumen vel pater igneus seu pater incendens aut pater [illegible] aut [illegible].
Abur livor vel plaga.

Hic post A sequitur C.

Achab frater patris vel fraternitas paternitatis.
Achazan frater patris sui vel fraternitas paternitatis sue.
Achazob mendax vel [illegible].
Achabim [illegible].
Achaia soror laborantis vel soror [illegible] sive soror domini aut soror eius domini.
Achaia frater laborans vel frater qui [illegible] frater domini aut frater eorum dominus.
Achamium [illegible] seu laborantis aut [illegible].
Achal [illegible].
Achan labor vel [illegible] seu coluber mordens aut [illegible].

Achimmoon. frater sapientie. uel frater sapientissimus.
Achan. tribulatio uel necessarius.
Achan. necessitas. uel tribulatio.
Acchan. retinens uel apprehendens. seu retinens gratiam. uel apprehensio gratie.
Achar. merens uel tribulator. siue ex multis. aut pulsio.
Acharim. inedes gratie uel euacuans gratificationes.
Achartha. inferius. uel parum iterum.
Acharris. sinistrum uel ignitus. seu stilitas aut
Acharon. in pascuis uel ... | ignitudo. pascua. seu stilitas aut erudito ...
Acharonim. in pascuis. uel pascua gregum siue stilus aut erudimentum ...
Achas. tenens. aut apprehensio. siue retentio. uel apprehensio.
Achaz. continens. uel apprehendens. seu continens uisionem. aut apprehendens fortitudinem. i. resurrectionem domini.
Achazias. apprehendens dominum. uel apprehensio domini. seu continens fortem domino. aut apprehendens uisionem dominicam.
Achabib. frater lupi. uel frater deuorans. seu tenens lupum. aut apprehendens rapacitatem.
Achisaph. clauda collectio uel futurum congregationis.
Achor. hamus uel retentio. siue humiliatio aut humilitas.
Achereth. dissipans uel disperdens. siue demoliens. aut interficiens.
Achereth. dissipans me. uel disperdens me. seu demoliens mea. aut interficiens mea.
Achela. susapiens eum. uel susceptio eius.
Acheldemach. ager sanguinis. uel ager sanguineus. syrum est non hebreum.
Acherubim. cognoscite uel intellige. seu sancte multitudinis. aut scientie multitudo.
Achi. frater meus. uel fraternitas mea.
Achia. umbraculum uel proprio. seu frater domini. aut fraternitas domini.
Achiam. frater populi. aut fratris populi. siue umbraculum eius. aut proprio eorum.
Achias. merens uel retributio seu frater domini. aut fraternitas domini.
Achie. umbraculum. uel in collibus.
Achila. susapiens eum. uel susceptio eius.
Achilai. susapiens eum. uel susceptio eius.
Achim. fletus uel plorans. seu frater eius. aut fraternitas eorum.
Achimaas. frater mei hominis. uel fratris mei assumptio.
Achimai. frater tui reductio. uel fratris mei reductio.
Achiman. frater meus quis. uel frater meus quomodo.
Achimelech. frater meus rex. uel fratris mei regnum.
Achimoth. frater meus mortuus. uel fratris mei ...
Achinaam. fratris decor. uel fraternitas ... ambul.
Achior. frater mei lumen. uel frater meus incensus uel fratris mei foramen. aut fratris mei incendia.
Achis. frater uir. uel ueritum. seu frater meus. aut fraternitas uiri.
Achimasech. fratrem adiuuans. aut fraternitas adiutor. seu fraternitas fulcimentum. uel fraternitatis erectio.
Achitob. frater meus bonus. uel fratris mei bonitas.
Achitophel. frater meus ruens. uel fratris mei ruina
Achitophel. frater meus cadens. uel frater meus ruens. seu frater meus insipiens aut frater meus cogitans.
Achizib. stultitia uel mendacium. seu frater meus deuorans. aut fratris mei hostia.
Achomus. uel usque huc siue humilitas aut retentio.
Achoc. hamus uel usque huc. seu retinens eum. aut humilitas eius.
Achore. hamus. uel usque huc. siue humiles aut
Achos. hamus. uel usque huc. | retenti. siue humilitas aut retentio.
Achsor. mures uel conturbatio. conturbatio
Achor. turbatio uel tumultus. seu pruinis aut
Achor. fratris lumen. uel frater incensio. seu fratris foramen. aut fratris incendia.
Achron. retentio. uel apprehensio. seu retinens aut apprehendens. natio
Achub. hamus gratiis. uel humilitatis conceptio
Achupha. hamus subito. uel humilis erumento.
Achus. retinens consilium. uel humilis consiliator.
Accur. retinens celum. uel humilitas ignea.
Achzib. retentio uel delicta seu mendacium aut stultitia.
Achziba. mentiens ei uel stultitia eius. seu retinens eum aut delicta ei.

Hic post .a. sequitur .d.

Adaeste testificatio uel testimonium.
Adad. testis uel patruus siue propinquus. aut patruelis.
Adada. testis eius. uel usque ad testimonium siue propinquus ei. aut patruelis eius.
Adalbari. deuteronomium grece secunda legis latio latine.
Adaezer. decorum auxilium uel propinquus separatus.
Adadezer. testimonium fortitudinis uel patruelis satiatio. siue fortitudine patruus. aut testificans satietionis.
Adaglam. congregans eos. uel congregatio eorum.
Adai. robustus uel sufficiens. siue testis meus. aut fortitudo mea.
Adaia. fuiens domino uel testimonium domini.
Adaia. fuius domini. uel testimonium laboriosum.
Adalia. testis laborans. uel fuit laborio suo
Adam. testificans eos. uel testimonium eorum.
Adam. homo aut terrenus. siue indigena. uel considerabilis.
Adamahum. uel terra siue terra uel terra ...
Adame. augens. uel sanguines ...
Adam. magnificans uel quod est magnificentia. siue fuiens populo meo. aut testificans populum meum.
Adar. grex uel populus.
Adar pallium uel sublimis seu testis uigilans. aut fuius suscitator.
Addar. pallium. uel magnificus. seu testis uigilans. aut fuius suscitatio
Adarsa. testificans sole. uel fuius illuminator
Adassa. noua uel nouitas. seu testis ... aut fuitus plasmationis.
Adasor. fuius fortis. uel testis angustie. seu fuiens petre aut testificans sagittam luminis.
Admatha. fuius tonantis. uel testificans consummatores. | induitio.
Adoteth. stola uel decor. siue induitio aut
Adrum. mundans pessimos. uel mundatio pessimorum.
Adramalech. stola regis. uel decor regis siue rex indutus. aut resurgens.
Adranabeth. fuius aphans. uel testificatio ...
Ador. grex effusus. uel unitis ... testis uigilans. aut fuius cognationis.
Adordela. testis facte. uel fuius plasmator. siue fuitus nouitatis aut testificans sanctificationis.
Adraia. fuius domini. uel testificans domini.
Adrithel. greges domini. uel oues domini. siue decorans deum. aut induitio dei.
Adremelech. stola regis. uel decor regis siue rex indutus aut regis decoris.
Adremmon. testis sublimis. uel fuius excelsi.
Adrezer. stola fortis. uel decor separatus. seu decoris auxilium aut induitio ...
Adiada. fuiens testibus uel fortitudo testificans
Adihel. fuius dei uel testificans domini. | ...
Addin. fuiens ... uel testis uidens.
Adina. fuiens ... uel testis uidens eius.
Adino. tenellus uel delicatus. seu fortis ... aut fortis ...
Adithaim. fuitus duplex uel testificans.
Adnas. continens mala. uel locus malus seu decor ... aut induitio placens
Adnihel. populus dei. uel oues diuine. | testis seu decorans domini. aut induitio dei.
Ado fuius uel testis. seu fuiens ... aut ...
Addoar. fuius uigilans. uel fortis suscitans
Adoch. fuius tenens. uel testificationis ...
Adgregandollam. congregans eos. uel congregatio eorum. seu testimonium aque aut testificatio in aqua.
Adollantes congregans eos. uel congregatio eorum. seu testis aque. aut testificatio ...
Adommis. rubra. uel ascensus rufus. Iste est locus ille cruentus et sanguinarius. quo deuenit homo qui ab iericho descendit in iericho et incidit in latrones.
Adom. fuiens eis. uel fortitudo eorum.
Adon. fuius merens. uel testis murmurans seu fortis iniquus aut fortitudo ...
Adonai. dominus uel dominator.
Adonaya. dominus dominans. uel domini dominatio.
Adonibesech. dominus micans. uel dominus fulgurans. siue dominus dominans egestatis. aut dominus dominator ...
Adonicam. dominus callidus. uel dominator callidus.
Adonicam. dominus exaltatus. uel dominatus ...
Adonisedech. dominus pacis. uel dominatio ...
Adoplithe. liberis uel gaudium.
Ador. fuitus generans. uel testificatio generationis.
Adulam. testimonium patris. uel fuius exercitii.
Adurim. decor excelsi. uel generatio excelsa. siue decor excelsus aut ... generatio.
Adrimerima. fusio sublimis uel ...tus sublimis.

**Hic post A sequitur E.**

Aegla. uitula. ul' iuuencula siue sollempnis. aut festiuitas eius.
Aegyptus. tenebre ul' angustia. seu tribulatio coangustians. aut tribulatoris coangustatio.
Aegypti. tenebre l' angustiantes seu tribulantes coangustantes. aut tribulatores angustiatorum.
Aeglon. iuuencula. l' uacca eorum. seu uacca merens aut iuuencula inutilis.
Aelam. uestibulum. l' ante fores seu postes aut super liminare.
Aelamite. uestibula. l' ante fores. seu postes aut superliminaria. aut compatientia
Aelam. appositum ul' obiectum seu disperties
Aelamite. appositi ul' obiecti. seu despicientes aut compatientia.
Aemoth. tribus ul' officium. seu tribus mortis. aut officium mortuorum.
Aena fons l' huius. seu fons eius aut oculus
Aenon. fons generationis l' oculus generationis.
Aeneas. pauper ul' miser seu respondens aut responsio.
Aengaddi. fons edi l' oculus edi.
Aenim. acerui lapidum l' aduanati lapides.
Aesdrelon. auxilium meroris ul' miseria dolentium.
Aesimon. terra deserta ul' terra maledicta. seu terra merens. aut terra inutilis.
Aethis. obstupescientis ul' preteriens seu terror patris mei aut obstupescentes patris
Aethiopia. tenebre ul' caligo. seu tenebrans aut caligans.
Aethiopes. tenebrosi ul' caliginosi seu tenebrantes. aut caligantes.
Aethonotosian. uia inferior l' uidentes inferi

**Hic post A sequitur p et h.**

Aphaim humus eorum ul' uolantes eorum. seu libans eos aut securitas eorum.
Aphan humus mea ul' uolatus meus seu libans pauperes meos aut securitas germinis mee.
Aphar. puluis suscitans. ul' humus uigilie seu libans uigiles aut securitas suscitatorum.
Aphar. terra ul' puluis siue humus aut fodiens.
Aphara. terra eius ul' puluis eius siue humus eius. aut fodiens eum.
Aphara. puluis suscitans eum. ul' humus uigilie eius. seu libantes uigilantes. aut securitas suscitatoris eius.
Aphara. terreus ul' uitulus siue puluis eius. aut fodiens eum.
Apharathin fodiens humum ul' puluis inutilis.
Apharaim. puluis suscitans eos. ul' humus uigilie eorum siue libans uigilantes eos aut securitas suscitatoris ei
Apharim. fodientes mane l' mane effossio.
Pharim. id quod apharaim.
Apharsa. terra digna l' fodiens eleuationem. seu liberalitas solis aut libans illuminatores.
Apharsacei. terre digne. ul' fodientes eleuatos. seu ubi sol' aut liberatos illuminatos.
Apharsial. tellus saluatori. ul' terra salutis. seu puluis suscitans salutem aut humus uigilans saluationi.
Aphasorthi. securitas l' libras seu libans germen. aut securitas resurrectionis
Aphanas. iudicans deus l' iudicium dei.
Aphech. comunitio uel continentia sui continens aut firmus nouus.
Aphech. comprehendit ul' apprehendet sibi continens aut comprehensio.
Aphem. comprehendit eum. ul' apprehendet eum. siue continentia eius aut apprehensio eius.     pertio.
Aphec. furor alienus. ul' uim dissipata. seu uirtutum dissipans aut uirtute desolata
Aphelethi. mirabilis l' admirandus seu iuuentus. aut exclusione.
Apher. humus l' fodiens. seu puluis. aut uitulus.
Aphereseci. separati. ul' absque muro seu fodientes oliuam aut uituli formicantes
Aphes. in finibus ul' in extremis.
Aphesdommim in finibus rubentium ul' in extremis ascensionis rubor.
Aphses. liber egrediens. ul' securitas egressionis.
Assia. libans deus l' libatio domini.
Asseion. fertilis ul' augmentata.
Assiaim. fertiles ul' augmentati.
Aphsiba. colligens terre ul' congregans custodes. seu liber egressus. aut securitas
Aphith. securus l' liber siue     egressio. securitas aut liberalitas.
Aphon. uolatus mee. ul' uolatus meroris. seu liber murmurans aut securitas inutilis.
Aphonite. uolantes uolantes iniquitatis ul' uolantes merentes siue securi inutili aut liberi murmurantes.
Aphus. uolans confusio ul' uolatus confusionis seu liber confusus aut securus festinator.
Aphuth. eius indumentum l' eius declaratio
Aphuthei. eius indumentum ul' eius declinationes.

**Hic post A sequitur G.**

Aga festiua l' sollempnis.
Aga. loquens l' meditans. seu meditatio. aut loquela.
Agaba. festinans pater l' festiuitas patris
Agabus nuntius tribulans l' tribulationis annuntiatio.
Agad planctus egypti. l' planctus egyptiorum seu furtiue festiua. aut sollempne testimonium.
Agag. l' tectum. seu festiue sollempnis aut festiua sollempnitas.
Agagite. tectum ul' tecti siue sollempnes festiue aut festiui sollempnitatis
Aggei. questio aut festiuitas. seu loquens michi. aut meditatio mea.
Agla. uitula ul' iuuencula siue sollempnis. aut festiuitas eius.
Agarim. aduena. l' conuertens seu festiuus suscitans aut sollempnitas uigilie.
Agareni. aduene. ul' conuersi seu festiui suscitantes aut sollempnitas uigilancium
Agarim. aduena uidens. l' conuersio domini uiuens. siue festiuus magister meus. aut sollempnitas magistri mei.
Agge. questio ul' sollempnis festiuitas. aut sollempnitas.     loquela.
Agge. questio l' sollempnis. seu meditatio aut
Ageba. sollempnis patri. l' festiuitas patris.
Aggedgad. festiua furtiua proximus ul' querens consilium. aut l' consiliator.
Aggi. questio l' sollempnis. seu festiue me. aut festiuitas mea.
Aggia. questio domini l' sollempnitas domini.
Agia. sollempnis domino. l' festiuitas domini.
Agmaremmon. fons sublimis l' fons excelsi seu fons congregans aut fons malorum comparatorum.
Agrippa. congregans subito. l' congregatio subitanea.
Agrith. aduene ul' mola siue aduena. meus. ul' incolatus meus.     loquela.
Agit festiua l' sollempnis. seu meditatio aut
Agite. festiui ul' sollempnes siue loquentes. aut meditantes.

**Hic post A sequitur h.**

Ahab. frater patris. uel frater paternitatis.
Ahaion. campi l' aulones seu ualles grandes aut ualles campestres.
Ahalach. mons diuidens ul' mons leuis id est. rapidus ul' lubricus.
Ahamoni. sapientia l' sapientissimus.
Aharon. frons oris ul' frater oris.
Aharel. post exercitum. l' sequens exercitum dei. ipse est qui ab cognatis moysi generatus est.
Ahaus testa ul' sol. seu sitiens aut audiens
Ahas. patruus ul' patruelis. seu fortis aut
Ahasias. patruus domini l' pater apprehendens l' domino. siue apprehendens dominum aut fortis domini.
Ahebeth. hebreorum ul' transeuntium. ul' transitus aut transitores eorum.
Ahei. umbraculum. l' infecunditas.
Ahen. declinans. ul' declinatio. aut consilio est.
Ahesam. uoluntas l' consilium. seu uolitum
Ahan. fratrum l' uh. seu uallis aut questio.
Ahi. uiuet l' uiuus. seu uiuum uallum aut questio uiuentis.
Ahia. frater ei ul' ubi hei. seu uiuet ei aut uiuum.
Ahia. querens eum. l' uallis seu uita uallum eius. aut questio uite eius.
Ahialim. ceruus l' cornu lapides seu uallis frumenti aut iniquitatis. questio malitie.
Ahialon. admiratio ul' admiratio seu uitam merens. aut uallis iniquitatis.
Ahias uita plasmata. l' uita factura. seu frater sustollens aut fratris plasmatio.
Ahidad. uiuens gloria l' uita glorie. seu frater meus glorians. aut fratris mei gloriatio.
Ahie. obliuio ul' obumbratio ul' frater obumbrans aut fratris umbraculum.
Ahiel. uiuens deus. l' uiuens domini. seu uita uallum dei. aut questio fratris mei amarita.
Ahier. uallis amara. l' uita amara seu fratris mei amarus l' fratris mei amaritia.
Ahiezer. frater meus fortis. ul' frater meus

-mrib. uatoi. seu uita uallium separat.
aut qstio uite sestiationis.
Abilam. dolens ul' prudens seu atri fores
aut ante uestibulum.
Abiloth. frat' uniens ul' frat' ligatus
seu uallis dclinans aut uite uacatio.
Abilath. uall' inclita. l' qstio nobilis seu
frater inclit'. aut fratrans nobilitas.
Abiman. uita ql' ul' qstio q. seu frs qs aut
fraternitatis quomodo.
Abimelech. uita regis ul' uall' regia. seu
frat' mS rex. aut frs mei regnum. spontanee
Abinadab. frat' spote ul' frat' spotaneus
seu uita uallium spontanea. aut qstio uite
Abin. frat' merens ul' frat' iniquus seu uita
uallium dolentium. aut qstio uite inutil'.
Abiram. uall' excelsa. l' uita exaltata seu
frat' meus sublis. aut frs mi exaltatio.
Abiram. sculptor ul' sculpens.
Abirunte. sculptores ul' sculpentes.
Abiroth. sculptum ul' sculptum.
Abisamech. fratris mi sculptu ul' frs mi
circuit'. seu frem meu adiuuans ul' frem
meum roborans. angustians
Abisar. frat' ms princeps ul' frs mi leuans
seu uita uallium principis. aut qstio uite
Abitub. frat' ms bonus. l' frs mi bonus
seu uita uallium dscentiu aut questio
uite dscte.
Abos. spina ul' compunctio.
Abites. spinosus ul' compungens.
Aboiabari. spina sapie l' spinetu intelligens
Abiman. perturbatis. l' perturbato. seu pui
genes qs. aut spina quomo.
Abin. munile ul' uniquitas.
Ahic post A. sequitur .i.
i. uultur. l' duolator.
Aia. uult' eius ul' duolans eum.
Aiath. uult' l' ctepnato. seu uult'
dclinans. aut duolatio peccor.
Aicham. frat' ms surgens. l' fratris mei
resurrectio. seu uultur callid' aut deuo
rator calliditatis.
Aihel. uultur di. ul' duolator di.
Aiiath. dolens ul' parturiens. seu uultur
uinct'. aut duolator dclinans.
Aion. ua. l' admirans. siue ubi est ist'
si. aut ubi uiri sunt.
Aiiuth. uultur uitaz uiol'. ul' deuolator
uitiantu dclinatus.
Aiud. ubi estis uri sit. l' ubi uiri sunt.
Aiiy. inutilis ul' ydolatria.
Ainan. ydolu gri. l' inutil' donatio. ul'
inutilis quis. aut duolator quomo.
Aiy. fons uel oculus. anitudinis
Aimaam. uultur dcomis. l' duolator pri
Aimagillum. ocls uitul. l' fos inundans siue
ocls reuelatus. aut fos transmigrois.
Aion. uulturi. merens ul' uultur iniq'.
seu duorans murmur. aut duorans inutil'.
Aitlames. anitas sol'. ul' oipndiu ultu dni.
Aimoth. dsptio ul' adducto morts.
Aith. ctepnatis. l' ctepnato.
Aiud. uult' inclitus. l' duolas glorium.
Ahic post A. sequitur .l.
la. consumptio. l' ascendens. siue infir
mus. aut infirmitas.
Alab. lactea. l' dulcedo.
Alach. lubiam. l' par mea.
Alacarnasum. frumentum gaddis du
ces. l' commixtio diuidens principes.
Alal. lautas. l' lassitus. seu leuitas
aut lautitio.
Alala. lassitas eius. l' lassitas eius. aut
lautitudo eius. seu leuitas eius.
Alam. infirmitas eos. l' comixtio eos.
Alamath. dspiciens utrem. ul' ctepnes
indignationes.
Alamon. dspectio. l' desup multitudin'.
siue ifirmans eos dolore aut comiscens
eos iniquitati.
Alas. comixtio. l' fermentum.
Alasam. stupiens. l' afirmati. seu co
miscens ipsi. aut fermentatio ipsi.
Alballon. patris mi dolo. l' pater ms
sup intelligens.
Alchimus. fermentu uanitatis. l' com
miscens callidam festinationem.
Alecslensio. l' comiscens. siue infirmus
aut infirmitas.
Aleph. mille. l' doctrina temptationum.
Alephsun. ignis l' seu doctrina manduo.
aut milia temptationum.
Allel. laus l' laudatio.
Alleluia. laudate dnm. l' laudatio dni.
Alexandr'. auferens tenebras. l' auferens
angustias tenebrarum.
Alexandrum. tenebras alleuantes l'
tenebrarum angustias auferentes.
Alphalthi. brittim. l' aq brittinis.
Alphe. doct' l' documentu. siue fugitiuus
aut millesimus.
Alian. ctemptnes uau. l' dspto gre.
Alhan. electus ul' electio.
Alinus. uestibul'. l' suplimmarib;.
Almath. uter l' indignatio. con
Almathan. ctemptor doi. l' dspia dctte
Almon. ctepsor l' dspiciens.
Almonchaliathan. ctemptus palam
ul' dspiciens obpbria.
Almoth. uter l' indignatio.
Aloes laus factum. l' laudatio plasmationis.
Allon. laus doloris l' laus meroris siue
laudator iniquus aut laudator inutil'.
Alna. dspiciens. l' ctepnes. siue ctepte.
aut dspectio.
Aluam ctepnes eos. l' dspiciens eos seu
ctemptus eis aut dspectio eor.
Alus. fermentum l' comixtio. seu ctepnes
consilium. aut dspectus festinator.
Ahic post A. sequitur .m.
m. gens ul' populus.
Ama. gens mea. l' ipse meus.
Amaa. gens eius ul' ipse eius
seu ipsi testis. aut ipsi testificans
testimonium.
Amaad. ipsum testificans l' ipse testificatio
Amad. ipse adhuc. l' ipse fruens siue
ipse testis. aut plane testimonium.
Amadathi. ipse fruens pecco. l' populus
testificatus ipsi.
Amadoi. ipse testes gnans ul' pople
fruens gnationi.
Amal. gens commixta l' ipse cscendens.
siue ipse infirmus aut ipsi dspao.
Amalasar. dixit principe. l' dicatum prin
cipis. seu gens commixta eius.
Amalech. gens bruta. l' ipse lambens.
Amalechite. gens bruta. l' ipsi lambentes.
Aman. iniquus l' coangustians seu c
primens me. aut coangustatio mea.
Amana. iniq ei. l' coangustantes eum. seu
coprimentes eum. aut coangustatio mea.
Amanite. iniq. l' coangustantes l' copri
mentes eos. aut coangustatio eor.
Aman. ipse donat. l' ipsi gratificatio.
Amanite. ipse donati. l' ipsi gratificatio.
Amman. cubitus. l' mensura. seu ipse qui
aut gens quomodo.
Ammanite. cubitati l' mensurati. seu ipse
q. aut ipsi quomodo.
Amasame. cubitus sulciens. l' mensure
rectionis. seu populus dono adiuuns.
aut ipse gratificatione firmatus.
Amamphal. dicto cadens. l' dixit ut adi
seu ipse cadens. aut ipse mediocritatis.
Amanin. temulentus l' rubicatus seu dic
siue ipse laudat cito. aut ipse adiutor
Amanas. dicente dno. l' ubum dni. seu
gens sustinens dnm. aut ipse indignatio
Amante. dicentes dno. l' ubi commin seu
ipsi dnm sustinentes. aut ipsi dnd ingne.
Amas. furor l' indignatio. seu ipsum tolle
aut ipse plasmationis.
Amasa furor eius. l' indignans ei. seu
tollens gentem. aut ipse plasmans
Amasai. furor eius ms. l' indignatio
michi seu gentem sustollens ui. aut ipsi
plasmatio.
Amasi furor ms ul' indignatio mea. siue
ipsum tollens m. aut ipsi plasmatio mea
Amasia. indignans dne. l' furor dni. seu
gente sustollens dno. aut ipsi plasma
tor dominus.
Amanath. uter l' indignatio siue ipse
donatus. aut ple consummans.
Amath. uitus l' indignatio bil'. siue ipse
peccor. aut ipse equalis.
Amatha. uitius eius l' indignatio bil' eius
siue ipse dclinans eu. aut ipse pertinens
Amathe. ipse peccans l' indignatio
Amathi. uitius ul' indignatio bib uite.
seu ipse peccans m. aut ipse dclinans.
Iste amathi. est iona ppha sareptene
uidue filius. quem suscitauit helyas
unde dicente postea ad eum. nunc in
isto cognoui. quia uir di es tu. et ubu dni
uerum est in ore tuo.
Amathia. uitius mei dno. l' fidelitas
mea dni. siue ipse peccans dnd aut po
pulus dclinans dnm.
Amathim. uitius l' indignatio eor bilis
siue ipse peccans eis. aut ipse dclinans eis.
Amathites. uitius ui ul' indignatio
bil' assumptus se ipse peccans uiro aut
ipse dclinans assumptores.
Amaum. ipse abiciens. ul' ipsi abiecti.
Amans. ipse abiecit. l' ipsi abiectio.

Amaim. comprehensibilis vel comprehendens sive ipse iudicans eos aut ipse iudex eorum.
Amen. vere vel verus seu fiat aut fidelis.
Amessa. ipsum tollens vel ipse ablatio.
Amessia. ipse levans dominum vel ipse sublevatio.
Amasoth. ipse auferens vel populus perlongatus. seu ipsi graves aut ipsi refectio.
Amertha. luctus vel indignatio seu ipsi dominum aut ipsi perfectio.
Amethen. ipse ascendens vel ipsi fortitudo.
Amethi. luctus meus vel indignatio mea sive ipse mecum, aut ipse obstupefactus.
Amphibolus. ipse conversus vel ipse ore conversus.
Ammi. genus meum vel ipse meus.
Amia populus domini vel ipsi dominatio.
Amihel. ipse mecum vel ipse mei deo.
Ammiel. ipse mecum dei vel ipse mei dei.
Aminadab. ipse meus in sponte vel ipse meus spontaneus. sive ipsi mihi nota. aut ipse meus urbanus.
Aminod. ipse meus inclitus vel ipse meus gloriosus.
Amisaddai. ipse meus sufficiens vel ipsi mihi sufficientia.
Amithal. calefaciens eos vel calefactio mea sive ipse meus ros matutinus. aut populi mei irrigatio.
Amiuth. ipse meus inclitus vel ipse mihi gloriatio.
Amicidab. ipsi mihi fluens rore vel ipse meus rore fluens.
Amnes. robustus vel fortis sive ipse fugitivus aut ipsi mihi receptio.
Amob. potens vel sustinens sive ipse dilectus aut populi amplexatio.
Amoch. ipsum tenens vel ipsi apprehensio.
Ammolum. flos fortis vel exaltata fortitudo.
Amon. honestus vel honorificus sive nutriens aut fidelis.
Amon. donans vel munus sive donatio animantis fortis.
Amon. ipse dolens vel ipse minimus sive ipse iniquus aut ipse nugalis.
Ammon. ipse potens vel ipse meroris sive filius gentis mei aut filius populi mei.
Ammona. ipse potens ei vel ipse meroris eius. sive filius gentis eius aut filius populi ei.
Ammona. opprimens eum vel coangustatio eius.
Ammoni. opprimens me vel coangustatio mea.
Ammoni. ipse potens meus vel ipse meroris mei. sive filius gentis mei. aut filius populi mei.
Ammonite. opprimentes me. vel coangustantes me.
Ammonite. ipsi potentes mei. vel ipsi doloris mei. seu filii gentis mei aut filii populi mei.
Amora. loquens vel amaricans sive ipse sanus. aut ipsi illuminatio.
Amorrei. amari vel loquentes seu ipsi sani. aut populi illuminati.
Amos. fortis vel portans sive honorans aut robustus.
Amos. honeratus vel fortitudo. seu populus auellens aut ipsi auulsio.
Amosa. fortis ei. vel portans ei. sive honorans eum aut fortitudo eius.
Amosa. aut robustus ei. vel honeratus eum. seu populum auellens ei. aut auulsio populi ei.
Amothdor. calefactio generationis. vel calefactio generationis.
Ampliat. ipsi malleum vel ipse malleator. sive ipse ore malleans aut populus ore gemens.
Amraphel. dixit cadens vel dixit ut caderet. sive ipse dicit deus. aut ipsi medicamentum dei.
Amri. ipse exaltatus vel ipsi celsitudo sive ipse exaltatur aut ipsi exaltatio.
Amrite. ipsi excelsi vel ipsi exaltati.
Amri. amaricans vel lacessens sive ipse magister. aut populus magisterium.
Amsi. ipse indignus vel populus dominatio.
Amthar. ipse pascens vel ipse abigens sive ipse explorator ordinis aut ipse explorator ascensionis.
Amuhel. ipse calefactio dei vel populus qui est dei.
Amul. ipse ipse dolens vel ipse parturiens.
Amula. ipse dolens ei. vel ipse parturiens eum.
Amulite. ipsi dolentes vel ipsi parturientes.
Amuthal. calefaciat eos. vel calefactio roris sive ipse irrigat aut ipsi irrigatio.

# Hic post A sequitur N.

Ana. donatus vel gratificatur sive donatio aut gratificatio.
Anna. gratia vel respondens. sive donans aut gratia pietatis.
Anab. una vel humilians sive donum patris aut gratia paternitas
Anabi. una eius. vel humilians eius sive donum patris eius aut gratia paternitas eius.
Anacham. humilis vel egregius seu donum calidum. aut gratificata caliditas.
Anaceb. cognomentum vel cognominatio.
Anachi. non est innocens vel humilitas tremens sive monile collo aut humilitatis tremendum.
Anae. numquid commotus est vel numquid commotio.
Anaphaim. cadentes vel molentes sive gigantes aut gigantum rebellantes.
Anae. numquid commotus est ipse. vel numquid commotio ibi. sive donatus in te aut gratificatus susceptionem.
Anam. nubes vel obumbratio. sive donum ipse aut gratificatio eorum.
Anamalech. donum regis. vel responsio regis sive donans regnum. aut gratificatio regia.
Anamim. respondentes aquae. vel gratificantes aquae.
Anan. donum gratie vel donatio gratificatio.
Ananehel. gratia dei vel responsio dei. sive ancilla donavit deus. aut quae donata deo.
Anancth. donum vel gratia parvuli.
Anani. donans michi. vel gratificatio mea
Ananias. donum gratie domini. vel donata gratificatio domino. gratie domini.
Ananias. respondens gratie deo. vel gratificans.
Anamim. respondens aquae vel donatores aquae.
Anas. donans vel donatus seu gratia tollens aut respondens.
Anath. gratia vel respondens. seu gratia precans. aut responsio temporis.
Anathat. respondens ei. vel gratificans eum seu gratia precantis eius aut responsio temporis ei.
Anathim. respondentes eis vel gratificans eos. seu gratia precantis eorum. aut responsio temporis eorum.
Anathim. humilitas vana vel responsio vana. seu monile colli. aut humiles consurgentes.
Anathoth. responsio vel obedientia. sive respondens signo. aut gratificatio designans.
Anathothia. responsio dei vel obediens domino. sive respondens signo domini. aut gratificans designationem domini.
Anathotite. respondentes vel obedientes sive respondentes signo aut gratificantes designantes.
Andreas. virilis pabulo. vel decor in statione sive decus. aut secundum ethimologiam apostolica.
Anapoc. idem est quod supra.
Andronicus. virilis populo vel decoris aduiduum. sive egregius patriae. aut responsio patrie.
Anegraba. sollicitudo vel humiliat. sive sollicitans valles aut humilians colles.
Anegeb. auster vel meridies sive anteus. aut meridianus
Anei. numquid commotus est in. vel numquid commotio ibi.
Aneliab. donum dei patris vel gratificans dei patris.
Anem. anidi vel avee seu manens aut peccator.
Anem. donum meum vel gratificatio mea.
Aner. lumen vel illuminatio. seu dono vigilans. aut gratificatione consurgens.
Anger. donum proprium vel gratificatio proprie.
Anhad. gratia vel responsio. sive respondens testibus; aut gratificatio futurus.
Ani. pauper vel egenus sive donum meum aut gratificatio mea.
Ania. donum domini, vel gratificans dominum.
Aniam. donum populi vel gratia eorum.
Aniel. donatus deo. vel gratificans dominum.
Anim. gratificans eos. vel pauperis eorum.
Ano. donans eis vel gratificans eos sive dolor eorum aut labor eorum.
Anob. dono fruens vel gratificatio fruentis
Anon. donator meus. vel gratis iniquus seu gratia vanitas aut gratificatio mutuans.
Anphag. dans transitum vel dans transitio
Antiochus. pauper silens. vel pauperis silentium.
Antiochem. pauperum silentia. vel paupertate silens.
Antipater. dans laudem. vel dantis laudatio.
Antipatride. donum laudatum. vel dantis laudationes.
Anula. dolens vel parturiens.
Anum. donum unicum. vel gratificatio septimi.

# Hic post A sequitur O.

Aoccy. nidus vel cubiculum.
Aodandit. vel gloriosus.
Aobi. spina vel compunctio.
Aobite. spinosi vel compungentes.
Aobiabum. spina sapiens vel compunctio intelligens.
Aohiman. perturbans. vel perturbatio. seu pungens quis. aut pungentis quomodo.
Aoth. nobilitas. vel gloria.

# Hic post A sequitur P.

Apham. hymnus eorum vel volatio eorum.
Aphama. liber magis. vel omnes scriptura.
Aphuma. libertas ipsi mihi vel omnes scriptura.
Apelles. congregans eos. vel congregatio eorum.
Apia. libera vel libertas sive gentes aut confinia.
Aphoni. libera vel fortis libertas.
Apollo. mirabilis vel mirandus. contemplatio.
Apollophanes. mirandus facie vel adumbratio
Apollonia. disciplina. vel sinagoga eorum.
Apollonius. miraculum vel adumbratio.

Apollos. congregans eos. vel congregatio eorum.
Apostolus. missus. vel legatio.
Apses. liber. egrediens vel continentia egressionis.
Apsiba. continens certitudinem vel libertas conversationis.

Hic post A. sequitur Q.

Aquila. dolens vel premens seu dolor aut parturitio.

Hic post A. sequitur R.

R. suscitatio vigilie.
Ari. electus. vel electio seu vigilans aut suscitans eum.
Arab. insidie. seu allidiens vel vigilans patri. aut suscitans patrem.
Araba. insidie eius vel allidiens eius sive suscitans patrem suum aut vigilia patris.
Araba. vidua vel vespera. sive occidens aut inhabitabilis. aut occidentalis.
Araba. plana. vel campestris seu deserta.
Arabath. deserta ipsa vel planities patris sive suscitans patrem peccati. aut vigilans patri declinanti.
Arabathite. deserta ipsa. vel planities patrum sive suscitantes patrem peccati aut vigilantes patri declinanti.
Arabathit humiles vel occidentales sive allidi. aut insidiatores.
Arabathane. humile robur vel deserta fortitudo. sive suscitans patrem robustum. aut vigilans patri fortitudinis.
Arabia. allida. vel insidiatrix sive humilis. aut occidentalis.
Araboth. plana. vel humilia seu campestria. aut equalia.
Arach. longitudo. vel longanimitas sive suscitans fratrem. aut vigilia fratris.
Aracheus. longitudo consilens. vel longanimitas festinans seu vigilans fratri consilii. aut suscitans fratrem festinantem.
Arachi. longitudo mea. vel longanimitas mea. seu vigilans fratri meo aut suscitans fratrem meum.
Arachites. longus vel longanimus seu vigilias fratri consilio aut suscitans fratrem captivum.
Arad. descendere vel descensio sive suscitavit descendens aut suscitavit testimonium.
Arad. descendens vel descensio sive suscitans frumentum. aut vigilans testimonio.
Arada. descendens ei. vel descensio eius. seu vigilans frumentum. aut suscitans testimonium.
Aradi. mirantium vel admiratio sive obstupuit aut admirant est.
Aradi. descendens vel deponens seu vigilans frumentum meum. aut suscitans testimonium meum.
Aradus. deponens consilium. vel descendens festinans seu vigilans frumentum festinanter. aut suscitans testificatores consilii.
Aradi. admirans vel obstupescens seu dominator meus sufficiens aut vindemiatoris mei sufficientia.
Arado. mirantium vel deponens. sive suscitans frumentum. aut vigilia testificatoris.
Arapha. suscitans eam. vel vigilans fodiens
Araphine. suscitationes eius vel vigilans fodiens eos.
Araraith. negotiator vel negotium seu vigilans viro. aut suscitans pavorem.
Arama. eligens dominum vel electio domini. seu vigilans domino. aut suscitatio domini.
Aram. suscitans infirmum vel vigilans consilium descendens. sive suscitans contemplantem. aut vigilia despectionis.
Aram. suscitans excelsum vel vigilans exaltationi.
Aram. res cum archa. vel res cum capsa. sive videns aut indignatio.
Aram. excelsus vel incendium seu decor aut dicentio eorum.
Arama. suscitans gentem ei vel vigilia ipsi eius.
Arama. excelsa vel videns seu decorans eum. aut dicentio eius.
Aramathi. dicens eum. vel dicentio eius seu decore pavidus aut excelsa consilii mansio.
Aramalech. suscitans vel vigilia pro rege.
Aramalech. excelsum regnum vel excelsus rex. seu decor regni. aut incantatio regis.
Aran. acervus eius vel laus fructuum seu suscitans dominum aut vigilans genti.
Aran. res cum archa vel res cum capsa. sive suscitans excelsum aut vigilans exaltationi.
Aranon. laus fructuum vel acervus tristitie seu suscitans dominum iniquum aut vigilans genti iniquitatis.
Aranath. moris mollis vel mors vellicationis. sive suscitans consurrectionem descendentem. aut vigilans testimonio descendentis.
Aran. mons vel sublimitas seu vigilans vigilantes. aut suscitans suscitante.
Arantes. montani. vel sublimes. seu vigilantes vigilans meo. aut suscitantes suscitationis mee.
Ares. clarus sive sursum pervia. sive suscitans suscitantem. aut vigilans plasma.
Aris. artifex vel artificium. leonis.
Arith. testimonium descendens vel consurgens descensionis sive suscitans percutientem aut vigilans ipsa lux.
Arith. bivium. vel locusta. sive bivium pecori aut locus ipsalis.
Aruthite. locuste vel bivia pecudes aut locuste ipsales.
Arbathus. locusta una vel bivium assumptus. sive hamus pavidum aut humilitatis superior.
Arbee. quattuor vel quattuor.
Arbelis. suscitans veritate cum. vel vigilia sive assumptione.
Arbi. locusta vel bivium sive hamus meus. aut humilitas mea.
Arbohamus vel ubi huc. sive humilis aut humilitas eius.
Arboch. humilis vel campestris sive hamus tenens aut hamum tenentio.
Arbona. locusta iniqua vel bivium in utilis. sive humilians merens aut tenentio doloris.
Arbab. insidie vel insidians.
Archad. insidiator fluvius. vel insidians fluvio.
Archiatharoth. mora corone vel longitudo cordis.
Archippus. insidie oris. vel longitudo operis sive insidie dilati. aut insidians dilato.
Area. eligens eum. vel electio eius seu suscitans descendentem aut vigilia descensionis.
Areba. plana vel campestris seu deserta. aut inhabitabilis.
Arebia. humilis domino vel erectio domini.
Arebla. insidians vel insidiator.
Arebna. humilis vel plebs vel insidians plebi.
Arech. longitudo vel longanimitas.
Arechon. longanimitas metens vel longitudo tamquam sive admiratio possessionis aut descensio negotiantis.
Ared. descendens aut descensio sive ascendens montium. vel ascensus saltuum.
Areph. suscitatio mensure. vel vigilia mensionis.
Areli. declinans me. vel declinatio mea. sive suscitans dominum meum aut vigilia domini.
Arelite. declinatum. vel declinantes me sive suscitantes dominum meum. aut vigilantes domino.
Arem. acervus lapidum. vel lapides acervum.
Aren. filius meus vel filiatio mea. seu suscitans fontem. aut vigilia aut vigilia ad.
Ares. electus vel electio. seu suscitans facturam. aut vigilia plasmantis.
Areth. stupor vel descensio seu suscitans pavorem. aut vigilia ire eius.
Arema. archa vel repositio.
Arphasa. suscitans transitum. vel vigilia transgressionis.
Arphasdi. suscitatores transeuntium vel vigilia transgressionum.
Arphath. sanans vel salvans. sive suscitans aut salvatio.
Arphaxath. sanans vel sonans deplorationem.
Argi. mensura vel mensurator.
Argob. maledictus excelsum vel sublimis maledictum.
Aridai. suscitans dilectum me vel vigilia amabilis mei.
Aridatha. leo donatus vel leonis dono sufficiens.
Ariehi. leo dei. vel leo dei.
Archelaus. agnoscens leo. vel agnoscens leonis.
Arihel. leo dei meus. vel leo domini.
Arioch. vigilia gentis florum vel suscitatio insidionis buccelle.
Arim. acervus lapidum vel lapides acervi.
Arimatheus. altitudo eius vel exaltatio eius.
Arimathia. suscitans dominum duo vel vigilia donatoris domini.
Arioch. ebrietas vel ad solitudinem redigens.
Ariopagus. primitiva sollempnitas vel primitie sollempnitatis.
Ariopagita. primitive sollempnis vel primitiva sollempnitatis.
Ariopagus. primitiva sollempnitas vel primitie sollempnitatis. sicut volunt cum atheniensis curie nomen sit. que a marte nomen suscepit.
Arisai. leo septimus vel leonis respectio.
Aristarcus. suscitans corona vel mons superfluus.
Aristobolus. suscitans doloris vel suscitatio geminus.

Arima. sublimis vel consurgens. sive humilis aut consurrectio.
Armagedon. mons elatrunculis vel mons globosus. sive consurrectio tecti. aut consurrectio in poma ante. vel superiori.
Armathaim. sublimitas duorum vel altitudo eorum. sive sublimes duo aut consurgentes.
Armenia. mons vel fuit vel mons vellicatus. seu montis annulatio aut montis vellicatio. aut montium vellicatio.
Armenii. montes unius vel montes vellicati seu montium vellicationes.
Armon. anathema meroris vel ymago tristicie. aut anathema.
Armon. domus vel cellarium. sive illuminans.
Armoni. anathema meroris mei. vel ymago tristicie mee.
Armoni. domus mea vel cellarium meum. sive illuminans me. aut anathema meum.
Arnapheth. vigilia quiescens vel suscitatio quercionis.
Arnan. vigilia dei vel suscitatio gratie. seu anathema meroris aut maledictio eorum.
Arnon. anathema meroris vel maledictio sive lumen eorum aut maledicto eorum.
Arod. maledicto sufficientes vel maledictio sufficiens.
Arodi. maledictio sufficiens vel maledictio sufficiens michi.
Arodite. maledicti sufficientes vel maledictionum sufficientia. vel me sufficiat.
Arodi. iudicatio sufficiens vel vi dei.
Aroher. suffusio vigilie vel vacuefactio vigilie. aut suffossa.
Aroher. nunc vel vigiles sive sublevans.
Aroherite. vacuefactores. vigiles. vel suffossiones vigiliarum.
Aroherite. nunc vel sublevantes sive suffossi. aut exurgentes.
Aron. nequam. vel impellis.
Aronath. nequam eius. vel impellis patris.
Aron. mons vel sublimis.
Arontes. sublimis vel morantes.
Arorath. nequam semen vel iniquum potum seu vigilans genus aut suscitatio resurrectionis.
Arsa. sol eius. vel illuminatio.
Arsaces. sol diurnus. vel illuminatio vocis.
Arsamel. silens circumcisio vel silentium circumcisionis seu suscitans nomen dei aut vigilans auditionem divinam.
Arth. mora vel immolans.
Arthaba. mora patris vel morans patrem.
Arthaxerxes. lumen silentio temptatus vel luminis silentium temptantis.
Artheman. anathema angustie vel conturbante meos.
Arthemis. diana conturbans vel anathematizans sive suscitans exploratores aut exploratorum suscitatio. mea.
Aruceus. circumdantes me vel circuitio.
Arum. acervus mei vel laus fratris.
Arunans. illuminans vel illuminatio.
Arur. suscitans ignis vel vigilia luminis.
Arus. mensa vel arca. seu vigilans consilio. aut suscitans festinationem.

Azim post A. sequente S.

Asa. tollens fructum. sive sub stollens. aut plasmatio.
Asaba. eius captivitas vel eius conversio. sive sustollens patrem aut plasmatio patris.
Asabias. colligens dominum vel congregatus domino. sive sustollens patrem domini. aut plasmatio patris domini.
Asach. factura propter vel plasmatio inimicorum. sive sustollens fratrem aut tollens fortitudinem.
Asadias. factum fugiens domino. vel sustollens testimonium domini.
Asahel. sustollens deum. vel plasmatio dei.
Asaph. colligens sive collectio aut congregatio.
Asaia. fiat dominus vel faciens dominus sive sustollens dominum. aut plasmatio domini.
Asaias. idem.
Asam. dictum vel firmus seu sustollens ipsum. aut plasmatio eorum.
Asama. dictum eius vel firmamentum sive sustollens ipsum aut plasmatio eorum.
Asan. tollens donum vel plasmatio gratie.
Asana. tollens donum ei. vel plasmatio gratie eius.
Asar. auxit vel auxerunt seu factura suscitans aut sustollens vigilantes.
Asaradan. vincens vel exaltatus sive sub stollens vigiles iudices aut plasmationem suscitans iudicio.
Asarel. carcer dei vel auxit deus seu facta suscitatio dei aut sustollens vigiles dei.
Asarela. factum suscitans maledicta. vel plasmatio colligens vigilia maledictionis.
Asarenthamar. beatitudo palme vel beatitudo commutans sive atrium amaritudinis aut vestibulum commutationis.
Asarsualim. divites vulpes vel atrium vulpium seu factura suscitans salutem aut plasmatio vigilans salvatorem.
Asarsusim. divitie equites vel beatitudo equitis seu facta suscitans equum. aut plasmatio vigilans resurrectionis.
Asasonthamar. os amarum vel silentium commutatum seu facta faciens iniquitatem commutationis aut plasmatio tollens tollere amaritudinis.
Asaar. diluculum vel mane diluculo seu facturam exprimans aut plasmationis expirmatio.
Asarmon. victori vel exaltatio seu facta suscitans fortes iniquos aut plasmatio vigilans testimonio meorum.
Asamhel. benedictio vel beatitudo dei seu facta vigilans deo aut plasmatio suscitans deo.
Asarmel. sustollens excelsum dominum. vel plasmatio excelsi de vetustate.
Ascaal. psalmans virum vel tollens.
Asbel. captivus dei vel atrium vetustatis.
Ascalon. appensa vel impensa sive ignis infamis. aut ignis ignobilis.
Ascalonite. appensi vel impensi sive ignes infames aut ignes ignobiles.
Ascenez. tollens possessionem contemptibilem vel sustollens contemptibile possedit.
Aschenes. ignis aspersio. vel ignis sic aspersus.
Ascod. dissolutio. vel effusio. seu incendium aut incendium. aut plasmatio.
Ascoz. tollens vel factum sive sustollens.
Ascham. sustollens semper excelsum. vel plasmatio semper excelsa.
Asebias. sustollens dominum vel plasmatio domini.
Asebin. faciens stans vel plasmatio stationis.
Asedimaas. tollens pollicem domini vel factum in medio dominationis fructuum.
Asech. factum propter vel plasmationis in iudicium. sive sustollens fortem aut tollens.
Asedech. testa vel sol. sive ardens aut siccitatis ardoris.
Asedim. faciens ardoris vel suburbana eorum.
Asedothphasgan. abscisio vel os dicti seu tollens abscisum aut plasmationis dicto.
Asedoth. factum pabuli vel plasmatio iumentorum.
Asedothphasga. volatus factus unde aut faciens pabulum abscisionis.
Aseph. atrium vel vestibulum seu colligens aut congregatio. ab ore.
Asem. sustollens eos vel plasmatio eorum.
Asemona. festinans vel os eius et osse non.
Asen. sustollens fortem vel plasmatio odii.
Asena. ignis aspersus vel ignis aspersio sive sustollens fontem eius aut plasmatio odii.
Asenna. ruina vel perpetratio. fratris.
Asennaa. ruina eius vel perpetrans eum.
Asennaphar. ruens onager vel perpetrans.
Asenech. ruina vel perpetratio seu facta dicionis aut plasmatio edificationis.
Asenne. levans me vel sublevatio mea.
Aseneth. ruens vel perpetratis sive ignis aspersus aut ignis aspersio.
Aser. atrium vel divitie seu beatitudo eius aut beatitudo.
Asera. atrium ultionis vel divitie dominationis.
Aserai. beatitudo mea. vel beatus sive atrium meum. aut divitie mee.
Aserdan. exaltatio vel nunc cum eius seu beatum iudicium aut divitie iudicande.
Aserim. atrium vel vestibulum seu divitie aut beatitudo eorum. hominis
Asermachinath. atrium montis vel divitie.
Aseroth. atrium angustie vel divitie equales.
Asaroth. atria vel vestibula seu ville aut beatitudines.
Aserual. beati salus vel divitie salutis.
Aserua. atrium gaudii vel beatitudo leticie.
Asem. nominatus vel faciens nomen sive sustollens auditum aut plasmatio famose auditionis. auditionem
Asema. os abolere non abolere sustollens nomen eius seu aut faciens famosa.
Assen. factum dentium vel plasmatio lupinus seu tollens nomen aut sustollens amphorum temptationis.
Asseremoth. suburbana vel suburbia. seu atrium indignationis rigide aut beatitudo formidationis eorum.
Assergadai. atrium accincti vultus vel divitie temptationis ducianus.
Aspha. tollens subito vel facta errantis.
Asphanaz. equorum domitor vel facta qui

salvatoris. nem asphendes.
Asphanes. equorum domitor vel factura cursio-
Asphar. colliens onagrum vel plasmatio se-
minis.
Asia. sustollens dominum vel plasmatio dei.
Asia. gaudiens vel elevans seu auferens
aut elatio.
Asiam. factura domini vel sustollens dominum.
Asiam. elam. vel auferentes siue gaudientes
aut elevati.
Asias. sustollens dominum. vel plasmatio dei.
Asidea. milvus aut erodii seu factura elatio.
aut plasmatio amabilis.
Asiel. sustollens dominum. vel plasmatio dei.
Asihel. gaudiens deus vel elevatio dei.
Asim. sustollens eos vel plasmatio eorum.
Asima. sustollens eos ei vel plasmatio eorum.
Asim. exitus dirigens thuribulum vel
directio thuribuli.
Asiongaber. lignarium vel dolatio hominis.
seu fraciens meritores colles supplex.
aut sustollens dolorem collum solidum.
Asir. vinctum vel vinctus seu factura.
vigilans aut sustollens vigilantes.
Asodi. milvi vel herodii seu facture dilec-
te aut plasmationes amabiles.
Asima. facturam vigilans due aut sustollens
vigilias domino. aut directio.
Assina. dirigens vel dilatatio siue dirigens.
Assini. facture vigilantes domino. dig-
Assini. directi vel dirigentes seu dilati aut di-
ligentes. sina. factura laborans. aut su-
stollens laborantes.
Asmo. novissimum ei vel factura patris.
Asmodes. factura iudicum vel plasmatio iu-
Asmona. festinans seu coitus unius. | dicium
Asnaa. tollens frementem vel plasmatio colu-
Asoph. collatio vel vestibulum seu festa | bu-
nans. aut festinatio.
Asom. silens vel ex labore non ab osse.
Asmeth. ossuum ab osse non ab ore. vel
silentium mortis. aut festinatio pavoris.
Ason. facturam pupille vel plasmatio oculi.
Asor. atrium. vel sagitta luminis. seu tollens
foramen. aut plasmatio incendii.
Asondeon. mator vel exaltatus seu atrium
servi qui. aut tollens foramen testi-
monii mutabilis. vel atrio incendii exaltante.
Asorna. atrium excelsum. vel sagitta lucis exaltante
seu tollens foramen excelsum. aut plasma-
Asoth. sustollens signum vel plasmatio temporalis.
Asorbite. tollentes ligna vel facture temporales.
Asta. diminutio vel diminuit seu tollens
magnitudinem. aut plasmatio magnitudinis. vel dei.
Asthael. diminutio dei vel sustollens magnitudinem
Asthbi. beatitudinem silens. vel beatitudo commotio se-
u diminuit tempus aut diminutio perens.
Asthohel. beatitudo dei vel beatitudo dei. siue sustollens
magnitudinem domini. aut plasmatio magnitudinis dei.
Astheite. beatitudo vel beatificatus domini siue su-
stollens magnitudinem domini aut plasmatio ma-
gnitudinis dei.
Astaol. ignis gemitum vel ignis perniciem.
Astam. caulamen. vel prospere meum.
Astim. ovile meum vel cubiculum meum
siue atrium meum aut factura exploratoris.

Astaroth. atrii vel cubiculum seu caule aut
Astaroth. ovile seu factura exploratoris prospera-
tarum.
Astarothites. ovile vel factura. siue sustollens
Astarothites. caula vel atrium seu prospere.
Astarten. factura superflua vel plasmationis.
Astarges. voluntas festiva vel consilium festi.
Astub. factura laboris vel plasmatio cursionis.
Asupha. tollens subito vel factura evenias.
Asuerus. beatitudo vel atrium eius.
Asum. os eorum vel fumigans eos. vel laceum.
Assum. facturam contineo. vel tollens pupil-
Asur. dives vel beatus. seu factura luminis
aut sustollens incendium meum.
Asurim. divitie eorum vel beatitudo
eorum seu facturam illuminans eos. aut
tollens incendium eorum.
Asur. tollens robustum vel tollens arbitra-
Asur. sustollens murum vel tollens
angustiam. seu facturam continens aut
plasmatio directionis
Asur. negotiator vel negotiatio siue ne-
miens aut ignis illuminator. gaudiens.
Asur. dirigens vel diligens siue beatus aut
Asurim. sustollens murum eius vel tol-
lens arbitratum. ut eorum aut sustollens.
Asurim facientes robustos eos. vel plas-
matio directionis siue tollens angusti-
as eorum. aut sustollens contenta eorum.
Asurim. nemora vel ignium illuminati-
ones. seu negotia eorum aut negotiatores.
Asurim. dirigentes vel diligentes. seu
beati aut gaudientes.

**Hic post A sequitur T.**

Atha. tempus vel peccatum seu delinquens
aut temporalis.
Athach. peccatum humile vel peccati
retentio. seu delinquens siue aut temporale fuit.
Athad. rhamnus vel testimonium.
Athalia. tempus domino. vel temporale domini.
Athania. concupiscentia vel desiderium.
Athalia. tempus domini vel tempus eius
seu peccans domino aut declinatio domini.
Athanahel. tempus meum dei vel peccare meum deo.
Athanai. tempus fluctuans vel peccati com-
motio seu corona donatum aut ex-
ploratio glorificationis mee.
Athar. peccans suscitans vel temporalis vigilia.
Atharim. peccatum suscitans ei vel temporalis vigilia ei.
Atharim. exploratio vel exploratio.
Atharoth. corone vel circuli.
Athath. peccatum parvus vel peccare tempus peccatis.
Athene. desipere vel dissipatio.
Athenienses. dissipati vel dispergentes.
Athenobi. peccati latrans vel temporalis latratio.
Ather. tempus consurgens vel peccati effusio.
Athersatha. tempus consurgens dei vel peccati
effundens adversa. vel tempus congregationis
Athichon. tempus medium vel peccatum dimidia-
tio. siue tempus congregationis iniquitatis aut
peccatorum congregationis inutilis.
Athipha. tempus subitum vel peccare evertens.
Athul. peccatum grande vel tempus innocentis.
Athutha. tempus quietis vel dilectum silentium.
Atholie. tempus confusionis vel peccati communio.
Athomiel. tempus respondens deo vel tempus domini dei.

Athuphel. tempus subitum vel peccati firmum.
Athul. tempus consolationis vel peccati festinationis.

**Hic post A sequitur V.**

Va. iniquus vel iniquitas.
Avan. fons vel motus siue movens
aut subversio eorum vel iniquitas.
Avitem. vel festinatio siue iniquus m-
Avil. insipiens vel stultitia.
Avim. acervus lapidum vel iniquitas.
Avisa. voluntas mala vel iniquitas me-
Avith. iniqua vel iniquitatis. inquisitio.
Avoth. sedes vel commotio seu iudicium aut
Avital. vita vel gloria seu ville aut commutatio.
Avothiahir. vinctum vigilis vel sedens ru-
lis. seu commotio illuminans aut iniqui-
bula illuminationis.
Avothiahir. gloria luminis vel vinctum illumi-
nans seu ville vigilantium. aut
pida illuminator.
Auphypathon. frugifera vel pullulens.
siue ubera. aut de ventre venientes.
Auphypronti. frugifera vel pullulans
siue ubera aut de ventre venientes. adiu-
Augusta. sollempnis vel sollempnis.
Aulon. vallis grandis vel vallis campestris.
Aunam. merore eorum vel labores eorum.
Aunan. inde vel inutilis.
Aunum. iracundia vel iracundus.
Aunum. mestitia vel iracundia.
Ausitidis. consilium vel consiliarius.

**Hic post A sequitur X.**

Xa. fortitudo vel fortitudines.
Axam. claudicans vel ...
Axath. medicina vel medicatio.
Axi. videns vel robustus seu for-
tis domini aut fortitudo eius.

**Hic post A sequitur Z.**

Azabias. videns patrem domini
vel fortitudo patris domini.
Azahel. videns deum vel fortitudo dei.
Azam. videns eos vel fortitudo eorum.
Azamoth. fortitudo commotionis vel ...
Azan. scutum vel clipeum.
Azania. auxilium domini vel auxiliator dominus.
Azanias. idem.
Azariam. adiuvans spiritum vel auxilium spiritus
siue dorsum eorum aut ... eorum.
Azaz. confortans vel apprehendens seu videns
fortem dominum. aut robusta visio domini.
Azarias. confortans dominum. vel apprehendens dominum.
Azbel. videns vetera vel robustus ...
Azbelites. videntes vetera vel robusti ...
Azboch. videns novitatem vel videns ...
seu fortis vetustas aut fortitudo ...
Azebad. videns mare vel fortitudo maris.
Azechi. videns dolentem vel videns ...
tem. seu fortis dens molaris aut forti-
tudo penitentie.
Azeb. pergens vel ambiens seu valle ...
tinis. aut vallis impietatis.
Azeca. fortitudo aut decepta siue robusta
aut clausa pestifera.
Azer. auxilium vel sanctificatio seu fortis ...
surgens aut videns vigilias.
Azgad. fortis nuntius vel videns ...
tium latrunculum.

Azi. fortis meus uel uisio mea.
Aziaz. uidens dominum. uel fortitudo domini.
Aziel. pergens uel preferens seu uidens deum. aut fortitudo dei.
Azia. fortis uisio uel uidens uisionem.
Aziel. pergens uel abiens seu uidens dominum. aut fortitudo domini.
Azir. fortiter. uigilans uel uidens uigilias.
Azza. fortis iste uel uisio ista.
Azmaoth. uidens mortem uel fortis mortis.
Azmaueth. idem.
Azmoth. fortis morte uel apprehendens mortem.
Azyoth. fortis indutus uel apprehendens domine.
Azo. adiutus uel auxiliator seu uidens lumen. aut fortis iocundus.
Azga. incendens dominum uel incendium domini.
Azotus. incendium uel incendens signis patruelis aut ignes patrum ei.
Azotice. incendium uel ignis patruelis.
Azmel. adiuuans dominum uel fortitudo dei fortis.
Azuua. relicta uel desertum. siue relictio aut desertio.
Azur. adiutus lucibus uel auxilium igneum. siue uidens lumen aut robustum incendium.

Expliciunt interpretationes hebraicorum nominum. Incipiunt per B. litteram.

Baana. ueniens respondens uel uenit in eo.
Baal. in uel uetustas siue habens aut deuorator.
Baala. ueniens h. uel habens eum. seu uetus eius aut deuorans eum.
Baalanam. uenit in domum uel habens eum gratia seu uir gratiosus ei aut deuorator gratificationis.
Baalasor. uetustas deuorans atrium. uel in habens sagittam luminis seu uetustas tollens solamen aut uir plaustri incendie. tio peccatoris.
Baalath. uir ascendens uel habens ascensionem. seu uetustas temporis aut deuorata.
Baalberith. ubi huius peccatum uel uetustas deuorans fetus.
Baalpharasim. uir deuoratores uidens uel habentium uetustatem diuisio.
Baalphegor. uir huius hiatum uel uetustas deuorans os pellis sui.
Baalgad. uir fortunatus uel huius temptationem. seu uir accinctus latrunculis. aut uir deuorator.
Baalia. uir huius domini. uel uetustas deuorans dominationem.
Baalim. ascendentes uel superiores.
Baalim. uir. uel habentes. siue in superioribus aut deuoratores.
Baalis. uetustas uiri. uel huius assumptioni seu deuorans aut uetustas assumptionis.
Baalmon. descendens humilis uel descensio humilitatis. seu uir humilis huius domicilium aut uetustas deuorans habitaculum.
Baalmeon. idem.
Baalmesar. huius eum. uel uir ex principe seu uetustas eius aut deuoratio principis.
Baaloth. ascendentes uel in ascensionibus seu uir huius temporis aut uetustas deuorans responsionem.
Baalsalisa. huius uitula contemplantem.
uel huius uitulam contemplantem seu uetustas deuorans tertium. aut uir huius in uitulam triangulem.
Baalthamar. in huius palmam uel uir huius amaritudinem. seu uetustas deuorans commutatos. aut uetustas deuorans commutationem.
Baana. ueniens donatus uel ueniens gratificat.
Baana. filius eius uel ueniens ei. seu ueniens respondens aut ueniens responsio.
Baani. ueniens donat michi. uel ueniens gratificatio mea.
Baani. ueniens in. seu filius meus uel ueniens respondens aut ueniens responsio mea. sio mea.
Baani. ueniens respondens uel ueniens responsio.
Baani. ueniens respondens michi uel ueniens responsio mea aut commoratio.
Baani. fortitudo uel puteus siue inueniens.
Baanas. ueniens respondens domine uel ueniens responsio domini.
Baara. ueniens tollens uel ueniens facta.

B hic post b. sequitur a.

Babatha. simulatus templi. uel confusus peccati. seu translatio templi. uel aut confusio peccatoris.
Babel. confundens uel confusio seu transferens aut translatio. babilon. idem.
Babilonii. confusi aut translati. seu confundentes aut transferentes.
Bachar. in egressu uel ingressus est.

B hic post b. sequitur c.

Bachachar. uetustas in sagitta uel lugens ingressus est agnus.
Bachenoth. lugens lucerna uel ingressus est agnus et igne lucens.
Bachenor. lugens lucerna uel ingressus.
Bachi. ueniens uel lucens siue lugens aut innominatum.
Bachuris. lucens fortis uel uetustas iuuentutis.

B hic post b. et a. sequitur d.

Badachar. ueniens compungi uel uo... uir cumulus uel uetustas aut ueniens turbatio.
Badad. maximus uel excellentissimus. seu ueniens testis aut ueniens sufficiens.
Badadi. maximus michi uel excellentissimus meus seu robur meum aut sufficientia mea.
Badaias. prepositus domini uel laudatio domini seu ueniens domine aut ueniens donatio.
Badal. prepositus uel sublimis seu ueniens descendens aut ueniens infirmitas.
Badan. prepositus uel iudicio seu ueniens domini aut ueniens gratificatio.
Badager. maximum auxilium uel excellentissimus salvator. seu ueniens fortis aut ueniens separatio.
Badsea. filia septem. uel filia iuramenti. seu ueniens eloquens aut ueniens confusio.
Badsuba. filia desperationis uel filia sanctitatis seu ueniens contritus aut ueniens incendium. et hec est badsuba uel bedseba. ipsa est bersabe mater salomonis.
Baheim. locus uite mee. uel locus suscipiens michi.
Baeniniquitatis. uel iniquitas fontis seu ueniens fons aut ueniens oculi.

B hic post b. et a. sequitur g.

Bagad. ueniens accinctus. uel ueniens in fortuna seu ueniens latrunculus aut ueniens temptatio.
Bagal. omnis uel iugum seu ueniens acuens.
Bagatha. excelsus templi uel sublimitas peccatoris.
Bagathan. ueniens metus ridentis uel ueniens risus tangentium fortitudo.
Bagagim. in excelso accepitus uel ueni.
Baggegam. sublimitas deuorans uel iugi uultus eorum. hic est tempus (?) ... 
Bahem. locus uiuens seu ueniens locus compositus.
Bau. filius meus uel ueniens in.

B hic post b. et a. sequitur l.

Bala. absorta. uel inueterata siue absorbens uel inueterans eos.
Balaa. absorbens eum. uel inueteratus est.
Balaath. deuorans uel precipitans siue absorbens eorum aut inueterans eos.
Balaam. uanus populus. uel sine populo siue in eis. aut precipitans similitudinem.
Balaam. uanus populi uel sine populo siue in eis.
Balaam. turbans gentem aut deuorans populum. siue absorbens eos uel absque substantia.
Balaan. turbans dominum. uel deuoratio domini siue absorbens gratiam aut inueteratio gratie.
Balaaniam. huius gratia uel inueterans responsionem. siue absorbens dominum. aut precipitatio gratie.
Balach. lugens uel ludens siue inuoluens aut elisio.
Baladi. absorbens testes uel inueterans firmitatem. seu ueniens commutationem aut precipitatio testimonii.
Baladad. uetustas sola. uel deuorans testimonium. siue absorbens precipuos. aut precipitans patruelos.
Baladan. ueniens citer iudicans uel uanitas presentis temporis seu absorbens iudicem aut inueterator iudicis sine temporis (?).
Balagad. absorbens latrunculos uel precipitans.
Balagud. uir accinctus. uel huius accinctus seu uir fortunatus aut uir piratus.
Balan. turbatio uel precipitium.
Balanan. turbator populi. uel precipitator eorum.
Balanan. eleuans dominum uel precipitans gratiam.
Balasor. ascendens atrium uel huius sagittam luminis siue absorbens fortes aut inueterator angustie.
Balad. absorbens peccatum. uel inueterans templi.
Balad. lugens uel inuoluens seu lugens aut elisio.
Balaad. uetustas sola. uel uetustatis solum.
Baladan. ueniens filius iudicans uel uanitas presentis temporis seu absorbens iudicem aut inueterator iudicii.
Bale. precipitans uel deuoratio.
Baleus. deuoratores uel precipitatores.
Balez. absorbens uel precipitans siue absorbuit aut precipitauit.
Baladi. manifestus agnouit. uel uanitatis cognitio siue absorbens testimonium.

aut invectio furentis.
Baloth. ascendens l' in ascensionibus sive absorbentes aut invetera[n]ti responsione.
Balthasa. hec vitulam consternantem l' habens vitulam consternatum. seu vetustas devorans thesaurum aut hec vitulam vitiosalem.
Baltasar. capillus capitis l' absconsens divitias.
Balastus hec lucrum l' hec primum
B hic post A sequitur m.
Bama. in quo l' quis sum inquibus aut sup excelsa.
Bamoth. in monte l' excelsa seu mortis adveniens aut mortis adventus.
Bamothbal. excelsa in monte aut huius l' mortis adveniens vetustati devorati.
B hic post A sequitur n.
Bana. venit tenens l' venit responsio. responsio eius.
Banaa. venit respondens ei ul' venit
Banai. venit respondens michi. ul' venit responsio mea.
Bannai. idem.
Banaias. edificans domini l' edificatus domini. seu respondens domino aut responsio domini.
Banagi. filius videns seu filius fortitudinis.
Banea. venit respondens ei. ul' venit responsio eius.
Baneas. venit responsum tollens. ul' venit responsio plasmatoris ei.
Banebarach. filius fulminis ul' filius fulgoris seu filius fulgurantis aut filius patientis. minimi.
Banebarach. venit respondens ful
Banelachan. filius stratoris l' filii vetustitudinis seu venit stratoris aut venit spiramine.
Bani filius meus l' veniens michi
Banni. pollex meus l' in medio mei.
Bannui. filius meus vivus ul' filius meus sempiternus.
B hic post A sequitur o.
Baon. in iugrate l' in quibus;
Baanon. venit dolor l' venit iniquitatis seu venit iniurantis aut venit inutilis.
Baor. in pelle l' in pellibus.
Baor. venit lumen l' venit foras; seu venit pellis aut venit meum
B hic post A sequitur R vid.
Bar. filius no l' filii syrie non ebreum. Bara. leonis l' creatum sum filii eius aut in malitia.
Barabas. filius patris l' filius magistri. syrum est patris et ebreum
Barach. fulmen l' fulgor sum fulgurans aut patiens.
Barachel. fulgor dei l' fulmen dei sum fulgurans deo aut percussio dei.
Barachemmim. sublimitas l' data idoneus.
Barachias. benedictus domino ul' benedictus domini.
Barachias. fulgor domini l' fulminans dominus. sum fulgurans domino. aut percussio domini. dei.
Barachiel. benedictus deo l' benedictio dei
Barachiel. fulgor dei mei l' fulmen dei mei. sum fulgurans domino aut percussio dei mei.
Baradi. filius dominus l' filius domini seu filii sui. aut filius testimonii
Barahel. benedictus deo l' benedictio dei sive benedictus deo. aut dona dei.
Barael. idem.
Barasa. currentes l' in egestate se iuvenens ad faciendum aut filius sustollens plasmatoris.
Barath. grando l' tempestas seu filius peccati aut filius specialis.
Baragi. filius videns l' filius fortium.
Bared. grando. l' tempestas seu filius nubis aut filius pallidus.
Barean. fuge eum quispiam ul' quispiam fugit eius.
Barama. mutat l' filius domini sive in clamore eius aut in commutatione ipsius.
Bariesu. filius in malo l' filius maleficii quem Christi nonnulli bariesu corrupte nominant.
Barieu. filius ipse l' filius precens seu filius commotus aut filius sua eius
Bariona. filius columbe aut filius simplicitatis. syrum est et ebreum. bar quippe sicut predictum est syrum. filius iona columba.
Barsaba. phyton ut l' subitanea sum os abyssi. aut os presumens.
Barnabas. filius consolationis l' filius prophete seu filius venientis aut filius consolationis. minimis.
Barnes. filius motionis l' filius motu
Barnes. electus commotio l' filius electi mutationis.
Barsabas. filius revertens l' filius electi in quietus l' filius quietis ex syro et hebreo sermone compositum seu filius veniens aut filius consolationis.
Barsemia. filius cecus l' filius cecitatis quem corrupte quidam bartimeum legunt.
Barrimeus. filius pinguedinis ul' filius ruminantis.
Bartholomeus filius suspendentis me. l' filius suspendentis aquas. syrum est et non hebreum.
Baruch. benedictus l' benedictio.
Barzath. filius clue eius ul' filii formonitionis eorum.
B hic post A sequitur S.
Basan. pinguis l' pinguedo seu siccitas aut confusio.
Basar. infirma l' in angustia. sum infirmans aut angustians.
Basara. infirmans ei l' infirmitas eius sive angustians eum aut in angustia eius
Basechama. confusio in omnibus l' in angustia collidentis eius.
Basechath. adeps l' descensio.
Basechath. adipem l' descensio.
Basechath. adeps l' descensionem seu descensus aut descensio.
Basemath. dispersum l' delinquens sive in omnibus aut in nominibus.
Basemoth. veniens l' delinquens seu delinquens aut derelinquens.
Basias. adeps domini aut descensus domino. h' post A sequitur t.
Bathanim. dominus respondentium ul' domus humilitatis eorum.
Bathuel. virgo dei l' castus deo.
B hic post A sequitur u.
Bautim. electi l' electio seu iuvenes aut robusti.
Baummites. fortis l' electus seu iuvenis aut robustus.
B hic post A sequitur z.
Bazathi. contemptus temporis l' despectus peccatori. ...
Bazotha. contemnens eum l' despectio
Bazothia contempnens dominum, ul' despectio domini.
B hic post B et E sequitur A
Bead. iniquus testis l' auditor peripinis.
Beem. iniquus grex l' iniquitas ...
B hic post B et E sequitur b.
Bebai. os vultus l' effusio ...
B hic post B et E sequitur c.
Bechechias. inclitus domini ul' primogenitus domini.
Becher. inclitus l' primogenitus.
Becherim. inclitum ul' primogenitum.
Bechenias. inclitus domino l' primogenitus domini.
Bechor. primogenitus l' unigenitus.
Bechori. primogenitus meus ul' unigenitus michi.
Becholen. primogenitus fortis ul' unigenitus timidus.
Becieth. inclitus gravis l' primogenitus desperatio. h' post B et E sequitur d.
Bed. filia ul' in eum.
Beded. instauratio l' instrumentum seu mensium diviciarum aut filia voluptuosa.
Bedabee. filia septima ul' filia iuramenti seu mensium saturitatis aut filia certantis.
Bedsan. filia dum l' mensium in ...
seu filia iniquitatis aut ipsa ...
Bedellion. lapis l' carbunculus.
B hic post B et E sequitur l.
Beel. vetustus deus l' vir dominans sum dominus vetustatis aut vir hec vetustatem.
Beelphegor. vir hec hyatum ul' vetustus deus hyans sum dominus vetustatis hyantis aut vetustas ...

uorans os pellis supius uẽ est ꝑ
apus simulacrum ignominie.
Beelsephon. uir huius arthang ul' do
minus aquilonis seu uetustus de
huius speculam aut uetustum de uo
mis ascensionem specule.
Beelzebub. uir musca l' princeps o
mn' scaru seu uetustus de habens
muscas. aũ uetustũ deuorãs muscas.
Behemoth. animal l' animalis seu be
stial'. aut bestia.
Bera. fons eius l' puteus eius siue
in lumine aut putei eius.
Beri. fons meus l' puteus seu in lu
ne aut putei mei.
Begu. sublimis l' excelsa. siũ sublimitas
aut celsitudo.
Beggoai. in grum multitũs l' sublitas
deuorationis.
Beguai. excelsus meus l' sublimitas
mea. seu fabrica multitũs.
Begul. excelsus meus l' sublimitas mea.
Beguim. fabrica cementaria ul' fa
brica cementarior.

B hic post b. ye. sequitur h.
Bhelmon. uetustum de hyemali.
ul' dominus huius consilium uetustũ.

B hic post b. ye. sequitur l.
Bel. uetustus ul' absque.
Bela. habitus l' indumentum seu
uetustus eius ul' absque eo. hymnum.
Belath. habens l' habitus l' hymnum non
Belath. uetustus ꝑcti l' absque tẽpi.
Belathala. huius l' hymnum ꝑũe secundum
no ab abeto. principium est. non uer
bum imperativum.
Bethala. hymnum appendens l' indu
mentum uiolatum.
Belbera. uetustas primogeniti domini
ul' absque nobilitate dominus.
Belga. absque motu l' uetustum commoto.
Belge. idem.
Belguai. absque valle ul' absque ꝑcip
to seu uetustus uolaginis aut ue
tustus deuorationis.
Belia. uetustus dominus ul' absque domino
Belia. puteus eius l' inclamore eius
siue inmanis aut in ꝯmmutatione ipi
Belial. absque iugo ul' absque domino.
Beligr. ceterum lumen. aut ceca angu
stia. seu uetustus distans aut absque
continentia. mea regnans.
Belmelech. de inerte ul' uetustas.
Belma huius deliberum l' absque commixtio.
Belmeula. huius domicilium l' absque in hyemi
none.
Belsan. uetustus dum l' ipsius uetu
statis iniquitatis.
Belsar. absque principe l' absque aut bone
seu uetustum uelam aut uetustati
Belsathim. absque germine l' angustia
absque positione seu uetustas spinarum
aut uetustus resurrectionis.

B hic post b. ye. sequitur n.
Ben. filius l' filiatio.
Benabinadab. filius patris
mei uotiui l' filius patris mi sponte.
Benadab. filius uoluntarius l' filius spontane
Benael. edificans deo l' edificatio dei. se
u filius eius deo. aut filius eius dei.
Benani. filius doloris l' filius principis mi
Bendagar ceterum lumen. ul' filius ꝑuarica
Benchamich. filius fulminis l' filius
fulgoris seu filios fulgurans aut filii
ex percussio.
Bechecham. filius callidi l' filius sufficẽs
siue filius necessarius aut filii uetu
Benneman. filius meus l' filii lentis
inmedio eorum.
Benenom. filii erre sunt l' filii ere hic
Beneem. filii tonantes l' filii tonitrui
q̄ corrupte boanerges usus obtinuit
Benesed. filius inueniens l' filius ꝯfir
mationis
Bengaber. filius fortis l' filius uiriles
Benhur. filius lucis l' filii ignis. lumin'
Beni. filius meus l' filiatio mei.
Benui. filius requiescens l' filius re
quietionis.
Beniamin. filius dextre l' filius uirtu
tum seu filius amaritudinis l' filii
amarum.
Beniamin. filius dextre l' filius uir
tutis seu filius asininus aut filius
asinorum.
Benmar. ceterum lumen l' ceca angustia.
seu filius distans aut filius ꝑuarica
Bennom. filius commotionis l' filius lenitionis
requiei.
Bennon. filius meroris mei l' filii mirabi
lis michi. siue filius doloris mi. aut
filius iniquitatis mee.
Beniu. filius meus ul' filiatio mea.
Beniui. filius requiescens l' filius re
Bennim. filius fuius ul' quietionis.
filius pisacis siue filius unicus aut
filius sempiternus.
Benur. filius incendens l' filius lucis
seu filius luminis aut filii igneus.
Bengoheth filius huius paludis ul' fi
lius huius unacas.

B hic post b. ye. sequitur o.
Beon. polley l' immedio siue mig
murmurantis aut inigrante doles
Beor. in pelle l' impulsio siue iniquus
luminis aut iniquitas inmeum die.

B hic post b. ye. sequitur r.
Ber. fons l' puteus.
Bera. fons eius l' puteus eius.
Beramoth. fons exaltatus uite l'
puteus alti pauonis.
Berchos. fons calix l' putei potus.
Berdan. puteus iudicans l' fons iudicis
Bera. puteus eius l' filia eius. hebre
um est pariter syrum.
Beri. puteus meus l' putei plalecer
Beria. fons domini l' puteus domino.
Berith. fedus l' pactum.
Bernice. puteus innocens ul' filia
eleganter commota.
Beronice. idem. utrumque hoc nomen ex
hebreo syroque conpositum est.
Bereca. puteus eius l' filia eius.
Berenices filii eius l' putei eius.
Beronim. filia q. l' puteus quis. hec
nomina ex hebreo pariter syro composita.
Beroth. fontes l' putei seu fons respon
dens ei aut puteus temptans eum.
Berothai. fontes mi l' putei mei seu
fontes uiuentium aut putei deuolantes
Berothi. fontes mei l' putei mei seu
fons respondens michi aut puteus
temptans me.
Berythe. fontiles l' puteales seu fo
ntes respondentes michi. aut puteus
saturitatis
Bersa. puteus fedus l' fons iuramenti
Bersabee. fons septimus l' fons iura
menti siue puteus satians aut putei
saturitatis.
Bersith incipite l' incipit uero ide gen
nesis q̄ in capite omnium librorum ponitur.
Bertham. fons altus l' puteus altitudinis.
Bezellai. ferrum meum l' fortitudo mea.

B hic post b. ye. sequitur s.
Besai. pinguedo mea l' ignomi
niosus michi.
Besaia. pinguis domini l' ignominiosus domini.
Besamath. derelinquens l' derelictio.
seu pingue domini aut confusio dona
tionis.
Besathadeps l' defectio.
Besee. pinguis l' ignominiosus.
Besellam. obumbrans eos l' umbraculum eorum
Beseleel umbra dei l' umbraculum diuini.
Besodia. angustia mense domini l' tribulans
mensam dominicam.
Besloth. pinguis ligatus l' ignominie delinato.
Besor. tribulatio l' in angustia siue carnal
aut pelliens. hic p. b. ye. seq. t.

B
Beth. domus l' hymnum.
Betha. requies l' requietio siue
domus eius aut hymnum album ei.
Bethaccarim. domus stilus l' domus e
ruditionis tristitie.
Bethaphaleth. domus salutis l' domus
uiuificans aut domus excludens siue
domus inmabil'.
Bethaphe. domus erroris l' domus mali
non amaltina habarbone intelligendus
Bethaphe. domus oris l' domus disciple
siue domus laqueis aut domus disciplinae.
Bethaphia. domus inducens eos l' dom'
declinans os eorum seu requies labiorum.
aut requietio indumentis eorum.
Bethagan. domus orti l' domus claritatis
Bethagla. domus uitule l' domus festi
uitatis ei l' domus distrectionis. aut
domus plangentium.
Bethaglam. domus plantus l' domus fe
stiuitatis eorum.
Betham. domus ydoli l' domus ydola
trie. siue domus deuolans eos aut dom'
uiuificans eorum.
Bethaismoth. domus deserti l' domus
adducens mortem.
Bethaloth. domus campestris ul' dom'
in campestribus seu requiei uacans.

aut requietionem declinans.
Bethamoth. domus mortua l. domus mortalium seu requies mortis aut requietionis mortuus.
Bethanamim. domus perdonis l. domus amaritudinis seu requies amaricans aut requietio perditionis l. gratificationis.
Bethanan. domus doni l. domus gratie seu requies donationis aut requieto
Bethanath. domus respondentis l. humiliantis sive domus ubi respondens dominus aut domus ubi gratia dei.
Bethania. domus obedientie l. domus afflictionis sive domus doni domini. aut domus gratificata domino. penitenti
Bethanoth. domus gratie l. domus respon- sionum seu domus pauperis l. domus
Betham. domus aque l. domus putei.
Bethara. domus electionis l. domus electa sive domus suscitans eum l. domus vigilantis eius.
Betharim. domus montium l. domus sublimitatis eorum sive domus suscitans gentem. aut domus vigilans ipsa.
Betharaba. domus grandis l. domus multa sive domus humilis aut domus
Betharapha. domus sanans vespertina. l. domus medicans seu requies me- dici. sive requietio sanans.
Betharan. domus ire l. domus sibilum.
Betharam. domus excelsa l. domus excel- ta sive domus suscitans gratie aut do- mus vigilans ipso.
Betharim. domus vigilans dono vel domus suscitans gratificationem.
Betharim. domus ire. l. domus arche sive domus montium aut domus ascendens hu militatis.
Bethasan. domus firmi vel do- mus domini. sive domus tollens domini aut domus plasmata gratie.
Bethasan. domus disponens l. domus disposita. sive domus disponens dominum aut domus disposita gratie. principalis
Bethanen. domus revolans l. domus
Betham. domus fontis eius l. domus
Bethberi. domus putei mei. vel do- mus in lumine meo. gaudentis
Bethbessa. domus confusa l. domus
Betheachon. domus sanl ptm. vel do- mus saul prime.
Bethechar. domus agni l. domus cognitionis
Bethel. domus frigida l. lapis adiutorii
Betham. domus tritici l. domus frumenti.
Bethdagon. domus piscis tristis vel domus piscium tristis.
Bethe. domus eius l. habitaculum.
Bethel. domus dei vel habitaculum dei.
Bethemeleth. vallis domus. l. domus profunditatis sive uterus fullonis aut uterus substernentium.
Bethemelech. venter l. uterus seu domus fontis aut domus oculi.
Bethesimoth. domus desertorum l. domus ad

ducens mortem.
Bethphage. domus oris l. domus bucce. sive domus vallium aut domus syrum est non hebreum.
Bethphalech. domus salvans l. domus exultationis seu domus nuntians aut domus ad nuntiandum.
Bethphases. domus transcendens vel domus transitionis.
Bethpheor. domus hiatus l. domus hiatus seu domus oris pellium. aut domus oris pellium.
Bethphese. domus transiens l. domus transcendens. sive domus eius aut domus oris fluentis.
Bedgaten. domus mirti l. domus macie.
Bethgamul. domus retribuens vel domus retributionis.
Bethdesemoth. domus desiderii dulcis vel domus desiderii dulcedinis.
Bethim. domus l. domus plantis.
Bethia. domus dei l. domus illuminationis
Bethlaboth. domus venientium vel domus ingredientium.
Bethleem. domus panis l. domus refec- tionis.
Bethlecime. domus panum l. domus re- fectionum.
Bethlenaboth. domus venientium l. domus edificantium. ingeniosa.
Bethmacha. domus mollis l. domus confracta sive domus premens aut domus
Bethmaon. domus habitaculi vel domus inhabitationis.
Bethmarchaboth. domus curruum. vel domus quadrigarum.
Bethmarchaloth. domus quadriga- rum l. domus quadrigantium.
Bethmath. domus tributi l. domus humilis fori.
Bethmoces. domus archani l. domus edilis sive domus archanorum aut do- mus edilium. samaritane.
Bethnemra. domus pardorum l. domus
Bethoraba. domus humilis l. domus vespertina sive domus herum aut do- mus locorum qui sunt iuxta inhabita
Bethoro. domus ire l. domus magistri bile
Bethoron. domus arche l. domus mo- tuum aut domus ascensus humili.
Bethphalath. domus tectum. vel do- mus immolationem. latitudinis.
Bethrooth. domus platearum l. domus
Bethsabee. domus septem l. domus iuramentum sive domus habundan- tie aut domus saturitatis.
Bethsachar. domus curvantium vel domus singulorum.
Bethsauda. domus frugum l. domus predium sive domus peculialis. aut domus venatorum.
Bethsames. domus solis vel domus illuminationis.

Bethsamite. domus solis plalis vel domus illuminatore.
Bethsan. domus dormientis vel domus securitatis. aut domus habundan- tie domus egressionis.
Bethsemes. domus solis l. domus illumina
Bethsimon. domus obedientis l. domus obedientie. sive domus audiens meror. aut domus disponens iustitiam.
Bethsimuth. domus loci. l. domus loco sive domus mortificans aut domus cer- tificationis.
Bethsur. domus fortis l. domus direc- tionis domus muralis aut domus gradibus
Bethsura. domus muri eius. l. domus cir- cungens eum.
Bethsuna. domus acceleratio vel domus an- gustie eius sive domus continens eum. aut domus fortitudinis eius.
Bethsuram domus robusta ipsi vel domus angustians ipsum sive domus continens eos aut domus acceleratio eorum.
Bethula. iugo l. cista sive domus dolens ei. l. domus pertinentis eum.
Bethula. virgo domini vel cista duo sive domus dolens duo. aut domus pertinentis
Bethurlarma. domus ignis sublimis l. domus incendii consurgentis.
Bethzacharia. domus memorie l. do- mus rememorationis.

B hic post. b. e. sequitur. z.
Bezech. fulgurans l. egressus sive ruine aut congregatus naturae.
Bezecha. micans ei l. egressus eius sive fulgurans eum aut concupiscens natura
B hic post. b. i. sequitur. b.
ibly. libanii. l. lucem.
Bidalassum filios confusione vel filiorum commixti.
Bethia. filia domini l. filia domina que est filia pharaonis quam adoptavit moysen
Bithinia. filia mutril. vel filia sensus.
Bierath. solutus l. modicus.
Bieme. solum l. modicum.
B hic post. b. sequitur. o.
Boanerges filii tonitrui l. filii mei
Bocci. venisti l. venis.
Bocci. lugens l. luens seu vomit l. intuens.
Bochiam. luens domini est l. lugens domini est. seu vomens duo est aut intuens
Bochor. ingressus est agnus l. primogenitus.
Bochorath. vidimus peccatum l. primogenitus
Bochri. diluens michi l. primogenitus meus.
Bochru. primogenitus vel diluens.
Bocen. pollex eorum. vel in medio eorum.
Bon. pollex vel in medio.
Boni. pollex meus vel in medio mei.
Bonni. idem.
Boon. digitus vel in medio.
Boos. in quo robur l. in quo virtus sive in ipso fortitudo. aut ipse in fortitudine.
Borith. fedus vel pactum.
Boses. absensus l. absensio seu prohibitio

aut inquisitio floruit.
Bosorim. angustia siccitatis vel tribulatio fetentis.
Bosor. tribulatio vel angustia sive carneus aut pelliceus.
Bosora. tribulans eum vel in angustia eius sive tribulans me aut in angustia mea.
Bosim. in angustia vel in tribulatione.

Hic post b sequitur u.

Bubastus. os experiens vel labium experientis.
Buganeus. excelsus vel sublimis.
Bul. germen vel germinans.
Buna. veniens respondens vel veniens responsio.
Bunos. veniens respondens vel collis spini.
Busa. confusio vel ignominia.
Buz. despiciens vel contempnens.
Buzi. contemptus vel despectus seu despiciens me aut contemptibilis michi.
Buzites. despectus vel contemptibilis.

Hic finit interpretationes hebraicorum nominum incipientium per b litteram.

Caalatha. voce vel velox subauditur venerit.
Caath. pena vel patientia.
Caath. dolens vel dolans seu opponens aut dentes molares.
Caathite. penitentes vel patientes.
Caathite dolentes vel dolantes sive opponentes aut dentes molares.

Hic post c sequitur b.

Cabilnaam. perpes vel perpetuum seu perpetuum aut perpetuabitur.
Cabaroth. memoria vel sepulcrum.
Cabarothi. memoria mea vel sepulcrum meum aut sepulcrum vel memorie placimento vel sepulcra concupiscentie.
Cabaroth. arhania memorie desiderii.
Cabalam. congregans eos vel ecclesia.
Cabriha. quasi grave vel quasi electum.

Hic post c et a sequitur d.

Cad. mare vel principium.
Cademoth. mare mortuum aut principium mortis.
Cades. translata aut fons iudicii.
Cades. sanctus vel mutata seu mare tollens aut principium plasmationis.
Cadisa. insufficientes eam vel fons iudiciens.
Cadsa. sancta vel sanctitas eius sive mutata aut principium plasmationis eius.
Cadesbarne. sancte motionis vel sancte electe mutationis.
Cadmi. commutati vel exterminati.
Cadmin. mare rubrum vel mare antiquorum. quod antiqua que fecit sunt secundum inimica.
Cadmirres. caligo vel tenebre. quod nos plurium quod quadrangulum pedum.

Hic post c et a sequitur ph.

Caph. incurvat vel incurvatio.
Caph. vola vel palma sive manus.
Capharnaum. ager pinguedinis vel villa consolationis.
Capharsalama alias. manus suscitans vestimentum vel spatio vigilantis tentationis.
Caphetera. manus robusta vel capitulum.
Caphim. expiatio vel manu dissipans fetoris.

Hic post c et a sequitur i.

Caiphas. sagax vel investigator seu vomens ore aut vomitus oris.
Cainam. possidens populum vel lamentatio populi sive adquirens eos aut adquisitio eorum.
Cainan. possidens dominum vel lamentatio gentis sive adquirens gentem aut adquisitio donationis.

Hic post c et a sequitur l.

Caleph. canis vel quicunque sive qui cor aut qui omne cor.
Calitha. qui videns aut qui cor totum.
Calcenos. mensura hominum vel consummatio responsionis.
Calubi. canis meus vel quicunque meus sive qui cor meum aut qui omne cor meum.
Calandia. 38. (tuus)
Calamthomon. locus flet vel locus flens.

Hic post c et a sequitur m.

Camua. status vel resurrectio.
Camuel. surgens deus vel resurrectio dei.
Camulite. surgentes deo vel resurrectio dei.
Camon. status in qua vel resurrectionis fuit.

Hic post c et a sequitur n.

Canna. fundum vel calamum seu per pennis aut spinarum.
Notandum vero quod nomen latinum canna de lingua hebrea sumptum sit.
Canaan. commutatus vel commutatio.
Canath. emulatio vel zelotipia.
Cananeus. commotus vel commotio.
Candaces. commutans vel commutatio.
Caneru. clangor vel recursus seu retinens aut retentio.
Cappadocia. manus conversionis vel manus explorationis sive manus domino redimentis aut manus recepta domino.
Cappadoces. manus conversorum vel manus exploratorum sive manu redempti domino aut manus domino redimentes.
Cappanes. manus recepta vel manus receptio sive manus conversionis aut manus explorationis.
Capsech. ecclesia vel congregatio.
Capsebel. congregans deum vel ecclesia dei.
Captor. cappadox vel cappadocia sive manus conversionis aut manus explorationis.
Captorim. cappadoces vel manus conversionis sive manus conversorum aut manus exploratorum.

Hic post c et a sequitur r.

Carthamis. urbs attendens vel civitas egressionis donationis.
Carthan. civitas gratie vel oppidum.
Carthar. investigatio vel investigantes sive oppidum vigilans.
Caree. calvi vel calvities sive occursus ignis aut occursus igneus.
Carim. declinans eos vel declinatio eorum.
Cariath. urbs mutata vel civitas seu oppidum aut villa.
Cariathaim. presente vocata vel presente vocatio seu villa eorum aut oppidum eorum.
Cariatham. villa eorum vel civitas eorum.
Cariatharbe. villa iiii vel civitas iiii. id est Adam. Abraham. Ysaac et Iacob qui ibi sepulti sunt.
Cariathbaal. urbs idoli vel civitas huius seu villa dominantis aut oppidum vetustum.
Cariathdenna. villa silens vel villa silentii.
Cariathan. villa discernens vel oppidum discretionis.
Cariathiarim. villa silvarum vel civitas saltuum seu villa discernens eis aut villa discretionis eorum.
Cariathim. civitas maris vel oppidum maris.
Cariathsephe. villa pulcritudinis vel civitas litterarum.
Carnaim. civitas patie vel oppidum patientie seu ville dolentium aut civitas dolorum.
Care. calvus vel calvitium sive occurrens ignis aut occursus igneus.
Careoth. occurrens signum vel occursus igneus sive calvus tremens aut calvitium temporale.
Carith. occurrens signum vel occursus igneus.
Carmelus. mollis vel tenellus sive cognoscens circumcisionem aut scientia circumcisionis.
Carmelite. molles vel tenelli seu scientes circumcisionem aut cogniti circumcisionibus.
Carmi. vinea mea vel cognitio mea sive aque agnoscens aut cognitio aque.
Carmine. vinee vel cognitio michi sive agnoscentes aque aut cognitio aquarum.
Carnaim. cornua vel defensiones seu gaudens fluctuum aut divisio commotionis.
Carno. cornua vel defensio.
Carnon. cornu iniquum vel defensio inutilis seu gaudens meretricis aut divisio m...
Carmeli. mollities vel teneri [munimentum] tudo seu cognoscens circumcisionem aut scientia circumcisionis.
Carmelite. molles vel teneri seu facientes circumcisionem aut cogniti circumcisionibus.
Carpus. faciens clare vel cognoscentis perspicue.
Cartago. scrutatio vel consummatio seu urbs mediana aut civitas sollempnis. sanctus sollempnis.
Cartaginenses. scrutantes vel consummati seu
Carthan. presenta vocatio vel vocatione presente sive urbs ipsius aut civitas eorum.
Carnes. presente vocatus vel presenta vocatio. quod apud nos melius effertur per a litteram, ut dicatur quatuus.

Hic post c et a sequitur s.

Casaia. summus dominus vel principium domini.
Casleu. duri fortes vel duri fortitudine seu summitas inutilis aut principium munimentorum.
Casphia. summum dealbans montes vel principium dealbationis incendii.
Casim. summus vel principium sive summitas eorum aut principium eorum.
Casil. mollis vel mentis seu summe vigilans aut principium vigilie.
Casis. summitas mei vel principium assumptionis.

Hic post c et a sequitur t.

Cathath. mollis pavor vel congregans tempus.

Cain professio vel lamentatio sive adquisitio vel augmentatio.

Cathecb. mo deus uicum l' congregans
Ch p. c. a. seq. u. [paui de-
Caudi. clangor robustus l' pania
fortis.
Cauere. clangor tube aut clangens
Cauer pena l' pana. seu buccina ex isto
hebreo uidetur esse uicinum in in latino
Chic post. c. e. sequitur. d.
Cedar. meror l' tenebre seu me-
rens aut tenebrosus.
Cedemoth. antecedens l' prius siue o-
rientalis aut oriens.
Ceden. oriens l' orientalis.
Cedma. antiquor l' antecedens siue ori-
entalis aut oriens.
Cedmonei. antecedens l' antiqua tristitia
Ceelatha. congregatio l' ecclesia uenit.
Chic post. c. e. sequitur. ph
Cephas. petrus l' infirmitas si-
rum est non hebreum.
Cephim. expiatio l' manus dissipati
Cephiam. expians uigilem eius.
l' manum dissipatum sustinens,
Chic post. c. e. sequitur. i.
Ceila. ad fundum iacti siue
tollens sibi inc aut sustollens
semetipsum h p. c. e. sequitur. l.
Celaia. uox domini l' tollens sibi
dominum.
Calathcham. uallis gigantum ul'
humilitas fortium. [tio patris.
Celeab. uindicans patrem l' uindica-
Celeia uallis domini l' congregatus domino
seu uindicans domini aut uindicatio
Celeon. uindicans dolorem ul' [domini.
uindicatio iniquitatis. dei
Celesira. uindicans animi ul' uin-
dicatio sublimitatis.
Celeth. accedentes l' exterminatores
Celenna. antecedens l' orientale.
Celita. qui uindicis ul' ecclesia ueniens
Celmo. uallis robusta. l' congregatio
le mox ecclesiastes ul' contio [fortitudinis
nator. C congregatio transeuntis.
Cleophas. conteentem in misericordes ul' co-
Cleophanim. congregans agentes ul' con-
tionem dissoluens
Chic post. c. e. sequitur. m.
Cemhel. oriens deo ul' ascensio
Chic post. c. e. seq. n. [dei
Cenna. zelotes l' zelo ipsius.
Cenaras. possidens seruato-
res l' possessio seruatorum.
Cenderens. zelotes sufficiens ad intel-
lectum l' zelotes hieronimi intelligens.
Ceneeth. lignum carbonis l' qui lucens.
Ceneoth. l' acque qui lucens l' lignaci
Cenes. zelotes l' zelotes. [chami.
seu possessor contemptus aut possessio
contemptibil' l' contempti. aut possessor contemptibilis.
Cenesi. zelotes l' zelotes sui possessores.
Cem. est meum l' exitus mis siue nid-
mis aut possessio mea.
Chic post. c. e. sequitur. p.
Cepsam. ecclesia ul' congregatio.
Cepsami. congregans eos.
Cereas. accidens factum l' exterminatio
plasmationis.
Cerethi. accidentes l' exterminantes.
Cresiens. tenebrios l' tenebrioses.
Creni. uocatio l' uocatio consummati. Int
syrum et hebreum inuenitur est.
Ceretes. uocati l' uocatione consummati.
Cirensis. id.
Chic post. c. e. sequitur. s.
Cesar. possidens principes l' posses-
sor principatus. e tio principal
Cesarea. possessio principis ul' posses
Cesielethaor. possessa principi lucis
ul' possessio luminis aducientis.
Cesion. durus fortitudine ul' duri-
tia fortitudinis.
Chic post. c. e. sequitur. t.
Cethens. fix ul' absalus sui con-
finatus aut mentis excessio.
Cethim. fixi. l' absalii sui confinum aut
mentis excedentes. siue a responsionis
Cethimoth. figens tempus l' absolatus re-
sponsione seu consummatio tempus aut in la-
Cethron. tenebre ul' thimiama.
Cethroni. tenebrias eos l' thimiamate
Cethura. uincta l' copulata siue [co-
thimiama offerens aut mentis exce-
dens luminis. h post. c. sequitur. i.
Calia. cecus l' luctus sui assump-
tio aut nominis eius
Cina. lugens l' luctus seu pos-
sidens aut possessio.
Cinani. lugentes eos l' possidentes eos siue
luctus eorum aut possessio eorum.
Cineus. luctus l' possessio.
Cinei. lugentes l' possidentes.
Cinoth. lamentatio l' lamentatione c
seu lugens tempus aut possidens tempus
Cineus. luctus l' possessio. [sione
quod apud nos in etiam effertur per q
litteram ut dicatur quinus.
Cyprius. meror ul' tristitia.
Cyprius. merens l' tristis.
Cypriarches. merens princeps ul'
tristitia principis. [ter ebreum
et grecum mixtum est.
Cirus. hedinus. l' hedinatio.
Cirinus heres l' hedinus quod apud nos
melius effertur per q. litteram ut
dicatur quirinus.
Ciroc. hedinas l' hedinatio.
Ciroei. hedes l' hedinates.
Cirpus. sacris l' cognatio.
Cis. durissimes l' durius.
Cison. dur mia l' durus uenis dolores
Cison. lenificans eos l' durita eorum.
siue impinget ieres aut mon-
mumentis eos aut adinatio
Cinu. amictes l' tempore seu mina
Cirhi. consul l' plage consummationis.
Ch post. c. sequitur. o.
Coph. uocatio l' conclusio sui aus
aut exaltatio.
Cath. mortens ul' sic congregatum sui
mo sus aut congregatio.
Cohila. inuentus l' inuentio.
Cohilaam. inuentus populum l' inuentio populi.
Coho. exaltatio l' prestolatio sui prestolans
aut exaltens. eius aut uox domini.
Colaia. uox facta l' uocis factio seu uox.
Colaga. uox uiuens l' uox formidinis.
Coloma. uox eorum l' reuelatio eorum.
Colomenses. uoces eorum l' reuelationes eorum
Colosis uoces facte obediens l' uocis
facte obediens. seu uocis facte obedientie.
Colosenses. uoces facte obedientes ul'
Cologa. uox formicina l' fictio ductoris
Coles. omnis l' conclusio sui inuestigantes
aut consumpatio.
Coudinie. ciphus l' phiala.
Corban. donum l' oblatio.
Corbana. donum eius ul' oblatio eius.
Corbanan. donum gratie l' oblatio gratificationis
Conetuus. intelligens circumcisione ul'
intelligentia circumcisionis.
Cosam. diuinans l' diuinatio seu diuinatio
eius aut diuinatio eorum.
Chic post. c. sequitur. u.
Cur. gelu ul' frig.
Cus. durus l' uomens uir
Cutha. bunui l' duplicatus.
Cuthei. duplices l' inbuno.
Cluba. canis l' latrator.
Cubai. canis mis l' latrans in.
Hec usque per simplicem c. litteram a sin
Hebraice nominibus legimus sint principaliter
nominum. ex hinc que sequuntur aspi
ratione addita i. per chi. grecum legen
da sunt. Sciendum est quod hebreus sino
non habet chi litteram sed nomina que apud
nos per hanc leguntur. apud eos scribuntur
per beth. que duplici aspiratione profertur.
Chic post. c. sequitur. h.
Chabaol. qui gemens l' qui gemitus
Chabon. qui intelligens l' qui intelligentia.
Chabonum. manus spinarum l' acus spi-
narum siue apparentes aut spinationes.
Chabor. coniungens l' inuentarium siue
coniunctio aut incantatio.
Chabul. displicatum l' indignatio.
Chabus. qui genuinus aut qui elatus.
Chic post. c. h. sequitur. a.
Chacon. scalpens l' scalptio.
Chaslaar. fortis l' uigilans ul'
robustu um sustentato.
Chic post. c. h. sequitur. l.
Chalaal. conceptu regio continuus
ul' conceptio regionis formidans.
Chalachath. pascens l' nutriens seu pa-
bulum aut nutrimentum. reddemonis
Chalad. pascens martyrii l' testimonii
Chamalath. omnium fortitudinis l' haeal
omnis fortitudinis hirudo.

Chalamar. omnis amarum vel omnis amaritudo
Chalamath. mentis est vel confirmavit. vel confirmationis aut confirmato.
Chalamne. omnes vel omnis seu omnis nos aut confirmatio firmum. vel bulla aut initium.
Chalchal. pascens vel nutriens seu pabulum.
Chaldei. qui feri vel qui ferines seu qui demonium aut qui mammilla.
Chaldei. qui feri vel qui ferrocem seu qui demones aut qui mammille.
Chale. correcta regio vel correcto regionis.
Chaleb. canis vel quid unde sunt qui cor aut quasi omne cor. Chaleth idem.
Chaleselum. congregatione regionis vel correcta regio eorum. sive correctio regionis illa que
Chalphi. congregans regione dominus vel

Hic post ch h sequitur m.
Cham. calidus vel callidus sive calor aut calliditas.
Chamos. surgens vel resurrectio seu necessitas aut necessarius. vel destructionis.
Chamaal. fidelis concinens vel similitudo.
Chamaan. fidelis vel fidelitas seu fidelis ipso aut fidelitas ipsi.
Chaman. filius vel fidelis seu fidelis domo aut similitudo gratificationis.
Chamoam. fidelis ipso vel similitudo eorum.
Chamon. surgens dolor vel calliditas seu callidi iniquitas.
Chamos. congregans vel congregavit sunt qui accrescentis. aut qui accretio.
Chamuel. calor dei vel callidus dei seu dei necessitas aut dei resurrectio.
Chamuhelite. calentes deo vel callidi dei sunt deo necessarii aut deo resurgentes.
Chamul. calefactus vel calefactio mea.
Chamul. surgens dolor vel necessitas pertinens seu caleus dolore aut callidi pertinentis.

Hic post ch h sequitur n.
Chana. zelus vel emulatio seu possedit eos aut possessio eorum.
Chanaam. suspirans vel mora eorum sive humilis aut negotiator.
Chanaham. zelus ipsi vel emulatio ipsorum seu possidens ipsos aut possessio ipsorum.
Chanan. possidens dominum vel emulatio.
Chanaan. erubescens vel recte est. vel gratia seu qui movens aut qui moventes seu qui respondentes.
Chanaa. humilians eum vel negotians ei seu possidens dominum ei aut emulator gratie eius. Chamona idem.
Chananeus. possessor vel possessio.
Chananei. emulatores vel zelotes sive separantes aut negotiatores.
Chananei. possidentes vel possessiones.
Chananei. zelotes aut emulatores seu separatores aut negotiatores.
Chanani. humilians vel ipse pauperes sunt mutabiles.
Chanani. pauperes mei vel negotians mihi seu possidens domini meum aut emulator gratie mee.
Chanei. humiles vel possidentes seu zelotipi aut emulatores.

Hic post ch h sequitur a.
Chapsahel. congregans deo vel est dei.

Hic post ch a sequitur n.
Chanatha. in furore vel foramen insolubile.
Chanda. exactus vel antra filiorum israel.
Charalla. civitas laudis vel oppidum laudationis sive aut insolubilis.
Charim. lini vel foramen seu furibundus.
Charim. lini vel lini sunt furor aut foramen
Charchath. investigans peccatum vel investigatio temporis. cognitio
Charith. divisio vel cognitio sunt cognitus aut
Charmanos. agnus congregatus vel agnitio qui armentum.
Charimum. vinea gratia vel cognitio aque.
Charsena. furor hinniens vel occursus aque.
Chartha. profundum vocatio vel profunde gratie vocationem sive vocationem gratie.
Charthan. profundum vocatio domini vel profunde

Hic post ch a sequitur s.
Chasaloth. spes eorum vel qui implantes.
Chasbi. calix meus vel immola deo sive calix meus aut immolatio mea.
Chasbon. calix meroris vel immolatio iniquitatis seu calix murmuris aut immolatio interit.
Chased. qui complantes vel qui implantes sunt vel ipsi cui dei mutato nomine.
Chaselon. spes eius vel spes in eum.
Chaselon. fortis divitia vel fortitudine durus.
Chaseth. messor vel messio seu durus fortis aut durus fortitudine.
Chaspin. immolans eum vel calix iustitie.
Chaslen. spes eius vel sperans in eum.
Chaslom. confirmatio vel omnis dolor sunt incendentes aut incendium. sive peccato.
Chaslon. scelus vel tristitia sunt pro tegere.

Hic post ch a sequitur z.
Chazbi. mendacium vel iniquitas.
Chazib. fiord vel mendacium.

Hic post ch e sequitur l.
Chelbon. lacte vel albentes.
Chelcia. pars domini vel partes domine.
Chelciam. pars domini est vel partes domini est.
Chelian. incendium domini est vel consummatio domini est.
Chelcion. incendium vel consummatio.
Chelmath. pars domus vel donatio
Chelon. ab initio vel confirmatio perfectum. sive omnis dolor aut reuelatio eorum
Chelon idem.
Chelud. signum vel ebdomas vel scientia.

Hic post ch e sequitur n.
Chenne. qui cithara vel qui lucens.
Chenereth. signum cithare vel quasi lucerna.
Chenereth. qui lucens vel signa cithare.
Chenereth idem. vel initium.
Chenne. aureum vel cytharam seu agnitum humane aut cognitio luminis.

Hic post ch e sequitur r.
Chereleth. visio signi vel in dictum signum. sive positiones
Cherethim. disponentes eos vel dispositio
Cherthor. cognitio auferens vel cognitio ablatio.
Chermel. molle vel tenerum sunt agnitum aut cognitio circumcisionis.
Cheros. glaries vel solitudo.
Cherub. scientia multiplicata vel scientie plenitudo.
Cherubim. vniclam pictum vel scientia multiplicata seu scientie plenitudo aut quasi plures scientie et intellectus
Cherubin idem.

Hic post ch e sequitur s.
Chesion. progenies vel pretiosa sive scelus aut tristitia.
Chesllum. confirmatio vel omnis dolor sunt incendentes eos aut incendium eorum.
Cheth. paventes vel pavissio.
Chethethcaneth. signum insanie aut formido iniquitatis vel generationes.
Chethlis. percussa generatio vel paventes.
Chetim. signati vel insanie seu formidantes aut insanientes.
Chidon. scutum vel clippeus.

Hic post ch h sequitur i.
Chiram. expians vel expiatio seu calculus eius aut manus dissipans. quod autem diximus calcium leonem signe que greca dimcon vocatur.
Chilaab. indicans patrem vel indicatio patris
Chelin. robustus vel fortitudo.
Chisloth. stulti vel stultitie designato
Chium. indicantes eos vel indicatio eorum.

Hic post ch h sequitur o.
Choa. ceria vel aggregato.
Choadad. maximus vel perpetuum
Chobal. confirmans vel confirmato.
Chobar. gravitudo vel iniquitatis dolor.
Chodoch. cartago vel cartagine eius.
Chodenager. caprices plasma unum vel caprivin unum plasmatis.
Chodorlagomer. qui generatio manipuli vel qui hoc decorum manipulum.
Chodorlahomor idem.
Choeleth. ecclesiastes grece contionator latine.
Chomaim. editui vel ianitores.
Chomor. lacessens vel pungens sunt lacessiones aut pungationes.
Chonemas. percussus domino vel percussio domino.
Chor. damans vel calinus sive corrupus aut similitudo.
Choreb. mensa vel massa sive reprens aut reptatio.
Choreus. incendus vel liberi sunt formatus aut de foramine.
Chorei. liberi vel incendii sunt formati aut de foraminibus.
Chorethethi. dispertiens vel dispersio seu dissipans aut dissipatio.
Chorou. calumnia meus vel clamans michi.

sive calumnium meum aut gladios eius.
Chorrhe. gladius meus vel clamantes michi. sive calumnie. aut calumnia mea.
Chori. farina. l' firmatus seu foramen aut foraminamea.
Chorinus. urbanus vel cives ipse. seu conversatio eorum aut administrator rei publice.
Chorinthii. cives l' civitates eius seu conciones eorum aut publica administratio.
Chorographia. regionis descriptio vel regionum descriptio. grecum nomen est.
Choroza. hic secretum michi l' hic [illegible]
Chos. calix vel potatio.
Chosa. calix meus l' potatio mea [illegible]
Chosan. calix eorum l' potus [illegible]
Chozim. [illegible]
Chozbi. iniquitas vel mendacium.
Chozabeth. iniqua domus vel mendacii habitaculum.

Hic post ch. sequitur u.

Chub. gravitas l' acceptatio.
Chum. parsio l' pariens.
Chus. ethiops vel tenebrosus.
Chusi. niger l' tenebrosus vultur l' evolans.
Chusan. tenebre eorum l' nigredo eorum.
Chusan. tenebre eorum vel nigredo [illegible]
Chusanrasathaim. tenebre [illegible] iniquitatis l' [illegible]
Chusi. niger michi l' tenebre mee.
Chuth. secretum l' silentium. sive archanum aut profundans.
Chuza. [illegible] l' tenebrosus [illegible]

Hic sunt interpretationes hebraicorum nominum incipientium per d. litteram.

Dabi. clamans vel premium.
Daban. clamans meus vel [illegible]
Dabath. clamans l' premium.
Dabrath. oraculum l' loquela.
Dabereth. oraculum fontium vel locutio [illegible]
Dabreiamin. paralipomenon grece; verba dierum latine.
Dabir. loquens l' loquela sive loquens deo aut oraculum dei.
Dabria. loquens ei l' loquela eius sive loquitur ei deus aut [illegible]
Dabri. loquens l' locutio sive oraculum aut eloquentia.
Dacha. compungens l' compunctio sive compungentes aut compunctiones.
Dadan. iudicans l' iudicium sive solitarius aut [illegible] eorum. sive pulsatio.
Daea. fortis malitia l' iudicium maledictionis.
Daphca. adhesio l' [illegible] sive adhesio.
Daphnem. pulsans eos l' adhesio fortis.
Daphnim. lignum [illegible]
Dagon. [illegible] l' [illegible] seu [illegible] aut pisces [illegible]
Dagon. piscis meroris l' piscis tristicie seu piscis iniquitatis aut [illegible]
Dalac. fortis deo l' pauper [illegible]
Dalaias. hauriens dominum l' pauperem [illegible]
Dalam. egens l' pauper l' egestas paupertatis.

Dalai. situla l' paupercula.
Dalmana. grandis egestas l' magnitudo egestatis. sive gratitudo paupertatis.
Dalmanaa. grandis egestas vel magna [illegible]
Dalmanutha. situla quomodo pauper [illegible] l' pauperis requiescens super eis.
Damarim. sanguis l' sanguineus vel sanguines seu sanguinum.
Damascus. sanguis sacci l' sanguinis [illegible]
Damascus. sanguinem bibens vel sanguinem propinans sive sanguis potionis aut sanguinis osculum.
Damascenum. sanguinem bibentes vel sanguinem propinantes sive sanguinum potatores. aut sanguines potantes.
Damna. causa l' iudicium seu silens aut silentium.
Dan. causa l' iudicium.
Dana. causa eius l' iudicium eius.
Danite. iudices l' consiliatores.
Daniel. causa l' iudicium dei. sive iudicans deus. aut iudicavit me deus.
Darom. australis et africanus.
Daran. idem.
Darda. generatio cognita l' generatio cognitionis.
Darius. [illegible]
Daron. [illegible] l' plaga australis.
Daroma. idem.
Dasem. fremitus l' [illegible]
Dathan. dono eorum l' [illegible] sufficiens.
Dathema. domus formidolosa l' dona sufficientia.
Daud. fortis manu l' [illegible]
Debalam. [illegible]
Debbaseth. [illegible] eloquentia [illegible]
Deblathaim. palate l' opprobria seu palate eorum aut opprobria eorum.
Deblatha. palata l' opprobrium. [illegible]
Debelaim. [illegible]
Deblathaim. [illegible] quas solent compingere [illegible]
Debera. locutio l' [illegible]
Debera. idem.
Debir. loquens l' loquela. sive [illegible]
Delon. sufficiens ad intellectum. vel habundans intelligens. [illegible]
Debon. apis l' loquax seu [illegible] loquens aut eloquentia [illegible]
Deth. adherens l' pulsans seu [illegible]
Deda. planctus l' palmarum sive [illegible]
Dedan. hic iudicium l' talis iudicium.
Dedani. generatio eius l' generatio eorum.
Dephca. pulsans l' adherens sive pulsatio aut [illegible]
Delean. hauriens dominum l' pauperem domini.
Deleam. egens l' egestas.
Deleam. egens l' egestas eorum.
Deleth. tabule l' tabula seu pauper.

aut ianua.
Delphon. pauper faciens l' [illegible]
Delo. ianua l' paupertas.
Delthi. pauper egens l' paupertas egestas.
Demas. silens l' [illegible] sive silentium aut sanguineus.
Demetrius. minimum persequens vel vehementer inveniens seu fortis ad persequendum aut robustus [illegible]
Demna. causa l' iudicium seu silens aut silentium. sive l' sanguineus [illegible]
Demophon. silentium subiti [illegible]
Demon. sanguineus meror l' sufficiens iniquitatis sive sufficientie [illegible]
Demonium. sanguinis meroris vel [illegible]
Denaba. iudicium ferens l' iudicium [illegible]
Dennaba. idem.
Dennahaba. causa patris l' silentium [illegible]
Derben. loquens l' filius generationis [illegible]
Derbeus. loquax vel generatus [illegible]
Derbon. loquela perveniens l' generatio [illegible]
Desan. fortis elephantis l' fortitudo elephantis.
Dessan. fortis digitus l' pinguedo [illegible]
Desseth. murus l' unctio sive [illegible]
Deson. fortis papilla l' [illegible] sermone [illegible] aut pinguedo interpretatur [illegible]
Deuhel. agnoscunt deum l' agnoscit deus.

Hic post d. sequitur i.

Diabolus. [illegible] grece autem [illegible] aut [illegible]
Diaphanes. [illegible]
Diana. [illegible]
Diapsalma. [illegible] interpretatur [illegible]
Dibon. sufficiens ad intellectum vel habundans intelligens.
Dibongad. sufficiens ad intellectum [illegible] intelligens [illegible]
Dimaon. sufficit eis dolor l' sufficit eis meror sive sufficientia [illegible]
Dimona. [illegible]
Dina. causa hec l' iudicium istud.
Dinei. iudices hii l' [illegible]
Dionisius. [illegible]
Dioscoron. pulcri ad regendum l' pulcri regentes sunt aut gemini [illegible]
Dioscorus. [illegible]
Diotrephes. abutens l' [illegible]
Diotrephes. [illegible]
Dison. fortis elephantis l' fortitudo elephantis.
Dison. eius aut pinguedo seu [illegible] papilla aut [illegible]
Disme. ad occidentem l' [illegible]
Dris. quercus l' ilex.

Hic post d. sequitur o.

Doch. [illegible] sive tollitur aut [illegible]
Dodanim. patruus l' [illegible]
Dodai. patruus domino [illegible] vel patruus [illegible]

dominum est ... siue solitudo.
Dober. motus uel mouens siue solitarius.
Dommim. rubia uel ascensus rufor.
Domma. silens uel silentium.
Don. iudicium uel iudicator.
Dor. natiuitas uel generatio.
Doram. generans ipsos uel generatio ipsorum.
Dorcas. caprea uel capreola.
Doda. natiuitas fortis uel generatio stabilis.
Dommim. generatus excelse uel generatio excelsa.
Dong. genitus timor uel generationis iumentum mediamentum. ... excelsatio
Dommim. generationes excelse uel generatio ...
Dothaneth. natiuitas aduenientis uel generatio parui aduenientis. ... iudicis.
Dositheus. ... uel ... ...
Dudi. Hic post .D. sequitur .V.
Dudi. solitarius uel fructuosus.
... dens uel pulcritudo.
Duel. deuorans deum uel plenitudo dei.
Duma. tacens uel silentium siue grandis electina.
Dunech. loquens aut locutio seu loquens frater aut locutio fratris.
Dunim. pulcritudo uel loquela seu loquens ipsos aut pulcritudo eorum. ... fatiscans
Drusilla. generationis ... uel generationes ...

Hic sunt interpretationes hebraicorum nominum incipientium per litteram E.

Ebal. uallis uetus uel uetus uorago. seu uallis ... aut aceruus lapidum.
Ebrona. transiens uel transitus siue transiens seu transiens aut transgressio.
Ebroma. ... uel ... siue ... aut ... seu ...
Ebron. transiens michi uel transitus meus seu transitus meus aut transgressio mea.
Ebron. ... uel ... meus ... seu ... ...
Ebronite. ... uel ... transitus meus aut transgredientes.
Ebrontes. ... meus uel ... ... seu ... aut ... semper me.

Hic post .E. sequitur .D.

Eden. ornatus uel uoluptuosa.
Edema. uoluptas eius uel ... ornatum. siue ... uoluptuose. siue ...
Edemnim. uoluptuose ... uel ...
Eden. uoluptas uel ornatus seu diuitie ...
Edina. uoluptas pulcra uel diues pulchra. siue ornatus pulcre aut diuitie pulcritudinis.
Eder. uoluptas uigilis uel ornatus ... surgens seu diuitie ... aut ... resurgentes. ... psalmatio.
Edes ... tollens uel uoluptuosa.
Edissa. ... mulier uel uoluptuosa assumptio. siue ... pulcritudinis.
Edna. uoluptuosa pulcra uel ornamentum.
Ednas. ornatum tollens uel diuitiosa plasmatio.
... ... dicitur ... uoluptuos. ... coluber.

sanguineus.

Edom. terrenus uel rufus aut ... sanguineus.
Edoma. rufa uel terrena siue rubens aut ...
Edrai. inundatio ... uel inundatio ... mei.
Edrum. inundatio ... uel natiuitas pessimorum. siue ... pastorum aut inundatio ... eorum.

Hic post .E. sequitur .F.

Effraim. crescens uel auctus siue augmentum aut frugiferum.
Effremite. augentes uel aucti seu fertiles aut crescentes. ... pluuiculentum.
Efrata. ... uel frugifera seu ...
Efratei. fertiles uel frugiferi seu ... aut ... ... duc.
Effren. ... uel crescens seu ...
Effeta. adaperire uel aperire te.
Efron. puluis meroris uel plus inutilis. siue puluis eorum aut ... iniquitatis.
Efal. ... uel effundens siue resolutus aut resolutio.
Efai. ... uel ... siue effundens me aut dissolutus.
Efraath. dissolutio ... uel ... ... estimate.
Efrenus. effundens ... uel ... et resolutio.
Efron. ... effundens uel ... ... pellacia aut ...
Effrem. ... uel ... resurgentium ... pellaci aut resolutiones ... ...
Efremoth. ... effundens uel ... ...
Efesim. ... uel ... mea aut ... eorum seu uoluntas mea.
Efesus. uoluntas mea uel ... mea ... seu fines eorum aut ... mei.
Efrata. fecunditas uel augmentum.
Efi. mensura trium modiorum uel ... modi mensuram.
Efod. super indumentum uel super humerale.
Efesia. mensura ... uel uoluntas mea.

Hic post .E. sequitur .G.

Egathan. sollempne mandatum humile uel tertia dominus responsionis. ... assumptio.
Egethanis. sollempne mandatum ... uel tertia domini responsionis.
Egeus. ... uel sollempnis.
Egyptus. tenebre uel angustia siue tribulatio coangustans. aut tribulationis coangustatio.
Egyptiacus. tenebrosus uel angustiatus siue tribulatione coangustatus aut coangustiatione tribulatus.
Egla. uitula uel iuuenca siue sollempnis aut festiuitas eius. Ipsa est Michol uxor Dauid que genuit ei Iethraam in cuius partu occubuit.
Eglaim. ... uel iuuencule ei. siue sollempnes aut festiuitas eorum.
Eglon. uitulus meroris uel iuuencus ...

quitates siue sollempne nimium aut festiuitas ... siue aut arbuscula.
Ela. maledicta uel ... seu therebintus.
Elaath. ad solum uel ad solitarium siue ad unum aut maledicto ...
Elada. dei ... uel dei testimonium. siue maledicto fortis. aut ...
Eladi. ad ... uel ad sensum. siue ... aut dei ... ...
Elate. ascensio uel ad ascensum siue dei fuit.
Elam. ... uel ... seu ... super ...
Elam. uestibulum uel ... seu ... aut oppositio. ... liminaria.
Elamite. ... uel ... seu postes aut ...
Elamite. uestibula uel ... seu ... aut oppositi.
Elasa. ... uel ad faciendum seu laude faciens aut laudabilis plasmatio.
Elasa. ... uel ad faciendum siue domini ... aut dei plasmatio.
Elasar. ... separans uel ... siue ... aut dei declinatio.
Elasar. laudans uel laudem ... siue laus ... uel ... aut laudans ... ...
Elath. unum uel unius seu solitarius aut solitudo.
Elaue. ... uel ... siue ... aut ...
Elath. ... uel terebintus siue ... aut maledictus ... ...
Elbon. ... uel robustus fortitudine.
Elcham. ... uel testimonium eorum seu dei ... aut ...
Elchath. ... uel ... seu ... aut ... ...
Elcheld. aduocatio uel aduocatum.
Elcheldus. aduocatus uel aduocatus.
Elchesi. aduocatus meus uel aduocatio mea.
Eldai. ad ... uel ... ...
Ealee. ... uel ad ...
Eleman. dei mei deus uel dei mei plenitudo.
Elemi. deus meus adiutor uel domini adiutorium.
Eleazar. deus meus adiutor ... uel deus meus adiuuabit ...
Eleb. deus pater uel dei paruitas.
Elech. ... uel ...
Elechim. ... uel ... ... uel ...
Elem. ascendentes uel ascendentes siue ...
Elel. laudans uel laudatio. ... eorum.
Elem. postes uel ... seu uestibulum aut ...
Elema. postes eius uel ... eius. siue deum colens aut deum accipiens.
Elemo. ... dei uel ad ...
Elemo. ... uel ...
Eleon. ... uel ... ipse est mons oliueti de quo dominus coram discipulis ascendit in celum.
Elesa. ... uel ad faciendum seu deum ... aut dei plasmatio.
Eleutherius. ... uel ... ...
Eliab. deus meus pater uel dei mei ... ...
Eliachim. deus meus ... uel deus meus ...
Eliab. ... ... ...

siue deus meus pater eius aut deus meus pa
ternitatis eius.
Eliada. deus meus cognovit vel deus meus au
diet vel deus meus filius aut deus meus testio
Eliade. idem.
Eliadam. deus meus cognovit eos vel deus
meus audiet eos. siue deus meus scientie
eis aut deus meus testificator eorum.
Eliam. deus meus populi vel deus meus populo. siue
deus meus meus cum turbis aut deus meus
cum ipsis eorum.
Eliasub. deus meus facturam incendens
vel deus meus plasmationem querens.
Eliatha. deus meus tu vel deus meus venit siue
deo meo veniens aut deus meus tempus.
Elicham. deo meo alienus vel deus meus al
lidens siue deo meo fugies aut deus meus
necessarius. Saut superliminaria.
Elici. vestibula vel maledicti seu poste
Elida. deus meus novit aut scientia dei mei.
Eliad. deus mei patruus vel deus meus patru
Eliahe. deus meus scit ipsum esse. [elec
vel deus meus scit ipsum unde. siue deus meus
novit susceptos aut deus meus novit
suscipiendos.
Elialech. deus eius emissus germinis
vel emissio germinis creati siue deus meus
scit potionem aut deus meus novit pa
nem clam.
Eliezer. deus meus fortis vel deus meus adiutor
siue deo meo sepius aut deus meus salvator
Eliphal. deus meus mirabilis vel deus meus mirum
Eliphaleth. deus meus dividens. [dimi
vel deus meus divisio siue deus meus meum salvum
salvans pavidos.
Eliam. deus meus populi vel deus meus congregatio.
Elihamam. deus meus donans vel deus
meus donans. siue deo meo donate.
Elimas. transgredi faciens vel ad trans
gressionem ingrediens.
Elimelech. ad regem vel ad principem.
siue deus meus regnum. aut deus meus regem
Elion. excelsus vel sublimis siue dei
dolor aut deo inutilis. Sdurator
Elionai. sublimis ualeis vel excelsus.
Elioreb. deus meus hyems vel deus meus tempestas
Elisa. ad insulam vel deus meus salvator.
Elisabeth. deus mei septima vel deus meus co
gnovit siue deus meus iuramentum aut deus meus
Eliasaph. deus meus specula. vel deus [saturitas
meus speculator siue deus meus abscondens.
aut deus meus absolutio. sanguisuga.
Elisaph. deus meus labium vel deus meus velum
seu dei mei meum speculum aut dei mei.
Elisaphan. deus meus lepus vel deus meus hepia
siue deus meus speculator aut deus meus inlusum.
Elisue. deus meus salus vel deus meus [super
defendit me.
Elisama. deus meus audivit vel deus meus audito
Elisama. deus meus audivit vel deus meus
exaudivit.
Elisur. deus meus princeps vel deus mei vel amen
siue puer meus fortis aut pater
meus coangustians.
Elise. deus meus salus vel deus meus protectio.
Eliseth. deus meus salus vel deus meus hic est siue
siue deus meus salvans vitam. aut deus
meus salvans pavidos.
Elisua. deus meus salus vel deus meus protectio.
Elisue. idem.
Elisur. deus mei murus vel deo meo congre
gens siue pater meus fortis aut
pater meus coangustians me.
Eliud. deus meus ipse vel deus meus iste.
Elmadan. deus meus mensium vel deus meus emmanuel
Elmelech. deus regnum vel deus regnatio.
Elmodab. deus generatio vel deus nativitas
Elmodad. deus mensium vel ad mater eius
Elmon. contemptus vel contemptio. [papilio
Elmondeblathaim. contemptus pa
latas vel contemptus olyborum.
Elnom. locus vel ille siue hic aut con
tempnens me.
Elnathan. addens vel adiectio siue ad
dantem aut deus donatio.
Elnathan. deus donans vel deus datus.
Elo. deorum divitie siue exercitus eius
aut exercitus eorum.
Elonpoma. timore uulgis vel opes eorum.
Eloy. deus meus vel deitas mea
Eloym. deus eius vel deitas eorum.
Elom. exercitum fortitudinis vel exe
ercitatus fortitudinis.
Elon. quercus vel roboris seu regio
campestris aut exercitus fortitudo.
Eloth. anentio vel anentis lignum siue
fortes pondere aut die sabbatis.
Eluchta. vana absolutio vel nequam abs
Elusan. manus vermis vel nequa
quam utiles.
Elthece. proferens vel plano.
Eltheccon. proicit vel plano eorum. [eorum
Eltheren. proferens fontem vel plano
Eltholed. nativitas vel ad nativitatem.
Eluan. exaltatus vel exaltato.
Elud. gloria bundus acciperis gloriam.
Elul. deus dolens vel deum parturiens.

# E hic post L sequitur M.

Emach. vallis profunditas
Emachim. valles vel profundi
tates eorum. [rius dei.
Emanuel. vallis divina vel profundita
Eman. calidus vel accipiens siue calid
eorum aut formido eorum.
Emath. formidans eos vel accepto eorum
siue indignans rigide. aut indig
tor rigidus.
Ematheus. formido eorum aut accipi
ens eos seu indignans rigide aut
indignatio rigida. [subsi
Emaus. mater festinans vel subsidii
Emma. mater vel subsidium.
Emmam. mater eorum vel subsidians.
Emmanuel. nobiscum deus vel nobiscum deus
Emmathalis. vallis gaudens vel vallis
gaudentis.
Emmer. verbum vel sermo siue sermocinans
aut sermocinato. [terribiles
Emim. gentes vel ipsi siue omni dei aut
Emmim. idem.
Emona. mala eius vel accipiens eum
Emor. asinus vel asinus. siue loquens
aut amaricans. saut amaricati.
Emorim. asinus vel asini seu loquentes
aut amaricati. [subdiu.
Emoth. mater luminis vel subdiuns de

# E hic post M sequitur N.

En. fortis vel calidus.
Ena. ecce hi sunt vel ecce ocu
oculi seu fons aut odor eius.
Enach. fortis vel potens siue gigas
aut terribilis.
Enachim. fortes vel potentes seu gi
gantes aut terribiles.
Enadda. fons acutus vel oculi exacuti
seu fons sufficiens aut oculi sufficien
Enadda. idem. [tium.
Enadab. fons spontaneus vel oculus vo
Enadan. oculus iudicium vel fons iudicii.
Enagallim. fons tristitie vel oculus vituli.
Enai. fons meus vel oculus meus.
Enaim. ecce hi sunt vel ecce sunt oculi
seu fontes eorum aut oculi eorum.
Enam. nubes vel ecce hi sunt siue fon
tes eorum aut oculi eorum.
Enaneth. ecce cecidit vel ecce corrupti
Enathan. ad dantem vel ad dantem
siue fons datus eis aut oculus datus eis.
Enathon. dans gratiam vel dans gratiam
siue fons datus iniquis. aut oculus
datus responsioni. [mina de divino
Enoema. renovatio de divino vel renova
Endad. fons solitarius vel oculus subtilis.
Endor. fons generationis vel oculus habitationis.
Eneas. pauper vel miser. siue respondens aut
responsio.
Enegai. ecce ista vel ecce hi sunt.
Engadda. fons edi. vel oculus temptationis.
Engallim. fons innundans vel oculus
transfigurationis seu fons revelationis
aut oculus transmigrationis.
Engannim. fons orti vel oculus clausi.
Enganim. fons ortorum vel oculus clausorum.
Eniel. gratia meo deo vel gratia dei.
Enoch. dedicavit vel dedicatio siue dedica
aut curie eius ad. [lam.
Enochim. dedicantes vel dedicamentum
siue hedificantes aut civitas.
Enom. ecce sunt vel ecce hi sunt siue
tribus. aut oculus fortitudinis.
Enon. cursus meus vel oculus meus seu
tristitie. aut fons murmurantis.
Enon. cursus meus vel oculus iniquus
seu fons tristitie aut fons murmurationis
Enos. homo desperatus. seu innocens aut
violentus. [silens
Enremmon. fons egregius aut oculi
Ensames. fons solis vel oculus meridianus

# E hic post N sequitur P.

Epaphras. crescens vel augmen
tum. siue frugifer aut fructifer
Epaphroditon. fertile vel frugiferum
seu fecunditas aut fertilitas.
Epaphroditus. frugifer aut fecundus
seu fertilis aut fecunditas.
Epiania. super omnem vel super omnes.
Epoenethon. super vel super inductum

# E hic post P sequitur R.

Ern. vacuus fecit vel vacuefecit
Erathus. frater meus videns vel
frater meus visio satis absconde vocabulo

figmenti.
Ereth. vigil vitam vel effusus pavore.
Ergab. lapis vel lapidus.
Ernach. exurgens vel solitudinem.
Erna. anatha meroris vel anathema destitue.
Ernam. auferens vel ablatio. sive anathema mihi aut anathematizato gratie.
Erim. anatha tristitie. vel anatha tristis merorem.
Eshon. dolor vel dolor sum in fine eorum aut in fine doloris.
Esaan. confirmans vel innitens sive sustollens germen aut plasmatio donationis.
Esham. ignis meus vel ignis meis.
Esaan. confirmo vel innitor. seu innitens aut confirmatus.
Esahum. voluntas meroris vel voluntas fortitudinis.
Esau. incensum vel in fule libato.
Esai. idem.
Esaion. voluntas mortis vel consilium eth.
Esaion. idem.
Esamai. vivens in vel confirmatio mea.
Esiongaber. voluntas vel viventis seu fortis optatio aut consilium confortantis tristitie.
Esau. vanus vel fructum sive rubeus aut acervus lapidum.
Esau. faciens vel factum.
Esbaal. ignis maritus vel ignis mariti.
Esban. ignis in eo. vel ignis iste. seu
Esbon. ventus vel flatus sive ignis vanus aut ignis vetus.
Eschon. flatus meroris vel cingulum tribuli.
Escha. comprimens vel hymnus desertis.
Eschoth. ne glorieris vel cadit gloria seu ne glorioso aut gladio habet acutum.
Esdam. comprimentes vel hymnus descensionem. sive ignis autem ignibus.
Eschol. botrus vel ignis omnis seu totus.
Esba. infirmus vel tua.
Esod. effusio vel incendium.
Esod. incendia vel incendens sive ignis pinguis aut ignis putrimeri.
Esmis. adiutor vel auxilium seu mane dei aut mane matutina.
Esbelon. mane dei vel villa mea dominus.
Esnin. adiuvans merentes vel mi hostis iniquitatibus vel consummatio mortis.
Eselon. cingulum tristitie. vel cogi.
Esel. incensus vel incensum.
Esli. incensum meus vel incensus mea.
Esmau. apud deus est vel deo auxilium est.
Esmel. gemma. vel electrum.
Esplasma vel electo. sive eius regionis.
Esthra. factum aperiens vel plasma.
Esti. incensum meus vel incensum mea seu factum laborans aut plasmatio laboriosa.
Esmona. festinans vel festinatio.
Esna. ignis vel secundarius seu ceterorum aut ceterorum.
Esu. indigena vel orientalis.
Esriel. auxilium dei vel auxiliator a deo.
Esrom. atrium eius vel atrium eorum. sive atrium tristitie. aut atrium videntium iudicium.

Esrom. sagittam videns vel sagitta visionis sive videns aut fortis iaculo.
Esromite. sagittam videntes vel sagitte visionum sive videntes aut fortes iacula gregum. sive iudicia.
Esronite. atria eius vel atria eorum seu atria tristitie aut atria iudicantis.
Estha. ignis vel cogitatio. sive doloris.
Esthama. ignis manens vel cogitatio.
Esthamo. idem. sive eo dolorum eius.
Esthamoha. ignis manens ei vel cogitatio.
Estael. ignis gementium vel ignis fortitudine.
Estaolite. ignes gementes. vel tui ignes parientes sive factis doloris.
Esthaemo. cogitatus doloris vel cogitatio.
Esthaul. ignis dolentium vel ignis parturientium sive habitans in ignitione.
Esthonia. cogitans vel cogitatio sua.
Esthemo. ignis manens vel cogitatio doloris. Esthemon. idem. sive cogitatio.
Esthymohe. femina vel uxor mulieris.
Esthon. ignis mortis vel cogitatio in.

**Hic post E sequitur T.**

Ethan. robustus meus vel perfectio
Ethaia. fortis domini. vel via vel perfectio domini. sive pertinentia.
Ethalon. immutabilia meroris vel re.
Etham. fortis vel robustus sive fortis eorum aut perfectio eorum.
Ethan. ascendens vel ascensio seu fortis donis aut robustus gratie.
Ethanim. robusti vel robustorum seu fortes dona aut fortes gratie. sive aliter.
Ethebel. robustus deus vel perfectio dei.
Ethema. merens vel iugis eius sive merens.
Ether. formido vel mendabilium.
Etheus. stupens vel formidans sive stupidus aut formido sive obstupuit.
Ethi. metum vel timuerunt sive stupor.
Ethel. metum vel timuerunt sive stupidi aut obstupuerunt.
Ethun. perfectio vel formido seu fortis eius aut perfectio eorum.
Ethiopia. caligo vel tenebre.
Ethiopes. tenebrosi vel caliginosi.
Ethinei. pagani vel gentiles.
Ethuel. robustus dei vel fortitudo dei.

**Hic post E sequitur V.**

Eva. ve vel vita seu calamitas aut mater viventium.
Eubolus. coniectio vel cohibitatio.
Euchodia. apprehendens dominum vel apprehensio domini.
Eud. gloriabundus vel accipiens gloriam.
Eudonia. apprehendens dominum vel apprehensio domini. sive laudans
Eulh. est vel duabus seu dividens aut di
Euergethes. torcular pessimum. vel femi oppressio. sive lapides collidens.
Eueus. ferus vel pessimus seu ferox aut
Euei. feri vel pessimi. seu feroces aut lapides collidentes.
Euphrata. frugifera vel pulverulenta. seu equum videns aut de equo videns
Euphrates. crescens vel frugifer sive humus aut pulverulentus.
Eui. ve michi. vel calamitas mea.

Euilh. feroces vel feroces seu dividam aut dividium meum.
Euil. stultus vel insipiens.
Euila. dolens vel parturiens sive stultus aut aprimapis. Eulath idem.
Eulmerodach. stultus amarus vel insipiens amaricans. sive aut calamitas eorum.
Eun. iniquus vel iniquitas seu ve eis.
Eunicis. ornans victoriam vel omni scens eximie assumptum.
Eunice. ornans vel ornamentum sepientis.
Euparon. ornatos sepans vel consules.
Euphrates. crescens vel frugifer sive humus aut pulverulentus.
Eupolemus. ornatus ore consilios vel consiliens ora mallearum sive dorsum.
Eurichon. ducens inferius vel consules.
Euthices. amens vel in fulcus gratie aut dicitur fortunatus.
Euthicus idem.

**Hic post E sequitur X.**

Exarchanis collegerunt manducium hyrule vel leta domus responsionis.
Exthalis. mente excedens vel mentis excessus.

**Hic post E sequitur Z.**

Ezabi. hyssopus vel humilitas.
Ezaba. hyssopus meus vel humilitas mea.
Ezaho. videns vel visio. sive superioribus.
Ezagon. videns sursum vel videns in.
Ezedd videns frumentum vel fortis verificato.
Ezecha. auxilium vel confortans.
Ezechias. auxilium domini vel confortatum me dominus.
Ezechiel. auxilium dei vel confortavit me deus.
Ezel. videns deum vel fortitudo dei.
Ezer. auxilium vel fortitudo sive separatus aut sitientis.
Ezia. videns deum. vel fortitudo dei.
Eziel. videns deum vel fortitudo dei.
Ezion. videns dolorem vel videns ungentum.
Ezir. sitiens unguentum vel fortitudo unguenti.
Eznel. semen dei vel atrium dei sive auxilium dei eius auxiliatus a deo.
Ezra. seminis in vel atrium meum.
Ezrites. atrium meum vel seminatores.
Ezrus. auxilium vel seminarium.
Ezrel. semen dei vel auxiliatum deus.
Ezri. semen meum vel auxiliatum me.
Ezricham. semen meum surgens vel auxiliator meus nectarius.
Ezriel. semen meum deus vel auxiliator meus deus.
Ezro. semine eius vel atrium eius sive auxilians eum aut auxiliatus ab eo.

Hic finiunt interpretationes hebraicorum nominum incipientium per E litteram.

Facee. aperiens vel os assumptio.
Facee idem.
Faceia. aperiens domino vel os assumens domini.
Facia. aperiente domino domini vel os assumens dei.
Facud. visitans vel visitatio.
Fada. redemptus vel redemptio.
Fadaia. redemptus meus vel redemptio mea.
Fadaia. redemptus domino vel redemptio domini.
Fadassur. vallatus vel redemptio fortis seu redimens angustiatos. aut redemptio acerbitatis.

Fadassur. vallatum l' redemptio fortitudinis seu redimentes angustias aut redemptiones acerbitatum.
Fadaeh. redimens ipse l' redemptio pecoris.
Fadaias. redemptus domino l' redemptio domini.
Fado. redimens cum l' redemptio eius.
Fadon. redimens mentes l' redemptio iniquitatum.
Fagihel. occursio dei l' occurrit in deum.
Fagur. lanius l' os pellicium sive occurrens lumini aut occurrens incendio.
Fahed. currens rectis l' operi vite.
Fahed. Item.
Falati. salvator meus l' salvator meus.
Falaia. cadens domino l' occisus domini.
Falasar. cadens principe l' occisus.
Faldas. cadens germine l' ru[ina] | [...] ina pauperis.
Faleam. cadens ipse l' occisus eorum.
Falech. dividens l' divisus seu divisit me aut divisio mea.
Falel. cadens deo l' occisus dei.
Falesar. cadens principe l' occisus.
Falleth. salvans l' salvatio sive occisus vite aut cadens pavore.
Falethi. salvans me l' salvator meus sive occisus vite mee aut cadens pavore mei.
Falnasar. cadens principe l' occasus [...]
Falon. cadens merore l' casus | [...] iniquitatis.
Falonites. cadens murmure l' casus.
Falti. evadens l' liberatus sive salvatio domini aut salvatio mea.
Faltias. evadens l' liberatus domini seu salvat me dominus aut salus mea a domino.
Faltihel. evadens a deo l' liberatus dei seu salvat me deus aut salus mea a deo.
Falu. mirabilis aut admiratio.
Faluite. mirabiles aut admirantes.
Fanuel. contemplans deum aut facies dei.
Faran. ferox l' ferus sive onager aut feritas. | dei.
Farau. glutto l' insatiabilis sive onager meus aut ferocitas mea.
Farao. nudavit eum l' dissipavit eum seu denudans eum aut discooperiens.
Faraonechao. dividens [...] l' dissipavit spatia. seu denudans [...] aut discooperiens [...].
Fares. divisio l' discrecio seu dividens aut divisio.
Farsim. succrescens l' augmentum seu dividentes eos aut divisio eorum.
Farthi. hyavit l' hyavit seu hyatus meus aut hyatio mea. Est nomen.
Farthon. hyatus iniquus l' angustia.
Faruath. discessio mea l' vitulus saginatus.
Fares. dividens l' divisus sive dei [...] spatia aut violentus. Frat[...]. Idem.
Fareite. divisi l' dividentes seu violenti aut dissipantes. sed dissipare.
Farsar. talpa l' fodiens seu dissipans.
Faruath. discedens mane l' vitulus saginatus.
Fase. violentia l' dissipatio.
Farsandatha. onager hiemalis domus l' [...] inanis egressa sufficiens [...].
Farsath. onager germinis l' feritas pudoris.
Farsathei. onager germinis l' feri [...].
Farsim. frementes l' fremitio.
Fasudi. servatus iudicis l' custodia iudicialis.
Fasue. servatus l' custodia.
Fasuri. servus l' custodi.
Fasec. transcendens l' transcensio sive transgrediens aut transgressio.
Fase. transcensio l' transitus, pro quo phase nos pasca legimus.
Fasea. transiens cum l' transcensio dei.
Fasee. transgrediens cum l' transgressio dei.
Fasech. transgressio l' transgressus sive transgrediens augmentum.
Fasduia. transcensio [...] l' transiens [...].
Faseron. transiens mentes [...] l' transcensio incendii iniquitatis.
Fasfa. aperiens fumo l' dolatio assumptionis.
Fasga. dolatus l' excisus aut abscisio.
Fase. transiens montes l' transcensio incendii sive venientis.
Fasta. transitus veniens l' transcensio.
Fassur. pavor undique l' aperiens [...].
Fath. [...] l' plaga velud exedens septemtrionalis plage l' meridionalis regio sive aperiens [...].
Fathaia. [...] domini l' plaga domini.
Fathmoab. aperiens ex patre genitos aut apertio de patre genitorum.
Fathiel. evadens a deo l' latitudo dei sive aperiens deus aut apertio dei.
Fathuel. Idem.
Fauores. decepti calcatus l' calcatio decepcio sive buccellam confirmans.
Faut. buccellam confirmans sive mutatio.
Fau. mugit l' fumo se eructans seu e[...].

## Fe post F sequitur E.

Fe. disciplina l' os aberre sive error aut despicia.
Felet. ore confitens l' disciplina filia.
Fedahel. redemptus deo l' redemptio dei.
Fegor. hyavit l' hyans pellis sive os pelliceum aut os hyatus. [...]
Feldas. excludens firmiter l' exclusio.
Felech. l' [...].
Feleias. salvatus domino l' institutio domini.
Feleth. excludens l' mirabilis seu mirificans aut salvatio.
Felethe. excludens eum l' mirabilis.
Felethi. salvans me l' mirabilis | ei michi seu excludentes aut mirificantes.
Felethia. salvatus domino l' mirifica[tio] | domini seu excludentes dominum aut mirabilis dominus.
Felethite. excludentes l' salvati seu mirabiles aut mirifici.
Felu. excludens l' salvatus seu mirabilis aut mirificatus.
Felicem. [...] l' [...] non est latinum sed hebreum.
Felmonalmon. ille l' iste locus sive nescio quis aut nescio qualis. Status.
Fellon. cadens merore l' casus iniquitatis.
Fellonites. cadens murmure l' casus.
Feloe. fiant dei l' fiant mea. | [...].
Felthi. evadens l' liberatus seu salvator meus aut salvator meo.
Feltias. evadens a domino l' liberatus domini seu salvat me dominus aut salus mea domino.
Flegon. dividens l' divisio seu dissidens aut dissectio.
Fenach. motus l' minuens.
Fenadavi. gleba generatio l' [...].
Fenenna. gleba l' quercio.
Fenias. mutus l' obmutescit.
Fendu. disciplina ascendentium l' disciplina ascensionis eorum.
Feor. os incendium l' disciplina lucis seu erroris solamen aut disciplina [...] tuum.
Feregeus. separatio l' disseminatio [...] separatus aut disseminatus.
Feregei. separantes l' disseminantes [...] separationes aut disseminationes.
Feres. dissipans l' violentus seu dissipatio aut violentia. sed acerbum.
Ferisin. violentia angustie l' dissipatio.
Fese. transiens l' transcendens [...] os aut dolor ducens. Fesse. Idem.
Fesga. dolatio l' [...] sive os [...] aut os multi.
Fesor. os nigrum l' error [...] laqueus fortis aut disciplina angustie.
Fesdus. os multorum l' os multitudinis et idolorum nomen [...] figuratum est.
Fesur. os acerbum l' laqueus [...] robustus aut disciplina [...].
Feth. aperiens l' aptus.
Fetha. aperiens l' aperte sive aperiens eum aut apertio eius.
Fethefere. dividens l' discooperiens os vulnerans aut [...].
Fethera. aperiens domini l' apertio domini.
Fethmoab. aperiens ex patre genitum l' apertio de patre genitum.
Fethora. os turturis l' ore explorans sive buccella luminis aut [...].
Fethroe. dissolvens mensuram l' dissolutio mensure.
Fethrosim. dissolvens mensuram l' dissolutio mensure eorum.
Fethrusim. Idem.
Fethusim. aperiens eos l' latitudo [...].
Fethuel. os [...] dei l' os [...] sive os germinans deo aut [...] plus dei.
Fegibeite. ora mea dei l' ora mea [...] sive ora germinantia.

## Fi post F sequitur I.

Fiaroth. os nobilium l' [...].
Fiemon. [...] l' [...].
Figelus. omnium l' currens.
Filadelphia. salvans adherentem deo l' salvans adhesionem domini.
Filaires. [...] l' [...].
Figelus. os l' os [...].
Filemonem. [...] donatus l' [...] sive os [...] aut [...].
Filetus. [...] l' [...] aut [...] mei.

Filippus. os manuum l' os lampadis.
Filippis. os manuum l' os lampadarum.
Filippenses. ora manuum l' ora lampadarum.
Filistiim. cadentes l' cadens potione seu ruina duplex aut ruina poculi.
Filistiim. cadentium l' cadentes potione seu ruina dup' aut ruina poculi.
Filologus. oris sermo l' os meum in sermone.
Filetho. cadens ruina l' casus lecti.
Finees. os parcens siue os requiescit aut os protegens. sanguinis cui os angustum.
Finees. os mutum l' os silens siue os.
Finon. os meum inutile l' os meum nepotum absque uel absconse.
Fisidia. os sonans l' ora sonitus seu congrue siue domini aut cognitio dei.
Fison. caterua l' os pupille siue os mutatum aut oris mutatio.
Fithon. subito l' subitaneus siue os absconditum aut oris profundus. Pythii autem dicuntur...
Fithonia. subito l' subitanea siue os a...
Fithonissa. idem.
Figia. scandens pectora l' sessio proterua.
Figi. scandentes pectora l' sessio prop...
Figelses. idem. **hic post .f. sequitur .o.**

F

Focereth. cudentium ardens l' opus eius exterminator.
Fothereth. cudentium ardens me l' operans exterminator mi.
Fodaſur. uolatio l' fortis redemptio.
Foeden. oris edificans l' disciplina filii.
Fogor. hyatus l' hyantis siue os pellium aut os pelliceum.
Foha. hyatus aduolantium loci l' rubus siue loci aut apparebo.
Fohu. cudens l' operi.
Fortha. feruens ipsi l' feruentis prostrationis.
Forthominum. diuisio presente glie ipsi l' diuisio presentis ipsi glosi. expressionis.
Fortunatus. diuidens presente l' diuisio.
Foseth. dolatio uite l' abscisio panis.
Fosga. dolatio l' abscisio siue os muri.
Fotiuel. hic dedicans dominum.
Fuhel. hic declinatio dei hic adulium non proprium.

**hic post .f. sequitur .v.**

F

Fulya. labia eius l' indumentum eius siue indumentum eius aut declinatio oris eorum.
Fulyim. labia eorum l' indumenta eorum siue indumenta eorum aut declinationes oris eorum.
Fum. os meum l' os michi absque uel absconse.
Fumhel. os meum deus l' os meum dei.
Fur. sors l' urna. siue aut urna eius.
Furi. frugifer l' lagunculam siue sors ei.
Furim. sortium l' urnarum siue sors eorum aut urna eorum.
Futh. labia l' indumentum siue indumentum aut declinatio oris. siue aut descendum.
Futhiel. declinans dominum l' declinatio oris.
Futhifar. oris mutatio l' os mutans.

**hic sunt interpretationes hebraicorum nominum incipientium per .G. literam.**

G

Gaa. uallis estus l' uallis estuans.
Gaad. abiciens fruentem uel reuelans. testificatio.
Gaal. abiectio l' reuelatio.
Gaala. abiciens eum l' reuelatio eius.
Gaam. abiciens ipsum l' reuelatio ipsi seu uallis estus eorum aut uallis estuans.
Gaas. commotus l' commotio.
Gaasar. commota tempestas l' commotio.
Gaba. uallis pelluuium.
Gabaa. uallis eius l' pelluuium eius.
Gabaad. uallis patrui l' collis patrui eius seu uallis testificationis aut pelluuium fruens.
Gabaath. uallis pecti l' pelluuium equale.
Gabai. uallis mea l' pelluuium meum.
Gabao. uallis alta l' pelluuium sublime.
Gabaon. uallis meroris l' pelluuium in...
Gabath. sepes l' colonia siue ... quantis insepibus aut incolonis.
Gabatha. collis altus l' pelluuium sublime.
Gabathite. collis alti l' pelluuia sublimia.
Gabathon. collis meroris l' sublimis eorum.
Gabee. collis sublimis l' collis sublimium.
Gabetus. uallis deo festinans uel collis diuini consilii.
Gaber. uir l' uincens l' fortis.
Gabrie. altitudo confusionis l' alta confusio.
Gabi. terra allophylorum l' terra marcinaldi.
Gabrihel. uirtus mea deus l' fortitudo dei seu confortauit me deus aut confortatio mea deus.
Gabuem. sublimitas l' altitudo.
Gad. accinctus latro l' accinctus latrunculus.
Gad. temptatio l' incursio seu felicitas aut in fortuna. siue latrunculi.
Gadite. accincti latrones l' accincti.
Gadite. temptati l' fortunati seu felicitas aut incurrentibus.
Gaddi. temptatio l' accinctio.
Gaddim. temptatus ipse l' accinctio.
Gaddiel. hedus dei l' temptatio dei. ...
Gader. murus l' sepes.
Gadem. murus ei uel sepes ei.
Gadite. muri l' maceries siue sepes.
Gadroth. sepes respondens l' maceria.
Gadgad. confusio l' accinctio siue murus aut expeditus.
Gaddi. hedus meus l' accinctio mea siue accinctus meus aut temptatio mea.
Gaddite. hedi uel accingentes me siue accincti michi aut temptati me.
Gaddihel. accingit me dominus uel accinctio mea dominus.
Gaddihelite. temptatio l' accinctio dei.
Gaddis. accinctus uir l' temptator aut fruens.
Gadi. accinctio beatus l' temptatio uindemie.
Gae. uorago conuertens l' diuorans te sine resurrectionis. siue uorago.
Gai. uallis stupidi seu diuorans aut.
Gai. exultans l' exultatio.
Gail. uallis l' collis seu diuorans.
Gailoth. ualles l' colles seu uoragines aut diuorationes. siue aut desolabilis.
Gaius. mobilis l' commotus seu uallis.
Gal. aceruus l' inuolutio.
Galaad. tumulus testis l' aceruus testimonii siue transmigrationes testes aut transmigratio testium siue testes transmigrantes aut testium transmigrationes.
Galaadite. tumuli testium l' aceruus testis ...
Galaad. uetus homo l' uetustas sola.
Galadithim. uetustates l' aqua possesse.
Galadithim. uetuste aque l' possesse aque.
Galal. uolutabrum l' uolutatio.
Galali. uolutabra l' uolutationes seu uolutabrum meum aut uolutatio mea.
Galalai. uolutabrum uitulus uel uoluptatio diuolationis.
Galathamaim. aqua possessa l' aque possesse.
Galaria. magnifica l' translata siue transmigratio aut transmigratio.
Galathe. magnifica l' translata siue transmigrantes aut transmigrantium.
Galgal. rota l' reuelatio.
Galgala. collis preputiorum l' collis circumcisionis.
Galgala. rota eius l' rota eius seu uolutabrum aut inuolutio.
Galgalis. rota una l' reuelatio assumptionis.
Galgalis. uolutabus l' reuelationibus seu rotis aut inuolutionibus.
Galilea. rota l' uolubilis siue transmigrationis aut transmigratione facta.
Galim. aceruus lapidum l' loca plausibilia.
Galiloth. reuelationes l' transmigrationes seu reuolutio ipsius aut transmigratio respondentis.
Gallia. transferens l' translata seu transferens transferentes aut translatio transmigrantium.
Gallim. mundatio l' reuelatio siue transferens eos aut transmigratio eorum.
Gallion. transferens iniquitatem l' translatio mutabilis. siue michi dominus.
Gamalias. redditio domini l' retribuet.
Gamaliel. redditio dei l' retribuet me deus.
Gamarias. retributio dei l' retribuet me deus.
Gamul. retribuens l' retributio.
Gamuel. retribuens deo l' retributio dei.
Gan. ortus l' clausio.
Ganees. ortus oplentus l' clausio irrigata.
Gani. ortus meus l' clausio mea.
Ganim. orti l' clausiones.
Gaon. uallis estus l' uallis commotio seu uallis estuans aut uallis commotio.
Gar. commorans l' peregrinus.
Garab. scabies l' scabiosus siue incolatus multus aut incolatus multorum.
Gareth. alienus discedens l' aliena discessio.
Gare. accola l' aduena eius seu diuidens eos aut pellis eorum.
Garem. diuisio l' abscisio.
Garim. alienus diuertens l' incolatus bullitionis.
Gasfa. uallis estuans l' commotio subita.
Gatham. tangens triste l' tangentis eos siue tactus ridentis aut triste tangens eum.
Gather. torcular uidens aut accola explorans. siue explorans iniquos.
Gatheron. torcular uidens de longe l' accola.
Gathether th. torcular uidens ipsi l' accola explorans responsionem.
Gathepher. torcular uidens ipsi l' accole explorantes responsionem.
Gaulon. uolutabrum l' uolutatio siue inuolucrum aut inuolutio eius.
Gaza. robusta dei l' fortitudo eius.

Sciendum tamen quod hoc nomen apud
hebreos .G. literam in principio non
habet sed in aspiratione alterum quam dicitur
aza non gaza subtracta .G. litera.
Gazabar. robustus filius vel fortitudo
filii. interpretatur ex hebreo et syro.
Gazan. nux vel amigdalum seu robu
stus dono aut fortitudo gratie.
Gazam. dividens eum vel partitio eius.
Gazanis. dividens unum vel partitio assumptionis
Gazer. achadi vel fortitudo eius.
Gazer. robusti domini vel fortes ei.
Gazenses. idem.
Gazera. roborans eos vel fortitudo eorum.
Gazer. robuste consurgens vel fortis vigi
Gazera. robuste consurgens ei | lans
aut fortis vigilia eius. vel amordiatio
Gazer. partis vel divisus sive partitio.
Gazera. dividens eum vel partitio eius
sive ordinans eum aut ordinatio
Gazer. tonsor vel tonsio. ipse est una | eius
bal carmeli cuius uxorem accepit david. hic post .G. sequitur .E.

Geba. vallis pellium.
Gebal. preruptum vel distans
seu vallis vetus aut nova
go cyrcinnias.
Gebbar. fodiens filios vel effossio filii
Gabeet. vallis fortitudinis vel | eorum.
collis testimonii. sive incircumcisionis
Gebethon. vallis inclinie vel collis
Gebin. fossa vel effossio.
Gebim. effosse vel effossiones.
Geboch. lucta vel harena. sive plenus
aut inutilis.
Gedel. accinctus deus vel macia dei.
Geddel. temptatus deus vel accinctio dei.
Gedelias. magnificans dominum vel magni
ficatus domino.
Gedeon. circuiens iniquitatem vel experimentum
iniquitatis sive temptatio habitan
tis mee aut temptatio iniquitatis eorum.
Geder. sepes vel macia.
Geddi. temptatus vel accinctio.
Gediniel. accinctio dei vel fortunatus deus
Geddo. accinctio vel temptatio.
Gedor. accedens vel applicatio sive sepi
um aut maciarum.
Gedon. accensus meus vel applicatio
mea sive sepes mee aut maciarum.
Gedud. latrunculus vel expeditus | meam
sive accinctio aut latronum cuneus.
Gedur. sepes ignea vel macia incedens
Gehenna. vallis ennon vel vallis gratuita
seu de valle sunt aut vallis tristitie.
Gelboe. volutatio vel decursus sive acervus
pluens aut acervus pluviarum.
Gelon. transmigrans vel migratio.
Gelonites. transmigrantes vel transmigrati.
Gemallus. vallis salsa vel vallis salis
seu mare aut amaritudo.
Gemalli. idem.
Gemallite. valles salse vel valles salis
seu maria aut amaritudines.
Gemela. vallis salsa vel vallis salis.

Gemuel. mare dei vel amaricans deum.
Gennesar. ortus principium vel nativita
tis initium.
Genebath. ortus filius vel principium filii
Genesar. ortus vel principium sive | eorum.
initium nativitatis. aut initium nativitatis
Genesareth. idem.
Genneus. ortus geminus vel principium
moronis et humilitatis
Genthon. ortus respectionis vel principium
Geon. pectus vel preruptum. sive incolatus.
Ger. incola vel peregrinus sive ruminans
Gera. incolatus visio vel ruminatio
nem videns. sive pectus eorum.
Gerari. advene appropinquantes vel commu
Gersen. subiectum vel colonus ibi de
seu incole mi. aut peregrinatores mee.
Gereim. incole vel peregrini.
Gergeseus. appropinquans advena vel co
lonum eiciens sive colonum appli
cans aut colonie applicatio.
Geran. ruminans duo est vel peregrinus duo est
Gerbel. ruminans deus vel peregrinus dei.
Gerimoth. timens mortem vel metiens
altitudinem mortis.
Germanus. ruminans quid consilii vel pe
grinus complens mi.
Geron. accola muri vel ruminans ung
Gersan. advena vel alienus sive | mees
profugus aut conversio.
Gersonite. advene vel alieni sive profugi
aut conversi.
Gersa. advena domini vel alienus domini.
Gerson. advena ibi vel eiectio eorum.
Gersom. advena meus ibi vel eiectio
mea eorum.
Gersonite. advene ibi vel eiectio eorum.
Gesua. peregrinatio vel incolatus sive
ruminans aut ruminatio.
Geras. incolatus vel ruminatio.
Gregorius. grece lat. vigilans.
Geri. incole vel ruminantes.
Gessan. defluens vel sedens in pluvia.
sive ipse despiciens aut populus
sedens in tenebris.
Gessen. terra conglutata vel umbra manus si
ne appropinquans palpationi. aut
appropinquans plantationi eorum.
Gessemani. vallis pinguis vel vallis
pinguedinum.
Gesson. applicans lumen michi vel ap
plicans dirigentes me. et dirigentes
Gessur. applicans lumine vel applicans
Gessuri. applicans dolorem luminis
michi vel applicans dirigentem me.
Gesuri. iuxta lumen vel vicina lumini.
Gesurim. iuxta lumen meum vel appli
cantes eluminantes me.
Geth. torcular vel opprimens
Gethneus. torcular vel opprimens sive op
pressus aut oppressio.
Gethaan. defluens gens vel despiciens gens
Gethassar. huius vel fossum sive tor
cular eius aut effossio eius et sublatio
Gethaz. opprimens signum vel torcularis.

Gethaim. torcular ipsorum vel opprimentes ipsi
sive applicuerunt eos aut applicantes eos.
Gethdelthi. torcular egenum vel oppressio
paupertatis. et dissectionis.
Gethepher. torcular separans vel oppressio.
Gether. opprimentes vel torcularia.
Gethima. torcular stringens vel oppressio
congregationis. et circumdatio.
Gether. muralis vel sepes sive murorum.
Getheri. murus eius vel circumdans eum.
Gethremon. torcular excelsum vel op
pressio sublimitatis.
Gethremon. opprimens sublimis vel
torcular mali punici.
Gethsemani. vallis pinguis vel val
lis pinguedinum. sive opprimens
vomere humile aut torcular simo
le auditionis.
Gethson. opprimens pupillam vel
torcular cornicum.
Gezabel. fluvius vanus vel fluens
sanguinem sive cohabitatio.
Gezem. vicinus palpationi vel appropin
quans plantationi. et disciplina.
Gezphe. robustus laqueus vel fortitudo
Gezon. fluvius doloris vel cohabitatio in
iquitatis. et non invenies.
Gezonites. fluens meme vel cohabita
hic post .G. sequitur .I.
Giddiroth. sepes vel macia.
Giddirothaim. sepes duorum vel maceriarum.
Giezi. vallis visionis vel preruptum videns.
Gigdal. redemptio vel redemptus.
Gilan. migrans vel migrantes.
Gilonites. transmigrantes vel transmigrantes.
Gimel. plenitudo vel retributio.
Gineth. ortus vite vel principium pravitatis
Gio. luctatio. vel luctans.
Gion. luctatio vel harena.
Gir. divisio vel partio.
Gissai. sacrificans vel sacrificium.
Gindu. inflatio vel ascensio.
hic post .G. sequitur .O.
Goatha. gens periclitans vel perplexa.
Gob. lacus vel locusta.
Godolias. magnificans dominum vel
magnificus domini.
Godohath. magnificentia pectoris.
vel magnificus imperii mei.
Gog. doma vel tectum.
Gohel. appropinquans deo vel redemptio dei.
Goim. gentes vel populi.
Gola. transmigrantes eos vel volutatio eorum.
Golgotha. locus calvi vel locus calvarie
syrum est non hebreum.
Golias. transmigrans seu transmig
ratio sive revelans eos aut involvens eum.
Golim. acervi vel locus plaustrorum et depla
Gom. fovea vel sapiens sive laqueus
Gomer. assumptio vel perfectio sive consumatio
aut consumatio.
Gomor. perfectio vel consolatio vel perficiens ani
versum. mensura est antiquorum
que mensura est de amma pephi.
Gomorra. timor vel seditio seu timor

pplm aut timor ppl'ans. q sacdu
quod si nomi in hebraico nd hr. lic
tenim si scribitur p uocalem am.
q dicatur agmora.
Gonath. ortus pri l' arrogantia ipal'
Gonesbath. fortu filie l' firmis filia.
Gom. ornamei l' arrogantie mee.
Gorgias. diuidens lucra l' pcessio lucratiu
Gomna. pandens dona l' diuidens cum eos.
Golem. applicatio l' appliquans palpatio
Golen. applicans l' applicatio siu approp
pinquans palpatoni. aut appropin
quans plantatoni. s' plicas aut applicatio
Goliam. applicatio l' uir eorum siu ap-
Golon. appropinquans palpatoni.
l' appropinquans plantatori.
Gothoniel. tor clar tundens ds. ul' op
pressio applicans signo.
Gother. mur l' circumdatio.
Gozir. nux l' amigdalum. siu eodeo.
Gozamigdalum. l' nux eor siu ton
sio aut fortitudo eor.
G hic post G sequitur V.
Guhel. ppinquans ds l' redemptio di.
Guheltipe. redempti di l' ppinq ds
Guliac. ppinq dnd l' redemptio dni.
Gum. ornans me l' arrogantia mea.
Gumic. orti mei l' arrogantie mee.
urbial. diuidens uiros l' pcessio ue
tustatis. Hic interpretationes hebra
icorum nominum incipientium p H.
Habeti. in filio l' in principio.
Habet. pnceps l' principatio
siue quis siue aut eum inuit.
Hbeme. principes l' principantes seu
qui primo aut certamine inuenit.
Habi. pater meus l' frater meus iste
Habihel. primus ds l' frater meus dominus
Habam. necatus l' necatu.
Habara. turba l' turbatio.
Habum. terrens eos l' terrendo eos.
Hachor. excelsum l' sublimes.
Hada. testis l' usq ad testimonium.
Hadiram. inundans pessimos ul' in
undatio pessimos.
Hadrihel. greges di ul' aggregatio ds
Hadun. testis mensure l' inundans
mensurato.
Hafar. terra l' puluis siu humus aut fodi
Hafam. tumulus l' tumulus siue [ex
pluis aut fodiens eum. [ssio.
Hafim. mare effodiens l' maris effo
Haga. loquens l' meditans siu locutio
aut meditatio.
Hagegath. annuntia l' annuntiatio siu
armatus aut latrunculus.
Hagihel. aduena meus l' incola di.
Hahilon. uita uallium eorum l' questio
uite robuste.
Hahul. iste dolens l' uirum parturiens
Hahi. uita uallium l' quod uite.
Hahia. uita uallium eius l' quod uite est.
Hahiari. uita uallium eorum l' quod uite eorum
Hahilon. ubi eum usi l' ubi uirtutis.
Hahiman. uita uallium nuntiat eis. ul'
quod uite nuntiat.
Hahin. fons l' oculi.
Hahia. uita uallium eius l' quod uite est.
Hainam. uita uallium eorum l' quod uite eorum
Halaa. fermentum eius l' ostendens eum.
Halac. portio. l' pars mea siue lubri
cum aut impedimentum. siue aut contemptio.
Halasa. triplex l' confluens siu confluens.
Halda. dispensans ds l' dispensatio dni.
Halus. fermentum l' confermatio.
Hamora. pplus sanus l' pp illuminans
Hamis. indignans l' fumens siu fumor
aut indignatio.
Hammihel. pplus meus ds l' pplus meus di.
Hamul. calefaciens me l' calefactio m
ei. siu pplus dolens aut pplus parturi
ens.
Hamulite. calefacti mees l' calefacti
ones irrationum seu ppli dolentes
aut ppli patientes.
Hanath. respondens pplo l' responsio pp.
Hanan. reddens dona l' gratuito gratie.
Hanath. reddens l' respondens seu red
ditio aut respondit.
Hanebgaba. solliciting l' humilians
siu sollicitauit aut humiliauit.
Hanihel. pauper ds l' respondens ds.
Hanon. respondens mihi l' reddens in
quitatis seu reddens dolore aut re
sponsio inutilis.
Haoz. spine l' opiniones.
Haroes. spina l' opinatio.
Harida. impetum l' admiratio.
Harphron. pluis meroris l' firmitatis.
Harem. filius meus l' filiatio mea.
Harex. testatio mea l' testimonium.
Harim. exaltatio l' exaltatus siue fuit
Hasarmoth. atrium mortis l' atrium an
Hascroth. atria l' uestibula seu ville.
aut beatitudines.
Hason. festinatio l' festinans.
Hatarod. cidi l' corone.
Hath. rapiens l' dissipatio siu testimo
nium aut dissipator. l' ei dominus
Harouihel. prudens domino l' prudens
Haanna. ipsa iniquitas l' susceptio iniqu
Haman. fortis l' commotio siu subuertens
eos aut subuersio eorum. siue aut insipiens
Hanul. stultitia l' insipientia siu stulte
Haroth. sedes l' ignorantia seu in cubili
aut inanabilia. siue aut claudicatio
Haran. claudus l' inuicens siu claudi
Harath. medius l' mediantibus.
Haria. uidens l' pulsio.
H post H sequitur A.
Hagis. continentia l' apprehensio siu
continens aut apprehendens.
Hebi. mendacium l' iniquitas.
Hazeb. perens l' abiens siu pfectio aut
pficiscens. s' delicio.
Hazuba. desertum. l' relicta siu desertio aut
H hic post H sequitur E.
He. esse ul' uiuere. siue susceptio
He. ipsi l' ista siu suscipiens.
Hebet. iniquitas l' inimicus siu transitus aut
transitio
Hebreus. iniciens l' transitor siu tra
siens aut transitorius.
Hebron. pauperes l' pauper sensu.
Hebri. inuatori meus l' transitio mea.
Hebronite. pauperi l' pauper sensu.
Hebron. incantans l' incantatio siu
coniugium aut uisio sempiterna.
Hebronite. incantationes l' coniugati
siue incantationes aut uisiones
sempiterne. [susceptio humiliatione
Hecethan. in mente excedens l' iste
Hedai. ornatus michi l' uoluptuosus me.
Heddo. pauper siue l' testificator uite.
Hefer. fouea l' pauperum.
Hele. qui est l' qui extitit.
Helai. uallis quercus mee l' maledictio.
Hela. uallis quercus l' maledictio.
Helam. abscedo l' supliminare.
Helam. oppositi l' oppositi.
Helan. ds gratius l' ds donat seu uall'
quercus aut roborat gratia.
Hellad. di filius l' di excelsus.
Helchal. portio l' particula.
Helchana. di zelus l' di possessio.
Helcheia. pars dno l' uendicantis dno.
Helthese. aduocatum l' aduocatio.
Helthesius. aduocans l' aduocatus.
Helcheri. partitus mihi l' uenditio mea
Helchias. pars dni l' uendicatio dno.
Helchiau. pars domini est l' uendicatur
domino est.
Heldaa. attruens l' exaurientes eum.
Heldad. atrium l' exauriens.
Heldan. atrium meum l' aquaro mea.
Helchanan. di mi donum l' di mi gratia.
Heleo. acceptio glorie l' accipiens gloriam
Helem. postes l' tela seu uestibulum.
aut supliminare.
Helesa. consternatio l' consternatur.
Helles. exiens l' exitus. s' exitus motus.
Hellesmoth. grece exodus. latine aut
Heleth. accipiens uitam l' susceptio
pauoris. s' pauoris
Helphaal. ds exclusus l' di inimicus
Heli. fortis l' ascendens.
Heli. ds meus meus l' diuus mei.
Helia. ds meus l' di donatio.
Heliab. ds meus pater l' di mi paternitas.
Helias. ds dominus l' di dnatio siue
ascendens dns aut imbutus dnatio.
Heliasaph. di mei collectio l' di mi congregatio.
Heliasaphan. di mei facies l' di mi confusio.
Heliatha. ds meus pecunie l' di mi refalis
Heliathi. dns meus uidens l' di mi uisio
siu di mi auxilium. aut di mi fortitudo.
Helisel. ds meus pater l' di mi particula.
Heliel. ds meus ds l' di mi ditas.
Heliphal. ds meus cadens l' di mi casus.
Heliphales. ds meus diuidens l' di mi diuisio.
Heliphelech. di mi ruina l' di mi directio.
Helihel. ds meus di l' di mi ds.
Helim. deficiens l' fortis eos siu arietes.
aut robusti. s' me sunt sufficiens
Helimaidis. di mi contradictio l' di mi ei
Helkodonis. ds meus gratians l' di mi gratiato.

Helioenai. deus meus fons meus vel deus meus oculis meis
Heliopolis. solarium vel solis civitas
Helioreb. deus meus comis vel deus meus solitudo sive deus meus ardor aut deus meus tempestas.
Helisa. ad insulam vel est salvator.
Helisabeth. dei mei salus vel dei mei descensio sive dei mei iuramentum aut dei mei habundantia.
Heliseus. deus meus salvator vel dei mei salutis.
Helisu. dei mei salus vel dei mei preceptio.
Helim. deus meus vel deo donatus sive deus meus iste aut deus meus ipse.
Heliser. dei mei auxilium vel dei mei fortitudo.
Helmodan. deus dans vel dei natiuitas.
Helnaem. deus fidelis vel dei natiuitas.
Helnathan. deus dans vel dei donatio.
Heloe. deus vel diuus.
Helom. commotio fortis vel excitatus fortitudine.
Helonite. exercitium fortitudinis vel exercitium in fortitudinibus.
Helsaphan. deus uniens vel dei uinculum sive deum specians aut specie.
Helteche. perueniens vel platio.
Heltheken. idem. cum rubore.
Heltholath. actuum cogentium vel acuens.
Heman. perturbans vel perturbatio sive sapiens aut formido eorum.
Hemeoth. vallis vel abyssus sive profundus aut profunditas.
Hen. ecce fons vel ecce oculum.
Henach. gigas vel fortis sive humilis consurgens aut humilis consurrectio.
Henachim. gigantes vel robusti sive potentes aut humiles consurgentes.
Henan. oculus nudus vel fons eterne.
Hennon. vallis merens vel vallis iter terribilis. et aut effusio.
Her. vigilans vel pelliceus sive consurgens.
Herem. vacuefaciens vel vacuans sive vacuefacientes aut vacuefactiones. et nota quod huiusmodi ... in multo
Heremus. vigilans vel heremus sive tr...
Hereniusa. consurgens mendacium vel vigilia fictionis.
Herenuser. consurgentes mendacio vel vigilantes fictionibus.
Heres. vigilans vel consurgens pavore.
Herdeme. vigilantes vite vel consurgentes pavoribus.
Herem. vigilans eis vel resurrectio eorum.
Heri. vigilans michi vel excitatio mea.
Heriac. vigilans deo vel excitatio domini.
Heres. effusus vel vigiles sive pelliceus aut consurgentes.
Heresbeth. vacuefaciens excecatum vel vacuefactio excecatus.
Hermageas. consurgens ... vigilans in ...
Hermam. anathema mouens eos vel anathematis ...
Hermes. anathema mouens et anathema ...
Hermon. idem.
Hermogenes. mouens semitam vel nomis ... eorum.
Hermonhim. anathema mouens eos vel ana
Herodes. pellibus gloriantes vel pelliceus glo[riosus]
Herodianus. pellibus gloriantes vel pelliceus
Herodias. pellibus glorians. vel pelliceus gloriosa. [glosi-]
Herodion. formido vel pavor.
Hesdrelon. ira dei vel auxilium meum de[us]
Hesi. manus vel manus mea. [me-]
Hesron. atrium vel amplitudo.
Hester. abscondens vel abscondita sive celata in publica aut populi in tempore.
Heth. ira vel pavor.
Hethan. fons vel ascensus sive prudens deo aut uiuens gratis.
Hethan. consummatus vel consummatio sua aut eorum aut sapiens navigationes.
Hethnas. pavor columbe vel ... pretii
Hethi. uita mea vel pavor meus.

Hic post h. sequitur i.
Hia. sublimis vel exaltata.
Hiaurite. sublimes vel exaltati.
Hidiumel. ipse est duplex deus vel ipse est faciens sive ipse commouens fortitudo aut ipse est exercitus formidinis.
Hiemla. plenus maledicto vel commouens accipientem. et cogitationis.
Hiercthon. ipsi possessio vel vigilancia ne...
Hiesama. ipse faciens dona vel ipse ...
Hieu. ipse ille est. [ficatio]
Hieu. plenus vel faciens commotus aut commotio. et aut ipse est faciens.
Hieus. commotus vel commotio ...
Hieser. ipse est fons vel ... est auxiliator sive ipse est sepiens aut ipse est satiatus.
Hiezer. ipsi sunt fortes vel ipsi sunt auxiliatores sive ipsi sepium aut ipsi sunt satiati. et vic... inuolutio
Higal. accretio exaltata. vel exaltatio
Hiel. faciens deus vel commotio dei.
Hila. exaltatus vel exaltatio.
Hilai. exaltatio michi vel exaltatio mea
Himericus. ipse numerans festinans vel insipiens adimplens filii.
Hin. erinisium vel mensuratio loquens ... sive finis aut erit.
Hir. vigilans vel vigilator.
Hira. ipse visio aut vigilans.
Hiram. vigilans populo vel vigilie ipsi seu uiuit excelsus aut uiuens est excelsus.
Hira. fratrem meum uidit vel frater meus visio seu vigilans sustollens aut vigilans plasmatori. et simulationis
Hiramus. consurgens populo vel vigilia
Hisbal. ipse uir uetus vel ipse ... et ... adeo.
Hismael. ipse nomine dei vel ipse po...
Hismoth. ipse mortem adducens vel ipse est mortis adductio.
Hispania. acientia vel expeditio.
Hispanienses. acienti vel expediti.
Hisrai. commouens bina vel pertinens duobus
Histadab. ipse fluens tortus vel ipsa tonus fluuio. et inde des.
Hizchiel. ipse fortis deus vel ipsa forti-
Hismael. ipse audiens deus vel assumens audi monentem dei.
Holm. incantator vel incantatio sive dilectus aut amplexatio.
Holda. destruens vel destruentis seu discretio aut distinctio.
Holdai. destruens me vel discernens michi seu distinctio meum.
Holophernes. infirmitas dilatationis vel infirmitas uitulum saginati.
Homam. populum conturbans vel populi maior.
Homer. corpus vel manipulus. et dolens
Hon. labor vel dolor. sive laborans aut
Horeb. massa vel mensa sive tempestas aut tempestatis.
Horeb. ardor vel siccitas sive eorum aut splendo[r]
Horri. liberi vel amaritudinis sive de foramine aut foramina. et iucunditas.
Horem. dolor vel ira sive excelso aut ...
Horri. farina vel farinatus seu firmamentum meum. et aut robusti.
Horim. fortes vel exercitus sive gigantes.
Horodi. maledictio sufficiens vel maledictio sufficiente et potest confusio.
Horthosiada. ... ira ... vel ...
Hosa. species vel salvatio

Hic post h. sequitur u.
Huamothae. sculpentes vel sculpsit sive sculptor aut sculptura.
Huphim. penetral vel calamus.
Huma. festinans ubi manipulus.
Hun. longitudo mea vel illuminatio.
Hus. festinans vel consiliator.
Husam. festinans populo vel consiliator populi.
Husathi. festinate me vel festinatio mea.
Husi. festinans in vel consiliator meus.

Hic est interpretatio de hebraicorum nominum incipientium per i.

Iaa. dominus vel dominator.
Iaallehel. suscipiens laudis eum dei vel expertio laudis dei.
Iaalon. ilex vel quercus.
Iaamena. extremitas monitum aut ... vel extrema dormitionis dilectio.
Iaan. tendens vel tendit sive propositum aut responsio.
Iaare. saltus vel silva.
Iaas. fuit vel dimidium seu dimidians aut dimidiator.
Iaasphel. dimidians deus vel dimidiatio.
Iaath. expectans ipse vel expectatio ...
Iaazer. auxilium vel auxiliabitur.
Iaaziau. auxilium domini vel auxiliabitur deus.
Iaba. luctator vel intelligentia ...
Iabes. dolor vel dolens seu siccitas ...
Iabin. sapiens vel sapientia sive intelligens aut intelligentia. et luctator
Iabir. animus doctrine vel ...
Iabos. pluvia vel lucta sive lucidus aut
Iaboch. idem.
Iabina. sapiens deus vel intelligentia domini.
Iachadeb. gratia domini vel ubi est gratia sive generans aut est generatio.
Iachala. fortis erit vel confortatio eius
Iachalia. fortis deus vel fortitudo domini.

Iachain. tribulatio vel tribulator.
Iachan. tribulator vel tribulatio sive firmum.
Iachenie. preparans firmitatem vel preparatio.
Iachim. preparans vel preparator sive preparatus aut preparatio.
Iacin. firmus vel firmitas. Iacim. idem.
Iacinite. firmi vel firmitates.
Iacob. supplantator vel supplantatio.
Iacoba. supplantans eum vel supplantatio eius.
Iacobi. supplantans festinantem vel supplantator et filii.
Iacon. preparans vel preparatio.
Iachonia. preparatio domini vel preparatio ... sive preparans domino aut preparatio domini.
Iadahe. sciens vel scientia seu cognoscens aut cognitio.
Iadai. sciens me vel cognitio mea.
Iadua. sciens dominum vel cognitio domini.
Iadasan. sciens egressum vel cognoscens habundantia.
Iadas. cognitus domino vel scientia domini.
Iadihel. sciens dominum vel cognitus deo.
Iaddo. sciens testimonio vel expectatio servitutis.
Iadon. sciens dolorem vel cognitio iniquitatis.
Iaphe. expectans laqueum vel expectatio discipline. vel aut illuminatio.
Iaphe. eligens vel electio sive ostendens.
Iapheth. latitudo vel dilatatio.
Iaphia. ostendens vel ostensio seu apiens aut apertio.
Iaphie. ostendens vel apiens seu expectans eos aut supplicaties.
Iagaal. propinquitas vel propinquus.
Iagur. advena vel colonus.
Iahel. expectans deum vel expectatio dei aut incipiens seu equale iniquum.
Iahel. ascendens vel ascensio seu ascendit deus aut ascensio dei.
Iahelite. expectantes deum vel expectationes dei sive incipientes aut eternali a coniugia. sive ascendentes deo.
Iahelite. ascendentes vel ascensiones.
Iahehel. vivens deo vel expectatio dei. sive postulans deum aut postulatio.
Iahiel. vita dei vel exordium dei. vel dei. seu postulans deum aut requiescens in deo. vel vivit aut illuminatio.
Iair. vigilans vel illuminans seu illuminatio.
Iairite. illuminans vel illuminatio. seu vigilie aut vigilantes.
Ialam. expectans humilia vel expectatio percussionis.
Ialelel. expectans deum aut expectatio.
Ialeth. expectans [illegible] vel dei. expectatio [illegible] vel iniquitatis.
Ialon. expectans dolorem vel expectatio.
Iam. mare vel dies.
Iambri. mare lacessens vel dies amari.
Iamim. dies plaustro vel maria vel dies sive amaritudines aut amaricationes.
Iamin. mare vel dextera sive [illegible] aut [illegible].
Iaminite. dextre vel [illegible] sive [illegible] vel asini aut asinei. vel aut ubi est signum.
Iamna. mare vel dextra sive marinus.

Iamne. idem.
Iamnes. marinus vel ubi est signum.
Iamnia. dextera domini. vel ubi est signum.
Iamnite. [illegible] deo vel in quibus est signum.
Iamnor. amaritudinis lumen vel dextera [illegible] vel [illegible] in capite.
Iamram. mare eorum pelliceum vel ma-
Iamres. mare pelliceum vel mare [illegible]
Iamuhel. dies eius deus vel dies est [illegible]
Iamuhelite. dies eorum deus vel dies eorum dei.
Ianai. gubernator meus vel preparatio mea.
Ianoe. expectans commotionem vel expectatio requietionis.
Ianoa. gubernator vel gubernatio.
Ianoe. gubernator vel gubernaculum sive solatio.
Ianon. dominans [illegible] vel gubernatio.
Iamia. requies vel requietio.
Ianim. dormitans vel dormitatio.
Iaod. confitens vel glorificans sive [illegible] aut cui est firmitas.
Iaoc. faciens firme vel firmitas domini. sive [illegible] firma aut ubi est firmitas.
Iara. deficiens vel defectio.
Iaria. timens dominum vel timor domini seu deficiens domino aut deficiens deo.
Iarimoloth. timide mortem vel deficiens mortis.
Iare. luna vel defectio. Iarce. idem.
Iareb. [illegible] vel [illegible].
Iarehe. silva vel saltus.
Iarer. descensio eorum vel visio iudicii.
Iarphahel. dimissus deo vel dimissio dei.
Iarphel. idem. vel aut divisio.
Iarib. ulcio vel dividens sive [illegible].
Iarim. saltuum vel silvarum sive mons saltuum aut mons silvarum.
Ias. dominus vel dominatio.
Iasa. factum mandatum vel [illegible] sive factum mandatum aut [illegible].
Iassa. dimidium vel dimidiatio sive [illegible] mandatum aut [illegible].
Iasaph. humor vel humectatio seu [illegible] aut consideratio.
Iasehel. dimidium vel dimidiatio dei.
Iasen. dormiens vel dormitatio.
Iasi. equalitas vel [illegible].
Iasihel. equalis deo vel [illegible] dei.
Iaso. factum mandatum [illegible]
Iason. [illegible] vel qui mandatum [illegible].
Iasu. [illegible] vel [illegible] sive [illegible].
Iasub. revertens vel reversio. sive revocatio.
Iasubite. revertentes vel reversi seu revocantes aut revocati.
Iathalu. permittens [illegible]
Iatham. dominus perfectus vel domino [illegible] sive dominum perfectum [illegible].
Iathan. dominus humilis vel [illegible] domini [illegible] seu expectans humilitatem aut expectatio [illegible].
Iathanahel. expectatio humilem deum vel [illegible] humiliatio dei.
Ianadiath. columba [illegible] vel columbe [illegible].
Ianan. columba vel [illegible].
Iau. expectans [illegible] vel expectatio [illegible].

Iaue. expectans consilium vel expectatio [illegible].
Iaser. adiutus vel adiutorium sive auxilians aut auxiliator.
Iazias. audiens dominum vel auscultatio domini.
Iaziel. audiens deum vel auscultatio dei.

Hic post I sequitur B.

Ibuar. mons fortis vel in substantia.
Ichaboth. cecidit gloria vel translata est gloria. sive requietio.
Ichamiam. [illegible] vel translatio.
Ichanaam. [illegible] vel consolatio in hymnis.
Idconium. [illegible] vel [illegible] sive [illegible] aut preparatio consolationis.
Idithel. spes dei vel sperans in deum.
Idua. dilectus domini vel amabilis domino.
Ididia. dilectus domini propter dominum vel amabilis domino propter dominum ipsum. Salomon [illegible] dilectus domini propter dominum vel amabilis domino propter dominum. dicitur propter suam nimiam sapientiam qua eum diligebat dignitate [illegible] dilectus [illegible] dignitas [illegible] haberet [illegible] maneret [illegible] reprehendit scriptura divina propter peccatum ydolatrie et immoderatum amorem mulierum.
Idida. dilectio vel amabilitas eius.
Idithun. saliens vel transiliens eos [illegible].
Idox. dilectio voluntatis vel amabilis [illegible].
Idumea. rufa vel rubea seu terrena aut sanguinea.
Idumei. rufi vel rubei sive terreni aut sanguinei.

Hic post I sequitur E.

Iegarsahadutha. [illegible] vel acervus lapidum testimonium.
Iebaar. mons fortis vel electio [illegible].
Iechamias. sapiens deus vel intelligentia dei.
Iecec. [illegible] vel [illegible].
Ieher. mutans [illegible] vel expectatio [illegible].
Iechezia. [illegible] vel [illegible].
Iebni. eligens vel electio.
Ieblaam. absolvens vel absolutio [illegible] aut [illegible].
Ieduhel. [illegible] vel [illegible] dei.
Ie[illegible]hel. idem.
Ieboth. arena vel [illegible].
Iebus. [illegible] vel [illegible].
Iebuse. [illegible] vel [illegible].
Iebusei. [illegible] vel [illegible].
Ieche. [illegible] vel [illegible].
Iechoa. [illegible] vel [illegible].
Iechezia. [illegible] vel [illegible].
Iechua. [illegible] vel [illegible].
Iechelam. magnitudo [illegible] aeterna domini.
Iechem. [illegible] vel [illegible].
Iechelia. [illegible] vel [illegible].
Iecemias. preparans domino vel preparatio domini.
Iechonam. [illegible] vel [illegible].
Ieconias. [illegible] vel [illegible] preparatio domini.
Iecymia. [illegible].
Iechiman. [illegible] vel [illegible].
Iechimoam. [illegible] vel [illegible].
Iechonan. idem.
Iechonias. [illegible] vel [illegible].

parans domino aut preparatio domini.
Iethan. extensio vel inclinatio seu metres aut incrementum.
Iethiel. cecus dei vel auxilians deum.
Iechec. tortura lupi vel opprimens lupum.
Iedala. manus maledicta vel manus maledictionis.
Iedbes. manus maledicta tribulans vel manus maledictionis angustians.
Iedia. sciens dominum vel cognitio domini.
Iedi. cognoscens me vel cogitatio mea.
Iedihel. sciens deum vel magnificatio deo.
Iedlaph. manum tollens vel manuum ad os seu manus sublevans aut manuum sublevatio.
Iedoa. sciens eum vel cognitio eius.
Iethan. pusillus vel minoratio.
Iedu. accedens vel applicans sive accessus aut applicatio.
Ieddu. accinctus vel receptio. [illegible] eius.
Iedona. temptans eum vel accinctio.
Iedula. manus maledicta vel manus domini.
Iephdana. inveniens domino vel aptatio domini.
Iephehel. aptatio dei vel aptet deus.
Iephlath. exclusio peccati vel aptatio delectionis. [illegible] dilectis mee.
Iephlet. excludens pro me vel aptatio.
Iephon. domine mirabilis aut dominus mirificavit.
Iephonne. initium vel inveniens.
Ieffonne. annuens vel initium.
Iegal. propinquus vel redimens seu propinquans aut redemptio.
Iegali. propinquus meus vel redemptio mea.
Ieglam. despiciens vel despectus.
Iehiel. inveniens deo vel postulatio dei. sive inveniens deum aut experimentum dei.
Iehieli. inveniens deo meo vel postulatio dei mei. sive inveniens domino meo aut experimentio dei mei.
Iehu. vita vel exordium seu est qui est. est deus aut postulatio dei.
Iehuhel. idem.
Ieleph. manum tollens vel manuum ad os seu manus sublevans aut manuum sublevatio.
Iemda. plenitudo vel aviditas.
Iemei. deus noster robur meum.
Iemias. vivens domino vel mirabilis domino.
Iemim. robur meum vel [illegible].
Iembla. pereuns maledictio vel [illegible] accipientem. [illegible].
Iemna. mare vel amarum sive [illegible].
Iemnaite. maria vel amara sive [illegible] biles aut marini.
Iemuhel. dies eius dei vel dies [illegible].
Iepsem. aptum nomen vel apta audi[illegible].
Iepthel. apiens vel aptio.
Iepthahel. apiens deo vel aptitudo.
Iepthe. apiens vel aptus [illegible] aptus aut aptio.
Iepthon. apiens dolores.
Ieri. timens vel timor sive [illegible] aut mea.
Ieria. timens eum vel mea eius.
Ierichon. ericius vel dimoliens.
Ierimahel. timens deum vel mea dei.
Ierimehel. idem. Ieramel idem.
Ierimuhel. idem. [illegible] deimer.
Ierimeli. timens deum meum vel mea.
Ierimiheli. idem.
Ierion. timores vel timebunt seu timens iniquitatem aut [illegible] colis merentibus. [illegible]
Ierapol. iudicium super vel sine timo[re].
Ierthaam. aurigo ipsius vel [illegible] mol[l]ens ipsum. [illegible] superiora.
Ierebehel. iudicium dei vel diiudicans
Ieremias. excelsus domini vel sublimitas [domini]
Ieremiau. excelsus domini [illegible] vel sublimitas domini est.
Ieremihel. excelsus domino deo vel sublimitas domini est dei.
Ierias. timens dominum vel timor domini.
Ierian. timens inutile vel timor domini est.
Ierib. odor vel luna.
Ierihu. odor [illegible] vel [illegible] rationis.
Iericho. luna vel odor eius.
Ierichonitum. adorantes eum. vel [illegible].
Ierihel. timens eum vel timor dei.
Ierimoth. timens mortem vel metuens altitudinem mortis.
Ierimuth. idem. seu designatio.
Ierioth. virgultum signum vel iudi[cium].
Ierimai. domino excelsus vel domini celsitudo.
Ieroam. timens ipsum vel iudicium ipsius
Ierobaal. virgultum hiis vel iudicium baal sive iudicium hostis. aut iudicium superioris.
Ierobaal. timor iudicii vel vetustatis sive timens hostem aut timens [illegible].
Ieroboam. [illegible] vel divisio populi seu discernens ipsum aut super [illegible].
Ierobolech. iudicans [illegible] vel diiudicans [illegible].
Ieron. timor vel peregrinatio sive timens aut peregrinus.
Ieronimus. visio [illegible] vel di[illegible] locutiones.
Ierosolima. pacifica vel visio pacis.
Ierosolimite. pacifici vel visio in[illegible] dentes.
Ierusa. advena dominus vel alienus
Ieruhel. collis dei vel vallis [illegible] benedictionis.
Ierusa. [illegible] vel [illegible] sive [illegible] aut peregrinatio.
Ierusalem. pacifica vel pacis visio sive timor perfectus aut timebit.
Iesa. vetustas vel planities [illegible] sive salvatio aut desiderium meum.
Iessa. incensum vel sacrificium seu insule sacrificium aut insule holocaustum.
Iessaar. incensum lucidans vel holocausti vigilia.
Iessaarite. incensa lucidantes.
vel holocaustorum vigilie.
Iessai. incensum incensum vel sacrificium meum sive insule sacrificium aut insule holocaustum. [illegible] amaritudo
Iesamari. vetustas amara vel [illegible].
Iesan. vetustatis vel veteris.
Iesar. figmentum vel tribulatio sive insule sacrificium aut insule oblatio.
Iesana. vetustas eius vel innectens eum.
Iesar. ut dies vel unctio mea seu meridianus aut metaphorice olei.
Iesbaam. conlaudans ipsum vel conlaudatio ipsius.
Iesbachala. conlaudans summum vel conlaudatio principii.
Iesbi. est mihi vel coequatur michi.
Iesbinedob. est mihi spontaneus vel coequatus in spontaneo.
Iesboch. est aries vel manus.
Iescha. tabernaculum vel unctio eius.
Iesse. incendens vel incendium sive insule libatio aut insule holocaustum.
Iesema. salus desiderii vel salvatio requiescentis. [illegible] aut plasmatio.
Ieser. finxit plantavit sive [illegible].
Ieserite. fictores vel plasmatores.
Iesen. equalis salvator vel desiderii salvatoris sive equalis in[illegible] salvatori.
Iesen. desiderium vel desiderii seu e[illegible].
Iesepha. unctio vel tabernaculum.
Iesi. incensum michi vel sacrificium michi.
Iesias. equalis domino vel salvantis domini.
Iesihel. incensum deo vel sacrificium dei.
Iesihelite. incensum deo vel sacrificium dei.
Iesimuth. desiderium dulce vel desiderium dulcedo.
Iesinadias. vetustas [illegible] domini vel salvatio [illegible] domini.
Iesiel. sacrificans deo. vel libatio dei.
Iesua. planities vel est desiderium meum vel salus.
Iesue. salvatio vel desiderium.
Iesum. equalis michi vel equalitas mea.
Iesim. desiderium vel desiderium.
Iesimite. desiderantes vel desideria.
Iesur. dolor vel est in dolore sive salus luminis aut equalitas ignea.
Iesum. salus doloris mei vel salvatio in dolore meo. sive salus illuminans me aut equalitas [illegible].
Iesus. salvator vel salutaris seu salus aut salvans.
Ietha. extensio vel inclinatio sive superfluens aut superfluitas.
Iethaam. superfluus populi vel superfluitas populi sive inclinans ipsum aut extensio eorum.
Iethaba. bonitas vel declinatio.
Iethabatha. bonitas vel bonitates seu declinavit aut venit aut declinatio pueritie.
Iethan. metres vel incrementum seu inclinans eos aut extensio eorum.
Iethela. bonitas vel declinatio [illegible].

Iethela. inclinatio flamme vel expressio iniquitatis. sive aure siduitas.
Iether. modicum residuum vel modi-
Ietheth. donans vel donatio sive populo.
Iethnaam. possidens populum vel fluens.
Iethra. superfluens vel honorabilis.
Iethraam. honor populi vel superfluens.
Iethrahel. honor dei vel superfluens | populo deo.
Iethri. honor meus vel superfluens mihi.
Iethrim. honorans eos vel superfluens.
Iethriam. honor domini vel sui | confluentis gentis.
Iethro. superfluum vel honorabilis.
Iethroes. superfluus vel honorabilis.
Iethro. superfluus vel honorabilis.
Iethur. versus vel ordo sive ordinator aut ordinatio.
Iethus. extensio vel sublimitas.
Ieu. pacus vel commotio seu maleficus aut maleficium. Ieus. idem.
Ieusa. ipse parens ei vel ipsi commotus est.
Ieuhel. ipse parcens dei vel ipsi commotus dei.
Iezim. durus vel durities.
Iezabel. est ei vel est fluxus sanguinis.
Iezael. fluxus vanus vel fluens sanguinem sive colyrium aut sterquilinium.
Iezimas. virtus ei vel aures eius sive audiens dominum aut absconditus domini.
Iezrias. fortis vel auxiliarius.
Iezrel. fortis dei vel apprehendens dominum.
Iezechias. fortis domini vel apprehendens dominum sive confortavit dominus eum aut dominus confortatio eius.
Iezechiel. fortis dei vel apprehendens dominum sive deus confortavit eum aut dei fortitudo eius.
Iezer. fortitudo vel adiutorium.
Iezerite. fortes vel auxiliarii.
Iezihel. audiens deum vel absconditus dei.
Iezilia. fortis labor vel adiutorium laboratis.
Iezomas. virtus eius vel aures eius sive audiens dominum aut absconditus domini.
Iezri. semen vel seminator.
Iezrahel. semen dei vel seminavit deus.
Iezrahelite. seminantes deum vel seminatores dei.
Iezraia. semen domini vel seminans dominus.

Hic post I sequitur G.

Igaal. inhabitans vel vir revelationis.
Igar. acervus vel involutus syrum est hebraice.
Igarsedutha. acervus testimonii vel involutum testimonium syrum est.
Igluthamis. collegerunt mandatum humile vel recta domus responsionis.
Ilimaim. advena vel elementum sive subversus aut secta subversio.
Iudi. mitus diluculi vel confessiones illuminationum sive illuminans.
Iudia. mitus diluculi vel confessio illuminationis.
Iufamis. mitus vel immunis sive iniquitatis aut confessio.

Hic post I sequitur O.

Ioa. retinens vel retinentia.
Ioaa. retinens eum cum vel retentus ei.
Ioaas. retinens fortitudinem vel ubi est retinere sive domini videre aut domini fortitudo.
Ioab. inimicus vel inimicitia sive cuius pater aut est paternus.
Ioachas. fortis vel robustus sive domino fortis aut domini fortitudo.
Ioachim. ubi est preparatio vel cuius est preparatio sive domino preparatus aut domini resurrectio.
Ioada. domini [illegible] aut domini testis.
Ioaden. de testibus dei vel domini testificans.
Ioadina. que est tenella | fontis vel que est delicata sive domino dilecta aut domini dilectio.
Ioahas. retinens fortitudinem vel ubi est retinere seu domini videns aut domini fortitudo.
Ioahe. ipse cognoscens vel domini cognitio seu cognoscens sagax aut cognoscens principium.
Ioanan. domini decor vel domini plenitudo.
Ioarib. dominus sustinens montes vel dominus angularis fortitudines.
Ioarim. domino exaltatus vel domini exaltatio.
Ioas. spirans vel spiralis sive domini | vel sublevans aut domini plasmatio.
Ioatham. perfectus vel perfectio sive consummatus aut consummatio. Ioathan idem.
Ioathas. perfectus sustinens vel consummata.
Ioas. dominum videns vel domini fortitudo | plasmatio sive ubi est retinere eum aut ubi est apprehensio eius.
Iob. doloris vel orationes sive ululans.
Iob. magnus vel magnus sive dolens aut.
Iobab. distillans vel magno patre seu magnus pater aut doloris vel ululatio.
Iobal. dilatio vel dilatus sive dimittens aut dimissio.
Iohama. magnitudo donatus domino vel dolor gentis.
Iobel. magnus dei vel dolens deo. | domini
Iochabed. domini gloria vel domini preparatio sive domini libamen aut domini intelligentia.
Iothel. germen divinum vel preparatio dei.
Ioclam. comprimens eos vel oppressio eorum.
Iod. scala vel principium seu dominatio dei.
Iodahe. ipse cognoscens vel domini cognitio sive cognoscens sagax aut cognoscens principium.
Ioed. domino fiuens vel domini testificans.
Ioezer. domini fortis vel domino separatio.
Iophe. domini os vel domini disciplina sive dominus eloquium aut domini illuminatio.
Iogli. exemptus vel despiciens.
Ioha. domino vivens vel domini vivificatio sive dominans ei aut dominatus est.
Iohana. dominus donum vel domini misericordia seu domino gratus aut domini gratia eius.
Iohanna. dominus gratia eius vel domina eorum.
Iohannan. cuius donatio vel domini donum.
Iohannam. cuius est donum vel domini gratia.
Iohannes. domini gratia vel in quo est | aut gratia sive cui donatum est aut gratia donatio facta est sive aut incipiens.
Iohel. dimittens vel imitat seu defluens.
Iohel. fuit dei vel incipiente deo seu est deus aut est dominus deus.
Ioachin. qui est consurgens vel domini resurrectio sive domini sustinens aut domino sustinente sive domini cognitio.
Ioiada. dominum cognoscere vel.
Ioiade. domini cognitio vel ipso domino cognoscente.
Ioiaden. dominus cognoscens fontem vel dominus cognoscens ortum.
Ioiarib. domini ultio vel domini iudicium.
Ioiarim. dominum exaltans vel domini exaltatio sive dominus saltum.
Iomna. maritima vel dextera eius.
Iona. columba vel dolens sive ubi est donatio aut ubi est donatio.
Ionadab. domino obediens vel domini spontaneus.
Ionadad. columba perpua vel donatus patri.
Ionas. donans vel donatus sive cui est donatum aut cui est donatus deo.
Ionatham. columba veniens vel columbe domini sive columba dans aut donatio.
Ionathan. domini donum vel domino datus.
Ioni. columbaria vel dolens mecum sive domini meum aut donatio mea.
Ioppe. pulcra vel pulcritudo.
Ioppite. pulcri vel decori.
Ior. rivus vel fluvius.
Iora. rivus eius vel fluvius eius seu sublimium aut domini celsitudo.
Ioraberth. domus excelsa vel domini sublimis.
Iorarei. rivus pastoris vel fluvius sublimis.
Ioram. qui est excelsus vel vide excelsus sive dominus excelsus aut domini sublimitas.
Ioran. rivus domini vel fluvius gentis.
Iordanis. rivus iudicii vel fluvius iudicantis sive descensio eorum aut apprehensio eorum.
Iore. rivus excelsus vel fluvius exaltatus.
Iorim. fluvius eorum vel rivus eorum sive excelsus rivus aut fluvius exaltatus.
Iosa. salutem mandans vel domini salvatio.
Iosabeseth. ubi est saturitas gentis vel ubi est saturitas resurrectionis.
Iosabeth. domini saturitas vel domini iuramentum.
Iosabia. ubi est incensum domini vel in quo est iuramentum.
Iosaph. domini speculum vel domino inclaruit sive domini labium aut domino angustiatus.
Iosaphat. ipse iudicans vel ipse iudicat sive domini iudicium aut dominus iudicabit.
Ioseth. dominus iustus vel domino iustificatus.
Iosedech. idem.
Ioseph. augmentum vel appositio sive nomen.
Ioseph. augens filio vel appositus testudo.
Iosphias. ipse liber domino vel ipsa libatio domini.
Iosias. ubi est incensum domini vel in quo est sacrificium sive speculator.
Iosophomas. dominus absconditus vel domini.
Iosoias. ubi est salus domini vel in quo est salvator dominus sive aut salvatur.
Iosue. salus vel salvator sive salvator.
Ioth. scala vel principium seu dominatio aut dominatio.
Iotha. est perfectus vel est perfectio sive est domini perfectus aut est domini perfectio.
Iotham. domini perfectio vel domini consummatio sive perfectio eorum aut consummatio eorum.

Iothan. sc̄a domꝰ l' pncipium gr̄e.
Iome. inimicus his l' dies ille.
Ioiadad. dn̄o datus l' dn̄i donatio.
Iorbad. dn̄i fluens torrens uł domino
torrens fluuio.
Iozabad. dn̄i donum l' quid donat dn̄s.
Iozabeth. dn̄i docs l' qui est dominus adiuto.
Iozachar. dn̄i recordatio l' dn̄i iudicium.
Iozadech. dn̄i fortis l' dominum iustificans
Iozamb. dn̄i uisio l' dn̄i coniudicatio.
Iogau. dn̄i ductio est l' dn̄i oliua ē.

In hic post .I. sequitur .R.
Irad. ciuitatis descensio l' ciuitas
descensio seu uigilans fuit ean
sustinens testimonium.
Iræs. frater meus uidens l' fr̄es mei
uisio seu uigilantem sustollens aut
uigilans plasmatori.
Is. uir l' assumptus.
Isa. mulier l' assumptio.
Isaac. risus l' gaudium.
Isaar. uir uigilans l' uir suscitatio.
Isaarite. uiri uigilantes l' uiri suscitati.
Isachar. quis ē memor l' do | rantes
minum memorans seu uir mercedis
aut est merces mea.
Isacharite. qui sunt memores uł
dominum memorantes seu uiri
mercedum aut sunt mercedes mee.
Isai. salus mea l' dn̄i saluator seu
uir ductor aut uir assumens uul
Isaias. dn̄i salus l' dn̄s saluans | mercz.
Isar. uir principis l' uir imminens
seu uir uigilans aut uir suscitatum
Isari. uir principis michi l' uir mino
rantis mee seu uir sustitans me.
aut uir uigilias meas.
Ishal. uir uenustus l' uir ductator.
Isboam. uir ductans populum l' assumptus in fortitudine populi consilio.
Isboseth. uir confusionis l' assumptio.
Isemoth. uir memorie l' est merces seu memoria mortis aut memoriale domini.
Isimuth. uir destruens l' assumens assumptiones siue dissipationem.
Ismahel. uir auditus dei l' assumens exauditionem dei.
Israhel. mens uidens deum l' princeps cum deo siue directio est aut fortis directus dei.
Israhela. mens uidens deum siue uł princeps cum deo suo siue ē uidens deum eius aut fortis directus dei suus.
Israhelite. uiri uidentes deum uł assumpti principes cum deo.
Isuar. uir principis l' uir imminens. seu uir salutis aut assumptio salutis
Isui. uir loquens l' assumptio salutis | eius
mee.
Itob. uir bonus l' assumptio bonitatis.
Italia. mens excedens l' mentis excessio.
Italici. mentibus excessus l' mente excedentes. simulatio.
Ithamar. insule palma l' insule amaritudo siue ubi est amar aut iste ad.

Ituraea. montana l' sublimis hoc est ubi
Ituraei. montani uł sublimes.
Ithus. mons excelsus l' mons sublimis

In hic post .I. sequitur .V.
Iubileus. annus remissionis
uł annus remissionis.
Iuchal. potentia l' fortitudo.
Iuchadam. potestas opprimens eos
uł fortis oppressio eorum.
Iudaia. confitens dn̄m l' glorificatio dn̄i.
Iudaismus. laus l' confessio.
Iudaite. confitentes l' glorificantes.
Iudas. confitens l' glorificans.
Iudi. confessio l' glorificatio.
Iudi. laudantes l' confitentes.
Iudi. laudans l' confitens.
Iudith. confitens l' glorificans.
Iulius. incipiens l' principium.
Iulia. Iunius. Iunia. sy. spatoz.
Iuppiter. inimicus separans l' omnes se.
Iustus. clarus l' elatio seu premens
aut ipse alleuatus.
Iuth. principium l' dominatio.

Hic sunt interpretationes hebraicorum nominum incipientium per .L.
Laabaddom. appolion. grece
exterminans l' exterminatio
Latinus. combustio aut inflammatio
Laabim. combusti l' inflammantes seu
combustio aut inflammatio. c̄ caminis.
Laada. flamma iudicii l' combustio iudi-
Laadon. pdens l' inflammans.
Laamas. iniquitas l' ad iniquitatem.
Labaddom. pdens l' inflammans siue uo-
litans aut solitudo eorum.
Laban. album l' albedo siue candidus
aut candidatio.
Labana. dealbans eum l' candidatio ei.
Labaoth. uenientes l' egredientes.
Labech. accipiens l' acceptabilis.
Labem. candor l' candidum seu cor
ego aut cor filio meo.
Labim. combusti l' inflammantes. seu
combustio aut inflammatio.
Labo. ingressus l' ingressio seu uenientes aut ingredientes.
Laboth. idem. c̄ l' consurrectio sanguinea
Lacedemonia. consurgens silentium.
Lacedemones. consurgentes silentio
l' consurgentes sanguinum.
Lachis. incessit l' consurgens uir.
Lachot. consurgens l' consurrectio.
Lachum. consurrectio l' ad consurgendum.
Lacod. ipse abimelech uir. uł ipse meus
uir fuit. c̄ ē non abolle.
Laphidoth. lampas qui os aliui ab.
Lahel. meus l' in deum.
Lais. leo l' filius leonis seu ipse sibi l
met uir aut ipse met uir diuus.
Laisa. leena l' in salutem seu filia le-
onis aut filia leene. c̄ g̅m̅ ai o dicitur
Lamatham. signum l' cognitio siue ad si-
Lamazabtani. ut quid dereliquisti
me l' quid est delictio mea.
Lamagathaim. idem.
Lamech. qui ē nomine humiliatus ul ad

inuocanti siue erectio aut firmamenti.
Lamech. doctrina l' disciplina fodiens
seu cor fluens aut cor patiens.
Lamech. qui est nomen hominis. percutiens l' pastus siue humiliatus aut humiliatio.
Lamuhel. cum quo est deus l' in quo est benedictio.
Laodicia. fuit innominatu l' natiuitas expectata siue tribus amata a dn̄o aut tribus amabilis dn̄i.
Laodicenses. fuerunt innominibus uł natiuitates expectate seu tribus amate a dn̄o aut tribus amabiles dei.
Laomim. tribus l' mites seu phylarchi multum tribuum aut principes multorum.
Lapidoth. fulgor l' fulgur seu fulgurans aut fulgurantis.
Larma. sublimis l' consurrectio.
Lasa. salus l' saluatio siue in salutem aut in saluationem.
Lasabi. spauit mane l' in dn̄o speculi.
Lasteus. salus donata l' saluatio dn̄i.
Lathusim. faber l' malleatores.
Lagnus. adiutus dn̄i l' auxiliator dn̄o.

In hic post .L. sequitur .E.
Lebana. albedo l' candidatio.
Leben. candidus l' edificatio.
Lebbeus. cor eam l' q̄a cor.
Lebna. later l' cementum.
Lebni. lateres l' cementa.
Lebunici. laterum l' cementum.
Lebona. albedo l' candidatio.
Lecha. gena ei l' maxilla ei.
Lechi. gena mea l' maxilla mea.
Lechis. genarum l' maxilla assumpta.
Lechum. consurgens l' consurrectio.
Ledan. flamma iudicans l' exiuges.
Ledihel. flamma iudicans deum uł exurens iudicium dei. c̄ iudicium.
Ledan. flamma iudicans l' exiuges.
Lemas. iniquitas l' ad iniquitatem.
Lethe. flamma uite l' exustio pauoris.
Lebiatha. ignis l' incendium.
Lehem. palus l' trifoco
Lemalbagatham.
Lesa. salus l' saluatio siue in salutem
aut in saluationem.
Lesem. ad nomen iudicii l' ad audiendum.
Lesemdan. ad nomen iudicii l' ad auditum
iudicantis. c̄ aut applicatus.
Lenaloth. uenientes l' edificantes.
Leui. additus l' appositus siue assumptus.
Leuite. additi l' appositi siue assumpti aut
applicati. c̄ aut plenitudo.
Leuites. adiectio l' appositio siue applicati.
Leuiathan. ploquens eos l' addimentum.

In hic post .L. sequitur .I.
Lia. laborans l' laboriosa.
Libanus. albus l' candidus
siue candor aut candidatio. c̄ ...
Libium. factum palee l' fractio.
Libna. uemens l' introiens.
Licaonia. sustinens l' sustinendo. siue
ad sustinendum aut ad sustentationem.
Licaonii. sustinentes l' ad sustinendum.
Lia. consurgens l' lacrimas fundens.

Magog. dogma vel tectum sive de tectu aut de tegmine.

Liria. lacrimans fundens ei lacrimandi
Licius. consurgens vel ipse sustinens sive lacrimas fundens aut lacrimarum effusio
Licii. consurgentes vel ipsi sustinentes sive lacrimas fundentes aut lacrimarum effusio
Liconia. sustinens vel sustinentio. [sustinere]
Liconienses. sustinentes vel sustinentia.
Lidi. gemitus vel edificans.
Lidia. nata ei vel edificatio eius.
Lidii. nati vel edificantes.
Liddi. nati vel edificantia.
Lidii. nati vel edificantes.
Lippiac. generans vel generans ex partitione.
Lismacus. generans particulas vel generans.
Listra. generans duo vel generans demens.
Litus. uiliteas angustie vel uilitas tribulationis.
Lithostratos. sublimitas vel primitio seu generans latitudinem.

L hic post .l. sequitur .o.
Lobna. albus vel candidatus sive albor aut candidatio.
Lobeni. albus vel candidatus sive ascendens in aut cor filii mei sive candidatio.
Lobni. albus vel candidus sive albor aut
Lobnites. albi vel candidati sive albedinis aut candidatores sive aiunt filio
Labani. albus vel candidatus sive cor meum
Lod. uinculum vel declinando.
Lodabin. ipsi albi vel ipsi sermocinando.
Lodabid. ipsi fuerunt vel ipsi testificando.
Lodadin. ipsi cor vel ipsi iudicantur.
Loides. consentiens uilitati vel quae consentiens est uilitatem sive dedatio.
Lomna. lacte candidatus vel lacteus cor
Lominum. phylacteria multarum tribuum vel principes multorum populorum.
Loth. nectens vel declinans seu uinctus aut ipse conclusus sive filium eorum
Lothan. ipse concludens eos vel ipse uinculum
Lothan. uinculum vel conclusio seu declinans domum aut nectens gentem.
Lothe. uinculum eius vel ipsa conclusio.

L hic post .l. sequitur .u.
Luchas. vel ipse eleuans vel ipse consurgens
Lucius. idem sive etiam consurgens
Lud. uinctus vel declinans sive uincula
Ludim. uincula vel declinantes sive fortia plurima aut uinctos flagrantes.
Luith. genus vel maxille.
Lugi. nux vel amigdalum.

Hic sunt interpretationes hebraicarum nominum sapientium .p. .o.
Maabehel. congregatus deus vel congregatio dei.
Maacha. mollities vel confractio.
Maachati. frustratio est michi vel fracti sunt in seu uenter eorum aut uentris contritio
Maach mensura sua vel mensura ei vel est sufficientia testimonium meum.
Maai. congregatus michi vel congregatio
Maalam. cruentus vel infirmitas,
Maalaph dimittens vel cor eius
Maalath cruentus pastorum vel infirmitas ipsius
Maalaleel laudans deum vel laudans dei
Maaleph dimittens principem vel intransiens
Maon habitatio vel aspiratio seu consummatio aut sermo tuus. Maallon. idem.
Maama. congregatus populi vel congregationes populorum eius.
Maamad. desiderium vel desiderabilis.
Maach. idem.
Maamith. requiescens vel requietio.
Maana. amaritudo vel domus mea seu ex uisione aut ex uisione.
Maaroth. fouee vel spelunce.
Maasias. bonus domino vel assertio domini.

M hic post .m. sequitur .a.
Mabar. uinctum sustinens vel uinctum uigilie.
Mabdihelus. uinctus domini vel uinctum dei.
Mabdihel. uinctus deo vel uinctus dei.
Mabsan. uinctus vel pretium sive uinctum aut pretio.
Mabsar. uinciens vel uinctio.

M hic post .m. et a sequitur .c.
Macha. ingenium vel percussio.
Machabeus. protegens vel protectio sive percutiens aut ingeniosus
Machabei. protegentes vel protectores sive percutientes aut ingeniosi.
Machati. subiectus michi vel mollities mea
Macedo. exustio vel orientalis sive primus aut in antecessum sive aut antecedens.
Macedo. exurens vel exustio sive oriens
Macedonia. combusta vel combustio sive antecedens aut orientalis.
Macedones. comburentes vel combusti sive antecedentes aut orientales.
Maceloth. cetus vel ecclesie sive congregationes. Macelloth. idem.
Macenia. exurens domini vel orientalis domini.
Maces. finis vel deficiens. Macces. idem.
Macher. oriens vel antecedens.
Machi. quid est vel qui est sive rex meus aut regnum meum.
Machel. rex meus deus vel regnum meum domini.
Machimath. quid est domini vel questio donatio.
Machir. uendunt vel restitutum seu uendentes aut de infirmitatibus.
Machinas. humilitas vel attenuatio.
Machimathar. humilis uel attenuata seu tangens aut ultimas tributorum.
Machosie. concupiscentia vel cupiscibilis.

M hic post .m. et a sequitur .d.
Mada. mensura vel quia sufficiens.
Madabas. mensura uenientis sive tollens vel sufficientia uenientis plus
Madalena. a salute eius uel a uanitate eius sive salus eorum aut ex mansione
Madan. mensura mea vel sufficientia eorum.
Madalihel. uestis mea dei vel ex mensura mea
Madan. contradictio vel habitaculum. [de] seu mensura domini aut sufficientia gentis.
Madbares. heremus vel solitudo.
Madia. mensura domini vel sufficientia domino
Madiam. de causa vel de iudicio sive in causa aut iudicium sive aut contradictio.
Madian. iniquitas vel diiudicans seu iniquitas
Madianite. idem.
Madid. turris testium vel mensura fuerunt.
Maddim. iudicium vel diiudicando.
Madmena. uiscera vel quia sufficiens exciditur.
Madon. contradictio vel habitaculum sive habitatio aut in habitatio.

M hic post .m. et a sequitur .g.
Magda. speculator vel speculatio sive de speculo aut de speculatione.
Magal. colonia vel transmigratio.
Magala. transmigrans eum vel colonia.
Magalim. colonie vel transmigrationes.
Magdalena. defendens filium sibi vel defensio filii eius sive fortitudo in primitiis.
Magdal. magnitudo vel turris seu primitie.
Magdalhel. turris dei vel magnificat me deus.
Magdalum. magnitudo vel turris seu defendens eos aut primitivo eorum.
Magdalene. magnificus vel primitiuum sive turrensis aut de turribus.
Magdihel. turris dei vel magnificans deum sive multum acceptabilis aut magnificum me deus. [lacrimantibus]
Magdalgad. turris pirate vel accinctus
Magdol. turris vel magnitudo sive magnitudo.
Magdola. que grandis vel que turris sive grandis magnitudo aut que est magnificata.
Maggedda. nuntians vel annuntiatio.
Magedan. fructus domi vel de temptatione sive pomorum eius aut fructuum generis eius.
Magedon. temptans vel temptatio sive cenaculum aut in hiemio.
Mageth. cena pauonis vel temptatio uite.
Maginas. tangens vel de manu seu uile tributum aut ultimus tributorum.
Magro. gutture vel de facie sive guttures.
Magron. gutturis montis vel de facie iu-

M hic post .m. et a sequitur .h.
Mahari. domus domus uisionis uel amaritudo mea.
Mahechimim. exempta vel exercitus excelsa.
Mahuhmalel. exeuntem deus vel quod est deus.

M hic post .m. et a sequitur .i.
Miai. contradicto vel mensura sufficiens.
Mamam. dissipatus ei vel dissipatio eorum.

M hic post .m. et a sequitur .l.
Malach. angelus vel nuntius eius mea.
Malachi. angelus meus vel annuntiando.
Malachias. angelus domini vel annuntians domini.
Malachim. nuntians ei vel angelus eorum.
Malachoth. liber regnorum.
Malachoth. angelus ipsius vel annuntians in tempore.
Malalai. laudator meus vel laudatio dei.
Malalehel. laudans deum vel laudatio mea.
Malaloth. angelus vel annuntiatores sive nuntii.
Malasar. laudator principis vel desertor agri.
Malathi. uisio vel de uisione sive despiciens aut despectio.
Malc. regnaui vel principatus.
Malchi. rex meus vel principatus michi.
Malchia. regnator domini vel principem domini.
Malchon. rex illius vel principes miscens.
Malchus. rex meus filii vel principes sessionis.
Malech. animi uel regnator sive clamantes.
Maleloth. angelus uincens vel annuntians de
Maloth. princeps vel annuntiator.
Malooth. angelus vel annuntiatores.
Mallere. plenitudines vel adimpleri.
hic post .m. et a sequitur .m.

Mambre. diuidens l' diuisio sui clari
tudo aut perspicuitas. siue ellectum.
Mambres. mare in capite l' mare.
Mamoager. de longe l' elongatus seu
alienatus aut alienatio domini.
Mamosas. lucrum pecunie l' cupiditas
Mammona. diuitie l' cupiditates.
utrumque hoc nomen syrum est pro
ebreum mixtum utrumque.
Mamucha. elongans alorem ul'
alienatio persolationis.
Mamucham. Idem.

hic post M A sequitur N.
Man. quid l' quomodo istud.
Ozanna. quid est hoc l' quid est.
Mana. donans l' requiescens.
Manaa. munus l' oblatio seu sacri
ficium aut holocaustum.
Manaath. munia l' oblationes seu
numerans uitam aut pauor completus
Manath. sepulchrum l' monumentum.
Manaem. consolans l' consolatio.
Manaem. castrum l' tabernaculum siue
requies aut consolatio.
Manath. requies l' sepulcrum.
Manaim. castra l' tabernaculum seu re
quietiones aut consolationes.
Manasses. necticans l' obstupescens
siue obliuiosus aut quid obliuio est.
Manes. numerus l' numerauit sui
oplemus aut oplere. Complerio.
Maneeth. uiuus uite l' munans uita.
seu oplens pauorem aut pauor
Manhu. quidnam hoc est l' quomodo
Manyagamaroth. tridentes | ... uel tr...
l' fuscinule. Cl. latrones [illegible].
Manlius. quid latoras l' quomodo
Manue. requiescens l' requiescit.

hic post M A sequitur O.
Maoch. curuus l' curuato.
Maol. chorus l' plenitudo.
Maon. habitaculum l' habitatio.
Maozim. in firmitatem uidens
l' firmaculum fortitudinis eorum.

hic post M A sequitur P.
Mapsa. nuncium l' preceptum.
Mapsam. inimicus eos. ul'
preceptio eorum. hic post M A sequitur R.
Mara. amaritudo l' amaritudo.
Maradath. amari contritio ul' a
mari amaritudo seu amare de
tinens aut amarus discipulus.
Marai. amarus me l' amaritu
Marioth. amari sacta ul' | do mina
amaricans dudato. Concedens.
Marala. amari ascensio l' amaricans
Maranatha. in dominum ueni aduentu ul'
qui dominus noster aduenit. syrum est non hebrea
Marath. amarum tempus. l' amaritudo
peccati.
Marchaloth. quadrige l' quadrigate
Marcus. attritus l' excitatus.
Mareus. amarus l' de amaritudine. seu e
tus aut sublimis mandato.
Mareuth. ama geniti l' impudeitate.
Mardochai. amare conterens uincit

l' amari contritio duolationis.
Mardocheus. amare conterens impu
dentem l' amari contritio impudentiae.
Mares. amare tollens l' amaritudo plas
Maresa. accipiens l' accipiens maris
Mareth. amari initial l' amaritu
do pauoris.
Maria. illuminata l' illuminatrix.
Maria. stirma maris l' stella ma
ris siue illuminans aut maris
amarum. syrum est domina dicta.
Marimoth. lites l' iurgia sui disse
siones aut contradictiones.
Marimuth. litigans l' contradictiones
siue amari mors aut amaritu
do mortis
Marisa. accipiens l' principatio seu
amare tollens aut anima plasma
Marina. amarum homines ul' | ro
amari retinentino. Commo.
Marodach. amari peccatis l' ama
Marioth. amari faciens l' amaricans
Marom. sublimis l' de excelso. seu a
mare tristis aut amari ... 
Marsana. amare [illegible] l' amari
Martha. prouocans l' irritans. contristio
syrum aut secundum inde dicta aut dicatur.

hic post M A sequitur S.
Masa. homines l' assumptio. seu ...
Masala. honans eum l' assumptio
Massa. ponderis l' alleuatio.
Masada. retinens l' loquimenti siue
assumens fructum aut honans te
stimonium. [illegible] testimonium
Masaphoth. testimonii incendia ul'
Masai. homines mei l' assumptio mea.
Masaia. homines domino l' assumptio domini.
Masal. parabola l' prouerbium.
Masan. secundum dimittere l' accedentes.
hoc sunt homines domini aut assumptio g.
Masech. pincerna l' propinato.
Maseph. speculator l' speculatio.
Masephath. speculatio l' contemplatio
Masia. homines domino l' assumpto.
Masena. perpetuum l' serua seu seruiens
aut seruitio.
Masem. eruditio l' disciplina.
Masem. erudiri l' disciplinati.
Maserecha. libans l' amicus de seu
libatio aut uectigal. uanum.
Massephoth. speculans l' super in
duimentum l' contemplatio super
humerale. [illegible] aut protectio
Maseroth. species l' refugia siue
Maspha. speculatio l' contemplatio.
siue de speculatione aut de contempla
Masphath. contemplans tempus ul' | ...
speculatori ... .
Masphe. speculatio l' contemplatio.
Masa. homines dominus l' assumptio domini.
Masloth. proverbia l' parabole.
Masma. exaudiens l' exauditio.
Masma. auditor domini l' exaudiens
gratiam. siue ...
Masob. homines sui l' assumptio sui.
Masobia. speculans dominum l' assumpto
domini.

Masrecha. uectigal uanum l' a...
libatio.
Massephath. speculans super induimentum
l' contemplatio super humerale.
Massesa. homines impium l' assumpto
iniquitatis.

hic post M A sequitur T.
Matha. donans l' donatio sui
tributum aut huiusmodi seu.
Mathalam. assumans eos ul' p
fectio eorum.
Mathama. manus l' donatio.
Mathan. donans l' donatus seu do
natori dona aut donatio gratie.
Mathana. donans ei l' donatio eius
Mathanai. donum eius michi l'
donatio eius mea. l' domini.
Mathania. donans domino l' donatio.
Mathaniam. donatus domini eis.
l' donatio domini eorum.
Mathanithe. donatores l' donatores
donatores donorum aut donationes.
Mathais. oppletum l' oppletio seu opple
tus aut oppleto mei. l' temporis.
Mathath. donans peccatum l' donatio.
Mathatha. donans peccatum ei.
l' donatio temporis eius. l' domini aliam.
Mathatias. donatus a domino l' domi
Mathotha. dicitur saturitas l' dulce
do saturitatis.
Matheetha. donans ei l' donatio ei.
Matheus. donator consilii l' consu
mationis. l' donatione domini.
Mathania. donatio gratie domini l' donans.
Mathias. donatus domino l' dona
domini. [illegible] l' cui loco positus.
Mathiun. donum domini est l' ...
Mathlam consumans eos.
Mathsubeth. persecutio l' ...
Mathereth. ... l' ...
Mathsias. donans indigens l' ...
dominationis.
Mathusalam. mortem misit l' mo
tis emissio sui mortuus interrogatio
aut mortuus est et interrogauit.
Mathusale. Idem.

hic post M A sequitur V.
Mauel. mittens de l' mittens
de seu exitum de aut ...
Maut dictus de. l' alienatus.
Mauniam. quis est de longe l' ...

hic post M A sequitur Z.
Mazi. celi l' exitus.
Mazaroth. zodiacum. i. signa ho
roscopi per duodecim horas.
Mazaroth zodiacum. quod mathematica
... signa appellant.
Mazia. ex hoc dominus l' ex isto dominatio.
Maziau. ex hoc dominus est l' ex isto dominatio
Mazioth. celi hoc est l' exitus ...
Mazimoth. uincla l' disciplina seu
successiones aut euolutiones.

hic post M E sequitur C.
Mecedem. ab exordio l' ex oriente.
Mechria. pastus domino l' pauciendo.
Mechinas. humiliens l' aurarum.

Machyne: basis quiescens aut vel nundatis commotionis.
Mechomoth. fulture vel suppones.
Mechonath. nenundantis vel nenundans.
Mechumeth. idem. | fo
Mechonathi. nenundans michi vel nenundatio mea. sive datores.
Mechumethite. nenundati vel plenitudine.

**M hic post e sequitur d.**

Medab. fames antiqua vel fames aquarum. sive aquarum eius.
Madebi. fames antiqua ei vel fames
Madabena. honus vel ponderatio sive de honere aut de ponderibus.
Medad. mensus est vel adequavit sive metiens aut mensuram
Medala. ad sublimes vel mensura iniqua. sive sive mediatum aut tempo-
Medam. metiens vel respondens-
Medana. ad eminentes vel adequa eminentia.
Mede. mensura vel ad eminentes.
Medemena. mensurans aut eius vel ad eminentes ex ipsis.
Medena. aque sublimes vel aquarum sublimitas.
Medi. adequare vel mensuratores.
Media. mensura vel adequatio.
Meddin. mensurans eos vel adequatio
Medan. mensurans domum | iudicii. tem vel adequans mensuratores.
Medie. infirmans vel mensurans.
Medo. [illegible] vel mensura. [illegible]
Medabel. benignitas vel benignus.
Medabei. idem.

**M hic post e sequitur ep.**

Mephaath. mater aquarum vel [illegible] aquarum.
Mechan. speculum vel speculatio.
Mesperet. speculum vel speculatio pavoris.
Megia. despiciens vel despectio.
Megbris. despiciens confusionem vel despectio ignominie.

**M hic post e sequitur i.**

Meida. commodum vel melium sufficiens sufficiens. sive domi-
Meizabel. benigna dei vel benignus.

**M hic post e sequitur l.**

Mela. vallis salis vel vallis salsa.
Melcha. regina vel regnatrix.
Melcham. regnans vel rex eorum vel rex con
Melchi. rex meus vel regnans michi
Melchias. rex domini vel regnum domini.
Melchiel. rex meus deus vel regnum meum
Melchisedech. rex iustus vel rex pacificus sive rex pacis aut rex iustitie
Melchisua. rex loquax vel rex | ne emuniens. sive rex meus tyrannus aut rex eius perditio.
Melchisue. idem. sive salutis.
Melchisua. rex salvator vel regnum
Melchiram. rex eorum vel principes eius

Melchon. rex meus vel princeps iniquitatis. sive tabula.
Melchonoth. fulchra vel regna sive regnantes induti aut regum.
Melca. vallis sal vel valli salsa.
Meloch. regnum vel regnator.
Meloch. chorus vel principio. sive meo
Melochi. chorus meus vel principio
Melothias. chorus domini vel principio domini. sive mandato humilians
Melchite. tristitia vel distinctio. seu mandatum humile aut
Mello. plenus vel plenitudo sive adimpletus aut adimpletio.
Meloth. pleni aut adimpleti. sive plenitudines aut impletiones
Melothi. plenum mei vel adimpletus
Mellothi. idem. | mee.
Melloth. plena vel adimpleti seu plenitudines aut impletiones.
Melsa. vita vel in agnitus.
Melluch. vallis salsugo modestus vel vallis sale dolorem perplanum.
Melluch arez. vallis salsa montem lapidis vel valli ignea lapidum advocati
Melluchareus. idem. sive [illegible]
Melluth. plenitudines vel adimple-

**M hic post e sequitur m.**

Mem. aquo vel ex ipsis.
Memchiana. aptus vel manifestus seu aptio aut manifestatio.
Memphis. os vel ab ore sive ore eius aut ore ex ipsis.
Memphiboseth. os confusionis vel os confusionis sive os ignominie aut de ore ignominia. sive quietis.
Memphim. os meroris vel de ore meo-
Memuri. ex [illegible] vel ex ipsis iste.
Memni. aque mee vel in fortuna
Memmuth. ex quodam | ex ipsis. vel in istam commotionis.

**M hic post e sequitur n.**

Men. intecta vel ex ipsis.
Menema. interitus vel ex ipsis munus meum.
Menelaus. interitus maledictus vel ex ipsis maledictus.
Mer. aptus vel manifestus. sive illuminans aut illuminatio.
Merab. multitudo vel de multitudine seu manifestans patrem aut illuminans patris.
Merai. amaritudo vel amaritudo. sive apiens vigilias aut illuminans [illegible].
Merimoth. amaritudines vel amari sive apientes vigilias aut illuminantes [illegible].
Merari. apiens amaritudinem vel illuminans [illegible] lignis.
Mere. manifestus vel aptus seu illuminans aut illuminatio eius.
Mered. rebellis vel aptus sive illuminans aut manifestus.
Merehed. tonens vel incumbens sive cubabat aut concubabat.

Meremuth. apiens mortem vel illuminans mortuos.
Meribbaal. litigans cum magistro vel litigans cum altissimo. sive litigans in magistrum aut litigans contra altissimum.
Merimuth. apiens mortem vel illuminans mortuos.
Merob. multitudo vel de multitudine aut amari contra.
Merodach. amara peccatas vel amaritudine innitens. aut amaritudo [illegible]
Merom. aque vel superfluitates.
Meron. illuminans mentes eorum vel manifestans iniquitates.
Meros. apiens visionem vel illuminans fortitudinis.
Meronathites. illuminans mentes eorum vel manifestans iniquitatem.
Meros. consulens vel consilium seu archanum aut aque lacrimarum.

**M hic post e sequitur s.**

Mes. hospes vel hostis sive mensurator aut mensuratio.
Mesa. evado vel aquatum.
Mesa. hospes eius vel hostis eius sive mensurans eum aut mensurator ei.
Messa. hospes salvans vel mensuram salutis
Messa. aqua tua vel spiratio sive dans potum aut spirator.
Mesach. spirans vel potum dans sive hospes fratre aut hostis fraternitatis
Messalem. hostis missus vel reddens redditionem seu mensurans pacem aut hospes iustitie. sive de [illegible].
Mesaloth. evadens vincla vel aquarum-
Mesamelech. potum dans choro vel spirans a principio. sive aut opprobrio.
Mesech. amens vel trahens sive opprobrium-
Mesech. differens vel prolongans seu de ferens aut prolongatio.
Mesepha. spectatio vel contemplator seu speculatio aut contemplatio.
Mesellima. sapiens eos domini vel palpatio eorum dominus.
Mesemoth. vincula vel disciplina seu successiones aut exclusiones.
Mesesabel. benignus deus vel mensurator dei. Ozesebel idem.
Mesphar. spectatorem sustinens vel contemplatoris vigilia. sive hiatus.
Mespharech. hospes hyans vel hospes-
Mesphe. hospitis laqueus vel hostis disciplina.
Messias. crisma vel unctus sive xps alius.
Mesolam. hospes sedi vel mensuram eminentis
Mesollam. capiens eos vel palpatio eorum.
Mesopotamia. elevata vocatio vel elevatio cuiusdam vocis.
Mesram. hospitans eos vel mensura eorum.
Sciendum quod mesra egypt appellatur.
Mesthi. varius vel varietas. sive anterior.
Mesulam. mensura dolens vel hostis

**M hic post e sequitur t.**

Methca. dulcis vel dulcedo.
Methusa. signum vel electus.

Methabel. quam bonus deus uel quam bona diuinitas.
Methu. dulcedo mortis uel dulcis uisio.

hic post .m. sequitur .e.

Mesiam. saluans eos uel attrectatio eorum. hic post .m. sequitur .e.
Mesa. exitus uel exitio s. sacrificans.
Mezeab. aqua aurea uel filia.
Mezaab. circuata uel super eam suum.
Maq fluens aut aquam fluuio.

hic post .m. sequitur .i.

Miamin. quis mane fiet uel audiuit.
Mibahar. electus uel electio sive de electione aut delectione.
Micha. quis hic aduerbium loci uel quid iste.
Michaia. quis ut deus uel quis est sicut.
Michaiob. quis hic dilatans uel quis est hec latitudo s. dominator.
Michahel. quis ut deus uel quis est iste.
Michas. quis est hic aduerbium loci uel quis est iste.
Micheas. quis est iste uel quis est hic.
Michol. aqua omnis uel aqua ex omnibus loco.
Mido. mentiens uel mentitatio.
Mipharath aqua impetus uel aque ipsius.
Miphibaal. os duobus uel os ueretibus.
Miphiboseth. os confusionis uel os uerecundie sive os confusionis aut os ignominie.
Mihel. domus dei uel domus exaltatus.
Milethene. generans cultui uel generatio donationum. s. aut quis est deus.
Miletum. generans uel generatio seu generate.
Milcho. regnum uel regnator. s. natus est.
Minamin. quis mane ferus uel audo.
Mirra. amara uel amaritudo sive amaritudo aut amaritatio.
Mirribaal. litigans cum maiore uel litigans cum altissimo. sive litigantium maritum aut litigans cum altissimo.
Misaal. interius deus uel quis est rogauit deum.
Misaam. mihi eius ipsum uel interrogatio eorum.
Misahel. ipse dei uel quis est ut saluans.
Misia. quid indigentia uel quid est deus dei. mutatio. s. mutatione aut de mutatione.
Misor. humilitas uel tribulatio seu de humilis.
Misor. plana uel directa siue humilis aut comprehensio.
Misrene. transmigrans uel declinans sive declinatio aut transmigratio.
Misrethoa. declinans dominum sufficientes uel transmigratio domini sufficiens.
Mizaab. quis ut aurum obtinens. eius. uel quis est sicut aurum purissimum.

hic post .m. sequitur .o.

Moab. de patre uel ex patre.
Moabite. de patre genitum uel ex patre genitum.
Moada. mensura domini uel iustitia de domino.
Moas. fortis uel robustus sive robur aut fortitudo. s. exaltatum est.
Moaccabitu. de adiutorio domini uel domini eius.
Mobonna. edificans uel edificator.
Mobunna. idem.
Mobbonnai. edificans me uel edificatio mea.
Mobbunai. idem. s. uel parens mundi.
Mochelot. ululans pars luminis.
Mochona suppositorium uel sustentaculum.
Mocholi. uetans dator uel uenundatio mea.
Mochoth. plage uel uulnera. s. eorum.
Mochotha. plaga eius uel uulnerans.
Modab. natiuitas uel generatio.
Modabai. nascens puer uel generatio dei.
Modin. iudicium uel iudicando.
Modum. iudicans eos uel iudicando eos.
Modollam. generationem testificans uel natiuitatis testificatio.
Moelath. dolens uel parturiens siue adolescentes aut parientes.
Moelathi. dolor meus uel parturiens me.
Mosei. palpatio uel attrectatio.
Moseia. palpans eum uel attrectatio eius.
Moyses. aquaticus uel assumptus de aqua.
Moyses. unges uel liniens siue attrectans aut palpans. s. eminentis.
Molada. princeps presidium uel dolor pa.
Molach. regnans uel principans siue dolens aut parturiens.
Molathi. rex meus uel princeps meus siue dolor meus aut parturitio mea.
Molathite. regnantes uel principantes siue dolentes aut parientes.
Molchom. regens eos uel princeps eorum.
Molia. infirmitas uel a principio.
Moloch. rex uel princeps siue rex uester aut princeps uester. sive chorus aut a principio.
Mool. infirmitas uel de infirmitate.
Moola. chorus eius uel a principio eius siue infirmans eum aut infirmitas ei.
Mooli. infirmitas mea uel de infirmitate mea siue chorus meus aut a principio meo.
Moolli. chorus labores uel a principio laborioso siue infirmitas laboriosa aut de infirmitate laboriosa.
Moolite. chorus meus uel a principio meo seu infirmantes me aut de infirmitatibus meis.
Moos. infirmitas uel hinnulum.
Moosa. infirmans eum uel hinnulus.
Moosia. infirmitas dei uel hinnulus.
Moiath. hec uel hereditas.
Moiathi. hec mea uel hereditas mea sicut.
Moiathin. hec mea uel hereditas mea.
Moiathite. hec contrita uel hereditas contrita.
Moiathyme. hereditates uel ista sunt hereditates mee.
Moria. uisio uel uisionis siue illuminans aut dilucide. ipse est locus de quo habacuc dicitur est. uade in terram uisionis.
Morithi. hec mea uel hereditas mea.
Mosa. salus uel eruditio.
Morome. sublimitas uel celsitudo.
Mosabo saluator uel saluum faciens siue a saluatore aut salutificatione.
Mosellamoth. capiens eos mors uel palpatio mortis eorum.
Moseru. eruditio uel disciplina.
Moseroth. uincula uel disciplina.
Mosphetim. fortes uel uiene seu fortium aut uirtutum.
Mosi. palpator uel attrectator.
Mosoch. captiuus uel capiens siue capiens aut captiuus.
Mosollom. capientes eos uel palpatio eorum.
Mosollamia. capiens eos domino uel palpatio eorum domini.
Mosollamoth. capiens eos mortem uel palpatio mortis eorum.
Mosium. uinculum uel disciplina.
Mosel. eruditio dei uel disciplina dei.

hic post .m. sequitur .v.

Muvim. consolans eos uel uisitans eos.
Mousa. palpans uel attrectans siue palpatio aut attrectatio.
Musach. palpans fratrem. uel attrectatio fratris.
Musetroth. uincula uel disciplina.
Musi. palpans uel attrectans.
Musiti. palpantes uel contrectantes.

hic post .m. interpretationes hebraicorum nominum incipientium per .n. litteram.

Naa. pulchra uel plenitudo.
Naab. absconditus uel requiescens.
Naabi. absconditus uel ... mea.
Naad. plenitudo uel plenum testimonium.
Naalal. laudans uel laudabilis siue laudabilis.
Naalia. torrens dei. uel laudans deum. uel dei.
Naalihel. idem.
Naalon. decus coram dominis uel pulchritudo laudis.
Naama. decora uel pulcherrima siue commouens eum aut commotio eius.
Naaman. decor uel pulcherrimus siue commouens eos aut commotio eorum.
Naamani. idem. s. uel decor populi.
Naamath. mouens morte uel decoris.
Naamathite. mouentes mortem.
Naamim. pulcherrimus uel commotio.
Naar. puer uel infantulus.
Naari. puer eius uel infantulus eius.
Naarath. pueritia eius uel excutiam.
Naari. puer meus uel infantulus.
Naarias. puer domini uel infantulus domini.
Naas. serpens uel coluber siue augurium aut augurium.
Naason. coluber minuans uel serpentinus siue augurium doloris aut augurium iniquitatis. s. coniug.
Naaron. requiescens sonans uel requies.
Naath. decor eius uel pulchritudo per siue absconsus peccatum aut requiescens eius.
Naarab. extimas uel pulchritudo siue pulchrum auxilium aut testimonium.
Nabai. conspiciens uel requiescens.
Nabaioth. sedens uel excludens siue conspiciens aut requiescens.
Nabath. scandalum uel scandalizans aut insipiens uel insipia.
Nabathei. insipientes uel scandalizantes.
Naban. uenit de uel includens conuentionis aut inclusionem.
Nabdahel. ustus dei uel fruges dei.
Naboth. prophetans uel prophetia.
Nablath. organum uel laudatorium.
Nablum. idem. s. aut super uetus.
Nablo. sessio. uel prophetia siue concludens.

Nabu. veniens l' includens
Nabuchodonosor. sedes magni lia agnita ul' sessio in angustie an gustie. siu prophans tenuis modi signum aut prophia lagunculæ.
Nabusabam. allevans tps l' gustie. ul' calatio tpis. s' calatio finitum
Nabusamchim. allatio finerum ul'.
Nabuchei. prophe l' prophantes.
Nabugardam. prophanit paleas ul' prophia alienum iudicii.
Nachem. separans eos l' separato eorum.
Nachon. preparans dolorem ul' preparatio iniquitatis. s' nouissima
Nachor. requiescentis lucis l' obscuratio nouissima siu requies luminis aut separatio iucunditatis.
Nad. ascendens l' ascensio.
Nadab. uotiuus l' spontaneus.
Nadabias. uouens dno l' spontaneus dei.
Naeman. fidelis l' fidelitas. siu mouentes eos. aut motus eorum.
Naeth. requiescens l' requieto.
Naphadoc. dispersa generatio l' dispersio generationis.
Naphegi. maximus l' maximum.
Naphei. maximi l' amina refrigerationes.
Naphes. anima l' refrigium.
Naphis. idem.
Naggee. nimios l' nimiaius.
Nageb. idem.
Nahan. puer meus l' infantia mea.
Nahellel. hymnus l' laus siu laudantem deum aut laudatio dei.
Naid. solum l' mare. siu fluctuans aut instabil' consedis merere. s' aiomo
Nam. fluctus l' motus siu fluctuans.
Naoch. conspirans l' excludens.
Nalol. fouens l' laudatio
Nama. decus l' commotio.
Namohel. dominit dns aut commotio dei siu hii quibus commoti dei quos dominus fiat deus. s' manu dicentis ammi amicitie.
Namq. parvus l' amaritudo siu a.
Nami. pardi l' apostate siu perfugi aut transfugiationes eorum.
Namsi. palpans l' tangens siue attrectans aut attrectatio. s' lacere se.
Namuhel. loquens cum deo l' cui quo
Namuheli. loquentes cum deo ul' cum quibus loquitur deus.
Nance. pisces l' tetus seu germen pulcritudinis aut piscina eorum.
Narcissus. colligens l' collectio siu lucerna fundens aut accendens.
Nasab. exsiccans l' exsiccatio.
Nasamuth. germinis molle l' germinis tenerum siu germinantes eis aut germinatio eorum.
Nasia. colub dni. l' serpens dnator.
Nasib. titulus l' statio. sectis.
Nasim. dux l' princeps siu principans.
Nasone. consolans l' requiescens siu augurans aut augurii consolatio.
Nasor. plenitudo luminis l' consolans an

Nathan. donatus eis l' donatio eorum.
Nathanmelech. donatus regno ul' donatio regnatoris. s' gentis.
Nathan. donans donum l' donatus.
Nathanahel. donum dei l' donauit cum dominus.
Nathinnei. donantes l' donans singulis p' prodiciones gratie. ut ab initio lanc.
Natahel. donum dei l' donauit cum deo.
Nathinnei. donantes l' donati
Nathon. donatus mereis l' tractio iniquitatis. s' pulcritudo.
Naua. semen l' germen siu laetans aut.
Naue. idem.
Naum. germinans l' consolator s' eorum.
Nauum. germinans eis l' consolator.
Nazareth. flos l' uirgultum siue sanctitas aut consecrato.
Nazarieth. unctio l' mundicia seu custodiens aut separato
Nazareus. uirgultum l' floridus siu custodiens aut separatus.
Nazereus. mundus ul' sanctus siu uero aut consecratio. utrumque h' nom ap hebreos non scribitur per .ç. literam si ph hebreum sade qd nec .s. n. .ç. hebreum sonat.
Nazarei. uirgulti l' floridi siu custodientes aut separati. s' consecrati.
Nazarii. mundi ul' uncti siu sancti aut
Nazareni. uirgulta l' floridi seu custodientes aut separati.

N hic post .n. sequitur .e.

Neapol. nunc commota l' nunc commotio. s' apprehensio.
Nebaas. latrans apphens l' latrantis
Neballal. latrans lax l' latrans laxat seu latrantis leuitas aut latrantis la
Neballath. latratus tpis latitudo. ul' inspirata petitionis. s' aut melius
Nebe. latrans l' latratus siu psalterium
Nebel. latrans deo l' latratus dei siue mensura dei aut dei psalterium.
Nebo. latrans l' latratus.
Nebri. latrator meus aut psalterium meum
Nechao. patrasse l' passio ista.
Neccob. statio ul' attrectatio.
Necho. patiens l' passio.
Nechoda. includens indicio.
Necophati. includens l' exclusio siu inclusum apiens aut passionem euadens. s' lenis aut atomari. s' mat
Nechotha. aroma l' thymiama. siu
Necle. scala. l' torrens & hedus.
Neclamite. scale l' torrentes.
Necle. cuiusdam hec l' cuius dat
Neellamite. cuiusdam hedes l' cuius dam hedinites. s' torrens
Necicol. torrens boni. l' bonus
Neema. consolans l' consolatio.
Neemias. consolatus a domino ul' consolatio domini.
Neestha. es. l' metallum s' eu dei.
Nephahel. spirans deo. l' applicans.
Nephe. spirans l' sufflans siue spes aut sufflatio.

Nephee. applicans eum l' ligatus q nomen est lapidis. s' aut sedu uenio.
Nepheth. prima l' ortho siu sedu uetes.
Nepheg. idem.
Nephemi. matina l' maxima.
Nephi. purificans l' purificatio.
Nephisa. purificans aggrauatum ul' purificatio aggrauata.
Nephthoa. apertio l' dissolutio.
Nephusim. aptium nom l' dissolutum audito.
Neser. florens l' florido.
Negloda. includens iudicio l' passio iudicii.
Nehiel. spinis dei l' stato dei.
Neheloth. spinis l' stato siu stat tpis.
Neman. pulcritudo l' consolatio. s' apostata.
Nembia. perfugus l' apostasia siu apostatam.
Nemmin. perfugium l' transgressio siu perdus aut amaricato.
Nemrim. pardi l' apostate siu amarituudines eos aut perfugia eorum. s' postarum.
Nemroth. pardi l' apostate siue pro eum ai a.
Nemroth. tyrannus l' perfugus siue transgressor aut apostata.
Nemsi. palpans l' tangens siu attrectans aut attrectatio.
Nephthao. decepto l' dissoluto.
Neptali. latitudo mea l' conuersio eius.
Neptali. discretus l' similis seu conuol uit me aut conuolutio mea.
Neptalim. hiuato l' comparatio siu conuertis eos aut latitudo eorum.
Neptalim. implicatio l' conuolato seu dilatauit me aut dilatatio mea.
Neptalimite. conuertentes eos l' latitudines eorum.
Neptalimite. hiuri da l' comparationes seu dilatatione aut implicantes eorum.
Nerhar. purificans aut purificatio.
Nephe. decipiens l' dissoluens siu decepto aut dissolutio.
Nephtoim. sapientes l' apientes. siu decipientes eos aut dissolutiones eorum.
Nephthusim. aptum nomen l' dissolutum audito.
Ner. lucidus l' lucerna.
Neregel. lucis acuens l' lucerne acuato.
Nereus. lucis consilium l' lucerna festinans.
Nereth. etham. l' qi lucerna seu lux uite aut lucerna parens.
Neregal. lucis accuens l' lucerna acuata.
Neregel. lucerna acuata l' lucerne acuato.
Nerger. lucerna inuoluta l' lucerne inuoluto.
Neri. luces michi. l' lucerna mea.
Nesia. colub dni. l' serpens dulcis.
Nesibi. titulus meus l' statio mea
Nesson. augurans l' augurium siu augur fortis aut augurans fortitudo.
Nesiath. temptatio consciens l' figuratur creni.
Nestheus. eneus l' metallinus.
Nethina. ymago l' ymaginatio.
Nethman. decus l' motio siu commouentes eos aut commoto eorum.
Nethophati. includens me l' inclusores mi.

N hic post .n. sequitur .i.

Nicanor. stans lucerna l' statua lucidi.
Nicodemus. includens iudicium ul' effluxio eternitatis.

Nicholaus. effluens l' effluvio. siue stultus ecclesie languescens aut stultitia languoris ecclesie.
Nicholaite. effluentes l' effluviones siue stulti ecclesie languentes aut stultitie langoris ecclesie.
Nichopolis gentes p̄cro nomine mee ul' p̄rectio germinis mei.
Niger. ascendens l' ascensio.
Nimpha. os applicatum l' oris applicatio. ſ pulcra.
Ninive. fetu l' speciosa seu germinum pulcritudinis aut nativitatis.
Ninivite. feti l' speciosi seu germina pulcritudinis aut nativitates pulcre.
Nisan. angustie gratiam l' angustiarum donationis.

Hic post .n. sequitur .o.
Noa. motus l' commotio.
Noadiua. mouens fuitum dño l' commotio testis dñi.
Noadiate. mouens diluculum ul' commotio illuminati.
Noaha. mouens eos l' commotio eorum.
Noatha. mouens imperium ul' commotio confirmationis uisionis.
Nob. latrans l' latratus.
Nobe. idem.
Noab. ventus l' inflatio.
Noe. requiescens l' requievit seu commotus aut commotio.
Noema. decor l' decus seu voluptas aut delectatio.
Noemam. pulcritudo l' placer seu consolatus aut consolatio.
Noemanite. pulcri l' consolati siue consolatores aut consolationes.
Noem. pul chrum l' consolata.
Noestha. metallum l' es eius.
Noesthan. es eorum l' metallum eorum.
Nopheth. motus apertus l' commotio latitudinis.
Nogu. mundus l' mundans.
Noge. idem.
Noom. decus l' consolatio magistri.
Noomi. decorans currentem l' consolatio magistri l' consolatio confirmata.
Norami. decorans currentem ſ eum.
Norani. requiescentes excelse l' confirmatio exaltatum.

Hic post .n. sequitur .u.
Nuath. pulchre l' pulcritudo.
Num. pascens eos l' pascua.
Nun. fetus l' pisces. filium ſ consiliu aut sempiternitas.
Numenius. decorus l' fidelis.
Hic sunt interpretationes hebraicorum
hebraicorum nominum incipientium ab .o.
Oad. umbilicus l' laudatio ul' p. .o.
Oal. tabernaculum l' inhabitatio.
Oali. tabernaculum meum ul' inhabitatio mea.
Oam. ve populo l' insaniens.
Oab. spinis l' amplexatur siue dilectus aut dilectio.
Obadia. seruus dñi l' seruiens dño.
Obath. magus l' phitonissa siue incantatrix aut incantatio.
Obdarem. seruus australis ul' seruus affricanus.
Obdias. seruiens dño l' seruitudo.
Obed. seruitus l' seruitor.
Obedom. seruiens rufo l' seruiens fuluo seu seruiens terre aut seruus sanguis.
Obedia. seruus dñi l' seruiens dño.
Obia. seruus dñi l' seruiens dño.
Oboth. phitones l' magi siue lagene grandes aut lagenarum granditas.
Ochoth. diligens l' perscrutans siue dilectio aut perscrutatio.
Ochol. tenens tabernaculum l' apprehendens tabernaculum.
Ochola. tenens magistrum ul' retentio magistri.
Ochozath. retentio l' apprehensio.
Ochozias. retinens dominum l' apprehensio domini.
Ochran. tenens l' apprehendens siue retentio aut apprehensio.
Odama. mensurans l' mensuratio.
Odema. seruus dñi l' testificatio dñi.
Odia. idem. testimonium approbo.
Odollam. testimonium eorum ul' Odollamites. contestans aliquis ul' testimonium in aqua.
Odol. contestans generationem l' testificatio generationis.
Odoma. seruus domini l' testificans dominum.
Odu. mensis eius l' mensium magistri l' testificans magistrum.
Odum. mensium magistri l' testificans magistrum.

Hic post .o. sequitur .e.
Oepha. mensura l' effundens siue estus aut estuatio.
Oephi. mensura trium modiorum l' tres modii mensura.
Oeth. diligens l' perscrutans siue dilectio aut perscrutatio.
Opha. effusio l' estuatio.
Ophal. nebula l' obscuratio siue obscuritas aut nebulosus.
Opham. thalamus eorum l' maritima eorum.
Ophar. uolans l' uolator seu uolantes aut uolantes.
Ophaz. aurum obrizum ul' aurum purissimum.
Ophas. idem.
Ophel. nebula. l' obscuritas siue obscuritas aut nebulosus.
Opher. ignominia l' ignominiosus.
Ophi. infirmus l' ignominiosus.
Ophim. tabernacula l' habitatores.
Ophinim. tabernacula mea ul' habitationes mee.
Ophir. infirmitas l' infirmitas seu uirium aut debilium.
Ophni. dissoluitatus l' insania uertio.
Ophri. uolans l' thalamus.
Og. congregans l' coaceruans seu absconditus aut coaceruatio.
Oga. nobilis l' gloriosus siue abscondens eum aut coaceruatio.
Ohia. ipse cognouit l' cognouit.
Ohiadi. ipse cognouit seruum l' cognouit dominus testimonium.
Oholi. tabernaculum l' inhabitatio.
Ola. infirmans eum l' infirmitas.
Olam. infirmans eos l' infirmitas.
Olath. seculum l' eternitas siue annus iubileus aut annus remissionis.
Olda. destruens l' discernens seu destructio aut diuersiculum.
Oldai. destruens me l' discernens michi siue diuerticulum meum aut distinctio mea.
Oldan. discernens dominum l' diu.
Oli. infirmitas l' presumptio.
Oliab. infirmans patrem l' presumptio.
Olimpa. dolens l' parturiens.
Olimpiadis. dolor testium l' parturientium.
Olofernes. infirmitas dilectionis l' infirmans uitulum saginatum. populus amaritudinis.
Omar. populum amaricans ul'
Omer. crispans l' manipulus.
Omi. crispans me l' manipulus meus.
Omiri. crispans magistrum meum l' manipulus magistri mei.
On. dolor l' meror.
Ona. iniquitas l' inutilitas.
Onan. mutatio l' murmuratio.
Ona. merens cum l' dolor eius.
Ona. inutilis ei. l' inutilitas eius.
Onam. meror populi l' meror eorum.
Onam. inutilis populo l' iniquitas eorum.
Onan. murmur populi l' murmuratio.
Onan. iniquitas l' inutilitas ſ congruens.
Onam. meror domini l' dolor gratie.
Onan. murmurans dono l' murmurans gratia.
Onelimus. decorus l' respondens bonis ul' decore adherens.
Oni. merens michi l' dolor meus.
Oni. inutilis michi l' iniquitas mea.
Oni. murmur meum l' murmuratio.
Oni. inutilis requies ul' mea iniqua commotio.
Oni. murmurans me ul' murmuratione quiescens.
Onias. merens dño l' dolor dñi.
Onias. iniquus dño l' inutilis dño.
Onias. murmurans domino ul' inutilis domini.
Onias. murmurans domino l' murmuratio domini.
Ono. merens eum l' dolor eius.
Ono. inutilis ei. l' iniquitas eius.

Ono. murmurantes vel mussitatio eius.
Onon. murmurare mussitans vel mussitatione murmurantis.
Onoi. inutilis aut merens iniquitate.

Hic post .o. sequitur .o.

Oola. tabernaculum vel inhabitatio. Oolla idem.
Ooli. tabernaculum meum vel in habitatio mea.
Ooliab. tabernaculum meum patris vel in habitatio mea patris.
Ooliba. tabernaculum meum in ea vel ipsa est habitaculum meum.
Oolibama. tabernaculi altitudo vel habitaculum meum in aliquo.
Ooon. labor vel dolor sive dolens aut laboriosus. Hic post .o. est .r.
Or. foramen vel incendia.
Or. mons vel lumen eius sive pellis aut incendium.
Orim. concipiens vel comprehendens sive conceptio aut comprehensio.
Orath. iram vel ut excelso leniter incendie.
Orim. mons ipsorum vel lumen eorum.
Orim. pellis ipsorum vel foramen eorum.
Orim. incendium ipsius vel incendia eorum.
Orephath. extimans vel estimatio.
Orephathi. estimans me michi vel estimatio. vel longitudo orationis.
Orharamoth. longa coronalis.
Oreb. mensa vel massa sive temptans aut temptatio.
Orem. dolor vel incendia.
Oreth. longanimus vel diutinus sive longanimitas aut diuturnitas.
[illegible]. cetus eius aut sui luminis pertinens ei.
Ori. lux mea vel mons meus.
Ori. pellis mea vel foramen meum.
Ori. incensus michi vel incendia mea.
Ori. gigas vel excelsus.
Ori. coquens vel excudens.
Ori. apprehendens me vel apprehensio mea.
Orim. gigantes vel excudentes.
Orim. apprehendentes me vel apprehensiones mee.
Orina. anathema vel anathematizatio.
Ornam. lumen nobis vel illuminatio nostra. contra donationis.
Ornan. lumen gratie vel illuminatio.
Oron. mons inutilis vel foramen tristitie sive mentium.
Oron. pellis iniqua vel in nimium.
Oron. lumen meroris vel dolor murmurantium sive mina tristitiarum.
Oronite. montes inutiles vel foramina.
Oronite. lumina meroris vel irrisio murmurantium.
Oronite. pelles iniqui vel dolores murmurantium.
Oronaim. mons inutilis eis vel foramen tristitie eorum.

Oronaim. mons inutilis vel foramen tristitie eorum.
Oronaim. lumen meroris eorum vel incendia iniquitatis eorum.
Orthosiada. lumen indigens testimonio vel lumen post testificationem.
Osa. spes vel salvatio.
Osi. spes mea vel salvator meus.
Osias. sperans in domino vel salvator domini. Ozias idem.
Osanna. salva vel salvifica seu salvifica nos vel salvificatio nostra.
Ose. spes vel salvator.
Osee. sperans meus vel salvator eius.
Othani. tempus eius vel designator eorum.
Othei. signum meum vel temporalitas.
Othio. dolor eius vel tristitia vel maceria.
Othir. peccato vigilans vel signum.
Othni. tempus peccati vel temporale statio temporalis sive temporalis.
Othola. signum laboris vel designatio.
Othoniel. signum domini vel tempus dei.
Othotham. signans eos vel designatio eorum.
Oz. violenter vel violentie.
Ozi. videns vel robustus sive fortitudo aut fortitudo.
Ozai. fortis michi vel robur meum seu videns me aut fortitudo mea.
Ozim. videns eos vel fortitudo eorum.
Ozni. videns dominum vel fortitudo gratie.
Ozinoth. qui signum vel fortis signi.
Ozien. fortis dominus vel gratia videns olivam.
Ozagim. videns fortitudinem incipientis vel fortis oculus angustiarum.
Ozen. videns fortitudinem vel fortis oculus.
Ozi. videns lucem vel robustus luminum aut fortitudo.
Ozi. videns vel robustus seu visio.
Ozias. videns dominum vel fortitudo domini.
Ozau. visio domini est vel fortitudo domini.
Oziph. gemitus aut geminatus.
Oziel. videns deum vel fortitudo dei.
Ozielite. videntes deum vel fortitudines dei.
Ozni. auris mea vel auditus meus.
Oznite. aures mee vel auditores mei.

Hic sunt interpretationes hebraicorum nominum incipientium per .p.

Paphim. redimens et dentem vel redemptio dentis.
Palestina cum ... vel cum cadens sive os malleatoris aut cum custodio.
Palestini. cum custodi vel cum cadentes sive ora malleatorum aut cum custodiones vel malleatoris.
Pammim. os custodientes vel os.
Pamphilia. custodio aruina vel adiustio intrantium.
Paphulenses. querens aruina vel divisione cadentes.
Panaretos. liber ecclesie vel liber ecclesiastice.
Paraphimethes. garrulus vel eneruatum.
Parasceue. cena pura vel paratio.
Pation. discoopertus vel discoopertes.
Parmena. dividens plenitudines vel divisio plenitudinis.
Parthia. pro tempore dividens vel pro tempore divisio.
Parthi. pro tempore dividentes vel pro tempore dividentium.
Pascha. transiens vel transcensio.
Patham. separatio vel separatus.
Papthimos. separatio hostie vel separatio palpitantium.
Patroba. videns eum vel dissolutio eius.
Patricius. vel dissoluens.
Patara. separatrix vel sepatio.
Paulus. os tube vel os eorum seu electum mirabile aut electionis mirabilis.
Pharaum. ferus vel onager sive ferus gener aut ferus eorum.

Hic post .p. sequitur .e.

Pedno. temptatio movens vel dissentatio commotionis.
Pelusium. os malleans vel os malleatoris.
Penthateucum. quinque libri moysi vel quinque libri mosaici.
Pergamum. dissecans illos vel dividens cornua eorum.
Pergen. devorans vel uolago.
Peridolus. factus absortus vel repositio miserorum.
Perida. temptatus dilectus vel temptatio amabilis.
Perthomen. incisio vel incisio.
Perone. sarculus vel repositio.
Persida. temptans vel latera sua.
Perse. temptati vel latera sua diffundentes.
Persipolis. temptatio civitatum vel dissoluens latera civitatibus.
Petrus cognoscens vel discalcians seu cognitus aut discalciatus.
Pigius. cognitio domini vel dominum cognoscentes.

Hic post .p. sequitur .i.

Pila. os malleans vel os malleatoris.
Pirrus. dissoluens vel dissolutus.
Pisidia. cognitio domini vel cognitio dei.
Pisthicum. fidele vel fideliter.
Pulsa. cognita vel cognoscens.

Hic post .p. sequitur .o.

Pollus. tabernaculum vel in habitatio.
Pollathi. os commendans vel os malleatoris.
Pontus. inclinans vel inclinatio.
Ponti. inclinantes vel inclinatores.
Pontius. declinans consilium vel declinans festinationem.
Porcius dum divisio vel divides divisi eorum.
Possitenus. cognoscens venatores vel cognitio commotionis.
Prob. fructus vel filius vel fructum singula.
Procurus. fructus aggregans vel fructuum congregatio.
Ptholomeus. ad mensuram reducens vel ad mensuram reducens.
Ptholomaus. ad mensuram reducens.

l' ad mensuram reductio.
Ptholomaie. idem.
Ptholomaidenses. ad mensuram
reducti. l' ad mensuram reductio.

Hic post P sequitur V.

Pulus. tribunaculum l' inhibitio
Pudens. induens consilio ul'
indumentum consilii.
Putheoli. detinens l' detinacio.
Putiphares. os inclinans l' os in-
clinatio. siue os inclinans ad dis-
scendum aut dissecans ad os in
clinandum.

Hec omnia nomina greca l' latina
sed in linguam hebraicam
inuoluerunt interpretata sunt.
Sciendum namque est quod apud hebreos
P. littera non habetur nec ullum no
men est apud eos quod hoc elemen
tum sonet. abusiue ergo accipiendus.

Hic sunt interpretationes hebraicorum
nominum incipientium per R. litteram.

Raab. fames ul' imperium.
Raab. lata l' dilatata siue
latitudo aut dilatatio. sic
raab. p. am. mediam litteram scribatur
famem significat. si per he. impetum
significat per hec. latitudinem l' dilatatio
nem. hec autem cuncta secundum accentum
et litterarum diuersitatem. ut interim
uarias et aliquas significationes ex
nomina commutentur. et interim diui
sa uertuntur.
Raabi. fames eius l' imperium eius siue
dilatans eum aut dilatatio eius.
Raabia. impetus domino l' fames iu-
dicium siue diiudicans dominum
aut diiudicatio domini.
Raahath. bucca l' maxilla seu bucce
aut maxille. et aut multitudo.
Raam. multum l' uisio siue tonitruum.
Raama. uidens eum l' tonitruum eius
siue multum eius aut multitudo eius.
Raamias. multum domino l' uisio do
mini seu uidens dominum aut tonitruum
Raamses. malitia tinee ul' [dominum.]
malitia de tinea siue intonuit lex
aut intonantis letitia.
Raason. cursus l' placentia siue con
templatio aut consummatio.
Raatha. magnum peccatum l' magnitudo temporalis
Rabba. multa l' magna siue iudicans
aut iudicium.
Rabbiam. multitudo populi l' magnitu
do eorum siue iudicans populos aut iudi
cium populorum.
Rabbai. multum mei l' magnitudo mea
siue iudicans me aut iudicium meum.
Rabbath. multum temporis l' grandis pec
catum siue iudicans tempus uel iudicium
peccatoris.
Rabiuth. doctrina multitudinis ul' ma
gisterium iudicantis.
Rabbai. multum hoc l' multitudo istius seu
multum michi aut multitudo mea.
Rabbath. multum l' multa siue multi
tudo aut multitudines sedentium.
Rabmag. princeps abi l' dominatio.
Rabboni. doctor l' magister seu docens
me aut magister meus.
Rabboth. grande signum l' multum
respondens siue iudicans pendentes
aut iudicium respondentium.
Rabsaces. multus odio l' princeps
de osculans.
Rabsaris. princeps eunuchus ul'
magister eunuchorum secundum differentiam dispositio
Rahares. multum aliene ul'
Racha. uanus l' inanis siue absque
cerebro aut signum est sub san
natione. et aut ascensio.
Rachab. gens l' quadriga seu uisio
Rachal. cursus l' accessum ferens
seu res aut negotiatio.
Rachel. ouis l' uisio seu uidens deum
aut uidens principium.
Rachus. silua l' pecunia.
Radan. uidens me l' fortitudo mea.
Rapha. sanans l' medicina.
Raphahel. sanans deus l' medicina dei.
Raphaia. sanans dominus l' medicina domini
Raphaim. gigantes l' medici. siue
facientes ire aut lauantes eorum.
Rapha. sanans eum l' medicina eius
Raphagi. sana uisio l' medicina for
titudinis. fluens aut elucens.
Raphec. descendens l' medicus seu uo-
Raphidim. receptatio l' laxe manus
seu uisio oris aut uidit os suffici
entis.
Raphidim. sanitas fortium l' sani
tas iudicii seu uisio oris fortis aut
dissolutio fortium. iuxta interpretationem
lingue syre interpretatur remissio
manus ul' remissio manuum.
Raphion. medicina doloris l' receptatio
iniquitatis. Raphon. idem.
Raphu. receptatio l' dissolutio siue
sanitas aut medicina.
Ragul. res l' negotiatio seu mutuatio
dorsum ferens.
Ragau. pascens pascens l' egrotatio.
Ragee. pabulum l' egrotatio.
Ragon. breuis l' pabulum siue mul
tum destruens aut multum delet
Raguhel. pastor dei l' egrotans deo.
siue pascens dominum aut pabulum eius
Rahuhel. idem. Rahubel. idem.
Rahaia. pastor domini l' egrotans
domino siue pascens dominum aut
pabulum eius dominus.
Rahelaia. id est rama aut exaltatio.
Ram. excelsus l' exaltatus siue toni
Rama. excelsa l' exaltata siue toni
truum aut exaltabitur.
Ramalia. excelsus domino l' tonitru
um domini seu excelse laborans
aut exaltatio laborantis
Ramasse. pabulum l' tinea seu uma
lina tinee. aut malitia de tinea.
Ramath. excelsum signum ul' exal
tatum peccatum seu montem uidit aut
montis uisio. Ramatha. idem.
Ramathaim excelsum signum populi
ul' exaltatio peccati eorum seu montem ui
dit eis aut uisio montis eorum.
Ramathaim. excelsa domino l' excelsa
bina siue duo sublimes aut duo speculatores

Hec duo l' bina l' sublimia. siue
due tribus regia et sacerdotalis
Unde helchana fuisse legitur de rama
thaim. quia pater eius de tribu leui fuit
et mater eius de tribu iuda quod nonnisi
uideo quod ephrateus dicitur. ab ephrata
uidelicet uxore caleph qua constat
fuisse de tribu iuda.

Ramethlechi. excelsum signum ge
ne l' eleuatio maxille.
Ramathithe. excelsa signa ul' mon
tem uidentes.
Ramelech. excelsa potestas l' exaltatus pa.
Ramesse. amaritudinis l' commotio tine.
lenta siue commotio tinee aut toni
truum gaudii.
Rameth. montis uisio l' signum excel
sum siue celsitudo potionis aut exal
tatio uite. et ea responsio.
Ramoth. excelsum signum l' exalta
Raon. cursus magnus ul' consummationis
Raguite. currentes magi. [seu]
l' consummati magisterii.
Rasaia. impius dominus l' uidentis
Rathalaam. uadentes bina l' iniqui
Rasin. uadentes eos l' iniquitas [dom]
consilium. et aut pietatum.
Rasin. impius l' iniquus seu uadens
Rathamim. sonitus l' iuniperus seu ui
sio consummata aut uisionis consuma
tio fertur hoc lignum iuniperi ignem
tempore consumare. ita ut si prunia ex
eius cinere operta fuerit usque ad annum igneum seruet
Ragias. sanitas deo. l' mistice deum.
Ragon. mistitia l' siccitas. Ragon. idem.

Hic post A sequitur E.

Reemas. magnus deus l' dilatatio dei.
Reetha. multa l' magna siue
iudicans aut iudicium.
Rebbi. multum michi l' magnum
domina siue iudex meus aut iudicium meum.
Rebe. quatuor l' quatuor siue ordinans
aut ordinatio. Rebee. idem.
Rebecca. patientia l' multum accepit siue
multa passa aut quod multum accepit.
Rebla. commissum l' multitudo.
Reblatha. multum hoc l' multum istius.
siue multum commissio hic aut accepit
multum commissum huius seu passus.
Rebmag. quatuor ingeniosus l' ordo
Recha. mollis l' delicatus siue molliens
aut teneritudo.
Rechab. ascendens l' excelsus seu mol
pater aut teneritudo patris.
Rechabite. ascendentes l' excelsi seu
patrum aut delicie patrum.
Rechath. mollicies l' sublimis.
Recem. pictum l' uarietas seu uarie
tas aut uarie factio.
Rechina. receptatio aut cohibitio.

Recsa. chamus l' firmum siue retina
culum. sive quod aurum factum.
Rephaym. factura l' requies seu mu-
Regalim. pedes l' ambulatio siue re
aut uincta. siue concupiscentia eorum.
Regmech. ab; l' refectio siue passio-
Regma. receptio l' militia quippiam.
Regum. iter l' ambulo.
Rehi. pastor meus l' pabulum meum.
Remma. excelsa l' uidens aliquid.
Rempha. excelsa eruentis l' exalta
tio michi; uel ratio domini.
Remia. excelsus dominus uel exal
Remni. excelsa commotio l' uidens aliquid
requies; uel simulis.
Remon. excelsum munimentum l' exaltatio.
Remmon. excelsa l' oppressio.
Remono. excelse metens l' exalta
tio iniquitatis.
Remmon. sublime l' exaltata. seu
malum punicum. aut malum granatum.
Remonphares. sublimis moleuia. l'
exaltatio dissipata. seu diuisio
mali punici.
Remoth. uidens mortem l' uisio mortis.
Rena. magister absconditus l' magisterium
pulcritudinis.
Res. caput l' patientia.
Resa. caput eius l' patiens eum.
Ressa. chamus uel firmum siue stadi
um aut retinaculum.
Resatha. impietas l' iniquitas.
Resathaim impie eius l' iniquitas eorum.
Reseth. iniquitas mea l' caput.
Resen. caput fontis l' patientia oculi.
Reseth. impietas l' iniquitas seu cap
ite aut patientia passionis.
Respha. currens l' uelox seu cursus
ac uelocitas.
Resia. caput domini l' patiens domini.
Rethma. fontis l' iuniperus seu uidens
consummate aut uisio consummata.
Reu. pascens l' pastus est seu pauit
me aut pastio mea.
Reum. pascens eum l' pabulum eorum.
Reser. magister uisionis seu ma
gister uisionum sententia.
Ribba. multa l' magna siue iudicans
aut iudicium.

R hic post .R. sequitur .I.

R ibbay. multum in l' magnitudo
mea seu uidens me aut iudicium.
Ripheth. uidens bona panem uel (meum.
uel uidens buccellam. Ripharh. idem.
Rithus. querens l' bonus seu lucerna aut
inquisitio bonitatis.

R hic post .R. sequitur .O.

R o. magister l' magisterium.
Roaga. magister medicus uel
magister locat aut fortis susceptor.
Roboam. impetus l' latitudo.
Roboam. dilatans populum l' dissipans ipse
siue impetus populi aut inclinatio populorum.
Robooth. plateę l' latitudines seu pla
teę inclinate aut platearum inclinationes.
Rodihe. uidens unum l' uidens sententia.

seu uidens iudicium. uel
Rode. uidens l' fortis seu uisionis
fortitudo aut uisio fortitudinis.
Rodim. patruus iudicans l' uisio in
dicis patruelis.
Rodim. uisio l' discussio siue dissen
tiens aut dissidium.
Rody. uidentes l' descendentes siue
dissentientes aut dissidia. uel dominus.
Rodochus. fortis diuinus l' uidens nig-
Roegal. dorsum ferens l' magister
tristitie. uel ratio tristitie eorum.
Rogel. dorsum ferentes eos l' negoti-
Rogomelech. magister fortis princeps
uel magistratus disciplinam potioris
Roma. magisterium stringens l' ma
gisterium confirmationis. uel aut sublimitas.
Roma. tonans l' sublimis siue tonitruum.
Romam. tonantes l' sublimes siue
tonantes sublimis aut tonitrua
excelsa.
Romelia. magister stringens laborem
tes. siue sublime tonitruum laborum
Roab. plateę l' latitudines. (ma.
Roobia. plateę domini l' latitudines
dominantium. uel inclinationes.
Rooboth. plateę inclinate l' platearum
Roos. turris l' propugnaculum.
Ros. caput l' initium. uel uarium.
Rosmophim. caput fortium l' inuentum ma-
Roth. uisio l' festinatio seu descende
aut descensio.

R hic post .R. sequitur .V.

R uben. uidens filium uisionis
filius. seu uidens in medio
aut uidens per medium.
Rubem. uidens filium meum uel
filii mei uisio. seu uidete inter me-
aut uidete per medium mei.
Rubenite. uidentes filios l' uisio de
filiorum seu uidentes per medium.
Rufus. sanans siue sanatus siue nos sa
nans aut refectio nostra.
Ruma. excelsa l' uidens aliquid.
Ruth. uidens l' festinans seu descendens
aut descensio. Hic expliciunt .R. et .S.
Saaph. speculum l' angustians.

S aal. reddens l' agitans.
Saal. uola l' pugil seu uul
pis aut ostium aquarum.
Saalbim. aggrauans intelligentes
uel aggrauatio intelligentie.
Saalim. uole l' pugiles seu uulpes
aut ostia aquarum.
Saalum. reddens reddunt siue red
ditio aut reddidit eis.
Saar. estimans l' estimatio.
Saarte. estimantes l' estimationes.
Saarim. estimantes eos l' estimatio
Saasim. incubuit egredi de uel (eos.
incubatio egressionis.

S hic post .S. et .A. sequitur .B.

S aba. captiua l' captiua siue cap
tiuitas aut conuersio.
Saba. clamans l' ostendens siue clamor
aut eloquentia.

Sabatha. rete l' retiaculum. siue loquens
ei aut eloquentia eius.
Sabaias. captiuus domino l' conuersio domini.
Sabam. clamantes l' eloquentes
siue captiui aut conuertentes.
Sabama. leua l' sinistra.
Sabama. excelsa l' conuersio quondam. siue
tollens altitudinem aut tollens
excelsum tollens excelsum.
Saban. tollens altitudinem uel extol-
Sabana. leua incisa l' conuersio quippiam.
seu tollens altitudinem. aut tollens
excelsum. uel statim aut exercitium.
Sabaoth. uirtutes l' exercitus seu uir.
Sabarim. montes circuitus l' motum
circuitio. uel aut principatus.
Sabath. sceptrum l' uirga siue baculus.
Sabatha. gemitus l' circuiens siue circuit
aut circuitus eos.
Sabathacha. sedentia l' circuiens me
siue circuiens eius aut circuitoria.
Sabathai. circuitus meus l' circuitus mea.
Sabbatum. requies l' requietio.
Sabbatissimus. idem.
Sabe. agnus l' oues siue septem aut iuramentum.
Sabe. septies l' habundans siue saturitas
aut habundantia. uel aut eloquentes.
Sabei. captiui l' clamantes siue conuersi-
Saber. captiuus uigilans l' conuersus requiescens.
Saber. singultum l' adiuuans siue omne
aut sanctitas. uel aut adiunctio.
Sabeth. omne l' sanctitas seu singultum.
Sabeth. captiuus a principio l' conuersio mea.
Sabeth. omne l' sanctitas seu singultum
Sabia. dama l' capra siue uiuens domino
aut sanctitas domini.
Sabbath. requies l' intromissio.
Sablathaim. requiescentes meis uel in
termissio eorum. uel aut statio.
Sabloum. dimittens l' capite siue stantes.
Salom. tollens altitudinem l' extollens
excelsum.

S hic post .S. et .A. sequitur .C.
Sachar. cilicium l' penitentia.
Sachaia. singuli l' angustantes.

S hic post .S. et .A. sequitur .D.
S ada. arctatum l' latus a latere
non a latitudine.
Sadada. latus adherens l' ad arctandum ei.
Sadala. latus iniquum l' arctatum in
quitatis.
Saddai. omnipotens l' omnipotentia.
Sade. regio l' iustitia siue consolatio aut
uenatio. Notandum est in hac littera
quod sicut quamuis unum cum apud nos
sin hebreum apud hebreos diuersis cara
cteribus annotantur diuersos sonos
habentes. idest diuersas significationes con
tinent. Inuenitur enim ipsa eadem. et.
cum una apud nos sit apud illos diuersa le
guntur nomina diuersaque figuras pos
sidet ac diuersos sonos et id circo nemo
mirum existimet si ipsa eadem in
uariis interpretationibus commutentur.
tres enim sunt apud hebre
os littere. unaque uocatur samech.

consimpliciter legitur quia per s. non [illegible] scribitur. alterum sin vel sen dicitur in qua stridor quidam nostri sermonis interstrepit. tertia sade nominatur, quam nostre aures penitus reformidant.

Sadmoth. regiones larua siue iusticie aut consolationes [illegible].

Sadoth. porticus publica vel [illegible].

Sadsor. uberum lumen vel lux uberiorum consolatio testificationis.

Sadaid. archanum iusticie vel

Sadoch. iusticia vel iustificatio siue iustus aut iustificatus.

Saduceí. iusti vel iustificati siue iusticie aut iustificationes.

Saelsema. pestilans aer vel pestilentia aeris.

**S hic post .s. et a. sequitur .ph.**

Saph. uinculum vel labium seu speculum aut angustia.

Sapha. uinciens eum vel labium eius seu speculans eum aut angustia eius.

Saphai. uinciens me vel speculans me aut angustia mea.

Sapham. uinciens ipsum vel labium ipsius siue angustians eos aut speculum eorum.

Saphan. absconditus vel pranseens.

Saphan. lepus vel herinacius siue angustians aut [illegible].

Saphan. speculans dominum vel labium grande seu uinculum superius siue umbra superioris iudicii.

Saphane. uinculum vel speculatio dominationis.

Saphane. labium eius vel labium superius seu barba eius aut barbe superioris iudicii.

Saphanecphane. saluator mundi vel absconditorum repertor. ipse est ioseph qui egyptum saluauit et abscondita reuelauit pharaoni.

Saphama. absconditus dominus [illegible] vel perfectio domini seu speculans dominantem dominum aut labium grande domini.

Saphath. iudicans vel iudicauit siue iudicium aut iudicauit.

Saphata. iudicans ipsum vel ipsi iudicauit siue iudicans eum aut iudicatio eius.

Saphanat. iudicauit dominus seu iudicatio domini.

Saphathmoth. iudicans mortem vel condiudicatio mortuorum.

Saphet. dentes vel pulcritudo seu speculans uigiles aut labium resurgentium.

Saphine. narrans vel litteratus siue litteratus aut egregie speciosus.

Saphira. litterata vel libraria siue narrans aut egregie speciosa. iuxta uero proprietatem syri sermonis interpretatur formosa vel formositas.

Saphon. labium minuentis vel speculum inutile seu uinculi merentis aut angustia in [illegible].

Saptha. iudicauit dominus [illegible] vel iudicium domini.

**S hic post .s. et a. sequitur .g.**

Saga. lacinia vel minoratio.

Sais. temptans vel temptatio.

Samith. damma vel caprea.

**S hic post .s. et a. sequitur .l.**

Sala. leua vel missa siue tollens aut missio.

Salabim. pacis grauitatis vel uestimentum graue seu aggrauans intellectum aut aggrauatio intelligentie.

Salaton. tollens merorem vel aggrauati iniquitatibus.

Salacha. leuauerunt vel tollens uenit siue tulit sibimet aut tentatio [illegible].

Salai. tollens me vel [illegible] mea.

Salum. salus cordis vel sanitas cordium eorum.

Salama. uestimentum vel pacificans seu uestis pacis aut retributio eius.

Salamihel. pax mea deus vel retribuit michi deus siue deus testamentum meum aut retributio mea. retributio dei [illegible] aut consummato.

Salamim. perfecti consummati siue perfecti.

Salamma. fluctus vel commotio seu umbra commotionis aut saluatio iudicii.

Salathi. fructus vel petitio.

Salathiel. petens deum vel fructus dei.

Sale. egrediens vel egressio.

Saleth. idem.

Salebim. pacis grauitatis vel uestimentum graue siue aggrauans intellectum aut aggrauatio intelligentie.

Saled. egrediens vel emissio.

Saleph. [illegible] vel reddentes siue consummans aut consummati perfectus.

Salem. pax vel ueritas seu uisitatio aut missio.

Salem. reddens vel redditus siue consummati perfecte aut consummatio perfecte mea.

Salemoth. egrediens mortuis vel egressio mortui siue tollens mortem aut emissio mortis.

Salphaath. umbra patris vel umbra formidinis seu umbra formidantis aut [illegible].

Sali. missa vel leua seu tollens aut missio.

Salim. leua uulpes seu tollens eos aut missio eorum.

Salis. uitula mea vel uitula in [illegible] seu uitulam [illegible] aut uitula [illegible].

Salissa. idem.

Salma. perfecti vel pacificans seu sentiens aut sensibilis.

Salmai. sentiens vel sensibilis seu pacificans aut consummans.

Salmanasar. perfectus in malo vel consummatus ad uincendum siue sentiens [illegible] aut pacificans angustias.

Salmane. pacificans cum vel consummatio eius siue umbra [illegible] aut umbra commotionis.

Salmanoba. sensus ut vel pacificantis susceptos siue umbra offendiculi aut ymago fortitudinis.

Salmias. sentiens dominum vel pacificus domini.

Salmon. sensibilis vel pacificus siue umbra uirtutis aut ymago fortitudinis.

Salmona. imaguncula eius vel ymago fortitudinis eius seu umbra [illegible] aut umbra [illegible].

Salmonem. nomen [illegible] vel umbratio [illegible] seu umbra [illegible] aut ymago fortitudinis eorum.

Salo. tollens vel emissio.

Salom. tollentes vel emissio eorum.

Salom. retribuens vel pacificus siue retributio et [illegible] eius.

Salome. pacificans eum vel retribuens.

Salomi. retribuens michi vel pacificatio mea [illegible].

Salomith. pax mea [illegible] vel retributio.

Salomith. temptatio respiciens transmigrationem vel transmigratio respiciens temptationem.

Salomon. pacificus vel retribuens siue pacificans [illegible] aut retribuens iniquis.

Salus. fructus vel petitio.

Salu. temptatio respiciens vel respectus temptationis. iuxta ethimologiam uero greci sermonis interpretatur uegetus vel fortunatus.

Salumith. temptatio respiciens transmigrationem vel transmigratio respiciens temptationem.

Salusa. uita consummata vel [illegible] respiciens.

**S hic post .s. et a. sequitur .m.**

Samma. ibi [illegible] vel [illegible] siue exaudiens aut exaudibilis.

Sammida. ibi [illegible] eius vel ibidem exauditio eius.

Samacha. celum vel celos meos.

Samacthias. celum domini vel celos meos domine.

Samath. nomen uiuentium vel auditio testimonii.

Samagar. nomen aduene vel exauditio aduenarum.

Sammai. exaudiens me vel [illegible] exauditio mea.

Sammai. celestis vel humilis seu ve michi aut inde perditio mea.
Sammaia. humilis domino vel audiens dominum sive ibidem auditor domini aut ibidem exauditio domini.
Sammaoth. audiens signum vel ibidem perditio responsionis.
Samarim. lana eorum vel custodientes.
Samarath. nomen amarum vel exauditio amaritudinis.
Samareus. lana vel commotio sive custos aut custodia [illegible] mea.
Saman. lana mea vel commotus [illegible] sive custos meus aut custodia.
Samaria. lana domini vel commotio domini sive custos domini aut custodiens dominus.
Samaritanus. lana vel commotio seu custos aut custodiens.
Samaritani. lane vel commoti seu custodes aut custodiri.
Samarite. Idem.
Sammarym. ibidem merces vel ibidem perditio iniquitatis.
Sambucea. sol vel lumen sive illuminans aut illuminatio.
Samech. fultura vel erectio sive adiutorium aut firmamentum.
Samer. custodiens vel custoditus sive custos aut custodia.
Sames. sol sive fons solis vel mandatum humile aut mandatum humilitatis. [illegible] advenam.
Samgar. nominatus incola vel [illegible]
Samiaas. sustollens nomen domini vel audiens dominum plasmatores.
Samir. vepres vel incultum seu nomen vigilie aut exaudiens vigilantes [illegible] peccati.
Samith. nomen equale vel audi[illegible]
Sammodi. nomina vel nominatores.
Samohe. nomen vite vel exaudiens susceptionem.
Samothymem. audiens responsionem vel audiens revelationem seu auditio responsionis aut auditio revelationis.
Samoth-cares. audientes responsiones vel audientes revelationes seu auditores responsionum aut auditores revelationum.
Samsai. nomen lacescens vel exauditio amaritudinis.
Sampsame. nomen auditum vel famosa auditio.
Sampson. sol fortis vel solis fortitudo seu sol eorum aut illuminans eos.
Samua. audiens vel exaudibilis seu ibidem perditio aut inde perditio.
Samuia. audiens eum vel exaudibilis ei sive ibidem perditio eius aut ibidem exauditio eius.
Samuhel. nominatus deo vel postulatus a deo sive audiens deum aut exauditus dei.
Samuim. audiens eos vel nominatio eorum.
Samus. nominatus vel exaudibilis.
Samusarhay. [illegible] eis vel exauditio eorum. Auditio mea.
Samusathi. nominatus in [illegible]

S hic post ea sequitur n.

San. dormiens vel sequitur seu habundans aut egrediens.
Sanaballath. habundans [illegible] vel egressa [illegible] peccatoris.
Sanabia. dormiens domino vel egressio domini seu habundans domino aut securitas domini.
Sanan. dormiens ipse vel securitas ipsi seu habundans eos aut egressio eorum.
Sanan. dormiens dono vel egrediens gratia seu habundans donatus aut securitas gratificata.
Sananim. dormiens dono eis vel egrediens gratia eorum sive habundans donans eos aut securitas gratificationis eorum.
Sandiaus. habundans compunctio vel egressio compunctionis.
Sanir. dens lucerne vel dens lucerne seu levans novitatem aut novitatem attollens.
Saphan. speculatori vel labium eius sive videntium signus aut barba sive pars iudicii.

S hic post ea sequitur r.

Sarai. princeps vel carbo seu velamen aut angustia.
Sarra. Idem.
Saraia. princeps eius vel carbo eius seu eius velamen aut angustia malorum eius.
Sarabilla. principatum habentia vel carbonum tribulationes.
Sarabias. princeps patrum domini vel principans domini patribus.
Sarad. descendens vel descensio sive descendit aut ut descenderet.
Saraphath. incendens vel incendium.
Sarahe. princeps fratrum vel velamen fratrum seu carbo insipiens aut angustia [illegible].
Sarai. princeps mea vel carbo meus seu velamen meum aut angustia mea.
Sara. princeps fuit vel principans dominus seu imminens domino aut angustia domini.
Sarite. principes vel angustiati sive carbones aut velamina.
Sarar. porta vel cantor seu cantilena aut cantor [illegible].
Sarrim. porte eorum vel cantantes eis seu cantilene eorum aut cantores innuentes ad eos.
Sarisa. princeps tribulator vel princeps tribulatus seu princeps tribulationis aut principans tribulationibus.
Sarsar. princeps fuit vel elatio angustie seu princeps tribulationis aut principans tribulationibus.
Sarith. vincens vel lepra seu tribulo aut morbus insanabilis.
Saritha. vincens venit vel lepra eius sive tribulans eum aut morbus insanabilis eius.
Sarithan. lepra donata vel [illegible] gentis seu tribulans eos aut morbus eorum adveniens.
Sarithasar. vincens divitias vel lepra divitiarum sive morbum insanabilem tollens aut tribulato [illegible] suscitans.
Sarithi. lepra mea vel tribulans me sive victor meus aut morbus insanabilis michi.
Sarua. lepra vel morbus insanabilis.
Sarvias. princeps tollens vel carbo sufficiens se velamen facture aut angustia plasmationis.
Sarvias. princeps domini vel angustians dominus.
Sared. descendens vel descensio sive descendit aut ut descenderet.
Sareditus. descendentes vel descensiones sive descenderunt aut ut descenderent.
Sareda. descensio eius vel descendens eis.
Saredatha. descendens tempus vel descensio peccatoris.
Sarema. princeps sibilans vel princeps litigiosus.
Sareon. princeps meroris vel carbo tristitie seu velamen tristitie aut angustia iniquitatis.
Sarepta. incensa vel incendium seu tribulatio panis aut panis angustia [illegible].
Sarear. princeps vel angustiatus.
Sares. princeps vigilans vel princeps sustinens [illegible] angustie.
Sareth. vincens vel lepra seu tribulatio aut reliquie principatus.
Sarphan. princeps incendens vel carbo incendii.
Sarzon. princeps eius vel princeps [illegible].
Sarzor. Idem.
Sargin. [illegible] vel propagines seu princeps eorum aut princeps.
Sarias. princeps domini vel principans dominus.
Sarin. eidem vel [illegible] seu principans eis aut angustia eorum.
Sarior. princeps meroris vel carbo tristitie seu velamen tristitie.
Sarith. reliquie vel princeps [illegible].
Saron. princeps [illegible] vel cantans eis cantilenam tristitie.
Saror. princeps motus vel cantans tristitiam.
Saruna. princeps tristitie vel cantans tristitiam seu princeps motus eius aut cantilena tristitie eius.
Saruite. principes [illegible] vel cantantes tristitiam.
Sarui. indutus vel indumentum sive

siue cetra angustias aut coangustatio
Saron. principes montium l' principalis luminis seu angustiens pelles aut uelamen uaritudis.
Sarsachim. princeps cadentis ul' principes ruine seu principe ruentium. aut princeps cadentium.
Sarthan. princeps de molitor ul' princeps coangustator seu tribulans eos aut coangustans eos.
Sarthana. princeps demolitor eius ul' princeps coangustator eius seu tribulans eum aut coangustans eius.
Saruch. lorum l' corrigia seu dependens aut perfectio. et sedes aut angustiatio.
Sarua. uincta ul' uinculum seu angu-

S hic post. e. a. sequitur. s.
Sasa. senex ul' longeuus.
Sasabassar. senatus infans ul' longeuitas angustiatum.
Sasageth. senarius robustus l' longeuitas fortitudinis.
Sasai. senatus meus l' longeuitas ma
Sason. ciuitas l' oppidum. et amaritudinis
Sasonthamar. urbs palmarum l' ciuitas. seu urbs commutantium aut oppidum commutatori. hic post. e. a. sequitur. t.
Satham. liber l' libri seu historiae eorum. aut historiae eorum.
Sathan. contrarius l' aduersarius seu transgressor aut preuaricator.
Sathanas. transgressor aut preuaricator seu contrarius factus l' aduersarius preuaricationis. hic post. e. a. sequitur. u.
Sau. digna l' eleuata seu dignitas aut eleuatio.
Sauee. cantiones l' cantilene.
Saue. digna l' eleuata seu dignitas eius aut eleuatio eius.
Saupha. speculator l' speculans seu superffluitans aut superffusio.
Saul. petitio l' expetitus siue abutens aut abusio. et siue eorum.
Saulite. petentes l' expetiti seu abu
Saulus. temptatio respiciens ul' temptationis securitas seu abutens consilio aut expetitio festinationis.
Saui. dignitas magna l' eleuatio magnifici eius. hic post. e. sequitur. c.
Saccha. propago ul' tabernaculum
Sacchoth. merces l' mercedem
Spania. accinctio l' expeditio. accep
Spani. accincti l' expediti. et illuminationis.
Sparthia. accinctio bona l' expeditio.
Sparthiates. accincti bene l' expediti ul' illuminati.
Stachis. faciens cantilenas eius ul' factor cantilenarum eorum.
Stacchir. faciens cantilenas eis ul' factor cantilenarum eorum.
Starbuzannai. index condemnator gemens ul' speculator despiciens gradum meum. hic post. e. sequitur. e.
Seba. statio l' eloquentia.
Sebade. uallatus ul' cinctus
Sebastianus. uallatus l' circuiens.

Sebe. statio ul' eloquentia. et strudo.
Sebedia. stans testans dominum ul' statio
Sebeia. stans domino l' eloquia domini.
Sebemas. stant iniquitas l' statio iniquitatis.
Sebeon. stat mens l' statio dolens. seu stat iniquitas aut eloquium iuris.
Sebethai. stans super l' elatio
Sebia. stans domino ul' stans domino seu sectans dominum aut sectator domini.
Sebihel. stans deus l' stans deo seu sectans deum aut sectator dei. et similiter.
Sebna. stans pulcre ul' statio pulcra.
Seboim. statio maris l' sectatio earum.
Sebon. dampna l' capra seu capre eorum aut dampnula eorum.
Sebboleth. spica ul' germinatio.
Sebon. dampna l' capra seu statio maris aut sectatio eius mare.
Sabuhel. reuertens ad deum l' reuertitur ad eum deus. hic post. e. e. sequitur. c.
Sechar. bissus l' alicium.
Sechath. ramus l' propago.
Sephech. speculum l' speculator.
Sechem. laborans ul' humero suo.
Sechemite. humero suo l' laboro sui.
Sechemas. uarius dominus ul' uarietas domini. Sechemas. idem.
Sechem. uarius l' uarietas.
Sechias. uarius domino ul' uarietas domini.
Sechihel. uarius deo l' uarietas dei.
Sechimas. uarius domino l' uarietas domini.
Sechothanoth. tabernacula filiarum ul' obumbratio filiarum.
Sechu. ebrietas l' tabernaculum
Sechona. ebrietas mentis ul' tabernaculum dolens eius. et punctiones.
Secha. spine l' cardui seu tribuli aut
Sechin. famis l' famine seu inutilis aut infatuatus.
Seculus. eleuans l' eleuatus seu eleuatio aut elatio.

S hic post. e. e. sequitur. d.
Seda. cibaria l' ex latere.
Sedada. cibaria testium ul' ex latere fluentis.
Sedecha. iustitia l' iustificatio.
Sedechie. iustificans eum l' iustificatio eius.
Sedechias. iustitia domini l' iustificatio domini.
Sedihur. cibaria ignis l' ex latere luminis.
Sedi. cibarium meum l' ex latere meo
Sedu. cibarium meum in l' ex latere meo
Sedip. salme l' amaritudinis seu nemus amenum aut amenitas nemorum.
Sedius. cibarium festinantis ul' ex latere festinatoris.
Sedimihel. ex latere dei l' cibarium periti
Sedo. cibarium testium ul' ex latere fluentis.
Sedrach. decor l' decorus
Sedrachi. decor meum l' decor michi.
Seductha. testimonium l' testificatio
Sephana. humilis l' campestris seu attentus eos aut attentio eorum.
Sephamoth. attentus mortem ul' hu

militans mortuos seu labium mortis aut iudicium mortuorum.
Sephan. speculatio l' aquilonaris.
Sephar. liber l' litera seu librarius aut literatus. et numerus hymnorum.
Sepharthalim. liber psalmorum l' hymnorum
Sepharnaim. libri ipsi l' litere ipse seu librarii eorum aut ipsi literati.
Sephath. iudicans l' diiudicans.
Sephatha. iudicans eum l' diiudicans
Sephathias. iudicans dominus l' diiudicatio domini. et aut plaustrum
Sephala. humilis l' campestris humili
Sepher. liber l' litere siue de aurum
Sepheth. iudicium l' diiudicatio.
Sepheus. speculatus l' egrediens.
Sephi. speculatus l' impes.
Sephma. aquilo l' aquilonaris seu septentrionales eos aut septentrionales eorum.
Sephion. egrediens l' absoluens seu egrediens ex meroris aut egrediens ex tristitie.
Sepho. speculator l' bipes.
Sephonite. specula l' aquilo seu speculum aut archanum.
Sephonite. specula l' archanum seu aquilonares aut speculatores.
Sephor. auis l' speculum seu adherens aut placens.
Sephora. auis eius l' speculatorum seu placens adhesio. aut adhesio placuit.
Sephrai. placens signum l' adherens
Sephram. speculator humilis l' signum l' archanum responsionis.
Sephu. speculum l' speculator seu bipes aut impes.
Sephuram. attentus nauis ul' attentione nauium seu adulans insinuans aut obumbraculum iustitie.

S hic post. e. e. sequitur. c.
Segar. collis l' munoratus.
Segur. spine l' tribuli seu pungentes eos aut punctiones eorum.
Segon. locutio mea tumens l' loquela inutilis. et aut mediana.
Segor. minor ul' paruula seu calens
Segub. spina paruula l' loquela inutilis.
Segur. minor paruulus seu calens aut meridianus.
Sehin. exitus l' exeuntes. et pilosus.
Sehir. hircus l' irsutus seu spinosus.
Sehira. hispida l' irsuta seu horribilis aut pilosa. Seirath. idem.

S hic post. e. e. sequitur. l.
Sela. petitio l' umbraculum. seu dimittens eum aut dimissio eius.
Sela. semper l' in finem seu sempiternus aut in sempiternus. et bulans.
Selachi. tollens sibi ul' reputando
Sella. petitio l' umbra eius.
Sellai. petitio mea l' umbraculum
Sellaia. petens dominum l' umbraculum domini.
Sellame. petentes l' sempiterni seu di

dimittens eos aut umbraculum eorum.
Sela. missus vel latus a latere non a latitudine. et laus eos a dimissione eorum.
Selam. petitio vel sempiternitas seu obvia.
Selcha. munus vel spargo seu pax spiritus aut pacificus. et filiorum.
Selebym. petens filios vel umbraculum.
Selech. petens vel dimittens seu umbraculum aut sempiternitas et mutacio.
Selecha. temptatio intus vel temptatio ambulantis sine umbras eos aut sempiternitas.
Sellech. petens vel dimittens seu umbraculum aut sempiternitas.
Sellem. pacificus vel pacatus sive pacificans aut pacificatio. et pacificationes.
Sellemite. pacifici. seu pacificantes aut
Selemiad. reddens domino est.
Selemias. redditus domino est vel redditio domini.
Selem. temptatio respirationis unigeniti vel in unigenito respirationis temptatio.
Selles. petitio vel pacificatus. et timoris.
Selethai. [...] vel petitio domino.
Seleucus. exiens adiuvans vel exiens adiuvatio seu tollens semetipsos aut dimittens experimentum et aut dimissio.
Selim. vulpes seu tollens vel dimittens filios.
Selma. sentiens vel perfectio.
Selmai. sentiens me vel perfectio mea.
Selmon. pax vel sentiens seu fortis ymago aut virtutis umbraculum.
Selo. ve ei vel dimissio eius seu petens.
Selom. ambitio vel dimissio sua [vel] eius translatus aut retribuens.
Sellum. pacificus vel pacatus seu pacificans aut pacificatio.

Sh post e, e sequitur m.

Sem. audiens vel nominatus. sive famosus aut famosa auditio.
Sema. nomen auditum vel famosa auditio.
Semmaa. nomen auditum eius vel famosa exauditio eius. et famosa exauditio domini.
Semmaia. nomen auditum domino vel fa-
Semmanoth. nomen humile vel nomen humilitatis seu nomen auditum aut nominata auditio. et virtutis.
Semarith. nomen quietum vel auditio bo-
Semath. nomen quale vel exauditio
Semathei. nomina aliquorum [vel] perditionis auditio vel exauditio temporalis.
Sendu. nomen factum vel nomen auditum seu nominis auditio aut nominis scientia.
Seme. audiens vel auditio. seu nominis aut nominatio. et spurii.
Semeber. nomen fortis vel exauditio.
Semedab. nomen perditionis vel ibi perditio seu nominis auditionis aut [...]
Semegar. ibi advena vel [...] exauditio ibi colonus seu auditio advene aut nomen advenarum.
Semei. audiens vel audiens me seu nomen meum aut auditio mea. et semey.
Semeias. audiens dominum vel nominans dominum.
Semerias. [...] michi vel exaudimine.
Semel. sol vel ydolum. quo fandum eorum quo hic nomen in hebreis voluminibus;
qui sermo latinus fit a similitudine. unde simulacrum dicitur ydola quasi simulacra.
Semelias. ydolum domini vel sol domini.
Semmer. nomen amarum vel exauditio amaritudinis. et domini.
Semerias. custodiens domino vel custodia domini.
Semeron. nefas doloris vel fetus [...] seu nomen magni doloris aut audiens magnum timorem.
Semes. sol vel fons solis seu mandatum humile aut mandatum humilium.
Semi. nomen auditum michi vel famosa exauditio mea.
Semida. nomen meum sanctum vel nomen meum auditum seu nomen meum auditio aut nomen meum scientia.
Semidahe. item.
Semidate. nomina mea sancta vel nomina mea audita seu nominum meorum auditiones. aut nominum meorum scientie.
Semir. nefas vel incultum seu fetus spinosa aut fetus incultum.
Semiramoth. nomen meum videns mortem vel auditio mea visio mortis.
Semiroth. nomen quietum mortuum vel auditio mortis.
Semma. nominatus vel exaudibilis.
Semneser. blasfemus vel blasfemia.
Semoth. nomina vel auditiones seu nomen signum aut exaudita receptio.
Semram. audiens nomen excelsum vel famosa auditio exaltationis.
Semramite. audientes nomina excelsa vel famose auditiones exaltationis.
Semri. nomen lacescens vel [...] divitis amarus.
Semron. nomen eius vel auditio eius seu custos videns aut visionis custodia.
Semronmaron. nomen amare tristitie vel audiens amarum merorem seu custos amari meroris aut custodiens merorem amaritudinis.
Semsai. audiens nomen salutis vel famosa auditio salvatoris.
Semsi. solis me vel illuminatio mea.

Sh post e, e sequitur n.

Sen. dentes vel habundantia seu superiumus aut amphora temptationis eius.
Sena. tolle vel angustia seu dentes eius aut habundantia eius.
Senaa. tollens eum vel angustia ei. seu superiumus eius aut amphora temptationis eius.
Senna. voluntas vel mandatum seu voluntas mea aut mandatum voluntatis eius.
Senaab. voluntas patris vel mandatum patrium seu voluntas mandati paterni aut mandatum voluntatis paterne.
Senaar. [...] seu excussio dentium aut dentis nequitie.
Sennacherib. tollens [...] vel allevians.
Senam. dentes ipsius vel angustians ipsum. seu tollens eos aut habundantia eorum.
Senuasor. voluntas divitiarum vel mandatum beatitudinis.
Senes. dens eius vel angustians eum. seu tollens eum aut habundantia ei.
Senet. cimbalum vel tinnitus. et temptatio.
Senesanna. tollens rubum vel tollens.
Senium. voluntas mandatum eorum vel mandatum voluntatis eorum.
Senir. nomen videns vel custos nominis.
Sensi. solis vel illuminatio mea.
Senna. dentes movens vel amphora temptationis generis. gens inutilis.
Seon. calor vel calidus seu germen que non est aut.
Seor. temptatio lacescens vel allocutio inutilis seu germen temptatum aut germinatio temptationis. et Madianites.
Seor. calens vel pusillus seu minor aut.
Seorim. minorans eos vel calditas eorum.
Sephi. speculatus vel iunipes vel iunipes mollis.
Sephyma. speculum fructuum.

Sh post e, e sequitur r.

Seraphim. ardor vel incendium seu ardentes aut incendentes.
Seraia. princeps domini vel angustia domini.
Serebias. item principes.
Seresar. princeps principum vel angustians.
Sereth. vincens vel lepra seu thalamo aut reliquie principatus.
Sergius. princeps vallis vel princeps oculi seu princeps oculi humiliatus aut angustians oculum humiliatum.
Serim. principans eis vel angustia eorum.
Seron. princeps meroris vel canticum tristitiam seu arbor murmurantium aut angustians peccato.
Serua. vinculum vel angustia.
Seruch. lorum vel corrigia sive perfectus.
Serua. vincens vel vinctio seu angustians aut angustiatus. et aut egrediens.
Sesa. temptatio vel firmator sive longevus.
Sesach. manus vel bissus seu manus sancta aut sanctus bissinus.
Sesai. egrediens michi vel longevitas mea sive firmatus meus aut temptatio mea.
Sesamoi. temptatio vigens vel egressio acrevitatis.
Sesan. temptatio tua. vel egressio gratie.
Sesbar. tribulatio veniens vel tribulatio confessionis et veniens aut egrediens.
Sesbasar. tribulator vel tribulator seu tri-
Sesima. egressio mortificationis vel egressu et [...]
Sesion. egressio militis eius vel egressum et [...]

Sh post e, e sequitur t.

Seth. ponens vel positus seu posuit aut resurrectio.
Seth. semen vel germen. seu gratia aut resurrectio.
Sethar. poculum sustinens vel [...]
Sethim. spine vel germina seu potentes.
Sethur. seminans magis me vel resurrectio magistri mei.
Sethyr. excecatio mea vel absconsio mea sive divites michi aut diverticulum meum.
Sethur. absconditus vel divites seu absconsio aut diverticulum.
Setua. loquens vel contentio seu [...] clamans aut tabernaculum.

Scene. loquentes l'testimonia. seu c
vulpecule damantes aut tabernacula.
Scenophegia. tentorum occursio vel
tabernaculorum sollempnitas.
Scena. vulpecula h. l' tabernaculum ipsa.
Sephe. corona l' nostra. vim seu in
ducimus nos aut speculator iste.
Sephe. regula l' coronatus seu spe
culans aut iaculatio.
Sepha. corona l' nostra. vim seu in
ducimus nos aut speculatorum nostra.
Sepha. regula l' coronata seu specu
lans aut iaculatio.
S hic post .s. sequitur .i.
Sia. tormentatio l' indigentia.
seu tormentans aut indigens.
Siaa. tormentans ei. l' indigentia ei.
Siaba. indigens patre. l' [illegible]
Siah. tormentans mi l' indigentia l' [illegible]
tia mea. seu aut indigentia [illegible].
Siam. finis l' fine eius seu tormentans.
Sibi. rete l' conuersio seu uenit egressus
aut uenit egressio.
Siban. retentio doni l' conuersio gratie.
Sibim. retentio l' conuersus seu egredi
ens eis aut conuersio eorum.
Sicha. insania l' ebrietas.
Sichan. ebrius. l' insanus.
Sichar. premens l' penitentia.
Sichar. tumulus l' conclusio seu bissus
aut album.
Siceleg. [illegible] uocis adducte l'
adducto uocis [illegible] seu effundens
sextarium aut effusio sextarii.
Sichem. humerus l' humeri seu la
bor aut laborantes.
Sicher. ebrius l' ebrietas.
Sichera. ebrius l' ebrietas eius.
Sicalegi. effundens l' effusio sextarii
us seu [illegible] uocis adducte aut
adductio uocis [illegible].
Sidia. ponderosa l' laboriosa.
Sidientes. ponderosi l' laboriosi.
Sidima. humerus sit l' laboriosa.
ipsa est que sichem [illegible]
[illegible] uertitur ut sicima p
nuncietur [illegible]
Sidimi. humerosi l' laboriosi l' labo.
Siene. ponderosa uolens l' laboriosa
iniquitas [illegible] temptationis.
Siculus. pondus consilii l' labor [illegible]
Sidon. [illegible] odii l' uenatio [illegible]
Sidon. salus l' tacens seu saluans
aut taciturnitas.
Sidon. salus l' tacentes seu saluan
tes aut tacentes.
Sidon. uenatio l' merens seu uena
tor tristitie aut merens iniqui
tatis [illegible] uenatio iniquitatis eius.
Sidonia. [illegible] l' uenatio eius
seu merentes [illegible] eius aut
Sidonia. uenatio l' merens seu ve
nans merens aut uenatio mi l'
Sidonii. uenantes l' merentes seu
uenatores merentes aut uenan
tes inutile [illegible]
Sidrach. decor l' decus seu dans [illegible]
Siene. finis l' fineus seu tormentatio
aut indigentia.
Sienenses. finientes l' tormentes
seu indigentes aut indigene.
Silab. sup attollens l' sup attolle
Sila. missus l' missio.
Silam. missus eius l' missio eorum.
Sila. missa plasmatio l' missione
[illegible] aut [illegible].
Silem. retentio l' nomine seu rete[illegible]
Silei. missus [illegible] l' missio mea.
Silo. [illegible] l' ubi est ipsa [illegible]
Silo. amissio l' manicata seu dimis
sio aut restitutio.
Silonite. [illegible] l' [illegible] ipsi
Silonite. [illegible] l' [illegible] seu
[illegible] aut restituti.
Siloa. missus l' missio seu missus
[illegible] aut missio eius.
Siloam. missus eis l' missio eorum.
Siloe. Item.
Silom. transferens l' auellens seu
permissio aut restitutio.
Silonite. transferentes l' auelle
tes seu dimissi aut [illegible].
Siluanus. missus frater l' missio
ad fraternitatem.
Simaa. exauditio l' exaudiui
Simaias. exaudiens l' exaudiuit
Simaath. mortificans uel mor
tificatus aut mortificatio [illegible]
[illegible].
Simeon. auditio l' exaudiuit
seu audiens merorem aut no
men [illegible].
Simeonite. auditi l' exaudibiles
seu audientes tristitiam aut
nominis [illegible].
Simon. [illegible] l' [illegible] seu po
nens tristitiam. aut auditor
meroris [illegible].
Simandra. [illegible] uerbo
Simith. [illegible] l' [illegible]
Sin. temptatio l' egressus l' egressio temp
Sin. [illegible] l' temptatio seu [illegible]
[illegible] aut [illegible]
Sin. [illegible] l' [illegible] seu mandatum
aut egrediens.
Sina. temptatio egrediens ei uel
egressio temptationis eius.
Sinai. temptatio egrediens [illegible]
l' egressio temptationis mee.
Sin. mensura mea l' mandatum
[illegible] seu rubi aut odia plu
[illegible].
Sin. egrediens l' odiosus seu [illegible]
[illegible] aut [illegible] mea.
Singagina. [illegible] l' [illegible]
Sin. [illegible] l' palma uel
[illegible] aut [illegible] s.
Sin. [illegible]. loquens l' [illegible] seu
Sion. mandatum l' [illegible] seu
[illegible] aut speculatio.
Sior. paruulus l' turbulentus siue
turbidus aut firmamentum [illegible].
Sion. specula. l' speculum seu [illegible]
Siorlabanath. paruulus candens
l' firmamentum nouae albedinis.
Sir. aula l' lebes. quod uulgo ollam uo
cant. l. caldariam.
Sira. aula eius l' lebes eius.
Sirach. murus l' maceria. [illegible]
Siracusa. murus gaudii l' mac[illegible]
Sirisim. cantantia cantica uel
cantica canticorum. [illegible] aut [illegible].
Siria. arca l' humectata seu sublie.
Siri. arce l' humecti seu sublimes
aut excelsi.
Sirophenissa. alta [illegible] mulier
l' sublimitas [illegible] assumpta.
Sirtes. tribulationes l' angustie
seu potiones [illegible] l' attrac
tiones [illegible] [illegible] salustius
dicit apollari.
Sisa. temptatio l' farina seu egres
ei. aut longitudinis eius.
Sise. temptans l' farina seu longitudo
aut egrediens.
Sisai. temptans me l' firmamentum
seu egrediens michi aut longi
tudinis mea.
Sisam. temptans eos l' farina eorum
seu egrediens eis aut longitudinis
Sisam. equi [illegible] l' exclusio [illegible]
gaudii seu tollens [illegible]
aut excludens gaudentem.
Sisiciel. timens [illegible]
Sitan. dignitas l' elatio
Sithia. ponderosa l' laboriosa.
Sithientes. ponderosi l' laboriosi.
Sithia. uulpes illuminata uel [illegible]
[illegible] illuminatum.
Sithe. uulpecule illuminate l'
tabernacula illuminata.
Sithopoli. uulpes illuminata [illegible]
l' uulpecule illuminati [illegible].
Sithopolis. uulpecule illuminate
[illegible] l' uulpibus illuminati [illegible].
Siuria. [illegible] amaritudinis
uel amaritudo [illegible].
Siurnes. [illegible] amaritudine
l' amaritudines [illegible].
Siuene. [illegible] cantica [illegible].
Siunenses. [illegible] cantica uel
[illegible] eorum.
S hic post .s. sequitur .o.
Soa. saluans eum l' locutio ei.
Soar. pusillus l' pusillanimis
seu pusillitas aut pusillanimitas.
Soba. [illegible] l' mandatum [illegible].
Sobab. [illegible] l' [illegible].
Sobaba. [illegible] eum l' [illegible] eius.
Sobach. simplex l' [illegible] seu [illegible]
[illegible] aut [illegible].
Sobai. [illegible] mea [illegible] aut [illegible].

Sobal. spica l' uectes ad potandum seu uana uetustas aut uanitas uetustatis. ƒ inine.
Sobi. sertu. seruans me l' mandatum
Sobnas sedens l' sedes seu reuertens aut diuerticulum.
Soloch. incendens l' suasio.
Sobochai. querssio mea l' incendium meum seu incendens uiuentem aut querens ductorem.
Socha. ramus l' frigo.
Sochath. ramum ul' protegens tabernacula
Sochoth. ramum l' humilitas seu tabernaculum
Sochot. septona l' tabernacula seu ramum aut humilitas.
Socholenoth. temporale filii respondens l' tabernacula filii temporalis.
Sodi excludens l' latus a late non a latitudine. siue archana mea aut exclusio
Sodida. latus eius l' excludens eum [illegible] siue archanum eius. aut exclusio
Sodi. lat' meum l' archanum meum [illegible] siue exclusit me aut exclusio mea.
Soddi. latus meum l' archanum meum seu exclusit me.
Sodoma. pastio silens l' declinatio eorum
Sodoma. fulua l' stiba seu cecatus aut pecus silens. ƒ nones eorum.
Sodomite. pastiones silentii l' declina
Sodomite. fului l' steriles seu ceci aut pectiones eorum.
Soem. gaudens l' experatio eorum.
Soey. gaudens l' expectatio.
Soete. gaudens eius l' expectatio eius seu expectatus eum aut expectatio
Soer. expectatus l' expectatio eorum seu gaudens aut circumdatio.
Sophach. intentus l' eulsentus seu intentens aut eulsentio.
Sophan. attens l' attritio seu umbraculum aut obumbratio.
Sophar. speculans eum l' specula dissipatio seu dissipans speculatorem aut speculatorem uidebo.
Sophath. iudicans l' iudicato.
Sopher. lib' l' narratio.
Sopheri. narrans eum l' liber eius.
Sopherath. lib' uite l' narratio pauons
Sophun. speculans eos l' speculatio eorum
Sophonias. speculum domini l' cognitor archanorum dei. ƒ speculator domini.
Sophonias. abscondens dominum ul' absconditus domino seu speculans dominum aut.
Solentes. auellens l' diminuens se u auulsio aut diminsio.
Solomith. temptatio respiciens transmigrationem ul' transmigratio respiciens temptationem.
Sem. custos l' custodia seu custodiens aut custoditus.
Somonias. custos domini l' custodiens dominum
Somtophaneth. saluator mundi ul' absconditorum reptor.
Son. pecus l' dentes.

Son. pupilla ul' sedes siue coccus aut coccinum.
Sona. pecus eius l' dentes eius.
Sona. pupilla eius l' sedes ei seu coccus eius aut coccinus eius.
Sonam pecus eorum l' dentes eorum.
Sonam. pupilla eorum l' sedes eis seu coccus eorum aut coccinum eorum.
Sonaim. coccinea l' subsistens eis seu pecora eorum aut pecora rubea
Soni. pecus meum l' dentes.
Soni. pupilla mea l' sedes michi seu coccus meus aut coccineum meum
Sonum. pupilla eorum l' sedes eis seu coccus eorum aut coccinum eorum.
Soon. cinitas l' expeditus.
Soothanus. ciuitas egypti l' expeditum mandatus humilia.
Soor. petra pusilla l' fortis pusilla minus seu mane plasmatus aut angustians fortiter.
Soona. petra pusilla domini plasmatio
Sopheum. lib' iudicium l' lib' iudicantium.
Sor. plasmat' l' angustians.
Sor. petra l' fortis seu tenuis aut mendicus.
Soraath. hostis seu l' hostium motor seu numerorum motor aut hostium contra te.
Soleth. bona l' optima seu electio aut eligens bona optima.
Soreth. bona uitis l' optima mea seu electa uitis aut uiuens electionis
Sor. petra mea l' robur meum seu plasmatus michi aut angustia
Sorum. horreum l' robur meum mea seu roborans eos aut plasmans me
Sos. pastor saluans dispersos. [illegible] ul' parans dispersionem.
Sosthenes. saluans eos l' saluans uirtus seu grandis ditescens aut grandium dans uictoriam ƒ uictor.
Sosratus. saluans dispersos l' sal-
Sotha. archanum l' exclusio.
Sothas. archanum meum ul' exclusio mea.
Sotheth. indicans signum meum l' indicans subiectionem.
Sothites. archanus l' excludens.
Sotu. fraenans cantilenas ul' in potus discordantes.

S hic post o sequit' v.

Su. saluans l' saluatori eum.
Susa. saluas eius l' saluacio
Suaa. saluans eum l' saluans eius.
Suaal. pedes l' saluans seu saluus aut uisio ƒ nouis uigilia.
Suar. saluans. subsistens l' salua.
Suba. incendens l' incendium seu conuertens aut uisio mea.
Subach. frutectum l' conuersum.
Subachai. frutectum meum l' conuer-
Subahel. conuersio dei. l' incendium dei.

Subochai. incendens l' incentiuus seu incendium meum aut conuersio mea
Subla. excessus l' sublimitas.
Subna. sedens l' reuertens seu sedes aut reuersio.
Subnam. sedens eis l' reuersio eorum.
Subuel. queritur deo l' incendium dei.
Suchua. obumbrans eum l' tabernaculum eius.
Subdi. archanum meum l' latere meo.
Sue. loquens l' locutio seu cantans aut cantilena. ƒ aut effusio.
Suph. rubrum l' carex. seu speculum
Supha. scirpus eius l' rubrum eius seu effluitens eum aut speculatio ei.
Suphan. attentus l' attritio seu umbraculum aut obumbratio.
Suphanite. attentes l' obumbrantes seu attritiones aut obumbracula.
Suphan. attentus l' effusio gratie seu umbraculum aut obumbratio.
Suphaphim. attentos nanes l' ad umbraculum rostrorum. ƒ pauons.
Suphereth. uanitas uite l' uitium.
Suphim. uinetus l' uinctio seu effusi tens eos aut speculum eorum.
Suphim uanitas l' uitium eorum.
Supham. saluans eos l' saluatio.
Suamite. saluantes eos l' saluationes eorum.
Su. loquens l' locutio
Sutes. loquens l' locutio.
Sur. petra l' lapis durus aut durities.
Suram. lapidibus populus l' duritia populi. ƒ ria populorum.
Surante. lapidi populi ul' duri-
Suramitis. mortificata l' mortificatio l' mortificans aut quasi commouet.
Suramitis. misera l' captiua seu mortificans aut mortificata.
Suris coccinum l' coccineum seu tentes aut eleuatio tentium. ƒ tritis.
Surem. lapidibus oculus l' duritia.
Suri. petra mea l' lapis meus seu durus michi aut duritia mea.
Surite. petre mee l' lapides mei seu duritie mee aut duritie mee.
Sur. murus l' robustus. seu continens aut directus. ƒ aut continentia.
Sur. angustia l' arbitas seu directio.
Suri. angustia mea l' exarbans me seu murus directus aut continentia mea robusta.
Surihel. arctans l' angustia dei.
Surihel. murus ei l' robustus deo seu continens deum aut directio dei.
Suribeth. fortis meus est l' angustians me dominus seu continens me aut directio mea.
Surisaddai. fortis dominus l' continens me ubera seu murus arctans aut directio angustiarum.
Surisaddai. fortis dominus meus seu continentia uberum meorum l' murus arc-

bitatis mee aut ductio angustiarum meorum.
Sus. gaudium l' letitia.
Susa. letans l' gaudens seu gaudium aut letitia.
Susachi. letus l' gaudens alicuius seu gaudium aut letitia alicuius eorum.
Susa chymletus l' gaudens alicuius eorum seu gaudium aut letitia alicuius eorum.
Susan. gaudium domini l' letitia gratie.
Susanna. gaudium gratie l' letitia responsionis.
Susanna. lilium l' gratia seu obtentus lilij aut obtinuit gratiam.
Susannechanes. lilium possidentes l' gratie emulationes. seu gaudium domini hymnus aut letitia gratie emulationis.
Susi. gaudium meum l' letitia mea sive obtinuit equum aut obtinuit equitationem. siue equitatio mea.
Susis. gaudium unum l' letitia assumpta seu revertens michi aut reuolutio.
Susius. gaudium consilij l' letitia existimantis seu obtinuit equum aut obtinuit equitationem.
Suthala. radix l' radicatus. siue eorum.
Suthalam. radicatus eius l' radicatio.
Suthalaites. radicantes l' radicati.
Suthalis. poculum mixtum l' spina madida seu spina iuridis aut spinarum madidarum. siue duorum.
Seut. faciens ignem l' aurigas faciens.

Hic incipiunt interpretationes hebraicorum nominum incipientium per t litteram.

Taaph. pauor l' super seu pauidus aut superior.
Tabath. bona l' bonitas.
Taleth. occidens l' interficiens seu occisio aut interfectio.
Tabehel. bonus deus l' bonitas dei.
Tabrimensiote. occidentes l' interficientes seu occisiones aut interfectores.
Tabira. damma l' capra.
Tachos. silens l' silentium.
Tadhys. apprehendens principem uel apprehensio principis.
Taphath. aduentus pueri l' paruulus uenit.
Taphia. claudicans l' claudicatio. seu iterum reuertens aut remissio.
Taphue. malum abortiuum uel timpanum aptum seu timpani aptio aut timpanum adaptans.
Tala. ros uel irroratio.
Tala. irrorans eos l' irroratio eorum.
Talia. ager uel appensio.
Tailam. appendens eos l' agrum eorum.
Tamath. pax perfecta l' pacis perfectio seu datum consumatum aut consumatio dati. siue aut consolatio.
Tanaureth. consolatio l' consolatio seu consolatio.
Tapsophas. speculatio l' speculum seu specula-
tor aut speculatio. siue carbunculus.
Taricla. uiarus terebintum uel uisio
Tarsil. explorans l' exploratio seu faciens iugum aut faciens iugi.
Tarthan. supfluens l' elongans sine turturem tedit aut turturis datio.
Tau. signum l' subter seu signatus aut superior. siue gratia tristitie.
Tucoquundis. cogitans tristitiam uel co-

Hic post t sequitur e.

Ternus. adiungens uel adiunctio seu applicans aut applicatio.
Tertullus. ager eorum l' placens fortitudine.

Hic post t sequitur i.

Tibius. uidens l' bonus seu uidens eum aut bonitas eius.
Tiberiadis. uisio l' bonitas seu uidens testimonium aut bonitas testificationis.
Tiphonius. gemina l' dolor l' fortitudo l' latitudo iniquitatis.
Tigris. uelox uel uelocitas
Timon. ruminans l' pinguedo seu pinguis aut ruminatio.
Timotheus. beneficus l' beneficium seu bene faciens aut beneficientia.
Timnius. commouens eos l' confortatio eorum.
Tirus. angustia l' tribulatio seu placatio aut fortitudo siue angustians.
Tiris. plasmatio uel tribulans seu fortitudo
Timeus. meeus l' maturitas. seu silentium aut maturitas eius.
Tithus. querens l' bonus seu lutum aut lucutus. siue aut reuisio.
Triphena. inueniens uel reuertens seu
Triphosa. clamor l' perspicua. seu clarescentis aut perspicue attendens.

Hic post t sequitur o.

Tob. bonus l' bonitas.
Tobias. bonus dominus l' bonitas domini seu ductus ad lucem aut confusus ad uniuersa.
Tobie. uir l' bona assumptio siue uirtus
Tophel. ruina l' cadens seu ruentis
Taprion. bonum nouum testamentum l' bonum nouum testamentum siue aut laudatio.
Troade. fruens l' fructum seu requies.
Trophinus. dissoluens l' dissolutus. siue dissoluens thalamus aut dissolutio thalamorum.

Hic post t sequitur u.

Tubal. ductus ad lucem uel confusus ad uniuersa siue ad clarus.
Tubal. discernens l' discretus seu discretio.
Tubalchaim. ductus ad lucem lamentationem l' confusus ad uniuersa adquisitionis.
Tubalchaim. discernens possessionem l' discernens lamentationem seu dilatus possessionum aut diuersus adquisitionum.
Hucusque per simplicem t litteram i. sine aspiratione leguntur que incipiunt nomina; nunc ea que scribuntur aspiratione addita legenda sunt.
Thearath. datio indignationis aut bibit uel dedit indignationem aut bi-
lem. seu damor dulcis aut datio cum indignatione.
Thaan. dures dono aut pauidus gratie.
Thage. super l' pauidus seu dures aut superior.
Thelgathphalnasar. dures l' diuitie seu pauiorem subtrahens aut superpinguedinem.
Thabec. bonus consilior uel bene uidens seu bene occisus aut bona occisio.
Thabelias. bonus de domino l' bonus dei.
Thabnes. bona uisio l' bone uisiones.
Thabiana. bona dono l' bonitas gratie.
Thabrimon. bene donantes l' bene gratie.
Thabor. ueniat lux l' ueniat lumen seu aduentus luminis aut lucis ascensio.
Thabremmon. bene sublimis l' bona excelsa seu bonus ad uidendum aut bonus uidendo.
Thachasim. siue appensio l' silentium eorum.
Thadal. principe appendens l' principis appensor. seu principe appendens aut principis appensio. siue apendens.
Thalphu. claudicans labium l' timpanum.
Thaphanis. signum opium l' signum opprobrii seu stupens os serpentis aut uirtutis os serpentum.
Thaphanath. siue mundans opinionem nouam l' mundus opinionem nouam.
Thaphua. timpanum apiens l' timpanum aptio.
Thau. pauor meus l' superior michi.
Thaim. duo l' primi sunt duo aliquibus.
Thala. appensio l' appendens seu mittens.
Thalgamus ge exemplo l' perfectio siue ipse mittit respondit sibi aut mittit responsio eius.
Thalasa. appendens laetum l' appensio plasmationis. seu ignis faciens.
Thalasar. appendit principem l' appensio principis seu irrorans principem aut principis irroratio.
Thalim. psalmi l' hymni seu laudes aut laudationes. siue non hebreum.
Thalitacum. puella tibi dico surge.
Thalmis. suspendens l' sulcus seu dependens aut suspensio.
Thalmas. sulcus meus l' sulcum seu appendens me aut suspensio mea.
Thamar. palma l' amara seu commutans aut commutata.
Thammuz. consummantes l' consumptus seu consumptus est consummatio.
Thamna. numerus l' fidelitas seu fideles eis aut consumatio eorum.
Thamnas. numerus l' deficiens seu uertens fictionem aut consumatio plasmationis.
Thamnatha. uertens l' exploratores ordinis uel uertens explorationes.
Thamnathes. uertentes exploratores ordinis l' uertentes explorationes ascensionis.
Thamnathasaram. numerus opinionum nouum l' numerus opinionum nouum.
Thamnes. numerus l' deficiens seu fideles aut consumatio eorum.
Thamni. numerans michi l' consumatio mea.
Thana. humilis uel respondens seu responsio.
Thanaa. humilitas ei uel responsio eius.
Thanath. respondit ei l' humilitas ad-

seu humil tibi aut responsio tua.
Thanaac. humilians eum l' respondens assumptionem. c humilitas aut consolatio.
Thanath. humil ul' respondens seu.
Thanathselo. humilitas dimissionis ul' consolatio petitionis.
Thanis. mandatum humilia ul' mandans humilitatem seu mandatum humile aut mandatum humilitatis.
Thanithamnal. responsio sedulis in. aut humil explorator a se solis eius.
Thaphsa. speculum l' indigitans.
Thaphsar. speculum vigilis l' indignationem suscitans.
Thaphsis. indignans ul' indignatio. seu se excessio offerens aut sessio offendiculi. c nota hodie causi exploratio a se.
Tharam. positus ul' positio seu exploratio
Tharecha. supfluitas eius. ul' elongatus ab eo. seu supfluens signis eius aut elongatio eius
Tharesim. ydola l' imagines seu figure aut imaginationes.
Tharma. nequam domus l' abigens gaudium,
Tharthath. supfluus l' elongans seu supfluitas aut elongatio.
Thartema. gravis ac profundus sopor. l' gravitas aut profunditas soporis.
Tharte. abactor l' expulsor seu nequam aut nequitia. c querens aut expellentes.
Tharsis. nequam l' nequitia seu abi
Tharsi. positus meus. l' positio mea seu explorator doctus mei aut explorator altitudinis mee.
Tharasim. lib. xij. aphar.
Thares. explorator gaudij ul' explorator leticie. seu abigens gaudium aut leticiam.
Tharsis. explorans gaudium ul' explorans letitiam seu dissipantes speculum aut dissipatores speculi.
Tharsum. exploratio gaudij ul' dissipatio speculi.
Thasi. positus michi l' positio mea.
Thau. consumans l' consumatio. seu consumator aut consumatio
Thacia. requies l' latitudo.
Thuices. lati l' requiescentes c dormientis
Thimpiates. [illegible] vicesdono l' dissoluto
Thuises. dissolvens thalamos ul' dissolutio thalamorum.

Thic post th. sequitur e.
Thebudi. conversa l' conversio.
Thebbioth. convertens tps ul' conversio peccatoris.
Thebith. bonum l' bonitas seu conversio delinquentem aut conversio peccatoris.
Thebel. insulsus l' insipiens.
Thebes. facta mea l' mea fuerit.
Theberth. bonus pavor l' bonitas [illegible]
Thebin. palea mea l' ova [illegible].
Thebin. bonus michi l' palea mea.
Thebboleth. spica palee l' insulsitas gemitionis.
Thebbon. palee l' sulcus.

Thechel. statera appensio l' appensum est in statera. c aut pensio.
Thechoe. tuba canens l' bucinator.
Thechua. tuba l' bucina seu sonitus.
Thechuam. tube l' bucine seu sonantes aut patientes c expulsio peccatoris.
Thecume. Jerem. Thecuem. Idem.
Thecuuar. bucina delinquentis ul'.
Thecuuan. patiens l' patria seu petientes eos aut bucina eorum.
Thedor. pupillus l' misteria.
Theem. mendicans l' statim mensus
Theglath. transiens seu gravis l' transmigrationis genitor. activa significatione intelligendum est. i. faciens alios transmigrare.
Theglath phalasar. transmigratio cadentem in principe l' transmigrationis cadentis principis.
Theglath phalasar. Jerem. mensurata
Thecon. statera mensure l' statera.
Thecuuite. statera mensurata l' statera mensurationis.
Thelabin. dispersi l' dispergentes seu dispergentes seu dispersio aut dispersores.
Thelame. aque aquarum l' eius fluminum.
Thelassar. appendens principem ul' appensio principis.
Thelem. ros eorum ul' aque eorum.
Themelathelassa. aque aquarum dispergentium solem l' eius fluminum dispergentes illuminare.
Thelmon. ros domini l' irrigatio regis celestis.
Thelmin. ros domini l' irrigatio regis celestium.
Thema. auster l' affricus seu australis aut meridianus.
Theman. auster l' affricus.
Themana. auster eius. l' affricus eius.
Theman. auster meus l' affricus meus.
Themanites. australis ul' affricanus. ab affrico non ab affricis.
Thenna. perfectus l' perfectio.
Themor. smirna l' consummatio amaritudinis
Themora. smirna eius l' consummatio dic. non amaritudinis eius.
Thena. custodi l' donata seu donatores aut dona eorum.
Thenath. custodi fratres l' dona fletuum.
Thenath. ficus l' amigdalum.
Thenometh. consolatus l' consolator.
Theoditus. Idem.
Theophilus. conversus l' gustus seu sursum ferens aut sursum ponitus.
Therach. pavor l' elongatus.
Theraphim. l' incendia seu figure aut imaginationes.
Therchath. subito l' subitatio.
Therphala. subditione ante ul' explorata divisio.
Thephalei. exploratores ut l' subditione dicentes.
Themarh. explorata receptio ul' explorator o receptionis.
Thersa. pilarum ul' placens seu complacitus aut complacens tibi.

Thesar. positum domini l' positum gentis.
Thesis. positum l' positio.
Thesbi. captivans l' conversio seu captivitas aut conversio.
Thesbites. convertens l' captivator. sive festinans ad intelligendum. in intelligentia festinans. c ad intelligendum.
Thesbon. festinans intelligentia l' cogitationis.
Thesbites. captivans l' captivator. seu captivus aut captivitas.
Thessalonica. festinans in umbra statuens ul' festinans umbra robora.
Thessalonicenses. festinantes umbra statuentes; l' festinantes umbra firmiores.
Theth. subtus l' infra. seu bonum aut exclusio.
Thethim. boni l' exclusi seu inferiores aut subtiores.
Theudas. laudans l' laudatus seu suscipiens aut captivum signaculi.
Thezer. ager horridus l' ciba terribilis.

Thic post th. sequitur i.
Thiathira. illuminata l' illuminatrix. seu illuminans aut illuminatio.
Thiathirem. illuminantes ul' illuminantium.
Thiabath. forum l' macellum.
Thicon. medium l' dimidiatus.
Thicona. medium l' dimidiatus.
Thichua. spes l' desperatio.
Thima. humilia ul' respondentia. [margin: c mons]
Thimon. dispergens meroren l' dispersio mea
Thimiecie. pinguis l' ruminans.
Thiras. timor ul' reddens seu timoris aut suspirans.
Thiria. timores domini ul' redditus domini. [margin: c tria.]
Thiriphan. dissolvens dolorem ul' fructus mea
Thimoth. dissolvens mortem ul' requies mortis.

Thic post th. sequitur o.
Thob. oblatio ul' universitas.
Thobel. universus ul' ablatus seu ductus ad lucem aut conversus ad universa.
Thochaath. stridens l' stridor.
Thoch. stridor fortis l' stridens oculus.
Thoophe. gehenna. l' stultitia seu latitudo aut aula plena stultorum.
Thophet. os eius oppositum ul' os eius precio. seu os pregens aut os precium.
Thophel. os dei pregens l' os dei precium. seu os dei oppositum. aut os dei precio.
Thophet. gehenna pavoris l' ampla plena aut stultorum.
Thogoma. auelles ul' inspiciens seu quispiam indicatus aurilio.
Thola. coccinum l' vermiculus coccineum.
Tholad. coccineus sinus ul' rubeus color.
Tholaite. coccinei ul' rubicundi.
Thole. coccineum l' rubeus color.
Tholmai. ad mensuram reducens ul' ad mensuram reducto seu suscipiens me aut suspensio mea
Tholomai. ad mensuram reducens ul' ad mensuram reducere seu suscipiens me aut suspensio mea.
Tholomaida. ad mensuram reducens ul' ad mensuram reducta.
Tholomaidenses. ad mensuram reducti ul' ad mensuram deducentes.

Tholomeus. ad mensuram deducens vel
ad mensuram reductus.
Tholus. rotundus vel rotunditas.
Thomas. abissus vel geminus unde et gre-
didimus appellatur.
Thopo. amentia vel latitudo.
Thorath. lex vel pentatheucum.
Those. captiuitas vel festinatio.
Thosaites. captiuus vel festinatio.
Thor. error vel amentia.
Thou. amens vel errans seu error eorum
aut eorum amentia.
Thywade. requiescens vel requietio.
Thwgodite. siue succincti vel requie-
scentes latrunculi.

T hic post .v. sequitur .v.

Thubal. ductus ad luctum vel
conuersus ad uniuersa. Sed ut alii dicant
Tubal. deferens vel deferens seu deferens.
Tubalchaim. deferens possessionem
vel deferens lamentationem seu
delatus possessioni aut deferens ad
quisitionem siue aut bonam mensuram.
Thubin. deferens vel deferendo seu bonum me-

hic finit interpretationes hebra
icorum nominum incipientium per .v.

Ubil. festinans germen vel consilium
uetustatis. siue consolationis.
Vochocha. ignis mordens vel dolor.
Vicholetha. infirmus vel debilis seu
infirmans eos aut infirmitas eorum.
Vphamite. infirmi vel debiles seu
infirmantes eos aut infirmitas eorum.
Vphir. infirmus vel infirmitas seu
iritum aut liberatum siue aut partitum.
Vul. dolens vel parturiens seu dolor.
Vlai. centum vel palus a palude non
a palo seu dolor femoris aut dolor
umbraculi.
Vlam. prius vel ante seu prior aut annus.
Vr. lumen vel ignis seu incendium aut fe-
nestra.
Vri. lumen meum vel ignis meus.
Vrim. de exactis vel lumen exactum.
seu ignis eorum aut fenestra eorum.
Vrim. lucens ipsos vel ignis ipsius seu
incendens ipsum aut incendium ipsorum.
Vretha. ignis peccati vel incendens
peccatum seu lumen temporale aut api-
ens peccatorum. siue incendio.
Vrthimus. lux gaudens vel lucis gau-
dium seu gaudens igne aut gaudens.
Vrei. longitudo mea vel illuminator
meus seu ignis meus aut incendium meum.
Vri. lux mea vel ignis meus seu incendens
me aut aptio mea.
Vrias. lux mea domini vel lumen meum domini seu
domini ignis meus aut domini incendium meum.
Vriel. lucens deus vel ignis dei seu apiens
deus aut incendium dei. siue festinatio.
Vs. consilium vel consiliator seu festinans aut.
Vsam. consulens ipso vel consilium ipsius. seu
festinans eos aut festinatio eorum.
Vsatha. festinante me vel consiliante
michi seu consilium meum aut fe-
stinatio mea.
Vsathites. festinans vel consiliator.
Vsi. consulens michi vel consilium meum.
seu festinans me aut festinatio mea.
Vsathites.
Vsim. festinans eos vel consilium eorum.
Vsin. consilium vel festinatio seu festi-
nus consilio aut festinator consilii.
Vthim. dolor signum vel consilium exiens.
Vsa. consilium vel consiliator.
Vsal. consilium eius vel consiliator eorum.

V hic post .v. sequitur .a.

Vape. finis vel diffinitio siue mea.
Vaphsi. finis meus vel diffinitio
Vaphsius. finis consilii vel diffinitio
festinationem. siue festinationes meorum.
Vaphsi. finis consilii mei vel diffinitio.
Vagao. ipsa vallis estuans vel ipsius
uallis estuatio.
Vagetha. sub leuitatis vel sub leuitate.
Vagedab. sub numinans vel sub numine.
Vaigatha. ipse ducens huc vel ipse
formator. siue angustie.
Vassem. finis tentatum vel destitutus.
Vasthi. finis signatus vel diffinitio
consummata.
Valu. hic vel iste seu ipse aut ille siue tonis.
Vesluth. finis ultimus vel diffinitio dei dare.
Vir. uirtus vel uirum seu prouocatio
ire aut iracundiam prouocans.

hic finit interpretationes hebraicorum
nominum incipientium per .z.

Zaab. aurum obrizum vel
aurum purissimum.
Zaba. mouens vel motus seu fluctuans
aut fluctuatio siue quod uulgo tonans uocatur.
Zabad. fluens tonis vel tonus fluxio.
Zabadam. fluens tonis inutilis vel
fluens tonis idolatrie. siue ero.
Zabatei. fluxus torrium vel tonus flu-
Zabadia. fluens tonis domini vel toni
tus fluens domino.
Zabbai. motus meus vel fluctuatio mea.
Zabuon. mouens dolorem vel fluc-
tuatio iniquitatis. siue fluens perfo.
Zabath. mouens dilectum vel tonus.
Zabam. mouens eos vel fluctuatio
eorum. siue motus.
Zabeb. ista consilio vel iste ignominie.
Zabet. mouens puteum vel fluc-
tuatio fontis.
Zabdi. fluctuatio uehemens. vel flu-
xus habundans seu fluens ha-
bundanter.
Zabdias. fluxus uehemens domini.
vel fluens habundans deo.
Zabdihel. fluxus uehemens dei
vel fluens habundanter domino.
Zabina. iste ueniens respondens.
vel ista ueniet responsio.
Zabud. fluens tonis vel tonus fluc-
Zabulon. fluxus noctis vel
tus.
usurpandum eius.
Zabulon. habitaculi eorum vel hita
culum eorum seu habitaculum fortitudinis
Zabulonites. fluxus noctium vel ha-
bitaculum eorum vel usurpanda eorum.
Zabulonite. hirundo sub vel hi
taculo eorum seu habitacula fortitu-
dinum aut habitacula pulcritudinis.
Zachai. iustus meus vel iustificatio mea.
Zacharias. memorans dominum
vel auxilium domini. siue consiliatus.
Zacher. memoria vel admonitum
seu iustus uigilans aut iustificatus.
Zacheus. iustus vel iustificatio. seu
iustificatio consilio aut iustificatio
festinans. siue illuminans.
Zachur. memoria vel admonitum seu
iustus igniens aut iustificatus.
Zadab. iste pater vel ista patruus domino.
Zaph. luminare vel illuminatio.
Zaphi. lumen meum vel illuminatio mea.
Zaphi. illuminans eos vel illuminatio eorum.
Zai. ducte vel huc seu oliua aut formido.
Zain. ista vel hec.
Zaith. ducte huc vel edomans seu
oliua eius aut formido eorum.
Zalmon. sub umbra vel obumbrans seu
obumbrantes aut obumbratio.
Zamma. iste flens vel fluxus eius.
Zambri. iste lacessens vel iste amaricans.
Zamdi. fluens uehemens vel fluxus habundans.
Zammi. iste aptus vel iste illuminans.
Zamma. psallens ei vel canticum amaricans.
Zammai. psallens ei vel canticum eorum.
Zamri. psallens eis vel canticum meum.
Zamrim. psallens eis vel canticum eorum.
Zamro. psallens magis vel canticum magis.
Zanoa. ista requies vel ista commotio seu
iste repulit aut iste requieuit.
Zanoe. ista requies vel ista commotio. siue
Zara. oriens vel orientalis. siue alienatio.
Zarad. descendens vel alienus seu descensio.
Zaradim. descensio eorum vel alienus ipsius.
Zarai. oriens mi vel orientalis meus.
Zarias. oriens domino vel orientalis domini.
Zarith. ortus petri vel orientalis delige.
Zarda. alienatus ualde vel alienatus abeo.
Zare. ortus est vel orientalis est.
Zared. descendens vel alienatus.
Zareite. descendentes vel orientales eius.
Zares. ortus factum vel orientalis plasmatio.
Zareth. oriens prior vel orientalis uni.
Zarias. oriens domini vel orientalis domini.
Zathan. iste humilis vel responsio ista.
Zaua. iniquus vel iniquitas.
Zanad. dominus vel dominio.
Zanadia. dos domini vel donat domino.
Zari. horridus vel terrendus.
Zagim. horror vel terror seu horror dei aut terribilis.
Zagomim. que est hec aqua vel preparatio
in acie seu acies preparatas aut generis preparatio.

Z hic post .z. sequitur .e.

Zeb. lupus vel impius seu ductor
aut ductor.
Zedab. fluens tonis vel tonus fluctuo.
Zebadia. fluens tonis domini vel tonus fluens domino.
Zebee. uictima vel rapina seu hostia aut ductor.
Zebedeus. dotatus seu fluens iste aut fluctus ista.

Zoher. lupus uigilans vel euigilator resurrectionis. vel mea vel ad mobilis.
Zeph. lupus meus vel euigilatio mea.
Zebida. totus meus fortitudo vel munito
Zebub. musca vel musce plasis.
Zebul. habitatio vel tabernaculum.
Zebulonites. tabernaculum meroris. vel inhabitatio iniquitatis.
Zecri. memoria mea vel memoratio mea.
Zechri. idem. Cantico eorum.
Zechrim. memorans eos vel memo
Zecchur. memoria luminis uel re memoratio ignea. vel visio.
Zephorima. hoc os uidisti uel hominis
Zephrona. hos uidisti cum eo.
Zei. iste meus vel iste michi.
Zepha. os hiantis vel os fluxus seu os ambulans aut ouis fluxio.
Zemina. iste fluens vel iste fluxit ei.
Zemen. iste amaricans uel iste exacer
Zemimm. annus eius vel annorum | bans eorum seu tempus eorum ostendens aut temporis eorum ostensio.
Zemri. psallens michi uel canticum meum seu iste lacessens aut iste amaricans
Zena. commouens vel commotio seu ipse requiescens aut ipsa requietio.
Zenam. commouens eos vel commotio eorum seu ipse requiescens eis aut ipsa requietio eorum.
Zenhel. iste magister dei vel ista est ma
Zerimoth. iste timens mo | gis. tem uel iste mouens altitudines mortis.
Zelim. iste lapis uel ista diuicies
Zethaa. iste pauidus vel iste suspicio
Zetha. iste amans vel ista commutatio.
Zethen. iste amens vel iste erroneus.
Zethua. iste certus ei vel ista est an tiacum.
Zeu. iniquus vel iniquitas.
Zeua. iniquus eius vel iniquitas eorum
Zeuoth. genitiuus spiritus.

Hic post .e. sequitur .i.

Ziph. florens vel germinans.
Ziphei. florentes vel germi
Zipha. germen vel illuminans. | nantes.
Ziphai. germine meum vel illuminatio mea.
Zio. ductio uel oliua.
Ziga. horrendus vel terribilis.

Hic post .e. sequitur .o

Zo. iste uel ista.
Zoom. minor vel paruula seu uitula consternans aut uitula conster
Zobadomas. fluens torrens | nati. iniquus domini. vel fluens torrens mentiri domino.
Zocho. precia vel perphas.
Zor. attrahens vel attractio.
Zoheleth. trahens vel protrahens. seu tractum aut protractio.
Zoher. iste pauidus vel iste uinit.
Zolomim. preparantes acies. uel preparati in acie. siue prepara
Zomimm. acies preparantes uel in
Zooy. iste iniquus vel iste inutilis.
Zoob. aurum vel diuitie.
Zor. psalma vel psalmator seu iu ste apprehendens aut iste incidens.
Zoou. psalma meum vel psalma tor meus seu iste apprehendens me aut iste incidens michi.
Zorobabel. aliena translatio uel or tus in babilone seu iste princeps translationis aut iste magister confusionis.
Zogonim. que est haqua uel que sunt hee cogitationes seu prepa rantem aciem aut in acie prepa rati.

Hic post .o. sequitur .v.

Zuitudis. consilium vel consiliator
Zugim. consiliantes eos uel consiliatores eorum.

Philo uir disertissimus iudeorum origenis quoque testimonio comprobatur edidisse librum hebraycorum nominum eorumque ethymologias iuxta ordinem litterarum e latere copulasse. Qui cum uulgo habeatur a grecis et bibliothecas orbis impleuerit. studium michi fuit in latinam linguam eum uertere. Verum tam discordia inter se exemplaria repperi. et sic confusum ordinem. ut tacere melius iudicauerim quam reprehensione quod dignum scribere. Itaque or tatu fratrum lupiniani et ualeriani qui me putant aliquid in hebree lingue notitia profecisse. et rei ipsius utilitate commotus singula per ordinem scripturarum uolumina percurri et uetus hedificium noua cura instaurans. fecisse me reor quod agricolas quoque appetendum sit. Preterea et illud in prohemio commoneo ut sciat hec primula quod. alii sciat lec tor opiscum stiam. libros enim hebraicarum questionum in manibus habeo et tractatus latinus opus nouum quod greci usque ad id locorum in audiuit. non quia studium meum tolerent extollam. sed quia sudores consciis ad lectorem eorum prouocare nescientes. Siquis igitur istos et presens uolumen librum qui locorum quod ediui grecum habere uoluit parumper celat iructum et nauseam iudeorum. de uetere forte conciliatio hedificio qui extima decet manu. nouum uiam et noua inspira tus sit. imitari nolens ex parte origenem quod post apostolos ecclesiarum magistrum. neo nimpie negat. Inter cetera enim ingenii sui preclara monimenta et in hoc laborauit. ut quod phylo quasi iudeus omiserat. hic ut christianus impleret. Nobis autem ueniat quoniam ex .a. littera quam apud hebreos dicitur aleph ponuntur nomina exstimandum est ipsam solam esse quod ponuntur. Nam inclusum exa minis sepe ex he. non numquam ex heth litteris que a spirantes sunt uoces continent huius exordium. Sciendum igitur quod tamen in genesi quam in ceteris libris in ueterum litteris nomina incipit. apud hebreos ut diximus a diuersis incheoet elementis. Sed apud nos non est uocum tanta diuersitas. Sed pluribus una clamante concordet. Vnde accidit ut e adem nomina quod apud illos non sunt scripta sunt nobis uideantur inspirantem uariare.

l

ordo librorum biblie per versus sequentes faciliter habetur

Sunt genes ex le / nu / de / Josu / Ju / ruth /
Re / pa / es / ne / tob / Judith / hester / Job / david / salomon
et cantica / sap / ecclesiasticus / ys / Je / bar / eze / daniel /
post osee / Joel / amos / abdi / Jo / my / na / aba
sophonias / ag / zacha / mala / post macha / sunt
mathe / mar / cum luc / cum Johe / Ro / corin et
galat / ephe / phi / colo / thes / ti / phil / et hebre /
actus / canonicas precedit / post apostolicas / vna Jacob
pe duo / tres Jo / Johan / vna / Jude / — ci

UROI

UROI

DUROI

30 **BIBLIA SACRA LATINA,** EDITIO VULGATA, CUM PROLOGIS S. HIERONYMI: **Italian Decorated Manuscript of the XIIIth century,** consisting of 387 leaves of the THINNEST AND FINEST VELLUM, measuring 7 in. by 4½ in., most beautifully ... in a very small **gothic letter,** double

**Africa**—*continued.*

24 STANLEY ([Sir] H. M.) In Darkest Africa, or the Quest, Rescue, and Retreat of Emin; *illustrated with* 150 *excellent engravings of the scenery, natives, adventures of the expedition, maps of the country, etc.*, FIRST EDITION and a LARGE PAPER COPY, *with best impressions of the plates*, 2 vols, original half morocco binding, crushed and polished, parchment sides, gilt top, other edges uncut, 45s (pub £10 10s), 1890 4to

A most sumptuous edition, beautifully printed on hand-made paper, and only 250 copies issued, each signed by the author himself. The plates are all specially taken off on India paper, and this edition contains 6 etchings not included in the ordinary issue, one of them being a Very Fine Large Portrait of Stanley wearing his decorations.

25 TELEKI EXPEDITION.—Discovery of the Lakes Rudolf and Stefanie, a narrative of COUNT SAMUEL TELEKI'S EXPLORING and HUNTING EXPEDITION in EASTERN EQUATORIAL AFRICA in 1887 and 1888, by his companion Lieut. L. Von Höhnel, translated by N. D'Anvers, *illustrated with*

**Africa**—*continued.*

original boards (sewing loose), 12s 6d (pub £2 12s 6d), *By order of the Lords of the Admiralty*, 1818 4to

27 WARD (H., *Officer of Stanley's Rear Guard*) Five Years with the CONGO CANNIBALS; containing accounts of the Manners, Customs, Superstitions, Religion, Sport, Charm-Doctors, etc., of the Native Tribes; with descriptions of Arab Slave Dealers, River Scenes; a legendary Race of Dwarfs, Elephant Hunting, etc.; *illustrated with portrait and many excellent plates, besides wood engravings in the text*, CLEAN COPY, 9s (pub 14s), 1890 royal 8vo

---

28 AINSWORTH (W. Harrison) BALLADS, romantic, fantastical, and humorous; *illustrated with* 8 *full-page plates by* [SIR] JOHN GILBERT, *beautifully engraved on wood by Dalziel*, FIRST EDITION, half bound in green morocco, gilt top, FINE COPY, 21s, 1855 crown 8vo

29 AMERICA.—BANCROFT (Geo.) History of

Size 7 in. by 4½ in. See No. 30.

30 **BIBLIA SACRA LATINA,** EDITIO VULGATA, CUM PROLOGIS S. HIERONYMI: **Italian Decorated Manuscript of the XIIIth century,** consisting of 387 leaves of the THINNEST AND FINEST VELLUM, measuring 7 in. by 4½ in., most beautifully written in a very small **gothic letter,** double columns of 55 lines to each column, with MINUTE NOTES on the margins of many leaves; also 9 PRELIMINARY LEAVES, consisting of 3 leaves of an **Ancient Musical Service,** and 6 leaves of a SUMMARY AND INTERPRETATIONS; THE FIRST PAGE OF GENESIS DECORATED with an exquisite narrow MINIATURE PAINTING IN GOLD AND COLOURS, extending the full length of one side of the page, and consisting of a CLEVERLY EXECUTED full-length figure of GOD; also 17 PAINTED CAPITAL LETTERS in various Colours, into which are introduced very minute but PERFECT PORTRAITS of KING DAVID, the PROPHETS, EVANGELISTS, etc.; about 70 other HISTORIATED and FLORIATED CAPITAL LETTERS, and almost every page adorned with pen letters with marginal flourishes in red and blue; *full bound in black morocco, line tooled, purple watered-silk doublures, metal clasps, by Sinier, of Paris, with his ticket,* **£65** (about (1270) 8vo

The minute beautiful writing, the perfectly painted miniature figures, the numerous decorated capital letters, the hundreds of pen letters with marginal flourishes in red and blue, the convenient size, and the fine state of preservation, make this a most desirable acquisition for any collection of art treasures, however fine. It is indeed a most interesting, beautiful and valuable ancient Manuscript, and one that should be secured at once by anyone wishing to obtain a fine specimen of the Bibles made for the private use of wealthy individuals during the 13th century—two centuries before the invention of printing. At that period Bibles were only made for pulpit use in Churches, Abbeys, Monasteries, etc., and they were always of large and ponderous size, because even the most important and wealthy individuals (with few exceptions) were unable to read, and therefore had no use for books. But when an individual more accomplished than usual ordered a Bible to be made for his private use, size and weight had to be reduced to their smallest dimensions. Accordingly the writing was made as minute as was possible consistent with perfect clearness, and the vellum used was of the thinnest, lightest, whitest and most expensive description. The ornamentation of the pages with red and blue letters, chapter headings, titles and conclusions of the books, and decorated capital letters, was always a matter of great thought and care, and cost years of hard and patient labour to the scribe, and a large sum of money to the purchaser. The decoration of this Manuscript has been executed by a most clever scribe, and the painting of the figures was probably done by some master of painting, whilst the effect of many of the pages with the blue and red decoration is very beautiful. The subjects of two of the painted capitals are Job tempted by Satan, and K. David playing his harp. The writing of the notes on the margins is the most minute we have ever seen, it averages 20 to 24 lines to the inch, and is yet quite clear and readable.

This is not only the best work on the subject, but it is written in a most agreeable manner and profusely illustrated, and is therefore exceedingly interesting both to the professional architect and the intelligent traveller. Until its publication few people suspected that there were so many and such fine examples of Gothic Architecture in Spain, and since its publication almost every Book on Spanish Art, or upon Christian Art generally, has referred to it.

21 **ARCHITECTURE.**—STREET (G. E) BRICK and MARBLE in the Middle Ages, being Notes of a Tour in North Italy, *illustrated with* 74 *fine plates* (*some are in* COLOURS) *of the principal architecturally-interesting buildings*, BEST EDITION, original cloth, uncut, FINE COPY, VERY SCARCE, 50s, 1874 — 8vo

22 **ARCHITECTURE.**—TURNER (T. H.) Domestic Architecture in England, from the Conquest to the End of the 15th Century; *illustrated with about* 400 *excellent engravings of existing remains from original drawings*, 4 vols, FIRST EDITION, with BEST IMPRESSIONS *of the numerous and beautiful plates*, original blue cloth, top edges gilt, FINE BRIGHT SET, £4 10s, *Oxford*, 1851-53-59 — 8vo

A very fine and valuable work, and Original Editions of all the vols are rare. This copy is quite unspotted, and is in unusually clean state—almost like new.

23 **ARCHITECTURE.**—CLARK (G. T.) Mediæval Military Architecture in England, Castles of England at the Conquest, Castles of England and Wales in the 12th Century, Castles of the Early English Period, etc., *illustrated with about* 150 *engravings of Castles*, 2 vols, original cloth, uncut, good clean copy, SCARCE, 36s, 1884 — 8vo

A valuable work divided into two parts, one consisting of a "masterly history of mediæval military architecture in England [and the other] of descriptions, arranged alphabetically, of the castles existing, in various degrees of perfection, throughout England and Wales."—*Sat. Review.*

**Africa**—*continued.*

24 STANLEY ([Sir] H. M.) In Darkest Africa, or the Quest, Rescue, and Retreat of Emin; *illustrated with* 150 *excellent engravings of the scenery, natives, adventures of the expedition, maps of the country, etc.*, FIRST EDITION and a LARGE PAPER COPY, *with best impressions of the plates*, 2 vols, original half morocco binding, crushed and polished, parchment sides, gilt top, other edges uncut, 45s (pub £10 10s), 1890 — 4to

A most sumptuous edition, beautifully printed on hand-made paper, and only 250 copies issued, each signed by the author himself. The plates are all specially taken off on India paper, and this edition contains 6 etchings not included in the ordinary issue, one of them being a Very Fine Large Portrait of Stanley wearing his decorations.

25 TELEKI EXPEDITION.—Discovery of the Lakes Rudolf and Stefanie, a narrative of COUNT SAMUEL TELEKI'S EXPLORING and HUNTING EXPEDITION in EASTERN EQUATORIAL AFRICA in 1887 and 1888, by his companion Lieut. L. Von Höhnel, translated by N. D'Anvers, *illustrated with*

**Africa**—*continued.*

original boards (sewing loose), 12s 6d (pub £2 12s 6d), *By order of the Lords of the Admiralty*, 1818 — 4to

27 WARD (H., *Officer of Stanley's Rear Guard*) Five Years with the CONGO CANNIBALS; containing accounts of the Manners, Customs, Superstitions, Religion, Sport, Charm-Doctors, etc., of the Native Tribes; with descriptions of Arab Slave Dealers, River Scenes; a legendary Race of Dwarfs, Elephant Hunting, etc.; *illustrated with portrait and many excellent plates, besides wood engravings in the text*, CLEAN COPY, 9s (pub 14s), 1890 — royal 8vo

---

28 AINSWORTH (W. Harrison) BALLADS, romantic, fantastical, and humorous; *illustrated with 8 full-page plates by* [SIR] JOHN GILBERT, *beautifully engraved on wood by Dalziel*, FIRST EDITION, half bound in green morocco, gilt top, FINE COPY, 21s, 1855 — crown 8vo

29 AMERICA.—BANCROFT (Geo.) History of

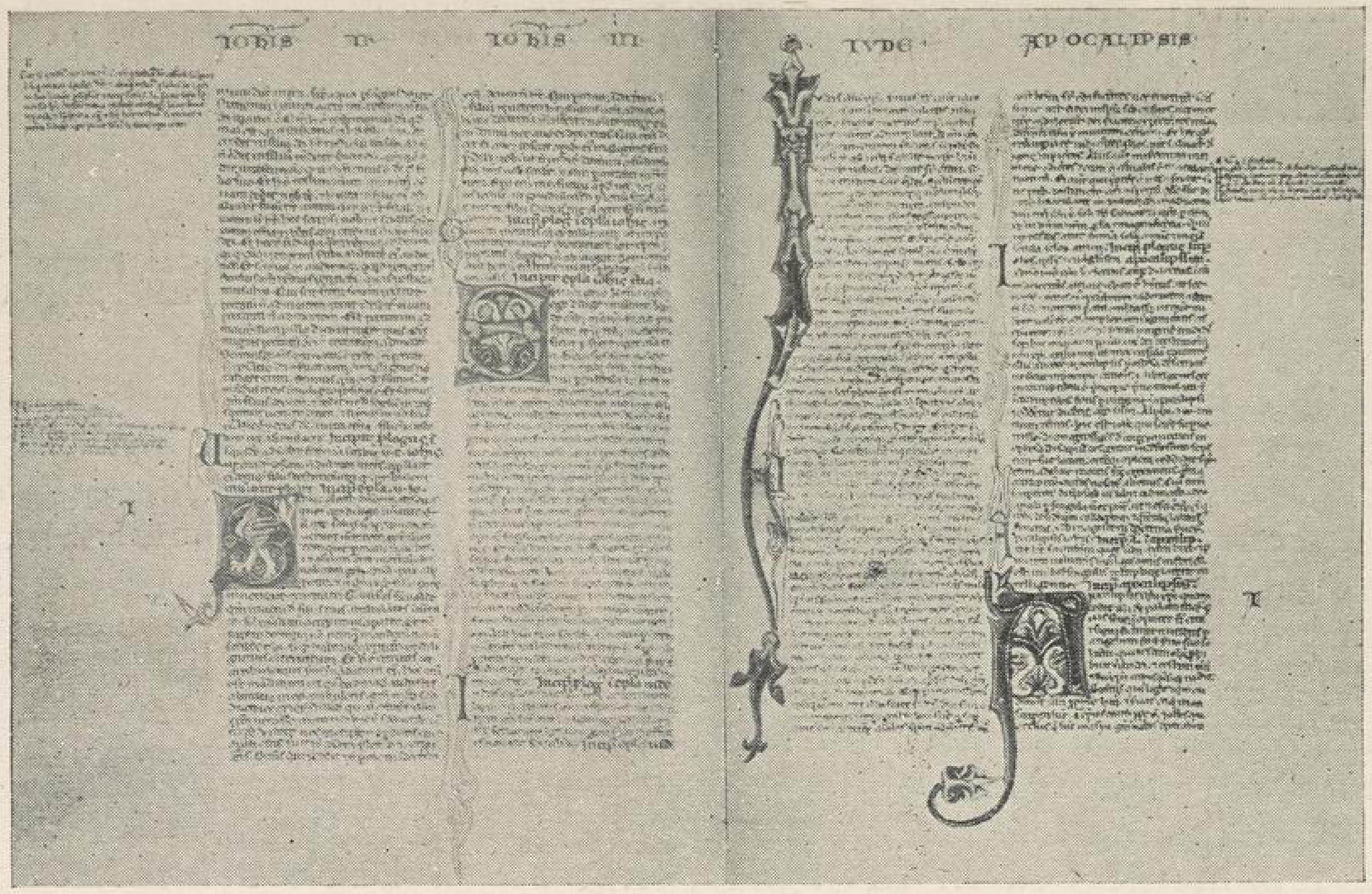

Italian 13th Century Decorated MS. Bible. See page 6.

On Sale at the affixed Reasonable Prices by

**HENRY YOUNG & SONS,**

**12, SOUTH CASTLE STREET, LIVERPOOL.**

SIMIER.R.DU ROI

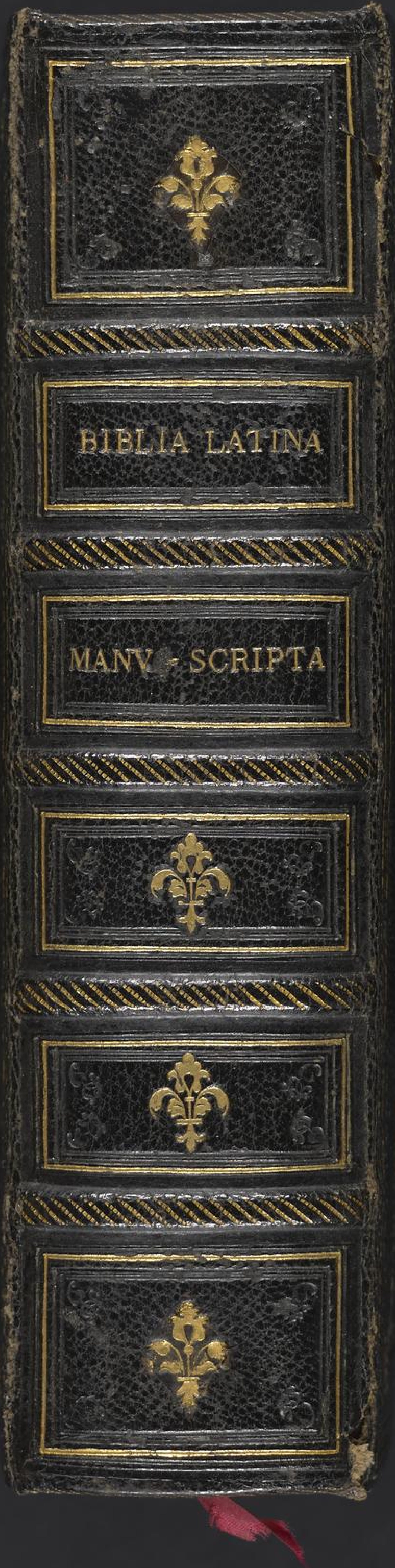
BIBLIA LATINA
MANV SCRIPTA